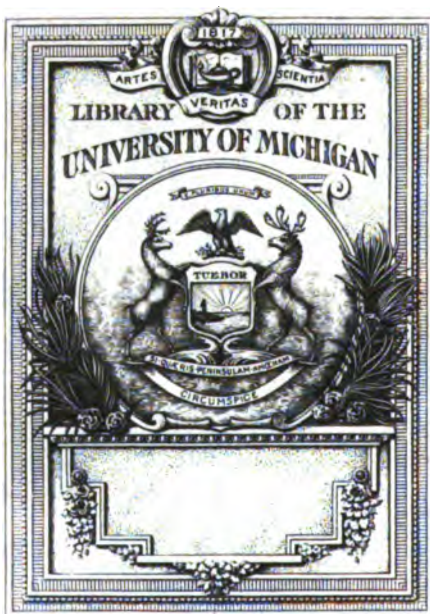

WELL·WIN·WELL·WEAR
Fenton J. A. Hort




1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

E/H

EVANGELIA APOCRYPHA.

Ienae
Typis Friderici Frommann.

EVANGELIA APOCRYPHA

ADHIBITIS PLURIMIS CODICIBUS GRAECIS ET LATINIS
MAXIMAM PARTEM NUNC PRIMUM CONSULTIS
ATQUE INEDITORUM COPIA INSIGNIBUS

EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF

THEOL. ET PHIL. DR. THEOL. PROF. P. ORD. H. LIPS.

LIPSIAE

AVENARIUS ET MENDELSSOHN

MDCCCLIII.

VIRO SUMMO

AMPLISSIMO ILLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO

IOH. PAULO DE FALKENSTEIN

POTENTISSIMO REGI SAXONIAE A SUMMIS NUPER REIPUBLICAE MINISTRIS, SUMMI SENATUS ECCLESIASTICI NUNC PRAESIDI, COMPLURIUM ORDINUM EQUESTRIUM SUPREMIS INSIGNIBUS DECORATO, ETC. ETC.

S. P. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

Ex quo primum tempore animum viresque applicui ad promovenda fontium sacrorum studia, in primis Tu conatus meos favore consilio auctoritate adiuvisti. Nec fere est qui per omnes rerum casus ad hunc usque diem mihi laboribusque meis fidelior Te patronus exstiterit. Nullis enim obtrectatorum iniuriis aut artibus Tua erga me benevolentia cessit, neque aliter unquam sensisti quam studiis meis ecclesiae Christianae bene consuli. Hinc magnopere hanc mihi occasionem gratulor pietatis meae Tibi denuo testificandae. Quod igitur ante hos duodecim annos prima mea librorum Novi Testamenti editione splendidissimo nomini Tuo dedicanda feci, id nunc evangeliis his meis apocryphis repetere institui. Quod ne cui mirum videatur, quasi a canonicis ad apocrypha ventum sit. Illud enimvero in apocryphis evangeliis optimae frugis est quod divinam cano-

nicorum auctoritatem quum natura tum historia sua sustentant, illorumque fidem sua ipsorum falsitate egregie confirmant: quod ut nostris temporibus multi male ignorant, ita iam Irenaeus et Tertullianus luculenter probaverunt. Praetereaque probe scis, fucum apocryphorum alienissimum esse ab animi mei sinceritate atque a meo erga Te studio, observatione, pietate.

Quod reliquum est, Vir Summe, semper ac diu fac quod dudum fecisti, ut Tua virtute prudentia fide consilio patriam iuves, bonas augeas litteras, ecclesiae evangelicae lumen Te columenque praestes.

Scribebam Lipsiae die sacrorum instauratorum a. 1852.

PROLEGOMENA.

Actibus apostolorum apocryphis nuper a me editis praefaturo proficiscendum inde erat quod illi obscura fama magis quam ipso studio inter viros doctos innotuissent necdum maiore ex parte editi essent. Longe alia, ut iam tum significabam, evangeliorum apocryphorum ratio est. Ista enim quum plures editores per tria haec saecula invenerunt, tum a multis cognita tractata adhibita sunt. Neque id mirum. A primis enim ecclesiae Christianae saeculis quam famam habuerunt, ea non modo ad tempora proxime subsecuta transiit, sed etiam per totam fere aetatem mediam viguit; unde factum est ut et graece et latine saepe transscriberentur, atque in multas quum orientis tum occidentis linguas converterentur. Quae famae celebritas hanc caussam habuit quod traditiones, in quibus tota versantur, de Maria et reliquis Iesu parentibus, item de ortu atque infantia Iesu deque ultimis eius fatis, curiositatem hominum tantopere occupabant ut variis modis excolerentur, ore populi circumferrentur, diebus festis recitarentur, carminibus artisque operibus exprimerentur, neque tantum privatim crederentur et pro veris venditarentur, verum etiam, canonicis evangeliis vel invitis, ad ipsa ecclesiae praecepta atque instituta vim haberent. His ipsis in rebus posita est eximia quaedam evangeliorum apocryphorum gravitas: quemadmodum enim eorum temporum quibus primum prodierunt ingenium docent, ita etiam lucem afferunt iis quae inde ortae sunt fabulis atque opinionibus populi, item historiae dogmatum, rituum, artium. Quem ad usum accedit alius, neque is minoris aestimandus est: magnopere enim adiuvant

indagantes canonicorum evangeliorum rationes, quibuscum eam habent necessitudinem ut quantam illa in ipsa ultima ecclesiae antiquitate auctoritatem habuerint ostendant, praetereaque et sermonem quo scripta sunt et res quas tradunt et interpretationes quas subierunt illustrent.

Sed de his nunc non est explicatius dicendum; iam fecimus id quidem libello nuper apud Haganos publicato[1]), quem ubi primum per otium licuerit accuratius repetere propositum est. Breviter tantum hoc loco indicandum videbatur quanti momenti quantaeque esset utilitatis, nostra certe sententia, evangeliorum apocryphorum studium: propter hanc enim caussam et ipsi studium contulimus ad hos libros edendos. Qui quamquam inde ab aetate reformatorum usque ad nostra tempora editorum doctorum industriam nacti sunt, tamen facile intelligitur textum eorum nondum ea probabilitate constitutum esse quae ex antiquis libris manu scriptis hauriri queat. Sunt autem apocrypha evangelia eiusmodi ut prae ceteris curam criticam poscant, neque recte adhiberi possint nisi antiquiore textu a mutationibus quas posterior libido invexit bene distincto: tot enim illa quidem subierunt casus, tot et tales recensiones experta sunt, ut nihil simile acciderit in ullo librorum sacrorum, quos variantium lectionum magna vi obrutos esse constat. Quemadmodum autem libelli qui huc pertinent dudum editi labores circa textum criticos requirunt, ita sunt alii cum editis vel arctiore vel laxiore vinculo coniuncti qui hucusque in bibliothecarum umbra delituerunt. Hos igitur ut primum in lucem proferrem, illos ut subsidiis novis criticis excolerem atque emendarem, propositum mihi erat in paranda hac evangeliorum apocryphorum editione. In qua quid in utramque partem praestiterim vel assecutus mihi videar, iam paucis dicendum erit. Quod ita instituam ut tria librorum horum evangelicorum genera distinguam, quorum primum comprehendit qui ad parentes Iesu atque ipsius ortum, alterum qui ad infantiam eius, tertium qui ad fata eius ultima spectant.

Ac *primum* quidem *genus* quatuor editionis nostrae scripta com-

---

[1]) *De evangeliorum apocryphorum origine et usu.* Scripsit C. Tischendorf. Disquisitio historica critica quam praemio aureo dignam censuit Societas Hagana pro defendenda Religione Christiana. Hagae Comitum 1851.

plectitur, protevangelium Iacobi, Pseudo-Matthaei evangelium, evangelium de nativitate Mariae, historiam Iosephi fabri lignarii. In his maximam curam impendimus Pseudo-Iacobi libello. Praeter codices enim Thilonis quatuor, Birchii duos, item Fabricianum et Postelli textum, ut Pseudo-Eustathium aliosque praeteream, adhibuimus octo codices a Thilone nondum adhibitos. Neque vero satis visum est ex his codicibus unum prae ceteris repraesentare, sed primi operam dedimus ut textum conformaremus ad optimorum codicum consensum. Porro Pseudo-Matthaei evangelium, cuius posterior pars huc usque inedita erat, e duobus codicibus nostris edidimus, adhibitis insuper Thilonis subsidiis. Ad evangelium de nativitate Mariae contulimus alterum de codicibus nostris evangelii Pseudo-Matthaei, ex quo Fabricianum textum passim emendare licebat. Iosephi vero historiam iuvimus eo quod cum fragmentis coptis et sahidicis iam a Zoega allatis ea quae nuper Dulaurier ex eodem fonte hausit coniunximus.

Alterum genus constituunt evangelii Thomae textus graecus A, item textus graecus B; evangelium Thomae latinum; evangelium infantiae ex arabico latine. In his duo inedita publicavimus, quorum alterum, evangelii Thomae textum graecum, ex codice monachorum Sinaiticorum dum apud eos versabamur descripsimus; latinum vero evangelii Thomae textum Vaticano debemus codici. Utrumque textum adnotatione critica et synoptica instruximus. Alterum evangelii Thomae graecum textum accuratius quam hucusque factum erat exegimus ad Dresdanum codicem et lectiones Bononienses a Mingarellio exscriptas, adhibitis insuper fragmentis Parisiensibus et Vindobonensibus. In edenda latina evangelii arabici interpretatione egregie adiuvit nos collega celeberrimus Fleischerus, cuius studio is textus multo nunc emendatior prodit.

Tertii generis libellos edidimus tredecim. Primum hosce sex: Gesta Pilati graece A, graece B; item eadem latine; Descensum Christi ad inferos graece; item latine A et latine B. Pertinent haec omnia ad evangelium Nicodemi quod dici solet, cuius

duas partes idoneis de caussis separatim dedimus. Rursus vero tanta est quum in graeco Gestorum Pilati tum in latino Descensus Christi textu antiquorum testium discrepantia ut duae certe recensiones distingui debeant, quarum utramque plenam et continuam repraesentavimus. In his nunc primum a nobis editur textus Gestorum Pilati graecus B ex tribus codicibus, item ex totidem codicibus latinus textus alter libelli quem Descensum Christi ad inferos diximus. De libris reliquis quatuor Gesta Pilati graece A recensuimus ad graecos codices octo, quorum duo Monacenses iterum et accurate contulimus, tres alios sed non integros primi excussimus. Praeterea adhibuimus primi summae vetustatis reliquias duas, alteras coptas papyraceas, alteras pauciores latinas ex palimpsesto codice haustas. Porro graecum Descensus Christi textum ad codices conformavimus tres, quorum praestantissimus nondum innotuerat. Latinus vero noster Gestorum Pilati textus a Thilonis plurimum differt; quippe quem ad octo testes, quorum quinque Thilonem latuerant, recensere licebat. Minor inter Thilonem et me discrepantia est in altero latino textu Descensus Christi ad inferos, quamquam et ipsum ex pluribus novis subsidiis et emendavimus et illustravimus.

Ad idem *tertium genus* pertinent Anaphora Pilati graece A et graece B, item Paradosis Pilati graece et altera Pilati epistola latine. Priores tres graecos libellos ita edidimus ut cuiusque textum ad quinque codices constitueremus, quorum maiorem partem ex bibliothecis exscripsimus. Nec nihil inde subsidii habuimus ad repetendam latinam Pilati epistolam eam quae separatim edi solet: alteram enim nos quoque ex codicum auctoritate ad finem Descensus Christi ad inferos latine A adiunximus, ex pluribus emendatam instrumentis.

Denique *eiusdem generis* libri ii tres qui reliqui sunt, Mors Pilati, Iosephi narratio, Vindicta Salvatoris, fere toti nostris debentur studiis. Iosephi quidem narrationem iam Birchius Auctario suo codicis apocryphi inseruerat, sed maiore cum vitiositate quam in ipso codice est nec ulla religiosi editoris cura adhibita. Nos eam ex duobus codicibus descripsimus et cum critica cura

edidimus. Ultimos vero tractatus duo, quorum alter Mors Pilati inscribitur, alter Vindicta Salvatoris, primi in lucem protraximus, anglosaxonico etiam cum latinis textu collato.

Quae quidem si comprehendimus, plus quadraginta instrumentis criticis apparatum clarissimi Thilonis eorumque qui illum praecesserunt augere nobis contigit. Septem editionis nostrae libellos primi dedimus; emendandis evangeliis antiquissimis quae Iacobi Thomae Nicodemi nominibus insigniuntur plurimam operam impendimus; reliquorum nihil non labore nostro emendatum aut illustratum prodit. His studiis omnibus etsi rem gravem quae intelligentibus viris videtur maiorem in modum promotam esse confidimus, tamen nequaquam ita absolvisse nobis videmur ut iam nostris aut aliorum quorum hanc litterarum partem subtilius nosse intersit desideriis penitus sit satisfactum [1]).

---

[1]) Ceterum tria sunt a Thilone in suam apocryphorum evangeliorum collectionem recepta quae in nostram non recepimus. Primum est evangelium Marcionis *ex auctoritate veterum monumentorum descriptum ab Augusto Hahn.* Est illud ex genere satis diverso a reliquis quae dicuntur apocryphis evangeliis: Lucae enim evangelium est, studiis Marcionis mutilatum et corruptum. Potest vero ex Epiphanio, Tertulliano et dialogo Pseudorigeniano multo rectius disci quos ille locos expulerit, item quos inprimis suam ad mentem mutaverit, quamquemadmodum singula quaeque legerit. Parum enim quidem apte Hahnius cum eoque Thilo, viri clarissimi, textum quem Marcionis dixerunt maximam partem conformatum ad editiones in scholis vulgatas ediderunt. Altero libello qui apud Thilonem legitur, non item apud nos, explicatur de codice evangelii Iohannis *Parisiis in sacro templariorum tabulario asservato.* Quae res quum non ad antiquitatem Christianam sed ad recentiora tempora pertineat — ipse enim codex quem ex antiquiore fluxisse fingunt aetatem sacrorum instauratorum non ita multum antecedere videtur — praetereaque arbitrium templarii auctoris evangelio Iohannis mutilando interpolando corrumpendo simile quidem sit antiquae haeresi sed non accedat ad rationem evangeliorum quae habemus apocryphorum, huc quadrare visa non est. Atque similis ratio est etiam tertii libelli quem Thilo evangelicae parti codicis sui apocryphi inseruit, repetens ex Albigensium historia a Iohanne Benoist edita. Pertinet enim liber S. Iohannis apocryphus — hunc enim titulum habet — ad historiam haeresium aetatis mediae. Argumenti vero est apocalyptici magis quam evangelici. Quam ob rem si nobis repetenda videbitur, certe non cum evangelicis coniungenda est scriptis.

Quibus in universum ac breviter expositis explicandum est de singulis.

I. PROTEVANGELIUM IACOBI.

Hoc quantae sit antiquitatis, quum ad veterum testimonia tum ad ipsum quod tractat argumentum iudicandum est. Testantur autem de eo veterum plurimi, inter quos a quarto inde saeculo nomina eminent Gregorii Nysseni († 394)[1], Epiphanii († 403)[2] et Pseudepiphanii[3], Pseudeustathii Antiocheni[4], Andreae Cretensis (saec. VII.)[5], Germani patriarchae (saec. VIII.)[6], Iohannis Damasceni (saec. VIII.)[7], Photii (saec. IX. med.)[8], Nicetae Paphlagonis (saec. IX.)[9], Georgii Nicomediensis (saec. IX.)[10], Epiphanii monachi (circa X. saec.)[11], Iacobi monachi (circa XI. saec.)[12] aliorumque. Sed a Gregorio Nysseno atque Epiphanio redeundum est ad ipsum Ori-

---

1) Cf. orat. in diem natal. Christi Opp. Paris. 1615. II, p. 778. ἤκουσα τοίνυν ἀποκρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατιθεμένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα sqq.

2) Cf. haeres. LXXIX. § 5. (ed. Petav. I, 1062.) Εἰ γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσιν ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅτι ἡ γυνή σου συνειληφυῖα etc. Item haeres. LXXVIII. § 7. (ed. Petav. I, p. 1038.) ὅτε ἡ παρθένος παρεδίδοτο τῷ Ἰωσήφ, κλήρων εἰς τοῦτο ἀναγκασάντων αὐτὴν ἥκειν, οὐ παρεδόθη αὐτῷ εἰς συνάφειαν etc.

3) Cf. ἐγκώμιος εἰς τὴν ἁγ. θεοτόκον Opp. ed. Petav. II. p. 292. Ἰωακεὶμ γὰρ ἐν τῷ ὄρει προσηύχετο, καὶ Ἄννα ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς.

4) Cf. S. Eustathii Comm. in Hexaëmeron etc ed. Allatius 1629. p. 70 sqq. Ἄξιον δὲ τὴν ἱστορίαν ἣν διέξεισι περὶ τῆς ἁγίας Μαρίας Ἰάκωβός τις ἐπελθεῖν.

5) Cf. Combefis. Nov. Auctar. (Asterii aliorumque etc.) I. p. 1290 sqq. Cf. inprimis p. 1300 sqq. 1319 sq.

6) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1411 sqq. Inprimis p. 1416. 1420. 1437. 1440.

7) Cf. oratt. I. II. in natal. Mariae in opp. (ed. Lequien 1712.) II. p. 841 sqq.

8) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1583 sqq.

9) Cf. Combefis. Auctar. Novissim. I. p. 437 sqq.

10) Cf. Combefis. Nov. Auctar. I. p. 995 sqq. oratt. plur. Cf. inprimis pag. 1000. 1001. 1009. 1024. 1032 sq. 1049. 1054. 1088. 1120.

11) Cf. Epiph. mon. edita et ined. cura Dresselii 1843. pag. 23. οἷον Ἰάκωβος Ἑβραῖος τότε παρὼν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν γράψας λέγει, ὅτι -- ψηλαφηθεῖσα ὑπὸ τῆς μαίας εὑρέθη παρθένος.

12) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1247 sqq.

genem, qui quidem *librum Iacobi*[1]) ita commemorat ut et omnibus bene notum et simili auctoritate cum evangelio Petri apocrypho esse ponat: quod eiusmodi est ut vim habeat ad confirmandum, eundem Iacobi librum iam ante Origenem non modo Clementi Alexandrino[2]) sed etiam Iustino martyri[3]) innotuisse. Quem enim Origenes tertio saeculo ineunte iam notissimum esse significat et cum evangelio antiquissimae famae componit, cui is non quinquaginta fere annos ante Origenis aetatem scriptus videbitur? Accedit quod in libri argumento nihil est quod ab ingenio saeculi secundi medii abhorreat. Qua enim aetate Ebionitarum et Nazaraeorum aliorumque haereticorum opinio obtinebat de Iesu vero Iosephi et Mariae filio, qua genuinos Iesu fratres exstitisse plerique credidisse videntur, quemadmodum etiam Iosephus in Antiqq. Iud. XX, 9, 1. Iacobum simpliciter τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ dicit, qua Tryphon ille in evangelistas invehebatur quod ex adolescentula (νεᾶνις) Iesaiae temere fecissent virginem (παρθένος), qua Iudaeorum celebrabatur calumnia de Iesu filio Pantherae ex fornicatione nati, qua Celsus Graecorum fabulas de Danae aliisque de virgine matre natis ludibrii caussa componebat cum evangelicis narrationibus de virgine Maria Iesu matre, eadem pietati male studiosae sive, ut quod sentio plane dicam, homini Gnostico eique Ebionaeo et opportunum et necessarium videbatur provectam Iosephi aetatem suscipientis Mariam, Iosephi filios ex priore matrimonio natos, virginitatem Mariae in partu illibatam servatam, ipsam virginem matrem iam antequam nasceretur et per omne infantiae suae tempus ab humanarum rerum consuetudine satis alienam docere[4]).

---

[1]) Cf. comm. in Matth. III, 463. ed. de la Rue. (p. 223. ed. Huet.) τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Ἰησοῦ φασί τινες εἶναι ἐκ παραδόσεως ὁρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου ἐκ προτέρας γυναικὸς συνῳκηκυίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας.

[2]) Cf. Strom. VII. p. 889 sq. ed. Potter. ἀλλ' ὡς ἔοικεν τοῖς πολλοῖς καὶ μέχρι νῦν δοκεῖ ἡ Μαριὰμ λεχὼ εἶναι, διὰ τὴν τοῦ παιδίου γέννησιν οὐκ οὖσα λεχώ· καὶ γὰρ μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὴν μαιωθεῖσάν φασί τινες παρθένον εὑρεθῆναι.

[3]) Cf. dial. c. Tryph. cap. 78. p. 303 sq. γεννηθέντος δὲ τότε τοῦ παιδίου ἐν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ Ἰωσὴφ οὐκ εἶχεν ἐν τῇ κώμῃ ἐκείνῃ ποῦ καταλῦσαι, ἐν σπηλαίῳ τινὶ σύνεγγυς τῆς κώμης κατέλυσε· καὶ τότε αὐτῶν ὄντων ἐκεῖ ἐτετόκει ἡ Μαρία τὸν Χριστόν, καὶ ἐν φάτνῃ αὐτὸν ἐτεθείκει. Cf. infra.

[4]) Haec magnam partem ex dissertatione mea de evangg. apocr. origine

Quam autem supra insignibus aliquot testimoniis veterum allatis protevangelii famam in antiquitate fuisse indicavimus, id quod magis etiam ex traditionum ac rituum historia doceri potest, eandem per mediam aetatem conservatam propagatamque esse probatur inde quod quum magna codicum huius libri graecorum copia hodieque in bibliothecis invenitur, quam numerum quinquagenarium excedere nullus dubito, tum quod in multas et orientis et occidentis linguas translatum praetereaque ad alias similis generis fictiones adhibitum scimus. Atque hinc etiam factum est ut iam saeculo sexto decimo et graece et latine impressum ederetur. Et graece quidem primus edidit Michael Neander, catechesi Lutheri graecae et latinae subiungens narrationum apocrypharum collectionem, quae Basileae ex officina Ioh. Oporini anno 1564. prodiit[1]). Latine vero iam duodecim annis ante ex schedis Guilielmi Postelli ibidem ediderat Theodorus Bibliander[2]). Quae Postelli interpretatio alium codicem graecum repraesentat atque quem Neander una cum latino

et usu Hagae Comitum 1851. desumsi, ubi § 9. pag. 26—35. pleraque fusius tractantur.

[1]) Titulus libri est *Apocrypha: hoc est, narrationes de Christo, Maria, Ioseph, cognatione et familia Christi, extra Biblia: apud veteres tamen Graecos scriptores, Patres, Historicos et Philologos reperta (inserto etiam Protevangelio Iacobi Graece, in Oriente nuper reperto, necdum edito hactenus) ex Oraculorum ac Sibyllarum vocibus, gentium etiam testimoniis, denique multorum veterum auctorum Libris descripta, exposita et edita Graecolatine, a Mich. Neandro Soraviense.* 1564. (Iterum 1567.)

[2]) *Protevangelion s. de natalibus Iesu Christi et ipsius matris virginis Mariae, sermo historicus divi Iacobi minoris. Evangelica historia, quam scripsit b. Marcus. Vita I. Marci evangelistae collecta per Theodorum Bibliandrum.* 1552. (Iterum Argentor. 1570.) Refert ibi Bibliander haec: *Guilielm. Postellus in Oriente apud Christianos librum Graecum et quidem pervetustum est nactus, quem latinum fecit et commentariis adornatum editioni paravit cum aliis quibusdam minime contemnendis libris. Quos dum Oporinus differret imprimere, rogavi ut mihi copiam faceret legendi eos. -- Testatur autem Postellus hunc libellum in ecclesiis Orientalibus Christianorum publice legi, neque dubitari de auctore, sed constanter inscribi „sermonem historicum divi Iacobi fratris Domini de admirabili nativitate et incunabulis Virginis matris Mariae et ipsius Iesu.“ Addit etiam* πρωτευαγγέλιον *h. e. primum evangelium vocari et inter authenticos libros haberi apud Orientales Christianos. Ipse autem Postellus aestimat ut gemmam -- Eius verba si quis requirat haec sunt: „Petrus Romae non edidit evangelium, sed alteri Venetiarum duci Marco commendavit sine capite mysteriose scribendum: ut olim illi adesset hoc caput quod nunc vertimus, totius Veteris Testamenti appendicibus Christum quovis modo praedicantibus necessarium, nedum Marco aut Lucae.“ Ac rursum: „Evangelii ad hunc diem desiderata*

Postelli textu edidit. Neandri vero textum eumque secundum anno 1567. emendatius editum duobus annis post repetiit Grynaeus in Monumentis ss. pp. orthodoxographis. Grynaeum post annos centum triginta sex Fabricius [1]) excepit, qui textum protevangelii ex priore Neandri libello et praeter morem haud ita diligenter hausit, repetita simul interpretatione Postelli. Fabricium secutus est anno 1722. Ionesius [2]), nisi quod is Grynaei magis quam Fabricii expressit textum. Rursus anno huius saeculi quarto Andreas Birch eundem vulgatum textum, notata quidem Grynaei et Fabricii differentia, in Auctarium suum codicis apocryphi N. T. Fabriciani recepit eique subiunxit variantes lectiones duorum codicum Vaticanorum ab Engelbretho excerptas.

Nostra denique aetate protevangelium quod dicitur bis prodiit et quidem textu ab iis quas vidimus editionibus diverso. Anno enim 1832. clarissimus Thilo Codici suo Novi Testamenti apocrypho inseruit, et ita quidem ut textum sequeretur codicis Parisiensis decimi fere saeculi (is nobis C dicitur), variantibus lectionibus octo codicum et vulgatae editionis cum notis variis aliis sub textu positis, repetita etiam tota Postelli interpretatione. Qua in re auctoritatem Parisiensis sui codicis, etsi plerisque reliquis aetate praeit, iusto pluris fecit: quod facile ex iis indicari poterit quae ad canonicorum evangeliorum scripturam conformata habet, ut XVII, 1 et 3. XXI, 2 et 3. XXII, 2. XXIV, 4. De apparatu Thilonis post dicemus. Praeterea in prolegomenis fusius et accurate scripsit de libri historia.

Denique anno 1840. libellus prodiit hoc titulo *Protevangelium Iacobi ex cod. ms. Venetiano descripsit, prolegomenis, varietate lectionum, notis criticis instructum edidit* Car. Ad. Suckow [3]). Venetianus ille Suckovii codex idem est quem ipsi totum descripsimus, notatum siglo A in commentario nostro. Hunc Suckovius iure magni fecit, etsi nullo modo reliquis omnibus praeferendus est, ut ex ap-

---

basis et fundamentum, in quo suppletur summa fide quicquid posset optari." Similiter ille nugatur in sermone quo Reipublicae Venetae opus dedicat.

[1]) Cf. *Cod. Apocr. Novi Testamenti* etc. T. I. 1703. Iterum 1719.

[2]) *A new and full method of settling the canonical authority of the New Testament etc.* 3 *vols. By the Rev. Ierem. Iones. Oxford* 1726. 1798.

[3]) Is Vratislaviensi academiae nuper morte ereptus est.

paratu nostro cuivis apparebit. Saepe quidem brevitate lectionis commendari videtur; sed praeterquam quod ea brevitas passim haud dubie ad describentis negligentiam referenda est, in scriptis huiusmodi apocryphis videndum est ne textus catholica retractatione in breviora sit contractus. At vero in legendo codice suo Suckovius tam saepe tamque graviter falsus est ut suscepto operi imparem se praestiterit ac laborem suum tantum non perdiderit. Quod ne inique iudicasse videamur, aliquot exempla afferenda erunt. Ita capite I. κυρίῳ (κῳ scriptum) ante εἰς ἱλασμὸν ἐμοί praeterit eamque fictam lectionem unice commendat; omittit σπέρμα post διδόντας, dat ἐνεφάνη σύν, idque rectum esse opinatur, pro ἐνεφάνισεν (cod. -νησεν), item notat ἐπισκέψαι pro ἐπισκέψεται: capite II. bis affert δύω pro δύο, παιδίσκα bis pro παιδίσκη, συνομένη pro γενομένη, δαφνηδείαν pro δαφνηδαίαν, δεσπόταν pro δεσπότην: capite III. ἀτενήσατο pro ἀτενήσασα, ὀνείδισαν pro ὀνειδίσθη: IV. ἦλθεν ἄγγελος .... ἰδού edit cum mira quadam coniectura pro ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδού: VI. ἀμηνιαίου pro ἑξαμηνιαίου fingit, ἀφείλετο τὸ ὄνειδός μου ἐν αὐτοῖς pro ἀφείλατό με τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις: VII. ἀνάξομαι habet pro ἀνάξομεν, μήπω pro μήπως: VIII. οὐ κατεστράφη pro οὐκ ἀπεστράφη, δώδεκα .... κόδομον (cum longa oratione) pro δωδεκακόδονον (sic): IX. συνελθόντων pro συνελθόντες, scribit Ἰωσὴφ ...... σε ἐν τῷ („*lacuna non maior unius verbi spatio.*“ „*Igitur legendum* καταλείπω σε.“ „*Vides nostri brevitatem.*), at est Ἰωσὴφ Ἰδοὺ παρέλαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ: XII. ἐγώκε („*lege* ἐγώγε“) habet pro ἐγώ, κύριε (κε scriptum). Cuius generis alia multa quum ex iisdem tum ex reliquis capitibus afferri possunt[1]). In notis vero si quid boni est, id totum a Thilone pendet.

Restat ut de nostra editione explicemus. Adhibuimus praeter vulgatum (F) et Postelli (*Pos*) textum codices septemdecim. In his codices AB et integri sunt et toti a nobis transscripti. Codices HK magnas tantum protevangelii partes continent easque pariter plene

[1]) Pauca alia iam indicavimus in appendice critica dissertationis de evangeliorum apocryphorum origine et usu. Hagae Comitum 1851. pag. 203 sqq.

transscripsimus. Codicum OPQ primas modo et extremas partes notavimus. Codex R magna ex parte infra excerptus est, sed ad recensendum textum nondum praesto erat. In adhibendis reliquis aliorum fide standum erat. Trium, de quibus infra vide sub F^bGI, lectiones, parum illae quidem curiose notatae, debentur Birchio; reliquorum i. e. CDELMN industriae Thilonis. Hic attulit ex duobus ultimis i. e. MN paucas tantum lectiones, ex codice vero C ipsum textum suum hausit, a quo discrepantes codicum DEL lectiones indicavit. Quos labores etsi magni facio, tamen saepe, in minutis maxime quae videntur rebus, ex notationibus Thilonis quid in codicibus scriptum sit non satis definiri potest. Hinc in commentario plerumque non notavimus nisi de quibus ambigi non posset.

Accessit vero etiam ad commentarium nostrum plena notatio eorum quae apud Pseudeustathium (*Eust*) ex protevangelio leguntur; item nonnulla ex Germano patriarcha (*Germ*), Georgio Nicomediensi (*Geo*), Iacobo monacho (*Iac*) petivimus. Horum plura iam apud Thilonem habentur, nonnihil etiam iam apud Fabricium, sed nos omnia ex ipsis horum patrum libris [1]) attulimus. Primi vero operam dedimus ut ex omnibus antiquis testimoniis arte critica textum quam maxime probabilem constitueremus: quae res magni laboris fuit neque, ni fallor, frustra.

Instrumenta autem critica quibus in edendo usi sumus haec sunt.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. num. XLII. saeculi fere X. Sunt folia membranacea novem, a codice antiquo olim avulsa, nunc chartaceo tegumento involuta. Cf. *Graeci codices manuscripti apud Nanios asservati. Bonon.* 1784. Ibi est cod. CIV., et notatur sermonis trigesimi, qui in codice praecedebat protevangelium signatum numero λα̅, superesse clausulam, item sermonis trigesimi secundi solum titulum, qui est ὑπόθεσις σύντομος τῆς εὑρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ· ἀναγινώσκεται δὲ τὴν ιδ' τοῦ Σεπτεβρ. μηνός. Textum integrum transscripsimus.

---

[1]) De his vide supra pag. XII.

B i. e. Venetus Marcianus numero CCCLXIII. signatus. Recentior est codice A, sed nihil amplius de eo in schedis meis notatum reperi. Integrum transscripsimus.

C i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1454. saeculi X. Thilo, cui notatur siglo A, textum huius „antiquissimi et praestantissimi“ codicis loco vulgati edidit.

D i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1215. anno 1068. scriptus. Thilo, apud quem siglo B notatur, scripturam istius atque eius qui sequitur cum suo textu accurate se contulisse dicit.

E i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1468. saeculi XI. De collatione Thilonis, cui siglo C significatur, vide ad codicem D.

Fa i. e. textus quem ex Neandro post Grynaeum Fabricius repetiit. Vide supra pag. XV.

Fb i. e. Vaticanus num. 455. signatus saeculi fere XI. Contulit cum vulgato textu Engelbreth, a quo sibi communicatas variantes lectiones in Auctario suo edidit Birchius. Deficit cap. XII. a verbis χαρὰν δὲ λαβοῦσα usque ad capitis XIX. verba ὑπήντησεν αὐτῷ γυνή.

G i. e. Vaticanus num. 654. saeculi fere XII. Eiusdem Engelbrethii collationem l. l. exhibuit Birchius.

H i. e. Venetus Marcianus class. XI. num. CC, chartaceus saeculi fere XV. Idem in catalogo codicum graecorum Nanianorum (vide ad A) numero CLI. significatur. Cf. ibi pag. 344. ad num. VI. Singulare is codex libri exordium habet, parvi momenti illud quidem et corruptissimum, sed quod probat protevangelium in celebrando die festo Mariae sacrato ad verbum adhibitum esse [1]). Protevangelii vero textum inde a capite XI. usque finem habet, quem plene transscripsimus.

---

1) Legitur ibi in hunc modum Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς πλάσας (corrige ἔπλασεν?) τὸν ἄνθρωπον, ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολὴν δοκιμασίαν τινὰ καὶ ἀπόπειραν, ὅπως ἐκ τούτου νοεῖ τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ μὴ παριστρήσας (?) ἐκπέσῃ τῆς δωρεᾶς. εἰ γὰρ (an deleas εἰ γάρ?) καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν φθόνῳ προσληφθεὶς ἔπεσε πτῶμα χαλεπὸν καὶ ἐξαίσιον, καὶ τοσοῦτον ἐπήρθη ὥστε ἐπῆρε πτέρναν κατὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου. πόσον εἶχεν παθεῖν λυπούσης τῆς ἐντολῆς. τοῦτον ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅστις ποτὲ ἦν παράδεισος οὗτος, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς φθονοῦργος διάβολος θεότητι φαντασθεὶς καὶ ἴσον ἑαυτὸν ποιῆσαι τῷ θεῷ βουλευσάμενος καὶ ὃ εἶχεν ἀπώλεσεν, ἀντὶ φωτὸς σκότος γενόμενος. ἰδὼν δὲ τὸν ἄνθρω-

I **i. e. Vindobonensis bibliothecae Caesareae, codicum theol. gr. CXXIII. apud Nesselium (in Lambec. comm. lib. IV. p. 300.). Est chartaceus XIV. fere saeculi. Descriptus est a viro docto A. C. Gierlew in usum Birchii, a quo communicatum habuit Thilo. Hic scripturas eius codicis a suo textu discedentes in notis recensuit, ab eoque nos sumsimus.**

K **i. e. Parisiensis Coislinianus num. 152. Folium haud dubie est antiquissimum et adscribitur ipsi saeculo IX. Incipit a verbis μου, ὅτι ἐπεσκέψατό με καὶ ἀφεῖλεν ὄνειδος VI, 3., et deficit post verba Τίς εἰμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ XII, 2. Totum fragmentum transscripsi.**

L **i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1190., anno 1567. scriptus, Thilonis D. Lectiones inde allatae debentur Thiloni, qui etiam exordium libri ineptissime deformatum maiore ex**

πον πλασθέντα τῇ τοῦ θεοῦ χειρὶ καὶ μέλλοντα μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν προβεβηκέναι, καὶ μείζονα ἐφθόνησε κατ' αὐτοῦ· καὶ λογισμῷ ὁ αὐτὸς πέπτωκεν τοῦτο προσβαλεῖ (ita haec vitiose scripta sunt) καὶ τῷ Ἀδάμ. καὶ ὢ θαύματος· προσλαβὼν πτερνίζει τοῦτον καὶ τοῦ παραδείσου πολίτην ὄντα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κύριον γυμνοῖ τὸν ἐνδεδυμένον τῆς θείας δόξης, καὶ μετὰ τὴν γύμνωσιν ἐξελοῖ (sic) τοῦτον πικρῶς τῆς Ἐδέμ. εἶτα κατεκρίθη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸν θάνατον (sic). οὐκ ἠνέσχετο οὖν ὁ θεὸς τοιοῦτον ἔργον τῶν αὐτοῦ χειρῶν ὁρᾶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου λυμαινόμενον ἐπὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ. ἐπληθύνθη ἡ κακία, πεσὼν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐγκαταλείψας θεῷ ζῶντι (sic haec leguntur)· ἐλάτρευσαν γάρ, φησίν, τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα. βουληθεὶς οὖν ὁ θεὸς ἐγεῖραι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, ἀλλ' ἢ (adde ὡς?) σάρκα προσβαλὼν ὁ ἐχθρὸς ἐνίκησεν, τὴν αὐτὴν πάλιν ὑποτιθῇ ὁ δεσπότης νικήσας τὸν διάβολον, ὅπως ὡς τὸ (adde πρότερον?) Ἀδὰμ πλανηθεὶς (plura deesse videntur,) τῷ θεῷ παραπέσῃ. ὃ καὶ γέγονεν. οἰκονομήθη οὖν οὕτως. τὴν προορισθεῖσαν βουλὴν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ἣν ἐβουλεύσατο, τῆς μεγάλης βουλῆς (τὴν -λην -λήν?), τῶν ἀγγέλων τὸν ἐξουσιαστήν, θεὸν τὸν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ταύτην τὴν βουλὴν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μυστικῶς ἐπιδίδει (sic) τῷ Γαβριὴλ λέγων Ἄπελθε πρὸς τὸ προητοιμασμένον μοι παλάτιον, ἄπελθε πρὸς τὸν θρόνον τῆς ἐνσάρκου μου οἰκονομίας, ἄπελθε πρὸς τὴν παρθένον, καὶ ἀπελθὼν μὴ θορυβήσῃς αὐτὴν μηδὲ ταράξῃς, ἀλλὰ χαρᾶς εὐαγγέλια κομίσας χαρὰν αὐτὴν (sic) πρῶτον φώνησον, ἵνα καθὼς εἰσήχθη διὰ τῆς παρακοῆς ἐν τοῖς ὠσὶ τῆς Εὔας ἡ κατάρα, εἰσαχθῇ διὰ τῆς καλῆς ὑπακοῆς ἡ εὐλογία καὶ ἡ χαρὰ ἐν τοῖς ὠσὶ τῆς παρθένου. κατελθὼν οὖν ὁ ἄγγελος ἐκ τῶν οὐρανίων ἀψίδων προσῆλθε τῇ ἀχράντῳ θεοτόκῳ δουλικῶς τῷ σχήματι, κομίζων συντ....ων ἢ καὶ τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος καὶ ἐφ' ὃν τι (corrige ἡ) σήμερον ἑορτή. ἐφώνησε τοίνυν αὐτῆς (sic) ὁ ἄγγελος Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ etc, cf. Protevang. cap. XI.

parte transscripsit [1]). Ab altera primi capitis parte scripturam ad reliquorum codicum textum propius accedere nec indignam quae recognoscatur esse dicit.

M i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1174. saeculi XII., Thilonis E. Scripturam eius selectis locis notavit Thilo.

N i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1176. saeculi XIII., Thilonis F. Etiam hunc selectis locis Thilo contulit. Praeterea ipse initium et finem descripsi.

O i. e. Mediolanensis Ambrosianus A 63. Inf. saeculi fere XI. Primi capitis verba Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque οὐκ ἐποίησα ἐν τῷ Ἰσραὴλ transscripsi, item caput extremum.

P i. e. Mediolan. Ambros. C 92., codice O paullo recentior. Transscripsi inde Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque ἡ εὐχὴ βρῶμα καὶ πόμα, item caput XXV.

Q i. e. Venetus Marcian. class. VII. num. XL. saeculi XVI. De eo exponitur in catalogo codicum graecorum apud Nanios asservatorum pag. 355. sub numero CLVI. Habetur enim in eo codice loco XIII. pag. 153. Λόγος εἰς τὴν βρεφοκτονίαν παρὰ τοῦ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως καὶ δυσσεβοῦς. Cuius sermonis initium Κέλευσις δὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ Αὐγούστου (cap. XVII.) usque αἰσχύνομαι, item finem καὶ ἀπήγγειλαν ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται (cap. XXIV, 3.) usque πρὶν ἴδῃ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί, una cum clausula μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, descripsimus.

R i. e. Dresdanus A 187. Codex est satis recens quidem sed nisi fallor in monte Sinaitico scriptus. In altera eius parte

---

[1]) Ἐν τῇ σοφίᾳ Σολομῶντος λέγει Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσιν. οὕτως οὖν καὶ οἱ δίκαιοι ὅ τε Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα. ἀμφότεροι δίκαιοι ὄντες, καὶ ἄτεκνος ἦν Ἄννα. καὶ προσέφερον τὰ δῶρα αὐτῶν ἐνώπιον κυρίου ἐν τῷ ἱερῷ τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ οὐ δέχονται, διότι Ἄννα ἦν ἄτεκνος καὶ οὐκ ἔτικτεν. καὶ στραφέντες ἐκ τοῦ οἴκου κυρίου καὶ ἐκόψαντο ἑαυτοῖς κοπετὸν μέγαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχῇ καὶ ἐν στεναγμοῖς καὶ ἐν δάκρυσιν οὐκ ὀλίγοις· καὶ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Οἴμοι οἴμοι τοῖς ἀθλίοις· ὄνειδος ἐγεννήθημεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἵνα δέξηται καὶ ἡμῶν κύριος ὁ θεὸς τὰ δῶρα, καὶ δεκτὴν γενέσθαι τὴν θυσίαν ἡμῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καθὼς ἐδέξατο τὴν θυσίαν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ etc.

pag. 276., praemissa nota Σεπτευρίῳ η̄, habetur Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὸ γενέσιον τῆς παναγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας. Ad commentarium nostrum non adhibuimus nisi capite ultimo. Quam ob rem aliquot scripturae eius exempla hic adscribam. I, 2. habet ἤγγισεν ἡ ἡμέρα | προσέφερον υἱοί | κατεναντίον αὐτοῦ Ῥουβίμ | σοι πρῶτον 3. ἀπήει | σπέρμα οὐκ ἐποίησα | ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ἡμέρᾳ 4. καταβ. ἐπὶ βρωτὸν ἢ ἐπί | ἕως ἐπισκέψεται με κύρ. ὁ θεός | μου ἡ εὐχή II, 1. Κόψωμαι τ. χ. μ. καὶ κόψωμαι 2. Ἰουθίν | ἴδ. ἤγγισεν ἡ ἡμ. κυρ., καὶ οὐκ | τοῦτο τὸ κεφ. | καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἀναδ. αὐτό, καθότι π. εἰμ. σή, κ. χ. ἔχεις βασ. 3. ταῦτα | κύρ. ὁ θεός | πανοῦργος ἴδ. σοι τοῦτο | καθότι οὐκ ἦκ. μου τῆς φ.· ἀπέκλ. γὰρ κύρ. ὁ θε. τὴν μήτρ. σ. τοῦ μή 4. περιείλατο | ab altero τὰ ἱμ. αὐτῆς ad alterum transilit | ἐννάτην | δαφνηδέαν | τῶν πατ. μου | καθὼς ηὐλόγησας III, 1. ἀτενίσασα Ἄννα εἰς τ. οὐρ. ἴδεν | ἐν τῇ δαφνηδέᾳ | λέγουσα οὕτως | ἐξεκύησέν με | ἐγὼ κατ. ἐγενν. | ὀνειδίσθην, καὶ ἐξεμυκτήρισάν με κ. ἐξέβαλλον ἐκ ν. κυρ. τ. θεοῦ 2. ὁμοιώθην semper | τοῦ οὐρ., καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ γόν. ἐστιν | γον. ἐστιν. Praeterea cum cod. C consentit. 3. ὅτι καὶ τὰ ὕδ. ταῦτα γόν. ἐστιν ἐν. σ. κύριε· καὶ γὰρ τὰ ὕδ. γαληνιῶντα καὶ σκυρτῶντα ἅμα τοῖς ἰχθύοις (sic) τῆς θαλάσσης σὲ εὐλογοῦσίν σε (ita bis) κύριε. Cf. cod. I. | κατὰ καιρόν, κ. σὲ εὐλογοῦσιν, κύριε IV, 1. καὶ συλλήψει κ. γεννήσεις | ἄρσεν | προσάξω αὐτὸ κυρίῳ τ. θεῷ, κ. ἔ. λειτουργὸν αὐτῷ 2. ἐπήκουσεν | καὶ κατάβηθι 3. ὧδε ιβ̄ ἀμνάδας | a καὶ ἔσονται altero ad alterum transilit 4. Per totam sectionem cum nostro textu facit. V, 1. καὶ οὐκ εἶδεν ἁμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ | ἀφῆκέν μοι πάντα τ. ἁμ. μου | δεδικ., καὶ ἦκεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. 2. Συνέλαβεν δὲ Ἄννα, καὶ ἐπλ. αὐτῆς οἱ μῆν. | ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ | εἶπεν δὲ τῇ μαίᾳ Μαῖα, τί ἐγ. ἡ δὲ μαῖα εἶπ. Θῆλυ ἐγέννησας. εἶπεν δὲ ἡ Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψ. μ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ | ἀπεσμ. Ἄννα ἀπὸ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, κ. ἔδ. μ. τῇ παιδίσκῃ, κ.

ἐπονόμασεν τὸ ὄν. αὐτ. Μαρ. VI, 1. διαπειρᾶσαι | κ. περιεπάτησεν βήμ. ἑπτά, καί | τῆς μητρ. αὐτῆς | καὶ ἀνήρπ. αὐτ. ἡ μήτ. αὐτῆς λέγουσα | ἐπὶ τῆς γῆς ἕως ἀπάξω | πᾶν κοιν. ἢ ἀκάθ. | οὐκ εἴα διελθεῖν. 2. κ. προσήνεγκαν αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσιν, κ. εὐλ. α. λ. Ὁ θε. τῶν ὑψ. ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παῖδα ταύτην καὶ εὐλόγ. αὐτὴν εὐλ. 3. ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδ. τῶν ἐχθρ. μ. κ. ἔδ. μοι κύρ. ὁ θε. καρπ. δικ. μονοούσ. πολυπλάσιον ἐνώπ. αὐτ. | ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἁγιάσμ. | εὐφρανθέντες VII, 2. ἐπ' ἐσχάτων | ἐν σοὶ τὸ λουτρὸν αὐτοῦ τοῖς 3. ἐπέβαλεν VIII, 1. Καὶ κατέβησαν | κ. αἰν. κ. δοξάζ. | ἡ παῖς ἐπ' αὐτούς 2. Γεναμένης δ. α. δωδεκαετοῦς | Σὺ στῆθι ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ εἴσελθε 3. Καὶ εἰσῆλθ. ὁ ἀρχιερ. φορῶν τὸν δωδεκακώδωνα | προσηύξατο περὶ αὐτ. | ἔστη λέγων τῷ Ζαχ. Ἔξελθε | καὶ ὃ (sic) ἐὰν ἐπιδείξῃ κύρ. ὁ θε. σημ. τοῦτο (sic) ἔ. γ. ἐξῆλθ. δὲ οἱ κήρ. IX, 1. ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν· κ. συναχθ. ἀπ. πρ. τ. ἀρχ. λαβόντ. τὰς ῥάβδ. δεξάμενος οὖν ἀπ' αὐτ. τὰς ῥάβδ. ὁ ἀρχ. εἰσῆλθ. | ἔλαβεν τὰς ῥάβδ. καὶ ἐξῆλθ. | παραλ. εἰς τήρησιν σαυτῷ | 2. πρεσβύτερός εἰμι, αὐτὴ δὲ νεᾶνίς ἐστιν | γέν. γέλος (sic) | κύρ. τ. θε. σου, καὶ μνήσθητι ὅσα ἐπ. Δαθᾶν κ. Ἀβηρῶν κ. Κορέ | καὶ κατέπιεν αὐτούς 3. καταλείπω | καὶ ἥξω πρὸς σὲ πάλιν· καὶ κύρ. ὁ θε. διαφυλάξαι σε X, 1. Καλ. μ. παρθ. ἀμ. ἀπὸ τῆς φυλ. Δα. καὶ ἀπελθόντ. οἱ ὑπηρ. καὶ ἐκζητήσ. ηὗρον ἑπτὰ παρθ. | τίς νήσει τὸ χρ. κ. τὸ ἀμ. κ. τὴν βύσσαν κ. τὸν σηρικοῦν κ. τὴν ὑάκινθον κ. τὸ κόκκινον. καὶ ἔλαχεν τὴν Μαριὰμ ἡ ἀλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. | ἐσίγ. Ζαχ., καὶ ἐγέν. ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. μέχρις οὗ ἐλάλ. Ζαχ. Μαρία δὲ λαβ. τὴν ἀλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. ἔκλωθεν XI. Καὶ λαβ. τὴν κάλπην ἐξ. γεμίσαι | δεξ. κ. ἀριστ. Μαριάμ, πόθεν ἡ φωνὴ αὕτη. κ. σύντρομ. γεν. εἰσήει - - κ. ἀνέπαυσεν τ. κ. καὶ λαβοῦσα τ. πορφ. ἐκάθ. ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς τοῦ ἐργάζεσθαι - - ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου κ. συλλήψει ἐκ λόγ. ἁγ. αὐτ. - - δύν. γὰρ θεοῦ ἐπισκ. - - τὸ γενόμενον ἐκ σοῦ ἅγιον ἐστὶν καὶ ἔσται· κληθήσεται δὲ υἱ. θε. - - οὗτος γὰρ σώσει etc.

XII. Μαριάμ, μεγαλυνθήτω τὸ ὄν. σου, καὶ ἔσῃ εὐλ. ἐν πάσῃ τῇ γῇ -- ἀπῄει πρ. τ. Ἐλισ. συγγενίδα αὐτῆς κ. ἔκρ. πρ. τὴν θύραν. κ. ἀκ. ἡ Ἐλισ. ἔρρ. τὸ κόκκινον -- τῶν μυστ. ὡς ἐλάλησεν αὐτῇ ὁ Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. κυρ. -- ὀγκοῦτο, καὶ φοβηθεῖσα Μαριὰμ ἀπῆλθεν -- ἔκρυψεν ἑ. ὑπὸ -- ἐτῶν δεκαέξ etc. XIII. εἰσελθὼν εἰς -- εἶδεν αὐτὴν ὀγκωμένην -- χαμαὶ ἐπὶ τὸ (sic) σάκκον -- τί δὲ προσεύξομαι περὶ -- καὶ ἐμίανεν τὴν παρθ. μου; τίς ἐποίησεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς κόρης ταύτης καὶ τῆς ἀμνάδος μου; βαβαί. μήτι -- ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ, ὅτι τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὁ ὄφις καὶ εὗρεν -- μόνην etc. XIV. διανοούμενος τὸ τί αὐτῇ ποιήσει -- ἅγιον -- εὑρηθήσωμαι παραδιδούς -- λάθρα ποιήσω αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ -- Ἰωσ. Ἰωσ. μὴ φοβ. παραλαβ. τ. κ. ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ἐκ πν. ἁγ. ἐστιν· τέξ. δὲ υἱόν, καὶ -- κ. ἐφύλασσεν αὐτήν. XV. λαβοῦσα τροφὴν ἐκ χ. ἀγγ. κ. ἀκούσ. τῶν μυστηρίων αὐτοῦ κ. χορ. ἐν. αὐτοῦ -- καθότι καθαρός εἰμι ἀπ' αὐτῆς. XVI. κατέβη ὁλόκλ. -- τὸ ἁμάρτημ. ὑμῶν. XVII. Κέλευσις δὲ ἐγ. ἀπὸ Αὐγ. Καίσ. ἀπογράφ. πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐγὼ ἀπογράψωμαι -- γυναῖκα; ἀλλ' οὐκ ἔστιν μου γυνή. θυγατέρα; ἀλλ' οὐκ ἔστ. μου θυγ. αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κυρίου ποιήσει ὡς β. κύριος. κ. ἐπέστρ. Ἰωσ. τὸν ὄνον, κ. ἠκολούθει κ. ὁ υἱ. αὐτ. Σαμ. ὄπισθ. αὐτῶν. καὶ ἤγγισαν ἐπὶ μίλιον τρίτον -- εἰκότως τὸ ἐν αὐτῇ χειμ. αὐτ. -- ποτὲ μὲν στυγνάζων (sic) ποτὲ δὲ γελῶντα -- κ. ἦλθον ἀνὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, καὶ εἶπεν Μαριὰμ τῷ Ἰωσήφ -- προελθεῖν -- Ποῦ σε ἀπάξω καὶ σκεπ. σου τ. ἀσχημοσ., ὅτι ὁ τόπ. ἔρημ. ἐστιν. XVIII. Καὶ εὗρ. ἐκεῖ σπηλ. -- τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ -- μαῖαν Ἑβραίαν ἐν χ. Βηθλ. Ἐγὼ δὲ Ἰωσ. περιεπ. καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ., καὶ ἴδον τὸν πόλον ἑστῶτα· καὶ ἐπέβλ. ἐπὶ τὸν ἀέρα κ. ἴδον αὐτ. ἔκθαμβον κ. τὰ πετ. τ. οὐρ. ἠρεμοῦντα· κ. ἐπέβλ. -- καὶ αἱ χ. αὐτ. ἐν τ. σκ. καὶ οἱ μασώμενοι οὐκ ἐμασῶντο, κ. οἱ αἴρ. οὐκ ἀνέφ. οὐδὲν -- πάντων ἦν τὰ -- ἰδοὺ πρόβ. ἐλαυνόμ. ἦν καὶ οὐ προέβαιν. ἀλλ' ἵστ. καὶ ἐπῆρ. ὁ ποιμ. τὴν χ. τοῦ π. α. ἐν τῇ

ῥάβδ., κ. ἡ χ. α. ἦν ἄνω· κ. ἐπέβλ. ἐπὶ τ. χειμάῤῥουν τοῦ ποτ. κ. ἴδον τὰ στόμ. τῶν ἐρ. ἐπιχ. κ. μὴ πίν. ἀλλὰ πάντα ὑπὸ θίξειν (sic) τὸ (sic) δρόμον αὐτῶν ἀπηλαύνοντο. XIX. ἐὰν μὴ ἐρευνήσω τὴν φύσιν αὐτῆς. XX. Ἀνάκλινον σεαυτήν -- ἐπίκειταί σοι. κ. ἐσημειώσατο -- ἀλλὰ ποίησον μετ' ἐμοῦ ἔλεος· σὺ γὰρ οἶδας δέσπ. ὅτι τῷ σῷ ὀν. πάσας τ. θερ. μου ἐπιτέλουν (sic) κ. τ. μισθ. παρὰ σ. ἐλάμβ. -- Προσκυνήσω αὐτὸ κ. προσπεσῶ αὐτῷ, ὅτι μέγας ἐγενν. βασ. τῷ Ἰσρ. καὶ εὐθ. ἰάθη, καὶ ἦλθεν αὐτῇ φωνή -- ἕως εἰσέλθῃ εἰς Ἱερουσ. ὁ π. XXI. ἡτοιμ. τοῦ ἐξελθ. εἰς τ. Ἰουδ. -- μάγοι λέγοντες -- καὶ μετεπέμψατο τοὺς -- Πῶς γέγρ. περὶ τ. Χρ. ποῦ γενν. -- οἱ μάγοι Ἀστὴρ αὐτοῦ ἐγενν. μέγας κ. ἔλαμψ. ἐν τ. ἄστρ. τοῦ οὐρ. κ. ἤμβλ. αὐτ. ὥστε μὴ φαίν. -- Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε, καὶ ἐὰν εὕρητε -- προῆγ. αὐτοὺς ἕως εἰσῆλθον εἰς τὸ σπ., καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφ. τοῦ σπ. -- Μαρίας, κ. ἐξέβαλλον ἐκ τῆς πήρας αὐτ. δῶρα -- μὴ ὑποστρέφ. πρ. Ἡρ. etc. XXII. Ἰδὼν δὲ -- αὐτοῦ τοὺς φον. ἀνελεῖν πάντ. τ. βρ. τὰ ἐν Β. ἀ. δύο ἐτῶν -- ἔλαβεν τὸν παῖδα καὶ ἐσπαργ. αὐτὸν κ. ἔθηκ. ἐν φάτνῃ -- τόπ. ἀπόκρυφος -- διεχ. τὸ ὄρ. καὶ διέφαινεν αὐτοῖς φῶς· ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μ. αὐτ. διαφ. αὐτούς. XXIII. εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βασ. τῷ Ἰσρ. -- εἰδὼς ὅτι -- Μάρτ. εἰμὶ τοῦ θε. εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμ., τὸ δὲ πν. μ. ὁ θε. δέξ. ὅτι α. αἷ. ἐκχέεις εἰς -- διάφαυμα ἐφ. Ζαχ. XXIV. Καὶ ἀπῆλθ. οἱ ἱερεῖς εἰς τ. ὥρ. -- ἡ εὐλογία τ. Ζαχ. κατὰ τὸ ἔθος -- δοξάσ. τ. ὕψιστον -- τολμήσας -- ἰδοὺ αἷμα παρὰ τ. θ. κυρ., καὶ φωνὴ -- τοῖς ἱερ. ὡς δὲ ἤκουσαν, ἐτόλμησαν, κ. εἰσελθόντ. ἴδον τὸ γεγ. κ. ὀλολύζων (sic) τὰ φατν. -- διεσχισθήσαντο (sic) ἀπὸ -- τὸ πτῶμα αὐτοῦ -- τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσουσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεών· οὗτος -- ὑπὸ τ. πν. μὴ ἴδ. θάν. ἕως ἂν ἴδῃ τ. Χρ. ἐν σαρκί.

Ad varietatem tituli quo protevangelium in antiquis libris insignitur supplementi caussa haec adde.

Cod. Paris. 897. saec. XII. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν, πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λόγος εἰς τὸ

γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. (In eodem codice caput extremum breviter sic habet: Ἐγὼ δὲ Ἰάκωβος ἔγραψα τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐν Ἱερουσαλήμ· ὅτι τῷ Χριστῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.) Vide Thil. Cod. Apocr. p. LV sq. Cod. Paris. 1173. saeculi XII. Τοῦ μακαρίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου περὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἁγίας θεοτόκου. Cf. Thil. l. l. Cod. Vind. Caesar. 6. (olim 150.) Τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν. λόγος Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Vide Lambec. comm. lib. VIII. p. 110.

Ceterum ab ipso auctore nullus libri titulus profectus esse videtur: hinc tanta titulorum in codicibus varietas. Is quem nos recepimus, nescio an a similitudine tituli libri Gnostici Γέννα Μαρίας commendetur.

II. PSEUDO-MATTHAEI EVANGELIUM

SIVE

LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS.

III. EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

Fabulae traditae evangelio Iacobi, quod iam circa initia saeculi tertii graecam ecclesiam pervagatum esse Origenes testatur, dubium non est quin mox ad Latinos etiam pervenerint. Cuius rei inprimis testes habemus Hieronymum et Innocentium I. Ille enim scribens de perpetua virginitate beatae Mariae contra Helvidium cap. VII. ad apocryphorum deliramenta diserte refert quae invito Luca de „obstetrice", de „muliercularum sedulitate" in partu Mariae circumferebantur, eaque in protevangelio magno cum studio exponi constat: cuius generis est etiam quod traditiones de sterilitate coniugii parentum Mariae divinitus sublata, de priore Iosephi coniugio deque fratribus Iesu, quos Helvidius quatuor esse dixerat (cf. contr. Helvid. cap. XII.), ad Matth. 12, 49 sq. reiicit; item quod ad Matth. 23, 35 sq. reprobat quae „ex quibusdam apocryphorum somniis" de nece Zachariae patris Iohannis credebantur. Ac brevi post Hieronymum Innocentius I. in epistola ad Exsuperium data anno p. Chr. 405.

ita scribit[1]) *Cetera autem quae vel sub nomine Matthiae* (al. *Matthaei*) *sive Iacobi minoris vel sub nomine Petri et Iohannis, quae a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae a Nexocharide* (al. *Xenocharide*) *et Leonida philosophis* (al. om *vel s. n. Andreae* usque *philos.*), *vel sub nomine Thomae, et si qua sunt alia, non solum repudianda verum etiam noveris esse damnanda.* Quibus ex locis apparet et Hieronymum et Innocentium[2]) traditionibus sub nomine Iacobi venditatis libere adversatos esse. Post vero haud pauci fuerunt qui aliter sentirent. Ita iam sexto fere saeculo auctor operis imperfecti in Matthaeum protevangelium — hoc enim ab eo significari clarum est — „historiam non incredibilem neque irrationabilem" dicit[3]).

Videntur autem Latini non diu in interpretando graeco Iacobi libro acquievisse, sed fabulas ibi traditas vario modo excoluerunt, cum aliis similibus sive ex graeco sive ex alio fonte haustis maximeque cum fabulis Pseudo-Thomae de infantia Christi coniunxerunt atque in nova commenta converterunt. Hoc in caussa fuisse videtur cur in celebri edicto Gelasii non modo *evangelium* sive, ut in aliis codicibus est, *evangelia nomine Iacobi* et *evangelia nomine Thomae,* sed praeterea etiam *liber de infantia Salvatoris* atque item *liber de nativitate Salvatoris et de Maria vel obstetrice* in apocryphis recenseu-

---

1) Cf. Galland. bibl. pp. VIII. p. 561. Locus est ad finem epistolae.

2) Augustinus quidem cap. IX. libri XXIII. *contra Faustum*, ubi exponit de libro Manichaeis probato, qui Γέννα Μαρίας inscribebatur, protevangelium ignorare videtur. Ibi enim ille sic: *ipse vero convincat non eam* (i. e. Mariam) *pertinuisse ad semen David, et hoc ostendat non ex quibuscumque litteris, sed ecclesiasticis canonicis catholicis. Aliae quippe non habent ad has res ullum pondus auctoritatis: ipsae sunt enim quas recipit et tenet ecclesia - - . Ac per hoc illud quod de generatione Mariae Faustus posuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi sacerdotem quendam nomine Ioachim, quia canonicum non est, non me constringit; sed etiam si hoc crederem, ipsum potius Ioachim dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse et aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Levi fuisse adoptatum. - - Hoc ego potius vel tale aliquid crederem, si illius apocryphae scripturae ubi Ioachim pater Mariae legitur auctoritate detinerer, quam mentiri evangelium - -.* Sed impugnanti tantopere apocryphum Fausti librum mentio apocryphi alius scripti, quo ad tuendam rem suam uti posset, non opportuna erat.

3) Cf. Opp. Chrysost. ed. Montfauc. tom. VI. pag. XXIV. *Nam sicut historia quaedam non incredibilis neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quae refert Lucas, Ioseph absens erat.*

tur[1]). Quae sententia probatur ratione librorum latinorum qui ad aetatem nostram pervenerunt: eorum enim nullus ipsum Iacobi evangelium accurate versum continet, sed eiusmodi retractationes quae modo plura modo pauciora comprehendant, aliis de consilio additis, aliis caute demtis, aliis per lusum ingenii exaggeratis, graecum textum magis imitatione exprimentes quam ipsum reddentes.

Quadrant haec in utrumque libellorum nunc ipsum a nobis editorum, quorum alter qualis nunc est primum nostra cura prodit, alter dudum a pluribus editus est. Primum accuratius de illo videamus, quem Pseudo-Matthäei evangelium diximus. Priora eius capita viginti quatuor iam ante me Thilo edidit ex codice Parisiensi, cuius mentio etiam apud Cotelerium[2]) facta est, sub titulo historiae de nativitate Mariae et de infantia Salvatoris. Ab edendo alio eiusdem bibliothecae codice qui ad nostri textus et ambitum et rationem propius accedit, abstinere maluit, quum eam ob caussam quod „fabulas graecas partim ab auctore sive interprete latino ineptissime amplificatas vidit,“ tum quod „haud paucos locos a librariis ita depravatos offendit ut sensum verborum ne divinando quidem assequi posset.“ Nos vero quum in itinere italico in duos incidissemus codices eundem librum passim quidem cum magna textus differentia continentes, utrumque curiose descripsimus atque nunc edidimus: nimirum fabularum amplificatio, quam Thilo iure questus est, non probanda gustu nostro, sed minime contemnenda est propterea quod pertinet ad cognoscendum ingenium temporum eorum quibus debetur atque placuit, sive ab ipsis profecta sit Latinis sive ex orientalibus libris fluxerit, et quod nonnulla latine supplere videtur quae graece scripta perierant. Valet id quod ultimo loco dixi in eas maxime fabulas quae ex evangelio Thomae desumtae videntur, cuius graece fragmenta tantum supersunt.

---

[1]) Cf. Credner: Zur Geschichte des Kanons, pag. 215. 217. Decreti Gelasiani §§ 9 et 16.

[2]) Cf. ad Constit. apost. VI, 17. *Non enim unus duntaxat nebulo circa Servatoris infantiam comminisci sibi permisit, sed eiusdem* (i. e. Parisiensis) *bibliothecae codice* 2276. *legitur* Incipit historia de Ioachim et Anna, et de nativitate b. dei genitricis semperque virginis, et de infantia Salvatoris. -- *Codice vero* 1697. *exstat liber tanquam Matthaei evangelistae* de infantia salvatoris, *narrationis cum praecedentibus partim similis partim dissimilis* etc.

Praeterea dubium non est quin Vaticanus textus noster multo praestet codici Thilonis Parisiensi, per priora ea capita quae is sola habet: nisi quod doctissimus editor passim legendo videtur falsus esse. Cf. exempli caussa cap. VII. ubi Thilo habet *deus a filiis colitur;* nos *deus in filiis colitur.* Ibidem Thilo *Deus castitate primo omnium probatur aut colitur;* nos *Deus in castitate colitur, ut primo omnium comprobatur:* VIII, 3. Thilo *Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas et ex nulla earum exiisset columba;* nos *Cumque singulis erogasset, et ex nulla virga exisset columba:* VIII, 4. Thilo *Ego quidem non contemno voluntatem dei, si cognoscere possim quis;* nos *Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero quousque hoc de voluntate dei cognoscam quis:* VIII, 5. Thilo *quasi in fatigationem sermonis,* nos *quasi in fatigationis sermone:* XII, 2. Thilo *quam si gustasset homo metuens;* nos *quam cum gustasset aliquis mentiens:* XII, 3. Thilo *melius est enim vitam tuam confessio prodat;* nos *melius est enim ut tua confessio te prodat:* XII, 4. Thilo *alii dicebant sanctitatem, alii vero per malam conscientiam accusabant eam. Tunc Maria videns populi suspicionem non ex integro fuisse purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi, sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia -- in hoc mentem definivi, et hoc deo meo votum feci ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere;* nos *alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspicione populi esse nec se eo integre videri purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia -- mentem meam devovi. Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo.*

In edendo autem ita versati sumus ut textum Vaticani codicis, quem A diximus, plerumque sequeremur, lectionibus codicis Laurentiani i. e. B, item Parisiensis num. 5559. A. (Cotelerii tempore num. 2276.) saeculi XIV. (apud nos C) et alterius Parisiensis num. 1652. saeculi XV. (apud nos D) in commentario exhibitis. Posterioris enim codicis Parisiensis lectiones Thilo passim ad suum textum

adnotavit; praetereaque exhibuit inscriptiones singulorum quae in eo codice sunt capitum hunc in modum:

I. De patre et matre sanctae Mariae virginis. II. De recessu Ioachim ab Anna. III. De regressu Ioachim ad Annam. IV. De ortu beatae Mariae. V. De gratiarum actione Annae. VI. De commendatione beatae Mariae. VII. De voto virginitatis beatae Mariae. VIII. Quare beata Maria commissa fuit Ioseph. IX. De annuntiatione dominica. X. De moestitia Ioseph pro beata Maria gravida inventa. XI. De consolatione Ioseph facta per angelum. XII. De calumnia Iudaeorum in Ioseph et beata virgine facta. XIII. De tempore ortus Christi et duabus obstetricibus et pastoribus et stella. XIV. De egressu beatae Mariae a spelunca in praesepio (?). XV. De circumcisione domini et adventu magorum in Ierusalem. XVI. De Ypapanti domini. XVII. De nece puerorum et fuga Ioseph in Aegyptum. XVIII. Quomodo Iesus sedavit dracones. XIX. Quomodo leones et pardi Iesum sunt secuti. XX. De palma inclinata per Iesum aquam producente. XXI. De benedictione palmi et rami eius translatione. XXII. De itinere per Iesum abbreviato. XXIII. Quomodo ingresso Iesu in Aegyptum idola corruerunt. XXIV. De honore Iesu exhibito per Afrodisium. XXV. De pisce arido vitae restituto. XXVI. De risu Iesu propter passeres sibi invicem insidiantes. XXVII. De egressu Iesu et Mariae de Aegypto. XXVIII. De aqua pluviali clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato. XXIX. De Pharisaeo mortuo ad vocem Iesu. XXX. De puero qui percussit Iesum morti tradito et quibusdam caecitate perculsis. XXXI. Quod Iesus prohibuit Ioseph ne per iram ipsum tangeret. XXXII. De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum. XXXIII. Quod Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem. XXXIV. Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna. XXXV. Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo. XXXVI. De tritico a Iesu multiplicato. XXXVII. De ligno per Iesum distento. XXXVIII. De quodam magistro Iesu vita privato. XXXIX. De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum. XL. Quomodo Iesus sanavit Ioseph a veneno viperae. XLI. De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti. XLII. De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.

XLIII. Quomodo Iesus intravit in cryptam leaenae. XLIV. Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos. XLV. Quomodo defunctus resuscitatus est per sudarium Ioseph. XLVI. Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi. XLVII. Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes. XLVIII. Commendatio Iesu et Mariae matris eius.

Sed antequam dicamus de altero libro qui de nativitate Mariae inscribitur, explicandum est de titulo evangelii Pseudo-Matthaei: hoc enim ipsi priorem librum insigniendum duximus, postquam editores operum Hieronymi aliique, quorum exemplum etiam Thilo secutus est, librum de nativitate Mariae, apud nos tertio loco positum, eo nomine dixerunt. Cuius rei iudicium haud dubie primum pendet a codicum auctoritate, non tam ab ipso eo quem habent titulo libri, quam ab epistolis episcoporum et Hieronymi libro praefixis: in his enim Matthaeus diserte auctor praedicatur. Iamvero non tantum Vaticanus codex is quem maxime secuti sumus illas epistolas nostro libro praepositas habet, sed etiam alter ille Cotelerii Parisiensis [1]) et Laurentiani duo a Bandinio accurate descripti, alter Medic. plut. XIX. cod. 10., alter bibl. S. Crucis plut. XV. cod. 12. [2]) Neque aliter, ut videtur, in Grabii codice Oxoniensi fit [3]); atque consentit etiam libellus saeculo quinto decimo editus sub

---

[1]) Cf. supra notam 2) pag. XXVII.

[2]) Cf. Bandin. Catalog. I. p. 523., ubi de priore, quo Hieronymi opera continentur, haec afferuntur: *Hieronymi epistola sive praefatio in libro de infantia Salvatoris ad Cromantium et Heliodorum.* Post inscriptionem *Dominis sanctis ac beatissimis* etc incipit *Qui terram auri conscientia* (sic) *fodit* etc et desinit *per nostram poterunt obedientiam pervenire.* Liber incipit *Una die admonitus est in somnis Ioseph ab angelo domini* (cf. apud nos XVII, 2.) Desinit *ipse Iesus Christus, qui eum sanavit, sanet nos a peccatis, qui est benedictus* etc. (Haec extrema quadrare videntur in finem capitis nostri XLI.) Ibidem tom. IV. p. 474. de altero codice explicatur. Praemissa eadem illa Hieronymi epistola caput primum est *de fuga Iesu in Aegyptum* (cf. cap. XVII.). Extremum hanc habet epigraphen: *Quomodo, quando simul comedebant, Iesus mensae benedicebat, et quando dormiebat, claritas dei super eum fulgebat.* Desinit *in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum, in saecula saeculorum. Amen.* (Haec satis respondent nostris capite XLII.)

[3]) Quod enim Grabius ad Irenaei I, 17. (apud Massuet. I, 20.) notavit, contineri eo codice *Pseudo-evangelium Leucii*, id inde explicandum videtur quod Leucius idem Matthaei scriptum ad suam mentem conformatum edidisse in litteris fingitur Hieronymi.

titulo infantiae Salvatoris [1]). Contra est uterque Thilonis codex Parisiensis, ubi Iacobus filius Iosephi auctor fingitur [2]), consentiente etiam Cantabrigiensi codice recentissimae aetatis a Thilone inspecto [3]). Accedit quod opusculum alterum de nativitate Mariae plerumque cum Hieronymi litteris inveniri videtur, quamquam de ea re non satis constat.

Sed omnem dubitationem nostram sustulit hoc quod episcopi duobus epistolae locis et virginis matris et Salvatoris infantiam hoc evangelio Matthaei contineri significant, atque in ipsis Hieronymi litteris est *nos suis orationibus adiuvent qui ad Salvatoris nostri sanctam infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire*. Haec minime quadrant in breve illud de nativitate Mariae evangelium, quod eo ipso loco desinit ubi sermo de infantia Salvatoris instituendus est. Quod quam male habeat, iam olim sensit is qui alterum litterarum Hieronymi finxit exemplum [4]), in quo sola nativitas Mariae eo Matthaei evangelio tradi bis dicitur, nulla prorsus infantiae Salvatoris mentione iniecta. Reperiuntur autem posteriores istae Hieronymi litterae multo rarius in codicibus quam priores, ad quarum emendationem inventae sunt: mihi quidem ex editionibus tantum operum Hieronymi innotuerunt, unde in collectiones apocryphorum transierunt. Ceterum emendator ille incaute hoc fecit quod episcoporum litteras intactas reliquit, in quibus pariter atque in Hieronymi responso de infantia Salvatoris sermo est.

Quibus ex omnibus clarum fit, epistolas episcoporum et Hieronymi non posse ab ipso inventore evangelio de nativitate Mariae praefixas esse, neque magis eum libellum Pseudo-Matthaei nomine

---

1) Cf. Lud. Hain Repertorium bibliographicum, ubi II, 1. p. 130. numero 9178. commemoratur *Infantia Salvatoris. Libellus de infantia Salvatoris a beato Hieronymo translatus.* Qui libellus nec a Ludov. Hain visus est nec a Thilone nec a me.

2) Ceterum „Iacobus filius Iosephi" idem est qui in graecis libris mss. protevangelii ἀδελφόθεος dicitur; neque magis alius est Ἰάκωβος Ἑβραῖος Epiphanii monachi, quum illum in ipso Mariae partu interfuisse faciat: Ἰάκωβος Ἑβραῖος τότε παρών etc. Cf. Epiph. edita et ined. cura Dressel. p. 23.

3) Cf. Cod. apocr. pag. CXV. In altero codice nostro, i. e. Laurentiano, nec epistola nec magis ulla inscriptio esse videtur; certe enim nihil eiusmodi in schedis meis notavi.

4) In commentario adscripsimus pag. 52.

quippe ex iisdem epistolis desumto posse insigniri. In altero vero libro qui et est et inscribitur *de ortu Mariae et infantia Salvatoris*, nihil contrarium habetur epistolis illis, quas et ipse, ut vidimus, in antiquis codd. multis praepositas habet: quapropter huic titulus evangelii Pseudo-Matthaei ex illarum epistolarum auctoritate restituendus erat.

Iam vero sede harum epistolarum iure mutata mutatur etiam iudicium de utriusque libri aetate, consilio, auctoritate, quod in dissertatione nostra *de evangeliorum apocryphorum origine et usu* §§ 11. et 12. fecimus. Ad quod enim maxime compilatorem evangelium de nativitate Mariae composuisse ibi diximus, ut contra haereticos, nominatim Manichaeos et Montanistas, commento de Levitico genere Mariae unice delectatos Davidicam Mariae virginis progeniem evinceret, id utrique evangelio commune est. Porro in commendandis vitae monasticae praeceptis grave illud duximus quod auctor evangelii de nativitate Mariae VII, 4. scripturam protevangelii cap. VIII. τοὺς χηρεύοντας τοῦ λαοῦ reddidit „nuptui habiles non coniugatos", quorum loco Pseudo-Matthaeus noster habet „quicumque sine uxore est". At hoc posterius, si verum quaeris, maiorem antiquitatem sapit altera scriptura, qua novi aliquid cum gravitate additur. Quod eo plus momenti habet quoniam ad repraesentandam ipsam Iosephi personam valuit: is enim grandaevus quidem dicitur, sed ignoratur prius eius coniugium, ignorantur etiam filii. Multo id aliter fit in Pseudo-Matthaeo nostro VIII, 4., contra quem ipsum dixeris evangelium de nativitate Mariae scriptum esse. Mitto id genus alia. Pseudo-Matthaei enim evangelium, quod nobis dicitur, haud dubie locis pluribus antiquiorem refert haeresin, eiusmodi quidem cui ipsa ecclesia indulgebat; alterum de nativitate Mariae quamquam cum luxuria sententiarum verborumque, tamen caute et salva quadam sobrietate catholica scriptum est. Hinc nescio an a veritate non nimis aberret si cui posterius excogitatum videatur ad eliminandum prius, cuius textum quemadmodum in nostris codicibus superest, ab exemplis antiquissimis vario modo deflexisse credibile est.

Illud vero negari non potest, iam media aetate eum qui est de nativitate Mariae librum ad Hieronymum Matthaei interpretem referri

consuevisse, etsi antiquorum scriptorum de evangelio Pseudo-Matthaei testimonia saepe difficile dictu est utrum spectent ex duobus libris nostris. Primus quidem qui librum de nativitate Mariae nomine Matthaei insignitum testetur, Fulbertus videtur esse Carnotensis saec. XI. episcopus. Cf. serm. eius de nativ. Mar. II et III.[1]) Postea, qua re Thiloni assentior[2]), eo potissimum ad litteras atque artes vim habuit quod exeunte saeculo XIII. in historiam Lombardicam sive Legendam auream fere tota recepta est. Cf. cap. CXXXI. (antea 126.) ed. Graesse 1846. pag. 585 sqq.[3]), unde plura utiliter

[1]) Cf. Biblioth. PP. Lugdun. tom. XVIII. pag. 38 sqq. Sermone III. haec leguntur: *Exstat quaedam non usitata relatio, quae clarissimi interpretis Hieronymi praenotatur nomine, referens beatum Matthaeum post editum evangelium ortum praefatae virginis atque initiamenta puerilia Iesu Christi ita obscuris manu propria obsignasse litteris hebraicis ut nullis infidelium illud vellet patere superfluis et mordacibus ictibus; quae tunc a praelibato interprete feruntur transportata, quibusdam obnixe petentibus, ad linguae latinae notitiam* etc. Quo loco etsi de ipso libro nihil accuratius definit, atque inde quod cum „ortu virginis" „initiamenta puerilia Iesu Christi" coniuncta dicit ad alterum concludi librum potest, tamen probabile non est sermone III. Fulbertum de alio scripto exponere quam II. sermone, ubi, Matthaei quidem nomen tacens, plura ad verbum ex libro nostro de nativ. Mar. affert. Cf. Thil. Cod. apocr. p. XCVIII. Quam parum vero ipsa media aetate de auctoris nomine huic historiae virginis praeposito constiterit, Roswitha poetria saec. X. testatur, quae eam historiam, quam ipsa versibus hexametris expressit, sub nomine Iacobi scriptam reperit. Cf. Rosw. opp. ed. Schurzfleisch. 1707. pag. 73 sq.

[2]) Cf. Cod. apocr. XCVI.

[3]) Ibi etiam refertur ad Hieronymum verbis his *Hystoriam autem nativitatis virginis beatus Hieronymus, ut in prologo refert, adolescentulus in quodam libro legit, sed post multum temporis, ut se ibidem legisse recoluit, primo rogatus transscripsit*, cf. pag. 587. Ipsa historia sic inchoatur: *Ioachim namque ex Galilaea et civitate Nazareth sanctam Annam ex Bethlehem duxit uxorem. Ambo autem iusti erant et ambo sine reprehensione in omnibus mandatis domini incedebant, omnemque suam substantiam trifarie dividebant, unam partem templo et templi servitoribus impendebant* etc. Pergitur usque ad verba *virgo autem Maria cum VII virginibus coaevis et collactaneis suis, quas ob ostensionem miraculi a sacerdote acceperat, ad domum parentum in Nazareth reversa est*, cf. finem capitis VIII. Reliqua i. e. capp. IX. X. brevissime absolvuntur his *In diebus autem illis angelus Gabriel ei oranti apparuit et de ea nasciturum dei filium nuntiavit.* De singulis cf. *ipse procul dubio esset cui virgo desponsari deberet*, ad VIII, 1. Memorabilis in media historiae serie locus hic est *Ait Hieronymus in quadam epistola ad Chromatium et Heliodorum quod beata virgo hanc regulam sibi statuerat ut a mane usque ad tertiam orationibus insisteret, a tertia usque ad nonam textrino operi vacaret; a nona ab orationibus non recedebat, quousque angelus apparens sibi escam daret.* Haec enim non in Hieronymi epistola leguntur sed in eo quod nobis est Pseudo-Matthaei evangelio cap. VI, 2. Vestigium est hoc antiquioris famae huius evan-

conferri possunt cum textu a nobis edito. Hunc vero textum repetivimus quemadmodum ex editionibus operum Hieronymianorum Erasmi, Marian. Victorii, Tribbechovii, Martianaei, Vallarsii, in codices apocryphos Fabricii et Thilonis transiit, nisi quod vulgatam scripturam aliquoties emendavimus, collato insuper evangelio Pseudo-Matthaei, cuius codex noster Ambrosianus (*Amb*) sive Laurentianus documento est, alterum horum librorum ex altero interpolatum esse.

IV. HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARII.

Historiam Iosephi fabri lignarii latine edidimus, repetentes interpretationem Wallini de arabico factam, apud Thilonem cura Aemilii Roediger aliquoties mutatam. Arabicus vero textus et ipse deberi videtur interpreti operis coptice scripti. Quod quam recte cum Thilone et Dulaurier (vide infra) statuamus, primum probatur codicibus copticis partim memphiticae partim sahidicae dialecti quibus haec historia continetur. (Vide infra.) Ita enim fere fiebat ut qui primum coptice scriberentur libri, ii post arabice verterentur: quemadmodum apud Coptos etiamnum multi libri habentur ad marginem antiquioris textus coptici arabica versione donati, rursusque alii arabice tantum scripti ad ipsos usus ecclesiasticos adhibentur, quale est etiam Synaxarium Mediceum ecclesiae Coptorum Alexandrinae anno Christi 1425 exaratum [1]). Nimirum dudum sermo copticus apud ipsos Coptos abolevit in eiusque locum arabicus successit. Atque etiam arabicus codex is quo ad edendum Wallinus usus est, ex Aegypto Parisios cura Wanslebii advectus est, qui haud dubie ex aliquo Coptorum monasterio sive Cairi sive in deserto Libyae adeptus erat. Porro Coptum potissimum auctorem libri suadet quod cultus nutricii Iesu Monophysitis africanis prae ceteris tantopere placuit ut is apud Coptos primum videatur suum diem festum habuisse [2]). Quod insti-

gelii. Praeterea etiam cum notitia de cognatis Iesu a nobis pag. 104. exhibita quae conferantur offert idem illud Legendae aureae caput. Cf. ed. Graesse pag. 586.

[1]) Cf. Asseman. catalog. biblioth. Medic. Laurent. et Palat. codd. mss. oriental. (Florent. 1742.) p. 164 sqq. Thil. cod. apocr. p. XXI.

[2]) Is notatur in Synaxario, quod supra commemoravimus, pag. 185. ad

tutum a Coptis ad alios Christianos orientales atque multo post ex oriente in ecclesiam latinam transisse probabile est[1]). Ad id enim historia Iosephi, homiliae potius quam historiae rationem referens, inprimis destinata fuisse videtur ut die Iosephi festo, in memoriam obitus eius instituto, in conventu sacro praelegeretur. Dies ille non modo in libello nostro commemoratur cap. 29., quemadmodum fieri solet in vitis sanctorum eidem usui destinatis, et solemne anniversarium commendatur, sed etiam oblationibus ea occasione faciundis aeterna praemia proponuntur cap. 26.

Denique sententia nostra de coptica origine confirmatur pluribus locis libri dogmaticis, cuiusmodi est convivium mille annorum capite 26. commemoratum. Facile enim chiliasmus quem vocant Coptis Christianis, ingenii mystici et fanatici, maximeque iis qui innumeris monasteriis deserta Libyae incolebant, etiam tum placere poterat quum ecclesia et graeca et latina dudum repudiarat. Item quae capite 14. de natura spiritus sancti praecipiuntur cum iis fere conveniunt quae a Cyrillo Alexandrino in anathem. IX. (cf. Theodoret. opp. IV. p. 717.) in eam rem dicta sunt.

Quae quum ita sint, omnino deserenda est Isidori de Isolanis sententia qui hebraeum malebat auctorem, permotus maxime auctoritate exempli latini quod anno 1340. ex hebraeo translatum esse subscriptio testabatur. Possit aliquis in usum Christianorum ex Iudaeis Aegyptum et Syriam incolentium opus copticum hebraice versum opinari, sed id a consuetudine abhorret Christianorum ex He-

---

diem 26. mensis Abib (i. e. 20. m. Iulii) verbis his *Requies sancti senis iusti Iosephi fabri lignarii, Deiparae virginis Mariae sponsi, qui pater Christi vocari promeruit.*

[1]) Ita senserunt etiam Tillemontius et Bollandus. Ille enim *Memoires pour servir à l'histoire ecclés.* tom. I. p. 1. pag. 135. sic scribit: *On pretend que les Cophtes et les autres Orientaux en font une feste fort solennelle le 20. de Juillet, auquel ils mettent sa mort sur l'autorité d'une vie pleine de fables. Bollandus croit que les Carmes ont apporté d'Orient cette feste en l'Eglise d'Occident, et que les Cordeliers l'ayant receue en 1399., elle s'est ensuite repandue dans toutes les Eglises latines.* De tempore quo memoria Iosephi festa apud Latinos recepta sit dissentit vel certe videtur dissentire a Bollando Calmet. Cf. eius *dissert. de S. Ioseph S. Mariae virg. coniuge* art. VIII. (Luc. 1729.) ubi ait *Dies obitus ad 19. Martii notatur in martyrologiis ultra 800 annos vetustissimis, quem diem festum agit in eius memoriam ecclesia latina.*

braeis ubique bilinguibus, neque magis id sententiae Isidori de Isolanis aut subscriptioni codicis illius latini conveniens est. Verum ita existimandum est, interpretem latinum commendandi libri caussa ad hebraeum provocasse textum, quemadmodum tot apocryphorum eius generis auctores ex hebraeo se transtulisse finxerunt. Quod ut ille fingeret, fecit etiam quod primo capite apostoli hunc sermonem litteris consignatum reliquisse dicuntur in bibliotheca Hierosolymitana [1]).

Quam ad antiquitatem haec historia Iosephi fabri lignarii referenda sit, accuratius definiri poterit ubi de tempore institutae memoriae Iosephi festae compertum fuerit. Rursus vero inde quod libellus noster coptice, et quidem in utraque dialecto et memphitica et sahidica, scriptus reperitur, concludendum est ad magnam eius instituti antiquitatem. Saeculo fere quarto si Coptum auctorem scripsisse dicimus, nihil in ipso libro ei sententiae contrarium habebimus. Convenit enim simplicitas qua res ex evangelio Iacobi petitae per priora novem capita narrantur. Item res quae Iosephum senem spectant, quae mortem et animarum piarum statum, quae angelos et coelos similiaque, ut nihil novellae superstitionis produnt, ita concordant maxime cum iis Iudaeorum de his rebus opinionibus quae primis saeculis a Christianis etiam plerisque receptae sunt. Inprimis notabile est convivium mille annorum capite 26. memoratum, quod post saeculum tertium vix amplius nisi apud haereticos auctoritatem habebat; item quod capite 5. mors instare dicitur Mariae virgini, quam quinto iam saeculo in coelum assumtam esse permultis placebat.

Restat ut de editione nostra explicemus, quam ab editione principe Wallini inprimis pendere iam supra significatum est. Georgius enim Wallinus, natione Suecus, ex cod. ms. Parisiensi arabice edidit, addita versione latina et magna notarum copia, anno 1722 [2]). Codicem eum arabicum in bibliotheca Regia notatum dicit

---

[1]) Et h. l. et in iis quae sequuntur plura conformavimus ad § 14. dissertationis nostrae Haganae; cf. pag. 52 sqq.

[2]) Libri titulus hic est: Historia Iosephi fabri lignarii. Liber apocryphus ex codice manuscripto Regiae bibliothecae Parisiensis nunc primum arabice edi-

Wallinus numero CCCCXXXII[1]). Versionem Wallini primum repetiit Fabricius in cod. Veteris Testamenti pseudepigr. II. p. 309 sqq., nullis notis nec ex Wallini opere redditis nec a se additis. Thilo vero ipsum textum arabicum recudendum curavit, scriptura passim ab Aemilio Roediger restituta, versionem aliquot locis mutatam repetiit, delectam notarum partem ipsis Wallini verbis exscripsit. Idem primus attendit ad fragmenta historiae Iosephi coptica, descripta a Georg. Zoega in catalogo codd. copticorum mss. qui in Museo Borgiano Velitris adservantur, Romae a. 1810. Est enim in Borgiana collectione codex copt. num. XXV. (descriptus) ex volum. Vatic. LXVI. (apud Asseman. in bibl. orient. tom. I. p. 618. est cod. copt. XV., anno p. Chr. 1067. scriptus), qui totam nostram de vita et morte Iosephi historiam continet, unde Zoëga praeter librarii subscriptionem non attulit nisi initium, a nobis sub textu pag. 115. repetitum. Recenset vero etiam in catalogo pag. 225. fragmentum sahidici codicis[2]), quod foliis iis octo quibus constat cap. XIV. usque cap. XXIII. complectitur. Inde quicquid Zoega latine exscripsit, diligenter in notis ad textum notavimus. Cum quibus Zoegae excerptis coniunximus quae ex eodem fonte hausta nuper edidit Ed. Dulaurier. Is enim ea fragmenta quae ipso sahidico textu a Zoega

---

tus, nec non versione latina et notis illustratus a Georgio Wallin, Sueco. Lipsiae, MDCCXXII.

[1]) Docuit Thilo ex Actis Sanctorum iam ducentis annis ante Wallinum fabulae nostrae notitiam dedisse Isidorum de Isolanis. Locus Actorum d. XIX. Martii tom. III. p. 7. sic habet: Kalendaria coptica ad XX. diem Iulii festum Iosephi referunt, et in eo quidem quod apud Seldenum est libro de Synedriis Hebraeorum ad calcem expressum, additur fabri lignarii. Testatur autem Isidorus de Isolanis, ex ordine S. Dominici, ante annos 140. (circa annum 1522.) scriptor, in *Summa de donis S. Iosephi* parte IV. cap. 9., orientis Catholicos consuevisse eum diem ingenti cum veneratione agere suisque in ecclesiis quandam S. Iosephi vitam legere, cuius de hebraeo in latinum anno 1340. translatae nactus exemplar, illius epitomen tradit, multis omissis quae ab sanctae Romanae ecclesiae cultoribus, cuius deficere nequit veritas Christo conservante, minime reciperentur. In hac autem Christus ipse, cui in monte oliveti ad discipulos loquenti tota illa de Iosepho narratio tribuitur, sic concludere fingitur *Et posuerunt corpus Ioseph patris mei in sepulcro iuxta corpus patris sui Iacob.*

[2]) Ad eundem codicem olim pertinuisse videtur folium unum a Zoega sub num. CXVI. p. 223. memoratum, in quo Iesus narrat *quomodo eum concepit virgo Maria et peperit in Bethlehem prope monumentum Rachelis.* Haec enim, ut iam Thilo indicavit, in caput nostrum VII. quadrant.

exscripta sunt, accuratius quam Zoega interpretatus est. Quod fecit in libello cui titulus est: „Fragment des révélations apocryphes de S. Barthélemy et de l'histoire des communautés religieuses fondées par S. Pakhome. Traduit sur les textes copte-thébains inédits conservés à la bibl. du Roi par M. Édouard Dulaurier. Paris 1835. Cf. ibi pag. 23—29., ubi magnam partem fragmenti sahidici interpretatur. Praefatur autem pag. 23. inter alia haec: En comparant les récits de l'écrivain arabe avec ceux de l'auteur copte, on se convaincra que l'ouvrage du premier n'est qu'une traduction abrégée de l'original égyptien. -- Cette composition se rattache trop évidemment par le fond des idées aux doctrines théosophiques dont l'Égypte fut la patrie, et par son style à ce caractère de simplicité qui est propre à la langue copte, pour qu'il soit possible de supposer que l'original n'ait pas été écrit en cet idiome, et qu'il ait vu le jour ailleurs que sur les bords du Nil.

V. VI. EVANGELIUM THOMAE

GRAECE A: GRAECE B.

VII. EVANGELIUM THOMAE LATINUM.

Evangelium Thomae eadem fere cum Iacobi libro [1]) et antiquitate et celebritate est. Veterum enim testimonia repetenda sunt ab

[1]) Supra pag. XIII. non satis accurate vidimus de Iustino protevangelii teste. Quod enim ille Christum in spelunca natum esse dicit, id eo magis ex protevangelio haustum videtur, quoniam accedunt alia quae similiter efficiunt Iustinum eo libro usum esse, quemadmodum nuper rectissime observavit Hilgenfeld: Kritische Untersuchungen über die Evangelien Justins etc. p. 153 sqq. Huiusmodi est Apolog. I, 33. pag. 75. (ed. Colon. 1686.) ubi haec verba angeli ad Mariam esse dicuntur Ἰδοὺ συλλήψη ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύμ. ἁγ. καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτ. αὐτῶν. In his illud υἱὸς ὑψίστου cum protevangelio cap. XI. concordat, Luca 1, 35. υἱὸς θεοῦ tenente. Et quod cum prioribus Ἰδοὺ -- κληθήσεται coniungit καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει etc., id eodem prorsus modo in protevangelio fit; a Lucae vero textu ea verba plane desunt, et apud Matthaeum ab angelo ad Iosephum dicta traduntur. Cf. etiam ea quae sequuntur apud Iustinum, ubi est ὅθεν καὶ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον εἶπε Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ -- ἀπὸ τ. ἁμαρτ. αὐτ. Rursus memorabilis locus est dialogi cum Tryphone 100. p. 327. eo quod Maria virgo ex nuntio Gabrielis χαρὰν

Origene qui hom. 1. in Lucam ipsum commemorat secundum Thomam evangelium [1]), et ab Irenaeo, qui titulo quidem libri tacito fabulam Marcosiorum affert in libro nostro scriptam [2]). Quibus proxime adiungendus est auctor Philosophumenorum Origenis nomine nuper editorum, aequalis certe Origenis, nisi forte est Hippolytus. Hic quoque ex ipso secundum Thomam evangelio haurire se dicit, quamquam quae affert verba in fragmentis quae hodieque supersunt non leguntur [3]). Arguit autem eo libro usos esse Naassenos constituentes sectam gnosticam saeculo secundo fere medio [4]): unde quam grave eximiae antiquitatis evangelii secundum Thomam sumendum sit argumentum, in promtu est. A quibus secundi et ineuntis tertii saeculi testimoniis pergendum est ad Eusebium et Cyrillum Hierosolymitanum, quorum ille exhibito canonicorum scriptorum catalogo evangelium Thomae recenset inter scripta nomine apostolorum ab haereticis evulgata [5]), hic vero duobus Cateche-

λαβοῦσα dicitur, quemadmodum in protevangelio XII, 2 est Χαρὰν δὲ λαβοῦσα Μαριὰμ ἀπίει πρὸς Ἐλισάβετ etc. Quibus ex locis hoc probabile fit, Iustinum memoriter afferentem quae circa Mariae nuntiationem legisset, cum canonicis verbis commiscuisse apocrypha, et quidem ea quae etiamnum in protevangelio scripta reperimus.

[1]) Origenis verba ex vetere interprete sunt *Scio evangelium quod appellatur secundum Thomam, et iuxta Matthiam, et alia plura legimus, ne quid ignorare videremur, propter eos qui se putant aliquid scire si ista cognoverint.*

[2]) Irenaei locus est adv. haeres. I, 20. Πρὸς δὲ τούτοις ἀμύθητον πλῆθος ἀποκρύφων καὶ νόθων γραφῶν, ἃς αὐτοὶ ἔπλασαν, παρεισφέρουσιν εἰς κατάπληξιν τῶν ἀνοήτων καὶ τὰ τῆς ἀληθείας μὴ ἐπισταμένων γράμματα. προσπαραλαμβάνουσι δέ etc: inde a προσπαραλαμβ. totum locum adscripsimus pag. 140. In nostris evangelii Thomae recensionibus cf. graece A VI, 4: graece B VII, 2: latine VI, 7: Pseudo-Matth. XXXI.

[3]) Cf. Orig. Philosophumena ed. Emm. Miller Oxon. 1851. p. 101. περὶ ἧς διαρρήδην ἐν τῷ κατὰ Θωμᾶν ἐπιγραφομένῳ εὐαγγελίῳ παραδιδόασι λέγοντες οὕτως Ἐμὲ ὁ ζητῶν εὑρήσει ἐν παιδίοις ἀπὸ ἐτῶν ἑπτά· ἐκεῖ γὰρ ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ αἰῶνι κρυβόμενος φανεροῦμαι. · τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι Χριστοῦ ἀλλὰ Ἱπποκράτους λέγοντος Ἑπτὰ ἐτῶν παῖς πατρὸς ἥμισυ· ὅθεν οὗτοι τὴν ἀρχέγονον φύσιν τῶν ὅλων ἐν ἀρχεγόνῳ τιθέμενοι σπέρματι, τὸ ἱπποκράτειον ἀκηκοότες ὅτι ἔστιν ἥμισυ πατρὸς παιδίον ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν τοῖς τέσσαρσι [καὶ δέκα] φασὶν ἔτεσι κατὰ τὸν Θωμᾶν εἶναι φανερούμενον. Cf. cum istis ἐμὲ ὁ ζητῶν εὑρήσει ἐν παιδίοις Pseudo-Matth. evang. XXX, 4. *Fui inter vos cum infantibus* etc.

[4]) Cf. Orig. Philos. p. 94. [οἱ] ἐπικληθέντες Ναασσηνοὶ τῇ ἑβραΐδι φωνῇ οὕτως ὠνομασμένοι· νάας δὲ ὁ ὄφις καλεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεκάλεσαν ἑαυτοὺς Γνωστικούς. Ibidem p. 277. εἰ δὲ καὶ ἕτεραί τινες αἱρέσεις ὠνομάζοντο Καϊνῶν, Ὀφετῶν etc.

[5]) Cf. hist. eccles. III, 25. ἵν' εἰδέναι ἔχοιμεν αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς

sium suarum locis Manichaeorum scriptis adnumerat, ita quidem ut sub nomine Thomae latere dicat Thomam unum ex tribus Manetis discipulis [1]). Quae Cyrilli de auctore libri sententia longum errorem praeivit: multi enim eum secuti sunt veteres, ut Leontius Byzantinus [2]), qui de sectis scripsit ineunte fere saeculo septimo, et Petrus Siculus historiae Manichaeorum auctor saeculo IX. [3]), quibus assenserunt inter eos qui recenti memoria in eam rem inquisiverunt, Richardus Simon [4]) et Mingarellius [5]). Errare vero Cyrillum, postquam allata sunt Irenaei, Origenis et Pseudorigenis testimonia, non est quod demonstretur. Nimirum quem ille librum apud Manichaeos inprimis in usu esse [6]) noverat, eum ab iisdem compositum ex coniectura arbitrabatur. Thomae vero quum diceretur evangelium, apostoli cognomento plerumque non addito, et idem Thomae nomen discipuli esset Manetis, hunc ipsum Manichaeum pro scriptore libri habere proclive erat.

Praeterea ut Graecos multos posterioris aetatis de libro Thomae testatos mittamus, fuerunt etiam Latini quarto iam saeculo qui

---

ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἱρετικῶν προφερομένας (sc. γραφάς), ἤτοι ὡς Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Ματθία ἢ καί τινων παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας etc.

1) Catech. IV, p. 66 sq. Oxon. 1703. τῆς δὲ καινῆς διαθήκης τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια· τὰ δὲ λοιπὰ ψευδεπίγραφα καὶ βλαβερὰ τυγχάνει. ἔγραψαν καὶ Μανιχαῖοι κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον, ὅπερ ὥσπερ εὐωδίᾳ τῆς εὐαγγελικῆς προσωνυμίας διαφθείρει τὰς ψυχὰς τῶν ἁπλουστέρων. Catech. VI, p. 98. μηδεὶς ἀναγινωσκέτω τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον· οὐ γάρ ἐστιν ἑνὸς τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀλλ' ἑνὸς τῶν κακῶν τριῶν τοῦ Μάνη μαθητῶν.

2) Cf. Lib. de sectis ed. Leunclav. Basil. 1578. p. 432. οὗτοι (i. e. Μανιχαῖοι) καὶ βιβλία τινὰ ἑαυτοῖς καινοτομοῦσι. λέγουσι γὰρ εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν καὶ Φίλιππον, ἅπερ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν.

3) Cf. Hist. Manich. ed. Rader. p. 30. Μαθηταὶ δὲ τούτου τοῦ ἀντιχρίστου Μάνεντος γεγόνασι δώδεκα. Σισίνιος ὁ τούτου διάδοχος, καὶ Θωμᾶς ὁ τὸ κατ' αὐτὸν Μανιχαϊκὸν εὐαγγέλιον συντάξας.

4) Cf. Nouv. observ. sur le texte du N. T. p. 5. -- S. *Cyrille de Jerusalem a attribué cet ouvrage à un disciple de Manés. Son témoignage a d'autant plus de vraisemblance qu'il a vécu environ* 70 *ans après celuy qu'il fait auteur de ce livre apocryphe.*

5) Cf. *Nuova Racoolta d'opusc. scient. e filolog.* t. XII. p. 85 sqq. Vide infra.

6) Usum quidem Manichaeorum testatur etiam Gelasii decretum § 11. *Evangelia* (alii *evangelium*) *nomine Thomae apostoli* (alii omittunt), *quibus* (alii *quo*) *Manichaei utuntur, apocrypha* (alii *apocryphum*). Vide apud Crednerum Zur Geschichte d. Kan. p. 216.

testimonium Origenis suum redderent, ut Ambrosius ad Luc. I, 1. et Hieronymus in praefatione commentariorum super Matthaeum.

Satis igitur de evangelii Thomae et antiquitate et celebritate constat. Sed quaeritur an eundem librum etiamnum habeamus. Hoc dubium videri potest propterea quod in libris manuscriptis non dictum reperimus evangelium Thomae, quem titulum apud veteres celebrari vidimus. In Vindobonensi codice libri titulus est Παιδικὰ τοῦ κυρίου etc. In Bononiensi et Dresdensi Θωμᾶ Ἰσρ. φιλοσ. ῥητὰ εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ κυρίου; similiter in Parisiensi Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου. In Sinaitico est Σύγγραμμα τοῦ ἁγ. ἀποστ. Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀναστροφῆς τοῦ κυρίου, atque in latino textu nostro *Tractatus de pueritia Iesu secundum Thomam*. Tamen non potest ab hac tituli discrepantia ad ipsius libri diversitatem concludi; ut egregie iam docuit Thilo [1]) Cod. apocr. LXXXIV sqq. Ut enim concedamus, librum Thomae nomine evangelii apud antiquos plerumque dictum esse, tamen id potius ab argumento libri et ex haereticorum usu quam ab inscriptione libri ab ipso auctore constituta factum esse videtur. Neque magis ea appellatione veteres constanter usi sunt. Leguntur enim apud Chrysostomum, Anastasium Sinaitam, Georgium Syncellum, Euthymium Zigabenum aliosque, quae bene respondent nostris inscriptionibus, quas quidem ex primis textus verbis desumtas esse apparet. Apud Chrysostomum est homil. XVI. (XVII. apud Montfauc.) in Iohann. τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ἃ παιδικὰ εἶναί φασι τοῦ Χριστοῦ, ψευδῆ καὶ πλάσματά τινων ἐπεισαγόντων ἐστίν. Anastasius Sinaita Hodeg. XIII. p. 260. ed. Gretser. dicit τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ψευδῆ καὶ ἀπόβλητα. Georg. Syncellus Chronogr. p. 601. ed. Bonn. habet ἰστέον ὅτι διάφορα εὐαγγέλια γέγραπται, ἐξ ὧν τέσσαρα μόνα κέκριται τοῖς μακα-

---

[1]) Eum recte etiam explicuisse puto de catalogo librorum Manichaicorum quem Timotheo Constantinopolitano adscribunt, l. l. p. LXXXIII. Certe enim scriptor catalogi, separatim recensens τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον et τὰ παιδικὰ λεγόμενα τοῦ κυρίου, rem non satis nosse censendus est. In Gelasii vero decreto variae libri editiones respiciuntur. Latinae enim a graeca iam tam haud dubie satis differebant, nec fideliter nomen Thomae conservabant. Id quod ex ipsis nostris exemplaribus discitur.

ρίοις ἀποστόλοις ἐκκλησιάζεσθαι, καὶ ἄλλοις παιδικὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν συγγέγραπται, ἐν οἷς αἱ μέχρι δωδεκαετοῦς χρόνου [1]) τῆς κατὰ σάρκα ἡλικίας αὐτοῦ τοῦ τῶν (male ed. τούτων pro τοῦ τῶν) αἰώνων ποιητοῦ ἐμπεριφέρονται θαυματουργίαι. Euthym. Zigab. ad Ioh. II, 11. ὡς παρασιωπηθὲν τοῖς ἄλλοις ἱστόρησεν αὐτό, χρησιμεῦον εἰς τὸ μὴ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις παιδικοῖς θαύμασι τοῦ Χριστοῦ. Accedit quod quo magis canonicorum evangeliorum auctoritas per totam ecclesiam invalescebat, eo minus librariis praesertim monachis aptum videri poterat talem libellum evangelii nomine ornare.

Neque praetereundum est, Pseudo-Thomae librum minime integrum superesse: quod quum ex magna textuum superstitum differentia, tum ex numero stichorum (ατ' i. e. 1300) clarum fit quos evangelium Thomae comprehendisse in veteri est stichometria ad calcem chronographiae Nicephori [2]). Quemadmodum enim tot libri haereticorum similes prorsus dudum perierunt, quippe quibus deesset describentium industria, ita alii, inter quos est Thomae evangelium, resectis partibus multis, iis potissimum quae fidem aut pietatem maxime offenderent, ad nos perlati sunt. Fragmentis autem iis quae supersunt nomina ea quae in nostris codicibus inveniuntur multo magis conveniunt quam evangelii titulus. Quorum fragmentorum antiquitas etiam inde perspicitur quod compilatores et latinos et arabicos, quorum libros evangelia infantiae dicere solent, a graecis fabellis nostris pependisse apertum est. Denique similitudo inter Irenaei locum de Iesu ad discendum litteras magistro tradito, adv. haeres. I, 20., et locos eos quibus eadem fabula in nostris codicibus narratur, tanta est ut nos vetet Irenaei librum a nostro diversum putare.

De laboribus quum aliorum tum meis in edendo evangelio Thomae positis dicenda sunt haec.

Primum evulgatum est opera Cotelerii fragmentum Parisiense, iam antea a Rich. Simone indicatum *Nouv. observ. sur le texte du*

---

[1]) Memorabile est hanc aetatis Iesu pueri indicationem convenire cum textu nostro, cf. graece A cap. XIX.

[2]) Vide apud Credner: Zur Geschichte des Kanons p. 122 sqq. Georg. Syncell. ed. Bonn. p. 788.

N. T. p. 5., et a Cangio laudatum in Glossario med. et inf. graecitatis sub voce τζόχα. Edidit Cotelerius in notis ad Constit. apostol. VI, 17. Is codex Parisinus saeculi est XV., in biblioth. Reg. nunc Nat. numero 239. signatus. Fragmentum est trium paginarum ad calcem commentarii Andreae Cappad. in apocalypsin, complectens capita apud nos priora sex, additis paucis quae ad septimum caput quadrant et parte historiae quae in reliquis codd. nostris non legitur, cf. infra pag. 141. Post Cotelerium cum textu edito contulit Thilo: qua re editoris fides confirmata est. Repetiit autem textum a Cotelerio editum, non sine doctis de ipso libro observationibus Fabricius in Codice apocrypho, repetita etiam latina Cotelerii interpretatione, item Ionesius in Nova methodo sua probandi canonicam Novi Testamenti auctoritatem (vide supra), anglica versione in locum latinae substituta.

Post inventus est alius codex in bibliotheca S. Salvatoris Bononiensi, aetate quidem Parisiensi non praestans sed ambitu textus; miracula enim pueri usque ad annum duodecimum complectitur. Hunc textum primus edidit Ioh. Aloys. Mingarellius in *Nuova Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici*, tom. XII., Venetiis 1764. pag. 73—155. (12°.) Is in epistola ad Thom. Augustin. Ricchinium, Sacri Palatii Apostolici magistrum, ad edendum se permotum dicit lectione operis Aug. Ant. Georgii, quod inscriptum est Alphabetum Tibetanum. „Illud," ait, „animum non mediocriter perculit meum quod in Xaca, celeberrimo illo numine seu monstro potius quod Tibetani colunt, scelestissimum Manetem latere compererit. Noveram enim Manetis discipulum Thomam in Indiam profectum doctrinae suae virus in eam regionem evomuisse, quod gravissimus auctor Theodoretus lib. 1. haeret. fabular. cap. 26. scriptum reliquit: itaque haud aegre adducebar ut crederem facili negotio Manichaeismum in Tibetum irrepere potuisse." -- „Quo magis vero suam illustret vir clariss. atque confirmet opinionem, apocryphum quemdam libellum saepius citat qui Thomae evangelium aut de infantia Salvatoris vulgo inscribitur: ac praecipuas fabulosae Manetis vitae historiaeque periodos resque ab eo gestas ex commentitiis vitae Servatoris nostris periodis atque prodigiis, quae in mendacissimo eo

libello describuntur, confictas esse suspicatur. Haec dum in Georgio legerem, dolebam graeci illius pseudoevangelii fragmentum duntaxat typis impressum haotenus prodiisse: quod viderem ex impio etiam libello utilitatem aliquam tamquam antidotum ex veneno posse comparari -- habet aliquam ineptiarum quoque lectio delectationem si vetustae sint et veterum patrum execratione famosae -- Hanc igitur ipsam duntaxat utilitatem quantulacumqué est prae oculis et ipse habens illud nunc integrum edo, quale exstat in chart. cod. ms. sec. XV. quem a Clar. Viro Io. Chrys. Trombellio Abbate Exgenerali emptum servat nostra S. Salv. Bononiae bibliotheca." Post haec plura praefatur de veterum testimoniis maximam partem ex Fabricio repetens. Tum duos dicit distinguendos esse libros, evangelium Thomae et librum de infantia Salvatoris, Gelasii et Timothei Constantinopolitani auctoritate adhibita. Denique, explosa Bellosobrii testimonia patrum impugnantis ,,impudentia", non dubitat ,,quin eiusdem tituli atque adeo eiusdem argumenti evangelium, idque secundum Thomam nuncupatum, quum Marcosii habuerint, tum finxerint Manichaei." Concludit autem quaestionem his: ,,Quod si quis ex me quaerat, Marcosiorumne an Manichaeorum sit quod nunc edo, nihil ausim equidem certi statuere. Quum tamen nostrum hoc et Thomae nomen ab Origene commemoratum praeferat, et fabellam ab Irenaeo prolatam de puero Iesu litteras graecas discente habeat, non vero hebraicas, ut est in fragmento Coteleriano, nostrum hoc potius quam Cotelerianum fragmentum respexisse putaverim Irenaeum." Quam praefationem excipit fragmentum Cotelerii cum notis Fabricii; tum sequitur textus Bononiensis cum latina versione et notis Mingarellii.

A Mingarellio ad clar. Thilonem transeundum est. Is praeter Bononiensem codicem a Mingarellio repraesentatum adhibuit alium sed perquam similem, Dresdensem, saeculi fere XVI., signatum in bibl. Reg. A 187. i. e. eundem de quo supra ad protevangelium diximus, cuius collationem amici studiis debebat. Ad commentarium, in quo quum Fabricii et Mingarellii tum suas notas dedit, adhibuit fragmentum Parisiense atque aliud Vindobonense, passim iam a Fabricio consultum, quod Lambecio debetur. Hic enim in Comment. de bibl. Caes. Vindob. lib. VII. p. 579 sq. ex cod. philos. graeco

CXLIV. protulit principium evangelii Thomae, quod ibi quarto loco a fol. 180. usque ad fol. 187., mutilum quidem et lacerum, legi indicavit. Sed post Lambecii tempora non amplius inventum est; quemadmodum iam Kollarius ad Lambecii verba notat: „Frustra in posterum liber de infantia Christi in hocce codice quaeretur; furisne alicuius scelere an recentioris bibliopegi incuria perierit, dicere non habeo. Cum anno 1687. hoc ipso codice uteretur Iacobus Tollius, adhuc in codice salvus supererat. Vide epist. itiner. IV. p. 100. Tenzel Monatliche Unterredungen a. 1697. p. 554." Praeterea repetiit Thilo interpretationem Mingarellii a se correctam. Doctam vero ut solet disputationem de historia libelli inseruit prolegomenis.

Nostra denique in edendo libro opera haec fuit.

Textum graece A recensuimus ad codices Bononiensem et Dresdensem, adhibito insuper fragmento utroque, et Parisiensi et Vindobonensi. Ac Dresdensem quidem codicem iterum ipsi accurate contulimus, unde passim prior collatio emendanda erat, quemadmodum ipsius tituli scriptura per errorem esse dicitur Τοῦ Θωμᾶ pro Θωμᾶ: quem errorem doctissimus Ebertus, ut videtur, praeivit; eius enim manu ita ad marginem notata est. Porro Bononiensem scripturam accuratius quam apud Thilonem fit ex Mingarellio enotavimus. Fragmentum Parisiense ex Cotelerio et Thilone, Vindobonense ex Lambecio sumsimus.

De singulis locis inprimis illustravimus locum et gravissimum et vexatissimum VI, 4.

Textum graece B edidimus ex codice monachorum Sinaiticorum, apud quos dum ante hos octo annos versabamur hoc σύγγραμμα descripsimus[1]). Codex est chartaceus, saeculi XIV. vel XV., plura de S. Antonio continens.

Denique tertio loco primi edidimus evangelium Thomae latinum ex Vaticano codice, notatione quadam synoptica ex reliquis graecis et latinis libellis apposita. Quo in libro memorabile est a latino compilatore vel interprete nomen Thomae ut auctoris serva-

---

[1]) Cf. Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wissenschaftlichen Reise von 1840 bis 1844. Wiener Jahrbb. 1846. Bd. CXIV. Anzeigeblatt pag. 45.

tum esse. Cuiusmodi nondum innotuit praeter codicem collegii Mertonensis num. 15., cuius mentio fit in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae tom. I. parte 2. pag. 13. Sed in hoc catalogo tantum id notatur exstare ibi latine „Thomam Ismaelitam [1]) de infantia Christi. Imperf.“ Cf. Thil. Cod. apocr. pag. CXV.

Praeterea alium latinum evangelii Thomae textum detexi latentem in foliis membranaceis palimpsestis bibliothecae Caesareae Vindobonensis, quae quinti fere saeculi putanda sunt. Oculorum valetudine affectus pauca tantum legi, sed dignissima quae ad examen evangelii Thomae criticum adhibeantur. Potest ex iis effici, antiquissimum hunc latinum textum propius reliquis nostris omnibus ad vetus graecum exemplar accedere. Sunt autem haec:

a) Infantes plurimi ludebant cum eo. Et cum vidisset eum quidam Iudeus cum infantibus haec facientem, pervenit ad Ioseph patrem -- Cf. evang. Thom. graece A II, 2. 3. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παιδία πολλὰ παίζοντα σὺν αὐτῷ. Ἰδὼν δέ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίει ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ παίζων, ἀπῆλθε παραχρῆμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ etc.

b) Accessit ad infantem ihm et monebat illum dicens Ut quid hec facis, et dolent isti et odiunt nos. Et dixit infans ihs Si non sapientes erant sermones -- Cf. ibidem V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσὴφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἵνα τί τοιαῦτα κατεργάζει, καὶ πάσχουσιν οὗτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά etc. Pseudo-Matth. XXIX. Evang. Thom. latin. V, 2.

c) Rogo vos. Non (*potius* Num?) devet hic super terra esse. Hic vero magnae crucis dignus est: hic potest enim ignem extinguere. Puto hic ante -- Cf. ibidem VII, 2. Ἆρον οὖν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφὲ Ἰωσήφ· οὐ φέρω -- ἅπαξ. τοῦτο τὸ παιδίον γηγενὴς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον. Pseudo-Matth. XXXI, 3. Tunc coepit cunctis au-

[1]) Legendum est Israelitam. Cf. infra pag. 158. sub IV. et pag. 170., ubi bis idem scripturae vitium ex nostro codice indicavimus.

dicentibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante diluvium natus.

d) -- fructuosa, vident caeci fructuosa iudicii (?). Et restituti sunt omnes qui sunt maledicti. Et nemo ei audebat vilem (*i. e. bilem*) facere. Cf. graece A VIII. -- Νῦν καρποφορείτωσαν τὰ σά, καὶ βλεπέτωσαν οἱ τυφλοὶ τῇ καρδίᾳ -- εὐθέως ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ πεσόντες. καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσαι αὐτόν. Pseudo-Matth. XXXI, 4. Fructificent infructuosi et videant caeci *etc.*

e) Et una dierum ihs sabbato ludebat cum infantibus in solario, et unus de infantibus cecidit et mortuus est. Et cum vidissent ceteri infantes, fugerunt, et conpraensus -- Cf. graece A 9, 1. Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινας ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἔν τινι δώματι ἐν ὑπερῴῳ, καὶ ἓν τῶν παιδίων τῶν παιζόντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδία ἔφυγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησ. μόνος. Sed his paullo propiora latinis habet textus gr. B VIII, 1. Μετὰ δὲ ταῦτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω διστέγου οἴκου etc.

Atque haec sunt omnia, meis aliorumque curis ex bibliothecis protracta, quae de veterrimo Thomae evangelio ad nos pervenerunt. Quae etsi non haberi possunt nisi pro fragmentis, quorum textum describentium arbitrium ab antiquissima forma per tot saeculorum seriem haud dubie deduxit, et quorum supplementa in reliquis latinis et arabicis infantiae evangeliis latent, tamen per se sunt eiusmodi unde coniicias quae origo et quae ratio famosissimi illius libri fuisse videatur. A Gnostico quidem omnino conscriptus esse videtur. Hoc primum inde probabile fit quod docetismi caussam inprimis sustinet. Miraculis enim a prima inde pueritia editis Iesum divinam suam maiestatem comprobasse docet, in eum ut videtur finem ut dei filium humanae naturae prorsus expertem fuisse nec nisi speciem gessisse hominis appareat. Quod recte a nobis dici confirmat auctor catalogi librorum Manichaeorum Timothei Constantinopolitani nomine editi,

in quo est ἃ συνέταξαν οἱ αὐτοὶ θέλοντες δόκησιν ἀποφῆναι τὴν σάρκωσιν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐν ἀληθείᾳ. Et hoc vero in caussa fuisse videtur cur Manichaei evangelio Thomae tantopere delectarentur: fictum enim eos Christi corpus ad Docetarum exemplum somniasse satis constat. Qua in re duabus potissimum de persona Christi opinionibus saeculo secundo satis vulgatis evangelium Thomae adversabatur: quum iis qui Christum merum hominem habuerunt, tum iis qui Iesum a Christo distinguentes certe ante baptismum eum non fuisse nisi hominem existimarunt. Huiusmodi vero miraculis a puero patratis Gnosticos id ipsum probare voluisse, Christi naturam non fuisse nisi divinam, iis edocemur quae Catholici contra disputarunt. Ita plane huc quadrat quod Anastasius Sinaita Melitonem Sardensem contra Marcionem scripsisse refert, et divinitatem Iesum suam per miracula triennio post baptismum edita et humanitatem vero triginta annis ante baptismum transactis hominibus comprobasse [1]). Chrysostomus vero et qui eum secutus est Euthymius Zigabenus diserte concedunt, miraculis eiusmodi, si qua puer revera edidisset, comprobari, per speciem tantum non vero eum corpore exstitisse atque egisse [2]). Quae Chrysostomus non dicturus erat nisi fabulas Docetis receptas de puerilibus Iesu miraculis bene notas habuisset. Neque vero modo id quod Iesus adhuc puer miracula edidisse in evangelio Thomae narratur ad sustentandum docetismum idoneum est, sed etiam mira prodigiorum natura, quae spectrum potius quam hominem prodit. Huc accedunt plura singula quae Gnosticum et quidem Docetam auctorem suadent. Ita graece B I. Ἰησ. Χρ. ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ: B IV. Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτό ἐστιν (A ἐγεννήθη) ὅπως (A ὅτι) πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἕτοιμον (item A IV, 1. A V, 2.): B VI, 2. Ὑμεῖς ἃ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰώνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων

---

1) Cf. Routh: Reliq. sacr. I, 115. (Oxon. 1814.) ubi ex Anast. Sin. Hodeg. cap. XIII. haec afferuntur: τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστώσατο ἡμῖν· τὴν μὲν θεότητα αὐτοῦ διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος.

2) Cf. Euthym. Zig. ad Ioh. 2, 11. et Chrysost. homil. XXI. (XX.) et XXIII. (XXII.) ad eundem locum.

ὑμῶν, καὶ ἐπίσταμαι πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν: B VI, 3. ἀληθῶς οἶδα πότε ἐκτίσθη ὁ κόσμος: A VII, 2. τοῦτο τὸ παιδ. γηγενὴς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον: A VII, 4. οὗτος τί ποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεός, ἢ ἄγγελος (item XVII, 2.): A XVIII, 2. τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιόν ἐστιν. Quae exempla facile augeri possunt multis aliis latinorum textuum nostrorum, sed iam satis sunt ad probandum auctorem Gnosticum eumque Docetam. Denique vero huc pertinent quae et graece et latine de allegorica litterarum alphabeti potestate a Iesu puero coram magistro proferuntur, tantopere cum iis convenientia quae Irenaeus adv. haeres. I, 20. ex Marcosiorum libello affert ut aut Marcosios librum Thomae aut Pseudo-Thomam Marcosiorum librum adhibuisse statuendum sit. Iamvero ab Marcosiorum aliquo ipsum Thomae evangelium conscriptum esse, non sine probabilitate cum Bellosobrio dixeris, siquidem quae gnostica esse vidimus eadem Marcosiis convenire credibile est; allegoricos vero litterarum lusus an alii praeter Marcosios exercuerint [1]) non liquet. Ab his vero postquam inventus est libellus, ad reliquos Docetas, ad Naassenos (teste Pseudo-Origene), inprimis ad Manichaeos transiit; neque passim, ut notum est, ipsis Catholicis displicuit [2]).

VIII. EVANGELIUM INFANTIAE ARABICUM.

Antiquum istud ac memorabile monumentum superstitionis Christianorum orientalium noluimus deesse in hac nova apocryphorum evangeliorum collectione. Quod quum prima parte, per capita fere novem, ad evangelia Pseudo-Iacobi, Lucae et Matthaei, extrema, inde a tricesimo sexto capite, ad Pseudo-Thomae librum plerumque conformatum est, tum media parte, a decimo capite usque ad tricesimum quintum, eiusmodi maxime fabulas continet quas proprie orien-

---

[1]) Hac de re cf. locum disertissimum in Orig. Philosoph. ed. Miller. Oxon. 1851. pag. 205 sqq.

[2]) Ad hanc de natura evangelii expositionem rursus adhibuimus dissertationem nostram Haganam § 10.

tales dicas, repletas Satana daemonibusque, veneficiis magicisque artibus. Eodem orientali ingenio quo haec scripta sunt valent ea quae ad commenta ex graecis latinisque libris petita adduntur, ut ortus Messiae a Zoroastre praedictus (capite VII.), ut taenia infantis a Maria magis adorantibus data, igne non comprehensa (capp. VII, VIII.), ut quae de pueri peritia astronomica et physica praedicantur (capp. LI, LII.). Huc quadrat etiam quod sycomorus prope Mataream pagum una cum fonte (cf. cap. XXIV.) etiamnum in veneratione habetur, et quidem a Mohammedanis illas regiones incolentibus pariter atque a Christianis orientalibus. Item quod memoria templi in quo magnum Aegyptiorum idolum ingrediente Iesu infante corruit, etiamnum colitur, certe per multa saecula culta est [1].

Media igitur quam diximus pars indole quodammodo differt a duabus reliquis. Qua ex re quod probabile fit, haec omnia non tam unum quendam auctorem quam compilatorem habuisse, nec primum ita a quoquam scripta sed ex aliis scriptis in unum collecta esse, id pluribus argumentis demonstrari potest. Statim enim ab initio testimonium de Iesu puero in cunis matrem allocuto ex libro Iosephi pontificis haustum dicitur. Item capite XXV. compilatoris nota posita est de evangelio infantiae et de evangelio perfecto (i. e. canonico). Eiusdem additamentum invenitur etiam exeunte capite XXVI. Eodem capite altera quaedam libri pars inchoatur: agit de reditu parentum Iesu ex Aegypto et de angeli voce qua iussi sunt a finibus Iudaeae statim Nazarethum petere. Nihilominus capitibus iis quae sequuntur miracula narrantur ea quae Iudaeam revera ingressis et quidem Bethlehemi acciderunt. Demum capite XXXVI. oratio reverti videtur ad id quod capite XXVI. narrari coeptum est. Haec igitur non recto ordine procedunt nec possunt nisi ab indiligentia compilatoris explicari. Denique inscriptione et subscriptione significatur hunc librum ab evangelio infantiae pendere potius quam illud ipsum esse.

Duae igitur res non sunt dubiae: altera est, libro quemadmodum ad nos pervenit collectionem evangelicam contineri, factam ex anti-

---

[1]) Cf. *Graeci codd. mss. apud Nanios asservati.* 1784. pag. 283. in itinerario graeco saeculi quinti decimi. Cf. etiam Sozomen. hist. eccl. V, 21. λέγεται γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις, ἡνίκα διὰ τὸν Ἡρώδην ἔφυγεν ὁ Ἰωσήφ, παραλαβὼν τὸν Χριστὸν καὶ Μαρίαν τὴν ἁγ. θεοτόκον, ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἑρμούπολιν etc.

quioribus libris; altera, ab homine orientali eam institutam esse. Sed quaeritur qua is lingua sit usus. Potest enim arabicus textus a Sikio in lucem protractus aut ab ipso compilatore libri profectus esse aut ex interpretatione fluxisse alius linguae orientalis. Interpretem autem arabicum iam propterea suspicari licet quoniam non tantum arabicus textus sed etiam syrus in libris mss. invenitur [1]); a Syris vero pariter atque a Coptis monumenta multa praesertim theologici argumenti ad litteras Arabum Christianorum transierunt: quam rem luculenter testatur arabici bibliorum textus historia. Sed ab hac suspicione ad tantam progrediendum est probabilitatem ut ea de re non dubitare liceat. Insunt enim in arabico textu quae debent e syriaco derivari. Eiusmodi est quod annus epochae Graecorum 309, quo Christus natus esse dicitur capite II., cum communi Syrorum de ea re sententia convenit [2]), quae etiam apud Abulfaragium (Barhebraeum) celeberrimum Iacobitarum episcopum saec. XIII. legitur [3]). Porro capite I. Iosephus historicus cum Caiapha pontifice confunditur, quod rursus peculiare est Syris, quemadmodum etiam in Georgio Mosulano et Salomone Bassorensi observatum est ab Assemano [4]). Tertium est quod ea vox qua passim Maria salutatur, ut Syris est propria, ita Arabibus alias ignota est [5]). Denique consentaneum est, quo argumento La Croze usus est ad probandum ingenium libri nostri Nestorianum, idem ad confirmandam syram originem adhibere. Observavit enim ille appellationes ὁ δεσπότης Χριστός et ὁ κύριος Ἰησοῦς in arabico evangelio infantiae ex constanti Nestorianorum usu distingui [6]).

---

[1]) Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 585. ubi Beroeenses codices recensentur, in quorum primo legitur evangelium de infantia Christi et syriace et arabice, utroque textu litteris exarato syriacis. Eiusdem codicis mentio fit tom. III. part. I. pag. 282. in libris quorum ignota sunt auctorum nomina. Sed neutro loco codex accuratius describitur; neque magis alius praeter hunc indicatur.

[2]) Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 387. 389. II. p. 163. Thil. Cod. apocr. XLIII. nota 35.

[3]) Probavit Henricus Sike ex loco Historiae Dynastiarum (p. 109. ed. Pocock.) allato ad evang. inf. cap. II. Vide Thil. Cod. apocr. p. 135.

[4]) Cf. bibl. orient. III. parte I. pag. 522 et 317. Cf. Thil. l. l. pag. XXIX. nota 21.

[5]) Cf. Thil. l. l. pag. XXXV. nota 26.

[6]) Cf. Fabric. Cod. apocr. III. p. 421. Thil. l. l. p. XXXIV.

Quae quidem syrae originis argumenta ex ipso libro desumta sunt. Quanta vero hoc evangelium apud Syros eosque potissimum Nestorianos auctoritate habitum sit, prae ceteris exemplum docet episcoporum Abulfaragii et Salomonis Bassorensis, quorum uterque multis eius fabulis usus est [1]). Neque mirum est a Syris Nestorianis illud transisse etiam ad Nestorianos Malabarenses et ad Persas [2]). Aegyptiis vero, sive Arabibus sive Coptis [3]), iam eo magnopere commendabatur quod magna fabularum pars versatur in celebrandis Aegypti locis ex itinere sacrae familiae claris.

Instituta autem haec collectio evangelica videtur maxime ad hoc ut quibusdam diebus festis Mariae dicatis [4]) adhiberetur in sacris conventibus. Quo in usu libri posita videtur caussa cur miracula, si paucissima exceperis (capp. 46. 47.), ita narrantur ut animum Iesu pueri, quem Thomae liber iracundum saepe et maleficum depingit, benevolum beneficumque prodant. Qua ex diversa miraculorum natura non recte effecit Kleukerus (*Ueber die Apokryphen des N. T.*

---

[1]) Cf. Assem. bibl. orient. III. parte I. p. 309 sqq. Apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXII sq. Item cf. Henr. Sikii notas ad cap. 2. et 6.

[2]) Cf. Thil. l. l. p. XXXIV sq.

[3]) Suspicatus est vir cl. Thilo Cod. apocr. p. XXXVII. etiam in Coptorum linguam translatum esse librum nostrum. Sed id haud verisimile est eam ipsam ob caussam quod Copti librum arabice legere poterant. Neque sahidicum illud fragmentum a Zoega Catalog. coptic. codd. p. 223. indicatum, in quo traditur *Magnum miraculum a Deipara editum, dum idola in oppido quodam adorata ea iubente procidunt et in abyssum detruduntur, terra hiscente conspicitur abyssus, prodeunt mortui, apparent angeli,* ex evangelio nostro haustum videtur (cf. capp. 10. 11; Ps. Matth. XXIII.): poterat enim haud dubie ex antiquioribus derivari fontibus, fortasse graecis, quemadmodum vaticinium Iesaiae et Ieremiae eodem illo miraculo completum esse iam Eusebius (Demonstr. evang. VI, 20. IX, 2.), Athanasius (De incarn. verbi. Tom. I, p. 89.) aliique praedicarunt.

[4]) Ad cognoscendam rationem horum dierum festorum orientalium facit index dierum ex ritu coptico et abyssinico Mariae sacrorum quem ex cod. ms. abyssinico exhibuit Wanslebius. Cf. Paulus: Sammlung der merkwürd. Reisen in den Orient III. p. 80 sq. Ibi est inter alia: Den 22. 23. 24. May Mariä Ankunft in Oberägypten. Den 28. Juni, weil bei der Maria grofsem Durst durch Christi Allmacht eine Quelle entsprungen, von welcher alle Kranken die aus derselben getrunken, gesund worden sind. Den 20. Jun. das Fest der Erbauung des Hauses Mariä. Similibus diebus festis destinati sunt duo sermones Cyriaci episcopi Tabennensis, de quibus Silv. de Sacy ad Birchium retulit. Vide apud Thilon. Cod. apocr. XXXIX: *Le premier de ces deux discours a pour objet de célébrer le jour ou J. C. enfant accompagné de la S. Vierge, de Joseph et de Salome sort de sa fuite en Egypte, s'arrêta en lieu nommé* etc.

§. 970. pag. 266.) non posse arabicum evangelium ex graeco Thomae derivari.

Quae vero per totum orientem apocrypharum traditionum de Iesu puero, earum potissimum quae arabico libro nostro traduntur, propagatio fuerit, quantus usus, quanta auctoritas, intelligitur inde quod haud paucae etiam Mohammedanis scriptoribus placebant, Kessaeo maxime, celebri Corani commentatori: quid quod nonnullae in ipsum Coranum receptae sunt[1]). A qua re nescio an ad antiquitatem arabicae interpretationis concludi possit, quamquam concedendum est, potuisse Mohammedem haurire sua ex traditionibus eius generis quae dudum circumferrentur ore populorum orientalium. Dialectus quidem arabica quae in editis est, Henrico Sikio non multum differre videbatur ab arabica Novi Testamenti versione quam edidit Erpenius; sed nec de huius aetate satis constat. Ceterum huic arabicae nostri evangelii dialecto non nimium auctoritatis tribuendum est: poterat enim facile ipse arabicus textus qui saepe et cum amore describeretur, ad recentiorem sensim dialectum conformari. Codicum eorum qui ex catalogis bibliothecarum innotuerunt antiquissimus videtur Mediceus Palat. num. XXXII. anno 1299. scriptus: vide apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXI.

Reliquum est ut de editionibus huius evangelii dicamus. Primus edidit Henricus Sike Traiecti ad Rhenum, consulibus reipublicae Bremensis dicatum, anno 1697. Codice usus est bibliothecae Golii, publica tum auctione Lugduni Batavorum divenditae, qui quam aetatem habuerit aut quorsum pervenerit non constat. Libri titulus est *Evangelium infantiae vel liber apocryphus de infantia Servatoris. Ex Manuscripto edidit ac Latina versione et notis illustravit Henricus Sike.* Textus arabicus cum interpretatione latina complectitur paginas 161. forma duodenaria; notae quae textum excipiunt 94. Sikii versionem eamque solam repetierunt in apocryphorum collectionibus suis Fabricius et Ionesius, item Car. Chr.

---

[1]) Cf. dissertat. meam Haganam pag. 91 sqq., item quibus ibi maxime usus sum Henrici Sikii notas et Thilonis. In dissert. mea l. l. male factum est quod in locis apponendis scriptorum Arabum Abulfaragium cum Kessaeo composui.

Lud. Schmidius[1]). Fabricius textum apud Sikium continuum in capita LV distinxit, addiditque notas, maximam quidem partem Sikianas. Denique nuper cl. Thilo cum versione Sikii latina etiam textum arabicum repetendum curavit cum delectu notarum primi editoris, praetereaque in prolegomenis inprimis de codicibus manuscriptis deque ipso libello a variis Christianorum orientalium familiis recepto fusius et accuratius disseruit. De textu arabico eiusque versione ille haec adnotavit: *Textus arabici versionisque latinae vitia aliquot doctissimus collega Roedigerus emendavit in speciminibus typographicis ab ipso correctis.*

De nostra huius evangelii editione latina bene promeruit celeberrimus collega Fleischer. Is enim meo rogatu versionem Sikianam latinam, quemadmodum a Thilone exhibita est, ad arabicum textum impressum recognovit: unde haud pauca immutanda censuit, etsi posteriorem partem minus quam priorem correxit. Harum mutationum eas quae aliquid momenti habere videbantur plerumque in notis indicavi. Error inprimis notabilis correctus est capite XX., ubi *Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo* scribendum erat pro *Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est.* Etiam arabicum textum Fleischerus passim emendavit in exemplari meo, ut cap. III. bis, X. bis, XI. bis, XX. bis, XXX. XXXII. XXXVIII. XXXIX. XXXXII. XXXXV: sed haec accuratius indicare a nostro instituto alienum erat.

IX. X. GESTA PILATI GRAECE A ET B.

XI. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS GRAECE.

XII. GESTA PILATI LATINE.

XIII. XIV. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS LATINE A ET B.

Sex libelli a nobis editi sunt, tres graece, tres latine, qui antea coniuncti unum effecerunt evangelium Nicodemi. Quod quo iure a

[1]) Edidit is et quidem negligentissime *Corpus omnium veterum apocryphorum extra biblia*, Hadamariae 1804. in quo latine leguntur evang. de nativitate Mariae, evangelium infantiae arabicum, evangelium Nicodemi.

nobis factum sit, ante omnia dicendum est. Librum quemadmodum post aliorum studia clar. Thilo nuper et graece et latine edidit, duabus constare partibus, quarum priore capp. I—XVI. de Christo accusato et damnato cruci affixo sepulto redivivo exponitur, posteriore a capite XVII. usque finem traduntur filiorum Symeonis e mortuis in vitam reversorum testimonia de Christi descensu ad inferos, dudum observatum est. Has vero non ab eodem auctore profectas esse neque magis destinatas ut in unum coniungerentur, his fere argumentis probatur.

1) Testes antiqui graeci plurimi priorem partem absque altera exhibent. De duodecim enim codicibus graecis ad edendum librum huc usque adhibitis duo tantum vel tres [1]) alteram partem priori adnexam habent. Atque accedit ad novem illos testes graecos grave testimonium copti interpretis, apud quem altera pars non invenitur. Latinis quidem, quibus etiam nomen evangelii Nicodemi debetur, ut post videbimus, formam libri duabus partibus coniunctis effectam magis placuisse statuendum est: latini enim codices nostri omnes utramque partem coniunctam habent. Gregorius vero Turonensis duobus locis de Gestis quae ipse dicit Pilati disserens altera parte non utitur [2]).

2) Prior pars in antiquis codicibus graecis, item in copto interprete, suum quendam finem habet quo libellum concludi apparet. Quae clausula Thiloni in duobus tantum codicibus graecis inventa non recte visa est ab imperito librario adiecta esse. De octo enim codicibus nostris qui in censum veniunt, tres paullo ante deficiunt, reliqui vero quinque omnes, quibuscum testis coptus consentit, eam clausulam habent. Rursus vero latini codices quos priorem partem non sine altera tradere vidimus, hanc clausulam graecam partim plane omittunt, partim [3]) paucis similibus exprimunt. Qua cum re

---

[1]) Tertium dicimus Vaticanum Birchii, in *Descens. Christi graece* apud nos siglo B notatum, tota priore parte et initio secundae mutilum.

[2]) Nescio an antiquissimus codex Vindobonensis palimpsestus omittat alteram partem: certe enim in iis quae legi fragmentis sunt quae ad capitis XVI. sectiones primam et secundam pertinent; sed nihil de posteriore parte inveni. Quod quam grave sit, ubi repetitis studiis confirmatum fuerit, facile intelligitur.

[3]) Vide codices nostros ABC pag. 366.

cohaeret quod exordium secundae partis quemadmodum a latinis testibus traditur satis differt a graeco textu.

3) Ipsum alterius partis argumentum, de quo post exponemus, per se stat, quamvis priori non prorsus inconveniens sit. Sermonis quoque graeci et stili in utroque aliqua differentia conspicua est. Accedit quod textus in priore parte mirum in modum fluctuat, in posteriore quadam testium consensione utitur.

4) Memorabiles inprimis duo loci sunt, vel potius duo locorum geminorum paria: alteri prioris partis sunt, alteri posterioris; alteri verba latronis in cruce alloquentis dominum tradunt, alteri ad usum verborum Christi spectant in evangelio Marci XVI, 16. adscriptorum. Verba enim latronis *Gest. Pil. gr. A* capite X., eodem fere modo quo apud Lucam, sic scribuntur Μνήσθητί μου, κύριε, (ita A Eins; BC et latt. tres addunt ὅταν ἔλθῃς) ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Contra *Descens. Chr. ad infer.* cap. X. ita habent Κύριε, ὅτε βασιλεύσεις, μή μου ἐπιλάθου. Haec eiusmodi sunt ut uterque textus ab eodem auctore profectus esse nequeat. Atque eadem ratio est locorum *Gest. Pil. gr. A* XIV, 1. et *Descens. Chr. ad infer.* II, 2. Priore enim loco Christus de monte ad coelos ascensurus discipulis praecipit Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας καταχριθήσεται, quemadmodum haec Christi verba etiam apud (Pseudo-) Marcum leguntur. Posteriore loco Iohannes baptista apud inferos dicit Διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς ἵνα κηρύξω πῶς ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὧδε, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν καταχριθήσεται. Qua in re grave esse puto quod baptistae oratio, plane conformata ad illa Christi verba, post πιστεύσῃ omittit καὶ βαπτισθῇ, praesertim quum auctor libelli omnino doceat mortuos nisi baptizatos ad salutem pervenire non posse. Cf. ibidem XI. πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ὅπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν etc. Si igitur idem scripsisset utramque libri partem, eum minime praetermissurum fuisse puto in altera illud quod in priore posuisset.

5) Ea quae capite XVI. circa Symeonem versantur non sunt eiusmodi ut exspectes filiorum Symeonis historiam. Quam si auctor

prioris partis in animo habuisset, iam eo loco praeparandam aliquo modo duxisset. Possunt illa vero in caussa fuisse cur haec de redivivis historia interpolatori ad complendum evangelium idonea videretur.

Quae quum ita esse intellexissem, rei criticae eo consulendum iudicavi ut alteram partem ab altera seiunctam ederem. Quamquam apertum est secundam partem, quemadmodum nunc est, non satis per se stare. Sola quidem non inventa est[1]) nisi in duobus codd. gr. Venetis (Nan. 157. et 154.), atque ita quidem ut ex Gestis Pilati altera parte iam auctis decerptam esse appareat. Unde concluseris, esse aliquando hanc de filiis Symeonis redivivis historiam celebratissimo libro de ultimis Christi rebus annexam: quod nisi factum esset, videri cum tot aliis scriptis perituram fuisse.

Cum hac de unitate libri quaestione coniungamus alteram de integritate duorum quae edidimus exordiorum, quippe unde magnopere pendeat quum auctoritas tituli ex quo evangelium Nicodemi nuncupatur, tum iudicium de antiquiore ipsaque antiquissima libri ratione[2]). Prius exordium verbis Ἐγὼ Ἀνανίας incipit; alterum verbis Ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ. In codicibus aliis utrumque invenitur, ita apud nos in codice C, in copto interprete et nonnullis latinis testibus; in aliis utrumque omittitur, ita apud nos in codd. graecis FH; rursus in aliis alterutrum desideratur, quemadmodum apud nos prius omittunt codices graeci ADEG, latini Dabc Flor. Ambr., alterum latini ABC; in iis vero qui habent maxima textus differentia est. Qua in testium discrepantia eminet hoc quod utrumque libri initium iam in copto interprete repertum est, cuius textum folia papyracea antiquissima conservarunt. Atque prius certe, quum de altero non satis

---

1) Latine solam inveni in historia evangelica codicis Ambrosiani L 58., ex apocryphis et canonicis conflata, ubi „Ploratum et lamentationem quos faciebat virgo Maria de filio suo“ excipit „Resuscitatio filiorum sancti Symeonis.“ Ipsa vero incipit verbis his „In evangelio autem Nicodemi legitur quod Carrinus et Leuntinus“ etc. Hinc is codex non valet ad quaestionem propositam.

2) Multo minorem gravitatem aut difficultatem his quibus „evangelium Nicodemi“ incipit, ea habent quibus in editionibus vulgatis finitur. Ea dico quae inde a verbis capitis XXVII. *Et postquam compleverunt omnia scribentes* leguntur. At enim haec latine tantum scripta non dubium est quin latinus homo post demum affinxerit. Quae res propterea gravis videri potest quod nomina Carini et Leucii, quibus Bellosobrius *histoire de Manichée* I. p. 370 sqq. ad inveniendam libri originem usus est, in graecis plane non exstant.

constet, etiam libro Vindobonensi palimpsesto quinti vel sexti saeculi continetur. Certum igitur est neutrum novellae inventionis esse. Sed quaeritur quid earum rerum ab ipso libri auctore, quid ab interpolatoribus quamvis antiquis profectum putemus. Qua de re mihi sic videtur. Is qui librum varie a se interpolatum, tamen non primum a se scriptum sed repertum, tanquam Ananiae sive Aeneae auctoritate nixum inventumque Theodosio et Valentiniano imperantibus emisit, de suo addidit priora 'Εγὼ 'Ανανίας etc., una servato indicio temporis quod libro praepositum invenisset. Complectebatur illud ex antiquo more [1]) fere haec 'Εν ἔτει usque τῶν 'Ιουδαίων Καϊάφα. Postea alii Nicodemi malebant auctoritatem sive interpretis sive auctoris: haec enim in codicibus fluctuant, quorum aliis Nicodemus Aeneae, aliis Aeneas Nicodemi interpres dicitur. Hinc prioribus 'Εγὼ 'Ανανίας etc. vel omissis vel perperam repetitis vel ex arbitrio immutatis, quemadmodum in pluribus latinis codicibus contra copti et graecorum auctoritatem iam ipsius Nicodemi nomen intrusum legitur, addiderunt illa "Οσα (alii καὶ ὅσα) μετὰ τὸν σταυρόν etc. vel similia; nam et haec satis fluctuant. Rursus alii prologum utrumque omiserunt, praesertim quum utrumque coniunctum cum se ipso pugnare in aprico esset; antiquum vero temporis in talibus actis indicandi morem nec norunt nec necessarium duxerunt.

Atque haec quidem de duplici libri praefatione. Historiae vero initium, quod est apud nos Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, apud Thilonem "Αννας καὶ Καϊάφας, rursusque in aliis codicibus aliud, ab eodem profectum esse existimo qui libri Ananiae sive Aeneae auctoritate edendi curam suscepit. Cuius quum antea alia ratio esset, iam et ipsa satis divulgata, factum est ut modo pristina modo recentior repeteretur, modo ex utrisque nova conflaretur. Atque similiter quae per totum textum mira lectionis varietas est, ea potissimum inde est derivanda quod quae huic quem diximus editori

[1]) Huius moris exemplum Thilo Cod. apocr. p. 498. attulit ex Ammian. Marcell. XXII, 3. *Et acta super eo gesta non sine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium Consulatu Tauri et Florentii* etc. Item ex actis proconsul. Cypriani *Imperatore Valeriano IV. et Gallieno III. Coss. III. Kal. Sept. Carthagine* etc.

debetur universa libri forma non tantam habebat auctoritatem ut pristina nec repeteretur nec cum nova confunderetur.

Iamvero de Nicodemi nomine auctoris quaerendum est, quod magnos ac graves de libro nostro errores creavit. Hoc enim quum ab antiquis non commemoratum viderent, ipsum evangelium, quippe quod Nicodemi diceretur, sat recenti memoria i. e. sexto fere saeculo prodisse opinabantur [1]). Nimirum de Graecis nihil testimonii de evangelio Nicodemi repertum est, nisi quod in veteri Synaxario est Λέγεται μέντοι ὡς καὶ Νικόδημος οὗτος λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν συντάγματι διεσάφησε πρῶτος πάντων, ὡς τῆς συναγωγῆς ὢν καὶ ἀκριβέστερον καὶ τὰς βουλὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς λόγους καὶ ἁπλῶς τὰ πάντα εἰδώς [2]). Sed haec ipsa interpolatoris potius quam auctoris Synaxarii sunt: quemadmodum etiam L. Allatius eo loco usus est ut probaret „multa de novo ab ultimis correctoribus" ad antiquum Synaxariorum textum temere addita esse. Neque magis de Latinis quisquam nomine evangelii Nicodemi usus asseritur ante Vincentium Bellovacensem in Speculo historiali [3]) et Iacobum de Vora-

[1]) Exempli caussa vide quae *de Ammon*, vir celeberrimus et alias acumine pollens, de evangelio Nicodemi disseruit *Leben Jesu* I. pag. 102 sq. *Da trat zwischen dem sechsten und zehnten Jahrhundert ein kleines Buch hervor* etc. His mirum in modum statim subiuncta sunt *Unter den Manuscripten der lateinischen Uebersetzung, die bereits zu Ende des sechsten Jahrhunderts ein gewisses Ansehen erhielt* etc.

[2]) Cf. Synaxar. Graecor. Venetiis 1579. p. 75. unde attulit L. Allatius *de libris ecclesiast. Graecor.* p. 235. (Parisiis 1645.)

[3]) Cf. libri VIII. (sic) cap. 40. quod est *de discussione causae eius coram Pylato:* cap. 41. *de illusione Herodis et iudicio Pylati:* cap. 48. *de sepultura domini:* cap. 56. *de apparitione facta Ioseph et altricatione Iudaeorum cum custodibus sepulcri:* cap. 57. *de relatione Ioseph super liberatione sua de carcere:* cap. 58. *de illis qui cum domino resurrexerunt, et de coniuratione Carini et Leucii:* cap. 59. *relatio eorundem de illustratione inferni in adventu Christi:* cap. 60. *de descensu Christi ad inferos:* cap. 61. *de religatione Sathane et inferni spoliatione:* cap. 62. *de occursu Enoch et Helye et latronis dextri in ingressu paradisi:* cap. 63. *de fine narrationis et eius descriptione.* Extrema huius capitis sunt *Et exeuntes de sinagoga cum omni solicitudine et tremore percutientes pectora sua abierunt unusquisque in propria. Haec autem omnia statim Ioseph et Nicodemus annunciaverunt Pylato praesidi, qui scripsit omnia et posuit in codd. publicis praetorii sui*, postquam caput 58. incepit illis *Surgens autem Ioseph in medio dixit Bene admiramini.* Unde apparet totam fere alteram partem evangelii Nicodemi a Vincentio Bellovac. exscriptum esse. Neque pauca capitibus iis quae praecedunt 58. caput, ex priore parte de-

gine in historia Lombardica [1]), quamquam apud hos ita laudatur ut dudum ante saeculum tertium decimum in usum esse receptum appareat. Atque haec quidem de scriptorum veterum et graecorum et latinorum testimoniis, quae saepe adhibita sunt ad elevandam antiquitatis libri de quo quaeritur laudem. At nec in ullo codice graeco usquam repertum est εὐαγγέλιον κατὰ Νικόδημον vel simile quid, neque magis in plerisque [2]) codicibus latinis est „evangelium Nicodemi," nec denique in copto teste est; quamquam in plurimis codicibus et graecis et latinis itemque in copto studiorum Nicodemi circa librum diserta mentio fit. Quid tandem igitur rei est? Nomen evangelii Nicodemi titulus est recens vel potius recentissimus, i. e. qui post Caroli Magni fere tempora uni et alteri hominum occidentalium placuit atque post prae ceteris, nam multos etiam alios titulos fuisse testatum est, apud eosdem occidentales usu receptum [3]) est. Nimirum petitus est inde quod haec ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, haec „Gesta Pilati", hi „Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato" ab Nicodemo vel hebraice scripti vel graece versi dicuntur in prologo. Ipsa vero haec Gesta Pilati, quod nomen apud Gregorium Turonensem bis legitur [4]), sive Acta Pilati, i. e. ut Iustinum aeque

---

sumta sunt. Possunt inde plurima utiliter cum textibus codicum mss. conferri. Titulum libri quod attinet, plerumque adscriptum est „ex evangelio Nicodemi," semel (cap. 41.) „ex evangelio Nicodemi et Ioseph."

[1]) Cf. in editione Graessii cap. LIV. (antea 52.) *de resurrectione domini.* Pagina 241 est: *Alia qua ipsa die apparuisse dicitur Ioseph, sicut legitur in evang. Nicodemi. Nam cum audiissent Iudaei quod Ioseph corpus Iesu a Pylato petiisset - - in domum suam in Arimathia ipsum adduxit.* Rursus pag. 242. est *In evang. Nicod. legitur quod Carinus et Leucius filii Simeonis senis cum Christo resurrexerunt* etc: quo loco maxima pars Descensus Christi ad inferos legitur. Sunt etiam haec eiusmodi quae ad textus recensionem adhiberi queant.

[2]) Ex nostris cdd. lat. nullus eum titulum prae se fert. Vide commentarium pag. 312.

[3]) Fuit qui diceret, evangelii Nicodemi nomen a Britannis excogitatum videri, quippe Nicodemum primum ipsorum apostolum iactantibus. Quae coniectura inde aliquam probabilitatem habet quod antiquissima omnium recentiorum versionum est anglosaxonica: id quod documento est quanto honore opus istud iam pridem in Anglia habitum sit. Tamen pro praecipuis partibus quae Nicodemi in hac historia sunt et in prologo esse praedicantur, facile aliquis id nomen invenire poterat.

[4]) Cf. hist. Francor. I, XXI. (XX.) et XXIV. (XXIII.) Priore loco haec

ac ipsos nostros codices sequamur, τὰ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενόμενα ἄκτα, quod nomen Graecis celebratur, prorsus non pendere a testimoniis de „evangelio Nicodemi", iam satis superque clarum esse existimo.

De ceteris libri nostri nominibus unum inprimis memorabile est, quo et ipso probatur antiquis evangelii Nicodemi non librum sed nomen ignotum fuisse. In Vaticano enim codice meo (i. e. A) et in Parisiensi 3338. „evangelium Nazaraeorum" dicitur, quo nomine etiam apud Vincentium Bellovacensem semel (in prologo ad Speculum naturale) insignitur; similiterque in Oxoniensi codice est, ex recentiore ut videtur emendatione, „evangelium Nazaraeorum secundum Nicodemum". Hoc nescio an inde originem traxerit quod Latinus aliquis illud Nazaraeorum evangelium, quod Hieronymus ex hebraeo in latinum a se translatum dicit, pridem deperditum, his commentariis, quorum fortasse exemplar nulla praefatione auctum in manibus haberet, feliciter invenisse sibi visus sit inventumque ipso titulo exprimendum censuerit.

Illud vero difficile dictu est quando et a quonam primum liber noster duabus partibus in unum coniunctis sit emissus: quod editoris exemplum postea nonnullis quum graecis tum latinis aliisque usque adeo placuit ut repeterent. Ad eum quidem qui libro prologum prae-

leguntur *Adprehensus autem et Ioseph, qui eum aromatibus conditum in suo monumento recondidit, in cellulam recluditur et ab ipsis sacerdotum principibus custoditur, maiorem in eum habentes saevitiam, ut Gesta Pilati ad Tiberium imperatorem missa referunt, quam in ipsum dominum, ut eum ille a militibus, hic ab ipsis sacerdotibus custodiretur. Sed resurgente domino custodibus visione angelica territis, cum non inveniretur in tumulo, nocte parietes de cellula, in qua Ioseph tenebatur, suspenduntur in sublimi; ipse vero de custodia absolvente angelo liberatur, parietibus restitutis in locum suum. Cumque pontifices custodibus exprobrarent et sanctum corpus ab eisdem instanter requirerent, dicunt eis milites Reddite vos Ioseph, et nos reddimus Christum: sed ut verum agnoscimus, neque vos benefactorem dei, neque nos filium dei reddere nunc valemus. Tunc illis confusis milites sub hac excusatione liberantur.* Altero loco Gregorius haec scripsit *Resurgens autem dominus per quadraginta dies cum discipulis de regno dei disputans, videntibus illis in nube susceptus evectusque in coelos ad patris dexteram residet gloriosus. Pilatus autem Gesta ad Tiberium Caesarem mittit et ei tam de virtutibus Christi quam de passione vel resurrectione eius insinuat. Quae Gesta apud nos hodie retinentur scripta.* Librum a Gregorio Turonensi his duobus locis adhibitum non fuisse Gesta Pilati quae etiamnum ipsi habeamus, ex iis paucis quae apud illum differunt a textibus nostris minime concludi debebat.

fixit id non referendum videtur, quoniam nil eius rei significavit in prologo suo, et multi cum prologo codices habentur absque historia filiorum Symeonis. Primus quidem coniunctas partes latinus codex Einsidlensis testatur, quem saeculo decimo priorem existimant. Sunt autem, ut liquet, eum in finem coniunctae ut gravitatem testimonii, quod quale fuerit statim explicatius dicemus, alterius altera augeret.

Sed iam tractanda breviter nobis est gravis quaestio de iis Pilati actis quae testes nostri longe plurimi se referre profitentur. Qua in re repetenda est memoria illorum actorum Pilati, ad quae iam Iustinus bis provocat, item paullo post Tertullianus, atque item post hosce alii multi. Haec an vera Pilati acta fuerint, ab ipso vel ipsius auctoritate conscripta ac Romam ad imperatorem missa, qualia exstitisse quum ex antiquo more, cuius testis etiam Eusebius est [1]), tum ex traditione ultimae Christianae antiquitatis communi [2]) probabile fit, id a nemine opinor serio quaeri potest. A scriptis enim iudiciariis eiusmodi ea quae inde afferuntur a Iustino, Tertulliano aliisque, prorsus abhorrent. (Vide post.) An igitur spuria fuerunt quorum auctor nomine Pilati per fraudem abuteretur? Id ipsum ex Iustini quidem verbis certo effici nequit, quum constanter dicat ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Neque magis id postea a plerisque creditum esse [3]), coniicere licet ex ἀνάφορα Πιλάτου, cui, tanquam ad id ipsum scriptae ut ad Caesarem mitteretur, etiam acta illa adiecta esse plures codices

[1]) Cf. histor. eccles. II, 2. παλαιοῦ κεκρατηκότος ἔθους τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ παρὰ σφίσι καινοτομούμενα τῷ τὴν βασίλειον ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι σημαίνειν.

[2]) Inprimis respectu digna sunt testimonia Actorum praesidialium passionis Tarachi Probi et Andronici et Martyrii Ignatii interpolati. In illis enim Maximus praeses ad Andronicum dicit Μωρέ, τοῦτο οὐκ οἶδας, ὅτι ὃν ἐπικαλῇ ἄνθρωπον κακοῦργον, ὑπὸ ἐξουσίας τινὸς Πιλάτου ἡγεμόνος ἀνῃρέθη ἐν σταυρῷ, οὗ καὶ ὑπομνήματα κατάκειται; Cf. Pallad. de vita Chrysost. ed. Emer. Bigot. p. 280., item Valesium ad Eus. hist. eccl. IX, 5. Atque in martyrio Ignatii (interpolatum creditur saeculo fere sexto) Traiano Antiochiae relatum esse dicitur, Ignatium hominibus cultum fere divinum suadere Christi morte crucis a Pilato affecti, ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ διδάσκουσιν ὑπομνήματα.

[3]) Quod si auctor prologi credebat, nihil ineptius fingere poterat quam hebraicis ea litteris conscripta fuisse. Hinc an crediderit dubito.

significant [1]). Nihilominus quae „sub Pilato confecta" ille dicit acta, quaeque post alii, praeeunte Tertulliano, pro ipsius Pilati actis Caesari et destinatis et missis habebant, ea inquam iam Iustino magnae auctoritatis esse videbantur, quam utique non habebant nisi ab eo quod prae se ferebant nomine Pilati, quippe testis rei gestae gravissimi, et qui idem ut videtur a Iustino suasor libelli publico usui destinati credebatur. Si igitur verum quaerimus, ille actorum liber Pilati nomen et auctoritatem cum eius nomine coniunctam usurpabant, etsi ab homine Christiano conscriptus erat, cui illum auctoritatis quicquam suae contulisse fidei absonum est.

Sed eadem acta mox inter Christianos satis divulgata esse, post Iustinum et Tertullianum Eusebius hist. eccl. II, 2., Epiphanius haeres. L, 1. aliique multi testantur. Haec igitur an eadem ac nostra fuerint quaeritur. Quodsi eadem fuisse contendere temerarium plerisque videbitur, diversa fuisse nemo demonstrabit. Quaecumque enim inde protulerunt veteres, quorum inprimis videndi sunt Iustinus [2]) et Tertullianus [3]), eadem in nostris inveniuntur actis. Quae

---

[1]) Cf. infra pag. 413. ὁ οὖν Πιλᾶτος μετ' οἰκείας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέπεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι.

[2]) Cf. Apolog. I, 35. pag. 76. Καὶ μετὰ τὸ σταυρῶσαι αὐτὸν ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ καὶ ἐμερίσαντο ἑαυτοῖς οἱ σταυρώσαντες αὐτόν. καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων. Cf. *Gest. Pil. gr.* A X, 1. B X, 3. Alter locus Iustini est Apol. I, 48. p. 84. Ὅτι δὲ καὶ θεραπεύσειν πάσας τὰς νόσους καὶ νεκροὺς ἀνεγερεῖν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς προεφητεύθη, ἀκούσατε τῶν λελεγμένων. ἔστι δὲ ταῦτα Τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἁλεῖται χωλὸς ὡς ἔλαφος -- καὶ περιπατήσουσιν (Iesai. 35, 4 sqq.). ὅτι δὲ ταῦτα ἐποίησεν, ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Cf. *Gest. Pil.* V—VIII.

[3]) Is Apologet. 21. scribit Iesum ex invidia magistrorum Iudaeorum Pilato traditum, ab hoc violentia suffragiorum victo cruci esse deditum; de cruce pendentem spiritum cum verbo sponte emisisse, praevento carnificis officio; eodem momento mediam diem solis deliquio subductam; sepulcro, ne, quia se resurrecturum praedixisset, amolirentur discipuli cadaver, custodiam militarem additam, sed die tertia concussa repente terra et mole revoluta quae obstruxerat sepulcrum pavore disiectam; in sepulcro nihil repertum praeter exuvias; a primoribus corpus surreptum a discipulis falso iactitatum; ipsum vero Iesum cum discipulis apud Galilaeam Iudaeae regionem ad quadraginta dies egisse, docentem eos quae docerent; dehinc ordinatis eis ad officium praedicandi per orbem, circumfusa nube in coelum esse ereptum. Quibus expositis ita pergit *Ea omnia super Christo Pilatus, et ipse iam pro sua conscientia Christianus, Caesari tunc Tiberio nuntiavit.*

res non parvi momenti est. Neque enim obscurum quid aut late patens, sed quaedam satis peculiaria ac definita et eiusmodi quae in actis Pilati minime exspectes, ab illis afferuntur. Nec rursus haec in actis nostris ita narrantur ut ad illorum verba possis accommodata putare. Huc accedit quod sive res sive linguam spectas, tantum non nihil a secundo saeculo alienum in nostris actis invenitur [1]). Praeterea illud magni est faciundum quod Eusebius narrat hist. eccles. IX, 5 et 7. Maximinum imperatorem acta Pilati calumniis plena ad Christianorum contumeliam publicasse, eaque per imperii provincias disseminata, in agris et civitatibus proposita, in ipsis puerorum scholis declamata et memoriae mandata esse. Haec acta, haud dubie et ipsa suppositicia [2]), imperator omnino opposuisse putandus erit actis iis quae Christiani iactabant inde ab aetate Iustini.

Iamvero quae singula vidimus historica, ea quandam testimoniorum seriem efficiunt. Iustinus quae acta Pilati laudat medio saeculo secundo, eadem Tertullianus initio saeculi tertii percenset: porro eadem Maximinus imperator initio quarti saeculi suspecta atque irrita reddere studuit appositis aliis novis iisque maxime contumeliosis, quo eodem saeculo quarto eadem commemorant Eusebius et Epiphanius: insequitur quinto saeculo Orosius (histor. VII, 4.); sexto Gregorius Turonensis, qui apud ipsos illa retineri asserit. Ea vero quae ad nos pervenerunt acta iam antiquissimo codice latino palimpsesto, quinti vel sexti saeculi, item papyraceis foliis coptis eiusdem certe aetatis continentur. An nihilominus putemus haec nostra diversa esse ab antiquis illis, quamvis quicquid de suis veteres docent, id inveniamus in nostris? Quo tandem modo subito perire poterant quae iam inde ab Iustini tempore tanta Christianis auctoritate valere videbantur? Aut quem tandem, quum vetera tam bona tantaeque ex longo usu auctoritatis esse sciret, alia nova ficturum fuisse putemus, ac finxisse vero cum tanto successu ut nova sua Graecis Latinis Coptis mirum in modum commendaret iisque vetera loco moveret atque exstingueret?

---

1) Cf. Dissertat. meam Haganam p. 65: quamquam de iis rebus fusius accuratiusque alio loco exponendum erit.

2) Aliter sentit Henke in Probabilibus de actis Pilati etc. Vide Opusc. academ. p. 217 sqq.

Quae quum ita sint, concludo, acta Pilati quae ad nos pervenerunt in rei summa ab iis quae iam secundo saeculo exstitisse Iustinus docet non diversa esse, nisi quod sensim multifariam immutata atque interpolata censenda sunt. Quae interpolatio quum plane ex more apocryphorum librorum sit, tum significata ab ipsis est veteribus [1]). Mira autem textus varietas, quae in textibus nostris et commentariis ante oculos posita est, interpolatorum partes luculenter testatur.

Per quem et quo consilio haec acta composita putemus, id neque per se dubium est et dudum a multis probabiliter dictum est. Composuit enim Christianus ex Iudaeis oriundus, id quod et stili et rerum et consilii ratio abunde docet, et quidem in eum finem ut popularibus suis de Christo Iesu persuaderet testimonio gravissimorum Iudaeorum in auctoritate constitutorum, eorum qui rebus ipsis interfuissent ipsoque rerum eventu ab acerrima inimicitia ad fidem perculsi essent. Quod ita fecit ut, patefacta accusationis fraude et damnationis iniustitia, Christum comitantibus portentis mortuum, tertio die ex mortuis mirabiliter in vitam restitutum, denique vivum in coelos assumtum narraret. Narrationem autem suam ita contexuit ut multa canonicis evangeliis tradita non tam repeteret quam fundamenti loco poneret. Quos praeterea fontes adierit etsi non liquet, tamen quin nonnulla ex fama fideliter ore propagata et potuerit discere et adhibere debuerit, ne hominibus ab aetate Christi non ita longe remotis fraudem potius quam historiam tradere videretur, eo minus dubito quo maiorem libri eventum testatum habemus. Idem vero etiam testantur ipsorum textuum nostrorum loci aliquot, quorum quae est ad canonica quaedam ratio minime negligenda est.

Fuerunt etiam qui de lingua dissentirent qua auctor actorum Pilati usus esset. Aliis enim hebraicum, aliis latinum, aliis graecum archetypum placuit. Atque iis quidem quibus hebraice scriptum videbatur, nescio an fucum fecerit assertio prologi. Ea vero non plus

[1]) Cf. inprimis Epiphan. haeres. L. (Quartadecimanor.) num. 1. ἕτεροι δὲ -- ἀπὸ τῶν ἄκτων δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὑρηκέναι, ἐν αἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτῆρα πεπονθέναι -- ἔτι δὲ εὕρομεν ἀντίγραφα ἐκ τῶν Πιλάτου ἐν οἷς σημαίνει πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸ πάθος γεγενῆσθαι.

*****

veritatis habet quam quod tot alii libri apocryphi, ut historia Iosephi lignarii, ut Pseudo-Matthaei evangelium, ut Abdiae historiae apostolicae, quippe maiorem fidei speciem affectantes, ex hebraico se translatos fingunt. Quae enimvero passim hebraici potius quam graeci sermonis indolem redolent, ea prorsus quadrant in hominem hebraeum graece scribentem; nec vero quicquam hebraicum archetypum postulat, quod nec Iustino aut Tertulliano aut Eusebio memoratum est.

Alii rursus latine librum scriptum esse volunt. Quod quum nemini veterum in mentem venit, quamquam ipsum Pilatum latino potius quam alio sermone in actis suis usum scire debebant; tum pugnat cum ipso latino prologo, qui graecam ex hebraico interpretationem profitetur. Ac si qui forte loci latine praestare graecis videntur, id ex graecis codicibus diversis a nostris, qui aetate non excellunt, derivatum est. Rursus latina saepe, graeca nusquam interpretem produnt. Neque graecum interpretem verba latinitatis propria, ut σίγνα, κούρσωρ, fideliter retenturum sed quantum posset graece redditurum fuisse arbitror.

Graecum vero auctorem primum suadet universa graeci textus ratio, in quo magna est cum evangeliis canonicis affinitas. Accedit quod hebraicum archetypum in fictione positum esse tantum non certum est, et latinum quo commendetur non habet. Quam vero consentaneus graecus sermo libro ipsis potissimum Iudaeis destinato fuerit, quum totum Novum Testamentum tum tot alii scriptores oriundi ex Iudaeis et tamen graece scribentes probant, inter quos Philo et Iosephus eminent.

Quam de actis Pilati quaestionem antequam mittamus, quaerendum est quo tempore eam subierint interpolationem, cui cum universa quadam ni fallor retractatione etiam prologus debetur. Haec non ita multo posterior ea aetate esse videtur qua archetypum hebraicum repertum et in graecum translatum in ipso prologo fingitur. Alioquin nulla caussa est cur hoc potissimum sit tempus positum. In numerorum vero qui aetatem significant varietate atque ambiguitate tenendum puto hoc quod septimo decimo anno Theodosii II, quem textus et graecus et coptus refert, latino fere non dissentiente, Valentinia-

num III. in societatem regni adscitum historici tradunt. Hinc brevi post annum Christi 424. retractatio illa locum habuisse videtur.

Iam paucis de altera evangelii Nicodemi parte dicamus. Versatur in eo ut tradat filiorum Symeonis testimonia de Christi rebus apud inferos gestis. Cum Pilati actis cohaeret ita ut testimonium quod in his est de Christo ex mortuis ad vivos reverso non modo confirmet sed etiam compleat. Quod duobus modis fit, quum quod Christum non solum ipsum in vitam redisse verum etiam alios secum in vitam revocasse docet, tum quod illum statim postquam animam in cruce edidisset mirabilia apud inferos gessisse narrat. Quod utrumque quum Iudaeorum christologiae quae circa Iesu aetatem erat prorsus conveniens sit[1]), et resurrectionem primam iustorum et descensum Messiae ad inferos docenti, facile intelligitur consilium auctoris libelli non ita diversum ab actis Pilati fuisse. Nam etiam his rebus Christum satisfecisse Iudaeorum de Messia suo exspectationi populares suos docebat. Quod quantopere in ipsam aetatem apostolicam quadret, ne extra sacrorum librorum terminos egrediamur, probatur locis Matth. 27, 52 sq. Eph. 4, 8 sq. 1 Petr. 3, 18 sq., quorum, addito Lucae loco 23, 43., haec tota filiorum Symeonis historia luculentissimum commentarium exhibet.

Quaerenti quando et a quonam libellus iste conscriptus sit, coniecturarum campus latissime patet. Sermonem si spectas, mea quidem sententia nihil est quod originem actis Pilati aut Iacobi evangelio posteriorem probet. Idearum vero ratio ea est ut, graecum certe textum examinanti, non varie interpolatum latinum, nulla homini ab aetate apostolica proximo aliena inveniantur. Quod singula cum antiquorum scriptorum locis similibus componens egregie probavit Thilo notis textui subiunctis, in quibus modo ad antiqua Hebraeorum apocrypha delegat, ut ad *Parvam Genesin*, ad *Testam. XII patriarcharum*, ad *Mosis ascensionem*; modo ad rabbinorum Iesu fere aequalium commenta; modo ad LXX interpretes; modo ad vetustissima Christianarum litterarum monumenta, vel haeretica, ut Ophitarum, Marcionis et Marcionitarum, Valentinianorum, vel catholica, ut est Pastor Hermae, Clementis quae feruntur homiliae, Seniorum frag-

[1]) Cf. Bertholdt: *Christologia Iudaeorum* etc. §§ 34 et 35.

menta apud Irenaeum, Iustinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Irenaeus. Ex ipso vero libello nostro, qui tum nondum cum actis Pilati coniunctus esse videtur, prae aliis multis hausit, nulla quidem alieni mentione facta, Eusebius Alexandrinus [1]). Praeterea in aestimanda libri antiquitate illud aliquid momenti habet quod verba latronis de cruce pendentis (cf. pag. 310.) ita discedunt a Lucae textu ut ex alia veterrima traditione fluxisse videantur. Quod nescio an etiam in responsum Christi quadret (l. l.), et in Iohannis baptistae verba apud inferos, de quibus iam supra dictum est.

Quae omnia coniuncta eiusmodi sunt ut libellum nostrum ex antiquissimo scripto apocrypho secundi saeculi haustum vel transscriptum existimem. Quod quo nomine apud antiquos innotuerit difficile dictu est. Non inepta quidem coniectura eorum est qui ex κήρυγμα Πέτρου petitum censebant: Petri enim auctoritas, quippe eundem Descensum Christi in epistola testati, maxime idonea videri poterat quae tali commento fidem faceret. Tamen quae illius praedicationis fragmenta a veteribus laudantur coniecturam istam parum sustentant. Neque si ex libro tam celebri Eusebius Alexandrinus hausisset, fontem silentio praeteriturum fuisse credo. Hinc potius in eis videtur scriptis fuisse quae in paucorum hominum notitiam atque usum venirent, cuiusmodi multa a claris scriptoribus profecta dudum perisse scimus. Scripsisse vero librum puto Christianum ex Iudaeis ortum [2]), lingua usum graeca, bonae illum quidem fidei sed theologia Iudaica non mediocriter imbutum nec ignarum idearum gnosticarum. Gnostici enim quantopere delectati sint angelorum et bonorum et malorum partibus excolendis, item et coelorum et inferorum imaginibus, quanti iidem et Christi et Christianorum fecerint

---

[1]) Cf. Thilo: *Ueber die Schriften des Eusebius von Alexandrien und des Eusebius von Emisa.* 1832. Longe diversam a nobis sententiam tuetur qui nuperrime Parisiis de evangelio Nicodemi scripsit, Alfred Maury: *Nouvelles recherches sur l'époque à la quelle a été composé l'ouvrage connu sous le titre d'évangile Nicodème.* 1850. Putat enim ex Eusebio Alexandrino aliisque eiusdem fere aetatis scriptoribus totum librum de Descensu Christi haustum esse. Quod quam a vero alienum sit, clarissimum virum ipsum ex repetito rei examine docturum non dubito.

[2]) Hinc non ad alios nisi Veteris Testamenti pios salutarem Christi apud inferos adventum pertinere facit. Aliter Marcion.

baptismum, quo quidem Valentinianis homines in salutem regenerari visi sunt, satis constat. Inprimis vero comparandae sunt Ophitarum opiniones de ligno vitae, cuius balsamo animam in baptismo ungi dixerunt, de anima portas regni Ialdabaothi signo vitae (cruce?) aperiente, item aliae similes, quales etiam ex duobus venerandae antiquitatis monumentis, quae nuper demum docta aequalium industria ex tenebris protraxit, Philosophumena Pseudo-Origenis dico et opus copticum Πιστις Σοφια, disci possunt. Ipsum descensum Christi ad inferos a Gnosticis, ut a Marcione, receptum atque excultum esse constat [1]).

Transeundum est ad editiones utriusque de quo disputavimus libelli a prioribus editoribus omnibus comprehensi evangelio Nicodemi. Hoc igitur quis primum latine emiserit, non accurate dici potest. Tres enim editiones sine loci anni et typorum notatione innotuerunt, recensiti a Thilone Cod. apocr. p. CXXXII. Tertio loco quam posuit, consentientem cum editione Lipsiensi a. 1516., eam non cum Thilone pro editionum omnium prima habuerim. Quae laus potius in eam cadere videtur, cui Lud. Hain in Repert. bibliogr. numerum 11749. apposuit. Eadem apud Thilonem sub 1.) posita est. Hanc ipsi plerumque ad textum nostrum contulimus satis diversam illam quidem a Lipsiensi editione a. 1516. Tribus saeculis post editionem principem latinum textum identidem iam repetitum in apocryphorum collectiones receperunt Fabricius, Orthodoxographis potissimum Heroldi usus, Ionesius, maxime pendens a Monumentis Grynaei, Schmidius et Birchius, sequentes Fabricium, nisi quod a Birchio duorum latinorum codicum lectiones variantes adscriptae sunt. Graecum vero textum prioris partis (una cum Fabricii latino) primus edidit Birchius, et quidem ad normam codicis Paris. num. 770. a Birgero Thorlacio descripti. Idem secundam evangelii partem inde a verbis ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὧδε cap. XVIII. (i. e. II, 2.) ex cod. Vatic. 269. evulgavit. Quam editionem graecam principem clar. Thilo iure dicit „plus iusto

---

[1]) Ad totam hanc de actis Pilati expositionem adhibuimus quae in dissertatione nostra Hagana § 15. in eandem rem scripsimus, nisi quod nonnullis omissis alia addidimus, alia mutavimus.

festinatam", „vitiis omnis generis scatentem", „pro deformitate sua quasi formidinem lectorum". Cf. l. l. pag. CXXI. Melioris tamen frugis sunt quae Birchius in Prolegg. de evangelio Nicodemi scripsit *Auctar*. p. VII—LXI.

Birchium Thilo excepit plurimumque superavit. Exhibuit is textum graecum prioris partis ex eodem cum Birchio bibliothecae Parisiensis codice 770. Una vero ad apparatum criticum, passim etiam ad emendandum textum adhibuit codices Paris. alios tres, notatos in bibl. Reg. nunc Nation. numeris 929. (Thilonis B) 1021. (Thil. C) 808. (Thil. D): item ex collatione Hessii olim ad Muenterum episcopum Havn. missa duos Monacenses numeris CXCII. (Thil. Mon. A) et CCLXXVI. (Thil. Mon. B) insignitos: item italicos duos, alterum Vaticanum opera Birchii collatum, alterum Venetum Nanianum CIX. ex apographo Morellii in gratiam Birchii facto. In his alteram evangelii partem unus continet Parisiensis num. 808. ad quem accedit Vaticanum Birchii fragmentum. Porro idem latinum textum totius evangelii appositum graeco ex codice Einsidlensi (vide infra) ab Hessio cum textu Fabricii collato edidit, variantibus lectionibus codicum Halensis Havniensis Corsiniano et editionum raro notatis. Sub textu adnotationem uberrimam eruditione plenam posuit, praemissis prolegomenis pag. CXVIII—CLX, quorum posteriore parte (inde a pag. CXLII.) de versionibus anglicis francogallicis italicis germanicis aliisque disseruit.

Denique nostri laboris haec est ratio. Evangelio Nicodemi, quod recentiores invitis veteribus dicere consueverunt, in duas — ut ratio critica suadebat (vide supra) — partes descripto, in distinguendis recensionibus textus et graeci et latini operam posuimus. Hinc Acta Pilati graece bis, latine semel; Descensum vero ad inferos bis latine, semel graece, suo quodque commentario auctum, debebamus edere. Huius utriusque recensionis quum in graecis tum in latinis tantam per totum textum esse differentiam ac peculiaritatem ut neutra ad apparatum alterius apte adhiberi possit, viri intelligentes facile videbunt. Quarum etsi neutra negligenda est hoc litterarum antiquitatis Christianae genus religiose colentibus, tamen non dubito quin recensiones a nobis siglo A insignitae, totum si librum potius

quam singula spectas, praeferendae sint alteris. Adhibuimus autem ad omnes sex libellos antiqua documenta triginta novem, quorum viginti in usum criticum nondum conversa erant. Nusquam vero unum codicem repraesentavimus neglectis reliquis; sed ubique data est opera ut textum et testatissimum et maxime probabilem daremus.

Primum igitur ad recensendum Gestorum Pilati textum graecum A his usi sumus codicibus:

A i. e. Monac. CXCII. saeculi fere XIII. In Hardtii Catalogo codd. mss. bibl. Reg. Bavar. tom. II. pag. 259 sqq. descriptus est. Deficit capite XV, 5. inde a verbis ἐπελάβετο δέ.

B i. e. Monac. CCLXXVI. saeculi fere XII. Hardtius in Catalogo suo tom. III. p. 149 sqq. descripsit. Incipit a verbis -οι λέγοντες. πρὸς κούρσωροι (sic) cap. I, 4.

Uterque codex Monacensis, intercedente benevole viro illustrissimo de Bose, legato regis Saxoniae ad aulam regiam Monacensem, in usum meum missus est Lipsiam.

C i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 770. exaratus anno 1315. manu Georgii sacerdotis. Cf. Montfauc. Palaeogr. gr. p. 68. sub cod. Colbert. 2493. Post Birchium multo accuratius contulit et edidit (vide ante) Thilo, apud quem siglo A notatur.

D i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1021. saeculi XV. (Thilonis C). Hic actorum textus plura alia similis generis admixta habet; ita post exordium priorem partem narrationis Iosephi Arimathiensis habet, item relationem mortis sepulturae et resurrectionis Christi proprio modo ex variis conglutinatam. Solam mediam particulam cap. I—VIII. complectentem ad commentarium suum Thilo adhibendum duxit. Hoc codice Cangius in Glossario passim usus est.

E i. e. Par. Reg. nunc Nat. num. 929. saeculi XV. (Thilonis B). In hoc non tantum initium et finis desiderantur, sed etiam plura media exciderunt, foliis singulis insuper perverse positis. Continet cap. I. ab initio mutilum usque ad cap. VIII. medium: porro cap. XIII. cum parte capitis XIV: denique capp. XV et XVI. Quas partes omnes contulit Thilo; nos nihil praeter exordium contulimus.

F i. e. Ambros. C 92. Cf. ad protevang. Iacobi codicem P. Inde exscripsimus initium usque κάκεῖνός μοι ἑρμήνευσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος[1]) I, 4., item finem εἴη κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ' ἡμῶν usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

G i. e. Ambros. A 56. saeculi XV. Exscripsimus initium usque μετὰ ἐποικίας (sic) ἀχθήτο (sic) ὁ ῑς̄ I, 2. med., item οἱ δὲ λαβόντες τὸ ἀργύριον usque ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσασθε XIII, 3 —XIV, 2., et καλοῦσιν πάλιν Φοιναία (sic) τὸν ἱερέα — τῶν αἰώνων· ἀμήν. XVI, 3. usque finem.

H i. e. Harleian. 5636. saeculi fere XV. Exscripsimus initium usque Κύρις καλεῖ σε (cod. καλῆσαι) ὁ ἡγεμών. ὁ δὲ Πιλάτός, item καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι usque ὅτι γέγραπται 'Επικατάρατος πᾶς XVI, 4., denique τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ad hos codices graecos accedunt

Copt i. e. folia papyracea coptica saeculi fere V. Interpretationem huius textus mecum communicavit, dum Taurini versabar, celeberr. Peyron. Inde descripsimus ab initio usque *Egressus est cursor, cumque agnovisset Iesum adoravit eum* rursusque a verbis *verene vidistis Iesum sedentem in monte Mabreck* usque finem. Reliqua nuper per litteras petenti non satisfactum est.

Eiusdem fere cum papyro copto vetustatis est codex Vindobonensis palimpsestus, cuius fragmenta aliquot eruimus, de quibus ad latinum Gestorum textum vide. Ibidem accuratius dicetur de latinis codicibus (Ambr Cors Eins Fabr Flor Vatt Ven) etiam ad graecum commentarium passim adhibitis.

Secundo loco de codicibus dicendum est unde primi edidimus Gesta[2]) Pilati graece B.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. cod. CLI. Satis recens est[3]),

---

[1]) Hoc nomen ut in antiquis Novi Testamenti codicibus est (cf. N. T. ed. Tischendorf. 1849. Prolegg. p. XXXVI.) edidimus Πιλᾶτος, non cum recentioribus Gestorum Pilati codd. Πιλάτος.

[2]) In margine superiore positum est Acta Pilati. Sed debebat alterutrum constanter poni.

[3]) In catalogo codicum Nanianorum pag. 407. sub CCX ex subscriptione saeculi septimi decimi esse dicitur. Quam temporis notam non recognovi.

sed in Sinaitico monte scriptus. Totum accurate transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nat. 808. saeculi XV. (Thilonis D). Hunc textum ex Thilonis commentario sumsimus; diversas enim huius recensionis partes tantum non omnes ad marginem descripsit.

C i. e. Ven. Marc. class. II. cod. LXXXVII. olim Nanianus CIX. saeculi XV. Plura inde studio Morellii hausta (vide ante) iam Thilo composuit cum textu codicis B. Nos etiam hunc textum ex codice totum transscripsimus.

Tertii libelli, i. e. Descensus Christi ad inferos graece, instrumenta critica haec habuimus.

A i. e. Venet. Marc. class. II. cod. CLI. Vide paullo ante sub A. Totum transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 808. saec. XV. Hunc textum ex Thilonis editione sumsimus.

C i. e. Palat. Vatic. num. 269. saec. fere XIV. Incipit a verbis ἔρχεται ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱός cap. II. extr. Exscripsit atque edidit Birchius (vide ante).

Latinorum textuum *primus* est Gestorum Pilati. Conformatus est ad codices hosce.

A i. e. Vaticanus, nescio quo numero notatus. Lectu satis est difficilis, saeculi fere XIII. Totum transscripsimus.

B i. e. Vatic. num. 4363., similis priori. Ad priorem codicem accurate contulimus.

C i. e. Ven. Marc. class. XIV. cod. XLIII. saeculi fere XV. Totum transscripsimus.

D^a i. e. textus Fabricii, de quo vide supra; item Thil. Cod. apocr. pag. CXXXV.

D^b i. e. codex Einsidlensis, quem ante decimum saeculum scriptum esse autumant. Collationem eius cum editione Fabriciana exhibuit Ioh. Iac. Hefs in bibliotheca historiae sacrae. 1791. P. I. p. 435—483. Ea collatione post Birchium et Thilonem et ipsi usi sumus.

D^c i. e. codex bibliothecae principis Corsini num. 1146. saeculi

fere XIV. Contulit cum Fabriciano textu Engelbreth. Quam collationem publici iuris fecit Birchius in Auctario suo codicis apocr. Fabriciani.

Flor i. e. cod. Florentinus Laurentianus. Deficit post verba *Respondentes milites dixerunt Si Ioseph* [in] *Arimathia est, et Iesus in Galilea est* XIII, 2. Ea quae inde vel descripsimus vel contulimus, significata sunt in commentario.

Ambr i. e. Mediolanensis Ambrosianus O 35. saeculi fere XIV. Descripsimus usque verba *Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum.* Reliqua inde desumta ad Descensum Christi pertinent, quae post vide.

Havn i. e. Havniensis bibl. Reg. anno 1400. scriptus. Vide Thil. l. l. p. CXXXVIII sq., cuius ex notis aliquoties laudavimus.

Hal i. e. Halensis bibl. orphanotrophei saec. fere XIV. Vide Thil. l. l. p. CXXXVI. Ut supra.

Par i. e. Parisiensis codex ex quo Thilo attulit prologum. Hunc per errorem num. 3538. pag. 315. notavimus; est enim 1652.

Vind: Ultimo loco ponimus qui dignitate primus est Vindobonensem codicem palimpsestum quinti vel sexti saeculi, ex cuius litteris aegerrime legendis praeter ea quae ad prologum notavimus p. 313. eruimus fragmenta haec: *tunc velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum - - petrae fissae sunt et monumenta aperta sunt et multa corpora eorum qui* (cf. XI, 1.): *revelentur de multorum cordibus cogitationes. dicunt didascali et levitae haec ista quomodo audisset. dicit levi non scitis quoniam* (cf. XVI, 1. 2.): *ti sunt iam quasi mortui et ceciderunt in terra et ieiunaverunt usque ad horam nonam. et rogaverunt eos nicodemus et ioseph* (cf. XVI, 1.)

Praeter hos codd. mss. plerumque contulimus edpr i. e. editionem principem quae videtur, apud Lud. Hain in Repertor. bibliogr. num. 11749. notatam (vide supra pag. LIII.); item ex Thilonis notis aliquoties Lipsed i. e. editionem Lips. a. 1516. (vide ibidem)[1]. Passim etiam quum graecorum tum interpretis copti rationem habuimus.

---

[1]) Ad notam temporis prologo additam conferri etiam potest scriptura quae ex cod. membr. Giessensi saeculi fere XIV. exscripta reperitur in

Secundus textuum latinorum Descensus Christi ad inferos latine A est. Ad hunc codices hi spectant:

D^a^ i. e. quem secutus est cum aliis Fabricius. Vide D^a^ ad Gest. Pil.

D^b^ i. e. cod. Einsidlensis. Vide D^b^ ad Gest. Pil. Post finem capitis XI. *in codd. praetorii sui publici*, omisso cap. XII., statim legitur epistola Pilati i. e. caput nostrum XIII.

D^c^ i. e. cod. bibl. princ. Corsini. Vide D^c^ ad Gest. Pil. In fine libri pariter ac D^b^ omisso capite XII. additam habet Pilati epistolam.

Ambr i. e. Mediolan. Ambros. O 35. saec. fere XIV. Vide ad Gest. Pil. Exscripsimus tria ultima capita (XI. XII. XIII.) una cum parte capitis X. inde a verbis *Benedictus qui venit in nomine domini.*

Praeter reliquos testes iam ad Gest. Pil. indicatos, i. e. Havn Hal edpr Lips^ed^, passim etiam consulere placuit edpr germ i. e. editionem germanicam eamque ut videtur principem. Eadem laude ornatam commemorat Thilo p. CLII. primo loco. Apud Lud. Hain notatur tom. II. parte I. pag. 487. Prodiit sine dubio saeculo quinto decimo. Titulus est: Euangelium Nicodemi, aufs dem latein in das teutsch gebracht, In wölliohem vil hüpscher punkten, die die andern Evangelisten nit setzen begriffen werden (doch jnen nit wider) fast nutzlich zu lesen. Fol. 1. inscriptio haec legitur In dem Namen des Herren, hebt sich an, das Ewangeli (sic), das beschriben hat Nicodemus, ain Rabbi und ain Fürst der Juden, und auch ain Junger Christi Jesu. Sequuntur eadem pagina versus 28. Folio 20. recto

---

Schmidtiorum bibliotheca critica et exegetica Novi Test. II, 1. p. 508 sqq. (Hadamar. 1798. 1801.). Ibi sic legitur [*F*]*actum est in anno nonodecimo tyberii cesaris imperatoris romanorum et herodis filii herodis imperatoris galilee, anno nono decimo principatus eius VIII. Kal. april. quod est XXV. die marcii, consulibus basso et tarquilio, anno quarto ducentesima secunda olimpiade sub principibus sacerdotum iudeorum ioseph et anne et caiphe, quarta die post crucem et passionem domini hystoriatus est nichodemus acta principalia* (corrige a principibus) *sacerdotum et reliquis iudeorum. Mandavit ipse nichodemus litteris hebraicis.* Porro initium sic scriptum dicitur *anne et caiphe et summe et dadi gamalieli iudee levi neptalim alexandro et thiaro reliqui iudeorum venerunt adversus dom. Ies. accusantes eum de multis actionibus malis dicentes Istum Iesum.* Codex exit verbis capitis XXVI. *Benedictus es domine omnipotens - - spirituali vita certissima.*

finitur, ubi post verba und den ersten menschen ain vatter aller menschen, Adam. versu 21. est Ain end des Ewangeli Nicodemi. Altera editio quae et ipsa mihi in manibus est, foliorum 31 in 8. minori, non multo recentior est principe et cum ista, exceptis orthographicis, fere prorsus consentit.

Ad Pilati epistolam, quam ex auctoritate plurium codicum cum Thilone adiunximus ad Descens. Chr. ad infer. capite XIII. (evang. Nicod. XXIX.), contulimus etiam testes hosce [1]).

Heg i. e. textum sub nomine Hegesippi editum in Anacephalaeosi libris V de excidio Hierosol. subiecta, Colon. 1530. fol. 66. verso.

Chas i. e. textum Chassanaei in parte IV. catalogi gloriae mundi editum, Venet. 1571. (Quod opus saepe repetitum est.) Cf. Fabric. Cod. apocr. III, p. 479.

Six i. e. textum a Sixto Senensi 1566. in bibl. sanctae libro II. atque antea iam in Orthodoxogr. Heroldi 1555. vulgatum.

Marc i. e. textum qui in Pseudo-Marcelli libro de mirificis rebus et actibus Petri et Pauli etc. a Florentinio 1668. editus est: quod opus repetiit Fabricius Cod. apocr. III. p. 632 sqq. Cf. etiam Cod. apocr. I. p. 298 sq.

Gue i. e. Guelferbytanum codicem cuius textum Thilo edidit 1837. in act. Petri et Pauli parte I. p. 26 sq.

Graecus huius epistolae textus is est quem nuperrime in actis Petri et Pauli sectione 40. edidimus. Cf. Acta app. apocryph. p. 16 sqq.

Denique Descensus Christi ad inferos latine B petitus est ex codicibus tribus: A i. e. Vaticano, B i. e. Vaticano 4363., C i. e. Veneto Marciano. Quos eosdem iam recensuimus ad Gest. Pilati.

XV. EPISTOLA PONTII PILATI.

Haec altera est Pilati epistola, quae et ipsa dudum ac saepe, etsi non toties quam prior (vide paullo ante), edita est. Vide Fabric. Cod. apocr. I. p. 300 sqq. III. p. 479 sqq. Thil. Cod. apocr. p. 801. Textum constituimus ex collatione testium quatuor.

---

1) Corruptissime haec epistola etiam edita est in St. Baluzii miscellaneis ed. Mansi IV. p. 57. *Nuper accipet quod ipse provocabit Iudeos, noverat* etc.

Chas i. e. textus a Chassanaeo editus in parte IV. catalogi gloriae mundi, qui primum prodiit 1571.

Flor i. e. textus a Florentinio editus in Martyrolog. vet. Hieronymi p. 113. Hunc Fabricius l. l. repetiit.

Bodl i. e. quem Abrah. Gronovius e cod. Bodl. operum Taciti eruit et publicavit in praefatione opp. Taciti a se editorum 1721.

Ven i. e. quem ipsi descripsimus ex cod. Veneto Marciano class. X. num. CXXXIV. saeculi XVI.

XVI. XVII. ANAPHORA PILATI

GRAECE A ET B.

Prior huius relationis Pilati ad principem recensio primum edita est a Fabricio Cod. apocr. III. p. 456 sqq. addita versione latina. Textum e cod. Paris. Reg. nunc Nat. 770. a. 1315. exarato opera Gustavi Schroeder exscriptum habebat. Ex libro Fabricii eundem textum Birchius repetiit in Auctario suo, ut commode conferri posset cum altera recensione in cod. Vindobonensi inventa. Thilo alteram recensionem edere satis habuit, ad quam passim notavit Parisiensis codicis a se accuratius collati lectiones. Nos adhibuimus hos codices quinque:

A i. e. Par. 770. a. 1315. de quo modo diximus. Sumsimus ex Thilone et Fabricio.

B i. e. Par. num. 929. saeculi XV., cuius textum totum descripsimus.

C i. e. Mediolan. Ambros. E 100 Sup., saeculi fere XII. Totum descripsimus.

D i. e. Coisl. CXVII. a. 1332. scriptus. Descripsimus ab initio usque καὶ ἐνδόξους παρεσκεύασεν. Rursus ab ἐκέλευσα οὖν τοῦτον σταυρωθῆναι usque τῶν Ἰουδ. καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν. Item ultima verba ἅπερ εἶδον etc.

E i. e. Harleianus 5636. saeculi fere XV. Inde initium usque τὸν τότε καιρὸν δέοντα exscripsimus.

Altera eiusdem relationis recensio editores habuit et Birchium et Thilonem. Ille ex Vindobonensi codice hausit saeculi fere XIV. Apud Nesselium insignitus est num. 246.; Lambecius de eo exponit

lib. V. p. 23. Thilo vero ad textum Birchii Vindobonensem, quem repetiit, inprimis Parisiensem codicem num. 1019. contulit; alterius codicis Parisiensis, num. 1331., paucissimas lectiones attulit. Nos quinque codicibus usi sumus in hac relatione edenda. Sunt autem hi:

A i. e. Vindobonensis Birchii et Thilonis, de quo modo explicuimus.

B i. e. Taurinensis, cuius textum Ferd. Flor. Fleck in Anecdotis suis 1837. pag. 143. edidit.

C i. e. Venet. Marcian. class. II. cod. XLII., saeculi fere XII. In codd. Nanianis est num. LXIII., cf. Catalog. p. 103. sub XXI. Totum textum descripsimus.

D i. e. Paris. 1019., quem contulit Thilo.

E i. e. Paris. 1331. unde aliquot lectiones a Thilone notatae sunt.

XVIII. PARADOSIS PILATI.

Edidit Birchius in Auctario suo e codice Par. 770. anno 1315. exarato, de quo iam diximus. Birchii textum, ex altero Parisiensi codice num. 929. passim correctum, sed absque commentario repetiit Thilo. Nobis quinque documenta ad manus erant.

A i. e. Parisiensis a Birchio et Thilone editus.

B i. e. Paris. 929. saec. XV. cuius textum totum descripsimus.

C i. e. Ambrosianus E 100 Sup. Deficit sectione sexta. Quicquid continet descripsimus.

D i. e. Coislin. 117., a. 1332. scriptus. Textum descripsimus, qui finitur sectione 9. Vide commentarium.

E i. e. Venet. Marc. class. II. num. XLII. saeculi fere XII. Totum textum transscripsimus.

Praeterea ex Harleiano 5636., de quo modo vidimus, ea quibus ibi narratio finitur notavimus: καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καῖσαρ ἐρ. π. τῷ Πιλάτῳ, καὶ κελεύει - - τὸν λεγ. Χριστόν (consentit cum nostro textu), οὗτος ὁμοίως πείσηται τῆς σωτ. ἀποτευξάμενος. Vide sectionem 8.

Loco huius paradosis invenitur passim etiam responsum Tiberii ad Pilatum, quod Birchius e Vindobonensi codice Nesselii 246. edidit in Auctario suo pag. 1720 sq., rursusque e Taurinensi Fleckius

in Anecdotis pag. 145 sqq. Post inscriptionem (in Vindob.) Τὰ ἀντιγραφέντα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου etc. incipit Ἐπειδήπερ βίαιον καὶ ἀδικίας μεστόν. Finitur καὶ διὰ τῆς ὀπῆς τὸ βέλος εἰσελθὸν τὸν Πιλάτον ἀνήρησεν (Vindob. pia verba addit Πάντες δὲ πιστεύοντες - - εἰς τ. αἰῶνας, ἀμήν.) Quod scriptum et ipsi ex Paris. cod. 1771. hausimus. Sed quum pro fabulae ineptiis tum propter sermonis vitiositatem indignum quod repeteremus videbatur. Quod idem in alias quasdam Herodis epistolas quadrat, ex codd. a nobis descriptas, quarum breve specimen dedit Thilo Cod. apocr. pag. CXXIV. nota 122.

XIX. MORS PILATI.

Narrationem hanc e codice Mediolan. Ambros. L 58. saeculi fere quarti decimi edidimus. In qua etsi plura ita comparata sunt, ut scriptorem non antiquissimum prodant, tamen haec fabula hominibus aevi medii multum placuit et variis modis repetita est. Edidimus igitur propterea quod quemadmodum in Ambrosiano codice legitur, ex antiquiore fonte derivata est. Tamen non tam de graeco quam latino fonte cogitandum erit. Duo autem inprimis vestigia sunt fabulae huius late propagatae atque excultae. Alterum est in Legenda aurea Iacobi de Voragine, in quam fere tota atque magna ex parte iisdem verbis recepta est. Cf. cap. LIII. (51.) *de passione domini* (ed. Graefse pag. 232 sqq.). Incipit *Interea cum Tyberius morbo gravi teneretur, nuntiatur eidem quod Hierosolimis quidam medicus esset.* Finitur verbis his: *ubi adhuc relatione quorundam quaedam dyabolicae machinationes ebullire videntur.* His apposita est nota *Hucusque in praedicta historia apocrypha leguntur.* Antea vero pag. 231. media haec leguntur: *Sed de poena et origine Iudae invenies in legenda sancti Matthiae, de poena et excidio Iudaeorum in legenda sancti Iacobi minoris, de poena autem et origine Pylati in quadam historia licet apocrypha legitur: fuit quidam rex nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pylam* etc. Conferendus est textus a verbis supra allatis cum Ambrosiano nostro.

Alterum vero huius fabulae vestigium est in Passionali veteri, quod nuper ex manuscriptis edidit K. A. Hahn: Das alte Passional.

Herausgegeben von R. A. Hahn. Frankf. A. M. 1845. Cf. pag. 88. v. 17 sqq. Pauca inde exscribamus:

Tyberius do vernam
daz im nach sinen willen quam
pylatus unde gebunden
do vreute er sich zu stunden
der geschicht vil sere
daz er die unere
solde rechen an den man
die an ihu waz getan
hie mit quam pylatus
daz in gesach tyberius
secht don geschach ein wunder
der zorn verswant dar under
daz niman weste war er quam
der keiser wart in minnesam ---
Duo vugetes got als er wol kan
dem keisere kunt wart getan
waz im den zorn undersluch
den roch den pylatus truch
den hette ihs an getragen
der von den iuden wart erslagen
unde an das cruce erhangen
der roch hette entfangen
von im die tugent die er hie
vor dem keisere begie
etc.

Quae quidem unde poeta germanicus hauserit quaerenti attendendum est ad eos fontes ex quibus suas se historias hausisse passim ipse significat. Ita pag. 4. v. 72. die meister in latîn; pag. 20. v. 61. als die crônken sagen; pag. 94. v. 43. meister iosephus und darzu ieronimus.

XX. NARRATIO IOSEPHI ARIMATHIENSIS.

Libellum hunc primus edidit Birchius in Auctario suo p. 183 sqq. ex eodem Parisiensi codice num. 770. unde textum suum Actorum Pilati una cum Anaphora et Paradosi Pilati hausit. Ad hunc quoque librum pertinet illa „lectorum formido" quam Thilo inesse dixit in editione Birchiana Actorum Pilati. Thilo vero emendatius edere nolebat quum ipsum libellum ex evangelio Nicodemi maximam partem compilatum et doctis lectoribus parum commendandum duceret. Nobis non posthabendus certe videtur libellis eiusmodi quales sunt Anaphora et Paradosis Pilati, appendices quasi Actorum Pilati, eoque minus editione indignus quum quantum aetate media placuerit, codicum graecorum quibus continetur copia testetur.

Edentibus nobis praesto fuerunt, praeter Birchii textum, codices tres, quos ita in commentario distinximus ut A diceremus codicem Ambrosianum E 190. Sup. XII. fere saeculi: B Parisiensem

num. 929. saeculi XV: C Birchii textum ex Parisiensi 770. (a. 1315. scripto) haustum: D Harleianum 5636. saeculi fere XV. Ex D quidem tantummodo initium usque τοῖς ἐγνωκόσιν τὸν θεόν, et finem inde a verbis καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ὁ Ἰωάννης; duos vero codices reliquos plene transscripsimus.

XXI. VINDICTA SALVATORIS.

Hanc ut ederem historiam, commovit me libellus, a Iacobo Grimm mecum communicatus, nuper Cantabrigiae editus hoc titulo: *The Anglo-saxon Legends of St. Andrew and St. Veronica. Edited for the Cambridge Antiquarian Society, with an English translation, by Charles Wycliffe Goodwin.* Cambridge, 1851. Altera enim harum fabularum [1]), a Goodwino ex codicibus anglosaxonicis edita, sine dubio ex libello nostro derivata est. Hic vero satis differt ab alio scripto simili, quod vir doctissimus Goodwin, in ea certe parte quae est de Veronica, pro fabulatoris anglosaxonici fonte habuit. Dicit enim *The legend of Veronica in its original form is found in a Latin narrative of great antiquity entitled.* Cura sanitatis Tiberii Cesaris Augusti et damnatio Pilati, *first published by Foggini in his* Exercitationes hist. criticae de Romano D. Petri itinere [2]), *from a Vat. Ms. of the 11,00., an subsequently printed from a Ms. of the 8,00. by J. D. Manso* [3]). Eundem libellum a Fogginio et Mansio publicatum clar. Thilo in Halensi codice orphanotrophei invenit, ad calcem evangelii Nicodemi additum, de quo refert Cod. apocr. p. CXXXVII. Hoc loco, postquam Henschenium in Actis SS. ad d. IV. Febr. p. 450. eundem libellum tetigisse notavit, addit: „Simillima est historiola quam Marianus Scotus in Chronico ad a. Chr. 39. e Methodio excerptam affert [4]), cuius auctorem celebrem Tyri episcopum

1) Ad priorem de S. Andrea fabulam conferenda sunt mea *Acta apostolorum apocrypha* (1851.) pag. XLVII sqq. 132 sqq.

2) Hoc opus prodiit Florentiae 1741. Cf. ibi pag. 38—46.

3) Cf. Stephani Baluzii Miscellanea opera et studio I. D. Mansi archiepisc. Lucensis. Tom. IV. Lucae 1764. pag. 55—57.

4) De ea re Goodwinus sic: *The chronicler Marianus Scotus, who compiled his work about the middle of the 11,00. gives a brief summary of the legend* - -

******

esse haud probabile videtur. Perantiquum vero esse libellum illum testatur cod. Paris. 2034. antea 128. olim S. Martialis Lemovicensis, sec. IX. exaratus, in quo a fol. 151. v. legitur." Praeterea subiunxit argumentum historiae quemadmodum in Halensi codice invenitur [1]). At vero collato nostro textu cum anglosaxonico clarissimum fit hunc ex illo fluxisse. Quod eo magis certum est quoniam altera eiusdem fabulae pars, quae est de Nathanis Iudaei legatione, in latinis nostris codicibus eodem prorsus modo atque apud Anglosaxonem scriptorem connexa est cum Veronicae historia. Huius partis fontem se latere, significavit Goodwin pag. VIII.

Quanta autem sit differentia huius fabulae ab altera a Figginio et Mansio evulgatae, etsi similitudo passim haud deest, ex paucis excerptis [2]) facile apparebit. Neque dubium est quin Cura sanitatis

---

But a comparison of the words cited by Marianus with the opening of the Cura sanitatis etc. *is sufficient to show that this is the document from which he quotes* --.

[1]) Cf. etiam Thil. Act. Thom. p. XXXIV.

[2]) -- „Testor coram te deos deasque et auctorem omnium deorum, fungere legationem meam et reipublicae tribue sospitatem. Haec dum feceris, quamcumque desiderio tuo curam desideras, tuo iudicio adimpletur. Festina enim et vade, quia dictum est mihi quod sit homo quidam Iudaeus nomine Iesus quem dicunt mortuos suscitare et miracula innumerabilia virtute suae divinitatis exercere" -- „Volusianus -- dixit Pia est intentio domini mei pii Caesaris. Respondit Caesar Ecce praesentem habes relatorem hominem qui mihi dixit omnia haec, qui et deum illum esse profitetur" -- „nobis est cura quaerere de pii domini nostri Tiberii salute, quem in secretioribus partibus eius morbida valetudo constringit, ita ut nec medicaminibus (Mansi add *diotrofistorum*) nec incantationibus (ms. Vat. add *in arte fistulae*) posset adiuvari" -- „Ad haec autem relator Thomas homo Iudaeus, cuius relationem et ante conspectum Caesaris novimus prolatam, dixit" -- *Certus sum* (loquitur Iosephus) *quia resurrexit a mortuis dominus meus Iesus Christus, quia ego eum vidi et cum ipso locutus sum: et ego illum sepelivi in monumento novo -- et vidi eum in Galilaea vivum super montem Amaled* (Mansi *Mdlehc*) *sedentem et docentem disc. suos -- vidimus ascendentem in coelum -- Didimus, Lucius* (in Halensi cod. *Leucius*, ut videtur), *Isaac, Didarus, Addoas, Finees* (haec testium de ascensione domini nomina Mansi sic habet: *Dididimus, Lucius, Isaac Didascalos, Abdias, Finees Didascalos, Ezias et Azarias et Leodidascalos*) --. Sententia Tiberii in caussa Pilati reddita ita habet: *Omni tempore ignem et aquam non fruatur, nec igni coctum manducet et aquam non bibat. Et interdixit ei ignem et aquam, et damnationis exilio eum deportari praecepit in civitatem Tusciae Ameriam* (apud Foggin. est *Timerinam*) -- *Tunc vero post menses VIIII iam credens in Iesu Christo Tiberius Caesar et sanus factus a plaga siringii quam habuit, et mortuus est in lectulo suo recumbens* (apud Foggin. legitur Tiberium proposuisse senatui ut Iesum agnoscerent verum et summum deum, statuamque eius prae omnibus ceteris insignem urbi dedicarent). Etc.

Tiberii, quae inscribitur, quamvis ex codd. octavi et noni saeculi innotuerit, aetate inferior sit quam Vindicta Salvatoris.

Codicum nostrorum alter est Venetus Marcian. cl. II. cod. XLV., alter Mediolan. Ambros. O 35. saeculi fere quarti decimi. Textum vero anglosaxonicum Goodwinus hausit e codice bibl. publ. Cantabrig., qui est ex donatione quam Leofric episcopus aedi cathedrali Uxelensi (Exeter) ineunte saeculo XI. fecit. Alter textus quem diximus ASaxb, est codicis Cotton. bibl. Vesp. D 14. In hoc legatio Nathanis sola traditur, singulari quadam dialecto anglosaxonica scripta.

EMENDANDA.

Pag. 2. in notarum versu 5. non dicendum erat „edd. priores" sed editionem solam Neandri priorem pro μείονος habere μείζονος. Pag. 203. versu 2. scribe θείων pro θειῶν. Pag. 217. in textu versu 6. post ὀμόσουσιν adde κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος. Pag. 316. in textu v. 11. Scolapii edidimus ex ipso codice, sed Scolapio corrigendum videtur.

I N D E X.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΜΑΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡΕΝΔΟΞΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

I.

1 Ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦν Ἰωακείμ, πλούσιος σφόδρα, καὶ προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ διπλᾶ,

---

* Ita titulus libri, de quo vide Prolegomena, in codice E legitur.

C: Διήγησις καὶ ἱστορία πῶς ἐγεννήθη ἡ ὑπεραγία θεοτόκος εἰς ἡμῶν σωτηρίαν. O: Λόγος ἱστορικὸς δηλῶν τὴν σύλληψιν (in indice codicis σύλληνψιν) καὶ ἀπότεξιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

A: Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων τοῦ ἀδελφοθέου διήγησις περὶ τῆς γεννήσεως τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. G: Λόγος ἱστορικὸς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐξηγούμενος ὅπως τὴν ἐξ ἐπαγγελίας γέννησιν ἔσχεν ἡ θεοτόκος, καὶ περὶ τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς Ἰωσήφ. H: Ἱστορία παλαιὰ συγγραφῆσα (sic) παρά τινος παλαιοῦ ἀνδρὸς Ἰακώβου εἰς τὸν δίκαιον Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὴν Μαριάμ, περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

D: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. Fb: Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὴν γένεσιν τῆς παναγίας θεοτόκου.

B: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου, συ[γ]γραφεὶς παρὰ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. P: Τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου ἐπισκόπου Ἱερωσολύμων (sic) λόγος εἰς τὸ γεννέσιον (sic) τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου. N: Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου.

M: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου εἰς τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου. I: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

L: Λόγος τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, ὅτι εἶπε περὶ τῆς ἀτεκνίας Ἰωακεὶμ καὶ τῆς στειρώσεως Ἄννης καὶ περὶ θρηνήσεως καὶ προσευχῆς αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς συλλήψεως τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς, καὶ περὶ τῆς συγχαρίας καὶ ἀναθρέψεως αὐτῆς ἕως τριετῆς (τριετοῦς?), καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰσόδου αὐτῆς καὶ ἀνατραφείσης καὶ μέχρι δωδεκαετοῦς αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ ὑπαρχούσης καὶ μετὰ ταῦτα δοθείσης Ἰωσήφ, καὶ συνέλαβεν ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ [περὶ?] τῆς ἐλέγξεως Ἰωσὴφ καὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἱε-

λέγων Ἔσται τῆς περιουσίας μου παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφέσεώς μου κυρίῳ εἰς ἱλασμὸν ἐμοί. 2 Ἤγγικεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ προσέφερον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ δῶρα αὐτῶν. καὶ ἔστη κατενώπιον αὐτοῦ Ῥουβὶμ λέγων Οὐκ ἔξεστίν σοι

ρέως, καὶ περὶ τῆς ἀπογραφῆς Καίσαρος καὶ τῆς γεννήσεως Χριστοῦ καὶ τῶν μάγων καὶ Ζαχαρίου τοῦ φόνου (cod. τὸν φόνον).

Fa Pos: Πρωτευαγγέλιον, ἢ περὶ γεννήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας λόγος ἱστορικὸς ἁγίου Ἰακώβου τοῦ μείονος (edd. priores μείζονος) συγγενοῦς τε καὶ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ἀποστόλου πρώτου καὶ ἐπισκόπου πρώτου Χριστιανῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Praeterea cf. Cod. Coisl. CXX. ubi fol. 217 sqq. post indicem librorum canonicorum recensentur apocryphi, quorum ιε′ est Ἰακώβου ἱστορία. Apud Origenem tom. XI. comment. in Matth. (de la Rue III. p. 463.) est Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Ἰησοῦ φασί τινες εἶναι, ἐκ παραδόσεως ὁρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου, υἱοὺς Ἰωσὴφ ἐκ προτέρας γυναικός – –. Gregor. Nyss. in orat. in diem natal. Christi (Opp. ed. Par. III. p. 346 sq.) habet Ἤκουσα τοίνυν ἀποκρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατιθεμένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα. Epiph. haeres. LXXIX. §. 5. Εἰ γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσιν ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ – –. (Pseudo-) Eustath. Antioch. comment. in Hexaemeron pag. 70. (ed. Allat. Lugduni 1629.) Ἄξιον δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν ἣν διέξεισι περὶ τῆς ἁγίας Μαρίας Ἰάκωβός τις ἐπελθεῖν. Georg. Nicomed. orat. in oraculum conceptionis S. Deiparae (in Combefis. Novo Auctar. p. 1000.) Οὕτω γὰρ ἡ τὰ περὶ αὐτῶν διηγουμένη ἱστορία – – φησίν. In decreto Gelasii de libris recipiendis et non recipiendis cap. VI. §. 9. est *Evangelium nomine Iacobi minoris apocryphum.* (Cf. Credner Zur Geschichte des Kanons p. 215.)

I, 1. Ἐν ταῖς usque Ἰσραήλ: ita codd. omn., item Geo. | ἦν (I add ὁ, item Geo τις) Ἰω. πλ. σφ.: P ἦν τις ἀνὴρ πλ. σφ., ὄνομα Ἰωακ. | προσέφερε (-ρεν P) cum codd. omnibus, item Geo: Fa προσεφέρετο | διπλᾶ: CIO add κατὰ τὸ ἔθος.. Fa add κυρίῳ τῷ θεῷ (Geo p. 1052. δῶρα τῷ κυρίῳ διπλᾶ, sed p. 1000. διπλᾶ τὰ δῶρα αὐτοῦ) | λέγων cum ACI Eust Geo (semel add ἐν ἑαυτῷ).. BDEFaLOP Pos add ἐν ἑαυτῷ | Ἔσται (G ἔστω; item Geo, sed p. 1009. ἔσται): cdd. plerique add τό, G τά, non item AD. (Sequens τό nullus om) | περιουσίας cum ABCDFbGILN Eust Geo.. EFaM περισσείας.. P ὑπηρεσίας.. coniecit Hofm περιστίας vel περιερείας | ἀφέσεώς μου cum ABEFaLOP Geo.. CDI (Eust) om μου | κυρίῳ cum A (sic; scriptum est ut solet κω̅).. I om.. BDFaLOP (Eust) Geo[1] κυρίῳ τῷ θεῷ.. Pos *apud deum*.. CE Geo[1] κυρ. τ. θ. μου | εἰς ἱλ. ἐμοί: haec Geo non affert | Eust sic: φάσκει γάρ (Ἰάκωβός τις), ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἄνδρα πλούσιον γεγενῆσθαι ὀνόματι Ἰωακείμ, ὃς καθ᾽ ἑορτὴν διπλάσιον τῶν ἄλλων δῶρα τῷ θεῷ προσεκόμιζεν, οὕτω λέγων Τὸ τῆς περιουσίας ἐν παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφέσεως εἰς ἱλασμὸν ἐμοὶ κυρίῳ τῷ θεῷ.

2. Ἤγγικεν (sive -κε) cum AFaIO.. BCDELP ἤγγισε (sive -σεν) | ἡ ἡμέρα cum ABCDEILOP etc.. Fa om ἡ | οἱ υἱοί: D om οἱ | Ἰσραήλ: Fa τοῦ Ἰσρ. | αὐτῶν: Fa add ὁμοίως δὲ καὶ Ἰωακεὶμ τὰ δῶρα αὐτοῦ, item Fb καὶ

πρῶτον προσενεγκεῖν τὰ δῶρά σου, καθότι σπέρμα οὐκ ἐποίη-
σας ἐν τῷ Ἰσραήλ. [3] Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακεὶμ σφόδρα, καὶ ἀπίει
εἰς τὴν δωδεκάφυλον τοῦ λαοῦ λέγων Θεάσομαι τὴν δωδεκάφυ-
λον τοῦ Ἰσραήλ, εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐποίησα σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραήλ.
καὶ ἠρεύνησε, καὶ εὗρε πάντας τοὺς δικαίους ὅτι σπέρμα ἀνέ-
στησαν ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ ἐμνήσθη τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ,
ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.
[4] Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακεὶμ σφόδρα, καὶ οὐκ ἐφάνη τῇ γυναικὶ αὐ-
τοῦ· ἀλλ' ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἔρημον κἀκεῖ ἔπηξε τὴν σκη-

Ἰωακεὶμ προσέφερεν, item L καὶ Ἰωακεὶμ καὶ αὐτὸς προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ | κατενώπιον cum BDEOP; item L ἐνώπιον .. ACF^a κατέναντι; item I κατεναντίον | αὐτοῦ: AI κυρίου | Ῥουβίμ cum ABLOP; F^a Ῥουβείμ .. Thi (cum F^b et ut videtur aliis) Ῥουβήν .. Eust Ῥουβίν. Praeterea A praem ἀνὴρ ἐκ φυλῆς, P ὁ; F^a add ὁ ἀρχιερεύς, Eust τις | λέγων: A add τῷ Ἰωακείμ | πρῶτον cum BEF^{b}L (post σου) P Geo^1 et^1 in margine; A πρότερον .. O πρώτως, D πρῶτος .. C Geo^1 πρώτῳ .. F^{a}I Pos om | P προσενέγκαι .. D προσφέρειν | B Pos τὸ δῶρόν σου | ἐν τῷ (F^{a}L om) Ἰσραήλ: O Pos ante οὐκ ponunt | Eust sic pergit: Ἐνστάσης οὖν τῆς μεγίστης τοῦ κυρίου ἑορτῆς, καὶ πάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς τὰ δῶρα τῷ θεῷ προσκομιζόντων, προσενεγκεῖν πρῶτος αὐτὸς ὥρμησεν. καὶ Ῥουβίν τις διεκώλυσεν αὐτὸν προσοῖσαι πρῶτον, λέγων μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ, καθότι ἄτεκνος ἐν τῷ Ἰσραὴλ καθέστηκεν.

3. Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ (D add ἐν ἑαυτῷ) usque σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραήλ: haec om A (ab ἐν τῷ Ἰσραήλ altero ad alterum transiluisse videtur) | ἀπίει (CF^{a}L ἀπίει, BO ἀπήει, P ἀποίη, I ἀπῆλθεν): CO add εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐλθών | τήν cum BOP; item ut videtur EF^b et alii .. CF^a aliique ut videtur τό | τοῦ λαοῦ cum CF^{a}LP etc .. BO τοῦ Ἰσραήλ | λέγων cum DP, item addito ἐν ἑαυτῷ BEF^{a}F^{b}L Pos .. C λέγει | Θεάσομαι (P -σώμεθα, B Πορευθεὶς θεάσ.) τὴν δ. τ. Ἰσρ. cum BEF^{b}LP Pos (*in tribubus Israel*) .. D Πῶς ἔσομαι τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ λαοῦ .. CO nil nisi Ὄψομαι .. F^a plane om | εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐπ. σπέρμ. (O σπ. οὐκ ἐπ.) ἐν (G om) τῷ (F^{b}O om) Ἰσραήλ: B plane om .. D ἐγὼ μόνος [adde ὃς] οὐκ ἀνέστησα σπ. ἐν Ἰσρ. | καὶ (B add ἀπελθών) ἠρεύνησε (I ἐξηρεύν.) cum ABEL .. CDF^a ἠρεύνησε (D ἐρευνήσας) δέ | εὗρε cum ABCD (εὑρών) F^{a}L .. E Pos ἴδε | πάντας τούς: F^{a}I om τούς | δικαίους: A ἁγίους | ὅτι σπέρμ. ἀνέστησαν (D ante σπ. ponit, E post Ἰσραήλ; B ἐποίησαν) ἐν τ. Ἰσραήλ: F^b ὅτι σπ. τῷ Ἰσρ. ἀνέστησαν .. A διδόντας σπέρμα ἐν τῷ Ἰσρ. | P om καὶ ἠρεύν. usque ἀνέστ. ἐν τ. Ἰσρ. | ἐμνήσθη: A add Ἰωακείμ | ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ cum BDEIL (plerique add αὐτοῦ) .. DF^a Pos ἐν ταῖς ἐσχάταις αὐτοῦ (F^a Pos om) ἡμέραις .. A ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων .. P ἐν τῷ γήρει | ὁ (F^a om) θεός cum ACF^{a}P Pos etc .. BF^{b}L κύριος ὁ θεός (F^b add ἡμῶν) | De Eust vide ad 4.

4. *οὐκ ἐφάνη* cum BCF^{a}P Pos etc .. A οὐκ ἐνεφάνησεν (sic) .. L ἀπῆλθε καὶ οὐκ ἐνεφανίσθη | τ. γυν. αὐτοῦ: F^b add Ἄννῃ | εἰς τὴν (F^a τόν) ἔρημον: F^b *εἰς τὴν ὀρεινήν* | κἀκεῖ (A καί) ἔπηξε τ. σκ. αὐτοῦ (Pos om) cum (A) B

νὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, λέγων ἐν ἑαυτῷ Οὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ βρωτὸν οὔτε ἐπὶ ποτὸν ἕως οὗ ἐπισκέψεταί με κύριος ὁ θεός μου, καὶ ἔσται μου ἡ εὐχὴ βρῶμα καὶ πόμα.

II.

[1] Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνει καὶ δύο κο-
πετοὺς ἐκόπτετο, λέγουσα Κόψομαι τὴν χηρείαν μου, κόψομαι
καὶ τὴν ἀτεκνίαν μου. [2] Ἤγγισεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη,
καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ ἡ παιδίσκη αὐτῆς Ἕως πότε ταπεινοῖς τὴν ψυ-
χήν σου; ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ οὐκ ἔξε-
στίν σοι πενθεῖν· ἀλλὰ λάβε τοῦτο τὸ κεφαλοδέσμιον, ὃ ἔδωκέν

Pos; item Eust .. CF^a etc καὶ ἐπ. τ. σκ. αὐτ. ἐκεῖ .. P om | A Pos τεσσαρ. ἡμέρ. καὶ τεσσαρ. νύκτας .. Geo ἡμέρ. καὶ νύκτ. τεσσαρ. .. P ἡμέρες (sic) τεσσ. | ἐν ἑαυτῷ: Geo om., B add Ἰωακείμ | A καταβήσωμαι .. Geo in margine ἀναβήσομαι .. F^b add ἔνθεν εἰς τὸν οἶκόν μου, item G ἐν οἴκῳ μου | οὔτε plene bis cum ABDILP Geo .. CF^a οὔτ' bis | βρωτὸν (I -τῶν) et ποτόν (I -τῶν) cum ABCI Geo .. F^a βρῶμα et ποτόν, D βρώματος et πώματος .. LP βρῶσιν et πόσιν | ἕως οὗ cum AEIP .. BC ἕως .. DF^a ἕως ἄν | ἐπισκέψεται cum ABIP .. CF^a -ψηται .. D ἐπιβλέψηται | κύρ. ὁ θε. μου cum EF^{a}P, item omisso μου ABD .. C κύριος, I ὁ κύριος ., Pos om ἕως usque θε. μου | μου ἡ εὐχή cum DEI, item ἡ εὐχή μου A .. BCP μοι ἡ εὐχή .. F^a μοι ἡ εὐχή μου | βρῶμ. καὶ πόμα (sic BCP; DEF^{a}I πῶμα): A βρῶσις κ. πόσις .. Pos om κ. πόμα | Eust (post καθέστηκεν) pergit: καὶ λυπηθεὶς ἐπὶ τοῦτο εἰς τὴν ἔρημον ἀφίκετο, κἀκεῖ πήξας σκηνὴν ἱκέτευε τὸν θεὸν παρασχεῖν καὶ αὐτῷ ὥσπερ τῷ Ἀβραὰμ γνησίου παιδὸς σποράν. μόνον γὰρ ἐγνώκει ἑαυτὸν [adde ἄτεκνον?] ὑπάρχειν ἐν τῷ Ἰσραήλ· ἄχρις ἡμερῶν νηστεύων τεσσαράκοντα ἱκέτευε τὸν θεόν.

II, 1. ἐθρήνει: I om, item L qui pergit ἐκόπτετο καὶ δύο κοπετούς | F^b λέγουσα ἐν ἑαυτῇ .. A λέγουσα Τί ποιήσω | τὴν χηρείαν cum CDEF^a etc .. BL τὴν χηρωσύνην (L -ροσύνην) .. A τῇ χειρίᾳ (i. e. χηρείᾳ). Idem τῇ ἀτεκνίᾳ | κόψομ. (IL Pos om) καί (I ἤ) cum BDE .. AC καὶ κόψομαι.

2. Ἤγγισεν (-σε) δέ cum ABC etc .. F^a Ἤγγικε δέ .. F^b Ἰδοὺ γὰρ ἤγγικεν | ἡ ἡμέρα: F^a om ἡ | B τοῦ κυρίου omisso ἡ μεγάλη | εἶπεν: BE add αὐτῇ, D πρὸς αὐτήν | Ἰουδίθ (C -δήθ): A Ἰούθ, L Ἰουθί .. DEF^b Ἰουθήν .. GI Ἰουθίνη ... B om (vide igitur infra) | B om αὐτῆς | B Μέχρι πότε | AI ταπεινῆς .. L add κυρία μου | ἰδού (ita AE; BF^a om; C add γάρ) ἤγγικεν (ita BEF^a etc, AC -σεν; B add γάρ) ἡ (F^a om) ἡμέρα κυρ. ἡ μεγάλη (BF^a om ἡ μεγ.) .. variant alii (I Pos οὐκ ἔξεστί σ. πενθ. διότι etc pro ἰδοὺ ἤγγ. etc) | I om ἀλλά | τοῦτο τὸ κεφαλοδ. cum BC Pos etc .. DF^{a}I τὸ κεφ. τοῦτο .. A om τοῦτο | ὃ (B ὅπερ) ἔδωκέν (D δέδωκέ) μοι ἡ κυρ. τ. ἔργου (D add μου): I Pos om; contra agnoscit etiam Geo. Praeterea A add καὶ δῆσαι αὐτῷ (simi-

μοι ἡ κυρία τοῦ ἔργου, καὶ οὐκ ἔξεστίν μοι ἀναδήσασθαι αὐτό,
καθότι παιδίσκη εἰμί, καὶ χαρακτῆρα ἔχει βασιλικόν. 3 Καὶ
εἶπεν Ἄννα Ἀπόστηθι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ταῦτα οὐκ ἐποίησα, καὶ
κύριος ἐταπείνωσέ με σφόδρα· μή πως πανοῦργος ἔδωκέν σοι
τοῦτο, καὶ ἦλθες κοινωνῆσαί με τῇ ἁμαρτίᾳ σου. καὶ εἶπεν Ἰου-
δίθ Τί ἀράσομαί σοι, καθότι κύριος ἀπέκλεισε τὴν μήτραν σου
τοῦ μὴ δοῦναί σοι καρπὸν ἐν τῷ Ἰσραήλ; 4 Καὶ ἐλυπήθη Ἄννα
σφόδρα, καὶ περιείλατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τὰ πενθικά, καὶ ἀπε-

---

liter I Pos καὶ ἀνάδησαι αὐτῷ τὴν κεφαλήν σου) | καὶ οὐκ ἔξ. μοι cum C etc .. Fa ὅτι οὐκ ἔξ. μ. .. B οὐκ ἔξ. γάρ μοι, A ἐμοὶ γὰρ οὐκ ἔξ. | ἀναδήσασθ. αὐτό cum BCFb .. FaL δήσασθαι (L περιδ.) αὐτό .. A δῆσαι αὐτῷ .. Pos om καὶ οὐκ ἔξ. μ. ἀναδ. αὐτό | καθότι cum CDIFa .. B διότι .. A ὅτι | παιδίσκη εἰμί cum (A)B .. CD παιδ. σού εἰμι (D add ἐγώ) .. Fa παιδ. εἰμὶ σή .. I ἐγὼ παιδ. σου | καὶ χαρ. ἔχει (B add τοῦτο) βασ. (L add αὐτό) cum (A)BL .. CI καὶ (I add σὺ) χαρ. ἔχεις βασιλικόν. Eandem lectionem Geo agnoscere videtur (cf. p. 1025. οὐχ ἡ τοῦ βασιλικωτάτου γένους ὑπόληψις πρὸς τὴν τοιαύτην ἐμετεώρισεν ἔννοιαν). A totum locum sic habet: ὅτι χαρακτῆρα ἔχει βασιλικόν, καὶ παιδίσκη εἰμί. Pos *Sicut enim sum ancilla tua, formam regiam habes.*

3. Ἄννα: L add πρὸς τὴν παιδίσκην αὐτῆς | Ἀπόστηθι cum ABC etc .. Faἀπόστα | ἀπ' ἐμοῦ: D add σκάνδαλον | ταῦτα cum ACFa etc .. BEL Pos τοῦτο | κύριος cum A, item (ὁ κύρ.) FaI .. BCFa κύρ. ὁ θεός .. Pos *deus* | A om σφόδρα | A μή ποτε .. D μή | πανοῦργος (A πανούργως, EFa add τις) ἔδωκ. (E δέδωκε) σοι τοῦτο (A αὐτῷ i. e. αὐτό) cum ACEFa .. B τοῦτο πανούργως ἔδ. σοί τις .. D τοῦτο πανούργως ἔδωκάς μοι .. I nil nisi πανοῦργος, statimque pergit ἦλθες .. Pos *videsis ne forte inficiat me deus tuo peccato*, omissis sqq. | D ἦλθας .. Fb θέλεις | κοινωνῆσαί με cum ACDFaI etc .. B ποιῆσαι κἀμὲ κοινωνῆσαι | DI τῆς ἁμαρτίας σου | καὶ (Pos om) εἶπεν cum ABDEFa etc .. C εἶπε δέ. Praeterea CE add αὐτῇ | Ἰουδίθ: A Ἰούθ .. B Οὐθένη, D ἡ Ἰουθήν .. C Ἰουδήθ .. E ἡ παιδίσκη αὐτῆς. Praeterea BC add ἡ παιδίσκη αὐτῆς, Fa ἡ παιδ. αὐτῇ, D ἡ παιδ. τῇ Ἄννᾳ, sed A nihil addit. Pos praem *ancilla* | σοι cum ABCFaI .. ELM σε | καθότι κύρ. ἀπέκλ. cum A .. BI Pos καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου; ἀπέκλ. γὰρ (B καὶ ἰδοὺ συνέκλ.) κύρ. ὁ θεός .. Pos *merito sane clausit deus* .. C καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; μὴ μεῖζον τούτου ἀράσομαί σοι, ὅτι ἀπέκλ. κύρ. ὁ θεός .. EFaFbLMN μὴ (FaN μήτι) μεῖζον (EN post τούτου, τοῦτο) τούτου (Fa om, N τοῦτο) ἀράσομαί σοι (ELM σε), καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; ἀπέκλ. γὰρ ὁ θεός .. D μὴ τοῦτο ἀράσομαί σοι; ἐστέρησε γὰρ ἀπὸ σοῦ κύρ. ὁ θεός | D om σοι | A ἐν Ἰσραήλ

4. Post σφόδρα solus A haec addit: καὶ ἐκόπετο (sic, ni fallor) κοπετὸν μέγαν, ὅτι ὀνειδίσθη ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραήλ. καὶ ἐν αὐτῇ (sic, non αὐτ.) γενομένη εἶπεν Τί ποιήσω; κλαίουσα (cod. κλέ-) προσεύξομαι πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, ὅπως ἐπισκέψηταί με | περιείλατο cum ADEFaFbLMN .. BC περιείλετο | πενθικά: B νυμφικά; idem postea πενθικά pro νυμφικά | Fa ab altero τὰ ἱμάτια αὐτῆς ad alterum transiluit | καὶ ἀπεσμήξατο (cum AEFbILMN; BC ἐσμήξατο) τ. κεφ. αὐτῆς .. D om .. A add καὶ περιείλατο πᾶσαν θλίψιν ἀπ'

σμήξατο τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τὰ νυμφικά, καὶ περὶ ὥραν ἐνάτην κατέβη εἰς τὸν παράδεισον τοῦ περιπατῆσαι. καὶ εἶδε δαφνηδαίαν, καὶ ἐκάθισεν ὑποκάτω αὐτῆς, καὶ ἐλιτάνευσεν τὸν δεσπότην λέγουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.

III.

1 Καὶ ἀτενίσασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε καλιὰν στρουθίων ἐν τῇ δαφνηδαίᾳ, καὶ ἐποίησε θρῆνον ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Οἴ μοι, τίς με ἐγέννησεν; ποία δὲ μήτρα ἐξέφυσέ με; ὅτι κατάρα ἐγεννήθην ἐγὼ ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ὠνειδίσθην, καὶ ἐξε-

---

αὐτῆς | I ἐνέδυσε | D om τὰ ἱμ. αὐτῆς | ἐνάτην cum B etc .. AF^a etc ἐννάτην | εἶδε (F^b ἴδεν) .. A Pos ἰδοῦσα (omisso καί seq.) .. B εὗρε | δαφνηδαίαν cum AD (-δέα) EF^a (EF^a -νιδέαν) I (δαφνιδ.) .. B δαφνίδα .. CL δάφνην (L add δένδρον) .. M δένδρον δάφνης | κ. ἐκάθ. ὑποκ. αὐτῆς (L ὑπ' αὐτήν, F^b ὑπὸ τὴν δαφνιδέα) .. L add καὶ ἠθέλησε τοῦ ἀναπαῆναι .. E (omisso καὶ ἐλιτάν.) sic: καὶ ἱκέτευεν ὑποκάτω αὐτῆς | F^a ἐλιτάνευε | τὸν δεσπότην cum $ABDF^a$IL (τ. ἑαυτῆς δεσπ.) .. C τῷ δεσπότῃ | Ὁ θεός: F^a ὦ θεός | ἡμῶν cum ABE Eust .. CF^a Pos μου | εὐλόγ. με (F^b κἀμὲ) καὶ ἐπάκουσον (EF^b add τῆς φωνῆς) τῆς δεήσ. (F^a om τ. δεήσ.) μου (habet haec etiam Eust) .. A ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου τῆς δεήσεως, καὶ εὐλόγησόν με | καθ. εὐλόγησας (ita etiam Eust) .. C καθ. ἐπήκουσας καὶ ηὐλόγησας | F^a τῆς Σάρρας | Totum hoc caput Eust absolvit his: Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὁμόζυγος αὐτοῦ περιθεμένη ἐσθῆτα εὐτελῆ ἐδέετο τοῦ θεοῦ τυχεῖν γονῆς. ἐπιστάσης δὲ τῆς μεγίστης ἡμέρας τοῦ θεοῦ λαμπρὰν στολὴν ἀμφιέννυται· οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ πένθιμον ἠμφίασθαι στολήν. περὶ γοῦν τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας ὑπό τι δένδρον ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς καθεσθεῖσα ἱκέτευε λέγουσα τῷ θεῷ Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.

III, 1. ἀτενίσασα .. E ἀναβλέψασα .. F^a ἠτένισεν .. D ἀνέτεινε τὸ ὄμμα. Praeterea CE (non ADF^aL Pos etc) add Ἄννα, item B post οὐρανόν. A add μετὰ δακρύων | οὐρανόν: L add τοῦ δένδρου, F^b καὶ ἔκλαυσεν | εἶδε (EF^b ἴδεν) .. DF^a καὶ εἶδε | καλιάν: F^b νοσσιάν | δαφνηδαίᾳ cum AE (-δέᾳ) etc .. BCF^a δάφνῃ .. D om ἐν τ. δ. | ἐποίησε: B ἐποίησεν Ἄννα .. A ἐθρήνησε | θρῆνον: F^bL add μέγαν .. DL add Ἄννα | C Οἴ μοι, οἴ μοι | τίς με: I τίνι ὡμοιώθην ἐγώ, ἢ τίς με | IL om δέ | ἐξέφυσε: A ἔτεκε .. D ἐξέθρεψε (om με seq) | κατάρα ἐγεννήθην ἐγώ: AF^aI ἐγὼ (A add μόνη) κατ. ἐγενν. .. B κατ. καὶ ὄνειδος ἐγενήθην | ἐνώπ. (E om) τ. υἱ. Ἰσραήλ: D τοῖς υἱοῖς Ἰσρ. ἐνώπιον αὐτῶν | ὠνειδίσθην (A ὀνειδίσθη): F^aI Pos ὀνείδισαν (I ὠνείδ.) | ἐξε-

μυκτήρισάν με ἐκ ναοῦ κυρίου. 2 Οἴ μοι, τίνι ὡμοιώθην ἐγώ;
οὐχ ὡμοιώθην ἐγὼ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴ μοι, τίνι
ὡμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὡμοιώθην ἐγὼ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅτι καὶ
τὰ θηρία τῆς γῆς γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. 3 Οἴ μοι,
τίνι ὡμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὡμοιώθην τοῖς ὕδασιν τούτοις, ὅτι καὶ
τὰ ὕδατα ταῦτα γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴ μοι, τίνι
ὡμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὡμοιώθην ἐγὼ τῇ γῇ ταύτῃ, ὅτι καὶ ἡ γῆ
προσφέρει τοὺς καρποὺς αὐτῆς κατὰ καιρόν, καὶ σὲ εὐλο-
γεῖ, κύριε.

μυκτήρισάν με cum BDE (add καὶ ἐξώρισάν με, item Pos) FaL .. I ἐξέβαλον, Fb ἐξεβλήθην .. A ἐξεδιώχθην .. C ἐξεμυκτηρίσθην ἐκβληθεῖσα | ἐκ (E add τοῦ) ναοῦ: Fa ἐν τῷ ναῷ .. L om (una cum κυρίου) | κυρίου cum AI .. Fa τοῦ θεοῦ μου .. CDFb Pos κυρ. τοῦ θεοῦ μου (Pos om) .. B οἴκου κυρίου θεοῦ μου.

2. Οἴ μοι usque primum κύριε cum ABCDFbILMN: EFa om | τίνι: A τί | ὡμοιώθην: A ubique ὁμοιώθην | οὐχ ὡμοιώθ. ἐγώ: B οὐδέ | καὶ τὰ πετ. τ. οὐρανοῦ: AFb καὶ αὐτά | A γόνυμά (sic A ubique) ἐστιν | κύριε: D add καὶ σὲ εὐλογοῦσιν | Οἴ μοι, τίνι (A τί) ὡμοιώθ. ἐγώ (Fa om; A add τοῖς θηρίοις τῆς γῆς); οὐχ ὡμοιώθ. ἐγὼ (B οὐδέ pro οὐχ ὡμ. ἐγ.) τοῖς θηρίοις (E στρουθίοις) τῆς γῆς (C τοῖς ἀλόγοις ζώοις, A αὐτά pro ἐγὼ usque γῆς), ὅτι καὶ τὰ (Fa ὅτι αὐτὰ τά) θηρία (E στρουθία) τῆς γῆς (AB Pos ὅτι καὶ αὐτά, C ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα) γόν. εἰσιν (Fa ἐστιν) ἐνώπ. σ. κύριε cum A (B; sed ponit post Οἴ μοι -- τῇ γῇ ταύτῃ etc) (C) DEFa (FbLMN) Pos. Ex his BFbLMN addunt: Οἴ μοι, τίνι ὡμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὡμοιώθην ἐγὼ (B οὐδέ pro οὐχ ὡμ. ἐγ.) τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα (B ὅτι καὶ αὐτά) γόνιμά εἰσιν (ἐστιν) ἐνώπιόν σου, κύριε.

3. Οἴ μοι, τίνι (A τί) ὡμ. ἐγώ; οὐχ ὡμ. ἐγὼ (B om) τ. ὕδ. τ. | καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα cum FbLMN, item omisso ταῦτα C .. BDFa καὶ (Fa om) αὐτὰ τὰ ὕδ. .. AI Pos καὶ αὐτά | κύριε: hoc loco addunt editiones antiquiores Οἴ μοι, τίνι ὡμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὡμοιώθην ἐγὼ τοῖς κύμασι τῆς θαλάσσης, ὅτι καὶ τὰ κύματα γαληνιῶντα καὶ σκιρτῶντα, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἰχθύες εὐλογοῦσί σε, κύριε. Horum priorem partem Οἴ μοι usque θαλάσσης cdd. nostri omnes omittunt; posteriorem vero inde ab ὅτι καί vel totam vel ex parte vario modo plerique tuentur. A sic: καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν εὐλογοῦσί σε, κύριε. B: τὰ γὰρ κύματα αὐτοῖς γαληνιῶντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. Fb: καὶ αὐτὰ γὰρ τὰ κύματα ἀλεύοντα (ἀλύοντα?) καὶ σκιρτῶντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. I: καὶ γὰρ τὰ ὕδατα γαληνιῶντα καὶ σκιρτῶντα τοῖς κύμασιν ἅμα τοῖς ἰχθίοις (sic) τῆς θαλάσσης σὲ εὐλογοῦσιν. LM: ὅτι καὶ τὰ κύματα αὐτῶν γαληνιῶντα καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν σκιρτῶντες σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. DEN: ὅτι καὶ τὰ κύματα (D add τῆς θαλάσσης) γαληνιῶντα καὶ σκιρτῶντα (D add εἰσι), καὶ οἱ ἰχθύες (D add αὐτῆς, N [τῆς?] θαλάσσης) εὐλογοῦσί σε, κύριε. Similiter Pos | Οἴ μοι, τίνι (A τί) ὡμοιώθ. ἐγώ; οὐχ ὡμ. ἐγὼ (B om) τῇ γῇ ταύτῃ (cum ABFaFbLMN; C Pos alii om), ὅτι καὶ ἡ γῆ αὕτη (cum FbLMN; BCFa Pos om; A ὅτι καὶ αὐτή) προσφέρει (D τρέφει) | Fa om κατὰ καιρόν | εὐλογεῖ: A -γοῦσιν | Cf. ad

IV.

[1] Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ Ἄννα Ἄννα, ἐπήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψῃ καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπέρμα σου ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ζῇ κύριος ὁ θεός μου, ἐὰν γεννήσω εἴτε ἄῤῥεν εἴτε θῆλυ, προσάξω αὐτὸ δῶρον κυρίῳ τῷ θεῷ μου, καὶ ἔσται λειτουργοῦν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. [2] Καὶ ἰδοὺ ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδοὺ Ἰωακεὶμ ὁ ἀνήρ σου ἔρχεται μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ. ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβη

hoc caput Germani Constantinop. haec (Combef. Nov. auctar. I. p. 1416.): ὁμοίωσόν με τοῖς πετεινοῖς, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, τοῖς τῆς θαλάσσης ἰχθύσιν, ὅτι καὶ αὐτὰ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Item Geo (l. l. p. 1032.): διὰ τοῦτο ἐν τῇ μονῳδουμένῃ προσευχῇ πετεινῶν καὶ τετραπόδων, θηρίων τε καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων, ὑδάτων τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγγονιζόντων ζώων παρεισάγει μνήμην. Eust pergit his: καὶ ταῦτα λέγουσα ἀφορᾷ εἰς τὸ δένδρον, καὶ θεασαμένη στρουθὸν τὰ νοσσία ἑαυτοῦ περιέποντα, πικρῶς στενάξασα καὶ κωκύσασα εἶπεν Ὦ δὴ κύριε, ὅτι οὐδὲ τοῖς πετεινοῖς τούτοις ὡμοίωμαι γονίμοις ὑπάρχουσι. καὶ ταῦτα βοώσης αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος etc.

IV, 1. Καὶ ἰδού: D Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐν ἑαυτῇ διαλογιζομένῃ, ἰδοὺ | ἐπέστη: A ὤφθη, L ἐφάνη (Eust) .. BD ἔστη κατενώπιον αὐτῆς | λέγων αὐτῇ: AL αὐτῇ λέγων .. D λέγων πρὸς αὐτήν | A Ἄννα Ἄννα, hoc accentu. Item A alibi. | κύριος cum A .. B Pos Geo ὁ θεός .. CF[a] κύρ. ὁ θεός | καὶ συλλήψει (-ψει cum AD; BCF[a] -ψῃ) cum AB Geo .. CF[a] Pos om καί .. F[b] συλλ. γάρ .. D συλλ. ἐν γαστρί | γεννήσεις cum BEF[a]L (add θυγατέρα) Geo .. AD γεννήσει .. I τέξεις | λαληθήσεται cum ABCF[a] Geo .. DL κληθήσεται. Iidem pergunt τὸ σπ. σου (L τὸ ἐκ σοῦ γεγεννημένον) ἐν ὅλῃ τ. οἰκ. (D εὐλογημένον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην). Geo totum locum sic habet (p. 1033.) ἰδοὺ γάρ, φησί, λαλούσης ἄγγελος κυρίου ἦλθε λέγων αὐτῇ Ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψῃ καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπ. σου ἐν ὅλῃ τ. οἰκ. | καὶ εἶπεν Ἄννα cum ABF[a] .. C Pos εἶπε δὲ Ἄννα .. L καὶ ἤκουσεν ἡ Ἄννα ταῦτα, χαρᾶς πλησθεῖσα εἶπε | ἐὰν γεννήσω (ita etiam Geo): BF[a] Pos ὅτι ἐὰν γενν. .. L ἐὰν κύριος ὁ θεός μου δώσει μοι, καὶ γεννήσω παιδίον | A Geo ἄρσεν | λειτουργοῦν: AB -ργόν, alii -ργῶν | αὐτῷ cum AC Pos etc Geo (p. 1036.) .. B τῷ θεῷ .. DEF[a] om | Eust pergit: καὶ ταῦτα βοώσης αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος κυρίου ἐπιφανεὶς αὐτῇ εὐαγγελίζεται αὐτῇ παιδοποιίαν. ἡ δὲ ἀκούσασα εὐθὺς τὸ γεννηθὲν ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐπηγγείλατο.

2. Καὶ ἰδοὺ (A εὐθέως, L om) ἦλθον (D ἦλθοσαν. Ponunt h. l. ADL; BCF[a] Pos ante λέγοντες; E post αὐτῇ) ἄγγ. δύο (cum ABD Pos; CF[a]L δ. ἄγγ.; E om utrumque) λέγοντες (F[a] ἀπαγγέλλοντες, E ἀναγγέλλ.) αὐτῇ Ἰδού (D Ἄννα Ἄννα, ἰδού; E ὅτι; L Pos om) Ἰωακείμ | ὁ ἀνήρ σου: BF[a] om | ποιμνίων: F[a] L ποιμένων. L sic: ἔρχεται ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς ἐρήμου μετὰ τῶν ποιμένων αὐτοῦ καὶ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν αὐτοῦ | ἄγγ. γὰρ (F[b] δὲ) κυρ.

πρὸς αὐτὸν λέγων Ἰωακείμ Ἰωακείμ, ἐπήκουσε κύριος ὁ θεὸς τῆς δεήσεώς σου· κατάβηθι ἐντεῦθεν· ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνή σου Ἄννα ἐν γαστρὶ λήψεται. [3] Καὶ κατέβη Ἰωακείμ, καὶ ἐκάλεσεν τοὺς ποιμένας αὐτοῦ λέγων Φέρετέ μοι ὧδε δέκα ἀμνάδας ἀσπίλους καὶ ἀμώμους, καὶ ἔσονται κυρίῳ τῷ θεῷ μου· καὶ φέρετέ μοι δεκαδύο μόσχους ἁπαλούς, καὶ ἔσονται τοῖς ἱερεῦσι καὶ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἑκατὸν χιμάρους παντὶ τῷ λαῷ. [4] Καὶ ἰδοὺ Ἰωακεὶμ ἧκε μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ, καὶ ἔστη Ἄννα πρὸς τὴν πύλην καὶ εἶδε τὸν Ἰωακεὶμ ἐρχόμενον, καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν

κατέβη: A κατέβη γὰρ ἄγγ. κυρ. .. L καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγ. | πρὸς αὐτόν: BFb L πρὸς (L add τὸν) Ἰωακείμ .. A om | λέγων: BFb add αὐτῷ, A αὐτῷ τῷ Ἰωακείμ .. Fa καὶ εἶπεν αὐτῷ .. L καὶ λέγει πρὸς αὐτόν | Ἰωακ. Ἰωακ. cum ACEFb IL Pos .. D Ἰωακ. semel .. BFa plane om | ἐπήκουσε (cum ADEFa; C εἰσήκ., item L post θεός) κ. ὁ θε. τῆς (I add φωνῆς τῆς) δεήσ. σου: B om | κατάβηθι (DL καὶ κατ., Fa σπεῦσον, κατ.) ἐντεῦθεν (A ἐνταῦθα; D τὸ τάχος ἐντ.; L ἐντ. ἐν τῷ οἴκῳ σου) | ἰδοὺ γάρ cum ABDEFa L .. C Pos om γάρ | ἡ γ. σ. Ἄννα cum ABD .. CFa Pos Ἄνν. ἡ γ. σ. | λήψεται: B εἴληφε | Eust haec breviter sic absolvit: Τοιαῦτα δὲ καὶ τῷ Ἰωακεὶμ ὁ ἄγγελος ἐν τῷ ὄρει διεσήμανε.

3. Καὶ κατέβη (I κατίει) Ἰωακείμ: D add ἐκ τοῦ ὄρους δεδικαιωμένος .. A Καταβὰς δὲ Ἰωακείμ (omisso καί seq) | δέκα cum AFa Fb IL Pos Eust .. BC δώδεκα, E δεκαδύω | ἀσπίλ. κ. ἀμώμους: Fa om .. A om ἀσπ. καί | καὶ ἔσοντ. cum AEI Pos; item additis αἱ δέκα (BD δώδεκα) ἀμνάδ. Fb LBD .. C εἰς θυσίαν .. Fa om | B om μου | κ. φέρ. μοι: BFb L add ὧδε | δεκαδύο μόσχ. cum Fa Fb I Eust (μ. δέκαδ.), item BC aliique δώδεκα μόσχ., item Pos .. A δέκα μόσχ. | ἁπαλούς cum BFa I Pos .. A καλοὺς καὶ ἁπαλούς, Fb ἁπαλ. κ. καλ. .. C aliique ut videtur ἀσπίλους | καὶ ἔσονται cum AC Pos etc .. BDEFa L add οἱ (Fa om) δώδεκα (Fa ιβ') μόσχοι | καὶ ἑκατ. χιμάρους (A χημάρρους) cum ADEFa .. BCL Pos καὶ φέρετέ μοι (L add ὧδε) ἑκ. χιμ. | παντὶ τ. λαῷ (L add Ἰσραήλ) cum ADE .. BCFa L Pos praem καὶ ἔσονται οἱ (Fa om) ἑκατ. χίμαροι | Eust sic pergit: καὶ καταβὰς Ἰωακεὶμ ἀπὸ τοῦ ὄρους δέκα ἀμνάδων θυσίαν τῷ κυρίῳ προσήνεγκε, καὶ τοῖς ἱερεῦσι μόσχους δεκαδύο, καὶ τῇ γερουσίᾳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἑκατὸν χειμάρους.

4. ἰδού: Fa Fb om | ηκε cum C (aliisque ut videtur, item ἥκει D) .. B ἔρχεται .. AFb L ἦλθεν (-θε) .. Fa κατέβη | ποιμνίων: Fa ποιμένων | ἔστη: Fb ἑστήκει .. A ἐξῆλθεν | πρὸς τὴν πύλην cum ADEIL .. Fa παρὰ τὴν πύλην .. BC πρὸς τῇ πύλῃ. Praeterea L add αὐτῆς, C τοῦ οἴκου αὐτῆς .. Fb add προσδεχομένη (ita Birch male pro -δεχομένη scripsisse videtur) Ἰωακεὶμ τὸν ἄνδρα αὐτῆς | εἶδε: Fa Fb ἴδε (-εν) .. A ἰδοῦσα | τὸν (B om) Ἰωακείμ: AFb αὐτόν | ἐρχόμενον cum AB etc .. CFa add μετὰ τῶν ποιμνίων (Fa Fb ποιμένων) αὐτοῦ (Fa om) .. I om καὶ εἶδε usque ἐρχόμενον | καὶ (A om) δραμοῦσα (A προσδραμ.) cum (A)BDFa I Pos .. CEL καὶ ἔδραμεν Ἄννα (E om; L add ἔμπροσθεν αὐτοῦ) καί | A ἐκρεμμάσθη | εἰς τὸν τράχ. cum BIL .. Fa ἐν τῷ τραχήλῳ .. AC ἐπὶ τὸν τράχηλον .. D ἐπὶ τοῦ τραχήλου .. EFb περὶ (E πρὸς)

τράχηλον αὐτοῦ λέγουσα Νῦν οἶδα ὅτι κύριος ὁ θεὸς εὐλόγησέ με σφόδρα· ἰδοὺ γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι χήρα, καὶ ἡ ἄτεκνος ἐν γαστρὶ λήψομαι. καὶ ἀνεπαύσατο Ἰωακεὶμ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

V.

1 Τῇ δὲ ἐπαύριον προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ λέγων ἐν ἑαυ-
τῷ Ἐὰν κύριος ὁ θεὸς ἱλασθῇ μοι, τὸ πέταλον τοῦ ἱερέως φανε-
ρόν μοι ποιήσει. καὶ προσέφερεν τὰ δῶρα αὐτοῦ Ἰωακεὶμ καὶ
προσεῖχεν τῷ πετάλῳ τοῦ ἱερέως, ὡς ἐπέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον
κυρίου, καὶ οὐχ εἶδεν ἁμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ
Νῦν οἶδα ὅτι κύριος ἱλάσθη μοι καὶ ἀφῆκεν πάντα τὰ ἁμαρτή-
ματά μου. καὶ κατέβη ἐκ ναοῦ κυρίου δεδικαιωμένος, καὶ
ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. 2 Ἐπληρώθησαν δὲ οἱ μῆνες αὐτῆς·

τὸν τράχ. | λέγουσα (A λέγων) .. B καὶ εἶπε .. D καταφιλοῦσα αὐτὸν καὶ λέγουσα | οἶδα (B add ἀληθῶς) .. A ἔγνων | κύριος ὁ θεός .. F^a om ὁ θεός .. E ἐπήκουσέ μου ὁ θεὸς καί | εὐλόγησέ (E ηὐλ.) με (A μοι) σφόδρ. (AE om): F^b praem ἱλάσθη μοι καί .. L add καὶ ὅτι ἄτεκνος ἐτύγχανα, νῦν οἶδα ὅτι τέκνον τέξομαι | ἰδοὺ (B καὶ) γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι (B οὐκ ἦν) χήρα (A add εἰμί) | ἡ (F^a om; L ἰδοὺ ἡ) ἄτεκνος (L add ἤμην) ἐν γαστρί: E ἡ ἄτεκν. οὐκέτι ἄτεκνος· ἐν γαστρὶ γάρ | λήψομαι: A λήψεται .. BF^b εἴληφα .. L συλλήψομαι καὶ εἴληφα | τὴν πρώτ. ἡμέραν: BF^a Pos τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ .. A τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, F^b τὴν ἡμέραν ἐκείνην | ABF^a ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

V, 1. τὰ δῶρα αὐτοῦ: B add Ἰωακείμ, E διπλᾶ, L Ἰωακεὶμ τοῖς ἱερεῦσι καὶ παντὶ τῷ λαῷ | D om λέγων usque ποιήσει | ἐν ἑαυτῷ cum $ABCF^b$ Pos etc: EF^a om | Ἐάν: F^a Εἰ .. A add μή | κύρ. ὁ θεός (A add μου): F^aI om ὁ θεός | φαν. μοι (F^a om) ποιήσει (B Pos ποι. μοι) cum $ABC(F^a)F^b$ etc.. E φανερώσει μοι .. L φανερόν μοι γενήσεται | καὶ προσέφερεν (E προσφέρων omisso καί) τ. δ. αὐτ. Ἰωακ. (B om; L add ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου) cum $BCEF^bL$ .. AF^a om | προσεῖχεν cum $ABDEF^bI$ Pos .. C προσέσχε .. F^a προσῆλθε. Praeterea A add Ἰωακείμ | τῷ πετάλῳ: ADI τὸ πέταλον | ὡς (D ὅς, A ἕως, I ἕως οὗ) ἐπέβη (F^a ἀνέβη): E καὶ ἐπέβη .. B καὶ ἐφανερώθη αὐτῷ, καὶ ἐπέβη | D ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ | κυρίου .. F^a τοῦ κυρίου .. L κυρ. τοῦ θεοῦ | καὶ οὐκ εἶδεν (alii ἴδεν; alii οἶδεν) ἁμαρτ. ἐν ἑαυτῷ cum AEF^bIL Pos .. $BC(F^a)$ καὶ (F^a add εἶδε, καὶ ἰδοὺ) ἁμαρτία οὐχ εὑρέθη ἐν αὐτῷ, D καὶ οὐχ εὑρέθη ἐν αὐτῷ ἁμ. | B om Ἰωακείμ | κύριος (F^a ὁ κύρ.) cum AF^aI Pos .. BC κύρ. ὁ θεός | ἱλάσθη: L ἐσπλαγχνίσθη | ἀφῆκεν cum $ADEF^bIL$ Pos (L Pos add μοι): BCF^a ἀφεῖλε | πάντα (I om) τὰ ἁμαρτ. (F^b παραπτώμ.) μου .. BC μου πάντ. τὰ ἁμ. | κατέβη: A add Ἰωακείμ | ἐκ (ADF^a add τοῦ) ναοῦ (D Pos οἴκου) | καὶ ἀπῆλθεν (AF^a Pos ἦλθεν, D ἦν, I οἴκει) .. EL om | ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ cum BDI .. ACF^aL εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ .. E om. Praeterea D add χαίρων, BC χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραήλ (C om τ. Ἰσρ.).

2. Ἐπληρώθ. δέ cum ABC etc .. DEF^aF^b καὶ ἐπληρώθ. (D ἐπλήσθη-

ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ μηνὶ ἐγέννησεν Ἄννα. καὶ εἶπεν τῇ μαίᾳ Τί ἐγέννησα; ἡ δὲ εἶπεν Θῆλυ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχή μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ ἀνέκλινεν αὐτήν. πληρωθεισῶν δὲ τῶν ἡμερῶν ἀπεσμήξατο Ἄννα, καὶ ἔδωκεν μασθὸν τῇ παιδί, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαριάμ.

VI.

[1] Ἡμέρᾳ δὲ καὶ ἡμέρᾳ ἐκραταιοῦτο ἡ παῖς· γενομένης δὲ αὐτῆς ἑξαμηνιαίου ἔστησεν αὐτὴν ἡ μήτηρ αὐτῆς χαμαί, τοῦ διαπειράσαι εἰ ἵσταται. καὶ ἑπτὰ βήματα περιπατήσασα ἦλθεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς. καὶ ἀνήρπασεν αὐτὴν λέγουσα Ζῇ κύριος ὁ θεός μου, οὐ μὴ περιπατήσῃς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἕως ἂν ἀπάξω

σαν) .. L καὶ ἐπλ. δέ .. I Pos συνέλαβε δὲ Ἄννα, καὶ ἐπληρ. | οἱ μῆνες αὐτῆς cum CDFb .. A οἱ ἓξ μῆνες τῇ Ἄννῃ, E Pos μῆνες αὐτῇ ἕξ, L αἱ ἡμέραι Ἄννας ὡσεὶ μῆνες ἕξ .. B τῇ Ἄννῃ μῆνες ἑπτά .. Fa τῇ Ἄννῃ μῆνες ἐννέα, I αὐτῇ μῆνες ἐννέα | ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ (ἐνάτῳ B aliique; ἐννάτῳ A aliique) μηνί cum BCI (ἐ. δ. τ. μηνὶ τῷ ἐν.) .. AFb τῷ δὲ ἐννάτῳ (Fb add μηνί) .. EL τῷ δὲ (E ἐν δὲ τῷ) ἑβδόμῳ μηνί .. DFa nil nisi καί | ἐγέννησεν: D ἔτεκεν | AL (aliique?) om Ἄννα | καὶ εἶπεν (-πε) .. A εἶπεν δέ .. DL add (ἡ) Ἄννα | ἡ δὲ (L add μαῖα) εἶπεν: DFa καὶ εἶπεν αὐτῇ (D om) .. Fb καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μαῖα εἶπεν | Θῆλυ: FbL θηλεῖαν .. D add ἐγέννησας | Ἐμεγαλύνθη (L Νῦν ἀληθῶς ἐμεγ.) ἡ ψυχή (L τὸ πνεῦμά) μου cum ABIL Pos .. CDFb Ἐμεγάλυνεν (Fb μεγαλύνει) ἡ ψυχή μου (D add τὸν κύριον) .. Fa Ἐμεγάλυνεν ὁ κύριος τὴν ψυχήν μου | ἐν (AFa om) τῇ ἡμ. ταύτῃ cum (AFa) BDL .. I Pos ἐπὶ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ .. CFb τὴν ἡμέραν ταύτην | αὐτήν (L add ἡ μαῖα) cum CFaL Pos etc .. A τὴν παῖδα .. BD (add ἐν τῇ κλίνῃ) E ἑαυτήν | A πληρωθέντων | ἀπεσμήξατο Ἄννα (B om) .. I add ἀπὸ τοῦ ὕματος αὐτῆς, L τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, N τῆς λοχείας αὐτῆς .. D om ἀπεσμ. Ἄνν. καί | καὶ ἔδωκεν (I ἐδίδω) μασθὸν (B μαστόν) τῇ παιδί (L τῷ παιδίῳ): haec Fb post ἀνέκλιν. αὐτήν ponit | καὶ (A add τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ) ἐπωνόμασε (cum BDIL Pos; A ἐκάλεσε, Fa ἐκαλέσατο) τὸ ὄν. αὐτ. Μαριάμ cum BDIL Pos (AFa) .. E κ. ἐπωνόμ. αὐτὴν Μαρ. .. C ἐκάλεσε δὲ Μαριάμ | Eust capp. IV. et V. paucis absolvit his: καὶ ἐπιτελέσας τὰς θυσίας ταύτας ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ ἀφικνεῖται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γνοὺς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ποιεῖ ἐξ αὐτῆς θυγατέρα καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Μαριάμ.

VI, 1. ἑξαμηνιαίου: Fa ἐννεαμηνιαίου χρόνου | χαμαί (EFa post αὐτήν ponunt): L add ἐπὶ τοὺς πόδας τῆς παιδός | διαπειράσαι cum BEIL .. CFa πειράσαι .. AD περιπατῆσαι (A add καί) | ἑπτὰ (Fa ἐννέα) βήμ. περιπατήσασα (D περιεπάτησε καί) cum ABDEFaIL (add ἡ παῖς) Pos .. C περιπ. ἑ. βήμ. | Fa εἰς κόλπον | αὐτῆς cum AB .. CFa Pos τῆς μητρὸς αὐτῆς | καὶ ἀνήρπασεν (Fa ἥρπασεν) αὐτήν (Fa add ἡ μήτηρ αὐτῆς, item ut videtur alii) λέγουσα cum AEFaL aliisque ut videtur .. BDI Pos καὶ εἶπεν Ἄννα, C εἶπε δὲ Ἄννα | οὐ (L ὅτι οὐ) μὴ περιπατήσῃς cum AB Iac .. CFa οὐ (Fa om) μὴ περιπατήσεις | I ἐπὶ τῆς γῆς | ἕως ἂν cum AEFaL Iac .. BC ἕως οὗ | E εἰσάξω, L ἄξω |

σε ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ ἐποίησεν ἁγίασμα ἐν τῷ κοιτῶνι αὐ-
τῆς, καὶ πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον οὐκ εἴα διέρχεσθαι δι᾽ αὐτῆς·
καὶ ἐκάλεσε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους, καὶ
διεπλάνων αὐτήν. [2] Ἐγένετο δὲ πρῶτος ἐνιαυτὸς τῇ παιδί, καὶ
ἐποίησεν Ἰωακεὶμ δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ
τοὺς γραμματεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ πάντα τὸν λαὸν τοῦ Ἰσ-
ραήλ. καὶ προσήνεγκεν Ἰωακεὶμ τὴν παῖδα τοῖς ἱερεῦσι, καὶ
εὐλόγησαν αὐτὴν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγη-
σον τὴν παῖδα ταύτην καὶ δὸς αὐτῇ ὄνομα ὀνομαστὸν αἰώνιον
ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαός Γένοιτο γένοιτο,
ἀμήν. Καὶ προσήνεγκεν αὐτὴν τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ εὐλόγησαν
αὐτὴν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν ὑψωμάτων, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παῖδα
ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτὴν ἐσχάτην εὐλογίαν, ἥτις διαδοχὴν
οὐκ ἔχει. [3] Καὶ ἀνήρπασεν αὐτὴν ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐν τῷ ἁγιά-

ἁγίασμα cum A (post αὐτῆς ponit) BDEF^{a}IL Iac .. C ἁγιαστήριον | πᾶν (cum BCEI; ADF^{a}L Iac om) κοιν. καὶ (cum BEF^{a}I Iac; ACDL ἢ) ἀκάθαρτ. | οὐκ εἴα (D εἴασε, L ἐᾷ) διέρχ. (F^a διελθεῖν) .. I οὐ συνεχώρει διελθεῖν .. A οὐ διήρχετο | Iac δι᾽ αὐτοῦ | I ἐκάλει | ἀμιάντους: D παρθένους καὶ ἀμιάντ. | διεπλάνων cum A (ἐπλάνων) BC (διεπλάνον) F^a (διεπλήνων) F^{b}I (διεπλάνουν) Pos (*seducebant*) .. D διηκόνουν αὐτήν (sic) .. E ἐμετεώρησαν (sic) αὐτήν .. Fabric coniecit διέπλυνον.

2. A Pos δοχ. μεγάλ. (Pos με. δ.) Ἰωακείμ | τοὺς ἱερεῖς (DI Pos ἀρχιερεῖς, L ἱερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς) κ. τοὺς (B om) γραμμ. καὶ (B om; L add πᾶσαν) τὴν γερουσίαν (B τῆς γερουσίας) κ. π. τὸν (D om) λα. τοῦ (cum BDL; CF^a om) Ἰσρ. (E om τ. Ἰσρ.): A nil nisi πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν γερουσίαν | καὶ προσήνεγκεν (E ἤνεγκεν, D προσέφερεν) Ἰω.: A καὶ προσήγαγον Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα | τὴν παῖδα: I Pos δῶρα | ἱερεῦσι: BF^{a}I Pos ἀρχιερεῦσι, L ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι | D ηὐλόγησαν τὴν παῖδα | λέγοντες (D καὶ εἶπον) cum AB(D)EF^{a}IL Pos .. C praem οἱ ἱερεῖς | L Κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρ. ἡμ. Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ | ὀνομαστὸν αἰώνιον cum BCF^{a}I Pos .. DL Iac om ὀνομαστόν .. E ὀνομαστ. ἐνώπιόν σου | ἐν (F^a om) πάσ. τ. γενεαῖς: B add τῆς γῆς, F^b τοῦ αἰῶνος | καὶ εἶπε πᾶς (I om) ὁ λαός (L add Ἰσραήλ) Γένοιτο, γένοιτο (alterum om DF^{b}IL) ἀμήν (F^{b}I ante γένοιτο ponunt): B om | καὶ (F^a add πάλιν) προσήνεγκεν .. C add Ἰωακείμ .. BF^{b}I Pos προσήνεγκαν | αὐτήν cum BDEF^{a}F^{b}I Pos .. C τὴν παῖδα | τ. ἀρχιερεῦσι cum CDF^b .. BF^a Pos alii τ. ἱερεῦσι | L sic: καὶ πάλιν (omissis προσήνεγκ. αὐτ. τ. ἀρχ. καί) ηὐλόγησαν τὴν παῖδα λέγοντες οἱ ἱερεῖς. Porro I καὶ προσήνεγκαν αὐτὴν (omissis τ. ἀρχιερ., καὶ εὐλόγ. αὐτήν) λέγοντες. A denique omittit post τῶν πατέρων ἡμῶν omnia quae proxime sequuntur, statimque pergit καὶ τῶν ὑψωμάτων | ἐπίβλεψ. ἐπὶ τ. π. τ. καὶ (I om ἐπίβλ. usque καί) εὐλόγησον (A vitiose -σαν) αὐτὴν (A om) ἐσχάτ. (B Iac Pos om) εὐλογίαν cum ABDEF^{a}IL Iac Pos .. C εὐλόγησον τὴν παῖδα ταύτ. καὶ πάρασχον (sic) αὐτῇ εὐλογίαν | οὐκ ἔχει: C Iac οὐχ ἕξει

3. Καὶ ἀνήρπασεν (F^b ἀνήγαγεν) αὐτὴν ἡ μήτ. αὐτ. cum ABDEF^{a}F^{b}GIL

σματι τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ μασθόν. καὶ ἐποίησεν Ἄννα ᾆσμα κυρίῳ τῷ θεῷ λέγουσα Ἄσω ᾠδὴν κυρίῳ τῷ θεῷ μου, ὅτι ἐπεσκέψατό με καὶ ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδος τῶν ἐχθρῶν μου· καὶ ἔδωκέν μοι κύριος καρπὸν δικαιοσύνης αὐτοῦ, μονοούσιον πολυπλούσιον ἐνώπιον αὐτοῦ. τίς ἀναγγελεῖ τοῖς υἱοῖς Ῥουβὶμ ὅτι Ἄννα θηλάζει; ἀκούσατε ἀκούσατε, αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι Ἄννα θηλάζει. Καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὴν ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἁγιάσματος αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν καὶ διηκόνει αὐτοῖς. τελεσθέντος δὲ τοῦ δείπνου κατέβησαν εὐφραινόμενοι καὶ δοξάζοντες τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

Pos .. C καὶ ἀνήγαγον αὐτήν | ἐν (F^bL καὶ εἰσήνεγκεν αὐτὴν ἐν) τῷ ἁγιάσμ. (L κοιτῶνι) τοῦ κοιτῶνος (L τοῦ ἁγιάσματος, F^b om) αὐτ. cum ACDE(F^bL) .. BF^aI Pos om | καὶ (C add λαβοῦσα Ἄννα, non item ABE$F^a$$F^b$GIL Pos) ἔδωκεν αὐτῇ μασθὸν (αὐτῇ μασθ. [B μαστόν] cum ABF^aI Pos; CEF^bGL μασθ. τῇ παιδί) .. D om | ἐποίησεν (CD ᾖσεν) Ἄννα (AC om) ᾆσμα (AE ᾠδήν, L ἁγίασμα) | κυρίῳ τῷ θεῷ cum ABCDEIL Pos .. F^a om τῷ θεῷ | A om λέγουσα | Ἄσω (D ᾄσομαι; Iac add δή,) ᾠδὴν (E add ἁγίαν; DF^b ᾠδ. ἁγ. post μου ponunt) κυρ. τ. θε. μου (L add ἁγίαν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ) cum BCF^a Iac Pos etc .. A om | ἀφείλατο (BI Iac -λετο) cum ABEI Iac .. CDF^aKL ἀφεῖλε (-λεν) | ἀπ' ἐμοῦ cum BDF^aL Pos .. A με (sic) .. Iac μου .. CIK om | τὸ (DK om) ὄνειδος cum ACDF^aKL Iac .. BI τὸν ὀνειδισμόν | τῶν ἐχθρῶν μου cum BDF^aKL Pos .. C (item alii?) μου ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου .. A μου ἐν ἀνθρώποις .. Iac om | κύριος cum BK .. DF^bIL Pos κύρ. ὁ θεός .. A κύρ. ὁ θε. μου .. CF^a Iac om | καρπὸν (F^b αἶνον, L add τῆς) δικαιοσύνης αὐτοῦ (cum EF^aKL Iac; om ABCDF^bI Pos) .. D add καὶ καρπόν | μονοούσιον (I Pos om; K Iac add καί, C αὐτῷ καὶ) πολυπλούσιον (cum F^bKL Iac; BCD πολυπλάσιον; I Pos πολυπλασίωνα) ἐνώπιον (D κατενώπ.) αὐτοῦ (cum BD [om αὐτ.] F^bIKL Pos; C om; Iac αἰώνιον) .. AEF^a om | τίς .. D καὶ τίς .. F^aI ὅτι | Ῥουβίμ cum ABK etc .. F^a etc Ῥουβείμ, C Ῥουβήμ | Ἄννα θηλάζει (EL -ζεται) cum ABDEIKL Pos ., CF^a θηλ. Ἀννά | ἀκούσ. ἀκούσ. (alterum om K) αἱ δώδ. (K δεκαδύο, I om) φυλ. τ. Ἰσρ. ὅτι Ἄ. θηλάζει (L -ζεται) cum ABDIKL Pos .. CF^a om | ἀνέπαυσεν: BI Pos ἀνέκλινεν | αὐτὴν (L τὴν παῖδα αὐτῆς) cum ABDEF^aIKL Pos .. C add ἡ μήτηρ αὐτῆς | ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἁγιάσμ. (BL om τ. ἁγ.) αὐτῆς cum ABEF^bIKL Pos .. CF^a ἐν τῷ ἁγιάσματι τοῦ κοιτῶνος (F^a om τ. κοιτ.) αὐτῆς | καὶ ἐξῆλθεν καί: D καὶ ἐξελθοῦσα Ἄννα | καὶ διηκόνει: F^b τοῦ διακονῆσαι | F^a κατῆλθον, I κατήεισαν | εὐφραινόμενοι: BIK εὐφρανθέντες. Praeterea BI add καὶ ἐπέθηκαν αὐτῇ ὄνομα (B αὐτήν, omisso ὄνομ.) Μαριάμ, διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐ μαρανθήσεται εἰς τὸν *αἰῶνα*, item Pos *et posuerunt illi nomen Mariam.* Similiter F^b post τ. θε. Ἰσραήλ add καὶ ἐκάλεσαν δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαριάμ, λέγοντες ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐ μαρανθήσεται. | καὶ (Pos om) δοξάζοντες cum ADF^aL .. BEI καὶ ἐδόξαζον .. CK καὶ ἐδόξασαν | K τοῦ Ἰσραήλ.

VII.

1 Τῇ δὲ παιδὶ προσετίθεντο οἱ μῆνες αὐτῆς. ἐγένετο δὲ
διετὴς ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Ἀνάξωμεν αὐτὴν ἐν τῷ ναῷ
κυρίου, ὅπως ἀποδῶμεν τὴν ἐπαγγελίαν ἣν ἐπηγγειλάμεθα, μή
πως ἀποστείλῃ ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀπρόσδεκτον γένηται
τὸ δῶρον ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἄννα Ἀναμείνωμεν τὸ τρίτον ἔτος,
ὅπως μὴ ζητήσει ἡ παῖς πατέρα ἢ μητέρα. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ
Ἀναμείνωμεν.
2 Καὶ ἐγένετο τριετὴς ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωα-
κείμ Καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους καὶ
λαβέτωσαν ἀνὰ λαμπάδα, καὶ ἔστωσαν καιόμεναι, ἵνα μὴ
στραφῇ ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἡ καρδία αὐτῆς
ἐκ ναοῦ κυρίου. καὶ ἐποίησαν οὕτως ἕως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ
κυρίου. καὶ ἐδέξατο αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ φιλήσας εὐλόγησεν

VII, 1. παιδί: A** I παιδίσκῃ | A καὶ ἐγένετο διετής, omisso ἡ παῖς | Ἰωακείμ (A ὁ πατὴρ αὐτῆς) cum AC, item ut videtur D aliisque .. EF^aL add τῇ Ἄννᾳ, BF^bI Pos Ἄννῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, K πρὸς Ἄνναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ | Ἀνάξωμεν (A -ξομεν) cum ADEF^bL .. BCF^a ἀπάξωμεν .. K δῶμεν (et pergit ἐν τῷ ναῷ κυρ. τὴν παῖδα) | F^a εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου | ὅπως cum ABDEF^bIKL .. F^a ὥστε .. C καί | I ἀποδώσωμεν | τὴν ἐπαγγελίαν .. BIL Pos add ἡμῶν | ἣν ἐπηγγειλάμεθα .. F^b om .. F^a add κυρίῳ τῷ θεῷ | ἀποστείλῃ (D -στελεῖ) cum CDEF^bGIKL .. A ἀποστῇ .. B ἀποστρέψῃ, F^a ἀποστραφῇ | ὁ δεσπότης cum ABDEGIK (ponit post ἐφ' ἡμ.) L .. C κύριος ὁ θεός .. F^a F^b om | ἐφ' ἡμᾶς cum ABDEF^bIKL .. CG πρὸς ἡμᾶς .. F^a ἀφ' ἡμῶν | ἀπρόσδ. γένηται (F^a -νοιτο) cum ABDE$F^a$$F^b$GIKL .. C γέν. ἀπρόσδ. Pos libere sic: *ne forsan a nobis auferat deus succenseatve in nos.* | Ἄννα: F^b add ἡ γυνὴ αὐτοῦ, L πρὸς Ἰωακείμ | ὅπως (D add ἴδωμεν) μή cum ABCDEF^a .. IKL μή πως | ζητήσει (-σῃ BK) cum ABDEKL .. CF^a ἐπιζητήσει (C -σῃ) .. I ἀναζητήσει | ἡ παῖς cum ABF^bIK Pos .. CDF^aL om | πατέρα (D ἢ πατ.) ἢ (I Pos καί) μητ. | Ἀναμείνωμεν cum BD (add καὶ τὸ τρίτον ἔτος) EF^aIK Pos .. C Ἀμήν, γένοιτο; item L Γένοιτο, ἀμήν. A ab εἶπεν Ἰωακείμ altero ad alterum transilit.

2. Καὶ ἐγένετο cum BI Pos (D sic: καὶ γενομένης τῆς παιδὸς τριετοῦς) .. EF^aKL Ἐγέν. δέ .. C Ὡς δὲ ἐγένετο | καὶ (CD om) εἶπεν Ἰωακείμ .. L add πρὸς τὴν Ἄνναν | Καλέσατε cum AB Pos .. D κάλεσόν μοι .. CF^aK καλέσωμεν | λαμπάδα cum ABEF^aIKL (L sic: καὶ ἔστωσαν μετ' αὐτῆς πρὸς πλάνην αὐτῆς, καὶ λαβέτωσαν πᾶσα ἀνὰ μίαν λαμπάδαν) .. C Pos λαμπάδας | στραφῇ cum ABDEF^aIL .. CK ἐπιστραφῇ | L αἰχμαλωτισθήσεται | ἡ καρδία: F^a ἡ ψυχή .. L ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία | καὶ ἐποίησαν οὕτως, ἕως (L ὡς: C add οὗ, non item BEF^aL) ἀνέβησαν (E ἀνέβη) ἐν τῷ ναῷ (D εἰς ναόν, F^a εἰς τὸν ναὸν) κυρίου (I Pos om) .. AK om | καὶ ἐδέξατο αὐτ. (D add Ζαχαρίας) ὁ ἱερεύς (BI Pos ὁ ἀρχιερεύς) .. A κ. ἐδέξαντο αὐτ. οἱ ἱερεῖς | καὶ φιλήσας (cum GKL; F^a om; BC καταφιλήσας) εὐλόγ. αὐτήν (C om) cum (BC) (F^a) GKL .. EF^b καὶ

αὐτὴν καὶ εἶπεν· Ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς· ἐπὶ σοὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανερώσει κύριος τὸ λύτρον αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. [3] Καὶ ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ τρίτου βαθμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπέβαλεν κύριος ὁ θεὸς χάριν ἐπ' αὐτήν, καὶ κατεχόρευσεν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν πᾶς οἶκος Ἰσραήλ.

VIII.

[1] Καὶ κατέβησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς θαυμάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν δεσπότην θεόν, ὅτι οὐκ ἐπεστράφη ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω. ἦν δὲ Μαρία ἐν τῷ ναῷ κυρίου ὡς περιστερὰ νεμομένη, καὶ ἐλάμβανεν τροφὴν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. [2] Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδε-

ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ ηὐλόγησεν .. A καὶ ἐφίλησαν αὐτήν .. D καὶ κατεφίλησεν αὐτ. κ. ηὐλόγ. .. I καὶ ἠσπάσατο αὐτήν | καὶ εἶπεν (A -πον) .. D λέγων | Ἐμεγάλυνεν (BDF^a I Pos praem Μαρία vel Μαριάμ, non item ACK) cum ACK etc .. L Μεγαλύνει, B -λύναι, Pos *manifestabit* | κύριος cum AI Pos .. BCK κύρ. ὁ θεός | ταῖς (D om) γενεαῖς cum ABDEF^a IKL Pos .. C add τῆς γῆς .. AE add καὶ εἶπεν ὁ λαός Γένοιτο, ἀμήν. | ἐπὶ σοί (B σοῦ; F^a add γάρ) .. DF^b I om | ἐπ' ἐσχάτου cum AC etc .. BF^a K aliique plures ἐπ' (I καὶ ἐπ') ἐσχάτων (DF^b add δέ) | φανερώσει .. A praem καὶ ἐκ σοῦ | κύριος cum ADEF^a I Pos (I Pos add ἐν σοί) .. BCF^b K κύρ. ὁ θεός | τὸ λύτρον (IK λουτρὸν) αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς cum ABDEF^a IKL .. C τὸ λύτρον τῶν υἱῶν

3. A ἐκάθησαν | ἐπὶ (AI add τοῦ) τρίτου βαθμοῦ cum ACI .. BEF^a K ἐπὶ (F^a K ἐν τῷ) τρίτῳ βαθμῷ .. L ἐπὶ τὸν τρίτον βαθμόν | K ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ | ἐπέβαλεν cum DIKL .. ABC ἔβαλε .. F^a δέδωκεν (pergit αὐτῇ χάριν κύρ. ὁ θε. | A ἐπ' αὐτῇ | L κατεχόρευε | DK ἐν τοῖς | καὶ (K praem καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ ὄνομα Μαριάμ | ἠγάπησεν (E ἡγίασεν, L ηὐλόγησεν) αὐτὴν πᾶς (B add ὁ; articulum abesse diserte dicit Geo l. l. pag. 1121.) οἶκ. Ἰσρ. | Post Μαριάμ (cf. ad V, 2.) Eust pergit ἥντινα τριετῆ γενομένην τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ ἀφιέρωσαν.

VIII, 1. Καὶ κατέβ. cum ADEIF^a L Pos .. BC κατέβ. δέ | EF^a om οἱ | θαυμάζοντες: A δοξάζοντες | καὶ αἰνοῦντες cum ACF^a K Pos .. BD καὶ δοξάζοντες .. L καὶ ὑμνοῦντες .. EF^b καὶ αἰν. καὶ δοξάζοντες | τὸν δεσπότην (F^b add τόν?) θεόν cum F^b K; L τ. δεσπ. καὶ κύριον .. ACF^a Pos τὸν θεόν .. B κύριον τὸν θεόν .. E τὸν θεὸν Ἰσραήλ | ἐπεστράφη cum BCEK .. D ἐπέστρεψεν .. AI ἀπεστράφη .. F^a ἐστράφη | εἰς τὰ ὀπίσω cum ABC .. DEK ἐπ' αὐτούς, IL Pos (L Pos post ἡ παῖς) ἐπ' αὐτοῖς, F^a πρὸς αὐτούς | ἦν δέ .. A καὶ ἦν .. I (add ἦν post Μαρία) L (add ἦν post κυρίου) ἡ δέ | Μαρία cum A (ἡ Μαρ.) BDF^a IKL Pos .. CL Μαριάμ | ἐν τῷ ναῷ (D οἴκῳ) κυρ. (A om) h. l. cum ABF^a K .. C Pos post νεμομένη | ὡς cum BF^a KL .. AC ὡσεί | I om ὡς περιστ. νεμομ. | D ἐλάμβ. δὲ καί | ἀγγέλου: B κυρίου

2. δωδεκαετοῦς cum ABCK etc Eust .. F^a I δώδεκα ἐτῶν (I add ἐν ναῷ

καετοῦς, συμβούλιον ἐγένετο τῶν ἱερέων λεγόντων Ἰδοὺ ἡ Μαρία γέγονεν δωδεκαετὴς ἐν τῷ ναῷ κυρίου· τί οὖν αὐτὴν ποιήσωμεν, μή πως μιάνῃ τὸ ἁγίασμα κυρίου; καὶ εἶπον τῷ ἀρχιερεῖ Σὺ ἕστηκας ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, εἴσελθε καὶ πρόσευξαι περὶ αὐτῆς, καὶ ὃ ἐὰν φανερώσει σοι κύριος, τοῦτο καὶ ποιήσωμεν.
3 Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς λαβὼν τὸν δωδεκακώδωνον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ηὔξατο περὶ αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῷ Ζαχαρία Ζαχαρία, ἔξελθε καὶ ἐκκλησίασον τοὺς χηρεύοντας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνεγκάτωσαν ἀνὰ ῥάβδον, καὶ ᾧ ἐὰν ἐπιδείξῃ κύριος σημεῖον, τούτου ἔσται γυνή.

κυρίου) .. Fb** τεσσαρακαίδεκα ἐτῶν | E συμβ. ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες .. Eust οἱ ἱερεῖς συμβούλ. ἐποιήσαντο | ἡ Μαρία cum ABFa (BFa om ἡ) K .. C Pos Μαριάμ | IK ἐγένετο | L ἐτῶν δώδεκα .. Fb** τεσσαρακαιδεκαετής .. Pos *annorum decem* | ἐν τῷ ναῷ κυρίου (K add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): EFa om | τί οὖν (EI om) αὐτὴν (Fa αὐτῇ) ποιήσωμεν (B -σομεν; C Pos ante αὐτήν pon) | μιάνῃ (sic codd. mei, non μιανῇ ut Thi edidit) cum ABDEIKL .. Fa μιανθῇ, Pos *macularetur* .. C praem ἐπέλθῃ αὐτῇ τὰ γυναικῶν καί | ἁγίασμα .. Fb ἁγιαστήριον | κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν (K om) cum ABDEFbKL Pos .. Fa τοῦ κυρ. θε. ἡμ. .. C κυρίου | B εἶπαν .. L εἴπασιν | τῷ ἀρχιερεῖ (L ἱερεῖ) cum ADEL; item praemisso οἱ ἱερεῖς I Pos .. BCK οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Ζαχαρίᾳ, item Fb τῷ Ζαχ. οἱ ἀρχιερ., item Fa οἱ ἱερεῖς πρὸς Ζαχαρίαν | Σὺ (A praem Εἰ) ἕστηκας (A ἔστησας, E ἔστης) cum ABCEK .. FaIL Pos σὺ στῆθι | ἐπὶ τὸ (DE τοῦ) θυσιαστήριον (DE -ρίου) κυρίου (D add τοῦ θεοῦ) .. L ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ κυρίου .. K ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὸ θυσ. | εἴσελθε (FaI praem καί) cum BC .. ADEFaIK add εἰς (K οὖν εἰς) τὸ (D ἐν τῷ) ἁγίασμα (D -άσματι) κυρίου (EFaK om) .. FbL Pos plane om | L εὖξαι | καὶ ὃ (I om) ἐὰν (C ἄν, D om) φανερώσει (-σει cum ABDK; CFa -σῃ) σοι (AEI om) | κύριος cum B (ὁ κύρ.) EFaIK .. AC κύρ. ὁ θεός .. Pos *deus* | τοῦτο καί cum AC; BDEFaFbIK Pos om καί | ποιήσωμεν cum ABDEFbIKL .. C -σομεν (Pos *faciemus*) .. Fa ποίησον

3. Καὶ εἰσῆλθεν (D εἰσελθὼν -- καὶ εἰσῄει εἰς τά) ὁ ἀρχιερ. (cum ADFbI Pos; BCFaK ὁ ἱερεύς. L add εἰς τὸ θυσιαστήριον) λαβὼν (L φορῶν) τὸν δωδεκακώδωνα (cum BDEFaIK; A δωδεκακόδονον (sic), CL τὸ δωδεκακώδωνον. L add ἱεροπρεπὲς ἱμάτιον) | DL προσηύξατο | περὶ αὐτῆς cum ADEFaIKL Pos .. BC om | ἐπέστη cum BCDFaI Pos .. FbK ἔστη .. AEL ἦλθεν | λέγων αὐτῷ ABEFaFbKL Pos; C αὐτῷ λέγων .. D λέγ. τῷ ἀρχιερεῖ .. I τῷ Ζαχαρίᾳ καὶ εἶπεν αὐτῷ | Ζαχ. Ζαχ. cum CFaK Pos .. ABDIL om alterum | ἐκκλησίασον: L κάλεσον | EFa Eust πάντας τ. χηρεύοντ. | τοῦ λαοῦ (ita etiam Eust) .. L ἐκ τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ .. A τῶν ἱερέων τοῦ λαοῦ | A ἐνεγκέτωσαν | ἀνὰ ῥάβδον (D τὰς ῥάβδους αὐτῶν): L πᾶς (cod. πᾶσα?) εἷς, καὶ λάβε αὐτὰς καὶ θῦσον αὐτὰς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον | καὶ ᾧ (L οὗ; codd. plerique ὃ) ἐὰν (Fa Eust ἄν) ἐπιδείξῃ (D -ξει) cum ADEFaKL Pos Eust .. BCI καὶ εἰς (B ἐφ') ὃν ἐὰν (B ἄν, I om) ἐπιδείξῃ (C δείξῃ) | κύρ. cum ADI .. BCFaK κύρ. ὁ θεός (K add ἡμῶν) .. Pos Eust ὁ θεός | L σημεῖον ἐπὶ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ | τούτου cum ACFaK Pos .. BE τούτῳ .. D τοῦτο | ἔσται .. AD ἐστίν | γυνή .. I Pos

ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρυκες καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ κυρίου, καὶ ἔδραμον πάντες.

IX.

[1] Ἰωσὴφ δὲ ῥίψας τὸ σκέπαρνον ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν· καὶ συναχθέντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, λαβόντες τὰς ῥάβδους. λαβὼν δὲ ἁπάντων τὰς ῥάβδους εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ηὔξατο. τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν ἔλαβε τὰς ῥάβδους καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐπέδωκεν αὐτοῖς· καὶ σημεῖον οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. τὴν δὲ

γυνὴ εἰς τήρησιν .. D εἰς τήρησιν τῆς παρθένου | ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρ. cum BF^b IKL Pos; item AE ἐξῆλθεν (-θε) δὲ ὁ κήρυξ .. CF^a καὶ ἐξῆλθον οἱ κήρ. | καθ᾽ ὅλης (AB καθ᾽ ὅλου) τῆς (B τοῦ) περιχ. (F^aIL om τ. περιχ.) τῆς Ἰουδ. (K ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ) | L ἤχησαν ὡς σάλπ. | κυρίου .. A om .. I add ἡ μεγάλη | καὶ ἔδραμ. πάντ. cum BC Pos .. ADEF^aKL καὶ εὐθέως (ita AK; DL ἰδοὺ εὐθύς; EF^a ἰδοὺ συν-) ἔδραμον (K add οἱ; L add οἱ χηρεύοντες) πάντες (F^a add εἰς ἀπάντησιν) | Eust pergit: Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδεκαετοῦς, οἱ ἱερεῖς συμβούλιον ἐποιήσαντο τίνι (editum est τῶν τινι) αὐτὴν πρὸς γάμον συνάψωσιν, καὶ ἐπιτρέπουσι τὸν ἀρχιερέα Ζαχαρίαν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσελθόντα αἰτήσασθαι τὸν θεὸν ἀποκαλύψαι αὐτῷ τὸ τίνι προσήκει ζευχθῆναι αὐτήν. καὶ τοῦ Ζαχαρίου εὐχομένου ἄγγελος ἐπιφανεὶς σημαίνει πάντας συναγαγεῖν τοῦ λαοῦ τοὺς χηρεύοντας καὶ κατέχειν ἕκαστον ῥάβδον, καὶ ᾧ ἂν ὁ θεὸς ἐπιδείξῃ σημεῖον, τούτῳ συνάψαι τὴν παρθένον.

IX, 1. Ἰωσὴφ δέ (L καὶ Ἰωσ.) .. F^b add ἀκούσας τῆς σάλπιγγος | ῥίψας: K praem καὶ αὐτός | B τὸ σκέπ. αὐτοῦ | ἐξῆλθεν εἰς συνάντ. αὐτῶν cum AEF^aIKL Pos; item D omissis εἰς συν. αὐτ. .. BC ἔδραμε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν συνάντ. αὐτῶν (C εἰς τὴν συναγωγήν) | συναχθέντες .. A συνελθόντες .. BF^bK add πάντες (K οἱ πάντ.) | I ἦλθον | πρ. τ. ἀρχιερέα cum ABDF^aIK Pos .. CL πρ. (L εἰς) τ. ἱερέα | λαβόντες (L καὶ ἔδωκαν αὐτῷ) τὰς ῥάβδ. (F^b ἀνὰ ῥάβδον) cum ABE$F^a$$F^b$KL Pos .. C (et alii?) om | λαβὼν δέ cum ADEGI .. C ἔλαβε δὲ -- καί .. BF^aKL δεξάμενος δέ (B οὖν; L καὶ δεξάμ.) | ἁπάντων (C πάντ.) τ. ῥάβδ. cum BC; item τὰς (F^a om) ῥάβδ. πάντ. F^aK, item πάντων τ. ῥ. αὐτῶν Eust .. ADEG Pos τὰς ῥάβδ. (G Pos add ἀπ᾽, D ἑκάστου) αὐτῶν .. I τὰς ῥάβδ., L αὐτάς. Praeterea praem EK ὁ ἱερεύς, F^aG ὁ (F^a om) ἀρχιερεύς; contra add CF^b (sic habet: Πάντων δὲ λαβόντων [corrige λαβὼν] τὰς ῥ. ὁ ἱερ.) L ὁ ἱερεύς, A ὁ ἀρχιερεύς .. cuiusmodi nihil habent BDI Pos | καὶ ηὔξατο (G προσηύξ., D add πρὸς κύριον) .. F^a προσεύξασθαι | L καὶ τελέσας δέ | ἔλαβε τὰς (F^a τούς) ῥάβδ. καί cum ABDEF^aKL Pos .. CI om | ἐξῆλθε καί .. F^a ἐξελθών .. D om | καὶ ἐπέδωκεν (cum CEKL; BI ἀπέδ., DF^a ἔδωκεν) αὐτοῖς (cum DEF^aL, K αὐτούς. BI ἑκάστῳ αὐτῶν, C ἑνὶ ἑκάστῳ τὴν ἑαυτοῦ ῥάβδον) .. A ἑκάστῳ δὲ διέδωκεν post ἐν αὐτοῖς positum | L καὶ τὸ σημεῖον | οὐκ ἦν ἐν (F^a ἐπ᾽) αὐταῖς cum E$F^a$$F^b$, item ἐν αὐταῖς οὐκ ἐφάνη

ἐσχάτην ῥάβδον ἔλαβεν Ἰωσήφ· καὶ ἰδοὺ περιστερὰ ἐξῆλθεν ἐκ
τῆς ῥάβδου καὶ ἐπετάσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν
ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένον κυρίου παρα-
λαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ. 2 Καὶ ἀντεῖπεν Ἰωσὴφ λέγων Υἱοὺς
ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμί, αὕτη δὲ νεᾶνις· μή πως περίγελως γέ-
νωμαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Φοβή-
θητι κύριον τὸν θεόν σου, καὶ μνήσθητι ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς Δα-
θὰν καὶ Ἀβειρὼν καὶ Κορέ, πῶς ἐδιχάσθη ἡ γῆ καὶ κατεπόθη-
σαν διὰ τὴν ἀντιλογίαν αὐτῶν. καὶ νῦν φοβήθητι, Ἰωσήφ,
μή πως ἔσται ταῦτα ἐν τῷ οἴκῳ σου. 3 Καὶ φοβηθεὶς Ἰωσὴφ
παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ τῇ Μα-

BI Pos .. ACDK οὐκ ἦν (A ἐφάνη, D ἐφαίνετο) ἐν αὐτοῖς | Ἰωσήφ cum ABEFaIK .. C ὁ Ἰωσήφ (D sic: τῇ δὲ ἐσχάτῃ ῥάβδῳ ἐφάνη περιστερά, καὶ ἐπέδωκε τῷ Ἰωσήφ) | Fa περιστ. ἦλθεν .. E ἐξῆλθε περιστ. | ἐκ: A ἀπό | ῥάβδου: L add αὐτοῦ | ἐπετάσθη cum ABEFaIK; L πετασθεῖσα ἦλθεν .. C ἐπέτασεν | Fa ἐπάνω τῆς κεφαλῆς | καὶ εἶπ. ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσ. (E om τ. Ἰωσ.; C αὐτῷ ὁ ἱερ.) cum BCEKL Pos .. ADFaI κ. εἶπ. ὁ (I om) ἀρχιερεὺς τῷ (Fa om; D πρὸς τὸν) Ἰωσ. (A om τῷ Ἰωσ.). Ex his ADEKL pergunt Ἰωσήφ (DL Ἰωσ. Ἰωσ.) | Σὺ κεκλήρωσαι cum CDFaK .. ABEL Σοὶ (A Σὺ) κεκλή-ρωται | τὴν παρθ. κυρ. (A om) παραλαβ. (A ante τήν pon) .. L ἡ παρθένος αὕτη | εἰς τήρησιν ἑαυτῷ (Fa αὐτῷ) cum BEFaI .. AD εἰς τήρ. αὐτῆς (D om) .. K om .. CL παράλαβε (L add οὖν) αὐτὴν εἰς τήρ. σεαυτῷ (L om)

2. Καὶ ἀντεῖπ. cum ABDEFaIKL Pos .. C Ἀντεῖπ. δέ | Fa ὁ Ἰωσήφ | A om λέγων | Υἱοὺς ἔχω: D add νεανίσκους | καὶ (D κἀγὼ) πρεσβύτης: AI κ. πρεσβύτερος | αὕτη (ita AK; Fa et Thilo αὐτή; Pos *ipsa*) δέ: B καὶ αὕτη | νεᾶνις cum ABDEFaFbIKL .. C νεωτέρα. Praeterea L add ἐστί, D καὶ πῶς ἔσομαι αὐτῆς φύλαξ, Fb Pos καὶ φοβοῦμαι | E μή ποτε | περίγελως cum ADK .. CEFaL κατάγελως .. BI γέλως | γένωμαι (BI ante γέλως) cum ABCEI Pos .. FaKL ἔσομαι ante περίγ. (κατάγ.) .. D φανήσομαι | καὶ εἶπεν cum ABEFaKL .. C Pos εἶπε δέ | ὁ ἱερεύς cum CEKL .. ABDFaI Pos ὁ ἀρχιε-ρεύς | τῷ (FaCK om) Ἰωσήφ cum BCFaKL Pos; sed C (add αὐτῷ ante ὁ ἱερεύς) K ad seqq trahunt .. A (sed add Ἰωσήφ post Φοβήθητι) E om | κύρ. (D om) τ. θε. σου cum BDEFaIK Pos; item omisso σου AC .. L om | καὶ μνήσθ. cum ABDEFaIK Pos .. L om .. C om μνήσθ. | ὅσα: I ὅ τι | ὁ θεός cum BDFaK Pos .. EL κύριος ὁ θεός .. AC om | C Δαθάμ | Ἀβειρών cum B, item Ἀβειρῶ B, Ἀβιρόν D; AIK Ἀβηρών, LM Ἀβηρῶ .. C Ἀμηρών post Κορὲ καί | LM om καὶ Κορέ | κατεπόθησαν cum AKE; item CL κατεποντί-σθησαν (C add ἅπαντες, K πάντες, L ἀμφότεροι) .. BDFaI καὶ κατέπιεν αὐ-τούς (D πῶς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατ. αὐτ.) | φοβήθητι Ἰωσήφ cum ACFb .. K add κύριον τὸν θεόν, item B τὸν θεόν; item τὸν θεόν ante Ἰω-σήφ DEFaI Pos | μή πως: Fa μήτι .. E μή ποτε | ἐν (D om; B καὶ ἐν) τ. οἴκ. σου .. K ἐπὶ σέ

3. A καὶ ἐφοβήθη Ἰωσήφ, παρέλαβεν δέ | αὐτήν cum A (add Ἰωσήφ) BCFaK Pos .. DFb τὴν παρθένον .. L τήν τε Μαριάμ | εἰς (C add τὴν) τή-

ριάμ· Ἰδοὺ παρέλαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἀπέρχομαι οἰκοδομῆσαι τὰς οἰκοδομάς μου, καὶ ἥξω πρὸς σέ· κύριός σε διαφυλάξει.

X.

1 Ἐγένετο δὲ συμβούλιον τῶν ἱερέων λεγόντων Ποιήσωμεν καταπέτασμα τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Καλέσατέ μοι παρθένους ἀμιάντους ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαυίδ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἐζήτησαν, καὶ εὗρον ἑπτὰ παρθένους. καὶ ἐμνή-

---

ρησιν ἑαυτῷ cum DEF^{b}KL; item omisso ἑαυτῷ BC, addito αὐτῆς A .. F^a εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ .. I Pos plane om | εἶπεν: I λέγει | Ἰωσήφ cum ADF^{a}L .. BCEIK Pos om | τῇ Μαριάμ (F^a Μαρίᾳ) cum BDF^{a}L; K πρὸς Μαρίαν Μαρία .. CEI Pos αὐτῇ (E πρὸς αὐτήν) Μαριάμ .. A plane om | Ἰδού cum ABEF^{a}IL; item C Pos addito ἐγώ .. K om | ἐκ ναοῦ κυρ. cum ADEF^{a}I Pos .. B add τοῦ θεοῦ, CK τοῦ θεοῦ μου | νῦν: L ἰδού | καταλείπω cum ADEF^{a}IKL .. C καταλιμπάνω .. B καταλιπών | καὶ (E κἀγώ, I add ἰδοὺ ἐγώ) ἀπέρχ. cum AEI Pos .. B (vide ante) ἀπέρχομαι .. CF^{a}K ἀπέρχ. γάρ, L ἐγὼ γὰρ ἀπέρχ. | μου: BK om .. L add ἃς ἔχω τῶν ἀρχόντων | καὶ (L add πάλιν, C ἐν τάχει) ἥξω πρ. σέ (D add ὅταν κύριος βούληται) cum BCDF^{b}IKL Pos .. AEF^a om | κύριός (ABL Pos καὶ κύρ., F^a κύρ. δέ; praeterea CL add ὁ θεός) σε διαφυλάξει (A -ττει; BCL Pos διαφ. σε) cum ABCEF^{a}KL Pos .. I φυλάττειν (-ττει?) σε οὖν κύριος .. D ἔστω δέ σου φύλαξ. Praeterea BI Pos add πάσας τὰς ἡμέρας (B pergit τῆς ζωῆς σου) | Eust (post παρθένον) haec habet: Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ζαχαρίας ἐποίησεν οὕτως καθὼς ὁ ἄγγελος αὐτῷ προσέταξεν. καὶ λαβὼν πάντων τὰς ῥάβδους αὐτῶν ἀπῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ προσηύξατο, καὶ ἐξελθὼν ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ῥάβδον ἀπένειμε. τελευταῖον δὲ ἐπιδιδοὺς τὴν ῥάβδον τῷ Ἰωσήφ, σημεῖον μέγα ἐγένετο. ἀθρόως γὰρ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνοντος, περιστερὰ ἐξέπτη ἀπὸ τῆς ῥάβδου καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκαθέσθη τοῦ Ἰωσήφ. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ συνόντες ἱερεῖς θαυμάσαντες τὸ γεγονὸς αὐτὸν γενέσθαι μνηστῆρα τῆς κόρης ἔκριναν. ἣν λαβὼν ὁ Ἰωσὴφ ἐφύλασσε, καὶ καταλιπὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀφικνεῖται τὰς οἰκοδομὰς ἐκτελέσων. ἦν γὰρ τέκτων τῇ ἐπιστήμῃ.

X, 1. λεγόντων Ποιήσωμεν: AE ποιῆσαι | F^a τοῦ ναοῦ | ὁ ἱερεύς cum ACF^{b}K etc .. BDF^{a}I Pos ὁ ἀρχιερεύς | καλέσατέ μοι cum ABDEF^{a}IL Pos .. CK add ὧδε .. F^b καλέσωμεν | παρθ. ἀμιάντ. (A τὰς π. τὰς ἀμ.) cum ABEI Pos .. CDF^a praem ἑπτά, item GKL ὀκτώ .. F^b τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντ. | ἀπὸ τῆς φυλ. Δ. cum ABDEF^{a}IK .. C ἐκ φυλ. Δ. .. L om | καὶ ἀπῆλθ. (BI Pos ἀπελθόντες) οἱ ὑπηρ. (Pos om οἱ ὑπ.): G om | καὶ ἐζήτησαν (F^b ἐξεζήτ., B ἐκζητήσαντες, I Pos ζητήσαντες. BI Pos om καί sq) cum ABDEF^{b}I Pos .. CGKLM om | F^b εὕρησαν .. L ηὕρασιν | ἑπτ. παρθ. cum ABD (π. ἑ.) IK Pos (I Pos add ἀμιάντους) .. EF^{b}GLM ἑπτά .. C ἕξ | καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς (BI Pos ὁ ἀρχιερ.) τῆς παιδ. (K περὶ τῆς φυλῆς παιδ.) Μα-

σθη ὁ ἱερεὺς τῆς παιδὸς Μαριάμ, ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Δαυίδ, καὶ ἀμίαντος ἦν τῷ θεῷ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἤγαγον αὐτήν. καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου· καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς Λάχετέ μοι τίς νήσει τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικὸν καὶ τὸ ὑακίνθινον καὶ τὸ κόκκινον καὶ τὴν ἀληθινὴν πορφύραν. καὶ ἔλαχεν τὴν Μαριὰμ ἡ ἀληθινὴ πορφύρα καὶ τὸ κόκκινον, καὶ λαβοῦσα ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῷ δὲ καιρῷ ἐκείνῳ ἐσίγησεν Ζαχαρίας, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Σαμουήλ, μέχρις ὅτου ἐλάλησεν Ζαχαρίας. Μαριὰμ δὲ λαβοῦσα τὸ κόκκινον ἔκλωθεν.

ριάμ (GK Μαρίας), ὅτι ἦν (K ἐστί(ν)) ἐκ (B om) τῆς (K om) φ. Δαυ., καὶ ἀμίαντ. ἦν (F^bK om) τῷ θεῷ cum BF^bGIK (item Pos: ***Et meminit princeps sacerdotum ipsius Mariam, quod ipsa esset de tribu David, et immaculata erat ante deum***) .. D καὶ ἐμνήσθησαν καὶ τῆς παιδ. Μαριάμ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἐκ φυλ. Δ. ἐστι, καὶ ἀμ. ἦν τῷ θ. .. C καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς ὅτι Μαριὰμ ἐκ φ. Δ. ἐστι, καὶ ἀμ. ἐστιν .. AE om | καὶ (K praem καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτήν·) ἀπῆλθον (F^b -θοσαν) οἱ ὑπηρ. καὶ (K add εὑρόντες) ἤγαγ. (I ἦγον) αὐτήν (GL om κ. ἤγ. α.). καὶ εἰσήγαγ. (I εἰσῆγον, K εἰσήνεγκαν) αὐτὰς (B om; F^b om κ. εἰσήγ. αὐτ.) ἐν τ. ν. κυρίου (F^b om) καὶ εἶπ. ὁ ἱερεύς (BI ὁ ἀρχιερ.) cum BDF^bGIK .. C κ. ἀπῆλθ. οἱ ὑπηρ. κ. ἤγαγ. αὐτήν. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὰς ὁ ἱερεὺς ἐν τ. ν. κυρ. κ. εἶπε .. AE breviter sic: καὶ ἀπήγαγον (E ἤγαγον) αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιερ. (E ὁ ἱερεύς); item Pos, omissis καὶ ἀπήγαγον usque κυρίου. F^a post ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαβίδ sic pergit: καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἤνεγκαν τὰς παρθένους, καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς εἰς τὸν ναὸν κυρίου· καὶ εἶπεν αὐταῖς ὁ ἀρχιερεύς Λάχετε – – – πορφύραν. καὶ ἐμνήσθη Ζαχαρίας περὶ τῆς Μαρίας ὅτι ἐκ φυλῆς Δαβίδ ἐστι. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἔλαχεν αὐτῇ ἡ ἀληθινή etc. | AL om ὧδε | νήσει: A νήσοι, F^a νήσεται .. D λάβοι | τὸ χρυσίον (K -σόν) cum ABCK etc .. D$F^a$$F^b$G Eust τὸν ($F^a$ om) χρυσόν | καὶ τὸ (F^bGL τὸν) ἀμίαντον: F^a om | τὴν βύσσον: C τὸ βύσσινον | κ. τ. σηρικόν (BC Eust σηρικοῦν, L συρικοῦν, alii σιρικόν, σειρικόν): F^a om | καὶ τὸ ὑακίνθινον: BDF^a Eust καὶ τὸν (B τό, D om) ὑάκινθον .. I om | καὶ τὸ (F^a τὸν) κόκκιν. cum BC$F^a$$F^b$GIML Pos .. ADEK om | F^a hunc ordinem habet κ. τὸν ὑάκινθ. κ. τὸν κόκκινον κ. τὴν βύσσ. | τὴν Μαριάμ (K -ίαν) cum ACDIKL .. EF^bG Μαριάμ .. B τῇ Μαριάμ, F^a αὐτῇ | ἡ ἀλ. πορφ. κ. τ. κοκκ. cum AB DEF^bGIL Pos (Eust) .. K τὴν ἀληθινὴν πορφύραν νήθειν καὶ τὸ κόκκ. .. C τὸ κόκκ. καὶ ἡ ἀλ. πορφ. .. F^a ἡ ἀλ. πορφ. | DF^a om λαβοῦσα | ἀπίει cum AE$F^a$$F^b$GL .. BCDK ἀπῆλθεν | D$F^b$ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | F^a ἐν δὲ τῷ καιρ. ἐκείνῳ | ἐσίγ. Ζαχ. cum B Pos .. ACK Ζαχ. ἐσίγ. | καὶ ἐγέν. (A ἐγέν. δὲ) ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. (F^bK Συμεών, B Σαμ. ἀ. αὐτ.) μέχρις (D ἄχρις) ὅτου (cum AE; K ὅτε; BD$F^a$$F^b$I οὗ) ἐλ. Ζαχ. cum ABDE$F^a$$F^b$IK Pos (ultima sic habet: ***usque ad te vero, o Maria, locutus est Zacharias***) .. C om (videtur ab altero Ζαχαρίας ad alterum transiluisse) | Μαριάμ: AF^aK Μαρία | τὸ κόκκινον: BI Pos praem τὴν ἀληθινὴν πορφύραν καὶ .. F^a τὴν ἀληθινὴν πορφύραν | ἔκλωθεν cum AEF^bGIKL .. BC ἔκλωσεν (-σε) .. F^a ἔνηθεν .. D (omissis λαβ. τὸ κόκκ.)

XI.

1 Καὶ ἔλαβεν τὴν κάλπην καὶ ἐξῆλθεν γεμίσαι ὕδωρ· καὶ
ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐ-
λογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. καὶ περιεβλέπετο δεξιὰ καὶ ἀριστερά,
πόθεν αὕτη ἡ φωνή. καὶ σύντρομος γενομένη ἀπίει εἰς τὸν οἶκον
αὐτῆς καὶ ἀνέπαυσεν τὴν κάλπην, καὶ λαβοῦσα τὴν πορφύραν
ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ εἷλκεν αὐτήν. 2 Καὶ ἰδοὺ
ἄγγελος κυρίου ἔστη ἐνώπιον αὐτῆς λέγων Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ·
εὗρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου, καὶ συλλήψῃ ἐκ

ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐκαθίζετο. | Eust pergit: Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἔδοξε τοῖς ἱερεῦσι κατασκευασθῆναι ὑπὸ ἁγνῶν παρθένων τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ καταπέτασμα, καὶ εὑρέθησαν ἐν τῇ φυλῇ Ἰούδα παρθένοι ἑπτά. καὶ τῆς Μαρίας δὲ μνησθεὶς Ζαχαρίας ἐκέλευσε καὶ αὐτὴν παρεῖναι εἰς τὸν κατάλογον. καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ κλῆρον βαλεῖν προσέταξεν, ποίαν οἶσαι τὸν χρυσὸν καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικοῦν καὶ τὴν ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸν ὑάκινθον καὶ τὸν κόκκον· καὶ ἐκληρώθη Μαρία τὴν πορφύραν καὶ τὸν κόκκον ἐργάζεσθαι.

XI, 1. Καὶ ἔλαβ. τὴν κάλπ. (D add αὐτῆς, item L) καὶ ἐξῆλθ. cum BDEIK .. ACF^a καὶ λαβοῦσα τὴν (C om) κάλπ. ἐξῆλθε (C add δέ) | DI τοῦ γεμίσαι | καὶ ἰδοὺ φωνή (F^b add ἦλθεν): F^a καὶ ἤκουσε φωνήν | λέγουσα cum CK .. $BDEF^aI$ Pos λέγουσα (F^a -σαν) αὐτῇ, F^b αὐτῇ λέγ. .. L λέγ. πρὸς αὐτήν, A ἐπ' αὐτὴν λέγ. | κεχαριτωμένη: L add Μαριάμ | εὐλ. σὺ ἐν γυναιξ. (L add καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου) .. HK om | καὶ (K ἡ δὲ) περιεβλέπετο (E -βλέψατο) .. D add Μαριάμ, item BIL (IL ἡ Μαριάμ) post ἀριστερά .. A add ἰδεῖν | F^b δεξιά τε καί | ἀριστερά: D add καὶ διελογίζετο | αὕτη (H om) ἡ φωνή cum F^aHKL .. BDI ἄρα (D om) εἴη (D εἰ; I om) ἡ φ. αὕτη .. AE ἤχει ἡ φ. .. C αὐτὴ (ita edd) ἡ φ. ὑπάρχει | σύντρομος cum $ABDF^aIKL$ .. CH ἔντρομος | AH γεναμένη | ἀπίει (-ήει A) cum AEF^aHL; B εἰσήει .. CK ἀπῆλθεν, I εἰσῆλθεν | F^aL ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | καὶ ἀνέπαυσεν (I -παύσατο) τ. κάλπ. (A add αὐτῆς) καί cum AEF^aHI Pos .. CKL(D) κ. ἀναπαύσασα (D ἀποθεῖσα) τ. κάλπην .. B καί | λαβοῦσα (I συλλαβοῦσα) τ. πορφ. cum BEF^aHI Pos .. CDKL ἔλαβε (C add πάλιν) τ. πορφ. καί (L om καί) .. A καί | ἐκάθισεν (cum BCEHIK; F^a ἐκαθέσθη, D καθεσθεῖσα) ἐπὶ τοῦ θρόνου (C ἐπὶ τὸν θρόνον) αὐτῆς (C om): AL om | καὶ εἷλκεν αὐτήν (E om; K τὴν πορφύραν) cum CEF^aK .. BI Pos τοῦ ἐργάζεσθαι .. AD ἔκλωθεν .. F^bHL om

2. H ὁ ἄγγ. κυρίου .. F^b ἄγγ. τοῦ θεοῦ Γαβριήλ | ἔστη (K ante ἄγγ. pon) ἐνώπ. αὐτ. λέγων cum $ABDEF^bHKL$ Pos .. CF^a ἐπέστη λέγων αὐτῇ | ἐνώπ. τοῦ πάντων δεσπότου cum ABEHK .. C ἐν. τοῦ θεοῦ .. F^aI Pos ἐν. κυρίου .. D παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ δόξης | καὶ (D om) συλλήψῃ (AD -ψει; E συλλ. γάρ, A συλλ. οὖν) ἐκ λόγ. (B add ἁγίου) αὐτοῦ (I

λόγου αὐτοῦ. ἡ δὲ ἀκούσασα διεκρίθη ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Εἰ
ἐγὼ συλλήψομαι ἀπὸ κυρίου θεοῦ ζῶντος, καὶ γεννήσω ὡς πᾶσα
γυνὴ γεννᾷ; 3 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου Οὐχ οὕτως, Μα-
ριάμ· δύναμις γὰρ κυρίου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον
ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
τιῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν Μαριάμ Ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου κατενώ-
πιον αὐτοῦ· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.

XII.

1 Καὶ ἐποίησεν τὴν πορφύραν καὶ τὸ κόκκινον, καὶ ἀπήγα-

κυρίου. A ἐκ πνεύματος ἁγίου) cum ABCDEHIK .. F^b καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί .. F^a Pos om | ἡ δὲ ἀκούσασα cum ADEF^aH; GL ἡ δὲ Μαριὰμ ἀκούσ. (L add ταῦτα) .. BC ἀκούσασα δὲ Μαριάμ (Pos *et audiens Maria*) .. K ἡ δὲ Μαριάμ | διεκρίθη: A διεταράχθη | Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι (AHK -ψωμαι) ἀπὸ (I ὑπὸ) κυρίου (BF^aIK Pos om) θεοῦ (GL om) ζῶντος cum ABDE$F^a$$F^b$GHIK Pos .. C nil nisi Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι. Praeterea F^a praem haec: Ποταπός μοι ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε πρός αὐτήν Ὁ κύριος μετὰ σοῦ, καὶ συλλήψῃ ἐν γαστρί. Iam sic pergit: καὶ εἰ ἐγώ, φησί, συλλήψομαι etc | καὶ γεννήσω (BI Pos τέξομαι) ὡς π. γ. γεννᾷ cum ABE$F^a$$F^b$I Pos .. H ἢ ὡς πᾶσα γ. γεννᾷ .. CDGKL nil nisi ὡς πᾶσα γ. γ. Praeterea F^b add μέγα μοι τοῦτο τὸ μυστήριον.

3. Καὶ εἶπ. ὁ ἄγγ. κυρ. (I add αὐτῇ) cum BHI Pos .. A καὶ εἶπ. αὐτῇ ὁ ἄγγ., F^a εἶπε δὲ ὁ ἄγγ., D καὶ ὁ ἄγγ. κυρ. λέγων, C καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγ., L καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγ. εἶπ. αὐτῇ .. K καὶ ἰδοὺ ἔστη ἄγγ. λέγων αὐτῇ, EF^b καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγ. (F^b add Γαβριήλ) ἐπέστη (F^b ἔστη) λέγων (F^b add αὐτῇ) | K om Οὐχ οὕτ. Μαρ. | δύν. γ. κυρίου (B Pos θεοῦ) ἐπισκ. σοι cum ABDHIL Pos .. C δ. γ. ὑψίστου ἐπ. σοι .. EF^aK ἀλλὰ (K om) πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι | γεννώμενον (A γεννόμ.) cum ABC Pos .. DE$F^a$$F^b$HIK γενόμενον | ἐκ σοῦ cum BEF^aI Pos .. ACDF^bHK om | ἅγιον: I add τῷ θεῷ | κληθήσ. (C post ὑψ., K add ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου τεχθέν) υἱ. ὑψίστ. cum CEKL; I υἱ. αὐτοῦ κλήθ. .. AB$F^a$$F^b$H Pos κλήθ. υἱ. θεοῦ ($F^a$ add ζῶντος) | Ἰησοῦν: K υἱὸς ὑψίστου | αὐτός: D οὗτος | ἀπὸ τ. ἁμαρτ. αὐτῶν: F^a h. l. add καὶ ἰδοὺ ἡ συγγενής σου Ἐλισάβετ συνειληφυῖά ἐστιν υἱὸν ἐν γήρει (γήρᾳ ed. Neandr. altera) αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει πᾶν ῥῆμα παρὰ τῷ θεῷ. | Μαριάμ: K Μαρία | F^a τοῦ κυρίου | κατενώπ. αὐτοῦ cum AEK .. BCF^aH Pos om | κατὰ τ. ῥ. σου: DF^b add καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος | Eust pergit his (post ἐργάζεσθαι): καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ οἴκου ἐργαζομένης αὐτῆς ἐπιφανεὶς ἄγγελος τὸν παράδοξον τόκον εὐαγγελίζεται αὐτῇ, καθὼς ἱστορεῖ τὰ εὐαγγέλια.

XII, 1. ἐποίησεν (F^a ποιήσασα, omisso καί sq): A ἔκλωσε | καὶ τὸ κόκκ. cum ABCHK Pos .. $F^a$$F^b$ om | ἀπήγαγεν (F^b ἤγαγε) cum A$F^a$$F^b$K .. BCH ἀπήνεγκεν (-κε). Praeterea CH aliique add αὐτά, D ταῦτα, F^a ταύτην: nihil

γεν τῷ ἱερεῖ. καὶ εὐλόγησεν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς καὶ εἶπεν Μαριάμ, ἐμεγάλυνεν κύριος ὁ θεὸς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένη ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. [2] Χαρὰν δὲ λαβοῦσα Μαριὰμ ἀπίει πρὸς Ἐλισάβετ τὴν συγγενίδα αὐτῆς. καὶ ἔκρουσεν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἀκούσασα ἡ Ἐλισάβετ ἔρριψεν τὸ κόκκινον καὶ ἔδραμεν πρὸς τὴν θύραν καὶ ἤνοιξεν, καὶ ἰδοῦσα τὴν Μαριὰμ εὐλόγησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν Πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς μέ; ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκίρτησεν καὶ εὐλόγησέν σε. Μαριὰμ δὲ ἐπελάθετο τῶν μυστηρίων ὧν ἐλάλησεν αὐτῇ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος, καὶ ἠτένισεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

---

eiusmodi add ABFbK Pos | τῷ ἱερεῖ cum ABCFbHK Pos .. Fa τ. ἀρχιερεῖ .. L εἰς τὸν ναὸν κυρίου | FaIK ηὐλόγησεν (-σε) αὐτήν: Fa ταύτην | ὁ ἱερεύς: I om .. Fa ὁ ἀρχιερεύς | καὶ εἶπεν: Fa λέγων | DL Ὦ Μαριάμ .. AFaK Μαρία .. N om | ἐμεγάλυνεν (-νε) κύρ. ὁ θε. (L om ὁ θε) τὸ ὄν. σ. cum ACDEFaHKL .. BI Pos ἐμεγαλύνθη τὸ ὄν. σ. Praeterea C add ἐν πάσαις (sine ταῖς?) γενεαῖς τῆς γῆς, contra ABDEFaHIKL Pos. N sic: Εὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός, καὶ τὸ ὄνομά σου εὐλογημένον ἐστὶν ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. | ἔσῃ εὐλογημένη .. C εὐλ. ἔσῃ .. D ἔσται εὐλογημένον | ἐν πάσαις ταῖς γε. τ. γ. (L om τ. γ.) cum ADEFaHKL .. BI Pos ἐν πάσῃ τῇ γῇ .. C ὑπὸ κυρίου

2. Χαράν: A χάριν | Μαριάμ: HFaKL ἡ (FaL om) Μαρία (L sic: Μαρία δὲ χαρ. λαβ.) | ἀπίει cum AEFaIKL; item ἀπήει BDH .. C ἀπῆλθε | πρ. Ἐλισάβ. τ. συγγενίδα (D συγγενήν) αὐτ. cum ABDEFa Pos .. CHK πρ. τ. συγγ. αὐτ. Ἐλισ. .. L εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς habet, additque usque cap. 14. medium plura a textu prorsus aliena. | καὶ ἔκρουσε πρὸς (FaL om) τὴν θύραν (C τῇ θύρᾳ; KL Pos add αὐτῆς). καὶ ἀκούσ. ἡ (cum BFaK; C om) Ἐλισ. ἔρρ. τὸ κόκκ. (τὸ κόκκ. cum BDFbIK; G τὸ ἔριον; C τὸ ἐν χερσί) καί (EFa Pos om ἔρρ. τ. κ. καί; contra I om ut videtur ἔκρουσε usque Ἐλισ.): haec om AH | καὶ ἔδραμ. (A καὶ κράξασα ἔδρ. αὐτή; G δραμοῦσα omisso καί sq) πρ. τ. θύρ. (D add αὐτῆς) καὶ ἤνοιξεν (Fb ἠσπάσατο; FbGIK add αὐτήν; B Pos add αὐτῇ) cum ABDEFbGIK Pos .. CFa καὶ (Fa om) δραμοῦσα ἤνοιξεν αὐτῇ .. H (vide quae H ante om) καὶ κρούσασα τὴν θύραν καὶ ἤνοιξεν | καὶ ἰδοῦσα τ. Μαριὰμ (A -ρίαν; ἰδ. τ. M. cum AEH; BCFaK om) εὐλόγ. (E ηὐλόγ.) αὐτ. κ. εἶπεν cum AEH, BCFaK .. GI Pos καὶ εἶπε | Πόθεν (Fa Pos Καὶ πόθ.) cum ABDEFaIHK Pos .. CFa praem Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου | ἔλθῃ h. l. cum AK Pos .. BCFaH post μου pon | ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν (ita ACEHK [item DFaFb]; BI Pos τὸ γὰρ ἐν) ἐμοί (E add ὄν, C βρέφος) ἐσκίρτ. (AEH add ἐν τῇ κοιλίᾳ μου) cum ABCEHIK Pos .. FaFb ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ὁ ἀσπασμός σου (Fb ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ) εἰς τὰ ὦτά μου, τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκίρτ. (Fb ἐσκίρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει) .. D ἰδοὺ γὰρ ἐσκίρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου | K ηὐλόγησέν με | Μαρ. δὲ ἐπελάθετο: AEFa καὶ Μαρία ἐπελάθ., K καὶ ἐπελ. Μαρία | D τὸ μυστήριον κυρίου ὃ | ἐλάλησεν cum ABDEFaFbHIK .. C εἶπε | αὐτῇ cum BEFaHIK Pos .. CDFb πρός αὐτήν .. A om | Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. (K ὁ ἀ. Γ.) cum AB (add κυρίου) EFaHK Pos .. I ὁ ἀρχιστράτηγος Γαβρ. .. C Γαβριήλ .. DFb ὁ ἄγγελος | ἠτένισεν

εἶπεν Τίς εἰμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῆς γῆς εὐλο-
γοῦσίν με; 3 Καὶ ἐποίησεν τρεῖς μῆνας πρὸς τὴν Ἐλισάβετ.
ἡμέρᾳ δὲ καὶ ἡμέρᾳ ἡ γαστὴρ αὐτῆς ὠγκοῦτο· καὶ φοβηθεῖσα
Μαριὰμ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ ἔκρυβεν ἑαυτὴν ἀπὸ
τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἦν δὲ ἐτῶν δέκα ἓξ ὅτε ταῦτα ἐγένετο τὰ
μυστήρια.

XIII.

1 Ἐγένετο δὲ αὐτῇ ἕκτος μήν, καὶ ἰδοὺ ἦλθεν Ἰωσὴφ ἀπὸ
τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εὗρεν αὐ-
τὴν ὠγκωμένην. καὶ ἔτυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἔρριψεν
ἑαυτὸν χαμαὶ ἐπὶ τὸν σάκκον, καὶ ἔκλαυσε πικρῶς λέγων Ποίῳ

(K add Μαρία) εἰς τ. οὐρ. καί cum AF[a]K .. BCDH Pos ἀτενίσασα (D ἀναβλέψασα) εἰς τ. οὐρ. .. F[b] om | F[b] εἶπεν ἐν ἑαυτῇ | κύριε cum AK; item (ante Τίς pon) DF[a] .. BCH Pos om | πᾶσαι αἱ (I om) γεν. τῆς γῆς cum ACEF[a] .. BDIH Pos om τῆς γ. | εὐλογ. με cum AEH .. BCI μακαριοῦσί με (C -σιν ἐμέ); F[a] Pos ἐμὲ μακαρίζουσιν. D sic: ὅτι ἰδοὺ μακαριοῦσί με π. αἱ γεν.

3. Καὶ ἐποίησ. (CD Ἐποίησ. δέ) τρ. μ. (A μ. τρ.) πρὸς τὴν Ἐλισ. (D μετὰ Ἐλισ.) cum ABCDEF[b]HI .. F[a] Pos om. Praeterea ex illis CF[b] add h. l. καὶ ἀπῆλθεν (F[b] καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν) εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. | B Ἡμέρας δὲ καὶ ἡμέρας | A ὀγκοῦτο | κ. φοβηθεῖσα (D περίφοβος γενομένη) Μαριάμ (I Pos ἡ Μαρία; DF[a] om) ἀπῆλθεν (cum BHI; DF[a] ἦλθεν; AE ἀπίει) ε. τ. οἶκ. αὐτῆς cum ABDEF[a]HI Pos .. CF[b] om | DH περιέκρυβεν .. B ἔκρυψεν | ἑαυτήν: A αὐτήν | ἐτῶν: H χρόνων | δέκα (I δώδεκα) ἓξ cum ABDEI Pos .. F[a] δεκατεσσάρων .. C πεντεκαίδεκα, F[b]** δέκα πέντε .. H δέκα ἑπτά | ὅτε cum ABDE Pos .. H ὅταν .. CF[a] ὅτι | ταῦτα (DE add αὐτῇ, F[b] εἰς ἑαυτήν) ἐγένετο τὰ μυστ. cum ADEF[b] .. BC τὰ μ. ταῦτα ἐγένετο (C -νοντο) .. H ἐγένετο τὰ μ. ταῦτα .. Pos *haec fiebant* | Eust in hunc modum pergit: Τὸ γοῦν ὁρισθὲν αὐτῇ ἔργον ἐκτελέσασα δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εὐλογηθεῖσα παρ' αὐτοῦ ἄπεισι. Iam vero statim pergit καὶ μετὰ χρόνον τίκτει τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα. καὶ τῶν μαγῶν etc. Cf. ad cap. XXI.

XIII, 1. D Καὶ ἐγένετο | αὐτῇ cum BDEF[a]I Pos; item AH αὐτῆς .. C om | ἰδού cum ABDF[a]H Pos .. C om | ἀπό: A ἐκ | EF[a] οἰκοδομιῶν | D om αὐτοῦ | εἰσελθὼν (C εἰσῆλθεν -- καί) ἐν τῷ οἴκῳ (BI εἰς τὸν οἶκον) αὐτ. cum BCF[a]I Pos .. AEH om | εὗρεν (H ηὗρ.) cum ACF[a]H .. BD (praem ἀτενίσας πρὸς τὴν Μαριάμ) I Pos εἶδεν (D ἴδεν) | αὐτήν cum ABDEF[a]I Pos .. CH τὴν Μαριάμ .. F[a] τὴν παρθένον | ὠγκωμένην cum B etc; item F[a]C aliique (nisi falsus est Thilo) ὀγκωμένην .. A ὀγκομένην .. H ὀγκουμένην .. D ἔγκυον | καὶ ἔτυψε (F[a] ἐτύπησε, Pos *demissa facie*, unde Fabric. suspicatus est ἐταπείνωσε) τὸ πρόσωπον αὐτοῦ cum BCF[a] Pos .. ADEF[b]H om | ἔρριψ. ἑαυτόν: I ἔκρυψεν αὐτόν | χαμαὶ ἐπὶ τὸν (AE om) σάκκον (A -κκου) cum ABEH; item omisso χαμαί D (ἐπὶ σάκκον) I (ἐ. τὸν σ.) .. C Pos nil nisi χαμαί | πικρῶς cum ABDEHI Pos .. CF[b] om | F[a] om omnia quae sunt inter τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ et

προσώπῳ ἀτενίσω πρὸς κύριον τὸν θεόν μου; τί δὲ εὔξομαι περὶ
τῆς κόρης ταύτης; ὅτι παρθένον παρέλαβον αὐτὴν ἐκ ναοῦ κυ-
ρίου, καὶ οὐκ ἐφύλαξα. τίς ὁ θηρεύσας με; τίς τὸ πονηρὸν
τοῦτο ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐμίανε τὴν παρθένον; μήτι
εἰς ἐμὲ ἀνεκεφαλαιώθη ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ; ὥσπερ γὰρ ὁ
Ἀδὰμ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ ἦν καὶ ἦλθεν ὁ ὄφις καὶ
εὗρε τὴν Εὔαν μόνην καὶ ἐξηπάτησεν, οὕτως κἀμοὶ ἐγένετο.
2 Καὶ ἀνέστη Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ σάκκου, καὶ ἐκάλεσε τὴν Μαριὰμ
καὶ εἶπεν αὐτῇ Μεμελημένη τῷ θεῷ, τί τοῦτο ἐποίησας καὶ ἐπε-
λάθου κυρίου τοῦ θεοῦ σου; τί ἐταπείνωσας τὴν ψυχήν σου, ἡ
ἀνατραφεῖσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ τροφὴν λαβοῦσα ἐκ
χειρὸς ἀγγέλου; 3 Ἡ δὲ ἔκλαυσε πικρῶς λέγουσα ὅτι καθαρά
εἰμι ἐγὼ καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Πόθεν

λέγων | I Ποίῳ τρόπῳ | Fa ἀτενίζω | μου: BH Pos om | τί δέ: E om δέ | εὔξομαι cum ADEFb; item προσεύξ. BI; *orabo* Pos .. H φθέγξομαι, Fa λέξω, C εἴπω | Fa om τῆς | κόρης: Fa παιδός .. Fb νεάνιδος | παρέλαβ. αὐτήν cum ABH .. CFa αὐτ. παρέλ. | τοῦ θεοῦ μου cum BEFaHI, item omisso μου Pos .. AC om | ἐφύλαξα cum BDHI Pos .. ACFa add αὐτήν | θηρεύσας με (ita etiam Germ l. l. p. 1437.): A θηρ. αὐτήν .. Fb ταύτην θηράσας | τίς (C add ὁ) τὸ πον. τοῦτ. (BH Pos τοῦτ. τὸ πον.) ἐποίησ. (C ποιήσας, D add πανούργημα) ἐν τ. οἴκ. μ. cum BCDEFaHI Pos .. A om | καὶ ἐμίανε τ. παρθ. cum BEHI Pos .. D τίς ἐμίανε καὶ ἠχμαλώτευσε τὴν παρθένον .. CFa τίς (Fa καὶ) ἠχμαλώτευσε τὴν παρθ. ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἐμίανεν αὐτήν .. A om | μήτι: AH μή | εἰς ἐμέ: AFaH ἐν ἐμοί | A ἀνακεφαλεώθη | τοῦ Ἀδάμ cum ABDEFaHI .. C om τοῦ | ὥσπερ γὰρ (ὥσπ. γ. cum DFbH; I Pos ὅτι, B ὅτε; EFa ἐν γάρ) ὁ (D om) Ἀδὰμ (Fb γὰρ ἐκεῖνος; BEFaI om ὁ Ἀδ.; A om ὥσπ. γ. ὁ Ἀδ.) ἐν (BI om; D ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐν) τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ (αὐτοῦ: Fb τοῦ θεοῦ) ἦν (Fb μετὰ ἀγγέλων συνῆν) καὶ (cum H; A ὅτε; BEFaFbI Pos om) ἦλθεν (B εἰσῆλθεν) ὁ ὄφ. καὶ εὗρε (H ηὗρεν) τ. Εὔ. μ. καὶ ἐξήπατ. (AE ἠπάτησεν. AEFaI Pos add αὐτήν), οὕτως (BH οὕτω) κἀμοὶ (AD καὶ ἐμοί; E καὶ ἐν ἐμοί; I καὶ εἰς ἐμέ) συνέβη (D συμβέβηκεν) cum ABDEFaFbHI Pos .. C καὶ ὥσπερ τὴν Εὔαν (hunc accentum codd. plures tuentur), ἐξηπάτησε καὶ αὐτὴν ὁ ὄφις;

2. ἀπὸ τοῦ σάκκου: Fa ἀπὸ τοῦ ἐδάφους .. Fb ἀπὸ τῆς γῆς | κ. ἐκάλεσε τ. Μ. κ. εἶπεν αὐτῇ cum ABCH etc .. D καὶ εἶπε πρὸς τὴν Μαριάμ .. Fa καὶ καλέσας αὐτὴν εἶπεν | B Μεμελετημένη | ἐποίησας cum ABDEFb (add ἡμῖν) HI .. CFa πεποίηκας | καὶ (BDEH om) ἐπελάθου κ. τ. θ. σου cum ABDEFbHI Pos .. Fa om .. C (omisso καί) post ψυχ. σου habet | τί: A ὅτι | I ἀναστραφεῖσα | ἀγγέλου (Fa τοῦ ἀγγ.; Pos *angelorum*) cum ABDEFaHI Pos .. C add καὶ χορεύσασα ἐν αὐτοῖς

3. Ἡ δέ cum ABCFaH Pos .. D add Μαριάμ, Fb ἀκούσασα ταῦτα | λέγουσα cum ABFaEHI Pos .. CD Germ add Ζῇ κύριος ὁ θεός (D Germ om ὁ θε.) | ὅτι cum ADFb Germ; CE καθότι .. BFaHI Pos om | ἐγώ cum BCDFbH .. AEFaI Pos Germ om | καὶ εἶπεν cum ADEFb .. BCH Pos εἶπε δέ | αὐτῇ ..

οὖν ἐστὶ τὸ ἐν τῇ γαστρί σου; ἡ δὲ εἶπεν Ζῇ κύριος ὁ θεός μου καθότι οὐ γινώσκω πόθεν ἐστί μοι.

XIV.

[1] Καὶ ἐφοβήθη Ἰωσὴφ σφόδρα, καὶ ἠρέμησεν ἐξ αὐτῆς, καὶ διελογίζετο τὸ τί αὐτὴν ποιήσει. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ Ἐὰν αὐτῆς κρύψω τὸ ἁμάρτημα, εὑρίσκομαι μαχόμενος τῷ νόμῳ κυρίου· καὶ ἐὰν αὐτὴν φανερώσω τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, φοβοῦμαι μή πως ἀγγελικόν ἐστι τὸ ἐν αὐτῇ, καὶ εὑρεθήσομαι παραδιδοὺς αἷμα ἀθῷον εἰς κρίμα θανάτου. τί οὖν αὐτὴν ποιήσω; λάθρα αὐτὴν ἀπολύσω ἀπ' ἐμοῦ. καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ἡ νύξ. [2] Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται αὐτῷ κατ' ὄναρ λέγων Μὴ φοβηθῇς τὴν παῖδα ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ὂν ἐκ πνεύματός

BH om .. alius πρὸς αὐτήν | οὖν cum BCDEH Pos .. ADF^b I om | ἐστί cum BCDF^b HI Pos .. AE om | τό cum BHI (item F^b ut videtur) .. E τοῦτο .. AC τοῦτο τό (D sic: τοῦτό ἐστιν ὃ ἐν τῇ γαστρί σου περιέχεις. Pos *est ergo quod in utero habes*) | F^a om καὶ εἶπ. αὐτῇ Ἰωσήφ usque γαστρί σου | ἡ δὲ εἶπεν cum ABEHI .. C εἶπε δὲ αὐτῷ .. D ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη .. F^a καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία .. Pos *et respondit Maria* | καθότι cum AC; item ὅτι F^a I; Pos *quod* .. BDH om | πόθεν (F^b Pos add τοῦτο) ἐστί μοι (F^b I om; Pos ante ἐστί pon) cum BF^b IH Pos .. F^a πόθ. ἐ. τὸ ἐν ἐμοί .. CE πόθ. ἐ. τοῦτο τὸ (E om) ἐν τῇ γαστρί μου .. D ἀλλ' ὅτι καθαρά εἰμι καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω

XIV, 1. F^b φοβηθείς, omisso καί sq | ἐξ αὐτῆς cum ACF^a H .. DF^b ἀπ' αὐτῆς .. BI om | καὶ διελογίζ. cum CF^b (add ἐν ἑαυτῷ) H .. D καὶ ἐσκέπτετο .. AEF^a διαλογιζόμενος .. BI διανοούμενος | τὸ τί cum BDEF^a H (DF^a add ἄν) .. AC τί | αὐτήν cum ACDH .. BEF^a αὐτῇ | EF^a ποιήσῃ | εἶπεν Ἰωσήφ cum BI Pos .. DEF^a ante Ἰωσ. add ἐν ἑαυτῷ, item AH post Ἰωσήφ .. C εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ | αὐτῆς κρ. τὸ (I om) ἁμάρτ. cum ABCHI Pos .. DEF^a κρ. τὸ ἁμ. αὐτῆς | εὑρίσκ. cum AEH .. BCF^a Pos εὑρεθήσομαι | μαχόμ. cum ACH etc .. BF^a I Pos ἔνοχος | D τ. νόμ. τοῦ κυρίου | καὶ ἐάν: B Pos ἐάν .. I ἐὰν δέ | φανερώσω cum ABDEF^a H (praem πάλιν) I .. C φανερὰν ποιήσω | μή πως ἀγγελικόν (B ἅγιόν) ἐστι τὸ ἐν αὐτῇ cum ABCF^a H etc.. IL μή πως ἅγιόν ἐστι (Pos *ne parum iustum sit*) | A εὑρεθήσωμαι | παραδιδούς cum ABEF^a HI .. C παραδούς | κρίμα: A χεῖρας | E om οὖν | αὐτήν: F^a αὐτῇ | ποιήσω: F^b add οὐκ οἶδα | I λάθρα οὖν | αὐτὴν ἀπολύσω: F^a H ἀπ. αὐτήν .. A om αὐτήν | ἀπ' ἐμοῦ cum ACF^b H etc .. BF^a IL Pos om. Praeterea F^b add αὐτὴ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλεται | καὶ (cum ABEF^a IL Pos; CH add ταῦτα αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, D ὡς ταῦτα διελογίζετο) κατέλ. αὐτὸν (H om) ἡ (cum BD HIL; ACF^a om) νύξ .. F^b om

2. αὐτῷ κατ' ὄναρ (B om κ. ὄν.) .. A κ. ὄν. αὐτῷ, I κ. ὄν. τῷ Ἰωσήφ | Μὴ φοβηθῇς cum ABEF^a HI Pos .. C praem Ἰωσήφ, item D Ἰωσὴφ Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυίδ .. L add Ἰωσήφ | τὴν παῖδα (H -δαν) ταύτην (F^a αὐτήν pro ταύτ., B om) .. DF^a Pos add παραλαβεῖν .. H praem παραλαβεῖν (inter παραλ. et τήν exstincta sunt Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου), item B παραλαβ. Μαριάμ | ἐν αὐτῇ:

τοῦτο ἐποίησας; καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ζῇ κύριος καθότι καθαρός εἰμι ἐγὼ ἐξ αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς Μὴ ψευδομαρτύρει ἀλλὰ λέγε τὸ ἀληθές· ἔκλεψας τοὺς γάμους αὐτῆς καὶ οὐκ ἐφανέρωσας τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔκλινας τὴν κεφαλήν σου ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα ὅπως εὐλογηθῇ τὸ σπέρμα σου. καὶ Ἰωσὴφ ἐσίγησεν.

XVI.

1 Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς Ἀπόδος τὴν παρθένον ἣν παρέλαβες ἐκ
ναοῦ κυρίου. καὶ περίδακρυς ἐγένετο Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ὁ ἱε-
ρεύς Ποτιῶ ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως κυρίου, καὶ φανερώσει
τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν.
2 Καὶ λαβὼν ὁ ἱε-
ρεὺς ἐπότισεν τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὀρεινήν·
καὶ ἦλθεν ὁλόκληρος. ἐπότισεν δὲ καὶ τὴν Μαριάμ, καὶ ἔπεμ-

τοῦτο .. E Τί τοῦτο, Ἰωσήφ | A om ἐποίησας | καὶ εἶπεν .. BEF^a εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum ABDEHL .. CF^a ὁ Ἰωσ. | κύριος cum A .. BHI add ὁ θεός, item CF^a ὁ θε. μου .. E add καὶ ὁ χριστὸς αὐτοῦ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ μάρτυς | καθότι cum BEF^aHL, item ὅτι A, *quia* Pos .. C om .. I οὐ γινώσκω, ἀλλά | ἐγώ cum ACEF^bL .. BF^aHI Pos om | ἐξ αὐτῆς cum ACEF^a .. BHIL ἀπ᾽ αὐτῆς | καὶ εἶπεν cum ABCDH Pos .. EF^a εἶπε δέ | ὁ ἱερεύς cum BCEF^aH Pos .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἀλλά: DF^a om | λέγε: F^a εἰπέ | τὸ ἀληθές: E τἀληθῆ .. H τὴν ἀλήθειαν | ἔκλεψας: DH praem διὰ τί .. A add γάρ | τ. γάμ. αὐτῆς cum ADEF^aH Pos .. B σου τοὺς γαμ.; I τούτους (σου τοὺς?) γ. .. C τοὺς γάμους | καὶ οὐκ ἔκλινας; F^a om καί | ὑπὸ τὴν (F^a om) κρατ. χεῖρα (H χεῖραν): I ὑπὸ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην καὶ κραταιάν | ὅπως: F^a ὅπερ | κ. Ἰωσ. ἐσίγ. cum ACH, item ἐσίγ. δὲ Ἰωσ. EF^a .. BIL Pos om

XVI, 1. εἶπεν: H λέγει | ὁ ἱερεύς .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἥν: H καθώς | ἐγένετο Ἰωσ. cum ABEF^bHL Pos .. DI γενόμενος ὁ Ἰωσ., item C addito ἔστη .. F^a nil nisi γενόμενος | καὶ εἶπεν .. D εἶπε δέ, F^a εἶπε .. F^b εἶτά φησιν | ὁ ἱερεύς .. AD ὁ ἀρχιερ. | H Ποτίσω | κυρίου cum CF^a Pos (item DI?) .. ABEGHL om, sed ex his BH add κύριος ante φανερώσει, E post φανερώσει; L add κύρ. ὁ θεὸς Ἰσραήλ post τὰ ἁμ. ὑμ. | EF^bI Pos τὸ ἁμάρτημα ὑμ. | ἐν ὀφθ. ὑμῶν cum BCF^aH Pos; item F^bL ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν (F^b ἡμῶν) .. D ἐνώπιον ἡμῶν, G ἐνώπ. πάντων, I ἐνώπ. τῶν υἱῶν Ἰσραήλ .. AE om

2. ὁ ἱερεύς: A ὁ ἀρχιερ. | ἐπότισεν (F^a ἐπότησε): DL Pos praem τὸ ὕδωρ, item H τὸ ὕδ. τῆς ἐλέγξεως | τὸν (D τῷ) Ἰωσήφ: F^b αὐτούς. Idem pergit καὶ ἔπεμψ. αὐτοὺς ε. τ. ὀρ. κ. ἦλθον ὁλόκληροι, omissis ἐπότισε δὲ καί usque ὁλόκλ. | ἔπεμψεν: A ἀπέστειλεν .. H ἀπέλυσεν | εἰς τὴν ὀρεινήν: ADE εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν (DH praem μεθ᾽ ἡμέρας τρεῖς) .. F^a ἐπανῆλθεν, Pos *rediit* .. B κατέβη, I κατίει | ἐπότ. δὲ καί: AD ὡσαύτως δὲ ἐπότ. καί | τὴν (GI om) Μαριάμ (BH -ίαν) cum BDGHI Pos .. AC τὴν παρθένον, E τὴν παῖδα | ἔπεμψεν cum BDGHI Pos .. C ἔπεμπε .. AE ἀπέστειλεν |

ψεν αὐτὴν εἰς τὴν ὀρεινήν· καὶ ἦλθεν ὁλόκληρος. καὶ ἐθαύμασε πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἁμαρτία οὐκ ἐφάνη ἐν αὐτοῖς. [3] Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς Εἰ κύριος ὁ θεὸς οὐκ ἐφανέρωσε τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν, οὐδὲ ἐγὼ κρίνω ὑμᾶς. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ παρέλαβεν Ἰωσὴφ τὴν Μαριάμ, καὶ ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραήλ.

XVII.

[1] Κέλευσις δὲ ἐγένετο ἀπὸ Αὐγούστου βασιλέως ἀπογράφεσθαι πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ Ἐγὼ ἀπογράψομαι τοὺς υἱούς μου· ταύτην δὲ τὴν παῖδα τί ποιήσω; πῶς αὐτὴν ἀπογράψομαι; γυναῖκα ἐμήν; αἰσχύνομαι.

αὐτήν cum ABEGH .. C Pos καὶ αὐτήν (*eam etiam*) | A εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν cum AC .. G κατῆλθεν .. BDH κατέβη, I κατίει | ὁλόκληρος: A add καὶ αὐτή, BH praem καὶ αὐτή | F^a L om ἐπότισεν δὲ καί usque ὁλόκληρος | F^a ἐθαύμασε δέ | πᾶς: H praem ὁ ἱερεὺς καί | H ἡ ἁμαρτία αὐτῶν | οὐκ ἐφάνη cum ABDEF^a HL Pos .. CF^b οὐχ εὑρέθη | ἐν (A om) αὐτοῖς: F^a ἐπ' αὐτόν .. H om

3. ὁ ἱερεύς: AD ὁ ἀρχιερ. | Εἰ (Pos om) κύρ. ὁ θεός: F^a om ὁ θεός | τὰ ἁμαρτήματα cum AEIL .. BDF^a H τὸ ἁμάρτημα, C τὴν ἁμαρτίαν, Pos *peccatum* | κρίνω (hoc accentu ABH; nec aliter CF^a; Pos *iudico*) .. E καταχρινῶ | D om καὶ ἀπέλ. αὐτούς | καὶ παρέλ. Ἰωσήφ: DF^a κ. παραλαβὼν (F^a παρ. δὲ) ὁ Ἰωσ. omisso καί sq | ἀπίει (BH ἀπήει): A ἀπῆλθεν | δοξάζων: F^a ὑμνῶν | τοῦ Ἰσρ. cum BCH etc .. AEF^a IL om τοῦ

XVII, 1. Κέλευσ. δὲ ἐγένετο (GHQ ἐξῆλθεν. F^a Pos Ἐγέν. δὲ κέλ.) ἀπὸ (cum ADELQ; BF^a I ὑπό: GH παρά) Αὐγ. βασιλ. (cum ADF^a [τοῦ βασ. Αὐγ.]; BEG [Καίσ. Αὐγ.] HI [αὐτοῦ τοῦ pro Αὐγ.] LQ Pos Καίσαρος) cum ABDEF^a G HILQ Pos; praetereaque ex his GH add καὶ (H om) βασιλέως Ἡρώδου .. F^b Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις κέλευσ. ἐγέν. ἀπὸ Αὐγ. Καίσ... C Δόγμα δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε παρὰ Καίσ. Αὐγ. | D ἀπογράψασθαι | πάντας τοὺς (EQ ὅσοι εἰσίν pro π. τ.; F^a add Ἰουδαίους οἵ ἦσαν, L ἀνθρώπους καὶ τὰς γυναῖκας τούς, GH παῖδας τούς) ἐν (I add τῇ) Βηθλ. τῆς Ἰουδ. (IL Pos om τ. Ἰ.) cum BEF^a GHILQ Pos .. D πάντ. τ. ἐν Ἱερουσαλήμ, F^b πάντ. τ. ὄντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. AC πᾶσαν τὴν οἰκουμένην | καὶ εἶπεν (EF^a εἶπ. δὲ) Ἰωσήφ (unus vel duo ὁ Ἰωσ.) cum ABEF^a HILQ Pos .. D praem ἦλθε δὲ αὕτη ἡ ἀπογραφὴ καὶ εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας .. C sic: ἠναγκάζετο δὲ Ἰωσὴφ ἀπελθεῖν ἐκ Ναζαρὲτ εἰς Βηθλεέμ. καὶ εἶπεν | ἀπογράψομαι cum BF^a HIL Pos .. ACQ ἀπογράφομαι (-φωμαι A) | τοὺς υἱούς (DQ τοῖς υἱοῖς) μου .. L praem καί .. A post ἀπογρ. pon | L om τὴν παῖδα | ELQ om τί ποιήσω | πῶς (L τί) αὐτὴν (L om; BDI post ἀπογρ. pon) ἀπογράψομαι (AH -ψωμαι) cum ABCDEHILQ Pos .. F^b ἀπογράψομαι, F^a ἀπογράψασθαι αὐτήν, eaque cum sqq coniungunt | BIL Pos om ἐμήν | αἰσχύνομαι cum DEF^a HQ; item C praemisso ἀλλ' .. BIL Pos ἀλλ' (L om) οὐκ ἔστι μου (L μοι) γυνή. Praeterea Pos add *ipsam enim in conservationem accepi ex templo domini.* | A om γυναῖκα usque αἰσχύνομαι |

ἀλλὰ θυγατέρα; ἀλλ' οἴδασιν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι οὐκ ἔστι μου θυγάτηρ. αὐτὴ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλεται κύριος. [2] Καὶ ἐπέστρωσεν τὴν ὄνον καὶ ἐπεκάθισεν αὐτήν, καὶ εἷλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει Ἰωσήφ. καὶ ἤγγισαν ἐπὶ μιλίων τριῶν· καὶ ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐτὴν στυγνήν, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Ἴσως τὸ ἐν αὐτῇ χειμάζει αὐτήν. καὶ πάλιν ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν. καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία, τί σοί ἐστι τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπόν σου βλέπω ποτὲ μὲν γελῶν, ποτὲ δὲ στυγνάζον. καὶ εἶπε Μαριὰμ τῷ Ἰωσήφ Ὅτι δύο λαοὺς βλέπω τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἕνα

ἀλλὰ (Pos *nonne*; AI om) θυγ. .. D θυγ. δέ | ἀλλ' οἴδασιν cum BF^b I Pos .. DF^a οἴδ. δέ, H καὶ οἴδ., A οἴδαι γάρ .. C οἴδασιν | πάντες οἱ υἱ. Ἰσρ. (B om οἱ υἱ. Ἰσρ.) cum BHIL Pos .. AC οἱ υἱ. Ἰσρ.; DF^a υἱοὶ Ἰσρ. | μου θυγ. .. I Pos μοι θυγ. Praeterea H add τί ποιήσω; item Pos *Quid de hac faciam?* et pergit: *equidem in ipsa die domini faciam* etc | αὐτή: sed ABH αὕτη. Praeterea H add δέ | ὡς: AE καθώς, D καθά | κύριος cum BHIL Pos .. ACF^a om

2. ἐπέστρωσεν (-σε) cum ABEF^b IL .. CF^a H ἔστρωσε. Praeterea BF^b L add Ἰωσήφ, I idem post ὄνον add | τὴν (A τὸν) ὄνον cum BCF^a Pos etc .. ADF^b HL add αὐτοῦ | καὶ ἐπεκάθισ. (CF^a ἐκάθισ.) αὐτήν (F^b ἐπ' αὐτῇ τὴν Μαριάμ) cum ACEF^a F^b .. BIL Pos καὶ ἐποίησεν αὐτὴν καθεσθῆναι ἐπὶ τὴν ὄνον (I ἐν τῷ ὄνῳ) .. H om | καὶ εἷλκεν ὁ υἱ. αὐτοῦ καὶ ἠκολ. Ἰωσ. (C αὐτὸς ἠκολ.) cum AC, item omissis κ. εἷλκ. ὁ υἱ. αὐτ. H .. E κ. εἷλκ. ὁ υἱ. α. καὶ ἠκολ. Σαμουήλ: D κ. εἷλκ. ὁ υἱ. α. Σαμουήλ, καὶ ὁ ἕτερος ἠκολ. αὐτῷ: L καὶ ἠκολ. καὶ ὁ υἱ. α. Σαμουὴλ ὄπισθεν αὐτῶν .. BF^b I καὶ Ἰάκωβος (B add ἐγώ) καὶ Σίμων (F^b Συμεών) ἐπηκολούθουν (B -λουθοῦμεν; F^b add αὐτῇ) .. F^a Pos Ἰωσὴφ δὲ καὶ Σίμων ἠκολούθουν | καὶ (F^b add ἰδού) ἤγγισαν (EHIL -ισεν, B -ίσαμεν. Praeterea CF^b add ὡς) ἐπὶ (cum DEF^a HL; BCF^b ἀπό) μιλίων (F^a μίλια; E μίλιον) τριῶν (F^a τρία; E τρίτον. F^b add τῆς Ἰουδαίας) .. A om .. Pos *a milibus tribus* (cum *sequebantur* coniuncta) | καὶ ἐστράφη (I ἀπεστρ., DF^b Pos στραφεὶς omisso καί sq) Ἰωσήφ .. A om | εἶδεν: H ἴδεν | αὐτήν cum ABC Pos .. DEF^a H τὴν Μαριάμ (H -ίαν) .. I om | D στυγνῶσαν | καὶ εἶπεν (C λέγει) ἐν ἑαυτῷ cum BCF^a (add Ἰωσήφ) HL Pos .. AE καὶ ἐνεθυμεῖτο (E add Ἰωσήφ) λέγων ἐν ἑαυτῷ (E om ἐν ἑαυτ.) .. DI om | Ἴσ. τὸ ἐν αὐτῇ (cum ABEF^a HL; C add ὂν) χ. αὐτήν (A ταύτην) .. DI om | κ. πάλιν ἐστράφη Ἰωσ. (A om Ἰωσ.) .. BH κ. ἐπεστράφη Ἰωσ. πάλιν .. D κ. πάλιν ἐμβλέψας εἰς αὐτήν .. I om | κ. εἶδ. α. γελῶσαν: I om | αὐτῇ: D πρὸς αὐτήν | Μαρία (C om; I Μαριάμ), τί σοί (I om, AE post ἐστ. pon) ἐστι τοῦτο cum ABCEHIL Pos .. F^a Μαρία, τί ἐστιν .. D Μαριάμ, τί ἐστιν ὃ ὁρῶ ἐν σοί | B καὶ ὅτι | L om βλέπω | ποτὲ μὲν γελῶν (A γελοῦν) π. δὲ στυγνάζ. cum ABEHIL Pos .. CDF^a π. μ. στυγνόν, π. δ. γελῶν (F^a γελοῦν) καὶ ἀγαλλιώμενον (D χαῖρον) | καὶ εἶπε Μαριὰμ (L ἡ Μαρία, D Μαρία) τῷ (D πρὸς τόν) Ἰωσήφ (I om τ. Ἰ.) cum BDHIL Pos .. A ἡ δὲ εἶπεν .. CF^a καὶ εἶπεν αὐτῷ (F^a πρὸς αὐτόν) Μαριάμ (F^a -ία) | DF^a om Ὅτι | τοῖς ὀφθαλμοῖς μου cum BDEF^a HIL, item praemisso ἐν C Pos .. A om | D τὸν μὲν ἕνα et καὶ τὸν ἕτερον |

κλαίοντα καὶ κοπτόμενον, καὶ ἕνα χαίροντα καὶ ἀγαλλιώμενον.
3 Καὶ ἦλθον ἐν τῇ μέσῃ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Μαριάμ Κατάγαγέ
με ἀπὸ τῆς ὄνου, ὅτι τὸ ἐν ἐμοὶ ἐπείγει με προελθεῖν. καὶ κα-
τήγαγεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὄνου, καὶ εἶπεν αὐτῇ Ποῦ σε ἀπάξω
καὶ σκεπάσω σου τὴν ἀσχημοσύνην; ὅτι ὁ τόπος ἔρημός ἐστιν.

XVIII.

1 Καὶ εὗρεν σπήλαιον ἐκεῖ καὶ εἰσήγαγεν αὐτήν, καὶ πα-
ρέστησεν αὐτῇ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν ἐζήτει μαῖαν ἐν
χώρᾳ Βηθλεέμ.

κλαίοντ. κ. κοπτόμ. cum ABDEF^{a}HIL Pos .. C om κ. κοπτ. | χαίρ. κ. ἀγαλλιώμενον (H -ιῶντα) AEH .. F^{a} γελῶντα κ. ἀγαλλιώμενον .. BIL χαίροντα κ. γελῶντα, D γελ. κ. χαίρ. .. Pos *exullantem et ridentem*

3. Καὶ ἦλθον (cum ABEH; D ἤλθωμεν [sic]; IL Pos ἦλθεν. F^{a} Ἦλθε δὲ πάλιν) ἐν τῇ μέσῃ ὁδῷ (cum BIL Pos. F^{a}H ἀνὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, AE κατὰ τὸ [E om] μέσ. τ. ὁδοῦ. D μέσων [sic] τῆς ὁδ.) .. C Καὶ ὡς ἀνέβησαν ἐν τῇ Βηθλεέμ | καὶ (C om) εἶπεν αὐτῷ (EI om) Μαριάμ (A -ρία) cum ABCEHIL Pos .. F^{a} κ. εἶπ. Μαρία τῷ Ἰωσήφ .. D στραφεῖσα δὲ Μαρία λέγει πρὸς τὸν Ἰωσήφ | Κατάγαγε (E -γαγον. A praem Ἰωσήφ) .. I κατάγε, F^{a} κάθελον | F^{a} om ἀπὸ τ. ὄν. | τὸ (I om) ἐν ἐμοί: EH add ὄν .. G post ἐπείγ. pon | ἐπείγ. (F^{b} praem λίαν) με (I μοι): F^{a}G om με | προελθεῖν (BL praem τοῦ) cum AB EF^{a}GHL Pos .. CI προσελθεῖν .. D ἐξελθεῖν | καὶ κατήγαγεν (F^{b} καταγαγὼν) αὐτὴν ἀπὸ τ. ὄν. (ἀ. τ. ὄ. cum BCDHIL Pos; om AEF^{b}G) .. CF^{b} add ὁ [F^{b} om] Ἰωσήφ; non item ABF^{b}HL Pos | καὶ (F^{b} om) εἶπ. αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν, AF^{b} om) .. DI add ὁ Ἰωσήφ | ἀπάξω: A ἐπάξω | καὶ σκεπάσω (A καλύψω; F^{b} Pos om κ. σκεπ.; D his praem καὶ ποῦ σε κρύψω) σου (G om) τ. ἀσχημοσ. (cum ADG; BE αἰσχύνην. F^{b}L Pos om σ. τ. ἀσχ.; H σε) ὅτι ὁ (F^{b}HL om) τόπ. ἔρ. ἐστ. cum ABDEF^{b}GHL Pos .. C ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν τόπος εἰς κατάλυμα | Pro καὶ κατήγαγεν usque ἔρημ. ἐστιν F^{a} sic: καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ποῦ ἀπάξω σε; ὅτι ὁ τόπ. ἔρημ. ἐστι. καὶ εἶπε πάλιν Μαρία τῷ Ἰωσήφ Κατάγαγέ με· λίαν γὰρ τὸ ἐν ἐμοὶ ἐπείγει με. καὶ εὐθὺς κατήγαγεν αὐτὴν Ἰωσήφ.

XVIII, 1. Καὶ εὗρεν (H ηὗρεν. EF^{a} Εὗρε δέ) cum ACEF^{a}H .. BDF^{b}GL Pos Καὶ εὑρών, I Εὑρών omisso καί sq | ἐκεῖ (I ἐκεῖσε) cum ABDEF^{a}HIL Pos .. CF^{b}G om | εἰσήγαγ. (D ἀπήγαγ.) αὐτήν cum ABCH Pos .. EF^{a} add ἐκεῖ, item F^{b}G ἐν αὐτῷ, D πρὸς αὐτῷ (-τό?) | F^{a}G καὶ παραστήσας | αὐτῇ (D, item G αὐτήν. F^{b} ἔξω τοῦ σπηλαίου) τοὺς υἱοὺς (D τοῖς υἱοῖς) αὐτοῦ cum AB (praem ἡμᾶς) DEF^{b}GH .. C α. τ. δύο υἱ. αὐτ. .. IL Pos α. τὸν υἱὸν αὐτοῦ .. F^{a} αὐτὴν τῷ σπηλαίῳ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ | καὶ (D add αὐτός) ἐξελθὼν ἐζήτει (D τοῦ ζητῆσαι) μαῖαν (I ἐζ. μ. post Βηθλ.) cum BDHIL Pos .. ACF^{a} καὶ (F^{a} om) ἐξῆλθε ζητῆσαι μ., F^{b}G αὐτὸς δὲ ἐξίη (i. e. ἐξίει) ζητῆσαι μ. | μαῖαν: ADEF^{a} add Ἑβραίαν, non item BCF^{b}GHIL Pos | ἐν (DI add τῇ) χώρᾳ (AEL om) Βηθλ.

2 Ἐγὼ δὲ Ἰωσὴφ περιεπάτουν, καὶ οὐ περιεπάτουν· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ εἶδον τὸν ἀέρα ἔκθαμβον· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν πόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν ἑστῶτα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἠρεμοῦντα· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶδον σκάφην κειμένην καὶ ἐργάτας ἀνακειμένους, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ· καὶ οἱ μασσώμενοι οὐκ ἐμασσῶντο, καὶ οἱ αἴροντες οὐκ ἀνέφερον, καὶ οἱ προσφέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐ προσέφερον, ἀλλὰ πάντων ἦν τὰ πρόσωπα ἄνω βλέποντα· καὶ εἶδον πρόβατα ἐλαυνόμενα, καὶ τὰ πρόβατα εἱστή-

---

2. Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ etc: prima in his persona utuntur ACDE (F[a]) H; tertia BILM Pos; omnia vero usque finem capitis omittunt F[b]G | Ἐγὼ δ. Ἰωσ. περιεπ. καὶ οὐ (A καὶ οὐ καὶ) περιεπ. (DH om κ. οὐ περ.) cum ACDEH .. F[a] Ἐγὼ δέ, λέγει Ἰωσήφ, περιπατῶν .. N Ὁ δὲ Ἰωσ. περιεπάτει καὶ οὐ περιεπάτει .. BIL Pos Ὡς δὲ περιεπάτει Ἰωσήφ | καὶ ἀνέβλ. εἰς τ. ἀέρα, κ. εἶδ. τὸν ἀέρα (A αὐτὸν) ἔκθ.· κ. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλ. τοῦ οὐρ., κ. εἶδον αὐτ. (A add ἔκθαμβον καὶ) ἑστῶτα ex A iisque qui similiter habent EHIL Pos. E enim sic: κ. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλον τ. οὐρ. καὶ εἶδ. αὐτ. ἑστῶτα, κ. ἀνέβλ. εἰς τ. ἀέρα κ. εἶδ. τὸν ἀέρα ἔκθ. Item IL καὶ ἀναβλέψας ε. τ. πόλ. τ. οὐρ. εἶδεν ἑστῶτα αὐτόν (I τὸν πόλον), καὶ τὸν ἀέρα ἔκθ. Item H κ. ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ. καὶ οἶδον τὸν παλεὸν ἑστότα, κ. ἐπέβλεψ. ἐπὶ τὸν ἀέραν καὶ οἶδον αὐτὸν ἔκθ. Pos *vidit polum coelumve stantem et aerem obstupefactum.* Porro C καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶδον τὸν πόλον τοῦ οὐρ. ἑστῶτα .. F[a] ἀνέβλεψα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ εἶδ. τὸν ἀέρα ἔκθαμβον .. D κ. ἀναβλέψας εἰς τὸν πόλ. τοῦ οὐρ. καὶ εἶδον τὸν αἰθέρα ἔκθ. .. B nil nisi ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε (sequitur statim τὰ πετεινά etc | καὶ (B om) τὰ πετ. τ. οὐρ. ἠρεμοῦντα cum ABDEF[a] HIL .. C κ. τ. π. τ. οὐρ. τρέμοντα Pos *et volatilia in medio cursu cessantia.* Praeterea H add ἐν τῷ τίκτειν τὴν παρθένον | κ. ἐπέβλεψα (BIL -ψεν) cum BF[a] HIL .. AE κ. ἔβλεψα .. C κ. ἐνέβλεψα, D κ. ἐμβλέψας, Pos *et aspiciens* | ἐπί cum BCF[a] HIL .. ADE Pos εἰς | εἶδον: BIL Pos εἶδε | σκάφην: A τράπεζαν | καὶ αἱ χ. αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ (A τραπέζῃ. F[a] ἐπὶ τὴν σκάφην.) cum BHIL .. AC add ἦσαν post καί, DEF[a] post αὐτῶν, Pos post *in scapha* | κ. οἱ μασσώμενοι (sic BHL; ADF[a] μασσόμενοι; EI μασόμενοι) οὐκ ἐμασσῶντο (sic BHL; ADF[a] ἐμάσσοντο; EI ἐμάσοντο) cum ABDEF[a] HIL Pos (*et mandentes non mandebant*) .. C om | κ. οἱ αἴροντ. (DI ἐρῶντες) οὐκ ἀνέφερον .. BHL (Pos *nil capiebant*, sed is post etiam *nil afferebant*) add οὐδέν .. F[a] κ. οἱ ἀναφέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ἀνέφερον | τῷ στόματι (A τὸ στόματι, E τὸ στόμα) αὐτῶν (AF[a] om) cum ABDEF[a] HL Pos .. I ἐν τῷ στ. αὐτῶν, C εἰς τὸ στόμα | πάντων cum ABEF[a] HIL Pos .. D om .. C πάντων αὐτῶν | ἦν τὰ πρ. ἄνω βλέποντα (H ἀναβλέπ.) A ἦν τὰ πρ. κάτω νεύοντα, E τὰ πρ. κάτω ἔβλεπον | κ. εἶδον (BIL ἰδού) πρόβ. (L add ὡς) ἐλαυνόμενα (BL add ἦν. H add ἐπὶ τὸν χειμάρρουν), καὶ τὰ πρόβ. εἱστήκει (F[a] ἑστήκεισαν, D ἑστήκεσαν. H κ. ἱστήκει τὰ πρ. et add μὴ πίνοντα. BIL Pos καὶ [om τ. πρ.] οὐ προέβαινον ἀλλ' ἵσταντο): AE nil nisi καὶ εἶδον

και, καὶ ἐπῆρεν ὁ ποιμὴν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ πατάξαι αὐτά, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔστη ἄνω· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὸν χείμαρρον τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἶδον τὰ στόματα τῶν ἐρίφων ἐπικείμενα καὶ μὴ πίνοντα, καὶ πάντα ὑπὸ θῆξιν τῷ δρόμῳ αὐτῶν διελαύνετο.

XIX.

1 Καὶ εἶδον γυναῖκα καταβαίνουσαν ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς, καὶ εἶπέν μοι Ἄνθρωπε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπον Μαῖαν ζητῶ Ἑβραίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα εἶπέ μοι Ἐξ Ἰσραὴλ εἶ; καὶ εἶπον αὐτῇ Ναί. ἡ δὲ εἶπεν Καὶ τίς ἐστιν ἡ γεννῶσα ἐν τῷ σπηλαίῳ; καὶ εἶπον ἐγώ Ἡ μεμνηστευμένη μοι. καὶ εἶπέ μοι Οὐκ ἔστιν σου γυνή; καὶ

(A ἴδον) πρόβ. ἑστῶτα | κ. ἐπῆρεν cum BC (ἐπῆρε δέ) DIL: AEF^aH κ. ἦρεν | ὁ ποιμήν: DIL ante τοῦ πατάξ. | τὴν χ. αὐτοῦ (B Pos om) cum ABDEF^aIL Pos .. H τὴν ῥάβδον .. C om | τοῦ (F^a om) πατάξ. αὐτά cum ACEF^aHIL Pos .. BD τ. πατ. τὰ πρόβατα .. BIL Pos add ἐν (I om) τῇ ῥάβδῳ | κ. ἡ χ. αὐτ. ἔστη (B ἦν; H ante ἡ pon; I om) ἄνω (E om): L om | ἐπέβλεψα (BIL -ψεν) cum ABDHIL .. EF^a ἔβλεψα .. C ἀνέβλεψα | ἐπὶ τ. χείμαρρ. τοῦ ποτ. cum BDHIL Pos; item EF^a ἐπὶ τ. χείμ. ποταμόν .. C εἰς τὸν χείμαρρον, A εἰς τὸν ποταμόν | εἶδον (H ἴδεν): BIL Pos εἶδε (unus ἴδε) | τὰ στόμ. τ. ἐρίφ. (E τ. ἐρ. τὰ στ.) ἐπικ. cum ABEIL Pos (add *aquae*) .. CDF^aH ἐρίφους (F^a τοὺς ἔρ.) καὶ τὰ στόμ. αὐτῶν (H add ἦν) ἐπικείμ. τῷ ὕδατι (D ἐπὶ τὸ ὕδωρ; H om) | μὴ πίνοντα: BIL οὐ πίν | καὶ πάντα (H add τά): IL Pos ἀλλὰ πάντα .. BF^a om | ὑπὸ θῆξιν (H θήξειν, L θέξην, N θρίξιν. AE θήξει; D θείξης; I θίζει) τῷ δρόμῳ (A τοῦ δρόμου) αὐτῶν διελαύνετο (cum HM; D συνελαύνετο [ante τῷ δρ. α.], IL ἀπηλαύνετο [I -νοντο], E ἐλαύνοντο. A ἡσύχαζον) cum ADEHILN Pos (*sed omnia sub momento ab ipso cursu erant impulsa*) .. C ὑπὸ ἔκπληξιν ὄντα .. BF^a om

XIX, 1. Καὶ εἶδον (H ἴδον) γυναῖκα (-καν H) κ. ἀ. τ. ὀρεινῆς (H ἐρήμου): BIL Pos, item F^bG Καὶ ἰδοὺ (F^bG add κατήντησεν αὐτῷ) γυνὴ καταβαίνουσα etc | εἶπέν μοι: F^bG εἶπ. αὐτῷ .. BIL λέγει αὐτῷ | Ἄνθρωπε (A om): BIL Pos praem Σοί (IL σύ) λέγω (I λέγε) | πορεύῃ: G add καὶ τίνα ζητεῖς | εἶπον (BIL εἶπεν) cum ABHIL .. CF^a Pos add αὐτῇ, D πρὸς αὐτήν | Μαῖαν ζητῶ Ἑβραίαν cum A (Ἑβρ. ζητ.) BDE$F^a$$F^b$ (Ἑβρ. ζητῆσαι) HIL Pos .. C om Ἑβραίαν. Praeterea F^a statim pergit ἐξ Ἰσραήλ. καὶ εἶπέ μοι Ποῦ (apud nos Καὶ τίς) ἔστιν, mediis omissis | καὶ ἀποκριθεῖσα (Pos om ἀποκρ.) .. A ἡ δέ | εἶπέ μοι cum DEH, item μοι εἶπ. C .. A εἶπεν, I λέγει .. BL Pos λέγει (*dixit*) αὐτῷ | Ἐξ Ἰσρ. (E Ἱερουσαλήμ) εἶ (H σὺ εἶ, Pos *es tu*) cum ADEHL Pos .. BC om εἶ | καὶ εἶπον (HI Pos εἶπεν) αὐτῇ .. B λέγει αὐτῇ .. L εἶπε δὲ αὐτῇ .. D κ. εἶπον ἐγώ | Ναί cum ABDEHIL Pos .. C add κυρία | ἡ δὲ εἶπεν (IL add αὐτῷ) cum ABEHIL Pos .. CD καὶ εἶπέ μοι (D πρὸς μέ) | Καὶ τίς ἐστ. ἡ γεννῶσα ἐν τ. σπ. cum ABDEGHI Pos .. C Τίς ἐστ. ἡ γεννήσασα ἐν τ. σπ. .. F^a Ποῦ ἔστιν ἡ γεννῶσα; καὶ εἶπον Ἐν τῷ σπ., statimque pergit καὶ μεμνηστ. μοί ἐστιν | εἶπον ἐγώ (A om) .. EGH εἶπον αὐτῇ, BI Pos εἶπεν αὐτῇ | Ἡ μεμνηστ. (E Ἐμνηστευμένη) μοι (F^b μου. DF^b add ἐστιν, item F^a) .. A om | καὶ εἶπέ

εἶπον αὐτῇ Μαριάμ ἐστιν ἡ ἀνατραφεῖσα ἐν τῷ ναῷ κυρίου, καὶ ἐκληρωσάμην αὐτὴν γυναῖκα· καὶ οὐκ ἔστιν μου γυνή, ἀλλὰ σύλληψιν ἔχει ἐκ πνεύματος ἁγίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ μαῖα Τοῦτο ἀληθές; καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Δεῦρο καὶ ἴδε. καὶ ἀπίει ἡ μαῖα μετ' αὐτοῦ. 2 Καὶ ἔστησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκιάζουσα τὸ σπήλαιον. καὶ εἶπεν ἡ μαῖα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχή μου σήμερον, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου παράδοξα, ὅτι σωτηρία τῷ Ἰσραὴλ ἐγεννήθη. καὶ παραχρῆμα ἡ νεφέλη ὑπεστέλλετο ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ ὥστε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ φέρειν. . καὶ πρὸς ὀλίγον τὸ φῶς ἐκεῖνο ὑπεστέλλετο, ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρέφος καὶ

μοι (D πρὸς μέ, BI Pos αὐτῷ. F^a εἶπε δὲ ἡ μαῖα) Οὐκ ἔ. σου (B σοι) γυνή; καὶ εἶπον αὐτῇ (BF^aIL Pos καὶ [L om] εἶπεν [B εἶπε δὲ] Ἰωσήφ. D a γυνή ad γυνή quod sequitur transilit): AEF^bH haec omnia om | Μαριάμ (ABF^a -ρία. E praem Αὕτη; BL praem Οὐκ ἔστι μου γυνή·) ἐστιν (C add καὶ ἐκληρωσάμην αὐτὴν εἰς γυναῖκα) ἡ ἀνατραφεῖσα (C ἥτις καὶ ἀνετράφη) ἐν (CF^a praem εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, non item ABHIL Pos) τῷ ναῷ (cum ABHIL Pos; CF^a οἴκῳ) κυρίου (E om ἡ ἀνατρ. usque κυρίου), καὶ ἐκληρ. αὐτὴν γυναῖκα (γυν. cum AB EHIL; C [vide ante] F^a om. Pos om κ. ἐκλ. α. γυν.) .. F^b rursus haec omnia om | σύλληψιν: F^a σύλλημα | καὶ εἶπ. αὐτῷ (cum ABHI Pos; EF^aL om) ἡ μαῖα Τοῦτο ἀληθές (cum BEHI; item addito ἐστιν AF^aL Pos) cum $ABEF^a$H IL Pos .. C καὶ εἶπεν Εἰπέ μοι τὸ ἀληθές .. D om | καὶ (Pos om) εἶπεν αὐτῇ (D πρὸς αὐτὴν) Ἰωσήφ (F^a Pos om) cum BDF^aHIL Pos .. A ὁ δὲ εἶπεν .. C καὶ εἶπον αὐτῇ | Δεῦρο cum BDF^aHIL .. AE Ἔρχου, C Ἐλθέ | καὶ ἀπίει (B aliique ἀπήει. I ἀπῆγεν, F^a ἐπορεύθη, C ἀπῆλθε) ἡ μαῖα (C om) μετ' αὐτοῦ | Supra pro Καὶ τίς -- Οὐκ ἔ. σ. γυνή L habet Διὰ τὴν γυναῖκά σου;

2. ἔστησαν cum ABDEGHL .. CF^a Pos ἔστη | ἐν τῷ (DGL om) τόπ. τ. σπηλ. cum BCDGHL Pos .. AEF^a ἐν τῷ σπηλαίῳ | καὶ ἰδοὺ (cum BDHIL Pos; $ACEF^a$ ἦν, quod D add post φωτεινή) νεφ. φωτεινὴ (cum $ABDEF^a$IL Pos, item φωτός H; C om) ἐπισκ. (C add ἐπί, non item $ABDEF^a$HIL Pos) τὸ σπηλ. (B τῷ σπηλαίῳ) .. A his praem καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ | Ἐμεγαλύνθη: D praem Τί ὅτι | σήμερον cum $ABDEF^a$IL Pos .. C τῇ σήμ. ἡμέρᾳ | ὅτι εἶδον οἱ ὀφθ. μου παράδ. (H τὰ παράδ. ταῦτα) cum ABD (add σήμερον) EF^aHI Pos .. C ὅτι εἶδον καινὸν θέαμα καὶ παράδοξον .. L om | ὅτι (F^a καὶ ὅτι; AB om) σωτηρ. (AB add γὰρ) τῷ Ἰσρ. (F^a τῷ Ἰσρ. σωτ.) ἐγεννήθη (ita F^a, item ABH; Thilo edidit ἐγενήθη) .. Pos om | καὶ παραχρ... F^aHI Pos παρ. δέ | ἡ νεφ. ὑπεστέλλ. ἐκ (L ἀπὸ) τ. σπηλ. καὶ ἐφ. φ. μ. ἐν τῷ σπηλ. (cum AC; H ἐν αὐτῷ; D om ἐ. τ. σπ.; L om καὶ ἐφ. usque σπ.) cum ACDHL; item ut videtur (dicuntur ἡ νεφ. et ἐκ omittere) F^bG .. BI Pos ἐγένετο νεφέλη ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ φῶς μέγα .. F^a ἡ νεφ. ἐγένετο φῶς μέγα ἐν τῷ σπ. | τοὺς ὀφθαλμούς cum ADF^bG .. BCHIL Pos add ἡμῶν, F^a αὐτῶν | μὴ φέρειν: F^bG μὴ δύνασθαι βλέπειν τηλικοῦτο φῶς | πρὸς ὀλίγον: BF^aHI κατ' ὀλίγον | ἐκεῖνο (F^a ἐκεῖ) .. AE om | ἕως οὗ cum ADHI .. F^a ἕως ἄν .. BCE ἕως .. L καὶ οὕτως | ἐφάνη τὸ (D om) βρ. cum ACDHIL Pos .. BEF^a τὸ βρ. ἐφ. | καὶ

ἦλθε καὶ ἔλαβε μασθὸν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας. καὶ ἀνεβόησεν ἡ μαῖα καὶ εἶπεν Μεγάλη μοι σήμερον ἡ ἡμέρα αὕτη, ὅτι εἶδον τὸ καινὸν θέαμα τοῦτο. 3 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ μαῖα ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ὑπήντησεν αὐτῇ Σαλώμη. καὶ εἶπεν αὐτῇ Σαλώμη· Σαλώμη, καινόν σοι θέαμα ἔχω διηγήσασθαι· παρθένος ἐγέννησεν ὃ οὐ χωρεῖ ἡ φύσις αὐτῆς. καὶ εἶπεν Σαλώμη Ζῇ κύριος ὁ θεός μου, ἐὰν μὴ βαλῶ τὸν δάκτυλόν μου καὶ ἐρευνήσω τὴν φύσιν αὐτῆς, οὐ μὴ πιστεύσω ὅτι παρθένος ἐγέννησεν.

XX.

1 Καὶ εἰσῆλθεν ἡ μαῖα καὶ εἶπε τῇ Μαριάμ Σχημάτισον σεαυτήν· οὐ γὰρ μικρὸς ἀγὼν περίκειται περὶ σοῦ. καὶ ἔβαλε

ἦλθ. (cum BDEH; ACF^aI Pos om) καὶ ἔλαβ. μασθόν (B μαστόν) ἐκ (BI παρά, sed I om κ. ἔλ. μασθ.) τ. μ. αὐτ. Μαρίας (cum BDEF^aHI; C? Pos Μαριάμ; AD om) .. L nil nisi μετὰ τῆς μητρός αὐτοῦ | καὶ ἀνεβόησ. (cum ABDEHL; F^a ἐνεβόησ.) ἡ μαῖα κ. εἶπ. Μεγάλη (A Ἐμεγαλύνθη. D praem ὤ, item F^a aliique ut videtur ὡς) μοι σήμερ. ἡ ἡμέρ. αὕτη (E μοι σήμ. ἡμέρα; D μου ἡ ἡμέρ. σήμερον. F^a om μοι σήμερον; A om μοι et αὕτη) ὅτι εἶδον (cum ABGHIL Pos; F^a [et E?] add οἱ ὀφθαλμοί μου. D ὅτι ἰδοὺ οἱ ὀφθ. μ., addito εἶδον in fine) τό (F^a om) καιν. θέαμ. τοῦτο (EF^a om) cum ABDEF^aGHIL Pos .. CF^b om

3. ἐξῆλθ. ἡ μαῖα (F^b add δεδικαιωμένη) ἐκ (F^a ἀπό) τ. σπ. cum AB$F^a$$F^b$HIL Pos; item CE ἐξ. ἐκ (E om) τ. σπ. ἡ μαῖα .. D ἐξ. ἐκ τ. σπ. θαυμάζουσα | ὑπήντησεν (cum ABHI; DEF^aL ἀπήντ.) α. Σαλ... C ἀπήντησεν Σαλώμην | αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν. EF^a add ἡ μαῖα) .. BH [item I?] L Pos ἡ μαῖα τῇ Σαλώμῃ | Σαλώμη Σαλώμη: BHIL Pos om | καιν. σοι θέαμ. (F^b θαῦμα) ἔχ. διηγήσ. (G ἔχω ἐξηγ.; F^a ἐξηγήσομαι) cum B(F^a)F^b(G)HL Pos .. C καιν. σοι ἔχω διηγ. θέαμ. .. ADE καιν. θέαμ. ἔχω ἐξηγήσασθ. σοι (D σοι ἐξηγ.) | D ὅτι παρθέν. ἐγένν. ὃν οὐ | ἡ φύσ. αὐτῆς cum DE$F^a$$F^b$HI Pos .. ἡ φ. αὕτη B, ἡ φ. αὐτῇ (sic) A .. C ἡ φ. ἀνθρωπίνη .. L ἡ φύσις. Praeterea add BI Pos καὶ ἡ παρθένος μένει παρθένος, item AF^b καὶ πάλιν μένει παρθ., H κ. πάλ. παρθ. ἐστίν | καὶ εἶπεν: F^a εἶπε δέ | μου cum ABEF^aHI Pos .. C om | ἐάν: DF^a praem ὅτε | μὴ βαλῶ τὸν δάκτ. μου καὶ ἐρευν. τ. φύσ. αὐτ. cum DF^b .. GH μὴ βαλῶ τὴν χεῖρά (H -ραν) μου εἰς αὐτὴν καὶ ἐρευν. (G om κ. ἐρευν.) .. BF^aHL Pos μὴ ἐρευνήσω (F^a κατανοήσω) τὴν φύσ. αὐτῆς .. AE μὴ ἴδω, C μὴ κατανοήσω | πιστεύσω: E πεισθῶ | F^aI ὅτι ἡ παρθ.

XX, 1. Καὶ εἰσῆλθεν (A ἦλθ.) cum ACDEF^b .. F^a Ἦλθε δέ .. BHIL Pos Καὶ εἰσελθοῦσα, omisso καί sq | ἡ μαῖα cum ABDEF^bHIL Pos .. CF^a Σαλώμη | εἶπε τῇ Μαριάμ (-ρίᾳ A; D πρὸς Μαριάμ) cum ABDHIL Pos .. CE$F^a$$F^b$ εἶπε (F^a -πεν ἡ μαῖα) Μαριάμ (F^a alii Μαρία) | Σχημάτισον cum ACF^a (item DEF^b ut videtur) .. BHIL Pos Ἀνάκλινον | A ἑαυτήν | περίκ. περὶ σοῦ cum ADEF^a .. I περίκ. σοι .. BF^bHL Pos ἐπίκειταί σοι .. C περίκ. μοι. Praeterea H add καὶ ἡ Μαρία ἀκούσασα ταῦτα ἐσχημάτισεν ἑαυτήν | κ. ἔβαλε

Σαλώμη τὸν δάκτυλον αὐτῆς εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἠλάλαξε καὶ εἶπεν Οὐαὶ τῇ ἀνομίᾳ μου καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου, ὅτι ἐξεπείρασα θεὸν ζῶντα, καὶ ἰδοὺ ἡ χείρ μου πυρὶ ἀποπίπτεται ἀπ' ἐμοῦ.
2 Καὶ ἔκλινε τὰ γόνατα αὐτῆς πρὸς τὸν δεσπότην λέγουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου, μνήσθητί μου ὅτι σπέρμα εἰμὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· μὴ παραδειγματίσῃς με τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ἀλλὰ ἀπόδος με τοῖς πένησιν· σὺ γὰρ οἶδας, δέσποτα, ὅτι ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι τὰς θεραπείας μου ἐπετέλουν καὶ τὸν μισθόν μου παρὰ σοῦ ἐλάμβανον.
3 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων πρὸς αὐτήν Σαλώμη Σαλώμη, ἐπήκουσέν σου

(D -λλε) Σαλ. τὸν δάκτυλ. αὐτ. εἰς (D πρὸς) τ. φύσιν αὐτῆς cum DF^b .. GH κ. εἰσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἔβαλε τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς αὐτήν .. Pos *cum autem in ipso loco palpavit eam Salome* .. BF^aIL κ. ἐσημειώσατο αὐτὴν (F^a om; B add ἡ) Σαλ. .. C κ. κατενόησεν αὐτήν .. AE καὶ πιστωθεῖσα Σαλώμη. Praeterea add F^a καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτῆς, item H καὶ εὐθέως ἡ χεὶρ αὐτῆς πυρ (sic. πυρί? πυρωθεῖσα?) ἀπεκόπτετο ἀπ' αὐτῆς | καὶ (AE om) ἠλάλαξε (F^b add Σαλώμη, F^a πικρῶς) κ. εἶπεν cum AEF^aF^b .. DH καὶ ἀνέκραξεν ἀλαλάζουσα (H om) ἡ Σαλώμη κ. εἶπ. .. C καὶ ἠλάλαξε Σαλ. καὶ ἔκραυσε λέγουσα .. BIL Pos καὶ ἐξῆλθεν ἔξω (I add ἡ Σαλ.) λέγουσα .. G nil nisi καὶ εἶπεν | Οὐαὶ τῇ ἀνομ. μ. καὶ (C add οὐαὶ) τῇ ἀπιστ. μ. cum BCF^bH Pos .. ADEG Οὐαὶ (D add μοι) τῇ ἀνομ. μ. καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ μ. (G add καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου) .. F^aI Οὐαὶ (I add μοι) τῇ ἀνομ. μου .. L Οὐαί μοι τῇ ἀπιστίᾳ | BF^aH ζῶντα θεόν | καὶ ἰδοὺ ἡ χ. μ. cum $ACDEF^b$IL Pos .. F^a ἰδοὺ γὰρ ἡ χ. μ. .. BH καὶ ἡ χ. μ. | πυρὶ (I praem πυρμών [?]; BD Pos add καιομένη) ἀποπ. ἀπ' ἐμ. cum AB DEF^bI Pos; item omisso πυρί F^aL .. C πυρὶ φλέγεται .. GH ὡς δαλὸς πυρὸς καίεται καὶ ἀποπ. ἀπ' ἐμ.

2. Καὶ ἔκλινε (F^a κλίνασα. AF^a add Σαλώμη) τὰ γόν. αὐτῆς (BHI Pos om. C aliique add h. l. Σαλώμη) πρ. τ. δεσπότ. (BHIL Pos θεόν. G add τοῦ παντός. BH h. l. add Σαλώμη, quod nomen plane om F^bGIL Pos) λέγουσα (F^a εἶπε. G κλαίουσα καὶ λέγ.) | Ὁ θεός cum ABCH etc .. DEF^aL Ὦ θεός | μου: L ἡμῶν | ὅτι σπέρμα: DF^a σπ. γάρ | εἰμί (A post Ἀβρ.) .. DEF^a εἰμὶ ἐγώ post Ἰακώβ pon | ἀλλὰ cum $ABEF^a$H .. CD ἀλλ' | ἀπόδ. με (E μοι. H add ὑγιῆ) τοῖς πένησιν cum ABEH .. F^aL Pos ἀπ. με τοῖς γονεῦσί μου (Pos om) .. DG ἀπ. μοι (G add ὑγιῆ) τὴν χεῖρά μου; item C ἀπ. μοι τὴν ἐμὴν ὁλοκληρίαν .. L ποίησον μετ' ἐμοῦ τὸ ἔλεός σου; item I βοήθει μοι | σὺ γὰρ οἶδας (cum ABHIL Pos; F^aG εὖ σὺ οἶδ.; E οἷς σὺ οἶδ.; D ὅτι οἷς οἶδ.), δέσπ. ὅτι (D τοῖς πένησιν pro δέσπ. ὅτι) ἐπὶ τ. σῷ ὀν. (D ὀν. σου) τὰς (L Pos πάσας τὰς) θεραπ. μου (μου cum ABEH Pos; D aliique om. BH add πάσας) ἐπετέλουν (cum BD [ante τάς] F^aG [add τοῖς πένησι] HIL Pos; AE ἐποίουν), καὶ τ. μισθ. μου (cum AEF^aGHL; BDI Pos om) π. σοῦ ἐλάμβ. cum $ABDEF^a$GHIL Pos .. C om

3. Καὶ ἰδοὺ (E add εὐθύς. Pos om) ἄγγ. κυρ. (E om): A nil nisi Καί | ἐπέστη (G ἔστη) λέγ. πρ. αὐτήν (G πρ. α. λέγ., L λέγ. αὐτῇ) Σαλ. Σαλ. (EG om alterum, D utrumque) cum BDEGHIL Pos .. F^b ἐπέστη λέγ. τῇ Σαλώμῃ; item CF^a ἐπέστη (C ἔστη) πρὸς Σαλώμην λέγων .. Δ εἶπεν πρὸς αὐτὴν ἡ Μαρία Σαλώμη | A εἰσήκουσε | σου κύριος cum BIL Pos .. AC, DE, H κύριος

κύριος· προσένεγκε τὴν χεῖρά σου τῷ παιδίῳ καὶ βάσταξον αὐτό,
καὶ ἔσται σοι σωτηρία καὶ χαρά.
4 Καὶ προσῆλθε Σαλώμη καὶ
ἐβάσταξεν αὐτό, λέγουσα Προσκυνήσω αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ἐγεν-
νήθη μέγας τῷ Ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ εὐθέως ἰάθη Σαλώμη, καὶ
ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου δεδικαιωμένη. καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα
Σαλώμη Σαλώμη, μὴ ἀναγγείλῃς ὅσα εἶδες παράδοξα, ἕως οὗ
εἰσέλθῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ παῖς.

ὁ θεός (pro his DE ὁ δεσπότης, H ὁ θεός) τῆς δεήσεώς σου | προσένεγκε (B praem καί) cum BGH (add τοίνυν) IL Pos (*offer*) .. D πρόσφερε .. AE$F^a$$F^b$ πρόσαξον .. C ἔγγισον | τὴν χεῖρά (F^a τῇ χειρί) σου τῷ παιδίῳ (DE τ. παιδί, F^b τ. παιδαρίῳ; AF^a τὸ παιδίον, item praemisso ἐπί IL) .. C nil nisi πρὸς τὸ παιδίον | βάσταξον (GH praem προσκυνήσασα) cum ADE (ἀναβάστ.) H aliisque ut videtur .. BCF^aG βάστασον | σωτηρία καὶ χαρά cum ABDEF^bGHIL Pos .. C σωτηρία μεγάλη .. F^a εἰς σωτηρίαν

4. Καὶ προσῆλθ. Σαλ. (E add τῷ παιδίῳ) κ. ἐβάσταξεν (ita AH etc; BC etc -ασεν) αὐτό, λέγουσα (C καὶ εἶπεν) cum ABCEHIL Pos .. $F^a$$F^b$ Λαβοῦσα δὲ χαρὰν μεγάλην (F^b Δραμοῦσα δέ) Σαλ. προσῆλθε τῷ παιδίῳ λέγουσα .. D Καὶ προσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἐβάσταξε τὸ βρέφος καὶ εἶπεν; item G Λαβοῦσα δὲ ἡ Σαλ. προσῆλθε κ. ἐβάστασεν αὐτὸ καὶ εἶπεν | Προσκυνήσω (A καὶ προσκυνοῦσα) αὐτῷ (I αὐτό), ὅτι (A om) βασιλ. ἐγενν. μέγ. (cum BH; IL μέγ. ἐγ. [L add σήμερον] βασ.; A βασ. οὗτος ἐγενν.; D θεός μου καὶ βασιλ. μου οὗτος ἐγενν.; Pos *rex magnus natus est*) τῷ (L τοῦ) Ἰσρ. cum ABDHIL Pos .. E Προσκυνήσω αὐτό. καὶ εἶπε Βασιλ. οὗτ. ἐγενν. τῷ Ἰσρ.; item F^b Προσκυνήσω καὶ βαστάξω καὶ ἰαθήσομαι. καὶ εἶπε Σαλώμη Ἀληθῶς βασ. οὗτ. μέγας ἐγενν. τῷ Ἰσρ. .. C Ὄντως βασιλ. μέγας ἐγεννήθη τῷ Ἰσρ. .. G Ἴασαί με τῇ χειρί σου. καὶ προσεκύνησε τῷ παιδίῳ καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. .. F^aN Ἅψομαι αὐτοῦ; καὶ διενοήθη (N τοῦτο γὰρ ὑπενόησε) Σαλώμη (N add τοῦ) προσκυνῆσαι τῷ παιδίῳ· καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. | καὶ ἰδοὺ εὐθέως cum ADEG .. BCHIL Pos om ἰδοὺ .. F^a παραχρῆμα δέ .. F^b om. Praeterea BHI Pos praem καὶ ἐβάστασε (-ξε) τὸ παιδίον | ἰάθη (E ἰαθεῖσα, omisso καί sq) Σαλώμη (cum BCEF^aGH; ADL ἡ Σαλ.) .. I Pos ἰάθη ἡ χεὶρ αὐτῆς .. F^b om | καὶ ἐξῆλθ. (F^a ἐξ. δέ; F^bI add Σαλώμη, item F^a ἡ μαῖα) ἐκ τ. σπηλ. δεδικ. .. A nil nisi δεδικαιωμένη .. L om | λέγουσα cum AG .. I πρὸς αὐτήν, BH Pos πρ. αὐτ. λέγουσα .. C λέγ. αὐτῇ, F^b ἡ αὐτῇ λέγ., E αὐτῇ λέγ. ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου .. L ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λέγ. πρὸς Σαλώμην .. F^a γέγονε πρ. Σαλ. | Σαλ. Σαλ. cum AC (item D ut videtur) F^bG .. BEHI Σαλώμη .. F^aL Pos plane om | ἀναγγείλῃς (IL -γγέλῃς) .. G add τινί | ὅσα (EF^b ἃ; F^aL add σὺ) εἶδες (A οἶδας, D οἴδατε, F^b ἴδῃς) παράδ. (F^b add ἐν Βηθλεέμ) .. G τὰ παράδοξα | ἕως οὗ (F^a ἄν; E om) εἰσέλθῃ (BF^aGH ἔλθῃ) εἰς Ἱερουσαλὴμ (DL ἐν Ἱερ., F^aI εἰς [F^a add τὰ] Ἱεροσόλυμα) ὁ παῖς (F^a τὸ παιδίον. DF^aG Pos ante εἰς [ἐν] pon) cum ABDEF^aGHIL Pos .. C om | F^a in fine add καὶ ἐκπορεύθη (ἐπορεύθη?) Σαλώμη δεδικαιωμένη.

XXI.

1 Καὶ ἰδοὺ Ἰωσὴφ ἡτοιμάσθη τοῦ ἐξελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
καὶ θόρυβος ἐγένετο μέγας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· ἦλθον γὰρ
μάγοι λέγοντες Ποῦ ἔστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴ-
δομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσ-
κυνῆσαι αὐτόν. 2 Καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ ἔπεμψεν
ὑπηρέτας πρὸς τοὺς μάγους· καὶ μετεπέμψατο τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
ἀνέκρινεν αὐτοὺς λέγων Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ
γεννᾶται; λέγουσιν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως
γὰρ γέγραπται. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ἀνέκρινε τοὺς μά-
γους λέγων αὐτοῖς Τί εἴδετε σημεῖον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα;

XXI, 1. Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ ∴ F^a Ἰωσ. δέ | DL ἡτοιμάσθη Ἰωσ. | τοῦ ἐξελθ. cum BDEF^aHIL .. AC om τοῦ | εἰς τὴν Ἰουδαίαν cum ABC Pos etc .. D ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. GH ἐξ (H ἐκ τῆς) Ἰουδαίας .. F^a om | καὶ θόρυβος: BD ὅτι θόρ., F^a θόρ. γάρ, F^b θόρ. δέ | ἐγέν. μέγ. cum ABD (μέγ. ἐγ.) EIL Pos (*magnus factus est*) .. F^a γέγονεν .. C om μέγας | ἐν Βηθλ. τῆς Ἰουδ. cum ABEL .. CF^a Pos om τ. Ἰουδ. .. D ἐφ' ὅλην τὴν Ἰουδαίαν | ἦλθον γάρ .. D ἤλθοσαν .. F^a ὅτι παρεγένοντο .. H καὶ ἰδού, omissis καὶ θόρυβος usque Ἰουδαίας | μάγοι cum ABEG (ζητοῦντες μάγοι καὶ λέγ.) HIL Pos .. F^b add ἐκ Περσίδος .. CF^a (item D?) add ἀπὸ ἀνατολῶν | λέγοντες: H praem παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα | ὁ τεχθ. (B γεννηθείς; E om) β. τ. Ἰουδ. .. F^a ὁ βασ. τ. Ἰ. γεννηθείς | I εἴδ. γ. ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τ. ἀνατ. λάμποντα | αὐτόν: BEF^aHL αὐτῷ

2. Καὶ ἀκούσας: AEF^a Ἀκούσ. δέ | Ἡρώδης: AL add ὁ βασιλεύς | ἐταράχθη: DF^a add λίαν | καὶ ἔπεμψεν (D$F^a$$F^b$ πέμψας) ὑπηρ. πρὸς (F^a ἐπί, I εἰς) τ. μάγ. | καὶ μετεπέμψ. (cum ABEF^bGHI Pos; D μετέπεμψε; L μετεκαλέσατο, C ἀπέστειλε πρὸς) τοὺς (F^b αὐτοὺς καὶ τούς; H αὐτοὺς καὶ καλέσας τοὺς) ἀρχιερ. (D ἱερεῖς; H ἀρχ. καὶ τοὺς γραμματεῖς) .. F^a nil nisi καὶ ἱερεῖς | καί: F^aH om | ἀνέκρινεν αὐτ. λέγων: DEF^aG ἀνέκρ. (G ἔκρινεν) αὐτ. ἐν τῷ πραιτωρίῳ αὐτοῦ (EF^a om) λέγ. αὐτοῖς (D om) .. H ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν | Πῶς (DEF^b Ποῦ) γέγρ. (AF^b add ὑμῖν; E add τὰ) περὶ τ. Χρ., ποῦ (F^b ὅτι) γενν. cum ABDEF^bIL Pos .. F^a Ποῦ γέγρ. ὑμῖν περὶ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἢ ποῦ γενν. .. CH Ποῦ ὁ Χριστὸς γενν. | λέγουσιν αὐτῷ cum BEF^a (praem τότε) F^bHIL Pos .. AC οἱ δὲ εἶπον .. D om | γέγραπται: H add ἐν τῷ προφήτῃ .. DF^a add Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ (D om) μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος (D εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγούμενος), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν (D τῷ λαῷ τῷ) Ἰσραήλ | καὶ ἀπέλυσεν ($F^a$$F^b$ ἀπολύσας) αὐτούς (F^a τοὺς ἀρχιερεῖς). καὶ ($F^a$$F^b$ om) ἀνέκρ. τοὺς μάγ. (F^a αὐτοὺς ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοὺς μάγους) λέγ. αὐτοῖς (F^b om) .. GH τοῖς δὲ (H καὶ τοῖς) μάγοις εἶπεν, item D καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους Ἡρώδης | Τί (I ἤ [lege εἴ] τι) εἴδετε (A ἴδεται, I ἴδηται) σημεῖον (D σημ. εἴδ.) ἐπὶ τ. γεννηθ. (AF^a τεχθέντα) βασιλέα (H -λέαν; D Χριστὸν βασιλέα) .. BIL Pos add

κύριος· προσένεγκε τὴν χεῖρά σου τῷ παιδίῳ καὶ βάσταξον αὐτό, καὶ ἔσται σοι σωτηρία καὶ χαρά. [4] Καὶ προσῆλθε Σαλώμη καὶ ἐβάσταξεν αὐτό, λέγουσα Προσκυνήσω αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη μέγας τῷ Ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ εὐθέως ἰάθη Σαλώμη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου δεδικαιωμένη. καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Σαλώμη Σαλώμη, μὴ ἀναγγείλῃς ὅσα εἶδες παράδοξα, ἕως οὗ εἰσέλθῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ παῖς.

ὁ θεός (pro his DE ὁ δεσπότης, H ὁ θεός) τῆς δεήσεώς σου | προσένεγκε (B praem καί) cum BGH (add τοίνυν) IL Pos (*offer*) .. D πρόσφερε .. AE$F^a$$F^b$ πρόσαξον .. C ἔγγισον | τὴν χεῖρά (F^a τῇ χειρί) σου τῷ παιδίῳ (DE τ. παιδί, F^b τ. παιδαρίῳ; AF^a τὸ παιδίον, item praemisso ἐπί IL) .. C nil nisi πρὸς τὸ παιδίον | βάσταξον (GH praem προσκυνήσασα) cum ADE (ἀναβάστ.) H aliisque ut videtur .. BCF^a G βάστασον | σωτηρία καὶ χαρά cum ABDEF^b GHIL Pos .. C σωτηρία μεγάλη .. F^a εἰς σωτηρίαν

4. Καὶ προσῆλθ. Σαλ. (E add τῷ παιδίῳ) κ. ἐβάσταξεν (ita AH etc; BC etc -ασεν) αὐτό, λέγουσα (C καὶ εἶπεν) cum ABCEHIL Pos .. $F^a$$F^b$ Λαβοῦσα δὲ χαρὰν μεγάλην (F^b Δραμοῦσα δέ) Σαλ. προσῆλθε τῷ παιδίῳ λέγουσα .. D Καὶ προσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἐβάσταξε τὸ βρέφος καὶ εἶπεν; item G Λαβοῦσα δὲ ἡ Σαλ. προσῆλθε κ. ἐβάστασεν αὐτὸ καὶ εἶπεν | Προσκυνήσω (A καὶ προσκυνοῦσα) αὐτῷ (I αὐτό), ὅτι (A om) βασιλ. ἐγενν. μέγ. (cum BH; IL μέγ. ἐγ. [L add σήμερον] βασ.; A βασ. οὗτος ἐγενν.; D θεός μου καὶ βασιλ. μου οὗτος ἐγενν.; Pos *rex magnus natus est*) τῷ (L τοῦ) Ἰσρ. cum ABDHIL Pos .. E Προσκυνήσω αὐτό. καὶ εἶπε Βασιλ. οὗτ. ἐγενν. τῷ Ἰσρ.; item F^b Προσκυνήσω καὶ βαστάξω καὶ ἰαθήσομαι. καὶ εἶπε Σαλώμη Ἀληθῶς βασ. οὗτ. μέγας ἐγενν. τῷ Ἰσρ. .. C Ὄντως βασιλ. μέγας ἐγεννήθη τῷ Ἰσρ. .. G Ἴασαί με τῇ χειρί σου. καὶ προσεκύνησε τῷ παιδίῳ καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. .. F^aN Ἅψομαι αὐτοῦ; καὶ διενοήθη (N τοῦτο γὰρ ὑπενόησε) Σαλώμη (N add τοῦ) προσκυνῆσαι τῷ παιδίῳ· καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. | καὶ ἰδοὺ εὐθέως cum ADEG .. BCHIL Pos om ἰδού .. F^a παραχρῆμα δέ .. F^b om. Praeterea BHI Pos praem καὶ ἐβάστασε (-ξε) τὸ παιδίον | ἰάθη (E ἰαθεῖσα, omisso καί sq) Σαλώμη (cum BCEF^a GH; ADL ἡ Σαλ.) .. I Pos ἰάθη ἡ χεὶρ αὐτῆς .. F^b om | καὶ ἐξῆλθ. (F^a ἐξ. δέ; F^b I add Σαλώμη, item F^a ἡ μαῖα) ἐκ τ. σπηλ. δεδικ. .. A nil nisi δεδικαιωμένη .. L om | λέγουσα cum AG .. I πρὸς αὐτήν, BH Pos πρ. αὐτ. λέγουσα .. C λέγ. αὐτῇ, F^b ἡ αὐτῇ λέγ., E αὐτῇ λέγ. ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου .. L ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λέγ. πρὸς Σαλώμην .. F^a γέγονε πρ. Σαλ. | Σαλ. Σαλ. cum AC (item D ut videtur) F^b G .. BEHI Σαλώμη .. F^a L Pos plane om | ἀναγγείλῃς (IL -γγέλῃς) .. G add τινί | ὅσα (EF^b ἃ; F^a L add σύ) εἶδες (A οἶδας, D οἴδατε, F^b ἴδῃς) παράδ. (F^b add ἐν Βηθλεέμ) .. G τὰ παράδοξα | ἕως οὗ (F^a ἄν; E om) εἰσέλθῃ (BF^a GH ἔλθῃ) εἰς Ἱερουσαλὴμ (DL ἐν Ἱερ., F^a I εἰς [F^a add τὰ] Ἱεροσόλυμα) ὁ παῖς (F^a τὸ παιδίον. DF^a G Pos ante εἰς [ἐν] pon) cum ABDEF^a GHIL Pos .. C om | F^a in fine add καὶ ἐκπορεύθη (ἐπορεύθη?) Σαλώμη δεδικαιωμένη.

XXI.

1 Καὶ ἰδοὺ Ἰωσὴφ ἡτοιμάσθη τοῦ ἐξελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
καὶ θόρυβος ἐγένετο μέγας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· ἦλθον γὰρ
μάγοι λέγοντες Ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴ-
δομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσ-
κυνῆσαι αὐτόν.
2 Καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ ἔπεμψεν
ὑπηρέτας πρὸς τοὺς μάγους· καὶ μετεπέμψατο τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
ἀνέκρινεν αὐτοὺς λέγων Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ
γεννᾶται; λέγουσιν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως
γὰρ γέγραπται. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ἀνέκρινε τοὺς μά-
γους λέγων αὐτοῖς Τί εἴδετε σημεῖον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα;

XXI, 1. Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ .. F^a Ἰωσ. δέ | DL ἡτοιμάσθη Ἰωσ. | τοῦ ἐξελθ. cum BDEF^aHIL .. AC om τοῦ | εἰς τὴν Ἰουδαίαν cum ABC Pos etc .. D ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. GH ἐξ (H ἐκ τῆς) Ἰουδαίας .. F^a om | καὶ θόρυβος: BD ὅτι θόρ., F^a θόρ. γάρ, F^b θόρ. δέ | ἐγέν. μέγ. cum ABD (μέγ. ἐγ.) EIL Pos (*magnus factus est*) .. F^a γέγονεν .. C om μέγας | ἐν Βηθλ. τῆς Ἰουδ. cum ABEL .. CF^a Pos om τ. Ἰουδ. .. D ἐφ' ὅλην τὴν Ἰουδαίαν | ἦλθον γάρ .. D ἤλθοσαν .. F^a ὅτι παρεγένοντο .. H καὶ ἰδού, omissis καὶ θόρυβος usque Ἰουδαίας | μάγοι cum ABEG (ζητοῦντες μάγοι καὶ λέγ.) HIL Pos .. F^b add ἐκ Περσίδος .. CF^a (item D?) add ἀπὸ ἀνατολῶν | λέγοντες: H praem παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα | ὁ τεχθ. (B γεννηθείς; E om) β. τ. Ἰουδ. .. F^a ὁ βασ. τ. Ἰ. γεννηθείς | I εἴδ. γ. ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τ. ἀνατ. λάμποντα | αὐτόν: BE F^aHL αὐτῷ

2. Καὶ ἀκούσας: AEF^a Ἀκούσ. δέ | Ἡρώδης: AL add ὁ βασιλεύς | ἐταράχθη: DF^a add λίαν | καὶ ἔπεμψεν (D$F^a$$F^b$ πέμψας) ὑπηρ. πρὸς (F^a ἐπί, I εἰς) τ. μάγ. | καὶ μετεπέμψ. (cum ABEF^bGHI Pos; D μετέπεμψε; L μετεκαλέσατο, C ἀπέστειλε πρὸς) τοὺς (F^b αὐτοὺς καὶ τούς; H αὐτοὺς καὶ καλέσας τοὺς) ἀρχιερ. (D ἱερεῖς; H ἀρχ. καὶ τοὺς γραμματεῖς) .. F^a nil nisi καὶ ἱερεῖς | καί: F^aH om | ἀνέκρινεν αὐτ. λέγων: DEF^aG ἀνέκρ. (G ἔκρινεν) αὐτ. ἐν τῷ πραιτωρίῳ αὐτοῦ (EF^a om) λέγ. αὐτοῖς (D om) .. H ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν | Πῶς (DEF^b Ποῦ) γέγρ. (AF^b add ὑμῖν; E add τὰ) περὶ τ. Χρ., ποῦ (F^b ὅτι) γενν. cum ABDEF^b IL Pos .. F^a Ποῦ γέγρ. ὑμῖν περὶ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἢ ποῦ γενν. .. CH Ποῦ ὁ Χριστὸς γενν. | λέγουσιν αὐτῷ cum BEF^a (praem τότε) F^bHIL Pos .. AC οἱ δὲ εἶπον .. D om | γέγραπται: H add ἐν τῷ προφήτῃ .. DF^a add Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ (D om) μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος (D εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγούμενος), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν (D τῷ λαῷ τῷ) Ἰσραήλ | καὶ ἀπέλυσεν ($F^a$$F^b$ ἀπολύσας) αὐτούς (F^a τοὺς ἀρχιερεῖς). καὶ ($F^a$$F^b$ om) ἀνέκρ. τοὺς μάγ. (F^a αὐτοὺς ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοὺς μάγους) λέγ. αὐτοῖς (F^b om) .. GH τοῖς δὲ (H καὶ τοῖς) μάγοις εἶπεν, item D καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους Ἡρώδης | Τί (I ἤ [lege εἴ] τι) εἴδετε (A ἴδεται, I ἴδηται) σημεῖον (D σημ. εἴδ.) ἐπὶ τ. γεννηθ. (AF^a τεχθέντα) βασιλέα (H -λέαν; D Χριστὸν βασιλέα) .. BIL Pos add

καὶ εἶπον οἱ μάγοι Εἴδομεν ἀστέρα παμμεγέθη λάμψαντα ἐν τοῖς ἄστροις τούτοις καὶ ἀμβλύνοντα αὐτούς, ὥστε τοὺς ἀστέρας μὴ φαίνεσθαι· καὶ ἡμεῖς οὕτως ἔγνωμεν ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη τῷ Ἰσραήλ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἡρώδης Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε· καὶ ἐὰν εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτόν. [3] Καὶ ἐξῆλθον οἱ μάγοι. καὶ ἰδοὺ ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως οὗ ἦλθον ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ σπηλαίου.

ἀναγγείλατέ (I ἀγγελ.?) μοι | κ. εἰπ. (BIL Pos add αὐτῷ) οἱ μάγοι .. F^a οἱ δὲ εἰπ. αὐτῷ | Εἴδομεν (F^bH ἴδομεν) ἀστέρα παμμεγέϑη (G -ϑήτατον, H -ϑέστατον; F^b om, sed add ἐν τῇ ἀνατολῇ) λάμψαντα (cum CF^aGH; item F^b ὑπερλάμψαντα; AE om) ἐν τ. ἄστρ. τούτοις (cum CE, [item D, vide infra]; AF^aGH τοῦ οὐρανοῦ. F^b ὑπὲρ πάντα ἀστέρα) καὶ ἀμβλύνοντα (cum AE$F^a$$F^b$G; H καταμβλ.; C ἀμβλύναντα) αὐτούς (E αὐτά, F^a τοὺς ἄλλους ἀστέρας) cum ACE$F^a$$F^b$GH .. BIL Pos Ἀστὴρ αὐτοῦ ἐγεννήϑη (Pos *nata est.* B ἐφάνη) καὶ ἔλαμψεν ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤμβλυνεν αὐτούς | ὥστε τοὺς ἀστ. (I Pos om τ. ἀστ.; F^a αὐτούς post φαίν.) μὴ φαίνεσϑ. cum ABEF^aHIL Pos .. F^b ὥστε μὴ φαίνειν .. C τοῦ φαίνειν | καὶ ἡμεῖς (BH Pos om) οὕτως (IL om) ἔγνωμεν (F^b ἐγνώκαμεν) cum BEF^bHIL Pos .. A κ. ἡμεῖς οἴδαμεν .. CF^a κ. ἔγνωμεν | βασιλ. ἐγενν. (F^b ἐτέχϑη) τῷ (E ἐν τῷ) Ἰσρ cum ACEF^b .. BF^aHIL Pos βασ. (F^a ὁ βασ.) ἐγ. μέγ. (F^aIL μέγ. ἐγ.; Pos *natus est rex magnus*) τῷ (F^a ἐν τῷ) Ἰσρ. | καὶ ἤλϑ. π. α. cum BEF^bHIL Pos .. CF^a κ. διὰ τοῦτο ἤλϑ. π. α. .. A om | D inde ab Εἴδομεν usque προσκ. αὐτόν sic: Εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλϑομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ὁ δὲ ἀστὴρ ὁ προάγων ἡμᾶς ὑπερφαίνων ἦν τοῖς ἄστροις τούτοις, καὶ οὕτως ἔγνωμεν ὅτι βασιλ. ἐγεννήϑη τῷ Ἰσρ. | καὶ εἰπ. (F^aE εἶπε δὲ) αὐτοῖς (cum ABEF^aHIL; D πρὸς αὐτούς; C Pos om) Ἡρ. (DI ὁ Ἡρ.; F^b add ὁ βασιλεύς) | Ὑπάγ. καὶ ζητήσατε (D ἐκζητ.) cum BDF^bHIL Pos .. A Ποῦ γεννᾶται ἀναζητήσατε, E Ἀναζητήσατε ποῦ γεγέννηται .. F^a Πορευϑέντες ἀναζητήσατε ἀσφαλῶς, C Πορευϑέντες ἀκριβῶς ἐκζητήσατε περὶ τοῦ παιδίου | ἐάν cum ABEF^aHI .. CD ἐπάν .. L om | L εὑρήσετε .. D εὕρατε αὐτόν | BIH ἀναγγείλατε | D ἵνα ἐλϑὼν κἀγώ | BH προσκυνήσω αὐτῷ. Item antea BHI προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3. Καὶ ἐξῆλϑ. (D add ἀπ᾽ αὐτοῦ) οἱ μάγ. (BH add ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως): I Καὶ ἐξελϑόντες οἱ μάγοι .. F^a Ἐξελϑόντες δὲ οἱ μάγ. ἐπορεύοντο | καὶ ἰδοὺ (F^b add εὐϑέως) ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατ. cum ABEF^bG; item L κ. ἰδοὺ ὃν ἴδον οἱ μάγοι ἀστέρα .. CDF^aHI Pos κ. ἰδοὺ ὁ (DF^a om) ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τ. ἀνατ. | προῆγεν (DE$F^a$$F^b$ προσῆγ.) αὐτούς cum ABE$F^a$$F^b$GHIL .. D πρ. αὐτοῖς, C πρ. αὐτῶν | ἕως οὗ (BF^bL om) ἦλϑον (cum DF^bI; BL εἰσῆλϑ.) ἐν τῷ σπηλ. (cum DF^b; BL εἰς τὸ σπηλαῖον; I ἐπὶ τὸ σπηλ.) cum BDF^bIL; D ἕως οὗ εἰσῆλϑεν, item Pos *quousque intravit in speluncam* .. ACF^aGH ἕως οὗ (AGH om) ἐλϑών | καὶ ἔστη (B add ὁ ἀστήρ) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (E ἐ. τῇ -λῇ; B ἐπάνω) τοῦ σπηλαίου (D τοῦ παιδίου, E οὗ ἦν τὸ παιδίον; L add οὗ ἦν τὸ παιδ.) cum (B)(D)(E)I(L) Pos; F^b οὗ ἦν τὸ παιδ., καὶ ἔστη ἐκεῖ .. CGH ἔστη ἐν τῷ σπηλαίῳ (C ἐπάνω τοῦ σπηλαίου) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (C ἐ. τῆς -λῆς; G ἐ. τῇ -λῇ) τοῦ παιδίου .. A ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον .. F^a ἔστη ἐπάνω τοῦ

καὶ εἶδον οἱ μάγοι τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας,
καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ τῆς πήρας αὐτῶν χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ
σμύρναν. 4 Καὶ χρηματισθέντες ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου μὴ εἰσελθεῖν
εἰς τὴν Ἰουδαίαν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν χώραν
αὐτῶν.

XXII.

1 Γνοὺς δὲ Ἡρώδης ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ὀργισθεὶς ἔπεμψεν φονευτὰς λέγων αὐτοῖς Τὰ βρέφη ἀπὸ διετοῦς καὶ

σπηλαίου, οὗ ἦν τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ | καὶ εἶδον (IL ἴδ.) οἱ μάγ. (I add καὶ προσεκύνησαν) τὸ παιδ. μετὰ τ. μ. α. Μαρίας (Pos Μαρ. τ. μ. α.) cum BIL Pos; Fa καὶ ἰδόντ. τὸ παιδ. μετὰ Μαρ. τ. μ. αὐτ.; E ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ μ. ἑστῶτα μετὰ τ. μ. α. Μαρίας .. AGD καὶ ἰδόντ. (A ἰδόντ. δὲ) οἱ μάγ. τὸ παιδ. (C αὐτὸ οἱ μ., D αὐτὸν οἱ μ.) μετὰ τ. μ. α. Μαριάμ (AD με. Μαρίας τ. μ. α.), πεσόντες (C om) προσεκύνησαν αὐτῷ (C αὐτό, D αὐτόν) .. GH ἰδόντ. δὲ οἱ μάγ. τήν τε (G om) Μαριὰμ καὶ τὸ παιδίον, θέντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν αὐτῷ .. Fa om | καὶ (EFb om) ἐξέβαλον (cum Fa Fb GHIL; B Pos ἐκβαλόντες; AE ἐξενέγκαντες) ἀπὸ (L ἐκ) τῆς πήρας (cum ABEFb GHL; Fa I ἀπὸ τῶν θησαυρῶν; Pos *de suis marsupiis*) χρυσὸν (cum AFa GH; BEFb IL Pos praem δῶρα,) καὶ (B Pos om) λίβ. κ. σμύρν. (cum Fa GH; BEI add [I καὶ] προσήνεγκαν αὐτῷ, A αὐτῷ προσήνεγκαν; Pos *dederunt illi* ante χρυσόν; Fb προσεκύνησαν αὐτῷ .. L add καὶ δώσαντες αὐτὰ τῷ Χριστῷ) .. C καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν.

4. L Καὶ παραυτίκα χρηματισθ. | ὑπὸ τοῦ (cum BFa HL; C ἁγίου; AEG om) ἀγγέλου .. DI κατ' ὄναρ .. Fa praem κατ' ὄναρ | μὴ εἰσελθεῖν (cum ACE; GH ἐπανελθεῖν) εἰς τὴν Ἰουδαίαν (G ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; C add πρὸς Ἡρώδην) cum ACEGH .. BDFa IL Pos μὴ (D praem τοῦ) ὑποστρέψαι (BDFa ἀνακάμψαι) πρὸς Ἡρώδην (B Ἰουδαίαν; Fa add εἰς τὴν Ἰουδαίαν) | B δι' ἑτέρας ὁδοῦ | ἐπορεύθ. cum ABCH .. DFa IL ἀνεχώρησαν | εἰς τ. χώρ. αὐτῶν: L εἰς τὰ ἴδια. In fine capitis N add (ex Matthaeo) ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ λέγων Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ Ἰωσὴφ φοβηθεὶς νυκτὸς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ διῆγεν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου. καὶ ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

XXII, 1. Γνοὺς δέ cum CFa .. BHIL Pos ἰδὼν δέ .. ADEFb τότε ἰδών (item N τότε Ἡρώδ. ἰδών) | I ἀπὸ τ. μάγων .. L ὑπὸ τ. ἀστρολόγων | ὀργισθεὶς (Fa praem καί) .. N θυμωθεὶς .. DFb ἐθυμώθη λίαν, καί | ἔπεμψ. φον. cum AEFa L Pos .. BCDI ἔπ. αὐτοῦ (C om; D post φον. pon) τοὺς φον. .. Fb πέμψας, N ἀποστείλας .. H αὖθις | λέγων αὐτοῖς Τὰ βρέφη ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω ἀποκτείνατε cum AE .. CFa κελεύων (C κελεύσας) αὐτοῖς ἀνελεῖν πάντα (C om) τὰ βρέφη ἀπὸ διετ. κ. κατ. .. BIL Pos ἀνελεῖν πάντα τὰ παιδία (L πάντας τοὺς παῖδας) ἀπὸ δ. κ. κατ. .. DFb H καὶ (Fb H om) ἀνεῖλεν πάντας

κατωτέρω ἀποκτείνατε. 2 Καὶ ἀκούσασα Μαριὰμ ὅτι ἀναι-
ροῦνται τὰ βρέφη, φοβηθεῖσα ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐσπαργά-
νωσεν αὐτὸ καὶ ἔθηκεν ἐν φάτνῃ βοῶν. 3 Ἡ δὲ Ἐλισάβετ,
ἀκούσασα ὅτι Ἰωάννης ζητεῖται, λαβοῦσα αὐτὸν ἀνέβη εἰς τὴν
ὀρεινήν, καὶ περιεβλέπετο ποῦ αὐτὸν κρύψει· καὶ οὐκ ἦν τόπος
ἀποκρυφῆς. καὶ στενάξασα ἡ Ἐλισάβετ φωνῇ μεγάλῃ λέγει
Ὄρος θεοῦ, δέξαι μητέρα μετὰ τέκνου. καὶ παραχρῆμα ἐδι-

τοὺς παῖδας (H πάντα τὰ βρέφη) ἀπ. δ. κ. κατ. Praeterea BDFbI Pos add τοὺς (B τά; I om) ἐν (D add τῇ) Βηθλεέμ; item GH κατὰ τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. N vero sic (post θυμωθεὶς ἀποστείλας): ἀνεῖλε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ παῖδας καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

2. Καὶ ἀκούσασα cum ABDHIL Pos .. CFaFb (item E ut videtur) Ἀκούσ. δέ | AFaFb Μαρία | ὅτι ἀναιροῦνται (A ἀναιρεῖ; E ἀναιρεῖται) τὰ βρ. (A add ὁ Ἡρώδης, D ὑπὸ Ἡρώδου) cum ABDL Pos .. CFaH (item E hoc ordine?) ὅ. τὰ βρ. ἀναιροῦνται .. Fb om | φοβηθ. (Fb praem καί) ἔλαβε (Fb ἐσπαργάνωσε; E add καὶ αὐτή) τὸ παιδίον (BEI τὸν παῖδα; D add Ἰησοῦν) κ. ἐσπαργάνωσεν (I σπαργανώσασα) αὐτὸ (BDI αὐτόν. EFb om κ. ἐσπ. αὐτ.) καὶ (I om) ἔθηκ. (DH Pos ἀνέκλινεν; Fb ἔκρυψεν) ἐν (cum EIL; Fa [item Fb G?] praem αὐτό, BDH αὐτόν. Post ἐν DEH add τῇ) φάτν. (EH add τῶν) βοῶν (DFbL om. Fa add διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.) cum BDEFaFbGHIL Pos .. A φοβ. ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐπορεύθη εἰς Αἴγυπτον.; item C φοβ. ἔλ. τὸ παιδ. μετὰ Ἰωσὴφ καὶ ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον, καθὼς ἐχρηματίσθη αὐτοῖς. Praeterea vero ex decem illis addunt Fb GH haec: καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ (H om κ. ὄ.) ἐφάνη (H παρέστη) τῷ Ἰωσὴφ λέγων Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ὕπαγε (Fb φεῦγε) εἰς Αἴγυπτον, perguntque GH ἕως ἂν ἔλθω (G ἔλθῃ?) πρὸς σέ; Fb vero sic pergit: μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ βρέφος τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον· ὅπως πληρωθῇ τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου ῥηθέν Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

3. ἀκούσασα ὅτι Ἰωάνν. ζητ. (Fa ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς μέλλει ζητεῖσθαι) λαβ. αὐτόν (H λαβ. τὸν Ἰωάννην; Pos haec om) cum ABDEFaHIL Pos .. C nil nisi λαβοῦσα τὸν Ἰωάννην | D ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος | ποῦ (A add ἂν) αὐτόν: Fa τόπον ἐν ᾧ, posito αὐτόν post ἀποκρύψ. | κρύψει (-ψῃ E, -ψαι D) cum ABDEH .. CFa ἀποκρύψει, Fb κατακρύψει | καὶ οὐκ ἦν cum ABEFaHIL Pos .. C add αὐτοῖς, D αὐτῇ | ἀποκρυφῆς .. AFaEH ἀπόκρυφος .. D om | καὶ στενάξ. (A στεν. δέ, D τότε στεν.) ἡ (I om) Ἐλισ. (AD om ἡ Ἐλ.) φω. μεγ. (A μεγ. τῇ φω.) λέγει (A ante μεγ.; I ἔφη; D εἶπε ante φω.) cum ABDHIL Pos; similiter L καὶ ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κράξασα ἡ Ἐλισάβ. φω. μεγάλῃ καὶ ἀναστενάξασα εἶπεν .. E στεν. δὲ Ἐλισ. λέγει .. FaC καὶ (C τότε) στενάζουσα (C -ξασα) λέγει | Ὄρος θεοῦ cum ABFaEHIL Pos .. C Ὄρος ὄρος .. D Ὦ ὄρος | δέξαι .. D οὐ δέχει | μετὰ τέκνου (E add ἀδικῶς διωκομένους)

χάσθη τὸ ὄρος καὶ ἐδέξατο αὐτήν. καὶ ἦν διαφαῖνον αὐτοῖς φῶς· ἄγγελος γὰρ κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν, διαφυλάσσων αὐτούς.

XXIII.

1 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἐζήτει τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀπέστειλεν ὑπηρέτας πρὸς Ζαχαρίαν λέγων Ποῦ ἀπέκρυψας τὸν υἱόν σου; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων αὐτοῖς Ἐγὼ λειτουργὸς ὑπάρχω τοῦ θεοῦ καὶ προσεδρεύω τῷ ναῷ κυρίου, οὐκ οἶδα ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου.

---

cum AF^b .. BCDE$F^a$$F^b$HIL Pos add οὐ γὰρ ἠδύνατο (HI ἐδύν.) ἀναβῆναι (E ἀνελϑεῖν; $F^a$$F^b$ προσαναβῆναι post ἡ Ἐλισ.; C πορεύεσϑαι; L κρύψαι αὐτό post ἡ Ἐλισ.) ἡ Ἐλισ. (CI om. D add τὸ ὄρος διὰ τὸν φόβον) | F^b om παραχρῆμα | τὸ ὄρος (EF^aI add ἐκεῖνο) .. L ἡ γῆ | αὐτήν cum BC Pos, item ut videtur EI, item H additis μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς .. D τὴν Ἐλισάβετ .. AF^b αὐτούς .. L αὐτὸν μετ' αὐτῆς .. F^a om | καὶ (BHL add τὸ ὄρος) ἦν (C add τὸ ὄρος ἐκεῖνο) διαφαῖνον (C φαῖνον, F^a διαφαίνων; BHL διέφαινεν. I Pos διέφαινεν δέ) αὐτοῖς (EG αὐτῇ; I αὐτούς) φῶς (C om; item F^a) cum BCEF^aG HIL Pos .. A καὶ ἦν φῶς μέγα μετ' αὐτῶν; item D καὶ ἦν φῶς μέγα ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ ὥστε φαίνειν αὐτοῖς .. F^b om | ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μετ' αὐτῶν (F^b μετ' αὐτούς?), διαφυλάσσων (F^b φυλάττων, L καὶ διεφύλασσεν) αὐτούς cum BEF^bGHL Pos .. AI ἄγγ. γ. κυρ. ἦν φυλάσσων (I διαφυλάττων) αὐτούς .. F^a (cum antecedd coniungens) ἄγγ. κυρ. καὶ διαφυλάττων αὐτούς; D ἄγγ. γ. ἦν κυρ. ὁ φαίνων καὶ φυλάσσων αὐτούς .. C καὶ ἄγγ. κυρ. ὁδηγῶν αὐτούς | Eust rursus (cf. supra ad cap. XII.) haec habet: καὶ τῶν μάγων ἀπὸ ἀνατολῆς ὡς βασιλεῖ προσκυνησάντων μετὰ δώρων αὐτῷ ὁ Ἡρώδης ἐταράχϑη, καὶ διενοεῖτο ἀνελεῖν παραχρῆμα αὐτόν. ὁ δὲ ὑπὸ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Μαρίας εἰς Αἴγυπτον ἀπεκομίσϑη καὶ τὸν ἐξ Ἡρώδου διέφυγε ϑάνατον. αὐτὸς δὲ ἀγνοήσας τὴν φυγὴν πάντα τὰ ἐν τῇ Βηϑλεὲμ παιδία ἀναιρεϑῆναι προσέταξεν, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἰωάννην ἔτι νήπιον ὄντα ἀνελεῖν ἐσπούδα. ἡ δὲ Ἐλισάβετ ἁρπάσασα αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον ἔφυγε, καὶ εὐξαμένης αὐτῆς διεσχίσϑη τὸ ὄρος καὶ μετὰ τοῦ παιδίου αὐτὴν ἐδέξατο, καὶ ἄγγελος κυρίου διεφύλαττεν αὐτούς.

XXIII, 1. F^a ζητήσας τὸν Ἰω. ἀπέστειλεν | D καὶ ἀποστείλας | ὑπηρέτας cum ABDEF^aIL Pos .. C add εἰς τὸ ϑυσιαστήριον κυρίου, item H ἐν τῷ ϑυσιαστηρίῳ, item (post Ζαχαρ.) F^a ὄντα ἐν τῷ ϑυσιαστ. | πρ. Ζαχαρίαν cum ACEI, item F^a .. BDHL Pos add τὸν πατέρα αὐτοῦ | D λέγων αὐτῷ .. F^a καὶ εἶπεν αὐτῷ | ἀπέκρυψας (I ἔκρυψας) τ. υἱ. σου .. D ἔστιν ὁ υἱός σου | ὁ δὲ ἀπεκρίνατο (cum AEH; BD ἀπεκρίϑη) λέγ. αὐτοῖς (cum AE; DH αὐτ. λέγ.; B Pos om αὐτ.) cum ABDEH Pos; item L ὁ δὲ ἀποκριϑεὶς λέγει .. I ὁ δὲ ἔλεγεν .. CF^a ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς | ὑπάρχω .. D εἰμί | τοῦ ϑεοῦ cum BDEF^aHIL Pos .. C κυρίου τοῦ ϑεοῦ .. A κυρίου μου | προσεδρ. cum AEF^aH, item Eust .. BC aliique παρεδρεύω (B -εύων) | τῷ ναῷ κυρίου cum BHIL Pos .. A τ. ν. τοῦ ϑεοῦ .. C aliique τ. ν. αὐτοῦ .. F^a, item Eust τῷ ϑυσιαστηρίῳ | οὐκ (DL καὶ οὐκ) οἶδα ποῦ etc cum BDHL Pos .. C καὶ οὐ γινώσκω ποῦ etc .. F^a καὶ πόϑεν γινώσκω ποῦ etc .. AE ὁ δὲ υἱός μου οὐκ ἔστιν σὺν ἐμοί

2 Καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα
πάντα. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βα-
σιλεύειν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πάλιν λέγων
Εἰπὲ τὸ ἀληθές· ποῦ ἔστιν ὁ υἱός σου; οἶδας γὰρ ὅτι τὸ αἷμά
σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μού ἐστιν. 3 Καὶ εἶπε Ζαχαρίας Μάρτυς
εἰμὶ τοῦ θεοῦ, εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ πνεῦμά μου ὁ
δεσπότης δέξεται, ὅτι αἷμα ἀθῷον ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ

---

2. Καὶ ἀπῆλϑ. οἱ ὑπηρ. (E add αὐτοῦ) καὶ ἀνήγγ. (AF^b ἀπήγγ.) τῷ Ἡρ. (E om τ. Ἡρ., F^b αὐτῷ; A Pos post ταῦτ. π pon) ταῦτ. πάντ. (F^b πά. τὰ ῥήματα ταῦτα; Pos om πάντ.) cum ABEF^bHIL Pos.. F^a πορευϑέντες δὲ ὑπηρέται ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα, item C οἱ δὲ ὑπηρ. πορευϑέντ. ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ .. D καὶ ἀπηγγέλϑη ταῦτα τῷ Ἡρώδῃ. Praeterea vero ADE add καὶ (E om) ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει (D post ὅτι) βασιλεύειν (E add ἐν Ἰσραήλ) | καὶ (F^b add ἐπὶ πλεῖον) ὀργισϑ. (F^a ὀργ. δὲ) ὁ Ἡρ. εἶπεν Ὁ (F^a Μὴ ὁ; F^b Τάχα ὁ) υἱ. αὐτ. μ. βασ. τοῦ (F^aI ἐν τῷ) Ἰσρ. cum B$F^a$$F^b$HIL Pos.. C nil nisi καὶ ὀργισϑεὶς ὁ Ἡρώδης .. ADE plane om | κ. ἀπέστ. πρ. αὐτ. (D om; Pos *ad Zachariam* post πάλιν) πάλιν (D add ὑπηρέτας) λέγ. cum BHIL Pos .. C ἀπέστ. ἐκ δευτέρου πρὸς Ζαχαρίαν λέγων .. AEF^b κ. ἔπεμψεν ἐκ δευτ. (F^b om ἐ. δ.) τοὺς (A praem Ἡρώδης) ὑπηρέτ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. (A om πρ. Ζαχ.) λέγ. .. F^a κ. πέμψας τοὺς ὑπηρέτ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. εἶπε | Εἰπὲ τὸ ἀληϑές (E τἀληϑῆ) cum ABEHIL Pos.. C$F^a$$F^b$ Εἰπέ μοι (F^a ἡμῖν) τὸ ἀληϑ. (F^b τὰ ἀληϑῆ).. D Εἰπέ μοι | ποῦ ἔ. ὁ υἱ. σου .. D ποῦ ἔκρυψας τὸν υἱόν σου | οἶδας γάρ cum ACF^a, item E ut videtur .. DH Pos Eust οὐκ οἶδας .. BIL εἰδώς | A ὑπὸ τὰς χεῖράς μου .. D ὑπὸ τῆς χειρός μου | ἐστίν cum AD ...sed BF^aHIL Pos add καὶ ἀπῆλϑον οἱ (I om) ὑπηρέται καὶ ἀπήγγειλαν (I εἶπον) αὐτῷ ταῦτα πάντα (F^b om τα. πάντα. Pos *talia ipsi Zachariae*); item EF^a οἱ δὲ ὑπηρ. ἀπελϑόντες ἀπήγγ. αὐτῷ ταῦτ. πάντα .. C οἱ δὲ ὑπηρ. ἀπῆλϑον καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ζαχαρίᾳ ταῦτα. Pergit Eust: πέμπει γοῦν πρὸς Ζαχαρίαν ὁ Ἡρώδης Δὸς τὸν υἱόν σου· ποῦ ἔκρυψας αὐτόν, ἀπάγγειλόν μοι. ὁ δὲ Ζαχαρίας ἀνεπιστέλλει φάσκων αὐτῷ Ἐγὼ τῷ ϑυσιαστηρίῳ προσεδρεύων ἀεί, τί ἐγένετο ὁ υἱός μου οὐκ ἐπίσταμαι. καὶ ὀργισϑεὶς ὁ Ἡρώδης πάλιν ἐπέστελλεν αὐτῷ Δὸς ἔξω, λέγων, τὸν υἱόν σου· οὐκ οἶδας ὅτι τὸ αἷμά σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μού ἐστιν;

3. Καὶ εἶπε Ζαχ. cum ABEHIL, item omisso Ζαχ. F^b, item Pos *Dixit autem* .. C καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ζαχ. .. D καὶ ἀκούσας ταῦτα Ζαχ. ἀνταπεκρίϑη λέγων | Μάρτυς εἰμὶ (H γίνωμαι) τοῦ ϑεοῦ (ita AE$F^a$$F^b$ [add τοῦ ζῶντος] HL, etiam Eust; sed BI Pos Μάρτυς ὁ ϑεὸς ὅτι [I om] οὐ γινώσκω ποῦ ἔστιν [Pos add *filius meus*]) εἰ ἐκχέεις (cum A [-χέῃς] E; F^a καὶ ἐὰν χέητε; F^b ἐκχέου; L ὅτι ἐκχεεῖ; H ἐκχεεῖ; BI Pos σὺ μὲν [I om] οὖν ἐκχεεῖς, similiter Eust) μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ (cum AE Pos; BF^bIL τὸ δέ; F^aH τό) πν. μου ὁ δεσπότ. (cum AEF^b; BF^aHIL Pos Eust ὁ ϑεός) δέξεται (cum ABEHIL Pos, item ut videtur Eust; F^b δέχεται; F^a λήψεται), ὅτι (F^a πλὴν ὅτι) αἷμ. ἀϑῷ. (cum AEH Pos; BF^bIL Eust ἀϑ. αἷμ.) ἐκχέεις (cum ABF^bI Pos Eust; E ἐκχύνεις; HL ἐκχεεῖ. F^a αἷμ. ἐκχεῖτε ἀϑῷ.) εἰς (A ἐπὶ) τὰ πρόϑ. τ. ν. κυρ. (εἰς usque κυρ. cum AB EHIL Eust; F^a [cum sqq coniungens] add παρὰ τὰ πρόϑ. τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ

ναοῦ κυρίου. καὶ περὶ τὸ διάφαυμα ἐφονεύθη Ζαχαρίας. καὶ οὐκ ᾔδεισαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι ἐφονεύθη.

XXIV.

1 Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀσπασμοῦ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς, καὶ οὐκ
ἀπήντησεν αὐτοῖς κατὰ τὸ ἔθος ἡ εὐλογία τοῦ Ζαχαρίου. καὶ
ἔστησαν οἱ ἱερεῖς προσδοκῶντες τὸν Ζαχαρίαν τοῦ ἀσπάσασθαι
αὐτὸν ἐν τῇ εὐχῇ καὶ δοξάσαι τὸν ὕψιστον. 2 Χρονίσαντος δὲ
αὐτοῦ ἐφοβήθησαν ἅπαντες· ἀποτολμήσας δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν
εἰσῆλθεν, καὶ εἶδε παρὰ τὸ θυσιαστήριον αἷμα πεπηγὸς καὶ

θυσιαστηρίου, item Pos omissis κ. τ. θυσιαστ.) cum ABEFa Fb HI (add, cum εἰς τά etc coniungens, παρατίθημι [-θεμαι?] τὸ πνεῦμά μου) L Pos (Eust) .. C Εἴπατε τῷ Ἡρώδῃ Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἐκχεεῖς, τὸ πνεῦμά μου ὁ θεὸς λήψεται· πλὴν ὅτι ἀθῷον αἷμα ἐκχύνεις παρὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου· οὐ γὰρ γινώσκω ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου .. D Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἐκχεεῖς, ἀλλ' ὅμως τὸ πνεῦμα ὁ δεσπότης κύριος εἰσδέξεται. | διάφαυμα cum AB (-φαυσμα) DEHL Eust (vide infra) .. CFa Pos διάφραγμα (*interseptum*) | ἐφονεύθη .. A ἐσφάγη | καὶ οὐκ ᾔδ. οἱ υἱ. Ἰσρ. (Fa οἱ δὲ υἱ. Ἰσρ. οὐκ ἔγνωσαν) ὅτι (cum AE; CFb H πῶς; Fa πότε) ἐφονεύθη (A πεφόνευται) cum AE, CFb H, Fa .. BDL Pos om | Eust pergit: καὶ ὁ Ζαχαρίας ἔφη Μάρτυς εἰμὶ τοῦ θεοῦ, σὺ μὲν ἔχε (ἔκχεε? χέε?) μου τὸ αἷμα, τὸ δὲ πνεῦμά μου ὁ θεός. δέξαι δὲ καὶ (corrige ὁ θεὸς δέξεται. καὶ) γίνωσκε ὅτι ἀθῷον αἷμα ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου. καὶ ὁ Ἡρώδης ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου ἀναιρεθῆναι αὐτὸν πρὸ τοῦ διαφαῦσαι προσέταξεν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ λαοῦ κωλυθῆναι αὐτοῦ τὴν ἀναίρεσιν.

XXIV, 1. Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. ἀπῆλθον (Fa ἦλθ.) οἱ ἱερ. cum CFa H, item ut videtur E aliisque; similiter A Κατὰ δὲ τὴν ὥραν τ. ἀσπ. etc, D Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. etc .. BL Pos Καὶ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν ὥραν τ. ἀσπ. | καὶ οὐκ ἀπήντ. αὐτ. κατὰ τ. ἔθος (A om κ. τ. ἔθ.) ἡ εὐλογία τοῦ Ζαχ (A ἡ εὐχὴ Ζαχ.) cum ABFb HL Pos .. DFa κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ ἔθος (D εἰωθός) καὶ (Fa ὡς) ηὐλόγησεν (Fa εὐλογεῖ) αὐτούς .. C κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ εἰωθός .. E καὶ αὐτὸς οὐκ ἀπήντ. αὐτοῖς | καὶ ἔστησαν (Fa ἵσταντο) οἱ ἱερ. (E om) .. D om usque τὸν ὕψιστον | προσδοκῶντες (Fa -κοῦντες) τ. Ζαχ. (G om) τοῦ (G om) ἀσπάσασθαι (G ἀσπάσαι) αὐτὸν (Fa αὐτούς. A τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτοῖς) ἐν τῇ (F om) εὐχῇ (Fa Fb om ἐ. τ. εὐχ.) cum ACEFa Fb GH .. BL τοῦ (L praem εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἀσπασμοῦ) τοῦ ἀσπάσασθαι Ζαχαρίαν, Pos *salutare illum* | καὶ δοξάσαι τὸν ὑψιστ. (C τ. θεόν, A τ. θεὸν τ. ὑψιστ.) cum ABCEHL Pos .. Fa (item Fb G?) om

2. Fa Χρονίζοντος | ἐφοβ. ἅπαντες (cum CH; ADEG πάντες; BL Pos om) .. Fa om | ἀποτολμήσας cum C Eust .. reliqui τολμήσας | δέ .. Fa L om | εἷς .. AEH τις .. Eust εἷς τις | εἰσῆλθεν cum BC (item L ut videtur) Pos, item Eust .. ADEFa Fb GH add εἰς τὸ ἁγίασμα (Fa add τοῦ θυσιαστηρίου) | καὶ εἶδε (H ἴδεν, A οἶδε) παρὰ (AE περὶ) τὸ θυσιαστ. (A ἁγιαστήριον; G add τοῦ) κυρ.

φωνὴν λέγουσαν Ζαχαρίας πεφόνευται, καὶ οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἔκδικος αὐτοῦ. καὶ ἀκούσας τὸν λόγον ἐφοβήθη, καὶ ἐξῆλθε καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἱερεῦσιν. [3] Καὶ τολμήσαντες εἰσῆλθον καὶ εἶδον τὸ γεγονός, καὶ τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ὠλόλυξαν, καὶ αὐτοὶ περιεσχίσαντο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐχ εὗρον, ἀλλ' εὗρον τὸ αἷμα αὐτοῦ λίθον γεγενημένον. καὶ φοβηθέντες ἐξῆλθον καὶ ἀνήγγειλαν

(Fa Fb add τό, G τὸ αὐτό. Fa om π. τὸ θυσ. κυρ.) αἷμα (Fa Fb add κείμενον καὶ) πεπηγός cum ACEFa Fb GH .. BL καὶ ἰδοὺ (L add τὸ) αἷμα παρὰ (L πρὸς) τὸ θυσιαστ. κυρίου .. Pos om una cum sqq. Statim enim pergit: *et renunciavit sacerdotibus quia Zach. est occisus. Et audientes audentesque ingressi sunt.* | καὶ φωνὴν λέγουσαν cum AFb GH .. BDEL καὶ φωνὴ λέγουσα, item CFa κ. ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα | ἕως ἂν cum ABDEHL Eust .. CFa ἕως οὗ | D ἔλθοι | ὁ ἔκδικος αὐτοῦ (Eust om): Fa ὁ ἐκδικῶν, item D ὁ ἐκδικῶν αὐτός (αὐτόν?) | καὶ ἀκούσας cum ABDEFb GHL .. CFa ἀκούσ. δέ | τὸν λόγον cum BHL .. Fa τοῦ λόγου .. AC (item E ut videtur) G τὸν λόγ. τοῦτον .. Fb τοὺς λόγους τούτους | ἐφοβήθη .. BL add σφόδρα | καὶ ἐξῆλθε καί (DFa Eust κ. ἐξελθών) cum AB EFb L, item DFa .. C κ. ἐλθὼν | AD Eust ἀπήγγειλε | τ. ἱερεῦσιν cum BL (item Eust ut videtur) .. sed ACD [item E?] Fa GH add ἃ (D ταῦτα ἅπερ) εἶδε (A οἶδε, H ἴδεν) καὶ (H add ἃ) ἤκουσεν. De Pos vide supra. Praeterea GH add ἠνέῳξεν (-ξε) δὲ τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τοῦ (H om) κυρίου | Eust sic pergit: Ὄρθρου δὲ οἱ ἱερεῖς παραγενόμενοι εἰς τὸν ναὸν ἐξενίζοντο κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ὑπαντήσαντος αὐτοῖς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐπέμενον ἔξω. ὥρας οὖν παρελκούσης εἷς τις ἐξ αὐτῶν εἰσελθεῖν ἀπετόλμησεν. ὁ δὲ θεωρεῖ αἷμα πεπηγὸς παρὰ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀκούει φωνῆς λεγούσης Ζαχαρίας πεφόνευται, καὶ οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἔκδικος αὐτοῦ. ἀκούων γοῦν ταῦτα ἔμφοβος ἐγένετο, καὶ ἐξελθὼν τοῖς ἱερεῦσιν ἀπήγγειλεν.

3. Καὶ τολμήσαντες (E ἐτόλμησαν καὶ) εἰσῆλθ. cum ACE .. BHL ὡς δὲ ἤκουσαν, (L add παραυτίκα) ἐτόλμησαν εἰσελθεῖν (L καὶ εἰσῆλθον); similiter Pos (vide supra) .. DFa καὶ εἰσῆλθον (D add ἅπαντες). Praeterea D add ἐν τῷ ναῷ, item L ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου | AH ἴδον | καὶ τὰ (Fa τά τε, C τὰ δὲ) φατνώμ. (AE παθνώματα) τοῦ να. ὀλόλυξαν (sic AH aliique ut videtur; CFa ὠλόλ.) cum ACEFa Fb H .. L Pos καὶ ὀλολύζοντα τὰ φατν. τ. ναοῦ .. D τὰ φατν. τ. ν. πεπηγμένον αὐτοῦ τοῦ αἵματος (?) .. B om | καὶ αὐτοὶ (Fb αὐτοὶ δέ; D om αὐτοί) παριεσχίσαντο (Fb -σχισαν. C διεσχίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν) ἀπὸ ἄνωθ. ἕως κάτω (E ἕ. κάτωθεν) cum BCDEFb HL .. Fa αὐτὰ δὲ περιεσχίσαντο ἀπὸ etc, similiterque Pos *et ipsa erant fissa a summo usque deorsum* .. A καὶ οὗτοι ἐθρήνησαν θρῆνον μέγαν | καὶ τὸ (C τὸ δὲ) σῶμα (cum ACDFa Eust; BEFb HL πτῶμα) αὐτοῦ (D om) οὐχ εὗρον (Fb οὐχ εὑρέθη) | ἀλλ' (D εἰ μὴ) εὗρον (DEFa om, L post αὐτοῦ pon) τὸ αἷμα (A σῶμα) αὐτ. (Fa add μόνον) | λίθον (cum ADEFb GH; BL praem ὡς, C ὡσεὶ) γεγενημένον (A γεγεννημ., G γενόμενον) .. Fa καὶ γενόμενον ὡσεὶ λίθος | καὶ φοβηθέντ. ἐξῆλθ. καὶ ἀνήγγ. (AFb ἀπήγγ.) cum ABEFb HL Pos .. Fa κ. ἀπελθόντες ἀπήγγ., item C ἐξελθόντ.

τῷ λαῷ ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται. καὶ ἤκουσαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν καὶ ἐκόψαντο τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 4 Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο οἱ ἱερεῖς τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσωσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κλῆρος ἐπὶ Συμεῶνα· οὗτος γὰρ ἦν ὁ χρηματισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί.

δὲ ἀπήγγ. .. D καὶ ἀνήγγειλαν, Q καὶ ἀπήγγειλαν | τῷ λαῷ cum C (item E ut videtur) Fa Pos Eust, item praemisso παντί BHL (D ἅπαντα τὸν λαόν) .. AFbQ om | BLQ Pos om πᾶσαι | τοῦ λαοῦ cum BCHQ Pos .. DFaL τοῦ Ἰσραήλ .. AE om | καὶ ἐπένθησαν αὐτ. κ. ἐκόψαντο (B ἐκόπτοντο, Fa ἔκοψαν; Fb κ. ἐκόψαντο αὐτόν ante κ. ἐπένθ. α.) cum BEFaFbLQ Pos; item CGH (item D ut videtur) omissis κ. ἐκόψαντο .. A καὶ ἐθρήνησαν | D om τρ. ἡμέρ κ. τρ. νύκτ. .. BFaFb om κ. τρ. νύκτ. | Eust pergit: οἱ δὲ εἰσελθόντες τὸ μὲν σῶμα οὐκ εἶδον, εἰ μὴ τὸ αἷμα, καὶ τὰς στολὰς ἑαυτῶν διαρρήξαντες ἐκόψαντο καὶ τῷ λαῷ ἀνήγγειλαν. καὶ τρία νυχθήμερα ἐπ' αὐτῷ θρῆνον ἐποίησαν.

4. Μετὰ δὲ τ. τρ. ἡμ. cum BEL Pos .. C μετὰ δὲ τ. ἡμέρ. ἐκείνας .. ADH μετὰ δὲ (A καὶ μετὰ) ταῦτα .. Fa nil nisi καί, item Q nil nisi δέ post ἐβουλεύσαντο | D om οἱ ἱερεῖς | τίνα ἀντ' αὐτοῦ (D add ἀρχιερέα) στήσωσιν (B -σουσι, D καταστήσωσιν) cum BDL Pos .. CFaH τίνα στήσωσιν (C ἀναστήσωσιν, Fa ἀναστήσουσιν) εἰς τὸν τόπον τοῦ (C om) Ζαχαρίου (Fa τόπ. αὐτοῦ) .. AE ἵνα ἀναστήσουσιν (E -σωσιν) ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον (E ἀντ. αὐτ. τινὰ εἰς τὸν τόπον τοῦ Ζαχαρίου), item Q ἵνα (corrige τίνα?) ἀναστήσωσιν εἰς τὸν τόπον Ζαχαρίου | καὶ ἀνέβη (Fb ἐπέπεσεν) ὁ κλῆρ. ἐπὶ (B add τὸν) Συμεῶνα (BH -μεών) cum ABDEHL Pos, item Fb ut videtur .. CQ καὶ ἔβαλον κλήρους, καὶ ἔπεσεν ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶνα (Q Συμεών), item Fa καὶ ἔβαλε Συμεὼν καὶ οἱ ἱερεῖς κλήρους αὐτῶν, ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεών | οὗτος γὰρ (L δέ, Q om) ἦν cum BDEFaHLQ Pos; item Fb τούτῳ γὰρ ἦν .. AC αὐτὸς γὰρ ἦν | ὁ χρηματισθεὶς cum ABHL; item CFa omisso ὁ .. Q κεχρηματισμένος .. Fb χρηματισμένον | LQ ὑπὸ τ. πνεύμ. τοῦ ἁγ. | μή cum ABDEFaHL Eust .. CQ τοῦ μή | ἕως ἄν .. D πρὶν ἄν, Q πρίν | τὸν Χρ. (G add κυρίου) ἐν σαρκί cum ABEFbGHLQ Pos .. Fa τ. Χρ. κυρίου ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα .. C (item ut videtur D) Eust τ. Χρ. κυρίου | Post haec N add (ex Matth. 2, 19 sqq) τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς Αἴγυπτον· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὸ παιδίον. ὁ δὲ Ἰωσὴφ ἀναστὰς καὶ παραλαβὼν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἀντὶ Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζαραῖος (?) κληθήσεται. Eust vero his absolvit historiam: καὶ μετὰ ταῦτα Συμεῶνα εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ κλήρῳ κατέστησαν, ὃς ὑπῆρχεν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος χρηματισθεὶς μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου.

INCIPIT LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS *

A BEATO MATTHAEO EVANGELISTA HEBRAICE SCRIPTUS ET A BEATO IERONIMO PRESBYTERO IN LATINUM TRANSLATUS.

A.

Dilectissimo fratri suo Ieronimo presbytero Cromatius et Eliodorus episcopi in domino salutem.

Ortum Mariae virginis et nativitatem et infantiam domini nostri Iesu Christi in apocryphis libris invenimus. In quibus multa contraria fidei nostrae considerantes scripta, recusanda credidimus universa, ne per occasionem Christi traderemus laetitiam antichristo. Ista ergo nobis considerantibus exstiterunt viri sancti Parmenius et Virinus qui dicerent, sanctitatem tuam beatissimi Matthaei evangelistae manu scriptum volumen hebraicum invenisse, in quo et ipsius virginis matris ortus et Salvatoris nostri infantia esset scripta. Et idcirco tuam rogamus caritatem per ipsum dominum nostrum

---

* Ita titulus est in A.

C sic: *Incipit historia de Ioachim et Anna et de nativitate beatae dei genitricis semperque virginis Mariae et de infantia Salvatoris.*

D post prologum *Ego Iacobus* etc ita: *Incipit libellus de miraculis infantiae domini Iesu Christi et de patre et matre beatae Mariae.*

Praeterea cf. Prolegomena.

A. *suo:* vulg om | vulg *Hieronymo*, item *Chromatius et Heliodorus* | vulg *salutem in domino.*

vulg *Ortum M. reginae virg. simul et nativ. atque* | vulg *invenimus libris* | A *credimus* | vulg *laetitiam antichr. trad.* | *ergo:* vulg *igitur* | vulg *viri dei Armenius* | *tuam:* A om | vulg om *ipsius*, item *ortus*, item *nostri* | vulg om *rogamus* |

Iesum Christum expetentes ut illud ex hebraico latinis auribus tradas, non tam ad percipienda ea quae sunt Christi insignia quam ad haereticorum excludendam astutiam; qui ut doctrinam malam instituerent, bonae Christi nativitati sua miscuerunt mendacia, ut per vitae dulcedinem mortis amaritudinem occultarent. Erit ergo purissimae pietatis ut vel rogantes fratres tuos exaudias, vel episcopos exigentes debitum caritatis quod idoneum credideris recipere facias. Vale in Christo et ora pro nobis.

B.

Responsio epistolae per Ieronimum ad ipsos.

Dominis sanctis ac beatissimis Cromatio et Eliodoro episcopis Ieronimus exiguus Christi servus in domino salutem.

Qui terram auri consciam fodit, non illico arripit quicquid fossa profuderit lacerata; sed priusquam fulgidum pondus vibrantis iactus ferri suspendat, interim invertendis suspendendisque immoratur cespitibus, et specialiter qui nondum lucris augetur. Arduum opus iniungitur, cum hoc fuerit a vestra beatitudine mihi imperatum quod nec ipse sanctus Matthaeus apostolus et evangelista voluit in aperto scribi. Si enim hoc secretius non egisset, evangelio quoque suo quod edidit addidisset. Sed fecit hunc libellum hebraicis litteris obsignatum, quem usque adeo non edidit ut hodie manu ipsius liber scriptus hebraicis litteris a viris religiosissimis habeatur, qui eum per successus temporum a suis prioribus

---

vulg *expetimus quatenus et illud ex hebraeo* | vulg *non tantum ad percipiendum quae -- quantum ad haeret. astut. exclud.* | *instituerent:* A *insisterent* | vulg *bonam Chr. nativitatem suo mendacio miscuerunt* | *per:* vulg *post* | *pietatis:* A *caritatis* | *ut vel:* vulg *vel ut* | vulg om *tuos* | vulg *charitatis debitum* | vulg *Vale in domino*

B. *Responsio* etc ex solo A.

ac: vulg *et* | vulg *Chromatio et Heliodoro*, item *Hieronymus* | vulg *fulgens pondus* | *vibrantis:* A *iubentis* | *interim:* A *in terra* | vulg *vertendis* | vulg *mihi a vestr. beatit.* | vulg *conscribi* | *enim:* A om | *secretius non egisset:* vulg *secretum non esset* | *quoque:* vulg *utique* | *usque adeo non:* vulg om *non* | *hodie:* vulg *ex* | *qui eum:* vulg *qui etiam* | vulg *a suis prior. per succ. temp.* |

susceperunt. Hunc autem librum ipsum tum nunquam alicui transferendum tradiderunt. Sicque factum est ut a Manichaei discipulo nomine Leucio, qui etiam apostolorum gesta falso sermone conscripsit, hic liber editus non aedificationis sed destructionis exhiberet materiam, et qui talis probaretur in synodo cui merito aures ecclesiae non paterent. Cessent nunc oblatrantium morsus: non enim istum libellum canonicis nos superaddimus scripturis, sed ad detegendam haereseos fallaciam apostoli et evangelistae scripta transferimus. In quo opere tam iubentibus piis episcopis obtemperamus, quam impiis haereticis obviamus. Amor ergo Christi est cui satisfacimus, credentes quod nos suis adiuvent orationibus qui ad Salvatoris nostri sanctam infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire.

Explicit prologus.

---

vulg *ipsum librum* | *tum*: vulg om | *tradiderunt*: vulg add (nulla praemissa copula, e. c. *tum*) *textum eius aliter atque aliter narraverunt* | *Sicque*: vulg *Sed* | *Leucio*: vulg *Seleuco* | vulg *non aedificationi, sed destructioni materiam exhibuerit, et quod talis* | A *Cesset nunc obsaturantium* | *non enim*: vulg om *enim* | vulg *detegendum* | *tam*: vulg *non tam* | vulg *piis iubentibus* | vulg *igitur est Christi* | vulg *orat. adiuvent* | vulg *sanct. nostri* | *potuerint*: A om

Porro alia Pseudo-Hieronymi epistola ad eosdem episcopos scripta circumfertur, eaque et ipsa libro de nativitate Mariae praefationis loco praeposita. Ea sic habet:

Petitis a me ut vobis rescribam quid mihi de quodam libello videatur qui de nativitate S. Mariae a nonnullis habetur. Et ideo scire vos volo, multa in eo falsa inveniri. Quidam namque Seleucus, qui passiones apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit. Sed sicut de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dixit, de doctrina vero eorum plura mentitus est, ita et hic multa non vera de corde suo confinxit. Proinde ut in hebraeo habetur, verbum ex verbo transferre curabo, siquidem sanctum evangelistam Matthaeum eundem libellum liquet composuisse et in capite evangelii sui hebraicis literis obsignatum apposuisse (ita Fabric. correxit pro *opposuisse*); *quod an verum sit, auctori praefationis et fidei scriptoris committo: ipse enim ut haec dubia esse pronuncio, ita liquido falsa non affirmo. Illud autem libere dico, quod fidelium neminem negaturum puto, sive haec vera sint sive ab aliquo conficta, sacrosanctam* (ita Fabric. pro *sacrosancta*) *sanctae Mariae nativitatem* (*nativitatem* ex coniectura addidit Fabric.) *magna miracula praecessisse, maxima consecuta fuisse; et idcirco salva fide ab his qui deum ista facere posse credunt sine periculo animae suae credi et legi posse. Denique in quantum recordari possum, sensum non verba scriptoris sequens, et nunc eadem semita non iisdem vestigiis incedens, nunc quibusdam diverticulis ad eandem viam securrens, sic narrationis stylum tentabo, et non alia dicam quam quae aut scripta sunt ibi aut consequenter scribi potuerunt.*

CAPUT I.

[1] In diebus illis erat vir in Ierusalem nomine Ioachim de tribu Iuda. Hic erat pastor ovium suarum, timens dominum in simplicitate et bonitate sua. Cui nulla erat alia cura nisi gregum suorum, de quorum fructibus alebat omnes timentes deum, et duplicia offerens in timore dei munera in doctrina laborantibus iis qui ministrabant ei. Ergo sive in agnis sive in ovibus sive in lanis sive in omnibus rebus suis quascumque possidere videbatur tres partes faciebat: unam partem dabat orphanis, viduis et peregrinis atque pauperibus; alteram vero partem dabat colentibus deum; tertiam partem sibi et omni domui suae reservabat. [2] Haec autem eo faciente multiplicabat ei dominus greges suos ita ut non esset

---

Rursus vero CD loco prologi, quemadmodum in A est, haec habent: *Ego Iacobus filius Iosephi* (ita D; C *Ioseph*) *conversans in timore dei perscripsi omnia quae oculis meis ipse vidi fieri in tempore nativitatis* (D om) *sanctae Mariae virginis* (C om) *sive domini* (C om) *Salvatoris: gratias agens deo qui mihi dedit sapientiam in historiis adventus sui, ostendens plenitudinem duodecim tribubus Israel* (D *tribuum*, omisso *Isr.*)

I. In A epistola episcoporum *caput primum*, responsio Hieronymi *caput secundum* dicitur, ita ut iam sequatur *caput tertium*. A quo ordine in edendo recedendum videbatur.

1. *In dieb. illis erat vir:* ita AB; CD *Erat vir* | *in Ierusalem* cum ABD; C *in Israel* | *Ioachim:* A passim *Iohachim*, *Iohachym* | *de* cum A; BCD *ex* | CD *et hic erat* | B om *suarum* | CD *timens deum* | CD *in bonitate* | CD *cura nulla alia erat* | *nisi:* B *quam* | *suorum* et *quorum* cum BCD; A *suarum* et *quarum*, sed idem aliter postea. | *fructibus:* BCD *fructu* | *alebat* cum AB; C *pascebat*, D *pascebat vel alebat* | *omnes timentes:* B *pauperes et timentes* | *et* (cum AD; C om) *dupl. offerens* (C *perferens*) *in timore dei* -- *ministrabant ei* (C *munera in tim. dei egentibus* [et] *in doctr. laborantibus.* D *munera iis qui ministrabant ei in timore domini, egentibus* [et] *in doctrina divina laborantibus*): B *haec munera offerens simpliciter* (dupliciter?). | *Ergo* (C om) -- *sive in ovibus* (C om haec) -- *quascumque* (C *quaecumque*) -- *orphanis, viduis* (C *vid. orph.*) *et* (C om) -- *vero* (C om) - *dabat* (C om) *colentibus* (D praem *in templo domini servientibus et*) *deum* -- *omni domui* (A *omni populo domui*) *suae reserv.*: B *Nam omnem substantiam suam trifarie dividebat: unam partem templo et templi sacerdotibus impertiebat; aliam partem peregrinis et pauperibus erogabat; tertiam sibi et familiae suae usui reservabat. Ita domino iustus et hominibus pius videbatur.*

2. *Haec autem* (B om) *eo* (C *illo*) -- *ei* (BC om) *dominus* (BC *deus*) *greges suos* (B *gregem suum*, C *gregem ipsius*) *ita ut* (B *quod*) *non esset* (B *erat*)

homo similis illi in populo Israel. Hoc itaque inchoavit facere quindecim annorum habens aetatem. Cum esset viginti annorum, accepit Annam filiam Achar uxorem ex tribu sua, id est de tribu Iuda, ex genere David. Cumque simul permansissent per annos viginti, filios aut filias ex ea non habuit.

Caput II.

[1] Factum est autem ut in diebus festis inter eos qui offerebant incensum domino staret Ioachim munera sua parans in conspectu domini. Et accedens ad eum sacerdos nomine Ruben dixit Non tibi licet inter sacrificia dei agentes consistere, quia non te benedixit deus ut daret tibi germen in Israel. Passus itaque verecundiam in conspectu populi abscessit de templo domini plorans, et non est domi reversus, sed abiit ad pecora sua secum ducens pastores in montes in longinqua terra, ita ut per quinque menses nullum nuntium potuisset audire de eo Anna uxor eius. [2] Quae dum fleret

---

homo (B *ei*, C om) *similis illi* (B om) -- *Hoc* (C *Haec*) *itaque* (BC *autem*) -- *quind. ann. habens aetatem* (B *cum esset aetatis XV annorum;* C *a quintodecimo aetatis suae anno*) | *Cum esset* (B add *Ioachim*) *viginti ann.* (C *ann. vig.*, B *XXX ann.*) -- *Achar* (cum CB [*Agar*] D [*Aquar*]. A *Ysachar*) *uxorem* (B *in uxorem*) -- *sua, id est* (B *videlicet*) *de tribu Iuda* (B haec om) *ex* (A om, C *e*) | *Cumque simul permansissent* (C *moratus esset cum ea*) -- *filios aut filias* (C om *aut fil.*) -- *habuit* (C *excepit*): B *cumque morati fuissent simul per annos viginti, castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tantum, si deus daret eis sobolem, eam se templi servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis festis per annum frequentare solebant.*

II, 1. *autem:* A om | *munera sua parans:* C *portans munera sua* | *sacerdos:* C *scriba templi domini*, item D praemisso *sacerdos* | *dixit:* C *ait ad eum* | C *licet tibi* | *agentes* cum AD; C om | *te benedixit:* C *benedixit tibi* | C *de templo dei* | *domi reversus:* C *reversus ad domum suam* | *secum ducens:* C *et duxit secum* | *in montes:* C *inter montes* | C *per quinq. mens. nunquam de eo audire potuisset nec Anna ux. eius*

B sic: *Factum est autem cum enciniorum festivitas appropinquaret, Ioachim cum nonnullis contribulibus suis Ierusolimam ascendit. In ea festivitate* [Isaschar] *ibi pontifex erat: qui, cum* [inter] *ceteros cives suos et Ioachim cum oblatione videret astantem, despexit eum et eius munera sprevit, interrogans cur inter fecundos infecundus vir* [stare] *praesumeret, dicens munera sua deo indigna posse videri quoniam ipsum prole indignum iudicabat, scriptura dicente maledictum hominem qui non genuisset masculum vel feminam in Israel: prius enim a maledictione sobolis solvendus, et sic* [in] *templum in conspectu domini cum oblationibus esset venturus.*

in oratione sua et diceret Domine deus Israel fortissime, iam quia filios non dedisti mihi, virum et meum quare tulisti a me? Ecce iam quinque menses sunt quod virum meum non vidi. Et nescio ubi iam moratus sit; vel si mortuum scissem, sepulturam eius fecissem. Et dum nimis fleret, ingressa est in pomerium domus suae, prosternens se in oratione, precesque coram domino fudit. Post haec surgens ab oratione, elevans oculos ad deum vidit nidum passerum in arbore lauri, et emisit vocem ad dominum cum gemitu et dixit Domine deus omnipotens, qui dedisti filios omni creaturae, bestiis et iumentis, serpentibus et volucribus et piscibus, et gaudent omnes super filios suos, me solam a benignitatis tuae dono excludis. Tu enim, deus, nosti cor meum, quia ab initio coniugii mei hoc vovisse me confiteor, ut si tu, deus, dedisses mihi filium aut filiam, obtulissem eos tibi in

---

Cuius obprobrii obiectu et pudore confusus Ioachim ad pastores qui cum pecoribus suis pascendis erant secessit: neque enim domum repedare voluit, ne forte a contribulibus qui erant et insimul aderant et haec a sacerdote audierant eodem obprobrii elogio vocaretur. (notaretur? Cf. ad haec totum cap. II. evangelii de nativitate Mariae.) *In deserto enim* (igitur?) *per V menses permansit, ubi pascebantur oves suae: nullum nuntium de eo potuit domina* (Anna?) *uxor eius audire.*

2. C om *sua* et *iam* | *virum et meum quare:* C *quare virum meum* | Haec B ita habet: *Quae tunc in oratione sua dicere coepit Domine deus Israel fortissime, qui mihi filios non dedisti, et si non dedisti, quare virum meum abstulisti mihi?* | *Ecce iam* etc: C *Ecce enim quinq. m. transierunt et virum meum non video.* | *Et nescio -- sepulturam* (A add *ubi*) *eius fecissem:* C *Et nescio ubi mortuus sit, ut vel sepulturam illi fecissem ..* B *Nescio vero si mortuus sit et ubi sepulcrum eius inveniam* | B *fleret nimium* | *ingressa est in pomerium* (ita B; A ut videtur *viduanum*) *domus suae* (B add *cum lacrimis et*) -- *in oratione* (B add *fundensque*) *precesque* (B *preces suas*) -- *fudit* (B om): C *ingressa in interiore domo sua cadens in oratione preces deo fundere coepit* | C *Et post haec* | *elevans oculos:* B *et cum levaret oculos suos* | B *ad dominum* | C *passeris* | B *vocem ad dominum cum gemitu dicens* | *dedisti filios omni* (B *omnibus*) *creaturae* (B *creaturis*): C *omni cr. donasti fil.;* D *omnia creasti, tu dedisti filios* | B om *best. et ium.* (C add *et*) *serp. et vol. et pisc.* (C *serp. pisc. et vol.*) | *et gaudent omnes* (C om): B *omnes facis gaudere* | *super filios suos* (B om): C *super eos,* D *super illis* | *me* (B *et me*) *solam -- excludis:* C *tibi soli gratias ago quia ut voluisti ita ordinasti, ut me solam a benignitatis tuae munere excluderes* | *Tu enim deus* (C *domine*): B *Tu domine* | *quia ab initio -- vovisse me* (ita C; A *me voluisse*) *confiteor, ut si tu, deus* (C *domine*) *dedisses:* B *quia si dedisses* | C om *eos*

templo sancto tuo. [3] Et dum ista diceret, subito ante faciem eius apparuit angelus domini dicens Noli timere, Anna, quoniam in consilio dei est germen tuum: quod enim ex te natum fuerit, erit in admiratione omnibus seculis usque in finem. Et cum haec dixisset, ab oculis eius elapsus est. Illa autem timens et pavens quod vidisset talem visionem et talem audivisset sermonem, demum ingressa in cubiculum iactavit se in lecto, quasi existens mortua. Et tota die ac nocte in tremore nimio ac oratione permansit. [4] Post haec vero vocavit ad se puellam suam et dixit ad eam Vides me viduitate deceptam et in angustia positam, et tu ingredi ad me noluisti? Tunc illa parvo murmure sic respondit dicens Si deus conclusit uterum tuum et virum tuum a te abstulit, quid ego tibi factura sum? Hoc audiens Anna, emittens vocem cum clamoribus flebat.

Caput III.

[1] Eodem tempore apparuit quidam iuvenis in montibus Ioachim, ubi greges suos pascebat, dixitque ad eum Quare non reverteris ad uxorem tuam? Dixitque Ioachim Per viginti annos eam habui, et noluit ex ea mihi deus dare filios. Ego ergo cum verecundia de templo domini exprobratus exivi.

---

3. *ista:* C *haec* | C *dicens ei* | *germen tuum. Quod enim* (C *Et quod*) -- *fuerit:* B *germen quod ex te nascitur* | C *in admirationem* | C *usque ad* | *elapsus:* B *sublevatus* | *Illa autem:* B *Tunc ipsa* | *timens:* C *tremens* | C *talem vidisset* | C *audisset* | BC om *demum* | BC *ingressa est* (C add *in*) *cubiculum et iactavit se* | B *in lectum* | C om *existens* | C *per totum diem et totam noctem* | *ac* (B *et*): C *atque in*

4. C om *vero* | B *Vides* (C *Vidisti*) *in amaritudine et angustia positam et in viduitate desertam* | *et tu* (C add *nec*) *ingr. ad me noluisti* (C *voluisti*): D *et tu quare ad me ingr. nol.* | *parvo* (C *in*) *murm. sic* (C om) *respondit dicens* (C *respondens ait*): B *murmurare coepit dicens* | C *conclusit deus* | B *quid ego factura sum tibi;* C *ego quid tibi fact. sum* | C *Et haec audiens* | *cum clamoribus:* A *cum lacrimis*

III, 1. C *In ipso autem tempore app. iuv. quid. inter montes, ubi Ioach. pasc. gregem suum, et dixit ei* | *Dixitque* (B add *ad eum*): C *et dixit* | C *habui eam, nunc vero quia noluit deus mihi ex ea dare filios, cum verecundia* | *Ego ergo:* B *Sed* | *domini* (C *dei*): B om | *exivi:* A solus add *et semper despectus et valde*

Ut quid revertar ad eam, semel abiectus et valde despectus? Hic ergo cum ovibus meis ero: et quamdiu huius seculi deus mihi lucem concedere voluerit, per manus puerorum meorum pauperibus et orphanis et deum colentibus suas partes libenter tribuam. [2] Et cum haec dixisset, respondit ei iuvenis Ego sum angelus dei, qui apparui hodie uxori tuae flenti et oranti, et consolatus sum eam, quam scias ex semine tuo concepisse filiam, et tu nesciens reliquisti eam. Haec in templo dei erit, et spiritus sanctus requiescet in ea: et beatitudo eius erit super omnes sanctas feminas, ita ut nullus possit dicere aliquam ante eam similem ei fuisse, nec post eam futuram in hoc seculo. Propterea descende de montibus et revertere ad coniugem tuam, quam invenies habentem in utero: excitavit enim deus semen in ea de quo gratias referas deo, et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur. [3] Tunc adorans angelum Ioachim dixit ei Si inveni coram te gratiam, sede modicum in tabernaculo meo et benedic servum tuum. Di-

---

abiectus hic cum ovibus meis fui. | B om *semel* | *et valde:* BC *atque* | *Hic ergo* (B *Sed ero*) -- *ero* (B om): *et* (B om) -- *seculi* (B *mundi*) -- *voluerit:* haec omnia C om | *per* (B *et per*) *manus* (C add *autem*) *puerorum meorum* (B add *de bonis meis*) *pauperibus* (C add *viduis*). | B om *et orphanis* | *deum colentibus* (C *col. deum*): B *deum timentibus et excolentibus* | A om *suas* (C post *partes*) | *tribuam:* C *restituam*

2. C *respondit ille iuvenis dicens Ang. dei ego sum* | C om *hodie* | *flenti et oranti, et consolatus:* B *Annae; consolatus* | *quam scias -- concepisse filiam, et* (A *quam*) *tu -- eam* (A *ei*) cum BA, similiterque ut videtur D: C vero *quia* (codex *qui*) *tu nimis eam reliquisti tristem, quam scias ex semine tuo concipere filiam.* | B om *et spiritus -- in ea* | C *erit beat. eius* | C *ita ut nullus possit dicere quia fuit talis antea aliqua, sed et postea nunquam erit ei similis ventura in hoc seculo*.. B *ita quod nulla poterit dicere se similem illi esse.* Praeterea C h. l. add *et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur.* | *Propterea:* B *Et propterea;* CD *Propter quod* | B om *descende de montibus* (CD *monte*) *et* | *quam invenies* (D *et invenies eam*) *hab. in utero* (D add *de spiritu sancto*) cum ABD; C om | *excitavit -- constituetur:* B (cum praecedentibus coniungens) *benedictum semen, et ipsa constituetur mater aetern. bened.*.. C *et referatis ambo gratias omnipotenti deo* (posteriora „*et semen eius*" etc is iam supra habuerat; vide ante).. D *unde gratias referas deo,* videturque similiter pergere atque A.

3. C *Et adorans eum* | C *gratiam coram te* | *sede modicum:* B add *et comede* | *bene-*

et ecce iam non sum; sterilis eram, et ecce iam concepi. Itaque adorato domino domum sunt ingressi. Hoc audito factum est gaudium magnum vicinis omnibus et notis eius, ita ut universa terra Israel de ista fama gratularetur.

Caput IV.

Post haec autem expletis mensibus novem peperit Anna filiam, et vocavit eam Mariam. Quam cum tertio anno ablactasset, abierunt simul Ioachim et Anna uxor eius ad templum domini, hostias deo oblaturi, tradentes infantulam nomine Mariam in contubernio virginum, in quo die et nocte virgines in dei laudibus permanebant. Quae cum posita esset ante foras templi, ita veloci cursu ascendit quindecim gradus ut penitus retrorsum non respiceret, neque, ut solitum est infantiae, parentes requireret. Unde parentes eius solliciti uterque infantem requirentes, pariter ambo stupuerunt, quousque eam invenerunt in templo, ita ut et ipsi templi pontifices mirarentur.

---

sterilis eram (C om) -- *iam* (CD om) *concepi* (C *concipiam*) | *Itaque* -- *hoc audito factum est:* C nil nisi *Et factum est* | C *gaudium cum omnibus notis et affinibus eorum* | *ita ut* (A add *in*) -- *de ista* (A *ex hoc*) *fama gratul.:* B *ita quod de hoc gratulabantur universa terra.*

IV. *Post haec autem expletis* (D *completis*) *mensibus novem* (B *IIII mensibus*) -- *filiam:* C *Post* -- *concepit Anna expletisque mensibus novem peperit filiam* | *eam:* C *nomen eius* | *Quam cum tert. anno* (A add *eam*) *ablactasset:* C *Cum autem t. a. perlactasset eam* | *hostias* -- *nomine Mariam:* C *et offerentes hostias domino tradiderunt infantulam suam Mariam* | *in quo die et nocte virgines:* C *quae die noctuque* | C *manebant* | C *ante templum domini, quindecim gradus ita cursim ascendit, ut penitus non aspiceret retrorsum, et* (D *nec*) *ut solitum est* (D *ut solet*) *parentes* (D add *suos*) *requirere* (D *requireret*). B sic: *Nam* (praecedunt similia cum his: *Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus*, cf. evang. de nativ. Mar. cap. 6.) *templum in monte erat, et ibi erat altare constructum holocausti, quod foris secus* (forinsecus?) *adiri nisi gradibus non valebat. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habebant exuerent et ex more mundioribus se vestimentis induerent, virgo domina Maria sigillatim gradus sine ducentis manu ac elevantis adscendit.* | *Unde parentes* -- *mirarentur:* B *Unde parentes pariter stupuerunt, et ipsius templi pontifices admirati sunt vehementer* .. C *In quo facto omnes stupore attoniti tenebantur, ita ut pontifices templi mirarentur.*

Caput V.

Tunc Anna repleta spiritu sancto in conspectu omnium dixit **Dominus** deus omnipotens exercituum memor factus verbi **sui visitavit** plebem suam in bona visitatione et sancta, ut gentes **quae** insurgebant in nos, corda eorum humiliet et ad se **convertat**: aures suas precibus nostris aperuit: exclusit a nobis **omnium** exultationes inimicorum nostrorum. Sterilis facta est **mater**, et genuit exultationem et laetitiam Israel. Ecce **posita** munera offerre domino meo, et non potuerunt a me **prohibere** inimici mei. Deus autem convertit cor eorum ad me, et ipse dedit mihi gaudium sempiternum.

Caput VI.

1 Erat autem Maria in admiratione omni populo Israel. Quae cum trium esset annorum, tam maturo gressu ambulabat, tam perfectissime loquebatur tamque assidue in dei laudibus vacabat ut omnes super ea stuperent et admirarentur; et quia non infantula putabatur esse, sed ut adulta quasi

---

V. *Tunc Anna* etc: h. l. codex A capite V. pergit, quod inchoavit verbis *Post haec* etc | *Dominus deus omnipotens* (C om) -- *factus* (C add *est*) *verbi sui* (C add *et*) *pleb. suam* (item D; C *populum suum*) *in* (C om) *bona* (C om) *visit. et sancta* (C *visit. sa. sua*) -- *in nos, corda eorum humiliet et ad se convertat* (C *in nos, humiliet et convertat cor eorum ad se;* D *in nos, in humilitate corda eorum converterentur*): B *Domine deus omnipotens, qui eras et qui es, memor factus es verbi tui sancti et visitasti plebem tuam -- sancta, ut converteres corda gentium ad salutem et excluderes exultationes earum* (sic) *qui non crediderunt* (*credid.:* ita videtur) | *aures suas* (B *tuas*) *prec. nostr. aperuit* (C ante *aures;* B *aperuisti*) | *exc.* (C *et exc.*) -- *omnium* (C om) *exultationes* (C *insult.*) *nostr.:* B om | B *Quae fueram sterilis, mater facta sum; exult. et laetit. genui in Isr.* | C *laetitiam in Israel* | *posita munera offerre:* C *potero off. mun.* | C om *meo* | *et non potuerunt a me prohibere:* C *et* (?) *qua re me prohibere volebant* | *Deus autem convertit* (B *convertat*) *cor* (B *corda*) -- *et ipse dedit mihi* (pro his B *detque*) *gaud. sempit.* (B *gaud. suum cognoscere:* D *Dominus convertat corda eorum ad me et det nobis gaud. sempit.* .. C *Dom. enim evertit eos a me, et dedit mihi gaud. semp.*

VI, 1. *in admiratione:* B *in expectatione* | C om *Israel* | *Quae cum trium* (B *V*) - *loqueb.* (B om) *tamque assidue* (pro his B *semper*) - *admirarentur:* C *quia cum trium esset annorum, maturo gr. ambulabat* (D *incedebat*), *et ita perfectiss. in dei laud. permanebat* (D *vacabat*) *ut omnes stupore et admiratione subiacerent* | *et quia:* C *quia* | D *non ut infantula* | *putabatur esse* (C om *esse*): B *esset* | *sed ut adulta* (B om *ut ad.*) *quasi ann. triginta:* C *sed* (D add *ut*) *magna et quasi*

annorum triginta: ita orationi insistebat. Eratque in tantum speciosa et splendida eius facies, ita ut vix aliquis in illius vultum posset intendere. Insistebat autem operi lanifico, ut omnia quae mulieres antiquae non poterant facere, ipsa in tenera aetate posita explicaret. [2] Hanc autem regulam sibi statuerat ut a mane usque ad horam tertiam in oratione persisteret; a tertia usque ad nonam textrino se opere occuparet: a nona vero iterum insistebat orationi. Ab oratione non recedebat usque dum illi angelus dei appareret, de cuius manu escam accipiebat: et ita maius et melius in opere dei proficiebat. Deinde cum seniores virgines a dei laudibus vacarent, ipsa nihil vacabat, ita ut in laudibus et in vigiliis dei nulla prior ea inveniretur, nulla in sapientia legis dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus elegantior, in omni virtute perfectior. Erat quidem constans, immobilis, immutabilis, et quotidie in meliora proficiens. [3] Hanc irascentem nullus vidit nec maledicentem audivit. Omnis autem eius sermo erat ita gratia plenus ut cognosceretur in lingua esse eius deus. Semper in oratione et perscrutatione legis insi-

---

iam plena annorum (D *triginta iam annorum*) | C *in oratione consistebat* | *Eratque in tantum -- posset intendere:* C *Etiam resplendebat facies eius sicut nix, ita ut vix possent in eius vultum intendere;* B om | *Insistebat autem* (A *ergo*) *operi* (C *ad opus*) *lanifico* (C *lanificii*) *ut* (CD *et.* B add *ab omnibus videretur sapientiam habere, ita quod*) *omnia* (D *opera*) *quae -- ipsa* (C *ista*) *-- explicaret* (C *explicabat*, D *explebat*)

2. *statuerat ut:* B *instituerat, quam diligentissime observabat, videlicet* | *a mane:* D *a prima* | *in orat. persisteret:* C *orationibus insisteret*, B *orationi instabat* | *a tertia:* C add *autem* | *textrino* (A *testrino*) *se opere occuparet* (A *op. se occupasset*): B *lanifico et aliis operibus permanebat* | *vero:* C add *hora* | C om *insistebat orationi* | C *donec ang. domini ei -- acciperet* | *et ita* (B *et totum quod in templo dei* [ei?] *dabatur pauperibus ministrabat, et sic*) *maius et mel. in -- proficiebat:* C *ut melius atque melius in dei amore proficeret* | *Deinde cum -- vacabat:* C *Denique cum senioribus virginibus in dei laudibus ita docebatur* | *ita ut -- inveniretur:* C *ut iam nulla ei in vigiliis prior inv.* | *nulla in:* C *in* | *in humilitate -- carminibus* (C add *Davidicis*) *eleg.* (C add *in caritate gratiosior, in castitate purior*): B *et in caritate gloriosior et in canticis et carminibus elegantior et* | *quidem:* C *enim* | *constans:* D *casta* | *et* (C *atque*) *quotidie in* (C *ad*) *meliora* (B *de bono in melius*) *proficiens* (D *proficiebat*, C *proficiscebatur*)

3. C *Hanc maledic. nunquam ullus audivit, hanc irasc. nunquam ullus vidit* | *esse eius* (D *eius esse*) *deus:* solus C *eius dei veritas* | C *vel scrutatione legis dei*

stebat, et sollicita erat ne aliquo sermone peccaret circa socias: deinde timebat ne quid in risu aut pulcrae vocis sono committeret, aut aliqua iniuria aut superbia circa parem suam existeret elata. Sine intermissione dominum benedicebat; et ne forte vel in salutatione sua a dei laudibus cessaret, si quis eam salutabat, illa pro salutatione *Deo gratias* respondebat. Quod primum exiit ab ea quod homines, cum se invicem salutarent, *Deo gratias* responderent. Esca quam quotidie de manu angeli accipiebat ipsa tantum se reficiebat; escam vero quam a pontificibus consequebatur pauperibus dividebat. Frequenter videbantur cum ea angeli dei loqui, et diligentissime obtemperabant ei. Si quis de infirmantibus eam tetigisset, eadem hora salvus ad domum remeabat.

CAPUT VII.

Tunc Abiathar sacerdos obtulit munera infinita pontificibus ut acciperet eam in uxorem filio suo. Prohibebat autem eos Maria dicens Non potest fieri ut ego virum cognoscam aut me vir cognoscat. Pontifices autem et omnes eius affines dicebant ei Deus in filiis colitur et in posteris adoratur, sicut semper fuit in filiis Israel. Respondebat autem Maria et dicebat eis Deus in castitate colitur, ut primo omnium com-

---

permanebat | C *et erat sollicita circa socias suas, ne aliqua ex iis vel in uno sermone peccaret, ne aliqua in risu exaltaret sonum suum, ne aliqua in iniuriis aut in superbia circa* (D *iniuriosa aut superba erga*) *patrem suum aut* (D *et in*) *matrem existeret.* | C *benedicebat deum* | *vel in* (C om haec) *salut. sua:* D *in sal. sua vel aliqua* | *cessaret:* C *tolleretur* | *salutabat:* A *salutare volebat* | C *pro salutatione sua* | *Quod primum:* C *Denique primum* | *quod* (D *ut*) *homines* -- *responderent:* C *ut cum resalutent homines sancti, deo gratias dicant* | *Esca* (D add *vero*) *quam* -- *ipsa tantum se* (pro his D *ipsam*) *reficiebat:* C *Quotidie esca quam de manu angeli accipiebat ipsa tantum reficiebatur* | *escam vero quam a pontif.* (C add *templi*) -- *dividebat:* D *illud autem quod* -- *erogabat* | *videbantur* (D *videbatur*) -- *angeli* (D *angelus*) *dei* (C om) *loqui* | *et diligentissime:* C *et quasi carissime* | C *Si quis autem* | C *salvus ad dom. suam ead. hora revertebatur*

VII. *Abiathar:* A *Abiacar*, B* *Abichar* (correctum videtur Abiachar), D *Abyacar.* Similiter codd. differunt alibi; sed vide quae quovis loco notavimus. | C *eam filio suo tradendam uxorem* | C *ut aut ego virum* | *aut me vir cognoscat:* C *aut a viro cognoscar* | *in filiis:* C *a filiis* | *et in:* C *exin in* | C *in populo Israel* | C *Respondens autem Maria dixit illis Deus castitate primo omnium probatur*

probatur. Nam ante Abel nullus fuit iustus inter homines, et ipse per oblationes placuit deo, et ab eo qui displicuit inclementer occisus est. Duas itaque coronas oblationis accepit et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non admisit. Helias vero cum esset in carne, in carne assumtus est, quia carnem suam virginem custodivit. Ego autem ab infantia mea in templo dei didici quod satis cara possit esse deo virginitas. Et ideo quia carum deo possum offerre, statui ei in corde meo ut virum penitus non cognoscam.

Caput VIII.

[1] Factum est autem cum XIIII aetatis annos haberet, et hoc esset occasio quae Pharisaeos faceret dicere, iam consuetudinem adesse quod femina in templo dei illius aetatis

aut colitur (D *colitur, ut comprobatur*) | C *et iste pro oblatione* | *et ab eo:* C *ab eo autem* | *itaque:* C *tamen* | C *accepit* (D *a David* [?] *accepit*), *oblationis* | C *in carnem suam nunquam pollut. admis.* | *Helias vero:* C *Denique et Helyas* | *cum esset* (D add *virgo*) *in carne, in carne* (alterum *in carne* de coniectura addidi) *assumtus est* .. A *cum in carne* [esset, in carne] *ratius* (assumtus? assumtus esse ratus?) *est* | C *Haec ego didici in templo domini ab infantia mea quod deo cara esse possit virgo. Ideo hoc statui in corde meo* etc

B hoc capite a codd. reliquis ita differt ut post verba *in uxorem filio suo,* statim addat initium capitis VIII. in hunc modum: *Factum est autem cum XII aetatis annos haberet, et fama esset ac consuetudo talis quod, postquam ad legitimam aetatem perveniebant virgines in templo domini commorantes, accipere debebant in coniugio viros suos, inventum est tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut in templo domini convenirent in unum pontifices.* Iamvero sic pergit: *At omnes virgines Mariae affines, timentes ne propter pulcritudinem eius aliquis iuvenis ipsam seduceret, monebant ipsam ut virum acciperet de maioribus Israel. Tunc ipsa respondens dixit Non potest hoc fieri quod virum cognoscam vel vir cognoscat me. At illae dixerunt ei Timemus ne propter pulcritudinem tuam, nisi cognoscaris a viro et nubaris secundum quod aliae virgines te in templo domini praecedentes fecerunt, aliquis iuvenis subducat te. Respondit eis virgo Maria Deum in castitate colitura et veneratura sum perpetuo. Nam ante Abel nullus erat inter homines iustus, et ipse per oblationes placuit deo; et cum esset occisus quod* (occis. ab eo qui?) *domino displicuit, duas coronas accepit a domino, oblationis et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non fecit, quia in virginitate custodivit eam. Ego ab infantia mea virginitatem meam deo obtuli* [et] *in corde meo statui ut virum penitus non cognoscam.* Iamvero sequuntur haec: *Interea cum universus populus convenisset* etc, de quibus vide infra ad cap. VIII.

VIII, 1. *cum XIIII* (BD *duodecim*) *aetatis* (D om) *ann. haberet:* C *ut quartus decimus annus aetatis ei accederet* | C *et esset occasio qua Pharisaei dicerent* | *iam consuet. adesse quod* (*quod* in codice deest) -- *morari:* C *iam pro consuetu-*

non possit morari, invenitur tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut omnes die tertia convenirent in templum domini. Ut autem universus populus convenerat, surrexit Abiathar pontifex et ascendit in altiorem gradum, ita ut ab omni populo audiri et videri posset; et facto silentio magno dixit Audite me, filii Israel, et auribus percipite verba mea. Ex quo aedificatum est istud templum a Salomone, fuerunt in eo filiae regum virgines et filiae prophetarum et summorum sacerdotum et pontificum; et magnae exstiterunt et admirabiles. Ut autem pervenerunt ad legitimam aetatem, viris datae sunt in coniugium et secutae sunt priorum suarum ordinem, et deo placuerunt. A sola autem Maria novus ordo vivendi inventus est, quae promittit deo se virginem permanere. Unde mihi videtur ut per interrogationem nostram et responsionem dei studeamus cognoscere cui debeat custodienda committi. [2] Tunc placuit iste sermo omni synagogae. Et missa est sors a sacerdotibus super duodecim tribus, et cecidit sors super tribum Iuda. Dixitque sacerdos Insequenti die quicumque sine uxore est veniat et deferat virgam in manu sua. Unde factum est ut Ioseph cum iunioribus virgam deferret. Cumque tradidissent summo pontifici virgas suas, obtulit sacrificium domino deo, et interrogavit dominum. Et dixit dominus ad eum Intromitte virgas omnium in sancta

---

dine foeminam in templo dei orare non posse (D *non posse morari*) | C *Et inventum est tale -- praeco mitteretur per totas -- die tertia* (D *die octava.* A vero *die tertia* [hora?] *octava*) *in t. d. convenirent* | C *Cum autem -- convenisset* | *Abiathar:* A *Abyathar*, B *Isacar* | C *ascendit in altioribus gradibus* .. B *in eminentiori gradu ascendit* | C *audiri potuisset et videri* | *verba mea:* B add *quae loquor ad vos* | C *templum hoc* | B *LXX fuerunt in eo* | C *in eo regum virgines filiae et prophetarum* | C *magn. ac mirab. exstit.* | *ut autem pervenerunt* (D *venerunt*): C *tamen venientes* | C *viros in coniugio sunt adeptae, et secutae priorum suarum* (A *suorum*) *ordinem deo placuerunt* | C *Nunc vero apud Mariam novus ordo placendi domino -- se deo in virginitate permanere* | *videtur:* B *bonum videtur* | C *ex interrogatione nostra et responsis dei possimus agnoscere* | B in fine add *ne aliquis eam decipere possit.*

2. *tribus:* C add *Israel* | C *Iudae* | *quicumque:* B add *de tribu Iuda* | *ut Ioseph:* B add *cum non haberet uxorem, nolens mandatum sacerdotis contemnere* | C *cum iuvenibus* | C *virg. deferr. suam* | *summo* (C om) *pontifici:* B add *Isacar*, item post *sacrificium* | *domino deo:* C om *domino* | C *omnium virgas* | *in:* A *inter*,

sanctorum dei, et ibi maneant virgae. Et praecipe eis ut mane veniant ad te ad recipiendas virgas suas: et ex cuius cacumine virgae egredietur columba et volabit ad coelos, in cuius manu virga reddita dederit hoc signum, ipsi tradatur custodienda Maria.

3 Altero vero die cum maturius convenirent universi, et facta oblatione incensi, ingressus pontifex in sancta sanctorum protulit virgas. Cumque singulis erogasset et ex nulla virga exisset columba, induit se pontifex duodecim tintinnabulis et veste sacerdotali, et ingressus in sancta sanctorum incendit sacrificium et effudit illic orationem. Apparuitque angelus dei dicens Est hic virga brevissima quam pro nihilo computasti, illamque cum ceteris posuisti, sed cum ceteris non protulisti: hanc cum tu protuleris et dederis illi cui est, in ipsa apparebit signum quod locutus sum tibi. Erat illa virga Ioseph, et quia senex tanquam abiectus erat ut non posset accipere eam, sed nec ipse voluit requirere virgam suam. Cumque staret humilis et ultimus, pontifex clara voce clamavit ad eum dicens Veni Ioseph et accipe virgam tuam,

---

C *intra* | BC om *dei* | *et ibi man.* (C add *omnium*) *virgae:* B *et super altare maneant* | *et praecipe -- virgas suas:* B *et tunc venientes ceteri ad te per te recipiant* | *Et ex cuius* (C om; Thi post *cacumine* suppleri voluit *unius*) -- *ad coelos: in cuius* (C add *autem*) -- *ipsi* (A *sibi*) -- *Maria:* B *Et in cuius virga hoc signum apparebit, videlicet illa quae fronduerit et nuces protulerit, et de cuius cacumine egredietur columba et volabit ad coelos, illi tradas Mariam.*

3. *Altero vero* (D *autem*) *die cum maturius* (D *mane*) *conv. universi* (D *univ. conv.*) *et* (D om) *facta;* C *Factum est autem ut altero die maturius venirent universi, et facta* | *in* (C *intra*) *sanct. sanctorum:* B add *et facta oratione* | C *pertulit* (?) | *Cumque singulis* (D add *virgas suas*) *erogasset:* C *Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas* | *ex nulla* (C add *earum* omisso *virga*) -- *columba:* B add *solus Ioseph, qui senex et despectus inter iuvenes existebat nec volebat requirere virgam suam, remansit: tunc Abiachar* | *pontifex:* C praem *Abiathar* | B om *incendit sacrif.* | *et effudit illic orationem* (B *orat. fudit ad dominum*). *Apparuitque:* C *Et effundente illo orationem apparuit ei* | C om *dei* | C *simul cum ceteris* | C om *sed cum cet. non protulisti* | C *hanc tu dum tuleris et dederis, in ipsa* | C *Erat autem haec virga Ioseph, eratque ipse abiectus habitus quoniam senex erat* (D *Ioseph qui senex abiectus erat*); *et ne forte cogeretur accipere eam, requirere noluit virgam suam:* B haec omnia om | *Cumque staret* etc: B *Cumque Abiachar pontifex Ioseph humilem ac ultimum stantem videret* | C *ultimus, voce magna cl. ad eum Abiathar*

quia tu expectaris. Et accessit Ioseph expavescens quia summus pontifex cum clamore nimio vocaret eum. Mox autem ut extendit manum accepit virgam suam, et statim de cacumine eius egressa est columba nive candidior, speciosa nimis; et diu evolans per templi fastigia petivit denique coelos.
4 Tunc universus populus congratulabatur seni dicentes Beatus factus es tu in senectute tua, pater Ioseph, ut idoneum te deus ostenderit ad accipiendam Mariam. Et cum sacerdotes dixissent ei Accipe eam, quia ex omni tribu Iuda tu solus es electus a deo, Ioseph coepit adorare eos cum verecundia dicens Senex sum et filios habeo, ut quid mihi infantulam istam traditis, cuius etiam aetas minor est nepotibus meis? Tunc Abiathar summus pontifex dixit ad eum Memor esto, Ioseph, quemadmodum Dathan et Abiron et Core perierunt, quia voluntatem dei contemserunt. Ita tibi eveniet si hoc quod tibi a deo iubetur contemseris. Respondit ei Ioseph Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero, quousque hoc de voluntate dei cognoscam, quis possit eam habere ex filiis meis coniugem. Dentur illi aliquae virgines ex sodalibus eius ad solatium, cum quibus interim degat. Respondit Abiathar pontifex dicens Virgines quidem quinque ad eius solatium dabuntur, quousque dies

---

pontifex dicens | C om *Ioseph* | C *quoniam tu* | *quia:* C *quod* | C *vocasset* | C *Mox autem extendens manum ut suam virg. acciperet, statim de cac. virgae* | C *volans diu -- fastigiam* | C om *denique*

4. C *dicens* | C om *pater Ioseph* | *ut idoneum -- ostenderit* (D *-deret*) *ad accip.* (B add *virginem*) *Mariam:* C *et deus te idoneum elegit ad acc. M.* | C *Cum autem sacerd. dicerent ei -- quia ex omnibus beatus solus tu a deo electus es; tunc coepit adorare et rogare eos Ioseph atque cum verecundia dicere Senex* | *cuius etiam* (B om) -- *nepotibus meis* (B *nepotum meorum*)*:* C om | *Abiathar:* A *Abgatar*, B *Abyachar* | C om *ad eum* | *Abiron:* A *Abyram*, B *Biron* | *et Core* (A *Chore*) cum ABD; C om | B *voluntatem domini* | *Respondit:* C *Et dixit* | *Ego quidem* (D om) *vol. dei* (D *domini*) | *sed* (D add *quia*) *custos eius* (B *istius infantulae*) *ero -- de* (D om) *voluntate dei cognoscam* (D *cognosci possit*) *quis possit* (D *poterit*) -- *coniugem:* C (prioribus omissis) *si cognoscere possim quis eam possit* etc | *Dentur* (B add *ergo*) *illi* (D *ei*, C om) *aliq. virgines* (C *virg.* post *eius*) *ex sod. eius* (D haec om) *ad solatium* (D ante *aliquae;* C om | *interim:* D *interea* | *Resp. Abiathar* (sic h. l. etiam A; B *Abyachar*) *pont. dicens:* C *Iterum Abi. pont. dixit* | C om *quinque*

statutus veniat in quo ipsam accipias: non enim poterit alii in matrimonium copulari.

[5] Tunc Ioseph accepit Mariam cum aliis quinque virginibus, quae essent cum ea in domo Ioseph. Erant autem istae virgines Rebecca, Sephora, Susanna, Abigea et Cael: quibus datum est a pontifice sericum et hyacinthus et byssus et coccus et purpura et linum. Miserunt autem inter se sortes quid quaeque virgo faceret: contigit autem ut Maria purpuram acciperet ad velum templi domini. Quam cum acciperet, dixerunt ei illae virgines Cum tu sis ultima et humilis et minor omnibus, purpuram meruisti accipere et obtinere. Hoc autem dicentes quasi in fatigationis sermone coeperunt eam appellare virginum reginam. Dum ergo haec agerent inter se, apparuit angelus domini in medio illarum dicens illis Non erit sermo iste in fatigationem missus sed in prophetationem verissimam prophetatus. Expavescentes ergo in conspectu angeli et in verbis eius, rogaverunt eam ut indulgeret eis et oraret pro eis.

Caput IX.

[1] Altera autem die dum Maria iuxta fontem staret ut urceolum impleret, apparuit ei angelus domini dicens Beata es, Maria, quoniam in utero tuo habitaculum parasti domino.

---

ipsam: C *tu eam* | *accipias:* B add *in uxorem*

5. *in domo Ioseph:* C *in domo sua* | *Rebecca* ex C; A *Reutha*, B *Retram* | *Sephora* (D *Sefora*): B *Sophera*, C *Sephiphora* | *Cael* cum A; B *Agabel*, C *Zahel* | C *a pontificibus* | *sericum:* A *siricum* | *et hyacinthus* (A *iacintus*) *et byssus* (A *biss.*) *et coccus* (A *cocus*): C *iacinthum* (D *iacinctum*) *et* (D praem *coccinus*) *byssum* | C *unaquaeque* | C *et factum est ut Maria purpuram nendam* | D *quam cum accepisset* | *illae:* A *aliae* | *Cum tu sis - - virginum reginam:* C *Cum iunior tu sis* (D *tu sis minor*) *omnibus, purpuram obtinere meruisti. Et hoc dicentes quasi in fatigationem sermonis reginam virginum eam app. coep.* B vero sic: *Filiae regum sumus, et tu cum minor sis, purpuram quasi regina nostra accipere meruisti et obtinere. Et tunc coeperunt eam app. reginam.* | C *Cumque haec inter se agerent* | *illarum:* AC *eorum* | *dicens illis:* C *et dixit* | *prophetationem:* C *probationem* | D *prophetantis* | C *Expaverunt autem in - - eius, et coeperunt rogare Mariam - - rogaret pro eis.*

IX, 1. C *dum staret iuxta fontem, apparuit* | A *dicens illi* | *Beata es - - in utero tuo* (ita AB; C *in mentem tuam*) *habitaculum* (B *habitationem*) *parasti*

Ecce veniet lux de coelo et habitabit in te, et per te universo mundo resplendebit.

2 Iterum tertia die dum operaretur purpuram digitis suis, ingressus est ad eam iuvenis, cuius pulcritudo non potuit enarrari. Quem cum vidit Maria, expavit et contremuit. Cui ille ait Ave Maria, gratia plena, dominus tecum; benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. Quae cum audivit, tremuit et expavit. Tunc angelus domini adiunxit Noli timere, Maria; invenisti gratiam apud deum: ecce concipies in utero et paries regem, qui non solum terram implet sed coelum, et regnat in secula seculorum.

Caput X.

Cum haec agerentur, Ioseph in fabricandis tabernaculis regionum maritimarum erat opere praeoccupatus: erat enim ligni faber. Post vero menses novem reversus est in domum suam et invenit Mariam praegnantem. Unde totus in angustia positus contremuit et exclamavit dicens Domine deus, accipe spiritum meum: quoniam melius est mihi mori quam amplius vivere. Cui dixerunt virgines quae cum Maria erant Quid ais, domine Ioseph? Nos scimus quoniam vir non tetigit eam; nos sumus testes quoniam virginitas et integritas perseverat in ea. Nos custodivimus super eam: semper in

---

(BC *praeparasti*) *domino* (C ante *praepar.*): D om | C *ut habitet in te et per te universum mundum resplendeat.*

2. *Iterum* (C *Item*): h. l. A novum caput (et quidem X.) habet. | *Quem cum vidit:* D *Quem videns*, C *Tunc* (Hunc?) *videns* | *Ave Maria* -- *tecum* (post haec A habet *etc* et pergit *Noli timere.* Sed B et D textum plene exhibent.); *benedicta* -- *Quae cum* -- *adiunxit* (*Quae* usque *adiunxit* ex B sunt; D non habet.): haec omnia C om | *in utero:* C om; B add *de spiritu sancto qui obumbrabit tibi* | *regem:* B add *et vocabitur nomen eius Emanuel* | C *qui imperat non solum in terra sed etiam in coelis, et regnabit in sec. sec. amen.*

X, 1. C *Cum autem haec ag., Ios. in Capharnaum maritima erat in opera* (D *opere erat lignorum*) *occupatus: erat enim faber ligni* (D *lignarius*) | *Post vero* -- *et invenit:* C *ubi moratus est mensibus novem. Reversusque in d. suam invenit* | *Unde* -- *Domine deus* (B add *meus*): C *et totus contremuit, et positus in angustia exclamavit et dixit Domine domine* | C om *amplius* | *virgines:* B *quinque virg.*, C *virg. illae* | C om *Quid ais, dom. Io.* | *nos sumus testes* -- *in ea:* C *nos scimus quia integritas et virg. in ea immaculata persev.* | *Nos cust. super eam:*

oratione nobiscum permansit; quotidie angeli dei cum ea loquuntur; quotidie de manu domini escam accepit. Nescimus quomodo fieri possit ut sit peccatum aliquod in ea. Nam si suspicionem nostram tibi vis ut pandamus, istam gravidam nemo fecit nisi angelus domini. 2 Ioseph dixit Ut quid me seducitis ut credam vobis quoniam angelus domini impraegnavit eam? Potest enim fieri ut quis se finxerit angelum domini et deceperit eam. Et haec dicens flebat et dicebat Qua fronte ad templum domini respiciam, aut qua facie visurus sum dei sacerdotes? Quid facturus sum? Et haec dicens cogitabat ut fugiens dimitteret eam.

Caput XI.

Cumque cogitaret exsurgere et occultare se et habitare in occultis, ecce in ipsa nocte apparuit in somnis ei angelus domini dicens Ioseph fili David, noli timere; accipe Mariam coniugem tuam: quod enim in utero eius est, de spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabitur nomen eius Iesus: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Exsurgens autem Ioseph a somno gratias egit deo; et locutus est Mariae et virginibus quae erant cum ea, et narravit visum suum. Et consolatus est super Maria, dicens Peccavi, quia suspicionem aliquam habui de te.

B *nos enim semper cum ea fuimus*.. C *nam custodita est a deo* | C om *nobiscum* | C *Quot. cum ea angelus domini loquitur; quot. escam de manu angeli accipit* | *Nescimus* -- *possit:* C *Quomodo fieri potest* | *Nam si* -- *nemo* (C *non*) -- *domini* (C *dei*. Addit vero A *qui eam impraegnavit*): B *Non sit in te aliqua suspicio de ipsa, quia non nisi spiritus sanctus gravidam eam fecit*

2. *Ios.* (C add *autem*) *dixit:* B *Tunc Ios. cum suspicionis amaritudine suae dixit* | C *quia ang. dom. impraegnasset eam* | D *ut quisquam finx. se esse angelum domini ut deciperet eam* .. C haec vitiose exhibet | *respiciam, aut qua:* C *iturus sum? Qua* | C *cogitabat occultare se et eam dimittere*

XI. *Cumque:* A h. l. non habet novum caput. | C *Cumque ordinasset in nocte exsurgere, ut fugiens habitaret in occultis* | C *ei angel. dom. in somnis* | *accipe:* C *accipere* | *quod enim:* C *quoniam quod* | *et vocabitur* (B -*bis*) *nom. ei. Iesus* (B *Iesum*) cum ABD; C *qui vocabitur Iesus* | C om *a somno* | C *deo suo* | B *beatae Mariae et virg. quinque* | C *visionem suam* | *super Maria:* B *Mariam* | *quia* (C *quoniam*) --- *de* (C *in*) *te:* B *suspicionem nequam habens de te*

Caput XII.

[1] Post haec factus est rumor magnus quod Maria esset gravida. Et comprehensus Ioseph a ministris templi ductus est cum Maria ad pontificem, qui una cum sacerdotibus coepit exprobrare illi et dicere Ut quid fraudatus es istam talem et tantam virginem, quam sicut columbam angeli dei in templo nutrierunt, quae virum nunquam voluit videre nec habere, quae in lege dei optimam habuit eruditionem? Tu si ei violentiam non fecisses, adhuc in virginitate sua permaneret. Ioseph autem iurans devovit quod nunquam penitus tetigisset eam. Cui Abiathar pontifex respondit Vivit deus quia modo faciam te potare aquam potationis domini, statimque apparebit peccatum tuum.

[2] Tunc congregata est multitudo populi, quae dinumerari non poterat, et adducta est Maria ad templum. Sacerdotes vero et affines et parentes eius flentes dicebant ad Mariam Confitere sacerdotibus peccatum tuum, quae eras sicut columba in templo dei et accipiebas cibum de manu angeli. Rursus Ioseph vocatus est ad altare, et data est ei aqua potationis domini: quam cum gustasset aliquis mentiens et circuisset septies altare, dabat deus signum aliquod in facie eius. Cum ergo bibisset securus Ioseph et girasset septies altare, nullum signum peccati apparuit in eo. Tunc iustifi-

---

XII, 1. C *Factum est autem post haec exiit rumor quod* | B *a magnatibus templi* | *ductus est:* A add *cum Maria* | *ad pontificem:* B add *Abiachar* | *cum sacerdotibus:* B add *et magnatibus templi* | *istam -- virginem:* C *nuptias tantae ac talis virginis* | C *in templo dei* | C *nunquam nec videre voluit, quae* | C *Tu autem si* | *adhuc -- permaneret* (B *permansisset*): C *illa hodie virgo perseverasset* | *iurans devovit:* C *devotabat se iurans*, B *coepit detestari firmiter* | C om *penitus* | *Abiathar:* A *Abyathar*, B *Isachar* | C *dixit Vivit dominus* | *quia* (C *quoniam*): B *et ego* | C *et statim*

2. C *omnis multitudo Israel -- poterat* .. B *maxima pars virorum in templo domini et mulierum, ut in iudicium eius prospicerent* | *et adducta est* (C *Add. est etiam*) -- *templum* (C add *domini*): B om | *ad Mariam:* C *ad eam* | C *Vocatus est autem et Ioseph ad altare sursum* | C *quam si gust. homo metuens* (D *nesciens*) | C *in faciem eius* | C *gyrasset*, omisso *septies* | *apparuit in facie eius* | *iustificaverunt:* A *sanctific.*

caverunt eum sacerdotes omnes et ministri et populi dicentes Beatus factus es, quoniam nullus reatus inventus est in te [3] Et vocantes Mariam dixerunt ei Et quam excusationem tu poteris habere? aut quod signum maius in te apparebit quam hoc quod prodit te conceptus ventris tui? Hoc solummodo requirimus a te ut, quia Ioseph mundus est a te, confiteare quis est qui te decepit. Melius est enim ut tua confessio te prodat, quam ira dei dans signum in facie tua in medio populi te manifestet. Tunc Maria constanter et intrepida dixit Domine deus rex omnium, qui es conscius secretorum, si est aliqua pollutio in me aut aliquod peccatum, aut aliqua sive concupiscentia vel impudicitia, detegas me in conspectu omnium populorum, ut omnibus sim emendationis exemplum. Hoc dicens accessit ad altare domini confidenter et bibit aquam potationis, et septies circuivit altare, et non est inventa in ea ulla macula.

[4] Cumque omnis populus exstaret stupore, videntes ventris conceptum et nullum signum in facie eius apparuisse, coeperunt inter se populi varia loquacitate turbari. Alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspicione populi esse nec se eo integre videri purgatam, omnibus audientibus clara voce dixit Vivit dominus Adonai, dominus exercituum, in

C *Beatus es tu, quoniam non est inventus reatus in te*

3. C *Tu quam excus. afferre* (D *habere*) *poteris* | *quod prodit te:* C *quod prodidit* | *mundus est a te:* C *mundatus est* | C *confitearis* | A om *enim* | *ut tua -- prodat* cum ABD; C *vitam tuam confessio prodat* | CD *in faciem tuam* | *te manifestet:* D *vitam tuam manifestet* | C om *constanter et* | BC om *Domine deus* usque *secretorum* | *aut aliqua sive - impudicitia:* C *aut fuit in me aliqua concupiscentia impudicitiae* (D *vel impudicitia*) | *detegas me:* BC *detegat me* (B *illud*) *deus* | *ut omnibus sim emend.* (B add *et corruptionis*) *exempl.:* C *ut fiam omnibus mendacibus* (D *emendationis*) *exempl.* | C *Et accessit* | A *circuiv. ad altare*

4. C *Et cum omnis populus stuperet et haesitaret* (D *omnes populi stuperent et haesitarent*) | *et nullum:* C *at nullum* | C *in facie eius* | C *inter se varia populi* | C *Alii dic. sanctitatem* (D add *ex innocentia*); *alii vero per malam conscientiam accusabant eam* .. B *Alii dicebant quod pro mala conscientia accusabant eam; alii dicebant Grande signum est illud.* | C *videns populi suspicionem non* (D *nec se*) *ex integro fuisse purgatam* | C *domin. Adonai* (A *-nay*) *exercituum* .. D

cuius conspectu sto, quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia meae aetatis mentem meam devovi. Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea, ut in ipso qui me creavit in integritate permaneam, in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo. Tunc omnes coeperunt osculari pedes eius et genua eius amplecti, rogantes eam ut malis suspicionibus eorum daret indulgentiam. Et deduxerunt eam populi et sacerdotes et omnes virgines cum exultatione et gaudio magno usque ad domum suam, clamantes et dicentes Sit nomen domini benedictum in secula, quia manifestavit sanctitatem tuam universae plebi suae Israel.

Caput XIII.

[1] Factum est autem post aliquantum tempus ut fieret professio ex edicto Caesaris Augusti, ut profiteretur universus orbis, unusquisque in patria sua. Haec professio facta est a praeside Syriae Cyrino. Fuit ergo necesse ut Ioseph profiteretur cum beata Maria in Bethleem, quia inde erat Ioseph et Maria, de tribu Iuda et de domo et familia David. Cum ergo Ioseph et beata Maria irent per viam quae ducit Bethleem, dixit Maria ad Ioseph Duos populos ante me video, unum flentem et alium gaudentem. Cui Ioseph respondit

---

domin. exercituum, Adonai | *sed ab eo -- devovi:* C *sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia aetatis meae in hoc mentem definivi* | C om *ab infant. mea* | *ut in ipso:* C *ut ipsi* | C *vivere et ipsi soli* (om *servire: et in ipso*) *sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere* | C *Tunc omnes osculabantur eam rogantes* | B *rog. eam humiliter* | B *pie daret veniam* | B *reduxerunt* | C *omnes populi* | C om *magno* | C *dicentes ei* | C om *in secula* | *quia manifestavit:* C *qui manifestabit* | *sanctitatem tuam* (A *suam*)*:* B *sanctitatem virginitatis suae* | *plebi suae* (C om) *Israel:* B *plebi huic*

XIII, 1. *ut profiteretur -- in patria sua* (B *in provinciam suam*)*:* C *ut proficisceretur unusquisque in patriam suam* | *facta est:* C praem *prima*, B add *primo* | B *sub praeside* | C *Necesse autem fuerat ut et Ioseph* | *profiteretur* (B *proficisceretur*) *cum b. M.* (B add *coniuge sua:* C *cum Maria proficisceretur* | C *quia exinde erat, et Maria de tribu* | *et familia:* CD *ac patria.* D sic: *Necesse autem fuerat ut Ioseph, qui exinde erat, et Maria de tribu Iuda et de domo ac patria David, irent per viam* etc | C om *beata* | CD *ducit ad* (D *in*) *Bethleem* | D *Dixit autem Maria ad Ioseph* | C *Cui respondit Ioseph et dixit Sede et tene te* |

Sede in iumento tuo et noli superflua verba loqui. Tunc apparuit puer quidam speciosus ante eos, indutus veste candida, qui dixit ad Ioseph Quare dixisti verba superflua esse de duobus populis de quibus locuta est Maria? Populum enim Iudaeorum flentem vidit, qui recessit a deo suo, et populum gentium gaudentem, qui iam accessit et prope a domino factus est, secundum quod promisit patribus nostris Abraam, Isaac et Iacob: tempus enim advenit ut in semine Abrahae tribuatur omnibus gentibus benedictio.

[2] Et cum haec dixisset, angelus iussit stare iumentum, quia tempus pariendi advenerat; et praecepit beatae Mariae ut descenderet de animali et ingrederetur speluncam subter caverna, in qua lux nunquam erat sed semper tenebrae, quia lumen diei recipere non poterat. Cumque ingressa fuisset beata Maria in eam, coepit tota splendore clarescere, quasi hora diei sexta esset: ita speluncam lux divina illustrabat ut nec in die nec in nocte lux ibi defuerit, quamdiu ibi fuerat beata Maria. Et ibi peperit masculum, quem angeli statim circumdederunt nascentem, quem natum et super pedes suos mox stantem adoraverunt dicentes Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. [3] Iam enim nativitas domini advenerat, et Ioseph perrexerat quaerere obstetrices. Qui cum invenisset, reversus est ad speluncam et in-

---

C om *quidam* | B *apparuit ei angelus domini, indutus* | C *veste splendida, et dixit* | C om *esse* | *de quibus - - Maria:* C *quae audisti dicentem Mariam* | C *quia recessit* | C *quia access. et pr. factus est ad dominum* | *promisit:* B add *deus* | D om *in semine* | *Abraam* et *Abrahae:* sic plane codd. | C *benedictio omn. gent. tribuatur*

2. Hoc loco in A est caput XIIII. | B *angelus domini* | C *adven. pariendi* | *descenderet:* A *discederet* | B *et subterraneam speluncam intraret.* C sic: *Et praecepit descendere de animali Mariam et ingredi in speluncam subterraneam, in qua lux non fuit unquam* | *tenebrae:* C add *fuerunt* | *recipere non poterat:* C *penitus non habebat* | C *Ad ingressum vero Mariae coepit tota spelunca splendorem habere, et quasi sol ibi esset, ita tota fulgorem lucis ostendere; et quasi esset ibi hora diei sexta, ita eandem speluncam lux divina illustravit; nec in die nec in nocte lux ibi divina defuit quamdiu ibi Maria fuit.* | C *quem circumded. angeli nascentem et natum adorav. dicentes* .

3. C *Iam enim dudum Ios. perrexerat ad quaerendam* (D *-das*) *obstetricem* (D *-ces*)*: qui cum reversus esset ad speluncam, Maria iam infantem genuerat.* |

venit cum Maria infantem quem genuerat. Et dixit Ioseph ad beatam Mariam Ego Zelomi et Salome adduxi tibi obstetrices, quae stant foris ante ostium speluncae, prae nimio splendore non audentes huc ingredi. Audiens autem beata Maria subrisit. Cui Ioseph dixit Noli subridere, sed cauta esto ut te visitent, ne forte indigeas medicina. Tunc iussit eas intrare ad se. Cumque ingressa fuisset Zelomi, Salome non ingressa, dixit Zelomi ad Mariam Dimitte me ut tangam te. Cumque se scrutari permisisset, exclamavit voce magna obstetrix et dixit Domine domine magne, miserere. Nunquam hoc auditum est nec in suspicione habitum ut mamillae cuiusquam plenae sint lacte et natus masculus matrem suam virginem ostendat. Sed et nulla sanguinis pollutio facta est in nascente; nullus dolor in parturiente. Virgo concepit, virgo peperit et virgo permansit. [4] Audiens autem hanc vocem Salome dixit Permitte ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelomi. Cumque beata Maria se permisisset ab ea palpari, misit manum suam Salome. Dum autem manum suam a palpitatione retraheret, aruit manus eius, et prae nimio dolore coepit flere vehementer et angustiari, clamando dicens Domine deus, tu nosti quia semper te timui, et omnes pauperes sine retri-

---

Et dixit: A om *Et* | C om *beatam* | C *Ego tibi Zelemi* (D ut videtur *Zaelem*) *et Salomen obst. add. quae foris ante spel. stant et prae spl. nimio hic non possunt introire.* | C *Aud. autem haec Maria subr. Et dixit ad eam Ios.* | A om *sed* | C om *ut te visitent* | *medicina:* B *curamine* | *eas intrare:* C *unam ex illis introire* | C *Cumque ingr. esset Zelemi, ad Mariam dixit* | *se scrut.* (B *tangi*) *permisisset:* C *permisiss. se Mar. tangi* | B *Domine deus meus: nunquam* | C om *magne* | C *adhuc hoc nec audivi nec in suspicionem habui ut mamillae plenae sint lacte* | C *Nulla poll. in nascentem facta est, -- in parturientem* | *et* (B add *post partum*) *v. permansit:* C *virgo permanet*

4. C om *autem* | C *alia obstetrix nomine Salome* | *Permitte -- Zelomi:* B *Quod audio, nisi probavero, certe non credam. Ingressa ad beatam virginem dixit Volo probare palpando te utrum verum sit quod dixit Zelomi* . . C *Quod ego audio non credam, nisi forte ipsa* (D *donec et ipsa*) *probavero. Et ingressa Salome ad Mariam dixit Permitte me ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelemi.* | C *Cumque permisisset Mar. ut eam* (D *se*) *palparet* | *misit manum suam Salome:* haec A praetermittit | *dum autem* etc: C *et cum misisset et tangeret, statim exaruit m. e.* | C om *nimio* | C *vehementissime* | C *et clamare et dicere* | C om *deus* | *et omnes* cum BC . . A *homines* | D *sine retributionis munere* . . C *sine acceptione*

butione curavi, de vidua et orphano nihil accepi, et inopem a me ire vacuum non dimisi. Et ecce misera facta sum propter incredulitatem meam, quia sine causa tentare volui virginem tuam.

[5] Cum haec diceret, apparuit iuxta eam iuvenis quidam valde splendidus dicens ei Accede ad infantem et adora eum et tange de manu tua, et ipse salvabit te: quia ipse est salvator seculi et omnium in se sperantium. Quae confestim ad infantem accessit, et adorans eum tetigit fimbriam pannorum in quibus infans erat involutus, et statim manus eius sanata est. Et exiens foras coepit clamare dicens magnalia quae viderat et quae passa fuerat, et quemadmodum curata fuerat, ita ut per praedicationem eius multi crederent.

[6] Nam et pastores ovium asserebant se angelos vidisse in medio noctis hymnum dicentes, deum coeli laudantes et benedicentes, et dicentes quia natus est salvator omnium, qui est Christus dominus, in quo restituetur salus Israel.

[7] Sed et stella ingens a vespere usque ad matutinum super speluncam splendebat, cuius magnitudo nunquam visa fuerat ab origine mundi. Et prophetae qui erant in Ierusalem hanc stellam dicebant Christi nativitatem indicare, qui restauraret promissionem non solum Israeli sed et omnibus gentibus.

---

retributionum | *orphano* cum ABD; C *orphana* | C *nunquam dimisi* omisso *ire* | C *quia ausa fui temptare* | *virginem tuam:* A solus add *quae venit lumen verum et post partum virgo permansit*

5. Hoc loco in A est caput XV. | C *Cumque* | C *iuxta illam iuvenis splendidus* | *et* (B *atque vestimenta eius*) *tange de:* C *et continge* | *salvabit te:* C solus *sanabit eam* | C *Et confestim* -- *access. Salome* | C *fimbrias* | B *in quibus a sancta Maria matre erat involutus* | C *et dicere magnalia virtutum quae* | *viderat:* B add *in spelunca* | *curata fuerat:* C om *fuerat* | *per:* C *ad*

6. Hoc loco A habet caput XVI. | *past. ovium:* B *past. qui erant in regione illa custodientes gregem suum* | *in medio noctis:* B add *silentio, et audivisse* | *deum coeli* (C *Helye*) *laudantes* (D *laudate*) *et benedicentes* (D *benedicite*) *et dicentes* (D haec om) -- *salvator omnium:* B *Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Qui et dixerunt Natus est nobis hodie salv. mundi* | *Christ. dominus:* D add *in civitate David* | *salus Israel:* C *omne regnum Isr.*

7. Hoc loco in A incipit caput XVII. | *ad matutinum:* C *ad mane* | C *qui fuerant* | C *non solum Israel sed et omnium gentium* | *sed et omnibus:* A *sed in omnibus*

CAPUT XIV.

Tertia autem die nativitatis domini nostri Iesu Christi beatissima Maria egressa est de spelunca, et ingressa stabulum posuit puerum suum in praesepio, quem bos et asinus adoraverunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem Cognovit bos possessorem suum et asinus praesepe domini sui. Ipsa ergo animalia, bos et asinus, in medio eum habentes incessanter adorabant eum. Tunc impletum est quod dictum est per Abacuc prophetam dicentem In medio duorum animalium innotesceris. In eodem loco moratus est Ioseph cum Maria tribus diebus.

CAPUT XV.

[1] Sexta autem die ingressi sunt Bethleem, ubi impleverunt septimam diem. Octavo vero die circumcidentes puerum, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo antequam in utero conciperetur. Postquam autem impleti sunt dies purgationis Mariae, secundum legem Moysi, tunc duxit Ioseph infantem ad templum domini. Cumque accepisset parhithomum infans — parhithomus id est circumcisio —, obtulerunt pro eo par turturum aut duos pullos columbarum.

XIV. C *Tertio* | C om *nostri Ies. Chr.* | C *beata* | C *ingr. est stab. et posuit* | C om *suum* | *in praesepio:* B add *quia non erat ei locus magis aptus in diversorio conditus* | *quem -- adoraverunt:* BC *Tunc* (C *Et*) -- *ador. eum* | *Ipsa ergo:* C *Ipsa autem*, D *Ipsa enim* | *animalia:* C add *id est*, D *scilicet* | *eum habentes:* A *stantes* | *Tunc impletum* (C *adimpl.*): B *Et tunc et impl.* | *Abacuc:* Thilo (ex C ut videtur) *Habacuc* | *innotesceris:* B *cognosceris* | C *In eodem autem* | C *Ioseph et Maria cum infante* .. B *Ios. et beata virgo Maria cum puero*

XV, 1. CD *Sexto autem* (D om) *die cum beata Maria ingressus est Ioseph Bethl.* | *ubi impleverunt -- parhithomum* (servavi codicis scripturam; ibidem post est *parhythomus*) -- *obtulerunt pro eo:* C *ubi impletis triginta diebus duxit infantem ad templum domini, et obtulerunt pro eo* .. D *ubi octavo die circumciderunt puerum, et vocatum est nomen eius Iesus. Tertio decimo vero die venerunt magi ab oriente in Hierosolymis* etc cf. caput apud nos XVI. Magorum vero historiam in cod. D excipiunt verba haec: *Impletis igitur quadraginta diebus Ioseph duxit infantem in templum domini, et obtulerunt pro eo* etc usque finem capitis nostri XV. | *aut duos:* BCD *et duos* | *columbarum:* B add *sicut scriptum est in lege domini.*

[2] Erat autem in templo vir quidam dei, perfectus et iustus, cui nomen Symeon, annorum centum duodecim. Hic responsum a domino acceperat quia non gustaret mortem nisi videret Christum filium dei viventem in carne. Hic cum vidisset infantem, exclamavit voce magna dicens Visitavit deus plebem suam, et implevit dominus promissionem suam. Et festinans adoravit eum. Et post hoc suscepit eum in pallium suum et osculans pedes eius dixit Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel.

[3] Erat quoque in templo domini Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Asser, quae vixerat cum viro suo annos septem a virginitate sua: et haec vidua erat iam per annos octoginta quattuor: quae nunquam discessit a templo domini, ieiuniis vacans et orationibus. Haec quoque similiter adorabat infantem dicens quoniam in isto est redemptio seculi.

---

2. Hic in codice A est caput XX. | *vir quidam* (C om) -- *iustus:* B *quidam homo iustus et timoratus* | C *nomine Simeon* | C *ann. cent. tredecim* .. B om | B *a spiritu sancto acceperat* | C *quod non gustasset* - - *vidisset* - - *dei filium in carne* (D add *viventem*) .. B *non visurum se mortem nisi prius videret Christum dominum in facie* | *Hic:* C *Qui* | *Visitavit* -- *dominus* (A om) *promiss. suam:* B *Visitavit et fecit redemptionem plebis suae Israel benedictus dominus deus noster* | *festinans:* B add *se ad portam templi* | *ador. eum:* B add *osculans palmas eius* | *Et post hoc* (C *haec*) *suscepit* (C *suscipiens*) *eum in pallium suum* (C *in pallio suo*) *et* (C *adoravit eum iterum et*) *osculans* (C *osculabatur*) *pedes* (C *plantas*) *eius dixit* (C *dicens*): B *Et accepit in ulnas suas et dixit* | A om *domine* | *Israel:* B add *Et cum CXII esset annorum et vix posset se ipsum regere, portavit puerum in ulnis suis usque ad altare templi domini. Senex puerum portabat, sed puer senem regebat. Tunc locutus est Iesus dicens Exaudita est oratio tua, Symeon. Et stupefacti sunt omnes magistri templi de verbo quod infans locutus erat.*

3. A h. l. habet caput XXI. | C *Erat autem in* | BC om *prophetissa* | C *annis septem* | C om *a* (B *in*) *virgin. sua* | B *erat: quae non discedebat a templo domini* (C *dei*) *LXXX annis ieiun.* etc | *Haec quoque similiter adorab.* (C *Haec accedens adorabat*) -- *seculi* .. B *Quae dixit Ecce positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel: ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes: qui seculi redemptio est. Tunc reversi sunt cum eo parentes eius in Bethleem.*

Caput XVI.

[1] Transacto vero secundo anno venerunt magi ab oriente Ierusolimam, magna deferentes munera. Qui instanter interrogaverunt Iudaeos dicentes Ubi est rex qui natus est vobis? Vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum. Haec autem opinio pervenit ad Herodem regem, et ita eum terruit ut congregaret scribas et Pharisaeos et populi doctores, inquirens ab eis ubi Christum nasciturum prophetae praedixerunt. At illi dixerunt In Bethleem Iudae. Scriptum est enim Et tu Bethleem, terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes rex vocavit magos ad se et diligenter inquisivit ab eis quando eis apparuit stella. Deinde mittens eos in Bethleem dixit Ite et interrogate diligenter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

[2] Euntibus autem magis in via apparuit eis stella, quae quasi dux eis erat, antecedens eos quousque pervenirent ubi puer erat. Videntes autem stellam magi gavisi sunt gaudio magno, et intrantes in domum invenerunt infantem Iesum sedentem in sinu matris. Tunc aperuerunt thesauros suos,

---

XVI, 1. *Transacto vero secundo anno venerunt:* B *Et transactis duobus annis ecce venerunt* .. C *Transactis autem duobus diebus venerunt* .. D (ut iam relatum est) *Tertio decimo vero die venerunt* | *Ierusolimam:* C *Hierosolymam*, D *in Hierosolymis* | D *afferentes* | *vobis:* C *nobis* (?) | *stellam eius:* A om *eius* | C om *in oriente* | B *et venimus cum muneribus* | C *Haec opinio perterruit omnes* (D *Iudaeos*); *et misit Herodes ad scribas* .. B *Haec verba terruerunt omnes Iudaeos. Et tunc Herodes congregavit scribas* | C *ut inquireret ab eis* | C *propheta nasciturum praedixerat* | *Iudae* (codex *Iude*) cum ABD; C om | BC *Sic enim scriptum est* (B add *per prophetam*) *Et* (B om) *tu* | *Iuda* bis: B *Iude* bis | *enim* cum BC; A om | C *qui reget* | *Tunc Herodes* - - *ad se* (C om) - - *ab eis* (C om) - - *deinde mittens* (C *et misit*) *eos in* (C *ad*) *Bethl. dixit* (C *dicens*): B *Deinde quia magi stellam quam viderant dum venirent Ierusolimam ad Herodem in astris aspicere non valebant, dixit eis* | D *et mihi* (?) *rogate* .. in C plura male desunt | C *inveneritis eum* | B in fine add *Hoc autem dicebat ut ipsum fraudulenter perderet.*

2. *in via:* D om | *eis:* C om | C *stella, et quasi quae ducatum praestaret illis, ita antecedebat eos* etc | C *et ingressi domum* | B *invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum* | *Tunc aperuerunt* - - *magnis*

et magnis muneribus muneraverunt beatam Mariam et Ioseph. Ipsi autem infanti obtulerunt singuli singulos aureos: similiter unus aurum, alius thus, tertius vero myrrham. Qui cum ad Herodem regem vellent redire, in somnis ab angelo moniti sunt ne redirent ad Herodem: et per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

Caput XVII.

[1] Videns autem Herodes quod illusus esset a magis, inflatum est cor eius, et misit per omnes vias volens eos capere et interficere. Quos cum penitus non inveniret, denuo misit in Bethleem et omnes fines eius, et occidit omnes pueros quos invenit a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisiverat a magis.

[2] Ante unum vero diem quam hoc fieret, admonitus est Ioseph in somnis ab angelo domini qui dixit ei Tolle Mariam et infantem, et per viam eremi perge in Egyptum. Ioseph autem secundum angeli dictum ivit.

(C *ingentibus*) *muneribus* - *beatam* (C om) - - *singuli:* B *et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera* | *singulos aureos* (ita AC; D *munera*): *similiter* (unus A *similiter post haec aurum, thus et mirram; similiter*) *unus* - - *myrrham* (codd. *mirram*) .. B pro his *Guaspar mirram, Melchion* (Melchior?) *thus, Balthasar aurum* | C *reverti vellent, admoniti sunt in somniis* (?) *ne* | *et per aliam:* C praem *Illi autem adoraverunt infantem cum omni gaudio*

XVII, 1. Quae priore sectione huius capitis traduntur, ea codex A capiti quod praecedit annexa habet. | *Videns autem Herodes:* D *Anno sequenti Herodes rediens a Roma cum videret* | *per omnes vias:* B add *et confines regni sui* | *non inveniret:* C *invenire non potuisset* | C om *denuo* | C *ad Bethleem* | *et omnes fines* (B *confines*) *eius* .. D *et in omnibus finibus eius* .. C om | C *et omnes occidit infantes* | *quos invenit* .. D *qui erant in eis* .. C om

2. Hoc loco in A incipit caput XXIII., quod complectitur omnia quae apud nos sequuntur usque ad initium capitis XX. | C (non item D) om *in somnis* | C *dixit illi* | C *perge et vade* | *Ios. autem* (D *vero*) - - *ivit:* C om | B vero hanc sectionem sic habet: *Sed deus omnipotens, qui scit omnia antequam fiant, ammonuit per angelum suum Ioseph in somnis dicens Surge et tolle puerum et matrem eius et fuge in Egiptum, et esto ibi usque quo dicam tibi: futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum. Tunc Ioseph imposuit beatam virginem cum puero super iumentum, et ipse super aliud ascendit, et arripuit iter per montana et per desertum, ut in Egiptum securus perveniret: non enim per maritimam propter insidias pergere voluerunt.*

Caput XVIII.

Cumque venissent ad quandam speluncam et vellent in ea requiescere, descendit beata Maria de iumento, et sedens tenebat puerum Iesum in gremio suo. Erant autem cum Ioseph tres pueri et cum Maria quaedam puella simul iter agentes. Et ecce subito de spelunca egressi sunt multi dracones, quos videntes pueri prae nimio timore exclamaverunt. Tunc descendens Iesus de gremio matris suae, pedibus suis stetit ante dracones: illi vero adoràverunt Iesum; deinde recesserunt ab eis. Tunc adimpletum est quod dictum est per David prophetam dicentem Laudate dominum de terra dracones, dracones et omnes abyssi. Ipse autem infantulus Iesus ambulans ante eos praecepit eis ut nulli hominum nocerent. Sed Maria et Ioseph valde timebant ne forte infantulus laederetur a draconibus. Quibus Iesus ait Nolite timere, nec me considerate quia infantulus sum: ego enim perfectus fui semper et sum; necesse est ut omnes ferae silvarum mansuescant ante me.

Caput XIX.

1 Similiter leones et pardi adorabant eum et comitabantur cum eis in deserto: quocumque Ioseph et beata Maria ibant, antecedebant eos, ostendentes viam et inclinantes capita sua; servitiumque caudis adulantibus exhibentes grandi

---

XVIII. B *Cumque pervenissent* (A *venisset et vellet*) *ad desertum ad quandam speluncam* .. C *Cumque pervenissent* (D *Cum autem venissent*) *ad sp. quand.* | C om *beata* | *tenebat:* C *habebat* | C (non item D) om *quaedam* | C om *simul* | C (non item D) om *prae nimio timore* | C om *suae* | C *illi autem adoraverunt eum, et cum adorassent abierunt* | C (non item D) om *David* | C om *dracones et omn. abyssi* | C *Ipse autem infantulus ambulabat antè eos et praecepit iis* | *valde timebant:* C *in gravi pavore erant* | C (non item D) *ait Nolite me considerare* | C *ego enim vir perf. sum, et necesse est*

XIX, 1. C *Similiter autem et leones* | *pardi:* B add *atque aliarum ferarum genera* | *adorabant - - Quocumque* (C *Quacunque*) *Ios. et be. Mar.* (C *Maria et Ios.*) *ibant - - viam:* B *conveniebant et antecedebant eos per desertum ostend. eis viam* | *et inclinantes - - adorabant eum:* C *et inclin. cap. sua adorabant Iesum* ..

cum reverentia adorabant eum. Primo autem ut vidit Maria leones et pardos circa eos venientes et varia ferarum genera, vehementer expavit. Cui infans Iesus laeto vultu in faciem eius respiciens dixit Noli timere, mater: non enim ad iniuriam tuam veniunt, sed ad obsequium tuum et meum venire festinant. Ex his dictis amputavit timorem de corde ipsius.
2 Ambulabant autem leones simul cum eis et cum bobus et asinis et summariis qui eis necessaria portabant, et nullum laedebant quamvis simul manerent; sed erant mansueti inter oves et arietes, quos secum de Iudaea adduxerant et secum habebant. Inter lupos ambulabant et nihil formidabant, et nullus ab alio laedebatur. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Lupi cum agnis pascentur; leo et bos simul paleas comedent. Erant simul duo boves et plaustrum in quo necessaria portabant, quos leones dirigebant in itinere eorum.

Caput XX.

1 Factum est autem die tertia profectionis suae ambulantibus eis ut beata Maria nimio calore solis fatigaretur in eremo, et videns arborem palmae dixit ad Ioseph Quiescam paululum sub umbra arboris huius. Ioseph itaque festinans duxit eam ad palmam et descendere fecit eam de iumento.

B plane om | C (non item D) *Prima autem die vidit - - et expavit* | C om *et pardos* | C *circa se* | C om *vehementer* | C *expavit. In cuius faciem infans Iesus laeto vultu aspiciens dixit* | C om *veniunt*, item *et meum* | *Ex* (C *Et*) *his - - de corde ipsius* (C *de cordibus eorum*): B om

2. *bobus et asinis:* A *asinibus* (sic) *et bobus* | C *quae iis necessaria erant portantibus* | C *quamvis ipsi* | *ab alio:* C *ab aliquo* | *Ambulabant autem - - ab alio laedebatur:* pro his omnibus B habet *Simul cum eis et cum somariis lupi erant et pecora* | B *per Ieremiam prophetam* | B *Lupi autem cum agno* | B *simul comedent paleas* | *comedent:* C *vescentur* | C *Erant autem duo* | C *portabantur*, omissis *quos leones - - eorum.*

XX, 1. C *in die.* Idem om *ambulantib. eis* et *beata*; idem habet *ardore solis* | *nimio:* A *nimium* | B *Factum est autem cum die - - suae aqua in ydribus* (hydriis) *deficeret et beata M. prae nimio calore esset fatigata, dixit Quiescam* | C om *palmae* | C *aliquantulum sub umbra eius* | C *Ios. autem festin.* | C om

Cumque resedisset ibi beata Maria, respiciens ad comam palmae vidit eam plenam pomis, et dixit ad Ioseph Desidero ut fieri posset ut ex istis fructibus huius palmae perciperem. Et ait ad eam Ioseph Miror hoc te dicere, cum videas quantae sit altitudinis palma ista, et quod tu de palmae fructibus cogitas edere. Ego magis de aquae penuria cogito, quae nobis iam defecit in utribus, et non habemus unde nos et iumenta refocillare valeamus. [2] Tunc infantulus Iesus laeto vultu in sinu matris suae residens ait ad palmam Flecte arbor ramos tuos, et de fructu tuo refice matrem meam. Et confestim ad hanc vocem inclinavit palma cacumen suum usque ad plantas beatae Mariae, et collegerunt ex ea fructus quibus omnes refecti sunt. Postquam vero collegerunt omnia poma eius, inclinata manebat, expectans ut eius ad imperium resurgeret ad cuius imperium fuerat inclinata. Tunc Iesus dixit ad eam Erige te, palma, et confortare et esto consors arborum mearum quae sunt in paradiso patris mei. Et aperi ex radicibus tuis venam aquae quae absconsa est in terra, et fluant aquae ad satietatem nostram ex ea. Quae statim erecta est, et coepit ad radicem eius fons aquarum egredi limpidissimus, frigidissimus et lucidissimus nimis. Videntes autem aquae fontem gavisi sunt gaudio magno, et satiati sunt ipsi et omnia iumenta et bestiae: unde gratias egerunt deo.

---

ibi beata | C *respexit -- vidensque -- pomis dixit* | *pomis:* B add *quae dattuli vocantur* | C *Desiderium mihi est, si fieri posset, ut* | C om *istis* | C *quantam altitudinem habeant rami palmae huius* | *et quod* (D *quidem*) *tu -- cogito:* C (prioribus omissis) *Ego autem gravissime de aqua cogito* | B om *quae nobis -- in utribus* | *et non:* B *quoniam non* | C *unde eos replere aut nos ipsos refocill. debeamus,*

2. C *matris suae Mariae virginis* | *residens* (A *audiens?*)*:* C om | *Flecte* (C *Reflecte*, D *Flectere*) *arbor ramos tuos* (cum BC; D om; A *palmam.* B add *ad terram*) | BC *de fructibus tuis* | *matrem meam:* B add *et nos* | *Et confestim:* C *Statim* | B *usque ad terram et usque ad palmas Mariae virginis* | C *et colligentes ex ea fructus quos habebat omnes referti sunt* | C *Postea vero quam collecta sunt* | C *eius imperio surg. cuius imperio f. declinata* | C *Aperi autem* | C *venam quae occulta* (D *abscondita*) *est* | D *fluat ex ea aqua ad* | C *Et statim erecta est palma, et coeperunt per radices eius egredi fontes aquarum limpidissimi et frigidi et dulcissimi nimis. Videntes autem* (A om) *fontes aquarum* | C *satiati sunt cum omnibus iumentis et hominibus* (D *bestiis suis*) *gratias agentes deo.*

Caput XXI.

Die vero altera cum inde proficiscerentur, et in hora qua iter agere coeperunt Iesus ad palmam conversus dixit Hoc privilegium do tibi, palma, ut unus ex ramis tuis transferatur ab angelis meis et plantetur in paradiso patris mei. Hanc autem benedictionem in te conferam ut omnes quicumque in aliquo certamine vicerint, dicatur eis Pervenistis ad palmam victoriae. Haec eo loquente, ecce angelus domini apparuit stans super arborem palmae, et auferens unum ex ramis eius volavit ad coelum, habens ramum in manu sua. Quod videntes ceciderunt in faciem suam et facti sunt velut mortui. Quibus Iesus locutus est dicens Quare tenet formido corda vestra? An nescitis quia palma haec, quam feci transferri in paradisum, parata erit omnibus sanctis in loco deliciarum, sicut nobis parata fuit in huius loco solitudinis? At illi gaudio repleti sunt, et fortes effecti surrexerunt omnes.

Caput XXII.

[1] Post haec iter agentibus ipsis dixit Ioseph ad Iesum Domine, calor iste decoquit nos: si tibi placet, viam teneamus iuxta mare, ut possimus per civitates maritimas requiescere. Dixit ei Iesus Noli timere, Ioseph; ego viam vobis breviabo, ut quod spatio triginta dierum ituri eratis, in hac

---

XXI. Quae hoc capite continentur, codex A annexa habet capiti priori. | C *Die autem altera profecti sunt; et in hora -- ait Hoc ex praecepto meo tibi dico, palma -- de ramis tuis* | A *Hanc bened. meam* | D *qui in aliquo bono cert. vicerint* .. C *qui certamine positi vicerint* | A *Haec autem eo* | C *et volans per medium coelum, habens ramum arboris palmae in manu sua* | C *Cumque haec viderent, facti sunt velut mortui. Tunc Ies. loc. est ad eos dicens Quare form. obtinuit cor vestrum?* | C *in paradiso, erit* | C *sicut vobis -- in loco deserti huius* | C om *At illi -- omnes.*

XXII, 1. C *Et dum* (D *Cum autem*) *iter agerent, dixit ei Ioseph* | C *calor nimis* | *decoquit nos:* B add *et valde difficile est nobis ire in Egyptum propter montana deserti; adhuc XXXVII diebus usque in Egyptum oporteret nos ambulare.* | C *teneamus viam maris* (non item D) -- *requiescendo transire* | C *ego vobis mansiones brev. ita ut quod per trig. dies vobis perpetrandum* (cod. *perperandum*) *erat,*

una die perficiatis. Haec illis loquentibus, ecce prospicientes montes Egyptios et eius civitates videre coeperunt.

[2] Et gaudentes et exultantes devenerunt in finibus Hermopolis, et in quandam civitatem Egypti quae Sotinen dicitur ingressi sunt: et quia in ea nullus erat notus a quo petissent hospitium, templum ingressi sunt quod capitolium Egypti vocabatur. In quo templo trecenta quinquaginta quinque idola posita erant, quibus singulis diebus honor deitatis in sacrilegiis perhibebatur. Egyptii vero eiusdem civitatis ingressi sunt capitolium, in quo eos admonebant sacerdotes quot singulis diebus secundum honorem deitatis eorum obtulissent sacrificia.

---

in hac una diei mansiuncula pertingatis. Adhuc eo loquente ecce perspicientes videre coeperunt montes Eg. et civ. eius.

2. *devenerunt -- et* (A om) *in -- quae Solinen* (B *Sotrina*) *dicitur* (A om) *ingressi sunt* (B add *vespertina diei hora*) . . C *in unam ex civitatibus* (D *in quadam civitate*) *quae Sotinen dicitur ingressi sunt* | *quia:* C *quoniam* | C *apud quem potuissent hospitari - - quod Aegyptii eiusdem civitatis Capitolium vocabant: in quo diebus singulis honor deitatis sacrilegis praebebatur.* Idem om reliqua *Egyptii vero -- sacrificia.*

In codice B post verba *nullus erat notus* longe a textu nostro diversa leguntur. Pergitur enim sic: *in cuius hospitio declinarent, in domo cuiusdam Iudaei* (viduae? Cf. infra extrema verba cap. XXIV. in cod. D; item cap. XXVa. ex cod. B) *hospitati sunt. Et cum in eadem domo solarium esset, et multitudo puerorum ad Iesum venissent ad solarium illud ubi erat, quidam de infantulis impulsit unum de pueris de solario, qui cadens ad terram mortuus est. Et cum parentes mortui cucurrissent, pueros interrogantes qui eum praecipitaverat de solario, unus post alium affirmabat quia Iesus praecipitaverat eum. Hoc autem dicebant, non quia ignotus erat eis et advena,* [sed] *ut manifestaretur potentia virtutis eius. Et hoc factum est. Tunc parentes mortui clamabant contra Ioseph et contra beatam virginem dicentes Filius vester filium meum interfecit, et mortuus est. Non potestis manus nostras evadere, quin interficiamus* (cod. *-cimus*) *vos. Iesus autem tacebat et non eis respondebat. Venerunt autem ad Iesum Maria et Ioseph et dixerunt ei Miserere, miserere domine. In terra enim sumus extranea, et isti clamant contra nos. Tunc Iesus descendit de solario, vocavit nomen pueri qui iacebat super terram et dixit Zeno. Qui respondit Domine. Dixitque illi Iesus Utrum praecipitaverim te de solario, dic modo coram omnibus; in conspectu omnium veritas declaretur. At ille dixit Non me praecipitasti tu, domine. Tunc parentes mortui rogantes Iesum dicebant Dic ergo ut ostendat nobis ipsum qui de solario eum impulit. Dixit Iesus Hoc nullatenus faciam quod dicitis: satis sit vobis quod non est inventa in me iniquitas. Tunc coepit ipsum rogare beata virgo ut mortuum puerum pro eo quod venerat ad videndum eum resuscitaret. Dixit Iesus matri suae Quodcunque volueris, mater, ego semper faciam. Tunc dixit Zeno, surge et noli mori sed vive. Qui statim se super*

Caput XXIII.

Factum est autem cum beatissima Maria cum infantulo templum fuisset ingressa, universa idola prostrata sunt in terram, ita ut omnia convulsa iacerent penitus et confracta in faciem suam; et sic se nihil esse evidenter docuerunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Isaiam Ecce dominus veniet super nubem levem et ingredietur Egyptum, et movebuntur a facie eius omnia manufacta Egyptiorum.

Caput XXIV.

Tunc cum Affrodosio duci civitatis illius nuntiatum fuisset, cum universo exercitu suo venit ad templum. Pontifices vero templi ut viderunt quod Affrodosio cum universo exercitu suo venit ad templum, properare putabant se tantum vindictam videre in iis quorum causa dii corruerant. Ille autem ingressus templum, ut vidit omnia idola in facies suas prostrata iacere, accessit ad beatam Mariam quae in sinu suo

---

pedes suos erexit. Illi autem de civitate quae Sotrina dicitur laudaverunt dominum dicentes Hic puer vere est salvator mundi; beatam Mariam, Ioseph et alios qui cum eis venerant cum maxima diligentia honorabant. Et steterunt in eadem civitate per unum annum. Quam historiam cf. cum iis quae infra capite XXXII. narrantur.

XXIII. D *Factum -- beata M. cum inf. suo templ. fuisset ingressa, ut universa idola in terra corruerent, ita ut omnia convulsa et confr. in facies suas iacerent, ac si nihil essent: ne evidentius aliquid praediceretur quam quod impletum esset quod proph. Isaias praedixerat* .. C *Factum est ut ingressa Maria templum cum infantulo univ. id. corruerent, et omnia ipsa idola in facies suas comminuta sunt, ita ut nihil esse evidentius praediceretur. Nam tunc adimpl. est quod proph. praedixerat* .. B *Factum est autem, cum Iesus esset trium annorum, simul cum matre sua Maria capitolium in templo idolorum Egypti ingressus est. Et dum ingressus fuisset templum illud, univ. id. prostrata sunt* etc | C om *et ingred. Egyptum* | C *et commoveb. omnia manufacta Aeg. a fac. eius*

XXIV. C *Tunc Afrodisio* (D *Cum autem ab Afrodisio*) *duci -- ad templum et cum omnibus comitibus suis.* | *Pontifices -- viderunt* (A *viderent*) *quod* (supplevi) *Affrodosio* (sic utroque loco nomen istud in A scriptum est; in B *Fradosio*) -- *venit* (C *Afrodisium -- properantem*) *ad templum, properare* (C om) *putabant* (C *-verunt*) *se tantum* (C *se* omisso *tantum*) -- *in iis* (C *in eos*) -- *corruerant* .. B pro his omnibus sic: *putans quia dii deo vindictam facerent ad cuius ingressum corruerant* | *ut vidit:* C (non item D) *et videns* | C (non item D) *in faciem suam in terra iacere* | C *ad Mariam et adoravit infantem, quem ipsa in sinu suo*

dominum portabat, et adorans eum ad universum exercitum suum et ad omnes amicos suos dixit Nisi hic deus esset deorum nostrorum, dii nostri coram eo in facies suas minime cecidissent, neque in eius conspectu prostrati iacerent: unde eum dominum suum taciti protestantur. Nos ergo deos nostros quod videmus facere, nisi cautius fecerimus omnes, poterimus periculum eius indignationis incurrere et universi in interitum devenire, sicut contigit Pharaoni regi Egyptiorum, qui tantis virtutibus non credens cum omni exercitu suo in mare demersus est. Tunc omnis populus eiusdem civitatis credidit domino deo per Iesum Christum.

Caput XXV.

Non post multum tempus dixit angelus ad Ioseph Revertere in terram Iuda; mortui sunt qui quaerebant animam pueri.

---

portabat. Et cum adorasset eum, allocutus est universum exercitum suum et amicos suos dicens | *deorum nostrorum:* BC om; sed B add *non resuscitasset Zenonem puerum qui cecidit de solario,* pergitque (sine copula) *dii isti in facies suas* etc | C *iacerent; dominum enim suum esse* | C *quod deos nostros vidimus facere, nisi cauti et solliciti fecerimus, omnes indignationis eius in periculum incurrere poterimus* | *in interit. devenire* (ita etiam D): C *in interit. mortis cademus* | *sicut* (D *sic enim*) -- *in mare* (D *in mari*) -- *credidit* -- *per I. Christ.* (B pro *credidit* -- *Christ.* sic: *adoraverunt Iesum Christum dicentes Benedicamus deum coeli qui magnum prophetam dedit nobis ex Israel*) cum ABD; C breviter sic: *sicut evenit Pharaoni regi, qui deum audire contemsit*

XXV. *Non post multum* -- *mortui* (C add *enim*) -- *pueri* cum AC.. D *Ioseph autem et Maria hospitium acceperunt in domo cuiusdam viduae, feceruntque annum in eodem loco* .. De B vide infra sub XXV c.

Haec apud Thilonem ex codice C capiti XXIV. annexa sunt. Neque magis in codice A a praecedentibus seiunguntur. In B vero tum demum sequuntur postquam plura quae ante reditum ex Egypto accidisse dicuntur scripta sunt. De quibus ea quae B solus habet, huic capiti XXV. inferenda videbantur. Leguntur ea quidem in ipso codice post caput nostrum XXVI., cuius historiam et ipsam reditum ex Egypto praegressam poni clarum est. Ceterum D codicem ad codicis B similitudinem accedere iam iis probatur quae inde pro verbis *Non post multum tempus* etc allata sunt. Reliqua vero (non ita multa) ex codice D a Thilone exscripta conferre praestabit cum capitibus quattuor prioribus evangelii nostri latini quod inscribitur De pueritia Iesu secundum Thomam.

XXV a. *Deambulante Iesu per ripam maris, piscem maris mortuum ac aridum vidit: accepit ipsum in pelvim* [et] *praecepit ut palpitaret: qui statim in aqua coepit huc et illuc discurrere. Videntes autem vicini nuntiaverunt viduae, in cuius domo*

Caput XXVI.

[1] Et factum est quod post regressionem Iesu de Egypto, cum esset in Galilaea, iam inchoante quarto aetatis anno, una die sabbati ipse ludebat cum infantibus ad alveum Iordanis. Cum ergo sedisset, fecit Iesus sibi septem lacus de luto, quibus singulis fecit araciunculas, per quas de torrente ad suum imperium aquas ducebat in lacum et iterum reducebat. Tunc unus ex infantibus illis, filius diaboli, animo invido clausit aditus qui ministrabant aquas in lacus, et evertit quod operatus fuerat Iesus. Tunc dixit illi Iesus Vae tibi, fili mortis, fili satanae. Opera quae operatus sum tu dissipas? Et statim qui hoc fecerat mortuus est. [2] Tunc seditiosa voce clamabant parentes mortui contra Mariam et Ioseph, dicentes eis Filius vester maledixit filium nostrum, et mortuus est. Cum

---

fuerant hospitati. Illa vero ut audivit, existimavit quod magi essent, [et] *cum festinatione eiecit eos de domo sua.* Cf. haec ad evangelii Thomae latini cap. primum.

XXV b. *In illa quidem die exiens Iesus de civitate illa perrexit in agrum* [et] *tulit de spicis frumenti in manu sua. Reversus ad civitatem illam posuit eas super ignem triturans eas, et coepit edere. Dedit autem talem gratiam illi agro ut singulis annis cum fuerit seminatus, tot modios grani domino suo reddat quot grana de ipso sumserat. Factumque est.* Cf. evangelii Thomae latini cap. decimum.

XXV c. *Post haec angelus domini accessit ad Ioseph et ad Mariam matrem Iesu et dixit ad eos Accipite puerum, revertimini in terram Israel: defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri.*

XXV d. *Surrexerunt autem* [et] *venerunt Nazaret, ubi Ioseph bona paterna habebat et possidebat. Et cum factus esset Iesus annorum septem, facta est tranquillitas in regno Herodis de omnibus illis qui quaerebant animam pueri. Reversi in Bethleem morabantur ibi.* Iam vero quae sequuntur *Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum - - darent ad addiscendum*, infra adhibenda erunt ad caput XXXIX. et XXXVIII.

XXVI, 1. B sic: *Et cum quadam die puer Iesus extra muros civitatis cum infantibus civitatis illius exiret, in ripa maris super arenam in litore, ubi aquarum confluebant rivuli, duodecim lacus faciens, ad eius imperium de torrente aquae ducebantur, quamvis usque ad summum pleni fuissent cursus aquarum. Quidam puer, filius sacerdotis templi in quo idola confracta fuerant, accessit* [animo] *invido, et nimio furore aditus qui ministrabant aquas in lacus, quos fecerat Iesus, pedibus suis evertit. Dixit ei O fili satanae, semen iniquitatis, pessime* (sic), *vere radices tuae erunt sine humore, rami tui non ferentes fructum. Videntibus ceteris puer ille arefactus est totus.* Extrema cf. ad cap. XXVIII.

2. B pergit: *Accesserunt ad beatam Mariam et Ioseph parentes pueri mortui* [et] *dixerunt Unde est iste puer vester natus? Manifestavit verum esse quod dicit;*

audissent Ioseph et Maria, statim venerunt ad Iesum propter seditionem parentum pueri et accumulationem Iudaeorum. Sed Ioseph dixit secreto Mariae Ego non audeo illi dicere; tu vero mone eum et dic Quare excitasti nobis odium populi, et sustinemus odium molestum hominum? Et cum venisset mater ad eum, rogabat eum dicens Domine mi, quid faciendo iste fecit ut moreretur? At ille dixit Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus. [3] Rogabat ergo eum mater dicens Noli, domine mi, quia insurgunt in nos omnes. At ille nolens matrem suam contristari, pede suo dextro percutiens nates mortui dixit ad eum Exurge, fili iniquitatis: non enim dignus es intrare in requiem patris mei, quia dissipasti opera quae ego fui operatus. Tunc qui erat mortuus surrexit et abiit. Iesus vero ad imperium suum per aquae ductum aquas ducebat in lacus.

Caput XXVII.

Et factum est quod post haec videntibus cunctis cepit lutum de lacis quos fecerat Iesus et ex eo fecit duodecim passeres. Erat autem sabbatum quando fecit hoc Iesus, et infantes plurimi erant cum eo. Cum ergo vidisset quidam de Iudaeis eum hoc facientem, dixit ad Ioseph Ioseph, nonne vides infantem Iesum in sabbato operari quod ei facere non licet? Fecit enim de luto duodecim passeres. Hoc audito

---

frequenter antequam dicit, adimpletur. Maledixit filium nostrum, [et] *mortuus est. Unde tolle eum a nobis: non enim potestis hic habitare nobiscum; aut certe docete eum benedicere et non maledicere. Accedens autem Ioseph ad Iesum monebat eum dicens Ut quid, fili, mirabilia facis? Iam multi sunt contra nos propter te, et eorum molestias sustinemus. Respondit illi Iesus Nullus filius sapiens nisi quem erudierit pater eius, et talis filius non nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt omnes parentes mortui et accusabant Iesum. Ioseph perterritus est nimis, timens clamorem seditionis parentum mortui,* [et] *dixit sanctae Mariae secreto sermone Voca tu illum, dic illi quia nobis excitavit odium populi. Tunc mater eius rogabat eum dicens Domine, quid iste puer fecit ut moriatur? At ille dixit ei Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus.* Cf. haec ad caput XXIX.

seditiosa et *seditionem:* in codice scriptum est *seductiosa* et *seductionem.*

3. *nates:* B *terga*

XXVII. *Erat autem:* codex *Erat enim*

Ioseph arguit eum dicens Quare in sabbato talia facis quae nobis non licet facere? Iesus autem audiens Ioseph et percutiens manum ad manum dixit passeribus suis Volate. Et ad vocem imperii sui coeperunt volare. Et astantibus omnibus illic et videntibus et audientibus dixit avibus Ite et volate per orbem et per omnem mundum et vivite. Videntes vero qui aderant talia signa, repleti sunt stupore magno. Alii laudabant eum et admirabantur eum; alii vero vituperabant. Et abierunt quidam ad principes sacerdotum et ad primates Pharisaeorum et adnuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph in conspectu totius populi Israel signa magna fecisset et virtutes. Et adnuntiatum est hoc in duodecim tribus Israel.

Caput XXVIII.

Iam iterum filius Annae sacerdotis templi, qui cum Ioseph advenerat, tenens virgam in manu cunctis videntibus cum furore nimio exclusit lacus quos Iesus manibus suis fecerat, et effudit ex eis aquas quas congregaverat de torrente in eis. Nam et ipsum aquae ductum, per quem intrabat aqua, clausit et postea evertit. Cumque haec vidisset Iesus, dixit ad puerum illum qui dissipaverat lacus suos O semen iniquitatis pessimum, o fili mortis, officina satanae, vere erit fru-

---

laudabant eum: codex *laud. deum*

In B ista historia excipit eam quae nostro capite XXXXI. continetur. Legitur autem sic: *Post haec abierunt* [Ioseph] *et Maria in civitatem Nazaret,* [et] *erat ibi cum parentibus suis.* (His respondet initium cap. XXXII.) *Factum est cum sumsisset Iesus lutum de lacu, fecit ex eo duodecim passeres, videntibus omnibus qui astabant, percussit manum ad manum* [et] *passeribus illis dixit Vivite et volate. Et ad imperium eius coeperunt volare et clamare. Erat autem sabbatum quando haec fecit Iesus. Tunc Iudaei repleti stupore dixerunt Ioseph, nonne vides quid facit puer tuus in sabbato, quo non licet facere aliquid? Alii admirabantur dicentes Magnus puer est iste, et magna virtus est in eo. Et abierunt quidam Iudaei ad principes sacerdotum* [et] *Pharisaeorum et nuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph sabbato in conspectu populi signa magna et virtutem fecit. Divulgatum est hoc verbum duodecim tribus Israel.*

XXVIII. *filius Annae sacerdotis templi -- advenerat:* hoc cf. quae ex B ad XXVI, 1. allata sunt: *filius sacerdotis templi in quo idola confracta fuerant* | *O semen iniquitatis -- mortuus est:* his longe maximam partem respondent quae ex B l. l. sequuntur.

ctus seminis tui sine vigore, et radices tuae sine humore, et rami tui aridi, non ferentes fructum. Et mox videntibus cunctis arefactus est puer et mortuus est.

Caput XXIX.

Deinde tremuit Ioseph et tenuit Iesum, et ibat cum eo ad domum suam, et mater cum eo. Et ecce subito ex adverso puer quidam, et ipse operarius iniquitatis, currens intulit se super humerum Iesu, volens eum eludere aut nocere si posset. Dixit autem ei Iesus Non revertaris sanus de via tua qua vadis. Et statim corruit et mortuus est. Et exclamaverunt parentes mortui, qui viderant quod factum est, dicentes Unde natus est hic infans? Manifestum est quod omne verbum quod dicit verum est; et frequenter antequam dicat adimpletur. Et accesserunt parentes pueri mortui ad Ioseph et dixerunt illi Tolle istum Iesum de loco isto: non enim potest habitare nobiscum in hoc municipio. Aut certe doce illum benedicere et non maledicere. Accessit autem Ioseph ad Iesum et monebat eum dicens Ut quid talia facis? Iam multi dolentes contra te sunt et propter te habent nos odio, et molestias hominum sustinemus propter te. Respondens Iesus dixit ad Ioseph Nullus filius sapiens est nisi quem pater suus secundum scientiam huius temporis erudierit, et patris sui maledictum nemini nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt adversus Iesum et accusabant eum ad Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph, perterritus est nimium, timens vim et seditionem populi Israel. Eadem hora apprehendit Iesus infantem mortuum ab aure et suspendit eum a terra in conspectu omnium; et viderunt Iesum loquentem cum eo tanquam patrem cum filio suo. Et reversus est spiritus suus in *ipsum*, et revixit. Et mirati sunt universi.

XXIX. *eludere:* codex *elidere* | *Unde natus est hic infans:* ab his inde verbis conferenda sunt quae ex codice B sub XXVI, 2. exscripsimus. | *accusabant:* ita in codice per compendium scriptum est. Consentit codicis B scriptura. Propter sequentia (*ad Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph*) suspicari possis *adducebant* | *suus:* codex *scs* (i. e. sanctus)

Caput XXX.

[1] Magister autem quidam Iudaeus nomine Zachyas audivit talia Iesum verba loquentem, et videns quia erat insuperabilis scientia virtutis in eo factus est dolens, et coepit indisciplinate et stulte et sine timore loqui contra Ioseph. Et dicebat Tu non vis filium tuum tradere ut doceatur scientia humana et timore? Sed video te et Mariam plus velle diligere filium vestrum quam contradictiones seniorum populi. Oportebat enim nos plus honorare, presbyteros totius ecclesiae Israel, et ut cum infantibus mutuam haberet caritatem et inter nos iudaica erudiretur doctrina. [2] Cui e contrario dixit Ioseph Et si quis est qui possit hunc infantem tenere et docere? Sed si potes tu tenere et docere eum, nos minime prohibemus eum a te doceri quae ab omnibus discuntur. Auditis Iesus quae dixerat Zachyas respondit ei et dixit Praecepta legis quae paulo ante dixisti et omnia quae nominasti oportet servari ab iis qui hominum docentur institutis: sed extraneus sum a foris vestris, quia parentem carnalem non habeo. Tu qui legem legis et instructus es, in lege permanes: ego autem ante legem eram. Sed cum putes te non habere parem in doctrina, erudieris a me, quoniam nemo alius potest docere nisi haec quae nominasti. Ipse enim potest qui dignus est. Ego autem cum exaltatus fuero in terra,

---

XXX. Haec historia in codice B sequitur, absoluta ea quae cum capite nostro XXXVIII. convenit.

1. *Zachyas:* ita constanter scriptum est in codice A, quemadmodum etiam in altero Parisiensi passim legitur *Zachias.* In cod. B est *Zachameus* et *Zacheus, Zachaeus.* Quae posterior eiusdem nominis forma in Thomae evangelio graeco legitur; cf. cap. VI. Ζαχχαῖος.

B sic: *Magister autem, Zachameus nomine, cum audisset eum talia verba loquentem, coepit sine timore loqui contra Ioseph dicens* (codex *dicentem*) *Tu vis quod filius tuus crescat non intelligens mandata legis? Cur ipsum dum puer est non doces, et non facis ut caritatem habeat inter filios Israel?' Iudaica erudiatur doctrina.*

2. *Auditis:* ita codex, non (quod suspicari possis) *audiens* | *Praecepta:* ita edendum videbatur, quamquam *praeceptori* ex codice notavi | *Ipse enim potest qui dignus est:* non aliter codicis scriptura legi potest: quae si non ferenda videatur, coniecerim *Quisque enim potest quibus dignus est.* Fortasse iam in iis quae proxime

cessare faciam omnem genealogiae vestrae mentionem. Tu quando natus es, ignoras: ego autem solus scio quando nati estis et quanto tempore vita vestra est in terra. [3] Tunc omnes qui audierunt verba haec patefacta obstupuerunt et clamarunt dicentes O, o, o: hoc mire magnum et admirabile sacramentum. Nunquam audivimus huiusmodi. Nunquam ab aliquo alio auditum est, nec a prophetis nec a Pharisaeis nec a grammaticis dictum est vel aliquando auditum. Nos scimus hunc unde natus est, et vix est annorum quinque: et unde haec verba loquitur? Responderunt Pharisaei Nos nunquam audivimus talia verba ab infante alio dicta in tali infantia. [4] Et respondens Iesus dixit eis In hoc vos admiramini quia talia dicuntur ab infante? Quare ergo non creditis mihi in iis quae locutus sum vobis? Et quia dixi vobis quod scio quando nati estis, omnes miramini. Ampliora dicam vobis, ut magis miremini. Abraham quem vos dicitis patrem vestrum ego vidi et cum eo locutus fui, et ille me vidit. Et audientes hoc obticuerunt, nec quisquam eorum audebat loqui. Et dixit eis Iesus Fui inter vos cum infantibus, et non

antecedunt *quoniam nemo alius* etc latet vitium. | *in terra:* nescio an praestet *a terra.*

B ita pergit: *Cui Ioseph dixit Quis est qui infantem istum tenere et docere possit? Respondit Zacheus* [et] *dixit Tu tradas eum mihi; ego cum scholaribus meis diligenter ipsum docebo. Audiens autem Iesus quae dixerat Zacheus* [dixit] *ad eum Tu qui* [dele?] *me vis in doctrina legis instruere; ego* [autem] *ante leges sum: tu quando natus es ignoras; ego autem solus scio quando nati estis omnes, et quanto tempore vita vestra erit super terram.*

3. B *Tunc omnes qui audierunt stupefacti sunt et clamaverunt dicentes O mirum magnum miraculum, admirabile sacramentum, quod nunquam a prophetis vel a sacerdotibus aut aliquo philosopho dictum est. Tunc Pharisaei dicebant Nos nunquam audivimus talia verba in tali infantia loqui.* | *Nos:* sic, et ut videtur recte.

4. B *Dixit Iesus ad eos Qui Aleph non novit, quomodo Thau* (sic de coniectura posui: in codice enim scriptum est *chu*) *intelligere potest? Coepit dicere Zacheo Ego te docere possum quae a te ipso dicuntur.* (Cf. XXXI, 2.) *Tunc coepit dicere Zachaeus voce magna Non debet supervenire* (corrigendum videtur *supervivere* vel potius *super terram vivere*) *iste puer nec cum hominibus* (in cod. est *omnibus*) *conversari: credo quia ante cataclismum* [natus est]. *Quae enim mater illum genuit? Aut quis venter ipsum portavit, vel quae ubera ipsum lactaverunt? Cum ego putassem ipsum habere discipulum, inveni eum magistrum. Quid dicam? Aut magnus est ut deus, aut angelus dei loquitur in eo.* (Cf. XXXI, 3.) *Tunc Iesus dixit eis Quia videtis me infantem, qui dixi Scio quando nati estis, omnes miramini, non intelligentes vocem meam. Adhuc ampliora dico vobis, ut magis miremini. Omnes minores estis*

cognovistis me. Locutus sum vobis quasi cum prudentibus, et non intellexistis vocem meam, quia minores me estis et modicae fidei.

Caput XXXI.

1 Iterum magister Zachyas, legis doctor, dixit ad Ioseph et Mariam Date mihi puerum, et ego tradam illum magistro Levi qui doceat eum litteras et erudiat. Tunc Ioseph et Maria blandientes Iesum duxerunt in scholas ut doceretur litteras a sene Levi. Qui cum introisset, tacebat. Et magister Levi unam litteram dicebat ad Iesum, et incipiens a prima littera Aleph dicebat ei Responde. Iesus autem tacebat et nihil respondebat. Unde praeceptor Levi iratus apprehendens virgam storatinam percussit eum in capite. 2 Iesus autem dixit ad didascalum Levi Ut quid me percutis? In veritate scias quia ipse qui percutitur magis docet percutientem se quam ab eo doceatur. Ego enim te possum docere quae a te ipso dicuntur. Sed hi omnes caeci sunt qui dicunt et audiunt, quasi aes sonans aut cimbalum tinniens, in quibus non est sensus eorum quae intelliguntur per sonum illorum. Et subiungens Iesus dixit Zachyae Omnis littera ab Aleph usque ad Thet dispositione discernitur. Dic ergo tu primum quid sit Thet, et ego dicam tibi quid sit Aleph. Et iterum dixit ad eos Iesus Qui non norunt Aleph, Thet quomodo dicere possunt, hypocritae? Dicite quid sit primum Aleph, et ego tunc vobis credam cum dixeritis Beth. Et coepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare, et dixit Dicat magister legis, prima littera quid sit, vel quare triangulos habeat multos, gradatos, subacutos, mediatos, obductos, productos, erectos, stratos, curvistratos. Cum au-

---

me: ego cum exaltatus fuero a terra, generis mei faciam cessare mentionem (haec non recte habere videntur. Vox *mentionem* non planissime legi poterat.). *Iudaei autem qui astabant* [et] *audiebant sermonem eius, mirati sunt dicentes Tales sermones nunquam audivimus quales locutus est iste puer.*

XXXI, 2. *Ego enim te possum docere* etc: cf. B ad XXX, 4. | *Thet:* potius ubique *Thau?* | *possunt:* supplevi. | *gradatos* usque *curvistratos:* haud dubie corruptus est textus.

tem Levi hoc audisset, obstupefactus est ad tantam dispositionem nominum litterarum. [3] Tunc coepit cunctis audientibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante diluvium natus. Quis enim venter illum portavit? Aut quae mater genuit illum? Aut quae ubera illum lactaverunt? Fugio ante eum; non enim valeo sustinere verbum ex ore eius, sed cor meum stupescit talia verba audire. Nullum enim hominum puto eius consequi verbum nisi fuerit deus cum eo. Nunc ego ipse infelix tradidi me huic in derisum. Cum enim me putarem habere discipulum, inveni magistrum meum, ignorans eum. Quid dicam? Non valeo sustinere verba pueri huius: de hoc iam municipio fugiam, quia non valeo haec intelligere. Ab infante senex victus sum, quia neque initium de quibus ipse affirmat invenire non possum nec finem. Difficile enim est initium ex se ipso reperire. Certe dico vobis, non mentior, quod ante meos oculos operatio huius pueri et initia sermonis eius et intentionis exitus nihil cum hominibus commune videtur habere. Hic ergo nescio an magus aut deus sit; aut certe angelus dei loquitur in eo. Unde sit aut unde venerit aut quis futurus sit, nescio. [4] Tunc Iesus laeto vultu sub-

3. *Num debet iste super terra vivere* etc: cf. rursus B ad XXX, 4. | *ex se ipso:* codex *ex se ipsius*

Historia in codice B h. l. posita a codice A valde differt, licet simile argumentum habeat. Ita enim ibi scriptum est: *Igitur post paucos dies venit alius doctor, amicus Ioseph* [et] *dixit ad eum Amice karissime* (ita videtur scriptum esse; nisi forte potius eiusmodi aliquid quo supplementum nostrum *si vis* exprimitur.), *filium tuum statura crescentem inter homines per dei gratiam* [si vis] *proficere, tradas eum mihi, quoniam ego cum multa suavitate docebo eum gentilitatis* (sic) *litteras* [et] *hebraeas, postea grammaticam, et alias facultates quibus poterit a maioribus Israel honorari. Dixit ad eum Ioseph Si praevales eum, ad disciplinandum accipe; fiat cum gaudio. Et cum accepisset eum doctor et ad domum doctoris cum exultatione venissent, invenit Iesus librum unum in terra* (cf. ad haec et sequentia cap. XXXIX.): *et cum accepisset eum, aperuit os suum* [et] *loquebatur de spiritu sancto,* [et] *de lege docebat universos. Omnes quidem qui astabant, libenter eum audiebant,* [et] *deprecabantur eum ut ulterius doceret eos. Magister ille iuxta eum sedebat cum timore magno, quia, cum non esset decem annorum, de ore*

ridens de eo dixit cum imperio cunctis filiis Israel astantibus et audientibus Fructificent infructuosi et videant caeci et claudi ambulent recte et pauperes fruantur bonis et reviviscant mortui, ut redintegrato statu unusquisque revertatur et permaneat in eo ipso qui radix est vitae et dulcedinis perpetuae. Et cum hoc dixisset infans Iesus, continuo sunt omnes restituti qui sub malis deciderant infirmitatibus. Et amplius non audebant dicere ei aliquid aut audire ab eo.

CAPUT XXXII.

Post haec abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in civitatem Nazareth; et erat ibi cum parentibus suis. Et cum esset ibi una sabbati, dum Iesus luderet cum infantibus in solario cuiusdam domus, contigit ut quidam de infantibus alium depelleret de solario in terram, et mortuus est. Et cum non vidissent parentes mortui, clamabant contra Ioseph et Mariam dicentes Filius vester filium nostrum misit in terram, et mortuus est. Iesus vero tacebat et nihil eis respondebat. Venerunt autem festinantes Ioseph et Maria ad Iesum, et rogabat mater sua dicens Domine mi, dic mihi si tu misisti eum in terram. Et statim descendit Iesus de solario in terram et vocavit puerum per nomen suum Zeno. Et respondit ei Domine. Dixitque illi Iesus Num ego praecipitavi te in

---

ipsius subtilissimi sermones exibant. Currens autem magister ad Ioseph dixit ei Scias frater quod infans tuus, quem ad disciplinandum suscepi, sapientia et multa gratia est repletus. Ecce tolle eum in domum tuam, quod gratia quam habet a domino deo data est ei. Cum autem audisset Iesus magistrum illa loquentem, respondit et dixit ei Verum dixisti, quia omnis potestas data est mihi a patre meo qui me misit. Sed [propter] *verbum quod de me locutus es ille magister qui me percussit surgere habet, qui mortuus est. Et subito surrexit qui fuerat mortuus, et venit ad domum suam.* Cf. haec inprimis ad evang. Thom. latin. cap. XIII. Praeterea non obliviscendum est, historiam de magistro ex devotione mortuo, quae ex codice A capite XXXVIII. habetur, in codice B iam ante caput nostrum XXX. positam esse.

XXXII. *Post haec abierunt* (ita codex B; cod. A *abierant*) -- *cum parent. suis:* haec in cod. B ad historiam capitis nostri XXVII. pertinent, cuius ad initium scripturam codicis B apposuimus. | *Et cum esset ibi una sabbati* etc: eandem historiam ex codice B ad caput nostrum XXII. adscripsimus. | *Et resp. ei Domine:* in cod. scriptum est *bene* pro *domine.*

terram de solario? At ille dixit Non, domine. Et mirati sunt parentes pueri qui fuerat mortuus, et honorabant Iesum super facto signo. Et abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in Iericho.

CAPUT XXXIII.

Erat autem Iesus annorum sex, et misit illum mater sua cum hydria ad fontem haurire aquam cum infantibus. Et contigit postquam hausit aquam, ut quidam ex infantibus impegerit eum et conquassaverit hydriam et fregerit eam. At Iesus expandit pallium quo utebatur, et suscepit in pallio suo tantum aquae quantum erat in hydria, et portavit eam matri suae. At illa videns mirabatur, et cogitabat intra se, et condebat omnia haec in corde suo.

CAPUT XXXIV.

Iterum quadam die exivit in agrum et tulit parum tritici de horreo matris suae, et illud ipse seminavit. Et natum est et crevit et multiplicatum est nimis. Et factum est denique ut ipse meteret, et collegit fructus ex eo tres choros, et donavit multiplicibus suis.

XXXIII. Similem huic historiam codex B exhibet praemissa alia quam in evang. Thom. latin. cap. VIII. habes. Legitur enim ibi in hunc modum:

Cum autem Iesus esset annorum duodecim, puer quidam in vico, ubi habitabat cum parentibus suis, scindebat ligna, et dum scinderet ea, omnes digitos pedis sui dextri detruncavit. Et cum turba vicinorum cucurrisset ad eum, venit Iesus, unxit in pede illius, [et] *subito qui laesus fuerat sanus factus est, quod nec signum aliquod in pede apparuisset. Et dixit illi Iesus Surge et scinde ligna; memorare* (sic) *mei. Cum autem vidisset turba signum quod fecerat, adoraverunt eum dicentes Vero credimus quia hic est Christus.*

Cum beata Maria misisset puellam suam cum hydria, [et] *multitudo mulierum ad fontem coadunata fuisset, propter pressuram earum fracta est hydria quam dominica puella portaverat. Tunc perrexit Iesus ad fontem, implevit pallium suum aqua et tulit matri suae. Deinde colligens fragmenta hydriae insimul iungens verbo suo solidavit ita quod scissurae in ea signum minime videretur. Tunc beata Maria osculata est Iesum dicens Benedictus sit deus qui nobis talem filium dedit.*

XXXIV. *multiplicibus suis:* ita scriptum est in codice A. Cf. quae horum loco in cod. B leguntur, item in evang. Thom. latin. cap. X.

Hydriam conquassatam in codice B excipiunt narrationes de morsu viperae et de passeribus ex luto factis. Tum vero quae est de tritico sequitur, his con-

Caput XXXV.

Est via quae exit de Iericho et tendit ad Iordanis fluvium ubi transierunt filii Israel: ibi arca testamenti dicitur resedisse. Et erat Iesus annorum octo et exivit de Iericho, et ibat ad Iordanem. Et erat secus viam crypta prope Iordanis ripam ubi leaena catulos nutriebat; et nullus poterat per viam securus ambulare. Veniens autem Iesus de Iericho, cognoscens quod in crypta illa leaena filios suos generasset, videntibus cunctis introivit in eam. At ubi viderunt leones Iesum, cucurrerunt ei obviam et adoraverunt eum. Et Iesus sedebat in caverna, et catuli leonum discurrebant circa pedes eius, blandientes cum eo et ludentes. Leones vero seniores demisso capite a longe stabant et adoraverunt eum, et caudis suis blandiebantur ante eum. Tunc populus qui a longe stabat, non videns Iesum, dixit Hic nisi gravia fecisset peccata aut parentes eius, non se ultro leonibus obtulisset. Et cum populus haec intra se cogitaret et moerori nimio subiaceret, ecce subito in conspectu populi exivit Iesus de crypta et leones antecedebant eum, et catuli leonum ante pedes eius ludebant inter se. Parentes vero Iesu demisso capite stabant a longe et observabant; pariter et populus propter leones longe stabat: non enim se coniungere eis audebat. Tunc Iesus coepit dicere ad populum Quanto meliores sunt bestiae vobis quae suum agnoscunt dominum et glorificant, et vos homines, qui ad imaginem et similitudinem dei facti estis, ignoratis. Bestiae agnoscunt me et mansuescunt; homines me vident et non cognoscunt.

---

cepta verbis: *Cum esset Iesus annorum quindecim, quadam die tulit triticum de horreo matris suae* [et] *seminavit. Aliud* (codex *illud*) *super petram cecidit, quod humorem non habuit; aliud in terram bonam, quod natum est: et ex eo collegit centum corbes tritici mensuratas. Vocavit pauperes ac debiles, viduas et orphanas, et eis triticum erogavit; sed* [etiam] *Ioseph ad imperium ipsius tulit modicum pro benedictione in domo sua.* Cf. evang. Thom. latin. cap. X.

XXXV. Haec de crypta leonum narratio in codice B non legitur. Pariter vero legi videtur in Parisiensi codice eo unde Thilo singulorum capitum titulos exscripsit. Caput enim XLIII. ibi inscriptum est *Quomodo Iesus intravit in cryptam leaenam.*

Caput XXXVI.

Post haec Iesus transivit Iordanem cunctis videntibus cum leonibus, et aqua Iordanis divisa est ad dextram et ad sinistram. Tunc dixit leonibus, ita ut omnes audirent, Ite in pace et neminem laedatis: sed nec homo vobis noceat, donec revertamini unde existis. At illi non voce solum sed et corpore vale facientes abierunt ad loca sua. Iesus vero reversus est ad matrem suam.

Caput XXXVII.

[1] Et cum esset Ioseph faber lignarius et nihil aliud ex ligno operaretur nisi iuga bobum et aratra et terrae versoria et culturae apta, ligneosque faceret lectos, contigit ut quidam iuvenis illi faciendum grabatum cubitorum sex demandaret. Et iussit Ioseph puero suo incidere lignum seca ferrea secundum mensuram quam miserat. Qui non servavit definitum sibi modum; sed fecit unum lignum brevius altero. Et coepit Ioseph aestuando cogitare quid faciendum ei esset super hoc. [2] Et ut vidit Iesus eum sic aestuantem cogitatione, cui res gesta impossibilis erat, consolatoria voce alloquitur eum dicens Veni teneamus capita singulorum lignorum, et coniungamus ea caput ad caput, et coaequemus ea ad se et trahamus ad nos: poterimus enim ea facere aequalia. Tunc Ioseph obtemperavit iubenti; sciebat enim quod posset facere quicquid vellet. Et apprehendit Ioseph capita ligno-

---

XXXVI. Est haec historiae de crypta leonum quasi altera pars. Neque haec in codice B legitur, sed rursus legi videtur in Parisiensi codice de quo modo dictum est. Ibi enim caput XLIV. hunc titulum habet *Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos.* | *solum:* supplevi.

XXXVII, 1. *terrae versoria et culturae apta:* sic, nisi fallor; sed lectio dubia est.

In codice B historia ista sic habet:

[1] *Post haec quidam architector lignifaber dum faceret aratrum pro iugo boum, venit quidam* [et] *dixit ei Fac mihi speciosum grabatum. Cum omnia ligna grabati operatus fuisset, contigit quod quoddam lignum fuit breve unam spannam. Tunc ille lignifaber coepit contristari.* [2] *Cumque vidisset eum Iesus, consolatus eum dixit ei Noli contristari; sed apprehende ex una parte, et ego ex alia extendam illud ad me.*

rum et iunxit ad parietem et iuxta se, et tenuit Iesus altera capita lignorum et traxit ad se brevius lignum et coaequavit ligno longiori. Et dixit ad Ioseph Vade operari, et fac quod facturum te promiseras. Et fecit Ioseph quod promiserat.

Caput XXXVIII.

[1] Factum est secundo ut Ioseph et Maria rogarentur a populo ut Iesus doceretur litteris in schola. Quod et facere non negaverunt, et secundum praeceptum seniorum ducebant eum ad magistrum ut doceretur ab eo scientia humana. Et tunc coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Betha, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob hoc magister iratus percussit Iesum, et mox postquam percussit eum mortuus est.

[2] Et Iesus reversus est ad matrem suam domum. Timens autem Ioseph vocavit Mariam ad se et dixit ei Vere scias quia tristis est anima mea usque ad mortem propter pue-

---

Cum autem extendisset illud ad longitudinem alterius ligni, dixit ad eum Ecce modo construe grabatum sicut vis. Architector ille et omnes qui cum eo erant in domo cum vidissent signum quod fecerat, admirantes dixerunt Vero hic est Messias quem expectant filii Israel.

Sequitur hoc loco in codice B narratiuncula quae ab altero codice plane abest. Est autem haec:

Et cum Iesus cum aliis infantulis super radios solus (sic, nisi fallor) *ubique plures ascenderet et sederet, multique simili modo facere coeperunt, praecipitabantur et eorum crura frangebantur et brachia. Sed dominus Iesus sanabat omnes.*

XXXVIII. Ex codice B huc pertinent ea quae statim post reditum ex Egypto narrantur, ut iam supra significatum est ad caput XXV^c. Priora vero respondent iis quae ab initio capitis sequentis leguntur, posteriora in caput XXXVIII. quadrant. In hunc enim modum ibi scriptum est:

[1] *Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum blandimentis suis eis darent ad addiscendum. Tunc beata Maria et Ioseph insolentias sacerdotum et minas principum refrenare volentes* [codex *nolentes*] *duxerunt ad scholas, scientes quod nihil proficeret et nihil addiscere posset ab homine, sed a solo deo coeli* [et] *terrae scientiam obtinebat.* (Huc usque textus cum cap. XXXIX. conferendus est.) *Cum autem intrasset Iesus, magister coepit per visionem* (?) *docere eum dicendo Dic Aleph. Iesus autem dixit ei Dic mihi quid sit Beth,* [tum] *dicam tibi quid sit Aleph. Ob hoc iratus magister percussit puerum Iesum.* [Iesus vero] *mox percussit magistrum, qui confestim mortuus est.*

[2] *Hoc autem facto reversus est Iesus ad matrem suam in domum suam. Tunc Ioseph dixit ad beatam Mariam Vere scias quod anima mea tristis est propter pue-*

rum istum. Fieri enim potest ut aliquando aliquis percutiat in malitia puerum istum, et moriatur. Maria autem respondens dixit Vir dei, noli credere quod hoc fieri possit. Imo secure crede quod qui eum misit inter homines nasci, ipse eum ab omnibus malignitatibus custodiet et in suo nomine conservabit a malo.

Caput XXXIX.

1 Iterum rogaverunt tertio Mariam et Ioseph Iudaei ut ad alium magistrum blandimentis suis ducerent ad addiscendum. Timentes autem populum Ioseph et Maria et insolentiam principum et minas sacerdotum, duxerunt iterum ad scholam, scientes nihil posse ab homine discere qui ex solo deo perfectam haberet scientiam. 2 Cum autem Iesus introisset scholam, ductus spiritu sancto accepit librum de manu didascali docentis legem, et cuncto populo vidente et audiente coepit legere, non quidem quae scripta erant in libro eorum, sed in spiritu dei vivi loquebatur, tanquam si de fonte vivo torrens aquae egrederetur et fons plenus semper permaneret. Et ita in virtute docebat populum magnalia dei vivi, ut et ipse magister caderet in terram et adoraret eum. Cor autem populi, qui consedebat et audierat eum talia dicentem, versum est in stuporem. Quod cum audisset Ioseph, currendo venit ad Iesum, timens ne ipse didascalus moreretur. Quo viso magister dixit ei Tu non dedisti mihi discipulum sed magistrum: et quis potest verba eius sustinere? Tunc adimpletum est quod dictum est per psalmistam Flumen dei repletum est aqua. Parasti cibum illorum, quia ita est praeparatio eius.

---

rum istum etc. In fine capitis ad *conservabit a malo* additum habet *ut perficiatur opus suum.*

XXXIX, 1. Ad hanc priorem capitis partem cf. quae modo ex B ad caput XXXVIII. adnotavimus.

2. Ad alteram capitis partem cf. quae ad caput XXXI. ex B notata sunt. *audierat:* ita ex emendatione in codice legitur pro *audiebat.*

CAPUT XXXX.

Post haec migravit Ioseph inde cum Maria et Iesu ut venirent in Capharnaum maritimam, propter malitiam hominum sibi adversantium. Et cum habitaret Iesus in Capharnaum, erat in civitate quidam homo nomine Ioseph, dives valde. Sed infirmitate sua deficiens mortuus est, et mortuus in grabato iacebat. Cum autem audisset Iesus in civitate plangentes et flentes et ululantes super mortuum, dixit ad Ioseph Quare huic, cum nomine tuo vocetur, tuae gratiae beneficium non praestas? Cui respondit Ioseph Quae est potestas mea aut facultas huic praestandi beneficium? Cui dixit Iesus Tolle sudarium quod est super caput tuum et vade et pone illud super faciem mortui et dic ei Salvet te Christus. Et mox salvatus erit et resurget defunctus de grabato suo. Quo audito Ioseph statim abiit ad imperium Iesu currens, et intravit domum defuncti, et sudarium quod habebat super caput suum posuit super faciem eius qui iacebat in grabato, et dixit Salvet te Iesus. Et continuo surrexit mortuus de lecto, et quaerebat quis esset Iesus.

XXXX. Haec narratio in codice B non habetur. Sed compensatur quasi iis pluribus quae praecedunt caput extremum, codici B propriis, nisi quod sunt eiusmodi quas ex canonicis evangeliis inepte depromptas esse appareat. Habent autem ita:

XXXX a. *Et multoties Iesus mittebat se in mare ambulans super aquas, cum praecedebat navigia et expectabat ea: super faciem aquarum stans ascendebat in ea ad navitas atque docebat eos de regno dei; ubicunque audiebant, pauperes sanabat.*

XXXX b. *Quadam vero die cum occurrerent ad eum multae turbae* [et] *undique confluerent ad eum infirmi, quia virtus ex eo exibat, sanabat omnes: de quinque vero panibus et duobus parvis piscibus quinque milia hominum satiavit; leprosos mundavit, surdos fecit audire, mutos loqui, caecos illuminavit.*

XXXX c. *Quadam vero die dum caecus, qui nunquam viderat nec haberet oculos, clamaret Miserere mei, fili David, ut videam, Iesus spuit in terram, fecit lutum, posuit super oculos caeci, dixit ad eum Vade lava ad natatoria Siloe, videbis. Ivit et vidit.*

XXXX d. *Cum autem quidam nobilis de Bethania* (codex *bettania*), *dominus Lazarus, qui consueverat hospitari Iesum* [et] *amicus eius erat,* (cod. add *et*) *mortuus in monumento quadriduanus fuisset, venit Iesus, lacrimatus est super monumentum, vocavit eum dicens Lazare veni foras,* [et] *continuo ad imperium eius de monumento exivit.*

Caput XXXXI.

[1] Et abierunt Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem; et erat Ioseph cum Maria in domo sua, et Iesus cum eis. Et die quadam vocavit Ioseph ad se filium suum primogenitum Iacobum, et misit illum in hortum olerum ut colligeret olera ad faciendum pulmentum. Et subsecutus est Iesus Iacobum fratrem suum in hortum, et hoc Ioseph et Maria nescierunt. Dumque Iacobus colligeret olera, subito exivit de foramine vipera et percussit manum Iacobi, et ipse prae dolore nimio coepit clamare. Et iam deficiens dicebat cum vocis amaritudine Heu, heu: vipera pessima percussit manum meam. [2] Iesus vero stans ex adverso ad vocis amaritudinem accurrit ad Iacobum et tenuit manum eius, et nihil aliud fecit sed tantum sufflavit in manum Iacobi et refrigeravit eam. Et statim Iacobus sanatus est, et serpens mortuus est. Et Ioseph et Maria quod factum est ignorabant; sed ad clamorem Iacobi et ad imperium Iesu cucurrerunt ad hortum, et invenerunt serpentem mortuum iam et Iacobum bene sanatum.

XXXX[a]. *Et post paucos dies quidam iuvenis vicinus eius defunctus fuerat; plorabant eum parentes eius et amici amarissime. Audiens autem Iesus abiit et stetit ante eum, pulsavit in pectore eius et dixit Dico tibi, iuvenis, surge, noli mori sed vive. Et surrexit qui fuerat mortuus. Videntes autem turbae miraculum dixerunt Cuius filius est iste qui tot animas liberavit a morte? Omnes sanat properantes ad se. Dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius pueri? Respondit virgo Maria Vere ego sum mater eius: sicut deo placuit, peperi eum. Dixerunt ad eam Beata es tu inter mulieres multas, quia benedixit dominus fructum ventris tui, quoniam talem filium gloriosum dedit tibi. Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde suo.*

XXXXI, 1. *Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem:* sic emendanda videbatur scriptura codicis, in qua est *in civitatem Capharnaum quae vocatur Bethleem.*

In codice B post historiam de hydria conquassata legitur sic:

[1] *Post haec autem cum quadam die Iacobus Alphaei intrasset hortum ut olera ad faciendum pulmentum colligeret, exivit vipera de foramine et momordit dextram manum eius: qui prae nimio dolore et amaritudine clamare coepit Heu, heu: vipera me momordit.*

[2] *Iesus vero ex adverso stans cucurrit ad Iacobum fratrem suum, tenens manum suam sufflavit in ea, et continuo sanus factus est, non sentiens ullum dolorem, et serpens mortuus est. Et cum parentes et vicini cucurrissent ad hortum, invenerunt serpentem mortuum, in parte aliqua non laesum, et Iacobum vero sanum.*

Caput XXXXII.

[1] Cum autem veniret Ioseph ad convivium cum filiis suis Iacobo Ioseph et Iuda et Simeone et duabus filiabus suis, conveniebant Iesus et Maria mater eius cum sorore sua Maria Cleophae, quam dominus deus donavit patri eius Cleophae et Annae matri eius, eo quod obtulissent Mariam matrem Iesu domino. Et haec Maria vocata est simili nomine Maria ad consolationem parentum. [2] Et cum convenirent, Iesus sanctificabat et benedicebat illos, et ipse prior incipiebat manducare et bibere. Nemo enim illorum audebat manducare vel bibere, nec sedere ad mensam aut panem frangere, donec ipse sanctificans eos prius hoc fecisset. Et si forte absens fuisset, expectabant donec hoc faceret. Et quando ipse no-

---

XXXXII, 1. Haec de cognatis Iesu notitia in codice B sic habet: *Et cum Ioseph senectute decrepitus, mortuus et sepultus cum parentibus suis fuisset, beata* (*virgo:* secundis curis additum) *Maria cum nepotibus suis sive cum filiis sororum suarum* [erat]. *Quoniam Anna et Emerina sorores fuerunt. De Emerina* (codex *Hemerina* h. l.) *nata fuit Elisabet mater Iohannis baptistae. Anna* (codex *quia Anna*) *beatae Mariae mater cum esset decora valde, mortuo Ioachim nupsit Cleophae, de quo habuit filiam secundam: vocavit eam Mariam, quam dedit Alphaeo in uxorem, de qua ortus est Iacobus Alphaei et Philippus frater eius. Mortuo secundo marito Anna nupta fuit tertio marito nomine Salome, de quo habuit tertiam filiam: vocavit eam similiter Mariam, quam dedit Zebedaeo in uxorem, de qua natus est Iacobus Zebedaei et Iohannes evangelista.*

Pertinet huc alia de eadem re notitia, quae principio evangelii nostri Pseudo-Matthaei praeposita est. Argumenti similitudo suadet ut eam hoc loco apponamus. *Anna et Emeria fuerunt sorores. De Emeria nata est Elisabet, mater Iohannis baptistae. Anna vero tres habuit maritos, Ioachim, Cleopham et Salome. De Ioachim habuit Anna Mariam matrem Christi. Mortuo Ioachim nupsit* (codex h. l. et infra *nuxit*) *Cleophae, de quo habuit filiam nomine Mariam, quae agnominabatur Cleophae. Cleophas autem cedit fratri suo Ioseph in uxorem Mariam matrem Christi, quae filiastra sua fuit; et filiam suam Mariam quam ex Anna habuit dedit Alphaeo in uxorem, de quo ortus est Iacobus minor et Ioseph alter, unde dicitur Iacobus Alphaei. Mortuo deinde Cleopha Anna tertio nupsit marito nomine Salome* (codex h. l. *Salomone*), *qui genuit filiam similiter vocatam Mariam. Haec nupsit Zebedaeo. Ex hac nati sunt Iacobus maior et Iohannes evangelista. Ieronimus autem in sermone de die paschae* (codex *pasce*) *idem dicit ita scribens Quatuor autem fuisse Marias in evangeliis legimus: unam matrem domini Salvatoris; alteram materteram eius, quae appellata est Maria Cleophae; tertiam Mariam matrem Iacobi et Ioseph; quartam Mariam Magdalenam; licet alii matrem Iacobi et Ioseph materteram eius fuisse contendant.*

lebat ad refectionem accedere, nec accedebant Ioseph et Maria et fratres eius, filii Ioseph. Hi siquidem fratres ante oculos suos tanquam luminaria vitam eius habentes observabant eum et timebant. Et quando Iesus dormiebat, sive in die sive in nocte, claritas dei splendebat super eum. Cui laus sit omnis et gloria in secula seculorum. Amen. Amen.

---

2. *nec accedebant:* deest in codice *nec.*

In B sic pergitur: *Hi quidem Iesum Christum ante suos oculos habebant tanquam lumen, et observabant ipsum atque timebant: et benedicebat et sanctificabat eos, et claritas dei resplendebat super illos* (ita codex, non *super illum*, quod aptius videtur). *Et nemo ipsorum audebat sedere ad mensam, nisi prius benediceret eam Iesus; et nullus incipiebat tangere panem in mensa, donec Iesus benediceret eum et frangeret. Et si forte absens esset, expectabant eum donec veniret: ipse enim veniebat ad refectionem eorum.*

Haec autem vidit domus sua. Sanctus (codex *quae sanctus*) *apostolus et evangelista Iohannes manu sua scripsit hunc libellum hebraicis litteris consignatum, quem Ieronimus doctor ille perspicuus* (codex add *hoc opus*) *de hebraico in latinum deduxit.*

EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

CAPUT I.

[1] Beata et gloriosa semper virgo Maria de stirpe regia et familia David oriunda, in civitate Nazareth nata, Hierosolymis in templo domini nutrita fuit. Pater eius Ioachim, mater vero Anna dicebatur. Domus paterna ex Galilaea et civitate Nazareth, maternum autem genus ex Bethlehem erat.
[2] Vita eorum simplex et recta apud dominum, apud homines irreprehensibilis erat et pia. Nam omnem substantiam suam trifariam diviserunt: unam partem templo et templi servitoribus impendebant: aliam peregrinis et pauperibus erogabant: tertiam suae familiae usibus et sibi reservabant. [3] Ita isti deo cari, hominibus pii, per annos circiter viginti castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tamen, si forte deus donaret eis sobolem, eam se domini servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis per annum festis frequentare solebant.

CAPUT II.

[1] Factum est autem ut encaeniorum festivitas appropinquaret, unde cum nonnullis contribulibus suis Hierosolymam

---

I, 2. *Nam omnem -- reservabant:* cf. Pseudo-Matth. evang. I, 1. Proxime accedit Amb. (i. e. B) Pro *servitoribus* habet *sacerdotibus*.

3. *Ita isti -- solebant:* cf. simillima apud Pseudo-Matth. I, 1 sq. cod. Amb. Ibi est *domino iustus et hominibus pius*; item *Voverunt tantum si deus daret*; item *templi servitio*.

II. Per totam sectionem paene ad verbum consentit cod. Amb. in Pseudo-Matth. II, 1.

1. Ibi est *Factum est autem cum -- approp.*, *Ioachim cum -- Ierusolimam*

et Ioachim ascendit. Ea vero tempestate Isaschar ibi pontifex erat. Cumque inter ceteros concives suos etiam Ioachim cum oblatione sua videret, despexit eum et munera eius sprevit, interrogans cur inter foecundos infoecundus ipse stare praesumeret; dicens munera nequaquam deo digna posse videri, quoniam ipsum prole indignum iudicasset, scriptura dicente maledictum omnem esse qui non genuisset masculum vel feminam in Israel. Dicebat ergo prius eum ab hac maledictione sobolis generatione solvendum, et sic demum in conspectu domini cum oblationibus esse venturum. [2] Cuius opprobrii obiectu pudore magno suffusus Ioachim ad pastores qui cum pecudibus erant in pascuis suis secessit: neque enim domum repetere voluit, ne forte a contribulibus suis, qui simul aderant et hoc a sacerdote audierant, eodem opprobrii elogio notaretur.

Caput III.

[1] Verum cum ibi aliquamdiu esset, quadam die cum esset solus, angelus domini ei cum immenso lumine astitit. Qui cum ad eius visionem turbaretur, angelus qui ei apparuerat timorem eius compescuit dicens Noli timere, Ioachim, neque in visione mea turberis: ego enim sum angelus domini, missus ab ipso ad te, ut annuntiem tibi preces tuas esse exauditas et eleemosynas tuas ascendisse in conspectum eius. Videns quippe vidit pudorem tuum et audivit sterilitatis op-

---

ascendit. *In ea festivitate* -- *videret anstantem* -- *vir* [stare] *praes. dic. mun. sua* -- *quoniam ipsum* (scribitur q̄m̄ ip̄m̄. Correxi ad hanc codicis Amb. scripturam Fabricii lectionem quae est *quem ipse*) -- *iudicabat* -- *maledictum hominem* (*hominem* nescio an praestet quam *omnem*: constat enim saepissime in codd. per incuriam librariorum *omnem* et *hominem* confusa esse) *qui* -- *masculum vel feminam* (hoc additamentum *vel feminam*, quod deest apud Fabricium, textus evangelii sibi poscere videtur: hinc ex Amb addidimus) — —.

2. Pro *domum repetere* Amb habet *domum repedare.*

III, 1. *preces tuas* -- *et eleemosynas* -- *in conspectum eius:* cf. Ps. Matth. III, 4. *misericordiae* (Amb *orationes*) *quas tu et Anna uxor tua* (Amb *tu et ipsa*) *fecistis in conspectu altissimi recitatae sunt.*

probrium nec recte tibi obiectum. Peccati namque, non naturae ultor est deus, et ideo cum alicuius uterum claudit, ad hoc facit ut mirabilius denuo aperiat, et non libidinis esse quod nascitur sed divini muneris cognoscatur. [2] Prima enim gentis vestrae Sara mater nonne usque ad octogesimum annum infoecunda fuit? et tamen in ultima senectutis aetate genuit Isaac, cui repromissa erat benedictio omnium gentium. Rachel quoque, tantum domino grata tantumque a sancto Iacobo amata, diu sterilis fuit, et tamen Ioseph genuit, non solum dominum Aegypti sed plurimarum gentium fame periturarum liberatorem. Quis in ducibus vel fortior Sampsone vel sanctior Samuele? et tamen hi ambo steriles matres habuere. Si ergo ratio verbis meis tibi non persuadet, crede re, dilatos diu conceptus et steriles partus mirabiliores esse solere. [3] Proinde Anna uxor tua pariet tibi filiam, et vocabis nomen eius Mariam: haec erit, ut vovistis, ab infantia sua domino consecrata et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris. Omne immundum neque manducabit neque bibet, neque inter populares forinsecus turbas sed in templo domini conversatio eius erit, ne quid de ea sinistrum vel suspicari saltem possit vel dici. Itaque aetate procedente sicut ipsa mirabiliter ex sterili nascetur, ita incomparabiliter virgo generabit altissimi filium, qui Iesus vocabitur et secundum nominis etymologiam salvator omnium gentium erit. [4] Et hoc tibi eorum quae annuntio signum erit, cum perveneris ad auream in Hierosolymis portam, habebis ibi obviam Annam uxorem tuam, quae de tuae regressionis tardatione modo sollicita tunc in adspectu tuo gaudebit. His dictis angelus discessit ab eo.

Caput IV.

[1] Deinde apparuit Annae uxori eius dicens Ne timeas,

Peccati namque -- cognoscatur: hoc proprium est huic evangelio.

2. Haec alibi non inveniuntur.

3. Cf. Ps. Matth. III, 2 et 4.

IV, 1. Plurima ex his evangelio nostro propria sunt.

Anna, neque phantasma esse putes quod vides. Ego enim sum angelus ille qui preces et eleemosynas vestras obtuli in conspectu dei, et nunc missus sum ad vos ut annuntiem vobis nascituram filiam quae Maria vocata super omnes mulieres erit benedicta. Haec a nativitate sua statim domini gratia plena, tribus ablactationis suae annis in domo paterna permanebit; postea servitio domini mancipata a templo usque ad intelligibiles annos non discedet, ibi denique ieiuniis et orationibus nocte ac die deo serviens ab omni immundo se abstinebit, virum nunquam cognoscet, sed sola sine exemplo, sine macula, sine corruptione, sine virili commixtione, virgo filium, ancilla dominum et gratia et nomine et opere salvatorem mundi generabit. [2] Itaque surge ascende Hierusalem, et cum perveneris ad portam quae aurea, pro eo quod deaurata est, vocatur, ibi pro signo virum tuum, pro cuius incolumitatis statu sollicita es, obvium habebis. Cum haec igitur ita evenerint, scito quod quae annuntio sine dubio complenda erunt.

Caput V.

[1] Igitur iuxta angeli praeceptum uterque de loco in quo erant promoventes ascenderunt Hierusalem, et cum ad locum pervenissent angelico vaticinio designatum, ibi sibi invicem obviaverunt. Tunc de mutua sua visione laeti et promissae prolis certitudine securi debitas domino humilium exaltatori gratias egerunt. [2] Itaque adorato domino domum regressi divinum promissum certi et hilares exspectabant. Concepit ergo Anna et peperit filiam, et iuxta mandatum angelicum parentes vocabant nomen eius Mariam.

Caput VI.

[1] Cumque trium annorum circulus volveretur et ablacta-

---

2. Cf. Ps. Matth. III, 5.

complenda: praestare videtur *completa.*

V, 2. *Itaque - - regressi:* cf. Ps. Matth. III, 5. ubi eadem fere verba leguntur.

tionis tempus completum esset, ad templum domini virginem cum oblationibus adduxerunt. Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus: nam quia templum erat in monte constitutum, altare holocausti quod forinsecus erat adiri nisi gradibus non valebat. [2] In horum itaque uno beatam virginem Mariam parvulam parentes constituerunt. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habuerant exuerent et cultioribus ex more vestibus se et mundioribus induerent, virgo domini cunctos sigillatim gradus sine ducentis et levantis manu ita ascendit ut perfectae aetati in hac duntaxat causa nihil deesse putares. Iam quippe dominus in virginis suae infantia magnum quid operabatur, et quanta futura esset huius miraculi indicio praemonstrabat. [3] Igitur sacrificio secundum consuetudinem legis celebrato et voto suo perfecto virginem inter septa templi cum aliis virginibus ibidem educandam dimiserunt, ipsi vero domum regressi sunt.

Caput VII.

[1] Virgo autem domini cum aetatis processu et virtutibus proficiebat et iuxta psalmistam pater et mater dereliquerat eam, dominus autem assumpsit eam. Quotidie namque ab angelis frequentabatur, quotidie divina visione fruebatur, quae eam a malis omnibus custodiebat et bonis omnibus redundare faciebat. Itaque ad quartum decimum annum usque pervenit, ut non solum nihil de ea mali reprehensione dignum confingere possent, sed et boni omnes qui eam noverant vitam et conversationem eius admiratione dignam iudicarent. [2] Tunc pontifex publice denuntiabat ut virgines, quae in templo publice constituebantur et hoc aetatis tempus explessent, domum reverterentur et nuptiis secundum morem gentis et aetatis maturitatem operam darent. Cui mandato cum ceterae pronae

---

VI, 1 et 2. Cf. Ps. Matth. IV. maximeque cod. Amb., ubi plura accurate cum nostris conveniunt.

VII, 1. Cf. Ps. Matth. VI, 3.

paruissent, sola virgo domini Maria hoc se facere non posse respondit, dicens se quidem et parentes suos domini servitio mancipasse, et insuper se ipsam domino virginitatem vovisse, quam nunquam viro aliquo commixtionis more cognito violare vellet. Pontifex vero in angustia constitutus animi, cum neque contra scripturam quae dicit Vovete et reddite, votum infringendum putaret, neque morem genti insuetum introducere auderet, praecepit ut ad festivitatem quae imminebat omnes ex Hierosolymis et vicinis locis primores adessent, quorum consilio scire posset quid de tam dubia re faciendum esset. [3] Quod cum fieret, omnibus in commune placuit dominum super hac re esse consulendum. Et cunctis quidem orationi incumbentibus pontifex ad consulendum deum ex more accessit: nec mora, cunctis audientibus de oraculo et de propitiatorii loco vox facta est, secundum Esaiae vaticinium requirendum esse cui virgo illa commendari et desponsari deberet. Liquet enim Esaiam dicere Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet, et requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. [4] Secundum hanc ergo prophetiam cunctos de domo et familia David nuptui habiles non coniugatos virgas suas allaturos ad altare praedixit, et cuiuscunque post allationem virgula florem germinasset et in eius cacumine spiritus domini in specie columbae consedisset, ipsum esse cui virgo commendari et desponsari deberet.

Caput VIII.

[1] Erat autem inter ceteros Ioseph homo de domo et familia David grandaevus: cunctis vero virgas suas juxta ordinem deferentibus solus ipse suam subtraxit. Unde cum nihil divinae voci consonum apparuisset, pontifex iterato deum

---

2. 3. 4. Cf. Ps. Matth. VIII, 1 sqq.
nuptui habiles non coniugatos: Ps. Matth. VIII, 2. *quicumque sine uxore est.*
VIII, 1. Cf. Ps. Matth. VIII, 3. 5.

consulendum putavit: qui respondit, solum illum ex his qui designati erant virgam suam non attulisse cui virginem desponsare deberet. Proditus itaque est Ioseph. Cum enim virgam suam attulisset et in cacumine eius columba de coelo veniens consedisset, liquido omnibus patuit ei virginem desponsandam fore. [2] Igitur nuptiarum iure de more celebrato ipse quidem in Bethlehem recedit civitatem, domum suam dispositurus et nuptiis necessaria procuraturus. Virgo autem domini Maria cum aliis septem virginibus coaevis et collactaneis, quas a sacerdote acceperat, ad domum parentum suorum in Galilaea reversa est.

Caput IX.

[1] His vero diebus, primo scilicet adventus sui in Galilaeam tempore, missus est ad eam angelus Gabriel a deo, qui ei conceptum dominicum narraret et conceptionis vel modum vel ordinem exponeret. Denique ingressus ad eam cubiculum quidem ubi manebat ingenti lumine perfudit, ipsam vero gratantissime salutans dixit Ave Maria, virgo domini gratissima, virgo gratia plena, dominus tecum, benedicta tu prae omnibus mulieribus, benedicta prae omnibus hactenus natis hominibus. [2] Virgo autem quae iam angelicos bene noverat vultus et lumen coeleste insuetum non habebat, neque angelica visione territa neque luminis magnitudine stupefacta, sed in solo eius sermone turbata est, et cogitare coepit qualis ista salutatio tam insolita esse posset quidve portenderet vel quem finem esset habitura. Huic cogitationi angelus divinitus inspiratus occurrens Ne timeas, inquit, Maria, quasi aliquid contrarium tuae castitati hac salutatione praetexam. Invenisti enim gratiam apud dominum, quia castitatem elegisti: ideoque virgo sine peccato concipies et paries filium. [3] Hic erit

---

cui virginem desponsare deberet: scripsi *cui* pro *qui*, quod apud Fabricium ceterosque editum est. Omnino enim cogitatione addendum est *pontifex*.

2. De *septem virginibus* cf. Ps. Matth. VIII, 5.

IX, 1—4. Cf. Ps. Matth. IX.

magnus, quia dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrae: et filius altissimi vocabitur, quia qui in terris nascitur humilis, in coelo regnat sublimis: et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in aeternum, et regni eius non erit finis: ipse quippe rex regum et dominus dominantium est, et thronus eius in seculum seculi. [4] His angeli verbis virgo non incredula, sed modum scire volens respondit Quomodo istud fieri potest? Nam cum ipsa virum iuxta votum meum nunquam cognosco, quomodo sine virilis seminis incremento parere possum? Ad hoc angelus Ne existimes, inquit, Maria, quod humano more concipias: nam sine virili commixtione virgo concipies, virgo paries, virgo nutries: spiritus enim sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi contra omnes ardores libidinis: ideoque quod nascetur ex te solum erit sanctum, quia solum sine peccato conceptum et natum vocabitur filius dei. Tunc Maria manibus expansis et oculis ad coelum levatis dixit Ecce ancilla domini, neque enim dominae nomine digna sum, fiat mihi secundum verbum tuum. [5] Longum forte et quibusdam taediosum erit, si cuncta huic opusculo inserere voluerimus quae nativitatem dominicam vel praecessisse vel subsecuta fuisse legimus: unde his omissis quae in evangelio plenius scripta sunt, ad ea quae minus habentur narranda accedamus.

Caput X.

[1] Ioseph igitur a Iudaea in Galilaeam veniens desponsatam sibi virginem uxorem ducere intendebat: iam namque tres fluxerant menses et quartus instabat ex eo tempore quo sibi desponsata fuerat. Interea paulatim utero puerperae intumescente puerperam se manifestare coepit, neque hoc latere potuit Ioseph: nam sponsi more liberius ad virginem introiens et familiarius cum ea loquens gravidam esse depre-

5. In promtu est hoc additamentum fingi esse Hieronymi.
X, 1. Cf. Ps. Matth. X.

hendit. Aestuare itaque animo et fluctuare coepit, quia ignorabat quid sibi potissimum esset faciendum: neque enim eam traducere voluit, quia iustus erat; neque fornicationis suspicione infamare, quia pius. Itaque cogitabat clam dissolvere coniugium et occulte dimittere eam. [2] Haec autem eo cogitante, ecce angelus domini ei apparuit in somnis dicens Ioseph, fili David, noli timere: hoc est, ne velis fornicationis suspicionem in virgine habere vel aliquid sinistrum cogitare, neque timeas eam in uxorem ducere: quod enim in ea natum est et nunc animum tuum angit, non hominis sed spiritus sancti est opus. Pariet enim omnium virgo sola dei filium, et vocabis nomen eius Iesum, id est salvatorem: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. [3] Igitur Ioseph secundum angeli praeceptum virginem uxorem duxit, nec tamen cognovit eam sed caste procurans custodivit. Iamque nonus a conceptione instabat mensis, cum Ioseph, uxore cum aliis quae necessaria erant assumta, Bethlehem civitatem unde ipse erat tetendit. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum, sicut sancti evangelistae docuerunt, dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre et filio et spiritu sancto vivit et regnat deus per omnia secula seculorum.

2. Cf. Ps. Matth. XI.

3. Haec ad „sanctorum evangelistarum" textum conformata esse, facile patet.

HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARII.

IN NOMINE DEI UNIUS IN SUA ESSENTIA ET TRINI IN SUIS PERSONIS.

HISTORIA MORTIS PATRIS NOSTRI SANCTI SENIS IOSEPHI FABRI LIGNARII.

Benedictiones eius et preces servent nos omnes, o fratres, amen. Fuit tota ipsius vita centum et undecim annorum, contigitque migratio eius ex hoc mundo vicesimo sexto (die) mensis Abib, qui respondet mensi Ab. Oratio eius servet nos, amen. Et quidem dominus noster Iesus Christus ille ipse (fuit) qui retulit hanc (historiam) discipulis suis sanctis in monte oliveti, atque omnem laborem eius (Iosephi) et dierum ipsius consummationem. Apostoli autem sancti conservarunt hunc sermonem et litteris consignatum reliquerunt in bibliotheca Hierosolymis. Oratio eorum servet nos, amen [1]).

Caput I.

Contigit una die cum salvator magister deus et salvator noster Iesus Christus sederet una cum suis discipulis, congregatique in monte oliveti omnes essent, ut diceret illis O fratres et amici mei, filii patris qui vos elegit de omnibus hominibus. Scitis me vobis saepius retulisse quod oporteat me crucifigi et mori propter salutem Adami et posteritatis eius, et quod surgam de mortuis. Committam autem vobis

1) Coptus sic: *Die XXVI. Epep. Hic est exitus e corpore patris nostri Iosephi fabri lignarii patris Christi secundum carnem, qui natus erat annorum CXI. Narravit salvator noster omnem vitam eius apostolis in monte oliveto, apostoli autem scripserunt eam et intulerunt bibliothecae quae Hierosolymis est. Etiam quod dies quo sanctus senex deposuit corpus fuit XXVI. mensis Epep. In pace dei, amen.*

doctrinam evangelii sancti (vobisque antea) nuntiati, ut praedicetis illud per omnem mundum. Et induam vos virtute de alto, ac implebo vos spiritu sancto. Adnuntiabitis vero cunctis gentibus poenitentiam et remissionem peccatorum. Nam scyphus aquae unicus si eum invenerit homo in saeculo futuro, praestantior (est) et maior cunctis divitiis huius totius mundi. Et locus, (quantum occupare potest) pes unus, in domo patris mei maior (est) et excellentior omnibus opibus terrae. Imo hora unica in laeto piorum habitaculo felicior (est) et magis pretiosa mille annis inter peccatores: quippe fletus eorum et planctus non desinet, et lacrimae eorum non cessabunt, neque invenient sibi solatium vel quietem ullo unquam tempore. Et nunc, o membra mea honoranda, ite praedicate omnibus gentibus, nuntiate et dicite illis Utique servator diligenter inquirit in haereditatem debitam, et (est) administrator iustitiae. Et illi (angeli) profligabunt (inimicos), et pugnabunt pro illis in die conflictus. Atque ille (deus) examinabit unum quodque verbum quod loquuntur homines ineptum et otiosum, (et) reddent de eo rationem. Quemadmodum enim nemo a morte excludetur, sic uniuscuiusque etiam opera patebunt die iudicii, sive bona fuerint sive mala. (Nuntiate) quoque hoc verbum quod dixi vobis hodie Ne glorietur fortis de fortitudine sua nec dives de suis divitiis, sed qui gloriari vult glorietur in domino.

CAPUT II.

Fuit vir cui nomen Iosephus, gente oriundus Bethlehemitica, de urbe Iuda et civitate Davidis regis. Hic ipse scientia et doctrinis probe instructus, sacerdos factus est in templo domini. Calluit praeterea artem fabrilem lignariam, et more cunctorum hominum uxorem duxit. Genuit quoque sibi filios filiasque, quattuor (nimirum) filios atque duas filias. Haec vero sunt eorum nomina Iudas, Iustus, Iacobus et Simon: nomina duarum filiarum (erant) Assia et Lydia. Tandem morte decessit uxor Iosephi iusti, gloriae divinae intenta

in omnibus suis operibus. At Iosephus vir iste iustus, pater meus secundum carnem (et) sponsus Mariae matris meae, abivit una cum suis filiis ad professionem suam, artem exercendo fabri lignarii.

Caput III.

Cum vero viduus factus fuit Iosephus iustus, iam impleverat Maria mater mea benedicta sancta (et) pura duodecim annos. Quippe parentes ipsius obtulerunt eam in templo tres annos natam, mansitque illa in templo domini novem annos. Tunc ut viderunt sacerdotes virginem sanctam (et) timentem dominum adolescere, se invicem allocuti sunt dicentes Quaeramus virum iustum (et) pium, cui committatur Maria usque ad tempus nuptiarum: ne manenti in templo accidat quod accidere solet mulieribus, eoque nomine peccemus, et succenseat nobis deus.

Caput IV.

Proinde statim emissis (nuntiis) convocarunt duodecim senes de tribu Iuda. Et scripserunt nomina duodecim tribuum Israelis. Cecidit autem sors super senem pium, Iosephum iustum. Tunc respondentes dixerunt sacerdotes matri meae benedictae Ito cum Iosepho et esto apud illum usque ad tempus nuptiarum. Accepit ergo Iosephus iustus matrem meam, eamque abduxit in domum suam. Et invenit (Maria) Iacobum minorem in domo patris sui fractum animo atque moestum propter orbitatem (matris), et educavit illum. Hinc appellata est Maria mater Iacobi. Deinde relinquens eam Iosephus in domo sua abivit ad officinam ubi exercetur ars fabrilis lignaria. Postquam vero exegerat sancta virgo in domo eius biennium, facta est praecise aetas eius quattuordecim annorum, incluso simul tempore quo eam recepit (Iosephus).

Caput V.

Dilexi (autem illam peculiari quodam) voluntatis motu,

cum beneplacito patris mei et consilio spiritus sancti. Et incarnatus fui de illa, mysterio creaturarum rationis captum superante. Sed elapsis a conceptione tribus mensibus rediit vir iustus (Iosephus) de loco ubi artem suam exercuit; atque ubi deprehendit virginem matrem meam gravidam, mente conturbatus cogitavit eam clanculum dimittere. Prae timore etiam, tristitia et pectoris sui angustia nec edere nec bibere illo die sustinuit.

Caput VI.

Sub medio autem die apparuit ipsi angelorum princeps sanctus Gabriel in somnio, mandato instructus patris mei, et dixit illi Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam: quippe concepit de spiritu sancto, et pariet filium, cuius nomen appellabitur Iesus. Hic ille (est) qui gubernabit omnes gentes sceptro ferreo. (Haec prolocutus) discessit ab eo angelus. Surrexit vero Iosephus de somno suo, et fecit quemadmodum ipsi dixerat angelus domini: et permansit Maria apud illum.

Caput VII.

Interiecto deinde tempore prodiit mandatum ab Augusto Caesare (et) rege ut describeretur universus orbis habitabilis, unusquisque in civitate sua. Surgens itaque senex iustus Iosephus accepit (secum) Mariam virginem, et venerunt Bethlehemum, quia instabat partus eius. Inscripsit autem (Iosephus) nomen suum catalogo: nam Iosephus filius David, cuius sponsa (erat) Maria, fuit de tribu Iuda. Et quidem Maria mater mea peperit me Bethlehemi, in spelunca proxima sepulcro Rachel uxoris Iacobi patriarchae, quae (fuit) mater Iosephi et Beniamin.

Caput VIII.

Sed satanas ivit retulitque (hoc) Herodi Magno, patri Archelai. Idemque hic Herodes (erat) qui capite truncari

iussit Iohannem amicum et cognatum meum. Proinde me diligenter perquisivit, existimans regnum meum fore de hoc mundo. Verum admonitus fuit (hac de re) Iosephus senex ille pius per somnium. Ideo surgens accepit Mariam matrem meam, et ego in ipsius sinu (recubui); comitem etiam itineris ipsis se praebuit Salome. Profectus ergo domo in Aegyptum secessit, permansit(que) ibi spatium unius integri anni, donec transiit invidia Herodis.

Caput IX.

Obiit vero (Herodes) pessimo mortis genere, poenam luens effusi puerorum sanguinis, quos e medio inique sustulit quum ipsis non inesset peccatum. Atque exstincto tyranno isto impio Herode reversi sunt (cum Iesu parentes) in terram Israelis, et habitarunt in urbe Galilaeae quae appellatur Nazareth. Iosephus autem professionem artis lignariae repetens manuum suarum opere vitam sustinuit: neque enim alieno labore victum gratis quaerebat unquam, quemadmodum (olim) praeceperat lex Mosis.

Caput X.

Tandem increscentibus annis provectae aetatis senex evasit. Nulla tamen corporis laboravit infirmitate, nec defecit visus neque ullus de ore eius dens periit; mente quoque toto aetatis tempore nunquam deliravit: sed similis puero iuvenilem semper in negotiis suis vigorem praestitit, et membra eius integra permanserunt omni(que) dolore vacua. Tota autem eius vita centum constabat et undecim annis, producta quam diutissime ipsius senecta.

Caput XI.

Iustus vero et Simeon seniores Iosephi filii ductis uxoribus in familias suas abiverunt. Ambae pariter nupserunt filiae et in suas secesserunt aedes. At remanebant in domo Iosephi Iuda et Iacobus minor nec non mater mea virgo. Ego insuper

una cum illis (ibidem) permansi, haud aliter ac si unus fuissem de filiis eius. Transegi autem omnem aetatem meam sine culpa. Mariam appellavi matrem meam et Iosephum patrem, atque in omnibus quae dixerunt morem ipsis gessi: neque repugnavi illis unquam sed obtemperavi eis, ut facere solent reliqui quos terra producit homines: nec iram illis concitavi ullo die, aut verbum aliquod seu responsum (duriusculum) ipsis opposui; e contrario ingenti eos prosecutus sum amore, ceu pupillam oculi.

Caput XII.

Contigit post haec ut adpropinquaret mors senis illius pii Iosephi ipsiusque de hoc mundo exitus, more reliquorum hominum qui huic terrae ortum debent. Atque nutante ad interitum corpore eius indicavit ipsi angelus domini iam instare mortis horam. Proinde eum timor et ingens animi perturbatio invasit. Surgens autem abivit Hierosolymam, et ingressus templum domini effusisque ibi coram sanctuario precibus dixit

Caput XIII.

„O deus, (qui) auctor (es) omnis solatii, deus omnis misericordiae et dominus universi humani generis, deus (inquam) animae spiritus et corporis mei. Supplex te veneror, o domine et deus mi: si iam consummati sunt dies mei, tempusque adest quo mihi exeundum est ex hoc mundo, mittas (, quaeso, mihi) Michaelem magnum, angelorum tuorum sanctorum principem; maneat(que) mecum, ut egrediatur anima mea misera ex aerumnoso hoc corpore sine molestia, sine terrore et impatientia. Etenim ingens timor et tristitia vehemens omnia occupat corpora in die mortis eorum, sive mas sit sive femina, sive bestia sive fera, quicquid vel humi reptat vel in aere volitat: in summa creaturae omnes quae (sunt) sub coelo quibus(que) inest vitalis spiritus horrore concutiuntur, metu magno et lassitudine ingenti discedentibus de

corporibus suis illarum animabus. Nunc igitur, o domine et deus mi, adsit auxilio suo angelus tuus sanctus animae meae et corpori, donec a se invicem dissolventur. Neque facies angeli mihi ad custodiam inde a formationis meae die designati aversa sit a me; verum praebeat se mihi itineris socium, usque dum me ad te perduxerit: sit vultus eius mihi amoenus et hilaris, et comitetur me in pace. Ne autem permittas ut (daemones) adspectu formidabiles accedant ad me in via qua iturus sum, donec ad te feliciter perveniam. Neque sinas ut ostiarii animam meam ingressu (paradisi) prohibeant. Neque detegendo delicta me probro exponas coram tribunali tuo terribili. Neque irruant in me leones. Neque prius submergant animam meam fluctus maris ignei — hoc (enim) omnis pertransire debet anima —, quam gloriam divinitatis tuae conspexero. O deus, iustissime iudex, qui in iustitia et aequitate mortales iudicabis et retribues unicuique secundum opera eius, o domine (quaeso) et deus mi, adesto mihi misericordia tua, et viam meam illumina ut perveniam ad te: tu (enim) es fons omnibus abundans bonis et gloria in aeternum, amen."

Caput XIV.

Factum deinde est cum domum suam in urbe Nazareth rediit, ut morbo correptus lecto teneretur. Atque hoc erat illud tempus quo diem obiit, sicut destinatum est omnibus hominibus. Graviter autem hoc morbo laborabat, neque ut in praesentia aegrotaverat unquam a nativitatis suae ortu. Et ita certe res Iosephi iusti disponere Christo placuit. Quadraginta (vixit) annos ante initum matrimonium: mansit deinde uxor sub tutela eius quadraginta et novem annos, (quibus elapsis) mortua est. Uno autem post mortem eius anno commissa ipsi (Iosepho) fuit mater mea beata Maria a sacerdotibus, ut eam custodiret usque ad tempus nuptiarum. Biennium illa in domo eius consumsit (nulla re memorabile): at tertio commorationis eius anno apud Iosephum, suae vero

aetatis decimo quinto, peperit me in terra mysterio, quod nec penetrare nec capere potest ulla creatura, nisi ego paterque meus et spiritus sanctus, unam mecum constituens essentiam [2]).

Caput XV.

Tota itaque aetas patris mei, senis illius iusti, centum confecit et undecim annos, ita decernente patre meo (coelesti). Et dies quo deseruit anima corpus eius erat vigesimus sextus mensis Abib [3]). Coepit enim iam aurum exquisitum splendorem perdere et argentum usu deteri, intellectum innuo et scientiam eius. Cibum quoque fastidivit et potum, atque cessavit peritia artis fabrilis lignariae neque eius ullam amplius rationem habuit. Contigit igitur prima luce vigesimi sexti diei (mensis) Abib ut inquieta redderetur anima senis Iosephi iusti (decumbentis) in lecto suo. Quare aperuit os suum suspiria edens, manusque suas adversus invicem collisit, et alta voce exclamavit in hunc modum dicens

Caput XVI.

„Vae [4]) diei quo natus sum in mundum. Vae utero qui

---

2) Sahidicus textus sic: *Haec est summa vitae dilecti patris mei Iosephi: annos natus XL uxorem duxit, cum qua vixit annis IX* (corrigendum videtur XLIX.). *Post mortem eius annum unum* (ita Zoega, sed Dulaurier *deux ans*) *viduus mansit; duobus autem annis in domo eius vixit mater mea antequam ipsi nuberet* (ita Zoega; Dulaurier *depuis qu'il eut choisie pour sa compagne*)*: siquidem a sacerdotibus eam custodire iussus erat usque ad tempus nuptiarum. Peperit autem me Maria mater mea initio anni tertii quo fuit in domo Iosephi, anno aetatis suae XV. Genuit me mater mea in spelunca* (*in spelunca:* ita et Zoega et Dulaurier; nihilominus cum Thilone puto *mysterio* legendum esse. Illud quum non videatur tribuendum errori interpretum nostrorum, ex errore Copti esse existimandum erit. De spelunca cf. supra cap. 7.), *quam nec nominare licet nec quaerere* (Dulaurier *qu'il est défendu de révéler, et qu'il est impossible de trouver*), *neque est in tota creatione homo qui eam noverit praeter me et patrem meum et spiritum sanctum.*

3) Sahid. text. sic: *Omnes autem dies patris mei Iosephi benedictae senectutis sunt anni CXI, secundum voluntatem patris mei* (haec verba *secundum* etc Dulaurier cum seqq. coniungit). *Dies mortis eius est XXVI. mensis Epep.*

4) Huius capitis Sahidice scripti argumentum Zoega breviter his exhibuit: *Iosephus aegrotans in Nazareth terrore et luctu afficitur, exclamatque super peccatis suis.*

gestavit me. Vae visceribus quae admiserunt me. Vae uberibus quae lactaverunt me. Vae pedibus super quos sedens quievi. Vae manibus quae portarunt et educarunt me usque dum adolevi. Quippe in iniquitate conceptus sum, et in peccatis concupivit me mater mea. Vae linguae et labiis meis, quae protulerunt et locuta sunt vanitatem, obtrectationem, mendacium, inscitiam, irrisionem, figmentum, versutiam et hypocrisin. Vae oculis meis, qui conspexerunt scandalum. Vae auribus meis, quae calumniatorum sermonibus delectabantur. Vae manibus meis, quae rapuere ad se non iure pertinentia. Vae ventri meo et intestinis, quae appetivere escam ipsis esu interdictam. Vae gutturi meo, instar ignis omnia quaecumque inveniebat consumenti. Vae pedibus meis, qui saepius deo ingratas ambularunt vias. Vae corpori et vae animae meae tristi, iam a deo auctore suo aversae. Quid faciam cum ad locum illum perrexero ubi consistendum mihi est coram iustissimo iudice, et ille me reprehensurus est propter opera quae cumulavi in iuventute mea? Vae omni homini morienti in peccatis suis. Profecto eadem illa hora terribilis quae contigit patri meo Iacobo, cum evolaret ex corpore anima eius, ecce mihi iam imminet. O quam ego miser hodie sum et lamentatione dignus. Verum solus deus est director animae et corporis mei, ille etiam pro lubitu cum illis aget."

Caput XVII.

Haec sunt quae locutus est Iosephus, senex ille iustus. Ego autem ingressus apud illum deprehendi animam eius vehementer commotam: erat enim in magna angustia constitutus. Et dixi illi Salve, mi pater Iosephe, vir iuste: qui vales? Ille vero respondit mihi Plurimum salve, o filiole mi dilecte. Equidem dolor metusque mortis iam circumdedere me; sed statim ac audivi vocem tuam, requievit anima mea. O Iesu Nazarene, Iesu sospitator mi, Iesu liberator animae meae, Iesu protector mi. Iesu, o suavissimum nomen in

ore meo omniumque amantium illud. Ocule qui vides et auris quae audis, exaudi me. Ego servus tuus hodie humillime te veneror, et coram te lacrimas meas effundo. Tu es omnino deus meus, tu es dominus meus, quemadmodum mihi saepissime retulit angelus, praecipue autem eo die quo fluctuavit animus meus cogitationibus perversis ob puram (et) benedictam Mariam in utero gestantem, quamque ego secreto dimittere cogitabam. Haec vero mihi meditanti ecce apparuere per quietem angeli domini miro mysterio dicentes mihi O Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam, neque contristeris, neque verba indecora loquaris de conceptione eius, quia gravida est de spiritu sancto et pariet filium cuius nomen vocabitur Iesus: ille enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Ne autem ob hanc causam mihi male cupias, o domine: ignoravi enim mysterium nativitatis tuae[5]). Recordor etiam, mi domine, diei istius cum morsu serpentis puer iste necabatur. Voluerunt autem propinqui eius tradere te Herodi, dicentes te interfecisse illum: sed resuscitatum a mortuis eum illis reddidisti. Tunc ego accedens et prehensa manu tua dixi Mi fili, cave tibi. At tu respondisti mihi Nonne tu es pater meus secundum carnem? docebo te quis ego sum. Nunc igitur, o domine et deus mi, ne mihi succenseas vel condemnes me propter illam horam. Ego sum servus tuus et filius ancillae tuae; tu vero es dominus meus, deus et servator meus, filius dei certissime.

Caput XVIII.

Haec ubi dixerat pater meus Iosephus, flere amplius non potuit. Et conspexi mortem iam ipsi dominantem. Sur-

5) Pergit Zoega in exhibendo Sahidici textus argumento *Venit Iesus eum consolaturus. Supplicat Ioseph Iesum, dominum suum appellans, regem verum, salvatorem, redemptorem, deum verum et perfectum; veniamque petit quod aliquando cogitasset de matre eius domo pellenda, donec ab angelo certior factus esset de conceptione eius e spiritu sancto.* Statim ad ea quae sequuntur Zoega sic pergit: *pariterque quod olim ipse Iesum puerum, qui parvulum a ceraste morsum in vitam revocaverat, dextra aure traxisset* (ab his igitur differt Arabs), *monens ut ab operibus invidiam sibi conflantibus abstineret.*

gens autem mater mea, virgo illibata, et accedens ad me dixit O mi fili dilecte, iamiam moritur hic pius senex Iosephus. Et respondi ego O mater mea amantissima, utique omnibus creaturis, quae in hoc mundo generantur, eadem incumbit moriendi necessitas: mors enim in universum genus humanum ius obtinet. Tibi etiam, o mater mea virgo, idem ac reliquis mortalibus vitae exitus expectandus est. Attamen mors tua, ut et mors huius pii, mors non est sed vita perennis in aeternum. Quin oportet etiam me emori qua corpus quod a te suscepi. Verum surge, o mater mea veneranda, ito et ingredere ad Iosephum senem benedictum, ut videas quid adscendente (de corpore anima) eius continget[6].

Caput XIX.

Ibat[7] igitur Maria mater mea pura et ingrediebatur locum ubi erat Iosephus. Atque ego ad pedes eius sedebam, illum respiciens; signa vero mortis iam apparuere in vultu eius. At senex ille benedictus levato capite et defixis oculis faciem meam intuebatur: nulla tamen me alloquendi ipsi vis inerat ob mortis qui eum circumseptum tenuit dolorem; sed multa trahebat suspiria. Ego autem manus eius per unius integrae horae spatium tenui: et conversa ille ad me facie indicabat ne ipsum desererem. Imposita deinceps pectori eius manu mea deprehendi animam eius iam faucibus vicinam abitum parare de suo receptaculo.

Caput XX.

Ut autem conspexit me mater mea virgo tangentem corpus eius, tetigit et illa pedes. Atque inveniens illos iam emortuos et calore destitutos, dixit mihi O fili mi dilecte, profecto incipiunt iam pedes eius frigescere et nivis algorem

---

6) Pergit Zoega *Haec audiens Iesus plorat, secum reputans amaritudinem mortis et diem quando Iudaei eum pro salute totius mundi in crucem essent sublaturi. Mox vocat matrem suam.*

7) Pergit Zoega *considuntque ipse ad caput, illa ad pedes Iosephi agonizantis.*

imitantur. Proinde convocatis filiis et filiabus eius dixit eis Venite quotquot estis et accedite ad patrem vestrum: certe enim ad extrema nunc perventum est. Respondit Assia filia eius (Iosephi) dicens Vae mihi, o fratres mei, utique hic idem est morbus qui (fuit) matris meae dilectae. Eiulabat autem et lacrimabatur, simul plorantibus reliquis omnibus Iosephi liberis. Ego etiam et Maria mater mea una cum illis flevimus[8]).

Caput XXI.

At convertens ego ad meridianam plagam oculos vidi mortem iam adventantem totamque cum illa gehennam, exercitu suo et satellitibus stipatam; et vestimenta, vultus et ora illorum fundebant ignes[9]). Haec ubi conspexit pater meus Iosephus recta ad se pergere, in lacrimas oculi eius soluti sunt: eodemque tempore mirum in modum ingemuit. Proinde visa suspiriorum eius vehementia mortem repuli ac totum quod ipsam comitabatur famulorum agmen. Atque invocavi patrem meum bonum dicens[10])

8) Pergit Zoega *Advocat etiam filios filiasque Iosephi, in quibus natu maxima Lysia purpuraria. Omnes flent super patre moribundo.*

9) Haec ex Sahidico Zoega sic traustulit: *Tunc respexi ad latus portae meridionale et vidi mortem quam comitabantur orcus consiliarius et diabolus veterator ab initio cum innumeris decanorum monstris igne indutis oreque sulphur et flammas spirantibus.*

10) Horum argumentum breviter Zoega sic dedit: *His terrefacta anima Iosephi exclamat et quaerit refugium. Iesus expellit orcum et comites. Mors timore perculsa pone portam se abscondit.* Dulaurier vero Sahidicum his interpretatus est: *Dès que mon père Ioseph eut jeté les yeux sur ces êtres épouvantables qui étaient venus auprès de lui, il les aperçut terribles comme lorsque la colère et la fureur les animent contre une âme qui vient de quitter son corps, surtout si c'est celle d'un pécheur dans laquelle ils ont trouvé la marque qui caractérise leur sceau. Mon père, à la vieilesse vénérable, en apercevant ces monstres autour de lui, fut saisi d'épouvante, et ses yeux laissèrent couler des larmes. Son âme voulut se réfugier dans les ténèbres épaisses, et cherchant un lieu pour se cacher elle ne le trouva point. Dès que je vis que le trouble s'était ainsi emparé de l'âme de mon père, et que ses regards ne tombaient que sur des spectres aux formes les plus diverses et d'un aspect hideux, je m'avançai pour gourmander celui qui était l'organe du diable, ainsi que les légions infernales qui étaient accourues avec lui: elles s'enfuirent aussitôt à ma voix dans le plus grand désordre. Mais aucun de ceux qui étaient rassemblés autour de mon père n'eut connaissance de ce qui venait de se passer, non plus que ma mère Marie. Dès que la mort eut été témoin de la manière sévère dont j'avais traité*

CAPUT XXII.

„O pater omnis clementiae, ocule qui vides, et auris quae audis, exaudias supplicationem ac preces meas pro sene Iosepho, et mittas Michaelem angelorum tuorum principem atque Gabrielem praeconem lucis omnemque angelorum tuorum lucem: et (totus) eorum ordo ambulet cum anima patris mei Iosephi, donec perduxerint eam ad te. Haec est hora qua opus habet pater meus misericordia.“ Ego autem dico vobis quod omnes sancti, imo quotquot in mundo nascuntur homines, sive iusti sint sive perversi, necessario gustare debeant mortem [11]).

CAPUT XXIII.

Venerunt itaque Michael et Gabriel ad animam patris mei Iosephi, et acceptam eam involverunt involucro lucido.

---

les puissances des ténèbres qui formaient son cortége, dès qu'elle eut vu que je les avais mises en fuite et qu'aucune d'elles n'était restée auprès de mon père Ioseph, saisie de crainte à son tour elle s'enfuit et alla chercher un asile derrière la porte. J'adressai alors à mon père bon une prière conçue en ces termes.

11) Argumentum capitis Sahidici apud Zoegam sic exprimitur: *Iesus invocat patrem suum coelestem ut mittat Michaelem et Gabrielem cum choro angelorum, qui custodiant animam Iosephi et conducant per septem aeonas tenebrarum et vias caliginosas iuxta flumen igneum et locum carnificum.* Dulaurier vero ipsum textum sic reddidit: *O mon père, toi qui es la source de toute bonté, toi l'auteur de la vérité, l'oeil qui voit tout, l'oreille qui entend tout, écoute ton fils unique, exauce-moi; je t'implore pour une de tes créatures, pour mon père Ioseph. Fais descendre vers moi un de tes grands chérubins accompagné du choeur des anges, de Michel le dispensateur des biens et de Gabriel celui de tes éons resplendissants qui est chargé de tes heureux messages; qu'ils viennent prendre soin de l'âme de mon père, qu'ils la guident vers toi jusqu'à ce qu'elle ait traversé les sept éons de ténèbres, et qu'elle ait dépassé les routes obscures qui inspirent tant d'effroi, et où l'on a le spectacle de châtiments dont la vue inspire l'horreur; que le fleuve de feu coule semblable à de l'eau, que la mer aux ondes furieuses cesse d'être agitée, que ses flots deviennent tranquilles pour l'âme de mon père Ioseph: car c'est maintenant que la miséricorde lui est nécessaire. Je vous le dis à vous, qui êtes les saintes parties de moi-même, ô mes apôtres bénis, que tout homme qui est venu dans ce monde a connu le bien et le mal, et tant que dure sa vie, quelque grand qu'il soit à ses propres yeux, lorsqu'il est près de sa fin, il a besoin de la compassion de mon père céleste à l'heure de sa mort, à celle du voyage qui la suit, et au moment où il doit rendre ses comptes devant le tribunal redoutable. Mais je veillerai sur les derniers moments de mon père Ioseph aux souvenirs si purs.*

Sic commisit spiritum in manus patris mei boni, et (hic) impertivit ipsi pacem. Nondum autem ullus ex liberis eum obdormivisse scivit. At angeli conservarunt animam eius a daemonibus tenebrarum qui erant in via, et laudaverunt deum usque dum eam perducerent ad habitaculum piorum [12]).

Caput XXIV.

Corpus vero eius prostratum iacuit et exsangue: quare admota oculis eius manu eos composui ipsiusque os clausi,

---

12) Zoega et Dulaurier sic: *Veniunt angeli.* (Dulaurier: *Lorsque j'eus dit Amen, ma mère le répéta après moi en un langage céleste, et aussitôt Michel et Gabriel et le choeur des anges descendirent du ciel et se tinrent sur le corps de mon père Ioseph. On entendit alors retentir sur lui des plaintes et des gémissements, et je connus que sa dernière heure était arrivée. Il éprouva des douleurs semblables à celles d'une femme en mal d'enfant. La souffrance le tourmentait aussi forte qu'un vent violent et qu'un feu ardent qui dévore de nombreux aliments. Quant à la mort, la crainte ne lui avait pas permis d'entrer pour se placer sur le corps de mon père Ioseph, et pour opérer la fatale séparation, parce qu'en dirigeant ses regards dans l'intérieur de la maison elle m'avait aperçu assis auprès de sa tête et incliné sur ses tempes.*) *Surrexi portamque egressus inveni mortem* (Dulaurier: *Dès que je vis qu'elle hésitait à entrer par suite de la frayeur que je lui inspirais, je franchis le seuil de la porte et je la trouvai là*) *solitarie sedentem in magno timore. Et dixi ei O tu quae venisti a plaga meridionali, ingredere statim et perfice quae pater meus tibi praecepit. Sed custodi Iosephum ut lucem oculorum tuorum: nam ille est pater meus secundum carnem.* (Rursus h. l. Zoega nonnulla omittit. Leguntur vero apud Dulaurier post verba *car c'est lui à qui je dois la vie suivant la chair,* hunc in modum: *et il a eu souvent à supporter les tribulations pour moi pendant mon enfance, fuyant d'un lieu dans un autre pour éviter les embûches d'Hérode; j'ai reçu de lui des instructions comme tous les enfants en reçoivent de leurs parents pour leur utilité.*) *Tunc Abbaton* (eodem modo hoc nomen apud Dulaurier legitur) *intravit et sumsit animam patris mei Iosephi et emisit eam e corpore.* (Dulaurier addit a Zoega praetermissa haec: *C'était à l'heure où le soleil est prêt à se montrer sur l'horizon, le 26. du mois Epiphi, en paix. La vie entière de mon père Ioseph a été de cent-onze ans.*) *Michael autem apprehendit lacinias duas mappae* (Dulaurier *les deux bouts d'un tapis*) *holosericae, Gabriel reliquas lacinias duas, et amplexi animam patris mei Iosephi deposuerunt eam in mappa.* (Hoc loco rursus addit Dulaurier *Personne de ceux qui siégeaient auprès du mourant ne s'aperçut qu'il avait cessé de vivre, non plus que ma mère Marie.*) *Et praecepi eis* (Dulaurier *Je prescrivis alors à Gabriel et à Michel*) *ut eam custodirent a furibus in viis* (Dulaurier *de veiller sur l'âme de mon père Joseph et de la défendre des monstres ravissants qui allaient se trouver sur son passage.*), *et iussi angelos hymnos canere ei donec recepta esset in coelum.* (Dulaurier *J'ordonnai aussi aux anges incorporels de la précéder en chantant des hymnes, jusqu'au moment où ils l'auraient conduite dans les cieux auprès de mon père bon.*)

atque Mariae virgini dixi O mater mea, ubi est ars eius quam professus est toto isto tempore quo in hoc mundo (vixit)? Ecce periit iam illa, (factaque est) quasi nunquam exstitisset. (Haec) ubi audiverunt liberi eius me loquentem cum matre mea virgine pura, cognoverunt eum iam exspirasse, admixtisque lacrimis eiularunt. Dixi autem illis Utique mors patris vestri mors non est sed vita sempiterna: etenim liberatus aerumnis huius saeculi ad requiem transiit perpetuam (et) aeternum duraturam. Hisce auditis sciderunt vestes suas flentes.

Caput XXV.

Et quidem incolae (urbis) Nazareth et (totius) Galilaeae cognito ipsorum planctu ad eos confluxere, et fleverunt ab hora tertia usque ad nonam. Hora autem nona omnes ad cubiculum eius (Iosephi) simul abiverunt. Atque sustulerunt corpus eius, postquam illud unguentis sublimibus imbuerant. Ego vero precabar patrem meum oratione coelestium: haec eadem illa (est) quam manu mea prius exaravi quam utero portarer Mariae virginis matris meae. Simul autem ac eam absolvi et enuntiavi Amen, ingens angelorum multitudo accessit: duobusque ex illis mandavi ut vestem expanderent lucidam eaque corpus senis benedicti Iosephi obvolverent.

Caput XXVI.

Et affatus Iosephum dixi Non dominabitur in te odor mortis vel foetor, neque prodibit vermis de corpore tuo unquam. Non frangetur de eo membrum vel unicum, neque ullus mutabitur in capite tuo pilus: neque peribit quicquam de corpore tuo, o mi pater Iosephe, sed manebit integrum et incorruptum usque ad convivium mille annorum. Et quisquis mortalium curam habuerit oblationis die recordationis tuae, ipsi ego benedicam et retribuam in congregatione virginum. Et quicumque cibum dederit miseris pauperibus viduis et orphanis de labore manuum suarum, die quo tua

celebratur memoria, (et quidem) in nomine tuo, non (ille) destituetur bonis omnibus vitae suae diebus. Quisquis etiam scyphum aquae vel vini bibendum praebuerit viduae aut orphano in nomine tuo, dabo tibi illum ut ingrediaris cum illo ad convivium mille annorum. Omnisque homo cui curae erit oblatio die commemorationis tuae, ipsi benedicam et remunerationem praestabo in ecclesia virginum: reddam (inquam) ipsi pro uno triginta, sexaginta et centum. Et quicumque historiam vitae tuae descripserit, laboris tui et migrationis de hoc mundo, sermonemque (hunc) ore meo prolatum, illum tuae tutelae committam dum in hac vita versabitur. Discedente autem de corpore anima eius, et ubi hic ipsi mundus deserendus est, librum delictorum eius comburam, nec ullo eum torquebo supplicio in die iudicii; sed traiiciet mare igneum, atque sine molestia et dolore illud pertransibit. Hoc (est) quod incumbit omni homini egeno, qui praestare nequit quicquam ex iis quae commemoravi: nimirum si nascitur ipsi filius, vocabit nomen eius Iosephum. Sic locum non habebit in illa domo vel penuria vel repentina aliqua mors in sempiternum.

Caput XXVII.

Convenerunt deinceps optimates urbis in locum ubi positum erat corpus senis benedicti Iosephi, et afferentes secum amicula feralia voluerunt illud (eis) involvere secundum consuetudinem qua componere solent (cadavera) Iudaei. Sed deprehenderunt eum sindonem suam (quasi adstrictam) tenere: ita enim illa corpori eius adhaesit ut cupientibus eam exuere inventa sit instar ferri immobilis et indissolubilis. Neque ullas in sindone illa reperire potuerunt extremitates, quae res maximam ipsis admirationem iniecit. Tandem extulerunt eum ad locum ubi sita erat spelunca, et aperuerunt ianuam, ut conderent corpus eius inter corpora patrum eius. Tunc mihi in mentem veniebat dies qua mecum ambulavit in Aegyptum, summaque illa molestia quam mea caussa sustinuit. Proinde

(mortem) eius multo tempore deflevi, et reclinans me super corpus eius dixi

Caput XXVIII.

„O mors quae omnem scientiam reddis evanidam ac tot lacrimas excitas et eiulatus, certe deus pater meus ille ipse (est) qui hanc tibi potestatem concessit. Ob transgressionem enim Adami et coniugis eius Evae intereunt (homines), neque parcit mors vel uni. Nemini tamen accidit aut infertur quicquam sine mandato patris mei. Utique exstitere homines qui vitam produxerunt ad nongentos usque annos, sed denati sunt. Imo, licet eorum nonnulli diutius vixerint, eidem nihilominus fato succubuere, nec ullus de ipsis unquam dixit Ego non gustavi mortem. Quippe dominus nunquam eandem poenam infert nisi semel, cum patri meo placuerit eam homini immittere. Eodemque momento ubi procedens illa conspicit mandatum ad se descendens de coelo, ait Prodibo contra illum (hominem, ingentem excitatura) commotionem. Tunc fit sine mora in animam impetus, et dominatur ipsi (mors), ad suum arbitrium cum illa agens. Propterea enim quod Adam non fecit voluntatem patris mei sed transgressus est mandatum eius, ad iram contra illum concitatus pater meus eum addixit morti, et (hac ratione) ingressa est mors in mundum. Quod si observasset Adam praeceptum patris mei, nunquam illi mors obtigisset. Putatisne me petere posse a patre meo bono ut mihi mittat currum igneum, qui suscipiat corpus patris mei Iosephi illudque transferat in locum quietis, ut habitet cum spiritalibus? Verum ob praevaricationem Adami descendit ista aerumna et mortis violentia in universum genus humanum. Atque haec est caussa cur me oporteat mori secundum carnem, (nimirum) pro opere meo (seu hominibus) quos creavi, ut consequantur gratiam."

Caput XXIX.

Haecce locutus amplexabar corpus patris mei Iosephi,

et flebam super illud: (reliqui) vero sepulcri ianuam aperuerunt et reposuerunt corpus eius in eo iuxta corpus patris eius Iacobi. Tempore autem quo obdormivit completi ipsi erant centum et undecim anni. Nunquam ipsi doluit dens ullus in ore eius, nec hebes reddita fuit oculorum acies, nec statura eius incurva, neque decreverunt vires: sed operam dedit arti fabrili lignariae usque ad extremum vitae suae diem. Et hic dies erat sextus et vigesimus (mensis) Abib.

Caput XXX.

Nos vero apostoli ubi (ista) audivimus a servatore nostro, laeti surreximus et prono corpore ipsi honorem exhibentes diximus O servator noster, tuam nobis exhibeto gratiam: equidem nunc audivimus sermonem vitae. Miramur tamen, o servator noster, fata Henochi et Eliae, eos nimirum nulli obnoxios fuisse morti. Enimvero sedem incolunt iustorum in praesentem usque diem, neque viderunt corpora eorum corruptionem. At senex ille Iosephus faber lignarius erat tamen pater tuus secundum carnem. Iussisti autem ut euntes per totum mundum praedicemus sanctum evangelium, et dixisti Nuntiate illis (etiam) mortem patris mei Iosephi, et festum ipsi diem (ac) sacrum anniversaria solemnitate celebrate. Quicumque vero diminuerit quicquam de hoc sermone sive illi aliquid addiderit, ille delinquit. Miramur utique (Iosephum) inde ab illo die quo natus fuisti Bethlehemi te appellavisse filium suum secundum carnem. Quare igitur eum, aeque ac illi (Henochus et Elias) sunt, non reddidisti immortalem? et tu dicis eum iustum fuisse et electum.

Caput XXXI.

Respondit vero servator noster et dixit Equidem prophetia patris mei iam consummata est super Adamum ob inobedientiam eius. Et omnia ad nutum voluntatemque patris mei disponuntur. Quippe si homo missum facit mandatum dei et opera sectatur diaboli committendo peccatum, producitur ae-

tas eius: in hoc scilicet (vivus) servatur ut forte poenitentiam agat, et perpendat se tradendum esse in manus mortis. Quodsi fuerit aliquis bonorum operum studiosus, et ipsi vitae prorogatur spatium, ut increbrescente senectutis eius fama eum homines probi imitentur. Ubi vero hominem conspicitis cuius animus in iram praeceps est, utique dies eius abbreviantur: hi enim sunt qui in aetatis suae flore auferuntur. Omnis itaque prophetia quam pronuntiavit pater meus de filiis hominum, in qualibet re impleri debet. Quod vero attinet ad Henochum et Eliam, quomodo in hunc diem vivi subsistant, eadem servantes corpora cum quibus nati fuerant, et quod patrem meum Iosephum concernit cui non aeque ac illis contigit in corpore suo permansio: equidem etiamsi vixerit homo multas annorum myriadas in mundo, cum morte tamen vitam aliquando commutare cogitur. Et dico vobis, o fratres mei, quod oporteat illos ipsos (Henochum et Eliam) sub finem temporum redire in mundum et vita defungi, in die nimirum commotionis terroris angustiae et afflictionis. Nam antichristus quattuor interficiet corpora, eorumque effundet sanguinem aquarum in modum, propter opprobrium cui eum expirituri sunt, et ignominiam qua detecta ipsius impietate eum vivi notabunt.

Caput XXXII.

Et diximus O domine noster, deus et servator noster, quinam sunt illi quattuor, quos dixisti e medio sublaturum esse antichristum ob exprobrationem eorum? Respondit servator Illi sunt Henoch, Elias, Schila et Tabitha. Hunc sermonem cum audivimus a servatore nostro, gavisi sumus et exultavimus, omnemque gloriam et gratiarum actionem obtulimus domino deo et servatori nostro Iesu Christo. Hic est cui debetur gloria honos dignitas dominium potentia et laus, simul ac patri bono cum eo et spiritui sancto vivificanti dehinc et omni tempore in saeculum saeculorum, amen.

ΘΩΜΑ ΙΣΡΑΗΛΙΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

Caput I.

Ἀναγγέλλω ὑμῖν ἐγὼ Θωμᾶς Ἰσραηλίτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἀδελφοῖς γνωρίσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν. οὗ ἡ ἀρχὴ οὕτως.

Caput II.

1 Τοῦτο τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτης γενόμενος παίζων ἦν ἐν διαβάσει ῥύακος, καὶ τὰ ῥέοντα ὕδατα συνήγαγεν εἰς λάκκους, καὶ ἐποίει αὐτὰ εὐθέως καθαρά, καὶ λόγῳ μόνῳ ἐπέταξεν

---

*) Ita titulus est in Bonon et Dresd, nisi quod Dresd post κυρίου addit ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Par Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα (κ. μεγ. secundis curis deleta videntur) τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Vind Παιδικὰ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Sinait Σύγγραμμα τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀναστροφῆς τοῦ κυρίου.

I. Ἀναγγέλλω (Dresd et Bonon Ἀναγγέλω) -- οὕτως ex Dresd et Bonon . . Par Ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἀδελφοῖς γνωρίσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς (huc usque Parisiensis lectio similis est Sinaiticae, quam vide infra) γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἐν τῇ Βηθλεέμ, ἐξιστάμενος (huius verbi scriptura Thiloni dubia videbatur; coniecit ab auctore ipso scriptum fuisse ἐξιστῶν [-στὰς] ἡμᾶς)· ὧν ἡ ἀρχή ἐστιν αὕτη . . Vind Ἅπασι τοῖς ἐξ ἐθνῶν γνωρίσαι ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης -- (reliqua Lambecius ex codice non exscripsit).

II, 1. Τοῦτο τὸ παιδ. Ἰησοῦς (Ἰησοῦς ex auctoritate codicum Parisiensis et Vindobonensis scripsi; Dresd et Bonon habent ὁ Ἰησοῦς) -- ἐπέταξεν αὐτά . . Par Τὸ γὰρ παιδίον Ἰησοῦς (adde ἦν?) πενταέτης γενόμενος. βροχῆς δὲ γενομένης, καὶ παυσάσης τῆς βροχῆς ὁ Ἰησοῦς ἔπαιζεν ἐπὶ διοδεύσει τινὸς ῥύακος καὶ τὰ παραρρέοντα ὕδατα συνηγάγετο εἰς λάκκους, μεθ' ἑτέρων παίδων τῶν

αὐτά. [2] Καὶ ποιήσας πηλὸν τρυφερὸν ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία ιβ̅· καὶ ἦν σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παιδία πολλὰ παίζοντα σὺν αὐτῷ. [3] Ἰδὼν δέ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίει ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ παίζων, ἀπῆλθε παραχρῆμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ Ἰδοὺ τὸ παιδίον σού ἐστιν ἐπὶ τὸ ῥυάκιον, καὶ λαβὼν πηλὸν ἔπλασεν πουλία ιβ̅, καὶ ἐβεβήλωσεν τὸ σάββατον. [4] Καὶ ἐλθὼν Ἰωσὴφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτῷ λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ ἃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοῖς στρουθίοις καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε. καὶ πετασθέντα τὰ στρουθία ὑπῆγον κράζοντα. [5] Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν, καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ εἶδον πεποιηκότα τὸν Ἰησοῦν.

Ἑβραίων. καὶ αὐτὰ τὰ ὕδατα παραχρῆμα ἐγένοντο καθαρὰ καὶ ἐνάρετα· λόγῳ δὲ μόνῳ ἐπάταξεν (corrigendum est ἐπέταξεν) αὐτά, καὶ πάντως ὑπετάσσοντο αὐτῷ.. Vind Τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτης γενόμενος, καὶ βροχῆς γενομένης ἔπαιζεν ἐπὶ διάβασιν ῥύακος, καὶ τὰ ῥέοντα ὕδατα ῥυπαρὰ ὄντα συνήγαγεν εἰς λάκκους, καὶ ἐποίει αὐτὰ καθαρὰ εὐθέως καὶ ἐνάρετα εἶναι, λόγῳ δὲ μόνῳ καὶ οὐκ ἔργῳ ἐπιτάξας αὐτοῖς.

2. Καὶ π. πηλὸν τρυφερὸν (et Dresd et Bonon πυλὸν τριφερόν) -- ὅτε (Bonon ὅτι) -- σὺν αὐτῷ.. Par Ἐπάραντος δὲ ἐκ τῆς χείλεως (sic) αὐτῶν πηλὸν τρυφερόν, ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία τὸν ἀριθμὸν ιβ̅. ἦσαν οὖν καὶ τὰ παιδία παίζοντα σὺν αὐτῷ.. Vind Εἶτα ἄρας ἐκ τῆς ὕλεως πηλὸν τρυφερὸν ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία δώδεκα· ἦν δὲ σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν παίζων. καὶ πολλὰ παιδία etc (praeter haec Lambecius nihil exscripsit).

3. Ἰδὼν δέ -- ἐν σαββ. παίζων (delevi ὅτι quod Dresd et Bonon ante ἐν habent; cf. Par, in quo recte deest) -- ῥυάκιον (Dresd et Bonon ῥήακον. Cf. cod. Sinait. in quo est περὶ τὸ ῥυάκιν) -- τὸ σάββατον.. Par Ἰδὼν δέ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ πλάττων τὸν πηλόν, ἀπῆλθεν εὐθέως καὶ ἀπήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσὴφ λέγων Ἰδοὺ τὸ παιδίον σου παῖζον ἐπὶ τοὺς ῥύακας (cum prioribus ἐπὶ διοδεύσει τινὸς ῥύακος magis convenire videtur ἐπὶ τοῦ ῥύακος), καὶ ἦρε πηλὸν καὶ ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία ιβ̅, καὶ βεβηλοῖ τὸ σάββατον.

4. Καὶ ἐλθὼν (ita Dresd; Bonon add ὁ) Ἰωσήφ -- ἐν σαββάτῳ (ita Dresd; Bonon ἐν σάββατον) -- ὑπῆγον κράζοντα (et Dresd et Bonon ἤπηγον κράζων).. Par Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰωσὴφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτὸν (sic) λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ, ὃ (sic) οὐκ ἔξεστι ποιεῖν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς παλάμας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοῖς στρουθίοις καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε πετάσθητε καὶ μέμνησθέ μου ζῶντες (cf. ad haec Sinaiticum textum). καὶ πετασθέντων τῶν στρουθίων ἐξῆλθον κράζοντα.

5. Ἰδόντες -- διηγήσαντο (διήγησαν ex Bononiensi editum ex errore Mingarellii esse videtur) -- εἶδον (et Dresd et Bonon οἶδον, quod εἶδον et ἴδον pari iure corrigi potest) -- τ. Ἰησοῦν.. Par Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν,

Caput III.

[1] Ὁ δὲ υἱὸς Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἑστὼς ἐκεῖ μετὰ
τοῦ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας ἐξέχεε τὰ ὕδατα ἃ συνή-
γαγεν ὁ Ἰησοῦς. [2] Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸ γινόμενον ἠγανάκτησε,
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἄδικε, ἀσεβὴ καὶ ἀνόητε, τί ἠδίκησάν σε
οἱ λάκκοι καὶ τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ ὡς δένδρον ἀποξηραν-
θῇς, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκῃς φύλλα οὔτε ῥίζαν οὔτε καρπόν. [3] Καὶ
εὐθέως ὁ παῖς ἐκεῖνος ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε
καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος
ἐβάστασαν αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότηταν αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον
πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παι-
δίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα.

Caput IV.

[1] Εἶτα πάλιν ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδίον τρέ-
χων διερράγη εἰς τὸν ὦμον αὐτοῦ. καὶ πικρανθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδόν σου. καὶ παραχρῆμα πεσὼν ἀπέ-

καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ ἴδον σημεῖον, πεποιηκὼς ὁ Ἰησοῦς.

III, 1. Ὁ δὲ υἱὸς Ἀ. τοῦ γραμματέως (τοῦ γραμμ. ex Par et Sinait; Dresd et Bonon γραμματεύς sine τοῦ) ἦν (ita Par; Dresd et Bonon ὤν) ἑστὼς -- συνήγ. ὁ Ἰησοῦς .. Par Ὁ δὲ υἱ. Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἑστὼς ἐκεῖ μετὰ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας -- συνήγ. ὁ Ἰησοῦς.

2. Ἰδὼν δέ -- ἀσεβὴ (ita cum Dresd et Bonon [ἀσεβεῖ] etiam Sinait) καὶ -- ἰδοὺ (Dresd add καὶ) -- οὔτε καρπόν .. Par Ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον Ἰησοῦς τὸ γενόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνόητε, τί ἠδίκησάν σε οἱ λάκκοι καὶ ἐξέχεας τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ -- φύλλα οὔτε κλάδους οὔτε καρπόν.

3. Καὶ εὐθέως -- νεότηταν (ita codices) -- ἐνεκάλουν (et Dresd et Bonon ἐνεγκάλουν, item Par. Cf. infra Sinaitici textus cap. IV, 2.) -- τοιαῦτα .. Par Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος ἐβάστασαν φέροντες αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότητα αὐτοῦ, καὶ ἤγοντο πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεγκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παιδίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα (vertit haec cum Cotelerio Fabricius -- *ad Iosephum quem incusabant Cur eiusmodi habes puerum talia operantem?*). Praeterea vero Par addita habet haec: Εἶτα ὁ Ἰησοῦς παρακληθεὶς παρὰ πάντων ἰάτρευσεν αὐτόν, ἐάσαντός τι μέλος (codex addit τινά. Ionesius pro eo reponendum duxit εἶναι.) ἀργὸν ὀλίγον, εἰς τὸ προσέχειν αὐτούς.

IV, 1. Εἶτα πάλιν -- τρέχων (sic et Dresd et Bonon) -- διερράγη (Dresd -γει, Bonon διεράγει) -- ἀπελεύσει (ita et Dresd et Bonon) -- πεσὼν (sic

θανεν. Ἰδόντες δέ τινες τὸ γινόμενον εἶπον Πόθεν τοῦτο τὸ παιδίον ἐγεννήθη, ὅτι πᾶν ῥῆμα αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἕτοιμον; [2] Καὶ προσελθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεῶτος τῷ Ἰωσὴφ κατεμέμφοντο λέγοντες Σὺ τοιοῦτον παιδίον ἔχων οὐ δύνασαι μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν τῇ κώμῃ, ἢ δίδασκε αὐτῷ εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι· τὰ γὰρ παιδία ἡμῶν θανατοῖ.

Caput V.

[1] Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσὴφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἵνα τί τοιαῦτα κατεργάζει, καὶ πάσχουσιν οὗτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ὅμως σιγήσω διὰ σέ· ἐκεῖνοι δὲ οἴσουσιν τὴν κόλασιν αὐτῶν. καὶ εὐθέως οἱ ἐγκαλοῦντες αὐτὸν ἀπετυφλώθησαν. [2] Καὶ οἱ ἰδόντες ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ ἠπόρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐλάλει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον ἦν καὶ θαῦμα ἐγένετο. Ἰδόντες δὲ ὅτι τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσὴφ ἐπέλαβεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον καὶ ἔτιλεν σφόδρα. [3] Τὸ δὲ παιδίον

---

uterque) -- ἕτοιμον .. Par Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδίον τρέχον διερράγη εἰς τὸν ὦμον αὐτοῦ. καὶ πικρανθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύσῃ τὴν ὁδόν σου. καὶ παραχρ. πεσὼν ἀπέθανεν. ἰδόντες -- ἐστὶν ἕτοιμον;

2. Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοντο (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur. Cf. etiam Sinaiticum, in quo est ἐγκάλουν) λέγοντες -- παιδίον ἔχων (ita rursus Par; Dresd παιδ. ἔχεις) οὐ -- αὐτῷ (ita Dresd; Bonon αὐτόν) εὐλογεῖν -- θανατοῖ (Dresd et Bonon -τεῖ): Par Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοντο λέγοντες Σὺ τοῦτο τὸ παιδίον ἔχων οὐ δύνασαι -- ἐν τῇ πόλει ἡμῶν· ἢ δίδασκε τὸ παιδίον σου αὐτῷ (Ionesius correxit αὐτός. Rectius Thiloni τὸ παιδ. σου additamentum librarii videbatur; sed cf. textum Sinaiticum.) εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι, ἢ ἔξελθε σὺν αὐτῷ τῶν ὧδε· τὰ γὰρ -- θανατοῖ.

V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος -- κατεργάζει (sic uterque codex) -- ταῦτα οὐκ εἰσὶ σά (ita ex Par scripsi; Dresd et Bonon post ταῦτα pergunt ἐμὰ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ σά, quemadmodum etiam in evangelio nostro Thomae latino legitur; cf. infra V, 2.) -- ἀπετυφλώθησαν (sic uterque codex; per errorem igitur Thilo edidit ἐτυφλώθησαν) .. Par Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Ἰωσὴφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸ λέγων Ἵνα τί -- πάσχουσιν οὕτως, καὶ μισοῦσιν -- εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήμ. σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ἀλλὰ διὰ σὲ σιγήσω· ἐκεῖνοι δὲ οἱ εἰρηκότες σοι ταῦτα οἴσουσι τὴν κόλασιν τὴν αἰώνιον. καὶ εὐθ. οἱ ἐγκ. αὐτὸν ἐτυφλώθησαν.

2. Καὶ οἱ (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur) ἰδόντες -- ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσὴφ (ὁ Ἰωσ. rursus ex Par addidimus) -- σφόδρα .. Par Καὶ οἱ ἰδόντες

ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀρκετόν σοί ἐστιν ζητεῖν καὶ μὴ εὑρίσκειν, καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἔπραξας· οὐκ οἶδας ὅτι σός; μή με λύπει.

Caput VI.

[1] Καθηγητὴς δέ τις ὀνόματι Ζακχαῖος ἑστὼς ἐν μέρει τινὶ ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασεν σφοδρῶς ὅτι παιδίον ὢν τοιαῦτα φθέγγεται. [2] Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας προσήγγισεν τῷ Ἰωσὴφ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι παιδίον φρόνιμον ἔχεις, καὶ νοῦν ἔχει· δεῦρο παράδος μοι αὐτὸ ὅπως μάθῃ γράμματα, καὶ ἐγὼ διδάξω αὐτὸ μετὰ τῶν γραμμάτων πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ προσαγορεύειν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τιμᾶν αὐτοὺς ὡς προπάτορας καὶ πατέρας καὶ τοῦ ἀγαπᾶν συνηλικιώτας. [3] Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ ᾱ ἕως τοῦ ω̄ μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως τρανῶς. ἐμβλέψας δὲ τῷ καθηγητῇ Ζακχαίῳ λέγει αὐτῷ Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς κατὰ φύσιν, τὸ βῆτα πῶς ἄλλους διδάσκεις; ὑποκριτά, πρῶτον εἰ οἶδας δίδαξον τὸ ᾱ, καὶ τότε σοι πιστεύσομεν περὶ τοῦ β̄. εἶτα ἤρξατο ἀποστομίζειν τὸν διδάσκαλον περὶ τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ οὐκ ἴσχυσεν αὐτῷ ἀνταποκριθῆναι. [4] Ἀκουόντων δὲ

ἐφοβήθησαν πάντες σφόδρα καὶ ἠπόρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον γίνεται, καὶ ἐθαύμαζον. εἰδόντες δὲ ὅτι τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσὴφ ἐπελάβετο αὐτοῦ τὸ ὠτίον καὶ ἔτιλεν αὐτό.

3. Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς (ita ex Par scripsimus; Dresd et Bonon post εὑρίσκειν pergunt μάλιστα ὅτι σοφῶς) -- μή με λύπει (Dresd et Bonon ad haec addunt σὸς γάρ εἰμι, quae cum Parisiensi omisimus) .. Par Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μὴ εὑρίσκειν αὐτούς (Thiloni sunt caeci illi facti quaerentes Iosephum), καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἔπραξας. οὐκ οἶδας ὅτι σός εἰμι; μή με λύπει.

VI, 1. Καθηγητής -- ἐν μέρει τινὶ (τινί ex Par est; Dresd et Bonon non habent) ἤκ. τοῦ Ἰησ. τ. λαλοῦντός (Dresd et Bonon vitiose τῷ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντα) -- φθέγγεται .. Par Καθηγητὴς -- ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασε σφόδρα ὅτι παιδίον ὂν τοιαῦτα φθ.

2. Καὶ μετ' -- εἶπεν αὐτῷ: consentit Par | ὅτι παιδ. φρόν. ἔχεις κ. ν. ἔχει: ita Par; Bonon et Dresd ὅτι (Dresd ἔτι) νοῦν ἔχει (Dresd νουνεχεῖ, Bonon νοῦν ἐχεῖ), καὶ φρόνιμον ἔχεις παιδίον | δεῦρο (Par add οὖν) -- μάθῃ (ita Par; Dresd et Bonon μάθω) γράμματα | καὶ ἐγὼ διδάξω -- καὶ προσαγορεύειν (ita Dresd; Bonon -ρεύει) -- καὶ τιμᾶν αὐτ. ὡς προπάτ. usque συνηλικιώτας (ita Dresd; Bonon a verbis καὶ τιμᾶν αὐτούς transilit ad συνηλικιώτας, omissis mediis): horum nihil in Parisiensi legitur.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα -- πιστεύσομεν (Bonon -σωμεν) -- ἀνταποκρι-

πολλῶν λέγει τὸ παιδίον τῷ Ζαχχαίῳ Ἄκουε, διδάσκαλε, τὴν τοῦ πρώτου στοιχείου τάξιν, καὶ πρόσχες ὧδε πῶς ἔχει κανόνας, καὶ μεσαχαρακτῆρα οὓς ὁρᾷς ξυνοὺς διαβαίνοντα, συναγομένους, ὕψους μὲν αὐτοὺς πορεύοντος πάλιν δὲ κεφαλαιοῦντος, τρισήμους ὁμογενεῖς, ὑπάρχους δὲ καὶ ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ ᾱ.

θῆναι: ab his satis differt Parisiensis codex, qui sic habet Καθίσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦ διδάξαι γράμματα τῷ Ἰησοῦ, ἤρξατο τὸ πρῶτον στοιχεῖον τὸ ἄλεφ. ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει τὸ δεύτερον στοιχεῖον μπέθ, γκίμελ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα ἕως τέλους. καὶ ἀναπτύξας βιβλίον, τοὺς προφήτας ἐδίδασκε τὸν καθηγητήν.

4. Horum nihil simile in Parisiensi invenitur. Codicum autem Dresdensis et Bononiensis textus inde a verbis πῶς ἔχει κανόνας usque ad sectionis finem perquam corruptus est. Scriptum enim ibi sic est: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μέσα χαρακτῆρας, οὓς ἆρα ξύνους, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὑψουμένους, χορεύοντας, βαλεφεγιοῦντας (Bonon. βάλε φεγ.), τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπαρπουχθέν (Bonon -χθέ) ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχει τὸ ᾱ. Haec Mingarellius, libri auctorem in littera A symbolum dei eiusque trini agnovisse existimans, in hunc fere modum emendanda censuit: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσσχαρακτῆρας· οὓς ὅρα ξυνούς, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὑψουμένους, χορεύοντας· λάβε περιόντας, τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπάρχους τε· ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ ᾱ, hac interpretatione additâ *Audi, magister, positionem primi elementi, et attende quomodo habeat canones seu lineas, et dimidios characteres: quos inspice communes, permeantes, congregatos, surgentes, saltantes: accipe eos qui supersunt, trilineos, homogeneos, et veluti principatum tenentes, ad libellam positos et aequalis mensurae: canones seu lineas habes litterae A.* Ipse tamen Mingarellius coniecturis se suis diffidere non dissimulavit: notas enim illas litterae A nec in Graecorum Alpha nec in Hebraeorum Aleph quadrare. Multo quidem magis eas quadrare in primam Armenorum litteram, probare sibi visus est iis quae Chardinus in Itinere persico X, pag. 26. (ed. Langlès 1811. tom. IX. pag. 124.) de legendis Christianorum Persiae docuit. Ibi enim refertur ex evangelio quodam infantiae persico „*qu'étant envoyé à l'école pour apprendre l'abc, le maître lui voulant faire dire a, il s'arrêta et dit au maître Apprenez-moi auparavant pourquoi la première lettre de l'alphabet est ainsi faite. Surquoi le maître le traitant de petit babillard, il répondit Je ne dirai point a, que vous ne me disiez pourquoi la première lettre est ainsi faite. Le maître se mettant en colère, Jésus lui dit Je vous l'apprendrai donc moi. La première lettre de l'alphabet est formée de trois lignes perpendiculaires sur une ligne diametrale (l'a arménien est ainsi fait à peu près comme une m renversée), pour nous apprendre que le commencement de toutes choses est une essence en trois personnes.*" Quibus Mingarellii de loco nostro coniecturis „minime locum restitutum et illustratum" censuit Thilo. *Ut enim*, ait Cod. apocr. I. p. 292., *taceamus coniecturas illas* λάβε περιόντας *et* ὑπάρχους τε *prorsus improbabiles, latina quam Mingarellius dedit interpretatio constat verbis sine sensu, quorum plura graecis ne respondent quidem. Neque hoc auctor ipse innuit se figuram primae litterae referre ad illud trinitatis emblema; quod tamen sumi potest si ab inepto monacho illa verba assuta esse statuas.* Nam Marcosiorum

Caput VII.

1 Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ διδάσκαλος Ζακχαῖος τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀλληγορίας τοῦ πρώτου γράμματος εἰρηκότος τοῦ παιδός, ἠπόρησεν ἐπὶ τοσαύτην ἀπολογίαν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παροῦσιν Οἴμοι, ἠπορήθην ὁ τάλας ἐγώ, ἐμαυτῷ αἰσχύνην παρέχων ἐπισπασάμενος τὸ παιδίον τοῦτο.

2 Ἆρον οὖν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφὲ Ἰωσήφ· οὐ φέρω τὸ αὐστηρὸν τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, οὐ τρανῶ τὸν λόγον ἅπαξ. τοῦτο τὸ παιδίον γηγενὴς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον. ποία γαστὴρ τοῦτο ἐβάστασεν, ποία δὲ μήτρα τοῦτο ἐξέθρεψεν, ἐγὼ ἀγνοῶ. οἴμοι, φίλε, ἐξηχεῖ με, οὐ παρακολουθήσω τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· ἠπάτησα ἑαυτόν, ὁ τρισάθλιος ἐγώ· ἠγωνιζόμην

---

de pueritia Christi libellus referente I r e n a e o *adv. haeres. I, 20. haec tantum continuit* προσπαραλαμβάνουσι δὲ εἰς τοῦτο κἀκεῖνο τὸ ῥᾳδιούργημα, ὡς τοῦ κυρίου παιδὸς ὄντος καὶ γράμματα μανθάνοντος, καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῷ φήσαντος, καθὼς ἔθος ἐστίν, Εἰπὲ ἄλφα, ἀποκρίνασθαι τὸ ἄλφα· πάλιν τε τὸ βῆτα τοῦ διδασκάλου κελεύσαντος εἰπεῖν, ἀποκρίνασθαι τὸν κύριον Σύ μοι πρότερον εἰπὲ τί ἐστι τὸ ἄλφα, καὶ τότε σοι ἐρῶ τί ἐστι τὸ βῆτα. καὶ τοῦτο ἐξηγοῦνται ὡς αὐτοῦ μόνου τὸ ἄγνωστον ἐπισταμένου, ὃ ἐφανέρωσεν ἐν τῷ τύπῳ τοῦ ἄλφα. Praeterea Thilo significavit pro οὓς ὅρα legi posse οὓς ὁρᾷς, item ξυντούς pro ξυνούς, ὑπαρπαχθέντας vel ὑφαρπαχθέντας pro ὑπαρπουχθέν, φεγγοβολοῦντας pro βαλεφεγιοῦντας (cf. Cod. apocr. I. pag. CXIII.), denique τούτους addi posse ante κανόνας ἔχει τὸ ᾱ. Nuperrime vero ab eadem cum Mingarellio sententia de trinitatis symbolo profectus emendationem loci suscepit vir doctissimus R u d. H o f m a n n u s, qui in libro quem inscripsit Das Leben Jesu nach den Apokryphen, pag. 222. hunc textum proposuit πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσαχαρακτῆρα, οὓς ὁρᾷς ξυνούς, διαβαίνοντα· συναγομένους, ὕψους μὲν πορεύοντος, κεφαλαιοῦντος, τρισήμους, ὁμογενεῖς ὑπάρχους δέ, ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ Α. Qua ab emendatione non graviter differt quam ipsi proposuimus et in textum recepimus. Habet autem haec coniiciendi licentia in loco tam corrupto non minimam excusationem inde quod uti non licet nisi codicibus recentissimis.

VII, 1. ἠπόρησεν: Dresd ἠπώρησεν | αἰσχύνην: uterque codex αἰσχύνης, statimque post ἐπισπασμένος.

2. οὐ τρανῶ: Mingarellius corrigi voluit οὗ vel περὶ οὗ τρανῶ (*de quo semel dicam quid sentiam*). Contra Thilo notavit ex latino evangelio infantiae Parisiensi, in quo est *nec audire gravitatem sermonum eius*, potius reponi posse οὐδὲ τρανόν. Sed omnino emendatione non opus esse videtur. | ἐξηχεῖ: Thilo ex utroque codice edidit ἐξήχει. Hofmannus maluit ἐξήγει. | παρακολουθήσω: ita Dresd ex emendatione; a prima fuerat παρακολουθήσομαι | ἑαυτόν: ita ex Dresd et Bonon, nec corrigendum duxi. Thilo dedit ἐμαυτόν.

ἔχειν μαθητήν, καὶ εὑρέθην ἔχειν διδάσκαλον. [3] Ἐνθυμοῦμαι, φίλοι, τὴν αἰσχύνην, ὅτι γέρων ὑπάρχων ὑπὸ παιδίου ἐνικήθην. καὶ ἔχω ἐκκακῆσαι καὶ ἀποθανεῖν διὰ τούτου τοῦ παιδός· οὐ δύναμαι γὰρ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐμβλέψαι εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ. καὶ πάντων εἰπόντων ὅτι ἐνικήθην ὑπὸ παιδίου μικροῦ, τί ἔχω εἰπεῖν; καὶ τί διηγήσασθαι περὶ ὧν μοι εἶπε κανόνων τοῦ πρώτου στοιχείου; ἀγνοῶ, ὦ φίλοι· οὐ γὰρ ἀρχὴν καὶ τέλος αὐτοῦ γινώσκω. [4] Τοιγαροῦν ἀξιῶ σε, ἀδελφὲ Ἰωσήφ, ἀπάγαγε αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν σου. οὗτος τί ποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεὸς ἢ ἄγγελος, ἢ τί εἴπω οὐκ οἶδα.

CAPUT VIII.

[1] Τῶν δὲ Ἰουδαίων παραινούντων τῷ Ζακχαίῳ, ἐγέλασε τὸ παιδίον μέγα καὶ εἶπεν Νῦν καρποφορείτωσαν τὰ σά, καὶ βλεπέτωσαν οἱ τυφλοὶ τῇ καρδίᾳ. ἐγὼ ἄνωθεν πάρειμι ἵνα αὐτοὺς καταράσομαι καὶ εἰς τὰ ἄνω καλέσω, καθὼς διετάξατο ὁ

3. γέρων ὑπάρχων: in codicibus scripta est γερ. ὑπάρχει, unde Thiloni ὅς ante γέρων supplendum videbatur. Sed ἐνικήθην in codice extremam syllabam compendio scriptam habet, quod non solvi debet θη. Eo magis edendum ita videbatur ut edidimus. | διὰ τούτου τοῦ παιδός: Bonon διὰ τοῦτο τοῦ παιδός | ἐμβλέψαι: ita Dresd; Bonon βλέψαι | εἰπόντων: Dresd ὑπόντων | στοιχείου: Dresd et hoc et aliis locis στοιχίου etc | αὐτοῦ γινώσκω: uterque codex αὐτοῦ οὐ γιν.

4. οὗτος: in Dresd scriptum est nisi fallor τοῦτος. Hinc malui edere οὗτος quam τοῦτο, quod apud Mingar. et Thil. legitur.

Ceterum huic capiti respondent verba ea quibus in codice Parisiensi ista historia finitur. Praegressis enim illis καὶ ἀναπτύξας - - ἐδίδασκε τὸν καθηγητήν leguntur ibi haec Αὐτὸς δὲ αἰσχυνθεὶς ἠπόρησεν, ὅτι οὐκ οἶδε πόθεν αὐτὸς οἶδε τὰ γράμματα. καὶ ἐγερθεὶς ἀνεχώρησεν οἴκαδε, θαυμάζων ἐξιστάμενος τὸ παράδοξον. Denique additur in Parisiensi codice fragmentum historiae de pannis a puero tinctis, quam evangelium infantiae arabicum capite XXXVII. tradit, graeci vero codices nostri reliqui non exhibent. Quod fragmentum sic habet:

(VIII.) Πορευομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ εἶδέ τι (codex τινα) ἐργαστήριον καί τινα νεανίσκον βάπτων (sic) εἰς λέβητας ἱμάτια καὶ τζόχας τινὰς διαφόρους φαιάς, τὸ καθ' ἕκαστον ἐκτελῶν κατὰ τὴν τοῦ ἑνὸς ἑκάστου βούλησιν. εἰσελθὼν οὖν τὸ παιδίον Ἰησοῦς [adde ἰδών? πρός? πρὸς τόν?} οὕτως ποιοῦντα τὸν νεανίαν, λαβὼν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν προσκειμένων ὑφασμάτων ...

VIII, 1. παραινούντων: Mingarellio legendum videbatur παροινούντων („*quum vero Iudaei Zacchaeum probro afficerent*"). | πάρειμι: Dresd παρήμοι | καταράσομαι et infra καταράσεται: uterque codex καταράσσομαι et καταρράσσεται. Thilo edidit καταράσωμαι et καταράσηται, quemadmodum etiam Mingarellius edi voluit.

ἀποστείλας με δι' ὑμᾶς. 2 Καὶ ὡς τὸ παιδίον κατέπαυσε τὸν λόγον, εὐθέως ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ πεσόντες. καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσαι αὐτόν, ὅπως μὴ καταράσεται αὐτὸν καὶ ἔσται ἀνάπηρος.

Caput IX.

1 Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινας ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἔν τινι δώματι ἐν ὑπερῴῳ, καὶ ἓν τῶν παιδίων τῶν παιζόντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδία ἔφυγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησοῦς μόνος. 2 Καὶ ἐλθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεῶτος ἐνεκάλουν .... ἐκεῖνοι δὲ ἐπηρέαζον αὐτόν. 3 Κατεπήδησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ στέγου καὶ ἔστη παρὰ τὸ πτῶμα τοῦ παιδίου, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν Ζῆνον, — οὕτω γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκαλεῖτο — ἀναστὰς εἰπέ μοι, ἐγώ σε κατέβαλον; καὶ ἀναστὰς παραχρῆμα εἶπεν Οὐχὶ κύριε, οὐ κατέβαλας ἀλλὰ ἀνέστησας. καὶ ἰδόντες ἐξεπλάγησαν. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ παιδίου ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι σημείῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

---

2. ἀνάπηρος: Dresd ἀνάπειρος. Idem cum Bonon antea παροργῆσαι.

IX, 1. ἔπαιζεν: ita codices. Hinc per errorem Thilo edidit ἔπαιξεν | δώματι: Dresd τόπω δώματι, priore voce obelo transfixa | πεσών: ita uterque codex. | ἰδόντα τὰ ἄλλα: Dresd ἰδὼν τὰ ἄλλα; Bonon teste Mingarellio ἰδόντα ἄλλα | κατέστη: uterque codex κατέβη. Emendandum esse κατέστη vel κατέμεινεν, iam Thilo notavit.

2. ἐλθόντες: uterque codex ἐλθόντα | τοῦ τεθνεῶτος: ita Dresd; Bonon τοῦ παιδίου ἤγουν τοῦ τεθνεῶτος | ἐνεκάλουν: Bonon, ut supra, ἐνεγκάλουν. Sequuntur in codicibus haec ὡς αὐτὸν καταβληθέντα αὐτόν, quae corrupta esse in promtu est. Excidisse nonnihil, cum Thilone recte concluditur cum ex iis quae sequuntur ἐκεῖνοι δέ, tum ex loco gemino evangelii latini, qui in Parisiensi codice sic legitur *Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum ruere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum ruere feci. Ipsi vero insidiabantur adversum Iesum.* Cf. etiam infra evang. Thom. latin. cap. VII. Hinc ita fere legi potest ἐνεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταβληθῆναι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἐγὼ οὐδέποτε κατέβαλον αὐτόν. ἐκεῖνοι δὲ ἐπηρ. αὐτόν. Etiam in Sinaitico codice locus geminus est capite VIII., quem huc conferre iuvat. | ἐπηρέαζον: Dresd ἐπειρέαζον, Bonon ἐπειρεάζωντο.

3. στέγου: cf. ad B VIII, 1. Bonon στέατος. Thiloni στέγους vel στεγνοῦ corrigendum videbatur. | κατέβαλον: Dresd κατέβαλλον | κατέβαλας: Dresd κατέβαλλας. Mingarellio et Thiloni edendum videbatur κατέβαλες | ἀλλά: Dresd ἀλλ' | ἐπὶ τῷ γεγον. σημείῳ: uterque codex ἐπὶ τὸ γεγονότι σημεῖον.

Caput X.

[1] Μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις ξύλα ἐν τῇ γωνίᾳ νεώτε-
ρος, ἔπεσεν ἡ ἀξίνη καὶ διέσχισεν τὴν βάσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ,
καὶ ἔξαιμος γενόμενος ἀπέθνησκεν. [2] Θορύβου δὲ γενομένου καὶ
συνδρομῆς, ἔδραμε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἐκεῖ. καὶ βιασάμενος
διῆλθεν τὸν ὄχλον, καὶ ἐκράτησεν τοῦ νεανίσκου τὸν πεπληγότα
πόδαν, καὶ εὐθέως ἰάθη. εἶπε δὲ τῷ νεανίσκῳ Ἀνάστα νῦν,
σχίζε τὰ ξύλα καὶ μνημόνευέ μου. ὁ δὲ ὄχλος ἰδὼν τὸ γεγονὸς
προσεκύνησαν τὸ παιδίον, λέγοντες Ἀληθῶς πνεῦμα θεοῦ ἐνοικεῖ
ἐν τῷ παιδίῳ τούτῳ.

Caput XI.

[1] Ὄντος δὲ αὐτοῦ ἑξαέτους, πέμπει αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
ὕδωρ ἀντλῆσαι καὶ φέρειν ἐν τῷ οἴκῳ, δεδωκὼς αὐτῷ ὑδρίαν.
ἐν δὲ τῷ ὄχλῳ συγκρούσας, ἡ ὑδρία ἐρράγη. [2] Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἁπλώσας τὸ παλίον ὅπερ ἦν βεβλημένος, ἐγέμισεν αὐτὸ ὕδωρ
καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὸ γε-
γονὸς σημεῖον κατεφίλει αὐτόν, καὶ διετήρει ἐν αὐτῇ τὰ μυστή-
ρια ἃ ἔβλεπεν αὐτὸν ποιοῦντα.

Caput XII.

[1] Πάλιν δὲ ἐν καιρῷ τοῦ σπόρου ἐξῆλθεν τὸ παιδίον μετὰ

X, 1. γωνίᾳ: uterque codex γονίᾳ | ἔπεσεν: ita Dresd; Bonon χαὶ ἔπεσεν | Dresd et Bonon ἡ ἀξύνη. Dresd etiam διέσχυσεν | ἔξαιμος: Dresd et Bonon ἐξ αἵματος. Sinaiticus codex recte ἔξαιμος.

2. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησοῦς | πόδαν: ita uterque codex | τῷ νεανίσκῳ: Dresd τὸν νεανίσκον, Bonon τὸ νεανίσκον | προσεκύνησαν τὸ παιδίον -- ἐν τῷ παιδ. τούτῳ: ita Dresd; Bonon nil nisi προσεκύνησαν τὸ παιδ. τοῦτο.

XI, 1. πέμπει: Bonon πέμπ. δέ | δεδωκώς: ita uterque codex. Thilo edidit δεδωκυῖα, sed nescio an praestet hunc soloecismum cum tot aliis servare. | συγκρούσας: non cum Thilone scribendum puto συγκρούσασα. Eodem enim soloecismo dictum est in Sinaitico codice (cf. B X, 1.) πορευόμενος δὲ συνετρίβη etc.

2. ὅπερ ἦν βεβλημένος: ita Dresd; Bonon ὅνπερ ἦν βεβλημένου | ὕδωρ: ita uterque codex. Mingar. et Thil. correxerunt ὕδατος | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησεν | ἔβλεπ. αὐτόν: Dresd et Bonon ἔβλ. αὐτό.

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἵνα σπείρει σῖτον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· καὶ ἐν τῷ σπείρειν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἔσπειρε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἕνα κόκκον σίτου. [2] Καὶ θερίσας καὶ ἀλωνίσας ἐποίησε κόρους ρ, καὶ καλέσας πάντας τοὺς πτωχοὺς τῆς κώμης εἰς τὴν ἅλωνα ἐχαρίσατο αὐτοῖς τὸν σῖτον· καὶ Ἰωσὴφ ἔφερεν τὸ καταλειφθὲν τοῦ σίτου. ἦν δὲ ἐτῶν η̄ ὅτε τοῦτο ἐποίησε τὸ σημεῖον.

Caput XIII.

[1] Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ τέκτων ἦν, καὶ ἐποίει ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἄροτρα καὶ ζυγούς. ἐπετάγη αὐτῷ κράββατος παρά τινος πλουσίου ὅπως ποιήσει αὐτῷ. τοῦ δὲ ἑνὸς κανόνος τοῦ καλουμένου ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι, εἶπεν τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ Θὲς κάτω τὰ δύο ξύλα, καὶ ἐκ τοῦ μέσου μέρους ἰσοποίησον αὐτά. [2] Καὶ ἐποίησεν Ἰωσὴφ καθὼς εἶπεν αὐτῷ τὸ παιδίον. ἔστη δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους καὶ ἐκράτησεν τὸ κολοβώτερον ξύλον, καὶ ἐκτείνας αὐτὸ ἴσον ἐποίησεν τοῦ ἄλλου. καὶ εἶδεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰωσὴφ καὶ ἐθαύμασε, καὶ περιλαβὼν τὸ παιδίον κατεφίλει λέγων Μακάριός εἰμι, ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο δέδωκέ μοι ὁ θεός.

XII, 1. ἵνα σπείρει: ita uterque codex. Mingar. et Thil. correxerunt ἵνα σπείρῃ | σῖτον: Dresd σίτον, item infra | παιδίον Ἰησοῦς: ita Dresd et Bonon; sed Dresd supra lineam post παιδίον adscriptum habet ὁ. | κόκκον σίτου: Dresd κόκκ. σίτον

2. ἀλωνίσας: Dresd ἀλονήσας, Bonon ἀλονήσας. Mingar. scribi voluit ἀλονήσας vel ἀλωνίσας. Cum Thilone probavimus ἀλωνίσας, quamquam, ut idem notavit, cum pari probabilitate scribi potest ἀλοήσας. | κόρους: uterque codex κάρους | τὴν ἅλωνα: uterque codex τὸν ἅλωνα | καταλειφθέν: Dresd ex emendatione καταληφθέν | ἐποίησε: Bonon ἐποίησας.

XIII, 1. ἦν, καὶ ἐποίει: in utroque codice desideratur καί. Mingarellius malebat ὢν ἐποίει. | ποιήσει: ita uterque codex. Thilo edidit ποιήσῃ | ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι: ita de coniectura, quam Thilo iam praeiverat, scripsimus. Codices habent ἐναλλάκτου μὴ ἔχοντος τί ποιῆσαι. Praeterea Thilo scribi malebat ἔχοντές τι, quod nobis non videtur. | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon τῷ Ἰωσήφ | ξύλα: Bonon ξύτα, et infra ξύτον.

2. ἐποίησεν τοῦ ἄλλου: ita Dresd; Bonon ἐπ. αὐτοῦ ἄλλου, pro quibus Mingarellius reponi volebat αὐτὸ ἄλλῳ | καὶ ἐθαύμασε: Bonon om καί | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησε.

CAPUT XIV.

[1] Ἰδὼν δὲ Ἰωσὴφ τὸν νοῦν τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἡλικιότητα, ὅτι ἀκμάζει, πάλιν ἐβουλεύσατο μὴ εἶναι αὐτὸ ἄπειρον τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸ παρέδωκεν ἑτέρῳ διδασκάλῳ. εἶπε δὲ ὁ διδάσκαλος τῷ Ἰωσὴφ Πρῶτον παιδεύσω αὐτὸ τὰ ἑλληνικά, ἔπειτα τὰ ἑβραϊκά. ᾔδει γὰρ ὁ διδάσκαλος τὴν πεῖραν τοῦ παιδίου, καὶ ἐφοβήθη αὐτό· ὅμως γράψας τὸν ἀλφάβητον ἐπετήδευεν αὐτὸ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτῷ. [2] Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Εἰ ὄντως διδάσκαλος εἶ, καὶ εἰ οἶδας καλῶς τὰ γράμματα, εἰπέ μοι τοῦ ἄλφα τὴν δύναμιν, κἀγώ σοι ἐρῶ τὴν τοῦ βῆτα. πικρανθεὶς δὲ ὁ διδάσκαλος ἔκρουσεν αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλήν. τὸ δὲ παιδίον πονέσας κατηράσατο αὐτόν, καὶ εὐθέως ἐλιποθύμησε καὶ ἔπεσεν χαμαὶ ἐπὶ πρόσωπον. [3] Ἀπεστράφη δὲ τὸ παιδίον εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. Ἰωσὴφ δὲ ἐλυπήθη, καὶ παρήγγειλε τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὅπως ἔξω τῆς θύρας μὴ ἀπολύσεις αὐτόν, διότι ἀποθνήσκουσιν οἱ παροργίζοντες αὐτόν.

CAPUT XV.

[1] Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ ἕτερος πάλιν καθηγητής, γνήσιος φίλος ὢν τοῦ Ἰωσήφ, εἶπεν αὐτῷ Ἄγαγέ μοι τὸ παιδίον εἰς τὸ παιδευτήριον· ἴσως ἂν δυνηθῶ ἐγὼ μετὰ κολακείας διδάξαι αὐτὸ τὰ γράμματα.. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ Εἰ θαρρεῖς, ἀδελφέ, ἔπαρον

XIV, 1. Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ | παιδίου: ita Bonon; Dresd παιδός | παρέδωκεν: uterque codex παρέδωκαν | ᾔδει: codices ἴδει. Mingar. et Thil. probaverunt οἶδε | πεῖραν τ. παιδίου: Dresd πεῖραν τ. παιδός | ὅμως: Bonon ὅπως | ἐπετήδευεν: ita cum Mingar. et Thilone. Codices ἐπετήχευεν. Thilo „*nobis in mentem venerat* ἐπέτυχεν *vel* ἐνέτυχεν αὐτῷ (*locutus est cum eo*), *propter seqq.* καὶ οὐκ ἀπεκρ. αὐτῷ (*fortasse* αὐτό)."

2. τὴν τοῦ βῆτα: Dresd om τοῦ | πονέσας: ita uterque codex | ἐλιποθύμησε: codices ἐλυποθύμησε

3. Ἀπεστράφη: codices ἀπεστράφην | ἀπολύσεις: in Dresd correctum esse videtur ἀπολύσῃς | ἀποθνήσκουσιν: Dresd -σκωσιν.

XV, 1. φίλος ὤν: codex uterque φίλ. ἦν | κολακείας: Thilo servandum duxit κολακίας, quod in codicibus est | διδάξαι: codices διδάξω, quo servato Mingarellius vertit *fortasse ego eum docebo, si potero, litteras cum blanditiis* | Εἰ: Bonon Εἰς | ἔπαρον: hic accentus in Dresd est (itemque ut videtur in Bonon),

αὐτὸ μετὰ σεαυτοῦ. καὶ λαβὼν αὐτὸ μετ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ ἀγῶνος πολλοῦ, τὸ δὲ παιδίον ἡδέως ἐπορεύετο. [2] Καὶ εἰσελθὼν θρασὺς εἰς τὸ διδασκαλεῖον εὗρε βιβλίον κείμενον ἐν τῷ ἀναλογίῳ, καὶ λαβὼν αὐτὸ οὐκ ἀνεγίνωσκε τὰ γράμματα τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐλάλει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐδίδασκε τὸν νόμον τοὺς περιεστῶτας. ὄχλος δὲ πολὺς συνελθόντες παριστήκεισαν ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῇ ὡραιότητι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῇ ἑτοιμασίᾳ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅτι νήπιον ὢν τοιαῦτα φθέγγεται. [3] Ἀκούσας δὲ Ἰωσὴφ ἐφοβήθη, καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ διδασκαλεῖον λογισάμενος μὴ οὗτος ὁ καθηγητής ἐστιν ἄπειρος. εἶπε δὲ ὁ καθηγητὴς τῷ Ἰωσήφ Ἵνα εἰδῇς, ἀδελφέ, ὅτι ἐγὼ μὲν παρέλαβον τὸ παιδίον ὡς μαθητήν, αὐτὸ δὲ πολλῆς χάριτος καὶ σοφίας μεστόν ἐστιν· καὶ λοιπὸν ἀξιῶ σε, ἀδελφέ, ἆρον αὐτὸ εἰς τὸν οἶκόν σου. [4] Ὡς δὲ ἤκουσεν τὸ παιδίον ταῦτα, εὐθέως προσεγέλασεν αὐτῷ καὶ εἶπεν Ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐλάλησας καὶ ὀρθῶς ἐμαρτύρησας, διὰ σὲ κἀκεῖνος ὁ πληγωθεὶς ἰαθήσεται. καὶ παραυτὰ ἰάθη ὁ ἕτερος καθηγητής. παρέλαβε δὲ Ἰωσὴφ τὸ παιδίον καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

---

non ἐπᾶρον | λαβὼν αὐτό: Bonon λαβ. αὐτόν | ἀγῶνος: ita scripsimus cum Thilone pro ἀγόνου, quod codices habent.

2. θρασὺς εἰς: codices θρασυνῆς. Mingarellius legi voluit καὶ εἰσελθὸν θρασὺ εἰς, pro quibus praestat edere κ. εἰσελθὼν θρασὺ εἰς | ἀναλογίῳ: Mingarellius corrigi volebat ἀναλογείῳ | ὄχλος δὲ -- ἐθαύμαζον: ita maximam partem ex Dresd edidimus praeeunte Thilone. In eo enim sic scriptum est: καὶ ἀκούοντες αὐτῷ. ὄχλος δὲ πολ. συνελθ. παριστήκησαν (sic, quod παριστήκεισαν edidimus. Thilo παρεστήκεισαν) ἀκούοντες αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον. Contra Bononiensis haec tantum habet: καὶ ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον | νήπιον ὢν: Bonon ὢν om

3. καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ -- ἄπειρος: ita Dresd; Bonon καὶ ἔδραμεν ἄπειρος, omissis mediis. Praeterea sensus verborum μὴ οὗτ. ὁ καθηγ. ἐστιν ἄπειρος satis aptus esse videtur. Alioquin suspicari possis legendum esse μὴ οὗτ. ὁ καθ. ἔσται ἀνάπηρος. Cf. supra cap. VIII, 2. et Pseudo-Matth. XXXIX. Hoc loco gemino id ipsum quod coniecimus confirmatur verbis his *Quod cum audisset Ioseph, currendo venit ad ianuam, timens ne ipse didascalus moreretur.* | εἰδῇς: ita etiam Thiloni scribendum videbatur. Codices ἴδῃς.

4. καὶ παραυτὰ ἰάθη ὁ ἕτ. καθ.: ita Bonon; Dresd καὶ εὐθέως ὁ ἕτ. καθ. ἰάθη | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ.

CAPUT XVI.

Ἔπεμψε δὲ Ἰωσὴφ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ἰάκωβον τοῦ δῆσαι ξύλα καὶ φέρειν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἠκολούθει δὲ καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς αὐτῷ. καὶ συλλέγοντος τοῦ Ἰακώβου τὰ φρύγανα, ἔχιδνα ἔδακε τὴν χεῖραν Ἰακώβου. [2] Καὶ κατατεινομένου αὐτοῦ καὶ ἀπολλυμένου προσήγγισεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατεφύσησε τὸ δῆγμα· καὶ εὐθέως ἐπαύσατο ὁ πόνος, καὶ τὸ θηρίον ἐρράγη, καὶ παραυτὰ ἔμεινεν ὁ Ἰάκωβος ὑγιής.

CAPUT XVII.

[1] Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ γειτονίᾳ τοῦ Ἰωσὴφ νοσῶν τι νήπιον ἀπέθανεν, καὶ ἔκλαιεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σφόδρα. ἤκουσε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πένθος μέγα καὶ θόρυβος γίνεται, καὶ ἔδραμε σπουδαίως· καὶ εὑρὼν τὸ παιδίον νεκρόν, καὶ ἥψατο τοῦ στήθους αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, βρέφος, μὴ ἀποθάνῃς ἀλλὰ ζῆσον, καὶ ἔστω μετὰ τῆς μητρός σου. καὶ εὐθὺς ἀναβλέψας ἐγέλασεν. εἶπε δὲ τῇ γυναικί Ἆρον αὐτὸ καὶ δὸς γάλα, καὶ μνημόνευέ μου. [2] Καὶ ἰδὼν ὁ παρεστὼς ὄχλος ἐθαύμασεν, καὶ εἶπον Ἀληθῶς τὸ παιδίον τοῦτο ἢ θεὸς ἦν ἢ ἄγγελος θεοῦ, ὅτι πᾶς λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἕτοιμον. καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν παίζων μετὰ καὶ ἑτέρων παιδίων.

CAPUT XVIII.

[1] Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ οἰκοδομῆς γενομένης καὶ θορύβου μεγάλου, ἵστατο ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπῆλθεν ἕως ἐκεῖ. καὶ ἰδὼν ἄν-

---

XVI, 1. ξύλα καὶ φέρειν: ita Dresd; Bonon ξύτα καὶ φέρει | τὸ παιδίον Ἰησοῦς: supplevimus Ἰησοῦς (scribi solitum ῑς̄), quod in utroque codice deest | χεῖραν: ita uterque codex

2. κατατεινομένου: codices κατατιναμένου. Mingar. et Thil. κατατειναμένου probarunt; sed addidit Thilo „*fortasse rectius* κατατεινομένου." | ἀπολλυμένου: codices ἀπολυμένου | προσήγγισεν: Dresd προσίγγησεν; Bonon προήγγισεν.

XVII, 1. νοσῶν: ita uterque codex. Correxerunt Mingar. et Thil. νοσοῦν | καὶ ἥψατο: ita rursus uterque. | Σοὶ λέγω: omnino σοί legendum est pro σύ, quod codd. habent. Bonon praeterea λέγων. | ἔστω: Dresd ἔστο. Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) ἔσο.

2. μετὰ καί: ita Dresd; Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) καὶ μετά.

θρωπον νεκρὸν κείμενον ἐπελάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, ἄνθρωπε, ἀνάστα, ποίει τὸ ἔργον σου. καὶ εὐθέως ἀναστὰς προσεκύνησεν αὐτόν. [2] Ἰδὼν δὲ ὁ ὄχλος ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν Τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιόν ἐστιν· πολλὰς γὰρ ψυχὰς ἔσωσεν ἐκ θανάτου, καὶ ἔχει σῶσαι ἕως πάσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Caput XIX.

[1] Ὄντος δὲ αὐτοῦ δωδεκαετοῦς ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔθος εἰς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα μετὰ τῆς συνοδίας αὐτῶν, καὶ μετὰ τὸ πάσχα ὑπέστρεφον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀνῆλθε τὸ παιδίον Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα· οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι. [2] Ὀδευσάντων δὲ ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν ἐλυπήθησαν, καὶ ὑπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ζητοῦντες αὐτόν. καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου καὶ ἐρωτῶντα αὐτούς. προσεῖχον δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζόν, πῶς παιδίον ὑπάρχων ἀποστομίζει τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τοῦ λαοῦ, ἐπιλύων τὰ κεφάλαια τοῦ νόμου καὶ τὰς παραβολὰς τῶν προφητῶν. [3] Προσελθοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία εἶπεν αὐτῷ Ἵνα τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν, τέκνον; ἰδοὺ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Τί με ζητεῖτε; οὐκ οἴδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; [4] Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶπον Σὺ εἶ μήτηρ τοῦ παιδίου τούτου; ἡ δὲ εἶπεν Ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπον αὐτῇ Μακαρία σὺ εἶ ἐν γυναιξίν, ὅτι ηὐλόγησεν ὁ θεὸς τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου· τοιαύτην γὰρ δόξαν καὶ

XVIII, 1. νεκρὸν κείμενον: ita Dresd; Bonon κείμ. νεκρόν | ἐπελάβετο: Bonon ἐπεβάλετο.

XIX, 1. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησ.

2. ὑπέστρεψαν: uterque codex ὑποστρέψαντες | καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου: ad haec uterque codex addita habet καὶ ἀκούοντα. Thiloni delenda videbantur potius ea quae servavimus καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου | ὑπάρχων: codices ὑπάρχει.

3. Ἵνα τί: ita Dresd; Bonon om τί | ὀδυνώμενοι: codices ὀδυνόμενοι, unde Mingarellius male adscripsit ὠδινόμενοι.

4. καὶ οἱ Φαρισαῖοι: ita Dresd; Bonon om οἱ | Μακαρία σὺ εἶ: ita Dresd; Bonon om εἶ

τοιαύτην ἀρετὴν καὶ σοφίαν οὔτε ἴδομεν οὔτε ἠκούσαμέν ποτε.
5 Ἀναστὰς δὲ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἦν
ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει
πάντα τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ
καὶ χάριτι· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

5. τ. γον. αὐτοῦ: ita Dresd; Bonon τ. γ. αὐτῶν | τῶν αἰώνων: ita Dresd; Bonon om.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

Caput I.

Ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης γνωρίσαι πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνους ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ μεγαλεῖα ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ, ἐλθὼν ἐν πέμπτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας.

Caput II.

1 Μιᾷ τῶν ἡμερῶν βροχῆς γενομένης ἐξελθὼν τοῦ οἴκου οὗ
ἦν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔπαιζεν ἐν τῇ γῇ, ἔνθα κατέρρεον ὕδατα·
καὶ ποιήσας λάκκους, κατήρχοντο τὰ ὕδατα, καὶ ἐπλήθησαν
οἱ λάκκοι ὕδατος. εἶτα λέγει Θέλω ἵνα γένησθε καθαρὰ καὶ ἐνά-
ρετα ὕδατα. καὶ εὐθέως ἐγένοντο. 2 Διερχόμενος δέ τις παῖς
Ἄννα τοῦ γραμματέως καὶ βαστάζων βαῦδον ἐξ ἰτέας κατέ-
στρεψε τοὺς λάκκους διὰ τῆς βαύδου, καὶ ἐξεχύθη τὰ ὕδατα.
καὶ στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ Ἀσεβὴ καὶ παράνομε, τί σε
ἠδίκησαν οἱ λάκκοι καὶ ἐξεκένωσας αὐτούς; οὐ μὴ ἀπελεύσει
τὴν ὁδόν σου, καὶ ἀποξηρανθῇς ὡς τὴν βαῦδον ἥνπερ κατέχεις.
3 Καὶ πορευόμενος μετὰ μικρὸν πεσὼν ἀπέψυξε. καὶ ἰδόντα τὰ
παιδία τὰ συμπαίζοντα αὐτῷ ἐθαύμασαν, καὶ ἀπελθόντα ἀπήγ-

I. ἐξ ἔθνους: ita Sinaiticus codex, sed codd. quattuor reliqui ἐξ ἐθνῶν. Priora Ἀναγκαῖον usque ὁ κύρ. ἡμῶν Ἰησ. Χρ. cf. cum codicibus Parisiensi et Vindobonensi.

II, 1. Cf. A II, 1.

2. 3. Cf. A III, 1—3.

βαῦδον ἐξ ἰτέας: A III, 1. κλάδον ἰτέας | Ἀσεβή: servavi codicis scripturam, quae eadem est in Dresd et Bonon. | ἀπελεύσει: h. l. in codice est ἀπελεύσις, paullo infra ἀπελεύσει; hinc utroque loco -σει edendum videbatur.

γειλαν τῷ πατρὶ τοῦ τεθνεῶτος. καὶ δραμὼν εὗρε τὸ παιδίον τεθνηκός· καὶ ἀπῆλθεν ἐγκαλῶν τῷ Ἰωσήφ.

CAPUT III.

1 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐποίησεν ἐξ ἐκείνου τοῦ πηλοῦ στρουθία
ιβ̄· ἦν δὲ σάββατον. καὶ δραμὼν ἓν παιδίον ἀπήγγειλε τῷ Ἰω-
σὴφ λέγων Ἰδοὺ τὸ παιδίον σου παίζει περὶ τὸ ῥυάκιον, ποιήσας
ἐκ τοῦ πηλοῦ στρουθία, ὃ οὐκ ἔξεστιν. 2 Ὁ δὲ ἀκούσας ἐπο-
ρεύθη καὶ λέγει πρὸς τὸ παιδίον Ἵνα τί ταῦτα ποιεῖς, βεβηλώ-
σας τὸ σάββατον; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἀλλ' ἐμ-
βλέψας ἐπὶ τὰ στρουθία λέγει Ὑπάγετε πετάσθητε καὶ μιμνή-
σκεσθέ μου ζῶντα. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ πετασθέντα ἀνῆλθον εἰς
τὸν ἀέραν. καὶ ἰδὼν Ἰωσὴφ ἐθαύμασεν.

CAPUT IV.

1 Μετὰ δέ τινας ἡμέρας διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ μέσον τῆς
πόλεως, παιδίον τι ῥίψαν λίθον κατ' αὐτοῦ ἔπληξεν αὐτοῦ τὸν
ὦμον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδόν σου.
καὶ εὐθέως καταπεσὼν κἀκεῖνος ἀπέθανεν. οἱ δὲ τυχόντες ἐξε-
πλάγησαν λέγοντες Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτό ἐστιν, ὅπως πᾶν ῥῆμα
ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἕτοιμον; 2 Ἀλλὰ κἀκεῖνοι ἀπελθόντες
ἐγκάλουν πρὸς Ἰωσὴφ λέγοντες Οὐ δυνήσῃ μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ· εἰ δὲ βούλῃ, δίδασκε τὸ παιδίον σου εὐλογεῖν
καὶ μὴ καταρᾶσθαι· καὶ γὰρ τὰ παιδία ἡμῶν θανατοῖ, καὶ πᾶν
ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἕτοιμον.

III, 1—2. Cf. A II, 2 sqq.

δραμών: in codice est δραμόν, sed statim post λέγων et ποιήσας. Eo vero magis δραμών edendum videbatur quoniam Sinaitici codicis scriba saepe ο pro ω posuit, quemadmodum antea habet σοματικῶς, ἐξελθόν, εὔθεος, πορευόμενος μ. μ. πεσόν, καὶ δραμὸν εὗρε | ῥυάκιον: in codice Sinaitico est ῥυάκιν, quam ad formam recentiorem scriba recentior antiquiorem deduxisse videtur; in Dresdensi vero et Bononiensi aperto vitio ῥήακον (i. e. ῥύακον) scriptum est.

2. Haec magis cum Parisiensi quam cum Dresdensi scriptura conveniunt.

ἀέραν: ita in codice scriptum est.

IV, 1. Cf. A IV, 1.

ἀπελεύσει: ita codex habet. Vide ad II, 2.

2. Cf. A IV, 2.

ἐγκάλουν: sic in codice est.

Caput V.

Καὶ καθίσας ὁ Ἰωσὴφ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἔστη τὸ παιδίον ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ κρατήσας αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὠτίου ἔθλιψε σφοδρῶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀτενίσας αὐτῷ εἶπεν Ἀρκετόν σοί ἐστιν.

Caput VI.

1 Τῇ δὲ ἐπαύριον κρατήσας αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγαγε πρός τινα καθηγητήν, Ζακχαῖον ὀνόματι, καί φησι πρὸς αὐτὸν Λάβε τὸ παιδίον τοῦτο, καθηγητά, καὶ δίδαξον γράμματα. καί φησιν ἐκεῖνος Παράδος μοι αὐτό, ἀδελφέ, κἀγὼ διδάξω τὴν γραφήν, καὶ πείσω εὐλογεῖν πάντας καὶ μὴ καταρᾶσθαι. 2 Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἐγέλασε καί φησι πρὸς αὐτούς Ὑμεῖς ἃ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰώνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἐπίσταμαι πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν. καὶ ἀκούσας τις ἐξεπλάγη. 3 Καὶ πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Θαυμάζετε ὅτι εἶπον ὑμῖν ὅτι οἶδα πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν· ἀληθῶς οἶδα πότε ἐκτίσθη ὁ κόσμος. ἰδοὺ οὐ πιστεύετέ μοι ἄρτι· ὅταν ἴδητε τὸν σταυρόν μου, τότε πιστεύσετε ὅτι ἀληθῆ λέγω. οἱ δὲ ἐξεπλήσσοντο ἀκούοντες ταῦτα.

Caput VII.

1 Γράψας δὲ ὁ Ζακχαῖος τὴν ἀλφάβητον ἑβραϊστί, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν Ἄλφα. καί φησιν τὸ παιδίον Ἄλφα. καὶ αὖθις ὁ διδάσκαλος Ἄλφα· καὶ τὸ παιδίον ὁμοίως. εἶτα πάλιν ὁ διδάσκαλος ἐκ τρίτου τὸ ἄλφα. τότε ἐμβλέψας ὁ Ἰησοῦς τῷ καθηγητῇ λέγει Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς πῶς ἄλλον τὸ βῆτα διδάξῃς; καὶ ἀρξάμενος τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ ἄλφα εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ

V. Cf. A V, 1—3, ubi multo plura nostris leguntur.

VI, 1. Cf. A VI, 1. 2.

2. 3. His quae respondeant A non habet. Sed cf. VIII, 1.

2. ἐξεπλάγη: in codice scriptum est ἐξεπλάγισεν.

3. Θαυμάζετε: de coniectura addidi, etsi ipsius scriptura codicis videtur ferri posse. Huc confer evang. Thom. latin. VI, 4. | πότε ἐκτίσθη: codex ὅτε ἐκτίσθην | πιστεύσετε: codex πιστεύσητε.

VII, 1. Cf. A VI, 3.

κβ γράμματα. [2] Εἶτα καὶ αὖθις λέγει Ἄκουσον, διδάσκαλε, τὴν τάξιν τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ γνῶθι πόσους προσόδους καὶ κανόνας ἔχει καὶ χαρακτῆρας ξυνοὺς διαβαίνοντας συναγομένους. καὶ ἀκούσας ὁ Ζακχαῖος τὰς τοιαύτας προσηγορίας τοῦ ἑνὸς γράμματος, ἐκπλαγεὶς οὐκ εἶχεν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, καὶ στραφεὶς λέγει τῷ Ἰωσήφ Ἀδελφέ, τὸ παιδίον τοῦτο ἀληθῶς οὐκ ἔστι γηγενές· ἆρον οὖν αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ.

CAPUT VIII.

[1] Μετὰ δὲ ταῦτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω διστέγου οἴκου. καὶ κατωθισθὲν ἓν παιδίον ὑπὸ ἄλλου κρημνιζόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἰδόντες οἱ συμπαίζοντες αὐτῷ παῖδες ἔφυγον, καὶ μόνος ὁ Ἰησοῦς ὑπελείφθη ἑστὼς ἐπάνω τοῦ στέγου οὗ κατεκρημνίσθη ὁ παῖς. [2] Καὶ μαθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνηκότος παιδὸς ἔδραμον μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ εὑρόντες τὸν μὲν παῖδα κατὰ γῆς νεκρὸν κείμενον, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἄνωθεν ἑστῶτα, ὑπολαβόντες ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταχρημνισθῆναι τὸν παῖδαν, καὶ ἀτενίζοντες ὠνείδιζον αὐτόν. [3] Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν εὐθέως κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ διστέγου, καὶ ἔστη πρὸς κεφαλῆς τοῦ τεθνηκότος καὶ λέγει αὐτῷ Ζῆνον, εἰ ἐγώ σε κατέβαλον; ἀνάστα καὶ εἰπέ. οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο ὁ παῖς. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἀνέστη ὁ παῖς, καὶ προσκυνήσας τὸν Ἰησοῦν εἶπεν Κύριε, οὐ σύ με κατέβαλες, ἀλλὰ νεκρὸν ὄντα μὲ ἐζώωσας.

CAPUT IX.

[1] Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις τῶν γειτόνων ξύλον

---

2. Cf. A VI, 4., ubi scripturam libri ratione critica restituere conati sumus. Sinaiticam vero scripturam intactam reliquimus, nisi quod ξυνούς et διαβαίνοντας pro ὀξύνους (etiam Dresd codex l. l. ξύνους, non ξυνούς, habet) et διαβένοντας edidimus.

VIII. Cf. A IX.

1. στέγου: videtur τὸ στέγον et τὸ διστέγον recentioribus pro τὸ στέγος, ἡ στέγη placuisse. Etiam Dresd A IX, 2. habet ἀπὸ τοῦ στέγου.

2. τὸν παῖδαν: ita h. l. codex.

3. Ζῆνον: in codice scriptum est ζῆνων.

IX. Cf. A X.

ἀπέτεμε τὴν βάσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ πελέκυος, καὶ ἔξαιμος γεγονὼς ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. [2] Καὶ λαοῦ συνδεδραμηκότος πολλοῦ συνῆλθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ. καὶ ἁψάμενος τοῦ πεπληγμένου ποδὸς τοῦ νεανίσκου, καὶ εὐθέως ἰάσατο αὐτόν, καί φησιν αὐτῷ Ἀνάστα, σχίσον τὰ ξύλα σου. καὶ ἀναστὰς προσεκύνησεν αὐτόν, εὐχαριστῶν καὶ σχίζων τὰ ξύλα. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ὄντες ἐκεῖ θαυμάσαντες ηὐχαρίστησαν αὐτῷ.

Caput X.

Γενομένου δὲ αὐτοῦ ἐτῶν ϛ, ἀπέστειλεν αὐτὸν Μαριὰμ ἡ μήτηρ αὐτοῦ κομίσαι ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς. πορευόμενος δὲ συνετρίβη ἡ ὑδρία αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ πηγῇ ἥπλωσε τὸν ἐπενδύτην αὐτοῦ καὶ ἀντλήσας ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς ἔπλησεν αὐτόν, καὶ λαβὼν ἀπήγαγε τὸ ὕδωρ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἐκείνη ἐξεπλάγη, καὶ περιπλακεῖσα κατεφίλει αὐτόν.

Caput XI.

[1] Φθάσας δὲ τὸ ὀγδόον τῆς ἡλικίας ἔτος, προσετάγη ὁ Ἰωσὴφ ὑπό τινος πλουσίου κράββατον οἰκοδομῆσαι αὐτῷ· τέκτων γὰρ ἦν. καὶ ἐξελθὼν ἐν τῷ ἀγρῷ πρὸς συλλογὴν ξύλων, συνῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ Ἰησοῦς. καὶ κόψας δύο ξύλα καὶ πελεκίσας τὸ ἓν ἔθηκεν πλησίον τοῦ ἄλλου, καὶ μετρήσας εὗρεν αὐτὸ κολοβώτερον, καὶ ἰδὼν ἐλυπήθη, καὶ ἐζήτει εὑρεῖν ἕτερον. [2] Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ Θὲς τὰ δύο ταῦτα ὁμοῦ πρὸς ἰσότητα ἀμφοτέρων προτομῶν. καὶ διαπορούμενος ὁ Ἰωσὴφ περὶ τούτου, τί βούληται τὸ παιδίον, ἐποίησεν τὸ προσταχθέν. καὶ λέγει αὐτῷ πάλιν Κράτησον ἰσχυρῶς τὸ κολοβὸν ξύλον. καὶ θαυμάζων ὁ Ἰωσὴφ ἐκράτησεν αὐτό. τότε κρατήσας καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ ἕτερον ἄκρον εἵλκυσεν αὐτοῦ τὴν ἄλλην προτομήν· ἐποίησεν κἀκεῖνο ἴσον τοῦ ἄλλου ξύλου, καί φησι πρὸς τὸν Ἰωσὴφ Μηκέτι

---

1. πελέκυος: codex πέλεκος.

X. Cf. A XI.

XI, 1. 2. Cf. A XIII.

1. προσετάγη: codex προσεγάγη.

2. ἐκράτησεν αὐτό: codex ἐκρ. αὐτόν, item infra ἐποίησεν κἀκεῖνον | εἵλκυσεν: codex ἥλκησεν.

λυποῦ, ἀλλὰ ποίει ἀκωλύτως τὸ ἔργον σου. καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος ὑπερεθαύμασεν, καὶ λέγει καθ' ἑαυτόν Μακάριός εἰμι ἐγώ, ὅτι τοιοῦτον παῖδά μοι ἔδωκεν ὁ θεός. [3] Ἀπελθόντων δὲ ἐν τῇ πόλει διηγήσατο τῇ Μαριὰμ ὁ Ἰωσήφ. ἐκείνη δὲ ἀκούσασά τε καὶ βλέπουσα τὰ παράδοξα μεγαλεῖα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔχαιρεν, δοξάζουσα αὐτὸν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. Haec A XIII. non habentur.
μεγαλεῖα: codex μεγαλία.

INCIPIT TRACTATUS DE PUERITIA IESU SECUNDUM THOMAM.

Caput I. QUOMODO MARIA ET IOSEPH FUGIERUNT CUM EO IN EGYPTUM.

1 Cum facta fuisset conturbatio, quoniam requisitio facta fuit ab Herode de domino nostro Iesu Christo, ut eum interficeret, tunc angelus dixit ad Ioseph Tolle Mariam et puerum eius, et fuge in Egyptum a facie eorum qui quaerunt eum interficere. Erat autem Iesus annorum II cum ingressus est in Egyptum.

2 Et deambulante eo per agrum seminatum, porrexit manum et tulit de spicis et posuit eas super ignem et trituravit, et coepit comedere.

3 Cum autem in Egyptum introissent, acceperunt hospitium in domo cuiusdam viduae, et fecerunt in eodem loco annum unum.

4 Et factus est Iesus anni tertii. Et cum vidisset pueros

I, 2. Idem narratur in evang. Pseudo-Matth. cap. XXIV d. ex cod. B.

3. Eandem fabulam ex Parisiensi codice exscripsit Thilo (Cod. apocr. I. p. CX.), postque et ipsi exscripsimus. Agit enim ibi caput XXV. *de pisce arido vitae restituto.* Textus sic habet: *Et factus est Iesus annorum trium. Et cum vidisset ludificare pueros, coepit ipse ludere cum eis. Cumque accepisset piscem aridum qui erat sale iactatus, misit eum in pelvim* (Thilo *pelvin*) *cum aqua et praecepit ei ut palpitaret. Et coepit palpitare. Et dixit iterum ad piscem Reiacta* (sic) *sal tuum quod habes et ambula in aqua. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nunciarunt* (Thilo *nunciaverunt*) *mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Ut autem audita sunt talia, cum festinatione eiecit eos de domo sua.* Praeterea eandem fabulam habes in evang. Pseudo-Matth. capite XXIV c. ex codice B.

ludentes, coepit ludere cum eis. Et accepit piscem unum aridum et misit eum in pelvim, et praecepit ei ut palpitaret. Et coepit palpitare. Et dixit iterum ad piscem Reiecta sal tuum quod habes, et ambula in aquam. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nuntiaverunt mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Illa vero ut audivit, cum festinatione magna eiecit eos de domo sua.

Caput II. QUOMODO MAGISTER EIECIT EUM DE CIVITATE.

[1] Et deambulante Iesu cum Maria matre eius per medium forum civitatis, respiciens vidit magistrum docentem discipulos suos. Et ecce XII passeres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinum illius magistri qui pueros docebat. Iesus autem cum vidisset, hilaris factus est et stetit. [2] Cum ille doctor vidit illum hilarem factum, cum furore magno dixit discipulis suis Ite adducite eum ad me. Cum autem sustulissent eum, magister apprehendit auriculam eius et dixit Quid vidisti quod hilaris factus es? At ille dixit ei Magister, ecce manus plena tritico. Ostendi illis et sparsi triticum, quod in periculo e medio gerunt: propter hoc enim pugnaverunt intra se ut dividerent triticum. [3] Et non prae-

---

Et coepit palpitare: haec ex Par inseruimus | *sal tuum quod:* ita rursus Par; Vat *salem tuum quod*

II. Ita titulum restituimus: in codice enim est *Quomodo Maria eiecit eum de civitate.* Pro *Maria* possis etiam *magister cum Maria* corrigere; sed praestat quod in textu posuimus.

Eadem fabula in Parisiensi codice habetur capite XXVI., quod inscriptum est *De risu Iesu propter passeres sibi invicem insidiantes.* De textu eius Thilo haec notavit (Cod. apocr. I. p. CX.):

[1] *Et deambulans Iesus cum Maria matre sua per medium fori civitatis illius, respiciens vidit magistrum quendam discipulos suos docentem. Et ecce septem* (VII pro XII?) *passeres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinu magistri qui docebat pueros. Iesus autem cum haec vidisset, hilaris factus est.* [2] *Ut autem vidit eum doctor hilarem factum, cum furore magno ait discipulis suis Ite et adducite eum ad me. Cum autem sustulissent eum, apprehendit auriculam* (Thilo *amiculum*, sed suspicor in ipso codice esse *auriculam*) *eius et dixit Quid vidisti quia hilaris factus es? At ille dixit Magister, ecce manus plena tritici -- propter hoc passeres pugnaverunt ut dividerent triticum inter se --.*

teriit inde Iesus donec adimpletum est. Et hoc facto magister coepit eum proiicere de civitate una cum matre sua.

Caput III. QUOMODO IESUS EGRESSUS EST DE EGYPTO.

[1] Et ecce angelus domini obvians Mariae dixit ad eam Tolle puerum et revertere in terram Iudaeorum: defuncti sunt enim qui quaerebant animam eius. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Nazareth quae est in propriis rebus patris sui. [2] Ut autem exiit Ioseph de Egypto post mortem Herodis, tulit eum in deserto usque dum fieret tranquillitas in Ierusalem de iis qui quaerebant animam pueri. Et egit gratias deo quod dedit intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo, amen.

Caput IV. QUAE FECIT DOMINUS IESUS IN CIVITATE NAZARETH.

Gloriosum est enarrare Thomam Israelitam et apostolum domini et de operibus Iesu postquam egressus est de Egypto in Nazareth. Intelligite omnes, fratres carissimi, quae fecit dominus Iesus quando fuit in civitate Nazareth: quod in primo capitulo.

III, 1. *et perrexerunt: et* non est in codice Vaticano. His respondent quae ex capite XXVII. Parisiensis codicis exscripsit Thilo. Praemisso titulo *De egressu Iesu et Mariae de Egypto*, ibi haec leguntur: *Angelus domini obviavit Mariae et dixit Tolle puerum et revertere in terram Iudae: defuncti sunt ii qui quaerebant animam pueri. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Capharnaum, quae est Tyberiadis, in propriis rebus patris sui.* [2] *Ut autem intellexit Ioseph quia venit Iesus de Egypto, post mortem Herodis, tulit eum in deserto, usque dum fieret tranquillitas in Hierusalem ab his* [qui] *quaerebant puerum. Et gratias egit domino quod dedit ei talem intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo.* Qui textus a Vaticano differt inprimis eo quod Iosephum non una cum Maria ac puero ex Egypto redire sed redeuntes illos excipere facit. Quod etsi satis mirum est, tamen a contextu haud abhorret.

Praeterea huc cf. Pseudo-Matth. evang. cap. XXIVe. ex cod. B.

IV. *Gloriosum est* etc: ex his apparet latinum istum libellum non totum ex graeco Thomae evangelio quod dicunt fluxisse: hoc enim caput IV. ad ipsum eius evangelii initium conformatum esse asseritur. Ceterum quae correcta edidimus vitiose in codice sic scripta sunt *Gloriosum est enarrare Thomam et de operibus Iesu postquam egressus est de Egipto in Nazareth, Ismaelitam et apostolos domini. Intelligite* etc.

[1] Cum autem esset Iesus annorum quinque, facta est pluvia magna super terram, et deambulavit puer Iesus per eam. Et pluvia erat terribilis, quam congregavit in piscinam, et praecepit verbo suo ut fieret clara. Et statim facta est. [2] Iterum tollebat de luto quod erat de ipsa piscina, et fecit ex eo ad mensuram XII passerum. Erat autem sabbatum cum hoc fecit Iesus inter pueros Iudaeorum. Et abierunt pueri Iudaeorum dicentes ad Ioseph patrem eius Ecce filius tuus ludebat simul nobiscum, tulitque lutum et fecit passeres, quod non fuit dignum facere in sabbato, et fregit illud. Et abiit Ioseph ad puerum Iesum et dixit illi Quare hoc fecisti, quod non erat dignum facere in sabbato? Iesus autem apertis manibus praecepit passeribus dicens Recedite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volantes coeperunt clamando laudare deum omnipotentem. Videntes autem Iudaei quae facta sunt admirati sunt, et abierunt nuntiantes signa quae fecit Iesus. [3] Pharisaeus autem qui erat cum Iesu apprehendit ramum olivae et coepit dirigare fontem quem fecit Iesus. Cumque hoc vidisset Iesus, turbatus dixit ad eum Sodomita impie et nesciens, quid te damnaverunt fontes aquae, facturae meae? Ecce sicut arbor arida fies, non ha-

---

1. *esset:* in codice desideratur.

Primam sectionem ex Parisiensi codice exscripsit Thilo Cod. apocr. I. p. CXI. Ibi praemisso titulo capitis XXVIII. *De aqua pluviali clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato,* sic legitur: *Cum autem esset Iesus annorum quatuor, facta est pluvia magna super terram. Et ambulabat puer Iesus cum aliis pueris per pluviam et aquam, quae erat terribilis, congregavitque eam in piscinam, et verbo suo praecepit ut fieret clarissima.* Ceterum simile argumentum est capitis XLI. in Paris. cod., quod inscribitur *De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti.*

2. *Et abierunt pueri Iudaeorum: Iudaeorum* in codice punctis appositis improbatur.

Ex Parisiensi codice haec tantum apud Thilonem exscripta sunt *Iesus autem apertis manibus praecepit passeribus dicens Ascendite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volabant passeres clamando ac laudando laudem dei omnipotentis.*

3. Haec sectio respondere videtur capiti XXIX. in codice Parisiensi, quod titulum habet *De Pharisaeo mortuo ad vocem Iesu.* Praeterea conferenda est cum capite III. evangelii Thomae graeci A; item cum II. evang. Thom. gr. B.

coepit: in codice scriptum est *praecepit* | *nesciens:* in codice est *nosciens.*

bens radices nec folia nec fructum. Et statim arefactus cecidit in terram et mortuus est. Parentes autem eius detulerunt eum mortuum, et increpabant Ioseph dicentes Ecce quod fecit filius tuus: doce eum orare et non blasphemare.

Caput V. QUOMODO CIVES CONTRISTATI SUNT ADVERSUS IOSEPH PRO FACTIS IESU.

[1] Et post paucos dies deambulante Iesu cum Ioseph per villam concurrit de infantibus unus et percussit Iesum in ulnas. Iesus autem dixit ad eum Non sic perficias iter tuum. Et statim cecidit in terram et mortuus est. Illis autem videntibus mirabilia, clamaverunt dicentes Unde est iste puer? Et dixerunt ad Ioseph Non oportet esse nobiscum talem puerum. Ille autem abiit et tulit eum. Et dixerunt ei Recede de loco isto, et si te oportet esse nobiscum, doce eum orare et non blasphemare: filii autem nostri insensati sunt. [2] Vocavit Ioseph Iesum et increpavit eum dicens Ut quid blasphemas? Habitatores isti odium habent super nos. Iesus autem dixit Ego autem scio quod isti sermones non sunt mei, sed tui sunt; ego autem tacebo propter te: ipsi autem videant in sapientia sua. Et hi statim qui loquebantur adversus Iesum caeci facti sunt. Et deambulantes dicebant Omnes sermones qui procedunt de ore eius exercitium habent. [3] Et cum vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum furore apprehendit eum

---

V, 1. *Non sic perficias:* in codice deest *Non*, quod ut adderemus, loci gemini suaserunt. Cf. evang. Thom. gr. A IV, 1. et B IV, 1. Οὐκ ἀπελεύσῃ (-σει) τὴν ὁδόν σου. Item evang. Pseudo-Matth. cap. XXIX. *Non reverteris sanus de via tua.*

Filii autem nostri insensati sunt: ita codex habet. Eorum loco uterque textus graecus habet (cf. l. l.) τὰ γὰρ παιδία ἡμῶν θανατοῖ.

2. *increpavit eum dicens:* sic de coniectura scripsimus consultis graecis A V, 1. (ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων) In codice vero est *praecepit eum docere* | *habent super nos:* ad haec in codice additur *de loco isto*, quibus verbis *isti* quod praecedit explicatum esse videtur. | *deambulantes:* codex *deambulans* | *exercitium:* hanc vocem apparet eodem sensu quo *exitum* accipiendam esse; nisi forte praestat reponere *exitum*.

3. Haec efficiunt caput XXXI. in codice Parisiensi, quod inscribitur *Quomodo Iesus prohibuit Ioseph ne per iram eum tangeret.* Legitur ibi, ut ex codice exscripsi, in hunc modum: *Quum autem vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum fu-*

per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me, non me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Et quamvis modo tecum sum, ante te factus sum.

Caput VI. QUOMODO TRACTATUS EST IESUS A MAGISTRO.

[1] Igitur quidam homo nomine Zacheus auscultabat omnia quae loquebatur Iesus ad Ioseph, et admiratus in semetipsum dicebat Talem puerum ita loquentem nunquam vidi. Et appropinquans ad Ioseph dixit ei Sapientem puerum habes: trade eum ad discendum litteras; cum autem doctus fuerit in studio litterarum, ego docebo eum honorifice ut non fiat insipiens. Respondit autem Ioseph et dixit ad eum Nemo potest docere eum nisi solus deus. Numquid creditis, parvus erit parvulus iste? [2] Iesus autem cum audisset talia dicentem Ioseph, dixit ad Zacheum Vere magister, quia quanta de ore meo procedunt vera sunt. Et ante omnes fui dominus: vos autem alienigenae estis. Quoniam mihi data est gloria seculorum, vobis datum est nihil: quia ante secula ego sum. Ego autem scio quot anni erunt vitae tuae, et quoniam tolleris in exilium: quod dixit pater meus ut intelligas quia omnia quae procedunt de ore meo vera sunt. [3] Iudaei autem qui astabant et audiebant sermones quos loquebatur Iesus, mirati sunt et dicebant quia talia mirabilia vidimus, et audivimus tales sermones ab isto puero, qualia nunquam audivimus nec audituri sumus ab alio aliquo homine, neque a pontificibus neque a magistris neque a Pha-

---

rore apprehendit eum per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me; noli me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Quamvis enim tecum sum, tamen ante te factus sum. Lectionem Parisiensem in textum recepimus scribentes *Tu enim nescis quis ego sum,* pro quibus Vaticanus codex habet *tu autem nescis quod ego sum.*

VI. In titulo *a magistro* scripsimus pro *in agro*, quod codex habet.

1. *Zacheus:* retinuimus in hoc nomine constantem scripturam codicis.

2. *gloria seculorum:* in codice est *glor. eorum.* Ceterum cf. evang. Thom. graec. B VI, 2.

3. *alio aliquo:* in codice est *alio aliquo alio.*

risaeis. [4] Respondit Iesus et dixit eis Ut quid miramini? Incredibilia habetis quia locutus sum veritatem? Scio quando nati estis et patres vestri: et si plus dixero vobis, quando mundus factus est, ego scio et qui me misit ad vos. Cum audissent Iudaei sermonem quem dixerat infans, mirati sunt propter hoc quod non poterant respondere. Et conversus in semetipsum infans exultavit et dixit Proverbium dixi vobis: ego autem scio quia debiles estis et nescientes.

[5] Dixit autem magister ille ad Ioseph Affer eum mihi, ego docebo eum litteras. Ioseph autem apprehendit puerum Iesum et adduxit illum in domum cuiusdam magistri, ubi alii pueri docebantur. Magister vero dulci sermone coepit eum docere litteras, et scripsit illi primum versiculum qui est ab a usque t, et coepit eum palpare et docere. [6] Doctor autem ille percussit infantem in capite: puer vero cum accepisset, dixit ad eum Me autem oportet te docere et te non docere me. Ego scio litteras quas tu vis docere mihi, et scio quia vos estis mihi tanquam vasa de quibus non exeunt nisi voces et non sapientia. Et incipiens versiculum dixit per litteras ab a usque ad t pleniter cum multa festinatione. Et respexit ad magistrum et dixit ei Tu autem nescis interpretare quod est a et b; quomodo vis docere alios? O hypocrita, si scis et dixeris mihi de a, tum dicam tibi de b. Ut autem coepit enarrare doctor ille de prima littera, non potuit ullum dare responsum. [7] Iesus autem dixit ad Zacheum Audi me,

---

4. *patres vestri:* codex *patres vestros.* Confer huc evang. Thom. graec. B VI, 3.

5. *Magister vero dulci sermone* etc: his respondent quae ex capite XXXII. codicis Parisiensis, inscripto *De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum*, exscripsit Thilo Cod. apocr. I. pag. CXI. *Magister autem dulcibus sermonibus eum coepit docere* (Thilo *dicere*), *et scripsit ei primum versiculum qui est ab a usque t*, *et coepit eum docere.*

ab a usque t (an potius b? Cf. Cap. XII.): *ab* in codice desideratur.

6. *et non sapientia:* adduntur voces tres, quarum prima est *neque;* duas reliquas non assecutus sum. Fere est *ai salvatē* | *hypocrita:* hoc an recte legerim dubito. Sed cf. evang. Thom. graec. A VI, 3. | *mihi de a, tum dicam tibi de b:* ita de coniectura scripsimus; simili enim modo legendum est. In codice vero non est scriptum nisi *mihi de b.*

doctor, intellige primam litteram. Attende mihi quomodo habet duos versiculos: in medio grassando, permanendo, donando, dispergendo, variando, comminando: triplex diployde commiscendo: simul ingenio pariter omnia communia habentia.

[8] Cum vidisset Zacheus quia taliter divideret primam litteram, stupefactus est de prima littera et de tali homine et doctrina, et exclamavit et dixit Heu mihi, quod stupefactus sum ego: conduxi mihi turpitudinem per istum infantem. [9] Et dixit ad Ioseph Precor te valde, frater, tolle eum a me: quia non possum intueri in faciem eius neque audire graves sermones eius. Quia iste infans ignem domitare et mare refrenare potest: nam iste ante secula natus est. Quae vulva eum peperit aut qualis mater eum nutrivit, ignoro. [10] O amici mei, dimissus sum in mentem meam, illusus sum ego miser. Ego autem dicebam me habere discipulum: ipse autem inventus est magister. Et turpitudinem meam non possum praevalere, quia senex sum; et quid ei loquar non possum invenire. Unde habeo irruere in validam infirmitatem et de isto seculo transmigrare, aut de ista civitate egredere, quia omnes viderunt turpitudinem meam: infans decepit me. Quid habeo ad alios respondere, aut quales sermones recitare, eo quod vicit me in prima littera? Stupesco ego, o

7. *Attende mihi quomodo* etc. Ista satis corrupta esse apparet. Praeter graecos locos parallelos cf. Pseudo-Matth. evang. XXXI.: cui loco magis quam nostro conveniunt verba a Thilone ex cod. Par. cap. XLVI. (*Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi.*) allata haec *Et coepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare dicens Dic mihi, magister legis, prima littera quare habet triangulos multos giacoratos, subacutos, mediatos, productos, obductos, erectos, stratos, confractos vel crucifixos.*

8. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 1.

9. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 2. Codex Parisiensis capite XXXII., teste Thilone, quae huc quadrant haec habet *Precor te valde, frater, tolle eum a me, quia ego non possum intueri in faciem eius nec audire gravitatem sermonum eius.*

10. *in mentem meam:* haec non satis scio an recte legerim. Tamen etiam ex Par. cod. cap. XXXII. a Thilone afferuntur haec *O amici mei, dimissus sum in mentem meam, illusus sum ego miser.* | *egredere:* sic in codice est | *quid ei:* codex *quid inde.* Ceterum hac cf. evang. Thom. gr. A VII, 3.

amici mei et noti mei: neque primordium neque finem possum invenire quid ei respondeam. [11] Et nunc precor te, frater Ioseph, tolle eum a me et duc illum in domum tuam, quia iste magister est aut dominus aut angelus. Quid dicam, nescio. [12] Et Iesus conversus ad Iudaeos qui cum Zacheo erant dixit illis Omnes nunc non videntes videant, et non intelligentes intelligant, et surdi audiant, et qui propter me mortui sunt resurgant, et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem, sicut praecepit mihi qui me misit ad vos. Cum autem siluisset puer Iesus, salvi facti sunt omnes infirmi qui propter sermones eius infirmabantur. Et non erant ausi loqui ad eum.

Caput VII. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM.

[1] Una autem die cum ascenderet in domo quadam cum infantibus, coepit ludère cum eis Iesus. Unus autem de istis pueris irruit per posticum, qui statim mortuus est. Et cum hoc vidissent infantes, omnes fugierunt: Iesus autem remansit in domo illa. [2] Et cum venissent parentes pueri qui defunctus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu eum irruere fecisti. Et insidiabantur ei. Iesus autem descendens de domo illa stetit super infantem mortuum et clamavit clara voce nomen infantis Sinoo Sinoo, surge et dic si ego irruere te feci.

---

11. Cf. evang. Thom. gr. A VII, 4.

12. Cf. evang. Thom. gr. A VIII.

et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem: haec magnam partem conieci. Videntur ad ea conferenda quae evang. Thom. gr. A VIII, 1. habet καὶ εἰς τὰ ἄνω καλέσω. In ipso codice sic fere scriptum est *et hiis qui sunt sublimes altiores iū voce.* Fortasse post *altiores* nonnihil excidit. Cf. etiam Pseudo-Matth. evang. XXXI. | *ad eum:* codex *ad deum.*

VII. Eodem fere titulo notatur in cod. Par. caput XXXIII. Inscribitur enim *Quod* (Quomodo?) *Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem.*

1. *Una:* codex *Ita* | *Unus autem: autem* deest in códice. | *Et cum hoc vidissent* etc: cod. Par. *Et cum vidissent hoc infantes, omnes fugerunt: Iesus autem remansit solus in domo illa.*

2. *Et cum venissent* etc: cod. Par. *Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum ruere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum ruere feci. Ipsi vero insidiabantur adversus Iesum.*

Sinoo Sinoo: secundo loco in codice est *Sinuo.* Graeco Ζῆνον respondet.

Et subito surrexit et dixit Non, domine. Cum vidissent autem parentes eius tam magnum miraculum quod fecit Iesus, glorificaverunt deum et adoraverunt Iesum.

Caput VIII. QUOMODO IESUS SANAVIT PEDEM PUERI.

1 Post paucos vero dies puer quidam in ipso vico findebat ligna percussitque pedem suum. 2 Et cum venisset turba multa ad eum, venit et Iesus cum illis. Et tetigit pedem qui laesus fuerat, et subito sanus factus est. Dixit autem ei Iesus Surge et finde ligna et memora mei. Cum autem vidisset turba signa quae cum eo facta sunt, adoraverunt Iesum et dixerunt Vere certissime credimus quia deus es.

Caput IX. QUALITER IESUS ATTULIT AQUAM IN PALLIO.

1 Et cum esset Iesus annorum sex, direxit eum mater eius ad hauriendam aquam. Cumque venisset Iesus ad fontem vel ad puteum, erant ibi plurimae turbae et fregerunt hydriam eius. 2 Ipse vero accepit pallium eius, in quo induebatur, et implevit eum aqua, et attulit Mariae matri eius. Cumque mater vidisset miraculum quod fecit Iesus, osculata est eum et dixit Domine, exaudi me et salva filium meum.

Caput X. QUOMODO IESUS SEMINAVIT TRITICUM.

1 Cum autem esset tempus seminandi, egressus est Io-

VIII. Hic textus paullo propius accedit ad evang. Thom. gr. A X. quam ad B IX. In Par. cod. respondet caput XXXIV. hoc titulo *Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna* (Thilo *lingua*. Probabiliter in codice scriptum est *lingna*.) Praeterea Thilo extrema inde attulit haec *Cum autem vidisset turba signa quae fecit dominus, adoraverunt deum* (lege *eum*) *et dixerunt Vere certissimus deus est.* (lege *es*)

IX. Cf. evang. Thom. gr. A XI. et B X. In cod. Par. est caput XXXV. quod inscribitur *Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo.* Inde affert Thilo verba haec *Et cum venisset ad puteum, erat ibi turba plurima puerorum, et fregerunt hydriam eius.*

2. *osculata est:* codex *obschulatus est* | *salva filium meum:* sic, sed corrupta esse videntur.

Pseudo-Matthaeus hanc fabulam tradit capite XXX.

X. Cf. evang. Thom. graec. A XII. In cod. Par. caput XXXVI. inscribitur *De tritico a Iesu multiplicato.* Cf. etiam Pseudo-Matth. XXXIV.

seph ad seminandum triticum, et secutus est eum Iesus. Dum autem coepit seminare Ioseph, extendit manum Iesus et tulit de tritico quantum pusillo tenere potuit et dispersit. [2] Venit ergo Ioseph in tempore metendi ut meteret messem suam. Venit et Iesus, collegit spicas quas disperserat, et fecerunt centum modia optimi frumenti: et vocavit pauperes et viduas et orphanos, et erogavit illis triticum quod fecerat. Ioseph tulit de ipso frumento modicum pro benedictione Iesu in domum suam.

Caput XI. QUOMODO IESUS ADAEQUAVIT LIGNUM BREVIUS LONGIORI.

[1] Et factus est Iesus annorum octo. Erat architector Ioseph, et faciebat ipse aratra et iuga bobum. Quadam die dixit quidam dives ad Ioseph Domine, fac mihi grabatum unum et utile et speciosum. Erat autem Ioseph in tribulatione, quia lignum quod habebat actum ad hoc opus erat breve. [2] Dixit Iesus ad eum Noli contristari. Apprehende hoc lignum ab uno capite et ego per aliud, et extrahamus illud. Quod et factum est. Et statim invenit illud utile ad hoc quod voluit. Et dixit ad Ioseph Ecce, labora quod vis. Ioseph autem cum vidisset quod fecerat, amplexavit eum et dixit Beatus sum ego, quod talem filium dedit mihi deus.

Caput XII. QUALITER IESUS TRADITUS EST AD ADDISCENDUM LITTERAS.

[1] Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habuisset et statura crescebat, considerabat eum tradere ad discendum

2. *Venit et: et* non est in codice.

XI. Cf. evang. Thom. gr. A XIII. B XI. Item Pseudo-Matth. XXXVII. In Par. cod. caput XXXVII. inscribitur *De ligno per Iesum distento.*

XII. Cf. evang. Thom. graec. A XIV. Item Pseudo-Matth. XXXVIII. Item codicis Parisiensis caput XXXVIII. *De quodam magistro Iesu vita privato.*

1. Par. cod. sic habet *Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habebat et statim* (quod dubito an recte legerit Thilo pro eo quod apud nos est, *statura*) *crescebat, consideravit eum tradere ad discendas literas. Tradit* (Tradidit?) *autem eum*

litteras. Et tradidit illum ad alium doctorem ut eum doceret. Dixit autem ille doctor ad Ioseph Quales litteras desideras illum puerum docere? Respondit Ioseph et dixit Primum doce ei litteras gentilicas et postea hebraeas. Sciebat autem doctor illum esse optimae intelligentiae, et libenter suscipiebat eum. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat illum per aliquantas horas: Iesus vero tacebat et nihil ei respondit. [2] Dixit Iesus ad magistrum Si vere magister es et vere scis litteras, dic mihi fortitudinem de a, ego autem dicam tibi fortitudinem de b. Tunc furore repletus magister eius percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.

[3] Iesus autem regressus est in domum suam. Ioseph vero disposuit ad Mariam matrem eius ut non dimitteret eum egredi de atrio domus suae.

Caput XIII. QUOMODO ALIO MAGISTRO TRADITUS EST.

[1] Post multos alios dies venit alius doctor, amicus Ioseph, et dixit ad eum Trade eum mihi, et ego cum multa suavitate docebo eum litteras. Et dixit ad eum Ioseph Si pervales, accipe eum ad disciplinandum. Fiat cum gaudio. Cum accepisset eum doctor, ibat cum timore et magna con-

---

alii doctori ut doceret eum. Dixitque ille doctor ad Ioseph Qualem gratiam desideras primum ut doceam eum? Respondit Ioseph et dixit ei Primum doce eum literas gentilium et postea hebraeas. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat eum per aliquantas horas: Iesus autem tacebat et nihil ei respondebat.

2. Par. codex sic: *Dixit ergo tandem ad magistrum Si vere magister es et vere literas scis, dic mihi fortitudinem de a, et ego dicam tibi fortitudinem de b. Tum furore repletus magister percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.*

Ex hoc codicis Parisini capite quae Thilo Cod. apocr. I. pag. CXII. a Grabio ex codice Oxoniensi allata dixit, ea plane conveniunt cum textu nostro Pseudo-Matthaei l. l. Notavit enim Grabius ex eo codice haec: *Et coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Beta, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob haec magister iratus percussit Iesum: et postquam percussit eum, mortuus est.*

XIII. Cf. evang. Thom. graec. A XV. Item Pseudo-Matth. evang. XXXIX. Ex cod. Par. huc pertinet caput XXXIX. quod inscriptum est *De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum.*

stantia, et habebat eum cum exultatione. [2] Et cum venisset ad domum doctoris, invenit librum in eodem loco iacentem, et apprehendit eum et aperuit, et non legebat ea quae scripta erant in libro, sed aperiebat os suum et loquebatur de spiritu sancto et docebat legem. Omnes vero qui ibidem stabant diligenter eum audiebant, et magister ille iuxta illum sedebat et libenter eum audiebat, et deprecabatur eum ut amplius doceret. Cum collecta fuisset turba multa, audiebant omnem sanctam doctrinam quam docebat et dilectos sermones qui exiebant de ore eius, qui pusillus cum esset talia dicebat.

[3] Cum audisset Ioseph, timuit, et currens .... magister ille, ubi erat Iesus, dixit ad Ioseph Scias, frater, quia recepi infantem tuum ad docendum vel ad disciplinandum: ipse autem multa gravitate et sapientia repletus est. Ecce nunc tolle eum cum gaudio in domum tuam, frater: quia gravitas quam habet a domino data est ei. [4] Cum audisset Iesus magistrum talia dicentem, hilaris factus est et dicebat Ecce nunc, magister, vere dixisti. Propter te resurgere habet qui erat mortuus. Et tulit eum Ioseph in domum suam.

Caput XIV. QUOMODO IESUS LIBERAVIT IACOB A PERCUSSIONE SERPENTIS.

Direxit autem Ioseph Iacob ad colligendam stipulam, et secutus est eum Iesus. Iacob autem colligendo stipulam, momordit eum vipera, et cecidit in terram quasi mortuus per venenum. Cumque talia vidisset Iesus, sufflavit in plagam eius, et subito sanus factus est Iacob, et vipera mortua est.

Caput XV. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM.

[1] Post paucos dies infans vicinus eius defunctus est, et

---

3. *et currens:* post haec videtur nonnihil excidisse. Collatis locis parallelis quos supra indicavimus, maximeque eo qui est Pseudo-Matthaei, supplendum est aliquid eiusmodi ut *venit ad scholam (ad portam), timens ne magister moreretur. Sed.*

XIV. Cf. evang. Thom. graec. A. XVI. Item Pseudo-Matth. XLI. In Par. cod. conferendum est caput XL. quod inscribitur *Quomodo Iesus sanavit Ioseph* (sic) *a veneno viperae.*

deplorabat eum mater eius valde. Audiens hoc Iesus abiit et stetit super puerum, et pulsavit in pectore eius et dixit Tibi dico, infans, noli mori sed vive. Et statim surrexit infans. Dixit autem Iesus ad matrem pueri Tolle filium tuum et da ei ubera et recordare mei. [2] Videntes autem turbae hoc miraculum dixerunt In veritate infans iste coelestis est: iam enim plures animas liberavit a morte, et salvos fecit omnes sperantes in se.

[3] Scribae et Pharisaei dixerunt ad Mariam Tu es mater istius infantis? Maria autem dixit Vere ego sum. Et dixerunt ad eam Beata es inter mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, quod talem gloriosum infantem et tale donum sapientiae dedit tibi quale nunquam vidimus nec audivimus. [4] Surrexit Iesus et secutus est matrem suam. Maria autem servabat omnia in corde suo quanta fecit Iesus signa magna in populo, sanando infirmos multos. Iesus autem crescebat statura et sapientia, et omnes qui videbant eum glorificabant deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

XV, 1 et 2. Cf. evang. Thom. graec. A XVII. Item Pseudo-Matth. XL. ex B. In Par. cod. caput XLII. inscribitur *De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.*

3. et 4. Haec respondent iis quae evang. Thom. graec. A XIX, 4 et 5. habet. Item cf. Pseudo-Matth. XL. ex B. Ceterum eadem fere ex cod. Par. cap. XLVIII. (i. e. ultimo) quod inscribitur *Commendatio Iesu et Mariae matris eius*, a Thilone exscripta sunt. Notavit is etiam quae proxime antecedunt ex capite XLVII. (*Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes*) quae omnino conveniunt cum fine evangelii nostri Pseudo-Matthaei. Sunt enim haec *Et quando volebat ad refectionem accedere, accedebat Maria et Ioseph et fratres Iesu: hi siquidem fratres ante oculos suos tanquàm luminaria vitam eius habentes observabant et timebant eum. Et quando Iesus dormiebat sive in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum.* Haec igitur in Par. cod. sequitur textus sectionum nostrarum 3 et 4. Qui sic habet:

[3] *Scribae et Pharisaei dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius infantis? Quae dixit Vere ego sum. Qui dixerunt ad eam Beata es ergo tu inter omnes mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, qui et tam gloriosum infantem dedit tibi: tale enim donum sapientiae nunquam vidimus nec audivimus in aliquo.* [4] *Maria autem observabat in corde suo quanta egit Iesus in populum Iudaeorum, signa videlicet magna operando et infirmos sanando, mortuos suscitando et virtutes plurimas faciendo. Iesus autem crescebat in statura et sapientiae dono. Glorificave-*

Post haec omnia Thomas Israelita Scripsi quae vidi et recordatus sum gentibus et fratribus nostris, et multa alia quae fecit Iesus, qui natus est in terris Iudae. Ecce omnia vidit domus Israel a primo usque ad novissimum, quanta signa et mirabilia fecit Iesus in ipsis valde bona et invisibilia patri suo, quomodo enarrat scriptura sancta et prophetae testificati sunt opera eius in omnibus populis Israel. Et ipse est qui debet iudicare mundum secundum voluntatem immortalitatis: quoniam ipse est filius dei in universo orbe terrae. Ipsum decet omnis gloria et honor in sempiternum, qui vivit et regnat deus per omnia secula seculorum, amen.

---

runt ergo omnes qui noverunt eum deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

* *omnia:* secundis curis additum est | *Israelita:* codex *ysmaelita* | *fratribus nostris:* ante *nostris* in codice est *meis*, sed punctis improbatur | *et invisibilia patri suo:* ita in codice scriptum est. Verba vero *Et ipse est* - - *secundum voluntatem immortalitatis* in codice inter *valde bona* et *et invisibilia* collocata sunt: per coniecturam igitur transposuimus.

EVANGELIUM INFANTIAE SALVATORIS ARABICUM.

IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI DEI UNIUS.

Auxiliante et favente summo numine incipimus scribere librum miraculorum heri et domini et salvatoris nostri Iesu Christi, qui vocatur EVANGELIUM INFANTIAE, in pace domini. Amen.

Caput I.

Invenimus [quae sequuntur] in libro Iosephi pontificis, qui vixit tempore Christi; dicunt autem nonnulli eum esse Caiapham. Dixit ille Iesum locutum esse et quidem cum in cunis iaceret, dixisseque matri suae Mariae Ego sum Iesus filius dei, ὁ λόγος, quem peperisti quemadmodum adnuntiavit tibi angelus Gabriel; misitque me pater meus ad salutem mundi.

Caput II.

Anno autem trecentesimo nono aerae Alexandri edixit Augustus ut describeretur unusquisque in patria sua. Surrexit igitur Iosephus, et assumta Maria sponsa sua Hierosolyma abiit venitque Bethlehemum, ut cum familia sua in urbe patria describeretur. Cumque ad speluncam pervenissent,

I. *quem peperisti:* hoc loco Fl. et iam antea Sik. Apud Thil. post *Ego* legitur.

dixit Maria Iosepho, instare sibi tempus pariendi neque se posse in urbem proficisci; sed Hanc, inquit, speluncam intremus. Hoc factum est cum sol occidebat. Iosephus autem propere abiit ut mulierem ei accerseret quae ei adesset. Cum igitur in eo occupatus esset, anum Hebraeam conspexit Hierosolyma oriundam, et Heus benedicta, inquit, huc ades et speluncam istam ingredere, in qua est mulier partui vicina.

Caput III.

Itaque post solis occasum anus et cum illa Iosephus ad speluncam venit, eamque ambo intraverunt. Et ecce repleta erat illa luminibus lucernarum et candelarum fulgore pulchrioribus et solari luce splendidioribus. Infans fasciis involutus dominae Mariae matris suae mammam sugebat, in praesepi repositus. Hanc lucem cum ambo mirarentur, rogat vetula dominam Mariam Tune huius nati es mater? Et cum domina Maria annuisset, Nequaquam, ait, similis es filiabus Evae. Dixit domina Maria Sicuti filio meo nemo inter pueros par est, ita eius genitrix nullam inter mulieres parem habet. Respondit anus Hera mea, veni ego ut praemium acquirerem: iam dudum paralysi affecta sum. Dixit ei hera nostra domina Maria Impone manus tuas infanti. Quod cum fecisset anus, extemplo convaluit. Tum exiit dicens Dehinc famula et ministra ero huius infantis omnibus diebus vitae meae.

Caput IV.

Tum venerunt pastores; qui cum ignem succendissent et admodum laetarentur, apparuerunt illis exercitus coelestes

---

II. *Hoc factum -- occidebat:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *Sol autem praeceps in occasum ferebatur.*

III. *fulgore pulchrioribus -- splendidioribus:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *fulgorem excedentibus -- maioribus*

Respondit anus -- affecta sum. Dixit ei: ita Fl. una correctis arabicis. Apud Sik. et Thil. est *Respondente vero anu et dicente Hera mea, veni ego ut praemium perpetuo duraturum acquirerem, inquit illi*

laudantes et celebrantes deum O. M.: idemque facientibus pastoribus spelunca ista tunc temporis templo mundi superioris similis facta est, quoniam ora et coelestia et terrestria glorificabant et magnificabant [deum] ob nativitatem domini Christi. Cum vero anus illa Hebraea manifesta ista miracula vidisset, gratias deo egit dicens Gratias tibi ago, o deus, deus Israelis, propterea quod viderunt oculi mei nativitatem salvatoris mundi.

Caput V.

Cumque adesset tempus circumcisionis, dies scilicet octavus, puellus ex lege circumcidendus erat. Itaque circumciderunt illum in spelunca; sumsitque anus illa Hebraea pelliculam istam, dicunt vero alii eam sumsisse nervum umbilicarem, eamque in ampulla olei nardini vetusti recondidit. Erat autem illi filius seplasiarius, cui tradens illam Cave,, inquit, vendas hanc ampullam unguenti nardini, etiamsi trecenti denarii pro illa tibi offerrentur. Atque haec est ampulla illa quam Maria peccatrix emit, et in caput et pedes domini nostri Iesu Christi effudit, quos deinde capillo capitis sui abstersit. Decem diebus post Hierosolymam eum transtulerunt, et quadragesimo a nativitate die templo illatum coram domino stiterunt et pro eo sacrificia fecerunt; quod in lege Mosis praescriptum est, scilicet Omnis mas adaperiens vulvam sanctus dei vocabitur.

Caput VI.

Tum vidit illum Simeon senex instar columnae lucis refulgentem, cum domina Maria virgo mater eius de eo laetabunda ulnis suis eum gestaret; circumdabant autem eum angeli instar circuli celebrantes, tanquam satellites regi adstantes. Simeon igitur propere ad dominam Mariam accessit et manibus ante illam extensis dixit domino Christo Nunc, o

---

IV. *templo mundi superioris similis facta est:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur *augusto templo simillima videbatur*

domine mi, servum tuum in pace dimitte, secundum ea quae dixisti; nam viderunt oculi mei clementiam tuam, quam parasti ad salutem omnium populorum, lucem omnibus gentibus et gloriam genti tuae Israeli. Hanna quoque prophetissa illi [caerimoniae] interfuit, et accessit deo gratias agens dominamque Mariam felicem praedicans.

CAPUT VII.

Et factum est cum natus esset dominus Iesus Bethlehemi Iudaeae, tempore Herodis regis, ecce magi venerunt ex oriente Hierosolymam, quemadmodum praedixerat Zeraduscht; erantque cum ipsis munera, aurum thus et myrrha; et adoraverunt eum suaque ipsi munera obtulerunt. Tunc domina Maria sumsit unam ex illis fasciis eamque pro opum modulo illis tradidit, quam ipsi honorificentissime ab ea acceperunt. Eademque hora apparuit illis angelus in forma stellae illius quae antea dux itineris ipsis fuerat; cuius lucis ductum secuti abierunt, donec patriam suam attigerunt.

CAPUT VIII.

Convenerunt autem ad illos reges et principes eorum rogantes ecquidnam vidissent aut egissent, quomodo ivissent ac redivissent, quid secum attulissent. Hi vero monstrarunt illis fasciam istam, quam domina Maria ipsis tradiderat: quapropter celebrarunt festum, ignemque pro more suo succenderunt eumque adoraverunt, et fasciam illam in eum coniecerunt, corripuitque eam ignis et in sese comprehendit. Exstincto autem igne fasciam extraxerunt talem qualis primum fuerat, ac si ignis eam non attigisset. Itaque coeperunt illam osculari capitibusque suis et oculis imponere, dicentes Haec sane indubitata est veritas: utique magna res est

---

VII. *Zeraduscht:* ita Fl.; Sik. et Thil. *Zeradascht.*

pro opum modulo: ita Fl.; Sik. et Thil. *loco benedictionis*

VIII. *quid secum attulissent:* ita Fl.; Sik. et Thil. *quos tandem itineris comites habuissent*

quod ignis comburere illam aut perdere nequivit. Inde sumserunt eam et maximo cum honore in thesauris suis reposuerunt.

Caput IX.

Herodes autem cum vidisset magos se destituisse nec ad se revertisse, accersivit sacerdotes et sapientes et dixit iis Docete me ubi nasciturus sit Christus. Cumque illi respondissent Bethlehemi Iudaeae, coepit cogitare de caede domini Iesu Christi. Tunc apparuit angelus domini Iosepho in somnis dixitque Surge, sume puerum et matrem eius et abi in Egyptum. Surrexit igitur sub galli cantum et profectus est.

Caput X.

Dum secum reputat quomodo iter suum instituendum esset, supervenit ipsi mane postquam paullulum viae confecit. Iamque appropinquabat urbi magnae, in qua idolum erat cui reliqua Egyptiorum idola et numina munera et vota offerebant; aderatque huic idolo sacerdos ministrans ipsi, qui, quotiescumque satanas ex idolo illo loquebatur, ea incolis Egypti atque plagarum eius referebat. Erat huic sacerdoti filius triennis, ab aliquot daemonibus obsessus, qui multa loquebatur et proferebat, et cum corriperent eum daemones, laceratis vestibus suis nudus remanebat et homines lapidibus petebat. Erat autem nosocomium idolo illi dedicatum in illa urbe; ad quam cum pervenissent Iosephus et domina Maria, et in nosocomium istud divertissent, valde timuerunt cives eius, conveneruntque omnes principes idolorumque sacerdotes ad idolum illud eique dixerunt Ecquaenam est ista agitatio

---

IX. *cum vidisset magos ipsum destituisse nec ad sese revertisse:* ita Fl.; Sik. et Thil. *videns magos cunctari nec ad sese reverti*

X. *supervenit ipsi mane, postquam -- confecit:* ita Fl., qui etiam arabicum textum emendavit. Sik. et Thil. *supervenit ipsi aurora, ruperatque defatigatio itineris sellae cingulum*

Erat autem nosocomium -- in illa urbe: ita Fl., correcto simul arabico. Sik. et Thil. *In vicinia autem istius idoli erat nosocomium illius urbis.*

et commotio in terra nostra oborta? Respondit eis idolum Venit huc deus occultus, qui revera est deus; neque ullus deus praeter illum divino cultu dignus est, quia revera est filius dei: quem cum persensisset haec terra, contremuit eiusque adventu commota et concussa est, et nos a magnitudine potentiae eius valde timemus. Eademque hora idolum istud corruit, et ad ruinam eius omnes Egypti incolae aliique concurrerunt.

Caput XI.

Filius autem sacerdotis, cum morbus eum solitus invasisset, nosocomium ingressus Iosephum ibi et dominam Mariam offendit, a quibus ceteri omnes diffugerant. Hera domina Maria laverat fascias domini Christi easque super ligna straverat. Venit igitur puer iste daemoniacus, unam harum fascium sumsit eamque capiti suo imposuit: tum daemones corvorum ac serpentum figura fugientes ex ore eius exire coeperunt. Extemplo domini Christi iussu sanatus iste puer deum laudare, hinc domino qui ipsum sanaverat gratias agere coepit. Quem cum sanitati restitutum pater vidisset, Mi fili, inquit, quid tibi accidit? et qua ratione sanatus es? Respondit filius Cum daemones me humi prostravissent, in nosocomium abii, ibique feminam augustam cum puero inveni, cuius illa fascias recens lotas lignis iniecerat: harum unam arreptam postquam capiti meo imposui, reliquerunt me daemones et fugerunt. Valde de eo gavisus pater, Mi fili, ait, fieri potest ut hic puer sit filius dei vivi qui coelos et terram creavit: cum enim ad nos transiit, factum est

---

quem cum persensisset haec terra: ita Fl.; Sik. et Thil. *eius ad famam haec regio*

omnes Egypti incolae aliique: ita Fl.; Sik. et Thil. *praeter caeteros omnes Aegypti incolae*

XI. *easque super ligna straverat:* ita Fl., etiam arabicum emendans. Sik. et Thil. *easque in tigillo suspenderat.* Item infra Fl. *lignis iniecerat*, Sik. et Thil. *in tigillo suspenderat.*

daemones me humi prostravissent: ita Fl.; Sik. et Thil. *agitarent me daemones*

idolum, cecideruntque omnes dii et vi magnificentiae eius perierunt.

Caput XII.

Hic impleta est prophetia quae dicit Ex Egypto vocavi filium meum. Iosephus vero et Maria cum idolum illud corruisse et periisse audissent, paverunt et timuerunt. Tum dixerunt Cum essemus in terra Israelis, Herodes Iesum interficere meditatus est, et propterea omnes infantes Bethlehemi et confinium eius occidit; neque dubium est quin Egyptii, simulatque hoc idolum fractum esse audiverint, nos igne sint crematuri.

Caput XIII.

Illinc egressi ad locum pervenerunt ubi erant latrones, qui complures homines sarcinis et vestibus exspoliaverant eosque vinxerant. Tum latrones audiverunt strepitum ingentem, qualis esse solet strepitus regis magnifici cum exercitu et equitatu et tympanis ex urbe sua egressi: qua re consternati latrones omnia quae rapuerant reliquerunt. Captivi autem surrexerunt, alii aliorum vincula solverunt, et receptis sarcinis suis abierunt. Ibi cum Iosephum et Mariam accedentes vidissent, dixerunt iis Ubi est ille rex cuius adventantis magnifico strepitu audito latrones reliquerunt nos, ita ut salvi evaserimus? Respondit iis Iosephus Pone nos veniet.

Caput XIV.

Deinde in aliam urbem venerunt, ubi mulier erat daemoniaca, quam cum noctu aliquando aquatum exiisset satanas maledictus et rebellis insederat. Haec neque vestimenta pati neque in aedibus durare poterat; quotiescumque catenis et loris constringebatur, disruptis illis nuda in loca inculta fugiebat, et in compitis sepulcretisque stans homines lapi-

---

vi magnificentiae eius perierunt: ita Fl.; Sik. et Thil. *a vi maiore destructa sunt*

dibus impetebat, suis vero gravissima mala parabat. Hanc igitur conspicata domina Maria miserta est; quo facto statim reliquit eam satanas, et in forma adolescentis fugiens abiit dicens Vae mihi a te, Maria, et a filio tuo. Sic ista mulier a cruciatu suo sanata est, suique sibi conscia propter nuditatem erubuit et hominum adspectum devitans ad suos abiit. Postquam autem vestes induit, patri suisque rem qualis erat narravit: qui cum summi optimates civitatis essent, dominam Mariam et Iosephum honorificentissime hospitio exceperunt.

Caput XV.

Postridie viatico instructi ab illis digressi sunt et vesperi eius diei in aliud oppidum, in quo nuptiae celebrabantur, pervenerunt; sed artibus satanae maledicti et opera incantatorum obmutuerat sponsa neque amplius loquebatur. Postquam autem domina Maria filium suum dominum Christum gestans oppidum intravit, eam conspicata muta illa sponsa manus suas versus dominum Christum extendit, eumque ad se pertractum ulnis excepit, et arcte inhaerens osculata est, eiusque corpus huc illuc motum sibi applicans super eum se inclinavit. Extemplo solutus est nodus linguae eius, et apertae sunt aures eius, deoque, quod sanitatem ipsi restituisset, laudes et grates egit. Incolae autem eius oppidi illa nocte gaudio exsultarunt, ac deum angelosque eius ad sese descendisse putarunt.

Caput XVI.

Triduum ibi substiterunt, in honore habiti et laute viventes. Viatico deinde instructi ab illis discesserunt et in aliam urbem pervenerunt, in qua, quod hominibus frequens erat, pernoctare cogitarunt. Erat vero in ea urbe mulier

---

XV. *Incolae autem -- putarunt:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *Magna itaque hac nocte laetitia inter cives eius oppidi oriebatur, adeo ut putarent deum et angelos eius ad sese descendisse.*

XVI. *mulier proba:* ita Fl.; Sik. et Thil. *mulier nobilis*

proba, quae cum aliquando lavatum ad flumen ivisset, ecce satanas maledictus in forma serpentis insiluerat in eam et ventrem eius circumplicaverat; quoties autem nox ingruebat, tyrannice eam vexabat. Haec mulier conspicata heram dominam Mariam et dominum Christum infantem in sinu eius, huius desiderio affecta herae dominae Mariae dixit O hera, da mihi hunc infantem ut eum gestem et deosculer. Dedit igitur eum mulieri: ad quam cum admotus esset, misit eam ille satanas et fugiens eam reliquit, neque unquam post hunc diem mulier illum vidit. Quare omnes qui aderant summum deum laudarunt, et mulier ista liberaliter iis benefecit.

Caput XVII.

Postero die eadem mulier aquam odoratam sumsit ut dominum Iesum lavaret; quo loto aquam illam qua id fecerat recepit eiusque partem in puellam ibi habitantem, cuius corpus lepra album erat, effudit illamque ea lavit: quo facto puella statim a lepra purgata est. Oppidani autem isti dixerunt Nullum est dubium quin Iosephus et Maria et puer iste dii sint, non homines. Cum vero discessum ab illis pararent, puella ista quae lepra laboraverat ad eos accessit eosque rogavit ut se comitem adsumerent.

Caput XVIII.

Hoc cum puellae annuissent, cum iis abiit. Postea in urbem pervenerunt in qua arx erat clarissimi principis, qui aedes excipiendis hospitibus habebat. Huc deverterunt; puella

---

quoties autem - - vexabat: ita Fl.; Sik. et Thil. *singulisque noctibus super illa se extendebat*

huius desiderio affecta herae dominae - - deosculer: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *rogabat heram dominam Mariam ut sibi infantem hunc gestandum et deosculandum traderet*

XVII. *quo loto - - purgata est:* ita Fl. Haec apud Sik. et Thil. sic habent: *eoque loto aquam illam penes se reservavit. Eratque ibi puella, cuius corpus lepra album erat; quae cum aqua hac perfunderetur et lavaretur, mundata fuit ex tempore a lepra sua*

XVIII. *qui aedes excipiendis - - habebat:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *cuius haud procul a diversorio aedes erant*

autem abiit et ad uxorem principis intravit: quam cum flentem et tristem reperisset, caussam fletus sciscitata est. Ne mirare, inquit illa, fletum meum: magna enim aegritudine premor, quam adhuc nulli hominum eloqui sustinui. Fortasse, ait puella, si mihi illam manifestaveris et detexeris, eius remedium habebo. Cela igitur, respondit uxor principis, hoc secretum nec cuiquam eloquere. Ego nupta huic principi, qui rex est cuiusque in ditione multae urbes sunt, diu cum eo vixi, sed nullum ex me filium suscepit. Cum tandem filium ex eo peperissem, leprosus fuit: quem ille conspectum aversatus est, mihique Aut, ait, hunc interfice, aut nutrici trade, quae eum aliquo in loco educet unde nulla omnino de eo notitia emergat. Mihi vero iam nihil tecum est neque umquam posthac te videbo. Hinc consilii expers sum et moerore opprimor. Heu filium meum, heu coniugem. Dixine tibi? inquit puella, morbo tuo medicinam reperi, quam tibi indicabo. Nam ego quoque leprosa fui, sed mundavit me deus qui est Iesus, filius dominae Mariae. Rogante autem muliere ubinam hic esset deus quem illa dixisset Hic tecum, inquit puella, in eadem domo versatur. At qua ratione hoc fieri potest, ait illa, ubinam est? Ecce, respondit puella, Iosephum et Mariam: infans vero qui cum illis est, Iesus vocatur, atque is est qui me a morbo meo et cruciatu sanavit. At qua ratione, ait illa, sanata es a lepra tua? nonne id mihi indicabis? Quidni? inquit puella; aquam qua lotum fuerat corpus eius accepi a matre eius et in me effudi, ita purgata sum a lepra mea. Tum uxor principis surrexit illosque invitavit ut hospitio suo uterentur, et splendidum Iosepho convivium in magno virorum coetu paravit. Postera vero luce aquam odoratam sumsit qua dominum Iesum ablueret, et filium suum, quem secum assumserat, eadem deinde aqua perfudit; et extemplo filius eius mundatus est a lepra sua. Grates ergo et laudes deo canens Beata,

---

Hinc consilii expers -- opprimor: ita Fl.; Sik. et Thil. *Itaque moerorem meum et conditionem miseram deplorans contabui*

inquit, mater quae te peperit, o Iesu: itane homines eiusdem tecum naturae participes aqua qua corpus tuum perfusum fuit mundas? Larga porro munera dominae herae Mariae obtulit, eamque eximio cum honore dimisit.

Caput XIX.

Ad aliam deinde urbem pervenientes in illa pernoctare voluerunt. Diverterunt igitur ad virum recenti matrimonio devinctum, sed qui veneficio tactus uxore frui non poterat: cumque ea nocte apud ipsum pernoctassent, solutum est vinculum eius. At orta luce cum ad iter sese accingerent, prohibuit eos sponsus, magnumque illis convivium apparavit.

Caput XX.

Postero ergo die profecti et alii urbi appropinquantes tres viderunt mulieres a sepulcreto cum fletu procedentes. Quas conspicata domina Maria dixit puellae quae ipsos comitabatur Quaere ex illis quae sit ipsarum conditio, et quid ipsis calamitatis acciderit. Cumque a puella rogatae essent, nihil respondentes vicissim interrogarunt Unde vos, et quo tenditis? iam enim praeteriit dies et nox ingruit. Nos viatores sumus, inquit puella, et deversorium in quo pernoctemus quaerimus. Dixerunt illae Ite nobiscum et apud nos pernoctate. Secuti ergo illas in domum novam ornatam et multa supellectile instructam introducti sunt. Erat vero tempus hiemale, et puella conclave mulierum istarum ingressa rursus eas flentes et lamentantes invenit. Adstabat eis mulus tegumento attalico instratus, cui sesama erant obiecta, cuique oscula dabant et pabulum subministrabant. Dicente autem puella ista Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo? Responderunt illae flentes et dixerunt Mulus hic, quem cernis, noster erat frater, eadem hac matre nostra natus. Cum enim fato functus parens noster magnas nobis opes reliquisset,

XX. *Quid rei est -- de hoc mulo:* ita correxit Fl. Apud Sik. et Thil. per errorem manifestum est *Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est*

atque hunc unicum fratrem haberemus, id egimus ut eum matrimonio iungeremus et nuptias ei more hominum pararemus. Sed mulieres mutua zelotypia percitae illum nobis insciis fascinarunt, et nos quadam nocte paullo ante lucem, foribus aedium nostrarum occlusis, fratrem hunc nostrum mulum factum esse vidimus, qualem eum cernis. Nos vero tristes, sicuti vides, non habentes patrem quo nos solemur, nullum in mundo doctum aut magum aut incantatorem omisimus quin illum accerseremus; sed nihil nobis profuit. Quoties autem pectora nostra moerore opprimuntur, surgimus et cum matre hac nostra abimus, ac postquam ad sepulcrum patris nostri flevimus redimus.

CAPUT XXI.

Haec cum audivisset puella ista Bonis este animis, inquit, et nolite flere; etenim medicina mali vestri propinqua est, imo vobiscum est et in medio aedium vestrarum: nam ego quoque leprosa fui, sed ut illam vidi mulierem cum eaque parvulum hunc infantem cuius nomen est Iesus, aqua qua illum abluerat mater corpus meum perfudi, et sanata sum. Novi autem illum vestro quoque malo posse mederi. Verum surgite, dominam meam Mariam adite atque ei in domum vestram deductae secretum vestrum detegite, suppliciter illam rogantes ut vestrum misereatur. Postquam mulieres sermonem puellae audiverant, propere dominam heram Mariam adierunt et ad sese introduxerunt, et coram ea consederunt flentes et dicentes O domina nostra, hera Maria, miserere ancillarum tuarum; neque enim senior nobis superest aut familiae princeps, neque pater aut frater qui nobiscum consuescat; sed mulus hic, quem vides, frater noster erat, quem mulieres fascino talem quem cernis effecerunt. Te igitur ro-

---

non habentes patrem: ita Fl. pro Sikii interpretatione *quia pater non erat nobis*

Quoties autem -- redimus: ita Fl.; Sik. et Thil. *Itaque quoties pectora -- cum matre hac nostra sepulchrum patris nostri adimus, et postquam ibi flevimus revertimur*

gamus ut nostrum miserearis. Tunc sortem illarum dolens domina Maria sublatum dominum Iesum dorso muli imposuit, et flevit ipsa pariter atque mulieres illae, et Iesu Christo Heus, inquit, mi fili, sana hunc mulum eximia tua potentia, et fac eum hominem ratione praeditum qualis antea erat. Ut haec vox ex ore dominae herae Mariae prodiit, mutata forma iste mulus homo factus est adolescens ab omni labe integer. Tunc ipse ac mater eius et sorores dominam heram Mariam adorarunt ac puerum super capita sua elatum osculari coeperunt, dicentes Beata est genitrix tua, o Iesu, o servator mundi; beati sunt oculi qui felicitate aspectus tui fruuntur.

Caput XXII.

Dixerunt porro ambae sorores matri suae Eqnidem frater noster auxilio domini Iesu Christi et salutari interventu puellae istius, quae Mariae et filii eius indicium nobis fecit, in humanam formam erectus est. Nunc vero cum frater noster sit caelebs, convenit ut puellam hanc, famulam illorum, nuptum ipsi demus. Hoc cum heram Mariam rogassent, ipsaque annuisset illis, splendidas huic puellae nuptias paraverunt, et moerore in laetitiam planctuque in tripudium commutato gaudere laetari exsultare et canere coeperunt, ob magnam laetitiam splendidissimo vestitu et mundo ornatae. Deinde carmina et laudes recitare ac dicere coeperunt O Iesu fili Davidis, qui moerorem in gaudium et lamenta in laetitiam convertis. Manseruntque ibi Iosephus et Maria decem dies. Deinde profecti sunt, magnis honoribus ab hisce hominibus affecti, qui illis valedixerunt, et a valedicendo reverterunt flentes, maxime ista puella.

Caput XXIII.

Hinc digressi cum in terram desertam pervenissent eamque latrociniis infestam esse audissent, Iosephus et hera

XXII. *salutari interventu:* ita Fl. pro *benedictione*, quod erat apud Sik. *tripudium:* ita Fl.; Sik. verterat *risum*.

Maria regionem hanc noctu traiicere cogitarunt. At inter eundum ecce duos in via latrones conspiciunt cubantes, et cum illis multitudinem latronum qui illorum socii erant itidem dormientium. Erant autem duo isti latrones, in quos inciderant, Titus et Dumachus. Dixit igitur Titus Dumacho Rogo te ut istos sinas abire libere, atque ita ut socii nostri eos non animadvertant. Recusante autem Dumacho rursus Titus Cape tibi, inquit, a me quadraginta drachmas, et pignus habe hocce. Simul zonam qua cinctus erat ei porrexit, ut ne hisceret neve loqueretur. Vidensque domina hera Maria hunc latronem ipsis benefecisse, ait illi Dominus deus te dextra sua sustentabit et remissionem peccatorum tibi largietur. Dominus autem Iesus respondit et dixit matri suae Post triginta annos, o mater, crucifigent me Iudaei Hierosolymae, et duo isti latrones mecum una in crucem tollentur, Titus ad dextram meam et Dumachus ad sinistram, et post illum diem praecedet me Titus in paradisum. Cumque dixisset illa Avertat hoc a te deus, mi fili, abierunt illinc ad urbem idolorum, quae, cum illi appropinquassent, in colles arenaceos fuit mutata.

Caput XXIV.

Hinc ad sycomorum illam digressi sunt quae hodie Matarea vocatur, et produxit dominus Iesus fontem in Matarea, in quo hera Maria subuculam eius lavit. Ex sudore autem domini Iesu, quem illa ibi sparsit, balsamum in illa regione provenit.

Caput XXV.

Inde Memphin descenderunt, visoque Pharaone triennium in Egypto substiterunt; fecitque dominus Iesus plurima in Egypto miracula, quae neque in evangelio infantiae neque in evangelio perfecto scripta reperiuntur.

XXIV. *subuculam:* ita Fl. pro *tunicam*.

Caput XXVI.

Exacto vero triennio rediit ex Egypto, et reversus est; cumque Iudaeam attigissent, timuit Iosephus illam intrare; audiens vero decessisse Herodem et Archelaum filium in locum eius successisse, timuit quidem, sed in Iudaeam abiit. Apparuitque illi angelus dei et dixit O Iosephe, abi in urbem Nazareth atque ibi subsiste.

Mirum sane gestari sic et circumferri per regiones dominum regionum.

Caput XXVII.

Ingressi deinde urbem Bethlehemum viderunt ibi morbos multos et graves, oculos infantum infestantes, qui inde moriebantur. Aderat ibi mulier aegrotum habens filium, quem morti iam propinquum ad dominam heram Mariam adduxit, quae illam conspexit Iesum Christum lavans. Tum dixit mulier illa O domina mea Maria, adspice filium hunc meum qui gravi dolore laborat. Et exaudiens illam hera Maria Cape, inquit, aliquantum istius aquae qua filium meum ablui, eaque illum consperge. Accipiens ergo illa paullulum de ista aqua, prout dixerat hera Maria, filium suum ea perfudit: quo facto huius agitatio remisit, et cum paullulum dormiisset, salvus postea et sanus ex somno experrectus est. Mater de hoc gaudens rursus eum ad heram Mariam adduxit. Haec vero ei dixit Gratias age deo, quod filium hunc tuum sanavit.

Caput XXVIII.

Erat ibidem alia mulier, vicina eius cuius filius modo convaluerat. Huius filius cum eodem morbo laboraret, iam-

---

XXVI. *timuit quidem, sed in Iudaeam abiit:* ita Fl. pro Sikiana interpretatione *metuit et in Iudaeam abiit.*

XXVII. *quo facto -- remisit:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur *qui vehementi agitatione lassatus in soporem lapsus est.*

que fere excaecati essent eius oculi, noctes et dies eiulabat. Huic sanati infantis genitrix Quare, inquit, non defers filium tuum ad heram Mariam, sicuti ego filium meum ad illam detuli, cum morti propinquus esset? qui convaluit aqua illa qua corpus Iesu filii eius ablutum fuerat. Quae cum ex ea audivisset mulier ista, ipsa quoque abiit, acceptaque eadem aqua filium suum abluit, cuius extemplo corpus et oculi convaluerunt. Hanc quoque hera Maria, cum filium suum ad ipsam detulisset eique omnia quae evenerant aperuisset, gratias deo pro filio in valitudinem restituto agere neque cuiquam hanc rem narrare iussit.

Caput XXIX.

Erant in eadem urbe duae feminae, unius viri uxores, quarum utrique erat filius febricitans. Harum altera Maria vocabatur, et filio eius Cleopae erat nomen. Surrexit ista et assumto filio suo dominam heram Mariam matrem Iesu adiit, oblatoque ei pulcro mantili O domina mea Maria, inquit, accipe a me hoc mantile et pro illo da mihi unam fasciolam. Fecit hoc Maria, abiitque mater Cleopae et confectam ex illa subuculam filio suo induit. Sic sanatus est morbus eius; at filius rivalis diem obiit. Hinc orta inter illas inimicitia cum alternis hebdomadibus munia domestica obirent, instarentque quondam vices Mariae matris Cleopae, haec panem coctura furnum calefecit, et massam subactam allatura filio suo Cleopa ad furnum relicto abiit. Hunc aemula eius solum conspicata — furnus autem succenso igne aestuabat — prehendit et in furnum coniecit, ac sese inde subduxit. Rediens Maria vidensque filium suum Cleopam in medio furno iacentem ridere furnumque refrixisse, ac si nihil in eum ignis coniectum foret, cognovit aemulam suam illum in ignem immisisse. Extractum ergo eum ad heram dominam Mariam detulit eidem-

---

XXIX. *Cleopas* per totum caput: ita Fl.; Sik. et Thil. *Kaljufo*.

massam subactam -- abiit: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *farinam petitura, filio suo Kaljufo ad furnum relicto, foras prodibat*

que casum eius narravit. Cui illa Tace, inquit, neve cuiquam hanc rem narra; nam metuo tibi si eam divulgaveris. Postea aemula eius aquam haustura ad puteum processit, et conspicata Cleopam iuxta puteum ludentem neque quemquam adesse, prehensum illum in puteum deturbavit, ipsa autem domum abiit. Cum homines aquam ex puteo petituri accessissent, viderunt puerum illum in superficie aquae sedentem: itaque descenderunt eumque extraxerunt. Cepit autem eos magna admiratio istius pueri, et deum laudarunt. Tum venit mater eius sublatumque illum flens ad dominam heram Mariam detulit et dixit O domina mea, vide quid aemula mea filio meo fecerit, et quomodo in puteum illum deturbaverit; fieri non potest quin eum aliquando perdat. Dixit illi hera Maria Deus te ab ista vindicabit. Deinde cum aquam haustura ad puteum aemula processisset, pedibus fune implicatis in puteum decidit. Venerunt quidem homines ut eam extraherent, sed caput eius contusum et ossa fracta invenerunt. Sic mala morte periit, et eventum in ea habuit dictum illud Alte puteum foderunt, sed ceciderunt in foveam quam paraverant.

CAPUT XXX.

Alia illic mulier geminos habebat filios qui in morbum inciderant, defunctoque altero alter animam agebat: quem sublatum mater flens ad dominam heram Mariam detulit et O domina mea, inquit, opem mihi fer et succurre. Nam duos habui filios, quorum alterum modo sepelivi, alter vero morti propinquus est. Vide quomodo deum rogatura et oratura sim. Coepitque dicere O domine, tu es clemens et misericors et pius: duos mihi dedisti filios, quorum alterum cum abstuleris, hunc saltem mihi relinque. Itaque hera Maria

neve cuiquam -- narra: haec apud Sik. et Thil. omissa erant.

ipsa -- abiit: haec omissa erant apud Sik. et Thil.

itaque descenderunt -- extraxerunt: ita Fl. Verterat Sik. *quem demissis* [*funibus*] *extrahebant*

Alte puteum foderunt: ita Fl. pro *Puteum foderunt et alte humum egesserunt*

fervorem fletus eius conspiciens miserta est eius et Pone, inquit, filium tuum in lecto filii mei eiusque vestibus ipsum contege. Cumque posuisset eum in lecto in quo Christus iacebat, iam vero vita defunctus oculos clauserat, simul atque odor vestium domini Iesu Christi illum puerum contigit, oculos aperuit magnaque voce matrem inclamans panem poposcit et acceptum suxit. Tunc mater eius O domina Maria, inquit, nunc cognovi virtutem dei in te habitare, adeo ut filius tuus sanet homines eiusdem cum ipso naturae participes, postquam vestes eius attigerint. Hic puer sanatus is est qui in evangelio Bartholomaeus vocatur.

Caput XXXI.

Erat porro ibi mulier leprosa, quae adiens dominam heram Mariam matrem Iesu dixit Domina mea, opem mihi fer. Respondit vero hera Maria Ecquodnam auxilium petis? aurumne an argentum? an ut corpus tuum a lepra mundetur? At rogavit mulier ista Quis hoc mihi dare potest? Cui hera Maria Paullulum, inquit, exspecta, donec filium meum Iesum laverim et in lecto reposuerim. Exspectavit mulier, ut Maria ei dixerat: haec autem cum Iesum in lecto posuisset, aquam qua corpus eius abluerat mulieri porrigens Cape, inquit, aliquantum istius aquae et in corpus tuum effunde. Quod cum fecisset, extemplo mundata deum laudavit et grates ipsi egit.

Caput XXXII.

Abiit ergo postquam triduum apud illam mansit, et in urbem perveniens vidit ibi virum principem qui alius principis filiam duxerat uxorem: sed cum vidisset mulierem, conspexerat inter oculos eius signum leprae instar stellae; adeoque matrimonium dissolutum et irritum factum fuerat. Hos

---

XXX. *iam autem vita defunctus oculos clauserat:* ita Fl. pro *modo autem oculi eius in aeternam noctem claudebantur.* Quo loco etiam arabicum textum emendavit Fl.

illa mulier in eo statu conspicata moestitia oppressos et flentes caussam ex illis fletus quaesivit. At illi Ne, inquiunt, in statum nostrum inquirito; dolorem enim nostrum nulli mortalium narrare aut alii cuiquam aperire possumus. Institit tamen illa, atque ut illud sibi committerent rogavit: sese enim fortasse remedium eius indicaturam. Cum ergo monstrassent ipsi puellam et signum leprae quod inter eius oculos apparebat, hoc conspecto Ego quoque, inquit mulier, quam hic videtis, eodem morbo laboraveram, cum alicuius negotii caussa, quod forte mihi obvenerat, Bethlehemum sum profecta. Ibi speluncam ingressa mulierem nomine Mariam vidi, cuius filius erat qui Iesus vocabatur: haec cum me leprosam vidisset, mei miserta aquam qua filii sui corpus laverat mihi porrexit. Ea corpus meum perfudi, et munda evasi. Dixerunt ergo feminae illi Numquid, o domina, surges et nobiscum proficiscens dominam heram Mariam nobis commonstrabis? Annuente illa surrexerunt et ad dominam heram Mariam iverunt, splendida secum munera ferentes. Cumque intrassent et munera illa ipsi obtulissent, puellam istam leprosam quam adduxerant ipsi monstrarunt. Dixit ergo hera Maria Misericordia domini Iesu Christi descendat super vos: et paullulum aquae eius qua corpus Iesu Christi abluerat illis quoque porrigens hac miseram lavari iussit. Quod cum fecissent, extemplo sanata est, ipsique et omnes adstantes deum laudaverunt. Laeti ergo in urbem suam reverterunt, dominum propterea laudantes. Cum vero princeps audisset sanatam esse uxorem suam, ea in domum suam recepta secundas nuptias fecit, et pro recuperata uxoris sanitate grates deo egit.

Caput XXXIII.

Erat quoque ibi adolescentula, quae a satana affligeba-

XXXII. *Cum ergo monstrassent ipsi puellam -- sum profecta:* ita Fl. Verterat Sik. ita: *Cum ergo monstrarent -- et signa leprae quae -- apparebant, Ego quoque, inquit mulier, -- laboravi, et Bethlehemum negotiorum causa profecta sum*

tur: maledictus enim ille forma ingentis draconis subinde illi apparebat eamque deglutire parabat; omnem quoque eius sanguinem exsugebat, ita ut cadaveri similis remaneret. Haec, quotiescumque ad eam accedebat, manibus super caput iunctis vociferabatur et dicebat Vae, vae mihi, quod nemo adest qui a pessimo isto dracone me liberet. Pater autem et mater eius et omnes qui circa ipsam erant aut ipsam videbant eius sortem dolebant; et homines promiscue eam circumsistebant omnesque flebant et lamentabantur, praesertim cum ipsa fleret et diceret O fratres mei et amici, nemone est qui ab homicida isto me liberet? Filia vero principis quae a lepra sua sanata fuerat, audiens vocem puellae istius adscendit in castelli sui tectum viditque illam manibus super caput iunctis flentem omnesque circumstantium globos pariter flentes. Rogavit igitur maritum istius daemoniacae an viveret mater uxoris ipsius. Qui cum utrumque eius parentem vivere dixisset, Matrem eius, inquit illa, ad me arcesse. Quam ut ab eo arcessitam vidit, Lymphata haec adolescentula, inquit, num filia tua est? Ita, o domina, inquit mulier illa tristis et flens, haec filia mea est. Respondit filia principis Cela secretum meum; nam fateor tibi me fuisse leprosam, sed nunc sanavit me domina Maria, mater Iesu Christi. Quod si filiam tuam sanari vis, ea Bethlehemum abducta Mariam matrem Iesu require, et filiam tuam sanatum iri confide: ego vero confido, te filia recte valente laetam huc reversuram. Illa mulier simul atque orationem filiae principis audiit, confestim filiam suam secum abduxit, et ad locum designatum profecta dominam heram Mariam adiit eique filiae suae statum aperuit. Audita oratione eius hera Maria praebuit illi paullulum aquae eius qua corpus filii sui Iesu abluerat, idque eam in corpus filiae effundere iussit. Data quoque ipsi fascia ex panniculis domini Iesu Cape, inquit, hanc fasciam eamque hosti tuo,

---

XXXIII. *ego vero confido te - - ad locum designatum:* ita Fl. Legitur ex Sikii interpretatione *credo enim te sanata filia laetam reversuram. Statim ab extrema parte verbi surrexit illa, et cum filia sua ad locum designatum*

quotiescumque illum videris, ostende. Et cum salutatione illas dimisit.

Caput XXXIV.

Cum ergo digressae ab illa in regionem suam rediissent, adessetque tempus quo satanas ille invadere eam solebat, hoc ipso tempore apparuit illi hic maledictus sub forma ingentis draconis, a quo conspecto puella timuit. Cui mater Ne time, o filia; sine illum ad te accedere, tum fasciam quam dedit nobis domina Maria ostende ipsi, et quid futurum sit videamus. Cum igitur satanas ille draconem terribilem referens appropinquasset, corpus puellae prae timore eius inhorruit; sed simulatque fasciam istam promsit et capiti suo imposuit oculosque ea obtexit, ex ea fascia flammae et prunae emicare atque in draconem proiici coeperunt. O magnum illud miraculum, quod factum est simulatque draco fasciam domini Iesu adspexit, ex qua ignis emicabat et in caput eius atque oculos proiiciebatur. Magna ille voce exclamavit Quid mihi tecum est, o Iesu fili Mariae? quo a te fugiam? Magno cum timore tergum vertens a puella discessit, neque unquam postea ei apparuit. Puella autem iam ab eo otium habuit et deo laudes gratiasque egit, et cum ipsa omnes qui miraculo illi interfuerant.

Caput XXXV.

Alia ibidem mulier degebat, cuius filius a satana vexabatur. Hic, Iudas nomine, quotiescumque satanas ille eum corripiebat, omnes qui ad eum appropinquabant mordebat, ac si neminem iuxta se inveniebat suas ipse manus et caetera membra mordebat. Audiens ergo mater huius miseri famam herae Mariae et filii eius Iesu surrexit ac filium suum Iudam secum ad dominam Mariam deduxit. Interim Iacobus et Ioses dominum Iesum infantem abduxerant, ut cum cae-

---

XXXIV. *Puella autem -- habuit:* ita Fl. pro *Sic puellae huic negotium facessere desiit*

teris infantibus luderent; ac domo egressi consederant, et cum eis dominus Iesus. Accessit Iudas daemoniacus et ad dextram Iesu consedit; tum a satana, ut fieri solebat, infestatus dominum Iesum mordere voluit, sed non potuit, tamen latus Iesu dextrum percussit, unde hic flere coepit. Extemplo exivit ex puero illo satanas fugiens, cani rabido similis. Hic autem puer, qui Iesum percussit et ex quo satanas sub forma canis exivit, erat Iudas Ischariotes, qui illum Iudaeis prodidit; et idem eius latus, in quo percusserat eum Iudas, Iudaei lancea confixerunt.

Caput XXXVI.

Cum vero dominus Iesus septem a nativitate sua annos complevisset, die quodam cum pueris aequalibus, i. e. qui ei aetate compares erant, versabatur. Ludebant autem in luto, unde simulacra asinorum boum avium aliorumque animalium fingebant, et sua quisque arte glorians suum opus probabat. Tunc dominus Iesus dixit pueris Ego illa quae feci simulacra incedere iubebo. Rogatus a pueris num igitur creatoris esset filius, dominus Iesus illa incedere iussit: quae extemplo subsilire coeperunt; deinde, cum iis veniam dedisset, rursus substiterunt. Fecerat autem avium passerumque figuras, quae, cum volare ipsas iuberet, volabant, et cum stare iuberentur, consistebant; cum autem cibum et potum iis porrigeret, edebant et bibebant. Postquam abierunt pueri et parentibus ista suis retulerunt, dixerunt illis patres ipsorum Cavete, o filii, iterum cum eo consuescatis: est enim veneficus; fugite igitur eum et vitate, neve dehinc iterum cum eo ludite.

Caput XXXVII.

Quodam die dominus Iesus cum pueris discurrens et

XXXVI. *ludebant autem in luto - - probabat:* ita Fl. pro Sikii interpretatione, quae sic habet: *qui ludentes varias ex luto formas fingebant, asinos, boves, volucres, et alia his similia, et unusquisque suum iactans opus super caeterorum plasmata efferre conabatur*

ludens officinam tinctoris praeteriit, cuius nomen erat Salem; habebant autem in officina eius multos pannos, quos tincturus erat. Ingressus igitur dominus Iesus officinam tinctoris pannos hosce universos sumsit et in cupam caeruleo indico plenam coniecit. Salem cum venisset pannosque perditos vidisset, voce maxima clamare coepit et dominum Iesum obiurgare dicens Quid fecisti mihi, o fili Mariae? Me apud omnes oppidanos infamem reddidisti: quilibet enim commodum sibi colorem voluit, tu vero cum venisses omnia perdidisti. Respondit dominus Iesus Cuiuscumque panni colorem mutari volueris, hunc ego tibi mutabo; statimque pannos ex cupa extrahere coepit, singulos eo imbutos colore quem tinctor volebat, donec omnes eduxit. Hoc miraculum atque prodigium videntes Iudaei deum laudarunt.

Caput XXXVIII.

Iosephus autem per totam urbem circumiens dominum Iesum secum ducebat, cum propter opificium eius homines illum accerserent ut portas ipsis et mulctralia et spondas et arcas conficeret; eratque cum ipso dominus Iesus quocumque ibat. Quoties ergo Iosepho aliquid operis sui sive cubito sive spithama longius aut brevius, latius vel angustius faciendum erat, dominus Iesus manum suam versus illud extendebat, quo facto tale quale volebat Iosephus fiebat, neque ipsi opus erat quicquam manu sua facere: non erat enim Iosephus artis fabrilis admodum peritus.

Caput XXXIX.

Quodam vero die accersivit illum rex Hierosolymae et Volo, inquit, Iosephe, ut solium mihi conficias ad mensuram loci illius in quo sedere consuevi. Paruit Iosephus, et

---

XXXVII. *me apud omnes -- reddidisti:* ita Fl. pro *et me et cives meos iniuria affecisti*

XXXVIII. *sive cubito sive spithama:* haec apud Sik. et Thil. omissa erant. *non erat enim* etc: ita Fl. pro *quia nec admodum peritus erat artis fabrilis*

postquam statim operi manum admovit, biennium in regia mansit, donec fabricam illius solii absolvit. Cum autem illud in locum suum transferendum curasset, ab unoquoque latere duas ei spithamas a praefinita mensura deesse animadvertit. Quo viso rex Iosepho iratus est; Iosephus autem a rege vehementer timens noctem incoenatus peregit nec quicquam omnino gustavit. Tunc a domino Iesu rogatus quare timeret, Quia, inquit Iosephus, omne illud quod per biennium feci perdidi. Cui dominus Iesus Ne time, inquit, neve animum abiice; sed prehende tu unum solii latus, ego alterum prehendam, ut illud corrigamus. Cumque fecisset Iosephus quemadmodum dixerat dominus Iesus, et uterque a latere suo traxisset, correctum est solium et ad iustam loci illius mensuram redactum. Quo prodigio conspecto qui aderant obstupuerunt et deum laudarunt. Ligna vero eius solii ex illis erant quae tempore Salomonis filii Davidis celebrabantur, i. e. ligna varia et multiplicia.

CAPUT XL.

Alio quodam die dominus Iesus in viam egressus et pueros qui ad ludendum convenerant conspicatus eos insecutus est, pueri autem se ab illo absconderunt. Dominus Iesus igitur cum ad portam domus cuiusdam venisset et stantes ibi mulieres conspexisset, eas rogavit quonam pueri illi abissent. Cumque neminem ibi adesse respondissent, iterum dominus Iesus Hi, inquit, quos in fornace videtis, quinam sunt? Respondentibus illis haedos esse triennes, clamavit dominus Iesus dixitque Huc exite, o haedi, ad pastorem vestrum. Tum pueri haedorum speciem habentes exierunt et

---

XXXIX. *Iosephus autem a rege - - gustavit:* ita Fl. pro *et Iosephus iram regis metuens incoenatus dormiebat, cum nihil omnino gustasset*

Ligna autem illius solii etc: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *Fabricatum vero erat solium hoc ex ligno illo quod exstiterat tempore Salomonis, Davidis filii, ligno scilicet variis formis et figuris insignito.*

XL. *Tum pueri - - exierunt:* ita Fl.; Sik. et Thil. *Et confestim egrediebantur pueri haedis similes*

circa ipsum exsultare coeperunt: quo conspecto mulieres illae admodum miratae et tremore correptae propere dominum Iesum supplices adorarunt, dicentes O domine noster Iesu, fili Mariae, tu revera es pastor ille bonus Israelis, miserere ancillarum tuarum quae coram te stant quaeque nunquam dubitarunt: ad sanandum enim, o domine noster, venisti, non ad perdendum. Cum autem respondisset dominus Iesus, filios Israelis Aethiopum instar esse inter populos, dixerunt mulieres Tu, domine, omnia nosti neque te quicquam latet; nunc vero te rogamus et a pietate tua petimus ut pueros istos servos tuos in pristinum ipsorum statum restituas. Dixit ergo dominus Iesus Adeste o pueri, ut abeamus et ludamus; et extemplo adstantibus hisce feminis haedi in pueros mutati sunt.

CAPUT XLI.

Mense autem Adar Iesus in modum regis pueros congregavit: illi vestes suas humi straverunt, ipse super eas consedit. Tum coronam ex floribus consertam capiti eius imposuerunt et cubiculariorum instar regi adstantium a dextra et sinistra coram ipso constiterunt. Quicumque autem per viam illam transibat, illum vi abstrahebant pueri dicentes Huc ades et regem adora, deinde in via tua perge.

CAPUT XLII.

Interea, dum haec gerebantur, accedebant viri qui puerum gestabant. Hic enim puer ligna petiturus cum aequalibus suis in montem discesserat; ibi vero cum perdicis nidum invenisset, et manum suam ut ova exinde tolleret extendisset, serpens eum malignus ex medio nido pupugit, ita ut auxilium advocaret. Sodales cum propere accessissent, invenerunt illum in terra iacentem mortui instar; tum venerunt propinqui

---

quaeque nunquam dubitarunt - - ad perdendum: ita Fl. pro *quae minime dubitant quin tu, o domine noster, ad sanandum, non vero ad perdendum veneris*

XLI. *deinde in via tua perge:* ita Fl. pro *ut felix tibi iter contingat*

eius eumque in urbem referendum sustulerunt. Postquam vero pervenerant ad locum eum in quo dominus Iesus more regis residebat, caeterique pueri ministrorum instar circumstabant, pueri propere obviam processerunt ei qui a serpente morsus erat et dixerunt propinquis eius Agite salutate regem. Sed cum propter moerorem in quo versabantur accedere nollent, pueri eos invitos vi abstraxerunt. Et cum ad dominum Iesum pervenissent, rogavit ille quare hunc puerum gestarent. Atque illis respondentibus quod serpens ipsum momordisset, dixit dominus Iesus pueris Eamus ut serpentem illum interficiamus. Rogantibus vero parentibus pueri ut abire se sinerent, quod filius ipsorum in agone mortis versaretur, responderunt pueri dicentes Annon audistis quod rex dixit Eamus et occidamus serpentem? et vos morem ei non geretis? Et sic ipsis nolentibus lecticam retro abduxerunt. Cumque ad nidum illum pervenissent, dixit dominus Iesus pueris Hiccine est locus serpentis? Atque illis annuentibus, serpens a domino vocatus sine mora prodiit, sese ipsi submittens. Cui ille Abi, inquit, et omne venenum quod huic puero insinuasti exsuge. Itaque serpens iste ad puerum adrepsit et omne suum venenum exsuxit; tunc maledixit illi dominus Iesus: quo facto statim diruptus est; puer autem manu domini Iesu permulsus convaluit. Et cum flere inciperet, Noli flere, inquit dominus Iesus, mox enim meus eris discipulus. Et hic est Simon Cananites, cuius in evangelio fit mentio.

Caput XLIII.

Alio die Iosephus filium suum Iacobum lignatum miserat, et comitem se illi dominus Iesus adiunxerat. Cumque pervenissent ad locum in quo ligna erant, coepissetque Iacobus illa colligere, ecce vipera maligna illius manum momordit, ita ut vociferari et flere inciperet. Eum igitur in hoc statu cernens dominus Iesus accessit ad ipsum, locumque in quo vipera eum momorderat afflavit: quo facto extemplo sanatus est.

CAPUT XLIV.

Quodam die, cum dominus Iesus iterum versaretur inter pueros qui in tecto ludebant, quidam puerorum ex alto decidens confestim exspiravit. Diffugientibus vero caeteris pueris dominus Iesus solus in tecto remansit. Cumque advenissent propinqui illius pueri, dixerunt domino Iesu Tu filium nostrum ex tecto praecipitem dedisti. Illo autem id negante vociferati sunt dicentes Filius noster mortuus est, et hic est qui eum interfecit. Quibus dominus Iesus Ne me, inquit, infamate; quodsi mihi non creditis, agite rogemus puerum ipsum, qui veritatem in lucem producat. Tunc descendit dominus Iesus, et super mortuum stans voce magna Zeno, inquit, Zeno, quis te de tecto praecipitavit? Tunc respondens mortuus Domine, ait, non tu me deiecisti, sed ὁ δεῖνα me ex illo deturbavit. Et cum praecepisset dominus adstantibus ut ad verba eius attenderent, omnes qui aderant deum pro hoc miraculo laudarunt.

CAPUT XLV.

Iusserat aliquando hera domina Maria dominum Iesum abire et aquam ipsi ex puteo afferre. Cum ergo petitum aquam abisset, hydria iam completa allisa et fracta est. Expandens vero dominus Iesus sudarium suum collectam aquam ad matrem suam in eo detulit, quae rem mirata est. Recondebat autem et conservabat in corde suo omnia quae videbat.

CAPUT XLVI.

Rursus alio die dominus Iesus ad rivum aquae versabatur cum pueris, fecerantque iterum piscinulas. Dominus autem Iesus duodecim passeres finxerat, eosque circa piscinam

---

XLIV. *Ne me, inquit, infamate - - agite rogemus:* ita Fl. pro Sikii interpretatione hac *Ne me, inquit, arguite facinoris, cuius neutiquam me convincere poteritis; sed agite rogemus*

XLV. *allisa et fracta est:* ita Fl. pro *cum sursum attolleretur, fracta est*

XLVI. *fecerantque - - passeres finxerat:* ita Fl. pro *eduxeruntque per sulcos*

suam ad singula latera ternos instruxerat. Erat autem dies sabbati. Itaque accedens filius Hanani Iudaeus eosque conspiciens talia molientes, iratus et indignabundus Itane, inquit, die sabbati figuras ex luto fingitis? Et propere accurrens piscinas eorum destruxit. Cum vero dominus Iesus manus suas super passeres quos finxerat complosisset, avolarunt illi pipientes.

Deinde filio Hanani ad Iesu quoque piscinam accedente eamque calceis conculcante, evanuit aqua eius. Dixitque illi dominus Iesus Quemadmodum evanuit aqua ista, sic tua quoque vita evanescet. Et extemplo puer ille exaruit.

Caput XLVII.

Alio tempore cum vesperi dominus Iesus cum Iosepho domum reverteretur, obviam habuit puerum, qui currens ipsum tam vehementer impulit ut caderet. Cui dominus Iesus Quemadmodum me proiecisti, ita cades neque surges. Eademque hora corruit puer et exspiravit.

Caput XLVIII.

Erat porro Hierosolymae quidam Zachaeus nomine qui pueros erudiebat. Dixit is Iosepho Quare, o Iosephe, non adducis ad me Iesum ut litteras discat? Annuit illi Iosephus, et ad heram Mariam hoc retulit. Ad magistrum itaque illum deduxerunt: qui simulatque eum conspexit, alphabetum ipsi conscripsit et ut Aleph diceret praecepit. Et cum dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui dominus Iesus Dic mihi prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronunciabo. Cumque magister verbera ei intentaret, exposuit illi dominus Iesus significationes litterarum Aleph et Beth; item quaenam litterarum figurae essent rectae, quae-

---

aquam ex rivo illo, piscinulas sibi construentes; feceratque dominus Iesus duodecim passeres

iratus et indignabundus: haec apud Sik. et Thil. non expressa erant.

eamque calceis conculcante: ita Fl.; Sik. verterat *ut illam destrueret*

nam intortae, quaenam in spiram circumductae, quae punctis insignitae, quae iisdem carentes; quare alia littera aliam praecederet; aliaque plurima enarrare coepit et elucidare quae magister ipse nec audiverat unquam nec in libro ullo legerat. Dixit porro magistro dominus Iesus Attende ut dicam tibi. Coepitque clare et distincte recitare Aleph, Beth, Gimel, Daleth, usque ad Tau. Quod miratus magister Hunc, inquit, puerum ante Noachum natum esse existimo; conversusque ad Iosephum Adduxisti mihi, ait, erudiendum puerum magistris omnibus doctiorem. Herae quoque Mariae dixit Filio huic tuo nulla institutione opus est.

Caput XLIX.

Ad alium deinde magistrum doctiorem eum deduxerunt: qui ut eum conspexit, Dic Aleph, inquit. Cumque dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui respondens dominus Iesus Dic mihi, inquit, prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronunciabo. Hic cum sublata manu eum verberasset magister, confestim manus ipsius exaruit, et mortuus est. Tunc dixit Iosephus herae Mariae Ab hoc tempore non sinemus eum domo exire, quoniam quisquis ipsi adversatur morte plectitur.

Caput L.

Et cum factus esset annorum duodecim, duxerunt eum Hierosolymam ad festum. Finito autem festo ipsi quidem reverterunt, sed dominus Iesus remansit in templo inter doctores et seniores et eruditos ex filiis Israelis, quos de scientiis varia interrogabat, et vicissim eis respondebat. Dixit enim illis Messias cuius est filius? Responderunt illi Filius Davidis. Quare ergo, inquit, in spiritu vocat illum dominum suum, cum dicit Dixit dominus domino meo Sede ad

---

XLVIII. *intortae -- in spiram circumductae:* ita Fl. Apud Sik. est *obliquas -- duplicatas*

usque ad Tau: ita Fl. Apud Sikium est *usque ad finem alphabeti*

dextram meam, ut hostes tuos vestigiis pedum tuorum subiiciam? Rursus dixit ei princeps doctorum Legistine libros? Et libros, inquit dominus Iesus, et ea quae in libris continentur; et explicavit libros et legem et praecepta et statuta et mysteria quae in libris prophetarum continentur, res quas nullius creaturae intellectus assequitur. Dixit ergo doctor ille Ego hactenus talem scientiam nec consecutus sum nec audivi: quis tandem, putas, puer iste erit?

Caput LI.

Cumque adesset ibidem philosophus, astronomiae peritus, rogassetque dominum Iesum num astronomiae studuisset, respondit ei dominus Iesus exposuitque numerum sphaerarum et corporum coelestium, eorumque naturas et operationes, oppositionem, aspectum triquetrum, quadratum et sextilem, cursum directum eorundem et retrogradationem, scripula scripulorumque sexagesimas, aliaque quae ratio non assequitur.

Caput LII.

Aderat quoque inter illos philosophos tractandarum rerum naturalium peritissimus: qui cum rogasset dominum Iesum an medicinae studuisset, respondens ille exposuit ei physica et metaphysica, hyperphysica et hypophysica, virtutes quoque corporis et humores eorundemque effectus; numerum item membrorum et ossium, venarum, arteriarum et nervorum; item effectum caloris et siccitatis, frigoris et humiditatis, quaeque ex hisce orirentur; quaenam esset operatio animae in corpus eiusque sensus et virtutes; quaenam esset operatio facultatis loquendi, irascendi, appetendi; denique

---

LI. *cursum directum:* ita Fl. pro *progressionem*

scripula scr. sexagesimas: ita Fl. pro *computum denique et prognosticationem*

LII. *tractandarum rerum naturalium:* ita Fl. pro *medicinae et naturalis scientiae*

item effectum caloris etc: ita Fl. pro *temperamenta etiam, calidum et siccum, frigidum et humidum*

coniunctionem et disiunctionem, aliaque quae nullius creaturae intellectus assequitur. Tunc surrexit philosophus ille et dominum Iesum adoravit, et O domine, inquit, ab hoc tempore ero discipulus tuus et servus.

CAPUT LIII.

Dum haec et alia inter sese loquebantur, adfuit domina hera Maria, postquam ipsum quaerens triduum cum Iosepho circumivit. Videns ergo eum inter doctores sedentem perque vices ipsos rogantem et respondentem, dixit illi Mi fili, quare ita fecisti nobis? ecce ego et pater tuus te magno cum labore quaerimus. At ille Quare, inquit, me quaeritis? nonne scitis decere me ut in domo patris mei verser? Sed ipsi non intellexerunt verba quae eis dixerat. Tunc doctores illi rogarunt Mariam, hiccine ipsius esset filius, et annuente ipsa, O te felicem, dixerunt, Maria, quae hunc talem peperisti. Reversus autem cum eis Nazarethum in omnibus rebus morem eis gerebat. Et mater eius conservabat omnia verba ista in corde suo. Dominus vero Iesus proficiebat statura et sapientia et gratia apud deum et homines.

CAPUT LIV.

Atque ab hoc die miracula arcana et secreta sua occulere coepit et legi operam dare, donec annum trigesimum complevit, quando pater publice eum ad Iordanem declaravit hac coelitus voce demissa Hic est filius meus dilectus, in quo acquiesco; praesente spiritu sancto in forma columbae candidae.

CAPUT LV.

Hic est quem supplices adoramus, qui essentiam nobis et vitam dedit et ex uteris matrum nostrarum nos eduxit, qui

---

coniunctionem et disiunctionem: ita Fl. pro *congregationem et dissipationem*
LIII. *quaerimus - - quaeritis:* ita Fl. pro *quaesivimus - - quaerebatis*
LV. *qui essentiam:* ita Fl. pro *quoniam essentiam*

corpus humanum propter nos assumsit nosque redemit, ut complecteretur nos aeterna misericordia, et clementiam suam ex liberalitate et beneficentia et generositate et benevolentia nobis exhiberet. Ipsi est gloria et beneficentia et potentia et imperium ab hoc tempore in sempiterna saecula. Amen.

Explicit EVANGELIUM INFANTIAE totum auxilio dei supremi, secundum ea quae in archetypo invenimus.

Ipsi est gloria et beneficentia: ita Fl. pro *Ipsi sit gloria et laus*

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΑΧΘΕΝΤΑ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐγὼ Ἀνανίας προτίκτωρ ἀπὸ ἐπάρχων, τυγχάνων νομομαθής, ἐκ τῶν θειῶν γραφῶν ἐπέγνων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστει προσελθών, καταξιωθεὶς δὲ καὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἐρευνήσας δὲ καὶ τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πραχθέντα ἐπὶ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἃ κατέθεντο οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ταῦτα εὗρον τὰ ὑπομνήματα ἐν ἑβραϊκοῖς γράμμασιν, καὶ θεοῦ εὐδοκίᾳ μεθερμήνευσα γράμμασιν ἑλληνικοῖς εἰς ἐπίγνωσιν πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς

---

* Ita titulum habent FH .. G τὰ ὑπομνήματα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ .. C ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἃ ἐπράχθησαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας .. Coptus *Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside* .. A ὑπομνήματα τῶν πραχθέντων εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος συγγραφέντα ὑπὸ Νικοδήμου ἄρχοντος συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων γράμμασιν ἑβραϊκοῖς .. E ὑπομνήματα πραχθέντα (codex πραγχέντα) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλάτος (hoc accentu codex) ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ .. D ὑπόμνημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ [ἱστορία?] εἰς τὴν ἀποκαθήλωσιν αὐτοῦ συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Prologum istum solus habet codex C; non habent ADEFGH: hiat B. Praeterea vero invenitur etiam in Copto interprete, item in Latinorum codicibus nonnullis, quos ad latinum textum vide.

προτίκτωρ: ita codex; Birch edidit προτεκτωρ | τυγχάνων: Thilo cum praecedentibus coniunxit. Idem post γραφῶν interpunxit. | ἐπέγνων: codex ἐπέγνω (Birch επιγνω) | καταξιωθείς: codex κατηξιωθείς | κατέθεντο: codex -θοντο | εὗρον: codex ἑρῶ (Birch ειρω) | μεθερμήνευσα: sic corrigendum videbatur pro

βασιλείας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Φλαβίου Θεοδοσίου, ἔτους ἑπτακαιδεκάτου, καὶ Φλαβίου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον, ἐν ἰνδικτιῶνι θ'.

Πάντες οὖν ὅσοι ἀναγινώσκετε καὶ μεταβάλλετε εἰς ἕτερα βιβλία, μνημονεύετέ μου καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἵλεός μοι γένηται ὁ θεὸς καὶ ἱλάσηται ταῖς ἁμαρτίαις μου ἃς ἥμαρτον εἰς αὐτόν.

Εἰρήνη τοῖς ἀναγινώσκουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτῶν. ἀμήν.

Ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ Ἡρώδου βασιλέως τῆς Γαλιλαίας, ἐν

μεθερμηνεύσας quod in codice est | τὸ ἕκτον: codex τοῦ ἕκτον, unde Thilo τοῦ ἕκτου edidit. Videtur Valentinianus tum sextum consul fuisse dici. Ceterum numerum ἑπτακαιδεκάτου confirmat Coptus, sed pro τὸ ἕκτον habet *quintum*. Latinus vero pro priore *annum decimum octavum*, et pro Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον habet *Valentiniano Augusto*.

καὶ μεταβάλλετε: καί in codice excidit | καὶ εὔχεσθε: ita potius scribendum videbatur quam εὔχ. καί, quemadmodum in codice est.

τ. οἰκέτ. αὐτῶν: ita legendum videtur quemadmodum Coptus habet *eorumque domui universae*. Birch ex ipso codice hauserat αὐτῶν, sed Thilo ibidem αὐτοῦ legit nec id („*servos dei*") reiiciendum putat.

Hanc temporis notam actibus praefigunt ACEG, item D. Praetereunt FH. Rursus hiat B. Eandem vero etiam Coptus et Latinorum aliquot codices tenent.

Ἐν (pro eo Birch edidit Ἐγένετο) ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ cum CG. Eundem annum agnoscunt Clem. Alex. Strom. I. p. 147. Tertull. adv. Iud. 8. August. civ. dei 18, 54. Lactant. institutt. 4, 10. .. DE ἐν ἔτει ὀκτωκαιδεκάτῳ. Hunc annum tuentur Hieronymus et Cedrenus ex Eusebii (vide post) ut sibi videntur auctoritate .. Latinorum codd. Eins. Flor. Fabric. *in anno XVIIII*. Quem annum confirmat ni fallor Coptus, in quo ante *nono* excidisse videtur *decimo*. Accedunt versiones veteres Germanicae, Anglosaxonicae, Francogallicae. Eandem computationem praeivit Eusebius in chron. armen. II. p. 264. (cf. etiam Syncell. chronogr. p. 324. Niceph. hist. eccl. 1, 40., quamquam Hieronymus vertit XVIII., adstipulante post Cedreno, i. e. ιη' pro ιθ'.) .. A ἐν ἔτει δεκάτῳ. Item lat. cod. Cors. In utroque excidisse videtur alter numerus .. denique Iul. Afric. (Reliq. sacr. ed. Routh. II, p. 187.) annum Tiberii XVI. tuetur. | ἡγεμονίας cum CDEG .. A βασιλείας | βασιλέως Ῥωμαίων cum EG, item Copto et Latino .. C καὶ βασιλ. Ῥωμ. .. A τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς .. D om | καὶ Ἡρώδου (C add τοῦ, non item AG) βασιλέως τῆς Γαλιλαίας (cum G et [Γαλατίας habet] C, item Copto et Latino; A τῆς Ἰου-

ἐννεακαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων, ἥτις ἐστὶν εἰκὰς πέμπτη Μαρτίου, ἐν ὑπατείᾳ Ῥούφου καὶ Ῥουβελλίωνος, ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἀρχιερέως τῶν Ἰουδαίων Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα.

δαίας) .. D βασιλεύοντος Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας, E καὶ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας | ἐν (cum CG; praetermittunt AE) ἐννεακαιδεκ. (A ἐνακαιδεκ.) ἔτει (hoc ante ἐννεακαιδ. ponunt C [habet τη] G; iidem ante τῆς ἀρχῆς addunt ἐπί) τῆς ἀρχ. αὐτοῦ .. D om | τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων (haec cum G et [omisso Ἀπριλλ.] A; C τῇ ὀγδόῃ Ἀπριλλίῳ), ἥτις ἐστὶν εἰκὰς (ita A et [νίκας] G; C ἠκάδι) πέμπτη Μαρτίου (ita G, item [Μαρτίῳ] C; A τοῦ Μαρτίου μηνός) .. eadem apud Latinos habentur; item in Copto quamquam τῇ usque Ἀπριλλίων non exprimit .. DE om. Nostram actorum Pilati lectionem iam notarunt Epiphanius (haer. L. Quartodecim. 1. ἀπὸ τῶν ἄκτων δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὑρηκέναι, ἐν οἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτῆρα πεπονθέναι.) et auctor (Chrysostomus?) homil. 8. in pascha (τὰ γὰρ ὑπομνήματα τὰ ὑπὸ Πιλάτου πραχθέντα καὶ τὴν προθεσμίαν περιέχει τοῦ πάσχα. ἱστορεῖται οὖν ὅτι τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων ἔπαθεν ὁ σωτήρ.). Sed Epiphanius testatur etiam in aliis actorum Pilati exemplis pro *die VIII.* se invenisse *diem XV.* Eundem vero diem octavum ante Calend. April. confirmant locis laudatis Clem. Alex., Tertull., Augustinus. Contra Graecorum Menaea diem Martii XXIII. tenent, ad quos accedit Lactantius l. l. Denique Epiphan. haer. LI. Alogor. 23. est πάσχει ὁ σωτὴρ ἐν τῷ πρὸ ιγ΄ καλανδῶν Ἀπριλλίων. | ἐν ὑπατείᾳ (ita A; C ἐν ὑπατίου, G ἐν ἱπατίου) Ῥούφου (ita A; G Ῥόφου; C Ἀρουφίνου, nisi forte est ἐν ὑπατίουα ῥουφίνου) καὶ Ῥουβελλίωνος (A Ῥουβελίωνος sic; G Ῥουβελιανοῦ, C Ῥουβιλεόνου) .. D ἐπὶ ὑπάτου Βικεντιανοῦ („quo nomine recentiores Graeci Romanum designant cuius proprium nomen ignorant") .. E om. Sed cum lectione nostra consentit etiam Coptus: *consulatu Rufi et Rubellionis.* Item fere Latini, nisi quod *Rufini* pro *Rufi* habent. Praeterea cf. Epiphan. haer. LI. Alogor. 23. (ὑπατεία Ῥούφου καὶ Ῥουβελλίωνος), qui aeque ac Fasti Siculi *Rufum et Rubellionem* (Fast. Sic. *Rubellinum*) consules a consulatu *duorum Geminorum* (τῶν δύο Γεμηνῶν) distinguit. Aliter Tertull. l. l. (*passio perfecta est -- consulibus Rubellio Gemino et Rufio* [Fufio?] *Gemino*). Quam Tertulliani sententiam confirmat Tacit. annal. V, 1. ubi est *Rubellio et Fufio consulibus, quorum utrique Geminus cognomentum erat.* | ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακ. δευτ. (E τῆς αὐτῆς pro τ. δ. δ.) ὀλυμπ. cum ACG, item E (D haec omnia om). Consentit Coptus, nisi quod δευτέρας praetermittit; item Latini. Iulio Africano pro *quarto* eiusdem Olympiadis anno placuit *secundus,* cf. Routh Reliq. sacr. II. p. 188. Memorabile vero est mirabilem solis defectionem a Phlegonte narratam in eundem annum incidisse tradi; cf. Euseb. Chron. armen. II. p. 265. et idem in Syncelli chronogr. p. 324.: pro τῷ δέ enim omnino τῷ δ΄, adstipulante Hieronymo interprete, legendum est, ita ut scripserit ex Phlegonte Eusebius τῷ δ΄ ἔτει τῆς σβ΄ ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωρισμένων πρότερον. | ἐπί cum ADEG; item Copt et Lat .. C καὶ ἐπί | ἀρχιερέως cum ACG .. DE ἀρχιερέων | Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα cum A; item Ἰωσίπου (D -ἵππου) καὶ Καϊάφα DG. Nec aliter (vel cum A vel cum DG faciunt) Copt et Latt .. C nil nisi

Ὅσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος θεοῦ γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἱστορήσας Νικόδημος ἔγραψε καὶ τοῖς μετέπειτα κατέλιπεν, ὧδέ πως ἔχει.

CAPUT I.

1 Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, Ἄννας καὶ Καϊάφας καὶ Σήμης καὶ Δαθαὴς καὶ Γαμαλιήλ, Ἰούδας, Λευὶς καὶ Νεφθαλείμ, Ἀλέξανδρος καὶ Ἰάειρος

Καϊάφα .. E Ἄννα καὶ Καϊάφα. Praeterea lectionem codicis A confirmant Ioseph. antiqq. iud. 18, 4. 3. et Euseb. hist. eccl. 1, 10. testantes plenum illius pontificis nomen Ἰώσηπος ὁ Καϊάφας fuisse.

Ὅσα μετὰ usque ὧδέ πως ἔχει: ita prorsus A .. CEG καὶ ὅσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου (CG κυρίου, E Ἰησοῦ), tum G pergit ἱστορήσας Νικόδημος παρέδωκεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις, συνέταξεν ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: C pergit ἱστόρησεν Νικόδημος καὶ παρέδωκε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις· συνέταξεν δὲ ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: E pergit ἱστόρησε Νικόδημος τὰ πεπραγμένα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, συνέταξεν ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σταυρωθέντος τοῦ Ἰησοῦ καὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης .. D haec tantum habet eaque praecedentibus annexa: ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη .. Coptus quae habet, ea satis corrupta esse videntur: *atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dux Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opponentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo* ... de Latinis ad codicem A prope accedit Fabric *quanta post crucem et passionem domini historiatus est Nicodemus litteris hebraicis.* Porro Flor (similiterque Eins et Cors) *et quanta post* -- *Nicodemus acta a principibus sacerdotum* [et] *reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraice.*

I, 1. Συμβούλιον -- γραμματεῖς cum A .. FH Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι .. CDG nil eiusmodi nominibus sequentibus praemittunt, nec magis codices latini, nisi quod Fabric post *Annas* addit *enim* .. Copt *Sequentes quorum nomina sunt* | Ἄννας κ. Καϊάφας (G Καΐφας) cum ACDG, Copto et Latinis .. FH nec haec nec reliqua nomina habent | καὶ Σήμης καὶ Δαθαὴς cum A .. G κ. Σουμνῆ κ. Δοθαΐ, Copt *et Summis et Dothaim* .. C κ. Νουμῆς κ. Δοθαή .. D καὶ Συμεών, altero omisso .. Latini plerique *et* (alii om) *Summas* (*Somne, Summe, Symeon*) *et* (alii om) *Datam* (*Dathan*); duo vero codd. Vat, item Venetus *summi sacerdotes et doctores*, item Ambr *et alii summi sacerdotes, Datam videlicet* | καὶ Γαμαλιήλ cum G et Copto; item omisso καί C; item vel addito vel omisso καί Latini .. AD om | Ἰούδας: Coptus (item Ambr) *et Iudas* | Λευίς cum CD (Λεβίς) G, item (*Livis*) Copt (Copt et aliquot codd. lat. praeponunt *et*) .. A Λευί, item plerique codd. lat. (unus *Heyleb*, idque ante *Iudas* positum) | καὶ (cum A Copt et aliquot codd. lat.; G aliique om) Νεφθαλείμ (-λήμ, -λίμ) | Ἀλέξανδρος cum ADG Copto et Latinis plerisque (sed Vatt et Ven *Androson*) .. C om | καὶ (C Vatt om) Ἰάειρος (G Ἴαχρος, Copt

καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἰουδαίων ἦλθον πρὸς Πιλᾶτον κατηγοροῦντες τοῦ Ἰησοῦ περὶ πολλῶν πράξεων, λέγοντες Τοῦτον οἴδαμεν ὄντα υἱὸν Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος ἀπὸ Μαρίας γεννηθέντα, καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα· ἀλλὰ καὶ τὰ σάββατα βεβηλοῖ, καὶ τὸν πάτριον νόμον ἡμῶν βούλεται καταλῦσαι. λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ τίνα ἐστὶν ἃ πράττει καὶ βούλεται καταλῦσαι; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν ἐν σαββάτῳ μὴ θεραπεῦσαί τινα· οὗτος δὲ χωλοὺς καὶ κυρτοὺς ξηρούς τε καὶ τυφλοὺς καὶ παραλυτικοὺς κωφοὺς καὶ δαιμονιζομένους ἐθεράπευσεν ἐν σαβ-

---

Hierius) cum CG Copt Ven Vatt .. A καὶ Ἕρμηλος, D καὶ Ἰώσηπος, plures Latini *et Syrus* (*Cyrus*).

In recensione B haec nomina sic leguntur: -- ἦλθον ἐκ τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς (i. e. ad Annam et Caiapham) ἀρχιερεῖς Ἰούδας, Λευί, Νεφθαλείμ, Ἀλέξανδρος, Σύρος.

οἱ λοιπ. τῶν Ἰουδαίων cum CDG, item (*reliqui Iudaeorum*) Flor Eins .. A (item ut videtur Copt et plerique codd. lat.) οἱ λ. Ἰουδαῖοι | ἦλθον cum A Copto et Latinis .. CDG οἵτινες ἦλθον | πρὸς Πιλᾶτον: solus G praem κατ' ἰδίαν | κατηγορ. τοῦ Ἰησοῦ cum A, item (*accus. dominum nostrum Iesum Christum*) Copt Vatt Ven .. CDG multique codd. lat. κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορ. αὐτόν (G αὐτοῦ) | περὶ πολλ. πράξ. cum AG, item *de* (*in*) *multis* Vatt Ven .. Copt om .. CD aliique codd lat. add κακῶν | Τοῦτον: G (item Vatt Ambr) add τὸν Ἰησοῦν .. Copt *Iesum*, omisso τοῦτον | G εἴδαμεν | ὄντα υἱόν cum A .. G υἱόν, Latini *filium* .. C εἶναι αὐτὸν υἱόν .. D ὀνομαζόμενον υἱόν .. Copt *esse filium* | ἀπὸ Μαρίας γεννηθ. cum CG Copto et Latinis .. A καὶ Μαρίας .. D καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαριάμ | ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα cum CDG, item *se esse dei filium et regem* Copt, item *se esse filium dei et regem* Eins aliique .. A υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν καὶ βασιλέα εἶναι | ἀλλά (Copt Cors om) καὶ τὰ σάββ. βεβ. cum A Copt Cors .. CDG (item Latini) praem οὐ μόνον δὲ (plerique Latini *Et non solum*, Eins *Non solum*) τοῦτο (G om; Fabric add *dicit*) | πάτριον cum AC .. DG πατρῷον | νόμον ἡμῶν cum A Copto et Latinis .. CDG om ἡμῶν | λέγει (G et codd. aliquot lat. add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. Καὶ (C et Latini om) τίνα (ita G et Latini; A Τί) ἐστὶν ἃ (A ὃ) πράττ. καὶ βούλ. καταλ. (κ. β. κατ. cum G et Latinis plurimis; A Flor om) cum GA Vatt Ven Flor etc .. C om, item Copt (transiluere ab altero καταλῦσαι ad alterum) .. D haec cum aliis pluribus (usque dum sequitur Ἀξιοῦμεν) om | λέγουσιν (G Copt Latini add αὐτῷ) οἱ Ἰουδαῖοι cum AG Copt Latt .. C om | Νόμον .. C Καὶ γὰρ νόμον | θεραπεῦσαι cum C Copt Latt, item θεραπεύεσθαι G .. A ἐργάζεσθαι | χωλούς (*claudos*) primo loco habent ACG Copt Latt; sed in iis qui sequuntur magna est lectionis varietas: κυρτούς (*gibbosos*) et A et uterque Vaticanus secundo loco habent: ξηρούς plane non habent nisi A, contra reliqui λεπρούς varie positos addunt: κωφούς cum A etiam Coptus commemorat, non item reliqui. Secuti igitur in his sumus prae ceteris codicem A (perperam is apud Thil. dicitur χωλοῖς etc habere). Reliqui vero sic: C χωλοὺς καὶ παραλυτικοὺς καὶ τυφλοὺς καὶ κυρτοὺς καὶ λεπροὺς καὶ δαιμονιζομένους: G χωλ. κ. τυφλ. κ. κυρτ. κ. παραλυτ. κ. λεμπροὺς (sic) κ. δαιμονιζομένους: Copt *claudos et leprosos et omnes infirmos et*

βάτῳ ἀπὸ κακῶν πράξεων. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Ποίων κακῶν πράξεων; λέγουσιν αὐτῷ Γόης ἐστίν, καὶ ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, καὶ πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, ἀλλ' ἐν θεῷ τῷ Ἀσκληπιῷ.

2 Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἀξιοῦμεν τὸ σὸν μέγεθος ὥστε αὐτὸν παραστῆναι τῷ βήματί σου καὶ ἀκουσθῆναι. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Πιλᾶτος λέγει Εἴπατέ μοι ὅτι πῶς δύναμαι ἐγὼ ἡγεμὼν ὢν βασιλέα ἐξετάσαι; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐ λέγομεν βασιλέα αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν λέγει. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλᾶτος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Μετὰ

a daemone vexatos et surdos et mutos: **Eins *claudos et surdos, curvos et paralyticos, coecos et leprosos et daemoniacos:* Vatt *claudos et gibbosos, caecos, paralyticos, leprosos, daemoniosos et lunaticos.* (Ceteros latinos codd. vide ad latinum actorum Pilati textum.) | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Π. κ. πράξεων; λέγ. αὐτῷ cum G Copt Latt .. AC om | Γόης cum G Latt (Copt om Γόης ἐστ. καί) .. A ὅτι γόης, C καὶ γέης | ἐν (G add τῷ) Βεελζεβ. (G Βελζεβ.) ἄρχ. τ. δαιμ. cum AG Copt Latt .. C ἐν Βεελζ. (omissis ἄρχ. τ. δαιμ.) | καὶ πάντα cum AG .. C κ. τὰ πά. | G om αὐτῷ | Τοῦτο οὐκ ἔστ. cum AC Copt Latt .. GE Οὐκ ἔστιν (ἔστι) δυνατόν | ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ: A om πνεύματι | τὰ (cum GE; C om) δαιμόνια: A om | ἀλλ' ἐν θε. τῷ (ita A; C om) Ἀσκληπιῷ cum AC, item Flor .. Copt et multi codd. lat. *sed in virtute (nomine) dei* .. G (item ut videtur E) om**

2. τῷ Πιλάτῳ: G Copt om | τὸ σὸν μέγεθος cum AD Copt Vatt Cors .. CG Eins Fabric τὸ ὑμέτερον μέγεθος, item E τοῦ ὑμετέρου κράτους | ὥστε αὐτ. παραστῆναι (E παρασταθῆναι) τῷ βήμ. σου κ. ἀκουσθ. cum CGE Copt Latt .. D ὥστε αὐτ. παραστῆναι ἐπὶ τοῦ βήματός σου καὶ ἐρωτηθῆναι παρὰ σοῦ .. A ὥστε εἰσελθεῖν σε εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἐρωτῆσαι αὐτόν. ἦν γὰρ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοῦ ὄχλου ἔξω ἑστηκώς. | καὶ προσκαλ. αὐτ. ὁ Πιλ. (A προσκ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδαίους) λέγει (C add αὐτοῖς) Εἴπατέ μοι ὅτι (cum C; AEG om) πῶς δύν. ἐγὼ ἡγ. ὢν (G om) βασιλ. ἐξετάσαι (ἐξετ. cum CEG; A ἐμαυτὸν λέγειν) cum ACEG .. D ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. καὶ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις Πῶς δύνασθε (?) τὸν βασιλέα ὑμῶν ἐξετάσαι .. Copt *Respondit Pilatus Dicite mihi, nonne opus erit mittere ducem ad quaerendum regem.* Item Flor Vatt *Advocans ad se Pilatus Iudaeos Dicite mihi, quomodo possum ego dum praeses sum* (Vatt *cum sim praeses*) *regem interrogare* .. plures alii latini codd. haec non habent, neque magis habet textus B actorum. | λέγουσιν αὐτῷ (D add οἱ Ἰουδαῖοι) Ἡμ. οὐ λέγ. βασιλ. αὐτὸν (G αὐτ. βασ.) εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς (G om) ἑαυτ. λέγει (D Copt om εἶναι usque λέγει) cum CDEG Copt Flor Vatt .. A (ex omissione eorum quae interposita sunt ortum videtur illud ἐμαυτὸν λέγειν, quod iste codex pro ἐξετάσαι habet) om. Item om codd. lat. multi. | προσκαλ. δὲ (G τότε προσκ., CE καὶ προσκ.) ὁ Πιλ. cum CDEG Flor Eins Fabr; item Vatt *Advocans itaque Pilatus,* et Copt *Quare Pilatus accersivit* .. A προσκαλ. δὲ καί (om ὁ Πιλ.) | τὸν κούρσωρα cum AC (item FH) .. EG κούρσορα, D τινὰ κούρσορα | Μετὰ ἐπιεικ. ἀχθ. ὁ Ἰησ. cum ACEG,

ἐπιεικείας ἀχθήτω ὁ Ἰησοῦς. ἐκβὰς δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκύνησεν, καὶ λαβὼν τὸ καθάπλωμα τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἥπλωσεν χαμαὶ καὶ λέγει αὐτῷ Κύριε, ὧδε περιπάτησον καὶ εἴσελθε, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμών. ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὃ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ, κατέκραξαν τοῦ Πιλάτου λέγοντες Διὰ τί ὑπὸ πραίκωνος αὐτὸν οὐκ ἐκέλευσας εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος; καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος αὐτὸν προσεκύνησε, καὶ τὸ φακεώλιον αὐτοῦ ἥπλωσε χαμαὶ καὶ ὡς βασιλέα αὐτὸν περιπατῆσαι πεποίηκεν.

3 Ὁ δὲ Πιλᾶτος μετακαλεσάμενος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Τί τοῦτο ἐποίησας, καὶ ἥπλωσας τὸ φακεώλιόν σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπ' αὐτῷ περιπατῆσαι πεποίηκας τὸν Ἰησοῦν; λέγει

---

item Copt (*Introduc mihi Iesum quieto modo*) et Latt .. D add ὧδε | ἐκβάς cum CD .. AE ἐξελθών | γνωρίσ. αὐτὸν προσεκύνησεν cum A Eins Fabr, item addito αὐτῷ CD .. E Copt γνωρ. τὸν Ἰησοῦν προσεκ. αὐτῷ | καὶ λαβών cum A, item (*tollens*) Vatt Ven; D καὶ ἐκβαλών .. CE καὶ ἔλαβε | τὸ καθάπλωμα (ita A; C κατάπλ.) cum AC .. DE τὸ φακεόλιον, item FH (de utroque vide ad huius sectionis finem) τὸ φακιόλ. Latini *fasciale* | τῆς χειρ. αὐτοῦ cum AC .. D αὐτοῦ .. FH ὃ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, item Latini .. E ὃ κατεῖχε κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ | ἥπλωσε χαμαί cum AD et Latinis .. FH ἥπλ. αὐτῷ χαμ., CE καὶ ἥπλωσεν αὐτὸ χαμ. | κ. λέγει (FH εἶπεν) αὐτῷ cum AFH .. C etc κ. λέγ. τῷ Ἰησοῦ | Κύριε .. E add μου | ὧδε περιπ. καὶ εἴσελθε cum C Eins Fabr aliisque latinis codd .. A Vatt add εἰς τὸ πραιτώριον, item E ἐπὶ τοῦ βήματος .. D ἐνταῦθα περιπάτησον .. FH om | ὅτι cum AD Latt .. reliqui om | ὃ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ: D add ὅτι προσεκύνησε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ φακεόλιον αὐτοῦ ἥπλωσε | κατέκραξαν: A ζήλου πλησθέντες κατέκραζον | τοῦ Πιλάτου (C τῷ Πιλάτῳ) .. D αὐτοῦ, sed pergit ἐπὶ τὸν Πιλάτον λέγοντες | Διὰ τί ὑπὸ πραίκωνος (cod. πρέκ.) αὐτ. οὐκ ἐκέλευσας (item E) εἰσελθ. ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος cum A, item Latinis .. C Διὰ τί ὑπὸ πρεσπόκονα (πρεπόκονα? alii πραίκωνα) α. ο. ἐκάλεσας ἐλθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρα .. D Διὰ τί οὕτως ἐκέλευσας αὐτὸν μετὰ τιμῆς εἰσελθεῖν .. FH om Ἰδόντες δὲ -- ὑπὸ κούρσωρα | καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος -- περιπατῆσαι πεποίηκεν cum A. Similiter E et Latini .. C aliique om

Codices FH, quos passim iam adhibuimus, has duas sectiones sic exhibent: Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι προσῆλθον πρὸς Πιλάτον (hoc accentu uterque codex) τὸν ἡγεμόνα, κρατοῦντες καὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν αὐτῷ. ὁ δὲ ἡγεμὼν παραλαβὼν αὐτὸν κατέκλεισεν, καὶ βουλόμενος αὐτὸν ἀνακρίναι παρόντων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἀπέστειλεν τὸν κούρσωρα αὐτοῦ ἀγαγεῖν αὐτόν. ὁ δὲ κούρσωρ αὐτὸν θεασάμενος προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ τὸ φακιόλιον ὃ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥπλωσεν αὐτῷ χαμαὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριε, καλεῖ σε ὁ ἡγεμών.

3. μετακαλεσάμενος cum CF etc .. A προσκαλ. | καὶ ἥπλωσας τὸ φακεώλ. -- τὸν Ἰησοῦν cum A. Similiter Ven *et honorasti Iesum qui dicitur Christus* ..

αὐτῷ ὁ κούρσωρ Κύριε ἡγεμών, ὅτε με ἀπέστειλας εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων κλάδους κατεῖχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ ἔκραζον, ἄλλοι δὲ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν λέγοντες Σῶσον δή, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

4 Κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες πρὸς τὸν κούρσωρα Οἱ μὲν παῖδες τῶν Ἑβραίων ἑβραϊστὶ ἔκραζον, πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἑλληνιστί; λέγει αὐτοῖς ὁ κούρσωρ Ἠρώτησά τινα τῶν Ἰουδαίων καὶ εἶπα Τί ἐστιν ὃ κράζουσιν ἑβραϊστί; κἀκεῖνός μοι ἑρμήνευσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Πῶς δὲ ἔκραζον ἑβραϊστί; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ὡσαννὰ μεμβρομῆ βαρουχαμμᾶ ἀδοναΐ. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Καὶ τὸ Ὡσαννὰ καὶ τὰ λοιπὰ τί ἑρμηνεύεται; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σῶσον δή, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος

CFH etc, item codd. lat. plerique om | Κύριε ἡγεμών cum CDEF .. A Κύριέ μου .. Latini om | ὅτε: F ὅταν | με ἀπέστ. cum A et Latinis .. C etc ἀπέστ. με | εἰς Ἱεροσόλυμα (E εἰς Ἱερουσαλήμ) cum AE .. CDF ἐν Ἱεροσολύμοις .. Vatt *in Ierusalem*, Eins Fabr *de Ierosolyma* | πρ. τὸν (cum A; C etc om) Ἀλέξανδρον .. Vatt Ven om | F ἴδον | καθήμενον cum AF .. C etc καθεζόμενον | ἐπὶ ὄνου (F ὄνον) .. D ἐπὶ πώλου | κλάδους κατεῖχον (F ἐκράτουν κλάδ.) ἐν τ. χ. αὐτ. καὶ ἔκραζον cum EF .. A ἔκραζον ἑβραϊστί, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες, item D ἔκραζον, καὶ κατέχοντες κλάδ. ἐν τ. χ. αὐτῶν .. C ἔκραζον Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες. Similiter Eins Fabr; varie differunt alii quos ad latinum actorum textum vide. | ἄλλοι δὲ -- λέγοντες: D haec om | Σῶσον δή, ὁ ἐν τ. ὑψ. cum CF Latt .. A Ὡσαννὰ ἐν τ. ὑψ., D Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ | κυρίου: D τοῦ κυρ.

4. Κράζουσιν οἱ Ἰουδ. λέγοντες πρ. τὸν κούρσωρα (B πρὸς κούρσωροι sic) cum BF Latt .. C λέγουσι δὲ οἱ Ἰουδ. πρ. τ. κούρσωρα .. A καὶ λέγουσιν οἱ Ἰουδ. τῷ κούρσωρι | Οἱ μὲν παῖδ. τ. Ἑβρ. ἑβρ. ἔκραζον cum BCEF Latt .. A Οἱ παῖδες ὡς λέγεις ἑβραϊστὶ ἔκρ. .. D om | πόθεν δὲ (B om) σοὶ τὸ ἑλληνιστί (B τῶ ελινηστῆ, F τὸ ἐληνιστῆ) cum BF .. A σὺ δὲ πόθεν ἔμαθες καὶ ἑρμηνεύεις αὐτὰ ἑλληνιστί .. C (similiter E) πόθεν δὲ σὺ (cod. ἐσοὶ) Ἕλλην (cod. ἔλλους) ὑπάρχων ἴδες (sic; B γινώσκεις) τὸ ἑβραϊστί .. Eins *unde tibi cum sis Graecus Hebraica?* Vatt *unde tibi gentili est hoc nosse?* Similiter alii codices latini. | τῶν Ἰουδαίων cum ABF Latt .. CD τῶν Ἑβραίων | καὶ εἶπα τί ἐστ. ὃ κράζ. ἑβρ. cum BF Eins Vatt Ven (item Fabr, sed addit *pueri* post κράζουσιν); item omisso καὶ εἶπα C .. A γέροντα Τί ἐστ. ὃ κράζ. οἱ παῖδες ἑβραϊστί .. D om | κἀκεῖν. μοι ἑρμήν. (B ἑρμ. μοι, D add πάντα) cum CFBD (omnes hi ἑρμ. non ἡρμ.) Eins Ven .. A καὶ εἰπέ μοι ὅτι τὸ Ὡσαννὰ Σῶσον δὴ ἑρμηνεύεται. Similiter lat. codd. aliquot. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Πῶς δὲ (C om) ἔκραζον (B ἔκραζαν sic) ἑβρ. cum BC Eins; similiterque Vatt Ven .. AD om | λέγ. αὐτ. οἱ Ἰουδ. (C om οἱ Ἰουδ., item μεμβρ. usque ἀδοναΐ) Ὡσαννά· μεμβρομῆ· βαρου χαμμᾶ· ἀδοναΐ (i. e. fere הושיעה נא במרומים ברוך הבא [בשם] אדני).

Εἰ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε τὰς φωνὰς τὰς παρὰ τῶν παίδων λεχθείσας, τί ἥμαρτεν ὁ κούρσωρ; οἱ δὲ ἐσιώπησαν. λέγει ὁ ἡγεμὼν τῷ κούρσωρι Ἔξελθε καὶ οἵῳ βούλει τρόπῳ εἰσάγαγε αὐτόν. ἐκβὰς δὲ ὁ κούρσωρ ἐποίησεν τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Κύριε, εἴσελθε· ὁ ἡγεμών σε καλεῖ.

5 Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν σιγνοφόρων κατεχόντων τὰ σίγνα, ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ τῶν σίγνων καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ σχῆμα τῶν σίγνων, τὸ πῶς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ, περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγνοφόρων. ὁ δὲ Πιλᾶτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Οὐ θαυμάζετε πῶς ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς Πιλᾶτον Ἡμεῖς εἴδο-

---

λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Καὶ (C om, item καὶ τὰ λοιπ.) τὸ Ὡσ. κ. τὰ λοιπὰ τί ἑρμην.; λέγ. αὐτῷ οἱ Ἰουδ. (C om λέγ. α. οἱ Ἰουδ.) Σῶσ. δή, ὁ ἐν τ. ὑψίστοις· εὐλογημ. ὁ ἐρχόμ. ἐν ὀνόμ. κυρίου (C om ὁ ἐν τοῖς usque κυρίου) cum B; item C, quocum fere faciunt codd. lat. .. AD om | Εἰ (D add οὖν) ὑμεῖς cum ABD, item Vatt Ven .. C om Εἰ, item Eins Fabr | μαρτυρ. τὰς φων. τὰς (B om) παρὰ τ. π. λεχθ. cum BC, item Latt .. D μαρτ. ταῖς φωναῖς ταύταις παρὰ τ. νηπίων λεχθείσαις .. A μαρτ. καὶ συμφωνεῖτε ταῖς λεχθείσαις φωναῖς τῶν παίδων | ἐσιώπησαν: A add μὴ δυνάμενοι τῷ Πιλάτῳ ὑπὲρ τούτου ἀποκριθῆναι | λέγει ὁ ἡγεμ. τῷ κούρσ. cum CD Eins Fabr .. B Vatt Ven λέγει πάλιν ὁ Πιλάτος τῷ κούρσ. .. A καὶ λέγει τῷ κούρσ. | καὶ οἵῳ βούλ. τρόπ. (B οἵῳ τρ. βούλ., D ὡς βούλῃ) εἰσάγ. αὐτόν (αὐτόν CD Latt; B τὸν Ἰησοῦν) cum BCD Latt .. A κάλεσον τὸν Ἰησοῦν | ἐκβάς cum BC .. AD ἐξελθών | ὁ κούρσωρ: B add ἐκ τοῦ πραιτωρίου | τὸ σχῆμ. τὸ πρῶτ. cum C (cf. infra I, 6. ubi omnes codd. eundem accusativum habent) .. B τὸ (sic) σχήματι τῷ πρώτῳ (sic prorsus), Eins Fabr *sicut et priori schemate* .. A κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα .. D καθὼς καὶ τὸ πρότερον, item lat. codd. | καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ cum AB Vatt Ven .. C Eins Fabr κ. λέγ. αὐτῷ .. D καὶ ἁπλώσας τὸ φακεόλιον αὐτοῦ χαμαὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | εἴσελθε cum ABD Latt .. C om | ὁ ἡγεμ. σε καλ. (A καλεῖ σε ὁ ἡγ.) cum CDA .. B Latt praem ὅτι

5. καὶ τῶν σιγνοφόρων cum ACD Eins Cors .. B om καί (et habet σιγνωφόρων) | κατεχόντων: B κρατούντων | ἐκάμφθησαν: E ἔκαμψαν | αἱ προτομαὶ (D προτιμαί) τῶν σίγνων cum BCDE (sed BE add ἑαυταῖς) Eins Cors .. A om τ. σίγνων | ἰδόντες δὲ -- τὸ (C om) πῶς ἐκάμφθ. (B add ἑαυταῖς) -- περισσῶς (ita BAD; C περισσοτέρως) ἔκραζ. κ. τ. σιγνοφ. (B ubique σιγνωφ.) cum BC Eins Vatt .. A οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγνοφόρων, ὅτι αὐτοὶ θέλοντες ἔκαμψαν τὰς προτομάς (cum prioribus οἱ δὲ -- κατὰ τ. σιγνοφ. consentiunt Ven Fabr, sed reliqua om) .. D Ἄννας δὲ καὶ Καϊάφας καὶ Ἰώσιππος οἱ τρεῖς ψευδομάρτυρες ἤρξαντο περισσῶς κράζειν κατὰ τῶν σιγνοφόρ. | ὁ δὲ Πιλ. λέγει (ita etiam Eins Fabr) .. A λέγει ὁ Πιλ. | πῶς (B τὸ πῶς) ἐκάμφθ. (C αἱ αὐταὶ ἐκάμφθ., B ἐκάμφθ. ἑαυταῖς [scriptum est αἱ αὐταῖς]) αἱ προτομαὶ (cum AB; CD add τῶν σίγνων) cum ABCD .. E πῶς ἑαυτὰς ἔκαμψαν αἱ προτ. τῶν σίγνων | πρὸς Πιλᾶτον: A τῷ Πιλάτῳ | εἴδομεν cum A; item *vidimus*

μεν πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφόροι καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν τοὺς σιγνοφόρους λέγει αὐτοῖς· Τί οὕτως ἐποιήσατε; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς ἄνδρες Ἕλληνές ἐσμεν καὶ ἱερόδουλοι, καὶ πῶς εἴχαμεν προσκυνῆσαι αὐτῷ; καὶ γὰρ κατεχόντων ἡμῶν τὰς προτομὰς ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

6 Λέγει ὁ Πιλᾶτος τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ Ἐκλέξασθε ὑμεῖς ἄνδρας δυνατοὺς καὶ κραταιούς, καὶ αὐτοὶ κατάσχωσιν τὰ σίγνα, καὶ ἴδωμεν εἰ ἑαυτοῖς κάμπτονται. ἐπιλαβόμενοι δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων ἄνδρας δώδεκα κραταιοὺς καὶ δυνατούς, ἀνὰ ἓξ ἐποίησαν κατασχεῖν τὰ σίγνα, καὶ ἐστάθησαν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ ἡγεμόνος. καὶ λέγει ὁ Πιλᾶτος τῷ κούρσωρι Ἔκβαλε αὐτὸν ἔξω τοῦ πραιτωρίου, καὶ εἰσάγαγε αὐτὸν πάλιν οἵῳ βούλει τρόπῳ. καὶ ἐξ-

---

Latt .. BC οἴδαμεν | πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφ. cum BC Eins (item Fabr ut videtur) .. A π. ἔκ. τὰς προτομὰς οἱ σιγν., D π. ἔκ. οἱ σιγν. τὰ σίγνα (ita Vatt *quemadmodum inclinaverunt vultus*) | καὶ προσεκ. τῷ Ἰησοῦ .. A καὶ προσεκ. θελόντων αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ .. D om haec usque ad finem sectionis | ὁ ἡγεμὼν cum AC Eins Fabr .. B Vatt Ven ὁ Πιλάτος | Τί οὕτως cum AB Eins Fabr .. C Vatt Ven Τί τοῦτο | λέγουσιν cum AB Eins .. C add αὐτοί, item *et ipsi* Vatt Ven (Fabr *signiferi*) | τῷ Πιλάτῳ .. A αὐτῷ | Ἕλλην. ἐσμ. κ. ἱεροδ. cum A Latt, item B Ἕλλ. καὶ ἱερόδ. ὄντες .. E ἐσμὲν ἱερόδουλοι .. C Ἕλληνες ὑπάρχομεν | καὶ (B om) πῶς εἴχαμεν (cum B* C, B** E εἴχομεν, A ἔχομεν. Eins Fabr *habuimus*) πρ. αὐτῷ (αὐτῷ cum AB; CE αὐτόν) | κατεχόντων (C κατέχοντας) ἡμῶν τὰς προτ. cum ACE, item B κατ. ἡμ. τὰ σίγνα | ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν cum C, item praemisso αἱ προτομαί B .. E αὐταὶ ἑαυτὰς ἔκαμψαν .. A αὗται ὑφ' ἑαυτῶν ἐκάμφθ. | προσεκ. αὐτῷ cum AB .. C om αὐτῷ .. Vat[a] add *eum*, Eins Vat[b] *Iesum*, Fabr neutrum.

6. τοῖς ἀρχισυναγώγοις .. B add αὐτῶν | τοῦ λαοῦ cum B, item Vatt Ven (Eins *plebis ipsorum*) .. C Cors τ. λ. τῶν Ἰουδαίων .. A om | Ἐκλέξασθε (sic) ὑμεῖς cum ABC .. D Ὑμ. ἐκλέξ. | καὶ κραταιούς cum ABDE Vatt Eins Ven .. C Fabr om | καὶ αὐτοί cum ABCE Latt .. D οἵτινες | κατάσχωσιν cum BDE .. A κατασχέτωσαν .. C κατέχουσιν | ἑαυτοῖς cum CE, item αὐτοῖς B .. A αὗται sic .. D om | D κάμπτοντ. ἢ οὔ | οἱ πρεσβ. τ. Ἰουδ. cum BC etc Vatt Eins Fabr .. A οἱ Ἰουδαῖοι | δώδεκα (B δεκαδύο) .. A post δυνατούς pon | B δυνατ. κ. κρατ. | ἀνὰ ἓξ cum AB .. CE ἀνὰ ἓξ ἕξ. Similiter Eins *senos et senos* | κατασχεῖν cum AC .. BE κατέχειν | ἐστάθησαν cum BC etc, item lat. codd. .. A στῆναι | ἔμπρ. τοῦ βήματος cum B (sic) C etc, item Vatt Ven .. A om τ. βήμ. (Eins Fabr *ante conspectum*) | καὶ λέγει cum BC etc .. A λέγει οὖν | Ἔκβ. αὐτὸν ἔξω τ. πρ. cum BC .. A Vatt Ven Eins Fabr Ἔκβ. τὸν Ἰησοῦν ἔξ. τ. πρ. .. D παραλαβὼν τὸν Ἰησοῦν ἔξελθε τοῦ πρ. | καὶ εἰσάγαγε α. π. οἵῳ β. τρ. cum BC Eins Fabr, item similiter Vatt Ven .. D κ. εἰσάγ. αὐτὸν ὡς βούλῃ ..

ἦλθεν ἔξω τοῦ πραιτωρίου ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ κούρσωρ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλᾶτος τοὺς πρώην κατέχοντας τὰς προτομὰς λέγει αὐτοῖς Ὤμοσα κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, ὅτι ἐὰν μὴ καμφθῶσιν τὰ σίγνα εἰσιόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτεμῶ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ὁ ἡγεμὼν ἐκ δευτέρου εἰσελθεῖν τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον, καὶ πολλὰ παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν ἵνα ἐπιβῇ ἐπὶ τοῦ φακεωλίου αὐτοῦ. καὶ ἐπέβη καὶ εἰσῆλθεν. εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐκάμφθησαν πάλιν τὰ σίγνα καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

CAPUT II.

1 Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἰδὼν ἔμφοβος γενόμενος ἐζήτησεν ἀναστῆναι ἀπὸ τοῦ βήματος. ἔτι δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου ἀναστῆναι,

---

A plane om | καὶ ἐξῆλθεν (CE ἐξελθών) - - καὶ ὁ κούρσ. (haec C om) cum B(C)E, item Eins Fabr Vatt (Ven *exeuntibus autem* etc) .. A om .. D om omnia usque dum sequitur καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ | καὶ προσκαλεσάμενος .. C om *καί* (item E?) | τοὺς πρώην (E τ. πρώτους τούς) κατέχ. τὰς προτ. cum BE Vatt Ven Fabr Eins .. A τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατέχοντας τ. προτ. .. C τοὺς κατέχ. τὰς προτ. καὶ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων | λέγει (E καὶ λέγ.) αὐτοῖς Ὤμοσα κατὰ - - ὅτι cum BCE, item Vatt Ven .. A (similiter Eins) ὤμοσεν αὐτοῖς κατὰ - - λέγων ὅτι | κατὰ τῆς σωτηρ. (A add τοῦ) Καίσ. cum AC Latt .. B κατὰ Καίσαρος | μὴ καμφθῶσιν cum B (item E?) Vatt Ven (item Fabr ut videtur) .. AC om μή, item Eins | τὰ σίγνα cum BC .. A αἱ προτομαί | εἰσιόντος cum B; A εἰσελθόντος. Item Latini .. C ἀνελθόντος | ἀποτεμῶ cum A (B ἀποτεμνῶ sic) E, item Latt .. C ἀποτέμνω | B ὑμῶν τὰς κεφ. | καὶ ἐκέλευσεν (B κελεύει) ὁ ἡγεμ. cum AB Latt .. C καὶ καθίσας ὁ ἡγεμ. ἐκέλευσεν | ἐκ δευτ. εἰσελθ. τ. Ἰησ. cum B Vatt Ven .. A εἰσελθ. ἐκ δευτ. τ. Ἰησ. .. C Eins Fabr εἰσελθ. τ. Ἰ. ἐκ δευτ. .. E om ἐκ δευτ. | καὶ ἐποίησεν (E add πάλιν) ὁ κούρσ. .. D τότε ὁ κ. ἐποίησε | τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον: ita h. l. ABC, item D τὸ πρότερον σχῆμα (sed Eins Fabr *eodem schemate*) | καὶ πολλά .. D καὶ ἁπλώσας τὸ φακεόλιον αὐτοῦ | παρεκάλεσεν cum ABDE .. C παρεκάλει | τὸν Ἰησοῦν cum BD, item Eins Fabr; item praemisso ὁ κούρσωρ C (similiter Vatt) .. A om | ἵνα ἐπιβῇ ἐπὶ (A om) τοῦ (C τῷ) φακεωλίου (ita A; B φακιολ., CE φακεολ. et quidem C -λίῳ) αὐτοῦ .. D ὅπως περιπατήσῃ δι' αὐτοῦ | D om κ. ἐπέβη κ. εἰσῆλθεν .. A add εἰς τὸ πραιτώριον | αὐτοῦ cum ABC .. D Latt τοῦ Ἰησοῦ | ἐκάμφθησαν πάλιν (A πάλ. ἐκάμφθ.) cum BCA .. D ἔκαμψαν. Item Latt om πάλιν | τὰ σίγνα cum BCD; A αἱ προτομαί .. B add ἑαυτά, C ἑαυτῶν

II, 1. ἰδὼν cum ABC Latt .. DE om | ἔμφοβος (A praem καί) cum AB DE .. C ἔκθαμβος | ἐζήτησεν (C ἐζήτει) cum B(C) .. A ἠθέλησεν, D ἐβούλετο .. Vatt Ven *voluit*, Eins Fabr *coepit* | ἀπὸ (A om) τοῦ βήματ. cum (A)BC Latt .. D om | ἔτι δὲ αὐτοῦ cum BC etc .. A αὐτοῦ δέ (similiter codd. lat.) |

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι᾽ αὐτὸν νυκτός. ὁ δὲ Πιλᾶτος προσκαλεσάμενος τοὺς Ἰουδαίους λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι ἡ γυνή μου θεοσεβής ἐστιν καὶ μᾶλλον ἰουδαΐζει σὺν ὑμῖν. λέγουσιν αὐτῷ Ναί, οἴδαμεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Ἰδοὺ ἔπεμψεν ἡ γυνή μου λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι᾽ αὐτὸν νυκτός. ἀποκριθέντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι γόης ἐστίν; ἰδοὺ ὀνειροπόλημα ἔπεμψε πρὸς τὴν γυναῖκά σου.

2 Ὁ δὲ Πιλᾶτος προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; οὐδὲν λαλεῖς; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη Εἰ μὴ εἶχον ἐξουσίαν, οὐδὲν ἂν ἐλαλοῦσαν· εἷς γὰρ ἕκαστος

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔπεμψ. πρ. αὐτ. (B πρ. τὸν ἡγεμόνα) cum BC, item codd. lat. .. A ἔπεμψ. ἡ γ. α. πρ. αὐτ., item D (et Vatt Ven) ἀπέστειλε πρ. αὐτ. ἡ γ. αὐτ. | καὶ τῷ ἀνθρ. τῷ δικ. τούτῳ cum BC Eins .. AD Vatt Ven Fabr καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ | δι᾽ αὐτὸν νυκτός cum C et praemisso κατ᾽ ὄναρ E .. B δι᾽ αὐτὸν (sic) διὰ τῆς νυκτός .. A δι᾽ αὐτὸν τῇ νυκτὶ ταύτῃ .. D σήμερον κατ᾽ ὄναρ δι᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ | ὁ δὲ Πιλ. προσκαλ. cum BC Vatt Ven .. A καὶ προσκαλ. .. D Eins Fabr haec om usque ad alterum δι᾽ αὐτὸν νυκτός | τοὺς Ἰουδαίους .. B add ἅπαντας, E πάντας. Item *omnibus Iudaeis* Hal, non item Vatt | λέγ. αὐτοῖς cum AB Latt .. C λέγ. πρὸς αὐτούς | σὺν ὑμῖν .. E om σύν | ὁ Πιλᾶτος cum BC Vatt .. A om | Ἰδοὺ-ἔπ. ἡ γ. μ. λέγουσα cum BE Vatt, item post ἡ γ. μ. addito Πρόκλα C .. A αὕτη ἔπεμψε πρός με λέγ. | A Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, item Vatt Ven | νυκτός .. B διὰ τῆς νυκτός | λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ .. A λέγ. αὐτῷ | Μὴ οὐκ cum BC (Eins Fabr *Numquid non*) .. A Μὴ οὖν .. DE om Μή | A εἴπομεν | γόης (cum BCE; A πλάνος; D μάγος; Eins Fabr *maleficus*, Vatt Ven *magus*) ἐστίν cum AB Latt .. CDE add καὶ ἐν (E add τῷ) Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια (C om ἐκβ. τ. δαιμ.) καὶ (C τὰ) πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται (D om καὶ πά. α. ὑποτ.) | ἰδοὺ (B add ὅτι καί) ὀνειροπόλημα (sic enim [cf. Clem. Alex. p. 849.] omnino restituendum videtur pro ὀνηρόπομα, quod in cod. B est; C habet ὀνειρόπεμπτα, E ὄνειρον πεταπόν, D om; Vat Ven *somniorum fantasma*, Eins Fabr *somnium*) ἔπεμψε (D add οὗτος) πρὸς τὴν γυναῖκά σου cum BCDE Latt .. A solus καὶ ὀνείρατα πέμπει.

2. Ὁ δὲ Πιλ. (D Τότε ὁ Πιλ.) προσκ. τ. Ἰησ. λέγ. αὐτῷ cum BCD, item fere Latt .. A Ὁ δὲ Πιλ. λέγει τῷ Ἰησοῦ | Τί οὗτοί (B τί οὖτι, alii videntur τοι pro τί habere, unde Thi edidit Τοιοῦτοι. Sed id confusis ι et οι ortum est) σου καταμαρτ. (B καταμ. σου) cum BCE, item praemisso Οὐκ ἀκούεις D; tum BCE pergunt οὐδὲν λαλεῖς (C λέγεις), D καὶ οὐδένα ἀποκρίνῃ λόγον. Item Vatt Ven *Quid est quod isti adv. te testificantur? et nihil ad eos loqueris?* Similiter Eins Cors Fabr, nisi quod cum D praeponunt *Non* (*Num*) *audis* (*audisti*) .. A Τί οὐ λαλεῖς ὑπὲρ ὧν σου καταμαρτυροῦσιν | ἔφη cum AD; B εἶπεν .. CE ἀπεκρίθη, Latt *respondit* (*ei*) | εἶχον (B εἴχαν) .. A add οὗτοι | οὐδὲν (B οὐκ) ἂν cum AB .. C etc om ἄν | ἐλαλοῦσαν cum BDE .. AC ἐλάλουν | εἷς γὰρ (*autem*)

ἐξουσίαν ἔχει τοῦ στόματος αὐτοῦ λαλεῖν ἀγαθά τε καὶ πονηρά· αὐτοὶ ὄψονται.

3 Ἀποκριθέντες δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ Τί ἡμεῖς ὀψόμεθα; πρῶτον ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννησαι· δεύτερον ὅτι ἡ σὴ γένεσις ἐν Βηθλεὲμ νηπίων ἀναίρεσις γέγονεν· τρίτον ὅτι ὁ πατήρ σου Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ σου Μαριὰμ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς παρρησίαν ἐν τῷ λαῷ.

4 Λέγουσίν τινες τῶν ἑστηκότων εὐλαβεῖς ἐκ τῶν Ἰουδαίων Ἡμεῖς οὐ λέγομεν αὐτὸν εἶναι ἐκ πορνείας, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσὴφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας. λέγει ὁ Πιλᾶτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς λέγοντας εἶναι αὐτὸν ἐκ πορνείας Οὗτος ὁ λόγος ὑμῶν οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὅτι ὅρμαστρα γέγοναν, καθὰ καὶ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ σύνεθνοι ὑμῶν.

ἕκαστος cum B, item (εἰ γ. ἕκ.) E et (ἕκαστ. γάρ omisso εἰς) A; item Vatt Ven .. C (et ut videtur etiam D) om γάρ | E τοῦ ἰδίου στόματος | τε καί cum AB .. C etc om τε | αὐτοὶ ὄψ. cum ABDE Latt .. C om

3. οἱ πρεσβύτ. τῶν Ἰουδ. cum BDE Latt .. C οἱ πρ. τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδ... A οἱ Ἰουδαῖοι | BC ὀψώμεθα | πρῶτον: E add μέν | γεγέννησαι cum C etc .. AB ἐγεννήθης | B δεύτερον δέ | ἡ σὴ γένεσις cum CD; item Ven Fabr *pro (in) nativitate tua* .. AB Eins Cors ἡ γέννησίς (*generatio*) σου .. E γεννηθέντος σου | νηπίων .. A om | ἀναίρ. γέγονεν (D ἐγένετο) cum BCDE .. A ἀναίρεσιν εἰργάσατο | Μαριάμ cum A .. BC etc Μαρία | ἔφυγ. εἰς Αἴγ. cum A Latt .. BC etc εἰς Αἴγ. ἔφυγ. | διὰ τὸ -- παρρησίαν (cum AB Latt; C παράκλησιν, E παρουσίαν) -- λαῷ .. D om

4. τῶν ἑστηκότων cum ACE .. D ἐκ τῶν παρεστηκότων .. B ἐκ τῶν ἐπόντων (sic) | εὐλαβεῖς ἐκ (C om) τ. Ἰουδ. cum CE .. A ἐκ τῶν εὐλαβῶν Ἰουδαίων .. B Ἰουδαίων ἄνδρες εὐλαβεῖς .. D Ἰουδαίων. Ex Latinis nostram lectionem confirmant codices qui habent *quidam de adstantibus benigni* (Eins et alii *benigne*) *ex Iudaeis.* Iamvero D statim subiungit horum virorum nomina in hunc modum Λάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Σαμουήλ, Ζήρας, Ἰσαὰκ καὶ Φινεές, et pergit οἳ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ βήματος Πιλάτου περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντες Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ἐκ πορνείας οὐ γεγέννηται, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσὴφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὕτως ἐτέχθη ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ea vero quae sequuntur usque ad initium capitis V. omnia omittit. Similis ratio est codicum Vaticanorum latini textus. | Ἡμεῖς οὐ λέγ. αὐτ. εἶναι ἐκ πορν. (B ἐκ π. εἶν.) cum BCE, item Latt .. A Ἡμεῖς οὐκ ἔχομέν τι κατ' αὐτοῦ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἐκ πορνείας | ἀλλά: A ἀλλ' | B οἴδαμεν αὐτόν, ἐμνηστεύσατο | ὁ Ἰωσήφ cum ADE .. BC om ὁ | καὶ οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum BC Eins Ven (*non ergo* etc) .. A καὶ μόνον· οὐ γεγέννηται δὲ ἐκ πορν. .. E om | λέγει ὁ Πιλ. -- εἶναι αὐτ. (C αὐτ. εἶν.) ἐκ πορν. cum BCE Eins .. A λέγει πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους | Οὗτ. ὁ λόγ. -- ἀληθής cum BCE Latt .. A Ἀληθές ἐστι τοῦτο τὸ ῥῆμα (est interrogatio) | ὅρμαστρα γέγοναν (C -νασι) cum BC .. E ὁρμασία γέγονεν .. A ὀνομαστήρια γέγονεν | καθὰ καὶ αὐτοί cum CE .. B καθὰ αὐτοί, A ὡς αὐτοί | λέγ. οἱ σύνεθνοι (C σύνεχθοι, E συνέθνιοι) ὑμῶν cum BCE .. A οἱ

λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἄννας καὶ Καϊάφας Ἅπαν τὸ πλῆθος κράζομεν καὶ οὐ πιστευόμεθα ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται· οὗτοι προσήλυτοί εἰσιν καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλᾶτος Ἄνναν καὶ Καϊάφαν λέγει αὐτοῖς Τί ἐστιν προσήλυτοι; λέγουσιν αὐτῷ Ἑλλήνων τέκνα ἐγεννήθησαν, καὶ νῦν γεγόνασιν Ἰουδαῖοι. λέγουσιν οἱ εἰπόντες ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, Λάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἀμνής, Ζηρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Ἀγρίππας καὶ Ἰούδας Ἡμεῖς προσήλυτοι οὐ γεγεννήμεθα, ἀλλὰ τέκνα Ἰουδαίων ἐσμὲν καὶ ἀλήθειαν λαλοῦμεν· καὶ γὰρ εἰς τὰ ὅρμαστρα Ἰωσὴφ καὶ Μαρίας παραγεγόναμεν.

σ. ὑ. λέγ. | λέγουσιν τῷ -- Ἅπαν (cum BE Latt; C om) τὸ πλῆθ. κράζομεν (cum B, item Ven *Nos cum omni multitudine dicimus*; E κράζουσι, C Eins κράζει) cum BCE Latt .. A ἀποκριθέντες δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφ. λέγουσιν ὡς πρὸς ἅπαν τὸ πλῆθος Λέγομεν | καὶ οὐ πιστευόμεθα cum B .. CE κ. οὐ πιστεύεις, item A sed post ὅ. ἐ. π. γεγέννηται ponit .. Latt plane om | οὗτοι cum ABE .. C αὐτοί. Praeterea B add γάρ, E Latt δέ | προσήλ. εἰσ. καὶ μαθ. αὐτ. cum C Latt .. E πρ. εἰσ. καὶ οἱ ἴδιοι μαθηταί .. B πρ. αὐτοῦ εἰσ. κ. μαθηταί .. A μαθ. αὐτοῦ εἰσὶ καὶ προσήλ. | καὶ προσκαλεσάμενος -- Τί ἐστιν (cum B, item Eins Cors Ven *Quid* [Fabr *Qui*] *sunt proselyti*; CE Καὶ τίς ἐστι) προσήλυτοι (ita B Latt; CE -λυτος) cum BCE Latt .. A om | λέγουσιν αὐτῷ .. A οἱ δὲ λέγουσιν | Ἑλλήν. τέκνα ἐγ. κ. νῦν γεγ. Ἰουδ. cum AB Latt .. CE Ἑλλήνων τέκνων (E -κνα) γεγόνασιν οἱ Ἰουδαῖοι | λέγουσιν οἱ εἰπόντες cum AC Ven .. B λέγ. οἱ Ἰουδαῖοι οἱ εἰπόντες .. E οἱ ἀπεκρίθησαν εἰπόντες | ὅτι οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum BCE .. A μὴ γεγεννῆσθαι αὐτὸν ἐκ πορνείας | Λάζαρος (A ὅ τε Λάζαρ καί. Etiam B Latt add καί, non item CDE) Ἀστέριος (Eins aliique add *et*, non Ven) Ἀντώνιος (A Ἄντανος. B Eins Fabr Ven add καί) Ἰάκωβος (B add καί) Ἀμνής (ita B, Ἀμής A, Ἰωάννης D; *Annes* Ven, item codd. lat. alii vel h. l. vel post *Amnes*, *Annes*, *Annas*, *Amenius*. E vero Ἡσαΐας, C εἷς; sed in utroque sequitur Ἄννας. Praeterea B Ven add καί) Ζηρᾶς (cum AD, item Δήρας B; CE Ἄννας. Ven *Azaras*, alii *Zaras*, *Zarus*, *Yeras*; *Caras*. Praeterea B Eins Fabr add καί) Σαμουήλ (Ven add *et*) Ἰσαάκ (B Ἰσάκ; A h. l. Ἀγρίπας postque loco Agrippae Ἰσαάκ. Praeterea BE Eins Fabr add καί) Φινεές (B Φιναίος. Ven add *et*) Κρίσπος (ita B; Κρίππος A, Κρίππιος C; Πρίσχος E. Ven *Crispes*, alii *Crispus*, alii *Crippus*. Praeterea B Eins Fabr add καί) Ἀγρίππας (B Ἀγύππας; A Ἰσαάκ, sed vide ante) καὶ (ita ABE Latt; C om. D post καὶ Φινεές tria nomina reliqua omittit) Ἰούδας. In altera recensione ista nomina sic leguntur: Λάζαρος, Ἀσθάριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ζαρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεσὲ (duo codd. Εὐμεσσὲ) καὶ Ἰούδας. | Ἡμεῖς (C praem Καί) πρ. οὐ γεγεννήμεθα (B οὐκ ἐγεννήθημεν), ἀλλὰ -- λαλοῦμεν (ita BE; C λέγομεν) cum BCE Latt .. A Ἡμεῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν τέκνα Ἰουδαίων ἐσμέν, καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦμεν καὶ λέγομεν | καὶ γὰρ ε. τ. ὅρμαστρα (C add αὐτῶν) Ἰωσὴφ καὶ (Latt om Ἰωσ. καί) Μαρ. παραγεγόναμεν (B παραγενόμεθα, E παρεγενόμεθα) cum BCE Latt .. A ὑμεῖς δὲ φθόνῳ πολλῷ κατὰ τοῦ

5 Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλᾶτος τοὺς δώδεκα ἄνδρας τούτους τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, λέγει αὐτοῖς Ὁρκίζω ὑμᾶς κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, εἰ ἀληθῆ εἰσιν ἃ εἴπατε, ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν μὴ ὀμνύειν, ὅτι ἁμαρτία ἐστίν· αὐτοὶ δὲ ὀμόσουσιν ὅτι οὐκ ἔστιν καθὼς εἴπαμεν, καὶ ἔνοχοί ἐσμεν θανάτου. λέγει ὁ Πιλᾶτος πρὸς Ἄνναν καὶ Καϊάφαν Οὐδὲν ἀποκρίνεσθε πρὸς ταῦτα; λέγουσιν Ἄννας καὶ Καϊάφας πρὸς Πιλᾶτον Οἱ δώδεκα οὗτοι πιστεύονται ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας· ἅπαν τὸ πλῆθος κράζομεν ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται καὶ γόης ἐστὶν καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστευόμεθα.

6 Καὶ κελεύει ὁ Πιλᾶτος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐξελθεῖν ἐκτὸς τῶν δώδεκα ἀνδρῶν τῶν εἰπόντων ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐκέλευσε χωρισθῆναι· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶ-

---

Ἰησοῦ φερόμενοι τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ ψεύδους καλυφθῆναι βούλεσθε, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιμάχεσθε ἡμῖν.

5. Προσκαλ. δὲ (ita B Latt; C Καὶ προσκ.) -- τούτους (cum CE Ven; B Eins om) τοὺς εἰπ. -- λέγει αὐτοῖς cum BCE Latt .. A Γνοὺς δὲ ὁ Πιλ. ὅτι ἀληθῆ εἰσὶ τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, λέγει αὐτοῖς | εἰ (A ἵνα εἴπητέ μοι εἰ) ἀληθῆ εἰσὶν (cum AB; C ἀλήθειά ἐστιν, E ἀληθῶς ἐστίν) ἃ (cum AE; B om, sed eo loco aliquot litteras erasas habet) εἴπατε (B add μοι; C om ἃ εἴπατε) ὅτι -- πορν. (A om ὅτι -- πορν.) .. Ven *si verum est, dicite mihi, quoniam* etc; Cors *si vere dixistis quoniam* etc: Cf. text. lat. | λέγουσιν cum BCE .. A Latt add ἐκεῖνοι | Ἡμεῖς cum ABE .. C om | ὅτι ἁμαρτία ἐστίν cum B (sed praemissum habet εἰ καί, ac si librarius aliud scripturus fuisset; cf. C) Latt .. ACE om | αὐτοὶ δὲ (cum BE Ven; A Eins om) ὀμόσουσιν (ita B; ὀμόσωσιν E; ὀμοσάτωσαν A) κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσ. (A om κατὰ τ. σ. Κ.) ὅτι -- εἴπαμεν (A εἴπομεν, οὐδὲ εἰς τὰ ὀνομαστήρια παρεγένοντο sic) καὶ ἔν. ἐσμεν θανάτου (A θανάτου ἐσόμεθα) cum BE; A; item Latt .. C εἰ καὶ ὀμόσωμεν, ἔνοχοί ἐσμεν | λέγει ὁ Πιλ. -- Καϊάφαν cum BE Ven .. A ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας ἐπὶ πολὺ ἐσίγησαν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος .. C om omnia usque dum sequitur καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱόν .. plures codd. lat. om una cum seqq. Οὐδὲν ἀπ. πρ. ταῦτα | λέγουσιν -- πρ. Πιλᾶτον .. A οἱ δὲ εἶπον | Οἱ δώδεκα -- καὶ λέγει ἑαυτὸν (C αὐτὸν εἶναι, vide ante) -- πιστευόμεθα cum BE(C), item codd. lat. aliquot .. A Αὐτοῖς πιστεύεις, καὶ ἡμῖν ἀπιστεῖς ὅτι ἐκ πορν. γεγένν. καὶ ὅτι πλάνος ἐστὶ καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστευόμεθα.

6. Καὶ (cum B Ven, alii Latini *ergo*; E Τότε; C om) κελεύει (cum B; CE ἐκέλευσεν; Latini *iubens, iussit*) ὁ Πιλᾶτος .. A Τότε ὁ Πιλ. θυμοῦ μεγάλου πλησθεὶς ἐκέλευσε | ἅπαν (A om) τὸ πλῆθος (A add ἔξω) ἐξελθεῖν | ἐκτὸς τῶν (C ἐκ τούτων) ἀνδρῶν -- χωρισθῆναι (cum CE Latt; B ἐξελθεῖν) καὶ λέγ. α. ὁ Πιλ. (Latini praeter Ven om ὁ Πιλ.) cum BCE Latt .. A καταλείψας δὲ μόνους

τος Ποίῳ λόγῳ θέλουσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ζῆλον ἔχουσιν, ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει. λέγει ὁ Πιλᾶτος Περὶ καλοῦ ἔργου θέλουσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ναί.

Caput III.

1 Καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Πιλᾶτος ἐξῆλθεν ἔξω τοῦ πραιτωρίου καὶ λέγει αὐτοῖς Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν τῷ ἡγεμόνι Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν δὲ ὁ Πιλᾶτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. εἶπεν ὁ Πιλᾶτος Ὑμῖν εἶπεν ὁ θεὸς μὴ ἀποκτεῖναι, ἀλλ' ἐμοί;

2 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν κατ' ἰδίαν καὶ εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ἀφ' ἑαυτοῦ

τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας μὴ γεγεννῆσθαι τὸν Ἰησοῦν ἐκ πορνείας, καὶ διαστήσας τὸν Ἰησοῦν ἀπ' αὐτῶν λέγει αὐτοῖς | Ποίῳ (A praem Εἴπατέ μοι) λόγ. θέλουσιν (A θέλωσιν) αὐτ. ἀποκτ. cum (A)CE Latt .. B Περὶ ποίου ἔργου βούλονται αὐτ. ἀποκτ. | λέγουσιν αὐτῷ cum CE, item Latt .. AB λέγουσιν (A add οἱ δεκαδύο) τῷ Πιλάτῳ | Ζῆλον (A add μέγαν) ἔχουσιν .. B om | ὅτι ἐν σαββ. θεραπεύει .. A add τοὺς προσερχομένους αὐτῷ | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | Περὶ καλοῦ (cum BC Latt; E add οὖν) ἔργου .. A Διὰ καλὸν ἔργον | θέλουσιν αὐτὸν (B add λοιπὸν) ἀποκτεῖναι (A ἀπ. αὐτ.); λέγουσιν (ita E Eins Fabr; B praem καί, A οἱ δέ) αὐτῷ (A om) Ναί (A add διὰ καλόν) .. C haec male om; Ven om λέγουσιν αὐτ. Ναί.

III, 1. Καὶ θυμοῦ cum BC .. A Θυμοῦ δέ .. E Ven Τότε θυμοῦ .. Eins Θυμοῦ | λέγει αὐτοῖς cum BCE Ven Eins .. A Fabr λέγ. τοῖς Ἰουδαίοις | B οὔτε μίαν | τούτῳ .. A add καὶ τί βούλεσθε αὐτὸν ἀποκτανθῆναι | καὶ εἶπαν (ita B; C κ. εἶπον; A Ven Fabr [non Eins] plane om) τῷ ἡγεμόνι (cum AC Eins Ven; B Fabr τῷ Πιλάτῳ) .. E om | B παρεδώκ. σοι αὐτ. | εἶπεν δέ cum ACE .. B Latt εἶπεν δὲ αὐτοῖς | B om ὑμεῖς καὶ κατὰ -- κρίν. αὐτόν | εἶπαν (ita BC) οἱ Ἰουδ. τῷ Πιλάτῳ .. A λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι (etiam Ven om τ. Πιλ.) | Ἡμῖν (A post ἔξεστ.) οὐκ ἔξεστιν (C ἔστιν) | εἶπεν ὁ Πιλ. (ita B; Ven *dicit illis Pilatus*; C εἶπ. δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Eins *dicit Pil. Iudaeis*) Ὑμῖν (C Οὐχ ὑμῖν) εἶπ. ὁ θε. μὴ (C τοῦ) ἀπ., ἀλλ' ἐμοί cum BCE Latt .. A om

2. Καὶ εἰσῆλθεν (ita AB Fabr; C Ven Eins εἰσελθών) πάλιν (C post πραιτώριον, A om) εἰς τὸ πρ. ὁ Πιλ. καὶ (C Ven Eins om) ἐφώνησεν (ita AC; B ἐκάλεσεν) τ. Ἰ. κατ' (B καθ') ἰδ. κ. εἶπ. αὐτῷ .. E καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ βήματος εἰσῆλθεν εἰς τὸ πρ. παραλαβὼν καὶ τὸν Ἰησοῦν· καὶ λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδ. εἶπεν αὐτῷ | ὁ βασιλεύς cum ABE .. C om ὁ | ἀπεκρίθη ὁ Ἰησ. τῷ Πιλ. cum CE Ven, etiam Eins Fabr; item B additis his καὶ λέγει αὐτῷ .. A ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | Ἀφ'

σὺ τοῦτο λαλεῖς, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Μήτι κἀγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νυνὶ δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγέννημαι καὶ ἐλήλυθα ἵνα πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούσῃ μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος Τί ἐστιν ἀλήθεια; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀλήθεια ἐξ οὐρανοῦ. λέγει ὁ Πιλᾶτος Ἐπὶ γῆς ἀλήθεια οὐκ ἔστιν; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὁρᾷς, οἱ τὴν ἀλήθειαν λέγοντες πῶς κρίνονται ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ γῆς.

CAPUT IV.

1. Καὶ καταλείπων τὸν Ἰησοῦν ἔσω τοῦ πραιτωρίου ἐξῆλθεν

ἑαυτοῦ cum BCE .. A Ἀπὸ σεαυτοῦ | σύ cum AB .. C (et ut videtur E) om | λαλεῖς cum C .. A (ante τοῦτο ponit) BE λέγεις | σοι εἶπον cum ACE .. B εἴπασίν σοι | ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. πρ. τ. Ἰησοῦν cum B (Ven *respondit Pil.*, Eins *respondens Pil. dixit ad Iesum*) .. C ἀπ. ὁ Π. πρ. τ. θεὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ .. A ἀπεκρ. ὁ Πιλ. καὶ εἶπε .. E λέγει αὐτῷ ὁ Πιλ. | Μήτι .. E Μή | κἀγώ cum BE .. AC ἐγώ | ἀπεκρ. Ἰησ. cum CE .. AB ἀπεκρ. ὁ Ἰησ., et B add καὶ εἶπεν | εἰ γάρ cum CE .. AB Latt om γάρ | ἡ (C om) βασ. ἡ ἐμή h. l. cum BE Latt .. C post εἰ γάρ .. A om | ἂν οἱ ἐμοί cum AE .. B οἱ ἐμ. ἄν .. C om ἄν | νυνὶ (A νῦν) δέ cum ACE Ven Eins Fabr .. B Cors νῦν οὖν | εἶπεν (A λέγει) α. ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C (et E ?) praem καί | ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ⁖. A male om | εἰμὶ ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγένν. καὶ ἐλήλυθα cum CE (item Ven *sum ego. Ego enim in hoc* etc) .. A εἰμι· ἐγὼ γὰρ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα καὶ εἰς τοῦτο γεγένν. .. B (item codd. lat. vel omissis vel additis εἰς τ. κόσμ.) εἰμὶ ἐγώ. λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ πάλιν Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγένν. καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον | ἵνα πᾶς cum BCE .. A Latt ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, ἵνα πᾶς (Latt *et* [Ven om] *omnis* -- *audit* --) | ἀκούσῃ (B -σει) cum AB .. CE ἀκούῃ | B τῆς φων. μου | λέγει αὐτῷ (cum BCE; A om; Ven *autem*) ὁ Πιλ. | ἀλήθεια: ita etiam A absque articulo | λέγει αὐτῷ (Latt om) ὁ Ἰησ. Ἀλήθ. ἐξ οὐρ. (E add ἐστίν, item Latt). λέγει (E add αὐτῷ) ὁ Πιλ. Ἐπὶ (E add τῆς) γῆς ἀλ. οὐκ ἔστιν cum BE Eins Fabr Cors, similiterque Ven .. AC om | λέγει ὁ Ἰ. τῷ Πιλ. (A Ven om τῷ Πιλ.) Ὁρᾷς (E Ἄρα. AE Ven add ὅτι) οἱ τ. ἀλ. λέγ. πῶς (ita B Eins; AE Ven om) κρίν. ἀπὸ (E παρὰ) τ. ἐχόντ. τ. ἐξ. ἐπὶ (E add τῆς) γῆς (ἀπὸ -- γῆς cum BE Eins Ven; lat. reliquos vide ad text. lat.; A vero ὑπὸ τῆς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίας ἐπὶ τῆς γῆς) cum ABE Latt .. C om

IV, 1. Καὶ (Eins om) καταλείπων (B -λειπών) cum BCE (Eins) .. A Ven Cors Fabr Καταλιπὼν (*relinquens*) τοίνυν | τὸν Ἰησ. ἔσω τοῦ πραιτ. (ita B;

ὁ Πιλᾶτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Οὗτος εἶπεν Δύναμαι τὸν ναὸν τοῦτον καταλῦσαι καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Ποῖον ναόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὃν οἰκοδόμησεν ὁ Σολομὼν ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν, οὗτος δὲ λέγει λύειν καὶ οἰκοδομεῖν αὐτὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

2 Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλᾶτος τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας εἶπεν αὐτοῖς λαθραίως Μὴ οὕτως ποιήσατε· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ κατηγορήσατε αὐτοῦ ἄξιον θανάτου· ἡ γὰρ κατηγορία ὑμῶν περὶ θεραπείας ἐστὶν καὶ βεβηλώσεως σαββάτου. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Κατὰ Καί-

---

A ἐν τῷ πραιτωρίῳ, E εἰς τὸ πραιτώριον; Latt *intus praetorium*, *in praetorium*, *in praetorio*) ἐξῆλϑ. ὁ Πιλ. (h. l. B; reliqui varie transpon) cum BAE Latt .. C ὁ Πιλ. τὸν Ἰησ. ἔξω τοῦ πραιτ. ἐξῆλϑεν | ἐν αὐτῷ cum BCE Eins Cors Ven .. A ἐν τῷ ἀνϑρώπῳ τούτῳ .. Fabr *in Iesum* | λέγουσιν αὐτῷ (A om) οἱ Ἰουδ. | Οὗτος εἶπεν Δύν. τὸν να. τ. καταλ. (ita AB Eins; E Ven Cors Fabr καταλ. τ. να. τ.) καὶ διὰ τρ. ἡμερ. (ita AE; B ἐν τρισὶν ἡμέραις) οἰκοδομῆσαι (ita A, B ἐγεῖραι, item Latt; E οἰκοδομήσω) αὐτόν. λέγει (ita AE; B Latt add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. -- λέγουσιν (ita AB; E Latt add αὐτοῖς) οἱ Ἰουδ. cum ABE Latt .. C om (transiliendo ab altero λέγουσιν [αὐτῷ] οἱ Ἰουδ. ad alterum) | οἰκοδόμησεν cum B .. AC ᾠκοδόμ. | ὁ Σολομών .. A om ὁ | οὗτος δέ cum ACE .. B αὐτός .. Latt *et iste*, *ipse* | λέγει .. A εἶπε | λύειν (CE καταλῦσαι; B add αὐτόν) καὶ οἰκοδομεῖν (CE -ῆσαι) αὐτὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν (B πάλιν pro αὐτ. δ. τρ. ἡμ.): ad haec A add πάλιν λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ διὰ τοῦτο ϑέλετε ἀποκτανϑῆναι αὐτόν; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Ναί. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. cum B Ven .. A ὁ δὲ Πιλ φησίν .. CE πάλιν λέγει ὁ Πιλ. αὐτοῖς, item Eins Fabr *et iterum dicit eis Pil.* | Ἀϑῷός εἰμι .. B add κἀγώ, Latt *ego* (Ven ante ἀϑῷος habet) | τοῦ ἀνϑρώπου cum BE Eins Fabr .. AC Ven om | τοῦ δικαίου τούτου .. E Eins Fabr om τ. δικ. | λέγουσιν .. B Eins Fabr add αὐτῷ, non ACE Ven

2. Προσκ. δέ cum BE Ven Eins Fabr .. A Καὶ προσκ. .. C Προσκ. | A om ὁ Πιλ. | καὶ (B add τοὺς) ἱερεῖς .. A ἱερεῖς τε | λαϑραίως (B λάϑρα) cum BCE Latt .. A om | A Μὴ οὕτω ποιεῖτε | οὐδὲν -- ϑανάτου cum B .. CE οὐδὲν (E οὐδὲ) γὰρ κατηγορεῖτε (E κατηγορήσειτε sic) αὐτὸν (ita C, E ἄξιον) ϑανάτου .. A οὐδεμία γὰρ κατηγορία ϑανάτου ὑπάρχει ἐν αὐτῷ .. Latt libere | περὶ ϑεραπείας ἐστὶν (h. l. B; C post σαββ.) καὶ βεβηλ. σαββάτου (ita BE; C σαββάτων) .. A περὶ ϑερ. νοσούντων καὶ περὶ βεβηλώσεως σαββάτου ἐστί | λέγ. οἱ πρεσβ. (ita B Latt; C add τοῦ λαοῦ) κ. οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ (C om) Λευῖται τῷ Πιλ. cum BC Latt .. A λέγουσι τῷ Πιλάτῳ .. E λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι | Κατὰ Καίσαρος ἐάν τις βλασφημήσῃ (B -μήσει) -- λέγει ὁ Πιλ. Ἄξ. ἐστ. ϑανάτου

σαρὸς ἐάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιος θανάτου ἐστὶν ἢ οὔ; λέγει ὁ Πιλᾶτος Ἄξιός ἐστιν θανάτου. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Εἰ εἰς Καίσαρα ἐάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιός ἐστι θανάτου, οὗτος δὲ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν.

3 Ἐκέλευσε δὲ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθεῖν τοὺς Ἰουδαίους ἔξω τοῦ πραιτωρίου, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὡς ἐδόθη σοι. λέγει ὁ Πιλᾶτος Πῶς ἐδόθη; λέγει ὁ Ἰησοῦς Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται προεκήρυξαν περὶ τοῦ θανάτου μου καὶ τῆς ἀναστάσεως. παριστορήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἀκούσαντες λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Τί πλεῖον ἔχεις ἀκοῦσαι τῆς βλασφημίας ταύτης; λέγει ὁ Πιλᾶτος τοῖς Ἰουδαίοις Εἰ οὗτος ὁ λόγος βλάσφημός ἐστιν, περὶ τῆς βλασφημίας λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ ἀπαγάγετε εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.

---

cum CE Ven .. B a verbis βλασφημήσει, ἄξ. θαν. ἐστίν (sic) transit ad eadem verba quemadmodum subsequuntur, assentientibus Eins Fabr aliisque, ita ut quae interposita sunt, ἢ οὔ usque ad ἄξιός ἐστ. θανάτου, omittantur .. A Κατὰ Καίσ. ἐὰν βλασφ. τις, τίνος ἄξιός ἐστιν; ὁ δὲ λέγει Θανάτου. | Λέγουσιν οἱ Ἰ. τῷ Πιλάτῳ .. haec A male om | Εἰ εἰς Καίσαρα -- ἐβλασφήμησεν cum CE; item prioribus omissis Ven *quanto magis hic qui deum blasphemaverit dignus est mori* .. A Καὶ εἰ θανάτου ἄξιός ἐστιν ὁ κατὰ Καίσαρος βλασφημήσας, πῶς (sic) οὗτος οὐκ ἀποκτανθήσεται κατὰ θεοῦ βλασφημήσας .. B cum pluribus Latinis nil nisi (vide ante) οὗτος δὲ κατὰ θεοῦ ἐβλασφήμησεν

3. Ἐκέλευσε δέ cum A Eins aliisque .. B καὶ ἐκέλευσεν .. C Ven τότε ἐκέλευσεν | C om τοὺς Ἰουδαίους | ἔξω .. B ἐκ | καὶ προσκαλεσ. (C om) τὸν Ἰησ. (C add καὶ) λέγει αὐτῷ cum (C)E Ven Fabr .. B Eins κ. προσκ. τ. Ἰ. ὁ Πιλᾶτος εἶπεν αὐτῷ .. A καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | A om τῷ Πιλάτῳ | ὡς (sed CE οὕτως) ἐδόθη (C ἐδόσθω vitiose) cum CE, item *Sicut datum* (Fabr *dictum*) *est* Eins Ven Fabr .. B οὕτως ἐδόθη σοι .. A ἐξουσία ἐδόθη σοι ἐπ' ἐμοί (sic) | λέγει ὁ Πιλ. Πῶς (B add οὕτως) ἐδόθη (B add μοι) cum A(B), item Eins Fabr Ven *Dicit* (*ei*) *Pilatus Quomodo* (Ven add *sicut*) *datum* (Fabr *dictum*) *est* .. C om | λέγει (A φησίν, B add αὐτῷ) ὁ Ἰησοῦς | Μωυσῆς: ita AB .. C Μωσῆς | προεκήρυξαν cum CE Eins Fabr Cors .. AB ἐκήρυξαν, item Ven *annunciaverunt* | μου καὶ τῆς ἀναστ. cum CE .. AB μου (A om) καὶ τ. ἀν. μου | παριστορήσαντες (cum B παραστορήσαντες, et C περιστωρήσαντες. A παρατηρήσαντες) δὲ οἱ (B om) Ἰουδ. καὶ (B om) ἀκούσαντες cum BCA .. E ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, similiterque Latt | Τί πλ. ἔχ. ἀκ. (C add περὶ) τῆς βλ. ταύτ. cum CE; Ven *quid amplius desideras audire blasfemiam* .. Fabr Eins *quid amplius* (Eins add *ab hoc*) *vis blasphemiam istius* (Eins om?) *audire* .. A τί τούτου πλέον θέλεις καὶ μεῖζον τῆς βλασφημίας ταύτης ἀκοῦσαι .. B τί πλέων καὶ μείζονα τούτου θέλεις τῆς βλασφ. ἀκοῦσαι ταύτης | τοῖς Ἰουδαίοις .. A Ven om .. Eins aliique *eis* | περὶ τῆς βλασφημίας cum BC .. AE Latt om | ἀπαγάγετε .. B**

λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ὁ νόμος ἡμῶν περιέχει, ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον ἐὰν ἁμαρτήσῃ, ἄξιός ἐστιν λαμβάνειν τεσσαράκοντα παρὰ μίαν· ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν, λιθοβολίᾳ λιθοβολεῖσθαι αὐτόν.

4 Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ οἵῳ βούλεσθε τρόπῳ ἀμύνασθε αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς βουλόμεθα ἵνα σταυρωθῇ. λέγει ὁ Πιλᾶτος Οὐκ ἔστιν ἄξιος σταυρωθῆναι.

5 Περιβλεψάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν εἰς τοὺς περιεστῶτας ὄχλους τῶν Ἰουδαίων, θεωρεῖ πολλοὺς δακρύοντας τῶν Ἰουδαίων καὶ λέγει Οὐ πᾶν τὸ πλῆθος βούλεται αὐτὸν ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων Διὰ τοῦτο ἤλθαμεν ἅπαν τὸ πλῆθος ἵνα ἀποθάνῃ. λέγει ὁ Πιλᾶτος τοῖς Ἰουδαίοις Ἵνα τί ἀποθάνῃ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὅτι εἶπεν αὐτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα.

Caput V.

1 Νικόδημος δέ τις ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγε-

---

add αὐτόν | ἄνθρωπ. εἰς ἄνθρ. ἐὰν ἁμαρτ. (A ἐὰν ἁμ. ἄνθρ. εἰς ἄνθρ.) cum ACE .. B ἄνθρ. ἐὰν ἁμάρτῃ | τεσσαρ. παρὰ μίαν cum AB .. CE παρὰ μίαν πληγὰς τεσσαρ. (C μ̄) | ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν λιθοβολίᾳ (cod. -λίαν) λιθοβολ. αὐτόν cum B, similiterque latinus codex habet .. EA ὁ δὲ ε. θ. ἁμαρτήσας (A ἁμαρτών) λιθοβοληθήσεται .. C εἰ δὲ εἰς θεόν, λιθοβολείσθω

4. καὶ οἵῳ βούλεσθε τρόπῳ .. B καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν ᾧ ἐὰν βούλεσθε τρόπῳ .. latinus codex *et secundum legem vestram* | ἀμύνασθε αὐτόν .. B ἀμ. αὐτῷ | λέγ. οἱ (B om) Ἰουδ. τῷ Πιλ. (A om τ. Πιλ.) | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | σταυρωθῆναι cum B; item praemisso τοῦ C .. A θανάτου

5. Περιβλεψ. δέ cum C (et E?) Latt .. AB καὶ περιβλ. | ὁ ἡγεμών cum B Latt .. C ὁ Πιλᾶτος .. A om | εἰς (E om) τ. περιεστ. ὄχλ. τ. Ἰουδ. θεωρεῖ π. δ. τ. Ἰουδ. cum BCE Latt .. A θεωρεῖ ἐκ τῶν περιεστώτων πολλοὺς δακρύοντας | καὶ λέγει cum CE Eins Ven .. AB Cors add αὐτοῖς, Fabr add *ad principes sacerdotum Iudaeorum* | Οὐ (E Μὰ τὸν ἥλιον, οὐ) πᾶν -- αὐτόν (C om) ἀποθανεῖν cum BCE Latt .. A Βούλεσθε καὶ ὑμεῖς ἀποκτανθῆναι αὐτόν; οἱ δὲ εἶπον Οὐ βουλόμεθα, ὅτι αἰτίαν οὐχ εὑρίσκομεν | οἱ πρεσβ. τῶν Ἰουδαίων cum CE Fabr et (addito *Pilato*) Ven .. AB Eins om τῶν Ἰουδ. sed add τῷ Πιλάτῳ (A Eins πρὸς Πιλᾶτον) | A ἤλθομεν πάντες ἵνα | λέγει ὁ Πιλ. τ. Ἰουδαίοις (τ. Ἰουδ. cum B Eins Cors; A om; Fabr *ad eos*) Ἵνα τί (ita B; A Διὰ τί ἵνα) ἀποθάνῃ cum AB Eins Cors Fabr .. C Ven om, item E una cum seqq. λέγουσιν οἱ Ἰουδ. | λέγουσιν οἱ (B om) Ἰουδ. | εἶπεν cum ABC .. E λέγει | αὐτόν cum BC .. AE ἑαυτόν | βασιλέα .. E add εἶναι (Latt post υἱὸν θεοῦ add)

V, 1. B om ἀνήρ | ἔστη .. CE ἐστιν | ἔμπρ. τοῦ ἡγεμόνος cum DE Latt ..

μόνος καὶ λέγει Ἀξιῶ, εὐσεβῆ, κέλευσόν μοι εἰπεῖν ὀλίγους λόγους. λέγει ὁ Πιλᾶτος Εἰπέ. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπον τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ συναγωγῇ Τί ζητεῖτε μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ καὶ παράδοξα, ἃ οὐδεὶς ἐποίησεν οὐδὲ ποιήσει. ἄφετε αὐτὸν καὶ μὴ βούλεσθέ τι πονηρὸν κατ' αὐτοῦ· εἰ ἐκ θεοῦ ἐστιν τὰ σημεῖα ἃ ποιεῖ, σταθήσονται, εἰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων, καταλυθήσονται. καὶ γὰρ Μωυσῆς ἀποσταλεὶς παρὰ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον ἐποίησεν σημεῖα πολλά, ἃ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ποιῆσαι ἔμπροσθεν Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου. καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἄνδρες θεράποντες Φαραὼ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ σημεῖα οὐκ ὀλίγα ἃ ἐποίει Μωυσῆς, καὶ εἶχον αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι ὡς θεούς, τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν. καὶ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησαν οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, ἀπώλοντο καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πιστεύοντες

ABC ἔμπρ. τοῦ Πιλάτου | Ἀξιῶ cum A (add σε) CE Latt .. BD om | εὐσεβῆ cum BCD (add ἡγεμών) .. E ut videtur εὐσεβής .. A om | κέλευσόν μοι cum DE, item A ἵνα κελεύσῃς μοι .. BC κέλευσόν με | εἰπεῖν .. B λαλῆσαι | ὀλίγους λόγους cum AB Latt; item D ὀλίγον λόγον .. E καθαροὺς λόγους, item C καθαροῦ λόγου | λέγει ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C etc ὁ Πιλ. λέγ. | ὁ Νικόδ. cum ABE .. C (et D?) om ὁ | τοῖς πρεσβ. κ. τ. ἱερ. καὶ (C add τοῖς, non item AB) Λευίτ. cum AC Latt .. B τοῖς ἱερεῦσιν κ. τ. πρεσβ. κ. Λευ. | παντὶ τῷ πλήθει cum A .. BCD πᾶν τὸ (C παντὸς) πλῆθος | μετὰ τ. ἀνθρ. τούτου (A om τούτ.) .. D ἐκ τοῦ ἀνθρ. τούτου .. B add τοῦ θανατῶσαι αὐτόν (cod. αὐτῶ) | ὁ ἄνθρ. (D add γάρ) οὗτος (*homo iste*, *homo hic*) cum CD Latt .. A οὗτ. ὁ ἄνθρ. .. B om ὁ ἄνθρ. | ποιεῖ (*facit*, *fecit*, *faciebat*) καὶ παράδοξα .. A παράδοξα ἐποίησεν .. B ποιεῖ παράδοξα ἐν τῷ λαῷ | D ἃ οὐδεὶς ἄλλος | οὐδέ (B οὔτε, D οὐδέ ποτε) ποιήσει .. A οὐδὲ ποιεῖ | βούλεσθε cum BCE .. AD βουληθῆτε | τι πονηρὸν (B κακόν) κατ' αὐτοῦ cum EB .. A κατ' αὐτοῦ πονηρὸν γενέσθαι .. C κατ' αὐτοῦ πονηρά | εἰ cum AB Latt .. D εἰ μέν, E καὶ εἰ, C εἰ καί | ἐκ θεοῦ ἐστίν .. D εἰσὶν ἐκ θεοῦ | τὰ σημεῖα cum ABD Ven .. CE ταῦτα τὰ σημ. | σταθήσονται (D στερεωθήσ.) et καταλυθήσονται cum B (etiam Fabr *est* et *stabunt* etc) D .. A (sed is om εἰ δὲ ἐξ ἀνθρ. καταλ.) CE σταθήσεται et καταλυθήσεται | D ἐξ ἀνθρώπου | καὶ γάρ cum ABE .. C om γάρ | Μωυσῆς cum AB .. C Μωσῆς | παρὰ (B add τοῦ) θεοῦ .. A post εἰς Αἴγ. ponit | εἶπεν αὐτῷ (A Ven om) ὁ θεὸς (B ὁ Ἰησοῦς) ποιῆσαι (C om) ἔμπρ. Φ. βασ. Αἰγ. (A om Αἰγ. una cum seqq. καὶ ἦσαν usque Φαραώ) | Φαραώ cum E .. B τοῦ Φ., C τῷ Φ. | Ἰαμβρῆς .. Latt *Mambres* | καὶ (A om) ἐποίησαν cum ABE .. C καὶ ἐποίουν | καὶ αὐτοί .. B κἀκεῖνοι | οὐκ ὀλίγα .. B πολλά, sed post Μωυσῆς add οὐκ ὀλίγα | ἃ ἐποίει cum BC .. E ὅσα ἐποίησε, A ὡς ἐποίησε | τὸν (C om) Ἰανν. κ. τὸν (C om) Ἰαμβρ. cum BC Vatt .. A (add Φαραώ ad θεούς) E Eins aliique om | καὶ ἐπειδὴ -- ἐποίησαν (cum CE; ἐποίουν B) -- ἐκ θεοῦ cum BCE .. A καὶ ἐν τῷ μὴ εἶναι τὰ σημεῖα ἀπὸ θεοῦ | οἱ πι-

αὐτοῖς. καὶ νῦν ἄφετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· οὐ γάρ ἐστιν ἄξιος θανάτου.

2 Λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ μαθητὴς αὐτοῦ ἐγένου καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖς. λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Νικόδημος Μὴ καὶ ὁ ἡγεμὼν μαθητὴς αὐτοῦ ἐγένετο καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖ; οὐ κατέστησεν αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου; ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμβριμούμενοι καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας αὐτῶν κατὰ τοῦ Νικοδήμου. λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλᾶτος Τί τοὺς ὀδόντας τρίζετε κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ λάβῃς καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμήν, λάβω καθὼς εἴπατε.

Caput VI.

1 Εἷς δὲ τῶν Ἰουδαίων παραπηδήσας ἠξίου τὸν ἡγεμόνα

στεύοντες cum CE .. AB (Latt *qui crediderunt*) οἱ πιστεύσαντες | τὸν ἄνθρ. τοῦτον .. A αὐτόν

2. τῷ Νικ. οἱ Ἰουδ. cum B Vatt .. AC Eins Ven οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. | ἐγένου cum AB Latt .. E εἶ .. C ποιῇ | A ὑπὲρ ἐκείνου | λέγει πρ. αὐτ. ὁ (B om) Νικ. -- ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖ (A ποιεῖται) cum ABE Vatt Eins Fabr Ven** .. C Cors Ven* om | οὐ κατέστησεν -- ἀξιώμ. τούτου (B om τούτ.) .. A om | ἦσαν δὲ (B οὖν) οἱ Ἰ. ἐμβριμούμενοι (ita BCE) -- κατὰ τοῦ Νικοδ. cum BCE plurimisque Latinis .. D οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας κατὰ τοῦ Νικ. .. A Ven ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδ. ἐμβριμώμενοι τῷ Νικοδήμῳ | λέγει (ita ABDE Vatt; C καὶ λέγει) πρὸς αὐτοὺς (D om) ὁ Πιλ. | Τί τ. ὀδόντας .. B add ὑμῶν | κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες cum E Vatt .. D Ven κατα τοῦ (fortasse κατ' αὐτοῦ, ut est in Ven) τὴν ἀλήθειαν εἰπόντος .. A κατ' αὐτοῦ; ἀλήθειαν γὰρ λέγει .. B κατ' αὐτοῦ (vide post) .. C κατὰ τοῦ Νικοδήμου | λέγουσιν (A ἀπεκρίθησαν) οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. cum EA Ven, item omisso τῷ Νικόδ. (sed vide post) D .. B ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ .. C male om | Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ (ita BC Latt; A om; E ταύτην; D Τοῦ Νικοδήμου τὴν ἀλήθ. αὐτός, pro quibus scribendum videtur τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ) λάβῃς (D λάβοι, corrige λάβοις; A σὺ λάβοις post τὸ μέρ. αὐτοῦ) | λέγει ὁ Νικ. cum ABD .. CE om ὁ | Ἀμήν bis cum BC; item ter Vatt Ven .. ADE Eins aliique semel | λάβω (ita BE; A λάβοιμι; C om) καθ. εἴπατε cum ABEC, item Latt .. D γένοιτο

VI, 1. Εἷς δὲ τῶν Ἰουδ. παραπηδήσας cum E, item B Εἷς τῶν Ἰουδ. ἄλλος τις παραπ., item C Ἐκ δὲ τῶν Ἰουδ. ἄλλος παραπ. .. A Παρελθὼν δέ τις ἐκ τῶν Ἰουδ. .. D Ἕτερος πάλιν ἐκ τῶν Ἰουδ. .. Latt *Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens*, *Alius quidem Iudaeus festinanter*, *Alius autem Iudaeus festinanter*, *Exiens autem quidem alius exsiliens* | ἠξίου (B ἀξιοῖ) τ. ἡγεμ. λόγον (C λέγων) εἰπεῖν cum ABC .. E εἶπεν Ἀξιῶ, ἡγεμών, εἰπεῖν λόγον, item D λέγει Κέλευσόν

λόγον εἰπεῖν. λέγει ὁ ἡγεμών Εἴ τι θέλεις εἰπεῖν, εἰπέ. ὁ δὲ Ἰουδαῖος ἔφη Ἐγὼ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἐν κλίνῃ κατεκείμην ἐν ὀδύνῃ πόνων. καὶ ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ πολλοὶ δαιμονιζόμενοι καὶ ποικίλαις νόσοις κατακείμενοι ἐθεραπεύθησαν ὑπ᾽ αὐτοῦ. καί τινες νεανίσκοι κατελεήσαντές με ἐβάστασάν με μετὰ τῆς κλίνης καὶ ἀπήγαγόν με πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδών με ὁ Ἰησοῦς ἐσπλαγχνίσθη καὶ λόγον εἰπέν μοι Ἆρόν σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει. καὶ ἦρα τὸν κράββατόν μου καὶ περιεπάτησα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἐρώτησον αὐτὸν ποία ἡμέρα ἦν ὅτε ἐθεραπεύθη. λέγει ὁ θεραπευθείς Ἐν σαββάτῳ. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μὴ οὐχ οὕτως ἐδιδάξαμεν ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει καὶ δαίμονας ἐκβάλλει;

μοι, ἡγεμών, ἕνα λόγ. εἰπεῖν .. similiter Latt variant | λέγει ὁ ἡγεμών .. B καὶ λέγει ὁ Πιλᾶτος .. A ᾧ προσέταξεν ὁ ἡγεμ. | Εἴ τι θέλ. εἰπεῖν, εἰπ. cum AB Eins Cors Fabr, item omisso εἰπεῖν C Vat^b Ven .. D Vat^a Εἰπέ | ὁ δὲ Ἰουδ. ἔφη cum A, similiterque Latt .. BC om .. D λέγει ὁ ἡγεμών (? Videtur Εἰπέ, λέγ. ὁ ἡγεμ. habere, omittens seqq. cum BC) | Ἐγώ .. B (item Fabr) add ἐν Ἱερουσαλήμ | τριάκ. (D add καὶ) ὀκτὼ ἔτη cum CD .. A ἐν τριάκ. ὀκτὼ ἔτεσιν, B ἔτεσιν τριάκ. ὀκτώ | ἐν κλίνῃ (Latt postponunt) κατεκείμην cum AB .. CD κατάκειμαι ἐν τῇ κλίνῃ | ἐν ὀδύνῃ πόνων .. A καὶ ἐν ὀδύνῃ πολλῶν πόνων | καὶ ἐλθόντος (ita etiam plures Latt) .. A ἐλθ. δέ | τοῦ Ἰησοῦ .. B τοῦ κυρίου | κατακείμενοι .. A κατεχόμενοι | ἐθεραπ. ὑπ᾽ (E παρ᾽) αὐτοῦ cum BE Latt .. C ἐθερ. παρόντος αὐτοῦ .. A ἰάσεως ἔτυχον | νεανίσκοι cum AB Latt .. E μέν .. C πιστότατοι | E ἐλεήσαντες | ἐβάστασ. με μετὰ τῆς κλ. (A om με μ. τ. κλ.) καὶ ἀπήγ. (E ἐπήγαγ.) με (A om) πρ. αὐτ. cum CEA Vatt Eins Cors .. B μετὰ τῆς κλίνης μου προσήνεγκάν με αὐτῷ | καὶ ἰδών με ὁ Ἰησοῦς (A om) ἐσπλαγχν. (A εὔσπλ.) .. D ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησ. καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπ᾽ ἐμοί | καὶ (D om) λόγον (B λόγῳ, A add μόνον) εἰπέν μοι (μοι cum ABDE; C om) | Ἆρον cum AE Vatt Ven .. BC Eins aliique praem Ἔγειρε, item D Ἔγειρε καὶ | σου τ. κράββ. cum CDE .. AB τ. κράββ. (B κράβατον, item infra) σου | καὶ ἦρα cum ADE .. B κ. ἐπῆρα, C κ. ἀπῆρα. Praeterea AC similiterque Latt praem καὶ παραχρῆμα ἰάθην, item D καὶ σὺν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εὐθέως ἠγέρθην .. nihil praem cum BE | καὶ περιεπάτησα .. D καὶ ἀπῆλθον ὑγιὴς εἰς τὸν οἶκόν μου δοξάζων τὸν θεόν | A om τῷ Πιλάτῳ | Ἐρώτησον (B Ἐπερώτ.) .. A add οὖν | ποία ἡμ. ἦν ὅτε ἐθερ. cum ABE Eins Cors Fabr .. C Vatt Ven ποίᾳ ἡμέρᾳ ἐθερ. | λέγει ὁ θεραπευθείς cum B, item καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰαθεὶς εἶπε E, similiterque Latt (Eins Cors nil nisi *Dixit*, Ven *Dixit autem homo ille*, Vatt *Respondet is qui sanatus fuerat dicens*, Fabr *Dixit languidus sanatus*) .. A λέγει ὁ Πιλᾶτος τῷ τεθεραπευμένῳ Ποία ἡμέρα ἦν ὅτε (sic) ἐθεραπεύθης. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος .. C ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου περὶ τῆς ἡμέρας λέγει | Ἐν σαββάτῳ cum AC, E Eins aliique Τὸ σάββατον, B (similiterque Vatt Ven) Ἐν σαββ. ἐθεραπεύθην (sed codex -θη) | οἱ Ἰουδαῖοι (ita etiam Eins Cors) .. B Vatt Ven Fabr add τῷ Πιλάτῳ | Μὴ οὐχ οὕτ. ἐδιδάξ. (B add σοι, non item Latt) .. A Οὐχ εἴπομέν (item *dicimus* Cors) σοι | θεραπεύει .. C ἐθεραπεύθη | δαίμονας cum CE, item *daemones* Vatt Ven .. AB Eins aliique δαιμόνια | ἐκβάλλει .. E ἐλαύνει

2 Καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηδήσας λέγει Ἐγὼ τυφλὸς ἐγεννήθην, φωνὴν ἤκουον καὶ πρόσωπον οὐκ ἔβλεπον· καὶ παράγοντος τοῦ Ἰησοῦ ἔκραξα φωνῇ μεγάλῃ Ἐλέησόν με, υἱὲ Δαυίδ. καὶ ἠλέησέν με καὶ ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἀνέβλεψα παραχρῆμα. καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηδήσας εἶπεν Κυρτὸς ἤμην, καὶ ὤρθωσέ με λόγῳ. καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρὸς ἐγενόμην καὶ ἐθεράπευσέν με λόγῳ.

Caput VII.

Καὶ γυνή τις ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα εἶπεν Αἱμορροοῦσα ἤμην, καὶ ἡψάμην τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἐστάλη μου ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος ἡ δι' ἐτῶν δώδεκα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν γυναῖκα εἰς μαρτυρίαν μὴ ὑπάγειν.

---

2. Καὶ ἄλλος cum AB Latt .. C Καὶ πάλιν ἄλλος, item D Καὶ ἕτερος πάλιν | D om Ἰουδαῖος | παραπηδήσας λέγει (C εἶπεν) cum BC Eins aliisque; item A παρελθὼν λέγει .. D Vatt Ven εἶπεν | Ἐγώ .. A (item Latt) om | ἐγεννήθην .. D ἐξῆλθα ἐκ κοιλίας μητρός μου | φωνὴν ἤκουον cum CD Eins Vatt Ven aliisque, item A sed addit καὶ μόνην .. E φωνῆς μόνον ἤκουον, B καὶ φωνὴν μόνην ἤκουον | καὶ πρόσωπον cum BCE Fabr Eins .. AD Vatt Ven Cors πρόσωπ. δέ | καὶ παράγοντος (B παριόντος) τοῦ Ἰησοῦ (A αὐτοῦ) .. E καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς | φωνῇ μεγάλῃ (C φωνὴν μεγάλην) .. B add λέγων | υἱέ .. E praem κύριε | καὶ ἠλέησέν με -- τ. χ. αὐτοῦ (cum AB Eins aliisque; C Vatt Ven om) ἐπὶ (B εἰς) τ. ὀ. μου .. D καὶ εὐθέως ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' ἐμέ, καὶ πτύσας ἐποίησε πηλὸν καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τ. ὀ. μου | A παραχρ. ἀνέβλεψ. | καὶ ἄλλος .. D κ. ἕτερος | Ἰουδαῖος cum AB (praem ἄνθρωπος)) E (add ἄνθρωπος) Vatt Cors Fabr .. CE Eins Ven om | παραπηδήσας .. AD add εἰς μέσον | Κυρτὸς ἤμην κ. ὤρθωσε (C ὄρθωσε, A ἀνώρθωσε, D ἐθεράπευσε) μ. λ. καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρ. ἐγενόμην (B ἐγεννάμην) κ. ἐθ. με λόγῳ cum E omnibusque codd. latinis .. ACD om καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρὸς -- λόγῳ, item B om Κυρτὸς -- ἄλλ. εἶπεν.

VII. Καί .. A Πρὸς τούτοις | γυνή τις cum BD .. A add ὄνομα Βερνίκη, C ὀνόματι Βερονίκη, item Latt *Veronica nomine* | ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα (A κράξασα) .. D ἀπομακρίζουσα, atque sic pergit καὶ ὡς μόνον ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, εὐθέως ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος μου: quae corrupta esse apparet. | εἶπεν .. B ἔλεγεν | ἤμην cum BC Vat[a] .. A Vat[b] Ven Fabr add ἐν ἔτεσι δεκαδύο | καὶ ἐστάλη μου ἡ ῥύσ. τ. αἵματ. ἡ (cod. om) δι' ἐτ. δώδεκα cum B .. CA καὶ εὐθέως (A παραχρῆμα) ἔστη ἡ ῥύσ. τ. αἵμ. δι' (A τῶν) ἐτ. δώδ. (A δεκαδύο ἐτῶν). Item Fabr (*et statim fluxus sanguinis mei stetit*) sed om (ut D) δι' ἐτ. δώδ. .. Vatt Ven *et statim sana facta sum* | λέγουσιν cum AB Vatt Fabr .. C etc Ven praem τότε | οἱ Ἰουδαῖοι .. B add τῷ Πιλάτῳ | Νόμον (A Ἡμεῖς νόμον) ἔχομεν -- μὴ ὑπάγειν cum ABDE Latt .. C Γυναῖκα εἰς μαρτ. μὴ ὑπάγῃ.

Caput VIII.

Καὶ ἄλλοι δέ τινες πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἔκραζον λέγοντες Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστίν, καὶ τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται. λέγει ὁ Πιλᾶτος πρὸς τοὺς εἰπόντας αὐτῷ ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται Διὰ τί καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Οὐκ οἴδαμεν. ἄλλοι δὲ εἶπον ὅτι τὸν Λάζαρον τεθνηκότα ἤγειρεν ἐκ τοῦ μνημείου τετραήμερον. ἔντρομος δὲ γενόμενος ὁ ἡγεμὼν λέγει πρὸς ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων Τί θέλετε ἐκχέειν αἷμα ἀθῷον;

Caput IX.

[1] Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Νικόδημον καὶ τοὺς δώδεκα ἄνδρας τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας λέγει αὐτοῖς Τί ποιήσω, ὅτι στάσις γίνεται ἐν τῷ λαῷ; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄψονται. πάλιν ὁ Πιλᾶτος προσκαλεσάμενος ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων λέγει Οἴδατε ὅτι συνήθεια ὑμῖν ἐστὶν κατὰ ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἕνα ἀπολύειν ὑμῖν δέσμιον. ἔχω

VIII. Καὶ (B om) ἄλλοι δέ (ita CE, item B; A om) τινες .. D καὶ ἕτερον | πλῆθος ἀνδρ. τε (D om) κ. γυν. cum BED Ven .. C Vatt om πλῆθος .. A Eins Cors ἀπὸ τοῦ πλήθους ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες | προφήτης ἐστίν .. E δίκαιος ἦν | ὑποτάσσονται cum AB .. CE ὑποτάσσεται | λέγει ὁ Πιλ. πρ. τ. εἰπόντας (E πάντας omisso αὐτῷ sq) α. ὁ. τὰ (cum E; B om) δ. α. ὑποτάσσ. cum BE Eins .. AC om (propter ὁμοιοτέλευτον?), item plures codd. latini | Διὰ τί καὶ οἱ -- ὑπετάγησαν (ita B, item [vide infra] A; C ὑποτάσσονται) αὐτῷ; λέγουσιν -- Οὐκ οἴδαμεν cum BC .. A καὶ διὰ τί οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄψονται .. varie differunt latini codices, quos vide ad latinum textum. | ἄλλοι δὲ (A add τινὲς τῶν Ἰουδαίων) εἶπον (A ἔλεγον) cum BA Latt .. C ἄλλος δὲ εἶπε. Praeterea C Latt add τῷ Πιλάτῳ | ὅτι (cum BC Eins Fabr; A Vatt aliique om) τὸν Λάζ. (A Λάζ. τινα) τεθνηκότα (A τεθνεῶτα; C post μνημείου) ἤγ. ἐκ τ. μνημ. (A ἐκ νεκρῶν) τετραήμερον (h. l. A; C post Λάζαρ.; Latt ante ἐκ τ. μνημ.; B om) | ὁ ἡγεμών .. A ὁ Πιλᾶτος | ἅπαν .. B πᾶν | θέλετε cum AC .. B βούλεσθε | ἐκχέειν cum BC .. A ἐκχέαι

IX, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος cum AC .. B add ὁ ἡγεμών, item Latt *Pilatus* | τὸν Νικόδ. κ. τ. δ. ἄνδρας (ita B Latt; A om) τοὺς -- ἐκ πορνείας cum AB Latt .. C om | γίνεται cum BC Latt .. A ἐστίν | ἐν τῷ λαῷ cum AC Latt .. B om | πάλιν cum B Latt .. C καὶ πάλιν .. A om | ὁ Πιλ. προσκ. -- λέγει cum C, similiterque Latt; item ὁ Πιλ. ante λέγει posito B .. A λέγει ὁ Πιλ. παντὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδ. | συνήθεια ὑμῖν (B ἡμῖν) cum BC Eins aliisque .. A om ὑμῖν | κατὰ ἑορτήν cum BC (Latt *per diem*) .. A ἐν τῇ ἑορτῇ | τῶν ἀζύμων

ἕνα κατάδικον δέσμιον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ φονέαν λεγόμενον Βαραββᾶν, καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα κατενώπιον ὑμῶν τὸν Ἰησοῦν, εἰς ὃν οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ κράζουσιν Τὸν Βαραββᾶν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τί οὖν ποιήσωμεν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Σταυρωθήτω. ἕτεροι δὲ ἔλεγον Οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος ἐὰν τοῦτον ἀπολύσεις, ὅτι εἶπεν ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα· θέλεις οὖν τοῦτον βασιλέα καὶ οὐ Καίσαρα.

[2] Θυμωθεὶς δὲ ὁ Πιλᾶτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Ἀεὶ στασιαστὸν τὸ ἔθνος ὑμῶν, καὶ τοῖς εὐεργέταις ὑμῶν ἀντιλέγετε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίοις εὐεργέταις; λέγει αὐτοῖς Ὁ θεὸς ὑμῶν ἀπὸ δουλείας σκληρᾶς ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ διὰ θαλάσσης ἔσωσεν ὑμᾶς ὡς διὰ ξηρᾶς, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ

---

cum AC Latt .. B om | ἔχω ἕνα κατάδ. δέσμ. -- φονέαν λέγομ. Βαραββᾶν (cod. Βαραβᾶν) cum C Eins aliisque .. B ἔχω δὲ ἐν τῷ δεσμ. φονέαν τοῦτον λεγόμ. Βαρραβᾶν (sic) .. A ἔχω δὲ καταδίκους ἐν τῷ δεσμ., ἐν οἷς καὶ φονέα τὸν Βαραβᾶν (sic) | καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα (ita B; C τούτων ἑστηκότων) κατενώπιον (ita B; C κατὰ πρόσωπον) ὑμῶν (B ἡμῶν) τὸν Ἰησ. εἰς ὃν (C ἴσον, B ᾧ) οὐδεμίαν (uterque οὔτε μίαν) αἰτ. εὑρ. ἐν αὐτῷ cum BC, similiterque Fabr .. A τοῦτον οὖν τὸν ἱστάμενον ἐνώπιον ὑμῶν Ἰησοῦν βούλομαι ἀπολῦσαι διὰ τὸ μὴ εὑρίσκέιν με αἰτίαν ἐν αὐτῷ | τίνα ϑ. ἀ. ὑμῖν cum BC Eins Cors .. A τίνα τοίνυν ϑέλ. ἀπολύσω (etiam Fabr om ὑμῖν) | οἱ δὲ κράζουσιν (A λέγουσι) cum AC .. B κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. Latt *clamaverunt autem omnes dicentes* | Τὸν Βαραββ. (cod. Βαρραβᾶν) cum B .. AC om τόν | λέγει (cum AB Latt; C καὶ λέγει) ὁ (ita AB; C om; praeterea BC Latt praem αὐτοῖς, non item A) Πιλ. | ποιήσωμεν cum B .. AC Latt ποιήσω | λέγουσιν οἱ Ἰουδ. cum AB .. C om οἱ Ἰουδ. .. Latt *dicunt omnes* | ἕτεροι δὲ ἔλεγον cum B .. A τινὲς δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίϑησαν .. Eins *iterum dixerunt Iudaei*, Fabr *iterum clamant dicentes Pilato* .. C ἕτερος δὲ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε πρὸς τὸν Πιλᾶτον | Οὐκ (ita AB; C Τάχα οὐκ) εἶ (B ἦν) -- ἐὰν τοῦτ. ἀπολύσεις (ita B Latt; A ἐὰν μὴ σταυρώσῃς αὐτόν; C om) | ὅτι εἶπεν -- ϑέλεις οὖν τοῦτον (Eins *ni forte vis hunc esse* etc) βασ. κ. οὐ Καίσ. cum C, similiterque Latt .. B ὅτι εἶπ. ἑαυτὸν τὸν υἱὸν ϑεοῦ καὶ βασιλέα εἶναι καὶ οὐ Καίσαρα .. A ἀλλὰ σὺ τάχα τοῦτον ϑέλεις εἶναι βασιλέα, οὐχὶ δὲ τὸν Καίσαρα. Ceterum Vatt brevissime absolvunt IX, 1—XI, 1; item Ven IX, 1—4. Cf. text. lat.

2. Θυμωϑεὶς δέ cum A .. B Θυμοῦ δὲ πλησϑεὶς .. C Χολέσας (sic) δέ | B πρ. τ. Ἰουδ. εἶπεν | Ἀεὶ στασ. cum AB Latt .. C Διστασιαστόν | τὸ ἔϑν. (A γένος) ὑμῶν cum B .. A add καὶ κατάρατον, C ἐστί | A πάντοτε ἀντιλέγετε | λέγει αὐτοῖς cum B .. C λέγει ὁ Πιλᾶτος, A ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔφη .. Latt *dicit eis Pilatus* | Ὁ ϑεὸς ὑμῶν .. C solus praem ὡς ἀκούω | ἀπό .. A ἐκ | ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γ. Αἰγ. καὶ δ. ϑ. ἔσωσεν (B ὁδήγησεν, item Latt) ὑμ. ὡς δ. ξηρᾶς cum BC Latt .. A ἐξήγαγεν ὑμᾶς διὰ ϑαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς | ἐν τῇ ἐρήμῳ ..

διέθρεψεν ὑμᾶς μάννα καὶ ὀρτυγομήτραν ἔδωκεν ὑμῖν, καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐπότισεν ὑμᾶς, καὶ νόμον ἔδωκεν ὑμῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις ὅλοις παρωργίσατε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνατε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζήτησεν ἀποκτεῖναι ὑμᾶς· καὶ ἐλιτάνευσεν Μωυσῆς ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐθανατώθητε. καὶ νῦν καταγγέλλετέ μου ὅτι βασιλέα μισῶ.

3. Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐζήτει ἐξελθεῖν. καὶ κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἡμεῖς βασιλέα οἴδαμεν τὸν Καίσαρα καὶ οὐ τὸν Ἰησοῦν. καὶ γὰρ οἱ μάγοι δῶρα προσήνεγκαν αὐτῷ ὡς βασιλεῖ· καὶ ἀκούσας ὁ Ἡρώδης παρὰ τῶν μάγων ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη, ἐζήτησεν τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν. γνοὺς δὲ αὐτοῦ ὁ πατὴρ Ἰωσὴφ παρέλαβεν αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν τοὺς παῖδας τῶν Ἑβραίων τοὺς γεννηθέντας ἐν Βηθλεέμ.

C om τῇ | διέθρεψ. (C ἔθρεψ.) ὑμ. μάννα cum BC Latt .. A πεινῶντας τῷ μάννα διέθρεψε | καὶ ὀρτυγ. ἔδωκεν ὑμῖν καὶ ἐκ πέτρας -- νόμον ἔδ. ὑμῖν cum C, similiterque Latt .. AB καὶ ὀρτυγομήτρ. (B add καὶ νόμον) ἔδωκεν ὑμῖν, omissis reliquis | καὶ ἐπὶ (Latt *in*) τούτ. ὅλοις (C πᾶσι) παρωργίσ. (C παροργ.) τ. θ. ὑμῶν cum BC Latt .. A ἐν πᾶσι δὲ τούτοις παρωργ. μᾶλλον τ. θ. ὑμῶν | καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνατε (cod. παροξ.) τὸν θεὸν ὑμῶν cum C Cors Fabr .. AB Eins om | ἐζήτησεν ἀποκτ. ὑμᾶς cum AC .. B ἠθέλησεν ἀπολέσαι ὑμᾶς | A ὑπὲρ ὑμῶν Μωυσῆς | οὐκ ἐθανατώθητε cum C .. B οὐκ ἀπεκτάνθητε .. A οὐκέτι ἀπεθάνετε | καὶ νῦν καταγγ. cum BC .. A νῦν δὲ καταλέγετέ μου | ὅτι βασιλέα μισῶ cum C Latt .. B ὅτι ἄλλον βασιλέα θέλω .. A ὅτι τὸν βασιλέα Ἰησοῦν ζητῶ

3. Ἀναστὰς δὲ cum AB .. C Latt Καὶ ἀναστάς. Praeterea B add ὁ ἡγεμών, C ὁ Πιλᾶτος; sed A Latt neutrum add | ἐζήτει cum A .. BC ἐζήτησεν | καί .. B add νῦν | κράζουσιν cum B .. C ἔκραζον .. A ἀνέκραξαν φωνήν | λέγοντες cum A Latt .. C praem τῷ Πιλάτῳ, B idem add | βασιλ. οἴδ. τὸν (B om) Καίσ. cum BC Latt .. A τὸν Καίσ. οἴδ. βασιλ. εἶναι | καὶ οὐ (ita B; C σὺ) τὸν Ἰησ. cum BC Latt .. A οὐχὶ δὲ τοῦτον | οἱ μάγοι δῶρα πρ. αὐτῷ ὡς βασιλεῖ cum C Latt .. A οἱ μάγ. ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα αὐτῷ ὡς βασιλεῖ ἤνεγκαν .. B οἱ μάγ. προσήν. αὐτῷ ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα ὡς βασιλεῖ | καὶ ἀκούσας ὁ (B om) Ἡρώδ. παρὰ τῶν μάγων (π. τ. μάγ. cum C Eins Cors; B Fabr om) ὅτι -- τοῦ ἀποκτ. αὐτόν cum BC Latt .. A καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ὅτι β. ἐγ., καὶ ἐζήτησεν ὁ Ἡρώδης ἀποκτεῖναι αὐτόν | αὐτοῦ ὁ πατήρ cum C .. AB ὁ πατ. αὐτοῦ | παρέλαβεν (B παραλαμβάνει) αὐτ. κ. τ. μ. αὐτοῦ cum BC Eins Cors .. A παρέλαβε τὴν μ. α. Μαριάμ | ἔφυγον cum A Eins Cors .. BC ἔφυγεν (Fabr *fugit in Aegyptum cum matre sua Maria*) | καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν cum C .. B ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἀπέκτεινε .. A καὶ δι' αὐτὸν ἀπώλεσεν Ἡρώδης .. similiter variant Latini | τοὺς παῖδας τῶν Ἑβραίων (B add ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω) τοὺς γενν. ἐν Βηθλ. cum AB Eins Cors .. C τοὺς παῖδ. τοὺς ἐν Βηθλεέμ

4 Ἀκούσας δὲ ὁ Πιλᾶτος τοὺς λόγους τούτους ἐφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλᾶτος τοὺς ὄχλους, ὅτι ἔκραζον, λέγει αὐτοῖς Ὥστε οὗτός ἐστιν ὃν ἐζήτει Ἡρώδης; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ναί, οὗτός ἐστιν. καὶ λαβὼν ὕδωρ ὁ Πιλᾶτος ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. πάλιν κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

5 Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλᾶτος τὸν βῆλον ἑλκυσθῆναι τοῦ βή-

---

4. τοὺς λόγους τούτους cum AC Latt .. B add παρὰ τῶν Ἰουδαίων | ἐφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλ. τοὺς ὄχλ., ὅτι ἔκραζον (cod. ἔκραζαν), λέγει αὐτοῖς cum B, item Latt (*et silentio facto in populo qui clamabant* [ita Eins; Cors *clamabat*] *dixit eis* [ita Cors; Eins *dixit Pilatus*]) .. A ἐφοβήθη, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ λέγει τοὺς ὄχλους σιγᾶν .. C λοιπὸν (cod. λιπὸν) ὅτι ἔκραζον, λέγει | Ὥστε (*Ergo*) οὗτός ἐστιν cum C Eins, item omisso Ὥστε B Cors .. A πυνθανόμενος εἰ οὗτός ἐστιν | ἐζήτει Ἡρώδης cum BC Eins Cors .. A (Fabr) add ἀποκτεῖναι | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι cum BC (Fabr) .. A Eins Cors λέγ. αὐτῷ | Ναί (Latt om) οὗτός ἐστ. cum BC Latt .. A om οὗτ. ἐστ. | καὶ λαβὼν cum AB (Latt *accipiens autem*) .. C τότε λαβὼν | A om ὁ Πιλᾶτος et αὐτοῦ | ἀπέναντι τοῦ ἡλίου cum BC .. A Latt ἀπέν. τοῦ ὄχλου | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτου τοῦ δικ. | πάλιν κράζουσιν cum B .. C καὶ πάλ. κρ. .. A κράζουσιν .. Latt *et responderunt* | ὅτι cum C .. AB om

5. Τότε cum AC Latt .. B Καί | τὸν βῆλον (C τὸν βίβλον) ἑλκ. τοῦ (C ἐπὶ τοῦ) βήμ. cum A, item C; porro B ἑλκ. τὸ βῆλον ἐπὶ τοῦ βήματος. Accedit Ven *velum solvi* .. Eins (similiterque Cors) *adduci illum ante tribunal*; Fabr *adduci Iesum ante se.* Quam ad lectionem latinam Muenterus (cf. Staeudlin u. Tzschirner: Archiv für alte und neue Kirchengesch. V. 2. 1822. p. 334.) ipsum graecum textum conformari voluit; illud enim ἑλκυσθῆναι ἐπὶ τοῦ βήματος non posse nisi de ipso Iesu dictum esse. Nuper eandem amplexus sententiam Hofmannus (vide supra pag. 140.) locum ita emendandum duxit ut pro βῆλον (βίβλον) reponeret βέβηλον, cf. Leben Jesu p. 362. Quae coniectura et facilis est pro vocis similitudine nec nihil ab ipsa re commendationis habet. Contra vero est quod veri est dissimillimum, h. l. βέβηλον a Pilato nuncupari in quem modo dixisset Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τ. αἵμ. τοῦ δικαίου τούτου. Nec apte provocatur ad illam σαββάτων βεβήλωσιν quae in Iudaeorum accusatione erat, quum in Pilati sententia eius rei nulla prorsus sit habita ratio. Porro contra est quod subsequitur statim τῷ Ἰησοῦ vel κατὰ τοῦ Ἰησοῦ; praecedente enim τὸν βέβηλον legendum esset αὐτῷ vel κατ' αὐτοῦ. Denique ea quae sequuntur, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, ad lectionem illam ex qua Iesus iam ad tribunal extra praetorium positum tractus dicitur, non satis conveniunt. Quae quum ita sint, lectio in textum nostrum recepta non temere deserenda videtur. Hanc ad explicandam duo inprimis loci faciunt, iam a Thilone illi quidem adscripti. Alter est Basilii M. in epistola 79. s. 123. ad Eustathium Sebastiae episc. (ed. Bened. p. 340 sq.) εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχοντες ὅταν τινὰ τῶν κακούργων θανάτῳ καταδικάζειν μέλλωσιν, ἐφέλκονται τὰ παραπετάσματα, καλοῦσι δὲ τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν προκειμένων σκέψιν - - - Alter Chryso-

ματος οὗ ἐκαθέζετο, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Τὸ ἔθνος τὸ σὸν κατήλεγξέ σε ὡς βασιλέα· διὰ τοῦτο ἀπεφηνάμην πρῶτον φραγελλοῦσθαί σε διὰ τὸν θεσμὸν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, καὶ τότε ἀναρτᾶσθαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ κήπῳ ὅπου ἐπιάσθης· καὶ Δυσμᾶς καὶ Γέστας οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι.

Caput X.

1 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, καὶ οἱ δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἀπῆλθαν ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιέζωσαν αὐτὸν λέντιον, καὶ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τὴν κεφαλήν. καὶ

stomi est in Matth. cap. XVII. homil. LVI. (pag. 360. ed. Savil.) καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ὅταν δημοσίᾳ κρίνωσι, τὰ παραπετάσματα συνελκύσαντες οἱ παρεστῶτες πᾶσιν αὐτοὺς δεικνύουσιν - - - De ipsa voce βῆλος cf. Cangii glossarium sub βέλον, βῆλον. | οὗ ἐκαθέζετο cum AB .. C οὗ ἐκαθίζετο | λέγει τῷ Ἰησοῦ cum B Ven .. A ἀπεφήνατο λέγων τῷ Ἰησοῦ, C οὕτως ἀπεφήνατο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, Eins aliique *et prosecutus est his verbis dicens sententiam Pilatus adversus Iesum.* Praeterea C solus addit ἀπόφασις Πιλάτου, id quod ex margine in textum transisse videtur. | κατήλεγξέ σε ὡς βασιλέα cum A Latt .. B κατήγγειλάν σου ὡς βασιλεῖ .. C κατέπεξάν σε ὡς βασιλεῖ (sic) | διὰ τοῦτο cum AB Latt .. C καὶ δ. τ. | ἀπεφηνάμην cum AB .. C corrupte ἀφυνάμην. Praeterea B add κατὰ σοῦ | φραγελλοῦσθ. (A φραγγελοῦσθ., B φραγελοῦσθ.) σε cum AB Latt .. C om σε | διὰ τὸν θ. τ. εὐσεβ. βασ. cum B .. C διὰ τῶν θεσμῶν τῶν ἀσεβῶν βασιλ... A διὰ τὸν θεσμὸν τὸν βασιλικόν .. Latt *propter statuta priorum* (ita Eins Fabr; Ven Cors om) *principum* (Ven *imperatorum*) | καὶ τότε cum BC .. A ἔπειτα | ἀναρτᾶσθαι cum AB (B add σε) .. C ἀρτᾶσθαι (isque αὐτόν addit) | ἐπὶ τοῦ cum BC .. A om τοῦ | ἐν τῷ cum BC .. A ἐπὶ τῷ | ἐπιάσθης cum AB .. C ἐπιάσθη. Ex Latinis Fabr sic: *et in cruce suspendi in eo loco ubi tentus es*; Eins Cors *deinde praecepit allevari eum* (Cors *eum elevari*) *in crucem* (Cors *in cruce*) *in eo loco ubi* (Cors *quo*) *tentus est*; Ven nil nisi *et tunc crucifigi in cruce* | καὶ Δυσμᾶς καὶ Γέστας (ita ex B et Latt; A Στέγας) οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι cum A .. C καὶ δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ; item B additis his ὁ εἷς λεγόμενος Δυσμᾶς καὶ ὁ ἕτερος Γεστάς.(hoc accentu). Eins Cors Fabr *et duo maligni* (Cors Fabr *duos malignos*) *cum eo* (Fabr *tecum*), *quorum nomina sunt haec Dismas* (*Dimas*, *Dymas*) *et Gestas.* Horum vero nihil habet Ven, nisi quod seqq. Καὶ ἐξῆλθεν — σὺν αὐτῷ sic reddit: *et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas.*

X, 1. Καὶ ἐξῆλθεν - - σὺν αὐτῷ cum B Eins Fabr; item A καὶ ἐξῆλθ. ὁ Ἰησ. καὶ οἱ δύο λῃσταὶ ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου .. C καὶ εὐθὺς ἐξήγαγον τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἅμα τῶν δύο κακούργων | ἀπῆλθαν cum AB .. C ἦλθον | ἐπὶ τὸν (B τοῦ) τόπον (B -που) .. A add τοῦ κρανίου, similiter Eins Fabr | ἐξέδυσαν cum AB Latt .. C add οἱ στρατιῶται | αὐτόν cum A Latt .. C τὸν Ἰησοῦν .. B om | τὰ ἱμάτια αὐτοῦ: A add καὶ διεμερίσαντο αὐτά (vide infra) | λέντιον cum B .. AC λεντίῳ | περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τ. κεφ. cum B .. A ἐπέ-

ἐσταύρωσαν αὐτόν· ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργους ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται. καὶ ἵστατο ὁ λαὸς θεωρῶν αὐτόν. καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν· εἰ υἱός ἐστιν τοῦ θεοῦ οὗτος, καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος μετὰ χολῆς προσφέροντες αὐτῷ, καὶ ἔλεγον Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Πιλᾶτος μετὰ τὴν ἀπόφασιν εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γράμμασιν ἑλληνικοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, καθὼς εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι βασιλεύς ἐστιν τῶν Ἰουδαίων.

2 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἔφη αὐτῷ λέγων Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ

θηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ .. C περιέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ | καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν cum C .. AB Latt om | ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργ. ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ cum C .. AB ὁμοίως δὲ (B om) καὶ τ. δ. κακ. ἐκρέμασαν (B σὺν αὐτῷ pro ἐκρέμ.) Δυσμᾶν (B τὸν μὲν ἕνα) ἐκ δεξιῶν καὶ Στέγαν (B τὸν δὲ ἕτερον) ἐξ εὐωνύμων. Similiter Latini. | Πάτερ cum AB Latt .. C om | B ἄφες αὐτούς | καὶ διεμερίσαντο τ. ἱ. α. οἱ στρ. cum BC Ven (Eins aliique om οἱ στρατ., sed Fabr Cors add *super vestem eius mittentes sortem*) .. A om | καὶ ἵστατο (cum B, C στήκει) ὁ λα. θεωρ. αὐτόν (C om αὐτ.) cum BC, item Latt (*et steterunt populi*; Ven *et ibat populus expectans*) .. A om | οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς cum B .. C οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ .. A οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι .. similiter variant Latini | σωσάτω ἑαυτόν cum B Latt .. AC καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι (utrumque coniungit Ven) | εἰ υἱός -- ἀπὸ τ. σταυροῦ cum B (similiter Latt) .. AC εἰ υἱός ἐστι τοῦ θεοῦ (C εἰ υἱ. θεοῦ εἶ apud Birchium, εἰ υἱ. εἶ τοῦ θε. apud Thil.), καταβάτω νῦν ἀπὸ τ. στ. καὶ πιστεύσομεν (C -σωμεν) εἰς αὐτόν | οἱ στρατιῶται cum B Latt .. AC καὶ οἱ στρ. | ὄξος μετὰ χολῆς cum AC Eins Cors Fabr .. B Ven om μετὰ χολῆς | Σὺ εἶ cum B .. AC Latt Εἰ σὺ εἶ | ὁ βασιλεύς cum B Latt .. AC praem ὁ Χριστός | σῶσον σεαυτόν (B -τῷ) .. B add καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Praeterea B et Latt add καὶ λαβὼν Λογγίνος (hoc accentu) ὁ στρατιώτης λόγχην ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ἐκέλευσεν δέ .. B τότε ἐκέλευσεν | εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι (A γραφῆναι) τὴν α. α. cum A (sic) B .. C καὶ τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν α. α. | ἑλλην. ῥωμ. καὶ ἑβραϊκ. cum B, item Latt (Ven Eins Cors *hebraicis* [Cors *et*] *graecis et latinis*; Fabr *hebr. et lat. et gr.*) .. A ἑλλην. καὶ ῥωμ. .. C nil nisi ἑλληνικοῖς | -θὼς εἶπαν (A εἶπον) -- τῶν Ἰουδ. cum AB, similiterque Latt .. C om

2. Εἷς δέ cum AB .. C add τις | B τῶν συγκρεμασθέντων αὐτῷ κακούρ- C Latt add ὀνόματι Γεστᾶς | ἔφη αὐτῷ λέγων cum B .. A ἔλεγεν αὐτῷ

Δυσμᾶς ἐπετίμα αὐτῷ λέγων Οὐδὲν φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν. καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ Μνήσθητί μου, κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶ.

Caput XI.

1 Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐπὶ τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πατήρ, βαδδὰχ ἐφκὶδ ῥουέλ, ὃ ἑρμηνεύεται Εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ παρα-

---

(Eins Ven *dixit ei*) .. C ἔφη πρὸς τὸν Ἰησοῦν (item Fabr) | Δυσμᾶς cum A Eins Cors .. C (Ven Fabr) ὁ ἕτερος Δημᾶς .. B ὁ ἕτερος | ἐπετίμα cum AB .. C ἐπετίμησεν | Οὐδέν cum A*C .. BA** Latt οὐδέ | B φοβεῖ | B ἐν αὐτῷ τῷ κρίμ. (Ven *in ipso crimine*) | εἶ .. A ἐσμέν | κακὸν ἐποίησεν cum C .. AB ἄτοπον ἔπραξεν | καὶ ἔλεγεν (A add Δυσμᾶς) τῷ Ἰησοῦ (Ven nil nisi *et dixit*) cum C Cors (A Ven) .. B καὶ εἶπεν ὁ ἐπιτιμήσας τὸν ἕτερον αὐτοῦ .. Fabr *et post haec suspirans dix. ad Iesum*; Eins *et postquam conturbavit socium suum dicit Iesu* | ἐν τῇ βασ. σου cum A Eins .. BC Fabr Cors Ven praem ὅταν ἔλθῃς | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς cum BC Latt .. A ὁ δὲ Ἰησοῦς | Ἀμὴν ἀμήν cum AB .. C Latt Ἀμήν | λέγω σοι cum AB Latt .. C add Δημᾶ | ὅτι cum B Fabr Ven .. AC Eins Cors om | ἐν τῷ παραδ. εἶ cum B .. AC Latt ἔσῃ ἐν τ. παραδ.

XI, 1. ὡσεὶ ὥρα cum AB .. C ὡς ὥρα | ἐπὶ τήν (ita C; A ἐπὶ πᾶσαν τήν, B ἐφ' ὅλην τήν, item Latt *super universam terram*) γῆν h. l. cum AC Latt .. B post ἐνάτης habet | ἐνάτης: ita A; B ἐννάτης; C θ' | τοῦ ναοῦ .. C om τοῦ | μέσον cum B Ven Vatt; item A additis ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω .. C Eins Cors Fabr εἰς δύο (haec om Fabr) ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω | φωνῇ μεγάλῃ (B -νὴν -λην) ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A ὁ Ἰησ. φ. μεγ. | Πατήρ cum B .. AC πάτερ (scribitur ut solet πρ̄) | βαδδάχ (ita C; B βαραχάχ) ἐφκίδ (C ἐθκίδ, B ἐφεκέδ) ῥουέλ (ita B, C δοήλ) [cf. Ps. 30, 6. בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי], ὃ ἑρμηνεύεται Εἰς χεῖράς (ita B; C χεῖρά) σου παρατίθημι (ita C; B παραθήσομαι) τὸ πν. μ. cum BC, similiterque Ven .. A εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πν. μ. (item Eins aliique sed praem *Hely Hely* etc, cf. ad text. lat.) | τοῦτο cum AC .. B Latt ταῦτα | παρέδωκε τὸ πνεῦμα cum C .. A ἐξέπνευσεν .. B ἐκοιμήθη .. Latt *emisit spiritum*, Cors *exspiravit* | ἰδὼν δέ cum AC Latt .. B καὶ ἰδών | τὸ γενόμενον cum AC Latt .. B om | ὅτι cum BC .. A ὄντως | ὁ ἄνθρωπος .. B om ὁ | ἦν cum AB Latt .. C ἐστιν | παραγενόμενοι (B -νόμε-

γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

[2] Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ἀνήνεγκεν τῷ ἡγεμόνι τὰ γενόμενα. ἀκούσας δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. μεταπεμψάμενος δὲ ὁ Πιλᾶτος τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν αὐτοῖς Ἐθεωρήσατε τὰ γενόμενα; οἱ δὲ λέγουσιν Ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν κατὰ τὸ εἰωθός.

[3] Εἱστήκεισαν δὲ οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα. ἀνὴρ δέ τις ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτὴς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων, προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ

νοι) cum AB .. C παραπορευόμενοι | A om ὄχλοι | θεωροῦντες (A ἰδόντες) cum BA Eins Ven .. C καὶ θεωρ. | τὰ γενόμενα .. B τὰ γεγεννημένα | ἑαυτῶν cum AB .. C αὐτῶν

2. ἀνήνεγκεν cum AC .. B ἀνήγαγεν | τῷ ἡγεμόνι cum AC Latt .. B τῷ Πιλάτῳ | τὰ γενόμενα cum A Eins Cors, item praemisso ἅπαντα C Fabr .. B om | ὁ ἡγεμών cum AC Latt .. B ὁ Πιλᾶτος | καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ cum ABC Vatt Ven .. Eins Fabr Cors om | καὶ οὐκ ἔφ. οὐδὲ ἔπ. cum AC Latt (*et non manduc. neque biberunt*) .. B καὶ οὔτε ἔφαγ. οὔτε ἔπιον | ἐν (C om) τῇ ἡμ. ἐκ. cum AC .. B τὴν ἡμέραν ἐκείνην | μεταπεμψάμ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδ. εἶπεν αὐτ. cum A Eins Cors .. B μετεπέμψατο δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. καὶ λέγει αὐτοῖς .. C καὶ μετέπεμψεν ὁ Πιλ. τοῖς Ἰουδαίοις κ. εἶπ. αὐτ. | Ἐθεωρήσατε .. A Εἴδε (corrige Εἴδετε) | τὰ γενόμενα (B -νάμενα) .. A add σημεῖα | λέγουσιν cum AB .. C εἶπον αὐτῷ | γέγονεν .. B γεγέννηται | κατὰ τὸ εἰωθός: solus A add haec: Ἔφη αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Μιαρώτατοι, οὕτως εἰς πάντα ἀληθεύετε; ἐγὼ οἶδα οὐκ ἄλλοτέ ποτε τοῦτο γενόμενον εἰ μὴ ἐν σελήνης γέννᾳ. τὸ γὰρ πάσχα ὑμῶν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ ἐφάγετε τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, καὶ λέγετε ὅτι ἔκλειψις ἡλίου ἐγένετο.

3. οἱ γνωστοί cum B Vatt Ven .. AC Eins aliique πάντες οἱ γν. | αὐτοῦ cum B omnibusque Latinis .. AC τῷ (C τοῦ) Ἰησοῦ | A om ἀπό | καὶ γυναῖκες cum AC .. B καὶ αἱ γυναῖκ. | αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ cum A .. BC (Latt) αἱ συνακολουθήσασαι (C -θοῦσαι) αὐτῷ (C om) | ὁρῶσαι ταῦτα .. B add γενόμενα | ἀνὴρ δέ τις ὄνομα cum A .. BC Latt καὶ (Eins aliique om) ἰδοὺ ἀνήρ (Latt *vir quidam*) ὀνόματι Ἰωσήφ | βουλευτὴς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων cum A .. BC βουλευτὴς (C Λευίτης) ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐ συγκατέθετο τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν (ita B; C οὗτος οὐκ ἦν sequente statim τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ita ut plura exciderint), ἀπὸ Ἀριμαθείας (ita codex) πόλεως τῶν Ἰουδαίων. Similiterque habent Latini, quamquam satis variant | προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασ. τοῦ θεοῦ cum B, item Latt .. A ὃς καὶ αὐτὸς προσεδέχετο τὴν βασ. τ. θεοῦ .. C (vide ante) nil nisi τὴν β. τ. θ. | B οὗτος προσελθὼν (B προσῆλθεν) τῷ Πιλάτῳ (B add καὶ) ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ .. praeterea C (item Fabr *et praeses permisit*) invitis AB Eins

καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημείῳ λαξευτῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος.

CAPUT XII.

1 Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ᾐτήσατο ὁ Ἰωσήφ, ἐζήτουν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Νικόδημον καὶ ἄλλους ἑτέρους πολλούς, οἵτινες παραπηδήσαντες ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφανέρωσαν τὰ ἀγαθά. πάντων δὲ ἀποκρυβέντων μόνος ὁ Νικόδημος ὤφθη αὐτοῖς, ὅτι ἀνὴρ ἄρχων ἦν τῶν Ἰουδαίων· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Νικόδημος Πῶς εἰσήλθατε εἰς τὴν συναγωγήν; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ πῶς εἰσῆλθες εἰς τὴν συναγωγήν; ὅτι συνίστωρ αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωσὴφ παρεκβὰς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι ἐλυπήθητε κατ' ἐμοῦ, διότι ᾐτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ; ἰδοὺ ἐν τῷ

Cors Vatt Ven addit καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλᾶτος ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα | καθελὼν αὐτό (A add ἀπὸ τοῦ ξύλου, Eins Cors *de cruce*) cum AB .. C καθ. αὐτόν (item Latt) | ἐν σινδόνι cum B Latt .. AC om ἐν | ἔθηκεν cum BC .. A ἔθετο | αὐτό cum BC .. A om. (Latt rursus αὐτόν reddunt) | ἐν μνημείῳ λαξευτῷ cum C .. A ἐν μνήματι λαξευτῷ καινῷ .. B ἐν τῷ καινῷ (cod. κενῷ) αὐτοῦ μνημείῳ .. similiter Latini variant | οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος cum B .. C οὐχ ἦν οὐδέπω [adde οὐδείς?] κείμενος .. A (ita Latinorum nullus) οὐδέποτέ τις τῶν θανόντων ἐτέθη

XII, 1. τὸ σῶμα τ. Ἰ. ᾐτήσατο ὁ Ἰωσήφ cum AC Eins Ven Vatt .. B ὁ Ἰωσ. ᾐτήσ. τὸ σῶμα τ. Ἰ. | ἐζήτουν αὐτόν cum AB Latt .. C καὶ ἐζήτ. καὶ αὐτόν | τοὺς δώδεκα τούς cum AC .. B Latt τ. δώδ. ἄνδρας τούς | ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A Latt om | καὶ τὸν Νικόδ. -- πολλούς cum BC et Latt plerisque .. A om | οἵτινες παραπηδήσαντες -- τὰ ἔργ. αὐτοῦ (B om) ἐφ. τὰ ἀγ. (B add τοῦ Ἰησοῦ) cum BC et Latt plerisque .. A οἵτινες ἐφανέρωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου | μόνος (C μόνον) cum AC Latt .. B μὴ γνούς | ἦν τῶν Ἰουδ. cum A .. BC τῶν Ἰουδ. ἦν | ὁ Νικόδημος cum BC .. A Latt om | εἰσήλθατε cum BC .. A εἰσήλθετε | εἰς τ. συναγωγ. cum AB .. C ut videtur ἐν τῇ συναγωγῇ | λέγουσιν αὐτῷ (ita B Vatt Ven Eins Cors Fabr; C om) οἱ Ἰουδ. (Eins Cors om) cum BC Latt .. A οἱ δὲ εἶπον | Σὺ πῶς -- συνίστωρ (B συνείστωρ, C συνήστορ) αὐτοῦ εἶ (ita B Ven Vatt, item [vide post] A; C Eins aliique ἦς) -- αἰῶνι cum BC, similiter Latt .. A Θεωροῦμεν ὅτι συνήγορος καὶ μαθητὴς αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν σε φαμὲν (hos accentus cod. habet) ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | Ἀμὴν ἀμήν cum BC (Latt plerique ter habent *Amen*) .. A alterum om | ὁμ. δὲ καί cum AB .. C δέ .. Ven Fabr *similiter et*, Eins Vatt Cors *similiter* | παρεκβάς cum BC Latt .. A om | Τί ὅτι cum A .. B Ὅτι, C Τί | κατ' ἐμοῦ cum AB .. C παρ' ἐμοῦ | διότι cum

καινῷ μου μνημείῳ ἔθηκα αὐτόν, ἐντυλίξας αὐτὸν ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἐπεκύλισα λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ οὐ καλῶς ἐπράξατε κατὰ τοῦ δικαίου, ὅτι οὐ μετεμελήθητε σταυρώσαντες αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λόγχῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε. κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωσὴφ ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Γίνωσκε ὅτι ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ πρᾶξαί τι κατὰ σοῦ, ὅτι σάββατον διαφαύει· γίνωσκε δὲ ὅτι οὐδὲ ταφῆς καταξιωθήσῃ, ἀλλὰ δώσωμεν τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ Οὗτος ὁ λόγος τοῦ ὑπερηφάνου ἐστὶν Γολιάθ, ὃς ὠνείδισεν θεὸν ζῶντα καὶ τὸν ἅγιον Δαυίδ. εἶπεν γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἐμοὶ ἐκδίκησις, κἀγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ νῦν ὁ ἀκρόβυστος τῇ σαρκὶ καὶ περιτεμνόμενος τῇ καρδίᾳ λαβὼν

A .. BC ὅτι | ἰδοὺ ἐν τῷ καινῷ (B κενῷ, C κήπῳ) μου μνημ. (B μν. μου) ἔθηκα (B τέθηκα sic) αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐντυλ. αὐτὸν (ita B Latt; C αὐτό) ἐν (ita B; C om) -- θύρ. τ. μνημείου (ita C Vatt aliique, B Fabr aliique τ. σπηλαίου) cum CB et Latt plerisque .. A nil nisi καὶ ἀπεθέμην αὐτὸ ἐν σινδόνι, Ven *et posui eum in monumento* | καὶ οὐ καλῶς .. A γνῶτε οὖν ὅτι οὐ καλῶς | τοῦ δικαίου cum BC Latt; A add τούτου | ὅτι οὐ .. A οὐδέ | ἀλλὰ καί cum AB .. C καλάμην καί | λόγχῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε cum A (Eins *lanceastis eum*, Vatt *lancea eum perforantes*, Ven *lancea perforastis*) .. BC λόγχην αὐτῷ ὑπεβάλετε (B -βάλλετε) | κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. τὸν Ἰωσ. ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι (A τ. Ἰ. καὶ κατακλείσαντες ἠσφαλίσαντο) μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου (A μέχρι τῆς κυριακῆς) cum BA Vatt Ven .. C (similiterque Eins Cors Fabr) ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ εὐθὺς κρατήσαντες αὐτὸν ἐκέλευσαν ἀσφαλισθῆναι αὐτὸν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου | καὶ λέγουσιν αὐτῷ cum B Vatt Ven Eins aliisque .. C ἔλεγον οὖν αὐτῷ .. A εἰπόντες | Γίνωσκε ὅτι cum BC Latt .. A om | ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ cum BC, item Latt (Vat[a] *hora non exigit*, Vat[b] *hora non est competens*, Ven Fabr Eins *hac hora incompetit* [Ven Fabr *non competit*]; Cors *hac hora non compotes sumus*) .. A ἡ ὥρα οὐ δίδωσι | κατὰ σοῦ cum AB .. C μετὰ σοῦ | διαφαύει cum BC .. A ἐπιφώσκει | γίνωσκε δὲ (cod. om) ὅτι cum C Latt (Vatt Ven *cognosce autem quia*, Eins Cors Fabr *scimus autem quia*) .. B ἐπεί .. A καί | οὐδέ cum AB .. C οὔτε | καταξιωθήσῃ cum A .. B ἀξιοῦσαι, C ἀξιούσῃ .. Latt *dignus eris* (*es*) | δώσωμεν cum BC .. A δώσομεν | τὰς σάρκας σου cum AB .. C τὰ κρέη (sic) σου | τ. πετ. τοῦ οὐρανοῦ cum AC .. B add καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς παραδώσωμεν, item omisso παραδώσ. Latt | ὁ Ἰωσήφ cum AB .. C om ὁ | ἐστὶν Γολιάθ cum C .. AB Γολ. ἐστίν | B ὀνείδισεν | εἶπεν γάρ cum AB Ven Fabr .. C Eins Cors εἶπε δέ | διὰ τοῦ προφήτου cum A Latt .. C διὰ τῶν προφητῶν .. B om | κἀγώ cum B Ven Fabr Eins Cors .. AC Vatt ἐγώ | καὶ νῦν ὁ ἀκρόβ. (A add μὲν) τῇ σαρκὶ (cum BC; A τῷ σαρκίῳ) καὶ (A om) περιτεμνόμενος (ita C, B περιτεμνημένος; A περιτετμημένος δὲ) τῇ καρδίᾳ .. Eins Cors *Et obstructus corde Pilatus*; Vatt Ven *Nam et* (*Unde*, *Et nonne*) *venerabilis*

ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἀθῷός εἰμι ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλάτῳ εἴπατε Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ νῦν φοβοῦμαι μή ποτε φθάσει ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καθὼς εἴπατε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν Ἰωσὴφ ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐνέκλεισαν εἰς οἶκον ὅπου οὐκ ἦν θυρίς, καὶ παραφύλακες παρέμειναν τῇ θύρᾳ· καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύραν ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμένος Ἰωσήφ.

2 Τῷ δὲ σαββάτῳ ὅρον ὥρισαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ὥστε πάντας εὑρεθῆναι ἐν τῇ συναγωγῇ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου. καὶ ὀρθρίσαντες ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν τῇ συναγωγῇ ἐβουλεύσαντο ποίῳ θανάτῳ ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καθεσθέντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀχθῆναι μετὰ ἀτιμίας

---

praeses | τὰς χεῖρ. αὐτ. h. l. cum A Latt; B post κατ. τ. ἡλίου .. C om | κατέναντι cum AB .. C ἀπέναντι | τοῦ ἡλίου cum BC Eins Cors Ven (Vatt Fabr om) .. A τοῦ λαοῦ | εἰμὶ ἐγώ cum B Vatt Ven Fabr .. AC Eins Cors om ἐγώ | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτ. τ. δικ. | ὑμεῖς ὄψεσθ. cum AC Vatt Ven Eins Cors .. B Fabr om | καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλ. εἴπατε cum C et Latt plerisque .. B (item Ven) καὶ ἀπεκρίθητε τ. Πιλ. λέγοντες (Ven om λέγ.) .. A αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς εἴπατε | καὶ νῦν φοβοῦμαι -- φθάσει (sic) -- ἐφ' ὑμᾶς (*super nos*) -- ὑμῶν (*nostros*) καθὼς εἴπατε cum B Eins .. A εἶπε δὲ ὁ Πιλᾶτος Φοβοῦμαι μή ποτε φθάσῃ ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ἡμᾶς .. C nil nisi καθὼς εἴπατε (transiluit ab altero τὰ τέκνα ἡμῶν ad alterum τὰ τέκνα ὑμῶν), similiter Cors Fabr | ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ cum C Vatt (item Fabr aliique *exacerbati sunt animo nimis*) .. B ἐπικράνθ. σφόδρα .. A ἐπικράνθησαν | καὶ ἐπιλαβόμ. τ. Ἰωσ. ἐκράτησαν αὐτὸν καί cum BC Eins .. A Fabr aliique καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ | ἐνέκλεισαν cum AB .. C (Latt) add αὐτόν | εἰς οἶκον (B add σκοτεινόν) cum BC item (*in domo*, *in domum*) Vatt Ven .. A Eins aliique ἐν οἰκήματι (*in cubiculo*, *in cubiculum*) | ὅπου οὐκ ἦν θυρίς cum A Vatt Eins aliisque .. BC Ven ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν | καὶ παραφύλακες (C παραθήλακες) παρέμ. τῇ θύρᾳ (C τὴν θύραν) cum BC .. A καὶ φύλακες ἐτήρουν τὴν θύραν | καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύρ. ὅπου ἦν ἐγκ. Ἰωσ. cum B Vat[a] Ven, similiterque Fabr aliique .. A ἐσφραγισμένην (cum praecedentibus coniungens) .. C Vat[b] om

2. Τῷ δὲ σαββάτῳ cum AB .. C Καὶ τῷ σαββ. | ὅρον (B ὄρθρον) ὥρισαν (B ὅρισαν) cum AB .. C ὥρισαν | καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται cum BC .. A ἱερεῖς τε καὶ Λευ. | πάντας εὑρεθῆναι (A add τοὺς μετ' αὐτοῦ) cum AC .. B πάντ. συναχθῆναι (Fabr aliique *congregarentur omnes*) | ὀρθρίσαντες (A ὀρθρίσαν) ἅπαν τὸ πλῆθος (A add τῶν Ἰουδαίων) cum BA .. C ὀρθρίσαντες ἅπαντες | ἐβουλεύσαντο cum A (sic) C .. B ἐβούλευσαν | ἀποκτ. αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἀποκτ. τὸν Ἰωσήφ | καθεσθέντος δέ cum A .. B καθίσαντος δέ .. C καθημένου | C ἐκέλευσεν | μετὰ ἀτιμ. πολλῆς (*cum iniuria multa, cum*

πολλῆς. καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν οὐχ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαός, καὶ ἔκθαμβοι ἐγένοντο ὅτι τὰς σφραγῖδας εὗρον ἐσφραγισμένας, καὶ ὅτι τὴν κλεῖδαν εἶχεν ὁ Καϊάφας. καὶ οὐκέτι ἐτόλμησαν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τοὺς λαλήσαντας ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ.

Caput XIII.

1 Ἔτι δὲ αὐτῶν καθεζομένων ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ θαυμαζόντων διὰ τὸν Ἰωσὴφ ἔρχονταί τινες τῆς κουστωδίας, οὓς ᾐτήσαντο οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου τηρεῖν τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. καὶ ἀνήγγειλαν λέγοντες τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευίταις τὰ γεγονότα· τὸ πῶς ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ εἴδομεν ἄγγελον καταβάντα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λί-

---

magna iniuria) cum BC Vatt Ven .. A μετὰ πάσης ἀτιμίας .. Fabr aliique om | τὴν θύραν cum AC Vatt Ven aliisque .. B τὰς θύρας | B ἔκθαμβος ἐγένετο | τὰς σφρ. εὗρον (B ηὗραν) ἐσφραγισμένας cum B Vatt (*signatis signaculis*) Ven (*signacula invenerunt signata et portam clausam*) .. A τ. σφρ. εὗρ. σώας .. C τ. σφρ. εὗρ. καὶ τὰς θύρας ἐσφραγισμένας .. Fabr aliique libere *signatam invenerunt clavem cubiculi* (omissis seqq. καὶ ὅτι τὴν κλ. etc) | καὶ ὅτι (A om) τὴν κλεῖδαν (ita BC; A κλεῖδα) εἶχ. ὁ Καϊάφ. cum (A)BC Vatt Ven .. de Fabr. aliisque vide ante | καὶ οὐκέτι cum AB Vatt .. C add λοιπόν | ἐπιβαλεῖν τ. χ. αὐτῶν cum BC Vatt .. A τ. χ. αὐτ. ἐπιβ. | εἰς (C ἐπὶ) τοὺς λαλήσαντας cum BC Vatt .. A τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις τοῖς λαλήσασιν | ὑπέρ (*pro*) cum B Vatt .. AC περί

XIII, 1. Ἔτι δὲ -- ἐν τῇ συναγωγῇ (A haec om) -- διὰ τ. Ἰωσ. (A haec om) ἔρχοντ. τινες τῆς κουστωδ. (A ἔρχ. οἱ ἐκ τῆς κουστ. ὑπηρέται), οὓς (B add καὶ) ᾐτήσ. -- παρὰ τοῦ Πιλάτου (A haec om) -- ἵνα μή ποτε ἐ. οἱ μαθ. αὐτοῦ (C om) κλέψ. αὐτόν (pro ἵνα usque αὐτόν A habet πρὸς τὸ μὴ κλαπῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) cum BCA Vatt (similiter etiam Ven) .. Fabr Eins Cors *Haec omnibus admirantibus* (Cors *Et* pro his) *ecce quidam* (Cors om) *de militibus qui sepulcrum custodiebant* (Cors -*dierant*) | καὶ ἀνήγγειλαν (ita AC; B ἀπήγγ.) λέγοντες τοῖς ἀρχ. κ. τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (ita B Vatt Ven; A nil nisi λέγοντες; C corrupte τοῖς ἀρχιερεῦσιν κ. τ. ἀρχισυναγώγοις καὶ Λευ. λέγουσιν) τὰ γεγονότα (A om) cum B Vatt Ven, item C, item A .. Eins Fabr Cors *intrans* (Cors *intrantes*) *in* (Cors om) *synagogam* (Fabr -*goga*) *dixit* (Cors *dixerunt*) | τὸ πῶς cum BC (male ante τὰ γεγονότα ponit) Vatt Ven .. A Fabr aliique ὅτι | ἐγένετο σεισμ. μέγας cum BC Ven .. A Vatt σεισμ. ἐγέν. μέγας. Praeterea B add τηρούντων ἡμῶν τὸν τάφον, item C ἡμῶν γὰρ τηρούντων ἐγένετο, item Vat[a] *illis custodientibus eum* (similiter Fabr aliique *nobis custodientibus monumentum Iesu facta est terrae motio*) .. nihil addidi cum A Vat[b] Ven | εἴδομεν (C ἴδ.) cum AC .. B ἴδαμεν | ἄγγελον καταβάντα cum A .. BC πῶς ἄγγ. (B Vatt add κυρίου,

θεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιὼν καὶ ὡς ἀστραπή. καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθέντες ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί. καὶ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου λαλοῦντος ταῖς γυναιξίν, αἵτινες παρέμενον τῷ τάφῳ, ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

2 Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίαις γυναιξὶν ἐλάλει; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Οὐκ οἴδαμεν ποῖαι ἦσαν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίᾳ ὥρᾳ ἦν; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Μέσης νυκτός. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν

Ven aliique *dei*) κατέβη | ἀπὸ τοῦ στόματος cum A .. BC ἀπ. τῆς θύρας .. Vatt Ven *ab ostio*, Fabr aliique om | τοῦ μνημείου cum AC .. B τ. σπηλαίου | ἐκάθισεν cum A .. BC ἐκάθητο | καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιὼν καὶ ὡς ἀστραπή cum A .. BC Latt ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ (haec omnia B om) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών | καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθ. ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί cum A .. BC Latt ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα ὡσεὶ νεκροί | ἠκούσ. τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγ. λαλοῦντος (B τοῦ λαλοῦντ. ἀγγ.) cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἠκ. τοῦ ἀγγέλου λέγοντος | αἵτ. παρέμενον (ita A; BC παρέμειναν) τῷ τάφῳ (C τὸ σῶμα. BC add τοῦ Ἰησοῦ, non item A) cum ABC .. Fabr Eins *ad sepulcrum Iesu*, Cors *quae venerant ad sepulcrum Christi* .. Vatt Ven om | ὅτι μὴ φοβ. ὑμ. cum A .. BC om ὅτι. Praeterea C praem καὶ ἔλεγε, B καὶ λέγει αὐταῖς, Ven *et dicentis*, Vat[a] *et dicens*, Cors *et dixit angelus*; sed nihil addidi cum A Vat[b] Fabr Eins | ζητεῖτε τὸν ἐσταυρ. cum C Fabr Eins Cors .. AB Vatt Ven τὸν ἐσταυρ. ζητ. | ἠγέρθη cum AB Vatt Eins aliisque .. C Ven add γάρ | δεῦτε ἴδετε cum AC .. B Latt δεῦτ. καὶ ἴδ. | ὁ κύριος cum ABC Vatt Ven .. Fabr aliique om | τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ .. Vat[a] add *et Petro* | καὶ ἔστιν (hunc accentum ipse cod. habet) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ cum A .. BC Latt καὶ ἰδοὺ (Vatt Fabr aliique om) προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν (καθὼς etc C Vatt aliique; B Ven Eins ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν)

2. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. Ποίαις γυν. ἐλάλει (ita C Vatt Ven, item *Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est* Fabr Eins Cors; B Οὐκ οἴδατε ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες); λέγουσιν (C om) οἱ τ. κουστ. Οὐκ οἴδαμεν π. ἦσ. (ita BC Vatt, item omissis π. ἦσ. Ven; Eins aliique coniungunt hanc et alteram quaestionem, item utramque responsionem in unam contrahunt) .. A haec om (transiluisse videtur ab altero λέγουσιν οἱ Ἰουδ. ad alterum) | λέγουσ. οἱ Ἰουδ. Ποίᾳ ὥρᾳ (*Qua hora*) ἦν; λ. οἱ τῆς κουστ. Μέσης νυκτ. cum B Vatt Ven .. AC (Fabr aliique) om | Καὶ διὰ τί cum AB Vatt .. C Ven om Καί | αὐτάς cum A Vatt Fabr aliisque .. BC τὰς γυναῖκας, Ven *mulieres istas* | λέγουσιν οἱ τῆς κουστ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. cum B Vatt, item omissis πρ. τ. Ἰ. C .. A λέγ. οἱ στρατιῶται ..

ἐσταύρωσαν αὐτόν· ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργους ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται. καὶ ἵστατο ὁ λαὸς θεωρῶν αὐτόν. καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν· εἰ υἱός ἐστιν τοῦ θεοῦ οὗτος, καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος μετὰ χολῆς προσφέροντες αὐτῷ, καὶ ἔλεγον Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Πιλᾶτος μετὰ τὴν ἀπόφασιν εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γράμμασιν ἑλληνικοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, καθὼς εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι βασιλεύς ἐστιν τῶν Ἰουδαίων.

[2] Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἔφη αὐτῷ λέγων Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ

θηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ .. C περιέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ | καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν cum C .. AB Latt om | ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργ. ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ cum C .. AB ὁμοίως δὲ (B om) καὶ τ. δ. κακ. ἐκρέμασαν (B σὺν αὐτῷ pro ἐκρέμ.) Δυσμᾶν (B τὸν μὲν ἕνα) ἐκ δεξιῶν καὶ Στέγαν (B τὸν δὲ ἕτερον) ἐξ εὐωνύμων. Similiter Latini. | Πάτερ cum AB Latt .. C om | B ἄφες αὐτούς | καὶ διεμερίσαντο τ. ἱ. α. οἱ στρ. cum BC Ven (Eius aliique om οἱ στρατ., sed Fabr Cors add *super vestem eius millenies sortem*) .. A om | καὶ ἵστατο (cum B, C στήκει) ὁ λα. θεωρ. αὐτόν (C om αὐτ.) cum BC, item Latt (*et steterunt populi*; Ven *et ibat populus expectans*) .. A om | οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς cum B .. C οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ .. A οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι .. similiter variant Latini | σωσάτω ἑαυτόν cum B Latt .. AC καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι (utrumque coniungit Ven) | εἰ υἱός -- ἀπὸ τ. σταυροῦ cum B (similiter Latt) .. AC εἰ υἱός ἐστι τοῦ θεοῦ (C εἰ υἱ. θεοῦ εἶ apud Birchium, εἰ υἱ. εἶ τοῦ θε. apud Thil.), καταβάτω νῦν ἀπὸ τ. στ. καὶ πιστεύσομεν (C -σωμεν) εἰς αὐτόν | οἱ στρατιῶται cum B Latt .. AC καὶ οἱ στρ. | ὄξος μετὰ χολῆς cum AC Eins Cors Fabr .. B Ven om μετὰ χολῆς | Σὺ εἶ cum B .. AC Latt Εἰ σὺ εἶ | ὁ βασιλεύς cum B Latt .. AC praem ὁ Χριστός | σῶσον σεαυτόν (B -τῷ) .. B add καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Praeterea B et Latt add καὶ λαβὼν Λογγίνος (hoc accentu) ὁ στρατιώτης λόγχην ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ἐκέλευσεν δέ .. B τότε ἐκέλευσεν | εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι (A γραφῆναι) τὴν α. α. cum A (sic) B .. C καὶ τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν α. α. | ἑλλην. ῥωμ. καὶ ἑβραϊκ. cum B, item Latt (Ven Eins Cors *hebraicis* [Cors *et*] *graecis et latinis*; Fabr *hebr. et lat. et gr.*) .. A ἑλλην. καὶ ῥωμ. .. C nil nisi ἑλληνικοῖς | καθὼς εἶπαν (A εἶπον) -- τῶν Ἰουδ. cum AB, similiterque Latt .. C om

2. Εἷς δέ cum AB .. C add τις | B τῶν συγκρεμασθέντων αὐτῷ κακούργων .. C Latt add ὀνόματι Γεστᾶς | ἔφη αὐτῷ λέγων cum B .. A ἔλεγεν αὐτῷ

Δυσμᾶς ἐπετίμα αὐτῷ λέγων Οὐδὲν φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν. καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ Μνήσθητί μου, κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶ.

Caput XI.

1 Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐπὶ τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πατήρ, βαδδὰχ ἐφκὶδ ρουέλ, ὃ ἑρμηνεύεται Εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ παρα-

---

(Eins Ven *dixit et*) .. C ἔφη πρὸς τὸν Ἰησοῦν (item Fabr) | Δυσμᾶς cum A Eins Cors .. C (Ven Fabr) ὁ ἕτερος Δημᾶς .. B ὁ ἕτερος | ἐπετίμα cum AB .. C ἐπετίμησεν | Οὐδέν cum A*C .. BA** Latt οὐδέ | B φοβεῖ | B ἐν αὐτῷ τῷ κρίμ. (Ven *in ipso crimine*) | εἶ .. A ἐσμέν | κακὸν ἐποίησεν cum C .. AB ἄτοπον ἔπραξεν | καὶ ἔλεγεν (A add Δυσμᾶς) τῷ Ἰησοῦ (Ven nil nisi *et dixit*) cum C Cors (A Ven) .. B καὶ εἶπεν ὁ ἐπιτιμήσας τὸν ἕτερον αὐτοῦ .. Fabr *et post haec suspirans dix. ad Iesum;* Eins *et postquam conturbavit socium suum dicit Iesu* | ἐν τῇ βασ. σου cum A Eins .. BC Fabr Cors Ven praem ὅταν ἔλθῃς | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς cum BC Latt .. A ὁ δὲ Ἰησοῦς | Ἀμὴν ἀμήν cum AB .. C Latt Ἀμήν | λέγω σοι cum AB Latt .. C add Δημᾶ | ὅτι cum B Fabr Ven .. AC Eins Cors om | ἐν τῷ παραδ. εἶ cum B .. AC Latt ἔσῃ ἐν τ. παραδ.

XI, 1. ὡσεὶ ὥρα cum AB .. C ὡς ὥρα | ἐπὶ τὴν (ita C; A ἐπὶ πᾶσαν τήν, B ἐφ' ὅλην τήν, item Latt *super universam terram*) γῆν h. l. cum AC Latt .. B post ἐννάτης habet | ἐνάτης: ita A; B ἐννάτης; C θ' | τοῦ ναοῦ .. C om τοῦ | μέσον cum B Ven Vatt; item A additis ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω .. C Eins Cors Fabr εἰς δύο (haec om Fabr) ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω | φωνῇ μεγάλῃ (B -νὴν -λην) ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A ὁ Ἰησ. φ. μεγ. | Πατήρ cum B .. AC πάτερ (scribitur ut solet πε̄ρ) | βαδδὰχ (ita C; B βαραχάχ) ἐφκὶδ (C ἐθκὶδ, B ἐφεκέδ) ρουέλ (ita B, C δοήλ) [cf. Ps. 30, 6. בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי], ὃ ἑρμηνεύεται Εἰς χεῖράς (ita B; C χεῖρά) σου παρατίθημι (ita C; B παραθήσομαι) τὸ πν. μ. cum BC, similiterque Ven .. A εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πν. μ. (item Eins aliique sed praem *Hely Hely* etc, cf. ad text. lat.) | τοῦτο cum AC .. B Latt ταῦτα | παρέδωκε τὸ πνεῦμα cum C .. A ἐξέπνευσεν .. B ἐκοιμήθη .. Latt *emisit spiritum*, Cors *exspiravit* | ἰδὼν δέ cum AC Latt .. B καὶ ἰδών | τὸ γενόμενον cum AC Latt .. B om | ὅτι cum BC .. A ὄντως | ὁ ἄνθρωπος .. B om ὁ | ἦν cum AB Latt .. C ἐστιν | παραγενόμενοι (B -νόμε-

γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

2 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ἀνήνεγκεν τῷ ἡγεμόνι τὰ γενόμενα. ἀκούσας δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. μεταπεμψάμενος δὲ ὁ Πιλᾶτος τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν αὐτοῖς Ἐθεωρήσατε τὰ γενόμενα; οἱ δὲ λέγουσιν Ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν κατὰ τὸ εἰωθός.

3 Εἱστήκεισαν δὲ οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα. ἀνὴρ δέ τις ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτὴς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων, προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ

νοι) cum AB .. C παραπορευόμενοι | A om ὄχλοι | θεωροῦντες (A ἰδόντες) cum BA Eins Ven .. C καὶ θεωρ. | τὰ γενόμενα .. B τὰ γεγεννημένα | ἑαυτῶν cum AB .. C αὐτῶν

2. ἀνήνεγκεν cum AC .. B ἀνήγαγεν | τῷ ἡγεμόνι cum AC Latt .. B τῷ Πιλάτῳ | τὰ γενόμενα cum A Eins Cors, item praemisso ἅπαντα C Fabr .. B om | ὁ ἡγεμών cum AC Latt .. B ὁ Πιλᾶτος | καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ cum ABC Vatt Ven .. Eins Fabr Cors om | καὶ οὐκ ἔφ. οὐδὲ ἔπ. cum AC Latt (*et non manduc. neque biberunt*) .. B καὶ οὔτε ἔφαγ. οὔτε ἔπιον | ἐν (C om) τῇ ἡμ. ἐκ. cum AC .. B τὴν ἡμέραν ἐκείνην | μεταπεμψάμ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδ. εἶπεν αὐτ. cum A Eins Cors .. B μετεπέμψατο δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. καὶ λέγει αὐτοῖς .. C καὶ μετέπεμψεν ὁ Πιλ. τοῖς Ἰουδαίοις κ. εἶπ. αὐτ. | Ἐθεωρήσατε .. A Εἴδε (corrige Εἴδετε) | τὰ γενόμενα (B -νάμενα) .. A add σημεῖα | λέγουσιν cum AB .. C εἶπον αὐτῷ | γέγονεν .. B γεγέννηται | κατὰ τὸ εἰωθός: solus A add haec: Ἔφη αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Μιαρώτατοι, οὕτως εἰς πάντα ἀληθεύετε; ἐγὼ οἶδα οὐκ ἄλλοτέ ποτε τοῦτο γενόμενον εἰ μὴ ἐν σελήνης γέννᾳ. τὸ γὰρ πάσχα ὑμῶν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ ἐφάγετε τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, καὶ λέγετε ὅτι ἔκλειψις ἡλίου ἐγένετο.

3. οἱ γνωστοί cum B Vatt Ven .. AC Eins aliique πάντες οἱ γν. | αὐτοῦ cum B omnibusque Latinis .. AC τῷ (C τοῦ) Ἰησοῦ | A om ἀπό | καὶ γυναῖκες cum AC .. B καὶ αἱ γυναῖκ. | αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ cum A .. BC (Latt) αἱ συνακολουθήσασαι (C -θοῦσαι) αὐτῷ (C om) | ὁρῶσαι ταῦτα .. B add γενόμενα | ἀνὴρ δέ τις ὄνομα cum A .. BC Latt καὶ (Eins aliique om) ἰδοὺ ἀνὴρ (Latt *vir quidam*) ὀνόματι Ἰωσήφ | βουλευτὴς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων cum A .. BC βουλευτὴς (C Λευίτης) ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐ συγκατέθετο τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν (ita B; C οὗτος οὐκ ἦν sequente statim τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ita ut plura exciderint), ἀπὸ Ἀριμαθείας (ita codex) πόλεως τῶν Ἰουδαίων. Similiterque habent Latini, quamquam satis variant | προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασ. τοῦ θεοῦ cum B, item Latt .. A ὃς καὶ αὐτὸς προσεδέχετο τὴν βασ. τ. θεοῦ .. C (vide ante) nil nisi τὴν β. τ. θ. | B οὗτος προσελθὼν (B προσῆλθεν) τῷ Πιλάτῳ (B add καὶ) ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ .. praeterea C (item Fabr *et praeses permisit*) invitis AB Eins

καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημείῳ λαξευτῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος.

Caput XII.

1 Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ᾐτήσατο ὁ Ἰωσήφ, ἐζήτουν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Νικόδημον καὶ ἄλλους ἑτέρους πολλούς, οἵτινες παραπηδήσαντες ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφανέρωσαν τὰ ἀγαθά. πάντων δὲ ἀποκρυβέντων μόνος ὁ Νικόδημος ὤφθη αὐτοῖς, ὅτι ἀνὴρ ἄρχων ἦν τῶν Ἰουδαίων· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Νικόδημος Πῶς εἰσήλθατε εἰς τὴν συναγωγήν; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ πῶς εἰσῆλθες εἰς τὴν συναγωγήν; ὅτι συνίστωρ αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωσὴφ παρεκβὰς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι ἐλυπήθητε κατ' ἐμοῦ, διότι ᾐτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ; ἰδοὺ ἐν τῷ

Cors Vatt Ven addit καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλᾶτος ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα | καθελὼν αὐτό (**A add** ἀπὸ τοῦ ξύλου, **Eins Cors** ***de cruce***) **cum AB .. C** καθ. αὐτόν (**item Latt**) | ἐν σινδόνι **cum B Latt .. AC om** ἐν | ἔθηκεν **cum BC .. A** ἔθετο | αὐτό **cum BC .. A om. (Latt rursus** αὐτόν **reddunt)** | ἐν μνημείῳ λαξευτῷ **cum C .. A** ἐν μνήματι λαξευτῷ καινῷ **.. B** ἐν τῷ καινῷ **(cod.** κενῷ**)** αὐτοῦ μνημείῳ **.. similiter Latini variant** | οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος **cum B .. C** οὐκ ἦν οὐδέπω **[adde** οὐδείς**?]** κείμενος **.. A (ita Latinorum nullus)** οὐδέποτέ τις τῶν θανόντων ἐτέθη

XII, 1. τὸ σῶμα τ. Ἰ. ᾐτήσατο ὁ Ἰωσήφ **cum AC Eins Ven Vatt .. B** ὁ Ἰωσ. ᾐτήσ. τὸ σῶμα τ. Ἰ. | ἐζήτουν αὐτόν **cum AB Latt .. C** καὶ ἐζήτ. καὶ αὐτόν | τοὺς δώδεκα τούς **cum AC .. B Latt** τ. δώδ. ἄνδρας τούς | ὁ Ἰησοῦς **cum BC .. A Latt om** | καὶ τὸν Νικόδ. -- πολλούς **cum BC et Latt plerisque .. A om** | οἵτινες παραπηδήσαντες -- τὰ ἔργ. αὐτοῦ **(B om)** ἐφ. τὰ ἀγ. **(B add** τοῦ Ἰησοῦ**) cum BC et Latt plerisque .. A** οἵτινες ἐφανέρωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου | μόνος **(C** μόνον**) cum AC Latt .. B** μὴ γνούς | ἦν τῶν Ἰουδ. **cum A .. BC** τῶν Ἰουδ. ἦν | ὁ Νικόδημος **cum BC .. A Latt om** | εἰσήλθατε **cum BC .. A** εἰσήλθετε | εἰς τ. συναγωγ. **cum AB .. C ut videtur** ἐν τῇ συναγωγῇ | λέγουσιν αὐτῷ **(ita B Vatt Ven Eins Cors Fabr; C om)** οἱ Ἰουδ. **(Eins Cors om) cum BC Latt .. A** οἱ δὲ εἶπον | Σὺ πῶς -- συνίστωρ **(B** συνείστωρ, **C** συνήστορ**)** αὐτοῦ εἶ **(ita B Ven Vatt, item [vide post] A; C Eins aliique** ἦς**)** -- αἰῶνι **cum BC, similiter Latt .. A** Θεωροῦμεν ὅτι συνήγορος καὶ μαθητὴς αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν σε φαμὲν **(hos accentus cod. habet)** ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | Ἀμὴν ἀμήν **cum BC (Latt plerique ter habent** ***Amen*****) .. A alterum om** | ὁμ. δὲ καί **cum AB .. C** δέ **.. Ven Fabr** ***similiter et*****, Eins Vatt Cors** ***similiter*** | παρεκβάς **cum BC Latt .. A om** | Τί ὅτι **cum A .. B** Ὅτι, **C** Τί | κατ' ἐμοῦ **cum AB .. C** παρ' ἐμοῦ | διότι **cum**

καινῷ μου μνημείῳ ἔθηκα αὐτόν, ἐντυλίξας αὐτὸν ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἐπεκύλισα λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ οὐ καλῶς ἐπράξατε κατὰ τοῦ δικαίου, ὅτι οὐ μετεμελήθητε σταυρώσαντες αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λόγχῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε. κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωσὴφ ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Γίνωσκε ὅτι ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ πρᾶξαί τι κατὰ σοῦ, ὅτι σάββατον διαφαύει· γίνωσκε δὲ ὅτι οὐδὲ ταφῆς καταξιωθήσῃ, ἀλλὰ δώσωμεν τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ Οὗτος ὁ λόγος τοῦ ὑπερηφάνου ἐστὶν Γολιάθ, ὃς ὠνείδισεν θεὸν ζῶντα καὶ τὸν ἅγιον Δαυίδ. εἶπεν γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἐμοὶ ἐκδίκησις, κἀγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ νῦν ὁ ἀκρόβυστος τῇ σαρκὶ καὶ περιτεμνόμενος τῇ καρδίᾳ λαβὼν

A .. BC ὅτι | ἰδοὺ ἐν τῷ καινῷ (B κενῷ, C κήπῳ) μου μνημ. (B μν. μου) ἔθηκα (B τέθηκα sic) αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐντυλ. αὐτὸν (ita B Latt; C αὐτό) ἐν (ita B; C om) -- θύρ. τ. μνημείου (ita C Vatt aliique, B Fabr aliique τ. σπηλαίου) cum CB et Latt plerisque .. A nil nisi καὶ ἀπεθέμην αὐτὸ ἐν σινδόνι, Ven *et posui eum in monumento* | καὶ οὐ καλῶς .. A γνῶτε οὖν ὅτι οὐ καλῶς | τοῦ δικαίου cum BC Latt; A add τούτου | ὅτι οὐ .. A οὐδέ | ἀλλὰ καί cum AB .. C καλάμην καί | λόγχῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε cum A (Eins *lanceastis eum*, Vatt *lancea eum perforantes*, Ven *lancea perforastis*) .. BC λόγχην αὐτῷ ὑπεβάλετε (B -βάλλετε) | κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. τὸν Ἰωσ. ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι (A τ. Ἰ. καὶ κατακλείσαντες ἠσφαλίσαντο) μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου (A μέχρι τῆς κυριακῆς) cum BA Vatt Ven .. C (similiterque Eins Cors Fabr) ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ εὐθὺς κρατήσαντες αὐτὸν ἐκέλευσαν ἀσφαλισθῆναι αὐτὸν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου | καὶ λέγουσιν αὐτῷ cum B Vatt Ven Eins aliisque .. C ἔλεγον οὖν αὐτῷ .. A εἰπόντες | Γίνωσκε ὅτι cum BC Latt .. A om | ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ cum BC, item Latt (Vat[a] *hora non exigit*, Vat[b] *hora non est competens*, Ven Fabr Eins *hac hora incompetit* [Ven Fabr *non competit*]; Cors *hac hora non compotes sumus*) .. A ἡ ὥρα οὐ δίδωσι | κατὰ σοῦ cum AB .. C μετὰ σοῦ | διαφαύει cum BC .. A ἐπιφώσκει | γίνωσκε δὲ (cod. om) ὅτι cum C Latt (Vatt Ven *cognosce autem quia*, Eins Cors Fabr *scimus autem quia*) .. B ἐπεί .. A καί | οὐδέ cum AB .. C οὔτε | καταξιωθήσῃ cum A .. B ἀξιοῦσαι, C ἀξιούσῃ .. Latt *dignus eris* (*es*) | δώσωμεν cum BC .. A δώσομεν | τὰς σάρκας σου cum AB .. C τὰ κρέη (sic) σου | τ. πετ. τοῦ οὐρανοῦ cum AC .. B add καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς παραδώσωμεν, item omisso παραδώσ. Latt | ὁ Ἰωσήφ cum AB .. C om ὁ | ἐστὶν Γολιάθ cum C .. AB Γολ. ἐστίν | B ὀνείδισεν | εἶπεν γάρ cum AB Ven Fabr .. C Eins Cors εἶπε δέ | διὰ τοῦ προφήτου cum A Latt .. C διὰ τῶν προφητῶν .. B om | κἀγώ cum B Ven Fabr Eins Cors .. AC Vatt ἐγώ | καὶ νῦν ὁ ἀκρόβ. (A add μὲν) τῇ σαρκὶ (cum BC; A τῷ σαρκίῳ) καὶ (A om) περιτεμνόμενος (ita C, B περιτεμνημένος; A περιτετμημένος δὲ) τῇ καρδίᾳ .. Eins Cors *Et obstructus corde Pilatus*; Vatt Ven *Nam et* (*Unde*, *Et nonne*) *venerabilis*

ὕδωρ. ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἀθῷός εἰμι ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλάτῳ εἴπατε Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ νῦν φοβοῦμαι μή ποτε φθάσει ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καθὼς εἴπατε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν Ἰωσὴφ ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐνέκλεισαν εἰς οἶκον ὅπου οὐκ ἦν θυρίς, καὶ παραφύλακες παρέμειναν τῇ θύρᾳ· καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύραν ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμένος Ἰωσήφ.

2 Τῷ δὲ σαββάτῳ ὅρον ὥρισαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ὥστε πάντας εὑρεθῆναι ἐν τῇ συναγωγῇ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου. καὶ ὀρθρίσαντες ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν τῇ συναγωγῇ ἐβουλεύσαντο ποίῳ θανάτῳ ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καθεσθέντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀχθῆναι μετὰ ἀτιμίας

---

praeses | τὰς χεῖρ. αὐτ. h. l. cum A Latt; B post κατ. τ. ἡλίου .. C om | κατέναντι cum AB .. C ἀπέναντι | τοῦ ἡλίου cum BC Eins Cors Ven (Vatt Fabr om) .. A τοῦ λαοῦ | εἰμὶ ἐγώ cum B Vatt Ven Fabr .. AC Eins Cors om ἐγώ | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτ. τ. δικ. | ὑμεῖς ὄψεσθ. cum AC Vatt Ven Eins Cors .. B Fabr om | καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλ. εἴπατε cum C et Latt plerisque .. B (item Ven) καὶ ἀπεκρίθητε τ. Πιλ. λέγοντες (Ven om λέγ.) .. A αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς εἴπατε | καὶ νῦν φοβοῦμαι -- φθάσει (sic) -- ἐφ' ὑμᾶς (*super nos*) -- ὑμῶν (*nostros*) καθὼς εἴπατε cum B Eins .. A εἶπε δὲ ὁ Πιλᾶτος Φοβοῦμαι μή ποτε φθάσῃ ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ἡμᾶς .. C nil nisi καθὼς εἴπατε (transiluit ab altero τὰ τέκνα ἡμῶν ad alterum τὰ τέκνα ὑμῶν), similiter Cors Fabr | ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ cum C Vatt (item Fabr aliique *exacerbati sunt animo nimis*) .. B ἐπικράνθ. σφόδρα .. A ἐπικράνθησαν | καὶ ἐπιλαβόμ. τ. Ἰωσ. ἐκράτησαν αὐτὸν καί cum BC Eins .. A Fabr aliique καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ | ἐνέκλεισαν cum AB .. C (Latt) add αὐτόν | εἰς οἶκον (B add σκοτεινόν) cum BC item (*in domo, in domum*) Vatt Ven .. A Eins aliique ἐν οἰκήματι (*in cubiculo, in cubiculum*) | ὅπου οὐκ ἦν θυρίς cum A Vatt Eins aliisque .. BC Ven ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν | καὶ παραφύλακες (C παραθήλακες) παρέμ. τῇ θύρᾳ (C τὴν θύραν) cum BC .. A καὶ φύλακες ἐτήρουν τὴν θύραν | καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύρ. ὅπου ἦν ἐγκ. Ἰωσ. cum B Vat[a] Ven, similiterque Fabr aliique .. A ἐσφραγισμένην (cum praecedentibus coniungens) .. C Vat[b] om

2. Τῷ δὲ σαββάτῳ cum AB .. C Καὶ τῷ σαββ. | ὅρον (B ὄρθρον) ὥρισαν (B ὅρισαν) cum AB .. C ὥρισαν | καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται cum BC .. A ἱερεῖς τε καὶ Λευ. | πάντας εὑρεθῆναι (A add τοὺς μετ' αὐτοῦ) cum AC .. B πάντ. συναχθῆναι (Fabr aliique *congregarentur omnes*) | ὀρθρίσαντες (A ὀρθρίσαν) ἅπαν τὸ πλῆθος (A add τῶν Ἰουδαίων) cum BA .. C ὀρθρίσαντες ἅπαντες | ἐβουλεύσαντο cum A (sic) C .. B ἐβούλευσαν | ἀποκτ. αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἀποκτ. τὸν Ἰωσήφ | καθεσθέντος δέ cum A .. B καθίσαντος δέ .. C καθημένου | C ἐκέλευσεν | μετὰ ἀτιμ. πολλῆς (*cum iniuria multa, cum*

πολλῆς. καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν οὐχ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαός, καὶ ἔκθαμβοι ἐγένοντο ὅτι τὰς σφραγῖδας εὗρον ἐσφραγισμένας, καὶ ὅτι τὴν κλεῖδαν εἶχεν ὁ Καϊάφας. καὶ οὐκέτι ἐτόλμησαν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τοὺς λαλήσαντας ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ.

CAPUT XIII.

1 Ἔτι δὲ αὐτῶν καθεζομένων ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ θαυμαζόντων διὰ τὸν Ἰωσὴφ ἔρχονταί τινες τῆς κουστωδίας, οὓς ᾐτήσαντο οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου τηρεῖν τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. καὶ ἀνήγγειλαν λέγοντες τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευίταις τὰ γεγονότα· τὸ πῶς ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ εἴδομεν ἄγγελον καταβάντα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λί-

---

magna iniuria) cum BC Vatt Ven .. A μετὰ πάσης ἀτιμίας .. Fabr aliique om | τὴν θύραν cum AC Vatt Ven aliisque .. B τὰς θύρας | B ἔκθαμβος ἐγένετο | τὰς σφρ. εὗρον (B ηὗραν) ἐσφραγισμένας cum B Vatt (*signatis signaculis*) Ven (*signacula invenerunt signata et portam clausam*) .. A τ. σφρ. εὗρ. σώας .. C τ. σφρ. εὗρ. καὶ τὰς θύρας ἐσφραγισμένας .. Fabr aliique libere *signatam invenerunt clavem cubiculi* (omissis seqq. καὶ ὅτι τὴν κλ. etc) | καὶ ὅτι (A om) τὴν κλεῖδαν (ita BC; A κλεῖδα) εἶχ. ὁ Καϊάφ. cum (A)BC Vatt Ven .. de Fabr. aliisque vide ante | καὶ οὐκέτι cum AB Vatt .. C add λοιπόν | ἐπιβαλεῖν τ. χ. αὐτῶν cum BC Vatt .. A τ. χ. αὐτ. ἐπιβ. | εἰς (C ἐπὶ) τοὺς λαλήσαντας cum BC Vatt .. A τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις τοῖς λαλήσασιν | ὑπέρ (*pro*) cum B Vatt .. AC περί

XIII, 1. Ἔτι δὲ -- ἐν τῇ συναγωγῇ (A haec om) -- διὰ τ. Ἰωσ. (A haec om) ἔρχοντ. τινες τῆς κουστωδ. (A ἔρχ. οἱ ἐκ τῆς κουστ. ὑπηρέται), οὓς (B add καὶ) ᾐτήσ. -- παρὰ τοῦ Πιλάτου (A haec om) -- ἵνα μή ποτε ἐ. οἱ μαθ. αὐτοῦ (C om) κλέψ. αὐτόν (pro ἵνα usque αὐτόν A habet πρὸς τὸ μὴ κλαπῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) cum BCA Vatt (similiter etiam Ven) .. Fabr Eins Cors *Haec omnibus admirantibus* (Cors *Et* pro his) *ecce quidam* (Cors om) *de militibus qui sepulcrum custodiebant* (Cors -*dierant*) | καὶ ἀνήγγειλαν (ita AC; B ἀπήγγ.) λέγοντες τοῖς ἀρχ. κ. τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (ita B Vatt Ven; A nil nisi λέγοντες; C corrupte τοῖς ἀρχιερεῦσιν κ. τ. ἀρχισυναγώγοις καὶ Λευ. λέγουσιν) τὰ γεγονότα (A om) cum B Vatt Ven, item C, item A .. Eins Fabr Cors *intrans* (Cors *intrantes*) *in* (Cors om) *synagogam* (Fabr -*goga*) *dixit* (Cors *dixerunt*) | τὸ πῶς cum BC (male ante τὰ γεγονότα ponit) Vatt Ven .. A Fabr aliique ὅτι | ἐγένετο σεισμ. μέγας cum BC Ven .. A Vatt σεισμ. ἐγέν. μέγας. Praeterea B add τηρούντων ἡμῶν τὸν τάφον, item C ἡμῶν γὰρ τηρούντων ἐγένετο, item Vat[a] *illis custodientibus eum* (similiter Fabr aliique *nobis custodientibus monumentum Iesu facta est terrae motio*) .. nihil addidi cum A Vat[b] Ven | εἴδομεν (C ἴδ.) cum AC .. B ἴδαμεν | ἄγγελον καταβάντα cum A .. BC πῶς ἄγγ. (B Vatt add κυρίου,

θον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιὼν καὶ ὡς ἀστραπή. καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθέντες ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί. καὶ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου λαλοῦντος ταῖς γυναιξίν, αἵτινες παρέμενον τῷ τάφῳ, ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

2 Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίαις γυναιξὶν ἐλάλει; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Οὐκ οἴδαμεν ποῖαι ἦσαν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίᾳ ὥρᾳ ἦν; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Μέσης νυκτός. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν

Ven aliique *dei*) κατέβη | ἀπὸ τοῦ στόματος cum A .. BC ἀπ. τῆς θύρας .. Vatt Ven *ab ostio*, Fabr aliique om | τοῦ μνημείου cum AC .. B τ. σπηλαίου | ἐκάθισεν cum A .. BC ἐκάθητο | καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιὼν καὶ ὡς ἀστραπή cum A .. BC Latt ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ (haec omnia B om) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών | καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθ. ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί cum A .. BC Latt ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα ὡσεὶ νεκροί | ἠκούσ. τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγ. λαλοῦντος (B τοῦ λαλοῦντ. ἀγγ.) cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἠκ. τοῦ ἀγγέλου λέγοντος | αἵτ. παρέμενον (ita A; BC παρέμειναν) τῷ τάφῳ (C τὸ σῶμα. BC add τοῦ Ἰησοῦ, non item A) cum ABC .. Fabr Eins *ad sepulcrum Iesu*, Cors *quae venerant ad sepulcrum Christi* .. Vatt Ven om | ὅτι μὴ φοβ. ὑμ. cum A .. BC om ὅτι. Praeterea C praem καὶ ἔλεγε, B καὶ λέγει αὐταῖς, Ven *et dicentis*, Vat[a] *et dicens*, Cors *et dixit angelus*; sed nihil addidi cum A Vat[b] Fabr Eins | ζητεῖτε τὸν ἐσταυρ. cum C Fabr Eins Cors .. AB Vatt Ven τὸν ἐσταυρ. ζητ. | ἠγέρθη cum AB Vatt Eins aliisque .. C Ven add γάρ | δεῦτε ἴδετε cum AC .. B Latt δεῦτ. καὶ ἴδ. | ὁ κύριος cum ABC Vatt Ven .. Fabr aliique om | τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ .. Vat[a] add *et Petro* | καὶ ἔστιν (hunc accentum ipse cod. habet) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ cum A .. BC Latt καὶ ἰδοὺ (Vatt Fabr aliique om) προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν (καθὼς etc C Vatt aliique; B Ven Eins ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν)

2. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. Ποίαις γυν. ἐλάλει (ita C Vatt Ven, item *Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est* Fabr Eins Cors; B Οὐκ οἴδατε ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες); λέγουσιν (C om) οἱ τ. κουστ. Οὐκ οἴδαμεν π. ἦσ. (ita BC Vatt, item omissis π. ἦσ. Ven; Eins aliique coniungunt hanc et alteram quaestionem, item utramque responsionem in unam contrahunt) .. A haec om (transiluisse videtur ab altero λέγουσιν οἱ Ἰουδ. ad alterum) | λέγουσ. οἱ Ἰουδ. Ποίᾳ ὥρᾳ (*Qua hora*) ἦν; λ. οἱ τῆς κουστ. Μέσης νυκτ. cum B Vatt Ven .. AC (Fabr aliique) om | Καὶ διὰ τί cum AB Vatt .. C Ven om Καί | αὐτάς cum A Vatt Fabr aliisque .. BC τὰς γυναῖκας, Ven *mulieres istas* | λέγουσιν οἱ τῆς κουστ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. cum B Vatt, item omissis πρ. τ. Ἰ. C .. A λέγ. οἱ στρατιῶται ..

οἱ τῆς κουστωδίας Ὡς νεκροὶ ἐγενόμεθα ἀπὸ τοῦ φόβου, μὴ ἐλπίζοντες ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ πῶς εἴχομεν κρατῆσαι αὐτάς; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ζῇ κύριος, οὐ πιστεύομεν ὑμῖν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Τοσαῦτα σημεῖα εἴδετε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἡμῖν πῶς ἔχετε πιστεῦσαι; καὶ γὰρ καλῶς ὠμόσατε ὅτι ζῇ κύριος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῇ. πάλιν λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι τὸν αἰτησάμενον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσαντες τὴν θύραν, καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὕρατε αὐτόν. δότε οὖν ὑμεῖς ὃν ἐφυλάττετε, καὶ ἡμεῖς δώσομεν τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσὴφ εἰς τὴν πόλιν

Ven nil nisi *responderunt* | Ὡς (B ὡσεὶ) νεκροὶ ἐγενόμεθα (B ἐγενάμεθα) -- μὴ ἐλπίζοντες (ita A Vatt Ven; B μὴ προσδοκῶντες) -- καὶ πῶς εἴχ. κρ. αὐτάς (haec cum A Vatt, similiter Fabr aliique; B Ven om) -- Ζῇ κύριος (B ὁ κύρ.), οὐ (B add μὴ) πιστεύομεν (B πιστεύσωμεν) ὑμῖν (Latt [*quia*] *non credimus vobis*). λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρ. τ. Ἰουδ. (ita B, item *respondentes* [Ven om] *custodes* [Fabr aliique *milites*] *dixerunt* [Ven *dixeruntque custod.*] *Iudaeis* Vatt Ven Fabr aliique; A vero οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον) .. C haec omnia praetermittit | εἴδετε (B ἴδ.) .. C (apud Birchium) οἴδατε | καὶ ἡμῖν (ita C Vatt Ven; Fabr aliique om *καί*; A ἡμῖν δέ) πῶς ἔχ. (pro his C vitiose προσέχ.) πιστεῦσαι .. B haec om | καὶ γὰρ καλ. ὠμόσ. (Ven haec om) ὅτι (B om) ζῇ κύριος .. C solus add οὐ πιστεύομεν (apud Birchium -ωμεν) ὑμῖν | καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῇ cum A Latt plerisque .. BC Ven om | πάλιν (ita B Ven Vat[a]; C καὶ πάλ.) λέγ. οἱ τ. κουστ. (Ven Vat[a] add *Iudaeis*) cum BC Ven Vat[a] .. A Vat[b] Fabr aliique om | Ἡμεῖς cum B Fabr aliisque .. A καὶ ἡμεῖς, Vat[a] *et* .. C Vat[b] Ven om | ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσ. τ. θύρ. cum B; item C ἐγκλείσαντες αὐτὸν καὶ σφραγίσαντες; similiter Fabr aliique *inclusistis in cubiculo super clavem signantes* .. A ἐνεκλείσατε ἐν οἴκῳ ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν, καὶ τὴν θύραν ἀσφαλισάμενοι καὶ σφραγίσαντες φυλακάς τε καὶ καταστήσαντες ἐτηρεῖτε .. Vatt inde ab ὅτι sic: *quia Ioseph* (hoc nomen Latini omnes addunt) *qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcerem ubi non erat fenestra, et signastis annulis vestris*; similiter Ven omissis *ubi -- fenestra* | καὶ ἀνοίξαντες .. C solus om | B ηὕρατε | δότε οὖν (B om) ὑμεῖς cum AB Fabr Eins Cors, item Vatt Ven *date ergo vos* (Ven om) *nobis* .. C δότε ἡμῖν | ὃν ἐφυλάττετε cum A .. BC Vatt Ven τὸν Ἰωσήφ (B add πρῶτον) .. Fabr Eins Cors *Ioseph quem in cubiculo custodistis* (Cors *inclusistis*) | καὶ ἡμεῖς δώσομεν (C δίδομεν ὑμῖν) τὸν Ἰησ. cum A(C), item Latt *et nos* (Vatt Ven add *vobis*) *dabimus Iesum* (Vatt Ven add *Christum* [*dominum*], item Fabr aliique *quem in sepulcro custodivimus*) .. B καὶ τότε, ὑμεῖς διδόντες τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. A add τοῖς ὑπηρέταις | Ὁ Ἰωσὴφ (B Ἡμεῖς δίδωμεν [sic]· ὁ Ἰωσήφ) εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἀπῆλθεν cum AB, item Vatt Ven .. C Τὸν Ἰωσὴφ ἡμεῖς δίδομεν, ἀπόδοτε καὶ ὑμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Πρῶτον δότε ὑμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ εἶθ' οὕτως δίδομεν ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσὴφ εἰς πόλιν αὐτοῦ ἀπῆλθεν. Ex his prima et extrema etiam Fabr Eins Cors habent in hunc modum:

αὐτοῦ ἀπῆλθεν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, καθὼς ἠκούσαμεν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

3 Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐφοβήθησαν σφόδρα λέγοντες Μή ποτε ἀκουσθῇ ὁ λόγος οὗτος καὶ πάντες κλιθῶσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι κατεβάλλοντο ἀργύρια ἱκανὰ καὶ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες Εἴπατε ὅτι ἡμῶν κοιμωμένων ἦλθαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἔκλεψαν αὐτόν. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ὑπὸ

Ioseph nos dabimus, date nobis Iesum. Ioseph autem in civitate sua Arimathia est. | λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρός τ. Ἰουδ. (C τοῖς Ἰουδαίοις) cum BC Vatt (item Ven omissis πρ. τ. Ἰουδ.) .. A οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον (item Fabr aliique *respondentes milites dixerunt*) | Καὶ ὁ Ἰησ. ἀνέστη, καθ. ἠκ. τοῦ ἀγγ., καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλ. cum A (similiter Vat[a] *Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea est*) .. BC καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν (C om ε. τ. Γαλ.) ἐστίν, καθὼς ἠκούσαμεν τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἀποκυλίσαντος τὸν λίθον ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν .. Vat[b] Ven *Et Iesus est in Galilaea* (Ven om *Iesus -- Galilaea*), *sicut audivimus ab angelo* (Ven add *qui revolvit lapidem*) *Ecce* (Ven *quia Iesus*) *praecedet vos in Galilaea* (Ven *-laeam*) .. Fabr aliique *Si Ioseph in Arimathia est, et Iesus in Galilaea est, sicut audivimus ab angelo dicente mulieribus.*

3. ἐφοβήθησαν σφόδρα cum ABE (ἐφ. φόβον, omisso σφ.) Vatt Ven, item omisso σφ. Fabr etc .. C ἐπικράνθησαν σφόδρα | λέγοντες cum CE Vatt Ven (Fabr etc *dicentes ad semetipsos*) .. A καὶ εἶπον .. B om | Μή ποτε (*Ne quando*) ἀκουσθῇ ὁ λόγος οὗτος (cum ACE Vatt, item *audiantur sermones isti* Ven Cors Hal, item Havn *Si auditus fuerit sermo iste*; B ἀκούσαντες οὕτως, Fabr Eins *audientes sermones istos*) καὶ (ita ACE atque etiam B, item Vatt Ven; Fabr etc om) πάντ. κλιθῶσιν (cum C, item κλίνουσιν vel -νωσιν E; AB πιστεύσωσιν, item omnes Latini *credant* vel *credent*) εἰς τ. Ἰησοῦν (A τῷ Ἰησοῦ) | καὶ συμβούλ. cum BCE Latt .. A συμβ. δέ | ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι cum AB Vatt Ven .. CE ποιήσαντες (E λαβόντες idque ante συμβ. ponit) sine οἱ Ἰουδ., sed C add εἰς αὐτούς (item Vatt Ven *inter* s. *intra se*) .. Fabr Eins Cors *et* omissis συμβ. ποιήσ. | κατεβάλλοντο (ita BC, E ἔλαβον, Vatt *protulerunt*, Fabr aliique *congregantes*; A Ven ἔδωκαν) ἀργύρια ἱκανά (ita ABE Vatt Ven; C Fabr etc ἀργύριον ἱκανὸν) καὶ ἔδωκ. (A Ven haec om) τοῖς στρατιώταις (ita ACE Vatt Fabr etc; B Ven τοῖς τῆς κουστωδίας) | λέγοντες (B Ven add αὐτοῖς, C om λέγ.) Εἴπατε cum A Vatt Fabr etc, item B Ven, item C .. E ἵνα εἴπωσιν | ὅτι ἡμῶν (Vat[a] Ven Fabr etc *vobis*) κοιμ. ἦλθαν (ita B, A ἦλθον) οἱ μαθ. αὐτ. νυκτός (ita B Fabr etc, A post ἔκλ. αὐτόν; Vatt Ven plane om) καὶ ἔκλ. αὐτόν cum AB Latt .. C (item E ut videtur) ὅτι οἱ μαθ. αὐτ. νυκτός ἐλθόντες ἔκλεψ. αὐτ. ἡμῶν κοιμωμένων | καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο (C τό pro τοῦτο) ὑπὸ (ita CE Latt; B ἐπὶ) τοῦ ἡγεμ., ἡμεῖς πείσωμεν (ita BC; E -σομεν?) αὐτ. κ. ὑμ. ἀμερίμν. ποιήσωμεν (ita BC; E -σομεν?) cum BCE Latt .. A καὶ ἂν ἀκούσῃ τοῦτο ὁ ἡγεμών,

τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσωμεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσωμεν. οἱ δὲ λαβόντες εἶπον ὡς ἐδιδάχθησαν.

Caput XIV.

1 Φινεὲς δέ τις ἱερεὺς καὶ Ἀδᾶς διδάσκαλος καὶ Ἀγγαῖος Λευίτης κατελθόντες ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξηγήσαντο τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις ὅτι εἴδομεν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Μαμίλχ, καὶ ἔλεγεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν | οἱ δὲ λαβόντες cum A Eins Cors Fabr .. E om λαβόντες .. BC Vatt Ven add τὰ ἀργύρια, item G τὸ ἀργύριον | εἶπον cum A Eins Cors Fabr .. BCEG ἐποίησαν | ὡς (ita AG; BE καθώς, C καθά) ἐδιδάχθησαν. Nihil praeterea addidi cum A .. BCEG add καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς (G τὴν) σήμερον (B add ἡμέρας, G ἡμέραν) .. Eins Cors Fabr *et diffamatus est omnibus sermo illorum.* Vatt Ven inde ab οἱ δὲ λαβόντες sic: *Qui accipientes argenteos veritatem celare minime potuerunt* (Ven *verit. minime tacuerunt*). *Volentes dicere Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum, et dicebant vero* (ita Vat[a]; Ven *Volebant itaque dicere quia discipuli eius furati sunt nobis dormientibus, et non poterant exprimere; sed dicebant*) *Vere* (Vat[a] om) *surrexit dominus Iesus Christus a mortuis et nos* (Ven om) *vidimus angelum dei* (Ven *domini*) *descendentem de caelo et revolvit lapidem* (Ven add *ab ostio monumenti*) *et sedit* (Ven *sedebat*) *super eum* (Vat[b] om omnia inde ab *Volentes* usque *super eum*). *Et diffamatus* (Vat[a] *disseminatus*) *est sermo iste apud Iudaeos* (Vat[b] *ab omni populo Iudaeorum*) *usque in praesentem diem.*

XIV, 1. Φινεές cum A (Μετὰ δέ τινας ἡμέρας Φιν. τις) CEG Latt plerisque (Vat[b] *Eneas*) .. B Φιναῖος | τις ἱερεύς .. G ὁ ἀρχιερεύς | Ἀδᾶς cum ABG, item *Ada* Fabr Cors .. C Vat[b] (Vat[a] *Addam*) Ἀδδᾶς .. E Ἄννας | Ἀγγαῖος cum B (Ἀγγέως) Eins (*Aggeus*) Fabr Cors (hi *Agaeus*); item A Ἀγγίας et (*Egias*, *Legias*) Vatt Ven .. C εἷς Ἄννας, E Ἠλίας, G Ἡσαΐας | κατελθόντες cum BCEG, item *descendentes* Vatt Ven .. A Fabr aliique ἐλθόντες | ἐν Ἱεροσολύμοις .. A εἰς Ἱερουσαλήμ | ἐξηγήσαντο cum BE, item ἐξηγοῦντο G .. A διηγήσαντο, C διηγοῦντο .. Latini *dixerunt* vel *retulerunt* | A om καὶ τ. ἱερ. κ. τ. Λευίταις | ὅτι εἴδομεν cum AG Eins Cors Fabr .. CE Vat[b] ὅτι εἶδον .. B ἃ εἶδον, λέγοντες Εἴδαμεν, item Vat[a] Ven *quanta viderant quomodo -- viderant* (Ven *sedebat*) | καὶ τοὺς (BG Eins Cors Fabr add ἕνδεκα, non add C Vatt, neque magis A Ven) μαθητ. αὐτ. καθεζόμενον (ita B; CG -μένους) cum BCG Vatt Eins etc .. A Ven μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ .. E nil nisi καθήμενον | εἰς τὸ ὄρος cum AC .. BE ἐπὶ τὸ ὄρος, G ἐπὶ τοῦ ὄρους (sed sequente καλούμενον) | τὸ καλούμενον cum ABEG Vatt Ven .. C om | Μαμίλχ cum A .. B Μαμβήχ, E Μαλήχ, G Μοφήχ, C Μομφῆ; Vat[a] *Manbre sive Malech*, Vat[b] *Mambre sive Amalech*, Ven *Mambre*; Copt (ex cap. XVI, 2.) *Mabrech*. Cf. de idolo מִלְכֹּם sive מַלְכָּם eiusque in monte olivarum cultu 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 5. 33. Jer. 49, 1. 3. Item de „*monte scandali*“ 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 7. |

Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε πάσῃ τῇ κτίσει· ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσουσιν· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσιν, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἕξουσιν. ἔτι τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

2 Λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται Δότε δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραήλ, καὶ δότε αὐτῷ ἐξομολόγησιν εἰ ταῦτα ἠκούσατε καὶ ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσασθε. λέγουσιν οἱ ἐξηγησάμενοι Ζῇ κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὅτι ταῦτα ἠκούσαμεν καὶ ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. λέγουσιν

Πορευθέντες -- πάσῃ τῇ κτίσει cum BCG Latt, item E addito τὸ εὐαγγέλιόν μου (similiter Vatt Ven add *et annuntiate* [*praedicate*] *evang. regni dei*) .. A Πορεύεσθε καὶ διδάξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει | ὁ (CE ὅτι ὁ, Eins Fabr Cors *et qui*) πιστ. κ. βαπτισθεὶς (G -σθήσας) σωθ. ὁ δὲ ἀπ. κατακρ. (Eins Cors Fabr om ὁ δὲ ἀπ. κατ.) cum BCEG Vatt Ven Eins etc .. A om | σημεῖα δὲ -- ταῦτα παρακολουθήσουσιν (ita B, item -σει G, item Vatt Ven; C ἀκολουθήσει ταῦτα)· ἐν τῷ -- ἐκβαλοῦσιν (sed BCG -λλουσιν)· -- ὄφεις (ita BG Vatt; C Ven καὶ [Ven om] ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὄφεις) -- βλάψει (ita BC; G -ψη)· -- χεῖρας (ita BG, C τὰς χ.) -- ἕξουσιν cum BCG Vatt Ven .. A καὶ ὅτι οἱ πιστοὶ πολλὰ σημεῖα ποιήσουσι καὶ πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἰάσονται .. E Eins Fabr Cors om | ἔτι τοῦ -- πρὸς τ. μαθ. (ita BG Vatt; C τοῖς μαθηταῖς) αὐτ. (E καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ταῦτα. Ven *haec eo loquente*, Eins etc *et cum haec locutus fuisset discipulis suis*) εἴδομεν (C ἴδομεν, B εἴδαμεν) -- οὐρανόν cum BCG Vatt, item E Ven Eins etc .. A εἶτα εἴδομεν αὐτὸν μετελθόντα εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν καὶ ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

2. οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται cum C (B οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβ. τοῦ λαοῦ, Vatt *sacerdotes et Levitae et seniores*, Ven *sacerd. et Levitae*, Fabr etc *principes sacerdotum et sen. et Lev.*) .. EG οἱ Ἰουδαῖοι (item ut videtur A; is enim omittens omnia a λέγουσιν οἱ -- Δότε usque λέγουσιν οἱ -- Εἰς τοῦτο videtur a verbis ἀναληφθ. εἰς τ. οὐρ. λέγουσιν οἱ -- transiluisse ad eadem quae infra sequuntur. Tum vero post ἢ εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ addit λέγουσι πρ. αὐτοὺς πάλιν Ζῇ κύριος -- εἰς τ. οὐρ. Ordo igitur omnino turbatus est.) | Δότε .. G praem πρὸς αὐτούς, Fabr etc *tribus viris illis* | τῷ θεῷ Ἰσραήλ cum BCG Latt plerisque .. E Ven om Ἰσρ. | εἰ τ. ἠκ. κ. ἴδετε (ita G, C οἴδατε) ἅ. ἐξ. cum CG, similiterque Vatt Ven Fabr etc .. E ὅτι ταῦτα ἃ ἐξηγήσασθε καὶ ἠκούσατε καὶ οἴδατε (corrige εἴδατε) .. B ταῦτα δὲ ἐξηγήσασθε ἃ ἠκούσατε καὶ ἴδετε. Cf. Jos. 7, 19. | οἱ ἐξηγησάμενοι cum BC .. E οἱ ἐξηγούμενοι | τῶν πατέρων ἡμῶν cum ABE Fabr etc .. C ἡμῶν .. Vatt Ven om | Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ cum AB .. EC Latt ὁ θεὸς (C add τοῦ) Ἀβρ. καὶ ὁ θε. (C add τοῦ) Ἰσ. καὶ ὁ θε. (C add τοῦ) Ἰακ. | A ἀκηκόαμεν | ἴδομεν cum BC .. A εἴδ. |

οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς αὐτούς Εἰς τοῦτο ἤλθατε εὐαγγελίσασθαι ἡμῖν, ἢ ἤλθατε εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ; οἱ δὲ λέγουσιν Εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς αὐτούς Εἰ εὐχὴν ἤλθατε δοῦναι τῷ θεῷ, εἰς τί οὖν ἡ φλυαρία αὕτη ἣν ἐφλυαρήσατε ἀπέναντι παντὸς τοῦ λαοῦ; λέγει Φινεὲς ἱερεὺς καὶ Ἀδᾶς διδάσκαλος καὶ Ἀγγαῖος Λευίτης πρὸς τοὺς ἀρχισυναγώγους καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας Εἰ οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἐλαλήσαμεν καὶ ἴδομεν ἁμαρτία ἐστίν, ἰδού ἐσμεν ἐνώπιον ὑμῶν· κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ποιήσατε ἡμῖν. οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ὥρκισαν αὐτοὺς μηδενὶ ἐξηγήσασθαι ἔτι τοὺς λόγους τούτους. καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἐξέβαλαν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως, δεδωκότες αὐτοῖς καὶ ἀργύρια καὶ ἄνδρας τρεῖς μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπεκατέστησαν αὐτοὺς ἕως τῆς Γαλιλαίας.

πρὸς αὐτούς cum ABC Vatt .. E om | ἤλθατε cum BC .. A ἤλθετε | εὐαγγελίσασθ. ἡμῖν cum ABE (add τὰ εὐαγγέλια ταῦτα) Vatt .. C om ἡμῖν | ἢ ἤλθατε cum BC (habet εἰσέλθατε pro ἢ ἤλθ.) .. E ἢ ἤλθετε .. A ἤ | οἱ δὲ λέγουσιν Εὐχὴν (C male add ἔλθατε) δοῦν. τῷ θεῷ cum CE, item Vatt .. B haec male praetermittit, item A, item plures Latini. | λέγουσιν .. B add πάλιν | οἱ πρεσβ. κ. οἱ ἀρχ. κ. οἱ Λευ. πρ. αὐτ. cum B Vatt .. CAE οἱ Ἰουδαῖοι πρ. αὐτ. (AE om πρ. αὐτ.) | Εἰ (B om) εὐχὴν ἤλθατε (E -θετε?) δ. τ. θε., εἰς τί οὖν ἡ φλυαρ. αὕτη (pro εἰς usque αὕτη B habet πρὸς τὴν φλυαρίαν ταύτην) -- παντὸς (B om) τ. λα. cum BE Vatt .. C Εἰς τί οὖν ἡ φλ. αὕτη ἣν ἐφλ. ἀπ. παντ. τ. λαοῦ .. A Τί οὖν παρεγένεσθε ἐφ' ἡμᾶς καὶ κηρύξαι ἢ εὐχὴν ἀποδοῦναι τῷ θεῷ (videntur his proprio modo confirmata repeti ea quae supra leguntur Εἰς τοῦτο ἤλθατε etc); εἰ οὖν εἰς εὐχὴν ἤλθετε, τί φλυαρεῖτε ἀπέναντι τοῦ λαοῦ; | λέγει Φιν. (Vat[b] ut supra *Eneas*) ἱερ. (cum B Vatt; C om) κ. Ἀδᾶς (ita B, C Ἀδάδ, Vatt *Addas*) διδ. κ. Ἀγγαῖος (B Ἀγγέος, Vatt ut supra *Egias* et *Legias*; C Ἡσαίας) πρ. τ. ἀρχισ. κ. (C add πρὸς τοὺς) ἱερ. κ. Λευ. cum BC Vatt .. A λέγει Φινεὲς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς .. E λέγουσιν οἱ ἄνδρες, similiterque Fabr etc | Εἰ οἱ -- καὶ (C add ὃν) ἴδομεν (C οἴδαμεν; B om κ. ἴδ.) ἁμαρτ. ἐστίν, ἰδού (post ἰδού E hiat) ἐσμεν ἐνώπ. ὑμ. κατὰ (C om ἁμαρτία usque κατά) τὸ ἀγ. ἐν ὀφθ. ὑμ. ποιήσ. ἡμῖν (C ἐν ὀφθ. ἡμῶν εἴπωμεν) cum B(E)(C), item *si verba ista quae locuti sumus, vidimus et audivimus, peccatum est* (Vat[b] *sunt*), *ecce sumus in conspectu vestro; secundum quod bonum est in oculis vestris facite nobis* Vatt, nec fere aliter Ven .. A εἰ τοὺς λόγους οὓς ἐλαλήσαμεν φλυαρίαι εἰσίν, ἰδοὺ ἐνώπιον ἡμῶν κατὰ τὸ ἀρεστὸν ὑμῖν ποιήσατε .. Fabr (similiterque Eins Cors) *si verba quae audivimus ab Iesu et quod vidimus eum ascendentem in coelum taceamus, peccatum habebimus.* | ὥρκισαν (BC ὅρκησαν) αὐτούς (B αὐτοῖς) | ἐξηγήσασθαι cum BC .. A διηγήσασθ. | ἔτι (C ἐπι) .. A om | καὶ ἔδωκαν cum A Vatt Ven .. BC ἔδωκ. δέ | καὶ ἐξέβαλαν (ita B; -λον C) -- δεδωκότες (ita B, C δώσαντες) -- μετ' αὐτῶν (ita B Vatt Ven; C om) καὶ ἀπεκατέστησαν (ita B, *qui perduxerunt* Vatt, *ut perducerent* Ven; C τοῦ ἀποκαταστῆσαι) αὐτοὺς ἕως τῆς

3 Πορευθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀποκλείσαντες τὴν πύλην, καὶ ἐκόπτοντο κοπετὸν μέγαν λέγοντες Ὅτι τοῦτο γέγονεν τὸ σημεῖον ἐν τῷ Ἰσραήλ; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Τί θορυβεῖσθε, τί κλαίετε; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἱκανὸν τοῖς φρουροῖς τοῦ τάφου καὶ ἐδίδαξαν αὐτοὺς εἰπεῖν ὅτι ἄγγελος καταβὰς ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον Ἔστω ὅτι ἔκλεψαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα· ἡ ψυχὴ δὲ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ σῶμα, καὶ διατρίβει ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ; οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι πρὸς ταῦτα ἀποκριθῆναι μόλις ποτὲ εἶπον Οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀκροβύστοις πιστεῦσαι.

Γαλιλ. (ita B, *usque* [*in*] *Galilaeam* Vatt Ven; C εἰς τὴν Γαλιλαίαν) cum BC Vatt Ven (libere Fabr etc) .. A καὶ ἐκβαλόντες αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἀπέλυσαν, δόντες αὐτοῖς καὶ ἄνδρας τρεῖς ὥστε διασῶσαι αὐτοὺς ἕως τῆς Γαλιλαίας. Praeterea BC Vatt add καὶ ἐπορεύθησαν ἐν εἰρήνῃ (C om ἐν εἰρ.): nihil addidi cum A Ven (item Fabr etc)

3. Πορευθέντων δὲ τ. ἀ. ἐκ. ἐν τῇ Γαλιλ. (ἐ. τ. Γ. ex BC Vatt; A om) συνήχθησαν οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ (καὶ οἱ ex CB; A om) ἀρχισ. κ. οἱ (καὶ οἱ ex BC; A om) πρεσβ. ἐν τῇ συναγωγ. ἀποκλείσ. τὴν πύλην (codex πόλιν) καὶ ἐκόπτ. κοπ. μέγ. λέγοντες cum A .. B καὶ πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, συμβούλιον ποιήσαντες (corrige ἐποίησαν?) οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται, εἰς τὴν συναγωγὴν λέγοντες .. C συμβούλεον δὲ ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι οἱ πρὸς ἑαυτούς, πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἀπέστειλαν αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ Λευῖται εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐκόπτ. κοπ μέγ. λέγοντες .. Vatt *Tunc consilium fecerunt Iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et clauserunt archisynagogae synagogas, et irati sunt ira magna* [*furore magno dicentes*] .. Fabr etc *congregati ergo sunt omnes Iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem dicentes* | Ὅτι (cf. Nov. Test. ed. Tischdf. 1849. p. XXVI. „ὅτι pro τί ὅτι") τοῦτο γέγονεν τὸ σημ. ἐν τ. Ἰσρ. cum B, item *Quid hoc signum contigit* (*factum est*) *in Isr.* (*Ierusalem.*) Vat[a] Ven Fabr etc .. AC Τί τοῦτο τὸ σημεῖον, (A add τί τὸ θέαμα,) ὃ γέγονεν ἐν τῷ Ἰσρ. (A addit γενομένας γὰρ εἶδον ἅπαντες πολλὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ) | ὁ δὲ Ἄνν. κ. Καϊάφ. εἶπον cum A (Fabr etc) .. BC Vatt λέγουσιν (B λέγει) Ἄνν. κ. Καϊάφ. | Τί θορυβεῖσθε -- ἀκροβύστοις cum A .. BC vero sic Τί περίλυπος (B add ἐστιν) ἡ ψυχὴ ὑμῶν; τοῖς στρατιώταις ἔχομεν πιστεῦσαι ὅτι ἄγγελος (B add κυρίου) κατέβη ἐξ (B ἐκ τοῦ) οὐρανοῦ καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἐκ (B ἀπὸ) τῆς θύρας τοῦ μνημείου; (huc usque satis consentiunt Vatt Ven; Fabr etc om Τί περίλ. ἡ ψ. ὑμ.) καὶ πάντες (Thilo coniecit πάντως) οἱ (ita B; C καὶ ὅτι οἱ; fortasse καὶ γὰρ οἱ corrigendum est. Vatt *Non ita est, sed quia* [Vat[b] om] *discipuli*; Ven *Sed quia* [etiam graece ferri potest ἀλλ' ὅτι] *disc.*; Fabr aliique *Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt* etc) μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἱκανὸν αὐτοῖς (B τοῖς στρατιώταις)

CAPUT XV.

1 Ἀνέστη δὲ ὁ Νικόδημος καὶ ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ συνεδρίου λέγων Ὀρθῶς λαλεῖτε. οὐκ ἀγνοεῖτε, λαὸς κυρίου, τοὺς ἄνδρας τοὺς κατελθόντας ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὅτι αὐτοὶ φοβούμενοι τὸν θεόν εἰσιν καὶ ἄνδρες εὐπορίας, μισοῦντες πλεονεξίαν, ἄνδρες εἰρήνης· καὶ αὐτοὶ ἐξηγήσαντο μετὰ ὅρκου ὅτι εἴδαμεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τὸ Μαμίλχ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐδίδασκεν ὅσα ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἴδαμεν

καὶ ἔλαβον (B ἔλαβαν) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ αὐτοὶ (C add οἱ μαθηταί) ἐδίδαξαν αὐτοὺς (C τοὺς τηροῦντας τὸν τάφον) ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι εἴπατε (C om) Ἄγγελος κυρίου καταβὰς (B κατέβη καὶ) ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οὐκ ἐξὸν ἀκροβύστῳ πιστεῦσαι τί ποτε (ita B; C ὅτι οὐκ ἐξ ὧν ἀκρόβυστον πιστεύεται τὸ ῥῆμα); τί δὲ (ita C; B om; Vat[b] *Nam ut scitis acceperunt*, Ven *scientes quia hi*) ὅτι καὶ πάρ' ἡμῶν ἔλαβον (B ἔλαβαν) ἱκανὸν χρυσίον (B χρ. ἱκαν.) καὶ καθὼς ἐδιδάξαμεν αὐτοὺς οὕτως (C add καὶ) εἴπαν; (Cum istis posterioribus inprimis conveniunt Ven et Vat[b]; multo brevior est Vat[a]; satis libere reddit Fabr cum similibus.)

XV, 1. Ἀνέστη δὲ ὁ Νικ. cum AC Ven Fabr etc .. B om δὲ ὁ | ἔμπροσθ. τ. συνεδρ. cum AC .. B ἐν μέσῳ τοῦ συνεδρ., Vatt *in medio eorum*, Ven *in medio concilio*, Fabr aliique om | λέγων cum A .. B καὶ εἶπεν .. C om (Latt *et ait*, *et dixit*, *dixit*) | λαλεῖτε cum A, item *loquimini* Fabr Eins Cors .. BC εἴπατε, Vatt Ven *dixistis* | λαὸς κυρ. cum BC .. A ἀδελφοί .. Latt om | τοὺς ἄνδρας (ita etiam Vatt Ven Fabr etc) .. A om | κατελθόντας cum B Vatt Ven .. AC ἐλθόντας | ὅτι αὐτοὶ φοβ. τ. θ. εἰσιν cum BC (Vatt *et ipsi*) .. A ὅτι ἄνθρωποί εἰσι φοβ. τ. θ. | καὶ ἄνδρ. εὐπορίας (cod. -ρείας) cum C .. B (omisso καὶ) ἄνδρ. εὔποροι (idem reddi videtur a Veneto interprete *viri iusti*) .. A om | μισ. πλεον. cum AB .. C μισ. καὶ πλεον. | ἄνδρ. εἰρήνης cum B Ven (*viri pacis*) .. C ἄνδρ. εἰρηνικοί (Vatt *viri pacifici*) .. A ἀγαπῶντες ἀλήθειαν. Hunc locum sic exhibet Fabr cum similibus: *Recte loquimini, filii Israel. Vos audistis omnia quae locuti sunt tres illi viri iurantes in lege domini.* Vatt *Recte dixistis. Numquid et viri descendentes a Galilaea, et ipsi timentes deum suum, sunt viri mendacium dicentes* (Vat[b] *mendaces*)? Ven *Recte dixistis. Numquid et illi viri iusti, qui descenderunt de Galilaea, non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes?* | καὶ αὐτοὶ cum BC Vatt (*et ipsi*) .. A οὗτοι γοῦν | A ἐξηγήσαντο μετὰ (ita B; C μετ') ὅρκου cum BC Vatt Ven .. A μεθ' (sic) ὅρκου ἐξηγήσαντο | εἴδαμεν (B ἴδαμ.) cum BC .. A εἴδομεν | εἰς τὸ ὄρ. τὸ Μαμίλχ cum A .. C εἰς τὸ ὄρ. Μομφῆ .. B καθήμενον ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Μαμβήχ .. Vatt Ven *in monte Manbre* (*Mambre*) *sedentem* | μετὰ τ. μαθ. αὐτοῦ cum AB Vatt Fabr etc .. C μετ. τῶν δώδεκα (Ven XI) μαθ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cod. ὅτε; vide infra Vatt) ἐδίδασκ. ὅσα ἠκούσαμεν (ita ex C; B ἠκούσατε) παρ' αὐτοῦ (cod. π. αὐτῶν, quod ipsum cum ἠκούσατε coniunctum haud ineptum est), καὶ ὅτι εἴδαμεν -- οὐρανόν cum B, item Vatt *et quia docebat eos audientibus nobis, et quia* etc (Vat[b] *vidisse Iesum -- et docentem eos, se ipsum audientibus, et se vidisse* etc), item Ven *et docebat eos, et qualiter viderunt* etc .. C omissis re-

αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ οὐδεὶς ἠρώτησεν αὐτοὺς τὸ ποίῳ σχήματι ἀνελήφθη. καὶ γὰρ καθὼς ἐδίδασκεν ἡμᾶς τὸ τῶν ἁγίων γραφῶν βιβλίον, ὅτι καὶ Ἡλίας ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ Ἐλισσαῖος ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἔρριψεν Ἡλίας τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἐλισσαίου, καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς Ἱεριχώ. καὶ ὑπήντησαν αὐτῷ τὰ τέκνα τῶν προφητῶν καὶ εἶπαν Ἐλισσαιἔ, ποῦ ὁ κύριός σου Ἡλίας; καὶ εἶπεν ὅτι ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ εἶπαν πρὸς Ἐλισσαῖον Μὴ πνεῦμα ἥρπασεν αὐτὸν καὶ ἔρριψεν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων; ἀλλὰ λάβωμεν τοὺς παῖδας ἡμῶν μεθ' ἑαυτῶν καὶ ζητήσωμεν αὐτόν. καὶ ἔπεισαν τὸν Ἐλισσαῖον, καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτῶν.

---

liquis sic: ἃ ἠκούσαμεν παρ' αὐτόν, καὶ ὅτι εἴδαμεν -- οὐρανόν .. A καὶ μεταβάντα εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν καὶ ἀναληφθέντα ε. τ. οὐρ. .. Fabr totum locum sic habet *Vidimus Iesum loquentem cum discipulis suis super montem oliveti, et vidimus eum ascendentem in coelum.* | καὶ (ita A; B καὶ ὅτι; C ἔτι δὲ ὅτι; Vat^a quod) οὐδ. ἠρ. αὐτ. τὸ (ita C; B τῷ; A om) ποίῳ (A add τρόπῳ ἢ ποίῳ) σχήμ. ἀνελήφθη .. Vat^a *quod nullus interrogavit eos antequam assumptus est in caelum* .. Ven Fabr om | καὶ γὰρ καθὼς ἐδίδ. ἡμᾶς τὸ (cod. om) τῶν ἁγ. γραφ. βιβλ. (cod. add ἐκράτει, quod cum seqq. coniunctum aptum sensum praebet; est enim fere *fama obtinebat:* sed apparet id additum esse ad explicandum anacoluthon, quod est in loco nostro. Similis ratio est loci Rom. 3, 8.) ὅτι καὶ (καὶ confirmant etiam E Vat^a) Ἡλίας (cod. praem ὁ δίκαιος, item Fabr *beatus*, Vatt *sanctus*; sed id ignorant ACE Ven) ἀν. εἰς τ. οὐρ. cum B .. C καὶ γὰρ καθὼς διδάσκει τὸ ἅγιον βιβλίον ὅτι εἰς Ἡλίας -- οὐρ. .. E post lacunam rursus incipit a verbis ἡμῶν [ἡμᾶς?] τὸ ἀπόκρυφον βιβλίον ὅτι καὶ Ἡλίας -- οὐρ. .. A καὶ γὰρ Ἡλίας ἀνελήφθη reliquis omnibus omissis .. Vatt *Et sicut docet nos scriptura sacri libri, quia et sanctus* (Vat^b *scriptura sacra, sanctus*) *Elias assumptus est in caelum* .. Ven *Nonne legistis in scripturis sanctis, Helias assumptus est* .. Fabr *Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta assumtus est* | ἐφώνησεν φων. μεγ. cum AC .. B ἐβόησεν φ. μ., item E ἐβόησε | καὶ ἔρρ. Ἡλίας -- ἐπάνω τ. Ἰορδ. cum B Vatt Ven (Fabr plane om); item A omissis Ἡλίας usque καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος .. C corrupte καὶ ἔρριψεν τὴν μηλωτὴν ἐπάνω αὐτοῦ Ἐλισσαίου καὶ ἔθηκεν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τ. Ἰορδ. .. E καὶ ἔλαβεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν τοῦ Ἡλίου καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπάνω τ. Ἰορδ. Cf. Βασιλ. δ' 2, 13 sqq. | ἐπέρασεν .. E add τὸν Ἰορδάνην | τὰ τέκνα .. A οἱ υἱοί | A εἶπον | Ἐλισσαιἔ: ita A; B πρὸς Ἐλισσαιέ, E τῷ Ἐλισσαίῳ, Vatt Ven *ad Elisaeum* | Ποῦ cum BE .. AC Latt add ἔστιν | E om ὁ κύρ. σου | A om ὅτι | A ὡς εἰς τὸν οὐρανόν | A εἶπον | Μὴ πνεῦμα .. E Μήτι ἄρα τὸ πν. | ἥρπ. (B ἀνήρπ.) αὐτόν cum AB Vatt Ven .. CE Fabr αὐτ. ἥρπ. | C om καὶ ἔρριψ. | ἐφ' ἓν (C ἐν ἑνί) τῶν ὀρέων cum A(C) Vatt Ven .. BE ἐπάνω τῶν (B om) ὀρέων, Fabr *in montibus Israel* | ἀλλὰ (E Vat^a add μᾶλλον) -- μεθ' ἑαυτῶν (ita B; CE ἡμῶν) -- ἔπεισαν (ita BC Latt; E συνέπεσαν) τὸν Ἐλισσ. (E τῷ Ἐλισσαίῳ) κ. ἀπῆλθ.

καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν, καὶ ἔγνωσαν ὅτι ἀνελήφθη. καὶ νῦν ἀκούσατέ μου, καὶ ἀποστείλωμεν ἐν παντὶ ὁρίῳ Ἰσραὴλ καὶ ἴδωμεν μή πως ἀπὸ πνεύματος ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς καὶ ῥέριπται ἐν ἑνὶ τῶν ὀρέων. καὶ ἤρεσεν πᾶσιν ὁ λόγος οὗτος. καὶ ἀπέστειλαν ἐν παντὶ ὁρίῳ Ἰσραήλ, καὶ ἐζήτησαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν· εὗρον δὲ τὸν Ἰωσὴφ εἰς Ἀριμαθαίαν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν κρατῆσαι αὐτόν.

2 Καὶ ἀνήγγειλαν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις ὅτι περιήλθομεν ἐν παντὶ ὁρίῳ Ἰσραήλ, καὶ οὐχ εὕρομεν τὸν Ἰησοῦν· τὸν δὲ Ἰωσὴφ εὕρομεν εἰς Ἀριμαθαίαν. ἀκούσαντες δὲ περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραήλ. καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ποίῳ τρόπῳ συντύχωσιν τῷ Ἰωσήφ, ἔλαβον τόμον χάρτου καὶ ἔγραψαν τῷ Ἰωσὴφ τάδε.

μ. αὐτ. (haec habent CE Vatt Ven Fabr, sed om B) cum BCE Latt .. A omnia om | καὶ ἐζήτησαν cum BC Vatt Ven .. A ἐζήτ. δέ | αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C om | τρ. ἡμ. (B ἡμ. τρ.) cum BC Fabr .. A Vatt Ven τρ. ἡμ. καὶ τρεῖς νύκτας | B ηὗραν | A om αὐτόν | ὅτι ἀνελήφθη cum AB .. C (Vatt Ven) ὅτι ἀληθῶς ἀν. | Καὶ νῦν .. A Νῦν οὖν | ἀποστείλωμεν (ex C; B ἀποστέλλομεν, E ἀποστείλατε, Vatt Ven *mittamus*) ἐν παντὶ ὁρίῳ (sic B, E τόπῳ) Ἰσρ. καὶ ἴδωμεν (κ. ἴδ. cum B Vatt Ven; E om) μή πως -- ὁ Χριστ. (Ven *Iesus Christus*, Vatt *Iesus*) κ. ῥέριπται (ita B Vatt Ven, E ἔρριψεν) ἐν (E ἐφ') -- ὁρίῳ (ita rursus B; E ut videtur ὀρείῳ) Ἰσρ. cum BE Vatt Ven (similiter etiam Fabr etc) .. A καὶ ἀποστείλατε εἰς πᾶν ὅριον (sic) Ἰσρ. καὶ ζητήσατε αὐτόν .. C καὶ ἀποστείλωμεν ἐπὶ πάντα τὰ ὄρεα Ἰσρ. ζητῆσαι αὐτόν | καὶ ἐζήτησαν τ. Ἰησ. (pro his E τοῦ ζητῆσαι αὐτόν, item Vatt Ven) κ. οὐχ εὗρον (B ηὗραν) αὐτόν (B om) cum CBE, item Latt .. A καὶ τοῦτο ποιήσαντες οὐχ εὗρον τὸν Ἰησοῦν | εὗρον (B ηὗραν) δὲ τ. Ἰ. εἰς Ἀριμαθαίαν (B -θίαν, C -θείαν. Vatt Ven *ab Arimathia*) -- κρ. αὐτόν .. A εὑρόντες δὲ τὸν Ἰωσὴφ οὐκ ἐτόλμησαν κρ. αὐτ.

2. Καὶ ἀνήγγειλαν (ita B, item A; E ἀπήγγ.; C ἀνήνεγκαν) -- κ. τοῖς (B om) Λευίταις cum BCE Vatt .. A ὑποστρέψαντες δὲ ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχισυναγώγοις λέγοντες .. Ven *annunciaverunt autem Iudaeis*, Fabr *et reversi dixerunt* | ὅτι (*quia* Vatt Ven; A om) περιήλθομεν (B -ήλθασιν, item Vatt) ἐν π. ὁρίῳ (ita B, A πᾶν ὅριον, C ἐ. π. ὄρει) Ἰσρ. κ. οὐχ (B οὐκ, item C et h. l. et alibi ut videtur) εὕρομεν (B ηὗραν, item Vatt) -- Ἰωσ. εὕρομεν (B ηὗραν, non Vatt) εἰς Ἀριμαθαίαν (B -θίαν, C -θείαν; A ἐν Ἀριμαθαίᾳ et addit solus καὶ ἐφοβήθημεν κρατῆσαι αὐτόν) | ἀκούσαντ. δὲ (ita ACE Vatt Ven; B καὶ ἀκούσ.) π. τ. Ἰωσ. (E add καὶ) ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν - Ἰσρ. (A om Ἰσρ.; E om καὶ ἔδ. usque Ἰσρ.) | καὶ συμβ. (A συμβ. δὲ) ποιήσαντες .. E καὶ λαβόντες συμβ. | οἱ ἀρχισ. κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευῖτ. cum B Vatt Ven .. AC οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι (C Λευῖται) .. E om usque τῷ Ἰωσήφ | C τῷ ποίῳ τρ. συντ. τὸν Ἰωσήφ | ἔλαβον τόμ. χάρτου (E ἔλ. χάρτην) καὶ ἔγραψαν .. B λαβόντες δὲ τόμ. χ. ἔγραψαν | τῷ Ἰωσὴφ τάδε (Vat[b] *ad Ioseph*; Fabr *ad Ioseph dicentes*) .. A αὐτῷ, B αὐτῷ λέγοντες

Εἰρήνη σοι. Οἴδαμεν ὅτι ἡμάρτομεν εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς σέ, καὶ ηὐξάμεθα τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καταξιῶσαί σε ἐλθεῖν πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ πρὸς τὰ τέκνα σου, ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύραν οὐχ εὕρομέν σε. καὶ οἴδαμεν ὅτι βουλὴν κακὴν ἐβουλευσάμεθα κατὰ σοῦ, ἀλλὰ ὁ κύριος ἀντελάβετό σου, καὶ αὐτὸς ὁ κύριος διεσκέδασεν τὴν βουλὴν ἡμῶν τὴν κατὰ σοῦ, τίμιε πάτερ Ἰωσήφ.

³ Καὶ ἐξελέξαντο ἀπὸ παντὸς Ἰσραὴλ ἑπτὰ ἄνδρας φίλους τοῦ Ἰωσήφ, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωσὴφ ἐγνώριζεν, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Βλέπετε· εἰ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν ἀναγνῷ, οἴδατε ὅτι μεθ' ὑμῶν ἐλεύσεται πρὸς ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἀναγνῷ, οἴδατε ὅτι κεκάκωται

Εἰρήνη σοι cum AE .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add εἴδαμεν, sed post σοι deest οἴδαμεν) σοι, item Ven *et omnia quae sunt tua*, Vatt Fabr *et omnibus quae* (Fabr *qui*) *tua* (Fabr *tecum*) *sunt* | Οἴδαμεν .. B εἴδαμεν, sed vide ante | καὶ ηὐξάμεθα τῷ θεῷ Ἰσρ. καταξιῶσαί σε ἐλθεῖν (cod. om σε ἐλθ.) πρ. τ. πατ. σου κ. πρ. τὰ τέκνα σου cum B .. C ἀλλὰ εὐξάμενος τῷ θεῷ καταξίωσον ἐλθεῖν πρ. τ. πατ. σου καὶ τέκνα .. A Fabr καταξίωσον οὖν ἐλθεῖν πρ. τ. πατ. σου, τέκνον (Fabr pro τέκνον habet *et filios tuos*) .. E καὶ εὐξάμενος σὺ τὸν θεόν, ἴσωσέ σε· καταξίωσον οὖν ἐλθ. πρ. τ. πατ. σου καὶ τὰ σὰ τέκνα .. Vatt *sed tu deprecatus es deum Israel et liberavit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres tuos et ad filios tuos* (Vat^a *ad patres tuos et fratres*). Similiter Ven, sed om *Et nunc* etc | ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύρ. (*ianuam*) οὐχ (cod. οὐκ) εὕρομέν σε cum C, item Vatt .. B ὅτι ἐπιθυμοῦμέν σε πάντες ἰδεῖν· ὅτι ἀνοίξαντες τὰς θύρας οὐχ ηὕραμέν σε .. E ὅτι ἐλιποθυμήσαμεν ἀνοίξαντες τὰς θύρας καὶ μὴ εὑρόντες σε .. Fabr etc *qui admirati sumus de assumptione tua* .. A plane om | καὶ οἴδαμεν cum CE .. Fabr etc *scimus*, Ven *scimus quidem*, Vatt *novimus* .. A ἡμεῖς γὰρ οἴδαμεν .. B οἴδ. δέ | βουλὴν κακήν (A κακ. β.) .. B βουλ. πονηράν | ἀλλὰ (A ἀλλ') ὁ κύρ. ἀντελ. σου cum ABC .. E ἀ. ὁ θεὸς ἐπελάβετό σου | καὶ αὐτὸς ὁ κύρ (ita B, item *et ipse dominus* Fabr etc; C om ὁ κύρ.) διεσκ. τ. β. ἡμ. τὴν (B ξίσταὶ vitiose) κ. σοῦ (B σε) cum BC (et E?) Fabr etc .. A καὶ διεσκέδ. τὴν πονηρὰν κατὰ σοῦ ταύτην βουλήν | τίμιε πάτερ Ἰωσήφ (B add καὶ τίμιε παντὸς τοῦ λαοῦ) .. Fabr Eins Cors *Pax tibi domine Ioseph honorabilis ab omni plebe*, Vatt *Et nunc honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo* .. A plane om

3. Ἰσραήλ .. B praem τοῦ λαοῦ | φίλους τοῦ Ἰωσήφ (cum E Vatt Ven, item AC φιλοῦντας τὸν Ἰωσ., B φίλους αὐτοῦ) οὓς κ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ (cum CB Vatt Ven; AE om) ἐγνώριζεν (cum B, item *noverat amicos suos* [*esse*] Vatt Ven; AE ἠγάπα, C λίαν ἐφίλει; Fabr etc om) | καὶ λέγ. αὐτοῖς (B om) οἱ ἀρχισ. κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. (B om κ. οἱ Λ., sed addit h. l. πρὸς τοὺς ἄνδρας) cum C Vatt; item B .. A κ. λέγ. αὐτοῖς οἱ ἀρχιερεῖς .. E Fabr Ven κ. λέγ. πρὸς αὐτούς (Ven om πρ. αὐτ.) | Βλέπετε (ita E Vatt, C Ven om; sed habent etiam AB) · εἰ δεξ. -- οἴδατε -- εἰ δὲ μὴ ἀναγνῷ (ita E Vatt, item *si autem susceperit*

πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστράφητε πρὸς ἡμᾶς. καὶ εὐλογήσαντες τοὺς ἄνδρας ἀπέλυσαν αὐτούς. καὶ ἦλθον οἱ ἄνδρες πρὸς Ἰωσήφ, καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν Εἰρήνη σοι. καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ· οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ τὸ βιβλίον τῆς ἐπιστολῆς. καὶ δεξάμενος ὁ Ἰωσὴφ ἀνέγνω καὶ περιεπτύξατο τὴν ἐπιστολήν, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός, ὃς ἐλυτρώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐκχέειν αὐτοὺς αἷμα ἀθῷον· καὶ εὐλογητὸς ὁ κύριος, ὃς ἐξαπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐσκέπασέν με ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς τράπεζαν, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ.

4 Καὶ ὀρθρίσαντες ηὔξαντο· καὶ ἐπέσαξεν Ἰωσὴφ τὴν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἁγίαν

---

et non legerit Ven; C ἐὰν δὲ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν μὴ ἀναγνῷ) -- ἐπιστράφητε (ita E, item A, cf. etiam B; C ἀποστράφητε) πρ. ἡμ. cum EC Vatt Ven .. B Βλέπετε μή πως δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν μὴ ἀναγνῷ αὐτήν· οἴδατε γὰρ ὅτι κεκάκωται πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστρέψατε πρ. ἡμᾶς .. A Βλέπετε· ἐὰν γὰρ δεξάμενος τ. ἐπιστ. ἀναγνῷ, γινώσκετε ὅτι ἔχει τι πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτ. ἐν εἰρ. ἐπιστράφητε πρ. ἡμ. | κ. εὐλογ. τοὺς ἄνδρ. ἀπέλυσαν αὐτούς (E add ἐν εἰρήνῃ) cum BE .. AC κ. εὐλ. αὐτοὺς ἀπέλυσαν, item Vatt | καὶ ἦλθον (B ἦλθαν) οἱ ἄνδρ. πρ. Ἰωσ. cum BCE .. A οἱ δὲ ἦλθ. πρ. Ἰωσ. Praeterea A Vatt Ven add ἐν Ἀριμαθαίᾳ, item E εἰς Ἀριμαθαίαν: nihil addidi cum BC Fabr etc | κ. προσεκ. αὐτόν (B αὐτῷ) cum ABE .. C om αὐτόν | καὶ εἶπ. πρ. αὐτόν cum BE .. C Vatt Ven om πρ. αὐτόν .. A plane om | Εἰρήνη σοί cum E .. A om .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add ἐν) σοί, item Vatt *et omnibus quae tua sunt*, Ven *et omnia quae habes* | καὶ εἶπεν (B add Ἰωσήφ, Vatt *eis Ioseph*) .. A λέγει δὲ πρὸς αὐτούς | παντὶ τῷ λαῷ (A οἴκῳ) Ἰσρ. cum C Vatt Ven, item A .. B om τῷ λαῷ | οἱ δὲ ἐπέδωκαν (ita A, C ἀπέδ., Ven *porrexerunt*, Vatt *dederunt*) .. B καὶ ἔδωκαν | τὸ βιβλ. τῆς ἐπιστ. (*tomum* [*libellum*] *epistolae*) cum C Vat[a] Fabr etc .. AB (item E, in quo ante ἐπιστολήν litura est) Ven (Vat[b] *epistolas*) τὴν ἐπιστολήν | ὁ (B om) Ἰωσήφ cum CEB Latt .. A om | ἀνέγνω κ. περιεπτ. (*amplexatus est*) τὴν ἐπιστ. cum BC Vat[a] .. E Vat[b] ἀνέγνω αὐτήν .. A om | καὶ (A om) εὐλόγ. (B ηὐλόγ.) τ. θεόν cum ABC Vatt Ven .. E om | ὃς ἐλυτρώσατο -- ἐκχέειν αὐτοὺς (ita B, CE om) αἷμ. ἀθῷον (E τοῦτο [adde τὸ] αἷμ. τὸ ἀναίτιον), κ. εὐλογ. ὁ (B om) κύριος (Ven *dominus deus*, Vatt Fabr *deus*) cum BC(E) Latt .. A om (ob ὁμοιοτέλευτον) | ἐξαπέστειλεν cum AB .. C ἀπέστ. | καὶ ἐσκέπασεν -- καὶ παρέθηκεν (his Vatt Ven praem *et osculatus est eos*, item Fabr etc) αὐτ. τράπεζαν cum BCE Latt .. A καὶ σκεπάσας με ὑπὸ τὰς πτ. αὐτοῦ παρέθηκέ μοι τράπεζαν

4. ἐπέσαξεν .. B ἔστρωσεν | Ἰωσὴφ τὴν ὄ. α. cum AB .. C τὴν ὄ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ | ἐπορεύθη cum ABE .. C ἐπορεύετο | μετὰ τ. ἀνδρῶν cum ABC .. E Latt μετ' αὐτῶν | καὶ ἦλθον (B ἦλθαν, A ἦλθεν) εἰς τὴν ἁγ. πόλ. (ita AC;

πόλιν Ἱερουσαλήμ. καὶ ὑπήντησαν πᾶς ὁ λαὸς τῷ Ἰωσὴφ καὶ ἔκραζον Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσόδῳ σου. καὶ εἶπεν πρὸς πάντα τὸν λαόν Εἰρήνη ὑμῖν, καὶ κατεφίλησεν αὐτούς. καὶ ηὔξαντο ὁ λαὸς σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἐξίσταντο ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν Νικόδημος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσεν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εὐφράνθησαν τρώγοντες καὶ πίνοντες σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ὑμνήσαντες ἕκαστος ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰωσὴφ ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκον Νικοδήμου.

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἦν παρασκευή, ὀρθρίσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται εἰς τὸν οἶκον Νικοδήμου, ὑπήντησεν αὐτοῖς Νικόδημος καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ εἶπαν

B τ. πόλ. τὴν ἁγίαν) Ἱερ. .. E nil nisi εἰς Ἱερουσαλήμ | ὑπήντησαν (E ἀπήντησαν) cum CE Vat[a] .. AB ὑπήντησεν | πᾶς ὁ λα. τῷ Ἰωσ. κ. ἔκραζ. (C κ. ἔκρ. τῷ Ἰωσ.) cum AEC .. B αὐτὸν (sic) πᾶς ὁ λα. Ἰσραὴλ κ. ἔκραξαν | Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσ. σου cum A .. E Εἰρ. σοι, C Εἰρ. εἰσόδῳ σου .. B Εἰρήνη ἡ εἴσοδός σου, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ .. Fabr Eins Cors *Pax in* (Cors om) *introitum tuum* (Cors Eins *-itu tuo*), *pater Ioseph*; Vatt Ven non exprimunt | καὶ (A ὁ δὲ) εἶπ. πρὸς π. τ. λ. (E om πρ. π. τ. λ.) cum AB(E) .. C καὶ Ἰωσὴφ ἠσπάσατο πάντα τὸν λαὸν καὶ εἶπεν | καὶ κατεφίλησεν αὐτούς cum A .. BC κ. κατεφίλησεν αὐτὸν (B om) πᾶς ὁ λαός (B add τὸν Ἰωσήφ); item Fabr (qui alia plura omittit) *et osculati sunt eum omnes* .. Vatt Ven om | καὶ ηὔξαντο (A -ξατο) ὁ λαὸς σὺν τῷ Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven (Fabr om una cum καὶ ἐξίσταντο etc) .. B om | ἐξίσταντο .. E ἐξέστησαν | ἐπὶ (C om) τῇ θ. αὐτοῦ cum ACE Vatt (*in visione eius*) .. B ἐπὶ τὸ (sic) θεωρεῖν αὐτόν, Ven *aspicientes eum* | κ. ἐποίησεν δοχ. μεγάλ. cum ACE Vatt Ven Fabr .. B om | Ἄνναν κ. Καϊάφ. καί cum ACE Vatt Ven .. B om | καὶ τοὺς (A om) ἱερεῖς (Vatt Ven *principes sacerdotum*; E om κ. τ. ἱερ.) καὶ τοὺς (A om) Λευίτ. | εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ cum ACE Vatt Ven .. B om | καὶ εὐφράνθησαν (sic) cum BE Vatt .. C καὶ ἦσαν .. A om usque εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ (videtur igitur ab altero εἰς τ. οἶκ. αὐτ. ad alterum transiluisse) | τρώγοντες cum CE .. B ἐσθίοντες | ὑμνήσαντες .. E add τὸν θεόν (Vatt Ven *benedix. deum*) | ἐπορεύθη (Vatt *ivit*) cum B .. C ἀπῆλθεν, E ἐξῆλθεν | A ἐν τῇ οἰκίᾳ Νικοδήμου

Τῇ δὲ ἐπαύριον cum AE Latt .. B καὶ τῇ ἐπαύριον .. C om usque dum sequitur καὶ ὑπήντησεν | ἥτις ἦν παρασκευή cum E, item Vatt Fabr .. A ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν .. B Ven om | ὀρθρίσαντες -- ὑπήντησεν cum BE .. A ὤρθρισαν -- καὶ ὑπήντ. (καὶ ὑπήντ. etiam C, vide ante) | οἱ ἀρχισυν. (ita AE, item Vatt; B οἱ ἀρχιερεῖς) καὶ οἱ ἱερεῖς (ita E Vatt; A κ. οἱ ἄνδρες; B om) κ. οἱ Λευῖτ. | αὐτοῖς (B αὐτοὺς) Νικόδ. cum AB .. C αὐτ. ὁ Νικ. | καὶ εἶπ. Εἰρ. ὑμῖν cum ABE Vatt .. C om | καὶ εἶπαν (Vatt add *ad eum*) cum BE Vatt .. C (vide quae paullo ante om) κ. εἶπ. πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται .. A in his haud dubie vitiosus est: omittit καὶ εἶπαν una

Εἰρήνη σοὶ καὶ τῷ Ἰωσήφ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σοῦ καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ Ἰωσήφ. καὶ εἰσήνεγκεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐκαθέσθη ἅπαν τὸ συνέδριον, καὶ Ἰωσὴφ ἐκάθισε μέσον Ἄννα καὶ Καϊάφα· καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν λαλῆσαι αὐτῷ ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Τί ὅτι ἐκεκλήκατέ με; διανεύουσιν δὲ τῷ Νικοδήμῳ λαλῆσαι πρὸς τὸν Ἰωσήφ. ἀνοίξας δὲ Νικόδημος τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπεν τῷ Ἰωσήφ Πάτερ, οἶδας ὅτι οἱ τίμιοι διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ζητοῦσιν παρὰ σοῦ μαθεῖν ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐρωτήσατε. καὶ λαβόντες τὸν νόμον Ἄννας καὶ Καϊάφας ὥρκισαν τὸν Ἰωσὴφ λέγοντες Δὸς δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καὶ δὸς αὐτῷ ἐξομολόγησιν. ὅτι ὁ Ἄχαρ ὁρκισθεὶς παρὰ τοῦ προφήτου Ἰησοῦ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλὰ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυψεν αὐτῷ ῥῆμα· καὶ σὺ οὖν μὴ

---

cum Εἰρήνη σοι, ita ut καὶ τῷ Ἰωσήφ cum Εἰρήνη ὑμῖν coniungat; rursus vero καὶ παντὶ usque Ἰωσήφ omittit. | καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σοῦ cum BE, item Vatt .. C om | εἰσήνεγκεν (ita ABE; C ὡς ἤνεγκαν) αὐτούς .. B Vatt add Νικόδημος | οἶκον cum ABE Vatt ... C κῆπον | καὶ ἐκαθ. ἅπαν (ita A; B πᾶν) -- καὶ Ἰωσὴφ (ita B Vatt; A ὁ δὲ Ἰωσ.) ἐκάθισε (ita A; B ἐκαθέσθη) μέσον (ita A; B ἐμμέσῳ) Ἄνν. κ. Κα. cum AB Vatt .. C καὶ ἐκάθισαν Ἄννας κ. Καϊάφας | ἐτόλμησεν (*ausus est*) cum AB Vatt .. C (et E?) Ven ἐτόλμα | λαλῆσαι αὐτῷ (B λαλ. αὐτόν, E λαλ. τῷ Ἰωσήφ, C αὐτ. λαλ., Vatt om αὐτῷ) ῥῆμα (ita B Vatt; C τι ῥῆμα; A λόγον) | καὶ εἶπεν cum AB Vatt .. C εἶπε δέ. Praeterea C Vatt add πρὸς αὐτούς | Ἰωσήφ cum AB .. C ὁ Ἰωσ. | C Τί ἐστιν ὅτι | ἐκεκλήκατε cum BC .. A κεκλήκατε | διανεύουσιν δέ cum AB, item (*illi vero innuerunt, sed innuebant*) Vatt Ven .. C καὶ διένευον, E καὶ νεύουσι | λαλῆσαι cum ABE .. C ὥστε λαλῆσαι | πρὸς τὸν Ἰωσ. cum BE .. AC τῷ Ἰωσ. | ἀνοίξας δὲ (ita B Vatt Ven; C καὶ ἀνοίξ. ὁ) Νικόδ. τὸ στόμα αὐτοῦ (ita C Vatt Ven; B om) εἶπεν τῷ (B τὸν) Ἰωσ. cum BC Vatt Ven .. A καὶ εἶπε | Πάτερ cum E .. A Κύριέ μου, πάτερ Ἰωσήφ .. B τίμιε παντὸς τοῦ λαοῦ, Vatt *Pater Ioseph* (sed omittunt antea τῷ Ἰωσήφ) *venerabilis omni populo Israel*, Ven *Venerabilis pater omni populo Israel* .. C plane om | B om τίμιοι | κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευῖται .. A bis om οἱ | ζητοῦσιν .. E θέλουσι | παρ. σοῦ μαθεῖν ῥῆμα cum B .. A μαθεῖν παρὰ σοῦ τι ῥῆμα, item omisso μαθεῖν C, E μαθ. τι παρ. σοῦ .. Vatt *quaerunt a te loqui verbum aliquod*, Ven *cupiunt audire a te verbum* | καὶ εἶπεν (ita etiam Vatt) .. A εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum AB .. C ὁ Ἰωσ. | Ἐρωτήσ. cum AE Ven .. BC add με | τὸν νόμον Ἄνν. κ. Καϊάφ. (E Vatt Ἄ. κ. Κ. τ. νόμ.) cum ABE Vatt .. C οἱ ἱερεῖς (Ven *principes*) τ. νόμ. | B ὅρκισαν | τὸν Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven .. B αὐτόν | ὅτι (B καὶ ὅτι) ὁ Ἄχαρ (B Ἀχὰρ) -- ἐπιώρκησεν (B ἐπεόρκησεν), ἀλλὰ (A ἀλλ') ἀνήγγ. αὐτ. πάντα καὶ οὐκ ἔκρ. α. ῥῆμα (ita B; A ἀνήγγ. αὐτῷ τι ῥῆμα) cum BA .. E κατὰ τὸν τύπον τοῦ Νάχαρ [ὃς] ὥρκισε Μιχαίαν, καὶ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλ' ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυψεν αὐτῷ τι ῥῆμα .. C ὅτι Ἄχαρ ὁρκίσθη παρὰ τοῦ προφήτου τοῦ μὴ ἀποκρύψαι τι ῥῆμα | καὶ σὺ οὖν μὴ (ita E, item omisso οὖν B;

κρύψῃς ἀφ' ἡμῶν ἕως ῥήματος. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ Οὐ κρύψω ἀφ' ὑμῶν ῥῆμα ἕν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν Λύπῃ ἐλυπήθημεν ὅτι ᾐτήσω τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνετύλιξας αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκας αὐτὸν ἐν μνήματι. καὶ διὰ τοῦτο ἠσφαλισάμεθά σε ἐν οἴκῳ ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ κλεῖδας καὶ σφραγῖδας ἐπεθήκαμεν εἰς τὰς θύρας, καὶ παραφύλακες ἐτήρουν ὅπου ἦς κεκλεισμένος. καὶ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου ἀνοίξαντες οὐχ εὕραμέν σε, καὶ ἐλυπήθημεν σφόδρα· καὶ ἔκστασις ἐπέπεσεν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν κυρίου μέχρι τῆς ἐχθές. καὶ νῦν ἀνάγγειλον ἡμῖν τί γέγονας.

5 Καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ Τῇ παρασκευῇ περὶ ὥραν δεκάτην ἀπεκλείσατέ με, καὶ ἔμεινα τὸ σάββατον πλῆρες. καὶ μεσούσης νυκτός, στήκοντός μου καὶ εὐχομένου, ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσατέ

A μὴ οὖν καὶ σύ; C οὕτως κ. αὐτὸ μή) κρύψῃς (ita AB; CE ἀποκρ.) ἀφ' ἡμ. ἕως ῥήματ. (ita BC, item addito ἑνός E; A τι ῥῆμα ante ἀφ' ἡμ.) | Οὐ κρύψω cum ABE .. C Ζῇ κύριος, οὐ μὴ ἀποκρύψω | ῥῆμα ἕν cum B, item omisso ἕν E .. A ἕως ῥήματ. ἑνός, C τι ῥῆμα | εἶπαν .. AC εἶπον | Λύπῃ (ita E, A λύπην) ἐλυπήθ. cum EA Vatt .. C Ἐλυπήθημεν .. B Ἐπειδὴ ἐλυπήθ. (similiter Fabr). Praeterea CE add κατὰ σοῦ, non item AB Latt | ἐνετύλιξας (ita ACE; B ἐτύλιξας) αὐτὸ (ita ABE Ven; C Vatt om) σινδ. (ita AE Ven; BC Vatt ἐν σινδ.) | αὐτόν cum B Vat[a] (item Ven, sed is iam antea eum) .. AC αὐτό | ἐν μνήματι cum A Vatt .. C μνημείῳ .. BE ἐν τῷ καινῷ σου μνημείῳ (E μνήματι) | ἐν οἴκῳ (*in domo*) cum BE Vatt .. AC Fabr ἐν (C add τῷ) οἰκήματι (*in cubiculo*) | θυρὶς οὐκ ἦν (ita A; B οὔτε θυρ. ἦν, E οὐκ ἦν θύρα) ἐν αὐτῷ cum ABE .. C θυρὶς οὐκ ἦν | καὶ κλεῖδας καὶ σφραγῖδας ἐπεθήκαμεν cum AB .. C κ. κλεῖδα κ. σφραγῖδα ἐπεθ., item E καὶ ἠσφαλισάμεθα καὶ σφραγῖδα ἐπεθήκ. | εἰς τὰς θύρας cum B; item E εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς .. A σοι .. C om (sed AC vide post) | καὶ παραφ. (E φύλακες) ἐτ. (B add τὸν οἶκον) ὅπου ἦς (B ἦσθα) κεκλ. (B ἐγκεκλ.) cum BE .. A καὶ τὴν θύραν φύλ. ἐτήρ. ὅπου ἦς κεκλεισμ., item C καὶ τὴν θύραν παραφύλ. ἐτήρουν. καὶ τὸ οἴκημα ὅπου ἦς ἐγκεκλεισμ. (haec C male cum seqq. coniungit) | καὶ τῇ τοῦ σαββ. (cum B, item *una sabbati* Vatt; E τῶν σαββάτων) ἀνοίξ. (Vatt add *ianuas*) -- καὶ οὐχ (B οὐκ) -- σφόδρα cum BE Vatt .. AC καὶ (C τῇ) μιᾷ τῶν σαββ. ἠνοίξαμεν τὰς θύρας, καὶ μὴ εὑρόντες σε (C οὐκ εὕρομέν σε, καὶ) ἐλυπήθ. σφ. | ἐπέπεσεν (A ἐγένετο) ἐπὶ πάντα (A om) τ. λα. κυρ. (*irruit super omnem populum dei*) cum CEA Vatt Ven ... B ἐπέπεσεν πάντας ἡμᾶς | ἐχθές cum B .. AC χθές | ἀνάγγ. cum AB .. C (et E?) ἀπάγγ. | τί γέγονας .. A τί σοι γέγονε

5. εἶπεν .. B add αὐτοῖς | περί (etiam Ven Vat[b] *circa*) .. A om | ἀπεκλείσατε cum C, *reclusistis* Flor .. ABE ἐνεκλείσατε, *inclusistis* Vatt Ven | ἔμεινα cum ABE Vatt Ven .. C ἐμείνατε | τὸ σάββ. πλῆρες (cod. πλήρης) cum B, item *totum sabbatum plenum* Vatt Ven .. C τῷ σαββάτῳ πλήρις .. A τῷ σαββάτῳ ὅλην τὴν ἡμέραν | μεσούσης (E μέσης) νυκτός (C τῆς νυκτ.) cum ACE .. B μεσονυκτίου | στήκοντος cum BE .. A ἱσταμένου .. C ἑστηκότος | ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσ. με (B Vat[a] ἤμην ἐγκεκλεισμένος) ἐκρεμάσθη cum AE Ven Vat[b],

με ἐκρεμάσθη ἐκ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, καὶ εἶδον ὡς ἀστραπὴν φωτὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἔπεσα χαμαί. καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρός τις καὶ ἐξέβαλέν με ἀπὸ τοῦ τόπου ὅπου ἤμην πεπτωκώς, καὶ ἰκμὰς ὕδατος ἐξεχύθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μου μέχρι τῶν ποδῶν μου, καὶ ὀσμὴ μύρου ἦλθεν περὶ τοὺς μυκτῆράς μου. καὶ ἐκμάξας μου τὸ πρόσωπον κατεφίλησέν με καὶ εἰπέν μοι Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ· ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε τίς ἐστιν ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἀναβλέψας εἶδον τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἔντρομος γενάμενος ἐδόκουν φάντασμα εἶναι, καὶ τὰ προστάγματα ἔλεγον· καὶ αὐτὸς συνέλεγέν μοι. καὶ ὡς οὐκ ἀγνοεῖτε ὅτι φάντασμα, ἐὰν συναντήσει τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προσταγμάτων, φυγῇ φεύγει· καὶ ἰδὼν ὅτι συνέλεγέν μοι, εἶπον αὐτῷ Ῥαββὶ Ἡλία. καὶ εἰπέν μοι Οὐκ εἰμὶ Ἡλίας. καὶ εἶπον αὐτῷ Τίς εἶ, κύριε; καὶ εἰπέν μοι ὅτι ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, οὗ καὶ τὸ σῶμα ᾐτήσω παρὰ Πιλάτου, καὶ ἐνέδυσάς με σινδόνι καθαρᾷ καὶ σουδάριον ἐπέθηκας ἐπὶ τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἔθηκάς με ἐν τῷ μνημείῳ σου τῷ καινῷ, καὶ ἐκύλισας λίθον μέγαν

---

item B Vat[a] .. C Fabr ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος | ὡς ἀστρ. φωτὸς (C πυρὸς) εἰς τ. ὀφθ. (C ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς) μου cum AEC Vatt Ven .. B ἀστραπὴν φωτός, item praemisso *Iesum* Fabr | A γενόμενος ἔμφοβος | A ἔπεσον | καὶ ἐπελάβετο .. A ἐπελάβετο δέ (ab his inde verbis codex A deficit) | B τῆς χειρός μου | τις cum E Vatt Ven (Fabr *Iesus*) .. C om .. B** ἄγγελος ante ἐπελάβετο | καὶ ἐξέβαλεν -- ὅπου (C οὗ) ἤμ. πεπτωκώς cum BC Vatt Ven .. E καὶ ἀνέστησέ με | ἰκμάς .. B ἀχμάς, C ἠγμᾶς | ἀπὸ cum C (item Vatt Ven) .. B ἐπί .. E ἐπάνω | E om μέχρι τ. ποδ. μου | ὀσμή cum BE .. C ὡς ὀσμή | περί .. B ἐπί | ἦλθεν cum B (post μυκτ. μου ponit) C .. E om | Ἰωσήφ· ἄνοιξον -- ἴδε (hoc accentu B) -- εἶδον τὸν Ἰησοῦν cum BC Vatt Ven .. E Ἰωσήφ. ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἀνέβλεψα, καὶ εἶδον τ. Ἰησ. | γενάμενος cum B .. C γενόμενος | ἐδόκουν (*putabam*) cum B Vatt Ven .. C ἐνόμισα | φάντασμα cum BE .. C φαντασία (sic) | καὶ τὰ (C om) προστ. ἔλεγ. cum BC .. E καὶ ἠρξάμην λέγειν τὰ προστ. | καὶ ὡς οὐκ ἀγν. (E ὡς οἴδατε) -- ἐὰν συναντήσει (ita B; E ἀπαντήσῃ?) -- φ. φεύγει, καὶ ἰδὼν (ita E; B εἰδὼς) ὅτι συνέλ. μοι (B add τὰ προστάγματα, non E, nec C) εἶπον (E ἐθαρσοποιήθην καὶ εἶπ.) αὐτῷ cum BE .. C καὶ οὐκ (sic omisso ὡς vitatur anacoluthon) ἀγνοεῖτε, φάντασμα ἐὰν ἀπαντήσει τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προστ. φυγεῖν· ὅτι συνέλεγέν μοι, καὶ εἶπα αὐτῷ † Ῥαββὶ (cod. ῥαμβὴ) Ἡλία -- κ. εἶπον αὐτῷ cum B Vatt Ven (similiter Fabr) .. CE om (ob ὁμοιοτέλευτον) | ὅτι ἐγώ cum B .. CE om ὅτι | E παρὰ τοῦ Πιλ. | ἐνέδυσάς (E ἐνετύλιξας) με σίνδονι cum CE .. B ἐνετύλιξας αὐτὸ ἐν σινδ. | ἐπέθηκας cum C .. BE ἔθηκας | ἐπὶ τὸ πρ. μου cum C, item E εἰς τὴν ὄψιν μου, item *in* (*super*) *faciem meam* Vatt Ven .. C ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου | ἐν (B ἐπὶ) τῷ μνημείῳ (B σπηλαίῳ) σου τῷ καινῷ cum CB Vatt Ven .. E ἐν

πρὸς τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι Δεῖξόν μοι τὸν τόπον ὅπου ἔθηκά σε. καὶ ἀπήνεγκέν με καὶ ἔδειξέν μοι τὸν τόπον ὅπου ἔθηκα αὐτόν, καὶ τὸ σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ σουδάριον τὸ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ ἐπέγνων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρὸς καὶ ἔστησέν με τῶν θυρῶν κεκλεισμένων μέσον τοῦ οἴκου μου, καὶ ἀπήγαγέν με εἰς τὴν κλίνην μου καὶ εἶπέν μοι Εἰρήνη σοι. καὶ κατεφίλησέν με καὶ εἶπέν μοι Ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν μὴ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ οἴκου σου· ἰδοὺ γὰρ πορεύομαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

CAPUT XVI.

1 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται τὰ ῥήματα ταῦτα παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροὶ καὶ ἔπεσαν χαμαί, καὶ ἐνήστευσαν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ παρεκάλεσεν ὁ Νικόδημος σὺν τῷ Ἰωσὴφ τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊά-

---

τῷ καινῷ σού μνήματι | θύραν τ. μνημείου .. B Ven θύρ. τ. σπηλαίου | καὶ εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι cum BE Vatt (Ven om τῷ λ. μ.) .. C κ. εἶπα ἐγὼ μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτὸν μετ' ἐμοῦ | ἔθηκα cum B .. C τέθηκα (sic) | B om male ἀπήνεγκέν (E ἀπῆγε) με κ. ἔδ. μοι | ἔθηκα cum B .. C rursus τέθηκα | τὸ σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ cum B .. E καὶ τὴν σινδώνι (sic, teste Thil) ὃ περιέβαλα αὐτόν, item C κ. τὴν σίνδόνα ἣ περιέθηκα αὐτόν .. Ven Fabr *et sindonem*, item Vatt additis *quam miseram ei* | τὸ εἰς τὸ πρ. αὐτοῦ cum B .. E ᾧ ἐνετύλιξα αὐτοῦ τὸ πρ., C ἔνπερ (sic) ἐνέδυσα τὸ πρ. αὐτ., Vatt Ven *quod involveram in faciem eius*, Fabr *in quo caput eius involvi* | καὶ ἐπέγνων (C ἔγνων) cum BC, item Vatt *et cognovi* .. E ἀπὸ τότε ἔγνων ἀληθῶς, Ven *et tunc manifeste cognovi*, Fabr *tunc cognovi* | Ἰησοῦς cum CE .. B ὁ Ἰησ. | B τῆς χειρ. μου | ἔστησέν (*posuit*) με τ. θ. κεκλ. (E om τ. θ. κεκλ.) μέσον (E ἐν μέσῳ) τοῦ οἴκ. μου cum CE Vatt Ven .. B ἐξέβαλέν με κεκλεισμένων τῶν θυρ. | καὶ ἀπήγαγέν (Vatt *posuitque*, Ven *et pausicivit* [ἀνέπαυσεν?]) με ε. τ. κλ. μου cum C Vatt Ven .. B κ. ἀπήγ. με εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀνέπαυσέν με εἰς τὴν κλ. μου .. E om | Εἰρήνη σοι (ita B; C σου?) .. E om una cum seqq. καὶ κατ. με κ. εἶπ. μοι (ob ὁμοιοτέλευτον) | καὶ εἶπέν μοι cum B Vatt Ven .. C καὶ παρήγγειλέ μοι λέγων | τεσσαράκοντα ἡμερῶν (B ἡμερ. τεσσ.) cum BE Latt .. C τεσσάρων ἡμερῶν | μὴ ἐξέλθῃς (*non exeas*) cum CE Latt .. B μὴ ἐξελθεῖν | πρὸς τ. ἀδελφ. μου h. l. cum B Vatt Ven (Fabr om ε. τ. Γαλ.) .. C post Γαλιλαίαν

XVI, 1. οἱ ἀρχισ. (Fabr *princip. sacerd.*) καὶ οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. cum C Ven Fabr; item omisso κ. οἱ Λευ. Vatt .. E οἱ ἀρχισυνάγωγοι .. B οἱ Ἰουδαῖοι | παρὰ τ. Ἰωσ. cum BC Vatt Ven .. E Fabr om | ἕως ὥρας ἐνάτης (BC ἐννάτ.): ita BC Vatt Ven .. apud Thil per errorem ut videtur editum est ἕ. ἡμέρας ἐν. | κ. παρεκάλεσεν (ita etiam E) ὁ (E om) Νικ. σὺν τῷ (E Νικ. καὶ) Ἰωσ. τὸν (E om) Ἄνν. κ. τὸν (E om) Κα. (E add καὶ) τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (E om κ. τ.

φαν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας λέγοντες Ἀνάστητε καὶ στῆτε ἐπὶ τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ γεύσασθε ἄρτον καὶ ἐνισχύσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι αὔριον σάββατον κυρίου ἐστίν. καὶ ἀνέστησαν καὶ ηὔξαντο τῷ θεῷ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος ἀνὴρ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Τῷ δὲ σαββάτῳ ἐκάθισαν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται συνζητοῦντες πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγοντες Τίς αὕτη ἡ ὀργὴ ἡ φθάσασα εἰς ἡμᾶς; ὅτι οἴδαμεν τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα. λέγει Λευὶς διδάσκαλος Τοὺς γονεῖς αὐτοῦ οἶδα φοβουμένους τὸν θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς μὴ ἀποστεροῦντας καὶ τὰς δεκάτας ἀποδιδόντας τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ ὅτε ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς, ἀνήνεγκαν αὐτὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ θυσίας καὶ ὁλοκαυτώματα ἔδωκαν τῷ θεῷ. καὶ ὅτε ἔλαβεν αὐτὸν ὁ μέγας διδάσκαλος Συμεὼν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. καὶ ηὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεών, καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Εὐαγγελί-

Λευ.) λέγοντες cum BE .. C κ. προσκαλεσάμενος ὁ Νικ. καὶ Ἰωσ. τὸν Ἄνν. κ. τὸν Κα. λέγουσιν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις .. Vatt *Hoc videntes Nicodemus et Ioseph rogaverunt eos dicentes*; similiter Ven, Fabr haec cum aliis pluribus om | Ἀνάστητε καὶ στῆτε cum CE, item *surgite* (Vat[b] add *et*) *state* Vatt .. B Ἀναστάντες | ἐπὶ (*super, supra*) τούς cum BE Vatt .. C εἰς τούς | ἄρτον cum BC .. E ἄρτου | C ἐνισχύσασθε | σάββ. κυρίου ἐστίν cum B Vatt Ven .. C σάββ. τοῦ κυρίου (omisso ἐστίν) | καὶ (C om) ἀνέστησαν καί cum CE Ven .. B Vatt καὶ ἀναστάντες | ἕκαστος ἀνήρ cum C .. BE Vatt om ἀνήρ

Τῷ δὲ σαββάτῳ cum CE .. B τὸ δὲ σάββατον | ἐκάθισαν cum BE .. C ἐκαθέσθησαν | οἱ διδάσκ. ἡμ. καὶ (haec omnia om B) οἱ ἱερ. καὶ (B add οἱ) Λευῖται .. Vatt *didascali et doctores* | συνζητοῦντες cum BC .. E συζητ.? | καὶ λέγοντες cum C Vatt Ven .. E καὶ εἶπαν .. B om | αὕτη ἡ ὀργή cum BC Ven .. E Vatt ἡ ὀργ. αὕτη | ἡ φθ. εἰς (ita B; C πρός, E om) ἡμᾶς .. Vatt Ven *quae supervenit nobis* | E ὅτι μὲν τὸν πα. α. καὶ τ. μητ. οἴδαμεν | Λευίς (B -ής) cum BE Vatt Ven (Fabr etc *Levita*) .. C Ἀδδᾶς | καὶ τὰς δεκ. ἀποδιδόντας (B -διδοῦντας) cum BC Vatt Ven .. E om | ἀνήνεγκαν cum CE .. B προσήνεγκαν .. Vatt *levaverunt*, Ven *adduxerunt* | ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ cum C Vatt (*in loco isto*) .. B ἐπὶ τῷ τόπῳ ἁγίῳ, E εἰς τὸν τόπον ἅγιον, Ven (item Fabr etc) *in templum* | θυσίας cum BC Latt .. E θυσίαν | καὶ ὅτε (B ὅτι) ἔλαβεν (item Fabr etc *et quando suscepit*) .. Ven *accipiens quoque*, Vatt *nam et -- tulit* | B ὅτι ἴδον | B τὸν σωτήριόν σου, sed pergit ὃ | πάντων τῶν λαῶν cum BC Latt .. E παντὸς τοῦ λαοῦ | ηὐλόγ. (C εὐλόγ.?) αὐτούς .. B ηὐλόγ. αὐτόν | Εὐαγ-

ζομαί σοι περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ εἶπεν Μαρία Ἀγαθόν, κύριέ μου. καὶ εἶπεν Συμεὼν πρὸς αὐτήν Ἀγαθόν· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

2 Λέγουσιν τῷ διδασκάλῳ Λευί Ταῦτα σὺ πῶς οἶδας; λέγει αὐτοῖς Λευίς Οὐκ οἴδατε ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθον τὸν νόμον; λέγουσιν αὐτῷ τὸ συνέδριον Τὸν πατέρα σου θέλομεν ἰδεῖν. καὶ μετεστείλαντο τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε τῷ υἱῷ μου; ὁ μακάριος καὶ δίκαιος Συμεὼν αὐτὸς ἐδίδαξεν αὐτῷ τὸν νόμον. λέγει τὸ συνέδριον ῥαββὶ Λευί Ἀληθές ἐστιν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας; καὶ εἶπεν Ἀληθές ἐστίν. καὶ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ

γελίζομαί (ita B Vat^a Ven; E -λίσωμέν) σοι (E add σήμερον) περὶ τ. π. τ. καὶ εἶπ. Μαρία -- Ἀγαθόν· (Ven om; Vat^a add *et dixit iterum*) ἰδού cum BE (sed is a verbis παιδίου τούτου statim pergit καὶ εἶπεν αὐτῷ [sic] Συμεών Ἰδού, ita ut plura excidisse appareat) Vat^a Ven (Vat^b Fabr etc priora tantum Εὐαγγ. usque περ. τ. παιδ. τουτ. habent, tum pergunt *Ecce*) .. C statim pergit Ἰδού | καὶ εἰς σημεῖον .. C καὶ εἶναι σημ.

2. Λευί: B Λευεί, E Λευίς .. C om Λέγουσιν τῷ usque ἔμαθον τὸν νόμον | Ταῦτα σὺ πῶς οἶδας cum E, item Ven (similiterque Vatt) *Et tu haec quomodo nosti* (Vatt *vidisti*) .. B Σὺ ταῦτα πῶς ἤκουσας | λέγ. αὐτ. (Vatt Ven om) Λευίς cum B Vatt Ven .. E om Λευίς | οἴδατε .. B εἴδατε | παρ' αὐτοῦ (*ab ipso*) cum E Vatt Ven .. B παρ' αὐτῷ | λέγουσιν (ita C; B λέγει) αὐτῷ (B αὐτὸν) τὸ συνέδριον cum BC, item Vat^a *dicunt ipsi de concilio*, Vat^b *dicit concilium* .. E λέγουσιν αὐτῷ, Ven *et dixerunt Iudaei* | ἰδεῖν cum CE Vatt (Ven *scire*) .. B ἐρωτῆσαι | μετεστείλαντο: C -λατο, B μετέστειλαν, E μεταστείλας | καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς cum B; item Vat^b *et didicerunt eo dicente* .. E καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, item Vat^a *et didicerunt ab eo. Et pater eius dixit ad eos* .. C καὶ ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτοῦ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. | ὁ μακάριος cum BE Vatt .. C ὁ μέγας | ἐδίδαξεν (C -ξατο) αὐτῷ (ita CE) cum CE .. B αὐτὸν ἐδίδαξεν | λέγει τὸ συνέδρ. ῥαββὶ Λευί (cod. ῥαββεὶ λευεί) Ἀληθές ἐστιν τὸ ῥῆμα ὃ (haec ex CE assumsi, vide post; B ἀληθές ἐστιν τὰ ῥήματά σου ἃ) ἐλάλησας (B add ἡμῖν, non item CE, nec Vatt) cum B etc; item Vatt *dicit concilium ad Rabbi Levi Verus est sermo* (Vat^a add *tuus*) *quem dixisti* .. C λέγει αὐτῷ τὸ συνέδριον Ἆρα δὲ ἦ (sic pro Ἆρα δή) ἀληθῶς (pro -θές) ἐστιν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὅσα (sic pro ὃ) ἐλάλησας .. E καὶ λέγει τὸ συνέδρ. τῷ Λευί Ἀληθές ἐστι τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε | καὶ εἶπεν (C εἶπ. δὲ πρὸς αὐτούς) Ἀληθές (C Ναί, ἀληθῶς) ἐστιν cum EC .. B Vatt om | καὶ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ -- cum B Vatt .. C τότε οἱ -- εἶπαν ..

ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Δεῦτε ἀποστείλωμεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας καὶ ἐξηγησαμένους περὶ τῆς διδαχῆς καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ εἴπωσιν ἡμῖν πῶς εἶδον αὐτὸν ἀναληφθέντα. καὶ συνήρεσεν ὁ λόγος οὗτος πᾶσιν. καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἤδη ἀπελθόντας εἰς τὴν Γαλιλαίαν μετ' αὐτῶν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς Εἴπατε ῥαββὶ 'Αδᾷ καὶ ῥαββὶ Φινεὲς καὶ ῥαββὶ 'Αγγαίῳ Εἰρήνη ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι σὺν ὑμῖν. ἐπιζητήσεως πολλῆς γενομένης ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀπεστάλημεν πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς εἰς τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὗρον αὐτοὺς καθεζομένους καὶ μελετοῦντας τὸν νόμον, καὶ ἠσπάσαντο αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες οἱ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς ἀπελθόντας πρὸς αὐτούς Εἰρήνη ἐπὶ παντὶ τῷ 'Ισραήλ. καὶ εἶπαν Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι

E καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον | ἀποστείλωμεν .. B ἀποστέλομεν (sic) | τ. τρεῖς ἄνδρ. cum C Latt; item B τ. ἄνδρ. τοὺς τρεῖς .. E om | τ. ἐλθόντ. κ. ἐξηγησ. (E ἐξαγγειλαμένους) cum CE Vatt .. B Ven om ἐλθ. καὶ | εἶδον .. B εἴδασιν | συνήρεσεν (*conplacuit*) cum BE Vat^b .. C Vat^a Ven ἤρεσεν | καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς (E om) ἄνδρ. cum BE Vatt Ven .. C κ. ἀπέστ. πρὸς τ. τρ. ἄ. | τοὺς ἤδη ἀπελθ. εἰς τ. Γαλ. μετ' αὐτ. cum B, item E .. C τοὺς ἐλθόντας καὶ ἀπελθόντας μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Γαλιλ. | εἶπαν .. C εἶπον | ῥαββὶ (B ter ῥαββεί) 'Αδᾷ (CB 'Αδδᾷ; Ven *Adam*; Vatt *Addas*, *Adde*) κ. ῥ. Φιν. κ. ῥ. (C ter τῷ ῥαββί, sed B ter om τῷ) ῥ. 'Αγγαίῳ (B 'Αγγέῳ, Vatt Ven *Egia*; C 'Ηλίᾳ; E om καὶ ῥαββ. 'Αγγ.): hunc ordinem habent C(E) Vatt Ven .. B primo loco Φινεές, altero 'Αδδᾷ ponit | καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι σὺν ὑμῖν cum E Ven (*Pax vobis et vestris*) .. BC καὶ πάντα ὅσα (B add ἐν) ὑμῖν .. Vatt om | ἐπιζητήσεως cum B .. C ζητήσεως | B γενναμένης | ἀπεστάλημεν cum C, item Vatt *directi sumus* .. BE ἀπεστείλαμεν (Ven *missimus* sic; sed videtur potius *missi sumus* corrigendum esse) | πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς cum B, item Ven (*ad vos advocandos, ut veniatis*) Vatt (*ad vocandum vos, ad vos ut veniatis*) .. E τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαντας ὑμᾶς, item C μετὰ τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαι ὑμῖν | εἰς τὸν ἅγ. τόπον τοῦτ. 'Ιερουσ. cum C Vat^b, item E Vat^a εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἡμῶν (Vat^a om) 'Ιερ. (Ven nil nisi εἰς 'Ιερ.) .. B praem ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, reliqua vero ab εἰς usque καὶ ἐπορεύ absciso margine inferiore perierunt.

B ηὗραν | μελετοῦντας .. ita et B et C | τὸν νόμον cum C Vatt Ven .. B τοὺς νόμους | καὶ εἶπαν (cum BC, Thi. ed. εἶπον) οἱ ἄνδρ. οἱ εἰς τὴν Γαλιλ. (ita B; C om οἱ εἰς τ. Γ.) πρ. τ. ἀπελθ. πρ. αὐτ. cum BC .. E καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς | Εἰρ. ἐπὶ πα. τῷ 'Ισρ. cum B .. C (et E?) Εἰρ. παντὶ τῷ λαῷ 'Ισρ. | καὶ εἶπαν Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς cum CE .. B om | Τί ὅτι ἤλθατε cum C Vat^b .. BE Τί δὲ (E om) ἤλθ. πρὸς ἡμᾶς |

ἤλθατε; καὶ εἶπαν οἱ ἀποσταλέντες Καλοῦσιν ὑμᾶς τὸ συνέδριον ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἄνδρες ὅτι ζητοῦνται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ηὔξαντο τῷ θεῷ, καὶ ἀνεκλίθησαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν καὶ ἐπορεύθησαν ἐν εἰρήνῃ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐκαθέσθη τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐπερώτησαν αὐτοὺς λέγοντες Ὄντως εἴδατε τὸν Ἰησοῦν καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος Μαμίλχ, διδάσκοντος αὐτοῦ τοὺς ἕνδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ εἴδατε αὐτὸν ἀναληφθέντα; καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες Ὡς ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα, οὕτως καὶ εἴπαμεν.

3 Λέγει Ἄννας Ἄρατε αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἴδωμεν εἰ συμφωνεῖ ὁ λόγος αὐτῶν. καὶ ἦραν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. καὶ καλοῦσιν πρῶτον τὸν Ἀδᾶ καὶ λέγουσιν αὐτῷ Πῶς ἴδες τὸν

καὶ εἶπαν οἱ ἀποσταλέντες cum C Vat[b] (*dixerunt legati*) .. BE οἱ δὲ εἶπον (B add πρὸς αὐτούς) | Καλοῦσιν (Vatt *Clamat*) ὑμ. τὸ -- Ἱερουσαλήμ cum C Vatt .. B Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς Ἱερουσαλήμ .. E Οἱ πέμψαντες ἡμᾶς μεθ' ὑμῶν πρώην νῦν καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν. | ἐκ τοῦ συνεδρίου (Vatt *a concilio*) cum B Vatt .. C (et E?) ἐν τῷ συνεδρίῳ | ἀνεκλίθησαν (B -κλήθησαν) cum BE Vatt (*recubuerunt*) .. C ἀπελθόντες | μετὰ τῶν ἀνδρῶν (*cum illis, cum viris*) cum BE Vatt .. C add τῶν ἐλθόντων | καὶ ἀνέστησαν cum CE Vat[b] .. B Vat[a] om | ἐν εἰρήνῃ cum CE Vatt .. B om | ἐν Ἱερ. cum C (et E?) .. B εἰς Ἱερ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον cum BE Vat[a] (Vat[b] om *καί*) .. C Τῇ δὲ ἐπαύρ. ἐκαθέσθη cum BC .. E ἐκάθισε | ἐπερώτησαν: ita B (et E?), item Vat[a] .. C ἐπηρώτησεν (sed retinet λέγοντες) | Ὄντως (*Manifeste*) εἴδατε (BE οἴδ.) cum BE Copt Vatt .. C Πῶς ἴδετε | καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος cum BE .. C καθήμενον ἐν τῷ ὄρει | Μαμίλχ: ita constantiae caussa ex A (qui h. l. hiat) scribendum erat .. B Μαμβήχ, E Μαλήκ, C Μομφῆ, Copt *Mabrech*, Vatt *Mambre* | διδάσκοντος αὐτοῦ cum B .. C διδάσκων .. E καὶ διδάσκοντα .. Copt *docentem* (sine *καί*) | ἕνδεκα (etiam Copt habet) .. Vat[b] (reliqui Latini h. l. huc non faciunt) om | καὶ εἴδατε: ita B (Copt *num vidistis*); E καὶ πάλιν Οἴδατε; C καὶ ὅτι οἴδατε | ἀναληφθέντα .. E add εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς (E om) καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες (E om οἱ ἄνδρ.) Ὡς (ita C; E Οὕτως) ἴδομεν (E οἴδαμεν) α. ἀναλ. (E add εἰς τὸν οὐρανόν), οὕτως καὶ εἴπαμεν (E om οὕτ. κ. εἴπ.) cum C(E) .. B Copt om. Item Latini nostri h. l. plura praetereunt.

3. Λέγει Ἄννας cum E Copt (Fabr *tunc Annas et Caiphas segregaverunt eos etc*) .. C λέγ. Ἀνανίας ῥαββί .. B λέγει αὐτοῖς | καὶ ἴδωμεν εἰ συμφωνεῖ (ita E; B ἐὰν συμφωνῇ) -- αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων cum BE .. C om (ob ὁμοιοτέλευτον) | πρῶτον τόν: C τὸν πρῶτον, E πρῶτον, B τόν | Ἀδᾶ .. BC Ἀδδᾶ. Vide supra. | ῥαββί .. B om | Πῶς ἴδες (ita BC) τ. Ἰ. ἀναλ. cum BC .. E Εἰπὲ ἡμῖν

Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; λέγει Ἀδᾶς Ἔτι καθεζομένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος Μαμὶλχ καὶ διδάσκοντος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἴδαμεν νεφέλην ἐπισκιάσασαν αὐτόν τε καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν ἡ νεφέλη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔκειντο ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ καλοῦσιν Φινεὲς τὸν ἱερέα, καὶ ἠρώτησαν καὶ αὐτὸν λέγοντες Πῶς ἴδες τὸν Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. ἠρώτησαν δὲ πάλιν τὸν Ἀγγαῖον, καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον Ὁ νόμος Μωυσέως περιέχει Ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. λέγει ὁ Βουθὲμ διδάσκαλος Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Καὶ περιεπάτει Ἐνὼχ σὺν τῷ θεῷ, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὅτι ἔλαβεν αὐτὸν ὁ θεός. Ἰάειρος διδάσκαλος εἶπεν Καὶ τοῦ

πῶς οἴδατε (sic) αὐτὸν ἀναλ. | λέγει Ἀδᾶς cum B (item Vatt *dicit primus Addas*) .. C καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἀδδᾶς .. E καὶ εἶπεν | Ἔτι καθεζομένου αὐτ. εἰς τὸ ὄρος (ita B; C ἐν τῷ ὄρει) Μαμὶλχ (ex A scripsi ut supra; B Μαμβήχ, C Μομφῆ, Vat^b *Mambre*) καὶ διδάσκοντος (ita B; C διδάσκων) τ. μ. α. εἴδαμεν (ita B, C ἴδωμεν) νεφ. ἐπισκ. αὐτόν τε καὶ (ita C; B αὐτῷ καί, sed sequitur τοὺς etc) τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν (ita B; C καὶ ἐπήρθη) ἡ νεφέλη -- ἔκειντο (ita B; C ηὔχοντο κείμενοι, etiam Vatt) ἐπὶ πρ. ἐπὶ τ. γ. cum BC (similiter Vatt, sed ex parte propius ad E accedunt) .. E ὅτι εἴδον αὐτὸν καθεζόμενον καὶ διδάσκοντα τοὺς ἕνδεκα μαθητάς, καὶ εὐθέως ἦλθεν ἡ νεφέλη καὶ ἥρπασεν αὐτόν (Vatt *et subito* [Vat^b om] *nubes lucida obumbravit eum* etc), καὶ ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ καλοῦσιν cum B (Vatt *vocantes autem*) .. C καλοῦσι, G καλοῦσιν πάλιν .. E haec et sequentia breviter comprehendit his καὶ πάλιν ἠρώτησαν τὸν Φινεὲς καὶ τὸν Ἡλίαν, καὶ εἶπαν καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως | Φινεὲς (B Φιναίαν, G Φοιναία, C τὸν Φινεές) τὸν (ita CG; B om) ἱερέα (B ἱερέαν, item C?) .. consentiunt Vatt | καὶ ἠρώτ. καὶ (ita B, item Vat^a *et ipsum*; CG om) αὐτ. λέγοντες (ita CG Vatt; B om) | ἴδες cum BC .. G εἶδες | ἀναληφθέντα cum CG Vatt .. B om | ἠρώτησαν δὲ (ita BC; G om) πάλιν τὸν Ἀγγαῖον (ita B, Vatt ut supra *Egia*; C Ἡλίαν, G Ἡσαΐαν) | καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως (ita G; C ὁμοίως) cum GC .. B καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ὅμοια | καὶ εἶπαν (BG εἶπεν) τὸ συνέδρ. (B add τῶν Ἰουδαίων) | Μωυσέως: ita B .. CG Μωσέως | δύο ἢ τριῶν cum BEG Ven Vat^b Fabr .. C Vat^a δύο καὶ τρ. Praeterea CG (et E?) Fabr add μαρτύρων, sed id om cum B Vatt (Vat^b *hominum*) Ven | ῥῆμα .. E add τέλειον | ὁ Βουθέμ cum G; B Βουθῆς, Ven *Abudem*, Vat^b *Abundes* .. C ὁ Ἀδδᾶς | ἐν τῷ νόμῳ .. B add Μωυσέως | Καὶ περιεπάτει (cod. -πατην) Ἐνὼχ σὺν τῷ θεῷ cum E, item (*et ambulavit Enoch cum deo*) Vatt Ven .. CG καὶ μετετέθη Ἐνώχ .. B οὐχ (sic) εὑρίσκετο Ἐνώχ | καὶ οὐχ ὑπάρχει (E ὑπῆρχεν) cum CEG (Vatt Ven *et translatus est*) .. B om | ὅτι ἔλαβεν cum EG item (*quia tulit*) Vatt Ven .. BC ὅτι μετέθηκεν | Ἰάειρος .. EG Ἰάηρος, B Ἱερέως, C Ἠάϊρος | εἶπεν cum CG (et E?) .. B λέγει | Καὶ

ἁγίου Μωυσέως θάνατον ἠκούσαμεν, καὶ αὐτὸν οὐκ εἴδαμεν· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου Καὶ ἀπέθανεν Μωυσῆς ἐκ στόματος κυρίου, καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ῥαββὶ Λευὶς εἶπεν Τί ὅτι ῥαββὶ Συμεὼν εἶπεν, ὡς εἶδεν τὸν Ἰησοῦν, Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον; καὶ ῥαββὶ Ἰσαὰκ εἶπεν Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ, ὅτι τὸ ὄνομά μου κέκληται ἐν αὐτῇ.

4 Τότε Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπαν Ὀρθῶς εἴπατε τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως, ὅτι τοῦ Ἐνὼχ θάνατον οὐδεὶς εἶδεν καὶ Μωυσῆ θάνατον οὐδεὶς ὀνόμασεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς λόγον

τοῦ ἁγίου cum B Vatt .. CG Ven om Καί | ἠκούσαμεν .. C male οὐκ ἠκ. | καὶ αὐτὸν οὐκ (B pro his οὐ μέντοι) εἴδαμεν (ita B; CG οἴδαμεν; E εἴδομεν?): item Vatt Ven *et non vidimus* | γέγρ. γάρ cum BEG Ven Vat^{a} .. C Vat^{b} om γάρ | ἐκ (G διὰ) στόματος cum EG item *ex ore* Vatt Ven .. B διὰ λόγου, C ἐν ῥήματι (sed scriptum ibi est ἐν αἰτήματι) | ἀνήρ cum BCG .. E ἄνθρωπος | ἕως τ. ἡμ. ταύτης cum CEG, item *usque in praesentem diem* Vatt .. B Ven μέχρι τῆς σήμερον (*hodiernum*) ἡμέρας | Τί ὅτι cum G, item (*Quid est* [*quod*] *Rabbi*) Ven .. C διότι, B ὅτι, item (*quod*) Vat^{b} (Vat^{a} *et*) .. E om Τί ὅτι usque καὶ ῥαββὶ Ἰσ. εἶπεν | ῥαββί .. B ῥαββεῖς, G ῥαμβίς (idem antea ῥαμβὶ λευίς) | ὡς εἶδεν (ita C; B ἴδεν, G οἶδεν) τ. Ἰησοῦν (G τ. Χριστὸν Ἰησ.) .. Vatt Ven om | ἐν τῷ Ἰσραήλ cum BG Vatt Ven .. C om | καὶ ῥαββὶ (G ῥαβίς) Ἰσαὰκ (C Ἡσαΐας) εἶπεν cum G Vatt Ven, item C .. B εἶπεν πάλιν (ita ut verba quae sequuntur ad ῥαββὶ Λευίς pertineant) | Ἰδοὺ ἐγώ cum CG Vat^{a}, item Ἰδού E Vat^{b} Ven .. B om | ἐξαποστέλλω (E -στελῶ?) cum B (-στελλῶν) GE, item *mitto* Vatt Ven .. C ἀποστελῶ | πρὸ προσώπου σου cum BE Ven .. C (sed vide post) G om | ὃς προπορεύσεται ἔμπρ. σου cum BG .. C ὃς προπορεύεται πρὸ προσώπου σου .. E Ven ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθ. σου | τοῦ διαφυλάξ. σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ cum CG, item E (cum prioribus coniungens) ἐν πάσῃ ὁδῷ αὐτοῦ ἀγαθῇ, item Vatt (Vat^{a} *custodire in omni via bona*, Vat^{b} *qui custodiat omnes vias bonas*) .. B τοῦ διαφ. τὴν ὁδόν σου τὴν ἀληθινήν | ὅτι τὸ ὄνομά μου (ita CG; B σου) κέκληται ἐν αὐτῇ (haec B habet; G ἐπικαλεῖσθαί σε, C ἐνέγκαται) .. Vatt *quia* (Vat^{b} *et*) *nomen eius attuli* (Vat^{b} *attulit*) *novum* (ἤνεγκα καινόν?) .. E om. Omnino vitium in his latet.

4. Τότε cum CG Vatt Ven .. BE om | Ὀρθῶς εἴπατε cum BEG Vatt Ven .. C καθὼς εἶπ. | τὰ γεγραμμένα cum CEG .. B γέγραπται | ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως (ita BG; CE Μωσέως) cum BEG Latt .. C Μω. ἐν τ. νόμ. | ὅτι τοῦ Ἐνὼχ θάν. οὐδ. εἶδεν (ita G, E οἶδεν, C ὀνόμασεν; Vatt Ven *vidit*) cum GEC Vatt Ven .. B ὅτι θάνατον τούτου οὐδ. εἶδεν | καὶ Μωυσῆ (ita B, item *et sancti Moysi* Vat^{a}; sed E καὶ τοῦ προφήτου Ἡλίου, G Vat^{b} Ven καὶ τοῦ ἁγίου Ἡλία. Praeterea Vat^{a} *Eliae* nomen pro *Enoch* habet) θάνατ. οὐδεὶς ὀνόμασεν (ὀνόμασεν

ἔδωκεν τῷ Πιλάτῳ· καὶ ὅτι εἴδαμεν αὐτὸν ῥαπίσματα λαβόντα καὶ ἐμπτύσματα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐφραγελλώθη καὶ ἀπόφασιν ἔλαβεν ἀπὸ Πιλάτου, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ Κρανίου ἐσταυρώθη καὶ δύο λησταὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὄξος ἐπότισαν αὐτὸν μετὰ χολῆς, καὶ ὅτι λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐξεκέντησεν Λογγῖνος ὁ στρατιώτης, καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ᾐτήσατο Ἰωσὴφ ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὅτι καθὼς λέγει ἀνέστη, καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι Εἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ὅτι ὁ ῥαββὶ Λευὶς εἶπεν μαρτυρήσας τὰ λεχθέντα παρὰ τοῦ ῥαββὶ Συμεῶνος, καὶ ὅτι εἶπεν Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν

[non ὠνόμ.] habent BCG; E rursus οἶδεν) cum BEG Vatt Ven .. C (sed is ante habet ὀνόμασεν pro εἶδεν) om | C λόγον δ' ἔδωκεν | τῷ Πιλάτῳ cum BG .. C om τῷ | καὶ ὅτι εἴδαμεν (C ἴδομεν, G οἴδωμεν) cum B (is praeterea a secunda manu istis praemissa habet καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ κρανίου), CG, item Vat[a] *et quia vidimus* .. E Vat[b] om ὅτι (Pendere videtur et h. l. et in seqq. ab εἶπον.) | λαβόντα cum CG (et E?) .. B λαμβάνοντα | καὶ ἐμπτύσμ. εἰς τὸ πρ. αὐτ. cum G .. C κ. ἐμπτ. ἔλαβεν, B καὶ ὅτι ἐμπτ. ἐλάμβανεν εἰς τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ, E καὶ ὅτι ἐμπτ. ἔλαβε τὸ πρόσωπ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cum C, BG om) οἱ στρ. (B οἱ στρ. post περιέθ. ponit) -- περιέθ. αὐτῷ cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum BE; G om) ἐφραγελλώθη cum BEG .. C κ. ὅτι ἐφραγέλλωσαν αὐτόν | καὶ ἀπόφ. ἔλαβ. ἀπὸ (BG ὑπὸ) Πιλ. cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum C; G om) ἐπὶ τοῦ (G τόπου pro τοῦ) Κρανίου ἐστ. cum CG .. BE κ. ὅτι ἐπὶ ξύλου ἐστ. (item Fabr *in ligno mortuus est;* neque magis Vatt Ven τοῦ Κρανίου exprimunt) | καὶ ὅτι ὄξος cum BCE .. G om ὅτι | ἐπότισαν αὐτόν cum BC Vat[a] .. EG Vat[b] ἐποτίσθη | μετὰ χολῆς cum B (item *felle et aceto potaverunt*) .. C add καὶ ὑσσώπου, item G μεμιγμένης .. E om | καὶ ὅτι (cum CE; BG om; praeterea C add τὸ σῶμα αὐτοῦ) λόγχῃ (B om? alio loco ponit?) ἐξεκέντησεν: ita BCEG, sed B post verba καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ deficit, nisi quod ex vestigiis scripturae deperditae concludendum videtur sequi ὁ στρατιώτης Λογγῖνος | Λογγῖνος: ita G; CE ὁ Λογγ. | ὁ στρατιώτης cum C, item *miles* Vatt Ven .. G ὁ ἑκατόνταρχος, E ὁ στρατηγός | καὶ ὅτι τὸ σῶμα: ita omnes i. e. CEG | ᾐτήσατο Ἰωσ. ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν cum C, item Vatt *postulavit pretiosus* (Vat[b] *dominus*) *pater noster Ioseph* (Vat[b] *Ios. pat. nost.*) .. E ᾐτήσατο ὁ τίμιος Ἰωσήφ, G ὁ τίμιος πατὴρ ᾐτήσατο Ἰωσήφ | καὶ ὅτι καθὼς λέγει (ita E, C λέγουσιν) ἀνέστη cum EC, similiter Vatt Ven (sed Latini om καθ. λέγ.) .. G om | καὶ (G add ὅτι) καθὼς λέγουσιν: ita CEFGH, item Ven | Εἴδομεν (ita FH; CG ἴδωμεν) cum CFGH Copt (simile anacoluthon vide supra) .. E Ven (Vatt) εἶδον | καὶ ὅτι ῥαββὶ etc: hanc postremam partem addunt CEFGH (reliqui codices graeci AB iam ante defecerunt, item D), item Coptus interpres. De latinis vero codicibus Vatt Ven priora tantum habent eaque cum capite XVII. coniungunt; Fabr etc omittunt. | καὶ ὅτι: ita CEFGH .. Vatt Ven Copt om ὅτι | ὁ ῥαββὶ (H ῥαββίς, G ῥαμβίς) Λευίς cum FGH .. CE om ὁ | εἶπεν .. G ante Λευίς ponit | Συμεῶνος .. FH Συμεών | καὶ ὅτι εἶπεν cum CEFGH .. Copt

ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ εἶπαν πάντες οἱ διδάσκαλοι πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου Εἰ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, γινώσκοντες γνώσεσθε, οἶκος Ἰακώβ, ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος. καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει Θεοὶ οἵτινες τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποιήσαντο, ἀπολοῦνται. καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς ἀλλήλους Εἰ ἕως τοῦ σώμμου τοῦ λεγομένου Ἰωβὴλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, γινώσκετε ὅτι ἐπικρατεῖ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ ἔγειρεν ἑαυτῷ λαὸν καινόν. τότε παρήγγειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ λέγοντες Ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὃς ποίημα χειρὸς ἀνθρώπου προσκυνήσει, καὶ ἐπικατάρατος ἀνὴρ ὃς κτίσματα παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνήσει. καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαός Ἀμὴν ἀμήν.

Καὶ ὕμνησεν πᾶς ὁ λαὸς τὸν κύριον καὶ εἶπεν Εὐλογητὸς κύριος, ὃς ἔδωκεν κατάπαυσιν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα

dicens | καὶ εἶπαν (ita EFH; G εἴπατε λοιπόν) πάντες (E om) οἱ διδ. πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου (haec cum FGH; E πρὸ πάντων τῶν λαῶν) .. C om καὶ εἶπαν usque dum sequitur καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς | Εἰ: ita FH, item Coptus ut videtur (postquam enim nonnulla praecedunt quae legi nequeunt, pergit *quando haec sunt insignia coram oculis nostris*) .. EG om | ὑμῶν cum FH .. EG Copt ἡμῶν | γινώσκοντες γνώσεσθε cum FGH Copt .. E γινώσκετε οὖν καὶ γνώσεσθε | οἶκος Ἰακώβ cum FH, item G ὁ οἶκ. τοῦ Ἰακ., item Copt .. E λαὸς Ἰσραήλ | Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλ. κρεμ. cum FGH Copt .. E om una cum seqq. καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει (Copt *Etenim scriptura nos docet*) | οἵτινες cum G .. E οἱ | ἐποιήσαντο cum G .. E ἐποίησαν | ἀπολοῦνται cum G (item Copt) .. E ἀπολέσθωσαν | καὶ οἱ Λευ. cum CE .. G om οἱ | Εἰ ἕως τοῦ σώμμου (ita codex, sed quid sit non assequor) τ. λεγ. Ἰωβὴλ τὸ μν. αὐτοῦ cum G; nec fere aliter Copt, sed plura ibi latent. Legitur enim sic *Et dixerunt sacerdotes et Levitae inter se . . . , et ille quem vocant Iobel, eius memoria persistit, si . . . scitote nomen eius mansurum esse in sempiternum et relicturum esse sibi populum novum* .. C καὶ ἴσως τοῦ λεγομένου Ἰουὴλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ .. E εἰ ἐν τοσούτῳ μετὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐστί | ἐπικρατεῖ (C -κρατῇ) ἕως cum CG .. E ἐπικρατίσεως | καὶ ἔγειρεν cum G, item C ἐγείρῃ .. E ποιεῖ | καὶ οἱ Λευῖται cum CE .. G om οἱ | χειρὸς ἀνθρώπου cum CE .. G χειρῶν ἀνθρώπων | καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ὃς κτίσματα (Copt *creaturam*) π. τ. κτίσ. προσκυνήσει cum E Copt .. CG om | καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαός Ἀμὴν ἀμήν cum CE (is addit γένοιτο γένοιτο) Copt (ter habet ἀμήν) .. G ab hoc εἶπ. πᾶς ὁ λαός transilit ad id quod sequitur ὕμνησεν πᾶς ὁ λαός

Καὶ ὕμνησεν: ita E Copt .. C κ. λοιπὸν ὕμν. | Εὐλογητὸς κύριος (E add ἀμήν) ὃς ἔδωκεν cum EG Copt .. C om male Εὐλογ. κύριος | κατάπαυσιν cum CG .. E ἀνάπαυσιν | κατὰ πάντα ὅσα ἐλάλησεν: haec (nobiscum) Copt cum

πρὸς αὐτόν Κύριε, οὐχὶ τὰ σημεῖα προσεκύνησαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' οἱ στρατιῶται οἱ ταῦτα κατέχοντες ἀμελῶς.

6 Λέγει ὁ Πιλᾶτος τῷ ἀρχισυναγώγῳ Ἔκλεξαι ἄνδρας δυνατοὺς δώδεκα καὶ δὸς αὐτοῖς τὰ σημεῖα ὥστε κατέχειν ταῦτα ἰσχυρῶς. καὶ τούτου γενομένου ἐκέλευσεν ὁ Πιλᾶτος τῷ ὑπηρέτῃ ἐκβαλεῖν ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ πάλιν εἰσαγαγεῖν αὐτόν. εἰσερχομένου δὲ αὐτοῦ πάλιν ἔκλιναν τὰ σημεῖα καὶ προσεκύνησαν αὐτόν. ἐθαύμασεν οὖν μεγάλως ὁ Πιλᾶτος. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἶπον Μάγος ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖ αὐτά.

Caput II.

1 Λέγει ὁ Πιλᾶτος τῷ Ἰησοῦ Ἀκούεις τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν, καὶ οὐκ ἀποκρίνῃ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει Πᾶς ἄνθρωπος ἐξουσίαν ἔχει τοῦ λαλεῖν εἴτε καλὸν θέλει εἴτε κακόν· ἔχοντες οὖν καὶ αὐτοὶ ἐξουσίαν ἃ θέλουσιν λέγουσιν.

2 Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν Τί ἔχομεν λέγειν περὶ σοῦ; πρῶτον, ὅτι ἐξ ἁμαρτίας εἶ γεγεννημένος· δεύτερον, ὅτι διὰ σέ, ὅτε ἐγεννήθης, ἐφόνευσαν τὰ βρέφη· τρίτον, ὅτι ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου ἔφυγον εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὸ οὐδὲν εἶχον θάρσος εἰς τὸν λαόν.

3 Ἐπὶ τούτοις ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι οἱ παρόντες ἐκεῖσε θεοσεβεῖς ἄνθρωποι καὶ εἶπον Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ ἐξ ἁμαρτίας οὐκ ἔστιν· οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαριὰμ ὁ Ἰωσὴφ κατὰ λόγον μνηστείας ἐδέξατο εἰς τήρησιν.

τὰ σημεῖα: C τὰ σημαῖα

6. δυνατούς: C καλοὺς δυνατούς | καὶ δὸς αὐτ. τ. σημεῖα: haec BC om | ταῦτα: BC αὐτά | δὲ αὐτοῦ πάλιν ἔκλιναν: BC δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἔκλιναν | προσεκύν. αὐτόν: C add ὡς βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ κύριον τῶν κυριευόντων | ἐστίν: ita A .. (B?) C ἐστί | ποιεῖ αὐτά: B π. ταῦτα

II, 1. τί οὗτοι: A τί ὅτι | ἀποκρίνῃ: C ἀποκρίνει | εἴτε καλ. θ. ε. κακόν: ita AB .. C ἃ θέλει | οὖν: C om | ἃ θέλ. λέγουσιν cum A .. B ἃ θέλ. λέγειν, C φθέγγειν ἃ θέλουσιν

2. Εἶπον: C add οὖν | C γεγενημένος | ὅτε ἐγεννήθης: A ὅτι ἐγ. | ἐφόνευσαν τὰ βρέφη cum C .. A ἐφονεύθησαν δεκατέσσαρες χιλιάδες βρέφη, B ἐφονεύθ. τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες βρέφη | εἰς τὴν Αἴγ. cum A .. BC om τήν | θάρσος cum A .. C θάρος, B θάρρος

3. οἱ (A om) παρόντες ἐκεῖσε cum AB .. C οἱ παρ. δώδεκα | ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ -- Μαριὰμ (ita B; A Μαρίαν) -- ἐδέξατο (h. l. A add ταύτην. Quod si quis retinere voluerit, non tam ταύτην quam ἑαυτῷ corrigendum vi-

εἶπεν ὁ Πιλᾶτος Λοιπὸν ψεύδεσθε ὑμεῖς οἱ λέγοντες ὅτι ἐξ ἁμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ. λέγουσιν πάλιν αὐτοὶ τῷ Πιλάτῳ Ὁ λαὸς ὅλος μαρτυρεῖ ὅτι μάγος ἐστίν. ἀπεκρίθησαν οἱ θεοσεβεῖς Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον Ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν μνηστείαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἦμεν, καὶ Ἰουδαῖοί ἐσμεν, καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ οἴδαμεν· ἀλλὰ μάγον εἶναι, τοῦτο οὐκ οἴδαμεν. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες Ἰουδαῖοι ἦσαν οὗτοι· Λάζαρος, Ἀσθάριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ζαρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεσὲ καὶ Ἰούδας.

4 Λέγει οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλᾶτος Εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος θέλω ἵνα ὀμόσητε, εἰ χωρὶς ἁμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀπεκρίθησαν οὗτοι Ὁ νόμος ἡμῶν ὁρίζει ἵνα μηδὲν ὀμνύωμεν, ὅτι μεγάλη ἁμαρτία ἐστὶν ὁ ὅρκος. πλὴν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος ὀμνύομεν ὅτι χωρὶς ἁμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ· εἰ δὲ ψευδόμεθα, καρατομηθῆναι πάντας ἡμᾶς κέλευσον. ταῦτα τούτων εἰπόντων ἀπεκρίθησαν οἱ κατηγοροῦντες Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλᾶτον καὶ εἶπον Καὶ πλέον πιστεύεις τοῖς τοιούτοις δώδεκα μόνοις Ἰουδαίοις ἢ τῷ παντὶ πλήθει καὶ ἡμῖν ἀκριβῶς εἰδόσιν αὐτὸν μάγον καὶ βλάσφημον καὶ υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζοντα;

5 Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλᾶτος ἐξελθεῖν πάντας ἐκ τοῦ πραιτωρίου ἄνευ μόνων τῶν ῥηθέντων δώδεκα· καὶ τούτου γενομένου

detur.) – – πάλιν αὐτοί (B αὐτ. πάλ.) – – ὅλος (A om) – – μάγος (A ὁ μάγος) – – Ἰουδαῖοι (B οἱ Ἰουδ.) – – ἦμεν (B ἤμεθα) – – εἶναι τοῦτο (A εἶν. τοῦτον, B τοῦτον εἶν.) οὐκ οἴδαμεν (A εἴδαμεν) cum AB .. C sic: ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀναστροφὴ οὐκ ἔστιν ἐξ ἁμαρτίας, ὡς φατέ· ὅτι καὶ εἰς τὴν μνηστείαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἴσμέν (sic; corrige ἦμεν. Item C infra εἴσαν pro ἦσαν.), καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία ἐδόθη τῷ Ἰωσὴφ εἰς μνηστείαν, οὐ γαμικήν, ἀλλ' εἰς τήρησιν· καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ἴδομέν (codex ἴδωμεν), ἀλλὰ μάγον ἢ πλάνον οὐκ οἴδαμεν, ὡς φθέγγεσθε (cod. -σθαι) | λέγοντες Ἰουδαῖοι cum BC .. A λέγ. θεοσεβεῖς Ἰουδ. | Λάζαρος usque Κρίσπος: in his nominibus codd. ABC prorsus consentiunt | Δάγριππος cum BC .. A Δαγρίπος (hoc accentu). Ex altera recensione nomen Ἀγρίππας huc quadrat | Ἀμεσέ cum A .. BC Εὐμεσσέ

4. τοῦ Καίσαρος: C om τοῦ | ἀπεκρ. οὗτοι cum AC .. B add καὶ εἶπον | ἵνα μηδ. ὀμνύωμ. cum AB .. C μὴ ὀμνύειν ὅλως | πλήν cum A .. BC πλ. δέ | ὀμνύομεν cum A .. BC ὀμνύωμεν | πάντας cum A .. BC om | ταῦτα τούτ. εἰπ. cum AB .. C om | πρ. τὸν Πιλ. cum A .. BC om τόν | μόνοις cum A .. BC om | τῷ παντί cum A .. BC παντὶ τῷ | βλάσφημον cum BC .. A βλασφημοῦντα | ἑαυτόν: C om

5. ἐξελθεῖν πάντας cum AC .. B πάντας ἐξελθ. | μόνων: AC μόνον |

λέγει πρὸς αὐτοὺς κρυφίως ὁ Πιλᾶτος Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἀπὸ φθόνου καὶ μανίας θέλουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα φονεύσουσιν αὐτόν. ἓν γάρ, διότι καταλύει τὰ σάββατα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ τότε ποιεῖ καλὸν ἔργον, διότι θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς· τοῦτο καταδίκη θανάτου εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἔστιν. λέγουσιν αὐτῷ καὶ οἱ δώδεκα Ναί, κύριε, οὕτως ἔχει.

Caput III.

1 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλᾶτος ἔξω μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊάφαν καὶ πρὸς τὸν ὄχλον οἳ ἔφερον τὸν Ἰησοῦν Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδὲν πταῖσμα εὑρίσκω εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος Εἰ οὐκ ἦν οὗτος γόης καὶ μάγος καὶ βλάσφημος, οὐκ ἂν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τὸ σὸν αὐτὸν ἤγομεν. εἶπεν ὁ Πιλᾶτος Ἐξετάσατε τοῦτον ὑμεῖς, καὶ ἐπεὶ νόμον ἔχετε, καθὼς λέγει ὁ νόμος ὑμῶν, οὕτως ποιήσατε. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ νόμος ἡμῶν οὐδένα ἄνθρωπον παραχωρεῖ φονεῦσαι. λέγει ὁ Πιλᾶτος Εἰ ὑμεῖς φονεύειν οὐ βούλεσθε, πόσον μᾶλλον ἐγώ.

2 Τότε ἐστράφη ὁ Πιλᾶτος ἐν τῷ παλατίῳ καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν Εἰπέ μοι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι Ἰουδαῖοι εἶπον τοῦτο πρὸς

φαίνεται: A praem ἄρχοντες, item BC κατὰ τὸ φαινόμενον ἄρχοντες, quae verba in margine ad οἱ Ἰουδαῖοι adscripta fuisse iam Thilo suspicatus est. Praeterea B post φαίνεται add μοι | ἀπὸ φθόνου cum AB .. C διὰ φθόνου | καὶ μανίας cum A .. BC om καί | φονεύσουσιν cum AC .. B (?) φονεύσωσιν | ἕν: A ἐάν, C ἕνα | τὰ σάββατα cum BC .. A τὸ σάββατον | A κατηγορ. αὐτόν | διότι θεραπεύει cum BC .. A ὅτι θεραπ. | τοὺς ἀσθενεῖς: C add ὡς καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας | τοῦτο καταδίκη cum BC .. A τότε καταδ. | καὶ οἱ δώδ. cum C .. AB om καί | C κύριέ μου

III, 1. καὶ τὸν Καϊάφαν: C om τόν | ὄχλον cum BC .. A λαόν | οἳ ἔφερον (BC ὃν ἤφερον) τ. Ἰησ. cum BC .. A om | Μάρτυρα -- εἰς τ. τ. ἄνθρωπ. cum AB .. C Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, atque eadem B praemittere dicitur illis Μάρτυρα etc | ἀπεκρ. ὁ ὄχλ. cum A .. BC add καὶ εἶπεν | Εἰ οὐκ cum A .. BC Ἐὰν μή | μάγος κ. βλάσφημος cum A .. BC βλάσφ. κ. μάγ. καὶ κακοποιός | αὐτὸν ἤγομεν cum A .. BC ἤγομ. αὐτ. καὶ παρεδώκαμεν | εἶπεν ὁ Πιλ. cum A .. BC εἶπ. οὖν ὁ Πιλ. | C Ἐξετάσετε | A οὕτω | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδ. | φονεῦσαι cum A .. BC ἡμᾶς φον. | πόσον: sic AB; C τόσον

2. καὶ λέγει πρ. τὸν Ἰησοῦν cum A .. BC καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν (C τῷ Ἰησοῦ) καὶ εἶπεν αὐτῷ | σὺ εἶ cum AC .. B εἰ σὺ εἶ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ.

σέ, ἵνα με ἐρωτήσεις; εἶπεν ὁ Πιλᾶτος Καὶ μήτι ἐγὼ Ἑβραῖός εἰμι; ἐγὼ οὐκ εἰμὶ Ἑβραῖος· ὁ λαός σου δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε εἰς τὰς χεῖράς μου· καὶ εἰπέ μοι εἰ βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· εἰ γὰρ ἦν ἡ ἐμὴ βασιλεία ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, οἱ στρατιῶταί μου οὐκ ἂν ἔμελλον ἀμελῆσαι κρατηθῆναί με· λοιπὸν ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τὸ λοιπὸν βασιλεὺς εἶ; εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐγεννήθην τοῦ μαρτυρεῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἴ τίς ἐστιν ἄνθρωπος τῆς ἀληθείας, πιστεύει τὸν λόγον μου καὶ ποιεῖ αὐτόν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τί ἐστιν ἡ ἀλήθεια; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ ἀλήθειά ἐστιν ἐκ τῶν οὐρανῶν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Ἐν τῇ γῇ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλήθεια; λέγει ὁ Χριστός Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια· καὶ πῶς ἐν τῇ γῇ κρίνεται ἡ ἀλήθεια παρὰ τῶν ἐχόντων γηΐνην ἐξουσίαν;

Caput IV.

1 Ἀφεὶς οὖν ὁ Πιλᾶτος τὸν Χριστὸν μόνον ἐξῆλθεν ἔξω καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις Ἐγὼ οὐδὲν εὑρίσκω πταῖσμα εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι Ἡμεῖς ἵνα εἴπωμεν τῇ μεγαλειότητί σου τί εἶπεν αὐτός· εἶπεν ὅτι δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ ποῖον ναὸν εἶπεν ἵνα καταλύσῃ; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὃν ἔκτιζεν ὁ Σολόμων ἐπὶ ἔτεσι τεσσαράκοντα ἕξ.

---

cum A .. BC ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησ. καὶ εἶπεν | ἐρωτήσεις: ita AC .. B -τήσῃς | C εἶπεν δὲ ὁ Πιλ. | ἐγὼ οὐκ εἰμὶ Ἑβρ. cum AB .. C om | ὁ λα. σου δέ cum A .. BC om δέ | οὐκ ἔστ. ἐν τῷ κ. τούτῳ: C add ἀλλ' αἰώνιος | ἔμελλον cum A .. BC ἔμελον | ἐν τούτῳ τ. κ. cum A .. BC ἐν τῷ κ. τούτῳ | Τὸ λοιπόν cum AB .. C om Τό | εἶπ. ὁ Ἰησ. cum A .. BC ἀπεκρίθη Ἰησοῦς | Τί ἐστ. ἡ ἀλήθ. cum A .. BC om ἡ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. (B ὁ Χριστός) Ἡ ἀλήθ. ἐστ. (A add ὁ Χριστὸς ὁ) ἐκ τ. οὐρ. -- γηΐνην ἐξουσίαν cum AB .. C ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ὃς λαλῶ τὴν ἀλήθειαν

IV, 1. εἰς τοῦτ. τ. ἄνθρωπ. cum A .. B ἐν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, C ἐν τῷ ἀνθρ. τούτῳ | Ἡμεῖς ἵνα εἴπωμεν cum AB .. C Ἐροῦμεν | εἶπεν ὅτι cum AB .. C ἔφη ὅτι | λέγει ὁ Πιλ. Καὶ (A om) -- καταλύσῃ (B -λύσει); εἶπ. οἱ Ἑβραῖοι (B Ἰουδαῖοι) -- ἐπὶ ἔτεσι (B ἐπὶ ἔτη) τεσσ. ἕξ cum AB .. C ὃν (prioribus omissis) ἔκτιζεν ὁ Σολομῶν (hoc accentu) ἐπὶ ἔτη τεσσ. ἕξ. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρ-

[2] Λέγει ὁ Πιλᾶτος ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους Παρακαλῶ ὑμᾶς, μηδὲν ποιήσατε κακὸν εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἐὰν γὰρ ποιήσητε κακὸν εἰς τοῦτον, ἄδικα μέλλετε ποιήσειν· οὐ γάρ ἐστιν δίκαιον ἀποθανεῖν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐποίησεν ἀγαθὰ μεγάλα πρὸς πολλοὺς ἀνθρώπους. εἶπον ἐκεῖνοι πρὸς τὸν Πιλᾶτον Εἰ ὁ ἀτιμάσας, κύριέ μου, τὸν Καίσαρα ἄξιός ἐστι θανάτου, πόσῳ γε μᾶλλον οὗτος ὁ ἀτιμάζων τὸν θεόν.

[3] Τότε ὥρισεν ὁ Πιλᾶτος, καὶ ἐξῆλθον πάντες ἔξω. εἶτα λέγει τῷ Ἰησοῦ Τί θέλεις ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ποίησον εἰς ἐμὲ ὅπως ἐστὶν ὡρισμένον. λέγει ὁ Πιλᾶτος Πῶς ἐστὶν ὡρισμένον; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται ἔγραψαν σταυρωθῆναί με καὶ ἀναστῆναι. ἀκούσαντες οἱ Ἑβραῖοι εἶπον πρὸς τὸν Πιλᾶτον Τί ζητεῖτε ἀκοῦσαι μεγαλωτέραν ὕβριν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν θεόν; λέγει ὁ Πιλᾶτος Ὕβρεως λόγος οὗτος πρὸς τὸν θεὸν οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ ἐν ταῖς προφητικαῖς βίβλοις γράφεται. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Ἡ ἡμετέρα γραφὴ λέγει Ἐὰν πταίσῃ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ἤγουν ἐὰν ὑβρίσῃ αὐτόν, ἄξιός ἐστιν ἵνα λαμβάνῃ μετὰ ῥάβδου πληγὰς τεσσαράκοντα· ἐὰν δὲ ὑβρίσῃ τις τὸν θεόν, ἵνα λιθοβολῆται.

[4] Τότε ἦλθε μηνυτὴς ἀπὸ τῆς Πρόκλης τῆς γυναικὸς Πιλάτου πρὸς αὐτόν· τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγεν ὅτι πρόσεχε μὴ συγκα-

---

χιερεὺς λέγει τῷ Ἰησοῦ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. λέγει Ἰησοῦς (non ὁ Ἰησ.) Σὺ εἶπας. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέσχισεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων ὅτι ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ

2. ἰδίᾳ cum A .. B κατ' ἰδίαν, C κατ' ἰδία | C πρὸς τοὺς ἀρχιερ. καὶ γραμμ. καὶ Φαρισ. | C om Παρακαλῶ -- ἐὰν γὰρ ποιήσητε (B -σετε) κακ. εἰς τοῦτ. (B εἰς τοῦτ. κακ.) -- ποιήσειν | C μεγάλα ἀγαθὰ εἰς πολλ. ἀνθρ. | C θανάτ. ἐστίν | γε cum C .. AB om | ὁ ἀτιμάζων cum A ... B ὁ ἀτιμάσας .. C ὁ ὑβρίζων

3. C ὅρισεν | ὅπως ἐστίν cum BC .. A ὅπερ ἐστίν | λέγ. ὁ Πιλ. Πῶς ἐ. ὡρ. ἀπεκρ. Ἰησ. cum A .. BC nil nisi καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς ἔφη | με καὶ ἀναστ. cum BC .. A κ. ἀναστ. με | ἀκούσ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC ἀκούσ. δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι (B Ἑβραῖοι) | ζητεῖτε cum A .. BC ζητεῖς | μεγαλωτέραν cum AB .. C μεγαλειοτέραν | λόγος οὗτος cum AC .. B (?) ὁ λ. οὗτ. | B πρὸς θεόν | Ἐὰν πταίσῃ -- ὑβρίσῃ αὐτόν cum AB .. C Ἐὰν ὑβρίσει ἄνθρωπος ἄνθρωπον | C om ἄξιός ἐστιν | C ἵνα λαμβάνει | C εἰ δὲ τὸν θε. ὑβρίσει τις | C λιθοβολεῖται, A -λῖται

4. τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγ. cum AB .. C nil nisi λέγων | ὅτι πρ. μὴ συγκ.

ταβῇς ἵνα γένηταί τι κακὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον. ὅτι κατὰ ταύτην τὴν νύκταν φοβεροὺς ὀνείρους εἶδον δι' αὐτόν. ἔδωκεν δὲ ἀπολογίαν ὁ Πιλᾶτος πρὸς τοὺς Ἑβραίους λέγων ὅτι ἐὰν ἔχετε ὕβριν εἰς τὸν θεὸν τὸν λόγον ὃν λέγετε ὅτι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, λάβετε αὐτὸν καὶ κρίνατε ὑμεῖς κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς θέλομεν ἵνα σταυρώσεις αὐτόν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Οὐκ ἔστιν τοῦτο καλόν.

5 Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλᾶτος πρὸς τὸν λαὸν εἶδε πολλοὺς κλαίοντας, καὶ εἶπεν Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ λαοῦ παντὸς θέλημα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς Ἡμεῖς διὰ τοῦτο τὸν λαὸν ἅπαντα ἠγάγομεν, ἵνα λάβῃς πληροφορίαν ὅτι πάντες τὸν θάνατον αὐτοῦ θέλουσιν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Βασιλέα ἑαυτὸν εἶναι λέγει καὶ υἱὸν θεοῦ.

CAPUT V.

1 Ἰουδαῖος οὖν θεοσεβὴς μέσον σταθεὶς ὀνόματι Νικόδημος εἶπεν πρὸς τὸν Πιλᾶτον Δέομαι τῆς μεγαλειότητός σου ἐᾶσαί με εἰπεῖν πρὸς σὲ ὀλίγα τινὰ ῥήματα. Εἰπέ, ἔφη ὁ Πιλᾶτος. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπα τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις καὶ τοῖς γραμματεῦσι καὶ τῷ λαῷ παρὼν ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα λόγον ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ θαύματα ποιεῖ, ὅσα ἄνθρωπός ποτε οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ μὴ ποιήσει. ἄφετε οὖν αὐτόν· καὶ εἰ μέν ἐστιν ἀπὸ θεοῦ ὅσα ποιεῖ, ἵστασθαι

ἵνα γένητ. (A λέγηται) -- τ. καλ. ἄνθρωπον (A τ. καλ. τὸν ἄνθρωπον, sed correctum est ἀνθρώπων, non mutato τόν) cum AB .. C Πρόσεχε τῷ δικαίῳ Ἰησοῦ μὴ συγκαταβῇς (omissum est ἵνα) γένηταί τι κακὸν εἰς αὐτόν | ταύτην cum BC .. A om | νύκταν cum AC | Ἑβραίους cum A .. BC Ἰουδαίους | λέγων (codex ὁ λέγ.) ὅτι ἐὰν ἔχετε ὕβριν εἰς τ. θ. τὸν λόγ. cum A .. BC Ἰδοὺ ἐὰν ἔχετε ὅτι ὕβρις ἐστὶ πρὸς τ. θ. τὸν λόγ. | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς | ἵνα σταυρώσεις (B -σῃς) cum BC .. A ἵνα σταυρώσωμεν | C (item B?) ἔφη ὁ Πιλᾶτος

5. Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλ. -- ὅτι οὐκ ἔστι (ita A; B οὐκ εἶναι) -- θέλουσιν. λέγει ὁ Πιλᾶτος cum AB .. C omnia om | εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι

V, 1. Ἰουδ. οὖν μέσον σταθεὶς -- ἐᾶσαί με (A μοι) -- Εἰπέ, ἔφη ὁ Πιλ. (B ἔφ. ὁ Πιλ. Εἰπέ) -- ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα cum AB .. C nil nisi haec Ἰουδ. οὖν θεοσεβ. Νικόδημος ὀνόματι σταθεὶς μέσον πάντων ἔφη Τίνα | C om οὐδὲ μὴ ποιήσει | C om οὖν | εἰ μέν ἐστιν .. C om ἐστιν

μέλλουσιν· εἰ δέ ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπων, καταλυθῆναι μέλλουσιν. Καθὼς ἐγένετο καὶ ὅταν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωυσῆν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Φαραὼ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἵνα ποιήσῃ σημεῖον, καὶ ἐποίησεν. εἶτα εἶχεν ὁ Φαραὼ καὶ μάγους δύο, τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν, καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ σημεῖα μαγικῇ τέχνῃ χρώμενοι, οὐχὶ δὲ ὅσα ἐποίησεν ὁ Μωυσῆς. εἶχον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς τοιούτους μάγους ὡς θεούς· διότι δὲ οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι ἐκ θεοῦ, κατελύθησαν ὅσα ἐποίησαν. οὗτος οὖν ὁ Ἰησοῦς τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, καὶ ζῇ. διὰ τοῦτο δέομαί σου, κύριέ μου, ἵνα μηδὲν παραχωρήσῃς φονευθῆναι τοῦτον.

2 Ἐθυμώθησαν οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τοῦ Νικοδήμου καὶ εἶπον αὐτῷ Τὴν ἀλήθειαν τοῦ Ἰησοῦ ἵνα παραλάβῃς καὶ μέρος ἵνα ἔχεις μετ' αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμήν· γένοιτό μοι καθὼς λέγετε.

Caput VI.

1 Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικοδήμου ἕτερος ἐγερθεὶς Ἑβραῖος λέγει τῷ Πιλάτῳ Δέομαί σου, κύριέ μου Πιλᾶτε, ἄκουσον κἀμοῦ. ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος Εἰπὲ ὅ τι βούλῃ. λέγει ὁ Ἑβραῖος Ἐγὼ ἐκείμην ἀσθενῶν ἐπὶ κλίνης ἔτη τριάκοντα ὀκτώ, καὶ ἰδών με ἐλυπήθη καὶ εἶπέ μοι Ἐγείρου, ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ

C om εἰ δέ ἐστιν usque καταλυθ. μέλλ. | καὶ εἶπεν πρός cum BC .. A om καί | ὁ Φαραὼ βασ. τῆς Αἰγύπτου: BC om ὁ et τῆς | B (?) δύω | καὶ τὸν Ἰαμβρῆν: BC om τόν | καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοί: C om καί prius | οὐχὶ δὲ ὅσα -- κατελύθησαν ὅσα ἐποίησ. cum A .. BC καὶ κατελύθησαν (C ἐκατελύθησαν) αὐτῶν τὰ σημεῖα ὑπὸ τῆς Μωσαϊκῆς ῥάβδου, διότι οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, εἰ καὶ ὡς θεοὺς εἶχον τοὺς μάγους οἱ Αἰγύπτιοι | ἀνέστησεν: C add τεταρταῖον διὰ λόγου μόνου | καὶ ζῇ: C add τὰ ἔργα αὐτοῦ παρίστανται ἀληθινὰ πρὸς ἔλεγχον τοῦ φθόνου τῶν Φαρισαίων. | ἵνα μηδὲν παραχωρήσῃς: C μηδὲν (sic) παραχωρήσεις | φονευθ. τοῦτον cum AB .. C φονευθ. τὸν τοιοῦτον ἰατρὸν καὶ ζωοτρόφον

2. Ἐθυμώθησαν cum A .. BC add λιάν | οἱ Ἑβραῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | τοῦ Ἰησοῦ: C om τοῦ | ἵνα ἔχεις: ita AC; B (?) ἵνα ἔχῃς | B ter habet ἀμήν | γένοιτό μοι (B om) καθ. λέγ. cum AB .. C om

VI, 1. Ταῦτα εἰπόντος τ. Νικ. cum AB .. C om | Ἑβραῖος cum AB .. C Ἰουδαῖος | κύριέ μου cum A .. BC om μου | ἀπεκρίθη usque ὁ Ἑβραῖος cum A .. BC om | καὶ ἰδών με cum BC .. A praem καὶ ἀκούων τὰ θαύματα ὅσα ἐποίει ὁ θεός, ἐκονόμισα (sic) καὶ ἤγαγόν με βασταχτῶς ἄνθρωποι μετὰ τοῦ κραββάτου ἔμπροσθεν αὐτοῦ | ἆρον cum BC .. A καὶ ἆρον (pergit τ. κράβατόν

ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν μοι τὸν λόγον ἠγέρθην καὶ περιεπάτουν. λέγουσιν οἱ Ἑβραῖοι Ἐρωτήσατε αὐτὸν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τοῦτο γέγονεν. λέγει ἐκεῖνος Ἐν σαββάτῳ. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ λοιπὸν ἀληθῶς ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

2 Ἕτερος πάλιν σταθεὶς μέσον εἶπεν Ἐγὼ ἐγεννήθην τυφλός, καὶ πορευομένου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐβόησα πρὸς αὐτὸν λέγων Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυίδ. καὶ λαβὼν πηλὸν ἔχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψα. Ἕτερος εἶπε Κυλλὸς ἤμην, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐβόησα Ἐλέησόν με, κύριε. καὶ λαβόμενός με τῆς χειρός, εὐθὺς ἠγέρθην. Ἄλλος εἶπεν Ἐγὼ λεπρὸς ἦν, καὶ ἰάσατό με μόνον διὰ λόγου.

CAPUT VII.

Εὑρέθη ἐκεῖ καὶ γυνὴ ὀνομαζομένη Βερονίκη καὶ εἶπεν ὅτι δώδεκα ἦν ἔτη ἐγὼ ἐν ῥύσει αἵματος, καὶ μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τῆς ἄκρας ἡψάμην, καὶ εὐθὺς ἰάθην. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μαρτυρίαν γυναικὸς ὁ νόμος οὐ παραδέχεται.

CAPUT VIII.

Ἄλλοι ἄνθρωποι ἐβόησαν Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστί, καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβοῦνται. λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβοῦντο οὕτω καὶ τοὺς γονεῖς ὑμῶν οἱ δαίμονες; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν. Ἄλλοι πάλιν εἶπον Τὸν Λάζαρον τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ διὰ μόνου λόγου ἀνέ-

σ.) | καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν -- περιεπάτουν cum AB .. C καὶ εὐθὺς ἦρα τὸ κλινίδιόν μου καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου | λέγουσιν οἱ -- γέγονεν (B ἐγένετο) -- οὐ τηρεῖ cum AB .. C om (sed vide ad finem sectionis 2.)

2. Ἕτερος πάλιν στ. μέσον (B ἐν μέσῳ) -- ἰάσατό με μόνον διὰ λόγου cum AB .. C sic: Ὁμοίως καὶ ὅ ποτε τυφλὸς ἐκ γεννητῆς (sic, non. γενετῆς) καὶ ὁ λεπρὸς καὶ θάτεροι λεπροὶ καὶ παράλυτοι ἔκραζαν (sic) Διὰ λόγου μόνου τοῦ Ἰησοῦ ἰάθημεν. λέγουσιν οἱ γραμματεῖς Ἀλλὰ διὰ σαββάτου ἐποίησεν, καὶ τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

VII. ἦν ἔτη cum BC .. A ἔτη ἦν | τοῦ ἱματ. αὐτ. τῆς ἄκρας cum AB .. C τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | οἱ Ἰουδαῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | C οὐ δέχεται

VIII. Ἄλλοι ἄνθρωποι cum AB .. C Ἄλλοι πάλιν θεοσεβεῖς | προφ. ἐστί cum AB .. C προφ. ἦν | καὶ οἱ δαίμονες -- οὕτω (A οὕτως post ὑμῶν) -- τέσσ. ἡμέρ. ἔχ. ἐν τῷ μνημείῳ (B τεταρταῖον ὄντα ἐν τῷ μνήματι) -- ἀκούσας

στησεν. ἀκούσας οὖν ὁ Πιλᾶτος τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου ἐφοβήθη, καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Διὰ τί θέλετε ἵνα χύσητε αἷμα ἀνθρώπου δικαίου;

Caput IX.

1 Εἶτα προσεκαλέσατο τὸν Νικόδημον καὶ τοὺς δώδεκα θεοσεβεῖς Ἰουδαίους καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς Τί λέγετε ἵνα ποιήσω, ὅτι ὁ λαὸς ταράσσεται; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν· ὃ βούλῃ, ποίησον. ὁ λαὸς δὲ ὅσον ποιεῖ, ἀδίκως ποιεῖ ἵνα αἴρῃ τοῦτον. ἐξῆλθεν πάλιν ὁ Πιλᾶτος ἔξω καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Οἴδατε ὅτι ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν ἀζύμων ἐστὶν σύνηθες ἵνα ἐλευθερῶ δι' ὑμᾶς ἕνα ἀπὸ τῶν κεκρατημένων εἰς φρουρὰν ὑπευθύνων. ἔχω οὖν ἕνα ἐν τῇ φυλακῇ κακοῦργον ληστὴν λεγόμενον Βαραβᾶν, ἔχω καὶ τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ποτὲ κακὸν οὐκ ἐποίησεν· τίνα οὖν ἐκ τῶν δύο θέλετε ἵνα ἀπολύσω ὑμῖν; ἀπεκρίθη ὁ λαός Ἀπόλυσον ἡμῖν τὸν Βαραβᾶν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τί οὖν ποιήσω τὸν Ἰησοῦν; λέγουσιν ἐκεῖνοι Σταυρωθήτω. πάλιν ἐβόησαν ἕτεροι ἐξ αὐτῶν Ἐὰν τὸν Ἰησοῦν ἀπολύσεις, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος, διότι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζει καὶ βασιλέα. καὶ ἐὰν ἐλευθερώσεις αὐτόν, γίνεται βασιλεὺς καὶ μέλλει λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος.

2 Ἐθυμώθη οὖν ὁ Πιλᾶτος καὶ εἶπε Πάντοτε ἡ γενεὰ ὑμῶν ἦν διαβολικὴ καὶ ἄπιστος, καὶ ἀεὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὑμῶν ἦτε ἀντίδικοι. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Καὶ τίνες ἦσαν ἡμῶν εὐεργέται; λέγει ὁ Πιλᾶτος Ὁ θεὸς ἐλευθερώσας ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν Φαραώ,

---

οὖν (A ἀκ. ταῦτα) -- ἀνθρώπου δικαίου (B δίκαιον ἀνθρώπου) cum AB .. C ἐκ πέντε ἄρτων χιλιάδας ἔθρεψε πέντε, καὶ ἐν ἑπτὰ ἄρτοις χιλιάδας τέσσαρας· καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβοῦνται. λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβοῦντο οὕτω καὶ τοὺς γον. ὑμ. τὰ δαιμόνια; καὶ ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκαν.

IX, 1. Εἶτα προσεκαλέσατο -- ὅσον ποιεῖ ἀδίκως ποιεῖ (A om ἀδίκ. ποι.) ἵνα αἴρῃ (A εὕρῃ, B εὕρωσι) τοῦτον (uterque codex τοῦτο) cum AB .. C om | ἐξῆλθεν πάλιν: C εἶτα ἐξῆλθ. πάλ. | Οἴδατε (A Οἶδα) -- ἐστὶν σύνηθες cum AB .. C Ἔθος ἐστὶν ἐν ταῖς ἑορτ. τ. ἀζύμων | ἔχω οὖν ἕνα cum A .. BC om ἕνα | Βαραβᾶν: A h. l. Βαρανβάν, sed infra Βαραβάν (hunc accentum et A et C habent) | C ἀπεκρ. ὁ ἀγνώμων λαός | C ἕτεροι ἐβόησαν | ἀπολύσεις cum C .. A (et B?) -λύσῃς | B ὀνομάζει ἑαυτόν | ἐλευθερώσεις (B -σῃς?) αὐτόν cum AB .. C αὐτ. ἀπολύσῃς | γίνεται cum BC .. A καὶ γέννηται (γεγένηται?)

2. εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι | C ὁ ἐλευθερῶν ὑμᾶς | χειρ.

καὶ διαπεράσας ὑμᾶς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς, καὶ χορτάσας ὑμᾶς τὴν ὀρτυγομήτραν, ἐκ πέτρας ἀνίκμου ποτίσας τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ δοὺς ὑμῖν νόμον, ὃν κατελύσατε τὸν θεὸν ἀρνησάμενοι· καὶ εἰ μὴ Μωυσῆς ἐστάθη παρακαλῶν τὸν θεόν, πικρῷ θανάτῳ ἂν ἐμέλλετε παραπολέσθαι. πάντων οὖν ἐκείνων ἐπελάθεσθε. οὕτω δὲ καὶ νῦν λέγετε ὅτι οὐδὲν ἀγαπῶ ἐγὼ τὸν Καίσαρα ἀλλ' ἔχω μῖσος εἰς αὐτόν, καὶ θέλω ἵνα ἐπιβουλεύσωμαι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

3 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Πιλᾶτος ἠγέρθη τοῦ θρόνου μετὰ θυμοῦ, θέλων φυγεῖν ἐξ αὐτῶν. ἔκραξαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἡμεῖς τὸν Καίσαρα θέλομεν βασιλεύειν ἡμῶν, οὐ τὸν Ἰησοῦν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐδέξατο ἐκ τῶν μάγων χαρίσματα. καὶ ἤκουσε τοῦτο καὶ ὁ Ἡρώδης ὅτι βασιλεὺς μέλλει γενέσθαι, καὶ ἠθέλησεν ἵνα φονεύσῃ αὐτόν, καὶ ἐν τούτῳ ἀπέστειλεν καὶ ἀπέκτεινεν πάντα τὰ βρέφη τὰ ἐν Βηθλεέμ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ Ἰωσὴφ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

4 Ἀκούσας τοιγαροῦν ὁ Πιλᾶτος κατεσίγησε πάντα τὸν λαὸν καὶ λέγει Λοιπὸν οὗτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ὃν ἐζήτει ἵνα φονεύσῃ τότε ὁ Ἡρώδης; λέγουσιν αὐτῷ Ναί. γνωρίσας οὖν ὁ Πιλᾶτος ὅτι τῆς ἐπικρατείας ἐστὶ τοῦ Ἡρώδου, ὡς ἐκ τοῦ γένους καταγόμενος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν. ὃν ἰδὼν Ἡρώδης ἐχάρη μεγάλως· ἦν γὰρ ἐπιθυμῶν ἰδεῖν αὐτὸν

Φαραώ cum BC .. A χ. τοῦ Φαρ. | θάλ. ὡς ἐπὶ ξηρᾶς (A ξηρῆς) cum AB .. C θάλ. διὰ ξηρᾶς | ὀρτυγομήτραν cum BC .. A μάννα ἐν ἐρήμῳ | ἐκ πέτρας -- τὸ ὕδωρ cum BC .. A καὶ ποτίσ. ὑμ. ὕδωρ ἐκ πέτρ. | καὶ ὁ δούς cum AB .. C καὶ διδούς | τὸν (C καὶ τὸν) θεόν .. B om τόν | A ἂν (C om) ἐμέλλ. πάντες παρ. | ἐπελάθεσθε cum BC .. A add καὶ εἰς μετάνοιαν οὐκ ἔρχεσθε | οὕτω δέ: C om δέ | ὅτι: non est in ABC | οὐδέν cum BC .. A οὐδέ | θέλω ἵνα ἐπιβουλεύσωμαι cum AB .. C θέλω ἐπιβουλεύσομαι

3. τοῦ θρόνου: ita (absque ἀπό) AB .. C om | C om θέλ. φυγ. ἐξ αὐτ. | C ἔκραξ. οὖν πάλιν | C om ὁ Ἰησοῦς | ἐδέξ. ἐκ τ. μ. cum AC .. B ἐκ τ. μ. ἐδέξ. | καὶ ἤκουσε τ. κ. ὁ (B om) Ἡρώδ. -- καὶ ἠθέλ. cum AB .. C τοῦτο ἀκούσας Ἡρ. -- ἠθέλ. | C ἵνα φονεύσει αὐτόν | A ἀπέκτειναν | διὰ τοῦτο δέ cum A .. BC om δέ | B καὶ ὁ Ἰωσ. ὁ | ἀπὸ τ. φ. αὐτοῦ (ita A*; A**B αὐτῶν) cum AB .. C om | C εἰς Αἴγυπτον

4. κατεσίγησε cum C .. AB praem τοὺς τοιούτους λόγους καὶ φοβηθείς | λέγει cum BC .. A εἶπε | ἐζήτει ἵνα φον. τότε ὁ Ἡρώδ. cum A .. BC ἐζήτει τότε Ἡρώδ. φονεῦσαι | ὡς ἐκ τοῦ γ. κ. τ. Ἰουδ. cum A .. BC om | BC τὸν Ἰησ. πρὸς αὐτ. | ὃν ἰδὼν -- μεγάλως cum A .. BC καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης

ἀπὸ πολλοῦ ἀκούων τὰ θαύματα ἃ ἐποίει. ἐνέδυσεν οὖν αὐτὸν ἱμάτια λευκά· εἶτα ἤρξατο αὐτὸν ἐρωτᾶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. θέλων δὲ ὁ Ἡρώδης ἰδεῖν καὶ θαῦμά τί ποτε γενόμενον παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ἰδών, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν τὸν τυχόντα λόγον, αὐτὸν ἀπέστειλεν αὖθις πρὸς τὸν Πιλᾶτον. τοῦτο ἰδὼν ὁ Πιλᾶτος εἶπε τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ ἀγαγεῖν ὕδωρ. νιπτόμενος οὖν τὰς χεῖρας μετὰ τοῦ ὕδατος ἔφη πρὸς τὸν λαόν Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὑμεῖς ὄψεσθε ὅτι ἀδίκως φονεύεται, ἐπεὶ οὔτε ἐγὼ εὗρον ἐν αὐτῷ αἰτίαν, ἀλλ' οὔτε Ἡρώδης· διὰ τοῦτο γὰρ ἔπεμψεν αὖθις τοῦτον πρὸς ἐμὲ ὄπισθεν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

5 Τότε ἐκάθισεν ὁ Πιλᾶτος εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἵνα ποιήσῃ ἀπόφασιν. ὥρισεν οὖν, καὶ ἦλθεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἔφερον στέφανον ἐξ ἀκανθῶν καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν

ἐχάρη λίαν | ἃ ἐποίει cum A .. sed BC haec add: οὐχ ὡς μέλλων τι κερδᾶναι (C κερδάναι) ψυχωφελὲς (C τι repetit ante ψυχ.) ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς θέας τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅτι ἤκουεν ὅτι σοφός ἐστιν καὶ τερατουργός, ἐπεθύμει ἰδεῖν ἀλλόκοτον ἄνθρωπον καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ τί λέγει, οὐχ ἵνα πιστεύσει (ita C; B -σῃ) | ἱμάτ. λευκά cum A .. BC add ἤγουν λαμπρὰν ἐσθῆτα | ἐρωτᾶν cum A .. BC add Πόθεν εἶ καὶ ποίου γένους | ἀπόκρ. οὐκ ἔδ. αὐτ. cum A .. BC ἐσιώπα. Iidem add εἱστήκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς κατηγοροῦντες αὐτόν | ἰδεῖν καὶ θαῦμα cum A .. BC praem αὐτόν | αὐτὸν (sed videtur potius ἀντ- scriptum esse) ἀπέστ. cum A .. BC praem ἐμπαίξας | τοῦτο (ita BC; A τοῦτον) ἰδών .. BC istis haec praem: καὶ ἐγένοντο φίλοι ὅ τε Πιλᾶτος καὶ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. ὁ δὲ λαὸς ἔκραζε (B -ξε) πρὸς τὸν Πιλᾶτον λέγοντες (B λέγων) Σταυρωθήτω. λέγει ὁ Πιλᾶτος Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; οἱ δὲ μεγάλως ἔκραζον Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. | ὑπηρέταις cum AB .. C στρατιώταις | νιπτόμενος οὖν: A praem καὶ οὗτοι ἔφερον | τοῦ καλοῦ (A add τοῦ) ἀνθρ. τούτ. cum A .. BC τοῦ δικαίου τούτου καὶ καλοῦ ἀνθρ. | φονεύεται: A praem τοῦτο | ἀλλ' οὔτε cum BC .. A οὐδέ | πρὸς ἐμέ cum A .. BC πρ. με | εἶπον cum A .. BC add οὖν

5. Τότε ἐκάθισεν cum A .. BC praem haec: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐθορυβοῦντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν συντόμως ἀπολέσωσιν. τότε λέγει τῷ Ἰησοῦ ὁ Πιλᾶτος Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει ὁ Πιλᾶτος Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἔχεις (ita uterque) ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα (C μείζων) ἁμαρτίαν ἔχει. | ὁ Πιλ. εἰς τ. θρ. αὐτ. cum AB ... C ἐν θρόνῳ ὁ Πιλ. | ἵνα ποιήσῃ (A -ήσι) ἀπόφ. cum AB .. C ἵνα ἀπόφασιν δῷ, et add (item B?) κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | ἔμπροσθεν αὐτοῦ: A om αὐτοῦ | ἔθηκαν cum

αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα. εἶτα ἐποίησεν ἀπόφασιν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν Ἡ γενεά σου λέγει καὶ μαρτυρεῖ σε ὅτι θέλεις ἵνα βασιλεύσῃς· διὰ τοῦτο ὁρίζω ἵνα σε τύψωσι πρῶτον μετὰ ῥάβδου πληγὰς τεσσαράκοντα, καθὼς ὁρίζουσιν οἱ νόμοι τῶν βασιλέων, καὶ ἵνα σε ἐμπαίξωσι, καὶ τελευταῖον ἵνα σε σταυρώσωσιν.

Caput X.

1 Τῆς τοιαύτης οὖν ἀποφάσεως γενομένης παρὰ τοῦ Πιλάτου ἤρξαντο οἱ Ἰουδαῖοι τύπτειν τὸν Ἰησοῦν, οἱ μὲν ῥάβδοις, οἱ δὲ χερσίν, οἱ δὲ ποσίν· οἱ δὲ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔπτυον. εὐθὺς οὖν κατασκευάσαντες τὸν σταυρὸν καὶ δόντες τοῦτον πρὸς αὐτὸν ἐπέταντο ὁδεύειν. καὶ οὕτω πορευόμενος, βαστάζων καὶ τὸν σταυρόν, ἦλθε μέχρι καὶ τῆς πύλης τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων. ἀπὸ τῶν πολλῶν οὖν πληγῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ σταυροῦ μὴ δυναμένου τούτου περιπατεῖν, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἧς εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι σταυρῶσαι αὐτὸν ὅσον τάχος, ἄραντες ἀπ' αὐτοῦ τὸν σταυρὸν ἔδωκαν αὐτὸν πρός τινα συναντήσαντα αὐτοῖς ὀνόματι Σίμωνα, ὅστις εἶχε καὶ δύο υἱούς, Ἀλέξανδρον καὶ Ῥοῦφον· ἦν δὲ ἀπὸ Κυρήνης τῆς πόλεως. ἔδωκαν οὖν πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρόν, οὐχ ὡς ἐλεοῦντες τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐλαφρύνοντες ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτόν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες, ὡς εἴρηται, φονεῦσαι αὐτὸν συντομώτερον.

A (-κεν) B .. C add μετὰ πυγμῆς | καὶ κάλαμον cum AB .. C praem καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτῷ (codex αὐτό) ἤγουν χλαμύδα κοκκίνην | ἵνα βασιλεύσῃς: C -σεις, A -ῃς | ἵνα σε τύψωσι πρῶτον cum AB .. C ἵνα δήσωσί σε ἐπὶ τὸν κίονα καὶ τύψωσι | A ἐμπαίξουσι

X, 1. τύπτειν τὸν Ἰησοῦν — ἔπτυον cum A .. C (similiterque ut videtur B) τύπτειν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τὸν νῶτον καὶ πᾶν μέλος, οἱ μὲν βουνεύροις, οἱ δὲ ῥάβδοις, ἄλλοι χερσίν, ἕτεροι ποσίν· οἱ δὲ εἰς τὸ πρόσωπον ἔπτυον, θάτεροι ἐράπιζον ἐξ ὄπισθεν εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ ἄλλοι ἔλεγον ἔμπροσθεν Προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε· ἕτεροι γονυπετοῦντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων | καὶ δόντες τοῦτον cum A .. BC praem ὑπήγοντο πρὸς τὸ σταυρῶσαι αὐτόν | βαστάζων καὶ τόν (C om) cum AC .. B καὶ βαστ. τόν | μέχρι καί cum A .. BC om καί | μὴ δυναμένου τούτου cum A .. BC μὴ δυνάμενον τοῦτον | ἐκ τῆς ἐπιθυμίας: BC praem οὗτοι | ἧς cum AC .. B ἣν | ὅσον τάχος cum A .. BC τάχος | πρός τινα (A om τινα): BC add Κυρηναῖον | Σίμωνα: BC add ἐξερχόμενον (C -μένου) ἀπ' ἀγροῦ | συντομώτερον: BC add ἠγγάρευσαν οὖν αὐτὸν τὸν Κυρηναῖον ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐ-

2 Ἠκολούθει οὖν ἐκεῖ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης.

Εἶτα φυγὼν ὑπάγει πρὸς τὴν θεοτόκον καὶ λέγει αὐτῇ Ποῦ ἦσθα καὶ οὐκ ἦλθες ἵνα ἴδῃς τί ἐγένετο; ἀπεκρίθη αὐτή Τί ἐστιν ὅπερ ἐγένετο; λέγει ὁ Ἰωάννης Γίνωσκε ὅτι ἐπίασαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν διδάσκαλόν μου καὶ ὑπάγουσιν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. ἀκούσασα τοῦτο ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου, τί ἄρα κακὸν ἐποίησας καὶ ὑπάγουσίν σε ἵνα σταυρώσουσιν; ἠγέρθη ὥσπερ ἐσκοτισμένη, καὶ ἀπέρχεται κλαίουσα κατὰ τὴν ὁδόν. ἠκολούθουν αὐτῇ καὶ γυναῖκες, ἥ τε Μάρθα καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Σαλώμη, καὶ ἕτεραι παρθένοι. ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης μετ' αὐτῆς. ὡς οὖν ἔφθασαν εἰς τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, λέγει ἡ θεοτόκος πρὸς τὸν Ἰωάννην Ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου; λέγει ὁ Ἰωάννης Ὁρᾷς ἐκεῖνον τὸν φοροῦντα τὸν στέφανον τὸν ἀκάνθινον καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένον; ἀκούσασα ἡ θεοτόκος καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ὀλιγοψύχησε καὶ ἔπεσεν ἐξ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἱκανὴν ὥραν· καὶ αἱ γυναῖκες ὅσαι ἠκολούθουν αὐτῇ ἱστάμεναι γύρωθεν αὐτῆς ἔκλαιον. ἀφ' οὗ δὲ ἀνέπνευσε καὶ ἠγέρθη, ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου, ποῦ

τοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθὰ (-θὰ C, -θᾶ B) τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος.

2. Ἠκολούθει: A -λούθησαν (sic) | λέγει αὐτῇ (A αὐτήν) cum A .. C (similiterque B per totam hanc sectionem) λέγει μετὰ δακρύων Ὦ κυρία μου καὶ μῆτερ τοῦ διδασκάλου μου | ἦλθες ἵνα ἴ. τ. ἐγ. cum A .. C εἶδας τὸ συμβάν | αὐτή Τί -- ἐγέν. cum A .. C ἡ πάναγνος Τί ἐστιν, Ἰωάννη | λέγει ὁ Ἰω. Γίνωσκε -- σταυρώσ. αὐτόν cum A .. C ὁ δὲ μετὰ θερμῶν δακρύων καὶ οἰμωγῶν ἀπείρων ἔφη Τὸν φίλτατον υἱόν σου καὶ διδάσκαλόν μου ὑπάγουσιν οἱ ἀχάριστοι καὶ ἄθεοι Ἰουδαῖοι σταυρῶσαι αὐτόν· τὸν ὡραῖον κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἄμορφον ἐποιήσασι (sic) μετὰ δαρμῶν | ἀκούσασα -- σε (in codice deest) ἵνα σταυρώσουσιν cum A .. C ἀκούσ. τοῦτο ἡ θεοτόκος ἔκραξε μεγάλῃ τῇ φωνῇ Οἴμοι οἴμοι, υἱέ μου γλυκύτατε· τί γὰρ κακὸν ἐποίησας τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ὑπάγουσίν σε σταυρῶσαι; | ἠγέρθη -- κατὰ τὴν ὁδόν cum A .. C ἐκαθέζετο δὲ καὶ ἠγέρθη ὡς ἐσκοτισμένη καὶ ἀπήρχετο δρομαία κλαίουσα κατὰ τ. ὁδ. | καὶ γυναῖκες: C add κλαίουσαι | C καὶ Σαλώμη | C τὸν ἀκάνθινον στέφανον | τὰς χεῖρ. δεδεμένον cum A .. C praem καὶ τὸ πρόσωπον μεμελανωμένον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ ἐξ (dele?) ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τῶν ἐμπτυσμάτων. Praeterea A, non item C, post δεδεμένον add ἐκεῖνός ἐστιν | ἀκούσασα ἡ θεοτ. -- ἔκλαιον cum A .. C ἀκούσ. ἡ θεοτ. τὰς χεῖρας δεδεμένον καὶ ἰδ. αὐτὸν ὀλιγοψύχως ἔπεσεν ὄπισθεν χαμαὶ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν· καὶ αἱ -- ἱστάμεναι γύρ. αὐτῆς καὶ ἔκλαιον | ἀφ' οὗ δὲ -- φωνῇ μεγ. λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου cum A .. C vero plurima de suo addit. Habet enim ita: ἀφ' οὗ δὲ ἀν. κ. ἠγέρθη, δραμοῦσα ὡς λέαινα ὑπὸ (potius ἀπό?) ἀγροῦ καὶ διαρρήξασα τὰ ἱμάτια αὐτῆς,

τὸ κάλλος ἔδυ τῆς μορφῆς σου; πῶς ὑπομενῶ θεωρεῖν σε τοιαῦτα πάσχοντα; καὶ ταῦτα λέγουσα κατέξαινε μετὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ἔτυπτε τὸ στῆθος. ποῦ διέβησαν, ἔλεγε, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί κακὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐποίησας; οὕτως οὖν ἰδόντες αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι θρηνοῦσαν καὶ κράζουσαν, ἦλθον καὶ ἐδίωξαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ· ἡ δὲ οὐκ ἐπείθετο φυγεῖν, ἀλλ' ἔμενε λέγουσα ὅτι φονεύσατε ἐμὲ πρῶτον, Ἰουδαῖοι παράνομοι.

[8] Τότε ἀπεσώθησαν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς ἦν λιθόστρωτος, καὶ ἐκεῖ ἔστησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν σταυρόν. ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται καὶ διεμερίσαντο ταῦτα πρὸς ἑαυτούς, αὐτῷ δὲ ἐνέδυσαν ῥάσον κόκκινον, καὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν καὶ ἐκάρφωσαν ἐν

οὐρανολόξως (?) ὑπεβλέπετο τοὺς Ἰουδαίους λέγουσα Δότε μοι ἄνδρες ὁδὸν περιπατῆσαι καὶ περιπλακῆναι τῷ τραχήλῳ τοῦ ἀρνίου μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον ὅπως κλαύσω τὸν παμφίλτατον υἱόν μου, τὸ ἀρνίον τῆς ψυχῆς μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον [ἵνα] τύχω τὸ θυλλαγγάλακτον (?) τῶν μασθῶν μου· δότε ἄνδρες τόπον ὅπως θεωρήσω καὶ κλαύσω τὸν γλυκύτατον υἱόν μου. καὶ τὸ στῆθος αὐτῆς τύπτουσα ἐβόα λέγουσα Οἴμοι οἴμοι, γλυκύτατε υἱέ, φῶς τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, παμβασιλεῦ. οἴμοι οἴμοι, πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον; οἴμοι οἴμοι, ποῦ μοι τοῦ Γαβριὴλ τὰ εὐαγγέλια; δεῦτε πάντες κλαύσατε τὴν τετραυματισμένην μου ψυχήν, ὅτι τὸν μονογενῆ μου υἱὸν καὶ γλυκύτατον βλέπω ἀπαγόμενον ὡς ἀρνίον ἄκακον ἐπὶ σταυροῦ καὶ ὡς κατάδικον ταῖς χερσὶ δεδεμένον, καὶ τὸν τανύσαντα τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν ὡς λῃστὴν μετὰ λῃστῶν ἀπαγόμενον. δεῦτε ἀκούσατε λαοὶ φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, τοιοῦτον ἄδικον θάνατον δίδουν (sic) τοῦ υἱοῦ μου. καὶ πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ ἐβόα λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου γλυκύτατε | Ποῦ τὸ κάλλος -- πάσχοντα cum A .. C sic: Ποῦ σου τὸ κάλλος ἔδυ τῆς μορφῆς; πῶς ἀγνώριστος φαίνῃ μοι· ὁ ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἧς (codex ἦν) πρότερον, νῦν δὲ ἀγνώριστος εἶ (codex εἴη), γλυκύτατε. πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε τοιαῦτα πάσχοντα; | καὶ ταῦτα λέγουσα -- καὶ (codex om) ἔτυπτε -- πρὸς τ. Ἰουδ. ἐποίησας cum A .. C καὶ ταῦτα λέγουσα ἔτυπτε τὸ στῆθος αὐτῆς καὶ δακρυρροοῦσα μετὰ οἰμωγῶν βαρέων λέγουσα Ποῦ ἔδυ, υἱέ μου, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί γὰρ κακόν, υἱέ μου γλυκύτατε, πρὸς τοὺς ἀχαρίστους Ἰουδαίους ἐποίησας; ἀντὶ ἀγαθῶν κακὰ ἔλαβες· ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν σε, υἱέ μου παμφίλτατε, τὸν ψόγον προσεφέρασι (sic) καὶ σταυρῷ σε προσηλῶσαι βούλονται. οἴμοι, οἴμοι. | ἐδίωξαν cum A .. C ἐδίωκον | ὅτι φονεύσατε: C om ὅτι

8. Τότε ἀπεσώθησαν (ita B; A ἀπεσύθησαν; C ἔσωσαν) -- Κρανίου (ita A; C κρανίου) -- τὸν σταυρόν | ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν -- ἕκτη τῆς ἡμέρας cum A .. C vero in hunc modum exaggerata habet: καὶ ἐξέδυσαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ διεμερίσαντο ταῦτα οἱ στρατιῶται πρὸς ἑαυτούς, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὕφαντος δι' ὅλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ στρατιῶται Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. τοῦτο

τῷ σταυρῷ ὥρᾳ ἕκτῃ τῆς ἡμέρας. μετὰ ταῦτα ἔφερον καὶ δύο λῃστάς, τὸν μὲν δεξιᾷ αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀριστερᾷ.

[4] Τότε ἡ θεοτόκος ἱσταμένη καὶ βλέπουσα ἔκραξε φωνῇ

ὅλον γέγονεν ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλλον κλῆρον. καὶ γονυπετοῦντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτὸν λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτόν, τότε αὐτὸν ἐσταύρωσαν. ἦν δὲ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας, παρασκευῆς οὔσης, ὅτε ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ἐκάρφωσαν τανύσαντες τὰς παναχράντους αὐτοῦ χεῖρας, ὡς ἦν δυνατόν, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ σύραντες κάτωθεν. Praeterea C h. l. add Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔγραψε τίτλον, καὶ ἐπέθηκεν (cod. ἐπέθηκαν) ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς (perperam additum est Ἰουδαίων) καὶ ἑβραϊκοῖς λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἔλεγον Μὴ γράφε οὕτως, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς εἶπεν (sic). ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔλεγεν Ὃ γέγραφα, γέγραφα. | μετὰ ταῦτα ἔφερον -- ἀριστερᾷ cum A .. C τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν ὀνόματι Δυσμᾶς, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ὀνόματι Γίστας. οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες Οὐὰὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι, ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς (? βασιλεύς?) τοῦ Ἰσραήλ· καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.

4. Τότε ἡ θεοτόκος -- Υἱέ μου, υἱέ μου cum A .. horum loco C longas Mariae lamentationes habet. Legitur enim ibi sic: Καὶ ταῦτα πάλιν ἀκούσασα ἡ θεοτόκος λυπουμένη καὶ ἐκ βάθους κράξασα Ὦ πόποι (praeterea additur quod corruptum est μ'ἐγόντος), καὶ πρὸς τὸν ἀρχάγγελον ἔλεγεν Ὦ Γαβριήλ, ποῦ εἶ ἵνα δικάσομαι μετὰ σοῦ; ποῦ μοι τὸ Χαῖρε ὃ ἔφης; πῶς οὐκ εἶπές μοι ἔκτοτε τὰ ἄμετρα βάσανα τοῦ γλυκυτάτου καὶ φιλτάτου μου υἱοῦ, καὶ [τοῦ] μονογενοῦς τὸν ἄδικον θάνατον; πῶς οὐκ εἶπές μοι τὴν ἀπαραμύθητον θλῖψιν .... (quae sequuntur corrupta sunt; scripta enim ita sunt: τῆς ἐμῆς μόνης μοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ); πῶς οὐκ εἶπές μοι τὰ ἀνεκδιήγητον καὶ τεθλιμμένον χωρισμὸν τοῦ σπλαγχνικοῦ μου υἱοῦ καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἐσκοτισμένων μου ὀφθαλμῶν; πῶς τότε οὐκ εἶπές μοι τὴν πανεπίβουλον παράδοσιν τοῦ υἱοῦ μου παρὰ τοῦ δολίου καὶ παρανόμου Ἰούδα τοῦ μαθητοῦ καὶ ἐπιβούλου; κύριε ἐλέησον. πῶς οἱ τετυφλωμένοι καὶ ἐσκοτισμένοι μου ὀφθαλμοὶ βλέπουσι τοσαῦτα βάσανα τοῦ γλυκυτάτου καὶ σπλαγχνικωτάτου μου υἱοῦ; τίς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ εἶχεν τοιούτους πόνους, καὶ εὑρεθῇ κατασβέσαι μου τοὺς τοιούτους βαρυτάτους πόνους καὶ στεναγμοὺς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ μονογενοῦς μου υἱοῦ καὶ θεοῦ; οἴμοι οἴμοι, υἱέ μου παμφίλτατε. ποῦ καταφύγω ἢ ποῦ προσδράμω; οἴμοι, τέκνον, οἴμοι. καὶ πῶς φανήσομαι τοῖς ἀνθρώποις (corrupte additur τῆς τοσαύτης λυπημένης καὶ παραπονεμένης); τί εἶχον λέγειν καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐμέ; οἴμοι, αὕτη ἐστὶν τοῦ (in codice scriptum est τοῦτόδυνος) κεκριμένου μήτηρ, ὅσπερ ἐκαλεῖτο βασιλεὺς καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ. οἴμοι, γλυκύτατε υἱέ μου, πῶς ἔχω μνησθῆναι τῆς ἀμέτρου καὶ σπλαγχνικῆς σου ἀγάπης; ἀλλ' ἕως θανάτου ἔστωσαν ἐν ἐμοὶ λύπη, θλίψεις, πόνοι, δάκρυα καὶ στεναγμοὶ ἀπαραμύθητοι. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ παρηγορία, υἱέ μου, οὐδεμία, ὅτι, ἄρτι βλέπω, χωρίζομαι ἀπὸ σοῦ. καὶ λοιπόν, υἱέ μου,

μεγάλῃ λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου. Καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν εἶπεν Ἰδοὺ ὁ υἱός σου. ἔπειτα λέγει καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Ἡ δὲ ἔκλαιε μεγάλως λέγουσα Διὰ τοῦτό σε κλαίω, υἱέ μου, ὅτι πάσχεις ἀδίκως, ὅτι σε παρέδωκαν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι εἰς πικρὸν θάνατον. χωρίς σοῦ, υἱέ μου, τί ἐγὼ γενήσομαι; πῶς ζήσω χωρίς σοῦ; ποταπὴν βιοτὴν διάξω; ποῦ οἱ μαθηταί σου οἱ καυχώμενοι συναποθνήσκειν σοι; ποῦ οἱ παρὰ σοῦ ἰαθέντες; πῶς οὐχ εὑρέθη τις βοηθῆσαί σοι; Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀφορῶσα ἔλεγε Κλῖνον σταυρέ, ἵνα περιλαβοῦσα τὸν υἱόν μου καταφιλήσω τὸν ἐμὸν υἱόν, ὃν ἐν τοῖς μασθοῖς τούτοις ξενοτρόπως ὡς μὴ ἄνδρα γνῶσα ἐθήλασα. κλῖνον σταυρέ, βούλομαι τῷ υἱῷ μου περιπλακῆναι· κλῖνον σταυρέ, ἵνα τῷ υἱῷ μου ὡς μήτηρ συντάξωμαι. Ταῦτα ἀκούοντες οἱ Ἰουδαῖοι προσελθόντες ἐδίωξαν καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὸν Ἰωάννην μακράν.

ἀποθανοῦμαι κἀγὼ ἅμα σὺν σοί, καὶ ἐλθέτω, δέομαί σου υἱέ, ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ὁ δόσας μοι πρῶτον τότε χαράν, καὶ συνζεύξει τὴν ψυχήν μου μετὰ σοῦ. πάλιν ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ οἰμωγῶν [καὶ] δακρύων καὶ ἀτενίζουσα πρὸς αὐτόν Υἱέ μου, υἱέ μου, τί πέπονθα οὕτως αἰφνιδίως; τί γένωμαι χωρὶς σοῦ, υἱέ μου; | Καὶ στραφεὶς -- Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου cum A .. C τότε στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀγαπητὸν μαθητὴν Ἰωάννην ἱστάμενον πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν, εἶπε πρὸς τὴν θεοτόκον ὁ Ἰησοῦς Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· ἔπειτά φησι πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου | Ἡ δὲ ἔκλαιε -- βοηθῆσαί σοι cum A .. C ἡ δὲ θεοτόκος κλαίων (sic) ἐκραύγαζεν Διὰ τ. σε κλ., υἱέ μου, διότι σε παρέδωκαν οἱ παράν. Ἰουδ. εἰς πικρὸν καὶ ἄτιμον θάνατον, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουν (sic)· ἀλλ' ὁ θάνατός σου, υἱέ μου, ἅγιος καὶ δίκαιος καὶ σωτηρία τοῦ κόσμου παντὸς εὑρεθήσεται. ἐκτὸς σοῦ, υἱέ μου, ποταπὴν βιοτὴν διάξω; | Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν -- βούλομαι (codex uterque βουλομένη) -- συντάξωμαι cum A .. C καὶ πρ. τ. σταυρ. ἀφορ. ἔλεγεν Κλῖνον στ., ἵνα περιλαβοῦσα τὸν υἱ. μου καὶ καταφιλήσω τὰ σπλάγχνα μου, τὰ φύλλα τῆς καρδίας μου, ὃν ἐν τοῖς μασθοῖς τούτοις ξενοτρόπως ὡς μὴ ἄ. γν. ἐθήλασα. κλῖνον στ., βουλομένη τῷ φιλτάτῳ μου υἱῷ περιπλ. κλ. στ., ἵνα τῷ ποθεινοτάτῳ μου υἱῷ ὡς μήτηρ συντάξωμαι (codex συντάξαι) καὶ καταφιλήσω. Praetereaque add Ποῦ τὸ κάλλος σου, υἱέ μου γλυκύτατε; ποῦ σου ἡ εὐπρέπεια, υἱέ μου παμφίλτατε; ὁ ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔχεις εἶδος οὐδὲ κάλλος, υἱέ μου γλυκύτατε, ὑπὸ χειρῶν ἀνόμων. λοιπὸν σὺν σοὶ θανοῦμαι. | Ταῦτα ἀκούοντες οἱ (C add μισόθεοι) Ἰουδ. πρ. ἐδ. καὶ (C om) αὐτὴν καὶ -- μακράν cum AC. Sed C add Τότε ἡ πάναγνος ἀλαλάξασα (cod. -λάξας) ἔλεγεν Οἴμοι οἴμοι, υἱέ μου, οὐδὲ καθ' (sic) ὄψιν ἀφιοῦμαι βλέπειν σε. οἴμοι οἴμοι, τί εἴπω εἰς τὴν μισοθείαν (sic) τῶν ἀμνήμων Ἰουδαίων; πάντες (sic) μητέρες, συνκλαύσατέ μοι μόνῃ, τῇ μόνῃ ἀγαπητῇ

5 Ἔπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων Πάτερ, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. ἔπειτα λέγει Διψῶ. καὶ εὐθὺς ἔδραμεν εἷς ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον καὶ πλήσας αὐτὸν χολῆς καὶ ὄξους μεμιγμένον καὶ θεὶς ἐπὶ καλάμου ἐπότιζε τὸν Ἰησοῦν. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ἱστάμενοι καὶ βλέποντες κατεγέλων αὐτὸν καὶ ἔλεγον Ἐὰν ἀληθῶς ἔλεγες ὅτι υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ παρευθὺς ἵνα πιστεύσωμεν εἰς σέ. ἕτεροι ἔλεγον καταγελῶντες Ἄλλους ἔσωσεν, ἄλλους ἐθεράπευσεν, καὶ ἰάσατο ἀσθενεῖς, παραλελυμένους, λεπρούς, δαιμονιζομένους, τυφλούς, χωλούς, νενεκρωμένους, καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται θεραπεῦσαι.

6 Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ αὐτοῦ μέρει ἐσταυρωμένος λῃστὴς πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν Ἐὰν τοῦ θεοῦ υἱὸς εἶ, κατάβηθι καὶ σῶσον καὶ ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ὄνομα αὐτῷ ἦν Γέστας. ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐσταυρωμένος ὀνόματι Δυσμᾶς ὠνείδιζε τὸν αὐτὸν λῃστὴν λέγων Ταλαίπωρε καὶ ἄθλιε, οὐ φοβῇ τὸν θεόν; ἡμεῖς ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἐπάθομεν· οὗτος δὲ πάντως οὐδὲν κακὸν ἔπραξε. καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Κύριε, ὅταν βασιλεύ-

---

μητρὶ τοῦ υἱοῦ μου (pergit καὶ ἐμῆς μόνης υἱοῦ ἀγαπητοῦ). συγκλαύσατέ μοι, πάντες (sic) φυλαὶ καὶ γλῶσσαι. τὴν παρθενίαν ἐφύλαξα (codex φυλάξας), μὴ τύχω τὰς λύπας τῶν μητέρων· κἀγὼ δὲ ὑπερῆρα πάντας (sic) τὰς μητέρας κλαυθμοῖς τε καὶ ὀδυρμοῖς.

5. Ἔπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησ. (C Ὁ δὲ Ἰησ. ἐβό.) -- στήσῃς (C στήσεις) -- ποιοῦσιν (C add οἱ ἄθλιοι) -- εἷς ἀπὸ (C om) τῶν στρ. cum AC | καὶ λαβὼν σπόγγον -- οὐκ ἤθελε πιεῖν cum C; in A enim textus corruptus est in hunc modum: καὶ ἐγέμισεν ἀγγίον καὶ λαβὼν ὄξους (ἀγγεῖον ὄξους καὶ λαβὼν?) καὶ θεὶς (adde ἐπί?) καλάμου ἐπότιζεν αὐτόν. Reliqua καὶ γευσ. -- πιεῖν A non habet. | C κατεγέλουν | Ἐάν ex C est; A om | καὶ παρευθὺς -- εἰς σέ cum A . . C καὶ πιστεύσωμέν σοι | C om ἕτεροι ἔλεγ. καταγελ. | χωλούς ex C est . . A om

6. αὐτοῦ μέρει: C om αὐτοῦ | λῃστής: C add ἤγουν ὁ Γίστας, sed om πρ. αὐτ. ἔλεγεν | C κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Tum om ὄνομα -- Γίστας | C ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν λῃστὴς ὁ Δυσμᾶς | C Ὦ ἄθλιε καὶ ταλαίπ., οὐ φοβεῖ τ. θ.; ἡμεῖς γὰρ ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν· οὗτος δὲ π. οὐδ. κ. ἐποίησεν οὔτε ἔπραξεν. Praeterea idem perperam addita habet haec: οὐκ οἶδας ἄθλιε τὸν ἥλιον σκοτισθέντα καὶ τὴν σελήνην ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐννάτης; τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχισθέντα (sic); | C om αὐτῷ | Κύριε, ὅταν -- ἀλήθειαν (post ἀλήθειαν in codice pergitur ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, ἵνα σε ἔχω etc, ex quibus priora ὅτι ἐν

σῃς, μή μου ἐπιλάθου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Σήμερον, λέγω σοι ἀλήθειαν, ἵνα σε ἔχω εἰς τὸν παράδεισον μετ' ἐμοῦ.

Caput XI.

1 Ἔπειτα ὁ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, ἀπέπνευσε. καὶ παραυτίκα ἦν ἰδεῖν τὰς πέτρας σχιζομένας· σεισμὸς γὰρ ἐγένετο εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, καὶ τοῦ σεισμοῦ σφοδροῦ καὶ μεγάλου γεγονότος ἐσχίζοντο καὶ αἱ πέτραι. ἠνοίγοντο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν νεκρῶν, καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σκότος

τ. β. μ. ex margine irrepsisse in textum videntur, nisi aliquid excidit) -- μετ' ἐμοῦ cum A .. C Μνήσθητί μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπ. αὐτῷ Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Iam sequitur in codice C narratio de Iesu infante cum parentibus in praedonem Dysmam incidente, tum ieiuna illa quidem tamque vitiose et corrupte scripta ut paucis eam excerpere quam totam exscribere praestet. Incipit his: οὗτος ὁ λῃστὴς ὁ Δυσμᾶς εἰς τὴν γέννησιν Χριστοῦ, ὅ ἐστιν εἰς χρόνους λγ', ὅταν φωνὴ ἐξῆλθεν ὑπὸ ἀγγέλου τῷ Ἰωσὴφ ἵνα ἄρῃ τὸ βρέφος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ etc. Pergitur de itinere Egyptiaco, in quo prope iam ad fines Egypti Maria cum Iosepho esuriens allocuta esse dicitur palmam (φοινικαίαν κάρπιμον καὶ πάνυ ὡραίαν) Κλῖνε δένδρον μου καλὸν καὶ χάρισόν μοι ἐκ τοῦ σοῦ ὡραιοτάτου καρποῦ. Additur καὶ εὐθὺς ἔκλινεν, καὶ ἐλάβασιν ἀπὸ τοῦ καρποῦ ὅσον ἤθελον. καὶ πάλιν ἵστατο τὸ δένδρον ὡς καὶ πρότερον. Iam vero incidunt in Dysmam praedonem (καὶ διερχόμενοι μικρὸν ἔμπροσθεν συνήντησαν τούτου τοῦ λῃστοῦ τοῦ λεγομένου Δυσμᾶ). Iste pulchritudine Mariae tactus eam cum infante (ἐν ὠλέναις αὐτῆς) adorasse et exclamavisse dicitur Εἰ γὰρ μητέρα εἶχεν θεός, εἶχον ἂν εἰπεῖν ὅτι σὺ εἶ. Recipit autem sanctam familiam in domum suam, et exiens venatum vehementer commendat uxori suae. Huic est filius leprosus, semper plorans, qui aqua de lavacro Iesu ablutus extemplo sanatur. Quam rem Dysmas a venatione reversus maxime miratus Mariam omni modo veneratur et in itinere adiuvat. Nec minus resipiscens ipse adest redeunti ex Egypto, ita ut Maria ei benedicat et remunerationem officiorum ei factum iri promittat. Quam remunerationem revera locum habuisse, significatur his: διὰ τοῦτο ἠξιώθη καὶ ἐν τούτῳ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐλεήμονος θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ μητρός -- ἵνα μαρτυρήσει ἐν τῷ σταυρῷ ἅμα σὺν Χριστῷ. Narratio exit repetitis verbis latronis et Iesu de cruce pendentium.

XI, 1. Ἔπειτα -- ἀπέπνευσε cum A .. C Τότε ὁ Ἰησ. κρ. φ. μ. εἶπε Πάτερ, εἰς χεῖράς (A χεῖρά) σου π. τὸ πν. μ., καὶ μετὰ τοῦ λόγου ἀπέπν. | καὶ παραυτίκα -- ἕως ἐννάτης ἐγένετο cum A .. B (ab hoc enim loco rursus huius codicis textum Thilo attulit) C ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ παραυτίκα σεισμὸς ἐγένετο μέγας εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, ὥστε πᾶς ὁ κόσμος ἔφριξε, καὶ ἀπὸ τοῦ (B om) σφοδροῦ σεισμοῦ ἐσχίζοντο αἱ πέτραι. ἠνοίγοντο καὶ (C om) τὰ (C om) μνημεῖα τῶν νεκρῶν (C om τ. νεκρ.) καὶ πολλὰ σώματα τῶν δικαίων ἠγέρθησαν. καὶ (C om) ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη μέσον, καὶ

ἀπὸ ἕκτης ὥρας ἕως ἐνάτης ἐγένετο. καὶ τούτων πάντων γινομένων φοβηθέντες οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἔλεγον ὅτι ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Λογγῖνος δὲ ὁ ἑκατόνταρχος ἱστάμενος εἶπεν Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος· ἄλλοι ἐρχόμενοι καὶ ὁρῶντες αὐτὸν κατατύπτοντες τὰ στήθη ἀπὸ τοῦ φόβου αὖθις ἐστρέφοντο ὄπισθεν.

2 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τὰ τοιαῦτα πάντα θαύματα κατανοήσας, ἀπελθὼν εἰς τὸν Πιλᾶτον διηγήσατο ταῦτα. ὁ δὲ ἀκούσας ἐθαύμασεν καὶ ἐξεπλάγη, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ καὶ τῆς λύπης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φαγεῖν ἢ πιεῖν οὐκ ἠθέλησε. διεμηνύσατο δέ, καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὅλον τὸ συνέδριον ἀφ' οὗ διέβη τὸ σκότος, καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαόν Εἴδετε πῶς ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, εἴδετε πῶς ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα. ὄντως ἐγὼ καλῶς ποιῶν τὸν ἄνθρωπον τὸν καλὸν οὐδαμῶς φονεῦσαι προεθυμούμην. οἱ δὲ κακοῦργοι ἔλεγον πρὸς τὸν Πιλᾶτον ὅτι τοιοῦτον σκότος ἔκλειψις ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς. εἶτα λέγουσιν

σκότ. ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης. | καὶ τούτων (BC add οὖν) π. γινομένων (BC γενομ.) οἱ μὲν Ἰουδ. (ita BC; A οἱ Ἰ. μὲν αὐτῶν) ἔλεγον -- ἦν. Λογγ. δὲ (BC om) ὁ ἑκ. ἱστάμ. (BC add μετὰ παρρησίας) εἶπεν -- ἦν οὗτος. (A h. l. addit ἕτεροι ἔλεγον τῷ Ἰούδᾳ Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ.) ἄλλοι ἐρχ. -- κατατύπτοντες (ita BC; A τύπτ.) τὰ στ. (BC add αὐτῶν καὶ) ἀπὸ -- ὄπισθεν.

2. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος -- διηγήσ. ταῦτα cum ABC | ὁ δὲ ἀκούσας ἐθ. καὶ (A om) ἐξεπλ. -- ἠθέλησε cum AB .. C om | διεμηνύσατο -- πρὸς αὐτὸν (BC om) -- πρ. τ. λαόν (BC add ὁ Πιλᾶτος) cum ABC | Εἴδετε (h. l. codex εἴδετε, postea ἴδετε) πῶς ἐσκοτίσθη -- προεθυμούμην cum A .. BC Εἴδετε πῶς σεισμὸς καὶ σκότος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐγένετο καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη. ὄντως καλῶς ἐγὼ ἐποίουν, τὸν ἄνθρωπον οὐδαμ. φον. προεθυμούμην | οἱ δὲ κακοῦργοι -- τοιοῦτον (B τοιοῦτο) -- καιροῖς ex BC .. A haec in Iudam proditorem transfert, de quo plura addit quae hunc in locum parum quadrant. Habet enim ita: ὁ δὲ Ἰούδας ἐκεῖ παριστάμενος εἶπεν Ἔκλειψις ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς. ἀλλ' ὅμως ὁ λαὸς ὅλος αὐτὸν καὶ μόνον κατηγόρουν καὶ ὕβριζον καὶ ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἐτίθεσαν τῆς σταυρώσεως, καὶ κατεβόων αὐτοῦ πάντες Ὁ προδότης, λέγοντες, ὁ παράνομος, ὁ ἄπιστος, ὁ ἀχάριστος, ὁ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ φονεύσας, ὁ παρ' αὐτοῦ τὰς πόδας νιπτόμενος, ὁ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ κατέχων καὶ ὅσα θέλων διδοὺς ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅσα θέλων ἀποκοπτόμενος. ἐφ' οἷς οὗτος ἀγανακτῶν καὶ μὴ δυνάμενος τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν ταῖς ἀκοαῖς, παραγενόμενος ἐν τῷ ναῷ καὶ εὑρὼν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς εἶπεν Γινώσκω ἀληθῶς ὅτι κακῶς ἐποίησα· καὶ λάβετε τὰ ἀργύρια ἃ μοι δεδώκατε διὰ τὸ προδοῦναι τὸν Ἰησοῦν πρὸς φόνον ὑμῖν. μὴ θελόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων δέξασθαι τὰ ἀργύρια, ῥίψας ταῦτα μέσον αὐτῶν ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν ἐποίησεν ἀγχόνην διὰ σχοινίου καὶ ἐκρεμάσθη, καὶ

αὐτῷ Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων διὰ τῆς αὔριον ἡμέρας, καὶ παρακαλοῦμέν σε, ἐπεὶ ἔτι πνέουσιν οἱ ἐσταυρωμένοι, ἵνα καταθλασθῶσι τὰ ὀστᾶ αὐτῶν καὶ καταβιβασθῶσιν. εἶπεν ὁ Πιλᾶτος Τοῦτο γενήσεται. ἀπέστειλεν οὖν στρατιώτας καὶ εὗρον ἔτι πνέοντας τοὺς δύο λῃστάς, καὶ συνέθλασαν αὐτῶν τὰ σκέλη· τὸν δὲ Ἰησοῦν εὑρόντες τεθνηκότα οὐδαμῶς αὐτοῦ ἥψαντο, εἰ μὴ εἷς στρατιώτης ἐλόγχευσεν αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

3 Πρὸς ἑσπέραν δὲ τῆς παρασκευῆς καταντώσης Ἰωσήφ τις ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ πλούσιος, θεοσεβὴς Ἰουδαῖος, εὑρὼν τὸν

οὕτως ἀπήγξατο. Conferenda sunt haec cum tribus prioribus sectionibus capitis primi in codice C, quemadmodum supra pag. 268 sq. exscripsimus. Iam vero sequitur Iudaeorum et Pilati de titulo crucis disputatio, conferenda cum iis quae supra ad X, 3. ex codice C attulimus. Legitur in codice A sic: Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι προσελθόντες εἶπον τῷ Πιλάτῳ Οὐ καλῶς ἐγράφησαν, κύριε ἡμῶν, τὰ γράμματα ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ· μαρτυροῦσι γὰρ αὐτὸν βασιλέα ἡμῶν. διὰ τοῦτο δεόμεθά σου ἵνα ὁρίσῃς καὶ γράφῃς ἐκεῖσε ὅτι οὗτος εἶπεν ὅτι ἐστὶ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. ἔφη ὁ Πιλᾶτος Ὃ ἔγραψα, ἔγραψα. Tandem pergitur iis quae in textum recepimus, εἶτα λέγουσιν αὐτῷ etc. His rursus codices BC haec praemissa habent: καὶ ὁ Πιλᾶτος λέγει αὐτοῖς (uterque codex αὐτῶν) Καὶ τὰ ἕτερα καὶ ἐξαίσια θαύματα τί λέγετε εἶναι; καὶ οὐκ εἶχόν τι ἀπολογηθῆναι. Pergunt autem καὶ ταῦτα λέγων οὗτος, προσελθόντες λέγουσιν Ἡμεῖς ἔχομεν etc. | διὰ τῆς αὔρ. ἡμ. cum BC .. A διὰ τὴν αὔριον | ἵνα h. l. cum BC .. A ante ἐπεὶ ἔτι | καταθλασθῶσιν τὰ ὀστᾶ cum A .. BC κατακλασθῶσι τὰ σκέλη | τοὺς λῃστάς cum BC .. A τ. δύο λ. | εἰ μὴ εἷς στρατ. ἐλόγχ. αὐτόν cum A .. BC τότε ἀπελθὼν εἷς στρατ. καὶ ἐλόγχευσε τὸν Ἰησοῦν | BC ἐν τῇ δεξ. αὐτοῦ πλ.

Post αἷμα καὶ ὕδωρ codd. BC plura addita habent de prophetarum circa res Christi ultimas vaticiniis. Ea in C sic leguntur: καὶ ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν. Ἱερεμίας εἶπεν Δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν (codex ἐμβάλλομεν) ξύλον εἰς τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ἐκτρίψομεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ γῆς ζώντων (sic) οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι, κύριε τῶν δυνάμεων, κρίνων δίκαια. Ζαχαρίας ἔφη Καὶ ἔστησαν τὸν μισθόν μου τριάκοντα ἀργυρίοις. Ἡσαΐας εἶπεν Τὸν νῶτόν μου ἔδωκαν εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα· τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων, καὶ κύριος ἐγενήθη βοηθός μου. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄκακος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. καὶ λοιπὸν ἐπληρώθησαν νῦν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς προείπομεν.

3. Post καταντώσης C add haec: εἰς ἀπείρους λογισμοὺς ἐλθὼν (sic) ἡ θεοτόκος, διαβουλευομένους τοὺς Ἰουδαίους (sic. Potius scribe -μένων τῶν -αίων) ἀφεῖναι ἄταφον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸ ἀφεῖναι μόνον τὸ σῶμα ὀδύρετο καὶ πρὸς τὸν Πιλᾶτον ἀπελθεῖν οὐκ ἐπαρρησιάζετο. καὶ στέλλει πρὸς Ἰωσὴφ τὸν Ἰωάννην. ἐλθὼν δὲ Ἰωσὴφ πρὸς τὴν θεοτόκον λέγει πρὸς αὐτόν Ἰωσήφ, παρακαλῶ

Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι ζῶντα τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἡδέως ἤκουες, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶδόν σε μαχόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ. εἰ δοκεῖ σοι οὖν, πορευθῶμεν πρὸς τὸν Πιλᾶτον καὶ αἰτησώμεθα τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ταφήν, ὅτι μεγάλη ἁμαρτία κεῖσθαι αὐτὸν ἄταφον. Δέδοικα, λέγει ὁ Νικόδημος, μή πως ὀργισθέντος τοῦ Πιλάτου πάθω τι κακόν. εἰ δὲ σὺ μόνος ἀπελθὼν καὶ αἰτήσας λάβῃς τὸν τεθνηκότα, τότε κἀγὼ συνοδεύσω σοι καὶ τὰ πρὸς κηδείαν ἐπιτήδεια πάντα συνδιαπράξομαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικοδήμου ὁ Ἰωσὴφ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εὐξάμενος τῆς αἰτήσεως μὴ διαμαρτῆσαι, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν Πιλᾶτον, καὶ προσαγορεύσας ἐκαθέσθη. εἶτά φησι πρὸς αὐτόν Δέομαί σου, κύριέ μου, εἴ τι παρὰ τὸ δοκοῦν τῇ μεγαλειότητί σου αἰτήσομαι, μὴ ὀργισθῆναί μοι. ὁ δὲ ἔφη Καὶ τί ἐστιν ὃ αἰτεῖς; λέγει Ἰωσήφ Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὃν ὑπὸ φθόνου οἱ Ἰουδαῖοι κατήνεγκαν εἰς τὸ σταυρῶσαι, τοῦτον παρακαλῶ ἵνα μοι δῷς πρὸς ταφήν. λέγει ὁ Πιλᾶτος Καὶ τί

σε, παρηγόρησον τὴν λύπην μου, ὅτι εἶδα (οἶδ.?) τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην σου πρὸς τὸν γλυκύτατον υἱόν μου, καὶ ποίησόν μοι δύο αἰτήματα. ἄπελθε πρὸς Πιλᾶτον αἰτῆσαι τὸ σῶμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου υἱοῦ ἵνα θάψω, καὶ δώρησαί μοι καὶ τὸ μνημεῖον ὃ ἔχεις λελατομημένον καινὸν ἐν τῷ κήπῳ. ὁ δὲ Ἰωσὴφ πλησθεὶς δακρύων τε (sic) σφοδρῶν λέγει Κυρία μου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς θέλεις. Iam pergit οὗτος ὁ Ἰωσὴφ ἀνὴρ εὐγενής τε καὶ πλούσιος καὶ θεοσεβὴς Ἰουδαῖος, εὑρὼν καὶ τὸν Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας λίαν καὶ τοὺς λόγ. αὐτοῦ (αὐτοῦ in A deest) -- μεγάλη (A add ἐστὶ) ἁμαρτία -- ἄταφον. | ὁ Νικόδημος: C om ὁ | ἐπιτήδεια cum A .. C ἐπιτάφια | C ἀτενίσας εἰς τ. οὐρ. τὸ ὄμμα | C καὶ αἰτησάμενος μὴ διαμαρτ. τῆς αἰτήσεως | πρὸς αὐτόν: C add μετὰ δακρύων | κύριέ μου: C om μου | εἴ τι: A om τι | C τῇ σῇ μεγαλειότητι | Καὶ τί: C om Καί | λέγει Ἰωσήφ Ἰησ. τ. καλ. (cod. add τὸν) ἄνθρ. -- κατήνεγκαν εἰς τὸ (ita C; A κατηνέγκασάν σε) σταυρῶσαι cum A .. C λέγ. Ἰωσ. Ἰησ. τὸν ξένον καὶ καλὸν ἄνθρωπον, ὃν -- σταυρῶσαι | τοῦτον παρακαλῶ -- πρ. ταφήν cum A .. C haec mirum in modum exaggerat: Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ἵνα τὸν ξένον τοῦτον κηδεύσω. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον ἵνα τὸν ἐκ ξένης χώρας ὄντα κηδεύσω τὸν ξένον· ὅπου τὴν κεφαλὴν κλίνει, οὐκ ἔχει ὁ ξένος. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὅπου ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης τοῦτον ἐπαρέδωκεν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδίκως ὡς ξένον. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον etc. Decies repetito isto Δός μοι cum variis additamentis (quinto loco ὅτι ἀδελφοὺς οὐκ ἔχει ὡς ξένος, sexto ὅπου καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔφυγον, καὶ οὐκ ἦν τις κηδεῦσαι τοῦτον τὸν ξένον, octavo ὅπου Ἰουδαῖοι αὐτὸν κατεμαστίγωσαν ὡς ἐξ ἀλλοδαπῆς χώρας ξένης ὄντα ξένον, decimo δός μοι τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἵνα τοῦτο καταφιλήσω ἐν τῇ ἀποχωρήσει μας [sic, neo-

γέγονεν ὅτι μαρτυρηθέντα τοῦτον ὑπὸ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἐπὶ μαγείαις καὶ ἐν ὑποψίᾳ ὄντα λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος καὶ οὕτω παρ' ἡμῶν εἰς θάνατον ἐκδοθέντα, τιμᾶσθαι αὖθις τοῦτον νεκρὸν ἐπιτρέψωμεν; ὁ δὲ Ἰωσὴφ περίλυπος γενόμενος καὶ δακρύσας τοῖς ποσὶ προσέπεσε τοῦ Πιλάτου Μή σοι, λέγων, κύριέ μου, ἐπὶ νεκρῷ φθόνος τις ἐπιγένηται. πᾶσα γὰρ κακία ἐν τῇ τελευτῇ δεῖ συναπόλλυσθαι τοῦ ἀνθρώπου. ἐγὼ δὲ οἶδα τὴν μεγαλειότητά σου, πόσα ἐσπούδασας ὥστε μὴ σταυρῶσαι τὸν Ἰησοῦν, καὶ πόσα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὑπὲρ αὐτοῦ εἶπας, τὰ μὲν παραινῶν, τὰ δὲ καὶ θυμούμενος, καὶ ὕστερον πῶς τὰς χεῖρας ἀπένιψας καὶ μηδαμῶς ἔχειν μέρος ἀπεφήνω μετὰ τῶν θελόντων ἀποκτανθῆναι αὐτόν. ἐφ' οἷς ἅπασι δέομαί σου μὴ ἀποστραφῆναι τὴν αἴτησίν μου. οὕτω τοίνυν ἐπικείμενον ἰδὼν ὁ Πιλᾶτος τὸν Ἰωσὴφ καὶ ἱκετεύοντα καὶ δακρύοντα, ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἄπιθι· χαρίζομαί σοι τὸν τοιοῦτον νεκρόν, καὶ τοῦτον λαβὼν πράττε ὅσα σὺ βούλῃ.

4 Καὶ τότε ὁ Ἰωσὴφ εὐχαριστήσας τῷ Πιλάτῳ καὶ καταφιλήσας αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια, ἐξῆλθεν τῇ καρδίᾳ μὲν χαίρων ὡς τοῦ ποθουμένου τυχών, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ φέρων ἔτι δακρύοντας· οὕτω καὶ τὴν χαρὰν εἶχε λελυπημένος. ἄπεισιν οὖν πρὸς τὸν Νικόδημον καὶ τὰ γενόμενα πάντα διασαφεῖ. εἶτα σμύρνην καὶ ἀλόην ἑκατὸν λίτρας καὶ μνημεῖον καινὸν ἐξωνησά-

graece]), bis sequitur similiter Δώρησαί μοι. Iste locus omnino conferendus est cum Epiphanii oratione in sepulchrum Christi pag. 264. (ed. Colon. 1682.) Denique est Δέομαι τῇ μεγαλειότητί (sic) σου μὴ παρακούσῃς τῆς αἰτήσεώς μου. ταῦτα ἔλεγεν Ἰωσὴφ τεχνιέντως πρὸς Πιλᾶτον ἵνα λάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, τῇ (codex ἡ δὲ τῇ) ἀγχονίᾳ τῆς ψυχῆς μεγάλα ἐγκωμιάσας τὸν Ἰησοῦν μυστικῶς. | λέγει ὁ Πιλᾶτος (C ὁ δὲ Πιλ. λέγει) Καὶ τί -- ἐν (C om) ὑποψίᾳ ὄντα (C add ἤθελον. Corrige θέλειν?) λαβεῖν -- τοῦτον (C add τὸν) νεκρὸν ἐπιτρέψωμεν (ita C; A -ψομεν) | ὁ δὲ Ἰωσὴφ -- ὥστε μὴ σταυρῶσαι (C ἵνα μὴ σταυρωθῆναι) -- ἀποκτανθῆναι (C ἀποκτεῖναι) -- τ. αἴτησίν μου (C add ἀλλ' οἰκετῶς [corrige ἱκέτης] σοι προσπίπτω). οὕτω τοίνυν -- καὶ τοῦτ. λαβ. (haec C om) πράττε (C πρᾶττε [hoc accentu] εἰς αὐτὸν) ὅσα σὺ βούλῃ (C σοι βουλητά.)

4. C sic: Τότε Ἰωσὴφ εὐχαριστήσας -- ἐξῆλθε χαίρων τῇ καρδίᾳ ὡς τὸν ποθούμενον τυχών, τοὺς ὀφθ. δὲ -- χαρὰν [omisso εἶχε] ἔτι λελυπημένος καὶ τὴν λύπην χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος. ἄπεισιν οὖν -- διασαφεῖ. | εἶτα σμύρνην -- ἐξωνησάμενοι (codex -μενος) -- κατέθεντο cum A.. C διότι δὲ κἀκεῖνος εὐσεβὴς καὶ ἠγάπα τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπε τούτῳ πάντα τὰ τοῦ Πιλάτου. ἐξωνησάμενοι δὲ σμύρνην -- λίτρας καὶ μνημεῖον καινόν, ἐν σ. λ. ἐκαθεῖλαν τὸ·

μενοι, ἐν σινδόνι λευκῇ ἅμα τῇ θεοτόκῳ καὶ τῇ Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ καὶ τῇ Σαλώμῃ σὺν τῷ Ἰωάννῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς γυναιξὶ τοῦτον κηδεύσαντες ὡς ἔθος ἐν τῷ τάφῳ κατέθεντο.

5 Ἡ δὲ θεοτόκος ἔλεγε κλαίουσα Πῶς οὐ μή σε θρηνήσω, υἱέ μου· πῶς τὸ ἐμὸν πρόσωπον οὐ σπαράξω τοῖς ὄνυξιν. τοῦτο ἐκεῖνό ἐστιν, υἱέ μου, ὅπερ Συμεὼν ὁ πρεσβύτης προεῖπέ μοι, ὅτε τεσσαρακονθήμερον βρέφος προσήγαγόν σε ἐν τῷ ναῷ. αὕτη ἐστὶν ἡ ῥομφαία ἥτις νῦν κατὰ τὴν ψυχήν μου διέρχεται. τίς τὰ ἐμὰ δάκρυα, γλυκύτατέ μου υἱέ, καταπαύσει; πάντως οὐδεὶς εἰ μὴ σὺ μόνος, ἐὰν καθὼς εἶπας ἀναστήσῃ τριήμερος.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἔλεγε κλαίουσα Ἀκούσατε, λαοὶ φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, καὶ μάθετε ποίῳ θανάτῳ οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι τὸν μυρία καλὰ πρὸς αὐτοὺς πεποιηκότα παραδεδώκασιν. ἀκούσατε καὶ θαυμάσατε. τίς ἀκουστὰ ποιήσει ταῦτα πρὸς ἅπαντα κόσμον; ἐγὼ ἐν Ῥώμῃ μόνη πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελεύσομαι· ἐγὼ τούτῳ δηλώσω ὅσον κακὸν ὁ Πιλᾶτος τοῖς παρανόμοις Ἰουδαίοις πειθόμενος πέπραχεν. Ὡσαύτως καὶ Ἰωσὴφ ὠδύρετο λέγων Οἴμοι, γλυκύτατε Ἰησοῦ, ἐξ ἀνθρώπων φίλε ἐξαισιώτατε· εἰ χρὴ μὲν καὶ ἄνθρωπον ὀνομάζειν σε, τὸν οἷα οὐδέποτε πεποίηκεν ἄνθρωπος θαύματα ἐργασάμενον. πῶς σε κηδεύσω, πῶς σε ἐνταφιάσω. νῦν ἔδει μὲν συμπαρεῖναι οὓς ἐν ὀλίγοις ἄρτοις ἐξέθρεψας· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἔδοξα τῆς ἀξίας ἀπολειπόμενος.

σῶμα ἅμα σὺν τῇ θεοτόκῳ -- ἅμα καὶ τῇ Σαλώμῃ -- ἐν τάφῳ καινῷ κατέθεντο.

5. Ἡ δὲ (C add πάναγνος) θεοτ. ἔλεγ. κλαίουσα (C θρηνῳδοῦσα ἔλεγ.) cum AC | Πῶς οὐ (C om) μή σε θρ. υἱ. μ. (C add ποθητέ) -- τοῖς ὄνυξιν cum AC. Sed C his plura praem, de quibus pauca excerpere satis erit. Ea incipiunt Πῶς σε κλαύσω, γλυκύτατε υἱέ μου, θεωρῶν (sic) σε ἀδίκως θνήσκοντα. πῶς θεωρῶ σε, φίλτατόν μέλος μου. πῶς ζήσω χωρὶς σοῦ etc. Extrema sunt εὐχαριστῶ, υἱέ μου, τῷ ἡλίῳ (cod. τοῦ ἡλίου) σου ὅτι ἀπημαυρώθη, καὶ τῇ γῇ (cod. τῆς γῆς) ὅτι ἐσχίσθη καὶ ἐφοβήθη, καὶ ταῖς πέτραις (cod. αἱ πέτραι) διότι ἐφράγησαν ἰδὼν (sic) τὴν ἀνομίαν τῶν ἀμνήμων Ἰουδαίων. | τοῦτο ἐκεῖνο -- προσήγαγόν σε ἐν τῷ (ita C; A ἤγαγον τῷ) ναῷ -- ἀναστήσῃ (C -στήσει) τριήμερος cum AC.

ἔλεγε κλαίουσα cum A .. C κλαίουσα καὶ τριχώμενος σὺν δάκρυσιν ἔλεγε | Ἀκούσατε, λαοὶ -- πέπραχεν: in his AC plerumque consentiunt | Ὡσαύτως καὶ Ἰωσήφ etc ex AC, nisi quod C pleraque exaggerat. Ita idem post ἀπολειπόμενος add οὕτω δὲ καὶ Ἰωάννης καὶ αἱ γυναῖκες ὀδύροντο. τότε καὶ Νικόδη-

Εἶτα ὁ μὲν Ἰωσὴφ μετὰ τοῦ Νικοδήμου ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ἴδια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ θεοτόκος μετὰ τῶν γυναικῶν, συμπαρόντος καὶ τοῦ Ἰωάννου αὐταῖς.

Caput XII.

1 Ταῦτα γνωρίσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πραχθέντα παρά τε Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Νικοδήμου ἐταράχθησαν κατ' αὐτῶν μεγάλως, καὶ διαμηνυσάμενοι τῷ Ἰωσὴφ οἱ ἀρχιερεῖς Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον αὐτῷ Διὰ τί ἐποίησας τὴν κηδείαν ταύτην τῷ Ἰησοῦ; λέγει Ἰωσήφ Ἐγὼ οἶδα τὸν Ἰησοῦν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν κατὰ πάντα, καὶ οἶδα καὶ ὑμᾶς ὅτι διὰ φθόνον ᾠκονομήσατε τὸν φόνον αὐτοῦ· καὶ ἐν τούτῳ ἐκήδευσα αὐτόν. τότε ὀργισθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσὴφ ἔβαλον αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Εἰ μὴ αὔριον εἴχομεν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων, αὔριον καὶ σὲ ὡς ἐκεῖνον ἐφονεύσαμεν ἄν· τὸ δὲ νῦν ἔχον τηρούμενος, τῇ κυριακῇ πρωὶ θανάτῳ παραδοθήσῃ. εἶπον ταῦτα, καὶ τὴν εἱρκτὴν τῇ σφραγῖδι ἐσημειώσαντο, κλείθροις οὖσαν παντοίοις ἠσφαλισμένην.

2 Οὕτω τοίνυν τῆς παρασκευῆς τελεσθείσης, τῷ σαββάτῳ πρωὶ ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλᾶτον καὶ εἶπον αὐτῷ Κύριε, ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. μή πως οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτὸν καὶ πλανήσουσι τὸν λαὸν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ψεύδει, κέλευσον τηρεῖσθαι τὸν τάφον αὐτοῦ. ὁ Πιλᾶτος οὖν ἐπὶ τούτῳ παρέδωκεν αὐτοῖς στρα-

μος καὶ Ἰωσὴφ μετὰ Ἰωάννου (cod. -ννην) καὶ τῶν λοιπῶν γυναικῶν ἐνταφίασαν τὸν Ἰησοῦν.

XII, 1. Ταῦτα γνωρίσαντες -- εἶπον αὐτῷ cum ABC | Διὰ τί ἐποίησ. cum BC .. A Διὰ τί ἵνα ποιήσῃς | ταύτην τῷ Ἰησοῦ cum C .. AB τοιαύτην ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Ἰησοῦ | καὶ ἀληθινόν: BC om καί | καὶ ὑμᾶς: BC om καί | B ἀπὸ φθόνου | C οἰκονομήσατε | BC male om εἴχομεν τ. ἑ. τ. ἀζ., αὔριον | BC τηρούμενος (B -νον)· τῇ δὲ κυριακῇ

2. Κύριε, ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι cum A .. C (item B ut videtur) Κύριε ἐξουσιάρχα, τί γὰρ ἐποίησας; διὰ τί τὸν Ἰησοῦν ἐδίδως ἐνταφιάσαι; ἡμεῖς ἐβουλόμεθα κρέμασθαι ἐπὶ ξύλου ἵνα ὑπὸ ὀρνέων βρωθῇ· σὺ δὲ ἐδωρήσω τῷ Ἰωσὴφ ἐνταφιάσαι, ἵνα κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔφη Ὦ τῆς ἀνοίας τοῦ φθόνου ὑμῶν. οἱ δὲ πάλιν λέγουσι Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος ἔτι ζῶν εἶπεν ὅτι | μή πως οὖν: BC om οὖν | πλανήσουσι cum C .. A -σωσι | τῷ τοιούτῳ: A om τῷ | κέλευσον: C add δεόμεθά σου | C Πιλᾶτος οὖν ἐπὶ

τιώτας πενταχοσίους, οἳ καὶ ἐκάθισαν περὶ τὸν τάφον ὥστε τηρεῖν αὐτόν, θέμενοι καὶ σφραγῖδας ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος.

3 Τῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκούσης συμβούλιον οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Ἰουδαίων ποιήσαντες, ἀπέστειλαν ἐκβαλεῖν τὸν Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐπὶ τῷ θανατῶσαι αὐτόν· ἀνοίξαντες δὲ οὐχ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξενίζοντο ἐπὶ τούτῳ, πῶς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ σώων τῶν κλειδῶν καὶ τῶν σφραγίδων εὑρεθεισῶν ὁ Ἰωσὴφ ἐγένετο ἄφαντος.

CAPUT XIII.

1 Ἐπὶ τούτῳ δὲ παραγενόμενος εἷς στρατιώτης ἐκ τῶν τηρούντων τὸν τάφον εἶπεν ἐν τῇ συναγωγῇ Μάθετε ὅτι ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Πῶς; ὁ δὲ ἔφη Σεισμὸς ἐγένετο πρῶτον· εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἐλθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα πάντες οἱ στρατιῶται ὡς νεκροί, καὶ οὔτε φυγεῖν ἐδυνάμεθα οὔτε λαλῆσαι. ἠκούσαμεν δὲ τοῦ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς τὰς γυναῖκας τὰς ἐλθούσας ἐκεῖσε τὸν τάφον ἰδεῖν ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἀνέστη, καθὼς προεῖπεν ὑμῖν. κύψατε καὶ ἴδατε τὸν τάφον ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα αὐτοῦ. πορεύ-

---

τούτῳ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τοῦ σφραγίσαι αὐτοὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος ὡς βούλονται. καὶ λαβόντες κουστωδίαν ἦγουν στρατιώτας πενταχοσίους, οἳ καὶ ἐκαθ. ἐπὶ τὸν τάφον -- τοῦ μνήματος. Iamvero C add haec: ἐφύλαττον αὐτὸν τῷ σαββάτῳ (cod. τῶ σάββατον) ἕως ὄρθρου βαθέως τῆς κυριακῆς. μετὰ τοῦτο σεισμὸς πάλιν ἐγένετο μέγας πρῶτον. εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἐλθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου ἀπενεκρώθησαν οἱ στρατιῶται. τότε ἀνέστη ὁ κύριος· ἤγειρε τὸν Ἀδὰμ καὶ πάντας τοὺς προφήτας, οὓς εἶχεν ὁ διάβολος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· ἤγειρε δὲ κἀκεῖ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Atque his ipsis textus evangelii in codice C finitur. Eadem habere dicitur codex B, addita subscriptione hac: Τέλος τῶν ἁγίων παθῶν καὶ ἀρχὴ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Tamen is similiter atque codex A pergit Τῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκούσης etc, quae infra vide.

3. συμβούλιον -- ποιήσαντες, ἀπέστειλαν etc cum A .. B συμβουλὴν ἐποίησαν οἱ ἀρχ. μ. τ. Ἰουδ. καὶ ἀπέστειλαν etc | B ἐκ τῆς φυλακῆς | ὁ Ἰωσὴφ ἐγένετο cum A .. B Ἰωσὴφ δὲ ἐγέν.

XIII, 1. Ἐπὶ τούτῳ (A τοῦτο) -- ἐκ (B om) τοῦ μνημείου -- ὡς (B ὡσεὶ) νεκροί -- ἀλλὰ (B ἀλλ') ἀνέστη -- ἴδατε (B ἴδετε) -- τὸ σῶμα αὐτοῦ

θητε δὲ καὶ εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ πορευέσθωσαν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν εὑρήσουσι. διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ τοῦτο πρότερον.

2 Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς στρατιώτας Ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες αἱ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ μνῆμα, καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν οἱ στρατιῶται Ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς θεωρίας μόνης τοῦ ἀγγέλου οὔτε λαλεῖν οὔτε σαλεύειν ἐδυνάμεθα. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Ζῇ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι οὐδὲν πιστεύομεν ὅσον λέγετε. λέγουσιν οἱ στρατιῶται Τοσαῦτα θαύματα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἄρτι μέλλετε πιστεύειν ἡμῖν; ἀληθῶς λέγετε ὅτι ζῇ ὁ θεός, καὶ ὄντως ἀληθῶς ζῇ ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. πλὴν ἠκούσαμεν ὅτι τὸν Ἰωσὴφ εἴχετε ἐν τῇ φυλακῇ κεκλεισμένον· εἶτα ἀνοίξαντες τὰς θύρας οὐχ εὕρατε αὐτόν. δότε οὖν ὑμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ οὕτω δώσομεν καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἐκ τῆς φυλακῆς φυγόντα εὑρήσετε αὐτὸν εἰς Ἀριμαθίαν τὴν χώραν αὐτοῦ. λέγουσι καὶ οἱ στρατιῶται Ἀπέλθατε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὑρήσετε τὸν Ἰησοῦν, καθὼς ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξίν.

3 Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἰουδαῖοι φοβηθέντες εἶπον τοῖς στρατιώταις Ὁρᾶτε ἵνα μηδενὶ τοῦτον τὸν λόγον εἴπητε καὶ πάντες πιστεύσουσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. οὗ χάριν ἔδωκαν αὐτοῖς καὶ ἀργύρια πολλά. οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον Φοβούμεθα μή πως ἀκούσῃ ὁ Πιλᾶτος ὅτι ἐλάβομεν ἡμεῖς ἀργύρια, καὶ φονεύσει ἡμᾶς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἶπον Λάβετε ταῦτα, καὶ ἐγγυώμεθα ἡμεῖς ἵνα δώσομεν τῷ Πιλάτῳ ἀπολογίαν ἀντὶ ὑμῶν· μόνον εἴπατε ὅτι ἐκοιμᾶσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ὑμῶν ἦλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔκλεψαν αὐτὸν ἐκ τοῦ μνήματος. ἔλαβον οὖν οἱ στρατιῶται τὰ

(B τοῦ Ἰησοῦ) -- τ. μαθηταῖς αὐτοῦ (E in margine add καὶ τῷ Πέτρῳ) -- ἐγὼ τοῦτο πρότερον cum AB.

2. Λέγουσιν οἱ -- ἐδυνάμεθα. εἶπον (B add οὖν) οἱ -- ὄντως ἀληθῶς ζῇ (B add καὶ) ὃν ὑμεῖς -- πλὴν (B male add οὐκ) -- τὸν (A om) ἐκ τῆς (B om) φυλακῆς φυγόντα (A φεύγοντα) -- Ἀριμαθίαν (ita uterque, non -θαίαν) -- λέγουσι καὶ (A om) οἱ στρατ. etc cum AB.

3. Ἐπὶ τούτοις -- εἰς (B ἐπὶ) τὸν Ἰησοῦν -- ἀργύρια πολλά (h. l. B add ἵνα εἴπωσιν Ἡμῶν κοιμωμένων ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἔκλεψαν αὐτόν. Vide infra.) -- ἵνα δώσομεν (B δώσωμεν) -- ἐκοιμᾶσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον -- ἐν

ἀργύρια, καὶ εἶπον καθὼς παρηγγέλθησαν. καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὁ τοιοῦτος ψευδὴς λόγος λέγεται παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

Caput XIV.

1 Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας ἦλθον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἄνθρωποι τρεῖς· ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερεὺς ὀνόματι Φινεές, ὁ ἕτερος Λευίτης ὀνόματι Ἀγγαῖος, καὶ ὁ ἕτερος στρατιώτης ὀνόματι Ἀδᾶς. οὗτοι ἦλθον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἶπον αὐτοῖς καὶ τῷ λαῷ Τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, εἴδομεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετὰ τῶν ἕνδεκα μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, διδάσκοντα πρὸς αὐτοὺς καὶ λέγοντα Πορεύθητε εἰς πάντα τὸν κόσμον καὶ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅστις πιστεύσει καὶ βαπτισθῇ σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει κατακριθήσεται. καὶ ταῦτα λέγων ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἐθεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πεντακοσίων ἐπέκεινα.

2 Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον πρὸς τοὺς τοιούτους τρεῖς Δότε δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ μετανοήσατε ἐφ' οἷς καταψεύδεσθε. ἀπεκρίθησαν οὗτοι Ζῇ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οὐ ψευδόμεθα, ἀλλ' ἀληθῶς ὑμῖν λέγομεν. τότε εἶπεν ὁ ἀρχιερεύς, καὶ ἔφερον τὴν παλαιὰν τῶν Ἑβραίων ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐξόρκισεν αὐτούς, καὶ δοὺς αὐτοῖς καὶ ἀργύρια ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τόπον ἕτερον, ἵνα μὴ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κηρύξωσιν.

τοῦ μνήματος (B om καὶ εἰς τ. ὕπν. usque ἐκ τοῦ μνήματ.) -- ἔλαβον οὖν οἱ (B καὶ ἔλαβ. οἱ) -- παρὰ (B ὑπὸ) τοῖς Ἰουδαίοις cum AB.

XIV, 1. Μεθ' ἡμέρας δὲ -- ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερ. (B Ἦν ὁ εἷς ἱερ.) -- Ἀγγαῖος (B Ἀγγέος), καὶ ὁ ἕτερος (B ὁ δ' ἄλλος) -- Ἀδᾶς (ita B ut videtur; A Εἰδάς) -- διδάσκ. πρὸς (B om) αὐτοὺς -- εἰς πάντα τὸν (B om) κόσμον -- καὶ ὅστις πιστ. καὶ βαπτισθῇ (B καὶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς) σωθ., ὅστις δὲ οὐ πιστ. (B ὁ δὲ ἀπιστήσας) κατακρ. -- καὶ ἐθεωρ. καὶ ἡμ. (B καὶ ἑωράκαμεν αὐτὸν καὶ ἡμ.) -- ἐπέκεινα cum AB.

2. Ἀκούσαντες -- οὗτοι (B οἱ τρεῖς οὗτοι) Ζῇ (B add κύριος) -- ἀληθῶς (ita uterque) -- τότε εἶπ. ὁ ἀρχ. καὶ ἔφερον τ. παλ. τῶν Ἑβρ. (cf. infra XVII, 2. τὴν παλαιὰν τῶν Ἰουδαίων. Actorum textus A XIV, 2. habet οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ὥρκισαν αὐτούς) ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐξόρκισεν (ita) αὐτούς (haec omnia inde a τότε ex A. Multo brevior in his est B, qui sic habet: τότε ἐξώρκισεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεύς) -- καὶ (B om) ἀργύρια -- τόπον ἕτερον (B ἕτερ. τόπ.) -- τοῦ Χριστοῦ (B τοῦ κυρίου) -- κηρύξωσιν cum AB.

3 Τῶν τοιούτων οὖν λόγων ἀκουσθέντων εἰς πάντα τὸν λαὸν συνήχθη ὁ ὄχλος ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐγένετο μεγάλη στάσις. ἔλεγον γὰρ πολλοὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καθὼς ἀκούομεν, καὶ διὰ τί ἐσταυρώσατε αὐτόν; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Μὴ πιστεύετε, Ἰουδαῖοι, ὅσα λέγουσιν οἱ στρατιῶται, μηδὲ πιστεύετε ὅτι εἶδον αὐτοὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα ἄγγελον. ἡμεῖς γὰρ ἐδώκαμεν ἀργύρια πρὸς τοὺς στρατιώτας ἵνα μηδενὶ λέγωσι τοιούτους λόγους, καὶ οὕτως ἔδωκαν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀργύρια ἵνα λέγωσιν ὅτι Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

Caput XV.

1 Λέγει ὁ Νικόδημος Ὦ παῖδες τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. ὁ προφήτης Ἡλίας ἀνέβη εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ μετὰ πυρίνου ἅρματος, καὶ οὐδὲν ἄπιστον εἰ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη· προτύπωσις γὰρ τοῦ Ἰησοῦ ὁ προφήτης Ἡλίας ἦν, ἵνα ἀκούσαντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, μὴ ἀπιστήσητε. ἐγὼ οὖν λέγω καὶ συμβουλεύομαι ὅτι πρέπει ἵνα ἀποστείλωμεν στρατιώτας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ ὅπου μαρτυροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶδον αὐτὸν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅπως γυρεύσωσι καὶ εὕρωσιν αὐτόν, καὶ οὕτως ἵνα ζητήσωμεν ἐξ αὐτοῦ συγχώρησιν εἰς τὸ κακὸν ὅπερ εἰς αὐτὸν ἐποιήσατε. ἤρεσεν οὗτος ὁ λόγος, καὶ ἐξελέξαντο στρατιώτας καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. καὶ τὸν μὲν Ἰησοῦν οὐχ εὗρον, εὗρον δὲ εἰς τὴν Ἀριμαθίαν τὸν Ἰωσήφ.

2 Ἐπιστραφέντων οὖν τῶν στρατιωτῶν γνωρίσαντες οἱ ἀρχιερεῖς ὅτι ὁ Ἰωσὴφ εὑρέθη, συνήγαγον τὸν λαὸν καὶ εἶπον Τί

3. Τῶν τοιούτων οὖν (B om) -- διὰ τί (B διὰ τί ἵνα) ἐσταυρώσατε (uterque codex σταυρώσετε) -- μηδὲ πιστεύετε (B μηδὲ πιστεύσητε) -- ἐξ οὐρ. καταβάντα (B καταβ. ἐξ οὐρ.) -- ὅτι Ἰησοῦς (B ὁ Ἰησοῦς) ἀν. ἀπὸ τ. νεκρῶν cum AB.

XV, 1. Λέγει ὁ Νικόδημος -- ἄπιστον εἰ καὶ (A εἰ δὲ καὶ) ὁ Ἰησοῦς (B ὁ κύριος) -- ἵνα ἀκούσαντες (A ὁ ἀκούσας) -- μὴ ἀπιστήσητε (A μὴ ἀπιστήσῃ) -- συμβουλεύομαι (B -λεύω) -- ἀποστείλωμεν (A -στέλομεν) -- ἐκεῖ (B om) -- γυρεύσωσι καὶ (B om γυρ. καὶ) εὕρ. -- ἵνα (B om) ζητήσωμεν -- εἰς (A πρὸς) αὐτὸν ἐπ. ἤρεσεν (B ἤρεσε δὲ αὐτῶν sic) οὗτος ὁ λόγος -- εἰς τ. Ἀριμαθίαν (A -θείαν. B ut ed. Thil. -θαίαν; sed vide supra, item infra 15, 3.) τὸν Ἰωσήφ (B τ. Ἰωσ. ante εἰς habet) cum AB.

2. Ἐπιστραφέντων -- στρατιωτῶν (B add καὶ) -- ποιήσωμεν (B -ήσομεν)

ποιήσωμεν τῷ Ἰωσὴφ ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς; συμβουλευσάμενοι οὖν ἔγραψαν αὐτῷ ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως Πάτερ Ἰωσήφ, Εἰρήνη σοὶ καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου καὶ τοῖς φίλοις σου. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ἐπταίσαμεν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς σὲ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. διὰ τοῦτο παρακαλοῦμέν σε ἵνα ἔλθῃς ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τοὺς παῖδάς σου. πολλὰ γὰρ ἐθαυμάσαμεν πῶς ἔφυγες ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ἀληθῶς λέγομεν ὅτι κακὴν βουλὴν εἴχομεν κατὰ σοῦ· ὁ θεὸς δὲ ἰδὼν ὅτι ἀδίκως ἐβουλευόμεθα κατὰ σοῦ, ἐλυτρώσατό σε ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡμῶν. ἀλλ' ἔρχου πρὸς ἡμᾶς· σὺ γὰρ εἶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν ἡ τιμή.

[3] Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀπέστειλαν εἰς Ἀριμαθίαν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ στρατιωτῶν ἑπτά, φίλων τοῦ Ἰωσήφ· οἵτινες ἀπελθόντες καὶ εὑρόντες αὐτὸν καὶ προσαγορεύσαντες ἐντίμως, ὡς παρηγγέλθησαν, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν. καὶ οὗτος δεξάμενος ταύτην καὶ ἀναγνοὺς ἐδόξασεν τὸν θεόν, καὶ κατησπάσατο τοὺς στρατιώτας, καὶ τραπέζης ἐπιτεθείσης ἤσθιε καὶ ἔπινε μετ' αὐτῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

[4] Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ κατησπάσαντο αὐτόν. ὑπεδέξατο δὲ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ Νικόδημος. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ προσκαλεσάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ ὅ τε Ἄννας καὶ Καϊάφας οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον αὐτῷ Δὸς δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ εἰπὲ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἐκήδευσας, καὶ ἐν τούτῳ ἐκρατήσαμέν σε καὶ κατεκλείσαμεν ἐν τῇ φυλακῇ. εἶτα ζητήσαντες ἐκβαλεῖν σε πρὸς τὸ φονευθῆναι οὐχ εὕρομεν, καὶ ἐθαυμάσαμεν καὶ ἐφοβήθημεν πολλά· πλὴν ἐδεόμεθα τοῦ θεοῦ εὑρεῖν καὶ ἐρωτῆσαί σε. λέγε οὖν ἡμῖν τὸ ἀληθές.

-- ἐβουλευόμεθα (uterque codex ἐβουλόμεθα) -- ἀπὸ τῶν χειρῶν (B ἐκ χειρὸς) ἡμῶν -- ἡμῶν (A om) ἡ τιμή cum AB.

3. Ταύτην -- Ἀριμαθίαν (ita uterque) -- στρατ. ἑπτά (B ζ' στρατ.) -- οὗτος (B οὕτως) δεξ. ταύτην (B αὐτὴν) -- τῆς ἡμέρας καὶ (haec B om) τ. νυκτός.

4. Τῇ ἐπαύριον δὲ -- ἀπάντησιν (B ὑπάντησιν) -- κατησπάσαντο (B -σατο) αὐτ. ὑπεδ. δὲ (B om) αὐτὸν -- ἐκήδευσας (A -σες, sed infra -σας) -- οὐχ εὕρομεν (A add γάρ) -- τὸ ἀληθές cum AB.

5 Ἔφη πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰωσὴφ Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρασκευῆς, ὅτε με ἐν φυλακῇ κατησφαλίσατε, ἔπεσον εἰς προσευχὴν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου. καὶ τοῦ μεσονυκτίου ὁρῶ τὸν οἶκον τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσίκωσαν αὐτὸν ἄγγελοι τέσσαρες, ἀπὸ τῶν τεσσάρων γονιῶν κατέχοντες αὐτόν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀστραπή, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τὴν γῆν. κρατήσας οὖν με τῆς χειρὸς ἤγειρε λέγων Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ. εἶτα περιλαβὼν κατεφίλησέ με καὶ λέγει Ἐπιστρέφου καὶ ἴδε τίς εἰμι. στραφεὶς οὖν καὶ ἰδὼν εἶπον Κύριε, οὐκ οἶδα τίς εἶ. λέγει ἐκεῖνος Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν πρόχθες ἐκήδευσας. λέγω πρὸς αὐτόν Δεῖξόν μοι τὸν τάφον, καὶ τότε πιστεύσω. λαβὼν οὖν με τῆς χειρὸς ἀπήγαγεν ἐν τῷ τάφῳ ὄντι ἠνεῳγμένῳ. καὶ ἰδὼν ἐγὼ τὴν σινδόνα καὶ τὸ σουδάριον καὶ γνωρίσας εἶπον Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ προσεκύνησα αὐτόν. εἶτα λαβών με τῆς χειρός, ἀκολουθούντων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἤγαγεν εἰς Ἀριμαθίαν ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ λέγει μοι Κάθου ἐνταῦθα ἕως ἡμέρας τεσσαράκοντα. ἐγὼ γὰρ ὑπάγω εἰς τοὺς μαθητάς μου, ἵνα πληροφορήσω αὐτοὺς κηρύττειν τὴν ἐμὴν ἀνάστασιν.

CAPUT XVI.

1 Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἰωσὴφ ἔκραξαν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν λαόν Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε καὶ πατέρα καὶ μητέρα· πῶς μέλλομεν πιστεῦσαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἀπεκρίθη ἐκ τῶν Λευιτῶν εἷς καὶ εἶπεν Ἐγὼ οἶδα τὴν γενεὰν τοῦ

---

5. Ἔφη -- δι' ὅλης τῆς νυκτ. καὶ (haec A om) -- τοῦ μεσονυκτίου (B τὸ μεσονυκτίον) -- τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσίκωσαν (codex ἐσύκωσαν. Cf. Gloss. med. et inf. graec. sub σικόννειν. Eandem vocem cod. B tenet: vide post.) αὐτὸν ἄγγελοι τέσσαρες (ita A; B τῆς φυλακῆς ἐσυκόμενον [sic; lege σικώμενον. Thilo correxit συρόμενον] ὑπὸ τεσσάρων ἀγγέλων,) ἀπὸ -- κατέχοντες (sic etiam B praecedente ἀγγέλων) αὐτόν -- φόβου (B add μου) ἔπεσον -- λέγει (B add μοι) Ἐπιστρέφου (uterque codex ἐπιστράφου) -- λέγει (B add μοι) ἐκεῖνος -- πρόχθες (A προχθές) -- ἀπήγαγεν (B add με) -- ἤγαγεν (B add με) εἰς Ἀριμαθίαν (sic uterque) -- ἡμέρας τεσσαράκ. (B τεσσαράκ. ἡμερῶν) ἐγὼ γὰρ (B om) ὑπ. εἰς (A πρὸς) τοὺς -- ἀνάστασιν cum AB.

XVI, 1. Ταῦτα εἰπόντος -- καὶ (B om) πατέρα κ. μητ. -- τὴν γενεὰν (ita uterque codex. Item in veterrima editione (principe) versionis germanicae est: *Ich hab erkendt das geschlecht Jhesu, wann alweg mit den gotsförchtigen haben*

Ἰησοῦ, ἀνθρώπους εὐγενεῖς, δουλευτὰς τοῦ θεοῦ μεγάλους καὶ λαμβάνοντας δεκάτας ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. καὶ γινώσκω καὶ τὸν Συμεὼν τὸν πρεσβύτην, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸν ὅτε ἦν βρέφος καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα.

[2] Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Εὕρωμεν δὴ τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους τοὺς ἰδόντας αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὡς ἂν ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς καὶ μάθωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἀλήθειαν. εὗρον καὶ ἔφερον αὐτοὺς ἔμπροσθεν πάντων, καὶ ἐξόρκισαν αὐτοὺς εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ εἶπον Ζῇ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι εἴδομεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ζῶντα καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνοντα.

[3] Τότε ὁ Ἄννας καὶ Καϊάφας διεχώρισαν τοὺς τρεῖς ἕνα καὶ ἕνα, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς ἰδίᾳ καθ' ἕνα. ὡμοφώνησαν οὖν καὶ εἶπον καὶ οἱ τρεῖς ἕνα λόγον. ἀπεκρίναντο οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες Ἡ γραφὴ ἡμῶν λέγει ὅτι πᾶν ῥῆμα ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται. ὁ οὖν Ἰωσὴφ ὡμολόγει ὅτι ἐκήδευσε καὶ ἔθαψεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Νικοδήμου, καὶ πῶς ἐστὶν ἀλήθεια ὅτι ἠγέρθη.

---

sy in dem tempel unauffhörlich geopffert. Nec aliter habet editio vetus altera, quam ad manus habeo. Hinc nolui τοὺς γονεῖς, quod in altero textu graeco legitur, reponere.) -- τοῦ θεοῦ μεγάλους (sic; item B μεγάλους τ. θ.) -- δεκάτας (uterque codex δεκάδας) -- καὶ (B om) γινώσκω καὶ τὸν Συμ. (B καὶ Συμεῶνα) -- εἶπε πρὸς αὐτόν (A πρὸς τὸ βρέφος) -- δέσποτα cum AB.

2. Εἶπον -- Εὕρωμεν δή (B Εὗρον με δεῖ, Thilo correxit Εὑρεῖν δεῖ) τοὺς τρεῖς -- καὶ μάθωμεν ἀκριβέστ. -- καὶ ἔφερον αὐτοὺς (B om haec: καὶ μάθωμεν usque ἔφερ. αὐτούς) ἔμπροσθεν (B -σθε) -- ἐξόρκισαν (B ἐξώρκ.) -- εἶπον (B εἶπαν) -- ἀναβαίνοντα cum AB.

3. Τότε ὁ Ἄννας καὶ (B add ὁ) Καϊάφας -- ὅτι (B om) πᾶν ῥῆμα -- ὡμολόγει (A ὁμολόγη, B ὁμολογεῖ) -- ἀλήθεια (A ἀληθῶς) ὅτι ἠγέρθη cum AB.

EVANGELIUM NICODEMI PARS II.

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

CAPUT I. (XVII.)

[1] Λέγει Ἰωσὴφ Καὶ τί θαυμάζετε ὅτι Ἰησοῦς ἠγέρθη; οὐκ ἔστιν τοῦτο θαυμαστόν· ἀλλὰ τοῦτο θαυμαστόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἠγέρθη μόνος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλους πολλοὺς νεκροὺς ἤγειρεν, οἵτινες ἐμφανίσθησαν ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸς πολλούς. καὶ εἰ τοὺς ἄλλους οὐ γινώσκετε, τέως τὸν Συμεών, ὅστις ἐδέξατο τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, οὓς ἀνέστησεν, τέως αὐτοὺς γινώσκετε. ἡμεῖς γὰρ ἐθάψαμεν αὐτοὺς πρὸ ὀλίγου· νῦν δὲ οἱ μὲν τάφοι αὐτῶν ὁρῶνται ἠνεῳγμένοι κενοί, αὐτοὶ δέ εἰσι ζῶντες καὶ διατρίβοντες ἐν τῇ Ἀριμαθίᾳ. ἀπέστειλαν οὖν ἀνθρώπους, καὶ εὗρον τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἠνεῳγμένα κενά. λέγει ὁ Ἰωσὴφ Ἀπέλθωμεν εἰς τὴν Ἀριμαθίαν καὶ εὑρήσωμεν αὐτούς.

[2] Τότε ἠγέρθησαν οἱ ἀρχιερεῖς ὁ Ἄννας καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωσὴφ καὶ Νικόδημος καὶ Γαμαλιὴλ καὶ ἕτεροι μετ' αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον εἰς Ἀριμαθίαν, καὶ εὗρον οὓς ὁ Ἰωσὴφ ἔλεγεν. ἐποίησαν οὖν προσευχὴν καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους· εἶτα ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἔφερον αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἠσφαλίσαντο τὰς θύρας, καὶ ἔθηκαν εἰς μέσον τὴν παλαιὰν τῶν

I, 1. Λέγει (B add ὁ) Ἰωσήφ -- ὅτι (B add ὁ) Ἰησοῦς -- ἐμφανίσθησαν (ita A; B ἐνεφαν.?) -- τὸν Συμεών (B -μεῶνα) -- υἱούς (B add καὶ τοὺς δύο ἀδελφούς) -- ἠνεῳγμένοι (ita B; A ἀνεωγμ. sed statim post idem cum B ἠνεῳγμένα) κενοί (A om) -- Ἀριμαθίᾳ (ita uterque) -- εὑρήσωμεν (B -σομεν) αὐτούς cum AB.

2. Τότε -- καὶ (A add ὁ) Καϊάφας -- τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν (sed uterque

Ἰουδαίων, καὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς Θέλομεν ἵνα ὀμόσητε εἰς τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἀδωναΐ, καὶ οὕτως ἵνα εἴπητε τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἀνέστητε καὶ τίς ὑμᾶς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν.

3 Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ ἀναστάντες ἄνθρωποι ἐποίησαν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Δότε ἡμῖν χάρτην καὶ μέλαν καὶ κάλαμον. ἔφερον οὖν ταῦτα. καὶ καθίσαντες ἔγραψαν οὕτως.

Caput II. (XVIII.)

1 Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, δὸς ἡμῖν χάριν ἵνα διηγησώμεθα τὴν ἀνάστασίν σου καὶ τὰ θαυμάσιά σου, ἃ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐποίησας. Ἡμεῖς οὖν ἦμεν ἐν τῷ ᾅδῃ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων. ἐν ὥρᾳ δὲ μεσονυκτίου εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα ἀνέτειλεν ὥσπερ φῶς ἡλίου καὶ ἔλαμψεν, καὶ ἐφωτίσθημεν πάντες καὶ εἴδομεν ἀλλήλους. καὶ εὐθὺς ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραὰμ μετὰ τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν ἑνωθείς, καὶ χαρᾶς ὁμοῦ πλησθέντες εἶπον πρὸς ἀλλήλους Τοῦτο τὸ φῶς ἀπὸ μεγάλου φωτισμοῦ ἐστίν. ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐκεῖ παρὼν εἶπε Τοῦτο τὸ φῶς ἐκ τοῦ πατρός ἐστι καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος· περὶ οὗ προεφήτευσα ἔτι ζῶν λέγων Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει ἴδε φῶς μέγα.

2 Εἶτα ἦλθεν εἰς τὸ μέσον ἕτερος ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἀσκητής, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ πατριάρχαι Τίς εἶ; ὁ δὲ εἶπεν Ἐγώ εἰμι Ἰωάννης, τὸ τέλος τῶν προφητῶν, ὃς ἐποίησα τὰς ὁδοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εὐθείας, καὶ ἐκήρυξα τῷ λαῷ μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰς ἐμὲ ἦλθε, καὶ ἀπὸ μακρόθεν ἰδὼν αὐτὸν εἶπον πρὸς τὸν λαόν Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ

---

codex τοῦ) Ἀδωναΐ -- ἐκ (B add τῶν) νεκρῶν cum AB.

3. Τοῦτο -- ἀναστάντες (A ἀναστήσαντες) -- χάρτην (A χαρτί [χαρτίον]) -- καθίσαντες ἔγραψαν (B καθίσας εἷς ἐξ αὐτῶν ἔγραψεν) οὕτως cum AB.

II, 1. Κύριε -- καὶ ἡ (A om) ζωὴ -- ἡμεῖς οὖν (A om) -- καὶ ἐκ (B om) τοῦ υἱοῦ καὶ ἐκ (B om) τοῦ ἁγίου -- προεφήτευσα (A -τευσεν) -- ἴδε (B εἶδε) φ. μέγα cum AB.

2. Εἶτα ἦλθεν -- καὶ (ita utorque) τὸ πνεῦμα -- ἤκουσα καὶ (B om)

αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ μετὰ τῆς χειρός μου ἐβάπτισα αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, καὶ εἶδον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ ἤκουσα καὶ τῆς φωνῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς οὕτω λέγοντος Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κηρύξω πῶς ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὧδε, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν κατακριθήσεται. διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς, καθὼς ἴδητε αὐτόν, ἵνα προσκυνήσητε πάντες, ὅτι νῦν μόνον ἐστὶ πρὸς ὑμᾶς ὁ τῆς μετανοίας καιρὸς ὑπὲρ οὗ προσεκυνήσατε εἰς τὸν ἄνω μάταιον κόσμον τοῖς εἰδώλοις, καὶ ὑπὲρ ὧν ἡμαρτήκατε· ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

Caput III. (XIX.)

Τοῦ Ἰωάννου τοίνυν διδάσκοντος οὕτως τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ, ἀκούσας καὶ ὁ πρωτόπλαστος καὶ προπάτωρ Ἀδὰμ λέγει πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Σὴθ Υἱέ μου, θέλω ἵνα εἴπῃς τοῖς προπάτορσι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς προφήταις, ὅτε ἔπεσον ἵνα ἀποθνήσκω, ποῦ σε ἀπέστειλα. ὁ δὲ Σὴθ ἔφη Προφῆται καὶ πατριάρχαι, ἀκούσατε. ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος πεσών ποτε εἰς τὸ τελευτᾶν ἀπέστειλέ με ποιήσασθαι δέησιν πρὸς τὸν θεὸν ἔγγιστα τῆς πύλης τοῦ παραδείσου, ὡς ἂν ὁδηγήσῃ με δι' ἀγγέλου πρὸς τὸ δένδρον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἐπάρω ἔλαιον καὶ ἀλείψω τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ ἀναστῇ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας. ὅπερ δὴ καὶ ἐποίησα. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐλθὼν ἄγγελος κυρίου λέγει μοι Τί, Σήθ, αἰτεῖς; ἔλαιον αἰτεῖς τὸ τοὺς ἀσθενεῖς

τῆς φωνῆς τοῦ (A om) θεοῦ -- ἔρχεται (ab hac voce incipit fragmentum Vaticanum) -- υἱὸς τοῦ θεοῦ (cum AC; B τοῦ θε. υἱός) -- ὅστις πιστεύσῃ (cum AC; B -σει) -- εἰς αὐτόν (haec cum AC; B om) -- ἵνα προσκυνήσητε (cum AB; C -νήσετε) -- ἡμαρτήκατε (cum BC; A ἐμαρτυρήσατε) -- ἀδύνατον cum ABC.

III. Τοῦ Ἰωάννου τοίνυν -- πρὸς τὸν υἱ. αὐτ. τὸν Σήθ (cum AC; B πρὸς Σήθ τὸν υἱ. αὐτ.) -- ἵνα ἀποθνήσκω (cum AC; B τοῦ ἀποθνήσκειν με) -- Ἀδὰμ (cum BC; A ὁ Ἀδάμ) -- πρὸς (desideratur in ABC) τὸ δένδρον τ. ἐλεημ. (B solus add τοῦτ' ἔστι τὸ ἔλεος τοῦ ἐλαίου) -- ὅπερ δή (cum AC; B δέ) -- ἄγγελος (cum AC; B ὁ ἄγγελος) etc cum ABC.

ἀνιστῶν, ἢ τὸ δένδρον τὸ ῥέον τὸ τοιοῦτον ἔλαιον διὰ τὴν τοῦ σοῦ πατρὸς ἀσθένειαν; τοῦτο οὐκ ἔστιν εὑρεθῆναι νυνί. ἄπιθι οὖν καὶ εἰπὲ τῷ πατρί σου ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια, τότε κατέλθῃ ἐν τῇ γῇ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐνανθρωπήσας, κἀκεῖνος ἀλείψει αὐτὸν τῷ τοιούτῳ ἐλαίῳ, καὶ ἀναστήσεται, καὶ ἐν ὕδατι καὶ πνεύματι ἁγίῳ πλυνεῖ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπὸ πάσης νόσου ἰαθήσεται· νῦν δὲ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ προφῆται ἐχαίροντο μεγάλως.

Caput IV. (XX.)

[1] Ἐν τοιαύτῃ δὲ τῶν ἁπάντων ὄντων χαρᾷ ἦλθεν ὁ Σατὰν ὁ κληρονόμος τοῦ σκότους καὶ λέγει τῷ Ἅδῃ Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε, ἄκουσόν μου τοὺς λόγους. ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων τις Ἰησοῦς λεγόμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ· οὗτος δὲ ὢν ἄνθρωπος, ἀπὸ συνεργείας ἡμετέρας ἐσταύρωσαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι. καὶ νῦν αὐτοῦ τελευτήσαντος ἔσο ἡτοιμασμένος ὅπως ὧδε κατασφαλίσωμεν αὐτόν. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἤκουσα καὶ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. ἐποίησέ μοι καὶ πολλὰ κακὰ ἐν τῷ ἄνωθεν κόσμῳ τοῖς βροτοῖς συναναστρεφόμενος. ὅπου γὰρ ηὕρισκε τοὺς ἐμοὺς δούλους, ἐδίωκεν αὐτούς, καὶ ὅσους ἀνθρώπους ἐποίουν ἐγὼ κυλλοὺς τυφλοὺς χωλοὺς λεπρούς, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, διὰ λόγου μόνου ἰᾶτο αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἑτοιμάσας εἰς τὸ ταφῆναι, καὶ τούτους διὰ λόγου μόνου πάλιν ἀνεζώωσε.

[2] Λέγει ὁ Ἅδης Καὶ τοσοῦτόν ἐστιν οὗτος δυνατὸς ὥστε

τὸ ῥέον (cum AC; B τὸ ὡραῖον) -- τοῦ σοῦ (A om) πατρὸς -- ἄπιθι οὖν (cum AC; B om) -- ἐνανθρωπήσας (cum AB; C ἐν ἀνθρωπήσει) -- μεγάλως cum ABC.

IV, 1. Ἐν τοιαύτῃ -- ὄντων (cum AC; B om) -- ὁ Σατὰν (hoc accentu A. Eundem corrector codicis Claromontani habet; cf. Prolegg. p. XXII.) -- τοῦ σκότους (C σκότου) -- οὗτος (ita codices. Nescio an ὄντως praestet) δὲ ὢν -- ἐποίησέ μοι καὶ (C ἐποίησε δὲ καὶ) -- συναναστρεφόμενος (AC -στραφόμενος) -- ηὕρισκε (C εὕρισκεν) -- ἐγὼ (C om) -- τοιοῦτον (cum A; BC τοιούτων) -- ἑτοιμάσας (cum AB; C ἑτοιμάσθην) -- ταφῆναι (A στραφῆναι) -- μόνου (cum A; BC om) πάλ. ἀνεζώωσε (AC -ζόωσε) cum ABC.

2. Λέγει ὁ Ἅδης -- δυνήσεται (cum A; BC -σηται) -- ἤκουσας (cum

διὰ λόγου μόνου ποιεῖν τοιαῦτα; ἢ τοιούτῳ ὄντι δύνασαι σὺ ἀντιστῆναι αὐτῷ; ἐμοὶ δοκεῖ, τοιούτῳ ὄντι οὐδεὶς αὐτῷ ἀντιστῆναι δυνήσεται. εἰ δὲ λέγεις ὅτι ἤκουσας αὐτοῦ φοβουμένου τὸν θάνατον, παίζων σε καὶ γελῶν ἔφη τοῦτο, θέλων ἵνα σε ἁρπάσῃ ἐν χειρὶ δυνατῇ. καὶ οὐαὶ οὐαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Λέγει ὁ Σατάν Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε Ἅδη, τοσοῦτον ἐφοβήθης ἀκούσας περὶ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν ἐχθροῦ; ἐγὼ αὐτὸν οὐκ ἐφοβήθην, ἀλλ' ἐνήργησα τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ ἐπότισαν αὐτὸν καὶ χολὴν μετὰ ὄξους. ἑτοιμάσθητι οὖν ὅπως ἐλθόντα κρατήσῃς αὐτὸν ἰσχυρά.

[3] Ἀπεκρίθη ὁ Ἅδης Κληρονόμε τοῦ σκότους, υἱὲ τῆς ἀπωλείας, διάβολε, νῦν μοι εἶπας ὅτι πολλοὺς οὓς σὺ ἑτοίμασας εἰς τὸ ταφῆναι, λόγῳ μόνῳ τούτους αὐτὸς ἀνεζώωσε· καὶ εἰ ἑτέρους τῆς ταφῆς ἠλευθέρωσε, πῶς αὐτὸς καὶ ἐν ποίᾳ δυνάμει παρ' ἡμῶν κρατηθήσεται; ἐγὼ δὲ πρὸ ὀλίγου κατέπιόν τινα νεκρὸν ὀνόματι Λάζαρον, καὶ μετ' ὀλίγον τις ἐκ τῶν ζώντων διὰ λόγου μόνου βίᾳ ἐκ τῶν ἐγκάτων μου τοῦτον ἀνέσπασεν. οἶμαι δὲ εἶναι αὐτὸν ὃν σὺ φῄς. εἰ οὖν ἐκεῖνον ἐνθάδε δεξόμεθα, δέδοικα μή πως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν κινδυνεύσωμεν· πάντας γὰρ οὓς ἀπ' αἰῶνος κατέπιον, ἰδοὺ ταρασσομένους κατανοῶ, καὶ ἀλγῶ τὴν κοιλίαν μου. καὶ σημεῖον οὐκ ἀγαθόν μοι δοκεῖ ὁ προαναρπασθεὶς Λάζαρος ἀπ' ἐμοῦ· οὐ γὰρ ὡς νεκρός, ἀλλ' ὡς ἀετὸς ἀπ' ἐμοῦ ἐξεπέτασεν· οὕτω γὰρ συντόμως ἡ γῆ αὐτὸν ἔξω ἔρριψε. διὸ καὶ ὁρκίζω καὶ σὲ εἰς τὰς σὰς χάριτας καὶ εἰς τὰς ἐμάς, μὴ ἀγάγῃς αὐτὸν ἐνταῦθα. οἶμαι γὰρ ὅτι διὰ τὸ πάντας ἀναστῆσαι νεκροὺς ὧδε παραγίνεται. καὶ τοῦτό σοι

BC; A ἤκουες) -- τὸν θάνατον (cum BC; A om) -- θέλων (cum AB; C om) -- καὶ (C ἢ) οὐαὶ -- ὁ Σατάν (C ὁ Σατανᾶς) -- ἐνήργησα (cum AB; C ἐνέργησα) -- χολὴν (cum BC; A χολῇ) -- ἑτοιμάσθητι (cum BC; A ἑτοιμασθῆναι) -- αὐτὸν (A αὐτοῦ) ἰσχυρά (A -ρᾷ, item ut videtur C) cum ABC.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἅδης -- πολλοὺς οὓς σὺ ἑτοίμασας (οὓς [praecedente -λούς] desideratur in codicibus, ita ut ἑτοιμάσας pro nominativo absoluto haberi possit. In A vero codice ἑτοίμασας, non ἑτοιμάσας legitur, neglecto ut saepe fit augmento. Apud Thilonem est πολλοὺς σὺ ἑτοιμάσας.) -- τούτους αὐτὸς (B ante λόγῳ ponit) -- εἰ (A om) -- ὀνόματι Λάζαρον (C -ζαρος) -- τὴν κοιλίαν μου (cum AB; C τῇ κοιλίᾳ μου) -- ἀγάγῃς (C ἀγάγεις) αὐτ. ἐνταῦθα (cum

λέγω, μὰ τὸ σκότος ὃ ἔχομεν, εἰ ὧδε ἀγάγῃς αὐτόν, οὐδείς μοι τῶν νεκρῶν ἐναπολειφθήσεται.

CAPUT V. (XXI.)

[1] Τοιαῦτα τοῦ Σατανᾶ καὶ τοῦ Ἅδου λεγόντων πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο φωνὴ μεγάλη ὥσπερ βροντὴ λέγουσα Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιαι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. ἀκούσας ὁ Ἅδης λέγει τῷ Σατανᾷ Ἔξελθε, εἰ δυνατὸς εἶ, καὶ ἀντίστηθι αὐτῷ. ἐξῆλθεν οὖν ἔξω ὁ Σατάν. εἶτα λέγει ὁ Ἅδης τοῖς δαίμοσιν αὐτοῦ Ἀσφαλίσασθε καλῶς καὶ ἰσχυρῶς τὰς πύλας τὰς χαλκᾶς καὶ τοὺς μοχλοὺς τοὺς σιδηροῦς, καὶ τὰ κλεῖθρά μου κατέχετε, καὶ σκοπεῖτε πάντα ἱστάμενοι ὄρθιοι· ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ αὐτὸς ὧδε, οὐαὶ ἡμᾶς λήψεται.

[2] Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ προπάτορες ἤρξαντο πάντες ὑβρίζειν αὐτὸν λέγοντες Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε, ἄνοιξον ὅπως εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. λέγει Δαυὶδ ὁ προφήτης Οὐκ οἶδας, τυφλέ, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ἐγὼ ζῶν τὴν τοιαύτην φωνήν, τὸ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, προεφήτευσα; Ἡσαΐας εἶπεν Ἐγὼ τοῦτο προϊδὼν ὑφ᾽ ἁγίου πνεύματος ἔγραψα Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ. καὶ Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, Ἅδη, τὸ νῖκος;

[3] Ἦλθεν οὖν πάλιν φωνὴ Ἄρατε πύλας λέγουσα. ἀκούσας ὁ Ἅδης ἐκ δευτέρου τὴν φωνὴν ἀπεκρίθη ὡς δῆθεν μὴ γινώσκων καὶ λέγει Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; λέγουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ δεσπότου Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, κύριος δυνατὸς

AC; B ἐντεῦθεν) - - ἀναστῆσαι (cum AC; B ἀναστῆναι) - - ἀγάγῃς (AC ἀγάγεις) - - ἐναπολειφθήσεται cum ABC.

V, 1. Τοιαῦτα (cum AC; B Ταῦτα) - - ἔξω ὁ Σατάν (C ὁ Σατανᾶς) - - Ἀσφαλίσασθε (cum AC; B -λίσατε) καλ. καὶ (cum B; AC om) ἰσχυρῶς (ita AB; C -ρᾶς) - - σκοπεῖτε πάντα (A πάντας, BC πάντες) ἱστ. ὄρθιοι (cum A; BC ὀρθριοί) - - λήψεται cum ABC.

2. Ταῦτα - - ἀκόρεστε (B solus add Ἅδη) - - οἱ ἐν τοῖς μνημ. καὶ εὐφρανθ. οἱ ἐν (B ab οἱ ἐν priore ad οἱ ἐν posterius transilit) - - τὸ νῖκος cum ABC.

3. Ἦλθεν - - τοῦ (C om) δεσπότου - - ἐφωτίσθησαν cum ABC.

ἐν πολέμῳ. καὶ εὐθέως ἅμα τῷ λόγῳ τούτῳ αἱ χαλκαῖ πύλαι συνετρίβησαν καὶ οἱ σιδηροῖ μοχλοὶ συνεθλάσθησαν, καὶ οἱ δεδεμένοι πάντες νεκροὶ ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν, καὶ ἡμεῖς μετ᾽ αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ὥσπερ ἄνθρωπος, καὶ πάντα τὰ σκοτεινὰ τοῦ ᾅδου ἐφωτίσθησαν.

Caput VI. (XXII.)

[1] Εὐθὺς ἐβόησεν ὁ Ἅδης Ἐνικήθημεν, οὐαὶ ἡμῖν. ἀλλὰ τίς εἶ ὁ ἔχων τοσαύτην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν; καὶ ποῖος εἶ ὁ χωρὶς ἁμαρτίας ὧδε ἐλθών, ὁ μικρὸς ὁρώμενος καὶ μεγάλα δυνάμενος, ὁ ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, ὁ δοῦλος καὶ ὁ δεσπότης, ὁ στρατιώτης καὶ βασιλεύς, ὁ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ἐξουσιάζων; ἐν τῷ σταυρῷ προσηλώθης καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἐτέθης, καὶ ἄρτι ἐγένου ἐλεύθερος καὶ κατέλυσας πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν. ἆρα σὺ εἶ ὁ Ἰησοῦς, περὶ οὗ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ ἀρχισατράπης Σατὰν ὅτι διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου μέλλεις κληρονομῆσαι ὅλον τὸν κόσμον;

[2] Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης κρατήσας ἐκ τῆς κορυφῆς τὸν ἀρχισατράπην Σατὰν καὶ παραδοὺς αὐτὸν τοῖς ἀγγέλοις εἶπε Σιδηροῖς καταδεσμήσατε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ. εἶτα παραδοὺς τοῦτον τῷ Ἅδῃ ἔφη Λαβὼν αὐτὸν κάτεχε ἀσφαλῶς ἄχρι τῆς δευτέρας μου παρουσίας.

Caput VII. (XXIII.)

Καὶ ὁ Ἅδης παραλαβὼν τὸν Σατανᾶν ἔλεγεν αὐτῷ Βεελζεβούλ, κληρονόμε τοῦ πυρὸς καὶ τῆς κολάσεως, ἐχθρὲ τῶν ἁγίων, διὰ ποίαν ἀνάγκην ᾠκονόμησας σταυρωθῆναι τὸν βασιλέα τῆς

VI, 1. Εὐθὺς (cum AC; B Καὶ εὐθὺς) -- ἁμαρτίας (cum AB; C ἁμαρτιῶν) -- καὶ ὁ (cum AC; B om) δεσπότης -- καὶ τῶν (cum BC; A om) ζώντων -- καὶ ἐν τῷ τ. ἐ. κ. ἄ. ἐ. ἐλεύθερος (haec omnia cum AC; B om) -- ὁ (cum BC; A om) Ἰησοῦς (cum AB; C κύριος) -- Σατὰν (cum BC; A Σατανᾶς) -- ὅλ. τ. κόσμον cum ABC.

2. Τότε -- παραδοὺς (C παραλαβὼν) αὐτόν -- Σιδηροῖς (ita ABC; nullus eorum additum habet δεσμοῖς, quod excidisse videtur) -- παρουσίας cum ABC.

VII. Καὶ ὁ Ἅδης -- Σατανᾶν (cum AC; B Σατὰν) -- Βεελζεβούλ (A ἐβελζεβούλ) κλ. τοῦ πυρὸς (cum B; sed A σκότους, C σκότου) -- ᾠκονόμησας

δόξης εἰς τὸ ἐλθεῖν ὧδε καὶ ἐκδῦσαι ἡμᾶς; ἐπιστρέφου καὶ ἴδε ὅτι οὐδεὶς νεκρὸς ἐν ἐμοὶ κατελείφθη, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐκέρδησας διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντα ἀπώλεσας· καὶ πᾶσά σου ἡ χαρὰ μετηνέχθη εἰς λύπην· καὶ τὸν βασιλέα τῆς δόξης θέλων θανατῶσαι, σεαυτὸν ἐθανάτωσας. ἐπεὶ γὰρ παρέλαβόν σε ὥστε κατέχειν ἀσφαλῶς, ἐν πείρᾳ μαθήσῃ ὅσα κακὰ πρὸς σὲ διαπράξομαι. ὦ ἀρχιδιάβολε, ἡ τοῦ θανάτου ἀρχή, ἡ ῥίζα τῆς ἁμαρτίας, τὸ τέλος παντὸς κακοῦ, τί κακὸν εὑρὼν εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐγύρευσας τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ; πῶς ἐτόλμησας τοσοῦτον κακὸν ποιῆσαι; πῶς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐν τῷ σκότει τούτῳ καταγαγεῖν ἐμελέτησας, δι' οὗ πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος θανόντας ἐστερήθης;

Caput VIII. (XXIV.)

[1] Οὕτω τοῦ Ἅδου διαλεγομένου τῷ Σατανᾷ ἥπλωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἐκράτησε καὶ ἤγειρε τὸν προπάτορα Ἀδάμ. εἶτα στραφεὶς καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἔφη Δεῦρο μετ' ἐμοῦ πάντες ὅσοι διὰ τοῦ ξύλου οὗ ἥψατο οὗτος ἐθανατώθητε· πάλιν γὰρ ὑμᾶς διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντας ἐγὼ ἰδοὺ ἀνιστῶν. πρὸς ταῦτα ἐξέβαλεν ἅπαντας ἔξω, καὶ ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ θυμηδίας ἔμπλεως ὀφθεὶς Εὐχαριστῶ τῇ μεγαλωσύνῃ σου κύριε, ἔλεγεν, ὅτι ἀνήγαγές με ἐξ ᾅδου κατωτάτου. οὕτω δὲ καὶ πάντες οἱ προφῆται καὶ οἱ ἅγιοι εἶπον Εὐχαριστοῦμέν σοι Χριστέ, σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὅτι ἀνήγαγες ἐκ τῆς φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

[2] Καὶ ταῦτα εἰπόντων εὐλογήσας ὁ σωτὴρ τὸν Ἀδὰμ κατὰ τὸ μέτωπον ἐν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ· τοῦτο δὲ ποιήσας καὶ

(cum BC; A ὀνομήσας sic) -- εἰς (cum A; C om, B ἤ sive ἡ) -- ἐκδῦσαι (A -ύσαι) ἡμ. ἐπιστρέφου (ABC -στράφου) -- κατελείφθη (cum A; BC -λήφθη) -- ἀπώλεσας (A ἀπόλεσας) -- σεαυτὸν (cum BC; A σαυτὸν) ἐθανάτωσας -- εἰς τὸν Ἰησοῦν (cum AC; B add καὶ) ἐγύρευσας (cum A*; B ἐγύρευσες, C ἐγηρεύσης, A** ἐγύρευες) -- σκότει (cum A; BC σκότῳ) τ. καταγαγεῖν (cum BC; A κατάγειν) -- θανόντας (C ut videtur θανέντας) ἐστερήθης cum ABC.

VIII, 1. Οὕτω τοῦ Ἅδου -- διὰ (cum AC; B add τοῦ) ξύλου τοῦ σταυροῦ -- ἀνιστῶν (cum A; BC ἀνιστῶ) -- τὴν ζωὴν ἡμῶν cum ABC.

2. Καὶ ταῦτα -- κατὰ τὸ μέτωπον (cum AC; B ἐν τῷ μετώπῳ) ἐν (cum AC; B om) τῷ σημείῳ -- πρ. τ. πατριάρχας κ. προφ. κ. μάρτυρ. κ. (C add

πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ προφήτας καὶ μάρτυρας καὶ προπάτορας, καὶ τούτους λαβὼν ἐκ τοῦ ᾅδου ἀνέθορε. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ἔψαλλον οἱ ἅγιοι πατέρες ἀκολουθοῦντες αὐτῷ λέγοντες Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ἀλληλούια· αὐτῷ ἡ δόξα τῶν ἁγίων πάντων.

Caput IX. (XXV.)

Πορευόμενος οὖν εἰς τὸν παράδεισον κρατῶν καὶ τὸν προπάτορα Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς χειρὸς παραδέδωκε τοῦτον τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαὴλ καὶ πάντας τοὺς δικαίους. εἰσερχομένων οὖν αὐτῶν τὴν θύραν τοῦ παραδείσου συνήντησαν αὐτοῖς δύο πρεσβῦται ἄνθρωποι, πρὸς οὓς οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον Τίνες ἐστὲ ὑμεῖς, οἵτινες θάνατον οὐκ εἴδετε καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ οὐ κατήλθετε, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς οἰκεῖτε εἰς τὸν παράδεισον; εἷς ἐξ αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγώ εἰμι Ἐνὼχ ὁ εὐαρεστήσας θεῷ καὶ ὧδε μετατεθεὶς παρ' αὐτοῦ, καὶ οὗτός ἐστιν Ἡλίας ὁ Θεσβίτης, οἳ καὶ μέλλομεν ζῆσαι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· τότε δὲ μέλλομεν ἀποσταλῆναι παρὰ θεοῦ ἐπὶ τῷ ἀντιστῆναι τῷ ἀντιχρίστῳ καὶ ἀποκτανθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι καὶ ἐν νεφέλαις ἁρπαγῆναι πρὸς τὴν τοῦ κυρίου ὑπάντησιν.

Caput X. (XXVI.)

Ταῦτα τούτων λεγόντων ἦλθεν ἕτερος ταπεινὸς ἄνθρωπος, βαστάζων ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ σταυρόν· πρὸς ὃν ἔφησαν οἱ ἅγιοι πατέρες Τίς εἶ σὺ ὁ θεωρίαν ἔχων λῃστοῦ, καὶ τίς ὃν ἐπιφέρεις ἐπὶ τῶν ὤμων σταυρόν; ἀπεκρίθη οὗτος Ἐγὼ καθὼς ὑμεῖς φατὲ λῃστὴς ἦν καὶ κλέπτης ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διὰ ταῦτα κρατήσαντές με οἱ Ἰουδαῖοι σταυροῦ θανάτῳ παραδεδώ-

---

τοὺς) προπάτορας (haec cum B; C om καὶ μάρτυρας; A habet πρ. τ. προπάτορας, omissis πατριάρχ. usque κ. μάρτ. καί) - - λέγοντες (cum B; AC om) - - ἀλληλούια (A -ία)· αὐτῷ (cum AC; B αὕτη) - - πάντων cum ABC.

IX. Πορευόμενος - - ἀπὸ (cum AC; B ἐκ) τῆς χειρὸς - - καὶ ὧδε (cum AC; B om) μετατεθεὶς - - ὑπάντησιν (cum AC; B ἀπάντησιν) cum ABC.

X. Ταῦτα τούτων - - ἐπὶ (C om) σταυροῦ τοίνυν - - γενόμενα (cum AB;

κασιν ἅμα τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. ἐπὶ σταυροῦ τοίνυν κρεμαμένου αὐτοῦ, ἰδὼν τὰ γενόμενα σημεῖα ἐπίστευσα εἰς αὐτόν, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν καὶ εἶπον Κύριε, ὅτε βασιλεύσεις, μή μου ἐπιλάθῃ. καὶ εὐθὺς εἶπέν μοι ὅτι ἀμὴν ἀμὴν σήμερον λέγω σοι, μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. βαστάζων οὖν τὸν σταυρόν μου ἦλθον εἰς τὸν παράδεισον, καὶ εὑρὼν τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ εἶπον αὐτῷ Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος ὧδέ με ἀπέστειλεν· ἄγαγόν με τοίνυν ἐν τῇ πύλῃ τῆς Ἐδέμ. καὶ ἰδοῦσα ἡ φλογίνη ῥομφαία τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἤνοιξέ μοι, καὶ εἰσῆλθον. εἶτά φησι πρὸς ἐμὲ ὁ ἀρχάγγελος Περίμεινον μικρόν, ὅτι ἔρχεται καὶ ὁ προπάτωρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων Ἀδὰμ μετὰ τῶν δικαίων, ἵνα εἰσέλθωσι καὶ αὐτοὶ ἐντός. καὶ νῦν ἰδὼν ὑμᾶς ἦλθον εἰς ἀπάντησιν ὑμῶν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἅγιοι ἐβόησαν μεγάλῃ φωνῇ πάντες Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

CAPUT XI. (XXVII.)

Ταῦτα πάντα εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν ἡμεῖς οἱ δύο αὐτάδελφοι, οἳ καὶ ἀπεστάλημεν παρὰ Μιχαὴλ τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ ἐτάχθημεν κηρῦξαι τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν, πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ὅπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν μετὰ καὶ ἄλλων ἀναστάντων νεκρῶν· εἶτα καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἤλθομεν καὶ ἐτελέσαμεν τὸ πάσχα τῆς ἀναστάσεως. νῦν δὲ μὴ δυνάμενοι ἐνταῦθα διάγειν ἀπερχόμεθα. καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

C γινόμενα) -- ὅτε βασιλεύσεις (cum A; BC ὅτε βασιλεύσης) -- Ὁ κύρ. ἡμ. Ἰησοῦς (cum BC; A add Χριστὸς) -- ἄγαγόν (ita ABC) με -- τῆς Ἐδέμ (C Ἐδέν) -- Περίμεινον μικρόν (cum AB; C νῦν καιρόν) -- μεγάλῃ φωνῇ (cum BC; A φων. μεγάλ.) -- ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ cum ABC.

XI. Ταῦτα πάντα εἴδομεν (cum AB; C ἴδομεν) -- κηρῦξαι (codd. -ύ-) -- τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς (cum ACD; B om θεοῦ καί) -- ἡ κοινωνία (de coniectura addidimus; ABCD non habent) τοῦ ἁγίου (cum AC; BD παναγίου) πν. -- ὑμῶν (D ἡμῶν) cum ABC (D codicem inde a verbis εἶτα καὶ εἰς exscripsimus).

Ταῦτα γράψαντες καὶ ἀσφαλισάμενοι τὰ βιβλία, ἔδωκαν τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τὰ ἡμίση τῷ Ἰωσὴφ καὶ τῷ Νικοδήμῳ· καὶ αὐτοὶ παραυτίκα ἐγένοντο ἄφαντοι, εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

Ταῦτα γράψαντες -- τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχ. καὶ (haec C male om) τὰ ἡμίση (ita utroque loco A; B τὰ ὕμισιν, C ὕμισι) -- ἀμήν (cum C et [nisi quod ter repetitum habet] D; sed pro eo B ᾧ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, item A αὐτῷ δόξα πρέπει νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.) cum ABCD.

GESTA PILATI.*

Ego Aenias primum fui protector Hebraeorum et sectator legis; tum gratia salvatoris eiusque magnum donum me apprehendit, cognovi Christum Iesum in sancta scriptura, ad eum accessi eiusque fidem sum amplexatus, ut sancti eius baptismatis dignus fierem. Primum omnium quaesivi hypomnemata conscripta illis temporibus de domino nostro Iesu Christo, quae Iudaei vulgarunt aetate Pontii Pilati, et

---

* Antiquus hic libri titulus desumtus est ex Gregor. Turon. hist. Francor. I, XXI et XXIV. Ad eum proxime accedit Coptus *Commentarii salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside.* Ambr *Incipit gesta salvatoris quam invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis.* Item Db *In nomine sanctae trinitatis incip* (incipiunt? incipit?) *gesta salvatoris domini nostri Iesu Christi, inventa Theodosio Magno imperatore in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis.* Item Da libro subscriptum habet: *In nomine sanctae trinitatis expliciunt gesta per salvatorem Iesum Christum, quae invenit Theodosius Magnus imperator in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codd. publ.* Similiter libri titulus habet in editione Antwerpiensi anni 1538: *Gesta salvatoris nostri Iesu Christi secundum Nicodemum, quae invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati.* (Praeterea additum est *ex hebraea lingua in latinam translata.*) . . A *Incipit evangelium Nazaraeorum.* Eundem titulum habet Paris. cod. 3338. (olim 451. 3855.) Item cod. 13. bibliothecae collegii Mertonensis *evangelium Nazaraeorum secundum Nicodemum.* Eodem titulo utitur Vincent. Bellovac. in prologo ad Speculum naturale c. 9., ubi est *Quaedam reputantur apocrypha -- quia auctores eorum ignorantur licet puram veritatem contineant, ut est evangelium Nazaraeorum* . . B *De passione et resurrectione Christi.* Item Dc *Acta passionis et resurrectionis domini nostri Iesu Christi.* Cod. Paris. 5557. *Relatio de passione domini et actibus Iudaeorum.* Editio Veneta anni 1522. *Evangelium b. Nicodemi de passione Christi ac descensione eius ad inferos* . . C, item Flor. non habent titulum.

Prologum istum ex Copto interprete sumsi. Latinus enim textus in Parisiensi codice est vitiosissimus, quem aliquando ex foliis palimpsestis Vindobonensibus correctum iri spes est; tres vero codices reliqui recentiorem prologi formam eamque satis corruptam continere videntur.

Ego Aenias -- vulgarunt (?) -- *exaratis* (hoc a Copto interprete non ex-

invenimus ea in scriptis hebraicis exaratis aetate domini Iesu Christi: ego vero ea in ethnicas litteras converti, regnantibus excelsis Theodosio, qui decimum septimum consulatum agebat, et Valentiniano consule quintum, indictione nona. Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei orate pro me Aenia, minimo servo domini, ut mihi misericors sit meisque peccatis parcat quae in eum admisi. Pax sit omnibus qui haec legent eorumque domui universae in seculum. Amen.

---

pressum est) - - *Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei* (haec omnia ad Vindobonensem scripturam conformavi. In Copto enim post verba *Quicumque legerit hunc librum et se converterit* [ita enim Peyron interpretatus est] lacuna est usque dum sequitur *orate* [sic] *pro me*) - - *in seculum. Amen.*

Cod. Paris. 3338. Thilone teste sic: *Ego Emaus Hebraeus qui eram legis doctor de Hebraeis, in divinis scripturis perscrutans, divinitates legis scripturarum domini nostri Iesu Christi in fide praesumens, dignatus sacri baptismatis atque perquirens quae gesta sunt per illud tempus quod* (Thi corr. *quae*) *apposuerunt Iudaei sub Pontio praeside Pilato, haec inveniens gesta et* (Thi delet) *litteris hebraeis conscripta a Nicodemo, quae ego interpretatus litteris graecis ad cognitionem omnium nominis domini nostri Iesu Christi* (Thi add *cultorum*), *sub imperio Flavii Theodosii, anno decimo octavo, et Valentiniano Augusto. Omnes autem qui legitis et transfertis in aliis codicibus graecis seu latinis, oro ut dignemini intercedere pro me peccatore, ut propitius mihi fiat* (Thi add *deus*) *et dimittat omnia peccata in quibus peccavi. Pax sit ista legentibus, sanitas audientibus. Explicit praefatio.* Ex Vindobon. libro palimpsesto haec exscripsi - - - *in fide procedens et dignatus baptismatis sancti scrutatus sum* - - *acta sunt per tempus illud quo et o* (*quae appo?*) ‖ *suerunt iudei sub pontio pilato haec inveniens gesta litteris aebreis conscribta* - - - ‖ *qui transferitis in aliis codicibus seu in grecis vel latinis recordantes mei orate ut propitius mihi fiat ds et di* ‖ *mittat peccata mea quae peccabi in ipsum. pax legentibus eum* (*et iis?*) *qui audiunt ea* - - .. B *Audistis, fratres dilectissimi, per sanctum evangelium quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside in Iudaea temporibus Tiberii Caesaris de domino nostro Iesu Christo. Veruntamen cum sit solius dei omnium memoriam habere* (in codice *habere* deest), *non est igitur mirandum si a sanctis evangelistis aliqua facta et dicta in domini passione praetermissa sunt, quae ab eis oblivio describendi removit, et forsitan quoque sermonis prolixitas, ut ait beatus evangelista Iohannes in suo evangelio sic dicens Multa alia fecit Iesus quae non sunt scripta in libro hoc: quae si* (in codice *si* deest) *scripta essent, arbitror totum non posse capere mundum. Haec autem scripta sunt etc. Ab aliis nihilominus, utpote a Nicodemo iudaicae legis doctore, occulto* (nisi scriptum est *occulte*) *Christi discipulo, reliqua veruci sunt stilo descripta, quibus* (ita videtur, nisi est *quia* vel *qui*) *omnibus interfuit. Quapropter nunc equidus* (sic) *ego Eneas Hebraeus, primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturam domini nostri Iesu Christi, et plena fide praesumens atque perquirens quae gesta sunt sub Pontio Pilato, quae sta-*

Factum est autem in anno XVIIII. imperii Tiberii Caesaris imperatoris Romanorum et Herodis filii Herodis regis Galilaeae, anno XVIIII. principatus eius, VIII. Kal. Aprilis, quod est XXV. die mensis Martii, consulatu Rufini et Rubellionis; in anno quarto ducentesimae secundae olympiadis, sub principatu sacerdotum Iudaeorum Ioseph et Caiphae:

---

tuerunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum, scripta repperi litteris hebraeis a Nicodemo Mosaicae legis doctore, quas ego interpretatus sum litteris graecis ad cognitionem omnium. Cuius narrationis series sic inchoatur. . . AC *Audistis, fratres carissimi, quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside temporibus Tiberii Caesaris. Ego Heneas* (A *Emeas*) *primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturarum* (A om *legis et script.*) *domini nostri Iesu Christi et fide ipsius* (A *et fidei*) *praesumens atque perquirens* (C *sumens atque requirens*) *quae* (C *quaecumque*) *gesta sunt sub Pontio Pilato, quaeque statuerunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum* (A *adv. Iesum domin. Chr.*), *litteras hebraicas, quas* (ita C; A *in terris hebraeis, quae*) *scripsit Nicodemus, ego* (A *quae ego*) *Heneas* (A om) *interpretavi in* (A om) *litteris graecis ad cognitionem omnium gentium* (A om *gentium*).

N o t a haec invenitur in codicibus D^a (sed ibi est subscriptioni annexa, vide supra) D^b D^c Flor. Item contulimus passim cod. Havn. et Lips^{ed}, item editionem principem. Multo breviorem habet cod. Ambr. Omittunt ABC.

Factum est . . D^a *Facta* (pertinet enim ad *gesta*, quod praecessit) | *autem* cum Flor Havn Lips^{ed} . . D^b D^c om | *XVIIII:* ita D^a D^b Flor ed^{pr} . . D^c Copt *nono* | *imperii:* ita D^c Lips^{ed} ed^{pr} (sic: *Factum est nono decimo Tyberii Cesaris imperii Romanorum et Herodis imperii Galilee anno XIX. principatus eius*); item fortasse D^b, sed teste Hessio et h. l. *imperatoris* est et ante *Romanorum*. Reliqui cum Copto omittunt. In seqq. vero D^a D^c Flor habent *imperatoris Tib. Caes. Rom.*, D^b Copt *Tib. Caes. imper.* (*regis*) *Rom.*, Lips^{ed} *Tib. Caes.*, Havn *Tib. Caes. Romanorum* | *filii Herodis:* ita Latini omnes, sed Coptus om | *regis:* D^b *imperantis* | *XVIIII.* cum D^b D^c (*nono decimo*) Flor ed^{pr} Copt . . D^a *decimo septimo* . . Lips^{ed} non add principatus annum . . Havn *regni vero Herodis filii Herodis XVIII. calendas Apr.*, ita ut alterum numerum male praeterierit | *VIII. Kal. Aprilis* cum D^a D^b Flor ed^{pr} . . D^c *nono* pro *VIII* . . Copt haec non exprimere videtur | *quod est XXV. die* cum D^c ed^{pr} et Copt . . pro *XXV.* numero D^a habet *XXIII*, D^b *XXI*; item Flor *vigesimo primo*, Lips^{ed} *vicesima prima* | *consulatu Rufini* (Copt *Rufi*) *et Rubellionis* (Flor *Robell*) cum D^b Flor Copt . . D^c *procurante Pontio Pilato Iudaeam, in consulatu Rufini et Leonis* . . ed^{pr} *consulatus Rufi Vellionis;* Lips^{ed} *consulatus filii Nestionis* (pergit *anno quarto sub duc. olimp.*) . . Havn *consulatu scilicet Bassi et Tarquilionis* . . D^a *consultatoriae revelationis* | *in* (D^b Copt om) *anno quarto ducent. secundae* (D^b D^c *et secundae;* Copt om *secundae*) *olymp.* cum Flor D^b D^c Copt (D^a om male *quarto*) . . Havn corrupte *in anno ducentesimo secundo olympiadis* . . Lips^{ed} *sub ducentesima olimpiade* | *sub principatu* (D^c Havn *principibus*) *sacerd.* (D^a om) *Iudaeorum* (D^c om) *Ioseph* (D^a *-phi*) *et Caiphae* (ita Flor D^b D^a ed^{pr}; D^c *Annae et Caiphae Ioseph*, Havn *Ioseph Anna et Caipha;* Lips^{ed} *Anne et Cayphe*) . . Copt *aetate Iosephi, qui et Caiphas, summi Iudaeorum sacerdotis* (ita fere scribendum videbatur, sed Peyron reddidit *aetate Iosephi qui Caiphas erat*

quanta post crucem et passionem domini historiatus est Nicodemus, acta a principibus sacerdotum et reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraicis.

CAPUT I.

1 Annas et Caiphas, Summas et Datam, Gamaliel, Iudas, Levi, Neptalim, Alexander et Iairus et reliqui Iudaeorum venerunt ad Pilatum accusantes dominum Iesum Christum de multis et dicentes Istum novimus filium Ioseph fabri

summus Iudaeor. sacerdos | *quanta:* ita $D^a D^c$ .. D^b Flor ed^{pr} *et quanta* .. Lips^{ed} om | *acta a* (ed^{pr} *cum*) *princ. sac. et* (D^b Flor om) *rel. Iud.* (ed^{pr} add *et*) *mandavit ipse Nic.* cum $D^c D^b$ Flor ed^{pr} .. D^a om .. Lips^{ed} *acta salvatoris ad principes sacerdotum et reliquos iudeorum*, nec minus corrupte Havn | *hebraicis:* Flor *hebraice.* Pro *quanta* usque *hebraicis* Peyron ex Coptis haec retulit: *atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dux Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opponentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo.* Lips^{ed} post *hebraicis* add *Theodosius autem magnus imperator fecit ea transferri de hebreo in latinum.*

Ambr totam hanc notam sic exhibet: *Quod inventum est in publicis codicibus praetorii Pontii Pilati, scriptum in anno quarto ducentesimae* (cod. -*mo*) *secundae* (cod. -*do*) *olimpiadis sub principatu sacerdotum Iudaeorum Ioseph Annae et Caiphae: et quanta post crucem et passionem domini nostri Iesu Christi historiatus est Nicodemus acta a* (pro his cod. *ac tanta*) *principibus sacerdotum et reliquis Iudaeorum, ipse Nicodemus scripsit litteris hebraicis.*

I, 1. *Annas* (A *Anna*) .. $D^a D^c$ add *enim*, Ambr *autem*; nihil add ABCD^b Flor Havn .. ed^{pr} *Igitur et* (omisso *Annas*) | *Summas* (ita D^a, item ut videtur $D^b D^c$, Copt *Summis*; Flor *Somne*, ed^{pr} *Sobna*, alii *Summe*, alii *Symeon*: praeterea D^a praem *et*, item alii plerique et Copt) *et Datam* (ita $D^a D^c$ Flor, item Ambr; ed^{pr} *Datan*, D^b *Dathan*; Copt *Dothaim*) cum $D^a D^b D^c$ Flor .. ABC *summi sacerdotes et doctores*, item Ambr *et alii summi sacerdotes*, *Datam videlicet* | *Gamaliel* (Ambr ed^{pr} praem *et*) .. C *Gemaliel* | *Iudas*, *Levi* (Copt *Iudas et Libis*) .. B *et Heyleb*, *Iudas* .. C *Bellandas* | *Neptalim* cum AB Flor Ambr ed^{pr} .. D^a aliique *Nepthalim*, *Nephthalim*, C *Nethalim* | *Alexander* cum Flor Ambr $D^a D^b D^c$ ed^{pr} Copt .. ABC *Androson* | *Iairus* cum ABC Ambr (Copt *Hierius*) .. D^b Flor ed^{pr} *Syrus*, $D^a D^c$ *Cyrus* | *reliqui Iudaeorum* cum D^b Flor ed^{pr} .. $D^a D^c$ *reliqui Iudaei*, ABC Ambr *ceteri Iudaei* | *venerunt* ($D^a D^b$ *veniunt*) .. AB praem *qui* .. C add *omnes*, Copt praem *omnes hi* | *accusantes dom.* (B Copt add *nostrum*) *Ies. Chr.* cum ABC Copt .. D^{abc} Flor ed^{pr} *adversus* (ita $D^b D^c$ Flor ed^{pr}; D^a *propter*) *Iesum* (ed^{pr} *Christum*) *accusantes eum* .. Ambr *ducentes Iesum et accusantes eum* | *de* (C *in*) *multis* cum ABC .. D^{abc} Flor *de multis accusationibus malis*, item ed^{pr} *de multis malis sermonibus*, Ambr *de multis actionibus et maleficiis* .. C om | *et* (Ambr Flor ed^{pr} Copt om) *dicentes* cum BD^{abc} Ambr Flor Copt .. AC *et dicebant de ore suo* (C *de suis oribus et*) *verbis malignis* | *Istum* cum

ex Maria natum, et dicit se esse filium dei et regem: non solum hoc, sed et sabbatum violat et paternam legem nostram vult dissolvere. Dicit Pilatus Quae sunt quae agit et vult solvere legem? Dicunt Iudaei Legem habemus in sabbato non curare aliquem; iste autem claudos et gibberosos, caecos, paralyticos, leprosos et daemoniosos curat in sabbato operibus malignis. Dicit eis Pilatus Quibus operibus malignis? Dicunt ei Maleficus est, et in Beelzebub principe daemoniorum eiicit daemonia, et omnia illi subiecta sunt. Dicit illis Pilatus Istud non est in spiritu immundo eiicere daemonia sed in deo Scolapii.

D^b Flor ed^{pr}; item *hunc* ABC .. $D^a D^c$ *Iesum* (Ambr *Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum*) | *novimus* (A Copt add *Iesum*) *filium Ios. fabri* cum ABC Copt .. D^a ed^{pr} etc *novimus Ios. fabr. fil.* | *ex Maria* cum ABC .. D^a ed^{pr} etc *de Maria* | *et* (A add *modo*) *dicit se:* D^c *qui se dicit* | *non* (ABC *et non*) *solum hoc* (D^a add *dicit*) *sed et* (BD^a ed^{pr} om *et*) cum D^b, item ABC, item D^a ed^{pr} .. D^c Copt nil nisi *et* | *sabbatum violat* cum $D^b D^c$, item *violat sabbata* Copt .. AB *sabbata nostra* (B *sabbatum nostrum*) *infirmat* .. D^a *sabbatum* | *paternam legem nostram* cum D^{abc} .. ABC *legem patrum nostrorum* .. Copt *legis patrum nostrorum* cum *sabbata* couiunctum habet, pergens *volens dissolvere legem nostram* | *vult dissolvere* cum D^{abc} Flor .. ABC *nititur absolvere* (C *solvere*) | *Dicit* (AC add *illis*, B *eis*) *Pilatus Quae -- agit* (A add *et inhibet*) *et vult solvere* (AB pro his *ut solvat*) *legem* (*legem* cum ABC; Havn aliique om; Flor om *et vult solv. leg.*; ed^{pr} *et quid vult dissolv.*) cum ABC Flor Havn ed^{pr} aliisque .. D^{abc} Copt male om | *Dicunt Iudaei* cum B .. ACD^{abc} Flor *Dic. ei Iud.* (Flor om *Iud.*) | *Legem habemus* .. AB *In lege praeceptum habemus* | *non curare aliquem* cum D^b D^c ed^{pr}, item omisso *aliquem* D^a .. AB *nullum curare* | *iste autem* .. AB *hic autem* .. Copt *at Iesus* | *claudos et gibberosos* (A *gibbosos*) *caec. paral. leprosos* cum AB, item omissis *et gibb.* C .. D^{abc} Flor *claudos et surdos, curvos et* (ita D^b Flor; D^{ac} om *curv. et*) *paral. caec. et lepr.* .. Copt sic: *claudos et leprosos et omnes infirmos et a daemone vexatos et surdos et mutos curavit sabbato in virtute Beelzebub principis daemoniorum* | *et* (AB om) *daemoniosos* (ita ABC; D^{abc} Flor *daemoniacos*) .. A add *et lunaticos*, B *convexatos*, C *et vexatos* (sic) | *curat* cum ABC Flor .. D^{abc} ed^{pr} *curavit* | BD^a om *in sabbato* | *operibus malignis* cum BC .. A *operarius malignus* .. D^{abc} Flor *de* (Flor om; D^c *in*) *malis actibus* (D^c add *suis*), item ed^{pr} *cum multis accusationibus* .. Copt vide ante | *eis:* plerique codd *ei* | *Quibus oper. mal.* cum B, item C *quorum malorum operum*, item A *quorum malorum operarius est* .. Flor $D^b D^c$ *quarum* (D^{bc} *quare* [?]) *malarum actionum* .. Copt *Quaenam sunt malae ipsius actiones* .. D^a *quomodo de malis actibus* | *Dicunt* .. A *Aiunt* | *et* (A *nam et*, B *nam*) *in Beelzebub* (h. l. cum ABC; ante *eiicit* D^{bc} Flor. A *belzebueb*, C *belzebuth*) | A *eicit demones* | *Istud non est -- Scolapii* cum Flor .. D^{abc} Copt *istud non est in sp. imm. eiicere daem. sed in dei virtute* (D^{ac} *virt. dei*, Copt *nomine dei*) .. ed^{pr} *istud non est spiritus*

2 Dixerunt Iudaei Precamur magnitudinem tuam ut statuas eum ante tribunal tuum ad audiendum. Advocans ad se Pilatus Iudaeos dicit eis Dicite mihi, quomodo possum ego cum sim praeses regem audire? Dicunt ei Nos non dicimus eum regem esse, sed ipse se dicit. Advocans autem Pilatus cursorem dicit ei Cum moderatione adducatur Iesus. Exiens vero cursor et agnoscens eum adoravit, et faciale quod ferebat in manu sua expandit in terra dicens Domine, super hoc ambula et ingredére, quia praeses vocat te. Videntes autem Iudaei quod fecit cursor, clamaverunt adversus Pila-

---

immundi facere, eicere demonia, sed in dei virtute .. ABC *non est qui curat maleficus sed medicus.*

2. *Dixerunt* (ed^{pr} *dicunt*, A add *ei*) *Iud.* cum ABC ed^{pr} .. D^{abc} *Dicunt et Iudaei Pilato* | *Precamur* -- *audiendum* (C add *illum*, *quomodo loquitur*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *rogamus magn. vestram* (D^{c} ed^{pr} *tuam*) *ut eum iubeatis* (D^{bc} ed^{pr} *iubeas*) *adstare ante vestrum* (D^{c} ed^{pr} *tuum*) *tribunal et audire* (D^{b} *audiri*) *eum* | *Advocans ad se Pil. Iud. dic. eis* cum Flor .. AB *Tunc respondet* (B *respondens*) *Pil. et* (B om) *dicit* (B *dixit*) *Iudaeis* .. D^{abc} ed^{pr} haec om usque dum sequitur *advocans autem* | *possum ego:* ita Flor; ABC om *ego* | *cum sim praeses* .. Flor *dum praeses sum* | *regem audire* .. Flor *reg. interrogare* | *Dicunt ei* cum Flor .. ABC *dixerunt* (AC add *ei*) *Iud.* | *esse* cum B Flor .. AC om | *dicit* cum Flor .. ABC add *filium dei et regem.* Praeterea solus C haec add: *Dicit eis Pilatus Ego omnes vos audivi legentes per prophetas vestros quia puer nascetur de virgine et vocabitur nomen eius Hemanuel, deus fortis, et iterum filius dei: et forsitan ipse est. Responderunt Iudaei et dixerunt Non est iste, sed filius Ioseph fabri. Dicit eis Pilatus Vos videte quod dicitis. Tamen eum iubeo adduci, sed scio quia filius dei est quem vos legistis per prophetas vestros.* | *Advocans* (ita Flor D^{abc}; ABC *vocans*) *autem* (ABC *itaque*; ed^{pr} om) *cursorem* (Flor praem *Ananiam*; ABC add *suum*) | *Cum mod.* (D^{b} add *modo*) *adducatur* (D^{c} *introducatur*, ed^{pr} *advocatur*) *Iesus* (D^{c} *Christus*) cum D^{b} D^{c} ed^{pr} .. Flor *Cum mod. adduc Iesum in praetorium* .. ABC *Introduc Iesum cum mansuetudine.* Item Copt *Introduc mihi Iesum quieto modo* .. D^{a} *Qua ratione adducetur Christus?* | *Exiens* -- *adoravit* cum Flor D^{abc} .. ABC *Exiens cursor* (B add *foras*, C vero add *foras palatium in civitate invenit Iesum, et cum mansuetudine dixit Veni domine, quia vocat te praeses.* Iam pergit *Et cognoscens cursor admirans*) *cognoscens et admirans adoravit* (BC *adorabat*) *Iesum* (C *eum*) | *et faciale* (ita ex ABC scripsi; ed^{pr} *fascialem suum*; D^{abc} *fasciale involutorium*) | *quod ferebat* (D^{b} add *cursor*; ed^{pr} om *quod* etc) -- *in terra* (ed^{pr} *in terram*; pro his D^{c} *coram eo*) *dicens* (ed^{pr} om, pergens *ut ambularet*) cum D^{abc} (ed^{pr}) .. ABC *et tollens* (C *et antequam propinaret* [propinquaret?] *ad solium praetorii ubi Pilatus sedebat, tollens*) *faciale suum* (C om) *proiecit ante pedes eius, rogans et dicens* | *super hoc* .. BC *super ipsum* | *ambula et* (D^{a} D^{c} om) *ingredere* (ABC add *praetorium*) .. D^{b} *ambulans ingredere* | *vocat te* cum ABC .. D^{abc} *te vocat* | *quod fecit cursor* cum D^{abc} ed^{pr} .. ABC *honorem quem fecit* (C *fecerat*) *ei cursor* | *clamaverunt adversus* cum ABC .. D^{abc}

tum dicentes Cur eum sub praeconis voce non ingredi fecisti, sed per cursorem? nam et cursor videns eum adoravit illum, et faciale quod tenebat in manu expandit ante eum in terra et dixit ei Domine, vocat te praeses.

3 Convocans autem Pilatus cursorem dicit ei Quare hoc fecisti et honorasti Iesum qui dicitur Christus? Dicit ei cursor Dum me mitteres in Ierusalem ad Alexandrum, vidi eum sedentem super asinum, et infantes Hebraeorum frangentes ramos de arboribus sternentes in via; et alii ramos tenebant in manibus suis; alii autem vestimenta sua sternebant in via clamantes et dicentes Salva igitur, qui es in excelsis: benedictus qui venit in nomine domini.

4 Clamaverunt Iudaei dicentes adversus cursorem Pueri

---

exclamav. ad; item ed^{pr} *exclamav.* omissis *adv. Pil.* | *Cur eum* -- *per cursorem* cum AB, similiter C; item *Quare non sub v. pr. iussisti* (ed^{pr} *sub v. pr. non iussisset*) *eum introire sed p. c.* D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} corrupte *Quare sub v. pr. non iussisti eum introire* (D^{c} *adduci*) *et non per curs.* | *nam et cursor* cum C; AB *nam cursor*; D^{ab} ed^{pr} *cursor enim*; D^{c} *sed cursor* .. ABC add *tuus* | *videns eum* cum D^{ab} .. ABC *amirans* .. D^{c} ed^{pr} om | *et faciale* (D^{abc} *fasc.*) *quod tenebat in manu expandit ante eum in terra* (D^{c} *in terra coram eo*) *et dixit ei* (D^{c} om) *Domine vocat* (D^{b} *clamat*) *te praeses* cum D^{abc} (ed^{pr} omnia praeter extrema *et dixit* etc om) .. AB *et tollens fasciale suum* (B *fascialem suum, quem in manu gerebat, et sternens ante eum in terra*) *rogavit eum dicens Domine, super hoc* (B *hunc*) *ambula et ingredere praetorium, quia praeses vocat te* (B *te vocat*) .. C *et tollens manuale quod in manu gerebat sternens in terra rogabat ut super ipsum ambularet et ingrederet* (sic) *praetorium.* Praeterea C add *Dicit eis Pilatus Unusquisque potestatem habet honorare alium*; tum pergit *Et convocans Pil. cursorem* etc.

3. *Convocans* cum ABC .. D^{abc} *advocans* | AB *cursorem suum* | *dicit ei* cum ABC .. D^{ac} *dixit*, D^{b} *dicit* | *et honorasti I. qui dic. Chr.* cum C .. reliqui om | *Dicit* cum ABC .. D^{abc} *dixit* | *Dum* (B *Cum*) *me mitteres* (A *dirigeres*) *in Ierus. ad Alexandrum* (*ad Alex.* ex D^{abc} ed^{pr} est; ABC om), *vidi* -- *asinum* (ita ex D^{bc} ed^{pr}; ABC *pullum asinae*) -- *ramos* (A add *olivarum* et om *de arbor.*) *de arb.* (B add *et*) *stern. in via* -- *suis* (B om) -- *sternebant* (C *prostern.*) -- *clam.* (C add *omnes*) *et dic.* cum ABC .. D^{abc} *Quando me misisti de Ierosolyma ad Alexandrum, vidi Iesum sedentem super asinum* (D^{a} *asinam humilem*) *et pueri* (D^{c} *pueros*) *Hebraeorum clamabant* (D^{c} *clamantes* post *Hossanna*) *Osanna* (D^{b} add *filio David*), *ramos* (D^{c} add *palmarum*) *tenentes in* (D^{b} om) *manibus suis; alii autem sternebant* (D^{b} om) *vestim. sua in via* (D^{b} om) *dicentes.* Item similiter ed^{pr}. | *Salva igitur* cum D^{b} .. reliqui *Salva nos* | B om *qui es* | *in excelsis* (D^{b} *celsis*) .. D^{ac} *in coelis*

4. *Clam. Iud. dic.* (B om; AC ed^{pr} post *cursorem*) *adv. cursor.* cum ABCD^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *clam. ergo adv. curs. Iudaei dicentes* | *Pueri quidem* (ed^{pr} om) cum

quidem Hebraeorum hebraice clamabant: unde tibi gentili hoc nosse? Dicit eis cursor Interrogavi quendam Iudaeorum et dixi Quid est quod clamant hebraice? et ille mihi exposuit. Dicit eis Pilatus Quomodo autem clamabant hebraice? Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis. Dicit eis Pilatus Osanna in excelsis quomodo interpretatur? Dicunt ei Salva nos qui es in excelsis. Dicit eis Pilatus Si ipsi attestatis voces et verba quibus ab infantibus acclamatum est, quid peccavit cursor? Et tacuerunt. Dicit cursori praeses Egredere et quomodocumque volueris introduc eum. Exiens vero cursor fecit sicut et priori schemate, et dicit ad Iesum Domine ingredere, quia praeses te vocat.

D^{abc} ed^{pr} .. ABC *si infantes* | *clamabant* .. BC *clamaverunt* | *unde tibi gentili* (C om) *hoc* (B *est hoc*) *nosse* cum ABC .. D^{b} *unde tibi, cum sis Graecus, hebraica* .. D^{ac} *tu autem cum sis Graecus, quomodo linguam hebraeam nosti* .. ed^{pr} *ac quomodo cum sis Grecus, hebreicum nosti* | *Iudaeorum* cum BD^{abc} .. AC *ex* (C *de*) *Iudaeis* | *et dixi* (B *dicens*) cum D^{b} .. alii plerique add *ei* .. C om | *quod* (C add *omnes*) *clamant* (D^{b} *clamabant*) *hebraice* cum $ABCD^{b}$ .. D^{ac} *quod clamant pueri hebraice* | *et ille mihi exposuit* (D^{b} *discernit*) cum BCD^{b}, item D^{c} *ille autem mihi dixit* .. D^{a} *et iste mihi discernit dicens Osanna enim clamant, quod interpretatur O domine, salvum fac, seu Domine salva* .. A *Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis* | *Quomodo autem* (ita CD^{b}; BD^{c} om) *clamabant* (ita D^{c}; reliqui *clamant*) *hebr.* (BD^{b} add *Et*) *Dixerunt Iudaei* (ita BC; D^{bc} *dicunt ei*) *Osanna in excelsis* (ita BC; D^{bc} om *in exc.*) *Dicit eis Pil.* (haec C; D^{c} *Et Pilatus*; BD^{b} om) *Os. in exc.* (haec cum C; reliqui om), *quomodo interpretatur* (pro his C *hebraice quid intelligitur*) .. ex his nihil habet D^{a} (vide ante et post), A vero tantum haec *Osanna in excelsis quid interpretatur.* Varie igitur erratum est propter similitudinem verborum. | *Dicunt ei* (C *Responderunt Iudaei*) *Salva* -- *excelsis* cum ABC .. D^{bc} *dic. ei O domine* (D^{c} *deus*) *salvum* (D^{c} add *me*) *fac, seu* (D^{c} om) *O domine salva igitur* (D^{c} *salva nos*) .. haec rursus D^{a} om una cum seqq. *dic. eis Pil.* (quae iam ante habuit) | *Si ipsi* -- *verba quibus* (ita B; A *verbum quod*) *ab inf. acclamatum* (ita B; A *vocatum*) *est* -- *cursor* cum BA .. C *Ex quo ipsi Iudaei cum infantibus vocibus et verbis acclamatis ut vos salvet qui est in excelsis, et cursor quid fecit* .. D^{bca} ed^{pr} (haec editio antecedentia brevissime absolvit) *Vos autem* (D^{c} ed^{pr} om) *attestamini* (D^{a} *cur att.*) *voces quas pueri dixerunt, quid* (D^{c} add *ergo*) *peccavit cursor* | *Et* (D^{a} add *ipsi*) *tacuerunt* cum D^{bca} .. ABC *et* (A add *statim*, C *statim mox*) *conticuerunt Iudaei* | *dicit* (D^{ab} *dixit*) *curs. praes.* cum D^{cab} .. ABC *dicit iterum Pilatus cursori* | *Egredere et* (AC post *volueris*) *quom. vol. intr. eum* cum ABC .. D^{abc} *Exi et quo vis ordine* (D^{b} om) *intr. eum* | *vero* cum D^{abc} .. ABC *autem* | *sicut et priori schemate* cum D^{abc} .. AB *simili modo sicut et prius*, C *similiter sicut prius* | *ad Iesum* cum ABC .. D^{abc} *ad eum* | C *Domine mi* | *quia praes. te vocat* (A *voc. te*) cum ABC .. D^{abc} *quoniam voc. te praes.*

5 Ingresso autem Iesu et signiferis ferentibus signa curvata sunt capita signorum ex se et adoraverunt Iesum. Videntes autem Iudaei signa quomodo se incurvaverunt et adoraverunt Iesum, amplius clamaverunt adversus signa portantes. Pilatus vero dicit ad Iudaeos Non miramini quomodo incurvaverunt se signa et adoraverunt Iesum? Dicunt Iudaei ad Pilatum Nos vidimus homines signa portantes quemadmodum inclinaverunt et adoraverunt Iesum. Advocans vero praeses signiferos dicit eis Quare sic fecistis? Dicunt Pilato Nos viri gentiles sumus et servi templorum: quomodo habuimus adorare eum? nam nobis tenentibus vultus ipsi se curvaverunt et adoraverunt eum.

---

5. *Ingresso autem* (D^c om; sumsi ex reliquis omnibus) *Iesu -- capita signorum ex se* cum D^c .. C *ingrediente autem Iesu, tunc qui signa portabant secundum consuetudinem tenentes, signa ipsa* [se] *incurvaverunt* .. A *ingresso autem Iesu, tunc duo qui signa portabant iuxta consuetudinem, cum tenerent ea, ipsa se incurvaverunt* .. B *ingresso autem Iesu aderant quidem iuxta cons. portantes signa, quae se incurvaverunt* .. D^{ab} *ingressus autem Iesus ad* (D^b *et a*) *signiferos* (D^b *-feris*) *qui signa ferebant* (D^b *fer. sign.*) *et* (D^b om) *curvata sunt capita ipsorum* (D^b *cap. signorum ex se*) | *Videntes autem -- adv. signa port.* cum AB, item D^b *vid. aut. Iud. signa signorum, quomodo curvata sunt capita ipsorum et adorav. Ies., magis clam. adv. signiferos* .. C *amplius igitur clamaverunt Iudaei adv. sign. port.*, item D^{ac} *hinc Iudaei* (D^c om utrumque) *magis clamabant adv. signif.* | *Pil. vero dic. ad Iud.* cum D^{ab} .. *Pil. ve. dixit Iudaeis* D^c, item AB *tunc Pil. dix. Iud.* | *Non miramini -- adorav. Iesum* cum AB .. D^{abc} *Non laudatis* (D^c *Num videtis*) *quod* (D^b *quomodo*) *ex se curvata sunt capita signorum et adorav. Ies.* Item ed^{pr} *Nonne laudastis quod ex se curvata signorum capita adorav. Ies.* Praeterea vero D^{abc} add *sed* (D^a add *quomodo*) *clamatis* (D^b *clamantes*) *ad signiferos, quasi ipsi* (D^c *quod quasi ipsi*, D^a *quia ipsi se*) *curvaverint* (D^{ac} *-verunt*) *et adoraverint* (D^{ac} *-verunt*) | *Dic. Iud. ad Pil.* (AB *Pilato*) cum ABD^{bc} .. D^a *dixerunt illi Pilato* | AB om *Nos* | *homines signa port.* (B *qui sign. tenent*) *quemadm. incl.* (B add *vultus*) cum AB .. D^b *quomodo inclin. signiferi*, item D^c *quomodo ex se curvaverunt se signif.* .. D^a *quoniam inclin. se signif.* | C om *Videntes autem -- quemadm. inclin. et ador. Ies.* | *Adv. vero praes. sign.* (D^{ac} *sign. pr.*) *dicit* (D^{ac} *dixit*) *eis* cum D^{bac} .. ABC *vocans autem Pilatus* (A om) *baiulos signorum dix. eis* | *Quare sic* cum D^{abc} .. ABC *Quid utique* (B om) *hoc* | *dicunt* (D^{ac} add *signiferi*) *Pil.* cum D^{bac} ABC *responderunt et ipsi praesidi* (B om) *dicentes* | B om *viri* | *gentiles* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *pagani* | D^c om *servi templ.* (D^{ab} ed^{pr} *templ. serv.* | *habuimus* cum D^{abc} ed^{pr} .. A *potuimus*, B *poteramus* (C *quomod. adoraremus eum*) | *nam nobis ten. vultus* (B *signa*) cum ABC .. D^{abc} *etenim nos tenentes signa* | *ipsi* (B *ipsa*) cum ABC .. D^{abc} om | *se curvaverunt* (ita CD^{ab}; AB *incurv.*) .. D^c *ex se curvata sunt* | *eum* cum B .. AC *Iesum* .. D^{abc} om (sic; corrige notam ad text. gr. pag. 212.)

6 **Dicit Pilatus principibus synagogae et senioribus populi Eligite vos viros potentes et fortes, et ipsi contineant signa, et videamus si ex se curventur. Accipientes autem seniores Iudaeorum viros duodecim fortissimos potentesque, senos et senos fecerunt continere signa, et steterunt ante tribunal praesidis. Dicit Pilatus cursori Eiice Iesum foris praetorium, et intromitte eum iterum qualivis ordine. Et exivit foras praetorium Iesus et cursor. Et advocans Pilatus qui prius signa tenuerant, dixit eis Per salutem Caesaris, quia si non inclinant se signa quando intrat Iesus, amputabo capita vestra. Et iussit praeses ingredi Iesum secundo. Et fecit**

---

6. *Dicit* cum D^{abc} ed^{pr} .. ABC *Dixit autem* | *princip. syn. et sen. populi* cum ABC .. D^{b} ed^{pr} *ad archisynagogos* (ed^{pr} *-gum*) *et seniores plebis ipsorum* (ed^{pr} om) .. D^{a} *ad archisynagogos*, D^{c} *ad seniores plebis Iudaeorum* | *vos* cum D^{ab} .. ABCD^{c} *ex vobis* (C add *metipsis*) | *potentes et fortes* cum D^{b}, item ABC *fortissimos atque potentes* (A *potentissimos*) .. D^{ac} *potentes* .. ed^{pr} *prudentes et fortiores* | *contineant* cum D^{abc} ed^{pr} .. ABC *teneant* | C *ut videamus* .. B *et videbimus* | *ex se curventur* cum D^{ab} ed^{pr}; item addito *et adorent* D^{c} .. C *ipsi se inclinaverint*, A *ipsi se incurvaverunt vultus*, B *inclinabunt vultus* | *accipientes* (D^{a} *aspicientes*) *autem* (D^{c} *vero*) *sen. Iud. vir. duod. fortiss. potentesque* (ita D^{a}; D^{b} om *que*; D^{c} *vir. fortes duodecim*), *senos et senos* (haec cum D^{b}; D^{c} om; D^{a} *senes*) -- *et stet. ante tribunal* (ita ex ABC scripsi; D^{abc} *conspectum*) *pr.* cum D^{abc} .. ABC *et elegerunt* (A *eligerunt*) *viros fortiss. seniores* (C om) *Iudaeorum, et statuerunt eos senos ut fortiter signa tenerent. Et statuit eos* (C om *et stat. eos*; B om *senos* usque *stat. eos*) *ante trib. praesidis* (A *suum* pro *praes.*) | *Dicit* cum D^{ab} .. D^{c} *dixit*, AC *dix. autem*, B *dix. iterum* | *Eiice* (C *Tolle*) *Ies. foris-praet.* (D^{c} *foras protinus*, D^{a} *foras*) cum D^{b} C, item D^{ca} .. AB *Tolle foras praet.* (A om) *Ies.* | *et intromitte* -- *ordine* cum D^{abc} .. ABC *et iterum revoca eum* (C om) *quemadmodum* (B *ut*) *fecisti* (A *feceras*, B om) *prius* | *et exivit* (A *exiit*) *f. pr. Iesus* (A pon ante *foras*) *et curs.* cum D^{ab}A .. B *et exierunt Iesus et cursor* .. C *exeuntibus autem Iesu et cursore de praetorio* .. D^{c} om | *et adv. Pil.* cum D^{abc}, item C *Pilatus vocavit ad se* .. B *et praeses vocans eos ad se*, item A *et vocavit eos praeses ad se* | *qui prius sign. tenuerant* cum ABC .. D^{b} *qui tenebant signa priores* .. D^{ac} *signiferos* (D^{c} *Iudaeos*) *qui tenebant signa priores* (D^{c} om *prior.*) | *dixit* (A *et dix.*) *eis Per* -- *quia* (B om) *si non inclinant se* (B *inclinaverunt se per se*) -- *intrat* (B *intravit*) *Ies.* (A add *sed vos illos* [sic] *inclinavistis*) *amp. cap. vestr.* cum AB .. C *dixitque eis Per sal. Caes. quia si inclinastis signa et non per se inclinaverunt in introitu Iesu, amp. cap. vestra* .. D^{abc} *iurans eis* (D^{c} *et iuravit*) *per sal. Caes. quia si* [adde *non*?] *flectantur signa* (D^{a} *si non sic ferant sign.*) *ingrediente Iesu, praecidam cap. vestr.* Praeterea ABC add *at illi respondentes dixerunt* (C om *resp. dix.*) *Ita fiat.* | *Et iussit* -- *secundo* cum D^{abc} .. ABC *iussit autem Pilatus iterum ingredi Iesum* (C add *in praetorium*) | *et fecit* -- *schemate*

cursor eodem schemate sicut et prius, et multum deprecatus est Iesum ut superascenderet et ambularet super faciale suum. Et superambulavit et ingressus est. Introeunte autem Iesu statim inclinaverunt se signa et adoraverunt Iesum.

Caput II.

1 Videns autem Pilatus, timor apprehendit eum, et statim voluit surgere de tribunali. Haec autem eo cogitante, ut surgeret et abiret, misit ad illum uxor sua dicens Nihil tibi et homini isti iusto: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Scitis quia mulier mea cultrix dei est et in iudaismo magis vobiscum sentit. Dicunt ei Iudaei Ita est et nos scimus. Dicit eis Pilatus Ecce misit ad me uxor mea dicens Nihil tibi

---

(D^c *ordine*) *sicut et* (D^c *ut*) *prius* cum D^{abc} .. ABC *et cursor* (C *curs. autem*) *fecit ei* (C om) *secundum consuetudinem* (AB add *et priorem honorem*) | *et multum* -- *faciale* (ita ex AC; D^{ab} *fasciale*) *suum* -- *ingressus est* cum D^{ab} .. ABC *Multum enim deprecatus est* (C *Deprecatus est autem*) *cursor dominum Iesum* (C om *dom. Ies.*) *ut ambularet super faciale* (B *faculciale*) *suum. Et ambulavit super illud* (B om *sup. illud*; C om *Et amb. s. ill.*) .. D^c om omnia praeter extrema *et ingressus est*, addito *Iesus*, sed rursus praeterit *introeunte autem Iesu* | *Intr. autem* cum D^{ab}C .. A *ingresso autem*, B *ingresso* | *inclinav. se* cum ABC .. D^{ab} *curvaverunt*, D^c *incurvav. ex se* | *ador. Ies.* cum ACD^c .. BD^{ab} *ador. eum* | Quicquid post *videamus si ex se curventur* legitur, id omne ed^{pr} comprehendit his: *Quo facto, et introeunte Iesu iterum signa curvata adoraverunt Iesum.*

II, 1. *Videns autem Pil.* (ABC *praeses*) cum D^{ab} ABC .. D^c *Pil. vero videns* .. ed^{pr} *quod videns Pyl.* | *timor appr. eum et* cum BCD^{ab} .. A *timore apprehensus est et*, D^c *timore correptus*, ed^{pr} *stupefactus* | *statim* (D^c om) *voluit surgere* (D^c *exsurg.*, AB *fugere*) *de trib.* (D^c *sede sua*) cum C, item AB, item D^c .. D^{ab} *et coepit exsurg. de sede sua* .. ed^{pr} *exire voluit* | *Haec autem eo* (B om *autem eo*; A *Tunc autem eo*) *cog. ut surgeret* (A *fugeret*) *et abiret* cum ABC .. D^{ab} *cogitante autem eo exsurgere de sede sua* .. D^c *cogitante vero hoc agere* | *misit ad illum* (AB *eum*) *uxor sua* (AB om) *dicens* (A *ei dic.*) cum C, item AB (etiam ed^{pr} om *nomen Proculae*) .. D^{abc} Flor *matrona ipsius Pilati nomine Procula* (*nom. Pr.* D^{bc} Flor; D^a *procul posita*) *mis. ad eum dic.* | *et homini isti iusto* cum D^b .. ABCD^{ac} *et iusto illi* | *passa sum* cum BCD^{bc} .. A praem *per visum*, D^a add *in visu* | *in* (D^{ab} om) *hac nocte* cum ABD^{abc} .. C *in ista nocte* | *Convocans* -- *eis* (A *ad eos*) -- *mulier mea* (AB add *Procula*, non item C nec Hal) *cultrix* (C *procuratrix*) -- *et in iudaismo* (ita B; A *et Iudaea*) *mag. vobiscum sentit* (ita B; A *vobis consentit*) *Dic. ei* (B om) *Iudaei* -- *eis Pilatus* (C om *et in iudaismo usq Pilatus*) *Ecce* -- *uxor mea* (AC om *ux. mea*) -- *tibi* (C add *sit*, item iam antea)

et iusto illi: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Respondentes autem Iudaei dixerunt Pilato Numquid non diximus tibi quia magus est? ecce somniorum fantasma misit ad uxorem tuam.

2 Pilatus vocavit Iesum et dixit ei Quid est quod isti adversus te testificantur? et nihil ad eos loqueris? Iesus autem respondit Si non haberent potestatem, non loquerentur. Unusquisque potestatem habet oris sui loqui bona et mala: ipsi videbunt.

3 Respondentes autem seniores Iudaeorum dicunt ad Iesum Quid nos videbimus? primum quod ex fornicatione natus es: secundo quia in nativitatem tuam in Bethleem in-

---

-- *passa* (A *per visum passa*) *sum pr. eum in hac* (C *ista*) *nocte* (B *pr. eum in visu hodie*) cum ABC .. Hal *Pilatus autem hoc audiens dixit omnibus Iudaeis Vos nostis quia uxor mea pagana est et multas synagogas vestras aedificavit: ipsa mihi nunciavit Iesum hominem iustum esse, et propter eum multum afflicta est nocte ista* .. plane om D^{abc} | *Resp. autem* (D^{b} om) *Iud. dix. Pil.* cum D^{bc} .. ABC *Iudaei autem responderunt* (C *dixerunt*) *Pilato* (B om) .. D^{a} *audientes autem haec Iudaei dix. Pil.* | *Numquid non* cum D^{abc} ed^{pr} .. AC *Nonne* .. B *Non bene* | *quia magus est* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *quoniam* (D^{c} *quia*) *maleficus est* | *somniorum fantasma* (B *-mata*) cum BC, item ut videtur A .. D^{abc} ed^{pr} *somnium* | D^{ac} ed^{pr} *immisit* .. D^{b} *misit ipse*

2. *Pil.* (C add *iterum*) *voc. Ies. et dix. ei* cum AC .. B *Pil. ait ad Iesum* .. D^{abc} ed^{pr} *Pil. vero* (D^{c} ed^{pr} om) *advocans Iesum dixit* | *Quid est -- ad eos* (B *eis*) *loqueris* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *Non audis* (D^{a} *Num audisti*) *quod* (D^{b} *quid*, ed^{pr} *quanta*) *isti adversum te* (D^{b} om *te*) *testantur? et nihil dicis?* (ed^{pr} *testificantur* omissis reliquis) | *Ies. autem* (B om) *resp.* cum ABC ... D^{abc} *Ies. resp. ei* | *potestatem* cum ABC .. D^{ab} add *loquendi* .. D^{c} *linguas* | *non loquerentur:* D^{c} add *adversum me* | *unusquisque* cum B .. AB add *autem*; D^{c} praem *sed*, D^{ab} *sed quoniam* | D^{abc} *habet potestatem* | *oris sui loqui* cum D^{abc} .. ABC *in* (C *de*) *ore suo loquendi* | B *bona vel mala* | *ipsi* (D^{c} add *autem*) *videb.* cum D^{abc} .. ABC *ipsi* (C *tamen ipsi*) *videant quid loquantur* (B *locuntur*)

3. Ab hoc inde loco usque ad initium capitis V. Vaticani codices nostri (i. e. AB) ad constituendum textum adhiberi nequeunt. Breviter enim quicquid interpositum est sic absolvunt: *Quid multa? Iam omnia nota sunt vobis a sancto evangelio. Post multas altercationes inter Pilatum et Iudaeos surgens Nicodemus quidam vir* (B om) *Iudaeus stetit ante praesidem* etc.

Respondentes -- ad Iesum cum D^{abc} .. C *Responderunt seniores Iudaeorum ad Iesum et dixerunt ei* | *Quid nos videbimus* (D^{b} *vidimus*) cum D^{ab} .. D^{c} *Nos vidimus, et testamur quod vidimus* .. C *Quid loqueris ut videamus nos?* | *primum* cum D^{bc} C, item ed^{pr} *primo* .. D^{a} *nos primum de te vidimus* | *ex:* C *de* | *natus es* cum D^{ac} C, item ed^{pr} omisso *natus* .. D^{b} *nasceris* | *quia in nativitatem tuam in Bethl. inf. cons. facta est* cum C .. D^{a} *quod pro nativitate tua in Bethl. infantes*

fantum consummatio facta est: tertio quod pater tuus Ioseph et mater tua Maria fugerunt in Egyptum, eo quod non haberent fiduciam in populo.

4 Dicunt quidam de adstantibus benigni ex Iudaeis Nos non dicimus eum esse ex fornicatione, sed scimus quoniam desponsata est Maria Ioseph, et non est natus de fornicatione. Dicit Pilatus ad Iudaeos qui dixerunt eum esse ex fornicatione Hic sermo vester non est verus, quoniam desponsatio facta est, sicut ipsi dicunt ex gente vestra. Dicunt Pilato Annas et Caiphas Nos cum omni multitudine dicimus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est: isti autem proselyti sunt et discipuli eius. Advocans vero Pilatus Annam et Caipham dicit eis Quid sunt proselyti? Dicunt ei Gentilium filii nati sunt et modo facti sunt Iudaei. Respon-

---

interfecti sunt .. D^{bc} *quod generatio tua est in Bethl. et infantum interfectio propter te facta est* (D^{c} om *et infantum -- f. est*) .. edp^{r} *quia in Bethl. progenies tua est, ubi propter te facta est interfectio puerorum* | *Ioseph* cum CD^{c} .. D^{ab} om | *et mater tua -- Egyptum* cum D^{abc} edp^{r} .. C *disponsavit Mariam matrem tuam et in Egyptum fuit* (fugit?) | *eo* (D^{c} *propterea*) *quod -- in populo* (D^{c} add *nostro*) cum D^{abc}, item edp^{r} .. C *quia non habebat fiduciam ambulare in plebem suam*

4. *Dicunt quid. de* (D^{c} add *his*) *adst. benigni* (ita Flor et testante Thilone alii; D^{abc} *benigne*) *ex Iud.* (D^{c} *ex Iud. ben. de Iesu*) cum D^{abc} Flor aliisque .. C *tunc responderunt aliqui de adst. viri Iudaei;* edp^{r} *dicunt quidam ex astantibus Iud.* | *Nos non -- esse* (Flor add *natum*, item D^{c}) -- *quoniam* (D^{b} *quod*) -- *et non est natus de forn.* (Flor edp^{r} om *et non est n. de f.*) cum D^{bc} Flor, similiter edp^{r} .. D^{a} *Nos n. d. e. esse nat. de fornic.* omissis reliquis usque dum sequitur *hic sermo* (transiluit a *fornicatione* ad *fornicatione*) .. C *Nos non dic. eum de fornic. natum, quia novimus quod Ioseph disponsavit Mariam matrem suam: non ergo de fornic. natus est* | *Dicit* (D^{c} *dix.*) *Pil. ad Iud.* (Flor *ad eos*) -- *eum esse ex forn.* (Flor *ex forn. eum nasci*) -- *sicut* (D^{c} *sic* teste Birchio) *ipsi* (Flor om; D^{c} post *dic.*) *dic. ex* (D^{a} *qui sunt de*) *gente* (Flor *generatione*) *vestr.* cum D^{bc} Flor, item inde ab *hic sermo* (vide ante) D^{a}. Item edp^{r} *Dic. Pyl. ad eos -- Sermo vester mendax est, sicut ex gente vestr. testantur.* .. C *Dicit Pil. Ergo sermo vester non concordat veritati, nec est verum quod mihi attestatis, quoniam et desponsalia facta sunt secundum quod loquitur cognatio vestra* | *Dicunt Pil. Ann. et Caiph.* cum D^{abc} Flor .. C *responderunt Ann. et Caiph. et dixerunt ad Pilatum* | *Nos cum o. m. dic.* cum C .. D^{bc} *Omnis multitudo clamat* .. D^{a} *Omnis mult. audienda est, quae clamat* .. edp^{r} *Multitudo hominum proclamat* | *natus est* cum D^{ac} C .. D^{b} *nascitur* | *et malefic. est* (edp^{r} *sit*): ita D^{abc} C edp^{r} | *isti autem* cum D^{bc} edp^{r} .. D^{a} add *qui negant eum esse natum ex fornicatione*, item C *qui testificantur et dicunt quia de forn. non est natus* | *Advocans -- dic. eis* cum D^{bc} .. D^{a} *Pil. autem dixit ad Ann. et Caipham* .. C *Respondit Pil.* | *Quid* cum D^{bc} C .. D^{a} *Qui* | *Dicunt ei* (C add *Iudaei*) cum D^{c} C .. D^{ab} *dic. illi* | *Gentilium* (ita C; D^{abc}

derunt hi qui testificati sunt Iesum non esse natum de fornicatione, Lazarus et Asterius, Antonius et Iacobus, Annes et Azaras, Samuel et Isaac, Finees et Crispus, Agrippa et Iudas, Nos proselyti non sumus nati sed filii Iudaeorum sumus, et veritatem loquimur: etenim in desponsalia Mariae interfuimus.

5 Convocans autem ad se Pilatus duodecim viros hos qui probaverunt quia Iesus non fuerat natus de fornicatione, dixitque ad eos Adiuro vos per salutem Caesaris, si verum est, dicite mihi, quoniam Iesus non est natus de fornicatione. Dicunt illi Pilato Legem habemus non iurare, quia peccatum est; sed ipsi iurent per salutem Caesaris quoniam non est sicut diximus, et rei sumus mortis. Tunc dixit Pilatus Annae et Caiphae Nihil respondetis ad ea quae isti te-

---

paganorum) *fil. nati* (ita C; Dabc om) *sunt et modo* (ita C; Dba *nunc;* Dc *non*) | *Respond. hi -- de fornic.* cum C .. Dabc Flor nil nisi *dicunt* | *Lazarus* (ita CDb Flor, *Lazarius* edpr; Dac *Eliezer*) .. C praem *quorum nomina haec sunt* | *Asterius* cum Dabc Flor edpr (*Austerius*) .. C *Histerius* | *Annes et Azaras* cum C .. Flor *et Ares;* edpr *Piras;* Dabc *Caras.* Alterum nomen vide ante *et Iudas.* | *Samuel et Isaac* .. C *Sam. et Damael* .. Dabc Flor edpr *et Samuel, Isaac* | *Finees* (F est in C Flor; Fabric. Birch. Thil. ediderunt *Phinees;* edpr om) *et Crispus* (ita Flor edpr; C *Crispes;* Dabc *Crippus*) | *Agr. et Iud.* cum C .. Dabc Flor *et* (edpr om) *Agr. Amnes* (ita Db, edpr *Anmes;* Flor *Acmes;* Dac *Annas*) *et Iud.* Praeterea variant codices modo addentes *et* modo omittentes. Secuti in ea re sumus prae ceteris codicem C. | *Nos pr. non sum. nati* (Dac om) -- *loquimur* cum Dbac edpr .. C *Pro certo est nos proselitos non esse sed filios Iudaeorum, et veritatem loquimur* | *etenim* (ita Db edpr; Dac *et;* C *nam et*) *in desponsalia* (ita Db, edpr *in desponsalibus,* C *in sponsalia;* Dac *in desponsalitio*) *Mar.* (C add *et gaudia*) *interf.* (edpr *fuimus;* Dc add *testificamur*)

5. *Convocans autem -- dixitque eis* cum C .. Dabc *alloquens vero Pil. duodec. viros qui haec dixerunt, dix. eis,* item edpr *quos alloquens Pyl. dixit* | *si verum est -- de fornic.* cum C .. Dc edpr *si vere* (edpr *verum*) *dixistis quoniam non est* (edpr *sit*) *natus ex forn.* .. Dba *quod* (Da *si*) *non est natus ex forn., si vera* (Da *aut si vera sunt quae*) *dixistis.* Praeterea C add *sicut hi testificantur* | *Dicunt -- peccatum est* cum Dab .. Dc *dicunt -- habemus, neque iurare licet, quia p. e.,* edpr *dic. et quia non licet nobis iurare ex lege* .. C *responderunt viri illi ad Pilatum et dixerunt ei In lege nos iurare ex toto peccatum est* | *sed* cum C .. Dc *denique* .. Dab edpr om | *per sal. Caesaris:* edpr haec om usque *diximus.* (In graeco textu nostro per incuriam excidit κατὰ τ. σ. Καίσαρος, ut ex commentario vides.) | *quoniam* (Dc *si*) *non -- diximus* cum Dabc .. C *quia non est vera ista nostra testificatio* | *et* (edpr add *nos*) *rei s. mort.* (edpr om *mort.*) cum Dabc edpr .. C *et nos morti subiacemus* | *Tunc dixit Pil. -- testificantur* cum C .. Dabc

stificantur? Dicunt Annas et Caiphas ad Pilatum Duodecim isti creduntur quoniam non est natus ex fornicatione: omnis plebs clamamus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est et dicit se ipsum esse filium dei et regem, et non credimur.

6 Et iussit Pilatus omnem multitudinem foris exire, absque duodecim viris qui dixerunt quoniam non est ex fornicatione natus; et Iesum iussit sequestrare ab eis. Et dicit eis Pilatus Qua ratione volunt Iudaei Iesum occidere? Dicunt ei illi Zelum habent, quoniam sabbato curat. Dixit Pilatus De bono opere volunt eum occidere? Dicunt illi Etiam, domine.

Caput III.

1 Pilatus furore repletus exiit foras praetorium et dicit

---

edpr om | *Dicunt -- ad Pilatum* cum Dabc Flor .. C *dixerunt autem A. et C. Pilato* | *Duod. isti creduntur* (ita correxi quod in cod. est *credunt*) *quoniam -- natus est* (ita ex plerisque scripsi; Flor *nascitur*) -- *et nos non credimur* (ita rursus scribendum videbatur pro *credimus* quod cod. habet) cum Flor .. nec male C *Duodec. his credis, nobis autem cum omni multitudine clamantibus quia de forn. natus est non credis* .. Dbc *duod. isti credunt* (Dc *credi debent*) *quod* (Dc *quoniam*) *non est natus de forn. et* (Dc *sed*) *maleficus* (Dc add *est*) *et dicit se -- et nos non credimus*. Item Da *isti duod. non credent quia scimus eum natum de stupro et maleficum esse, et dicit se -- regem, quod nos credimus et audire pertimescimus* .. edpr *istis credi debet quia non sit natus ex forn.; sed tamen maleficus est et dicit se esse f. d. et reg., et non credimus*

6. *Et iussit -- exire* cum C .. Dabc *iubens ergo Pil. omnem populum exire foras;* item ut videtur Flor | *absque -- ex forn. natus* cum Dabc .. C *excepto XII viros qui veritatem dicebant* | *et Iesum iuss. sequestrare ab eis* cum C .. Dabc *sed et Iesum iussit segregare* (Dc *-gari?*) *remote* (Dc *semote*) .. edpr initium sectionis sic habet *Semotis ergo omnibus nisi illis duobus* (corrige *duodecim*), *deinde dixit Pyl.* | *Et dic. eis Pil.* (Dab om *Pil.*) cum Dcab .. C *et dix. Pil. ad illos XII viros iustos* | *Qua ratione -- occidere* (C *interficere*) cum Dabc C .. edpr *Qua causa volunt eum occid.* | *Dicunt -- curat* cum Dabc; item edpr *Responderunt Zelum* etc .. C *Responderunt viri illi Domine, zelum habent in eum, quia in sabbato curat, et talia signa facit et mirabilia qualia nullus homo sub celo facere potuit.* | *Dixit Pil. -- domine* cum Dabc .. C *tunc dix. Pil. Ergo propter opus bonum volunt ipsum occidere* omissis reliquis, item edpr *dicit Pil. Ergo de bono opere volunt eum occid.*

III, 1. *Pilatus fur. repl.* cum Dbc .. Da *Pil. vero repl. ira* .. C *tunc furore plenus Pilatus* (edpr *et exiens de praetorio valde indignatus est*) | Da om *foras* |

eis Testem habeo solem quia nec unam culpam invenio in homine isto. Responderunt Iudaei et dixerunt praesidi Si non esset hic malefactor, nunquam tibi tradidissemus eum. Dicit illis Pilatus Tollite eum vos et secundum legem vestram iudicate eum. Responderunt Iudaei Nobis non licet interficere quemquam. Dicit illis Pilatus Vobis dixit deus non interficere quemquam; ergo mihi dixit ut occidam?

2. Ingressus iterum praetorium Pilatus vocavit ad se secreto Iesum et dixit ei Tu es rex Iudaeorum? Respondit Iesus Pilato A temetipso hoc loqueris, an alii tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus Numquid ego Iudaeus sum? gens tua et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondens Iesus dixit Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique repugnarent ne traderer Iudaeis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit ei Pilatus Ergo rex es tu? Ait illi Iesus Tu dicis, quia rex sum ego. Ego enim in hoc natus sum et ad hoc veni,

---

D^{a}C *dixit eis* (D^{a} *Iudaeis*) | *solem* cum D^{b} edp^{r}, item ut videtur C (nisi scriptum est *talem*) .. D^{ac} *solum* | *nec unam* cum D^{b} .. D^{ac} *nec ullam* .. C edp^{r} *nullam* | *culpam* .. C *causam* | *invenio* cum D^{ac}C edp^{r} .. D^{b} *inveni* | *respond. Iud. et dix.* (C om *et dix.*) *praes.* cum D^{b} C, item omissis *et dix. pr.* D^{c} edp^{r} .. D^{a} *dicunt Iud. Pilato* | *hic* cum C edp^{r}, item D^{c} *iste* .. D^{ab} om | *malefactor* cum CD^{c} .. D^{ab} edp^{r} *maleficus* | *nunq. tibi trad. eum* cum C .. D^{abc} *non tibi eum trad.*, edp^{r} *non tr. eum tibi* | *illis* cum C .. D^{abc} *eis* | *Resp. Iudaei -- quemquam* cum C edp^{r} .. D^{abc} *Dicunt Iudaei Pilato Nobis licet occidere neminem* (D^{c} *non lic. occ. quemquam*) | *Dicit -- occidam* cum C .. D^{abc} *Dic. Pil. Iudaeis Vobis dixit dominus* (D^{ac} *Vobis ergo dicit*) *Non occideris* (D^{ac} *-das*) *sed* (D^{ac} add *non*) *mihi* .. edp^{r} plane om

2. *Ingressus iterum* (edp^{r} add *in*) *praet. Pil.* cum C edp^{r}, item *ingr. it. Pil. in pr.* D^{b} .. D^{ac} *et ingressus est iterum praetorium et* | *vocavit -- dix. ei* cum C .. edp^{r} *cum Iesu solo dix. ad eum* .. D^{abc} *voc. Iesum solum* (*sol. Ies.*) *et dix. ad eum* | *Tu es* cum D^{abc} edp^{r} .. C *Dic mihi verum, si tu es* | *Resp. Ies. Pil.* cum C .. D^{abc} *Et respondens Iesus dixit Pil.* | *A temetipso hoc loq.* cum C .. D^{b} *Ex te hoc dicis*, item D^{ab} *A te hoc solum dicis* | *Resp. Pil.* cum C .. D^{abc} *respondens Pil. dicit ad Iesum* | *gens tua et pontifices* (D^{c} edp^{r} add *tui*) cum CD^{c} edp^{r} .. D^{ca} *gens tua* (D^{a} om) *et principes sacerdotum* | *respondens* (C add *autem*) *I. dixit* .. edp^{r} *respondit Iesus* | D^{b} edp^{r} *non est de hoc seculo.* Pergit edp^{r} (item D^{b}?) *Si de hoc seculo* | *utique repugnarent* cum C .. D^{c} *utiq. decertarent* .. D^{ab} edp^{r} *resisterent* | *ne* cum C .. D^{c} edp^{r} *ut non*, D^{ab} *et non* | *traderer* cum CD^{c} edp^{r} .. D^{ab} *traditus essem* | *autem* cum C .. D^{ab} *vero* .. D^{c} *ergo* | *ei* cum C (sed praem *autem*) edp^{r} .. reliqui om | *ait illi Iesus* cum C .. reliqui *respondit Iesus* | *dicis* .. C *dixisti* | *Ego enim in hoc* cum C .. D^{abc} edp^{r} *Iterum dicit*

ut testimonium perhibeam veritati, et omnis qui est ex veritate audit meam vocem. Dicit ei Pilatus Quid est veritas? Dicit Iesus Veritas de caelo est. Dicit Pilatus In terris veritas non est? Dicit Iesus Pilato Intende, veritatem dicentes quomodo iudicantur ab his qui potestatem habent in terris.

Caput IV.

1 Relinquens ergo Pilatus Iesum intus praetorium, exivit ad Iudaeos et dicit eis Ego nec unam culpam invenio in eo. Dicunt ei Iudaei Iste dixit Possum templum istud dissolvere et in triduo resuscitare illud. Dixit eis Pilatus Quale templum? Dicunt ei Iudaei Quod aedificavit Salomon in XL et VI annis: et iste dicit dissolvere et aedificare illud in tribus diebus. Dicit illis Pilatus Ego innocens sum a sanguine

(ed^{pr} *dix.*) *Iesus Pilato Ego in hoc* (ed^{pr} add *seculo*) | *veni* cum D^{ab} ed^{pr} .. CD^{c} add *in mundum* | *et omnis* (ed^{pr} om *omn.*) .. C om *et* | *meam vocem* cum D^{abc} .. C Flor ed^{pr} *voc. me.* | C *Dixit autem Pil. Quid e. v. Respondit Iesus* | *Veritas de caelo* (D^{c} add *orta*) *est* cum D^{abc} .. C *Veritas de terra orta est, et iterum veritas de caelo est* | *In terris* (D^{c} *-rra;* D^{ab} add *ergo*) *verit. non est* (Flor *n. e. ver.*) cum D^{abc} Flor ed^{pr} .. C male om *Dic. Pil. In -- non est.* | *Intende* cum D^{abc} Flor ed^{pr} .. C *Agnosce* | *veritatem dicentes* (Flor D^{b} *dicentis* [vide germanicum]; D^{b} Flor ed^{pr} add *in terra*, non item C) *quomodo* (C *quia* ante *veritatem*) *iudicantur* (D^{b} Flor *-catur*) -- *in terris* (ed^{pr} om *in terr.*) cum CD^{b} Flor ed^{pr} .. editio germanica eaque ut videtur princeps *merck auff die wahrhait des sagenden auff der erd, wie er geurtaylt wirdt von den, die da wonung haben auff der erd* .. D^{c} *veritatem descendisse in terram, et nunc iudicatur ab his qui habent potestatem* [*in terris*, ut videtur] .. D^{a} *veritatem esse in terra inter illos qui dum potestatem habent iudicandi veritate utuntur et iudicia recte faciunt.*

IV, 1. *Relinquens ergo* cum CD^{ac} ed^{pr} .. D^{b} om *ergo* | *intus* (C *in*) *praetorium* cum $D^{bc}C$ .. D^{a} ed^{pr} *in praetorio* | *exivit* (ita CD^{c} ed^{pr}; D^{ab} *exiit*) .. CD^{a} add *foras* | *et dicit* (C *dix.*) *eis* cum $D^{b}C$ .. ed^{pr} *et dixit*, D^{a} *et dix. ad eos*, D^{c} *dicens* | *nec unam* cum D^{ab} .. $D^{c}C$ ed^{pr} *nullam* | *culpam* .. ed^{pr} *causam* | *invenio* (D^{b} *inveni*) *in eo* cum CD^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *invenio in eum* (D^{a} *in Iesum*) | *Dic. ei* (D^{ac} *illi;* ed^{pr} om) *Iud.* cum D^{bac} ed^{pr} .. C *responderunt Iud. Pilato et dixerunt ei* | *Iste dixit* cum D^{bc} ed^{pr} .. C *Hic dix.*, D^{a} *Ergo ipse dix.* | *templ. ist. dissolv.* cum D^{b}, item D^{a} *diss. templ. dei* .. CD^{c} ed^{pr} *destruere templ. istud* (C *hoc*, ed^{pr} *dei*) | *in triduo* cum D^{abc} ed^{pr} .. C *in tribus diebus* | *resuscitare* cum D^{b} .. C *restituere* .. D^{ac} ed^{pr} *reaedificare* | *Dixit eis Pil. Quale templ.* (D^{ac} add *est hoc de quo dicit*) cum D^{bac} .. C transiluit ad *Dicit illis Pil. Ego innocens* etc | *Quod* (D^{c} add *primum*) *aedific.* (ed^{pr} om) *Sal. in XL et VI* (ita D^{b} ed^{pr}; D^{a} *in quadraginta sex*, D^{c} *et demum in quadr. sex*) *annis* (ed^{pr} D^{c} add *fabricavit*, D^{b} *fabricatum est*) | *et iste -- diebus* cum D^{bc} .. D^{a} *ipse dixit destruere et in triduo reaedificare* .. ed^{pr} om | *dicit illis Pil.* cum C .. D^{abc} ed^{pr} *et* (ed^{pr} om) *iterum dic. eis Pil.* | *Ego* h. l. cum C .. D^{abc} post *sum*, ed^{pr} post *innoc.* |

hominis istius; vos videritis. Dicunt ei Iudaei Sanguis eius super nos et super filios nostros.

[2] Advocans autem Pilatus seniores et sacerdotes et Levitas dicit eis secrete Nolite facere sic: nihil enim accusantibus vobis eum dignum mortis inveni, nec de curatione et violatione sabbati. Dicunt sacerdotes et Levitae et seniores Dic nobis, si quis Caesarem blasphemaverit, dignus est morte anne? Dicit eis Pilatus Dignus mori. Responderunt ei Iudaei Quanto magis hic qui deum blasphemavit dignus est mori.

[3] Iussit vero praeses Iudaeos foras exire de praetorio, et advocans Iesum dixit ei Quid faciam tibi? Dicit Iesus Pilato Sicut datum est. Dicit Pilatus Quomodo datum est? Dicit Iesus Moyses et prophetae praeconizaverunt de morte et resurrectione mea. Audientes autem haec Iudaei dicunt

---

homin. ist. (ed^{pr} *huius hom.*) cum D^{abc} ed^{pr} .. C *iusti huius* | *Dic. ei* (ed^{pr} om) *Iudaei* .. C *responderunt Iud. et dixerunt.*

2. C *Convocans* | D^{b} om *autem* | *et* (C om) *sacerdotes* .. D^{a} *et scribas, sacerdotes* | C *dixit ad eos secreto* | *Nolite fac. sic* (D^{a} ed^{pr} *s. f.*) .. C *Nolite malum agere hoc* | *nihil enim accus. vobis* (D^{b} om) *eum* (D^{c} *accus. eum* [enim?] *vob. eum* [eum?] *nihil*) *dign. mortis* (ita D^{b}, D^{c} ed^{pr} *morte*) *inveni* (D^{c} *invenio in eo*), *nec* (D^{b} om) *de cur. et* (ed^{pr} *nec de*) *viol. sabb.* cum D^{bc} ed^{pr} .. D^{a} *nihil in vestra accusatione dignum morte inveni de curatione infirmorum et viol. sabb.* .. C *nihil enim invenio in eo causam unde mori debeat; sed video quia per invidiam bonorum operum quae agit, quia* (qualia?) *nullus alius super terram facere potest, et curat omnem infirmitatem, et quia solvit sabbatum, eum accusatis et vultis perdere* | *Dic.* (D^{c} *et dic.*) *sac. et* (D^{c} om) *Lev. et sen.* (D^{c} *sen. et Lev.*) cum D^{bc} (item D^{a} omissis *et sen.*) .. C *responderunt sen. et Lev. Pilato dicentes* .. ed^{pr} *respond. Iudaei* | *Dic nobis* -- *anne* (sic) -- *mori* (sic) cum C .. D^{abc} ed^{pr} *Super* (D^{c} ed^{pr} om) *Caes.* (D^{a} *Per salutem Caesaris*) *si quis blasphemaverit* (D^{c} *-mavit*), *dignus est morte* | *Responderunt* -- *mori* (codex *morti*) cum C .. D^{abc} ed^{pr} *iste* (D^{a} *hic*) *autem* (D^{b} om) *adversus* (ed^{pr} *in*) *deum* (D^{ab} *dominum*) *blasphemavit* (D^{c} add *dicens se deum et regem esse*).

3. *Iussit* -- *Iud. foras* (D^{a} om, sed add *iterum*) *ex. de praetorio* (D^{a} *praetorium*) *et adv.* (D^{b} add *Pilatus*) -- *ei* cum D^{abc} .. C *tunc iussit praeses foras praetorium exire Iudaeos, et vocavit ad se Iesum et dixit ei* .. ed^{pr} *et ingressis* (sic) *Iudaeis dix. Pyl. Iesu* | C *Quid vis ut faciam tibi* | *dicit* (C *respondit*) *I. Pil.* cum CD^{b} .. D^{ac} ed^{pr} *respondit ei* (ed^{pr} om) *Iesus* | *datum* cum CD^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *dictum* | *Dicit* (C add *ei*) *Pil.* cum D^{b} ed^{pr} C .. D^{ac} *dix. ei Pil.* | *Quomodo* (C add *sicut*) *dat. est* cum D^{b} ed^{pr} C .. D^{ac} *Quom. est dictum* | *praeconizaverunt* cum D^{c}, item *praeconizati sunt* D^{a} ed^{pr} .. D^{b} *praecinerunt* (sic) .. C *annunciaverunt* | *morte* cum C .. reliqui *passione*. Praeterea D^{b} ed^{pr} add *ista*, D^{a} *mea*; nihil add D^{c}C .. *et* (D^{bc} add *de*) *resurr. mea* .. D^{a} om *mea* | *Aud. autem* (D^{b}

Pilato Quid amplius desideras audire blasphemiam? Dixit autem Pilatus Si hic sermo blasphemus est, tollite eum vos et perducite ad synagogam vestram et secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Lex nostra continet Si homo in hominem peccaverit, dignus est accipere quadragenas una minus; qui vero in deum blasphemaverit, lapidari.

4 Dicit eis Pilatus Ergo secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Nos volumus ut crucifigatur. Dicit eis Pilatus Non est dignus crucifigi.

5 Intuitus vero praeses in populum circumstantem Iudaeorum vidit plurimos lacrimantes Iudaeorum et dixit Non omnis multitudo vult eum mori. Dicunt seniores ad Pilatum Ideoque venimus universa multitudo ut moriatur. Dixit Pi-

---

edpr om) *haec* (edpr *hoc*, Db om) *Iud.* cum CDb edpr .. Dac *aud. haec Iud. exacerbati sunt et* | *dic. Pil.* cum Dabc edpr .. C *clamaverunt* | *Quid ampl. - - blasph.* cum C .. Dabc *Quid ampl.* (Db add *ab hoc*) *vis blasph. istius audire* .. edpr *Quid amplius haec* (hac?) *blasphemia? et maius vis audire?* | *Dix. autem Pil.* cum C; edpr *respondit Pil.*.. Dabc *dicit Pil. eis* | *Si hic* cum C.. Dabc edpr *si iste* | *blasphemus est* cum C .. Dabc edpr *blasphemia est* (Dabc *vobis videtur*) | *et perduc.* (Dac *produc.*) *ad syn. vestram et* .. edpr *et in synagoga* .. Db nil nisi *et* | *Dicunt Iud. Pilato* etc .. CDb om usque dum sequitur *Dic. Iud. Pil. Nos volumus ut crucifigatur* | *Si homo in hominem pecc.* cum edpr et codice Thilonis .. Da (et Dc?) *ut si homo homini peccaverit* | *quadragenas* (Dc *-gena?*) *una minus* cum edpr Dc, item cod. Thil. *quadraginta minus unam* .. Da *unam minus quadraginta* | *qui vero* cum cod. Thil. .. Dac *si vero*, edpr *quare si* | *in* (cod. Thil. om) *deum* cum Dc edpr cod. Thil. .. Da *in dominum* | *lapidari* (Da praem *huiusmodi*) .. edpr praem *dignus est*

4. *Ergo sec. leg. vestr. iud. eum* cum edpr .. Dac *si iste sermo blasphemia est, vos iudicate eum sec. leg. vestr.* | *Nos vol. ut crucifig.* cum CDbc edpr .. Da praem *Lex nostra mandat nobis non occidere quemquam*, itemque add *quia dignus est morte crucis* | *Dicit eis Pil. Non est d. cruc.* cum C .. edpr om .. Db (item Dc?) *Dic. eis Pil. Non est bonum*, item Da additis his: *ut crucifigatur, sed tantum corripite eum et dimittite.*

5. *in* (edpr om) *populum circ. Iud.* (Dc edpr om *Iud.*) cum Dbc edpr .. C *in populo* (sic) *circumstantes* (sic) *Iud.* .. Da *in populo et circumstante populo Iud.* | *vidit* .. Db *et vidit* | *Iudaeorum* cum Dbc .. CDa *Iudaeos* | *dixit* cum C, item *dix. eis* Dc; Db *dicit* .. Da *dix. ad principes sacerdotum Iudaeorum* | C *Certe non omnis* | *vult* (C praem *ut video*) .. Da *desiderat* | *seniores* cum Db .. DacC add *Iudaeorum* | *Ideoque venimus un. mult.* cum Db .. Da *ideo venimus nos et tota mult. hic* .. CDc edpr *ideo* (Dc edpr add *potius*) *convenit* (Dc edpr *venit*) *universa haec* (Dc *diversa*; edpr om) *mult.* | *Dix. Pil. ad Iud. Quid fecit ut mor.* cum Dbc,

latus ad Iudaeos Quid fecit ut moriatur? Dicunt illi Quia dixit se filium dei esse et regem.

Caput V.

1 Nicodemus autem quidam vir Iudaeus stetit ante praesidem et dixit Rogo, misericors, iube me dicere paucos sermones. Dicit ei Pilatus Dic. Nicodemus dicit Ego dixi senioribus et sacerdotibus et Levitis et omni multitudini Iudaeorum in synagoga Quid habetis cum homine isto? Homo iste multa mirabilia facit et signa quae nullus hominum fecit nec facere potest. Dimittite eum et nolite adversus eum aliquid malignari: si ex deo sunt signa quae facit, stabunt; si autem ex hominibus, dissolventur. Quia et Moyses missus a deo in Egypfum fecit signa multa, quae dixit illi deus facere ante Pharaonem regem Egypti. Et erant ibi curantes malefici Iamnes et Mambres, et fecerunt et ipsi signa quae

---

item ed^{pr} .. D^{a} *Dix. Pil. ad eos Quare morietur* .. C male om | *Dic. illi* cum D^{abc} .. C ed^{pr} *responderunt iterum* (ed^{pr} om) *Iudaei* | D^{ac} *dicit se ipsum*

V, 1. *vir* cum ACD^{abc} ed^{pr} .. B om | *Rogo* cum D^{bc} .. $ABCD^{a}$ add *te* | *misericors* (B *-cordissime*) cum D^{bc} .. $ABCD^{a}$ add *iudex* | *iube -- sermones* cum $ABCD^{bc}$ .. D^{a} *ut digneris paucos meos audire sermones* | *Dicit ei Pil.* cum ABC .. D^{abc} *dix. Pil. ei* | *dicit* cum A .. reliqui *dixit* | *seniorib. et sacerd.* cum ABC .. D^{abc} *sen. Iudaeorum et scribis et sac.* | *habetis* cum ABC ed^{pr} .. D^{b} *querimini*, D^{ac} *quaeritis* | *multa mirab. facit* (C *fecit*) *et signa* cum AC, item *mult. sign. et mirab. fecit* B, item ed^{pr} *multa* (om antea *homo iste*) *fecit enim mirabilia* .. D^{abc} *mult. sign. faciebat* (D^{ac} *facit bona*) *et gloriosa* | *quae -- potest* cum ABC, item ed^{pr} *quae nemo alius fecit nec potest facere* .. D^{b} *qualia nullus fecit nec facit* .. D^{ac} *qualia nullus fecit in terra homo nec faciet* | *dimittite* (ita AD^{abc} ed^{pr}; BC *permitt*) *eum* (ita ABC ed^{pr}; D^{abc} *illum*) | *adv. eum aliquid* (B *quid*, ed^{pr} om) *malignari* cum ABC ed^{pr} .. D^{bc} *si aliquid facere mali;* D^{a} *ei malum facere* | *si* (A *quia si*) -- *quae facit* (A *qu. fac.* post *stab.*) *stabunt* cum BCA ed^{pr} .. D^{abc} *si ex deo sunt* (D^{ac} *est*), *stab. signa ista* (D^{ac} *eius*) | D^{abc} *si vero* | *missus* (D^{ab} post *Eg.*) *a deo in Eg. fecit sign.* cum AD^{ab} .. BCD^{c} ed^{pr} *missus est* (C *fuit*) *a deo in Egyptum* (C *in Egypto*, item D^{c} post *fecit signa*) *et fecit signa* | *dixit*: A *dixerat*, D^{c} *praecepit* | *illi* (A *ei*) .. BC om | *facere* (varie ponitur) .. A om | AB *coram Faraone* (B *Phar.*) *rege* (B *regem*) *Eg.* (ed^{pr} om *reg. Eg.*) | *et* (D^{a} om) *erant* (D^{c} om) *ibi* (A om) | *curantes malefici* cum D^{c}, item D^{b} Flor *cur. medici* .. ABC *malefici et* (B om) *incantatores*, item ed^{pr} *incantatores* .. D^{a} *magi* | *Iamnes* cum AD^{b}; item *Annes* ed^{pr} .. CD^{a} *Iannes;* item B *Ioanes*, D^{c} Flor *Ianes* | ed^{pr} *Manbres* | *et fec.* (D^{a} *feceruntque;* AD^{c} om *et*) *et* (D^{b} Flor om) *ipsi* cum C; item AD^{abc} Flor .. B *et fec.* Praeterea D^{a} add *per incantationes suas* | *quae fecit* cum

fecit Moyses, sed non omnia, et habuerunt eos Egyptii sicut deos, Iamnem et Mambrem: et quoniam signa quae fecerunt non erant ex deo, perierunt et ipsi et qui crediderunt eis. Et nunc dimittite hominem istum: non enim est dignus morte.

2 Dicunt Iudaei Nicodemo Tu discipulus eius factus es et verbum pro ipso facis. Dicit ad eos Nicodemus Numquid et praeses discipulus eius factus est et verbum pro ipso facit? numquid non constituit eum Caesar super dignitatem istam? Erant vero Iudaei frementes et stridentes dentibus adversus Nicodemum. Dicit ad eos Pilatus Quid stridetis dentibus adversus eum veritatem audientes? Dicunt Iudaei Nicodemo Veritatem ipsius accipias et portionem cum ipso. Dicit Nicodemus Amen amen amen, accipiam sicut dixistis.

BD^{bc} .. ACD^{a} *qu. fecerat* | *sed* (C *quamvis*) *non* (AB add *potuerunt*) *omnia* (D^{a} *per omnia*) cum D^{b}, item $ABCD^{a}$ .. D^{c} *sed non habuerunt eos* etc omissis pluribus .. edp^{r} *et non poterant facere omnia signa quae fecerat Moyses* | *et* (A add *tunc*) *habuerunt* (C *habebant*) -- *deos:* haec cum $ABCD^{b}$ (et D^{c}) edp^{r}; *Iamnem et Mambrem* vero ex solo A addidi | *et quoniam* -- *et* (ita C, plerique om; A *ea et ipsi qui*) *ipsi et qui credid. eis* .. edp^{r} corrupte *quoniam sign. quae fecerant quia non erant ex deo perierunt, et ideo non credebant eis* .. D^{a} post *sed non* [*per*] *omnia* sic pergit: *et signa quae fecerunt magi non erant ex deo, sicut nostis vos scribae et Pharisaei: perierunt ipsi qui fecerunt et omnes qui crediderunt eis* | *Et nunc dim.* cum AD^{abc}, item C *nunc autem dim.* .. B *dim. ergo*, edp^{r} *igitur dim.* | *istum* .. D^{a} *hunc* | *non enim* -- *morte* (C *morti*) .. D^{a} *quia signa de quibus eum accusatis ex deo sunt, et non est dignus morte.*

2. *Dic.* (C edp^{r} *responderunt*) *Iud. Nic.* cum D^{abc}, item C edp^{r} .. AB *dixerunt Nicodemo* (B om) *Iud.* | *Tu* .. AC edp^{r} add *ut videmus*, B *videmus* | *et verb. pro ipso facis* cum D^{abc} .. AB *qui* (A *quod*) *verb. pro ipso* (A *illo*) *loqueris*, item C edp^{r} *qui pro eo sermonem facis* | *Numquid* (C^{**} om) *et* (B om) *praeses* | *et verb. pro ipso facit* cum D^{ab} .. AB *qui* (A *quod*) *pro eo sermonem* (A *serm. pr. eo*) *facit* .. C^{**} *qui pro eo loquitur* .. D^{c} C^{*} om *Dic.* (D^{ab} *dix.*) *ad eos* (ABC *eis*) *Nic. Numquid* -- *facit*, item edp^{r} una cum seqq. *super dign. istam* | *sup. dign. istam* cum D^{abc} .. ABC *in hac dignitate* | *Erant vero* (ita ACD^{b}; D^{ac} *autem*; B edp^{r} om) *Iudaei* (C om) | *frem. et strid. dent.* (C om *et str. dent.*) *adv. Nic.* cum ABC edp^{r} .. D^{bc} *frem. et str. dentibus suis* (D^{b} om *d. s.*) *super Nicodemum* .. D^{a} *trementes, cum haec audierunt, et stridebant super Nicod.* Praeterea C edp^{r} add *propter haec verba*, A *pro his verbis*, B *pro his* | *Dicit ad eos* (A edp^{r} *eis*) *Pil.* (C *Tunc dix. Pil. Iudaeis*) *Quid str. dent.* (AB om) *adv. eum* (C *Nicodemum*) *ver. audientes* (C *dicentem*) cum ABC edp^{r} .. D^{abc} om | *dic. Iud. Nicodemo* (ita edp^{r}; AB *Pilato*) cum AB edp^{r}, item *interea dixerunt Iud. Nic.* C .. D^{abc} (cum superioribus coniungentes) *et* (D^{b} om) *dicentes* (D^{a} *dicebant*) *ei* | *Veritatem* -- *cum ipso* (D^{c} *eo*) cum D^{bc} .. edp^{r} *veritatis ipsius partem accipias cum ipso* .. D^{a} *Ver. ips. acc. et possessionem cum Christo habeas* .. C *Verba ipsius credis: accipias par-*

Caput VI.

[1] Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens rogat praesidem ut verbum diceret. Dicit praeses Quid vis dicere, dic. Qui dixit Ego triginta octo annis iacebam in infirmitate in lectulo in dolore pessimo. Et veniente Iesu multi daemoniaci et diversis infirmitatibus detenti curati sunt ab eo. Et quidam iuvenes miserti sunt mei et portantes me in lectulo posuerunt me ante eum. Et videns Iesus misertus est mei et verbum dixit mihi Tolle grabatum tuum et ambula. Et sta-

---

tem et portionem cum eo .. AB *Veritas ipsius accipiat partem et portionem* (B om *et port.*) *cum eo* (B *ipso*) | *Dicit* (ita AB edp^{r}; D^{abc} *dix.*, C *dix. autem*) *Nic.* | *Amen* ter cum ABC .. D^{abc} edp^{r} semel | *accipiam* .. B *fiat*

VI, 1. *Ex Iudaeis* (pro his D^{c} *Exiens* ex errore ortum habet) *quid. al. autem* (D^{c} post *Exiens*, edp^{r} ante *alius* ponit) *exsiliens* (edp^{r} *prosil.*) *rogat* (ita D^{b}; D^{ac} *rogabat:* edp^{r} *dixit Triginta* etc omissis reliquis) *praes.* cum D^{abc}, item edp^{r} .. A *alius autem Iudaeus rogavit festinanter praes.*, item BC *alius quidam Iud. fest. rogavit pr.* | *ut verb. dic.* cum D^{bc} .. D^{a} *ut vellet audire verbum* .. ABC *dicens Permitte me* (A *mihi;* C add *domine*) *loqui* (A post *verbum*) *unum verbum ad te* (A *tibi;* C *loqui coram iustitia tua verbum*) | *Dic. praes. Quid* (D^{a} *Quicquid*) *vis dic. dic* (D^{c} ante *Quid*) cum D^{bca} .. ABC *praeses dixit Loquere* (B add *quae vis*, C *quid vis*) | *Qui dixit* cum D^{b} .. D^{c}B *et* (B add *ille*) *dix.*, A *et respondens dixit*, A *at ille* | *Ego* cum D^{abc} .. ABC om | *triginta* (C *quadraginta et;* edp^{r} add *et*) *octo annis* cum BC edp^{r} .. AD^{abc} *trig.* (D^{a} *per trig.*, D^{bc} *in trig.*) *oct. annos* | *iacebam* (B *iacui*) *in infirm.* (B add *mea;* C *infirmus* pro *in inf.*) *in lectulo* (BC om) *in dol. pess.* cum ABC .. D^{bc} *iacebam in lecto et cecidi in periculum et parturitionem dolorum* (D^{b} *et cotidie in periculo et in parturitione dolorum iacui*) .. edp^{r} *iacens incidi pericula plurima in parturitione dolorum* | *et veniente* (D^{b} *venienti enim*) *I. multi daem. et* (D^{b} *a*) *diversis -- ab eo* cum D^{bc} .. AB *et veniente Iesu sanavit me; multi enim* (A *et multi*) *a daemonibus vexati et variis languoribus iacentes ab eo* (B om) *curati sunt* .. C *et veniente Iesu*, tum statim pergit *clamavi, et ipse locutus est ad me dicens Tolle* etc; sed vide post *sanus factus sum.* Similiter edp^{r} *et ven. Iesu delatus sum ante eum in lecto. Qui videns me* etc | *Et* (B *nam*) *quid. iuvenes mis. sunt mei et portantes* (D^{bc} *portaverunt*, omissis *mis. s. mei et*) *me* (D^{c} *inde*) *in lectulo* (D^{bc} *lecto*) *posuerunt* (D^{bc} *et duxerunt*) *me* (A om) *ante* (D^{bc} *ad*) *eum* | *Et videns -- dixit mihi* (D^{c} om) cum D^{bc}, nec fere differunt AB; C vide ante .. D^{a} totum locum sic habet -- *iacui Ierosolymis iuxta probaticam piscinam patiens magnam infirmitatem, exspectans sanitatem, quae fiebat in adventu angeli qui turbabat aquam secundum tempus: et qui prior descendisset in aquam post commotionem aquae, sanus fiebat ab omni infirmitate. Et inveniens ibi me Iesus languidum dixit ad me Vis sanus fieri? Et respondi ego Domine, non habeo hominem ut, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Et dixit mihi Surge et tolle* etc | *Tolle -- ambula* cum ABC, item praemisso *Surge* (D^{a} add *et*) D^{bca} edp^{r} | *Et statim sanus factus sum* (B om) cum ACB .. D^{a} *et sospes factus*

tim sanus factus sum, tuli grabatum meum et ambulavi. Dicunt Iudaei Pilato Interroga eum qualis fuit dies quando curatus est. Dixit Sabbatum. Dicunt Iudaei Nonne sic docuimus quia in sabbato curat et daemones expellit?

2 Et alius quidam Iudaeus exsiliens dixit Caecus natus sum, vocem audiebam et neminem videbam. Et transeunte Iesu clamavi voce magna Miserere mei, fili David. Et misertus est mei et posuit manus suas super oculos meos, et vidi statim. Et alius Iudaeus exsiliens dixit Gibberosus eram,

---

statim .. D^{bc} *et sine mora sanatus sum* .. ed^{pr} om | *tuli* (D^{b} praem *et*) *grabatum* (A *lectulum*) *meum et ambul.* (A add *in domum meam*) cum D^{ab}A .. D^{c} ed^{pr} *et* (ed^{pr} om) *surrexi* (ed^{pr} add *statim*) *et ambulavi* .. B *tuli et abii in domum meam* .. C pro his sic: *multi enim vexati et variis languoribus iacentes verbo solo curavit* | *Dicunt* -- *Interroga* (D^{a} praem *Domine praeses*) -- *fuit* (D^{a} *fuerit*; D^{b} *fuisse?*) *dies quando* (D^{a} *in qua languidus*) *curatus est* (D^{c} *cur. fuit et sanatus est*) cum D^{bca} .. ABC *Audientes* (C add *autem*) *Iud. dix. Pilato* (B om) *Interroga eum in qua* (C *quo*) *die sanus factus est* (A *fuit sanatus*) .. ed^{pr} *interrogantibus Iudaeis qualis dies tunc erat* | *Dixit* (D^{a} add *languidus sanatus*) *Sabbatum* cum D^{bca}; item ed^{pr} *resp. Sabbatum* .. B *respondet ille*, C *dix. autem homo ille*, A *respondet is qui curatus fuerat dicens*; tum pergunt ABC *Sabbato* (C -*tum*; BC add *fuit quando*) *me* (C add *Iesus*) *sanum fecit* (C *fec. sa.*) | *Dic.* (ABC *dixerunt*) *Iudaei* .. ABCD^{a} ed^{pr} add *Pilato* | *Nonne sic docuimus* cum D^{ab} .. D^{c} *non est sicut dicimus*, ed^{pr} *nonne ita diximus* .. AC *Numquid non probamus*, B *Ecce probamus* | *et daemones expellit* cum ABC .. D^{b} *et daemonia eiecit*, D^{c} *et eiicit daemonia*, D^{a} *et in principe daemoniorum daemonia eiicit* .. ed^{pr} om

2. *Et alius quid. Iudaeus* (D^{c} *ex Iudaeis*) *exsiliens* (D^{ac} *exiens*) *dix.* cum D^{abc} .. ABC *Item alius Iud. dix.* .. ed^{pr} *Alius quid. prosiliens dix.* | *natus sum* (D^{c} *fui*) cum D^{b} ed^{pr} D^{c} .. ABCD^{a} *eram* | *vocem* (D^{a} *voces*) *audieb.* cum CD^{abc} ed^{pr} .. AB *et vocem hominum* (B *omnium voces*) *audieb.* | *et* (D^{c} *sed*) *neminem videbam* (D^{a} *videre poteram*) cum D^{bca} ed^{pr} .. AC *faciem autem* (C *hominum autem facies*) *non videbam* .. B om | *Et* (B om) *transeunte* (A *Trans. autem*) *I. cl. voce magn.* (C om *voc. ma.*, AB *cl. et dixi*) -- *David* cum D^{bc} ed^{pr} ABC .. D^{a} *et cum transisset Iesus, audivi turbam praetereuntem et interrogavi Quid esset; et dixerunt mihi quia Iesus transiret: et clamavi dicens Iesu fili David, mis. mei* | *et misertus est* (A om) *mei et* (D^{c}BC om) *posuit* (BC add *enim*) *manus* (A *manum*) *suas* (ABC om) -- *vid. statim* (D^{c} *stat. vid.*; AC *stat. sanus factus sum et vidi*, B *stat. sanavit me et vidi*) cum D^{bc} ABC; item ed^{pr} *qui mei misertus posuit* -- *et statim vidi* .. D^{a} *et stans iussit me adduci ad se et dixit mihi Quid vis? et dixi Domine, ut videam. Et dixit mihi Respice: et confestim vidi, et secutus sum eum, gaudens et gratias agens* | *Et al. Iud.* (D^{b} *quidam*, ed^{pr} om) *exsil.* (D^{a} *exiens*, ed^{pr} *prosiliens*) *dixit* cum D^{bca} ed^{pr} .. ABC *Item al. Iud.* (C om) *currens coram Pilato et populo ait* | *Gibberosus* (C *gimberosus*, A *gibbosus*) cum ABC .. D^{abc}

et erexit me verbo. Et alius dixit Leprosus eram, et sanavit me verbo.

CAPUT VII.

Item et mulier quaedam Veronica nomine a longe clamavit praesidi Fluens sanguine eram ab annis duodecim, et tetigi fimbriam vestimenti eius, et statim fluxus sanguinis mei stetit. Dicunt Iudaei Legem habemus mulierem ad testimonium non venire.

CAPUT VIII.

Et alii quidam, multitudo virorum ac mulierum, clama-

---

edp^{r} *curvus* | *erexit* cum BCD^{ae} edp^{r} .. A *direxit*, D^{b} *correxit* | *verbo* .. C *tantum verbo*, A *per verbum* | *Et* (D^{c} om; D^{b} *item*) *al.* (D^{b} add *exsiliens*, D^{a} *Iudaeus exiens*) *dix. Leprosus* - - *sanavit* (D^{abc} *mundavit*) *me* (D^{a}C add *solo*) *verbo* (A *per verbum.* D^{a} add *dicens Volo, mundare: et illico mundatus sum a lepra*) .. D^{a} haec ante *Et alius* - - *Gibberosus* etc ponit, edp^{r} post testimonium mulieris cap. seq. addit.

VII. *Item et* (B om) cum ABC .. D^{abc} om *item.* Edp^{r} sic: *Mulier similiter nomine Veron. dixit* | *a longe clamavit praesidi* (A add *dicens*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *dixit* | *Sanguine fl. eram* cum D^{abc} edp^{r} .. C *profluvio sanguinis vexabar*, A *fluxum sanguinis patiebar*, B *fluxum sang. patiens* | *ab* (BC edp^{r} om) *annis duod.* (B edp^{r} *duod. ann.*) cum D^{abc} BC edp^{r} .. A om | *et statim* - - *stetit* cum D^{abc}, item edp^{r} *et stetit sanguis* .. AC *et stat. sana facta sum* .. B post *patiens* pergit *et tangens fimbr. ve. eius sanata sum* | *Legem habemus* cum D^{abc} edp^{r} .. ABC *In lege* (A add *autem*, C *enim*) *habemus* | A *mulieres* | *venire:* C add *nisi solum virum*, A *sed tantummodo viros.*

Praeterea solus D^{a} in fine add *Et quidam Iudaeus post alia dixit Vidi Iesum vocari ad nuptias cum discipulis suis et vinum deficere in Cana Galilaeae. Et cum defecisset vinum, praecepit ministris ut implerent sex hydrias quae ibi erant aqua: et impleverunt usque ad summum. Et benedixit eas et convertit aquam in vinum, et biberunt omnes gentes admirantes super hoc signum. Et alius Iudaeus stetit in medio et dixit Ego vidi Iesum in Capharnaum docentem in synagoga. Et in synagoga erat quidam homo habens daemonium et clamavit dicens Sine me: quid nobis et tibi, Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio quia tu es sanctus dei. Et increpavit illum Iesus et dixit illi Obmutesce spiritus immunde et exi de homine. Et statim exivit de isto nihilque illi nocuit. Et haec quidam Pharisaeus dixit Ego vidi quod multa turba venit ad Iesum a Galilaea et Iudaea et maritima et multis regionibus circa Iordanem, et multi infirmi veniebant ad eum, et sanabat omnes. Et audivi spiritus immundos clamantes et dicentes Tu es filius dei. Et vehementer comminabatur eis Iesus ne illum manifestarent.*

VIII. Rursus D^{a} solus ab initio addit *Post haec quidam centurio dixit Ego in Capharnaum vidi Iesum et rogavi eum dicens Domine, puer meus iacet paraly-*

verunt dicentes Iste homo propheta est, et daemonia illi subiecta sunt. Dicit Pilatus ad illos qui dixerunt Daemonia illi subiecta sunt, Et magistri vestri quare ei subiecti non-sunt? Dicunt Pilato Nescimus. Alii autem dixerunt Pilato quia Lazarum mortuum suscitavit post quatriduum de monumento. Audiens haec praeses tremefactus dixit ad omnem multitudinem Iudaeorum Quid vultis effundere sanguinem innocentem?

CAPUT IX.

1 Et convocans Pilatus Nicodemum et duodecim viros qui dixerunt quoniam non est natus ex fornicatione, dicit ad eos Quid faciam, quoniam seditio fit in populo? Dicunt ei

---

ticus in domo. Et dixit mihi Iesus Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Deinde quidam regulus dixit Habebam filium in Capharnaum qui moriebatur, et cum audissem Iesum advenire in Galilaeam, abii et rogavi eum ut descenderet in domum meam et sanaret filium meum: incipiebat enim mori. Et dixit mihi Vade, filius tuus vivit. Et sanatus est filius meus ex illa hora.

Et alii quidam multitudo vir. ac mul. cum C .. Dbc *et al. qu. ex multitudine Iudaeorum viri* (Db Flor om) *et mulieres.* Similiter reliqui | *clamaverunt* cum ABDabc Flor edpr .. C *clamabant* | *Iste* (ABC *hic*) -- *et* (Db Flor edpr om) *daem. illi subi. sunt* .. Da *vere filius dei iste qui solo verbo omnia sanat, et daemonia ei per omnia subiiciuntur. Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo.* | *Dicit Pil. ad illos* (Dc *ad eos* omissis seqq.) *qui dix.* -- *subiect. sunt* cum Dbc; item *dicit Pyl.* edpr, *dix. Pil. Iudaeis* Da .. ABC Flor om | *Et* (AB om) *mag. vestri* (sed ABC *nostri*) *qu. ei subi. non sunt* (C *non subiiciuntur ei*) cum ABC, adhibitis reliquis qui sic habent: Dbc Flor edpr *Quare et* (Dc om) *doctoribus vestris* (Flor *nostris*) *non sunt subiecta;* Da *Quare vobis docentibus daemonia non subiiciuntur* | *Dic.* (edpr *responderunt*) *Pil. Nescimus* cum Dbc Flor edpr .. Da *Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo ut daemonia subiiciantur* .. ABC om (Illa enim *Et magistri nostri* cum prioribus *et daem. illi subi. sunt* coniungunt) | *Alii autem* (B om) *dix. Pil.* (edpr om *Pil.*) cum BDabc Flor edpr .. A *at et alii dix. Pil.*, C *et quidam clamantes dicebant Pil.* | *quia* (cum Dab, Flor *quoniam;* reliqui om) *Laz. mort. susc.* (C *resusc.;* varie ponitur) *post quatrid.* (ita Dab; ACDc *post quartum diem*, B *post IIII dies;* edpr *quadriduanum*) *de mon.* (edpr om) | *Aud. haec* (edpr *Quod aud.*) *praes.* cum Dabc (edpr) .. C *praes. autem haec omnibus testificantibus audiens*, similiterque AB | *tremefactus* cum Dabc edpr .. ABC *timore perterritus* | *omnem* cum ABC edpr .. Dabc om | *Quid* (AC add *est quod*) *vultis effund.* (C *fund.*) *sang. inn.* cum ABCDc edpr .. Dab *Quid vobis proderit quod effundatis* (Db *prodest effundere*) *sa. inn.*

IX, 1. *Et convoc. Pil.* (edpr om) *Nic.* -- *quoniam* (Dc edpr om) -- *dicit* (Dac edpr *dix.*) *ad eos* (edpr om) cum Dabc edpr .. C *Iterato Pil. iussit vocare Nic. et alios XII viros qui approbaverunt quod Ies. non erat nat. de forn. et dix. ad illos* .. AB omnia om usque dum sequitur *Et petens aquam* etc. Item C statim pergit *Testes mihi sitis quia ego innocens sum* etc. Cf. infra ad 4. | *Dicunt ei*

Nos nescimus; ipsi videant. Iterum Pilatus convocans omnem multitudinem Iudaeorum dixit Scitis quia vobis consuetudo est per diem azymorum ut dimittam vobis unum vinctum. Habeo unum insignem vinctum in carcere homicidam qui dicitur Barabbas, et Iesum qui dicitur Christus, in quo nullam caussam mortis invenio. Quem vultis ut dimittam vobis? Clamaverunt autem omnes dicentes Barabbam dimitte nobis. Dicit eis Pilatus Quid ergo faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes Crucifigatur. Iterum dixerunt Iudaei Non es amicus Caesaris si hunc dimittis, quia dixit se filium dei esse et regem: ni forte vis hunc esse regem et non Caesarem.

2 Tunc repletus furore Pilatus dixit ad eos Semper gens vestra seditiosa fuit, et qui pro vobis fuerunt, contrarii eis fuistis. Responderunt Iudaei Qui sunt pro nobis? Dicit eis Pilatus Deus vester qui eripuit vos de dura servitute Egyptiorum, et eduxit vos ex Egypto per mare sicut per aridam terram, et in eremo cibavit vos manna et coturnice, et eduxit vobis de petra aquam et potavit vos, et legem dedit vobis: et in his omnibus irritastis deum vestrum, et quaesivistis vo-

---

(edp^{r} *illi*) .. D^{a} add *illi* | *Nos* cum D^{b} .. D^{a} edp^{r} om .. D^{c} *Illud* | *videant* .. D^{a} add *qui seditionem commovent* | *omnem mult. Iud. dix.* cum edp^{r} .. D^{abc} *multitudinem dix. eis* | edp^{r} *quia cons. est in pascha ut* | *in carcere* cum D^{b}, item omisso *vinctum* edp^{r} .. D^{ac} om | *Barabbas* cum D^{b} .. D^{ac} edp^{r} *Barrabas*. Item post. | *et Iesum - - invenio* cum D^{a} .. D^{bc} edp^{r} *in Iesu vero* (D^{b} om) *nullam culpam invenio mortis* | *Quem* cum D^{b} .. D^{ac} edp^{r} add *ergo* | *ut* (edp^{r} om) *dimitt. vob.* (*vo. dim.* edp^{r}) cum D^{c} edp^{r} .. D^{b} *dimitti vobis*, D^{a} *ex his duobus dimitti* | Edp^{r} *clamaverunt Iudaei Barrabam. Dicit Pyl. Quid faciemus de Iesu? Responderunt Iud. omnes Crucif.* | *Iterum dix. Iud.* cum D^{b} .. D^{ac} *iterum clamant dicentes Pilato* .. edp^{r} om | *ni* (edp^{r} *ne*) *f. vis* (edp^{r} *velis*, D^{c} *velles*) - - *et* (edp^{r} om) *non Caes.* cum D^{bc} edp^{r} .. D^{a} *an forte vis hunc esse et non Caes.*

2. *qui pro vobis fuer.* cum D^{b} edp^{r} .. D^{ac} *qui vobis profuer.* | *Qui sunt pro nob.* cum D^{b} edp^{r} .. D^{ac} *Qui sunt qui fuerunt pro nob.* | *eripuit*: ita edp^{r}; D^{abc} *eruit* | *edux. vos ex* (edp^{r} *de*) - - *terram* (edp^{r} om) cum D^{c} edp^{r} .. D^{ba} *per mare dux. vos* (D^{a} *transdux. per mare rubrum*) *sic. per arid. terr.* (D^{a} om) | *et coturnice* cum D^{b}, item *et coturnicibus* D^{c}, *et carne coturnicum* D^{a} .. edp^{r} om | *et eduxit* (D^{a} *produx.*) *vobis* (D^{a} om) - - *et pot. vos* (D^{c} om; D^{a} om *et pot. vos*) | *legem* .. D^{a} add *de coelo* | *et in his* (D^{a} om) *omnibus* .. edp^{r} *et in aliis omnib.* | *irritastis d. ve.* cum D^{ab} .. D^{c} edp^{r} *a vobis* (edp^{r} om) *irritus* (edp^{r} *irritatus*) *est* | *et quaesivistis - - vit. fus. deum* (D^{a} *vit. facere conflatilem*) *et exacerb. d. ve.* (pro

bis vitulum fusilem deum. Et exacerbastis deum vestrum, et voluit vos occidere: et deprecatus est Moyses pro vobis ut non moreremini. Et nunc dicitis quia regem odio.

3 Et exsurgens de tribunali voluit exire foras. Clamaverunt autem Iudaei et dixerunt ei Regem scimus Caesarem et non Iesum. Nam et magi munera ei obtulerunt sicut regi; et audiens Herodes a magis quia rex natus est, voluit occidere eum. Hoc autem cognito pater eius Ioseph tulit eum et matrem eius, et fugierunt in Egyptum; audiensque Herodes perdidit infantes Iudaeorum qui nati sunt in Bethleem.

4 Audiens Pilatus verba haec timuit. Et facto silentio in populo, qui clamabant, dixit Pilatus Ergo hic est quem quaerebat Herodes? Dicunt ei Hic est. Et accipiens aquam Pilatus lavit manus suas coram populo dicens Innocens ego

---

his Da *et adorastis et immolastis et dixistis Isti sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti*) cum Dc, item Da .. Db edpr om | *vos occid.* cum Dcb edpr .. Da *deus vester disperdere vos* | *ut non moreremini* (edpr haec om) .. Da add *et audivit deus vester eum et transtulit peccatum vestrum. Deinde exacerbati voluistis occidere prophetas vestros Moysen et Aaron, quando fugerunt in tabernaculum: et semper contra deum et eius prophetas murmurastis.* Item Dc edpr *quem postmodum lapidare voluistis* | *et nunc* (Dc *nunc vero*) *dic. qu. r. odio* cum Dbc .. edpr *nunc dic. quia regem non habemus* .. Da om

3. *autem Iud. et dix. ei* cum Dc .. Dab *autem omnes Iud.*, edpr *Iudaei* | *scimus* .. edpr *habemus* | *et non Iesum* cum Dc .. Dab edpr om *et* | *nam* (edpr praem inepte *respondit Pyl.*) *et* - - *sicut* (Dc *quasi*) *regi* .. Da *num quando hic natus est, tunc magi venerunt et ei munera obt.* | *et* (Db om?) *audiens* ((Dc *Aud. autem*) *Her. a magis quia* - - *occid. eum* cum edpr Dbc .. Da *Quod cum audisset Her. turbatus est valde et vol. e. occid.* | *Hoc autem* (edpr *Quo*) *cognito* - - *fugierunt* (ita Dbc; edpr *fuger.*) *in Eg.* cum Db edpr, item Dc .. Da *Quod cum cognovisset pater eius, fugit in Eg. cum matre sua Maria* | *audiensque* (ita edpr Dc; Db *aud. autem*) - - *in Bethl.* cum Dbc edpr .. Da *Herodes cum audisset eum esse natum voluit eum occidere, et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethl. et in omnibus finibus eius a bimatu et infra.*

4. *qui* (quia?) *clamabant* cum Db, item *qui clamabat* Dac .. edpr om | *dixit Pil.* (cum Db; Dc *dix. eis*, edpr *dix.*) *Ergo* (Dc om) - - *Dic. ei Hic est* .. Da *dixit ad Iesum Ergo rex es tu? Dicunt ad Pilatum omnes Iudaei Iste est quem Herod. quaerebat occid.* | *et accipiens* (AB *petens*) *aqu. Pil.* (Dab *accip. autem Pil. aqu.*) - - *coram pop.* (C *ante populum*) - - *vos videritis* (AB om *v. vid.*) cum ABCDab .. edpr *accipiens eum misit ad Herodem dicens Innocens* etc .. Da *accipiens autem eum misit ad Herodem, et accepta aqua lavit manus suas cor. pop. dicens Sanguis eius super vos et super filios vestros. Et gavisus est Herodes. Tunc Herodes secum reputans* (seqq. non recte videntur e cod. petita esse: *quid sciscitari vellet, Pilatus autem sibi familiaris providus*) *cautus non vult dare vitam* (iustum?)

sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Iterum clamaverunt Iudaei dicentes Sanguis eius super nos et super filios nostros.

5 Tunc iussit Pilatus velum solvi, et dixit ad Iesum Gens tua increpavit te tanquam regem: ideoque decrevi primum flagellari te propter statuta imperatorum, et tunc crucifigi in cruce.

Caput X.

1 Et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas. Et quando venerunt ad locum, exspoliaverunt eum vestimentis suis et praecinxerunt eum linteo et

---

morti nec Iudaeorum sese coniungere sorti. Atque remisit eum Pilato -- (hoc loco plura non eruit Birchius) *regem crucifigi eorum.* | *Iterum clamav.* (Dab *Et responderunt*) *Iud. dic.* -- *nostros* cum CDab (item Dc?) .. AB edpr om

5. *Tunc iuss. Pil. velum solvi et dix. ad Iesum* cum C .. Dbc *Tunc iuss. Pil. adduci illum* (Dc *Et ducentes illum*) *ante tribunal* (Dc add *suum*) *ubi sedebat, et prosecutus est* (Dc add *Pil.*) *his verbis dicens sententiam Pilatus* (Dc om) *adversus Iesum* (Dc *adv. Christum*); item Da *Tunc iuss. Pil. adduci Iesum ante se et prosecutus est eum his verbis* .. edpr *et profectus est Pyl. his verbis dicens sent. adv. Ies.* | *Gens tua incr. te tanq. reg.* cum C .. Dab edpr *Genus tuum comprob.* (edpr *probavit*) *te ut regem.* Item Dc *Genus tuum atque gens tua reprobavit te regem* | *ideoque* -- *imperatorum* cum C .. Dbc edpr Da *propterea praecipio* (Da *propter quod ego Herodes praec.*) *te prim. fl. secundum stat. priorum* (sic Dbc edpr, sed graecum sibi poscit *piorum*;, Da om) *princ.* (Da add *et in principio te alligari*) | *et tunc crucifigi in cruce* cum C (sed vide initium cap. X.) .. ad graeca vero nostra proxime accedit edpr *deinde allevari in cruce in loco ubi tentus es, et duos malignos tecum, quorum nomina sunt haec Dysmas et Gestas.* Similiter Da *et in cruce suspendi in eo loco ubi* -- *haec Dimas et Gestas* .. Dbc *deinde praecepit allevari eum* (Dc *eum elevari*) *in crucem* (Dc *-ce*) *in eo loco ubi* (Dc *quo*) *tentus est, et duo maligni* (Dc *duos malignos*) *cum eo, quorum n. s. haec* (Dc om) *Dismas* (Dc *Dimas*) *et Gestas* (*duo maligni* usque *Gestas:* in his consentit cum Db etiam Flor) .. AB post verba *a sanguine iusti huius* pergunt *Et tradidit eis Iesum. Et accipientes populi Iudaeorum crucifixerunt eum. Et postquam emisit spiritum* (B om *Et postq. em. sp.*) *hora VI., sol* (B *et subito tenebrae factae sunt in universa terra, et sol*) *obscuratus est* etc. Cf. infra XI, 1.

X, 1. *Et flagellatum* -- *Gestas. Et quando venerunt ad locum* cum C .. ad graeca vero nostra propius accedunt Dab *Et exivit Iesus de praetorio et duo latrones cum eo. Et cum pervenissent ad locum qui dicitur Golgatha* .. Dc edpr *Et exiens Ies. de praetorio, et* (Dc pro *et* habet *venerunt*) *duo latrones cum eo, venerunt cum eo* (Dc om *ven. c. eo*) *ad locum, et* | *exspol.* (Dc *spol.*) *eum vestimentis suis* (Dab *-te suo*) *et praecinxerunt* (Da *praecingunt*) -- *imposuerunt* (Dab *impo-*

coronam de spinis imposuerunt super caput eius. Similiter et duos latrones suspenderunt cum eo, Dismam a dextris et Gestam a sinistris. Iesus autem dicebat Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Et diviserunt sibi vestimenta eius milites. Et stabat populus exspectans: et irridebant eum principes sacerdotum et iudices eorum, intra semetipsos dicentes Alios salvos fecit, nunc se ipsum salvet; si filius dei est, descendat de cruce. Illudebant autem eum milites procidentes ei et acetum cum felle offerentes et dicentes Si tu es rex Iudaeorum, libera temetipsum.

Iussit vero Pilatus post sententiam titulum scribi litteris

---

runt) super caput (ita Dabc edpr; C *in capite*) *eius.* Praeterea Da (item Dbc?) add *et dant arundinem in manu eius*, non item C edpr | *Simil. et* (C *Et sim.*) -- *suspenderunt* (Dac *suspendunt*) *cum eo* (C om), *Dismam* (ita C; reliqui *-mas*) -- *Gestam* (ita C; reliqui *-stas*) *a sinistris* | *Ies. aut. diceb.* cum C .. Dabc edpr *Ies. vero dixit* | Da *Pater mi* | *dimitte illis* cum C .. Dbc edpr *parce et dim. illis* (Dc om), Da *parce illis* | *non enim sc.* cum C; Dbc *nesc. enim* .. Da edpr *quia nesciunt* | *et div. sibi* (ita Db edpr; C om, item Dac) *vest. ei. milites* (Db edpr om) cum CDb edpr .. item Dac sed add *super vestem eius mittentes sortem* | *et stabat* (cod. *ibat*, nisi falsus sum) *pop. exspect.* cum C .. Dabc edpr *et steterunt* (edpr *steteruntque*) *populi* | *et irrideb.* (edpr *irriserunt*) *eum* cum Dabc edpr .. C *tunc increpabant* | *princip. sacerd.* (pro *sac.* Db *seniores*, Dc *et seniores*) *et iudic.* (Da *seniores*) *eorum* (Da *Iudaeorum*) cum edpr, item Dabc .. C *princ. sac.* | *intra semetips.* cum Dbc edpr, C *intra se* .. Da om | *nunc se* (Dc add *met*) *ips. salvet* (Dc edpr *salvum faciat*); *si -- de cruce* cum Dbc edpr .. Da *nunc se ipsum salvum faciat si potest; si fil. d. est, desc. nunc de cruce* .. C *se ipsum non potest salvum facere; salvet se ipsum si est fil. dei electus.* | *illudeb. autem -- cum felle* (ex Db assumsi, C om; vide etiam reliquos) *off. et dic.* cum C .. Dabc edpr *deludebant* (Dac add *ergo*, edpr *quoque*) *eum mil. et accedentes* (Dac edpr *accipientes*) *acetum cum felle* (Dac edpr *et fel*) *offerebant ei bibere dicentes* (Dac *et dicebant ad illum*) | *temetipsum* .. C *te*

Iussit vero .. Dabc edpr praem *Accipiens autem Longinus miles lanceam aperuit latus eius, et continuo* (edpr om) *exivit sanguis et aqua.* Similiter C post verba *Iussit vero Pil. post sententiam* oratione interrupta (post pergit *et titulum scripsit Pil.*) addit *Et accipiens Long. mil. lanc. et fixit eam in latus eius, et statim exivit s. et aqua.* Sed apparet ea verba non fuisse in textu exempli eius ex quo fluxit codex C: hinc ineptum id additamentum omisimus. | *Iussit vero* (Dbc edpr *autem*) *Pil.* (Dbc *praeses*) *post sent.* (Db edpr *pro sententia*; Dc om) *titulum scribi*: ita cum C (vide ante) Dbc edpr. Iam vero *litteris* usque *Iudaei* cum Db edpr edidimus; Dc pergit *et poni* (adde *in*?) *cruce super caput eius, quem scripserat litt. hebr. et gr. et lat. sec. qu. dix. Iud.* Item C *et posuit super caput eius: erat autem scriptum litt. hebr. gr. et lat.* Denique Da totum locum sic habet: *Scripsit autem Pil. titulum super crucem litt. hebr. et lat. et graec. continentem haec* |

hebraicis graecis et latinis, secundum quod dixerunt Iudaei, Hic est rex Iudaeorum.

[2] Unus autem de suspensis latronibus nomine Gestas dixit ei Si tu es Christus, libera te ipsum et nos. Respondens autem Dismas conturbavit eum dicens Non times nec tu deum, qui in hoc iudicio es? nos enim iuste et digne ea quae gessimus recipimus; hic autem nihil mali fecit. Et dicebat ad Iesum Memento mei, domine, in regno tuo. Dixit autem illi Iesus Amen dico tibi quia hodie mecum eris in paradiso.

Caput XI.

[1] Erat autem quasi hora sexta et tenebrae factae sunt super universam terram et sol obscuratus est, et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna dixit Pater,

---

Hic est r. Iud. cum Dabc edpr .. C *Iesus Nazarenus r. Iud.* Praetereaque male add *Dixerunt autem Iudaei Noli scribere Rex Iudaeorum*, [sed] *quia ipse dixit Rex sum Iudaeorum.*

2. *autem* cum Dabc edpr .. C *itaque* | *de suspensis latronibus* cum C .. Db edpr *ex his latron. qui adpensi erant* (edpr *susp. sunt*) .. Dac *de duobus latron. qui crucifixi erant cum Iesu* | Dac *dixit ad Iesum* | *Resp. autem Dism.* (Dc edpr *Respondit Dysm.* [*Dimas*] *et*) *conturb. e. dic.* cum Dbc edpr .. Da *respondens autem latro qui a dextra eius suspensus erat nomine Dimas increpavit eum et dixit* .. C *et tunc respondens alius nomine Dismas increpavit illum dicens* | *Non times nec* (Da om) *tu* (edpr om *nec tu*) cum Dba edpr .. CDc *Neque times tu* (C *tu tim.*) | *in hoc iud. es* cum Dbc edpr, item Da addito *ex damnatis* .. C *in ipso iud. es* | *nos enim iuste et digne* (Dc *di. et iu.*, edpr om *iu. et*) -- *recipim.* (Dc *recepim.*) cum Dbc edpr .. C *nos autem iu. et di. quae fecimus percepimus;* Da *nos autem di. et iu. secundum ea qu. fec. recepim. mercedem* | *hic autem* (edpr om; Da add *Iesus*) *nihil* (Da *quid*) *male* (C *inique*) *fecit* (DcC *gessit*) | *Et diceb.* (edpr *ait*) *ad Iesum* cum Dc edpr .. C *et dixit* .. Db *et postquam conturbavit socium suum, dicit Iesu;* Da *et post haec suspirans dix. ad Ies.* | *in regno tuo* om Db .. CDac edpr *dum veneris in regnum tuum* | *Dix. aut. illi Ies.* cum C .. edpr *respondit ei Ies.*, Dabc *respondens autem Ies. dix. ad illum* | Dbc edpr om *quia*

XI, 1. *quasi hora sexta* (Db add *diei*) cum CDb edpr .. Dac *ho. qu. se.* | *et* (CB add *subito*) *tenebrae* | *super* (B *in*) *univ. terram* cum ABC .. Dabc edpr add *usque ad horam nonam* | *et sol obsc. est et velum templ. sc. est medium* (A *per med.*, C *medio*) cum ABC .. Dabc edpr *sole autem obscurante* (Dc edpr *obscurato*), *ecce vel. te. sc. est in duas partes* (Da om *in d. p.*) *a summo usque deorsum.* Praeterea Da add *et petrae scissae sunt et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierunt surrexerunt* | *et clam. vo. ma. dixit* cum C .. Dabc edpr *et* (Dab add *circa horam nonam*) *clamavit* (Dab *excl*) *Iesus voce magna* (edpr om

in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens emisit spiritum. Videns autem centurio quod factum est, glorificavit deum dicens quia hic homo iustus erat. Et omnes qui interfuerunt populi ad spectaculum istud, spectantes quae facta sunt, percutientes pectora sua revertebantur.

2 Centurio autem retulit praesidi quae facta sunt. Audiens autem praeses et mulier eius, contristati sunt valde, et non manducaverunt neque biberunt in die illa. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Vidistis quae facta sunt? Qui dixerunt praesidi Eclipsis solis facta est secundum consuetudinem.

---

vo. ma.) dicens | *Pater* (edp^{r} post *tuas*). *in manus* -- *spir. meum* cum C edp^{r}, sed C sic: *Pater sua defici id est nu quod interpretatur In manus* etc, item edp^{r} *Via ulabi hoc fricole, quod interpretatur In manus* etc: quae etsi ad graecum textum nostrum comparata sunt, tamen pro tanta scripturae vitiositate nolebam edere. In codd. AB rursus plura praetermissa sunt usque XI, 2. Contra D^{abc} ad canonicum textum amplificati sunt. Post verba enim *voce magna dicens* ita pergunt *Hely hely lama zabathani, quod est interpretatum* (D^{c} *interpretatur*) *Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? Et post haec dicit Iesus Pater,* (D^{c} om *Deus meus, deus* usque *Pater*), *in manus tuas comm. sp. meum* | *emisit spiritum* cum CD^{ab} edp^{r}, item AB .. D^{c} *exspiravit* | *Videns* .. C *audiens* | *quod factum est* cum C .. D^{bc} edp^{r} *quae facta sunt* .. D^{a} *quia Iesus sic clamans emisit spiritum* | *dicens* cum D^{b} edp^{r} .. reliqui *et dixit* | *quia* (ita CD^{b}; D^{ac} *Vere*, edp^{r} *Et*) *hic* (C *iste*) *h. i. erat* (C *fuit*) | *Et omnes qui* -- *facta sunt* cum C .. D^{ba} *et omnes populi circumstantes turbati* (D^{a} *conturb.*) *sunt* (D^{a} add *vehementer*) *ad spectaculum* ((D^{a} add *illud*), *considerantes* (D^{a} *et consid.*) *quae facta sunt;* item edp^{r} omissis *ad spect.* usque *fact. sunt* .. D^{c} *et omnis populus circumstans conturbatus aspiciebat, considerantes quae facta sunt* | *percut.* (D^{c} *et perc.*) -- *revertebantur* .. D^{a} *percusserunt pectora sua, et tunc revertebantur in Ierusalem* .. edp^{r} om, item per errorem scribentis C

2. *Centurio* -- *facta sunt* cum D^{bc} .. D^{a} *centurio veniens ad praesidem retulit illi omnia qu. fact. sunt* .. C edp^{r} om (transiluere ab altero *quae facta sunt* ad alterum, ut videtur) | *Audiens aut.* (AB *vero*) *pr. et mulier* (B *uxor*) *eius* (B om) -- *biberunt* (C add *vinum*) *in* (B om) *die illa* (AB *illa die*) cum C, item AB .. D^{b} *audiens aut. pr. contristatus est nimis, et non manducaverunt neque bib. in illa die* .. D^{c} edp^{r} *audiens* (edp^{r} *quod aud.*) *autem* (edp^{r} om) *pr. contristatus est nimis* (edp^{r} *conturbatus valde*) *et* (edp^{r} om) *non manducavit neque bibit* (edp^{r} add *in*) *illa die* .. D^{a} *cum autem pr. audivisset omnia quae facta erant, contristatus est nimis* | *Convocans* -- *quae* cum D^{bc} .. edp^{r} *et convocans Iudaeos dicit illis Vid. quae* .. ABC *et* (C *tunc*) *misit Pilatus ad Iud. et dixit eis* (B *dicens*) *Spectastis et vidistis quae* .. D^{a} *et convocans Iud. simul dix. ad illos Vidistis signa quae facta sunt in sole, et cetera omnia quae facta sunt dum Iesus moriebatur* | *Qui dixer. praes.* cum ABC .. D^{bc} edp^{r} *responderunt Iudaei,* item praemissis *quod cum audissent Iudaei* D^{a} | C *eclisio* | *sol. fa. est* cum ABC edp^{r} .. D^{abc} *fa. est sol.* | D^{ac} *sec. veterem consuetudin.*

3 Stabant autem et noti eius a longe et mulieres quae secutae fuerant eum a Galilaea videntes ista. Et ecce vir quidam nomine Ioseph, agens curiam, vir bonus et iustus, iste non fuit consentiens consiliis nec actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeorum, exspectans et ipse regnum dei, iste abiit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Et deponens eum de cruce involvit eum in sindone munda, et posuit eum in monumento suo novo, in quo nullus fuerat positus.

Caput XII.

1 Audientes autem Iudaei quia corpus Iesu petierat Ioseph, quaerebant eum et illos duodecim viros qui dixerant quia non est natus de fornicatione, et Nicodemum, et alios

---

3. *Stab. autem et* (ed^{pr} om, D^{abc} *omnes*) -- *et* (D^{abc} *similiter et*) -- *fuerant* (D^{c} ed^{pr} *erant*) *eum* (D^{ab} *Iesum*) -- *vid. ista* (ita A; CD^{ab} *haec videntes*; D^{c} ed^{pr} *vid. haec omnia*) .. B *stab. mulieres gementes a longe quae sec. fuerant Iesum in Gal.* | *Et* (D^{b} om) *ecce* (B *erat*) -- *agens curiam* (ita D^{b}, D^{c} *ag. ad cur.*; ABC ed^{pr} om), *vir* (ABC ed^{pr} om) *bon. et iust.*, *iste* (ita ABC; D^{bc} *hic*; ed^{pr} om *iste* et *fuit*) -- *consiliis nec* (ita AC; D^{bc} ed^{pr} *voluntatibus et*; B om) *actibus* (D^{b} *accusationibus*) *eorum* (ita ABC; D^{bc} ed^{pr} *Iudaeorum*), *ab* (B *de*) *Arim. civ. Iudaeorum* (ita AB; D^{b} *Iudaeae*, ed^{pr} *Galilaeae*, D^{c} *Galilaeae Iudaeae*; C om *ab Ar. c. Iud.*), *exspect. et ips.* (haec B, item A omisso *et ipse*; D^{bc} ed^{pr} *et ipse erat exsp.*; C om *exsp.* usque *dei*) cum $ABCD^{bc}$ ed^{pr} .. D^{a} *Et ecce vir quidam ab Arimathia, nomine Ioseph, qui etiam erat discipulus Iesu, occulte tamen propter metum Iudaeorum* | *iste* (C om; ed^{pr} *et hic*) *abiit* (ed^{pr} *accessit*) *ad Pil. et pet. corp. Ies.* cum ABC ed^{pr} .. D^{bc} *hic rogavit Pilatum et pet. corp. Ies.* (D^{c} *Christi*) .. D^{a} *venit ad praesidem, rogavitque praesidem ut permitteret illi ut tolleret corp. Iesu de cruce. Et praeses permisit.* | *Et deponens* -- *in monumento suo novo* (D^{b} *in monumentum suum novum.* D^{c} add *quod exciderat in petra*), *in quo nullus* (D^{c} *nunquam quisquam*) *fuerat pos.* (D^{c} *po. fu.*) cum D^{bc}; item ed^{pr} *quo accepto deponens de cruce involvit sind. munda et pos. in mon. suo novo, in quo nondum quisq. pos. fuerat* .. ABC *et condiens eum* (B om) *aromatibus posuit eum* (B om) *in mon. suo* (A om) *novo, ubi nullus pos. fuerat* (A om *ubi* usque *fuerat*) .. D^{a} *venit autem Nicodemus, ferens secum mixturam myrrhae et aloës quasi libras centum, et deposuerunt Iesum cum lacrymis de cruce, et ligaverunt illum in linteis cum aromatibus, ut mos sepeliendi est Iudaeis, et posuerunt illum in monumentum novum quod Ioseph construxerat et de petra excidi curaverat, in quo nullus homo positus fuerat, et advolverunt saxum magnum ad ostium speluncae.*

XII, 1. *Audientes* (C *videntes*) *aut.* (B *vero*, A om) *Iud.* (D^{a} *iniqui Iud.*) -- *Iesu* (D^{c} *Christi*) *petierat Ios.* (D^{c} add *et sepelierat*; D^{a} *petiit et sepelivit*) *quaer. eum* (D^{a} *qu. et Nicodemum*) *et illos* -- *dixerant* (D^{a} *dixerunt ante praesidem*) -- *et Nicod.* (D^{a} h. l. om, item C) *et al. multos* (D^{a} *bonos*; C *et quoque plures alios collegas*, A *et collegas suos multos*) *qui steterant* (D^{b} aliique et h. l. et post *-runt*?)

multos qui steterant coram Pilato et opera eius bona manifestaverant. Omnibus autem latentibus solus Nicodemus apparuit illis, quia erat princeps Iudaeorum, et dicit eis Quomodo ingressi estis synagogam? Dicunt ei Iudaei Et tu quomodo ingressus es synagogam, quia consentiens illi es? Pars illius sit tecum in futuro seculo. Dixit Nicodemus Amen amen amen. Similiter et Ioseph subexiens dixit eis Quid contristati estis adversus me, quia petii corpus Iesu? Ecce in monumento novo meo posui eum involvens in sindone munda, et advolvi lapidem ad ostium speluncae. Et non bene egistis adversus iustum, quoniam non estis recordati crucifigentes et

---

-- *manifestaverant* (AB *qui exierant ante Pil. et opera* etc; Da om *stet. cor. Pil. et*; C *qui cor. Pil. manifestaverant vera de Iesu*) .. edpr *quo audito Iudaei quaerebant illum cum XII qui dixerunt Non est -- et Nic. et al. milites* (ex *multos* ortum est) *qui cor. Pil. bona op. eius testificati fuerant.* Mitto leviora alia. | *Omn. aut. latentibus* (ita AB; C *omnium aut. latentium;* Dac *o. a. occultatis*, Db *o. a. se occultantibus*, edpr *et omn. aliis occultis*) .. Da add *prae timore Iudaeorum* | *apparuit illis* cum ABC .. reliqui *ostendit se illis* (Da edpr *eis*) | *quia* (alii *qui*) *erat* (alii post *Iud.*) *pr. Iud.* cum Dbc BC .. ADa edpr om | *et dic.* (BC *dix.*) *eis* (pro his A edpr *dicens*) *Quom. ingr. estis* (BC *introistis*, A *inistis*) *synagogam* (AC *in synagoga*, B *in synagogam*) .. Da *quando isti ingressi synagogam.* | *Dic.* (AB *dixer.*) *ei* (B om) *Iud.* cum ABC; edpr *cui dixer.* .. Dabc *et* (Dc om) *responderunt ei* (Da add *Iud.*) | *ingressus es* .. Da *ausus es ingredi* | ABC edpr om *synag.* | *quia* (AB *qui*?) *cons.* (B *confessus*) *illi es* cum CAB .. Dabc *quia cons. Christo eras*, item edpr *Christo consentiens* | *Pars illius* (edpr *illi*) *sit* (Dac *fiat*; edpr om) *tec. in* (edpr *et in*) *f. s.* cum Dbac edpr .. AB *Portio tua sit cum illo in f. s.* .. C corrupte *qui crucifixus est* (? fortasse *qui confessus es*) *et in fut. s. secum habere portionem* | *Dixit* (AC add *autem*) .. Dabc edpr *Et* (Db edpr om) *respondit* | *Amen* (C praem *iterum dico*) *am. am.* cum ABCDb edpr .. Dac *Amen. Sic fiat ut pars mihi sit cum isto in regno suo* | *Similiter et* cum CDa .. ADbc edpr om *et* .. B *Eo affirmante* | C *Ioseph ab Arimathia* | *subexiens dix. eis* cum AB .. C *suspiciens Iudaeos dix. eis* .. Da *cum ascendisset ad Iudaeos, dix. eis* .. Db *ostendit se et dix. eis.* Similiter Dc edpr | *Quid* (A add *quia*. BDabc edpr *Quare*) *contrist.* (Dc *conturbati*) *est. adv* (*-sus* ABC; reliqui *-sum*) *me qu. pe.* (Dabc add *a Pilato*, item edpr post *corp. Ie.* Non item ABC) *co. Ies.* (B om *Ies.*) | *Ecce in mon. novo meo* (Dabc om *novo*, B om *meo*, sed utrumque cum A edpr edidi) *posui* (edpr *sepelivi*) *eum involvens* (ita AB edpr; Dabc *et involvi*) -- *et advolvi* (ita B, A *revolvi;* Dabc *apposui*, edpr *apponens*) *lap.* (ita AB edpr; Dabc add *magnum*) -- *speluncae* (cum BDabc edpr; A *monumenti*) .. C *et posui eum in monumento* | *Et* (ita A; BDbc edpr om; C *certe*) *non* -- *adv. iustum* .. Da *ego bene egi circa istum; vos enim non bene eg. adv. iust.* | *quoniam non estis record.* (B add *quae approphetata sunt de eo*) *crucif. et* (B om) *lanc. eum perforantes* (B *percussistis*) cum A, item B .. Dbc *et non recogitastis ne eum* (Dc *recog. quanta benevolentia erga vos operatus sit, sed eum*) *crucifigeretis* (Dc *-fixistis*) *sed* (Dc om)

lancea eum perforantes. Tenentes itaque Iudaei Ioseph iusserunt custodiri eum propter diem sabbati, et dicunt ei Scito quia hora non exigit aliquid agere adversum te, quia sabbatum illucescit. Cognosce autem quia nec sepultura dignus es, sed dabimus carnes tuas volatilibus coeli et bestiis terrae. Dicit eis Ioseph Iste sermo superbi Goliae est, qui improperavit deo vivo adversus sanctum David. Dixit autem deus Mihi vindictam, ego retribuam, dicit dominus. Et obstructus corde Pilatus accepit aquam et lavit manus suas ante solem dicens Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondentes Pilato dixistis Sanguis eius super nos et super filios

---

et lanceastis (D^{c} lacerastis) eum .. edp^{r} crucifigentes eum .. C quem iniuste crucifixistis, et non solum hoc sed et lancea perforastis latus eius .. D^{a} ut eum crucifigeretis, sed aceto potastis illum et spinis eum coronastis et flagellis lacerastis eum, et sanguinem eius imprecati estis | Tenentes itaq. Iud. (AB om) Ios. -- sabbati cum ABC .. D^{bca} Haec audientes iudices (D^{a} Iudaei contristati sunt animo et conturbati, et) apprehenderunt Ioseph, et iusserunt eum custodiri ante diem sabbati usque ad unum diem (D^{ac} usque post diem) sabbatorum .. edp^{r} Quod audientes iudices apprehenderunt eum et custodientes usque ad primam sabbati | et dicunt (ita ABC; D^{abc} dixer.) ei .. edp^{r} dicendo | Scito (B scimus) cum ABC .. D^{abc} Agnosce | hora non exigit (ita A; B non est competens) cum AB .. CD^{abc} edp^{r} hac hora incompetit (CD^{a} edp^{r} non competit; D^{c} non compotes sumus) | aliquid (D^{c} om) ag. adv. te (D^{a} add mali) cum A^{b} D^{abc} edp^{r} .. A^{a} (locus enim Tenentes usque Goliae est bis scriptum est) BC tangere te | quia (edp^{r} cum) sabb. illucescit (edp^{r} -scat) .. D^{a} (item D^{c}?) donec primum sabb. illucescat | cognosce cum A^{a} (A^{b} scito ergo) BC .. D^{abc} edp^{r} scimus | dign. es cum ABC edp^{r} .. D^{abc} dign. eris | C carnem tuam | Dic. eis Ios. cum AB .. reliqui respondit Ios. (D^{c} add et dixit) | Iste sermo sup. Goliae (ita A^{b}; D^{ab} similis est Gol. superbo, D^{c} edp^{r} similes estis Gol. sup.) est qui improperavit (ita edp^{r}, item Hal; D^{bc} improbavit; D^{a} exprobavit) deo vivo (D^{a} deum vivum) adv. s. David .. A^{a} BC Iste sermo super (B extra) rationem est, quia in unum deum vivum et sanctum filium non credidistis (ita B; A quia in un. deum non creditis et sanct. filium eius dominum nostrum Iesum Christum; C ego enim spero in unum deum et sanctum fil. eius dominum nostr. Ies. Chr., in quem non creditis, qui me eruet de manibus vestris) | Dixit autem deus cum D^{bc} edp^{r} .. A unde dicit dominus, B dixit dominus, C cum ipse dominus dixerit .. D^{a} scitis autem vos scribae et doctores quia deus dicit | Mihi vindictam (ita ABC; reliqui -cta) ego (ita ABD^{b}; reliqui et ego) retr. dic. dom. (ita A; reliqui om dic. dom.) .. D^{a} add mihi tantum quod promittis malum; potens est deus quem in cruce suspendistis eripere me de manu vestra: super vos omne facinus veniet | Et obstruct. corde Pilatus cum D^{bc} .. edp^{r} quin etiam Pil. corde compunctus .. D^{a} praeses enim quando .. ABC Et nonne (B Unde, C Nam et) venerabilis praeses | accepit aquam et cum ABC .. reliqui om | ante solem (D^{bc} coram sole) cum CD^{bc} .. ABD^{a} edp^{r} om | dicens .. D^{a} dixit | Innocens (ita ABC; reliqui mundus) ego (D^{bc} om) | D^{a} om vos vid. | Et (AB om) resp. Pil. (D^{bc} om) dix.

nostros. Et nunc timeo ne quando veniat ira dei super vos et super filios vestros, sicut dixistis. Audientes autem Iudaei haec amariciti sunt corde, et tollentes Ioseph incluserunt eum in domo ubi non erat fenestra, et custodes posuerunt ad ianuas, et signaverunt ianuam ubi erat inclusus Ioseph.

2 Sabbato autem mane consilium fecerunt cum sacerdotibus et Levitis ut congregarentur omnes post diem sabbati. Et vigilantes diluculo omnis multitudo in synagoga consiliati sunt quali morte interficerent eum. Sedente autem congregatione iusserunt eum duci cum iniuria multa: et aperientes ianuam non invenerunt eum. Expavit igitur omnis populus,

---

cum ABD^{bc} .. ed^{pr} *respondistis*, item C *et tunc respondistis ei* .. D^{a} *et vos respondentes clamastis* | *Et nunc* (B om) *timeo* (A *timetis*) *ne* (A *quia*) *quando* (ita D^{b} ed^{pr}; B *aliquando*; A om) *ven. ira dei sup. vos* (ita A ed^{pr}; BD^{b} *nos*) -- *vestros* (ut ante) *sicut dix.* (ed^{pr} om *sic. dix.*) cum ABD^{b} ed^{pr} .. D^{c} *Sic dixistis* .. D^{a} *Sicut dixistis, et pereatis in aeternum* | *Aud. autem* (B om) *Iud. haec amariciti sunt* (A *amaricabantur*, ut videtur) *corde* cum AB .. D^{abc} *aud. aut. Iud. sermones istos exacerbati sunt animo nimis*, item ed^{pr} *quod audientes Iud. exacerbati nimis* .. C male repetit superiora *tenentes vero Ios. Iudaei iusserunt eum custodiri propt. sabb.*, tum vero pergit *et includentes eum in domum* etc | *et tollentes Ioseph* -- *in domo* (C *in domum*) cum AB(C) .. D^{bac} *et apprehendentes Ios. tenuerunt eum et* (D^{ac} om *ten. e. et*) *inclus. eum in cubiculo* (D^{ac} *-culum*); ed^{pr} nil nisi *incluser. eum in cubiculo* | *et cust. pos. ad ianuas* (C *posuerunt cust. in ianua*) *et signav.* (C add *suis sigillis*) *ianuam* (C om) *ubi er. incl. Ios.* (C *ubi incluserant eum*) cum A, item C, item (sed om *et signav.* etc) B .. D^{abc} ed^{pr} Havn *signaverunt* (ed^{pr} add *que*, Havn *vero*) *ostium cubilis super clavem* (ed^{pr} om *cub. s. cl.*) *Annas et Caiphas*, *custodes* (Havn add *quoque*) *posuerunt* (ed^{pr} *ponentes*).

2. *Sabbato autem mane:* ita AC; sed quae sequi debent in utroque exciderunt; sequitur enim statim *et vigilantes diluculo.* Hinc *consilium fecerunt* -- *post diem sabb.* ex D^{abc} sumsimus, quibus *et* tantum praemittunt loco illorum *Sabbato autem mane.* | *et vigilantes diluculo* (B *Saluto autem diluculo vigilans*) *omnis* -- *quali morte* (B *qualiter*) *interf. eum* cum ABC .. D^{abc} *et cogitaverunt quali morte occiderent Ioseph* .. ed^{pr} (omissis prioribus) *et consulentes sacerdotes et Levitas quali morte eum occiderent* | *Sedente aut. congreg.* (A *Sedentibus autem in congregatione;* B *Sedentes autem*) *iuss. eum duci* (AB *adduci*) *cum iniur. multa* (A om). *Et aper.* (ita B; AC *Aper. autem*) *ianuam* (B *ianuas*) *non inv. eum* cum ABC .. D^{abc} *Hoc facto congregati* (D^{ac} om) *iusserunt principes Annas et Caiphas praesentari Ioseph. Et apportantes clavem, signato autem ostio, non invenerunt Ioseph* (sed D^{ab} om *Et apport.* usque *Ioseph*) .. ed^{pr} *quo facto post diem sabbati ostium aperientes cubiculi ut educerent eum, non invener. eum.* Item alii Thil. codd *Et cum congregati essent omnes in die sabbati, tollentes signaculum aperuerunt ostium et non invener. Ios. in cubiculo ubi eum posuerunt et incluserunt.* | *Expavit igitur* (AB om) *omn. pop. et nimio stupore mirati sunt* (AB *et obstupefactus est*) *quia signac. inven.*

et nimio stupore mirati sunt quia signacula invenerunt signata, et quia claves habuit Caiphas. Et amplius non ausi sunt mittere manum in eos qui locuti sunt ante Pilatum pro Iesu.

Caput XIII.

1 Sedentibus autem in synagoga et altercantibus de Ioseph venerunt quidam de custodibus, quos petierant a Pilato custodire sepulcrum Iesu ne venientes discipuli eius furentur eum. Et annuntiaverunt dicentes archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quae facta sunt, quomodo factus est terrae motus magnus, et vidimus quomodo angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti, et sedebat super eum: et adspectus eius sicut fulgur et vestimenta sicut nix. Et prae timore facti sumus velut mortui. Et audivimus vocem angeli loquentis mulieribus, quae venerant ad

---

signata (B *quia signitas inver. ianuas*, A *quia non invener. eum signatis signaculis.* Praeterea C add *et portam clausam*) *et quia* (B *propter*) *clav.* (B add *quas*) *hab. Caiph.* (C pro *et quia* etc sic: *clavibus traditis Caiphae pontifici*) cum ABC .. D^{abc} *Haec* (D^{c} *hoc*) *audiens omnis congregatio admirantes* (D^{c} add *admodum*) *obstupuerunt, quia signatam invenerunt* (D^{c} *signaverunt*) *clavem* (D^{c} *-vi*) *cubiculi* (D^{c} *-lum.* Praeterea D^{a} add *nec invenerunt Ioseph*). *Annas* (D^{c} praem *Admirantes vero*) *et Caiphas abierunt* .. edp^{r} *unde admirati sunt omnes et obstupuerunt* | *Et ampl.* (A om) *non ausi -- pro Iesu* cum BA .. reliqui om

XIII, 1. *Sedentibus aut. in syn. et alterc.* (A *aut. illis et loquentibus*) -- *quos petierant -- Iesu* (pro his B *qui custodierant sep. domini Iesu*) *ne venientes* (A *veniant*) *disc. ei.* (A add *et*) *fur. eum* cum AB; item C *Sedentes autem in concilio et ad invicem altercantes miserunt pro custodibus quos petierant a Pil. cust. sep. Iesu* .. D^{abc} edp^{r} *Haec omnibus admirantibus ecce* (D^{c} edp^{r} *Et ecce*) *quidam de militibus qui sepulcr. custodiebant* (D^{c} *-dierant*) | *et* (C *qui advenientes*) *annunt.* (B *nunt.*) *dicentes* (AC om) -- *quae facta sunt* (C *erant circa sepulcrum.* B om *qu. f. s.*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *intrans* (D^{c} *intrantes;* D^{a} om) *in* (D^{c} edp^{r} om) *synagogam* (D^{a} *-goga*) *dixit* (D^{c} *dixerunt*) | *quomodo fact. est* (C *qualiter fa. fuit*) *t. m. magn.* (A add *illis custodientibus eum*), *et vidimus* (B om) *quomodo -- lapidem* (pro his *quomodo* usque *lapid.* C sic: *angelum dei revolvere lapid.*) *ab ost. mon.* (B *a monumento*) *et sedeb.* (B *sedit*) *sup. eum* cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *quia* (edp^{r} om) *nobis custodientibus monumentum Iesu* (edp^{r} om) *facta* (edp^{r} *-eius*) *est terrae motio* (edp^{r} *motus*) *et vidimus angelum dei quomodo* (edp^{r} *qui*) *revolvit monumenti lapidem et sedeb.* (edp^{r} *sedit*) *sup. eum* | *et* cum BD^{abc} edp^{r} .. AB *erant autem* | Edp^{r} *adsp. eius erat quasi fulg.* | *vestimenta* cum ABD^{c}, item addito *eius* C edp^{r} .. D^{ab} *vestimentum eius* | *sicut nix* .. D^{c} praem *facta sunt alba* | *Et prae timore* cum D^{abc} edp^{r} .. B *unde pr. tim.*, AC *pr. tim. autem* | D^{ab} *effecti sumus* | *Et* (B praem *et vidimus ipsum angelum*) *audivimus* | *vocem ang. loq. mulieribus qu.*

sepulcrum, et dicentis Nolite timere vos: scio enim quia Iesum quaeritis crucifixum: non est hic, surrexit sicut dixit: venite et videte locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit a mortuis, et praecedet vos in Galilaeam, sicut dixit vobis.

2 Dicunt Iudaei Quibus mulieribus loquebatur? Dicunt milites Mulieres nescimus quae erant. Dicunt Iudaei Qua hora fuit? Dicunt custodes Media nocte. Dicunt Iudaei Et quare non tenuistis eas? Dicunt custodes Tanquam mortui facti sumus a timore angeli, non sperantes iam videre lumen diei: et quomodo potuimus tenere eas? Dicunt Iudaei Vivit dominus deus, non credimus vobis. Dixeruntque custodes Iudaeis Tanta signa vidistis in homine illo et non credidistis:

---

ven. ad sep. (*qu. venerant* [ed^{pr} *-runt*] *ad sep.* [D^{c} add *Christi*] ex D^{c} ed^{pr} assumsi; ABC om. Vide etiam D^{ab}) *et dicentis* (A *et dicens*; B *vocem eius dicentis mulierib.*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *angelum dicentem mulier.* (D^{c} ed^{pr} add *qu. ven.* Vide ante.) *ad sepulcrum Iesu* (D^{c} *Christi*; ed^{pr} om), *et dixit angelus* (D^{ab} ed^{pr} om *et dix. ang.*) | *vos* cum BC .. reliqui om | *scio enim quia* (alii *quod*) cum C .. D^{c} om; reliqui om *enim* | *quaer. crucif.* (D^{c} *qui cruc. est*) cum D^{abc} ed^{pr} .. ABC *crucifixum* (AC *qui crucifixus est*) *quaer.* | *non est hic, surr.* (ed^{pr} *sed surr.*, C *surr. enim*) *sic. dixit* (D^{c} *dixerat*; AC add *vobis*) cum ABCD^{c} ed^{pr} .. D^{ab} *hic surr. sic. praedixit* | *dominus* cum ABC .. reliqui om | *discip. eius* .. A add *et Petro* | *quia surrex.* (AC add *dominus*) *a mort.* (A ed^{pr} om *a mort.*) | *et* (B *ecce*, C *et ecce*) *praecedet* | AB *in Galilaea* | *sicut dixit vobis* cum ABD^{ac} .. CD^{b} *et* (D^{b} om) *ecce dixi* (D^{b} *praedixi*) *vob.*

2. *Dicunt Iud. Quibus* -- *Dicunt* (C *responderunt*) *milites* (AB om) *Mulieres* (C om) *nesc. qu. erant* (C om *qu. er.*) -- *Dicunt* (C *responder.*) *custodes Media* -- *Et* (AC om) *quare non ten. eas* (C *mulieres istas*)? *Dicunt* (C *responder.*) *custod.* (C om; A add *Iudaeis*) *Tanquam mortui* -- *et* (B om) *quom. potuimus ten. eas* (B om *ten. eas.* Pro *Tanquam* etc C sic: *Quomodo potuimus eas tenere, quia tanq. mort. facti sumus a timore angeli, non sperantes iam vid. lumen diei*) cum ABC .. D^{abc} (similiterque ed^{pr}) *Et convocantes Iudaei omnes milites qui custodierant monumentum Iesu, dixerunt eis Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est? quare* (ed^{pr} *et qu.*) *eas non tenuistis? Respondentes milites dixerunt Mulieres nescimus quae fuerunt, et nos ut mortui facti sumus prae timore angeli, et quomodo potuissemus* (D^{c} *potuimus*) *apprehendere mulieres illas* (ed^{pr} om *et quomodo* etc) | *Dicunt* (D^{abc} *dixer. illis*, ed^{pr} *responder.*) *Iud. Viv. dom. deus* (ed^{pr} om), *non* (ita C; reliqui *quia non*) | *Dixeruntque* (B *responderunt*, A *respondentes*) *custod.* (A add *dixer.*) *Iudaeis* cum ABC .. ed^{pr} *responder. milites*, D^{abc} *respondentes milites dixer. Iud.* | *Tanta sign. vid.* (C add *et mirabilia*) *in homine illo* (B *isto*) *et n. credid.* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *Tanta miracula facientem Iesum vidistis* (D^{ac} add *et audistis*) *et non* (ed^{pr} *videntes Ies. facere non*) *eis* (D^{ac} *ei*, ed^{pr}

et nobis quomodo habetis credere quia vivit dominus? Iurastis enim bene, quia vivit dominus Iesus Christus. Iterum dicunt Iudaeis custodes Audivimus quia Ioseph qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcerem et signastis anulis vestris, et aperientes non invenistis eum. Date ergo nobis Ioseph, et nos vobis dabimus Iesum Christum. Dixerunt Iudaei Ioseph ivit Arimathiam civitatem suam. Dicunt custodes ad Iudaeos Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea est.

3 Audientes autem Iudaei sermones istos timuerunt valde, dicentes Ne quando audiatur sermo iste et omnes credant in Iesum. Et consilium facientes Iudaei inter se protulerunt

---

om) *credidist.* (D^{ac} *creditis*) | *et nobis qu. hab. credere* (B *qu. creditis*) *quia dom. vivat* (C *vivit dom. Iesus Christus;* A *vivit deus*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *quomodo nobis credituri estis* | *quia vivit dom.* (B *dom. vivat*)? *Iurastis enim bene* (B *Etenim bene dixistis*) *quia viv. dom. Ies. Chr.* (B om) cum ABC (sed is a priore *quia vivit dom.* ad alterum transiluit). Praeterea AB, non item C, add *et ipse regnat in secula seculorum* .. D^{abc} ed^{pr} *Bene quidem dixistis Vivit dominus* (ed^{pr} om *Viv. do.*)*: et* (D^{c} ed^{pr} *nam*) *vere* (D^{c} om) *vivit ipse* (D^{c} ed^{pr} om) *dominus, quem crucifixistis* (D^{a} om *qu. cruc*) | *Iterum dic. Iud. cust.* (A *cust. Iud.*) cum AC .. B *Et* .. D^{abc} ed^{pr} om | *Audivimus* .. D^{abc} praem *nos* | *quia Ioseph qui petiit corp. Iesu* (B om *qui pe. co. Ie.*) *inclus. in carcerem* (B *-re;* C *qu. incl. Io. in carc. quia petierat co. Ie.;* AB add *ubi non erat fenestr.*) *et sign. an. vestr.* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *quia ipsum* (ed^{pr} om) *Ioseph, qui sepelivit corpus Iesu, inclusistis in cubiculo super clavem signantes* | *et aperientes* (AB add *alia die;* C *alia autem die aper.*) *non inv. eum* (C om *eum*) | *nobis Ioseph, et nos vob. dab. Ies. Chr.* (B *Chr. dominum* sine *Ies.*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *vos* (ed^{pr} *nobis*) *Ioseph, quem in cubiculo custodistis* (D^{c} *inclusistis*) *et nos dabimus Iesum, quem in sepulcro custodivimus* | *Dixer.* (A *tunc dix.*) *Iud.* (AC add *custodibus*) *Ios. ivit Arim. civ. s.* (AC *Ios. in civitate sua Arimathia est* [C om *est*]) cum BAC .. D^{abc} ed^{pr} *Respondentes* (ed^{pr} *-derunt*) *Iud. dixerunt* (ed^{pr} om) *Ioseph nos dabimus* (ed^{pr} *damus nos*), *date nobis* (ed^{pr} *vos*) *Iesum. Ioseph autem* (ed^{pr} *enim*) *in civitate sua* (ed^{pr} add *in*) *Arimathia est* | *Dic.* (BC *dixer.,* B add *que*) *cust. ad Iud.* (BC om *ad Iud.*) *Et Iesus* -- *in Gal. est* (BC *Et Ies. est in Gal., sicut audivim. ab ang.* [C add *qui revolvit lapidem*] *Ecce* [C *quia Ies.*] *praecedet vos in Galilaea* [C *-laeam*]) cum A, item BC .. D^{abc} (item ed^{pr}, sed om *Respond.* usque *in Arim. est*) *Respondentes milites dixerunt Si Ioseph in Arimathia est, et Iesus in Galilaea est, sicut audiv. ab angelo dicente mulieribus* (ed^{pr} om *dic. mul.*)

3. *Aud. autem* (AB om) *Iud.* -- *dicentes* cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *Haec* (ed^{pr} *hoc*) *aud. Iud. timuerunt* (ed^{pr} add *valde*) *dicentes ad semetipsos* (ed^{pr} *ad invicem*) | *Ne quando* .. B *timemus ne* | *audiatur* (CD^{c} ed^{pr} *-antur*) *sermo iste* (iidem *sermones isti*) *et* (D^{c} om?) *omn. cr. in Ies* (B *eum*) .. D^{ab} (?) *Nae* (ita edd. Fabr. Bch. Thil.) *quando audientes sermones istos omnes credent in Iesum* | *Et consilium* -- *protulerunt arg. idon.* (A *prot. arg. quam plurimos,* C *dederunt plur. arg.*) *et ded.*

argenteos idoneos et dederunt militibus, dicentes Dicite quia nobis dormientibus venerunt discipuli eius et furati sunt eum. Et si auditum fuerit hoc a praeside, nos eum confirmabimus et securos vos faciemus. Milites vero accipientes sic dixerunt ut a Iudaeis moniti sunt: et diffamatus est omnibus sermo illorum.

Caput XIV.

[1] Finees autem quidam sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita descendentes de Galilaea in Ierusalem retulerunt archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quomodo viderunt Iesum sedentem et discipulos eius cum eo in monte oliveti, qui vocatur Mambre sive Malech, et dicebat discipulis suis

(B haec om) *milit.* (C *custodib.*) *dic.* cum ABC .. Dabc edpr *et congregantes pecuniam multam* (edpr *-gata -nia -ta*) *deder. militibus* (edpr *eis*) *dic.* | *nobis* cum A edpr .. reliqui *vobis* | *disc. eius* .. Dabc add *nocte* | *eum* cum ABC .. Dabc *corpus Iesu* (edpr *nob. dorm. disc. Iesu furati sunt corp. eius*) | *Et si aud. f. hoc* (AB om; Dabc post *si*) *a* (Dabc add *Pilato*) *praes.*, *nos eum confirmab.* (A *confortabim.*; Dabc *nos satis faciemus* [Db add *verbum*, Dc *ei*] *pro vobis*) *et sec. vos* (B *et vos salvos et sec.*) *fac.* Liberrime edpr. | *Milites vero acc.* (edpr add *pecuniam*) -- *moniti* (edpr *instructi*) *sunt: et diff. est* (edpr *diffamatur*) *omn. se. ill.* (edpr *se. eorum apud omnes*) cum Dabc edpr .. BCA *Qui accipientes argenteos veritatem celare* (B *tacere*) *minime potuerunt* (C *ver. minime tacuerunt*). *Volentes dicere* (C *Volebant itaque dicere quia*) *Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum* (C *disc. eius furati sunt nob. dorm.*), *et dicebant vero* (C *et non poterant exprimere, sed diceb. Vere*) *Surrexit dominus Iesus Christus a mortuis, et nos* (C om) *vidimus angelum dei* (C *domini*) *descendentem de caelo, et revolvit lapidem* (C add *ab ostio monumenti*) *et sedit* (C *sedebat*) *super eum.* (A omnia om ab *Volentes dicere* usque *sup. eum.*) *Et disseminatus* (BC *diffamatus*) *est sermo iste apud Iudaeos* (B *ab omni populo Iudaeorum*) *usque in praesentem diem.*

XIV, 1. *Finees* (A *Phynees*, B *Et Eneas*) *autem* (AB om) *quid. sacerd.* cum ABC .. Dabc edpr *Quid. aut. sac. nomine Finees* (Dac *Phin.*) | *Addas* (ita B; A *Addam*, Db edpr *Adda*, Dac *Ada*, C male om) *didasc.* (Dac edpr *praeceptor*, Db om) | *Egias Levita* cum ABC .. Dabc edpr *Levites* (Dac *-ta*) *nomine Aggeus* (ita Db edpr; Dac *Agaeus*) | *desc. de* (AB *a*) *Galilaea* -- *Levitis* cum ABC .. Dabc edpr *isti tres venerunt de Galil. in Ierus. dicentes* (Dabc *et dixer.*) *principibus sacerdotum et omnibus qui* (Db om) *in synagogis erant* (Db om; edpr om *et omnibus* etc) | *quomodo* -- *oliveti* cum B; item AC *quanta viderant, quomodo Iesum et discipulos eius viderant in montem oliv.* (C *Iesus sedebat in monte oliv. cum disc. suis* .. Dbca edpr *quia Iesum quem crucifixistis* (Da *Ies. cr. quem*) *vidimus cum undecim discip. suis loquentem*, (edpr add *et*) *sedentem in medio eorum in monte oliv.* | *qui* (C add *locus*) *vocatur Mambre* (A *Manbre*) *sive Malech* (C om *si. Ma.*, A *alii vocant eum Amalech*) cum ABC .. reliqui om. Cf. de hoc nomine notas ad text. gr. | *et diceb. disc. suis* cum A .. C *et doceb. eos dicens* .. BDabc edpr *et di-*

Euntes in mundum universum annuntiate universae creaturae evangelium regni dei. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur. In nomine meo daemonia eiicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberunt non eis nocebit, super infirmos manus imponent et bene habebunt. Haec loquente Iesu ad discipulos suos vidimus eum assumptum in coelum.

2 Dicunt eis sacerdotes et Levitae et seniores Date gloriam deo Israel, et date ei confessionem si ista, quae narrastis, et audistis et vidistis. Dicunt illi qui exposuerant Vivit dominus deus patrum nostrorum, deus Abraam et deus Isaac et deus Iacob, quia audivimus et vidimus. Dicunt Iudaei ad eos Ad hoc venistis nuntiare nobis, an venistis orationem deo dare? Dixerunt ipsi Venimus orationem dare deo. Dicunt seniores et principes sacerdotum et Levitae ad eos Et si ora-

---

centem eis | *Euntes -- annuntiate* (A add *omnia*, C *omnia haec*) *universae* (C -*sis*) *creaturae* (C -*ris*. AC add *et praedicate*) *ev. regn. dei* cum BAC .. Dabc edpr *Euntes in m. univ.* (Db *per omnem mund.*) *praedicate* (edpr add *evangelium*) *omnibus gentibus* (edpr om *omn. ge.*), *baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti.* | *Qui* (Dabc *Et qui*) *crediderit* | Dabc *hic salvus erit* | *qui vero* (C *autem*, edpr om) *non cred. condemn.* cum ABC edpr .. Dabc om | *Signa autem -- si mortif. quid biberunt* (B *si quid mort. comederunt*; C *mort. si quis biberit*) -- *infirmos* (C *egros*) -- *bene habeb.* (C *salvi fient*) cum ABC .. Dabc edpr om | *Haec loq. -- suos* cum AB .. Dabc *et cum haec locutus fuisset disc. suis* .. C *haec eo loquente*, edpr *et hoc dicto* | *assumptum* cum ABC .. reliqui *ascendentem*

2. *Dic. eis* (C *Responderunt*) *sac. et Lev.* (B om *et Lev.*) *et sen.* (C om *et sen.*) .. edpr *Audientes principes sacerd. dixerunt* .. Dabc *Et haec audientes principes sacerdotum et sen. et Lev. dixerunt tribus viris illis* | C *Nos volumus ut detis gloriam et confess. deo* (etiam edpr om *Israel*) | *si ista* (B add *vera sunt*) *quae narrastis* (A *narratis*) *et audistis et* (A haec om) *vidist.* cum AB, item C *si ista quae narratis et dicitis vidisse vera sunt* .. Dabc edpr *si vera sunt quae vidist. et audist.* | *Dic. illi qui exp.* (B om *qu. exp.*) cum AB .. C *at illi* .. edpr *responderunt* .. Dabc *illi autem respondentes dixer.* | *dominus deus* (Dab om) *patr. nostr. deus* (ABC om *pa. no. de.*) *Abr.* etc | *quia audiv. et vid.* eum AB (C transilit ad eadem verba infra posita) .. Dabc *sicut audivimus loquentem Iesum cum discipulis suis, et sicut vidimus eum ascendentem in coelum, veritatem dixim.* (Da *sic ver. dicim. vobis*); item edpr *quia vera sunt quae dixim. et audiv. eum loquentem -- in celum.* | *Dic. Iud. ad eos -- nuntiare* (B *ut ita nuntiaretis*) *nob.*, *an* (B *aut*) *venist.* (B om) *orationem* (B *ration.*, sed postea bis *orat.*) *d. dare* (B *redderitis* sic). *Dix. ipsi* (A *autem eis*) -- *ad eos* (A om) -- *ante omn. populum* cum AB .. Dab *Et*

tionem venistis dare deo, de deliramento isto quid murmurastis ante omnem populum? Dicunt Finees sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita ad archisynagogas et sacerdotes et Levitas Si verba ista quae locuti sumus, quae vidimus et audivimus, peccatum est, ecce sumus in conspectu vestro: secundum quod bonum est in oculis vestris facite nobis. Qui accipientes legem adiuraverunt eos nulli narrare verba deinceps. Et dederunt eis manducare et bibere, et eiecerunt eos extra civitatem, dantes eis argenteos et viros tres cum eis, qui perducerent eos usque Galilaeam.

3 Tunc consiliati sunt Iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et concluserunt se archisynagogae, et concidebantur furore magno dicentes Quid hoc signum contigit in Israel? Dicunt autem Annas et Caiphas Quid tristes sunt animae vestrae? militibus debemus credere quia angelus do-

(Db om) *respondentes tres illi* (Db om) *viri dixer.* (Da add *et superaddentes sermones hos iidem tres viri dixer.*) *Si verba quae audivimus ab Iesu, et quod vidimus eum ascendentem in coelum* (Da *coelos*) *tacemus* (Da *taceamus*) *peccatum habemus* (Da *habebim.*) .. Dc *Nam si verba* etc omissis prioribus; item edpr *Quod si tacuerimus, pecc. habuerimus* omissis reliquis | *Dic. Finees* (vide supra) *sac. et Addas* (ita AB) *did. et Eg. Levita* -- *quae* (A om) *vid. et audiv.* (ab his inde rursus accedit C) -- *quod bonum est* (C *bonum quod videtur*) -- *fac. nobis* cum AB, item C .. reliqui om | *Qui accip.* (C *Quibus porrexerunt*) *leg. et adiurav. eos* -- *deinceps* (C *adiur. ut nullum dicerent verbum*). *Et dederunt* -- *extra* (C *foras*) -- *qui* (C *ut*) *perducerent* (A *perduxerunt*) *usque* (B *in*, A *usq. in*) *Galilaeam* (AB add *et abierunt in pace*) cum AC, item B (sed ab *adiur. eos* [ad *eiecer. eos* aberrans] statim pergit *extra* etc) .. Db item (passim differentes) Dac edpr *Statim exsurgentes principes sacerdotum tenentes legem domini coniuraverunt eos dicentes Iam nemini amplius adnuntietis verba quae nobis locuti estis de Iesu. Et dederunt eis pecuniam multam, et miserunt cum eis tres* (Dac *alios*) *viros ut deducerent eos in regiones suas* (edpr *et denunciantes* pro *et mis.* usque *suas*) *ut nullo modo* (edpr *ne*) *starent in Ierusalem.*

3. *Tunc consiliati sunt* (A *consilium fecerunt*) *Iud. inter se* (B add *ipsos*) *cum* -- *in Galilaeam* (A *-laea*) *et concluserunt se archisynagogae* (B h. l. *-gogi*, sed nec alteram formam prorsus arcet. A *clauserunt archisynagogae synagogas*) *et concidebantur* (A *irati sunt*) *furore magno* (A *ira magna*) *dicentes* (C hucusque sic: *Iudaei autem contristati multum concludentes* [se] *in synagoga inierunt consilium intra se dicentes*) *Quid* (A *ob*) *h. s.* (A add *quod*) *cont. in Isr.* (AB *in Ierusalem*) cum ABC .. Dabc edpr *Congregati ergo sunt omnes Iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem* (edpr *Congregatisque omnib. Iud. fecer. lament. magn.*) *dicentes Quid* (Dac add *est*) *hoc* (edpr om) *sign.* (Dac add *quod*) *factum est in Isr.* (Dac *Ierusalem*) | *Dic. autem* (C *Tunc surrexerunt*) *Ann. et Ca.* (C add *dicentes*) *Quid* (A *Cur*) *tr. s. an. vestrae* (C *tristatur anima nostra*) -- *quia* (A *qui dicebant*, B

mini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti? sed quia discipuli eius dederunt aurum multum his qui custodiebant sepulcrum et tulerunt Iesum, docueruntque eos ita dicere Dicite quia angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti. Nescitis quia Iudaeis non licet credere alienigenis aliquod verbum, scientes quia hi ipsi qui acceperunt a nobis aurum idoneum, sicut docuimus eos ita dixerunt?

CAPUT XV.

1 Exsurgens autem Nicodemus stetit in medio concilio et ait Recte dixistis. Numquid et viri descendentes de Galilaea non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes? et ipsi narraverunt cum sacramento quoniam vidimus Iesum in monte Mambre sedentem cum discipulis suis,

---

quod diceb.) *angelus* (A add *enim*) -- *monumenti? sed quia* (AB *Non ita est; sed quia* [B om]) *disc. eius dederunt* -- *tulerunt Iesum* (C *corpus eius*), *docueruntque* (C *ipsi docuerunt*) *eos ita dic. Dicite* -- *monumenti. Nescitis* (C *At non scitis*) -- *alienigenis* (hanc vocem ex D^{abc} edp^{r} assumsi; facile poterat ante *aliq.* excidere) *aliq. verb., scientes quia hi ipsi qui acceperunt* (B *nam ut scitis, acceperunt*) -- *sicut* (B *et sicut*) -- *dixerunt* cum CB, item A (sed is post *dederunt* pergit *eis aurum multum et sicut docuerunt eos ita dixerunt*, omissis omnibus reliquis) .. D^{abc} edp^{r} *Annas autem et Caiph. consolantes eos dixerunt Numquid militibus qui custodierunt monumentum Iesu* (edp^{r} *Numq. custodibus*) *debemus credere* (edp^{r} *credendum est*) *dicentibus nobis* (edp^{r} om *dic. no.*) *quoniam angelus revolvit lapidem de ostio monumenti* (edp^{r} om *de ost. mo.*)? *Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt pecuniam* (D^{b} *eis pecunias multas*) *ut haec dicerent et* (edp^{r} om *h. dic. et*) *tollerent corpus Iesu. Hoc autem* (D^{b} om) *scitote quia non* (edp^{r} om *Hoc* usq. *quia*) *est credendum ullo modo* (edp^{r} om) *alienigenis* (D^{b} *est credere alien. ullum verbum*), *quia et a nobis acceperunt pecuniam copiosam, et secundum quod docuimus eos dicere sic omnibus dixerunt* (haec brevius edp^{r}). *Aut nobis habent* (D^{b} *ex nobis habuerunt*) *tenere fidem aut discipulis Iesu* (edp^{r} *Aut nobis* etc om)

XV, 1. *Exsurgens autem* (B om *autem*; A *Et exsurg.*) *Nic. stetit* (B om, item *et* infra) *in med. concilio* (A *eorum*) *et ait* (B *dixit*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *Exsurg. vero* (edp^{r} om) *Nic. dixit* | *dixistis* cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *loquimini* (edp^{r} *loquamini*), *filii Israel* | *Numquid et viri* (C *illi viri iusti*) *descendentes* (C *qui descenderunt*) *de* (AB *a*) *Gal. non sunt* (AB *Gal. et ipsi*) *tim. dom. viri pac. mend. odientes* (A *tim. deum suum sunt viri mendac. dicentes? viri pacifici sunt.* B *tim. dominum non sunt viri mendaces, viri pacif. sunt.* In utroque latere videtur vitium.) *Et ipsi* (C haec om; B *nam*) *narr. cum sacr. quon. vidimus* (B *vidisse* pro *qu. vi.*) -- *discip.* (BC *XI disc.*) *suis* (B om) *et quia* (C om) *doceb.* (B *et do-*

et quia docebat eos audientibus nobis, et quia viderunt eum assumptum in coelum. Quod nullus interrogavit eos, quomodo assumptus est in coelum. Et sicut docet nos scriptura sacri libri quia et sanctus Elias assumptus est in coelum: et Elisaeus clamavit voce magna, et proiecit Elias melotem suum super Elisaeum: et iterum Elisaeus proiecit melotem illum super Iordanem, et transiit et venit Iericho. Et occurrerunt ei filii prophetarum et dixerunt ad Elisaeum Ubi est dominus tuus Elias? Et dixit quia assumptus est in coelum. Et dixerunt ad Elisaeum Numquid spiritus rapuit eum et proiecit eum in unum ex montibus? sed magis tollamus pueros nostros nobiscum et requiramus eum. Et confirmaverunt Elisaeum, et ibat cum illis: et quaesierunt eum tribus diebus et tribus noctibus, et non invenerunt eum, quoniam assumptus est. Et nunc, viri, audite me, et mittamus in omnem Israelem et videamus ne alicubi assumptus sit Iesus et pro-

---

centem) *eos aud. nob.* (B *se ipsum audientib.*, C om) *et quia* (C *qualiter*) *viderunt e. a. in coelum* (C *in caelo.* B *et se vidisse eum scandere coelum*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *Vos audistis omnia quae locuti sunt tres illi viri iurantes in lege domini, qui dixerunt* (ed^{pr} *et dicentes*) *Vidimus Iesum loquentem cum disc. suis super montem oliveti, et vidimus eum* (ed^{pr} *et* pro *super* usque *eum*) *ascendentem in coelum.* | *Quod nullus int. eos quomodo* (ita de coniectura scripsi; in cod. enim *antequam* videtur esse) *ass. est in coelum* cum A (BC ob ὁμοιοτέλευτον videntur praeterisse) .. reliqui om | *Et sicut* -- *script. sacri libri quia et sanctus* (B *script. sacra, sanctus*) *Elias* -- *in coelum* (B om. C hucusque sic: *Nonne legistis in scripturis sanctis* [videtur h. l. excidisse], *Elias ass. est*) -- *et iterum Elisaeus* (C *et Eli. statim*; B *Eli. vero*) *pr. melot.* (C om) *ill.* (B om *mel. ill.*) *super* (C *in*) *Iord. et tr.* (B haec om) *et* (B add *errans*) *ven.* (A *in* pro *et ven.*) *Iericho. Et occurr.* -- *ad Elis.* (B *ad eum*) -- *Et dixit quia ass.* (B *Quibus ille dix. Ass.*, C *Et resp. Ass.*) -- *Et dix. ad Elis.* (B *ei*) *Numq.* (C *At illi Numq.*) *spir.* (B *deus*) -- *sed magis* (B haec om; C *dixerunt ergo*) *toll.* (B add *ergo*) -- *nobisc.* (C om) -- *Et confirm. Elis.* (haec om C) -- *et* (C *sed*) *non inven.* -- *assumptus* (ita A; BC *vere ass.*) *est* (C *fuerat*) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} *Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta* (ed^{pr} om) *assumptus est. Et interrogatus Helisaeus a filiis prophetarum Ubi est pater noster Elias? dixit eis quia assumptus est. Et dixerunt filii prophetarum ad eum Forsitan spiritus* (ed^{pr} add *eius*) *illum rapuit et posuit* (ed^{pr} *punit*) *illum* (D^{ac} om *et pos. ill.*) *in montibus Israel. Sed eligamus viros nobiscum, et circumeuntes montes Israel forsitan inveniemus eum. Et deprecati sunt Helisaeum* (ed^{pr} om *Et* usque *Hel.*), *et ambulavit* (ed^{pr} add *Helisaeus*) *cum illis tribus diebus, et non invenerunt eum.* | *Et nunc viri* (B *Nunc ergo*, C *Nunc ergo carissimi*) -- *in omnem Isr.* (C *in omni Israel*) -- *ne alic. assumptus* -- *ex montibus* (ita AB;

iectus sit in unum ex montibus. Et placuit omnibus sermo iste. Et miserunt in omnibus montibus Israel quaerere Iesum, et non invenerunt eum; invenerunt autem Ioseph ab Arimathia, et nemo ausus fuit comprehendere eum.

2 Et annuntiaverunt senioribus et sacerdotibus et Levitis quia circumivimus omnes montes Israel et non invenimus Iesum; invenimus autem Ioseph in Arimathia. Audientes autem de Ioseph gavisi sunt et dederunt gloriam deo Israel. Et consilium facientes archisynagogae et sacerdotes et Levitae, quo ordine mandarent ad Ioseph, acceperunt chartas et scripserunt ad Ioseph.

Pax tibi et omnibus quae tua sunt. Novimus quia peccavimus in deum et in te: et deprecatus es deum Israel, et

---

C *si Ies. Christ. raptus alicubi a spiritu proiectus est.*) cum ABC .. Dabc *Et nunc* (edpr *Itaque*) *audite me, filii Israel, et mittamus viros in montes* (edpr *-tibus*) *Israel, ne forte rapuerit spiritus Iesum, et forsitan inveniemus eum et agemus* (edpr om *eum et ag.*) *poenitentiam.* | *omnibus* (C *universis*) *sermo iste* (A om *iste*; C *quem locutus est Nicodemus*) cum ABC .. Dabc *omni populo consilium Nicodemi*, item edpr *sermo omni populo* | *Et mis. in omnibus mont.* (C *Mis. igitur ad omnes montes*) *Israel -- compreh. eum* (A *mittere in eum manum*) cum ABC .. Dabc edpr *et miserunt viros et* (edpr *et missis viris*) *quaerentes non invenerunt Iesum* (edpr om). *Et reversi sunt.* (ita edpr; reliqui omisso *sunt* statim pergunt *dixerunt Circumeuntibus*, quae ad seqq. nostra pertinent.)

2. *Et annunt.* (A *nunt.*, C *Annunt. autem*) *sen. et sac. et Lev.* (pro his C *Iudaeis*) *quia* (B *dicentes*) *Circumivim.* (A *-iverunt*) -- *invenimus* (A *-nerunt*) *Ie.*; *invenim. autem* (A *tamen*) *Io. in* (AB *ab*) *Arim. Aud. autem* (BC add *Iudaei*) -- *gav. sunt* (B add *gaudio*, C *gaud. magno*) *et ded.* (C *dantes*) -- *deo Isr.* cum ABC .. Dabc edpr *et* (Dabc om) *dixerunt Circumeuntibus nobis* (edpr *Circumeuntes*) *non invenimus Iesum, sed invenimus* (edpr om) *Ioseph in civitate sua Arimathia* (edpr add *est*). *Haec audientes principes et omnes populi gavisi sunt* (edpr *Quo audito gav. s. princ. sacerdotum*) *et glorificaverunt deum Israel* (edpr om) *quia inventus est Ioseph, quem incluserant in cubiculo et non invenerunt* (edpr om *in cub.* etc). | *Et consilium -- quo ordine mand. ad Ios.* (C add *ut veniret in Ierusalem.* B om *quo ord.* etc), *acceperunt chartas et scr. ad Ios.* (C *et inter cetera dixerunt mittere litteras sic continentes*; A pro *acc.* etc *et dixer.*) cum ABC .. Dabc *Et facientes congregationem magnam dixerunt principes sacerdotum Quo ordine possumus adducere Ioseph ad nos et loqui cum eo? Et tollentes tomum* (Dc *folium*) *chartae scripserunt ad Ioseph dicentes*, item edpr *factoque concilio quo ordine vocarent Ioseph, scripserunt ad eum thomo cartae dicentes*

Pax tibi et omnibus (C *omnia*) *quae tua sunt* (C add *honorande pater Ioseph et honorabilis omni populo Iudaeorum*) cum ABC .. Dabc edpr *P. tecum et omn. qui tecum sunt* | *Novimus* .. Dabc edpr *scimus* | *in de. et in te* .. Da *tibi et in deum* | *et* (C *et tu*, B *sed tu*) *depr. es* (C add *dominum*) *de. Isr.* -- *nostris* (C add

liberavit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres tuos et ad filios tuos, quia contristati sumus vehementer: quaesivimus te omnes, qui aperientes ianuam non invenimus te. Novimus quia malum consilium consiliati sumus adversum te, sed dominus supplantavit consilium nostrum adversum te. Honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo.

3 Et elegerunt ex omni Israel septem viros amicos Ioseph, quos et ipse Ioseph noverat amicos, et dicunt archisynagogae et sacerdotes et Levitae ad illos Videte: si susceperit epistolam et legerit eam, pro certo veniet vobiscum ad nos; si autem non legerit, sciatis quia malignatur adversus nos, et salutantes eum in pace revertimini ad nos. Benedicentes autem eos dimiserunt. Venerunt autem in Arimathia ad Ioseph, et adoraverunt eum in faciem super terram et dixerunt Pax tibi et omnibus tuis. Et dixit Ioseph Pax vobis

---

inique agentibus). *Et nunc dignare -- et ad filios tuos* (A *et fratres*) -- *sumus* (ita ex D^{ab} edp^{r}; AB *sunt*) -- *Quaesiv. te omnes -- cons. sumus* (B om male *te omn.* usq. *sumus*) *adv. te, sed* (A *et*) -- *cons. nostr. adv. te* (A om *adv. te* et add *et liberavit te de manibus nostris*). *Honorandus* (A praem *Et nunc*) *es, pa. Io. ab* (pro *ab* A *et honorabilis*) *o. p.* (C pro *Et nunc dignare* etc sic: *Novimus quidem quia consil. malum consiliati sumus adv. te, et dom. dissipavit cons. nostr. malum. Nunc ergo, reverende pater Ioseph, digneris reconciliari cum fratrib. tuis, cum de absentia tua nimium contristamur.*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *Dignare ergo venire ad* (edp^{r} add *nos*) *patr. tuos et ad fil. tuos* (D^{a} om *et ad f. t.*), *qui* (edp^{r} *quoniam*) *admirati sumus* (D^{c} *sunt*) *de assumptione tua. Scimus quia malignum consilium cogitavimus* (D^{ac} *habuimus*) *adv. te, et dominus suscepit te* (D^{c} om *et d. s. te*), *et ipse dominus* (edp^{r} om *te*, item *ips. dom.*) *liberavit te de maligno consilio nostro. Pax tibi, domine* (D^{a} om) *Ios., honorabilis* (edp^{r} add *vir*) *ab omni plebe.*

3. *Et elegerunt* .. C *Eleg. itaque* | *ex omni* (A add *populo*) *Israel* .. D^{abc} edp^{r} om | *viros* (C om) *amic. Ios.* (A om *am. Io.*) *quos -- amicos* (A add *suos*, C *suos esse*), *et* (C *quibus*) *dicunt* (BC *dixer.*) *archisynagogae* (B rursus *-gogi*) -- *ad illos* (B *ad viros.* C om *archisyn.* etc) cum ABC .. D^{abc} *septem viros amic. Io. et dixer. ad eos.* Post vide edp^{r} | *Videte* (AC om): *si susc. ep. et leg. eam* (B om), *pro certo* (B om) -- *si autem* (C add *susceperit et*) *non legerit* (A ab altero *legerit* ad alterum transiluit), *sciatis* (C *scietis*) -- *in pace* (C om) -- *Benedic. aut. eos dim.* (C om *Benedic.* etc) cum ABC .. D^{abc} *Dum perveneritis ad Ioseph, salutate eum in pace, dantes ei epistolam.* Item edp^{r} sic: *et electis VII viris amicis Ios. miserunt ei epistolam, salutantes eum in pace* (de his extremis vide D^{abc} infra). | *Venerunt* (B *Venientes*) *aut.* (C *Cumque venissent*) *in Ar. ad* (B *cum venisset.* C *invenerunt*) *Ios. et* (B om) *ador. eum in faciem* (C *in facies suas*) -- *omnibus tuis* (B *omnib. quae tua sunt*, C *omnia quae habes*) -- *vobis* (AC *vobis-*

et omni populo Israel. Et dederunt ei tomum epistolae. Suscipiens autem Ioseph legit, et amplexatus est epistolam, benedixitque deum et dixit Benedictus dominus deus, qui liberavit Israel ut non effunderet sanguinem innocentem: et benedictus deus, qui misit angelum suum et cooperuit me sub alis suis. Et osculatus est eos et apposuit eis mensam, et manducaverunt et biberunt, et dormierunt ibi.

4 Et mane surgentes, stravit asinam suam Ioseph et ambulavit cum illis, et introierunt in civitatem sanctam Ierusalem. Et occurrerunt ei populus omnis clamantes et dicentes Pax in introitu tuo, pater Ioseph. Quibus respondens ait Pax domini omni populo. Et osculati sunt eum omnes. Et oraverunt cum Ioseph, et expavescebant in visione eius. Et suscepit eum Nicodemus in domum suam, et fecit convivium magnum, et vocavit Annam et Caipham et seniores et principes sacerdotum et Levitas in domum suam. Et iocum dan-

---

cum) et omni -- *et ded.* (C *porrexeruntque*) *ei tom. ep.* (BC *epistolam*). *Susc. autem* (B *ergo*, C *itaque*) -- *et ampl. est ep.* (haec B om; C *et dum legeret ep.*) *benedixitque* (C om *que*) -- *dom. deus* (A add *Israel*) -- *effund.* (A *fund.*) -- *deus* (B *dominus*, C *dom. de.*) -- *et coop.* (B *ut eriperet*) *me* -- *apposuit* (B *posuit*, C *iussit apponi*) *eis* (AC om) -- *dorm. ibi* (B om) cum ABC .. Dabc edpr *Et pervenientes viri ad Ios. salutantes eum pacifice dederunt ei libellum epistolae* (haec omnia edpr om). *Et cum legisset* (edpr *perlecta epistola*) *Ioseph dixit Benedictus dominus* (edpr om) *deus* (edpr add *Isr.*), *qui liberasti* (edpr *-ravit*) *Israel* (Da *me ab Isr.*) *ut non effunderet sanguinem meum. Benedictus deus* (edpr om haec) *qui protexisti* (edpr *et protexit*) *me sub alis tuis* (edpr *suis*). *Et osculatus est eos Ioseph* (Dc *est Ios. viros qui venerant;* edpr *osculatis VII viris*) *et suscepit* (edpr *susceptis*) *in domum suam.*

4. *Et* (B om) *mane surgentes* (B *-gens Ioseph.* C *Evigilantes autem*), *strav. asinam suam* (C *equum suum*) *Ios.* (BC om) *et amb. cum illis* (BC haec om), *et intr.* (B *abiit cum viris;* C *venit cum illis*) *in civ. sa.* (B om *civ. sa.*) *Ier.* cum ABC .. Dabc *Alia autem die ascendens Ios. asinum suum ambulavit cum illis, et perrexerunt* (Dc *pervener.*) *in Ier.* .. edpr *die II. pervener. in Ier.* | *Et occurrerunt* (BC *-rrit*) *ei pop. omn.* (B *pop. in templo*) cum ABC .. Dabc *Et cum audissent haec omnes Iudaei, occurrerunt ei obviam.* Item edpr *occurreruntque omnes Iud.* | *clam. et dic. Pax in intr. tuo* (ita Dc edpr; Dab *in introitum tuum*) -- *Quib. resp. ait* (edpr *Quib. Ioseph*) *Pax domini* (edpr om) -- *eum omnes* cum Dabc edpr .. ABC om | *Et oraver.* (B *oravit*) *cum* (A om; B *eum*) *Ioseph, et exp.* (C *exp. autem*) *in vis. eius* (C *omnes aspicientes eum*) cum ABC .. reliqui om | *Et suscepit* -- *principes sacerdotum* (ita etiam C; B *sacerdotes*) -- *Et iocum dantes et* (pro his B *et* [in] *iocum dati sunt laetantes*) *mand. et bib. cum Ios.* (pro *et iocum* etc

tes et manducantes et bibentes cum Ioseph benedixerunt deum, et ivit unusquisque in domum suam. Ioseph vero remansit in domo Nicodemi.

Alia autem die, quae est parasceve, vigilaverunt sacerdotes et archisynagogae et Levitae veneruntque ad domum Nicodemi. Et occurrit illis Nicodemus et dixit illis Pax vobis. Et dixerunt ad eum Pax tibi et Ioseph, et domui tuae et domui Ioseph. Et introduxit eos Nicodemus in domum suam. Et sedit concilium, et Ioseph sedit in medio Annae et Caiphae: et nemo ausus est loqui verbum. Et dixit ad eos Ioseph Ut quid vocastis me? Illi vero innuerunt oculis Nicodemo ut loqueretur cum Ioseph. Aperiens autem Nicodemus os suum dixit Pater Ioseph, scis quia venerandi didascali sacerdotes et Levitae quaerunt audire a te verbum. Et dixit Ioseph Interrogate. Tollentes autem

C *eumque perfectum esset convivium*) *benedix.* (B *-dicentes*) *deum et -- dom. suam* (C *benedicentes deum recesserunt*). *Ioseph vero -- Nic.* (haec BC; A om) cum A, item BC .. D^abc *Et suscepit eum Nic. in dom. suam, faciens magnam susceptionem.* Item ed^pr *suscepitque eum Nic. in d. suam.*

Alia autem (ex BC; A om) *die, quae est parasc., vigilav. -- ad dom. Nicod.* cum A. Item BC *Alia aut. die venerunt sac. et archisynagogi et Lev.* (pro his C *praedicti principes Iudaeorum*) *ad dom. Nic.* .. D^abo ed^pr *Alia* (ed^pr *Postera*) *autem* (ed^pr om) *die parasc.* (ed^pr om): iam vero statim sequuntur, quae multo post in nostro textu habentur, *Ann. et Caiph. et Nic. dixer. ad Ioseph Da confessionem* etc. Plura igitur hi codd. praetermittunt. | *Et occ. illis Nic.* (codex *Iosep.* Scilicet *Iosep* pro *-ph* plerumque habent AB.) -- *Pax tibi et Ios.* (codex *Pax tibi Iosep et Nic.*) *et dom. tu. et dom. Ios.* (codex rursus *Nicodemi.* Ex seqq. clarum fit nomina Iosephi et Nicodemi his locis a librariis [codd. AB] confusa esse. Accedit textus graeci testimonium.) cum A; item B *Et occ. illis dicens Pax vobis. Et illi respondentes dix. Pax tibi et domui tuae, et Nicodemo et domui eius.* C vero sic: *Et occurrerunt eis Nicodemus et Ioseph.* Reliqua vide post. | *Et introd. -- suam* (haec B om). *Et sedit concilium et* (A om *conc. et*) *Ios. sedit* (A om) *in medio* (B *inter*) *Annae et Caiphae* (B *-am et -am*) cum AB .. C *et postquam salutaverunt se ad invicem, consederunt, sedente Ioseph in medio Ann. et Ca.* | *Et nemo* (B add *eorum*) *ausus est* (C *audebat*) *loqui verb.* (B *ve.* om; C *interrogare Ios. verb.*) | *Et dix. ad eos* (B om) *Ios. Ut* (B om) *quid vocast. me* (A *vocare me fecistis*) cum AB .. C om | *Illi vero* (C *Sed*) *innuer.* (C *innuebant*) *oculis* (B om) *Nic. ut loq. cum* (A om?) *Ios.* (B *illo*) | *Aperiens autem Nic. os s. dixit* cum AC .. B *Surgens ergo Nic. dix.* | *Pater Ios.* cum B, item A additis *venerabilis omni populo Israel*- .. C *ad Ioseph Venerabilis pater omni pop. Isr.* | *scis* cum A .. B *scias*, C *nescas* | *venerandi did. sac. et Lev.* cum AB .. C *principes sacerdotum* | *quaerunt* .. C *cupiunt* | *audire a te verb.* cum C .. A *a te loqui verb. aliquod*, B *dicere quoddam verb.* | *Et* (B om) *dix. Ios.* (C *At ille*) *Interrogate* (A *Quid vultis ut dicam vobis*; C *Interrogetis, et ego respondebo*) | *Tollentes aut. Annas* (AB plerumque *Anna*,

Annas et Caiphas legem adiuraverunt Ioseph dicentes Da gloriam deo Israel, et da ei confessionem ut non abscondas a nobis ullum verbum. Et dixerunt ad eum Tristitia contristati sumus quoniam petisti corpus Iesu et involvisti in sindone munda, et posuisti eum in monumento. Ideo inclusimus te in domo ubi nulla erat fenestra, et clavem sigillumque posuimus in ianua: et una sabbati aperientes ianuas non invenimus te. Contristati ergo sumus valde, et stupor irruit super omnem populum dei. Ideoque vocatus es, et nunc annuntia nobis quod est factum.

5 Tunc inquit Ioseph In die parasceve circa horam decimam inclusistis me, et mansi ibi totum sabbatum plenum. Factaque media nocte, stante me et orante, domus ubi inclusistis me suspensa est a quattuor angulis, factusque est

---

item edpr) *et Ca. legem* (C *Principes vero tollentes leg.*) -- *dicentes* (C add *Reverende pater Ioseph*) -- *da ei* (A *dic*) *confessionem ut non abscondas* (A *confess. Et quoniam pater es Iosep amatus* [hanc vocem dubito an recte legerim], *non abscondas;* B *confess. Et quamvis acriter in te peccavimus, pater Ios., non tamen absc.*) *a* (AB om) *nob. ull. verb.* cum CAB .. Dabc edpr *Annas et Caiph. et Nicod. dixer. ad Ioseph Da confess. deo* (Db om) *Israel* (edpr om) *et manifesta nobis omnia de quibus* (Db *quae*) *interrogatus fueris* | *Et dix. ad eum* (B *Et aiunt*) *Trist.* (B om) *contr. sumus* (C, omissis prioribus, *Satis enim conturbasti nos*) *qu. pet.* (C add *a Pilato*) *co. Ie. et involv.* (B add *illud*, C *eum*) -- *eum* (B *id*) *in mon.* (C add *novo*). *Ideo inclus.* (C *reclus.*) *te in domo* -- *fenestra* (C om *in do.* usque *fenestr.*), *et clav. sig. pos. in ianua* (pro his C *et posuimus custodes custodire ianuam*). *Et una sabb. aperientes* (C pro his *Et quando aperuimus volentes te perdere*) *non inv. te. Contrist. ergo* (C *Unde contr.*) *sumus valde* (C om) -- *pop. dei* (B pro *Ideo inclus.* usque *dei* breviter sic: *Ideo te in carcerem misimus, et aperto carcere te non invento contristati sumus.*) cum ACB .. Dabc edpr *quia contristati* (edpr *Contr. enim*) *sumus quod sepelisti corpus domini* (edpr om) *Iesu.* (edpr add *et*) *Includentes te in cubiculo non invenimus te: et admirati sumus nimis, et pavor nos comprehendit* (edpr pro his *expavescentes*) *usque dum* (edpr *donec*) *te suscepimus praesentem.* | *Ideoque* -- *quod est factum* (A *quae facta sunt*) cum AB, item C *rogamus ergo ut annunties nobis quod factum est* .. Dabc edpr *Coram deo ergo manifesta nobis quod* (edpr *quid de te*) *factum est.*

5. *Tunc inq. Ios.* (C *Cumque Ios. iurasset super legem dei, aperiens os suum dixit*) *In* (C *Vos scitis quia in*) *die* (C om) *parasc. circa* (A om) *horam dec.* (A *hora decima*) *incl. me* (C add *in carcerem*), *et* -- *plenum* -- *stante me et orante* (C *st. m. in oratione;* A *statui me et oravi dominum*) *dom.* (A *do. autem*, C *subito do.*) *in qu. incl. me* (A *ubi inclusus sum*) -- *angulis* (C add *suis inter terram et coelum*) cum ABC .. Dabc edpr *Respondens autem Ioseph dixit Quando* (Da *Bene*) *reclusistis* (Dc *incl.*) *me in die parasceve* (edpr *-ves*) *ad vesperam, dum* (Dac *cum*) *starem in oratione die sabbati* (Db *-to;* edpr om *di. sabb.*) *media nocte* (edpr add

coruscus luminis in oculis meis. Et tremebundus cecidi in terram. Tunc quidam elevavit me a loco ubi cecideram, et plenitudine aquae perfudit me a capite usque ad pedes, odoremque unguenti mirifici circa nares meas posuit, et confricuit faciem meam ipsa aqua quasi lavans me, et osculatus est me et dixit mihi Ioseph, noli timere, sed aperi oculos tuos et vide quis est qui loquitur tibi. Intendens autem vidi Iesum, et tremefactus putabam fantasma esse. Oratione autem et praeceptis loquebar ei: ipse vero mecum dicebat. Et dixi ad eum Rabbi Elias es tu? Et dixit mihi Non sum ego Elias. Et dixi Quis es, domine? Et dixit mihi Ego sum Iesus, cuius corpus a Pilato petisti et involvisti in sindone munda, et sudarium posuisti in faciem meam, et posuisti me in monumento tuo novo, et lapidem ad ostium monumenti advolvisti. Tunc ego dixi loquenti mihi Ostende mihi, domine, ubi posui te. Et duxit me ostenditque mihi locum ubi posui eum, et sindonem quam miseram ei, sudariumque quod in-

---

sequenti) suspensa est domus a quatuor angulis (D^a angelis, item D^c?) | factusque est cor. (B factoque corusco) lumin. (AB om) in oc. me. cum CAB .. D^{abc} ed^{pr} et vidi Iesum sicut fulgorem lucis | et (B om) tremeb. (C add factus prae timore, B pavore) cec. in (A super) terr. cum ABC .. reliqui et prae timore cec. in (ed^{pr} ad) terr. | Tunc quidam elev. (C Elev. me qu.) me a lo. ubi cec. (B om a lo. u. c.) -- odoremque (C et odor) ung. mirif. (B om) circa -- confricuit (B confirmavit, C conspicavit, sed is a mirifici statim ad conspic. transilit) -- ipsa (C cum ipsa) aqua -- et dixit mihi (BC dicens) -- quis (B qui) est qui loqu. tibi. Intendens autem (A intendi et; C aperiens autem oculos meos intellexi et) -- putabam (B putans) -- oratione autem (B om) et praeceptis (C praeces) loq. ei (A male om oratione usq. ei): ipse vero mec. dic. (A loquebatur mihi) -- ad eum (B praeterit ipse usq. ad eum) -- Quis (C add ergo) es tu? -- a Pilato (A om) -- sudarium pos. in (A super) faciem me. (B sudario faciem cooperuisti) et pos. me in mon. tuo (C om) novo -- ad ost. mon. advolv. (ita B; A revolv. ad ost. mon.; C revolv. ab ostio speluncae). Tunc ego (C Et) di. loq. mihi (C om loq. mi.) -- posui te cum ABC .. D^{abc} Iesus autem tenens manum meam elevavit me de terra, rosque perfudit me. Et extergens faciem meam osculatus est me et dixit mihi Noli timere, Ioseph: respice in me et vide qui (D^{ac} quia) ego sum. Ego autem (D^b Et) respexi et dixi Rabboni Helias. Et dixit ad me Non sum Elias ego, sed sum Iesus Nazarenus, cuius corpus sepelisti. Ego autem dixi ad eum Ostende mihi monumentum ubi posui te .. ed^{pr} omnia om | Et dux. (C Et tunc addux.) me (A haec om) -- quam miser. ei (C haec om) -- in fac. eius (A et sudarium et sindonem qua involvi eum) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} Iesus vero tenens manum meam (ed^{pr} Et ten. m. m. Ies.) deduxit me in locum ubi sepelivi (D^{ac} posui) eum, et ostendit mihi sin-

volveram in faciem eius: et cognovi quia Iesus est. Et apprehendit me manu sua et posuit me in medio domus meae ianuis clausis, posuitque me in lectulo meo dixitque mihi Pax tibi. Et osculatus est me et dixit mihi Usque quadraginta dies non exeas de domo tua: ecce enim vado ad fratres meos in Galilaeam.

Caput XVI.

1 Audientes autem archisynagogae et sacerdotes et Levitae verba ista a Ioseph, facti sunt tanquam mortui et corruerunt in terram, et ieiunaverunt usque ad horam nonam. Et rogaverunt eos Ioseph et Nicodemus dicentes Surgite et state super pedes vestros, et gustate panem et confortate animas vestras, quoniam crastina die sabbatum domini est. Et surrexerunt et rogaverunt dominum, et manducaverunt et biberunt, et abierunt unusquisque in domum suam.

Sabbato autem sederunt didascali et doctores conquirentes ad invicem et dicentes Quae est iracundia haec quae supervenit nobis? quia novimus patrem et matrem eius. Di-

---

donem et fasciale (-lem edp^{r}) in (edp^{r} om) quo caput (D^{c} corp.) eius involvi (D^{ac} -veram). | Et (C add tunc manifeste) cogn. qu. Ies. (C add Christ.) est (A erat) -- in medio dom. meae (A in domo mea) posuitque (C et pauscivit) -- lectulo (C lecto) meo -- non exeas (B exies) -- ecce enim (B ego, C enim ego) vado (B vadam) -- in Galilaeam cum ABC .. D^{abc} edp^{r} Tunc cognovi (edp^{r} cogitavi) quia Iesus est, et adoravi eum et dixi Benedictus qui venit in nomine domini. Iesus vero tenens manum meam duxit me in Arimathiam in domum meam et dixit mihi Pax tibi, et usque in (edp^{r} ad) quadragesimum diem non exeas de domo tua: ego enim (D^{ac} autem, edp^{r} om) ambulo (D^{b} -labo, D^{c} vadam, edp^{r} vado) ad discipulos meos.

XVI, 1. Aud. autem (B om) arch. et sac. (B om et sac.) et Lev. (haec ex reliquis assumsi; AB om; C scribae [sine et]) verba ista a Ios. (B om) -- nonam. Et rogaverunt -- Surg. et (A om) state -- sabb. domini (B om) est -- in dom. suam cum A, item (passim leviter differentibus) BC .. D^{abc} edp^{r} Cum haec omnia audissent (edp^{r} Audientes) principes sacerdotum et ceteri sacerdotes (edp^{r} om et c. sac.) et Levitae, obstupefacti sunt et veluti mortui ceciderunt super (D^{a} in) facies suas in terram (iam statim ad ea quae infra sequuntur pergitur.)

Sabbato autem (B om; A Et altero die) seder. (C congregati sunt in synagoga) did. et doct. (C om d. et d.) -- iracundia (C indignatio) -- quia novim. (A qu. vidim., C non [nos?] enim novim.) p. et m. eius cum ABC .. D^{abc} edp^{r} et exclamantes ad se (edp^{r} ad invicem) dixer. Quid est hoc signum quod factum est in Ierusalem (D^{c} in Isr., edp^{r} om)? novimus (edp^{r} scimus enim) pa. et ma. Iesu |

xit Levi didascalus Parentes eius novi timentes deum et ab oratione nunquam discedentes et decimas ter in anno dantes. Et quando natus est Iesus, levaverunt eum parentes eius in loco isto et sacrificia et holocausta dederunt deo. Nam et maior didascalus Simeon tulit eum in brachia sua dicens Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Et benedixit Mariam matrem eius et dixit Annuntio tibi de puero isto. Et dixit Maria Bonum, domine mi. Dixitque Simeon Bonum. Et dixit iterum Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur multorum cordium cogitationes.

2 Dixerunt autem Iudaei ad Levi Et tu haec quomodo

Dix. (B add *autem*) *Levi did.* (AB add *doctor.* C sic: *Quidam legis doctor Levi nomine surrexit et dixit*) *Parentes eius novi* (AB *novimus*) -- *dantes* (BC *reddentes*) -- *levaver.* (B *obtuler.*, C *adduxer.*) *eum par. eius* (B om *p. e.*) *in loco isto* (C *in templum*) -- *deo* (A *domino*, C *deo Isr.*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *Dixit* (D^{ac} add *et*) *quidam Levita* (edp^{r} *Levi*) *Ego cognovi quod pater et mater eius erant* (pro his D^{ac} edp^{r} *cogn. multos de cognatione sua*) *timentes deum, et cum orationibus semper in templo hostias et holocausta offerentes deo Israel.* | *Nam et maior did. Simeon* -- *dicens* (B add *ei.* C sic: *Accipiens quoque eum magn. did. Si. in ulnas suas exclamav. dic.*) .. D^{abc} edp^{r} *Et quando suscepit eum magnus* (edp^{r} *summus*) *sacerdos Sim.* (D^{c} add *cum oblatus est puer in templum*) *tenens eum* (D^{ac} edp^{r} *in*) *manibus dix. ad eum* | B om *sec. verb. tuum*; D^{c} om eadem usque *plebis tuae Isr.* | *Et bened. Mariam* (B *-iae*) *matrem* (B *-tri*) *et dix.* (BC *dicens*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *Similiter et ipse Sim. bened. Mariam ma. Iesu* (edp^{r} *eius*) *et dixit* | *Annuntio* -- *isto* (B om *isto*): ita ABCD^{abc} edp^{r} germ .. edp^{r} om | *Et dix. Mar. Bonum* (A *Bene*) *do. mi* (C *meus*) -- *Bonum. Et dix. iterum* (C om *Bon. Et di. iter.*) cum AC .. reliqui om | *Ecce* (B om) *pos. est hic* (B om) cum ACB, item edp^{r} .. D^{abc} *Hic positus est* | *et resurrectionem* cum $A^{**}CD^{b}$ edp^{r} .. $A^{*}BD^{ac}$ *et in res.* | *in Israel* cum ABC edp^{r} .. D^{abc} om | *cui contrad.* cum ABC edp^{r} .. D^{abc} *contradictionis* | *et tuam ipsius* -- *gladius* .. C *tuam vero animam consumet eius rumphea* | *dum revelentur m. c.* (D^{ac} *et revelabuntur de multis cordib.*) *cog.* cum D^{bac} edp^{r} germ .. reliqui om (edp^{r} post *contradicetur* habet *etc*). Praeterea B add *Et dixit Simeon quippe bonus.*

2. *Dix. autem Iud. ad Levi* cum C; item AB *Dicunt didascali* (ita codd. plerumque) *et Levitae* .. D^{abc} edp^{r} edp^{r} germ om haec et seqq., usque dum sequitur *Dixerunt principes sacerdotum* etc *Venite mittamus* etc. | *Et tu haec qu. no.* cum

nosti? Dicit Levi Non scitis quia ab ipso didici legem? Dicunt ipsi de concilio Patrem tuum volumus videre. Et exscrutati sunt patrem eius et didicerunt, eo dicente Quid non credidistis filio meo? Beatus et iustus Simeon docuit eum legem. Dicit concilium ad rabbi Levi Verus est sermo quem dixisti. Dixerunt principes sacerdotum et archisynagogae et Levitae ad semetipsos Venite mittamus in Galilaeam ad tres viros qui huc venerunt et narraverunt de doctrina et assumptione eius, et dicant nobis quomodo viderunt eum assumptum in coelum. Et complacuit sermo iste omnibus. Tunc miserunt tres viros in Galilaeam et Euntes, inquiunt, dicite rabbi Addae et rabbi Finees et rabbi Egiae Pax vobis et vestris. Inquisitiones multae factae sunt in concilio de Iesu: ideo directi sumus ad vocandum vos in sanctum locum, in Ierusalem.

Profecti sunt viri in Galilaeam, et invenerunt eos seden-

C .. AB *Ecce* (B om) *quom. ista* (A om) *vidisti* | *Dic. Levi* cum AB .. C *Levi respondit* | A *Noscitis* (sic) | *Dicunt ipsi de conc.* (B *Dicit concilium*) cum AB .. C *et dixer. Iudaei* | *videre* .. C *scire* | *exscrutati* (B *scrut.*) *sunt* cum CB .. A *exscrutaverunt* | *didicerunt, eo dicente* cum B .. A *didic. ab eo. Et dixit pater eius ad eos* .. C ista et seqq. comprehendit his: *didic. ab ipso illud quod dixerat filius* | *credidistis* cum B .. A *creditis* | B *Beatus Simeon iustus* | *sermo* .. A add *tuus* | *Dixer.* (A add *ergo*) *principes* -- *ad semetips.* (C *Praeterea princ. sacerd. et totum concilium dixer. ad sen.*) *Venite* (B om; A add *et*) *mittamus* cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *Tunc* (edp^{r} om) *dixer.* (D^{ac} add *omnes*) *Iudaei Mittamus* | *qui huc venerunt* -- *et* (B add *de*) *ass. eius, et* (B *ut*) *dicant* -- *in coelum* cum AB .. C *qui annunciarunt nobis quod viderant Iesum assumptum in coelo* .. edp^{r} *qui dixer. ipsum se vidisse ascendentem in celum* .. D^{abc} *qui dixer. se eum vidisse loquentem* (D^{b} om) *cum discipulis suis in monte oliveti* | *Et complac.* (AC *plac.*) *se. ist.* (B om *se. ist.*) *omnib.* (C add *de concilio*) .. D^{abc} edp^{r} om | *Tunc miserunt tr. vi. in Gal. et* (haec omnia A om) *Euntes, inquiunt* (A *Euntes inq. et*, sic) *Dicite* (C sic: *Direxerunt ergo viros tr. pro eis; quibus commiserunt Dicite*) *ra. Addae* (A *Addas*, C *Adam*) -- *Egiae* (AC *Egia*) cum ABC .. D^{abc} edp^{r} haec una cum seqq. pluribus om. Illi enim post *in monte oliveti* statim pergunt *Hoc facto interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno ore* etc; Item edp^{r} *Tunc Anna et Cayphas dixerunt Lex nostra continet* etc. Cum illis facit etiam edp^{r} germ. | *Pax vo. et ve.* cum C .. AB *Pax vobis* (A add *cum*) | *de Iesu* cum BC .. A *de vobis* | *Ideo* (C *propterea*) .. A om | *directi* .. C *missi* (vide ad graeca pag. 258.) | *ad vocandum vos* cum A .. BC *ad vos advocandos* (B om) *ut veniatis* | *in sanct. locum in* cum B, item A *in sanctam civitatem* .. C *in*

Profecti (C add *igitur*) -- *et invenerunt* cum AC .. B *Legati venientes in Galilaeam invener.* | *eos* .. C *illos tres viros iustos*

tes et meditantes legem. Et salutaverunt eos in pace. Et dixerunt Cur venistis? Dixerunt legati Clamat vos concilium in sanctam civitatem Ierusalem. Audientes vero viri quia quaeruntur a concilio, oraverunt deum, et recubuerunt cum viris et manducaverunt et biberunt cum eis. Mane surgentes sunt profecti Ierusalem cum pace.

Et in crastino sedit concilium, et interrogaverunt eos dicentes Manifeste vidistis Iesum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos et assumptum in coelum?

3 Dicit primus Addas didascalus Vere vidi eum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos: et nubes lucida obumbravit eum et discipulos, et ascendit in coelum; et discipuli eius orabant super faciem in terra. Vocantes autem Finees sacerdotem et ipsum interrogaverunt dicentes Quomodo vidisti Iesum assumptum? Et ipse dixit sicuti ille. Rursumque tertium rabbi Egia vocantes et interrogantes, di-

---

Et salutav. (A salutantes) eos in pa. Et (A om) dix. Cur venistis? Dix. leg. Clamat (A pro Cur etc sic: ad eos qui venerant ex parte concilii Clamat) - - civ. Ierus. . . C quibus dixer. verba eisdem a principibus commissa. | Audientes - - cum viris (A illis), et mand. et bib. cum eis (B om et mand. usq. eis). Mane surgentes (pro his A et) sunt prof. (A prof. su. cum eis in) Ier. cum pace cum AB . . C viri ergo illi audito praecepto principum Iudaeorum statim venerunt in Ier.

Et (B om) in crastino (A -stinum) sedit (B consed. conc. et interrogaverunt (B -vit) eos dicentes (B dicens) - - Ies. sed. (haec A om) - - doc. disc. su. (A om do. d. su.) et (A Iesum) assumpt. (A ascendentem) in coel. cum BA . . C pro his et seqq. sic: principes vero sacerdotum diviserunt eos quemlibet per se, et interrogaverunt eos quomodo viderunt Iesum docentem discipulos et quomodo viderunt assumptum in coelum. Qui respondentes dixerunt per ordinem sicut viderant: et sicut dixit primus, sic secundus et tertius. Item D^{abc} Hoc facto interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno (D^{bc} Hoc facto venientes et interrogati uno) ore dixerunt Vivit dominus deus Israel quia manifeste vidimus Iesum colloquentem (D^{b} om) cum discip. suis (D^{b} eius) in monte oliveti et (D^{b} om in m. ol. et) ascendentem in coelum. Tunc (D^{b} omnia quae seqq. usque se vidisse Iesum om) Annas et Caiphas segregaverunt eos ab invicem et interrogaverunt (D^{c} segregatos eos ab inv. interrogantes) eos sigillatim (D^{c} singulatim). Qui (D^{c} om) unanimiter veritatem confidentes dixer. se vidisse Iesum (D^{c} unanim. dixer. quia viderunt Iesum ascendentem in coelum).

3. Dicit pr. Addas (A add didaschalus) Vere (A om) vidi eum sed. in mo. Ma. doc. (A vidi eum euntem in coelum et primo doc.) disc. su. et (A add subito) nubes - - et disc. et asc. in coel. (A om et disc. usq. coel.); et disc. eius or. su. fac. (B add eius) in terra (A terrae) cum BA . . de reliquis vide ante | Vocantes autem Finees - - sicut prim. et secundus cum AB (in paucis differunt) . . de reli-

xit ille sicut primus et secundus. Dixeruntque qui erant in concilio Lex Moysi continet per os duorum vel trium constare omne verbum. Dicit Abudem didascalus quidam doctorum Scriptum est in lege Ambulavit Enoch cum deo et translatus est, quia tulit eum deus. Iairus didascalus dixit Et sancti Moysi mortem audivimus et non vidimus: scriptum est enim in lege domini Et mortuus est Moyses ex ore domini, et non cognovit vir sepulturam eius usque in praesentem diem. Levi rabbi dixit Quid est quod rabbi Simeon dixit Ecce iste iacet in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur? Isaac rabbi dixit Scriptum est in lege Ecce ego mitto angelum meum, qui antecedat faciem tuam custodire te in omni via bona: quia nomen eius attuli novum.

4 Tunc Annas et Caiphas dixerunt Recte dixistis quia haec scripta sunt in lege Moysi, quia mortem Enoch nemo vidit et sancti Moysi sepulturam nemo nominavit. Iesus autem verbum dedit Pilato, et vidimus eum flagellari et sputa

---

quis iam relatum est. | *Dixeruntque qui er. in co.* (B om *qui er. in co.*) *Lex Moysi* (sic) *cont.* cum AB .. C *tunc dixer. quidam de concilio quod in lege Moisi continetur* .. D^{abc} edp^{r} *tunc Annas et Caiphas dixer. Lex nostra continet* | *per os* (D^{abc} edp^{r} *in ore*, C *quia in ore*) *duor. vel tr.* (D^{abc} add *testium.* A sic: *per duorum testimonium et per trium*) *constare* (ita AB. CD^{ab} edp^{r} *stat*, D^{c} *stabit*) *o. verb.* | *Dicit Abudem* (ita C; B *Abundes*) *didasc. quid. doctorum* (C *Quid. autem didasc. et legis doctor Abudem nomine dix.*) *Scr. est in lege Ambulavit* (A omissis prioribus *Et amb.*) -- *deus* (B *dominus*) cum BCA .. D^{abc} edp^{r} *Sed quid dicemus* (edp^{r} *dicamus*, D^{ac} *dicimus*)? *quia* (edp^{r} *nam*; D^{ac} om) *beatus Enoch placuit* (D^{b} *compl.*) *deo, et translatus est verbo dei* (edp^{r} add *in paradisum*) | *Iairus did. dix. Et* (C om) *sa. Moysi* (-*si* cum ABC) -- *ex ore domini* (C *dei*) -- *praesentem* (C *hodiernum*) *diem* cum ABC .. D^{abc} edp^{r} *et beati Moysi sepultura non invenitur* (D^{c} *ignoratur*); praetereaque D^{bc} add *et Heliae prophetae mors non invenitur*, item edp^{r} *neque legitur mors Heliae prophetae.* | *Levi* -- *Quid est quod* (ita C omisso *quod*; A *Et*, B *quod*) *rabb.* (A om) *Sim.* (A add *sanctus*) *dix.* (A *ista intulit*) *Ecce* -- *contradicetur* cum ABC .. reliqui om | *Isaac* -- *Ecce ego* (BC om) -- *qui antecedat* (pro his AC *ante*) *fac. tu. custodire te* (A om) *in o. v. b.* (B *qui custodiat omnes vias bonas*; C *qui praeparabit viam tuam ante te*), *quia* (B *et*) *nom. eius attuli* (B *attulit*) *novum* (C om *quia usq. novum*) cum ABC .. reliqui om

4. *Tunc Annas* (AB *Anna*) *et* -- *Moysi* (B om) *quia mortem Enoch* (A *mort. Eliae*, BC *Enoch* omisso *mort.*) -- *Moysi* (ita A; BC *Eliae*) *sepulturam* (BC *mortem*) *nemo nominavit* (A *agnovit*) cum ABC .. reliqui om | *Iesus autem* cum D^{abc} edp^{r} .. AC *Nam Iesus* .. B *Iesus* | *verb. dedit Pilato, et* (A add *quia.* Hoc et

accipere in faciem suam, et coronam de spinis posuerunt ei milites, et sententiam accepit a Pilato; et modo crucifixus est, et eum felle et aceto potaverunt, et duo latrones cum eo crucifixi sunt, et lancea latus eius perforavit Longinus miles; et corpus eius postulavit pretiosus pater noster Ioseph, et resurrexit, et sicut dicunt didascali tres viderunt ipsum assumptum in coelum. Et Levi rabbi est testificatus quae dicta sunt a Simeone seniore quoniam positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur.

Tunc didascalus Didas dixit ad omnem congregationem Si omnia quae isti testificati sunt in Iesu facta sunt, a deo sunt, et ne fiat mirabile in oculis nostris. Dixerunt ad invicem principes synagogae et sacerdotes et Levitae quoniam lex nostra continet dicens Erit nomen eius benedictum in se-

---

seqq. *quia* propius ad graeca nostra accedunt) *vidimus eum flag. et sputa* (A -*tas*) *accip. in fac. suam* (A *in fac. eius iactari*), *et* -- *ei milites* (B add *in capite*) -- *et modo* (A *quia*) -- *et eum* (B om) *felle et ac. potaverunt* (B *potatus est*) *et* (A add *quia*) *duo* -- *miles* (C hucusque sic: *nam Iesus manifeste flagellatus est et in cruce positus cum duob. aliis latronibus, cuius etiam latus perforav. Long. mil.*), *et* (A add *quia*) *corpus* (C *corp. etiam eius*) -- *pretiosus* (C om; B *dominus*) *pa. no. Ios.* (B *Ios. pa. no. et in monumentum posuit*), *et* (C *quod;* B add *tertia die*) *resurr.* (C add *a mortuis*), *et* (A *nam*) *sicut dicunt* (B om *sic. dic.*, A om tantum *dic.*) *did. tr.* (A add *qui*) *vider. ipsum* (AB *eum*) *ass.* (B *ascendentem*) *in coel.* cum ABC .. D[abc] edpr *traditus est* (edpr add *a*) *Pilato, flagellatus, consputus* (D[b] *sputatus*), *spinis coronatus, crucifixus, lancea percussus* (D[abc] *lanc. perc. et crucif.*), *in ligno* (edpr om) *mortuus et sepultus est, et corpus eius pater venerabilis Ioseph sepelivit* (D[c] *sep. est a Iosepho venerabili patre*) *in sepulcro novo* (edpr om *est, et* usque *novo*), *et testificatus est* (D[c] add *nobilis Ioseph.* Edpr *et venerab. Ios. testatur*) *eum vidisse vivum* (D[c] add *post mortem*). *Et tres viri illi testificati sunt vidisse eum colloquentem* (D[b] om) *cum discipulis eius in monte oliveti et* (D[b] om) *ascendentem in coelum* (edpr breviter *Et tr. viri testati sunt se vid. eum ascendentem*). | *Et Levi rabbi* -- *Simeone seniore:* ita B; paucis differunt AC. Reliqui vero post *ascendentem in coelum* nihil addunt. | *quoniam* -- *contradicetur* cum C; AB om

Tunc (C add *quidam*) *did. Didas* (AC nomen om) -- *congregationem* (C *multitudinem Iudaeor.*) *Si omnia quae* -- *in Iesu* (A *in Ierusalem;* B om *in Ie. fa. sunt*) *facta sunt, a deo sunt, et ne* (haec ita C; AB minus recte) *fiat* -- *nostris. Dixer. ad invicem* (B om) -- *quoniam* (B om) -- *continet dicens* (B *dicit*) *Erit* (C pro *Dixerunt* etc sic: *Scriptum est enim in lege nostra Et erit*) -- *benedict.*

cula: ante solem permanet locus eius et ante lunam sedes eius: et benedicentur in eo omnes tribus terrae, et omnes gentes servient ei: et reges de longinquo venient adorantes et magnificantes eum.

(C om) *in secula* (B *-lo*) -- *permanet* (B *-nebit*) *locus* (BC *nomen*) *eius* -- *et* (B om) *omn. gent. serv. ei* (B om *serv. ei.* C om *et omn. g. s. ei*)*: et* (B om) *reges* (AB om) -- *adorantes* (B om) *et magnificantes* (B *-cabunt*) *eum.*

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE A.

CAPUT I. (XVII.)

1 Et exsurgens Ioseph dixit ad Annam et Caipham Vere et bene admiramini quoniam audistis quod visus est Iesus de morte vivus ascendisse in coelum. Vero plus admirandum est quia non solus resurrexit a mortuis, sed multos alios mortuos de monumentis resuscitavit vivos, et a multis visi sunt in Ierusalem. Et audite me nunc, quia omnes scimus beatum Simeonem sacerdotem magnum, qui suscepit manibus suis Iesum infantem in templo. Et ipse Simeon habuit duos filios, germanos fratres, et nos omnes in dormitione et in sepultura eorum fuimus. Ambulate ergo et videte monumenta eorum: aperta enim sunt, quia surrexerunt, et ecce sunt in civitate Arimathia, simul viventes in orationibus. Et quidem audiun-

---

I, 1. *Et exsurgens* (D^{b} *surgens*) cum ed^{pr} D^{b} .. D^{ac} *Exsurg. autem* | *Vere et* (ed^{pr} om) *bene* | ed^{pr} om *Iesus de morte vivus* | *Vero* (ita D^{c}; D^{ab} *vere*, ed^{pr} *sed*) *plus* (D^{a} om) | *non solus* cum ed^{pr} .. D^{abc} *non solum* | *sed multos alios* (D^{ae} *etiam* pro *mu. al.*) *mort. de monum.* (ed^{pr} om) *resusc.* (ed^{pr} *secum susc.*) *vivos* (D^{ac} ed^{pr} om) | *in Ierusalem* .. Hal *in civitate nostra*, et add *quos nos increduli non vidimus.* Similiter ed^{pr} germanica *die ir unglaubigen nit glaubt habt, das sy lebendig weren.* | *quia* (ed^{pr} om) *omn. scimus* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *qu. omn cognovimus* | Ed^{pr} sic: *omnes scimus Symeonem magnum, qui in templo Hiesum suscepit manibus suis,' habuisse duos filios germanos, et nos omnes in dormitione sepulturae eorum interfuimus.* | *in orationibus* .. ed^{pr} *orationibus vacantes* | *Et* (ita D^{c}, D^{b} om) *quidem audiuntur* cum D^{cb}, item ed^{pr} *Audiuntur quidam* (cor-

tur clamantes, cum nemine autem loquentes, sed sunt ut mortui silentes. Sed venite ambulemus ad istos, cum omni honore et moderatione perducamus eos ad nos. Et coniurantes eos, forsitan loquentur nobis de resurrectionis eorum mysterio.

2 Haec audientes omnes gavisi sunt. Et euntes Annas et Caiphas, Nicodemus et Ioseph et Gamaliel non invenerunt eos in sepulcro eorum; sed ambulantes in civitatem Arimathiam ibi eos invenerunt, flexis genibus et orationi vacantes. Et osculantes eos cum omni veneratione et timore dei perduxerunt eos Ierusalem in synagogam. Et clausis ianuis tollentes legem domini posuerunt in manibus eorum, coniurantes eos per deum Adonai et deum Israel, qui per legem et prophetas locutus est patribus nostris, dicentes Si Iesum esse creditis qui vos a mortuis resuscitavit? dicite nobis quomodo resurrexistis a mortuis.

3 Hanc adiurationem audientes Karinus et Leucius contremuerunt corpore et conturbati corde gemuerunt. Et simul respicientes in coelum fecerunt signaculum crucis digitis suis

---

rigendum est *quidem*) .. Da *Quidam audiunt* | *sed sunt* .. Da om *sunt* | *Sed venite* -- *ad istos, cum* .. edpr *Eamus ad eos et cum* | *Et coniurantes eos* (Db om *eos*) cum Dcb; item Da *et si adiuraverimus eos* .. edpr *et coniurati* | *de resurr.* (Dc *-ctione*) *eorum* (Dc add *et de*) *myst.* (Dc add *hoc*) cum Dbc .. Da *de resurrectione eorum mysteria quaedam*, item edpr omissis *eor. myst. qu.*

2. *omnes gav. sunt* cum Db edpr .. Dac *Iudaei gav. s. omnes valde* | edpr om *et Ioseph* | *flexis* (Db *fixis*) *genibus et orationi vacantes* (Db om *et or. vac.*) cum Db Hal .. Lipsed *flexis in terram genibus orantes*, item edpr germ .. Dac *in oratione flex. gen. intentos.* Edpr sic: *non invener. eos in sepulcris sed in Arim. civitate. Et osculantes* etc | *Si Iesum* (çod. *ipsum*) *esse creditis* (Dc *Si creditis quod ipse sit Iesus*) -- *dicite* (Dc *et renunciate*) *nobis* -- *a mortuis* cum Db, item Dc, item edpr germ *ob ir glaubt das Jesus hab euch erweckt von dem tod, und sagt uns wie ir erstanden seyt* .. Da *Si ipsum esse creditis Iesum qui* -- *dicite nobis quod vidistis et quomodo resuscitati estis a mortuis* | Edpr *Et* (om *clausis* -- *in manib. eorum*) *coniurantes eos per legem domini Israhel si ipsum* [corrige *Iesum*] *crederent esse qui de mortuis eos suscitavit.*

3. *adiurationem* .. edpr *coniur.* | *Karinus et Leucius:* ita prorsus Db C Hal .. nomen prius exhibent *Carinus* AB Havn Amb Lipsed edpr edpr germ etc, item *Carrinnus* Ambb; *Charinus* Dac: alterum vero Amb *Leutius*; AB *Lentius*, Dac *Lenthius*; edpr *Leuncius*, Havn *Leontius*, edpr germ *Leuntius*; Amb *Leuntinus*, Lipsed *Leucinus* | Edpr om *contremuerunt* usque *Et simul*

in linguas suas, et statim simul locuti sunt dicentes Date nobis singulos tomos chartae, et scribamus quod vidimus et audivimus. Et dederunt eis. Et sedentes singuli scripserunt dicentes

Caput II. (XVIII.)

1 Domine Iesu Christe, mortuorum resurrectio et vita, permitte nobis loqui mysteria per mortem crucis tuae, quia per te coniurati sumus. Tu enim iussisti servis tuis nemini referre tuae divinae maiestatis secreta quae in inferis fecisti. Nos autem cum essemus cum omnibus patribus nostris positi in profundo in caligine tenebrarum, subito factus est aureus solis calor purpureaque regalis lux illustrans super nos. Sta-

---

in linguas suas .. Da *in linguis suis.* Edpr *et* (pro *fecerunt*) *signaculo crucis linguas suas signantes* | *Et statim simul* (Dac *sic*) -- *singulos tomos* (nescio an praestet *singulis tomos*) *ch. et scribamus quod* (Dac *scribemus vobis omnia quae*) *vid. et aud.* (Dac om *et aud.*) .. edpr *dixerunt Date nobis cartas ut scribam. quae vid. et audiv.* Similiter brevitate utitur edpr germ: *Da Carinus u. Leuntius hörten dise beschwerung, da haben sy zyttert in irem leyb, unnd betrübt in irem hertzen, und haben mit ainander auffgeschawet in den hymel gesprochen, Gebt uns ain buch der ausslegung, und so wöll wir schreyben das wir gesehen und gehört haben.*

II, 1. *Dom. Ies. Chr.* cum edpr Havn, item Hal Lipsed edpr germ addito *deus*; Db *I. Chr. dom. deus* .. Da (item Dc?) *Dom. Iesu et pater deus* | *mortuorum* (Lipsed edpr germ add *vera*) *res. et* (eaedem om) *vita* (eaedem *viventium vita*, Hal *vita viventium*) | Edpr germ sic *Herr Jhesu Christe, got und ain ware urstend der todten, ain leben der lebendigen.* | *myst. per mort. cruc. tuae* cum Db .. Dac *mysteria tua quae post mortem crucis tuae vidimus* .. Havn *mysteria quae post mortem crucis fecisti* .. Lipsed Hal *divina* (Lipsed om) *maiestatis tuae mysteria*, item edpr germ *die haymlighait deiner mayestat, die du durch den todt deines Creutz gethon hast* (eadem add Hal Lipsed?) .. edpr *myst. tuae crucis* | *per te coniurati* (Da *adiur.*) *sumus* cum Dba Havn, item edpr germ .. Dc *coniur. su. per nomen sanctum tuum* .. edpr om (*quia* coniungit statim cum *iussisti servis tuis nemini* etc) | *servis tuis* cum Dac edpr, item addito *per Michaelem archangelum* Lipsed .. edpr germ Db om | *iussisti* et *nemini referre* .. Da *prohibuisti* et *ne referrent* | *qu. in inf.* (Da *apud inferos*) *fec.* .. edpr *quae in inferno sunt*, omissis *tuae div. mai.* | *Nos autem* (edpr *igitur*) cum Dac edpr germ .. Db om *autem* | *omnibus* cum Db Amb edpr germ .. Dac edpr om | *positi in prof.* (Da add *inferni*) .. Dc Amb om | *in calig. tenebr.* .. edpr *caliginis* | *aur. sol. calor* cum Dbc Amb edpr .. Fabricius pro *calor* edidit *color.* Havn *aeris atque solis splendor.* Edpr germ *ist gemacht worden über uns ain künigkliche scheynends liecht in guldner farb der Sonnen* (Hal *subito facta est in aureo solis lumine purpureoque regali quaedam lux illustrans super nos.* Similiter Lipsed.) | *regalis* .. Da *realis*, edpr om | *super*

timque omnis generis humani pater cum omnibus patriarchis et prophetis exultaverunt dicentes Lux ista auctor luminis sempiterni est, quae nobis promisit transmittere lumen coaeternum. Et exclamavit Esaias et dixit Haec est lux patris, filius dei, sicut praedixi cum essem in terris vivus Terra Zabulon et terra Nephthalim trans Iordanem, Galilaeae gentium, populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam; et qui sunt in regione umbrae mortis, lux fulgebat inter eos. Et nunc advenit et illuxit nobis in morte sedentibus.

[2] Et cum exultaremus omnes in lumine quod superluxit nobis, supervenit nobis genitor noster Simeon, et exultans dixit nobis Glorificate dominum Iesum Christum filium dei: quia ego eum suscepi infantem natum in manibus meis in templo, et compulsus spiritu sancto dixi ad eum confessus quia nunc viderunt oculi mei salutare tuum, quod praeparasti in conspectu omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Haec audiens omnis multitudo sanctorum plus exultaverunt.

[3] Et posthaec supervenit quasi heremicola, et interrogatur ab omnibus Quis es tu? Quibus respondens dixit Ego sum Iohannes, vox et propheta altissimi, praevius ante fa-

---

(ed^{pr} om) *nos* .. D^{a} om | *Statimque* cum D^{c} ed^{pr} .. D^{ab} om *que* | *omnis* .. ed^{pr} *totius* | *lumen* (ed^{pr} om) *coaeternum* .. D^{c} add *suum*, ed^{pr} *sanctum suum* | *Esaias* cum D^{b} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} add *propheta* | *lux patris filius dei* cum D^{bc} .. ed^{pr} germ *dises liecht ist der Sun des vatters* .. ed^{pr} *lux filii dei patris* .. D^{a} *lux pa. et filii dei* | *Galilaeae gentium* cum D^{b} .. ed^{pr} ed^{pr} germ *maritima* .. D^{ac} om | *sedebat* cum D^{c} ed^{pr} ed^{pr} germ, item *ambulabat* D^{a} .. D^{b} *sedet* | *vidit* cum D^{ac} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{b} *videbit* | *et qui sunt* cum D^{bc} .. D^{a} *et qui habitabant*, ed^{pr} germ *die da gesessen seynd* | *fulgebat inter eos* cum D^{c}; D^{a} *orta est eis*; ed^{pr} germ *ist auffgangen über dise* .. D^{b} *fulgebit super eos* | Ed^{pr} om *et qui sunt* usque *sedentibus*

2. *quia ego eum -- natum in man. meis* cum D^{b} .. D^{ac} *quem ego in man. meis susc. inf.* | *dixi ad eum* (D^{c} *deum*) *confessus* .. ed^{pr} *dixi ei* | D^{a} *quod parasti ante faciem* | *plebis tuae* cum D^{ac} .. D^{b} *populi tui* | *Haec audiens -- exultaverunt* (D^{b} *-tavit*) cum D^{cb} .. D^{a} *Haec audientes omnes sancti qui erant in profundo inferni pl. exs.* .. ed^{pr} om

3. *heremicola* cum D^{bc} Lips^{ed}, item *heremicula* ed^{pr} .. D^{a} *eremitula*, Hal *heremita* | Ed^{pr} ed^{pr} germ *interrogatus -- respondit* | *Iohannes, vox et* cum D^{b} ed^{pr} germ .. D^{a} (item D^{c}?) *vox clamantis in deserto, Ioh. baptista et* .. ed^{pr} *Ioh baptista* | *praevius* (D^{ac} *praciens*) .. ed^{pr} *praeveni enim* | *ante faciem -- pecc.*

ciem adventus eius praeparare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum illorum. Et videns eum venientem ad me compulsus spiritu sancto dixi Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et baptizavi eum in flumine Iordanis, et vidi spiritum sanctum descendentem super eum in specie columbae, et audivi vocem de coelis dicentem Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui. Et nunc praeivi ante faciem eius et descendi annuntiare vobis quia in proximo est visitare nos ipse oriens filius dei ex alto veniens, sedentibus nobis in tenebris et umbra mortis.

Caput III. (XIX.)

Et cum haec audisset protoplastus Adam pater, quia in Iordane baptizatus est Iesus, exclamavit ad filium suum Seth Enarra filiis tuis patriarchis et prophetis omnia quae a Michaele archangelo audisti, quando te transmisi ad portas paradisi, ut deprecareris deum quatenus transmitteret tibi angelum suum ut daret tibi oleum de arbore misericordiae, ut perungeres corpus meum, cum essem infirmus. Tunc Seth appropinquans sanctis patriarchis et prophetis dixit Ego Seth cum essem orans dominum ad portas paradisi, ecce angelus

---

illorum (D^b om *illor.*)*:* ita etiam ed^{pr} germ omisso *illor.* („*und zu geben das versteen des hails seynem volck in vergebung der sünd*") .. ed^{pr} *ante fac. domini parare vias eius* | *Et videns eum* cum D^b ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} *et ego Iohannes videns Iesum* | *ven. ad me* .. D^c add *baptizari* | *compulsus* (D^c *et comp.*) *sp.* (D^a *sum a sp.*) *sa.* (D^b add *confessus*) *dixi* (D^a *et di.*) cum ed^{pr} ed^{pr} germ (*zwang mich der hailig gayst zu sprechen*), item D^c D^a D^b | *ecce qui* .. ed^{pr} om *ecce* | *de coelis* cum D^b ed^{pr} .. D^{ac} *de coelo* | *bene* cum D^b .. reliqui *mihi bene* | *complacui* cum D^{bc} ed^{pr} germ .. D^a ed^{pr} add *ipsum audite* | *praeivi* cum D^{bc} ed^{pr}, item *et descendi* .. D^a *praeviante me*, tum *descendi* | *in pr. est vis. nos* (D^c *vos*, item ed^{pr} germ) cum D^{bc} ed^{pr} .. D^a *in pr. visitavit* (corrige -*bit*) *nos* | *ipse oriens fil. dei* (D^c *et ipse fil. de. est*) *ex* (D^b *ab ex?*) -- *sed. nobis* (ita etiam D^c) -- *et umbr. mort.* (haec D^c om) cum D^{bc} .. D^a *ipse filius eius dei oriens ex alto veniens ad nos sedentes in te. et in u. m.* .. ed^{pr} om

III. *Et cum haec* .. D^{ac} *Cum autem haec* | *pater* .. ed^{pr} ed^{pr} germ add *noster* | *Iesus* (ed^{pr} om) .. D^c *ipse filius dei* | *audisti* .. ed^{pr} *didicisti* | *ut deprecar. de. quatenus* (D^c *ut*) -- *ut* (D^c *et*) -- *de arb. miseric.* (D^c *vitae.* D^a om *quatenus* usq. *miseric.*) *ut* (D^a *et*) -- *infirmus* .. ed^{pr} *pro oleo arboris misericor-*

domini Michael apparuit mihi dicens Ego missus sum ad te a domino: ego sum constitutus super corpus humanum. Tibi dico enim, Seth, noli laborare lacrimis orando et deprecando propter oleum ligni misericordiae, ut perungas patrem tuum Adam pro dolore corporis sui, quia nullo modo poteris ex eo accipere nisi in novissimis diebus et temporibus, nisi quando completi fuerint quinque millia et quingenti anni: tunc veniet super terram amantissimus dei filius ad resuscitandum corpus Adae et corpora mortuorum, et ipse veniens in Iordane baptizabitur. Cum autem egressus fuerit de aqua Iordanis, tunc de oleo misericordiae suae unget omnes credentes in se, et erit oleum illud misericordiae in generationem eorum qui nascendi sunt ex aqua et spiritu sancto in vitam aeternam. Tunc descendens in terras amantissimus dei filius Christus Iesus introducet patrem nostrum Adam in paradisum ad arborem misericordiae.

Haec autem omnia audientes a Seth patriarchae omnes et prophetae exultaverunt magna exultatione.

CAPUT IV. (XX.)

1 Et cum exultarent sancti omnes, ecce Satan princeps

diae propt. infirmitatem meam | *ego sum constit. super corp.* (Havn *genus*) *hum.* cum D^{ab} ed^{pr}, item ed^{pr} germ .. D^{c} *quia constitutus sum princeps ab eo super omne genus humanum* | *Tibi* (D^{c} *Et tibi*; ed^{pr} add *autem*) *dico enim* (D^{c} ed^{pr} om) *Seth* (ed^{pr} ante *dic.*) | D^{a} ed^{pr} *noli in* (ed^{pr} om) *lacrymis deum orare et* (ed^{pr} *orando*) *deprecari pr. ol.* (ed^{pr} *pro oleo*) *miser. ligni* (ed^{pr} om) | *corporis* .. D^{a} *capitis* | *ex eo* (D^{ac} om) *accipere* .. ed^{pr} *impetrare* | *diebus et temp., nisi quando* .. ed^{pr} *diebus, quando* | ed^{pr} *V milia nongenti quinquaginta duo anni* | *dei filius* cum D^{ac} ed^{pr} germ .. D^{b} add *Christus*, ed^{pr} *Iesus* | *ad resusc.* cum ed^{pr} .. D^{ac} *resuscitare* .. D^{b} *qui facit resurgere* | *corp. Adae* cum D^{b} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} *corp. humanum Adae* | *et corp. mort.* cum ed^{pr}, item ed^{pr} germ .. D^{abc} (si collationibus fides est) *et conresuscitare co. mo.* (D^{c} add *cum eo*) | D^{ac} *in Iordanis aqua*, ed^{pr} *in Iordanis fluvio* | *Cum autem* (D^{ac} *Et cum*) *egr. fuerit* .. ed^{pr} *et egressus*, et om *de aqua Iordanis* | *unget* cum D^{c} (item ed^{pr}) .. D^{ab} add *ex eo* | *illud* (ita D^{bc} ed^{pr}; D^{a} om) *misericordiae* (ed^{pr} om; D^{a} add *suae*) | *in generationem eorum* (D^{b} om) *qui nascendi* (D^{a} *nascituri*) *sunt* cum D^{ba} .. ed^{pr} *in generatione et generationem eis qui renascendi sunt* .. D^{c} *in generationes quae nascendae sunt* | *in vit. aeternam* .. D^{b} add *amen*, non item D^{ac} ed^{pr} ed^{pr} germ | ed^{pr} om *amantiss.*, et *Chr. Ies.* .. D^{c} om *descend. in terr. am. de fil.*

magna exult. cum D^{b}; ed^{pr} *cum magno gaudio*, item ed^{pr} germ .. D^{ac} *magis*

et dux mortis dixit ad inferum Praepara temetipsum suscipere Iesum qui se gloriatur filium dei esse, et est homo timens mortem et dicens Tristis est anima mea usque ad mortem. Et permulta adversatus est mihi male faciens, et multos quos ego coecos claudos surdos leprosos et vexatos feci, ipse verbo sanavit; et quos ad te mortuos perduxi, hos ipse a te abstraxit.

2 Respondens inferus dixit ad Satan principem Quis tam est iste potens, cum sit homo timens mortem? omnes enim potentes terrae mea potestate subiecti tenentur, quos tu subiectos perduxisti tua potentia. Si ergo potens es tu, qualis est homo ille Iesus, qui timens mortem potentiae tuae adversatur? Si ita potens est in humanitate, vere dico tibi, omnipotens est in divinitate et potentiae eius nemo potest resistere. Et cum dicit se timere mortem, capere te vult, et vae tibi erit in sempiterna secula. Respondens autem Satan princeps tartari dixit Quid dubitasti et timuisti suscipere illum Iesum, adversarium tuum et meum? Ego enim tentavi illum, et populum meum antiquum Iudaicum excitavi zelo et ira adversus eum: lanceam exacui ad percussionem eius, fel et acetum miscui dare ei potum, et lignum praeparavi ad crucifigendum eum et aculeos ad

---

IV, 1. *dixit* (D^c praem *adveniens*) *ad inferum* (D^c *infernum*) .. D^a *dix. ad principem inferorum* | *Praepara -- Iesum* cum D^{bc} .. D^a *Apparo suscipere ipsum Iesum.* Praeterea D^{ac} add *Nazarenum* .. ed^{pr} *Praepara te ad deglutiendum Christum* | *filium dei* .. D^b praem *Christum* (ed^{pr} germ add *et Chr.*) | *Et permulta* (D^c *Multoque*, nisi forte scriptum est *Multaque*) *adv. est mihi male faciens* (D^c *maleficiis suis*) cum D^{bc}, similiter ed^{pr} (*ipse est qui multum* etc) .. D^a *et multa mihi mala inferens* | *et multos* (D^c om) -- *ipse verbo* (D^b *vero*?) *sanav.* cum D^{bc} ed^{pr} .. D^a *et pluribus aliis quos ego coecos feci et claudos, insuper et quos ego variis daemoniis vexavi, ipse verbo sanavit* | *a te abstraxit* (ita D^a ed^{pr}; D^b *adtraxit*?) .. D^c *a te vivos extraxit*

2. D^a *Respondens autem princeps inferorum ad Satan dixit* .. ed^{pr} *respondit infernus* | *iste* .. D^a add *princeps* | *Si ergo potens es tu -- adversatur* cum D^{bc} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^a om | *Si ita* (ed^{pr} *tam*, alii *tantum*) *potens* cum D^c ed^{pr} .. D^b *Si talis potens* .. D^a *Si ergo pot.* | *omnipot. est* (D^a add *et*, item D^b? non ed^{pr}) *in* .. D^c *potens esse debet in* | *princeps tart.* (haec ed^{pr} om) *dix.* cum D^{bc} .. D^a *dix. ad principem tartari* | *Iesum* cum D^b ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} add *Nazarenum* | *zelo et ira* cum D^{ab} ed^{pr} .. D^c *in zelum et iram* | *percussionem* cum D^c ed^{pr} .. D^b *persecutionem*, D^a *passionem* | *dare* (ed^{pr} om) *ei* (D^a *et iussi ei dare*) *potum* (ita D^a, ed^{pr} *in potum*, D^b *poculum*, D^c *in poculum*) | *et aculeos ad config.* cum D^b .. D^{ac} *et clavos ad perforandum manus eius et pedes* .. ed^{pr}

configendum, et in proximo est eius mors, ut perducam eum ad te subiectum tibi et mihi.

³ Respondens inferus ait Tu mihi dixisti quia ipse est qui mortuos a me abstraxit. Multi enim sunt qui a me hic detenti sunt, qui dum vixerunt in terris a me mortuos tulerunt, non suis potentiis sed divinis precibus, et omnipotens deus eorum abstraxit eos a me. Quis est iste Iesus, qui per verbum suum mortuos a me traxit sine precibus? Forsitan ipse est qui Lazarum quatriduanum foetentem et dissolutum, quem ego tenebam mortuum, reddidit vivum per verbum imperii eius. Respondens Satan princeps mortis dixit Ipse est ille Iesus. Haec autem audiens inferus dixit ad eum Coniuro te per virtutes tuas et meas, ne perducas eum ad me. Ego enim tunc quando audivi imperium verbi eius, contremui perterritus pavore, et omnia officia mea simul mecum conturbata sunt. Nec ipsum Lazarum tenere potuimus, sed excutiens se ut aquila per omnem agilitatem et celeritatem salivit exiens a nobis, et ipsa terra quae tenebat Lazari corpus mortuum statim reddidit vivum. Ita nunc ego scio quia ille homo,

---

ed^{pr} germ om | *ut perducam* cum D^{b} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} *et perducam* | *tibi et mihi* (D^{ac} *m. et t.*) .. ed^{pr} *mihi*

3. *inferus* cum D^{b} (ed^{pr} *infernus*) .. D^{ac} *princeps tartari* | *Multi* (D^{b} *Tui*) *enim* (D^{c} om) *sunt* -- *abstrax.* (D^{b} *adtraxit*) *eos a me* cum D^{bc} (accedit Hal *Multi enim sunt hic qui* etc) .. Havn *Multi sunt hic detenti qui de eo in terris locuti sunt, qui etiam a me mortuos tulerunt non sua potentia sed divinis precibus* .. D^{a} *Qui hic detenti sunt, dum viverent in terris, non suis potentiis sed divinis precib. ablati sunt, et omnipotens* etc .. Lips^{ed} ed^{pr} germ om, item ed^{pr} sed post habet consimilia quaedam. Legitur enim ibi sic: *Tu dicis quia ipse est qui mortuos tulit a me solo iussu sine precibus. Forsitan ipse est qui Lazarum fetentem et dissolutum vitae restituit. Multi enim sunt hic detenti qui non sua potentia sed div. prec. mortuos tulerunt a me. Resp. Sathan Iste est Iesus.* | D^{ac} *Quis ergo est iste Ies. Nazarenus qui suo verbo* etc | *quatriduanum* cum D^{b} .. D^{ac} *quatuor diebus mortuum* .. ed^{pr} om | *tenebam mort.* cum D^{b} .. D^{ac} *mort. detineb.* | *reddidit* -- *imperii* (D^{c} *ipsum*) *eius* cum D^{bc} .. D^{a} *redivivum suo imperio a me traxit* .. ed^{pr} *vitae restituit* | *princ. mort. dix.* cum D^{bc} .. D^{a} *ad principem inferorum dix.* | *Iesus* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} add *Nazarenus* | *inferus* (D^{c} ed^{pr} *infernus*) .. D^{a} *princeps inferorum* | *Coniuro* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *adiuro* | *officia mea* cum D^{c} ed^{pr} germ .. D^{ab} ed^{pr} add *impia* | D^{a} ed^{pr} om *ut aquila* | *agilitatem* .. D^{a} *malignitatem* | *salivit exiens* cum D^{bc} .. D^{a} *salvus exivit* .. ed^{pr} *exiliit* | *mortuum* cum D^{ac} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{b} *mortale* | *Ita nunc ego* -- *haec* (D^{c} ed^{pr} *hoc*) -- *in* (D^{c} *et*)

qui haec potuit facere, deus fortis est in imperio, potens in humanitate, et salvator est generis humani. Et si perduxeris illum ad me, omnes qui sunt hic in crudelitate carceris clausi et in insolutis vinculis peccatorum constricti, solvet et ad vitam divinitatis suae perducet in aeternum.

CAPUT V. (XXI.)

1 Et cum haec ad invicem loquerentur Satan princeps et inferus, subito facta est vox ut tonitruum et spiritualis clamor Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Haec audiens inferus dixit ad Satan principem Recede a me et exi de meis sedibus foras: si potens es praeliator, pugna adversum regem gloriae. Sed quid tibi cum illo? Et eiecit inferus Satan foras de sedibus suis. Et dixit inferus ad sua impia officia Claudite portas crudeles aereas et vectes ferreos supponite et fortiter resistite, ne captivemus tenentes captivitatem.

2 Haec autem audiens omnis multitudo sanctorum cum voce increpationis dixerunt ad inferum Aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Et exclamavit David dicens Nonne cum essem vivus in terris, praedixi vobis Confiteantur domino mi-

---

humanitate -- salv. est g. h. cum D^{b}, item D^{c}. item (*-- d. f. est et imperio potens et salvaturus genus hum.*) edp^{r} .. D^{a} *Ego autem nunc scio quod haec ita potuit facere deus omnipotens, qui potens est imperio suo et potens in humanitate, qui et salv. est g. h.* | *Et si perduxeris -- crudelitate* (D^{b} *credulitate*) *-- clausi* (edp^{r} *hic detenti sunt*, omissis *et in* usq. *constricti*) *-- peccatorum* (D^{c} om) *-- divinitatis suae* (ita D^{c} edp^{r}, item D^{a}; D^{b} *-tate sua*) *perd. in aet.* cum D^{bc} edp^{r} .. D^{a} *hunc ergo ne perduxeris ad me: omnes enim illos quos hinc detineo sub incredulitate carceris clausos et vinculis pecc. constrictos, solvet et ad aeternam vitam suae div. perd.*

V, 1. *Sat. princ. et inferus* (D^{c} *infern.*) .. D^{a} *Sat. et princeps inferni* | *aeternales:* infra est *infernales*. Videtur alterum ad alterum corrigendum esse. | *infer.* (D^{c} edp^{r} *infern.*) *dix. ad Sa. pr.* cum D^{bc} edp^{r} .. D^{a} *princeps tartari dix. ad Sat.* | D^{c} *pugna cum rege glor.* | *inferus* (edp^{r} *infern.*) *Satan* (D^{a} om *infer.*) .. D^{c} *eum* | *foras de* .. D^{b} *foris* | *inferus* (D^{c} *infern.*) *ad -- officia* .. D^{a} *princeps ad suos impios ministros* | *captivemur* (edp^{r} *capiamur*) *ten. capt.* cum D^{bc} edp^{r} .. D^{a} *captivi ducamur in capt.*

2. *voce* cum D^{b} edp^{r} .. D^{ac} praem *magna* | *dixerunt* cum D^{ac} .. D^{b} edp^{r} *dixit* | *ad infer.* (D^{c} edp^{r} *infern.*) .. D^{a} *ad princip. inferor.* | *David dicens* cum edp^{r} edp^{r} germ .. D^{b} om *David* .. D^{ac} praem *divinus ille propheta* | D^{ac} *bene vob.*

sericordiae eius, et mirabilia eius filiis hominum, quia contrivit portas aereas et vectes ferreos confregit: suscepit eos de via iniquitatis eorum. Et post haec similiter Esaias dixit Nonne cum essem in terris vivus praedixi vobis Exsurgent mortui, et resurgent qui in monumentis sunt, et exultabunt qui in terris sunt, quoniam ros qui est a domino sanitas est illis. Et iterum dixi Ubi est, mors, aculeus tuus? Ubi est, infere, victoria tua?

[3] Haec autem audientes omnes sancti ab Esaia dixerunt ad inferum Aperi portas tuas: nunc victus, infirmus et impotens eris. Et facta est vox magna ut tonitruum dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae infernales, et introibit rex gloriae. Videns inferus quia duabus vicibus haec clamaverunt, quasi ignorans dicit Quis est rex gloriae? Respondens David ad inferum ait Ista verba clamoris cognosco, quoniam ego eadem per spiritum eius vaticinatus sum. Et nunc quae supra dixi dico tibi Dominus fortis et potens, dominus potens in praelio, ipse est rex gloriae. Et ipse dominus de coelo in terris prospexit ut audiret gemitus compeditorum et ut solveret filios interemptorum. Et nunc, spurcissime et foetidissime infere, aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Haec dicente David ad inferum supervenit in forma

praedixi. Item infra. | *de via iniq. eorum* cum D^{bc} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{a} add *propter iniustitias enim suas humiliati sunt* | *similiter dix. Esaias* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *alius propheta, videlicet sanctus Esaias, similiter dix.* | D^{c} ed^{pr} om *et exultab. -- sunt.* Item ed^{pr} ed^{pr} germ om *quoniam -- sanit. est illis* (D^{c} *sanabit eos*) | *Et iterum* .. D^{b} *Et sicut iter.* | *mors acul. tuus* et *inf. vict. tua* cum D^{bc} ed^{pr} germ .. D^{a} ed^{pr} *mors vict. tua*, et *mors stimulus* (ed^{pr} *acul.*) *tuus*

3. D^{a} *dixer. ad princip. inferor.* | *Aperi* (D^{ac} add *nunc*) *po. tuas* cum D^{b} ed^{pr} germ .. D^{ac} add *et vectes ferreos submove* | *nunc victus inf. et imp. eris* .. D^{ac} *quoniam vinctus eris et nullius potentiae* (pro *null. pot.* D^{c} *et infimus et infirm. eris*) | Ed^{pr} om *Haec autem aud.* usque *impotens eris* | *ut* (D^{c} *et*) *tonitruum* .. D^{a} *tanquam sonus tonitrui* | *Tollite* (D^{ac} *Attoll.*) -- *rex gloriae* .. ed^{pr} nil nisi *Tollite portas* | *Videns* (D^{ac} add *autem*, non item D^{b} ed^{pr}) *inf.* (D^{a} *princeps inferor.*) *quia* (D^{ac} *quod*) *duab. vic.* (ed^{pr} *secundo*) *haec* (D^{ac} ed^{pr} om) *clamaverunt* (D^{ac} ed^{pr} *-verat*) | D^{a} *David vero respondens ad princip. inferor. dixit* .. ed^{pr} *Respondit David* | *in praelio* cum D^{ac} ed^{pr} .. D^{b} *in bello* | *de coelo in terris* (ed^{pr} *in terram*) .. D^{ac} *in c. et in terra* | *gemitus compedit.* cum D^{a} ed^{pr} ed^{pr} germ (*die seufftzen der gefangen*) .. D^{bc} *gemitum vinculorum* | *infere* .. D^{a} *princ. inferi* | *rex gloriae* .. D^{a} add *quia ipse dominus est coeli et terrae* | D^{a} *David ad*

hominis dominus maiestatis, et aeternas tenebras illustravit et indissolubilia vincula disrupit: et invictae virtutis auxilium visitavit nos sedentes in profundis tenebris delictorum et in umbra mortis peccatorum.

CAPUT VI. (XXII.)

1 Haec videns inferus et mors et impia officia eorum, cum crudelibus ministris expaverunt in propriis regnis agnitam tanti luminis claritatem, dum Christum repente in suis sedibus viderunt, et exclamaverunt dicentes Victi sumus a te. Quis es tu qui ad dominum dirigis confusionem nostram? Quis es tu qui sine exitio corruptionis, incorrupto argumento maiestatis, furore condemnas potestatem nostram? Quis es tu, tam magnus et parvus, humilis et excelsus, miles et imperator, in forma servi admirabilis praeliator, et rex gloriae mortuus et vivus, quem crux portavit occisum? Qui mortuus iacuisti in sepulcro, vivus ad nos descendisti: et in tua morte omnis contremuit creatura et universa sidera commota sunt: et nunc

---

princip. inferor. | dom. maiestatis .. Dc rex gloriae, edpr rex glor. deus maiestatis | indissolubilia (edpr insolubilia) .. Db insoluta | inv. virt. auxilium (Dc -lio) vis. nos cum Dbc .. Da invincibili virtute visitavit .. edpr visitavit nos

VI, 1. videns .. Da audiens | inferus -- officia eorum cum crud. min. (Dc off. crudelis ministri) -- agnitam (Dc et agnita) tanti (Dc tanta) lum. claritatem (Dc -tate) cum Dbc .. Da mors impia cum crud. ministr. suis exp. in pr. regnis agnita luminis clar., item edpr infernus et mors agnita claritate luminis | dum (Dc om) Chr. (Dc Iesum) rep. in (Dc de) -- vider. (Da add constitutum). et (ita Dc; reliqui om?) .. edpr et viso Christo rep. in s. sed. | Victi sumus cum Dbc edpr Hal Havn Lipsed edpr germ .. Da vincti iam sumus. Praeterea Hal Lipsed edpr germ add o Iesu | Quis es tu qui (haec omnia Da om) ad (edpr usque ad) domin. dir. (Db a domino dirigis [-geris?] ad) conf. nostram .. Hal Lipsed edpr germ Quisnam es tu, o homo (edpr germ om), qui ad deum petitionem tuam dirigis in confus. nostr. .. Havn Quis est enim qui domino nostro Satan adversatur | Quis -- exitio corruptionis (Dc et corruptione) incorrupto argumento (Dac -ptum -tum) mai. (edpr om inc. arg. mai.) furore (edpr add tuo) cond. pot. nostr. (Dc meam) cum Dbc edpr; item Da, sed pro furore etc corruptissime habet fulgores habes contemnens .. Hal Lipsed edpr germ Quis es tu qui sine virtutis damno et absque maiestatis tuae corruptione potentiam nostr. cond. .. Havn Quis -- sine potestate condemnas pot. nostr. | tam (Da add potens aut [corrige et] impotens) magnus et (Da om) parv., hum. et (Dc om) exc., miles et (Dc om mil. et) imper. (Da mil. qui imperare potest), in f. servi (Dc add adparens) admir. (edpr tam adm., Da ut humilis) prael. | Qui mortuus .. edpr om Qui | contremuit .. edpr tremuit, Db terruit | creatura .. edpr terra, tum pergit et universa creatura commota est et sy-

factus es inter mortuos liber et legiones nostras perturbas. Quis es tu qui illos qui originali peccato adstricti tenentur absolvis captivos et in libertatem pristinam revocas? Quis es tu qui peccatorum tenebris excaecatos divina et splendida luciferaque luce perfundis? Similiter et omnes legiones daemonum, simili perterritae pavore, ex pavida subvertatione una voce clamaverunt dicentes Unde es tu, Iesu, tam fortis homo et splendidus in maiestate, tam praeclarus sine macula et mundus a crimine? Ille enim mundus terrenus, qui nobis subiectus fuit semper usque nunc, qui nostris usibus tributa persolvebat, nunquam nobis talem mortuum hominem transmisit, nunquam talia munera inferis destinavit. Quis ergo es tu qui sic intrepidus nostros fines ingressus es, et non solum nostra supplicia non vereris, sed insuper de nostris vinculis omnes auferre conaris? Forsitan tu es ille Iesus, de quo princeps noster Satan dicebat quod per mortem tuam crucis totius mundi potestatem accepturus esses.

[2] Tunc rex gloriae maiestate sua conculcans mortem et comprehendens Satan principem tradidit inferi potestati, et attraxit Adam ad suam claritatem.

CAPUT VII. (XXIII.)

Tunc inferus suscipiens Satan principem cum nimia increpatione dixit ad eum O princeps perditionis et dux exter-

---

dera | Edpr *Quis es qui orig. peccato astrictos absolvis et in* | Edpr om *et splend. luciferaq.* | *ex pav. subvertatione* cum Db .. Dac *pavida subiectione* | Edpr *Similiter et omnis legio demonum una voce clamabat* | *Unde es tu Iesu* cum Db edpr .. Dac *Quomodo et unde tu Iesu Christe* | *et* (edpr *tam*) *splendidus* (Dc *-dida*) *in* (De edpr om) *mai.* | Edpr om *qui nostris* (Da *in tetris*) *usib. tr. pers.* | Edpr *tal. mort. destinavit, nunq. inferis* (Da *principib. inferor.*) *tal. mun. transmisit* | *nostra suppl. non vereris* .. Da *nobis supplicia magna inferre non ver.* | Da *de quo nunc Satan ad princip. nostr. dicebat* | Dac *totius mortis potestatem* | *esses* .. edpr cum aliis habet *esset*

2. Dac *gloriae dominus* | *mai. sua* cum Db edpr germ .. reliqui om | *Satan princ.* (edpr om) .. Da *princip. inferor.* | *tradidit* (Dc praem *catenis igneis constrictum*) *inf. pot.* .. Da *privavit omni sua potestate* | *Adam* cum Db edpr edpr germ .. Dac *patrem nostrum terrenum*

VII. *inf. susc. Satan princ.* (edpr om *princ.*) .. Da *principes tartari susci-*

minationis Beelzebub, derisio angelorum, sputio iustorum, quid haec facere voluisti? regem gloriae crucifigere voluisti, in cuius exitu mortis tanta spolia nobis promisisti? Ignorasti ut insipiens quod egisti. Ecce iam iste Iesus suae divinitatis fulgore fugat omnes tenebras mortis, et firma ima carcerum confregit, et eiecit captivos et solvit vinctos. Et omnes qui sub nostris solebant suspirare tormentis insultant nobis, et deprecationibus eorum expugnantur imperia nostra et regna nostra vincuntur, et nullum iam nos reveretur genus hominum. Insuper et fortiter nobis comminantur qui nunquam nobis superbi fuerunt mortui nec aliquando potuerunt laeti esse captivi. O princeps Satan, omnium malorum impiorum et refugarum pater, quid haec facere voluisti? Qui a principio usque nunc fuerunt desperati salutem et vitam, modo nullus eorum hic iam solito mugitus auditur nec ullus eorum personat gemitus, nec in alicuius eorum facie lacrimarum vestigium invenitur. O princeps Satan, possessor clavium in-

---

pientes Satan, item *dixerunt* | *Beelzebub* .. Hal add *tricaput*, Havn *tricapita* | *sputio* cum D^{b}, item (*ain spaychel der hayligen*) edp^{r} germ, Hal *sputum*, Havn *sputa* .. edp^{r} *despectio*, D^{ac} *spurcitia* | *haec* cum D^{b} Lips^{ed} edp^{r} germ (*dise Ding*) .. Havn Hal *hoc* .. D^{ac} edp^{r} *hic* | *exitu mortis* cum D^{b} Hal, item omisso *mortis* edp^{r} .. D^{ac} *exitio* | *Ignorasti* (D^{ac} Hal *-rans*. Lips^{ed} add *canis immunde et*, item Hal *canis*) *ut* (Hal Lips^{ed} om) *insip. quod* (D^{ac} Hal *quid*) *egisti* (D^{ac} *egeris*, Lips^{ed} *elegisti*) .. edp^{r} om | D^{a} *iste Ies. Nazarenus gloriosae suae* -- *omn. horribiles tenebr. mo.* | *et firma* (D^{c} haec om?) *ima* (D^{c} *infima*, edp^{r} om) *carcerum* (edp^{r} *carceris*) .. D^{a} *ima carc. et summa* .. Havn *ima claustra carceris* | *et* (D^{ac} add *cunctos*) *eiecit capt. et* (D^{b} om) *solv. vi.* (D^{ac} *universos vi. so.*) .. Havn *et capt. vi. solv.* | *sub nostris* -- *torm.* cum D^{b} edp^{r} .. D^{ac} *prae tormentis gravibus susp. et gemere soleb.* | *et deprec. eor.* (Lips^{ed} *suis ad Iesum*) *expugnantur* (D^{a} *-namur*) *imperia nostra et* (D^{a} *impia*, om *no. et*) -- *vinc.* .. edp^{r} om | *et nullum* (D^{c} *nullus*, Havn *non*) *iam nos rev.* (D^{a} *nobis relinquitur*, Hal *ad nos revertetur*) *ge. ho.* (Havn *humanum*; D^{c} om *ge. ho.*) .. edp^{r} *iam non verebitur nos gen. humanum* .. Lips^{ed} *et amplius iam non est gen. hum. apud nos* | *insuper* .. D^{a} *imo potius* | *qui* (D^{a} *quod*) *nunq.* -- *fuerunt* (D^{a} *fuerint*, D^{c} *fuerant*) *mortui* -- *captivi* (D^{c} om *mort.* usq. *capt.*) .. Lips^{ed} *qui nunquam poterant erga nos superbire; et qui nunquam laeti fuerunt, modo admirabili exultatione pervenerunt in laudem Iesu* .. edp^{r} om | D^{c} om *impior. et refug.* | *haec* .. D^{ac} *hic* | *Qui* (ita D^{c} Havn; D^{b} *quia qui*, Lips^{ed} *ecce qui*, D^{a} *quod*) *a princ.* -- *salutem et vitam* (D^{a} *salute et vita*; D^{c} *salutem*, *invenerunt vitam*) *modo nullus* (D^{c} *Nullus ergo*) *eorum* (ab hoc D^{a} transilit ad sequens *eorum*) -- *mugitus* (D^{c} *mugitu*) -- *gemitus* .. edp^{r} om *O princ. Satan* usque dum sequitur alterum *O princ. Satan* | *possessor* (D^{a} *pos-*

ferorum, illas tuas divitias quas acquisieras per lignum praevaricationis et paradisi amissionem, nunc per lignum crucis perdidisti, et periit omnis laetitia tua. Dum istum Christum Iesum regem gloriae suspendisti, adversum te et adversum me egisti. A modo cognosces quanta tormenta aeterna et supplicia infinita passurus eris in mea custodia sempiterna. O princeps Satan, auctor mortis et origo omnis superbiae, debueras primum istius Iesu causam malam requirere: in quem nullam culpam cognovisti, quare sine ratione iniuste eum crucifigere ausus fuisti, et ad nostram regionem innocentem et iustum perduxisti, et totius mundi noxios impios et iniustos perdidisti?

Et cum haec loqueretur inferus ad Satan principem, tunc rex gloriae dixit ad inferum Erit Satan princeps sub potestate tua in perpetua secula in loco Adae et filiorum eius, iustorum meorum.

Caput VIII. (XXIV.)

1 Et extendens dominus manum suam dixit Venite ad me, sancti mei omnes, qui habetis imaginem et similitudinem meam. Qui per lignum et diabolum et mortem damnati fuistis, modo videte per lignum damnatum diabolum et mortem.

---

sessio) *clavium* (D^{c} *olim*, D^{a} om) *inferor.* (D^{ac} *infernor.*) .. Havn *poss. cloacarum atque putredinum* .. ed^{pr} om | *nunc per* cum D^{c} ed^{pr} .. D^{ab} praem *et* | Ed^{pr} om *Chr. Ies.*, item *adv. te* usque *egisti* | *cognosces* cum D^{a}, item *non cognosces* D^{c} .. D^{b} ed^{pr} *cognosce* | D^{c} om *aeterna*, ed^{pr} om *aet. et supp. inf.* | *pass. eris* cum D^{bc} .. D^{a} ed^{pr} *pass. es* | D^{a} om *in mea cust. semp.* (D^{c} *in meam -am -nam*) | *O princ.* (D^{a} add *malorum omnium*) *Sat.* -- *superbiae* (ed^{pr} huc usque om) -- *Iesu* (D^{ac} add *Nazareni*) *ca. mal.* (ed^{pr} *mortis*) *requirere* (D^{ac} ed^{pr} *inquir.*) .. Hal (similiter Lips^{ed} ed^{pr} germ) *O auctor mortis, pessime Satan, et origo superbiae, debueras primum causam illius requirere.* Praeterea add *et si dignus esset* (Lips^{ed} ed^{pr} germ add *morte*), *occideres, si non, dimitteres eum.* | *in* (Hal praem *sed*, D^{b} *et*) *quem* (ita D^{ac} Hal; D^{b} *in quo*) *null. culp.* (D^{ac} add *mortis*) *cogn.*

D^{a} *Et cum loqu. princeps inferor. ad Satan, tunc r. gl. dix. ad ipsum princip. inferor. Beelzebub* | *in loco* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} *substitutus in locum* | *iustor.* (ed^{pr} *et iust.*) *meorum* .. D^{c} *iustorumque omnium* .. Hal *et sanctorum*

VIII, 1. *dom.* cum D^{b} ed^{pr} germ .. D^{ac} *Iesus* .. ed^{pr} om | *habetis imag. et sim. meam* cum D^{bc} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{a} *creati estis ad imag. meam* | *fuistis* .. D^{a} *estis* | *modo videte* (D^{c} *videtis*) *p. lign.* (ed^{pr} germ add *crucis*) -- *mortem* cum

Statim omnes sancti sub manu domini adunati sunt. Tenens autem dominus manum dexteram Adae dixit ad eum Pax tibi cum omnibus filiis tuis, iustis meis. Adam vero genibus domini advolutus lacrimabili cum obsecratione deprecatus magna voce dixit Exaltabo te, domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus clamavi ad te, et sanasti me domine: eduxisti ab inferis animam meam, salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino omnes sancti eius, et confitemini memoriae sanctitatis eius: quoniam ira in indignatione eius, et vita in voluntate eius. Similiter et omnes sancti dei genibus advoluti ad pedes domini una voce dixerunt Advenisti redemptor mundi: sicut per legem et prophetas tuos praedixisti, factis adimplesti. Redemisti vivos per crucem tuam, et per mortem crucis ad nos descendisti, ut eriperes nos ab inferis et morte per maiestatem tuam. Domine, sicut posuisti titulum gloriae tuae in coelo et erexisti titulum redemptionis crucem tuam in terris, ita pone domine signum in inferno victoriae crucis tuae, ne mors dominetur amplius.

[2] Et extendens dominus manum suam fecit signum crucis super Adam et super omnes sanctos suos, et tenens dexteram Adae ascendit ab inferis; et omnes sancti secuti sunt eum. Tunc sanctus David fortiter clamavit dicens Cantate domino canticum novum, quia mirabilia fecit. Salvavit sibi

---

D^{bc} ed^{pr} germ .. ed^{pr} *modo vincite per lign. crucis damnatum dyabolum et mortem* .. D^{a} *modo vivite per lign. crucis meae, diabolo mundi principe damnato et morte prostrata* | *Statim* (D^{a} *Tunc sta.*) -- *domini* (D^{a} *altissimi dei*) -- *dominus* (D^{a} add *Iesus*) *ma. dext.* (D^{a} om) -- *domini* (D^{a} add *Iesu Christi*) *advolut.* (ed^{pr} *provol.*) *lacrimabili* -- *magna voce* (ed^{pr} om *lacr.* usque *voce.* Passim differt D^{a}) *dixit* .. D^{c} nil nisi *Tunc magn. voce Christus dix.* | *genibus adv. ad pe.* (D^{ac} om *ad pe.*) *dom.* (D^{ac} add *Iesu*) .. ed^{pr} om | *proph. tuos* .. D^{ac} add *sanctos* | Ed^{pr} om *factis* (D^{ac} *iam fa.*) *adimpl.* | *ab inf. et morte* .. D^{c} add *perpetua* | *Domine* (ed^{pr} *Et*) *sicut pos. titul.* -- *erex.* (ed^{pr} om *tit.* usque *erex.*) -- *sign. in inf.* (ed^{pr} post *tuae*) *vict. cruc.* (ed^{pr} om) .. $Lips^{ed}$ *Sicut pos. in coelo, domine, tit. tuum, et sicut erex. crucem in terris, ita tit. redemtionis pone, domine, in inferno in signum redemtionis et victoriae tuae*

2. *extend. dominus* .. D^{ac} add *Iesus* | *tenens* (D^{a} *apprehendens*) -- *ascendit* (D^{a} *descend.*) *ab infer.* | *omn. sancti* cum D^{b} ed^{pr} germ .. D^{ac} add *dei* | D^{c} *secuti su. dominum* | *sanct. David* .. D^{ac} praem *propheta ille regius*

dextera eius et brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutare suum, ante conspectum gentium revelavit iustitiam suam. Et omnis multitudo sanctorum responderunt dicentes Haec est gloria omnibus sanctis eius. Amen, Alleluia.

[3] Et post haec exclamavit Habacuc propheta dicens Existi in salutem populi tui, ad liberandum electos tuos. Et responderunt omnes sancti dicentes Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et illuxit nobis. Amen, Alleluia. Similiter post haec et propheta Michaeas exclamavit dicens Quis deus sicut tu, domine, auferens iniquitates et transgrediens peccata? Et nunc contines in testimonium iram tuam, quoniam voluntarius misericordiae es: et ipse averteris et misereris nostri, et absolvis omnes iniquitates nostras, et omnia peccata nostra demersisti multitudine mortis, sicut iurasti patribus nostris in diebus pristinis. Et omnes sancti responderunt dicentes Hic est deus noster in aeternum et in seculum seculi, et ipse reget nos in secula. Amen, Alleluia. Sic et omnes prophetae de suis laudibus sacra referentes et omnes sancti Amen Alleluia clamantes sequebantur dominum.

Caput IX. (XXV.)

Dominus autem tenens manum Adae tradidit Michaeli archangelo: et omnes sancti sequebantur Michaelem archangelum, et introduxit omnes in paradisi gratiam gloriosam. Et occurrerunt eis obviam duo viri vetusti dierum. Interrogati

---

D^{ac} *in conspectu gentium* | D^{ac} *omnis gloria omnib. sa. dei*

3. *electos* cum D^{b}, Hal *dilectos* .. D^{ac} *populos* | *Amen, Allel.* cum D^{b} .. D^{ac} om | *Simil. post haec et proph.* (D^{c} *Post haec proph.*) *Michaeas* -- *Quis deus sic. tu do.* (ita D^{b} edp^{r} edp^{r} germ; D^{c} *Quis est dominus sicut tu*) -- *contines* (D^{c} *continens*) *in test.* (D^{c} om) *iram tuam* (D^{c} om) -- *absolvis* (D^{b} *-lves*) -- *demersisti* (D^{c} add *in*) -- *in dieb.* (haec om D^{c}) *prist.* cum D^{bc} edp^{r} germ, item (sed permultis omissis) edp^{r} .. D^{a} om | *Et omnes sancti resp. dic.* (haec omnia om D^{a}) *Hic est deus* (ita D^{b} edp^{r} edp^{r} germ; D^{c} *dominus*) -- *Am. Allel.* (haec D^{c} om) | *de suis* (D^{b} add *praedictis*) *laudibus* | D^{a} om *et omn. sa. Amen Allel. clam.* | Edp^{r} *et sequeb. dom.* omissis *Sic et* usque *clamantes.*

IX. *omnes* (D^{a} om) *in paradisi* (D^{ac} *-diso*) *gratiam glor.* (D^{a} *-tia -osa*; D^{c} *gratiae et gloriae*) .. edp^{r} *in paradisum* | Edp^{r} *eis duo viri venusti.* | Edp^{r}

autem a sanctis Qui estis vos qui nobiscum in inferis mortui nondum fuistis et in paradiso corpore collocati estis? respondens unus ex eis dixit Ego sum Enoch, qui verbo domini translatus sum huc; iste autem qui mecum est Elias Thesbites est, qui curru igneo assumptus est. Hic et usque nunc non gustavimus mortem, sed in adventum Antichristi reservati sumus, divinis signis et prodigiis praeliaturi cum eo, et ab eo occisi in Ierusalem, post triduum et dimidium diei iterum vivi in nubibus assumendi.

Caput X. (XXVI.)

Et cum haec loquerentur sanctis Enoch et Elias, ecce supervenit alius vir miserrimus, portans humeris suis signum crucis. Quem videntes omnes sancti dixerunt ad eum Quis es tu? quia visio tua latronis est. Et quid est quod portas signum in humeris? Quibus respondens ait Vere dixistis quia latro fui, omnia mala faciens super terram. Et Iudaei crucifixerunt me cum Iesu, et vidi creaturarum mirabilia quae facta sunt per crucem Iesu crucifixi, et credidi eum esse creatorem omnium creaturarum et regem omnipotentem, et deprecatus sum eum dicens Memor esto mei, domine, dum veneris in regnum tuum. Statim suscipiens deprecationem meam dixit mihi Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Et dedit mihi signum istud crucis dicens Hoc portans

---

Interrogati a sa. qui essent, respondit | *in inferis mortui* cum D^{b} .. D^{ac} *apud inferos* | *verbo domini* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{ac} om *dom.* | *huc* ex ed^{pr} est; reliqui *hic*, quod D^{a} cum *iste* coniungit. D^{ac} om *autem* | *Hic et usque* .. ed^{pr} om *Hic* | *in adv. Antichr. reserv.* cum D^{bc} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{a} *in adv. Christi reversuri* | *praeliaturi* (ed^{pr} *pugnaturi*) .. D^{a} *praecincti ad praeliandum* | *occisi* (ed^{pr} *occisuri*) cum D^{bc} .. D^{a} *occidi* | *post* cum ed^{pr} .. reliqui *et post* | *dimid. diei* (D^{ac} *dierum*) .. ed^{pr} *semissem* | *iterum vivi* (D^{c} om; ed^{pr} add *et*) *in nub.* (D^{c} add *sumus*, sed reliqui om) *assumendi* (ita D^{ac} ed^{pr}; D^{b} *assumpturi*).

X. *sanctis* .. D^{ac} *sanctus* | *Quem vid.* (D^{b} *Vid. eum*) cum ed^{pr} D^{b} .. D^{ac} *Et cum viderunt* | *Et* (D^{c} om) *quid est quod port. sign.* (D^{c} ed^{pr} post *est*) *in* (D^{c} om) *humer.* (ed^{pr} om) | *Iesu crucif.* cum D^{b} ed^{pr} germ .. D^{ac} praem *domini* | *dum veneris* cum D^{ac} ed^{pr} .. D^{b} *quando ven.* | *Statim* (ed^{pr} *Qui stat.*) *susc. deprec.* (D^{c} ed^{pr} *orationem*) *meam dix.* (ed^{pr} *ait*) *mihi* (D^{ac} *ad me*; ed^{pr} om) | *sign. istud* .. D^{b} ed^{pr} *hoc sign.*, et ed^{pr} om *cruc.* | *Hoc* (D^{b} *haec*) *por-*

ambula in paradiso: et si non dimiserit te ingredi angelus custos paradisi, ostende illi signum crucis, et dices ad eum quia Iesus Christus filius dei qui nunc crucifixus est transmisit me. Cum hoc fecissem, dixi ad angelum custodem paradisi haec omnia. Qui cum haec a me audivit, statim aperiens introduxit me et collocavit me ad dexteram paradisi dicens Ecce modicum sustine, et ingredietur omnis generis humani pater Adam cum omnibus filiis suis sanctis et iustis post triumphum et gloriam ascensionis Christi domini crucifixi. Haec omnia verba latronis audientes, omnes sancti patriarchae et prophetae una voce dixerunt Benedictus dominus omnipotens, pater aeternorum bonorum et pater misericordiarum, qui talem gratiam peccatoribus tuis dedisti et in gratiam paradisi reduxisti et in tua pinguia pascua: quia haec est spiritualis vita certissima. Amen, Amen.

CAPUT XI. (XXVII.)

Haec sunt divina et sacra mysteria quae vidimus et audivimus, ego Karinus et Leucius. Amplius non sumus per-

---

tans cum D^{cb} .. D^{a} *Hoc porta et* | *transmisit me* cum D^{b} .. D^{ac} *misit me huc ad te.* Ed^{pr} sic: *Et dedit mihi hoc sign. mittens ad paradisum, ut viso hoc signo angelus cust. par. intromitteret me. Et collocans me angelus in dexteram parad.* etc | D^{b} om *haec omnia* – – *audivit* | *ad dexteram* .. D^{c} add *partem* | *sustine* .. D^{a} add *te hic* | *et ingredietur* cum D^{b} ed^{pr} .. D^{a} *ut ingrediatur* .. D^{c} *et videbis ingredi*, pergens – – *patrem Adamum* | *post triumphum et gloriam ascensionis Christi do. cruc.* cum D^{c} .. D^{ab} *Christi do. cr.* omissis prioribus .. ed^{pr} om una cum *et iustis* | *Haec* (D^{c} add *autem*) – – *audientes* cum D^{bc} ed^{pr} .. D^{a} *Cum audissent omn. ve. latr.* | *sancti* (ed^{pr} om) *pa. et proph.* cum D^{c} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ab} *patriarchae* | *Benedict.* (ed^{pr} om) .. D^{a} add *es* | *domin.* cum D^{b} ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^{ac} *deus* | *pecc. tuis* (D^{ac} *eius*) *dedisti* .. ed^{pr} *dedit*, pergens *ut in gaudia parad. introduceret eos ad pascua pi. et amena, et spiritali vitu reficeret, Am.* | D^{a} *spiritualia et pinguia pasc.* | *quia* etc cum D^{b} .. D^{c} *spirituali vita quam certissima* .. D^{a} *spirituali vita sanctissima collocasti. Amen.* Ed^{pr} germ sic: *Gesegnet sey der almechtig herr ain vater der ewigen gaist, ain vater der barmhertzigkait, der sölliche gnad hat geben seynen sündern, und uns eingefürt in das Paradeyss, und auff die wayd des wollust, und in das ewig leben Amen.* Ex Amb extrema haec notavi: *Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et illuxit nobis. Amen et Alleluia.*

XI. *Haec sunt* – – *ego Karinus* (ed^{pr} *Car.*, D^{ac} *Char.*) *et Leuc.* (D^{ac} *Lenthius*, ed^{pr} *Leuntius*; praeterea ed^{pr} Hal Havn add *fratres germani* [Havn *genuini*], Lips^{cd} *frater meus*). *Amplius* (ed^{pr} add *que*) cum D^{abc} ed^{pr} .. Amb *Et postquam*

missi enarrare cetera mysteria dei, sicut contestans Michael archangelus dixit nobis Euntes cum fratribus vestris in Ierusalem eritis in orationibus clamantes et glorificantes resurrectionem domini Iesu Christi, qui vos a mortuis resuscitavit secum. Et cum nemine hominum eritis loquentes et sedebitis ut muti, usque dum veniet hora ut permittat vobis ipse dominus referre suae divinitatis mysteria. Nobis autem iussit Michael archangelus ambulare trans Iordanem in locum opimum et pinguem, ubi sunt multi qui nobiscum resurrexerunt in testimonium resurrectionis Christi domini: quia tantum tres dies permissi sumus, qui surreximus a mortuis, celebrare in Ierusalem pascha domini cum viventibus parentibus nostris in testimonium resurrectionis Christi domini: et baptizati sumus in sancto Iordanis flumine, accipientes singulas stolas albas. Et post tres dies celebrato pascha domini rapti sunt in nubibus omnes qui nobiscum resurrexerunt et perducti sunt trans Iordanem, et amplius a nemine visi sunt.

---

scripserunt Leutius et Carinus singulos tomos cartae, dixerunt ad omnes Amplius | *enarr. cet. myst. dei* cum D^{abc} ed^{pr} .. Amb *dicere secreta divina et sacra myst. Christi domini* | *contestans* (ed^{pr} *testans*) .. Amb *astans* | *vestris* cum D^{bc} Amb ed^{pr} .. D^{a} *meis* | *eritis* (D^{b} *et er.*) *in or. clam. et* (ed^{pr} om *cl. et*) *glor.* cum D^{abc} ed^{pr} .. Amb *adorate loca passionis domini nostri Iesu Christi, glorificantes* | *dom. I. Chr.* .. Amb *dom. eius* | *qui vos* cum Amb ed^{pr} $Lips^{ed}$ .. D^{a} (item D^{bc}?) *quos* (ex errore compendii natum) | *et sedeb.* (ed^{pr} *sed eritis*) *ut muti* .. Amb om | *usque dum veniet* (Amb *veniat*) .. D^{ac} *donec veniat* | *vob. ipse* (ed^{pr} om) *dom.* .. Amb *vos deus* | *suae div.* .. Amb *maiestatis suae* .. $Lips^{ed}$ *sua* | *Nob. autem* (Amb *Et nob.*) cum D^{bc} Amb .. D^{a} ed^{pr} *Nos autem* (ed^{pr} *que*) | *opimum*: ita de coniectura edidi pro *optimum* | *Chr. dom.* (D^{ac} om *do.*) .. Amb *dom. nostri Ies. Chr.*, ed^{pr} *Iesu Chr.* | *quia tantum tres* -- *qui surr. a mo.* (D^{ac} *a mo. qui surr.*) -- *cum viventib.* (ita D^{b} ed^{pr} germ, item addito *adhuc* Hal $Lips^{ed}$; D^{ac} om) -- *resurr.* (D^{ac} om; ed^{pr} germ om *in test.* usq. *domini*) *Chr. dom.* cum D^{bac} ed^{pr} germ .. Amb (sed vide post) ed^{pr} om | Amb ed^{pr} om *sancto* | *accipientes singulas* (ita ex Amb $Lips^{ed}$; reliqui *singuli*) -- *celebrato pa. do.* (haec ed^{pr}; D^{b} *celebrantes pa. do.*, D^{c} *celebrationis pascae do.*) *rapti* (cum D^{c} ed^{pr}; D^{b} *reperti*) *sunt* (ed^{pr} *sumus*, sed postea *sunt*) *in* (D^{b} *a*) *nubibus* -- *et* (D^{b} om) *perducti* (ed^{pr} om *et perd.* usq. *Iordan.*) -- *amplius* (D^{b} *iam*) *a ne. visi sunt* cum D^{cb} ed^{pr} .. D^{a} *et iam a ne. vi. sunt*, omissis prioribus .. Amb *accipientes singulas stolas albas* (etiam $Lips^{ed}$ habet *accip. singulas stolas candidas*) *non manu factas inconsutiles. Deinde tres dies permissi sumus omnes in Ierusalem pasca domini celebrare, et quibus voluit dominus revelare ex ipsis in testimonium resurrectionis eius. Et post triduum peracta pasca iacti sumus a nubibus trans Iordanem ut a nemine videamur*

Nobis autem dictum est in Arimathia civitate in orationibus persistere.

Haec sunt quanta nobis iussit dominus referre vobis: date illi laudem et confessionem, et poenitentiam agite, ut misereatur vestri. Pax vobis ab ipso domino Iesu Christo et salvatore omnium nostrorum. Amen.

Et postquam compleverunt omnia scribentes in singulos tomos chartae, surrexerunt. Karinus autem quod scripsit, dedit in manus Annae et Caiphae et Gamalielis; similiter et Leucius quod scripsit, dedit in manus Nicodemi et Ioseph. Et subito transfigurati sunt candidati nimis, et non sunt visi amplius. Scripta autem eorum inventa sunt aequalia, nihil maius aut minus littera una.

Ista omnia admiranda Karini et Leucii dicta audiens omnis synagoga Iudaeorum, ad invicem dixerunt Vere ista omnia a domino sunt facta, et benedictus dominus in secula

---

usque in diem secundam (sic; *secundi*?) *adventus domini cum sanctis omnibus exultantes.* | *Nobis autem dictum est* (Lips[ed] add *a Michaele archangelo quatenus*) *in Arimathia civitate in orationibus persistere* (Lips[ed] *perseveraremus*) cum Amb Lips[ed] .. reliqui om

quanta .. D[e] *mysteria quae* | *dominus* (D[ac] *deus*) *ref. vob.* (Amb om) | *date* (D[abe] praem *et*) *illi laud.* (Amb add *et gloriam et honorem*) -- *ut* (ita Amb, D[b] *et*) *misereatur* (D[ac] *et miserebitur*) *vestri* .. ed[pr] om | *ab ipso dom.* cum D[b] ed[pr] .. D[ae] *a dom. deo* | *et salv. omnium nostrorum* .. ed[pr] *salv. nostro* | *Amen* .. D[ac] ter habent .. ed[pr] om. Amb om *Pax* usque *Amen.*

Et postquam -- *in* (D[a] om) *sing. tom. cha. surrex.* (D[a] *scripserunt*) .. Amb om | *Karinus* (ut supra) -- *scrips.* (D[c] add *in tomo chartae*) .. Amb *Et tomum cartae quem scripsit Car.* | *in manus* cum D[b] .. Amb *in manu*, D[ac] *in manibus* | *sim. et Leucius* (ut supra) *quod scripsit* (D[b] add *in tummum cartae*) .. Amb *et quem scr. Leucius* | *in manus:* ut ante. Ed[pr] sic: *Et completis omnibus Carinus reddidit Nicodemo et Ioseph thomas cartae* | *Et subito* -- *visi amplius* .. Amb *Et statim non apparuerunt* | *Scripta* -- *inv. su. aequalia* cum D[ac] ed[pr] .. D[b] *Scriptae* (*scripturae*?) -- *inventae su. aequales* .. Amb om | *nihil mai. aut* (D[b] *vel*) *min.* (D[ac] add *habentia*, item ed[pr] post *una;* D[b] add *vel in*) *litt. una* (Hal add *in uno quam in alio*, similiterque alii habent) .. Amb om

Ista omnia adm. Kar. et Leuc. (de his nominib. vide supra) -- *omnis syn. Iud.* (ed[pr] om *omn.* et *Iud.*) *ad inv. dix.* (Amb *Omnes autem cum audissent verba scripturarum, dix.*) -- *dominus* (cum D[b] ed[pr]; D[ac] add *Iesus*, Amb *deus Israel*) -- *Amen* .. Lips[ed] *Iudaei ergo postquam haec scripta viderunt legerunt et intellexerunt, turbati commoti et confusi in se dixerunt Vere, vere, vere, quia ista infallabiliter a deo facta sunt: et benedictus sit deus in secula seculorum, Amen. Haec enim omnia Iesum dei filium esse testantur; quod tamen ut fateremur, absit a nobis.*

seculorum, Amen. Et exierunt omnes cum magna sollicitudine, cum timore et tremore percutientes pectora sua, et abierunt unusquisque in propria sua.

Haec omnia quae dicta sunt a Iudaeis in synagoga eorum, statim Ioseph et Nicodemus annuntiaverunt praesidi. Et ipse Pilatus scripsit omnia quae gesta et dicta sunt de Iesu a Iudaeis, et posuit omnia verba in codicibus praetorii sui publicis.

Caput XII. (XXVIII.)

Posthaec ingressus Pilatus templum Iudaeorum congregavit omnes principes sacerdotum et grammaticos et scribas et legis doctores, et ingressus est cum eis in sacrarium templi, et iussit ut omnes ianuae clauderentur, et dixit eis Auditum habemus quod quandam magnam bibliothecam habetis in templo isto: propter hoc rogo vos ut ante nos praesentetur. Et cum apportaretur ipsa bibliotheca a quattuor ministris auro et gemmis pretiosis ornata, dixit Pilatus ad omnes Con-

---

Similiter ed^{pr} germ. | *Et* (Amb om) *exier. omnes* .. ed^{pr} add *de synagoga*, Amb *de synagoga templi* | *cum tim. et tremore* .. Lips^{ed} *tremore timore et pavore* .. ed^{pr} *et timore* .. Amb om | *percutientes* cum Amb ed^{pr} Lips^{ed} aliisque codd .. D^{abc} *et percutierunt* (*-cusserunt*) | *et abierunt* (Havn *redierunt*, ed^{pr} *abiitque*) -- *sua* .. Amb om

Haec omnia -- *ipse* (D^{ac} om) -- *publicis* .. Amb *Ioseph autem et Nicod. annunciaver. omnia supra dicta Pontio Pilato. Haec audiens Pil. tulit exempla dicti Leucii et Carini a Nic. et Ios. tradita et posuit ea in publicis codd. praet. sui* .. ed^{pr} *Ios. vero et Nic. statim annunciav. praesidi omnia, quae ipse posuit in codd. publ. praetorii* .. Havn om.

XII. Omittunt hoc caput D^{bc} Havn ed^{pr}; habent D^{a} Amb Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ.

Posth. -- *omnes* .. Amb *Et posthaec ingressus Pil. in templ. Iud. invenit in synagoga magna et* (dele ?) *congregatos omnes* .. Hal *Posth. ingressus Pil. templum convocavit omnes* | *princ. sac. et gramm.* (*et gr.* ex Amb Lips^{ed}; D^{a} om) -- *doctores* .. Hal *Iudaeos et grammaticos* | *et iussit* -- *dix. eis* .. Amb *et rogavit Pil. omnes, et praecepit claudere ianuas et dix. ad omnes* | Amb *Audivimus quia magna bibl. est in templi isto sacrario* (Hal om *in te. isto*). *Rogo vos ut praesentetur ipsa bibl. in manibus vestris.* | *Et cum apportaretur* etc ex Lips^{ed} .. D^{a} *Et cum deportassent illam bibl. magn. a qu. ministris* -- *ornatam*, item Amb *Hoc facto Iudaei itaque bibliothecam magn. a qu. min. deportaverunt* -- *ornatam* | Amb *ex auro* | *et gemm. pret.* cum D^{a} Amb .. Lips^{ed} *et argento* | *Coniuro* .. D^{a} *Adiuro*

iuro vos per deum patrum vestrorum, qui iussit vos templum istud aedificare loco sacrarii eius, ne verum mihi taceatis. Vos nostis omnia quae scripta sunt in ista bibliotheca; sed nunc dicite si vos in scripturis invenistis istum Iesum, quem crucifixistis, esse filium dei venturum pro salute generis humani, et in quantis annis temporum venire debebat. Manifestate mihi si ignorantes eum crucifixistis aut scientes.

Ita coniurati Annas et Caiphas iusserunt exire de sacrario ceteros omnes qui cum ipsis erant, et ipsi clauserunt omnes ianuas templi et sacrarii, et dixerunt ad Pilatum Coniurati sumus a te, iudex bone, per aedificationem templi istius, veritatem et rationem manifestam tibi facere. Postquam crucifiximus Iesum ignorantes dei filium esse, putantes per aliquod carmen facere eum virtutes, fecimus synagogam magnam in isto templo. Et conferentes ad invicem de signis virtutum quae fecerat Iesus, multos ex genere nostro testes invenimus, qui dixerunt Iesum post passionem mortis vivum se vidisse et in altitudinem coeli penetrasse. Et duos testes quos Iesus a mortuis resuscitavit vidimus, qui multa mirabilia quae fecit Iesus in mortuis annuntiaverunt nobis, quae

---

| *patrum vestror.* cum Amb .. D^a^ etc *patrem vestrum* | *qui iussit -- sacr. eius* cum Amb .. D^a^ *qui fecit ac iussit templ. istud aedificari* | Amb om *ne verum mi. tac.* | *sed nunc dicite* (D^a^ *dicitote*) *si* cum Hal Lips^ed^ .. Amb *et si* | *debebat* cum Amb .. D^a^ *debuisset* | *si ignorantes -- scientes* cum Amb .. D^a^ etc om

Amb *Et coniurati -- exire omnes de sacr. qui erant in templo -- clauserunt ianuas* etc | *bone* cum Amb Hal Lips^ed^ .. D^a^ om | Lips^ed^ *per aedificatorem* | *templi istius* .. Amb add *et sacrarium eius* | *veritatem* (Amb add *dicere tibi*) *et rat. manif. tibi* (Amb om *manif. ti.*) | Lips^ed^ *ipsum filium esse dei viventis in secula* | *per aliquod carmen* cum D^a^ Hal Lips^ed^ (add *et arte diabolica*) .. Amb *per aliqua carmina* | *facere* .. Amb *fecisse* | *in isto templo* cum Amb Lips^ed^ .. D^a^ *ad templum istud* | *ad invicem* .. Lips^ed^ add *sapienter et mature* | *de signis virt. quae* (Lips^ed^ *quas*) cum Amb Lips^ed^ .. D^a^ *signa virt. quae* | *qui dixerunt* .. Lips^ed^ *fide dignos dicentes* .. Amb om | *Iesum* cum Amb .. Lips^ed^ D^a^ om | *post pass. mortis* (Lips^ed^ om) .. Amb *post mortem et passionem* | *se vidisse* .. Lips^ed^ add *loquentem cum discipulis suis audivisse* | *et in* (Lips^ed^ om) *alt. c. penetrasse* (Lips^ed^ *penetrantem vidisse*) cum Amb Lips^ed^ .. D^a^ om | *quos* cum Amb Lips^ed^ .. D^a^ *quorum corpora* | *Iesus* .. Lips^ed^ add *dei filius* | *qui* (Amb *et*) *multa* .. Lips^ed^ praem *coniuravimus cum ipsisque locuti sumus* | *in mortuis* .. Amb *in infernum* .. Lips^ed^ *inter mortuos et apud inferos* | *quae* (Lips^ed^ add *omnia*) --

in manibus nostris scripta habemus. Nostraque consuetudo est quod omni anno ante nostram synagogam aperientes istam sanctam bibliothecam testimonium dei exquirimus. Et invenimus in libro primo de Septuaginta, ubi locutus est Michael archangelus ad tertium filium Adae primi hominis de quinque millibus et quingentis annis, in quibus venturus esset de coelis dilectissimus dei filius Christus: et adhuc consideravimus quod forsitan ipse esset deus Israel qui dixit ad Moysen Fac tibi arcam testamenti in longitudinem cubitorum duorum et semis, in latitudinem cubiti unius et semis, in altitudinem cubiti unius et semis. In istis quinque semis cubitis intelleximus et cognovimus fabricam arcae veteris testamenti, quia in quinque et semis millibus annorum venturus esset Iesus Christus in arca corporis, et invenimus ipsum deum Israel esse, filium dei. Quia post passionem eius nos principes sacerdotum, admirantes signa quae propter eum fiebant, aperuimus bibliothecam istam, exquirentes omnes generationes usque ad generationem Ioseph, et Mariam matrem Christi ex semine David esse computantes: et invenimus quod, quo fe-

---

scripta (Lips[ed] add *interpretata et declarata*) *habemus* .. Amb *qu. scripserunt manib. suis* | *Nostraque* (Lips[ed] *enim*) *cons. est* -- *et invenimus*; similiter Hal *sicut* (praecedit *facere miracula* omissis *fecimus synagogam* etc) *consuet. est quod omni anno ante templum accipientes istam bibl. et testem* (sic male) *dei exquirimus, et inv.* .. Amb *haec omnia* (adde habentes?) *nos duo principes, requirentes omnem synagogam, aperientes istam bibl. testimoniorum dei, exquirentes invenimus* | *Adae* .. Amb add *Sed* (cf. infra ubi idem nomen, *Seth*, ex Amb edidimus) | *de quinque* -- *venturus esset* .. Amb *dicens In quinque mil. quing. ann. venturus erat* | *et adhuc* (haec Amb om) *consid. quod* (D[a] *quia*) *fors. ipse* (D[a] *iste*) *esset* (D[a] *est*) *de. Isr. qui* (Amb *vel qui*) -- *latitudinem* (D[a] *altitud.*) -- *altitud.* (D[a] *latitud.*) -- *semis* .. Hal om una cum seqq. usque *deum Isr. esse filium dei.* | *In istis* (D[a] *his*) *quinque semis cubitis* (D[a] *quinq. cub. et semis*) *int. et cogn. fabricam* (D[a] *in fabrica*) -- *in* (Amb om) *qu. et semis mil. annor.* (D[a] *qu. millib. annorum et semis*) -- *in arca corp.* | *et invenimus* cum Amb .. D[a] *et sic scripturae nostrae testantur* | *ipsum deum Isr, esse fil. dei* cum Amb .. D[a] *ips. fil. dei esse et dominum et regem Isr.* | *Quia post* -- *princ. sacerd.* (Lips[ed] add *et seniores plebis Iudaeorum*) -- *quae propter* (Lips[ed] *per*) *eum fiebant* (Lips[ed] add *confestim*) *ap. bibl. ist.* (Lips[ed] add *cum magna sollicitudine et ingenti labore ac summa diligentia*) .. Hal *Et passionem eius nos admirantes et signa quae faciebat, propter eum aperientes bibl.* Item Amb *Per multos dies nos duo principes transeuntes omnem bibl.* | *exquir.* (cod. add *per*) *omn. gen. usq. ad gen. Ioseph, et Mariam* -- *computantes, et inven. quod quo* (cod.

cit deus coelum et terram et primum hominem, ab ipso tempore usque ad diluvium sunt anni duo millia CCXII; et a diluvio usque ad turris aedificationem anni quingenti XXXI; et a turris aedificatione usque ad Abraham anni DCVI; et ab Abraham usque adventum filiorum Israel de Egypto anni CCCCLXX; ab exitu filiorum Israel de Egypto usque ad templi aedificationem anni DXI; et a templi aedificatione usque ad ipsius templi destructionem anni CCCCLXIIII; usque hic invenimus in bibliotheca Esdrae: requirentes ab incendio templi usque adventum Christi et nativitatem eius invenimus annos esse DCXXXVI. Qui fuerunt simul anni V millia quingenti, sicut invenimus scriptum in bibliotheca praenuntiasse Michael archangelum ad tertium filium Adae Seth, in quinque et semis millibus annorum advenisse Christum filium dei. Usque nunc nemini diximus, ut non esset dissensio in synagogis nostris: et nunc coniurasti nos, iudex bone, per istam sanctam bibliothecam testimoniorum dei, et manifestum tibi facimus. Et nos coniuravimus te per vitam et salutem tuam, haec verba nemini manifesta facere in Ierusalem.

---

om) *fecit -- duo millia CCXII* cum Amb .. D^a Lips^ed *exquir. omnes gen.* (Lips^ed add *ab Adam*) *usque ad gen. Ioseph et Mariae* (Lips^ed add *Et invenimus generationem Ios. et Mariae*) *matris Iesu, computantes* (Lips^ed om) *ex semine David esse* (Lips^ed add *computantesque*), *invenimus ea quae fecit dominus, et quando* (Lips^ed *omnia quae fec. dom. deus quando*) *fecit coelum et terram et primum hominem* (Lips^ed add *omnium hominum patrem*) *Adam usque ad diluvium, anni duo millia ducenti et duodecim* (Lips^ed om extrema *usque ad diluv.* unaque omnia reliqua quae computationem annorum continent) .: Hal *exquir. gener. ab Adam usque ad Mariam et Ioseph, invenimus ab Adam usque ad diluv. duo millia annorum quadringentos et duodecim annos* | *et a diluvio -- de Egypto CCCCLXX* (numeri posteriores tres LXX non satis certi sunt) -- *anni CCCCLXIIII -- DCXXXVI.* cum Amb .. D^a, item Hal *et a diluv. usque ad Abraham anni nongenti duodecim* (Hal *quadringentos et viginti duos*) *et ab Abraham usque ad Moysen anni quadringenti triginta: et de Moyse usque ad David regem anni quingenti decem* (Hal *ducentos decem*)*: et a David usque ad transmigrationem Babylonis anni quingenti* (Hal *annos ducentos*)*: et de transmigratione Babylonis usque ad incarnationem Christi anni quadringenti* (Hal *annos quadringentos triginta et octo*). | *Qui fuerunt simul anni* (Hal *et hi anni simul iuncti fiunt;* D^a *et fiunt simul*) *V millia et quing.* (Hal D^a *semis* pro *quing.*). Hanc computationem vitiis laborare in codd. nostris tribus omnibus facile patet. In Amb enim singulorum annorum computatio facit 5430, ut desint 70; in D^a 4964, deficiunt igitur 536; in Hal denique non numerantur nisi 4112 i. e. 1388 minus quam 5500. | *sicut invenimus -- manif. facere in Ierusalem* cum Amb .. D^a *et*

Caput XIII. (XXIX.)

Haec verba Annae et Caiphae audiens Pilatus omnia reposuit in gestis salvatoris domini in codicibus publicis praetorii sui, et scripsit epistolam ad Claudium regem urbis Romae dicens

Pontius Pilatus Claudio regi suo salutem.

Nuper accidit, quod et ipse probavi, Iudaeos per invidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cum promissum haberent patres eorum quod illis deus eorum mitteret de coelo sanctum suum, qui eorum merito rex diceretur, et hunc se promiserit per virginem missurum ad terras: iste itaque me praeside in Iudaeam cum ve-

---

sic apparet quod Iesus quem crucifiximus Iesus Christus dei filius est, verus et omnipotens deus. Amen . . . Hal nihil simile habet.

XIII. *Haec verba* - - *dicens* ex Amb[a] sunt. Priora una cum cap. praecedente omittunt D[bc] edp[r], sed posteriora similiter exhibent. Etenim D[bc] sic habent: *Et* (D[c] om) *post haec* (D[c] add *ipse*) *Pilatus scripsit epistolam ad urbem Romam Claudio* (D[c] add *imperatori*) *dicens.* Porro edp[r] *Posteaque volens Cesari nunciare haec omnia scripsit epistolam dicens.* Denique cod. Hal. cum D[b] facit, praeterea vero haec praemittit: *Quae sequuntur non creduntur pertinere ad evangelium Nicodemi, quamquam sub eadem narrationis serie in nonnullis exemplaribus reperiantur adscripta.*

Claud. regi (h. l. Amb[a] D[c], ante *Claudio* D[b] Hal; om Gue Amb[b] edp[r] Marc Heg, item text[gr]) *suo* (cum Amb[a] D[b], item Gue Amb[b] edp[r]; om D[c] Hal, item Marc Heg text[gr]) . . Six *Claudio Tiberio Neroni imp.*

quod et: ita etiam edp[r]; sed cdd. plerique *et quod*, Amb[b] *quod*, Amb[a] *eo quod.* Videbatur omnino *quod et* edendum esse. Graece legitur ὅπερ αὐτὸς (cdd[3] αὐτ. ἐγώ, cd[1] ἐγώ) ἐγύμνασα (-νωσα) | *ipse* . . Amb[b] *ego* | *se suosque* cum Amb[a] Amb[b] D[c] Gue edp[r] etc, item text[gr] . . D[b] Hal om *se* | *posteros* . . Marc male add *Iesum.* Amb[a] in margine adnotatum habet *Christum crucifixisse,* unde additamentum istud fluxisse videtur. | Amb[a] *crudeli* (Amb[b] om) *damnatione* | *punisse* (Gue *punivisse*). Graece est ἐτιμωρήσαντο . . Chas *peremisse.* Six huc usque sic: *Nuper contigit, cuius rei ipse testis esse possum, Iudaeos sese ipsos posterioresque suos universos per invidiam crudeli damnatione perdidisse.* | *Denique cum* cum Amb[a] Amb[b] Gue D[c] Heg Marc; item Chas Six *Cum enim* . . D[b] edp[r] Hal *De quo cum.* De gr. text. huc quadrat ἀμέλει. | *patres eorum* . . Amb[a] *patribus eorum* | *sanctum suum* cum Gue D[c] Amb[b] edp[r] Heg, item Amb[a] (praemisso *filium*) Chas (addito *filium*); item *filium suum* Marc . . D[b] *sancto suo.* Graece est τὸν ἅγιον αὐτοῦ | *et hunc se* cum Gue D[c] Amb[b] (sed om *se promis.*) Marc Heg . . Amb[a] *eum se;* edp[r] *Ihesum se;* D[b] *et haec.* Graece est καὶ (cdd[2] om) τοῦτον, cd[1] τοῦτ. δέ | *promiserit* . . Amb[a] *ipse promisit* | *ad* (Heg *in*) *terras* (Heg Amb[b] *-ram*) cum D[bc] Gue edp[r] Marc; item Amb[b] Heg . . Amb[a] Hal *in terris.* Graece ἐπὶ τὴν γῆν | *iste* (cum Amb[a] Marc, item *is* Gue; D[bc] Amb[b] Heg *istum*)

nisset, et vidissent eum caecos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, daemones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus super undas maris, et multa alia signa miraculorum fecisse: et cum omnis populus Iudaeorum filium dei illum esse diceret, invidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum et tenerunt eum et mihi tradiderunt, et alia pro aliis

---

it. me praeside (pro his Amb[a] *quasi rex Iudaeorum*, et post *in Iudaeam* add *et deus Hebraeorum*) *in Iudaeam* (Gue Marc Amb[b] *-daea*, et Gue[a] add *Hebraeorum*) *cum venisset* (ita Amb Marc; Gue *cum esset;* D[bc] Heg *deus Hebraeorum cum misisset*, Amb[b] corrupte *Hebraeor. deus cum essem*) *et vidiss.* (Gue Marc *audissent*) *eum* (D[b] *eum Hebraei*, Amb *Hebraei eum*) .. ed[pr] *et me praeside in Iudaea huc misisset, videntes eum Iudaei.* Graeca sic habent: οὗτός τοίνυν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ εἶδον αὐτόν. Chas haec et superiora sic: *quod deus illorum mitteret per virginem sanctum suum filium, qui rex eorum merito diceretur, hunc me praeside misit in Iudaeam. Quem cum vidissent* .. Six inde a *Denique* sic: *Cum enim ex oraculorum promissis maiorum ipsorum auctoritate receptis hoc exspectarent ut deus illorum per virginem iuvenculam mitteret qui iure rex eorum diceretur, hunc me praesente misit in Iudaeam. Is, quod omnibus notum est, coecis visum restituebat* etc | Amb[a] *daem. effugasse* (etiam Amb[b] *effugasse*) *ab hom.; mort. susc.* ante *leprosos* ponit; item ante *imperasse* add *mutos loqui fecisse* | D[b] om *leprosos -- suscit.* | *etiam* cum D[bc] Gue Heg .. Amb[ab] Hal ed[pr] om, item text[gr] .. Marc *auctoritate* | D[b] *imperare* | *signa miraculor.* cum D[b] Amb[a] (item *miracula et signa* ed[pr], *miracula* Six) .. Gue Amb[b] Marc Chas *mirabilia* .. Heg om. Graece est θαυμάσια (cdd[a] θαύματα) | *et* (ita D[b] Amb[a] ed[pr]; Marc *hunc;* D[c] Gue aliique om) *cum* (ed[pr] om, Amb[b] *cum igitur*) *omnis pop.* (ita Amb[ab] Gue Marc Heg Chas; D[bc] ed[pr] *multi de populo*) -- *esse* (Amb[ab] om) *diceret* (ita Amb[ab] Marc Heg Chas, item *dicerent* Gue; D[b] *crederent*, D[c] *crediderunt*) | *invidiam co. eum passi sunt* cum D[bc] Amb[b] ed[pr] Marc Heg aliisque .. Gue *invidia co eum ducti sunt*, similiter Amb[a] | *princ. sacerd.* cum Gue ed[pr] Amb[b] Amb[a] (sed iste sic: *et princ. sacerd. invidia co. eum ducti, et primi sacerdotes et scribae et Pharisaei comprehendentes eum* etc) Six, item *princ. Iudaeorum* Marc Heg Chas .. D[bc] *princ. sacerd. scribae et Pharisaei Iudaeorum.* | *tenuerunt eum et mihi* (Heg Chas *mihique*) cum Gue Amb[b] Heg Marc Chas .. D[bc] Amb[a] ed[pr] *tenentes* (Amb[a] *comprehendentes*) *eum* (D[c] om, ed[pr] add *et*) *mihi.* Graece sic legitur φθόνῳ οὖν (cd[1] καὶ φθ., cd[1] om οὖν) οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐμοὶ (cd[1] κρατήσαντες ἐμοὶ) αὐτὸν παρέδωκαν etc. Six post *coecis vis. restituebat* sic: *leprosos mundabat, resolutos nervis curabat: viderunt quoque ipsum daemonia abegisse atque obsessos spiritibus immundis liberasse: mortuos item ex sepulcris ipsis resuscitavit; obediebant ipsi ventorum turbines, siccis pedibus mare inambulabat: fecit alia quoque permulta miracula, ut vulgo etiam inter Iudaeos et plebem dei filius diceretur. Principes vero sacerdotum aemulatione et livore instincti adversabantur illi, captumque illum mihi tradiderunt* etc | *alia pro*

mihi mentientes dixerunt istum magum esse et contra legem eorum agere.

Ego autem credidi ita esse, et flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, et sepulto custodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis custodientibus die tertio resurrexit. In tantum autem exarsit iniquitas Iudaeorum ut darent pecunias militibus meis dicentes Dicite quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cum acce-

---

aliis (Amb^{b} *aliud post aliud*) .. Marc add *multa* | *mihi mentientes* cum Amb^{a}, item text^{gr} καταψευσάμενοι .. reliqui *mihi de eo mentientes* | *dixerunt* cum Gue Amb^{ab} ed^{pr}, item text^{gr} .. reliqui add *asserentes* | *istum* (Amb^{a} ed^{pr} *illum*, Amb^{b} *eum*) *magum* (Amb^{a} *malignum*; Thi ex vitio edidit *magnum*) *esse et co. leg. eorum* (Amb^{a} om; ed^{pr} *co. deum*) *agere*. Six post *tradiderunt* pergit *ementitis sceleribus eum reum facientes: magum appellabant atque legis eorum desertorem et contradictorem.*

credidi cum Gue D^{c} Amb^{b} Marc Heg etc .. Amb (*credens*, sed sequente *et*) D^{b} ed^{pr} praem *verbis eorum.* Graece est πιστεύσας. Six sic pergit: *Quibus persuasionibus seductus ipse fidem querelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi ut pro arbitrio in eum animadverterent.* | *crucifix. eum* .. Amb^{a} Hal D^{b} ed^{pr} add *in* (D^{b} ed^{pr} om) *ligno*, praetereaque Amb add *aculeis inter duos latrones* | *et sepulto* (ita Gue Amb^{b} [add *eo*] Heg; Marc Chas Six *sepulcro*) *cust. adhibuer.* cum Gue Amb^{b} Heg Marc Chas Six .. D^{bc} Hal ed^{pr} *et mortuum* (D^{c} om) *sepelientes custodes posuerunt*, perguntque D^{c} ed^{pr} *milites praetorii mei, et signantes monumentum abierunt* (ed^{pr} *ad mon. eius* pro *et sign.* etc) .. Amb *et mortuum sepellientes* Graece legitur καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. | *Ille autem* (Amb^{b} *vero*) -- *resurrexit* cum Gue D^{c} Amb^{b} Heg Marc Chas, item text^{gr} αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλαττόντων αὐτὸν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη .. D^{b} Hal *militibus praetorii mei monumentum eius custodientibus et signantibus* (D^{b} *-ntes monumentum*) *die tertio* (D^{b} *-ia*) *resurr. de monumento* (Hal add *vivus*). Item ed^{pr} *illis autem eum custod. et signantib. monum. die tertia resurr. vivus* .. Amb^{a} *et milites custodientes monumentum, et die tertio resurr. a mortuis a monumento.* | *In* (Hal om) *tantum autem* (Chas add *adversus eum*) .. Amb^{b} *Iterum autem* | *iniquitas* (ita D^{b} Amb ed^{pr}; D^{c} Heg Marc Chas *nequitia*; Gue Amb^{b} *invidia*) *Iudaeor.* (ed^{pr} Hal Amb^{b} *eorum*, Amb^{a} *cordis eorum*) .. graece est ἡ τῶν 'Ιουδ. πονηρία | *pecunias* cum D^{b}, item ἀργύρια text^{gr} .. D^{c} Amb^{ab} etc *pecuniam* | *milit. meis* (Amb *nostris*, text^{gr} om) *dicentes* cum D^{b} Amb text^{gr} .. Gue Amb^{b} Marc *eis dicentes* .. D^{c} Heg *custodibus et dicerent.* Ed^{pr} *ut data pecunia militibus suaserunt dicentes* | *corp. ips.* (Amb^{b} *eius*) *rapuerunt* (ἔκλεψαν) cum Gue Amb^{b} Heg Marc Chas text^{gr} (sed cd^{1} add ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτός, vide post) .. D^{bc} ed^{pr} *corp. eius per noctem furati sunt*; item Amb^{a} *nobis dormientibus nocte furati sunt eum*, sed praeterea add *et signatum monumentum* (altera manu additum est *non*) *invenerunt sicut fuerat. O quanta falsitas Iudaeorum. Unde resurrexit, quia ostium clausum monumenti dimiserunt signatum et lapidem magnum superpositum.* Six haec et praecedentia sic habet: *Crucifixerunt igitur illum, et sepulcro quo conditus erat custodes adhibuerunt, inter quos etiam ex meis militibus nonnulli erant, qui tertio die*

pissent pecunias, quod factum fuerat tacere non potuerunt: nam et illum resurrexisse testati sunt se vidisse et se a Iudaeis pecuniam accepisse.

Haec ideo ingessi ne quis aliter mentiatur, et existimes credendum mendaciis Iudaeorum.

---

ipsum a mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Iudaeorum magis hoc facto exarsit, numeraruntque magnam pecuniarum vim ipsis militibus, quatenus discipulos ipsius noctu corpus rapuisse praedicarent. | *Sed cum* cum Gue Amb[b] Heg, item textgr .. D[bc] Amb[a] Hal *Milites autem mei* (D[c] Amb om) *cum;* item Marc *Et custodes cum* | *pecunias* cum D[b] Amb Hal .. reliqui *pecuniam* | *quod* (Gue Marc *quid*) *fa. fuerat* (Gue Marc *fuerit*) *tac. non pot.* cum Amb[b] Gue Marc Heg .. D[cb] Amb[a] Hal edpr *tacere veritatem non pot.* (Hal *no. po. verit. eius*) *quod factum fuerat* (D[b] Hal *est;* edpr om *qu. fa. fu.*) | *nam et illum* (Amb[b] *illi*) *resurr.* (Marc Heg *surr.*, Amb[b] om) -- *et se* (Gue om) -- *accepisse* cum Gue Amb[b] Marc Heg textgr .. D[bc] Hal Amb[a] *sed* (Amb *et*, D[c] *et eum*) *de sepulcro resurr.* (D[c] *surr.*, Hal *eum surr.*) *testificati* (Hal *testati*) *sunt, et a Iud. se* (D[b] om, Amb[a] om *a Iud. se*) *pecuniam* (D[b] *-ias*) *acc. dixerunt* (Amb praeterea add *et omne miraculum quod eis ostensum coram hominibus annuntiaverunt*) .. edpr om. Six post *praedicarent* sic: *Acceperunt hi quidem pecunias, nihilominus tamen publice ubique professi sunt atque testantur se visiones angelorum vidisse ac Iesum illum a mortuis vere resurrexisse.*

Haec ideo ingessi cum Gue Amb[b] Heg Marc .. D[bc] Amb edpr *Ideo suggero* (edpr *suggeres*) *regi* (Amb *pietati vestrae*). Graece ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον (cd[1] add σοι, cdd[2] τῷ κράτει σου) | *existimes* (Hal *aestimes;* D[b] *aestimans*) cum Gue Hal D[b], textgr ὑπολάβῃς .. reliqui *aestimet* vel *existimet* (Amb[ab] *extimet*) | *credendum* cum Gue Amb[ab] edpr Heg etc .. D[b] *credere* | *mend. Iudaeorum:* ita Gue Amb[b] Marc Heg; item textgr .. D[bc] Amb[a] Hal edpr add *Direxi* (edpr *dirigendo;* Amb[a] add *autem*) *potestati* (Amb[a] *potentiae*) *vestrae* (D[c] *tuae*) *omnia* (Amb[a] *haec omn.*) *quae gesta sunt de Iesu* (Amb[a] om *de Ie.*) *in praetorio meo* (Hal add *Valete;* Amb[a] add *de Iesu rege Iudaeorum quem crucifixerunt Iudaei, et omnia in nostris codicibus praenotavimus; quoniam ipsius est regnum et potestas in secula seculorum, Amen.*) .. Six postrema sic habet: *Haec autem ideo scripsi ne quis nugis ac mendaciis Iudaeorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.*

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE B.

CAPUT I. (XVII.)

[1] Tunc rabbi Addas et rabbi Finees et rabbi Egias, viri tres qui venerant de Galilaea testificantes vidisse se Iesum assumptum in coelum, surrexerunt in medio multitudinis principum Iudaeorum et dixerunt coram sacerdotibus et Levitis convocatis ad concilium domini Venientibus nobis de Galilaea in Iordanem obviam facti sunt maxima multitudo hominum abbatorum qui olim fuerant defuncti. Inter quos Karinum et Leucium vidimus simul cum eis adesse: et appropinquantes ad nos osculantesque ad invicem, quia cari nostri fuerunt amici, interrogavimus eos Dicite nobis, amici et fratres, quae est haec anima et caro? et qui sunt isti cum quibus

---

I. Ad hoc caput cf. text. lat. A I et XI.

I, 1. *Tunc* (A add *responderunt*) -- *Addas* (C *Adam*) -- *Egias* (ABC *Egia*) *viri tres* (haec AB om) -- *testificantes* (A *qui testificati sunt*; B add *ad omnem multitudinem*) *vidisse se* (A *quod viderant*, B plane om) -- *surrex.* -- *princ. Iud.* (AB om *surr.* usque *Iud.*) *et* (B om) *dix.* (AB add *ad omnem coetum Iudaeorum*) *coram* -- *Lev.* (A om *coram* usque *Lev.*) | *convocatis* etc cum C .. AB *Nos enim* (B om) *vocati a vobis* (A om) *ad concil. et venientes nos* (A om *et ve. no.*) *a Gal. in Io. obv. fa. sunt* (B *obvia facta est*) *nobis* | *hominum* (A om) *abbatorum* (C om) | *Karinum* (B *Car.*) *et Leuc.* (B *Lent.*) -- *adesse* cum BC .. A *erant Carinus et Lentius, quos vidimus cum eis adscendisse* | *et approp.* -- *interrog. eos* cum AB .. C *qui appropinquantes ad nos et amplexantes ad inv., cognovimus manifeste. Quos interrogavimus* | *Dicite nobis* .. C om | *quae est* (A *sunt*) *haec anima* (A *hae*

pergitis? et quomodo corporaliter manetis qui olim defuncti fuistis?

2 Qui respondentes dixerunt Resurreximus cum Christo ab inferis, et ipse resuscitavit nos a mortuis. Et ex hoc sciatis quod destructae sunt portae mortis et tenebrarum, et animae sanctorum inde sunt exemtae et in coelum conscenderunt cum Christo domino. Nam et nobis ab ipso domino praeceptum est ut tempore praefinito perambulemus ripas Iordanis et montes; tamen non omnibus apparentes neque cum omnibus loquentes nisi quibus ei placuerit. Et modo neque loqui neque apparere vobis potuissemus nisi a spiritu sancto nobis permissum fuisset.

3 Audientes autem haec omnis multitudo quae aderat in concilio, timore perterriti ac tremore mirabantur si haec veraciter facta fuissent quae isti Galilaei testificantur. Tunc Caiphas et Annas dixerunt concilio Modo apparere habet per omnia quae isti testificati sunt, prius et posterius: si hoc verum fuerit compertum, quod Karinus et Leucius vivi permaneant in corpore, et si nos eos oculis nostris contemplari poterimus, tunc per omnia verum est quod isti testificantur:

---

animae) *et caro* (quid A habeat non satis assequor) -- *defuncti fuistis* .. C *quid est quod nos videmus vos corporaliter, scientes vos esse defunctos*

2. *Qui* (C *Et ipsi*) -- *Resurreximus* (C *Nos res.*) -- *et ipse* (C *qui*) *res. nos* (C om) -- *Et ex hoc* (A *quia hoc;* C haec om) *sciatis* (C add *fratres*) -- *et tenebrarum* (C *-brae*) | *et animae* -- *cum Chr. domino* .. C *per Iesum Christum dominum, qui expoliavit infernum et eius principem religavit.* | *Nam et* (B om) *nobis* -- *praec. est* .. C *ipse nobis praecepit* .. praeterea AB add *qui nos a sepulcris resuscitare dignatus est* | *praefinito* .. B *parvo* | *et montes* .. ABC *et* (B *non*) *montium* (C *montibus*) | A *tamen non omnib. apparentibus est licitum cum hominibus loqui nisi cui* (?) *ei pl.* | B *nisi a sa. sp. permissi essemus*

3. *Audientes* (B *-iens*) *aut.* (B om) -- *aderat* (B *erat*) cum CB .. A *Tunc audientes haec omnia qui erant* | B *mirabatur* | *veraciter facta* cum BC .. A *facta vera* | C *testantur* | *Tunc* (AC *Nam*) *Ca. et Annas* (AB *-na;* C *Anna et Ca.* Infra in cdd. modo est *Annas,* modo *Anna.*) *dix. concilio* (A om; C *ad omne concilium*) -- *habet per omn.* (ita AC; B *habent omnia*) -- *testif. sunt* (B *testificantur*) *pr. et post.* (A *primitus et postea*, C om): *si* (C *et si*) -- *Karinus* (B *-num;* cdd. h. l. *Ca.*) *et Leucius* (B *-ium;* AB *Lent.*) *vivi perm.* (B *vivos invenissent*) *in* (C om) *corp.*, *et si* (AC om) *nos* (A om) *eos oc. no.* (C om *oc. no.*; A *oculi nostri*) *co. poterimus* (A *potuerint*) | *tunc per omn. verum est quod* (B *vera sunt quae*) --

invenientes vero, illi nos certos de omnibus facient. Sin autem minime, sciatis quia omnia mentita sunt.

4 Tunc subito orto consilio placuit eis eligere viros idoneos deum timentes, et qui noverant quando illi defuncti sunt et sepulturam ubi sepulti sunt, ut diligenter inquirerent et viderent si ita est sicut audierant. Perrexerunt itaque ibidem viri numero quindecim, qui per omnia in dormitione eorum aderant et pedibus suis steterant ubi sepulti sunt et monumenta eorum perspicuerant. Qui venientes invenerunt monumenta eorum aperta et alia quam plurima, et nec signum ex ossibus aut ex pulvere eorum invenerunt. Et sub omni festinatione revertentes retulerunt quae viderant.

5 Tunc moerore nimio conturbata est omnis synagoga eorum, et dixerunt ad invicem Quid faciemus? Annas et Caiphas dixerunt Dirigamus ubi audivimus eos esse, mittamusque ad eos viros de nobilioribus, rogantes eos et deprecantes: forsitan dignabuntur venire ad nos. Tunc direxerunt ad eos Nicodemum et Ioseph et tres viros rabbites Galilaeos qui eos viderant, rogantes ut dignarentur venire ad eos. Qui pergentes ambulaverunt circa omnem regionem Iordanis et montium, et non invenientes eos revertebantur.

---

invenientes vero (A *et de eis inveniendis*) -- *minime* (B om) -- *omnia* (B om) *mentita* (B *nobis mentiti*) *sunt* .. C corrupte sic: *et ipsi narrent nobis haec; certe non est hoc sanae mentis quia non deberet credere. Alioquin credemus quia quae usque nunc dicta sunt, esse irrita et vana.*

4. *Tunc sub. orto* (B *accito*) *consilio* (sic) -- *timentes* cum AB .. C *Elegerunt itaque viros iustos de. tim.* | *quando illi de. s.* cum AB .. C *Carinum et Leutium esse defunctos* | *et sepultur.* (C *sepulcra eorum*) *ubi se. s.* (C *fuerunt positi*) *ut diligenter* cum AC .. B *ut diligenter sepultur. eorum* | *Perrex. itaque ibid.* (C add *in sepulcris eorum*) -- *dormitione* (C *morte*) *eor. aderant* (C *intererant*) *et pedibus* -- *perspicuerant* (pro his breviter C *et viderant quomodo fuerunt sepulti*) -- *quam plurima* cum AC .. paullo brevior est B | C *Revertentes autem cum festinatione*

5. *eorum* .. B *Iudaeorum* | C om *Ann. et Ca. dix.* | *Dirig.* (C add *ad eos*) *ubi* -- *de nobilioribus* (A *nobilissimos*) cum CA .. B *Dirig. viros nobiles, ut audivim. eos esse* | *forsitan dignab.* cum BC .. A *ut forsitan dignarentur* | *direxerunt* .. B *duxer.* | *Nic. et Ios.* cum B .. C add *patres et sacerdotes*, A *sacerdotes et Levitas* | *rabbites* cum AC .. B *-tas* | *rog.* (B om) *ut dign. ven. ad eos* cum AB .. C om | A *perambulav. omnem circa regionem*

[6] Et ecce subito ex monte Amalech apparuit descendentium plurima multitudo, quasi duodecim milia virorum, qui cum domino surrexerunt. Qui recognoscentes ibidem plurimos non potuerunt eis quicquam loqui prae pavore et visione angelica, steteruntque procul intuentes et audientes eos, quomodo gradiebantur psallentes atque dicentes Resurrexit dominus a mortuis sicut dixerat: exultemus et laetemur omnes, quoniam ipse regnat in aeternum. Tunc admirantes qui missi fuerant prae pavore ceciderunt in terram, et receperunt responsum ab ipsis ut Karinum et Leucium in domos suas perquirerent.

[7] Qui exsurgentes perrexerunt ad domos eorum, et invenerunt eos orationi vacare. Et intrantes ad eos proni corruerunt in terram salutantes eos, et erecti dixerunt Amici dei, omnis multitudo Iudaeorum nos direxerunt ad vos, audientes quod surrexistis a mortuis, rogantes et obsecrantes vos ut veniatis ad eos, ut sciamus omnes magnalia dei quae facta sunt circa nos temporibus nostris. Qui statim nutu dei consurgentes venerunt cum ipsis, et intraverunt synagogam eorum. Tunc multitudo Iudaeorum cum sacerdotibus libros legis posuerunt in manibus eorum, adiuraveruntque eos per deum Heloi et deum Adonai et per legem et prophetas dicentes Dicite nobis quomodo surrexistis a mortuis, et quae sunt haec mirabilia quae facta sunt temporibus nostris, qualia

6. *Amalech* cum A .. B *Males*, C *Maleth*. Cf. supra Evang. Nicod. P. I. graece A XIV, 1. pag. 242., item latine pag. 350. Ibi A *Manbre*, *alii vocant eum Amalech*, B *Mambre sive Malech* | A *Qui et recogn.* | *pavore* .. A *timore* | *intuentes* .. A add *et videntes* | AC om *eos* | B *sicut dixit* | C om *admirantes* | *et recep. resp. ab ips.* cum B; item A *hoc ab eis resp. accipientes* .. C *nam moniti sunt ab angelo domini qui elevavit eos a terra* | *ut* -- *perquir.* cum BC .. A *Carinum et Lentium in domos suas exquirite*

7. *vacare* cum BC .. A *vacantes* | C *resalutantes* | *Amici dei* cum C .. AB om | A *audientes vos a mortuis suscitatos* | C *ut dignemini venire* | *ut sci. omn.* (B om *omn.*) cum AB .. C *ut per vos edoceantur* | *temp. nostr.* cum AB .. C *his diebus* | *nutu dei* .. B om, C add *edocti* | *venerunt* (A add *ad eos*) -- *intraver.* (A *intrantes*) -- *tunc* (A *tulit omnis*) *multitudo* -- *libros legis* (A *libr. et legem et*) *posuerunt* -- *Heloi* (ita C; A *Eloy*, B *Oloy*) -- *Adonai* (ita C; B *Adonay*, A *Adenay*) -- *audivimus* (B om) *aliq. facta* (B add *sunt*) .. C *venerunt in*

nunquam audivimus aliquando facta: quia iam prae pavore obstupuerunt omnia ossa nostra et aruerunt, et terra commovet se sub pedibus nostris: adiunximus enim omnia pectora nostra ut effunderemus sanguinem iustum et sanctum.

8 Tunc Karinus et Leucius annuerunt eis manibus ut darent eis tomum chartae et atramentum. Hoc autem fecerunt quia non permisit eos spiritus sanctus loqui cum illis. Qui dantes eis singulas chartas sequestraverunt seorsum unum ab alio in singulis cellulis. At illi digitis suis signaculum crucis Christi facientes, in singulis coeperunt scribere tomis: et postquam compleverunt, quasi ex uno ore a singulis cellulis exclamaverunt Amen. Exsurgentes vero Karinus dedit chartam suam Annae et Leucius Caiphae, et salutantes invicem exierunt et reversi sunt ad sepulcra sua.

9 Tunc Annas et Caiphas aperientes tomum chartae coeperunt singuli secreto legere. Sed omnis populus graviter accipiens, ita ab omnibus proclamatum est Palam haec scripta nobis perlegite; et postquam perlecta fuerint, nos ea con-

---

synagogam cum ipsis. Cum ergo vidissent eos principes sacerdotum, nimium conturbati [sunt], *et tremor apprehendit eos. Demum Anna et Caiphas acceperunt libros legis dei et pos. in manib. eor. et adiur. eos dicentes Per deum Heloi et de. Ad., per leg. et proph. coniuramus* [vos] *ut dicatis nobis quomodo resurr. a mo. et haec mirabilia qu. fa. sunt his diebus, qualia nunquam visa sunt a constitutione mundi.* | *quia iam prae* .. C *et nos* (corrige *nobis*) *prae* | *commov. se* cum A .. B *commota est*, C *movetur* | *adiunx. enim* -- *ut effund.* cum A .. B *quia effudimus* .. C *et creditur* (sic) *accidisse haec quoniam effudimus* | *iust. et sa.* cum AB .. C *innocentem et iust.*

8. *Karinus et Leucius:* ut supra | A *innuerunt* | *tomum chartae* cum AC .. B *chartas* | *Qui* -- *sing.* (B om) -- *sequestr. se. unum* (B *separati sunt unus*) -- *cellulis* cum AB .. C *Postquam autem dederunt eis chartas et atramentum, diviserunt eos in sing. cell.* | *At illi* -- *in sing. coep. scr. tom.* (B om *in sing. tom.*) -- *Amen* cum AB .. C *Qui antequam incepissent scribere, levaverunt ambo manus dextras et fecerunt signaculum crucis, et tunc coeperunt scr. in sing. tomis. Finitis vero scripturis clamaverunt a sing. cellul. Amen* | *Karinus* (de his nominib. vide supra) -- *Caiphae* cum B .. AC *Kar. et Leuc. dederunt scripturam* (C *porrexer. chartas suas*) *Annae et* (A om *Ann. et*) *Caiphae* | *et* (C *ipsi vero*) *salut. invic.* (C *resalut. Iudaeos*) | *exier. et* (B haec om) *rev. sunt* (B *redierunt*) *ad sepulcra* (A *sepulturam*) *sua* (A *suam*) .. C *recesser. de synagoga*

9. *Tunc* -- *tom. chart.* (B *chartas*) *coep. singuli* (B om) -- *omnis pop. gr. accipiens* (A *omnes populi gr. accipientes*) -- *proclam.* (A *concl.*) -- *haec scripta* (B *hanc scripturam*) -- *fuerint* (B *-rit*), *nos ea* (B *eas*) -- *vertat. obeaec.* (B *ob-*

servabimus, ne forte veritas dei haec ab immundis et fallacibus vertatur obcaecatione in falsitatem. Dehinc tremore confecti Annas et Caiphas tradiderunt tomum chartae rabbi Addae et rabbi Finees et rabbi Egiae, qui venerant a Galilaea et annuntiaverant Iesum assumptum in coelum: illis credidit omnis multitudo Iudaeorum ut hanc scripturam legerent. Et legerunt chartam continentem haec.

Caput II. (XVIII.)

[1] Ego Karinus. Domine Iesu Christe, fili dei vivi, permitte me loqui mirabilia tua quae apud inferos gessisti. Cum igitur essemus in tenebris et umbra mortis detenti apud inferos, subito illuxit nobis lux magna, et contremuit infernus et portae mortis. Et audita est vox filii patris altissimi tanquam vox tonitrui magni, fortiterque proclamans sic intulit Portas principes vestras retollite, portas aeternales sustollite: rex gloriae Christus dominus intraturus adveniet.

[2] Tunc Satanas dux mortis advenit, fugiens territus, dicens ministris suis et inferis Ministri mei et omnes inferi, concurrite, portas vestras claudite, vectes ferreos supponite, et pugnate fortiter et resistite, ne tenentes captivemur a vin-

---

caecetur [ita videtur] *et vertatur*) -- *Dehinc* (B *De hec*) -- *tom. cha,* (B *chartas*) -- *Addae* (A *Addas*) -- *et rabb. Egiae* -- *assumptum in coelum* (A om *et rabbi Egiae* usque *in coelum*) cum AB .. C (prioribus omnibus omissis) *Annas vero et Caiphas tradiderunt scriptionem Carini rabbi Adam et rabbi Finees, illis qui venerant de Gal. et annunc. vidisse* [se] *Iesum assumptum* | *illis cred.* -- *Iud.* (B om *Iud.*) .. C om | *ut hanc* -- *haec* cum B .. A *ut ha. scr. perlegerent. Tunc inventum est ibidem scriptum* .. C *ut legerent coram populo scriptum quod manu sua Carinus perscripserat: quod per omnia sic continebat.*

II, 1. Cf. A II, 1. V, 1. *Ego Karinus* cum A .. B om, sed postea habet *permitte mihi Carino* .. C om, sed vide ad finem cap. I. | *fil. dei vivi* cum BC .. A om | *gessisti* .. C *gessit potentia tua* | C *lux magna mirabilis* | *tonitrui* cum BC .. A *tonitru* (omisso *magni*). Item infra omnes tres *tonitrui.* | *fort. procl. sic intulit* (A *ait*) cum BA .. C *sic fort. proclamantis* | *Portas* (A *Tollite port.*) *pr. ve. retollite* (B *attoll.*), *portas* (ABC *-tae*) *aet. sustoll.* (C add *quia*)

2. Cf. A V, 1. *Tunc* (B *Et tunc*) *Satanas* (C *Satan*) .. C add *cum audisset* | C om *fugiens* | *ministris* (B *-steriis*) *suis et inferis* (AC om *et inf.*) | *Min. mei et omn. inf.* (B om *et o. inf.*) .. C *O inferi* | C *recludite* | *ne tenentes* (C *de-*

culis. Tunc impia officia eius omnia conturbata sunt et coeperunt portas mortis cum omni diligentia claudere, serasque et vectes ferreos paulatim iungere, omniaque ornamenta sua strictis manibus tenere et proclamare ululatus dirae vocis ac teterrimae.

Caput III. (XIX.)

[1] Tunc Satan dixit ad infernum Praepara te ad recipiendum quem tibi deduxero. Dehinc infernus Satanae ita perintulit Vox ista non fuit nisi a clamore filii patris altissimi, quia ita terra et omnia inferi loca sub ipsa contremuit: unde puto me et omnia vincula mea iam aperta patescere. Sed adiuro te, Satana, caput malorum omnium, per tuas measque virtutes, ne perducas eum ad me, ne dum velimus eum capere captivemur ab eo. Nam si ad vocem eius tantum omnis virtus mea ita destructa est, quid putas eum facturum dum praesentia eius advenerit?

[2] Cui Satan dux mortis ita respondit Quid clamitas? noli timere, antique amice nequissime: quia ego populum Iudaeorum concitavi adversus eum, alapis eum feriri praecepi et traditionem per eius discipulum in eum peregi; et est homo multum timens mortem, qui ex timore dixit Tristis est anima mea usque ad mortem; et ad hanc illum perduxi, quia modo levatus in cruce pependit.

---

tenti) captivemur (A *catinemur*) *a* (C *in*) *vinc.* | B om *eius omnia* | *ornamenta* cum A .. C *armamenta* .. B om | *tenere* .. AC *perlegere* | *proclamare* .. A *promere* | C *ululatum*

III, 1. Cf. A IV, 3. *Satan* cum BC .. A *Satanas dux mortis* | *tibi dedux.* cum BC .. A *dixero tibi* | *perintulit* cum C, A *pertulit* .. B *respondit* | *omnia inferi loca* (C om *loca*) .. A *omnis vix infernus* | C *Adiuro igitur te, frater Satan* | *cap. mal. omn.* cum BC .. A *qui es omnium malor. intemptor* | *virtutes* cum BC .. A *penas* | *ne* (B *et*, C *quia*) *dum velimus* (B *volumus*, A *vellemus*) -- *ab eo* (C *ipso*) | *Nam si* -- *ita* (C om) *destr. est* cum AC .. B *Nam si omnis mea virt. iam defuncta est* | *eum* (ita A; B *me*) *facturum* .. C *facturus est* | *dum* .. B *cum* | *praesentia* .. C *potentia*

2. Cf. A IV, 2. *Satan* -- *respondit* cum AC .. B *Satan dixit* | *Quid* -- *nequissime: quia* cum C .. AB om | *et est homo* -- *dixit* cum C, item A *et ho. est mort. tim. et dicens* .. B *et hic timens mort. dixit* | B *et ideo usque ad hoc illum perduxi et iam modo* etc.

[3] Tunc infernus ait ad eum Si ipse est qui Lazarum de sinu meo iam quatriduanum solo verbo imperii sui velut aquilam avolare fecit, iste non homo est in humanitate sed deus est in maiestate. Rogo te ne perducas eum ad me. Cui Satan ait Praepara te tamen, ne timeas: quia iam in cruce pendet, non possum aliud agere. Tunc infernus Satanae ita perintulit Si ergo aliud agere non potes, ecce appropinquat tua perditio. Ego denique deiectus et sine honore manebo; tu tamen cruciatus sub meo eris dominio.

CAPUT IV. (XX.)

[1] Audiebant autem sancti dei contentionem Satanae et inferni; ipsi tamen adhuc intra se minime se recognoscentes nihilominus erant in cognitione. Sed sanctus pater noster Adam ita Satanae respondit per omnia Dux mortis, quid formidas et trepidas? Dominus ecce venit qui omnia figmenta tua nunc destruet, et tu captus ab eo religatusque eris per secula.

[2] Tunc omnes sancti audientes vocem patris nostri Adae, quam constanter Satanae respondit per omnia, in gaudio confortati sunt: concurrentesque omnes ad patrem Adam ibidem sunt conglobati. Tunc pater noster Adam intuens omnem illam multitudinem diligentius mirabatur si omnes ex eo procreati essent in seculum. Et circumplectens circumquaque secum adstantes, amarissimas profundens lacrimas, filio suo Seth intulit dicens Enarra, fili Seth, sanctis patriarchis et

---

3. Cf. A IV, 3. *infernus* .. C *inferus.* Item alibi. | *Si ipse est -- non* (cdd om) *homo est -- maiestate:* ita A; paucis differunt BC. | *pendet* cum B .. AC *pendens* | *perintulit* cum C, A *pertulit* .. B *dixit* | A *proiectus* | *tu tamen* (C *semper*) -- *dominio* cum BC .. A *tuque sub meo dominaberis cruciatu.*

IV, 1. C *contentiones* | *minime se:* cdd. om *se* | *in cognitione:* cdd. omnes tres habere videntur *incogniti.* | *Sed* .. C *Tandem* | *venit* .. B *adveniet* | *nunc* .. A om | B om *et tu captus*, item *que*

2. Cf. A III. *quam const. -- per omnia* cum BC .. A *const. Satanas respondentis* | *concurrentesque -- conglobati* (C add *prope eum*) cum B, item C .. A *concurrentesque ad eum congratulati sunt ei* | *in seculum* cum AC .. B *in seculo* | *circumplectens* (C *ampl.*) .. B *conspiciens*

prophetis quod dixit tibi custos paradisi, quando direxi te adducere mihi de ipso oleo misericordiae, ut perungeres corpus meum cum essem infirmus.

[3] Tunc ille respondit Ego, cum me dirigeres ante portas paradisi, oravi et deprecatus sum dominum cum lacrimis, et vocavi custodem paradisi ut mihi exinde daret. Tunc egressus Michael archangelus dixit mihi Seth, ut quid tamen deploras? Scito praenoscens quia pater tuus Adam de hoc oleo misericordiae non accipiet modo sed post multas generationes seculi. Veniet enim amantissimus dei filius de coelis in mundum, et baptizabitur a Iohanne in Iordane flumine: et tunc recipiet pater tuus Adam de hoc deo misericordiae et omnes credentes in eum; et eorum qui crediderunt in eum, regnum illorum permanebit in secula.

CAPUT V. (XXI.)

[1] Tunc audientes haec omnes sancti iterum exultaverunt in gaudio. Ex quibus unus de circumstantibus, Isaias nomine, fortiter proclamans intonuit Pater Adam et omnes circumstantes, audite meas sententias. In terris cum essem, et docente me spiritu sancto, in prophetia de hoc cecini lumine quia populus qui sedebat in tenebris vidit lumen magnum, habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Ad

---

custos paradisi . . C add *et Michael archangelus* | *adducere* . . C *ut mitteretur*

3. Cf. A III. *Ego -- et depr. sum* (B haec om) -- *daret* cum AB . . C *Ego Seth, cum me dirigeret pater meus Adam ante po. parad., oravi et depr. sum deum cum -- cust. parad. et petii ab eo de ipso oleo misericordiae* | *Scito pr. quia* etc cum AC . . B *Cito praenoscet pater tuus Adam quod de hoc* | *modo sed* cum AB . . C *modo nisi* | *amantissimus* cum C . . AB *altissimus* | A om *flumine* | B *accipiet* | *et eorum* (A *illi*, B om) *qui credid.* (A *credent*) *in eum, regn. illor.* (AB *eorum*) etc

V, 1. Cf. A II, 1. *Tunc -- in gaudio* cum C . . AB om | *Ex quibus* cum AC . . B *Et* | C om *Isaias nom.* (A *praenom.*) | *fort. proclam.* (C *clam.*) *int.* (C *ita int.*) cum BC . . A *dixit* | *meas sententias* (B *-am -iam*) . . C *me* | *essem* (C add *in corpore*) *et* . . B om *et* | B om *in prophetia* | *quia* (B om) *populus -- lumen magn.* (C *lucem magnum*), *habitantib.* (B *ambulantib.*) -- *est eis* cum BC . . A *quia pop. qui ambulabat in ten. lux orta est eis*, tum pergit his quae eadem C addit *et in regione mortis habitantium* (sic uterque) *vident* (C *viderunt*)

cuius vocem pater Adam et omnes conversi interrogabant eum Tu quis es? quia vera sunt quae loqueris. At ille subiungens ait Isaias ego sum nomine.

2 Tunc apparuit alius iuxta eum quasi eremicola. Quem interrogantes dixerunt Tu quis es, qui talia gestas in corpore? At ille constanter respondit Ego sum Iohannes baptista, vox et propheta altissimi. Ego praeivi ante faciem domini eiusdem ut deserta et aspera in vias planas peragerem. Ego agnum domini et dei filium Ierosolymitis digito meo ostendi et clarificavi. Ego baptizavi eum in Iordane flumine. Ego vocem patris de coelo super eum intonantem audivi et proclamantem Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Ego ab eo responsum accepi quia ipse descensurus esset ad inferos.

Tunc pater Adam audiens ista clamavit voce magna Alleluia conclamitans, quod interpretatur Dominus venit per omnia.

Caput VI. (XXII.)

1 Deinde alius ibi adstans quasi quodam imperatoris signaculo praeeminens, David nomine, ita proclamans aiebat Ego in terris cum essem, de dei misericordia et eius visitatione populo revelabam, prophetizans futura gaudia, dicens per omnia secula Confiteantur domino misericordiae eius, et

gloriam dei perlucidam | *conversi* .. C *gavisi* | *quia* (C om) *vera sunt* (C add *ista*) *quae* cum AC .. B *qui*

2. Cf. A II, 3. A *quidam alius, omissis iuxta eum* | A om *baptista* | B *ante fac. eiusd. dom. in deserto aspera vias planas peragere* | *agn. domini* cum AC .. B *agn. dei* | AB *Ierosolimis* | *et clarificavi* cum A .. B om .. C *dicens Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Tu a me venis baptizari, et ego a te debeo baptizari.* Tum idem pergit *Et dum baptizarem eum in Iordane, audivi vocem de coelo super eum intonantem Hic est* etc. | B *complacui*

Tunc pater Adam etc .. C sic: *Tunc pa. Ad. cum aliis interrogaverunt eum Tu quis es, qui talia egisti in corpore? At ille Iohannes baptista sum. Cumque audisset pater noster Adam, voce magna clamavit Alleluia, quod interpretatur Deus venit.*

VI, 1. Cf. A V, 2. *Deinde* cum B .. AC *Denique* | B *procedens imperatoris signaculo* | *de dei mis. et eius vis.* (B om *et ei. vis.*) *populo* .. C haec om | C *prophetans* | B om *futura gaudia*, item *per omnia sec.*

mirabilia eius filiis hominum, quia contrivit portas aereas et vectes ferreos confregit. Tunc sancti patriarchae et prophetae coeperunt inter se invicem recognoscere et de prophetiis suis singuli singula dicere. Tunc sanctus Ieremias suas prophetias examinans aiebat patriarchis et prophetis quia cum essem in terris prophetavi de dei filio, quod in terris visus est et cum hominibus conversatus est.

[2] Tunc omnes sancti exultantes in lumine domini et in aspectu patris Adae et in responsione omnium patriarcharum et prophetarum proclamaverunt dicentes Alleluia, benedictus qui venit in nomine domini: ita ut exclamatione eorum expavesceret Satanas et quaereret aditum fugiendi. Et non poterat, quia infernus et satellites eius tenebant eum in infernum constrictum et munitum per omnia; dicebantque ad eum Quid trepidas? Nos nullatenus te hinc exire permittimus. Sed ista suscipe, sicut dignus es, ab illo quem expugnabas quotidie; sin autem minime, scias quia religatus ab eo meae suberis custodiae.

Caput VII. (XXIII.)

[1] Et iterum facta est vox filii patris altissimi quasi vox tonitrui magni dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Tunc Sa-

---

confregit: solus C add *Interrogatus autem a sanctis patribus quis esset, respondit David sum nomine.* | *coeperunt* -- *de prophetiis suis* (A *-tia sua*) *sing. singula* (A om) *dic. Tunc sa. Ier.* cum AB .. C *coeper. intra se de prophetiis suis singuli percognoscere, inter quos Ier.* | *examinans* etc cum AC .. B *referebat patribus et prophetis dicens Ego*

2. Cf. A VII. *lumine* .. B *nomine* | C *conspectu*, item *responsis* | *in nomine domini* cum AB .. C add *deus dominus et illuxit nobis: Alleluia in secula seculi: laus honor et gloria, qui advenisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia* | *exclamatione* .. C *ex clamore* | *Et non* (C *Nec*) -- *infernus* (A *servi*) -- *in inf. constrictum* (A om) *et munitum* (C *iniectum*) -- *ad eum* cum AC .. B *Nec* -- *tenebant eum. Infernus contristatus munitusque* [?] *per omnia dicebat ei* | C *Quid formidas, Satan, et trepidas?* | *Sed ista* etc cum A .. BC corrupte; C sic: *Ista suscipe, si ausus es, quia hucusque expugnabas animas cotidie et affligebas; nunc religatus eris ab eo, sub arcta eris custodia.*

VII, 1. Cf. A V, 3. C *Et subito audita est* | *filii patris:* AB om *filii*, C utrumque om | *tonitrui magni:* ita ABC | *dicens* cum C .. A om; B *inquit* post

tanas et infernus clamaverunt dicentes Quis est iste rex gloriae? Responsumque est illis voce dominica Dominus fortis et potens, dominus potens in proelio.

[2] Post hanc vocem advenit homo cuius visio erat quasi latronis, portans crucem in humero, clamans a foris et dicens Aperite mihi ut intrem. Cui aperiens Satan per modicum introduxit eum interius in hospitio, iterumque clausit post eum ostium. Videruntque eum omnes sancti perlucidum, dixeruntque ei continuo Visio tua latronis est. Indica nobis, quid est quod in dorso tuo baiulas? Qui respondens humiliter dixit Vere latro fui per omnia, et suspenderunt me Iudaei in cruce cum domino meo Iesu Christo filio patris altissimi. Ego denique veni praeconcitus: ipse vero post me venit continuo.

[3] Tunc sanctus David adversus Satan ira succensus proclamavit fortiter Aperi spurcissime portas tuas, ut intret rex gloriae. Similiter et omnes sancti dei consurgebant adversus Satan et volebant eum comprehendere et inter se dividere Et iterum clamatum est intus Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Interrogaverunt iterum infernus et Satan ad vocem illam perspicuam dicentes Quis est iste rex gloriae? Dictumque est illis a voce illa mirabili Dominus virtutum ipse est rex gloriae.

Caput VIII. (XXIV.)

Et ecce subito infernus contremuit, et portae mortis et

Tollite | B om *dom. potens*

2. Cf. A X. *Post hanc* .. A praem *Tunc*, C *Et* | B *cuius erat similitudo quasi* | C *Aperiens autem ei Satan per mod. introivit, iterumque cl. post eum ost. diligenter. Et cum vidissent Dismam omn. sa. perlucid., dixer. ad eum* | A *Dic nobis* | *latro fui* cum AC .. B *latro fuissem* | *et* (C *sed*) *suspend.* .. B om *et* | AC *cum* (C add *Christo*) *domino filio* (C add *patris*) *altissimi* | *Ego denique* (C *itaq.*) *veni praeconc.* (C *concitus*) cum AC .. B *Ego eum praeveni concitus*

3. Cf. A V, 3. *spurcissime* cum BC .. A *fortissime* | *inter se* (C add *et illum*) *dividere* .. B *int. se illudere* | *Et iterum* .. C *Interea* | *intus* cum B .. AC om | *Interrogav. - - dicentes* (A add *per omnia*) .. C *Responderunt tremebundi Satan et inferus* | *Dom. virtutum* .. B *Dom. noster*

VIII. Cf. graece V, 3. VI, 2; item latine A VII. BC *et serae et vect. ferrei*

serae comminutae et vectes ferrei confracti sunt et ceciderunt in terram, et patefacta sunt omnia. Et Satanas remansit in medium, stabatque confusus et deiectus, conligatus compede in pedibus. Et ecce dominus Iesus Christus veniens in claritate excelsi luminis mansuetus, magnus et humilis, catenam suis deportans manibus Satan cum collo ligavit, et iterum a tergo ei religans manus resupinum eum elisit in tartarum, pedemque suum sanctum ei posuit in gutture, dicens Per omnia secula multa mala fecisti, ullo modo non quievisti: hodie te trado igni perpetuo. Vocatoque cito inferno ait illi praecipiens Tolle hunc pessimum ac nequissimum, et sub tua habeto custodia usque in diem illum quo tibi praecepero. Qui accepto eodem sub pedibus domini demersus est cum eo in profundum abyssi.

Caput IX. (XXV.)

1 Tunc dominus Iesus salvator omnium, pius et mitissimus, resalutans Adam benigniter aiebat illi Pax tibi Adam cum filiis tuis per immensa seculorum secula, amen. Tunc pater Adam provolutus pedibus domini, sursumque erectus manus eius deosculatus, fortiter lacrimas profudit dicens Ecce manus quae plasmaverunt me, testificans omnibus; et dicebat ad dominum Advenisti rex gloriae, liberans homines tuoque perpetuo aggregans regno. Tunc et mater nostra Eva similiter domini pedibus provoluta ac sursum erecta manus eius

---

(B -rreae; item A atque etiam *confractae*) *comminuti* (B *-tae*) *sunt* | *remansit in medium* etc .. C *stabat in medio confusus* | *conlig. comp. in ped.* cum C; A *conlig. compedibus* .. B om | *excelsi luminis* (B *lum. excellentissimi*), *mans. ma. et hum.* cum AB .. C *excelsus humilis, magnus et mansuetus* | *Sat. cum collo ligav.* cum A .. B *Sat. conligavit* .. C *Satanae eam ligav. cervicibus* | C *desupinum*, et om *in tart.* | B om *per omn. sec.* | *Vocatoque cit. inf.* (A *Vocatusque citius infernus*) -- *praecip.* (A om *praecip.*) *Tolle* cum BA .. C *Tunc vocari fecit inferum. At ille tremebundus apparuit demissa facie, quia Christum non audebat respicere. Tunc dixit illi Maledicte, damnate, tolle* | B *in profundo tartari*, C *in profunda tartara*

IX, 1. Cf. A VIII, 1. *Tunc dom.* (B om *T. do.*) *Ies.* (B add *vero*, C add *Christus*) *salv. omn.* (B *noster et dominus omnium*) *pius* (C *magnus et excelsus, pius*) *et mit.* | *homines* (A *-nem*) .. C *nos*

deosculans et profundens fortiter lacrimas dixit Ecce manus quae me fabricaverunt, testificans omnibus.

2 Tunc omnes sancti adorantes eum clamaverunt dicentes Benedictus qui venit in nomine domini: deus dominus illuxit nobis. Amen per omnia secula. Alleluia in seculum seculi: laus honor virtus gloria, quia advenisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia et congaudentes de gloria concurrebant sub manibus domini. Tunc salvator perscrutans de omnibus momordidit infernum, quantocius partem deiecit in tartarum, partem secum reduxit ad superos.

Caput X. (XXVI.)

Tunc omnes sancti dei rogaverunt dominum ut victoriae signum sanctae crucis relinqueret apud inferos, ne praevalerent ministri eius nequissimi aliquem retinere culpatum quem absolverit dominus. Et factum est ita, posuitque dominus crucem suam in medio inferni, quae est signum victoriae et usque in aeternum permanebit.

Deinde exivimus exinde omnes cum domino, relinquentes Satan et infernum in tartarum. Nobisque et aliis multis praeceptum est ut cum corpore resurgeremus, in seculo dantes testimonium resurrectionis domini nostri Iesu Christi et de iis quae gesta sunt apud inferos.

Haec sunt, fratres carissimi, quae vidimus et testificamur adiurati a vobis, illo attestante qui pro nobis mortuus

---

fabricav. cum AC .. B *plasmav.*

2. Cf. A 1. 1. *Benedictus* -- *dominus* (A *benedict. dom. et*) *illuxit* -- *cantantes* (B *cantemus*) -- *congaudentes* (B *-deamus*) *de glor.* (B add *quae*) *concurreb.* (B *concurrit*) *sub man. domini* cum AB .. C *Bened. qui venit in nom. dom., dantes laudem Iesu Christo altissimi filio; concurrebantque omnes laetati* (sic fere) *sub manib. dom.* | B *salv. noster* | *de omnibus* .. C *omnia* | *momordid. infern.* cum B .. A *doluit infernus* .. C om | *quantocius* cum A .. BC om | B *deduxit*

X. Cf. A VIII, 1. 2. *vict. sign. sa. crucis* cum A; C *sign. sanctae crucis victoriae* .. B *sign. victoriae suae* | B om *culpatum* | A *absolvit* | *crucem suam* .. B *sign. crucis suae* | C *sign. victor. usque in aet. per omnia permanens*

Cf. A XI. *omnes* .. A add *sancti* | *Sat. et inf. in tart.* cum C .. AB *Satan in infernum* | BC *Nobis quoque et* | A *cum corporib. nostris* | C om *de iis* | A *et quae gesta s. ap. inf. referremus*

adiur. a vobis .. B *apud vos*

est et resurrexit; quia sicut scriptum est, ita gestum est per omnia.

CAPUT XI. (XXVII.)

At ubi charta completa et perlecta est, audientes omnes ceciderunt in facies suas, lacrimantes amare et crudeliter percutientes pectora sua, clamantes et dicentes per omnia Vae nobis: ut quid nobis miseris contingit hoc? Fugit Pilatus, fugit Annas et Caiphas, fugiunt sacerdotes et Levitae, insuper et populus Iudaeorum, plorantes ac dicentes Vae nobis miseris, sanguinem sanctum in terra effudimus.

Tribus itaque diebus et tribus noctibus panem et aquam non gustaverunt ullo modo, neque in synagoga aliquis eorum est reversus. Tertia vero die iterum congregato concilio perlecta est alia charta Leucii: et nec plus nec minus inventum est, quantum ad litteram unam, in quantum scriptum Karini continebat. Tunc conturbata est synagoga, et luxerunt omnes XL diebus et XL noctibus, exspectantes a deo interitum et dei vindictam. Sed ille miserator pius et altissimus non eos perdidit continuo, dans eis locum poenitendi largiter. Sed digni non sunt inventi converti ad dominum.

Haec sunt testimonia Karini et Leucii, fratres carissimi, de Christo dei filio sanctisque suis gestis apud inferos: cui agamus omnes laudem et gloriam per immensa seculorum secula, amen.

XI. Cf. A XI. *At ubi -- dic. per omnia* cum C. Paulo breviores sunt AB. | *Fugit Pilatus* etc cum C .. AC *Fugit Pil. et* (B om) *Iudaeor. pop. fugit. Anna et Caiph. pariter ibant* (A *pariter, antequam*) *plorando* (B *-ntes ac*) *dicentes*

iterum congr. concilio perlecta (h. l. A *praelecta* habet, sed supra locis iis pluribus ubi *praeleg.* malis quam *perleg.*, lectio non fluctuat) etc .. C *resumpto spiritu congregaverunt concilium ut legerent Leucii chartam: in qua continebatur totum illud quod scripserat Carinus, nec plus nec minus una littera sive unum iota.* | A *exspectando* | *a deo* etc cum C .. A *quando veniat eis interitus;* B corrupte *quando deus veniret in terris* | *pius et altiss.* cum C .. AB *et misericors* | B om *non eos perd. continuo* | *dans* .. B *dedit*

cui agamus (B *agimus*) *omn.* (B om) *laudem* (A *laudes*) *et* (A *cui*) *gloriam* (A *honor et gloria*) *per* etc

EPISTOLA PONTII PILATI

QUAM SCRIBIT AD ROMANUM IMPERATOREM DE DOMINO NOSTRO IESU CHRISTO.

Pontius Pilatus Tiberio Caesari imperatori salutem d.

De Iesu Christo, quem tibi plane postremis meis declaraveram, nutu tandem populi acerbum me quasi invito et subtimente supplicium sumptum est. Virum hercle ita pium et severum nulla unquam aetas habuit nec habitura est. Sed mirus exstitit ipsius populi conatus omniumque scribarum principum et seniorum consensus, suis prophetis et more nostro Sibyllis contra monentibus, hunc veritatis legatum crucifigere; signis et supra naturam apparentibus, dum penderet, et orbi universo philosophorum iudicio lapsum minantibus. Vigent illius discipuli, opere et vitae continentia magistrum non mentientes, imo in eius nomine beneficentissimi. Nisi ego seditionem populi prope aestuantis exoriri pertimuissem, fortasse adhuc nobis vir ille viveret: etsi tuae magis

---

Epistola etc: ita ex Ven.

Pont. (ita Ven Bodl, Flor om) *Pil.* (Bodl add *Iudaeae procurator*) *Tib. Caes. imper.* (ita Ven Bodl, Flor om) *salutem* (Bodl *s.*) *d.* (Flor om *d.*, Bodl *p.*)

sublimente cum Ven Chass .. Flor *subticente*, Bodl *subnitente* | *et* (Flor Chass *ac*) *severum* (Flor *sincerum*) cum Ven Flor Chass .. Bodl *ita severum* | *unquam* cum Ven Flor Chass .. Bodl *ante* | *omniumque* .. Ven om *que* | *principum et* cum Ven Chass, item Bodl *et princ. ac* .. Flor *et* | *et more* cum Ven Flor Chass .. Bodl om *et* | *contra monentib.* (Ven *moventib.*) cum Bodl Ven .. Flor Chass *praemonentib.* | Flor *crucifixere* | *signis et* (Flor *etiam*) cum Ven Flor .. Bodl om *et* | Bodl *minitantibus* | *Vigent* .. Chass *urgent* | *illius* .. Ven *eius* | *beneficentissimi:* Ven praem *ubique unicuique* | Chass om *prope* | *aestuantis* .. Flor vitiose *aestuant*, omisso *exoriri* | *nobis vir ille* (Flor *ille vir*) .. Bodl *vir ille nob.*

dignitatis fide compulsus quam voluntate mea adductus pro viribus non restiterim, sanguinem iustum totius accusationis immunem, verum hominum malignitate inique, in eorum tamen ut scripturae interpretantur exitium, venundari et pati. Vale. V. Kal. Aprilis.

| *tamen* cum Bodl Chass .. Flor *famen* (hinc Fabr *exitium* cum *pati* coniungit) .. Ven om | *venund. et pati* cum Bodl .. Flor Ven *pati et venund.* | *V. Kal. Apr.* cum Ven Bodl .. Flor Chass *Quarto Nonas Aprilis.*

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΙΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΕΜΦΔΕΙΣΑ ΑΥΓΟΥΣΤΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΕΝ ΤΗ ΡΩΜΗ.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις σταυρωθέντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης ταῦτα ἐν Ἱεροσολύμοις γέγονεν τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τοῦ κυρίου πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ὁ οὖν Πιλᾶτος μετ' οἰκείας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέπεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ γράψας οὕτως.

Κρατίστῳ σεβαστῷ θειοτάτῳ καὶ φοβερωτάτῳ Αὐγούστῳ Καίσαρι Πιλᾶτος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχήν.

---

* Ita titulum habent CDE .. A Ἀναφ. Πιλ. τοῦ ἡγ. πε. τ. κυρίου ἡμ. Ἰ. Χρ. π. Τιβερίῳ Καίσ. ἐν Ῥ. .. B praemissis Actis quae dicuntur Pilati sic habet Ὑπομνήματα πραγχέντα (corrige πραχθ.) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησ. Χρ. ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλᾶτος ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ. Sequitur illa temporis nota quam vidimus supra pag. 204 sq. (sub cod. E) Ἐν ἔτει usque γράμμασιν ἑβραϊκοῖς.

Ἐν (E praem Ἐγένετο) -- ἡγεμόνος (A τοῦ ἡγ.) -- γέγονεν (A γεγόνασι) τὰ ὑπομν. (CD om) -- ὑπὸ τ. Ἰουδ. cum ACDE .. B ἐν ταῖς ἡμ. ἐκείν. σταυρ. τοῦ Ἰησοῦ, καὶ Ποντίου Πιλ. ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλ. κ. τ. Φοιν. (ista omnia prioribus annexa habet) Ταῦτα (cod. ταύτης) δὲ ἐν Ἱεροσ. γέγονε τὰ ὑπομν. τὰ πραχθέντα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τῶν Ἰουδ. | ὁ οὖν (A δὲ) Πιλ. μετ' οἰκείας (Fabr. edidit μετοικίας „*Sed et Pilatus ex provincia sua scripto retulit Romam*" etc. Correxit Thilo μετ' οἰκίας „*cum domo sua*," „*cum domesticis suis*") αὐτ. ἀναφορᾶς (A -φὰν) ἐξέπ. αὐτὰ (A αὐτοῦ, Fabr αὐτῷ) τῷ Καίσ. etc. B sic: [ἃ] δι' ἀναφορᾶς ἰδίας ἀνέπεμψεν Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τ. Ῥ. γρ. οὕτως ὁ Πιλᾶτος.

Κρατίστῳ .. B om | A om θειοτάτ. | καὶ (E om) φοβερωτάτῳ .. B φοβερῷ | Αὐγούστῳ cum CDE .. B Τιβερίῳ Αὐγούστῳ, A Τιβερίῳ | ὁ τ. ἀνατ. διέ. ἀρχήν (A ἐπαρχίαν) cum CDEA .. B ἀνατολῆς τελωνάρχης

[1] Μηνύσει κέχρημαι δι' ἧς φόβῳ καὶ τρόμῳ συνέχομαι, κράτιστε. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἥνπερ διέπω ἐπαρχίαν, ἥτις μία τῶν πόλεων καλεῖται Ἱερουσαλήμ, ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρέδωκάν μοι ἄνθρωπόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν, πολλὰ ἐγκλήματα ἐπιφερόμενοι κατ' αὐτοῦ, ἅπερ οὐκ ἠδυνήθησαν τῶν λόγων τῇ συστάσει διελέγξαι. Μία δέ τις αὐτοῖς αἵρεσις ἦν κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον αὐτοῖς ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς μὴ εἶναι σχολὴν ἢ παρατηρεῖσθαι. πολλὰς γὰρ ἰάσεις ἐπετέλεσεν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, τυφλοὺς ἐποίησεν ἀναβλέπειν, χωλοὺς περιπατεῖν, νεκροὺς ἀνέστησεν, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, παραλυτικοὺς ἰάσατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον μήτε ὁρμὴν τοῦ σώματος μήτε νεύρων στάσιν ἔχειν εἰ μὴ μόνον φωνὴν καὶ ἁρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δύναμιν τοῦ περιπατεῖν καὶ τρέχειν, ῥήματι μόνῳ τὸ

1. Μηνύσει cum BCE .. D μηνῆσαι, A μηνύειν | δι' ἧς -- συνέχομαι cum CD .. E δι' ἧς φόβος καὶ τρόμος ἔχει με .. A διὰ τῆσδε φόβῳ κ. τρόμῳ συνεχόμενος .. B τρόμῳ συνεχόμενος (sed in codice scriptum est τρομοσῆν ἐχόμενος) | κράτιστε (A add βασιλεῦ). Sequitur in codd. CD τῇ (D τὴν) τῶν ἐπισταμένων καὶ ῥοπὴ τοῦτο τε καιρὸν (D τῶν τότε καιρῶν) δέοντα λαβὼν τόν γε λείον (D λίον) χρόνον δείκνυσιν: quae corruptissima esse apparet. Nec fere aliter in E videtur scriptum esse, unde haec tantum adnotavimus: τῇ τῶν ἐπισταμένων ῥοπῇ τὸν τότε καιρὸν δέοντα. Ex A Fabricius sic edidit: τὴν τῶν ἐπενισταμένων καιρῶν ῥοπὴν ἐκ τῶν ἃ ἐπέσονται λαβὼν τῶν τε λοιπῶν χρονῶν ἐνδείκνυσιν, addita hac interpretatione: *quid nuperi temporis impetus tulerit, et iam colligo inde quid deinceps postea sit futurum.* Omnino simile quid coniiciendum est. Cf. etiam alterum textum, ibique codd. CE. Codex vero B eum locum plane omittit. | Ἐν ταύτῃ γ. ἥνπερ (ita AC; D ἥν) -- καλεῖται (ita CD; A κέκληται) -- μοι (A add ἕνα) ἄνθρ. τινα (C τιν. ἄνθρ.) λεγ. Ἰησ. cum CDA .. B Μία τῶν ὑπ' ἐμοῦ διοικουμένων πόλεων κέκληται Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ (cod. ὧ) πᾶν τὸ πλῆθ. τῶν Ἰουδ. κατοικοῖ· οὗτοι παρέδωκάν μοί τινα ἄνθρ., Ἰησοῦν τῷ ὀνόματι | D φερόμενοι, omisso κατ' αὐτοῦ (A ante ἐπιφερ. pon) .. B φέροντες et κατ' αὐτόν | τῶν λόγ. τῇ συστ. (A τ. συστ. τ. λόγ.) cum CA; item B τὴν σύστασιν τ. λόγ. .. D τὸν λόγον τοῖς σύμπασι | B οὐκ ἴσχυσαν διελέγξ. | τις (ita CD; B της, A τοις) αὐτοῖς (ita AD, B αὐτης, C om) αἵρ. ἦν (B corrupte ἐρέσεως. D add αὐτῶν) | αὐτοῖς ἔλεγ. ὁ Ἰησ. (ita AD; C om) μὴ εἶν. (D add ὀρθὴν) σχολ. ἢ (A om; Fabr. edidit μὴ ἐν σχολῇ) παρατ. cum ACD .. B οὐ τηρεῖ μηδὲ σχολὴν εἶναι ἀγαθῶν ἔργων | πολλ. γὰρ (ita ACD; B δὲ) ἰάσ. ἐπετέλεσεν (ita ACD; B ἀπετέλει ἀγαθῶν ἔργων) ἐν (ita CD, A om; B om ἐν αὐτῇ) αὐτ. τῇ ἡμέρᾳ (B add τοῦ σαββάτου) | ἐποί. ἀναβλέπ. (D βλέπειν) .. B ἀνέβλεπεν (sed postea περιπατεῖν) | λεπρ. ἐκαθέρισεν (A ἐκαθάρισεν?) cum CDA .. B om | B παραλύτους | μὴ δυν. τὸ σύνολον (ita ACD; B τὸ σῶμα κινῆσαι) μ. ὁρμ. τ. σώμ. μήτε (B ἢ τῶν) νεύρ. στ. ἔχειν (A ἔχοντας) εἰ μὴ μόνον (B μόνην) φωνὴν καὶ (B om φ. κ.) ἁρμονίαν (ita AB; CD -νίας) | παρέσχεν cum CD .. AB παρεῖχεν | δύν. τοῦ περ. κ. τρέχ. cum ACD .. B τὸ περιπατεῖν | τὸ ἀσθ. ἀποστρ. cum B ..

ἀσθενὲς ἀποστρέψας. ἄλλο πάλιν τι δυνατώτερον πρᾶγμα, ὅπερ ἐστὶν παρὰ τοῖς παρ' ἡμῖν θεοῖς ξένον· τετραήμερον νεκρὸν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ καλέσας αὐτόν, τοῦ τεθνεῶτος τὸν ἰχῶρα ἔχοντος, καὶ διαφθαρέντος ἐκ τῶν γενομένων σκωλήκων τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸ δυσῶδες τοῦ κυνὸς ἔχοντος· ὃν ἰδὼν ἐν τῷ τάφῳ κείμενον ἐκέλευσεν τρέχειν, μήτε ὅλως νεκροῦ τι ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος οὕτως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου εὐωδίας πλείστης πεπλησμένος. [2] Καὶ ξένους σαφῶς δαιμονιζομένους καὶ τὴν οἴκησιν ἐν ἐρημίαις ἔχοντας καὶ σάρκας τρώγοντας τὰς ἰδίας, ὁμοίως τοῖς κτήνεσιν καὶ ἑρπετοῖς συναναστρεφομένους, καὶ τούτους κατέστησεν οἰκήτορας πόλεων καὶ διὰ λόγου σώφρονας ἀπέδειξεν, σοφούς τε καὶ δυνατοὺς καὶ ἐνδόξους παρεσκεύασεν γενέσθαι, συνεσθίοντας πᾶσιν τοῖς πολεμίοις τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὀλεθρίων, ἃ βυθῷ θαλάσσης κατέρριψεν. [3] Πάλιν δὲ ἄλλος ὑπῆρχεν ξηρὰν ἔχων

ACD τῷ ἀσθενεῖ ἐπιτρέψας | ἄλλο cum D, item B (ἀλλ ὅτε δέ τι δυν.) .. AC ἀλλά | B om τοῖς παρ' ἡμ. | B τεταρταῖον ἀναστήσας | λόγῳ -- διαφθαρέντος (cod. -τας) -- κυνός (cod. κυνοῦ) ἔχοντος (cod. -τας) cum B .. ACD λόγῳ (A ἐν λόγ.) μόνῳ (A μόνον) καλέσας αὐτοῦ (sed D αὐτόν) τοῦ τεθνεῶτος (A τεθνηκότος) τὸ ὄνομα, καὶ αὐτὸν τὸν ἰχῶρα διαφθαρέντα (A corrupte καὶ αὐτὸν οὗ ἰχὼρ διέφθειρεν) ὑπὸ τῶν σκωλήκων καὶ τὸ δυσῶδες τοῦ κυνός (CD κοινοῦ) ἔχοντος | ἐν: ita A (nisi est Fabricii additamentum) .. BCD om | ἐκέλευσ. τρέχ. cum ACD .. B τοῦτον λόγῳ ἀνέστησεν καὶ τρέχειν ἐκέλευσεν | B om μήτε ὅλ. -- ἔχοντος (A -τα, nisi est editoris emendatio) | ἀλλ' ὡς .. B καὶ ὡς | A (teste Fabr.) νυμφῶνος et ἐπῆλθεν | B ἐξελθόντα | B εὐ. πλ. πεπληρωμένος .. A εὐωδίαν πλείστην κεκτημένος

2. Καὶ ξέν. σαφ. (A καὶ κωφούς pro σαφ.) δαιμ. cum CD, item A .. B καὶ ξένον εἶπεν ἕτερον· τινὰς δαιμονιζ. πονηρῶς (cod. -ρός) | καὶ τὴν (A τούς) οἴκησ. (B κατοίκ.) | καὶ σάρκας (ita CD) τρώγ. τὰς ἰδίας (C τὴν ἰδίαν) cum CD .. A καὶ σάρκα τρέφοντας (vide post) .. B (om καί) σαρκοτρόφους τῶν ἰδίων ὄντας τοὺς κάμνοντας | ὁμοίως τοῖς -- συναναστρεφ. (C συνανατρεφ.) cum DC .. B καὶ ἑρπετῶν καὶ θηρίων συναναστρεφομένους ἐν ταῖς ὕλαις .. A τήν τ' οὐσίαν (corrige τὴν ἰδίαν cum prioribus coniungendum) ὁμοίως τοῖς κτ. κ. ἑρπ. συνανατρέφ. | καὶ (A praem ἐλεους ὄντας) τούτους -- ἀπέδειξεν (A ἀνέδ., D ὑπέδ. αὐτούς) σοφ. τε (haec D om) -- παρεσκ. (A παρεκάλεσεν) γενέσθ. cum CDA .. B καὶ τούτ. διὰ λόγου σώφρονας ἀνέδειξεν, σοφούς τε καὶ συνετοὺς κατέστησεν καὶ ἐποίησεν οἰκήτορας πόλεων, καὶ ἐνδόξους γενέσθ. παρασκεύασεν (sic) | συνεσθ. πᾶσιν τοῖς (A παντάπασιν) πολεμίοις (A -μίους) τ. πν. τῶν (A om) ἀκ. τῶν (C om) -- ἃ (C βια) βυθ. θα. κατ. (A om ἃ β. θ. κ.) cum CA .. B καὶ τὰ πνεύματα ἀκάθαρτα ἐν αὐτοῖς ὀλέθρῳ δεινῷ κατορύξας βυθῷ θαλάσσης κατεπόντισεν

3. Πάλιν δὲ (A om) ἄλλ. ὑπῆρχ. (ita AB; C ὑπῆρξεν) -- χεῖραν (ita BC)

τὴν χεῖραν, οὐ μόνον δὲ τὴν χεῖραν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ σώματος ἀπολιθωθὲν ὑπῆρχεν τοῦ ἀνθρώπου, μήτε πλάσιν ἀνδρὸς ἢ σώματος ἔχων διαστολήν· κἀκεῖνον λόγῳ ἰάσατο καὶ ὑγιῆ ἀπέδειξεν. [4] Καὶ γυναῖκα δὲ αἱμορροοῦσαν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἀπὸ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος τὰς ἁρμονίας καὶ τὰς φλέβας ἐξαντληθεῖσαν καὶ μήτε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐπιφερομένην, νεκρῇ ἀπεικασμένην, ἄφωνον καθ' ἑκάστην οὖσαν, ὡς οἱ ἐκ τῆς ἐνορίας πάντες ἰατροὶ οὐχ εὗρον θεραπεῦσαι· οὔτε γὰρ μία τῆς ζωῆς ἐλπὶς αὐτῇ ὑπῆρχεν· καὶ μυστικῶς διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἰσχὺν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσεως αὐτοῦ ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ εὐθέως αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέπλησεν δύναμις τὰ κενώματα αὐτῆς, ὡς μηδέποτε πάθος πεπονθυῖα ἤρξατο δρομαία τρέχειν εἰς τὴν ἑαυτῆς πόλιν Κεφαρναούμ, ὡς πλησιάζειν τὴν πορείαν ἡμερῶν ἕξ.

[5] Καὶ ταῦτα μέν, ἃ προσφάτως κατὰ νοῦν ἔχων ἐμήνυσα, ἅπερ ἐν σαββάτῳ ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἕτερα μείζονα τούτων ἐποίησε σημεῖα, ὡς ὅτι καὶ παρὰ τοὺς θεοὺς οὓς σεβόμεθα μείζονα κατενόησα θαυματουργήματα παρ' αὐτοῦ γεγονότα.

οὐ μόν. δ. τ. χεῖραν cum B .. AC om | ἀλλὰ (A add καὶ) μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος .. B corrupte ἀλλὰ πάντα ὕμησιν μέρος | ἔχων (C ἔχειν) διαστ. cum BC .. A ἔχειν ὡς λίαν στενήν | ἰάσατο κ. ὑγ. ἀπ. cum AC .. B ἰασάμενος παρέστησεν ὑγιῆ

4. Καὶ γυναῖκα δὲ αἱμορροοῦσαν (B -σα) cum BC .. A κ. γυνὴ δ. αἱμορροοῦσα | ἐπὶ (A om) πολλοὺς χρ. cum CA .. B ἐν πολλοῖς χρόνοις | ἀπὸ τ. ῥύσεως (A ῥεύσ.) τ. αἵ. τὰς ἁρμονίας (A ἀρτηρίας) -- ἐξαντλ. (A ἀντλήσασα) cum CA .. B ὥστε αὐτῆς (corrige ἀπό) τῆς ῥύσεως τ. αἵ. αὐτῆς τῆς (τάς?) ἁρμονίας κ. φλέβας ἐξαντλῆσαι | καὶ μήτε (ita CA, B μηδέ) τὸ ἀνθρ. (B ἐπ' ἀνθρώποις) σ. ἐπιφερομένην (A -νη, B -νον) | νεκρῇ (A -κροῖς δὲ) ἀπεικασμένην (A -νη) .. B νεκρὴν ἀποκείμενον .. C om | ἄφ. -- οὖσαν cum C .. A ἄφωνός τε οὖσα .. B om | ὡς οἱ -- πάντες (A om) ἰα. οὐχ εὗρ. (A αὐτὴν οὐκ ἠδύναντο) θερ. (A ἰατρεῦσαι) cum C, item A .. B παντελῶς ἰατροὶ οὐκ ἴσχυσαν ταύτην τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος παῦσαι | οὔτε γ. μία (A σκιά) τ. ζ. ἐλπ. (A om) α. ὑπῆρχ. cum C, item A .. B vitiose μία τῆς αὐτῆς ζωῆς οὐκ ἐτύγχανεν | διὰ τῆς (C δι' αὐτῆς) ἐπισκιάσ. (C ἐπισκιάσαι) αὐτοῦ (B om αὐτ.) | B om τ. κρασπ. | κ. εὐθ. (A om) -- ἀνέπλησεν (AB ἀνεπλήρωσεν) τὰ κεν. αὐτ. (B τοὺς κενοὺς αὐτῆς τόπους) | ὡς μηδ. πάθ. (A παθοῦσα) πεπονθυῖα (B πεπονθοῦσα, A τῇ πεπονθείᾳ) ἤρξ. (AC καὶ ἤρξ.) δρομαία (AC -αίως) -- ἑαυτῆς (A αὐτῆς) π. Κεφαρναούμ (Κεφ. cum B, A Καφ.; C Καπερν.) -- τὴν (B om) -- ἕξ

5. ἃ (A ἅπερ) προσφάτως (A πρόσφατος) -- ἅπερ -- ἐποίησ. σημεῖα (haec omnia ab ἅπερ usque σημ. A om) cum C, item A .. B ἅπερ πρόσφατος ὁ νοῦς γεωργήσας ἐδήλωσεν, ἐν σαββ. ἐθαυματούργησεν· μείζω δὲ καὶ ἕτερα σημ. ἐποί. ὁ Ἰησ. | ὡς ὅτι (B om) καὶ (C om) παρὰ τ. θε. οὓς (BC om) σεβ.

6 Τοῦτον δὲ Ἡρώδης καὶ Ἀρχέλαος καὶ Φίλιππος, Ἄννας
καὶ Καϊάφας παρέδωκάν μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ τὸ τοῦτον
ἀνετάσαι πολλὴν ποιήσαντες κατ' ἐμοῦ στάσιν. ἐκέλευσα οὖν
τοῦτον σταυρωθῆναι, πρῶτον φραγελλώσας αὐτόν, καὶ μηδεμίαν
αἰτίαν εὑρὼν κατ' αὐτοῦ κακῶν ἐγκλημάτων ἢ πράξεων.
7 Ἅμα δὲ ἐσταυρώθη, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκου-
μένην, τοῦ ἡλίου μέσης ἡμέρας σκοτισθέντος καὶ τῶν ἀστέρων
φανέντων, ἐν οἷς λαμπηδὼν οὐκ ἐφαίνετο· σελήνη δὲ τὸ φέγγος
ὡς αἱματίζουσα διέλιπεν· κόσμος δὲ τῶν καταχθονίων κατεπόθη·
ὡς αὐτὸ ὅπερ εἶχον ἁγίασμα ναοῦ λεγόμενον αὐτοῖς τοῖς Ἰου-
δαίοις μὴ ὀφθῆναι τῇ τούτων πτώσει· χάσμα δὲ τῆς γῆς ἐπει-
λημμένων βροντῶν ἤχῳ κατεπίδοσαν.
8 Ὤφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ
τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμαρτύρησαν,
καὶ εἶπον εἶναι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ τοὺς δώδεκα
πατριάρχας καὶ Μωσῆν καὶ Ἰώβ, τοὺς προτετελευτηκότας ὥς
φασιν ἐκεῖνοι πρὸ τρισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν· καὶ πλεῖστοι

μείζονα (B μείζων [sic] τινὰ) κατ. θαυμ. παρ' αὐτ. γεγ. (B om π. α. γ.) cum ABC.

6. Τοῦτον δέ cum AC .. B Τοῦτ. οὖν | Ἡρώδης: B praem οἱ Ἰουδαῖοι | καὶ Φίλιππ. cum B .. AC om καί | ἐπὶ τὸ τ. ἀνετάσαι (C ἀνατάξαι) cum BC .. A ἐπὶ τῇ τούτου ἀνετάσει | πολλὴν (B καὶ πο.) ποιήσ. (B κινήσαντες) κ. ἐ. στάσιν (AB post πολλ.) | ἐκέλ. οὖν (ita ACD; B om) τοῦτ. (B τοῦ) σταυρ. πρ. (B add δὲ) φρ. αὐτ. | καὶ (ita CD; A om) μηδεμ. αἰτ. εὑρὼν (A εὗρον) -- πράξ. cum CDA .. B οὐδεμίαν δὲ εὑρὼν (εὗρον?) κατ' αὐτὸν ἐγκλημάτων πρᾶξιν

7. Ἅμα (B μόνον) δὲ -- μέσης (ita BCD; A μέσον τῆς) ἡμέρας σκ. | καὶ τ. ἀστέρων (ita CD; A ἄστρων) -- ἐφαίνετο cum ACD .. B καὶ τὰ ἄστρα σωρηδὸν οὐκ ἔφεγγον | σελ. δέ cum BCD .. A ἡ δὲ σελ. | B ὥσπερ ἐν αἵματι οὖσα | B κόσμον δ. τ. κ. καταποθῦναι | ὡς αὐτὸ ὅπερ cum A .. BCD ὡσαύτως (C ὡς αὗτος) καὶ (B om) ὅπερ | αὐτοῖς τοῖς (A om; CD οἱ) Ἰουδαίοις (CD -αῖοι) μὴ ὀφθ. cum ACD .. B αὐτὸν Ἰουδαῖοι μὴ ὠφθῆναι (sic) | τῇ τούτων πτώσει (D -σιν) cum CD .. B τὴν αὐτοῦ πτῶσιν, A τῇ τούτου πιώσει (ita certe apud Fabr. et Bch.) | χάσμα δὲ (CD om) τῆς γῆς cum ACD .. B χάσματι γῇ | ἐπειλημμένων (ita CD, B om) βροντῶν ἤχῳ (CD ἤδη ἦχος, B ἤδει ἤχω) κατεπίδοσαν (CD -ίδουσαν; B τοὺς θεμέλια καταποιοῦσα [οι super ι posito]) .. A ἐλλειπομένης, βροντῶν τ' ἦχος καταβαινουσῶν

8. Ὤφθησαν (B ὤφθη) δ. ἐν (ita AB; CD om) αὐτῷ τ. φ. νεκροὶ ἀναστάντ. (B νεκρῶν ἀνάστασις) -- ἐμαρτύρησαν, καὶ εἶπον εἶναι (haec ita habet B; ACD μαρτυρήσαντες εἶπον. ἐν ᾧ [A οἷς]) -- κ, τ. δώδ. πατρ. (haec B om) καὶ (B om) Μωσῆν (ita A [Μωυσ.] C; D Μωσῆ, B Μωυσέα) κ. Ἰώβ (A Ἰωάννην) τ. προτετελευτηκ. (A τ. προτελευτήσαντας, B τ. καὶ πρὸ πόλεως [sic] τελευτήσαντ.) -- τρισχιλ. (B δυσχιλ.) πεντ. (B om) ἐτῶν | κ. πλ. (B add δὲ ἄλλοι) πο. οὓς

πολλοὶ οὓς κἀγὼ εἶδον ἐν σώματι φανέντας, καὶ θρῆνον δὲ ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν γενομένην δι' αὐτῶν παρανομίαν καὶ ἀπώλειαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν.

9 Ἔστη δὲ ὁ φόβος τοῦ σεισμοῦ ἀπὸ ὥρας ἕκτης τῆς παρασκευῆς ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ὀψίας γενομένης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων ἦχος ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε τὸν οὐρανὸν γενέσθαι φωταγωγὸν ἑπταπλασίως ὑπὲρ πάσας τὰς ἡμέρας. ὤφθη δὲ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ ὁ ἥλιος οἷος οὐδέποτε ἔλαμψεν φωταγωγός, τὸν πάντα πόλον φαιδρύνας. καὶ ὥσπερ δὲ ἀστραπαὶ ἄφνω χειμῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ἐφαίνοντο ὑψηλοὶ ἐν στολῇ καὶ δόξῃ ὑπάρχοντες, πλῆθος ἀναρίθμητον, κράζοντες, ὧν ἡ φωνὴ ἠκούετο ὥσπερ βροντῆς παμμεγέθους· Ὁ σταυρωθεὶς ἀνέστη Ἰησοῦς· ἀνέλθατε ἐξ ᾅδου οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταχθονίοις τοῦ ᾅδου. καὶ ἦν τὸ χάσμα τῆς γῆς ὡς μὴ ὄντων ἑδρασμάτων· ἀλλ' οὕτως ἦν ὡς αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς γῆς φανῆναι μετὰ τῶν βοώντων ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ περιπατούντων ἐν

κἀγὼ (A καὶ) εἶδ. (C ἴδ.) -- καὶ (AB om) θρῆν. δὲ (ita CAB; D om) ἐποίουν (ita D; C ποιούντων, A ποιήσαντες, B οὗτοι ποιοῦντες) πε. τ. Ἰουδ. (haec D; ABC om) -- γενομ. (D γεναμ.) δι' (ita AD, C παρ'; B om δι' αὐτ.) αὐτ. (B add εἰς τὸν Ἰησοῦν) παρανομίαν (ita CD; AB -νομον πρᾶξιν) -- τῶν (B praem τοῦ ἔθνους) Ἰουδ. -- αὐτῶν (B αὐτοῦ)

9. Ἔστη δὲ -- τῆς (A om) παρασκ. ἕ. ὥρας (A om) ἐνάτ. καὶ (A om) -- ἐκ τ. οὐρανοῦ cum CA .. B ὡς μὴ στέρξαι τὸν φόβον τοῦ σεισμ. τοῦ γενομένου ἀπὸ ὥρας ἕκτης τῆς παρασκ. ἕως ὀψίας τοῦ σαββάτου ἦχος ἐγένετο ἐκ τ. οὐρ. | ὥστε (B add πάλιν) -- γενέσθ. (B om) φωταγωγὸν (B -γωγεῖν) ἑπταπλασίως (A -σίονα) -- ἡμέρας (B add ὠφθῆναι sic; aut igitur φωταγωγόν restituendum, aut ὠφθῆναι delendum est quippe ortum ex ὤφθη δέ, quod rursus compensasse videtur librarius addito ὤφθη post ἥλιος) | ὤφθη δὲ (haec B om) τρίτης (B add οὔσης) -- καὶ ὁ (A om κ. ὁ) ἥλιος (B add ὤφθη) οἷος (B οἵως, A ὡς) ἔλαμψ. φωτ. (B om) τ. πάντα (B ἅπ.) πόλον (B κόσμον) φαιδρ. (B πολὺ φαιδρ., A πολλὰ φαιδρ. omissis ἔλαμψ. usque πόλον) | καὶ (AB om) ὥσπερ δὲ (A om) -- ἄνδρ. ἐφαίν. (A ἐφάνησαν ἄνδρ.) ὑψηλ. (A om) ἐν (A add νεφελεινῇ) στ. (B add μεγάλοι) κ. δόξῃ (B ἔνδοξοι, A add μεγάλῃ) -- ὧν (B ὡς, A καὶ) ἡ φωνὴ (A φωναὶ) ἠκούετο (A -οντο) ὥ. βροντῆς παμμεγέθους (B -τῆς -έθης, A -έθους -τῆς, C -εθῆ -τῇ) Ὁ (B praem λέγων) στ. ἀν. Ἰησ. (ita C, A ἀν. Χριστ., B θεὸς ἔστη) ἀνέλθατε (A ἀνῆλθόν τε) ἐξ. ᾅ. οἱ (C οἱ ἐξ. ᾅ.) δεδουλ. (B κατερχόμενοι) -- τοῦ (B τῆς γῆς τοῦ) ᾅδου (B add ἀπὸ Ἀδάμ) cum ABC | ὡς μὴ ὄντων ἑδρ. cum AC .. B μέγα ὡς μὴ εἶναι ἕδρασμα | B om οὕτως ἦν | αὐτὰ τὰ θεμ. τ. γῆς cum C .. AB αὐτὰ τὰ ὕδατα ὑποκάτω τῆς (A om) ἀβύσσου | φανῆναι μετὰ τ. βοώντ. (A om) ἐ. τ. οὐρ. καὶ περιπατούντ. (A καίπερ ὑπαντοῦντ.) -- ἐν μέσῳ (A add τοῦ πλήθους) τ. ἀ. νεκρῶν cum CA .. B ὁράσθη, καὶ πλῆ-

σώματι ἐν μέσῳ τῶν ἀναστάντων νεκρῶν. ὁ δὲ ἀναστήσας πάντας τοὺς νεκροὺς καὶ συνδήσας τὸν ᾅδην ἔλεγεν Εἴπατε τοῖς μαθηταῖς μου ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.

[10] Πᾶσαν δὲ τὴν νύκταν ἐκείνην οὐκ ἐπαύσατο τὸ φῶς φαῖνον. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἔθανον ἐν τῷ χάσματι τῆς γῆς καταποθέντες, ὡς μὴ εὑρεθῆναι ἐπὶ τὴν αὔριον πλείστους τῶν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ γενομένων. ἄλλοι φαντασίαν ἑώρων ἀναστάντων, οὓς οὐδέποτε ἡμῶν τις ἦν θεασάμενος. εἰ μὴ μία τις συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων οὐχ ὑπελείφθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἐπεὶ πᾶσαι ἀφανεῖς τῇ πτώσει ἐκείνῃ ἀπῆλθον.

[11] Τῷ οὖν φόβῳ ἐκείνῳ ἐν ἐκστάσει γενόμενος καὶ τρόμῳ δεινοτάτῳ συνεχόμενος, ἅπερ εἶδον κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν γράψας ἀνήγαγον τῷ σῷ κράτει· ἐντάξας καὶ τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξέπεμψα τῇ σῇ θειότητι, δέσποτα.

θος πολὺ τῶν ἀναστάντ. νεκρ. | ὁ δὲ ἀναστήσας -- τ. μαθ. μου (A om) -- ὄψεσθε cum AC .. B φανερῆς (-ρή?) δέ τις ἦν μία φωνή Ἦλθεν ὁ σταυρωθεὶς θεὸς ἀναστήσας πάντας τ. νεκρ., καὶ ὅτι προάγει ὑμᾶς -- ὄψεσθε.

10. νύκταν: ita BC | B ἀπέθαναν | A (ap. Fabr.) καταπιωθέντες | πλείστ. τῶν κ. τ. Ἰ. γενομένων cum C .. B τοὺς πλείονας τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν Ἰησοῦν γενομένους .. A τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδ. τῶν τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λεγομένων | ἄλλοι (C ἀλλά, A καί) φα. ἑώρ. (B add νεκρῶν) ἀναστάντ. (A om) οὓς (A ἦν) οὐδ. ἡμῶν τις ἦν (ita de coniectura; A ἡμῶν τις et ἐστι post θεασ. habet, BC tantum ἡμῶν) θεασάμενος (B -μενοι, ad quod pro ἡμῶν poterat ἦμεν poni) | εἰ μὴ (cum C; A om) μία τις (ita C, A om) συναγωγή .. B καὶ μηδεμία τις συν. | B om αὐτῇ τῇ | ἐπεὶ -- ἀπῆλθ. cum C .. A ἐπεὶ πᾶσαι ἠφανίσθησαν .. B om. Praeterea A add οἱ δὲ τηροῦντες τὸ μνημεῖον στρατιῶται ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγγέλου ἐσείσθησαν.

11. Τῷ οὖν -- δεινοτάτ. (B δεινῷ) συνεχόμενος cum BC .. A (cum prioribus coniungens) ἀπῆλθον οὖν ἐν φόβῳ ἐκεῖνοι ἐν ἐκστ. γενόμενοι καὶ τρ. δυνατωτάτῳ συνεχόμενοι | ἅπερ εἶδον (A ἴδον) cum ACD .. B om | κατ' αὐτ. (ita CD; AB κατὰ ταύτ.) τ. ὥραν .. A add γεγενημένα | ἀνήγαγ. cum ACD .. B ἀνένεγκα | ἐντάξας (ita CD; AB ὑποτ.) καὶ (A om) τὰ κα. τ. Ἰ. πρ. (B add ὑπομνήματα) ὑπὸ (B παρά, A om) τ. Ἰ. ἐξέπ. (AB καὶ ἐξ.) τῇ σῇ θειότ. (ita CD; AB θεότ.), δέσπ. (B add βασιλεὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΟΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΠΕΜΦΘΕΙΣΑ ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ.

Κρατίστῳ σεβαστῷ φοβερῷ θειοτάτῳ Αὐγούστῳ Πιλᾶτος Πόντιος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχήν.

1 Μηνῦσαι κέχρημαι πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν διὰ τῆσδέ μου τῆς γραφῆς τρόμῳ πολλῷ καὶ φόβῳ συνεχόμενος, κράτιστε βασιλεῦ, τὴν τῶν ἐνισταμένων καιρῶν ῥοπήν, καθὼς τὸ τούτων τέλος ὑπέδειξε. Ταύτην γὰρ διέποντός μου τὴν ἐπαρχίαν, ὦ δέσποτα, κατὰ πρόσταξιν τῆς σῆς γαληνότητος, ἥτις ἐστὶ τῶν ἀνατολικῶν πόλεων μία καλουμένη Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους καθίδρυται, συναχθὲν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παραδεδώκασί μοι ἄνθρωπόν τινα λεγόμενον Ἰη-

---

* Ἀναφορὰ Πο. τοῦ (ita B; A om) Πιλ. -- εἰς (B ἐκ) Ῥώμ. (B Ῥωμανίας) cum AB .. C Ἀναφ. Πιλάτου πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Τιβέριον Καίσαρα· περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα .. D Ἐπιστολὴ Ποντ. Πιλ. πρὸς τὸν βασιλέα Τιβέριον περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Eadem, additis ἧς ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως, in cod. A praemissa leguntur inscriptioni.

Κρατ. σεβαστῷ (ita BCD; A σεβασμίῳ) φοβερῷ (ita AB, item C post θειοτάτ., D om) θειοτ. (D om; B αὐτοκράτορι θειοτ.) Αὐγ. (ita A, item B; C Τιβερίῳ Αὐγούστῳ, D Τιβερίῳ Καίσαρι) -- διέπων (ita AD, C ἐπέχων; B διοικῶν post ἀρχ.)

1. Μηνῦσαι .. BC -σει | πρ. τ. σ. εὐσέβ. cum ABD .. C τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ | τῆσδέ μου τ. γραφ. cum ABD .. C τῆσδε τῆς ἐμῆς ἀναφορᾶς (ἀναφορ. pro γραφ. etiam E habet) | τρόμ. (h. l. BC; A ante συνεχ.) πολλ. (h. l. AB, C post φόβῳ) κ. φ. συνεχ. | κράτιστε .. C om | τὴν τ. ἐ. κ. ῥοπήν cum ABC .. E τὰ τ. ε. κ. | τὸ τούτ. τέλ. ὑπέδ. cum AB .. CE τὸ τέλειον τῶν ἐνεστώτων ἀνέδειξε καιρῶν | C Ταύτην διέπων τὴν ἀρχήν, κατὰ πρᾶξιν τῆς ὑμετέρας γαληνότητος | C μία τῶν πόλεων | τὸ ἱερὸν τοῦ τ. Ἰ. ἔθνους cum A .. B τὸ ἱερ. τῶν Ἰουδ. καὶ τὸ ἔθνος .. C τὸ τῶν Ἰουδ. ἔθνος | καθίδρ. cum AB .. C ἐνίδρυται | ἅπαν (ita C; AB πᾶν) τὸ (A om) πλ. τῶν (A om) Ἰ. παραδεδώκασί (ita AB; C παρέδωκάν) μ. ἄνθρ. τι. (C τι. ἄνθρ.) λεγ. Ἰησ. (ita BC; A Ἰ. λεγ.)

σοῦν, πολλὰ καὶ ἄπειρα ἐγκλήματα φέροντες κατ' αὐτοῦ· οὐκ ἠδυνήθησαν δὲ ἔν τινι λόγῳ ἐλέγξαι αὐτόν. μία δὲ αἵρεσις ἦν αὐτοῖς κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον ἔλεγεν μὴ εἶναι ὀρθὴν τούτων σχολήν. πολλὰς δὲ ἰάσεις ἐπετέλει ἐπ' ἀγαθοῖς ἔργοις ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· τυφλοὺς ἐποίησεν βλέπειν, λεπροὺς ἐκαθάρισεν, νεκροὺς ἤγειρε, παραλυτικοὺς ἰάσατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον κινεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἔχοντας φωνὴν καὶ τὴν τῶν ὀστέων ἁρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δύναμιν τοῦ περιπατεῖν τε καὶ τρέχειν, ῥήματι μόνῳ ἐπιτρέψας. ἄλλο τε δυνατώτερον πρᾶγμα ἐποίησεν, ὅπερ ἦν ξενὸν καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς ἡμῶν· νεκρόν τινα Λάζαρον τετραήμερον ἐκ νεκρῶν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ κελεύσας ἐγερθῆναι τὸν τεθνεῶτα, διεφθαρμένον ἤδη ἔχοντα τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν ἑλκογενήτων σκωλήκων· καὶ τὸ δυσῶδες ἐκεῖνο σῶμα τὸ κείμενον ἐν τῷ τάφῳ ἐκέλευσεν τρέχειν, καὶ ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος οὕτως ἐκ τοῦ τάφου ἐξῆλθεν εὐωδίας πλείστης πεπληρωμένος. [2] Καί τινας ἀφειδῶς δαιμονιζομένους καὶ τὰς οἰκήσεις ἔχοντας ἐν ἐρημίαις καὶ σαρκοφαγοῦντας τῶν ἰδίων μελῶν καὶ τοῖς ἑρπετοῖς καὶ τοῖς ἀγρίοις θηρίοις συναναστρεφομένους οἰκήτορας κατέστησεν πόλεων ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, καὶ διὰ λόγου σώφρονας αὐτοὺς ἀπέδειξε, καὶ συνετοὺς καὶ ἐνδόξους γενέσθαι

-- ἄπειρα (C ἄκαιρα) -- οὐκ ἠδ. δὲ (C om) -- αὐτόν (C τοῦτον. B om οὐκ ἠδυν. usq. αὐτόν) | αἵρ. ἦν (A ἦν εὕρησις) αὐτοῖς (A αὐτῶν) κ. αὐτοῦ .. B om μία usque κ. αὐτ. | ἔλεγε -- σχολήν cum AB .. C ἔλυε, λέγων μὴ εἶναι αὐτὸ ὀρθὴν σχ. | ἐπετέλει cum BCD .. A ἐπιτελεῖ | ἐπ' .. C ἐν | C om ὁ ἄνθρ. ἐκ. | C ἀναβλέπειν | λεπρ. ἐκαθάρισεν (ita B; A καθαρίζει; D καθαρίζων) νε. ἤγειρε (ita B; A ἐγείρων) παρ. ἰάσατο (ita B; A ἰώμενος) .. C pro his χωλοὺς περιπατεῖν, παραλ. ἰώμενος | μὴ δυν. -- περιπ. τε (B om) κ. τρέχ., ῥήμ. (B add καὶ) μ. ἐπιτρέψας (B -ψαι?) cum AB .. C om | ἄλλο τε (B τι) -- ἐποίησεν (B om) -- θε. ἡμῶν cum AB .. C om | νεκρόν τ. Λάζ. τετρ. (B τετρ. Λάζ.) -- λόγ. (B add καὶ) μόν. -- τεθνεῶτα (A -νηκότα). διεφθαρμένον (ita B; A apud Bch διηφθειρόμενον) -- ἑλκογενήτων (B si Fl. recte legit ἕλκους γεννώντων) σκ. καὶ (ita BD; A om) -- οὕτως (ita B; A οὗτος) ἐκ τοῦ (B om) τάφου -- πλείστης (A? B? πλήρης; fortasse πλήστης scriptum est) πεπληρωμενος cum AB .. C (eaque post ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν habet) καί τινα ἄνθρωπον ὀνόματι Λάζαρον τεθνεῶτα τετραήμερον ἤγειρεν, κελεύσας τὸν νεκρὸν ἐγερθῆναι ἐκ τάφου ὥσπερ νυμφίον ἐκ παστοῦ.

2. ἀφειδῶς cum A .. BC σαφῶς | δαιμονιζ. cum AC .. B add καὶ ἀτακτοῦντας | ἔχ. ἐν ἐρ. (B add καὶ ὄρεσι) cum BC .. A ἐν ἐρ. ἔχ. | κ. τ. ἑρπετοῖς -- συναναστρεφ. (ita BD; A συνανατρεφ.) οἰκ. κατ. (A add ὡσεί, non item BD, nec C) πόλ. -- λόγου (B add μόνου) σώφρ. αὐτ. ἀπέδειξ. (ita B, item C;

παρεσκεύασεν τοὺς ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐνοχλουμένους,
καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δαίμονας ἐν ἀγέλῃ χοίρων ἐκπέμψας εἰς θά-
λασσαν ἀπέπνιξεν. [3] Ἄλλον πάλιν τινὰ ξηρὰν ἔχοντα τὴν χεῖρα
καὶ ἐν λύπαις ζῶντα καὶ μηδὲ ἥμισυ σώματος ἔχοντα ὑγιὲς λόγῳ
μόνῳ παρέστησεν ὑγιῆ. [4] Καὶ γυναῖκα αἱμορροοῦσαν ἐπὶ χρό-
νοις πολλοῖς, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος πᾶσαν τὴν
τῶν ὀστέων ἁρμονίαν φαίνεσθαι καὶ ὑέλου δίκην διαυγάζειν, καὶ
γὰρ πάντες ἰατροὶ ἀνελπίστως αὐτὴν ἀπειπάμενοι οὐκ ἐκαθαί-
ρουν· οὐκ ἦν γὰρ ἐν αὐτῇ δήπου τις σωτηρίας ἐλπίς· ποτέ γ'
οὖν παρερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἥψατο ὄπισθεν τοῦ κρασπέδου τῶν
ἱματίων αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνεπληρώθη ἡ δύναμις τοῦ
σώματος αὐτῆς, καὶ γέγονεν ὑγιὴς ὡς μηδὲν κακὸν ἔχουσα, καὶ
ἤρξατο δρομαίως τρέχειν εἰς τὴν αὐτῆς πόλιν Πανεάδα.
[5] Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχον· κατεμήνυον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι
ὡς τελεῖν ταῦτα ἐν σαββάτῳ τὸν Ἰησοῦν. ἐγὼ δὲ καὶ παρὰ τοὺς

A ὑπέδειξ. αὐτ.) -- πνευμάτων (ita D, item B addito δέσποτα; A δέσποτα) ἐνοχλ. (B ὀχλ.) cum AB(D) .. C καὶ ὑλακτοῦντας διὰ λόγου σώφρονας ἀπέδειξε, σοφοὺς κ. συνετοὺς κ. ἐνδόξ. οἰκήτορας πόλ. κατέστησεν | καὶ τοὺς ἐν αὐτ. -- ἀπέπνιξ. cum A .. C κ. τοὺς αὐτοῦ δαίμονας ὀλεθρίῳ βίῳ ἀγέλῃ χοίρων ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν.

3. Ἄλλον -- τὴν (ita B, A om) χ. καὶ ἐν λύπαις ζῶντα (haec D habet, A τὸν πόθοντα [?] βίον ἐν λύπῃ κεκτημένον; B om) καὶ -- λόγῳ (B add καὶ) μόνῳ (B add ἰασάμενος) π. ὑγιῆ cum AB(D) .. C om

4. ἐπί cum AB .. C ἐν | ὡς ἐξ .. B om ὡς | καὶ ὑέλου δίκ. διαυγ. cum D .. C om .. AB καὶ μήτε (B μήτι) ὅμοιον ἀνθρωπίνης φύσεως (A add τοῦ σώματος) ἐπιφερομένην (B -μένης) ἀλλὰ καὶ (A om) ὑέλου (A βαίλου ex confusis υ et β) δίκην διαυγάζειν (ad ἐπιφερομένην et ἀποκειμένην magis quadrat διαυγάζουσαν), καὶ ὡς (B ἕως) νεκρὰν ἀποκειμένην ἀπὸ τῆς αἱμοροΐας (A ἀπὸ αἵματος ῥύσεως) | καὶ γὰρ (C ὥστε) πάντες (ita AC; B add οἱ) ἰατροὶ ἀνελπ. αὐτ. (C om ἀν. αὐτ.) ἀπειπ. οὐκ ἐκαθαίρουν (ita C; AB οὐκ ἐθεώρουν) -- δήπου τις (ita D; AB δέσποτα; C δέσποτα αὐτοκράτωρ, μία) | ποτέ (ita B, A τότε; C ἥτις omisso γ' οὖν) γ' οὖν (B γὰρ) παρερχ. τ. Ἰησοῦ .. AB (C nihil add) add συμβαλοῦσα διὰ τῆς ἐπισκέψεως (B ἐπισκιάσεως) αὐτοῦ (B αὐτόν). Thilo horum loco reposuit ex altero textu ἰσχὺν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσ. αὐτοῦ. | C τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | καὶ αὐτῇ -- τ. σώματος αὐτῆς cum AC .. B om | καὶ γέγονεν (B ἐγεγόνει) -- αὐτῆς (B ἑαυτῆς) πόλ. Πανεάδα (ita ex coniectura cum Thilone scripsimus; uterque enim codex Σπανίαν habet) cum AB .. C om, item (nisi forte priora habet) D.

5. κατεμήνυον cum BCD .. A κατέμεινον | ταῦτα ἐν (ita B, A τῷ) σαββ. cum AB .. C om | ἐγὼ δὲ -- γεγονότα cum A .. C ὡς ὅτι καὶ παρὰ τ. θ. οὓς σεβ. μείζων (sic) ὑπάρχειν .. B om

θεοὺς οὓς σεβόμεθα μείζονα κατενόησα θαυμάσια παρ' αὐτοῦ γεγονότα.

6 Τοῦτον οὖν Ἡρώδης καὶ Ἀρχέλαος καὶ Φίλιππος καὶ Ἄννας καὶ Καϊάφας παραδεδώκασί μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ πρὸς τὸ ἐτάσαι αὐτόν. καὶ πολλῶν στάσιν κινησάντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρωθῆναι.

7 Ἡνίκα δὲ ἐσταυρώθη, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τοῦ ἡλίου κρυβέντος τελείως καὶ τοῦ πόλου σκοτεινοῦ φαινομένου ἡμέρας οὔσης, ὥστε ἄστρα φανῆναι ἀλλ' ὅμως τὴν τηλαυγότητα ἐσκοτισμένην ἔχειν, ὡς οὐδὲ ἡ ὑμετέρα οἶμαι εὐσέβεια ἀγνοεῖ, ὅτι ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἧψαν λύχνους ἀπὸ ἕκτης ὥρας ἕως ὀψίας. σελήνη δὲ ὡς αἷμα οὖσα ὅλην τὴν νύκτα οὐ διέλαμπε, καίτοι γε παμπληθοῦς αὐτῆς τυγχανούσης. τὰ ἄστρα δὲ καὶ ὁ Ὠρίων θρῆνον ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην παρανομίαν.

---

6. Τοῦτον οὖν -- κ. Ἄνν. (haec B ante κ. Φίλ.) -- ἐτάσαι αὐτόν cum AB .. C τοῦτον οὖν Ἄννας κ. Καϊάφας καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρέδωκάν μοι ἐπὶ τοῦ ἀνετάσαι τοῦτον | καὶ πολλῶν στάσιν κινησάντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρ. cum C .. AB (similiterque D ut videtur) πολλὴν στάσιν κινήσαντες κατ' ἐμοῦ περὶ ὧν κατηγόρουν αὐτοῦ (B αὐτόν). ἐν πρώτοις δὲ (B μὲν) φραγελλώσας αὐτὸν (B om) οὐδεμίαν εὗρον αἰτίαν (B αἰτ. εὗρ.) περὶ (A add αὐτοῦ) ὧν ἔλεγον κατ' αὐτοῦ. λοιπὸν οὖν παρέδωκα (B παραδέδωκα) τοῦτον πάλιν (B πά. τοῦτ.) αὐτοῖς.

7. Ἡνίκα δὲ ἐσταυρ. cum C .. ABD οἳ (D ὃν) καὶ σταυρώσαντες |. ἐφ' ὅλην τ. οἰκ. cum AB .. C ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν | κρυβέντ. τελείως (ita BD; A τελείου) cum ABD .. C σκοτισθέντος παντελῶς | καὶ τοῦ πόλου -- ἄστρα (ita BD; A add μὴ) φανῆναι -- ἐσκοτισμένην (A σκοτεινομένης) ἔχειν (ita de coniectura; videtur enim ex ἔχ'', quod est compendium infinitivi, ortum esse ἐχούσης, quod BD habent; A οὔσης habet) cum BDA .. C om | ὡς οὐδὲ ἡ (A om) ὑμετ. οἶμ. (A post εὐσ.) εὐσ. ἀγνοεῖ cum AB .. C ὡς οὐκ ἀγνοεῖ ἡ ὑμετέρα θειότης | ἧψαν .. C ἥψαμεν | ὀψίας .. C ὥρας ἑσπέρας | σελήνη δέ cum BC .. A ἡ σελ. δέ | ὡς αἷμα -- διέλαμπε (ita B, A διέλιπε) cum BA .. C εἰς αἷμα οὐ διέλιπε (sic) | παμπληθοῦς αὐτῆς (B om) cum AB .. C τὸ πᾶν πλῆθος αὐτῶν (sic) | τὰ ἄστρα δὲ etc haec h. l. cum B posui, quocum fere facit C; A vero, ad quem prope accedere videtur D, h. l. sic: καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐσαλεύετο ὑπὸ ἀνεκδιηγήτων σημείων, καὶ ἔμελλεν πᾶσα ἡ κτίσις ὑπὸ τῶν καταχθονίων καταπίνεσθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ὅπερ εἶχον ἁγίασμα τοῦ ναοῦ αὐτῶν σχισθῆναι ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. βροντὴ δὲ πάλιν καὶ ἦχος μέγας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, ὥστε πᾶσαν τὴν γῆν ἡμῶν (D om) σαλευθῆναι (D σαλεύεσθαί τε) καὶ τρέμειν. Iam vero addit ὤφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ usque φανερῶς, quae post videbimus sect. 9., ubi in codd. BC sequuntur. | τὰ ἄ. δὲ (A δ. ἄ.) -- θρῆνον (A -νους) ἐπ. περὶ (A om) -- παρανομίαν cum BA .. C vero pro-

8 Μιᾷ δὲ τῶν σαββάτων περὶ τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ὁ ἥλιος ὤφθη οἷος οὐδέποτε ἔλαμψεν, καὶ πᾶς ὁ οὐρανὸς ἐφαιδρύνθη. καὶ ὡς ἀστραπαὶ χειμῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ὑψηλοί τινες κοσμήσεως στολῆς καὶ δόξης ἀνεκδιηγήτου ὑπάρχοντες ἐφαίνοντο ἐν τῷ ἀέρι, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον ἀγγέλων κραζόντων καὶ λεγόντων Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ἀνέλθατε ἐξ ᾅδου, οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταχθονίοις τοῦ ᾅδου. ἐκ δὲ τῆς φωνῆς αὐτῶν πάντα τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύοντο καὶ πέτραι διερρήγνυντο καὶ χάσματα ἐγένοντο μεγάλα ἐν τῇ γῇ, ὥστε καὶ τὰ τῆς ἀβύσσου φανῆναι.

9 Ὤφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ ἑωρακότες οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον ὅτι εἴδομεν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ τοὺς δώδεκα πατριάρχας τοὺς προτετελευτηκότας πρὸ δισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν, καὶ Νῶε εἴδομεν ἐν σώματι φανερῶς. καὶ περιεπάτει πᾶν πλῆθος καὶ ἀνύμνει τὸν

---

pria haec habet: ἤρξαντο δὲ γίνεσθαι σεισμοὶ ἐν ᾗ ὥρᾳ ἐπάγησαν οἱ ἦλοι εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἕως ἑσπέρας.

8. Μιᾷ δὲ τ. σαββ. cum D .. A μετὰ δὲ τὸ σάββατον .. BC om | περὶ (BC add δὲ) τρίτην (B -της) ὥραν (B -ας) | οἷος οὐδ. ἔλαμψ. (C om ἔλ.) cum BCD .. A οἷος οὐδ. ὤφθη, οὐδὲ οὐδέποτε οὕτως ἔλαμψεν | καὶ πᾶς ὁ (ita BCD; A pro his καίπερ) οὐρ. ἐφαιδρύνθη (B -δριώθη) | καὶ ὡς (C ὥσπερ) ἀστραπαὶ (B -πή; D deficit inde ab ἀστραπαί) χειμ. ἐπέρχ. (ita CE; B om, A om ἐπέρχ. οὕτ.), οὕτ. ἄνδρ. ὑψ. (C om) τιν. (B om) κοσμ. στολ. (ita A, B στολ. κοσμ., C om κο. στ. usque ὑπάρχοντ.) -- ὑπάρχοντ. -- καὶ (C om) πλῆθ. ἀναρ. (C ἀνεκδιηγήτων sic) ἀγγέλ. (C om) κραζ. κ. λεγ. (κ. λεγ. ex C, AB om) Δόξα (ita BC; A vero sic: Ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ἀνέστη θεὸς ὤν. καὶ φωνὴ ἠκούετο ὥσπερ μέγεθος βροντῶν λέγουσα. Δόξα) -- ἀνέλθατε (ita AC; B -θετε) ἐξ ᾅδου (ita C; AB οἱ ἐξ [B ἐν] ᾅδου) οἱ δεδουλωμ. (ita AB; CE δεδεμένοι) -- τ. ᾅδου | ἐκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν -- διερρήγν. (ita A, vide etiam C; B pro his omnibus sic: φόβος δὲ καὶ ἔκστασις γέγονεν οἷος οὐδέποτε γέγονεν· σεισμοὶ ἐγένοντο οὐκ ὀλίγοι) καὶ χάσμ. ἐγέν. (B om) μεγ. -- φανῆναι cum BA .. C ἐκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν πᾶσα ἡ γῆ ἐσείσθη, ὥστε παρ' ὀλίγον εἰς ἀπώλειαν ὅλος ὁ κόσμος ἤρχετο· μὴ μόνον σαλευθῆναι (sic omnia) τὴν πόλιν ἀλλὰ καὶ τρέμειν.

9. Ὤφθησαν etc: ita h. l. BC; A vero, in quo ὤφθησαν usque φανερῶς supra legi indicavimus (cf. 7.), h. l. haec add: καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων νεκρῶν ἐξανέστησαν ἄχρι πεντακοσίων. | Ὤφθ. δέ .. C add καί, omissis ἐν αὐτ. τ. φόβ. | ὡς (nescio an praestet οὕς) αὐτ. ἑωρ. οἱ (B om) Ἰουδ. (C om οἱ Ἰ.) -- εἴδομεν (C add τὸν) -- τ. προτετελ. (ita C, AB add μετὰ Μωσέα; D τοὺς πρὸ Μωσέως habet, omissis τ. προτετ. et πρό) πρὸ (C om) δισχ. πεντ. ἐτ. (A add καὶ ἑτέρους πολλούς), καὶ Νῶε usque φανερῶς (haec AB habent, CD om) | καὶ περιεπάτει -- ἀνύμνει (B ἐνύμν.) -- λέγων (ita AB) -- τ. νεκροὺς

θεὸν μετὰ φωνῆς μεγάλης λέγων Ὁ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πάντας τοὺς νεκροὺς ἐζωοποίησεν, καὶ τὸν ᾅδην συλήσας ἐνέκρωσε.

[10] Πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα ἐκείνην, ὦ δέσποτα βασιλεῦ, τὸ φῶς οὐκ ἐπαύετο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἀπέθανον καὶ κατεποντίσθησαν καὶ κατεπόθησαν τοῖς χάσμασιν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, ὥστε μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν φανῆναι· ἐκείνους δὲ λέγω παθεῖν τῶν Ἰουδαίων τοὺς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας. μία δὲ συναγωγὴ κατελείφθη ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπεὶ πᾶσαι αἱ συναγωγαὶ ἐκεῖναι αἱ γενόμεναι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατεποντίσθησαν.

[11] Τῷ οὖν φόβῳ ἐν ἐκστάσει γενόμενος καὶ πολλῷ τρόμῳ συσχεθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπιτάξας γράψαι τὰ πραχθέντα παρ' αὐτῶν πάντων ἀνήγαγον τῷ σῷ κράτει.

(A add ἡμῶν) ἐζωοπ. - - ἐνέκρωσε cum AB .. C om, sed add οὓς κἀγὼ ἴδον ἐν σώματι περιπατοῦντας, ὥστε δέσποτα θεωρῆσαί με τινὰ νεκρὸν ἀρχαιότατον οἷον οὐδέποτε τεθέακα, quorum posteriorum similia in cod. A inepte post κατὰ τοῦ Ἰησ. λέγοντας adduntur, in hunc fere modum emendanda: ὥστε δοκεῖν (cod. δοκον) με φαντασίᾳ τινὶ (cod. τινα) θεωρεῖν ἐκ νεκρῶν ἀρχαιοτάτους πολλούς, οὓς οὐδέποτε ἡμεῖς ἐθεασάμεθα (cod. -σώμεθα).

10. Πᾶσαν - - ὦ δέσπ. (B add εὐσεβέστατε) βασ. - - κατεπόθησαν (B κατεπτώθησαν [?] ante κ. κατεποντ.) - - ὥστε usque φανῆν. (haec B om)· ἐκείνους - - παθεῖν (ita B; A δέσποτα, μὴ φανῆναι) - - λέγοντας cum AB .. C om | μία δὲ (A add τις) σ. κατελ. (C ἐκατελ.) ἐν Ἱερ. (C ἐν αὐτῇ τῇ πόλει) - - ἐκεῖναι αἱ γ. κ. τ. Ἰησοῦ (C om ἐκεῖναι usque Ἰησοῦ) κατεποντ. (C ἔπεσον) cum AC .. B om

11. Τῷ οὖν (ita BC, A γ' οὖν) φόβ. (C add ἐκείνῳ) - - συσχεθεὶς (ita AB; C συνεχόμενος) | κατ' αὐτὴν (A κατὰ ταύτ.) τ. ὥραν - - παρ' αὐτῶν πάντ. (ita A, B παρ' αὐτοῦ) ἀνήγαγ. (B ἀνήγγειλα) τ. σ. κράτει cum AB .. C γράψας τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἀνήγαγ. τῷ ὑμετέρῳ κράτει· ὑποτάξας δὲ καὶ τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξέπεμψα τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, δέσποτα αὐτοκράτωρ.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΙΛΑΤΟΥ.

[1] Φθασάντων δὲ τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει καὶ ἀναγνωσθέντων τῷ Καίσαρι, οὐκ ὀλίγων ἑστώτων ἐκεῖ, ἅπαντες ἔκθαμβοι ἐγένοντο ὅτι διὰ τὴν τοῦ Πιλάτου παρανομίαν τὸ σκότος καὶ ὁ σεισμὸς ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Καῖσαρ ἐκπέμψας στρατιώτας ἐκέλευσεν δέσμιον ἀγαγεῖν τὸν Πιλᾶτον.

[2] Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει, ἀκούσας ὁ Καῖσαρ ὅτι παρέστη ὁ Πιλᾶτος, ἐκαθέσθη ἐν τῷ ναῷ τῶν θεῶν ἐπὶ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ στῆναι τὸν Πιλᾶτον. καί φησιν ὁ Καῖσαρ πρὸς αὐτόν Τί τοιαῦτα ἐτόλμησας, δυσσεβέστατε, ἑωρακὼς τηλικαῦτα σημεῖα εἰς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον; κακὴν πρᾶξιν τολμήσας ὅλον τὸν κόσμον ὤλεσας.

---

* Titulus iste apponi non solet in manuscriptis libris. Sumsimus ex A, nisi quod demum verbis Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ appositum habet. In codicibus vero nostris BCDE paradosis haec Pilati adiuncta est anaphorae eiusdem, nulla interposita nova inscriptione.

1. ἐν τῇ Ῥωμ. πόλ. cum BCD .. AE ἐν τῇ (A om) Ῥώμῃ | καὶ ἀναγν. τῷ Καίσ. (A om τ. K.) cum CDA .. B κ. γνωρισθέντων τῷ Αὐγούστῳ Καίσαρι καὶ ἀναγνωσθέντων .. E καὶ ἐπαναγνοὺς (sic) ἐπὶ τῷ Τιβερίῳ Καίσαρι | οὐκ (E om) ὀλίγ. ἑστώτ. ἐκεῖ (ita CD; A ἐν τῇ πόλει ante ἑστ., E om) cum CDAB .. B om | ἅπαντ. (ita BCD; A πάντ.; E ἅπαν τὸ πλῆθος) ἔκθ. ἐγ. (B add καὶ ἐθλίβοντο λέγοντες) | ὅτι (E om) διὰ τὴν (A δι' αὐτὴν) -- τὸ (E ὅτι τε) σκότ. καὶ ὁ σεισμ. (E καὶ σεισμοὶ) ἐγένετο (E ἐγένοντο) | θυμ. πλ. cum ACD .. BE θυμωθεὶς | ἐκπ. στρ. (haec E om) -- ἀγαγεῖν (E ἀχθῆναι) τ. Πιλ. (E add ἐν Ῥώμῃ, item D καὶ κατακεκρυμμένον ἀχθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει) cum ACDE .. B ἔπεμψεν στρ. ἵνα δέσμ. ἀγάγωσιν τὸν Πιλ.

2. Καὶ ἀχθ. -- πόλει cum AC .. B καὶ ἠνέχθη -- πόλει .. D om (vide ante). E sic: καὶ δὴ προκαθίσας ἐπὶ τὸ καπετώλιον ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ etc, omissis iis quae praecedunt. | B ἀκ. δὲ ὁ K. ὅτι ἠνέχθη | B τοῦ θεοῦ | στῆναι .. B εἶναι, E (vide ante) ἀχθῆναι | καί φησιν (B ἔφησεν) ὁ K. πρ. αὐτ. (E om πρ. αὐτ.) .. E add haec: Λέγε κατάρατε καὶ δυσσεβέστατε, σὺ εἶ Πιλᾶτος ὁ καὶ ἡγεμών, ἀνατολικὴν ἐπέχων ἀρχήν; ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔφη Ναί, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἐγώ εἰμι ὁ δοῦλος τῆς ὑμετέρας γαληνότητος· ἐγώ εἰμι Πιλᾶτος ὁ Πόντιος ὁ ἀπὸ Ἀμασίας πόλεως τῆς Πόντου διοικήσεως. καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπεν | BE δυσσεβῆ (B -βεῖ) | ἑωρακὼς τηλικ. (ita AC; DE τοιαῦτα) σημ. εἰς τ. ἄνδρ. (E ἄνθρωπ.) ἐκ. cum ACDE .. B εἰς τ. ἄνδραν ἐκεῖνον τοιαῦτα σημ. παρ' αὐτοῦ ἑωρακώς | κακὴν (CD καὶ κακ.) πρ. τολμήσας (D ἐτόλμησας; CD add καὶ) ὅλ. τ. κ. (B τ. κ. ὅλ. et add διὰ τῆς σῆς παρανομίας) ὤλεσ. (BC ὀλ.) ... E κακὰ πρᾶξαι καὶ θανάτῳ παραδοῦναι αὐτόν

3 Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔφη Αὐτοκράτωρ βασιλεῦ, ἐγὼ ἀναίτιος τούτων τυγχάνω, οἱ δὲ προπετεῖς καὶ αἴτιοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Καὶ τίνες οὗτοι; λέγει ὁ Πιλᾶτος Ἡρώδης, Ἀρχέλαος, Φίλιππος, Ἄννας καὶ Καϊάφας, καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. λέγει ὁ Καῖσαρ Τίνος ἕνεκεν τῇ βουλῇ ἐκείνων σὺ ἐξηκολούθησας; καὶ ὁ Πιλᾶτος λέγει Στασιαστὸν καὶ ἀνυπότακτόν ἐστιν τὸ ἔθνος αὐτῶν, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ σῷ κράτει. καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπεν Ἅμα παρέδωκάν σοι αὐτόν, ὤφειλες ἐν ἀσφαλείᾳ ποιῆσαι αὐτὸν καὶ ἐκπέμψαι πρός με, καὶ μὴ πεισθῆναι αὐτοῖς σταυρῶσαι τὸν τοιοῦτον ἄνδρα δίκαιον ὄντα καὶ τοιαῦτα σημεῖα ἀγαθὰ ποιήσαντα, ὡς σὺ εἶπας διὰ τῆς σῆς ἀναφορᾶς· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων σημείων φανερὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

4 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Καίσαρος καὶ ὀνομάσαντος αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν θεῶν συνέπεσαν καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτός, ἔνθα ἐκαθέζετο ὁ Καῖσαρ μετὰ τῆς συγκλήτου. ὁ δὲ δῆμος ὁ παρεστηκὼς τῷ Καίσαρι πάντες

---

3. αὐτοκράτωρ (-τωρ ABCDE) βασ. cum ACD .. B αὐτ. Καῖσαρ, E δέσποτα αὐτ. | ἀναίτ. (E αἴτ.) τούτων (ita BC; AE τούτου, D om) τυγχ. (B εἰμί, E οὐκ εἰμί) | καὶ (ita CD; A add οἱ) αἴτιοι .. B om (E om οἱ δέ usq. ἐστίν) | ἐστίν cum ACD .. B εἰσίν | Ἡρ. Ἀρχ. Φί. Ἄνν. cum ACD .. B Ἡρ. καὶ Ἀ. καὶ Φ. καὶ Ἄνν. .. E om Ἡ. Ἀ. Φ. | B πᾶν | τῶν Ἰουδ. (A add ἐστίν) .. B αὐτῶν | λέγει .. A add αὐτῷ | C τῇ βουλήσει | σὺ (ita BD; AC om) ἐξηκ. | B ἀναστασιαστόν | B om ἀνυπότακτον | τὸ ἔθν. (C πλῆθ.) αὐτ. (B τῶν Ἰουδαίων) | A τ. κράτει σου | Ἅμα .. BE μόνον | E παραδέδωκαν | ὤφειλες: ita BCDE | πεισθῆναι .. E ποιῆσαι τὸ θέλημα | σταυρῶσαι cum CD .. ABE καὶ στ. | δικ. ὄντα (haec AC; BDE om) καὶ τοι. ση. ἀγ. (haec ita BC; E om ἀγ.; similiter reliqui) ποιήσ. | ὡς (ita ACD, E καθώς, B ἃ) σ. εἶπας (E ἐσήμανας ἡμῖν) | ἐκ γὰρ τῶν -- ὁ βα. τ. Ἰουδ. cum B .. ACD μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Χρ. ὁ β. τ. Ἰ. .. E καὶ μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι ἔγραψας ἐν τίτλῳ καὶ προσήλωσας ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χρ. ὁ βα. τ. Ἰ., atque addit πάντως βουλόμενος κακὰ ἐπάξαι κατὰ τοῦ κράτους μου τοῦτο ἐποίησας.

4. Καὶ τ. εἰπόντ. (ita CD, E εἰπών; AB λέγοντ.) τ. K. (E om) κ. ὀνομάσαντ. (E -σας) αὐτ. (BE om) τὸ ὄν. τ. Χρ. (haec AE; B τὸ ὄν. αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, BD τὸν Χριστόν) | τῶν θεῶν cum AE .. BCD τῶν εἰδώλων ἤτοι (B om) τ. θεῶν | συνέπεσαν (-σον CD) κ. ἐγένοντο cum BCD .. AE συνέπεσε κ. ἐγένετο | ἔνθα -- μετὰ (A add πάσης) τ. συγκλ. cum ACD .. E om .. B καὶ ὁ τόπος δὲ συνέπεσεν ἔνθα ἐκ. ὁ K. μ. πάσης τ. συγκλ. αὐτοῦ | B om τῷ Καίσ. | πάντες ἔντρ. (A σύντρ.) cum ACD .. B καὶ πάντες οἱ τῆς συγκλήτου αὐτοῦ ἅμα τῷ Καί-

ἔντρομοι γεγόνασιν διὰ τὴν τοῦ ῥήματος ῥῆσιν καὶ πτῶσιν τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ πάντες φόβῳ συσχεθέντες ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, θαυμάζοντες τὸ γεγονός. ἐκέλευσεν δὲ ὁ Καῖσαρ μετὰ ἀσφαλείας φυλάττεσθαι τὸν Πιλᾶτον, ὅπως γνῷ τὸ ἀληθὲς περὶ τοῦ Ἰησοῦ.

5 Τῇ δὲ ἐπαύριον καθίσας ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ καπετωλίῳ μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου ἐπειρᾶτο πάλιν ἐρωτᾶν τὸν Πιλᾶτον. καί φησιν ὁ Καῖσαρ Λέγε τὸ ἀληθές, δυσσεβέστατε, ὅτι διὰ τῆς σῆς ἀσεβοῦς πράξεως ἧς ἐπεχείρησας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνταῦθα ἐδείχθη τῶν κακῶν σου ἔργων ἡ πρᾶξις, τὸ τοὺς θεοὺς πτώσει ὑποβληθῆναι. λέγε οὖν Τίς ἐστιν ἐκεῖνος ὁ σταυρωθείς, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοὺς θεοὺς πάντας ἀπώλεσεν; Πιλᾶτος ἔφη Καὶ μὴν τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ ἀληθῆ εἰσίν· καὶ γὰρ ἐγὼ αὐτὸς ἐπείσθην ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὅτι μείζων ὑπῆρχεν πάντων ὧν σεβόμεθα θεῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Τίνος οὖν ἕνεκεν τοιαύτην τόλμην καὶ πρᾶξιν ἐπήνεγκας κατ' αὐτοῦ, μὴ ἀγνοῶν τοῦτον, ἢ πάντως κακόν τι βουλόμενος περὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας; ὁ

σαρι ἔντρομοι | γεγόνασιν -- τὸ γεγονός cum ACD .. B γενόμενοι διὰ τὴν γενομένην πτῶσιν τῶν θεῶν, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. E vero omissis ὁ δὲ δῆμος usque τῶν θε. αὐτῶν sic: καὶ φόβῳ πολλῷ συσχεθέντες ἀνεχώρησαν ἅπαντες ἕκαστος εἰς τὸν οἶκ. αὐτοῦ | ἐκέλ. δὲ (ita CD; B ἐκ. οὖν, A καὶ ἐκ.) -- με. ἀσφ. φυλάττεσθαι (ita CD, A -ττειν; B pro his ἀσφαλισθῆναι) -- περὶ τ. Ἰησοῦ .. E om

5. Τῇ δὲ (B om; E Καὶ πάλιν τῇ) ἐπαύρ. | καθίσ. (B καθεσθεὶς) -- ἐν τῷ (A εἰς τὸ et -λιον) καπετωλίῳ (-πε- BCD; A -πι-; omnes vero -τολ-) -- ἐρωτᾶν (ita BCD; A ἐπερ.) -- κ. φησ. ὁ Καῖσαρ cum ABCD .. E προκαθίσας ἐπείραζεν ἐπερωτῶν τ. Πιλᾶτον | Λέγε -- δυσσεβέστ. (B δυσσεβῆ) -- ἧς (ita AB; CD ἥνπερ) -- ἐδείχθη (B ἠλέγχθη) -- ἔργ. ἡ πρᾶξις (B πράξεων τὰ ἔργα) τὸ (ita AE, CD om) -- πτώσει ὑποβληθ. (B πτῶσιν ὑποβάλλειν) .. E om | λέγε οὖν -- ἐκεῖνος (B οὗτος) -- καὶ (A om) τ. θε. πάντ. (B om) ἀπώλεσεν cum ABCD .. E λέγε ὦ κατάρατε καὶ δυσσεβέστατε, τίς ἦν ὁ ἄνθρωπ. ἐκεῖν. ὁ σταυρ., ὅτι τὸ ὄν. αὐτ. λεχθὲν ἐνταῦθα τοῖς θεοῖς πτῶσιν ἐπέβαλεν. | Πιλ. (ita CD; ABE ὁ Πι.) ἔφη (BE εἶπεν) | Καὶ μὴν -- καὶ γὰρ (B add καὶ) ἐγ. αὐτ. (B α. ἐ.) ἐπείσθην (C ἐπειράσθην, B ἐπίσταμαι) ἐκ τ. ἔργ. αὐτοῦ (AB ἐξ αὐτῶν τῶν [A om] ἔργ.) ὅτι cum ABCD .. E Τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἅτινα ἀπέστειλα τῇ ὑμετέρᾳ θειότητι, ἀληθῆ τυγχάνουσιν· καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπείσθην ὅτι | ὑπῆρχεν (ita AC, E ὑπάρχει, BD ἐστι) πάντ. (ita AB; CDE om) ὧν (E add ἡμεῖς) σεβ. θε. | Τίν. οὖν (B Καὶ τίνος) ἕνεκεν (E -κα) τοι. τόλμην (ita ACD; BE om τόλμ. καί) κ. πρᾶξ. (E τιμωρίαν) ἐπήνεγκ. (ita A, CD ὑπήν., B ἐξήν., E ἐπήγαγ.) κατ' αὐτ. (E αὐτῷ) -- τοῦτον (ita CD, B τοῦτο, E αὐτοῦ τὴν δύναμιν; A ἐκ τούτων pergens πάντων τὶ κακόν) ἢ (Thil. ed. ἤ, E om)

δὲ Πιλᾶτος ἔφη Διὰ τὴν παρανομίαν καὶ στάσιν τῶν ἀνόμων καὶ ἀθέων Ἰουδαίων τοῦτο ἐποίησα.

6 Θυμοῦ δὲ πλησθεὶς ὁ Καῖσαρ συμβούλιον ἐποίησεν μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ κελεύει δόγμα γραφῆναι κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως Λικιανῷ τῷ τὰ πρῶτα τῆς ἀνατολικῆς ἐπέχοντι χώρας χαίρειν. Τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς γενομένην τόλμαν παρὰ τῶν τὴν Ἱερουσαλὴμ οἰκούντων καὶ τὰς πέριξ πόλεις Ἰουδαίων παράνομόν τε πρᾶξιν ἔγνων, ὡς θεόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν Πιλᾶτον κατηνάγκασαν σταυρῶσαι, διὰ τοῦ τοιούτου αὐτῶν πλημμελήματος δι' οὗ ὁ κόσμος σκοτισθεὶς εἰς ἀπώλειαν εἵλκετο. θέλησον οὖν σπουδαίως ἅμα πλήθους στρατιωτῶν παραγενέσθαι τοῖς ἐκεῖσε καὶ αἰχμαλωσίαν ἐκθέσθαι διὰ τούτου τοῦ δόγματος. πειθαρχῶν κινῆσαι κατ' αὐτῶν καὶ ἐν διασποραῖς αὐτοὺς θέμενος ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν καταδούλωσον αὐτούς, καὶ τῆς Ἰουδαίας ἁπάσης ἐκδιώξας ὀλιγοστὸν τὸ ἔθνος αὐτῶν δεῖξον, ἐφ' ἅπασιν μὴ ὀφθῆναι ἔτι τοῦτο, πονηρίας μεστοὶ τυγχάνοντες.

πάντως etc (E πάντ. βουλόμενος κακὰ κατὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους) | E om ἀνόμ. καί, B om ἀνόμ. κ. ἀθέων

6. B Θυμ. οὖν πάλιν πλ. ὁ Καῖσ. συμβούλ. τε ποιήσας μετὰ -- κελεύει | E συμβ. ποιησάμενος μ. τῆς συγκλ. ἐκέλευσε τὸ δόγμα γρ. | κα. τῶν (CD add ἀθέων) Ἰουδ. (D om) οὕτ. (B περιέχον οὕτ.) | Λικιανῷ (-νῷ sic CD) .. E Λικιννίῳ, pergens τὴν ἀνατολὴν ἐπέχοντι ἐπαρχίαν | Τὴν -- γενομένην (A γενναμ.) τόλμαν (ita h. l. ACD) -- οἰκούντ. (A διοικ.) Ἰ. κ. τ. πέ. πόλ. (A om haec) παρ. τε. (A om) -- λεγόμενον (A add τὸν) -- Πιλᾶτον (ita C, D -τῳ, A μετὰ Πιλάτου) κατηνάγκασαν (AC -νέγκασαν) σταυρ. cum ACD .. B corrupte Κατὰ τὴν ἄθεον τῆς παρὰ τῶν Ἰουδ. συνγεναμένης τόλμης τῶν τὴν Ἱερουσαλὴμ κ. τὰς πέριξ πόλ. οἰκούντ. Ἰουδ. παρανόμων θεόν τινα λέγοντος Ἰησοῦ καταναγκάσαντες σταυρῶσαι .. E Ἐν τῷ παρόντι καιρῷ τόλμῃ χρησάμενοι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὰς πέριξ χώρας παράνομοι Ἰουδαῖοι τὸν θεὸν τὸν λεγόμενον Ἰησοῦν μετὰ Πιλάτου κατηνάγκασαν σταυρωθῆναι | διὰ τοῦ (ita CD, A om) τοι. αὐτῶν (A om) πλ. δι' οὗ (codd. δι' ὧν) -- εἵλκετο cum ACD .. B ὡς διὰ τῶν τοιούτων πλημμελημάτων τέλεον (sic) ὁ κόσμ. σκοτισθεὶς εἰς ἀπ. εἵλκετο .. E καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον πλημμέλημα τελείως ὁ κόσμ. ἐσκοτίσθη καὶ παρ' ὀλίγον εἰς ἀπ. εἵλκετο | ἅμα πλήθους (C -θει) .. E ἅμ. πλείστων | καὶ αἰχμ. ἐκθέσθ. (A corrupte οὖν θῆσον) ἐκθέσθ. δ. τ. τ. δόγμ. cum CD, item A .. B κ. αἰχμαλωτῆσαι διὰ τ. τ. δόγμ. πάντας αὐτούς, item E κ. αἰχμαλωτεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν μεγάλην | πειθαρχ. κινῆσαι (A -νησον) καὶ ἐν -- ἁπάσης (A om καὶ ἐν usq. ἁπάσης) ἐκδιώξας (A καὶ ἐκδίωξον αὐτοὺς καὶ) δεῖξον (A -ξαι) -- ἔτι (codd. ἐπί) τοῦτο -- τυγχάνοντες cum C (post ὀφθῆναι deficit) D, A .. B πειθαρχῶν οὖν τῷ δόγματι ἡμῶν κίνησον κατ' αὐτοῦ (corrige -τῶν) καὶ διὰ πειρὰς

7 Καὶ τοῦ δόγματος τούτου φθάσαντος ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ, Λικιανὸς πειθαρχήσας τῷ φόβῳ τοῦ δόγματος ἐν ἀναλώσει πᾶν τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἐποίησεν, τοὺς δὲ καταλειφθέντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἐθνῶν δουλεύειν παρέσχεν, ὥστε γνωσθῆναι τῷ Καίσαρι ταῦτα τὰ γεγενημένα παρὰ Λικιανοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ καὶ ἀρέσαι αὐτῷ.

8 Καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καῖσαρ ἐρώτησιν ποιῆσαι τοῦ Πιλάτου, καὶ κελεύει ἑνὶ ἄρχοντι ὀνόματι Ἀλβίῳ τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ἀποτεμεῖν, φήσας Καθὼς οὗτος χεῖρας ἐπήγαγεν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τὸν δίκαιον τὸν λεγόμενον Χριστόν, καὶ αὐτὸς ὁμοίως πεσεῖται τῆς σωτηρίας ἀποτευξόμενος.

9 Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀπελθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ηὔξατο σιωπῇ λέγων Κύριε, μὴ συναπολέσῃς με μετὰ τῶν πονηρῶν Ἑβραίων, ὅτι ἐγὼ χεῖρας κατὰ σοῦ οὐκ εἶχον ἐπενεγκεῖν εἰ μὴ διὰ τὸ ἔθνος τῶν παρανόμων Ἰουδαίων, ὅτι στάσιν κατ' ἐμοῦ ἐπήγαγον· ἀλλὰ σὺ γινώσκεις ὅτι ἀγνοῶν ἔπραξα. μὴ οὖν ἀπολέσῃς με τῇ ἁμαρ-

(sic) αὐτοὺς θέμενος διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν πᾶσ. τ. ἐθν. καταδουλῶν αὐτοὺς καὶ τῆς Ἰουδαίας πάντας ἐκδιώξας ὀλιγοστὸν τὸ ἔθν. αὐτ. δείξας, ἐφ' ἅπ. μὴ ὀφθ. ἐν ἀνέσει, ἐπειδὴ τοις πονοις με (corrige τῆς πονηρίας μεστοὶ) τυγχάνουσιν .. E corruptissime διὰ τὸ μὴ πειθαρχήν σε (corrige πειθαρχῆσαι) τῷ ἡμετέρῳ δόγματι καὶ ποιῆσαι (ποίησον omisso καί?) αὐτοὺς εἰς διασποράν, ἐν (corrige μὴ) ὀφθείησαν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, ὅτι πονηρίας πλήρεις τυγχάνουσιν.

7. E Λικίννιος | ἐν ἀναλώσει (pro his B inepte εἶπεν) πᾶν -- ἐποίησ. cum D (item ut videtur B) .. A ἀνάλωσιν παντὸς ἔθνους τ. Ἰ. ἐποίησ. .. E ἐξεδίωξε πάντας τ. Ἰουδαίους | τοὺς δὲ καταλ. ἐν τῇ Ἰουδ. (ita AD; B om) -- παρέσχ. (ita AD, B παρεσκεύασεν) .. E καὶ ἠχμαλώτευσεν αὐτοὺς ἐν διασπορᾷ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ παρασκεύασε τούτους δουλεύειν. Praeterea BD add ἕως (B add τὴν) σήμερον ἡμέρας (B -ραν) | D ταῦτ. τ. γινόμενα | ἐν τῇ ἀν. χ. καὶ ἀρ. αὐτῷ cum AD .. B om | E pro ὥστε etc sic: ὅπως γνωσθῶσιν καὶ τῷ Καίσαρι τὰ περὶ αὐτῶν

8. Καὶ πάλιν (B Πάλ. οὖν) -- ποιῆσαι (B ποιήσασθαι) -- ἄρχοντι (B πρόφεκτον, corrige πρεφέκτῳ) -- Πιλάτου (B τοῦ Πι.) ἀποτεμ. (B ἀποκόπτειν) .. E Καὶ ἐκέλευσεν ὁ Καῖσαρ πρεφεκτιάλδε (sic, vide post) ὀνόματι τὴν κεφ. ἀποκόψαι Πιλάτου | ἐπὶ τὸν -- Χριστόν .. B κατὰ τοῦ θεοῦ, E κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | πεσεῖται (A πέσηται, D ποιήσεται, B τεύξεται, E τεύξεται τοῦ θανάτου) τῆς σωτ. ἀποτευξ. (D ἀποταξάμ., E om τ. σ. ἀ.)

9. Ὁ δὲ Πιλᾶτος etc: D hunc libelli finem habet: Δῶμεν δόξαν τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. | μὴ συναπολέσῃς (B -σεις) cum BE .. A μὴ ἀπολέσεις | οὐκ εἶχον cum BE .. A οὐκ ἤθελον | A ἐπενέγκαι | E εἰ μὴ διὰ τὸ πονηρὸν ἔθν. κ. ἀστασίαστον τῶν Ἰουδ. τοῦτο ἐποίησα | B ἀλλ' ἴδας δέσπ. κύριε | μὴ οὖν (ita B; A μὴ συν-; E ἀλλὰ μὴ σύν-) ἀπολέσῃς (-AB -σεις) με (A add δέσποτα κύριε) | τῇ ἁμ.

τίᾳ μου ταύτῃ, ἀλλὰ ἀμνησικάκησον ἐπ' ἐμοί, κύριε, καὶ τῇ δούλῃ σου Πρόκλᾳ τῇ ἱσταμένῃ μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ θανάτου μου, ἣν ἀνέδειξας προφητεύειν ὅτι εἶχες σταυρῷ προσηλωθῆναι. μὴ ἐν τῇ ἐμῇ ἁμαρτίᾳ καὶ ταύτην καταδικάσῃς, ἀλλὰ συγχώρησον ἡμῖν καὶ ἐν μερίδι τῶν δικαίων σου συγκαταρίθμησον ἡμᾶς.

10 Καὶ ἰδοὺ τελέσαντος τὴν εὐχὴν τοῦ Πιλάτου ἦλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα Μακαριοῦσίν σε πᾶσαι αἱ γενεαὶ καὶ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι ἐπὶ σοῦ ἐπληρώθησαν ταῦτα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν εἰρημένα περὶ ἐμοῦ· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς μάρτυς μου ἐν τῇ δευτέρᾳ μού παρουσίᾳ ὀφθῆναι ἔχεις, ὅταν μέλλω κρῖναι τὰς δώδεκα φύλας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. Καὶ ἐξετίναξεν τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ὁ πρέφεκτος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐδέξατο αὐτήν. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Πρόκλα τὸν ἄγγελον ἐρχόμενον καὶ δεχόμενον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χαρᾶς πλησθεῖσα καὶ αὐτὴ παραυτὰ ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

μου ταύτῃ .. A τὴν ίαν μ. -την, B ταύτῃ τῇ ἁμ., E ταῖς ἁμαρτίαις μου καὶ τῇ ἀγνοίᾳ μου ταύτῃ | ἀλλὰ ἀμνησικάκησον (ita E, item corrupte A) ἐπ' ἐμοὶ κύρ. καὶ τῇ etc .. B ἀλλὰ ἐλέησόν με καὶ τὴν δούλην σ. Πρόκλαν | E ἐν τ. ὥρ. τῆς τελευτῆς μου | ἣν ἀνέδειξ. (ita B; A ἥνπερ ἔδ., E ἣν ἔδ.) προφητεύειν (ita BE; A -τεῦσαι) | E om ὅτι εἶχ. στ. πρ. | E μὴ ἐν τῇ ἅμ. ἡμῶν κύριε καταδικ. ἡμᾶς | συγχ. ἡμῖν (B μοι; E add τὰ παραπτώματα ἡμῶν) κ. ἐν μερ. τ. δ. σου (E μετὰ τῶν ἁγίων σου) συγκαταρ. (ita B, AE συναριθ.) ἡμ.

10. A τελειώσαντος | E ἐκ τῶν οὐρανῶν | Μακ. σε (A add Πιλᾶτε) π. αἱ γεν. καὶ αἱ πατρ. (ita haec E; B π. αἱ γεν., A π. αἱ πατριαὶ [Bch -αρχαι] τ. ἐθν. (B om) | ἐπὶ σοῦ cum A .. B ὑπὸ σοῦ | ταῦτα -- εἰρημένα cum A .. B πάντ. [τὰ adde] ὑπομνήματα τῶν πρ. τὰ εἰρ. | E om ὅτι usq. περὶ (A παρ') ἐμοῦ | καὶ -- αὐτὸς (BE om) μάρτυς μου (B μαρτυρεῖς μου, E μ. μ. ἔσῃ, A μάρτ. ἔσῃ) ἐν τῇ (ita B, E ἐπὶ τῆς etc, A ἐν γὰρ τῇ) -- ὀφθ. ἔχ. (haec om E) | B ὅτε μέλλω | τὰς δώδ. -- ὁμολογ. τῷ ὀν. μ. (ita B, A καὶ πιστεύσαντας omissis τ. ὀ. μ.) .. E ζῶντας κ. νεκρούς, καὶ τὰς δώδ. φύλ. τὰς μὴ ὁμολογησάσας μηδὲ πιστευσάσας εἰς τὸ ὄν. μ. | Καὶ ἐξετίναξ. (E Ἦρε δέ) τ. κ. Πιλ. (E αὐτοῦ) ὁ (A om) πρέφεκτος (E περφεκτιάλδεος sic, vide ante) cum AE .. B τότε οὖν ὁ Πιλ. ἐκτείνας τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ἀπέτεμεν τὴν κεφ. αὐτοῦ ὁ πρόφεκτος (sic) | καὶ ἰδοὺ -- ἐδ. αὐτήν cum AE .. B om | B θεωροῦσα δέ | τὸν ἄγγ. ἐρχ. -- τ. κε. αὐτοῦ (E om ἐρχ. usq. αὐτοῦ) cum AE .. B om | τὸ πνεῦμα .. A add αὐτῆς | μετὰ τ. ἀνδρ. αὐτῆς: his libellus finitur in BE .. A add Πιλάτου, θελήσει καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

MORS PILATI QUI IESUM CONDEMNAVIT.

Cum autem Tiberius Caesar[1]) Romanorum imperator gravi morbo teneretur, et intelligens quia Ierosolymis esset quidam medicus, nomine Iesus, qui omnes infirmitates solo verbo curat, nesciens quod Iudaei et Pilatus eum occidissent, praecepit cuidam suo familiari nomine Volusianus Vade citius quam potes trans partes marinas, dicesque Pilato meo servitori et amico ut hunc medicum mihi mittat qui me pristinae sanitati restituat. Qui Volusianus audito praecepto imperatoris statim discessit, et ventus est[2]) ad Pilatum sicut praeceptum est ei. Et narrans eidem Pilato ea quae sibi a Tiberio Caesare commissa fuerant, dicens Tiberius Caesar imperator Romanorum, tui dominus, audito quod in civitate ista est medicus qui solo verbo sanat infirmitates, rogat te vehementer ut eum sibi mittere debeas pro sua infirmitate curanda. Audiens haec Pilatus territus est valde, sciens quod per invidiam eum occidi fecerat. Respondit Pilatus eidem nuntio sic dicens Hic homo erat malefactor et homo qui trahebat ad se totum populum: sic habito consilio sapientum civitatis eum crucificari feci. Qui nuntius rediens ad eius hospitium obviatus est cuidam mulieri nomine Veronica, quae

---

[1]) Codex h. l. et infra semel *Caesarius* habet, item *a Tiberio Caesario commissa.*

[2]) *ventus est:* ita codex. Similiter post habet *obviatus est.*

fuerat familiaris Iesu, dicens O mulier, medicus quidam qui in hac civitate erat, qui solo verbo aegros sanabat, cur occiserunt[3]) eum Iudaei? At illa coepit flere dicens Heu me, domine, deus meus et dominus meus, quem Pilatus pro invidia tradidit, condemnavit et crucifigi praecepit. Tunc ille nimis dolens ait Vehementer doleo quia id pro quo dominus meus me[4]) miserat explere non valeo. Cui Veronica Dominus meus cum praedicando circuiret, et ego eius praesentia nimis invita carerem, volui mihi depingi imaginem, ut dum eius privarer praesentia, saltim mihi praestaret solatium imaginis suae figura[5]). Cumque linteum pictori deferrem pingendum, dominus meus mihi obviavit et quo tenderem requisivit. Cui cum viae causam aperuissem, a me petiit pannum, et ipsum mihi venerabilis suae faciei[6]) reddidit insignitum imagine. Ergo huius aspectum si dominus tuus devote intuebitur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille Est huiusmodi imago auro vel argento comparabilis? Cui illa Non, sed pio affectu devotionis. Tecum igitur proficiscar et videndum Caesari imaginem deferam, et revertar.

Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam dixitque Tiberio imperatori Iesum diu a te desideratum Pilatus et Iudaei iniustae morti tradiderunt et per invidiam crucis patibulo affixerunt. Venit igitur mecum matrona quaedam ipsius Iesu imaginem deferens, quam si devote prospexeris, mox sanitatis tuae beneficium obtinebis. Caesar igitur pannis sericis viam sterni fecit et imaginem sibi praecepit praesentari: qui mox ut eam fuit intuitus, salutem est pristinam assecutus.

Pontius igitur Pilatus imperio Caesaris capitur et Romam perducitur. Audiens Caesar Pilatum Romam advenisse, nimio contra eum furore repletus est et eum ad se adduci fe-

[3]) *occiserunt:* ita codex.

[4]) *me:* in codice desideratur.

[5]) *figura.* Post hanc vocem in codice additur *Cui refert.*

[6]) Codex *venerabili sua facie.* Leg. aur. *insignitum.* *Imaginis ergo*

eit. Pilatus autem tunicam Iesu inconsutilem secum detulit: quam indutam coram imperatore portavit. Mox ut imperator eum vidit, omnem iram deposuit et ei protinus assurrexit, nec dure sibi in aliquo loqui praevaluit: et in eius absentia qui videbatur tam terribilis et ferus, nunc in eius praesentia invenitur quodammodo mansuetus. Cumque eum licentiasset, mox contra eum terribiliter exardescit, se miserum clamitans quia ei furorem sui pectoris minime ostendisset. Statimque eum revocari fecit iurans et contestans quia filius mortis est et nefas[7]) est eum vivere super terram. Qui cum eum vidit, continuo eum salutavit et omnem animi ferocitatem abiecit. Mirabantur omnes, mirabatur et ipse, quia sic contra Pilatum dum abesset exardesceret, et dum praesens esset nil ei loqui posset aspere. Tandem divino nutu vel forte alicuius Christiani suasu ipsum illa tunica expoliari fecit, et contra eum pristinam ferocitatem animi mox resumsit. Cumque de hoc imperator plurimum admiraretur, dictum est sibi quod illa tunica fuisset domini Iesu. Tunc imperator eum in carcerem recipi iussit, donec sapientum consilio deliberaret quid de eo fieri oporteret. Post autem paucos dies data est igitur in Pilatum sententia ut morte turpissima damnaretur. Audiens hoc Pilatus cultello proprio se necavit, et tali morte vitam finivit.

Cognita Caesar morte Pilati dixit Vere mortuus est morte turpissima, cui manus propria non pepercit. Moli igitur ingenti alligatur et in Tiberim fluvium immergitur. Spiritus vero maligni et sordidi corpori maligno et sordido congaudentes omnes in aquis movebantur, et fulgura et tempestates, tonitrua et grandines in aere terribiliter gerebant[8]), ita ut cuncti timore horribili tenerentur. Quapropter Romani ipsum a Tiberis fluvio extrahentes, derisionis causa ipsum in Viennam deportaverunt et Rhodani fluvio immerserunt: Vienna enim

---

7) Codex per errorem *fas*.

8) Fortasse rectius Leg. aur. *congaudentes et nunc in aquis nunc in aere rapientes mirabiles inundationes in aquis movebant, et — — generabant*

dicitur quasi via gehennae, quia erat tunc locus maledictionis. Sed[9]) ibi nequam spiritus affuerunt, ibidem eadem operantes. Homines ergo illi tantam infestationem daemonum non[10]) sustinentes vas illud maledictionis a se removerunt et illud sepeliendum Losaniae territorio commiserunt. Qui cum nimis praefatis[11]) infestationibus gravarentur, ipsum a se removerunt et in quodam puteo montibus circumsepto immerserunt, ubi adhuc relatione quorumdam quaedam diabolicae machinationes ebullire dicuntur.

---

9) Adde *et?*
10) *non* deest in codice.
11) Codex *nimiis praefactis:* quae fortasse ferri possunt.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΑΠΟ ΑΡΙΜΑΘΑΙΑΣ ΤΟΥ ΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΥ ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΥΡΙΟΥ· ΕΝ Ω ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΛΗΣΤΩΝ ΑΙΤΙΑΣ ΕΜΦΕΡΕΙ.

I.

1 Ἐγὼ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὁ αἰτησάμενος παρὰ Πιλάτου τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πρὸς ταφὴν καὶ ἐν δεσμῷ πιεζόμενος παρὰ τῶν φονέων καὶ θεομάχων Ἰουδαίων διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, οἵτινες καὶ τὸν νόμον κατέχοντες αὐτῷ τῷ Μωυσῇ πρόξενοι γεγόνασιν θλίψεως, τὸν δὲ νομοθέτην παροργίσαντες καὶ μὴ ἐπεγνωκότες τὸν θεὸν ἐσταύρωσαν καὶ εὔδηλον ἔθεντο τοῖς ἐγνωκόσι τὸν θεόν. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς κατέκριναν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ σταυρωθῆναι, πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ παθεῖν τὸν Χριστόν, τῷ ἡγεμόνι Πιλάτῳ παρεπέμφθησαν δύο λησταὶ ἀπὸ Ἱεριχῶ καταχριθέντες, ὧν ἡ αἰτία ἦν αὕτη.

---

* Ὑφήγησις (ita AD; C apud Birchium Hη διηγησις) Ἰωσ. (D τοῦ Ἰω.) -- τοῦ (C om) κυρίου (A add ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; C add παραδώσεως?) -- ἐμφέρει (C ἐνφέρειν) .. B non habet inscriptionem.

I, 1. Ἀριμαθαίας cum AD .. BC -θείας | B om παρ. Πιλ. | τοῦ (C om) κυρ. (B om) Ἰησοῦ (D om) πρ. ταφ. (B om πρ. τ.) | καὶ (C om) ἐν δ. πιεζόμ. (ita A, C πιαζ.; B ἐταζόμ., D ἐπιζόμ.) -- θεομάχ. (B θεοκτόνων, C add ἀνθρώπων) Ἰουδ. δ. τ. τοιαύτ. (B αὐτοῦ) αἰτ. | B πρόξ. ἐγένοντο | θλίψεως (C add αἰωνίου) τὸν δὲ (ita AD, C om δέ. B corrupte sic: θλίψ. αἰνεῖς τὸν τούτων) νομοθ. | B παροργ. μὴ ἐγνωκότες ὅτι θεὸν ἐσταύρωσαν, ἔκδηλον ἐθέμη (corrige ἔθεντο) τοῖς ἐγνωκόσιν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θεόν | ἐν ἐκ. (B add γὰρ) ταῖς -- κατέκριναν τ. υἱ. (B κατεκρίθη ὁ υἱ.) -- Πιλάτῳ (B Ποντίῳ Πιλ.) -- ἦν αὕτη.

2 Ὁ πρῶτος, ὄνομα αὐτῷ Γέστας, ὁδοιποροῦντας ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέκτεινεν, ἄλλους δὲ γυμνώσει ὑπέβαλεν, γυναῖκας δὲ ἐκ τῶν σφυρῶν κατὰ κεφαλῆς κρεμνῶν τοὺς μασθοὺς ἐξέκοπτεν, νηπίων μελῶν αἱμοπότης ὑπῆρχεν, θεὸν μὴ ἐγνωκὼς πώποτε, νόμοις μὴ ἀκολουθῶν, βίαιος τυγχάνων ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς τοιαύτας πράξεις.

Ἡ δὲ τοῦ ἑτέρου αἰτία τοιαύτη ἦν. Δημᾶς ἐκαλεῖτο, Γαλιλαῖος μὲν ἦν τῷ γένει, πανδοχεῖον δὲ εἶχεν· πλουσίων πειρατηρίοις ἐκέχρητο, πτωχοὺς δὲ εὖ ἐποίει· κλέπτης μὲν ὡς Τωβίτ, νεκροὺς γὰρ πτωχοὺς ἔθαπτεν. λῃστεύειν ἐπεχείρει τὸ τῶν Ἰουδαίων πλῆθος, αὐτὸν τὸν νόμον ἐν Ἱερουσαλὴμ συλήσας καὶ τὴν τοῦ Καϊάφα θυγατέρα γυμνώσας, ἱεράτιδα ὑπάρχουσαν τοῦ ἁγιάσματος, αὐτὴν τὴν τοῦ Σολομῶντος παρατεθεῖσαν μυστικὴν παρακαταθήκην τῷ τόπῳ ἀφελόμενος. τοιαῦται ὑπῆρχον αὐτοῦ αἱ πράξεις.

3 Συνελήφθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα τρίτης, ὀψίας οὔσης. οὐκ ἦν δὲ τῷ Καϊάφᾳ καὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων πάσχα, ἀλλὰ πένθος ἦν αὐτοῖς μέγα, ὡς διὰ τὴν τοῦ λῃστοῦ σύλησιν γεναμένην ἐν τῷ ἁγιάσματι· καὶ καλέσαντες Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ ἀδελφοῦ γὰρ Καϊάφα τοῦ ἱερέως ἦν. οὐκ ἦν δὲ μαθητὴς κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δόλῳ προετρέψαντο αὐτὸν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἵνα ἀκολουθήσει τῷ Ἰησοῦ· οὐχ ἵνα πειθαρχήσει τοῖς παρ'

---

2. C ὀνόματι Γέστας (B Γεύστας) | AC ἀπέκτενεν | AC ἐν γυμνώσει ὑπέβ. | μασθούς: ita A, B μαζούς, C μαστούς | θε. μὴ ἐγν. πώποτε (C ποτέ) .. A om | B εἰς τ. τοι. κακὰς καὶ αἰσχρὰς πράξ.

C Αἱ δ. τ. ἑ. λῃστοῦ αἰτίαι τοιαῦταί εἰσιν | Δημᾶς cum BC .. A Δύμας | πλουσίων -- εὖ ἐποίει: haec vario in codd. corrupta leguntur | κλ. μὲν (B add ἦν) ὡς Τωβ. (B ὁ Τωβίας) | B πτωχ. δὲ νεκρ. ἔθαπτ. | τὸ τ. Ἰουδ. πλῆθ. cum AC .. B τοὺς τ. Ἰ. ἱερεῖς | B ἱερατικὴν ὑπάρχ. | B παραθήκην | ἀφελόμενος cum A .. BC ἀφηλάμενος (sic) | αὐτοῦ .. B λῃστῶν

3. δὲ καί .. B οὖν | B πρὸ ἓξ ἡμερῶν τ. πάσχα, τρίτης ὀψ. οὔσ. | B om ὡς | B τ. λῃστ. ἔφοδον τὴν γενομένην ἐν τῷ πράγματι | Ἰούδαν (B τὸν Ἰ.) τὸν Ἰσκ. cum AB .. C οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Σκαριώτην | λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ (cod. praem εὐγενὲς γένος, quod ex margine irrepsisse videtur) ἀδ. γὰρ -- ἦν cum A, item C λέγ. αὐτῷ· εὐγενὴς γένος ὤν· ἀπὸ ἀδελφοῦ Καϊαφ. τ. ἱ. ἦν .. B καὶ λέγουσιν αὐτὸν ἐκ γένους ὄντα ἀδελφῆς τοῦ Καϊάφα ἱερέως | κατὰ πρόσωπ. cum AC .. B κατὰ τρόπον | C προετρέψατο | B om τῶν Ἰουδ. | ἵνα ἀκολουθήσει

αὐτοῦ γενομένοις σημείοις οὐδὲ ἵνα ὁμολογήσει αὐτόν, ἀλλ' ἵνα παραδώσει αὐτὸν αὐτοῖς, ψευδὲς ῥῆμα αὐτοῦ θέλων καταλαβέσθαι, δόματα δεδωκότες αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἀνδραγαθήματος ἀνὰ δίδραγμον χρυσίου καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἦν δὲ καὶ δύο ἔτη ποιήσας μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥς φησιν εἷς τῶν μαθητῶν καλούμενος Ἰωάννης.

[4] Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ κρατηθῆναι τὸν Ἰησοῦν λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Δεῦτε συμβούλιον θώμεθα, ὅτι περ οὐκ ἐσύλησεν ὁ λῃστὴς τὸν νόμον ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, κἀγὼ ἐλέγχω αὐτόν. τῶν δὲ τοιούτων ῥημάτων ῥηθέντων εἰσίει μεθ' ἡμῶν Νικόδημος ὁ κατέχων τὰς κλεῖς τοῦ ἁγιάσματος, καὶ ἔφη πᾶσιν Μὴ τοιοῦτον πρᾶγμα διαπράξασθε. ἦν γὰρ ἀληθὴς ὁ Νικόδημος ὑπὲρ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. ἡ δὲ τοῦ Καϊάφα θυγάτηρ ὀνόματι Σάρρα κραυγάσασα ἔφη Αὐτὸς γὰρ ἔφη ἐπὶ πάντων κατὰ τοῦ ἁγίου τόπου τούτου Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγεῖραι αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτῇ Πίστιν ἔχεις παρὰ πάντας ἡμᾶς· εἶχον γὰρ αὐτὴν ὡς προφήτην. καὶ δὴ τοῦ συμβουλίου γενομένου ἐκρατήθη ὁ Ἰησοῦς.

---

cum B .. AC ἀκολουθῇ (A -θεῖ) | B ἢ ὁμολογήσει αὐτ. θεόν | ψευδὲς -- καταλαβ. cum B .. AC om | δίδραγμον: ita ABC | ἦν δὲ καὶ δύο (C om; A praem δέκαι, quod videtur ex repetito δὲ καί ortum esse; sed vide B, unde δέκα δύο legere possis) -- μ. τ. Ἰησοῦ .. B ἦν γὰρ δωδέκατος ποιήσ. μετὰ (haec pessime sic scripta sunt: πᾶσιν μὲν τὰς) τ. Ἰ.

4. Καὶ τρίτῃ ἡμέρᾳ (C -της -ρας) πρό cum AC .. B καὶ καιρὸν εὑρὼν τῇ τρ. ἡμ. πρό | B συνβουλευσώμεθα | B οὐκ ἔκλεψεν τὸ ἁγίασμα | εἰσίει cum A, item C .. B ἦν | B ὁ κατέχ. τὸν νόμον καὶ τὰς κλεῖς (C κλεῖδας) | Μὴ τοι. πρ. (B add τι) διαπρ. cum AB .. C Μὴ τοιούτων πραγμάτων πραξώμεθα | ἦν γὰρ ἀληθὴς (C -θινὸς) -- τῶν Ἰουδ. cum AC .. B εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐποίησεν. καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἤκουσεν· οὐδὲ γὰρ ἦν εὐπρόσδεκτος ὁ Νικ. ὑπὲρ πᾶν τ. πλ. τ. Ἰουδ. | ἡ δὲ τοῦ (ita AB; C ἦν δὲ τῷ) Κα. -- Σάρρα (B Σέρα) κραυγάσασα (C καὶ κραυγάσας, B κλαύσασα) (A h. l. add ἐπὶ πάντων, quod cum BC ad ἔφη seq. transferendum videbatur) ἔφη | Αὐτὸς γὰρ (C ὅτι περ) ἔφη (C add ὁ Ἰησοῦς) ἐπὶ πάντ. (C ἐ. πᾶσι; de A vide ante) κατά cum AC .. B Ἤκουσα ἐγὼ ὅτι πᾶσιν ἔλεγεν κατά | B λέγων ὅτι δύναμαι-καταλ. αὐτόν. καὶ εἶπαν οἱ Ἰουδ. | αὐτῇ Πίστ. -- ἡμᾶς cum C .. B Ταύτην πίστιν ἔχει ὑπὲρ πάντας ἡμᾶς .. A Αὕτη πιστοτέρα ἐστὶν πάντων ἡμῶν | προφήτην: ita ABC | καὶ δὴ τοῦ (C καὶ διὰ τοῦτο) συμβ. γεν. (C γιν.) cum AC .. B καὶ δὴ τοῦ λόγου στοιχήσαντος συνβουλίου γενομένου

II.

1 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἡμέρᾳ τῆς τετράδος, εἰσήνεγκαν αὐτὸν ὥρᾳ ἐνάτῃ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα. καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἄννας καὶ Καϊάφας Εἰπὲ ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τὸν νόμον ἡμῶν ἐσύλησας, καὶ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰς ἐπαγγελίας ἀπεκήρυξας; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν δὲ ἐκ δευτέρου παρόντος καὶ τοῦ πλήθους λέγουσιν αὐτῷ Τὸ ἁγίασμα ὃ ἔκτισε Σολομὼν ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν, διὰ τί σὺ βούλῃ ἐν μιᾷ ῥοπῇ καταλῦσαι; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο πρὸς ταῦτα ὁ Ἰησοῦς. ἦν γὰρ τῆς συναγωγῆς τὸ ἁγίασμα σεσυλημένον διὰ τοῦ λῃστοῦ.

2 Ὀψίας δὲ τελεσθείσης τῆς τετράδος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐζήτει τὴν θυγατέρα τοῦ Καϊάφα πυρὶ ἐναλῶσαι διὰ τὴν τοῦ νόμου ἀπώλειαν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸ πῶς τὸ πάσχα ποιῆσαι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἐκείνη Ἐπιμείνατε τέκνα καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦτον ἀπολέσωμεν, καὶ ὁ νόμος εὑρίσκεται καὶ ἡ ἑορτὴ ἡ ἁγία ἐπιτελουμένη ἐπιτελεῖται. λαθραίως δὲ ἔδωκαν Ἄννας καὶ Καϊάφας χρυσίον ἱκανὸν Ἰούδᾳ τῷ Ἰσκαριώτῃ, λέγοντες Εἰπέ, καθὼς προεῖπες ἡμῖν, ὅτι ἐγὼ οἶδα τὸν νόμον κλαπέντα παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως εἰς αὐτὸν τὸ ἔγκλημα τραπῇ καὶ μὴ εἰς τὴν κόρην ταύτην τὴν ἄμεμπτον. καὶ ταῦτα συνταξάμενος ὁ Ἰούδας εἶπεν αὐτοῖς Μὴ πᾶν τὸ πλῆθος γνῷ ὅτι ἐγὼ ὑφ᾽ ὑμῶν ἐπεδιδάχθην τοῦτο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πρᾶξαι· ἀλλὰ ἀπολύσατε τὸν Ἰησοῦν, κἀγὼ πείθω

II, 1. A ὥραν ἐννάτην | A καὶ προφητῶν καὶ Μωσέως (B Μωυσ.) | ἀπεκήρυξας (an potius scribas ἀπέκρυψας?) cum AC .. B ἠκύρωσες | πάλ. δὲ (C om, B utrumque om) ἐκ δευτ. (B add οὖν) παρ. καὶ (AC om) τ. πλ. λέγ. (B εἶπαν) αὐτ. | τὸ ἁγ. ὅ cum AC .. B τὸν ναὸν ὃν | B ἐν ῥοπῇ καιροῦ | ἦν γὰρ (C add πρὸ) τῆς συν. τὸ ἁγ. σεσ. διὰ τ. λῃστ. (C om δ. τ. λ.) cum AC .. B ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ἦν ἡ συναγωγὴ καὶ τὸ ἁγ. ἐσυλομένον (sic vitiose) δ. τ. λ., τὸν νόμον μὴ ἔχουσα

2. B Ὀψ. δὲ γενομένης τῆς -- ἐζήτουν τ. θυγατέραν -- ἀναλ. αὐτὴν -- εἶχαν τὸ πάσχ. πῶς ποι. | τὸ πῶς .. A om τό | κ. εἶπ. αὐτ. ἐκείνη cum AC .. B ὁ δὲ Καϊάφας ἔφη πρὸς τὸν λαόν | B Μείνατε τέκνα καὶ συνδράμετε ἡμῖν ὅπως ἀπολέσωμεν τ. Ἰησ. | καὶ ἡ ἑορτ. -- ἐπιτελουμένη (C om) ἐπιτ. cum AC .. B καὶ ἑορτὴν τελείαν ἐπιτελοῦμεν | καθ. πρ. ἡμῖν cum B .. AC om | τραπῇ cum B .. AC ᾖ | ταύτην (AC om) τ. ἄμεμπτ. (C ἀμώμητον) | συνταξάμ. cum AC .. B καταδεξάμενος | B Φοβοῦμαι μὴ πᾶν | γνῷ .. C add τοῦτο | BC ἐδιδάχθην | B πρᾶξαι, καὶ ἀπιστήσωσιν· ἀλλὰ τοῦτο ποιήσαντες ἀπολύσατε τὸν Ἰησ. etc

τὸ πλῆθος ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ δόλῳ ἀπέλυσαν τον Ἰησοῦν.

[3] Ὁ δὲ Ἰούδας εἰσελθὼν εἰς τὸ ἁγίασμα διαφαυούσης ἡμέρας πέμπτης λέγει πρὸς πάντα τὸν λαόν Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω τὸν καθαιρέτην τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν συλήτην; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ἐὰν παραδώσῃς ἡμῖν αὐτόν, δώσωμέν σοι τριάκοντα ἀργύρια χρυσίου. οὐκ ᾔδει δὲ ὁ λαὸς ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγει ὁ Ἰούδας· ὁμολόγουν γὰρ αὐτὸν ἱκανοὶ εἶναι υἱὸν θεοῦ. καὶ ἔλαβεν ὁ Ἰούδας τὰ τριάκοντα ἀργύρια χρυσίου.

[4] Καὶ ἐξελθὼν τῇ ὥρᾳ τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ εὑρίσκει τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐν τῇ πλατείᾳ. μελλούσης δὲ ὀψίας γενέσθαι λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Βοήθειαν στρατιωτῶν δότε μοι μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, κἀγὼ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν. ἔδωκαν οὖν αὐτῷ ὑπηρέτας ἐπὶ τὸ πιάσαι αὐτόν. πορευομένων δὲ αὐτῶν λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰούδας Ὃν ἂν ἐγὼ φιλήσω, κρατήσατε αὐτόν· αὐτὸς γὰρ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας ἐσύλησεν. προσελθὼν οὖν τῷ Ἰησοῦ κατεφίλησεν αὐτὸν λέγων Χαῖρε ῥαββί, ὀψίας οὔσης τῆς πέμπτης. καὶ κρατήσαντες παρέδωκαν αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, λέγοντος τοῦ Ἰούδα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν νόμον συλήσας καὶ τοὺς προφήτας. ἄδικον δὲ ἐξέτασιν ἐδίδουν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Ἰησοῦ λέγοντες Διὰ τί ταῦτα ἐποίησας; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

---

3. Ὁ δὲ etc .. C corrupte | διαφ. (C διαφαυσ.) ἡμέρ. (C τῆς) πέμπτ. cum AC .. B τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ | Ἐὰν παραδώσῃς (C -σεις) ἡμ. αὐτόν .. B om | δώσωμεν cum B .. A διδῶμεν, C διδοῦμεν | ἀργ. χρυσ. cum AC .. B χρυσίνα (sic) | ὁμολόγουν γὰρ (C ὁμολογοῦντας?): ita ABC | ἱκανοί .. B οἱ πλείονες | B τὰ τριάκ. χρυσίνα

4. Καὶ ἐξελθὼν (C -θόντες) -- τῇ τεταρτ. καὶ (haec B om) -- εὑρίσκει (C εὗρον) | στρατιωτῶν .. B ληστρικήν | C καὶ ἐγώ | ἐπὶ τὸ πιάσαι cum BC .. A ἐπὶ τῷ πιάσαι | B καὶ τ. προφήτας κ. τὸν νόμ. ἐσύλευσεν | τῆς πέμπτης cum BC .. A τῇ πέμπτῃ | καὶ κρατήσαντες -- τοὺς ἀρχιερεῖς (C τοῖς -ρεῦσι) -- κ. τ. προφήτας cum AC .. B καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν κ. τ. ἀρχ., λέγοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν -- προφήτας | ἄδικον δὲ ἐξέτ. ἐδίδουν cum AB .. C ἀδικῶν. ἐξέτ. δὲ ἐδίδουσαν (sic) | ἐποίησας cum B .. AC ποιεῖς (A ταῦτα πάντα ποι. ὧδε) | καὶ οὐδέν .. B ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδέν

Ὁ δὲ Νικόδημος κἀγὼ Ἰωσὴφ ἰδόντες τὴν κάθεδραν τῶν λοιμῶν ἀπέστημεν ἀπ᾽ αὐτῶν, μὴ θελήσαντες τῇ βουλῇ τῶν ἀσεβῶν συναπολέσθαι.

III.

[1] Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα δεινὰ διαπραξάμενοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, παρέδωκαν αὐτὸν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι διαφαυούσης τῆς παρασκευῆς ἐπὶ τὸ σταυρῶσαι αὐτόν, καὶ ἐπὶ τοῦτο συνῆλθον πάντες. ἐξετάσεως οὖν γενομένης ἐκέλευσεν αὐτὸν Πιλᾶτος ὁ ἡγεμὼν μετὰ δύο λῃστῶν τῷ σταυρῷ προσηλωθῆναι. προσηλώθησαν δὲ αὐτῷ ἅμα τῷ Ἰησοῦ ἐξ ἀριστερῶν μὲν ὁ Γέστας, ἐκ δεξιῶν δὲ ὁ Δημᾶς.

[2] Καὶ ἤρξατο βοᾶν ὁ ἐξ εὐωνύμων λέγων τῷ Ἰησοῦ Ἴδε πόσα κακὰ ἔδρασα ἐν τῇ γῇ· καὶ εἰ ἔγνων ὅτι σὺ εἶ ὁ βασιλεύς, καὶ σὲ εἶχον ἀναλῶσαι. τί δὲ λέγεις ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ, καὶ βοηθῆσαι ἑαυτῷ ἐν ἀνάγκῃ οὐ δύνασαι; ἢ πῶς ἄλλῳ εὐχομένῳ σὺ δύνασαι βοήθειαν παρασχεῖν; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, κάτελθε ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα σοι πιστεύσω· νῦν δὲ οὐχ ὡς ἄνθρωπόν σε ὁρῶ ἀλλ᾽ ὡς θῆρα ἄγριον συναπολλύμενόν μοι. καὶ πολλὰ ἕτερα ἤρξατο λέγειν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, βλασφημῶν καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτόν· ἐν γὰρ τῇ παγίδι τοῦ διαβόλου ἐζωγρημένος ἦν ὁ λῃστής.

Ὁ δὲ Νικόδ. κἀγὼ (C καὶ ὁ) Ἰωσήφ cum AC .. B Ἐγὼ δὲ Ἰωσ. καὶ Νικόδ.

III, 1. διαπραξ. cum A .. C διαταξάμ., B πράξαντες. B sic: Πολλὰ οὖν δυνατὰ πράξαντες κατὰ τοῦ Ἰησ. τῇ ν. ἐκ. καὶ πολλὰ κριτήρια ἀδικίας, παρέδωκαν etc | BC διαφαούσης | ἐπὶ τὸ (A τῷ; C add καί, B κολάσαι καί) στ. αὐτόν | B om καὶ ἐπὶ τ. σ. πάντ. | ἐξετάσ. οὖν (B τοίνυν ψευδοῦς) γενομένης (B γεναμ.) -- λῃστῶν (B add τῶν καταδίκων) τῷ στ. προσηλ. (AC om τ. στ., B σταυρωθῆναι) | προσηλώθησαν δὲ αὐτῷ (ita de coniectura scripsimus: AC προσηλωθέντων δὲ [A om] αὐτῶν, B κρεμασθέντων δὲ αὐτῶν) ἅμα τῷ Ἰησ. (haec ex B sunt; C ἅμα ἐπὶ τῷ σταυρῷ; A om. Praeterea vero B add ἐν τῷ σταυρῷ) -- Δημᾶς (ita C; AB Δύμας)

2. ἐξ εὐων. (C ἀριστερῶν) .. B add Γέστας | Ἴδε πόσα .. B Πολλά | ἔδρασα cum A .. BC -σας | καὶ εἰ ἔγνων -- ἀναλῶσαι cum A, item corrupte C .. B καὶ σὺ εἶπες ὅτι βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδ., καὶ σὲ ἀναλῶσαι εἶχον | τί δὲ λέγεις ἑαυτ. cum A .. C ὅτι λέγει ἑαυτ., B λέγεις δὲ σεαυτ. | καὶ βοηθῆσαι ἑαυτῷ etc cum A .. BC plura corrupte exhibent | ἐπ᾽ αὐτόν (C -τῷ) .. B κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | ἐζωγρημ. cum AB .. C ἐξορισμένος

[3] Ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ληστής, ᾧ ὄνομα Δημᾶς, ἰδὼν τὴν θεϊκὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ οὕτως ἐβόα· Οἶδά σε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶ· Χριστόν σε ὁρῶ ὑπὸ μυρίων μυριάδων ἀγγέλων προσκυνούμενον. συγχώρησόν μοι τὰς ἁμαρτίας μου ἃς ἔπραξα· μὴ ἐν ἐξετάσει μου ποιήσεις τὰ ἄστρα ἐλθεῖν κατ' ἐμοῦ ἢ τὴν σελήνην, ὅταν μέλλῃς κρῖναι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅτι ἐν νυκτὶ ἔπραττον τὰς κακάς μου βουλάς· μὴ κινήσεις τὸν ἥλιον τὸν νῦν σκοτιζόμενον διὰ σὲ εἰπεῖν τὰ κακὰ τῆς καρδίας μου· οὐδὲν γὰρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν δῶρον δύναμαί σοι παρασχεῖν. ἤδη ὁ θάνατος φθάνει με τῶν ἁμαρτιῶν μου· σοῦ δέ ἐστιν ὁ ἐξιλασμός· ῥῦσαί με, δέσποτα τῶν ἁπάντων, τῆς φοβερᾶς σου κρίσεως· μὴ δῷς ἐξουσίαν τῷ ἐχθρῷ καταπιεῖν με καὶ κληρονόμον γενέσθαι τῆς ψυχῆς μου ὡς τοῦ ἐξ εὐωνύμων κρεμαμένου· θεωρῶ γὰρ πῶς ὁ διάβολος χαίρων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λαμβάνει, αἱ δὲ σάρκες αὐτοῦ ἀφανεῖς γίνονται. μὴ καὶ εἰς τὴν μερίδα τῶν Ἰουδαίων προστάξεις με ἀπελθεῖν· βλέπω γὰρ Μωυσῆν καὶ τοὺς πατριάρχας ἐν κλαυθμῷ μεγάλῳ ὑπάρχοντας καὶ τὸν διάβολον ἐπιχαιρόμενον ἐπ' αὐτῶν. πρὸ τοῦ οὖν, δέσποτα, τὸ πνεῦμά μου ἐξελθεῖν κέλευσον ἐξαλειφθῆναί μου τὰς ἁμαρτίας, καὶ μνήσθητί μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ὅτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ μεγάλου τοῦ

---

3. Ὁ δὲ -- ληστ. ᾧ ὄν. (B om λ. ᾧ ὄν.) cum AB .. C Ὁ ληστ. ὁ ὀνομασθείς | Δημᾶς cum C .. AB Δύμας | Οἶδα σε Ἰη. Χρ. (C μου pro Χρ.) -- εἶ cum AC .. B οἶδας κύριε Ἰη. Χρ. ὅτι υἱόν σε εἶναι θεοῦ πιστεύω | μυρ. μυριάδ. ἀγγ. cum C .. A om μυριάδ., B om ἀγγ. | ἐξετάσει cum B .. AC ἐκστάσει | ποιήσεις: ita ABC | C om κατ' ἐμοῦ | ὅταν μέλλῃς (C -λλεις) κρ. π. τ. οἰκ. cum AC .. B ὅτι μέλλεις κρίνειν πᾶσ. τ. κτίσιν | ὅτι ἐ. ν. ἔπραττον (B διεπραττόμην ἀεὶ) cum AB .. C ὅταν ἐ. ν. ἔπραξα | μὴ κινήσεις (C νικήσῃ) τὸν ἥλ. τόν cum B(C) .. A μὴ κινήσῃ ὁ ἥλιος τόν | κακά .. B κρύφια | παρασχεῖν cum AC .. B προσενεγκεῖν | ἤδη (A εἰ δὲ) ὁ θάν. φθ. με (C μοι) τῶν (C καὶ τῶν) ἁμ. μου· σοῦ δέ ἐστ. (C σὺ ἔστιν sic) ὁ ἐξιλ. cum A(C) .. B ἰδοὺ γὰρ ὁ θάν. φθ. με, καὶ τῶν ἁμ. μου οὐδείς ἐστιν ἐξιλαστής | ῥῦσαί με, δέσπ. τ. ἁπ. (C om δ. τ. ἁ.) -- κρίσεως cum AC .. B ἃς ῥύσεταί με δέσπ. τ. ἁπ., τῆς φοβ. σ. κρίσεως | καταπιεῖν (C -ποιεῖν) .. B καταπατεῖν | καὶ κληρ. (B add με; C κληρονόμος) γενέσθαι (B -έσθω) τῆς ψ. μου (B om τ. ψ. μ.) | θεωρῶ, λαμβάνει, γίνονται cum A .. BC ἴδον, εἴληφεν, ἐγένοντο | μὴ καί .. BC om καί | B μερίδαν | προστάξεις με .. B με τάξεις | ἐπιχαιρόμενον cum AB .. C ἐπεχειρόμενον (sic) | ἐπ' αὐτῶν cum A .. B κατ' αὐτόν, C κατ' αὐτοῦ | τὸ πνεῦμ. μ. cum AB .. C τὸ κρίμα σου | B ἐν θρόνῳ τῷ ὑψίστῳ καθήμενος |

ὑψίστου μέλλεις κρῖναι τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ· πολλὴν γὰρ κόλασιν ἡτοίμασας τῷ κόσμῳ σου δι᾽ ἑαυτόν.

4 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ λῃστοῦ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, Δημᾶ, ὅτι σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας, οἱ παῖδες Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ Μωσέως, ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. σὺ δὲ μόνος οἰκήσεις ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως τῆς δευτέρας μου παρουσίας, ὅτε μέλλω κρίνειν τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. εἶπεν δὲ τῷ λῃστῇ Ἀπελθὼν εἰπὲ τοῖς Χερουβὶμ καὶ ταῖς δυνάμεσιν, τοῖς τὴν φλογίνην ῥομφαίαν στρέφουσιν, τοῖς φυλάττουσιν τὸν παράδεισον ἐξ οὗ ὁ Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος ἐν παραδείσῳ ἐγένετο καὶ παρέβη καὶ τὰς ἐντολάς μου οὐκ ἐφύλαξεν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκεῖθεν· οὐδεὶς δὲ τῶν πρώτων ὄψεται τὸν παράδεισον ἕως μέλλω ἐκ δευτέρου ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς — γράψας οὕτως Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῶν οὐρανῶν, ὁ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ἀοράτου πατρὸς ἀχωρίστως καὶ κατελθὼν εἰς τὸν κόσμον διὰ τὸ σαρκωθῆναι καὶ σταυρῷ προσηλωθῆναι, ἵνα σώσω τὸν Ἀδὰμ ὅν περ ἔπλασα, ταῖς ἀρχαγγελικαῖς μου δυνάμεσιν, τοῖς τοῦ παραδείσου πυλωροῖς, τοῖς τοῦ πατρός μου ὑπηρέταις. Θέλω καὶ κελεύω εἰσελθεῖν τὸν συνσταυρούμενόν μοι, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν δι᾽ ἐμέ, καὶ ἄφθαρτον σῶμα ἠμφιεσμένον εἰσελθεῖν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ οἰκῆσαι αὐτὸν ἔνθα οὐδεὶς πώποτε δύναται οἰκῆσαι.

πολλὴν γὰρ -- διὰ ἑαυτόν (A -τοῦ) cum AC .. B om

4. Δημᾶ cum C .. AB Δύμα | B om ὅτι | C om τῷ | B οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας omissis οἱ παῖδες usque Μωσέως | A ἐμβληθήσονται | ὅτε μέλλω -- τῷ ὀνόμ. μου (B μου τὸ ὄνομα) cum AB .. C ὅταν μέλλω κρῖναι τοὺς παροργίσαντάς με | B om εἶπεν δὲ τῷ λῃστῇ usque dum sequitur Καὶ ἰδοὺ τούτων ῥηθέντων. | τοῖς (A ταῖς, C καὶ τοῖς) -- στρέφουσιν (C ἀναστρέφ.) -- ἐξ οὗ (C ὧν) -- ἐν παραδείσῳ (C ἐν παραβάσει) ἐγ. καὶ παρ. καὶ (C ὅτι pro κ. π. κ.) -- ἐκ δευτέρου (C -ρας) | C ἐκ τ. ὑψωμ. τ. ἐπουρανίων | τοῦ ἀορ. πα. ἀχωρίστ. cum A .. C τοῦ ἀορ. μου πατρ., omisso ἀχωρ. | C male om διὰ τὸ σαρκωθ. | A ὃν ἔπλασα | ταῖς ἀρχαγγ. etc: C male praem ἐν | τ. συνσταυρούμενον (C -ρώμενον) μοι (C τῇ ἐμῇ θεότητι) | δι᾽ ἐμέ cum C .. A δι᾽ ἐμοῦ | C οὐδ. δύναταί ποτε

Καὶ ἰδοὺ τούτων ῥηθέντων παρέδωκεν τὸ πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς, τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς· ὥρᾳ ἐνάτῃ. καὶ σκότος δὲ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ σεισμοῦ μεγάλου γενηθέντος τὸ ἁγίασμα συνέπεσεν καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

IV.

1 Ἠτησάμην δὲ ἐγὼ Ἰωσὴφ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθηκα αὐτὸ ἐν μνήματι καινῷ ὅπου οὐδεὶς ἦν τεθειμένος. τοῦ δὲ ληστοῦ τοῦ ἐκ δεξιῶν οὐχ εὑρέθη τὸ σῶμα· τοῦ δὲ ἐξ εὐωνύμων ὥσπερ δράκοντος ἰδέα, οὕτως ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ᾐτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι, ζήλῳ θυμοῦ φερόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐνέκλεισάν με εἰς φυλακήν, ὅπου βία ἦν τοῖς κακῶς διαπράττουσιν. ἦν δὲ τοῦτό μοι γενόμενον ὀψίας οὔσης σαββάτῳ, ᾧ παρανομοῦν ἦν τὸ ἔθνος ἡμῶν. καὶ ἰδοὺ αὐτὸ τὸ ἔθνος ἡμῶν τῷ σαββάτῳ δεινὰς θλίψεις ὑπέμεινεν.

2 Καὶ δὴ ὀψίας γενομένης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων, ὥρᾳ ε̄ τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς μὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ ληστοῦ τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῷ ἐκ δεξιῶν, ὃν ἀπέστειλεν αὐτὸς ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ φῶς ἱκανὸν ἦν ἐν τῷ οἰκήματι· καὶ ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος ἐκ τεσσάρων γωνιῶν, καὶ ἐλύθη ὁ τόπος, κἀγὼ ἐξῆλθον. ἐγνώρισα οὖν τὸν Ἰησοῦν πρῶτον, καὶ πάλιν τὸν ληστὴν γράμματα κομίζοντα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ὁδευόντων

Καὶ ἰδοὺ τ. ῥηθέντ. cum AC .. B Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος | ὥρᾳ ἐνάτῃ (C θ̄) cum AC .. B ὥρ. ἕκτῃ | καὶ (A om) σκ. δὲ (B om) ἦν (A om, B ἐγένετο) ἐπὶ π. τ. γ. (B ἐπὶ πάσῃ τῇ κτίσει) καὶ (B post γενηθέντος pon)

IV, 1. B ἔθηκα αὐτὸν ἐν μνημείῳ | τεθειμένος cum A .. C τεθαμμένος, B κείμενος | A οὐχ εὑρ. τὸ σῶμ. αὐτοῦ, omissis τοῦ δὲ ἐξ εὐων. (C τοῦ δὲ ἑτέρου) ὥσπ. δράκοντος (C -κων) ἰδ. -- τὸ σῶμ. αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ᾐτ. cum B .. AC Ὅτε οὖν (A om) ᾐτ. | τὸ σ. τοῦ Ἰ. cum AB .. C τὸν Ἰησοῦν | B ζήλῳ καὶ θυμῷ .. A ζήλῳ δὲ θυμοῦ (coniungit ὅτε ᾐτησ. cum praegressis) | σαββάτῳ cum AB (B τῷ σαββ.) .. C σαββάτων | ᾧ .. AC ὅ, B ὅπερ | παρανομοῦν .. A -μῶν, BC -μον | αὐτὸ (A add τε) τὸ ἔθν. ἡμ. τῷ σαββ. (B τὸ σάββατον) δ. θλ. ὑπέμεινεν (B ἴδων [ἴδεν?]) cum AB .. C τὸ σάββατον ἡμῶν πολλὰς θλ. ὑπέμενεν

2. B γεναμένης | BC τῇ μιᾷ τῶν σαββ. (B τοῦ -του) | B ὥρα ἦν πέμπτη τῆς νυκτ. | ἐν τῇ φυλακῇ cum B, item τῇ νυκτί A .. C om | B αὐτ. εἰς τὸν παράδεισον | ἦν cum AC .. B ἔλαμψεν | C ἐν τῷ οἴκῳ | A καὶ ἐγώ | καὶ πάλιν etc cum A, item omissis γρ. κομ. πρ. τ. Ἰ. B .. C om

ἡμῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ φῶς μέγα ἔλαμψεν ὅπερ οὐκ ἔφερεν ἡ κτίσις· ἦν δὲ καὶ εὐωδία μεγάλη τοῦ λῃστοῦ ἡ ἐκ τοῦ παραδείσου.

[3] Καθεσθέντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τόπῳ τινὶ ἀνέγνω οὕτως Τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα κελευθέντα ἀπὸ τῆς σῆς θεότητος φυλάττειν τὸν τοῦ παραδείσου κῆπον διὰ τοῦ συνσταυρωθέντος τῇ σῇ οἰκονομίᾳ λῃστοῦ τοῦτο δηλοῦμεν. Τὸν τύπον ἰδόντες τῶν ἥλων τοῦ συνσταυρωθέντος σοι λῃστοῦ καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος τῆς σῆς θεότητος, τὸ πῦρ ἐσβέσθη μέν, μὴ δυνάμενον φέρειν τὴν φαῦσιν τοῦ τύπου, καὶ ἡμεῖς ἐν φόβῳ μεγάλῳ γενόμενοι ἐπτήξαμεν· ἠκούσαμεν γὰρ τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης κτίσεως ἀπὸ ὕψους ἐνδημήσαντα εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς διὰ τὸν πρωτόπλαστον Ἀδάμ. τὸν σταυρὸν γὰρ θεασάμενοι τὸν ἄχραντον διὰ τοῦ λῃστοῦ ἀστράπτοντα, ἑπταπλάσιον τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου ἀποστίλβοντος, τρόμος ἐγένετο ἐφ᾽ ἡμᾶς, καταχθονίων βρασμὸν ἐσχηκότας, καὶ φωνῇ μεγάλῃ οἱ λειτουργοὶ τοῦ ᾅδου ἅμα ἡμῖν λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ἅγιος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ αἱ δυνάμεις βοὴν ἀνέπεμπον Κύριε, ἐφανερώθης ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς χαρὰν παρέχων τῷ κόσμῳ καί, μεῖζον τοιούτου δώρου, τῇ ἀοράτῳ βουλῇ τῶν αἰώνων τὸ ἴδιον πλάσμα θανάτου ῥυσάμενος.

V.

[1] Ταῦτα ἐγὼ θεασάμενος πορευόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν

ἐν τ. Γαλιλαίᾳ .. B add τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ | C εὐωδία μεγίστη | ἡ ἐκ τ. παρ. cum B .. A διὰ τὸν παράδεισον, C διὰ τοῦ ἐκ παραδείσου

3. Hanc totam sectionem omittit B.

Καθεσθέντος .. A καθεστέντος, C κατεθέντος | C om σῆς | τῇ σῇ οἰκ. cum A .. C σοί | τοῦτο δηλοῦμεν etc: haec corruptissime C exhibet. | σοι .. C τῇ σῇ θεότητι πίστει | μὴ δυνάμενον (cod. -ναι) -- γενόμενοι (cod. -ναι) ἐπτήξ. cum A .. B om. Praeterea possunt haec etiam sic scribenda videri: καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος, τῆς σῆς θεότητος τὸ πῦρ, ἐσβέσθημεν μὴ δυνάμενοι etc; sed nostra scriptura praestat. | ἑπταπλάσιον (C -ονα) τὸ φέγγ. (A τοῦ φωτὸς) τοῦ (C om) ἡλίου ἀποστίλβοντος; videntur haec ita legi posse, quamvis coniectura emendare facile sit. | καταχθονίων (C ἐν καταχθονίῳ) βρασμὸν (C -σμοῦ) ἐσχηκότας (A -ότα, C ἰσχηκότος): fortasse minus recte scripsimus. | καὶ αἱ .. A ῷ αἱ | ἀνέπεμπον cum A .. C ἀναπέμποντες | μεῖζον (C -ζων) τοιούτου (A -τῳ) δώρου (A -ρῳ): videtur in his vitium latere | τῶν αἰώνων... C τῶν ὅλων αἰωνίων

V, 1. θεασάμενος .. B add Ἰωσήφ | B πορευομένου μου ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ --

μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ λῃστοῦ, μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἦν ὡς τὸ πρότερον πρὶν σταυρωθῆναι αὐτόν, ἀλλ' ἦν διὰ παντὸς φῶς· ἀεὶ δὲ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ, καὶ συνελάλει μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς. ἐποίησα δὲ μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τρεῖς· οὐκ ἦν δὲ οὐδεὶς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ μόνος ὁ λῃστής.

[2] Καὶ τῶν ἀζύμων μεσαζόντων ἔρχεται ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰωάννης, καὶ οὐκέτι τὸν λῃστὴν ἐθεασάμεθα τὸ τί ἐγένετο. ἠρώτησεν δὲ ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν Τίς ἐστιν οὗτος, ὅτι οὐκ ἐποίησάς με ὀφθῆναι αὐτῷ; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν αὐτῷ ἀπεκρίθη. προσπεσὼν δὲ αὐτῷ εἶπεν Κύριε, οἶδα ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐφίλησάς με, καὶ διὰ τί οὐκ ἀποκαλύπτεις μοι τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀπόκρυφα τί ἐπιζητεῖς; ἀκμὴν ἀσύνετος εἶ; οὐχ ὁρᾷς τὴν εὐωδίαν τοῦ παραδείσου πλήσασαν τὸν τόπον; οὐ γινώσκεις τίς ἦν; ὁ ἐπὶ σταυροῦ λῃστὴς κληρονόμος ἔτυχεν τοῦ παραδείσου· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν μόνου ἕως οὗ φθάσει ἡ μεγάλη ἡμέρα. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἄξιόν με ποίησον ὅπως θεάσομαι αὐτόν.

[3] Καὶ ἔτι λαλοῦντος τοῦ Ἰωάννου ὤφθη ὁ λῃστὴς ἄφνω· καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ὁ Ἰωάννης ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦν δὲ τῇ πρώτῃ ἰδέᾳ ὁ λῃστὴς τῇ πρὶν ἐλθεῖν τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἦν ὥσπερ βασιλεὺς ἐν πολλῇ δυνάμει, τὸν σταυρὸν ἠμφιεσμένος. καὶ φωνὴ πλήθους πολλῶν ἐπέμπετο Ἦλθες εἰς τὸν ἡτοιμασμένον σοι τόπον τοῦ παραδείσου· ἐτάγημεν ὑπηρετεῖν σοι παρὰ τοῦ

εἶδον ὅτι μετεμορφ. -- πριν ἡ σταυρ. αὐτ. ἀλλά -- φῶς· καὶ οὐκέτι νὺξ ἐγένετο, ἀλλὰ ἄγγελοι ἀόρατοι διηκ. αὐτ. | ἀεὶ δὲ ἄγγελοι cum A .. C ἀγγ. δέ | καὶ συνελάλει -- ὁ Ἰησ. cum AB .. C om | ἐποίησα δὲ (B καὶ ἐποί.) -- οὐκ ἦν δέ cum AB .. C καὶ οὐκ ἦν δέ, prioribus male omissis.

2. ἐθεασάμεθα cum AB .. C -σάμην | τὸ (A om) τί ἐγέν. (C γέγονεν) | C ἀπεκρίνατο | ἐφίλησας cum AC .. B φιλεῖς | ἀποκαλύπτεις cum AC .. B ἀπεκάλυψας | B ζητεῖς | πλήσασαν τ. τόπ. cum B .. AC πεπληρωμένην (C κινουμένην) τὴν πνοήν | ὁ ἐπὶ σταυροῦ cum A .. BC ὅτι (C ὅτε) ἐπὶ τοῦ στ. | λῃστής cum A .. BC om | τοῦ παραδείσου .. B add ἐκεῖνός ἐστιν | B ὅτι μόνος ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως φθ. ἡμέρα ἡ μεγ. | θεάσομαι (B -σωμαι) .. C θεασώμεθα

3. Καὶ ἔτι etc .. C Λαλοῦντ. τοῦ Ἰω. ὤφθη ἄφνω | γενόμενος ὁ Ἰω. ἔπεσεν cum CD (B γενόμενος Ἰω. καὶ ἔπεσ.) .. A ἐγένετο ὁ Ἰω. καί | D οὐκ ἦν δὲ ὡς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῇ | ἀλλ' ἦν cum AD .. BC om ἦν | πολλῶν cum AD; B πολλοῦ .. C om | ἐπέμπ. cum ACD .. B ἀνεπέμπ. | Ἦλθες cum ACD .. B Ἐλθέ | B ἐτάγημεν γάρ

ἀποστείλαντός σε ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας. καὶ τῆς φωνῆς ταύτης γενομένης καὶ ὁ λῃστὴς κἀγὼ Ἰωσὴφ ἀφανεῖς ἐγενόμεθα, καὶ εὑρέθην ἐγὼ εἰς τὸν οἶκόν μου· οὐκέτι δὲ ἴδον τὸν Ἰησοῦν.

4 Ταῦτα δὲ ἐγὼ ἑωρακὼς συνεγραψάμην ἵνα πάντες πιστεύσωσιν εἰς τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ μηκέτι λειτουργοῦσιν τῷ νόμῳ Μωσέως, ἀλλὰ πιστεύσωσιν τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις σημείοις τε καὶ τέρασιν, καὶ ἵνα πιστεύσαντες ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὑρεθῶμεν· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα κράτος αἶνος καὶ μεγαλοσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

B μεγάλ. ἡμέρ. καὶ φοβερᾶς | γενομένης (C γιν.) .. B γεναμ. | καὶ (ita CD, AB om) ὁ λῃστ. κἀγὼ Ἰωσὴφ (B om Ἰωσ., C καὶ Ἰωσής)

4. ἐγώ cum CD .. AB om | B ἔγραψα | πάντες cum B .. ACD om | κύριον .. B θεόν | λειτουργοῦσιν cum ACD .. B λειτουργεῖν (scriptum est -ργῆν). Idem post habet ἀλλὰ πιστεύειν. | BC τὸν νόμον | C γινομένοις | πιστεύσαντες (C add αὐτῷ, D αὐτόν) ζω. αἰ. κλ. καὶ (CD om ζω. αἰ. κλ. κ.) εἰς -- εὑρεθῶμεν cum A, item CD .. B πιστεύοντες εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ παραδείσου εὑρεθ. | ὅτι αὐτῷ πρ. δόξ. (A add καὶ) κρ. αἶν. (C τιμή) κ. μεγαλοσύνη (ita AD; C προσκύνησις) .. B χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ δεσπότου (cod. add καὶ) πάντων ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν· αὐτῷ ἡ δόξα | εἰς τ. αἰῶν. τῶν αἰ. (C om τῶν αἰ.) ἀμήν cum BC; item AD sed praem σὺν (D om) τῷ πατρὶ (D add καὶ τῷ υἱῷ) καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι (A add νῦν καὶ ἀεὶ καί).

INCIPIT VINDICTA SALVATORIS.

[1] In diebus Tiberii Caesaris imperatoris, Herode tetrarcha, sub Pontio Pilato traditus fuit Christus a Iudaeis et revelatus a Tiberio.

In diebus illis erat Titus regulus sub Tiberio in regione Equitaniae in civitate Libiae quae dicitur Burgidalla. Titus namque vulnus habebat in nare dextra propter cancrum, et habebat faciem dilaceratam usque ad oculum. [2] Exivit quidam homo de Iudaea nomine Nathan filius Naum: erat enim Ismaelita, qui pergebat de terra in terram et de mari in mare et in omnibus finibus terrae. Nathan vero missus a Iudaea

---

* *Incipit vindicta Salvatoris:* ita Amb .. Ven *De passione domini nostri Iesu Christi* .. ASax *S. Veronica*, ASax[b] *Nathanis Iudaei legatio.*

1. *In diebus Tiberii -- a Tiberio:* ita ex Ven conieci, adhibito Amb. Sic enim Ven *In diebus illis imperatoris tetrarcha sub pontio pilato traditus fuit christus a iudeis et revelatus a tiberio* .. Amb *In diebus tiberii cesaris impezatoris tetrarca supontio pilato.* | *In diebus illis -- Burgidalla:* haec rursus ex utroque concinnavi. Ven sic: *In diebus illis erat titus sub braviis sindonis in regione equitanie in civitate quae dicitur burgidalla* .. Amb *In diebus illis erat titus regulus sub tiberio in regno equitanie in civitate libie que dicitur burgidal.*

Tota prima sectio aptiore modo procedit in ASax, ubi sic fere legitur: *Factum est diebus Tiberii magni imperatoris, brevi postquam divinus dominus noster esset crucifixus, ut esset quidam vir nobilis cuius nomen erat Tyrus* (ASax[b] *Tirus*). *Et is erat rex in Equitania sub Tiberio imperatore, et plerumque habitabat in civitate quae dicitur Lybia* (ASax[b] *Libia*). *Atque idem Tyrus, ut libri dicunt, erat laborans in facie sua, habens morbum quem dicimus cancerem in naso suo, a dextra nare pertinentem usque ad oculum.*

2. *Nathan:* ita ubique Amb, item uterque ASax; Ven vero *Natham* | *Naum* cum Ven; reliqui *Nau* | *Ismaelita* (cod. *hysmaelita*) .. ASax uterque *filius civis*

ad Tiberium imperatorem ad portandum pactum eorum ad
urbem Romanam. Erat autem Tiberius insanus et ulceribus
et febribus plenus, novemque genera leprae habebat. [3] Vo-
luitque Nathan ad urbem Romanam pergere. Insufflavit vero
ventus septentrionalis et impedivit navigium illius, et deduxit
eum ad portum Libiae civitatis. Videns autem Titus navem
venientem cognovit quod de Iudaea esset: et admirati sunt
omnes et dixerunt quod nunquam viderant aliquod lignum sic
inde venisse. [4] Iussit autem Titus nauclerum venire ad se,
et interrogavit quisnam esset. Et dixit Ego sum Nathan filius
Naum de genere Ismaelitarum, et subditus sum in Iudaea
Pontio Pilato. Et missus sum ut irem ad Tiberium impera-
torem Romanum ad portandum pactum de Iudaea. Et irruit
validus ventus in mari et adduxit me in terram quam nescio.

[5] Et ait Titus Si aliquando posses invenire aliquam rem
aut pigmentorum aut herbarum quae valeret curare vulnus
quod in facie habeo, ut vides, ut sanus fierem et reciperem
sanitatem pristinam, multis bonis erogarem te. [6] Dixitque

Israelis | *eorum:* ita Amb; Ven om | *insanus et -- leprae habebat:* ASax haec brevius habet: *laborabat ex variis vulneribus ut afficeretur lepra.*

3. *vero:* ex ASax addidi; in latino non est. | *et impedivit -- Libiae civitatis* cum Amb (item ASax) .. Ven *et intravit navigium illius in portum qui est in civitate libie* | *quod nunquam -- venisse* cum Amb .. Ven corrupte *numquid talia vidimus aliunde* .. ASax *Nunquam antea vidimus tam mire factum, ut Iudaei homines venirent huc nave.*

4. *Iussit -- nauclerum* (ita Amb; Ven *navem*) -- *quisnam esset* .. ASax haec paullo latius sic exprimit: *Tyrus rogavit aliquem ut curreret et vocaret ad se eum qui esset principalis vir in nave. Et Nathan venit illico ad eum. Et Tyrus interrogavit eum et dixit Quis es tu in veritate, aut unde venisti?* | *Et dixit Ego -- Ismaelitarum* (cod. rursus *hysmaelitarum;* Amb vero *grecorum*) -- *quam nescio:* ASax *Nathan respondit ei et dixit Ego sum Nathan, filius Nau, et veni huc a Graecia. Et eram apud Iudaeos, subiectus Pontio Pilato; atque tum missus eram ut irem ad imperatorem Tiberium et ferrem nuntium eius a Iudaea Romam. Sed contrarius ventus supervenit me et duxit me in hunc locum, ut ubi sim nesciam.*

5. *Si aliquando -- in facie habeo* cum Amb; neque differt ASax .. Ven *Si aliquando posses herbam invenire aut aliquam pigmentorum curam propter infirmitatem corporis mei quae est in facie mea* | *multis bonis erogarem te:* ASax *daturus essem tibi remunerationis caussa sine ullo dubio tantum auri vel argenti quantum velles, posteaque te essem ducturus in praesentiam Tiberii imperatoris.* Ab hoc inde loco ASaxb multo brevior est in tradenda Nathanis historia quam ASax: huc usque vero non ita graviter differebant.

ei Nathan Nescio, neque talia novi, domine, qualia tu mihi dicis. Sed tamen si fuisses praeterito tempore in Ierusalem, ibi invenisses electum prophetam, cui nomen erat Emanuel: ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum. Qui primum signum in Cana Galileae de aqua vinum fecit, et verbo suo leprosos mundavit, nato caeco oculos illuminavit, paralyticos sanavit, daemones effugavit, tres mortuos suscitavit: mulierem in adulterio deprehensam, indicatam a Iudaeis ut lapidaretur, liberavit: et aliam mulierem nomine Veronicam quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis et accessit ad eum retro et tetigit fimbriam vestimenti eius, et sanavit eam: et de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum satiavit, exceptis parvulis et mulieribus, et remanserunt de fragmentis duodecim scophini: ista omnia et alia multa ante suam passionem completa sunt. Post resurrectionem suam vidimus eum in carne sicut ante fuerat.
[7] Dixit autem Titus ad eum Quomodo resurrexit a mortuis, quia mortuus fuit? Respondens autem Nathan dixit Manifeste mortuus fuit et in cruce suspensus et iterum de cruce depositus, et per tres dies iacuit in sepulcro: deinde resurrexit a mortuis, et descendit ad infernum, et patriarchas et prophetas et omne genus humanum liberavit: deinde apparuit discipulis suis et manducavit cum illis: deinde viderunt eum

---

6. *Nescio -- mihi dicis:* similiter ASax *O domine mi, ego non possum invenire ullam rem eiusmodi, neque novi talium quicquam* | *Emanuel:* ASax *dominus Iesus Christus* | *Qui primum signum in Cana* (Ven *cena*) *Gal. de aqua* (Ven add *in*) *vinum fecit -- leprosos mundavit -- paralyt. sanavit* (in ipso codice vero est *lepros. sanavit -- paral. mundav.*) -- *in* (codex *de*) *adulterio -- et tetigit fimbriam* (ita Amb; Ven *tetigit eum fimbriam*) -- *et sanavit eam* (sic Amb; item Ven omisso *eam*) -- *completa sunt* .. ASax brevius sic: *atque etiam* (praecedit *hic ipse salvum fecit populum suum a peccatis eorum*) *suo verbo mundavit leprosos et illuminavit caecos et revocavit mortuos. Et quaedam femina patiebatur fluxum sanguinis duodecim hiemes, nomine Veronica, et accessit retro ad eum et tetigit fimbriam vestimenti eius, et illico per hoc sanata est. Et satiavit quinque millia hominum quinque panibus et duobus piscibus. Atque haec omnia atque plura alia complevit ante suam passionem.*

7. *Dixit autem Titus* etc ex Amb; Ven sic: *Dixit autem etiam quomodo resurrexit a mortuis et quomodo occisus fuit et in cruce suspensus* -- (in his non dif-

ascendentem in coelum. Et sic veritas est, hoc omne quod dico vobis. Vidi ego oculis meis et tota domus Israel. [8] Et dixit Titus in verbis suis Vae tibi, Tiberi imperator, plenus ulceribus et a lepra circumdatus, quia tale scandalum commissum est in regno tuo; quod tales leges in Iudaea fecisti, in terra nativitatis domini nostri Iesu Christi, qui apprehenderunt regem et gubernatorem populorum occiderunt, et non fecerunt eum venire ad nos ut te curaret a lepra et me mundaret ab infirmitate mea: propter quod si fuissent ante faciem meam, cum meis manibus occiderem eorum Iudaeorum corpora et in lignum crudum suspenderem, quia perdiderunt dominum meum, et non fuerunt digni oculi mei videre faciem suam. [9] Et cum hoc dixisset, statim cecidit vulnus de facie eius Titi, et restituta est sanitati caro et facies eius. Et omnes infirmi qui ibidem erant salvi facti sunt in illa hora. Exclamavit autem Titus simul cum omnibus voce magna dicens Rex meus et deus meus, quia nunquam te vidi et sanum

---

fert) *ascendentem in coelum.* Reliqua *Et sic veritas -- vobis* ex Ven sunt; Amb *Et sic est omnis veritas quam dico tibi.* ASax ita pergit: *Sed Iudaei erant repleti invidia et apprehenderunt eum, et seniores et pontifices flagellarunt eum, et rogaverunt Pilatum ut possent eum suspendere in ligneo patibulo; et fecerunt ita, et dederunt ei bibere vinum cum aceto mixtum. Et ipse in cruce reddidit spiritum, et posthac descendit ad infernum ibique visitavit omnes sanctos et liberavit humanum genus. Atque Ioseph dives sepeliit eius corpus, et Iudaei posuerunt custodes ut custodirent super eum, ne discipuli eius venirent ac raperent corpus. Sed dico in veritate, eodem corpore quo sepultus erat biduum eum resurrexisse; item scio in veritate eum esse verum deum.* | *Vidi ego* usque *Israel* ex Ven; contra Amb: *Credidit autem Titus et domus eius tota;* similiterque ASax *Tyrus audivit omnia haec libentissime, et levavit caput suum et professus est Christum, ipse et tota eius domus.*

8. *Et dixit Titus* etc: et Amb et ASax om *Titus.* | *Vae tibi Tiberi* (Amb om) -- *quod tales leges* usque *qui apprehenderunt* (ita Amb; Ven *quod talem regem iudei pleni invidia occiderunt. hoc malum fecerunt in terra ubi natus est dominus iesus christus. qui apprehenderunt*) -- *faciem suam.* Haec multo brevius in ASax leguntur. Ibi est enim fere sic scriptum: *Oh, si ego fuissem ibi et vidissem faciem eius et nossem eum, ego ullus essem eum acerrima ultione et delevissem omnes inimicos eius, propterea quod ita tractarunt dominum nostrum.*

9. *Et cum hoc dixisset -- facies eius:* similiter ASax | *Et omnes infirmi -- dicens:* ASax prioribus omissis sic: *et exclamavit clara voce et dixit* | *Rex* (Ven praem *Iuda;* item Amb? Pro eo ASax *iudex* invenisse videtur) -- *meus:* ASax *Oh, hic est verus iudex et potens rex et rectus deus* | *quia* (sed Amb *qui*) *nunquam*

me fecisti, iube me ambulare cum navigio super aquas in terram nativitatis tuae, ut faciam vindictam de inimicis tuis; et adiuva me, domine, ut possim eos delere et mortem tuam vindicare: tu domine trade eos in manu mea. [10] Et cum hoc dixisset, praecepit se baptizari. Vocavit autem ad se Nathan et dixit ei Quomodo vidisti baptizari eos qui in Christo credunt? Venias ad me et baptiza me in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Nam et ego firmiter credo in dominum Iesum Christum ex toto corde meo et ex tota anima mea: quia nusquam est alius in universo mundo qui me creavit et a vulneribus me salvum fecit.

Et cum hoc dixisset, nuntios misit ad Vespasianum cum omni festinatione venire cum viris fortissimis, sic paratis quasi ad bellum.

[11] Tunc Vespasianus tulit secum quinque millia viros armatos, et concurrerunt ad Titum. Et cum venissent ad civitatem Libiae, dixit ad Titum Quidnam est quod huc me venire fecisti? Ille autem dixit Scias quod Iesus venit in

– – *me fecisti* ex Amb; Ven *quia te nusquam vidimus credimus* (potius *nec credidimus*?), *et salvum me fecisti et omnes astantes.* ASax: *nam nunquam vidi eum nec credidi in eum, usque dum nunc audivi nomen eius, et per eum sanatus sum.* | *iube me – – in manu mea:* ASax *Et Tyrus prostravit se in terram et preces fecit ad dominum et ita dixit O deus omnipotens, rex omnium regum et dominus omnium dominorum, supplico te, permittas mihi ut me conferam in terram ubi tu eras natus, ut videam tuos inimicos et deleam eorum nomen et ulciscar mortem tuam.*

10. *Et cum hoc – – baptizari – – baptiza me* (ita Amb; Ven *baptizari ab eo* [adde *ut ii*?] *qui crediderunt in eo qui dicitur Christus. Et dixit Titus ad Natham Veni et baptiza me*) – – *nusquam* (Amb *nunquam*) – – *salvum fecit:* ASax *Et postquam ita precatus est, vocavit Nathan ad se et dixit ei Ecce, quomodo vidisti eos baptizari qui crediderunt in Christum? Veni cito et baptiza me, ut toto corde meo credam in eum: nam nunquam vidi eum et tamen sanum me fecit. Tum Nathan accessit ad eum et baptizavit eum in nomine patris et filii et sancti spiritus, et abstulit ab eo nomen Tyri, et vocavit eum in baptismo eius Titum, quod est in nostra lingua Pius.* De mutato Tyri nomine nihil legitur in ASax[b].

Et cum hoc dixisset etc: ASax *Et Titus misit nuntios ad socium imperii, nomine Vespasianum, qui etiam gentilis erat; et simul ire volebant suscepturi expeditionem militarem.*

11. *Tunc Vespasianus* etc: ASax *cum septem millibus armatorum virorum* habet. | *Et cum venissent – – Libiae* (codd. *libie*)*:* ASax consentit, nisi quod *venisset* habet. | *dixit ad Titum – – fecisti* ex Ven; Amb *interrogavit fratrem suum, quisnam esset sermo pro quo venire se fecisset ad se . .* ASax *statim interrogavit quidnam esset propter quod arcessierint eum tam festinanter.* | *Ille autem dixit* etc:

hunc mundum, et in Iudaea in loco qui dicitur Bethleem natus est, et traditus fuit a Iudaeis et flagellatus et crucifixus in calvario monte, et tertia die resurrexit a mortuis: et viderunt eum discipuli eius in eadem carne qua natus est: et manifestavit se discipulis eius, et crediderunt in eum. Et nos quidem volumus discipuli eius fieri. Nunc eamus et deleamus inimicos eius de terra, ut nunc cognoscant quia non est similis domino deo nostro super faciem terrae.

[12] Consilio autem inito exierunt de civitate Libiae quae dicitur Burgidalla, et ascenderunt in navigio et perrexerunt Ierosolimam, et circumdederunt regnum Iudaeorum et coeperunt mittere illos in perditionem. Cum audissent reges Iudaeorum eorum opera et dissipationem terrae, irruit timor super eos et turbati sunt valde. Tunc Archelaus est turbatus in sermonibus suis et dixit filio suo Fili, accipe regnum meum et iudica illud, et apprehende consilium cum aliis regibus qui sunt in terra Iuda, ut possitis evadere de inimicis nostris. Et cum hoc dixisset, evaginavit gladium suum et incubuit super eum, et flexit gladium suum acutissimum et inseruit in pectore suo, et fuit mortuus. [13] Filius autem coniungit se cum aliis regibus qui sub ipso erant, et acceperunt consilium

---

ASax *Titus respondit ei et dixit Oh, quid non consideras in corde tuo, te debere credere in omnipotentem deum et vivum patrem, et quomodo salvator Christus filius dei natus erat in Iudaea, in Iudaica civitate Bethleem, et quomodo Iudaei flagellaverunt eum et suspenderunt in cruce, per invidiam, et quomodo postea surrexit a mortuis tertia die; et discipuli eius et plures alii posthac viderunt eum in eadem carne in qua erat antea; et intra quadraginta dies post resurrectionem suam visus est discipulis suis, et ii omnes viderunt ubi ascendit in coelum cum magna potestate. Atque ego scio eum esse verum deum. Sed veni, fiamus ambo eius discipuli, et eamus et ulciscamur eum et deleamus omnes eius inimicos de viva terra, ut omnes nationes in posterum cognoscant et agnoscant, nusquam in terris similem eius quemquam apparuisse.*

12. *Consilio autem inito* (haec ex Amb sunt; Ven corrupte nil nisi *Nuto*) -- *quae dicitur Burgidalla* (Amb *burgidal*) -- *sunt valde:* similiter ASax, nisi quod non habet *quae dic. Burgid.* [*Tunc Archelaus* etc: ASax *Et Herodes rex ita timefactus est ut diceret Archelao filio suo* etc | *iudica illud* ex Amb; Ven *iudica eum* | *evaginavit* -- *mortuus* ex Ven; Amb *aumentavit* (sic) *lanceam suam et fixit eam in terra, et iactavit se super eam et mortuus.* Similiter ASax.

13. *Filius autem* -- *conduxerunt* (sic; deesse aliquid videtur) -- *annis se-*

intra se et conduxerunt intra Ierusalem cum optimatibus eorum qui fuerunt in consilio suo, et steterunt ibidem annis septem. [14] Ceperunt autem consilium Titus et Vespasianus ut civitatem illorum circumdarent. Et ita fecerunt. Impletis autem septem annis aggravata est valde fames, et pro necessitate panis coeperunt terram comedere. [15] Tunc omnes milites qui fuerunt de quatuor regibus apprehenderunt consilium intra se et dixerunt Nos autem morituri sumus: quid faciet nobis deus? aut quid prodest nobis vita nostra, quia venerunt Romani nostrum locum et gentem accipere? Melius est nobis ut nosmetipsos interficiamus, quam dicant Romani quod illi occidissent nos et fecissent super nos victoriam. Et extraxerunt gladios suos et percusserunt se, et mortui sunt numero duodecim millia hominum ex ipsis. [16] Tunc factus est foetor magnus in civitate illa ex cadaveribus illorum mortuorum. Et timuerunt timore magno valde reges eorum usque ad mortem, et non potuerunt sustinere foetorem illorum nec sepelire eos nec foris civitatem illos proiicere. Et dixerunt intra se Quid faciemus? Nos quidem tradidimus in mortem Christum, et iam nos ad mortem traditi sumus. Declinemus capita nostra et tradamus claves civitatis ad Romanos, quia iam ad mortem tradidit nos deus. Statimque ascenderunt muros civitatis et clamaverunt omnes voce magna dicentes Tite et Vespasiane, accipite claves civitatis, quae vobis datae sunt per Messiam qui dicitur Christus.

---

ptem: ASax *Et Archelaus filius eius venit cum aliis regibus qui regnabant per totam Iudaeorum terram, et omnes fecerunt concilium et constituerunt ut se ipsos concluderent in Ierusalem cum omni populo* etc. *Ibi erant primum octo reges octo regnorum cum omni populo qui ibat cum eis, et manserunt intus septem annos.*

14. ASax *Sed prudentia crevit cum Tito et Vespasiano, ita ut mox perlustrarent omnia regna et redigerent in paupertatem. Et factum est octavo anno ut magna fames superveniret eos, ita ut comederent terram ex penuria panis.*

15. ASax *Sed principes militum, qui erant in Ierusalem et qui erant octo regnorum, ceperunt malum consilium inter se* etc. A latino textu non ita differt; nisi quod in fine habet *undecim millia.*

16. *Tunc factus est -- et iam nos* (ita prorsus ASax; Amb *et nos*; Ven *intra* [*interea*?] *nos*) -- *per Messiam qui dicitur Christus:* in his nihil est quo graviter differat ASax a latino textu.

[17] Tunc tradiderunt se in manibus Titi et Vespasiani, et dixerunt Diiudicate nos, cum debeamus mori, quia Christum nos iudicavimus et sine causa traditus fuit. Titus et Vespasianus apprehenderunt eos, et ex parte lapidaverunt, et ex parte suspenderunt in lignum, pedes sursum et caput deorsum, et lanceis percusserunt eos; alios autem tradiderunt in venditionem, et alios diviserunt inter se, et fecerunt quatuor partes sicut et illi fecerunt de vestimentis domini. Et dixerunt Vendiderunt Christum triginta argenteis, et nos vendamus triginta ex ipsis pro uno denario: et sic fecerunt. Et cum hoc fecissent, apprehenderunt omnes terras Iudaeae et Ierusalem.

[18] Tunc inquisitionem miserunt de facie sive vultu Christi, quomodo possent invenire eum. Et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem eum. Tunc apprehenderunt Pilatum et miserunt eum in carcerem custodiendum a quatuor quaternionibus militum ad ostium carceris. [19] Tunc statim

---

17. *Tunc tradiderunt -- suspenderunt in lignum* (ita Amb; Ven *in ligno*, sed ab hoc inde loco usque initium sectionis 26. in codice Veneto textus varie turbatus est maximeque eo quod librarius folia exempli sui permiscuit. Locum *Et dixerunt Vendiderunt* usque *et sic fecerunt* ex Ven sumsi; multo brevius Amb sic: *et dabant iudeos triginta pro uno denario*) -- *Iudaeae et Ierusalem:* ASax *Et cum haec dixissent, statim apprehensi sunt undique et ligati et undique lapidati; et alii suspensi sunt in arboribus aridis, pedes sursum et capita deorsum, et alii percussi sunt lanceis, et alii venditi pro servis, et alii divisi in quatuor partes quemadmodum ipsi diviserant in quatuor partes Salvatoris vestes. Et Titus et Vespasianus ceperunt consilium ut Iudaeorum reliquorum triginta venderentur pro uno denario, propterea quod emissent nostrum Salvatorem triginta denariis a Iuda ipsius discipulo. Et Titus et Vespasianus occupaverunt omnes terras Iudaeae.*

18. *Tunc -- facie sive* (haec om Amb) -- *quomodo* usque *eum* (ita Amb; Ven *ubi eum invenire potuissent*) -- *carceris:* ASax *Et diligenter inquisiverunt an forte ibi esset aliquis qui haberet miraculosas reliquias Salvatoris de veste eius vel alias res pretiosas; et tam diligenter quaesiverunt ut invenirent mulierem nomine Veronicam, et haec erat fidelis Christiana, dilecta et honorata ab omni populo. Erat eadem Veronica quae tetigit Salvatoris vestem eoque sanata est a fluxu sanguinis. Ea habebat particulam de veste Salvatoris et summo loco ponebat, et aestimabat quasi esset ipsa Christi facies. Et Titus et Vespasianus miserunt ad eam, et ipsa mansit cum eis aliquot dies, usque dum Volusianus imperatoris cognatus veniebat: atque in illo intervallo occupati erant ut comprehenderent Pilatum, et duxerunt eum in cavea ferrea in urbem Damascum, ibique incluserunt eum una cum cavea in carcere munito, et collocaverunt custodes ad portam, milites quadraginta quatuor.*

miserunt nuntios suos ad Tiberium imperatorem urbis Romanae ut mitteret Velosianum ad se. Et dixit ei Accipe omne quod necesse est tibi in mari et descende in Iudaeam et inquire unum de discipulis eius qui dicebatur Christus et dominus, ut veniat ad me et in nomine dei sui curet me a lepra et infirmitatibus quibus quotidie nimis gravor et a vulneribus meis, quia ego male iaceo. Et mitte super reges Iudaeorum qui sunt imperio meo subditi fortias tuas et terribilia tormenta, quia occiderunt Iesum Christum dominum nostrum, et condemna eos ad mortem. Et si inveneris ibi talem hominem qui me possit liberare ab ista mea infirmitate, ego credam in Christum filium dei et baptizabo me in nomine ipsius. Et Velosianus dixit Domine imperator, si invenero talem hominem qui nos iuvare et liberare possit, qualem ei promittam mercedem? Dixit autem ei Tiberius Dimidium regni sine fallo, ut sit in manu eius.

[20] Tunc Velosianus statim perrexit et ascendit in navem et levavit velum in navigio, et perrexit per mare navigando. Navigavit autem uno anno et diebus septem, quibus pervenit Ierosolimam. Et statim iussit aliquos ex Iudaeis venire ad eius potentiam, et diligenter coepit inquirere quae fuerant gesta de Christo. [21] Tunc Ioseph ab Arimathia civitate et

---

19. *Tunc statim -- ad se:* ASax *Ac tum miserunt nuntios Romam ad imperatorem Tiberium, eo fine ut mitteret Volusianum cognatum suum in Iudaeam, cogniturum ibi multas res cuiusmodi imperator nunquam audisset.* | *Et dixit ei Accipe -- credam in Christum filium dei* (ita Amb; Ven *credam Christum filium deum esse dei vivi*) etc: ASax *Tum imperator fecit ita, et dixit ad Volusianum cognatum suum: I et praepara omnia quae tibi necessaria sunt in mari et naviga in Iudaeam, ibique inquire unum de Salvatoris discipulis, et fac ut veniat ad me in nomine domini et sanet mea vulnera quibus tam diu graviter vexatus sum. Et dic talem sententiam in Iudaeorum reges qualem ipsi dixerunt in Salvatorem, et trade omnes ad supplicium. Et si tu mihi adducis virum curaturum vulnera mea, ipse profitebor Salvatorem filium dei et baptizabor in nomine eius. Volusianus respondit ei et dixit Etiam, domine; et si invenio talem hominem, quam mercedem promittam ei? Tiberius respondit et dixit Quisquis sit, fac eum regem post me.*

20. ASax nomen maris addit idque *Licostratum* dicit, iter vero Volusiani octo diebus absolvi facit. Tum habet: *Iussit omnes qui scirent aliquid de Christo ad se venire, et tum quaesivit ab iis omnibus quae gesta essent de Christo.*

21. Iosephi orationem ASax sic habet: *Scio quod deposuerunt eum de cruce*

Nicodemus insimul convenerunt. Nicodemus autem dixit Ego vidi eum, et scio vere quia ipse est salvator mundi. Ioseph autem dixit ei Et ego deposui eum de cruce et posui eum in monumento novo, quod erat excisum de petra. Et Iudaei tenuerunt me clausum in die parasceve ad vesperam: et dum starem in oratione die sabbati, suspensa est domus a quatuor angulis, et vidi dominum Iesum Christum sicut fulgur lucis, et prae timore cecidi in terram. Et dixit ad me Respice in me, quia ego sum Iesus, cuius corpus sepelisti in monumento tuo. Et ego dixi ei Ostende mihi sepulcrum ubi posui te. Et Iesus tenens manum meam dextera sua adduxit me in locum ubi sepelivi eum.

22 Venit autem et mulier nomine Veronica et dixit ei Ego autem tetigi in turba fimbriam vestimenti eius, quia annis duodecim sanguinis fluxum passa sum, et statim sanavit me. 23 Tunc dixit Velosianus ad Pilatum Tu Pilate impie et crudelis, quare interfecisti filium dei? Pilatus autem respondit Gens sua et pontifices Annas et Cayphas illum tradiderunt mihi. Velosianus dixit Impie et crudelis, morte dignus es et poena crudeli. Et remisit eum in carcerem. 24 Et Velosianus demum inquisivit faciem sive vultum domini. Dixerunt

---

et posuerunt in sepulcro quod ipse excideram de rupe: et eram unus de iis qui custodiebant eius sepulcrum, et inclinavi caput meum et cogitavi videre eum; sed conspexi ibi nihil de eo, sed vidi duo angelos unum ad caput et alterum ad pedem, et interrogarunt me quem quaererem. Respondi eis et dixi Quaero crucifixum Salvatorem. Rursus dixerunt mihi I in Galilaeam; ibi videbitis eum, quemadmodum praedixit vobis. Atque etiam post haec, ait Ioseph, vidi eum in eadem carne in qua erat antea, et dedit discipulis suis edere et bibere.

22. *Venit autem et mulier -- et dixit ei.* Sic de coniectura scripsi: in codice enim est *Venit ad me mulier -- et dixit mihi.* Sed locus corruptus est, etsi nostra scriptura prope accedit ad Anglosaxonicam, quae ita habet: *Postquam Ioseph ita locutus est, venit venerabilis mulier Veronica et locuta est sic Ego scio hoc. Quum eram in turba populi, non poteram prope accedere ad eum; sed tantum tetigi fimbriam vestimenti eius: et cum fluxus sanguinis me afflixerat ad minimum duodecim annis, illico sum sanata; atque ego semper credidi, eum esse vivum deum ex omni aeternitate.*

23. ASax *Tum Volusianus iussit Pilatum adduci, et dixit ad eum Quid caussae fuit ut traderes ad mortem filium dei?* etc

24. Priora in ASax multo brevius absolvuntur. Postquam enim dictum est *Et Volusianus iussit eum mitti in ferream caveam et conici in carcerem,* statim per-

ei omnes qui ibidem erant Mulier nomine Veronica est quae habet vultum domini in domo sua. Et statim iussit eam ante potentiam suam adduci. Et dixit ad eam Tu habes vultum domini in domo tua? At illa negavit. Tunc Velosianus iussit eam mitti in tormentis, donec vultum domini insinuaret. Illa autem coacta dixit Ego habeo illum in sindone munda, domine mi, et quotidie adoro illum. Velosianus dixit Monstra mihi illum. Tunc illa ostēndit vultum domini. Velosianus ut vidit illum, prostravit se in terram; et promto corde et recta fide apprehendit eum et involvit in sindone aurea et collocavit eum in scrinio, et sigillavit annulo suo. Et iuravit cum sacramento et dixit Vivit dominus deus et pro salute Caesaris, non videbit eum amplius homo super faciem terrae usque quo videam faciem domini mei Tiberii. 25 Et cum hoc dixisset, optimates qui erant Iudaeae optimi apprehenderunt Pilatum ut ducerent ad portum maris. Ille autem apprehendit vultum domini cum omnibus discipulis suis et omnibus stipendiis suis, et eadem die ascenderunt navem. 26 Tunc Veronica femina dereliquit omnia quae possidebat pro amore Christi et secuta est Velosianum. Et dixit ad eam

---

gitur *ac tum ita dixit ad venerabilem mulierem Praecipio tibi, Veronica, ut mihi des sanctas reliquias quas habes apud te. Sed Veronica vehementer ei recusavit et dixit se non habere secum sanctas reliquias. Sed Volusianus ei non credidit, sed quamquam negaverat eam compulit cum multo terrore, ita ut confiteretur et diceret O domine, inclusum id est in cubiculo* (*lecto?*) *meo, ubi quotidie preces facio ad dominum meum. Volusianus dixit Da mihi dominum quem adoras, et ego quoque adorabo eum. Veronica itaque sic fecit nec ausa est id recusare ei. Volusianus, reliquia ei allata, prostravit se in terram et cum vera fide adoravit eam, et existimavit esse vultum domini ipsius, etsi minime erat, sed erat vestis quam Salvator ipse portaverat. Et cum Volusianus surrexit, apprehendit vultum et putavit esse Christi vultum, et involvit in sindone purpurea quae et auro texta erat; et collocavit sindonem in urna aurea eamque sigillavit annulo suo, et dixit Vivit dominus atque anima mea vivit, nunquam adspiciam mei domini faciem usque dum veniam ad Tiberium dominum meum eumque fecerim certiorem de rebus iis omnibus quae hic gestae sunt.*

Extrema *usque quo videam* etc ex Amb sunt; Ven *quousque viderit eum dominus.*

25. ASax breviter sic: *Et, scio, iussit Pilatum tradi pessimae morti, et tum ibat ad suam navem.*

26. ASax priora sic exhibet: *Et venerabilis mulier Veronica reliquit omnia*

Velosianus Quid vis aut quid quaeris, mulier? At illa respondit Ego quaero vultum domini nostri Iesu Christi, qui me illuminavit non meis meritis sed per suam sanctam pietatem. . . . Redde mihi vultum domini mei Iesu Christi: nam hoc morior desiderio bono. Si autem non reddideris mihi, non dimittam eum, usque dum videam ubi ponetis eum: quia ego miserrima serviam ei omnibus diebus vitae meae. Credo enim quod ipse redemptor meus vivit in aeternum.

[27] Tunc Velosianus iussit mulierem Veronicam deportari secum in navem. Et elevatis velis navigio pergere coeperunt in nomine domini, et navigaverunt per mare. Titus vero cum Vespasiano conscenderunt in Iudaeam, vindicantes omnes nationes terrae illorum. Anno completo pervenit Velosianus ad urbem Romanam, dimisit navigium suum in flumine quod dicitur Tiberis sive Tiber, et intravit civitatem

---

quae possidebat pro nomine Christi et secuta est Volusianum, et ascensura erat navem cum eo. Et Volusianus dixit ei O mulier, quid quaeris? Illa respondit ei et dixit Quaero dominum meum.

Post *pietatem* quae in Ven sequuntur haud dubie corrupta sunt. Legitur enim ibi sic: *Et misera ego quia contra legem iniuste imo iniustissime egi. Heu me miseram, quia abstuli mihi dominum: sicut iudei contra legem fecerunt quoque crucifixerunt dominum iesum christum in hoc mundo, quem non viderunt oculi mei nec cesaris nostri. Ego autem misera contra legem feci, merita sum hoc pati supplicium. Redde* etc. Pro his multo pauciora in Amb leguntur, sed et ipsa corrupta. Sunt autem fere haec: *quod* (?) *enim contra legem abstulisti mihi, et iudei tulerunt christum de mundo, quem non vidit gens tua. haec* (?) *autem quem* (?) *contra haec* (?) *merita sum. Redde* etc.

ASax sic pergit, iis quae latine corrupta sunt non expressis: *Et eheu, quid commisi, precor te, ut non habeam dominum meum? In veritate dico tibi, si tu non vis reddere mihi, ego te nunquam deseram usque dum videam ubi ponis eum, et tum adorabo eum et semper serviam ei dum vivam.* Iamvero addit quae latine non habentur haec: *Cum populus audibat quemadmodum Veronica locuta esset, omnes eius vicini cum viri tum mulieres plorabant valde. Sed Veronica dixit eis O nati Hierosolymae, ne ploretis me sed vos ipsos et liberos vestros plorate: mirum enim est si nunquam audistis deum ipsum loquentem dicendo, quicunque pro nomine Christi reliquerit omnes res suas, eum recepturum esse centies et habiturum vitam aeternam.*

27. ASax *Tum Volusianus remiges suos fortissime remigare iussit, et reliquit ibi Titum et Vespasianum, et navigavit usque dum veniret in fluvium Tiberim; et reliquit navem suam in fluvio, et ivit in castellum quod vocatur Lateranum; atque*

quae vocatur Roma. Et misit nuntium suum ad dominum suum Lateranensem Tiberium imperatorem de adventu suo felici.

[28] Tunc Tiberius imperator audito nuntio Velosiani summe gavisus est, et iussit ut veniret ad faciem. Qui cum venisset, vocavit eum dicens Velosiane, quomodo venisti, et quid vidisti in regione Iudaeae de Christo domino et discipulis eius? Indica mihi quaeso sanaturum me de infirmitate mea ut possim subito mundari a lepra ista quam habeo super corpus meum, et totum regnum meum in potestate tibi et sibi trado.

[29] Dixit autem Velosianus Domine mi imperator, ego servos inveni Titum et Vespasianum in Iudaea timentes dominum, et mundati sunt ab omnibus ulceribus et passionibus suis. Et inveni per Titum omnes reges et dominatores Iudaeae suspensos; Annas et Cayphas lapidati sunt, Archelaus in semetipso lanceatus; Pilatum autem in Damasco dimisi ligatum et in carcere positum sub fida custodia. Sed etiam de Iesu comperi, in quem pessime Iudaei irruerunt cum gladiis et fustibus et armis et crucifixerunt eum, qui nos debuit liberare et illuminare et venire ad nos, et suspenderunt eum in ligno. Et venit Ioseph ab Arimathia et Nicodemus cum eo, ferens mixturae myrrhae et aloes quasi libras centum propter corpus Christi ungendum: et deposuerunt eum de cruce et posuerunt in monumento novo. Tertia autem die certissime resurrexit a mortuis, et manifestavit se discipulis

---

inde misit nuntios ad imperatorem Tiberium et iussit quaeri ab eo an vellet ut ad eum veniret.

Lateranensem: in codice est *latanensem.*

28. *ut veniret ad faciem* ex Ven; Amb *eum venire ante conspectum suum* | *sanaturum me de:* in ipso codice est *sanitatem super me de*

ASax *Et Tiberius valde gavisus est, et invitavit Volusianum ut cito veniret ad se. Et statim interrogavit eum quid invenisset in Iudaea quod attinet Salvatorem vel discipulos eius; rogo te ut id omne dicas mihi.*

29. *Dixit autem -- sub fida custodia:* his satis respondet ASax. Titum enim et Vespasianum Volusianus dicit fidelissimos reges vicarios; gubernatorem Iudaeae suspensum, Caiapham et Archelaum lapidatos, Pilatum ligatum in ferrea cavea positum et in urbe Damasco carcere inclusum.

Sed etiam de Iesu comperi (*comperi* de coniectura addidi) -- *post* (in codice

suis in eadem carne in qua natus fuerat. Demum post quadraginta dies viderunt ascendentem in coelum. Multa quidem et alia signa fecit Iesus ante passionem suam et post. Primum de aqua vinum fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, caecos illuminavit, paralyticos curavit, daemones fugavit, surdos audire fecit, mutos loqui; Lazarum quadriduanum de monumento suscitavit; mulierem Veronicam quae fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis et tetigit fimbriam vestimenti eius sanam fecit. [30] Tunc placuit domino in coelis quod filius dei, qui in hunc mundum missus protoplastus mortuus est in terris, mitteret angelum suum, et imperavit Tito et Vespasiano, quos novi in loco isto ubi est solium tuum. Et placuit deo omnipotenti quod perrexerunt in Iudaeam et Ierusalem, et apprehenderunt subditos tuos et miserunt in eo iudicio quasi quomodo fecerunt quando apprehenderunt subditi tui Iesum et ligaverunt eum. [31] Et Vespasianus postea dixit Quid faciemus de his qui remanebunt? Titus respondit Suspenderunt illi dominum nostrum in ligno viridi et lancea percusserunt eum: nos autem suspendamus eos in ligno arido et lancea perforemus corpora eorum. Et ita fecerunt. Vespasianus autem dixit Quid de istis qui re-

---

est per) *quadraginta dies - - sanam fecit:* haec ex Veneto petita multo paucioribus in Ambrosiano exprimuntur. Ambrosiano vero propior quam Veneto est textus Anglosaxonicus, qui sic habet: *Atque haec omnia facta sunt propterea quod Iudaei lanceis et fustibus percusserunt Salvatorem Christum et facibus suffocaverunt et lumen nostrum exstinxerunt, et non passi sunt ut perveniret huc ad nos. Iam igitur Titus et Vespasianus tradiderunt eos malae morti et occiderunt multos Iudaeos. Et duo fideles servi tui venerunt ab Arimathia, nomine Ioseph et Nicodemus, et petierunt Salvatoris corpus et sepelierunt in novo sepulcro. Atque idem ipse Salvator surrexit tertia die a mortuis, et visus est ipse discipulis suis in eadem carne in qua fuerat ante, et discipuli eius viderunt eum ascendentem in coelum. Praetereaque fecit multa miracula ante suam passionem: suscitavit mortuos et illuminavit caecos et mundavit leprosos et expulit diabolicos morbos, et alia plura fortia opera perpetravit: et Iudaei occiderunt eum sine ullo crimine et suspenderunt in arbore viridi.*

30. Hanc totam sectionem ASax exprimit his *Et Titus et Vespasianus cumulate reddiderunt eis haec omnia, propterea que suspenderunt Iudaeos pedes sursum et caput deorsum.*

31. Rursus haec brevissime ASax habet pergens *Salvator occisus erat sine ullo crimine; et Iudaei passi sunt ignominiosissimam mortem, et eorum nomina exstincta sunt de tota terra quemadmodum meruerunt.*

manserunt? Titus respondit Apprehenderunt tunicam domini nostri Iesu Christi et de illa quatuor partes fecerunt: nunc apprehendamus illos et dividamus in quatuor partes, tibi unam, mihi unam, ad viros tuos aliam, et pueris meis quartam partem. Et ita fecerunt. Et dixit Vespasianus De iis qui remanserunt quid autem faciemus? Titus respondit illi Iudaei vendiderunt dominum nostrum triginta argenteis: nos autem vendamus ex eis triginta pro uno argenteo. Et ita fecerunt. Et apprehenderunt Pilatum et tradiderunt illum mihi, et ego illum posui in carcere ad custodiendum quatuor quaternionibus militum in Damasco. [32] Inde miserunt inquisitionem cum magna diligentia ad inquirendum vultum domini: et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem vultum domini. [33] Tunc Tiberius imperator dixit Velosiano Quomodo illum habes? Qui respondit Habeo illum in sindone munda aurea involutum pallio. Dixit autem Tiberius imperator Duc eum ad me et pande ante faciem meam, ut ego procidens in terram et genua flectens adorem eum super terram. Tunc Velosianus expandit pallium suum cum sindone aurea, ubi erat vultus domini consignatus: et vidit eum Tiberius imperator. Qui statim adoravit imaginem domini puro corde, et mundata est eius caro sicut caro pueri parvuli. Et omnes caeci leprosi claudi muti surdi et variis detenti languoribus, qui ibi aderant, sanabantur, et curati ac emundati sunt. [34] Tiberius autem imperator inclinato capite et flectens genua, considerans illum sermonem Beatus venter qui te por-

32. Rursus brevissime ASax *Atque praeterea invenimus mulierem ibi, quam dixerunt domini faciem habere.*

33. ASax *Iam attulimus huc, inquit, et mulierem et faciem. Tum dixit Tiberius Vehementer desiderabam videre eam et adorare eam. Tum Volusianus surrexit et explicavit purpuream sindonem in qua domini facies involuta erat. Et Tiberius vidit faciem et existimavit vere esse domini faciem. Tamen minime erat, sed vestis erat quam dominus ipse portaverat. Sed quicunque gentilium primum aspexerunt, putabant esse domini faciem. Et Tiberius humiliter veneratus est eam, et lepra quam tam diu habuerat illico decidit ab eo, et corpus eius mundum erat sicut parvuli pueri.*

in sindone munda aurea involutum pallio: Ven *in sindone munda aurea compalio coperto;* Amb *in sindone munda involutam pallio*

tavit et ubera quae suxisti, ingemuit ad dominum cum lacrimis dicens Deus coeli et terrae, non me permittas peccare, sed confirma animam meam et corpus meum et colloca in regno tuo, quia in nomine tuo confido semper; libera me ab omnibus malis sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis.

35 Deinde dixit Tiberius imperator Velosiano Velosiane, vidisti aliquem hominem de his qui vidissent Christum? Velosianus respondit Vidi. Dixit Interrogasti quomodo baptizant eos qui credebant in Christum? Velosianus dixit Hic, domine mi, habemus unum ex discipulis ipsius Christi. Tunc praecepit vocari Nathan venire ad se. Venit ergo Nathan et baptizavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Statim Tiberius imperator factus sanus ab omnibus languoribus suis ascendit super solium suum et dixit Benedictus es, domine deus omnipotens et laudabilis, qui liberasti me de laqueo mortis et mundasti me ab omnibus iniquitatibus meis, quia multum peccavi coram te, domine deus meus, et non sum dignus videre faciem tuam. Et tunc Tiberius imperator fuit instructus in omnibus articulis fidei plenarie et firma fide.

36 Ipse deus omnipotens qui est rex regum et dominantium dominus, ipse nos in fide sua protegat et defendat et liberet ab omni periculo et malo, et dignetur nos perducere ad vitam aeternam, vita temporali deficiente. Qui est benedictus in saecula saeculorum, amen.

---

34. 35. Utramque sectionem ASax breviter sic exprimit *Et statim credidit et baptizatus est cum tota sua domo et omni populo, qui erat subiectus imperio eius, in nomine nostri domini Iesu Christi.*

36. *deus omnipotens -- dominus:* Ven *deus omnip. qui est regnum et dominantium dominus;* Amb *est rex regum, deus et dominus dominantium* | *Qui est:* Ven *qui es*

ASax breviter sic: *Cui sit gloria et honor in saecula saeculorum, amen.*

ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA

Ienae
Typis Friederici Frommann.

ACTA APOSTOLORUM

APOCRYPHA

EX TRIGINTA ANTIQUIS CODICIBUS GRAECIS
VEL NUNC PRIMUM ERUIT
VEL SECUNDUM ATQUE EMENDATIUS EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF
THEOL. ET PHIL. DR., THEOL. PROF. P. ORD. H. LIPS.

LIPSIAE
AVENARIUS ET MENDELSSOHN
MDCCCLI

VIRO SUMMO

AMPLISSIMO EXCELLENTISSIMO ILLUSTRISSIMO

FRIDER. FERDINANDO DE BEUST

POTENTISSIMO SAXONIAE REGI A SUMMIS REIPUBLICAE MINISTRIS
PLURIMORUM GERMANIAE EXTERORUMQUE ORDINUM EQUESTRIUM
SUPREMIS INSIGNIBUS DECORATO ETC. ETC.

DE RE PATRIAE ET CIVILI ET SACRA OPTIME MERENTI

STUDIORUM SUORUM PATRONO

VENERABUNDA MENTE

D. D. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

PROLEGOMENA.

Celeberrima ex longo inde tempore per ecclesiam Christianam sunt apocrypha quae vocantur evangelia, variis illa quidem apostolicis nominibus insignita: quae postquam saepe et graece et latine aliisque linguis a laboriosis medii aevi scribis descripta sunt, haud pauci fuere qui typis expressa in publicum ederent, unde in multorum hominum litteratorum notitiam sunt perlata. Aliter evenit actibus apostolorum apocryphis: hi enim fama magis quam studio inter nos innotuerunt. Quod propterea mirum est quia actus apostolorum apocryphi quum ab eadem atque evangelia illa repetendi sunt antiquitate, tum iisdem potissimum haereticorum studiis debentur, quae quidem non tam canonicis traditionibus complendis quam haeresi stabiliendae inventa historia fictaque apostolica auctoritate inserviebant. Testes sunt prae aliis multis Eusebius et Gelasius. Ille enim insigni historiae ecclesiasticae loco de scripturis omnium consensu receptis et iis quae non sunt eiusmodi, libros ab haereticis evulgatos recensens, evangeliis Petri Thomae Matthiae et quorundam aliorum apponit proxime Andreae Iohannis ceterorumque apostolorum actus [1]). Gelasius vero in celebri de libris recipiendis et non recipiendis decreto, capite sexto, quod totum est de libris haereticorum vel schismaticorum a catholica fide arcendis, primo loco ponit Itinerarium Petri, Actus Andreae, Actus Thomae, Actus Petri, Actus Philippi,

[1]) Cf. Euseb. hist. eccles. III, 25. ἵν' εἰδέναι ἔχοιμεν αὐτάς τε ταύτας (γραφὰς) καὶ τὰς ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἱρετικῶν προφερομένας, ἤτοι ὡς Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Ματθία ἢ καί τινων παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας, ἢ ὡς Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων πράξεις.

atque ab his demum ad evangelia apocrypha pergit[2]). Neque vero tantum antiquitas utrisque eadem eaedemque caussae; sed videtur maior etiam quam evangeliorum apocryphorum ulli auctoritas eaque dogmatica actibus eiusmodi a Leucio conscriptis apud plures haeresis gnosticae asseclas tributa esse. Quam rem luculenter testatur Epiphanius: actibus enim Andreae Iohannis Thomae vel maxime usos esse Encratitas, Apostolicos sive Apotacticos, Origenianos perhibet[3]): item Augustinus, qui scripturas apocryphas, nominatim actus apostolorum a Leucio conscriptos, tanto graviores apud Manichaeos haberi arguit quanto a catholico canone secludantur[4]): item alii plures. Photius vero, postquam circuitus apostolorum, nominatim Petri Iohannis Andreae Thomae Pauli actus a Leucio Charino confectos esse dixit uberiusque, quippe quos ipse legisset, explicuit, ita de iis existimavit, si quis librum horum actuum omnis haeresis fontem et matrem dicat, eum a vero vix aberrare[5]).

---

[2]) Cf. Credneri libellum: Zur Geschichte des Kanons, ubi pag. 213 sqq. caput VI. illius decreti refertur, in quo est: *Caetera quae ab haereticis sive schismaticis conscripta vel praedicata sunt nullatenus recipit catholica et apostolica Romana ecclesia* --. § 1. de Ariminensi synodo a Constantio Caesare mediante Tauro praefecto congregata agit. §§ vero 2. usque 6. sic habent: *Itinerarium nomine Petri apostoli quod appellatur sancti Clementis, apocryphum. Actus nomine Andreae apostoli apocryphum. Actus nomine Thomae apostoli, libri decem, apocryphum. Actus nomine Petri apostoli apocryphum. Actus nomine Philippi apostoli apocryphum.* Sequuntur a § 7. usque § 15. (et § 16.) varia evangelia apocrypha. Rursus vero ad actus apostolicos pertinet § 18., ubi est: *libri omnes quos fecit Leucius, discipulus diaboli, apocryphi.* Item § 22: *Liber qui appellatur Actus Theclae et Pauli apocryphus.*

[3]) Cf. Epiphan. adv. haeres. II, I. Haeres. 61, 1. οὗτοι δὲ (οἱ Ἀποστολικοί) ταῖς λεγομέναις πράξεσιν Ἀνδρέου τε καὶ Θωμᾶ τὸ πλεῖστον ἐπερείδονται. Haeres. 47, 1. Κέχρηνται δὲ (οἱ Ἐγκρατῖται) γραφαῖς πρωτοτύπως ταῖς λεγομέναις Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου πράξεσι καὶ Θωμᾶ. Haeres. 63, 2. Κέχρηνται δὲ (οἱ Ὠριγένιοι) καὶ ἀποκρύφοις τισί, μάλιστα ταῖς λεγομέναις πράξεσιν Ἀνδρέου καὶ τῶν ἄλλων.

[4]) Cf. Augustin. de actis cum Felice Manichaeo II, 6. *Habetis etiam hoc in scripturis apocryphis, quas canon quidem catholicus non admittit, vobis autem* (i. e. Manichaeis) *tanto graviores sunt quanto a catholico canone secluduntur. Aliquid etiam inde commemorem cuius ego auctoritate non teneor, sed tu convinceris. In actibus conscriptis a Leucio, quos tanquam actus apostolorum scribit, habes ita positum* etc. Similiter Evodius Uzalensis, Augustini aequalis, in libro de fide contra Manichaeos cap. V. dicit: *In actibus etiam conscriptis a Leucio, quos ipsi* (i. e. Manichaei) *accipiunt, sic scriptum est* etc.

[5]) Cf. Photii Biblioth. codex 114. Ἀνεγνώσθη βιβλίον αἱ λεγόμεναι τῶν

Iamvero quae magna in evangeliis apocryphis utilitas [6]) est ad cognoscendum illorum ingenium temporum, quae medium quiddam tenebant inter veteres disciplinas et revelationem Dei in Christo factam, ad antiquissimam illustrandam historiam dogmatum, ad inveniendam originem multarum traditionum vel a doctis scriptoribus excultarum vel ore populi per saecula propagatarum vel operibus artis expressarum, denique, magna quidem cautione adhibita, ad ipsam obscuriorum rerum historiam explendam: eadem, ni fallor, in actis apostolorum apocryphis inesse iudicanda est. Quam ad utilitatem accedit quod his pariter atque illis cognoscitur illustraturque ea sermonis graeci ratio quae post Christi tempora et maxime quidem inter Iudaeos graece loquentes vigebat: a qua ipsorum libros scriptorum sacrorum haud procul abesse constat.

Quae quum ita sint, viris doctis et potissimum theologis gratum me facturum sperabam si monumentis illis primorum ecclesiae Christianae saeculorum quum ex bibliothecarum umbra protrahendis tum cura critica pertractandis animum studiumque adverterem: certe enim alienissimum ab eiusmodi instituto videbatur vereri ne id censura qualicunque dogmatica vexaretur. Scripta enimvero huius generis si olim videndum erat ne pietati detrimentum adferrent, nunc non possunt non adferre fidei incrementum, quippe quae ostendant quantum distent lupinis aera, sive, ut rectius dicam, quantum quae luxurianti ingenio humano debentur differant iis quae a divino spiritu profecta sunt.

Quaeritur autem quos libros nomen actuum apostolorum apocryphorum comprehendere recte dicatur. Auctores quidem ipsi sive veri

ἀποστόλων περίοδοι, ἐν αἷς περιείχοντο πράξεις Πέτρου, Ἰωάννου, Ἀνδρέου, Θωμᾶ, Παύλου· γράφει δὲ αὐτάς, ὡς δηλοῖ τὸ αὐτὸ βιβλίον, Λεύκιος Χαρῖνος. -- καὶ ἁπλῶς αὕτη ἡ βίβλος μυρία παιδαριώδη καὶ ἀπίθανα καὶ κακόπλαστα καὶ ψευδῆ καὶ μωρὰ καὶ ἄλλοις (ἀλλήλοις?) μαχόμενα καὶ ἀσεβῆ καὶ ἄθεα περιέχει, ἣν εἰπών τις πάσης αἱρέσεως πηγὴν καὶ μητέρα οὐκ ἂν ἀποσφαλείη τοῦ εἰκότος. Item Photius cod. 179. de Agapio Manichaeo scribit: καὶ ταῖς λεγομέναις δὲ πράξεσι τῶν δώδεκα ἀποστόλων καὶ μάλιστα Ἀνδρέου πεποιθὼς δείκνυται, κἀκεῖθεν ἔχων τὸ φρόνημα ἠρμένον.

[6]) Qua de re nuper uberius exposui in libello a Societate Hagana pro vindicanda religione Christiana anno superiore praemio ornata, cui titulum feci: *De evangeliorum apocryphorum origine et usu.* Hagae Comitum 1851.

sive ficti perraro nominantur, quemadmodum in actibus Barnabae Iohannes Marcus diserte auctorem se profitetur. Sed facile apparet actuum illorum auctores et rebus gestis quas tradunt et ipsis iis quos tractant apostolis sese finxisse proximos. Sunt qui ex argumento apocrypha metiantur, ut quo quid magis haeresin sapiat, eo id magis in apocryphis ponant. Sed illorum ratio hanc difficultatem habet quod haeretici iis quos excogitabant libris modo magis modo minus speciem prae se ferebant catholicam. Rursus haereticorum libri, id quod omnino in fictos apostolorum actus quadrat, postea ab hominibus catholicae fidei adhibiti atque sic in ipsorum usum sunt conversi ut pleraque quae fidei non contraria viderentur conservarent. Quod, opinor, saepe non ita factum est ut haereticarum rationum nulla vestigia manerent. Accidit autem ut actuum libri quales ex haereticorum manibus prodierant dudum perierint, neque aetatem tulerint nisi quemadmodum ex retractationibus facti sunt catholicis, ex quibus solis ad formam pristinam concludendum est[7]). Neque illud praetermittendum est, non unos fuisse haereticos qui actibus apostolorum aeque ac evangeliis, apocalypsibus similibusque aliis scriptis fingendis operam darent, sed saepe piam quandam fraudem placuisse ac licere in ecclesia visam esse[8]). Denique haeresis quaedam historiae, quam fabulam vocare consueverunt, pariter ac dogmatis exstitit; illa vero eo magis gliscebat auctoritatemque assumebat, quo minus verendum erat ne inde catholica fides detrimentum caperet.

---

[7]) Retractatio eiusmodi quomodo instituta sit, plures actuum recensiones etiamnum superstites satis nos docent. Ita in magna varietate codicum qui *Acta Thomae* continent is qui nobis dictus est codex E, ex numero est eorum qui singulari cum studio ad catholicum usum adducti sunt. Etiam Abdias, i. e. is qui se Abdiam primum Babyloniorum episcopum finxit, in apostolicis historiis suis potissimum id egisse videtur ut ex antiquis haereticorum libris contexeret novos catholicae rationi minus repugnantes. Constat vero etiam, decimo fere saeculo Simeonem Metaphrasten, celebrem vitarum Sanctorum auctorem, haud pauca ex fontibus hausisse apocryphis ipsisque, quod non prorsus idem est, haereticis. Cuius rei luculentum exemplum praebent *Actus Pauli et Theclae* ab illo retractati in libello qui inscribitur Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Θέκλης τῆς ἐν Ἰκονίῳ. Edidit hunc Petrus Pantinus Tiletanus Antverp. 1608. in *Basilii Seleuciae in Isauria episcopi de vita ac miraculis D. Theclae* etc. pag. 250 sqq.

[8]) Ea de re pluribus scripsi in libello supra laudato: *De evangeliorum apocryphorum origine et usu* pag. 15 sqq.

Horum igitur omnium nihil negligendum est ut apocryphorum actuum apostolorum notionem rationemque recte dicas. Sequitur, communi eo nomine comprehendi quae satis inter se differant: sunt enim quae ad catholicam rationem, sunt quae ad haereticam propius accedant; alia rursus fabulam, alia historiam magis redolent. Quandoquidem autem a sacro canone, cui oppositi sunt, in definiendis libris apocryphis proficiscendum est, actus apocryphi eiusmodi sunt qui tales se fingunt ut canonico honore digni videantur, sed ecclesiae iudicio canone sunt exclusi.

Iam ad ea transeamus scripta quae hoc volumine a me edita sunt. Nunc quidem minime id agebam ut quicquid actuum apostolorum apocryphorum vel ex antiquis libris manuscriptis vel ex Fabricii aliorumque lucubrationibus hauriri posset, in unum colligerem indeque corpus quoddam efficerem: quod aliquando a me institutum iri spes est: sed propositum mihi hoc erat ut critica cum cura ederem quos eius generis libellos in collectionibus meis manuscriptis luce inprimis dignos haberem, quos eosdem vel nemo ante me edidisset, vel certe nemo ita ut iam aut revera paterent in litterarum orbe, aut textu praestent diligentia critica constituto. Complectitur autem hoc volumen actus tredecim, omnes conformatos ad ipsos codices a me transscriptos, subsidiis quae aliorum, potissimum Thilonis, docta industria offerebat vel ad textum vel ad apparatum criticum diligenter adhibitis.

Ex his libellis nunc primum in publicum prodeunt Acta Philippi (loco IV. posita), Acta Philippi in Hellade (loco V.), Acta Matthaei (loco VIII.), Consummatio Thomae (loco X.), Acta Bartholomaei (loco XI.), Acta Thaddaei (loco XII.), Acta Iohannis (loco XIII.). Ista et aetate differunt et pretio; gravissima vero videntur, quum pro antiquitate ad quam referenda sunt, tum pro ea quam habent ratione gnostica, Acta Philippi et Acta Iohannis. Haec ex duobus codicibus, altero Parisiensi altero Vindobonensi edidimus; illa ex codice Veneto et codice Parisiensi. Consummatio Thomae et Acta Bartholomaei ad latinas Abdiae historias proxime accedunt: quae utrorumque textuum

similitudo tanta est ut aut graeci scriptores cum latino ex iisdem antiquissimis fontibus, aut sive hic ex illis sive illi ex hoc hausisse iudicandi sint. Thomae libellum ex codice Parisiensi hausimus, Bartholomaei ex Veneto. Acta Matthaei arcte cohaerent cum Andreae et Matthiae (Matthaei) actis, in quibus multa supersunt vestigia originis gnosticae et quidem Leucianae. Ad edendum usi sumus et Parisiensi codice et Vindobonensi. Acta Thaddaei inprimis pendent a celebri quae circumfertur Iesu epistola ad Abgarum regem: cum qua epistola iam olim Thaddaei apostoli famam coniunctam fuisse, testis est Eusebius. Edidimus ex codice Parisiensi et codice Vindobonensi. Altera denique Philippi acta, quae acta in Hellade dicuntur, quo rectius Papebrochius ab Actis Sanctorum abhorrere iudicavit, eo magis in apocryphorum actuum collectionem par erat recipi. Textus a nobis editus e Parisiensi codice fluxit.

Ex libellis iis sex qui restant tres primum edidit Car. Thilo vir S. Ven. Sunt autem Acta Thomae, quae anno 1823. edidit, Acta Petri et Pauli, quae programmatibus paschalibus annorum 1837. et 1838., Acta Andreae et Matthiae, quae programmate anni 1846. tractavit. Horum nihil a me editum est quin textum magnopere emendarem augeremque apparatum criticum: ipsi enim codices ii quibus Thilo utebatur saepe parum recte excussi erant. In edendis Thomae actis maxima cura nostra posita erat in examinandis duobus codicibus principibus iis quos iam Thilo sequendos duxerat; neque exiguum eius laboris fructum percepimus. Praeterea codicis Parisiensis nondum excussi lectiones addidimus. Acta Petri et Pauli, quae Thilo ex uno codice Parisiensi ediderat, altero passim consulto, petita sunt a nobis ex codicibus quinque, uno Veneto, Parisiensibus quatuor. Andreae vero et Matthiae acta inprimis adiuvimus diligentissimo examine membranarum Parisiensium octavi saeculi, unde egregiam messem fecimus. Praeterea praesto nobis erant notae ex duobus codicibus italicis sumtae.

Porro Acta Barnabae nunc primum integra eduntur; Papebrochius enim uno tantum eoque manco codice Vaticano usus est anno 1698. Cum hoc Vaticano coniunximus Parisiensem antiquissimum.

Acta Andreae i. e. Presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio S. Andreae epistolam encyclicam anno 1749. primum graece ex codice Bodleiano edidit Car. Chr. Woog: quod eum non sic fecisse ut rationibus nostris criticis satisfaceret, in promtu erit. Ipsi secuti sumus duo codices Parisienses, alterum Regium (Nationalem), alterum Coislinianum.

Denique Acta Pauli et Theclae primum edidit Ern. Grabe in Spicilegio SS. Patrum anno 1698., unde immutata repetiit Ionesius. Sed usus est ille codice lacunoso et perquam vitioso, ita ut haec quoque acta nunc demum integra et quodammodo sana exhibeantur. Adhibuimus autem ad nostram editionem codices Parisienses tres.

Atque haec quidem breviter notata sunt quo facilius iudicari possit quae ratio sit operis nostri. Taedium quidem, quod alii eiusmodi laboribus functi et experti sunt et praedicarunt, nos non cepit: iucundum enimvero videbatur, aliquid pro viribus conferre ad severum antiquitatis Christianae studium; a quo si qui abhorrent, ne morentur aliter sentientes. Ipsa vero editione nostra, id quod in edendis antiquorum libris primum ac principale esse debet, operam dedimus ut viri docti textum ex vetustis monumentis curiose petitum haberent, neque desiderarent unde ipsis copia fieret eius textus comprobandi, emendandi, illustrandi. Ab hoc proficiscendum erit ut ipsas res variasque sive historicas sive philologicas sive alias rationes istorum actuum indages atque commenteris. Praeterea viros doctos facile intellecturos arbitror quam difficile sit textum librorum eiusmodi ad rationes criticas exigere atque a codicum varietate ad formam revocare inprimis probabilem. Qua in re neque ea facile lex invenitur ad quam conformes orthographiam ipsamque formationis doctrinam. Mihi quidem diligentius quam plerisque librorum graecorum editoribus placuit observanda videtur ipsorum codicum scriptura: quam si Graecis per multa saecula comprobatam scimus, unde nobis licet ad traditiones corrigere grammaticas, quae et ipsae saepe fluctuant? In nostra vero collectione librorum ipsa aetate diversorum nec id licere visum est ut eandem ubique normam sequeremur. Sed his de rebus accuratius alio tempore et loco explicandum erit.

Non possum autem hac occasione non uti gratum animum testificandi erga eos qui inprimis labores meos in adeundis bibliothecis exteris positos patrocinio suo dignati sunt, erga virum summum Frid. Ferdin. de Beust, cuius splendido nomini hoc ipsum opus dedicare licuit, erga virum generosissimum atque excellentissimum de Bose, nuper Parisiis nunc Monaci potentissimi regis Saxoniae legatione fungentem, denique erga virum doctissimum doctisque laboribus claritatem nominis assecutum Emm. Miller, qui nunc bibliothecae Instituti Franciae praepositus est.

Reliquum est ut paullo accuratius explicemus de singulis actibus hoc volumine a nobis editis.

I. ACTA PETRI ET PAULI.

In famae quandam celebritatem haec acta pervenerunt controversiis iis quae de itinere Pauli apostoli Romano inter Italos motae sunt. Res potissimum duas ex veteri hoc litterarum monumento confirmare studuerunt, alteram, Paulum commoratum esse in urbe Messanae ibique primum Messanensium episcopum ordinasse Barchyrium sive, ut in codicibus est, Bacchylum: alteram, Paulum ad Melitam insulam Siciliae proximam naufragium fecisse, non ut iam Constantinus Porphyrogennetes [9]) voluerat ad Melitam Dalmatensem. Ad illam igitur commorationem Pauli Messanensem comprobandam Constantinus Lascaris anno 1490. primam actuum partem, apud nos sectiones sex complectentem, e graeco codice latine versam [10]) cum senatu Messanensi communicavit, quemadmodum refert Placidus Reyna in Notitia Historica urbis Messanae P. II. col. 91 sq. [11]) Exhibetur eo loco a Placido Reyna non modo latina Constantini La-

---

[9]) Cf. Const. Porphyrog. de administr. imper. p. 36.

[10]) Incipit: *Martyrium apostolorum Petri et Pauli. Dum Sanctus Paulus apostolus a Melita et Gaudisio insulis recessisset ut se ad partes Italiae conferret, Iudaei qui tunc temporis Romae erant intellexerunt Paulum Romae affuturum.* Exit: *Mox Messana digrediens Tendulas applicuit, mansitans ibi per unam noctem, sequenti die Puteolos concessit.*

[11]) Inserta est ea Notitia Graeviano operi cui titulus est: *Thesaurus antiquitatum et historiarum Siciliae*, tom. IX. Lugduni Batav. 1723.

scaris interpretatio, sed etiam graecus eiusdem partis textus ex codice monasterii SS. Salvatoris desumtus, praemissa insuper hac nota de repertis actorum Petri et Pauli codicibus: *Historia haec peregrinationum Pauli in antiquo codice graeco manu exarato, quem monasterium S. Mariae de Trapizomata in Calabria servabat exposita legitur, ex quo eam Const. Lascaris anno 1490. latine convertit. Cuius quidem libri auctoritatem etsi summo semper loco habuimus, ante aliquot tamen annos maior huic historiae fides et dignitas etiam apud exteros accessit. In duabus enim celeberrimis bibliothecis, Florentina nimirum, Serenissimi magni Hetruriae ducis, et Regii monasterii RR. PP. familiae S. Basilii Messanae eadem vetustissimis litteris in membrana perscripta reperta est. Interposita est ea in his bibliothecis inter opera Ioannis Chrysostomi; id quod nonnullos ut crederent adduxit, ab hoc eam profectam esse.*

Iamvero altero post Lascarin saeculo, i. e. medio fere saeculo decimo septimo, iisdem quae ille ex actis Petri et Pauli latine verteret usi sunt plures ad refutandam illam Constantini Porphyrogennetae opinionem de Paulo ad Melitam Dalmatensem naufrago, ab Ign. Georgio [12]) aliisque defensam. Eorum primus fuit Io. Franc. Abela (anno 1647.) in *Melita illustrata*, lib. II. notit. VII. col. 179., inserta ei quem iam laudavimus Thesauro Graeviano Siciliae, tom. XV. [13])

Praeterea, ut etiam a Cardinali Caraffa cum Alphonso Salmeron actus nostros manuscriptos communicatos esse praetereamus, et Carolus du Fresne in Glossario med. et inf. graec. sub vocibus βούλλα, καστέλλιν, ὀρδινεύειν aliisque et Cotelerius in notis ad Constitt. apostol. VI, 10. plura laudavere ex graecis his actibus manuscriptis. Et Cotelerius quidem usus est codice Paris. num. 897. qui nobis dicitur cod. B; neque alio usus videtur Carolus du Fresne [14]).

[12]) Cf. Ign. Giorgio: D. Paulus apostolus in mari quod nunc Venetus sinus dicitur naufragus. Venetiae 1730.

[13]) Cf. notitiam litterariam de tota hac controversia apud Winerum: Biblisches Realwörterbuch II, p. 80. sub voce Melite; item Thilonis notas in Actis Thomae pag. LIV sq.

[14]) Confudisse enim videtur numerum veterem eius codicis 2429. cum numero 4249. quo codicem unde hausit designat.

Nuper vero Io. Car. Thilo primus instituit editionem graecam actuum Petri et Pauli duobus programmatibus Halensibus: particula prior (paginarum 28 in 4.) prodiit ad sacra Christi paschalia celebranda a. 1837; posterior (paginarum 30. in 4.) eadem occasione festa a. 1838. Finitur prior particula ultimis epistolae Pilati ad Claudium verbis: πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδολογίαις, cf. apud nos sect. 42. Quam ad rem Thilo exscripsit codicem Parisiensem antiquissimum numero 1470. signatum (apud nos est cod. A.), adhibito „paucis tantum locis emendandis" altero Parisiensi, signato num. 897. (apud nos cod. B.) Huic graeco textui addidit inde a sect. nostra 22. latinum textum, a se descriptum ex duobus codicibus Guelferbytanis, altero saeculorum fere octo, altero aliquanto recentiore. Textum utrumque variis annotationibus illustravit; praeposuit etiam notitiam litterariam de horum actorum usu apud Italos, qualem ipsi supra dedimus [15]). Quibus in Thilonis libellis [16]) eminet commentarius, in quem ille, qua magna est eruditione et industria, multa bonae frugis congessit. Ipse vero textus codicis eius, quem fere solum neque indiligenter adhibuit, non ea est praestantia ut nihil attineat accurate videre reliquos. Praeterea passim ille codicis sui scripturam non recte assecutus est, ut sect. 27. νεφέλης ibi scriptum est, non νεφέλη; sect. 25. δυσπλοιάσας, non δυσπλοΐσας; sect. 43. κἂν δοκῇ, non καὶ δοκῇ (Th. correxit δοκεῖ); sect. 47. ἐσώρευσεν, non ἐσώρευεν; sect. 50. αὐξάνει, non αὐξάνεις; sect. 60. ἐκ παιδόθεν, non ἐκ παιδίου; sect. 68. οὐδέν σε ἔτι, non οὐδενὸς ἔτι. Neque sect. 7. ἐν Μεσσήνῃ et ἀπὸ Μεσσήνης in codice est, sed ἐν Μεσίνῃ et ἀπὸ Μεσίνης. De quibus singulis Thiloneis lectionibus auctoritate destitutis lectorem non ubique monendum duximus, sed nusquam non codicum scripturam accurate notavimus.

Nostrae autem editionis instrumenta fuerunt haec.

A i. e. codex Parisinae bibliothecae Reg. nunc National., signatus num. 1470. Is codex est ex antiquissimis eorum omnium qui

[15]) Iam antea in Notitia novae codicis apocryphi Fabriciani editionis, praemissa Actis S. Thomae apostoli, Lipsiae 1823., docte commentatus est pag. LIII —LIX. de his Petri et Pauli actibus.

[16]) Horum programmatum dudum nullum amplius exemplar prostat.

litteris minutis exarati sunt: scriptus est enim anno Christi 890. sive, ut in ipso codice subscriptum legitur, mense Aprili, indictione octava, anno 6398. Actus Petri et Pauli ibi leguntur fol. 98 verso et sqq.[17])

B i. e. codex eiusdem bibliothecae num. 897., in cuius parte membranacea, exarata fere saeculo duodecimo, loco IX. fol. 131. verso sqq. iidem actus habentur.

C i. e. codex Parisiensis Coislinianus num. 121. exaratus anno p. Chr. 1343. Loco 41. sive folio 114. incipiunt actus Petri et Pauli. Exeunt folio 117. verbis: ἀλλὰ πάντα ψευ[δῆ λέγεις] sect. 61. Videntur eo loco aliquot codicis folia periisse; folio enim 118. — quod Montefalconius non animadvertit — longe alia sequuntur, quorum priora desiderantur. Legitur enim in hunc modum -βῶν Πορεύθητι, καὶ ἐὰν κωλύσει (codex κολύσι) σε ἡ φλογίνη ῥομφαία τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, ἐπίδειξον τοῦτο τὸ βασιλειχὸν σημεῖον, καὶ εὐθέως ἀνοίξει (codex -ξη) σοι τὰς θύρας. καὶ ἦλθον, καὶ εὐθέως ἰδοῦσά με ἡ φλογίνη ῥομφαία ἡ φυλάττουσα τὸν παράδεισον ἀπέκλεισεν τὰς θύρας etc. De his alibi videbimus: pertinent ad eam de latrone apud inferos historiam quae in altera parte evangelii Nicodemi legitur, cap. XXVI.

D i. e. codex Paris. biblioth. Reg. nunc National. num. 635. Is codex bombycinus est, saeculi fere XIV. Ex eius textu actuum, quos loco XI. habet, longe plurima, etsi non omnia, cum reliquis contulimus.

E i. e. codex Venetus bibliothecae Marcianae, ubi notatur numero XXXVII. classis VII. Codex est bonae notae, sed quae de aetate eius accuratius notaveram, mihi non amplius ad manus sunt. Incipit una cum latinis codicibus inde a sectione 22. verbis his: Ἐλθόντος εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανιῶν (haec in nullo alio teste nec graeco nec latino addita vidi) συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι. Magna est huius textus et reliquorum differentia; est autem eiusmodi

[17]) Disseruit de hoc codice, addito scripturae specimine, Montfaucon in Palaeographia graeca pag. 269 sqq.

ut Venetus codex plerumque assentientes habeat latinos codices. Sectiones 62—66. in reliquis plane desiderantur. Rursus in Veneto et latinis desunt quae in reliquis de Perpetuae (quae Pseudo-Lino Plautilla dicitur) et Potentianae martyrio inde a sectione 80., itemque de martyrio trium Neronis militum ad Christum conversorum inde a sectione 84. adduntur. Quod plerumque praetulimus Venetum textum, erunt qui reprehendant; sed videant ne temere convenientiam graeci et latini textus in graecorum codicum vitium vertant. Ceterum fit etiam ut codex Venetus omnium solus aut uno tantum ex graecis reliquis comitante antiquissimam scripturam tueri videatur[18]).

F i. e. prima actuum pars (sectiones 6) ex codice Messanensi exscripta a Placido Reyna. Vide supra pag. XIV.

G i. e. codex Vindobonensis, ex quo praeter inscriptionem nihil

---

[18]) Hanc in rem memorabilis est locus sect. 82. de verbis inter Petrum et Christum dictis. Codex E sic habet: εἶπον Κύριε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι σταυρωθῆναι. Reliqui vero graeci una cum latinis responsum Christi ita exhibent: Ἀκολούθει μοι (sed haec omittit etiam codex B, quod grave est, licet post habeat καὶ ἐν τῷ ἀκολουθεῖν με αὐτῷ, quibus verbis ad illud praegressum Ἀκολούθει μοι respicitur), ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι πάλιν σταυρωθῆναι. In textu edito vide quae sequuntur cum istis praecedentibus plane cohaerentia ac prorsus diversa in E a reliquorum scriptura. Nescio autem an πάλιν illud correctorem sapiat, quamquam antiquissimo Ambrosii aliorumque testimonio confirmatur. Apud Ambrosium enim *contra Auxentium de basilicis tradendis* (tom. II. pag. 867. ed. Bened.) de Petro legitur: *Nocte muros egredi coepit, et videns sibi in porta Christum occurrere urbemque ingredi ait Domine, quod vadis? Respondit Christus Venio* (alii addunt *Romam*) *iterum crucifigi.* In his probe observa, verba *Venio* (*Romam*) etc. propius accedere, uno excepto illo πάλιν, ad Venetam quam ad alteram scripturam. Idem vero locus celeberrimus est, quum quod ipsum Origenem testem habere videtur, tum pro fama quam id Christi dictum potissimum in urbe Romae ad hunc usque diem conservavit. Origenes enim in Iohannem tom. XX. cap. 12. in ed. Car. Delarue (apud Huetium tom. XXI. pag. 298.) haec habet: Εἴ τῳ δὲ φίλον παραδέξασθαι τὸ ἐν ταῖς Παύλου (Πέτρου? Πέτρου καὶ Παύλου?) Πράξεσιν ἀναγεγραμμένον ὡς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον Ἄνωθεν μέλλω σταυροῦσθαι (*Denuo debeo crucifigi* ex veteri interpr.) etc. At in his nec ipsa verba prorsus conveniunt, nec satis liquet an eadem acta Pauli sint ac Petri et Pauli acta, praesertim quum ex veterrima stichometria codicis Claromontani (epistolarum Pauli) innotuerint alii actus Pauli, quorum non minus quam 4560 versus numerantur. Ad eosdem, non ad actus Pauli et Theclae, spectare videntur Eusebii verba histor. eccles. III, 3. οὐδὲ μὴν τὰς λεγομένας αὐτοῦ (i. e. Παύλου) πράξεις ἐν ἀναμφιλέκτοις παρείληφα. Romae vero etiamnum exstat, ut ipse vidi, sacellum ad viam Appiam exstructum, cui inscriptum est *Domine quo vadis*.

laudavimus. Illustratur in Lambecii commentariis de biblioth. Caesarea lib. VIII. (cod. XXXVI. loco 12.) pag. 802. ed. Kollar. Incipit sic: Ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπὸ Γαυδομελίτης[19]) τῆς νήσου καὶ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐπὶ Ἰταλίας, καὶ διδάσκοντος τὸν λόγον τοῦ κυρίου. Eodem loco addita est uberior nota Kollarii, quam satis in errore versari recte arguit Thilo Act. Thomae pag. LVIII. Homiliae enim forma, in quam ibi actus Petri et Pauli redacti sunt, omnino nihil facit ad definiendam libri graeci nostri originem[20]).

Denique ad commentarium criticum duce Thilone adhibuimus duos codices latinos Guelferbytanos (*Guelff.*), de quibus ille in Partic. priore pag. 28. uberius explicat. Alter eorum (apud nos *Guelf.*[a]) olim fuit monasterii SS. Petri et Pauli app. Weissenburgensis; alter (nobis *Guelf.*[b]) coenobii Bergensis prope Magdeburgum. Uterque membranaceus est. Ille ante septem vel octo saecula exaratus videtur et certe superat hunc non tantum antiquitate sed etiam scriptura accurata et expressa. Utroque continentur narrationes de virtutibus et passionibus apostolorum quales Historia apostolica Abdiae adscripta lectori offert. Ipsa vero utriusque apostoli passio cum libro convenit qui Marcello Petri discipulo tribui solet: *De mirificis rebus et actibus beatorum Petri et Pauli, et de magicis artibus Simonis magi*, quemadmodum inscribitur exemplar a Florentinio ad Martyrologium Hieronymi pag. 103 sqq. exhibitum atque etiam a Fabricio repetitum in Cod. apocr. III. pag. 632 sqq. Idem invenitur in codd. mss. multis et passim Lucae Actis apostolicis supplementi loco additur: cuius rei exempla duo laudat Thilo ex codicibus versionis italicae quos possidet bibliotheca Florentina Riccardiana[21]).

Pseudo-Marcelli libro multo recentior videtur esse commentarius de ultimis Petri et Pauli rebus quem Linum Romanorum ponti-

[19]) Ad hanc scripturam Lambecius notat legendum esse ἀπὸ Γαύδου καὶ Μελίτης. Similiter vertit Lascaris, ut supra vidimus.

[20]) Memini similiter in homileticum usum conversum invenire me protevangelium Iacobi in Ambrosiano codice, ubi illud sic incipit: Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολήν etc. De quo alibi videbimus.

[21]) Neque codices graeci praeter nostros in bibliothecis Europae rari esse videntur. Ita citat Harles in Bibl. Gr. Fabricii tom. X. pag. 310. codicem Taurinensem CXXXV., Thilo codicem Barocc. 147.

ficem scripsisse et ad ecclesias orientales misisse ferunt. Legitur is in bibliothecis Patrum, veluti in Coloniensi a. 1618. tom. I. pag. 70. Divisus est in libros duo, quorum alter Petri, alter Pauli passionem complectitur. Liber I. incipit: *Post multimoda et multifaria viae vitaeque salutaris documenta et eximia atque celeberrima miracula ostensa et diversa cum Simone mago aliisque quam plurimis antichristi praeconibus pro nomine veri Christi certamina* etc. Libri vero secundi initium hoc est: *Cum venisset Romam Lucas a Galatia et Titus a Dalmatia, expectaverunt Paulum in urbe. Quos cum adveniens Paulus vidisset, laetatus est valde et conduxit sibi extra urbem horreum publicum* etc.

Rursus ab his libellis satis diversa sunt quae in Historiis apostolicis Pseudo-Abdiae de Petro et Paulo traduntur, utiliter saepe conferenda cum graecis actibus nostris, potissimum lib. I. de Petro inde a cap. VI. (apud Fabricium pag. 411.) Haec eadem, quamquam scriptura passim differt, recepta leguntur in Acta Sanctorum m. Iunii tom. V. pag. 424. Incipiunt sic: *His ita gestis surrexit quidam Simon, Samarius genere, qui dudum visis miraculis Petri pecunia comparare voluit donum spiritale, qui se magnum* (vitiose alibi sed non apud Fabricium editum est *magum*) *et perpetualiter* (Fabric. *perpetuos aliter??*) *stantem esse dicebat, promittens eos qui in se crederent prorsus solvi* (apud Fabric. aliosque *dissolvi*) *non posse*. Praecedit istum latinum libellum ibidem p. 411—424. commentarius graecus de iisdem apostolis Petro et Paulo, qui incipit: Καὶ τῶν τεχνῶν οὐ μόνον τοὺς ἐξ ἀρχῆς πατέρας ἀποδεχόμεθα καὶ τοὺς τούτων μόνους ἀσμενίζομεν πόνους, ἀλλ' εἴ τι καὶ ἄλλο τοῖς μετέπειτα προσεξηύρηται, περιθάλπομεν τοῦτο καὶ ἀσπαζόμεθα. Sumtus est ex ms. Medicaeo bibl. Regiae; sed in aliis quoque libris mss. inventus est, ut in Laurentiano et Vindobonensi (ubi tantum fragmentum superest).

Denique mentio mihi faciunda est actuum Petri et Pauli quos in antiquissimo codice (exarato litteris uncialibus saeculi fere noni ineuntis) monasterii graeci in Patmo insula vidi[22]). Habetur ibi μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀποστόλου ἐν Ῥώμῃ, quod sic inci-

[22]) Cf. Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wis-

pit[23]): Πέτρος ὁ ἀπόστολος ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀγαλλιώμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τῷ κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπὶ τῷ ὄχλῳ τῷ καθημερινῷ τῷ προσαγομένῳ τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ τῇ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. συνήγοντο δὲ καὶ αἱ παλλακίδες τοῦ ἐπάρχου Ἀγρίππα πρὸς τὸν Πέτρον τέσσαρες οὖσαι, Ἀγριππίνα καὶ Νικαρία καὶ Εὐφημία καὶ Δωρίς, ἀκούουσαι τὸν τῆς ἁγνίας λόγον. Exit his: λέγοντα Νέρον, οὐ δύνασαι νῦν τοὺς Χριστοῦ δούλους διώκειν ἢ ἀπολύειν· ἀπέχου οὖν τὰς χεῖρας. καὶ οὗτος ὁ Νέρων περίφοβος γεγονὼς ἐξέστη τῶν μαθητῶν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τοῦ βίου ἀπηλλάγη. Sequitur μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου ἐν Ῥώμῃ. Ἦσαν δὲ περιμένοντες τὸν Παῦλον ἐν τῇ Ῥώμῃ etc. Finis est: μέσος προσευχόμενος. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν ἐν κυρίῳ σφραγῖδα.

II. ACTA PAULI ET THECLAE.

Haec Acta Pauli et Theclae ad summam antiquitatem referenda sunt. Non enim modo a Gelasio in famosum de apocryphis scriptis decretum recepta sunt, sed a Tertulliano inde patres multi et graeci et latini eorum testimonium dant. Tertullianus vero non tantum antiquitatem libri et famam testatur, sed etiam originem. Scribit enim libro de baptismo cap. 17. in hunc modum: *Quodsi qui Pauli perperam scripta legunt, exemplum Theclae ad licentiam mulierum docendi tingendique defendunt, sciant in Asia presbyterum qui eam scripturam construxit, quasi titulo Pauli de suo cumulans, convictum atque confessum id se amore Pauli fecisse, loco decessisse.* Quo Tertulliani testimonio Hieronymus de scriptoribus ecclesiasticis cap. 7., ubi agit de Luca, ita usus est: *Igitur* περιόδους *Pauli et Theclae et totam baptizati leonis fabulam inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est ut individuus comes apostoli inter ceteras eius res hoc solum ignoraverit? Sed et Tertullianus vicinus eorum temporum refert, pres-*

senschaftlichen Reise 1840 bis 1844. Von C. Tischendorf. in: Wiener Jahrbücher, Anzeigeblatt für Wissenschaft und Kunst Nro. CX. pag. 15 sq.

[23]) Vitiosissimam codicis scripturam in his paullulum emaculavimus.

byterum quendam in Asia σπουδαστὴν *apostoli Pauli, convictum apud Iohannem* (alii *a Iohanne*) *quod auctor esset libri, et confessum se hoc Pauli amore fecisse, loco excidisse.* Ex his sequitur, iam ante Tertullianum, *vicinum eorum temporum* (natum anno 190.), i. e. circa initia fere saeculi secundi, praesertim si Hieronymus presbyterum *apud Iohannem convictum* recte dixit, acta Pauli et Theclae a presbytero Asiatico scripta esse, ficto auctore ipso Paulo apostolo. Sed quaeritur — qua de re in diversas partes disputatum est — an ipsum illud presbyteri Asiatici opus contineatur actis iis quae etiamnum supersunt. Id quum Ern. Grabe (in Spicileg. SS. Patrum tom. I. p. 87 sqq.) affirmasset, auctor commentarii de S. Thecla in Actis Sanctorum (mens. Septembr. tom. VI. pag. 546 sqq.) negavit. Negandi vero ille quum esset studiosissimus, tamen non potuit non concedere, nostrum opus fluxisse totum ex eo presbyteri opere de quo Tertullianus retulit. Haec enim eius verba sunt: *Falsa igitur fuerunt et commentitia quae scripserat presbyter ille Asiaticus; noster vero anonymus multa videtur ex illo hausisse, et nominatim illa quae de itineribus S. Theclae asseruit et de ingenti ipsius desiderio Paulum semper videndi et audiendi. Quin et verisimile est, omnia fere ex primo illo fabulatore hausta, tantumque praetermissa ea quae a Tertulliano Hieronymo et fortasse aliis nominatim erant reprehensa, qualis est fabula de baptizato leone, et munus publice docendi ac baptizandi a primo fabulatore S. Theclae assertum, teste Tertulliano. Mutavit insuper titulum et suppositum auctoris nomen.* Haec eiusmodi sunt ut invitus ille contrariae sententiae defensor exstiterit. Quod est enim illud apud Tertullianum *de docendi tingendique licentia*, id nec in nostro opere deest. Cf. sect. 38. κατηχήσασα αὐτὴν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, sect. 40. Ὕπαγε καὶ δίδασκε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, sect. 43. καὶ πολλοὺς ἐφώτισεν, sect. 34. ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτίζομαι, sect. 40. κἀμοὶ συνήργησεν εἰς τὸ λούσασθαι. Hieronymus vero quod scribit de fabula leonis baptizati, id satis recte Grabium commentatum esse arbitror l. l. pag. 92 sq. Ipsa enim acta Hieronymum haud legisse putat, illam vero fabulam, praeter Hieronymum a nemine eorum omnium qui tot mirabilia Theclae citant commemoratam, ex iis ortam esse quae sect. 33 sq. de leaena Theclam

antequam „baptizaretur" mirabiliter contra bestias defendente narrata sunt: nisi forte ea fabula appendix quaedam actorum supposititia existimanda est; quae opinio eo commendatur modo quo Hieronymus iuxta ponit περιόδους et fabulam. Quod utut est, certe ex Hieronymi verbis efficere non licet, diversum esse nostrum opus ab opere eo de quo ille loquitur, praesertim quum aequales Hieronymi ex nostro hausisse opere vel maxime probabile sit. Praeterea, ut id addam, nihili est quod periit in titulo Pauli nomen, quod per meram fraudem praepositum ipse auctor dum vivebat confessus est.

Ad tuendam vero actorum nostrorum antiquitatem magnopere valent, ut iam indicatum est, tot antiquorum testimonia, quae ita comparata sunt ut non tantum ex traditione simili sed ex ipso libro qui ad nos pervenit hausta videantur. Quod neque is negat quem in Actis Sanctorum ea de re scripsisse dixi. Probavit is inprimis hoc, Basilio Seleuciae in Isauria episcopo, qui libellum de rebus Theclae composuisse creditur, *ea acta praeluxisse*, etsi addit ne nimium dicat *aut certe alia valde similia. Nam totum*, ait, *historiae aut fabulae potius ordinem secutus est Basilius, rescissis aut immutatis subinde paucissimis.* Praeter illum vero Basilium Seleucensem qui esse videtur, aliquid de Thecla martyre referunt quod actis Pauli et Theclae expositum legimus, de latinis Cyprianus Antiochenus[24]), Ambrosius[25]), Faustus manichaeus apud Augustinum[26]), Zeno Veronensis[27]) aliique, de graecis Metho-

[24]) Cf. Cypriani Antiochen. oratio pro martyribus (sub finem) *Assiste nobis sicut apostolis in vinculis, Theclae in ignibus, Paulo in persecutionibus, Petro in fluctibus.* Idem in oratione quam sub die passionis suae dixit: *Libera me de medio seculi huius, sicut liberasti Theclam de medio amphitheatro.*

[25]) Cf. Ambros. de virginibus lib. II. (ed. Basil. 1538. I. p. 100.) *Thecla doceat immolari quae copulam fugiens nuptialem et sponsi furore damnata naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutavit. Namque parata ad feras, cum adspectus quoque declinaret virorum ac vitalia ipsa saevo offerret leoni, fecit ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam cubitare humi, muto testificantem sono quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat praedam suam bestia, et propriae oblita naturae naturam induerat quam homines amiserant.*

[26]) Cf. Augustin. (tom. VIII. pag. 446.) contra Faust. XXX, 4. ubi Fausti verba de Paulo haec leguntur: *Cum Theclam oppigneratam iam thalamo in amorem sermone suo perpetuae virginitatis incendit.*

[27]) Cf. Zenonis lib. I. tract. 8. (qui dudum inter genuinos numeratur) de

dius[28]), Gregorius Nyssenus[29]), Gregorius Nazianzenus[30]), Epiphanius[31]), Chrysostomus[32]) aliique[33]).

Quae quum ita sint, non possum quin Ernesto Grabio assentiar existimanti acta ea quae etiamnum habemus ad presbyterum illum Asiaticum aetatem Tertulliani antecedentem referenda esse. Quibus quid veri subsit in magna fabulositate, hic non attinet quaerere: etsi haud probo Thomae Ittigii de hac re disputationem negantis exstitisse Theclam[34]).

---

timore. (Galland. V, 122.) *Adversus Theclam accusator acerrimus linguae exserit gladium; cum suis sibi ministris publicae leges insaniunt; stimulis acuitur feritas in ferocitatem, et tamen hominibus mitior invenitur. Ne quid scenae tam dirae inhumanitatis deesse videatur, immittuntur etiam marina monstra. Laciniis omnibus spoliatur puella, vestitur incendio. Inter tot instrumenta mortis, spectatore metuente, secura calcat genera universa terrarum* etc.

[28]) Cf. Method. conviv. virgin. in psalmo, quem ipsa Thecla dicit (Galland. III. p. 742.): Βροτῶν πολυστένακτον ὄλβον ἐκφυγοῦσα καὶ βίου τρυφῆς ἀδονάς, ἔρωτα, σαῖς (ad coelestem sponsum loquitur) ὑπ' ἀγκάλαις ζωηφόροις ποθῶ σκέπτεσθαι -- Γάμων λιποῦσα τὰ θνητὰ λέκτρα καὶ δόμον, ἄναξ, διὰ σὲ πολύχρυσον -- Δόλους δράκοντος ἐκφυγοῦσα μυρίους, μάκαρ, θεκτηρίους, ἔτι δὲ καὶ πυρὸς φλόγα καὶ θηρίων ἀνημέρων ὁρμὰς βροτοφθόρους, σὲ προσμένουσα ἀπ' οὐρανῶν.

[29]) Cf. Greg. Nyss. homil. 14. in cantic. canticor. tom. I. p. 676. (ed. Paris. 1615.) Τοιαύτην ὅ ποτε Παῦλος σμύρναν προχέει τοῦ στόματος, μεμιγμένην τῷ καθαρῷ κρίνῳ τῆς σωφροσύνης ἐν ἀκοαῖς τῆς ἁγίας παρθένου. Θέκλα δὲ ἦν ἡ παρθένος, ἣ καλῶς τῇ ψυχῇ τὰς ἀπορρεούσας σταγόνας ἐν ἑαυτῇ δεξαμένη θανάτῳ διαλαμβάνει τὸν ἔξωθεν ἄνθρωπον, πᾶσαν σαρκώδη διάνοιάν τε καὶ ἐπιθυμίαν ἑαυτῆς ἀποσβέσασα.

[30]) Cf. Greg. Nazianz. praecept. ad virgines p. 59. (ed. Colon. 1690.) v. 190 sqq. Τίς Θέκλαν ἐσάωσεν ὑπ' ἐκ πυρός, ἢ τίς ἔδησε Θηρῶν ὠμοβόρων κρατερὸν μένος; ἦ μέγα θαῦμα. Παρθενίη καὶ θῆρας ἐκοίμισεν οὐδ' ἐτάλασσαν Παρθενικῆς δέμας ἁγνὸν ἑαῖς γενύεσσι μιγῆναι.

[31]) Cf. Epiphan. haeres. LXXVIII. (LVIII.) 16. καὶ Θέκλα μὲν συναντᾷ Παύλῳ τῷ ἁγίῳ καὶ διαλύεται γάμου, ὁρμαστὸν ἔχουσα εὐειδέστατον, πρωτεύοντα δὲ πόλεως, πλούσιον ἄγαν, εὐγενέστατον δὲ ἐν τῷ βίῳ καὶ διαφανέστατον· καὶ περιφρονεῖ τῶν ἐπιγείων ἡ ἁγία, ἵνα τῶν ἐπουρανίων ἐγκρατὴς γένηται.

[32]) Cf. Chrysost. in acta app. homil. 25. ad finem: Ἄκουσον περὶ τῆς μακαρίας Θέκλης. ἐκείνη ἵνα Παῦλον ἴδῃ, καὶ τὰ χρυσία ἔδωκεν ἑαυτῆς· σὺ δὲ ἵνα τὸν Χριστὸν ἴδῃς, οὐδὲ ὀβολὸν δίδως etc.

[33]) Cf. quos citat Baronius tomo I. Annalium, ad annum Christi XLVII. et in annotatis ad Martyrolog. Rom. d. XXIII. m. Septembr., item Petr. Pantinus in Basilii Seleuc. de vita ac miraculis D. Theclae lib. II. Antverp. 1608. pag. 223 sq., item Ern. Grabe in Spicileg. l. l., item Act. SS. l. l.

[34]) Cf. Thom. Ittig: de bibliothecis et catenis patrum pag. 700 sqq. Pag. 702 est: *Mihi vero, ut animi mei sententiam dicam, tota Theclae historia mera fabula videtur.*

Textu vero non incorrupto acta Pauli et Theclae ad nos pervenisse, per se clarum est. Videntur posteriorum hominum ingenia eo maiore licentia recensendi textum usa esse, quo maiorem celebritatem historia Theclae per antiquam ecclesiam et graecam et latinam quarto iam saeculo assecuta est.

Sed iam dicendum est quid in edendis actis Pauli et Theclae praestitum sit. Postquam anno 1608. Antverpiae Petr. Pantinus decanus Bruxellensis ediderat *Basilii Seleuciae in Isauria episcopi de vita ac miraculis D. Theclae virginis martyris Iconiensis* libros duo, adiuncto *Simeonis Metaphrastae Logothetae de eadem martyre tractatu singulari*, ipsa antiqua acta Pauli et Theclae quae dicuntur graece et latine prodierunt studio Ernesti Grabii in Spicilegio SS. PP. Oxoniae 1698. tom. I. pag. 95—128. Usus est Grabius ad editionem suam codice Barocc. 180. bibl. Bodleianae. Praeterea *Ego vero*, inquit, *hic illic ex antiqua latina versione, quae in celebratissima hac bibliotheca codice 39. Digbaei exstat, nec non ex graeco Basilii Seleuciensis commentario emendavi ac supplevi, propriamque latinam interpretationem cum notis addidi, subiuncta ad calcem versione antiqua.* Ex his editoris verbis satis apparet quam imperfecta fuerit editio Grabii, quae nihilominus fideliter, Thilone teste, repetita est ab Ierem. Ionesio in altero tomo libri: A new and full method of settling the canonical authority of the New Testament, etc. London 1726. (post iteratum est opus.) Vidit Thilo Oxonii codicem Grabii, eumque „negligentissime exaratum", et actorum textum „perquam depravatum" dicit. Inventa ibi est etiam in ipsis actis magna lacuna sect. 27. post κατέκρινεν usque sect. 32. Τῶν δὲ λεγουσῶν. Hanc lacunam anno 1715. supplevit Thom. Hearne in appendice ad *Ioannis Lelandi antiquarii collectanea*, parte secunda (Vol. 6.) pag. 67—69. Codex unde is hausit Oxoniensis est Huntingdoni, nulla re nisi scripturae vitiositate insignis.

Hinc nobis demum contigit integrum atque emendatum ex ipsis antiquis codicibus edere graecum textum actorum Pauli et Theclae. Adhibuimus autem codices Parisienses tres, qui parem fere antiquitatis laudem habent.

A i. e. cod. Paris. bibl. Reg. nunc Nation. num. 520. saeculi undecimi, qui loco VI. fol. 39 sqq. haec acta continet.

B i. e. cod. Paris. eiusdem bibliothecae num. 1454. saeculi decimi, fol. 72 sqq. loco XI.

C i. e. cod. Paris. eiusdem bibliothecae num. 1468. saeculi undecimi, fol. 38 sqq. loco VII.

Contulimus vero etiam ubique Grabii textum Baroccianum, notatum G siglo, et codicem Oxoniensem latinum ab eo editum, Digbaei num. 39. notatum a nobis siglo D [35]), itemque fragmentum Th. Hearnii, apud nos H siglo significatum. Nonnihil etiam ex Simeone Metaphraste, ut Pantinus edidit, laudavimus.

Versio latina aeque ac graecus actorum textus haud raro in libris antiquis mss. reperiri videtur. Illam I. S. (i. e. Io. Stilting, auctor illius de Thecla commentarii historici critici) in Actis SS. l. l. pag. 546. se quoque in quatuor codicibus Musei ipsorum habere indicavit.

III. ACTA BARNABAE AUCTORE MARCO

sive (ut accuratius reddamus id quod in graeco est)

Periodi et martyrium sancti Barnabae apostoli.

Ad haec acta edenda usi sumus maxime et quidem primi codice Parisiensi signato in bibl. Reg. nunc Nation. numero 1470. De insigni eius vetustate supra diximus ad Acta Petri et Pauli, ubi nobis est codex A; vide pag. XVI sq.: scriptus est enim anno Christi 890. Adhibuimus vero etiam alterum codicem eumque Vaticanum num. 1667., quemadmodum Dan. Papebrochius exscripsit in Actis Sanctorum, mensis Iunii tomo secundo, Antverp. 1698., pag. 431—436., ubi est: [*S. Barnabae apostoli*] *Acta et passio in Cypro, sub nomine Ioannis Marci, Barnabae consobrini, edita, ex Ms. Vaticano et Guilielmi Card. Sirleti interpretatione.* Cuius Vaticani codicis scriptura raro sed tamen aliquoties praestare visa est scripturae Parisiensi, ut ex apparatu nostro videre licet. Inprimis vero male habebat Pape-

---

35) Ubi est (D), non D, in commentario nostro, significatur proxime accedere D ad lectionem eam cui apponitur.

brochii editio Vaticana propterea quod fere omnia praetermiserat quae apud nos sectionibus 6. et 7. leguntur. Quo loco una intelligitur, Sirleti versionem latinam Vaticano codice 6187. servatam pependisse maxime ab eodem Papebrochii codice graeco.

Ex notis Papebrochii, unde iam nonnihil sub textu adscripsimus, etiam haec apponere placet.

Ad verba sectionis 5. μαθὼν ὅτι ἐν 'Αντιοχείᾳ εἰσίν: Vide Actor. XV, 35. cui loco nihil hic contrarium dicitur, etsi aliter res narretur. Nescio igitur quaenam et ubi invenienda sint Baronio contempta *quaedam Barnabae Acta, quae nomine Ioannis ab aliquo nebulone scripta circumferuntur et ab imperitis magno applausu excipiuntur, multis et apertissimis coagmentata mendaciis, ut sunt ea potissimum quae Actorum Apostolorum historiae a Luca conscriptae repugnant .... Sed in his non immoramur: reiectum enim prorsus esse librum illum Abdiae nomine praenotatum, in quo haec Ioannis Marci nomine de rebus gestis Barnabae scriptis mandata sunt, dictum est.* Ita ille ad annum 31.[36]) num. 51. Habeo Historiam Apostolicam sub nomine Abdiae Babylonii ex interpretatione Iulii Africani editam Parisiis ---; habeo eamdem cum praefatione Melitonis episcopi ---: sed nulla ibi acta S. Barnabae: ut alia esse oporteat quae dictae Historiae subiuncta vidit Baronius[37]).

Ad εἰς Λαοδίκειαν sect. 11: Distat Antiochia Laodicaea Syriae, amplo gaudens portu, paucis leucis versus meridiem; unde triginta circiter leucarum est navigatio in Cyprum.

Ad ὁ ἄνεμος ἐναντίος sect. 11: Puta septemtrionalis, quo repellente praetervecti Cyprum eoque tandem in meridionalem converso appulerint in confiniis Pamphyliae, ubi Coracesium, hic dictum Corasium.

Ad ἐν πόλει 'Ανεμουρίῳ sect. 12: Anemurium oppidum et promontorium Ciliciae, unde proximus in Cyprum traiectus, Coracesio circiter viginti leucis in ortum distans, ut littore interposito

[36]) Lege 51. pro 31.

[37]) Erravit Baronius quod haec Acta Barnabae, de quibus ipsis vel aliis similibus omnino dicere videtur, in Abdiae libro haberi existimavit. Nec vero magis Abdiae Historiae apostolicae in decreto Gelasiano notissimo illo damnatae sunt.

obiectas oporteat concipere hic nominatas insulas, Pitiusam et Aoonesias, quarum alibi nulla mentio nec locus in tabulis circa istas partes valde imperfectis: neque enim huc faciunt Pitiusae Balearibus proximae et toto mediterraneo remotae a Cilicia [38]).

Ad Κρομμυακίτῃ sect. 14: Ciceroni lib. 12. Epist. Cromnyon, alias Ceparum, promontorium Cypri ex adverso Anemurii [39]).

Ad ἐν Λαπίθῳ sect. 16: Lapithus, aliis etiam Lapathus et Lapethus Λάπηθος urbs, ad sinum eumdem ad quem et Soli, aeque ac hi regionis sibi adiectae caput, Lapathia inde dictae [40]).

Ad Ταμασέων sect. 17: Tamassus urbs olim mediterranea Cypri, nunc vicus exiguus prope Nicosiam, inquit Boúdran in lexico geographico. Tamesia Polybio.

Ad Κιτιαίων ibidem: Cithium urbs et promontorium in meridionali latere insulae: ubi etiam hodie vicus dictus Chiti et Capo-chiti.

Similes notae spectant Olympum, Paphum, Curium (Plinio Curias), Amathuntem, Salamina, item insulas ante Salamina. Porro ad εὐσεβοῦς δὲ Ἰεβουσαίου sect. 23. haec notantur:

Graecum Εὐσεβής, Pius, in Eusebii nomen convertit Mombritiana et Ultraiectina Legenda, quibus consonat Petrus de Natalibus; addunt autem quod Barnabae necem praecipitaverint Iudaei, verentes ne hunc ille eriperet de manibus eorum. Suspicor revera genuinam esse horum lectionem, scriptumque fuisse Εὐσεβίου δέ τινος Ἰεβουσσαίου, Eusebio autem quodam Iebussaeo, eo quod infra dicatur ibi olim habitasse gens Iebusaeorum, expulsa scilicet ex Palaestina a Davide.

Ad ἕως τῆς κώμης Λέδρων sect. 25. haec adduntur: Sirletus pro ἕως, usque, videtur legisse ἔξω, extra. Λεδρῶν autem seu

---

38) Sed cf. Stephani Thesaur. gr. ling. VI. sub voce Πιτυόεις, εσσα, εν, pag. 1131.; item sub voce Πιτύα, pag. 1129.

39) Ciceron. epist. ad div. XII, 13. est subsriptum: Data Cypro, a Crommyu-acride. De quo Cypri promontorio contra Anemurium Ciliciae promontorium sito, quod Graecis dici solet Κρομμύου ἄκρα, cf. Strabo XIV. p. 669. 682. 683.

40) Cf. Stephan. Thesaur. gr. ling. V. sub voce Λάπηθος.

potius Λεδρῶν Ledrensium episcopatus adscribitur S. Triphyllio, crediturque postea Nicosiae nomen adeptus: quae est urbs olim etiam regia et mediterranea, distans Salamine p. m. 30 circiter.

Denique hoc de istis Barnabae Actis iudicium addit Papebrochius:

Hactenus Itinerarium istud, in quo nihil mendaciter dictum invenias, solumque errasse arguitur auctor, ante corporis inventionem ex vulgi opinione scribens illud in cineres redactum fuisse, eoque demonstrans se non esse quem prae se fert Ioannem Marcum. Sicut autem accurate prosequitur praecipua nomina civitatum Cypri, sic non dubitem quin Timon, Ariston, Heraclites, Rhodon, Aristoclianus, vera sint nomina Sanctorum a Barnaba ibidem ordinatorum, quibus suus olim cultus fuerit, fortassis et nunc sit. Verosimile est etiam media et ultima apostoli acta in Cypro fuisse coniuncta ab auctore, ignorante quid interim ille in Italia egerit, quoniam eius rei nulla vigebat apud Cyprios memoria cum istaec scriberentur; necdum etiam natus erat supposititius Dorotheus, unde de adscripto illi Mediolanensium episcopatu aliquid discerent Cyprii.

Praeterea in Actis SS., antequam acta Barnabae adscripta Io. Marco ex ms. Vaticano et Sirleti interpretatione exhibentur, vario modo in horum actuum originem atque auctoritatem inquiritur. Auctorem eius qui ibi habetur commentarii de Barnaba res potissimum duae occupabant: altera indicationem spectat temporis quo Barnabas ex combustione in ms. Vatic.[41]) sepultus dicitur; altera in eo versatur quod Barnabas combustus et ipsa ossa eius dicuntur in cineres redacti, invita traditione celebratissima de reliquiis Barnabae saeculo V. in Cypro insula inventis multisque saeculis post in Mediolanensem civitatem translatis. Afferuntur ibidem, pag. 422. C, etiam verba Iacobi de Voragine in *Historia Lombardica* sive *Legenda aurea* de actis nostris dicta: *Eius* (i. e. Barnabae) *Passionem compilavit Ioannes qui et Marcus, eius consobrinus, maxime a visione il-*

[41]) In Parisiensi codice, quem eo loco sequi maluimus, ea temporis indicatio plane desideratur. Cf. sect. 24.

lius Ioannis usque fere in finem, quam Beda de graeco in latinum creditur transtulisse.

Quae de Beda illorum actuum interprete opinio a pluribus confirmata est, sed frustra. Quam in rem recte Papebrochius l. l. pag. 422. E: *Si Beda auctor esset Mombritianae legendae (quam potius alicui Mediolanensi adscripserim propter eius urbis apostolatum ibidem S. Barnabae operose adscriptum), non omisisset hunc referre in suo genuino Martyrologio, vel solo non fuisset contentus nomine, solitus addere elogia nominibus Sanctorum quorum acta nancisci potuerat, imo eos fere solos fastis suis inscribere.* Addit idem quantopere Mombritianus interpres pepercerit Mediolanensium praesumtioni, integrum se caput apostoli habere iactantium. Tacuit enim ille, quod in graeco est, redacta in cinerem ossa, additis modo his: *Impii Iudaei non satiati de nece illius* (i. e. Barnabae) *zelo odii concitati tulerunt sacratissimum corpus eius et in locello plumbeo concludentes in mare praecipitare disponebant.* Porro ad testimonium actis contrarium provocatur *Alexandri monachi, qui non adeo diu post inventionem corporis scribens in Cypro, certe cum adhuc recens esset haeresis a Petro Fullone anno 474. suscitatae.* Cui Alexandro consonare probantur Theodorus Lector et Georgius Cedrenus. Cedreni enim verba ad Theodorum composita ad annum Zenonis quartum sive Christi 478. haec laudantur: Τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρνάβα λείψανον εὑρέθη ἐν Κύπρῳ ὑπὸ δένδρον κερασέαν ἱστάμενον, ἔχον ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἰδιόγραφον ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα etc. Denique is commentarius in hunc modum concluditur: *Quisquis tamen Periodos scripsit, procul dubio scripsit ante praedictam corporis inventionem ex traditione indigenarum; cui de mortis tempore credi possit, veluti ex vetustioribus monumentis firmato, et quoad locorum nomina, apostolica praedicatione intra ipsam insulam illustrata.* Etc.

Subiunguntur autem commentario I: *Acta vitae prioris ex vetusta editione Mombritii, collata cum membranaceo codice nostro*[42]). II: *Embolismus: An et quando Romae, Alexandriae ac Mediolani Barnabas praedicarit?* § 1: *Examinatur excursus in urbem ante mortem*

---

[42]) Hic codex in nota dicitur *videri in Gallia ante annos septingentos scriptus.*

Christi, et Alexandriam post illam: ex libro 1. Recognitionum. § 2: *Reliqua Barnabae et Clementis acta in Syria, ex iisdem libris Recognitionum; et horum quae fides esse possit?* § 3: *De Romano ac Mediolanensi S. Barnabae apostolatu eiusque fundamentis.* Iam sequuntur acta nostra ex cod. Vatic. et Sirleti interpretatione. Quem libellum excipit *Laudatio S. Barnabae apostoli, auctore Alexandro monacho Cyprio.* Ex graeco ms. Vatic. et interpretatione Franc. Zeni. Incipit prologus: Μεγίστην λόγων ὑπόθεσιν προέθετο τοῖς πτωχοτάτοις ἡμῖν ἡ πατρικὴ ὑμῶν φιλομαθία. Cap. I. inscribitur: *Barnabae ortus et educatio, conversio ad Christum. Paulus exceptus.* Item cap. II: *Evangelium socio Ioanne Marco praedicatum, martyrium in Cypro.* Item cap. III: *De Petro Fullone Antiocheni patriarchatus invasore, Cyprum sibi subiicere volente.* Denique cap. IV: *Inventio corporis S. Barnabae, et huius exinde celebris cultus.*

IV. ACTA PHILIPPI

sive, ut in graeco est,

Ex peregrinationibus Philippi apostoli.

Actus Philippi in decreto Gelasii capitis VI. loco sexto damnatos esse, vidimus supra pag. VII. Ad eandem fere cum decreto illo antiquitatem aliud de iisdem actibus testimonium pertinet. Anastasius enim Sinaita in eo libro quem scripsit de tribus quadragesimis summatim retulit quae in Περιόδῳ sive Circuitu Philippi perscripta invenerat. Iis epitome continetur libelli a nobis nunc primum editi, nisi quod, ut iam Thilo notavit in Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXI., omissa sunt omnia quae maxime sapiunt haeresin et petulans inventoris ingenium produnt. Habent autem ita, quemadmodum Cotelerius in Monumentis ecclesiae graecae edidit, tom. III. pag. 428—430 [43]):

Περὶ δὲ τῆς τεσσαρακοστῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως γέγραπται ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ ἁγίου Φιλίππου ὅτι κηρύσσων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας κατέλαβε διδάσκων καὶ τὴν τῆς Ἀσίας Ἱε-

[43]) Repetiit ex Cotelerio etiam Fabricius Cod. apocryph. II. p. 806 sqq. Item excerpsit Bellesobrius in histor. Manich. I. p. 346 sq.

ράπολιν σὺν τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Μαριάμνῃ. ἡ δὲ πόλις ἐσέβετο τὴν ἔχιδναν. καὶ συλλαβόμενοι τοὺς ἀποστόλους μετὰ πολλὰς τὰς βασάνους, ἐπεὶ πάντῃ ἦσαν ἀπαράδεκτοι μηδὲ ἀκοῦσαι ἀνεχόμενοι τοῦ θείου λόγου, χωρὶς τοῦ πρώτως ὑποδεξαμένου τοὺς ἀποστόλους· ἐκεῖνος γὰρ ἐβαπτίσθη καὶ πᾶσα ἡ οἰκία καὶ συγγένεια αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνθυπάτου· τὸν μὲν Φίλιππον ἐξαγαγόντες καὶ τρυπήσαντες τοὺς ἀστραγάλους ἐσταύρωσαν κατὰ κεφαλῆς, τὸν δὲ Βαρθολομαῖον ἐπὶ ξύλου ἀνήρτησαν σύνεγγυς αὐτοῦ, τὴν δὲ Μαριάμνην κατέσχον ἐν φυλακῇ. ἐλθόντος δὲ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐκεῖσε, εἶπε Φίλιππος πρὸς αὐτὸν ὡς ἂν αἰτήσωνται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθῆναι καὶ καταναλῶσαι πάντας αὐτούς· ὅπερ ὁ ἀπόστολος διεκώλυσε γενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν καὶ τριῶν ἡμερῶν παραδρομὴν προσηύξατο ὁ ἅγιος Φίλιππος, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα καὶ πάντας τοὺς εἰδωλολάτρας ζῶντας ἐς ᾅδου κατήγαγε. καὶ μετὰ ταῦτα ἐφάνη αὐτῷ ὁ σωτὴρ ἀναμιμνήσκων αὐτῷ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ λεγούσης μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν· εἶτα καὶ προσθείς Ἐπεὶ παρήκουσας τῆς ἐντολῆς μου καὶ ἐκάκωσας τοὺς λυποῦντάς σε, σὺ μὲν κοιμηθήσῃ ἐνταῦθα καὶ ἀπενεχθήσῃ ἐν δόξῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων ἄχρι καὶ τοῦ παραδείσου· οὐκ εἰσελεύσῃ δέ, ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔξω στήσῃ λυπούμενος καὶ κωλυόμενος ὑπὸ τῆς φλογίνης ῥομφαίας, ἀνθ' ὧν ἐλύπησας τοὺς ἀδικοῦντάς σε· εἶτα εἰσελεύσῃ καὶ ἀπολήψῃ τὸν ἡτοιμασμένον σοι τόπον. ἀνενεγκὼν δὲ καὶ τοὺς κατενεχθέντας ἐν τῷ ᾅδῃ, ἀνῆλθεν εἰς οὐρανούς. εἶτα διεστείλατο ὁ Φίλιππος τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ Μαριάμνῃ ὥστε εἰπεῖν Ἰακώβῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις νηστεῦσαι καὶ προσεύξασθαι περὶ αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ οὕτως οἱ ἀπόστολοι πᾶσι τοῖς πιστοῖς τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείαν καὶ προσευχὴν διωρίσαντο· καὶ ἐφυλάχθη παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῶν ζ' οἰκουμενικῶν συνόδων. καὶ ἐνενομοθετήθη οὐχὶ πέντε ἢ ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμερῶν νηστεία ἀλλὰ τεσσαράκοντα.

Ipsum autem libellum nostrum Hagiographis ex codice Vaticano innotuisse et ab iis editionis honore indignum habitum esse, cl. Thilo ex iis conclusit quae illi ad diem I. mens. Maii adnota-

runt[44]). Quod dubito an recte. Neutrum enim eorum quae illi ex libro Vaticano ms. laudant in nostris actibus invenitur: neque enim narratur, Stachyn a caecitate liberatum esse quam tulisset annos quadraginta; neque magis leopardus et hoedus caprarum, de quibus sect. 36. sermo est, humana voce locuti traduntur. Utrumque vero ita comparatum est ut praecessisse videatur res in nostro libello expositas. Propterea aliam Periodorum quas vocant Philippi partem — eamque imperfectam, ut ipsi testantur — ex Vaticano codice Hagiographis innotuisse arbitror. Quam in rem confer etiam quae post disseremus de codicis Veneti nota ad libri titulum addita, item quae adnotabuntur ad altera Philippi acta, quae acta in Hellade dicuntur.

Quanto vero opere traditiones de Philippo quum apud Latinos tum maxime apud Graecos celebratae ab apocryphis eius Periodis quas vocant pendeant, quo facilius intelligatur, excerpere placet plures locos ab Hagiographis ad illustrandam Philippi vitam allatos.

In menologio Basilii Porphyrogeniti auctoritate ante septem saecula edito (editus est is Act. SS. tomus anno 1680.) ad XIV. diem Novembris haec leguntur: *Philippus ex duodecim apostolis unus, Bethsaidae Galilaeae natus, post Iesu Christi ascensionem miraculorum frequentia insignis, Traiano imperatore profectus est Hierapolim cum septem filiabus et Mariamne sorore sua et Bartholomaeo apostolo, ubi Iesu Christi verbum nusquam non disseminando deducebat ab idolorum vanitate multitudinem gentilium, qui eodem in loco simul cum Nicanora uxore proconsulis, hominis inter suos primarii, serpentem dignabantur cultu et honore divino. Quare cum proconsulis iussu Bartholomaeus et Philippus sublimibus e muro pedibus penderent, orante Philippo gentiles omnes cum proconsule, cum vipera, cum sacerdotibus eius, repentino terrarum hiatu hausti sunt. Verum omnes singulari Dei beneficio, praeter proconsulem caedis Sanctorum auctorem et viperam, emersere in*

44) Cf. Act. SS. mens. Maii tom. I. pag. 8. F, ubi haec leguntur: Alia acta graeca descripsimus Romae ex codice Vaticano signato 808, sed imperfecta; quae non est operae pretium edere: solum noto quod hic dicatur inter miracula praefatus Stachys a caecitate liberatus, quam tulerat annis quadraginta: leopardus etiam et hoedus caprarum humana voce locuti. Item cf. Thil. Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXIII.

apertum aerem; solutoque Bartholomaeo Philippus eo cruciatu consumptus est. Cf. l. l. pag. 8. C.

Item pervetustum synaxarium graecum ecclesiae Constantinopolitanae ad eundem diem haec scripta habet: -- *Hic post ascensionem Domini sortitus Asiaticam terram, sub Traiano imperatore Hierapolim (quae tunc Ophioryme, quasi serpentinus impetus, dicebatur) accessit cum Mariamne sorore sua et Bartholomaeo apostolo. Docebat autem evangelium Christi, persuadens infidelibus ut ab errore idolorum discederent: viperam namque instar dei habebant. Multi autem fidem Christi suscipiebant, inter quos erat Nicanora uxor proconsulis, qui eos magna ignominia prosequebatur, volens plurimum ulcisci. Quare captum calcaneis pedum perforatis mandavit inverso capite de ligno suspendi una cum apostolo Bartholomaeo, cui idem supplicium inflictum. Cum Philippus ita suspensus preces funderet, subito terra aperta absorpsit omnes infideles Hierapoli existentes una cum proconsule et vipera huiusque sacerdotibus. Verum miserante Christo omnes, excepto proconsule et vipera, liberati sunt. Et mox Bartholomaeum dissolverunt; Philippus autem eorum repressit conatus, atque ita in ligno vitam finivit. Huius corpus cum Bartholomaeus et Mariamne sepulturae tradidissent, in Lycaoniam discesserunt.* Cf. l. l. pag. 8. D.

Item in Menaeis et excusis et manuscriptis, ut ibidem notatum est, Philippus cum Bartholomaeo et Mariamne sorore Mysiae et Lydiae civitates praedicando evangelium obiisse dicitur, et multa pericula et afflictiones ab infidelibus pertulisse, etiam cum Iohanne evangelista, qui id temporis Christum in Asia praedicabat, egisse. Ibidem ipse proconsul appellatur Nicanor, cuius uxor Christi fidem amplexa erat, et additur mentio de Stachy, cuius domus a proconsule et populo incensa erat; diciturque idem Stachys episcopus Byzantinus creatus.

Porro afferuntur ab Hagiographis l. l. pag. 12. F. acta Philippi ex mss. graecis a Metaphraste excepta, interprete Papebrochio. Ex quibus in nostram rem inprimis conferenda sunt quae inde a sect. 8. usque 14. leguntur. Initium est: *Civitas quaedam Phrygiae quae sancta nominatur et incolarum frequentia praecellit ceteras atque aliarum mater dicitur, sanctissimum Philippum post innumeros pro fide*

labores excepit. Cum autem huc venisset apostolus ut etiam in ea praedicaret evangelium, eamque vidisset simulacris et inter pestifera venenata viperae cuidam monstrosae cultum deferre, divino succensus est zelo: et grationibus assiduis enixius incumbens Christique nomen invocans letiferam illam belluam, quae multis fuerat mortis causa, neci dedit. Finis est: *Qui autem salvati erant, festinabant quidem discipulos eximere e vinculis eosque e ligno quantocius deponere; sed cum Bartholomaeum solvissent, prohibuit Philippus ne idem sibi facerent: sciebat enim sese iamiam emigraturum ad illum quem desiderabat. Ideoque e ligno pendens die tota loquebatur cum civibus de salute ipsorum confirmansque eorum animos exhortando, et preces pro iis fundens sancte inter sancta excessit eloquia, atque ad Dominum quem amaverat transiit, animam suam in manus illius commendans. Venerandum porro illius corpus a Bartholomaeo et Mariamne, cum ea splendide persolvissent quae fieri in sepulturis consueverunt, depositum est* etc.

Quibus actis adduntur ibidem pag. 14. F sq. *Miracula S. Philippi ex magnis Graecorum Menaeis.*

Atque haec quidem omnia ex Graecorum potissimum libris petita sunt. Quae vero *Philippi vita ex pluribus vetustis mss. latinis et breviariis Romanis* edita est ab Hagiographis l. l. pag. 11. F sq., ea et satis brevis est et maximam partem transscripta ex Pseudo-Abdiae historiarum apostolicarum libro X., ubi de rebus Hierapoli gestis breviter sic scriptum est[45]): *Ipse vero apostolus -- per revelationem in Asiam reversus est et in civitate Hierapoli exinde commorabatur: ubi haeresin malignam Hebionitarum extinxit, qui dicebant non verum hominem natum ex virgine Dei filium assumpsisse.* (In vita Philippi: *qui docebant quod non vere natus ex Maria virgine Dei filius carnem assumpsisset.*)

Caute vero a tradendis Philippi historiis abstinuit Eusebius hist. eccles. III, 31. Nihil enim nisi haec ex Polycratis Ephesinorum episcopi ad Victorem episcopum Romanum epistola affert: καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται, ἅτινα ἀναστήσεται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, ἐν ᾗ ἔρχεται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναζητήσει πάντας τοὺς

[45]) Cf. Fabric. Cod. apocr. II. p. 740 sq.

ἁγίους· Φίλιππον τὸν τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱεραπόλει, καὶ δύο θυγατέρας αὐτοῦ γεγηρακυῖαι παρθένοι -- Itemque ex Caii dialogo verba laudat haec: μετὰ τοῦτο δὲ προφήτιδες τέσσαρες αἱ Φιλίππου γεγένηνται ἐν Ἱεραπόλει τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν· ὁ τάφος αὐτῶν ἐστὶν ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

Cum qua Eusebii moderatione confer Nicephori temeritatem, quem quidem apocryphis historiis uti consuevisse constat. Is enim histor. eccles. lib. II. cap. 39. de Philippo et Bartholomaeo apostolis haec habet: Φιλίππῳ δὲ καὶ Βαρθολομαίῳ Συρία τε καὶ Ἀσία ἡ ἄνω κεκλήρωτο. -- ὅ γε μὴν Φίλιππος τὰς τῆς Ἀσίας διιὼν πόλεις καὶ εἰς Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας ἔρχεται -- τόσον γε μὴν εἰδώλοις προστετηκυῖαν ὡς καὶ ἔχιδναν θηρίον ἰοβόλον τε καὶ ἀκάθαρτον θαλαμεύειν ἐντίμῳ τε θεραπείᾳ τιμᾶν οἷα θεῷ καί τισι θυσίαις ἐκτρέφειν καὶ ὑπερφυῶς προσανέχειν αὐτῇ. ἀλλὰ τοῦ ἀποστόλου τῷ τόπῳ ἐπιδημήσαντος, συνείπετο δέ οἱ καὶ ἡ σύγγονος αὐτῷ Μαριάμνη παρθενίαν ἐπανῃρημένη τὴν διὰ βίου, εὐθὺς τό τε κατείδωλον τῆς χώρας ἐσβέννυτο καὶ τὸ θράσος τῶν ἐποίκων δαιμόνων ἀσθενὲς ἦν· ἥ γε μὴν εἰρημένη θεὸς ἔχιδνα οἴκοθεν ἀνερρήγνυτο, καὶ ὡς ἀπὸ πυρὸς φλέγοντος ἐξηλαύνετο, αἰσχύνῃ τε οἱ ταύτῃ δὴ προσανέχοντες ἐκαλύπτοντο. θαυμάτων γὰρ καὶ τεραστίων ὅτι πλείστων ἐπιρρεόντων διά τε Φιλίππου καὶ Μαριάμνης, στάσις τῷ πλήθει ἀνερριπίζετο· οἱ μὲν γὰρ τῷ Βαρθολομαίου καὶ Φιλίππου θεῷ προσετίθεντο· ἦν γὰρ καὶ Βαρθολομαῖος ἐξ ὑπογύου εἰς συνεργίαν Φιλίππῳ παρὰ τοῦ κυρίου ἀποσταλείς· οἱ δὲ καὶ ἔτι τῇ δαιμονιώδει προλήψει προστετηκότες ἦσαν. οἳ καὶ ἐπισύστασιν ποιησάμενοι, εἰσπεσόντες ἀθρόον Φίλιππον μὲν ἐκεῖθεν ποθὲν διαρπάσαντες καθάπερ τι σφάγιον ἐπί τινος κίονος κατὰ κεφαλῆς ἀπῃώρουν· Βαρθολομαῖον δὲ ὄρθιον ἐπὶ ξύλου κατὰ σχῆμα σταυροῦ ἀναρτῶσιν. οὕτω δ' ἔχοντος σχήματος τρέπονται μὲν εἰς εὐχήν· ὑπενόστει δὲ ὁ χῶρος εὐθὺς εἰς βάθος μέγιστον συνιζάνων, συγκατεσπῶντο δὲ οἱ λαοί· ἐν χρῷ δὲ κινδύνου καὶ ἡ πόλις πᾶσα καθίστατο. αἰσθόμενοι δὲ οἱ περιλειφθέντες ὡς ἔκτισις ἀπωλείας τῆς εἰς τοὺς μύστας Χριστοῦ παροινίας ταῦτά ἐστιν, ἐξάπινα πάντες τὴν κατὰ Χριστὸν ἠσπάζοντο πίστιν. καὶ ὁ μὲν Βαρθολομαῖος τῶν δεσμῶν ἀπελύετο, ὃς

τὸν γενναῖον Φίλιππον ὁσίως τηνικαῦτα τῷ μαρτυρίῳ τελειωθέντα τῇ γῇ καταθέμενος, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν φωτίσας καὶ Χριστῷ παραθέμενος, μετὰ χρόνους ἐς ὕστερον καὶ αὐτὸς ἐν Οὐρβανοπόλει τῆς Κιλίκων ἐπαρχίας σταυρῷ πάλιν ἀνατιθεὶς πρὸς τὸν μόνον ποθούμενον ἀνατρέχει Χριστόν. Haec quomodo ex nostro libello fluxerint et tamen propria quaedam teneant, accuratius visuris in promtu erit.

Reliquum est ut documenta indicemus quibus continentur acta Philippi.

Ipsi adhibuimus codices duo: uterque integer est, neque alter ab altero nimis diversus. Alter est Parisiensis (Par), in bibliotheca Regia nunc Nationali numero 881. signatus, saeculi XI., ubi loco 16. haec acta habentur. Alter est Venetus (Ven), in bibliotheca Marciana signatus numero CCCXLIX. In quo quod inscriptioni additum legitur: ἀπὸ πράξεως πεντεκαιδεκάτης μέχρι τέλους, ἐν αἷς τὸ μαρτύριον, id grave est ad pristinam libri rationem cognoscendam. Inde enim dubitari nequit quin extrema tantum actuum Philippi pars libello nostro contineatur. Priore vero verisimile est res eiusmodi traditas esse unde sua hauserit plurima Pseudo-Abdias; quemadmodum etiam, ut supra vidimus, quae Vaticano codice 808. continentur ad eundem actuum librum pertinere videntur.

Praeter hoc codicum par ad actorum initium contulimus alterum Parisiensem (Par[b]), notatum in biblioth. Reg. nunc Nation. num. 1454., saeculi decimi. Sed is et mancus est in fine et tam graviter affectus madore ut plurima legi nequeant. Nec ipsius tituli scripturam assequi poteram; complectitur vero versus quatuor, ut simile quid atque in Veneto codice additum esse suspicari possis.

Tertium Parisiensem codicem, notatum in eadem bibliotheca num. 1468., saeculi undecimi, in quo Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Φιλίππου loco 44. legitur, a me non adhibitum esse aegre fero. Etsi enim tria fere folia perierunt, quorum duobus acta finiebantur, tamen, teste Thilone in Prolegg. ad Act. Thomae pag. LXII sq., tanta est horum fragmentorum a ceteris codicibus diversitas ut aliam antiquam libri recensionem prodere videantur.

Porro codice Vaticano num. 808. Philippi acta quamquam imperfecta contineri, Hagiographi testantur. Quorum quae ratio ad acta nostra esse videatur, iam supra indicatum est. Accedit Baroccianus codex num. 180. bibliothecae Bodleianae, unde Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου in schedas suas Ern. Grabius transtulit[46]). Priora ibi desiderantur, neque reliqua prorsus cum nostris convenire videntur. Initium enim hoc est: Ὅτε δὲ Φίλιππος ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος κατεκλείσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχίδνης ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος[47]). Quae conferenda sunt cum primis verbis sectionis 17.

Denique Vindobonensem codicem cum Philippi actis in commentariis suis indicarunt Lambecius et Kollarius lib. VIII. p. 584. Codex is est XIX. histor. graec., ubi loco XIV. haec leguntur: Μηνὶ τῷ αὐτῷ (i. e. Νοεμβρίῳ) ιδ΄. Πρᾶξις καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Φιλίππου. Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως παρειληφότος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχήν, μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι ἐν ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Σίμωνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ[48]) ἐπίσκοπον ὄντα Ἱεροσολύμων etc.

V. ACTA PHILIPPI IN HELLADE.

De his alteris Philippi actis possumus breves esse. Cognata ea esse actis illis quae modo recensuimus, quum ex aliis tum ex eo clarum fit quod in utrisque formulae quaedam mysticae syriacis vel chaldaicis verbis expressae habentur. Cf. Acta Philippi sect. 26; item Act. Philippi in Hellade sect. 18. Hinc aliquis coniecerit, et haec et illa videri ad eundem olim pertinuisse actuum Philippi librum, de cuius ambitu testem vidimus codicem Venetum ad priora Philippi acta. Cui coniecturae altera opponi potest. Possit enim antiquorum aliquis posteriorem fabulam ad prioris modum composuisse putari:

---

46) Ex eodem codice Oxoniensi Ern. Grabius hausit textum suum actorum Pauli et Theclae, ut supra indicavimus.

47) Cf. Thil. Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXIII. nota d.

48) De hoc Simone sive Symeone, ut id obiter moneam, cf. Euseb. histor. eccles. III, 32.

certe enim prior libellus egregiam antiquitatis laudem habet, quam eandem in posteriore inesse dubium est.

Haec altera Philippi acta Hagiographi in libro ms. Vaticano repererunt: quod referunt ad diem VI. mens. Iunii pag. 620. et ad I. mens. Maii pag. 9. Sed in iis quae in hanc rem disputant ambiguum nescio quid inest. Ad primam enim Maii l. l. a G. H. (i. e. Godofr. Henschenio) in hunc modum scriptum est: *Minus edenda hoc loco videntur miracula quae sub nomine Philippi apostoli habentur in Graecorum Menaeis indeque apud Maximum Cytheraeum. Decipit enim apostoli nomen, etiam apostolorum discipulis commune, et (si finem excipias in quo continentur aliqua Hierapoli gesta) omnia spectant ad Philippum e septem primis diaconis unum, de quo infra, uti ad VI. Iunii apparebit. Idem intelligo de actis Philippi apostoli in ms. graeco Vaticano reperiendis, velut continentibus gesta Athenis in Graecia, cum Adenae in Arabia potius conveniant.* Altero vero loco D. P. (i. e. Dan. Papebrochius) haec adnotavit: *Egimus I. Maii de S. Philippo apostolo ex duodecim, et post illius acta quaedam, primum edita ex antiquis mss. latinis, deinde ex Metaphraste, descripsimus miracula nonnulla ex Menaeis; quae quia Hierapoli facta narrabantur, ad ipsum iudicabamus pertinere qui ibi praedicavit et obiit: priora vero omnia ibidem relata Philippum diaconum potius spectare arbitrati ad Iunium reiecimus. Movebat nos quod post longum coram Atheniensibus de fide certamen cum principe scribarum ad illum redarguendum Hierosolymis accersito advectoque in Graeciam, et post socios eius pertinacissimo isto a dehiscente terra paulatim absumpto baptizatos*[49]), *diceretur Sanctus percurrisse Candacum civitates et conscensa navi pervenisse Azotum, ubi caecutientem hospitis sui filiam a gravibus oculorum doloribus liberaverit. Videbantur siquidem reginae Candacis ditiones indicari, quas ab eunucho iam instrui coeptas Philippus porro confirmaverit; cum antea non Athenis in Graecia sed Adenae in Arabia praedicasset et praedictum certamen sustinuisset, atque fundatae ibi ecclesiae Narcissum quemdam praefecisset. Nec incredibile apparebat, eumdem Philippum aliquando revertisse Azotum, ubi olim inventus fuerat cum eum ab eunuchi latere*

[49]) Quae hucusque recensita sunt, inveniuntur omnia in alteris Philippi actibus nostris.

spiritus rapuit. Nunc, re iterum et accuratius examinata, adeo insulsa ac fabulosa videtur narratio tota, ut aegre persuaderi possim aliquid ipsi veritatis subesse. Quid enim a vero potest alienius esse quam quod scribarum princeps praedictus fingatur ab Atheniensibus seu mavis Adenensibus Philippum postulare deducendum in Ierusalem, ubi Archelaus rex eum esset ad multorum exemplum interfecturus[50]*, cum post Herodis infanticidae filium adolescente adhuc Christo privatum regno nullius Archelaus in Iudaea regnarit? Igitur farraginem illam indignam censuimus quae hoc loco proferretur, ac multo magis prolixiorem aliam quam reperimus in Vaticano sub hoc titulo:* Πράξεις τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου τὸ β' εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἀθηνῶν. *Actiones S. Philippi apostoli secundum in Helladem Atheniensium, subintellige profecti, ubi triginta philosophi aestimationi suae metuentes a nova eius doctrina miraculis grandibus confirmata magno pontifici Iudaeorum Ananiae de eo scripsisse feruntur; quem caecitate percussum frustraque sanatum terra denique paulatim absumpserit; ipse vero Philippus dicitur post biennium Athenis actum et episcopum presbyterosque ordinatos in Parthiam praedicaturus abiisse*[51]*.*

Ad edenda vero acta Philippi in Hellade uti nobis non licuit nisi uno codice Parisiensi saeculi undecimi. Signatus is est in bibliotheca Reg. nunc Nation. numero 881., ex quo eodem descripsimus alteros Philippi actus, quos hi in codice continuo excipiunt.

VI. ACTA ANDREAE.

Inter actus apostolorum apocryphos famae antiquitate et celebritate eminent actus Andreae: quos ut Eusebius (hist. eccles. III, 25.) non sine impietatis nota commemorat, et Epiphanius (haeres. XLVII, 1. LXI, 1. LXIII, 2.) imprimis placuisse per-

---

[50]) Etiam haec in alteris actibus nostris relata leguntur.

[51]) Haec omnia rursus ex *alia farragine* allata in iisdem alteris Philippi actibus nostris habentur, etsi ea a prioribus Papebrochius satis distinguit dicens *prolixiorem aliam farraginem.* Hinc tota haec Papebrochii disputatio ad duas narrationes his actibus simillimas spectare iudicanda erit; neque enim priora eius verba ad eos actus quadrant de quibus, ut vidimus, ad primam Maii G. Henschenius breviter explicuit.

hibet Encratitis Apostolicis Origenianis; ita Philastrius (haeres. 88.) et Augustinus (contra adversar. legis et prophet. I, 20.) Manichaeis aliisque haereticis comprobatos testantur. Neque desunt testimonia veterum, ut Photii Augustini Evodii Turribii, quibus efficitur Leucium ab antiquis actuum Andreae auctorem haberi solitum esse. Cui libro idem quod plerisque Leucii libris evenisse probabile est, ut retractaretur ab hominibus fidei catholicae atque sic in communem usum converteretur. Cuiusmodi retractationem illorum actuum vel potius extremae tantum eorum partis contineri actibus Andreae iis quos ipsi edidimus, Thiloni nuper est visum [52]). Quod ab antiquitate libri Leucii probabile fit, quum nemo testetur alios Andreae actus iam eadem illa aetate exstitisse: nisi id fortasse ex Philastrii verbis elicias qui l. l. scripturas apocryphas morum caussa a perfectis legendas ex haereticorum libris interpolatas atque corruptas dicit, eiusque rei exemplum ipsos Andreae actus afferre videtur. Possit etiam ad Philastrium addi Augustinus, qui l. l. ut auctoritatem infringat apocryphorum librorum Andreae et Iohannis nominibus insignitorum, nihil facit nisi quod ad iudicium ecclesiae provocat („*quae si illorum essent recepta essent ab ecclesia*“): quod eum vix facturum dixeris si de famosis Leucii libellis locutus esset, quos ipso auctoris nomine addito laudat de actis cum Felice Manich. II, 6: *in actis conscriptos a Leucio quos tanquam actus apostolorum scribit.* Praeterea in epistola III. ad Exsuperium Innocentius I. et actus apostolorum a Leucio et, si sana est lectio, actus Andreae a Nexocharide et Leonida philosophis compositos recenset, utrosque repudiandos declarans. Sed quum magna plerumque antiquorum ambiguitas sit de apocryphis scriptis disserentium: quaeritur an Thilonis

[52]) Cf. Thil. programma Halense in certamen academicum litterarium scriptum a. 1846. pag. XII: *Praeterea non dubito quin presbyterorum Achaiae epistola de martyrio Andreae, quam Woogius pro genuino saeculi primi scripto venditavit, fragmentum sit ex Leucii actibus desumptum et a scriptore catholico in hanc qua in lucem prodiit formam redactum.* (Similiter Tillemont: *Mémoires* I. p. 892.) Antea vero idem in Prolegg. ad Act. Thom. p. LXIX. sic existimavit: *Quanquam minime adstipulari possum Woogii sententiae qui hanc epistolam genuinam arbitratur atque circiter annum octogesimum seculi primi litteris mandatam fuisse statuit; eam tamen tam antiquam esse censeo eiusque indolis ut hoc nomine inter apocrypha Novi Testamenti recenseri debeat, quibus etiam quae viris apostolicis supposita sunt annumeramus.*

coniecturae actuum eorum quos habemus conveniat ratio. Ii autem ita comparati sunt ut pleraque nec a veri studio aliena neque persona tanti apostoli indigna videantur. Unde factum est ut multi iique et ingenio et eruditione pollentes[54]) istum libellum ab ipsius primi saeculi hominibus conscriptum contenderent, etsi nec pauci aliter senserunt[54]). Conveniunt enim hi actus graeci cum celeberrima *epistola encyclica* quae dici solet *presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio Andreae*, quam latine dudum a pluribus publicatam esse constat[53]), graece vero ante hos centum annos primus edidit Car. Christ. Woog[54]), acerrimus laudis paene apostolicae in eam epistolam collatae defensor.

Qua de controversia decidere difficile est, quamquam nec Woogii sententiam circa octogesimum annum saeculi primi auctorem vixisse existimantis probare possum, nec Thilonis coniecturae nimium fidei habendum censeo: Leucii enim scriptum, quod satis diversum a libro nostro cogitari debet, ea aetate qua adhuc certa quaedam de Andreae martyrio traditio vigebat homo catholicus, in quo nec studium nec ingenium vulgare esset, in suam rem convertisse putandus est. Ut autem de fontibus unde haustus sit non satis constet, ipsum libellum eum qui ad nos pervenit et auctorem perantiquum habere nec a fide historica prorsus abhorrere[55]), omnino statuendum erit: quod est eiusmodi ut originem haereticam et quidem Leucianam haud ex-

[53]) Cf. Fabric. Cod. apocr. II. pag. 746. ubi editiones latinae recensentur, item Woogium: Presbyter. et diacon. Achaiae de martyrio S. Andreae etc. Exercitat. III. pag. 114 sq.

[54]) Libri titulus plene sic legitur: Presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio S. Andreae apostoli epistola encyclica graece nunc primum ex cod. bibl. Bodlei. edita, latine versa, notisque et dissertationibus illustrata studio et cura Car. Christ. Woog. Lipsiae 1749. Ibidem pag. 121 sqq. (et 114 sqq.) recensentur qui hanc epistolam saeculo apostolico adiudicarunt, ut Baronius et Bellarminus; item pag. 123 sqq. qui aliter existimarunt, ut Fabricius et Walchius, item pag. 119 sq., qui rem in medio relinquendam duxerunt, ut Dupin aliique. Separatim etiam prodiit ibidem eodem anno eiusdem Woogii de presb. et diacon. Achaiae epistola etc. adversus Tillemontium dissertatio, quae verbotenus in editione epistolae repetita est.

[55]) Inprimis notabile est iudicium quod de huius libri auctoritate tulit Baronius, postquam de Andreae actis per Manichaeos corruptis exposuit; cf. annales ad annum Christi 68. num. 34. ed. Antv. fol. 670. Eius verba haec sunt: *Quae vero de Andreae martyrio in epistola presbyterorum Achaiae habentur expressa, digna existimata sunt ut in ecclesia recitentur.* Qui honor canonico proximus est.

cludat. Sequimur autem hac in re antiquorum scriptorum eorumque catholicorum exemplum, qui passim cum haeretica origine coniunctam defenderunt laudem veritatis; quemadmodum Turribius Asturicensis ad Idacium et Ceponium episcopos scribit: *Ut autem mirabilia illa atque virtutes quae in apocryphis scripta sunt sanctorum apostolorum vel esse vel potuisse esse non dubium est, ita disputationes assertionesque illas sensuum malignorum ab haereticis constat esse insertas*[64]).

Leguntur autem apud antiquos duo potissimum loci ex Andreae actibus allati, unde coniicere licet quae ratio inter Leucii librum intercesserit et nostrum. Alter est apud Evodium Uzalensem, alter apud libri de vera et falsa poenitentia auctorem, Augustini et Evodii fere aequalem. Atque Evodii quidem locus de fide contra Manich. cap. 38. sic habet:

Attendite in actibus Leucii quos sub nomine apostolorum scribit, qualia sint quae accipitis de Maximilla uxore Egetis, quae cum nollet marito debitum reddere, cum apostolus dixerit Uxori vir debitum reddat; similiter et uxor viro: illa supposuerit marito suo ancillam suam Eucliam nomine, exornans eam, sicut ibi scriptum est, adversariis lenociniis et fucationibus, et eam nocte pro se vicariam supponens, ut ille nesciens cum ea tamquam cum uxore concumberet. Ibi etiam scriptum est quod cum eadem Maximilla et Iphidamia simul issent ad audiendum apostolum Andream, puerulus quidam speciosus, quem vult Leucius vel deum vel certe angelum intelligi, commendaverit eas Andreae apostolo et perrexerit ad praetorium Egetis, et ingressus cubiculum eorum finxerit vocem muliebrem quasi Maximillae murmurantis de doloribus sexus feminei et Iphidamiae respondentis: quae colloquia cum audisset Egetes, credens eas ibi esse, discesserit. De his rebus altera secundo loco relata plane non invenitur in libello nostro; altera vero

[64]) Similiter loquitur Pseudo-Hieronymus in epistola Chromatio et Heliodoro episcopis inscripto (cf. Thil. Cod. apocr. I. p. CIV.): (*Seleucus* [sive Leucius] *Manichaei discipulus*) *de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dixit, de doctrina vero eorum plura mentitus est.* Item Pseudo-Melito in passione S. Iohannis (cf. Fabric. Cod. apocr. III. p. 604. et Thil. progr. Hal. 1846. cum actis Andreae et Matthiae p. VI.): *Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam, qui scripsit apostolorum actus – –: qui de virtutibus quidem quas per eos dominus fecit vera dixit, de doctrina vero multa mentitus est.*

leviter tantummodo tangitur, cf. sect. 15. pag. 129[57]). Alter vero locus in libro de vera et falsa poenitentia, 22. sic habet: *In hoc desiderio erat Andreas, qui in cruce positus a domino requirebat Tempus est ut commendes terrae corpus meum. Volebat enim eum plebs de cruce deponere. Ipse autem coepit dominum rogare Ne me permittas domine descendere vivum, sed tempus est ut commendes terrae corpus meum: tam diu enim iam portavi, tam diu super commendatum vigilavi et laboravi, quod vellem iam [ab] ipsa obedientia liberari et isto gravissimo indumento exspoliari. Recordor quantum in portando onerosum, in fovendo infirmum, in coercendo lentum, in domando superbum laboravi. Scis domine quotiens a puritate contemplationis me retrahere conabatur, quotiens a dulcissimo quietis [tuae] somno me excitare contendebat, quantum et quotiens dolorem ingerebat. Qui igitur tam diu, pater benignissime, pugnanti restiti et tua ope superavi et vici, a te pio et iusto remuneratore posco ne mihi ultra commendes, sed depositum reddo: commenda alii quem illud ultra non impediat et resurrecturum servet et reddat, ut et ipsum quoque meritum sui laboris recipiat. Terrae me commenda, ut me amplius vigilare non oporteat, et libere ad te fontem indeficientis gaudii tendere anxiantem me non retrahat nec impediat. Hic dolebat iam non esse cum domino, nec poenitebat commendatum esse domino.* Dudum observatum est[58]) hos Andreae sermones parum cum iis convenire quos nunc in epistola de Andreae passione legimus: nisi quod certe illa in principio dicta: *Tempus est ut commendes terrae corpus meum,* multo magis in graeco textu et quidem nostro[59]) sunt quam in latino, quocum etiam Pseudo-Abdias consentit.

---

[57]) Memorabile est, apud Epiphanium monachum in eo quod *noluerit Maximilla marito debitum reddere*, primariam caussam poni cur Andreas iussu Aegeatis custodiam suppliciumque subierit. Cf. Epiph. edita et inedita, cura A. Dressel, 1843., pag. 72. Τότε ὁ ἀνθύπατος εἶπε πρὸς Μαξιμίλλαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Πείσθητί μοι κάθευδέ μοι, -- εἰ δὲ μή, σταυρῷ παραδίδωμι τὸν ἀπατήσαντά σε etc. Paullo aliter Nicephorus histor. eccles. II, 39. -- ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Αἰγαιάτου τῷ σταυρῷ οὗτος προσήλωται, ἔγκλημά οἱ ἐπαγαγόντος ὅτι περ τὴν γαμετὴν αὐτοῦ Μαξιμίλλαν καὶ τὸν ἀδελφὸν Στρατοκλέα Χριστῷ προσαγάγοι, τὴν ἐκείνου βδελυξαμένους δυσσέβειαν.

[58]) Cf. Fabric. Cod. apocr. II. p. 752.

[59]) Cf. sect. 14. pag. 127. καιρὸς γάρ ἐστιν ἵνα ἀποδοθῇ τῇ γῇ τό σῶμά μου. In Woogii textu eiusmodi nihil invenitur. Cf. l. l.

Saeculis fere tribus ab Augustini aetate elapsis apud Etherium et Beatum celebres Elipandi adversarios invenimus locum accurate ex nostris petitum actibus. Habet enim ita: *Christus est agnus immolatus qui quotidie, ut beatus Andreas ait, in altari crucis sacrificatur: cuius carnes postquam omnis populus credentium manducaverit et eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseverat et vivus.* Vide in biblioth. patrum Paris. tom. IV, fol. 525., apud Woogium l. l. pag. 229 sq. Conferenda haec sunt ad sect. 6. pag. 113. lin 3 sqq.

Saeculo vero ut videtur decimo luculentissimus horum actuum testis exstitit Epiphanius monachus. Is enim in ea quam scripsit Andreae vita permulta de ultimis apostoli rebus ita refert ut dubitari nequeat quin ipsa verba hauserit ex nostris Andreae actibus. Pauca exempli caussa afferam. Pag. 75. ad finem in editione Dresselii (vide supra notam 57.) est: -γ ἀπολιπὼν πάντας πρόσεισι τὸν σταυρὸν καί φησιν -- μετὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς Χαίροις ὦ σταυρέ --- χαίροις ὦ σταυρέ· καὶ γὰρ χαίροις ὄντως· εὖ οἶδα καὶ ἀναπαυόμενόν σε λοιπὸν ἐκ πολλοῦ κεκμηκότα, ἥκω ἐπὶ σὲ ὃν ἠπιστάμην[60]): cf. sect. 10. pag. 120 sq. Item cf. in utroque ea quae statim sequuntur; apud Epiphanium quidem sic leguntur: καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἑστὼς ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀτενὲς ὁρῶν εἰς τὸν σταυρόν, ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτόν. Item p. 76. ad finem est: Ὁ δὲ Στρατοκλῆς[61]) ἐπύθετο αὐτοῦ λέγων Τί ὅτι μειδιᾷς, δοῦλε τοῦ θεοῦ πρωτόκλητε, μήτι γε ἡμᾶς πενθῶν διὰ τὸ στερίσεσθαί σου ἡμᾶς; καὶ ὁ ἀπόστολος Οὐ γελάσω, Στρατόκλεις, etc. Cf. sect. 11. pag. 122 sq. Item p. 77. lin. 3. Ἄνδρες οἱ ἐνταῦθα παρεστῶτες γυναῖκές τε καὶ παῖδες, πρεσβῦται καὶ νέοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι etc. Cf. sect. 11. pag. 123. Item pag. 77. lin. ult. -- βλέποντες τὸ γενναῖον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τὸ ἀκαμπὲς τῆς διανοίας καὶ τὸ πολὺ τοῦ λόγου καὶ τὸ χρηστὸν

---

[60]) Haec extrema verba conveniunt cum iis quae ex codd. A et B pag. 121. lin. 5. ab imo attulimus: a quibus edendis non recte nobis videmur abstinuisse, etsi utroque loco corrupta sunt.

[61]) Edidimus Στρατόκλης etc, quoniam is accentus ubique in egregio codice nostro Regio positus est.

τοῦ ἤθους καὶ τὸ εὐσταθὲς τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶφρον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἑδραῖον τοῦ νοῦ καὶ τὸ εἰλικρινὲς τοῦ λογισμοῦ, ἀγανακτήσαντες ὁμοθυμαδὸν σπεύδοντες ἀπῄεσαν εἰς τὸ βῆμα καταβοῶντες τοῦ Αἰγεάτου καὶ λέγοντες Κακὴ κρίσις etc. τί γὰρ ἠδίκησεν; ἢ τί ἐποίησεν; -- πάντας ἡμᾶς ἀδικεῖς, πᾶσα ἡ πόλις θορυβεῖται -- μὴ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον· χάρισαι ἡμῖν ἄνδρα ὅσιον, μηδὲ ἀνέλῃς ἄνθρωπον εὐσεβῆ -- κάθελε τὸν δίκαιον, καὶ πάντες φιλοσοφήσομεν -- ἀπόλυσον τὸν πρωτόκλητον, καὶ πᾶσα [ἡ] Ἀχαΐα διὰ σοῦ ἐλευθερωθήσεται etc. Cf. sect. 12. pag. 124. Item pag. 80. lin. ab imo 5. Ταῦτα δὲ εἰπὼν καὶ ἐπὶ πλεῖον δοξάσας τὸν κύριον παρέδωκε τὸ πνεῦμα -- μετὰ δὲ τὴν τοῦ μακαρίου αὐτοῦ πνεύματος ἔξοδον ἡ Μαξιμίλλα μηδ' ὅλως φροντίσασα τῶν παρεστώτων etc. Cf. sect. 14. pag. 128. et sect. 15. pag. 129.

Reliquum est ut de editione nostra explicemus. Ea fluxit ex duobus potissimum codicibus graecis Parisiensibus. Alter (qui nobis est A) Regius est, nunc Nationalis, num. 881. saeculi undecimi, fol. 282—291; alter (apud nos est B) Coislinianus num. 121., anno 1343. scriptus, fol. 37—41.

Huc accedit tertius (nobis est C), codex Baroccianus num. 180., quem ex Woogio, qui eo solo usus est, hausimus. Cf. de eo supra ad Acta Pauli et Theclae, ubi nobis siglo G notatur. Quanto vero opere codicum nostrorum Parisiensium textus Oxoniensi codici Woogii praestet, nemini potest dubium esse: quod quum de toto libello, tum maxime de ultimis partibus valet, quarum in eo codice imperfectissima ratio est. Qua in re videndum est ne quis fallatur brevitate textus in cod. Barocciano conspicua. Illud enim plerumque in apocryphis huius generis scriptis accidit ut a pleniore textu, in quo haereticae originis frequentiora vestigia esse solent, ad breviorem procederet catholicorum emendatorum studium. Praeterea Woogius graeco suo textui versionem latinam a se factam addidit, subiectis insuper in fine extremis iis quae apud Surium leguntur inde a verbis: *Et subinde alii et alii ingerentes se*, quippe quibus in graecis suis nihil plane respondere vidisset. Commentarius historicus criticus, quem praeposuit editioni suae, egregie facit ad cognoscendas atque

illustrandas traditiones quae de Andrea apostolo apud antiquos circumferebantur. Explanavit vero etiam ipsum textum adnotatione uberrima varii generis.

Denique ad editionem nostram adhibuimus latinum textum a Laur. Surio editum, apud quem legitur in vitis SS. Colon. 1617. tom. VI. pag. 653 sqq. ad diem 30. mens. Novembris[62]); nec non ex Pseudo-Abdiae historiis contulimus, si quid apte cum graecis componi poterat. Ibidem praeterea plura inde a sectione XXXV. (apud Fabric. Cod. apocr. II, p. 502.) aliquem cum nostrorum actuum historiis nexum habent.

VII. ACTA ANDREAE ET MATTHIAE
IN URBE ANTHROPOPHAGORUM.

Quemadmodum acta Andreae ea de quibus modo egimus ex actibus Andreae a Leucio Charino conscriptis et apud veteres magnopere celebratis originem traxisse probabile visum est, ita atque magis etiam haec Andreae et Matthiae acta ex eodem Leucii scripto derivanda sunt. Qua de re copiosius nuper exposuit Thilo in programmate Halensi[63]), ubi plures veterum locos attulit, quibus et ipse supra usus sum, et originem Leucianam et usum Gnosticis Manichaeis aliisque haereticis comprobatum testantes. Addidit praeterea locum ex Pseudo-Abdiae historiis apostolicis petitum, quemadmodum scriptum invenerat in vetustis membranis Guelferbytanis, de quibus iam supra ad acta Petri et Pauli dictum est. Non dubium est quin Pseudo-Abdias ex iisdem Leucii actibus historiam illam de Andrea suam hauserit. Quam ad nostrum comparare libellum quum eorum intersit qui rationes variarum Leuciani libri retractationum indagare voluerint, locum ipsum, quemadmodum ex Florentinio apud Fabri-

---

[62]) Laur. Surius (primum prodiit opus eius 1569; quartum 1617.) secutus est Alo. Lipomannum in vitis SS. 1551 sqq. tom. I. P. I. pag. 367. Editio vero princeps latini textus debetur Bonino Mombritio in Legendario s. actis SS. 1474.

[63]) Programma hoc prodiit in academia Halensi anno 1846. hoc titulo: *Acta SS. apostolorum Andreae et Matthiae et commentatio de eorundem origine, quaestiones novas litterarias in annum 1847. positas promulgandi causa edita.* Pagg. XII et 36.

cium (Cod. apocr. II. pag. 457.) et apud Thilonem (l. l. pag. VII.) ex mss. Guelff. legitur, adscribamus.

At vero (*Igitur*) *post illum dominicae ascensionis nobilem gloriosumque triumphum cum beati apostoli praedicare verbum domini per diversas regiones incepissent* (*dispersi fuissent*), *tum et* (om *tum et*) *Andreas apostolus apud Achaiam provinciam adnuntiare dominum Iesum Christum exorsus est. Eodem tempore* (om *Eod. temp.*) *Matthaeus* (add *autem*) *apostolus, qui et evangelista, Myrmidoni* (*-donae*) *urbi verbum salutis adnuntiaverat* (*-avit*): *sed incolae civitatis illius* (om *ill.*) *graviter* (*dure*) *et indigne ferentes quae de redemptoris nostri virtutibus audiverant* (*-iebant*) *ac sua nolentes destruere templa, beatum* (*apprehensum beatum*) *apostolum erutis oculis, catenisque oneratum carceri incluserunt, eo animo ut* (*circumdatum catenis in carcerem detruserunt, ut*) *paucis interpositis diebus interficerent. Quod antequam fieret, angelus a domino missus ad* (*Venit autem angelus domini ad*) *Andream apostolum ut in Myrmidonem civitatem maturaret et fratrem Matthaeum de squalore carceris erueret monuit* (*ut in* etc: *dicens Surge et vade ad Myrmidonam civitatem et erue fratrem tuum de squalore carceris quo tenetur.*) *Cui ille ait Domine, ecce viam nescio, et quo ibo? Et ille Vade, inquit, ad litus maris, et invenies navem quam* (*in quam*) *statim conscende* (*ascende*): *ego enim ero dux itineris tui. Paruit Andreas, inventamque navem ascendens* (*Fecit Andreas iuxta verbum domini, et invenit in litore navem ascendensque in eam*) *flantibus ventis congruis prospere navigavit ad urbem. Quam ut ingressus est, ad publicum se illico carcerem contulit* (*Ingressusque portam civitatis venit ad carcerem.*), *inveniensque cum reliquis vinctis Matthaeum* (*Videns autem Matthaeum apostolum in squalore carceris cum vinctis aliis residentem,*) *amarissime flevit, et facta oratione haec verba locutus est* (*oratione simul ait Andreas*) *Domine Iesu Christe, quem fideliter praedicamus et ob cuius nomen tanta perferimus, qui caecis visum, surdis auditum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, mortuis vitam, immensa clementia largiri dignatus es, aperi* (add *quaeso*) *oculos servi tui ut eat ad adnuntiandum verbum tuum. Et statim locus ille contremuit, et lumen refulsit in carcere, et oculi beati apostoli restaurati* (add *sunt*), *et cunctorum catenae confractae sunt, et trabes in qua pedes eorum*

coarctati erant scissa est. Quibus factis (*Et*) *omnes magnificabant dominum dicentes quia magnus est deus quem praedicant servi eius. Ita* (*Tunc*) *educti per beatum Andream de squalore carceris* (*de carcere*) *omnes qui capti fuerant* (om *omnes q. c. f.*), *abiit unusquisque ad propria sua* (om *sua*) *cum quibus et Matthaeus recesserat* (*Matth. autem recessit a loco illo*). *Ipse vero* (*Denique*) *Andreas* (add *apostolus*) *manens apud Myrmidonem* (om *manens ap. Myrm.*) *praedicabat incolis verbum domini. Quod cum minus audirent* (*Cognoscentes autem homines illi* [*illius civitatis*] *de carceris vinctis quae acta fuerant*), *adprehensum Andream ligatis pedibus per plateas civitatis trahebant. Quibus in tormentis cum iam sanguis effueret et capilli vellerentur, apostolus ad dominum in haec verba orationem habuit Aperi* (*Iam enim capilli capitis eius evellebantur et sanguis defluebat a capite, et oravit ad dominum dicens Aperi quaeso*) *domine Iesu Christe* (om *I. Chr.*) *oculos cordis* (*cordium*) *eorum, ut cognoscant te deum verum et desistant ab hac iniquitate; neque velis hoc illis peccatum statuere* (*et ne statuas illis hoc peccatum*), *quia nesciunt quod* (*quid*) *faciunt. Haec cum dixisset* (*Et statim*) *timor subitus invasit incolas* (*tim. magnus factus est super habitatores*) *civitatis illius, ut* (*et*) *dimisso apostolo peccatum agnoscerent* (om *pecc. agn.*) *dicentes* (*dicebant*) *Peccavimus in iustum. Cumque se ad pedes apostoli demitterent, remissionem delicti et sibi ostendi viam salutis petebant.* (*Peccavimus in te nescientes quid faceremus: rogamus ergo, domine, ut remittas nobis delictum et demonstres nobis viam salutis, ne descendat ira dei super civitatem hanc. Haec enim dicentes prostrati erant solo ante pedes Andreae.*) *Quibus ille erectis praedicabat dominum Iesum Christum et miracula quae fecerat* (*fecit*) *in hoc mundo ostendit* (om *ost.*) *et quemadmodum* (*qualiter*) *ipsum mundum iam pereuntem proprio cruore redemerit* (*redemit*). *Ita vendicatis domino incolis eius civitatis, cunctos in* (*At illi credentes baptizati sunt in*) *nomine patris et filii et spiritus sancti, concessa* (*accepta*) *peccatorum remissione, baptizavit* (om *bapt.*). *Quibus gestis recedens ab eo loco, venit in regionem suam.*

De Graecis praeter alios idem apud quem ex prioribus nostris Andreae actibus plurima ad verbum desumta probavimus (cf. p. XLV.), Epiphanium dico monachum et presbyterum, in eadem illa An-

dreae vita nonnulla habet quae ad hanc de Andrea et Matthia anthropophagorum apostolis fabulam spectant. Cf. l. l. pag. 47 sqq. Εἶτα -- κατῆλθον εἰς Σινώπην [64]) πόλιν τοῦ Πόντου ἐν τοῖς λεγομένοις Σκύθαις, ὡς καὶ αὐτὸς Πέτρος ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ λέγει Πόντον καὶ Γαλατίαν. ἦν δὲ Ἰουδαίων πλῆθος πολὺ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἔχοντες καθ' ἑαυτοὺς αἱρέσεις πολλάς· ἄνδρες τὰ ἤθη βάρβαροι καὶ ἀνήμεροι, οἳ ἕνεκεν τούτου λέγονται ἀνθρωποφάγοι. ἐλθόντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἀνδρέας οὐκ εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει, ἀλλ' εἰς τὸ ἄκρον τῆς νήσου κατέλυσαν. --- Κατελθόντος δὲ τοῦ Ματθία εἰς τὴν πόλιν διά τινα χρείαν, οἱ Ἰουδαῖοι κρατήσαντες αὐτὸν ἔθεντο εἰς φυλακὴν τρεῖς ἡμέρας, βουλόμενοι τῇ ἐπαύριον ἀνελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ Ἀνδρέας κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὄρους διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὴν φυλακήν· ἡ δὲ πύλη τῆς φυλακῆς αὐτομάτως ἠνοίχθη αὐτῷ. ἐξαγαγὼν δὲ τὸν Ματθίαν καὶ [τοὺς?] σὺν αὐτῷ δεδεμένους πιστεύσαντας, ἔκρυψεν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἑπτὰ ἡμέρας ὡς ἀπὸ μιλίου ἑνὸς παρὰ θάλασσαν. ἦν δὲ συκῶν δάσος ἐκεῖ πολὺ δυσδιόδευτον ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων, καὶ ὁ καιρὸς τῶν σύκων· ἦν δὲ καὶ σπήλαιον. κατηχήσας δὲ αὐτοὺς ἑπτὰ ἡμέρας ἐβάπτισε τῇ νυκτὶ παρὰ τὴν ὄχθην τῆς θαλάσσης. -- Εἰς Σινώπην ἐλθόντες -- Πέτρου καὶ Ἀνδρέου -- οἱ ἐντόπιοι τὰς διατριβὰς ἐδείκνυον ἡμῖν -- καὶ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν καὶ τὴν φυλακὴν ἣν ἤνοιξεν ὁ Ἀνδρέας αὐτομάτως, σφραγίσας αὐτὴν καὶ ἐξαγαγὼν τὸν Ματθίαν καὶ τοὺς συνδεδεμένους μέλλοντας ἐπὶ τὸ αὔριον ἀποθνήσκειν, καὶ τὰς συκᾶς ὅπου αὐτοὺς ἔκρυψεν, καὶ τὴν ὄχθην ὅπου αὐτοὺς ἐβάπτισεν etc. Item pag. 65. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι Ἀνδρέας παρεγένετο ὁ ἀνοίξας τὸ δεσμωτήριον καὶ ἐξαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ἐπισυναχθέντες καὶ ἐπιστάντες ἔμελλον καὶ τὴν οἰκίαν ἐμπρῆσαι· τὸν δὲ Ἀν-

[64]) Sinope igitur teste Epiphanio nomen est urbis qua res Andreae inter anthropophagos gestae sunt: ipsi actus nostri eiusmodi nomen non habent, nisi quod idem Sinopes nomen unus de codicibus nostris Parisiensibus in libri inscriptione praebet. Alii vero veterum, ut etiam poeta Anglosaxonum (vide infra), non in Scythia sed in Aethiopia sitam asserunt terram anthropophagorum, ubi cum Matthia sive Matthaeo Andreas aliique apostoli fuisse crediti sunt. Quaesivit Thilo (l. l. pag. X sqq.) utrum ipse Leucius in actis suis certum urbis nomen posuerit necne. Statuit vero illum pro tanta ingenii protervitate ipsum Sinopes nomen posuisse.

θρέαν ἐπιλαβόμενοι ἔτυπτον μετὰ λίθων σύροντες καὶ ὡς ἐπὶ κυνῶν δάκνοντες τὰς σάρκας αὐτοῦ -- καὶ ἕως τῆς σήμερον διὰ τοῦτο ἀνθρωποφάγοι καλοῦνται. Etc.

Sed discedamus paullulum a graecis latinisque hominibus: nam aliorsum quoque ab illis antiqua haec de Andrea et Matthia traditio manavit. Reperta est enim in carmine apud Anglosaxones propagato, quod nuper edidit vir illustris Iacobus Grimmius. Orta hinc est apocrypho huic scripto singularis quaedam gravitas, quam Iacobus Grimmius in prolegomenis libri sui: *Andreas und Elene*, postquam retulit communicata sibi a Thilone de actis Andreae et Matthiae graecis manuscriptis, testatus est verbis his: *Das ist unverkennbar die quelle aus welcher dieser mythus den Angelsachsen vielleicht unmittelbar zufloss, da sie noch mit byzantinischer sprache und literatur nähere bekanntschaft unterhielten. Wer sollte nicht wünschen dass in die lang ersehnte fortsetzung seines cod. apocr. Thilo auch die* πράξεις Ἀνδρέου *vollständig aufnehme, denn wie sehr hängt jede gründliche erforschung des mittelalters mit den erzeugnissen und überlieferungen der griechischen kirche zusammen*[65]). Cf. l. l. p. XVIII. Antea vero se intellexisse dixit *dass, nächst Beovulf, Andreas und Elene die ältesten und lehrreichsten erzeugnisse der angelsächsichen poesie sind*. Tanta quum sit anglosaxonici carminis dignitas, viris doctis non molestum erit legere quomodo in eo tractata sit actuum nostrorum fabula. Cf. Andreas und Elene. herausgegeben von Jacob Grimm. Cassel 1840. pag. VI sqq. ubi celeberrimus editor ita enarrat carminis de Andrea argumentum:

Jedem der zwölf boten des heilands war ein eignes loos angewiesen worden. Matthaeus, der das evangelium zuerst niedergeschrieben hatte[66]), empfieng den göttlichen auftrag sich nach der

[65]) In iis quae sequuntur Iac. Gr. eo erravit quod Leucium Charinum, cui fabula de Andrea et Matthia adscribenda videtur, pro Manichaeo sexti saeculi a Thilone habitum dixit. Quod propterea grave est quoniam a Leucii aetate proficiscendum est ut illustres magnam eius fabulae propagationem. Pro sexto omnino substituendum est secundum saeculum.

[66]) Accurate in hoc carmine significatur ipse evangelista Matthaeus. Neque aliter apud Latinos fieri videtur, quemadmodum etiam Pseudo-Abdias ubique Matthaei nomen habet. Apud Graecos vero inter Matthaeum et Matthiam traditio fluctuat. In vetustissimis Parisiensibus membranis, quas in edendo textu

insel Mermedonia zu verfügen, wo grausame heiden wohnten. Statt brotes und wassers war fleisch und blut der fremden, die zu ihnen verschlagen wurden, ihre nahrung. solche unglückliche pflegten sie vorher noch zu blenden und ihnen einen des verstands beraubenden zaubertrank einzugiessen, dass sie thieren gleich umhergiengen und heu und gras frassen. So fesselten sie bei seiner ankunft den mann gottes und stiessen ihm die augen aus, er fuhr fort den herrn zu preisen, auch nachdem er jenen giftigen trank genommen hatte. Unter heissen zähren nachts im kerker spricht er fromme gebete gott ergeben; da leuchtet plötzlich der kerker und eine himmlische stimme gelobt ihm beistand und erlösung von aller schmach durch Andreas, der zur bestimmten zeit in der burg erscheinen werde. Alle dreissig tage hielten die heiden feierliche versammlung, in welcher sie festsetzten welcher reihe nach jeder ihrer gefangenen ihnen zur speise dienen sollte. Matthaeus harrte geduldig der nahenden geschicke. Unterdessen war an Andreas, der in Achaia lehrte, vom himmel befehl erschollen sich nach Mermedonia[67]) aufzumachen, wo sein bruder und gefährte binnen drei tagen in lebensgefahr schwebe. anfangs zauderte er, die unkunde des weiten wegs vorschützend, aber gott gebot ihm mit frühstem morgen des folgenden tags nach dem meeresufer zu eilen. Als Andreas zur bestimmten zeit sich mit seinem gefolge am strande einfindet, sieht er einen nachen mit drei schiffern bemannt, es war der allmächtige selbst, und zwei seiner engel die sich hier in menschlicher gestalt und unerkannt zur überfahrt anbieten. Ein gespräch zwischen Andreas und dem steuermann hebt an, der sich erst nur gegen erlegung des fährgeldes zur aufnahme der reisenden bereit erklärt, nach des apostels ofner erklärung aber, dass er kein geld und gut besitze und auf des heilands geheiss ohne sol-

---

inprimis secuti sumus (vide infra), constanter Ματϑείας scriptum est. Idem nomen Epiphanius monachus tuetur; Nicephorus praeter Matthaeum, de quo uberius exponit, etiam Matthiam apud anthropophagos versatum esse significat hist. eccles. II, 40. extr. In antiquis libris mss. graecis, quibus haec acta continentur, plerisque Ματϑαῖος invenitur; sed fit ut in eodem codice scriptura inter hoc et illud fluctuet. Cf. commentarium nostrum.

[67]) Notat Grimmius l. l. pag. XIX. Die Mirmedonier, unter denen Matthäus und Andreas auftreten, sind nicht mit den äginetischen Myrmidonen zu verwechseln. Jenes Myrmidon oder Myrmene war eine stadt in Aethiopien etc.

ches die welt befahren solle, freundlich sie eintreten lässt. Mutig besteigen die helden den nachen. Andreas wundert sich ob der jugendlichen schönheit und geschicklichkeit des schiffers, der seinen engeln befiehlt die armen pilgrime mit speise zu laben. Unterdessen steigt ein heftiges unwetter auf und Andreas leute verfallen in furcht. der schiffer meint, man könne sie ans land setzen, was aber die leute, die es für schmählich erachten im augenblick der noth von ihrem herrn zu weichen, eifrig ablehnen. Andreas redet ihnen trost ein und erinnert sie daran, wie der heiland ähnlichen sturm plötzlich beschwichtigte. Während er sie so beruhigt, fallen die ermatteten in schlaf, die wellen werden still, Andreas und der himmlische steuermann wechseln erbauliches gespräch. Dieser fordert dem apostel genauere erzählung von den thaten und wundern des heilands ab. Es ist zumal eine begebenheit, die Andreas ausführlicher vorträgt. Einst habe Christus vor der ungläubigen, immer zeichen verlangenden menge ein grosses wunder verrichtet, und die an der mauer des tempels ausgehauenen bilder der Cherubim und Seraphim geheissen herabzusteigen, nach Membre zu fahren und von dort die drei erzväter aus ihren gräbern zu holen, damit sie ein ofnes unwiderlegliches zeugnis für seine göttliche macht ablegten. In solchen unterredungen verstrich der tag und auch Andreas von müde bewältigt sank in schlaf. Den (Die?) entschlafenen liess gott durch die engel sanft ans gestade tragen, wo er andern morgens im angesicht der feindlichen burg erwachte. Neben ihm schlafen noch seine diener; er weckt und benachrichtigt sie, der mann, welcher sie gestern über meer gefahren, könne niemand anders als das höchste wesen selbst gewesen sein. Uns, da wir, versetzten sie, entschlummert waren, nahten adler, entzückten unsere seelen und trugen sie durch die lüfte gen himmel, wo wir gott den herrn von zahllosen engeln tausendstimmig preisen hörten, vor gottes sohn aber die zwölf boten stehn und engel euch dienen sahen. Froh dieses traumgesichts ergoss sich Andreas in ein dankgebet und flehte des schöpfers verzeihung für alles was er zu schiffe, ohne den allmächtigen zu erkennen, geredet hätte. Da erzeigte sich gott von neuem sichtbar und verkündete seinen frieden: eines grösseren fehltritts schul-

dig wurdest du in Achaia, als du an dem fernen weg und der weiten seereise verzweifeltest, da doch gott alle dinge ausführbar sind; auf nun zur burg, erlöse deinen bruder und seine mitgefangenen. dann werden deine marter beginnen, erleide sie standhaft und eingedenk der von mir am kreuze geduldeten qual! Unvermerkt, denn gottes hand bedeckte seine schritte, stieg Andreas zur burg hinan, sieben wächter standen vor des kerkers thor, ein plötzlicher tod rafte sie dahin. von selbst sprang die thür auf, bluttrunken schliefen die heiden, Matthaeus sass einsam in der mördergrube. Da erschauten sich die gefährten, küsten und umarmten einander, dann knieten sie und beteten. Ungesäumt rüstete sich nun Matthaeus die festung zu verlassen, er und 240 männer, die sich der reise freuten, und von gott mit wolken umhüllt wurden, dass ihnen kein schnelles aufgebot der feinde nacheile. Andreas geleitet sie aus und kehrt froh in die stadt zurük, neben einer ehernen seule sich niedersetzend, und was kommen sollte erwartend. Mittlerweile war die zeit jener heidnischen versammlung herangerückt, sie gedachten einen der fremden gefangenen dem tode zu weihen, doch ihre hofnung schlug fehl. man fand den kerker offen, die wächter todt. Als die schreckenskunde erscholl, faste hunger und furcht das volk. Alle burgbewohner werden zusammengerufen und ein loos geworfen, welcher von ihnen den andern zur speise gereichen solle? Das loos fällt auf einen angesehnen greis, den sie sogleich in bande legen. wehklagend bietet er für sich seinen jungen sohn an, was die hungernde menge gern genehmigt. Nun erhebt der gefesselte jüngling lauten jammer und Andreas, der alles von der seule her mit ansieht, wird davon innig gerührt. Man erwartet dass er für den unschuldigen zu gott betete und erhört wurde, denn das gedicht erzählt, alle gegen den knaben gerichteten waffen seien gleich wachs geschmolzen. Der knabe wird frei gegeben, dafür bricht tobender hunger von neuem aus. Jetzt erscheint schwarz und hässlich, in gestalt eines elenden menschen, der teufel, und verräth die gegenwart des heiligen, der die gefangenen aus der burg entführt habe: gegen ihn solle sich die rache des volks kehren. Andreas verhöhnt den bösen feind, der das volk noch heftiger aufreizt. Eine göttliche stimme ermahnt den apo-

stel (hinter der seele) hervorzutreten und sich selbst den letzten zu verkünden. Nun wurden ihm die hände gebunden und er der menge gezeigt, dann schleiften sie ihn über strasse, felsen und steinklippen den ganzen tag bis der abend einbrach, sein leib war zerstossen und von blute triefend, seine seele blieb aber standhaft und gläubig. Die nacht bringt Andreas im kerker zu, harter frost ist ausgebrochen, frühmorgens dringen sie wieder ein und beginnen die marter von neuem. Klagen des dulders steigen jetzt zum himmel empor, der teufel lockt die menge desto heftiger; abends naht er sich mit sechs andern den Andreas zu verhöhnen, muss aber vor dem zeichen des kreuzes weichen. Dieser teufel wird als sohn des alten feindes vorgestellt, denn es folgt ein gespräch zwischen beiden, worin dieser jenem seine flucht vorwirft, der sohn aber den vater auffordert, selbst sein heil zu versuchen und Andreas anzugreifen. Doch auch der alte teufel kann nicht vor dem heiligen stand halten und ist zu fliehen gezwungen. Am dritten morgen hebt die marter von vornen an und währt den ganzen tag durch. Andreas betet und sehnt sich nach dem tod, sein blut sei über den boden ergossen, seine locken auf dem wege zerstreut. Da hiess ihn der himmlische könig umzuschauen und Andreas sah blühende bäume emporwachsen an den stellen wo die blutstropfen niedergefallen waren. Und als die widersacher zum viertenmal den heiligen zum kerker leiteten, nahte sich gott, grüsste ihn und verlieh seinem verwundeten leibe stärke und gesundheit wie von anfang. -- Da trug es sich zu dass er an der mauer zwei grosse verwitterte steinseulen erblickte und eine derselben so anredete: du marmorstein, es ist gottes, des allmächtigen wille, dass sich aus dir wasserströme unter dies heidnische volk ergiessen sollen. du glänzest von golde und auf dich geruhte der herr vor alten zeiten seine zehn gebote zu schreiben, heute aber widerfährt dir noch grössere ehre, da du gottes rathschluss verkünden sollst. Kaum hatte der heilige diese worte geendet, als sich der stein spaltete und endlose fluten aus sich zu ergiessen begann; der strom wuchs und deckte die weite flur. viele kinder ertranken, die männer suchten nach den bergen zu fliehen; doch ein engel mit feurigem schwerte wehrte den zugang, wogen wuchsen, wälder rausch-

ten und feuerfunken flogen. In allen burgen erscholl jammerruf und endlich rief einer laut: nun sehet selbst, dass wir den schuldlosesten fremden in bande legten, dafür nahet uns schreckliche strafe; eilt, entfesseln wir ihn und flehen um seinen beistand. Da säumten sie nicht ihn zu lösen, schon war flut zu solcher höhe gestiegen, dass sie den männern über die brust bis zu den achseln reichte. Andreas aber besprach den wasserstrom, alsbald ward der himmel heiter, die erdschluchten öfneten sich und nahmen das wasser auf; vierzehn der übelsten missethäter wurden mit in den abgrund gerissen und schwanden von der erde. alles volk bebte vor angst und erkannte dass gott diesen heiligen mann gesandt hatte. Andreas warnte und ermahnte; zu gott sprach er eine bitte für die seelen der kinder, die in der flut den tod gefunden hatten. Das gebet war dem höchsten angenehm; er gebot dass sie wieder auferstehn sollten; alsbald nach ihrer rückkehr ins leben empfiengen sie die taufe und wurden in gottes schutz aufgenommen. An der stelle, wo die flut entsprungen und die taufe ergangen war, liess Andreas eine kirche bauen; und aus allen gegenden sammelten sich männer und frauen, wurden getauft, und entsagten allem teufelsdienst und den heidnischen opferstätten. Nachdem ihnen aber Andreas einen frommen bischof namens Plato bestellt hatte, sehnte er sich selbst das land zu verlassen und über see wegzufahren. Alle ergrif schmerz, dass er sobald von ihnen scheiden wollte, eine himmlische stimme befahl ihm noch sieben tage bei der neuen heerde zu verharren und ihren glauben zu befestigen. So lange lehrte und bestärkte er sie zum verdrusse des teufels, der diese menge der hölle entführt sah. Nach ablauf der gesetzten frist rüstete sich Andreas zur reise, die bewohner geleiteten ihn traurig zum ufer, schauten dem schiffe nach, so weit sie es mit ihren augen verfolgen konnten, und priesen den ewigen gott. —

Affert praeterea Grimmius l. l. pag. XIII sq. etiam ea quae ex eadem fabula in legendam auream Iacobi de Voragine transierunt.

Restat ut de Thilonis editione et nostra dicamus.

Thilo ad edendum adhibuit codices Parisienses tres, qui apud illum aeque ac apud nos siglis A B C insigniti sunt. A significat aliquot folia membranacea pessime affecta, litteris uncialibus octavi fere

saeculi scripta, praefixa codici Reg. nunc Nation. 1556: B codicem Reg. nunc Nation. num. 881.[68]) saeculi undecimi: C codicem Reg. nunc Nation. num. 1556. chartaceum, saeculi decimi quinti. Ex his integrum libellum non continet nisi codex C. B vero et in fine mutilus est, inde a sect. 50. καὶ περιτείχη-, et lacunam habet sect. 15. et seq. a verbis εἴπαμεν ἡμεῖς usque καὶ διαβαστάσατε. Denique codex A fragmenta tantum continet. Iam vero hoc accidit ut cl. Thilo quae ex codice B sua manu descripta haberet Parisios mitteret, ut ad ea, postquam et ipsa ad codicem unde fluxerant recognita essent, adderetur codicis C collatio, rursusque ad utrumque antiqua codicis A fragmenta conferrentur. Mandata suscepit homo natione Graecus, huic laborum generi satis assuetus: quem non dubito in excutiendis codicibus B et C perspicue scriptis diligenter versatum esse. Aliter vero res ei cessit antiqua illa folia conferenti lectu difficillima. Locis enim quam plurimis plane non legit quae ibi scripta sunt, nisi quod ea modo cum B modo cum C consentire significavit; neque paucis locis aliis de antiquissima scriptura graviter falsus est. Hoc intellexi quum ad ea quae ipse ex codice exscripsi exigebam libellum Thilonis indiligentiam collatoris sui non suspicati. Poterit autem id quod dixi ad haec exempla iudicari. Sect. 4. in codice est Κύριέ μου, οὐ δυνήσομαι (cod. -σωμε) φθάσαι (cod. -σε) τοῦ ἀπελθεῖν ἐκεῖ πρὸ τῆς προθεσμίας[69]): non Κύριε, οὐ δύναμαι τοῦ φθάσαι ἀπελθεῖν τῆς προθεσμίας. Sect. 10. τεκνία μου, εἰ θέλετε: non quod Thilo edidit τεκνία, μῶν θέλετε. Sect. 10. χωλοὺς περιπατῆσαι, κωφοὺς ἀκοῦσαι, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν: non χωλ. περιπ. (om. κωφ. ἀκ.) λεπρ. ἐκαθάρισεν, ὕδωρ οἶνον ἐποίησεν. Ibidem καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν· ἦσαν δὲ οἱ ἐσθίοντες πενταχισχίλιοι ἄνδρες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὰ περισσεύοντα αὐτοῖς, δώδεκα κωφίνους κλασμάτων: non καὶ εὐλογήσας ἐχόρτασεν, ὥστε καὶ τὸν χόρτον ἄρτους γενέσθαι καὶ φαγεῖν πενταχισχιλίους ἄν-

68) Per errorem in Notitia Thilonis in Prolegg. ad Act. Thom. p. LXIV sqq. (non item in progr. Halensi p. XI.) atque hinc etiam in Grimmii prolegg. ad librum *Andreas und Elene* pro num. 881. legitur num. 808.

69) In exemplis seqq. vitiositatem scripturae codicis non exprimendam curo.

δρας καὶ χορτασθῆναι. Ibidem εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα ἐποίησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων: non εἶπε Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα οὐκ ἐποίησεν ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων. Sect. 22. οὐδένα ηὕραμεν, ἀλλὰ τοὺς φύλακας ηὕραμεν νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἄρχοντες ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Τί ἄρα ἐστὶ τὸ γενόμενον; μή τινες εἰσῆλθαν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως καὶ τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν: non οὐδένα ηὕρομεν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἄρχοντες εἶπαν Οὐαὶ ἡμῖν, ἄρα τί ἐστι τὸ γεγονός; τίνες τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν. Sect. 30. οἰκοδομήσω ἐκκλησίαν, καὶ στήσω σε ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐποίησάς μοι τὴν διακονίαν ταύτην. καὶ ἐπαύσατο ὁ ἀνδριὰς τοῦ ῥέειν, καὶ οὐκέτι ἐξήνεγκεν ὕδωρ. καὶ ἐξελθόντες οἱ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἐβόησαν λέγοντες: non οἰκοδ. ἐκκλ. ἐπὶ σέ. καὶ παυσάμενον τὸ ὕδωρ, εἰσῆλθον οἱ πολῖται ἐν φυλακῇ βοῶντες. Item nec ἄρτον deest sect. 6, nec ὅν sect. 5; nec est μακροῦ sed μηκροῦ (i. e. μικροῦ) sect. 5. Hos tot tantosque errores in apparatu non notavi: nusquam vero poterunt mea quae a Thiloneis differunt in dubium vocari; accuratissime enim quaecumque legi poterant ex codice mea manu exscripsi. In mea enimvero editione hoc potissimum praestitum est quod codicem A, quem magna ex parte etiam Thilo sequi sibi videbatur, revera secutus sum, postquam difficillimam eorum fragmentorum scripturam summo studio legi atque ad versum descripsi. Hinc non abs re erit h. l. indicare quam textus partem quodvis folium quoad legi potuit contineat.

Fol. 10. verso legitur - - ου και ματθεια εις την πολην των ανθροπωφαγων usque μη ενκαταλιπις με

Fol. 9. - πικρω - - τω· ταυτα δε προσευχομενου usque πορευεσθαι· αποκριθεις δε ο ις ει

Fol. 8. - - φανερον ποιησε νεανισκε usque απο της γης. και ελθων ο ις εκαθη

Fol. 7. κυμ - - - κοιματων· και ημων φοβηθεντων usque καρδιαι ημων. παραλαβων. His foliis quatuor priores sectiones duodecim absolvuntur.

Fol. 5. (sect. 20.) ενεκεν της σης τιμωριας[70]· τοτε αναστας ανδρεας usque οι αρχοντες τω γεγωνος. εκλαυσαν

Fol. 4. (sect. 28.) - - της πολεως. επηδι εσμεν προσπινοι usque οτι εαν αρωμεν αυτου την κεφαλην. ο θανατος αυτου ουκ εστιν (sect. 25.)

Fol. 3. (sect. 30.) - - ως ταυτης· οικοδομησω εκκλησιαν usque απο πεδιου. εως πρεσβυτερου και προεπεμπαν αυτον

Servavi in his magnam scripturae vitiositatem, in plerisque eiusdem saeculi codicibus conspicuam; ea vero etiam pertinet ad accentus plerumque positos, quemadmodum in extremis vocibus πρὸέπεμπᾶν legitur. Illud aegre fero quod aliquam fragmentorum partem non animadverti, quam Thilo ad sectiones 14 et 15. indicavit. Nimirum falsus sum fragmentis interiectis iis quae ad Μαρτύριον τῆς ἁγίας Βαρβάρας pertinent. Quod igitur ex hac parte edidimus, item quidquid ex codd. B[71]) et C adhibuimus, ex Thilonis libello etsi passim correcta hausimus: perpauca enim a nobis ipsis ex his codd. exscripta sunt.

Praeterea vero nobis ad manus erant notae ex duobus codicibus italicis petitae. Horum alterum diximus D, qui est Venetus Marcianus cl. VII. num. XXXVIII., chartaceus, ni fallor, nec vetustate insignis. In eo duplex fabulae initium legitur; alterum nobis est D[a], alterum D[b], sed alterum non procedit ultra verba τὸ αἷμα. πᾶς οὖν ἄνθρωπος ὅς. Descripsimus autem inde praeter initia et finem totius fabulae argumentum, notatis passim ipsis vocabulis graecis: hinc passim etiam in commentarium recipi poterant. Codex alter (noster E) est Ambrosianus C 92., Veneto haud dubie antiquior, ubi fol. 48—57. haec alta continentur. Ex eo nihil praeter initium et finem adnotavi.

---

[70]) Deest igitur in hoc quoque codice γίνεται, quod nescio an rectius a textu excludatur.

[71]) Per incuriam non notavimus fabulae inscriptionem ex codice B, quae sic habet: Πράξεις Ἀνδρέου καὶ Ματθαίου τῶν ἀποστόλων, ὅτε ὁ Χριστὸς ἀπῆλθεν εἰς Σινώπην τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

VIII. ACTA ET MARTYRIUM MATTHAEI.

Horum Matthaei actuum et actuum Petri et Andreae, quorum fragmentum Woogius ex codice Barocciano 180. hausit, a Thilone quoque repetitum [72]), eadem cum actis Andreae et Matthiae, de quibus iam explicuimus, necessitudo est: utrisque enim continuantur acta Andreae et Matthiae. Arctissime autem cohaerent cum eo quod in actis Andr. et Matth. exeunte sectione 21. dictum est: καὶ ἐπέταξεν Ἀνδρέας νεφέλῃ, καὶ ἦρεν ἡ νεφέλη Ματθείαν (alii codd. Ματθαῖον) καὶ τοὺς μαθητὰς Ἀνδρέου, καὶ ἀπέθετο αὐτοὺς ἡ νεφέλη ἐν τῷ ὄρει ὅπου ἦν ὁ Πέτρος διδάσκων, καὶ ἔμειναν πρὸς αὐτόν. Huc enim spectat quum actorum Petri et Andreae initium, tum id quod ab initio actuum Matthaei legitur: ἦν ἐν τῷ ὄρει καταμόνας ἡσυχάζων. De nominum quidem Matthaei et Matthiae frequenti confusione modo diximus. Ut autem in actis iis quae praecedunt ubique edidimus Matthiam (Ματθείαν) pro auctoritate antiquissimi codicis eius quem maxime per totum libellum secuti sumus, ita in his alteris Matthaeum scripsimus pro utriusque codicis nostri scriptura. Quae inconstantia eo magis improbari poterit quoniam idem Parisiensis codex, ex quo Matthaei acta petivimus, etiam in actis Andreae et Matthiae (signatus siglo B) plerumque, etsi non ubique, Matthaeum habet. Haec utriusque nominis confusio nescio an nonnihil fecerit ad magnam varietatem atque inconstantiam ipsarum de Matthaeo traditionum. De quibus accuratius quaesituros ut nobis liceat inprimis ad Acta SS. tom. VI. mens. Septembr. d. 21. pag. 194—227., item ad Menaea Graecorum mens. Novembr. die 16. delegare, atque item ad Pseudo-Abdiae historiarum apostolicarum librum VII. (apud Fabricium Cod. apocr. tomo II. pag. 636—668.

[72]) Apud Woogium epistolae de Andreae martyrio appendicis loco additum est pag. 401—414; item apud Thilonem actis Andreae et Matthiae pag. 30—32. Incipit sic: Ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ἀνδρέας ἔξω τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἥρπασεν αὐτὸν καὶ τοῦτον ἀπήνεγκεν ἐν τῷ ὄρει ὅπου ἦν Πέτρος καὶ Ματθείας καὶ Ἀλέξανδρος καθιζόμενοι. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτούς, ἠσπάσαντο αὐτὸν μετὰ πολλῆς χαρᾶς. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος Τί σοι γέγονεν, ἀδελφὲ Ἀνδρέα: ἆρά γε ἔσπειρας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἢ οὔ; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας Ναί, πάτερ Πέτρε, δι' εὐχῶν σου.

editum), in quo quidem praeter morem paene nihil reperitur quod cum libello nostro componi queat: satis habebimus locum adscribere Nicephori, egregie testantem quantam ad narrationes de Matthaeo ab ipso traditas vim habuerint acta nostra: nimirum penitus ille ab his vel horum simillimis pendere videtur. Locus est in Nicephori hist. eccles. II, 41. atque sic habet: πολλαῖς τοιγαροῦν καὶ οὗτος ὁ θεῖος ἀπόστολος περιόδοις τὸν Χριστὸν εὐαγγελισάμενος, χώραν τε ἐκ χώρας ἀμείβων καὶ ἔθνος ἐξ ἔθνους, ἔσχατον ὑπὸ τοῦ ἄγοντος αὐτὸν πνεύματος καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωποφάγων χώραν ἀπάγεται ἔν τινι πόλει, Μυρμήνη ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐφ' ᾗ δὴ καὶ Πλάτωνα τὸν αὐτοῦ φοιτητὴν ἐπίσκοπον ἀνειπὼν αὐτὸς ἐπί τινι τῶν ἀγχιθύρων τῇ πόλει ἀνιὼν ὀρέων τὴν τοῦ ἔθνους σωτηρίαν ἀποκαλυφθῆναι προσηύχετο. οὕτω δ' ἔχοντι τῷ ἀποστόλῳ ὁ κύριος Ἰησοῦς ὡραίῳ τὴν ὄψιν παιδὶ ἀφομοιωθεὶς καὶ πλησίον στὰς εἰρήνην τε αὐτῷ ἐπιφθέγγεται· ἔπειτα ῥάβδον ἐγχειρίσας Ταύτην, ἔφη, κατιὼν ἐν τῇ πόλει πρὸς τῇ πύλῃ τῆς ἐκκλησίας, ἣν σὺ καὶ Ἀνδρέας ᾠκοδομήσατε, καταφύτευσον, καὶ εἰς δένδρον μέγα καὶ ὑψηλὸν εὐθὺς ἐπιδώσει. ὅ γε μὴν καρπὸς αὐτῷ πολὺς ἔσται σφόδρα παραλλάττων τε τοὺς πολλοὺς τῷ μεγέθει, κἂν τῇ γεύσει διαφέρων ὡς πλεῖστον· πηγὴ δὲ ἀφθόνου καὶ διειδοῦς ὕδατος ἐκ τῆς αὐτοῦ ῥίζης κελαρύζουσα προσελεύσεται (potius προελεύσεται?), ἐν ᾧ τῶν ἀνθρωποφάγων ὅσοις λούσασθαι γένοιτο, ἥ τε ὄψις πρὸς τὸ εὐτρεπὲς μεταρρυθμισθείη, αἵ τε καρδίαι τὸ ἄγριον ἀποθέμεναι πρὸς τὸ εἰρηναῖον μεταχωρήσουσι καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλοίωσιν ἕξουσι. καὶ δὴ κατιόντι ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης βασιλεὺς προσυπήντα συνάμα γυναικὶ καὶ τέκνῳ, Φουλβιανὸς δὲ καὶ Φουλβιάνα καὶ Φουλβιανὸς ἦσαν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα, πνεύμασι πονηροῖς ἐξεταζόμενοι· οἷς τὰς χεῖρας εὐθὺς ἐπιθεὶς ἐξήλαυνε τὸ λυποῦν. ἐπήγνυ δὲ καὶ τὴν ῥάβδον, καὶ εἰς δένδρον εὐθὺς μετεσκεύαστο· καὶ ἡ πηγὴ ῥιζόθεν τὸ ὕδωρ προῄει πότιμον καὶ διειδὲς ἀναβλύζουσα. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος συνέρρει, τὸ παράδοξον ἐκπληττόμενοι, ἐκεῖνος ἐπὶ μετεώρου ἑστὼς τῇ πατρίῳ ἐκείνων γλώττῃ τὸ σωτήριον κατήγγελε κήρυγμα. καὶ εὐθὺς ὅλῃ ψυχῇ τῷ ἐκεῖθεν ῥέοντι ὕδατι ἐβαπτίζοντο, καί γε τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου μεταλαμβάνοντες τὴν καλλίστην ὄντως ἀλ-

λοίωσιν ἠλλοιοῦντο. Φουλβιανῷ δὲ μετέμελεν εὐθύς, καὶ τὸ πλῆθος μεταρρέον τῷ ἀποστόλῳ ὁρῶν ζήλῳ περικαιόμενος ἤχθετο, καὶ στρατιὰν πέμπων συλλαβεῖν ἐπειρᾶτο. ὡς δὲ ἀδυνάτως εἶχον, αὐτὸς ὅτι πλείστους περιβαλλόμενος ἄπεισι· καὶ ἀοράτῳ μάστιγι τὰς ὄψεις πεπήρωτο. πολλὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου καταδεηθεὶς ἰᾶτο μὲν τὰς ὄψεις, τὴν δὲ καρδίαν ἔτι πηρὸς ἦν. καὶ μικρὸν ὅσον, καθηλοῖ μὲν τὸν ἀπόστολον ἥλοις μακροῖς κατὰ γῆν· πίσσῃ δὲ καὶ ἀσφάλτῳ καὶ πολλὴν ἐπιφορήσαντες κληματίδα καὶ ὕλην ἄλλην πυρὶ φίλην ἐπιβαλόντες πῦρ κάτωθεν ὑπανῆπτον· τὸ δὲ παρὰ δόξαν εἰς δρόσον μετεσκευάζετο. ταῦτ' ἰδόντες τὸ πλῆθος τῷ Ματθαίου θεῷ προσετάθεντο. ὁ δ' αὖ γε κρατῶν, γοητείαν εἶναι τὰ τῷ ἀποστόλῳ τελούμενα οἰηθεὶς καὶ τῷ θυμῷ περιοργὴς γεγονώς, τοὺς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένους αὐτῷ θεούς, δώδεκα δ' ἦσαν, ἐξενεγκεῖν ἐκέλευε, περικύκλῳ τε τῆς κατὰ τοῦ Ματθαίου πυρκαϊᾶς στήσαντας τὴν ὕλην ἀνάπτειν, ὡς ἄν γε τῇ αὐτῶν ἀρωγῇ τὰ οἰκεῖα δράσῃ τὸ πῦρ. τούτων δὲ γενομένων ἀνῆπτον τὴν ὕλην· τὸ δὲ πῦρ κατὰ τῶν θεῶν μᾶλλον ἐχώρει καὶ τούτους ἐλέπτυνε ῥέοντας. ὁμοίωμα δ' ἐκεῖθεν ὡς καιομένου ἐξέθορε δράκοντος, καὶ τοῦ βασιλέως κατόπισθεν εἷρπε καὶ συρίττον μέγα ἐδίωκεν, ὡς μηδ' ἐκ τοῦ ῥᾴστου ἐκείνῳ ἐνεῖναι τῶν βασιλείων εἴσω χωρεῖν. ἀπειπὼν οὖν ἐπὶ τὸν ἀπόστολον αὖθις ἐγίνετο, καὶ τῆς ὁρμῆς τοῦ καθέρποντος ἠντιβόλει ῥυσθῆναι. ὁ δ' ἀπόστολος τῆς ὥρας ἤδη ἐνστάσης πρὸς τὸν ποθούμενον διαβαίνειν Χριστόν, πάντων ἔξω γενόμενος ἐπετίμα μὲν τῷ πυρί, καὶ αὐτίκα ἐσβέννυτο καὶ ὁ δράκων εὐθὺς ἀφανὴς ἦν. ὑπειπὼν δὲ τῷ ἄρχοντι ὅσα ἐχρῆν καὶ πάντας εὐχαῖς στηρίξας, ἐν εἰρήνῃ ἀφίει τὸ πνεῦμα καὶ διέβαινε πρὸς Χριστόν. τό γε μὴν ἱερὸν τοῦ ἀποστόλου σκῆνος ἐπὶ κλίνης χρυσέας ἐν διαφανέσιν ἐσθήμασιν ὁ Φουλβιανὸς ἐπιθεὶς εἰσάγει πρὸς τὰ ἀνάκτορα· γλωσσοκόμῳ δὲ σιδήρου πεποιημένῳ καὶ μολίβδῳ ἀσφαλισάμενος κατὰ θαλάσσης ἀφεῖναι προστάσσει, τοῦτ' ἐν νῷ θέμενος, ὡσεὶ ὁ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνο δείξας ὑπέρτερον, εἴ γε δὴ καὶ τοῦ ὕδατος διανήξασθαι ὑπὸ σιδηρέᾳ τῇ λάρνακι κατισχύσειε, τῷ ἐκείνου μόνῳ λατρεύσω θεῷ, παρὰ φαῦλον τοὺς ἐμοὺς θέμενος. ἐπεὶ δ' οὕτως ἔχων ἐρρίπτετο, καὶ μετὰ βραχὺ τῆς ἄνωθεν διακυβερνώσης χειρὸς τῇ

χέρσῳ αὖθις ἐπανεσώζετο, ἡ πόλις πᾶσα χυθεῖσα τοῦ ἄστεος, τοῦ ἐπισκόπου Πλάτωνος ἡγουμένου, τὸν ὑπὸ Ματθαίου κηρυττόμενον ἀνύμνουν θεόν. ἀπειπὼν δὲ τοῖς ὅλοις καὶ Φουλβιανὸς τὸ θεῖον εἰσδέχεται βάπτισμα καὶ τὴν Ματθαῖος διαμείβεται κλῆσιν ἐν ἀπορρήτῳ τοῦ ἀποστόλου μυσταγωγίᾳ. καὶ αὐτίκα πάντες οἱ ὑπὸ χεῖρα τὴν πατρῴαν δεισιδαιμονίαν ἀπορραπίζοντες τὸ θεῖον λουτρὸν κατησπάζοντο. τρίτος ἐξήκει μετὰ τοῦτο ἐνιαυτός, καὶ Πλάτων μὲν ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὰς αἰωνίους μετεχώρει σκηνάς. Φουλβιανὸς δ' ἔτι ζῶντος τοῦ ἐπισκόπου ἄλλῳ μὲν τῆς ἀρχῆς παρεχώρει, αὐτὸς δὲ ταπεινώσεως σχῆμα περιβαλλόμενος τὰ ἱερά τε τῶν Χριστιανῶν μυηθεὶς ὄργια, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν παρὰ τοῦ θείου καταδέχεται Πλάτωνος· οὗ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν τοῦ θεσπεσίου ἀποστόλου διὰ νυκτερινῆς μυήσαντος ὄψεως καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἀναδέχεται· γνησίως δὲ τῷ εὐαγγελίῳ ὑπηρετήσας καὶ πολλοὺς διὰ τῆς πίστεως οἰκειώσας θεῷ πρὸς τὴν ἀμείνω ζωὴν μεταβέβηκεν.

Huius libelli hucusque inediti ac paene ignoti duo ad edendum invenimus documenta, alterum Parisiense, alterum Vindobonense, satis illa quidem inter se diversa. Parisiensem scripturam plerumque antiquiorem propterea que Vindobonensi praeferendam duximus, sed utriusque comparandae doctis lectoribus plenam in commentario copiam fecimus.

Parisiensis (Par) codex idem est de quo iam identidem vidimus, signatus in bibliotheca Reg. nunc Nation. numero 881., saeculi undecimi, ubi folio 281. verso loco decimo acta Matthaei incipiunt.

Vindobonensis (Vind) is est quem Lambecius et Kollarius „pervetustum elegantem et optimae notae“ dicunt, recensentes commentariorum libro VIII. num. XIX. loco 21. pag. 590 sq.

IX. ACTA THOMAE.

Thomae acta nullis aliis antiquitatis laude cedunt aut auctoritate ex haereticorum usu quaesita. Adhibebantur summoque loco ponebantur apud eosdem Gnosticos apud quos Andreae acta inprimis valebant, Encratitas, Apostolicos, Origenianos: cuius rei luculentissi-

mum testem iam supra laudavimus Epiphanium, cf. pag. XL sq. Eadem maximi fieri apud Manichaeos, praeter alios testatur Turribius Asturicensis in epistola ad Idacium et Ceponium episcopos data, ubi est *Illud autem specialiter in illis actibus qui S. Thomae dicuntur prae ceteris notandum atque exsecrandum est quod dicit eum non baptizare per aquam, sicut habet dominica praedicatio atque traditio, sed per oleum solum*[73]*: quod quidem isti nostri* (i. e. Priscillianistae) *non recipiunt, sed Manichaei sequuntur, quia haeresis iisdem libris utitur et eadem dogmata et his deteriora sectatur.* -- *per cuius* (i. e. haeresis) *auctores vel per maximum principem Manem ac discipulos eius libros omnes apocryphos vel compositos vel infectos esse manifestum est, specialiter autem actus illos qui vocantur S. Andreae vel illos qui vocantur S. Iohannis, quos sacrilego Leucius ore conscripsit, vel illos qui dicuntur S. Thomae et his similia ex quibus Manichaei et Priscillianistae vel quaecunque illis secta est germana, omnem haeresin suam confirmare nituntur.*

Porro inveniuntur acta Thomae in Gelasii decreto, cap. VI. § 4. cf. supra pag. VII. Item in stichometria Nicephori et in Synopsi scripturae sacrae Athanasio adscripta, ubi in „Novi Testamenti libris iis quibus contradicitur" alii praeter Thomae actus non commemorantur nisi Petri et Iohannis[74]).

Augustinus vero locis tribus affert quae ex ipsis actis quemadmodum etiamnum habemus haud dubie petita sunt: cf. contra Faustum Manich. lib. XXII. cap. 79; adversus Adimantum Manich. cap. 17; de sermone domini in monte lib. I. cap. 20. His tribus locis eandem ille historiam laudat de pincerna apostolum palma percutiente propterea que ab apostolo maledicto et a leone dilaniato. Videamus textum loci primi contr. Faust. Manich. qui sic habet: *Legunt scripturas apocryphas Manichaei a nescio quibus sutoribus fabularum sub apostolorum nomine scriptas -- Ibi tamen legunt apostolum*

---

[73]) His verbis non dubium est quin respexerit Turribius locum actorum nostrorum sect. 25: de quo uberius exposuit Thilo in notis ad Acta Thomae pag. 181 sqq.

[74]) Τῆς νέας πάλιν διαθήκης ἀντιλεγόμενα ταῦτα· Περίοδοι Πέτρου, Περίοδοι Ἰωάννου, Περίοδοι Θωμᾶ, Εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν, Διδαχὴ ἀποστόλων, Κλημέντια. Cf. Credner: Zur Geschichte des Kanons, pag. 145.

Thomam, cum esset in quodam nuptiarum convivio peregrinus et prorsus incognitus, a quodam ministro palma percussum, imprecatum fuisse homini continuam saevamque vindictam. Nam cum egressus fuisset ad fontem, unde aquam convivantibus ministraret, eum leo irruens interemit, manumque eius, qua caput apostoli levi ictu percusserat, a corpore avulsam secundum verbum eiusdem apostoli id optantis atque imprecantis canis intulit mensis, in quibus ipse discumbebat apostolus. Quid hoc videri crudelius potest? Verum quia ibi, nisi tamen fallor, hoc etiam scriptum est quod ei veniam in saeculo futuro petiverit, facta est compensatio beneficii maioris -- Utrum illa vera sit aut conficta narratio, nihil mea nunc interest. Certe enim Manichaei a quibus illae scripturae quas canon ecclesiasticus respuit tanquam verae atque sincerae acceptantur --.

Duobus fere saeculis post Augustini aetatem auctor historiarum apostolicarum quae Abdiae nomine dici solent, diserte professus est ex Thomae actis se hausisse, cf. lib. IX, 1. apud Fabricium l. l. pag. 689., ubi est *Porro legisse me memini quendam librum in quo iter eius* (i. e. Thomae) *in Indiam et res ibi gestae explanantur: qui quod ab aliquibus ob verbositatem non recipitur, supervacaneis omissis ea memorabo quae fide certa constant ac legentibus grata sint et ecclesiam roborare possunt.* Quae verba revera excipiunt plures historiae ad graeca nostra Thomae acta compositae. Capitibus enim II—IV. Pseudo-Abdias complectitur quae sectt. prioribus XVII leguntur de itinere cum Abbane negotiatore in Indiam suscepto; de coena nuptiali filiae regiae; de Hebraea tibicina: de pincerna maledicto; de sponso et sponsa ad Christum conversis: item capp. V. et VI. ea quae inde a sect. 17. leguntur de palatio in caelis aedificato: item cap. VII. brevissime tum quae de muliere spiritum immundum habente sect. 39 sqq., tum quae de iuvene uxoris adulterae interfectore sect. 48 sqq. exposita sunt. His maximam partem graecus textus in breve cogitur, quod se facturum ipse auctor professus est; sunt vero etiam eiusmodi quorum latinus textus cum graeco apte conferri queat: quemadmodum cap. III. redditur sectio apud nos quarta in hunc modum: *Exeuntes autem de navi ingressi sunt primam Indiae civitatem, et audiebant sonos musicos et urbem totam laetitia magna*

plaudere. Interrogantesque unum de populo quid hoc esset, dictum est illis Rex, inquit, noster unicam filiam hodie copulat matrimonio, ideo gaudium est huic civitati: et te, ut credo, dii exhibuere ut his epulis interesses. Haec illis colloquentibus subito totam civitatem vox praeconis replet, dicens Audite habitatores omnes, divites mediocresque, peregrini et pauperes, accedite ad palatium regis et epulemini, gaudete et estote iucundi. Si quis vero ab hac se communi laetitia subtraxerit, reum se noverit maiestatis. Haec cum audiisset negotiator, ait Thomae apostolo Eamus et nos, ne culpabiles inveniamur coram rege. Tunc ingressi palatium iussi sunt discumbere thoro. Thomas autem apostolus discubuit in medio, intendentibus omnibus in eum et scientibus quod peregrinus esset.

Photii de actis apostolorum apocryphis locum celebrem, qui etiam ad acta Thomae spectat, exhibuimus supra pag. VIII.

Invenerunt autem haec acta ante triginta fere abhinc annos interpretem doctissimum, qui quum alia multa ad illustrandum libellum conscripsit, tum uberius atque egregie de gnostica eius indole commentatus est: hunc non poterit non adire qui varias actorum Thomae rationes penitus indagare voluerit. Quis non videt loqui me de Thilone clarissimo? Is enim anno 1823. primum graece edidit acta S. Thomae apostoli: quibus quae praemissa est „notitiam uberiorem novae codicis apocr. Fabriciani editionis" iam identidem vidimus. Notae in acta Thomae quas textui adiunxit paginas explent plus centum. Textum eodem libello exhibitum Thilo inprimis ad codicem Reg. nunc Nation. num. 881. se conformasse dicit per priores sectiones 29, passim insuper adhibitis codicibus eiusdem bibliothecae duobus aliis num. 1468. et num. 1454. signatis; sectiones vero posteriores 29 (a sect. 30—58.) ex uno cod. Reg. nunc Nation. num. 1176. hausit. Qua in re ut virum clarissimum haud indiligenter versatum esse non est quod dicam aut probem, ita locis haud paucis ab editoris accuratione eum deflexisse facile videbit qui nostra cum Thiloneis contulerit. In priore enim libelli parte codex is quem se expressisse asserit[75]), saepe aliam scripturam habet atque editum

[75]) Eius verba sunt: *Textum huius Ms. ad finem sectionis 29. pertinentem prelo commisimus, cum recensionem eius antiquissimam minimumque ecclesiastica censura*

est; qua in re ipse falli non potui, quoniam Thilonis textum ad codicis scripturam curiose examinavi[76]): in altera vero parte, quam unus quod sciam Parisiensium codicum exhibet errores multo sunt rariores sed aliquoties satis graves; quemadmodum sect. 31. Thilo legit πρᾶξαι δὲ ταῦτα pro ταράξαι δὲ ταύτην, sect. 36. συγχωροῖς pro συγχωρεῖ σοι, sect. 37. ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν pro ἀλλὰ μᾶλλον πιστεύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησ. Χρ. Quae quum ita sint, non est quod imminuam laudem Thilonis, de meis quoque studiis bene meriti; sed vehementer gaudeo coniunctis meis cum Thilonis curis iam contigisse ut multo emendatior prodiret actorum Thomae textus, eo maiore ille quidem studio dignus quum aliquanto minus quam plerique actus reliqui catholicorum censura ab antiquissima forma videatur discessisse.

Nunc igitur de nostrae editionis subsidiis est dicendum.

A i. e. codex Reg. nunc Nat. num. 881. saeculi XI. Is diligentissime a nobis excussus et plerumque in textu expressus est.

B i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1468. eiusdem saeculi. „Collationem eius cum praecedenti plenam adscripsimus quatuor prioribus paragraphis. In seqq. cum plura, praecipue quae haereticam doctrinam redolerent, vel omissa prorsus vel in brevius contracta, atque alia aliis verbis expressa deprehenderemus, se-

mutilatam esse appareret. -- Praeter haec (apertos librarii errores, accentus, interpunctionem orthographiam) quae sive ex coniectura sive reliquorum codicum collatione emendavimus, in notis religiose indicavimus.

[76]) Pauca erroris exempla haec sunt. Sect. 1. est κήρυξον, non κήρ. ἐκεῖ: με ἀποστ. ἀπόστ. ἀλλαχοῦ, non ἀποστ. με ἀλλ. ἀπόστ. Sect. 2. τοὔνομά, non ὀνόματι: Ἰούδαν τὸν καὶ τὸν Θωμᾶν, non Ἰούδ. Θωμᾶν τὸν καὶ Δίδυμον: κύριος, non ὁ κύριος. Sect. 5. ἡ κόρη τοῦ φωτὸς θυγάτηρ ἧ ἐνέστηκε, non ἡ κόρη τοῦ φωτός, ἡ θυγάτηρ, ἧ ἔνεστι. Sect. 9. τοῦ πατάξαντος et τοῦ θεοῦ, Th. bis om τοῦ: προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, non ταῦτα προσελθὼν εἶπε τῷ ἀποστόλῳ: ὅπως εὔξεται, non ὅπ. εὔξηται. Sect. 14. ἧς (Th. ἦν) ἠθόμην, τοῦτον τὸν (Th. om) ἄνδρα, ἐμοὶ (Th. μοι) οὐ. Sect. 18. ἐξῆλθεν ἔξω, Th. om ἔξω: ἐβούλ. τὴν οἰκοδ., non τ. οἰκ. ἐβούλ.: Πότε, non Π. οὖν: καὶ ὁ βασ., non ὁ δὲ βασ.: αὐτῷ τῷ χειμῶνι, non ἐν τῷ χ.: βασ. εἶπεν, non βασ. ἔφη: κάλαμον λαβών, non λ. κ.: τὰς θυρ. δέ, non τὰς δὲ θυρ. Sect. 28. ἀποδιδ. τὰ (Th. om) ἀλλότρια: μεριμνὰς καὶ λύπας, Th. om κ. λύπ.: καὶ (Th. om) ἐν τῇ: οὐκ (Th. ὅτε οὐκ) ἔχει: παρ' αὐτοῦ, non παρ' αὐτῷ: πραότητος, non πραύτητος: ἀποθανεῖτε, non ἀποθάνητε: φυλάξατε et ἐξέλθατε, non -ξασθε et -θετε: προσδέξεται et ἐγκαταθήσεσθε, non -ξηται et -σησθε.

lectis tantum locis diversitatem lectionis enotavimus." Finiuntur acta sect. 24.

C i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1454. saec. X. „Praeter sermones §§ 6. 7. 10. 15. decurtatos scriptura huius libri accurate exarati proxime accedit ad textum a nobis editum, atque ita nos in eo emaculando multum adiuvit. Ubi lectiones eius praestantiores iudicavimus, reiectaneas cod. A in notis posuimus. Reliquam omnem differentiam diligentissime recensuimus."

D i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1176. saec. XIII. „Eadem continet integra, quae nobis cod. A subministraverat; unde cum hoc illum contulimus in locis paulo ante indicatis, ubi codd. B et C nos deficiebant." Hos codd. BCD ad priores 29 sectiones fere totos ex Thilonis notis desumsimus. Ille quum codicem A plerumque sequi se professus esset, saepe vero tacitus deseruisset, passim nobis dubium erat unde suam lectionem hausisset. Eiusmodi lectionibus in apparatu exhibitis praeposuimus „Th.": auctoritas earum iudicanda ad ea est quae modo ex Thilonis prolegomenis repetenda curavimus.

E i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1556. saec. XV. Huius collationem ipsi ad apparatum adiecimus. Est autem eiusmodi ut egregium exemplum recensionis catholicae praebeat.

Atque haec quidem de prioribus 29 sectionibus dicta sunt. Alteras 29, a tricesima usque quinquagesimam octavam, ex uno codice Reg. nunc Nat. num. 1176. (vide antea D) haurire licebat. Edidimus autem ex accuratissimo ipsius codicis examine, quod multum ad emendandam Thilonis editionem fecisse iam antea significavimus.

X. CONSUMMATIO THOMAE.

Haec Consummatio Thomae quam prope accedat ad reliquas de Thoma traditiones apocryphas, ex iis clarum erit quae maximae similitudinis caussa ex Pseudo-Abdiae historiis[77]) graeco textui sub-

---

[77]) In notis ad sect. 1. v. 3. lege § XV. pro XVI; item v. 6. § XVII. pro XV. Praeterea noto, nomen Misdei regis apud Nicephorum hist. eccles. II, 40. Σμινδαῖος dici.

iunximus. Neque praeterea desunt quae indicent, ex eodem fonte eum Actis Consummationem Thomae manasse: quemadmodum etiam in cod. Par. num. 881. Consummatio inscriptione in margine interiecta continuo excipit actorum sectionem vicesimam nonam, et in cod. Par. num. 1556. eadem illa in pauca verba contracta ipsis actis adnectitur. Adest etiam in Consummatione Thomae puerulus ille Leucianus, „quem", ut auctor libri de fide contra Manichaeos cap. 38. de actis Andreae disserens dicit, „vult Leucius vel deum vel certe angelum intelligi." Comparatis autem latinis Abdiae historiis et graecis apparet quae sectionibus VIII. usque XV. latine traduntur, ea tantum non deesse in graecis, nexo vero tam arcto cum Consummatione cohaerere, ut perquam probabile sit etiam haec aliquando in graecis repertum iri monumentis.

Hunc igitur libellum nunc primum editum ad scripturam unius codicis Parisiensis num. 881. saeculi undecimi, de quo aliquoties iam dictum est, conformavimus. Pauca ea fragmenta quae sub siglo B (vide ad acta Thomae) addidimus, ex codice Reg. nunc Nat. num. 1556. saeculi XV. desumta sunt, in quo quidem ad sectionem actorum Thomae 27. trahuntur, quemadmodum eo loco pag. 213. adnotavimus.

XI. MARTYRIUM BARTHOLOMAEI.

Hoc Bartholomaei martyrium simillimum est narrationi de Bartholomaeo quam Pseudo-Abdias historiarum apostolicarum libro VIII. praebet. Quaeritur quae inter utrumque ratio intercedat. Sunt aliquot graeci textus loci qui interpretem latini prodere videantur; alii rursus contrarium suadent. Quodsi graeca nostra ex latinis versa dixeris, interpres graecus non ex historiis Pseudo-Abdiae, sed ex fonte latino antiquiore, quem et ipse Pseudo-Abdias adiit, hausisse putandus erit. Cui caussae nescio an quid lucis afferat mentio Cratonis quam fecit auctor historiarum apostolicarum libri VI. capite XX. Vult enim Cratonem, apostolorum ipsorum discipulum, res Simonis et Iudae comitumque in Perside gestas longa narratione scripsisse in decem librorum voluminibus: ea ab Africano in latinam

translata esse linguam, indeque se ipsum, ex multis pauca seligentem, hausisse. Rursus Stephanus Praetorius affert quaedam de Bartholomaeo quae satis congruunt cum graecis nostris et Abdiae latinis, eaque dedisse se scribit *Ex Cratone horum apostolorum* (i. e. Simonis et Iudae) *discipulo*. Sunt autem haec: *Bartholomaeus pallio albo incessit ornatus annulis ac gemmis, semper hilaris, eodem vultu. Centies flexis genibus interdiu, centies noctu Deum invocavit. Omnium gentium linguas intellexit et locutus est. Verbum spiritus vitae praedicavit in Lycaonia, ubi ab impiis decoriatus est ad modum follis*[18]). Quae conferenda sunt cum sect. 2. pag. 245. Sed quid sit de Cratone illo, satis latet. Praetorius quidem sua desumsisse videtur ex collectione aliqua rerum historicarum antiqua manuscripta, cuiusmodi in bibliothecis passim vidi parum cognitas aut excussas.

Traditiones vero veterum de Bartholomaei rebus magnopere fluctuant. De quibus qui accuratius videre voluerint, inprimis adeant Tillemontium: Mémoires pour servir à l'histoire ecclés. des 6 premiers siècles I. pag. 960 sqq. et 1160 sqq. Plura etiam eiusmodi indicat Fabricius Cod. apocr. II. pag. 686. et 669 sq. Illud quidem quod in graeco martyrio, non item in latino est, reliquias apostoli in Liparim insulam translatas esse, iam Gregorius Turonensis narrat in lib. I. de miraculis martyrum cap. 34. pag. 78 sq. (Parisiis 1640.) Qui quidem martyrii graeci locus non eam vim habet ut inde pendeat aetas ipsius de martyrio libelli eaque Abdiae libello inferior videatur vel potius esse debeat: satis enim constat extremas maxime talium actorum partes postea retractari atque amplificari solitas esse.

In editione nostra huius libri adhuc inediti secuti sumus codicem Venetum in bibliotheca S. Marci numero CCCLXII. signatum, saeculo decimo tertio, ut in subscriptione codicis est, ex aliis detritis membranis a duobus monachis descriptum. Praeterea, quo facilius utriusque textus ratio perspici posset, ubique sub graeco addidimus Pseudo-Abdiae latinum textum.

---

[18]) Cf. libellum (20 paginarum in 4.), cui titulus est: *Pauli apostoli ad Laodicenses epistola, latine et germanice edita studio et opera* Stephani Praetorii. *Adiecta sunt fragmenta apostolorum et patriarcharum testamenta, pio lectori non iniucunda futura. Hamburgi* 1595.

XII. ACTA THADDAEI.

Magnus iam apud antiquos rumor erat de epistolis mutuis Christi et Abgari Edessenorum regis. Ipsorum manibus scriptas in archivis Edessenis eas se reperisse narrat Eusebius hist. eccles. I, 13., atque e Syrorum lingua graece versas cum lectoribus communicat. Idem Eusebius l. l. testatur, post reditum Christi in coelos Thaddaeum a Thoma ex mandato Christi ad Abgarum regem missum esse: quemadmodum etiam in Pseudo-Abdiae historiis IX, 1. de S. Thoma legitur: *Thaddaeum unum ex septuaginta discipulis ad Abgarum regem Edessenae civitatis transmisit, ut eum ab infirmitate curaret, iuxta verbum quod ei a domino scriptum erat.* Quam de epistola Christi traditionem post Eusebium auxerunt eo quod praeter litteras etiam imaginem Christi ad Abgarum missam dixere. Quam alteram traditionem non ad eandem cum altera antiquitatem referri posse iam inde clarum est quod Eusebius nihil eiusmodi habet. Constantini vero Porphyrogennetae celebris est oratio historica de eadem imagine Christi eaque Constantinopolin translata[79]). Neque inter alios plures aetatis mediae de eadem imagine testes, de quibus consulendus est Fabric. Cod. apocr. III. pag. 514 sq., deest Nicephorus: qui quidem quum ipsam rem similiter atque in nostris actis est gestam esse referat, inprimis differt eo quod demum post acceptam Christi epistolam missum esse a rege pictorem Christi pingendi caussa dicit. Locus eius hist. eccles. II, 7. sic habet: ἐπεὶ δὲ ὁ Αὔγαρος γράφων ἥκιστα εἶχε πείθειν, ἀπέγνω γὰρ τὴν Ἰησοῦ παρουσίαν τῇ ἀντεπιστολῇ, λοιπὸν ἐν ἀμηχάνῳ καθεστώς, τῷ πρὸς Χριστὸν δ' ὅμως βεβλημένος πόθῳ, γράφειν εὖ εἰδότα ἄνδρα διέπεμπε καὶ τὸν τοῦ προσώπου τύπον ἀκριβῶς γράφειν ἐπέταττε καὶ αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ εἶδος ἀντὶ τοῦ ποθουμένου κομίζειν. καὶ ὁ μὲν ἧκε, καὶ στὰς ἐπὶ μετεώρου γράφειν ὡς εἰκὸς ἐπεχείρει· ἐπεὶ δ' οὐκ ἐφικνεῖτο τοῦ ἔργου, ἐμποδὼν καθισταμένης ἐκείνῳ τῆς ἐκεῖθεν ἀστραπτούσης τῷ προσώπῳ θείας αἴγλης καὶ χάριτος, τὸ δρώμενον γνοὺς ὁ σωτὴρ ὕφασμα ἐκ λίνου πεποιημένον

[79]) De hac imperatoris oratione praeter alios plura disseruit Lambecius in commentariis de bibl. Caes. lib. VIII. pag. 410 sqq. (ed. Kollar.)

αἰτεῖ· νιψάμενος δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ὄψιν τῇ ὀθόνῃ ἀπομορξάμενος τῷ Αὐγάρῳ ἀπέστειλε. Atque haec quidem et ipsa ex archivis Edessenis desumta esse, Nicephorus cum gravitate asserit verbis his: ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Ἔδεσσαν -- γραμματοφυλακείων ἐλήφθη· δημοσίοις γὰρ ἦσαν χάρταις ἐμπεριλημμένα. τὰ γὰρ κατὰ τὸν Αὔγαρον πραχθέντα βιβλία καὶ ταῦτα δὴ περιεῖχον, ἐκ τῆς Σύρων μεταληφθέντα γλώσσης. ἃ καὶ προσηκόντως ἐνταῦθά μοι τέθεινται. Sed de his accuratius videre nec nostrum nec huius loci est. Haec enimvero acta Thaddaei a nobis nunc primum edita propterea luce digna videbantur quoniam nihil fere continent quin ad apocryphas easque antiquas de apostolis traditiones pertineat; quid quod, quamvis tota libelli ratio multo recentior sit, nonnihil ab ipso Eusebio ita differt ut ex antiquissimo aliquo fonte haustum videri possit. Comparationis caussa utramque epistolam apponam, quemadmodum apud Eusebium in editione Gulielmi Reading legitur [80]).

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης ὑπὸ Ἀβγάρου τοπάρχου τῷ Ἰησοῦ καὶ πεμφθείσης αὐτῷ δι' Ἀνανία ταχυδρόμου εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἄβγαρος τοπάρχης Ἐδέσσης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν. Ἤκουσταί μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, καὶ λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ ἕτερον τῶν δύο, ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἢ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο τοίνυν γράψας ἐδεήθην σου σκυλῆναι πρός με καὶ τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεῦσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ βούλονται κακῶσαί σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνή, ἥτις ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.

Τὰ ἀντιγραφέντα ὑπ' Ἰησοῦ διὰ Ἀνανία ταχυδρόμου τοπάρχῃ Ἀβγάρῳ. Ἄβγαρε, μακάριος εἶ πιστεύσας ἐν ἐμοὶ μὴ

[80]) Ipsi ex permultis antiquis codd. graecis has Christi et Abgari epistolas in usum futurae editionis descripsimus.

ἑωρακώς με. γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότας με μὴ πιστεύσειν μοι, ἵνα οἱ μὴ ἑωρακότες, αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσωνται. περὶ δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἐλθεῖν πρός σέ, δέον ἐστὶ πάντα δι' ἃ ἀπεστάλην ἐνταῦθα πληρῶσαί με, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι, οὕτως ἀναληφθῆναι πρὸς ἀποστείλαντά με. καὶ ἐπειδὰν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοί τινα τῶν μαθητῶν μου, ἵνα ἰάσηταί σου τὸ πάθος καὶ ζωὴν σοὶ καὶ τοῖς σὺν σοὶ παράσχηται.

In edendis his Thaddaei actis inprimis secuti sumus codicem Parisiensem in biblioth. Reg. nunc Nation. num. 548. signatum, undecimi ut videtur saeculi. Quo codice recensio actorum antiquior continetur quam codice Vindobonensi [81]) de quo Lambec. et Kollar. commentar. lib. VIII. pag. 428 sqq. exponunt. Adhibuimus vero hunc alterum codicem, praeter locos duo a Lambecio exscriptos [82]); inde a verbis sect. 6. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον Τὸ αἷμα.

XIII. ACTA IOHANNIS.

Actis Iohannis non minor celebritas est quam apocryphis apostolorum actibus aliis ullis. Testes gravissimi sunt inter Graecos Eusebius, Epiphanius, Photius [83]); inter Latinos Augustinus, Philastrius, Innocentius I., Turribius Asturicensis [84]). Quorum quum alii, ut Eusebius Epiphanius Augustinus,

---

[81]) Differt Vindobonensis a Parisiensi etiam eo quod Thaddaeum non unum ex duodecim apostolis, sed unum de septuaginta discipulis facit. Eadem differentia iam inter Eusebium et Hieronymum est, cf. Euseb. hist. eccl. ed. Reading pag. 38. in notis 5 et 6., itemque inter plures qui de Thaddaeo scripserunt.

[82]) Ibi in titulo esse dicitur Πράξεις, sed is qui meo rogatu codicem nuper contulit Πρᾶξις legi rescripsit. Refert Lambecius initium usque verba τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, item inde a verbis ὁ δὲ κύριος ὡς ἄτε usque δεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν.

[83]) Locos ipsos habes supra: Euseb. hist. eccles. III, 25. pag. VII., Epiphan. haeres. XLVII, 1. pag. VIII., Phot. bibl. cod. 114. pag. VIII.

[84]) Cf. Augustin. contra advers. legis et prophet. I, 20. *Sane de apocryphis iste posuit testimonia quae sub nominibus apostolorum Andreae Iohannisque conscripta sunt.* Item Philastr. haeres. 88. -- *unde et habent Manichaei et alii tales Andreae beati et Iohannis actus evangelistae beati et Petri similiter apostoli* --. Item Innocentius in epistola ad Exsuperium cap. 7. *Cetera autem quae vel sub nomine Matthiae sive Iacobi minoris vel sub nomine Petri et Iohannis, quae a quodam Leucio scripta sunt -- non solum repudianda verum etiam noveris damnanda.*

actus Iohannis sine auctoris nomine laudant, tum alii, ut Photius Innocentius Turribius, Leucium auctorem commemorant. A Gelasio quidem non damnantur nisi quod cum aliis comprehenduntur paragrapho decima octava, qua sic legitur: *Libri omnes quos fecit Leucius discipulus diaboli apocryphi.* Recensentur vero etiam inter apocryphos libros cum Petri et Thomae actis in stichometria Nicephori et in veteri scripturae sacra Synopsi. Quemadmodum autem Leucianam originem, ita etiam usum haereticum testati sunt veteres, et diserte quidem Gnostici et Manichaei actus Iohannis ad ipsorum disciplinam adhibuisse ab Epiphanio, Augustino aliisque perhibentur.

Praeterea una potissimum res ab Augustino et saeculo fere post ab Ephraimo patriarcha Theopolitano ex ipsis Iohannis actis affertur. Augustini locus legitur tractatu 124. in Iohannem, unde pauca tantum huc afferam: *Quem* (i. e. Iohannem) *tradunt etiam, quod in quibusdam scripturis quamvis apocryphis reperitur, quando sibi fieri iussit sepulcrum, incolumem fuisse praesentem, eoque effosso et diligentissime praeparato ibi se tanquam in lectulo collocasse, statimque eum esse defunctum. Ut autem isti putant qui haec verba domini sic intelligunt, non defunctum sed defuncto similem cubuisse, et cum mortuus putaretur sepultum fuisse dormientem, et donec Christus veniat sic manere, suamque vitam scaturigine pulveris indicare: qui pulvis creditur ut ab imo ad superficiem tumuli ascendat flatu quiescentis impelli. -- Sed cui placet, asserat apostolum Iohannem vivere atque in illo sepulcro eius quod est apud Ephesum dormire eum potius quam mortuum iacere contendat. Assumat in argumentum quod illic terra sensim scatere et quasi ebullire perhibetur, atque hoc eius anhelitu fieri.* -- Istis similia ex Ephraimo Theopolitano Photius in bibl. cod. 229. affert haec: -- ταύτῃ τῇ δόξῃ συνᾴδουσι καὶ αἱ πράξεις τοῦ ἠγαπημένου Ἰωάννου καὶ ὁ βίος, ἃ οὐκ ὀλίγοι προφέρουσι· κατατεθεὶς γάρ, φασί, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐκείνου προτροπὴν ἔν τινι τόπῳ, ζητηθεὶς αἰφνίδιον οὐχ εὑρίσκετο, ἀλλὰ μόνον τὸ ἁγίασμα βρύον ἐξ αὐτοῦ τοῦ τόπου ἐν ᾧ πρὸς βραχεῖαν ῥοπὴν

Locum Turribii in epist. ad Idacium et Ceponium episcopos vide supra pag. XLIII.

ἐτέθη. ἀφ' οὗ πάντες ὡς ἁγιάσμου πηγὴν τὸ ἄγιον ἐκεῖνο μύρον ἀρυόμεθα.

Haec quantopere conveniant cum actibus iis quos edidimus, facile intelligetur. Cf. sect. 20. et 22.

Locum quem ἐκ τῶν ψευδεπιγράφων περιόδων τῶν ἁγίων ἀποστόλων in synodo Nicaena II. attulerunt variisque disputationibus pertractarunt[85]), cum actis nostris iam comparavit Thilo in Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXXV[86]). Inprimis huc spectant verba haec: αὐτὸν δὲ τὸν κύριον ἐπάνω τοῦ σταυροῦ ἑώρων σχῆμα μὴ ἔχοντα ἀλλά τινα φωνὴν μόνον -- λέγουσαν πρὸς μὲ Ἰωάννη, ἕνα δεῖ παρ' ἐμοῦ ταῦτα ἀκοῦσαι· ἑνὸς γὰρ χρήζω τοῦ μέλλοντος ἀκούειν. ὁ σταυρὸς ὁ τοῦ φωτὸς ποτὲ μὲν λόγος καλεῖται ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑμᾶς, ποτὲ δὲ νοῦς, ποτὲ δὲ Χριστός, ποτὲ δὲ θύρα, ποτὲ ὁδός, ποτὲ ἄρτος, ποτὲ σπόρος, ποτὲ ἀνάστασις, ποτὲ Ἰησοῦς, ποτὲ πατήρ, ποτὲ πνεῦμα, ποτὲ ζωή, ποτὲ ἀλήθεια, ποτὲ πίστις, ποτὲ χάρις. Cf. Mansi l. l. p. 172. Haec conferenda sunt cum verbis Iohannis panem consecrantis sect. 18. δοξάζομέν σου τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς λεχθὲν ὄνομα· -- δοξάζομεν τὴν δειχθεῖσαν διὰ σοῦ ἡμῖν ἀνάστασιν· δοξάζομέν σου τὸν σπόρον, τὸν λόγον, τὴν χάριν, τὸν ἀληθινὸν μαργαρίτην, τὸν θησαυρόν, τὸ ἄροτρον, τὴν σαγήνην, τὸ μέγεθος, τὸ διάδημα, τὸν δι' ἡμᾶς λεχθέντα υἱὸν ἀνθρώπου, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν γνῶσιν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εἰς σὲ καταφυγήν.

Inprimis vero cum graecis Iohannis actibus nostris arcto cohaeret vinculo Pseudo-Melitonis (Melliti) liber *de passione S. Iohannis evangelistae*, ex Florentinii editione a Fabricio repetitus Cod. apocr. III. pag. 604 sqq. Cuius libelli auctor id ipsum professus est, actus Iohannis a Leucio conscriptos sua scribentem ante oculos se habuisse; cf. l. l. p. 604. *Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam qui scripsit apostolorum acta, Iohannis evangelistae*

---

[85]) Cf. Sacr. Conciliorum collect. ed. Mansi tom. XIII. pag. 167 sqq. Actio synodi est quinta.

[86]) Quum ibidem tum programmate paschali Halensi anni 1847., cui inscriptum est: *Colliguntur et commentariis illustrantur fragmenta actuum S. Iohannis a Leucio Charino conscriptorum. Particula prima.* a viro S. Ven. plura egregie exposita sunt quae ad hanc rem pertinent.

etc., item p. 606. *His agnitis ad B. Iohannis evangelistae actus flectamus articulum.* In quibus latinis actibus quum multa leguntur quae in graecis non habentur vel satis differunt, tum magnam similitudinem ea habent quae ad extremas apostoli res spectant. Exempli caussa ad orationem Iohannis die dominica ad fratres habitam sect. 15. cf. haec apud Pseudo-Melitonem pag. 621 sq. *Fratres et conservi mei et cohaeredes et participes regni Dei, cognoscite dominum Iesum Christum, quantas virtutes, quanta prodigia, signa quoque et charismata, similiter doctrinam, per me vobis praestiterit. Perseverate in eius mandatis: me enim dominus iam de hoc mundo vocare dignatur.*

Perpauca sunt quae in Pseudo-Abdiae libro de Iohanne, qui est historiarum apostolicarum quintus, cum actis nostris componi queant; rursus vero ea quae de sepultura narrantur similém cum iis rationem habent; cf. cap. XXIII.

Editio nostra horum actuum princeps [87]) ex duobus facta est codicibus. Alter est Parisiensis undecimi saeculi, in bibl. Reg. nunc Nation. signatus num. 520., in quo loco septimo pag. 49 sqq. acta Iohannis leguntur [88]). Alter est Vindobonensis, quem Lambecius commentar. libro VIII. pag. 796. (ed. Kollar.) ,,chartaceum, antiquum et bonae notae" dicit. Leguntur acta in hoc codice (lib. VIII. num. XXXVI. nunc historic. graec. num. 126.) loco 4. a fol. 18—23. Lacuna duorum fere foliorum a sect. 10. usque sect. 16. in apparatu a nobis accurate indicata est. Contulit Vindobonensem codicem cum aliis similibus in meum usum vir doctissimus Schenkl, Phil. Dr.

[87]) Obiter h. l. noto ad editionem actuum Iohannis Prochoro diacono adscriptorum propediem parandam uberrima me subsidiorum copia instructum esse.

[88]) Non negligendum est additamentum huius codicis in titulo: Περὶ τῆς ἐξορίας καὶ μεταστάσεως αὐτοῦ. Libellus enim noster non est nisi actuum antiquorum, quorum Nicephorus in stichometria versus 2600 numerat, exigua pars, vel ut rectius dicam fragmenta duo, quorum alterum sectione 15. incipit.

INDEX.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

Ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Παῦλον ἀπὸ Γαυδομελέτης τῆς νήσου ἐλθεῖν αὐτὸν ἐπὶ Ἰταλίαν· καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς οὖσιν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ τῶν πόλεων Ῥώμῃ ὅτι ὁ Παῦλος ᾐτήσατο πρὸς Καίσαρα ἐλθεῖν. 2 Λύπῃ οὖν μεγάλῃ περιπεσόντες καὶ ἀθυμίᾳ πολλῇ εἶπαν πρὸς ἑαυτούς Οὐκ ἀρκεῖ ὅτι πάντας τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς γονεῖς ἡμῶν ἔθλιψεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ μόνος· καὶ οὐκ ἠρκέσθη ἐν τούτοις, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα ἔρχεται, δι' ἐπιθέσεως αἰτησάμενος Καίσαρα τοῦ ἀπολέσαι ἡμᾶς.

3 Συνέδριον οὖν ποιήσαντες κατὰ τοῦ Παύλου καὶ πολλὰ τρακταΐσαντες, ἔδοξεν αὐτοῖς προσελθεῖν Νέρωνι τῷ βασιλεῖ ὥστε

---

* Ita inscriptio legitur in codice F; item in AB, sed A addit ἤτοι μαρτύριον μαρτυρησάντων ἐν Ῥώμῃ, B καὶ πῶς ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Νέρωνος. Item in E, sed habet μαρτύριον pro πράξεις. C Πράξεις καὶ μαρτύριον τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου. D Μαρτύριον τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀπ. Πέτρου κ. Παύλου. G Πράξεις καὶ θαύματα τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀπ. Πέτρου κ. Παύλου, πῶς ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησαν ὑπὸ Νέρωνος. Praeterea vide ad sectionem 22.

1. τὸν (ABDF add ἅγιον, non C) Παῦλον (A add τὸν ἀπόστολον, non BCDF) | Γαυδομελέτης c ABF; Γαυδωμελέτης C; Γαυδομελήτης D | C τοῦ εἰσελθεῖν εἰς Ἰταλ. | B om καί | C τῆς πόλεως Ῥώμης | BF om ὁ

2. B ἐν λύπῃ | πολλῇ: D μεγάλῃ (omisso μεγάλῃ antea), B om | BCF εἶπον | C om ἡμῶν | B ἐν τῇ Ἰουδ. ἔθλιψ. | καὶ (D add ἐν τῇ) Σαμ. καὶ ἐν (D Lasc om) πάσῃ (BCF Lasc om; D πάσᾳ) τῇ (BF om) | καὶ οὐκ ἠρκ. ἐν τούτοις: BD Lasc (om etiam μόνος et ἀλλ' ἰδού) om; C οὐ γὰρ εἰρκίσθη μόνος (antea om) ἐν πᾶσιν τούτοις | B ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα | C μετὰ ἐπιθέσεως τοῦ ἐτεῖσαι Καίσ. καὶ ἀπολ. ἡμᾶς

3. Συνέδρ. οὖν ποιήσ. (D Lasc add Ἰουδαῖοι, AF πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, nil B) κ. τ. Π. καὶ (D om) π. τρακτ. (D πολλ'ἀτάκτήτες; B πολλὰ τράκτα; F π. ταραχθήσαντες): C Πολλὰ οὖν τρακταϊσθέντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐποίησαν συνέδριον· ἐν δὲ τὸ συνεδριάσαι ἅπαντας | αὐτοῖς: BC αὐτούς | βασιλεῖ: sic BCF; AD add τῷ βασι-

μὴ παραχωρῆσαι ἐλθεῖν τὸν Παῦλον ἐν Ῥώμῃ. ποιήσαντες οὖν ἐν εὐτρεπεῖ οὐκ ὀλίγα δῶρα καὶ βαστάσαντες μεθ' ἑαυτῶν, μετὰ δεήσεως προσῆλθον αὐτῷ λέγοντες· Δεόμεθά σου, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἀπόστειλον κελεύσεις εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας περιεχούσας μὴ πλησιάσαι Παῦλον ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν· διότι οὗτος ὁ Παῦλος θλίψας τὸ πατρῷον ἡμῶν ἅπαν ἔθνος ᾐτήσατο ἐλθεῖν ἐνταῦθα τοῦ καὶ ἡμᾶς ἀπολέσαι. καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τὴν θλῖψιν ἣν ἔχομεν παρὰ Πέτρου.

4 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νέρων ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Γίνεται κατὰ τὸ θέλημα ὑμῶν, καὶ γράφομεν πρὸς πάσας τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν ἵνα παντελῶς μὴ ὁρμίσει ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας. ὑπέβαλον δὲ καὶ Σίμωνι τῷ μάγῳ παρακαλέσαντες αὐτὸν ἵνα, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας μὴ ἐπιβῇ.

5 Τούτων δὲ οὕτως πραττόντων, τινὲς ἐκ τῶν μετανοησάντων ἐξ ἐθνῶν καὶ βαπτισθέντων τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Πέτρου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Παῦλον πρέσβεις μετ' ἐπιστολῆς περιεχούσης οὕτως· Παῦλε δοῦλε γνήσιε τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφὲ Πέτρου τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἠκούσαμεν ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν ταύτῃ τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων Ῥώμῃ ὅτι ᾐτήσαντο Καίσαρα τοῦ ἀποστεί-

---

λεύσαντι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις | ἐλθεῖν (D praem αὐτόν) τ. Παῦλον: sic BCDF; A τὸν Π. ἐλθ. | ποιήσ. οὖν ἐν εὐτρεπεῖ (sic C; A ἐν εὐτρεπῆ, D ἐν εὐτροπῆ; F εὐτρεπῆ) οὐκ ὀλ. δ. καί: haec omnia om B, sed pergit βαστάσ. οὖν μ. ἑαυτ. οὐκ ὀλίγα δῶρα, μετά | αὐτῷ λέγοντες: C λέγ. τῷ βασιλεῖ | ἀπόστειλον: sic BD; ACF ἀποστεῖλαι (F pergit κελεῦσαι) | C κελ. ἐπὶ πάσης τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας | περιεχούσας usque θλίψας: sic A; B nil nisi ὅτι Παῦλός τις θλίψας, item DF καὶ κελεῦσαι ὅτι Π. τις θλίψας; C Παῦλόν τινα μὴ εἰσελθεῖν ἐνθάδε. ἐκέλευσεν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν ὅτι Παῦλός τις ὃς ἔθλιψεν | τὸ (A praem πᾶν) πατρ. ἡμ. ἅπαν (sic CF; om ABD) ἔθν. (B ἔθος) | B ᾐτήσ. καὶ ἐνταῦθ. ἐλθ. τοῦ καί | καὶ (B om) ἀρκεῖ: C ἀρκ. γάρ | D βασ. εὐσεβ. | BCF ἡ θλῖψις | B περὶ Πέτρου

4. γίνεται: sic AF; B γένητε, C γενήτω, D γενέσθω | γράφομεν: sic AF; B γράψωμεν, C γράφωμεν, D γράφω (om πρός sequens) | ὁρμίσει: sic C (μὴ ὁρμίσει post Ἰταλ. ponit) F (ὁρμίση); B ὁρμήσει; AD ὁρμήση | C ὑπέβαλλον (D ὑπέβαλε) δ. κ. Σίμωνα τὸν μάγον | BF παρακαλοῦντες | εἴρηται: AD add παντελῶς, non BCF | ἐν τ. μέρεσιν: D ἐγγύς

5. B πραττομένων | ἐκ: ita CF, om ABD | ἐξ: ita AD; C ἐκ τῶν, BF om | τὸν Παῦλον: B αὐτόν | C μετά | C om Παῦλε | D Παῦλε γνήσιε φίλε | τ. δεσπ. ἡμῶν (C om) Ἰησ. Χρ. (C add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): F τοῦ θεοῦ τοῦ (supple δεσπότου?) ἡμῶν Ἰησ. Χρ. | ταύτῃ τῇ: D αὐτῇ τῇ, C τῇ | τῶν πό-

λαι ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δ' ἂν εὑρεθῇς ἀποκτανθῇς. ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι ὥσπερ οὐκ ἀποχωρίζει ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους οὓς ἐποίησεν, οὕτως οὐκ ἔχει μερίσαι ὑμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, τοῦτ' ἔστιν οὔτε Πέτρον παρὰ Παύλου οὔτε δὲ Παῦλον παρὰ Πέτρου· ἀλλὰ κυρίως πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, ὅτι ἄξιοι ἐγενόμεθα καὶ τῆς ὑμετέρας διδασκαλίας.

6 Δεξάμενος δὲ ὁ Παῦλος τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, μηνὶ Μαΐῳ εἰκάδι, πρόθυμος ἐγένετο καὶ εὐχαρίστησεν τῷ κυρίῳ καὶ δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ. ἀποπλεύσας δὲ ἀπὸ Γαυδομελέτης οὐκ ἔτι ἦλθεν διὰ Ἀφρικῆς ἐπὶ τὰ μέρη Ἰταλίας, ἀλλ' ἐπὶ Σικελίαν ἀνέδραμεν, ἕως οὗ ἦλθεν ἐν Συρακούσῃ τῇ πόλει μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν τῶν πεμφθέντων ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτόν. 7 Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας παρεγένετο εἰς τὸ Ῥήγιον τῆς Καλαβρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἐπέρασεν ἐν Μεσίνῃ, καὶ ὀρδινεύει ἐκεῖ ἐπίσκοπον Βάκχυλον ὀνόματι. ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ Μεσίνης ἀπέπλευσεν ἕως Διδύμου, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ νύκτα μίαν· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας ἦλθεν εἰς Ποντιόλην τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ.

λεων: C πόλει | C εὑροῦσί σε τοῦ ἀποκτενοῦσί σε. καὶ ἡμεῖς ἐπιστ. | B ἀπεχώρησεν, D ἀπομερίζει (Lasc *quemadmodum deus luminaria magna duo fecit non divisit*) | B οὐδὲ ὑμᾶς ἔχει μερίσαι, C (corrupte) οὐ χωρείσαι ἔχειν ἡμᾶς | οὔτε (D οὐ) Πέ. (C Πέτρος, B Παῦλον) π. Παύλου (B Πέτρου) οὔτε δὲ (sic A; om BCDF) Παῦλον (C Παῦλος, B Πέτρον) π. Πέ. (B Παύλου) | ἐγενόμεθα: sic B; γενόμεθα D, γενώμεθα C, γενοίμεθα A, γινόμεθα F; BC om καὶ sequens.

6. Δεξάμενος: ita BCDF; διαδεξάμενος A | D ἀποσταλμένους, F ἀποσταλέντας | εἰκάδι: C εἰς τὰς ἤκωση (corrige εἴκοσι), B om μηνὶ Μα. εἰκ. (vertit etiam Lasc) | B ηὐχαρίστησε | κυρίῳ καὶ δεσπότῃ: sic BF; A θεῷ καὶ δεσπ. ἡμῶν; C (item Lasc) κυρίῳ ἡμῶν | C ὑποπλεύσας | C Γαυδωμελέτης, D Γαυδομελήτης | διά: BF δι', C εἰς et Ἀφρικήν | C εἰς τὰ μέρη | ἐπὶ Σικ. ἀνέδρ. ἕως: sic BDF; C ἔδραμεν ἐπὶ Σικ. ἕως, A ἐπὶ Σικελίαν· ἔδραμεν οὖν ἕως | BC ἐν (F add τῇ) Συρακούσει | A αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμ. πρ. αὐτ.

7. εἰς τὸ (C om) Ῥήγιον (A Ῥίγιον, B Ῥήγιν, C Ῥύγιον, D Ῥίγην) τῆς (CD om, B εἰς) Καλ. (ACD Καλαυρίας, B Καλαβρίαν) | AD Ῥιγίου, C Ῥυγίου | ἐν Μεσίνῃ: sic AB; εἰς Μεσίνην CD; εἰς Μεσσήνην F | ὀρδινεύει: sic A; B ὀρδήνευσεν, C ὀρδύνευσεν, F ὠρδίνευσεν, D χειροτονεῖ | κ. ὀρδ. ἐκεῖ ἐπίσκ.: C κἀκεῖ ὀρδ. ἐπ., D καὶ χειρ. ἐπ. ἐκεῖ | A Βάχυλον, Lasc *Barchyrium* | F ἀπὸ Μεσσήνης | A Διδύμων, Lasc *Tendulae* | C νύκταν | F καὶ ἐκεῖθεν ἀποπλ. | εἰς Ποντιόλην: sic AD; BF εἰς Ποτιόλης, C εἰς Ποντιόλης | τῇ δευτ. ἡμέρᾳ: C τῆς δευτέρας

[8] Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθῶν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, ἐάσας τὸ ἴδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὑρεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν μεῖναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. [9] Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλός ἐστιν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

[10] Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλήν. ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις ἦν τεσσαρεσκαιδεκάτη τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφορήθη.

[11] Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὢν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπῃ μεγάλῃ, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανείς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀνενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρρύσ. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσει ἠκολούθησεν | B Ποτιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσον | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφάλανδος, C ἀναμφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποτιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρός: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ὑπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουλίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφορήθη, B pro iis sic: μεγάλως εὐφράνθησαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποτιόλῃ | BC ἐλυπήθη λύπην μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτορ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλών | Lectio codicis C paullulum correcta sic

ἔκβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. 12 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαΐας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὀργυῖαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

13 Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαΐας, ἐγένοντο εἰς Γαΐτας, κἀκεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξελθὼν δὲ ἀπὸ Γαΐτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταραχίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

14 Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλῃ γενάμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλισθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις.
15 Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

---

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκότας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. θ. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενον | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὀργυῖαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαΐων | CD ἐγένετο | BD εἰς Γάϊτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστέλλιν (-λην C, -λειν D) | C Τεραχύνας | ἡμέρας ἑπτά: B post Πέτρος ponit | B ἐκεῖθεν δέ | C ἀποπλεύσαντες (sed ἦλθεν) | C λεγόμενον | B Τριβουςταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utrumque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀνήγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντός et μεγάλῃ | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδού | A ἐποτίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπον (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλέα |

βέστατε βασιλεῦ, μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι πᾶσαν χώραν αὐτὸς ἐτάραξεν τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν διέστρεψεν; προάγει οὖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, ἵνα μία πόλις ἀπόληται καὶ μὴ τὸ βασίλειόν σου· τοῦτο γὰρ εἶχεν παθεῖν ἡ Ῥώμη. καὶ παρεμυθήθη ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτῶν.

[16] Ὁ δὲ Παῦλος παρέμεινεν εἰς Τρίβους Ταβέρνης ἡμέρας τέσσαρας. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀππίου Φόρον καλούμενον Βικουσαράπη, καὶ κοιμηθεὶς ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην εἶδέν τινα καθήμενον εἰς καθέδραν χρυσῆν, καὶ παριστάμενον αὐτῷ πλῆθος μαύρων καὶ λεγόντων Ἐγὼ ἐποίησα σήμερον υἱὸν φονεῦσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἄλλος ἔλεγεν ὅτι κἀγὼ ἐποίησα πεσεῖν οἶκον καὶ φονεῦσαι γονεῖς μετὰ τέκνων. ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐξηγοῦντο αὐτῷ πονηρὰ πολλά· ἕτερος δὲ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἐγὼ ὀρδίνευσα ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Ἰουβενάλιος, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος, μετὰ τῆς ἡγουμένης Ἰουλιανῆς κοιμηθῇ. [17] Ἀκούσας δὲ ταῦτα πάντα κοιμώμενος εἰς αὐτὸν τὸν Ἀππίου Φόρον πλησίον Βικουσαράπης, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἀπὸ Ποντιόλης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον λέγων τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἀπῄει ποιῆσαι. [18] Καὶ δραμὼν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ Ἰουβενάλιος ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Πέτρου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι παραπεσεῖν ἀπῄειν,

---

C om μή | C εἴπομεν | BC ὅτι αὐτ. ἐτάρ. πᾶσαν (C add τὴν) χώραν | B om εὐσεβ. βασιλεῦ | ἀπόληται (sic AC): BD ἀπολεῖται | C ὅλον τὸ βασιλ. | D om ἡ | αὐτῶν: BC τούτους

16. C παρέμενεν εἰς Τριβουταβέρνην (B Τριβουταβέρνης) | C εἰς τόπον καλούμενον Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι (B Βικουσαραπή [hoc accentu], D om) | C ἐκεῖσε | B νύκταν | BC ἴδεν | C τινὰ αἰθύωπα (sic) καθήμενον | A παριστώμενον | C μαύρ. καὶ ἔλεγον | A φονεῦσαι υἱὸν τὸν (B om) πατ. αὐτ. (B om) | A ἕτερος δέ | B om ὅτι | κἀγώ: C ἐγώ | B γονεῖς καὶ τέκνα | C αλλ. δὲ ἐξηγ. ἕτερα πονηρὰ (B πονηρότερα et om πολλά) ἔργα ἃ εἶχον ποιῆσαι | B αὐτῷ λέγων ὅτι | ὀρδίν. cum CD; A ὠρδίν., B ἐποίησα

17. C om πάντα | C om αὐτὸν τόν | BC Ἀπίου, C** Ἀμπίου | C Φόρου | πλησίον (B ἀπό, C om) Βικουσ. (C Βικουσάραπι): D om | C εὐθέως απέστ. παραχρ. ἐν Ῥ. (B εἰς Ῥώμην) | C ἀκολουθ. αὐτοῦ | B om αὐτό | B ἀπίει, C ἐπίγει

18. ἔρριψεν: C praem τούτῳ αὐτῷ κατεπιγώμενος τὸ πράγματι (sic) | B om κλαίων καί | B ὀδυρώμενος | D ὅτι παρὰ μικρὸν παραπ. | ἀπῄειν: ita A;

καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τὸ κεφάλαιον καὶ εἶπεν Πιστεύω ὅτι αὐτός
ἐστιν ὃν περιέμενες φωστῆρα. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη Πῶς
ἐνδέχεται ἐκεῖνον εἶναι τελειωθέντος αὐτοῦ; 19 Ὁ δὲ Ἰουβενά-
λιος ὁ ἐπίσκοπος ἔλαβεν τὸν ἀποσταλέντα παρὰ Παύλου πρὸς τὸν
Πέτρον, καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ζῇ καὶ ἔρχεται, καὶ
ὅτι ἐστὶν εἰς Ἀππίου Φόρον. καὶ ηὐχαρίστησεν ὁ Πέτρος καὶ
ἐδόξασεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
20 Τότε προσκαλεσάμενος τοὺς πεπιστευκότας μαθητὰς αὐτοῦ
ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Παῦλον ἕως Τρίβους Ταβέρνης· ἔστιν
δὲ τὸ διάστημα ἀπὸ Ῥώμης ἕως Τρίβους Ταβέρνης μίλια τριά-
κοντα ὀκτώ. καὶ ἰδὼν τούτους ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἔλαβεν θάρσος. κινήσαντες δὲ ἐκεῖθεν ἐκοι-
μήθησαν εἰς πόλιν καλουμένην Ἀρικίαν.

21 Περίφημον δὲ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ὅτι Παῦλος ὁ
ἀδελφὸς Πέτρου ἔρχεται. οἱ δὲ πεπιστευκότες τῷ θεῷ ἔχαιρον
χαρὰν μεγάλην. τάραχος δὲ μέγας ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις,
καὶ ἀπελθόντες πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον παρεκάλουν αὐτὸν λέ-
γοντες Ἀνάγαγε τῷ βασιλεῖ ὅτι οὐκ ἀπέθανεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ
ζῇ καὶ ἦλθεν. ὁ δὲ Σίμων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν Τίς οὖν ἡ
κεφαλὴ ἡ ἐλθοῦσα πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπὸ Ποντιόλης; μὴ καὶ
αὐτὴ οὐκ ἦν ἀναφαλανδός;

22 Ἐλθόντος δὲ τοῦ Παύλου ἐν τῇ Ῥώμῃ, φόβος μέγας

BD ἀπίει, C ἐπίει | B τὸ κεφάλ. ἅπαν | ὃν (C ὅπερ) περιέμενες (D -μενε, C -μένης) | B αὐτῷ ἔφη | B om πῶς

19. B Ἰουβεν. ἐπίσκ., C ἐπίσκ. Ἰουβεν. | B πρὸς Πέτρον | C ἀπήγγειλεν | Ἀππ. Φόρον (C -ρου): C add Βικουσάραπι | B εὐχαρίστησεν | A καὶ ἐδόξ. ὁ (B om) Πέτρ. | C om καὶ πατ. τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ.

20. Τότε: C καί | B τοὺς πεπιστ. αὐτῷ μαθητ. ἀπέστ. | C ἕως Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι bis | D ἕως ἐκεῖσε μίλια λη̄· | B ἰδὼν αὐτούς | C ηὐχαρίστησεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔλαβ. δὲ θάρσ. | B ἐκεῖθ. δὲ κινήσ. ἐκοιμήθ. | C ἤρχοντο καὶ ἐκοιμήθ. ε. τόπον λεγόμενον | D Ἀρκίαν, C Ἀρεκήν, B Ἀραβίαν

21. C om πόλει | C ζῇ καὶ ἔρχεται. οἱ οὖν | C om ἀλλὰ ζῇ κ. ἦλθ. | τίς: BC τίνος | B Ποτιόλης | C om ἦν | C ἀναφαλανδρός (cf. supra sub 9.)

22. Incipit E verbis his Ἐλθόντος εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανιῶν, συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐν ᾗ etc. Item *Passio Petri et Pauli* in codd. Guelferbytanis teste Thilone sic: *Cum venisset Paulus in urbem Romam, convenerunt ad eum omnes Iudaei di-*

ἐπέπεσεν τοῖς Ἰουδαίοις. συνῆλθον οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Τὴν πίστιν ἐν ᾗ ἐγεννήθης, ταύτην διεκδίκησον· οὐ γάρ δίκαιόν ἐστιν Ἑβραῖος ὢν καὶ ἐξ Ἑβραίων ἵνα ἑαυτὸν διδάσκαλον εἴπῃς ἐθνῶν καὶ ἐκδικητὴν τῶν ἀπεριτμήτων, καὶ αὐτὸς ὢν περιτετμημένος ἵνα τὴν τῆς περιτομῆς καταργήσῃς πίστιν. ὅταν οὖν ἴδῃς Πέτρον, ἀνταγώνισαι κατὰ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, ὅτι πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακὴν κατήργησεν· ἀπέκλεισε τὸν σαββατισμὸν καὶ νεομηνίας καὶ τὰς νομίμους ἀργίας. [23] Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Παῦλος εἶπεν αὐτοῖς Ἐμὲ Ἰουδαῖον ἀληθινὸν ἐν τούτῳ δυνήσεσθε δοκιμάσαι, ὅτι καὶ τὸ σάββατον τηρῆσαι καὶ τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν κατανοῆσαι δυνηθῆτε· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. ἡμεῖς ἔχομεν πατέρας, πατριάρχας καὶ τὸν νόμον. τί οὖν ὁ Πέτρος κηρύσσει ἐν τῇ τῶν ἐθνῶν βασιλείᾳ; ἀλλὰ καὶ ἐάν τινα καινὴν θελήσει εἰσαγαγεῖν διδασκαλίαν, χωρὶς τινος ταραχῆς καὶ φθόνου καὶ κόπου ἀπαγγείλατε αὐτῷ ἵνα καὶ ἡμεῖς ἴδωμεν, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν ἐλέγξω αὐτόν. ἐὰν δὲ ᾖ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀληθής, τῇ τῶν Ἑβραίων βίβλῳ καὶ μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη, πρέπον ἐστὶν πάντας ἡμᾶς πειθαρχεῖν αὐτῷ.

centes Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende. | C παρεκάλουν λέγοντες Πίστιν | BE ἐκδίκησον | ἵνα ante ἑαυτόν cum E posui; ABC ante Ἑβραῖος habent | ἐθνῶν: B τῶν ἐθνῶν, C ἑτέρων ἐθνῶν | τῶν ἀπεριτμήτων: B τῶν ἐθνῶν τῶν ἀπεριτμ. | E om ἵνα, item versio latina | καταργήσῃς cum ADE; B καταργήσεις, C καταργήσει | C om οὖν | B τοῦ ἡμετέρου γένους τὴν παραφυλακήν | ἀπέκλεισε usque ἀργίας ex E sumta sunt; eadem in codd. Guelf. et Flor. sic leguntur: *exclusit sabbatismum et neomeniam* (Flor. *neomaenias*) *et legitimas ferias exinanivit* (Flor. *inanivit*)*:* desunt in ABCD.

23. B om ὁ | Ἐμὲ Ἰ. ἀ. ἐ. τ. δυνήσεσθε (codex -σησθε) δ. ὅτι (? codex ἔτι) usque ἐλέγξω αὐτόν: ista omnia, quae in ABCD desiderantur, ex E sumsi. Leguntur vero etiam in codd. latinis sic: *Me Iudaeum esse et verum Iudaeum, hinc poteritis probare cum et sabbatum observare et circumcisionem vere poteritis advertere: nam sabbato die requievit ab omnibus operibus suis deus. Nos habemus patres et patriarchas et legem. Quid tale praedicat Petrus in regno gentium? Sed et si forte aliquam vult introducere novam doctrinam, sine conturbatione et sine invidia et sine strepitu nunciate ei ut nos videamus, et in vestro conspectu illum ego convincam.* Ibidem in hunc modum pergitur: *Quod si forte doctrina eius vero testimonio fuerit ex* (Flor. *et*) *Hebraeorum libris munita, decet nos omnes obedire ei.* | ABC ἐὰν ᾖ (BC om) ἡ διδασκ. αὐτ. (C add ἐστίν) ἀληθής (B add ᾖ), τῇ τῶν Ἑβρ. βίβλῳ (C βίβλων) μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη (B ὀχυρωμ. D ὀχυρομ. E ὠχυρομ.) | C om πάντ. ἡμᾶς, E om ἡμᾶς

24 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ Παύλου λέγοντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον τῷ Πέτρῳ Παῦλος ἐξ Ἑβραίων παραγέγονεν, καὶ παρακαλεῖ σε ἵνα ἔλθῃς πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ οἱ ἀγαγόντες αὐτὸν λέγουσι μὴ δύνασθαι αὐτὸν συντυχεῖν ᾧ ἐὰν βούληται πρὸ τοῦ ἐμφανίσαι Καίσαρι. ἀκούσας δὲ ὁ Πέτρος ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἔκλαυσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ περιλαβόντες ἑαυτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἀλλήλους κατέβρεχον.

25 Ὡς δὲ πάντων ὁ Παῦλος τῶν ἑαυτοῦ πράξεων τὸ ὕφος τῷ Πέτρῳ ἀπήγγειλεν, καὶ πῶς διὰ τῶν τοῦ πλοὸς κόπων παραγέγονεν, καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ποῖα ἔπασχεν ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου καὶ πάσας τὰς ἐνέδρας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν πρὸς ἑσπέραν.

26 Ἕωθεν δὲ ἑξῆς διαφαυούσης τῆς ἡμέρας, ἰδοὺ Πέτρος παραγενόμενος εὑρίσκει πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Παύλου. ἦν δὲ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων Χριστιανῶν τε καὶ ἐθνικῶν

24. Ταῦτα usque ὅμοια: plane eadem codd. omnes testantur | ἀπῆλθον usque ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ex E sumsi; eadem latine sic habent: *perrexerunt Iudaei ad Petrum et dixerunt ei Paulus ex Hebraeis* (codex E ἐξ Ἑβραίων ἀπὸ Σπανιῶν) *venit: rogat te ut venias ad eum, quoniam hi qui eum adduxerunt* (i. e. οἱ ἀγαγόντες, quod nos praebuimus; sed ipse codex E οἱ ἀγαποῦντες habet) *dicunt non eum se posse dimittere ut videat quem vult antequam Caesari insinuent. Audiens haec Petrus gaudio gavisus est magno.* Pro his omnibus ABCD: ἐγνώσθη τῷ Πέτρῳ ὅτι Παῦλος παραγέγονεν (C γέγονεν) ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην | ἰδόντες cum BCDE; A εἰδότες | ἀπὸ τῆς χαρᾶς: C om, E post ἔκλαυσαν ponit | περιλαβ. cum ABDE; C περιπλακέντες | ἑαυτούς cum ABE; C ἀλλήλοις, D ἀλλήλους omisso ἀλλήλους sequenti | C κατεβρέχοντο.

25. πάντων: ita prorsus ABCDE; codd. latini *Cumque Paulus illi omnem textum suorum casuum indicasset* | C περὶ τῶν αὐτοῦ πράξεων τῷ Πέτρῳ | CD ἀνήγγειλεν | διὰ τῶν (BD τόν, C om) τ. πλ. κόπων (BDE* κόπον) παραγέγονεν c BCDE; item codd. Guelf. (Flor. om) *et qualiter navigii fatigationibus advenisset:* A δυσπλοιάσας (sic, non ut apud Thilonem δυσπλοΐσας) ἐν τῇ θαλάσσῃ διασέσωσται | καὶ ὁ Πέτρος cum CD, item codd. lat.; AB ὁμοίως καὶ Πέτρος, E πάλιν δὲ Πέτρος et pergit ἐξηγήσατο τῷ Παύλῳ | ποῖα cum B (E), D ὁποῖα; AC οἷα | E (item versio latina) ποίας ἐνέδρας ἔπασχεν παρὰ Σίμ. τ. μάγου pro ποῖα usque αὐτοῦ | καὶ ταῦτα usque πρὸς ἑσπέραν (B add γὰρ ἦν·): E καὶ ἑσπέρας γενομένης ἀνεχώρησεν Πέτρος ἐν τῷ ἰδίῳ καταλύματι: contra codd. latini *abscessit Petrus ad vesperam*, additis his: *mane die altero reversurus.*

26. Ἕωθεν usque ἰδοὺ Πέτρος ex E sumsi; eadem codd. lat. sic habent *Cumque aurora diei daret initium, ecce Petrus.* Contra ABC nil nisi Τῇ δὲ ἐπαύριον | C παραγενάμενος | πρὸ τῶν (A om) θυρῶν: C πρὸς τὴν θύραν | C Ἰουδ. καὶ τῶν Χριστ. μεγ. ταραχ. (B ταραχ. μεγ.)· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι (E ἐξ Ἰου-

μεγάλη ταραχή. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον Ἡμεῖς γένος ἐσμὲν ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, φίλοι τε τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντων τῶν προφητῶν, μεθ' ὧν ἐλάλησεν ὁ θεός, οἷς ἔδειξεν τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τὰ μεγάλα. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξ ἐθνῶν οὐδὲν μέγα ἐν τῷ σπέρματι ὑμῶν, εἰ μὴ ἐν εἰδώλοις καὶ γλυπτοῖς βέβηλοί τε καὶ βδελυκτοὶ γεγόνατε.

27 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίναντο οἱ ἐξ ἐθνῶν λέγοντες Ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν ἀλήθειαν, εὐθέως ἠκολουθήσαμεν αὐτῇ καταλιπόντες ἡμῶν τὴν πλάνην. ὑμεῖς δὲ καὶ τὰς πατρικὰς γνόντες δυνάμεις καὶ τὰ προφητικὰ ὁρῶντες σημεῖα καὶ νόμον δεξάμενοι, καὶ τὴν θάλασσαν ξηροῖς διαβεβηκότες τοῖς ποσὶν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν βυθιζομένους ἰδόντες, καὶ στύλου πυρὸς νυκτὸς ὑμῖν φαίνοντος καὶ νεφέλης ἡμέρας, καὶ μάννα ὑμῖν ἐξ οὐρανοῦ δοθέντος καὶ ἐκ πέτρας ὕδατος ὑμῖν ῥυέντος, μετὰ ταῦτα πάντα εἴδωλον ἑαυτοῖς μόσχου ἐτεκτήνατε καὶ προσεκυνήσατε τῷ γλυπτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν βλέποντες τῶν σημείων πιστεύομεν τοῦτον εἶναι σωτῆρα θεόν, ὃν ὑμεῖς ἐγκατελείπατε ἀπειθήσαντες.

δαίων) | E ἐκλεκτ. ἐσμ. | φίλοι τε (C om) cum CDE (item codd. latini, qui ita habent *Nos genus electum*, *regale* (Guelff. *reg. elect.*), *amicorum dei* (Guelff. add *sumus*) *Abrahae*): AB φυλῆς γε | C τοῦ τε Ἀβρ. Ἰσ. καὶ Ἰακ. | E οἷς καὶ ἔδειξεν | E καὶ τὰ (C om) θαύματα | ὑμῶν: E add ἔχετε, B ἔσχετε: Guelff. add *estis* post ἐξ ἐθνῶν, non item Flor. | C ἐν εἰδωλίῳ (B add τε) καί | B om γλυπτ. βεβ. τε (E om) καί | βέβηλοι et βδελυκτοί cum Thilone ex interprete latino edidimus praebente *inquinati* et *execrabiles*; codd. vero graeci omnes habent βεβήλοις et βδελυκτοῖς

27. τὰ (C ἕτερα πολλά) τούτοις (C αὐτοῖς) ὅμοια cum B(C)D: AE τὰ ὅμ. τούτ. (E αὐτοῖς) | E λεγόντ. τῶν πιστευσάντων Ἰουδ. | E εὐθ. ἠκολουθ. τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ἀληθείᾳ, καταλιπόντων ἡμῶν τὴν ἡμετέραν πλάνην (C τὴν πλάν. ἡμῶν ἅπασαν) | E post δυνάμεις pergit: καὶ τὰ τοῦ νόμου καὶ τὰ τῶν προφητῶν ἔχοντες διδάγματα, οἳ καὶ τ. θάλ. ξηροῖς (BCD ξηράν) διαβεβήκατε ποσίν (C om τοῖς ποσίν) | ἰδόντες: C ὁρῶντες | στύλου usque ἡμέρας ex E (similiter codd. latini) dedimus; ABCD sic: στύλου πυρὸς (C add καὶ) νεφέλης (B om; D ἐν νεφέλῃ) ἐξ οὐρ. ὑμ. φαίνοντος (BC φανέντος) τὴν νύκτα (C om τ. ν.) | B om καὶ ἐκ πέτρ. (A add στερεᾶς) ὕδατος (C ὕδωρ) ὑμ. ῥυέντος (ῥυέντος cum CDE; A ῥεύσαντος) | μετὰ ταῦτα (item interpr. latinus *et post omnia*): E praem οὐκ ἐπιστεύσατε, ἀλλὰ καί | ἑαυτοῖς: E ὑμῖν | μόσχου cum ABD (item Flor. et Guelf.[a] *vituli*, Guelf.[b] add *caput*): CE μόσχον | E ἐτεκτήνασθε, C ἐστήσατε et pergit εἰς προσκύνησιν καὶ προσκυνεῖτε (ita corrigo ex προσκυνηται) τῷ γλ. | E om τῶν | εἶναι σωτῆρα (BC om) θεόν (C add ἀληθινόν): E τὸν ἀληθινὸν θεόν (interpr. latin. *credimus deum hunc esse*) | ἐγκατελείπατε cum BCD (ἐκατελ.) E (κατελ.): A ἐγκατελίπετε

28 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φιλονεικούντων εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὴ χρῆναι αὐτοὺς τὰς τοιαύτας μεταξὺ ἀλλήλων ἔχειν ἀμφιβολίας, ἀλλὰ τοῦτο προσέχειν μᾶλλον ὅτι πεπλήρωκεν ὁ θεὸς τὰς ἑαυτοῦ ἐπαγγελίας, ἃς ὤμοσεν Ἀβραὰμ τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληρονομήσει πάντα τὰ ἔθνη. οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ· ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, κατὰ νόμον κριθήσονται, καὶ ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως ἀπολοῦνται. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ ὅτι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐξελέξατο ἡμᾶς εἰς λαὸν αὐτοῦ ἅγιον. ὥστε ἐν αὐτῷ ὀφείλομεν καυχᾶσθαι, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

29 Ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος κατεπραΰνθησαν οἵ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἐπετίθεντο τῷ Πέτρῳ. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας αὐτὸν ὅτι τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἀπηγόρευεν, εἶπεν Ἀκούσατε, ἀδελφοί, τοῦ ἁγίου πνεύματος περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ἐπαγγειλαμένου ὅτι ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου τεθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτον οὖν ᾧ ὁ πατὴρ εἶπεν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς· ἵνα δὲ πληρώσει τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν, συνεχώρησεν ταῦτα πάντα ἑαυτὸν παθεῖν.

28. B φιλονεικ. αὐτ. | C om Παῦλος | μὴ χρῆναι: D μὴ ἐχρῆν, C ἀχρεῖν omisso ἔχειν | ἀμφιβολίας: C ἀντιβολίας, E ἀντιλογίας, A ἀμφιβολάς | προσέχ. μᾶλλον: C μεγάλως ἔχειν | C ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν | αὐτοῦ: C αὐτῶν, E σου | κληρονομήσει cum BC, item interpr. latino; A ἐνευλογηθήσονται, E εὐλογηθήσονται | ὅσοι ἐν usque τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ex E sunt, in reliquis non inveniuntur. Interpres latinus sic: *Quicunque enim in lege peccassent, secundum legem iudicarentur; qui vero sine lege deliquissent, sine lege perirent. Est enim in humanis sensibus tanta sanctitas ut bona laudet naturaliter* (Flor. *natura*) *et puniat mala, quae inter se invicem cogitationes aut accusantes puniat aut remuneret excusantes.*

29. Ταῦτα: codd. latini *Haec et his similia* | Ἰουδαῖοι: E ἐξ Ἰουδαίων | C οἵ τε ἐξ ἐθνῶν καὶ οἱ ἄρχ. τῶν Ἰουδαίων· ἕτεροι δὲ τῶν Ἰουδ. ἐπιτίθεντο (D ἐπετίθοντο) | B om ὁ δὲ Πέτρος, sed post εἶπεν add δὲ ὁ Πέτρος | C om ὅτι τὰς συναγ. α. ἀπηγ. | σου bis: BC αὐτοῦ (item interpr. lat.) | B θήσεται, interpr. lat. *poneret* | ᾧ: C ὃν | A πληρώσῃ | C ἐσυνεχώρησεν | ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδ. usque ἑαυτὸν παθεῖν: pro his, quae similiter interpr. lat. exhibet, cod. E sic habet: ὁμοίως δὲ καὶ Πέτρος ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων Ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς τῷ πατριάρχῃ Δαυὶδ λέγων Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτο ὁ θεὸς πληρῶν ἐξαπέστειλε τὸν αὐτοῦ υἱόν, σαρκω-

ὥσπερ οὖν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἐκτίσθη ἡ Εὔα, οὕτως καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία, ἥτις σπῖλον οὐκ ἔχει οὐδὲ μῶμον. [30] Ἐν τούτῳ οὖν ὁ θεὸς πᾶσιν εἴσοδον ἤνοιξεν τοῖς υἱοῖς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας, ἔχειν δὲ ζωὴν καὶ σωτηρίαν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐπιστρέψατε οὖν καὶ εἰσέλθατε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀβραάμ, ὅτι ἃ ἐπηγγείλατο αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπλήρωσεν· ὅθεν καὶ ὁ προφήτης λέγει Ὤμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἱερεὺς γὰρ ἐν τῷ σταυρῷ γέγονεν, ἡνίκα τὴν ὁλοκάρπωσιν τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἵματος ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς θυσίαν προσήνεγκεν.

[31] Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ Πέτρου τὸ

θέντα ἐκ σπέρματος αὐτοῦ· ὃ καὶ ἐμαρτύρησεν διὰ τοῦ αὐτοῦ Δαυὶδ εἰπὼν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. τοῦτο οὖν ὁ πατὴρ μεμαρτύρηκε λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ὃν καὶ ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ· ἕνεκεν δὲ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας συνεχώρησε ταῦτα πάντα παθεῖν αὐτόν. | ὥσπερ οὖν (B καὶ ὥσπερ) usque μῶμον desunt in E | ἐκτ. ἡ Εὔα: C ἡ Εὔα ἐπλάσθη | B (item interpr. lat.) om καί | C ἡ ἐκκλ., καὶ οὔτε σπ. ἔχει οὔτε μῶμ.

30. Ἐν τούτῳ (Guelf.b *Per hunc*, Guelf.a Flor. *Hunc*. Pergitur *deus aditum aperuit*) cum E; codd. reliqui Τούτοις | ABC πᾶσιν (C add ἰδών) ὁ θεός | C om εἴσοδον, E post ἤνοιξ. ponit | Ἰακώβ: E add καὶ παντὶ ἔθνει τῆς γῆς | πίστει τῆς εἰς usque ὀνόματι αὐτοῦ ex E sumsi; ABC (item interpr. lat.) πίστει τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπιστείᾳ (-στίᾳ A) διὰ (interpr. lat. om) τῆς συναγωγῆς (B om διὰ τ. συναγ., C διὰ τοὺς ἀναγώγους) | ἐπιστρέψ. οὖν (C add καὶ ὑμεῖς) κ. εἰσέλθατε (cum BCD; A -θετε) εἰς usque ὅτι ἃ (B et interpr. lat. ὅ, C εἴ τι) ἐπηγγ. α. ὁ θεός: pro his E habet ὃ γὰρ ἐπηγγ. ὁ θε. τῷ Ἀβραάμ | E Δαυὶδ ὁ προφήτης λέγ. περὶ αὐτοῦ Ὤμ. κύρ. τῷ Δαυίδ | E Σὺ εἶ | ἐν (C om) τῷ σταυρῷ: E ὁ σωτήρ | C σώματός τε καί | B om κόσμου, C post παντός ponit | C ἤνεγκεν, E add τῷ πατρί

31. Ταῦτα usque μέρος (B om) ἐπίστευσεν: pro his cod. E haec habet: Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐσίγησαν πάντες καὶ ἤκουον αὐτῶν διδασκόντων καὶ κηρυττόντων πᾶσι τοῖς πιστοῖς τὸν τοῦ κυρίου λόγον· καθ' ἡμέραν δὲ ἐπληθύνοντο τῶν πιστευόντων εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναρίθμητον πλῆθος. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχισυναγωγοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱερεῖς ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν σχεδὸν πᾶσα ἡ Ῥώμη ἐπίστευσεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤρξαντο κατ' αὐτῶν ταραχὴν ἐγείρειν εἰς τὸν λαὸν καὶ γογγυσμόν, ἐπαινεῖν δὲ Σίμωνα τὸν μάγον ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηγορουμένων· ἠγωνίζοντο καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Νέρωνος διαβόητον αὐτὸν ποιῆσαι (Nimirum prior horum actuum pars §§ 1—21 deest in cod. E itemque in interpr. latino. Ibi quae de Simone mago praecesserunt § 4 et § 21 vix ad ea quae h. l. leguntur quadrant.), ψέξαι δὲ τοὺς τοῦ

πλεῖστον τοῦ λαοῦ μέρος ἐπίστευσεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Νέρωνος Λιβίαν καὶ τὴν Ἀγρίππα τοῦ ἐπάρχου σύζυγον ὀνόματι Ἀγριππῖναν οὕτως πιστεῦσαι, ὥστε καὶ περιελεῖν ἑαυτὰς ἀπὸ τῆς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν πλευρᾶς. διὰ δὲ τῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας πολλοὶ καταφρονοῦντες τῆς στρατείας προσεκολλῶντο τῷ θεῷ, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν τινὰς πρὸς αὐτόν· καὶ γενόμενοι Χριστιανοὶ οὐκ ἔτι ἠθέλησαν ὑποστρέψαι ἐν τῇ στρατείᾳ οὔτε ἐν τῷ παλατίῳ.

32 Ἐντεῦθεν τοῦ λαοῦ στασιώδη πραττόντων γογγυσμὸν ὁ Σίμων ζήλῳ κινούμενος διεγείρεται, καὶ ἤρξατο περὶ Πέτρου πολλὰ λέγειν κακά, μάγον καὶ ἀπαταιῶνα λέγων αὐτὸν εἶναι. ἐπίστευον δὲ αὐτῷ οἱ τὰ σημεῖα αὐτοῦ θαυμάζοντες· ἐποίει γὰρ ὄφιν χαλκοῦν κινεῖν ἑαυτόν, καὶ λιθίνους ἀνδριάντας γελᾶσαι καὶ κινῆσαι ἑαυτούς, αὐτὸν δὲ δραμεῖν καὶ αἰφνίδιον ἐν τῷ ἀέρι ἀρθῆναι. 33 Κατέναντι δὲ τούτων ὁ Πέτρος ἀσθενοῦντας ἐθεράπευεν λόγῳ, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ἐποίει προσευχόμενος, δαίμονας κελεύσματι ἐφυγάδευεν, ἔσθ' ὅτε καὶ νεκροὺς ἤγειρεν. ἔλεγεν δὲ

κυρίου ἀποστόλους. Latinus autem interpres sic: *Haec et his similia dicentibus Petro et Paulo pars maxima populorum credidit, et perpauci fuerunt qui et ipsi simulata* (Guelff. *aemulata*) *fide, non tamen aperte possent eorum negligere monita vel praecepta. Videntes autem maiores synagogarum et gentium pontifices sibi per praedicationem eorum finem specialiter fieri, egerunt hoc ut sermo eorum in murmurationem populi veniret. Et inde factum est ut Simonem magum Neroni praeferrent et istos culparent.* | συνέβη δὲ καί: pro his E: Ἐν τῷ οὖν τοὺς ἀναριθμήτους τοῦ λαοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον διὰ τοῦ κηρύγματος Πέτρου συνέβη καί, item interpr. lat. *Innumerabiles enim populi dum converterentur* (Guelff. *In illo tempore factum est, cum innumerab. pop. convert.*) *ad dominum per praedicationem Petri, contigit etiam* | Λιβίαν cum A, E Λυβίαν; B Ληβυίαν, CD Λιβυίαν | τὴν (E τοῦ) Ἀγρ. τ. ἐπάρχ. (B τ. ἐπ. Ἀγρ.) σύζ. (C σύζ. τ. ἐπαρχ. Ἀγρ.) | ὀνόματι Ἀγρίππ. ex E et interpr. lat. sumsi: in codd. reliquis non additur | ἑαυτάς: C αὐτάς | C οἱ πολλοὶ κατεφρόνουν τῆς στρατιᾶς καὶ προσεκολλοῦντο (E κατεφρόνουν τῶν στρατιωτῶν προσκολλώμενοι) | C γενάμενοι | B οὐκ ἔτι ὑπέστρεψαν (E ἠθέλ. στραφῆναι) ἐν τῇ στρατίᾳ (CE στρατιᾷ) | C οὐδὲ ἐν τῷ παλατείῳ

32. Ἐντεῦθεν usque γογγυσμόν ex E sunt; codd. lat.: *Hinc populis seditiosa murmuratione agentibus.* Pro his A ὅθεν, B ἔνθεν, C ἐλθὼν οὖν | C ὁ Σίμ. ὁ μάγος | C διεγείρετο | ἀπαταιῶνα: ita (non ἀπατεῶνα) codd. omnes (C ἀπαταίον) | CE λίθους ἀνδριάντας et C pergit ποιῆσαι τοῦ γελᾶν | ἑαυτούς: E αὐτούς | αὐτόν usque ἀρθῆναι (interpr. lat.: *se ipsum autem currere et subito in aere videri*): E αὐτὸς δὲ τρέχειν ἑαυτὸν ἐποίει (adde καὶ?) ἐφνίδιον (ἐφν. etiam B) ἐν τῷ ἀέρι διαφαίνεσθαι

33. Κατέν. δὲ (C om) τούτων (C τούτου) ὁ Πέτρος: E κατέναντι τούτων. ὁ δὲ Πέτρ. | C τυφλοὺς ἀνέβλεπεν | ἔσθ' ὅτε (interpr. lat. *interea*) ex E sumsi

πρὸς τὸν λαὸν ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Σίμωνος ἀπάτης φύγωσιν ἀλλὰ καὶ δειγματίσουσιν αὐτόν, ὅπως μὴ φανῶσιν τῷ διαβόλῳ δουλεύοντες.

[34] Καὶ οὕτως γέγονεν ὥστε πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἄνδρας βδελύττεσθαι Σίμωνα τὸν μάγον καὶ ἀνόσιον αὐτὸν καταγγέλλειν· οἱ δὲ τῷ Σίμωνι κολληθέντες τὸν Πέτρον διισχυρίζοντο μάγον, ψευδομαρτυροῦντες ὅσοι σὺν τῷ Σίμωνι τῷ μάγῳ ὑπῆρχον· ὥστε τὸν λόγον καὶ ἐπὶ Νέρωνος ἐλθεῖν τοῦ Καίσαρος, καὶ προστάξαι Σίμωνα τὸν μάγον πρὸς ἑαυτὸν εἰσαγαγεῖν. [35] Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αἰφνιδίως μορφὰς ἐναλλάσσειν, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἐξαίφνης παιδίον καὶ μετ' ὀλίγον γέροντα, ἄλλοτε δὲ νεανίσκον· ἐνηλλάττετο γὰρ τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ἡλικίᾳ διαφόρους μορφὰς καὶ ἐβάκχευεν, ὑπουργὸν ἔχων τὸν διάβολον. ὅπερ θεωρῶν ὁ Νέρων ἀληθῶς υἱὸν αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἐδίδασκεν ψεύστην τε εἶναι καὶ μάγον, αἰσχρόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ ἀποστάτην, καὶ ἐν πᾶσι τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ ἐναντίον, καὶ μηδὲν λείπειν ἔτι εἰ μὴ ἵνα τῇ κελεύσει τοῦ θεοῦ φανερωθεῖσα ἡ ἀνομία αὐτοῦ τοῖς πᾶσι κατάδηλος γένηται.

(in margine significatur esse idem quod ἐνίοτε, πολλάκις); codd. reliqui om (C om etiam καί sequens) | E ἵνα ἀπὸ τ. τ. Σ. ἀπ. οὐ μόνον φύγ. | δειγματίσουσιν cum AD; BCE δειγματίσωσιν | ὅπως: E ἵνα | C τῷ διαβ. λατρεύοντες

34. εὐλαβεῖς: E εὐσεβεῖς | BCE καταγγέλειν (sic) | τὸν Πέτρον: C Πέτρῳ | διισχυρ. μάγ. ψευδομ. cum E (item interpr. lat.): AC ἔλεγον εἶναι (C om) μάγον, B μάγον εἶναι ἔλεγον | ὅσοι cum E; ABC ὅπερ αὐτοί omisso τῷ μάγῳ sequenti; Flor. (Guelff. om): *quod ipsi erant, cum Simonem dicerent deum esse* | CE ἐπὶ Νέρωνα ἐλθ. τὸν Καίσαρα | E (item interpr. lat.) καὶ Σίμωνα τὸν μάγ. εἰσαγαγεῖν πρ. ἑαυτόν (B αὐτόν) προσέταξεν, C ὁ δὲ βασιλεὺς Νέρων προσέταξεν Σίμωνα τ. μ. ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν

35. BD om ἔστη et καί seq. | B *αἰφνίδιον* | B ὥστε γενέσθ. μετ' ὀλίγον παιδ. καὶ πάλιν μετ' ὀλ. | ἐνηλλ. usque τὸν διάβ. ex E; similiter interpr. lat. *Mutabatur sexu et aetate et per* (Guelf.[b] om) *multas figuras diaboli ministerio bacchabatur* (Flor. *iactabatur*): ABCD nil nisi haec habent ἔχων (C praem ταῦτα ἐποίει) ὑπουργὸν τ. διάβ. | CD ὅνπερ | E ὁ Νέρ. καὶ καταπλαγεὶς ὡς υἱὸν τοῦ θε. ὑπελάμβ. | C om εἶναι | τοῦ cum BCDE; A om | B ὁ δὲ Πέτρ. ὁ ἀπόστ., C ὁ δὲ ἀπόστ. Παῦλος | ἐδίδασκεν: E ἔλεγεν (item interpr. lat.) et om εἶναι | τε prius: E τοῦτον, BC αὐτόν | ἀνόσιον: C ἀνόητον | πᾶσι: C πάσει, ABDE πάσῃ | ἀληθείᾳ cum AB; C εὐπιθείᾳ (i. e. εὐπειθείᾳ), D πίστει, E βουλῇ | E ἐναντιούμενον | καὶ μηδέν usque γένηται (interpr. lat. *nihilque superesse nisi ut iussu dei eius iniquitas manifestata omnibus panderetur.*) ex E sunt; desiderantur enim in codd. reliquis.

36 Τότε εἰσελθὼν ὁ Σίμων πρὸς Νέρωνα εἶπεν Ἄκουσον,
ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα-
ταβάς. ἕως ἄρτι Πέτρου μόνον τοῦ λέγοντος ἑαυτὸν ἀπόστολον
ἠνεχόμην. νυνὶ δ' ἐδιπλασίασε τὸ κακόν· Παῦλος γὰρ καὶ αὐτὸς
τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ τὰ ἐναντία μου φρονῶν ὁμοῦ σὺν αὐτῷ
λέγεται κηρύττειν. περὶ ὧν ἐὰν μὴ βουλεύσει τοῦ ὀλέθρου, εὔ-
δηλον ὅτι ἡ βασιλεία σου οὐ δύναται σταθῆναι.

37 Τότε ὁ Νέρων πλησθεὶς μερίμνης ἐκέλευσεν σπουδαίως
αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ εἰσελθόντων πρὸς
Νέρωνα Σίμωνος τοῦ μάγου Πέτρου τε καὶ Παύλου τῶν τοῦ Χρι-
στοῦ ἀποστόλων ὁ Σίμων εἶπεν Οὗτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ναζαρηνοῦ,
οἷς οὐ πάνυ καλῶς ἔχει ἵνα ὦσιν ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.
Νέρων εἶπεν Τί ἐστι Ναζαρηνός; Σίμων εἶπεν Ἔστιν πόλις Ἰούδα
ἥτις ὑμῖν ἀεὶ ἐναντία γέγονεν, Ναζαρὲτ λεγομένη· ὁ οὖν διδά-
σκαλος τούτων ἐξ αὐτῆς γέγονεν. 38 Νέρων εἶπεν Ὁ θεὸς πάντα
ἄνθρωπον παραινεῖ ἀγαπᾶν· σὺ οὖν διὰ τί αὐτοὺς διώκεις; Σί-
μων εἶπεν Τούτων τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος οἵτινες διέστρεψαν

---

36. E om ὁ Σίμων | ABC εἶπεν (C λέγει) αὐτῷ | Ἄκουσον usque σταθῆναι ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Audi me, bone imperator. Ego sum filius dei, qui de coelo descendi. Usque modo Petrum, qui se dicit apostolum, solum* (Flor. om) *patiebar. Nunc autem geminatum est malum. Paulus denique, qui et ipse eadem docet et contra me sentit, simul dicitur cum eo praedicare. Quos* (Flor. *quod*) *constat quia nisi de interitu eorum cogitaveris, regnum tuum stare non poterit.* Horum loco ABCD habent: Εἰ (C praem Ἄκουσον, βασιλεύς) μὴ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐκδιώξεις (BD; AC -ώξῃς) ἐντεῦθεν, οὐ δύναται (A δυνήσεται) στῆναι ἡ βασιλ. σου

37. E om ὁ | E μερ. πλησθ. | E σπουδ. αὐτ. ἐκέλ. πρ. ἑαυτὸν ἀγαγεῖν, B ἐσπούδασεν ἀγαγεῖν αὐτοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς | C ἐλθόντων αὐτῶν | Σίμ. τοῦ μάγ. ex E et interpr. lat. sumsi; desunt (item τε) in reliquis | οὗτοι cum E: codd. reliqui add εἰσιν | Ναζαρηνοῦ (A -ρινοῦ): CDE Ναζωραίου, non item infra | οἷς (item interpr. lat.): E om | ἔχει: E ὑπάρχει | C ἐν τῷ λαῷ | Τί cum CE itemque interpr. lat., ABD Τίς | ἐστι: ABCD ἐστιν ὁ | E Πόλις ἐστίν | Ἰούδα cum E; ABCD ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ | ὑμῖν: B ἡμῖν, C ἡμῶν | E ἐναντ. ἐγένετο ἀεί (ἀεί om B) | τούτων: E αὐτῶν

38. Νέρων εἶπεν usque ὑπερνικήσεις μαθητάς ex E sumsi. Eadem interpr. lat. sic habet: *Nero dixit Deus omnem hominem monet et diligit. Tu quare eos persequeris? Simon dixit Istud hominum est* (Guelff. *Est enim hominum*) *genus qui totam Iudaeam perverterunt ne mihi crederent. Nero ad Petrum ait Quare tam perfidi estis contra genus vestrum? Tunc Petrus ad Simonem ait Omnibus imponere potuisti, Simon, mihi autem nunquam; ipsos autem quos deceperas per me deus de suo errore revocavit. Et cum expertum tibi sit quod me superare non possis, miror qua fronte*

ὅλην τὴν Ἰουδαίαν τοῦ μὴ πιστεύειν μοι. Νέρων ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Διὰ τί οὕτως ἀπειθεῖς ἐστὲ κατὰ τὸ γένος ὑμῶν; τότε ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι ἔφη Πᾶσι δι' ἐπιθέσεως ἠδυνήθης, ἐμοὶ δὲ οὐδέποτε· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐξαπατηθέντας δι' ἐμοῦ ὁ θεὸς ἐκ τῆς ἰδίας πλάνης ἀνεκαλέσατο. καὶ ἔτι ἐπειράσθης μὴ δυνηθῆναι ἐμοῦ περιγενέσθαι, θαυμάζω ποίῳ χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καταλαζονεύει, καὶ ὑπολαμβάνεις ὅτι διὰ τῆς μαγικῆς σου τέχνης τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὑπερνικήσεις μαθητάς.
39 Νέρων εἶπεν Τίς ἐστι Χριστός; Πέτρος εἶπεν Ὃν ἑαυτὸν οὗτος ὁ Σίμων ὁ μάγος διισχυρίζεται· οὗτος δὲ ἄνθρωπος πονηρώτατος, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ διαβολικά. εἰ δὲ θέλεις γνῶναι, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, λάβε τὰ γράμματα Ποντίου Πιλάτου τὰ πρὸς Κλαύδιον πεμφθέντα, καὶ οὕτως γινώσκεις πάντα. ὁ δὲ Νέρων ἐκέλευσεν αὐτὰ ἀχθῆναι καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἀναγνωσθῆναι. περιεῖχον δὲ οὕτως.

40 Πόντιος Πιλᾶτος Κλαυδίῳ χαίρειν. Ἔναγχος συνέβη ὅπερ αὐτὸς ἐγύμνασα· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι διὰ φθόνον ἑαυτούς τε καὶ τοὺς μετέπειτα ἰδίαις δειναῖς κρίσεσιν ἐτιμωρήσαντο. ἀμέλει ἐπαγγελίας ἔχοντες οἱ πατέρες αὐτῶν ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς αὐτῶν τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ, ὅστις εἰκότως βασιλεὺς αὐ-

---

in conspectu regis te iacies*, *ut putes (Flor. om *ut putes*) ***per artem tuam magicam Christi discipulos superare.*** **Pro his omnibus ABCD habent: Τότε ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Θαυμάζω ποίῳ χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπ. τοῦ βασ. καταλαζονεύει (A -ῃ, BC -ζωνεύεις, DE -ζωνεύει) καὶ ὑπολ. (C om κ. ὑπολ.) ὅτι usque ὑπερνικήσεις (DE -κήσῃς, B -κῆσαι ἐλπίζεις post μαθητάς) μαθητάς**

39. Τίς: Guelff. *Quid* | ABC ὁ Χριστός | Ὃν ἑαυτόν usque διαβολικά ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Hic est quem hic Simon magus se esse affirmat; hic autem est homo nequissimus, et opera eius diabolica sunt.* Codd. reliqui om | ABCD om δέ | BD θέλῃς | ABCD γνῶναι βασιλεῦ (C βασ. ἰδεῖν) τίς ἐστιν ὁ Χριστός, καὶ τὰ πραχθ. | περὶ τ. Χριστοῦ: B παρ' αὐτοῦ, C om | B οὕτως γνώσει | AD αὐτὰ ἐνεχθῆναι (D ἐν. αὐτ.) | E om καὶ ἐνώπ. αὐτῶν (C αὐτοῦ, interpr. lat. *in suo conspectu*) ἀναγν. | περιεῖχον cum ADE; BC -χεν

40. E his Pilati litteris inscriptum habet ἐπιστολὴ Πιλάτου πρὸς Κλαύδιον. | Πιλᾶτος (hoc accentu A; reliqui -ά-): E Πυλάτος, item antea Πυλάτου | ἔναγχος: E in margine adscriptum habet νεωστί, ἄρτι, νῦν | αὐτός cum E (item codd. lat. *ipse*): C ἐγώ, ABD αὐτὸς ἐγώ | ἐγύμνασα cum BE; ACD ἐγύμνωσα | οἱ γάρ: C om, D om γάρ | ἰδίαις: C add καί | δειναῖς: E ὀδύναις, D om, C add τιμωρίαις καί | E ἃ μέλλει (C ἀμμελεῖ) ἀπήγγελκαν αὐτοῖς οἱ | αὐτοῖς: C αὐτῶν | αὐτῶν cum E et codd. lat.; om reliqui | E αὐτ. ἐξ οὐρ. ἅγιον αὐτοῦ (om αὐτοῦ BC) | εἰκότως cum BCDE (codd. lat. *merito*); A om |

τῶν λεχθῇ, καὶ τοῦτον ἐπηγγείλατο διὰ παρθένου ἐπὶ τὴν γῆν ἀποστεῖλαι· οὗτος τοίνυν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. 41 Καὶ εἶδον αὐτὸν τυφλοὺς φωταγωγοῦντα, λεπροὺς καθαρίζοντα, παραλυτικοὺς θεραπεύοντα, δαίμονας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φυγαδεύοντα, νεκροὺς ἐγείροντα, ἀνέμοις ἐπιτιμῶντα, ἐπὶ κυμάτων θαλάσσης πεζεύοντα, καὶ πολλὰ ἕτερα ποιοῦντα θαυμάσια, καὶ πάντα τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν υἱὸν αὐτὸν τοῦ θεοῦ λέγοντα. φθόνῳ οὖν οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐκράτησαν καὶ ἐμοὶ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων καταψευσάμενοι ἔλεγον μάγον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐναντία τοῦ νόμου αὐτῶν πράττειν. 42 Ἐγὼ δὲ πιστεύσας ταῦτα οὕτως ἔχειν, μεμαστιγωμένον παρέδωκα αὐτὸν τῇ βουλῇ αὐτῶν· οἱ δὲ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλαττόντων τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐξεκαύθη ἡ τῶν Ἰουδαίων πονηρία ὥστε δοῦναι ἀργύρια τοῖς στρατιώταις λέγοντες ὅτι εἴπατε Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔκλεψαν. ἀλλὰ αὐτοὶ λαβόντες τὰ ἀργύρια σιωπῆσαι τὸ γεγονὸς οὐκ ἠδυνήθησαν· κἀκεῖνον γὰρ ἀναστάντα μεμαρτυρήκασιν ἑωρακέναι καὶ παρὰ Ἰουδαίων ἀργύρια εἰληφέναι. ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον ἵνα μή τις

λεχθῇ cum B (λεχθεῖ) CDE; A λεχθείη | καὶ τοῦτον cum E et codd. lat., ABC om καί, D τοῦτ. δέ | E οὗτ. τοίν. ἐμοῦ ἡγεμόνος ὄντος τῆς Ἰουδαίας ἦλθεν ὁ θεὸς τῶν Ἰουδαίων. Codd. lat. *Is* (al. *iste*, plerique *istum*) *itaque me praeside in Iudaea* (plerique *in Iudaeam*; Guelf.[a] add *Hebraeorum*) *cum venisset* (Guelff. *esset*; plerique *deus Iudaeorum cum misisset*)

41. καὶ εἶδον (B ἴδον): C ὡς δὲ ἴδων | C om δαιμ. ἀπὸ τῶν (BC om) usque ἐγείροντα (BE ἐγείραντα) | C καὶ ἀνέμοις | θαλάσσης (E praem. τῆς) cum CDE, item text. lat.; AB om | πεζεύοντα: E ξηροῖς ποσὶ βαδίζοντα (item text. lat.) | ἕτερα: C ἄλλα | DE θαύματα | D λέγειν | φθόνῳ οὖν: D καὶ φθόνῳ, C om οὖν | E κρατήσαντες ἐμοί | ἀντ' ἄλλων cum ABC; DE ἀντὶ ἄλλων | E ψευσάμενοι | μάγον cum E et text. lat.; codd. reliqui πλάνον | αὐτῶν (text. lat. *eorum*): sed codd. omnes αὐτόν

42. δέ (item text. lat.): CDE om | ταῦτα: C τούτων λεγόντων | C αὐτὸν αὐτοῖς τῇ β. αὐτ. | ταφέντος αὐτοῦ: E ταφέντα | B ἐπ' αὐτῷ | C om μου | CE φυλασσόντων | C om αὐτόν | C ἐπὶ δὲ τοσοῦτ., D ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτ. | ὅτι εἴπατε Οἱ cum CD; ABE εἴπατε ὅτι οἱ | τὸ σῶμα αὐτοῦ (codd. lat. multi add *per noctem*) ἔκλεψαν: C ἔκλεψαν αὐτόν, B ἔκλεψαν, E ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτὸς ἔκλεψ. τὸ σῶμα αὐτοῦ | BC ἀλλ' αὐτοί, E om αὐτοί | κἀκεῖνον (text. lat. *nam et illum*) cum E; reliqui κἀκεῖνοι | γάρ cum BCDE; A μὲν γάρ | E μεμαρτύρηται | ταῦτα cum CDE omnibusque praeter unum codd. lat., AB add δέ | ἀνήγαγον (C ἀναγάγω)

ἄλλως ψεύσηται, καὶ ὑπολάβῃς πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδολογίαις.

43 Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς Νέρων εἶπεν Εἰπέ μοι, Πέτρε, οὕτως δι' αὐτοῦ ἐπράχθη πάντα; Πέτρος ἔφη Οὕτως, δέομαι, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ὁ γὰρ Σίμων οὗτος πλήρης ψεύδους καὶ ἀπάτης ὑπάρχει, κἂν δοκῇ ἑαυτὸν τοῦτο εἶναι ὅπερ οὐκ ἔστιν, θεός. ἐν δὲ Χριστῷ πᾶσα ἡ ἄκρα νίκη διὰ τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ἀνέλαβεν ἡ δόξα ἐκείνη ἀκατάληπτος, ἥτις δι' ἀνθρώπου τοῖς ἀνθρώποις συνελθεῖν κατηξίωσεν. εἰς τοῦτον δὲ τὸν Σίμωνα δύο οὐσίαι εἰσίν, ἀνθρώπου καὶ διαβόλου, ὃς δι' ἀνθρώπου τοὺς ἀνθρώπους ἐπιχειρεῖ ἐμποδίζειν.

44 Σίμων εἶπεν Θαυμάζω, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τύχης τινὸς τοῦτον λογίσασθαι, ἄνθρωπον ἀπαίδευτον, ἁλιέα πτωχότατον, καὶ οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε εἰς γένος μετέχοντα ἐξουσίας. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐχθρὸν ἀνέξομαι τοῦτον, ἄρτι προστάξομαι τοῖς ἀγγέλοις μου ὅπως ἐλθόντες ἐκδικήσουσί με ἀπ' αὐτοῦ. Πέτρος εἶπεν Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀγγέλους σου· ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον ἐμὲ φοβηθή-

---

cum DE et textu lat., C add σοι, AB add τῷ κράτει σου | ἄλλως cum E et textu lat. (*aliter*): reliqui ἄλλος | E καὶ ὑπολαβὼν πιστεύσῃ

43. Νέρων εἶπεν (lat. *Nero dixit*): AB εἶπ. ὁ Νέρ., C εἶπεν Νέρ. ὁ βασιλεύς | BC πάντα (C praem ταῦτα) ἐπράχθη | ABC ὁ δὲ Πέτρ. εἶπεν | δέομαι, ἀγ. βασιλ.; interpr. lat. *Ita, non te fallo,* (Guelff. add *sic enim est*) *bone imperator:* ABC ἔστιν, βασιλεῦ (C add καὶ ταῦτα ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ) | C ὁ δὲ Σίμων | E om ὑπάρχει, κἂν (sic codd. omnes) δοκῇ (BC δοκεῖ) ἑαυτ. (C αὐτ.) τοῦτο (C τοῦ) usque θεός: text. lat. *ut putet se, quia homo est* (Flor. *cum homo sit pessimus*) *etiam hoc esse quod deus est.* | ἐν δὲ Χριστῷ (text. lat. *In Christo enim*) cum E: reliqui ἐν δὲ τῷ κυρίῳ μου (B ἡμῶν) Ἰησοῦ Χριστῷ ἐστί (BC ἐστίν) | C om ἡ | διὰ τοῦ θεοῦ usque ἐμποδίζειν ex E sumsi; eadem in latino textu sic leguntur: *per deum et hominem, quem assumsit illa maiestas incomprehensibilis, quae per hominem hominibus dignata est subvenire. In isto autem sunt duae substantiae hominis et diaboli, qui* (edidi ὅς, cod. οὕς) *per hominem conatur hominibus impedire.* Horum loco ABCD haec habent: ὃς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν εὐδόκησεν (BD ηὐδόκησεν) διὰ τῆς θείας (C add αὐτοῦ) οἰκονομίας τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι.

44. Θαυμάζω usque ἐξουσίας rursus ex E sunt; latine sic leguntur: *Miror te, bone imperator, hunc te alicuius momenti existimare hominem, imperitum piscatorem, mendacissimum, et nec in verbo nec in genere nec in aliqua praeditum potestate* (Abdiae Hist. Apost. I, 17. *et nec in verbo nec in re aliqua praeditum potestate*). In codd. reliquis desiderantur. | ἀλλ' usque τοῦτον ex E; latine: *Sed ne diutius hunc patiar inimicum.* ABCD: οὐκ ἀνέξομαί (CD ἀνέξωμαί) σου ἐπὶ πολύ, Πέτρε, ἀλλ' (C ἀλλά) | ABC προστάξω (τοῖς ἀγγέλοις codd. omnes habent) | ABC ἐκδικήσωσι (C -σιν) | C διὰ σοῦ | δὲ μᾶλλον: B γάρ | καὶ πεπαιδήσει (lat.

σονται ἐν τῇ δυνάμει καὶ πεποιθήσει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἑαυτὸν καταψεύδει.

45 Νέρων εἶπεν Οὐ φοβεῖ τὸν Σίμωνα, Πέτρε, τὸν τὴν αὐτοῦ θεότητα πράγμασι βεβαιοῦντα; Πέτρος εἶπεν Ἐν ἐκείνῳ ἡ θεότης, ὃς τὰ ἄδηλα ἐρευνᾷ τῆς καρδίας. νῦν οὖν εἰπάτω μοι τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ· ὅντινα λογισμόν μου πρὸ τοῦ ψεύσασθαι τοῦτον τοῖς σοῖς ἐμφανίζω ὠσίν, ἵνα μὴ τολμήσει ψεύσασθαι ὃ διαλογίζομαι. Νέρων εἶπεν Προσελθὼν ὧδε εἰπέ μοι τί διαλογίζει. Πέτρος εἶπεν Κέλευσον ἐνεχθῆναι ἄρτον κρίθινον καὶ λάθρα δοθῆναί μοι. ὡς δὲ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι καὶ λάθρα τῷ Πέτρῳ δοθῆναι, εἶπεν ὁ Πέτρος Εἰπάτω νῦν Σίμων τί τὸ διαλογισθὲν ἢ τί τὸ λεχθὲν ἢ τί τὸ γεγονός.

46 Νέρων εἶπεν Θέλεις οὖν ἵνα πιστεύσω ὅτι Σίμων ταῦτα ἀγνοεῖ, ὃς καὶ νεκρὸν ἤγειρεν καὶ ἑαυτὸν ἀποκεφαλισθέντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παρέστησεν, καὶ ὃ ἐὰν εἴπῃ ποιῆσαι ἐποίησεν; Πέτρος εἶπεν Ἀλλ' ἐπὶ ἐμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Νέρων εἶπεν Ἀλλ' ἐπὶ ἐμοῦ ἐποίησε ταῦτα πάντα· καὶ γὰρ ἀγγέλοις ἐκέλευσε πρὸς ἑαυτὸν ἐλθεῖν, καὶ ἦλθον. Πέτρος εἶπεν Εἰ τὸ μέγιστον ἐποίησεν,

---

et confidentia) ex E: reliqui om | μου (item lat.): E ἡμῶν | ὃν ἑ. καταψ. (item lat.) ex E: reliqui om

45. φοβεῖ cum BC; reliqui -βῇ | Πέτρε: E om | αὐτοῦ: AB ἑαυτοῦ | ABC Πέτρ. εἶπ. Βασιλεῦ (C om), ἐν ἐκ. ἐστίν | C ὅστις τά | μοι: AB add ὁ Σίμων | C τί διαλογίζωμαι | ὅντινα λογ. μου πρό (item text. lat.): ABC εἰς τὸν (B ἐν τῷ) διαλογισμόν (B -σμῷ) μου· πρό et post ψεύσασθαι add δέ | τοῖς σοῖς ἐμφ. ὠσίν: B τί διαλογίζομαι· ἐμφανίζω σοι βασιλεῦ omissis ὃ (AC τί) διαλογίζομαι (C -ζωμαι) | τολμήσει cum BE: A τολμήσῃ, C τολμίσῃς | διαλογίζει cum BCE; A -γίζῃ | B ὁ δὲ Πέτρ. προσελθὼν λέγει | C ἀχθῆναι | ὡς δὲ ἐκέλ. ἐνεχθ. (C ἀχθῆναι) usque δοθῆναι cum CE (similiterque text. lat.): AB om et pergunt καὶ εἶπεν πάλιν ὁ (BC om) Πέτρ. | νῦν (C add ὁ) Σίμων: AB Σίμ. νῦν | B om τί τὸ διαλογ. | ABC om ἢ utrumque

46. Νέρων εἶπεν Θέλεις usque ὅπερ διαλογίζεται rursus in cod. E solo inveniuntur consentiente interprete latino, apud quem sic leguntur: *Nero dixit Vis ergo ut credam quia haec Simon ignorat, qui et mortuum suscitavit et se ipsum decollatum* (Guelf.[a] om) *post diem tertium repraesentavit* (Flor. om *et se ipsum* usque *repraesentavit*) *et quicquid dixit ut faceret fecit? Petrus dixit Sed coram me non fecit. Nero dixit Sed me adstante haec omnia fecit; nam et angelos iussit ad se venire de caelo, et venerunt. Petrus dixit Ergo si quod maximum est fecit, quare quod minus est non facit? Dicat quid cogitaverim. Nero dixit Quid dicis, Simon? Ego me inter vos non convenio. Simon dixit Petrus dicat quid cogitaverim vel quid fecerim. Petrus respondit* (verba Εἰπάτω Πέτρος usque Πέτρος εἶπεν propter ὁμοιοτέλευτον excidisse videntur proptereaque ad textum latinum conformata addidimus)

μὴ παραχωρῆσαι ἐλθεῖν τὸν Παῦλον ἐν Ῥώμῃ. ποιήσαντες οὖν ἐν εὐτρεπεῖ οὐκ ὀλίγα δῶρα καὶ βαστάσαντες μεθ' ἑαυτῶν, μετὰ δεήσεως προσῆλθον αὐτῷ λέγοντες Δεόμεθά σου, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἀπόστειλον κελεύσεις εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας περιεχούσας μὴ πλησιάσαι Παῦλον ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν· διότι οὗτος ὁ Παῦλος θλίψας τὸ πατρῷον ἡμῶν ἅπαν ἔθνος ἠτήσατο ἐλθεῖν ἐνταῦθα τοῦ καὶ ἡμᾶς ἀπολέσαι. καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τὴν θλῖψιν ἣν ἔχομεν παρὰ Πέτρου.

4 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νέρων ἀπεκρίθη αὐτοῖς Γίνεται κατὰ τὸ θέλημα ὑμῶν, καὶ γράφομεν πρὸς πάσας τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν ἵνα παντελῶς μὴ ὁρμίσει ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας. ὑπέβαλον δὲ καὶ Σίμωνι τῷ μάγῳ παρακαλέσαντες αὐτὸν ἵνα, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας μὴ ἐπιβῇ.

5 Τούτων δὲ οὕτως πραττόντων, τινὲς ἐκ τῶν μετανοησάντων ἐξ ἐθνῶν καὶ βαπτισθέντων τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Πέτρου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Παῦλον πρέσβεις μετ' ἐπιστολῆς περιεχούσης οὕτως Παῦλε δοῦλε γνήσιε τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφὲ Πέτρου τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἠκούσαμεν ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν ταύτῃ τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων Ῥώμῃ ὅτι ἠτήσαντο Καίσαρα τοῦ ἀποστεί-

---

λεύσαντι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις | ἐλθεῖν (D praem αὐτόν) τ. Παῦλον: sic BCDF; A τὸν Π. ἐλθ. | ποιήσ. οὖν ἐν εὐτρεπεῖ (sic C; A ἐν εὐτρεπῆ, D ἐν εὐτροπῆ; F εὐτρεπῆ) οὐκ ὀλ. δ. καί: haec omnia om B, sed pergit βαστάσ. οὖν μ. ἑαυτ. οὐκ ὀλίγα δῶρα, μετά | αὐτῷ λέγοντες: C λέγ. τῷ βασιλεῖ | ἀπόστειλον: sic BD; ACF ἀποστεῖλαι (F pergit κελεῦσαι) | C κελ. ἐπὶ πάσης τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας | περιεχούσας usque θλίψας: sic A; B nil nisi ὅτι Παῦλός τις θλίψας, item DF καὶ κελεῦσαι ὅτι Π. τις θλίψας; C Παῦλόν τινα μὴ εἰσελθεῖν ἐνθάδε. ἐκέλευσεν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν ὅτι Παῦλός τις ὃς ἔθλιψεν | τὸ (A praem πᾶν) πατρ. ἡμ. ἅπαν (sic CF; om ABD) ἔθν. (B ἔθος) | B ἠτήσ. καὶ ἐνταῦθ. ἐλθ. τοῦ καί | καὶ (B om) ἀρκεῖ: C ἀρκ. γάρ | D βασ. εὐσεβ. | BCF ἡ θλῖψις | B περὶ Πέτρου

4. γίνεται: sic AF; B γένητε, C γενήτω, D γενέσθω | γράφομεν: sic AF; B γράψωμεν, C γράφωμεν, D γράφω (om πρός sequens) | ὁρμίσει: sic C (μὴ ὁρμίσει post Ἰταλ. ponit) F (ὁρμίσῃ); B ὁρμήσει; AD ὁρμήσῃ | C ὑπέβαλλον (D ὑπέβαλε) δ. κ. Σίμωνα τὸν μάγον | BF παρακαλοῦντες | εἴρηται: AD add παντελῶς, non BCF | ἐν τ. μέρεσιν: D ἐγγύς

5. B πραττομένων | ἐκ: ita CF, om ABD | ἐξ: ita AD; C ἐκ τῶν, BF om | τὸν Παῦλον: B αὐτόν | C μετά | C om Παῦλε | D Παῦλε γνήσιε φίλε | τ. δεσπ. ἡμῶν (C om) Ἰησ. Χρ. (C add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): F τοῦ θεοῦ τοῦ (supple δεσπότου?) ἡμῶν Ἰησ. Χρ. | ταύτῃ τῇ: D αὐτῇ τῇ, C τῇ | τῶν πό-

λαι ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δ' ἂν εὑρεθῇς
ἀποκτανθῇς. ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι ὥσπερ
οὐκ ἀποχωρίζει ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους οὓς
ἐποίησεν, οὕτως οὐκ ἔχει μερίσαι ὑμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, τοῦτ'
ἔστιν οὔτε Πέτρον παρὰ Παύλου οὔτε δὲ Παῦλον παρὰ Πέτρου·
ἀλλὰ κυρίως πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν,
εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, ὅτι ἄξιοι ἐγενόμεθα καὶ τῆς ὑμετέρας δι-
δασκαλίας.

6 Δεξάμενος δὲ ὁ Παῦλος τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλ-
μένους μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, μηνὶ Μαΐῳ εἰκάδι, πρόθυμος ἐγένετο
καὶ εὐχαρίστησεν τῷ κυρίῳ καὶ δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ. ἀπο-
πλεύσας δὲ ἀπὸ Γαυδομελέτης οὐκ ἔτι ἦλθεν διὰ Ἀφρικῆς ἐπὶ
τὰ μέρη Ἰταλίας, ἀλλ' ἐπὶ Σικελίαν ἀνέδραμεν, ἕως οὗ ἦλθεν
ἐν Συρακούσῃ τῇ πόλει μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν τῶν πεμφθέντων
ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτόν. 7 Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας παρεγένετο εἰς
τὸ Ῥήγιον τῆς Καλαβρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἐπέρασεν ἐν
Μεσίνῃ, καὶ ὀρδινεύει ἐκεῖ ἐπίσκοπον Βάκχυλον ὀνόματι. ἐξελ-
θόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ Μεσίνης ἀπέπλευσεν ἕως Διδύμου, καὶ ἔμει-
νεν ἐκεῖ νύκτα μίαν· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας ἦλθεν εἰς Ποντιόλην
τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ.

λεων: C πόλει | C εὑροῦσί σε τοῦ ἀποκτενοῦσί σε. καὶ ἡμεῖς ἐπιστ. | B ἀπεχώρησεν, D ἀπομερίζει (Lasc *quemadmodum deus luminaria magna duo fecit non divisit*) | B οὐδὲ ὑμᾶς ἔχει μερίσαι, C (corrupto) οὐ χωρεῖσαι ἔχειν ἡμᾶς | οὔτε (D οὐ) Πέ. (C Πέτρος, B Παῦλον) π. Παύλου (B Πέτρου) οὔτε δὲ (sic A; om BCDF) Παῦλον (C Παῦλος, B Πέτρον) π. Πέ. (B Παύλου) | ἐγενόμεθα: sic B; γενόμεθα D, γενώμεθα C, γενοίμεθα A, γινόμεθα F; BC om καί sequens.

6. Δεξάμενος: ita BCDF; διαδεξάμενος A | D ἀποσταλμένους, F ἀποσταλέντας | εἰκάδι: C εἰς τὰς ἥκωση (corrige εἴκοσι), B om μηνὶ Μα. εἰκ. (vertit etiam Lasc) | B ηὐχαρίστησε | κυρίῳ καὶ δεσπότῃ: sic BF; A θεῷ καὶ δεσπ. ἡμῶν; C (item Lasc) κυρίῳ ἡμῶν | C ὑποπλεύσας | C Γαυδωμελέτης, D Γαυδομελήτης | διά: BF δι', C εἰς et Ἀφρικήν | C εἰς τὰ μέρη | ἐπὶ Σικ. ἀνέδρ. ἕως: sic BDF; C ἔδραμεν ἐπὶ Σικ. ἕως, A ἐπὶ Σικελίαν· ἔδραμεν οὖν ἕως | BC ἐν (F add τῇ) Συρακούσει | A αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμ. πρ. αὐτ.

7. εἰς τό (C om) Ῥήγιον (A Ῥίγιον, B Ῥήγιν, C Ῥύγιον, D Ῥίγην) τῆς (CD om, B εἰς) Καλ. (ACD Καλαυρίας, B Καλαβρίαν) | AD Ῥιγίου, C Ῥυγίου | ἐν Μεσίνῃ: sic AB; εἰς Μεσίνήν CD; εἰς Μεσσήνην F | ὀρδινεύει: sic A; B ὀρδήνευσεν, C ὀρδύνευσεν, F ὠρδίνευσεν, D χειροτονεῖ | κ. ὀρδ. ἐκεῖ ἐπίσκ.: C κἀκεῖ ὀρδ. ἐπ., D καὶ χειρ. ἐπ. ἐκεῖ | A Βάχυλον, Lasc *Barchyrium* | F ἀπὸ Μεσσήνης | A Διδύμων, Lasc *Tendulae* | C νύκταν | F καὶ ἐκεῖθεν ἀποπλ. | εἰς Ποντιόλην: sic AD; BF εἰς Ποτιόλης, C εἰς Ποντιόλης | τῇ δευτ. ἡμέρᾳ: C τῆς δευτέρας

[8] Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθῶν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, ἐάσας τὸ ἴδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὑρεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν μεῖναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. [9] Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλός ἐστιν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

[10] Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλήν. ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις ἦν τεσσαρεσκαιδεκάτη τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφορήθη.

[11] Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὢν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπῃ μεγάλῃ, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανείς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀνενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρρύσ. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσει ἠκολούθησεν | B Ποτιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσον | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφάλανδος, C ἀναμφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποτιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρός: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ὑπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουλίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφορήθη, B pro iis sic: μεγάλως εὐφράνθησαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποτιόλῃ | BC ἐλυπήθη λύπην μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτορ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλών | Lectio codicis C paullulum correcta sic

ἔκβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. [12] Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαΐας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὀργυῖαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

[13] Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαΐας, ἐγένοντο εἰς Γαΐτας, κἀκεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξελθὼν δὲ ἀπὸ Γαΐτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταρακίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

[14] Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλῃ γενάμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλισθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις. [15] Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

---

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκότας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. θ. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενον | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὀργυῖαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαΐων | CD ἐγένετο | BD εἰς Γάϊτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστέλλιν (-λην C, -λειν D) | C Τερακύνας | ἡμέρας ἑπτά: B post Πέτρος ponit | B ἐκεῖθεν δέ | C ἀποπλεύσαντες (sed ἦλθεν) | C λεγόμενον | B Τριβουσταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utramque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀνήγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντός et μεγάλῃ | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδού | A ἐποτίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπον (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλέα |

[8] Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθῶν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, ἐάσας τὸ ἴδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὑρεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν μεῖναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. [9] Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλός ἐστιν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

[10] Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλήν. ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις ἦν τεσσαρεσκαιδεκάτη τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφορήθη.

[11] Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὢν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπῃ μεγάλῃ, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανείς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀνενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρρύσ. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσει ἠκολούθησεν | B Ποτιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσον | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφάλανδος, C ἀναμφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποτιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρός: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ὑπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουλίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφορήθη, B pro iis sic: μεγάλως εὐφράνθησαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποτιόλῃ | BC ἐλυπήθη λύπην μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτορ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλών | Lectio codicis C paullulum correcta sic

ἔκβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. [12] Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαΐας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὀργυῖαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

[13] Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαΐας, ἐγένοντο εἰς Γαΐτας, κἀκεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξελθὼν δὲ ἀπὸ Γαΐτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταραχίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

[14] Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλῃ γενάμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλισθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις. [15] Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

---

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκότας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. θ. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενον | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὀργυῖαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαΐων | CD ἐγένετο | BD εἰς Γάϊτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστέλλιν (-λην C, -λειν D) | C Τεραχύνας | ἡμέρας ἑπτά: B post Πέτρος ponit | B ἐκεῖθεν δέ | C ἀποπλεύσαντες (sed ἦλθεν) | C λεγόμενον | B Τριβουςταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utrumque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀνήγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντός et μεγάλῃ | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδού | A ἐποτίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπον (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλέα |

βέστατε βασιλεῦ, μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι πᾶσαν χώραν αὐτὸς ἐτάραξεν τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν διέστρεψεν; προάγει οὖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, ἵνα μία πόλις ἀπόληται καὶ μὴ τὸ βασίλειόν σου· τοῦτο γὰρ εἶχεν παθεῖν ἡ Ῥώμη. καὶ παρεμυθήθη ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτῶν.

16 Ὁ δὲ Παῦλος παρέμεινεν εἰς Τρίβους Ταβέρνης ἡμέρας τέσσαρας. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀππίου Φόρον καλούμενον Βικουσαράπη, καὶ κοιμηθεὶς ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην εἶδέν τινα καθήμενον εἰς καθέδραν χρυσῆν, καὶ παριστάμενον αὐτῷ πλῆθος μαύρων καὶ λεγόντων Ἐγὼ ἐποίησα σήμερον υἱὸν φονεῦσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἄλλος ἔλεγεν ὅτι κἀγὼ ἐποίησα πεσεῖν οἶκον καὶ φονεῦσαι γονεῖς μετὰ τέκνων. ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐξηγοῦντο αὐτῷ πονηρὰ πολλά· ἕτερος δὲ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἐγὼ ὀρδίνευσα ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Ἰουβενάλιος, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος, μετὰ τῆς ἡγουμένης Ἰουλιανῆς κοιμηθῇ. 17 Ἀκούσας δὲ ταῦτα πάντα κοιμώμενος εἰς αὐτὸν τὸν Ἀππίου Φόρον πλησίον Βικουσαράπης, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἀπὸ Ποντιόλης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον λέγων τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἀπήει ποιῆσαι. 18 Καὶ δραμὼν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ Ἰουβενάλιος ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Πέτρου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι παραπεσεῖν ἀπήειν,

---

C om μή | C εἴπομεν | BC ὅτι αὐτ. ἐτάρ. πᾶσαν (C add τὴν) χώραν | B om εὐσεβ. βασιλεῦ | ἀπόληται (sic AC): BD ἀπολεῖται | C ὅλον τὸ βασίλ. | D om ἡ | αὐτῶν: BC τούτους

16. C παρέμενεν εἰς Τριβουταβέρνην (B Τριβουταβέρνης) | C εἰς τόπον καλούμενον Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι (B Βικουσαραπή [hoc accentu], D om) | C ἐκεῖσε | B νύκταν | BC ἴδεν | C τινὰ αἰθύωππα (sic) καθήμενον | A παριστώμενον | C μαύρ. καὶ ἔλεγον | A φονεῦσαι υἱὸν τὸν (B om) πατ. αὐτ. (B om) | A ἕτερος δέ | B om ὅτι | κἀγώ: C ἐγώ | B γονεῖς καὶ τέκνα | C αλλ. δὲ ἐξηγ. ἕτερα πονηρὰ (B πονηρότερα et om πολλά) ἔργα ἃ εἶχον ποιῆσαι | B αὐτῷ λέγων ὅτι | ὀρδίν. cum CD; A ὠρδίν., B ἐποίησα

17. C om πάντα | C om αὐτὸν τόν | BC Ἀπίου, C** Ἀμπίου | C Φόρου | πλησίον (B ἀπό, C om) Βικουσ. (C Βικουσάραπι): D om | C εὐθέως απέστ. παραχρ. ἐν Ῥ. (B εἰς Ῥώμην) | C ἀκολουθ. αὐτοῦ | B om αὐτό | B ἀπίει, C ἐπίγει

18. ἔρριψεν: C praem τούτῳ αὐτῷ κατεπιγώμενος τὸ πράγματι (sic) | B om κλαίων καί | B ὀδυρώμενος | D ὅτι παρὰ μικρὸν παραπ. | ἀπήειν: ita A;

καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τὸ κεφάλαιον καὶ εἶπεν Πιστεύω ὅτι αὐτός
ἐστιν ὃν περιέμενες φωστῆρα. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη Πῶς
ἐνδέχεται ἐκεῖνον εἶναι τελειωθέντος αὐτοῦ; 19 Ὁ δὲ Ἰουβενά-
λιος ὁ ἐπίσκοπος ἔλαβεν τὸν ἀποσταλέντα παρὰ Παύλου πρὸς τὸν
Πέτρον, καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ζῇ καὶ ἔρχεται, καὶ
ὅτι ἐστὶν εἰς Ἀππίου Φόρον. καὶ ηὐχαρίστησεν ὁ Πέτρος καὶ
ἐδόξασεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
20 Τότε προσκαλεσάμενος τοὺς πεπιστευκότας μαθητὰς αὐτοῦ
ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Παῦλον ἕως Τρίβους Ταβέρνης· ἔστιν
δὲ τὸ διάστημα ἀπὸ Ῥώμης ἕως Τρίβους Ταβέρνης μίλια τριά-
κοντα ὀκτώ. καὶ ἰδὼν τούτους ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἔλαβεν θάρσος. κινήσαντες δὲ ἐκεῖθεν ἐκοι-
μήθησαν εἰς πόλιν καλουμένην Ἀρικίαν.

21 Περίφημον δὲ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ὅτι Παῦλος ὁ
ἀδελφὸς Πέτρου ἔρχεται. οἱ δὲ πεπιστευκότες τῷ θεῷ ἔχαιρον
χαρὰν μεγάλην. τάραχος δὲ μέγας ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις,
καὶ ἀπελθόντες πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον παρεκάλουν αὐτὸν λέ-
γοντες Ἀνάγαγε τῷ βασιλεῖ ὅτι οὐκ ἀπέθανεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ
ζῇ καὶ ἦλθεν. ὁ δὲ Σίμων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν Τίς οὖν ἡ
κεφαλὴ ἡ ἐλθοῦσα πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπὸ Ποντιόλης; μὴ καὶ
αὐτὴ οὐκ ἦν ἀναφαλανδός;

22 Ἐλθόντος δὲ τοῦ Παύλου ἐν τῇ Ῥώμῃ, φόβος μέγας

BD ἀπίει, C ἐπίει | B τὸ κεφάλ. ἅπαν | ὃν (C ὅπερ) περιέμενες (D -μενε, C -μένης) | B αὐτῷ ἔφη | B om πῶς

19. B Ἰουβεν. ἐπίσκ., C ἐπίσκ. Ἰουβεν. | B πρὸς Πέτρον | C ἀπήγγειλεν | Ἀππ. Φόρον (C -ρου): C add Βικουσάραπὶ | B εὐχαρίστησεν | A καὶ ἐδόξ. ὁ (B om) Πέτρ. | C om καὶ πατ. τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ.

20. Τότε: C καί | B τοὺς πεπιστ. αὐτῷ μαθητ. ἀπέστ. | C ἕως Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι bis | D ἕως ἐκεῖσε μίλια λη̄· | B ἰδὼν αὐτούς | C ηὐχαρίστησεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔλαβ. δὲ θάρσ. | B ἐκεῖθ. δὲ κινήσ. ἐκοιμήθ. | C ἤρχοντο καὶ ἐκοιμήθ. ε. τόπον λεγόμενον | D Ἀρκίαν, C Ἀρεκήν, B Ἀραβίαν

21. C om πόλει | C ζῇ καὶ ἔρχεται. οἱ οὖν | C om ἀλλὰ ζῇ κ. ἦλθ. | τίς: BC τίνος | B Ποτιόλης | C om ἦν | C ἀναφαλανδρός (cf. supra sub 9.)

22. Incipit E verbis his Ἐλθόντος εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανιῶν, συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐν ᾗ etc. Item *Passio Petri et Pauli* in codd. Guelferbytanis teste Thilone sic: *Cum venisset Paulus in urbem Romam, convenerunt ad eum omnes Iudaei di-*

ἐπέπεσεν τοῖς Ἰουδαίοις. συνῆλθον οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Τὴν πίστιν ἐν ᾗ ἐγεννήθης, ταύτην διεκδίκησον· οὐ γάρ δίκαιόν ἐστιν Ἑβραῖος ὢν καὶ ἐξ Ἑβραίων ἵνα ἑαυτὸν διδάσκαλον εἴπῃς ἐθνῶν καὶ ἐκδικητὴν τῶν ἀπεριτμήτων, καὶ αὐτὸς ὢν περιτετμημένος ἵνα τὴν τῆς περιτομῆς καταργήσῃς πίστιν. ὅταν οὖν ἴδῃς Πέτρον, ἀνταγώνισαι κατὰ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, ὅτι πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακὴν κατήργησεν· ἀπέκλεισε τὸν σαββατισμὸν καὶ νεομηνίας καὶ τὰς νομίμους ἀργίας. 23 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Παῦλος εἶπεν αὐτοῖς Ἐμὲ Ἰουδαῖον ἀληθινὸν ἐν τούτῳ δυνήσεσθε δοκιμάσαι, ὅτι καὶ τὸ σάββατον τηρῆσαι καὶ τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν κατανοῆσαι δυνηθῆτε· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. ἡμεῖς ἔχομεν πατέρας, πατριάρχας καὶ τὸν νόμον. τί οὖν ὁ Πέτρος κηρύσσει ἐν τῇ τῶν ἐθνῶν βασιλείᾳ; ἀλλὰ καὶ ἐάν τινα καινὴν θελήσει εἰσαγαγεῖν διδασκαλίαν, χωρίς τινος ταραχῆς καὶ φθόνου καὶ κόπου ἀπαγγείλατε αὐτῷ ἵνα καὶ ἡμεῖς ἴδωμεν, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν ἐλέγξω αὐτόν. ἐὰν δὲ ᾖ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀληθής, τῇ τῶν Ἑβραίων βίβλῳ καὶ μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη, πρέπον ἐστὶν πάντας ἡμᾶς πειθαρχεῖν αὐτῷ.

---

centes Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende. | C παρεκάλουν λέγοντες Πίστιν | BE ἐκδίκησον | ἵνα ante ἑαυτόν cum E posui; ABC ante Ἑβραῖος habent | ἐθνῶν: B τῶν ἐθνῶν, C ἑτέρων ἐθνῶν | τῶν ἀπεριτμήτων: B τῶν ἐθνῶν τῶν ἀπεριτμ. | E om ἵνα, item versio latina | καταργήσῃς cum ADE; B καταργήσεις, C καταργήσει | C om οὖν | B τοῦ ἡμετέρου γένους τὴν παραφυλακήν | ἀπέκλεισε usque ἀργίας ex E sumta sunt; eadem in codd. Guelf. et Flor. sic leguntur: *exclusit sabbatismum et neomeniam* (Flor. *neomaenias*) *et legitimas ferias exinanivit* (Flor. *inanivit*): desunt in ABCD.

23. B om ὁ | Ἐμὲ Ἰ. ἀ. ἐ. τ. δυνήσεσθε (codex -σησθε) δ. ὅτι (? codex ἔτι) usque ἐλέγξω αὐτόν: ista omnia, quae in ABCD desiderantur, ex E sumsi. Leguntur vero etiam in codd. latinis sic: *Me Iudaeum esse et verum Iudaeum, hinc poteritis probare cum et sabbatum observare et circumcisionem vere poteritis advertere: nam sabbato die requievit ab omnibus operibus suis deus. Nos habemus patres et patriarchas et legem. Quid tale praedicat Petrus in regno gentium? Sed et si forte aliquam vult introducere novam doctrinam, sine conturbatione et sine invidia et sine strepitu nunciate ei ut nos videamus, et in vestro conspectu illum ego convincam.* Ibidem in hunc modum pergitur: *Quod si forte doctrina eius vero testimonio fuerit ex* (Flor. *et*) *Hebraeorum libris munita, decet nos omnes obedire ei.* | ABC ἐὰν ᾖ (BC om) ἡ διδασκ. αὐτ. (C add ἐστίν) ἀληθής (B add ᾖ), τῇ τῶν Ἑβρ. βίβλῳ (C βίβλων) μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη (B ὀχυρωμ. D ὀχυρομ. E ὠχυρομ.) | C om πάντ. ἡμᾶς, E om ἡμᾶς

24 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ Παύλου λέγοντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον τῷ Πέτρῳ Παῦλος ἐξ Ἑβραίων παραγέγονεν, καὶ παρακαλεῖ σε ἵνα ἔλθῃς πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ οἱ ἀγαγόντες αὐτὸν λέγουσι μὴ δύνασθαι αὐτὸν συντυχεῖν ᾧ ἐὰν βούληται πρὸ τοῦ ἐμφανίσαι Καίσαρι. ἀκούσας δὲ ὁ Πέτρος ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἔκλαυσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ περιλαβόντες ἑαυτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἀλλήλους κατέβρεχον.

25 Ὡς δὲ πάντων ὁ Παῦλος τῶν ἑαυτοῦ πράξεων τὸ ὕφος τῷ Πέτρῳ ἀπήγγειλεν, καὶ πῶς διὰ τῶν τοῦ πλοὸς κόπων παραγέγονεν, καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ποῖα ἔπασχεν ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου καὶ πάσας τὰς ἐνέδρας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν πρὸς ἑσπέραν.

26 Ἕωθεν δὲ ἐξῆς διαφαυούσης τῆς ἡμέρας, ἰδοὺ Πέτρος παραγενόμενος εὑρίσκει πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Παύλου. ἦν δὲ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων Χριστιανῶν τε καὶ ἐθνικῶν

24. Ταῦτα usque ὅμοια: plane eadem codd. omnes testantur | ἀπῆλθον usque ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ex E sumsi; eadem latine sic habent: *perrexerunt Iudaei ad Petrum et dixerunt ei Paulus ex Hebraeis* (codex E ἐξ Ἑβραίων ἀπὸ Σπανιῶν) *venit: rogat te ut venias ad eum, quoniam hi qui eum adduxerunt* (i. e. οἱ ἀγαγόντες, quod nos praebuimus; sed ipse codex E οἱ ἀγαποῦντες habet) *dicunt non eum se posse dimittere ut videat quem vult antequam Caesari insinuent. Audiens haec Petrus gaudio gavisus est magno.* Pro his omnibus ABCD: ἐγνώσθη τῷ Πέτρῳ ὅτι Παῦλος παραγέγονεν (C γέγονεν) ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην | ἰδόντες cum BCDE; A εἰδότες | ἀπὸ τῆς χαρᾶς: C om, E post ἔκλαυσαν ponit | περιλαβ. cum ABDE; C περιπλακέντες | ἑαυτούς cum ABE; C ἀλλήλοις, D ἀλλήλους omisso ἀλλήλους sequenti | C κατεβρέχοντο.

25. πάντων: ita prorsus ABCDE; codd. latini *Cumque Paulus illi omnem textum suorum casuum indicasset* | C περὶ τῶν αὐτοῦ πράξεων τῷ Πέτρῳ | CD ἀνήγγειλεν | διὰ τῶν (BD τόν, C om) τ. πλ. κόπων (BDE* κόπον) παραγέγονεν c BCDE; item codd. Guelf. (Flor. om) *et qualiter navigii fatigationibus advenisset:* A δυσπλοιάσας (sic, non ut apud Thilonem δυσπλοῖσας) ἐν τῇ θαλάσσῃ διασέσωσται | καὶ ὁ Πέτρος cum CD, item codd. lat.; AB ὁμοίως καὶ Πέτρος, E πάλιν δὲ Πέτρος et pergit ἐξηγήσατο τῷ Παύλῳ | ποῖα cum B (E), D ὁποῖα; AC οἷα | E (item versio latina) ποίας ἐνέδρας ἔπασχεν παρὰ Σίμ. τ. μάγου pro ποῖα usque αὐτοῦ | καὶ ταῦτα usque πρὸς ἑσπέραν (B add γὰρ ἦν·): E καὶ ἑσπέρας γενομένης ἀνεχώρησεν Πέτρος ἐν τῷ ἰδίῳ καταλύματι: contra codd. latini *abscessit Petrus ad vesperam*, additis his: *mane die altero reversurus.*

26. Ἕωθεν usque ἰδοὺ Πέτρος ex E sumsi; eadem codd. lat. sic habent *Cumque aurora diei daret initium, ecce Petrus.* Contra ABC nil nisi Τῇ δὲ ἐπαύριον | C παραγενάμενος | πρὸ τῶν (A om) θυρῶν: C πρὸς τὴν θύραν | C Ἰουδ. καὶ τῶν Χριστ. μεγ. ταραχ. (B ταραχ. μεγ.)· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι (E ἐξ Ἰου-

μεγάλη ταραχή. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον Ἡμεῖς γένος ἐσμὲν ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, φίλοι τε τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντων τῶν προφητῶν, μεθ' ὧν ἐλάλησεν ὁ θεός, οἷς ἔδειξεν τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τὰ μεγάλα. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξ ἐθνῶν οὐδὲν μέγα ἐν τῷ σπέρματι ὑμῶν, εἰ μὴ ἐν εἰδώλοις καὶ γλυπτοῖς βέβηλοί τε καὶ βδελυκτοὶ γεγόνατε.

[27] Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίναντο οἱ ἐξ ἐθνῶν λέγοντες Ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν ἀλήθειαν, εὐθέως ἠκολουθήσαμεν αὐτῇ καταλιπόντες ἡμῶν τὴν πλάνην. ὑμεῖς δὲ καὶ τὰς πατρικὰς γνόντες δυνάμεις καὶ τὰ προφητικὰ ὁρῶντες σημεῖα καὶ νόμον δεξάμενοι, καὶ τὴν θάλασσαν ξηροῖς διαβεβηκότες τοῖς ποσὶν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν βυθιζομένους ἰδόντες, καὶ στύλου πυρὸς νυκτὸς ὑμῖν φαίνοντος καὶ νεφέλης ἡμέρας, καὶ μάννα ὑμῖν ἐξ οὐρανοῦ δοθέντος καὶ ἐκ πέτρας ὕδατος ὑμῖν ῥυέντος, μετὰ ταῦτα πάντα εἴδωλον ἑαυτοῖς μόσχου ἐτεκτήνατε καὶ προσεκυνήσατε τῷ γλυπτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν βλέποντες τῶν σημείων πιστεύομεν τοῦτον εἶναι σωτῆρα θεόν, ὃν ὑμεῖς ἐγκατελείπατε ἀπειθήσαντες.

δαίων) | E ἐκλεκτ. ἐσμ. | φίλοι τε (C om) cum CDE (item codd. latini, qui ita habent *Nos genus electum*, *regale* (Guelff. *reg. elect.*), *amicorum dei* (Guelff. add *sumus*) *Abrahae*): AB φυλῆς γε | C τοῦ τε Ἀβρ. Ἰσ. καὶ Ἰακ. | E οἷς καὶ ἔδειξεν | E καὶ τὰ (C om) θαύματα | ὑμῶν: E add ἔχετε, B ἔσχετε: Guelff. add *estis* post ἐξ ἐθνῶν, non item Flor. | C ἐν εἰδωλίῳ (B add τε) καί | B om γλυπτ. βεβ. τε (E om) καί | βέβηλοι et βδελυκτοί cum Thilone ex interprete latino edidimus praebente *inquinati* et *execrabiles*; codd. vero graeci omnes habent βεβήλοις et βδελυκτοῖς

27. τὰ (C ἕτερα πολλά) τούτοις (C αὐτοῖς) ὅμοια cum B(C)D: AE τὰ ὅμ. τούτ. (E αὐτοῖς) | E λεγόντ. τῶν πιστευσάντων Ἰουδ. | E εὐθ. ἠκολουθ. τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ἀληθείᾳ, καταλιπόντων ἡμῶν τὴν ἡμετέραν πλάνην (C τὴν πλάν. ἡμῶν ἅπασαν) | E post δυνάμεις pergit: καὶ τὰ τοῦ νόμου καὶ τὰ τῶν προφητῶν ἔχοντες διδάγματα, οἳ καὶ τ. θάλ. ξηροῖς (BCD ξηράν) διαβεβήκατε ποσίν (C om τοῖς ποσίν) | ἰδόντες: C ὁρῶντες | στύλου usque ἡμέρας ex E (similiter codd. latini) dedimus; ABCD sic: στύλου πυρὸς (C add καί) νεφέλης (B om; D ἐν νεφέλῃ) ἐξ οὐρ. ὑμ. φαίνοντος (BC φανέντος) τὴν νύκτα (C om τ. ν.) | B om καὶ ἐκ πέτρ. (A add στερεᾶς) ὕδατος (C ὕδωρ) ὑμ. ῥυέντος (ῥυέντος cum CDE; A ῥεύσαντος) | μετὰ ταῦτα (item interpr. latinus *et post omnia*): E praem οὐκ ἐπιστεύσατε, ἀλλὰ καί | ἑαυτοῖς: E ὑμῖν | μόσχου cum ABD (item Flor. et Guelf.[a] *vituli*, Guelf.[b] add *caput*): CE μόσχον | E ἐτεκτήνασθε, C ἐστήσατε et pergit εἰς προσκύνησιν καὶ προσκυνεῖτε (ita corrigo ex προσκυνηται) τῷ γλ. | E om τῶν | εἶναι σωτῆρα (BC om) θεόν (C add ἀληθινόν): E τὸν ἀληθινὸν θεόν (interpr. latin. *credimus deum hunc esse*) | ἐγκατελείπατε cum BCD (ἐκατελ.) E (κατελ.): A ἐγκατελίπετε

28 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φιλονεικούντων εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὴ χρῆναι αὐτοὺς τὰς τοιαύτας μεταξὺ ἀλλήλων ἔχειν ἀμφιβολίας, ἀλλὰ τοῦτο προσέχειν μᾶλλον ὅτι πεπλήρωκεν ὁ θεὸς τὰς ἑαυτοῦ ἐπαγγελίας, ἃς ὤμοσεν Ἀβραὰμ τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληρονομήσει πάντα τὰ ἔθνη. οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ· ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, κατὰ νόμον κριθήσονται, καὶ ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως ἀπολοῦνται. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ ὅτι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐξελέξατο ἡμᾶς εἰς λαὸν αὐτοῦ ἅγιον. ὥστε ἐν αὐτῷ ὀφείλομεν καυχᾶσθαι, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

29 Ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος κατεπραΰνθησαν οἵ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἐπετίθεντο τῷ Πέτρῳ. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας αὐτὸν ὅτι τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἀπηγόρευεν, εἶπεν Ἀκούσατε, ἀδελφοί, τοῦ ἁγίου πνεύματος περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ἐπαγγειλαμένου ὅτι ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου τεθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτον οὖν ᾧ ὁ πατὴρ εἶπεν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς· ἵνα δὲ πληρώσει τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν, συνεχώρησεν ταῦτα πάντα ἑαυτὸν παθεῖν.

---

28. B φιλονεικ. αὐτ. | C om Παῦλος | μὴ χρῆναι: D μὴ ἐχρῆν, C ἀχρεῖν omisso ἔχειν | ἀμφιβολίας: C ἀντιβολίας, E ἀντιλογίας, A ἀμφιβολάς | προσέχ. μᾶλλον: C μεγάλως ἔχειν | C ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν | αὐτοῦ: C αὐτῶν, E σου | κληρονομήσει cum BC, item interpr. latino; A ἐνευλογηθήσονται, E εὐλογηθήσονται | ὅσοι ἐν usque τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ex E sunt, in reliquis non inveniuntur. Interpres latinus sic: *Quicunque enim in lege peccassent, secundum legem iudicarentur; qui vero sine lege deliquissent, sine lege perirent. Est enim in humanis sensibus tanta sanctitas ut bona laudet naturaliter* (Flor. *natura*) *et puniat mala, quae inter se invicem cogitationes aut accusantes puniat aut remuneret excusantes.*

29. Ταῦτα: codd. latini *Haec et his similia* | Ἰουδαῖοι: E ἐξ Ἰουδαίων | C οἵ τε ἐξ ἐθνῶν καὶ οἱ ἄρχ. τῶν Ἰουδαίων· ἕτεροι δὲ τῶν Ἰουδ. ἐπιτίθεντο (D ἐπετίθοντο) | B om ὁ δὲ Πέτρος, sed post εἶπεν add δὲ ὁ Πέτρος | C om ὅτι τὰς συναγ. α. ἀπηγ. | σου bis: BC αὐτοῦ (item interpr. lat.) | B θήσεται, interpr. lat. *poneret* | ᾧ: C ὃν | A πληρώση | C ἐσυνεχώρησεν | ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδ. usque ἑαυτὸν παθεῖν: pro his, quae similiter interpr. lat. exhibet, cod. E sic habet: ὁμοίως δὲ καὶ Πέτρος ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων Ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς τῷ πατριάρχῃ Δαυὶδ λέγων Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτο ὁ θεὸς πληρῶν ἐξαπέστειλε τὸν αὐτοῦ υἱόν, σαρκω-

ὥσπερ οὖν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἐκτίσθη ἡ Εὔα, οὕτως καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία, ἥτις σπῖλον οὐκ ἔχει οὐδὲ μῶμον. [30] Ἐν τούτῳ οὖν ὁ θεὸς πᾶσιν εἴσοδον ἤνοιξεν τοῖς υἱοῖς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας, ἔχειν δὲ ζωὴν καὶ σωτηρίαν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐπιστρέψατε οὖν καὶ εἰσέλθατε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀβραάμ, ὅτι ἃ ἐπηγγείλατο αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπλήρωσεν· ὅθεν καὶ ὁ προφήτης λέγει Ὤμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἱερεὺς γὰρ ἐν τῷ σταυρῷ γέγονεν, ἡνίκα τὴν ὁλοκάρπωσιν τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἵματος ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς θυσίαν προσήνεγκεν.

[31] Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ Πέτρου τὸ

θέντα ἐκ σπέρματος αὐτοῦ· ὃ καὶ ἐμαρτύρησεν διὰ τοῦ αὐτοῦ Δαυὶδ εἰπὼν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. τοῦτο οὖν ὁ πατὴρ μεμαρτύρηκε λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ὃν καὶ ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ· ἕνεκεν δὲ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας συνεχώρησε ταῦτα πάντα παθεῖν αὐτόν. | ὥσπερ οὖν (B καὶ ὥσπερ) usque μῶμον desunt in E | ἐκτ. ἡ Εὔα: C ἡ Εὔα ἐπλάσθη | B (item interpr. lat.) om καί | C ἡ ἐκκλ., καὶ οὔτε σπ. ἔχει οὔτε μῶμ.

30. Ἐν τούτῳ (Guelf.[b] *Per hunc*, Guelf.[a] Flor. *Hunc*. Pergitur *deus aditum aperuit*) cum E; codd. reliqui Τούτοις | ABC πᾶσιν (C add ἰδών) ὁ θεός | C om εἴσοδον, E post ἤνοιξ. ponit | Ἰακώβ: E add καὶ παντὶ ἔθνει τῆς γῆς | πίστει τῆς εἰς usque ὀνόματι αὐτοῦ ex E sumsi; ABC (item interpr. lat.) πίστει τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπιστείᾳ (-στίᾳ A) διὰ (interpr. lat. om) τῆς συναγωγῆς (B om διὰ τ. συναγ., C διὰ τοὺς ἀναγώγους) | ἐπιστρέψ. οὖν (C add καὶ ὑμεῖς) κ. εἰσέλθατε (cum BCD; A -θετε) εἰς usque ὅτι ἃ (B et interpr. lat. ὅ, C εἴ τι) ἐπηγγ. α. ὁ θεός: pro his E habet ὃ γὰρ ἐπηγγ. ὁ θε. τῷ Ἀβραάμ | E Δαυὶδ ὁ προφήτης λέγ. περὶ αὐτοῦ Ὤμ. κύρ. τῷ Δαυίδ | E Σὺ εἶ | ἐν (C om) τῷ σταυρῷ: E ὁ σωτήρ | C σώματός τε καί | B om κόσμου, C post παντός ponit | C ἤνεγκεν, E add τῷ πατρί

31. Ταῦτα usque μέρος (B om) ἐπίστευσεν: pro his cod. E haec habet: Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐσίγησαν πάντες καὶ ἤκουον αὐτῶν διδασκόντων καὶ κηρυττόντων πᾶσι τοῖς πιστοῖς τὸν τοῦ κυρίου λόγον· καθ' ἡμέραν δὲ ἐπληθύνοντο τῶν πιστευόντων εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναρίθμητον πλῆθος. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχισυναγωγοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱερεῖς ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν σχεδὸν πᾶσα ἡ Ῥώμη ἐπίστευσεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤρξαντο κατ' αὐτῶν ταραχὴν ἐγείρειν εἰς τὸν λαὸν καὶ γογγυσμόν, ἐπαινεῖν δὲ Σίμωνα τὸν μάγον ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηγορουμένων· ἠγωνίζοντο καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Νέρωνος διαβόητον αὐτὸν ποιῆσαι (Nimirum prior horum actuum pars §§ 1—21 deest in cod. E itemque in interpr. latino. Ibi quae de Simone mago praecesserunt § 4 et § 21 vix ad ea quae h. l. leguntur quadrant.), ψέξαι δὲ τοὺς τοῦ

πλεῖστον τοῦ λαοῦ μέρος ἐπίστευσεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Νέρωνος Λιβίαν καὶ τὴν Ἀγρίππα τοῦ ἐπάρχου σύζυγον ὀνόματι Ἀγριππῖναν οὕτως πιστεῦσαι, ὥστε καὶ περιελεῖν ἑαυτὰς ἀπὸ τῆς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν πλευρᾶς. διὰ δὲ τῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας πολλοὶ καταφρονοῦντες τῆς στρατείας προσεκολλῶντο τῷ θεῷ, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν τινὰς πρὸς αὐτόν· καὶ γενόμενοι Χριστιανοὶ οὐκ ἔτι ἠθέλησαν ὑποστρέψαι ἐν τῇ στρατείᾳ οὔτε ἐν τῷ παλατίῳ.

[32] Ἐντεῦθεν τοῦ λαοῦ στασιώδη πραττόντων γογγυσμὸν ὁ Σίμων ζήλῳ κινούμενος διεγείρεται, καὶ ἤρξατο περὶ Πέτρου πολλὰ λέγειν κακά, μάγον καὶ ἀπαταιῶνα λέγων αὐτὸν εἶναι. ἐπίστευον δὲ αὐτῷ οἱ τὰ σημεῖα αὐτοῦ θαυμάζοντες· ἐποίει γὰρ ὄφιν χαλκοῦν κινεῖν ἑαυτόν, καὶ λιθίνους ἀνδριάντας γελᾶσαι καὶ κινῆσαι ἑαυτούς, αὐτὸν δὲ δραμεῖν καὶ αἰφνίδιον ἐν τῷ ἀέρι ἀρθῆναι. [33] Κατέναντι δὲ τούτων ὁ Πέτρος ἀσθενοῦντας ἐθεράπευεν λόγῳ, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ἐποίει προσευχόμενος, δαίμονας κελεύσματι ἐφυγάδευεν, ἔσθ' ὅτε καὶ νεκροὺς ἤγειρεν. ἔλεγεν δὲ

κυρίου ἀποστόλους. Latinus autem interpres sic: *Haec et his similia dicentibus Petro et Paulo pars maxima populorum credidit, et perpauci fuerunt qui et ipsi simulata* (Guelff. *aemulata*) *fide, non tamen aperte possent eorum negligere monita vel praecepta. Videntes autem maiores synagogarum et gentium pontifices sibi per praedicationem eorum finem specialiter fieri, egerunt hoc ut sermo eorum in murmurationem populi veniret. Et inde factum est ut Simonem magum Neroni praeferrent et istos culparent.* | συνέβη δὲ καί: pro his E: Ἐν τῷ οὖν τοὺς ἀναριθμήτους τοῦ λαοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον διὰ τοῦ κηρύγματος Πέτρου συνέβη καί, item interpr. lat. *Innumerabiles enim populi dum converterentur* (Guelff. *In illo tempore factum est, cum innumerab. pop. converti.*) *ad dominum per praedicationem Petri, contigit etiam* | Λιβίαν cum A, E Δυβίαν; B Λαβυίαν, CD Λιβυίαν | τὴν (E τοῦ) Ἀγρ. τ. ἐπάρχ. (B τ. ἐπ. Ἀγρ.) σύζ. (C σύζ. τ. ἐπαρχ. Ἀγρ.) | ὀνόματι Ἀγρίππ. ex E et interpr. lat. sumsi: in codd. reliquis non additur | ἑαυτάς: C αὐτάς | C οἱ πολλοὶ κατεφρόνουν τῆς στρατιᾶς καὶ προσεκολλοῦντο (E κατεφρόνουν τῶν στρατιωτῶν προσκολλώμενοι) | C γενάμενοι | B οὐκ ἔτι ὑπέστρεψαν (E ἠθέλ. στραφῆναι) ἐν τῇ στρατίᾳ (CE στρατιᾷ) | C οὐδὲ ἐν τῷ παλατείῳ

32. Ἐντεῦθεν usque γογγυσμόν ex E sunt; codd. lat.: *Hinc populis seditiosa murmuratione agentibus.* Pro his A ὅθεν, B ἔνθεν, C ἐλθὼν οὖν | C ὁ Σίμ. ὁ μάγος | C διεγείρετο | ἀπαταιῶνα: ita (non ἀπατεῶνα) codd. omnes (C ἀπαταίον) | CE λίθους ἀνδριάντας et C pergit ποιῆσαι τοῦ γελᾶν | ἑαυτούς: E αὐτούς | αὐτόν usque ἀρθῆναι (interpr. lat.: *se ipsum autem currere et subito in aere videri*): E αὐτὸς δὲ τρέχειν ἑαυτὸν ἐποίει (adde καί?) ἐφνίδιον (ἐφν. etiam B) ἐν τῷ ἀέρι διαφαίνεσθαι

33. Κατέν. δὲ (C om) τούτων (C τούτου) ὁ Πέτρος: E κατέναντι τούτων. ὁ δὲ Πέτρ. | C τυφλοὺς ἀνέβλεπεν | ἔσθ' ὅτε (interpr. lat. *interea*) ex E sumsi

πρὸς τὸν λαὸν ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Σίμωνος ἀπάτης φύγωσιν ἀλλὰ καὶ δειγματίσουσιν αὐτόν, ὅπως μὴ φανῶσιν τῷ διαβόλῳ δουλεύοντες.

[34] Καὶ οὕτως γέγονεν ὥστε πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἄνδρας βδελύττεσθαι Σίμωνα τὸν μάγον καὶ ἀνόσιον αὐτὸν καταγγέλλειν· οἱ δὲ τῷ Σίμωνι κολληθέντες τὸν Πέτρον διισχυρίζοντο μάγον, ψευδομαρτυροῦντες ὅσοι σὺν τῷ Σίμωνι τῷ μάγῳ ὑπῆρχον· ὥστε τὸν λόγον καὶ ἐπὶ Νέρωνος ἐλθεῖν τοῦ Καίσαρος, καὶ προστάξαι Σίμωνα τὸν μάγον πρὸς ἑαυτὸν εἰσαγαγεῖν. [35] Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αἰφνιδίως μορφὰς ἐναλλάσσειν, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἐξαίφνης παιδίον καὶ μετ᾽ ὀλίγον γέροντα, ἄλλοτε δὲ νεανίσκον· ἐνηλλάττετο γὰρ τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ἡλικίᾳ διαφόρους μορφὰς καὶ ἐβάκχευεν, ὑπουργὸν ἔχων τὸν διάβολον. ὅπερ θεωρῶν ὁ Νέρων ἀληθῶς υἱὸν αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἐδίδασκεν ψεύστην τε εἶναι καὶ μάγον, αἰσχρόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ ἀποστάτην, καὶ ἐν πᾶσι τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ ἐναντίον, καὶ μηδὲν λείπειν ἔτι εἰ μὴ ἵνα τῇ κελεύσει τοῦ θεοῦ φανερωθεῖσα ἡ ἀνομία αὐτοῦ τοῖς πᾶσι κατάδηλος γένηται.

(in margine significatur esse idem quod ἐνίοτε, πολλάκις); codd. reliqui om (C om etiam καί sequens) | E ἵνα ἀπὸ τ. τ. Σ. ἀπ. οὐ μόνον φύγ. | δειγματίσουσιν cum AD; BCE δειγματίσωσιν | ὅπως: E ἵνα | C τῷ διαβ. λατρεύοντες

34. εὐλαβεῖς: E εὐσεβεῖς | BCE καταγγέλειν (sic) | τὸν Πέτρον: C Πέτρῳ | διισχυρ. μάγ. ψευδομ. cum E (item interpr. lat.): AC ἔλεγον εἶναι (C om) μάγον, B μάγον εἶναι ἔλεγον | ὅσοι cum E; ABC ὅπερ αὐτοί omisso τῷ μάγῳ sequenti; Flor. (Guelff. om): *quod ipsi erant, cum Simonem dicerent deum esse* | CE ἐπὶ Νέρωνα ἐλϑ. τὸν Καίσαρα | E (item interpr. lat.) καὶ Σίμωνα τὸν μάγ. εἰσαγαγεῖν πρ. ἑαυτὸν (B αὐτόν) προσέταξεν, C ὁ δὲ βασιλεὺς Νέρων προσέταξεν Σίμωνα τ. μ. ἐλϑεῖν πρὸς αὐτόν

35. BD om ἔστη et καί seq. | B αἰφνίδιον | B ὥστε γενέσϑ. μετ᾽ ὀλίγον παιδ. καὶ πάλιν μετ᾽ ὀλ. | ἐνηλλ. usque τὸν διάβ. ex E; similiter interpr. lat. *Mutabatur sexu et aetate et per* (Guelf.b om) *multas figuras diaboli ministerio bacchabatur* (Flor. *iactabatur*): ABCD nil nisi haec habent ἔχων (C praem ταῦτα ἐποίει) ὑπουργὸν τ. διάβ. | CD ὅνπερ | E ὁ Νέρ. καὶ καταπλαγεὶς ὡς υἱὸν τοῦ ϑε. ὑπελάμβ. | C om εἶναι | τοῦ cum BCDE; A om | B ὁ δὲ Πέτρ. ὁ ἀπόστ., C ὁ δὲ ἀπόστ. Παῦλος | ἐδίδασκεν: E ἔλεγεν (item interpr. lat.) et om εἶναι | τε prius: E τοῦτον, BC αὐτόν | ἀνόσιον: C ἀνόητον | πᾶσι: C παίσει, ABDE παίσῃ | ἀληϑείᾳ cum AB; C εὐπιϑείᾳ (i. e. εὐπειϑείᾳ), D πίστει, E βουλῇ | E ἐναντιούμενον | καὶ μηδέν usque γένηται (interpr. lat. *nihilque superesse nisi ut iussu dei eius iniquitas manifestata omnibus panderetur.*) ex E sunt; desiderantur enim in codd. reliquis.

[36] Τότε εἰσελθὼν ὁ Σίμων πρὸς Νέρωνα εἶπεν Ἄκουσον, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἕως ἄρτι Πέτρου μόνον τοῦ λέγοντος ἑαυτὸν ἀπόστολον ἠνεχόμην. νυνὶ δ' ἐδιπλασίασε τὸ κακόν· Παῦλος γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ τὰ ἐναντία μου φρονῶν ὁμοῦ σὺν αὐτῷ λέγεται κηρύττειν. περὶ ὧν ἐὰν μὴ βουλεύσῃ τοῦ ὀλέθρου, εὔδηλον ὅτι ἡ βασιλεία σου οὐ δύναται σταθῆναι.

[37] Τότε ὁ Νέρων πλησθεὶς μερίμνης ἐκέλευσεν σπουδαίως αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ εἰσελθόντων πρὸς Νέρωνα Σίμωνος τοῦ μάγου Πέτρου τε καὶ Παύλου τῶν τοῦ Χριστοῦ ἀποστόλων ὁ Σίμων εἶπεν Οὗτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ναζαρηνοῦ, οἷς οὐ πάνυ καλῶς ἔχει ἵνα ὦσιν ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Νέρων εἶπεν Τί ἐστι Ναζαρηνός; Σίμων εἶπεν Ἔστιν πόλις Ἰούδα ἥτις ὑμῖν ἀεὶ ἐναντία γέγονεν, Ναζαρὲτ λεγομένη· ὁ οὖν διδάσκαλος τούτων ἐξ αὐτῆς γέγονεν. [38] Νέρων εἶπεν Ὁ θεὸς πάντα ἄνθρωπον παραινεῖ ἀγαπᾶν· σὺ οὖν διὰ τί αὐτοὺς διώκεις; Σίμων εἶπεν Τούτων τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος οἵτινες διέστρεψαν

---

36. E om ὁ Σίμων | ABC εἶπεν (C λέγει) αὐτῷ | Ἄκουσον usque σταθῆναι ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Audi me, bone imperator. Ego sum filius dei, qui de coelo descendi. Usque modo Petrum, qui se dicit apostolum, solum* (Flor. om) *patiebar. Nunc autem geminatum est malum. Paulus denique, qui et ipse eadem docet et contra me sentit, simul dicitur cum eo praedicare. Quos* (Flor. *quod*) *constat quia nisi de interitu eorum cogitaveris, regnum tuum stare non poterit.* Horum loco ABCD habent: Εἰ (C praem Ἄκουσον, βασιλεύς) μὴ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐκδιώξεις (BD; AC -ώξῃς) ἐντεῦθεν, οὐ δύναται (A δυνήσεται) στῆναι ἡ βασιλ. σου

37. E om ὁ | E μερ. πλησθ. | E σπουδ. αὐτ. ἐκέλ. πρ. ἑαυτὸν ἀγαγεῖν, B ἐσπούδασεν ἀγαγεῖν αὐτοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς | C ἐλθόντων αὐτῶν | Σίμ. τοῦ μάγ. ex E et interpr. lat. sumsi; desunt (item τε) in reliquis | οὗτοι cum E: codd. reliqui add εἰσιν | Ναζαρηνοῦ (A -ρινοῦ): CDE Ναζωραίου, non item infra | οἷς (item interpr. lat.): E om | ἔχει: E ὑπάρχει | C ἐν τῷ λαῷ | Τί cum CE itemque interpr. lat., ABD Τίς | ἐστι: ABCD ἐστιν ὁ | E Πόλις ἐστίν | Ἰούδα cum E; ABCD ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ | ὑμῖν: B ἡμῖν, C ἡμῶν | E ἐναντ. ἐγένετο ἀεί (ἀεί om B) | τούτων: E αὐτῶν

38. Νέρων εἶπεν usque ὑπερνικήσεις μαθητάς ex E sumsi. Eadem interpr. lat. sic habet: *Nero dixit Deus omnem hominem monet et diligit. Tu quare eos persequeris? Simon dixit Istud hominum est* (Guelff. *Est enim hominum*) *genus qui totam Iudaeam perverterunt ne mihi crederent. Nero ad Petrum ait Quare tam perfidi estis contra genus vestrum? Tunc Petrus ad Simonem ait Omnibus imponere potuisti, Simon, mihi autem nunquam; ipsos autem quos deceperas per me deus de suo errore revocavit. Et cum expertum tibi sit quod me superare non possis, miror qua fronte*

ὅλην τὴν Ἰουδαίαν τοῦ μὴ πιστεύειν μοι. Νέρων ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Διὰ τί οὕτως ἀπειθεῖς ἐστὲ κατὰ τὸ γένος ὑμῶν; τότε ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι ἔφη Πᾶσι δι' ἐπιθέσεως ἠδυνήθης, ἐμοὶ δὲ οὐδέποτε· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐξαπατηθέντας δι' ἐμοῦ ὁ θεὸς ἐκ τῆς ἰδίας πλάνης ἀνεκαλέσατο. καὶ ὅτι ἐπειράσθης μὴ δυνηθῆναι ἐμοῦ περιγενέσθαι, θαυμάζω ποίῳ χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καταλαζονεύει, καὶ ὑπολαμβάνεις ὅτι διὰ τῆς μαγικῆς σου τέχνης τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὑπερνικήσεις μαθητάς.
39 Νέρων εἶπεν Τίς ἐστι Χριστός; Πέτρος εἶπεν Ὃν ἑαυτὸν οὗτος ὁ Σίμων ὁ μάγος διισχυρίζεται· οὗτος δὲ ἄνθρωπος πονηρώτατος, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ διαβολικά. εἰ δὲ θέλεις γνῶναι, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, λάβε τὰ γράμματα Ποντίου Πιλάτου τὰ πρὸς Κλαύδιον πεμφθέντα, καὶ οὕτως γινώσκεις πάντα. ὁ δὲ Νέρων ἐκέλευσεν αὐτὰ ἀχθῆναι καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἀναγνωσθῆναι. περιεῖχον δὲ οὕτως.

40 Πόντιος Πιλᾶτος Κλαυδίῳ χαίρειν. Ἔναγχος συνέβη ὅπερ αὐτὸς ἐγύμνασα· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι διὰ φθόνον ἑαυτούς τε καὶ τοὺς μετέπειτα ἰδίαις δειναῖς κρίσεσιν ἐτιμωρήσαντο. ἀμέλει ἐπαγγελίας ἔχοντες οἱ πατέρες αὐτῶν ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς αὐτῶν τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ, ὅστις εἰκότως βασιλεὺς αὐ-

---

in conspectu regis te iacles, ut putes **(Flor. om *ut putes*) *per artem tuam magicam Christi discipulos superare.* Pro his omnibus ABCD habent: Τότε ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Θαυμάζω ποίῳ χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπ. τοῦ βασ. καταλαζονεύει (A -η, BC -ζωνεύεις, DE -ζωνεύει) καὶ ὑπολ. (C om κ. ὑπολ.) ὅτι usque ὑπερνικήσεις (DE -κήσῃς, B -κῆσαι ἐλπίζεις post μαθητάς) μαθητάς**

39. Τίς: Guelff. *Quid* | ABC ὁ Χριστός | Ὃν ἑαυτόν usque διαβολικά ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Hic est quem hic Simon magus se esse affirmat; hic autem est homo nequissimus, et opera eius diabolica sunt.* Codd. reliqui om | ABCD om δέ | BD θέλῃς | ABCD γνῶναι βασιλεῦ (C βασ. ἰδεῖν) τίς ἐστιν ὁ Χριστός, καὶ τὰ πραχθ. | περὶ τ. Χριστοῦ: B παρ' αὐτοῦ, C om | B οὕτως γνώσει | AD αὐτὰ ἐνεχθῆναι (D ἐν. αὐτ.) | E om καὶ ἐνώπ. αὐτῶν (C αὐτοῦ, interpr. lat. *in suo conspectu*) ἀναγν. | περιεῖχον cum ADE; BC -χεν

40. E his Pilati litteris inscriptum habet ἐπιστολὴ Πιλάτου πρὸς Κλαύδιον. | Πιλᾶτος (hoc accentu A; reliqui -ά-): E Πυλάτος, item antea Πυλάτου | ἔναγχος: E in margine adscriptum habet νεωστί, ἄρτι, νῦν | αὐτός cum E (item codd. lat. *ipse*): C ἐγώ, ABD αὐτὸς ἐγώ | ἐγύμνασα cum BE; ACD ἐγύμνωσα | οἱ γάρ: C om, D om γάρ | ἰδίαις: C add καί | δειναῖς: E ὀδύναις, D om, C add τιμωρίαις καί | E ἃ μέλλει (C ἀμμελεῖ) ἀπήγγελκαν αὐτοῖς οἱ | αὐτοῖς: C αὐτῶν | αὐτῶν cum E et codd. lat.; om reliqui | E αὐτ. ἐξ οὐρ. ἅγιον αὐτοῦ (om αὐτοῦ BC) | εἰκότως cum BCDE (codd. lat. *merito*); A om |

τῶν λεχθῇ, καὶ τοῦτον ἐπηγγείλατο διὰ παρθένου ἐπὶ τὴν γῆν
ἀποστεῖλαι· οὗτος τοίνυν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν. [41] Καὶ εἶδον αὐτὸν τυφλοὺς φωταγωγοῦντα, λεπροὺς
καθαρίζοντα, παραλυτικοὺς θεραπεύοντα, δαίμονας ἀπὸ τῶν ἀν-
θρώπων φυγαδεύοντα, νεκροὺς ἐγείροντα, ἀνέμοις ἐπιτιμῶντα,
ἐπὶ κυμάτων θαλάσσης πεζεύοντα, καὶ πολλὰ ἕτερα ποιοῦντα
θαυμάσια, καὶ πάντα τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν υἱὸν αὐτὸν τοῦ
θεοῦ λέγοντα. φθόνῳ οὖν οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι
ἐκράτησαν καὶ ἐμοὶ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων
καταψευσάμενοι ἔλεγον μάγον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐναντία τοῦ νόμου
αὐτῶν πράττειν. [42] Ἐγὼ δὲ πιστεύσας ταῦτα οὕτως ἔχειν,
μεμαστιγωμένον παρέδωκα αὐτὸν τῇ βουλῇ αὐτῶν· οἱ δὲ ἐσταύ-
ρωσαν αὐτόν, καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ'
αὐτόν. αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλαττόντων τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἀνέστη. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐξεκαύθη ἡ τῶν Ἰουδαίων πο-
νηρία ὥστε δοῦναι ἀργύρια τοῖς στρατιώταις λέγοντες ὅτι εἴπατε
Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔκλεψαν. ἀλλὰ αὐτοὶ λα-
βόντες τὰ ἀργύρια σιωπῆσαι τὸ γεγονὸς οὐκ ἠδυνήθησαν· κἀκεῖ-
νον γὰρ ἀναστάντα μεμαρτυρήκασιν ἑωρακέναι καὶ παρὰ Ἰου-
δαίων ἀργύρια εἰληφέναι. ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον ἵνα μή τις

λεχθῇ cum B (λεχθεῖ) CDE; A λεχθείη | καὶ τοῦτον cum E et codd. lat., ABC om καί, D τοῦτ. δέ | E οὗτ. τοίν. ἐμοῦ ἡγεμόνος ὄντος τῆς Ἰουδαίας ἦλθεν ὁ θεὸς τῶν Ἰουδαίων. Codd. lat. *Is* (al. *iste*, plerique *istum*) *itaque me praeside in Iudaea* (plerique *in Iudaeam*; Guelf.ª add *Hebraeorum*) *cum venisset* (Guelff. *esset*; plerique *deus Iudaeorum cum misisset*)

41. καὶ εἶδον (B ἴδον): C ὡς δὲ ἴδων | C om δαίμ. ἀπὸ τῶν (BC om) usque ἐγείροντα (BE ἐγείραντα) | C καὶ ἀνέμοις | θαλάσσης (E praem. τῆς) cum CDE, item text. lat.; AB om | πεζεύοντα: E ξηροῖς ποσὶ βαδίζοντα (item text. lat.) | ἕτερα: C ἄλλα | DE θαύματα | D λέγειν | φθόνῳ οὖν: D καὶ φθόνῳ, C om οὖν | E κρατήσαντες ἐμοί | ἀντ' ἄλλων cum ABC; DE ἀντὶ ἄλλων | E ψευσάμενοι | μάγον cum E et text. lat.; codd. reliqui πλάνον | αὐτῶν (text. lat. *eorum*): sed codd. omnes αὐτόν

42. δέ (item text. lat.): CDE om | ταῦτα: C τούτων λεγόντων | C αὐτὸν αὐτοῖς τῇ β. αὐτ. | ταφέντος αὐτοῦ: E ταφέντα | B ἐπ' αὐτῷ | C om μου | CE φυλασσόντων | C om αὐτόν | C ἐπὶ δὲ τοσοῦτ., D ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτ. | ὅτι εἴπατε Οἱ cum CD; ABE εἴπατε ὅτι οἱ | τὸ σῶμα αὐτοῦ (codd. lat. multi add *per noctem*) ἔκλεψαν: C ἔκλεψαν αὐτόν, B ἔκλεψαν, E ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτὸς ἔκλεψ. τὸ σῶμα αὐτοῦ | BC ἀλλ' αὐτοί, E om αὐτοί | κἀκεῖνον (text. lat. *nam et illum*) cum E; reliqui κἀκεῖνοι | γάρ cum BCDE; A μὲν γάρ | E μεμαρτύρηται | ταῦτα cum CDE omnibusque praeter unum codd. lat., AB add δέ | ἀνήγαγον (C ἀναγάγω)

ἄλλως ψεύσηται, καὶ ὑπολάβῃς πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδολογίαις.

43 Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς Νέρων εἶπεν Εἰπέ μοι, Πέτρε, οὕτως δι' αὐτοῦ ἐπράχθη πάντα; Πέτρος ἔφη Οὕτως, δέομαι, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ὁ γὰρ Σίμων οὗτος πλήρης ψεύδους καὶ ἀπάτης ὑπάρχει, κἂν δοκῇ ἑαυτὸν τοῦτο εἶναι ὅπερ οὐκ ἔστιν, θεός. ἐν δὲ Χριστῷ πᾶσα ἡ ἄκρα νίκη διὰ τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ἀνέλαβεν ἡ δόξα ἐκείνη ἀκατάληπτος, ἥτις δι' ἀνθρώπου τοῖς ἀνθρώποις συνελθεῖν κατηξίωσεν. εἰς τοῦτον δὲ τὸν Σίμωνα δύο οὐσίαι εἰσίν, ἀνθρώπου καὶ διαβόλου, ὃς δι' ἀνθρώπου τοὺς ἀνθρώπους ἐπιχειρεῖ ἐμποδίζειν.

44 Σίμων εἶπεν Θαυμάζω, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τύχης τινὸς τοῦτον λογίσασθαι, ἄνθρωπον ἀπαίδευτον, ἁλιέα πτωχότατον, καὶ οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε εἰς γένος μετέχοντα ἐξουσίας. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐχθρὸν ἀνέξομαι τοῦτον, ἄρτι προστάξομαι τοῖς ἀγγέλοις μου ὅπως ἐλθόντες ἐκδικήσουσί με ἀπ' αὐτοῦ. Πέτρος εἶπεν Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀγγέλους σου· ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον ἐμὲ φοβηθή-

---

cum DE et textu lat., C add σοι, AB add τῷ κράτει σου | ἄλλως cum E et textu lat. (*aliter*): reliqui ἄλλος | E καὶ ὑπολαβὼν πιστεύσῃ

43. Νέρων εἶπεν (lat. *Nero dixit*): AB εἴπ. ὁ Νέρ., C εἶπεν Νέρ. ὁ βασιλεύς | BC πάντα (C praem ταῦτα) ἐπράχθη | ABC ὁ δὲ Πέτρ. εἶπεν | δέομαι, ἀγ. βασιλ.; interpr. lat. *Ita, non te fallo,* (Guelff. add *sic enim est*) *bone imperator:* ABC ἐστίν, βασιλεῦ (C add καὶ ταῦτα ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ) | C ὁ δὲ Σίμων | E om ὑπάρχει, κἂν (sic codd. omnes) δοκῇ (BC δοκεῖ) ἑαυτ. (C αὐτ.) τοῦτο (C τοῦ) usque θεός: text. lat. *ut putet se, quia homo est* (Flor. *cum homo sit pessimus*) *etiam hoc esse quod deus est.* | ἐν δὲ Χριστῷ (text. lat. *In Christo enim*) cum E: reliqui ἐν δὲ τῷ κυρίῳ μου (B ἡμῶν) Ἰησοῦ Χριστῷ ἐστί (BC ἐστίν) | C om ἡ | διὰ τοῦ θεοῦ usque ἐμποδίζειν ex E sumsi; eadem in latino textu sic leguntur: *per deum et hominem, quem assumsit illa maiestas incomprehensibilis, quae per hominem hominibus dignata est subvenire. In isto autem sunt duae substantiae hominis et diaboli, qui* (edidi ὅς, cod. οὕς) *per hominem conatur hominibus impedire.* Horum loco ABCD haec habent: ὃς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν εὐδόκησεν (BD ηὐδόκησεν) διὰ τῆς θείας (C add αὐτοῦ) οἰκονομίας τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι.

44. Θαυμάζω usque ἐξουσίας rursus ex E sunt; latine sic leguntur: *Miror te, bone imperator, hunc te alicuius momenti existimare hominem, imperitum piscatorem, mendacissimum, et nec in verbo nec in genere nec in aliqua praeditum potestate* (Abdiae Hist. Apost. I, 17. *et nec in verbo nec in re aliqua praeditum potestate*). In codd. reliquis desiderantur. | ἀλλ' usque τοῦτον ex E; latine: *Sed ne diutius hunc patiar inimicum.* ABCD: οὐκ ἀνέξομαί (CD ἀνέξωμαί) σου ἐπὶ πολύ, Πέτρε, ἀλλ' (C ἀλλά) | ABC προστάξω (τοῖς ἀγγέλοις codd. omnes habent) | ABC ἐκδικήσωσι (C -σιν) | C διὰ σοῦ | δὲ μᾶλλον: B γάρ | καὶ πεπαιδήσει (lat.

σονται ἐν τῇ δυνάμει καὶ πεποιθήσει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἑαυτὸν καταψεύδει.

45 Νέρων εἶπεν Οὐ φοβεῖ τὸν Σίμωνα, Πέτρε, τὸν τὴν αὐτοῦ θεότητα πράγμασι βεβαιοῦντα; Πέτρος· εἶπεν Ἐν ἐκείνῳ ἡ θεότης, ὃς τὰ ἄδηλα ἐρευνᾷ τῆς καρδίας. νῦν οὖν εἰπάτω μοι τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ· ὅντινα λογισμόν μου πρὸ τοῦ ψεύσασθαι τοῦτον τοῖς σοῖς ἐμφανίζω ὠσίν, ἵνα μὴ τολμήσει ψεύσασθαι ὃ διαλογίζομαι. Νέρων εἶπεν Προσελθὼν ὧδε εἰπέ μοι τί διαλογίζει. Πέτρος εἶπεν Κέλευσον ἐνεχθῆναι ἄρτον κρίθινον καὶ λάθρα δοθῆναί μοι. ὡς δὲ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι καὶ λάθρα τῷ Πέτρῳ δοθῆναι, εἶπεν ὁ Πέτρος Εἰπάτω νῦν Σίμων τί τὸ διαλογισθὲν ἢ τί τὸ λεχθὲν ἢ τί τὸ γεγονός.

46 Νέρων εἶπεν Θέλεις οὖν ἵνα πιστεύσω ὅτι Σίμων ταῦτα ἀγνοεῖ, ὃς καὶ νεκρὸν ἤγειρεν καὶ ἑαυτὸν ἀποκεφαλισθέντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παρέστησεν, καὶ ὃ ἐὰν εἴπῃ ποιῆσαι ἐποίησεν; Πέτρος εἶπεν Ἀλλ' ἐπὶ ἐμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Νέρων εἶπεν Ἀλλ' ἐπὶ ἐμοῦ ἐποίησε ταῦτα πάντα· καὶ γὰρ ἀγγέλοις ἐκέλευσε πρὸς ἑαυτὸν ἐλθεῖν, καὶ ἦλθον. Πέτρος εἶπεν Εἰ τὸ μέγιστον ἐποίησεν,

---

et confidentia) ex E: reliqui om | μου (item lat.): E ἡμῶν | ὃν ἑ. καταψ. (item lat.) ex E: reliqui om

45. φοβεῖ cum BC; reliqui -βῇ | Πέτρε: E om | αὐτοῦ: AB ἑαυτοῦ | ABC Πέτρ. εἶπ. Βασιλεῦ (C om), ἐν ἐκ. ἐστίν | C ὅστις τά | μοι: AB add ὁ Σίμων | C τί διαλογίζωμαι | ὅντινα λογ. μου πρό (item text. lat.): ABC εἰς τὸν (B ἐν τῷ) διαλογισμόν (B -σμῷ) μου· πρό et post ψεύσασθαι add δέ | τοῖς σοῖς ἐμφ. ὠσίν: B τί διαλογίζομαι· ἐμφανίζω σοι βασιλεῦ omissis ὃ (AC τί) διαλογίζομαι (C -ζωμαι) | τολμήσει cum BE: A τολμήσῃ, C τολμίσῃς | διαλογίζει cum BCE; A -γίζῃ | B ὁ δὲ Πέτρ. προσελθὼν λέγει | C ἀχθῆναι | ὡς δὲ ἐκέλ. ἐνεχθ. (C ἀχθῆναι) usque δοθῆναι cum CE (similiterque text. lat.): AB om et pergunt καὶ εἶπεν πάλιν ὁ (BC om) Πέτρ. | νῦν (C add ὁ) Σίμων: AB Σίμ. νῦν | B om τί τὸ διαλογ. | ABC om ἢ utrumque

46. Νέρων εἶπεν Θέλεις usque ὅπερ διαλογίζεται rursus in cod. E solo inveniuntur consentiente interprete latino, apud quem sic leguntur: *Nero dixit Vis ergo ut credam quia haec Simon ignorat, qui et mortuum suscitavit et se ipsum decollatum* (Guelf.ᵃ om) *post diem tertium repraesentavit* (Flor. om *et se ipsum* usque *repraesentavit*) *et quicquid dixit ut faceret fecit? Petrus dixit Sed coram me non fecit. Nero dixit Sed me adstante haec omnia fecit; nam et angelos iussit ad se venire de caelo, et venerunt. Petrus dixit Ergo si quod maximum est fecit, quare quod minus est non facit? Dicat quid cogitaverim. Nero dixit Quid dicis, Simon? Ego me inter vos non convenio. Simon dixit Petrus dicat quid cogitaverim vel quid fecerim. Petrus respondit* (verba Εἰπάτω Πέτρος usque Πέτρος εἶπεν propter ὁμοιοτέλευτον excidisse videntur propterea que ad textum latinum conformata addidimus)

διὰ τί τὸ ἐλάχιστον οὐ ποιεῖ; εἰπάτω τί ἐνεθυμήθην καὶ τί πεποίηκα. Νέρων εἶπεν Ἐγὼ μεταξὺ ὑμῶν οὐ συνεπίσταμαι ἐμαυτόν. Σίμων εἶπεν Εἰπάτω Πέτρος τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ. Πέτρος εἶπεν Τί ἐνθυμεῖται Σίμων, ἐμαυτὸν ἐπίστασθαι διδάξω ἐν τῷ ποιῆσαί με ὅπερ διαλογίζεται. [47] Σίμων εἶπεν Τοῦτο γίνωσκε, βασιλεῦ, ὅτι τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς ἐπίσταται εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. οὐκοῦν Πέτρος ψεύδεται; Πέτρος εἶπεν Σὺ οὖν ὁ λέγων ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τί ἐνθυμοῦμαι· τί ἄρτι πεποίηκα ἐν τῷ κρυπτῷ, εἰ δύνασαι, σαφήνισον. ὁ γὰρ Πέτρος εὐλογήσας ὃν εἰλήφει ἄρτον κρίθινον καὶ κλάσας δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἐν τοῖς χειριδίοις ἐσώρευσεν. [48] Τότε ὁ Σίμων θυμωθεὶς ὅτι οὐκ ἠδύνατο εἰπεῖν τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀπόρρητον, ἐβόησε λέγων Ἐξελθάτωσαν κύνες μεγάλοι καὶ καταφαγέτωσαν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Καίσαρος. καὶ ἐξαίφνης ἐφάνησαν κύνες μεγάλοι καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Πέτρον. ὁ δὲ Πέτρος ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἔδειξεν τοῖς κυσὶν ὃν ηὐλόγησεν ἄρτον· ὃν ἰδόντες οἱ κύνες οὐκ ἔτι ἐφάνησαν. τότε ὁ Πέτρος εἶπεν πρὸς τὸν Νέρωνα Ἰδοὺ ἔδειξά σοι ἐγνωκέναι με τί διελογίζετο ὁ Σίμων, οὐ ῥήμασιν ἀλλ' ἔργοις· ὁ γὰρ ἀγγέλους ὑποσχόμενος κατ' ἐμοῦ ἐλευσομένους

Quid cogitet (ἐνθυμεῖται correxi; codex ἐνθυμεῖ) *Simon, me scire docebo, dum dixerim* (sic; sed vide graecum) *quid cogitaverit.* Ceterum ista omnia etiam apud Abdiam l. l. I, 17. desiderantur praeter extrema quae ibi sic edidit Fabricius (Cod. apocr. I. p. 434.): *Tum Nero Quid dicis, Simon? Respondet Simon Imo Petrus dicat quid ego cogitaverim vel quid fecerim. Tum Petrus Quid cogitet Simon, me scire docebo, si tamen ipse prius dixerit quid ego cogitaverim.*

47. βασιλεῦ (C -λεύς): E praem ἀγαθέ | οὐδείς: C οὐκ | ἐπίσταται ex E: AB οἶδεν, C εἶδεν | C om εἷς | οὐκοῦν Π. ψ. ex E et interp. lat. addidimus | ὁ (E om) λέγων: C λέγεις | C σεαυτόν | A υἱ. εἶναι θεοῦ, B υἱ. θε. εἶναι, C εἶναι θεόν | C om τί ἐνθυμ. et ἄρτι | B om τῷ | εἰ δύνασαι ex E et interpr. lat.; deest in reliquis | ὁ γὰρ Πέ. ex E: reliqui ἦν δὲ ὁ Πέ. (interpr. lat. *Petrus autem*) | εἰλήφει cum AE: BC εἴληφε (C -φεν) | C om κρίθινον, AB ante ἄρτ. ponunt | C δεξιᾷ τε | A ἐ. τ. χεριδίοις, C ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ

48. θυμ. ὅ. ο. ἠδ. ex E et interpr. lat., reliqui μὴ δυνηθείς | ἐξελθάτωσαν cum BD; ACE -θέτωσαν | ἔμπροσθεν cum E; reliqui ἐνώπιον | C ὅρμησαν | εἰς προσευχήν: C καὶ προσευξάμενος, D εἰς τὸν οὐρανόν | ηὐλόγησεν cum BD; ACE εὐλογ. | C ὡς δὲ ἴδον οἱ | οὐκ ἔτι (lat. *subito nusquam*) ἐφάν. cum DE et interpr. lat., C εὐθέως ἐτράπησαν, AB οὐκ ἔ. ἐφάν. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, ἀλλ' ἔφυγον. | Ἰδού usque ὁ Σίμων ex E et text. lat.; reliqui Ἰδού, βασιλεῦ, ἔδειξά σοι μάγον καὶ ἀπαταιῶνα τὸν Σίμωνα εἶναι | ἐλευσομένους (lat. *venturos*) ex E: reliqui

κύνας παρήγαγεν, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν οὐ θεϊκοὺς ἀλλὰ κυνικοὺς ἔχειν ἀγγέλους.

[49] Τότε ὁ Νέρων πρὸς τὸν Σίμωνα εἶπεν Τί ἦν, Σίμων; νομίζω ἡττήθημεν. Σίμων εἶπεν Οὗτος καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Παλαιστίνῃ καὶ Καισαρείᾳ τὰ αὐτά μοι ἐποίησεν, καὶ πλειστάκις μετ' ἐμοῦ φιλονεικήσας ἔμαθεν τοῦτο αὐτοῖς ἐναντίον εἶναι· τοῦτο οὖν ἔμαθεν ἵνα ἐμὲ διαφύγῃ· τὰς γὰρ ἐνθυμήσεις τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Ἀσφαλῶς ἑαυτὸν θεὸν εἶναι φαντάζει· διὰ τί οὖν οὐ φανεροῖς τοὺς ἑκάστου διαλογισμούς;

[50] Τότε ὁ Νέρων πρὸς τὸν Παῦλον ἐπιστραφεὶς ἔφη Σὺ διὰ τί οὐδὲν λέγεις, Παῦλε; ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος καὶ εἶπεν Γίνωσκε τοῦτο, βασιλεῦ, ὅτι ἐὰν ἀπολύσῃς τὸν μάγον τοῦτον τοιαῦτα πράττειν, μέγιστον τῇ πατρίδι σου αὐξάνει κακὸν καὶ τὴν βασιλείαν σου ἀπὸ τῆς ἰδίας στάσεως καταβιβάσει. Νέρων τῷ Σίμωνι εἶπεν Σὺ τί λέγεις; Σίμων εἶπεν Ἐγὼ ἐὰν μὴ φανερῶς ὑποδείξω ἑαυτὸν θεόν, οὐδείς μοι τὸ ὀφειλόμενον ἀπονεμεῖ σέβας. Νέρων εἶπεν Καὶ νῦν τί χρονίζεις καὶ οὐκ ἀποδεικνύεις ἑαυτὸν θεόν, ὅπως ἂν οὗτοι τιμωρηθῶσιν; [51] Σίμων εἶπεν Κέλευσόν μοι πύργον οἰκοδομῆσαι ὑψηλὸν ἀπὸ ξύλων, καὶ ἀνελθὼν ἐπ' αὐτὸν καλέσω τοὺς ἀγγέλους μου καὶ προστάξω αὐτοῖς ἵνα πάντων ὁρώντων ἀναγά-

---

πέμπειν | B παρῆγεν | C δείξει αὐτόν | ABC οὐ θε. ἔχειν ἀγγέλους ἀλλὰ κυνικοὺς δαίμονας

49. ἦν ex E: ABC ἐστίν (C add τοῦτο) | ἡττήθημεν (lat. *victi sumus*): AB ἡττήμεθα, C ἡττώμεθα | C om καὶ (E add ἐν) Καισαρείᾳ | τὰ αὐτά: BC ταῦτα | καὶ πλειστάκις usque διαλογισμούς ex uno E addidimus et textu latino (sed non apud Abdiam l. l. leguntur), qui sic habet: *et saepe mecum certando ideo didicit quia hoc ei erat contrarium: me ergo ut evaderet, didicit hoc. Nam cogitationes hominum nemo novit nisi deus. Tunc Petrus ad Simonem dixit Certe deum te esse mentiris. Quare ergo non manifestas cogitationes singulorum?*

50. ἐπιστραφείς: B om, C ante πρός ponit | B οὐδὲν λαλεῖς Π. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Π. εἶπεν | βασιλεῦ: E Καῖσαρ (lat. *Caesar*) | ὅτι ἐάν etc. Latini sic: *quia si dimiseris istum magum tanta agere* | C ἐὰν μὴ ἀπολ. τ. μ. τοῦτ. τὸν τὰ τοιαῦτα (E τοσαῦτα, lat. *tanta*) πράττων (E πράξαντα κακά), μέγιστα τ. πατρίδι αὐξάνει (sic ACE, D αὐξάνῃ) κακά (B ἀνεξίκακον pro αὐξ. κακ.) | ABC ὁ δὲ Νέρων | ABC τί λέγ. σὺ (B om) Σίμων πρὸς ταῦτα; ὁ δὲ Σίμ. | ABC ἐὰν (B εἰ) μὴ (C ὑμῖν pro ἐ. μ.) φανερώσω (C add αὐτόν) ἐμαυτὸν καὶ ὑποδείξω (B δείξω) εἶναι θεόν | E ἀπονέμει | C (omisso καὶ οὐκ) ἀποδείκνυε.

51. E πύργον μοι | BCD οἰκοδομηθῆναι | E ἐκ ξύλων | AC ἐπ' αὐτῷ | C om καὶ προστάξω (E ἐπιτάξω) αὐτοῖς | C ἀνάγουσιν, E ἀναφέρωσι | AB

γωσί με πρὸς τὸν πατέρα μου εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ τοῦτο οὗτοι μὴ δυνάμενοι ποιῆσαι ἐλέγχονται ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι. ὁ δὲ Νέρων τῷ Πέτρῳ εἶπεν Ἀκήκοας, Πέτρε, τὸ παρὰ Σίμωνος εἰρημένον; ἐκ τούτου φανήσεται ὅσην δύναμιν ἔχει ἢ οὗτος ἢ ὁ θεὸς σοῦ. Πέτρος εἶπεν Κράτιστε βασιλεῦ, εἰ ἤθελες, ἠδύνου νοῆσαι ὅτι δαιμονίων πεπλήρωται. Νέρων εἶπεν Τί μοι λόγων περιόδων κύκλους ποιεῖτε; ἡ αὔριον ἡμέρα ὑμᾶς δοκιμάσει.

52 Σίμων εἶπεν Πιστεύεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅτι μάγος εἰμί, ὃς ἀπέθανον καὶ ἀνέστην; ἦν γὰρ τῇ ἑαυτοῦ δεινότητι πράξας ὁ ἀπειθέστατος Σίμων ὥστε εἰπεῖν τῷ Νέρωνι Κέλευσον ἀποκεφαλισθῆναί με ἐν σκοτεινῷ τόπῳ κἀκεῖ με ἐσφαγμένον καταλιπεῖν· καὶ ἐὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μὴ ἐγερθῶ, γνῶθί με μάγον γεγενῆσθαι· ἐὰν δὲ ἀναστῶ, γίνωσκε υἱόν με εἶναι τοῦ θεοῦ.

53 Τοῦτο δὲ κελεύσαντος τοῦ Νέρωνος, ἐν τῇ σκοτίᾳ τῇ μαγικῇ αὐτοῦ τέχνῃ ἔπραξεν ἵνα κριὸς ἀποκεφαλισθῇ· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ὁ κριὸς ὁ Σίμων ἐφάνη ἕως οὗ ἀπεκεφαλίσθη. ὡς δὲ ἀπεκεφαλίσθη ἐν τῇ σκοτίᾳ, λαβὼν τὴν κεφαλὴν ὁ ἀποκεφαλίσας

τοῦτο δέ, C τοῦτο οὖν | A ὅτι ἄνθρ. εἰσιν ἀπαίδ., C ἄνθρ. εἶναι ἀπαίδ., B ὅτι μάγοι εἰσὶν καὶ ἀπαταιῶνες | E ὁ δὲ N. ἀκούσας | C om τῷ Πέτρῳ | C τί παρὰ τοῦ Σίμωνος εἴρηται | BCE om ἢ prius | B om κράτιστε | εἰ ἤθελες, ἠδύνου cum E (Flor. *si velles, poteras*; Guelf.[b] *si voluisses, poteras*; Guelf.[a] *si velis, poteras*): AB εἰ θέλεις (B θέλῃς), δύνασαι: C θέλεις τοῦ | ABC δαιμόνων | λόγων περιόδων κύκλους cum E; text. lat. *Quid mihi verborum ambages* (Flor. *ambigere*) *circuitus* (cuius vocis pars in Guelf.[a] erasa est) *facitis:* ACD λόγων περιόδους, B λόγους περιόδων

52. C Καὶ πάλιν Σίμ. ἔφη | Πιστεύεις usque καταλιπεῖν ex E sumsi (sed μάγος pro μέγας scripsi, item ὅς pro ὡς), consentiente textu latino. Reliqui sic habent: Εἰ (C Ἢ) μὴ (B om; C οὐ) πιστεύεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅτι μέγας (ita ACDE; unus B recte μάγος) οὐκ (C om) εἰμί, κέλευσον ἀποκεφαλισθῆναί με ἐν τόπῳ (B τῷ) σκοτεινῷ κἀκεί (C καὶ ἐκεῖ) με ἐσφαγμένον (CD om) κατάλειπε (C ἐγκατέλιπε, D ἐνκατάλειπε)

53. τοῦτο δέ usque ἀποκεφαλισθῇ rursus ex E et text. lat. Reliqui: τοῦτο δὲ γενέσθαι (D post Καίσαρος ponit) κελεύσαντος τοῦ Καίσαρος (B add καὶ) ἐν τῇ σκοτίᾳ (C om ἐ. τ. σκ.) τῇ (B ἀποκεφαλισθεὶς τῇ) μαγικῇ αὐτοῦ τέχνῃ (C om) ὁ Σίμ. ἔπραξεν (B ἔπρ. ὁ Σ., C add τέχνῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ) ἵνα κριὸς (B add ἀντ' αὐτοῦ) ἀποκεφαλισθῇ ἐν τῇ σκοτίᾳ (D om ἐ. τ. σκ., C pro iisdem ἀντ' αὐτοῦ) | A ab ἀποκεφαλισθῇ ad ἀπεκεφαλίσθη transilit | ὁ κριός cum BCD et text. lat., E om | ὁ Σίμων cum CDE (et lat. *tam diu Simon visus est*); B ὡς Σίμ. | ἀπεκεφαλίσθη (D ἀποκεφαλισθῇ): BCD add ἐν τῇ σκοτείᾳ | ὡς δὲ ἀπεκεφ. usque κριοῦ ex E sunt; latina sic: *Decollatus autem in obscuro loco, cum scrutatus fuisset is qui eum decollaverat et caput eius pertulisset ad lumen, invenit caput berbicinum.* Reli-

αὐτὸν εὗρεν αὐτὴν κριοῦ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν ἠθέλησεν, ἵνα μὴ μαστίξει αὐτόν, κελεύσας τοῦτο ἐν ἀποκρύφῳ πραχθῆναι. ἐντεῦθεν οὖν ἔλεγεν ἑαυτὸν ὁ Σίμων τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐγερθῆναι, ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ καὶ τὰ μέλη ἧρεν, τὸ δὲ αἷμα ἐκεῖσε προσεπέπηκτο, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἔδειξεν ἑαυτὸν τῷ Νέρωνι καὶ εἶπεν Ποίησον ἐκμαγῆναι τὸ αἷμά μου τὸ ἐκχυθέν, ὅτι ἰδοὺ ἀποκεφαλισθεὶς καθὼς ὑπεσχόμην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστην.

54 Ὡς δὲ εἶπεν ὁ Νέρων ὅτι ἡ αὔριον ἡμέρα ὑμᾶς δοκιμάσει, στραφεὶς πρὸς τὸν Παῦλον λέγει Σὺ Παῦλε, διὰ τί οὐδὲν φθέγγει; ἢ τίς σε ἐδίδαξεν, ἢ τίνα ἔχεις διδάσκαλον, ἢ πῶς ἐν ταῖς πόλεσιν ἐδίδαξας, ἢ ποῖα ἐγένοντο διὰ τῆς σῆς διδασκαλίας; νομίζω γὰρ μὴ ἔχειν σέ τινα σοφίαν μήτε δύναμίν τινα δύνασθαι πληρῶσαι. ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος Ὑπολαμβάνεις με πρὸς ἄνθρωπον ἀπονενοημένον, μάγον, ὃς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῷ θανάτῳ προέδωκεν, οὗτινος ὄλεθρος καὶ ἀπώλεια τάχιον ἐλεύσεται, ὀφείλειν λαλῆσαι; ὀφείλει γὰρ λαλῆσαι ὡς ὑποκρίνεται ὃ οὐκ ἦν, καὶ τῇ

---

qui graeci: ἐρευνήσας γὰρ ὁ ἀποκεφαλίσας αὐτὸν καὶ προαγαγὼν (C προσαγαγ.) εἰς τὸ φῶς τὴν κεφαλὴν (C om τ. κεφ.), εὗρεν αὐτὴν τὴν (CD om) κεφαλὴν (B εὑρέθη) κριοῦ | αὐτός ex uno E | ἠθέλησεν (lat. *voluit*): reliqui ἐτόλμησεν | μαστίξει cum BDE, A -ίξῃ, C τιμωρίσει | κελεύσας (cum C; ABE κελεύσαντα) usque πραχθ. om D | ἵνα μή usque πραχθ. latine sic leguntur: *ne se ipsum delegeret, qui iussus fuerat hoc in abditis perpetrare* | E solus post πραχθῆναι add διελθούσης δὲ μιᾶς ὥρας ἐπιζητήσας ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου καὶ θεωρήσας ἐθαύμασεν | ἑαυτόν (varie ponitur): C αὐτόν, B om | ἐγερθῆναι cum ABCD; E ἐγηγέρθαι | ὅτι usque ἧρεν (ita CE, item εἶρεν B; AD εὗρεν: CD add καὶ κατέκρυψεν) cum ABCD et text. lat.; E sic: ὅτι μετὰ τὸ δειχθῆναι τῷ βασιλεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτὴν ἦρε διὰ μαγίαν καὶ τὰ μέλη | προσεπέπηκτο (-πειχτο B, -πικτο D, -ποιχτο E, προσέπιχτον C): lat. *congelaverat* | καὶ εἶπεν cum E et text. lat.: reliqui λέγων αὐτῷ (B om) | E ὅτι ἰδοὺ σῶός εἰμι ὁ ἀποκεφαλισμένος· καθὼς ὑπεσχόμην τῇ τρ. ἡμ. ἀνέστην

54. Ὡς ex E: reliqui καθώς | C om δέ | B προεῖπεν | ὅτι ἡ: C ὅπερ | C στραφεὶς δὲ ὁ βασιλεύς | λέγει: CD ἔφη | Σὺ (D add δέ) Παῦλε: B om | φθέγγει cum BCDE; A -γγῃ | ἢ τίς σε ἐδίδαξεν usque τοῖς ἀνθρώποις ἐμπαίζει omnia in uno E sunt pariterque in textu latino, in graecis vero codd. reliquis desiderantur. Latine in hunc modum leguntur: *aut quem magistrum habuisti* (om igitur ἢ τίς σε ἐδ.), *aut qualiter in civitatibus docuisti, vel quales* (ποῖαι?) *exstiterunt per tuam doctrinam? Puto enim te nullam habere sapientiam nec virtutem aliquam posse perficere. Paulus respondit Putas me contra hominem perfidum et desperatum, magum maleficum, qui animam suam morti destinavit, cuius interitus et perditio cito adveniet, debere loqui?* (ὀφείλειν λαλῆσαι ipse addidi; videntur enim propter

μαγικῇ τέχνῃ τοῖς ἀνθρώποις ἐμπαίζει. [55] Τούτου τοὺς λόγους ἐὰν βούλῃ ἀκούειν καὶ ὑπερασπίσαι αὐτοῦ, ἀπολέσεις τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν βασιλείαν σου. ὁ γὰρ ἄνθρωπος φαυλότατος· καὶ ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἐπλάνησαν τὸν Φαραὼ καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἕως τοῦ καταποντισθῆναι ἐν τῇ θαλάσσῃ, οὕτως καὶ οὗτος διὰ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ διαβόλου παιδεύσεως πείθει τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ κακὰ εἰς ἑαυτοὺς ποιεῖν, καὶ οὕτως πολλοὺς τῶν ἀκεραίων ἐξαπατᾷ πρὸς πειρασμὸν τῆς βασιλείας σου. [56] Ἐγὼ δὲ τὸν τοῦ διαβόλου λόγον, ὃν διὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐκκεχύσθαι ὁρῶ, στεναγμοῖς τῆς καρδίας μου σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι πράττω, ἵνα δυνηθῇ φανερωθῆναι τί ἦν· ὅσον γὰρ ἑαυτὸν δοκεῖ ὑψῶσαι εἰς τὸν οὐρανόν, τοσοῦτον καταποντισθήσεται εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ᾅδου, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. [57] Περὶ δὲ τῆς τοῦ διδασκάλου μου διδαχῆς, ἧς ἐπερώτησάς με, οὐ χωροῦσιν αὐτὴν εἰ μὴ οἱ καθαροὶ

---

sequentia ὀφ. γὰρ λαλ. excidisse. Similiter textum latinum corrigendum puto, quo lectio graeca iam corrupta exprimitur) *qui fingit se esse quod non est, et arte magica homines ad perditionem illudit.*

55. Τούτ. τ. λόγ. ἐὰν βούλῃ ἀκ. κ. ὑπερασπίσαι (cod. ὑπασπίσαι. Latine legitur *audire vel facere* [Flor. *fore*]) usque τὴν βασ. σου ex E et textu latino; reliqui sic: Ἀποκριθεὶς δὲ (C om) ὁ Παῦλος (D Ὁ δὲ) εἶπεν Τούτου (C Τούτους) τ. λόγ. μὴ βουληθῇς ἀκούειν, βασιλεῦ· ἀπαταιὼν γὰρ καὶ μάγος ἐστὶν καὶ εἰς ἀπώλειαν θέλει ἀγαγεῖν (sic B; ACD ἀγάγαι) τὴν ψυχ. σου καὶ τὴν βασ. σου (C om κ. τ. βασ. σ.) | ὁ γάρ usque καὶ ὥσπερ ex E et text. lat. Reliqui nil nisi ὥσπερ γάρ | οἱ Αἰγύπτιοι cum DE: ABC et text. lat. add μάγοι | Ἰαννῆς cum ABD; CE Ἰαννίς | Ἰαμβρῆς cum BD; ACE Ἰαμβρίς | A ἐπλάνησε | ἕως τοῦ καταπ. cum E; reliqui ἕως οὗ κατεποντίσθη (CD ἐποντ.) | BC om καὶ οὗτος | E om πολλὰ κακ. ε. ἑαυτ. π. (C om ε. ἑ. π.) | καὶ οὕτως (cod. οὗτος) cum E et text. lat.: reliqui καί | Pro πείθει usque ποιεῖν latine sic legitur: *persuadet et multa mala facit per nicromantiam et caetera mala si qua sunt apud homines.*

56. Ἐγὼ δέ usque τί ἦν ex E (cod. ἐκκέχυται ὁρῶν) et text. lat. (extrema sic: *gemitibus cordis mei ago cum spiritu sancto, ut cito possit ostendi quid sit*) Reliqui: ἐγὼ (C praem confuse τὸ γὰρ αἷμα τοῦτο τὸ ἐκχυθὲν κριοῦ ἐστίν) δὲ θαρρῶν (C θαρρῶ) τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι τάχιον (BD -ει-) φανερώσει αὐτὸν τὸ (C om) τίς ἐστιν | ὅσον γάρ cum E et text. lat., reliqui καὶ ὅσον | ὑψῶσαι cum ABCD Flor.; E Guelff. ὑψωθῆναι | ὅπου: ABCD add ἐστίν | Guelff. om ὅπου usque ὀδόντων

57. Περί cum E et text. lat. Reliqui praem Νέρων εἶπεν Τίς (CD Τί) ἐστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ (BC om τ. Χρ.) διδαχὴ τοῦ σοῦ διδασκάλου; εἶπεν δὲ (CD om) Παῦλος (C Π. εἶπ., D ὁ Π. εἶπ.) | C om ἧς | ἐπερώτησας cum BD (ἐρώτ.) E; AC ἐπηρώτ. | οὐ χωροῦσιν cum C (οὐ χωρῶσιν) et text. lat. (*non capiunt*): ABDE οὐχ ὁρῶσιν (-σι) | αὐτήν: AB ταύτην | καθαροί cum BDE; A καθαρῷ, C ἐν

τῇ καρδίᾳ τὴν πίστιν προσιέμενοι. ὅσα γὰρ τὰ τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης, ταῦτα ἐδίδαξα· κύκλῳ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλήρωκα τὸν λόγον τῆς εἰρήνης. 58 Ἐδίδαξα γὰρ ἵνα τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγοῦνται· ἐδίδαξα τοὺς ὑπερέχοντας καὶ πλουσίους μὴ ὑπεραίρεσθαι καὶ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν ἐλπίδα αὐτῶν τίθεσθαι. ἐδίδαξα τοὺς μετρίους τροφῆς καὶ σκεπάσματος ἀρκεσθῆναι· ἐδίδαξα τοὺς πτωχοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ χαίρειν πτωχείᾳ. ἐδίδαξα τοὺς πατέρας διδάξαι τὰ τέκνα αὐτῶν παιδείαν τὴν ἐν φόβῳ κυρίου, τὰ τέκνα πειθαρχεῖν τοῖς γονεῦσιν εἰς νουθεσίαν σωτηριώδη. ἐδίδαξα τὰς γυναῖκας ἀγαπᾶν τοὺς ἰδίους ἄνδρας καὶ φοβεῖσθαι αὐτοὺς ὡς δεσπότας, καὶ τοὺς ἄνδρας τηρεῖν ταῖς γυναιξὶν τὴν πίστιν. ἐδίδαξα τοὺς δεσπότας ἐπιεικῶς συναναστρέφεσθαι τοῖς δούλοις, καὶ τοὺς δούλους πιστῶς δουλεύειν τοῖς ἰδίοις δεσπόταις. ἐδίδαξα τὰς ἐκκλησίας τῶν πιστευόντων ἕνα παντοκράτορα ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον σέβειν θεόν. 59 Αὕτη δέ μοι ἡ διδαχὴ οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδόθη τοῦ

καθαρῇ οὖσιν | τὴν πίστιν: C καὶ οἱ ἐν πίστει, BD καὶ (D om) τῇ πίστει | τά ex solo E | εἰρήνης cum E; reliqui add ἐστίν | BC καὶ τῆς ἀγάπης | ταῦτα: C πάντα | ἐδίδαξα cum E et text. lat. Reliqui ἐδίδαξεν | κύκλῳ cum E et text. lat.; reliqui κἀγώ | καὶ μέχρι cum ABCD; E et text. lat. om καί | εἰρήνης: ABCD add καθὼς παρ' αὐτοῦ ἔμαθον

58. ἵνα usque προηγοῦνται (C προηγήσωνται, D προτιμήσονται): om E (text. lat. praem *qui docui ut homines se invicem diligant*) | ἐδίδαξα ex text. lat. addidi | E μὴ ἐπαίρεσθαι et pergit μηδέ pro καί (B add μή) | DE ἐπὶ τῇ τοῦ πλ. | ἐδίδ. τ. μετρίους usque ἀρκεσθ. ἐδίδαξα ex E et text. lat., reliqui om | CD χαίρεσθαι | ἐδίδαξα (post πτωχείᾳ) ex E et interpr. lat., reliqui om | παιδείαν (BE -δίαν) usque θεοῦ: C τὴν ἐν Χριστῷ ἐπίγνωσιν | νουθεσίαν cum E et text. lat., reliqui μαθησίαν (A -τείαν) | ἐδίδ. τὰς γυναῖκας usque τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ex E; om reliqui. In latinis haec praemittuntur: *Docui possidentes reddere tributum cum sollicitudine; docui negotiatores reddere* (Flor. om *tributum* usque *reddere*) *vectigalia ministris reipublicae.* Ibidem post τὴν πίστιν additur *sicut illi* (Flor. *illae*) *servare* (apud Abdiam l. l. II, 7. *servari*) *sibi* (Flor. et Abdias add *pudorem*) *omnibus modis volunt. Quod enim punit maritus in uxore adultera, hoc punit in marito adultero ipse pater et conditor deus.* | ἐδίδ. τὰς ἐκκλ. usque θεόν ex E et text. lat. Reliqui: ἐδίδ. τ. ἐκκλ. τῶν πιστ. (D om τ. π.) πιστεύειν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα (BD om) παντοκρ. ἀόρ. κ. ἀκατ. (BCD om ἀόρ. κ. ἀκατ.) καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ τὸν κύριόν μου (BC ἡμῶν) Ἰησοῦν Χριστόν (pro τὸν κ. μ. Ἰ. Χρ. D habet καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα).

59. C om δέ | μοι (B μου): C add ἐστιν | C οὐκ ἀνθρώπων (D -που) οὐδὲ ἐξ ἀνθρώπου (B -πων) | C om ἀλλὰ διὰ Ἰ. Χρ. ἐδόθη (E add μοι) τοῦ (B om)

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μοι λαλήσαντος· ὃς καὶ ἀπέστειλέν με ἐπὶ τὸ κήρυγμα εἰρηκώς μοι Πορεύου, ὅτι ἐγὼ ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς ἢ ποιήσεις, ἐγὼ δικαιώσω.

60 Νέρων εἶπεν Σὺ τί λέγεις, Πέτρε; ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν Πάντα ὅσα ὁ Παῦλος ἐλάλησεν ἀληθῆ εἰσίν. διώκτου γὰρ αὐτοῦ ὄντος τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει, φωνὴ αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκάλεσεν καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ ἦν ἐχθρὸς κατὰ φθόνον τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀλλὰ κατὰ ἄγνοιαν. καὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸ ἡμῶν ψευδόχριστοι, ὡς καὶ ὁ Σίμων, ψευδαπόστολοι δὲ καὶ ψευδοπροφῆται, οἵτινες κατὰ τῶν ἱερῶν χαραγμάτων ἐπετήδευσαν κενῶσαι τὴν ἀλήθειαν· καὶ κατὰ τούτων ἀναγκαῖον ἦν τοῦτον προχειρίσασθαι τὸν ἄνδρα τὸν ἐκ παιδόθεν οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύσαντα εἰ μὴ τοῦ θείου νόμου ἐρευνᾶν τὰ μυστήρια, ἐν οἷς τῆς ἀληθείας ἔκδικος καὶ τοῦ ψεύδους γένηται διώκτης. ἐπεὶ τοίνυν ὁ διωγμὸς αὐτοῦ οὐ διὰ φθόνον ἐγένετο ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ νόμου

ἐκ τ. οὐρ. | ὃς καί (latine: *et dum me milleret*) ἀπέστ. usque δικαιώσω in E desunt, sed simili modo leguntur latine | ἔσομαι: B εἰμί | ὅσα ἂν cum BCD; A ὅσα ἐάν | εἴπῃς: C add καὶ ἀναγγελεῖς | ποιήσεις cum BCD; A -ήσῃς

60. Νέρων usque Πάντα ex E; reliqui (similiterque text. lat.) sic: Ταῦτα (D Καὶ ταῦτ.) ἀκούσας ὁ Νέρων ἐξέστη (C ἀνέστη), καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Πέτρον εἶπεν Σὺ τί λέγεις; ὁ δὲ (CD καὶ ὁ) Πέτρος ἔφη (D εἶπεν) Πάντα | εἰσίν: C ἐστίν, D τυγχάνουσι: ABCD add καὶ γὰρ ἔκπαλαι πολλὰ ἐδεξάμην (C ἐδιδαξάμην) παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων γράμματα τῶν ὄντων εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην (CD ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ) περὶ (C om) τῶν γενομένων (C γιν.) καὶ λαλουμένων ὑπ' αὐτοῦ (C ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου Παύλου); item text. lat. *Nam multi* (Flor. *aliquot*) *anni sunt per quos* (Flor. *ex quo*) *accepi litteras ab episcopis nostris qui sunt in universo orbe Romano, et paene omnium civitatum episcopi scripserunt mihi de factis et dictis* (Flor. om *et dict.*) *eius.* | τῇ τοῦ Χρ. πί. cum E et text. lat., reliqui τοῦ νόμου | ἐκ τοῦ: AB praem τοῦ Χριστοῦ | οὐ γάρ cum E; C οὐκ, reliqui ὅτι οὐκ | κατὰ φθόνον: D καταφρόνων | καὶ γὰρ ἐγένοντο (CD ἐγένετο): E ἐγέν. γάρ et om πρὸ ἡμ. | E ψευδόχρ. πολλοί | ὁ Σίμων: B add οὗτος, E add οὗτ. ὁ μάγος | B om καὶ (C om) ψευδαπόστολοι (C -στολος) | D οἵτινες καὶ τῶν | χαραγμάτων cum BE (Flor. *apices*, Guelff. *ordines*): AD γραμμάτων et AB add ἐλθόντες. C om κατὰ τ. ἱερ. χαρ. | ἐπετήδευσαν (AE ἐπιτήδ.): C ἐβουλήθησαν | κενῶσαι: A in margine ματαιοποιῆσαι | καὶ (B om) κα. τούτων (DE τοῦτο): AB add οὖν | C ἐκ παιδώθεν αὐτοῦ μηδὲν ἕτερον (B ἄλλο) | ἐπιτηδεύσαντα ex E (lat. *nihil aliud studii gesserat*): C πράξαντα, reliqui παιδευθέντα | B εἰ μὴ τὸ τοῦ | C om νόμου | D ἐρευνᾷ | ἐν οἷς τ. ἀλ. (C add γίνεται) ἔκδ. κ. τ. ψ. γέν. (C om) διώκτ. ex ABCD. Latine legitur: *in quibus hoc didicerat ut* (Flor. *unde*) *defensor veritatis et persecutor existeret falsitatis.* E corrupte ἐν οἷς τοῦτον μαθητὴν ἀληθείας ἔκδικον καὶ τοῦ ψεύδου γένηται διώκτης. Unde coniecerim ἐν οἷς τοῦτο μεμάθηται τῆς ἀληθείας

ἐκδίκησιν, αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προσομίλησεν αὐτῷ λέγουσα Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια ἣν σὺ ἐκδιώκεις· παῦσαι διώκων με. ὡς οὖν ἔγνω οὕτως εἶναι, καταλιπὼν ὅπερ διεξεδίκει, ἤρξατο διεκδικῆσαι ταύτην τὴν τρίβον τοῦ Χριστοῦ ἣν ἐδίωκεν.

61 Σίμων εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἐννόησον ὅτι συνέπνευσαν οὗτοι οἱ δύο κατ᾽ ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια, καὶ οὗτοι ἐναντία μου φρονοῦσιν. Πέτρος εἶπεν Οὐδεμία ἀλήθεια ἐν σοί, ἀλλὰ πάντα ψευδῆ λέγεις.

62 Νέρων εἶπεν Παῦλε, τί λέγεις; Παῦλος εἶπεν Ἃ παρὰ Πέτρου ἤκουσας, ταῦτα καὶ παρ᾽ ἐμοῦ πίστευε εἰρῆσθαι· τὸ ἓν γὰρ φρονοῦμεν, ὅτι ἕνα κύριον ἔχομεν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. Σίμων εἶπε Δοκεῖς, ἀγαθὲ βασιλεῦ, μετὰ τούτων ἔχειν με διάλογον τῶν κατ᾽ ἐμοῦ συναινεσάντων; καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ἀποστόλους Χριστοῦ εἶπεν Ἀκούετε, Πέτρε καὶ Παῦλε, εἰ ἐνταῦθα ὑμῖν οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι, ἐρχόμεθα ὅπου με δεῖ κρῖναι ὑμᾶς. Παῦλος εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἴδε ποίας ἀπειλὰς ἡμῖν προτείνει. Πέτρος εἶπεν Διὰ τί μὴ ἐκγελᾶσαι ἔδει ἄνθρωπον μάταιον, ἐμπαιχθέντα ὑπὸ δαιμόνων τοῦ ὑπολαμβάνειν ἑαυτὸν φανεροῦσθαι μὴ δύνασθαι;

ἔκδικος καὶ τοῦ ψεύδους γενέσθαι διώκτης. | αὐτή (*ipsa*): A (item ut videtur alii) αὕτη | προσομίλησεν cum CDE (πρ. αὐτ. ἐκ τ. οὐρ.): AB προσωμ. | ἡ ἀλήθ. ἣν usque με ex E; reliqui: Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· παῦσαι οὖν διωκῶν με, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ἧς (C περὶ ἧς) ὑπεραγωνίζεσθαι (C ἀγωνίζεσαι, B ὑπεραγωνίζεσαι) φαίνῃ (B φαίνεσαι, C φαίνεσθαι, D om) κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας. Latini: *Ego sum veritas* (Flor. *Iesus Nazarenus*) *quam defendis* (Flor. *quem tu persequeris*); *cessa me persequi, quia ego ipsa* (Guelf.ª *ipse.* Flor. *quia ipsa veritas ego*) *sum pro qua videris dimicare.* | διεξεδίκει: E -δίκῃ, A -δίκα; B ἐξεδ. | DE διεκδικεῖν | ἐδίωκεν cum E; reliqui add ἥτις ἐστὶν ὁδὸς (C add τῆς) ἀληθείας (D ἐστὶν ἀλήθεια) τοῖς εἰλικρινῶς πορευομένοις ἐν αὐτῇ, item Latini: *qui est* (Flor. add *vera*) *via pure* (Guelff. *per se*) *ambulantibus, veritas nihil fallentibus et vita credentibus sempiterna.*

61. ABCD (non latini) Ταῦτα (D καὶ ταῦτ.) εἰρηκότος τοῦ (A om) Πέτρου ὁ Σίμων εἶπεν πρὸς Νέρωνα Ἐννόησ. ἀγαθὲ (C om) βασιλεῦ (C -λεύς) | CD καὶ αὐτοί | E ἐναντίον μου (C κατ᾽ ἐμέ) | ἀλήθ. ἐν σ. cum BCE; A ἐν σ. ἀλήθ. et ABE add (E ante ἐν σοί) ἐστίν | B ψευδῆ ἐστὶν ἃ λέγεις.

62—66. Quicquid quinque his sectionibus legitur, quum in codd. ABD desit (C inde a ψευδῆ deficit), ex E sumsimus, consentientibus latinis codicibus.

62. τί λέγεις. Latini: *tu quid dicis?* | ἀποστ. Χριστοῦ. Latini: *app. dei* | ἐρχόμεθα. Latini: *veniemus* | προτείνει Guelff. *ostendit*, Flor. *intendit* | ἐμπ. ὑπὸ δαιμ. τοῦ (in codice deest) ὑπολ. ἑαυτὸν φανερ. μὴ (φαν. μή desunt in cod.) δύνασθαι. Latini: *qui ludificatus a daemoniis putat se manifestari non posse.*

63 Σίμων εἶπεν Ἐγὼ ὑμῶν φείδομαι, ἕως ἂν ἐνδείξομαι τὴν δύναμίν μου. Παῦλος εἶπεν Βλέπε σὺ ἐὰν ἐντεῦθεν ὑγιὴς ἐξελεύσῃ. Πέτρος εἶπεν Ἐὰν μὴ ἴδῃς, Σίμων, τὴν δύναμιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ πιστεύεις ἑαυτὸν μὴ εἶναι Χριστόν. Σίμων εἶπεν Ἱερώτατε βασιλεῦ, μὴ πίστευε αὐτοῖς, ὅτι οὗτοι οἱ περιτεμνόμενοι πανοῦργοί εἰσιν. Παῦλος εἶπεν Πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, σαρκὸς ἔσχομεν περιτομήν· ὅτε δὲ ἐφάνη ἡ ἀλήθεια, ἐν τῇ τῆς καρδίας περιτομῇ καὶ περιτεμνόμεθα καὶ περιτέμνομεν. Πέτρος εἶπεν Εἰ φαύλη ἡ περιτομή, σὺ διὰ τί περιετμήθης, Σίμων;

64 Νέρων εἶπεν Οὐκοῦν καὶ Σίμων περιετμήθη; Πέτρος εἶπεν Οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἠδύνατο ἀπατῆσαι ψυχάς, εἰ μὴ Ἰουδαῖον εἶναι ἑαυτὸν ὑπεκρίνετο καὶ τὸν τοῦ θεοῦ νόμον διδάξαι ἐπεδείκνυτο. Νέρων εἶπεν Σίμων, σύ, ὡς ὁρῶ, φθόνῳ φερόμενος τούτους διώκεις. ὡς γὰρ ἔοικε, μέγας ζῆλος ἀναμεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτῶν, καὶ εὐλαβοῦμαι μὴ ἡττηθῇς ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐν μεγάλοις κακοῖς ἀναλωθήσῃ. Σίμων εἶπεν Πλανᾶσαι, βασιλεῦ. Νέρων εἶπεν Τί πλανοῦμαι; τοῦτο ὅπερ ἐν σοὶ ὁρῶ λέγω· πρόδηλον ἐχθρόν σε βλέπω Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν.

65 Σίμων εἶπεν Οὐκ ἐγένετο τοῦ Παύλου διδάσκαλος ὁ Χριστός. Παῦλος εἶπεν Ναί, δι' ἀποκαλύψεως κἀμὲ ἐπαίδευσεν. ἀλλ' εἰπὲ σὺ ὃ ἐπερώτησά σε, διὰ τί περιετμήθης; Σίμων εἶπεν Διὰ τί με τοῦτο ἐπερωτᾶτε; Παῦλος εἶπεν Ἔστι λόγος περὶ τούτου ἵνα σε ἐπερωτήσωμεν. Νέρων εἶπεν Διὰ τί πτόησαι ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς; Σίμων εἶπεν Ἄκουε, βασιλεῦ. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἡ περιτομὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ προσετάχθη, ὅτε ἐγὼ αὐτὴν ἐδεξάμην· διὰ τοῦτο περιετμήθην.

63. Βλέπε σὺ ἐάν etc. Latini: *Quasi tu hinc exiturus* (Guelf.b add *sis*) *sanus*. Sed Flor. om Παῦλ. εἶπ. Βλέπε usque ἐξελεύσῃ. | Post Σίμων in cod. excidisse videbantur τὴν δύν. τ. κυρ. ἡμῶν, ut plane est in latinis codicibus; proptereaque supplevimus. | οἱ περιτεμν. πανοῦργ. εἰσιν. Latini: *qui circumciduntur et circumcidunt.*

64. Νέρ. εἶπ. Τί πλανοῦμαι. Latini: *Nero dixit Quid est Seduceris?*

65. Ναί, δι' usque περιετμήθης. Latini: *Qui Petrum praesens docuit, ipse me per revelationem instruxit. Nam (?) quod nos accusat* (Guelf.b add *Simon*) *circumcisos, dicat ipse quare circumcisus sit.* | Ἔστι etc. Latini: *Est ratio ut te interrogemus.*

66 Παῦλος εἶπεν Ἀκούεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τὸ παρὰ Σίμωνος εἰρημένον; εἰ οὖν ἡ περιτομὴ καλή, διὰ τί σύ, Σίμων, περιτετμημένους παρέδωκας καὶ ἠνάγκασας αὐτοὺς κατακριθέντας ἀποκτανθῆναι; Νέρων εἶπεν Οὐδὲ περὶ ὑμῶν τι καλὸν αἰσθάνομαι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἡ καλὴ περὶ ἡμῶν ἢ κακὴ ἡ νόησις αὕτη, οὐ συντείνει εἰς τὸ πρᾶγμα· ἡμῖν δὲ ἀναγκαῖον ἵνα γένηται ὃ ἐπηγγείλατο ὁ διδάσκαλος ἡμῶν. Νέρων εἶπεν Ἐὰν ἐγὼ μὴ θέλω; Πέτρος εἶπεν Οὐχ ὡς σὺ βούλῃ, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἡμῖν ὑπέσχετο. εἰ;

67 Σίμων εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι συνελογίσαντο τὴν εὐμένειάν σου καὶ συνέδησάν σε. Νέρων εἶπεν Ἀλλ' οὐδὲ σύ με περὶ ἑαυτοῦ ἔτι ἐβεβαίωσας. Σίμων εἶπεν Πόσων καλῶν πραγμάτων τε καὶ σημείων ὑπ' ἐμοῦ σοι ὑποδειχθέντων θαυμάζω πῶς ἀμφισβητεῖς. Νέρων εἶπεν Ἐγὼ οὔτε ἀμφιβάλλω οὔτε τινὶ συναινῶ ἐξ ὑμῶν· ἀλλ' ὃ ἐρωτῶ μᾶλλον, ἀποκρίθητέ μοι.

68 Σίμων εἶπεν Τὸ λοιπὸν οὐδέν σοι ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν Ἐπειδὴ ψεύδει, διὰ τοῦτο ταῦτα λέγεις. ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ οὐδέν σοι δύναμαι ποιῆσαι, ὁ θεὸς ὁ δυνάμενος ποιήσει. Σίμων εἶπεν Οὐκέτι σοι ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν Οὐδὲ ἐγώ σέ τι λογίζομαι εἶναι. ὡς γὰρ αἰσθάνομαι, ψεύστης εἶ ἐν πᾶσιν. ἀλλὰ τί πολλὰ λέγω; οἱ τρεῖς ἄστατον ὑμῶν τὸν λογισμὸν ἐπεδείκνυσθε, καὶ οὕτως ἐν ἅπασιν ἀμφισβητοῦντά με πεποιήκατε, ὥστε μὴ εὑρεῖν με τίνι πιστεῦσαι δυνηθῶ.

66. ἠνάγκασας (Latini *coegisti*): codex ἤνεγκας | οὐ συντείνει etc. Latini: *non ad rem pertinet.* | ἵνα γένηται: ἵνα in codice desideratur.

67. Σίμ. εἶπεν Ἀγαθὲ βασ. (BD om Ἀγ. βασ.): ab his rursus consentiunt cum E et latinis codicibus codices graeci reliqui, i. e. ABD | εὐμένειαν (latini *clementiam*): E εὐγένειαν | D om κ. συνέδ. σε (σε om B) | Ἀλλ' ο. σ. μ. π. ἑαυτοῦ (cum BD [αὐαυτοῦ]; A σεαυτοῦ) ἔτι (D om) ἐβεβ. cum ABD et latinis; E Σύ με περιεργείᾳ συνέδησας, ὡς καθὼς (sic) αἰσθάνομαι | Πόσων: ita omnes. Latini *Quantis* | E δεικνυμένων | πῶς ex E; reliqui ὅτι (latini *quod*) | BD ἀμφισβητῇς | Ἐγώ etc ex E et latinis. ABD: Ἐγὼ οὐδενὶ ἐξ ὑμ. συναινῶ | ὃ cum DE et latinis; AB ὡς | ἐρωτῶ: AB add σε

68. ψεύδει cum BE; A ψεύδῃ (D om) | ἀλλ' εἰ usque ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν: ita E et latini; reliqui om | Οὐδὲ ἐγώ σέ τι (τι non est in E; sed vide AD) λογ. εἶναι: ita E; item latini *Sed nec ego te computem aliquid esse.* ABD: τὸ λοιπὸν οὐδέν σε ἔτι (B om) λογίζομαι | ὡς γ. αἰσθ. ex E itemque latinis (*Ut enim sentio*). ABD: ὡς γ. εὗρον (D ηὗρον | ἀλλὰ τί ex E et latinis; reliqui καὶ τί | ἄστατ. ὑμῶν τ. λογ. ἐπεδείκνυσθε (codex ἐπιδείκνυσθαι), καὶ οὕτως ex E et latinis; reliqui om | ἅπασιν cum BD; AE πᾶσιν | D με ποιεῖτε

[69] Πέτρος εἶπεν Ἕνα θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κηρύσσομεν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅς ἐστιν ἀληθινὸς βασιλεύς, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Νέρων εἶπεν Τίς βασιλεὺς κύριος; Παῦλος εἶπεν Ὁ σωτὴρ πάντων τῶν ἐθνῶν. Σίμων εἶπεν Ἐγώ εἰμι ὃν λέγετε. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Μηδέποτε εἴη σοι καλῶς, Σίμων μάγε καὶ πικρίας ἀνάμεστε.

[70] Σίμων εἶπεν Ἄκουε, Καῖσαρ Νέρων· ἵνα γνῷς ψευδεῖς εἶναι τούτους κἀμὲ ἐκ τῶν οὐρανῶν πεμφθέντα, τῇ αὔριον ἡμέρᾳ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνέρχομαι, ἵνα τοὺς πιστεύοντάς μοι μακαρίους ποιήσω, εἰς δὲ τούτους τοὺς ἀρνησαμένους με τὴν ὀργήν μου ἐνδείξομαι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἡμᾶς πάλαι ὁ θεὸς ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἰδίαν δόξαν· σὺ δὲ ὑπὸ τοῦ διαβόλου κληθεὶς σπεύδεις πρὸς κόλασιν. [71] Σίμων εἶπεν Καῖσαρ Νέρων, ἄκουσόν μου· τοὺς μαινομένους τούτους ἀποχώρισον ἀπὸ σοῦ, ἵνα ἐν τῷ πορεύεσθαί με εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν πατέρα μου γενήσομαί σοι εὔϊλατος. Νέρων εἶπεν Καὶ πόθεν τοῦτο δοκιμάσωμεν, ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπέρχῃ; Σίμων εἶπεν Κέλευσον γενέσθαι πύργον

69. Ἕνα θεόν usque Χριστοῦ (A add ἡμεῖς): ita ABD. E sic: Ἕνα θεὸν τὸν πατέρα ἐν Χριστῷ σωτῆρι σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δημιουργὸν τῶν ἁπάντων. Latini *Ego* (codd. duo plura parum apta praem) *unum esse deum patrem* (duo plura add) *et I. Chr. filium eius* (duo *et unum dominum I. Chr. salvatorem* [Guelf.[b] add *mundi*]) *cum spiritu sancto* (haec om Flor.; duo add *et*) *creatorem omnium rerum praedico* (duo *annuntiamus generi humano*) | ἀληθινός: D ἀληθείας | Τίς βασ. κύρ. ex E et latinis (*Quis est rex dominus*); reliqui: Τίς ἐστιν οὗτος ὁ (D θεός pro ὁ) βασιλεύς | Ὁ σωτήρ ex E et latinis; reliqui: Κύριος καὶ σωτήρ | τῶν: om E | λέγετε: ita E. Sed reliqui add καὶ (B add οὐκ) οἴδατε (D ἴδατε) Παῦλε καὶ Πέτρε (BD Πέ. κ. Παῦλ.). ἀλλ' οὐ μὴ ἀποφήνομαι καθ' ὑμῶν· τοῦτο γὰρ ποθεῖτε ἵνα τοῦ μαρτυρίου ὑμᾶς καταξιώσω (B μαρτ. ἀξιωθῆτε; item latini: *et* (Flor. *ut*) *sciatis, Pe. et Pa., non vobis contingit quod cupitis, ut martyrio vos digner.* | AB σοι (B σου) εἴη, D σὺ εἶ | Σίμ. usque ἀνάμεστε: B ἀναιδέστατε

70. D om Νέρων | ψευδεῖς ex E; reliqui ψεύστας | E καὶ ἐμέ | B τῇ αὔρ. οὖν, E τῇ γὰρ αὔρ. | B ἀπέρχομαι | ἵνα ex ABD et latinis; E καί | BD πιστεύοντάς με | τ. ἀρνησαμένους με ex E; reliqui (et lat.) τοὺς (B add μή) τολμήσαντάς με ἀρνήσασθαι (D ἀρν. με) | E om πάλαι | E πρὸς τὴν ἰδίαν | D πρὸς (B εἰς) κόλασ. ἑαυτοῦ

71. Καῖσ. Νερ. ex E et latinis; reliqui ἀγαθὲ βασιλεῦ | E καὶ τοὺς μαινομ. | γενήσ. σοι ex E; reliqui et lat. δυνήσομαί (B δυνήσωμαι) σοι (D σε) εἶναι (B post εὔϊλ. ponit) | πόθεν ex E, latini *unde*; reliqui πῶς | δοκιμάσωμεν (lat. *probamus*) ex E; reliqui γνώσομαι | ἀπέρχῃ (lat. *vadis*) ex E; reliqui

ὑψηλὸν ἀπὸ ξύλων καὶ δοκῶν μεγάλων, ἵνα ἐπ' αὐτὸν ἀνέλθω, καὶ οἱ ἄγγελοί μου εἰς τὸν ἀέρα με εὕρωσιν· οὐδὲ γὰρ δύνανται ἐπὶ τῆς γῆς μεταξὺ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐλθεῖν πρός μέ. Νέρων εἶπεν Θέλω ἰδεῖν εἰ πληροῖς ὃ λέγεις.

72 Τότε ὁ Νέρων προσέταξεν ἐν τῷ κάμπῳ Μαρτίῳ ὑψηλὸν γενέσθαι πύργον καὶ πάντας τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἀξιώματα γενέσθαι ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ. ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ συνελθόντος τοῦ πλήθους ἐκέλευσεν ὁ Νέρων παραγενέσθαι τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον, πρὸς οὓς καὶ εἶπεν Νῦν ἔχει ἡ ἀλήθεια φανερωθῆναι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἡμεῖς αὐτὸν οὐ παραδειγματίζομεν ἀλλ' ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὃν οὗτος ἑαυτὸν διεψεύσατο.

73 Καὶ στραφεὶς ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Πέτρον εἶπεν Ἐμὸν μὲν τὸ γόνυ κλῖναι καὶ τὸν θεὸν ἱκετεύειν, σὸν δὲ τὸ ἀνύσαι· εἴ τι ἂν ἴδῃς αὐτὸν ἐπιχειροῦντα, ὅτι σὺ πρῶτος προεχειρίσθης ὑπὸ τοῦ κυρίου. καὶ θεὶς τὰ γόνατα ὁ Παῦλος προσηύχετο. ὁ δὲ Πέτρος ἀτενίσας εἰς τὸν Σίμωνα εἶπεν Πλήρωσον ὃ ἐνήρξω· ἤγγικεν γὰρ καὶ ὁ σὸς παραδειγματισμὸς καὶ ἡ ἡμετέρα ἀνάκλησις· ὁρῶ γὰρ τὸν Χριστόν μου καλοῦντα ἐμέ τε καὶ τὸν Παῦλον. 74 Νέρων

ἀνέρχῃ | Κέλ. γεν. πύργ. ex DE; AB Κέλ. μοι πύργ. γεν. | ἀπὸ ξύλ. κ. δοκ. μεγ. cum ABD et latinis; E ἐκ ξύλων | ἀνέλθω καί cum DE; AB ἀνελθών | E καὶ ἐλθόντες οἱ ἄγγ. εὕρωσί με ἐν τῷ ἀέρι | οὐδὲ γὰρ δύν. ex E; reliqui οὐ γ. δύν. (B δύν. γ.) | B om ἐπὶ τῆς γῆς et τῶν | Νέρ. εἶπ. usque λέγεις ex E et latinis; reliqui om

72. Τότε: D Καί | ἐν cum BDE; A om | Μαρτίῳ: D τῷ λεγομένῳ Μαρτησίῳ | E om ὑψηλόν | καὶ πάντας usque πλήθους ex E, similiter latini; reliqui καὶ πάντες οἱ λαοὶ καὶ πᾶσαι (D om) τῶν στρατιωτῶν αἱ ἀξίαι (B αἱ τῶν στρ. ἀξ.) ἐπὶ τὸ (D τῷ) θεωρῆσαι τοῦτον (B τοῦτο) συνῆλθον. ἐν ταύτῃ οὖν (D δὲ) τῇ συνδρομῇ | D om ὁ Νέρων | παραγεν. usque εἶπεν ex E; reliqui (similiterque latini): τὸν Πέ. κ. τὸν Πα. παραστῆναι, οἷς οὕτως (D om, B οὗτος) εἶπεν (B ἔφη) | B εἶπεν Ἡμεῖς | D δειγματίζομεν | B om ἡμῶν | D Ἰησ. ὁ Χρ. | τοῦ θεοῦ ex E et latinis; reliqui add τοῦ ζῶντος | ὃν usque διεψεύσ. ex E et latinis; reliqui ὃν ἑαυτὸν εἶναι (B om) ἀπετόλμησεν (D ἐτόλμησεν) εἰπεῖν

73. Καὶ στραφείς ex E et latinis; reliqui τότε | εἶπεν: AB ἔφη | Ἐμὸν μ. τὸ γ. κλ. καί (om cod.) τόν usque ἀνύσαι ex E. Reliqui Ἐμόν ἐστιν τῶν γονάτων τεθέντων τὸν θεὸν ἱκετεῦσαι (D om Ἐμόν usque ἱκετ.), σὸν δέ ἐστι τὸ ἀναλῦσαι (D ἀνύσαι). Latini: *Meum est genibus positis deum exorare, tuum imperare* (Flor. *impetrare*) | εἰ usque ἐπιχειρ. ex ABD et latinis: E om | D om σύ | προεχειρίσθ. ex E; AD ἐξελέχθης, B ἐπελέχθ. Latini *electus es* | ἀτενίσ. ε. τ. Σίμ. ex E et latinis; AD πρὸς τὸν Σίμ., B τῷ Σίμωνι | E ἦρξω | ἤγγικεν cum DE; AB ἤγγισε (B -σεν) | γὰρ καί ex E, latini *autem et*; reliqui om καί | D προσκαλοῦντα ἡμᾶς

εἶπεν Καὶ ποῦ ἀπελεύσεσθε παρὰ τὴν ἐμὴν βούλησιν; Πέτρος εἶπεν Ὅπου ἐὰν προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν. Νέρων εἶπεν Καὶ τίς ἐστιν ὁ κύριος ὑμῶν; Πέτρος εἶπεν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃν ἐγὼ ὁρῶ προσκαλούμενον ἡμᾶς. Νέρων εἶπεν Οὐκοῦν καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν οὐρανὸν μέλλετε ἀπελθεῖν; Πέτρος εἶπεν Εἴ τι δόξει τῷ καλοῦντι ἡμᾶς. Σίμων εἶπεν Ἵνα γνῷς, βασιλεῦ, τούτους ἀπαταιῶνας εἶναι, παραυτίκα οὖν ὡς ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν πέμψω τοὺς ἀγγέλους μου πρὸς σὲ καὶ ποιήσω σε ἐλθεῖν πρός μέ. Νέρων εἶπεν Ποίησον λοιπὸν ἃ λέγεις.

75 Τότε Σίμων ἀνέβη ἐπὶ τὸν πύργον ἐνώπιον πάντων, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἐστεφανωμένος δάφναις ἤρξατο πέτεσθαι. Νέρων δὲ ὡς εἶδεν πετόμενον, ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Ἀληθινὸς ὁ Σίμων οὗτος· σὺ δὲ καὶ Παῦλος πλάνοι ἐστέ. πρὸς ὃν ὁ Πέτρος ἔφη Παραχρῆμα γνώσει ἡμᾶς ἀληθινοὺς τοῦ Χριστοῦ μαθητάς, τοῦτον δὲ μὴ εἶναι Χριστὸν ἀλλὰ μάγον καὶ κακοῦργον. Νέρων εἶπεν Ἔτι ἐνίστασθε; ἰδοὺ θεωρεῖτε αὐτὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. 76 Τότε ὁ Πέτρος ἀτενίσας τῷ Παύλῳ εἶπεν Παῦλε, ἀνάνευσον καὶ ἴδε. ἀνανεύσας δὲ ὁ Παῦλος πλήρης δακρύων καὶ θεασάμενος πετόμενον τὸν Σίμωνα εἶπεν Πέτρε, τί ἀργεῖς; τελείωσον ὃ ἐνήρξω· ἤδη γὰρ προσκαλεῖται ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν

---

74. D βουλήν | Ὅπου ἐάν (A ἄν) προσκέκλ. (ita E; AD προσκαλέσηται) usque ἡμῶν: B Πρὸς Χριστὸν προσκαλούμενον ἡμᾶς | Καὶ (A om, item lat.) τίς usque προσκαλ. ἡμᾶς. Νέρ. εἶπεν: haec omnia om BD | E Ἰησ. Χριστ. | ἀπελθεῖν cum BE (Latini *ituri estis*); AD ἀνελθεῖν et D pergit οἱ δὲ εἶπον Εἴ τι καὶ ὅπου δόξει (BE δόξῃ) | Εἴ τι: E Ὅπου ἄν | Ἵνα γνῷς (B γνώσῃς) usque παραυτίκα οὖν ὡς (D παραυτὰ ἡνίκα) ἀναβῶ: E Γνῶθι, βασιλεῦ, ὅτι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι πλάνοι εἰσίν· ἰδοὺ γὰρ παραυτίκα ἀνελθόντος μου | D πέμπω | Ποίησον λ. ἃ λέγ. cum E et latinis. Reliqui Ποίησον ἐν τάχει· θέλω γὰρ ἰδεῖν εἰ πληροῖς (D ἰδ. σε πληροῦντα) ὃ λέγεις

75. ABD ὁ Σίμων | ἐστεφαν. (B στεφ.) δάφναις (D δάφνας, E τὴν κεφαλὴν ἐκ δάφνης): D ante καὶ ἐκτείνας ponit | πέτεσθαι cum BD; A πέτασθαι, E πετᾶσθαι | ABD ὁ δὲ Νέρων | ὡς εἶδεν: B ἰδών et ABD add αὐτόν | πετόμενον cum ADE; B πετώμενον | Ἀληθινὸς ὁ Σ. οὗτ. cum E; reliqui: Ἀληθινὸς (D Ἀληθῶς) ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Σίμ. | B πρ. ὃν ὁ Παῦλος | γνώσει cum DE; AB -σῃ et ABD add βασιλεῦ, sed nec E nec latini | ABD ἡμᾶς μὲν ἀληθ. τοῦ (B τοὺς) Χρ. εἶναι μαθ. | D om μὴ εἶν. Χρ. ἀλλὰ μάγ. καί | E ἀνελθόντα | οὐρανόν: D add καὶ ἐπιμαίνετε

76. ἀνάνευσον: B ἀνάνιψον | πετόμενον cum ADE; B (post τ. Σίμ.) πετώμενον | ἀργεῖς cum E (Latini *cessas*): A παύῃ, B ἕστηκας, D ποιεῖς | ἐν-

Ἰησοῦς Χριστός. καὶ ὁ Νέρων ἀκούσας αὐτῶν ὑπεμειδίασεν καὶ εἶπεν Οὗτοι βλέπουσιν ἑαυτοὺς ἡττημένους ἄρτι καὶ ληροῦσιν. Πέτρος εἶπεν Ἄρτι γνώσει μὴ εἶναι ἡμᾶς λήρους. ἔφη ὁ Παῦλος τῷ Πέτρῳ Ποίησον τὸ λοιπὸν ὃ ποιεῖς.

77 Καὶ ἀτενίσας ὁ Πέτρος κατὰ τοῦ Σίμωνος εἶπεν Ὁρκίζω ὑμᾶς, οἱ ἄγγελοι τοῦ σατανᾶ οἱ φέροντες αὐτὸν εἰς τὸν ἀέρα πρὸς τὸ ἀπατᾶν τὰς τῶν ἀπίστων καρδίας, τὸν θεὸν τὸν κτίσαντα τὰ πάντα καὶ Ἰησοῦν Χριστὸν ὃν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα ἀπὸ ταύτης τῆς ὥρας μηκέτι αὐτὸν βαστάξητε, ἀλλ' ἐξεάσατε αὐτόν. καὶ παραχρῆμα ἀπολυθεὶς ἔπεσεν εἰς τόπον λεγόμενον σάκρα βία, ὅ ἐστιν ἱερὰ ὁδός, καὶ διεμερίσθη εἰς τέσσαρα μέρη, κακῷ μόρῳ διαφωνήσας.

78 Τότε Νέρων ἐκέλευσεν σιδηρωθῆναι Πέτρον καὶ Παῦλον, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Σίμωνος ἐπιμελῶς τρισὶν ἡμέραις τηρεῖσθαι, νομίζων ἐγείρεσθαι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. πρὸς ὃν ὁ Πέτρος εἶπεν Οὗτος οὐκέτι ἐγείρεται, ἐπειδὴ ἀληθῶς τέθνηκεν, εἰς τὴν αἰώνιον κατακριθεὶς κόλασιν. ὁ δὲ Νέρων εἶπεν πρὸς αὐτόν Τίς σοι ἐπέτρεψεν τοιοῦτον πρᾶγμα ποιῆσαι δεινόν; Πέτρος εἶπεν Ἡ ἐννόησις καὶ ἡ βλασφημία αὐτοῦ ἡ πρὸς τὸν κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστὸν ἤγαγεν

ἤρξω: E βούλη | Ἰησ. Χρ. cum BDE; A Ἰησ. ὁ Χρ. | E Νέρων δέ | E om αὐτῶν | B ἡττωμένους | E om ἄρτι | γνώσει cum D; AB -σῃ: E ὄψῃ | B om Πέτρ. ε. Ἄρτι usque λήρους | ἔφη (AB add δέ) ὁ (B om) Πα.: E καὶ στραφεὶς ὁ Πα. εἶπε | Ποί. τὸ λ. ὃ ποι. (A ὃ ποι. τὸ λ.): E πλήρωσον ὃ βούλει. et D add τί βραδύνῃς

77. Καὶ ἀτεν. ὁ Πέ. cum E et latinis; reliqui Τότε ὁ Πέ. ἀτεν. | ἀπίστων: AD et lat. add ἀνθρώπων | τὸν κτίσαντα usque Ἰησ. Χρ. ex E. Reliqui τὸν κτίστην τῶν ἁπάντων καὶ (D τὸν) κύριον (D add ἡμῶν) Ἰησ. τὸν (BD om) Χρ. | E om τῶν | DE om ἵνα | E βαστάζητε | B ἐάσατε | B καλούμενον | σάκρα βία ut BE; A σακραβία | ὅ ἐστιν: E ἥτις λέγεται | καὶ διεμερίσθη usque διαφωνήσας ex E. Reliqui consentientibus latinis: καὶ τέσσαρα μέρη γενόμενος τέσσαρας σίλικας συνήνωσεν (*quatuor silices adunavit*), οἵ εἰσιν εἰς μαρτύριον τῆς τῶν ἀποστόλων νίκης (B νικήσεως) ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας

78. Τότε etc ex E. Reliqui Τότε ὁ Νέρ. θυμοῦ πλησθεὶς κρατήσας τὸν Πέ. καὶ τὸν (B om) Παῦλ. ἐποίησεν ἐν δεσμοῖς γενέσθαι· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Σίμ. ἐκέλευσεν ἐπιμελῶς ἐν τρισὶν ἡμέραις (D τρεῖς ἡμέρας) φυλαχθῆναι (B ἐπιμελ. τηρεῖσθαι καὶ φυλαχθῆναι ἕως τριῶν ἡμερῶν) | ABD ἐγερθῆναι αὐτὸν τῇ | κόλασιν: D κρίσιν, sed in margine Γράφε κόλασιν | Ἡ ἐννόησις usque ἀπωλείας ex E. Reliqui: Ἡ ἔρις (D αἵρεσις) αὐτοῦ καὶ ἡ πονηρὰ ἔννοια καὶ αἱ (D ἡ) βλασφημίαι (D -μία) αὐτοῦ παρέσχον αὐτῷ τὸ ἀπολέσθαι. Latini: *Contentio eius et si* (Guelf.b *ut*) *intelligas*, *imperator*, *multum est ei* (Guelff. *esse* et *ei esse*)

αὐτὸν εἰς τοῦτο τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας. Νέρων εἶπεν Κακῇ αἱρέσει ὑμᾶς ἀπολέσω. Πέτρος εἶπεν Οὐχὶ ἐν σοί τοῦτό ἐστιν, εἰ καὶ δοκεῖ σοι ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἀλλ' ὃ ἐπηγγείλατο ἡμῖν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν χρεία πληρωθῆναι.

79 Τότε Νέρων καλέσας Ἀγρίππαν τὸν ἔπαρχον εἶπε πρὸς αὐτόν Ἀνθρώπους θρησκεύοντας κακῶς χρὴ ἀποθανεῖν. ὅθεν κελεύω τούτους κινάρας σιδηρᾶς λαβόντας ἐν τῷ ναυμαχίῳ ἀναλωθῆναι. Ἀγρίππας ὁ ἔπαρχος εἶπεν Ἱερώτατε βασιλεῦ, οὐκ ἁρμόζει εἰς τούτους ὃ ἐκέλευσας, ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἀθῷος φαίνεται παρὰ τὸν Πέτρον. Νέρων εἶπεν Ποίῳ οὖν μόρῳ ἀπολοῦνται; ἀπεκρίθη Ἀγρίππας καὶ εἶπεν Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, δίκαιόν ἐστιν ἀποτμηθῆναι τοῦ Παύλου τὴν κεφαλήν, τὸν δὲ Πέτρον ἐπὶ [a] σταυροῦ ἀρθῆναι ὡς αἴτιον τοῦ φόνου. Νέρων εἶπεν Κράτιστα ἔκρινας.

80 Τότε ἀπηνέχθησαν ὅ τε Πέτρος καὶ Παῦλος ἀπὸ προσώπου τοῦ Νέρωνος. καὶ ὁ μὲν Παῦλος ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν ἐν τῇ Ὀστησίᾳ ὁδῷ.

---

praestitum ut periret, ne tantas deo ad multiplicationem supplicii sui inferret blasphemias. | Κακῇ usque πληρωθῆναι ex E. Reliqui: Ὕποπτόν μοι λογισμὸν πεποιήκατε, διὰ τοῦτο κακῶς ἀπολέσω ὑμᾶς. Πέτρος εἶπεν Οὐχὶ ὃ θέλεις (BD θέλῃς) σὺ γίνεται, ἀλλ' ὃ ἐπηγγείλατο ἡμῖν ὁ Χριστὸς (D ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησ. Χρ.) χρεία ἐστὶν πληρωθῆναι. Latini: *Suspecto animo me esse fecistis, ideoque vos malo exemplo perdam. Petrus dixit Non quae tu vis, sed quod promissum est nobis, necesse est consummari.*

79. Τότε usque ἀναλωθῆναι ex E. Reliqui cum latinis: Τότε ὁ Νέρων εἶπεν πρὸς Ἀγρίππαν τὸν ἔπαρχον (D add αὐτοῦ) Ἀνθρώπους ἀθρησκεύτους (*irreligiosos*) κακῶς ἀπολέσθαι (B ἀπολ. κακ.) χρή· κινάραις (D ὀγκινάραις) οὖν σιδηραῖς τυφθέντας (*surdis ferreis acceptis*) κελεύω αὐτοὺς (*iube eos*) ἐν τῷ ναυμαχίῳ τόπῳ (B om) ἀναλωθῆναι, καὶ πάντας τοὺς τοιούτους κακῶς συντελεσθῆναι. | B om ὁ | Ἱερώτατε usque παρὰ τ. Πέ. ex E. Reliqui Ἀγαθὲ βασιλεῦ, οὐχ (E ergo solus οὐκ) ἁρμόζει οὕτως (B add κακῶς) αὐτοὺς τιμωρηθῆναι ὡς ἀθρησκεύτους (BD add αὐτοὺς) ὄντας. Νέρων εἶπεν Διὰ τί; Ἀγρίππας εἶπεν (D ἔφη) Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἀθῷος φαίνεται· ὁ δὲ Πέτρος φόνου ἔνοχός ἐστιν, ἔτι δὲ καὶ ἀθρήσκευτος. Latini: *Sacratissime imperator, non congruenti exemplo iubes eos punire. Nero dixit Quare?* etc ut ABD. | ἀπεκρίθη usque τοῦ φόνου ex E. Reliqui cum latinis: Ἀγρίππας ὁ ἔπαρχος (D om) εἶπεν (D ἔφη) Ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται (BD φαίν.), δίκαιόν ἐστιν Παῦλον ὡς ((D et lat. om) ἀθρήσκευτον ὄντα τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι, τὸν δὲ Πέτρον διὰ τὸ (D add ἔτι) καὶ (B add τὸν) φόνον (A corrupte στέφανον) ἀνύσαι (B ποιῆσαι) ἐπὶ (B ἐν τῷ) σταυροῦ (B -ρῷ, D ξύλου) ἀρθῆναι (B ἀναρτηθῆναι). | D Κάλλιστα

80. Τότε ex E. Reliqui (cum lat.) καὶ | D ἀπενέχθησαν, AB ἀπήχθησαν | A καὶ ὁ Πα. | Post Νέρωνος ABD, invito E et latinis, haec add λαβόντες τὴν ἀπόφασιν. [a] Ἀπαγομένου (B ἀγομένου) δὲ τοῦ Παύλου, ὥστε (D εἰς)

81 Ὁ δὲ Πέτρος ἐλθὼν ἐπὶ τὸν σταυρὸν εἶπεν Ἐπειδὴ ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ἐπὶ τῆς γῆς ὀρθῷ τῷ σταυρῷ ὑψώθη, ἐμὲ δὲ ὄντα ἀπὸ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν καλέσαι καταξιοῖ, ὁ σταυρός μου τὴν κεφαλὴν κατὰ γῆς ὀφείλει παγῆναι, ἵνα πρὸς οὐρανὸν κατευθύνει τοὺς πόδας μου· οὐ γάρ εἰμι ἄξιος ὡς ὁ κύριός μου σταυρωθῆναι. τότε ἀντιστρέψαντες τὸν σταυρὸν προσήλωσαν τοὺς πόδας αὐτοῦ ἄνω.

82 Συνήχθη δὲ τὸ πλῆθος λοιδοροῦντες τὸν Καίσαρα καὶ

αὐτὸν (D τὸ) ἀποκεφαλισθῆναι, ἀπὸ τῆς πόλεως ἄχρι μιλίων τριῶν, ἦν (B add δὲ καὶ) σιδηροδέσμιος (B σιδηρομένος)· οἱ δὲ φυλάσσοντες αὐτὸν στρατιῶται τρεῖς ἦσαν (B ὑπῆρχον) ὄντες (B add ἐκ) γένους (D γέν. ὄντ.) μεγάλου. ἐξελθόντων δὲ (D οὖν) αὐτῶν (D om) τὴν πόρταν ὡσεὶ τόξου βολῆς (BD ὡσεὶ [B ὡς] μίας σαγίτας) τὸ (D om) μῆκος, ὑπήντησεν (D ὑπηντήθη) αὐτοῖς γυνὴ θεοσεβής, καὶ θεωρήσασα τὸν Παῦλον σιδηροδέσμιον συρόμενον ἐσπλαγχνίσθη αὐτῷ (B ἐπ' αὐτόν, D om) καὶ ἔκλαυσε σφοδρῶς (BD πικρῶς). τὸ δὲ (D om) ὄνομα τῆς γυναικὸς Περπετούα (codd. modo -τοῦα, modo -τούα) ἐλέγετο (D om)· ἦν δὲ μονόφθαλμος (B om τὸ δὲ ὄν. usque μονόφθ.). [b] Καὶ ἰδὼν (D ἰδ. δὲ) αὐτὴν ὁ Παῦλος κλαίουσαν λέγει αὐτῇ Δός μοι τὸ οὐράριόν (B φακιόλιον) σου, καὶ ὡς ἀποστρέφω (D καὶ ἀποστρέφων) δίδωμί (B δίδω, D ἀποδίδωμι) σοι αὐτό. ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ οὐράριον (B om τὸ οὐρ., D om λαβ. τ. οὐρ.) προθύμως ἔδωκεν· (D δέδωκεν. B add ἦν δὲ ὄνομα τῇ γυναικὶ Περπετούα·) οἱ δὲ στρατιῶται προσεγέλασαν καὶ εἶπαν τῇ γυναικί (B οἱ δὲ στρ. προσκαλεσάμενοι εἶπον αὐτῇ) Διὰ τί θέλεις (BD -λῃς) ἀπολέσαι (B -λέσθαι) τὸ φακιόλιόν (D φακεόλ.) σου, γύναι; οὐκ οἶδας ὅτι ἀποκεφαλισθῆναι ὑπάγει; ἡ δὲ Περπετούα πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Ὁρκίζω ὑμᾶς κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, εἰς αὐτὸ τὸ φακιόλιον (B φακεόλ.) δήσατε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅταν ἀποτέμνητε (D -τέμνετε) αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. [c] Ὃ καὶ γέγονεν. ἀπεκεφάλισαν δὲ αὐτὸν εἰς μάσσαν (ita BD; A μάσαν) καλουμένην Ἀκκοῦαι (B Ἄκουα) Σαλβίας (D om Ἀκκ. Σαλβ.) πλησίον τοῦ δένδρου τοῦ στροβίλου (D στροβύλου). ὡς δὲ ἠβουλήθη (ita BD; A ἐβουλ.) ὁ θεός, πρὶν ὑποστρέψαι τοὺς στρατιώτας ἀπεδόθη τῇ γυναικὶ τὸ φακιόλιον (D φακεόλ.) ἔχον (BD ἔχων) σταγόνας (D -να) αἵματος· καὶ ὡς ἐφόρεσεν αὐτό, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀνεώχθη (B ἠνεώχθ.) αὐτῆς ὁ (A add τυφλὸς) ὀφθαλμός.

81. Ὁ δέ usque εἶπεν ex E et latinis. Reliqui: Οἱ δὲ ἀπαγαγόντες (D ἀπάγοντες) στρατιῶται τὸν ἅγιον Πέτρον, ὡς ἦλθον αὐτὸν (B om) σταυρῶσαι, εἶπεν πρὸς αὐτούς (AB add ὁ μακάριος) | μου cum AD et lat., B om, E ἡμῶν | A Ἰησ. ὁ Χρ. | ABD (similiter latini) ἐπὶ τῆς γῆς κατέβη, ὀρθῷ (ita AD; BE ὀρθῶς) τ. στ. ὑψώθη· ἐμὲ δὲ ὂν (D ἐμὲ ὅταν) ἀπὸ τῆς (D om) γῆς | D om καλέσαι | ABD cum latinis: τὴν κεφαλ. μου κατὰ γῆν (D κατάγειν) ὀφείλει δεῖξαι (D om) καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν κατευθῦναι τοὺς πόδας μου. ἐπεὶ (D ἐπειδὴ) οὖν οὐκ εἰμὶ ἄξιος οὕτως ἐν τῷ σταυρῷ εἶναι ὡς καὶ (D om) ὁ κύριός μου, ἀντιστρέψατε (B add οὖν) τὸν σταυρόν μου. κἀκεῖνοι εὐθέως ἀντέστρεψαν (D ἀντίστρ.) τὸν σταυρὸν καὶ τοὺς πόδ. αὐτ. ἄνω προσήλωσαν.

82. Συνήχθη usque ἀναιρεῖν ex E. Reliqui cum latinis: Συνῆλθεν δὲ ἀναρίθμητον πλῆθ. λοιδοροῦντες τὸν Καίσ. (latini *Caes. Neroni*) θυμοῦ (D add τε) πεπληρωμένοι (B -μένον) ὥστε αὐτὸν (lat. *ipsum Caesarem*) βουλεύεσθαι (D βού-

βουλόμενοι αὐτὸν ἀναιρεῖν. Πέτρος δὲ διεκώλυεν αὐτοὺς λέγων Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀνεχώρουν, καὶ ὑπήντησέ μοι ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστός, καὶ προσκυνήσας αὐτῷ εἶπον Κύριε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι σταυρωθῆναι. ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν Κύριε, οὐκ ἐσταυρώθης ἅπαξ; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπεν Εἶδόν σε φεύγοντα τὸν θάνατον, καὶ θέλω ὑπὲρ σοῦ σταυρωθῆναι. καὶ εἶπον Κύριε, ἐγὼ πορεύομαι, τὸ πρόσταγμά σου πληρῶ. καὶ εἴρηκέ μοι Μὴ φοβοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμί. [83] Διὰ τοῦτο οὖν, τεκνία, μὴ ἐμποδίσητε τὴν ὁδόν μου· ἤδη γὰρ οἱ πόδες μου τὴν οὐράνιον ὁδεύουσιν ὁδόν. μὴ οὖν λυπεῖσθε, ἀλλὰ συγχάρητέ μοι μᾶλλον, ὅτι σήμερον τῶν πόνων μου τὸν καρπὸν ἀπολαμβάνω. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔφη Εὐχαριστῶ σοι, ἀγαθὲ ποιμήν, ὅτι τὰ πρόβατα ἃ ἐπίστευσάς μοι συμπάσχουσί μοι· αἰτῶ οὖν ἵνα σὺν ἐμοὶ μερίδα ἔχωσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

λεσθαι post καῦσαι, B βουλόμενοι) κατακαῦσαι (D καῦσαι) | ABD ὁ δὲ Πέτρ. et D pergit θεωρῶν αὐτοὺς οὕτως ἀγωνιῶντας διεκώλυσεν (B διεκέλευσεν) | Πρὸ ὀλίγων usque ἀνεχώρουν ex ABD et latinis. E sic: Μὴ χαλεπαίνετε πρὸς αὐτόν· ὑπηρέτης γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ· ἐμὲ γὰρ δεῖ τὴν τοῦ κυρίου μου πρόσταξιν ἐκπληρῶσαι. πρὸ ὀλίγων γὰρ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐπαναστάσεως γεναμένης μοι ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐξῆλθον τῆς πόλεως | καὶ ὑπήντ. usque Χριστός ex E et latinis. Reliqui: καὶ (B add ἰδοὺ) ἐθεώρησα (B ἐθεώρουν) τὸν κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν | B καὶ προσεκύνησα αὐτῷ καὶ εἶπον | Κύριε cum BDE et latinis; A add μου | D πορεύει | E καὶ ἀποκριθεὶς εἶπ. μοι (om D) | ὅτι ex BE; AD latini praem Ἀκολούθει μοι | σταυρωθῆναι ex E. Reliqui cum latinis praem πάλιν | ἐγὼ δέ usque μετὰ σοῦ εἰμί ex E. Reliqui cum latinis: καὶ ἐν τῷ ἀκολουθεῖν με αὐτῷ (D αὐτόν) ὑπέστρεψα πάλιν εἰς Ῥώμην (B ἐν Ῥώμῃ), καὶ εἶπέν μοι Μὴ φοβοῦ, ὅτι μ. σ. εἰμί, ἕως οὗ εἰσαγάγω (B εἰσάγω) σε εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

83. οὖν: ABD om | ABD τεκν. μου et D add παραινῶ ὑμᾶς | DE ἐμποδήσετε | D om ἤδη usque ὁδεύ. ὁδόν | E συγχαίρετε | τῶν πόν. μου τὸν καρπόν (Latini *laborum meorum fructum*): ita scribendum videbatur. ABD τῶν πόνων τῶν καρπῶν μου, E πρὸς τοὺς πόνους τῶν καρπῶν | ἀπολαμβάνω ex E; reliqui ἐπιτυγχάνω | ἔφη ex E et latinis; reliqui προσηύξατο οὕτως | ὅτι τὰ usque ἐν τῇ βασ. σ. (*de gratia tua*) ex E et latinis, sed latini praeterea add *Commendo tibi oves quas mihi credidisti, ut non sentiant se sine me esse, quia te habent rectorem, per quem ego gregem hunc regere potui.* Reliqui sic: ὅτι κατηξίωσάς με τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ δέομαί σου, τὰ πρόβατα ἃ ἐπίστευσάς μοι μὴ αἰσθανθῶσι (D σταθῶσι) χωρισμόν (B χωρισμοῦ, D χωρίς μου), σὲ ἔχοντα δι' οὗ ἐγὼ τὴν ποίμνην ταύτην ἠδυνήθην ποιμᾶναι. | D ταῦτα εἰπών | E παρέδωκε τῷ κυρίῳ

84 Παραυτίκα δὲ ἐφάνησαν ἄνδρες ἔνδοξοι καὶ ξένοι τῇ ἰδέᾳ καὶ ἔλεγον ὅτι παραγεγόναμεν διὰ τοὺς ἁγίους καὶ κορυφαίους ἀποστόλους ἀπὸ Ἱεροσολύμων· καὶ αὐτοὶ ἅμα Μαρκέλλῳ ἀνδρὶ ἰλλουστρίῳ, ὅστις καὶ πεπίστευκε Πέτρῳ καταλιπὼν τὸν Σίμωνα, ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ λάθρα καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ὑπὸ τὴν τερέβινθον πλησίον τοῦ ναυμαχίου εἰς τόπον καλούμενον Βατικάνον.

---

84. Παραυτίκα usque Βατικάνον ex E. Reliqui cum latinis: Παραυτίκα δὲ (D οὖν) ἐφάνησαν ἅγιοι ἄνδρες, οὓς οὐδέποτέ τις πρότερον (D om) ἑωράκει οὐδὲ μετὰ ταῦτα θεάσασθαι ἠδυνήθη· οὗτοι (D οἱ δὲ) ἔλεγον (post ἔλεγον E add πρὸς ἀλλήλους) ἑαυτοὺς (D αὐτοὺς) ἀπὸ Ἱεροσολύμων παραγενέσθαι ἅμα Μαρκέλλῳ (B om) ἀνδρὶ ἰλλουστρίῳ, ὅστις ἦν (B add ἐν) τῷ Χριστῷ πεπιστευκώς (D πεπιστευμένος), καὶ καταλιπὼν τὸν Σίμωνα τῷ Πέτρῳ ἠκολούθει· ἦραν δὲ (D et latini om) τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Πέτρου (latini *corpus eius*) λάθρα (D add οἱ) πιστοὶ (B om) καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ὑπὸ τὴν τερέβινθον πλησίον etc usque Βεττικάνον (ita A, B Βετικ., D Βητικ.)

Post Βατικάνον reliqui graeci tres (sed non latini) haec inserunt [84b] Οἱ δὲ τρεῖς (A om) στρατιῶται οἱ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες (D οἱ ἀπ. τ. κεφ.) τοῦ ἁγίου Παύλου, ὡς μετὰ τρεῖς ὥρας τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἦλθον (D ἦλθαν) μετὰ τῆς βούλλας (D βούλας; B μετὰ τὴν βοῦλλαν), ἀπάγοντες (B ἀγαγόντες) αὐτὴν (D ταύτην) τῷ Νέρωνι, καὶ (A om) ὑπαντήσαντες (B ἀπαντ.) τῇ (D τὴν) Περπετούᾳ (D -τοῦαν) λέγουσιν αὐτῇ Τί ἐστιν (ἐστι A) γύναι; ἰδοὺ πείσματι (A add ἀγομένη) ἀπώλεσας τὸ φακιόλιόν (D φακεόλ.) σου. ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη Καὶ τὸ φακιόλιον (D φακεόλ. μου) ἔλαβον (D ἀπέλαβ.) καὶ ὁ ὀφθαλμός μου ἀνέβλεψεν (D add ὡς καὶ ἑωρᾶτέ με)· καὶ ζῇ κύριος ὁ θεὸς τοῦ Παύλου, ὅτι κἀγὼ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἀξιωθῶ (D καταξ.) δούλη γενέσθαι τοῦ κυρίου αὐτοῦ. [c] Τότε οἱ στρατιῶται οἱ τὴν βούλλαν (D βοῦλαν) ἔχοντες, γνωρίσαντες τὸ φακιόλιον (D φακεόλ.) καὶ ἰδόντες ὅτι ἀνεώχθη (B ἠνεώχθ.) αὐτῆς ὁ ὀφθαλμός, ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ εἶπον (D εἶπαν) Καὶ ἡμεῖς δοῦλοί ἐσμεν τοῦ δεσπότου τοῦ (B om) Παύλου. [d] Ἀπελθοῦσα οὖν ἡ Περπετούα ἀπήγγειλεν (D ἀνήγγ.) εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως (B post Νέρ., D om) Νέρωνος ὅτι οἱ στρατιῶται οἱ ἀποκεφαλίσαντες τὸν Παῦλον λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐμβαίνομεν ἔτι (B λέγ. οὐκέτι βαίνομεν) εἰς τὴν πόλιν (B εἰς τὸ παλάτιον)· ἡμεῖς γὰρ πιστεύομεν τῷ Χριστῷ (B εἰς τὸν Χριστόν) ὃν Παῦλος ἐκήρυξεν (B -ρυττεν), καὶ Χριστιανοί ἐσμεν (pro ὅτι οἱ στρατ. usque ἐσμεν D habet ταῦτα πάντα). [e] Τότε (D καὶ μαθὼν) ὁ Νέρων (D add καὶ) θυμοῦ πλησθεὶς ἐκέλευσεν τὴν Περπετούαν τὴν τοὺς στρατιώτας μηνύσασαν φυλακισθῆναι (B φυλαχθῆναι) σιδηροδέσμιον (D ἐκέλ. φυλακισθ. τὴν Περπ.). τοὺς δὲ στρατιώτας (D add τοὺς τρεῖς) τὸν μὲν ἕνα ἀποκεφαλισθῆναι (D add ἔξωθεν τῆς πόρτας ὡς ἀπὸ μιλίου ἑνὸς τῆς πόλεως) ἐκέλευσεν (D om), τὸν δὲ ἄλλον (D ἕτερον) διχοτομηθῆναι (BD διχασθῆναι), καὶ τὸν ἕτερον (B τρίτον, D ἄλλον) λιθοβοληθῆναι (B λιθασθῆναι) ἔξω τῆς πόρτης (B πόλεως) ὡς ἀπὸ μιλίου ἑνὸς τῆς πόλεως (B om τ. πόλ., D om ἔξω usque πόλεως). [f] Ἡ δὲ Περπετούα ἦν ἐν τῇ φυλακῇ· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ φυλακῇ (B εἰς αὐτὴν δὲ τὴν φυλακὴν) ἦν τηρουμένη Ποτεντζιάνα (BD om) κόρη (B add τις) εὐλαβής (B add ὀνόματι Ποτενζιάνα, D ὀν. Ποντετιάνα), διότι ἦν εἰρηκυῖα Καταλιμπάνω (D -νειν) τοὺς γονεῖς μου (D αὐτῆς) καὶ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τοῦ πατρός μου (D om καὶ πᾶσαν usque μου), καὶ θέλω (D γίνεσθαι) Χριστιανὴ γενέ-

85 Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ εἰρηκότες ἐξ Ἱεροσολύμων παραγενέσθαι εἶπον πρὸς τὸν λαόν Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι μεγάλους προστάτας ἠξιώθητε ἔχειν. γινώσκετε δὲ ὅτι ὁ Νέρων οὗτος οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας ἐξαλειφθήσεται, καὶ δοθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἑτέρῳ.

86 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανέστη αὐτῷ τὰ πλήθη, καὶ αὐτὸς γνοὺς ἔφυγεν ἐν ἐρήμοις τόποις, καὶ διὰ λιμοῦ καὶ ψύχους ἀπέδωκε τὴν ψυχήν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ βρῶμα τοῖς θηρίοις ἐγένετο.

87 Τινὲς δὲ εὐλαβεῖς ἄνδρες τῶν τῆς ἀνατολῆς μέρων ἠθέ-

σθαι (D om). συγκολληθεῖσα οὖν αὕτη (B om, D αὐτῇ) τῇ (D ἡ) Περπετούᾳ ἐξηγήσατο αὐτῇ πάντα τὰ (D om) περὶ τοῦ Παύλου, καὶ (B ἡ δὲ ἀκούσασα) πλεῖον ἠγωνίσατο (B ἠγωνίζετο πλεῖον) περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. [g] Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Νέρωνος ἀδελφὴ ὑπῆρχεν τῆς (D add αὐτῆς) Ποτεντζιάνας (D Ποντετιάνας), καὶ λάθρα ἐδήλου αὐτῇ περὶ τοῦ Χριστοῦ (D add προθυμοποιοῦσα αὐτήν), ὅτι αἰωνίαν χαρὰν (B χαρ. αἰώνιον) βλέπουσιν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ὧδε πρόσκαιρά εἰσιν, τὰ δὲ ἐκεῖ αἰώνια (D add εἰσιν)· ὥστε καὶ αὐτὴν φυγεῖν ἐκ (D ἀπὸ) τοῦ παλατίου καί τινας τῶν συγκλητίδων (D -τικῶν, B add γυναικῶν) μετ᾽ αὐτῆς (D μετὰ ταύτης). [h] Τότε ὁ Νέρων πολλαῖς (D -λάς) βασάνοις (-D -νους) τιμωρήσας τὴν Περπετούαν, τέλος (B add δὲ) θήσας λίθον μέγαν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῆς ἐκέλευσεν (D προσέταξεν) ῥιφῆναι (D add αὐτὴν) εἰς κρημνόν. κεῖται (D ἐτέθη) δὲ τὸ λείψανον αὐτῆς εἰς πόρταν (A πόρτην, D add καλουμένην) Μομεντάναν. ἡ δὲ Ποτεντζιάνα (D om ἡ δ. Π.) καὶ αὐτὴ ὑπομείνασα κριτήρια πολλά (B π. κρ., D βασάνους πολλάς), τέλος δὲ (D om) ποιήσαντες ἐσχάραν (D add πυρὸς) ἔκαυσαν εἰς μίαν ἡμέραν.

85. Οἱ δέ: D Οἱ οὖν et ABD add ἅγιοι | AB οἱ εἰπόντες | παραγενέσθαι: ABD add οὓς οὐδεὶς πρώην (D πρῶτον) ἑωράκει (B -ρακεν) | D ἐπιστάντες εἶπαν | τὸν λαόν ex E; reliqui et lat. praem πάντα | AB μεγ. πάτρωνες, D μεγάλην σωτηρίαν | ἔχειν ex E; reliqui cum latinis add τοὺς ἁγίους ἀποστόλους (haec om lat.) καὶ φίλους τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. | D om δέ | ὅτι ὁ usque ἑτέρῳ ex E; reliqui cum latinis τοῦτον τὸν Νέρωνα τὸν πονηρότατον (B πονηρόν) βασιλέα μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων (D om μετά usque ἀποστ.) μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι τὴν βασιλείαν κατασχεῖν (D κατέχειν, B κατ. τ. βασ.)

86. Καὶ μετά usque ἐγένετο ex E (βρῶμα: codex βορρᾶ). Reliqui cum latinis sic: Συνέβη δὲ (D οὖν) μετὰ ταῦτα μισηθῆναι τὸν Νέρωνα ἀπὸ (B ὑπὸ) παντὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ (B om τ. λα.) τῶν Ῥωμαίων, ὥστε κρῖναι (D βουλεύεσθαι) εἰς ἑαυτοὺς (BD om ε. ἑαυτ.) δημοσίᾳ τοῦτον τύψαι ἕως οὗ, ὡς ἦν ἄξιος (B om ὡς ἦν ἄξ.), τυπτόμενος ἐκπνεύσει (A -σῃ). ὡς οὖν ἤκουσεν (D ἔγνω) ὁ Νέρων ταῦτα (D τ. ὁ Ν.), ἐπέπεσεν (D add ἐπ᾽) αὐτῷ φόβος καὶ τρόμος ἀνυπόστατος, καὶ οὕτως ἔφυγεν ὥστε μὴ ὁραθῆναι αὐτὸν ἔτι (D τοῦ λαοῦ). ἔλεγον δέ τινες ὅτι ὡς ἐπλανᾶτο ἐν ταῖς ὕλαις φεύγων, ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ (D τῆς) λιμοῦ ἀπέψυξεν, καὶ ὑπὸ λύκων κατεβρώθη.

87. Τινὲς δέ usque τόπῳ ex E (κατατιθέναι: codex -τιθέντες). Reliqui cum latinis sic: Τὰ δὲ (D οὖν) τῶν ἁγίων ἀποστόλων σώματα συνέβη ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρθῆναι τοῦ κομίσαι αὐτὰ ἐν τῇ ἀνατολῇ (*Sanctorum autem app.*

λησαν ἁρπάσαι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ παραχρῆμα ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν τῇ πόλει, καὶ νοήσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει κατοικοῦντες ἔδραμον καὶ συνήρπασαν αὐτούς· οἱ δὲ ἄνδρες ἔφυγον. τότε λαβόντες αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἔθηκαν αὐτοὺς ἐν τόπῳ ἀπὸ μιλίων τριῶν τῆς πόλεως· κἀκεῖ διεφυλάχθησαν ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ μῆνας ἑπτά, μέχρις οὗ ἔκτισαν τὸν τόπον ἐν ᾧ ἤμελλον κατατιθέναι αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα συναχθέντες πάντες μετὰ δόξης καὶ ὕμνων κατέθεντο αὐτοὺς ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι αὐτοῖς τόπῳ.

88 Ἐτελειώθησαν δὲ οἱ ἅγιοι ἔνδοξοι ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος μηνὶ Ἰουνίῳ κθ· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος.

dum a Graecis corpora tollerentur ad orientem ferenda)· ἐγένετο δὲ (BD καὶ ἐγ.) σεισμὸς μέγας ἐν τῇ πόλει, καὶ δραμόντες οἱ λαοὶ τῶν Ῥωμαίων κατέλαβον αὐτοὺς ἐν τῷ λεγομένῳ Κατακούμβας (B Καταχομβὰς) ὁδῷ τῆς Ἀππίας τῆς πόλεως τρίτου μιλίου (pro ἐν τῷ usque μιλίου D εἰς τόπον καλούμενον Κατακόμβας)· κἀκεῖ ἐφυλάχθησαν (B ἐφυλάττοντο) τὰ σώματα τῶν ἁγίων (*corpora earum*) ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ μῆνας ἕξ (D et lat. ἑπτά) μέχρι τοῦ (B om) κτισθῆναι αὐτοῖς (B -τούς, D τούς) τόπους ἐν οἷς ἀποτεθῶσιν (B τεθῶσιν, D ἀπετέθησαν). καὶ τὸ μὲν τοῦ ἁγίου Πέτρου σῶμα εἰς τὸν (B om) Βατικάνον (D -κανόν, B Βιτικάνον) τόπον πλησίον τοῦ ναυμαχίου μετὰ δόξης καὶ ὕμνων ἀνεκλήθη, τὸ (D τοῦ) δὲ τοῦ (D om) ἁγίου Παύλου εἰς τὴν Βοστησίαν (ita B; A Βοτησίαν, D Ὀστίασιν) ὁδὸν ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως· ἐν οἷς τόποις διὰ τῶν προσευχῶν αὐτῶν (D om διὰ τ. π. α.) εὐεργεσίαι πολλαὶ παρέχονται (*ubi praestantur beneficia orationum in secula seculorum. Amen.* His verbis expliciunt codd. lat.) τοῖς πιστοῖς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν (B om τ. κ. ἡμ.) Ἰησοῦ Χριστοῦ (D om ἐν τῷ usque Χριστοῦ).

88. Ἐτελειώθησαν usque κράτος ex E. Reliqui: Ἐτελειώθη δὲ ὁ δρόμος τῶν ἁγίων (D om) ἀποστόλων (A add τε καὶ μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ) Πέτρου καὶ Παύλου (B om Πέ. κ. Πα.) μηνὶ Ἰουλίῳ κθ (B εἰκάδι ἐννάτῃ). τῶν δὲ τριῶν (B om) στρατιωτῶν μηνὶ Ἰουλίῳ δευτέρᾳ (D β)· τῆς δὲ ἁγίας Περπετούας καὶ Ποτεντζιάνας (D Ποντετιάνας) τῷ αὐτῷ Ἰουλίῳ (B om) μηνὶ (D μ. Ἰουλ.) ὀγδόῃ (BD η)· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (B pro χάριτι usque Χριστοῦ sic: ὧν πρεσβείαις τύχοιμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν·), ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. (Sic D. AB post Ἰησ. Χρ. [κυρίῳ ἡμῶν] sic pergunt μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα κράτος τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.) Praeterea A subscriptum habet: ἐπλήσθη σὺν θεῷ τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΙ ΘΕΚΛΗΣ.

Ἀναβαίνοντος Παύλου εἰς Ἰκόνιον μετὰ τὴν φυγὴν τὴν ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐγενήθησαν συνοδεύοντες αὐτῷ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης, ὑποκρίσεως γέμοντες, καὶ ἐξελιπάρουν τὸν Παῦλον ὡς ἀγαπῶντες αὐτόν. ὁ δὲ Παῦλος ἀποβλέπων εἰς μόνην τὴν ἀγαθοσύνην τοῦ Χριστοῦ οὐδὲν φαῦλον ἐποίει αὐτούς, ἀλλ' ἔστεργεν αὐτοὺς σφόδρα, ὥστε τὰ λόγια κυρίου ἐν διδασκαλίᾳ τῆς τε γεννήσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἠγαπημένου ἐγλύκαινεν αὐτούς, καὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Χριστοῦ, πῶς ἀνεκαλύφθη αὐτῷ, κατὰ ῥῆμα διηγεῖτο αὐτοῖς.

---

* Πράξεις Παύλ. καὶ Θέκλης ex A; BCG μαρτύριον τῆς ἁγίας (CG add καὶ ἐνδόξου) πρωτομάρτυρος (G add καὶ ἀποστόλου) Θέκλης (G - κλας.). D: *Passio S. Theclae virginis et martyris quae colitur VIII. Kalend. Octbr.*

1. C Εἰκόνιον, sed infra cum reliquis Ἰκόνιον | συνοδεύοντες αὐτῷ ex A; B σύνοδοι αὐτῷ, CG αὐτῷ συνοδοιπόροι | Ἑρμογένης; hoc spiritu ABC; item D *Ermogenes.* Praeterea AG add ὁ χαλκεύς, D *Alexander aerarius* | B γέμοντ. πάσης ὑποκρίσεως | G om καὶ ἐξελιπ. τ. Παῦλ. | ὡς ἀγαπ. αὐτ. cum ABD; om CG | ἀγαθοσύνην cum ABC; G ἀγαθωσύνην | τ. Χριστοῦ cum ABC; G τ. θεοῦ; D *eorum* | ἐποίει αὐτούς (BC αὐτοῖς): G om αὐτ. | B om σφόδρα | G πάντα τὰ λόγια | κυρίου cum AB; C Χριστοῦ, G τοῦ Χρ. | ἐν διδασκ. τῆς τε γενν. cum B; ACG καὶ τῆς διδασκαλίας (CG add καὶ τῆς ἑρμηνίας [G - νείας]) καὶ τῆς γενν. (G om καὶ τ. γενν.) | κ. τ. ἀναστάσεως: G τοῦ εὐαγγελίου | ἐγλύκαινεν cum A; BG ἐγλύκανεν, C ἐγγλυκαίνειν | αὐτούς: CG αὐτοῖς | καὶ (C om) τὰ μεγαλεῖα (A -λία): G καὶ ἐν τῇ γνώσει | τ. Χρ.: C τ. κυρίου | πῶς: G ὡς | ἀνεκαλύφθη cum A; B (-λύφθησαν) CG ἀπεκαλ. | κατὰ ῥῆμα cum A; C καὶ τὰ ῥήματα; B καί | διηγεῖτο (G διηγήσατο) αὐτοῖς: B om; sed ABC add ὅτι ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ σπέρματος Δαυίδ (C add ὁ Χριστός ἐστιν, B ἐστιν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.): ea omisi cum G, itemque D, in quo post σφόδρα omnia sic leguntur: *ut magnaliis dei et interpretationibus evangelii dilecti filii mansuetos eosdem faceret, scientiam etiam Christi, quemadmodum revelatum est ei, singula eis verba disserens.*

[2] Καί τις ἀνήρ, ὀνόματι Ὀνησιφόρος, ἀκούσας τὸν Παῦλον παραγενόμενον εἰς Ἰκόνιον, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ Σίλα καὶ Ζήνωνος καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λέκτρας, ἵνα αὐτὸν ὑποδέξηται· διηγήσατο γὰρ αὐτῷ Τίτος ποταπός ἐστιν τῇ εἰδέᾳ ὁ Παῦλος· οὐ γὰρ εἶδεν αὐτὸν σαρκὶ ἀλλὰ μόνον πνεύματι. [3] Καὶ ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Λύστραν, καὶ εἱστήκει ἀπεκδεχόμενος αὐτόν, καὶ τοὺς διερχομένους ἐπεθεώρει κατὰ τὴν μήνυσιν Τίτου. εἶδεν δὲ τὸν Παῦλον ἐρχόμενον, ἄνδρα μικρὸν τῷ μεγέθει, ψιλὸν τῇ κεφαλῇ, ἀγκύλον ταῖς κνήμαις, εὐεκτικόν, σύνοφρυν, μικρῶς ἐπίρινον, χάριτος πλήρη· ποτὲ μὲν γὰρ ἐφαίνετο ὡς ἄνθρωπος, ποτὲ δὲ ἀγγέλου πρόσωπον εἶχεν. [4] Καὶ ἰδὼν ὁ Παῦλος τὸν Ὀνησιφόρον ἐμειδίασεν, καὶ εἶπεν ὁ Ὀνησιφόρος Χαῖρε, ὑπηρέτα τοῦ εὐλογημένου θεοῦ· κἀκεῖνος εἶπεν Ἡ χάρις μετὰ σοῦ καὶ τοῦ οἴκου σου. Δημᾶς δὲ καὶ Ἑρμογένης ἐζήλωσαν καὶ πλείονα τὴν ὑπόκρισιν ἐκίνησαν, ὡς εἰπεῖν Δημᾶν Ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν τοῦ εὐλογημένου θεοῦ, ὅτι ἡμᾶς

---

2. G om ὀνόματι, CD post Ὀνησ. pon | ἀκούσας (G μαθών) usque παραγενόμ. (D *esse venturum*) ε. Ἰκόνιον: B om | G παραυτὰ δρομαίως ἐξῆλθεν | εἰς συνάντ. αὐτῷ cum CD; ABG εἰς ἀπάντησιν (B ὑπάντ. τοῦ) Παύλου (G αὐτοῦ) post Λέκτρ. | μετά usque Λέκτρας ex C. AB: σὺν τοῖς τέκνοις αὐτ. Κεστομέᾳ (A Καιστομαίᾳ) καὶ Ζηνονίδῃ (A Ζηωα), ἤδη (B om) καὶ τῇ γυναικὶ αὐτ. Δέκτρᾳ (B Λέκρᾳ). G: σὺν τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Δέκτρᾳ καὶ τοῖς αὐτῶν τέκνοις Σημμίᾳ καὶ Ζήνωνι. D: *cum coniuge Lectra et filiis suis Simia et Zenone.* Metaphrastes nomina coniugis et filiorum praeteriit. | ὑποδέξηται cum AB. C ὑποδέξονται, G δέξωνται, D *reciperent* | αὐτῷ: G αὐτοῖς, D om | εἰδέᾳ cum ABC | G ποταπῶς ἐστιν ἡ ἰδέα·, D *qualis esset figura Pauli* | οὐ γὰρ εἶδεν cum A (ἴδεν): BC ὅτι οὐκ εἶδεν: G μὴ εἰδόσιν: D *neque enim noverant*

3. Καὶ ἐπορεύετο cum CD: AB ἐπορεύετο δέ: G ἐπορεύοντο οὖν | GD κατὰ τὴν βασιλικὴν (*viam regalem*) τὴν ἐν Λύστροις | G ἑστήκεισαν | ἀπεκδεχόμενος (G -μενοι) cum ABG; C ἐκεῖ ἐκδεχόμενος | διερχομ. cum CG; AB ἐρχομένους | ἐπεθεώρει cum C; ABG ἐθεώρει (G -ρουν) | C ἴδεν | G ἰδόντες δὲ τὸν ἄνδρα ἐρχόμ. τὸν Παῦλ. | G μικρομεγέθη | G τὴν κεφαλήν | C ἀγκυλαῖον | εὐεκτικ. cum AB; C εὐχτικόν, G εὔκνημον | μικρ. ἐπίρινον (B ἐπίρρηνον) cum AB; G ἐπίρρινον; C om | Codd πλήρης | D sic: *statura brevi, attonso capite, ruborus, cruribus elegans, subcampaster, surosus, superciliis iunctis, naso aquilino, plenus gratia dei.* Metaphrastes vero: βραχὺν τὴν ἡλικίαν, ψιλὸν τὴν κεφαλήν, ἀγκύλον τὰς κνήμας, γρυπόν, σύνοφρυν, προσεκτικόν, χάριτος θείης πεπληρωμένον.

4. A om τόν | θεοῦ cum AB; C Χριστοῦ; G om (D *minister benedicte*) | B Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ | C τῷ οἴκῳ | Δημᾶν cum AB; CG τὸν Δημ. | θεοῦ cum AB; CG om (D *nos non sumus benedicti*) | ὅτι: GD ὅ,τι (*quare*). Prae-

οὐκ ἠσπάσω οὕτως; καὶ εἶπεν ὁ Ὀνησιφόρος Οὐχ ὁρῶ ἐν ὑμῖν καρπὸν δικαιοσύνης· εἰ δὲ ἔστε τινές, δεῦτε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀναπαύσασθε.

[5] Καὶ εἰσελθόντος Παύλου εἰς τὸν τοῦ Ὀνησιφόρου οἶκον ἐγένετο χαρὰ μεγάλη, καὶ κλίσις γονάτων, καὶ κλάσις ἄρτου, καὶ λόγος θεοῦ περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀναστάσεως, λέγοντος τοῦ Παύλου Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ ἁγνὴν τὴν σάρκα τηρήσαντες, ὅτι αὐτοὶ ναὸς θεοῦ γενήσονται. μακάριοι οἱ ἐγκρατεῖς, ὅτι αὐτοῖς λαλήσει ὁ θεός. μακάριοι οἱ ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅτι αὐτοὶ εὐθεῖς κληθήσονται. μακάριοι οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὸν θεόν. μακάριοι οἱ φόβον ἔχοντες θεοῦ, ὅτι αὐτοὶ ἄγγελοι θεοῦ γενήσονται. [6] Μακάριοι οἱ τὸ βάπτισμα τηρήσαντες, ὅτι αὐτοὶ ἀναπαύσονται πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται καὶ οὐκ ὄψονται ἡμέραν κρίσεως πικράν. μακάρια τὰ σώματα τῶν παρθένων, ὅτι αὐτὰ εὐαρεστήσουσιν τῷ θεῷ καὶ οὐκ ἀπολέσουσιν

---

terea add A καί | οὕτως (A αὐτός ex αὐτούς corr.): GD om | G ἀναπαύεσθε

5. Παύλου cum AB; CG τοῦ Π. | CG οἶκον (G add τοῦ) Ὀνησιφ. | τοῦ (B om) Παύλου: G add οὕτως | D om μακ. οἱ ἁγνήν usque γενήσ. | αὐτοί cum CG; AB om | ναός cum AB (B add τοῦ); CG ναοί | τούτῳ cum CGD; AB om | εὐθ. κληθήσ. cum C. ABGD εὐαρεστήσουσιν (-σι) τῷ θεῷ | κληρ. τ. θεόν cum CD: AB κληρονόμοι θεοῦ γενήσονται: G ἄγγελοι θεοῦ γενήσονται | G om μακάρ. οἱ φόβ. ἔχ. θε. (C θε. ἔχ.), ὅτι αὐτοὶ (AB om) ἄγγ. θεοῦ (A Χριστοῦ) γεν.

6. Μακάριοι etc cum CD. ABG praem μακάριοι οἱ τρέμοντες τὰ λόγια τοῦ θεοῦ (B τὰ λόγ. κυρίου), ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ σοφίαν λαβόντες Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ ὑψίστου κληθήσονται (sed μακ. οἱ σοφίαν etc G post μακάρ. οἱ τὸ βάπτισμα etc ponit) | τὸ βάπτισμα: AB post τηρήσαντες. G add καθαρόν | καὶ τὸν υἱόν: B om, G add καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα: A καὶ υἱὸν θεοῦ ὄψονται. Post haec AB, itemque G interiectis μακάριοι οἱ σοφίαν etc, add μακάριοι οἱ σύνεσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ χωρήσαντες (ita B; A δωρήσαντες, G τηρήσαντες), ὅτι αὐτοὶ ἐν φωτὶ (B add θεοῦ) ἔσονται. μακάριοι οἱ δι' ἀγάπην Χριστοῦ (B θεοῦ) ἐξελθόντες τοῦ σχήματος τοῦ κοσμικοῦ (G κόσμου), ὅτι αὐτοὶ ἀγγέλους κρινοῦσιν (D *quoniam angelis aequabuntur*) καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς (G Χριστοῦ, D *dei*) εὐλογηθήσονται (G σταθήσονται, D *sedebunt*). Posteriora μακ. οἱ δι' ἀγάπην etiam D addit. | μακ. οἱ ἐλεήμ. ὅτι αὐτ. ἐλεηθ. καὶ (ἐλ. καί om D) οὐκ ὄψ. ἡμ. κρ. πικράν (A πικρᾶς, B om): AB praeponunt καὶ οὐκ etc prioribus μακ. οἱ ἐλεήμ. etc, G plane om μάκ. οἱ usque ἐλεηθήσ. | B μακάριοι οἱ παρθενίαν ἀσκήσαντες, ὅτι αὐτοὶ παραστήσονται τῷ Χριστῷ καὶ τὸν μισθὸν αὐ-

τὸν μισθὸν τῆς ἁγνείας αὐτῶν· ὅτι ὁ λόγος τοῦ πατρὸς ἔργον αὐτοῖς γενήσεται σωτηρίας εἰς ἡμέραν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀνάπαυσιν ἕξουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

[7] Καὶ ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, Θέκλα τις παρθένος, Θεοκλείας μητρός, μεμνηστευμένη ἀνδρὶ Θάμυρι, καθίσασα ἀπὸ τῆς σύνεγγυς θυρίδος ἤκουεν νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν τῆς παρθενίας λόγον καὶ τῆς προσευχῆς· καὶ οὐκ ἀπένευεν ἐκ τῆς θυρίδος, ἀλλὰ τῇ πίστει ἐπείγετο ὑπερευφραινομένη. ἔτι δὲ καὶ βλέπουσα πολλὰς γυναῖκας εἰσπορευομένας πρὸς τὸν Παῦλον, ἐπεπόθει καὶ αὐτὴ καταξιωθῆναι κατὰ πρόσωπον στῆναι Παύλου καὶ ἀκούειν τὸν τοῦ Χριστοῦ λόγον· οὐδέπω γὰρ ᾔδει τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ λόγου ἤκουεν μόνον.

[8] Ὡς δὲ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τῆς θυρίδος, πέμπει ἡ μήτηρ αὐτῆς πρὸς τὸν Θάμυριν· ὁ δὲ ἔρχεται περιχαρής, ὡς ἤδη λαμβάνων αὐτὴν πρὸς γάμον. καὶ εἶπεν Θεοκλεία Καινόν σοι ἔχω

τῶν οὐκ ἀπολέσωσιν | τῶν παρθένων: G add καὶ τὰ πνεύματα | αὐτά: A αὐταί, G αὐτοί | C εὐαρ. τὸν θεόν | C ἀπολέσωσιν | τῆς ἁγν. αὐτ. (G αὐτ. τῆς ἁγν.) cum ABGD (*castitatis*, om αὐτ.): C τῆς παρθενίας | B om ὅτι ὁ λόγος usque αἰῶνος | A αὐταῖς | C om σωτηρίας | εἰς ἡμ. τ. υἱ. αὐτοῦ: C ἐν τῷ υἱῷ

7. Καί: A om | τοῦ (A om) Παύλου: C post λέγοντος pon: G αὐτοῦ | G εἰς μέσον | D om ἐν μ. τ. ἐκκλ. | Θεοκλ. (G praem θυγάτηρ) μητρός: AB μητρ. Θεοκλίας (-ίας etiam G) | AB μνηστευσαμένη | Θάμυρι cum C; A Θάμυριν, BG ὀνόματι (G om) Θαμύριδι, D *Thamiro* | καθίσ. ἀπό usque θυρίδος cum C: G αὕτη ἐπὶ τῆς θυρίδος τοῦ οἴκου αὐτῆς καθεσθεῖσα ἀπὸ τῆς σύνεγγ. θυρίδος: AB ἐπὶ τῆς θυρίδος (B θύρας) τοῦ οἴκου κατεσθεῖσα (B καθίσασα). D *assedit super fenestram iuxta domum Onesiphori* | ἤκουεν cum ABG. C ἤκουσεν | τὸν τῆς παρθ. usque προσευχῆς ex C (D libere et breviter: *ubi Paulus docebat de castitate.*): ABG τὸν περὶ ἁγνείας (G περὶ θεοῦ) λόγον λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ (G add τὸν περὶ ἀγάπης καὶ) τῆς ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ (G om κυρ. Ἰησ.) Χριστῷ πίστεως καὶ προσευχῆς | G ἀπένευσεν | ἐκ cum C; reliqui ἀπό | ἐπείγετο cum C; A ἠπήγετο, B ἀπῆκτο, G ὑπήγετο, D *implebatur* | B εὐφραινομένη | B om καί | γυναῖκας cum C. AGD γυν. καὶ παρθένους, B παρθέν. κ. γυν. | εἰσπορευομ. cum ABG; C εἰσερχομένας | ἐπεπόθει cum ABG; C ἐπεθύμει | κατά: G καὶ κατά | AB τὸν λόγ. τ. Χριστ. | B οὔπω | γάρ: G add ἀκμήν | ᾔδει cum C (D *sciebat*): ABG ἑωράκει (A ἑορ.) post χαρακτῆρα | τ. λ. ἤκ. μόνον cum AB: C τ. λ. μόνου ἤκ.: G τοὺς λόγους αὐτοῦ ἤκουεν καὶ μόνον.

8. δέ cum ABG. C om (D *Et cum*) | πέμπ. ἡ μ. α. cum C. ABG ἡ μ. α. (G αὐτοῦ) πέμπ. | Θάμυριν cum BCG. A -ραν. D *Thamirum* | B εἰς τὰ ἴδια πρὸς γάμ. | καὶ εἶπεν (G praem εἶπεν οὖν ὁ Θάμυρις πρὸς Θεοκλίαν Ποῦ μού ἐστιν ἡ Θέκλα; similiter D): G add αὐτῷ | Θεοκλεία cum C. Reliqui

εἰπεῖν διήγημα, Θάμυρι. καὶ γὰρ ἡμέρας τρεῖς καὶ νύκτας τρεῖς Θέκλα ἀπὸ τῆς θυρίδος οὐκ ἐγείρεται, οὔτε ἐπὶ τὸ φαγεῖν οὔτε ἐπὶ τὸ πιεῖν, ἀλλὰ ἀτενίζουσα ὥσπερ εἰς εὐφρασίαν, οὕτως πρόσκειται ἀνδρὶ ξένῳ ἀπατηλοὺς καὶ ποικίλους λόγους διδάσκοντι, ὥστε με θαυμάζειν πῶς ἡ τοιαύτη αἰδὼς τῆς παρθένου χαλεπῶς ὀχλεῖται. [9] Θάμυρι, ὁ ἄνθρωπος οὗτος τὴν Ἰκονιέων πόλιν ἀνασείει, ἔτι δὲ καὶ τὴν σὴν Θέκλαν· πᾶσαι γὰρ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ νέοι εἰσέρχονται πρὸς αὐτόν, διδασκόμενοι φοβεῖσθαι θεὸν καὶ ζῆν ἁγνῶς. ἔτι δὲ καὶ ἡ θυγάτηρ μου ὡς ἀράχνη ἐπὶ τῆς θυρίδος δεδεμένη τοῖς ὑπὸ Παύλου λόγοις κρατεῖται ἐπιθυμίᾳ καινῇ καὶ πάθει δεινῷ· ἀτενίζει γὰρ τοῖς λεγομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἑάλωται ἡ παρθένος. ἀλλὰ πρόσελθε αὐτῇ σὺ καὶ λάλησον· σοὶ γάρ ἐστιν ἡρμοσμένη.

[10] Καὶ προσελθὼν Θάμυρις, ἅμα μὲν φιλῶν αὐτήν, ἅμα δὲ καὶ φοβούμενος αὐτῆς τὴν ἔκπληξιν, εἶπεν Θέκλα ἐμοὶ μνηστευθεῖσα, τί τοιαύτη κάθησαι; καὶ ποῖόν σε πάθος κατέχει ἔκπληκτον; ἐπιστράφηθι πρὸς τὸν σὸν Θάμυριν καὶ αἰσχύνθητι. ἔτι δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς τὰ αὐτὰ ἔλεγεν Τί τοιαύτη κάτω βλέπουσα κάθησαι, τέκνον, καὶ μηδὲν ἀποκρινομένη ἀλλὰ παραπλήξ; καὶ

-κλία | εἰπεῖν διήγημα cum ABG(D): C διηγήσασθαι θέαμα | καὶ γάρ cum AB; CG ἤδη γάρ | G om κ. νύκτ. τρεῖς | C ἐγήγερται et ἀλλ᾽ | ὥσπερ cum G; AB ὡς, G om | εἰς: AB πρός | G διδάσκει | G om με | πῶς cum AB; CGD ὅτι | τοιαύτη (*talis*) cum CD; ABG τοσαύτη | ὀχλεῖται cum C; A παρενοχλ., B προσενοχλ., G ἐνοχλεῖται

9. G Θάμυρι. Ὁ γὰρ ἄνθρωπ. | B ἀνατρέπει | C ἔρχονται | G πρὸς τοῦτον | διδασκόμενοι usque ἁγνῶς ex C, item D (*quibus suadet caste vivere et unum deum timere*). ABG διδασκ. παρ᾽ (G ὑπ᾽) αὐτοῦ ὅτι δεῖ (G corrupte ἔτι δέ), φησίν, ἕνα καὶ μόνον θεὸν (A ἕνα θε. καὶ μόν.) φοβεῖσθ. κ. ζ. ἁ. | GD ἡ θυγ. μου Θέκλα | δεδεμένη: C δέδεται καί | τοῖς ὑπό (G om) Παύλ. λόγοις cum AB(G), D *verbis illius*. C τ. λεγομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀκούσασα | καινῇ cum CD. ABG δεινῇ | ἑάλωται ἡ π. cum A; BG ἑάλω ἡ (G om) π.; D *animo demolitur*. C ἐλπίζει παρθ. διαμένειν | σύ cum AB; reliqui om | αὐτῇ: GD post λάλησον pon

10. C προσῆλθεν Θάμυρις posteaque καὶ εἶπεν | αὐτῆς τ. ἔκπλ. cum A; reliqui τ. ἔκπλ. αὐτ. | εἶπεν cum AB; GD add πρὸς αὐτήν, C αὐτῇ Θάμυρις | ἐμοὶ μνηστευθ. cum ABG. C ἡ ἐμοὶ ἡρμοσμένη (codex h. l. et antea εἱρμοσμ.) | G κάθη κάτω βλέπουσα | C ἔκπληκτ. κατέχῃ | ἐπιστράφηθι cum ABC; G -φητι | AG om σόν | τὰ αὐτά: C τοιαῦτα | B ἔφη, G λέγουσα | Τί τοι. κα. βλέπ. (cum BGD; A βλ. κα.) κάθ. τέκν. (G ante Τί, A ante κάθ. μοι) καὶ (G om) μηδ. ἀποκρ. cum ABG (D liberrime). C Τέκνον, τί οὕτως κάθισε καὶ οὐδὲν ἀποκρίνῃ | ἀλλά: G ὡς | παραπλήξ cum AG, item B addito γεγονυῖα.

οἱ μὲν ἔκλαιον δεινῶς, Θάμυρις μὲν γυναικὸς ἀστοχῶν, Θεοκλεία δὲ τέκνου, αἱ δὲ παιδίσκαι κυρίας· πολλὴ οὖν σύγχυσις ἦν ἐν τῷ οἴκῳ πένθους. καὶ τούτων οὕτως γινομένων Θέκλα οὐκ ἀπεστράφη, ἀλλ' ἦν ἀτενίζουσα τῷ λόγῳ Παύλου.

11 Ὁ δὲ Θάμυρις ἀναπηδήσας ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἄμφοδον, καὶ παρετήρει τοὺς εἰσερχομένους πρὸς αὐτὸν καὶ ἐξερχομένους. καὶ εἶδεν δύο ἄνδρας εἰς ἑαυτοὺς μαχομένους πικρῶς, καὶ εἶπεν Ἄνδρες, εἴπατέ μοι τίς οὗτος ὁ μεθ' ὑμῶν, πλανῶν ψυχὰς νέων καὶ παρθένους ἀπατῶν, ἵνα γάμοι μὴ γίνονται ἀλλὰ οὕτως μένουσιν· ὑπισχνοῦμαι οὖν ὑμῖν δοῦναι χρήματα ἱκανά, ἐὰν εἴπητέ μοι περὶ αὐτοῦ· εἰμὶ γὰρ πρῶτος τῆς πόλεως. 12 Καὶ ὁ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης εἶπον αὐτῷ Οὗτος μὲν τίς ἐστιν, οὐκ οἴδαμεν· στερίσκει δὲ νέους γυναικῶν καὶ παρθένους ἀνδρῶν, λέγων Ἄλλως ἀνάστασις ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἐὰν μὴ ἁγνοὶ μείνητε καὶ τὴν σάρκα μὴ μολύνητε ἀλλὰ τηρήσητε ἁγνήν. 13 Ὁ δὲ Θάμυρις εἶπεν αὐτοῖς Δεῦτε

C παραπλήττη | δεινῶς: C add ἐν τῷ οἴκῳ | ABG Θεοκλία | πολλή usque πένθους cum ABG. C σύγχυσις οὖν ἐγένετο πένθους ἐν τῷ οἴκῳ | G κ. τούτ. πάντων γενομένων | οὐκ ἀπεστρ. (A ἐπεστρ.) cum BGA. C ἀπὸ τῆς θυρίδος οὐκ ἀφίστατο | ἀλλ' ἦν ἀτ. τ. λ. Π. cum AB(D), G ἀλλ' ἦν πρὸς τὸν λόγον Π. ἀποβλέπουσα, C ἀλλὰ τοῦ λόγου Π. ἤκουεν

11. ἀναπηδ. ἐξῆλθ. cum ABGD. C ἔξω ἐξελθὼν omisso καί seq. | εἰσερχ. πρ. αὐτ. (G πρ. τὸν Παῦλον) κ. (G add τοὺς) ἐξερχ. cum BG; item A sed praetermissis πρ. αὐτ. κ. ἐξερχομένους. C διερχομένους πρὸς Παῦλον, D *intrantes ad Paulum* | G ἴδεν | εἰς ἑαυτ. (G πρὸς αὐτοὺς) μαχομ. (B διαμαχομ.) πικρ. cum ABG. C μαχομ. πρὸς ἑαυτούς | εἶπεν cum AB; GD add αὐτοῖς, C πρὸς αὐτούς | εἴπατέ μοι τίς cum C; D *Quis*. G Τί ἔχετε, εἴπ. μοι, καὶ τίς. AB Τίνες ἐστέ, εἴπ. μ., καὶ τίς | ὁ μεθ' cum C. BG ὁ ἔσω μεθ', A ὁ ἑστὼς μεθ' | πλανῶν usque ἀπατῶν cum C. G πλαν. ψυχ. ἀνθρώπων, νέων καὶ παρθένων. AB πλάνος ἄνθρωπος ψυχὰς νέων κ. παρθένων ἀπατῶν | γίνονται cum C; AB γίνωνται, G γένωνται | G μένωσιν | C om δοῦναι | χρ. ἱκαν. (G πολλά) cum CG (D); AB πολλὰ χρ. | C μοι εἴπητε | πρῶτ. τ. πόλ. cum ABGD. C add καὶ οὐ μικρῶς ἀγωνιῶ περὶ τῆς Θέκλης, ὅτι οὕτως φιλεῖ τὸν ξένον καὶ στεροῦμαι γάμου.

12. Καὶ ὁ Δημ. cum AB. CGD Δημ. δέ | Ἑρμ. cum AB; CD h. l. Ἑρμογ. | G εἶπαν | αὐτῷ cum AB; G πρὸς αὐτόν; D om; C ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος τῷ Θάμυρι | Οὗτ. μὲν τίς cum AB; C οὗτ. τίς μέν; G τίς μέν, et add οὕτως post οἴδαμεν. D *Hic quis sit* | στερίσκει cum AB; CG στερεῖ | Ἄλλως usque ἁγνήν cum CG (sed om ὑμῖν, habet μενεῖτε κ. τ. σάρκ. ὑμῶν μολύνετε et om ἀλλὰ τηρ. ἁγν.) itemque D. AB vero ἄλλως ἀνάστασιν (B ἀν. ἄλλ.) μὴ γίνεσθαι εἰ μή τις ἐν ἁγνείᾳ μείνῃ καὶ τ. σ. μὴ μολύνῃ ἀλλὰ τηρήσῃ (A -σει) αὐτὴν ἁγνήν

13. Δεύτε usque ἀναπαύεσθ. cum C. G Δεῦτε ἄνδρες μετ' ἐμοῦ εἰς τ. ο. μ. κ. ἀναπαύσασθε πρός με. ABD Ἄνδρες, δεῦτε ἄγωμεν (D om) ε. τ. ο. μ.

εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀναπαύεσθε. καὶ ἀπῆλθον εἰς πολύτιμον δεῖπνον καὶ πολὺν οἶνον καὶ πλοῦτον μέγαν καὶ τράπεζαν λαμπράν· καὶ ἐπότισεν αὐτοὺς ὁ Θάμυρις, ποθῶν τὴν Θέκλαν καὶ θέλων τυχεῖν γυναικός. καὶ εἶπεν ἐν τῷ δείπνῳ ὁ Θάμυρις Ἄνδρες, τίς ἐστιν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, εἴπατέ μοι, ἵνα κἀγὼ ἴδω· οὐ γὰρ μικρῶς ἀγωνιῶ ὑπὲρ τῆς Θέκλης, ὅτι οὕτως φιλεῖ τὸν ξένον καὶ ἀποστεροῦμαι γάμου.

14 Εἶπον δὲ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης Προσάγαγε αὐτὸν τῷ ἡγεμόνι Καστελίῳ ὡς ἀναπείθοντα τοὺς ὄχλους ἐπὶ καινῇ διδαχῇ Χριστιανῶν, καὶ ἀπολέσει αὐτὸν ταχέως, καὶ σὺ ἕξεις τὴν γυναῖκά σου Θέκλαν. καὶ ἡμεῖς σε διδάξομεν, ἣν λέγει οὗτος ἀνάστασιν γενέσθαι, ὅτι ἤδη γέγονεν ἐφ᾽ οἷς ἔχομεν τέκνοις, καὶ ἀνιστάμεθα θεὸν ἐπεγνωκότες ἀληθῆ.

15 Ὁ δὲ Θάμυρις ἀκούσας ταῦτα, πλησθεὶς ζήλου καὶ θυμοῦ ὄρθρου ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ὀνησιφόρου μετὰ ἀρχόντων καὶ δημοσίων καὶ ὄχλου ἱκανοῦ μετὰ ξύλων λέγων Διέφθειρας τὴν Ἰκονιέων πόλιν καὶ τὴν ἡρμοσμένην μοι, ἵνα μὴ θελήσῃ με· ἄγωμεν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα Καστέλιον. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔλεγεν

ἀναπαύσασθαι (AD καὶ ἀναπαύεσθε) μετ᾽ ἐμοῦ | ἀπῆλθον cum CGD; AB εἰσῆλθον (B add εἰς) τὸν οἶκον αὐτοῦ | πολὺν οἶνον cum AG (οἶν. πολ.) D. BC πολύοινον | C κ. τράπ. λα. κ. πλ. μέγαν (G πολύν) | AB om ὁ | ποθῶν (G φιλῶν) usque γυναικός cum CG; AB φιλῶν τὴν Θέκλαν τυχεῖν γυναικός | καὶ εἶπ. ἐν τ. δ. ὁ Θάμ. cum AB(D). C εἶπ. δὲ αὐτοῖς ὁ Θάμ. ἐν τ. δ. G καὶ εἶπ. αὐτοῖς ὁ Θάμ. | εἴπατέ μοι h. l. cum CD; ABG post Ἄνδρες | τίς cum BGD; AC τί | διδασκ. cum ABG; C διδαχή | ἴδω cum ABG; C γνῶ (D om ἵ. κ. ἴδ.) | οὐ γὰρ μ. ἀγ. ὑπὲρ (G περὶ) τ. Θ. (D *propter sponsam meam*) cum CGD. AB ὅτι οὐ (A οὐ γὰρ) μικρός μοι (A om) ἀγών ἐστιν (A om) ὁ περὶ τῆς παρθένου Θέκλ. | ὅτι οὕτως (G om) usque ἀποστερ. (G στεροῦμαι) γάμου (G γυναικός) cum ABG (D similiter). C om (sed vide supra ad finem sectionis 11.)

14. G Εἶπαν | δέ: AB add αὐτῷ | Ἐρμ. et Ἑρμ. ut sect. 12. | Καστελίῳ cum AC, B Καστηλίῳ. G Κατελλίῳ, sed ex Bas. Seleuc. emendat Καστελλίῳ. D om | G διδασκαλίᾳ | ἀπολέσει α. ταχ. cum C; AB οὕτως ἀπολεῖς αὐτόν. GD κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Καίσαρος (*secundum senatusconsultum*) ἀπολεῖ αὐτ. | σύ cum CGD. AB om | GD om Θέκλαν | AC διδάξωμεν | A οὗτ. ἀνάστ. λέγει | γενέσθ. cum CG; AB γίνεσθαι | ὅτι: GD ante ἣν pon | G ἀνέστημεν θεὸν ἐπιγνόντες | GD om ἀληθῆ

15. ταῦτα cum CD; ABG παρ᾽ αὐτῶν (G add ταῦτα) καί | B πληρωθείς | A πολλοῦ θυμοῦ καὶ ζηλ. | AB εἰς τ. Ὀνησιφ. οἶκ. ἀπῆλθ. | G δημοσίου | A ὄχλων ἱκανῶν καὶ ξύλ. | λέγων cum ABD; CG add τῷ Παύλῳ | C Ἰκονιαίων | μοι: G add Θέκλαν | θελήσῃ με cum AB; C θέλῃ συγγενέσθαι μετ᾽ ἐμοῦ, G θελήσῃ μοι γῆμαι | ἐπί (G praem οὖν): C πρός | Καστέλιον cum AC; B Καστήλιον; G Καστέλλιον; D om | καὶ πᾶς usque γυναῖκας cum AB (om γάρ) G

Ἀνάγαγε τὸν μάγον· διέφθειρε γὰρ ἡμῶν πάσας τὰς γυναῖκας,
καὶ συνεπείσθησαν οἱ ὄχλοι.
16 Καὶ στὰς πρὸ τοῦ βήματος ὁ Θάμυρις κραυγῇ μεγάλῃ
εἶπεν Ἀνθύπατε, ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τίς ἐστιν οὐκ οἴδαμεν, ὃς
ἀγάμους ποιεῖ τὰς παρθένους· εἰπάτω ἐπὶ σοῦ τίνος ἕνεκεν ταῦτα
διδάσκει. ὁ δὲ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης εἶπον τῷ Θάμυρι Λέγε
αὐτὸν Χριστιανόν, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀναιρεῖς. ὁ δὲ ἀνθύπατος
ἔστησεν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσεν τὸν Παῦλον λέγων Τίς
εἶ, καὶ τί διδάσκεις; οὐ γὰρ μικρῶς σου κατηγοροῦσιν. 17 Καὶ
ἦρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὁ Παῦλος λέγων Εἰ ἐγὼ σήμερον ἀνακρί-
νομαι τί διδάσκω, ἄκουσον, ἀνθύπατε. Θεὸς ζῶν, θεὸς ἐκδική-
σεων, θεὸς ζηλωτής, θεὸς ἀπροσδεής, χρήζων τῆς τῶν ἀνθρώπων
σωτηρίας ἔπεμψέν με ὅπως ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀκαθαρσίας
ἀποσπάσω αὐτοὺς καὶ πάσης ἡδονῆς καὶ θανάτου, ὅπως μὴ
ἁμάρτωσιν· διὸ ἔπεμψεν ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, ὃν ἐγὼ εὐαγ-
γελίζομαι καὶ διδάσκω ἐν ἐκείνῳ ἔχειν τὴν ἐλπίδα τοὺς ἀνθρώ-
πους, ὃς μόνος συνεπάθησεν πλανωμένῳ κόσμῳ, ἵνα μηκέτι ὑπὸ
κρίσιν ὦσιν, ἀνθύπατε, ἀλλὰ πίστιν ἔχωσιν καὶ φόβον θεοῦ καὶ
γνῶσιν σεμνότητος καὶ ἀγάπην ἀληθείας. εἰ οὖν ἐγὼ τὰ ὑπὸ
θεοῦ μοι ἀνακεκαλυμμένα διδάσκω, τί ἀδικῶ; ὁ δὲ ἀνθύπατος

(λέγει Ἀπάγαγε), similiterque D; C om | συνεπείσθησ. (G add αὐτῷ πάντες) οἱ ὄχλ. cum ABG; C συνεπέστη πᾶς ὁ ὄχλος. D om

16. πρό cum ABG; C ἐπί | τίς (D *unde*) ἐστ. οὐκ οἴδ. cum C(D): ABG οὐκ οἴδ. (G οἶδα) πόθεν ἐστ. | ὃς usque παρθένους cum CD (*qui non patitur virgines nubere*); ABG οὗτος (G καὶ) οὐκ ἐᾷ γυναῖκα (BG om) γαμεῖσθαι (G γαμεῖν) παρθένον (BG τὰς παρθένους) | G εἰπάτω οὖν | AB τοῦτο | AB Δημ. δὲ καί | Ἑρμ. (et Ἑρμ. ut supra sect. 12.): C add ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος | οὕτ. αὐτ. ἀναιρεῖς cum B; A οὕτ. α. ἀνελεῖς. C εὐθέως ἀπολέσῃς αὐτόν, D *ut celerius eum perdas*. G ἀπολεῖται συντόμως | ἀνθύπατος: G ἡγεμών | AB om αὐτοῦ | D om ἔστησ. τ. δ. α. | B καλέσας | ABD λέγων αὐτῷ | καὶ τί: G ὅ,τι | A μικρόν

17. G ἀνακρίνωμαι | B ἀνθύπ. ἄκουσ. | Θεὸς ζῶν ex uno C est | G θε. ἐκδ. post θε. ζηλ. pon | D *Deus omnipotens misit me pro salute hominum ut* | ἀπό: B ἐκ | C om τῆς ante ἀκαθαρσ. | καὶ πάσ. ἡδον. (G add τε) καὶ (A om) θανάτου: C post ἀκαθαρσ. pon | ὅπως μή (G μηκέτι): C ἵνα μηκέτι | ἁμάρτωσιν cum AB; CG ἁμαρτάνωσιν | ἔπεμψεν ὁ θεός cum ABGD; C ἀπέστειλεν | παῖδα cum CD; G add Ἰησοῦν Χριστόν, AB Ἰησ. Χρ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ | ὅς: A add ἐκεῖνος | B πλανώμενον κόσμον, A πλανωμένους κόσμῳ | μηκέτι: B μή | ἀλλά: B ἀλλ' ἵνα | πίστιν usque θεοῦ: C φόβον καὶ πίστιν | C ὑπὸ τοῦ θεοῦ | ἀνακεκαλ. cum C; ABG ἀποκεκαλ. | ἀδικῶ cum ABD; CG add ἀνθύπατε | G

ἀκούσας ἐκέλευσεν δεθῆναι τὸν Παῦλον καὶ εἰς φυλακὴν ἀποκατασταθῆναι, μέχρις οὗ εὐσχολήσας, φησίν, ἀκούσομαι αὐτοῦ ἐπιμελέστερον.

[18] Ἡ δὲ Θέκλα νυκτὸς περιελομένη τὰ ψέλια ἔδωκεν τῷ πυλωρῷ, καὶ ἀνοιγείσης αὐτῇ τῆς θύρας ἀπῆλθεν εἰς τὴν φυλακήν· καὶ δοῦσα τῷ δεσμοφύλακι κάτοπτρον ἀργυροῦν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παῦλον, καὶ καθίσασα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἤκουεν τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδὲν ἐδεδοίκει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ παρρησίᾳ ἐνεπολιτεύετο· κἀκείνης ηὔξανεν ἡ πίστις, καταφιλούσης τὰ δεσμὰ αὐτοῦ.

[19] Ὡς δὲ ἐζητεῖτο Θέκλα ὑπὸ τῶν ἰδίων καὶ Θάμυρις ὡς ἀπολομένης αὐτῆς ἐδίωκεν κατὰ τὰς ὁδούς, καί τις τῶν συνδούλων τοῦ πυλωροῦ ἐμήνυσεν ὅτι νυκτὸς ἐξῆλθεν. καὶ ἐξελθόντες ἀνήτασαν τὸν πυλωρόν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι πεπόρευται πρὸς τὸν ξένον εἰς τὸ δεσμωτήριον· καὶ ἀπελθόντες εὗρον αὐτὴν τρόπον τινὰ συνδεδεμένην τῇ στοργῇ. καὶ ἐξελθόντες ἐκεῖθεν τοὺς ὄχλους ἐπεσπῶντο καὶ τῷ ἡγεμόνι ἐνεφάνισαν. [20] Καὶ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι τὸν Παῦλον ἐπὶ τὸ βῆμα· ἡ δὲ Θέκλα ἐκυλίετο ἐπὶ τοῦ τόπου οὗ ἐδίδασκεν καθήμενος ἐν τῇ φυλακῇ. ἐκέλευσεν δὲ κἀκείνην ἀχθῆναι ἐπὶ τὸ βῆμα· ἡ δὲ μετὰ χαρᾶς προσίει ἀγαλλιω-

ἀκούσας ταῦτα | ἀποκατασταθ. cum AB. C ἀπεχθῆναι, G βληθῆναι | οὗ cum AB; CG ἄν | εὐσχολήσας cum BG; A ἐνσχολάσας, C εὐσχολίας | φησίν, ἀκ. α. ἐπιμ. cum AB. C ἐπιμ. ἀκούσει αὐτοῦ, G ἀκούσηται αὐτ. ἐπιμ.

18. Ψέλια cum AC, B ψέλλια; G ἑαυτῆς ἐνώτια | ἀνοιγείσης: G ἤνοιξεν | C om αὐτῇ τῆς (G τὰς) θύρ. (G add καί) | δοῦσα: C ἔδωκεν | A δεσμωφύλ. | C ἔσωπτρον | A ἀργυρέων, G ἀργυρέον | C καὶ εἰσῆλθεν | εἰς τόν cum AB; C πρός, G πρ. τόν | G καθεσθεῖσα | ἤκουεν cum C; ABG ἤκουσεν | καὶ (B om) οὐδ. (B add δὲ) ἐδ.: G corrupte καὶ ὡς οὐδὲν ἐδώκει (emendat ἐδεδίει) πάσχειν | παρρησίᾳ cum AC; B praem χάριτι, G βοηθείᾳ | G ἐπολιτεύετο

19. ἰδίων: G corrupte Ἰουδαίων, ex Metaphraste corrigit οἰκείων | Θάμυρις cum AB. C Θαμυρίου, G Θαμύρεος | G ἀπολλυμένης | ἐδίωκεν cum AB; CG ἐδιώκετο (G post ὁδούς) | καί τις cum CG: B om καί | G ἐμήνυσεν αὐτοῖς | ἐξελθόντες cum C; ABG om | G ἀνέτασαν | C om αὐτοῖς ὅτι | BC δεσμοτήριον | ἀπελθόντες cum C. A ἀπῆλθον καὶ καθώς; BG ἀπῆλθον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καί | G om τρόπον usque στοργῇ | C om ἐκεῖθεν | τ. ὄ. ἐπεσπῶντο (G -σπάσαντο) cum AB(G); C ἐπεσπάσαντο τ. ὄ. | B τὸν ἡγεμόνα ἐνεφ.

20. AB τ. Παῦλ. ἄγεσθ. | ἐδίδασκ. καθήμενος cum ABG (sed G add ὁ Παῦλ. post φυλακῇ): C ἐκαθέζετο ὁ Παῦλος καὶ ἐδίδασκεν | ἐκέλ. δέ cum C. ABG ὁ δὲ (G add ἡγεμών) ἐκέλ. | G κἀκ. ἄγεσθαι | C om τό | προσίει cum

μένη. ὁ δὲ ὄχλος προσενεχθέντος τοῦ Παύλου περισσοτέρως ἐβόα Μάγος ἐστίν, αἶρε αὐτόν. ἡδέως δὲ ἤκουεν ὁ ἀνθύπατος τοῦ Παύλου ἐπὶ τοῖς ὁσίοις ἔργοις τοῦ Χριστοῦ· καὶ συμβούλιον ποιήσας προσεκαλέσατο τὴν Θέκλαν καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τί οὐ πείθει κατὰ τὸν Ἰκονιέων νόμον Θάμυρι; ἡ δὲ εἱστήκει Παύλῳ ἀτενίζουσα· τῆς δὲ μὴ ἀποκρινομένης, ἡ μήτηρ αὐτῆς ἀνέκραγεν λέγουσα Κατάκαιε τὴν ἄνομον, κατάκαιε τὴν ἄνυμφον μέσον θεάτρου, ἵνα πᾶσαι αἱ ὑπὸ τούτου διδαχθεῖσαι φοβηθῶσιν γυναῖκες.

21 Καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔπαθεν μεγάλως, καὶ τὸν μὲν Παῦλον φραγελλώσας ἔβαλεν ἔξω τῆς πόλεως, τὴν δὲ Θέκλαν ἔκρινεν κατακαῆναι. καὶ εὐθέως ὁ ἡγεμὼν ἀπίει ἐπὶ τὸ θέατρον· ὁ δὲ πᾶς ὄχλος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν θεωρίαν Θέκλης. ἡ δὲ ὡς ἀμνὸς ἐν ἐρήμῳ περισκοπεῖ τὸν ποιμένα, οὕτως ἐκείνη τὸν Παῦλον ἐζήτει. καὶ ἐμβλέψασα εἰς τὸν ὄχλον ἴδεν τὸν κύριον καθήμενον ὡς Παῦλον, καὶ εἶπεν Ὡς ἀνυπομονήτου μου οὔσης ἦλθεν Παῦλος θεάσασθαί με. καὶ προσεῖχεν αὐτῷ ἀτενίζουσα· ὁ δὲ εἰς οὐρανοὺς ἀνίει.

22 Αἱ δὲ παιδίσκαι καὶ παρθένοι ἤνεγκαν τὰ ξύλα ἵνα Θέκλα κατακαῇ. ὡς δὲ εἰσῆλθεν γυμνή, ἐδάκρυσεν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐθαύ-

---

AB; C ἀπείη, G ἀπίει | G ἀγαλλομένη | προσενεχϑ. cum C. ABG προσαχϑέντος | AB πάλιν τοῦ Π., G τοῦ Π. πάλιν | Μάγ. usque αὐτόν cum ABG; C Αἶρε α., μάγ. ἐστ. | AB ἡδέως οὖν ἤκουεν (G ἤκουσεν) αὐτοῦ ὁ ἀνϑύπ. ἐπὶ τ. ϑείοις αὐτοῦ ἔργ. | προσεκαλέσατο cum C; reliqui ἐκάλεσεν (-σε) | καὶ εἶπεν αὐτῇ cum C; G λέγων αὐτῇ, AB λέγων | πείϑει cum C. AB λαμβάνεις, G γαμεῖς | Ἰκονιέων (-ιαῖον C): AG τῶν Ἰκ. post νόμ. | AB Θάμυριν, G τῷ Θάμυρι | μή: G οὐδέν ex Bas. Seleuc. suppletum | ἡ μήτηρ cum ABD; CG praem Θεοκλεία (-κλία) | C ἀνέκραξεν | μέσον cum C; ABG ἐν μέσῳ (G add τοῦ) | A ϑεάτρῳ | CG γυναῖκ. φοβηϑ.

21. C Ἔπαϑεν δὲ ὁ ἡγ. | B om μέν | ἔβαλεν ἔ. τ. π. cum AB; G ἐξέβ. τῆς π., C ἔξω τ. π. ἔβ. | G κατέκρινεν πυρίκαυστον | ὁ ἡγεμών cum AB; G ὁ ἡγέμ. ἀναστάς; C ἀνέστη καί | ἀπίει cum ABC: G ἀπῆλϑεν | ἐπὶ τό cum AB; CG εἰς τό | ὁ δὲ πᾶς cum AB; CG καὶ πᾶς ὁ | C ἀπῆλϑεν | ἐπὶ τήν cum AB; CG εἰς τήν | ϑεωρ. Θέκλ. cum AB; C ϑέαν, G ἀνάγκην τῆς ϑέας | G ἡ δὲ Θέκλα καϑάπερ | A περισκ. τὸν (C om) ποιμ. ἐν ἐρήμῳ | ἐκείνη cum AB; G κἀκείνη, C καὶ αὐτή | ἐζήτει cum AB; C περιεσκόπει; G om | G ἐμβλέψας | ἴδεν cum BCG; A εἶδεν | G ὡς τὸν Παῦλ. | καὶ εἶπεν cum AB; C add Θέκλα, G ἐν ἑαυτῇ | G om Ὡς | G ὁ Παῦλ. | ἀνίει cum AB; CG ἀπίει, et G add ϑεωρούσης αὐτῆς

22. ABG αἱ (G οἱ) δὲ παῖδες κ. αἱ παρϑ. (sed D *mulieres et puellae*) | τὰ (AB om) ξύλα: GD ξύλα καὶ χόρτον | G ἵνα ἡ Θ. καῇ | εἰσῆλϑεν cum AB; C εἰσηνέχϑη, G εἰσήχϑη, D *adducta est* | καὶ ἐϑαύμ. usque δύναμιν cum C; D *mirabatur quae esset in ea patientia et animi virtus.* AB ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς, G

μασεν τὴν ἐπ' αὐτῇ δύναμιν. ἔστρωσαν δὲ τὰ ξύλα οἱ δήμιοι ἐπιβῆναι τῇ πυρᾷ· ἡ δὲ τύπον σταυροῦ ποιησαμένη ἐπέβη τῶν ξύλων· οἱ δὲ ὑφῆψαν. καὶ μεγάλου πυρὸς λάμψαντος οὐχ ἥψατο αὐτῆς· ὁ γὰρ θεὸς σπλαγχνισθεὶς ἦχον ὑπόγαιον ἐποίησεν, καὶ νεφέλη ἄνωθεν ἐπεσκίασεν ὕδατος πλήρης καὶ χαλάζης, καὶ ἐξεχύθη πᾶν τὸ κῦτος, ὡς πολλοὺς κινδυνεῦσαι τοῦ ἀποθανεῖν καὶ τὸ πῦρ σβεσθῆναι, τὴν δὲ Θέκλαν σωθῆναι.

23 Ἦν δὲ ὁ Παῦλος νηστεύων μετὰ Ὀνησιφόρου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἐν μνημείῳ καινῷ, ὡς ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Δάφνην πορεύονται. ἡνίκα δὲ ἡμέραι πολλαὶ ἐγίνοντο, νηστεύοντες οἱ παῖδες εἶπον τῷ Παύλῳ Πεινῶμεν, καὶ οὐχ εὕρομεν ἄρτους ἀγοράσαι. κατέλιπεν γὰρ τὰ τοῦ κόσμου ὁ Ὀνησιφόρος καὶ Παύλῳ ἠκολούθησεν πανοικί. Παῦλος δὲ ἀποδυσάμενος τὸν ἐπενδύτην εἶπεν Ὕπαγε, τέκνον, ἀγόρασον ἄρτους πλείονας καὶ φέρε. ὡς δὲ ἠγόραζεν ὁ παῖς, εἶδεν Θέκλαν τὴν γείτονα, καὶ ἐθαμβήθη καὶ εἶπεν Θέκλα, ποῦ πορεύῃ; ἡ δὲ εἶπεν Παῦλον διώκω, ἐκ πυρὸς σωθεῖσα. καὶ ὁ παῖς εἶπεν Δεῦρο, ἀπαγάγω σε πρὸς αὐτόν· στενάζει γὰρ περὶ σοῦ καὶ προσεύχεται ἡμέρας ἕξ.

κ. ἐθαύμ. τὴν δύναμιν τοῦ κάλλους αὐτῆς | C τὰ ξύλα post οἱ δήμ. pon | ἐπιβῆναι cum A: B praem καὶ ἐπέτρεψαν αὐτῇ, C καὶ ἐκέλευσεν αὐτήν, G καὶ ἐκέλευσαν αὐτὴν οἱ δῆμοι (omisso οἱ δήμιοι), D *urgebant eam* | τῇ πυρᾷ cum ABGD; C ἐπ' αὐτά | BG τὸν τύπον | B τοῦ σταυροῦ | AB ποιήσασα et ἐπὶ τὰ ξύλα | G οἱ δὲ δήμιοι ὑφῆψ. τὸ πῦρ. καὶ μεγάλης πυρᾶς ἐκλαμψάσης | ἥψατο cum ABG: C ἥπτετο | αὐτῆς cum AB; CG add τὸ πῦρ | ἦχον cum ABG; C ἦχος | ὑπόγαιον cum BC; A -γεον, G -γειον | A ὕδατ. ἐπεσκίασ. (G ὑπεσκ.) ἄνω | AB om πλήρης usque κῦτος (G add τοῦ ἐδάφους) | κινδυνεῦσαι τοῦ (G καὶ) ἀποθ. cum ABG; C κινδυνεύσαντας ἀποθ. | καὶ τό (G add μέν): C τὸ δέ | τὴν δ. Θ. σωθ. cum ABGD; C om

23. C om ὁ | αὐτοῦ: C post τέκνων pon | καινῷ cum C; AB ἀνοίκτῳ; G om | ὡς cum C; AB ἐν ὁδῷ ἐν ᾗ, G ἐν ὁδῷ ὅταν | G ἐπορεύοντο | ἡμ. πολλαὶ ἐγίν. cum C: A ἡμ. πο. παρῆλθον, B ἡμ. διῆλθον ἱκαναί, G πολλὰς ἡμέρας ἐποίησαν | νηστεύοντες cum ABG: C νηστευόντων αὐτῶν | οἱ π. εἶπον (G εἶπαν οἱ π.) cum ABG: C εἶπον οἱ παιδ. Ὀνησιφόρου | G Πάτερ, πεινῶμεν | C om κ. οὐχ εὕρομεν (G ἔχομεν πόθεν) ἄρτ. ἀγ. | C κατέλειπε γάρ, G ἦν γὰρ καταλείψας | AB om ὁ | Παύλ. (G τῷ Π.) ἠκολούθησεν (-θει G) cum ABG; C ἠκολούθη (sic) Π. | B om πανοικί (G -κεί) | AB ἀπεδύσατο et καὶ εἶπεν | ἐπενδύτην cum C; BG add αὐτοῦ, A ἑαυτοῦ | εἶπεν cum AB: C add ἑνὶ αὐτῶν, G τῷ παιδίῳ | B ἀγόρασε | AB φέρε ἡμῖν | G ἠγόρασεν ὁ π. τοὺς ἄρτους | CG ἴδεν | G τ. γείτ. αὐτοῦ | κ. εἶπεν cum AB; C add ὁ παῖς, G αὐτῇ | A πορεύει | ἡ δέ: A καί | A Παύλῳ | σωθεῖσα: A φυγοῦσα | κ. ὁ π. εἶπεν cum ABG(D): C εἶπεν δὲ αὐτῇ ὁ παῖς | A ἀπάγο (sic) σε | γάρ: A add ἤδη, idem G ante ἡμέρας | προσεύχεται cum CD: ABG add καὶ νηστεύει

24 Ἡ δὲ ἐπέστη ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὅπου ἦν Παῦλος κεκλικὼς τὰ γόνατα καὶ προσευχόμενος καὶ λέγων Σῶτερ Χριστέ, μὴ ἀψάσθω Θέκλης τὸ πῦρ, ἀλλὰ παράστα αὐτῇ, ὅτι σή ἐστιν. ἡ δὲ ὄπισθεν ἑστῶσα ἐβόησεν Πάτερ, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁ τοῦ ἁγίου σου παιδὸς πατήρ, εὐλογῶ σε ὅτι ἔσωσάς με, ἵνα Παῦλον ἴδω. καὶ ἀναστὰς Παῦλος εἶδεν αὐτὴν καὶ εἶπεν Θεὲ καρδιογνῶστα, ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐλογῶ σε ὅτι ὃ ᾐρετισάμην ἐτάχυνάς μου ἐπακούσας.

25 Εἶχον δὲ ἄρτους πέντε καὶ λάχανα καὶ ὕδωρ, καὶ εὐφραίνοντο ἐπὶ τοῖς ὁσίοις ἔργοις τοῦ Χριστοῦ. καὶ εἶπεν Θέκλα Παύλῳ Περιχαροῦμαι καὶ ἀκολουθήσω σοι ὅπου δ' ἂν πορεύῃ. ὁ δὲ εἶπεν Ὁ καιρὸς αἰσχρός, καὶ σὺ εὔμορφος· μὴ ἄλλος σε πειρασμὸς λήψεται χείρων τοῦ πρώτου, καὶ οὐχ ὑπομείνῃς ἀλλὰ δειλανδρήσῃς. καὶ εἶπεν Θέκλα Μόνον δός μοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα, καὶ οὐχ ἅψεταί μου πειρασμός. καὶ εἶπεν Παῦλος Θέκλα μακροθύμησον, καὶ λήψῃ τὸ ὕδωρ.

26 Καὶ ἀπέπεμψεν Παῦλος Ὀνησιφόρον πανοικὶ εἰς Ἰκόνιον,

---

24. Ἡ δέ cum C: ABG ὡς δέ | G ἐπέστη ἡ Θέκλα | ἐπί: C om | ὅπου usque λέγων ex C. ABG Παύλῳ (-λου G) κεκλικότι τὰ γόν. (G τὰ γ. κεκλικότος) κ. προσευχομένῳ (-νου G) κ. λέγοντι (-ντος G) | Σῶτερ Χρ. cum C: A Πάτερ υἱέ (ἅγιε?), G Πάτερ ἅγιε, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, B Πάτερ καὶ υἱὲ καὶ ἅγιον πνεῦμα, θεότης μία | A ἀψάτω | G τὸ πῦρ Θέκλας | παράστα ex C; G παράστηθι. AB πάρεσω (B -σο) omisso αὐτῇ | σή: G δούλη σοῦ | ἡ δέ cum CG. AB αὕτη | C ὄπισθεν αὐτοῦ | Πάτερ cum AC. G λέγουσα Δέσποτα κύριε, B Πάτερ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἅγιον πνεῦμα | B om ὁ τοῦ ἁγίου (G ἀγαπητοῦ καὶ ἁγίου) σου παιδ. (G παιδ. σου, A τοῦ παιδ. τοῦ ἁγ. σ.) πατήρ (-τερ G) | ἔσωσ. με cum AB: CG add ἐκ τοῦ (G om) πυρός | B ὁ Παῦλος | AG ἴδεν | αὐτήν: C Θέκλαν ἑστῶσαν | ὁ πατὴρ (G πάτερ) τ. κ. ἡμῶν (G μου) Ἰ. Χριστοῦ: AB πάτερ καὶ υἱέ (B add καὶ πνεῦμα ἅγιον) | ὅ: AB ἃ | ᾐρετισάμην cum C (-τησάμην), G ἠρώτησα: AB ᾐτησάμην σοι | ἐτάχ. μ. ἐπακ. cum C: AB ἐτάχ. μοι καὶ εἰσήκουσάς μου, G ἔδωκάς μοι

25. Εἶχον δέ cum C. ABG praem Καὶ ἦν ἔσω ἐν τῷ μνημείῳ (AB add ἐν) ἀγάπη πολλή, Παύλου ἀγαλλιωμένου καὶ Ὀνησιφόρου καὶ πάντων, item D *Et factum est gaudium magnum in monumento.* | C om καὶ ὕδωρ | Παύλῳ: C τῷ Π., G πρὸς τὸν Παῦλον | Περιχαροῦμαι cum ABC; D *laudam me.* G Περιχαροῦ (*laetare*) | αἰσχρός: AB add ἐστιν | G γυνὴ εὔμορφ. | G μή σε ἄλλ. πειρ. λάβοι (B πειρ. λήψ. σε) | C χεῖρον | G οὐχ ὑπομενεῖς ἀλλὰ δειλιάσεις | Θέκλα: G αὐτῷ Θ., C Θ. Παύλῳ | C om Μόνον | A μοι δός | G ὁ Παῦλ. τῇ Θέκλᾳ Μακροθ. | τὸ ὕδωρ (D *lavacrum regenerationis*): G τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ

26. G ἔπεμψεν Π. τὸν Ὀν. εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ πανοικεί | AB Ὀνησ. Παῦλ.

καὶ οὕτως λαβόμενος Θέκλης εἰς Ἀντιόχειαν εἰσῆλθεν. ἅμα δὲ τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτούς, συριάρχης τις Ἀλέξανδρος ὀνόματι ἰδὼν τὴν Θέκλαν ἠράσθη αὐτῆς, καὶ ἐξελιπάρει τὸν Παῦλον χρήμασι καὶ δώροις. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν Οὐκ οἶδα τὴν γυναῖκα ἣν λέγεις, οὐδέ ἐστιν ἐμή. ὁ δὲ πολὺ δυνάμενος, αὐτὸς αὐτῇ περιεπλάκη εἰς τὸ ἄμφοδον· ἡ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ Παῦλον ἐζήτει. καὶ ἀνέκραγεν πικρῶς λέγουσα Μὴ βιάσῃ τὴν ξένην, μὴ βιάσῃ τὴν τοῦ θεοῦ δούλην. Ἰκονιέων εἰμὶ πρώτη, καὶ διὰ τὸ μὴ θέλειν με Θάμυριν, ἐκβέβλημαι τῆς πόλεως. καὶ λαβομένη τοῦ Ἀλεξάνδρου περιέσχισεν αὐτοῦ τὴν χλαμύδα καὶ περιεῖλεν αὐτοῦ τὸν στέφανον, καὶ ἔστησεν αὐτὸν θρίαμβον. [27] Ὁ δὲ ἅμα μὲν φιλῶν αὐτήν, ἅμα δὲ καὶ αἰσχυνόμενος τὸ γεγονός, προσήγαγεν αὐτὴν τῷ ἡγεμόνι, κἀκείνης ὁμολογησάσης ταῦτα πεπραχέναι κατέκρινεν αὐτὴν εἰς θηρία. αἱ δὲ γυναῖκες ἐξεπλάγησαν καὶ ἀνέκραξαν παρὰ τὸ βῆμα Κακὴ κρίσις, ἀνοσία κρίσις. ἡ δὲ ἠτήσατο τὸν ἡγεμόνα ἵνα, φησίν, μέχρις οὗ θηριομαχήσω

εἰς | κ. οὕτως (C οὗτος): G αὐτὸς δέ | λαβόμενος cum ABG; C παραλαβών | Θέκλης cum B; ACG τὴν (A om) Θέκλαν | εἰσῆλθεν (A ante εἰς pon): G ἀπίει | τῷ, ut G: B τό, C τοῦ, A om | G ἔρχεσθαι | αὐτούς cum C: AB add εἰς Ἀντιόχειαν, G ἐν τῇ πόλει | συριάρχης cum C. ABG Σύρος | ὀνόματι: AB Ἀντιοχέων πρῶτος, G ὀνόμ. Ἀντιοχέων πρωτοπολίτης, πολλὰ ποιῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ· | G καὶ ἰδών | AB om τ. Θέκλ. | ABG ἐφίλησεν αὐτήν | G δώροις πολλοῖς | G εἶπεν αὐτῷ | AB om ἣν (G ταύτην ἣν) λέγ. | G οὐδὲ γάρ | C ἐμή ἐστιν | εἰς τ. ἄμφ.: G φιλῶν αὐτὴν ἐν τῷ ἀμφόδῳ | CG ἀνέκραξε et C add Θέκλα | λέγουσα: AB om; G praem ἐν φωνῇ μεγάλῃ | C bis βιάζου | AG με τὴν ξένην | G με τὴν τοῦ | Θάμυριν cum AB, CG γαμηθῆναι Θάμυριν (G -ρι) | G τ. πόλ. μου | G ἐπιλαβομένη | τοῦ Ἀλεξ. cum AB; CG τὸν Ἀλέξανδρον | αὐτοῦ τήν: G om αὐτ. | περιεῖλ. α. τ. στ. cum C; ABG τὸν στ. αὐτοῦ (G pon post κεφαλ.) ἀφείλετο (G -λατο) τῆς (G ἀπὸ τῆς) κεφαλῆς | G θρίαμβ. ἐπὶ πάντων

27. Ὁ δέ: G add Ἀλέξανδρος | αὐτήν: AB ante ἅμα μέν pon | τὸ γεγονός: AB add αὐτῷ | προσήγαγ. cum ABGH; C προσήνεγκεν | G τῷ ἡγεμ. αὐτήν | ταῦτα: A αὐτά | post κατέκρινεν codex Grabii hiat; rursus incipit Τῶν δὲ λεγουσῶν i. e. sect. 32. Post supplevit lacunam Thom. Hearne (H). | εἰς θηρία cum ABD (*damnavit eam ad bestias*): CH add βληθῆναι | ἐξεπλάγ. cum ABH: C ὀλώλυξαν | H ἔκραξαν, C ἀνέκραγον | παρά cum BCH; A ἐπί | βῆμα: H add τοῦ ἡγεμόνος | ἀνοσία: A ἀνόσιος | κρίσις cum CH (Κακ. ἡ κρ. ἀνοσ. ἡ κρίσ.): A κριτής, B om | Ἡ δέ: CHD add Θέκλα | ἵνα, φησίν, μ. οὗ (B ἂν) θηριομαχήσω (A -χῶ) μείνω (B τηρηθῶ) ἁγνή cum AB. C ἵνα ἁγνὴ μείνῃ μ. οὗ θηριομαχήσει, H μέχρις ὅταν ἔχει θηριομαχῆσαι, μεῖναι αὐτήν

μείνω ἁγνή. καί τις Τρύφαινα, ἧς ἡ θυγάτηρ ἐτεθνήκει, ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν, καὶ εἶχεν εἰς παραμυθίαν.

28 Ἡνίκα δὲ τὰ θηρία ἐπόμπευεν, ἐπέδησαν αὐτὴν λεαίνῃ πικρᾷ, καὶ ἡ Τρύφαινα ἐπηκολούθει αὐτῇ. ἡ δὲ λέαινα ἐπάνω καθεζομένης Θέκλης περιέλειχεν αὐτῆς τοὺς πόδας, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξίστατο· ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς ἦν Ἱερόσυλος. αἱ δὲ γυναῖκες ἔκραζον ἄνωθεν Ἀνοσία κρίσις γίνεται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ ἀπὸ τῆς πομπῆς πάλιν λαμβάνει αὐτὴν ἡ Τρύφαινα· ἡ γὰρ θυγάτηρ αὐτῆς Φαλκονίλλα ἦν τεθνεῶσα, καὶ κατ' ὄναρ εἶπεν αὐτῇ Μῆτερ, τὴν ξένην ταύτην Θέκλαν ἕξεις εἰς τὸν ἐμὸν τόπον, ἵνα εὔξηται περὶ ἐμοῦ καὶ μετατεθῶ εἰς τὸν τῶν δικαίων τόπον.

29 Ὅτε δὲ ἀπὸ τῆς πομπῆς ἐλάμβανεν αὐτὴν ἡ Τρύφαινα, ἅμα μὲν ἐπένθει ὅτι ἔμελλεν εἰς τὴν αὔριον θηριομαχεῖν, ἅμα δὲ καὶ στέργουσα ἐμπόνως ὡς τὴν θυγατέρα Φαλκονίλλαν εἶπεν Τέκνον μου δεύτερον Θέκλα, δεῦρο πρόσευξαι ὑπὲρ τοῦ τέκνου μου, ἵνα ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας· τοῦτο γὰρ εἶδον ἐν ὕπνοις.

ἁγνήν | BHD καί τις γυνὴ (*vidua*, H add πλουσία) ὀνόματι Τρύφ. (D semper *Trisina*. AB add πλουσία, D *dives valde*) | ἧς ἡ θυγ. ἐτεθνήκει (CH τεθνήκη, H add ὀνόματι Φαλκονήλλα): C post τήρησιν pon | H ἔλαβ. τὴν Θέκλαν εἰς παραφυλακήν | CH εἶχεν αὐτήν

28. Ἡνίκα etc cum ABH. C Ὡς δὲ ἐπ. τὰ θηρ. | ἐπέδησαν cum B; A -σεν; C προσέδεισαν; H ἀπέλησαν (-λυσαν?) | αὐτὴν λε. πι. cum A. BCH αὐτῇ (H ἐπ' αὐτὴν) λέαιναν πικράν | BCH ἡ δὲ (H καὶ ἡ) βασίλισσα Τρυφ. | αὐτῇ (C add ὀπίσω): H ἕως οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὸ θέατρον | καθεζομένης cum AH (add τῆς): BC -μένη | αὐτ. τ. ποδ. cum B. ACH τ. π. αὐτ. | H τῆς ἐπιγραφῆς (etiam C om αὐτῆς) ἦν αὕτη | γυναῖκες cum CD; ABH add μετὰ τῶν τέκνων (H add αὐτῶν) | ἔκραζον ἄνωθεν cum AB, item (ἔκραξαν ἄνωθεν λέγουσαι) H: C ἀνέκραξαν λέγουσαι Ὦ | A ἀνόσια omisso κρίσις: H ἄθωος κρίσις, ὅτι ἀνοσία κρίσις | H ἀπὸ τοῦ πρετορίου | πάλ. λαμβ. cum AB (H λαμβ. αὐτ. πάλιν): C ἔλαβεν et post ἡ Τρύφ. pon πάλιν | A Φαρκονίλα et τεθνηκοῖα: H ἡ δὲ θυγ. τῆς Τρυφαίνης ἡ τεθνηκυῖα κατ' ὄναρ | ταύτην cum C. AB τὴν ἔρημον. H Μῆτ. μου, τὴν ἔρημον τὴν ξέν. Θέκλαν | εὔξ. πε. ἐμ. καί cum C: ABH ὑπὲρ ἐμ. εὔξ. (BH προσεύξ.) ὅπως (H καί)

29. δέ: ABH οὖν | πομπῆς: A νομῆς, B praem τῶν θηρίων | AB om ἡ Τρύφ. | H sic: ἀπὸ τοῦ πρετορίου ἡ Τρύφ. παρέλαβεν τὴν Θέκλαν | B ἐπένθ. ἅ. μέν | εἰς τ. αὔριον: A ἐπὶ τ. αὔρ. (post θηριομ.), B τῇ ἐπαύριον, H τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ | H θηριομαχῆσαι ἡ Θέκλα | δὲ καί: H om καί | CH om ἐμπόν. ὡς | A θυγατέραν et CH add αὐτῆς | A Φαρκονίλαν, H Φαλκωνίλλαν, C -νίλαν | H εἶπεν αὐτῇ | AB om εἰς τ. αἰῶν. | εἶδ. ἐν ὕπνοις cum AB. C ἐν τῷ ὕπνῳ μου ἴδον | H sic: Τέ. μ. δ. Θέ. πρόσευξαι τῷ θεῷ σου ἵνα ζήσῃ

ἡ δὲ μηδὲν μελλήσασα ἦρεν τὴν φωνὴν καὶ εἶπεν Ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος, δὸς αὐτῇ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῆς, ἵνα ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Φαλκονίλλα ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ ταῦτα εἰπούσης Θέκλης ἐπένθει ἡ Τρύφαινα ἐπέχουσα τοιοῦτον κάλλος εἰς θηρία βαλλόμενον.

30 Καὶ ὅτε ὄρθρος ἐγένετο, ἦλθεν ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβεῖν αὐτήν, αὐτὸς γὰρ ἐδίδου τὰ κυνήγια, λέγων Ὁ ἡγεμὼν κάθηται καὶ ὁ ὄχλος θορυβεῖ ἡμᾶς· δὸς ἀπαγάγω τὴν θηριομάχον. ἡ δὲ Τρύφαινα ἀνέκραξεν ὥστε καὶ αὐτὸν φυγεῖν, λέγουσα Φαλκονίλλης μου δεύτερον πένθος ἐπὶ τῆς οἰκίας μου γίνεται, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν· οὔτε τέκνον, ἀπέθανεν γάρ, οὔτε συγγενής, χήρα γάρ εἰμι. ὁ θεὸς Θέκλης, βοήθησον αὐτῇ.

31 Εὐθέως δὲ πέμπει ὁ ἡγεμὼν ἄκτον ἵνα Θέκλα ἀχθῇ. ἡ δὲ Τρύφαινα λαβομένη αὐτὴν τῆς χειρὸς εἶπεν Τὴν μὲν θυγατέρα μου Φαλκονίλλαν ἀπήγαγον εἰς τὸ μνημεῖον· σὲ δέ, Θέκλα, εἰς τὸ θηριομαχεῖον ἀπάγω. καὶ ἐδάκρυσεν Θέκλα πικρῶς, λέγουσα Κύριε ὁ θεὸς ᾧ ἐγὼ πιστεύω, ἐφ' ὃν ἐγὼ κατέφυγα, ὁ ῥυσάμενός με ἐκ πυρός, ἀπόδος μισθὸν Τρυφαίνῃ τὴν δούλην σου συμπαθη-

τὸ τέκνον μου Φαλκονήλλα· τοῦτο γὰρ ἴδον καθ' ὕπνους | ἡ δέ: CH add Θέκλα | μηδέν: CH μή | CH ἐπῆρεν τ. φ. αὐτῆς | καὶ εἶπεν: H praem πρὸς τὸν θεόν | Ὁ θε. ὁ ὕψ. cum C: B add ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος: A Ὁ θε. τῶν πατέρων, ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου, H Κύριε ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ | αὐτῇ: C τῇ Τρυφαίνῃ | αὐτῆς: CH σου | A Φαρκονίλα, C Φαλκονίλα, H Φαλκονήλλα | H ζήσῃ | C om Θέκλης | ἐπέχουσα: B βλέπουσα | C πρὸς θηρία | H sic: καὶ ἀκούσασα ταῦτα ἡ Τρ. ἐπένθει θεωροῦσα τοιοῦτον etc.

30. AB om ὁ | H ὁ Ἀλ. εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Τρυφαίνης τοῦ παραλ. τὴν Θέκλαν | H τὰ κυνηγέσια λέγ. πρὸς τὴν Τρύφαιναν | H δὸς ὅπως | B ἔκραξεν; H add μέγα | ABH ὥστε φυγεῖν αὐτόν (H τὸν Ἀλέξανδρον) | C -νίλης, A Φαρκον., H Φαλκωνίλλα | AB om μου: H ἴδε | AH πένθ. μοι ἐπὶ (H μοι πένθ. εἰς) τὴν οἰκίαν, B ἐπὶ τὴν οἰκίαν μου πένθος | οὔτε prius: C οὐ | H sic: οὐκ ἀνήρ, χήρα γάρ εἰμι· οὐ τέκνον, ἀπέθ. γάρ. | CH Ὁ θε. Θέ. τοῦ τέκνου μου, βοήθ. Θέκλαν (A αὐτήν, H τῇ Θέκλῃ et add ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τῆς ἀνάγκης)

31. Εὐθέως δέ cum C: ABH Καί | ἄκτον cum C; D *stratorem suum*; ABH στρατιώτας | ABH om Θέκλα | λαβομένη usque εἶπεν cum C(D): AB (similiter H) οὐκ ἀπέστη, ἀλλὰ αὐτὴ λαβ. τῆς χ. αὐτῆς ἀνήγαγεν λέγουσα | A θυγατέραν | C -νίλαν, A Φαρκον. | AB εἰς τὸ μνῆμα | H τέκνον μου Θέκλα | AB εἰς τὸ θηριομαχεῖν, H εἰς θηριομαχείαν | πικρῶς: AB add καὶ ἐστέναξεν πρὸς κύριον | H sic: καὶ ἐβόησεν Θέκλα πρὸς κύριον καὶ ἔκλαυσεν πικρῶς, στενάζουσα πικρῶς καὶ λέγουσα | AB om Κύριε | ᾧ cum ABD; CH εἰς ὃν | CH κατέφυγον | H ἐκ τοῦ πυρός | ἀπόδος (D *redde*): C δός | B τὸν μισθόν, H μισθ. ἀγαθόν | AB τῇ δούλῃ | συμπαθησάσῃ cum ABH (H sic: τῇ Τρυφένῃ

σάσῃ, καὶ ὅτι ἁγνήν με ἐτήρησεν. [32] Θόρυβος οὖν ἐγένετο καὶ βοὴ τοῦ δήμου καὶ τῶν γυναικῶν ὁμοῦ καθεσθεισῶν, τῶν μὲν λεγόντων Τὴν ἱερόσυλον εἰσάγαγε· τῶν δὲ λεγουσῶν Ἀρθήτω ἡ πόλις ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ ταύτῃ· αἶρε πάσας ἡμᾶς, ἀνθύπατε· πικρὸν θέαμα, κακὴ κρίσις.

[33] Ἡ δὲ Θέκλα ἐκ χειρὸς Τρυφαίνης ληφθεῖσα ἐξεδύθη καὶ ἔλαβεν διαζώστραν καὶ ἐβλήθη εἰς τὸ στάδιον. καὶ ἀπελύθησαν ἐπ᾽ αὐτὴν λέοντες καὶ ἄρκοι καὶ πικρὰ λέαινα. ἡ δὲ λέαινα προσδραμοῦσα εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς ἀνεκλίθη· ὁ δὲ ὄχλος τῶν γυναικῶν ἐβόησεν μέγα. καὶ ἔδραμεν ἐπ᾽ αὐτὴν ἄρκος· ἡ δὲ λέαινα ἀπαντήσασα τῇ ἄρκῳ διέρρηξεν αὐτήν. καὶ πάλιν ἔδραμεν ἐπ᾽ αὐτὴν λέων δεδιδαγμένος ἐπ᾽ ἀνθρώπους, ὃς ἦν Ἀλεξάνδρου· καὶ συνπλέξασα μετὰ τοῦ λέοντος συνανηρέθη. πλείονα δὲ ἐπένθησαν αἱ γυναῖκες, ἐπειδὴ καὶ ἡ βοηθὸς αὐτῆς λέαινα ἀπέθανεν.

[34] Τότε εἰσβάλλουσιν πολλὰ θηρία, ἑστώσης αὐτῆς καὶ ἐκτεινάσης τὰς χεῖρας καὶ προσευχομένης. ὡς δὲ ἐτέλεσεν τὴν προσ-

---

τῇ εἰς τὴν δούλην σου συνπαθησάσῃ), C -θήσασαν: praeterea A add με, B μοι | ὅτι ἁγν. με cum CD; AB ὅτι (A ὃν) με ἁγν. (H ὅτι με ἐφύλαξεν ἁγνήν)

32. ἐγένετο cum CH (sed add καὶ τάραχος); AB (similiter D) ἦν πικρὸς (B π. ἦν) ἦχος (A ἤχων) τε καὶ πάταγος τῶν θηρίων | βοή cum CH (praem πικρά) D: AB βοαί | λεγόντων: B λεγουσῶν, et AB om λεγουσῶν | AB εἰσαγάγετε, H ἄγαγε | τῇ ἀνομίᾳ cum BCG; A τὴν ἀνομίαν | ἡμᾶς ἀνθύπ. cum CGD; AB ἀνθ. ἡμ.

33. δέ cum BGD; AC om | G ἐξεδύθη γυμνή | διαζώστραν cum AB; C διάζωστρον; G διάζωμα | ἀπελύθ. cum CG (G ἀπ. ἐπ᾽ α. post ἄρκοι), ἐπ᾽ αὐτήν cum ABG, C ἐπ᾽ αὐτῇ. AB ἐβλήθησαν ἐπ᾽ αὐτ. post ἄρκοι | B ἄρκτοι et ἄρκτος | ABG (antea habet ἡ πικρά) (D) om ἡ δὲ λέαινα | προσδραμ. (C δραμ.) εἰς (C πρὸς) τ. π. α. cum ABC; G εἰσδραμ. ἐπ᾽ αὐτήν | ἀνεκλίθη: AB ἀνεκλήθη, C ἀνεκκλήθη | ἐβό. μέγ. cum AB(D), G ἀνεβόησεν, C ἐξίστατο | ἀπαντήσασα τῇ ἄρκ. (B αὐτῇ) διέρρ. (C ἀνέρρ.) αὐτήν cum BC; AG ὑπήντησεν καὶ διέρρ. τὴν ἄρκον (G αὐτήν) | ἔδραμεν ἐπ᾽ αὐτήν h. l. cum C; reliqui post Ἀλεξάνδρου | δεδιδαγμ. (G δεδιδειγμ.): C praem ὃς ἦν | ἐπ᾽ ἀνθρ. cum AB; G τρώγειν τοὺς ἀνθρ.; C ἐπὶ ἀρνούς | G ὃς καὶ ἦν καὶ τοῦ Ἀλ. | καὶ συνπλέξ. (συνπλ. cum AB; CG συμπλ.) με. τ. λε. cum C: ABG καὶ ἡ λέαινα σ. τῷ λέοντι | G συνανηρ. αὐτῷ | πλείονα cum C; reliqui μειζόνως | ἐπειδή cum ABG. C ὅτι (D *quia*) | ἡ βοηθός cum CG, AB ἡ βοηθοῦσα, et BG αὐτῇ pro αὐτῆς

34. AB πολλὰ εἰσβάλλ. (G βάλλουσι) θηρ. | ἑστώσ. αὐτῆς (G τῆς Θέκλης) κ. ἐκτειν. (G ἐκτεταχυίας) τ. χ. (G add αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανόν) κ. προσευχ. cum CG; AB ἔστη οὖν καὶ ἐκτείνασα (B add εἰς τὸν οὐρανὸν) τὰς χ. προσηύχετο πρὸς

ευχήν, στραφεῖσα εἶδεν ὄρυγμα μεστὸν ὕδατος, καὶ εἶπεν Νῦν καιρὸς τοῦ λούσασθαί με. καὶ ἀνέβαλεν αὐτὴν λέγουσα Ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ βαπτίζομαι. καὶ ἰδοῦσαι αἱ γυναῖκες καὶ ὁ ὄχλος ἔκλαυσαν λέγοντες Μὴ βάλῃς ἑαυτὴν εἰς τὸ ὕδωρ, ὥστε καὶ τὸν ἡγεμόνα δακρῦσαι, ὅτι τοιοῦτον κάλλος ἔμελλον φῶκαι ἐσθίειν. ἡ μὲν οὖν ἔβαλεν ἑαυτὴν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ· αἱ δὲ φῶκαι πυρὸς ἀστραπῆς φέγγος ἰδοῦσαι νεκραὶ ἐπέπλευσαν. καὶ ἦν περὶ αὐτήν, ὡς ἦν γυμνή, νεφέλη πυρός, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι αὐτῆς μηδὲ τὰ θηρία, μήτε δὲ θεωρεῖσθαι γυμνήν.

35 Αἱ δὲ γυναῖκες ἄλλων θηρίων βαλλομένων ὠλόλυξαν, καὶ αἱ μὲν ἔβαλλον φύλλον, αἱ δὲ νάρδον, αἱ δὲ κασίαν, αἱ δὲ ἄμωμον, ὡς εἶναι πλῆθος μύρων. πάντα δὲ τὰ βληθέντα θηρία ὥσπερ ὕπνῳ συσχεθέντα οὐχ ἥψαντο αὐτῆς· ὡς τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν τῷ ἡγεμόνι Ταύρους ἔχω λίαν φοβερούς, τούτοις προσδήσωμεν τὴν θηριομάχον. καὶ στυγνάσας ἐπέτρεψεν ὁ ἡγεμὼν λέγων Ποίει ὃ θέλεις. καὶ ἔδησαν αὐτὴν τῶν ποδῶν μέσην, καὶ ὑπὸ τὰ αναγ-

---

κύριον. | B εὐχήν et G add αὐτῆς | στραφεῖσα cum C: ABG ἐστράφη καί | εἶδεν cum AB; CG ἴδεν | μεστόν cum C; G πλῆρες; AB μέγα πλῆρες | AB om τοῦ | ABG ἔβαλεν (G -λλεν) ἑαυτήν (B add αὐτῷ) | B om Ἐπὶ (AG Ἐν) τῷ ὀν. (A add τοῦ κυρίου, G σου κύριέ μου) Ἰησ. Χρ. (G - στέ). D *In nomine patris et filii et spiritus sancti* | ὑστέρᾳ cum ABG. C ὑστεραίᾳ | ἰδοῦσαι αἱ: C ἰδοὺ αἱ | γυναῖκες: AB add τὸ πέρας | C πᾶς ὁ ὄχλ. | ἔκλαυσαν: G ἔκραζον | λέγοντες: AB κράζοντες | C βάλεις | AB σεαυτήν | ὥστε: C ὡς | ἔμελλον (C -λλεν) φῶκ. (AB φ. ἔμ.) ἐσθ.: G αἱ φῶκ. ἤμελλ. κατατρώγειν | G ἡ δὲ Θέκλα ἔβαλεν (AC -λλεν) ἑαυτ. (A αὐτήν) εἰς τὸ ὕδ. (om cum AB; C post Χριστοῦ add) ἐν τ. ὀν. τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χρ. | G νεκραὶ πᾶσαι | ἐπέπλευσαν cum C. AB ἔπλευσ., G ἀνέπλευσ. | G περὶ τὴν Θέκλαν | G om ὡς ἦν (B ὑπῆρχε) γυμνή | ὥστε etc cum C; ABG ὥστε μήτε (G ὡς μηδὲ) τὰ θηρ. ἅπτεσθ. αὐτ. μήτε θεωρ. (C add αὐτὴν) γυμνήν (G γυμν. αὐτ. θεωρ.)

35. G ἄλλων πάλιν θηρ. | C εἰσβαλλομ., G βαλλομ. ἐπ' αὐτήν. Praeterea AB add φοβερωτέρων, G φοβερῶν | ὠλόλυξαν cum C (ὀλώλ.) D (*ululatum dederunt magnum*). ABG ἠλάλαξαν | αἱ μέν et αἱ δέ cum CD. ABG ἡ μέν et ἡ δέ | A ἔβαλλεν, BG ἔβαλεν | G om φύλλ. αἱ δέ | κασίαν cum BC. AG κασσ. | ἄμωμ. cum ABGD: C κινάμωμον | μύρων cum ABG. C εὐωδίας | πάντα usque θηρία cum CG: A ταῦτα δὲ πάντα βληθέντα, B πάντα δὲ ταῦτα βληθ. τὰ θηρ. | G ὡς | συσχεθ. cum C. G κατεχόμενα. AB κατεσχέθησαν (B -έθη) καί | G ὥστε τόν | Ταύρ. ἔ. λ. φ. cum CGD: AB Φοβ. ταύρ. ἔχ. | τούτοις cum C. G ἐκείνοις. AB κἀκείνων τοῖς ποσίν | C προσδήσομεν | τὴν θηριομ. cum C. Reliqui αὐτήν | καὶ στυγν. ἐπέτρ. ὁ ἡγ. λέγ. (G στ. ὁ ἡγ. εἶπεν τῷ Ἀλεξ.) Ποί. ὃ θ. cum CGD: AB om | ἔδησ. αὐτ. τ. π. μ. cum C: G

καῖα τῶν ταύρων πεπυρωμένα σίδηρα ὑπέθηκαν ἵνα πλείονα ταραχθέντα ἀποκτείνωσιν αὐτήν. οἱ μὲν οὖν ἥλλοντο· ἡ δὲ περικαιομένη φλὸξ διέκαυσεν τοὺς κάλους, καὶ ἦν ὥσπερ οὐ δεδεμένη.
36 Ἡ δὲ Τρύφαινα ὀλιγόρησεν ἑστῶσα παρὰ τὴν ἀρήναν, ὡς εἰπεῖν τὸν ὄχλον Ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα Τρύφαινα. καὶ ἐπέσχεν ὁ ἡγεμών, καὶ ἡ πόλις ἐπτύρη· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος παρεκάλει τὸν ἡγεμόνα λέγων Ἐλέησον κἀμὲ καὶ τὴν πόλιν, καὶ ἀπόλυσον ταύτην· ταῦτα γὰρ ἐὰν ἀκούσῃ ὁ Καῖσαρ, τάχα ἀπολέσει σὺν ἡμῖν καὶ τὴν πόλιν· διότι καὶ ἡ συγγενὴς αὐτοῦ Τρύφαινα ἡ βασίλισσα ἀπέθανεν παρὰ τοὺς ἄβακας.

37 Καὶ ἐκάλεσεν ὁ ἡγεμὼν ἐκ μέσου τῶν θηρίων τὴν Θέκλαν καὶ εἶπεν αὐτῇ Τίς εἶ σύ; καὶ τίνα τὰ περὶ σέ, ὅτι οὐδέν σου ἅπτεται τῶν θηρίων; ἡ δὲ εἶπεν Ἐγὼ μέν εἰμι θεοῦ τοῦ ζῶντος δούλη· τὰ δὲ περὶ ἐμέ, εἰς ὃν εὐδόκησεν ὁ θεὸς υἱὸν αὐτοῦ ἐπίστευσα· διὰ τοῦτο οὐδὲ ἓν τῶν θηρίων ἥψατό μου. οὗτος γὰρ μόνος σωτηρίας ὅρος καὶ ζωῆς ἀθανάτου ὑπόστασίς ἐστιν· χει-

σιδ. τὴν Θέκλαν ἐκ τῶν ποδῶν μέσον τῶν ταύρων: AB προσέδησαν τοῖς ταύροις | τῶν ταύρων: AB αὐτῶν | C σιδ. πεπυρ. | πλείονα (G ἐπὶ πλέον) ταραχθέντα (G -ντες οἱ ταῦροι): AB ὀργισθέντα | G σύρωσι καὶ ἀποκτείνωσι | αὐτήν: AB τὴν δέσμιον, G τὴν δέσμιον Θέκλαν | G οἱ μὲν οὖν τύραννοι (lege ταῦροι) ἥλλ. βοῶντες φοβερόν | ἡ δὲ περικαιομ. φλ. (C ἡ δὲ φλ. ἡ περικειμένη) διέκ. (B ἔκαυσ.) τ. κάλους: G τῆς δὲ Θέκλας κατέκαυσε ἡ φλὸξ τὰ περικείμενα μέλη τῶν ταύρων | ὥσπερ cum C. Reliqui ὡς | δεδεμένη: G add εἰς τὸ στάδιον

36. ὀλιγόρησεν cum C. ABG ἐξέψυξεν | G (om ἑστῶσα) παρὰ τοὺς ἄβακας | ὡς εἰπ. τ. ὄχλ. (AB ὥστε τὰς θεραπαινίδας εἰπ.) usque καὶ ἐπέσχ. (C ἐπέσχ. οὖν) ὁ ἡγ. κ. ἡ π. ἐπτύρη (A ἐπτύρθη): G καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐφοβήθη σφόδρα. | ὁ δὲ Ἀλ. (G add φοβηθεὶς) παρεκ. (G ἠρώτησεν) τ. ἡγ. λέγων cum ABG. C καὶ ὁ Ἀλ. πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἡγεμόνος εἶπεν (B add καὶ προσπίπτων αὐτῷ) | G Δέομαί σου, ἐλέησον καὶ μέ | ταύτην cum C: ABG τὴν θηριομάχον et G add μήποτε καὶ ἡ πόλις σὺν σοὶ καὶ ἐμοὶ ἀπόληται, et om postea σὺν ἡμῖν καί | G ὅτι Τρύφ. ἡ βασίλ. κ. συγγ. αὐτοῦ παρὰ τ. ἀβ. (B ἄββακας) ἀπέθανεν: pro his C ὅτι ἡ συγγ. αὐτ. Τρύφ. ἀπέθ. παρὰ τὴν ἀρήναν post ὁ Καῖσαρ add omisso τάχα

37. Καὶ ἐκάλεσεν cum ABG: C Προσκαλεσάμενος δέ omisso καί sq. | G τὴν (B om, C add ἁγίαν) Θέκλ. ante ἐκ pon | αὐτῇ (B om): G πρὸς αὐτήν | AB om σύ | καὶ (AB ἢ) τίνα (C τί) | οὐδέν usque θηρίων cum C. ABG οὐδὲ ἓν τῶν θηρ. ἥψατό σου | ἡ δὲ εἶπ. cum AB; CG καὶ εἶπ. (G ἀπεκρίθη αὐτῷ) Θέκλα | θεοῦ (A τοῦ θε.) τ. ζ. δούλη cum ABG (sed G δούλη antea pro μέν); C δούλη τοῦ θε. τοῦ ὑψίστου | τὰ δέ: B καὶ τά | εἰς ὅν: B ὡς | C ηὐδόκησεν | υἱόν cum CG; AB praem εἰς τόν | G υἱ. αὐτ. Ἰησοῦν Χριστόν | διά usque μου ex C. ABG διὸ (A δι' ὅ, G δι' ὅν) οὐδὲ ἓν μου ἅπτεται (G ἥψατό μου) τῶν θηρ. | οὗτος: AB αὐτός | G ἐστὶν σωτ. αἰωνίου ὁδὸς κ. ζ. ἀθ. ὑπ. |

μαζομένοις γὰρ γίνεται καταφυγή, θλιβομένοις ἄνεσις, ἀπελπισμένων σκέπη, καὶ ἁπαξαπλῶς ὃς ἐὰν μὴ πιστεύσῃ εἰς αὐτόν, οὐ ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας.

38 Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ἱμάτια καὶ ἐνδύσασθαι αὐτήν. καὶ εἶπεν Θέκλα Ὁ ἐνδύσας με γυμνὴν ἐν τοῖς θηρίοις, αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐνδύσει σε σωτηρίαν· καὶ λαβοῦσα τὰ ἱμάτια ἐνεδύσατο. ἐξέπεμψεν οὖν εὐθέως ὁ ἡγεμὼν ἄκτον λέγων Θέκλαν τὴν θεοσεβῆ τὴν τοῦ θεοῦ δούλην ἀπολύω ὑμῖν. αἱ δὲ γυναῖκες μέγα ὠλόλυξαν καὶ ἑνὶ στόματι ἀπέδωκαν αἶνον τῷ θεῷ λέγουσαι Εἷς θεὸς ὁ Θέκλης, ὥστε ἀπὸ τῆς φωνῆς σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ θεάτρου. 39 Ἡ δὲ Τρύφαινα εὐαγγελισθεῖσα ἀπήντησε τῇ ἁγίᾳ Θέκλῃ καὶ εἶπεν Νῦν πιστεύω ὅτι νεκροὶ ἐγείρονται· νῦν πιστεύω ὅτι τὸ τέκνον μου ζῇ· δεῦρο ἔσω, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σοὶ καταγράψω. ἡ μὲν οὖν εἰσῆλθεν μετ' αὐτῆς καὶ ἀνεπαύσατο ἡμέρας ὀκτώ, κατηχήσασα αὐτὴν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὥστε πιστεῦσαι καὶ τῶν παιδισκῶν τὰς πλείονας· καὶ μεγάλη χαρὰ ἐν τῷ οἴκῳ ἦν.

AB om γάρ | ἀπελπισμένων cum BC. AG -μένοις (G ἀπηλπ.) | G ἐλπὶς καὶ σκέπη | μὴ πιστεύσῃ (G -σει) et οὐ cum CGD: AB πιστεύσας (B -σῃ) et sine οὐ | G οὐ ζήσεται ἀλλὰ ἀποθανεῖται εἰς τοὺς αἰῶνας

38. G om Καί | G ἱμ. ἐνεχθ. καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἔνδυσαι τὰ ἱμάτια. ἡ δὲ Θέκλα (C κ. εἰπ. ἡ ἁγία Θ.) εἶπεν | αὐτός (AB οὗτος): G praem θεός | G ἐνδύσῃ | ἐξέπεμψ. (cum BG; AC ἔπεμψ.) οὖν usque ἄκτον cum C. G καὶ ἐξέπ. ταχέως ἄκτ. ὁ ἡγ.; AB ὁ δὲ ἡγεμ. ταχέως ἔπεμψ. (B ἐξέπ.) σάκραν (A om) | λέγων: G γράψας οὕτως | Θέ. usque δούλην cum CG (sed G om τ. θεοσ.): AB Θέ. τὴν τοῦ θε. δούλ., Θέκλαν τὴν θεοσεβεστάτην | αἱ δὲ γυν. μ. ὠλόλ. (B ὀλόλ.) usque λέγουσαι cum AB: G καὶ αἱ γυν. ὁμοῦ πᾶσαι ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ καὶ ὑφ' ἓν στόμα ἔδωκαν τῷ θεῷ αἴνεσιν λέγ., C αἱ δὲ γυν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος αἶνον ἔδωκαν τῷ θ. λέγοντες, D *Tunc universae mulieres quae venerant ad spectaculum dederunt laudem deo dicentes.* | Εἷς: AB add ὁ | ὁ Θέκλης cum C. AB ὁ Θέκλαν σώσας, G ὁ τῆς Θέκλης, εἷς θεὸς ὁ σώσας Θέκλαν | ἀπό: AB ἐκ | σαλ. τὰ θ. τ. θ. cum C. ABG σεισθῆναι (G add πᾶσαν) τὴν πόλιν

39. Ἡ δέ usque εἶπεν cum C. ABG (cum antecedentibus connectentes) καὶ τὴν Τρύφαιναν εὐαγγελισθεῖσαν (G add ἀναστῆναι,) ἀπαντῆσαι μετὰ ὄχλου καὶ περιπλακῆναι τῇ Θέκλῃ (A -κλᾳ) καὶ εἰπεῖν (G add αὐτῇ) | AB om νεκρ. ἐγ. ν. π. ὅτι | G δεῦρο τὸ τέκνον μου Θέκλα ἔσω εἰς τὸν οἶκόν μου | G πάντα τὰ ἐμά | σοὶ (C σὰ) καταγρ. cum CG (D *tibi consecrabo*): AB σοὶ καταλείψω | ἡ μὲν οὖν cum AB; CG ἡ δὲ ἁγία (G om) Θέκλα | G ἀπῆλθεν μετὰ τῆς Τρυφαίνης κ. ἀνεπαύσ. (C add ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς) σὺν αὐτῇ ἡμέρ. ὀλίγας | κατηχήσασα cum AC, G διδάσκουσα, B κατήχησε δὲ καί | αὐτήν: B αὐτῇ, C πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ | C om τ. λόγ. τ. θεοῦ (G κυρίου) | καὶ τῶν: C om καί | G καὶ εἶναι μεγάλην χαρὰν ἐν τῷ οἴκῳ Τρυφαίνης | C ἦν ἐν τ. οἴκ. αὐτῆς

40 Ἡ δὲ Θέκλα Παῦλον ἐζήτει, καὶ ἐμηνύθη αὐτῇ ὅτι ἐστὶν
ἐν Μύροις τῆς Λυκίας· καὶ λαβομένη νεανίσκους καὶ παιδίσκας
ἀνεζώσατο, καὶ ῥάψασα τὸν χιτῶνα εἰς ἐπενδύτην ἀνδρικὸν ἀπῆλ-
θεν ἐν Μύροις, καὶ εὗρεν τὸν Παῦλον λαλοῦντα τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ. ἐθαμβήθη δὲ Παῦλος ἰδὼν αὐτὴν καὶ τὸν ὄχλον τὸν μετ'
αὐτῆς, λογιζόμενος μή τις αὐτῇ πειρασμὸς πάρεστιν ἕτερος.
ἡ δὲ συνιδοῦσα εἶπεν Ἔλαβον τὸ λοῦτρον, Παῦλε· ὁ γάρ σοὶ συνερ-
γήσας εἰς τὸ εὐαγγέλιον κἀμοὶ συνήργησεν εἰς τὸ λούσασθαι.
41 Καὶ λαβόμενος ὁ Παῦλος αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον Ἑρ-
μαίου καὶ πάντα ἀκούει παρ' αὐτῆς, ὥστε ἐπὶ πολὺ θαυμάζειν
τοὺς ἀκούοντας καὶ στηριχθῆναι καὶ προσεύξασθαι ὑπὲρ τῆς Τρυ-
φαίνης. καὶ ἀναστᾶσα εἶπεν Πορεύομαι εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Παῦ-
λος εἶπεν Ὕπαγε καὶ δίδασκε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ Τρύ-
φαινα πολὺν ἱματισμὸν καὶ χρυσὸν ἔπεμψεν αὐτῇ, ὥστε καταλι-
πεῖν τῷ Παύλῳ πολλὰ εἰς διακονίαν τῶν πτωχῶν.
42 Αὐτὴ δὲ ἀπῆλθεν εἰς Ἰκόνιον. καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν

---

40. Θέκλα: C praem ἁγία | ἐζήτει cum C: ABG ἐπεπόθει καὶ ἐζήτει αὐτὸν περιπέμπουσα (G πομπεύουσα πανταχοῦ) | ὅτι ἐστίν etc cum C: AB εἶναι αὐτόν et om τῆς Λυκίας: G ἐν Μύρ. εἶναι τῆς Λυκ. | κ. λαβομένη (AB λαβοῦσα) usque ἀνεζώσατο (AB ἀναζωσαμένη): G ἀναζωσαμένη τε | ῥάψασα cum CG: A ῥίψασα, B στρέψασα | C om τόν | εἰς ἐπ. ἀνδρ. cum C: G εἰς ἐπενδύτου σχῆμα ἀνδρικόν: AB εἰς ἐπενδύτην, σχῆμα ποιήσασα ἀνδρικόν | G ἄπιει πρὸς αὐτὸν εἰς Μύραν (A εἰς Μύρα, B εἰς τὰ Μύρα) τῆς Λυκίας | C om τόν | λαλ. τ. λ. τ. θε. cum CG: AB τὸν λόγ. κηρύσσοντα. Praeterea ABG add καὶ ἐπέστη (G παρέστη) αὐτῷ (G add ἀθρόως). | ABG ὁ δὲ (G add Παῦλ.) ἐθαμβ. | G βλέπων αὐτήν | AB τὸν μετ' αὐτ. ὄχλ. | λογιζόμενος cum C. ABG -σάμενος. Praeterea C add ἐν ἑαυτῷ | μή τις (G om) αὐτῇ (CG om) πειρ. (C add αὐτῷ) πάρεστιν (C πάρεστη, G ἐστιν) ἕτερ. | συνιδοῦσα cum AB: C ἁγία Θέκλα, G Θέ. συνῆκεν καί | εἶπεν (G λέγει): CG add αὐτῷ | σοὶ (A σέ, C post συνεργ.) συνεργ. (G ἐνηργήσας) εἰς (G om) τὸ εὐ. κἀμοί (A κἀμέ, B καὶ ἐμοί, G καὶ μοί)

41. C om ὁ | αὐτήν cum ABD, G αὐτῆς: C τῆς χειρός αὐτῆς | ἀπήγαγεν cum CG. AB ἀπήνεγκεν. C add αὐτήν | Ἑρμαίου: G Ἑρμέως, D *Hermetis* | καὶ πάντα ἀκ. π. αὐτῆς: G καὶ διηγήσατο Παύλῳ ἡ Θέκλα πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ | ὥστε: B ὡς | θαυμάζειν cum C. ABG θαυμάσαι τὸν Παῦλον καί | G πάντας τοὺς ἀκ. | ABG om καί ante στηριχθ. | G προσεύξ. τῇ Τρυφαίνῃ | εἶπεν cum AB: C praem ἡ ἁγία Θέκλα, G Θέκλα, et CG add τῷ Παύλῳ | G εἶπεν αὐτῇ Πορεύου καὶ δίδασκε | G Ὕπαγε τέκνον | ἡ δέ: ABG ἡ μὲν οὖν | G χρυσ. κ. ἱματισμ. | ἔπεμψεν usque πολλά cum AB: C ἔδωκεν τῇ ἁγίᾳ Θέκλῃ, ἡ δὲ ἁγία Θέκλα κατέλειπεν αὐτὰ τῷ Παύλῳ: G ἔπεμψ. διὰ τῆς Θέκλας τῷ Παύλῳ

42. Αὐτὴ δέ: G Ἡ δὲ Θέκλα | G εἰς τὸ Ἰκόνιον | C καὶ εἰσῆλθεν | G

Ὀνησιφόρου οἶκον, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος ὅπου Παῦλος καθεζόμενος ἐδίδασκεν, καὶ ἔκλαιεν λέγουσα Ὁ θεός μου καὶ τοῦ οἴκου τούτου, ὅπου μοι τὸ φῶς ἔλαμψας, Χριστὲ Ἰησοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐμοὶ βοηθὸς ἐν πυρί, βοηθὸς ἐν θηρίοις, αὐτὸς ὑπάρχεις δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. 43 Καὶ εὗρεν τὸν Θάμυριν τεθνεῶτα, τὴν δὲ μητέρα ζῶσαν· καὶ προσκαλεσαμένη τὴν μητέρα αὐτῆς εἶπεν Θεοκλεία μῆτερ, δύνασαι πιστεῦσαι ὅτι ζῇ κύριος ἐν οὐρανοῖς; εἴτε γὰρ χρήματα ποθεῖς, δίδωσίν σοι δι' ἐμοῦ ὁ θεός· εἴτε τὸ τέκνον, παρέστηκά σοι. καὶ ταῦτα διαμαρτυραμένη ἀπῆλθεν εἰς Σελεύκειαν, καὶ ᾤκησεν ἐν σπηλαίῳ χρόνους ἑβδομήκοντα δύο, ἐσθίουσα βοτάνας καὶ ὕδωρ, καὶ πολλοὺς ἐφώτισεν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ.

ε. τὸν οἶκ. τοῦ Ὀνησ. | ὅπου: A ἔνθα | G ὁ Παῦλ. | A ἐδίδ. καθεζόμ., B ἐκαθέζετο διδάσκων et C add τὰ λόγια τοῦ θεοῦ | C καὶ πάλιν ἔκλαιεν πικρῶς λέγ., G καὶ μετὰ κλαυθμοῦ προσηύξατο εὐχαριστοῦσα καὶ ἐξομολογουμένη τῷ θεῷ καὶ λέγουσα | AB Ὁ θε. ἡμῶν καὶ τοῦ, G Κύριε ὁ θε. τοῦ | G τὸ φ. αὐτοῦ | ἔλαμψας Χρ. Ἰ. (B Ἰ. Χρ.) cum BC. AG ἔλαμψεν Ἰησοῦς (A add Χριστός) | ὁ υἱ. usque ζῶντ. cum CG: AB om | βοηθὸς ἐν πυρί cum AB. C βο. ἐν φυλακῇ, βοηθὸς ἐπὶ ἡγεμῶσιν (sic), G βο. ἐπὶ ἡγεμόνων, βο. ἐν πυρί | αὐτ. ὑπαρχ. δεδοξ. cum B: A ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεός, ᾧ ἡ δόξα: G ὅτι αὐτὸς εἶ μόνος θεός: C βοηθὸς ἐν πᾶσι, σοὶ πρέπει ἡ δόξα | G εἰς τ. αἰ. τῶν αἰώνων, ἀμ.

43. B Εὗρε δέ | C τ. Θάμ. μέν | G τεθνηκότα, τ. δὲ μητ. αὐτῆς | προσκ. τ. μητ. αὐτ. (G τ. ἑαυτῆς μητ.) εἶπ. (G add πρὸς αὐτήν) Θε. μῆτ. (G add ἐμή, A om Θε. μ.) cum ABG: C λέγει ἡ ἁγία Θέκλα τῇ μητρὶ αὐτῆς Θεοκλείᾳ Μῆτερ | ζῇ κύριος cum C; AB add ὁ θεός: G ἔστι θεὸς κύριος ζῶν | οὐρανοῖς cum ABGD: C -νῷ | ποθεῖς (-ῇς) cum CG. AB ἐπιποθ. et C add εἴτ' οὖν ἐπιποθῇς | δίδωσιν cum AB. C δώῃ, G δώσει | δι' ἐμ. ὁ θε. cum ABG: C κύριος δι' ἐμ. | τό: AB om | τέκνον: B -κνου, G add σου, ἰδού (ecce addit etiam D) | C διαμαρτυρουμένη | AC Σελεύκιαν (A -ίαν) | ὕδωρ: A add ποιοῦσα, B πίνουσα | B om τοῦ | Pro καὶ ταῦτα usque τ. θεοῦ G sic habet: καὶ ταῦτα καὶ ἕτερα πολλὰ διεμαρτύρατο καὶ παρεκάλει αὐτήν· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς Θεοκλία οὐκ ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ ὑπὸ τῆς μάρτυρος Θέκλης. ἡ δὲ Θέκλα ἰδοῦσα ὅτι οὐκ ὠφελεῖ, κατασφραγισαμένη ὅλον τὸ σῶμα αὐτῆς ἐξῆλθε τὴν πύλην, καὶ ἔρχεται εἰς Δάφνην· καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ μνημεῖον ὅπου ὁ Παῦλος μετὰ Ὀνησιφόρου εὑρέθη, προσπεσοῦσα ἔκλαυσεν ἐκεῖ τῷ θεῷ. καὶ ἐξελθοῦσα πάλιν ἔρχεται ἐπὶ τὴν Σελεύκιαν, πολλοὺς φωτίζουσα τῷ λόγῳ τοῦ Χριστοῦ. D vero sic: *Haec autem testificante Thecla, mater quae seculum amabat non se convertit ad illam. Illa vero quae solum deum diligebat, quod ipse erat ei pater et mater, ipsius praecepta servabat, dicens Qui diligunt seculum istud, non videbunt deum patrem neque filium eius Iesum Christum dominum nostrum. Et haec locuta profecta est Seleuciam, et multos illuminavit ibi, et requievit in bona pace.* His verbis exit codicis Digbaeani versio. Quae vero ex codice Barocciano Grabius addidit, graviter ab iis differunt quae ex codd. Parisiensibus ipsi exhibuimus sectionibus 44 et 45. Ea vide infra.

44 Τινὲς δὲ τῆς πόλεως Ἕλληνες ὄντες τὴν θρησκείαν, ἰατροὶ δὲ τὴν τέχνην, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὴν ἄνδρας νεωτέρους σοβαροὺς ἐπὶ τὸ φθεῖραι αὐτήν· ἔλεγον γὰρ ὅτι τῇ Ἀρτέμιδι δουλεύει παρθένος οὖσα, καὶ ἐκ τούτου ἰσχύει πρὸς τὰς ἰάσεις. προνοίᾳ δὲ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πέτρᾳ ζῶσα, καὶ τὴν γῆν ὑπέβη. καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῇ Ῥώμῃ θεάσασθαι τὸν Παῦλον, καὶ εὗρεν αὐτὸν κοιμηθέντα. μείνασα δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐ πολύν, μετὰ καλοῦ ὕπνου ἐκοιμήθη· καὶ θάπτεται ὡς ἀπὸ δύο ἢ τριῶν σταδίων τοῦ μνήματος τοῦ διδασκάλου Παύλου.

45 Ἐβλήθη μὲν οὖν εἰς τὸ πῦρ χρόνων οὖσα ἑπτὰ καὶ δέκα, καὶ εἰς τοὺς θῆρας χρόνων ὀκτὼ καὶ δέκα, καὶ ἤσκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ ὡς εἴρηται χρόνους ἑβδομήκοντα δύο, ὡς εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς ἐνενήκοντα. πάμπολλα δὲ ἰάματα τελέσασα ἀναπαύεται εἰς τὸν τόπον τῶν ἁγίων, κοιμηθεῖσα τῇ εἰκάδι τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

---

44. πόλεως: C add Σελευκίας | C τῇ τέχνῃ | ἰάσεις: B θεραπείας | ἀπῆλθεν: A ἦλθεν | AB om τῇ | A om τόν | A χρόν. οὐ μέγιστον | B σταδίων δύο ἢ τρ. τ. μν. Παύλ. τοῦ διδ. αὐτῆς

45. μὲν οὖν: AB δέ | AB om οὖσα | C om κ. εἰς τ. θῆρ. χρ. ὀ. κ. δέκα | ὡς εἶναι cum B: AC ὡς (C ὥστε) γίνεσθαι (C γενέσθ.) | AC τῆς ἐνθέου ζωῆς | ἐνενήκοντα cum A: B praem ἔτη, C χρόνοι | AB om δέ | κοιμηθεῖσα: AB add ἐν εἰρήνῃ | ᾧ ἡ δόξ. κ. τ. κρ. εἰς cum AB: C μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰ. τ. αἰ. ἀμήν.

G pro sectt. 44 et 45 haec edidit: Καὶ νεφέλη φωτεινὴ ὡδήγει αὐτήν. καὶ εἰσελθοῦσα ἐν Σελευκίᾳ ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως ἀπὸ ἑνὸς σταδίου· καὶ ἐκείνους δὲ ἐδεδοίκει, ὅτι τὰ εἴδωλα ἐθεράπευον. καὶ ὁδηγὸς γέγονεν αὐτῆς ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Καλαμῶνος ἤτοι Ῥοδεῶνος· καὶ εὑροῦσα ἐκεῖ σπήλαιον εἰσῆλθεν αὐτῷ. καὶ ἦν ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη ἱκανά, καὶ πολλοὺς καὶ χαλεποὺς πειρασμοὺς ὑπέστη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ ὑπήνεγκεν γενναίως βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. μαθοῦσαι δέ τινες τῶν εὐγενίδων γυναικῶν περὶ τῆς παρθένου Θέκλης, ἀπῄεσαν πρὸς αὐτὴν καὶ ἐμάνθανον τὰ λόγια τοῦ θεοῦ· καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἀπετάξαντο τῷ βίῳ καὶ συνήσκουν αὐτῇ. καὶ φήμη ἀγαθὴ ἤχθη πανταχοῦ περὶ αὐτῆς, καὶ ἰάσεις ἐγίνοντο ὑπ' αὐτῆς. γνοῦσα οὖν πᾶσα ἡ πόλις καὶ ἡ περίχωρος ἔφερον τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν ἐν τῷ ὄρει, καὶ πρινὴ τῇ θύρᾳ προσεγγίσωσι, θᾶττον ἀπηλλάττοντο, οἵῳ δήποτε κατείχοντο νοσήματι, καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα κράζοντα ἐξήρχοντο· καὶ πάντες κατελάμβανον τὰ ἴδια αὐτῶν ὑγιῆ, δοξάζοντες τὸν θεὸν δόντα τοιαύτην χάριν τῇ παρθένῳ Θέκλῃ. οἱ ἰατροὶ οὖν τῆς

πόλεως Σελευκίων ἐξουδενώθησαν, τὴν ἐμπορείαν ἀπολέσαντες, καὶ οὐδεὶς λοιπὸν προσεῖχεν αὐτοῖς· καὶ φθόνου καὶ ζήλου πλησθέντες ἐμηχανοῦντο κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ δούλης, τὸ τί αὐτῇ ποιήσωσι. Ὑποβάλλει οὖν αὐτοῖς ὁ διάβολος λογισμὸν πονηρόν. καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν συναχθέντες καὶ συνέδριον ποιήσαντες συμβουλεύονται πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Αὕτη ἡ παρθένος ἱερὰ τυγχάνει τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος· καὶ εἴ τι ἂν αἰτήσει αὐτήν, ἀκούει αὐτῆς ὡς παρθένου οὔσης, καὶ φιλοῦσιν αὐτὴν πάντες οἱ θεοί. δεῦτε οὖν λάβωμεν ἄνδρας ἀτάκτους καὶ μεθύσωμεν αὐτοὺς οἶνον πολύν, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς χρυσίον πολὺ καὶ εἴπωμεν αὐτοῖς Εἰ δυνηθῆτε φθεῖραι καὶ μιάναι αὐτήν, διδοῦμεν ὑμῖν καὶ ἄλλα χρήματα. Ἔλεγον οὖν πρὸς αὐτοὺς οἱ ἰατροὶ ὅτι ἐὰν ἰσχύσουσιν αὐτὴν μιάναι, οὐκ ἀκούουσιν αὐτῆς οἱ θεοὶ οὔτε Ἄρτεμις ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ἐποίησαν οὖν οὕτως. καὶ ἀπελθόντες οἱ πονηροὶ ἄνδρες ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ ἐπιστάντες ὡς λέοντες τῷ σπηλαίῳ ἐπάταξαν τὴν θύραν· ἤνοιξεν δὲ ἡ ἁγία μάρτυς Θέκλα, θαρροῦσα ᾧ ἐπίστευσεν θεῷ· προέγνω γὰρ τὸν δόλον αὐτῶν. καὶ λέγει πρὸς αὐτούς Τί θέλετε, τέκνα; οἱ δὲ εἶπον Τίς ἐστιν ἐνταῦθα λεγομένη Θέκλα; ἡ δὲ εἶπεν Τί αὐτὴν θέλετε; λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι Συγκαθευδῆσαι αὐτῇ θέλομεν. λέγει αὐτοῖς ἡ μακαρία Θέκλα Ἐγὼ ταπεινὴ γραῦς εἰμί, δούλη δὲ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ κἄν τί ποτε δρᾶσαι θέλετε ἄτοπον εἰς ἐμέ, οὐ δύνασθε. λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι Οὐκ ἔστιν δυνατὸν μὴ πρᾶξαι εἰς σὲ ἃ θέλομεν. καὶ ταῦτα εἰπόντες ἐκράτησαν αὐτὴν ἰσχυρῶς, καὶ ἐβούλοντο καθυβρίσαι αὐτήν. ἡ δὲ λέγει αὐτοῖς μετ' ἐπιεικείας Ἀναμείνατε, τέκνα, ἵνα ἴδητε τὴν δόξαν κυρίου. καὶ κρατουμένη ὑπ' αὐτῶν ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν Ὁ θεὸς ὁ φοβερὸς καὶ ἀνείκαστος καὶ ἔνδοξος τοῖς ὑπεναντίοις, ὁ ῥυσάμενός με ἐκ πυρός, ὁ μὴ παραδώσας με Θαμύρι, ὁ μὴ παραδώσας με Ἀλεξάνδρῳ, ὁ ῥυσάμενός με ἐκ θηρίων, ὁ διασώσας με ἐν τῷ βυθῷ, ὁ πανταχοῦ συνεργήσας μοι καὶ δοξάσας τὸ ὄνομά σου ἐν ἐμοί, καὶ τανῦν ῥῦσαί με ἐκ τῶν ἀνόμων ἀνθρώπων τούτων, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἐνυβρίσαι τὴν παρθενίαν μου, ἣν διὰ τὸ ὄνομά σου ἐφύλαξα μέχρι τοῦ νῦν, ὅτι σὲ φιλῶ καὶ σὲ ποθῶ καὶ σοὶ προσκυνῶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι ἁγίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα Μὴ φοβηθῇς Θέκλα, δούλη μου ἀληθινή, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· ἀπόβλεψον καὶ ἴδε ὅπου ἠνέῳκται ἔμπροσθέν σου, ἐκεῖ γὰρ οἶκος αἰώνιος ἔσται σοι, κἀκεῖ τὴν ἐπίσκεψιν δέχῃ. καὶ προσχοῦσα ἡ μακαρία Θέκλα ἴδεν τὴν πέτραν ἀνεῳχθεῖσαν ὅσον χωρεῖ ἄνθρωπον εἰσιέναι, καὶ κατὰ τὸ λεχθὲν αὐτῇ ἐποίησεν, καὶ ἀποφυγοῦσα γενναίως τοὺς ἀνόμους εἰσῆλθεν εἰς τὴν πέτραν· καὶ συνεκλείσθη εὐθὺς ἡ πέτρα, ὥστε μήτε ἁρμὸν φαίνεσθαι. ἐκεῖνοι δὲ θεωροῦντες τὸ παράδοξον θαῦμα ὥσπερ ἐν ἐκστάσει ἐγίνοντο, καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπισχεῖν τὴν τοῦ θεοῦ δούλην, ἀλλ' ἢ μόνον τοῦ μαφορίου αὐτῆς ἐπελάβοντο καὶ μέρος τι ἠδυνήθησαν ἀποσπάσαι· κἀκεῖνο κατὰ συγχώρησιν θεοῦ πρὸς πίστιν τῶν ὁρώντων τὸν σεβάσμιον τόπον, καὶ εἰς εὐλογίαν ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ καρδίας καθαρᾶς.

Ἔπαθεν οὖν ἡ τοῦ θεοῦ πρωτομάρτυς καὶ ἀπόστολος καὶ παρθένος Θέκλα ἡ ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου ἐτῶν δέκα ὀκτώ· μετὰ δὲ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῆς περιόδου καὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐν τῷ ὄρει ἔζησεν ἔτη ἄλλα ἑβδομήκοντα καὶ δύο· ὅτε δὲ προσελάβετο αὐτὴν ὁ κύριος, ἦν ἐτῶν ἐνενήκοντα. καὶ οὕτως ἡ τελείωσις αὐτῆς γίνεται. Γίνεται δὲ ἡ ὁσία μνήμη αὐτῆς μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰκάδι-τετάρτῃ, εἰς δόξαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς καθόδου τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας, τοῦ ἀόκνου καὶ φιλανθρώπου καὶ ἰσχυροῦ καὶ ποιμένος καὶ διδασκάλου καὶ ἰατροῦ, τὸ ἀπόρρητον καὶ ὅσιον καὶ ἄμεμπτον μυστήριον τῶν τὴν ἐλπίδα ὁσίως κατεχόντων καὶ ἐσφραγισμένων Χριστιανῶν ἐθεασάμην καὶ εἶδον ἐγώ, ᾧ καὶ ἐδούλευσα προθύμως, ἀναγκαῖον ᾠήθην ἃ ἤκουσα καὶ εἶδον μυστήρια ἐξηγήσασθαι.

[2] Ἐγὼ Ἰωάννης συνακολουθῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ὑπηρέτης ὢν τὸ πρὶν μὲν Κυρίλλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Διός, νῦν δὲ χάριν λαβὼν πνεύματος ἁγίου διὰ Παύλου καὶ Βαρνάβα καὶ Σίλα τῶν ἀξίων τῆς κλήσεως, τῶν καὶ βαπτισάντων με ἐν Εἰκονίῳ. [3] Μετὰ οὖν τὸ βαπτισθῆναί με εἶδον ἄνδρα τινὰ ἐφεστῶτα ἐν λευκῇ στολῇ περιβεβλημένον, καὶ εἶπέν μοι Θάρσει, Ἰωάννη· καὶ γὰρ τὸ ὄνομά σου μετονομασθήσεται Μάρκος, καὶ ἡ δόξα σου ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ κηρυχθήσεται. καὶ

---

*) Vat τοῦ ἁγίου ἀποστ. Βαρνάβα

1. φιλανθρώπου: Vat εὐσπλάγχνου | Vat om καὶ διδασκάλου | Vat om ᾧ | Vat ᾠήθην καὶ ἃ εἶδ. καὶ ἤκουσα

2. ἐξηγήσασθαι. Ἐγὼ Ἰωάννης: ita Vat; Par Ἐγὼ Ἰωάνν. ἐξηγήσ. | Vat om ἁγίοις | Vat om τοῦ Διός. Sed notat Papebrochius haec: *Sirletus, cuius versionem nobis obtulit Vaticanae codex* 6187, *addit* idolorum, *Mombritiana legenda* nefandissimi templi Iovis. | Vat πνεύμ. ἁγ. λαβὼν διά τε Πέτρου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βαρνάβα καὶ Παύλου τῶν | Vat om ἐν Εἰκονίῳ (Εἰκ. codex constanter habet), sed Papebrochius in notis sic habet: *Alibi quam in Mombritio legit Baronius et nos quoque in ms. Ultraiectino invenimus baptizatum Marcum dici in loco qui dicitur Iconium.*

3. οὖν: Vat δέ | εἶδον: Vat add ἐν ὁράματι et om μοι | Vat τὸ ὄν. σου

τὸ ἐν σοὶ σκότος παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐδόθη σοι σύνεσις πρὸς τὸ γνῶναι τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ.

4 Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδον, σύντρομος γενόμενος ἀπῆλθον παρὰ τοὺς πόδας Βαρνάβα καὶ ἀπήγγειλα αὐτῷ ἃ εἶδον καὶ ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου μυστήρια. Παῦλος δὲ ὁ ἀπόστολος οὐκ ἦν ἔγγιστα ἡνίκα ἀνεθέμην τὰ μυστήρια. εἶπεν δέ μοι Βαρνάβας Μηδενὶ ἐξείπῃς τὴν δύναμιν ἣν εἶδες. κἀμοὶ γὰρ τῇ νυκτὶ ταύτῃ παρέστη ὁ κύριος λέγων ὅτι θάρσει· ὡς γὰρ ἔδωκας τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἀπαλλοτριωθῆναι τοῦ σοῦ ἔθνους, οὕτως καὶ τελειωθήσῃ. πλὴν καὶ τὸν ὄντα μεθ' ὑμῶν ὑπηρέτην καὶ αὐτὸν συλλαβοῦ μεθ' ἑαυτοῦ· ἔχει γάρ τινα μυστήρια. νῦν οὖν, τέκνον, φύλαξον σεαυτῷ τὰ ῥήματα ἃ εἶδες καὶ ἤκουσας· καιρὸς γάρ σε ἀποκαλύψαι μέλλει.

5 Ταῦτα δέ μου κατηχηθέντος παρ' αὐτοῦ, ἐμείναμεν ἐν Εἰκονίῳ ἡμέρας ἱκανάς· ἦν γὰρ ἐκεῖ ὅσιος ἀνὴρ καὶ εὐλαβής, ὅστις ἡμᾶς καὶ ὑπεδέξατο, οὗ καὶ τὸν οἶκον ἡγίασε Παῦλος. ἐκεῖθεν τοίνυν κατηντήσαμεν ἐν Σελευκείᾳ, καὶ προσμείναντες ἡμέρας τρεῖς ἀπεπλεύσαμεν ἐν Κύπρῳ, καὶ ἤμην ἐγὼ διακονῶν αὐτοῖς ἄχρις οὗ περιήλθομεν πᾶσαν τὴν Κύπρον· ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Κύπρου κατήχθημεν ἐν Πέργῃ τῆς Παμφυλίας. κἀκεῖσε λοιπὸν παρέμεινα ὡσεὶ μῆνας δύο, βουλόμενος ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἀποπλεῦσαι· καὶ οὐκ εἴασέν με τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπιστρέψας δὲ πάλιν ἐζήτησα τοὺς ἀποστόλους, καὶ μαθὼν ὅτι ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰσίν, ἐπορεύθην πρὸς αὐτούς.

μετονομασθήσῃ | πρὸς τὸ γνῶναι ex Vat; Par προγνῶναι

4. Vat ἴδον | Vat ἀπελθὼν πρὸς τ. π. Βαρν. ἀπήγγειλα | Vat ἀνεθέμην τὰ τοιαῦτα ῥήματα | Vat ἣν ἴδες. γνῶθι γὰρ ὅτι κἀμοὶ τῇ | Vat om ὅτι | Vat τοῦ ἔθνους σου | μεθ': Par με μεθ', Vat ἐγγύς | μυστήρια: Vat add δεικά | οὖν: ita Vat, om Par

5. μέλλει. Ταῦτα δέ μου κατηχηθέντος: Vat μέλλει δι' ἐμοῦ. Κατηχηθέντες οὖν | Εἰκονίῳ: Vat Ἱερουσαλήμ | ἦν γὰρ ἐκεῖ usque Παῦλος: Vat pro his habet καὶ ἤλθομεν ἐν Ἀντιοχείᾳ | καὶ προσμείναντες: Vat ἐκεῖ δὲ προσμ. | ἀπεπλεύσ. ἐν Κύπρῳ: sic Vat; Par ἐπλεύσαμεν εἰς Κύπρον | περιήλθ. π. τ. Κύπρον: sic Vat; Par παρήλθομεν τῇ Κύπρῳ | δύο. Notat Papebrochius *Hic omnino videtur excidisse* et discedens ab eis reversus sum Hierosolymam, καὶ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψα ἐν (corrige εἰς) Ἱεροσόλυμα, *ut est Act.* XIII, 13. At codex Par nihil lacunae habet. | ἀποπλεῦσαι: Vat πορεύεσθαι | εἰσίν: Vat ἦσαν.

6 Εὗρον δὲ τὸν Παῦλον ἀπὸ τοῦ κόπου τῆς ὁδοιπορίας ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τῆς κλίνης· ὃς καὶ ἰδών με σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τὸ βραδῦναί με ἐν Παμφυλίᾳ. καὶ προσελθὼν ὁ Βαρνάβας παρεκάλεσεν αὐτόν, καὶ ἐγεύσατο ἄρτου· ὀλίγον δὲ ἔλαβεν αὐτοῦ. καὶ εὐηγγελίσαντο τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἐφώτισαν. ἐγὼ δὲ μόνον προσεῖχον αὐτοῖς, καὶ ἐφοβούμην Παῦλον προσεγγίσαι αὐτῷ καὶ διὰ τὸ ἔχειν με ἱκανὸν χρόνον ἐν Παμφυλίᾳ διάγοντα καὶ πάνυ ταράσσεσθαι αὐτὸν κατ' ἐμοῦ. μετάνοιαν δὲ ἐδίδων ἐπὶ τοῖς γόνασιν εἰς τὴν γῆν Παύλῳ, καὶ οὐκ ἠνείχετο· ὡς δὲ ἐπέμενον ἐπὶ σάββατα τρία τῇ παρακλήσει καὶ τῇ δεήσει γονυπετῶν, οὐκ ἠδυνήθην δυσωπῆσαι αὐτὸν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ· ἡ δὲ πολλὴ λύπη αὐτοῦ ἦν πρὸς μὲ διὰ τὸ ἔχειν με τὰς πλείους μεμβράνας ἐν Παμφυλίᾳ.

7 Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ τελέσαι αὐτοὺς διδάσκοντας ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων καθεσθέντες ὁμοῦ συνεβουλεύσαντο πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἀνατολικοὺς τόπους, καὶ μετὰ ταῦτα ἔρχεσθαι ἐν Κύπρῳ καὶ ἐπισκέψασθαι πάσας τὰς ἐκκλησίας ἐν αἷς ἐλάλησαν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. παρεκάλει δὲ ὁ Βαρνάβας ἐλθεῖν τὸν Παῦλον πρότερον ἐν Κύπρῳ καὶ τοὺς ἰδίους ἐπισκέψασθαι ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ, καὶ Λούκιος δὲ παρεκάλει ὥστε ἐπίσκεψιν λαβεῖν τὴν πόλιν αὐτοῦ Κυρήνην. ὅραμα δὲ ἦν καθ' ὕπνον ὀφθὲν τῷ Παύλῳ ὥστε σπεῦσαι αὐτὸν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ διὰ τὸ προσδέχεσθαι αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς ἐκεῖ. Βαρνάβας δὲ παρεκάλει ὥστε ἐλθεῖν αὐτοὺς ἐν Κύπρῳ καὶ ποιῆσαι τὸν χειμῶνα, καὶ τότε ἀπελθεῖν αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἑορτῇ. 8 Πολλὴ τοίνυν φιλονεικία*) μεταξὺ αὐτῶν ἐγίνετο. Βαρνάβας δὲ παρεκάλει

6. Vat Ηὗρον | Vat τ. κόπου καὶ τῆς ὁδ. Inde vero ab ἐπὶ τῆς κλίνης (pro quibus ipsis Papebrochius per coniecturam posuit νοσοῦντα, Sirletus *defessum*) usque προσδέχεσθαι αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς ἐκεῖ omnia desiderantur in Vaticano. | ἔλαβεν αὐτοῦ: codex, ut videtur, ἔλαβ. αὐτόν | ἐδίδων: codex ἐδίδον

7. Κυρήνην: codex κορίνην | Vat ὥστε εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς Κύπρον | ἐν τῇ: Vat om ἐν

*) Ad hanc vocem in margine litteris uncialibus ipsa manu antiquissima apponuntur haec. Ὅρα μὴ τὴν φιλονεικίαν ταύτην, ἣν καὶ αἱ Πράξεις παροξυσμὸν καλοῦσιν, νομίσῃς παθοκράτειάν τινα καὶ θυμὸν ἀλόγιστον εἶναι, ἀκούων τὸ δοκεῖν καὶ τὴν πρόφασιν εἶναι μεμβράνας. Οὐ γὰρ ὀργή τίς ἐστιν, μὴ γένοιτο, ἵνα διὰ μεμβράνας τὸν Ἰωάννην (τὸν Ἰωάννην: corrige ὁ Ἰωάννης καὶ Παῦλος?),

κἀμὲ ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπηρέτην αὐτῶν εἶναί με καὶ ἐν τῇ Κύπρῳ πάσῃ ὑπηρετῆσαι αὐτοῖς ἄχρις οὗ κατήντησαν ἐν Πέργῃ τῆς Παμφυλίας, κἀκεῖ ἀπέμεινα ἡμέρας ἱκανάς. ὁ δὲ Παῦλος κατέκραζεν τοῦ Βαρνάβα λέγων ὅτι ἀδύνατον τοῦτον ἐλθεῖν μεθ' ἡμῶν. καὶ οἱ ὄντες δὲ μεθ' ἡμῶν ἐκεῖ παρεκάλουν ὥστε κἀμὲ συνακολουθῆσαι αὐτοῖς, διὰ τὸ εὐχήν μοι ὑπάρχειν ἕως τέλους αὐτοῖς ἀκολουθῆσαι· ὥστε λέγειν τὸν Παῦλον τῷ Βαρνάβᾳ ὅτι εἰ βούλει λαβεῖν Ἰωάννην τὸν καὶ Μάρκον μετονομασθέντα μετὰ σεαυτοῦ, πορεύου ἑτέραν ὁδόν· οὐ γὰρ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν. Βαρνάβας δὲ ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν ὅτι τὸν ἅπαξ δουλεύσαντα τῷ εὐαγγελίῳ καὶ συνοδεύσαντα οὐκ ἀποστρέφεται ἡ χάρις τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ἡδύ σοί ἐστι, πάτερ Παῦλε, λαβὼν αὐτὸν πορεύομαι. καὶ αὐτὸς ἔφη Πορεύου ἐν τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος.

9 Κλίναντες τοίνυν τὰ γόνατα προσηύξαντο τῷ θεῷ. καὶ ἀναστενάξας Παῦλος ἔκλαυσεν, ὁμοίως δὲ καὶ Βαρνάβας, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Καλὸν μὲν ἦν ἡμᾶς κοινῶς καθὼς τὴν ἀρχὴν οὕτως καὶ τὸ τέλος ποιήσασθαι τὸ ἐν ἀνθρώποις. ἐπειδὴ δὲ οὕτως σοι ἔδοξε, πάτερ Παῦλε, πρόσευξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα τέλειός

καὶ αὖθις διὰ Ἰωάννην τὸν καὶ Μάρκον Παῦλος καὶ Βαρνάβας διεχωρίσθη· ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν τὸ ἐνεργεῖσθαι ἀμφοτέρους ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μὴ ποιεῖν ἃ συγκρίνειν δοκοῦσιν ἀλλὰ ἃ ἐνεργοῦνται. καὶ ἴδε ὅτι κλαίουσιν καὶ βιασθέντες ἀπαγγέλλουσιν ἀλλήλοις τὰ ἀποκαλυφθέντα, καὶ ὅτι μὴ βιάσῃ Βαρνάβα Παῦλον (καὶ ὅτι μή usque Παῦλον: ita corrupte codex. Nonnihil excidisse videtur.). ἄλλως τε καὶ τὸ εἰρημένον Βαρνάβᾳ περὶ Ἰωάννου τοῦ καὶ Μάρκου μὴ καταλιπὼν αὐτὸν πάλιν οὕτως (an potius οὗτος?) πληροῖ. τοσοῦτον οὖν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκρατοῦντο ὡς σύγκρισιν ἀνθρωπίνην μὴ καταδέχεσθαι οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἐπειλημμένου αὐτῶν ἁγίου πνεύματος κινήσει (adde κινεῖσθαι?).

8. Vat ἐγένετο et συνακολουθῆσαι | ὑπηρετῆσαι: sic Vat; Par ὑπηρέτησα | Vat κατηντήσαμεν εἰς Πέργην et ἐπέμεινα | Vat κατέκραζ. τῷ Βαρνάβᾳ | Vat καὶ οἱ ὄντες ἀδελφοὶ ἐκεῖ ἔλεγον ὥστε με [Papebr. supplet δεῖ] σὺν αὐταῖς ἀκολουθῆσαι | διὰ τὸ εὐχήν usque ἀκολουθῆσαι: haec Vat habet; praetermissa sunt in Par | Vat om τῷ Βαρνάβᾳ | Vat βούλῃ | Vat om μετονομασθέντα et habet εἰς ἑτέραν ὁδόν | Vat ἔλθῃς | Vat τὸν ἅπαξ δουλεύοντα ἡμῖν οὐκ ἀποστρέφ. | ἔφη: ita Vat; om Par | Vat ἐν τῇ χάρ. τοῦ θεοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι

9. Vat καθὼς τ. ψυχὴν καὶ τὸ τέλος | τὸ ἐν: Vat om τό | Vat ἵνα τε-

μου ὁ κάματος γένηται εἰς αἴνεσιν· οἶδας γὰρ πῶς σοι ἐδούλευσα καὶ εἰς τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ τὴν δοθεῖσάν σοι. πορεύομαι γὰρ ἐν Κύπρῳ καὶ σπεύδω τελειωθῆναι· οἶδα γὰρ ὅτι οὐκέτι ὄψομαι τὸ πρόσωπόν σου, πάτερ Παῦλε. καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔκλαυσεν ἱκανῶς. [10] Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτόν Κἀμοὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ παρέστη ὁ κύριος λέγων Μὴ βιάσῃ Βαρνάβαν τοῦ μὴ πορευθῆναι εἰς Κύπρον· ἐκεῖ γὰρ αὐτῷ ἡτοίμασται τοῦ φωτίσαι πολλούς· καὶ σὺ δὲ ἐν τῇ δοθείσῃ σοι χάριτι πορεύου εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνῆσαι ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ, κἀκεῖ σοι δειχθήσεται ποῦ σοι τὸ μαρτύριον ἡτοίμασται. ἠσπασάμεθα δὲ ἀλλήλους, καὶ παρέλαβέν με Βαρνάβας.

[11] Καὶ κατελθόντες εἰς Λαοδίκειαν ἠρωτῶμεν περᾶσαι εἰς Κύπρον, καὶ εὑρόντες πλοῖον ἀπερχόμενον εἰς Κύπρον ἀνήλθομεν· καὶ πλευσάντων ἡμῶν ὁ ἄνεμος ἐναντίος εὑρέθη. ἤλθομεν δὲ ἐν τῷ Κορασίῳ, καὶ κατελθόντων ἡμῶν παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἔνθα πηγὴ ἦν, ἀνεψύξαμεν ἐκεῖ, μηδενὶ ἑαυτοὺς ἐμφανίζοντες διὰ τὸ μὴ γνῶναί τινα ὅτι ἀπεχωρίσθη Βαρνάβας τοῦ Παύλου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Κορασίου ἤλθομεν εἰς παλαιὰς τῆς Ἰσαυρίας, κἀκεῖθεν ἤλθομεν ἐν νήσῳ τινὶ Πιτυούσῃ καλουμένῃ, καὶ χειμῶνος γενομένου ἐποιήσαμεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς· ὑπεδέξατο δὲ ἡμᾶς ἀνήρ τις εὐλαβὴς ὀνόματι Εὔφημος, ὃν καὶ πολλὰ κατήχησε Βαρνάβας εἰς τὴν πίστιν σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

[12] Ἐκεῖθεν δὲ παρεπλεύσαμεν τὰς Ἀκονησίας καὶ ἤλθομεν ἐν πόλει Ἀνεμουρίῳ, καὶ εἰσελθόντων ἡμῶν ἐν αὐτῇ εὕρομεν δύο Ἕλληνας. ἐλθόντες δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐπηρώτων πόθεν καὶ τίνες ἐσμέν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς Βαρνάβας Εἰ βούλεσθε γνῶναι πόθεν καὶ τίνες

λείως μοι ὁ κόπος εἰς ἀνάπαυσιν γένηται | καὶ εἰς τήν: ita Vat; Par om καί | δοθεῖσάν σοι: ita Vat; Par δοθ. ἡμῖν | Vat τελειωθῆναι, καὶ σπεύδω· οἶδα | ὅτι: sic Vat; om Par | Vat ἐπὶ τῆς γῆς

10. σύ: Par σοί | Vat κἀκεῖθέν σοι et ἡτοιμάσθη

11. Vat Κατελθόντες δὲ καὶ εὑρόντες πλοῖον ἐν Λαοδικίᾳ ἠρ. περ. εἰς Κύπρον· καὶ ὁ ἄνεμ. ἐναντίως ηὑρέθη, καὶ οὐκ ἠδυνήθημεν. ἤλθομεν δέ | Vat κ. εἰσελθόντων ἡμ. ἐν τῷ αἰγιαλῷ | ἀνεψ. ἐκεῖ: Vat add τὴν ὥραν | Vat ἐμφανίσαντες | ἀναχθ. δὲ ἀπὸ Κορασίου: Vat ἐκεῖθεν δέ | ἤλθομεν εἰς usque κἀκεῖθεν ex Vat sunt; om Par | ἤλθομεν ἐν: Vat ἐλθόντες ἐν | ἐποιήσαμεν ἐκεῖ: Vat παρεβάλωμεν (corrige -λομεν) | Vat καὶ ὑπεδέξ. ἡμ. ἀν. τις Εὔφημος ὀνόματι et om quae sequuntur ὃν καὶ πολλά usque οἴκῳ αὐτοῦ

12. Vat ηὕρομεν et καὶ εἰσελθόντες πρός | Vat om καὶ τίνες | περιβαλῶ:

ἐσμέν, ἀπορρίψατε ἣν ἔχετε ἐσθῆτα, καὶ περιβαλῶ ὑμᾶς ἐσθῆτα ἥτις οὐδέποτε ῥυπαίνεται, οὐδέ ἐστιν ἐν αὐτῇ ῥυπαρία ἀλλὰ πάντοτε λαμπρά ἐστιν. ξενισθέντες δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ ἠρώτων ἡμᾶς Τί ἐστι τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο ὃ μέλλετε ἡμῖν διδόναι; εἶπεν δὲ αὐτοῖς Βαρνάβας Ἐὰν ἐξομολογήσησθε τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν καὶ συντάξησθε τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, λαμβάνετε τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶν ἄφθαρτον εἰς τὸν αἰῶνα. [13] Κατανυχθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρακαλοῦντες καὶ λέγοντες Ἀξιοῦμέν σε, πάτερ, δὸς ἡμῖν τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο· ἡμεῖς γὰρ πιστεύομεν ᾧ κηρύττεις ζῶντι θεῷ καὶ ἀληθινῷ. καταγαγὼν δὲ αὐτοὺς κάτω εἰς τὴν πηγὴν ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· καὶ ἔγνωσαν ἑαυτοὺς ὅτι ἐνεδύσαντο δύναμιν καὶ στολὴν ἁγίαν. λαβὼν δὲ παρ' ἐμοῦ μίαν στολὴν ἐνέδυσεν τὸν ἕνα, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας στολῆς ἐνέδυσε τὸν ἕτερον. προσήνεγκαν δὲ χρήματα αὐτῷ, καὶ εὐθέως διέδωκεν αὐτὰ Βαρνάβας τοῖς πτωχοῖς· ἀφ' ὧν καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἠδυνήθησαν κερδᾶναι.

[14] Κατελθόντες δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ, ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· καὶ εὐλογήσας αὐτούς, ἠσπασάμεθα αὐτοὺς καὶ ἀνήχθημεν ἐν τῷ πλοίῳ. ὁ δὲ εἷς αὐτῶν ὁ ἐπικληθεὶς Στέφανος ἐβούλετο συνακολουθῆσαι ἡμῖν· καὶ οὐκ εἴασεν ὁ Βαρνάβας. διαπερασάντων δὲ ἡμῶν κατεπλεύσαμεν ἐν Κύπρῳ διὰ νυκτός, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ λεγομένῳ Κρομμυακίτῃ εὕρομεν Τίμωνα καὶ Ἀρίστωνα τοὺς ἱεροδούλους, πρὸς οὓς καὶ ἐξενίσθημεν.

[15] Τίμων δὲ συνείχετο πυρετῷ πολλῷ· ᾧ καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας εὐθέως ἀπεστήσαμεν τὸν πυρετὸν αὐτοῦ, ἐπικαλεσάμενοι τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ἦν δὲ ὁ Βαρνάβας μαθήματα παρὰ

---

ita Vat; Par περιβάλλω | Vat om οὐδέ ἐστιν ἐν αὐτῇ ῥυπαρ.. | μέλλετε ἡμῖν ex Vat; Par μέλλει | Vat συντάσσεσθε et om ἡμῶν

13. Vat κατανυγέντες | Vat om ἡμεῖς γάρ usque ἀληθινῷ | Vat καὶ καταγαγὼν αὐτοὺς εὐθὺς κάτω | Vat εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. κ. τοῦ υἱ. κ. τοῦ ἁγ. πν. | Vat ἐνεδύσατο τὴν στολ. τὴν ἁγίαν | Vat προσήνεγκ. δὲ αὐτῷ τὰ χρήμ. αὐτῶν | τοῖς πτωχοῖς: Vat om τοῖς

14. Vat Κατελθ. δὲ ἐν τ. αἰγ. ἠσπασάμεθα ἑαυτούς, καὶ ἐλαλήσαμεν τὸν λογ. τοῦ θεοῦ, καὶ ηὐλογήσαμεν αὐτούς. Ὁ δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὁ κληθεὶς | Vat κατεπλευσάμεθα | Vat om διὰ νυκτός | Vat εἰσελθόντ. ἐν τῷ λεγ. Κρομυακιάτι ηὕρομεν

15. Vat τ. πυρετὸν ἀπ' αὐτοῦ | Vat om κυρίου

Ματθαίου εἰληφώς, βίβλον τῆς τοῦ θεοῦ φωνῆς, καὶ θαυμάτων καὶ διδαγμάτων σύγγραμμα· ταύτην ἐπετίθει τοῖς ἀσθενοῦσι Βαρνάβας κατὰ τὴν ἀπαντῶσαν ἡμῖν χώραν, καὶ εὐθέως τῶν παθῶν ἴασιν ἐποίει.

16 Γενομένων δὲ ἡμῶν ἐν Λαπίθῳ, καὶ εἰδωλομανίας ἐπιτελουμένης ἐν τῷ θεάτρῳ, οὐκ εἴασαν ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ πρὸς τῇ πύλῃ ἀνεψύξαμεν μικρόν· Τίμων δὲ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ τῆς νόσου ἦλθεν σὺν ἡμῖν. ἐξελθόντες δὲ τῆς Λαπίθου διὰ τῶν ὀρέων ὡδεύσαμεν, καὶ ἤλθομεν εἰς πόλιν Λαμπαδίστου, ὅθεν ὑπῆρχεν καὶ Τίμων· πρὸς ὃν εὑρόντες καὶ Ἡράκλειον ὄντα ἐκεῖ, ἐξενίσθημεν παρ' αὐτῷ. 17 Οὗτος ἦν ἀπὸ τῆς Ταμασέων, ὃς ἐληλύθει ἐπισκέψασθαι τοὺς οἰκείους αὐτοῦ· πρὸς ὃν ἀτενίσας ὁ Βαρνάβας ἀνεγνώρισεν αὐτόν, πρώην ἐπὶ τῆς Κιτιαίων συντυχίαν πεποιηκὼς μετὰ Παύλου πρὸς αὐτόν· ᾧ καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐδόθη ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, μετωνόμασέν τε αὐτὸν Ἡρακλείδην. χειροτονήσαντές τε αὐτὸν ἐπίσκοπον τῇ Κύπρῳ καὶ ἐκκλησίαν ἐπιστηρίξαντες ἐν Ταμάσῳ, κατελείψαμεν αὐτὸν εἰς κατοίκησιν τῶν ἐκεῖσε κατοικούντων ἀδελφῶν.

18 Ἡμῶν δὲ διελθόντων τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Χιονῶδες, κατηντήσαμεν ἐν παλαιᾷ Πάφῳ, κἀκεῖ ηὕραμεν Ῥόδωνα ἱερόδουλον, ὃς καὶ αὐτὸς πιστεύσας συνηκολούθησεν ἡμῖν. συνηντήσαμεν δέ τινι Ἰουδαίῳ ὀνόματι Βαριησοῦ ἐρχομένῳ ἀπὸ Πάφου, ὅστις καὶ ἐγνώρισεν Βαρνάβαν ὄντα πρώην μετὰ Παύλου· οὗτος

βίβλον: sic Vat; Par βιβλίον | θαυμ. κ. διδαγμάτων: Vat ποιημάτων | σύγγραμμα: sic Vat; Par συγγράμματα, itemque Sirletus *scripta* | Vat ταύτ. ἐπιτιθεὶς πᾶσι τοῖς ἀσθενοῦσιν ὁ Βαρν. | χώραν: Vat χάριν | καὶ εὐθέως: Vat om καί | Vat ἐποιεῖτο .

16. Λαπίθῳ: Vat τῇ πόλει Λαπίθων | Vat εἴασεν, sed Sirletus *permiserunt* | Vat ἠλθ. ἅμα ἡμῖν | Vat διοδεύσαντες ἤλθωμεν (corrige -ομεν) | πόλιν: Vat κώμην | Λαμπαδίστου: ita Par; Vat Λαμπαδιστοῦ | Ἡράκλειον: Vat Ἡρακλέονα | Vat παρ' αὐτοῦ .

17. Οὗτος, ut Vat; Par add Ἡράκλειος (scriptum est -κλέω, nisi fallor) | Vat Ταμασίων ἐλθὼν ἐπισκ. | Par Κητιαίων | ἐδόθη ἐ. τ. βαπτ., μετ. τε: Vat ἔδωκαν μετονομάσαντες | Vat om τε | Vat ἐπιστηρίσαντες ἐν σπηλαίῳ ἐν Ταμασῷ (Par -μάσῳ), καὶ τοῖς ἐκεῖ οὖσιν ἀδελφοῖς κατηχηθεῖσιν μετ' αὐτοῦ, παρεθέμεθα αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

18. Par παλαιῷ | ηὕραμεν cum Vat: Par εὑρόντες | Vat Ῥόδωνά τινα ἱερ. ὅστις | συνηντήσαμεν cum Vat: Par συναντήσαντες | Vat Ἰουδ. τινί | Vat ἀπὸ τῆς Πάφου | Vat πρωΐν | Vat οὗτος οὐκ εἴασεν ἡμᾶς εἰς τὴν Πάφον

οὐκ ἠθέλησεν ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἐν Πάφῳ, ἀλλ' ὑποστρέψαντες ἤλθομεν ἐν τῷ Κουρίῳ.

[19] Καὶ εὕρομεν δρόμον τινὰ μιερὸν ἐν τῇ ὁδῷ πλησίον τῆς πόλεως ἐπιτελούμενον, ἔνθα γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν πλῆθος γυμνῶν ἐπετέλουν τὸν δρόμον· καὶ πολλὴ ἀπάτη καὶ πλάνη ἐγίνετο ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. στραφεὶς δὲ ὁ Βαρνάβας τούτῳ ἐπετίμησεν, καὶ ἔπεσεν τὸ ἀπὸ δυσμῶν μέρος, ὥστε πολλοὺς τραυματίας γενέσθαι· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπέθανον, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ὂν πλησίον ἐν τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ. ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐγγὺς τοῦ ἱεροῦ, πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων ὄντων ἐκεῖ ὑποβληθέντες ὑπὸ τοῦ Βαριησοῦ ἔστησαν ἔξω τῆς πόλεως καὶ οὐκ εἴασαν ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ὑπὸ δένδρον τὸ ὂν πλησίον τῆς πόλεως ἐποιήσαμεν τὴν ἑσπέραν καὶ ἀνεψύξαμεν ἐκεῖ.

[20] Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἤλθομεν ἐν κώμῃ τινί, ἔνθα Ἀριστοκλιανὸς κατέμενεν· οὗτος λεπρὸς ὢν ἐκαθαρίσθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὃν καὶ ἐσφράγισε Παῦλος καὶ Βαρνάβας εἰς ἐπίσκοπον, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν κώμην αὐτοῦ ἐν Κύπρῳ διὰ τὸ πολλοὺς Ἕλληνας ὑπάρχειν ἐκεῖ. ἐξενίσθημεν δὲ ἐν τῷ σπηλαίῳ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει, κἀκεῖ ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν. ἐκεῖθεν τε ἤλθομεν ἐν Ἀμαθοῦντι, καὶ πολὺ πλῆθος ἦν Ἑλλήνων ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῷ ὄρει ἀσέμνων γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν σπενδόντων. προλαβὼν δὲ κἀκεῖ ὁ Βαριησοῦς συνεσκεύασεν τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, καὶ οὐκ εἴασεν ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μὴ γυνή τις χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα ἔξω τῆς πόλεως οὖσα, καὶ αὐτὴ τοῖς εἰδώλοις μὴ προσκυνοῦσα, προσχοῦσα ἡμῖν ἐδέξατο ἡμᾶς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς μίαν

---

19. Vat ηὕρομεν | δρόμον bis cum Vat: Par bis δρόνον | Vat μιαρὸν ἐν τῷ ὄρει ἐπιτελούμενον πλησ. τ. πόλ. | Vat ἐπετέλει | Vat om καὶ πολλή usque ἐκείνῳ, et pergit Τούτῳ ὁ Βαρν. ἐπιστραφεὶς ἐπετίμησεν, καὶ κατέπεσεν | ὥστε et γενέσθαι: Vat καί et ἐποίησεν | Vat ἔφυγον ἐν τῷ ἱερῷ τ. Ἀ. τῷ ὄντι πλησ. | Vat om ἐν τῇ κ. ἱερᾷ | ἐγγ. τ. ἱεροῦ: Vat πλησίον τοῦ Κουρίου | ὄντων: Vat ὄν | Vat ὑποβληθέν et ἔστη et εἴασεν | Vat ὑπὸ τὸ δένδρ. τὸ ὂν ἐν τῷ ὄρει πλησίον | ἑσπέραν cum Vat; Par ἡμέραν

20. Vat ἐκαθερίσθη | Vat ἐσφράγισαν | Vat ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ | τε: Vat δέ | ἐν τῷ ἱερῷ cum Vat; Par om | Vat σπενδόντων. κἀκεῖ προσελθὼν ὁ Βαριησοῦς | Vat om ἔξω τ. πόλ. οὖσα | προσχοῦσα cum Vat; Par χροέχουσα | Vat om ἡμῖν

ρίου, φωτίζων αὐτοὺς καὶ εὐαγγελιζόμενος ἅπερ ἐδιδάχθην παρὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, τῶν καὶ βαπτισάντων με εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, τῶν καὶ μετονομασάντων με Μάρκον ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος, ἐν ᾧ καὶ ἐλπίζω προσενέγκαι πολλοὺς εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ· ὅτι αὐτῷ πρέπει τιμὴ καὶ δόξα αἰώνιος, ἀμήν.

Περίοδοι καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου
Βαρνάβα πέπλησται διὰ θεοῦ.

γοντας ἀδ. τὸν λόγ. τ. θεοῦ | παρά: Vat ὑπό | Vat εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. καὶ τοῦ υἱ. καὶ τοῦ ἁγ. πν. | ἐν ᾧ καί: Vat om καί | Vat πολλ. προσενέγκ. | Vat δόξ. τ. κυρίου | ὅτι etc: Vat αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Subscriptio ex Par addita est; non est in Vaticano.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΩΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ, ΕΝ ΑΙΣ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ.

Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως παρειληφότος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχήν, μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι ἐν ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Σίμωνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ ἐπίσκοπον ὄντα Ἱεροσολύμων, δεύτερον γενόμενον ἐπίσκοπον μετὰ Ἰάκωβον τὸν χρηματίσαντα ἀδελφὸν τοῦ κυρίου τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας, Φίλιππος ὁ ἀπόστολος διερχόμενος τὰς τῆς Λυδίας καὶ Ἀσίας πόλεις καὶ χώρας κατήγγελλεν πᾶσιν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

2 Φθάσας δὲ ἐν πόλει Ὀφιορύμῃ, ἥτις καλεῖται Ἱεράπολις τῆς Ἀσίας, ὑπεδέχθη ὑπό τινος πιστοῦ ὀνόματι Στάχυος. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Βαρθολομαῖος εἷς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ κυρίου καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Μαριάμμη καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ μαθηταὶ αὐτοῦ. πάντες οὖν καταλιπόντες τὰ ἔργα αὐτῶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἔτρεχον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Στάχυος, ἀκούοντες περὶ τῶν ἔργων ὧν ἐποίει ὁ Φίλιππος. συναχθέντων δὲ πολλῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχυος, ἦν ὁ Φίλιππος ἅμα τῷ Βαρθολομαίῳ διδάσκων αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ.

---

*) Ἐκ τῶν etc ex Ven sunt. Par (praemissis Μηνὶ Νοεμβρίῳ, ιδ'): Περίοδοι καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου.

1. Par[b] Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν | Par[b] Σίμωνα τοῦ | χρηματίσαντα cum Ven et Par[b]; om Par

2. αὐτῷ καί: Ven om καί | πάντες οὖν usque ὧν ἐποίει ὁ Φίλιππ. ex Par sunt; Ven non habet | τε: om Par

3 Ἡ δὲ ἀδελφὴ τοῦ Φιλίππου Μαριάμμη καθεζομένη ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς οἰκίας τοῦ Στάχυος προσεῖχεν τοῖς προσερχομένοις, πειθοῦσα αὐτοὺς ἐπακροᾶσθαι τῶν ἀποστόλων λεγόντων πρὸς αὐτούς Ἀδελφοὶ ἡμῶν καὶ υἱοὶ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ πλοῦτος τὸ καλὸν καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς ἄνω πόλεως, ἡ τερπνότης τοῦ κατοικητηρίου οὗ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. 4 Καταπατήσατε τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ, τὸν εἰλισσόμενον ὄφιν. στρεβλὴ γάρ ἐστιν ἡ πορία αὐτοῦ, ἐπειδὴ τοῦ πονηροῦ υἱός ἐστιν, καί ἐστιν ἐν αὐτῷ ἰὸς πονηρίας· πατὴρ δὲ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ διάβολος ὁ τοῦ θανάτου πρόξενος, μήτηρ δὲ αὐτοῦ ἡ φθορά· ὀργὴ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ ὄλεθρος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ ᾅδης. διὸ φεύγετε ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου τοῦ μὴ ἔχοντος μορφὴν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τῇ γῇ, εἴτε ἐν τοῖς πετεινοῖς εἴτε ἐν τοῖς κτήνεσιν. πάντα γὰρ ἀποστρέφονται τῆς μορφῆς αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς κτήνεσιν καὶ πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ ἐστὶν ἡ γνῶσις αὐτοῦ, ὅτι σύρει ὁ ὄφις τὴν κοιλίαν αὐτοῦ καὶ τὸ στῆθος· ἔστιν δὲ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ τάρταρος, καὶ ἐν τῷ σκότει βαδίζει, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει παρρησίαν ἐν οὐδενί. φεύγετε οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐκχυθῇ ἐπὶ τὸ στόμα ὑμῶν. 5 Γίνεσθε δὲ μᾶλλον πιστοί, σεμνοί, ἀγαθοεργοί, μὴ

---

3. Par ἦν καθεζομένη et καὶ προσεῖχεν | Par τοὺς προσερχομένους | Par corrupte πενθοῦσα αὐτ. ἐπακρ. δὲ καὶ τὸν ἀπόστολον | λεγόντ. πρ. αὐτούς: Par ἐδίδασκεν γὰρ αὐτούς | Par om Ἀδελφ. ἡμῶν | μου: ex Par est; Ven om | ἡ ὕπαρξις: Par om ἡ | ἀγαπ. αὐτόν: Ven om αὐτόν

4. Καταπατήσατε usque ὄφιν ex Ven sunt. Par sic: Διὰ τί ᾐχμαλωτεύθητε ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; καταπατήσατε αὐτὸν τὸν εἰλισσόμενον (εἰλισσ. hoc spiritu et Ven et Par) τὸν ὄφιν, ᾧ (codex ὃν) οὐκ ἔδωκεν ὁ θεὸς χεῖρας καὶ πόδας. | ἡ πορία: ita Par; Ven ἡ ὁδός | υἱός ἐστιν usque πρόξενος cum Ven. Pro his omnibus Par nil nisi ἐστὶν ὁ θάνατος | μήτηρ δὲ αὐτοῦ cum Ven; Par ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐστίν | ὀφθαλμοῖς cum Ven; Par ἀδελφοῖς | διὸ φεύγετε usque τῇ κτίσει cum Ven; Par sic: μὴ οὖν ἀπατηθῆτε τῇ ἀπωλείᾳ (codex -λία) αὐτοῦ. ὑμεῖς γάρ ἐστε δεδεμένοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἐν τῇ πλάνῃ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀτάκτου τοῦ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου καὶ μὴ ἔχοντος μορφὴν μήτε ὑπόστασιν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει | εἴτε ἐν τ. οὐρανῷ usque κτήνεσιν ex Ven; Par sic: οὔτε ἐν τ. οὐρ. οὔτε ἐν τῇ γῇ, οὔτε ἐν τοῖς ἰχθύσιν τοῖς οὖσιν ἐν τοῖς ὕδασι, οὔτε ἐν τοῖς πετεινοῖς οὔτε ἐν τ. κτήν. | πάντα usque μορφῆς αὐτοῦ ex Ven; Par om | Par om τοῦ οὐρανοῦ | ἡ γνῶσις cum Par: Ven ἡ γύμνωσις | φεύγ. οὖν: Par φεύγ. νῦν

ἔχοντες δόλον. ἐξάρατε τὸ πονηρὸν σύστημα ἀφ' ἑαυτῶν, τοῦτ' ἔστιν· τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, δι' ὧν ἐγέννησεν ὁ ὄφις ὁ πονηρὸς δράκων ὁ ἀρχέκακος νομὴν ἀπωλείας καὶ θανάτου τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴ ἡ τῶν κακῶν ἐπιθυμία πᾶσα ἐξ αὐτοῦ προελήλυθεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ῥίζα τῆς ἀνομίας, τὸ σύστημα τῶν κακῶν, ὁ θάνατος τῶν ψυχῶν· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἐχθροῦ ὁπλίζεται κατὰ τῶν πιστῶν, ἐξέρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ πορεύεται ἐν τῷ σκότει, πολεμεῖν ἐπιχειροῦσα τοὺς ἐν τῷ φωτί. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς πλεονεξίας ἀρχή. [6] Διὸ ὑμεῖς οἱ θέλοντες ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ ὅτι ὁ θεὸς παρεγένετο δι' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ὡς πατὴρ πρὸς ἴδια τέκνα, θέλων ὑμᾶς ἐλεῆσαι καὶ ῥύσασθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πονηρᾶς παγίδος τοῦ ἐχθροῦ, φύγετε τὰς τοῦ ἐχθροῦ κακὰς ἐπιθυμίας καὶ τελείως ἐκβάλετε αὐτὰς ἐκ τοῦ νοὸς ὑμῶν, μισήσαντες φανερῶς τὸν πατέρα τῶν κακῶν, ἀγαπήσαντες δὲ Ἰησοῦν, ὅς ἐστιν φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἀλήθεια καὶ σωτὴρ πάντων τῶν αὐτὸν ποθούντων. πρὸς αὐτὸν οὖν προσδραμόντες κρατήσατε αὐτὸν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἵνα ἀναγάγῃ ὑμᾶς ἐκ τοῦ λάκκου τῶν κακῶν, καὶ καθαρίσας στήσῃ ὑμᾶς ἀμώμους ζῶντας ἐν ἀληθείᾳ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

[7] Ταῦτα δὲ πάντα ἔλεγεν ὁ Φίλιππος πρὸς τὰ συνελθόντα πλήθη διὰ τὸ ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων σέβειν αὐτοὺς τοὺς ὄφεις καὶ τὴν ἔχιδναν, ὧν καὶ εἰκόνας στήσαντες προσεκύνουν· διὸ καὶ Ὀφιορύμην ἐκάλουν τὴν Ἱεράπολιν. τούτων δὲ λεγομένων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, συνπαρόντων αὐτῷ Βαρθολομαίου καὶ Μαριάμμης καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Στάχυος, ἐπηκροᾶτο πᾶς ὁ λαός, καὶ πολὺ πλῆθος ἐξ αὐτῶν ἀποφυγόντες ἀπὸ τοῦ

---

5. τὰς κακάς: Par τὰς κακίας | ἐγέννησεν: Par ἐγένετο | Par νομὴ ἀπωλείας καὶ θάνατος τῇ ψυχῇ | καὶ αὕτη: Par om καί | ἡ γάρ: Par εἰ γάρ | ἀπὸ τοῦ σκότους: Par ἀπὸ τὸ σκότος

6. Διό: Par Δι' οὗ | Par om ἐλθεῖν | φύγετε τὰς τ. ἐ. κακ. ἐπιθυμίας ex Ven sunt. Pro his Par: καὶ τῆς ἐπιθυμίας | ἐκβάλετε αὐτάς cum Ven: Par ἐκβάλλετε ταύτας | ἀγαπήσαντες δὲ Ἰησ. ὅς: Par ἀγαπήσατε τὸν Ἰησ. ὡς | καὶ σωτήρ: Ven om καί | ἐκ τοῦ λάκκου: Par ἐκ λάκου

7. Par corrupte: διὰ τὸν ἐκ παλεῶν τ. χρ. σβένειν αὐτῶν τοὺς ὄφεις | εἰκόνας: Ven εἰκόνα | προσεκύνουν: Par προσεφώνουν προσκυνοῦντες αὐτούς | τὴν Ἱεράπολιν: Par τὴν ἱερὰν πόλιν | συνπαρόντων: Par συμπαρ. | ἐπηκροᾶτο: Par

ἐχθροῦ ἐπεστρέφοντο ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ προσετέθησαν τῷ Φιλίππῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. οἱ δὲ πιστοὶ πλεῖον ἐστηρίχθησαν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ.

8 Νικανόρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνθυπάτου κλινήρης κατακειμένη ὑπὸ διαφόρων νοσημάτων, μάλιστα τῶν ὀφθαλμῶν, ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ἐπίστευσεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἦν γὰρ καὶ πρόπαλαι ἀκούσασα περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπικαλεσαμένη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῶν συνεχόντων αὐτὴν πόνων. καὶ ἀναστᾶσα ἐξῆλθεν τῆς οἰκίας αὐτῆς διὰ τῆς πλαγίας θύρας, βασταζομένη ὑπὸ ἰδίων δούλων ἐν φορίῳ ἀργυρέῳ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος, ὅπου ἦσαν οἱ ἀπόστολοι.

9 Καὶ ὅτε ἦλθεν ἔμπροσθεν τοῦ πυλῶνος τῆς οἰκίας, ἰδοῦσα αὐτὴν Μαριάμμη ἡ ἀδελφὴ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου, ἐλάλησεν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ πρὸς αὐτὴν ἔμπροσθεν τοῦ Φιλίππου καὶ Βαρθολομαίου καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν πεπιστευκότων λέγουσα Ἀλημακάν, ἰκασαμέ, μαρμαρή, ναχαμάν, μαστρανάν, ἀχαμάν· ὅ ἐστιν Θυγάτηρ τοῦ πατρός, σὺ εἶ κυρία μου, σὺ ἐδόθης ἐνεχυρίασμα τῷ ὄφει· ἀλλ' ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν ῥύσασθαί σε δι' ἡμῶν, διαρρῆξαι τοὺς δεσμούς σου καὶ τεμεῖν αὐτοὺς καὶ ἐκτεῖλαι ἐκ σοῦ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῶν, ὅτι σὺ ἀδελφή μου εἶ, μία μήτηρ ἐγέννησεν ἡμᾶς διδύμους. ἐπελάθου τοῦ πατρός σου, ἐπελάθου τῆς τρίβου τῆς ἀγούσης σε εἰς κατοικητήριον τῆς μητρός σου γεναμένη ἐν πλάνῃ· ἐγκατέλιπες τὸν ναὸν ἐκείνης τῆς ἀπάτης καὶ τῆς προσκαίρου δόξης, καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς φυγοῦσα τὸν ἐχθρόν, ὅτι αὐτός ἐστιν τὸ κατοικητή-

---

ἐπικροάτω | ἐπεστρέφοντο: Ven ἐπέστρεψαν | Ἰησοῦν: Par κύριον | πλεῖον: Par πλέον

8. τὰ περί: Ven om τά | πρόπαλαι: Ven πάλαι | καὶ ἐπικαλεσαμένη: Par om καί | συνεχόντων αὐτήν: uterque codex συνεχ. αὐτῇ | εἰσῆλθεν εἰς: Ven ἦλθεν εἰς | Par ἀργύρεω; Ven ἀργυραίω

9. Φιλ. τ. ἀποστόλου: Par τοῦ ἀπ. Φιλ. | τῇ ἑβρ. διαλ. cum Par; Ven ἐν φωνῇ ἑβραϊστί | Ἀλημακάν: Ven Ἀληκαμάν | ἰκασαμέ: Par ἠκασαμέ | μαρμαρή: Ven μαρμαρί | ναχαμάν: Ven ἰαχαμάν | ὅ ἐστιν: Par τουτέστιν | Θυγάτηρ: Ven Ὦ θύγατερ | σὺ εἶ: Par σὺ ἡ | σὺ ἐδόθης ἐνεχυρίασμα: Par ἐδόθης ἐνέχυρον | Par διαρρήξας, sed postea καὶ τεμὴν α. κ. ἐκτεῖλε | ἐκ σοῦ: Par αὐτούς | ἀγούσης σε: Ven om σε | γεναμένη: Ven γενομένη | ἀπάτης

ριον τοῦ θανάτου. ἰδοὺ δὴ ἦλθεν ὁ λυτρωτής σου, ἵνα σε λυτρώσηται· ἀνέτειλέν σοι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, ἵνα σε φωτίσῃ.

10 Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ἡ Νικανόρα ἑστῶσα πρὸ τῶν θυρῶν, ἐπαρρησιάσατο ἐνώπιον πάντων κράζουσα καὶ λέγουσα ὅτι ἐγὼ Ἑβραία εἰμὶ καὶ θυγάτηρ Ἑβραίων, λάλησον μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν πατέρων μου. ἀκούσασα γὰρ τοῦ κηρύγματος τῶν πατέρων μου ἰάθην εὐθέως ἀπὸ τῆς νόσου καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν. προσκυνῶ οὖν τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ὑμᾶς σκυλῆναι ἄχρι τῆς πόλεως ταύτης διὰ τὸν ἀληθινὸν αὐτοῦ λίθον τὸν ἔντιμον, ἵνα δι' ὑμῶν δεξώμεθα τὴν γνῶσιν αὐτοῦ καὶ ζησώμεθα σὺν ὑμῖν πιστεύσαντες εἰς αὐτόν.

11 Ταῦτα εἰπούσης τῆς Νικανόρας, προσηύξατο περὶ αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν ὁ ἀπόστολος Φίλιππος ἅμα Βαρθολομαίῳ καὶ Μαριάμμῃ καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς λέγων Ὁ ζωοποιῶν τοὺς νεκρούς, Χριστὲ Ἰησοῦ δέσποτα, ὁ ἐλευθερώσας ἡμᾶς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐκ τῆς δουλείας τοῦ θανάτου, ῥῦσαι καὶ ταύτην ἐκ τῆς πλάνης τοῦ ἐχθροῦ τελείως, ζωοποίησον αὐτὴν ἐν τῇ ζωῇ σου καὶ τελείωσον αὐτὴν ἐν τῇ τελειότητί σου, ἵνα εὑρεθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν πατέρων αὐτῆς ἐν ἐλευθερίᾳ, ἔχουσα κλῆρον ἐν τῇ ἀγαθότητί σου, κύριε Ἰησοῦ.

12 Πάντων δὲ ἀναπεμψάντων τὸ ἀμὴν ἅμα τῷ ἀποστόλῳ Φιλίππῳ, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ τύραννος ὁ ἀνὴρ τῆς Νικανόρας, ὡς ἵππος ἀδάμαστος μεμηνώς, καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν ἱματίων τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐβόα λέγων Ὦ Νικανόρα, μὴ οὐκ ἀφῆκά σε ἐπὶ τῆς κλίνης οὖσαν, πῶς τοσαύτην ἔσχες δύναμιν ἐλθεῖν πρὸς τοὺς μάγους τούτους; πῶς δὲ ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς τῶν ὀφθαλμῶν σου ἰάθης; νῦν οὖν ἐὰν μή μοι εἴπῃς τίς ἐστιν ὁ ἰατρός σου καὶ τί τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τιμωρήσομαί σε διαφόροις τιμωρίαις καὶ οὐ σπλαγ-

καί: Par om καί | δή: Par δέ | λυτρώσηται: Par -σεται | ἀνέτειλέν σοι: Par om σοι

10. πατέρων μου bis: Par bis om μου | ἰάθην: Par ἰάθη | ὑμᾶς (ita Ven; Par ἡμᾶς) σκυλῆναι (Ven σκυλῖναι) | ζησώμεθα: Par ζήσωμεν

11. λέγων: Par λέγοντες | καὶ ταύτην cum Par; Ven αὐτήν | Par om τελείως, ζωοποίησον α. ε. τ. ζ. σου καί | εὑρεθῇ cum Par; Ven πορευθῇ

12. ἔσχες δύναμιν: Par δύν. ἔσχες | ἰάθης: Par post πῶς δέ pon | τιμωρήσομαι: Par τιμωρίσωμαι

χνισθήσομαι ἐπὶ σοί. [13] Ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα λέγει αὐτῷ Ὦ τύραννε, ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ τὴν τυραννίδα σου ταύτην, ἐπιλάθου τῆς πονηρίας σου ταύτης, ἐγκατάλιπε τὸν βίον τοῦτον τὸν πρόσκαιρον, ἀπόθου τὸ θηριῶδες τῆς φαύλης σου γνώμης, φεῦγε τὸν δράκοντα τὸν πονηρὸν καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, ῥῖψον ἀπὸ σοῦ τὰ ἔργα καὶ τὸ βέλος τοῦ ἀνθρωποκτόνου ὄφεως, παραίτησαι τὰς μυσαρὰς καὶ κακὰς θυσίας τῶν εἰδώλων, αἵτινές εἰσιν γεωργία τοῦ ἐχθροῦ, ὁ σκοτεινὸς φραγμός, περιποίησαι δὲ ἑαυτῷ βίον σεμνὸν καὶ ἄρυπον, ἵνα γενάμενος ἐν ἁγιασμῷ δυνηθῇς γνῶναι τὸν ἰατρόν μου καὶ χωρῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐὰν οὖν θέλῃς παρὰ σοί με εἶναι, εὐτρέπισον σεαυτὸν μένειν ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ καὶ ἐν φόβῳ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ συνοικήσω σοι τὸν ἅπαντα χρόνον· μόνον καθάρισον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων καὶ παντὸς ῥύπου αὐτῶν.

[14] Ὡς δὲ ἤκουσε τῶν λόγων αὐτῆς τούτων ὁ τυραννογνόφος ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐπελάβετο τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς καὶ ἔσυρεν αὐτὴν λακτίζων αὐτὴν καὶ λέγων Καλόν σοι ἔσται ἀναιρεθῆναι ἐν ξίφει ἢ ὁρᾶσθαί σε παρ' ἐμοῦ πορνεύουσαν μετὰ τῶν ξένων τούτων τῶν μάγων. ὁρῶ σε γὰρ ὅτι ἐγένου ἐν τῇ μανίᾳ τούτων τῶν πλάνων· σὲ οὖν πρῶτον τούτων ἀνελῶ κακῶς, καὶ τότε τούτων οὐ φεισάμενος ἐκνευρίσας κακίστως ἀποκτενῶ. καὶ στραφεὶς εἶπεν τοῖς περὶ αὐτόν Ἐξαγάγετέ μοι τοὺς μάγους τοὺς ἐπιθέτας ἐκείνους. εἰσδραμόντες δὲ οἱ δήμιοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος καὶ κρατήσαντες τὸν ἀπόστολον Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην ἔσυραν ἄγοντες αὐτοὺς ὅπου ἦν ὁ ἀνθύπατος. ἠκολούθησεν δὲ καὶ ὁ πιστότατος Στάχυς καὶ πάντες οἱ πιστοί.

[15] Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ ἀνθύπατος ἔβρυξεν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ

13. σου ταύτην: Par om σου | Par ἐγκατάλειπε | τὸν πονηρόν: Par τὸν πικρόν | τὰ ἔργα: Par τὸ ἔργον | γεωργία: Par γεωργίαι | γενάμενος: Ven γενόμενος | Ven om μένειν

14. ὁ τυραννογνόφος (cod τυρανογν.): Ven ὁ τύραννος | ἔσυρεν αὐτήν: Par om αὐτήν | ἔσται: Ven ἐστίν | τούτων τῶν μάγων: Par τούτ. καὶ μάγων | πρῶτον τούτων: Par πρῶτον νῦν | οὐ φεισάμενος: Par ὁ φεισάμενος | ἐκνευρ. κακ. ἀποκτενῶ: Ven κακῶς ἐνυβρίσας κακίστ. ἀποκταινῶ | περὶ αὐτόν: Par περὶ αὐτοῦ | ἄγοντες αὐτούς: Ven corrupte λέγοντες αὐτοὺς Ἄρατε τοὺς πλάνους καὶ ἀπαγάγετε αὐτούς

λέγων Βασανίσατε τοὺς πλάνους τούτους τοὺς πλανήσαντας πολλὰς γυναῖκας καὶ ἄνδρας νέους τε καὶ νεάνιδας, λέγοντας ἑαυτοὺς θεοσεβεῖς εἶναι, βδέλυγμα ὄντας. καὶ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ὠμοὺς ἱμάντας καὶ τύπτεσθαι τόν τε Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην· καὶ μετὰ τὸ μαστιχθῆναι αὐτοὺς τοῖς ἱμάσιν ἐκέλευσε δεθῆναι τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ σύρεσθαι αὐτοὺς διὰ τῶν πλατειῶν τῆς πόλεως ἕως τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν. πολύς τε ὄχλος συνήχθησαν, ὡς σχεδὸν μὴ μεῖναί τινα εἰς οἰκίαν, καὶ ἦσαν πάντες θαυμάζοντες αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν, βιαίως καὶ ἀπανθρώπως συρομένων αὐτῶν.

16 Ὁ δὲ ἀνθύπατος βασανίσας τοὺς ἁγίους τοὺς ἀμφὶ τὸν ἀπόστολον Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἀσφαλισθῆναι εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ εἰδώλου τῆς ἐχίδνης πρὸς τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς, ἕως ἂν βουλεύσηται ποίῳ θανάτῳ ἕκαστον αὐτῶν ἀπολέσει. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν χάριτι τοῦ Χριστοῦ καὶ προσετέθησαν τῷ ἀποστόλῳ Φιλίππῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, ἀποστάντες τοῦ εἰδώλου τῆς ἐχίδνης, καὶ ἐστηρίζοντο ἐν τῇ πίστει μεγαλυνόμενοι ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν ἁγίων, καὶ ὁμοῦ πάντες μετὰ φωνῆς ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες τὸ ἀμήν.

17 Ὅτε δὲ ἐκλείσθησαν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχίδνης ὅ τε Φίλιππος ὁ ἀπόστολος καὶ Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμμη, συνήχθησαν οἱ ἱερεῖς τῆς ἐχίδνης ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὄχλος πολὺς ὡς ἄνδρες ἑπτακισχίλιοι, καὶ δραμόντες πρὸς τὸν ἀνθύπατον κατεβόων λέγοντες Ἐκδίκησον ἡμᾶς ἐκ τῶν ξένων καὶ μάγων καὶ φθορέων καὶ πλανησάντων τοὺς ἀνθρώπους. ἀφ' οὗ γὰρ ἐπεδήμησαν εἰς ἡμᾶς, ἐπλήσθη ἡ πόλις ἡμῶν πάσης κακῆς πράξεως· ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς υἱοὺς τῆς θεᾶς ἡμῶν· ἔκλεισαν δὲ καὶ τὸ ἱερόν, καὶ ἠρήμωται ὁ βωμός, καὶ οὐχ εὑρήκαμεν προσενηνεγμέ-

15. Βασανίσατε: Ven Βασάνιζε | πλάνους: Ven μάγους | βδέλυγμα: Par βδελυκτοί | ὄντας: sed uterque codex ὄντες | πολύς τε ὄχλος: Ven πολλοὶ δὲ ὄχλοι | μὴ μεῖναι: Ven μὴ εἶναι | τῇ ὑπομ. αὐτῶν: Par om αὐτῶν | βιαίως: Par βαιβέως

16. τοὺς ἁγίους τ. ἀ. τ. ἀπ. Φίλ. cum Ven; Par τόν τε Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαριάμμην | τοῦ εἰδώλ. τ. ἐχίδνης: Par τῆς ἐχίδνης τοῦ εἰδωλίου | ἀπολέσει: Par ἀπολέσῃ | χάριτι: Par τῇ χάριτι

17. ἐκ τῶν ξένων: Par ἀπὸ τ. ξ. | πλανησάντων: Par πλανόντων (sic) | ἐπλήσθη: Ven add καί, sed punctis improbatum | Ven om πάσης | ἠρήμω-

νον οἶνον ἵνα πιοῦσα ἡ ἔχιδνα ὑπνώσῃ. εἰ δὲ θέλεις γνῶναι ὅτι ὄντως μάγοι εἰσίν, βλέψον καὶ ἴδε πῶς ἡμᾶς θέλουσιν μαγεῦσαι, λέγοντες Ζήσατε ἐν ἁγνείᾳ καὶ σεμνότητι, πιστεύσαντες τῷ θεῷ· πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν· πῶς δὲ καὶ οἱ δράκοντες οὐκ ἐτύφλωσαν αὐτοὺς ἢ καὶ ἀνεῖλαν αὐτούς, πῶς δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν οὐκ ἔπιον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τηροῦντες τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ξένου ὑπὸ τούτων κατεβλήθησαν.

[18] Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἀνθύπατος πλεῖον ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ, ὀργῆς τε καὶ ἀπειλῆς ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὀργιζόμενος σφόδρα καὶ λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς Τί ὅτι τὴν ἐμὴν ἐμάγευσαν γυναῖκα; καὶ ἐκεῖθέν μοι ξένα ῥήματα ὁμιλεῖ, καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς εὐχομένη ξενοφωνεῖται φωτὶ καταλαμπομένη, καὶ ἀναστενάζουσα λέγει Ἦλθέν μοι τὸ ἀληθινὸν φῶς Ἰησοῦς. κἀγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ κοιτῶνος ἐξελθὼν ἠθέλησα διὰ τῆς θυρίδος κατοπτεῦσαι καὶ ἰδεῖν ὅνπερ ἔλεγεν φῶς Ἰησοῦν, καὶ ὥσπερ ἀστραπὴ προσαπήντησέν μοι, ὥστε με παρ' ὀλίγον ἀποτυφλωθῆναι· καὶ ἐξ ἐκείνου λοιπὸν τὴν γυναῖκά μου φοβοῦμαι διὰ τὸν φωτεινὸν αὐτῆς Ἰησοῦν. εἴπατέ μοι, ἱερεῖς, τί πράξω. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἀνθύπατε, τάχα οὐκέτι ἐσμὲν ἱερεῖς· ἀφ' οὗ γὰρ συνέκλεισας αὐτοὺς εὐχομένων αὐτῶν, οὐ μόνον τὸ ἱερὸν ἐκ θεμελίων ἐσαλεύθη, ἀλλὰ τάχα καὶ συμπίπτει.

[19] Τότε προσέταξεν ὁ ἀνθύπατος ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον καὶ ἀναγαγεῖν ἐπὶ τοῦ βήματος, εἰπὼν τοῖς δημίοις Ἀποδύσαντες τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην διερευνήσατε μή πως εὕρητε αὐτῶν τὰς μαγείας. ἀποδύσαντες οὖν πρῶτον τὸν Φίλιππον, εἶτα τὸν Βαρθολομαῖον, ἦλθον καὶ ἐπὶ τὴν Μαριάμμην, καὶ σύροντες αὐτὴν

ται: Par ἐρήμοται | προσενηνεγμένον: Par προσηνεγμένον | Par om καὶ ἴδε | πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον: Ven om δέ | ἀνεῖλαν: Ven ἀνεῖλον | τ. πόλιν ἡμῶν: Par om ἡμῶν

18. ταῦτα: Ven om | πλεῖον: Par πλέον | Τί ὅτι: Par Τί ὅ | καὶ ἐκεῖθεν: Par κἀκεῖθεν | πάσης τῆς: Ven om τῆς | ξενοφωνεῖται φωτὶ καταλαμπομένη: ita Par; Ven ξένῳ φωτὶ καταλάμπεται | παρ' ὀλίγον: Par ὀλίγον | ἀποτυφλωθῆναι: Par ἀπ' αὐτοῦ φλογισθῆναι | εἶπαν: Ven εἶπον | οὐκέτι: Par οὐκ | ἀλλὰ τάχα καί: Par om τάχα

19. Ἀποδύσαντες: Par ἀποδώσαντες | Ven om καὶ τ. Βαρθολ. καὶ τ. Μαριάμμ. | διερευνήσατε: Par ἐρευνήσατε | μή πως εὕρητε: Ven om | Par ἀπέδυσαν (codex ἀπέδωσαν) οὖν πρῶτον Φίλιππον, εἶτα τ. Βαρθολομαῖον· ἦλθον δὲ

ἔλεγον Γυμνώσωμεν αὐτὴν ἵνα πάντες ἴδωσιν αὐτὴν πῶς ἀνδράσιν ἐπακολουθεῖ· αὐτὴ γὰρ μάλιστα ἁπάσας τὰς γυναῖκας ἀπατᾷ. καὶ λέγει ὁ τύραννος πρὸς τοὺς ἱερεῖς Κηρύξατε εἰς ὅλην τὴν πόλιν κύκλῳ ἵνα ἔλθωσιν πάντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ὅπως ἴδωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, ὅτι συμπορεύεται μετὰ τῶν μάγων τούτων, καὶ πάντως ὅτι μοιχεύεται ὑπ' αὐτῶν. ἐκέλευσεν δὲ κρεμασθῆναι τὸν Φίλιππον καὶ τὰ σφυρὰ αὐτοῦ διατρηθῆναι, κομίσαι δὲ καὶ κόρακας σιδηροῦς καὶ τὰς πτέρνας αὐτοῦ διαπαρῆναι, καὶ κρεμασθῆναι κατὰ κεφαλῆς ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπί τινος δένδρου· καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκτείνατε ἀπεναντίον τοῦ Φιλίππου ἐμπερονήσαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ.

20 Ἐμειδίασαν δὲ ἀμφότεροι ὁρῶντες ἀλλήλους ὅ τε Φίλιππος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος· ἦσαν γὰρ ὡς οὐ βασανιζόμενοι· αἱ γὰρ κολάσεις αὐτῶν ἦσαν βραβεῖα καὶ στέφανοι. ὅτε δὲ καὶ τὴν Μαριάμμην ἀπέδυσαν, ἰδοὺ εὐθέως ἠλλάγη ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς ἐνώπιον πάντων, καὶ εὐθέως ἐγένετο περὶ αὐτὴν νεφέλη πυρὸς ἔμπροσθεν πάντων, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἔτι ἐμβλέψαι τὸ σύνολον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐτύγχανεν ἡ ἁγία Μαριάμμη, ἀλλ' ἔφυγον πάντες ἀπ' αὐτῆς.

21 Ἐλάλησεν δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου ἐν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγων Ποῦ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Ἰωάννης; ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ ἀπολύομαι ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ τίς ὁ εὐξάμενος περὶ ἡμῶν; ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν Μαριάμμην ἐπεχείρησαν παρὰ τὸ καθῆκον· καὶ ἰδοὺ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος, λέγοντες ὅτι καύσωμεν αὐτήν, ἐπειδὴ ὑπεδέξατο αὐτούς. θέλεις οὖν, Βαρθολομαῖε, πῦρ ἐλθεῖν ἀπ' οὐρανοῦ καὶ κατακαύσωμεν αὐτούς;

καὶ ἐπί | Γυμνώσωμεν: Par γυμνώσομεν | πῶς ἀνδράσιν (Par ἄνδρας) ἐπακολουθεῖ (Par -θῇ): Ven praem ὅτι γυνὴ οὖσα | εἰς ὅλην τ. πόλιν: Ven ἐν τῇ πόλει | τε καί: Par om τε | καὶ κόρακας: Ven om καί | ἐκτείνατε et ἐμπερονήσαντες (codex ἐμπερων.): Ven ἐκτείναντες et ἐπερώνησαν (sic) | Ven ἀπέναντι

20. καὶ ὁ Βαρθολ.: Par om ὁ | ἀπέδυσαν: Par correctum habet ἀπέδωσαν | εἰς τὸν τόπον: Par ἢ τὸν τόπ.

21. ὁ ἀδελφ. ἡμῶν: Ven om ἡμῶν | Par ἀπολύωμαι | πῦρ ἐλθεῖν usque αὐτούς ex Ven; Par εἴπωμεν πῦρ ἐλθ. ἀπὸ τοῦ οὐρ. καὶ καταχαῦσαι αὐτούς | ὁ Φίλιππος: Ven om ὁ

22 Ὡς δὲ ταῦτα ἦν λέγων ὁ Φίλιππος, καὶ ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ὡς συμπολίτης αὐτῶν, καὶ διακινῶν ἐν τῇ πλατείᾳ ἠρώτησεν Τίνες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ διὰ τί τιμωροῦνται; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Μὴ οὐκ εἶ ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ ἐρωτᾷς περὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες πολλοὺς ἠδίκησαν; ἔκλεισαν δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ἡμῶν, καὶ ἐν τῇ μαγείᾳ αὐτῶν ἀνεῖλον καὶ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς δράκοντας, πολλούς τε καὶ νεκροὺς ἤγειραν, οἵτινες κατέπληξαν ἡμᾶς πολλὰς κολάσεις ἐξηγούμενοι· θέλουσιν δὲ καὶ κρεμάμενοι οὗτοι οἱ ξένοι πῦρ αἰτῆσαι ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατακαῦσαι ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν.

23 Εἶτα λέγει ὁ Ἰωάννης Ἀπέλθωμεν καὶ ὑποδείξατέ μοι αὐτούς. ἤγαγον οὖν τὸν Ἰωάννην ὡς συμπολίτην αὐτῶν ὅπου ὁ Φίλιππος ἦν· καὶ ἦν ἐκεῖ πλῆθος ὄχλου καὶ ὁ ἀνθύπατος καὶ οἱ ἱερεῖς. καὶ ἰδὼν ὁ Φίλιππος τὸν Ἰωάννην εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ ἑβραϊστί Ἀδελφέ, ὁ Ἰωάννης ἦλθεν ὁ εἰς Βαρέκ, ὅπου ἐστὶν τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. καὶ ὁ Ἰωάννης εἶδεν τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον καὶ τῶν σφυρῶν καὶ τῶν πτερνῶν· εἶδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκτεταμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τὸ μυστήριον τοῦ κρεμασθέντος ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἔσται μεθ' ὑμῶν.

24 Εἶπεν δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως ἐκείνης Ἄνθρωποι οἱ τὴν Ὀφιορύμην Ἱεράπολιν κατοικοῦντες, πολλή ἐστιν ἡ ἄγνοια ἡ οὖσα μεθ' ὑμῶν. ἐπλανήθητε ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πλάνης· πνέων ἔπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων καὶ ἐτύφλωσεν ὑμᾶς κατὰ τρεῖς τρόπους, τοῦτ' ἔστιν, ἐποίησεν ὑμᾶς τυφλοὺς τῷ σώματι καὶ τυφλοὺς τῇ ψυχῇ καὶ τυφλοὺς τῷ πνεύματι, καὶ ἐπλήγητε ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ἐμβλέψατε εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν εἴτε ἐν τῇ γῇ εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τοῖς ὕδασιν, ὅτι ὁ ὄφις οὐκ ἔχει ὁμοίωμα ἐν οὐδενὶ ἄνω· ἀλλὰ γένους ἐστὶ φθορᾶς καὶ κατηργήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἰλικτός ἐστιν καὶ σκολιός, καὶ οὐδε-

22. καὶ ἰδού: Ven om καί | Par ἦλθεν | Par (non constanter) συνπολίτης | Ven πολλοὺς δὲ καί | ἐξηγούμενοι: Par ἐκφυγόμενοι | θέλουσιν δὲ καί: Par om καί

23. συμπολ. (Par συνπολ.) αὐτῶν: Par om αὐτῶν | Ἀδελφέ, ὁ Ἰω.: Ven om ὁ | εἶδεν: Par ἰδών | καὶ τῶν σφυρῶν: Ven om καί | εἶδεν δέ: Par om δέ

24. Εἶπ. δὲ καί: Ven om καί | ἡ ἄγνοια: Par ἡ μαγία | πνέων: Par πλέον | Ven om τυφλ. τῷ σώμ. καί | Par om εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ | ἄνω cum Ven; Par ανου i. e. ἀνθρώπου | γένους ἐστί: Par γένος ἔσται | εἰλικτός: hoc

μία ζωή ἐστιν ἐν αὐτῷ, καὶ θυμός τε καὶ ὀργὴ καὶ σκότος καὶ πῦρ καὶ καπνὸς ὑπάρχει ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ. καὶ νῦν οὖν διὰ τί τιμωρεῖτε τοὺς ἀνθρώπους τούτους, ὅτι εἰρήκασιν ὑμῖν ὅτι ἐχθρὸς ὑμῶν ἐστιν ὁ ὄφις;

25 Ὡς δὲ ἤκουσαν τούτους τοὺς λόγους παρὰ τοῦ Ἰωάννου, ἐπῆραν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας λέγοντες Ἐδόξαμεν οὖν συμπολίτην σε εἶναι, νῦν δὲ ἐφανέρωσας σεαυτὸν ὅτι κοινωνὸς αὐτῶν εἶ· ὡς αὐτοὶ οὕτως καὶ σὺ θανατωθήσῃ· οἱ γὰρ ἱερεῖς ἐσκέψαντο στραγγίσαι ὑμῶν τὸ αἷμα καὶ οἴνῳ μίξαντες τῇ ἐχίδνῃ προσαγαγεῖν τοῦτο ποτίσαι αὐτήν. ὡς οὖν ἐπέβαλον οἱ ἱερεῖς τοῦ κρατῆσαι τὸν Ἰωάννην, παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν τῷ Φιλίππῳ Οὐ μὴ ἀποδώσωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ δὴ ποῦ ἔστιν ὁ κύριός μου Ἰησοῦς ὁ εἰπών μοι τοῦ μὴ ἐκδικῆσαι ἐμαυτόν; ἀλλά γε λοιπὸν οὐκ ἀνέξομαι, τελέσω δὲ ἐπ' αὐτοῖς τὸ ἐμβρίμημά μου καὶ ὅλους αὐτοὺς ἀφανίσω.

26 Ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμμη διεκώλυον αὐτὸν λέγοντες ὅτι ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ἐραπίσθη, ἐμαστίχθη, ἐξετάσθη, χολὴν καὶ ὄξος ἐποτίσθη, καὶ ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. κἀκεῖνο δὲ ἐδίδαξεν εἰπών Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ ἡμεῖς οὖν ὑπομείνωμεν. λέγει ὁ Φίλιππος Ἀπόστητε καὶ μὴ πραΰνετέ με, ὅτι οὐκ ἀνέξομαι ἐγὼ ὅτι ἐπικέφαλά με ἐκρέμασαν, σιδήροις ἐπερόνησαν τὰ σφυρά μου καὶ τὰς πτέρνας μου. καὶ σὺ ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ Ἰωάννη, πόσα αὐτοῖς διελέξω καὶ οὐχ ὑπηκούσθης. διὸ συγχωρήσατέ μοι καὶ καταράσομαι αὐτούς, καὶ ἐξολοθρευθήσονται ἐν ἑνί. καὶ ἤρξατο καταρᾶσθαι αὐτοὺς ἐπικαλούμενος καὶ κράζων ἑβραϊστί Ἀβαλώ, ἀρημούν, ἰδουθαήλ,

spiritu codex uterque | καὶ θυμός τε: Ven θυμὸς δέ | Ven om πᾶσι | καὶ νῦν οὖν: Par om καί | ἐχθρὸς ὑμῶν: Par om ὑμῶν

25. Par om τούτους | Ἐδόξ. οὖν: Ven om οὖν | Par om σεαυτόν | θανατωθήσῃ: Par θανατωθείς | μίξαντες: Par σμίξαντες | Ven om οἱ ἱερεῖς τοῦ κρατῆσαι | ἀποδώσωμεν: Ven ἀποδῶμεν | ἐκδικῆσαι ἐμαυτόν: Par ἐκδ. αἷμα αὐτῶν | δὲ ἐπ' αὐτοῖς: Par δὲ πάντας

26. ἐραπίσθη: Par a secunda manu ἐρραπ. | ἀνέξομαι ἐγώ: Ven. ἀνέξ. ὑμῶν | ἐπικέφαλα: Ven ἐπὶ κεφαλῆς | Ven ἐκρέμασάν με | ἐπερόνησαν: uterque codex ἐπερών. | Par om καὶ τ. πτέρν. μου | ὑπηκούσθης: Par ὑπήκουσάν σου | Par καταράσομαι αὐτοῖς | Ἀβαλώ: Ven ἀβαλαῶ | ἀρημούν, ἰδουθαήλ:

θαρσελεών, ναχώθ, αἰδουνάφ, τελετελωί, τοῦτ᾽ ἔστιν Ὁ πατὴρ
τοῦ Χριστοῦ, ὁ μόνος καὶ παντοκράτωρ θεός, θεὲ ὃν φρίττουσιν
πάντες αἰῶνες, ὁ δυνατὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος δικαστής, οὗ τὸ
ὄνομά ἐστιν ἐν τῇ σῇ δυναστείᾳ Σαβαώθ, εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς
αἰῶνας· σὲ τρέμουσιν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῶν ἐπουρανίων καὶ τὰ
ἐμβριμήματα τῶν χερουβικῶν ζώων τὰ πυρίπνοα· ὁ βασιλεὺς ὁ
ἅγιος τῆς μεγαλειότητος, οὗ τὸ ὄνομα ἔφθασεν εἰς τὰ θηρία τῆς
ἐρήμου καὶ ἡσύχασαν καὶ αἰσθητικῇ φωνῇ ᾔνεσάν σε, ὁ ἐπιβλέ-
πων ἡμῖν καὶ διδοὺς ἑτοίμως τὰ αἰτήματα ἡμῶν, ὁ ἐπιγνοὺς
ἡμᾶς πρὸ τοῦ πλασθῆναι, ὁ ἐπίσκοπος πάντων· νῦν δέομαι, ἀνοι-
ξάτω ὁ μέγας ᾅδης τὸ στόμα αὐτοῦ, ἡ ἄβυσσος ἡ μεγάλη κατα-
πιέτω τοὺς ἀθέους τούτους τοὺς μὴ βουληθέντας χωρῆσαι τὸν λό-
γον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· ναὶ Σαβαώθ. 27 Καὶ ἰδοὺ
ἐξαίφνης ἠνεῴχθη ἡ ἄβυσσος, καὶ κατεπόθη ὅλος ὁ τόπος ἐν ᾧ
ἐκάθητο ὁ ἀνθύπατος καὶ ὅλον τὸ ἱερὸν καὶ ἡ ἔχιδνα ἣν ἐσέβοντο,
καὶ ὄχλοι πολλοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς ἐχίδνης, ὡς ἄνδρες ἑπτακισχί-
λιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων· πλὴν ὅπου ἦσαν οἱ ἀπόστολοι,
ἔμειναν ἀσάλευτοι· καὶ ὁ ἀνθύπατος κατεπόθη εἰς τὴν ἄβυσσον.
καὶ ἦσαν αἱ φωναὶ αὐτῶν ἀνερχόμεναι κάτωθεν, μετὰ κλαυθμοῦ
λέγοντες Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ τῶν ἐνδόξων σου ἀποστόλων θεός, ὅτι
ἄρτι ὁρῶμεν τὰς κρίσεις τῶν μὴ ὁμολογησάντων τὸν σταυρωθέντα·
ἰδοὺ ὁ σταυρὸς φωτίζει ἡμᾶς. Ἰησοῦ Χριστέ, ἐμφανίσθητι ἡμῖν,
ὅτι ζῶντες πάντες κατερχόμεθα εἰς τὸν ᾅδην καὶ μαστιζόμεθα,
ὅτι ἀδίκως τοὺς σοὺς ἀποστόλους ἐσταυρώσαμεν. καὶ ἠκούσθη
φωνὴ λέγοντος Ἵλεως ἔσομαι ὑμῖν ἐν τῷ φωτεινῷ σταυρῷ.
28 Ἀπέμειναν δὲ ὅ τε Στάχυς καὶ πᾶς ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ
ἡ τοῦ ἀνθυπάτου γυνὴ καὶ ἄλλαι πεντήκοντα γυναῖκες αἵτινες
ἐπίστευσαν σὺν αὐτῇ ἐπὶ τὸν κύριον, καὶ ἄλλο πλῆθος ἀνδρῶν τε

Ven ἀρημοβυεῖ, δουθαήλ | θαρσελεών: Par θαρσελεήν | ναχώθ: Ven ναχαώθ | αἰδουνάφ: Ven ἰδουνάφ | τελετελωί (Par -λώη): Ven τελετελοεῖν | ὁ μόνος καί: Ven om καί | πάντες αἰῶνες: Ven οἱ πάντες δι᾽ αἰῶνος | Σαβαώθ: Par cum seqq. coniungit, Ven cum antecedd. | ἐμβριμήματα: Par ὀμβρήματα | Par om τὰ πυρίπνοα | αἰσθητικῇ: Ven αἰσθητῇ | ἡ ἄβυσσος: Ven om ἡ | καταπιέτω: Par καὶ καταπ.

27. ὡς ἄνδρες: Par ἄνδρ. ὡς | Par om ἄρτι | Ven ὁμολογούντων | ἐμφανίσθητι (Par -νίθητι): Ven φάνηθι | λέγοντος: Par λέγουσα | Ἵλεως ἔσ. ὑμῖν: Par ἴλεος, et om ὑμῖν

28. ἀνδρῶν τε: Par om τε

καὶ γυναικῶν, καὶ παρθένοι ἑκατὸν αἵτινες οὐ κατεποντίσθησαν διὰ τὴν ἁγνείαν αὐτῶν, ἐσφραγισμέναι τῇ σφραγῖδι τοῦ Χριστοῦ.

29 Τότε ὁ κύριος φανεὶς τῷ Φιλίππῳ εἶπεν Ὦ Φίλιππε, οὐκ ἤκουσας Μὴ ἀποδώσῃς κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ διὰ τί τοσοῦτον ἔπληξας ἀφανισμόν; ὦ Φίλιππε, τίς θέμενος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν αὐτοῦ ἡ αὖλαξ; ἢ τίς παραχωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ λύχνον ἑτέρῳ, καὶ αὐτὸς ἐν σκότει καθέζεται; ἢ τίς καταλιμπάνει τὸ ἑαυτοῦ οἰκητήριον, καὶ αὐτὸς οἰκεῖ ἐν κοπρίᾳ; τίς δὲ ἐάσας τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα ἐν χειμῶνι πορεύεται γυμνός; ἢ τίς χαρήσεται ἐχθρὸς ἐν τῇ χαρᾷ τοῦ μισοῦντος αὐτόν; τίς δὲ στρατιώτης πορεύεται ἐπὶ πόλεμον ἄνευ πανοπλίας; τίς δὲ δοῦλος πληρώσας τὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ πρόσταγμα οὐκ ἐπαινεθήσεται; τίς δὲ ἐν σταδίῳ γενναίως δραμὼν οὐ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; τίς δὲ πλύνας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἡδέως αὐτὰ μολύνει; ἰδοὺ ὁ νυμφών μου ἕτοιμός ἐστιν, ἀλλὰ μακάριός ἐστιν ὁ εὑρεθεὶς ἐν αὐτῷ ἔχων τὸ ἔνδυμα λαμπρόν· αὐτός ἐστιν ὁ λαμβάνων τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. ἰδοὺ τὸ δεῖπνον ἕτοιμον, καὶ μακάριος ὁ καλούμενος καὶ ἕτοιμος γενάμενος ἐλθεῖν πρὸς τὸν κεκληκότα αὐτόν. πολύς ἐστιν ὁ θερισμὸς τοῦ ἀγροῦ, μακάριος δέ ἐστιν ὁ ἐργάτης ὁ καλός. ἰδοὺ τὰ κρίνα καὶ πάντα τὰ ἄνθη· ὁ δὲ καλὸς γεωργός ἐστιν ὁ πρῶτος μεταλαμβάνων αὐτῶν. πῶς δὲ σὺ γέγονας, ὦ Φίλιππε, ἄσπλαγχνος, καταρασάμενος τοὺς ἐχθρούς σου ἐν ὀργῇ;

30 Λέγει ὁ Φίλιππος Τί μοι ὀργίζῃ, κύριε, ὅτι κατηρασάμην τοὺς ἐχθρούς μου; διὰ τί γὰρ οὐ πατάσσεις αὐτούς, ὅτι ἔτι ζῶσιν εἰς τὴν ἄβυσσον; καὶ σὺ ἐπίστασαι, κύριε, ὅτι διὰ σὲ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐν τῷ σῷ ὀνόματι ἐδίωξα πᾶσαν

καὶ παρθ. ἑκατ. αἵτινες οὐ κατεποντ.: Par corrupte καὶ ἄλλαι ἑκατὸν αἷς οὐ καὶ κατεπ. | ἐσφραγισμέναι: Par add γὰρ ἦσαν

29. τοσοῦτον ἔπληξας ἀφανισμόν: Ven τοσοῦτον πλῆθος παρέδωκας ἀφανισμῷ | θέμενος: Par βαλών | αὖλαξ: hoc accentu uterque codex | λύχνον ἑτέρῳ: Par λύχν. ἕτερον | καταλιμπάνει: Par καταλείπει (cod. -λείπῃ) | χαρήσεται: Par χαρίσεται | τοῦ κυρ. αὐτοῦ: Ven om αὐτοῦ | ἀλλὰ μακάριός ἐστιν: Ven καὶ μακάριος | τὸ ἔνδυμα: Ven om τό | αὐτός ἐστιν: Par αὐτ. γάρ ἐστιν | γενάμενος: Ven γενόμενος

30. καὶ σύ: Ven om καί | ἐν τῷ σῷ: Par om ἐν | πᾶσαν τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων: Ven om τὴν et τῶν

τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων καὶ πάντα τὰ δαιμόνια; οἱ δράκοντες ἐξηράνθησαν καὶ οἱ ὄφεις· ἐπειδὴ δὲ οὗτοι οὐκ ἐδέξαντό σου τὸ φῶς, διὰ τοῦτο κατηρασάμην αὐτοὺς καὶ κατέβησαν εἰς ᾅδου ζῶντες.

31 Καὶ λέγει ὁ σωτὴρ τῷ Φιλίππῳ Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρήκουσάς μου, καὶ ἀπέδωκας κακὸν ἀντὶ κακοῦ καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, διὰ τοῦτο τελειωθήσῃ μὲν ἐνδόξως καὶ χειραγωγηθήσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων καὶ ἐλεύσῃ μετ᾽ αὐτῶν ἕως τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, καὶ αὐτοὶ μὲν ἐλεύσονται πρὸς μὲ εἰς τὸν παράδεισον, σὲ δὲ κελεύσω ἀποκλεισθῆναι ἔξω τοῦ παραδείσου ἕως ἡμερῶν τεσσαράκοντα, θαμβούμενον ὑπὸ τῆς φλογίνης καὶ στρεφομένης ῥομφαίας, καὶ στενάξεις ὅτι ἐκάκωσας τοὺς κακώσαντάς σε· καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀποστελῶ τὸν ἀρχάγγελόν μου Μιχαὴλ καὶ κρατήσας τὴν ῥομφαίαν τὴν φυλάσσουσαν τὸν παράδεισον εἰσάξει σε ἐν αὐτῷ, καὶ ὄψει πάντας τοὺς δικαίους οἵτινες ἐν τῇ ἀκακίᾳ αὐτῶν ἐπορεύθησαν, καὶ τότε προσκυνήσεις τὴν δόξαν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· πλὴν τὸ σημεῖον τῆς ἐξελεύσεώς σου δοξασθήσεται ἐν τῷ σταυρῷ μου. καὶ ὁ Βαρθολομαῖος δὲ ἀπελθὼν ἐν Λυκαονίᾳ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ σταυρωθήσεται· ἡ δὲ Μαριάμμη τὸ σῶμα αὐτῆς ἀποτίθεται ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἐγὼ δέ, ὦ Φίλιππε, οὐκ ἀνέξομαί σου, ὅτι κατεπόντισας τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἄβυσσον· ἀλλ᾽ ἰδοὺ τὸ πνεῦμά μου ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀναγάγω αὐτούς, καὶ οὕτως ἰδόντες σε πιστεύσωσιν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ἀποστείλαντός σε.

32 Καὶ στραφεὶς ὁ σωτὴρ ἀνέτεινεν τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα καὶ ἐχάραξεν σταυρὸν ἐν τῷ ἀέρι καταβαίνοντα ἀπὸ τῶν ἄνω ἕως τῆς ἀβύσσου, καὶ ἦν πλήρης φωτὸς καὶ εἶχεν τὸν τύπον καθ᾽ ὁμοιό-

31. Ἀλλ᾽ ἐπειδή: Ven om Ἀλλ᾽ | καὶ αὐτοὶ μέν: Par om μέν | ὑπὸ τῆς φλογίνης καὶ στρεφ. (Ven om καὶ στρεφ.) ῥομφαίας: Par ὑπὸ τὴν φλογίνην κ. στρεφομένην ῥομφαίαν | Par στενάξῃς | καὶ κρατήσας τὴν ῥομφ. τ. φυλ. τ. παρ. εἰσάξει σε ἐν αὐτῷ: Par καὶ κρατήσει (cod. -σῃ) τ. ῥ. τ. φ. τ. παράδεισον | Par προσκυνήσῃς | τοῦ ἐν οὐρανοῖς: Ven ἐν τοῖς οὐρανοῖς | ἐξελεύσεως: Ven ἐλεύσεως | καὶ ὁ Βαρθ. δέ: Par om δέ | Par Λυκαωνίᾳ

32. τ. ἑαυτ. χεῖρα: Par τ. χεῖρ. αὐτοῦ | καταβαίνοντα usque ἕως τ. ἀβύσσου ex Ven; Par nil nisi διαβαῖνον | καὶ ἦν πλήρης φωτός: Ven καὶ ἐπλήσθη ἡ ἄβυσσος φωτός | καὶ εἶχεν usque κλίμακος: Ven καὶ ἦν ὁ σταυρὸς ἐν ὁμοιώματι κλίμακος ἐχούσης βαθμούς, praetereaque Ven h. l. haec add: καὶ ἐφώνη-

τητα κλίμακος· πᾶν δὲ τὸ πλῆθος τὸ ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν καταβεβηκότων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνήρχοντο ἐν τῇ κλίμακι τοῦ φωτεινοῦ σταυροῦ· ἔμεινεν δὲ κάτω ὁ ἀνθύπατος καὶ ἡ ἔχιδνα ἣν ἐσέβοντο. ὅτε δὲ ἀνῆλθον οἱ ὄχλοι, ἐμβλέψαντες εἰς τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον ἐκόψαντο κοπετὸν μέγαν ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ ᾗ ἐποίησαν· εἶδον δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην ἔχουσαν τὸν πρῶτον τύπον. καὶ ἰδοὺ ἀνῆλθεν ὁ κύριος εἰς τοὺς οὐρανοὺς βλεπόντων τοῦ τε Φιλίππου καὶ τοῦ Βαρθολομαίου καὶ τῆς Μαριάμμης καὶ τοῦ Στάχυος καὶ πάντων τῶν ἀπίστων λαῶν, καὶ ἦσαν σιγῇ δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ. πάντες δὲ οἱ ὄχλοι ἔκραξαν λέγοντες Εἷς θεὸς ὃν κηρύττουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀληθείᾳ· εἷς θεὸς ὁ ἀποστείλας αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ. μετανοοῦμεν νῦν ἀληθῶς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἡμῶν πλάνῃ, ὅτι οὔπω ἐσμὲν ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς· νῦν πιστεύομεν ὅτι ἐθεασάμεθα μεγάλα θαυμάσια, ὅτι ἀνήγαγεν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἀπὸ τῆς ἀβύσσου. καὶ ἔπεσαν πάντες ἐπὶ πρόσωπον καὶ προσεκύνησαν τῷ Φιλίππῳ, καὶ παρεκάλουν ἕτοιμοι ὄντες τοῦ φυγεῖν, μὴ ποιήσῃ ἕτερον σημεῖον καὶ πάλιν ἀποπέμψῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐδέοντο ἵνα ἄξιοι γένωνται τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

33 Ὁ δὲ Φίλιππος ἔτι κρεμάμενος προσεφώνησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Ἀκούσατε καὶ μάθετε πόσαι εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ θεοῦ μου, ἀναμιμνησκόμενοι ἅπερ κάτω ἴδετε, καὶ πῶς ἡ πόλις ὑμῶν κατεστράφη πλὴν τῆς οἰκίας τοῦ εἰσδεξαμένου με· καὶ νῦν ἡ γλυκύτης τοῦ θεοῦ μου ἀνήγαγεν ὑμᾶς ἐκ τῆς ἀβύσσου, κἀγὼ ὀφειλέτης εἰμὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας κύκλῳ τοῦ παραδείσου περισκοπεύων δι' ὑμᾶς, ὅτι ὀργίσθην ὑμῖν εἰς ἀνταπόδοσιν· καὶ

σεν φωνῇ ὁ σωτὴρ τοῖς ἐν τῷ ἀβύσσῳ λέγων Ἀνέλθετε πάντες διὰ τοῦ σταυροῦ· ὅτι ὁ ἀπόστολος Φίλιππος νῦν ἐσπλαγχνίσθη ἐφ' ὑμᾶς δι' ἐμέ, ἵνα πάλιν θεάσησθε τὸ φῶς τοῦ θεοῦ. | πᾶν δὲ τό usque κλίμακι τοῦ σταυροῦ: Ven καὶ ἰδοὺ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν κατενεχθέντων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνέβησαν | Par κρεμμάμενον et h. l. et alibi | κοπετόν: Ven add καὶ θρῆνον | Par ὁ κύρ. ἀνῆλθ. | τοῦ τε: Ven om τε | πιστεύομεν: Par πιστεύωμεν | ἔπεσαν: Ven ἔπεσον | Ven om καὶ πάλ. ἀποπέμψ. ἡμ. ε. τ. ἄβυσσον | Par γένονται | τ. Χριστ. παρουσίας: Par τ. κυρίου εὐχαριστείας

33. τ. θε. μου usque ἴδετε ex Ven; Par τ. θε. ἡμῶν, ἵνα μνησκόμενοι ὅπερ κάτω ἴδωμεν | Par ἡ πόλις ἡμῶν | ἀνήγαγ. ὑμᾶς: Par ἀν. ἡμᾶς | καὶ ταύ-

ταύτην μόνην τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξα, ὅτι οὐκ ἔδωκα ὑμῖν ἀντάλλαγμα τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῇ ἀγαθότητι τοῦ θεοῦ ἀποβάλετε τὴν κακίαν, ὅπως ἄξιοι γένησθε τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας.

34 Τινὲς δὲ τῶν πιστῶν προσέδραμον ἵνα καθέλωσιν τὸν Φίλιππον καὶ ἀροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς σιδηροῦς κόρακας καὶ τοὺς ὀγκίνους ἐκ τῶν σφυρῶν. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν Μὴ τεκνία, μὴ ἐγγίσητέ μοι ἕνεκεν τούτου, ὅτι οὕτως ἔσται ἡ τελείωσίς μου. ἀκούσατέ μου οἱ φωτισθέντες ἐν κυρίῳ, ὅτι ἦλθον εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐκ ἐμπορίαν τινὰ ποιήσασθαι, οὐκ ἄλλην τινὰ πρᾶξιν, ἐκληρώθην δὲ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματός μου εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐν ᾧ ὁρᾶτε με σχήματι. μὴ οὖν λυπηθῆτε ὅτι κρέμαμαι οὕτως· τὸν γὰρ τύπον φέρω τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, κατὰ κεφαλῆς ἐνεχθέντος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάλιν διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ ζωοποιηθέντος ἐκ τοῦ θανάτου τῆς παραβάσεως. καὶ νῦν ἀποπληρῶ τὸ προσταχθέν μοι· εἶπεν γάρ μοι ὁ κύριος Ἐὰν μὴ ποιήσητε ὑμῶν τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω, καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν μου. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε τῷ ἀντιπαρηλλαγμένῳ τύπῳ, ὅτι πᾶς κόσμος ἐνήλλακται, καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀναστρεφομένη ἐν σώματι γίνεται ἐν λήθῃ τῶν ἐπουρανίων· ἡμεῖς δὲ ἔχοντες τὴν τῶν ἐπουρανίων δόξαν μὴ ζητήσωμεν τὸ ἐκτός, ὅπερ ἐστὶν τὸ σῶμα καὶ ὁ οἶκος τῆς δουλείας. μὴ γίνεσθε ἄπιστοι ἀλλὰ πιστοί, καὶ ἀφίετε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα. ἰδοὺ κρέμαμαι ἡμέρας ἕξ, ἔχω δὲ μέμψιν παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ κριτοῦ, ὅτι ὅλως ἀπέδωκα ὑμῖν κακόν, καὶ ἐπέθηκα πρόσκομμα τῇ εὐθύτητί μου. καὶ νῦν ἀνέρχομαι εἰς ὕψος· μὴ γίνεσθε στυγνοὶ ἀλλὰ μᾶλλον χάρητε ὅτι καταλιμπάνω τὸ κατοικητήριον τοῦτο τὸ

την: Par om καί | Par ἀντάλαγμα | Par ὅπως ἄξιοι γενέσθαι | κυρίου: Par θεοῦ

34. προσέδραμον: Ven ἔδραμον | ἀπ' αὐτοῦ: Par om ἀπ' | ἐγγίσητέ μοι: Par ἐγγίσατέ με | ἔσται: Par ἐστίν | εἰς τ. π. ταύτην: Par ἐν τῇ πόλει ταύτῃ | σχήματι: Par ἐν σχήματι | διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ: Ven διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ ξύλου | ζωοποιηθέντος: Ven ζωοποιήσαντος | καὶ νῦν: Par om καί | Par ἀντιπαρηλαγμένῳ | ἐπουρανίων: Par a prima manu οὐρανίων | Ven om τὰ παραπτώματα | παρὰ τοῦ: Par om παρά | ὑμῖν κακόν: Ven ὑμῖν κακά | ἐπέθηκα: Ven ἔθηκα | χάρητε: Ven χαίρετε | τοῦτο τό: Par om τό

σῶμά μου, ἐκφυγὼν τὴν φθορὰν τοῦ δράκοντος τοῦ κολάζοντος ἅπασαν ψυχὴν τὴν ἐν ἁμαρτίαις οὖσαν.

35 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Φίλιππος κύκλῳ τοὺς ὄχλους εἶπεν Ὦ ὑμεῖς οἱ ἀνελθόντες ἐκ νεκρῶν ἀπὸ τοῦ ᾅδου καὶ τῆς καταποντίσεως τῆς ἀβύσσου, καὶ σταυρὸς φωτεινὸς ἀνήγαγεν ὑμᾶς εἰς τὸ ὕψος διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οὗτος θεὸς ὢν ἄνθρωπος ἐγένετο, σαρκωθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ἀθάνατος μένων σαρκί, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ γενόμενος ἤγειρεν τοὺς νεκρούς, ἐλεήσας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀνελὼν τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας· μέγας ἦν καὶ ἐγένετο μικρὸς δι' ἡμᾶς, ἕως οὗ αὐξήσῃ τοὺς μικροὺς καὶ εἰσενέγκῃ εἰς τὸ μέγεθος αὐτοῦ. καὶ αὐτός ἐστιν ὁ ἔχων τὴν γλυκύτητα, καὶ ἐνέπτυσαν εἰς αὐτὸν ποτίσαντες αὐτὸν χολήν, ἵνα ποιήσῃ τοὺς πικρανθέντας τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ γεύσασθαι. προσκολλήθητε οὖν αὐτῷ καὶ μὴ ἐγκαταλείψητε αὐτόν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

36 Ὅτε δὲ ἐπλήρωσεν τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην ὁ Φίλιππος, λέγει αὐτοῖς Λύσατε τὸν Βαρθολομαῖον. καὶ προσελθόντες ἔλυσαν αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ λῦσαι αὐτὸν λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος Βαρθολομαῖε ἀδελφέ μου ἐν κυρίῳ, οἶδας ὅτι ὁ κύριος ἀπέσταλκέν σε σὺν ἐμοὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐκοινώνησάς μοι εἰς πάντας τοὺς κινδύνους μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Μαριάμμης· ἀλλὰ γινώσκω ὅτι ἡ ἔξοδος τοῦ σώματός σου ἐτάγη ἐν τῇ Λυκαονίᾳ, καὶ τῇ Μαριάμμῃ ἐκληρώθη ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. νῦν οὖν ἐντέλλομαι ὑμῖν ὅτι ὅταν ἐξέλθω ἀπὸ τοῦ σώματός μου οἰκοδομήσατε εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἐκκλησίαν. καὶ τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν ἐάσατε εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς σημεῖον τῶν πιστευόντων, καὶ ἡ Νικανόρα δὲ προνοείσθω αὐτῶν ἕως ἂν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ ὅταν

ἅπασαν: Ven πᾶσαν

35. ἀνήγαγεν: Par ἀναγαγόντος (praeterea nihil differt) | τῆς παρθένου: Par om τῆς | ἕως οὗ: Par ἕως ἄν | εἰς αὐτόν: Ven om εἰς | πικρανθέντας: Par πικραθέντας | ἐγκαταλείψητε (codex -λίψητε): Par -λείψετε

36. μετὰ δὲ τὸ λῦσαι αὐτόν: Ven ὅτε οὖν ἔλυσαν αὐτόν | πάντας τούς: Par om τούς | Par rursus Λυκαωνίᾳ | ὅτι ὅταν (Par ὅτε): Ven om ὅτι | τὸν τόπ. τοῦτον: Par τοῦτ. τ. τόπ. | καὶ τὸν λεόπαρδον usque πύλωνα τῆς ἐκκλησίας

ἐξέλθωσιν, θάψατε αὐτὰ πρὸς τὸν πυλῶνα τῆς ἐκκλησίας. καὶ τὴν εἰρήνην ὑμῶν θέτε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχυος, ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἔθηκεν τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἔστωσαν δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ πᾶσαι αἱ παρθένοι αἱ πιστεύουσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπισκοποῦσαι τοὺς νοσοῦντας, βαδίζουσαι ἀνὰ δύο δύο, ἀλλὰ μὴ ὁμιλείτωσαν μετὰ νεανίσκων, ἵνα μὴ πειράσῃ αὐτὰς ὁ σατανᾶς· ὄφις γάρ ἐστιν ἕρπων, καὶ ἐποίησεν διὰ τῆς Εὔας τὸν Ἀδὰμ ὀλισθῆσαι εἰς θάνατον· μὴ οὕτως πάλιν ἔσται ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ὥσπερ ἐπὶ τῆς Εὔας. [37] Σὺ δὲ Βαρθολομαῖε, γενοῦ καλὸς δοκιμαστής, καὶ δώσεις τὰς παραγγελίας ταύτας τῷ Στάχυι καὶ καταστήσεις αὐτὸν ἐπίσκοπον. μὴ ἐμπιστεύσῃς δὲ τὸν τόπον τῆς ἐπισκοπῆς νεωτέρῳ, ἵνα μὴ καταισχυνθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· πᾶς δὲ ὁ διδάσκων ἐχέτω τὰ ἔργα ἴσα τοῖς λόγοις. ἐγὼ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν κύριον, καὶ λάβε τὸ σῶμά μου καὶ ἐνταφίασον αὐτὸ ἐν χάρταις συριακαῖς, καὶ μὴ ἐπιβάλῃς μοι ὀθόνην λινῆν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἐν σινδόνι εἱλίχθη. καὶ ἐνταφιάσας μου τὸ σῶμα ἐν ταῖς χάρταις σφίγξον αὐτὸ παπύροις, καὶ χῶσον αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ γίνεσθε εὐχόμενοι ὑπὲρ ἐμοῦ ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἵνα ἀφῇ μοι ὁ κύριος τὴν παράβασιν ἣν παρέβην ἀποδώσας τοῖς κακοποιήσασίν μοι. ἴδε ὦ Βαρθολομαῖε, ὅπου στάξει τὸ αἷμά μου ἐπὶ τὴν γῆν, φυτὸν ἀνατελεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματός μου, καὶ γενήσεται ἄμπελος καὶ ποιήσει καρπὸν σταφυλῆς· καὶ λαβόντες τὸν βότρυν ἀποθλίψατε αὐτὸν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ μεταλαβόντες εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναπέμψατε εἰς ὕψος τὸ ἀμήν, ἵνα γένηται τελεία προσφορά.

[38] Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Φίλιππος ηὔξατο οὕτως Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ πατὴρ τῶν αἰώνων, βασιλεῦ τοῦ φωτός, ὁ σοφίσας ἡμᾶς ἐν τῇ σοφίᾳ σου καὶ δοὺς ἡμῖν τὴν σὴν σύνεσιν, ἐχαρίσω

ex solo Ven; Par omnia om | θέτε: Ven θέσθε | ὁ Χριστός: Ven ὁ κύριος | ἐπισκοποῦσαι: Ven ἐπισκέπτουσαι | πειράσῃ αὐτάς: Ven πειρ. αὐτούς

37. δώσεις et καταστήσεις ex Ven; Par δώσῃς et καταστήσῃς | μὴ ἐμπιστεύσῃς usque νεωτέρῳ (codex νεώτερον): haec Ven om | ἐνταφίασον: Par ἐνταφίασαι | λινῆν: Par λινοῦν | εἱλίχθη: Ven ἐνειλήθη | καὶ ἐνταφιάσας: Ven ἐνταφίασον, posteaque καὶ σφίγξον | παπύροις: Par a sec. manu παπυρίοις | ὅπου στάξει: Par πῶς στάζῃ | Par ἐπὶ τῆς γῆς, φοιτὸν δὲ ἀνατελεῖ | ποιήσει: Par ποιήσῃ

δὲ ἡμῖν τὴν βουλὴν τῆς ἀγαθότητός σου, ὁ μηδέποτε χωρισθεὶς ἡμῶν, σὺ εἶ ὁ αἴρων τὴν νόσον τῶν καταφευγόντων εἰς σέ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος θεοῦ, ὁ δεδωκὼς ἡμῖν τὴν σὴν παρουσίαν τῆς σοφίας, ὁ δεδωκὼς ἡμῖν σημεῖα καὶ τέρατα καὶ ἐπιστρέψας τοὺς πλανηθέντας, ὁ στεφανῶν τοὺς νικῶντας τὸν ἀντίπαλον, ὁ καλὸς ἀγωνοθέτης· ἐλθὲ νῦν Ἰησοῦ καὶ δός μοι τὸν στέφανον τῆς νίκης τὸν αἰώνιον κατὰ πάσης ἐναντίας ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ μὴ καλυψάτω με ὁ σκοτεινὸς αὐτῶν ἀήρ, ὅπως διαπεράσω τὰ τοῦ πυρὸς ὕδατα καὶ πᾶσαν τὴν ἄβυσσον. κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ σχῇ χώραν ὁ ἐχθρὸς κατηγορῆσαί μου ἐπὶ τοῦ βήματός σου, ἀλλὰ ἔνδυσόν με τὴν ἔνδοξόν σου στολήν, τὴν φωτεινήν σου σφραγῖδα τὴν πάντοτε λάμπουσαν, ἕως οὗ παρέλθω πάντας τοὺς κοσμοκράτορας καὶ τὸν πονηρὸν δράκοντα τὸν ἀντικείμενον ἡμῖν. νῦν οὖν κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστὲ ποίησόν μοι ἀπαντῆσαί σοι ἐν τῷ ἀέρι, χαρισάμενός μοι τὴν ἀνταπόδοσιν ἣν ἀνταπέδωκα τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ μεταμόρφωσον τὴν μορφὴν τοῦ σώματός μου ἐν ἀγγελικῇ δόξῃ καὶ ἀνάπαυσόν με ἐν τῇ μακαριότητί σου, καὶ λήψωμαι τὸ παρὰ σοῦ ἐπάγγελμα ὃ ἐπηγγείλω τοῖς ἁγίοις σου εἰς τοὺς αἰῶνας.

39 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Φίλιππος παρέδωκεν τὸ πνεῦμα, πάντων τῶν ὄχλων βλεπόντων εἰς αὐτὸν καὶ κλαιόντων καὶ λεγόντων Ἐπληρώθη ἐν εἰρήνῃ ὁ βίος τούτου τοῦ πνεύματος, καὶ ἔλεγον τὸ ἀμήν.

40 Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος καὶ ἡ Μαριάμμη καθεῖλαν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν καθ᾽ ἃ ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Φίλιππος, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ. φωνὴ δὲ εὐθέως ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐγένετο Φίλιππος ὁ ἀπόστολος ἐστεφάνωται τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάντες ἔκραξαν τὸ ἀμήν.

38. χωρισθεὶς ἡμῶν: Par χωρ. ἡμῖν | Ven om ὁ υἱὸς τ. ζῶντ. θεοῦ, ὁ δεδ. usque τῆς σοφίας | ἀντίπαλον: Par ἀντίδικον | δός μοι: Par δὸς ἡμῖν | τὸν αἰώνιον: Ven om τόν | ἀλλά: Ven ἀλλ᾽ | ἔνδυσ. με: Par ἔνδ. μοι | ἕως οὗ: Par ἕως ἄν | νῦν οὖν: Par om οὖν | Par ἀνταπόδωσιν, item supra | λήψωμαι: Ven λήψομαι | αἰῶνας: Ven add ἀμήν

39. καὶ κλαιόντων: Par om καί

40. καθεῖλαν: Ven καθεῖλον | καθ᾽ ἃ ut Par: Ven καθά | ὁ Φίλιππος: Par om ὁ | ἔθαψ. αὐτόν: Par ἔθ. αὐτό | Ven om εὐθέως | Ἰησοῦ Χριστοῦ: Par om Ἰησοῦ

41 Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐβλάστησεν τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου ὅπου ἔσταξε τὸ αἷμα τοῦ ἁγίου Φιλίππου. καὶ ἐποίησαν πάντα τὰ ἐντεταλμένα αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ, ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα προσφέροντες προσφοράν, ἀδιαλείπτως προσευχόμενοι. καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καταστήσαντες τὸν Στάχυν ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἡ Νικανόρα δὲ καὶ πάντες οἱ πιστοὶ συνήγοντο καὶ οὐ διέλειπον πάντες δοξάζοντες τὸν θεὸν διὰ τὰ θαυμάσια τὰ γεγενημένα ἐπ' αὐτούς. καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· ἐνετείλατο δὲ ὁ Βαρθολομαῖος τῷ Στάχυι βαπτίζειν τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

42 Μετὰ δὲ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας φανεὶς ὁ σωτὴρ ἐν μόρφῃ τοῦ Φιλίππου εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ Μαριάμμῃ Ἀδελφοί μου ἠγαπημένοι, θέλετε ἀναπαῆναι ἐν τῇ ἀναπαύσει τοῦ θεοῦ; ἠνοίχθη μοι ὁ παράδεισος καὶ εἰσῆλθον ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ. ἀπέλθατε εἰς τὸν τόπον τὸν κεκληρωμένον ὑμῖν· τὸ γὰρ φυτὸν τὸ ὁρισμένον καὶ φυτευθὲν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καρποφορεῖ καλῶς. ἀσπασάμενοι οὖν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπευξάμενοι ἑκάστῳ αὐτῶν ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς πόλεως Ὀφιορύμης τῆς Ἱεραπόλεως τῆς Ἀσίας, καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Λυκαονίαν, ἡ δὲ Μαριάμμη ἐπορεύθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· ὁ δὲ Στάχυς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔμειναν κατέχοντες τὴν ἐκκλησίαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

41. Par om ὅπου ἔστ. usque τ. ἁγ. Φιλίππου | παρ' αὐτοῦ: Par ὑπὸ τοῦ ἁγίου Φιλίππου | Ven προσφέρ. προσφορὰς καὶ ἀδ. | γεγενημένα: Par γενόμενα | ἐπ' αὐτούς: Par ἐπ' αὐτοῖς | πνεύματος: Ven add ἵνα λέγωσιν ἀμήν.

42. τὰς τεσσαράκοντα: Par om τάς | Ven ἐφάνη et καὶ εἶπεν | θέλετε ἀναπαῆναι: Par τὸ λοιπὸν ἀναπαύεσθε (cod. -σθαι) | Ven ἀπέλθετε | δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ: Par δ. τ. υἱοῦ (habet υ̅υ̅ pro ι̅υ̅) | τῆς Ἱεραπόλεως: Ven om τῆς | ἐν τῷ Ἰορδάνῃ: Ven εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΟΤΕ ΕΙΣΗΛΘΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΑΝΩ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὅτε εἰσῆλθεν Φίλιππος εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν καλουμένην Ἑλλάδα, συνήχθησαν παρ' αὐτῷ τριακόσιοι φιλόσοφοι λέγοντες Ἀπελθόντες ἀπέλθωμεν καὶ ἴδωμεν τίς ἡ σοφία αὐτοῦ. λέγουσιν γὰρ περὶ τῶν σοφῶν τῆς Ἀσίας ὅτι μεγάλη αὐτῶν ἐστὶν ἡ σοφία. ἔδοξαν γὰρ τὸν Φίλιππον εἶναι φιλόσοφον, ἐπειδὴ ἦν ὁδεύων σχήματι ἀποτακτικοῦ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἀπόστολός ἐστιν Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἔνδυμα ὅπερ ἔδωκεν τοῖς ἀποστόλοις ὁ Ἰησοῦς ἐπενδύτης μόνον ἦν καὶ λέντιον· οὕτως οὖν περιοδεύων ἦν ὁ Φίλιππος. διὰ τοῦτο οὖν ὅτε ἐθεάσαντο αὐτὸν οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος ἐφοβήθησαν· συνήχθησαν οὖν εἰς ἕνα τόπον καὶ ἐλάλησαν εἰς ἑαυτούς Δεῦτε ἐπισκεψώμεθα τὰς βίβλους ἡμῶν, μή πως νικήσῃ ἡμᾶς ὁ ξένος οὗτος καὶ αἰσχύνῃ ἡμᾶς.

2 Καὶ οὕτως ποιήσαντες συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ λέγουσι τῷ Φιλίππῳ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν μαθήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐν οἷς ἀρκούμεθα φιλοσοφοῦντες· εἰ δέ τι καινότερον ἔχεις, ὦ ξένε, ἐπίδειξον ἡμῖν ἀφθόνως μετὰ παρρησίας· οὐδενὸς γὰρ ἄλλου χρείαν ἔχομεν ἢ μόνον ἀκούειν τι καινότερον.

3 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν αὐτοῖς Ὦ ἄνδρες φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος, εἰ βούλεσθε καινοτέρου πράγματος ἀκοῦσαι

---

* Codex ΠΡΑΞΙΣ, item ΕΛΑΔΑ

1. Codex Ἑλάδαν. Alterum λ om plerumque. | Ἀπελθόντες. Nescio an praestet Συνελθόντες. | ἔδοξαν: codex ἔδοξεν

2. ἐπὶ τὸ αὐτό: codex ἐπὶ τῷ αὐτῷ

καὶ ἔστε ποθοῦντές τι καινότερον, ὀφείλετε ἀπορρῖψαι ἀφ' ἑαυτῶν τὸν νοῦν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου· ὡς εἶπεν ὁ κύριός μου ὅτι οὐ δυνατόν ἐστιν βάλλειν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, ἐπεὶ ῥήγνυται ὁ ἀσκὸς καὶ ἐκχύνεται ὁ οἶνος, καὶ ὁ ἀσκὸς ἀπολεῖται· ἀλλ' οἶνον νέον βάλλουσιν εἰς ἀσκοὺς καινούς, ἵνα ἀμφότερα φυλαχθῶσιν. ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ κύριος ἐν παραβολαῖς διδάσκων ἡμᾶς ἐν τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ σοφίᾳ ὅτι πολλοὶ ἀγαπήσουσιν τὸν νέον οἶνον, μὴ ἔχοντες ἀσκὸν καινὸν καὶ νέον. ὑμᾶς μὲν ἀγαπῶ, ὦ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, καὶ μακαρίζω ὑμᾶς εἰρηκότας ὅτι ἀγαπῶμέν τι καινότερον. καὶ γὰρ παιδείαν ὄντως νέαν καὶ καινὴν ἤνεγκεν ὁ κύριός μου εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶσαν ἐξαλείψῃ κοσμικὴν παίδευσιν.

[4] Λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι Τίς ἐστιν ὃν λέγεις κύριός σου; λέγει ὁ Φίλιππος ὅτι ὁ κύριός μού ἐστιν Ἰησοῦς ἐν οὐρανοῖς. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ Δεῖξον ἡμῖν αὐτὸν ἐν συνέσει χωρὶς φθόνου, ἵνα καὶ ἡμεῖς πιστεύσωμεν. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν ὅτι ὃν μέλλω γνωρίζειν ὑμῖν κύριον ὑπεράνω ἐστὶν παντὸς ὀνόματος· ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἄλλο. τοῦτο δὲ μόνον λέγω ὅτι, καθὼς εἰρήκατε Μὴ φθονήσῃς ἡμῖν, μὴ γένοιτό μοι φθονῆσαι ὑμῖν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν μεγάλῃ ἀγαλλιάσει καὶ ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἀποκαλύψαι ὑμῖν ἔχω τὸ ὄνομα ἐκεῖνο· ἄλλο γὰρ ἔργον οὐκ ἔχω ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ εἰ μὴ τὸ τοιοῦτον κήρυγμα. ὅτε γὰρ ἦλθεν ὁ κύριός μου εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἐξελέξατο ἡμᾶς ὄντας τὸν ἀριθμὸν δώδεκα, πληρώσας ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου· ἀπὸ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἐποίησεν ἡμᾶς γνωρίζειν αὐτὸν τίς ἐστιν, καὶ ἐνετείλατο ἡμῖν εὐαγγελίζεσθαι πᾶσαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερον ὄνομα ὀνομασθὲν ἐξ οὐρανοῦ εἰ μὴ τοῦτο. διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς πληροφορῆσαι ὑμᾶς, οὐκ ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀποδείξει θαυμασίων ἔργων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

[5] Ταῦτα δὲ ὅτε ἤκουσαν οἱ φιλόσοφοι, λέγουσιν τῷ Φιλίππῳ ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ ἀκουσθὲν ἐν ἡμῖν παρὰ σοῦ οὐδέποτε εὕραμεν ἐν ταῖς βίβλοις τῶν πατέρων ἡμῶν· νῦν οὖν πῶς δυνάμεθα γνῶναι περὶ τῶν ῥημάτων σου; ἔτι δὲ προσθέντες λέγουσιν

---

3. ἀπορρῖψαι: codex ἀπορρίψατε | βάλλειν et βάλλουσιν: codex βάλειν et βάλουσιν | ἐν παραβολαῖς: codex ἐμ παραβ. | παιδείαν: codex παιδίαν
4. ἄλλο: codex ἄλλος.

αὐτῷ ὅτι ἔασον ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας, ἵνα συμβουλευσώμεθα μετ' ἀλλήλων περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου· οὐ γὰρ μικρῶς εἰς τοῦτο κείμεθα, ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἡμῶν δεισιδαιμονίας. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Φίλιππος Βουλεύσασθε ὡς θέλετε· οὐ γὰρ δόλιον πρᾶγμά ἐστιν.

[6] Οἱ δὲ φιλόσοφοι ἀλλήλους συναθροίσαντες οἱ τριακόσιοι ἐλάλησαν μετ' ἀλλήλων λέγοντες Οἴδατε ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ξένην φιλοσοφίαν ἤγαγεν, καὶ οἱ λόγοι οἱ παρ' αὐτοῦ εἰρημένοι εἰς ἔκστασιν ἡμᾶς φέρουσιν· τί οὖν ποιήσωμεν περὶ αὐτοῦ ἢ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων ὃν λέγει; καὶ ἔτι εἰς ἀλλήλους φασὶν ὅτι τάχα ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα πρὸς αὐτὸν διαλέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων. εἰ οὖν δοκεῖ, ἀποστείλωμεν πρὸς αὐτὸν ὅπως αὐτὸς ἐπιστῇ τῷ ξένῳ τούτῳ, καὶ ἀκριβῶς μάθωμεν τὸ εὐαγγελιζόμενον ὄνομα.

[7] Ἔγραψαν οὖν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν τρόπον τοῦτον. Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος Ἀνανίᾳ τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων τῷ ἐν Ἱερουσαλήμ. Μεγάλης οὔσης μετὰ σοῦ τε καὶ ἡμῶν ἐν παντὶ τῷ καιρῷ .... ὡς ὅτι ἡμεῖς οἱ φιλοσοφούμενοι οἱ Ἀθηναῖοι γινώσκεις. ἦλθέν τις ἀνὴρ ξένος κατὰ τὴν Ἑλλάδα, Φίλιππος ὀνόματι, καὶ ἁπλῶς ἐτάραξεν ἡμᾶς σφόδρα ἔν τε λόγοις καὶ δυνάμεσιν ἐξαίσιος, καὶ εἰσφέρει ὄνομα ἐπίδοξον Ἰησοῦν, μαθητὴν ἐκείνου ἑαυτὸν ὁμολογῶν. ποιεῖ δὲ καὶ θαυμάσια ἅπερ γράφομέν σοι, ὅτι ἐξέβαλεν δαίμονας ἐγκεχρονικότας ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, τυφλοὺς βλέπειν· καὶ τὸ θαυμαστότερον, ὅπερ ἔδει καὶ πρῶτον σημᾶναι, ὅτι ἀνθρώπους ἴσως πεπληρωκότας τὸν ἀριθμὸν τοῦ βίου ἀποθανόντας ἀνέστησεν· ἡ δὲ φήμη αὐτοῦ διῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν κύκλῳ πόλεων φέροντες τοὺς κακουμένους ποικίλαις νόσοις, καὶ πάντας ἰᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ. διὰ τοῦτο τοίνυν ἄνευ πάσης φειδοῦς ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα αὐτὸς ἡμῖν ἀπαγγείλῃς τὸ τί βούλεται

---

6. φασίν: codex φησίν | ἀποστείλωμεν: codex ἀποστήλομεν

7. τῷ ἐν: codex τῶν ἐν | Inter καιρῷ et ὡς nonnihil excidisse apparet. | γινώσκεις: codex -σκης | ἐξέβαλεν: codex ἔβαλεν | Ἑλλάδα: codex Ἑλλάδαν | ἀπὸ τῶν κύκλῳ: codex ἀπὸ κύκλῳ τῶν

εἶναι τὸ ὄνομα τοῦτο ὃ διδάσκει, τὸν Ἰησοῦν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπεστείλαμέν σοι τήνδε τὴν ἐπιστολήν, ὦ ἀρχιερεῦ.

8 Καὶ ὡς ἀνέγνω, ὀργῆς μεγάλης ἐπλήσθη, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διέρρηξεν καὶ φησίν Ἆρα ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἐχώρησεν ἀπατῆσαι αὐτούς; ὁ δὲ μανσημάτ, τοῦτ' ἔστιν ὁ σατανᾶς, ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν Ἀνανίαν καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὸν θυμοῦ καὶ ὀργῆς, καὶ εἶπεν ὅτι ἐὰν ἐάσω αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ζῆσαι, πάντως ὁ νόμος λυθήσεται, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἴσως πληρώσει τὴν γῆν ὅλην. καὶ εἰσίει ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ οἱ νομοδιδάσκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἐνεβουλεύσαντο μετ' ἀλλήλων λέγοντες Τί ποιήσωμεν περὶ τούτων; καὶ λέγουσιν τῷ ἀρχιερεῖ Ἀνανίᾳ Ἀναστὰς ὅπλισον σεαυτὸν καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ πεντακοσίους δυνατοὺς ἄνδρας καὶ ἄπελθε εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντως ἀνάλισκε τὸν Φίλιππον, καὶ τὴν διδαχὴν αὐτοῦ οὕτως ἀνατρέψεις.

9 Καὶ ἐνδυσάμενος τὸ ἔνδυμα τὸ ἀρχιερατικὸν παρεγένετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν μεγάλῃ φαντασίᾳ μετὰ τῶν πεντακοσίων ἀνδρῶν. ὁ δὲ Φίλιππος ἦν ἐν οἰκίᾳ πρώτου τινὸς τῆς πόλεως μετὰ τῶν πεπιστευκότων ἀδελφῶν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ τριακόσιοι φιλόσοφοι ἀνῆλθον εἰς τὸ προπυλαῖον τῆς οἰκίας ἔνθα ἦν ὁ Φίλιππος. καὶ ἐμηνύθη τῷ Φιλίππῳ ἑστάναι αὐτοὺς ἔξω· καὶ ἀναστὰς ἐξῆλθεν. καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ ἀρχιερεύς, λέγει πρὸς αὐτόν Ὦ Φίλιππε φαρμακὲ καὶ μάγε· γνωρίζω γάρ σε, ὅτι εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ κύριός σου ὁ πλάνος ὀνόμασέν σε υἱὸν βροντῆς· οὐκ ἤρκεσεν ὑμῖν πᾶσα ἡ Ἰουδαία, ἀλλὰ καὶ ὧδε ἤλθατε πλανῆσαι ἄνδρας φιλοσόφους; καὶ ὁ Φίλιππος εἶπεν Εἴθε, ὦ Ἀνανία, ἀφῄρητο τὸ κάλυμμά σου τῆς ἀπιστίας ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα γνῷς τοὺς λόγους μου, καὶ ἀπ' αὐτῶν μαθήσῃ ἆρα πλάνος ἐγὼ ἢ σύ.

10 Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀνανίας εἶπεν τῷ Φιλίππῳ Ἀποκρι-

τὸ ὄνομα τοῦτο ὅ: codex το ονοματι τω

8. εἰσίει: codex ησείη | ἀνατρέψεις: codex ἀνατρέψῃς

9. πρώτου: codex πρός | ἀφῄρητο. Id ipsum ferendum videtur. Tamen per itacismum pro ἀφαιροῖτο possit scriptum putari | λόγους μου: codex λόγ. σου | ἐγὼ ἢ σύ: codex ἐγὼ ἢ ἐσοί

θήσομαι τοῖς πᾶσιν. καὶ εἶπεν ὁ Φίλιππος Λάλησον. λέγει ὁ ἀρχιερεύς Ὦ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, οὗτος ὁ Φίλιππος πιστεύει εἰς ἄνθρωπον καλούμενον Ἰησοῦν, ὃς ἐγεννήθη ἐν ἡμῖν, ὃς καὶ ἐδίδαξεν τὴν αἵρεσιν ταύτην καὶ τὸν νόμον καὶ τὸν ναὸν κατέλυσεν, καὶ τὸν καθαρισμὸν τὸν διὰ Μωσέως κατήργησεν καὶ τὰς νεομηνίας, ὅτι φησίν Οὐκ εἰσὶν ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι. καὶ ὡς ἴδομεν ὅτι νόμον οὕτω καταλύει, ἐπαναστάντες ἐσταυρώσαμεν αὐτόν, ἵνα μὴ πληθυνθῇ ἡ διδαχὴ αὐτοῦ· ἐστράτευσεν γὰρ.... πάθη πολλὰ καὶ ἔδωκεν μαρτυρίαν οὐ καλήν, ἐσθίει τε πάντα ἁπλῶς καὶ συμμίγνυσιν αἵματα τῶν ἐθνῶν. καὶ τοῦτον παραδόντες ἐφονεύσαμεν καὶ κατεθάψαμεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ· οὗτοι δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψαντες αὐτὸν διεκήρυξαν πανταχοῦ ὅτι ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπλάνησαν πολὺ πλῆθος ὁμολογήσαντες αὐτὸν εἶναι ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοὶ οὗτοι τὴν περιτομὴν ἔχοντες ὡς καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐδίωξαν, ἐπειδὴ πολλὰς δυνάμεις ἤρξαντο ποιεῖν ἐν Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐκβληθέντες ἐξ Ἱερουσαλὴμ περιέρχονται τὴν οἰκουμένην καὶ πάντας ἀπατῶσιν ἐν τῇ μαγείᾳ ἐκείνου τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καὶ νῦν οὗτος ὁ Φίλιππος ἦλθεν πρὸς ὑμᾶς τῇ αὐτῇ τέχνῃ ἀπατῆσαι ὑμᾶς. ἀλλ' ἐγὼ τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ ἀποφέρω εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι καὶ ζητεῖ αὐτὸν ὁ Ἀρχέλαος ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν.

11 Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα τὸ περιεστὸς πλῆθος, οἱ μὲν ὑπὸ τῆς πίστεως ἐστηριγμένοι οὐκ ἐκινήθησαν οὐδὲ ἐδιψύχησαν· ᾔδεισαν γὰρ ὅτι Φίλιππος νικήσει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ. ὁ οὖν Φίλιππος ἀπελογήσατο ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ μετὰ μεγάλης παρρησίας ἀγαλλιῶν καὶ λέγων Ἐγώ, ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φιλόσοφοι, ἦλθον πρὸς ὑμᾶς οὐ λόγοις διδάξαι ἀλλ' ἐν ἀποδείξει θαυμασίων, καὶ ἀπὸ μέρους τάχα ἐθεάσασθε τῶν δι' ἐμοῦ γεγενημένων ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι ᾧ οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς ἀποβάλ-

10. νεομηνίας: codex νεουμηνίας | γὰρ.... Sequitur in codice ὑπ' αὐτῶν. An conieceris ἀπατῶν? | πάντα ἁπλῶς: codex πάντα τὰ ἁπλῶς | συμμίγνυσιν (?): codex συμμιγήσιν. Locus inde ab ἐστράτευσεν usque ἐθνῶν omnino corruptus est. | ἀλλὰ δή: codex ἀλλὰ δέ | οὐκ ἐδίωξαν: codex οὐκ ἐδιώξαμεν. Videntur inter οὐκ et ἐδιώξαμεν verba aliqua excidisse.

11. περιεστός: codex περιεστώς

λεται. ἰδοὺ οὖν βοήσω πρὸς τὸν θεόν μου καὶ διδάξω ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς δοκιμάσατε τοὺς τῶν ἀμφοτέρων λόγους.

12 Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιερεὺς ἔδραμεν ἐπὶ τὸν Φίλιππον μαστίξαι θέλων αὐτόν, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὅλη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐτυφλώθησαν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πεντακόσιοι οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτυφλώθησαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐνύβριζον καὶ κατεθεμάτιζον τὸν ἀρχιερέα λέγοντες ὅτι ἐξερχόμενοι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐλέγομέν σοι Κατάστειλον· ἄνθρωποι γὰρ ὄντες θεῷ μάχεσθαι οὐ δυνάμεθα. ἀλλὰ δεόμεθά σου, ἀπόστολε τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰησοῦ Φίλιππε, δὸς ἡμῖν τὸ δι' αὐτοῦ φῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀληθῶς αὐτοῦ ἐσόμεθα δοῦλοι.

13 Ὁ δὲ Φίλιππος ἰδὼν τὸ γενόμενον ἔλεγεν Ὦ ἀσθενὴς φύσις, ἥτις ἀπέρριψεν ἑαυτὴν ἐφ' ἡμᾶς, εὐθέως δὲ εἰς ἑαυτὴν καταταπεινουμένη· ὦ ἡ πικρὰ θάλασσα, τὰ ἑαυτῆς κύματα εἰς ἡμᾶς ταράσσουσα καὶ ἐκβάλλειν νομίζουσα, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῇ τὰ κύματα κοιμίζουσα. νῦν οὖν, ὁ ἡμέτερος καλὸς οἰκονόμος, Ἰησοῦ, τὸ ἅγιον φῶς, οὐ παρίδες ἡμᾶς τὸ σύνολον κράζοντας ἄνω πρὸς σὲ ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἦλθες τελέσαι αὐτὰ δι' ἡμῶν. νῦν οὖν ἐλθέ, Ἰησοῦ κύριε, ἔλεγξον τὴν ἀπόνοιαν τούτων.

14 Λέγει ὁ ἀρχιερεὺς τῷ Φιλίππῳ Ἆρα μὴν νομίζεις ἀποστρέψαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν παραδόσεων τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τοῦ θεοῦ τῆς ἐρήμου καὶ Μωσέως, καὶ προσδοκᾷς ἐξακολουθῆσαι ἡμᾶς τῷ Ναζωραίῳ τῷ Ἰησοῦ; εἶτα λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος Ἰδοὺ δεηθήσομαι τοῦ θεοῦ μου ἵνα ἔλθῃ καὶ φανερώσῃ ἑαυτὸν ἔμπροσθεν σοῦ καὶ τῶν πεντακοσίων καὶ ἐνώπιον τῶν ὧδε πάντων· ἴσως γὰρ πιστεύσεις μετανοήσας. ἐὰν δὲ μέχρι τέλους ἐπιμείνῃς τῇ ἀπιστίᾳ, ἔρχεται ἐπὶ σοὶ παράδοξον πρᾶγμα, ὅπερ λαληθήσεται εἰς γενεὰς γενεῶν, ὥστε καὶ κατέλθῃς ζῶν κάτω εἰς τὸν ᾅδην ἐνώπιον πάντων τῶν ὁρώντων σε, ὅτι ἔτι διαμένεις ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, ὅτι καὶ ζητεῖς ἀποστρέψαι τὸ πλῆθος τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. καὶ ὁ Φίλιππος προσηύξατο λέγων Ὦ πάτερ ἅγιε τοῦ

---

13. ἀπέρριψεν: codex ἀπέρρι μέν, sic | ἐκβάλλειν: sed codex ἐκβοῶσιν. An potius ἐκβιάζειν, ἐκβλύζειν, simile aliud legendum est?

14. μὴν νομίζεις: codex μὴ νομίζεις | ἐρήμου: post hanc vocem in codice additur τὸ μάννα

ἁγίου υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ χαρισάμενός μοι τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, πέμψον σου τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐλέγξαι τὸν ἄπιστον ἀρχιερέα, ἵνα τὸ σὸν ὄνομα ἐν τῷ ἀγαπητῷ Χριστῷ δοξασθῇ.

15 Ἔτι δὲ ταῦτα βοῶντος τοῦ Φιλίππου, ἐξαίφνης ἠνεῴχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἐφάνη ὁ Ἰησοῦς κατελθὼν ἐν τιμιωτάτῃ δόξῃ καὶ ἀστραπῇ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἑπταπλάσιον λάμπον ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λευκότερα χιόνος, ὡς καὶ πάντα τὰ εἴδωλα τῶν Ἀθηνῶν πεσεῖν ἐξαίφνης ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ὁ λαὸς συντριβεὶς ἔφυγον, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς δαίμονες οἰκοῦντες ἐβόων Ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς φεύγομεν διὰ τὸν ἐπιφανέντα τῇ πόλει Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. εἶτα λέγει ὁ Φίλιππος τῷ ἀρχιερεῖ Ἀκούεις τῶν δαιμόνων ἐκβοώντων διὰ τὸν ὀφθέντα, καὶ ἀπιστεῖς πρὸς τὸν παρόντα ὅτι αὐτὸς κύριος τῶν πάντων; λέγει ὁ ἀρχιερεύς Ἐγὼ οὐκ ἔχω ἄλλον θεὸν ἢ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

16 Ἀνερχομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐγένετο σεισμὸς μέγας σφόδρα, ὥστε σχισθῆναι τὸν τόπον ἐφ' ὃν εἱστήκασιν· καὶ δραμόντες οἱ ὄχλοι ἔκειντο πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου κράζοντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὦ θεοῦ ἄνθρωπε. ὁμοίως καὶ οἱ πεντακόσιοι ἄνδρες ἔκραξαν καὶ αὐτοὶ πάλιν Ἐλέησον ἡμᾶς, ὦ Φίλιππε, ἵνα σε ἴδωμεν καὶ διὰ σοῦ τὸν φωστῆρα τῆς ζωῆς Ἰησοῦν· ὅτι ἐλέγομεν τούτῳ τῷ ἀπίστῳ ἀρχιερεῖ ὅτι ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ ὄντες θεῷ μάχεσθαι οὐ δυνάμεθα.

17 Τότε λέγει ὁ Φίλιππος Οὐκ ἔστιν φθόνος ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ χάρις ἀναβλέψαι ὑμᾶς ποιήσει· πρότερον δὲ ὑμῶν τὸν ἀρχιερέα ἀναβλέψαι ποιήσω, ὅπως ἐπὶ τούτῳ πλέον ὑμεῖς πιστεύσητε. καὶ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ ἠνέχθη τῷ Φιλίππῳ Φίλιππε, υἱὲ ποτὲ βροντῆς νῦν δὲ πραότητος, εἴ τι ἂν αἰτήσῃ τὸν πατέρα μου, ποιήσει σοι. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔκθαμβος ἦν ἐπὶ τῇ φωνῇ· τὸ γὰρ ἦχος αὐτῆς μεῖζον βροντῆς ἐγένετο. τότε λέγει ὁ Φίλιππος τῷ ἀρχιερεῖ Ἐν τῷ ὀνόματι τῆς δυνάμεως τῆς φωνῆς τοῦ κυρίου μου ἀνάβλεψον, Ἀνανία. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν, καὶ περιβλεψάμενος Ὦ, φησίν, τί ἐστιν τὸ τῆς μαγίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι

---

15. λάμπον: codex λάμπων

17. πιστεύεις εἰς: codex om εἰς

οὗτος ὁ Φίλιππος ἐν ὀλίγῳ με ἐτύφλωσεν, καὶ πάλιν ἐν ὀλίγῳ ἀναβλέψαι με ἐποίησεν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Φίλιππος, πιστεύεις εἰς τὸν Ἰησοῦν; λέγει ὁ ἀρχιερεύς Μὴ γὰρ δύνασαί με μαγεῦσαι καὶ πεῖσαι; οἱ δὲ πεντακόσιοι οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀκούσαντες ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῶν ἀναβλέψας ἔτι ἀπιστεῖ, ἔλεγον τοῖς παρεστῶσιν δεηθῆναι τοῦ Φιλίππου ὅπως αὐτοὺς ἀναβλέψαι ποιήσῃ, ἵνα τὸν ἄπιστον ἀρχιερέα τοῦτον ἀνέλωμεν.

18 Εἶπεν δὲ ὁ Φίλιππος Μὴ κακοῖς ἀμύνεσθε. καὶ λέγει τῷ ἀρχιερεῖ Σημεῖόν ἐπὶ σοὶ ἔσται τι μέγα. λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον Οἶδα ὅτι φαρμακὸς εἶ καὶ τοῦ Ἰησοῦ μαθητής· οὐ μαγεύεις με. ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Σαβαρθάν, σαβαθάβτ, βραμανούχ, ταχὺ ἐλθέ. καὶ εὐθὺς ἡ γῆ ἐσχίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἀνανίου καὶ κατέπιεν αὐτὸν μέχρι γονάτων. καὶ ἔκραξεν Ἀνανίας Ὦ μεγάλη δύναμις τῆς ἀληθοῦς μαγγανίας, ὅτι τὴν γῆν ἔσχισεν, ἀπειλήσαντος αὐτῇ ἑβραϊστί τε ἐνορκισαμένου τοῦ Φιλίππου, καὶ συνέχει με μέχρι γονάτων, καὶ ἐκ τῶν πτερνῶν εἰς τὰ κάτω τινὲς ὥσπερ ὄγκινοι καθέλκουσίν με, ἵνα πιστεύσω τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ' οὐ δύναταί με πεῖσαι· ἀπὸ γὰρ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐγὼ ἐπίσταμαι τὰς μαγίας αὐτοῦ.

19 Ὀργισθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν Ὦ γῆ, σύσφιξον αὐτὸν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. καὶ εὐθὺς κατεσύρει. καὶ ἔλεγεν Ὁ μὲν εἷς μου πούς κάτωθεν κρυσταλλοῦται, ὁ δὲ ἕτερος δεινῶς ἐκθερμαίνεται· ἀλλ' ὑπὸ τῆς μαγίας σου, Φίλιππε, οὐ νικηθήσομαι. πλὴν οὖν ὅτι κακῶς κάτωθεν βασανίζομαι, ὅλως δὲ οὐ πιστεύω. οἱ δὲ ὄχλοι ἠθέλησαν αὐτὸν λιθάσαι. ὁ δὲ Φίλιππος Μὴ οὕτως, φησίν. τοῦτο γὰρ τέως γέγονεν, καταποθῆναι αὐτὸν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ, ἵνα σωτηρία γένηται τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἔμελλεν ἕλκειν ὑμᾶς ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ λόγοις πρὸς ἀπιστίαν. ἀλλ' εἰ καὶ αὐτὸς μετενόησεν, ἀναγάγω αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἀλλὰ τάχα οὐκ ἔστιν ἄξιος σωτηρίας. ἐὰν οὖν ἐπιμείνῃ τῇ ἀπιστίᾳ, βλέψετε αὐτὸν

---

18. κακοῖς: an potius κακῶς legendum est? | οὐ μαγεύεις: codex οὐ μαγεύῃς | μέχρι γονάτων: codex μ. γονάτου | δύναμις: hoc de coniectura addidi | αὐτῇ: codex αὐτήν | τε ἐνορκισαμένου: codex om τε et habet ἐνορκασαμένου | ὥσπερ ὄγκινοι: codex ὡς πρὸς ὀγκίνους

βυθισθέντα κάτω εἰς τὴν ἄβυσσον, εἰ μὴ κύριος μέλλει τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ ἐγείρειν ἵνα ὁμολογήσωσιν ὅτι κύριος Ἰησοῦς. ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς, καὶ ὅτι μία δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας.

20 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Φίλιππος διεπέτασεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα σκεπάσας δι' ἀέρος ἐπάνω τῶν πεντακοσίων ἀνδρῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ὕμνησαν τὸν θεὸν πάντες ἐν ἑνὶ στόματι λέγοντες Εὐλογοῦμέν σε, Χριστὲ Ἰησοῦ, τὸν θεὸν τοῦ Φιλίππου, ὅτι ἐδίωξας ἀφ' ἡμῶν τὴν πήρωσιν καὶ ἔδωκας ἡμῖν τὸ σὸν φῶς τὸ εὐαγγέλιον. ὁ δὲ Φίλιππος κατ' ὀλίγον ἦν ἀγαλλιώμενος τοῖς ῥήμασιν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἐστηρίζοντο τῇ πίστει. μετὰ δὲ ταῦτα στραφεὶς ὁ Φίλιππος πρὸς τὸν ἀρχιερέα εἶπεν Ὁμολόγησον καὶ σὺ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ὅτι κύριος Ἰησοῦς ἐστίν, ἵνα σωθῇς ὡς οὗτοι οἱ μετὰ σοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἦν καταγελῶν τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπιμένων τῇ ἀπιστίᾳ.

21 Ἰδὼν οὖν ὁ Φίλιππος ὅτι ἐπιμένει τῇ ἀπιστίᾳ, βλέψας εἰς αὐτὸν λέγει τῇ γῇ Ἄνοιξόν σου τὸ στόμα καὶ κατάπιε αὐτὸν μέχρι τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς ἐδέξατο αὐτὸν ἕως τραχήλου· οἱ δὲ ὄχλοι ἦσαν ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις διὰ τὰ γεγονότα θαυμάσια.

22 Ἦλθέν τις πρῶτος τῆς πόλεως βοῶν καὶ λέγων Ὦ μακάριε ἀπόστολε, τῷ υἱῷ μου δαίμων τις ἐπέστη καὶ ἔκραξεν λέγων πρός μέ Ἐπειδὴ ἀφῆκας ξένον ἄνθρωπον εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν ὑμῶν, σὺ ὢν πρῶτος ὃς κατέλυσεν τὰς λατρείας ἡμῶν καὶ τὰς θυσίας ἡμῶν, τί σοι ποιήσω εἰ μὴ τοῦτον ἀνελῶ τὸν μονογενῆ σου υἱόν; καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν ταῦτα ἀπέπνιξεν τὸν υἱόν μου. νῦν οὖν παρακαλῶ σε, ἀπόστολε τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἐάσῃς τὴν χαράν μου στραφῆναι εἰς πένθος, ὅτι κἀγὼ ἐπίστευσα τοῖς σοῖς λόγοις.

23 Ἀκούσας δὲ ὁ ἀπόστολος ταῦτα εἶπεν Θαυμάζω τὴν

---

21. ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις: codex ὁμιλοῦντες ἀλλήλους

22. ὑμῶν: sic scribendum videbatur pro ἡμῶν, quod codex habet.

ἐνέργειαν τῶν δαιμόνων, ὅτι ἐνεργεῖ ἐν παντὶ τόπῳ, τολμᾷ δὲ εἰς οὓς οὐκ ἐδυνάμην ἐπιβαίνειν, ὡς νῦν ἐπείρασαν ὑμᾶς θέλοντες σκανδαλίσαι. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἔνεγκέ μοι τὸν υἱόν σου, κἀγὼ αὐτὸν δώσω ζῶντα διὰ τὸν Χριστόν μου. καὶ ἔδραμεν χαίρων τοῦ ἐνέγκαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ὡς ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἔκραξεν λέγων Υἱέ μου, ἦλθον ἐπὶ σὲ ἀπενέγκαι σε πρὸς τὸν ἀπόστολον ὥστε σε ζῶντα παρέξει μοι. καὶ ἐκέλευσεν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις βαστάξαι τὴν κλίνην· ἦν δὲ ὁ παῖς ἐτῶν κγ́. ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος, συνεχύθη, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν ἀρχιερέα λέγει αὐτῷ Τοῦτο γέγονέν τις ἀφορμή· ἐὰν οὖν ἀναστήσω αὐτόν, πιστεύσεις λοιπόν; ὁ δὲ λέγει Οἶδα τὰς μαγίας ὑμῶν, ὅτι ἀναστήσεις αὐτόν· ἐγὼ δὲ οὐ πιστεύσω σοι. ὀργισθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν Κατάθεμα· ἄπελθε λοιπὸν κάτω ὅλος εἰς τὴν ἄβυσσον ἐνώπιον τούτων ἁπάντων. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατῆλθεν εἰς τὸν ᾅδην ζῶν· πλὴν τὸ ἀρχιερατικὸν ἔνδυμα ἐξεπετάσθη ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς ἔγνω τί ἐγένετο τὸ ἔνδυμα τὸ ἱερατικόν. καὶ ἐπιστραφεὶς ὁ ἀπόστολος ἐπηύξατο τὸ παιδίον, καὶ ἀπελάσας ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸν δαίμονα ἀνέστησεν αὐτὸν καὶ παρέστησεν αὐτὸν τῷ πατρὶ ζῶντα.

24 Οἱ δὲ ὄχλοι ταῦτα θεασάμενοι ἔκραξαν Εἷς θεὸς ὁ Φιλίππου ὁ ἐλέγξας τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸν δαίμονα τοῦ νεανίσκου ἀπελάσας καὶ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. οἱ δὲ πεντακόσιοι ἰδόντες τὸν ἀρχιερέα βυθισθέντα εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ τὰ ἄλλα θαυμάσια, ἐδεήθησαν τοῦ Φιλίππου, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα. ἐπέμεινεν δὲ ὁ Φίλιππος εἰς τὰς Ἀθήνας ἔτη δύο, καὶ κατασκευάσας ἐκκλησίαν κατέστησεν ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον, καὶ οὕτως ἀπῆλθεν κατὰ τὴν Παρθίαν εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

---

23. οὐκ ἐδυνάμην: an lectio sana est? | Υἱέ μου: in codice sequitur βλέπης, quod non aptum videtur.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ.

Ἅπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἐθεασάμεθα πάντες οἵ τε πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀχαΐας, γεγραφήκαμεν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι καθισταμέναις ἔν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει, ἄρκτῳ καὶ μεσημβρίᾳ. εἰρήνη ὑμῖν καὶ πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν εἰς ἕνα θεόν, τριάδα τελείαν, ἀληθινὸν πατέρα ἀγέννητον, ἀληθινὸν υἱὸν μονογενῆ, ἀληθινὸν πνεῦμα ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν τῷ υἱῷ διαμένον, ὅπως δειχθῇ ἓν πνεῦμα ἅγιον τὸ ἐν τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ ὑπάρχον ἐν θεότητι τιμίᾳ. ταύτην τὴν πίστιν μεμαθήκαμεν παρὰ τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου τοῦ κυρίου ἡμῶν

---

* Ita A; B: Περίωδοι (sic) καὶ τελείωσις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου. C: Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρείου. D: *Passio S. Andreae apostoli, per presbyteros et diaconos ecclesiarum Achaiae scripta.*

1. Ἅπερ cum AB; C Ἃ | ἐθεασάμεθα cum AB (item Leone Allatio); C ἴδωμεν | οἵ τε cum B; A εἴ τε; C οἱ | τῆς: BC om | γεγραφήκαμεν cum AB, sed B add καὶ ἀποστέλλωμεν. C γεγράφαμεν | B ἁπάσαις | ἐκκλησ. ταῖς: B add οὔσαις | ἐν τῷ τοῦ Χρ. ὀν. καθισταμέναις: h. l. cum A; BD (*in Christi nomine constitutis*) post μεσημβρίᾳ. C post μεσημβρ. habet ἐν ὀνόματι Χριστοῦ διακειμέναις | ἔν τε: BC om τε | ἄρκτῳ: C ἄρκτρῳ, A ἄκτρῳ, B ἀρίκτῳ. Praeterea C praem καί, B καὶ τῇ | καὶ πᾶσιν cum BCD; A om καί | τριάδα (B εἰς τρ.) τελ. cum AB. CD τέλειον ἐν τριάδι, *in trinitate perfectum* | ἀληθινόν ter: C bis ἀληθῆ, tertio loco ἀληθές | ἀγέννητον (D *ingenitum*): C γεννήτορα | B μονογεννῆ | τὸ ἐκ usque διαμένον (AC -νων): C ἐκπορευόμενον ἐκ πατρὸς καὶ ἐν υἱῷ διαμ. | B ὅπως δειχθείη, C ἵνα γνωσθῇ | τὸ (B ἔσεσθαι, C εἶναι) ἐν τῷ (C om) πατρ. καὶ (B add τῷ) υἱῷ | ὑπάρχον (codex -ρχων) ἐν θε. τιμ. cum A. BCD καὶ τοῦτον (C τοσοῦτον, D *hoc*) εἶναι τὸν (B om) μονογενῆ (B -γεννῆ) υἱὸν ὅπερ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ γεννήσας (D *quod est et ille qui genuit*; C ὅσον ὁ γεννήσας οἶδεν [Woog emendat εἴη]) | μακαρίου: CD ἁγίου | B παρὰ τῷ μακα-

Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτινος καὶ τὴν πάθησιν κατενώπιον ἡμῶν προκειμένην ἑωρακότες καθ' ὅσον δυνάμεως ἔχομεν ἀναγράψασθαι οὐκ ὠκνήσαμεν.

2 Ὁ ἀνθύπατος τοίνυν Αἰγεάτης εἰς Πάτρας τὴν πόλιν εἰσεληλυθὼς ἤρξατο συνωθεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ Χριστῷ εἰς τὴν τῶν εἰδώλων θρησκίαν. ᾧτινι ὁ μακάριος Ἀνδρέας προσδραμὼν εἶπεν Ἔδει σε κριτὴν ὄντα ἀνθρώπων τὸν κριτήν σοῦ ἐπιγνῶναι τὸν ὑπάρχοντα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπιγνόντα σεβασθῆναι, σεβόμενον δὲ αὐτὸν θεὸν ὄντα ἀληθινὸν ἀπὸ τούτων τῶν μὴ τυγχανόντων ἀληθινῶν θεῶν τὸν λογισμόν σου ἀναστεῖλαι.

Πρὸς ὃν ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Σὺ εἶ Ἀνδρέας ὁ καταλύων τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν καὶ ἀναπείθων τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν θρησκίαν ἥνπερ ἔναγχος φανεῖσαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς ἐξαφανίσαι ἐκέλευσαν;

ρίῳ Ἀνδρέᾳ τῷ ἀποστόλῳ τοῦ | οὗτινος: C οὗ. BCD om καί sequens | πάθησιν cum ABD (*passionem*): C μαρτυρίαν | κατενώπ. usque ἑωρακότες cum A: B ἥνπερ κατεν. ἡμ. προκειμένων ἑωράκαμεν: C παρόντες ἴδωμεν: D *quam coram positi vidimus* | καθ' ὅσον usque ὠκνήσαμεν: B καθ' ὅσον δυνησώμεθα ἐκπληρώσωμεν: C ἔνοι (Woog vertit *in annuam commemorationem*) καὶ ἀφηγούμεθα: D *prout possumus* (Woog ἔνον his expressum putat) *explicamus*.

2. Ὁ ἀνθ. τοίν. Αἰγεάτης usque εἰσεληλυθώς cum AB; C Αἰγαίας (sed alibi semper Αἰγέας) οὖν ὁ ὕπατος τῇ τῶν Πατρῶν πόλει εἰσελθών. D *Proconsul itaque Aegeas Patras civitatem ingressus* | B ἤρξαντο | συνωθεῖν: C κρατεῖν καὶ συνωθ. | C τοὺς τῷ Χρ. πιστ. | τὴν τ. εἰδώλ. θρησκίαν cum A: B τὰς τ. εἰδ. θρησκείας: C τὰς θυσίας τ. εἰδ.: D *sacrificia idolorum* | μακάριος: CD ἅγιος | προσδραμών: B εἰσδραμών, D *occurrens*, uterque post ᾧτινι: C om | κριτὴν ὄντα ἀνθρώπων cum CD: B ὡς ἄρχοντα τῶν ἀνθρώπων ἵνα (corrige ὄντα) καὶ δικαστήν: A ἄρχοντα ὄντα | τὸν κρ. σοῦ ἐπιγν. usque οὐρανῷ cum A: B τὸν κρ. σοῦ τὸν ὄντα ἐν τῷ οὐρ. ἐπιγινώσκειν: C τὸν ἐπουράνιον κρ. σοῦ ἐπιγν. | ἐπιγνόντα (codex -γνῶντα) cum A; B ἐπιγνούς; C ἐγνωκότα | C σέβεσθαι | σεβόμενον δέ cum A; BC καὶ σεβόμενον (B -νος) | αὐτόν: C om | θεὸν ὄντα ἀληθ. cum A; B ὡς (corrige ὅς) ἐστιν θεὸς ἀληθινός; C τὸν ἀληθιν. θεόν | ἀπὸ τούτων usque θεῶν cum AB; C ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἀληθινῶν | τὸν λογ. σ. ἀναστεῖλαι (B ἀνανεῶσαι) cum ABD (*animum revocares*): C ἐπιστρέψαι

Πρὸς ὃν (B ᾧτινι, D *cui*) ὁ Αἰγ. (A *Aegeas*) εἶπ. cum ABD: C Αἰγέας εἶπεν | B ὁ Ἀνδρέας | καταλύων: C καταστρέφων | τοὺς να. τ. θε. cum CD (*templa deorum*): AB τὰ ἱερὰ τῶν εἰδώλων | ἀναπείθων: C πλανῶν | περὶ τ. θρ. cum A; C πρὸς ἀναιδῆ θρησκείαν; D *superstitiosam illam sectam*: B καταλιπεῖν τὴν θρησκ. | ἔναγχος (A -γχῶς) cum AB; C ἀρτίως | φανεῖσαν cum AD (*detectam*): B θρησκεύειν: C om | C οἱ τῶν Ῥωμ. ἄρχοντες | ἐξαφανίσαι (C ἐξαλειφθῆναι) ἐκέλ. cum ABCD; sed B praem προσέταξαν, τὴν δὲ σήν

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς οὐδέποτε ἐπέγνωσαν τὴν ἀλήθειαν. καὶ τοῦτο σαφῶς διδάσκει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐλθών, ταῦτα τὰ εἴδωλα οὐ μόνον μὴ εἶναι θεούς, ἀλλὰ καὶ δαιμόνια αἴσχιστα καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐχθραίνοντα, διδάσκοντα τοὺς ἀνθρώπους προσκρούειν τῷ θεῷ, ὡς ἐν τῷ προσκρούεσθαι αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι καὶ μὴ εἰσακούειν· ἐν τῷ οὖν ἀποστρέφεσθαι καὶ μὴ εἰσακούειν ἐχέσθωσαν αὐτοὶ τῷ διαβόλῳ αἰχμάλωτοι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς διαπαίξοιεν ὥστε ἐξερχομένων τοῦ σώματος εὑρεθῆναι ἐρήμους καὶ γυμνούς, μηδὲν μεθ' ἑαυτῶν πλὴν τῶν ἁμαρτιῶν βαστάζοντας.

3 Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ταῦτα περιττὰ καὶ μάταια ῥήματα τυγχάνουσιν. ὁ γὰρ ὑμέτερος Ἰησοῦς ἐν τῷ ταῦτα κηρύττειν τοῖς Ἰουδαίοις, τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ αὐτὸν προσήλωσαν.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὦ εἰ βούλει ἐπιγνῶ-

μακάριος: C ἅγιος; D om | C Οἱ τῶν Ῥωμ. ἄρχοντες οὔπω (B οὐδέπω) ἔγνωσαν | καὶ τοῦτο usque ἐλθών cum A: B καὶ τοῦτο ὅπερ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀνῆλθεν ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς διδάσκων: C καὶ ὅτι ὑπὲρ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἐλθὼν ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐδίδαξεν, item D sed om τὴν ἀλήθειαν καί | C οὐχὶ μόνον | C θεοὺς μὴ εἶναι, B μὴ εἶναι αὐτὰ θεούς | ἀλλὰ καί: BC om καί | C δαιμόνια ὀλέθρια, ἐχθραίνοντα (A ἐκθραίν.) τῷ ἀνθρ. γέν. | διδάσκοντα τ. ἀνθρ. cum A: C οἳ τοιαῦτα διδάσκουσιν τ. ἀνθρ.: B ὅπερ τούτῳ διδάξωσιν (corrige ὑφ' ὧν τοῦτο διδαχθῶσιν?) οἱ ἄνθρωποι | προσκρούειν τῷ θεῷ cum A: B ὅθεν προσκρούεται θεός: C ὅπως τῷ θεῷ προσκρούσωσι | ὡς (uterque codex ὅς) usque εἰσακούειν cum AB: C ἵνα ἐν τῷ προσκροῦσαι αὐτοὺς αὐτῷ ἀποστραφῇ καὶ μὴ εἰσακούσῃ | ἐν τῷ οὖν usque εἰσακούειν cum A (B per incuriam om): C καὶ ἀποστραφέντος αὐτοῦ καὶ μὴ εἰσακούοντος | ἐχέσθωσαν αὐτοὶ τῷ διαβ. (B τῷ διαβ. αὐτοί) αἰχμ. cum AB: C καταχεθῶσιν (Woog emendat κατασχεθ.) ὑπὸ τοῦ διαβόλου αἰχμ. | διαπαίξοιεν (A -ξυεν) cum AB: C ἐμπαίξι (Woog emendat -ξῃ) | ὥστε usque γυμνούς cum A: BC ἐφ' ὅσον (C ἕως οὗ) ἐκ τοῦ σώματος ἐξέλθωσιν ἔνοχοι (C κατακεκριμένοι) καὶ γυμνοί, iidem postea βαστάζοντες. D sic: *ista idola non solum deos non esse sed esse daemonia pessima et inimica humano generi: quae hoc docent homines unde offendatur deus, ut dum offensus fuerit avertatur et non exaudiat; et cum aversus fuerit et non exaudierit, habeantur a diabolo ipsi captivi, et tamdiu eos deludat quamdiu de corpore exeant rei et nudi* etc.

3. Ὁ Αἰγεάτης: CD Αἰγέας | B περιττ. κ. μάτ. εἰσιν ῥήματα, C ὑπέρογκα ῥήμ. καὶ μάτ. εἰσιν | ὁ γὰρ (B ἐπεὶ ὁ) ὑμέτ. Ἰησοῦς (A θεός) cum AB(D); C ὁ γὰρ ὁ Χριστὸς ὑμῶν | C κηρύσσειν | C(D) οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ προσήλ.

μακάριος: C ἅγιος, D om | ἀποκριθεὶς (C om) εἶπεν: B ἀπεκρίνατο | Ὦ cum AD; B add Αἰγεάτα, C ἄνθρωπε | εἰ βούλει ἐπιγν. cum AB: C εἰ ἤθελες

ναι τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ, ποίᾳ εὐλόγῳ ἀγάπῃ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως ἡμῶν τοῦτο τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ οὐχὶ ἀκουσίως ἀλλ' ἑκουσίως ὑπεδέξατο;

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ὁπόταν παρὰ τοῦ ἑαυτοῦ μαθητοῦ προδοθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συσχεθεὶς τῷ ἡγεμόνι προσήχθη καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν τοῦ ἡγεμόνος στρατιωτῶν προσηλώθη, ποίῳ τρόπῳ σὺ λέγεις ἑκουσίως αὐτὸν τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον ὑποδέξασθαι;

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Διὰ τοῦτο ἐγὼ λέγω ἑκουσίως ἐπειδὴ σὺν αὐτῷ ἤμην ἐν τῷ παραδίδοσθαι αὐτὸν παρὰ τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ. πρὶν γὰρ παραδοθῇ εἶπεν ἡμῖν ὡς οἷα παραδοθήσεται καὶ σταυρωθήσεται ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστησόμενον ἔσεσθαι προείρηκεν. πρὸς ὃν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Πέτρος λέλεχεν Ἵλεός σοι ἔσται, κύριε· οὐ μὴ γένηται τοῦτο. καὶ ἀγανακτήσας οὕτως ἔφη τῷ Πέτρῳ Ὕπαγε ὀπίσω μου σα-

---

εἰδέναι | ποίᾳ (B ὁποίᾳ) εὐλόγῳ (D *quam rationabili*) cum ABD; C ὃν [τρόπον, ut videtur] ἐπιϑυμητῇ. | ὁ ἀρχηγ. τῆς ζωῆς (B om τ. ζω.) cum AB; C ὁ κτιστής, D *author* | C τοῦ γένους τῶν ἀνϑρώπων | ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσ. (B ἀνανεώσεως) ἡμῶν cum AB: C ὑπὲρ συστάσεως ἡμετέρας: D *pro restauratione nostra* | B τούτῳ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ, C τοῦτον τὸν σταυρόν | C οὐκ ἄκων (in margine ἴσως ἀκούσιος) ἀλλ' ἑκών | ὑπεδέξατο (cum A; C ἐδέξατο; B προσηλώϑη): B add ἐγώ σοι ἐρῶ, C ἐπίστευσας ἂν αὐτῷ: sed AD nil add

Ὁ Αἰγεάτης: CD Αἰγέας | Ὁπόταν παρά usque προσηλώϑη ex A: B Ἐν τῷ παραδίδοσϑαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου μαϑητοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συσχεϑῆναι καὶ τῷ ἡγεμόνι προσαχϑῆναι καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν Ἰουδαίων παρὰ τῶν τοῦ ἡγεμόνος στρατιωτῶν σταυρωϑῆναι: C Τοῦ παραδοϑῆναι αὐτὸν παρὰ τοῦ μαϑητοῦ αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων κρατηϑῆναι καὶ τῷ ἡγεμόνι προσενεχϑῆναι καὶ τῇ αἰτίᾳ τῶν Ἰουδαίων παρὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἡγεμόνος σταυρωϑῆναι κελεύσαντος: D *Cum traditus asseratur a suo discipulo* etc. | ποίῳ (B ὁποίῳ): C πῶς | B ἑκουσίως τῷ τοῦ σταυροῦ αὐτὸν ὑποκεῖσϑαι ξύλῳ: C αὐτὸν προϑέσει (codex προσϑέσει) ὑπομεῖναι σταυρόν

Ὁ ἅγ. Ἀνδρ. εἶπεν (B ἀπεκρίνατο): C nil nisi Ἀνδρέας | ἐγώ cum BCD; A om | ἑκουσίως: C αὐτὸν προϑέσει | ἐπειδὴ σὺν (B ἅμα) α. ἤμην: C ὅτι μετ' αὐτοῦ ἤμην | ἐν τῷ παραδίδοσϑ. (B -διδῶναι, corrige -δοϑῆναι) α. π. τοῦ (B τῷ) αὐτοῦ μαϑητοῦ (B -τῇ). πρὶν γὰρ (sic B; A πρινὴ τοιγαροῦν. D *et antequam*) παραδ. εἶπεν ἡμῖν: C καὶ μέλλων παραδίδοσϑαι (codex -διδῶσϑαι) ὑπὸ τοῦ ἰδίου μαϑητοῦ καὶ σταυροῦσϑαι, προεῖπεν ἡμῖν | C om ὡς οἷα παραδ. καὶ σταυρ. ὑπὲρ τ. τ. ἀ. σωτηρίας, καί | τῇ τρ. ἡμ. ἀναστ. ἔσεσϑ. προείρηκεν cum B(D): A ὅτι τῇ τρ. ἡμ. ἀναστήσεται. ταῦτα πάντα προείρηκεν ἡμῖν: C ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι | πρὸς ὅν: B ᾧτινι | B om Πέτρος | λέλεχεν cum B; A ἔλεχεν (sic) | B om ἔσται | B οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο | C post ἐγείρομαι

τανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ἵνα πληρέστατα ἐξαρτίσει ὅτι ἑκουσίως τὸ πάθος ἀνεδέξατο, ἔλεγεν ἡμῖν Ἐξουσίαν ἔχω θῆναι τὴν ψυχήν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ἔσχατον δὲ ἐν τῷ δειπνῆσαι αὐτὸν μεθ' ἡμῶν εἶπεν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. πρὸς ταύτην οὖν τὴν φωνὴν πάντων περιλύπων γεγονότων, ἵνα ἡ ὑποψία ἀναμφίβολος γένηται, ἀπεφήνατο εἰπὼν Ὧιτινι ἐπιδώσω τὸ κλάσμα τοῦ ἄρτου ἐκ τῆς χειρός μου, αὐτός ἐστιν ὁ παραδιδούς με. ἐν τῷ οὖν ἐπιδοῦναι ἑνὶ τῶν συμμαθητῶν ἡμῶν καὶ τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη παρῳχηκότα διηγησαμένου ἐδίδαξεν ἑκουσίως ἑαυτὸν παραδοθησόμενον· οὐδὲ γὰρ τὸν προδότην ἀποδράσας ἐγκατέλειπεν, ἀλλ' ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αὐτὸν ἐγίνωσκεν εἶναι παραγενόμενος διέμεινεν.

4 Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Θαυμάζω σε, ἄνδρα φρόνιμον ὄντα, τοῦτον ἐθέλειν σε ἐρείσασθαι τῷ οἱῳδήποτε συμφώνῳ· εἴτε γὰρ ἑκουσίως εἴτε ἀκουσίως, ὅμως καθομολογεῖς αὐτὸν τῷ σταυρῷ προσπαγέντα.

---

sic pergit: ὅθεν (codex ὅτεν) τῷ ἀδελφῷ μου Πέτρῳ εἰπόντι Ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, ἀγανακτῶν εἶπεν Ὀπίσω μου | ὅτι: B διότι | τὰ τοῦ θεοῦ cum BCD: A add ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων | ἵνα πληρέστ. (B add μὴ) ἐξαρτίσει (A add μοι) cum A; B ἵνα πλ. μὴ ἐξαρτ.; D *ut plenius nos instrueret;* C πῶς τελείως ἡμᾶς ὑπεστήριξεν | ὅτι (B διότι) ἑκουσίως: C εἰ ἄκων | ἔλεγεν ἡμῖν cum ABD: C praem οὐκ ἄν | θῆναι: ita ABC | λαβεῖν: C ἆραι | ἔσχατον (B praem εἰς) δέ, D *ad ultimum:* C τέλος οὖν | ἐν τῷ δ. αὐτόν: C ἐν ὅσῳ ἐδείπνει | εἶπεν: B καὶ λέγει | BC om ὅτι | B καὶ πρὸς ταύτ. τ. φωνὴν πάντες συμπερίλυποι γεγονότες: C καὶ ταύτῃ τῇ φωνῇ θλιβῆναι πάντας ἐποίησεν | ἵνα ἡ ὑπ. ἀναμφ. γεν. cum A; B ἵνα παμφίλος (sic corrupte) γέν. ἡ ὑπ.; D *ne suspensos cogitatio trucidaret:* C om | ἀπεφήν. εἰπών cum A; B ἀποτεμὼν ἔφη; C καὶ εἴρηκεν πάλιν | ᾧτινι usque ἐκ τῆς χειρός (B ἐπὶ τῶν χειρῶν) μου: C ὅτι μεθ' οὗ ἐγὼ βάψω ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρά μου | B om ὁ παραδιδ. με | ἐν τῷ οὖν (B καὶ ἐν τῷ) ἐπιδ. ἑνὶ (B add ἐκ) τῶν συμμ. ἡμῶν: C om | ὡς ἤδη παρῳχηκ. διηγησ. cum A; B ὡσεὶ παρεσχηκότα ἤδη διηγεῖσθαι; C καθάπερ παρελθόντα εἰπών | ἐδίδαξεν (C ἔδειξεν) cum BCD; A praem σαφῶς | ἑκουσ. αὐτ. (B α. ἑκ.): C ἑαυτὸν προθέσει | παραδοθησόμενον cum A; B ἔσεσθαι παραδιδόμενον; C παραδοθέντα | B ὁπόταν οὐδὲ τὸν προδ. ἀποδιδράσκων ἐνεγκατέλοπεν (sic); C οὔτε γὰρ τὸν προδ. ἔφυγεν | C ἀλλ' εἰς τὸν τόπον ὅπου | B αὐτ. ἐγνώκει εἶναι παραγενόμενον, C ἐγίνωσκ. αὐτὸν ἐληλυθέναι | C ἐπέμεινεν

4. Ὁ Αἰγεάτης: CD Αἰγέας. Ita ubique. | σε ἄνδρα (A ἀνδρέα) φρ. ὄντα cum (A)BD: C τὸν φρόνιμον ἄνδρα | τοῦτ. ἐθ. σε (B σε θέλειν) ἐρείσασθ. (sic B; A ορησασθαι) cum AB; D *istum velle sectari:* C τοῦτον ὃν λέγεις | C ἐν οἵῳ δήποτε | εἴτε γὰρ (B om) ἑκ. εἴτε ἀκ.: C ἢ ἑκόντα ἢ καὶ μὴ ἑκόντα | B ὅμως τῷ στ. καθομ. αὐτ. προσπαγ.; C ὅμως δὲ τῷ στ. ὁμολογεῖς προσηλῶσθαι

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Τοῦτό ἐστιν ὅπερ λέλεγα, εἰ ἤδη κατέχεις, ὅτι μέγα ἐστὶν τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ· ὅπερ εἰ θέλεις ὡς εἰκὸς ἀκοῦσαι, ἐπανάλαβέ μοι.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Μυστήριον οὐ δύναται λέγεσθαι ἀλλὰ κόλασις.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Αὐτὴ ἡ κόλασις μυστήριόν ἐστιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀνακτήσεως· εἰ σοφωτέρως ἀκούσῃ, συνδοκιμάσεις.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ἐγὼ μὲν μακροθύμως ἀκούσωμαι· σὺ δὲ εἰ μὴ ἐμοὶ πειθαρχῶν ὑπακούσῃς, αὐτὸ τὸ τοῦ σταυροῦ μυστήριον ἐν σεαυτῷ ἀναδέξει.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεκρίνατο Ἐγὼ εἰ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ ἐδεδοίκειν, τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ οὐκ ἂν ἐκήρυττον.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Μανιώδης ὁ λόγος σου, ὅτι κηρύττεις τὸν σταυρὸν μὴ εἶναι κόλασιν καὶ διὰ τῆς θρασύτητός σου τὴν τιμωρίαν οὐ δέδοικας τοῦ θανάτου.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Οὐχὶ διὰ τῆς θρασύτητος ἀλλὰ διὰ

CD om Ὁ μακάριος | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | Τοῦτό ἐστ. usque κατέχεις cum A; BD T. ἐστ. ὅπερ κἀμὲ λελεχέναι ἤδη κατέχεις (*Hoc est quod etiam me dixisse iam retines*); C Τοῦτό ἐστιν ὃ προεῖπον | BC(D) om ὅτι | C μέγα μυστ. τὸ τοῦ σταυροῦ | ὅπερ usque μοι cum AB (D *quod si forte volueris audire, relexam*): C ὃ ἐὰν θελήσι (θελήσει; Woog θελήσῃ) ἀκοῦσαι, λέξω

κόλασις: C τιμωρία

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | Αὐτὴ (uterque codex αὕτη) ἡ κόλασις (*Ipsum supplicium*) cum ABD: C Αὐτὴν τὴν τιμωρίαν | μυστήριον usque σοφωτέρως (B -ώτερος) ἀκούσῃ (B -σαι, A -σας) συνδοκ. (A οὖν δοκ.) cum AB: C μυστήριον οὖσαν καὶ ἀνάπλασιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπιγινώσκωμεν ἐὰν νῦν ἐχῶς ἀκούσας (Woog emendat ἐπιγνωσόμεθα, ἐὰν νουνεχῶς ἀκούσῃς). D *mysterium restaurationis humanae, si patienter audias, comprobabis.*

B om Ἐγὼ μέν | μακροθύμως: C νουνεχῶς (codex νῦν ἐχῶς) | σὺ δέ: B ἀλλὰ σύ | C ἐὰν μὴ συγκαιρίως (ita Woog; codex συνκεραστικῶς) ἀκούσῃς | B ἐπακοῦσιας (sic) | A αὐτὸ τοῦ στ. τὸ μυστ. | ἀναδέξει cum AB; C -ξῃ

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | ἀπεκρίν.: C εἶπεν | Ἐγὼ εἰ: C ἐγώ, Woog emendat εἰ (scribe ἐγὼ εἰ) | C τὸν σταυρόν | ἐδεδοίκειν (B -δείκειν): C ἐδειλίουν | οὐκ ἂν h. l. cum BC; A ante τὴν δόξαν

C Ἀσαφής σου λόγος | ὅτι κηρύττεις usque δέδ. τ. θαν. cum A (sed ponit τ. θαν. δέδ.): B ἐστὶν ὃν κηρύττεις, καὶ τὸν σταυρὸν μὴ εἶναι κόλασιν, ὅτι διὰ τῆς θρασύτ. σου τὴν τιμωρ. οὐ δέδεικας τοῦ θανάτου: C κηρύττει σοι σταυρὸν κολάσεως, ὅτι διὰ κακοτεχνίας κόλασιν οὐ φοβεῖσαι θανάτου: D *praedicat gloriam supplicii, qui per audaciam poenam non times mortis.*

Ὁ ἅγιος: CD om | Οὐχί: A Οὐ | C διὰ κακοτεχνίας ἀλλὰ διὰ πίστεως

τῆς πίστεως οὐ δέδοικα τοῦ θανάτου τὴν τιμωρίαν· ὁ γὰρ τῶν ἁμαρτιῶν θάνατός ἐστιν πονηρός. καὶ διὰ τοῦτο ἀκοῦσαί σε βούλομαι τὸ τοῦ σταυροῦ μυστήριον, ἵν' ἴσως ἐπιγινώσκων πιστεύσῃς, πιστεύων δὲ εἰς ἀνανέωσιν τῆς σῆς ψυχῆς οἱῳδηποτοῦν τρόπῳ καταντήσῃς.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Εἰς ἀνανέωσιν τοῦτο ὅπερ ἀπόλλυσθαι διδάσκεται. μήτιγε ἡ ψυχή μου ἀπόλλυται ἵνα πρὸς τὴν αὐτῆς με ἀνανέωσιν ποιεῖς ἐλθεῖν διὰ τῆς οὐκ οἶδα ποίας πίστεως ἧς σὺ ἔφης;

5 Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεκρίνατο Τοῦτό ἐστιν ὅπερ σε μαθεῖν ἐπεθύμουν, ὃ καὶ διδάξας φανερώσω ὅτι ἐν τῷ ἀπολέσθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ ἀνακαινισθήσονται. ὁ γὰρ πρῶτος ἄνθρωπος διὰ τῆς τοῦ ξύλου παραβάσεως τὸν θάνατον ἐπήγαγεν· καὶ χρεία ἦν τοῦτο τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἵνα διὰ τῆς τοῦ ξύλου παθήσεως ὁ θάνατος ἐξωσθῇ ὁ εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλυθώς· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀμωμήτου γῆς ἐγε-

---

οὐ φοβοῦμαι κόλασιν θανάτου | ὁ γάρ usque πονηρός cum A: BC ὁ γὰρ θάν. τῶν ἁμαρτωλῶν πονηρός (B add ἐστίν): D *Mors enim iustorum preciosa est, mors vero peccatorum pessima.* | C om καί | B ἀκουστόν σοι θέλω ποιῆσαι | B βούλωμαι et τὸ μυστ. τοῦ σταυρ. | ἵν': A om (sed postea habet et πιστεύσῃς et καταντήσῃς); C ὅπως | B ἐπιγνοὺς ἴσως πιστ., καὶ πιστεύων εἰς ἀνακεφαλαίωσιν τ. σ. ψ. οἱῳδήποτε συμφώνῳ καταντ.: C διορθωσάμενός σε (Woog τε) καὶ πιστεύσας πρὸς οἰκοδομὴν τῆς σ. ψ. οἵῳ δήποτε τρόπῳ καταλάβῃς τοῦτο

C om Εἰς ἀναν. τ. ὅπ. ἀπόλλυσθαι (B ἀπολεῖσθαι) διδ.: D *Restauratur hoc quod periisse docetur* | C μὴ γὰρ ἡ ψ. μ. ἀπώλετο ἵνα πρὸς οἰκοδομὴν αὐτῆς ἐλθεῖν πειρασθῶ διὰ πίστεως ἧς λέγεις; | αὐτῆς: AB αὐτοῦ | B om ποιεῖς, et post ἐλθεῖν pergit corrupte τίς οὐκ οἶδα ποίας πίστεως παρασκεύασεν ἢ σὺ ἔφης (A υφης corrupte) | D *periit ut ad eius me restaurationem venire per fidem nescio quam tu asseras?*

5. Ὁ μακάριος: CD om | ἀπεκρ.: C εἶπεν | C ὃ εἰρηκέναι σε (Woog σοι): D *quod te discere* | ὃ καὶ διδάξας usque ἀνακαινισθήσονται cum A: B ὥστε ἀπολεῖσθαι τὰς ψυχὰς πάντων ἀνθρώπων διδάξω, καὶ τὸν ἀνακαινίσαι αὐτὰς μέλλοντα διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ σταυροῦ φανερώσω: C ἵνα ἐν τῷ ἀπολωλεκυίας (ita vel -κέναι Woog, codex ἀπολελοχῦας) τὰς πάντων ἀνθρώπων ψυχὰς διδάξω δικαίαν τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ σταυροῦ ἐφαπλώσω ταύτην: D *ut dum perditas animas hominum docuero, istam restaurationem earum per crucis mysterium pandam* | C διὰ τοῦ ξύλου τῆς παραβ., D *per lignum praevaricationis* | τὸν θάνατον: C om τόν | ἐπήγαγεν cum BC; A εἰσήγαγεν; D *induxit* | C καὶ ἀναγκαῖον ἦν ἵνα διὰ τοῦ ξύλου τοῦ πάθους, D *et necessarium hoc erat generi humano ut per lignum passionis* | B ὁ θάνατος εἰσεληλυθὼς ἐξωσθείη (codex -σθήει): C ὁ εἰσελθὼν θάνατος ἐκβληθῇ: D *mors quae ingressa fuerat pelleretur* | καὶ ἐπειδὴ ἐκ - - - ὁ (B ὃς) διὰ τῆς - - τὸν θάν. εἰς τ. κόσμ. (B τῷ κόσμῳ τὸν θάν.)

γόνει ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὁ διὰ τῆς τοῦ ξύλου παραβάσεως τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον εἰσαγαγών, ἀναγκαῖον ὑπῆρχεν ἵνα ἐκ τῆς ἀμωμήτου παρθένου ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς τέλειος ἄνθρωπος γεννηθῇ, ζωὴν αἰώνιον ἥνπερ ἀπολωλέκεισαν οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦ Ἀδὰμ αὐτὸς ἀνακαινουργήσῃ καὶ διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον τῆς ἐπιθυμίας ἀποκλείσῃ· κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰς ἀμωμήτους χεῖρας ἐξέτεινεν ὑπὲρ τῶν χειρῶν τῶν ἀκράτως ἐκταθεισῶν, ὑπὲρ τῆς ἡδυτάτης βρώσεως τοῦ κωλυτικοῦ δένδρου χολὴν εἰς βρῶσιν ἐδέξατο, καὶ τὸ θνητὸν τὸ ἡμέτερον εἰς ἑαυτὸν ἀναδεξάμενος τὴν αὐτοῦ ἀθανασίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο.

6 Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐκείνοις ἀφηγεῖσθαι δυνήσει οἵτινές σοι πιστεύσουσιν· ἐμοὶ δὲ εἰ μὴ τοῦτο συναινέσαι ἔλθῃς ὅπως τοῖς παντοδυνάμοις θεοῖς τὰς θυσίας προσενέγκῃς, ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ ὅπερ ἐπαινεῖς μαστιχθέντα σε προσπαγῆναι προστάξω.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Ἐγὼ τῷ παντοκράτορι θεῷ τῷ μόνῳ ἀληθινῷ ὑπάρχοντι καθ' ἑκάστην ἡμέραν θυσίαν προσκο-

---

εἰσαγαγών (B εἰσήγαγεν), ἀναγκ. ὑπ. ἵνα ἐκ usque γεννηθῇ (B ἀναγκαίως διὰ τῆς ἀμωμ. παρθ. γεννηθεὶς τέλειος ἄνθρωπος ὁ τοῦ θε. υἱὸς ὁ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον πεποιηκώς) cum A(B): C καὶ ὅτι ἐξ ἀμώμου γῆς γέγονεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀναγκαῖον ἦν ἐξ ἀμώμου παρθένου κυηθῆναι τὸν τέλειον ἄνθρωπον, ἵνα ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ὁ πρώην ποιήσας τὸν ἄνθρωπον: D *et quomodo de immaculata terra factus fuerat homo primus, qui per lignum praevaricationis mundo mortem intulerat, necessarium fuit ut de immaculata virgine natus Christus perfectus homo, qui est dei filius, qui primum hominem fecerat* | BC ζω. τὴν αἰώνιον | C ἣν ἀπώλεσαν | B ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ οἱ ἄνθρ. | B ἀνακαινουργεῖσαι, C ἑτοιμάσει, D *repararet* | καὶ διὰ (B ἀπὸ) τοῦ: C εἶθ' οὕτως διὰ τοῦ | C ἀποκλείσει, B ἐναποκλεῖσαι | B κρεμάμμενος (sic) ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ τὰς ἀμ. χεῖρας ὑπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀκράτως ἐκταθεισῶν: C ἐκτείνει ἐν τῷ σταυρῷ τὰς ἀχράντους χεῖρας ὑπὲρ χειρῶν ἑκουσίως ἐκτεταμένων | ὑπὲρ τῆς -- κωλυτ. δένδρου (B ξύλου) -- ἐδέξατο (B δέξασθαι) cum AB: C ἀντὶ ἡδυτάτης τροφῆς τροφὴν χολῆς ἔλαβε | B καὶ εἰς ἑαυτὸν δεξάμενος τὸ θανατηφόρον ἡμῶν: C καὶ ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος τὸ θνητὸν ἡμῶν | ἐδωρήσατο cum A: B προσκομίσει: C ἐχαρίσατο | D *repararet -- excluderet -- panderet -- acciperet -- offerret.*

6. ἐκείνοις usque πιστεύσουσιν: C τοῖς πιστεύουσί σοι δυνήσει λαλεῖν | εἰ μὴ τοῦτο (codex το τουτω) συναινέσαι ἔλθῃς ὅπως cum B; D *nisi hoc consentias ut:* A εἰ μὴ πειθαρχῶν. C εἰ μὴ πείθῃ (codex πιθεὶς) ὅπως et pergit θυσίαν τοῖς παντοκράτορσι θεοῖς προσενέγκῃς | C ᾧ ἐπαινεῖς ῥαβδισθέντα σε προσηλώσω

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | B Τῷ παντοκρ. θεῷ ὃς μόνος ἀληθινὸς θεὸς ὑπάρχει ἐγὼ καθ' ἑκ. ἡμ. θ. πρ.: C Τῷ παντοκρ. θ. ἐγὼ πᾶσαν ἡμέραν

μίζω, οὐ λιβάνου καπνὸν οὐδὲ μυκωμένων ταύρων τὰς σάρκας οὐδὲ αἷμα τράγων, ἀλλ' ἄμωμον ἀμνὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ σταυροῦ ἱερουργῶν· οὗτινος τὸ σῶμα πᾶς ὁ τῶν πιστῶν λαὸς μεταλαμβάνων καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνων, ὁ ἱερουργηθεὶς ἀμνὸς μετὰ τοῦτο ὁλόκληρος διαμένει καὶ ζῶν. ἀληθῶς οὖν ἱερουργεῖται, καὶ ἀληθῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ παρὰ τοῦ λαοῦ βιβρώσκεται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ὁμοίως πίνεται, ὅμως καθὼς ἔφην ὁλόκληρος διαμένει καὶ ἀμώμητος καὶ ζῶν.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ποίῳ τρόπῳ τοῦτο δύναται γενέσθαι;

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Εἰ βούλει γνῶναι, ἀνάλαβε μορφὴν μαθητοῦ ὅπως δυνήσει μαθεῖν ὅπερ ἐπεζήτεις.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ἐγώ σε διὰ βασάνων ἀπαιτήσω χάριν τῆς τοιαύτης γνώσεως.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεφήνατο Θαυμάζω σε ἄνδρα φρόνιμον ὄντα εἰς τοσαύτην μωρίαν προσκυλινδούμενον ἵνα δυνηθῇς με διὰ τῶν βασάνων σου πεῖσαι τὰ θεῖά σοι ἐκφάναι ἱερουργή-

---

θυσίαν ζῶσαν ἀναφέρω | οὐ λιβ. καπνόν (A καρπόν) etc: C οὐχὶ θυμιάματος καπνὸν οὐδὲ ταύρ. μυκ. σάρκας οὔτε τράγων αἷμα | B ἀλλ' ἀμώμητον | καθ' ἑκάστ. (C om) ἡμ. cum BCD: A om | C ἐν θυσιαστηρίῳ | A τοῦ σταυρ. αὐτοῦ | ἱερουργῶν: C θεῷ ἀναφέρω | οὗτινος τὸ σῶμα usque διαμένει καὶ ζῶν cum A: B corrupte οὗτινος τὰς σάρκας ὡς μετὰ τὸ ἅπας ὁ λαὸς τῶν πιστευόντων φάγει καὶ ποιεῖ αὐτοῦ τὸ αἷμα, ὁ ἀμνὸς ὁ ἱερουργ. ζῶν καὶ ὁλόκλ. διαμένει: C οὗ τὰς σάρκας μετὰ τὸν πιστὸν λαὸν φαγεῖν καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πιεῖν, ὁ θυθεὶς (codex τυθεὶς) ἀμνὸς ἀκαίρεος διαμένει καὶ ζῶν: D *cuius carnes posteaquam omnis populus credentium manducaverit et eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseverat et vivus* | ἀληθῶς οὖν usque ἀμώμητος καὶ ζῶν (*et cum vere sacrificatus sit et vere carnes eius manducatae sint a populo et vere sanguis eius sit haustus, tamen ut dixi integer permanet et immaculatus et vivus*) cum AD: BC om

Ποίῳ τρόπ.: C Πῶς | C δύν. τοῦτο, B δυνήσεται τοῦτο

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | βούλει cum B; A βούλῃ; C θέλεις | γνῶναι cum A: BC εἰδέναι | μορφήν cum B; D *formam*; A τάξιν; C πρόσωπον | ὅπ. δυνήσει (A -σῃ) μαθ. cum AB; C ἵνα διδαχθῇς | ὅπερ (A ὅ) ἐπεζήτεις (A -ζήτησας) cum BA; CD ὅπερ ζητεῖς

σε: C παρά σου | διὰ βασάνων cum A; B βασανισμοῖς; C βασάνους (Woog -νοις); D *tormentis* | ἀπ. χάριν τ. τ. γν. cum B; C τοῦτο (Woog τούτου) χάριν ἀπ.; A ἀπ. τῆς τοι. γν. τὴν φανέρωσιν; D *exigam huius rei notitiam*

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | ἀπεφήν. cum A; B ἀπεκρίνατο; C εἶπεν | C ἄνθρωπον ὄντα συνετόν | εἰς: B πρός | μωρίαν (A τιμωρίαν) προσκ.: C ἀσυνεσίαν ἐξοκείλαντα (codex ἐξωκήλ.) | ἵνα δυν. usque ἱερουργ. cum B; A ἵνα δυν. διὰ βασάνων με ἐκφάναι σοι τὰ θ. ἱερουργ.; C τοῦ νομίζειν σε διὰ βασάνων ἐφαπλῶσαι τὰς θείας θυσίας; D *Ergo tu tormentis putas me divina tibi pan-*

ματα. ἀκήκοας τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ, ἀκήκοας τὸ μυστήριον τῆς ἱερουργίας. εἰ πιστεύεις εἰς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν σταυρωθέντα, ἐκφανῶ σοι πάντως ὁποίᾳ τάξει σφαγιασθεὶς ζήσει ὁ ἀμνὸς ὁ μετὰ τὸ ἱερουργηθῆναι καὶ βρωθῆναι αὐτὸν ὁλόκληρος καὶ ἀμώμητος ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ διαμένων.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ ἀμνὸς ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ διαμένει ἐν τῷ σφαγιασθῆναι αὐτὸν καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ὡς σὺ ἔφης βρωθῆναι;

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας, μαθεῖν δυνήσει· εἰ δὲ μὴ πιστεύεις, οὐδέποτε σὺ πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς τοιαύτης καταντήσεις ἀληθείας.

7 Τότε ὀργισθεὶς ὁ Αἰγεάτης ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ καθειρχθῆναι· ἔνθα ὄντος αὐτοῦ καταχλείστου συνῆλθεν πλῆθος λαοῦ πρὸς αὐτὸν σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς ἐπαρχίας, ὥστε τὸν Αἰ-

---

dere mysteria? | ἀκήκ. τὸ μ. τοῦ σταυροῦ cum AD: BC om | C ἤκουσας τὸ μυστ. τῆς θυσίας | εἰ (B praem λειπων, corrige λοιπόν?) πιστ. εἰς Χριστ. (A om) τὸν -- σταυρωθέντα cum AB; C ἐὰν πιστεύσῃς τὸν Χρ. υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν σταυρωθέντα | σταυρωθέντα: BCD add ὑπὸ (C add τῶν) Ἰουδαίων ἀληθινὸν (C -θῆ) θεὸν εἶναι | ἐκφανῶ σοι πάντως cum B; C ἐφαπλώσω σοι; D ***pandam tibi:*** A (corrupte) nil habet | ὁποίᾳ τάξει (A corrupte ὅπως τάξῃ): C οἵῳ τρόπῳ | A ὁ ἀμνὸς σφαγιαζόμενος ὃς μετὰ τὸ ἱερουργηθῆναι καὶ βρωθῆναι αὐτὸν ὁλόκλ. καὶ ἀμώμ. διαμένει τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ, B σφαγιασθεὶς ζήσει (addit τό?) ὁ ἀμνὸς ὁ μετὰ τὸ ἱερουργ. ὁλόκλ. καὶ ἀμώμ. ἐν τῇ αὐτοῦ βασ. διαμένων, C ζῇ ὁ ἀμνὸς ὃς (codex ὁ) μετὰ τὸ τυθῆναι (Woog θυθῆναι) καὶ βρωθῆναι ὡς ἀκαίρεος καὶ ἄμωμος ἐν τῇ αὐτ. βασ. διαμένῃ (Woog -νει). D ***vivat agnus, qui cum sacrificatus fuerit et comestus, integer tamen et immaculatus in suo regno permanet.***

C Καὶ πῶς ἀμνὸς ἐν βασιλείᾳ διαμενεῖ | σφαγ. αὐτόν usque βρωθῆναι cum B; A εἶναι αὐτὸν σφαγιασθέντα -- καθὼς σὺ -- καταβρωθέντα; C σφαγῆναι καὶ παρὰ παντ. τ. λα. καθὼς λέγεις βρωθῆναι

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | Εἰ etc cum B: C Ἐὰν πιστεύσεις ἐξ ὅλης καρδίας, δυνήσῃ μαθεῖν: A Εἰ π. ἐξ ὅλ. τ. κ. σου, δύνασαι μαθῆναι | πιστεύεις cum A: BC πιστεύσεις (B -σῃς) | οὐδέποτε cum AC; B praem τὸ καθόλον; D ***penitus nunquam*** | πρὸς -- καταντ. ἀληθ. (B ἀλ. κατ.): C δυνήσῃ καταλαβεῖν πρὸς τελείωσιν τῆς ἀληθείας: D ***tu ad indaginem*** (AB ***imaginem***, εἰκόνα) ***huius veritatis attinges***

7. C ἐν φυλακῇ φρουρηθῆναι, B πρὸς εἱρκτὴν καθειρχθέντα | B ἔνθα ὡς εἶναι αὐτὸν κατάκλειστον ἐληλυθέναι πρὸς αὐτὸν πλῆθος πολὺ σχενδὸν (ita) ἀπὸ π. τ. ἐπ.: C ἐν ᾗ καταχλείστου (inepte editum est καταχλεὶς, τοῦ) αὐτοῦ ὄντος ἦλθε πρ. αὐτ. τὸ πλῆθος πάσης τῆς χώρας: D ***ubi cum esset clausus, venit ad eum multitudo bene totius provinciae*** | ὥστε τὸν (B add μὲν) Αἰγ. βουλεύσασθαι (B -εύεσθαι) ἀποκτ. (B φονεύειν), τὸν δὲ -- τῶν θυρ. τῆς φ. συνθλ. (B θλασθέντων τῶν θυρῶν) λυτρ. cum AB, item D (***ita ut Aegeam vellent occidere, et An-***

γεάτην βουλεύσασθαι ἀποκτεῖναι, τὸν δὲ μακάριον Ἀνδρέαν τὸν ἀπόστολον τῶν θυρῶν τῆς φυλακῆς συνθλασθέντων λυτρώσασθαι.

Οὓς ὁ μακάριος Ἀνδρέας τοιούτοις ῥήμασιν ἐνουθέτησεν λέγων Μὴ θελήσητε τὴν ἡσυχίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς στασιώδη καὶ διαβολικὴν ταραχὴν ἐξεγεῖραι. ὁ γὰρ κύριός μου παραδοθεὶς μετὰ πάσης μακροθυμίας ἤνεγκεν· οὐκ ἐφιλονείκησεν, οὐκ ἐκραύγασεν, οὐδὲ ἐν ταῖς πλατείαις τις αὐτοῦ κραυγάζοντος ἀκήκοεν. ἔχετε οὖν καὶ ὑμεῖς σιωπὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην, καὶ μὴ τὸ ἐμὸν μαρτύριον ἐμποδίσητε, μᾶλλον δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοὺς ὡς ἀθλητὰς τῷ κυρίῳ προετοιμάσατε, ὅπως τὰς ἀπειλὰς ἀδειλάνδρῳ τῇ ψυχῇ νικήσητε, τοὺς δὲ αἰκισμοὺς διὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ σώματος ὑπερβάλητε. ἡ γὰρ πρόσκαιρος αὕτη πτῶσις φοβητέα οὐ τυγχάνει· ἐκείνην χρὴ φοβηθῆναι τὴν τέλος μὴ ἔχουσαν. ὁ τῶν ἀνθρώπων οὖν φόβος ἐοικώς τινι καπνῷ, ὅστις ἐν ὅσῳ ἀθρόον διεγείρεται, ἀφανίζεται. καὶ ὀδύνας ἐκείνας

---

dream apost. fractis ianuis carceris liberare): C ὥστε θελῆσαι τὸν Αἰγέαν ἀποκτ. καὶ Ἀνδρ. τὸν ἀπ. τῶν θυρῶν κεκλεισμένων (emenda κεκλασμ. ut iam Woogio videbatur) διασῶσαι

μακάριος: CD ἅγιος | τοιούτοις: BD τούτοις τοῖς | ῥήμασιν: C λόγοις | B ἐνουθέτει, C παρεκάλει | εἰς στασ. καὶ (B om) διαβ. ταρ. (B om) cum A(B); C εἰς ἀνασοβὴν (Woog: „forte ἀνασέβησιν") διαβολικήν; D *in seditionem diabolicam* | C διεγεῖραι | C καὶ γὰρ ὁ κύριος παραδοθείς, B ἐπεὶ οὖν παραδοθεὶς ὁ μακάριός (corrige κύριός) μου | B πᾶσαν μακροθυμίαν παρέσχεν, C πᾶσ. ὑπομονὴν ἐνεδείξατο | C οὐκ ἔκραξεν | οὐδὲ (A add τις) ἐν τ. πλ. τις (A om) cum (A)BCD | αὐτοῦ κραυγάζ. ἀκήκ. (C ἤκουσεν κράξαντος) cum BCD: A τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἤκουσεν | ἔχετε: C ἐσχῆτε | CD om καὶ ὑμεῖς | C σιωπ. καὶ εἰρ. καὶ ἡσυχ. | B καὶ μὴ μόνον | A ἐνποδήσηται | μᾶλλον δέ: C ἀλλά, B ἀλλὰ γάρ | ὑμᾶς (A ὑμεῖς, C om) ἑαυτοὺς (B om) ὡς (C καθάπερ) ἀθλητὰς (A -ταὶ) τῷ (B αὐτοὺς τῷ) κυρ. προετοιμ. (C ἑτοιμ.) | BC ὅπως νικήσ. τὰς (C om) ἀπ. ἀδ. τῇ ψυχ. (C ἐν ἀφοβίᾳ ψυχῆς) | τοὺς δὲ -- ὑπερβάλητε (ita B; A -βάλλητε) cum AB; C τὰς δὲ πληγὰς διὰ τῆς ῥώσεως τοῦ σώμ. ὑπενέγκητε | ἡ γὰρ πρόσκ. (B om) αὕτη (B τοιαύτη) πτ. φοβ. οὐ (AB om; supplevi) τυγχ. (B ἐστιν)· ἐκείνην -- ἔχουσαν (B ἐκεῖνος οὖν, ἔφη, φοβητέος ὁ θάνατος ὁ τέλος μὴ ἔχων) cum A(B); C εἰ γὰρ ὁ φόβος ἐκφοβεῖ, ἐκεῖνος ὁ τέλος μὴ ἔχων; D *si enim terror timendus est, ille est utique timendus qui finem non habet* | ὁ τῶν ἀνθρ. οὖν φόβ. cum A: BC ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπινος φόβ. | B ἐοικώς ἐστιν κάπνῳ, ὅστις -- αὖθις ἀφανίζεται: C καπνοῦ ὅμοιός ἐστιν, καὶ αἰφνὶς (Woog αἴφνης) διεγερθεὶς καταπραΰνεται | καὶ ὀδύνας (κ. ὀδ. supplevi) ἐκείνας -- ἐχούσας cum A; B καὶ αἱ ὀδύναι φοβητέαι εἰσὶν αἱ οὕτως ὑπάρχονται, αἵτινες οὐδέποτε περατοῦνται; C καὶ ἐὰν εἰσι πόνοι, ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ οὕτως ἀρχόμενοι ὡς μηδέποτε τέλος ἔχειν; D *et si dolores timendi sunt, illi sunt formidandi qui sic incipiunt ut nunquam finiantur.*

χρὴ φοβηθῆναι τὰς μηδέποτε τέλος ἐχούσας. αὗται γὰρ αἱ ὀδύναι αἱ μὲν κουφότεραι τύχωσιν εἶναι καὶ ὑπενέγκαι τις αὐτὰς δύναται· εἰ δὲ βαρεῖαί εἰσιν, ταχέως τὴν ψυχὴν ἐκβάλλουσιν. ἐκεῖναι δὲ αἱ ὀδύναι αἰώνιοι τυγχάνουσιν, ἔνθα καθημερινοὶ κλαυθμοὶ καὶ οἰμωγαὶ καὶ ὀλολυγμοὶ καὶ ἀτελεύτητος βάσανος, πρὸς ἃς ὁ ἀνθύπατος Αἰγεάτης ἀπιέναι οὐ δέδοικεν. γίνεσθε οὖν μᾶλλον ἕτοιμοι πρὸς τοῦτο, ὅπως διὰ τῶν ἐπικαίρων θλίψεων πρὸς τὰς αἰωνίους ἀναπαύσεις καταντήσητε ἀεί τε ἐπανθήσητε καὶ Χριστῷ συμβασιλεύσητε.

[8] Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς τὸν λαὸν νουθετοῦντος, ἐν τῷ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διαυγάζειν μεταπεμψάμενος ὁ Αἰγεάτης ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν τὸν μακάριον Ἀνδρέαν προσέταξεν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος εἶπεν Ἐλογισάμην σε διὰ τῆς νυκτερινῆς μερίμνης ἐπιστρέψαι τὸν λογισμόν σου ἀπὸ τῆς μωρίας καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου τοῦ Χριστοῦ σου ἐνδοῦναι, ὅπως δυνήσῃ μεθ᾽ ἡμῶν εἶναι καὶ μὴ

αὗται γὰρ -- ἐκβάλλουσιν cum A. B corruptissime sic: αὗται δὲ αἱ ὠδύναι ἢ κουφώτεραί ἤσιν καὶ ὑπομαίνεσθαι δύνανται· εἶται βαρίαι ἤσίν καὶ ταχέως τὴν ψυχὴν ἐκβαλοῦσαι. C οὗτοι γὰρ οἱ πόνοι ἐλαφροί εἰσι καὶ ὑπομονητικοί· εἰ δεινοί, καὶ τάχιον τὰς ψυχὰς ἐκφέρουσιν. D *isti enim dolores aut leves sunt et tolerantur, aut graves sunt et cito animam eiiciunt.* | ἐκεῖναι δὲ αἱ ὀδ. αἰώνιοι (B -νιαι) τυγχ. (B εἴσιν) ἔνθα (B add ἐστὶν) καθημ. (B ἡμερούσιος) κλαυθμοὶ (-μὸς B) κ. οἰμωγαὶ (B οἰμογεί, i. e. οἰμωγή) κ. ὀλολυγμοὶ (B -σμὸς) κ. ἀτ. βάσ. cum A(B): C ἐκεῖνοι δὲ αἰώνιοί εἰσιν, ὅπου καθημερινὸς ὀδυρμὸς καὶ αἰμωγαὶ (Woog αἰμωδιά) καὶ ὀλολυγμὸς καὶ ἀτελ. κρίσις: D *illi autem dolores aeterni sunt, ubi est quotidianus fletus et mugitus et luctus et sine fine cruciatus.* | B πρὸς ὃν Αἰγ. ὁ ἀνθ. ἀπ. οὐ δέδειχεν: C ἔνθα ὁ Αἰγέας ὁ ὕπατος πορευθῆναι οὐ πτοῆται | C ἕτοιμοι μᾶλλον | ὅπως -- ἀναπαύσεις (B χαράς, D *gaudia*) κατ. cum ABD: C ἵνα δ. τ. προσκαίρων θλ. εἰς τὴν αἰώνιον χαρὰν φθάσητε | ἀεί τε ἐπανθήσητε (codex corrupte πενθήσηται) -- συμβασ. cum A. B ἔνθα διὰ παντὸς εὐφρανθῆτε ἀεί τε ἐπανθήσητε, ἅμα σὺν Χρ. βασιλεύσητε. C ἔνθα πάντοτε εὐφρανθῆτε, πάντοτε ἐξανθήσητε, ἀεὶ σὺν Χρ. βασιλεύσητε. D *ubi semper laetemini, semper floreatis semperque cum Christo regnetis.*

8. Ταῦτα -- ἀποστ. Ἀνδρέου (B Ἀνδρ. τοῦ ἀποστ.) -- ἐν τῷ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας (ita B; A τὴν ἡμέραν τὸ φῶς; D *dum lux diei in matutino prorumperet*) διαυγ. cum AB(D): C Ταῦτα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου δι᾽ ὅλης τ. ν. τῷ λαῷ παραινοῦντος, ἐν τῷ αὐγάζειν πρωὶ ἡμέραν | μεταπεμψάμενος -- εἶπεν cum AB; CD ἀπέστειλεν ὁ Αἰγέας καὶ ἤγαγεν πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἅγιον Ἀνδρ. καὶ καθίσας etc. | Ἐλογισάμην -- μωρίας (A add ἐκείνης) -- ἐνδοῦναι cum AB. C Δοκῶ διὰ τῆς νυκτὸς ἐσκέψω (Woog ἐπισκέψεως) ἀποστρέψαι τὸν λογισμόν σου ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας σου καὶ τῆς τοῦ Χρ. σου αἰνέσεως παύσασθαι. D *Existimavi te nocturna cogitatione revocare animum tuum a stultitia et a Christi tui laude cessare* | ὅπως

ἀποβάλλεσθαι τὰ τοῦ βίου χαρίεντα· μωρία γάρ ἐστιν προθέσει τινὰ πρὸς τὸ τοῦ σταυροῦ πάθημα ἐλθεῖν καὶ ποιναῖς καὶ φλογαῖς αἰσχίσταις ἑαυτὸν παραπέμψαι.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἀπεκρίθη Τὴν χαρὰν μετὰ σοῦ σχεῖν δυνήσομαι ἐὰν πιστεύσῃς τῷ Χριστῷ καὶ ἀποβάλῃς τὴν τῶν εἰδώλων θρησκίαν. ἀπέστειλεν γάρ με ὁ Χριστὸς εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, εἰς ἣν οὐκ ἐλάχιστον δῆμον τῷ Χριστῷ περιεποιησάμην.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Διὰ γὰρ τοῦτο σπεῖσαί σε συνωθῶ, ὅπως οὗτοι οἱ ὑπὸ σοῦ ἀπατηθέντες λαοὶ ἐγκαταλείψουσιν τὴν ματαιότητα τῆς σῆς διδασκαλίας καὶ αὐτοὶ προσκομίσωσιν τοῖς θεοῖς χαρίεντας σπονδάς· οὐδὲ γὰρ μία πόλις ἀπέμεινεν ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ ἐν ᾗ τὰ ἱερὰ αὐτῶν οὐκ ἐγκατελείφθησαν καὶ ἠρήμωνται. καὶ νῦν διὰ σοῦ πάλιν ἀνανεωθῶσιν τῇ τῶν εἰδώλων θρησκίᾳ, ὅπως

δυνήσῃ (B δυνηθήσει) μεθ' ἡμ. εἶν. καὶ (B om μ. ἡ. ε. καὶ) μὴ ἀποβ. τὰ τοῦ β. χαρ. (haec corrupta in B τὰ τοῦ β. ἀποχαλέσθαι χαριεντί)· μωρία (B μωρὸν) γ. ἐ. προθέσ. τινὰ (B τὸ λοιπόν [codex λειπόν] σε θέλειν) πρὸς -- ἐλθεῖν (B ἐπιέναι) -- αἰσχίσταις (codex -στοις) ἑαυτ. (B ἑαυτ. αἰσχυντοῖς) παραπ. cum AB. C(D) ὅπως δυνήσῃ μεθ' ἡμῶν τὰς (codex τὰ) τῆς ζωῆς μὴ καταλεῖψαι χάριτας. ἀβέλτερον (codex ἀβέντερον) γάρ ἐστιν τοῦ λοιποῦ θελῆσαι (D *stultum est enim ultro velle*) εἰς τὸ τοῦ σταυροῦ πάθος πορευθῆναι καὶ πυραῖς καὶ φλοξὶ χαλεπαῖς (ita Woog; codex ἐπυραῖς χαλαιπαῖς) ἑαυτὸν παραστῆσαι (D *et ignibus ac flammis te ipsum pessimis destinare*)

Ὁ ἅγιος: D om | B ἀπεκρίνατο | B Τὰς χάριτας μετὰ σοῦ ἔχειν δυνήσωμαι εἰ πιστεύσεις τῷ Χρ. μου καὶ -- θρησκείαν. ἀπέστ. -- αὐτὴν τὴν ἐπαρχ. -- τῷ κυρίῳ περιποιήσωμαι: C Χάριτας ἔχειν σὺν σοὶ δυνήσομαι ἐὰν τῷ Χρ. πιστεύων καταλείπεις (-πῃς Woog) τὸ σέβας τῶν εἰδώλων. ὁ γὰρ Χρ. με ἀπέσταλκεν εἰς ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν (Woog ἐν ᾗ) οὐ μικρὸν λαὸν ἐξεζήτησα τῷ κυρίῳ: D *Gaudia tecum habere potero si credens Christo dimittas culturas idolorum. Christus enim -- ei acquisivi.*

B Διὰ τοῦτό σε σπ. συνωθ. ὅπως οὗτοι (ex B sumsi, om A) οἱ διὰ σοῦ νουθετηθέντες λ. ἐγκαταλείψωσιν -- διδαχῆς -- χαρίεντας (ex B sumsi, om A) σπ.: C Διὰ γ. τ. σε συνωθῶ θῦσαι ἵνα οὗτοι οἱ ὑ. σ. πλανηθέντες λ. καταλείπωσι τὴν -- διδασκαλ. καὶ θύσωσι τοῖς θεοῖς: D *Ideo te sacrificare compello ut isti qui per te decepti sunt populi relinquant vanitatem tuae doctrinae et ipsi diis offerant grata libamina* | οὐδὲ γ. μ. (BC μ. γ.) πόλ. (C post Ἀχ. ponit) ἀπέμ. (B ἐνέμ., C ἐγκατελείφθη) ἐν (A om) τ. Ἀχ. ἐν ᾗ (B οὗ ἐν ᾗ) | τὰ ἱερ. α. -- ἠρήμωνται (A ἐρήμονται, B εἰρήμονται) cum AB(D): C οὐκ ἀπευκτέα (Woog -κταῖα) καὶ κατεστραμμένα εἰσὶ τὰ τῶν θεῶν τὸ σέβας | καὶ νῦν -- θρησκίᾳ (B -σκείᾳ) cum AB(D): C male om; debebat enim ita fere scribi (vide quae modo ex C allata sunt) -- εἰσὶ τὰ τῶν θεῶν ἱερά. καὶ νῦν διὰ σοῦ πάλιν ἀνανεωθῇ τῶν θεῶν τὸ σέβας. | ὅπως -- οἱ (A om) κ. σ. θυμούμενοι (A θυμώμ.) ἐπὶ τούτῳ (B om)

καὶ οἱ θεοὶ οἱ κατὰ σοῦ θυμούμενοι ἐπὶ τούτῳ ἀρεσθέντες ποιήσωσιν ἵνα καὶ εἰς τὴν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν φιλίαν δυνηθῇς ἐπανακάμψαι. εἰ δὲ μή γε, διάφορα ὑπὲρ τῆς τῶν θεῶν ἐκδικήσεως ὑπομενεῖς κολαστήρια, καὶ μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ᾧ ἐπαινεῖς ἀναρτηθεὶς ἐκλείψεις.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Ἄκουε, υἱὲ τοῦ θανάτου καὶ ἄχυρον τοῖς αἰωνίοις ἑτοιμασθὲν ἐμπυρισμοῖς, ἐμοῦ τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ καὶ ἀποστόλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕως τοῦ νῦν μειλιχίως μετὰ σοῦ συνέτυχον περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς πίστεως, ὅπως τῆς ἀπολογίας δεκτικός, τῆς ἀληθείας ἔκδικος ἀποτελεσθεὶς τὰ μάταια εἴδωλα καταφρονήσῃς καὶ θεὸν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄντα προσκυνήσῃς· ἐπειδὰν δὲ τῇ ἀναιδίᾳ τῇ αὐτῇ μένεις διατελῶν καὶ ἐμὲ οἴει διὰ τῶν ἀπειλῶν σου ἐκφοβεῖν, εἴ τί σοι δοκεῖ ἐν κολαστηρίοις μεῖζον ὑπάρχειν, προσάγαγέ μοι. τοσοῦτον γὰρ ἔσομαι

ἀρεσϑ. cum AB: C ὅπως κ. οἱ ϑε. κατὰ σοῦ ὀργισϑέντες | ποιήσωσιν -- ἐπανακάμψαι cum A: B δυνηϑῶσιν καὶ εἰς τὴν ἐμὴν φιλίαν ἐμμεῖναι, καὶ αὐτὸς δὲ πάλιν εἰς τὴν αὐτῶν διαμεῖναι: C εὐμενισϑῶσι, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δυνήσῃ φιλίᾳ διαμεῖναι: D *placari possint, et in nostra possis amicitia permanere.* | εἰ δὲ μή γε (C om) cum BCD: A εἰ δὲ μὴ βουληϑῇς μοι ἐπακοῦσαι | διάφορα -- ἐκδικ. ὑπομενεῖς (A -μείνης) κολ. (B ὑπομενῇς κολ. ἐκδικ.) cum AB(D): C διαφόρους ὑποστήσῃ ἐκδικήσεως βασάνους | C καὶ τέλος ἐν τῷ σταυρῷ | ᾧ (A ὅ, B add σύπερ) ἐπαινεῖς cum ABC; D *quam laudasti* | ἀναρτ. (C κρεμάμενος) ἐκλείψεις (A -ψοις): D *suspensus deficies*

Ὁ ἅγιος: D om | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | C Ἄκουσον υἱὲ διαβόλου | τοῖς αἰων. ἑτοιμ. ἐμπυρ. (*aeternis parata incendiis*) cum BD: A τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ἑτοιμ.: C ηὐτρεπισμένον τῷ αἰωνίῳ ἐμπυρισμῷ | ἐμοῦ (B ἄκουσον ἐμοὶ) τοῦ δ. τ. ϑ. (B τῷ τοῦ κυρίου δούλῳ) κ. ἀποστόλου (B -λῳ, A add τοῦ κυρίου ἡμῶν) Ἰ. Χρ. cum AB: C ἐμοῦ τοῦ δούλου Χριστοῦ: D *audi me servum domini et apostolum Iesu Christi* | ἕως τ. ν. μειλιχίως (codex corrupte με εχη·ος) μετὰ -- πίστεως cum A: B νῦν ἕως πότε μηλιχίως μετὰ σοῦ πέπραχα τῇ ἀκριβίᾳ τῆς πίστεως: C ἕως πότε πραέως μετὰ σοῦ διαλεχϑήσομαι περὶ τῆς πίστεως: D *nunc usque mitius tecum egi censura fidei* | ὅπως -- καταφρονήσῃς cum B: A ἴσος δεκτικῶς (corrige ἴσως δεκτικὸς) τῆς ἀληϑείας γενόμενος τῆς ματαιότητος τῶν εἰδώλων καταφρ.: C καϑάπερ, τέλειος τῆς ἀληϑείας ἔκδικος γενόμενος, ἔδει σε καταφρονῆσαι τῶν ματαίων εἰδώλων: D *ut rationis capax et veritatis defensor effectus idola vana contemneres* | καὶ ϑεὸν -- προσκυνήσῃς cum ABD: C καὶ ϑεὸν τὸν ὄντα προσκυνῆσαι | ἐπειδὰν -- καὶ ἐμὲ οἴει (codex οἱ) διὰ -- προσάγ. μοι cum A: B ἀλλ' ἐν τῇ ἀναιδείᾳ σου διατελῶν ἐμοὶ εἰ (ἐμὲ? ἐμὲ οἴει?) δύνασϑαι τὰς ἀπειλάς σου δειλανδρίσαι ἐπινοεῖς· εἴ τι οὖν σοι φαίνεται ἐν κολαστηρίοις μεῖζον (codex μείζονα), διαλόγισαι: C ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀκαϑαρσίᾳ σου ἐπιμένεις καὶ νομίζεις με τὰς ἀπειλάς σου πτοεῖσϑαι, ὃ δοκεῖ σοι πρὸς τιμωρίαν μερίμνησον: D *sed quia in impudentia tua perdurans me putas minas tuas posse formidare, quicquid tibi videtur in suppliciis maius, excogita.* | τοσοῦτον -- ὅσον (codex add ἐνῇ

τῷ ἐμῷ βασιλεῖ εὐαρεστῶν, ὅσον ὑπὲρ τῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὁμολογίας ἐν ταῖς βασάνοις διακαρτερήσω.

9 Τότε ὀργισθεὶς ὁ ἀνθύπατος Αἰγεάτης ἐκέλευσεν τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ ταῖς βασάνοις κακωθῆναι. ἐκταθεὶς οὖν ὑπὸ στρατιωτῶν ἑπτάκις τρισὶν καὶ εὐτόνως τυπτηθείς, κουφισθεὶς προσήχθη ἔμπροσθεν τοῦ ἀσεβοῦς Αἰγεάτου. πρὸς ὃν διελέχθη οὕτως· Ἄκουσόν μου, Ἀνδρέα, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματός σου τὸν λογισμόν σου ἀνάστειλον· εἰ δὲ οὐ βούλει μοι ὑπακοῦσαι, ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ποιήσω σε ἀπολέσθαι.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Ἐγὼ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος τυγχάνω, καὶ μᾶλλον ὤφειλον εὔξασθαι ἐντυχεῖν τῷ τροπαίῳ τοῦ σταυροῦ ἤπερ δειλιᾶσαι· σοὶ δὲ αἰώνιος ἀπόκειται βάσανος, ἥνπερ καὶ ἐκφυγεῖν δυνήσει μετὰ τὸ δοκιμάσαι σε τὴν

πλεῖον) ὑπὲρ -- διακαρτ. cum A: B τοσοῦτον γὰρ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ ἔσομαι δεκτέος, ὅσον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔσομαι διαμένων εἰς τὰς βασάνους (codex add ου) ὁμολογητής: C τοσούτῳ (Woog τοσοῦτον) γὰρ τῷ ἐ. β. γενήσομαι εὐπρόσδεκτος, ὅσον ὑπὲρ τοῦ ὀν. αὐτ. διαμείνω ἐν βασάνοις ὁμολογητής: D *tanto enim meo regi ero acceptior, quanto pro eius nomine fuero permanens in tormentis confessor.*

9. Τότε ὀργ. ὁ ἀνθ. Αἰγ. (B ὁ Αἰγ. ἀνθ.) ἐκέλ. (B add ὅπως) -- κακωθῆναι (B κακώσει, corrige κακωσώσιν). ἐκταθεὶς (A ἐκτανθ.) οὖν ὑπὸ στρ. ἑπτ. τρ. (B ὑπὸ ἑπτ. τρισὶν στρατιώταις) κ. εὐτ. (B om) τυπτ., κουφ. (B add τε καὶ) προσήχθη (B προσαχθεὶς) ἔμπρ. τοῦ ἀσεβοῦς Αἰγεάτου (B ἔμπρ. αὐτοῦ) cum AB: CD Τότε ὁ Αἰγέας ἐκέλευσεν αὐτὸν βασανίζεσθαι τεταμένον (*flagellis caedi extensum*: Woog mavult τετασμένον), καὶ ἐν τῷ ἀπαλλαγῆναι ἑπτὰ τετραδίοις τοὺς τύπτοντας αὐτόν (*Qui cum septem terniones transisset*), ἀνέστη καὶ ἠνέχθη ἔμπρ. αὐτοῦ | πρὸς ὅν: B ᾧτινι | διελ. οὕτως cum A: B οὕτως διελάλησεν ὁ ἀνθύπατος: CD Αἰγέας εἶπεν | Ἀνδρέα cum BCD:. A add συμβουλεύοντός σου | ἀπό: C ἐκ | B τοῦ σοῦ αἵματος | τὸν λογ. σου (C om): B τὴν συμβούλειαν: D *consilium* | C ἀπόστρεψον: B ἀνακάλεσαι: D *revoca* | εἰ δὲ -- ἀπολέσθαι cum A: B ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃς, τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ σε ποιήσαιμι ἀπόλλυσθαι: C εἰ δὲ μή, ἐν τῷ σταυρῷ σε ποιήσω τελειωθῆναι: D *quod si non feceris, crucis te faciam interire patibulo.*

C Ἐγὼ τῷ σταυρῷ τ. Χρ. δεδούλωμαι | καὶ μᾶλλ. -- τῷ τροπαίῳ (codex τὸ τρόπαιον) -- ἤπερ (codex εἴπερ) δειλιᾶσαι (codex δηλειᾶς) cum A: B καὶ τῷ τροπαίῳ τοῦ στ. εὔξασθαι μᾶλλ. ὤφελον εἴπερ δεδιαῖναι (corrige ἤπερ δεδιέναι): C καὶ τοῦ στ. τὸ τρόπαιον μᾶλλ. ἐπιθυμῆσαι ὤφειλον ἢ πτοῆσθαι | σοὶ δὲ -- τῷ Χρ. μου cum A: B σὺ (corrige σοὶ) δὲ αἰώνιος βασανισμός· ᾧτινι (sic) χρεωστούμενος δυνήσει ἐκφυγεῖν, εἰ μετὰ τὸ δοκιμάσαι τὴν ὑπομονήν μου πιστεύσεις (codex -σῃς) τῷ Χριστῷ: C σὲ δὲ αἰωνία κόλασις ἡ κεχρεωστημένη ὑποδέξεται, ἐὰν μετὰ δοκιμάσαι σε τὴν ἐμὴν ὑπομονὴν καὶ οὕτως μὴ πιστεύσεις τῷ Χρ.: D *tibi autem cruciatus aeternus qui debetur, poteris evadere si postquam*

ὑπομονήν μου, ἐὰν πιστεύσῃς τῷ Χριστῷ μου. ἐγὼ γὰρ περὶ τῆς σῆς ἀπωλείας θλίβομαι, καὶ οὐ περὶ τῆς ἐμῆς παθήσεως συνταράσσομαι. ἡ γὰρ πάθησίς μου ἢ μιᾶς ἡμέρας διάστημα καταλαμβάνει ἢ δύο τὸ πολύ· ὁ δὲ σὸς βασανισμὸς εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας οὐ καταλήψεται πέρας. ὅθεν τοῦ λοιποῦ παῦσαι ταῖς ταλαιπωρίαις σου προστιθῶν καὶ τὸ αἰώνιον πῦρ σεαυτῷ ἀνάπτων.

10 Τηνικαῦτα οὖν ἀγανακτήσας ὁ Αἰγεάτης τὸν μακάριον Ἀνδρέαν τῷ σταυρῷ προσπαγῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ ἀπολιπὼν πάντας πρόσεισι τῷ σταυρῷ καί φησιν αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς φω-

---

probaveris perseverantiam meam vel sic credideris Christo. | ἐγὼ γὰρ -- θλίβομαι καὶ οὐ (B δέδικα, οὐ) -- συνταράσσ. (B νῦν ταράσσ.) cum AB: C ἐγὼ γὰρ διὰ τὸν σὸν ὄλεθρον φοβοῦμαι: D *ego enim de tuo interitu timeo, non de mea passione conturbor.* | C om καταλαμβάνει | ἢ δύο τὸ πολύ (A τὸ πλεῖστον) cum AB: C ἢ τὸ πολὺ δύο | C ἡ δὲ σὴ κόλασις | εἰς ἀτελευτήτους -- πέρας cum A: B οὐδὲ χίλια ἔτη δυνήσειται (sic) καταλαμβεῖν (sic) πέρας: C οὐδὲ διὰ χιλίων ἐτῶν δυνήσηται τελειωθῆναι: D *nec per millia annorum potest pervenire ad finem.* | ὅθεν -- προστιθῶν (codex προστίθων, sic) καὶ -- ἀνάπτων cum A: B ὅθεν παῦσαι λειπὼν τῇ παλαιπωρίᾳ σου προσθῦσαι (sic) καὶ τὸ -- ἀνάψαι: C ὅθεν παῦσαι λοιπὸν ταῖς ταλαιπωρίαις μὴ (scribe τι?) προσθῆναι καὶ πῦρ σεαυτῷ αἰώνιον ἀνάψαι: D *unde desine iam miserias tuas augmentare, et ignem ipse tu tibi aeternum accendere noli.*

10. Τηνικαῦτα -- ὁ Αἰγεάτης (A ὁ ἀνθύπατος) τὸν -- προσέταξεν cum AB: CD Τότε θυμωθεὶς (D *indignatus*) ὁ Αἰγέας τῷ σταυρῷ αὐτὸν προσηλωθῆναι ἐκέλευσεν. Post haec CD, in quibus Τότε θυμωθεὶς etc. ad sectionem nonam trahuntur, sic pergunt: οὕτως δηλώσας τοῖς κεντηρίοις (sic codex; Woog „vel κεντυρίοις") ἵνα τεθεὶς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὡς εἰς τριπάσσαλον τανυθῇ, ὅπως μὴ πολὺ ἐμπαρεθεὶς (codex ἐμπαρεὶς) τάχιον ἐκλείπει (Woog -πῃ), ἀλλὰ μᾶλλον κριθῇ μακρὰν κρίσιν. ἐν τῷ οὖν ἀποφέρειν αὐτὸν τοὺς ὑπηρέτας ἐγένετο συνδρομή, καὶ ἔλεγον Δίκαιος ἄνθρωπος καὶ φίλος θεοῦ τί ἐποίησεν ἵνα ἐπενεχθῇ ἐν τῷ σταυρῷ; ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας παρεκάλει τὸν λαὸν λέγων ἵνα μὴ ἐμποδίσωσιν αὐτῷ. χαίρων γὰρ καὶ ἀγαλλιώμενος ἐπορεύετο καὶ μὴ πανόμενος τῆς διδασκαλίας. (*mandans hoc quaestionariis ut ligatis pedibus et manibus quasi in eculeo tenderetur, ne clavis affixus cito deficeret sed cruciaretur potius longo cruciatu. Cumque eum carnifices ducerent ut crucifigeretur, concursus factus est populorum clamantium Iustus homo et amicus dei quid fecit ut ducatur ad crucem? Andreas vero rogabat populum ut non impedirent passionem eius. Gaudens enim et exultans ibat et a doctrina non cessans.*) Apud Abdiam lib. III. XL. (Fabric. Cod. apocr. I. p. 520 sq.) similiter sic legitur: *Sic proconsul septem eum ternionibus flagellorum caesum crucifigi praecipit, mandans nominatim quaestionariis ut ligatis manibus et pedibus et non clavis affixus suspenderetur, quo diutino cruciatu deficeret.* | ὁ δὲ ἀπολ. (A ἀπολείπων δὲ) πάντας (A add ὁ ἀπόστολος) πρόσεισι -- λαμπρᾶς (A om) φωνῆς cum AB: CD (incipiunt h. l. sectionem 10.) Ὡς δὲ ἦλθεν ὅπου (*ad locum ubi*) ὁ σταυρὸς ἦν ἕτοιμος, ἰδὼν αὐτὸν μακρόθεν ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ

νῆς Χαίροις ὦ σταυρὲ ὁ ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ ἐγκαινισθεὶς καὶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὡσεὶ μαργαρίταις κοσμηθείς· καὶ μὴν πρὶν ἢ εἰς σὲ ἀνελθεῖν τὸν κύριόν μου πολὺν φόβον ἐπίγειον ἐσχήκεις, ἀρτίως δὲ πόθον οὐράνιον κατέχων ὑπὲρ εὐχῆς ἀνήρτησαι. οἶδα γὰρ ἀπὸ τῶν πιστευόντων πόσας εἰς αὐτὸν χάριτας ἔχεις, πόσα δόματα προητοιμασμένα. ἀμέριμνος οὖν καὶ χαίρων ἥκω πρὸς σέ, ὅπως καὶ σὺ ἀγαλλιώμενος ὑποδέξῃ με τὸν μαθητὴν τοῦ κρεμασθέντος εἰς σέ· διότι πιστός μοι ἀεὶ ἐγένου, καὶ ἐπεθύμησα περιπλακῆναί σε. ὦ ἀγαθὲ σταυρέ, ὁ εὐπρέπειαν καὶ ὡραιότητα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ κυρίου δεξάμενος, ἐπὶ πολὺ ἐπιπόθητε καὶ σπουδαίως ἐπιθυμητὲ καὶ ἐκτενῶς ἐπιζητούμενε, καὶ ἤδη ἐπιποθούσης σε τῆς ψυχῆς μου προητοιμασμένε, λάβε με ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόδος με τῷ διδασκάλῳ μου, ἵνα διὰ σοῦ ἀπολάβῃ με ὁ διὰ σοῦ με λυτρωσάμενος.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἑστὼς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀτενὲς ὁρῶν εἰς τὸν σταυρὸν ἐξέδυσεν ἑαυτόν, καὶ δέδωκεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ τοῖς δημίοις, τοῖς ἀδελφοῖς παρακελευσάμενος

(*voce magna dicens*) | ἐν τῷ σώματι: A εἰς τὸ σώματι (sic) | ὡσεὶ μαργαρίταις (A -ρίτας) cum AB: C καθάπερ μαργαριτῶν | C κατακοσμηθείς | καὶ μὴν -- ἀνελθεῖν (B ἀνιέναι) -- ἐσχήκεις (A -κις, B -κης): C πρὸ τοῦ ἀνελθεῖν ἐν σοὶ τὸν κύρ. μου φόβον ἐπίγ. εἶχες | B ἄρτι | πόθ. οὐρ. κατέχων (C ἐπέχ.) cum AC: B διὰ πόθον οὐρ. κατέχων σε | ὑπὲρ εὐχ. ἀνήρτησαι cum A; D *pro voto susciperis*; C ἀντὶ δώρου (Woog ἀντίδωρον) κρέμασαι (Woog -ασθαι); B ὑπὲρ εὐχῆς ἀνήρτημαι εἰς σέ | οἶδα -- προητοιμασμένα cum AB; C ἐγνωσθεὶς (scribe ἐγνώσθης?) παρὰ τῶν πιστῶν ὅσας ἔχεις ἐν σοὶ χάριτας, πόσα δῶρα ἕτοιμα; D *sciris enim credentibus quanta* etc. | ἥκω: C ἔρχομαι | ἀγαλλιώμενος (B -λλιῶν: C praem χαίρων καί | C δέξῃ, B ὑποδέξεσε | B τοῦ Χριστοῦ τοῦ κρεμασθ., C τοῦ ἐν σοὶ σταυρωθέντος, D *eius qui pependit in te* | πιστός μοι ἀεὶ ἐγένου cum A: B ποθητός σου ἀεὶ ἐγενόμην: C ἀγαπητός σου (omissum ἀεί?) ἐγενόμην: D *amator tuus semper fui* | B ἐπεθ. τοῦ περιπλακ. σε | ἀγαθέ: C μακάριε | B ὡραιότηταν καὶ εὐπρέπειαν, C μεγαλοπρέπειαν καὶ ὡραιότητα, D *decorem et pulchritudinem* | B ὑποδεξάμενος | ἐπὶ πολὺ -- ἐπιζητούμενε (B ζητούμενε) cum AB(D): C πλειστάκεις ἐπιθυμητὲ καὶ ἀγρύπνως ἐκζητούμενε | B καί ποτε ἤδη ἐπιποθουμένῃ τῇ ψυχῇ προητοιμασμένε, D *et aliquando iam concupiscenti animo praeparata*: C om | ἀπό: C ἐκ | καὶ ἀπόδος με: B om καί, C om με | λυτρωσάμενος: ita ABCD; sed AB add χαίροις ὦ σταυρέ· καὶ γὰρ χαίροις ὄντως (B ὄντος)· εὖ (B σὲ) οἶδα· τὸ λοιπὸν οὖν ἀναπαύομαι (B οἶδα καὶ ἀναπαυσάμενόν σε λειπὸν) καὶ (B ἐκ) πολλοῦ κεκμηκώς (B τετμηκότα), πεπηγμένος (B -μένον τε) καὶ ἀναμένον (B -νοντα) με. Ita prorsus.

Καὶ ταῦτα --- ὁρῶν (B ἐνορῶν) -- τοῖς δημίοις (B add τοῦτο) τ. ἀδελφ.

τοῦ ἥκειν τοὺς δημίους καὶ ποιεῖν τὰ ἐγκελευσθέντα αὐτοῖς· πόρρω γὰρ εἱστήκεισαν. οἵτινες προσελθόντες ἐκούφισαν αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ διατείναντες τοῖς σχοινίοις τὸ σῶμα αὐτοῦ μόνον ἀπέδησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ, οὐκ ἀπέτεμον δὲ αὐτοῦ τὰς ἀγκύλας, ταύτην τὴν ἐντολὴν ἐσχηκότες παρὰ τοῦ ἀνθυπάτου· ἀνιάσαι γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο ἀνηρτημένον, καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ζῶντα αὐτὸν ὑπὸ κυνῶν κρεμάμενον βρωθῆναι.

11 Παρισταμένου δὲ ὄχλου πολλοῦ τῶν ἀδελφῶν σχεδὸν ὡσεὶ χιλιάδων εἴκοσι, καὶ θεασάμενοι τοὺς δημίους ἀποστάντας καὶ μηδὲν πεποιηκότας περὶ τὸν μακάριον ὧν οἱ ἀνακρεμάμενοι πάσχουσιν, προσεδόκουν τι πάλιν ἀκούσεσθαι παρ' αὐτοῦ· καὶ γὰρ κρεμάμενος ἐκίνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μειδιῶν. καὶ ὁ Στρατοκλῆς ἐπύθετο αὐτοῦ Τί μειδιᾷς, δοῦλε τοῦ θεοῦ Ἀνδρέα; ὁ γέλως σου ἡμᾶς πενθεῖν καὶ κλαίειν ποιεῖ, ὅτι σοῦ στερούμεθα. καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας αὐτῷ ἀπεκρίνατο Οὐ μὴ γελάσω, τέκνον μου Στρατόκλη, τὴν κενὴν ἐνέδραν τοῦ Αἰγεάτου, δι' ἧς οἴεται ἡμᾶς τιμωρεῖσθαι; ἀλλότριοι αὐτοῦ ἐσμὲν καὶ τῶν ἐπιβουλῶν αὐ-

παραχ. (B παραχ. τ. ἀδ.) τοῦ -- τὰ ἐγκελευσθ. αὐτ. (B ἃ ἐκελεύσθησαν)· πόρρω (B -ωθεν) γὰρ --- διατείναντες (A διέτειναν) τοῖς (B om) σχοιν. -- τοὺς πόδ. αὐτ. (B αὐτ. τ. πόδ.), οὐκ ἀπέτ. δὲ αὐτ. τ. ἀγκ. (B μήτε μὴν τὰς ἀγκ. αὐτ. ἀποτεμόντες) cum AB: CD Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ παρέδωκεν αὐτὰ (D *expoliavit se et vestimenta sua tradidit*) τοῖς ἐτασταῖς (D *carnificibus*)· οἱ δὲ προσελθόντες ἦραν (D *levaverunt*) αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ τανύσαντες τοῖς σχοινίοις ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καθὰ ἦν αὐτοῖς κελευσθέν, ἐκρέμασαν αὐτόν. | ταύτην τὴν --- ἐβούλετο (B ἠβούλ.) -- ἐν τῇ νυκτὶ (B νυκτὸς) ζ. αὐτὸν (B om) ὑ. κ. κρεμάμενον (B om) βρωθ. cum AB: CD om

Pro tota sectione 11., quemadmodum ex AB exscripsi, CD haec habent eaque ad sect. 10. trahunt: Προσέδραμεν δὲ ὄχλος ἱκανὸς ὡς εἴκοσι χιλιάδων (*Adstantes vero erant turbae ad viginti millia hominum*), ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἀδελφὸς Αἰγέα τοὔνομα Στρατοκλῆς, καὶ ἔκραξε (*qui simul clamabat*) μετὰ τοῦ λαοῦ Ἄδικος κρίσις (*iniusto iudicio sanctum virum hoc pati*). ὁ δὲ ἅγιος νύσσων τοὺς λογισμοὺς τῶν πιστῶν (*Sanctus vero Andreas confortabat mentes credentium Christo*) ἐνουθέτει (*et hortabatur*) ὑπομεῖναι τὸν πρόσκαιρον πειρασμόν (*ad tolerantiam temporalem*), μηδενὸς εἶναι λέγων ἄξιον τὸ πάθος (codex τοῦ πάθους) πρὸς ἀντάρκειαν τῆς αἰωνίου ἀνταποδώσεως (sic; D *docens nihil esse dignum passionis ad aeternam remunerationis compensationem*). Apud Abdiam l. l. sectio XLI. sic incipit: *Adstante vero turba ingenti, viginti ferme millium hominum, inter quos etiam stabat frater Aegeatis Stratocles.*

Παρισταμένου: B παραστάντος | B τ. ἀδελφ. αὐτοῦ ὡσεὶ εἴκ. χιλιάδων, καὶ πρὸς ὃν τάχα τὸν ἀριθμὸν δυνατὸν ἐξαριθμῆσαι | καὶ θεασάμενοι: B θεασ. δέ | ὧν: B ἐξ ὧν | τι: A τε | B στερικόμεθα (corrige στερισκ.) | Οὐ: B om | Αἰγεάτου: A ἀνθυπάτου | ἡμᾶς: B ὑμᾶς

τοῦ. οὐκ ἔχει τὸ ἀκούειν· ἐπεὶ εἰ εἶχεν, συνῆκεν ἂν ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἄνθρωπος ἀτιμώρητός ἐστιν, διὰ τῆς πείρας τοῦτο μαθών.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν κοινὸν λόγον τοῖς πᾶσιν διελέχθη· καὶ γὰρ ἔθνη συνέτρεχον ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῇ ἀδίκῳ κρίσει τοῦ Αἰγεάτου· Ἄνδρες οἱ παρεστῶτές μοι καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβῦται, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ὅσοι μέλλετε ἀκούειν, δέομαι ὑμῶν, πάντα τὸν βίον τοῦτον ἀπολίπετε, οἱ ἕνεκεν ἐμοῦ συνεληλυθότες ἐνταῦθα, καὶ σπεύσατε καταλαβεῖν τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀπαγομένην πρὸς τὰ οὐράνια, καὶ πάντων ἀπαξαπλῶς τῶν προσκαίρων καταφρονήσατε, ἐπιστηρίζοντες τὰς διανοίας τῶν πιστευόντων τῷ Χριστῷ. καὶ προετρέπετο πάντας διδάσκων ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τῆς προσκαίρου ζωῆς ταύτης πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀντάμειψιν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

[12] Οἱ δὲ ὄχλοι ἀκούοντες τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων οὐκ

συνῆκεν: B ἀκηκόη | τοῦ Ἰησοῦ: B Ἰησοῦς | ἐστιν: A ἔσται | διὰ τ. π. τ. μαθών: B λειπὼν αὐτῷ γνωρισθῆς (sic)

B ἀπεκρίνατο κοιν. λόγον, omissis τ. πᾶσ. διελέχθη | ἀγανακτοῦντα: A ἀκοῦσαι τά | Αἰγεάτου: A ἀνθυπάτου | B καὶ δοῦλοι κ. ἐλεύθ. | B καὶ πάντες ὅσοι | μέλλετε ἀκούειν: A με κλαίετε· ἀκούειν | πάντα τ. β. τοῦτον: B τ. β. ὑμῶν | ἀπολίπετε (A -λείπεται): B -λύπεσθαι | ἀπαγομένην: B ἐπιγωμένην | καταφρονήσατε: B πεφεύγετε | ἐπιστηρίζ.: B ἐπικρατείνεται | B om πάντας | B τὰ παραθύματα (corrige παθήματα) τοῦ καιροῦ ταύτης τῆς ζωῆς

12. Οἱ δὲ ὄχλοι usque κηρύττειν οὐ παύεται ex AB. Comparanda cum eis sunt quae in CD ineunte sectione XI. sic leguntur: Καὶ ἐν τούτοις ἀπέρχεται πᾶς ὁ λαὸς μετὰ κραυγῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Αἰγέα καὶ πάντες ἔλεγον (*Interea vadit -- ad domum Aegeae, et omnes pariter clamantes dicebant*) Τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, νηφάλιον (codex νιφάλαιον), τὸν ἐνάρετον, τὸν καλὸν διδάσκαλον (D add *pium, modestum, rationabilem*), μὴ ἐξὸν τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὀφείλει (*non hoc debere pati, sed debere*) ἐκ τοῦ σταυροῦ κατενεχθῆναι, διότι δευτέραν ἡμέραν ἔχων ἐν αὐτῷ (*in cruce positus*) τὴν ἀλήθειαν κηρύττων οὐ παύεται. Apud Abdiam l. l. XLI. confer haec: *Sequenti igitur die videntes eius tolerantiam et animi constantiam, denique spiritus prudentiam et mentis robur, venerunt turbae ad Aegeatem, ac sedente eo pro tribunali vociferantes dixerunt Quae ista tua est tam crudelis sententia, Proconsul, ut hominem probum, qui nihil mali commisit, crucis supplicio velis condemnari? Perturbata est tota civitas, et simul cum eo omnes perimus. Quaesumus te ne Caesaris tam celebrem perdas civitatem. Concede nobis hominem iustum, redde nobis hominem sanctum, ne interficias hominem Deo charum, ne perdas hominem mansuetum et pium. Biduo enim suspensus vivit, quae res miraculo non caret, et quod plus est loquitur adhuc et nos sermonibus reficit. Quare reddas nobis hunc virum, ut vivamus; solve pudicum, et omnes patriae* (Patrae? patria?) *erunt in pace.*

ἀκούοντες: B -σαντες | λεγομένων: B εἰρημένων | τοσαῦτα usque διά-

ἀφίσταντο τοῦ τόπου, καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας μᾶλλον προσετίθει τοῦ λέγειν πρὸς αὐτοὺς πλείονα ὧν εἰρήκει. τοσαῦτα δὲ ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα ὥστε τριῶν νυχθημέρων ἀναλωθῆναι διάστημα, καὶ οὐδεὶς καμὼν ἐχωρίζετο αὐτοῦ. ὡς δὲ καὶ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ τὸ γενναῖον αὐτοῦ ἐθεάσαντο, καὶ τὸ ἀκαμπὲς τῆς διανοίας καὶ τὸ πολὺ τῶν λόγων καὶ τὸ χρηστὸν τῆς προτροπῆς καὶ τὸ εὐσταθὲς τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶφρον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἑδραῖον τοῦ νοῦ καὶ τὸ εἰλικρινὲς τοῦ λόγου, ἀγανακτήσαντες κατὰ τοῦ Αἰγεάτου ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἔσπευδον ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ καθεζομένου τοῦ Αἰγεάτου κατεβόουν λέγοντες Τίς ἡ κρίσις σου, ἀνθύπατε; κακῶς ἔκρινας, ἀνόσια τὰ δικαστήριά σου. τί ἠδίκησεν ὁ ἀνήρ; τί κακὸν ἐποίησεν; ἡ πόλις τεθορύβηται· πάντας ἡμᾶς λυπεῖς· μὴ προδῷς τὴν Καίσαρος πόλιν. χάρισαι Ἀχαίοις ἄνδρα δίκαιον, χάρισαι ἡμῖν ἄνδρα θεοσεβῆ, μὴ ἀποκτείνῃς ἄνδρα ἔνθεον. τέσσαρας ἡμέρας κρεμάμενος ζῇ· μηδὲν φάγων πάντας ἡμᾶς ἐχόρτασεν. κάθελε τὸν ἄνδρα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πάντες φιλοσοφήσωμεν· λῦσον τὸν ἄνδρα, καὶ πᾶσα ἡ Ἀχαΐα ἐλεηθήσεται· οὐ δέον ἐστὶν αὐτὸν τοῦτο παθεῖν, ὅτι κρεμάμενος τὴν ἀλήθειαν κηρύττειν οὐ παύεται.

13 Ὡς δὲ παρήκουσεν ὁ ἀνθύπατος, τὰ μὲν πρῶτα τῇ χειρὶ

στημα: B (corrupte) καὶ τοσαῦτα ἦν ὡς ἔστιν τεμίρασθαι τοὺς ἀκούοντας τριῶν νυχθ. αὐτοῖς ὁμιλῶν | B οὐδεὶς κάμνων ὅλος | ψυχῆς: B εὐχῆς | B om καὶ τὸ εἰλ. τ. λόγου | B ἀγανακτ. πρὸς τὸν Αἰγεάτην σὺν ἑνὶ πάντες | ἔσπευδον -- κατεβόουν (sic A; B -όων) λέγοντες ex B: A μετὰ σπουδῆς τὸ βῆμα κατέλαβον, ἐκεῖσε αὐτοῦ καθεζομένου, καὶ κατεβ. αὐτῷ λέγοντες | B καὶ κακῶς ἐδίκασας, ἀδίκως ἔκρινας, ἀνοσιώτατον τὸ δικαστήριόν σου | B τί κακ. ἔπραξεν | B Ἀχαιεῦσιν | ἔνθεον: B add μὴ ἀνελεῖς ἄνδρα εὐσεβῆ | B τέσσαρσιν ἡμέραις | B om ἀπὸ τοῦ σταυροῦ usque ἄνδρα | πᾶσα ἡ: A om ἡ | B αὐτῷ τοῦτο παθεῖν | B κρεμάμμενος. Ita plerumque habet.

13. Ὡς δέ usque ultima ὅταν οὐ δύνασαι ex AB.

In CD cum prioribus Ὡς δὲ -- παραγίνονται confer quae illa: κηρύττων οὐ παύεται, excipiunt. Sunt autem haec: Τότε Αἰγέας φοβηθεὶς τὸν λαὸν ὑπέσχετο κατενεγκεῖν αὐτὸν τοῦ σταυροῦ (codex τῷ σταυρῷ), ἅμα δὲ τοῦ ἄρξασθαι αὐτὸν πορεύεσθαι (sic; vitiose). *Tunc Aegeas pavescens populum et promittens se eum deponere simul coepit ire.* Apud Abdiam l. l. ineunte sectione XLII. confer haec: *His commotus proconsul, cum et minas ac tumultum populi metueret, surgens de tribunali Andream solvere cogitabat: profectusque ad locum crucis, laeto populo quod famulus dei liberaretur et frequenti comitante, tristis et facta poenitens Andreae suspenso appropinquabat.*

Ὡς δὲ -- τὰ μὲν πρῶτα (A τ. μ. πρ. post Ὡς δέ pon) -- τῷ ὄχλῳ (A

τῷ ὄχλῳ διανεύων τοῦ ἀναχωρεῖν αὐτούς, ἐτόλμων τι εἰς αὐτόν, ὄντες τὸν ἀριθμὸν ὡς δισμύριοι. οὓς θεασάμενος ὁ ἀνθύπατος τρόπῳ τινὶ ἐμμανεῖς γεγενημένους, δεδοικὼς μή τι δεινὸν πάθοι, ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ βήματος συναπίει σὺν αὐτοῖς, ὑποσχόμενος ἀπολύειν τὸν μακάριον Ἀνδρέαν. ἔφθασαν οὖν τινὲς τῷ ἀποστόλῳ δηλοῦντες, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπὶ τὸν τόπον παραγίνονται.

Παντὸς οὖν τοῦ ὄχλου ἀγαλλιωμένου ὅτι ἤμελλεν ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπολύεσθαι, παραγεναμένου τοῦ ἀνθυπάτου καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν χαιρόντων ἅμα τῇ Μαξιμίλλῃ, ὁ μακάριος Ἀνδρέας ταῦτα ἀκούσας εἶπεν τοῖς παρεστῶσιν ἀδελφοῖς Ἃ δεῖ με πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν, ἀναλύοντός μου πρὸς κύριον, ταῦτα καὶ ἐρῶ. Τίνος χάριν πάλιν ἧκες πρὸς ἡμᾶς, Αἰγεάτα; τίνος ἕνεκεν ἀλλότριος ἡμῶν προσέρχει ἡμῖν; τί τολμῆσαι πάλιν θέλων, τί τεχνάσασθαι; εἰπέ. λῦσαι ἡμᾶς ἦλθες ὡς μετεγνωκώς; οὐδ' ἂν σοι συνθήσομαι, ὡς ἀληθῶς σου μετεγνωκότος. οὐδ' ἂν σοι πιστεύσω, ἴδιόν μου σαυτὸν λέγοντά σε. λύεις δὲ ἀνθύπατε τὸν δεθέντα; οὐδαμῶς· ἔχω γὰρ ᾧ συνέσομαι εἰς τὸ διηνεκές, ἔχω ᾧ συμπολιτεύσομαι εἰς ἀναριθμήτους αἰῶνας. πρὸς ἐκεῖνον ἄπειμι, πρὸς ἐκεῖνον ἐπείγομαι, τὸν καὶ σέ μοι γνωρίσαντα τὸν εἰρηκότα μοι Μή σε ἐκφοβείτω ὁ δεινὸς ἐκεῖνος· μή σε κρατεῖν νομιζέτω ἐμὸν ὄντα· ἐχθρός σου γάρ ἐστιν. τοιγαροῦν ἐπιγνούς σε διὰ τοῦ ἐπιτρέψαντός μοι ἀπαλλάσσομαί σου. εἰ δὲ καὶ βούλει

om τ. δ.) διαν. τ. ἀναχ. αὐτ. (A διαν. ἀνεχώρησεν τὸν ὄχλον· et add θυμοῦ γὰρ πλησθέντες) -- εἰς αὐτόν (B add πρᾶξαι) -- ὡς (B ὡσεὶ) -- γεγενημένους (A γενομένους) -- δεινὸν πάθοι (B δεινότερον πάθῃ), ἀν. ἀπὸ (A om) τ. β. συναπ. σὺν αὐτ. (A σ. αὐτ. ἐπορεύετο), ὑποσχ. (A add καθελεῖν ἤγουν) ἀπολ. (A add αὐτοῖς) τὸν -- οὖν τινὲς τῷ (A οὖν τοῦτο αὐτῷ τῷ) -- δι' ἣν (A add ὁ ἀνθύπατος) -- παραγίνονται (A -γίνεται).

Παντὸς οὖν -- παραγεναμένου (B -νομένου) -- ἀδελφοῖς Ἃ δεῖ - ἐρῶ (B corrupte Ἔδει με πρ. α. εἰπόντα ἀναλῦσαι ὠ δεῖ ταῦτα ἐρῶ) -- πάλιν (B om) ἧκες πρ. ἡμ. (B πρ. ἡμ. ἧκ.) -- ἀλλότρ. (B ὁ ἀλλότρ.) -- τεχνάσασθ. (B add τί μεταπέμψασθαι) -- λῦσαι ἡμ. ἦλθ. ὡς (B λύσας ἡμ. προσήεις) μ. οὐδ' ἂν usque μετεγνωκότος (B corrupte οὐ γὰρ ἀληθῶς Αἰγεάτα ἐπὶ σὺ συνθύσωμαι μεταγνῶς) οὐδ' ἂν usque λέγοντά σε ((pro his B οὐ γὰρ ἴδιόν μοι λέγης σαυτόν, πεπίστευκά σοι)· λύεις -- δεθέντα (B add λύεις τὸν πεφευγότα, λύεις τὸν ἐλευθερωθέντα;); οὐδαμῶς (B om)· ἔχω usque διηνεκές (B νόμον ἔχω ᾧ συνήσομαι εἰς ἀεί), ἔχω ᾧ συμπολιτεύσομαι (B -σωμαι) --- ἐχθρ. σ. γάρ (B om) -- ἐπιγνούς (B ἐπέγνων) -- ἐπιτρέψαντός μοι (sic de coniectura scripsi. B ἐπιστρέ-

πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ἀνεῳχθήσεταί σοι, καθὼς ὑπεσχόμην σοι, ὁδὸς συγχωρήσεως· εἰ δὲ πρὸς τὸ λῦσαί με μόνον ἐλήλυθας, ἐγὼ τοῦ λοιποῦ ἐκ τοῦ σταυροῦ τούτου ζῶν ἐν τῷ σώματι κατενεχθῆναι οὐ δυνήσομαι. ἐγὼ γὰρ καὶ οἱ συγγενεῖς μου ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ἐπειγόμεθα, ἐῶντες σὲ εἶναι ὅπερ εἶ καὶ ὃ μὴ ἐπίστασαι αὐτὸς περὶ σεαυτοῦ. ἤδη γὰρ τὸν βασιλέα μου ὁρῶ, ἤδη προσκυνῶ, ἤδη ἐνώπιον αὐτοῦ παρίσταμαι, ἔνθα εἰσὶν αἱ τῶν ἀγγέλων ὁμόνοιαι, ἔνθα αὐτὸς ὁ μόνος αὐτοκράτωρ βασιλεύει, ἔνθα τὸ φῶς ἄνευ νυκτὸς ὑπάρχει, ἔνθα τὰ ἄνθη οὐδέποτε μαραίνονται, ἔνθα ὀδύνη οὐδέποτε γινώσκεται οὐδὲ ἠκούσθη ὄνομα λύπης, ἔνθα εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασις τέλος οὐκ ἔχουσα. ὦ σταυρὲ μακάριε, χωρὶς τοῦ σοῦ πόθου εἰς ἐκείνην τὴν χώραν οὐδεὶς εἰσπορεύεται. ἀλλὰ περὶ τῶν σῶν, Αἰγεάτα, ταλαιπωριῶν ὀδυνῶμαι, διότι ἕτοιμός σε ἐκδέχεται αἰωνία ἀπώλεια. δράμε οὖν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ἐλεεινέ, ἐν ὅσῳ ἔτι δύνασαι, μή πως τότε θελήσῃς ὅταν οὐ δύνασαι.

14 Ὡς οὖν ἐκεῖνος ἐτόλμα τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ προσεγγίσαι ὥστε λῦσαι τὸν μακάριον Ἀνδρέαν, πάσης τῆς πόλεως θορυβου-

---

ψαντός με, A ἐπιγράψαντός μοι) -- πιστεῦσαι (B -εύειν) -- πρὸς τὸ λ. με μ. ἐλήλυθας (B ἐλήλυθ. πρὸς τοῦτο μόνον τοῦ λῦσαί με) ἐ. τοῦ λοιποῦ ἐκ τ. στ. τ. ζῶν (B τὸ λοιπὸν ἔνθεν ζῶν) -- κατενεχθ. (B καθελέσθαι) οὐ δυνήσομαι (B -σωμαι) -- ἡμέτερα (B ἡμῶν) -- ὅπερ εἶ (B ὃ ἧς) -- αὐτὸς (A om) --- ὁ μόνος αὐτοκρ. (B μόν. ὁ αὐτ.) -- ὑπάρχει (B ἐστιν) --- εἰσπορεύεται (B πρόσεισιν οὐδὲ εἰσελεύσεται) -- αἰωνία (B -νιος) -- οὖν (B om) -- ἔτι (A εἴ τι) -- τότε θ. ὅτ. οὐ δύν. (B τηνικαῦτα ἄρξεις ἐθέλειν ἐν τὸ τότε μὴ δύνασθαί σε)

Cum posterioribus in CD confer (praecedit πορεύεσθαι, *coepit ire*): θεασάμενος αὐτὸν ὁ ἅγιος (D add *Andreas*) εἶπεν Τί (*Quid tu*) πρὸς ἡμᾶς Αἰγέα ἦλθες; εἰ μεταμεληθεὶς πιστεῦσαι (*Si vis credere*) τῷ Χριστῷ, καθὼς ὑπεσχνούμην (codex ὑπέσχου μοι) ἀνεῳχθήσεταί σοι ἡ τῆς συγχωρήσεως θύρα (*via indulgentiae*). εἰ δὲ ἐπὶ τούτῳ μόνον (codex μένω) ἦλθες τοῦ λῦσαί με, ἐγὼ ἐκ τοῦ σταυροῦ τούτου (*ego penitus hinc de ista cruce*) ζῶν ἐν τούτῳ τῷ σώματι κατενεχθῆναι οὐ θέλω (*non potero*). τὸν γὰρ (*iam enim*) βασιλέα μου θεωρῶ καὶ προσκυνῶ, καὶ λοιπὸν ἐνώπιον αὐτοῦ παρίσταμαι. ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν ταλαιπωριῶν πεπόνημαι, ὅτι ἡτοίμασταί σοι (*quia paratus te expectat*) ἡ αἰώνιος ἀπώλεια. δράμε οὖν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ταλαίπωρε, ἕως ἂν δύνῃ, ἵνα μὴ τότε ἄρξαι θελήσῃς (*incipias velle*) ὅτε οὐ δυνήσῃ (*poteris*). Pauciora ex Abdia l. l. huc quadrant. Pergit is post *appropinquabat* sic: *Ad quem ille Quid ad nos, inquit, Aegeas venisti? numquid solvere me cupis et poenitentia ductus cedere* (corrige *credere*) *desideras? non mihi, crede, persuadebis ut ex ista cruce recedam.*

14. Tota sectio 14. ex AB sumta est.

Ὡς οὖν (B Καὶ ὡς) -- Ἀνδρέαν (B om) -- μετὰ μεγάλης (de coniectura

σης αὐτόν, ὁ ἅγιος Ἀνδρέας μετὰ μεγάλης φωνῆς εἶπεν Τὸν ἐπὶ τοῦ σοῦ ξύλου δεθέντα Ἀνδρέαν μὴ ἐπιτρέψῃς λυθῆναι, δέσποτα· τὸν ἐπὶ τοῦ σοῦ μυστηρίου ὄντα, μὴ δῷς με ἀναιδεῖ διαβόλῳ· Ἰησοῦ Χριστέ, τὸν ἐπὶ τῆς σῆς χάριτος κρεμασθέντα, ὁ ἀντίδικός σου μὴ λυέτω με· πάτερ, τὸν ἐγνωκότα σου τὸ μέγεθος ὁ μικρὸς οὗτος μηκέτι ταπεινούτω. βάλλοντες οὖν τὰς χεῖρας οἱ δήμιοι οὐκ ἠδύναντο τὸ παράπαν προσψαῦσαι αὐτοῦ. ἄλλοι οὖν καὶ ἄλλοι ἐπετήδευον τοῦ λῦσαι αὐτόν, καὶ οὐδεὶς ὅλως ἠδύνατο προσεγγίσαι αὐτῷ· ἐνάρκουν γὰρ οἱ βραχίονες αὐτῶν.

Τότε ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐνορκωσάμενος τὸν λαὸν εἶπεν Δυσωπῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἵνα πρῶτον πρὸς τὸν κύριόν μου μίαν εὐχὴν ποιήσω· εἶθ' οὕτως με λῦσαι ἐπιτηδεύσατε. πᾶς οὖν ὁ λαὸς διὰ τὸν ὅρκον ἡσύχασεν. τότε ὁ μακάριος Ἀνδρέας σὺν μεγίστῃ κραυγῇ εἶπεν Μὴ παραχωρήσῃς κύριε τὸν σὸν θεράποντα ἐκ ταύτης τῆς ὥρας ἀπὸ σοῦ χωρισθῆναι· καιρὸς γάρ ἐστιν ἵνα ἀποδοθῇ τῇ γῇ τὸ σῶμά μου, κἀμὲ πρὸς σὲ ἐλθεῖν προστάξεις. ὁ ζωὴν αἰώνιον διδούς, σὺ ὁ διδάσκαλός μου ὃν ἠγάπησα, ὃν ἐν τούτῳ τῷ σταυρῷ καθομολογῶ, ὃν οἶδα, ὃν ἔχω, δέξαι με δέσποτα, καὶ καθὼς ἐγὼ ὁμολογῶν ὑπήκουσά σοι, οὕτως ἄρτι ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐπάκουσόν μου, καὶ πρὶν ἢ τὸ σῶμά μου ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

addidi; om AB) -- τοῦ σοῦ (τ. σ. B om) ξύλου -- ἐπιτρέψῃς (B -ψεις) λυθῆναι (B add πάλιν), δέσπ. τὸν ἐπὶ -- ὄντα (B om τὸν ἐπὶ usque ὄντα) -- ὁ ἀντίδ. σου (A μου) -- βάλλοντες (uterque codex βαλλόντες) -- προσψαῦσαι (B καθάψασθαι) -- ἄλλ. οὖν κ. ἄλλ. (B καὶ ἄλλοι μὲν καὶ ἄλλοι) ἐπετήδευον (A ἐπιτήδευον, B ἐπιτηδεύοντες) -- καὶ (B om) οὐδ. ὅλως (B om) ἠδ. προσεγγ. (B προσψαῦσαι) αὐτῷ (B αὐτοῦ)· ἐνάρκουν (B ἐναρκίων) γ. οἱ βρ. αὐτῶν. Ad haec spectant quae in CD sic leguntur (post δυνήσῃ, *poteris*): Βάλλοντες δὲ τὰς χεῖρας ἐν τῷ σταυρῷ οἱ ὑπηρέται οὐκ ἠδύναντο φθάσαι αὐτόν. *Mittentes autem manus ad crucem carnifices non poterant penitus contingere eum. Et subinde alii et alii ingerentes se ut solverent eum, et nullus poterat pertingere ad eum. Stupebant enim brachia eorum, quicunque se extendisset ad solvendum eum.*

Τότε -- Ἀνδρέας (A add ὁ ἀπόστολος) ἐνορκωσ. (B ὁρκίσας) -- ἵνα πρῶτον usque ἐπιτηδεύσατε (haec ex B sunt. A sic: παραχωρῆσαί μοι μικρὸν πρότερον μίαν εὐχὴν προσενέγκαι τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιτηδεῦσαι τοῦ λῦσαί με). πᾶς οὖν usque ἡσύχασεν (pro his B sic: αὐτοῦ μὲν αὐτοὺς ἐνορκύσαντος (ita) ἠρέμησεν ὁ λαός). τότε -- σὺν (A σὺμ) -- ἵνα παραδοθῇ (B παραθύσω) -- προστάξεις (B πρόσταξον) -- αἰών. διδ. (B διδ. αἰών.) -- μου ὃν ἠγάπησα (B ὃν ἐνθεασάμην, ᾧ ἠκολούθησα, ὃν ἐπέγνων), ὃν ἐν τ. τ. στ. καθομολογῶ (B καθωμολόγησα, ὃν ἠγάπησα), -- ἔχω (B add ὃν φιλῶ, σοῦ εἰμί), δέξαι με δέσποτα (B om), κ. καθ. ἐγὼ ὁμ. ὑπ. σοι (B καθ. σοὶ ἑνὶ λόγῳ ἐπήκουσα), οὕτως --- ἀπὸ (A ἐκ) τ. στ. καταβῇ (A κατενεχθῇ) -- πρός σέ

καταβῇ προσλαβοῦ με πρὸς σέ, ὅπως διὰ τῆς ἐμῆς ἐξόδου ἡ τῶν πολλῶν μου συγγενῶν σύνοδος πρὸς σὲ γένηται, ἀναπαυομένων ἐν τῇ σῇ μεγαλειότητι.

Ὡς οὖν ταῦτα εἴρηκεν, ὁρώντων πάντων ἐγένετο χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος· λαμπηδὼν γὰρ σφοδροτάτη ὡς ἀστραπὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξελθοῦσα κατηύγασεν αὐτόν, καὶ οὕτως αὐτὸν περιεκύκλωσεν ὥστε τὸ παράπαν ἐκ τῆς τοιαύτης λαμπρότητος μὴ δύνασθαι ὀφθαλμοὺς ἀνθρωπίνους βλέψαι αὐτόν. διέμεινεν οὖν ἡ αἴγλη ὡς ἡμιωρίου διάστημα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος καὶ τὸν κύριον ἐπὶ πλεῖον δοξάσαντος, ὑποχωροῦντος τοῦ φωτὸς παρέδωκεν τὸ πνεῦμα, καὶ σὺν αὐτῇ τῇ λαμπηδῶνι ᾤχετο πρὸς κύριον ἐπὶ τῇ εὐχαριστίᾳ αὐτοῦ.

(B om πρ. σ.), -- ἐξόδου (B add τῆς ἐπὶ σὲ) -- μου (A om) -- γένηται (B ἐπιστρέψει), ἀναπ. (B add αὐτῶν) ἐν τ. σ. μεγαλειότητι.

Ad haec cf. D qui post *solvendum eum* sic pergit: *Tunc voce magna sanctus Andreas dixit Ne permittas, domine Iesu Christe, me famulum tuum qui propter nomen tuum pendeo in cruce solvi; nec permittas eum qui iam per crucem tuam cognovit magnitudinem tuam ab Aegea homine corruptibili humiliari: sed suscipe me tu, magister meus Christe, quem dilexi, quem cognovi, quem confiteor, quem cernere desidero, in quo sum quod sum. Suscipe, domine Iesu Christe, spiritum meum in pace: quia iam tempus est ut veniam, desiderans te videre. Suscipe me, domine Iesu Christe, magister bone, et iube me de ista cruce non deponi, nisi prius spiritum meum susceperis.* In C vero nihil eiusmodi legitur. Apud Abdiam l. l. XLII. (post *recedam*) haec huc pertinent: *Et cum populus ut solveret hominem iuberet, Sanctus Andreas exclamavit voce magna et dixit Ne permittas famulum tuum, domine Iesu Christe, qui propter nomen tuum pendet in ligno solvi; neque permittas quaeso, deus misericors, secretis tuis inhaerentem* (cf. supra) *humanis amplius conversationibus tradi. Sed suscipe tu magister me, quem dilexi, quem cognovi, quem retineo, quem videre desidero, in quo sum quod sum. Suscipe exitum meum, Iesu bone et misericors.*

Ὡς οὖν τ. εἴρηκεν (-κει B) -- ὡς ἀστραπὴ (B om ὡς ἀστρ.) -- ἐξελθοῦσα (A ἐλθοῦσα) -- καὶ οὕτως α. περιεκ. (B om κ. οὕτ. α. πε.) -- διέμεινεν οὖν (B ὡς δὲ διέμεινεν) ἡ -- ταῦτα δὲ usque δοξάσαντος (B om τα. δὲ usque δοξ.) ὑποχωροῦντος (B -ριζομένου) τ. φωτὸς (A add ἐκείνου) παρέδωκεν (B praem δοξάσας ἐπὶ πλείω τὸν κύριον) τὸ -- ἐπὶ (B σὺν) τῇ εὐχ. αὐτοῦ. .

Cum istis tantum non conveniunt quae D post *susceperis* habet: *Et cum haec dixisset, videntibus cunctis splendor nimius, sicut fulgur de coelo veniens, ita circumdedit eum ut penitus prae ipso splendore oculi eum humani non possent adspicere. Cumque permansisset splendor fere dimidiae horae spacio, abscedente lumine emisit spiritum, simul cum ipso lumine pergens ad dominum, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.* C vero brevissime sic pergit: ἐξίστατο δὲ τῷ φωτὶ πορευόμενος πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Item Abdias l. l. *Et haec dicens, diutissime dominum clarificans et gaudens, nobis flentibus, reddidit spiritum.*

15 Μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τοῦ μακαριωτάτου Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου ἡ Μαξιμίλλα, δυνατωτάτη οὖσα τῶν ἐπισήμων θηλειῶν καὶ ἐν τοῖς ἐληλυθῶσιν διάγουσα, παραυτίκα ὡς ἔμαθεν τὸν ἀπόστολον πρὸς κύριον πορευθέντα, παραγεναμένη προσέχειτο τῷ σταυρῷ ἅμα τῷ Στρατόκλει, μηδὲν ὅλως τῶν παρεστώτων φροντίσασα, καὶ μετ' εὐλαβείας καθεῖλεν τὸ σῶμα τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὀψίας δὲ γενομένης τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ ἐπιμέλειαν προσάγουσα ἐκήδευσεν μετὰ ἀρωμάτων πολυτίμων, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς κατέθετο μνήματι. ἦν γὰρ κεχωρισμένη τοῦ Αἰγεάτου διὰ τὴν θηριώδη αὐτοῦ γνώμην καὶ ἄνομον πολιτείαν, ἑλομένη δὲ βίον σεμνὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀγάπῃ κεκολλημένη, μακαρίως ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς διῆγεν.

Ἣν πολλὰ λιπαρήσας ὁ Αἰγεάτης καὶ ὑποσχόμενος τῶν πραγμάτων αὐτοῦ δεσπόζειν αὐτήν· μὴ δυνηθεὶς δὲ αὐτὴν πεῖσαι μεγάλως ὀργίσθη, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ δήμου διετίθετο διαμαρτυρίαν ποιῆσαι δημοσίαν καὶ πρὸς Καίσαρα κατηγορίαν κατά τε τῆς Μαξιμίλλης καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ πέμψαι. ἐν δὲ τῷ ταῦτα διατάσσεσθαι αὐτὸν κατενώπιον τῆς τάξεως αὐτοῦ, νυκτὸς ἀω-

---

15. Haec quoque sectio petita est tota ex codicibus AB. Plura consimilia habet D latinus; item aliqua Abdiae historia; paucissima codex C.

Μετὰ -- Μαξιμίλλα (A -μίλη) -- καὶ ἐν (B om) τοῖς -- ἀπόστολον (B add τοῦ Χριστοῦ) -- παραγεναμ. (B om) προσέχειτο (B πρόσεισι) -- ἅμα (B add σὺν) τῷ -- παρεστώτ. (B add αὐτῇ) φροντ. καὶ μετ' (B μετὰ πάσης) εὐλ. -- ἀπὸ τ. σταυρ. (B om ἀ. τ. στ.). ὀψίας δὲ (B καὶ ὀψ.) γενομ. (B γεναμ.) -- προσάγουσα (B προσαγάγουσα) ἐκήδ. μ. ἀρ. πολ. (B ἐκήδ. ἀρώμασιν πολυτίμοις), -- τῷ ἰδίῳ usque μνήματι (B τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αὐτοὶ κατεστήσαντο θάπτεσθαι, ἐκεῖ αὐτὸν κατέθεντο). ἦν γὰρ -- γνώμην (B ψυχὴν) καὶ ἄνομον (B ἀνόσιον) -- ἡσύχιον (B ἤρεμον) κ. τῇ (B τὴν) -- ἀγάπῃ (B -πην) κεκολλ. (B κεχωρηγμένη) -- διῆγεν.

Istorum loco D sic habet: *Quaedam vero foemina, nomine Maximilla, senatrix, in specu posita, diligens pudicitiam et sanctitatem, statim ut cognovit apostolum perrexisse ad dominum, accessit ad crucem, et suorum solatio cum omni reverentia deposuit corpus, et condivit aromatibus, et in loco quo se constituerat sepeliendam, illic eum sepelivit.* Item Abdias l. l. *Cuius corpus Maximilla proconsulis uxor accipiens conditum aromatibus celebri in loco sepelivit, et ex illo tempore pudicitiam et castitatem servans, in fide quoque accepta constans permansit.*

Ἣν πολλὰ λιπαρήσας -- μὴ δυν. δὲ (B καὶ μὴ δυν.) αὐτ. πεῖσ. (B om α. π.) ὀργίσθη (sic uterque) καὶ (A om) -- δήμου διετ. διαμ. ποιῆσ. δημοσ. (A δήμου κατηγορίαν δημοσ.) καὶ πρ. Καίσ. κατηγ. (A om κ. πρ. Κ. κατ.) κατά τε τ. Μαξιμίλλης (A -μίλης) -- λαοῦ (A add πρὸς Καίσαρα) πέμψαι (A ἀποστεῖλαι ἐπηγγείλατο) -- νυκτὸς (B add τε) ἀωρίᾳ -- διαλαθὼν (B λαθὼν) -- ὑπὸ (B

ρίᾳ ἀναστὰς καὶ διαλαθὼν πάντας τοὺς αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐνοχληθεὶς ἀπὸ ὕψους μεγάλου κατηνέχθη, καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως κυλιόμενος ἐξέπνευσεν.

Ἀνηγγέλθη δὲ τοῦτο τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Στρατοκλεῖ, καὶ ἀπέστειλεν τοὺς παῖδας αὐτοῦ εἰρηκὼς αὐτοῖς ὅπως μεταξὺ τῶν βιοθανάτων αὐτὸν θάψωσιν. αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ οὐδὲν ἐζήτησεν, λέγων Μή μοι παραχωρησάτω ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστός, ᾧτινι πεπίστευκα, ἵνα ἐγὼ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀδελφοῦ μου τί ποτε ἅψομαι, ἵνα μὴ μολύνῃ με τὸ κατάκριμα αὐτοῦ, ὅστις τὸν ἀπόστολον τοῦ κυρίου ἐτόλμησεν ἀνελεῖν.

Ταῦτα ἐπράχθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀχαΐας εἰς Πάτρας τὴν πόλιν πρὸ μιᾶς καλανδῶν Δεκεμβρίων· ὅπου εὐεργεσίαι παρέχονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

καὶ ὑπὸ) -- κατηνέχθη. καὶ (B κατεαγεὶς) ἐν -- κυλιόμενος (A -ώμενος) ἐξέπνευσεν. D sic: *Aegeas vero iratus contra populum disponebat contestationem publicam facere et ad Caesarem accusationem contra Maximillam et populum destinare. Sed dum ordinat, in conspectu officii sui a diabolo arreptus est et in medio foro civitatis volutatus expiravit.* Item Abdias l. l. *Aegeas vero maritus illius, arreptus ea nocte a daemonio, de loco alto se praecipitavit et mortuus est.* Item C (praegressis illis εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν): Ὁ οὖν Αἰγέας ληφθεὶς ὑπὸ δαίμονος ἐνώπιον πάντων ῥαγεὶς ἐξέπνευσεν. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Στρατόκλεις (corrige -κλης) κρατῶν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου διέλαθεν.

Ἀνηγγέλθη -- εἰρηκὼς (B λέγων) αὐτοῖς (B om) -- βιοθανάτων (uterque βιωθαν.) -- ἅψομαι (B καθάψωμαι), ἵνα μὴ (B μή πως) μολύνῃ με (A μολύνομαι) -- ἐτόλμησεν (B add ὑπὲρ φιλαργυρίας) ἀνελεῖν. Cum istis consentit D hunc in modum: *Nunciatum est fratri eius, cui nomen erat Stratocles, et misit servos suos dixitque eis ut inter Biothanatos sepelirent eum. Ipse autem de facultatibus eius nihil quaesivit, dicens Non mihi permittat dominus meus Iesus Christus, cui credidi, ut ego de bonis fratris mei aliquid contingam, ne polluat me crimen eius, quia apostolum domini ausus fuit pro amore pecuniae occidere.* Cf. Abdias l. l. qui sic habet: *Stratocles porro frater eius cum haec audivisset, de bonis proconsulis nihil contingere voluit, dicens Quae tua sunt, tecum pereant. Mihi sufficit dominus Iesus, quem cognovi per famulum eius Andream.*

Ταῦτα (B add δὲ) ἐπράχθη (-θησαν B) ἐν τῇ usque Πάτρας (B ἐν τῇ Ἀχαΐα τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς πόλεως Πάτρας) -- Δεκεμβρίων (A -βρίω), ὅπου usque παρέχονται (B ἐν ᾧ γίνονται ἰάματα) -- σήμερον (B add ἡμέρας) εἰς δόξ. καὶ usque ᾧ ἡ δόξα (A εἰς δόξ. τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ) εἰς τ. αἰῶν. τ. αἰ. ἀμήν. Exeunt haec acta in D: *Haec autem gesta sunt apud Achaiam provinciam civitate Patras pridie Calendas Decembris: ubi etiam praestantur gloriosa eius beneficia usque in praesentem diem. Tantus autem timor invasit omnes ut nullus remaneret qui non crederet salvatori nostro deo, qui*

vult omnes salvos fieri et ad cognitionem veritatis venire. Ipsi gloria in secula seculorum, Amen. C ita habet: Τοσοῦτος δὲ φόβος κατέσχεν ἅπαντας ὥστε μηδένα ἀπομεῖναι τῶν μὴ πιστευσάντων τῷ κυρίῳ τῷ θέλοντι πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. τελεῖται δὲ ἡ ἡμέρα τῆς τελειώσεως αὐτοῦ μηνὶ Νοεμβρίῳ λ', βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. Apud Abdiam denique hic actorum finis est: *Est autem passus venerabilis et sanctus dei Andreas apostolus apud Achaiam in civitate Patris sub Aegeate proconsule pridie Kalendas Decembris, regnante domino Iesu Christo, cui sit gloria in saecula saeculorum, Amen.*

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΜΑΤΘΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΩΝ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναχθέντες καὶ ἐμέριζον ἑαυτοῖς τὰς χώρας βάλλοντες κλήρους, ὅπως ἀπέλθῃ ἕκαστος εἰς τὸ λαχὸν αὐτοῦ μέρος. κατὰ κλῆρον οὖν ἔλαχεν τὸν Ματθείαν πορευθῆναι εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρωποφάγων. οἱ δὲ ἄνθρωποι τῆς πόλεως ἐκείνης οὔτε ἄρτον ἤσθιον οὔτε οἶνον ἔπινον, ἀλλ' ἦσαν ἐσθίοντες σάρκας ἀνθρώπων

---

* Πράξεις etc: ita A. C: Πράξεις τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων Ματθαίου καὶ Ἀνδρέα. D: Πράξεις Ματθαίου καὶ Ἀνδρέου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων. E: Πράξεις Ματθαίου καὶ Ἀνδρέου τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ θαυματούργων ἰατρῶν καὶ μαθητῶν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωπωφάγων.

1. Κατ' -- πάντ. οἱ ἀπόστ. (B οἱ ἀπόστ. ἅπαντες) -- τὰς χώρας (B add πάσας) -- λαχὸν αὐτοῦ (B αὐτῷ) μέρος cum AB. CE: Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν οἱ ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν (E om) συνηγμένοι ἅπαντες ἐπὶ τὸ (E τῷ) αὐτό (E αὐτῷ), καὶ διεμέρισαν (E ἐμέρισον, sic) ἑαυτοὺς (sic uterque) τὰς χώρας ἁπάσας (C om) ὅπως ἀπέλθῃ ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸ ἐπιλαχὲν (E -χών, sic) αὐτῷ (E αὐτοῦ) μέρος. D^b: Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν οἱ ἀπόστ. ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό· συναχθέντες δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐμερίζοντο τὰς χώρας πάσας, καὶ ἔβαλον κλήρους ὅπως πορευθῇ ἕκαστος εἰς τὸν λαχμὸν αὐτοῦ. D^a: Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν πάντες οἱ ἀπόστ. συνηγμένοι ἐπὶ τῷ αὐτῷ, καὶ ἐμέρισαν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅπως ἀπέλθῃ ἕκαστος εἰς τὸ ἐπιλαχὼν (sic) αὐτῶν (sic) μέρος | κατὰ κλῆρον -- τ. Ματθείαν (B τ. Ματθαῖον) πορ. εἰς τὴν χώραν (B ἐν τῇ χώρᾳ) τ. ἀνθρ. οἱ δὲ ἄνθρωποι (οἱ δὲ ἀνθρ. cum B, item CD^bE, vide post: A corrupte εισαν δε) τῆς -- οἶνον (B ὕδωρ) ἔπινον -- τὸ αἷμα cum AB. CD^bE: κατὰ κλῆρον οὖν ἔλαχεν (C -χε) τὸν (E add ἅγιον, C ἅγιον ἀπόστολον) Ματθαῖον πορευθῆναι εἰς τὴν χ. (D^b ἐν τῇ χώρᾳ) τ. ἀ. οἱ δὲ (D^b οὖν) ἄνθρωποι (D^b add οἱ) τῆς πόλεως (D^b χώρας) ἐκείνης οὔτε ἄρτ. ἤσθ. (D^b οὐκ ἤσθ. ἄρτ.) οὔτε οἶν. ἔπινον (D^b οὐδὲ ἔπινον ὕδωρ) ἀλλ' ἦσαν -- τὸ αὐτῶν (D^b αὐτῶν τὸ) αἷμα. D^a: κατὰ κλῆρον οὖν ἔλαχε τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου ἡ χώρα τῶν Πάρθων καὶ Μήδων καὶ ἡ χώρα τῶν ἀνθρωπωφάγων (ἀνθρωπωφάγ. etiam D^bE; A ἀνθροπωφάγ.). εὗρον

καὶ πίνοντες αὐτῶν τὸ αἷμα. πᾶς οὖν ἄνθρωπος ὃς ἀπήρχετο ἐν τῇ πόλει αὐτῶν, κατεῖχον αὐτόν, καὶ ὀρύσσοντες ἐξέβαλλον αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ φάρμακον αὐτὸν ἐπότιζον ἐκ φαρμακείας καὶ μαγίας σκευασθέν, καὶ ἐν τῷ αὐτοὺς ποτίζειν τὸ φάρμακον ἠλλοιοῦτο αὐτοῦ ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ μετηλλάσσετο.

2 Τοῦ οὖν Ματθεία εἰσελθόντος ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως αὐτῶν ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ ἐξέβαλον αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μετὰ τὸ ἐξενεγκεῖν ἐπότισαν αὐτὸν τὸ φάρμακον τῆς μαγικῆς αὐτῶν πλάνης, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ παρέθηκαν αὐτῷ χόρτον ἐσθίειν, καὶ οὐκ ἤσθιεν. μεταλαβὼν γὰρ ἐκ τοῦ φαρμάκου αὐτῶν οὐκ ἠλλοιώθη ἡ καρδία αὐτοῦ οὔτε ὁ νοῦς αὐτοῦ μετηλλάγη, ἀλλ' ἦν εὐχόμενος τῷ θεῷ κλαίων καὶ λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δι' ὃν τὰ πάντα κατελείψαμεν καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, γινώσκοντες ὅτι σὺ εἶ βοηθὸς πάντων τῶν ἐλπιζόντων ἐπὶ σοί, πρόσχες οὖν καὶ θέασαι ἃ ἐποίησαν Ματθείᾳ τῷ δούλῳ σου, πῶς παρεπλησίασάν με τοῖς κτήνεσιν· σὺ γὰρ εἶ ὁ γινώσκων τὰ πάντα. εἰ οὖν ὥρισάς με ἵνα καταφάγωσίν με οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἄνθρωποι ἄνο-

αὐτοὺς παντοίως πλανωμένους, σάρκα ἀνθρώπων ἐσθίοντας καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν πίνοντας. | πᾶς οὖν (B γὰρ) ἄνθρ. ὃς ἀπήρχετο (C ἄνθρ. ἀπερχόμενος) ἐν (B ἐπί, C ἐν ἐκείνῃ) τῇ πόλει αὐτῶν (C om) κατ. αὐτόν (B αὐτούς, C add οἱ ἀνθρωποφάγοι) καὶ ὀρύσσοντες ἐξέβαλλον (B ὤρυσσον καὶ ἐξέβαλον, C ἐξόρυττον) αὐτοῦ (B αὐτῶν) τ. ὀφθ. (C τ. ὀφθ. αὐτ.) cum A(BC); D[a]: καὶ ὅσοι ξένοι ἄνθρωποι ἀπήρχοντο ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐλάμβανον αὐτοὺς καὶ ἐτύφλωσαν αὐτούς | καὶ (B add μετὰ τὸ ἐξενέγκαι αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς) φάρμακον αὐτὸν (B αὐτούς) ἐπότιζον (B ποτίζοντες) ἐκ φαρμ. κ. μαγ. σκευασθέν (B κατασκευασθ.), καί cum AB; C εἶτα φαρμακείας καὶ μαγείας κατεσκεύαζον αὐτὸν ποτίζοντες, καί | C om ἐν τῷ αὐτ. ποτίζ. τὸ (B αὐτὸ τὸ) φάρμ. | C ἠλλ. ἡ καρδ. αὐτοῦ καὶ ὁ νοῦς μετηλλάσσ.

2. Ματθεία: BC Ματθαίου | οἱ ἄνθρωποι: B om οἱ | ἐξέβαλον: A ἐξέβαλλον | ἐπότισαν αὐτόν: A ἐποίησαν αὐτοῦ | B ἐξενέγκαι | C εἰσελθόντος ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐξήνεγκαν τοὺς ὀφθαλμ. αὐτοῦ, ποτίσαντες φάρμακον | τῆς μαγικ. α. πλάνης: C τῆς πλανήσεως αὐτῶν, B τῆς πλανήσεως καὶ μαγίας αὐτῶν | C ἀπήγαγ. ἐν φυλακῇ | παρέθηκαν: BC παρέβαλον | αὐτῷ: AB αὐτόν | B χορτ. τοῦ ἐσθίειν | B ἠλλ. αὐτοῦ ἡ καρδ. | C οὐ μετηλλάχθη pro οὐκ ἠλλοιώ. usque μετηλλάγη | τῷ θεῷ: C πρὸς θεόν | κύριε: B ὦ κύριέ μου | σοι: B σε | ἐπὶ σοί: B ἐπὶ σέ | δι' ὃν τὰ usque ἐποί. (B add οὗτοι) Ματθ. τ. δ. σου (B -τθίαν τὸν δοῦλόν σ.): C ἴδε τί ἐποίησαν τῷ δούλῳ σου οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως ταύτης | C πῶς (B ὅτι) ὡμοίωσάν με τ. κτ. τοῖς ἀνοήτοις | C om σὺ γὰρ -- πάντα | C ὥρισας τοῦ φαγεῖν με | οἱ ἐν τ. π. τ. ἄνθρ. ἄν. (B om ἄνθρ.

μοι, οὐ μὴ ἐκφεύξωμαι τὴν οἰκονομίαν σου. παράσχου οὖν μοι, κύριε, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἵνα κἂν θεάσωμαι ἃ ἐπιχειροῦσίν μοι οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἄνομοι ἄνδρες· μὴ ἐγκαταλίπῃς με, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ μὴ παραδώσεις με τῷ θανάτῳ τῷ πικρῷ τούτῳ.

3 Ταῦτα δὲ προσευχομένου τοῦ Ματθεία ἐν τῇ φυλακῇ ἔλαμψεν φῶς, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ φωτὸς φωνὴ λέγουσα Ματθεία ἀγαπητέ, ἀνάβλεψον. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν. καὶ πάλιν ἐξῆλθεν φωνὴ λέγουσα Ἐνισχυρίζου, ἡμέτερε Ματθεία, καὶ μὴ πτοηθῇς· οὐ μὴ γάρ σε ἐγκαταλείψω· ἐγὼ γάρ σε ῥύσομαι ἀπὸ παντὸς κινδύνου, οὐ μόνον δὲ σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου τοὺς ὄντας μετὰ σοῦ· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι πᾶσαν ὥραν καὶ πάντοτε. ἀλλ' ὑπόμεινον ἐνταῦθα ἡμέρας κζ' δι' οἰκονομίαν πολλῶν ψυχῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελῶ σοι Ἀνδρέαν καὶ ἐξάξει σε ἐκ τῆς φυλακῆς ταύτης, οὐ μόνον δὲ σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ εἶπεν πάλιν τῷ Ματθείᾳ Εἰρήνη σοι, ἡμέτερε Ματθεία· καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὁ Ματθείας θεασάμενος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἡ χάρις σου διαμένῃ μετ' ἐμοῦ, κύριέ μου Ἰησοῦ.

Τότε οὖν ὁ Ματθείας ἐκαθέσθη ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἦν ψάλλων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοὺς δημίους εἰς τὴν φυλακὴν

ἄν.): C om | B τῆς οἰκονομίας | C ἐκφεύξομαι | B om οὖν et κύριε, C om οὖν μοι | B θεάσομαι | μοι: C ἐν ἐμοί | C om ἐν τῇ πόλ. ταύτ. | ἄνδρες: B ἄνθρωποι, C om | B ἐγκαταλείπῃς, A ἐνκαταλίπις | C om μου Ἰησ. Χρ. | καὶ μή: C μηδέ | παραδώσεις cum C; B -δώσῃς; in A versus inde ab κύριε usque θανάτῳ abscissus est | παραδ. με: B add ἐν | C τῷ πικρ. τούτ. θαν.

3. C om δέ | Ματθεία (hoc uno loco A -τθείου): C Ματθαίου | B μέγα φῶς ἔλαμψ., C ἰδοὺ φ. ἔλ. | C om καὶ ἐξῆλθεν -- φωνὴ (B add μεγάλη) -- ἀγαπητέ (B add μου) -- εὐθέως (B add ὁ Ματθίας) ἀνέβλ. | καὶ πάλ. ἐξ. φωνή (B add ἐκ τοῦ φωτός): C καὶ φωνὴ ἐγένετο | B ἐπισχυρίζου, C ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου | Ματθεία: C μαθητά | A ἐγκαταλείπω | ἐγὼ -- ῥύσομαι (A -σωμαι): C ἀλλὰ ῥύσ. σε | BC om δέ et πάντας et τ. ὄντ. μ. σοῦ | C μεθ' ὑμῶν εἰμί | C om πᾶσαν (B κατὰ πᾶσ.) ὥρ. καί, B om καὶ πάντοτ. | ἐντ. ἡμέρ. κζ' (B τρεῖς): C μέχρι ἡμερῶν εἰκοσιεπτά | B om (etiam D habet) δι' (D διά) οἰκ. π. ψυχ. et μετὰ ταῦτ. | ἐκ: C ἀπό | BC om ταύτης | C om οὐ μόν. δὲ (B om) σὲ ἀλλ. κ. πάντ. | ἀκούοντας: BC μετὰ σέ (sic) | C καὶ εἰπὼν ταῦτα λέγει Εἰρήνη σοι Ματθαῖε· κ. ἀπῆλθεν εἰς οὐρανούς (B ἐπορεύετο εἰς οὐρανούς) | B πρὸς τ. Ἰησοῦν | B Ἰησοῦ Χριστέ | C om τότε ὁ Ματθ. usque Ἰησοῦ.

C Ὁ δὲ Ματθαῖος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ ἐκαθ. ἐ. τ. φ. ψάλλων καὶ ὑμνῶν τὸν θεόν | Τότε οὖν: B καὶ ταῦτα εἰπών | C ἐν τῇ φυλακῇ | τοὺς ἀνθρ.: BC

ἵνα ἐξενέγκωσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς βρῶσιν αὐτῶν, καὶ ἦν ὁ Ματθείας κλείων αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως μὴ θεωρήσωσιν αὐτὸν βλέποντα. καὶ ἐλθόντες οἱ δήμιοι πρὸς αὐτὸν ἀνέγνωσαν τὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τάβλαν, καὶ εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Ἔτι τρεῖς ἡμέρας καὶ ἐξάξομεν καὶ τοῦτον ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ σφάξομεν αὐτόν. ἐπειδὴ πάντα ἄνθρωπον ὃν κατεῖχον, ἐσημειοῦντο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν ᾗ κατεῖχον αὐτόν, καὶ προσέδεναν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ τάβλαν ἵνα γνῶσι τὴν πλήρωσιν τῶν τριάκοντα ἡμερῶν.

4 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐπληρώθησαν αἱ κζʹ ἡμέραι ἐν τῷ συλλημφθῆναι τὸν Ματθείαν, ἐφάνη ὁ κύριος ἐν τῇ χώρᾳ ᾗ ἦν διδάσκων ὁ Ἀνδρέας, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι μετὰ τῶν μαθητῶν σου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων καὶ ἐξάγαγε Ματθείαν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου· ἔτι γὰρ τρεῖς ἡμέραι καὶ ἐξάξουσιν αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως καὶ σφάξουσιν αὐτὸν εἰς τροφὴν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Κύριέ μου, οὐ δυνήσομαι φθάσαι τοῦ ἀπελθεῖν ἐκεῖ πρὸ τῆς προθεσμίας τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἀπόστειλον τὸν ἄγγελόν σου τὸ τάχος ἵνα ἐξάξει αὐτὸν ἐκεῖθεν· σὺ γὰρ γινώσκεις, κύριε, ὅτι κἀγὼ σάρξ εἰμι καὶ οὐ δυνήσομαι τὸ τάχος πορευθῆναι ἐκεῖ. καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐπάκουσον τῷ ποιήσαντί σε, τῷ καὶ δυναμένῳ λόγῳ εἰπεῖν καὶ μετενε-

---

om τούς | καὶ ἦν ὁ Ματθ.: C ὁ ἀπόστολος | κλείων: BC (om αὐτοῦ) κλίνων | C ὅπ. μὴ ἴδωσιν | B πρ. αὐτ. οἱ δήμ. | τάβλαν: C γραφήν | C εἶπον | B ἐξάξωμεν, C ἐξαγάγομεν | καὶ τοῦτον: BC καὶ (C om) αὐτόν | ἐπειδὴ -- κατεῖχον: B ὅτι πᾶν (sic) ἄνθρ. ὃν ἤγρευον | B om καὶ προσέδεν. et pergit εἰς ταύλαν (ita B etiam alibi) ἐν τῇ χειρὶ α. τ. δ. | B ἵνα γνώσουσι | ἐπειδὴ -- τριάκ. ἡμερῶν: C ὅτι ἐσημειοῦντο αὐτοὺς δι' ἀριθμοῦ τριάκ. ἡμερῶν ἕνα ἕκαστον, καὶ οὕτως ἔσφαζον αὐτόν

4. C om ἐγένετο | B om αἱ | κζ: BC εἰκοσιεπτά | BC συλληφθ. | C τὸν ἅγιον Ματθαῖον | B (item D) τῷ Ἀνδρέᾳ ἐν τῇ χώρᾳ ᾗ (C οὗ) ἐδίδασκε | BC Ἀνδρέα, ἀνάστα (C ἀν. Ἀνδρ.) κ. πορεύου | B om μετὰ τ. μ. σου | C om κ. ἐξάξ. usque πόλεως | C σφάξωσιν αὐτόν (B om αὐτ.) | εἶπεν: C ἔφη | μου: BC om | οὐ δυνήσομαι (A -σιωμε) φθάσ. τοῦ ἀπ. ἐκ. πρὸ τῆς (B οὐ δύναμαι τοῦ φθάσαι ἀπελθ. ἐκ. τῆς [?]) -- ἡμερῶν: C οὐ δυνήσ. ἐν τρισὶν ἡμέραις φθάσαι διὰ τὸ τὴν ὁδοιπορίαν μακρὰν εἶναι | C ἀλλὰ ἀπόστ. ἄγγ. σ. καὶ ἐξάξει (B ἵνα ἐξάξῃ) αὐτόν | BC om κύριε | B σὰρξ κἀγώ, C om κἀγώ | A δυνήσωμαι | πορευθ. ἐκεῖ (C om ἐκ.): BC add ἀλλ' οὐδὲ ἐπίσταμαι τὴν ὁδόν (C τ. ὁ. ἐπίστ.) | καὶ λέγει τ. Ἀ.: BC καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπε τ. Ἀ. (C εἶπεν αὐτῷ) | B Ὑπάκουσον τὸν ποιήσαντά σε, C Οὐκ οἶδας πόσας δυνάμεις ἐποίησα τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ | τῷ καὶ -- μετενεχθήσεται (B -χθῆναι): C καὶ νῦν δύναμαι εἰπ. λόγῳ

χθήσεται ἡ πόλις ἐκείνη ἐνταῦθα καὶ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ πάντες· κελεύω γὰρ τοῖς κέρασιν τῶν ἀνέμων καὶ ἄγουσιν αὐτὴν ἐνταῦθα. ἀλλὰ ἀναστὰς τῷ πρωὶ κάτελθε εἰς τὴν θάλασσαν σὺν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ εὑρήσεις πλοῖον ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἀνέλθῃς μετὰ τῶν μαθητῶν σου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ πάλιν εἶπεν Εἰρήνη σοι, Ἀνδρέα, ἅμα τοῖς σὺν σοί· καὶ ἐπορεύθη εἰς τοὺς οὐρανούς.

5 Ἀναστὰς δὲ Ἀνδρέας τῷ πρωὶ ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἅμα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ κατελθὼν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἴδεν πλοιάριον μικρὸν καὶ ἐπὶ τὸ πλοιάριον τρεῖς ἄνδρας καθεζομένους. ὁ γὰρ κύριος τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει κατεσκεύασεν πλοῖον, καὶ αὐτὸς ἦν ὥσπερ ἄνθρωπος πρωρεὺς ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ εἰσήνεγκεν δύο ἀγγέλους οὓς ἐποίησεν ὡς ἀνθρώπους φανῆναι, καὶ ἦσαν ἐν τῷ πλοίῳ καθεζόμενοι. ὁ οὖν Ἀνδρέας θεασάμενος τὸ πλοῖον καὶ τοὺς τρεῖς ὄντας ἐν αὐτῷ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ πορευθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Ποῦ πορεύεσθε, ἀδελφοί, μετὰ τοῦ πλοίου τοῦ μικροῦ τούτου; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπεν αὐτῷ Πορευόμεθα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων. ὁ δὲ Ἀνδρέας θεασάμενος τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἐπέγνω αὐτόν· ἦν γὰρ ὁ Ἰησοῦς κρύψας τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, καὶ ἦν φαινόμενος τῷ Ἀνδρέᾳ

καὶ μετεν. | καὶ (B add πάντες οἱ ἄνδρες) οἱ οἰκ. (B κατοικ.) ἐ. α. πά. (B om): C om | C ἢ κελεύσω τοῖς ἀνέμοις καὶ ἀγάγουσί (item B) με (sic) Ματθαῖον | BC ἀλλά (B ἀλλ᾽) ἀνάστα πρωὶ καὶ κάτ. ἐπὶ τ. θ. | C om σὺν τ. μ. σ. | C καὶ εὕρῃς πλοιάριον ἐν τῷ αἰγιαλῷ | καὶ ἀνέλθῃς: B ὅπως ἀν. εἰς αὐτό, C καὶ ἄπελθε | C om κ. ταῦτα -- οὐρανούς | B ἐπορεύετο ἐν τοῖς οὐρανοῖς

5. Ἀναστ. δ. Ἀ. (B Ἀ. δ. ἀναστ.) -- ἐπὶ (B παρὰ) τ. θ. -- ἐπὶ (B εἰς) τ. αἰγ. ἴδεν (B εἶδε) -- ἄνδρας καθεζομένους (B ἄνδρες ἐκαθέζοντο): C Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ εὑρὼν πλοιάριον μικρὸν καὶ ἄνδρας ἐν αὐτῷ καθεζομένους | C ὁ γὰρ κύρ. κατεσκ. αὐτὸ ἀοράτως τῇ αὐτοῦ δυνάμει (B add καὶ ἰσχύϊ) et om καὶ αὐτὸς ἦν -- εἰσήνεγκε (B ἐνέγκας) -- οὓς (B om) ἐποίησ. (B ἐμόρφωσεν αὐτούς) ὡς (B εἰς) -- ἐν (B σὺν) τ. πλ. καθεζ. (B om καθ.). Ex D ad h. l. notavi: κατεσκεύασεν (*per noctem*) ὁ θεὸς πλοῖον μικρὸν καὶ ἔβαλεν ἐν αὐτῷ ναύτας ἀγγέλους, καὶ Ἰησοῦς ἦν ὡς κύριος τοῦ πλοίου. | BC Ἀνδρ. οὖν | θεασ. τὸ πλ. καὶ τοὺς -- ἐν αὐτῷ (A om καὶ τοὺς usque αὐτῷ): C ἰδὼν αὐτὸ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ τρ. ἄνδρας | C om χαρ. μ. σφ. | B καὶ ἐπορεύθη πρὸς αὐτούς. καὶ πορευθεὶς ὁ Ἀνδρέας εἶπεν αὐτοῖς, C pro his: καὶ εἶπεν αὐτοῖς | C om μετὰ τ. πλ. τ. μ. τούτου: B ἐν τῷ πλοιαρίῳ τῷ μικρῷ τούτῳ | ὁ κύρ. εἶπ. αὐτῷ: B ὁ Ἰησοῦς εἶπε, C ὁ Ἰησοῦς ἐν σχήματι ναυκλήρου ἔφη | A Πορευώμεθα | B ὁ οὖν θεασάμ. | C om θεασ. τ. Ἰησ. et habet οὐκ ἔγνω τὸν κύριον | ἦν γὰρ -- θεότητα (B μορφήν) -- ὡς (B ὥσπερ) ἀ. πρωρεύς (B semper πλωρεύς.

ὡς ἄνθρωπος πρωρεύς. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας τοῦ Ἀνδρέου λέγοντος ὅτι κἀγὼ εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρωποφάγων πορεύομαι, λέγει αὐτῷ Πᾶς ἄνθρωπος φεύγει τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ πῶς ὑμεῖς πορεύεσθε ἐκεῖ; καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Πρᾶγμά τι μικρὸν ἔχομεν ἐκεῖ διαπράξασθαι, καὶ δεῖ ἡμᾶς ἐκτελέσαι αὐτό· ἀλλ' εἰ δύνασαι, ποίησον μεθ' ἡμῶν τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην τοῦ ἀπάξαι ἡμᾶς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐν ᾗ καὶ ὑμεῖς μέλλετε πορεύεσθαι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀνέλθατε.

6 Καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Θέλω σοί τι φανερὸν ποιῆσαι, νεανίσκε, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀνελθεῖν ἐν τῷ πλοίῳ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Λέγε ὃ βούλῃ. ὁ δὲ Ἀνδρέας εἶπεν αὐτῷ Ναῦλον οὐκ ἔχομέν σοι παρασχεῖν, ἀλλ' οὔτε ἄρτον ἔχομεν εἰς διατροφήν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Πῶς οὖν ἀπέρχεσθε μὴ παρέχοντες ἡμῖν τὸν ναῦλον μήτε ἄρτον ἔχοντες εἰς διατροφήν; εἶπεν δὲ Ἀνδρέας τῷ Ἰησοῦ Ἄκουσον, ἀδελφέ· μὴ νομίσῃς ὅτι κατὰ τυραννίαν οὐ δίδομέν σοι τὸν ναῦλον ἡμῶν, ἀλλ' ἡμεῖς μαθηταί ἐσμεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ. ἐξελέξατο γὰρ ἡμᾶς τοὺς δώδεκα, καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ἐντολὴν τοιαύτην

Idem ex D adnotavi.): C ἀλλ' ἦν ὡς πρωρεύς | ὁ δὲ (B καὶ ὁ) Ἰησ. -- Ἀνδρέου (B -έᾳ) – ὅτι usque πορεύομαι (B Πορευόμεθα ἐν τῇ χώρᾳ τ. ἀνθρ.) λέγει (B εἶπεν) αὐτῷ (B αὐτοῖς): C λέγει οὖν αὐτοῖς | B ὅτι πᾶς | BC ἐκφεύγει (B add ἐκ) τῆς πόλεως ἐκείνης | ἐκεῖ: BC ἐν αὐτῇ | καὶ ἀποκρ. (B add ὁ) Ἀ. εἶπεν (B add αὐτῷ): C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | πρᾶγμα -- ἐκτελ. αὐτό (B om αὐτ.): C Πραγματείαν μικρὰν ἔχομεν διαπράξασθ. | ἀλλ' εἰ δύν. ποίησον (ita A; B ποιῆσαι? ποίησαι?) μεθ' ἡμῶν -- ἐν τῇ χ. τ. ἀ. (ita B; A ἐκεῖ pro ἐν usque ἀνθρ.) -- ὑμεῖς μέλλ. πορ. (B ὑμ. πορεύεσθε): C καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Δύνασθε ποιῆσαι εἰς ἡμᾶς (omnino sic pro ὑμᾶς legendum est) φιλανθρωπίαν τοῦ ἀπαγαγεῖν ἡμᾶς μεθ' ὑμῶν; | ἀποκριθεὶς -- αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | C Ἀνέλθετε μεθ' ἡμῶν

6. Καὶ εἶπεν -- τι (supplevi; ceterum versus αὐτοῖς usque σοι [τι] in A legi non potest) φαν. ποι. (B δηλῶσαι pro φ. π.) -- ἡμᾶς ἀνελθεῖν (B ἀνελθῆναι ἡμᾶς) ἐν τ. πλ. (B εἰς τὸ πλοῖον) σου (B om). ὁ δὲ (B καὶ ἀποκριθεὶς ὁ) Ἰησ. εἶπ. (B add αὐτῷ) Λέγε (B add ὦ ἄνθρωπε) ὃ β. (B om ὃ β.). ὁ δὲ (B τότε ὁ) Ἀ. εἶπ. αὐτῷ (B εἶπεν Ἄκουσον ἡμῶν): C Καὶ λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας Ἄκουσον, νεανίσκε, πρὸ τοῦ ἀνελθ. ἡμᾶς ἐν τ. πλ. σου | οὔτε (ita AC): B οὐδέ | C om ἔχομεν | πῶς οὖν (B καὶ πῶς) ἀπέρχ. (B ἀνέρχ.) μὴ παρέχ. (BC ἔχ.) ἡμῖν (B ὑμῶν, C om) -- ἄρτον (A ἄρτους) ἔχ. (C om) ε. δ. (pro ἔχ. ε. δ. B μεθ' ὑμῶν φέροντες) | C om Ἄκ. ἀδελφ. | B τυραννίδα | C οὐ δίδ. σοι ναῦλον, ἀλλὰ μαθηταί | τοῦ (BC om) ἀγαθ. θεοῦ: BC add ὄντες δοῦλοι | C om καὶ παρέδ. ἡ.

λέγων ὅτι πορευόμενοι κηρύσσειν μὴ βαστάζετε ἀργύριον ἐν τῇ ὁδῷ μήτε ἄρτον μήτε πήραν μήτε ὑποδήματα μήτε ῥάβδον μήτε δύο χιτῶνας. εἰ οὖν ποιεῖς τὴν φιλανθρωπίαν μεθ' ἡμῶν, ἀδελφέ, εἰπὲ ἡμῖν συντόμως· εἰ οὐ ποιεῖς, φανέρωσον ἡμῖν, καὶ πορευθέντες ζητήσομεν ἑαυτοῖς ἕτερον πλοῖον. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Εἰ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἣν ἐλάβετε καὶ τηρεῖτε αὐτήν, ἀνέλθατε μετὰ πάσης χαρᾶς ἐν τῷ πλοίῳ μου. ἀληθῶς γὰρ βούλομαι ὑμᾶς τοὺς μαθητὰς τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ πλοίῳ μου ἢ τοὺς παρέχοντάς μοι χρυσίου καὶ ἀργυρίου· πάντως γὰρ ἄξιός εἰμι ἵνα ὁ ἀπόστολος τοῦ κυρίου ἀνέλθῃ ἐν τῷ πλοίῳ μου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀνδρέας εἶπεν Συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ὁ κύριος παράσχῃ σοι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμήν. καὶ ἀνῆλθεν Ἀνδρέας μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν εἰς τὸ πλοῖον.

7 Καὶ εἰσελθὼν ἐκαθέσθη παρὰ τὸ ἱστίον τοῦ πλοίου. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἑνὶ τῶν ἀγγέλων Ἀναστὰς κάτελθε εἰς τὴν κοίλην τοῦ πλοίου καὶ ἀνένεγκε τρεῖς ἄρτους ἵνα φάγωσιν οἱ ἄνδρες, μή ποτε ἄσιτοι ὑπάρχουσιν ἀπὸ ὁδοῦ μακρᾶς ἐληλυθότες πρὸς ἡμᾶς. καὶ ἀναστὰς κατῆλθεν ἐπὶ τὴν κοίλην τοῦ πλοίου καὶ ἀνήνεγκε τρεῖς ἄρτους, καθὼς ὁ κύριος αὐτῷ ἐνετείλατο, καὶ

ἐ. τοιαύτ. (B om τοι.) | ὅτι πορ. κηρύσσειν (C -σσετε) μὴ βαστάζ. (B μ. περιφέρετε, C om) -- ὁδῷ (C add μὴ αἴροντες) -- μήτε (B μή) ὑποδήμ. μ. ῥ. (C om μ. ῥ.) μήτε (ita BC; A μηδὲ) δ. χ. | εἰ οὖν ποι. (C θέλεις) τ. φ. μ. ἡμ. (B μ. ἡμ. τ. φ., C om), ἀδ. (B om? C add λαβεῖν ἡμᾶς) εἰπ. ἡ. σ. (C κέλευσον)· εἰ οὐ ποιεῖς (ΗΟΥΝΠ ---- sic fere in codice est. Thilo edidit ἢ οὖν γε; γε certe falsum est. B nihil nisi ἤ habet; C εἰ δὲ μήγε), φ. ἡμ. κ. (C om φ. ἡ. κ.) πορευθέντες (C -θῶμεν) ζητήσομεν (BC -σωμεν) ἑαυτ. (C om) ἕ. πλ. (C add ὅπως διασωζῶμεν) | ἀποκριθεὶς -- τῷ Ἀνδρέᾳ (A τὸν Ἀνδρέαν): C εἶπε δὲ ὁ Ἰησ. | Εἰ -- (B om ἣν ἐλάβ.) -- αὐτήν: C om | C Ἀνέλθετε | B εἰς τὸ πλοῖον· | τοὺς (B praem ἀνενέγκαι) μ. τοῦ λεγομ. (C om) Ἰησ. (C Χριστοῦ, B Ἰησ. Χρ.) ἀνελθ. (C ante τούς ponit) -- μου (B om ἀνελθ. usque μου) -- χρυσίου (BC -σίον) κ. ἀργυρίου (BC -ριον) | πάντως -- ἀνέλθῃ: C ἄξιον γὰρ τὸν τοῦ κυρίου ἀπόστολον ἀνελθεῖν | ἀποκριθεὶς -- μοι (B om), -- παράσχῃ (A -σχει, B παρέχει) -- τιμήν: C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἀπεκρίνατο Ὁ κύριος, ἀδελφέ, παράσχῃ δόξ. καὶ τιμήν | BC κ. ἀν. Ἀνδρ. (C om) εἰς τὸ πλ. (C add ὁ Ἀνδρ.) με. τ. μαθ. αὐτοῦ (B σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτ.)

7. εἰσελθών: B ἀνελθὼν ὁ Ἀνδρέας | παρὰ τὸ ἱστίον: post παρα τω ει in codice A nihil legi potest usque ἀδελφέ, ἅμα; rursus incipit τοῖς ἰδίοις σου (B τ. παιδίοις). Hinc quae desiderantur in A, ex B sumta sunt. Eadem C sic habet: Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ἑνὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ Κάτελθε εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ πλ. καὶ ἔνεγκε τρεῖς ἄρτ. τοῦ φαγεῖν οἱ ἀδελφοί· ἀπὸ ὁδοῦ γὰρ μακρὰν ἦλθον. καὶ ἀναστὰς ὁ ἄγγελος ἤνεγκε τρ. ἄρτ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-

παρέθηκεν αὐτοῖς τοὺς ἄρτους. τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἀνάστα, ἀδελφέ, ἅμα τοῖς ἰδίοις σου, μεταλάβετε τροφῆς, ἵνα ἰσχύσητε ὑπενεγκεῖν τὸν κλύδωνα τῆς θαλάσσης. ἀποκριθεὶς δὲ Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Τεκνία μου, μεγάλην φιλανθρωπίαν ηὕραμεν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. ἀναστάντες οὖν μεταλάβετε ἄρτου τροφῆς, ἵνα ἰσχύσητε ὑπενεγκεῖν τὸν κλύδωνα τῆς θαλάσσης. καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον· ἐταράχθησαν γὰρ διὰ τὴν θάλασσαν. τότε ὁ Ἰησοῦς ἠνάγκαζεν τὸν Ἀνδρέαν ἵνα μεταλάβῃ καὶ αὐτὸς ἄρτου τροφῆς σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ Ἀνδρέας εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, μὴ γινώσκων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν, Ἀδελφέ, ὁ κύριος παράσχῃ σοι ἄρτον ἐπουράνιον ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. ἔασον οὖν, ἀδελφέ· ὁρᾷς γὰρ τὰ παιδία ὅτι τεταραγμένα εἰσὶν ἕνεκεν τῆς θαλάσσης. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ἄπειροί εἰσιν οἱ ἀδελφοὶ θαλάσσης· ἀλλ' ἐξέτασον αὐτοὺς εἰ θέλουσιν ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσμεῖναί σε, ἕως ἂν ἐκτελέσεις τὴν διακονίαν σου καὶ πάλιν ἐπανέλθῃς πρὸς αὐτούς. τότε Ἀνδρέας εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Τεκνία μου, εἰ θέλετε ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσμεῖναί με ἐνταῦθα ἕως ἐκτελέσω τὴν διακονίαν μου εἰς ἣν ἀπεστάλην; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐὰν ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ, ξένοι γενώμεθα τῶν ἀγαθῶν ὧν παρέσχεν ἡμῖν ὁ κύριος· νῦν οὖν μετὰ σοῦ ἐσμέν, ὅπου δ' ἂν πορεύει.

σοῦς τῷ Ἀνδρέᾳ Ἀνάστα, ἀδελφέ, μετὰ τῶν μαθητῶν σου | BC καὶ μεταλάβ. ἄρτου τροφῆς (C om τρ.) | C τὸν τῆς θαλ. κλύδ. | C om ἀποκριθ. δὲ Ἀνδρ. εἶπ. (B post μαθ. αὐτοῦ) -- ηὕραμεν (B εὕραμ.) παρὰ (B ἐν) -- ἄρτ. τροφῆς (B τινὸς) -- οἱ μαθ. αὐτοῦ (B om) -- ἵνα μετ. -- μαθ. αὐτοῦ (pro ἵνα usque αὐτοῦ B μεταλαβεῖν ἄρτου) | ἀποκρ. δὲ -- Ἰησ. ἐστίν (B add λέγων αὐτῷ Ὦ) -- παράσχῃ (A -σχει) -- βασιλ. αὐτοῦ: C καὶ ἀναστὰς Ἀνδρ. καὶ προσευξάμενος εἶπε τῷ Ἰησοῦ Ὁ κύρ. σοι, ἀδελφέ, παράσχῃ ἄρτ. ἐπ. ἀπὸ τῆς αὐτοῦ βασ. | C om ἔασον οὖν (B om), ἀδελφέ -- θαλάσσης | καὶ ἀπ. ὁ Ἰησ. εἶπ. τῷ Ἀνδρ. (B om τ. Ἀ.) -- θαλάσσης (B τῆς θαλ.): C καὶ λέγει ὁ Ἰησοῦς Τί ὅτι ταράσσονται οἱ μαθηταί σου ὡς ἄπειροι τῆς θαλ. | ἀλλ' ἐξέτ.: C ἐξέτ. οὖν | εἰ (B ἢ) θέλ. ἐπανελθ. (B ἀνελθ.) -- προσμ. σε (B ἐκεῖ) -- ἐκτελέσεις (B -σῃς) -- πρ. αὐτούς: C εἰ θέλωσιν ἀπομεῖναι εἰς γῆν καὶ προσμεῖναι ἐκεῖ ἕως ἂν ἐκτελέσῃς τ. δ. σου | τότε (B καὶ ἀποκριθεὶς ὁ) Ἀ. εἶπ. -- εἰ (B μὴ οὖν) -- ἕως (B add ἂν) -- μου (B om) ε. ἣν ἀπεστ.: C καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἀνδρ. κατὰ τὸ ῥῆμα Ἰησοῦ. | B εἶπαν | C om τῷ Ἀνδρ. | γενώμεθα (A γεννώμ.): B γινόμεθα | B παρέσχες ἡμῖν, C ἐπηγγείλω ἡμῖν | νῦν -- πορεύει (sic uterque codex): C ἀλλὰ μετὰ σοῦ πορευσόμεθα.

8 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Εἰ ἀληθῶς μαθητὴς εἶ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, λάλησον τοῖς μαθηταῖς σου τὰς δυνάμεις ἃς ἐποίησεν ὁ διδάσκαλός σου, ἵνα χαίρῃ αὐτῶν ἡ ψυχὴ καὶ ἐπιλάθωνται τὸν φόβον τῆς θαλάσσης· ἰδοὺ γὰρ μέλλομεν ἐξαγαγεῖν τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ εὐθὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ἑνὶ τῶν ἀγγέλων Ἀπόλυσον τὸ πλοῖον. καὶ ἀπέλυσεν τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκάθισεν παρὰ τὸ πηδάλιον καὶ διεκυβέρνα τὸ πλοῖον. τότε Ἀνδρέας παρῄνει καὶ ἐνίσχυε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων Τεκνία μου, οἱ παραδώσαντες τὴν ψυχὴν τῷ κυρίῳ, μὴ φοβεῖσθε· ὁ γὰρ κύριος οὐ μὴ καταλείψει ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὅτε ἤμην σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἀνήλθομεν ἐν τῷ πλοίῳ σὺν αὐτῷ, καὶ ἐκάθευδεν ἐν τῷ πλοίῳ πειράζων ἡμᾶς· οὐκ ἦν γὰρ κοιμώμενος. καὶ ἀνέμου μεγάλου γενομένου καὶ τῆς θαλάσσης κυμαινούσης, ὥστε τὰ κύματα ὑψωθῆναι καὶ γενέσθαι ὑπὸ τῷ ἱστίῳ τοῦ πλοίου, καὶ ἡμῶν φοβηθέντων μεγάλως, ἀναστὰς ὁ κύριος ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις, καὶ ἐγένετο γαλήνη ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἐφοβήθησαν γὰρ αὐτὸν τὰ πάντα, ὅτι ποιήματα αὐτοῦ εἰσίν. νῦν οὖν, τεκνία μου, μὴ φοβεῖσθε· ὁ γὰρ κύριος Ἰησοῦς οὐ μὴ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς. καὶ ταῦτα λέγων ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ηὔχετο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅπως οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἑλκυσθῶσιν εἰς ὕπνον. καὶ εὐχομένου Ἀνδρέου εἰς ὕπνον ἐτράπησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

---

8. C ἃς πεποίηκεν ὁ σὸς διδ. | B ἵνα χαρῇ αὐτῶν ἡ καρδία καὶ -- θαλάσσης: C ἵνα χαίροντες ἐπιλάθωνται τὸν τῆς θαλ. φόβον | ἐξαγαγεῖν: BC ἐξῶσαι | C om καὶ εὐθὺς -- ἀπὸ τ. γῆς | C ἀνελθών | ἐκάθισεν (-θησεν A): BC ἐκαθέσθη. Post hanc vocem usque ὑπὸ τῷ ἱστίῳ τοῦ πλ. in A nihil legi potest. Hinc textus est codicis B. | παρὰ τὸ usque πλοῖον: C κυβερνῶν ἐν τῷ πηδαλίῳ τὸ πλ. | C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἐνίσχυε τοὺς -- οἱ παραδόντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, μὴ φοβεῖσθε· οὐ γὰρ καταλείπει ἡμᾶς εἰς τὸν αἰῶνα. ὅτε ἦμεν σὺν αὐτῷ, [deest ἐκάθευδεν] ἐν τ. πλ. πειρ. ἡμᾶς· [deest οὐκ] ἦν γὰρ κοιμ. ἀνέμου δὲ μεγάλου γενομένου καὶ τῆς θαλάσσης εἰς ὕψος ἐγειρομένης, καὶ φοβηθέντες πάντες, ἀναστὰς ὁ κύρ. -- γαλήνη (BC add μεγάλη) ἐ. τ. θ. | B ἐφοβήθη | C ἐφοβ. γὰρ τὰ ποιήμ. αὐτ. | C om τεκν. μου | C om ὁ γ. κύρ. Ἰησ. (B om?) -- ἐγκαταλείψει (B -ψη, A ἐγκαταληπεῖ) ἡμᾶς | λέγων: C εἰπών | ὁ ἅγ. Ἀνδρ. (B αὐτοῖς ὁ Ἀνδρ.): C om | C προσηύξατο ἐ. τ. κ. α. ἵνα εἰς ὕπν. ἑλκυσθ. (item B ε. ὕ. ἑλκ.) καὶ τραπέντες εἰς ὕπν., ἐπιστραφεὶς ὁ Ἀνδρ. λέγει τῷ Ἰησοῦ | B εὐχομ. τοῦ Ἀνδρέα

9 Καὶ ἐπιστραφεὶς Ἀνδρέας πρὸς τὸν κύριον, μὴ γινώσκων ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, εἶπεν αὐτῷ Λέγε μοι, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ὑπόδειξόν μοι τὴν τέχνην τῆς κυβερνήσεώς σου· ὅτι οὐδένα ἴδον ἄνθρωπόν ποτε κυβερνῶντα οὕτως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὥσπερ νῦν σὲ ὁρῶ. ἑξκαιδέκατον γὰρ ἔπλευσα τὴν θάλασσαν, καὶ ἰδοὺ τοῦτο ἑπτακαιδέκατον, καὶ οὐκ ἴδον τοιαύτην τέχνην· ἀληθῶς γὰρ οὕτως ἐστὶν τὸ πλοῖον ὡς ἐπὶ τῆς γῆς. ὑπόδειξον οὖν μοι, νεανίσκε, τὴν σὴν τέχνην. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐπλεύσαμεν τὴν θάλασσαν καὶ ἐκινδυνεύσαμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ μαθητὴς εἶ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, ἐπέγνω σε ἡ θάλασσα ὅτι δίκαιος εἶ, καὶ ἡσύχασεν καὶ οὐκ ἐπῆρεν τὰ κύματα αὐτῆς ἐπὶ τὸ πλοῖον. τότε Ἀνδρέας ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ λέγων Εὐλογήσω σε, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι συνήντησα ἀνδρὶ δοξάζοντι τὸ ὄνομά σου.

10 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ὦ Ἀνδρέα, εἰπέ μοι, μαθητὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, διὰ τί οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ, λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν θεὸς ἀλλ' ἄνθρωπος. φανέρωσόν μοι, μαθητὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ· ἠκούσαμεν γὰρ ὅτι ἐφανέρωσεν τὴν θεότητα αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ἀληθῶς, ἀδελφέ, ἐφανέρωσεν ἡμῖν ὅτι θεός ἐστιν. μὴ οὖν νομίσῃς ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα

---

9. B om Ἀνδρ. | ὁ κύριος: B Ἰησοῦς | B οὐδ. ἴδον ἀνθρώπων πώποτε | B ἔπλευσα ἐν τῇ θαλάσσῃ | ἐστὶν τὸ πλοῖον ὡς: B ἐστὶν ὥσπερ | μοι: B ἡμῖν | B ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀλλ' ἐκινδυνεύσαμεν | B ἐπέγνωσεν ἡ θάλ. | B om κ. ἡσύχ. | B αὐτῆς τὰ κύμ. ἐν τῷ πλοίῳ | ἔκραξεν: B ἐφώνησε | A φωνὴν μεγάλην | B τῷ δοξάζ. σου τὸ ὄν. | C Ἐπιστραφεὶς ὁ Ἀνδρ. λέγει τῷ Ἰησοῦ Δεῖξόν μοι, ἀδελφέ, τὴν τέχνην τ. κ. σου, ὅτι οὐδέπω εἶδον ἄνθρ. οὕτως κυβερνᾶν. δεκαὲξ ἔπλευσα ἐν τῇ θαλ. καὶ νῦν ἰδοὺ δεκαεπτά, καὶ οὐκ εἶδον οὕτως ποιοῦντα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἡμεῖς πολλάκις ἐπλεύσαμεν καὶ κινδύνους ὑπέστημεν· ἀλλ' ἐπεὶ σὺ μαθητὴς τοῦ λεγ. Ἰησ., ἐπέγνω σε ἡ θάλ. καὶ οὐκ ἐπῆρε τὰ κύμ. αὐτῆς. καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, ὅτι συνήντησα ἀνδρὶ τῷ (Thilo ἀνδρί τῳ) δοξ. τὸ ἅγιόν σου ὄνομα

10. Καὶ - - Ὦ (B τῷ) - - διὰ τί: C Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ φαινόμενος ναύκληρος Εἰπέ μοι, διὰ τί | αὐτῷ: C τῷ Χριστῷ | B om ἀλλ' | C om φανέρωσον (B add οὖν) μοι μ. τ. λ. Ἰησ. | τὴν θεότ. αὐτοῦ: B αὐτοῦ τὴν δύναμιν, C τὴν δύναμιν τὴν ἰδίαν | B om αὐτοῦ | C καὶ εἶπ. Ἀνδρέας | ἀληθῶς: B ναί, C om | C ὅτι ἀληθινὸς θεός ἐστι | C om μὴ οὖν (B post νομ.) νομίσῃς (A -σεις) ὅτι (B add θεὸς) ἄνθρ. ἐστιν· αὐτὸς γ. ἐποί. τὸν οὐρ. - - ἐν αὐτοῖς (pro τὸν οὐρ.

τὰ ἐν αὐτοῖς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πῶς οὖν οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι; τάχα οὐκ ἐποίησε σημεῖα ἐνώπιον αὐτῶν; καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Οὐκ ἤκουσας τὰς δυνάμεις ἃς ἐποίησεν ἐνώπιον αὐτῶν; τυφλοὺς ἐποίησεν ἀναβλέψαι, χωλοὺς περιπατῆσαι, κωφοὺς ἀκοῦσαι, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν, καὶ λαβὼν πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας ἐποίησεν ὄχλον ἀνακλιθῆναι ἐν χόρτῳ καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν· ἦσαν δὲ οἱ ἐσθίοντες πεντακισχίλιοι ἄνδρες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὰ περισσεύοντα αὐτοῖς, δώδεκα κοφίνους κλασμάτων. καὶ μετὰ ταῦτα πάντα οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα ἐποίησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ.

11 Καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ναί, ἀδελφέ, ἐποίησεν καὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων, οὐ μόνον ἐν φανερῷ ἀλλὰ καὶ ἐν κρυπτῷ, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ποῖαι εἰσὶν αἱ δυνάμεις ἃς ἐποίησεν ἐν τῷ κρυπτῷ; φανέρωσόν μοι αὐτάς. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ὦ ἄνθρωπε ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα τῆς ἐπερωτήσεως, τί με ἐκπειράζεις; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐκ ἐκπειράζω σε ταῦτα λέγων, μαθητὰ τοῦ λε-

usque ἐν αὐτοῖς B: τὸν ἄνθρωπον) -- ἐποίησεν ἐνώπ. αὐτῶν. In A non potuit legi Πῶς οὖν οὐκ usque ἐνώπ. αὐτῶν; sunt igitur ex B. | ἀναβλέψαι: C βλέπειν | κωφ. ἀκοῦσαι (C ἀκούειν): B om | ἐκαθέρισεν (B -θάρισεν): C καθαίρειν | B ὕδωρ οἶνον ἐποίησε | C om λαβών, item ἐποίησεν usque ἐν χόρτῳ καί | ἔδωκεν usque κλασμάτων: C πεντακισχιλίους ἐχόρτασε χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον αὐτῶν, δώδ. κοφίνους πλήρεις: B ἐχόρτασεν, ὥστε καὶ τὸν χόρτον ἄρτους γενέσθαι καὶ φαγεῖν πεντακισχιλίους ἄνδρας καὶ χορτασθῆναι | καὶ με. τ. πάντα (B om) οὐκ: C καὶ οὐδὲ οὕτως

Καὶ ἀποκριθεὶς -- τῷ Ἀνδρ. (B om τ. Ἀνδρ.): C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησ. | C om Τάχα | C ἐνώπ. τ. λα. πεποίηκε καὶ οὐχὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀρχ., B οὐκ ἐποίησεν ἐνώπ. τῶν ἀρχ. | C om αὐτῷ

11. C Καὶ ἀπ. ὁ Ἀνδρ. ἔφη | BC om ἀδελφέ | ἐποίησ. καὶ (B om) ἐνώπ. -- ἐν (A ἐγ) κρυπτῷ: C πεποίηκε καὶ ἐν κρυπτῷ καὶ φανερῷ | C om κ. οὐκ ἐπίστ. αὐτῷ (B εἰς αὐτόν) | ἀποκριθεὶς δὲ -- Ποῖαι (B Τίνες) -- μοι αὐτάς: C καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τί πεποίηκεν ἐν κρυπτῷ | κ. ἀποκρ. Ἀ. εἶπεν: C καὶ λέγει Ἀ. | C ἐρωτήσεως | C τί με πειράζεις, B ἕως πότε ἐκπ. με | C καὶ εἶπεν αὐτῷ Οὐ πειράζω σε, μαθ. τοῦ Ἰησ. | ἀλλὰ -- ἀγάλλεται (B ἀγαλλιᾷ), οὐ μ. δὲ ἡ ἐμή (B οὐ μ. ἐγώ), -- θαυμ. τοῦ Ἰησ. (B θαύμ. αὐτοῦ): C ἀλλὰ χαίρομαι ἐπὶ τούτοις καὶ πάντες ἀκούοντες | καὶ ἀποκρ. -- πληρώσει (A -σῃ) -- παντὸς (B add ἔργου) ἀγ., καθ. ἔπεισάς με νῦν ἵνα ἀναγγείλω (ita B; A ἤπι-

γομένου Ἰησοῦ, ἀλλὰ χαίρει ἡ ψυχή μου καὶ ἀγάλλεται, οὐ μόνον δὲ ἡ ἐμή, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ψυχὴ ἡ ἀκούουσα τὰ θαυμάσια τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ὦ τέκνον, ὁ κύριος πληρώσει σου τὴν ψυχὴν πάσης χαρᾶς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ, καθὼς ἔπεισάς με νῦν ἵνα ἀναγγείλω σοι τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ.

12 Ἐγένετο πορευομένων ἡμῶν τῶν δώδεκα μαθητῶν μετὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰς ἱερὸν τῶν ἐθνῶν ἵνα γνωρίσῃ ἡμῖν τὴν ἄγνοιαν τοῦ διαβόλου, καὶ θεασάμενοι ἡμᾶς οἱ ἀρχιερεῖς ἀκολουθοῦντας τῷ Ἰησοῦ εἶπον ἡμῖν Ὦ ταλαίπωροι, πῶς περιπατεῖτε μετὰ τοῦ λέγοντος ὅτι υἱός εἰμι τοῦ θεοῦ; μὴ ἔχει υἱὸν ὁ θεός; τίς ἐξ ὑμῶν εἶδεν τὸν θεὸν ὁμιλοῦντα γυναικὶ πώποτε; μὴ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαριὰμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Σίμων; ἡμεῖς δὲ ἀκούσαντες τῶν ῥημάτων τούτων, ἐστράφησαν αἱ καρδίαι ἡμῶν εἰς ἀσθένειαν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέκλιναν αἱ καρδίαι ἡμῶν, παραλαβὼν ἡμᾶς εἰς ἔρημον τόπον ἐποίησε μεγάλα σημεῖα ἐνώπιον ἡμῶν, καὶ ὑπέδειξεν ἡμῖν τὴν θεότητα αὐτοῦ πᾶσαν. ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν τοῖς ἀρχιερεῦσι λέγοντες ὅτι ἔλθατε καὶ ὑμεῖς καὶ θεάσασθε· ἰδοὺ γὰρ ἡμᾶς ἔπεισεν.

13 Καὶ ἐλθόντες οἱ ἀρχιερεῖς σὺν ἡμῖν ἐπορεύθησαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ ἱερὸν τῶν ἐθνῶν ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς τὸν

σάς μοι νῦν ἀπαγγεῖλαι) -- ἃ (B ἅπερ) ἐποί. -- κρυπτῷ: C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἔφη Ὁ θεὸς πληρώσει τὴν καρδ. σου πάσης χαρᾶς· πλὴν ἄκουε.

12. Ἐγέν. (B add δὲ) -- ἀκολουθ. τῷ Ἰησ. (B τὸν Ἰησοῦν, ἀποκριθέντες) εἶπ. ἡμῖν: C Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πορευομένων ἡμῶν τῶν δώδ. μαθητῶν ἐν τῷ ἱερῷ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἶπον πρὸς ἡμᾶς οἱ ἀρχ. | πῶς περιπ. -- ὁμιλοῦντα (B -λήσαντα) γυναικὶ (B μετὰ γυναικὸς) πώποτε: C τί πλανηθέντες ἀκολουθεῖτε αὐτῷ ὡς θεῷ; τίς γὰρ οἶδε θεὸν μετὰ γυναικὸς ὁμιλήσαντα; καὶ λέγει ὅτι θεοῦ εἰμὶ υἱός | οὐχ οὗτος: C οὐκ | C om ὁ | Μαριάμ (B -ρία): C Μαρία λέγεται | Σίμων: C Ἰωσῆς | C καὶ ἡμ. ἀκούσ. ταῦτα μετεστράφησαν αἱ κ. ἡμ. (B ἡμ. αἱ κ.) | C om εἰς ἀσθένειαν (B ἀπιστίαν) | γν. δὲ (B καὶ γν.) ὁ Ἰησ. -- ἡμᾶς ἔπεισεν: C ὁ δὲ κύριος παραλαβὼν ἡμᾶς εἰς ἔρημον τόπον ἐνέδειξε τὴν θεότητα αὐτοῦ. καὶ εἴπαμεν ταῦτα τοῖς ἀρχιερεῦσι.

Post παραλαβών sectione 12. usque ἑτοιμαζόμενον κολάσεως exeunte sect. 20. nihil legi in codice A. Thilo vero inde a sect. 14. usque sect. 15. ἅμα τῇ σφεγγί ex eodem se hausisse significat.

13. Tota sectio ex B sumta est. εἰ ἀληθῆ (cum Thilone): codex ὅτι

οὐρανόν, ἵνα γνῶμεν εἰ ἀληθῆ ἐστιν ἢ οὔ. καὶ εἰσῆλθον μεθ' ἡμῶν τριάκοντα ἄνδρες τοῦ λαοῦ καὶ τέσσαρες ἀρχιερεῖς. καὶ θεασάμενος ὁ Ἰησοῦς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ ναοῦ εἶδε γλυπτὰς σφίγγας δύο, μίαν ἐκ δεξιῶν καὶ μίαν ἐξ εὐωνύμων. καὶ στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς ἡμᾶς εἶπε Θεωρήσατε τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ· ταῦτα γὰρ ὅμοιά εἰσι τοῦ Χερουβὶμ καὶ τοῦ Σεραφὶμ τῶν ἐν οὐρανῷ. τότε ὁ Ἰησοῦς ἐμβλέψας ἐκ δεξιῶν, οὗ ἦν ἡ σφίγξ, εἶπεν αὐτῇ Σοὶ λέγω, τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ἐν οὐρανῷ, ὃ ἔγλυψαν τεχνιτῶν χεῖρες, ἀποκολλήθητι ἀπὸ τοῦ τόπου σου καὶ ἐλθὲ κάτω, καὶ ἀποκρίθητι καὶ ἔλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὑπόδειξον αὐτοῖς εἰ ἐγὼ θεός εἰμι ἢ ἄνθρωπος.

14 Καὶ εὐθέως ἀπεπήδησεν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἡ σφίγξ καὶ ἀναλαβοῦσα φωνὴν ἀνθρωπίνην εἶπεν Ὦ μωροὶ υἱοὶ Ἰσραήλ, οὐκ ἠρκέσθη μόνον ἡ τύφλωσις τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους θέλουσι τυφλῶσαι ὡς καὶ αὐτοί, λέγοντες θεὸν εἶναι ἄνθρωπον, ὁ ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον πλάσας καὶ δοὺς τὴν πνοὴν αὐτοῦ ἐν πᾶσιν, ὁ κινήσας πάντα τὰ ἀκίνητα· οὗτός ἐστιν ὁ καλέσας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ἀγαπήσας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Ἰακὼβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ ἑτοιμάζων μεγάλα ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ καὶ ἑτοιμάζων κόλασιν τοῖς μὴ πιστεύουσιν αὐτῷ. μὴ προσέχετε ὅτι ἐγώ εἰμι ψηλαφητὸν εἴδωλον· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι καλλίονά εἰσι τὰ ἱερὰ τῆς συναγωγῆς ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ ὄντες λίθοι, ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς

ἀληθῆ | γλυπτάς (cum Th.): codex γλυφάς | Σοὶ λέγω: codex et Thilo Σὺ λέγω | τοῦ ἐν (cum Th.): codex τὸ ἐν | C sic: Καὶ ἦλθον σὺν ἡμῖν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ναοῦ. καὶ ἦσαν τριάκοντα ἄνδρες τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Θεωρεῖτε τὸν τύπον τοῦ ναοῦ. ὅμοιόν ἐστι τῶν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ἐν οὐρανοῖς. καὶ εἶπε Σοὶ λέγω, τὸ ἐκτύπωμα τὸ ἐν τῷ ναῷ, ἀποκολλήθητι ἐκ τοῦ τόπου σου καὶ ἐλθὲ κάτω, καὶ ἔλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς εἰ θεὸς ἐγώ εἰμι ἢ ἄνθρωπος.

14. ἑτέρους: B ἄλλους | καλέσας: B λαλήσας | ὁ ἀγαπήσας: B praem οὗτός ἐστιν | B om ὁ ἐπιστρέψας usque γῆν αὐτοῦ | καὶ ἑτοιμάζων usque πιστ. αὐτῷ ex solo B sunt | προσέχετε: A προσέχητε | B ἡμεῖς γὰρ οἱ ὄντες λίθοι, οἷ ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν, οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τὸ ἱερὸν καθαρίζουσιν αὐτούς. Ad h. l. ex D notavi haec: μὴ λέγετε (codex λέγε) ὅτι λίθος εἰμὶ γεγλυμμένη -- ὅτι ὑμεῖς μόνον ὄνομα ἔχετε καὶ λέγεσθε ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ λίθοι ἐστὲ καὶ ξόανα etc. | πορνεύσητε: B -νεύετε | τ. συναγωγ. τοῦ θεοῦ: B om τοῦ θεοῦ | C hanc sectionem sic habet: Καὶ εὐθὺς ἀπεπήδησεν ἡ ἐκτύπωσις καὶ

ὅτι θεός, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ ἱερῷ καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς φοβούμενοι τοὺς δαίμονας· ἐὰν γὰρ συνέλθωσι γυναιξί, καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τὸν φόβον, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν δι' ἡμᾶς, διὰ τὸ ὄνομα ὃ ἔδωκαν ἡμῖν ὅτι θεός. ὑμεῖς δὲ ἐὰν πορνεύσητε, αἴρετε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ καὶ εἰσέρχεσθε ὡς τὴν συναγωγὴν τοῦ θεοῦ καὶ καθαρίζετε καὶ ἀναγινώσκετε καὶ οὐκ εὐλαβεῖσθε τοὺς λόγους τοὺς ἐνδόξους τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι τὰ ἱερὰ καθαρίζουσιν τὰς συναγωγὰς ὑμῶν, ὡς καὶ γενέσθαι ἐκκλησίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ. ταῦτα εἰπούσης τῆς σφιγγὸς ἐσιώπησε.

15 Καὶ ἡμεῖς εἴπαμεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν Νῦν ἄξιόν ἐστιν τοῦ πιστεῦσαι ὑμᾶς, ὅτι καὶ οἱ λίθοι ἤλεγξαν ὑμᾶς. καὶ ἀποκριθέντες οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον Ἐν μαγείᾳ οἱ λίθοι οὗτοι λαλοῦσιν, καὶ μὴ νομίσητε ὅτι θεός ἐστιν. εἰ γὰρ ἐδοκιμάσατε τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ λίθου, ἐγινώσκετε τὴν πλάνην αὐτοῦ. ποῦ γὰρ εὗρεν οὗτος τὸν Ἀβραὰμ ἢ πῶς εἶδεν αὐτόν; ὁ γὰρ Ἀβραὰμ πρὸ τοῦ αὐτὸν γεννηθῆναι ἔτη πλείονα ἀπέθανεν, καὶ ποῦ αὐτὸς ἐπίσταται αὐτόν;

Ἐπιστραφεὶς δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν ἐκτύπωσιν εἶπεν αὐτῇ Διότι ἀπιστοῦσιν οὗτοι ὅτι μετὰ Ἀβραὰμ λελάληκα, ἄπελθε εἰς γῆν τῶν Χαναναίων καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ, ὅπου ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ φώνησον ἔξω τοῦ μνημείου λέγουσα Ἀβραὰμ Ἀβραάμ, οὗ τὸ σῶμα ἐν τῷ μνημείῳ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ παραδείσῳ, τάδε λέγει ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, ὁ ποιήσας σε ἀπ' ἀρχῆς φίλον ἑαυτοῦ, ἀνάστηθι σὺ καὶ ὁ υἱός σου Ἰσαὰκ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου

ἀναλαβὼν φωνὴν ἀνθρώπου εἶπεν Ὦ ἀνόητοι Ἰσραηλῖται, οὐκ ἀρκεῖ ἡ τύφλωσις ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους βούλεσθε ἀπολέσαι; οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ὁ λαλήσας μετὰ Ἀβραὰμ καὶ ἀγαπήσας Ἰσαάκ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν Ἰακὼβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ μέλλει δοῦναι ἀγαθὰ τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, τοῖς δὲ ἀπίστοις κόλασιν αἰώνιον. ταῦτα καὶ ἕτερα εἰπούσης τῆς ἐκτυπώσεως, εἴπομεν ἡμεῖς τοῖς | αὐτοὶ οἱ: Th. om οἱ

15. Καὶ ἡμ. εἴπαμεν: C εἴπομεν ἡμεῖς | Νῦν ἄξιόν ἐ. π. ὑμᾶς: B ὅτι ἄξιοί εἰσι πιστευθῆναι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν εἴπαμεν ἡμεῖς (post haec verba deficit B usque dum sequitur καὶ διαβαστάσατε sect. 16. med.): D Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἄξιόν ἐστι τοῦ πιστεῦσαι τῷ Ἰησοῦ.

C om καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπ. τὸ διπλ. | C εἰς ἀγρὸν Μαβρῆ | ἐστί: C κεῖται post Ἀβραάμ | C ἔξωθεν et om λέγουσα | ὁ ποιήσας -- ἑαυτοῦ: C ὁ κα-

Ἰακώβ, καὶ ἔλθετε εἰς τὰ ἱερὰ τῶν Ἰεβουσαίων ἵνα ἐλέγξωμεν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅπως γνῶσιν ὅτι ἐπίσταμαι σὲ καὶ σὺ ἐμέ. καὶ ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ἡ σφίγξ, εὐθὺς περιεπάτησεν ἔμπροσθεν πάντων ἡμῶν καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ, καὶ ἐφώνησεν ἔξω τοῦ μνημείου καθὼς ἐνετείλατο αὐτῇ ὁ θεός. καὶ εὐθὺς ἐξῆλθον οἱ δώδεκα πατριάρχαι ζῶντες ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτήν Ἐπὶ τίνα ἡμῶν ἀπεστάλης; καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ σφίγξ εἶπεν Ἀπεστάλην πρὸς τοὺς τρεῖς πατριάρχας εἰς μαρτύριον· ὑμεῖς δὲ εἰσέλθετε καὶ ἀναπαύεσθε ἕως τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ἀκούσαντες εἰσῆλθον ἐν τῷ μνημείῳ καὶ ἐκοιμήθησαν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι ἅμα τῇ σφιγγὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤλεγξαν τοὺς ἀρχιερεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀπέλθετε εἰς τοὺς τόπους ὑμῶν· καὶ ἀπῆλθον. εἶπε δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκτύπωσιν Ἄνελθε εἰς τὸν τόπον σου· καὶ εὐθέως ἀνῆλθε καὶ ἔστη εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ σημεῖα, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ· ἅπερ ἐὰν διηγήσωμαι, οὐ δυνήσῃ ὑπενεγκεῖν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Δύναμαι ὑπενεγκεῖν· φρονίμως γὰρ ἀκούω λόγους χρηστούς.

16 Ὅτε δὲ ἔμελλε τὸ πλοῖον ἐγγίζειν ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπέκλινε τὴν κεφαλὴν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἕνα τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καὶ ἡσύχασε. καὶ ἐπαύσατο λαλῶν ὁ Ἀνδρέας, καὶ αὐτὸς κλίνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ἕνα τῶν μαθητῶν ἀφύπνωσεν. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ Ὑποστρώσατε τὰς χεῖρας ὑμῶν καὶ διαβαστάσατε τὸν Ἀνδρέαν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ πορευθέντες θέτε αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ θέντες αὐτοὺς

λέσας σε ἐξ ἀρχ. φιλ. αὐτοῦ | C καὶ ἔλθετε εἰς Ἰεβουσαίους καὶ ἐλέγξετε τοὺς ἱερεῖς, ὅπως γνῶσι τὴν δύναμίν μου. καὶ εὐθέως ὡς ἤκουσεν ἡ ἐκτύπωσις τοὺς λόγ. τούτους, περιεπάτησεν ἔμπροσθεν ἡμῶν κ. ἐπορ. εἰς -- Χαναναίων, καὶ ἐφώνησεν ὡς ἐκελεύσθη. καὶ εὐθέως ἐξῆλθον | μνημείου: C μνήματος | C om ἀποκριθεῖσα ἡ σφ., item om Ἀπεστάλην | ἀναπαύεσθε: C καθεύδετε. Ex D h. l. notavi: οἱ δὲ ἕτεροι ἀπέλθατε καὶ καθεύδετε μέχρι τῆς ἀναστάσεως | καὶ ἐπορεύθησαν -- Ἰησοῦν: C οἱ δὲ τρεῖς πατριάρχαι ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Quae sequuntur: καὶ ἤλεγξαν usque ὑποστρώσατε τ. χεῖρ. ὑμῶν (sect. 16. med.) ex C petita sunt. Ex D notavi: καὶ ἡ ἐκτύπωσις ἀνῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς.

16. καὶ διαβαστάσατε: ab his rursus incipit B. | C κ. διαβαστάξατε Ἀνδρ. κ. τ. αὐτ. μαθητάς, ἀπελθόντες ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρ. ἐάσατε αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ ἄγγελοι (codex ubique ἄνελοι etc.), καὶ ἀναγα-

ἐπὶ τῆς γῆς ὑποστρέψατε πρός με. καὶ ἐποίησαν οἱ ἄγγελοι καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

17 Πρωίας δὲ γενομένης διυπνισθεὶς ὁ Ἀνδρέας καὶ ἀναβλέψας εὗρεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καθεζόμενον, καὶ θεασάμενος εἶδε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεύδοντας ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ διύπνισεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἀνάστητε, τεκνία μου, καὶ γνώσεσθε τὴν μεγάλην οἰκονομίαν τὴν γενομένην ἡμῖν, καὶ μάθετε ὅτι ὁ κύριος ἦν μεθ' ἡμῶν ἐν τῷ πλοίῳ καὶ οὐκ ἔγνωμεν αὐτόν· μετεμόρφωσεν γὰρ ἑαυτὸν ὥσπερ πρωρεὺς ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, καὶ ἐφάνη ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος ἐκπειράζων ἡμᾶς. καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν Ἐπέγνων σου κύριε τὴν καλὴν λαλιάν, ἀλλ' οὐκ ἐφανέρωσάς μοι ἑαυτόν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐγνώρισά σε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον πρὸς αὐτόν Πάτερ Ἀνδρέα, μὴ νομίσῃς ὅτι ἔγνωμεν ἐν τῷ σε λαλεῖν ἐν τῷ πλοίῳ μετ' αὐτοῦ· ἡλκύσθημεν ὑπὸ ὕπνου βαρυτάτου, καὶ κατῆλθον ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀετοὶ καὶ ἦραν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ἀπήγαγον ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ εἴδομεν μεγάλα θαυμάσια. ἐθεασάμεθα γὰρ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν καθεζόμενον ἐπὶ θρόνου δόξης, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι κυκλοῦντες αὐτόν. ἐθεασάμεθα καὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους, καὶ Δαυὶδ ᾔνεσεν ᾠδὴν ἐν τῇ κιθάρᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐθεασάμεθα ἐκεῖ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους παρεστηκότας ἐνώπιον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔξωθεν ὑμῶν ἀγγέλους δώδεκα κυκλοῦντας ὑμᾶς καὶ ἕκαστον ἄγγελον ὄπισθεν ἑκάστου

γόντες ἐπὶ τοῦ ἀέρος ἀπήγαγον ἔξω τῆς πύλης τῆς πόλεως, καὶ ἀποθέμενοι αὐτοὺς ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

17. Tota sectio ex B descripta est. | C Πρωίας -- εὗρεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ κοιμωμένους, καὶ εἶδε τὴν πύλην τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ διύπνισε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων Ἀνάστητε -- γνῶτε τὴν μ. οἰκ. γενομ. ἡμῖν, μάθετε ὅτι -- ἐν τῷ πλ. μεθ' ἡμῶν· μετεμόρφωσε γὰρ ὁ κύριος ἑαυτὸν καὶ ὡς ἄνθρωπος ἡμῖν διελέχθη. καὶ εἶπον οἱ μαθηταὶ πρὸς αὐτόν Ἡμεῖς ἑλκύσθημεν εἰς ὕπνον βαθύτατον, καὶ κατῆλθον ἀετοὶ καὶ ἦραν -- οὐρανῷ· καὶ εἴδομεν τὸν κύριον ἡμῶν καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγ. κυκλοῦντες αὐτόν. καὶ εἴδομεν τὸν Ἀβρ., Ἰσαὰκ καὶ Ἰακ. καὶ π. τ. ἁγίους, καὶ Δαυὶδ (Thilo ex B et C affert Δαβίδ; suspicor δᾱδ in utroque inveniri) ᾄδοντα τὴν κιννύραν (ex D notavi ᾄδοντα ᾠδὴν κυρίου), καὶ τοὺς ἀποστόλους, κυκλοῦντες

ὑμῶν ἑστηκότα, καὶ ἦσαν ὅμοιοι ὑμῶν τῇ ἰδέᾳ. καὶ ἠκούσαμεν τοῦ κυρίου λέγοντος τοῖς ἀγγέλοις ὅτι ἀκούετε τῶν ἀποστόλων κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐρωτῶσιν ὑμᾶς. ταῦτά εἰσιν ἃ εἴδαμεν, πάτερ Ἀνδρέα, ἕως οὗ διύπνισας ἡμᾶς, καὶ ἤνεγκαν οἱ ἄγγελοι οἱ ὡς ἀετοὶ φαινόμενοι τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς τὰ σώματα ἡμῶν.

18 Τότε Ἀνδρέας ἀκούσας ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ὅτι κατηξιώθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὰ θαυμάσια ταῦτα θεάσασθαι. καὶ ἀναβλέψας Ἀνδρέας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν Ἐμφάνηθί μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ἐγὼ γὰρ γινώσκω ὅτι οὐκ εἶ μακρὰν ἀπὸ τῶν σῶν δούλων. συγχώρησόν μοι, κύριε, ὃ ἐποίησα· ὡς γὰρ ἄνθρωπόν σε τεθέαμαι ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ σοι ὡμίλησα. νῦν οὖν, κύριε, φανέρωσόν μοι σεαυτὸν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Ταῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Ἀνδρέα παρεγένετο ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, γενόμενος ὅμοιος μικρῷ παιδίῳ ὡραιοτάτῳ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Χαῖρε, Ἀνδρέα ἡμέτερε. ὁ δὲ Ἀνδρέας θεασάμενος αὐτὸν προσεκύνησεν αὐτὸν λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ὡς γὰρ ἄνθρωπόν σε εἶδον ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ὡμίλησά σοι. τί οὖν ἐστιν ὅ τι ἡμάρτηκα, κύριέ μου Ἰησοῦ, ὅτι οὐκ ἐφανέρωσάς μοι σεαυτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Οὐχ ἥμαρτες, ἀλλὰ ταῦτά σοι ἐποίησα ὅτι εἶπας Οὐ δυνήσομαι πορευθῆναι εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποφάγων ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ ὑπέδειξά σοι ὅτι πάντα δυνατός εἰμι καὶ ἑκάστῳ φανῆναι καθὼς βούλομαι. νῦν οὖν ἀνάστα,

---

αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι. (In textu edito scribendum videbatur ἑστηκότα pro ἑστηκότων.) καὶ ἠκούσαμεν τοῦ κυρίου εἰπόντος τ. ἀγγ. Ἀκούσατε τῶν ἀπ. κ. π. ἃ λέγουσιν ὑμῖν (Thilo ἡμῖν, item in textu ἡμᾶς. In seqq. εἴδαμεν edidi, Thilo οἴδαμεν.). καὶ ὡς ἡμᾶς ἐξύπνισας, ἤγαγον πάλιν οἱ ἄγγ. τὰς ψυχὰς ἡμῶν οἱ ὡς ἀετοὶ φαινόμενοι καὶ ἀπέθεντο εἰς τὰ σ. ἡμ.

18. C ἐχάρη σφόδρα ὅτι | τὰ θαυμάσια usque ὡμίλησα: C θεάσασθαι ταῦτα. ὁ δὲ Ἀνδρέας εἶπε πρὸς κύριον Συγχώρησόν μοι ὅτι ὡς ἀνθρώπῳ διελέχθην σοι | C om κύριε | ταῦτα δὲ -- ὡραιοτάτῳ (Thilo add ex B εὐειδεῖ): C καὶ ἰδοὺ παρεγένετο ὁ σωτὴρ πρὸς αὐτὸν ὡς μικρῷ παιδίῳ ὡραιοτάτῳ | κ. ἀποκριθεὶς -- Χαῖρε: C καὶ εἶπεν αὐτῷ Χαίροις | ὁ δὲ Ἀνδρέας etc: C ὁ δὲ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησε λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε, τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ὅτι ὡς ἄνθρωπόν σε ἐν τῷ πλοίῳ διωμίλησα. ἥμαρτόν σοι, κύριε, ἐν τούτῳ, [ὅτι] οὐκ ἐφανέρωσάς μοι σαυτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐχ ἥμαρτες, ἀλλὰ -- διότι εἶπας Οὐ δύναμαι ἀπελθεῖν (item ex D notavi: ταῦτά σοι ἐποίησα διότι εἶπας Οὐ δύναμαι ἀπελθεῖν etc.) εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρ. ἐν τρ. ἡμέραις. ἐν τούτῳ γνῶθι [ὅτι] καθὼς θέλω οὕτω δεικνύω ἐμαυτόν, καὶ [δύ-

εἴσελθε πρὸς Ματθείαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐξάγαγε αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ὄντας ξένους. ἰδοὺ γὰρ ὑποδείκνυμί σοι, Ἀνδρέα, ἃ δεῖ σε παθεῖν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐνδείξονταί σοι βασάνους καὶ ὕβρεις, καὶ τὰς σάρκας σου ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ῥύμαις διασκορπιοῦσι, καὶ τὸ αἷμά σου ῥεύσει ἐπὶ τὴν γῆν, θάνατον δὲ οὐ δύνανταί σοι παρασχεῖν· ἀλλ' ὑπόμεινον, καθὼς ἐμὲ οἶδας τυπτόμενον ὑβριζόμενον καὶ σταυρούμενον· εἰσὶν γὰρ μέλλοντες πιστεύειν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ ἐπορεύετο εἰς τοὺς οὐρανούς.

19 Ἀνδρέας δὲ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐθεάσατο. καὶ ὡς ἀπῆλθεν ἐν τῇ φυλακῇ, εἶδε φύλακας ἑστῶτας ἑπτὰ ἐπὶ τὴν θύραν φυλάσσοντας, καὶ ηὔξατο ἐν ἑαυτῷ καὶ πεσόντες ἐξέψυξαν, καὶ περιεχάραξε τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ τὴν θύραν καὶ αὐτομάτως ἠνεῴχθη. καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εὗρε Ματθείαν καθήμενον καὶ ψάλλοντα, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀνέστη, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ, καὶ εἶπε πρὸς Ματθείαν Ἀδελφέ, πῶς εὑρέθης ἐνταῦθα; ἔτι γὰρ τρεῖς ἡμέραι, ἐξάξουσίν σε τοῦ γενέσθαι βρῶμα αὐτοῖς. ποῦ εἰσὶν τὰ μεγάλα μυστήρια ἃ ἐδιδάχθης καὶ τὰ θαυμάσια ἃ ἐπιστεύθημεν; καὶ εἶπεν αὐτῷ Ματθείας Οὐκ ἤκουσας τοῦ κυρίου λέγοντος Ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων; εὐθέως εἰσήγαγόν με ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ηὐξάμην πρὸς κύριον, καὶ εἴρηκέν μοι Ὑπόμεινον ἐνταῦθα εἰκοσιεπτὰ ἡμέρας καὶ ἐξαποστελῶ σοι Ἀνδρέαν καὶ ἐξάξει σε ἐκ τῆς φυλακῆς. καὶ νῦν ἰδοὺ καθὼς εἶπεν ὁ κύριος γέγονεν.

20 Τότε θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας εἶδε τρεῖς ἄνδρας κατακλεί-

ναμαι] ἑκάστῳ φανῆναι ὡς βούλομαι. νῦν οὖν εἴσελθε ἐν τῇ πόλει καὶ ἐξάγαγε Ματθαῖον ἐκ τ. φ. καὶ π. τ. μετ' αὐτοῦ ξένους. Post haec verba rursus deficit B: hinc quae sequuntur usque ἐξαλεῖψαι τὸν ἄνθρωπον sect. 20., ex uno C petere licebat.

καθώς: codex praem ὡς. Thiloni sic scribendum videbatur: ὣς καθὼς ἐμὲ εἶδες

19. πεσόντες ἐξέψυξαν: ex D notavi ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐξέψυξαν. Exinde ibidem Andreas dicitur εἰς τὸ προαύλιον ivisse, ubi accidit quod in textu refertur: περιεχάραξε etc.

Ματθείαν constantiae caussa reposuimus ubi codex C ut solet Ματθαῖον habet.

ἠσπάσαντο ἀλλήλους: codex ἠσπ. ἀλλήλοις

στους ἐσθίοντας χόρτον γυμνούς, καὶ τύψας τὸ στῆθος ἔφη Πρόσχες κύριε, τί παθαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, πῶς ὡμοίωσαν αὐτοὺς τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσιν; καὶ λέγει πρὸς τὸν σατανᾶν Οὐαί σοι τῷ διαβόλῳ τῷ ἐχθρῷ τοῦ θεοῦ καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου, ὅτι οὐδὲν σοι παρέσχον οἱ ἐνταῦθα ξένοι, καὶ πῶς ἐπήγαγες αὐτοῖς τὴν τιμωρίαν ταύτην; ἕως πότε πολεμεῖς μετὰ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων; σὺ ἐξήγαγες τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ ἐποίησας μιγῆναι τοὺς ἀνθρώπους ἐν παραβάσει, καὶ ὠργίσθη κύριος καὶ ἐπήγαγε τὸν κατακλυσμὸν ὥστε ἐξαλεῖψαι τὸν ἄνθρωπον. καὶ πάλιν παρεγένου καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα καὶ τοὺς ἐνταῦθα ποιήσῃς κατεσθίειν ἀνθρώπους, ἵνα γένηται καὶ τούτων τὸ τέλος εἰς κατάραν καὶ ἀπώλειαν, νομίζων ἐν σεαυτῷ ὅτι ὁ θεὸς ἐξαλείψει τὸ πλάσμα αὐτοῦ. ἢ οὐκ ἤκουσας ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι οὐ μὴ ἐπάξω κατακλυσμὸν ἐπὶ τῆς γῆς; ἀλλὰ εἴ τί ἐστιν ἑτοιμαζόμενον κολάσεως, ἕνεκεν τῆς σῆς τιμωρίας γίνεται.

21 Τότε ἀναστὰς Ἀνδρέας καὶ Ματθείας ηὔξαντο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπέθηκεν Ἀνδρέας τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ πρόσωπα τῶν τυφλῶν ἀνδρῶν τῶν ὄντων ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ εὐθέως πάντες ἀνέβλεψαν· καὶ πάλιν ἐπέθηκεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ μετεβλήθη ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς ἀνθρωπίνην αἴσθησιν. τότε ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἀνδρέας Ἀναστάντες πορεύεσθε εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς πόλεως, καὶ εὑρήσετε ἐν τῇ ὁδῷ συκῆν με-

20. τ. ἀγγ. σου: codex τ. ἀγγ. αὐτοῦ | τοὺς ἀνθρώπους ἐν -- τὸν ἄνθρωπον: his fere respondent ea quibus rursus B incipit: τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τοὺς γιγάντας κατελθεῖν ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως οὗ ὠργίσθη κύριος ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὸν κατακλυσμόν, ἵνα ἐξαλείψῃ πᾶν τὸ ἀνάστημα ὃ ἐποίησε κύριος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἐξήλειψεν αὐτοῦ Νῶε.

καὶ πάλιν etc. ex B sunt (ἐξαλείψει: codex -λείφει ... ὅτι εἶπεν: Thilo ὅ,τι εἶπεν): C καὶ πάλιν -- ταύτῃ ἵνα ποιήσῃς ἐσθίειν ὁμοίους ἀνθρώπους. ἢ οὐκ ἤκουσας ὅτι εἶπεν ὁ θεός Οὐ μὴ ἐξάξω ἔτι κατακλυσμὸν ἐπὶ γῆς; ἀλλ' εἴ τί ἐστιν ἑτοιμαζόμενον, ἕνεκα τῆς σῆς τιμωρίας. Praeterea inde ab ἕνεκεν rursus incipiunt vetustissimae reliquiae A, quas quemadmodum descripsi sequimur.

21. ηὔξαντο: C προσηύξ. | C om μετὰ τ. εὐχ. | ἐπέθ. Ἀνδρ. τ. χ.: B ἐπ. τ. χ. ὁ Ἀνδρ.: C προσέθηκ. ὁ Ἀνδρ. τ. χ. | C ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τυφλ. ἀνθρώπων, καὶ πάντες (B om) ἀνέβλεψαν: item D ἐπὶ τοὺς ὀφθ. τ. τυ. ἀνθρώπ. οἵτινες ἦσαν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἀνέβλεψ. ἅπαντες | C om κ. πάλιν ἐπ. τ. χ. αὐτοῦ (B αὐτ. τ. χ.) ἐπὶ (B add τὰ πρόσωπα τῶν τυφλῶν καὶ ἐπὶ) τὰς καρδ. αὐτῶν | ὁ νοῦς αὐτ. (B α. ὁ ν.) ε. ἀ. αἴσθ.: C ἡ καρδία αὐτῶν εἰς νοῦν ἀνθρώπων καὶ αἴσθησιν | B καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρ. εἶπεν αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν αὐτοῖς | Ἀναστ. (B add οὖν) πορ. (C Ἀνάστητε καὶ πορεύθητε) εἰς -- καθίσατε ὑπὸ τ.

γάλην, καὶ καθίσατε ὑπὸ τὴν συκῆν καὶ ἐσθίετε ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτῆς ἕως ἂν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ βραδύνω τοῦ ἐλθεῖν ἐκεῖ, εὑρήσετε τὸ αὔταρκες τῆς τροφῆς ὑμῶν· οὐ μὴ γὰρ ἐκλείψει ὁ καρπὸς ἀπὸ τῆς συκῆς, ἀλλ' ὅσον ὑμεῖς ἐσθίετε, πλείονα καρπὸν ἐνέγκῃ καὶ διαθρέψῃ ὑμᾶς, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος. καὶ ἀποκριθέντες εἶπαν τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐλθὲ ἅμα ἡμῖν, κύριε ἡμῶν, μή ποτε πάλιν θεασάμενοι ἡμᾶς οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἄνομοι ἄνδρες κατακλείσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐνδείξονται ἡμῖν βασάνους δεινοτέρας καὶ πλείους ὧν ἐπεδείξαντο ἡμῖν. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς αὐτούς Πορεύεσθε· ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πορευομένων ὑμῶν οὐ μὴ ὑλάξει κύων ἐν τῇ γλώττῃ αὐτοῦ ἐφ' ὑμᾶς. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες διακόσιοι ἑβδομήκοντα καὶ γυναῖκες τεσσαράκοντα ἐννέα οὓς ἀπέλυσεν Ἀνδρέας ἐκ τῆς φυλακῆς. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες καθὼς εἶπεν αὐτοῖς ὁ μακάριος Ἀνδρέας· Ματθείαν δὲ ἐποίησεν πορευθῆναι σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐξ ἀφηλιώτου τῆς πόλεως. καὶ ἐπέταξεν Ἀνδρέας νεφέλῃ, καὶ ἦρεν ἡ νεφέλη Ματθείαν καὶ τοὺς μαθητὰς Ἀνδρέου, καὶ ἀπέθετο αὐτοὺς ἡ νεφέλη ἐν τῷ ὄρει ὅπου ἦν ὁ Πέτρος διδάσκων, καὶ ἔμειναν πρὸς αὐτόν.

[22] Ἀνδρέας δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς φυλακῆς περιεπάτει ἐπὶ

συκ. (C ὑπ' αὐτήν) -- ἕως ἂν (C οὗ) ἔ. πρ. ὑμ. | A om ἐὰν δὲ βραδύνω τ. ἐλθ. (C om τ. ἐλθ.) ἐκ. -- ἐκλείψει (B λείψῃ) ὁ (B om) κ. ἀπὸ τ. σ. (C ἀπ' αὐτῆς) -- ἐνέγκῃ καὶ διαθρ. ὑμ. (C om κ. δ. ὑμ.) | καθὼς εἶπ. ὁ κύρ. (B ὁ κύρ. διέταξε): C om | κ. ἀποκρ. (C om, B add οἱ ἄνδρες) εἶπαν (BC -πον) τῷ Ἀνδρ. (C αὐτῷ ἐκεῖνοι) | C Ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν (item B μ. ἡμ.), κύριε, μή ποτε | C om ταύτης | C ἄνομοι ἄνθρωποι | C καὶ ἐνδείξονται πλειοτέρας βασάνους (B κ. ἐνδ. βασάνους δεινὰς πλείονας ὧν ἐνεδείξαντο ἡμῖν.). καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος | Πορεύεσθε· ἐπ' ἀλ. γάρ: B ἀμήν | πορευομένων ὑμῶν (C πορευόμενοι) οὐ μὴ ὑλάξει (C λάξῃ) κ. ἐν (BC om) τ. γλώττῃ (B -σσῃ) α. ἐφ' ὑμ. (B om ἐ. ὑ. et add νῦν οὖν πορεύεσθε) | ἦσαν δὲ -- οὓς ἀπέλυσεν (in codice est ἀπέλοισεν, non ἀπελθεῖν) -- ὁ μακ. Ἀνδρέας (C ἦσαν γὰρ ἄνδρες διακόσιοι τεσσαράκοντα ἐννέα, καὶ ἀπῆλθον. Eundem numerum qui in C est ex D exscriptum habeo.). Ματθ. δὲ ἐπ. πορ. σὺν τ. μ. (C μετὰ τῶν μαθητῶν) αὐτ. ἐξ ἀφηλιώτου (nec fere aliter in A videtur scriptum esse; legi quidem adhuc potest εξ -- ληουτου) τ. πόλεως: haec omnia B om | ἐπέτ. Ἀνδρ. νεφέλῃ (B -λην) κ. ἦρεν ἡ νεφ.: C ἔταξεν Ἀνδρ. καὶ ἦρε νεφέλη | C τὸν Ματθαῖον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγεν ἐν (etiam B om ἡ νεφέλη ante ἐν) τῷ ὄρει | ὅπου ἦν ὁ (BC om) Πέ. διδάσκ. (C καθεζόμενος): ex D notavi ἔνθα ἦν Πέτρος προσευχόμενος | B om κ. ἔμειν. πρ. αὐτόν

22. Ἀνδρ. δὲ (C Ὁ δὲ Ἀνδρ.) ἐξελθ. (B Καὶ ἐξῆλθεν Ἀνδρ.) ἀπὸ (BC ἐκ)

τῆς πόλεως, καὶ θεασάμενος στῦλον χαλκοῦν καὶ ἀνδριάντα ἐπάνω ἑστηκότα, καὶ ἐλθὼν ἐκαθέσθη ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκείνου ἕως ἂν ἴδῃ τί ἔσται τὸ γενόμενον. καὶ ἐγένετο πορευθῆναι τοὺς δημίους εἰς τὴν φυλακὴν ἵνα ἐκβάλωσιν ἀνθρώπους εἰς βρῶσιν αὐτῶν κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ηὗραν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἀνεῳγμένας καὶ τοὺς φύλακας τοὺς φυλάσσοντας νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εὐθέως ἐπορεύθησαν καὶ ἀπήγγειλαν τοῖς ἄρχουσιν τῆς πόλεως λέγοντες ὅτι τὸ δεσμωτήριον ηὕρομεν ἠνεῳγμένον, καὶ εἰσελθόντες ἔσω οὐδένα ηὕραμεν, ἀλλὰ τοὺς φύλακας ηὕραμεν νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἄρχοντες ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Τί ἄρα ἐστὶ τὸ γενόμενον; μή τινες εἰσῆλθαν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως καὶ τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν, ἦραν δὲ καὶ τοὺς κατακλείστους; καὶ ἐλάλησαν τοῖς δημίοις λέγοντες Ἀπελθόντες εἰς τὴν φυλακὴν ἐνέγκατε τοὺς ἄνδρας τοὺς τελευτήσαντας, ἵνα κἂν αὐτοὺς καταφάγωμεν ἐν τῇ σήμερον. καὶ ἀνέλθωμεν ἐπὶ τὴν αὔριον καὶ ἐπισυνάξωμεν πάντας τοὺς γηραιοὺς τῆς πόλεως ὅπως βάλωσιν κλήρους εἰς ἑαυτοὺς ἕως ἂν ἔλθωσιν οἱ κληροὶ ἑπτά, καὶ ἑπτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφαγιάσωμεν· καὶ ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφὰς ἕως ἂν

τ. φ. (B add καὶ) περ. ἐπὶ τ. π. (C ἐν τῇ πόλει) κ. θεασάμ. (C ἐθεάσατο ἐπί τινα, B ἦλθεν ἐπί τινα) στῦλ. (B τόπον) χ. (B ἐν ᾧ ἦν στήκων κίων) καὶ (C om, B κ. ἐπὶ τὸν κίονα) ἀνδρ. ἐπ. ἑστ. (BC om ἐπ. ἑστ.), κ. ἐλθὼν (C om) ἐκαθ. ὀπίσω (BC ἐγγὺς) τ. στ. ἐκείνου (C ἐγγ. αὐτοῦ) ἕως ἂν (C om) ἴδῃ (B ἀφίδῃ, codex ἀφείδῃ) τί ἔσται (BC om τ. ἔ.) τὸ γεν. | πορευθῆναι: B ἐν τῷ εἰσελθεῖν, C ἐν τῷ πορεύεσθαι | C ἐν τῇ φυλακῇ | ἵνα ἐκβάλωσιν (A -άλουσιν): B ἵνα ἐξενέγκωσιν, C τοῦ ἐξενέγκαι | B om εἰς βρ. αὐτῶν (C αὐτοῖς) | C om κατὰ τὴν (A add μακαρίαν, quod sine dubio vitiosum est) συνήθειαν | C εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμ. | καὶ τ. φύλακ. τ. φυλάσσ. (C om τ. φυλάσσ.) ν. κ. ἐπὶ τὴν γῆν (C ἐ. τῆς γῆς). κ. εὐθ. ἐπορ. καὶ (C καὶ πορευθέντες) ἀπήγγ. -- λέγοντες (C om): B καὶ εἰσελθέντες ἔσω οὐδένα ηὗρον. καὶ ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν τοῖς ἄρχουσι λέγοντες | A om τό | C εὕρομεν | BC ἀνεῳγμένον | καὶ εἰσελθ. -- ηὕραμεν (B -ρομεν) ἀλλὰ -- ἐπὶ τ. γῆς (B om ἀλλὰ -- γῆς): C καὶ οὐδένα ἐντὸς εὕρομεν εἰ μὴ τοὺς φύλακας νεκροὺς κειμένους ἐπὶ γῆς | ἔλεγον (C εἶπον) ἐ. ἑαυτ.: B εἶπαν | Τί ἄρα -- γενόμενον (C γεγονός): B Οὐαὶ ἡμῖν· ἄρα τί ἐ. τὸ γεγονός | μή τινες εἰσῆλθαν -- κατακλείστους: C μὴ εἰσῆλθόν τινες ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἦραν τοὺς κατακλ.: B τίνες τοὺς φύλακας ἀπέκτ., ἦραν δὲ τοὺς κατακλ. | καὶ ἐλάλησαν -- λέγοντες: BC κ. εἶπαν (C -πον) πρὸς τοὺς δημίους (C τοῖς δημίοις) | C Ἀπέλθατε καὶ ἐνέγκατε τοὺς ἑπτὰ ἄνδρας ἵνα αὐτοὺς φάγωμεν ἐν τῇ σήμ. ἡμ., B Φέρετε τοὺς φύλακας ἵνα κἂν αὐτοὺς καταφάγωμεν ἐν τ. σ. ἡμ. | καὶ ἀνέλθ. -- καὶ (codex om) ἐπισυνάξ. π. τ. γηραιοὺς (codex γέρουσιν) τῆς πόλ. -- ἀγάγωσιν (ut BC; A ἄγουσιν) ἐντ. ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφάς:

ἐκλεξώμεθα νεανίσκους καὶ ὁρίσωμεν αὐτοὺς ἐν πλοίοις ὡς ναυτικούς, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ χώρας καὶ ἐμβαλλόμενοί τινας ἀγάγωσιν ἐνταῦθα ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφάς.

Καὶ ἀπελθόντες οἱ δήμιοι εἰς τὴν φυλακὴν ἤνεγκαν τοὺς ἑπτὰ ἄνδρας τοὺς τελευτήσαντας, καὶ ἦν κλίβανος ᾠκοδομημένος ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, καὶ προσέκειτο ἐν τῷ κλιβάνῳ ληνὸς μεγάλη ἐν ᾗ τοὺς ἀνθρώπους ἐσφαγίαζον, καὶ διέτρεχεν αὐτῶν τὸ αἷμα ἐπὶ τὴν ληνόν, καὶ ἤντλουν ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ἔπινον. καὶ ἤνεγκαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τὴν ληνόν. καὶ ἐν τῷ ἐπᾶραι τοὺς δημίους τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἤκουσεν φωνῆς Ἀνδρέας λεγούσης Θέασαι, Ἀνδρέα, τὸ γινόμενον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ θεασάμενος Ἀνδρέας ηὔξατο πρὸς κύριον λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ κελεύσας τοῦ εἰσελθεῖν με εἰς τὴν πόλιν ταύτην, μὴ ποιήσῃς τι κακὸν διαπράξασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλ' ἐξελθάτωσαν αἱ μάχαιραι ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀνόμων. καὶ εὐθὺς ἔπεσαν αἱ μάχαιραι τῶν ἀνόμων, καὶ ἀπελι-

---

C καὶ αὔριον βάλωμεν (codex βάλομεν) κλήρους καὶ ἐπισυνάξομεν τοὺς γηραιοὺς καὶ σφάξομεν αὐτοὺς εἰς διατροφήν, ἕως ἂν ἐκλεξόμεθα νεανίσκους ὡς ναυτικοὺς καὶ ἀπέλθωσιν ἐν πλοίοις εἰς τὰς κύκλῳ περιχώρους καὶ ἀγάγωσιν ἡμῖν εἰς διατροφήν: B (sed ad finem huius sectionis transfert post alterum ἐν τῇ σήμ. ἡμέρᾳ) καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐλθόντες ἐπισυνάξωμεν πάντας τοὺς νεωτέρους καὶ ἐμβάλωμεν αὐτοὺς εἰς πλοῖα ὡς ναυτικούς, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ χώρας καὶ ἐμβαλλόμενοί τινας ἀγάγωσιν ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφάς.

Καὶ ἀπελθ. -- εἰς τ. φυλ. (C om ε. τ. φ.) ἤνεγκαν -- τελευτήσαντας (C τεθνηκότας) -- κλίβανος ᾠκοδ. ἐν (codex ἐμ) μέσῳ (C κλίβανον ἕτοιμον) τ. πόλ. (C om τ. π.) -- ἐν (C om) -- λην. μεγάλη ἐν ᾗ (C ληv. ἔνθα) -- ἐσφαγίαζον (C ἔσφαζον) -- αὐτ. τὸ αἷμα (C τ. αἷ. α.) ἐπὶ τὴν (C τοῦ) ληνόν (C -νοῦ) -- καὶ ἤνεγκαν -- ἐπὶ τ. ληνόν (C om καὶ ἤν. usque ληνόν): B pro his nil nisi καὶ ἀπελθόντες οἱ ὑπηρέται ἤνεγκαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ληνόν, καὶ ἔθηκαν αὐτοὺς τοῦ κατακόψαι αὐτούς. | καὶ ἐν τῷ ἐπᾶραι -- ἐπ' αὐτούς (C ὡς δὲ ἔθηκαν ἐκεῖσε τοὺς ἑπτὰ ἄνδρας), ἤκουσεν φων. Ἀνδρ. λεγ. (C ὁ ἀπόστολος φων. λέγ.) -- γινόμενον (C γεν.) -- ταύτῃ: B ἤκουσε δὲ φωνῆς ὁ Ἀνδρ. λεγούσης αὐτῷ Πρόσχες, Ἀνδρέα, καὶ θέασαι τί γίνεται ἐν τ. π. ταύτῃ | καὶ θεασάμενος Ἀνδρ. -- ὁ κελεύσας (ὁ κελεύσας de coniectura posui, spatium fere convenit, sed quid ibi scriptum fuerit assequi non potui) τοῦ εἰσελθεῖν -- μὴ ποιήσῃς (neque haec μ. π. ex antiquissima membrana erui, sed ad scripturam codicis B coniicere licebat) τι κακὸν -- χειρῶν τ. ἀνόμων: B καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρ. ἐδάκρυσε, καὶ κλαίων ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε Κύριέ μου Ἰ. Χρ., ἐφ' ἣν εἰσῆλθον ἐν τῇ π. τ., μὴ ποιήσῃς τι κακ. αὐτοὺς διαπράξασθαι: C καὶ ὡς εἶδε ταῦτα, προσηύξατο τοῦ ἐξελθεῖν αἱ μάχαιραι ἐκ τῶν χειρῶν τ. ἀνόμων | καὶ εὐθὺς ἔπεσαν -- ἐπειδή ἐσμεν πρόσπεινοι: B καὶ εὐχομένου τοῦ Ἀνδρέου εὐθέως παρελύθησαν αἱ χεῖρες

θώθησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονὸς ἔκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα μάγοι εἰσὶν οἱ καὶ ἀπελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐξαγαγόντες τοὺς ἄνδρας· ἰδοὺ γὰρ καὶ τούτους ἐμάγευσαν. τί οὖν ποιήσωμεν; ἀπελθόντες νῦν ἐπισυνάξωμεν τοὺς γηραιοὺς τῆς πόλεως, ἐπειδή ἐσμεν πρόσπεινοι.

23 Καὶ ἀπελθόντες συνήγαγον καὶ εὗρον διακοσίους δεκαεπτά, καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐποίησαν αὐτοὺς βάλλειν κλήρους, καὶ ἦλθεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ἑπτὰ γηραιούς. καὶ ἀποκριθεὶς εἷς τῶν κληρωθέντων ἔλεγεν τοῖς ὑπηρέταις Δέομαι ὑμῶν, ἔχω ἐμαυτῷ υἱὸν ἕνα, λάβετε αὐτὸν καὶ σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ, καὶ ἐμὲ καταλείπατε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ὑπηρέται εἶπαν αὐτῷ Οὐ δυνησόμεθα λαβεῖν τὸν υἱόν σου ἐὰν μὴ πρῶτον ἀνενέγκωμεν τοῖς μείζοσιν ἡμῶν. καὶ ἀπελθόντες οἱ ὑπηρέται εἶπαν τοῖς ἄρχουσιν. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἄρχοντες εἶπαν τοῖς ὑπηρέταις ὅτι ἐὰν δώῃ ὑμῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, ἐάσατε αὐτὸν ὑπάγειν. καὶ ἐλθόντες οἱ ὑπηρέται εἶπαν τῷ γηραιῷ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γηραιὸς εἶπεν αὐτοῖς Ἔχω καὶ θυγατέρα σὺν τῷ υἱῷ

τῶν δημίων καὶ αἱ μάχ. ἐξέπεσαν ἐκ τ. χειρῶν αὐτῶν. καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας ἐδόξασε τὸν θεόν. τότε ἰδόντες οἱ ἄρχοντες ἔκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, τί ποιήσωμεν; ἀπελθόντες οὖν συλλέξατε τοὺς γηραιοὺς τῆς πόλεως ἵνα κἂν αὐτοὺς καταφάγωμεν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ. (Iam sequuntur in B illa καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον usque εἰς διατροφάς. Vide supra.) C brevissime: καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονὸς ἔκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα μάγοι εἰσίν, οἳ καὶ ἀπελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ ἐξήγαγον τοὺς ἄνδρας· ἰδοὺ γὰρ -- ποιήσωμεν.

23. Καὶ ἀπελθόντες συνήγ. κ. εὗρ. (C om κ. εὗρ.) -- ἤγαγον αὐτοὺς (C om) ἐπὶ -- καὶ ἐποίησ. αὐτ. β. κλήρους (C καὶ ἔβαλον κλήρους), καὶ ἦλθ. ὁ κλ. (C ὁ κλ. ἦλθ.)· ἐ. ἑ. γηραιούς: B Καὶ ἀπελθόντες οἱ δήμιοι ἐπισυνῆξαν τοὺς γέροντας πάντας ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ -- βαλεῖν κλ., καὶ ὁ -- γηραιούς, ὥστε γενέσθαι κατάβρωμα τοῖς ἐν τῇ πόλει. | εἷς τ. κληρωθ. ἔλεγεν (B εἶπε): C εἷς ἐξ αὐτῶν ἔφη | BC om τοῖς ὑπηρέτ. | ἐμαυτῷ: BC om | BC υἱ. ἕνα (B ἕ. υἱ.) μικρόν | λάβετε usque καταλείπατε: C λαβόντες σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ, B λαβόντες αὐτὸν σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ καὶ ἐμὲ ἐάσατε | καὶ ἀποκρ. οἱ ὑπ. εἶπ. αὐτῷ (B εἶπ. α. οἱ ὑπ.): C καὶ εἶπον | C Οὐ δυνάμεθα τὸν υἱόν σου λαβ. | ἐὰν (B εἰ) μὴ -- ἡμῶν: C εἰ μὴ ἀναγγείλωμεν τοῦτο | εἶπαν τ. ἄρχουσιν: B εἶπ. αὐτοῖς, C ἀπήγγειλαν τ. ἄρχ. αὐτῶν | οἱ ἄρχ. εἶπ. τ. ὑπηρέταις (B τ. δημίοις): C εἶπον | B δῷ, C δίδη | ἀντ' αὐτοῦ ex B addidi: AC om | καὶ ἐλθ. (C ἐλθ. δὲ) οἱ ὑπηρ. εἶπαν (C -πον) τῷ γηραιῷ (αὐτῷ): B καὶ εἶπαν ταῦτα οἱ δήμιοι τῷ γηραιῷ | καὶ ἀποκριθεὶς -- αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν | A θυγατέραν | BC om μου |

μου· λαβόντες αὐτοὺς σφάξατε, μόνον ἐμὲ ἐάσατε. καὶ παρέδωκεν αὐτοῦ τὰ παιδία τοῖς ὑπηρέταις ἵνα σφάξωσιν αὐτά. ἔκλαιον δὲ τὰ παιδία πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐδέοντο τῶν ὑπηρετῶν λέγοντα Δεόμεθα ὑμῶν, μὴ ἡμᾶς ἀποκτείνητε τῆς μικρᾶς ἡλικίας ταύτης· ἀλλ' ἐάσατε πληρῶσαι τὰς ἡλικίας ἡμῶν, καὶ οὕτως σφαγιάσατε ἡμᾶς. ἔθος γὰρ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ τοὺς τελευτῶντας οὐκ ἐνεταφίαζον, ἀλλὰ κατήσθιον αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται οὐχ ὑπήκουσαν τοῖς παιδίοις οὐδὲ ἐσπλαγχνίσθησαν ἐπ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐπέφερον αὐτὰ ἐπὶ τὴν ληνὸν κλαίοντα καὶ δεόμενα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγαγον αὐτὰ τοῦ σφάξαι, θεασάμενος Ἀνδρέας τὸ γεγονὸς ἐδάκρυσεν, καὶ κλαίων ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, καθὼς ἐπήκουσάς μου εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ οὐκ εἴασας καταβρωθῆναι αὐτούς, οὕτω καὶ νῦν ἐπάκουσόν μου τοῦ μὴ ὑπενεγκεῖν τοὺς δημίους τὸν θάνατον ἐπὶ τὰ παιδία ταῦτα, ἀλλὰ ἀπολυθῆναι τὰς μαχαίρας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν δημίων. καὶ εὐθέως ἐλύθησαν αἱ μάχαιραι καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν δημίων. καὶ τούτου γενομένου θεασάμενοι οἱ δήμιοι τὸ γεγονὸς ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ ἰδὼν Ἀνδρέας

αὐτούς: C καὶ αὐτήν | μόν. ἐμὲ ἐάσατε (C καταλείψατε): B ἀντὶ ἐμοῦ | αὐτοῦ τὰ παιδία -- σφάξ. αὐτά: C αὐτὰ ὅπως σφαγῶσιν, B ὁ γέρων τὰ παιδία ἀντ' αὐτοῦ εἰς βρῶσιν | ἔκλαιον -- ἄλληλα (C om ἔκλαιον usque ἄλλ.) καὶ -- λέγοντα (C λέγοντες) -- μὴ ἡμᾶς usque ἡλικίας ἡμῶν (pro his C ἵνα ἐάσητε ἡμᾶς ἀνηλικιωθῆναι [codex ἀναλικ.]) καὶ οὕτως -- καὶ (A om) -- ἀλλὰ κατήσθιον (C ἀλλ' ἤσθιον) αὐτούς -- ὑπήκουσαν τ. παιδ. οὐδὲ ἐσπλαγχν. -- κλαίοντα καὶ δεόμενα (C ὑπήκ. αὐτῶν, ἀλλ' ἔκλαιον δεόμενοι αὐτούς): B καὶ ἔκλαιον τὰ παιδία κρατοῦντα ἄλληλα καὶ λέγοντα Δεόμεθα ὑμῶν, μὴ ἡμᾶς ἀποκτ. ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ἐάσατε -- καὶ οὕτως ἡμᾶς κατασφάξατε. καὶ οὐκ ἤκουσαν οἱ ὑπηρέται τῆς φωνῆς τῶν νηπίων, ἀλλὰ ἀπέφερον τοῦ κατασφάξαι αὐτὰ καὶ ἔθηκαν αὐτὰ ἐπὶ τὴν ληνόν.

Καὶ ἐγένετο -- καὶ εἶπεν: B Καὶ ἐγέν. ἐν τῷ ἐπᾶραι τοὺς δημίους τὴν χεῖρα τοῦ σφάξαι αὐτά, θεασάμενος ὁ Ἀ. ἐδάκρυσε καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε | Κύριε (B add μου) Ἰ. Χρ. καθὼς ἐπήκουσας μ. (B εἰσήκ. μ., A om) εἰς τ. νεκρ. (B ἐπὶ τῶν φυλάκων) καὶ οὐκ εἴ. καταβρ. αὐτούς (ita B; A αὐτὰ βρωθῆναι: C om καὶ οὐκ εἴ. κ. α.) | οὕτω καὶ -- μαχαίρας ἐκ τ. χ. τ. δημίων: B οὕτω μηδὲ νῦν ποιήσῃς αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν θάνατον ἐπὶ τὰ π. ταῦτα: C οὕτω κ. ν. ἐπάκ. μου καὶ μὴ ἐάσῃς τὰ παιδία ὑπὸ τῶν δημίων σφαγῆναι, ἀλλὰ τὰς μαχαίρας αὐτῶν ὥσπερ κηρὸν ἐναντίον πυρὸς ποίησον ἐκπεσεῖν | καὶ εὐθέως usque τῶν δημίων ex C: A om: B καὶ εὐχομένου τοῦ Ἀνδρέου εὐθέως ἐλύθησαν αἱ μάχ. ἐκ τῶν χειρῶν τ. δημ. ὥσπερ κηρὸς ἐν πυρί | BC om καὶ τούτου γεν. usque σφόδρα | καὶ ἰδὼν -- γενόμενον (C γεγονός) -- κύριον (C θεόν) -- ἐν παντὶ

τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν κύριον ὅτι ὑπήκουσεν αὐτοῦ ἐν παντὶ ἔργῳ.

24 Καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονὸς ἔκλαυσαν κλαυθμὸν μέγαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, τί μέλλομεν ποιεῖν; καὶ ἰδοὺ ὁ διάβολος παρεγένετο ὁμοιωθεὶς γέροντι, καὶ ἤρξατο λέγειν ἐν μέσῳ πάντων Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι τελευτᾶτε νῦν μὴ ἔχοντες διατροφάς. τί ποιήσωσιν ὑμᾶς πρόβατα καὶ βόες; οὐ μὴ ἀρκέσουσιν ὑμῖν. ἀλλὰ ἀναστάντες ἐπιζητήσατε ὧδέ τινα ἐν τῇ πόλει ἐπιδημήσαντα ξένον ὀνόματι Ἀνδρέαν καὶ ἀποκτείνατε αὐτόν· εἰ δὲ μή γε, οὐκ ἐᾷ ὑμᾶς ταύτην ποιῆσαι τὴν πρᾶξιν ἔτι· αὐτὸς γὰρ ἀπέλυσεν τους ἀνθρώπους ἐκ τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε αὐτόν. νῦν οὖν ἀναστάντες ἐπιζητήσατε αὐτόν, ἵνα τοῦ λοιποῦ δυνηθῆτε τὰς τροφὰς ὑμῶν ἐπισυνάξαι.

Ἦν δὲ ὁ Ἀνδρέας θεωρῶν τὸν διάβολον πῶς ὡμίλει τοῖς ὄχλοις· ὁ δὲ διάβολος οὐκ ἐθεώρει τὸν μακάριον Ἀνδρέαν. τότε ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας πρὸς τὸν διάβολον εἶπεν Ὦ Βελία ἐχθρότατε, πάσης κτίσεως πολεμιστὴς ὑπάρχων· ἀλλ' ὁ κύριός μου Ἰησοῦς

ἔργῳ (C om ἐν π. ἔ.): B καὶ θεασάμενος Ἀνδρέας ἐδόξασε τὸν θεὸν ὅτι ἐπήκουσεν αὐτοῦ.

24. Καὶ θεασάμενοι -- τὸ γεγονὸς (C Οἱ δὲ ἄρχοντες) ἔκλ. κλαυθμὸν (A κλαθμὸν) -- ποιεῖν: B Τότε θεασ. οἱ τῆς πόλεως καὶ οἱ ἄρχοντες ἔκλαιον λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τελευτῶμεν νῦν· τί ποιήσωμεν; τάχα γόητες εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν οἵτινες ἦραν τοὺς κατακλείστους καὶ νῦν τούτους ἐμάγευσαν. | καὶ ἰδοὺ -- ὁμοιωθεὶς (C ὁμοιοπαθὴς) γέροντι (C add τινι ἀνθρώπῳ) -- ἐν (A ἐμ) μέσῳ -- τί ποιήσωσιν ὑμᾶς (codex οιμας) πρόβ. κ. βόες; (hoc loco in ipso codice A distinctum est) οὐ μὴ ἀρκ. ὑμῖν (C om τί ποιήσ. usque ὑμῖν): B καὶ ταῦτα αὐτῶν λεγόντων παραγίνεται ὁ διάβολος ὁμοιωθεὶς γέροντι παλαιῷ, καὶ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι τελευτᾶτε νῦν μὴ ἔχοντες διατροφάς. τί ποιήσετε; πρόβατα καὶ βόες οὐκ ἀρκέσουσιν ὑμῖν. | ἀλλὰ (C om) ἀναστάντες ἐπ. ὧδέ τινα (C om ὧδ. τιν.) ἐν τ. πόλ. (C add ταύτῃ) -- ὀνόματι (A om) -- εἰ δὲ μή γε (A ἴδε γὲ sic; C εἰ δ' οὖν), -- ταύτην ποιῆσαι (C ποι. ταύτ.) τ. πρ. ἔτι (C om) -- ἀνθρώπους (C add τοὺς) ἐκ τ. φ. (C ἐν τῇ φυλακῇ) καὶ γὰρ ἔστιν -- ἐπισυνάξαι (C om καὶ γὰρ usque ἐπισυνάξαι): B ἀναστάντες ζητήσατε ἐν τῇ πόλει ξένον τινὰ ἐπιδημήσαντα ὀνόματι Ἀνδρέαν, καὶ εὑρόντες αὐτὸν ἀποκτείνατε, ἵνα κἂν τοῦ λοιποῦ δυνηθῆτε τὰς τροφὰς ὑμῶν ἐπισυνάξαι· εἰ δὲ μή γε, οὐκέτι ἐάσῃ (potius ἐάσει) ὑμᾶς ποιῆσαι τὴν πρ. ταύτ.

Ἦν δὲ ὁ (C om) -- τὸν διάβ. (C αὐτὸν) πῶς ὡμίλει (A ὁμηλει) -- ὁ δὲ διάβ. -- Ἀνδρέαν (C om ὁ δέ usque Ἀνδρ.). τότε ἀπ. Ἀνδρ. πρ. τ. δ. εἶπ. (C καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν) Ὦ βελία (C om) ἐχθρότατε (C ἐχθρὲ) -- πολεμ. ὑπαρχ. (pro π. ὑπ. C: ἀεὶ πολεμεῖς κατὰ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν) -- Ἰησ. Χρ. (C om

Χριστὸς ταπεινώσει σε εἰς τὴν ἄβυσσον. καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ διάβολος εἶπεν Τῆς μὲν φωνῆς σου ἀκούω, καὶ ἐπίσταμαι τῆς φωνῆς σου· ποῦ δὲ ἕστηκας, οὐ γινώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν τῷ διαβόλῳ Πρὸς τί οὖν ἐπικέκλησαι Ἀμαήλ, οὐχ ὅτι τυφλὸς εἶ, μὴ βλέπων πάντας τοὺς ἁγίους; καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ διάβολος εἶπεν τοῖς πολίταις Περιβλέψασθε νῦν τὸν λαλοῦντα πρὸς μέ, ὅτι αὐτός ἐστιν. καὶ διαδραμόντες οἱ πολῖται ἔκλεισαν τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ ἐζήτουν τὸν μακάριον, καὶ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν. τότε ὁ κύριος ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν τῷ Ἀνδρέᾳ καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνδρέα, ἀνάστηθι καὶ φανέρωσον σεαυτὸν εἰς αὐτούς, ἵνα μάθωσιν τὴν δύναμιν μοῦ καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτοῖς διαβόλου.

25 Τότε ἀναστὰς Ἀνδρέας ἐνώπιον πάντων εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι Ἀνδρέας ὃν ζητεῖτε. ἐπέδραμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν οἱ ὄχλοι καὶ ἐκράτησαν αὐτὸν λέγοντες Ἃ σὺ ἐποίησας ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς ποιή-

---

Ἰ. Χρ.) ταπεινώσει (A -ση): B Τότε περιέδραμον οἱ πολῖται τῆς πόλεως καὶ ἐζήτουν αὐτόν, καὶ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ὦ βελίαρ, ἐχθρὲ πάσης τῆς κτίσεως, ἀεὶ ληστὴς ὑπάρχεις πολεμῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· σὺ ἀπ' ἀρχῆς ἐποίησας τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ παραδείσου, σὺ ἐποίησας τοὺς ἄρτους τοὺς ἐπὶ τραπέζης λίθους γενέσθαι, καὶ πάλιν παρεγένου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα ποιήσῃς τοὺς ἐνταῦθα κατεσθίειν ἀνθρώπους· ἀλλ' ὁ κύριός μου Ἰ. Χρ. ταπεινώσει σε ὑπὸ τὴν ἄβυσσον. | καὶ ἀκούσας ταῦτα (C om) ὁ διάβ. εἶπεν (C ἔφη) Τῆς μὲν (C om) -- ἐπίσταμαι τῆς φ. σ. (C αὐτήν pro τῆς φ. σ.) -- ἕστηκας (A εἰστηκης) -- καὶ ἀποκρ. Ἀνδρ. εἶπ. τ. διαβ. (C καὶ εἶπεν Ἀνδρέας) Πρὸς τί (C τίνα) -- Ἀμαήλ (C Σαμαήλ) οὐχ ὅτι -- ἁγίους (C om οὐχ ὅτι usque ἁγίους?): B τότε ἀποκριθεὶς ὁ διάβ. εἶπεν Ἐγὼ τῆς φωνῆς σου ἀκούω καὶ ἐπίσταμαί σε· ποῦ δὲ ἕστηκας, οὐ γιν. τότε ἀποκρ. Ἀ. εἶπ. πρὸς αὐτόν Διὰ τοῦτο κέκλησαι Σαμαήλ, ὅτι τυφλὸς εἶ, μὴ ὁρῶν τοὺς ἁγ. πάντας | καὶ ἀκούσας -- εἶπεν (C καὶ εἶπεν ὁ διάβ.) τοῖς πολίταις: B ὁ δὲ ἀναβοήσας εἶπε τοῖς πολ. λέγων | Περιβλ. νῦν (B om) τ. λ. πρός με (B μετ' ἐμοῦ), ὅτι (B om) αὐτός (B αὐτοῦ) ἐστιν: C ἐμβλέψατε εἰς τὸν νῦν πρ. με λαλοῦντα, αὐτός ἐστ. ὁ ἀπολύσας τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ ὄντας ἀνθρώπους | B om οἱ πολῖται | πύλας: A θύρας | μακάριον: BC add Ἀνδρέαν | τότε ὁ κύρ. εἶπεν αὐτῷ: BC τότε ὁ κύρ. εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ | Ἀνδρέα, ἀνάστηθι -- εἰς αὐτούς (A εἰς αὐτόν) -- τ. δύν. μοῦ καὶ τὴν ἀδυναμ. (A om μ. κ. τ. ἀδυναμ. Recepit eandem lectionem Thilo. Fluctuare possis inter ἀδυναμίαν et δύναμιν: ex hoc enim repetito facile explicatur scriptura codicum.) τοῦ: B ἀναστὰς φανέρωσον ἑαυτόν, ἵνα γνῶσι τὴν δύναμιν μοῦ καὶ τοῦ, C φανέρωσον σεαυτὸν αὐτοῖς, ἵνα ἴδωσι τὴν ἀδυναμίαν τοῦ | αὐτοῖς (B ἐν αὐτ.) διαβόλου: C αὐτὴν (?) σατανᾶ

25. Τότε -- ἐνώπιον πάντ. (C ἐναντίον παντὸς τοῦ ὄχλου) -- εἰμι Ἀνδρ. (C om εἰμι Ἀνδρ.) -- ἐπέδραμαν δὲ (C καὶ ἐπέδραμον) -- Ἃ σὺ (C Ὡς) --

σωμεν σοί. καὶ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες Ποίῳ θανάτῳ αὐτὸν ἀποκτένωμεν; καὶ ἔλεγαν πρὸς ἑαυτοὺς ὅτι ἐὰν ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν βάσανος· εἰ δὲ καύσωμεν αὐτόν, οὐκ ἔσται εἰς βρῶσιν ἡμῖν. τότε ἀποκριθεὶς εἷς ἐξ αὐτῶν εἰσελθόντος εἰς αὐτὸν τοῦ διαβόλου ἔλεγε τοῖς ὄχλοις ὅτι καθὼς ἐποίησεν ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν αὐτῷ. ἀναστάντες οὖν περιάψωμεν σχοινίον ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ διασύρωμεν αὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς πλατείαις καὶ ῥύμαις τῆς πόλεως, καὶ ὅταν τελευτήσῃ, διαμερισόμεθα αὐτοῦ τὸ σῶμα. καὶ ἐποίησαν καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ περιάψαντες σχοινίον ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ διέσυρον αὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς πλατείαις καὶ ῥύμαις τῆς πόλεως, καὶ αἱ σάρκες τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἦν ῥέον ὥσπερ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. ὀψίας δὲ γεναμένης ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὴν φυλακήν, δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας εἰς τὰ ὀπίσθια, καὶ ἦν παραλελυμένος σφόδρα.

26 Καὶ τῇ ἕωθεν πάλιν ἐξήνεγκαν αὐτὸν καὶ περιάψαντες σχοινίον περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ διέσυρον αὐτόν, καὶ πάλιν αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἦν ῥέον. καὶ ἔκλαιεν ὁ μακάριος καὶ ηὔχετο λέγων Μὴ ἐγκαταλείπῃς με,

ποιήσωμεν (C -σομεν) -- ἐν ἑαυτ. λέγ. (C om ἐν ἑ. λ.) -- αὐτὸν ἀποκτένωμεν (C ἀποκτείνωσιν αὐτόν). καὶ ἔλεγαν (C -γον) πρ. ἑαυτοὺς (C αὐτοὺς) ὅτι ἐὰν usque βάσανος (C pro his: ὅτι ἐὰν ἀποκεφαλίσωμεν αὐτόν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ βάσανος)· εἰ δὲ -- εἰς βρῶσιν ἡμῖν: B Τότε ἀναστὰς Ἀνδρ. ἐφανέρωσεν αὐτοῖς ἑαυτόν· καὶ δραμόντες οἱ ἄνδρες ἐκράτησαν αὐτόν. καὶ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς ποίῳ θαν. ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καὶ ἀποκριθέντες ἔλεγον ὅτι ἐὰν ἄρωμεν αὐτοῦ τ. κεφ. καὶ δῶμεν αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, οὗτος ὁ θάνατος οὐκ ἔστι βάσανος αὐτῷ. ἕτεροι δὲ πάλιν ἔλεγον ὅτι ἐὰν κατακαύσωμεν αὐτὸν ἐν πυρί, οὗτος ὁ θάνατος οὐκ ἔστι βάσανος αὐτῷ. | Post verba ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν rursus deficit codex A usque ad εἰ πεισθῶσιν οἱ πολῖται sect. 30. | τότε ἀποκριθεὶς εἷς usque ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν ex B sunt; C sic: εἰσελθόντος δὲ τοῦ σατανᾶ εἷς ἑνὸς (sic) ἐκ τούτων ἀπεκρίνατο Καθὼς αὐτὸς ἡμᾶς πεποίηκε, καὶ ἡμεῖς αὐτῷ θανάτους πικροὺς ἐπιδειξώμεθα. ἀναστάντες οὖν περιάψωμεν αὐτῷ σχοινίον (codex -νίοις) τῷ τραχήλῳ καὶ διασύρωμεν αὐτὸν εἰς πάσας τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν μέχρις ἂν τελευτήσει, καὶ οὕτως διαμερίσωμεν αὐτὸν τοῖς πολίταις πᾶσι. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ συρομένου τοῦ ἁγίου αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο τῇ γῇ καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔρρεεν ὡσεὶ ὕδωρ. | C γενομένης et om τήν | C δήσαντες τὰς χεῖρας ὄπισθεν | παραλελυμένος: B add ὁ μακάριος

26. Καὶ τῇ ἕωθεν -- ἵνα μὴ λαλῇ: C Καὶ πρωὶ ἐξήνεγκαν αὐτὸν καὶ πάλιν ὁμοίως αὐτὸν διέσυρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἱ σάρκες αὐτοῦ τῇ γῇ ἐκολλῶντο. καὶ ἔκλαιεν ὁ μακάριος λέγων Κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλθὲ καὶ θέασαι ἃ ἐποίη-

κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ· ἐγὼ γὰρ γινώσκω ὅτι οὐκ εἶ μακρὰν ἀπὸ τῶν σῶν δούλων. καὶ εὐχομένου αὐτοῦ ὁ διάβολος ὄπισθεν περιεπάτει καὶ τοῖς ὄχλοις ἔλεγε Τύπτετε αὐτοῦ τὸ στόμα ἵνα μὴ λαλῇ.

Ὀψίας δὲ γεναμένης ἦραν αὐτὸν πάλιν εἰς τὴν φυλακήν, δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὄπισθεν, καὶ εἴασαν αὐτὸν εἰς τὴν αὔριον πάλιν. καὶ παραλαβὼν ὁ διάβολος μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ δαίμονας, οὓς ὁ μακάριος ἐξέβαλεν ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν, καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ θέλοντες αὐτὸν ἀποκτεῖναι. καὶ ἀποκριθέντες οἱ δαίμονες εἶπον τῷ Ἀνδρέᾳ Νῦν ἐνέπεσες εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν· ποῦ ἔστιν ἡ δόξα σου καὶ ἡ ὕψωσίς σου; σὺ ἐπαίρων σεαυτὸν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀτιμάζων ἡμᾶς καὶ διηγούμενος τὰ ἔργα ἡμῶν τοῖς κατὰ τόπον καὶ χώραν, καὶ ἐποίησας τὰ ἐργαστήρια ἡμῶν καὶ τοὺς ναοὺς ἐρήμους γενέσθαι ἵνα μὴ ἀναχθῶσι θυσίαι ἐν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἀποκτενοῦμεν σὲ ὡς καὶ τὸν διδάσκαλόν σου τὸν λεγόμενον Ἰησοῦν καὶ Ἰωάννην ὃν Ἡρώδης ἀπεκεφάλισεν.

27 Καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ Ἀνδρέου θέλοντες αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ θεασάμενοι τὴν σφραγῖδα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ κύριος, ἐφοβήθησαν καὶ οὐ προσήγγισαν αὐτῷ,

---

σάν μοι, ἀλλ' ὑπομένω διὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλω μοι λέγων μετ' ἐμοῦ ὑπάρχειν σε· εἰ δὲ μή γε, ποιῶ αὐτοὺς ἀπελθεῖν ἐν τῇ ἀβύσσῳ μετὰ τῆς πόλεως αὐτῶν. ἀλλ' οὐ μὴ παρίδω τὴν κέλευσίν σου μέχρι θανάτου, καὶ μὴ ἐάσῃς τὸν ἐχθρόν μου γελάσαι ἐπ' ἐμέ. καὶ ταῦτα τοῦ Ἀνδρέα λέγοντος ὁ σατανᾶς κατηκολούθει ὄπισθεν λέγων τοῖς ὄχλοις Τύπτετε -- ἵνα μὴ τὰ τοιαῦτα λαλεῖν.

Ὀψίας -- Νῦν ἐνέπεσες -- χεῖρ. ἡμῶν (B om Νῦν usque ἡμῶν) -- σὺ (B om) ἐπαίρων -- ἐν αὐτοῖς: C Ὀψ. δὲ γενομένης ἔθεντο τὸν Ἀνδρέαν εἰς τ. φ. δήσαντες τὰς χ. ὄπισθεν. ὁ δὲ διάβ. παραλαβὼν μεθ' -- ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐξέβαλεν ἀπὸ τῶν περιχώρων, καὶ -- φυλακῇ ἐχλεύαζον αὐτὸν καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν Νῦν ἐνέπεσες εἰς τ. χ. ἡμῶν· ποῦ ἔστιν ἡ δύναμίς σου καὶ ἡ δόξα σου; σὺ ἀτιμάζων καὶ διηγούμενος τὰ ἔ. ἡ. κατὰ τόπους καὶ πόλεις, καὶ ἐποίησας τὰς οἰκίας ἡμῶν ἐρήμους γενέσθαι -- ἐν αὐτοῖς. | C διὰ τοῦτο ποιοῦμεν σὲ ἀποκτανθῆναι ὡς καὶ τ. διδάσκ. σου | τὸν λεγόμ. Ἰ. κ. Ἰωάννην (B om τὸν λεγόμ. usque Ἰω.) ὃν Ἡρ. ἀπεκεφ. (B ὃν ἀπέκτεινεν Ἡρ.) ex C. Ad haec B add καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος ἔλεγε τοῖς ἑπτὰ πονηροῖς δαίμοσι Τεκνία μου, ἀποκτείνατε τοῦτον τὸν ἀτιμάζοντα ἡμᾶς.

27. Καὶ (B add ἐλθόντες οἱ ἑπτὰ δαίμονες) ἔστ. ἐν. τοῦ (B om) -- ἀποκτεῖναι, καὶ θεασάμενοι -- ἀλλ' ἔφυγον (B ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν· οἴδασι γὰρ τὴν σφραγῖδα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἔφυγον) ex C (ex D huc adnotavi: θεασάμενοι τὴν σφραγῖδα ἐν τῷ μετώπῳ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ κύριος). |

ἀλλ' ἔφυγον. καὶ ὁ διάβολος λέγει αὐτοῖς Τί ὅτι ἐφύγετε ἀπ' αὐτοῦ, τεκνία μου, καὶ οὐκ ἀπεκτείνατε αὐτόν; καὶ ἀποκριθέντες οἱ δαίμονες εἶπον τῷ διαβόλῳ ὅτι ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸς εἶ σύ, ἀπόκτεινον αὐτόν· ἡμεῖς γὰρ ἐπιστάμεθα αὐτὸν πρὶν ἢ αὐτὸν ἐλθεῖν ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. τότε ἀποκριθεὶς εἷς τῶν δαιμόνων εἶπεν Οὐ δυνάμεθα αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ δεῦτε ἐπιγελάσωμεν αὐτῷ ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες οἱ δαίμονες ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐχλεύαζον αὐτόν. καὶ ἀκούων ὁ μακάριος ἔκλαιε· καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα Ἀνδρέα, διὰ τί κλαίεις; ἦν δὲ ἡ φωνὴ τοῦ διαβόλου μετηλλαγμένη. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπε Κλαίω ὅτι ἐνετείλατό μοι ὁ θεὸς λέγων Μακροθύμησον ἐπ' αὐτοῖς. καὶ ὁ διάβολος εἶπεν Εἴ τί σοί ἐστι δυνατόν, ποίησον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἀνδρέας εἶπε Διὰ τοῦτο οὖν ταῦτά μοι ποιεῖτε; ἀλλὰ μὴ γένοιτό μοι παρακοῦσαι τῆς ἐντολῆς τοῦ κυρίου μου· ἐὰν γὰρ ὁ κύριος ἐπισκοπήν μοι ποιήσηται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παιδεύσω ὑμᾶς καθὼς ἄξιοί ἐστε. καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ἔφυγον.

28 Πρωίας δὲ γενομένης ἐξήνεγκαν αὐτὸν πάλιν καὶ περιάψαντες σχοινίον περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἔσυρον αὐτόν, καὶ πά-

---

καὶ ὁ διάβ. λ. αὐτοῖς: C καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ διάβ. | Τί ὅτι (ex C; B Διὰ τί) -- τεκν. μου (C ante Τί ponit) -- οἱ δαίμονες (C om) εἶπ. τῷ διαβ. (C om) | ὅτι ἡμεῖς -- ἐλθεῖν ἐν τ. θ. τ. π. αὐτοῦ: C Εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα καὶ ἐφοβήθημεν· ἐπιστάμεθα γὰρ πρὶν ἐλθεῖν ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ ταύτης. ἀλλὰ σὺ ἀπελθὼν ἀπόκτεινον αὐτόν, εἰ δύνασαι. ἡμεῖς γὰρ οὐχ ὑπακούομέν σου, μή ποτε ὁ θεὸς ἰάσηται αὐτὸν καὶ παραδώσει ἡμᾶς εἰς βασάνους. | C καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τῶν δαιμόνων ἔφη Δεῦτε ἐπιγελάσωμεν τὴν θλῖψιν αὐτοῦ. τότε οἱ δαίμονες σὺν τῷ διαβόλῳ ἐχλεύαζον τὸν ἅγιον Τίς ἐστιν ὁ δυνάμενός σε ῥύσασθαι ἐκ τῶν βασάνων; ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρέας ἐθρήνησε πικρῶς, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα Ὦ Ἀνδρέα, ἕνεκεν τίνος κλαίεις; ἡ δὲ φωνὴ ἐκείνη μετηλαχθεῖσα (sic) παρὰ τοῦ διαβόλου. εἶπεν Ἀνδρέας Κλαίω ὅτι -- ἐπ' αὐτοῖς. καὶ εἶπεν αὐτῷ Εἴ -- δυνατ. ἐστι, ποίησον. ὁ δὲ Ἀνδρέας ἔφη Ἐὰν ἀποκτείνητέ με ἐνταῦθα, οὐ μὴ ἐκβῶ ἐξ ὧν ἐνετείλατό μοι κύριος· εἰ δὲ ἐπισκοπῇ ἐπισκέψηται κύριος τῇ πόλει ταύτῃ, παιδεύσω ὑμᾶς καθὼς ἔνεστι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἔφυγον σὺν τῷ διαβόλῳ.

28. Πρωίας -- ἄρχεταί (B ἀρχεσταί) εἰσιν (B μού εἰσιν) -- σὺ δέ, κύριε usque ἐγκατέλιπες (haec ex C sunt; B σὺ γάρ, κύριε, ὥρας τρεῖς ἐποίησας ἐπὶ τὸν σταυρὸν καὶ ὀλιγοψύχησας λέγων Πάτερ, ἵνα τί με ἐγκατέλειπας) -- τί γεγόνασιν: C Πρωίας δὲ γεν. ἐξήγαγον τὸν Ἀνδρέαν καὶ δήσαντες σχοινία περιέσυρον

λιν αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔρρεεν ὥσπερ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ συρόμενος ὁ μακάριος ἔκλαιε λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ ἀπευδοκήσεις μου. σὺ γὰρ οἶδας, κύριε, ὅσα ὁ ἐχθρὸς ἐνεδείξατό μοι μετὰ τῶν ἑαυτοῦ δαιμόνων. ἀρκεταί εἰσιν αἱ βάσανοι αὗται, κύριέ μου· ἰδοὺ γὰρ διασύρομαι ἐν τρισὶν ἡμέραις. σὺ δέ, κύριε, μνήσθητι ὅτι ἐποίησας τρεῖς ὥρας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἐβόησας Πάτερ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; ποῦ εἰσὶν οἱ λόγοι σου, κύριε, οὓς ἐλάλησας πρὸς ἡμᾶς ἐπιστηρίζων ἡμᾶς, ὅτε περιεπατήσαμεν μετὰ σοῦ, λέγων ἡμῖν Οὐ μὴ ἀπολέσητε μίαν τρίχα. πρόσχες οὖν, κύριε, ὅτι αἱ σάρκες μου καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου τί γεγόνασιν. τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἡμέτερε Ἀνδρέα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. στράφου οὖν, Ἀνδρέα, καὶ θέασαι τὰς πεσούσας σου σάρκας καὶ τρίχας, τί γεγόνασιν. καὶ στραφεὶς ὁ Ἀνδρέας εἶδε μεγάλα δένδρα φυέντα καρποφόρα, καὶ ἐδόξασε τὸν θεόν.

Ὀψίας δὲ γεναμένης ἦραν αὐτὸν πάλιν καὶ ἐνέβαλον εἰς τὴν φυλακήν, δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὄπισθεν, καὶ ἦν παραλελυμένος σφόδρα. καὶ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως Τάχα τελευτᾷ ἐν τῇ νυκτί, καὶ οὐχ εὑρίσκομεν αὐτὸν ζῶντα ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ· ἠτόνησε γάρ, καὶ αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐδαπανήθησαν.

τῷ τραχήλῳ. ὁ δὲ προσηύξατο πρὸς κύριον Κύριε Ἰ. Χρ., ἀρκεταί εἰσιν αἱ β. αὗται· ἐξητόνησα γάρ. ὁρᾷς ὅσα ὁ ἐχθρὸς ἐκδείκνυταί μοι μετὰ τῶν ἑαυτοῦ δαιμόνων. σὺ δέ, κύριε, -- ἐγκατέλιπες; ἰδού, κύριε, τρεῖς ἡμέραι (sic) εἰσὶ διασύροντες τὰς σάρκας μου ἐπὶ γῆς. ἐπίταξον οὖν ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου ἀπ' ἐμοῦ ἵνα ἀναπαύσεως τύχω. ἐνέτειλάς μοι ὅτι ὁ περιπατῶν μετὰ σοῦ οὐ μὴ ἀπολέσῃ τρίχαν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. πρόσχες, κύριε, ὅτι αἱ σάρκες μου καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ἐκολλήθησαν τῇ γῇ. καὶ ταῦτα λέγων ὁ μακάριος Ἀνδρέας διεσύρετο. | τότε ὁ Ἰησοῦς ε. τ. Ἀ.: C τότε ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἑβραϊστὶ λέγουσα | C Ἀνδρέα ἡμέτερε | στράφου -- γεγόνασιν: C πρόσχες οὖν ὄπισθέν σου καὶ θέασαι τὰς πεσούσας σου σάρκας καὶ τρίχας, τί ἐγένοντο | φυέντα καρποφόρα ex C (item D): A καρποφ. φυτευθέντα | καὶ ἐδόξ. τ. θεόν: C καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἔγνων, κύριε, ὅτι [οὐ] κατέλιπές με

Ὀψίας -- εἰς τ. φυλ. (Thilo h. l. add ἤδη ἀτονήσαντα) -- ὄπισθεν (B h. l. add ἤδη ἀτονίσαντα) -- παραλ. σφόδρα: C Ὀψίας οὖν πάλιν ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς φυλακήν. | κ. ἔλεγον -- ἐδαπανήθησαν: C κ. ἔλ. ἐν ἑαυτοῖς ὅτι ἠτόνησε, καὶ αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλήθησαν τῇ γῇ· τάχα τελευτᾷ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ.

29 Ὁ δὲ κύριος παρεγένετο ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐπίδος μοι τὴν χεῖρά σου καὶ ἀνάστα ὑγιής. καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας τὸν κύριον Ἰησοῦν ἐπέδωκεν αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἀνέστη ὑγιής, καὶ πεσὼν προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ εἶπεν Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι ἐτάχυνας τὴν βοήθειάν σου ἐπ' ἐμέ. καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας εἰς μέσον τῆς φυλακῆς εἶδε στῦλον ἑστῶτα, καὶ ἐπὶ τὸν στῦλον ἀνδριὰς ἀλαβαστρινὸς ἐφεστώς. καὶ ἀνελθὼν ὁ Ἀνδρέας ἐπὶ τὸν ἀνδριάντα ἥπλωσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἑπτάκις, καὶ εἶπε τῷ στύλῳ καὶ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντι Φοβήθητι τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ, ὃν φρίσσει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ ἀναγαγέτω ὁ ἀνδριὰς ὁ ἐπικείμενος ἐπὶ τὸν στῦλον ὕδωρ πολὺ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ, μέχρι οὗ παιδευθῶσιν οἱ ἐν τῇ πόλει πάντες. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι λίθος εἰμὶ καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος αἰνέσαι τὸν κύριον· ἡμᾶς γὰρ ἔπλασεν ὁ κύριος ἀπὸ γῆς, ὑμεῖς δὲ καθαροί ἐστε· διὰ τοῦτο ἐξ ὑμῶν δέδωκε τὰς πλάκας τοῦ νόμου. ταῦτα εἰπόντος τοῦ μακαρίου Ἀνδρέα εὐθέως ἀπέβαλεν ὁ λίθινος ἀνδριὰς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ εἰς πλῆθος ὡς ἐκ διώρυγος, καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἦν ἁλμυρὸν σφόδρα κατεσθίον σάρκας ἀνθρώπων.

30 Πρωίας δὲ γενομένης θεασάμενοι οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἤρξαντο φεύγειν λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τελευτῶμεν νῦν. καὶ ἀπέκτεινε τὸ ὕδωρ τὰ κτήνη αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐ-

---

29. C Ὁ δὲ κύρ. εἰσελθὼν ἐν τῇ φυλ. καὶ ἐκτ. τὴν χ. εἶπεν Ἐπίδος (B Δός) -- ἀνάστα (B ἀνάστηθι) | καὶ θεασάμενος ὁ Ἀ. τὸν κύριον -- ὑγιής: C καὶ ἐπιδοὺς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀνέστη ὑγιής | αὐτῷ καὶ εἶπεν: C αὐτῷ λέγων | C om μου Ἰησ. Χρ. | κ. θεασάμενος -- εἶδε στῦλον: C καὶ ἰδὼν Ἀνδρέας ἐν μέσῳ τῆς φυλ. στῦλον | ἑστῶτα, καὶ -- ἐφεστώς ex C: B ἐπικείμενον ἀλαβαστρινόν | καὶ ἀνελθὼν -- τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντι ex B: C καὶ λέγει αὐτῷ | ὃν (B praem καὶ) φρίσσει (C τρέμει) -- ἀναγαγέτω (B ἀποβαλέτω) -- ἐπικείμ. ἐπὶ τὸν στῦλ. (C ἐπικ. τῷ στύλῳ) -- στόμ. αὐτοῦ (B add ὡς κατακλυσμόν) μέχρι οὗ (C τοῦ) παιδευθ. (B ἵνα παιδευθ.) -- πόλει πάντες (B πόλ. ταύτῃ) | καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι ex C: B μὴ φοβηθῇς ὦ λίθε καὶ εἴπῃς ὅτι ἐγώ | ἡμᾶς γὰρ -- πλάκας τοῦ νόμου ex C: B ναί· καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς τετιμημένοι ἐστέ. οὐ γὰρ ἔγραψεν ὁ θεὸς τὸν νόμον τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν πλαξὶ χρυσαῖς ἢ ἀργυραῖς, ἀλλ' ἐν πλαξὶ λιθίναις. νῦν οὖν ποίησον, ὦ ἀνδριά, τὴν οἰκονομίαν ταύτην. | ταῦτα -- Ἀνδρέα (C -έου) εὐθέως (C εὐθὺς) -- στόμ. αὐτοῦ (B om) ὕδ. εἰς πλῆθ. (B ὕδ. πολὺ) ὡς (B ὥσπερ) -- ἀνθρώπων

30. Πρωίας -- τελευτῶμεν νῦν: C om | C τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰ κτήνη.

τῶν, καὶ ἤρξαντο φεύγειν ἐκ τῆς πόλεως. τότε Ἀνδρέας ηὔξατο λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐφ' ᾧ ἤλπισα γενέσθαι τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, μή με ἐγκαταλείπῃς, ἀλλὰ ἀπόστειλον Μιχαὴλ τὸν ἀρχάγγελόν σου ἐν νεφέλῃ πυρός, καὶ περιτείχισον τὴν πόλιν ἵνα μὴ δυνηθῇ τις ἐκφυγεῖν τοῦ πυρός. καὶ εὐθέως κατῆλθε νεφέλη πυρὸς καὶ ἐκύκλωσε τὴν πόλιν ὡς τεῖχος, καὶ τὸ ὕδωρ ὑψώθη ἕως τοῦ τραχήλου τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ ἦν κατεσθίον αὐτοὺς σφόδρα. καὶ ἔκλαιον λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν· ταῦτα γὰρ πάντα ἐπῆλθον ἐφ' ἡμᾶς διὰ τὸν ξένον τὸν ὄντα ἐν τῇ φυλακῇ· πορευθῶμεν καὶ ἀπολύσωμεν αὐτόν, μή ποτε ἀποθάνωμεν.

Καὶ ἐξῆλθον βοῶντες μεγάλῃ φωνῇ Ὁ θεὸς τοῦ ξένου ἀνθρώπου, ἆρον ἀφ' ἡμῶν τὸ ὕδωρ τοῦτο. καὶ ἔγνω ὁ ἀπόστολος ὅτι κατώδυνοι ἐγένοντο, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀλαβαστρινὸν ἀνδριάντα Παῦσαι τὸ ὕδωρ, ὅτι μετενόησαν. λέγω δέ σοι, ὅτι εἰ πεισθῶσιν οἱ πολῖται τῆς πόλεως ταύτης, οἰκοδομήσω ἐκκλησίαν καὶ στήσω σε ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐποίησάς μοι τὴν διακονίαν ταύτην. καὶ ἐπαύσατο ὁ ἀνδριὰς τοῦ ῥέειν καὶ οὐκέτι ἐξήνεγκεν ὕδωρ. καὶ ἐξελθόντες οἱ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἐβόησαν λέγοντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θεὸς τοῦ ξένου ἀνδρός, καὶ μὴ ποιήσεις κατὰ τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν καὶ καθ' ἃ ἐποιήσαμεν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, ἀλλ' ἔξελε ἀφ' ἡμῶν τὸ ὕδωρ τοῦτο. καὶ ἐξῆλθεν Ἀνδρέας ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ ὕδωρ διέτρεχεν ἀπὸ τῶν ποδῶν τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου. τότε πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτόν, ἐβόουν ἅπαντες Ἐλέησον ἡμᾶς.

καὶ ἤθελον φυγεῖν οἱ ἄνδρες ἐκ τῆς πόλεως | τότε Ἀ. ηὔξ. λέγων ex B: C καὶ εἶπεν Ἀ. πρὸς κύριον | ἐφ' ᾧ ἤλπισα -- τοῦτο ex C: B ἐφ' ἣν ἐπεχείρησα καὶ ἐποίησα τὸ σημ. τοῦτο | C om ἐν τ. πόλ. ταύτ. | C μὴ ἐγκαταλίπῃς με | περιτείχισον: ab hac inde voce media (περιτειχη) deficit codex B. Hinc ea quae sequuntur usque ad πεισθῶσιν οἱ πολῖται ex uno cod. C descripta sunt.

Pro πρὸς τὸν ἀλαβαστρινὸν ἀνδρ. in codice est πρὸς τὸν στῦλον τὸν ἀλαβ. ἀνδρ. | τῆς πόλεως ταύτης: haec non habet C; sed A rursus incipit -ως ταύτης | οἰκοδομήσω -- ἀπιστίαν (codex -στείαν) -- ἐβόουν ἅπαντες Ἐλέησ. ἡμᾶς (sed Ἐλέ. ἡμ. non sunt in codice) ex A. C sic: οἰκοδ. ἐκκλ. ἐπὶ σέ. καὶ παυσάμενον τὸ ὕδωρ, εἰσῆλθον οἱ πολῖται ἐν τῇ φυλακῇ βοῶντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θ. τ. ξένου. καὶ ἀκούσας ὁ Ἀνδρέας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ διέτρεχε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ· καὶ ἐβόησεν ὁ λαός Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θεὸς τοῦ ξένου. Ex D huc pertinent haec: Πιστεύωμεν τῷ θεῷ· διάσωσον ἡμᾶς.

31 Καὶ ἐλθὼν ὁ γέρων ὁ *παραδοὺς* τὰ *παιδία αὐτοῦ ἵνα σφάξωσιν αὐτὰ ἀντ' αὐτοῦ*, ἐδέετο πρὸς τῶν ποδῶν τοῦ *μακαρίου* Ἀνδρέου λέγων Ἐλέησόν με. *καὶ ἀποκριθεὶς* ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν τῷ γηραιῷ Θαυμάζω πῶς σὺ λέγεις Ἐλέησόν με· σὺ οὖν οὐκ ἠλέησας τὰ τέκνα σου, *ἀλλὰ παρέδωκας αὐτὰ ἀντὶ σοῦ* τοῦ σφαγῆναι; λέγω οὖν σοι, οἵαν ὥραν *ἀπέρχεται* τὸ ὕδωρ τοῦτο, εἰς τὴν ἄβυσσον πορευθῇς μετὰ τῶν δεκατεσσάρων δημίων τῶν φονευόντων τοὺς ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν. *καὶ* ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς ληνοῦ ἔνθα τοὺς ἀνθρώπους ἐσφαγίαζον. *καὶ ἀναβλέψας* εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ *μακάριος* ηὔξατο *ἀπέναντι* παντὸς τοῦ ὄχλου, *καὶ* ἀνεῴχθη ἡ γῆ *καὶ κατέπιε* τὸ ὕδωρ σὺν τῷ γηραιῷ· εἰς τὴν ἄβυσσον *κατηνέχθη* σὺν τοῖς δημίοις. *καὶ θεασάμενοι* οἱ ἄνδρες τὸ γεγονὸς ἐφοβήθησαν σφόδρα *καὶ* ἤρξαντο λέγειν Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐκ θεοῦ ἐστίν, *καὶ* νῦν *ἀποκτενεῖ* ἡμᾶς διὰ τὰς θλίψεις ἃς πεποιήκαμεν αὐτῷ. ἰδοὺ γὰρ τί εἶπεν τοῖς δημίοις *καὶ* τῷ γηραιῷ, συνέβη αὐτοῖς. νῦν οὖν κελεύσει τῷ πυρὶ *καὶ* καύσει ἡμᾶς. *καὶ ἀκούσας* Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς αὐτούς Μὴ φοβεῖσθε, *τεκνία· κἀκείνους* γὰρ οὐ μὴ ἐάσω εἰς τὸν ᾅδην, *ἀλλὰ* ἐπορεύθησαν ἐκεῖνοι ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

32 Τότε ἐκέλευσεν ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἐνεχθῆναι πάντας τοὺς

31. γέρων: C γηραιός | παιδία: C τέκνα | ἵνα σφ. α. ἀ. αὐτοῦ: C εἰς βρῶσιν | ἐδέετο πρὸς τῶν (haec tria verba conieci magis quam legi) -- Ἐλέησόν με: C ἐδέετο αὐτοῦ | καὶ ἀποκριθεὶς -- γηραιῷ: C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀπόστολος | Θαυμάζω -- λέγω οὖν σοι: C Θαυμάζω λέγειν μοι ἐλεῆσαί σε, σὺ δοὺς τέκνα εἰς σφαγήν | οἵαν ὥραν -- φονευόντων (codex φονέωντων) -- ἐσφαγίαζον: C ἐν ᾗ λέγω σοι ὅπως (sic apud Thilonem haec leguntur) πορευθῇς ἐν ἀβύσσῳ μετὰ τῶν τεσσάρων δημίων τῶν ἀποκτενόντων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μείνητε ἐν τῷ ᾅδῃ [ἕως] ἂν ἐπιστρέψω καὶ ἀνενέγκω ὑμᾶς, ἵνα ὑποδειχθῶσιν ὑμῖν οἱ τόποι τῆς φονεύσεως ὑμῶν, καὶ τῷ γηραιῷ τούτῳ τὸν τόπον (sic) τῆς ἀνελεημοσύνης καὶ τῆς παραδόσεως. ἀκολουθούντων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ ὕδωρ διαχωριζόμενον ἐκ τῶν ποδῶν τοῦ ἁγίου, ἕως ὅτου ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς ληνοῦ ἐν ᾧ τοὺς ἀνθρώπους ἔσφαζον | ὁ μακάριος: C add Ἀνδρέας | ηὔξατο -- δημίοις: C ἤρξατο ἀπέναντι τοῦ ὄχλου εὔχεσθαι, καὶ ἠνεῴχθη ἡ γῆ, καὶ κατεπόθη τὸ ὕδωρ σὺν τοῖς δημίοις καὶ τῷ γηραιῷ εἰς τὴν ἄβυσσον | καὶ θεασάμενοι -- Ἰησοῦν Χριστόν: C οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐφοβήθησαν μή πως ἀναλώσει (codex ἀνηλώσει) τούτους διὰ τὰ ἅπερ ἐνέδειξαν ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Μὴ φοβεῖσθε· οὐκ ἐάσω ἐν τῷ ᾅδῃ κἀκείνους· ἐπορεύθησαν γὰρ ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

32. ὁ ἅγιος Ἀνδρέας: C ὁ μακάριος | C om πάντας | ἴσχυσαν -- καὶ κτη-

τελευτήσαντας ἐν τῷ ὕδατι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐνέγκαι αὐτούς· πολὺς γὰρ ἦν τελευτήσας ὄχλος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ κτηνῶν. τότε ηὔξατο Ἀνδρέας, καὶ πάντες ἀνέζησαν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐχάραξε τύπον ἐκκλησίας καὶ ἐποίησεν οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν. καὶ βαπτίσας παρέδωκεν αὐτοῖς τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων πρὸς αὐτούς Στήκετε πρὸς ταῦτα ἵνα γνῶτε τὰ μυστήρια τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐδέοντο αὐτοῦ πάντες Δεόμεθά σου, ποίησον πρὸς ἡμᾶς ὀλίγας ἡμέρας ἵνα κορεσθῶμεν τῆς σῆς πηγῆς, ὅτι ἡμεῖς νεόφυτοί ἐσμεν. καὶ δεομένων αὐτῶν οὐκ ἐπείθετο, ἀλλ' εἶπεν αὐτοῖς Πορεύσομαι πρῶτον πρὸς τοὺς μαθητάς μου. καὶ ἠκολούθουν ὄπισθεν τὰ παιδία κλαίοντα καὶ δεόμενα σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ ἔβαλαν σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ οὐκ ἐπείθετο αὐτοῖς ἀλλ' εἶπε Πορεύσομαι πρὸς τοὺς μαθητάς μου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανέλθω πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

33 Καὶ κατῆλθεν ὁ κύριος Ἰησοῦς γενόμενος ὅμοιος μικρῷ παιδίῳ εὐπρεπεῖ, καὶ συναντήσας τὸν Ἀνδρέαν εἶπεν Ἀνδρέα, διὰ τί ἐξῆλθες ἐάσας αὐτοὺς ἀκάρπους, καὶ οὐκ ἐσπλαγχνίσθης ἐπὶ τοῖς παιδίοις τοῖς ἀκολουθοῦσιν ὄπισθέν σου καὶ τῶν δεομένων ἀνδρῶν ὅτι ποίησον μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ὀλίγας; ἡ γὰρ βοὴ αὐτῶν καὶ ὁ κλαυθμὸς ἀνέβη εἰς οὐρανούς. νῦν οὖν ἐπιστρέψας εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ παράμεινον ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτά, ἕως οὗ ἐπιστη-

---

νῶν: C ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους | τότε ηὔξ. Ἀνδρέας: C καὶ ηὔξατο | καὶ μετὰ τ. ἐχάρ. τύπ. ἐκκλ. (eadem ex D adnotavi) -- τὴν ἐκκλησίαν: C εἶτα διεχάραξε τύπον ἐκκλησίας ἐπὶ γῆς, καὶ ᾠκοδόμησαν αὐτήν | C om βαπτίσας | τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ. -- τὴν ὁδὸν αὐτοῦ: C τοῦ θεοῦ· καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ οὐ παρέδωκεν αὐτοῖς, ἀλλ' εἶπε Πορεύομαι πρὸς τοὺς μαθητάς μου, καὶ πάλιν ἔρχομαι καὶ στηρίξω ὑμᾶς ἐν τῇ πίστει, καὶ ἀναγάγω τοὺς δημίους σὺν τῷ γηραιῷ ἐκ τῆς ἀβύσσου. ἐκεῖνοι δὲ εἶπον Δεόμεθά σου, ποίησον [πρὸς] ἡμᾶς ὀλίγας ἡμέρας ὅπως φωτίσῃς ἡμᾶς. καὶ οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλ' ἠκολούθουν αὐτῷ κλαίοντες καὶ σποδὸν βάλλοντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

33. C ὁ κύρ. ἡμῶν Ἰ. Χριστὸς ὅμοιος παιδὶ μικρῷ εὐπρ., καὶ συναντ. τῷ ἀποστόλῳ ἔφη | Ἀνδρέα -- ἐξῆλθες (codex ἐξελθών) ἐάσας -- κλαυθμὸς (codex κλαθμός) -- στηρίξω (codex στηρίζω) -- ἐν τῇ πίστει: C Ἀνδρέα, διὰ τί ἀναχωρεῖς ἐάσας -- καὶ διὰ τί οὐκ εὐσπλαγχνίσθης ἐπὶ τοῖς μικροῖς παιδ. τούτοις τοῖς κλαίουσιν ὄπισθέν σου καὶ δεομένοις σὺν τοῖς ἀνδράσιν ὅτι ποίησον -- εἰς οὐρανούς (C ἐν τοῖς οὐρανοῖς) -- εἰς τὴν πόλιν (C ἐν τῇ πόλει) -- ἐν τ. πίστει |

ρίξω τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν τῇ πίστει· καὶ τότε ἀπελεύσει εἰς τὴν χώραν τῶν βαρβάρων σὺ καὶ οἱ μαθηταί σου. καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν σε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ κηρύξεις τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ ἀνενέγκῃς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ ποιήσεις ἃ σοι ἐντέλλομαι.

Τότε Ἀνδρέας ἐπιστρέψας εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει λέγων Εὐλογήσω σε, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ σῶσαι θέλων πᾶσαν ψυχήν, ὅτι οὐκ εἴασάς με ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης σὺν τῷ θυμῷ μου. καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἰδόντες αὐτὸν ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ διδάσκων καὶ ἐπιστηρίζων αὐτοὺς ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. καὶ πληρωθέντων τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ἐγένετο ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι τὸν μακάριον Ἀνδρέαν συνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν πάντες ἀπὸ παιδίου καὶ ἕως πρεσβυτέρου, καὶ προέπεμπον αὐτὸν λέγοντες Εἷς θεὸς Ἀνδρέου, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

καὶ τότε ἀπελεύσει (C -σῃ) -- ἐντέλλομαι ex C; A sic: καὶ ἐξέλθῃς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀπελεύσει εἰς τὴν πόλιν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐξέλθῃς ἀπ' αὐτῶν καὶ πάλιν εἰσέλθῃς εἰς τὴν πόλιν ταύτην

Τότε -- ἐν τῇ (A om) πόλει -- ψυχήν: C Τότε ἐπιστρέψας ὁ μακάριος Ἀνδρ. ἦλθεν ἐν τῇ πόλει λέγων Εὐλογῶ σε, κύριε | εἴασας: A ἔασας | καὶ εἰσελθόντος -- σφόδρα: C καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ πολῖται ἐχάρησαν σφόδρα | καὶ ἐποίησεν (A καὶ ποιήσας) ἐκεῖ -- Ἰησοῦν Χριστόν cum A et E; C καὶ ἐποίησεν -- ἐπιστηρίζων ἐν τῇ πίστει | καὶ πληρωθέντων -- ἐκπορεύεσθαι (E πορεύεσθαι) -- ἐπ' αὐτὸν πάντες (A πάντ. ἐπ' αὐτ.) ἀ π. καὶ (A om) ἕως -- προέπ. αὐτόν cum A et E; C καὶ πληρ. τ. ἑ. ἡμερῶν συνήχθησαν ἐπ' αὐτῷ πάντες ἀπὸ νηπίου μέχρι πρεσβύτου, καὶ προέπ. ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτόν | Verbis προέπεμπον (codex πρὸὲπεμπᾶν) αὐτόν codex A exit. Reliqua ex C (cum Thilone) ac fere etiam E addidimus: Εἷς (E add ὁ) θεὸς -- καὶ τὸ κράτος (E add σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι) εἰς τ. αἰ. (E add τῶν αἰώνων), ἀμήν. In D vero ista acta finiuntur his: Τότε ὁ ἀπόστολος ἠθέλησεν ἐξελθεῖν πάλιν εἰς τὸ κήρυγμα· καὶ συναχθέντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν ἔλεγον Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· ὃ ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

ΠΡΑΞΙΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦν ἐν τῷ ὄρει καταμόνας ἡσυχάζων ὁ ἅγιος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος καὶ εὐχόμενος ἐν τῷ χιτῶνι καὶ τῇ στολῇ τῇ ἀποστολικῇ χωρὶς ὑποδήματος· καὶ ἰδοὺ ἐν σχήματι τῶν ψαλλόντων ἐν τῷ παραδείσῳ νηπίων ἦλθεν πρὸς τὸν Ματθαῖον ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Εἰρήνη σοι, Ματθαῖε. ὁ δὲ Ματθαῖος ἀτενίσας εἰς αὐτὸν καὶ μὴ ἐγνωκὼς τίς εἴη εἶπεν Χάρις σοι καὶ εἰρήνη, ὦ παιδίον κεχαριτωμένον· καὶ τί ὧδε ἐλήλυθας ἐπ' ἐμοί, καταλιπὼν τοὺς ψάλλοντας ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ τὴν ἐκεῖ τρυφήν; ὅτι ὧδε ὁ τόπος ἔρημός ἐστιν καὶ ὁποίαν παραθήσω σοι τράπεζαν ὦ παιδίον ἀγνοῶ, ὅτι ἄρτος οὐκ ἔστιν μοι οὔτε ἐν ἀγγείῳ ἔλαιον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνεμοι ἡσυχάζουσιν τοῦ καταβαλεῖν ἐκ τῶν δένδρων τι ἐπὶ τὴν γῆν εἰς τροφήν· ὅτι μόνον εἰς συμπλήρωσιν τῆς νηστείας μου τῶν τεσσεράκοντα ἡμερῶν τῇ κινήσει τῶν ἀνέμων πιπτόντων τῶν

---

* Par Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μ. τ. ἀποστ. Vind Πρᾶξις καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου.

1. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν -- χιτῶνι cum Vind: Par Ὁ ἅγιος Ματθαῖος (addo ἦν) ἐν τῷ ὄρει καταμόνας μονάζων καὶ εὐχόμενος ἐν χιτῶνι | Ματθαῖε: Vind add ἠγαπημένε | εἰς αὐτόν ex Vind: Par αὐτῷ | Par om καὶ μὴ ἐγν. τ. εἴη | Χάρις ex Par: Vind Χαρά | Vind om κεχαριτωμένον | καταλιπών: Par -λειπών, Vind -λειπῶν | ὅτι ὧδε -- ἐστιν ex Par: Vind ὧδε ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος | ὁποίαν -- ἀγνοῶ ex Par: Vind ὁποίαν τράπεζαν ἵνα ποιήσω σοι ἀγνοῶ | Vind ὅτι οὐκ ἔστ. μου ἄρτος | Vind om ἐν ἀγγείῳ | Par om ἀλλά, οἱ, τοῦ | τι ἐπὶ τ. γῆν: Vind καρπὸν ἐπὶ τῆς γῆς | τροφήν: Vind add ἡμῶν | ὅτι μόνον εἰς συμπλ. ex Par: Vind ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ συμπληρώσει | τῆς νηστείας -- ἡμερῶν: Vind τῶν τεσσεράκοντα (Par τεσσεράκ.) ἡμερῶν τῶν νηστειῶν | πιπτόντων

καρπῶν μεταλαμβάνων δοξάζω μου τὸν Ἰησοῦν. νῦν οὖν τί προσενέγκω σοι, παιδίον καλόν; ἀλλ' οὔτε ὕδωρ ἐγγὺς ἵνα νίψω σου τοὺς πόδας.

2 Καὶ εἶπεν τὸ παιδίον Τί λέγεις, ὦ Ματθαῖε; σύνες καὶ σοφίσθητι ὅτι λόγος ἀγαθὸς ὑπὲρ μόσχον, καὶ ῥήματα πραότητος ὑπὲρ πᾶν λάχανον τοῦ ἀγροῦ, καὶ φθέγμα γλυκὺ ὡς τὸ μύρον τῆς ἀγάπης, καὶ ἱλαρότης προσώπου ὑπὲρ χορτασίαν, καὶ ὄψις ἀγαθὴ ὡς εἶδος τῆς γλυκασίας. σύνες Ματθαῖε, καὶ γνώσει ὅτι ὁ παράδεισος ἐγώ, ὁ παράκλητος ἐγώ, ἡ δύναμις τῶν ἄνω δυνατῶν ἐγώ, ἡ ἰσχὺς τῶν ἐγκρατευομένων ἐγώ, ὁ στέφανος τῶν παρθένων ἐγώ, ἡ σωφροσύνη τῶν μονογάμων ἐγώ, τὸ καύχημα τῶν χηρευόντων ἐγώ, τὸ φυλακτήριον τῶν νηπίων ἐγώ, ὁ θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας ἐγώ, ἡ βασιλεία τῶν ἐπισκόπων ἐγώ, ἡ δόξα τῶν πρεσβυτέρων ἐγώ, ἡ εὐλογία τῶν διακόνων ἐγώ. ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, Ματθαῖε, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις.

3 Ὁ δὲ Ματθαῖος εἶπεν Πάνυ με ἔτερψεν ἡ ὅρασίς σου, ὦ παιδίον, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι σου ζωῆς μεστοί εἰσιν· καὶ γὰρ τὸ πρόσωπόν σου ὑπὲρ ἀστραπὴν λάμπει, καὶ οἱ λόγοι σου ἡδύτατοι πάνυ. καὶ ὅτι μὲν ἴδον σε ἐν τῷ παραδείσῳ ὡς ἔψαλλες μετὰ τῶν ἄλλων νηπίων τῶν ἀναιρεθέντων ἐν Βηθλεέμ, ἀκριβῶς ἐπίσταμαι· πῶς δὲ ἐνταῦθα ἐλήλυθας ἄφνω, πάνυ με τοῦτο θαυμάζει. ἓν δὲ ἐρωτῶ σε, ὦ παιδίον· ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς Ἡρώδης ποῦ τυγχάνει; λέγει αὐτῷ τὸ παιδίον Ἐπεὶ ἠρώτησας, ἄκουσον τούτου τὸ οἰκητήριον. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ ᾅδῃ· κατεσκεύασται δὲ αὐτῷ πῦρ ἄσβεστον, γέεννα ἀτελεύτητος, βόρβορος κοχλάζων,

---

τῶν ex Vind: Par τῶν πιπτόντων | παιδίον καλόν: Vind παιδ. εὐλογημένον ἀγνοῶ | ἐγγύς: Vind add ὑπάρχει | Par om τούς

2. Vind Λέγει τὸ παιδ. πρὸς αὐτόν Ὦ Ματθ. | Vind σοφίσθητι, ὁ λόγος ὁ ἀγαθὸς ὑπ. μόσχ. ὑπάρχει | Vind ῥῆμα | ἀγαθή: Par om | τῆς γλυκασίας: Vind om τῆς | Vind σύνες ὦ Ματθ. καὶ ἐπίγνωθι ὅτι | Vind om ἄνω | Par om τὸ καύχ. τ. χηρ. ἐγώ | Vind om ἡ δόξα τ. πρεσβ. ἐγώ | Ματθαῖε: Par Ματθεία | Vind ἐν τοῖς λόγ. τούτοις

3. Vind Ὁ δὲ μακάριος Ματθ. ἀκούσας ταῦτα εἶπεν Ὦ παιδίον τίμιον, πάνυ με ἔτ. ἡ ὅρ. σ. | ζωῆς μ. εἰσιν: Vind μεστοὶ ζωῆς πλήρης (sic) ὑπάρχουσιν | Par om καὶ οἱ λόγοι σου ἡδύτατοι πάνυ | Par om μέν | Vind Βεθλεέμ | θαυμάζει: Vind ἐκπλήττει | ὦ παιδίον: Vind add τίμιον | ἄκουσον τούτου τὸ οἰκητήριον: haec coniungenda duxi. Manu scriptum est ἄκουσον· τούτου etc |

σκώληξ ἀκοίμητος, ὅτι τρισχίλια νήπια ἀνεῖλεν φονεῦσαι θέλων Ἰησοῦν τὸ παιδίον, τὸν τῶν αἰώνων πρεσβύτερον· ἀλλὰ τῶν αἰώνων τούτων πάντων πατὴρ ἐγώ εἰμι. [4] Νῦν οὖν, ὦ Ματθαῖε, δέξαι τὴν ῥάβδον μου ταύτην καὶ κάτελθε ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ εἴσελθε εἰς Μύρνην τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποφάγων καὶ φύτευσον αὐτὴν πρὸς τῷ πυλῶνι τῆς ἐκκλησίας ἧς ἐθεμελίωσας σύ τε καὶ Ἀνδρέας· καὶ ἅμα τῷ φυτεῦσαί σε ταύτην ἔσται δένδρον μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ πολύκλωνον, καὶ ἐκταθήσονται οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἐπὶ πήχεις τριάκοντα, καὶ ἑνὸς ἑκάστου κλάδου ὁ καρπὸς ἔσται διαλλάσσων καὶ τῇ ὁράσει καὶ τῇ βρώσει, καὶ ἀπὸ ἄκρου τοῦ δένδρου ἔσται καταρρέον μέλι πολύ, καὶ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἐξελεύσεται πηγὴ μεγάλη ποτίζουσα τὴν περίχωρον ταύτην κύκλῳ, καὶ ἐν αὐτῇ νηκτὰ καὶ ἑρπετά, καὶ ἀπολούσονται ἐν αὐτῇ οἱ ἀνθρωποφάγοι καὶ φάγονται ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν δένδρων τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ μέλιτος, καὶ ἀλλαγήσονται τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ αἱ εἰδέαι αὐτῶν μεταλλαγήσονται ὡς αἱ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ αἰδεσθήσονται τὴν γυμνότητα τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ ἐνδύσονται ἐνδύματα ἀπὸ τῶν κριῶν τῶν προβάτων, καὶ οὐκέτι ἀκάθαρτα φάγονται· ἔσται δὲ τὸ πῦρ αὐτοῖς εἰς ὑπηρεσίαν, ἑτοιμάζοντες τὰς θυσίας εἰς προσφοράς, καὶ τοὺς ἄρτους ὀπτήσουσιν ἐν πυρί, καὶ ὄψονται ἀλλήλους ἐν ὁμοιώματι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιγνώσονταί με καὶ δοξάσουσιν τὸν πατέρα μου τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. νῦν οὖν σπεῦσον Ματθαῖε καὶ κατάβηθι ἐντεῦθεν, ὅτι ἐγγύς ἐστιν διὰ πυρὸς τοῦ σώματός σου ἡ ἔξοδος καὶ τῆς ὑπομονῆς σου ὁ στέφανος.

σκώληξ: Vind καὶ σκώλ. | τρισχίλια νήπια: Vind ἕνδεκα χιλ. (per compendium scriptum est) παῖδας νηπίων | θέλων: Vind θελήσας | Vind om τὸν τῶν αἰ. πρ. ἀλλὰ τ. αἰ. | Vind τούτων δὲ πάντων πατὴρ καὶ ποιμὴν καὶ ὁδηγός ἐγώ εἰμι

4. ῥάβδ. μου: Par om μου | Μύρνην: Vind om | πρὸς τῷ πυλῶνι: Par πρὸς τὴν πύλην | Ἀνδρέας: Vind add ὁ πρωτόκλητος | φυτεῦσαί σε: Vind φυτεύσαι σει, Par om σε | ὁ καρπός: Vind add αὐτοῦ | Vind ἀπ' ἄκρου | δένδρ. ἔσται καταρρέον: Par δένδρ. καταρίσσον (i. e. -ρρήσσον) | Vind om ταύτην | καὶ ἐν αὐτῇ νηκτὰ καὶ ἑρπετά: haec Par post μεγάλη ponit | Vind αἱ εἰδέαι (ita uterque codex) μεταστραφήσονται ὡς τῶν | Vind om καὶ αἰδεσθ. τ. γ. τ. σώματος αὐτῶν | Vind ἐνδυθήσονται | Vind om τῶν κριῶν | αὐτοῖς εἰς: Vind αὐτῷ εἰς | σπεῦσον: Vind πίστευσόν μοι | διὰ πυρ. τ. σ. σ. ἡ ἔξοδος: Vind ἡ διὰ π. τ. σ. σου ἔξοδος

5 Καὶ ταῦτα εἰπὼν τὸ παιδίον καὶ δοὺς αὐτῷ τὴν ῥάβδον ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς. ὁ δὲ Ματθαῖος κατίει ἐκ τοῦ ὄρους σπεύδων ἐπὶ τὴν πόλιν. μέλλοντος δὲ αὐτοῦ εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει ὑπήντησαν αὐτῷ Φουλβανὰ ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φουλβανὸς καὶ ἡ τούτου γυνὴ Ἐρβά, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἐπεβόουν κράζοντες Τίς σε ἤγαγεν ἐνταῦθα πάλιν, Ματθαῖε, ἢ τίς ἔδωκέν σοι τὴν ῥάβδον ἐπὶ τὸν ἡμῶν ὄλεθρον; ὁρῶμεν γὰρ καὶ τὸν παῖδα Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ σὺν σοὶ ὄντα. μὴ μέλλε οὖν, ὦ Ματθαῖε, φυτεῦσαι τὴν ῥάβδον εἰς τροφὴν καὶ εἰς μεταμόρφωσιν τῶν ἀνθρωποφάγων. εὗρον δὲ τί ποιήσω σοι· ἐπειδὴ γάρ ἐφυγάδευσάς με ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐκώλυσας μὴ ἐκτελεῖσθαί μου τὰ θελήματα ἐν τοῖς ἀνθρωποφάγοις, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγερῶ ἐπὶ σὲ τὸν βασιλέα τῆς πόλεως ταύτης καὶ κατακαύσει σε ζῶντα. ὁ δὲ Ματθαῖος ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν δαιμονιζομένων χεῖρας ἐπιθεὶς τοὺς μὲν δαίμονας ἐφυγάδευσεν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐποίησεν ὑγιεῖς· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

6 Οὕτως δὲ καταδήλου γεγονότος τοῦ πράγματος, μαθὼν ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου ὑπήντησεν αὐτῷ σὺν παντὶ τῷ κλήρῳ, καὶ πεσόντες εἰς τὴν γῆν κατεφίλουν τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὁ δὲ Ματθαῖος ἤγειρεν αὐτοὺς καὶ ἀπίει σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἦν δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς. γενόμενος δὲ ὁ Ματθαῖος πρὸς τὸν πυλῶνα τῆς ἐκκλησίας, στὰς ἐπί τινος ὑψηλοῦ καὶ ἑδραίου λίθου,

---

5. Par εἰς τὸν οὐρανόν | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθ. | κατίει (Par κατείη) ἐκ: Vind κατῆλθεν ἀπό | Vind καὶ μέλλοντος αὐτοῦ | Par εἰς τὴν πόλιν | Vind ὑπήντησεν | ἐπεβόουν: Par ἐβόουν | Vind πάλιν ἐνταῦθα | ἐπὶ τ. ἡμ. ὄλεθρον: Vind ἐπὶ τῇ ἡμ. ἀπωλείᾳ καὶ συντριβῇ | μὴ μέλλε οὖν ὦ Ματθ.: Vind ὥστε ὦ Ματθ. μὴ μέλλε | εἰς τροφὴν καί: Vind ἥνπερ κατέχεις | εὗρον δὲ τί π. σοι: Vind ἐπεὶ εὕρωμα γνώσω τί μοι αὐτὸ τί σοι ποιήσω (sic) | Vind ἐφυγ. με ἅμα Ἀνδρέου ἀπὸ τῆς πόλ. | ταύτης: Par om | ἐκτελεῖσθαι: Par ἐντελεῖσθαι | ἀνθρωποφάγοις: Vind add τούτοις, καὶ νῦν πάγυ τὰ αὐτὰ βούλει πρᾶξαι | ἐγώ: Par om | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθ. ταῦτα ἀκούσας καὶ ἐπιτιμήσας αὐτὸν ἀπέκαμψεν μετ' αἰσχύνης· εἶτα ἐπιθεὶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὰς χεῖρας τοὺς μὲν δαιμ. παραχρῆμα ἐφυγ.

6. Vind Ὡς δὲ καταδ. τοῦ πράγμ. γεγονότος | Par om ἀποστόλ. Ματθ. | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος | ἀπίει: Vind ἀπεί | ἦν δὲ — Ἰησοῦς: Par καὶ ἦν σὺν τῷ παιδίῳ | Vind γενόμενος οὖν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος

καὶ τῆς πόλεως πάσης συνδραμούσης, μάλιστα τῶν πεπιστευκότων ἀδελφῶν, ἤρξατο λέγειν Ἄνδρες καὶ γυναῖκες οἱ συμπαρόντες τῇ ἡμετέρᾳ θέᾳ, οἱ τὸ πρὶν τὸ πᾶν πιστεύοντες, νῦν δὲ τὸν τὸ πᾶν συστησάμενον καὶ πεποιηκότα γνωρίζοντες, οἱ τὸν Σάτυρον μέχρι νῦν σεβόμενοι καὶ ὑπὸ μυρίων ψευδωνύμων θεῶν ἐμπαιζόμενοι, ἄρτι δὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον θεὸν κύριον κριτὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπεγνωκότες, οἱ τὸ ἀμέτρητον μέγεθος τῆς κακίας ἀποθέμενοι, τὸ δὲ ὁμοιοπαθὲς τῆς εἰς ἀνθρώπους φιλοστοργίας ἀγάπην ἐνδυσάμενοι, οἵ ποτε τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριοι, νῦν δὲ κύριον καὶ θεὸν αὐτὸν ὁμολογοῦντες, οἱ τὸ πρὶν ἄμορφοι, νῦν δὲ διὰ Χριστοῦ μεμορφωμένοι· ἰδοὺ ἡ βακτηρία ἣν ὁρᾶτε ἐν τῇ χειρί μου, ἣν ἔδωκέν μοι ὁ Ἰησοῦς εἰς ὃν ὑμεῖς ἐπιστεύσατε καὶ μέλλετε πιστεύειν, κατανοήσατε νῦν τὰ γινόμενα δι' ἐμοῦ καὶ ἐπίγνωτε τὸν πλοῦτον τῆς μεγαλειότητος ὃν ποιήσει σήμερον ὑμῖν. ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ τὴν ῥάβδον ταύτην φυτεύσω εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἔσται ὑπόδειγμα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, καὶ γενήσεται δένδρον μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ εὐθαλές, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ καλὸς τῇ ὁράσει καὶ ἀγαθὸς τῇ ὄψει, καὶ εὐωδία ἀρωμάτων ἐξελεύσεται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἄμπελος ἔσται περιπεπλεγμένη αὐτῷ, πλήρης βοτρύων, καὶ ἀπὸ ἄκρου αὐτοῦ μέλι καταβαῖνον, καὶ πᾶν πετεινὸν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατασκηνώσει, καὶ πηγὴ ὕδατος ἐξελεύσεται ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἔχουσα νηκτὰ καὶ ἑρπετά, ποτίζουσα τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν.

7 Καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἔπηξεν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ εὐθέως ἐνεπήγη ἐπὶ πῆχυν ἕνα. καὶ ἦν τὸ θέαμα ξένον καὶ θαυμαστόν·

πρὸς τῷ πυλῶνι | καὶ τῆς πόλεως: Vind om καί | λέγειν: Vind add πρὸς αὐτοὺς οὕτως | συμπαρόντες: Par παρόντες | Vind οἱ τὸ πρὶν θρησκεύοντες πᾶν κακόν, νῦν δὲ τὸν τοῦ παντὸς κόσμου σύστημα πεποιηκότα γνωρίσαντες | Vind τὸν Σατούρνην | Vind παιζόμενοι | κύριον: Vind καί (ut videtur) | Vind κριτὴν πάντων | Par om Ἰησοῦ | Vind ἐπιγινώσκοντες | διὰ Χριστοῦ: Vind διὰ Χριστόν | Par μορφούμενοι | Vind ἰδοὺ ἡ βακτ. μου αὕτη ἣν δέδωκέν μοι ὁ κύριος Ἰησοῦς | Vind φυτεύω τὴν ῥάβδ. ταύτην | ὑπόδειγμα: Par φύτευμα | γενήσεται: Par ἔσται | εὐθαλές: uterque codex εὐθαλῆ | Vind καὶ ἐξελεύσ. ἐξ αὐτοῦ εὐωδ. ἀρωμ. | Vind ἀπ' ἄκρου | Par om ἑρπετά

7. Καὶ ταῦτα εἰπών: Vind Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Ματθαῖος καὶ πλείονα τούτων πρὸς τὸν ὄχλον | Par om εἰς τὴν γῆν, καὶ εὐθέως ἐνεπήγη | καὶ ἦν: Vind νῦν δέ | θέαμα ξένον: Par θαῦμα μέγα

ἡ γὰρ ῥάβδος εὐθέως βλαστήσασα ηὐξήθη καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καθὰ ἐλάλησεν ὁ Ματθαῖος. εἶπεν δὲ ὁ ἀπόστολος Εἰσέλθατε εἰς τὴν πηγὴν καὶ πλύνατε ἐν αὐτῇ τὰ σώματα ὑμῶν, καὶ εἶθ' οὕτως μεταλάβετε καὶ τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ μέλιτος, καὶ ἀπὸ τῆς πηγῆς πίεσθε, καὶ μορφωθήσεσθε ἐν ὁμοιώματι ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελθόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιγνώσεσθε ἀκριβῶς ὅτι ζῶντι καὶ ἀληθινῷ θεῷ ἐπιστεύσατε. καὶ ποιήσαντες ταῦτα πάντα ἴδον ἑαυτοὺς ἐνηλλαγμένους ἐν ὁμοιώματι τοῦ Ματθαίου· εἶθ' οὕτως προσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσεκύνησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν. καὶ ἐναλλαγέντων αὐτῶν ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔτρεχον ἕκαστος ἐν σπουδῇ ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις σκεπάσαι τὴν γυμνότητα αὐτῶν, ὅτι ᾐσχύνοντο.

8 Ὁ δὲ Ματθαῖος καὶ ὁ Πλάτων ἔμειναν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτερεύοντες καὶ δοξάζοντες τὸν θεόν. ἔμεινεν δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως γυνὴ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἡ τούτου γαμετή, καὶ ἐδεήθησαν τοῦ ἀποστόλου δοῦναι αὐτοῖς τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα. καὶ προσέταξεν ὁ Ματθαῖος τὸν Πλάτωνα· καὶ ἐξελθὼν ἐβάπτισεν αὐτοὺς ἐν τῷ ὕδατι τῆς πηγῆς τοῦ δένδρου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσελθόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινώνησαν τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· καὶ ἦσαν ἀγαλλιώμενοι καὶ διανυκτερεύοντες καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀποστόλου, πολλῶν καὶ ἄλλων συνεληλυθότων· καὶ ἔψαλλον ἅπαντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅλην τὴν νύκτα δοξάζοντες τὸν θεόν.

καθὰ -- ὁ ἀπόστολος: Vind καθὰ προεῖπεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος. μετὰ δὲ ταῦτα πάντα γενέσθαι εἶπεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος πρὸς τὸν ἐληλυθότα πρὸς αὐτὸν ὄχλον | Par om εἶθ' οὕτως | Vind μεταλαμβάνετε | καὶ τῶν καρπων: Par τοῦ καρποῦ | πίεσθε: Par πίετε | μορφωθήσεσθε: Par μορφώθητε | Par om τῶν ἀνθρώπων | Par om μετὰ ταῦτα | Par εἰσελθόντ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπίγνωτε ὅτι | ταῦτα πάντα: Par τοῦτο | εἶθ' οὕτως προσελθόντες: Par καὶ εἰσελθόντες | Vind προσεκύνησαν τὸν θεὸν ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ· | ἔγνωσαν: Vind add ἀληθῶς | Vind αἰσχύνοντο et add γυμνοὶ ὄντες

8. Vind Ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἅμα τῷ κλήρῳ ἔμειναν | Par om καὶ δοξάζ. τ. θεόν | γαμετή: Par γυνή | Vind ἐδεήθ. τῷ ἀποστόλῳ | Vind τότε προσέταξεν ὁ ἅγιος Ματθαῖος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτωνι | Par om εἶθ' οὕτως | Par εἰσελθ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν | τῶν ἁγίων τ. Χρ. μυστηρίων: Par τῆς εὐχαριστείας | Par om καὶ αὐτοὶ μετὰ τ. ἀποστ. | Par συνελθόντων | Par πάντες

9 Ὡς δὲ ἐτελειώθη ὁ ὄρθρος, ἐλθὼν ὁ μακάριος Ματθαῖος ἅμα τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτωνι ἔστη ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἡ ῥάβδος ἐφυτεύθη, καὶ ὁρᾷ τὴν ῥάβδον εἰς δένδρον μέγα γενομένην, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἄμπελον συμπεπλεγμένην, καὶ μέλι καταβαῖνον ἀπὸ ἄνω ἕως τῆς ῥίζης αὐτοῦ· καὶ ἦν ἅπαξ ἐκεῖνο τὸ δένδρον καλὸν καὶ εὐθαλές, παρόμοιον τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ φυτῶν, καὶ ποταμὸς ἐκπορευόμενος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ποτίζων πᾶσαν τὴν γῆν τῆς πόλεως Μύρνης. καὶ συνέτρεχον πάντες καὶ ἤσθιον ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου καὶ τῆς ἀμπέλου, καθὼς τις ἠβούλετο.

10 Ὡς δὲ τὰ γενόμενα διεδόθη ἐν τῷ παλατίῳ, μαθὼν ὁ βασιλεὺς Φουλβανὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου πεπραγμένα περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, ἠγαθύνθη πρὸς ὥραν ἐπὶ τῇ καθάρσει αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ἀχώριστοι ἦσαν τοῦ Ματθαίου, ἐξήφθη θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ ἐσκέψατο ἀναλῶσαι αὐτὸν ἐν πυρί. τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἤμελλεν ὁ βασιλεὺς χειροῦσθαι τὸν Ματθαῖον, ἴδεν ὁ Ματθαῖος τὸν Ἰησοῦν λέγοντα αὐτῷ Μετὰ σοῦ εἰμὶ πάντοτε τοῦ σώζειν σε, Ματθαῖε· ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου.

11 Ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος διυπνισθεὶς καὶ κατασφραγίσας ἑαυτὸν καθ' ὅλου τοῦ σώματος ἀνέστη εἰς ὄρθρον καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κλίνας τὰ γόνατα προσηύχετο ἐκτενῶς. εἶτα ἐλθόντος τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ κλήρου ἔστησαν κοινῶς εἰς προσευχήν, δοξάζοντες τὸν θεόν. καὶ μετὰ τὸ τελέσαι αὐτοὺς τὴν εὐχὴν εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων Εἰρήνη σοι, Ματθαῖε ἀπόστολε

9. Vind Ὡς δὲ ὄρθρος ἀλεύη (sic), προσελθών | Vind καταβαίνων | ἀπὸ ἄνω ἕως τῆς: Par ἐκ τῆς | Vind τὸ δένδρ. ἐκεῖνο | εὐθαλές: Vind εὐθαλή, Par εὐθαλήν | τῶν ἐν τ. π. φυτῶν: Par τῶν ὄντων ἐν τ. παραδ. | ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ: Par ἐκ τῆς πηγῆς | Μύρνης (cf. supra sect. 4.): Par Σμύρνης, nec aliter Vind, ut videtur. | ἀμπέλου: Vind add καὶ μέλιτος | καθὼς τις ἠβούλετο: Vind καθόσον ἠβούλοντο

10. Ὡς δέ: Vind Καὶ ὡς | Par γινόμενα | διεδόθη ἐ. τ. π. μαθών: Par ἴδεν | τὰ ὑπὸ τ. (Vind add μακαρίου) Ματθ. πεπρ. περί: Par ὑπὸ τ. Ματθ. καὶ τὰ περί | υἱοῦ αὐτοῦ: Vind om αὐτοῦ | ἠγαθύνθη: Vind ἐχάρη | Vind τοῦ μακαρίου Ματθ. | ἐξήφθη θ. κ. ὀργῇ καί: Par καὶ πάλιν | Par om ἐκείνῃ | Vind τὸν μακάριον Ματθαῖον | Vind om ὁ Ματθαῖος | Μετά: Vind praem Ματθαῖε (postea om) δοῦλέ μου ἀγαπητὲ καὶ πιστέ | Par om πάντοτε

11. Tota haec sectio ex Vindobonensi codice desumta est: desideratur in Parisiensi.

κοινῶς: codex καινῶς

τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ μακάριος Ματθαῖος εἶπεν αὐτῷ Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ καθεσθέντων αὐτῶν εἶπεν ὁ ἀπόστολος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτωνι καὶ παντὶ τῷ κλήρῳ Βούλομαι τέκνα γνῶναι ὑμᾶς, τοῦ Ἰησοῦ φανερώσαντός μοι, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως ταύτης μέλλει ἐπιστέλλειν ἐπ' ἐμὲ στρατιώτας, εἰσελθόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ διαβόλου καὶ εἰς τὸ φανερὸν ὁπλίσαντος καθ' ἡμῶν. ἀλλὰ ἀναθώμεθα ἑαυτοὺς τῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πειρατηρίου καὶ πάντας τοὺς πεποιθότας ἐπ' αὐτόν.

12 Διαβουλευομένου δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μακαρίου Ματθαίου τὸ πῶς χειρώσηται αὐτόν, ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς πιστεύοντας πλείστους ὄντας, μάλιστα ἠπόρει καὶ ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ὑπῆρχεν.

Ὁ οὖν πονηρὸς καὶ ἀκάθαρτος διάβολος ὁ ἐξεληλυθὼς ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, φυγαδευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ματθαίου, μετασχηματίσας ἑαυτὸν ἐν ὁμοιώματι στρατιώτου ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγει αὐτῷ Ὦ βασιλεῦ, τί οὕτως ἡττήθης ὑπὸ τοῦ ξένου καὶ φαρμακοῦ τούτου; ἢ ἀγνοεῖς ὅτι τελώνης ἐστίν, νῦν δὲ ἐκλήθη ἀπόστολος ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὸ Ἰουδαίων; ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ νύμφη σου κατηχηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ σὺν αὐτῷ ψάλλουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ νῦν ἰδοὺ ἐκπορεύεται ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Πλάτων σὺν αὐτῷ, καί εἰσιν εἰσπορευόμενοι ἐπὶ τὴν πύλην τὴν λεγομένην βαρείαν· ἀλλὰ σπεῦσον καὶ εὑρήσεις αὐτούς, καὶ ποιήσεις αὐτῷ πᾶν ὃ ἀρεστὸν ᾖ ἐν ὀφθαλμοῖς σου.

13 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ πλέον παροξυνθεὶς ὑπὸ τοῦ δῆθεν στρατιώτου ἀπέστειλεν ἐπὶ τὸν μακάριον Ματθαῖον τέσσαρας στρατιώτας, ἐπαπειλήσας αὐτοῖς καὶ εἰπὼν ὅτι ἐὰν

ὁπλίσαντος; codex ὁπλήσαντας

12. Διαβουλευομένου (codex διαβουομένου) δὲ -- ὑπῆρχεν ex Vind: Par om πονηρὸς καὶ ἀκάθαρτος: Par om | ὁ ἐξεληλυθώς: Vind ἐξελθών | Ὦ βασιλεῦ: Par om | Vind ὑπὸ τοῦ φαρμάκου (hoc accentu) τούτ. καὶ ξένου | ἐστίν: Vind ἦν | ὑπὸ Ἰησοῦ: Par ὑπὸ τοῦ κυρίου | Par om ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καί | ἐκκλησίᾳ: Vind add καθ' ἑκάστην | Vind καὶ νῦν ἐξελήλυθεν ὁ Ματθ. | Vind πορευόμενοι | εὑρήσεις αὐτούς, καὶ -- ὀφθαλμ. σου: Par εὑρήσεις αὐτὸν καὶ ἐνοίξεις (sic) αὐτόν, καὶ ποιήσει πάντα τὰ ἀρεστά σου

13. 14. Post Ταῦτα ἀκ. ὁ βασ. καὶ (πλέον om) παροξυν- in codice Pa-

μὴ ἀγάγητε τὸν Ματθαῖον πρός μέ, ζῶντας ὑμᾶς ἀναλώσω ἐν πυρί, καὶ τὴν τιμωρίαν ἣν μέλλει ἐκεῖνος ὑφίστασθαι, ὑμεῖς αὐτὴν ὑπομείνητε. οἱ δὲ στρατιῶται ταῦτα ἀπειληθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως ἔρχονται ἐν ὅπλοις ὅπου ἦν ὁ ἀπόστολος Ματθαῖος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων· καὶ ὡς ἤγγισαν αὐτοῖς, τὴν μὲν λαλιὰν αὐτῶν ἤκουον, οὐδένα δὲ ἔβλεπον. καὶ ἐλθόντες εἶπον τῷ βασιλεῖ Δεόμεθά σου, βασιλεῦ· πορευθέντες οὐδένα εὕρομεν, ἀλλ' ἢ μόνον φωνὰς ἠκούομεν ὁμιλούντων. ὀργισθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξαφθεὶς ὡς πῦρ προσέθηκεν ἀποστεῖλαι ἄλλους δέκα στρατιώτας ἀνθρωποφάγους, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι ὑπελθόντες ὑμεῖς ἐπὶ τῷ τόπῳ ζῶντας διασπαράξετε καὶ καταφάγετε τὸν Ματθαῖον καὶ τὸν σὺν αὐτῷ ὄντα Πλάτωνα. ὡς δὲ ἤμελλον ἐγγίζειν τῷ μακαρίῳ Ματθαίῳ, ἐλθὼν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὁμοιώματι παιδίου ὡραιοτάτου κρατῶν λαμπάδα πυρὸς ἔδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν διακαίων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. οἱ δὲ φωνηθέντες ῥίψαντες ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὅπλα ἔφυγον, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα ἄλαλοι ὑπάρχοντες.

14 Ὁ δὲ δαίμων ὁ ἐν τῷ στρατιωτικῷ σχήματι ὀφθεὶς πρότερον τῷ βασιλεῖ, πάλιν σχηματισθεὶς ἐν σχήματι στρατιώτου ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγει αὐτῷ Ὁρᾷς, ὦ βασιλεῦ, τοὺς πάντας ἐμάγευσεν ὁ ξένος οὗτος· διανόησαι οὖν πῶς αὐτὸν ἀνελεῖς. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ἀνάγγειλόν μοι πρότερον ἐν τίνι ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, ἵνα γνῶ, καὶ τότε αὐτῷ παρατάξω ἐν πολλῇ δυνάμει. ὁ δὲ δαίμων ἀναγκαζόμενος ὑπ' ἀγγέλου λέγει τῷ βασιλεῖ Ἐπεὶ ἀκοῦσαι βούλει ἀκριβῶς περὶ αὐτοῦ, βασιλεῦ, ἐρῶ σοι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ὄντως εἰ μὴ θελήσῃ ἑκουσίως ὑπὸ σοῦ ἀναλωθῆναι, μάτην κοπιᾷς καὶ οὐ δυνήσῃ βλάψαι αὐτόν· εἰ δὲ καὶ σὺ θέλεις ἐπιβαλεῖν αὐτῷ χεῖρας, ἀορασίᾳ πληγήσῃ ὑπ' αὐτοῦ καὶ παράλυτος ἔσῃ· κἂν πλῆθος στρατιωτῶν ἀποστείλῃς πρὸς αὐτόν, ἀορασίᾳ πληγήσονται καὶ αὐτοὶ καὶ παράλυτοι ἔσονται. ἐλευσόμεθα δὲ καὶ ἑπτὰ ἀκάθαρτοι δαίμονες, καὶ εὐθέως ἀφανίσομεν σὲ καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδόν σου καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν κε-

risiensi folium excidisse videtur. Rursus incipit a verbo ἀτενίσαι, exeunte sect. 14.

13. ἀγάγητε: codex ἀγάγετε | εἰπ. αὐτοῖς: codex εἰπ. αὐτούς

14. ἀφανίσομεν σέ: codex ἀφανισομένος

ραυνῷ ἀπολέσομεν, παρὲξ τῶν ὀνομαζόντων τὸ φοβερὸν καὶ ἅγιον ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ ὄνομα. ὅτι εἰ καί που ἴχνος αὐτῶν ἐπιβῇ, ἐκεῖθεν διωκόμενοι φεύγομεν· εἰ δὲ καὶ πῦρ προσάψεις αὐτῷ, ἔσται αὐτῷ τὸ πῦρ δρόσος· καὶ ἐν καμίνῳ αὐτὸν ἐὰν κατακλείσῃς, ἔσται αὐτῷ ἡ κάμινος ἐκκλησία· καὶ ἐν φυλακῇ ἐὰν δεσμεύσῃς αὐτὸν καὶ κατασφραγίσῃς τὰς θύρας, αὐτομάτως αὐτῷ ἀνοιγήσονται αἱ θύραι, καὶ πάντες οἱ πιστεύσαντες ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι εἰσελεύσονται καὶ αὐτοὶ καὶ ἐροῦσιν Αὕτη ἡ φυλακὴ ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος ὑπάρχει καὶ μοναζόντων σεμνὸν οἰκητήριον. ἰδού, βασιλεῦ, εἰπόν σοι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. λέγει οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ δῆθεν στρατιώτῃ Ἐπειδὴ τὸν Ματθαῖον οὐκ ἐπίσταμαι, δεῦρο σὺν ἐμοὶ καὶ ὑπόδειξόν μοι αὐτὸν πόρρωθεν καὶ λαβὲ παρ' ἐμοῦ χρυσίον ὅσον ἐὰν βούλει, ἢ ἀπελθὼν αὐτὸς ἐν τῇ σῇ ῥομφαίᾳ ἄνελε αὐτὸν καὶ Πλάτωνα τὸν σύμμορφον αὐτοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων Ἐγὼ οὐ δύναμαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τολμῶ ἀτενίσαι, ἐπειδὴ πᾶσαν ἡμῶν τὴν γενεὰν αὐτὸς ἐξηφάνισεν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κηρυττομένου δι' αὐτοῦ Χριστοῦ.

[15] Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Σὺ δὲ τίς εἶ; ὁ δὲ λέγει Ἐγώ εἰμι ὁ δαίμων ὁ ἐνοικήσας ἐν τῇ γυναικί σου καὶ ἐν τῷ υἱῷ σου καὶ ἐν τῇ νύμφῃ σου, καὶ ὄνομά μοι Ἀσμοδαῖος· καὶ ὁ Ματθαῖος οὗτος ἐφυγάδευσέν με ἐξ αὐτῶν, καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ νύμφη σου ψάλλουσιν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐπίσταμαι δέ, βασιλεῦ, ὅτι καὶ σὺ μετὰ ταῦτα πιστεύσεις αὐτῷ. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Ὅστις εἶ, πνεῦμα πολύμορφον, ὁρκίζω σε τὸν θεὸν ὃν κηρύσσει ὃν λέγεις Ματθαῖος, ὑποχώρησον ἐντεῦθεν μηδένα ἀδικήσας. καὶ εὐθέως ὁ δαίμων

ἐὰν δεσμεύσῃς: codex om ἐάν | λαβέ: hoc accentu in codice scriptum est | ἀτενίσαι: ab hoc verbo rursus incipit Par | ἐπειδὴ πᾶσαν ἡμ. τ. γ. αὐτός: Par ὅλην γὰρ τὴν γενεὰν ἡμῶν

15. Σὺ δέ: Vind om δέ | ὁ δὲ λέγει: Vind λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων | καὶ ὄνομά μοι: Vind ἔστιν δέ μοι ὄνομα | Par Ἀσμόδεος | Vind καὶ ἐφυγάδευσέν με ἐξ. αὐτ. ὁ Ματθαῖος, καὶ νῦν ἡ | Par om καὶ ὁ υἱός σου | πιστεύσεις αὐτῷ: Vind πιστεύσεις ἐν μετανοίᾳ τῷ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου κηρυττομένῳ θεῷ, ὅτι αὐτός ἐστι κύριος μόνος καὶ βασιλεὺς εἰς τοὺς αἰῶνας. | Vind ὁ δὲ βασιλεὺς πτοηθεὶς λέγει αὐτῷ | Ὅστις εἶ, πν. πολ., ὁρκ. σε: Par Ὁρκίζω σε, πνεῦμα πολύμ. | Ματθαῖος: Par Ματθαῖον | ἀδικήσας: Par ἀδικήσῃς | Par om εὐθέως

οὐκέτι ὡς στρατιώτης ἀλλ' ὡς καπνὸς γενάμενος ἀφανὴς κατέστη, φευγὼν δὲ ἐβόα Ὦ ὄνομα ἀπόκρυφον καθ' ἡμῶν ὁπλισθέν, δέομαί σου τοῦ ἁγίου δοῦλε θεοῦ Ματθαῖε, συγχώρησόν μοι καὶ οὐκέτι μένω εἰς τὴν πόλιν ταύτην· ἔχε σὺ τοὺς σούς, ἐγὼ δὲ ἀπέρχομαι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

16 Τότε φόβῳ μεγάλῳ συσχεθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει τοῦ δαίμονος, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἡσύχασεν· τῆς δὲ νυκτὸς ἐπελθούσης καὶ μηδὲ καθευδῆσαι δυνάμενος διὰ τὸ ἄσιτον αὐτὸν εἶναι, ἀναπηδήσας ὄρθρου μετὰ δύο μόνων στρατιωτῶν χωρὶς ὅπλων ἐπορεύετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν δόλῳ λαβεῖν τὸν Ματθαῖον, ὅπως αὐτὸν ἀνέλῃ· καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς φίλους τοῦ Ματθαίου εἶπεν αὐτοῖς Δηλώσατε τῷ Ματθαίῳ, φησίν, ὅτι βούλομαι μαθητεῦσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ὁ Ματθαῖος καὶ γνοὺς τὸν δόλον τοῦ τυράννου, ὑπομνησθεὶς δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου ὁραθὲν αὐτῷ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἐκκλησίας χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἔστη ἐν τῷ πυλῶνι τῆς ἐκκλησίας.

17 Καὶ λέγουσιν τῷ βασιλεῖ Ἰδοὺ ὁ Ματθαῖος ἐν τῷ πυλῶνι. ὁ δέ φησιν Τίς ἐστιν ἢ ποῦ ἐστίν, οὐχ ὁρῶ. οἱ δὲ ἔλεγον αὐτῷ Ἰδοὺ αὐτὸς ἐν ὄψει σού ἐστιν. καὶ λέγει Ἐγὼ τέως οὐδένα ὁρῶ. θεοῦ γὰρ δυνάμει ἀπετυφλώθη. καὶ ἤρξατο βοᾶν Οὐαί μοι τῷ ἀθλίῳ· τί πέπονθα; ἀπετυφλώθησαν γάρ μου οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ πάντα μου τὰ μέλη παρελύθησαν. ὦ Ἀσμοδαῖε βεελζεβοὺλ σα-

---

καπνός: Vind add καὶ ἀσβολή (hoc accentu) | Vind γενόμενος | φευγὼν δέ: Par καὶ φυγών | ἐβόα: Vind ἔλεγεν οὕτως | δοῦλε ϑεοῦ: Vind ϑεοῦ δοῦλε | καὶ οὐκέτι: Par om καί

16. Τότε φόβῳ: Par Φόβῳ δέ | ἐκείνην μ. τ. ἡμέραν: Par τῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ | Vind καὶ μὴ δυνάμενος καϑευδῆσαι· οὔτε γὰρ ἔφαγεν οὔτε ἔπιεν νῦν ἀδημονῶν περὶ τούτου· ὄρϑρου δὲ γενομένου ἀναστὰς παρέλαβεν δύο μόνους στρατιώτας καὶ ἐπορεύϑη εἰς | Vind τὸν μακάριον Ματϑαῖον | ἀνέλῃ: Par ἀνελεῖ | τινὰς φίλ. τ. Ματϑαίου: Par τινὰς ὄντας αὐτῷ φίλους | Vind ἔλεγεν αὐτοῖς | Vind Δηλώσατε τ. Ματϑ. ὅτι ὁ βασιλεὺς πάρεστιν βουλόμενος μαϑητεῦσαί σοι. οἱ δὲ εἰσελϑόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἁγίῳ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ματϑ. | Par om καὶ γνοὺς τ. δ. τ. τυράννου | ὑπομν. δὲ καί: Par καὶ ὑπομν. | ὁραϑὲν αὐτῷ: Vind ἀποκαλυφϑὲν αὐτῷ ὅραμα | Vind om ἐκ | Πλάτωνος: Vind ἐπισκόπου | ἔστη ἐν τῷ πυλ. τ. ἐκκλησίας: Vind ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως

17. ἐν τ. πυλῶνι: Vind ὧδε ἵσταται | Vind ὁ δὲ βασιλεύς φησιν | ἐν ὄψει σού ἐστιν: Par ἕστηκεν ἐνώπιόν σου | καὶ λέγει Ἐγὼ -- παρελύϑησαν: Par καί φησιν Οἴμοι, οὐδένα ὁρῶ· οὐαί μοι, οὐαί, ὅτι ἀπετυφλώϑην ἐγὼ καί εἰμι παράλυτος ἐκ πάντων τῶν μελῶν. | Par om Ἀσμοδαῖε | βεελζεβούλ: Vind βελζε-

τανᾶ, πάντα ὅσα εἴρηκάς μοι ἀπέβησαν ἐν ἐμοί. ἀλλὰ δέομαι σοῦ, δοῦλε τοῦ θεοῦ Ματθαῖε, ἀμνησικάκησόν μοι ὡς ἀγαθοῦ θεοῦ κήρυξ· τάχα γὰρ ὁ διὰ σοῦ κηρυττόμενος Ἰησοῦς πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς νυκτὸς ἐμφανισθείς μοι ὅλως ἐξαστράπτων ὥσπερ τις νεανίσκος εὔμορφος εἰπέν μοι Ἐπειδὴ παραλογίζῃ ἐν τῇ πονηρίᾳ τῆς καρδίας σου περὶ τοῦ δούλου μου Ματθαίου, γίνωσκε, ἐφανέρωσα αὐτῷ ὅτι διὰ σοῦ ἔσται ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ σώματος αὐτοῦ. καὶ εὐθὺς ἴδον αὐτὸν εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντα. εἰ οὖν οὗτός ἐστιν ὁ θεός σου καὶ θεὸς ἀληθινὸς ὑπάρχει, καὶ εἰ βούλεται τὸ σῶμά σου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ταφῆναι πόλει εἰς μνημόσυνον σωτηρίας τῶν μετὰ ταῦτα γενεῶν καὶ φυγαδευτήριον δαιμόνων, ἐν τούτῳ γνώσομαι τὸ ἀληθές, ἐν τῷ ἐπιθῆναί σε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμὲ καὶ ἀναβλέψω. ἐπιθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ εἰπών Ἐφφαθὰ Ἰησοῦ, ἀναβλέψαι αὐτὸν ἐποίησεν παραχρῆμα.

18 Εὐθὺς δὲ ὁ βασιλεὺς κρατῶν τὸν ἀπόστολον καὶ τῇ δεξιᾷ χειραγωγῶν αὐτὸν δόλῳ ἤγαγεν εἰς τὸ παλάτιον· ὁ δὲ Πλάτων ἦν ἐν τῇ ἀριστερᾷ τοῦ Ματθαίου συνπορευόμενος καὶ ἀποκρατῶν αὐτόν. τότε λέγει ὁ Ματθαῖος Τύραννε δόλιε, μέχρι πότε οὐκ ἐκτελεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου; καὶ ὀργίσθη ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις· διενοεῖτο μὲν γὰρ πικροτέρῳ θανάτῳ τιμωρήσασθαι αὐτόν. ἐπεκράτησεν δὲ τοῦ ἀναλῶσαι αὐτὸν πυρί. καὶ

βούλ | πάντα ὅσα -- ἐν ἐμοί: Par ὅσα εἴρηκας γεγόνασίν μοι. | δοῦλε τοῦ θεοῦ: Par μακάριε | μοι: ita uterque codex | Vind θεοῦ ἀγαθοῦ | Ἰησοῦς: Vind θεός | Vind om διὰ τῆς νυκτός | Vind ἐμφανίσας ὅλος | Vind νεανίας | παραλογίζῃ -- περί: Vind πολλὰ λογίζῃ πονηρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου περί | γίνωσκε (adde ὅτι?) ἐφανέρωσα: ita uterque codex | Vind καὶ εὐθέως ἴδον ἐκεῖνον τὸν νεανίσκον εἰς | καὶ θεὸς ἀλ. ὑπάρχει: Par θεὸς ἀληθής ἐστιν | Vind καὶ βούλεται τὸ λείψανόν σου ἐν τῇ ἡμ. πόλει ταφῆναι | σωτηρίας τῶν -- καὶ ἀναβλέψω: Par σωτηρίας φυγαδεύειν τοὺς ἀφανεῖς δαίμονας, τὸ ἀναβλέψαι με παράσχου ἰασάμενός με. | ἐπιθεὶς -- παραχρῆμα: Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθ. ταῦτα ἀκούσας καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπέθηκεν αὐτῷ τὰς χεῖρας, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν.

18. Vind Τότε ὁ βασιλεὺς χειραγωγῶν τὸν Ματθαῖον ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι, ὁ δὲ Πλάτων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ἤγαγεν αὐτὸν ἐς τὸ παλάτιον. γνοὺς δὲ ὁ ἀπόστολος τὸν δόλον τοῦ τυράννου λέγει αὐτῷ Τύραννε καὶ αἱμοπότα, ἕως πότε κρύπτεις σου τὸν ἰὸν καὶ οὐ φανεροῖς αὐτὸν πράττων τὰ ἔργα τοῦ πατρός σου τοῦ σατανᾶ; διενοεῖτο γὰρ συμπορευόμενος αὐτῷ ποίῳ θανάτῳ ἀναλῶσαι αὐτόν. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἔφη αὐτοῖς Κρατήσαντες τὸν Ματθαῖον κατα-

προσέταξεν πλείονας ἐλθεῖν δημίους καὶ εἰς τὸν παραθαλάσσιον αὐτὸν ἀπαγαγεῖν τόπον, ἔνθα αἱ τῶν κακούργων ἀναιρέσεις γίνονται, εἰπὼν τοῖς δημίοις Ἀκούω, φησίν, ὅτι ὁ θεὸς ὃν κηρύσσει ἐκ πυρὸς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν ῥύεται. καταθέμενοι οὖν αὐτὸν εἰς γῆν κατὰ νῶτα καὶ ἐκτείναντες ἐν ἥλοις σιδηροῖς περονήσατε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ καταστεγάσατε αὐτὸν παπύρῳ, συνβρέξαντες ἐλαίῳ τῶν δελφίνων· θείῳ δὲ καὶ ἀσφάλτῳ καὶ πίσσῃ συγχώσατε αὐτόν, καὶ στυππίον καὶ κληματίδας ἐπάνω· οὕτω τὸ πῦρ αὐτῷ προσάψατε· καὶ εἴ τις τῶν ὁμοφύλων ἀναστήσεται ὑμῖν, τῆς αὐτῆς τεύξεται τιμωρίας.

19 Ὁ δὲ ἀπόστολος παρεκάλεσεν τοὺς ἀδελφοὺς μεῖναι ἀταράχους, καὶ ἵνα μετὰ πολλῆς πραότητος χαίροντες ἐπακολουθῶσιν, ψάλλοντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν, ὅτι κατηξιοῦντο ἔχειν τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὸν τόπον οἱ δήμιοι ὡς κάκιστοι θῆρες κατεπερόνησαν ἐν ἥλοις μακροῖς εἰς γῆν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ματθαίου, καὶ πάντα ποιήσαντες ὡς προσετάχθησαν προσῆψαν τὸ πῦρ· καὶ αὐτοὶ μὲν ἔκαμνον πυκνῶς ἐξάπτοντες κύκλῳ, ὅλον δὲ τὸ πῦρ μετεβάλλετο εἰς δρόσον, ὡς τοὺς ἀδελφοὺς χαίροντας ἐκβοᾶν Εἷς θεὸς ὁ τῶν Χριστιανῶν ὁ βοηθῶν τῷ Ματθαίῳ, εἰς ὃν καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν· εἷς θεὸς ὁ τῶν Χριστιανῶν ὁ τὸν ἴδιον ἀπόστολον ἐν πυρὶ διασώζων. καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐσείσθη ἡ πόλις. καὶ ἐξελθόντες τινὲς τῶν δη-

γετε εἰς τὸν παραθαλάσσιον τόπον, ἔνθα τῶν κακούργων ἀναίρεσις γίνεται. ἤκουσα γάρ τινων λεγόντων ὅτι ὁ θεὸς αὐτοῦ ὃν κηρ. ἐκ τοῦ πυρὸς τοὺς αὐτῷ πιστ. ῥύεται. ἐκτείναντες οὖν αὐτὸν κατὰ νώτου εἰς τὴν γῆν καταπείρατε ἥλοις τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας, καὶ εἶθ' οὕτως καταστεγάσατε -- ἐλαίῳ δελφιναίῳ καὶ θείῳ καὶ ἀσφ. κ. πίσσῃ, καὶ συγχώσαντες αὐτὸν κληματίδες (-τίδας?) ἐξάψατε πυράν· καὶ εἴ τις τ. ὁμοφ. (Par om τ. ὁμοφ.) ἀναστήσ. ὑμῖν (Par ὑμ. ἀναστῇ), τ. αὐτῆς (Par ἴσης) τ. τιμ.

19. Vind Ὁ δὲ ἀπόστ. τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος πολλὰ παρεκάλεσεν τ. ἀδ. μ. ἀταρ., παραινῶν αὐτοὺς καὶ λέγων ὅτι εἴ τις βούλεται ἐναντίον τι διαπράξασθαι, τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Χριστοῦ τοιοῦτος ἀνθέστηκεν. καὶ οὕτως ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ἡσύχασαν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πραότητος καὶ ἡσυχίας ἠκολούθουν τῷ ἁγίῳ ἀπιόντι ἐπὶ τὴν τελείωσιν, ψάλλοντες καὶ εὐλογ. -- τοῦ ἁγίου ἀπόστ. τὸ λείψ. | Par om ἐπὶ τ. τόπον | Par om ἐν ἥλοις μακρ. | Vind τοῦ ἀποστόλου Ματθ. | Vind καθὼς προσετάχθ. ἧψαν τὴν πυράν | ἐξάπτοντες: Vind add τὴν πυράν | ὅλον δέ: Vind add θείᾳ δυνάμει | χαίροντας: Vind praem πάντας ὁρῶντας τὸ γινόμενον | Vind βοᾶν | Par om ὁ βοηθ. τ. Ματθ. | εἰς ὃν καὶ ἡμεῖς: Par ὅτι οὕτως ἰδόντες ἀληθῶς | Vind om εἷς θ. ὁ τ. Χρ. (loco secundo) | Vind ὁ καὶ διασώσας αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς ἄφλεκτον. | Vind ἀπὸ δὲ τῆς κραυγῆς ἐσεί-

μίων εἶπον τῷ βασιλεῖ Ἡμεῖς μὲν ὦ βασιλεῦ πάσῃ τιμωρίας μηχανῇ ἥψαμεν τὸ πῦρ, ἀλλ' ἔν τινι ὀνόματι σβεννύει Χριστὸν ἐπικαλούμενος καὶ τὸν τούτου σταυρὸν ἐπονομάζων ὁ φαρμακός· οἱ δὲ Χριστιανοὶ κυκλοῦντες αὐτὸν προσπαίζουσιν τῷ πυρὶ καὶ γυμνοῖς ποσὶν πατοῦντες καταγελῶσιν ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς αἰσχυνόμενοι πεφεύγαμεν.

20 Τότε ἐκέλευσεν πλῆθος πυρὸς ἀνθρακιᾶς ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ βαλανίου κομίζεσθαι καὶ τοὺς δεκαδύο θεοὺς τοὺς χρυσοῦς καὶ τοὺς ἀργυροῦς, καί Περιστήσατε, φησίν, αὐτοὺς κύκλῳ τοῦ φαρμακοῦ, μή πως καὶ τὸ ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ παλατίου μαγεύσει πῦρ. γενόμενοι δὲ πλείους δήμιοι καὶ στρατιῶται οἱ μὲν τὴν ἀνθρακιὰν ἀνεκόμιζον, οἱ δὲ τοὺς θεοὺς βαστάζοντες ἔφερον· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπηκολούθει τηρῶν μὴ κλέψῃ τις τῶν Χριστιανῶν ἕνα τῶν θεῶν αὐτοῦ ἢ μαγεύσει τὸ πῦρ. καὶ ὡς ἤγγισαν τῷ τόπῳ ὅπου ἦν ὁ ἀπόστολος προσπερονηθείς, ἦν τὸ

σθη ἡ πόλις ἅπασα καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἵσταντο. | καὶ ἐξελθόντες -- πάσῃ τιμωρίας μηχανῇ (codex πασα τιμωρια μηχανης) -- ὁ φαρμακός: Vind τότε ἐλθόντες τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ τὰ γεγενημένα λέγοντες οὕτως Βασιλεῦ, ἡμεῖς μὲν πάντα τὰ πραχθέντα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ οὔτε ἀφηγήσασθαι δυνάμεθα. καθὼς γὰρ ἐκέλευσας, πάντα πεποιήκαμεν, καὶ εἶθ' οὕτως προσήψαμεν τὴν πυράν· ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τί ἐστιν τὸ ἀποβάν· ὅσον γὰρ ἡμεῖς ἀνήπτομεν τὴν φλόγα καὶ ἐξεκαίομεν, ἐκεῖνος (sic) ἐπικλήσει τινὸς Ἰησοῦ λεγομένου καὶ τὸν τούτου σταυρὸν ἐπονομάζοντος ἡ φλὸξ ἐμαραίνετο καὶ εἰς δρόσον μετεβάλλετο. | οἱ δὲ Χριστιανοὶ -- πεφεύγαμεν: Vind ἔτι δὲ καὶ οἱ Χριστ. οἱ ὑπ' αὐτοῦ κατηχθέντες (corrige κατηχηθέντες) προσπαίζουσι τῷ πυρὶ γυμνοῖς τοῖς ποσὶν καὶ καταγελῶσιν ἡμῶν τοὺς θεούς· ἡμεῖς δὲ αἰσχυνθέντες φυγῇ ἐχρησάμεθα.

20. Τότε -- πυρὸς (Par om) -- ἀργυροῦς: Vind Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠλλοιώθη τῷ προσώπῳ καὶ ἐκέλευσε πλῆθος πυρὸς ἀνθρακιᾶς ἐνεχθῆναι ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ βαλανίου τοῦ ὄντος πλησίον τοῦ παλατίου, φέρειν δὲ καὶ τοὺς δώδεκα θεοὺς τ. χρ. καὶ ἀργυροῦς | καὶ Περιστήσατε -- ἔφερον: Vind καὶ ἐποίησαν οὕτως. γενόμενοι γὰρ πλῆθος στρατιωτῶν καὶ δημίων οἱ μὲν τὸ πῦρ ἐκόμιζον τῆς ἀνθρακιᾶς, οἱ δὲ τ. θ. βαστ. ἔφερον | καὶ ὁ βασιλεὺς -- μαγεύσει τὸ πῦρ: Vind καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς συνεπορεύετο τοῖς θεοῖς, ἡ δὲ ἀνθρακιὰ ἐπηκολούθει. ὅθεν ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τόπον οὗ ἦν (codex νῦν) ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος, ἐκέλευσε λέγων Περιστήσατε τοὺς θεοὺς κύκλῳ τοῦ φαρμακοῦ τούτου, καὶ τηρεῖτε μή τις κλέψῃ καῦσμα τῶν θεῶν, ὅτι πολλῆς ὁλκῆς τυγχάνουσι, καὶ ἀσφαλῶς αὐτοὺς τηρεῖτε ἵνα μὴ καταπέσωσιν ἐν τῇ ἀνθρακιᾷ· καὶ τότε διαράνατε τὴν ἀνθρακιὰν τοῦ πυρὸς κύκλῳ τοῦ μάγου, εἰπόντες Ἴδωμεν εἰ ἄρα καὶ τὸ πῦρ τοῦ παλατίου δύναται μαγεῦσαι. ὄψεσθε δὲ καὶ τοὺς θεοὺς τὴν ἑαυτῶν συνδίκησιν ποιουμένους, ὅτι πολλὰ ἐλοιδορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. | καὶ ὡς ἤγγισαν -- προσπερονηθείς: Vind καὶ τούτων πάντων γενομένων | ἦν τὸ

πρόσωπον αὐτοῦ βλέπον εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ δὲ πᾶν σῶμα αὐτοῦ συγκεχωσμένον τῷ παπύρῳ, καὶ ὕλη πολλὴ φρυγάνων ἐπάνω τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ πήχεις δέκα. ἐγκελεύσας δὲ τοῖς στρατιώταις περιστῆσαι τοὺς θεοὺς κύκλῳ τοῦ Ματθαίου ἀπὸ πηχῶν πέντε προσδεδεμένους ἀσφαλῶς ὅπως μὴ πέσωσιν, αὖθις προσέταξεν ἐπιριφῆναι τὴν ἀνθρακιὰν καὶ πανταχόθεν προσάψαι τὴν ὕλην.

21 Ὁ δὲ Ματθαῖος ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐβόησεν Ἀδωναῒ ἐλωὶ σαβαὼθ μαρμαρὶ μαρμούνθ· τοῦτ᾽ ἔστιν Πάτερ θεέ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ῥῦσαί με καὶ κατάφλεξον τὰ σεβάσματα τῶν θεῶν αὐτῶν, ἐπιδιωξάτω δὲ καὶ τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ παλατίου τὸ πῦρ, ἀλλὰ μὴ εἰς ἀφανισμόν, ἴσως γὰρ μετανοήσας ἐπιστρέψει. ἀφάτου δὲ πρὸς ὕψος τῆς φλογὸς ἑωραθείσης, νομίσας ὁ βασιλεὺς κατακαίεσθαι τὸν Ματθαῖον ἀνεγέλασεν καί φησιν Μή τι ὠφέλησέν σε ἡ μαγεία σου, Ματθαῖε; μή τι νῦν δύναταί σου ὁ Ἰησοῦς βοηθῆσαι;

Καὶ ὡς ταῦτα ἐλάλει, φοβερὸν ἐφάνη θαῦμα· ὅλον γὰρ τὸ πῦρ μετὰ τῆς ὕλης ὑποχωρῆσαν ἀπὸ τοῦ Ματθαίου περιεχύθη περὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν, ὡς μηδὲν τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ἀργύρου ἔτι ὁραθῆναι, καὶ τὸν βασιλέα φεύγοντα λέγειν Οἴμοι, ὅτι ἀπώλοντο οἱ

πρ. α. βλέπον: ita Vind; Par ἰδὼν (scribe ἴδον?) καὶ τὸ πρ. α. ἔβλεπεν | σῶμα αὐτοῦ: Vind om αὐτοῦ | Par κεχωσμένον | Vind τῶν φρυγάνων | ἐπάνω τοῦ σώμ. αὐτοῦ: Vind om τ. σώμ. | Vind κελεύσας | Vind παραστῆσαι | Vind ἵνα μὴ καταπέσωσιν ἐν τῷ πυρί | προσάψαι τ. ὕλην: Vind ἐξάψαι τ. ὕλ. ἑστῶτος αὐτοῦ

21. Vind Τότε ὁ μακάριος Ματθ. | ἐβόησεν: Vind ἀνεβόησεν καὶ εἶπεν | Πάτερ θεέ -- τ. θεῶν αὐτῶν: Vind Πατὴρ καὶ θεέ μου καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι κατηξίωσάς με τῶν ἀγαθῶν τούτων. καὶ τὰ νῦν δέομαί σου, ῥῦσαί με ἐκ τοῦ πυρὸς τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ αἴσχυνον τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ πεσάτωσαν τὰ σεβάσματα αὐτῶν καὶ ἀναλωθήτωσαν ἐν τῷ πυρὶ τούτῳ, ἵνα γνῶσιν πάντες ὅτι οὐδὲν ἀδυνατεῖ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ καὶ προστάξει | ἐπιδιωξάτω δὲ -- ἐπιστρέψει: Vind καταδιωξάτω δέ, κύριος, τὸ πῦρ καὶ τὸν δεινὸν βασιλέα μέχρι τ. παλ., μὴ εἰς ἀφανισμόν· ἴσως γὰρ ἐπιστρέψας μετανοήσει | ἀφάτου -- ἑωραθείσης: Vind μεγάλης δὲ τῆς φλογὸς ὁμαδείσης | ἀνεγέλασεν -- βοηθῆσαι: Vind μεγάλως γελάσας ἔφη Μή τι ὀφέλησαν αἱ μαγεῖαί σου, Ματθαῖε; μὴ ἐδυνήθη σε ῥύσασθαι Ἰησοῦς ὃν πιστεύεις;

Καὶ ὡς -- θαῦμα: Vind Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐξαίφνης φοβερὸν καὶ ἔκθαμβον θέαμα γέγονεν, ὥστε πάντας βοᾶν καὶ λέγειν Εἷς θεὸς ὁ διὰ Ματθαίου καταγγελθεὶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὃς ῥύεται ἐκ πυρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ | μετὰ τῆς: Vind om μετά | Vind διεχύθη | Vind τοῦ ἀργυρίου ἢ τοῦ χρυσίου | ἔτι: Par om | καὶ τὸν βασιλέα -- οἱ θεοί μου: Vind ἀλλά γε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς φυγῇ χρησάμενος ἐβόα οὕτως Οἴμοι τῷ ἀθλίῳ καὶ δυστύχῳ· ἀπώλοντό μοι (scribo

θεοί μου ἀπὸ ἐμβριμήσεως τοῦ Ματθαίου, ὧν ὁ σταθμὸς ὑπῆρχεν χιλίων ταλάντων χρυσίου καὶ χιλίων ταλάντων ἀργυρίου· κρείττονές εἰσιν οἱ λίθινοι καὶ οἱ ὀστράκινοι θεοί, ὅτι οὔτε χωνεύονται οὔτε κλέπτονται.

22 Ἐπειδὴ δὲ οὕτως τὸ πῦρ κατανάλωσεν τοὺς θεοὺς αὐτῶν καὶ πολλοὺς στρατιώτας κατέφλεξεν, ἄλλο πάλιν ἐγένετο θαῦμα παραδοξότερον. τὸ γὰρ πῦρ ἀπεικασθὲν μεγάλῳ καὶ φοβερῷ δράκοντι ἐπεδίωκεν τὸν τύραννον μέχρι τοῦ παλατίου, καὶ διέτρεχεν κύκλῳ τοῦ βασιλέως μὴ ἐῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸ παλάτιον. ὁ δὲ βασιλεὺς διωκόμενος ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ὑπέστρεψεν ὅπου ἦν Ματθαῖος, καὶ ἐβόησε λέγων Δέομαι σοῦ ὅστις εἶ ἄνθρωπε, ἢ μάγος ἢ φαρμακὸς ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἄγγελος, οὗ οὐχ ἥψατο ἡ τοσαύτη πυρά, ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ τὸν φοβερὸν τοῦτον καὶ πύρινον δράκοντα· ἀμνησικάκησόν μοι ὡς ὅτε καὶ ἀναβλέψαι με ἐποίησας. ὁ δὲ Ματθαῖος ἐμβριμησάμενος τῷ πυρί, καὶ σβεσθείσης τῆς φλογὸς καὶ τοῦ δράκοντος ἀφανοῦς γενομένου, ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐξάμενος ἑβραϊστὶ καὶ παραθέμενος τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν· καὶ δοξάσας τὸν κύριον ἀνεπαύσατο ὡσεὶ ὥρᾳ ἕκτῃ.

μου?) οἱ θεοί | Vind om ἀπὸ ἐμβρ. τ. Ματθ. | ὑπῆρχεν -- ἀργυρίου: Par ἦν χίλια τάλαντα χρυσίου | Vind τάχα κρείττονες | κλέπτονται: Vind add τοσαῦτα ἔκαμον οἱ προπάτορές μου καὶ ἐποίησαν ἐν κόπῳ πολλῷ τοὺς θεούς, καὶ νῦν ἰδοὺ ὑπὸ ἑνὸς μάγου ἀνηλώθησαν.

22. Ἐπειδὴ -- φοβερῷ δράκοντι: Vind Καὶ ταῦτα λέγων δρομαίως ἀπῄει (codex ἀπίη) ἐν τῷ παλατίῳ. ἐξαίφνης γὰρ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πυρᾶς ὡς ὁμοίωμα (codex ὁμοίω) δράκοντος καιομένου καὶ ἀνημμωμένου (?) τὴν γῆν | ἐπεδίωκεν: Vind καὶ ἐδίωκεν | καὶ διέτρεχεν -- ὑπέστρεψεν ὅπου ex Vind; Par καὶ κύκλῳ διατρέχων καὶ περιηλούμενος (sic) εἰσελθεῖν εἰς τὸ παλάτιον οὐ συνεχωρεῖτο, ὡς ὑποστρέψαι διωκόμενον ὅπου | Vind ὁ μακάριος Ματθαῖος | καὶ ἐβόησε λέγων: Par καὶ βοῆσαι | θεοῦ ἄγγελος: Vind om θεοῦ | οὗ οὐχ -- δράκοντα: Vind εἰπέ μοι ὅτι (τί ὅτι?) καὶ τὸ πῦρ ᾐδέσθη σε καὶ οὐχ ἥψατό σε ἡ τοσαύτη πυρά· λοιπὸν δέομαί σου | ἀμνησικ. μοι: Par ἀμνησικ. μου | ὡς ὅτε -- ἐποίησας: Vind καθὼς καὶ πρώην ὅτε ἐχαρίσω μοι τὸ βλέπειν, et add καὶ ἀπάλλαξόν με ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ δράκοντος τούτου τοῦ πυρίνου, ὅπως κἀγὼ πιστεύσω τῷ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένῳ θεῷ | ὁ δὲ Ματθαῖος -- ὥρᾳ ἕκτῃ: Vind τότε ὁ μακάριος Ματθ. ἐμβρ. τῷ πυρί, παραχρῆμα ἐσβέσθη, καὶ [ὁ] δράκων παραυτὰ ἀφανὴς γέγονε· καὶ εἶθ' οὕτως ἐντείνας τοὺς ὀφθαλμ. εἰς τ. οὐρ. (codex h. l. add εἶπεν) καὶ εὐξάμενος ἑβρ. ἐπὶ πολὺ καὶ παραθέμενος τοὺς ἀδελφοὺς πάντας τῷ κυρίῳ καὶ εἰπὼν Εἰρήνη ὑμῖν, ἀνεπαύσατο ἐν Χριστῷ ὥρᾳ ἕκτῃ δοξάσας τὸν κύριον.

23 Τότε ὁ βασιλεὺς κελεύσας ἐλθεῖν πλείονας στρατιώτας καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ παλατίου κλίνην κομισθῆναι, πολλὴν ἔχουσαν τὴν τοῦ χρυσίου φαντασίαν, προσέταξεν ἐπ' αὐτῆς ἐπιτεθῆναι τὸν ἀπόστολον καὶ ἀποκομισθῆναι εἰς τὸ παλάτιον. ἦν δὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀποστόλου ὡς ἐν ὕπνῳ κείμενον, καὶ ἡ στολὴ αὐτοῦ καὶ ὁ χιτὼν αὐτοῦ ἀμίαντα ἀπὸ τοῦ πυρός· καὶ ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτὸν ἐθεώρουν, ποτὲ δὲ ἀκολουθοῦντα, ποτὲ δὲ προηγούμενον τῆς κλίνης καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τεθεικότα Πλάτωνος καὶ συνψάλλοντα τῷ πλήθει, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς στρατιώτας ἅμα τῷ ὄχλῳ ἐκθάμβους γενέσθαι. πολλοὶ δὲ νοσοῦντες καὶ δαιμονιῶντες ἀψάμενοι μόνον τῆς κλίνης ἐσώθησαν, καὶ ὅσοι ἔτι ἦσαν τὴν μορφὴν ἄγριοι, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ μετηλλάγησαν εἰς ὁμοιότητα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

24 Καὶ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τὴν κλίνην ἐν τῷ παλατίῳ ἐθεασάμεθα πάντες τὸν Ματθαῖον ὡς ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστάντα καὶ πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν, χειραγωγούμενον ὑπὸ παιδίου εὐμόρφου, καὶ προσυπήντησαν αὐτῷ δώδεκα ἄνδρες ἐν στολαῖς λαμπραῖς, ἀμαραντίνους καὶ χρυσοῦς στεφάνους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντες· καὶ ἴδομεν πῶς τὸ παιδίον ἐκεῖνο ἐν ὁμοιώματι τούτων ἐστεφάνωσεν τὸν Ματθαῖον, καὶ ἀστραπῆς φανείσης εἰς οὐρανοὺς ἐχώρησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς σταθεὶς ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ παλατίου καὶ μηδένα εἰσελθεῖν κελεύσας πλὴν τοὺς τὴν κλίνην βαστάζοντας στρατιώτας, κλείσας τὰς θύρας καὶ γλωσσόκομον ἐκ σιδήρου κε-

---

23. Vind Ὁ δὲ βασ. κελεύει παραχρῆμα | Vind καὶ κομισθῆναι τὴν ἀπὸ παλατίου κλίνην | τὴν τοῦ: Vind om τήν | προσέταξεν -- εἰς τὸ παλάτιον: Vind καὶ ἐπιτεθῆναι ἐπ' αὐτῆς τὸ λείψανον τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀποκομίσαι ἐν τῷ παλατίῳ. | ἦν δὲ τό: Vind καὶ τούτων γενομένων ἦν τό | καὶ ἡ: Vind ἡ δέ | ἀμίαντα: Vind add καὶ καθαρά | ποτὲ δὲ προηγούμενον -- δεξιάν: Vind καὶ πάλιν ποτὲ μὲν προηγ. τ. κλ. ποτὲ δὲ καὶ τὴν δεξιάν | Vind κεφαλ. αὐτοῦ τεθεικ. τοῦ ἐπισκόπου Πλάτ. | ὥστε καί: Par om καί | γενέσθαι: Par εἶναι | Par om μόνον | Vind ἦσαν ἔτι | Par om λοιπῶν

24. Καὶ ἐν: Vind Ἐν δέ | ἐν τῷ παλ. ἐθεασ.: Par εἰς τὸ παλάτιον ἴδομεν | τὸν Ματθαῖον: Vind τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Ματθ. | εὐμόρφου: Vind ὡραιοτάτου | Vind προσαπήντησαν αὐτοῖς | λαμπραῖς: Vind λευκαῖς | Par om ἐκεῖνο | τούτων: Par αὐτῶν | Vind om καὶ ἀστραπῆς -- ἐχώρησαν

Vind ἐπὶ τὴν πύλην | καὶ μηδένα εἰσελθεῖν -- ἔρριψεν: Vind οὐδένα εἴασεν ἐσελθεῖν πλὴν τοὺς τὴν κλ. βαστάζοντας. καὶ ἐσελθόντες αὐτοὶ μόνοι ἐπέθεντο τὸ σῶμα τοῦ ἀποστόλου σὺν τῇ κλίνῃ ἐν τῷ παλατίῳ. τότε κλείσας τὰς θύρας ὁ

λεύσας γενέσθαι, τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου ἐν αὐτῷ βαλὼν καὶ μολίβδῳ κατασφραγίσας, διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ παλατίου πύλης μέσης νυκτὸς εἰς πλοῖον ἐπιθείς, μηδενὸς εἰδότος, εἰς τὸ βαθὺ τῆς θαλάσσης μέρος ἔρριψεν.

25 Δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς προσκαρτερούντων τῶν ἀδελφῶν πρὸς τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου διανυκτερευόντων καὶ ψαλλόντων, ὡς ἀνέβη ὁ ὄρθρος, φωνὴ ἐγένετο Πλάτων ἐπίσκοπε, βαστάσας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τοῦ Δαυὶδ τὸ ψαλτήριον ἅμα τῷ πλήθει τῶν ἀδελφῶν ἐλθὲ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ παλατίου, καὶ ψάλλετε τὸ ἀλληλούϊα καὶ ἀνάγνωτε τὸ εὐαγγέλιον καὶ προσενέγκατε προσφορὰν ἄρτον ἅγιον καὶ ἀπὸ τῆς ἀμπέλου τρεῖς βότρυας ἀποθλίψαντες ἐν ποτηρίῳ συγκοινωνήσατέ μοι, ὡς ὁ κύριος Ἰησοῦς ὑπέδειξεν τὴν ἄνω προσφορὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Δραμὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐκκλησίαν λαβὼν τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον καὶ συναγαγὼν πρεσβυτέρους καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν ἦλθεν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ παλατίου ὥρᾳ τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, καὶ ἐπί τινος ὑψηλοῦ λίθου κελεύ-

---

βασιλεὺς καὶ πλησίον στὰς τοῦ ἁγίου λειψάνου εἶπεν Κύριε ὁ θεός, διὰ τοῦ ἀποστόλου τούτου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἔγνων τὸ ὄνομά σου, καὶ ὅτι ἐκ πυρὸς ῥύεσαι πάντας τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. καὶ νῦν ἐπειδὴ ἀπιστία μοι πρόσεστιν μικρά, αἰτοῦμαι τοῦτο ἵνα ἀναγάγῃς τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου ἀπὸ τῆς θαλάσσης. ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ κελεύω ῥιφῆναι τὸ σῶμα ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐὰν ῥύσῃ αὐτὸ ὡς ἐν τῇ πυρᾷ ἐρρύσω, καταλείψω πάντας τοὺς θεούς μου εὐθέως καὶ σοὶ μόνῳ πιστεύσω. καὶ κελεύει γλωσσόκομον σιδηροῦν ἐνεχθῆναι ταχέως, καὶ ἐμβαλὼν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου ἐν αὐτῷ ἐσφράγισεν μολίβδῳ· εἶθ' οὕτως ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας ἆραι τὸ γλωσσόκομον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν καὶ ἐξελθεῖν διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ παλατίου πύλης μέσης νυκτὸς καὶ βαλεῖν αὐτὸ ἐν πλοίῳ μηδενὸς εἰδότος καὶ ῥιφῆναι μέσον τοῦ πελάγους ἐν τῷ βυθῷ.

25. Δι' ὅλης δὲ --- ἐκ νεκρῶν: Vind Καὶ τούτων γενομένων τῇ ἑξῆς ὁρᾷ (codex ὥρᾳ?) ὁ Πλάτων ἐνύπνιον καὶ τὸν Ματθαῖον λέγοντα αὐτῷ Πλάτων δοῦλε Χριστοῦ, ἀναστὰς καὶ λαβὼν τὸν κλῆρον πάντα καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον ψάλλων κάτελθε κατ' ἀνατολὰς τοῦ παλατίου ἅμα καὶ τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἀδελφῶν καὶ στῆτε ἐκεῖ εἰς προσευχήν, ψάλλοντες τὸ ἀλληλούϊα· ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ προσένεγκε ἐκεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ τῷ κυρίῳ προσφοράν, καὶ κοινωνήσατέ μοι ὡς ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπέδειξεν ἡμῖν ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Δραμὼν δὲ -- κατὰ ἀνατ. τοῦ παλατίου: Vind Ἀναστὰς ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων πορεύεται ἐν τάχει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λαβὼν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον, συναγαγὼν δὲ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἀδελφῶν παραγίνεται ἐπὶ τὸν ἀποκαλυφθέντα αὐτῷ τόπον | ὥρᾳ -- ἥλιον: Vind ὥρα δὲ ἦν μετὰ τὸ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον | καὶ ἐπί τινος --

σας ἀνελθεῖν τὸν ψάλλοντα, ψάλλειν ἤρξατο ἐν ὕμνοις ᾠδῆς τῷ θεῷ Τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ· καὶ πάλιν Ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα· ἐξηγέρθην, ὅτι κύριος ἀντιλήψεταί μου. καὶ ὑπήκουον ὕμνον ᾠδῆς τοῦ Δαυίδ Μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι; νῦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος. καὶ πάντες ἐκέκραξαν Ἀλληλούϊα. καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἀνέγνω τὸ εὐαγγέλιον, καὶ πάντες ἀνεβόησαν Δόξα σοι, ὁ δεδοξασμένος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. καὶ εἶθ' οὕτως προσέφερεν τὴν προσκομιδὴν τῆς ἁγίας προσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ Ματθαίου, καὶ μεταλαβόντες ὑπὲρ εὐχαριστίας τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἅπαντες.

[26] Καὶ ἦν ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ ὁρᾷ ὁ Πλάτων ἄντικρυς τὴν θάλασσαν ὡς ἀπὸ σταδίων ἑπτά, καὶ ἰδοὺ ἦν ὁ Ματθαῖος ἑστηκὼς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ δύο ἄνδρες ἑκατέρωθεν ἐν στολαῖς λαμπραῖς, καὶ παιδίον τὸ εὔμορφον ἔμπροσθεν αὐτῶν. ταῦτα δὲ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐθεάσαντο, καὶ ἤκουον λαλούντων αὐτῶν Ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ ἦν ἰδεῖν πεπηγμένην τὴν θάλασσαν ὡσεὶ λίθον κρυστάλλου, καὶ τὸ παιδίον τὸ εὔμορφον ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἐκ βάθους τῆς θαλάσσης σταυρὸς ἀνέβαινεν καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ σταυροῦ ὁ γλωσσόκομος ἀνερχόμενος ἐν ᾧ ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου, καὶ ἐν ὥρᾳ στιγμῆς ἐν τῷ σταυρῷ τὸ γλωσσόκομον τὸ παιδίον ἔθηκεν ἐπὶ τὴν γῆν ὄπιθεν τοῦ παλατίου κατὰ ἀνατο-

ψάλλειν (Par καὶ ψάλλ.) ἤρξατο -- τ. θεῷ: Vind καὶ κελεύσας ἀνελθεῖν τὸν ψάλλοντα ἐπὶ ὑψηλοῦ τινὸς λίθου, ἤρξατο ψάλλειν οὕτως | καὶ πάλιν: Par om | καὶ ὑπήκουον ὕμνον (codex ὕμνος) ᾠδ. τ. Δαυίδ: Vind καὶ πάλιν | νῦν ἀναστ. λ. κύριος -- Ἀλληλούϊα: Vind καὶ πάντες ὑπέψαλλον εἶθ' οὕτως τὸ ἀλληλούϊα. καὶ ἀναστήσομαι, λέγει κύριος, θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ. καὶ πάντες ἔκραξαν Ἀλληλούϊα. | καὶ ὁ ἐπίσκ.: Vind τότε ὁ ἐπίσκ. | Vind τὸ ἅγιον εὐαγγ. | Vind καὶ ἐβόησαν ἅπαντες | καὶ εἶθ' οὕτως -- προσφορᾶς ex Vind; Par καὶ προσήνεγκας (sic) τὰς προσφοράς | Ματθαίου: Vind praem μακαρίου | ὑπὲρ εὐχαριστ. -- μυστηρίων ex Vind; Par om | Par ἐδόξασαν et om ἅπαντες

26. Καὶ ἦν ὡσεὶ -- σταυρὸς ἀνέβαινεν: Vind Περὶ δὲ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἡμέρας ὁρᾷ ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἄντικρυς αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ὡς ἀπὸ σταδίων ἑπτὰ τὸν μακάριον Ματθαῖον καὶ σὺν αὐτῷ δύο ἄνδρας ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, οἳ καὶ συνομίλουν αὐτῷ, λευκὰς στολὰς περιβεβλημένοι. ὡς δὲ περιχαρὴς ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος, μετὰ μίαν ὥραν ὁρᾷ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τύπον σταυροῦ ἀνερχόμενον ἐκ βάθους θαλάσσης | Vind καὶ πρὸς τὸ -- τὸ γλωσσόκομον ἐν ᾧ ἦν ὁ ἅγιος Ματθαῖος, καὶ ἠκολούθει τῷ σταυρῷ τὸ γλωσσόκομον ἕως οὗ ἤγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν γῆν ὄπιθεν -- τὴν προσφοράν (Par τὰς προσφοράς). Praeterea

λάς, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ Ματθαίου τὴν προσφοράν.

27 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ὑπερῴου ταῦτα θεασάμενος καὶ καταπλαγεὶς ἐξῆλθεν τοῦ παλατίου καὶ προσδραμὼν προσεκύνησεν κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τὸ γλωσσόκομον, καὶ προσέπεσεν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει λέγων Ἀληθῶς πιστεύω τῷ ἀληθινῷ θεῷ Χριστῷ Ἰησοῦ. δέομαι, δότε μοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα, καὶ δώσω ὑμῖν τὸ παλάτιόν μου εἰς μαρτύριον τοῦ Ματθαίου, καὶ θήσετε τὸ γλωσσόκομον ἐπὶ τὴν κλίνην μου τὴν χρυσῆν ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ· μόνον βαπτίσαντές με ἐν αὐτῷ κοινωνήσατέ μοι τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐχαριστίας. ὁ δὲ ἐπίσκοπος εὐξάμενος καὶ κελεύσας αὐτὸν ἀποδύσασθαι καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολὺ ἀνακρίνας, καὶ αὐτοῦ ἐξομολογησαμένου καὶ κλαύσαντος ἐφ' οἷς διεπράξατο, κατασφραγίσας αὐτὸν καὶ ἀλείψας ἐλαίῳ καθῆκεν εἰς τὴν θάλασσαν εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. καὶ ὡς ἀνῆλ-

---

add haec: καὶ εὐχαριστήσαντες ἅπαντες τῷ κυρίῳ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, ὅθεν διεδόθη [τὸ] φοβερὸν καὶ παράδοξον τοῦτο [τὸ] θέαμα ἐν ὅλῃ τῇ πόλει. καὶ συνήχθη πᾶς ὁ λαός, κραζόντων πάντων μιᾷ φωνῇ Εἷς θεὸς ὁ διὰ τοῦ Ματθαίου καταγγελθεὶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὃς καὶ ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος ῥύεται τοὺς εἰς αὐτὸν πεποιθότας.

27. Ὁ δὲ βασιλεὺς --- καὶ ἐξομολογήσει (codex ἐξομολογήσεως. An potius scribas ἐξ ὁμολογήσεως? ἐξομολογήσας?) -- βαπτίσ. με (codex non habet) -- τ. Χρ. εὐχαριστίας: Vind Ἤγγισεν δὲ ἡ βοὴ τοῦ ὄχλου πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἐπυνθάνετο Τίς ἐστιν ἡ σύγχυσις τοῦ λαοῦ ἢ τίς ἡ κραυγή; καὶ ἔμαθεν ὅτι τὸ γλωσσόκομον Ματθαίου ἐλήλυθεν αὐτομάτως. τότε χαρᾶς πολλῆς πλησθεὶς ὁ βασιλεὺς εὐθέως παραγίνεται πρὸς τὸ γλωσσόκομον κράζων καὶ λέγων μεγάλῃ τῇ φωνῇ Εἷς θεὸς τοῦ Ματθαίου, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ προσέπεσεν ἐπ' ὄψιν πλησίον τοῦ γλωσσοκόμου λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅσα ἐνεδειξάμην τῷ ἁγίῳ τούτῳ, διότι ἐν ἀγνοίᾳ ἤμην. ἰδὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὴν μετάνοιαν καὶ τὰ δάκρυα τοῦ βασιλέως, δοὺς αὐτῷ χεῖρα ἤγειρεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνάστα καὶ θάρσει· ἐδέξατο γὰρ κύριος ὁ θεὸς τὴν μετάνοιάν σου καὶ ἐπιστροφὴν διὰ πρεσβειῶν τοῦ δούλου αὐτοῦ καὶ ἀποστόλου Ματθαίου. καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους προσέπεσεν τοῖς τοῦ ἐπισκόπου ποσὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Δέομαί σου, πάτερ, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιόν σου, σπλαγχνισθεὶς ἐπ' ἐμὲ δός μοι τὴν τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδα, καὶ δίδωμι τὸ παλάτιόν μου εἰς λόγον μαρτυρίου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου. τότε ὁ τοῦ κυρίου δοῦλος ἐπίσκοπος Πλάτων παραλαβὼν τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἁγίου ἅμα τοῦ βασιλέως καὶ παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ μετὰ λαμπάδων καὶ μύρων καὶ ψαλμῳδίας πολλῆς ἔφερον αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αἰνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν θεόν. | ὁ δὲ ἐπίσκοπ. εὐξάμενος -- ἁγίου πνεύματος: Vind εἶτα λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος κατ' ἰδίαν τὸν βασιλέα καὶ ἐπευξάμενος νουθετήσας τε [sequitur in codice εἶπον] καὶ

θεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐνδύσασθαι ἱμάτια λαμπρά· καὶ εἶθ' οὕτως εὐλογήσας καὶ εὐχαριστήσας ἄρτον ἅγιον καὶ ποτήριον κεκραμμένον κοινωνήσας πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος ἔδωκεν τῷ βασιλεῖ εἰπὼν Τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο τὸ αἷμα αὐτοῦ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθὲν γενέσθω σοι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς ζωήν. καὶ φωνὴ ἐξ ὕψους ἠκούσθη Ἀμὴν ἀμὴν ἀμήν. 28 Καὶ οὕτως ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιάσει κοινωνήσαντος αὐτοῦ, ἐπιφανεὶς ὁ ἀπόστολος ἔφη Φουλβανὲ βασιλεῦ, οὐκέτι ἔσται τὸ ὄνομά σου Φουλβανός, ἀλλὰ κληθήσει Ματθαῖος· καὶ σὺ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως οὐκέτι κληθήσει Φουλβανός, ἀλλὰ καὶ σὺ Ματθαῖος· καὶ σὺ Ζιφάγια ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως κληθήσει Σοφία· καὶ ἡ Ἐρβὰ ἡ γυνὴ τοῦ υἱοῦ ὑμῶν κληθήσεται Σύνεσις· καὶ ἔσονται αὐτὰ τὰ ὀνόματα ὑμῶν γεγραμμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψουσιν ἐκ μηρῶν ὑμῶν εἰς γενεὰς καὶ γενεάς. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατέστησεν ὁ Ματθαῖος τὸν μὲν βασιλέα πρεσβύτερον, ἦν δὲ ἐτῶν τριάκοντα ἑπτά· καὶ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως κατέστησεν διάκονον, ἐτῶν δέκα ἑπτά· καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως κατέστησεν πρεσβύτιδα, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατέστησεν διακόνισσαν· ἦν δὲ καὶ αὐτὴ ἐτῶν δέκα ἑπτά. καὶ εἶθ' οὕτως εὐλόγησεν αὐτοὺς εἰπὼν Ἔσται ἡ

κατηχήσας ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. καὶ τοῦ υἱ. καὶ τοῦ ἁγ. πν. | ἐκέλευσεν αὐτόν: Vind add ὁ ἐπίσκοπος | λαμπρά: Vind λευκά | καὶ εἶθ' οὕτως ex Vind; om Par | εὐλογήσας -- Ἀμ. ἀμ. ἀμήν: Vind λαβὼν ἄρτον ἅγιον καὶ ποτήριον κεκραμμένον ἐκοινώνησεν αὐτὸν τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας καὶ εὐλογίας. καὶ εὐθέως ἦλθεν φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα Εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου. ἀμὴν ἀμὴν ἀμήν.

28. Καὶ οὕτως -- Φουλβανὲ (cf. supra sect. 5, item codicem Vind: Par Βούλφαμνε, item postea Βούλφαμνος et Βουλφανδρός) -- Φουλβανός (vide ante) -- Φουλβανός (vide ante) --- Ἐρβὰ (cf. supra sect. 5.; h. l. codex Ὀρβᾶ habet) -- γενεὰς κ. γενεάς: Vind Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ὀφθεὶς ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος τῷ βασιλεῖ εἶπεν αὐτῷ Φουλβανὲ βασιλεῦ, οὗ ἡ ἐπίγειος βασιλεία ἐν χερσίν, ἐδέξατο κύριος ὁ θεὸς τὴν μετάνοιάν σου· οὐκέτι δὲ κληθήσῃ Φουλβανός, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν κληθήσεται τὸ ὄνομά σου ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι Ματθαῖος. ὁμοίως καὶ τῷ υἱῷ σου τοῦτο τὸ ὄνομα ἐπιθήσεις. καὶ ἡ γυνή σου οὐκέτι κληθήσεται Φουλβανά, ἀλλὰ Σοφία ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς. ὁμοίως καὶ ἡ νύμφη σου ἀπὸ τοῦ νῦν κληθήσεται Σύνεσις. καὶ ἔσται τὰ ὀνόματα ὑμῶν γεγραμμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ζώντων ἕως τοῦ αἰῶνος. | καὶ ἐν αὐτῇ -- καὶ αὐτὴ ἐτῶν δέκα ἑπτά: Vind ἐχειροτόνησεν δὲ ὁ μακάριος Ματθ. τὸν μὲν βασιλέα πρεσβύτερον, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ διάκονον, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν νύμφην εἰς διακονίσσας. | καὶ εἶθ' οὕτως -- ἐδόξασεν τ. θεόν ex Vind; Par sic: καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πάντες ἐφώνη-

εὐλογία καὶ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον μεθ' ὑμῶν.

Τότε ἔξυπνος γενόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ χαρεὶς πανοικὶ ἐπὶ τῇ ὀπτασίᾳ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου ἐδόξασεν τὸν θεόν.

29 Καὶ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἅπαντα τὰ εἴδωλα συνέτριψεν, καὶ ἐθέσπισεν τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ γράψας οὕτως Βασιλεὺς Ματθαῖος τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν μου πᾶσιν χαίρειν. Χριστοῦ ἐπὶ γῆς φανέντος καὶ τὸ πλάσμα τὸ ἀνθρώπινον διασώσαντος, εὕρηνται οἱ λεγόμενοι θεοὶ ψεῦσται καὶ ψυχοφθόροι καὶ ἐπίβουλοι τοῦ ἀνθρωπίου γένους. ὅθεν ἐπιλαμψάσης τῆς θείας χάριτος καὶ ἕως ἡμῶν ἐλθούσης, ἐπιγνόντες δὲ τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην ὅτι ματαία καὶ ψευδὴς ὑπάρχει, ἔδοξεν τῇ ἡμετέρᾳ θειότητι μὴ εἶναι θεοὺς πολλοὺς ἀλλ' ἕνα καὶ μόνον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὑμεῖς δὲ δεξάμενοι τόδε τὸ διάταγμα τὸν ἡμέτερον σκοπὸν θεραπεύοντες πᾶν εἴδωλον συντρίψατε καὶ ἀφανίσατε· εἰ δέ τις φωραθείη ἀπὸ τοῦ νῦν θεραπεύων εἴδωλα ἢ ἀποκρύπτων αὐτά, τῇ διὰ ξίφους τιμωρίᾳ ὑποβαλλέσθω ὁ τοιοῦτος. ἔρρωσθε πάντες, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὑγιαίνομεν.

Διαδοθέντος δὲ τοῦ πράγματος τούτου πάντες χαίροντες καὶ ἀγαλλιώμενοι συνέτριβον ἑαυτῶν τὰ εἴδωλα κράζοντες καὶ λέγοντες Εἷς θεὸς μόνος ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὁ εὐεργετῶν τοὺς ἀνθρώπους.

30 Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα πάντα γενέσθαι ὤφθη ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτωνι καὶ λέγει αὐτῷ Δοῦλε τοῦ θεοῦ Πλάτων καὶ ἡμέτερε ἀδελφέ, γνωστόν σοι ἔστω ὅτι μετὰ τρία ἔτη ἔσται σοι ἀνάπαυσις ἐν κυρίῳ καὶ ἀγαλλίασις

σαν (προσεφ.?) ἀλλήλοις Ἀμήν, δεδοξασμένη ἡ ἱερωσύνη καὶ εὐλογισμὸς τῷ Χριστῷ, ἀμήν.

29. Haec tota sectio ex Vindobonensi est: nihil eiusmodi in Parisiensi invenitur.

Καὶ εἰσελθών: codex om Καί | ἐπιγνόντες: codex ἐπιγνῶντες | τῇ διὰ ξίφ. τιμωρίᾳ: codex τὴν δ. ξ. τιμωρίαν

30. Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα -- εἰς αἰῶνας αἰώνων ex Vind; Par eorum loco haec habet: Τότε λέγει ὁ Ματθαῖος Ἐν ἀριθμῷ τῶν ἐννέα ἡμερῶν καὶ τεσσαράκοντα καὶ εἰς συμπλήρωσιν ἐνιαυτῶν οὐ διαλείψετε τὰς προσφοράς μου, ἵνα ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δοξασθήσεται. τότε λέγει ὁ ἀπόστολος τῷ ἐπισκόπῳ Σὺ μέν, ὦ μακάριε καὶ ἀγαπητέ μου Πλάτων, ἐν τῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ ἔσῃ μετ' ἐμοῦ, καθὼς ἐλάλησεν μοι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τοῖς

εἰς αἰῶνας αἰώνων. λήψεται δέ σου τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς οὗτος ὁ βασιλεύς, ὃν ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι ἐκάλεσα Ματθαῖον, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ Εἰρήνη σοὶ καὶ πᾶσιν τοῖς ἁγίοις, ἐπορεύετο εἰς τὸν οὐρανόν.

31 Μετὰ δὲ τρία ἔτη ἀνέλυσεν ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἐν κυρίῳ. διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ματθαῖος, παραχωρήσας τὴν βασιλείαν ἑκουσίως ἑτέρῳ, ὅθεν ἐδόθη αὐτῷ χάρις κατὰ δαιμόνων ἀκαθάρτων, καὶ πᾶν πάθος ἰᾶτο. προήγετο δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πρεσβύτερον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν δευτερεύειν αὐτῷ.

Ἐτελειώθη ὁ ἅγιος Ματθαῖος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἐν πόλει Μύρνῃ μηνὶ Νοεμβρίῳ ἑξκαιδεκάτῃ, βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

οὐρανοῖς. | σου τ. θρ. τ. ἐπισκ.: Vind τ. θρ. τ. ἐπισκ. σου | Vind om οὗτος ὁ βασιλ. | μετὰ τοῦτον: Par μετ' αὐτόν | ὁ υἱός αὐτοῦ: Par h. l. add καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ λήψεται τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ διαμεῖναι τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. | καὶ εἰπόντος - - εἰς τ. οὐρανόν: Par καὶ εἰπὼν ὁ Ματθαῖος Εἰρήνη πᾶσιν τοῖς ἁγίοις, ὤφθη μετὰ δύο ἀγγέλων βαδίζων καὶ ἀναβαίνων εἰς οὐρανόν, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς Ἰησοῦς Χριστός· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

31. Secutus sum in hac sectione Vindobonensem codicem; satis diversa in Parisiensi legitur: videtur vero additamentum utrumque recentiorem auctorem prodere.

Μετὰ δὲ τρία - - δευτερεύειν αὐτῷ: Par Καὶ ἦλθεν φωνή Εἰρήνη ὑμῖν καὶ ἀγαλλίασις, ὅτι οὐκ ἔσται πόλεμος οὐδὲ πληγὴ ῥομφαίας ἐν πόλει ταύτῃ διὰ Ματθαῖον τὸν ἐκλεκτόν μου, ὃν ἠγάπησα εἰς γενεὰς αἰῶνος. μακάριοι οἱ ἐκτελοῦντες τὰ μνημόσυνα αὐτοῦ, ὅτι ἔσονται δεδοξασμένοι εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Ἐτελειώθη - - ἀμήν: Ἔστιν δὲ ἡ ἡμέρα τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ μηνὸς Γορπιαίου τεσσαρεσκαιδεκάτῃ. δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ θεῷ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἤμεθα πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν Ἱεροσολύμοις, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ Κανανaῖος, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου, καὶ διείλαμεν τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης, ὅπως εἷς ἕκαστος ἡμῶν ἐν τῷ κλίματι τῷ λαχόντι αὐτῷ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐν ᾧ ὁ κύριος αὐτὸν ἀπέστειλε πορευθῇ. κατὰ κλῆρον οὖν ἔλαχεν ἡ Ἰνδία Ἰούδᾳ Θωμᾷ τῷ καὶ Διδύμῳ· οὐκ ἐβούλετο δὲ ἀπελθεῖν, λέγων μὴ δύνασθαι μήτε χωρεῖν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν Ἑβραῖος πῶς δύναμαι πορευθῆναι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς κηρῦξαι τὴν ἀλήθειαν; καὶ ταῦτα αὐτοῦ διαλογιζομένου καὶ λέ-

---

* Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ: ita inscriptio legitur in BE. CD Περίοδοι τοῦ ἁγίου ἀποστ. Θωμᾶ (C add ἐν Ἰνδίᾳ). A Περίοδος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου.

1. ἤμεθα cum A. BD ἦμεν. CE ἦσαν | πάντες: D om | Ἰάκωβος ὁ τ. Ζεβ. καὶ Ἰω. ὁ ἀδ. αὐτοῦ: E transpon post Βαρθολομαῖος. B nil nisi Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος habet, eaque post Ἰούδας Ἰακώβου ponit | A ὁ Κανανέος | Ἀλφαίου cum AB. CDE ὁ τοῦ Ἀλφ. | διείλαμεν: D διειλάμεθα. C διείλαντο, E διεῖλον | κλίματα: codd. ut videtur omnes (vidi in AE) κλήματα, itemque paullo post κλήματι | ἡμῶν: CE αὐτῶν | ἀπέστειλε cum BCDE: A ἀποστέλλει | κλῆρον: E κλῆμα | οὖν: E δέ | ἡ Ἰνδία: E post Δίδυμον ponit | Ἰούδᾳ (C om) Θωμᾷ τῷ (D om) καὶ Διδύμῳ: B Ἰούδαν Θωμᾶν τὸν καὶ Δίδυμον, E Ἰούδαν τὸν καὶ Θωμᾶν λεγόμενον Δίδυμον | οὐκ ἐβούλ. δέ: E ὁ δὲ οὐκ ἐβούλ. | λέγων μὴ (B οὐ) δύνασθαι (codd. duo om λέγ. μὴ δύν.) μήτε (BE μηδὲ) χωρ. (E add διδάξαι) | ὤν: B εἰμί | πῶς cum BCDE: A οὐ | πορευθῆναι (E ἀπελθεῖν) ἐν τοῖς (E om) Ἰνδοῖς (E add καὶ) κηρῦξαι: B πορευθεὶς κηρῦξαι τοῖς Ἰνδοῖς | καὶ

γοντος ὤφθη αὐτῷ ὁ σωτὴρ διὰ τῆς νυκτὸς καὶ λέγει αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, Θωμᾶ, ἄπελθε εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ κήρυξον τὸν λόγον· ἡ γὰρ χάρις μου ἔσται μετὰ σοῦ. ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο, λέγων Ὅπου βούλει με ἀποστεῖλαι, ἀπόστειλον ἀλλαχοῦ· εἰς Ἰνδοὺς γὰρ οὐκ ἀπέρχομαι.

2 Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος καὶ ἐνθυμουμένου ἔτυχεν ἔμπορόν τινα εἶναι ἐκεῖ ἀπὸ τῆς Ἰνδίας ἐλθόντα τοὔνομα Ἀββάνην, ἀπὸ τοῦ βασιλέως Γουνδαφόρου ἀποσταλέντα καὶ ἐντολὴν παρ' αὐτοῦ εἰληφότα τέκτονα πριάμενον ἀγαγεῖν αὐτῷ. ὁ δὲ κύριος ἰδὼν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ περιπατοῦντα τὸ μεσημβρινὸν εἶπεν αὐτῷ Βούλει τέκτονα πρίασθαι; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ναί. καὶ ὁ κύριος ἔφη αὐτῷ Ἔχω δοῦλον τέκτονα καὶ βούλομαι αὐτὸν πωλῆσαι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸν Θωμᾶν ἀπὸ μακρόθεν, καὶ συνεφώνησεν μετ' αὐτοῦ τριῶν λιτρῶν ἀσήμου ἀργυρίου, καὶ ἔγραψεν ὠνὴν λέγων Ἐγὼ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος ὁμολογῶ πεπρακέναι τὸν ἐμὸν δοῦλον, Ἰούδαν ὀνόματι, σοὶ τῷ Ἀββάνῃ ἐμπόρῳ Γουνδαφόρου τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν. τῆς δὲ ὠνῆς τελεσθείσης ὁ σωτὴρ παραλαβὼν Ἰούδαν τὸν καὶ Θωμᾶν ἤγαγε πρὸς Ἀββάνην τὸν ἔμπορον· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀββάνης εἶπεν πρὸς αὐτόν Οὗτός ἐστιν ὁ δεσπότης σου; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ

ταῦτα αὐτοῦ cum AD (om αὐτοῦ) E: BC om καί | B λογιζομένου | ὁ σωτήρ: E ὁ κύριος | διὰ τῆς νυκτός cum ACE: BD om τῆς | E om Μὴ φοβοῦ | ἄπελθε εἰς τὴν (E om) Ἰνδ. καὶ κήρυξον: B ἀπελθεῖν καὶ κηρῦξαι | κήρυξον cum AE: alii add ἐκεῖ | C τὸν λόγον μου | χάρις μου: A om μου | ἔσται: E ἔστω | B βούλη | με ἀποστεῖλαι cum ACD (CD ἀποστ. με): BE om, sed E add κύριε | ἀπόστειλ. ἀλλαχοῦ cum AB (ἀπ. με ἀλλ.): CE ἀλλ. ἀπόστ. (E add με), D om ἀλλαχ.

2. λέγοντ. καὶ ἐνθυμ. (B ἐνθυμ. κ. λέγ.): E ἔχοντος ἐν εὐχῇ | ἔτυχεν etc: E ἐνέτυχεν ἐμπόρῳ τινὶ ὀν. Ἀβάνῃ, σταλέντι ἀπὸ τοῦ βασ. Γουνδ. καὶ ἐ. π. α. εἰληφότι | τοὔνομα cum A; B ᾧ ὄνομα: CDE ὀνόματι | AB Ἀββάνης | B ἀποσταλεὶς καὶ ἐντολὰς παρ' αὐτοῦ λαβών | πριάμενον: E πριάσασθαι καί | ἐν τῇ: C om τῇ | τὸ μεσημβρινὸν εἶπεν: E ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας ἔφη | B βούλῃ | πρίασθαι (A -ᾶσθαι): E πριάσασθαι | καὶ ὁ κύρ. ἔφη (B εἶπεν) αὐτῷ: E εἶπε δὲ ὁ κύριος | E om ταῦτα εἰπών | C τρεῖς λίτρας | ἀσήμου (C om) ἀργυρίου (E ἀργύρου, A om) | E om ὠνήν | ὁ (A om) υἱὸς Ἰω. τ. τέκτονος: E ὁ κύριος τοῦ Θωμᾶ. B om | τὸν ἐμόν: A (item ut videtur alii) om τόν | Ἰούδαν: BCE Θωμᾶν | BC om ὀνόματι | E Ἀβάνῃ | τοῦ (E om) βασιλ. τῶν (A om) Ἰνδ. | E τῆς δὲ ὤνης (hoc accentu) πληρωθείσης | Ἰούδαν τὸν καὶ (A add τὸν) Θωμᾶν: C Θωμᾶν τὸν Δίδυμον. Alii Ἰούδαν Θωμᾶν τὸν καὶ Δίδυμον | ἤγαγε cum A: alii ἀπήγαγε | τὸν ἔμπορον: A om τόν | ὁ Ἀββάνης: B om ὁ |

ἀπόστολος εἶπεν Ναί, κύριός μού ἐστιν. ὁ δέ φησιν Ἠγόρασά σε παρ' αὐτοῦ. καὶ ὁ ἀπόστολος ἡσύχασεν.

3 Τῇ δὲ ἑξῆς ὄρθρου εὐξάμενος καὶ δεηθεὶς τοῦ κυρίου εἶπεν ὁ ἀπόστολος Πορεύομαι ὅπου βούλει, κύριε Ἰησοῦ, τὸ θέλημα τὸ σὸν γενέσθω. ἀπῆλθεν δὲ πρὸς Ἀββάνην τὸν ἔμπορον μηδὲν ὅλως τι μεθ' ἑαυτοῦ κομισάμενος ἀλλ' ἢ τὸ τίμημα αὐτοῦ μόνον. δεδώκει γὰρ αὐτῷ ὁ κύριος λέγων Ἤτω μετὰ σοῦ καὶ ἡ τιμή σου μετὰ τῆς χάριτός μου, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. κατέλαβεν δὲ ὁ ἀπόστολος τὸν Ἀββάνην τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀναφέροντα εἰς τὸ πλοῖον· ἤρξατο οὖν καὶ αὐτὸς συναναφέρειν αὐτῷ. ἐμβάντων δὲ αὐτῶν καὶ καθεσθέντων ἐξήταζεν ὁ Ἀββάνης τὸν ἀπόστολον λέγων Ποίαν ἐργασίαν οἶδας; ὁ δὲ ἔφη Ἐν μὲν ξύλοις ἄροτρα καὶ ζυγοὺς καὶ τρυτάνας καὶ πλοῖα καὶ κώπας πλοίων καὶ ἱστοὺς καὶ τροχίσκους, ἐν δὲ λίθοις στήλας καὶ ναοὺς καὶ πραιτώρια βασιλικά. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀββάνης ὁ ἔμπορος Τοιούτου γὰρ καὶ χρείαν ἔχομεν τεχνίτου. ἤρξαντο οὖν καταπλέειν· ἔσχον δὲ ἐπιτήδειον ἄνεμον, καὶ προθύμως ἔπλεον ἕως ὅτε κατήντησαν εἰς Ἀνδράπολιν, πόλιν βασιλικήν.

4 Ἐξελθόντες δὲ ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰσίεσαν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἰδοὺ φωναὶ αὐλητῶν καὶ ὑδραυλέων καὶ σάλπιγγες περιηχοῦ-

ὁ ἀπόστολος: B add Θωμᾶς | κύριος cum AB: C ὁ κύριος | ὁ δέ: B add ἔμπορος | ὁ ἀπόστολος: B add Θωμᾶς | ἡσύχασεν cum BC: A ἡσύχαζεν | ὁ σωτὴρ παραλαβὼν usque ὁ ἀπόστολος ἡσύχασεν: E pro his nil nisi haec habet: παρέλαβεν αὐτὸν ὁ ἔμπορος.

3. ὁ ἀπόστολος h. l. cum A; E post εὐξάμενος; alii ante εἶπεν (E ἔφη), praetereaque B add Θωμᾶς | B βούλῃ | E κύριε ὁ θεός, τὸ σὸν θέλημα | ἀπῆλθ. δέ (A om δέ): E καὶ ἀπῆλθε | E om Ἀββάνην | ὅλως τι: BCE om τί | ἀλλ' ἤ: BE εἰ μή | μόνον: E om; B μόνον ἔχων | δεδώκει (sic A; alii ἐδεδ.) γάρ: E ὃ δέδωκεν | Ἤτω -- μετὰ τῆς χάρ. μου: E Ἤτω τὸ τίμημα μετὰ σοῦ καὶ ἡ χάρις μου | ἄν: C ἐάν, E δ' ἄν | E τ. Ἀβάνην ἀναφέρ. τὰ σκεύη αὐτοῦ εἰς. A om τὰ σκεύη αὐτοῦ | οὖν καί: B δὲ καί | ἐμβ. δὲ αὐτῶν cum AE: alii add εἰς τὸ πλοῖον | E ἐξέταζεν (B ἐξήτασεν) ὁ ἀπόστολος τὸν ἔμπορον λέγων | BC λέγων αὐτῷ | ὁ δὲ ἔφη: B ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς ἔφη πρὸς αὐτόν | A om καὶ πλοῖα. E sic: ἄροτρα, ζυγούς, τρυτάνας, κώπας, πλοῖα, ἱστούς, τροχαλαίας | στήλας: ita A, alii add τε. E rursus στήλας, ναούς, πρετώρ. βασ. | εἶπ. δὲ αὐτ. ὁ (ita AC; B om) Ἀββ. ὁ ἔμπ. (C om ὁ ἔμπ.): E καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἔμπορος ἔφη | γὰρ καί: E καὶ γάρ | BE χρ. ἔχω | ἔσχον δὲ etc: E καὶ εἶχον ἄνεμον ἐπιτήδειον· προθύμως δὲ πλέοντες κατήντησαν εἰς | ἕως ὅτε: B ἕως ὅτου

4. Ἐξελθόντες -- εἰσίεσαν (A εἰσίησαν, alii εἰσίεσαν, B ἀπίεσαν, Th. (ut E) εἰσήεσαν -- καὶ ὑδραυλέων (C om κ. ὑδρ.) σάλπιγγες (ita E; A σάλπιγγαι;

σαι αὐτούς· ἐξήταζεν δὲ ὁ ἀπόστολος λέγων Τίς ἐστιν αὕτη ἡ ἑορτὴ ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ; ἔλεγον δὲ αὐτῷ οἱ ἐκεῖσε ὅτι καὶ σὲ οἱ θεοὶ ἤγαγον ἵνα εὐωχηθῇς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ὁ γὰρ βασιλεὺς θυγατέρα μονογενῆ ἔχει, καὶ νῦν αὐτὴν ἐκδίδωσιν ἀνδρὶ πρὸς γάμον· τῶν οὖν γάμων ἡ χαρὰ καὶ ἡ πανήγυρίς ἐστιν αὕτη σήμερον, ἣν εἶδες ἑορτήν. ὁ δὲ βασιλεὺς κήρυκας ἀπέστειλε κηρῦξαι πανταχοῦ πάντας παρατυχεῖν εἰς τοὺς γάμους, πλουσίους καὶ πένητας, δούλους καὶ ἐλευθέρους, ξένους καὶ πολίτας· εἴ τις δὲ παραιτήσηται καὶ μὴ παρατύχῃ εἰς τοὺς γάμους, ὑπεύθυνος ἔσται τῷ βασιλεῖ. Ἀββάνης δὲ ἀκούσας εἶπε τῷ ἀποστόλῳ Ἀπέλθωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἵνα μὴ προσκρούσωμεν τῷ βασιλεῖ, καὶ μάλιστα ξένοι ὄντες. ὁ δὲ εἶπεν Ἀπέλθωμεν. καὶ καταλύσαντες ἐν τῷ ξενοδοχείῳ καὶ ὀλίγον ἀναπαύσαντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἰδὼν ὁ ἀπόστολος ἀνακεκλιμένους πάντας, ἀνεκλίθη καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέσῳ· ἀπέβλεπον δὲ εἰς αὐτὸν πάντες ὡς εἰς ξένον καὶ ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐλθόντα γῆς· Ἀββάνης δὲ ὁ ἔμπορος ὡς ἅτε δεσπότης εἰς ἄλλον τόπον ἀνεκλίθη.

5 Δειπνησάντων δὲ αὐτῶν καὶ πιόντων ὁ ἀπόστολος οὐδενὸς ἐγεύσατο· οἱ οὖν περὶ αὐτὸν ὄντες ἔλεγον αὐτῷ Τί ἦλθες ἐνθάδε,

---

alii σαλπίγγων) περιηχοῦσαι (CE περιήχουν) αὐτούς (ita A; E aliique αὐτοῖς): B ὡς δὲ ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν καὶ ἀπίεσαν εἰς τὴν πόλιν, φωνῆς ἤκουον συρίγγων καὶ ὑδραυλέων καὶ αὐλούντων | ἐξήταζεν (E ἐπηρώτησε) -- ἡ (ita E; A aliique om) ἐν τ. π. ταύτῃ: B ὁ δὲ Θωμᾶς ἠρώτα τὴν πρόφασιν τῆς κατὰ πόλιν τέρψεως | ἔλεγον (E εἶπον) -- οἱ ἐκεῖσε (ita CE; A οἱ ἐκεῖ) ὅτι (E om): B οἱ δὲ ἐρωτηθέντες ἀπεκρίναντο ὅτι | ἵνα -- ταύτῃ (E om ταύτῃ): B ὅπως μεθ᾽ ἡμῶν εὐφρανθῇς | βασιλεύς: B add ἡμῶν, φασί | E θυγατέραν ἔχει μονογενῆ | νῦν αὐτήν: B ταύτην | E ἐκδίδει πρὸς γάμον (B om πρ. γάμ.) ἀνδρί | τῶν οὖν -- ἑορτήν: E om; B καὶ ἡ φωνὴ αὕτη γαμήλιός ἐστιν | ὁ δὲ βασιλ. -- πάντας (C πᾶσι τοῦ) π. ε. τ. γάμους: E ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλ. κήρυκας πανταχοῦ εἰς τοὺς γάμους ὥστε παρατυχεῖν | CE πλουσ. τε καί | C δούλ. τε καί | CE ξένους τε καί | καὶ μὴ παρατύχῃ: E καὶ οὐ τύχῃ (codex -χει) | Ἀββ. δὲ ἀκούσας: E καὶ ἀκούσας ὁ ἔμπορος | οὖν καί: CE om οὖν | καὶ μάλιστα: E om καί | καὶ καταλύσαντες: CE καταλ. δέ | A ξενοδοχίῳ | E om καὶ ὀλίγ. ἀναπαύσαντες (C ἀναπαέντες) | C εἰς τὸ μέσον | ὡς εἰς (A om) ξένον καὶ ἐξ (A om) ἀλλοδ. ἐλθόντα γῆς (C χώρας ἐλθόντα): E ὡς ἀπὸ ξένης καὶ ἀλλοδ. χώρας ἐλθόντα | E Ἀβάνης | ὡς ἅτε: E om ὡς | E δεσπότης ὢν | ἄλλον: E ἕτερον | E ἐκλίθη

5. πιόντων: E εὐφρανθέντων | E οἱ οὖν συνανακείμενοι αὐτῷ ἔλεγον Τί |

μήτε ἐσθίων μήτε πίνων; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων Διὰ μεῖζόν τι τῆς βρώσεως ἢ καὶ τοῦ πότου ἦλθον ἐνθάδε, καὶ ἵνα τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως τελέσω. οἱ γὰρ κήρυκες κηρύσσουσι τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν κηρύκων, ὑπόδικος ἔσται τῇ τοῦ βασιλέως κρίσει. δειπνησάντων οὖν αὐτῶν καὶ πιόντων, καὶ στεφάνων καὶ μύρων προσενεχθέντων, λαβόντες μύρον ἕκαστος, ὃς μὲν τὴν ὄψιν αὐτοῦ κατήλειφεν, ὃς δὲ τὸ γένειον, ὃς δὲ καὶ ἄλλους τόπους τοῦ σώματος αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπόστολος τὴν κορυφὴν ἤλειψε τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, καὶ ὀλίγον τι εἰς τοὺς μυκτῆρας ἐπέχρισεν ἑαυτοῦ, κατέσταξεν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τὰς ἑαυτοῦ, προσῆπτε δὲ καὶ τοῖς ὀδοῦσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ συνέχρισεν ἐπιμελῶς· καὶ τὸν στέφανον δὲ τὸν προσενεχθέντα αὐτῷ ἐκ μυρσίνης καὶ ἄλλων ἀνθέων πεπλεγμένον λαβὼν ἐπέθετο τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, κλάδον δὲ καλάμου ἔλαβεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ κατεῖχεν.

Ἡ δὲ αὐλήτρια κατέχουσα ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς τοὺς αὐλοὺς περιήρχετο πάντας· ὅτε δὲ ἦλθε καθ' ὃν τόπον ἦν ὁ ἀπόστολος, ἔστη ἐπάνω αὐτοῦ, καταυλοῦσα πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὥραν πολλήν. ἦν δὲ Ἑβραία τῷ γένει ἡ αὐλήτρια ἐκείνη.

ἀπεκρίν. α. λέγων: E ἔφη | E Διὰ τὸ μεῖζον | ἢ καί: CE om ἢ | ἐνθάδε: E ὧδε | καὶ ἵνα: E ἀλλ' ἵνα | τελέσω· οἱ γὰρ κήρ. κηρύσσουσι (h. l. cum A; alii post βασιλέως) τὰ -- βασιλέως κρίσει: E τελέσω, ἦλθον· ἵνα μὴ ὑπόδικος φανῶ τῇ τοῦ βασ. κρίσει | δειπνησάντων -- καὶ πιόντων (E om κ. πι.), κ. στεφ. κ. μύρ. (E κ. μύρ. κ. στεφ.) -- μύρον (E om) ἕκαστος, -- ὄψιν αὐτοῦ (C ἑαυτοῦ) -- ὃς (E ἄλλος) δὲ καὶ ἄλλους τόπους (E δέ τινα μέρη) τ. σ. αὐτοῦ (E om): B ἐπεὶ δὲ τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν κόρον ἔσχον, λοιπὸν περὶ τοῦ ἀλείφεσθαι σπουδαῖοι ἐγίγνοντο, καὶ οἱ μὲν τὰς ὄψεις ἐχρίοντο, οἱ δὲ τὸ γένειον, ἕτεροι δὲ τὰ ἄλλα μέρη. | ὁ δὲ ἀπόστολος -- τῆς ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ) κεφαλῆς, κ. ὀλ. τι εἰς τ. μ. ἐπέχρ. ἑαυτοῦ (E τι ἐπέχρισε τοὺς αὐτοῦ μυκτ.), κατέσταξεν (C κατένυξε) -- ἀκοὰς τὰς (E om) ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ), προσῆπτε δ. κ. τ. ὀδ. αὐτοῦ (E om προσῆπτε usque ὀδ. αὐτοῦ) -- καρδ. ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ) συνέχρισεν (E ἐπέχρ.) -- στέφ. δὲ (E om) τ. προσενεχθέντα (E δοθέντα) -- λαβὼν (E om) ἐπέθετο (E ἐπέθηκε) τῇ ἑαυτ. κεφ. (E τῇ κεφ. αὐτοῦ), κλάδον δὲ καλ. ἔλαβ. (E καὶ λαβὼν κλάδον κατεῖχεν) ἐν τ. χ. α. καὶ κατεῖχ. (E om κ. κατ.): B Ἰούδας δὲ τῆς κεφαλῆς τὸ μέσον ἠλείψατο καὶ τὰς ῥῖνας μικρὸν ὑπέχριεν, ἐπήλειφε δὲ καὶ τὰ ὦτα, προσέφερε δὲ καὶ τοῖς ὀδοῦσι καὶ τὴν καρδίαν κατέβρεχε, στέφανον δὲ μυρσίνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενον καὶ τῇ χειρὶ φύλλον καλάμου κατεῖχεν.

Ἡ δὲ αὐλήτρια -- χειρὶ αὐτῆς (E αὐτ. χειρ.) -- περιήρχετο πάντας (E add αὐλοῦσα, C καὶ ηὔλει): B Ἦν δὲ ἐκεῖ αὐλήτρια περιερχομένη πάντας τοὺς ἑστιάτορας | E ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἦν ὁ ἀπόστολος | καταυλοῦσα: E αὐλοῦσα | E om πρός τ. κ. α. ὥραν πολλήν

6 Τοῦ δὲ ἀποστόλου εἰς τὴν γῆν ἀφορῶντος εἷς τις τῶν οἰνοχόων ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐράπισεν αὐτόν. ἐπάρας δὲ ὁ ἀπόστολος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ προσχὼν τῷ τύψαντι αὐτὸν εἶπεν Ὁ θεός μου ἀφήσει σοι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τὴν ἀδικίαν ταύτην, εἰς δὲ τὸν κόσμον τοῦτον δείξει αὐτοῦ τὰ θαύματα, καὶ θεάσομαι ἤδη τὴν χεῖρα ἐκείνην τὴν τύψασάν με ὑπὸ κυνὸς συρομένην. καὶ εἰπὼν ταῦτα ἤρξατο ψάλλειν καὶ λέγειν τὴν ᾠδὴν ταύτην.

Ἡ κόρη τοῦ φωτὸς θυγάτηρ, ᾗ ἐνέστηκε καὶ ἔγκειται τὸ ἀπαύγασμα τῶν βασιλέων τὸ γαῦρον, καὶ ἐπιτερπὲς ταύτης τὸ θέαμα, φαιδρῷ κάλλει καταυγάζουσα· ἧς τὰ ἐνδύματα ἔοικεν ἐαρινοῖς ἄνθεσιν, ἀποφορὰ δὲ εὐωδίας ἐξ αὐτῶν διαδίδοται, καὶ ἐν τῇ κορυφῇ ἵδρυται ὁ βασιλεὺς τρέφων τῇ ἑαυτοῦ ἀμβροσίᾳ τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἱδρυμένους· ἔγκειται δὲ ταύτης τῇ κεφαλῇ ἀλήθεια, χαρὰν δὲ τοῖς ποσὶν αὐτῆς ἐμφαίνει· ἧς τὸ στόμα ἀνέῳκται πρεπόντως αὐτῇ· τριάκοντα καὶ δύο εἰσὶν οἱ ταύτην ὑμνολογοῦντες, ὧν ἡ γλῶττα παραπετάσματι ἔοικε τῆς θύρας ὃ ἐκτινάσσεται τοῖς εἰσιοῦσιν· ἧς ὁ αὐχὴν εἰς τύπον βαθμῶν ἔγκειται ὃν ὁ πρῶτος δημιουργὸς ἐδημιούργησεν, αἱ δὲ δύο αὐτῆς χεῖρες σημαίνουσι καὶ ὑποδεικνύουσι τὸν χόρον τῶν εὐδαιμόνων αἰώνων

---

6. E om ἀποστόλου | E ὁρῶντος | ἐράπισεν cum A; E aliique ἐρράπισεν | E om τοὺς ὀφθ. αὐτοῦ | προσχὼν cum C (προσσχ.) E: A προσέχων | E τῷ τύψαντι αὐτῷ ἔφη | Ὁ θε. μου: E om μου | E σοι τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἐνταῦθα δὲ δείξει (A δείξῃ) κύριος τὰ θαυμάσια αὐτοῦ | ἤδη: A ἰδεῖν, E om | A χεῖραν | E om ἐκείνην | CE ὑπὸ κυνῶν

BE hymnum non habent. B sic: καὶ ἤρξατο ψάλλειν ἑβραϊστὶ ἐπὶ ὥραν μίαν· καὶ ὅτε ἐπαύσατο, πάντες αὐτῷ ἠτένιζον etc. Item E: καὶ εἰπὼν ταῦτα ἤρξατο ψάλλειν καὶ αἰνεῖν τῷ Χριστῷ· καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες ἀπέβλεπον εἰς αὐτήν. C vero maximam hymni partem omittit, ut post indicabimus.

Ἡ κόρη τ. φ. (C add ἡ. Item D?) θυγ., ᾗ ἐνέστηκε (C ἔνεστι. Item D?) | C om τὸ γαῦρον usque καταυγάζουσα | καὶ ἐπιτερπὲς ταύτης τὸ θέαμα cum A; Th. codicem D secutus sic edidit: καὶ ἐπιτερπὲς (ταύτης τῷ θεάματι), ita ut quae uncis inclusit male assuta haberet. | κάλλει καταυγάζουσα cum D; A κάλη κατακλύζουσα | C om ἀποφορὰ δέ usque ἱδρυμένους | τῇ ἑαυτ. ἀμβροσίᾳ cum D; A τὴν ἑαυτ. ἀμβροσίαν | ταύτης τῇ κεφ. cum A; C(D?) αὐτῆς τ. κ. | πρεπόντως αὐτῇ· τριάκοντα cum A; D καὶ πρεπόντως τριάκοντα. Th. edidit πρεπ. αὐτῇ, καὶ τριάκ. | Post πρεπόντως C pergit ᾗ λειτουργοῦσι λευχειμονοῦντες ἄγγελοι, δοξάζουσι δὲ σὺν τῷ ζῶντι πνεύματι etc. (vide extrema verba hymni), ita ut quae interposita sunt plane omittat | ὃ ἐκτινάσσ. τ. εἰσιοῦσιν cum D; A corrupte ἕως ἐκτινάσις τοῖς ἰοῦσιν | ἧς ὁ αὐχὴν cum D; in A de-

κηρύσσουσαι, οἱ δὲ δάκτυλοι αὐτῆς τὰς πύλας τῆς πόλεως ὑποδεικνύουσιν· ἧς ὁ παστὸς φωτεινὸς ἀποφορὰν ἀπὸ βαλσάμου καὶ παντὸς ἀρώματος διαπνέων ἀναδιδούς τε ὀσμὴν ἡδεῖαν σμύρνης τε καὶ φύλλου, ὑπέστρωνται δὲ ἐντὸς μυρσίναι καὶ ἄνθη πάμπολλα ἡδύπνοα, αἱ δὲ παστάδες ἐν καλάμῳ κεκόσμηνται. [7] Περιεστοιχισμένην δὲ αὐτὴν ἔχουσιν οἱ ταύτης νυμφίοι, ὧν ὁ ἄριθμος ἕβδομός ἐστιν, οὓς αὐτὴ ἐξελέξατο· αἱ δὲ ταύτης παράνυμφοί εἰσιν ἑπτά, αἳ ἔμπροσθεν αὐτῆς χορεύουσιν· δώδεκα δέ εἰσι τὸν ἄριθμον οἱ ἔμπροσθεν αὐτῆς ὑπηρετοῦντες καὶ αὐτῇ ὑποκείμενοι, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ θέαμα εἰς τὸν νυμφίον ἔχοντες, ἵνα διὰ τοῦ θεάματος αὐτοῦ φωτισθῶσιν, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα σὺν αὐτῷ ἔσονται εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τὴν αἰωνίαν, καὶ καθήσονται ἐν τῷ γάμῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ οἱ μεγιστᾶνες συναθροίζονται, καὶ παραμενοῦσιν τῇ εὐωχίᾳ ἧς οἱ αἰώνιοι καταξιοῦνται, καὶ ἐνδύσονται βασιλικὰ ἐνδύματα καὶ ἀμφιάσονται στολὰς λαμπράς, καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει ἔσονται ἀμφότεροι, καὶ δοξάσουσι τὸν πατέρα τῶν ὅλων· οὗ τὸ φῶς τὸ γαυρὸν ἐδέξαντο, καὶ ἐφωτίσθησαν ἐν τῇ θέᾳ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου αὐτῶν, οὗ τὴν ἀμβροσίαν βρῶσιν ἐδέξαντο μηδεμίαν ὅλως ἀπουσίαν ἔχουσαν, ἔπιον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ οἴνου τοῦ μὴ δίψαν αὐτοῖς παρέχοντος καὶ ἐπιθυμίαν σαρκός· ἐδόξασαν δὲ καὶ ὕμνησαν σὺν τῷ ζῶντι πνεύματι τὸν πατέρα τῆς ἀληθείας καὶ τὴν μητέρα τῆς σοφίας.

[8] Καὶ ὅτε ὕμνησε καὶ ἐτέλεσε τὴν ᾠδὴν ταύτην, πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες εἰς αὐτὸν ἀπέβλεπον καὶ ἡσύχαζον· ἔβλεπον δὲ

---

sunt, sed spatium vacuum relictum est | κηρύσσουσαι: D κηρύσσοντες | ἀναδιδ. τε cum A; D ἀναδιδ. δέ | ἡδεῖαν et φύλλου: A (item D?) ἰδίαν et φύλου | ὑπέστρωνται -- ἡδύπνοα cum D: A vitiose ὑπέστρωτε δὲ ἐντός μυρσίνες καὶ ἄνθεων παμπόλλων ἡδυπνόων | αἱ δὲ παστάδες: ita ex Thilonis coniectura edidi. Codex D αἱ δὲ κλεῖς (idque Th. edidit); A vero ἐνδεκεστάδες. Praeter illud αἱ δὲ παστάδες proposuit Th. αἱ δὲ κλεισιάδες (κλισιάδες): quae lectio si et ipsa de lecto nuptiali accipi posset, pro scriptura codicum A et D praeferenda esset. | ἐν καλάμῳ: ita A; D ἐν καλάμοις. Th. proposuit ἐν θαλάμῳ, item (κλεῖς servato) ἐν καλάθῳ.

7. αἱ δὲ ταύτης: D οἱ δὲ αὐτῆς; similiter postea A οἳ ἔμπροσθεν | καὶ αὐτῇ: D καὶ αὐτοί | καὶ τὸ θέαμα: A om τέ | καθήσονται cum D: A ἔσονται | παραμενοῦσιν: A παραμένουσιν | τὸ γαυρὸν ἐδέξαντο cum D; A τὸν σταυρὸν ἐδέξατο | ἐδέξαντο: A ἐδέξατο | μηδεμίαν cum D; A μηδέν | παρέχοντος: D ἐπάγοντος | σαρκός: A om | ἐδόξασαν δέ: A om δέ

8. πάντες οἱ ἐκεῖ -- · ἔβλεπον (A ἀπέβλεπον) -- ὑπὸ (ita A; D ὑπ') αὐτοῦ

καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐναλλαγέν, τὰ δὲ ὑπὸ αὐτοῦ λεχθέντα οὐκ ἐνόουν, ἐπειδὴ αὐτὸς Ἑβραῖος ἦν καὶ τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἑβραϊστὶ ἐλέχθη. ἡ δὲ αὐλήτρια πάντα ἤκουσεν μόνη, Ἑβραία γὰρ ἦν τὸ γένος, καὶ ἀποστᾶσα ἀπ' αὐτοῦ ηὔλει τοῖς ἄλλοις, εἰς αὐτὸν δὲ τὰ πολλὰ ἀφεώρα καὶ ἀπέβλεπεν· πάνυ γὰρ ἠγάπησεν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ὁμόεθνον αὐτῆς, ἦν δὲ καὶ τῇ εἰδέᾳ ὡραῖος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐκεῖσε ὄντας. καὶ ὅτε ἐτέλεσεν ἡ αὐλήτρια πάντα αὐλήσασα, ἄντικρυς αὐτοῦ καθεσθεῖσα ἀφεώρα καὶ ἠτένιζεν εἰς αὐτόν· αὐτὸς δὲ ὅλως εἰς οὐδένα ἑώρα οὐδὲ προσεῖχέ τινι, εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν γῆν εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, προσδεχόμενος πότε ἀναλύσῃ ἐκεῖθεν. ὁ δὲ οἰνοχόος ἐκεῖνος ὁ ῥαπίσας αὐτὸν κατῆλθεν εἰς τὴν πηγὴν ἀντλῆσαι ὕδωρ· ἔτυχε δὲ ἐκεῖ εἶναι λέοντα, καὶ ἐξελθὼν ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἀφῆκε κεῖσθαι ἐν τῷ τόπῳ κατακόψας τὰ μέλη αὐτοῦ· κύνες δὲ εὐθὺς ἔλαβον τὰ μέλη αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ εἷς μέλας κύων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα τῷ στόματι κρατῶν εἰς τὸν τόπον τοῦ συμποσίου εἰσήνεγκεν.

9 Ἰδόντες δὲ ἐξεπλάγησαν πάντες, ἐξετάζοντες τίς ὁ ἐξ αὐτῶν ἀπολειφθείς. ὡς δὲ φανερὸν ἐγένετο ὅτι τοῦ οἰνοχόου ἐστὶν ἡ χεὶρ τοῦ πατάξαντος τὸν ἀπόστολον, ἡ αὐλήτρια τοὺς αὐλοὺς αὐτῆς κατεάξασα ἔρριψε, καὶ πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου ἀπελθοῦσα ἐκαθέσθη λέγουσα ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἢ θεός ἐστιν

-- γὰρ ἦν (A om) τὸ γένος (C τῷ γένει) -- ἀφεώρα καὶ (C om ἀφ. καί) ἀπέβλεπεν· πάνυ -- εἰδέᾳ (A ἠδέᾳ) -- ὄντας. καὶ ὅτε: pro his E (vide supra) καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες ἀπέβλεπον εἰς αὐτήν· ἦν δὲ τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐναλλαγέν. ὅτε δέ | πάντα (A add καὶ) αὐλήσασα: E πάντας | ἄντικρ. α. καθεσθ. ἀφ. καὶ ἠτένιζεν (D ἀπέβλεπεν?) cum A; C ἀντ. α. ἐκαθέσθη ἀφορῶσα καὶ ἀτενίζουσα: E ἐκαθέσθη ἀντικρὺ τοῦ ἀποστόλου ἀτενίζουσα | εἰς αὐτόν: E αὐτῷ | E om ὅλως | εἰς οὐδένα ἑώρα (C ἀφεώρα?): E οὐδενὶ ἑώρα | οὐδέ: E ἤ | E om εἰ μὴ μόνον usque ἐκεῖθεν | εἶχε τ. ὀφθ. αὐτοῦ (C om) cum C: A ἔχων τ. ὀφθ. αὐτ. προσεῖχε | ἀναλύσῃ cum A; C ἀναλύσει | E ὁ δὲ ῥαπίσας αὐτὸν οἰνοχόος | ἐξελθών ex E est | καὶ ἀφῆκε -- ἔλαβον τὰ μέλη αὐτοῦ (C τὰ τούτου μέλη), ἐν οἷς -- χεῖρα (A χεῖραν) -- εἰσήνεγκεν: E κατακόψας τοίνυν τὰ μέλη αὐτοῦ καὶ διασκορπίσας, λαβόντες οἱ κύνες ἤσθιον· εἷς δὲ μέλας κύων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐν τῷ στόματι κρατῶν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ συμποσίου ἤγαγε.

9. E Καὶ ἰδόντ. πάντ. ἐξεπλάγ. καὶ ἠρώτων τίς ἐστιν ὁ ἐξ | C ὅτι τίς ἐστιν ὁ ἐξ | ἀπολειφθείς: AE ἀποληφθείς | τοῦ πατάξαντος cum AE; Th. om τοῦ | ἡ (A add δὲ) αὐλ. τ. α. αὐτ. κατεάξασα (BC συντρίψασα) ἔρριψε: E ῥίψασα ἡ αὐλ. τοὺς αὐλούς | E καὶ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ πεσοῦσα ἐκαθέσθη βοῶσα

ἡ ἀπόστολος θεοῦ· ἐγὼ γὰρ ἤκουσα αὐτοῦ ἑβραϊστὶ εἰπόντος τῷ οἰνοχόῳ ὅτι ἤδη θεάσομαι τὴν χεῖρα τὴν τύψασάν με ὑπὸ κυνῶν συρομένην, ὅπερ καὶ ὑμεῖς ἐθεάσασθε νῦν· ὡς γὰρ εἶπεν, οὕτως καὶ συνέβη. καὶ τινὲς μὲν ἐπίστευον αὐτῇ, τινὲς δὲ οὔ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ καὶ εὖξαι ὑπὲρ τῆς θυγατρός μου· μονογενῆ γὰρ αὐτὴν ἔχω, καὶ σήμερον αὐτὴν ἐκδίδωμι. ὁ δὲ ἀπόστολος οὐκ ἐβούλετο ἀπελθεῖν σὺν αὐτῷ· οὐδέπω γὰρ ἦν ἐκεῖ αὐτῷ ὁ κύριος ἀποκαλυφθείς· ὁ δὲ βασιλεὺς ἄκοντα αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς τὸν νυμφῶνα, ὅπως εὔξεται ὑπὲρ αὐτῶν.

10 Στὰς δὲ ὁ ἀπόστολος ἤρξατο εὔχεσθαι καὶ λέγειν οὕτως Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου, ὁ συνοδοιπόρος τῶν αὐτοῦ δούλων, ὁ ὁδηγῶν καὶ εὐθύνων τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, ἡ καταφυγὴ καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν τεθλιμμένων, ἡ ἐλπὶς τῶν πενήτων καὶ λυτρωτὴς τῶν αἰχμαλώτων, ὁ ἰατρὸς τῶν ἐν νόσῳ κατακειμένων ψυχῶν καὶ σωτὴρ πάσης κτίσεως, ὁ τὸν κόσμον ζωοποιῶν καὶ τὰς ψυχὰς ἐνδυναμῶν, σὺ ἐπίστασαι τὰ μέλλοντα, ὃς καὶ δι' ἡμῶν τελειοῖς ταῦτα· σὺ κύριε ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἀπόκρυφα καὶ ἐκφαίνων λόγους ἀπορρήτους ὄντας· σὺ κύριε ὁ φυτουργὸς τοῦ ἀγαθοῦ δένδρου, καὶ διὰ τοῦ δένδρου ἔργα ἀπογεννᾶται· σὺ κύριε ὁ ἐν πᾶσιν ὢν καὶ διερχόμενος διὰ πάντων καὶ

Οὗτος | ἀπόστολος (A add τοῦ) θεοῦ: E θεοῦ ἀπόστ. | C τὴν χεῖρα (A χεῖραν) ταύτην | ὅπερ usque νῦν: E καθὼς οἴδατε | E οὕτω καὶ ἐγένετο | αὐτῇ: A αὐτήν | ἀκούσας om AE; Th. add ταῦτα | E om προσελθών | εἶπεν αὐτῷ om AE: Th. εἶπε τῷ ἀποστόλῳ | Ἀναστάς om AE; alius ἀνάστα | E om μονογενῆ (A -γενῆν) γ. α. ἔχω | καὶ σήμερον: E ὅτι σήμερον | E οὐκ ἠβουλήθη ἀπ. μετ' αὐτοῦ· οὔπω | E om ἐκεῖ | ὅπως εὔξεται (ita A; Th. -ξηται) ὑπ. αὐτῶν: E τοῦ εὔξασθαι τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

10. Haec sectio, in A et D plene lecta, in codicibus BCE in breve contracta est: preces enim tantum non omittuntur. C sic habet: Σταθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος ἤρξατο λέγων Κύριε ὁ θεός μου, τὰ συμφέροντα τοῖς νέοις τούτοις ποίησον ἐν τῇ χρηστότητι σου. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ εἰπών Κύριος ἔσται etc. B sic: Ὁ δὲ ἀπόστολος ἐπευξάμενος αὐτοῖς καὶ στηρίξας ἐξῆλθεν εἰπὼν αὐτοῖς Ἡ εἰρήνη τοῦ κυρίου καὶ ἡ χάρις ἔσται μεθ' ὑμῶν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε πορευθεὶς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. E vero ita: Ὁ δὲ εἰπεν Κύριε ὁ θεός μου, ἡ ἐλπὶς τῶν πενήτων καὶ λυτρωτὴς τῶν αἰχμαλώτων, ὁ τὸν κόσμον ζωοποιῶν καὶ τὰς ψυχὰς δυναμῶν (sic), δέομαί σου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὑπὲρ τῶν νυμφίων τούτων, ἵνα τὰ συμφέροντα αὐτοῖς ποιήσεις. καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ εἰπὼν τὸ ἀμήν, καὶ ἀπῆλθεν.

ὃς καὶ δι' cum D: A ὡς κ. δ. | σὺ κύριε ὁ φυτουργός τοῦ -- ἀπογεννᾶ-

ἐγκείμενος πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ διὰ τῆς πάντων ἐνεργείας φανερούμενος· Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ τῆς εὐσπλαγχνίας υἱὸς καὶ τέλειος σωτήρ, Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἡ δύναμις ἡ ἀπτόητος ἡ τὸ ἐχθρὸν καταστρέψασα, καὶ ἀκουσθεῖσα ἡ φωνὴ τοῖς ἄρχουσιν ἡ σαλεύσασα τὰς ἐξουσίας αὐτῶν ἁπάσας, ὁ πρεσβευτὴς ὁ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῖς ἀποσταλεὶς καὶ ἕως τοῦ ᾅδου καταντήσας, ὃς καὶ τὰς θύρας ἀνοίξας ἀνήγαγες ἐκεῖθεν τοὺς ἐγκεκλεισμένους πολλοῖς χρόνοις ἐν τῷ τοῦ κόσμου ταμιείῳ καὶ τούτοις τὴν ἄνοδον ὑποδείξας τὴν εἰς τὸ ὕψος ἀνάγουσαν· δέομαί σου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἱκετηρίαν σοι προσφέρω ὑπὲρ τῶν νεωτέρων τούτων, ἵνα τὰ βοηθοῦντα αὐτοῖς καὶ συμβαλλόμενα καὶ συμφέροντα ποιήσῃς. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ εἰπών Ὁ κύριος ἔσται μεθ' ὑμῶν, κατέλιπεν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἀπῆλθεν.

11 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠξίου τοὺς παρανύμφους ἐξέρχεσθαι ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος. πάντων δὲ ἐξελθόντων καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν ὁ νυμφίος τὸ καταπέτασμα τοῦ νυμφῶνος ἐπῆρεν ἵνα τὴν νύμφην πρὸς ἑαυτὸν ἀγάγῃ. καὶ εἶδε τὸν κύριον Ἰησοῦν τὴν ἀπεικασίαν Ἰούδα Θωμᾶ ἔχοντα καὶ ὁμιλοῦντα τῇ νύμφῃ, τοῦ πρὸ βραχέως εὐλογήσαντος αὐτοὺς καὶ ἐξελθόντος ἀπ' αὐτῶν, καί φησιν αὐτῷ Οὐχὶ πρὸ πάντων ἐξῆλθες; καὶ πῶς εὑρέθης ὧδε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ Ἰούδας ὁ καὶ Θωμᾶς, ἀδελφὸς αὐτοῦ εἰμί. καὶ ἐκαθέσθη ὁ κύριος ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐκέλευσε δὲ καὶ αὐτοῖς καθεσθῆναι ἐπὶ τοῖς δίφροις, καὶ ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν·

ται: D om | σωτήρ: D πατήρ | πρεσβευτής: A πρεσβύτης | πολλοῖς χρόνοις: sic A et D (Th. edidit πολλοὺς χρόνους) | τοῦ κόσμου: D τοῦ σκότους | ταμιείῳ: ita A et D (Th. edidit ταμείῳ) | ὑποδείξας: D ὑπανοίξας | δέομαί σου (ita A; item E): Th. om σου | A κατέλιπεν δὲ αὐτούς

11. ἠξίου: E ἠξίωσε | νυμφῶνος: E κοιτῶνος | E καὶ πάντων ἐξελθόντων κ. τ. θ. κλ. ἀπῆρεν ὁ νυμφ. τὸ καταπ. τοῦ κοιτῶνος ἵνα ἄγῃ τὴν νύμφ. πρὸς αὐτόν | κύριον Ἰησοῦν: E σωτῆρα Χριστόν | τὴν ἀπεικασίαν Ἰούδα (C om) Θωμᾶ -- τοῦ (A τῷ) πρὸ βρ. εὐλογήσαντος (A -ντι) -- ἀπ' αὐτῶν (C add ἀποστόλου, A τοῦ ἀποστόλου): E nil nisi ἐν σχήματι τοῦ Θωμᾶ | φησιν: E λέγει | καὶ (E om) πῶς cum A(E): Th. (ex C videtur) πῶς οὖν | E ὧδε; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Χριστός Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Θωμᾶς, ὃν προσδοκᾷς ὅτι μαθητής ἐστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀλλ' ἀδελφὸς (C ἀδελφὸς δέ) αὐτοῦ εἰμί. καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς αὐτοῦ κλίνης, καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς καθεσθῆναι etc. | E λέγειν αὐτοῖς

12 Μνημονεύετε, τεκνία μου, ὧν ὁ ἀδελφός μου ἐλάλησεν ὑμῖν καὶ τίνι ὑμᾶς παρέθετο· καὶ τοῦτο γνῶτε, ὅτι ἐὰν ἀπαλλαγῆτε τῆς ῥυπαρᾶς κοινωνίας ταύτης, γίνεσθε ναοὶ ἅγιοι, καθαροί, ἀπαλλαγέντες πλήξεων καὶ ὀδυνῶν φανερῶν τε καὶ ἀφανῶν, καὶ φροντίδας οὐ περιθήσεσθε βίου καὶ τέκνων, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια ὑπάρχει. ἐὰν δὲ κτήσησθε παῖδας πολλούς, διὰ τούτους γίνεσθε ἅρπαγες καὶ πλεονέκται, ὀρφανοὺς δέροντες, χήρας πλεονεκτοῦντες, καὶ ταῦτα ποιοῦντες ὑποβάλλετε ἑαυτοὺς εἰς τιμωρίας κακίστας. οἱ γὰρ πολλοὶ παῖδες ἄχρηστοι γίνονται, ὑπὸ δαιμονίων ὀχλούμενοι, οἱ μὲν φανερῶς, οἱ δὲ καὶ ἀφανῶς· γίνονται γὰρ ἢ σεληνιαζόμενοι ἢ ἡμίξηροι ἢ πηροὶ ἢ κωφοὶ ἢ ἄλαλοι ἢ παραλυτικοὶ ἢ μωροί· ἐὰν δὲ καὶ ὦσιν ὑγιαίνοντες, ἔσονται πάλιν ἀποίητοι, ἄχρηστα καὶ βδελυκτὰ ἔργα διαπραττόμενοι· εὑρίσκονται γὰρ ἢ ἐν μοιχείᾳ ἢ ἐν φόνῳ ἢ ἐν κλοπῇ ἢ ἐν πορνείᾳ, καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑμεῖς συντριβήσεσθε. ἐὰν δὲ πεισθήσεσθε καὶ τηρήσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἁγνὰς τῷ θεῷ, γενήσονται ὑμῖν παῖδες ζῶντες, ὧν αἱ βλάβαι αὗται οὐ θιγγάνουσι, καὶ ἔσεσθε ἀμέριμνοι ἄσκυλτον διάγοντες βίον χωρὶς λύπης καὶ μερίμνης, προσδοκῶντες ἀπολήψεσθαι ἐκεῖνον τὸν γάμον τὸν ἄφθορον καὶ ἀληθινόν, καὶ ἔσεσθε ἐν αὐτῷ παράνυμφοι συνεισερχόμενοι εἰς τὸν νυμφῶνα ἐκεῖνον τὸν τῆς ἀθανασίας καὶ φωτὸς πλήρη.

13 Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα οἱ νεώτεροι, ἐπίστευσαν τῷ κυρίῳ καὶ ἑαυτοὺς ἐκδότους ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀπέσχοντο τῆς ῥυ-

---

12. Pro tota hac oratione E habet τὰ συμφέροντα ψυχῆς καὶ σώματος. | τεκνία: C τέκνα | τίνι cum C; E τί | ὅτι ἐὰν ἀπαλλαγῆτε -- πλήξεων (C τῶν πλήξ.) -- περιθήσεσθε (codex περισθήσεσθε) -- ἀπώλεια ὑπάρχει: B ὅτι ἐὰν τηρήσητε ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τὸ λοιπὸν τοῦ βίου τούτου, ἔσεσθε ναοὶ ἅγιοι, ῥυσθέντες ἀπὸ πάσης φθορᾶς φανερᾶς τε καὶ ἐναποκρύφου καὶ φροντίδων ἀνωφελῶν καὶ ἐπιβλαβῶν | ἐὰν δὲ (C add καὶ) κτήσησθε -- τιμωρ. κακίστας (C μεγίστας): B ἐὰν γένωνται ὑμῖν παιδία, ἕνεκεν αὐτῶν μέλλετε τύπτειν καὶ ἁρπάζειν ὀρφανοὺς καὶ καταπονεῖν χήρας, καὶ ταῦτα ποι. ὑποβ. ἑαυτ. εἰς δεινὰς τιμωρίας. Idem reliqua usque finem sectionis paucis complectitur his: ἀλλὰ μείνατε ἁγνίσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντων, προσδοκῶντες ἀπολαβεῖν παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν νυμφίου τοὺς στεφάνους τοὺς ἀφθάρτους. ταῦτα διδάξας αὐτοὺς ἐξῆλθεν. | πολλοὶ παῖδες: A πολύπαιδες | δαιμονίων cum A; Th. δαιμόνων | ἄχρηστα: A ἄχρηστοι | A μοιχίᾳ | συντριβήσεσθε cum A; Th. συντρίβεσθε | πεισθήσεσθε κ. τηρήσετε: C πεισθῆτε καὶ τηρήσητε | πλήρη: A πλήρης

13. E om ταῦτα οἱ νεώτεροι | E ἐπίστ. τῷ Χριστῷ | E καὶ ἑαυτοὺς ἐκ-

παρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ ἔμειναν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ διανυκτερεύσαντες. ὁ δὲ κύριος ἐξῆλθεν ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτῶν λέξας οὕτως αὐτοῖς Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἔσται μεθ' ὑμῶν. ὄρθρου δὲ ἐπιστάντος ἀπήντησεν ὁ βασιλεύς, καὶ πληρώσας τὴν τράπεζαν εἰσήγαγεν ἔμπροσθεν τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης· εὗρεν δὲ αὐτοὺς ἀντικρὺ ἀλλήλων καθεζομένους, τῆς δὲ νύμφης τὴν ὄψιν ἀσκέπαστον εὗρεν, καὶ ὁ νυμφίος πάνυ ἱλαρὸς ὑπῆρχεν. ἡ δὲ μήτηρ προσελθοῦσα τῇ νύμφῃ εἶπεν Διὰ τί οὕτως καθέζῃ, τέκνον, καὶ οὐκ αἰδῇ, ἀλλ' οὕτως εἶ ὡς πολὺν χρόνον συμβιώσασα τῷ ἰδίῳ ἀνδρί; καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς εἶπεν Διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα σου οὐδὲ σκεπάζει;

14 Ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ νύμφη εἶπεν Ἀληθῶς, πάτερ, ἐν πολλῇ ἀγάπῃ ὑπάρχω, καὶ τῷ κυρίῳ μου εὔχομαι παραμεῖναί μοι τὴν ἀγάπην ἧς ᾐσθόμην ταύτῃ τῇ νυκτί, καὶ αἰτήσομαι τοῦτον τὸν ἄνδρα οὗ ᾐσθόμην σήμερον. διὸ δὴ οὐκέτι σκεπάσομαι, ἐπειδὴ τὸ ἔσοπτρον τῆς αἰσχύνης ἀπ' ἐμοῦ ἀφῄρηται, καὶ οὐκέτι αἰσχύνομαι οὐδὲ αἰδοῦμαι, ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς αἰσχύνης καὶ τῆς αἰδοῦς ἐξ ἐμοῦ μακρὰν ἀπέστη· καὶ ὅτι οὐκ ἐκπλήσσομαι, ἐπειδὴ ἡ ἔκπληξις ἐμοὶ οὐ παρέμεινεν· καὶ ὅτι ἐν ἱλαρότητι καὶ χαρᾷ ὑπάρχω, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς οὐκ ἐταράχθη· καὶ ὅτι ἐξουθένισα τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ τοὺς γάμους τούτους τοὺς παρερχομένους ἀπ' ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἐπειδὴ

θόντες ἀπέσχον καὶ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πάντων: B om καὶ ἑαυτούς usque ἐπιθυμίας | E καὶ ἔμειναν διανυκτηρεύοντες (ita etiam C) καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ: B καὶ ἔμειναν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μηδ' ὅλως ὑπνώσαντες | κύριος: E σωτήρ | ἐξῆλθεν (C ἀπῆλθεν) -- οὕτως (C om) αὐτοῖς: E ἐξελθὼν ἔφη | τοῦ κυρίου (ita etiam A): Th. μου | δέ: E τοίνυν | ἀπήντησεν: E εἰσῆλθεν | E ἔμπροσθεν τῶν νυμφίων, καὶ εὗρεν αὐτούς | ἀντικρύ cum AE: Th. ἀντικρύς | E ἀντικρὺ (om ἀλλήλων) καθεζομένων | E om τῆς δὲ νύμφης usque προσελθοῦσα, et pergit καὶ λέγει τῇ νύμφῃ Τί οὕτως | E om τέκνον | αἰδῇ: A ἐδεῖ, E αἰδοῖ | E om ἀλλ' οὕτ. εἶ | συμβιώσασα: E συζήσασα | CE om ἰδίῳ | E om καὶ ὁ πατήρ usque σκεπάζει | σκεπάζει cum A; Th. -ζῃ

14. E Καὶ ἀποκριθεῖσα ἔφη | E ἐν πολλ. χαρᾷ καὶ ἀγαπῇ | κυρίῳ μου: E Χριστῷ | ἧς (ita A): Th. ἣν | αἰτήσομαι: C κτήσομαι | τοῦτον τόν (ita A): Th. om τόν | E om δή | ἐπειδὴ -- ἀφῄρηται: E ὅτι τὸ αἶσχος ἀφῄρ. ἀπ' ἐμοῦ. Idem om sequentia; pergit enim statim: τοὺς δὲ παρόντας γάμους παρέρχομαι, ἐπειδὴ ἑτέρῳ γάμῳ ἡρμόσθην. | οὐδὲ αἰδοῦμαι: C ἢ αἰδ. | ἐμοί (ita A): Th. μοι | ἱλαρότητι: C ἱλαρίᾳ | ἐξουθένισα: C ἐξουθένωσα | ἀπ' ἔμπροσθεν:

ἕτερον γάμον ἡρμόσθην· καὶ ὅτι οὐ συνεμίγην ἀνδρὶ προσκαίρῳ, οὗ τὸ τέλος μετὰ λαγνείας καὶ πικρίας ψυχῆς ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἀνδρὶ ἀληθινῷ συνεζεύχθην.

[15] Καὶ ἔτι πλείονα λεγούσης τῆς νύμφης ἀποκρίνεται ὁ νυμφίος καὶ λέγει Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, ὁ διὰ τοῦ ξένου ἀνδρὸς κηρυχθεὶς καὶ ἐν ἡμῖν εὑρεθείς, ὁ μακρὰν με τῆς φθορᾶς ποιήσας καὶ σπείρας ἐν ἐμοὶ τὴν ζωήν, ὁ τῆς νόσου με ἀπαλλάξας ταύτης τῆς δυσιάτου καὶ δυσθεραπεύτου καὶ παραμενούσης εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὑγείαν σώφρονα ἐγκαταθέμενός μοι, ὁ σαυτόν μοι ὑποδείξας καὶ πάντα τὰ κατ' ἐμέ, ἐν οἷς εἰμί, ἀποκαλύψας μοι, ὁ λυτρωσάμενός με ἀπὸ τῆς πτώσεως καὶ εἰς τὸ κρεῖττον παραγαγών, καὶ τῶν μὲν προσκαίρων ἀπαλλάξας, καταξιώσας δέ με τῶν ἀθανάτων καὶ ἀεὶ ὄντων, ὁ σεαυτὸν κατευτελίσας ἕως ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς σμικρότητος, ἵνα ἐμὲ τῇ μεγαλοσύνῃ παραστήσας ἑνώσῃς σεαυτῷ, ὁ τὰ ἴδια σπλάγχνα μὴ ἐπισχὼν ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἀπολλυμένου, ἀλλὰ ὑποδείξας μοι ζητῆσαι ἐμαυτὸν καὶ γνῶναι τίς ἤμην, καὶ τίς καὶ πῶς ὑπάρχω νῦν, ἵνα πάλιν γένωμαι ὡς ἤμην· ὃν ἐγὼ μὲν οὐκ ᾔδειν, αὐτὸς δὲ ἐπεζήτησας, ὃν οὐκ ἠπιστάμην, αὐτὸς δὲ προσελάβου· οὗ ᾐσθόμην καὶ νῦν οὐ δύναμαι ἀμνημονεῖν, οὗ ἡ ἀγάπη ἐν ἐμοὶ βράσσει· καὶ εἰπεῖν μὲν ὡς δεῖ οὐ δύναμαι, ἃ δὲ χωρῶ λέγειν περὶ αὐτοῦ, βραχέα καὶ πάνυ ὀλίγα, καὶ ἀνάλογα οὐ τυγχάνει πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν·

C ἀπὸ ἔμπροσθεν | ἕτερον γάμον: C (item E; vide ante) ἑτέρῳ γάμῳ | οὗ τὸ τέλ. μ. λαγνείας (A -γνίας) κ. πικρ. ψ. (C φθορᾶς pro πικρ. ψ.) ὑπάρχει) -- συνεζεύχθην: E ἀλλὰ τῷ Χριστῷ προσῆλθον

15. Καὶ ἔτι πλ. (ita A; Th. add τούτων) -- λέγει: E ὁ δὲ νυμφίος τοῦ λόγου δραξάμενος εἶπεν | ὁ -- ἀνδρὸς (E om) κηρυχθεὶς etc: C τὸν -- κηρυχθέντα etc | καὶ σπείρας ἐν ἐμοί: E καὶ ἐνέσπειράς μοι et pergit αἰώνιον ζωήν, sed praeterit quicquid sequitur usque ad sectionis finem. Item BC om omnia quae post ἀεὶ ὄντων usque ταῦτα λέγω leguntur. | ὑγείαν: A ὑγίαν | ἐγκαταθ. μοι: C om μοι | ὁ σαυτόν: A ὡς αὐτόν | ἀποκαλύψ. μοι: C om μοι | παραγαγών (ita A): Th. praem με | ὁ (A om) σεαυτόν: D (ὁ?) ἑαυτόν | μεγαλοσύνῃ (ita A): Th. μεγαλωσύνῃ | ἑνώσῃς σεαυτῷ cum D; A om σεαυτῷ | ὁ τὰ ἴδια: A ὅτε (τε ex ται ortum) δια | ὑποδ. μοι: A ὑποδ. με | καὶ τίς καὶ πῶς (ita A): Th. (ex D?) om καὶ τίς | ὡς ἤμην: D ὃ ἤμην | οὐκ ἠπιστάμην, cum D; A μὴ ἐπιστάμην | ἀμνημονεῖν (ita A): Th. add (ex D?) τούτου | βράσσει* cum A: D βράζει | βραχέα cum D: A βραχία | τυγχάνει cum A: D τυγχάνοντα | πρὸς τήν: cum D: A περὶ τήν

οὐκ αἰτιᾶται δέ με ἀναιδευόμενον πρὸς αὐτὸν λέγειν καὶ ἃ μὴ οἶδα· διὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ ταῦτα λέγω.

16 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης ταῦτα, τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ διέρρηξε καὶ τοῖς παρεστῶσιν ἐγγὺς αὐτοῦ ἔλεγεν Ἐξέλθετε ταχέως καὶ περιέλθατε ὅλην τὴν πόλιν, καὶ συλλαβόντες φέρετέ μοι ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα τὸν φαρμακὸν τὸν κακῶς παρατυχόντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· ἐγὼ γὰρ εἰσήγαγον αὐτὸν ἰδίαις χερσὶν εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἐγὼ εἶπον αὐτῷ ἵνα εὔξηται ἐπὶ τῇ ἀτυχεστάτῃ μου θυγατρί· ὃς δ' ἂν εὑρὼν αὐτὸν προσαγάγῃ μοι, ἥντιν' ἂν ἐργασίαν αἰτήσεταί μοι, δίδωμι αὐτῷ. ἀπελθόντες οὖν περιῆλθον ζητοῦντες αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν· πλεύσας γὰρ ἦν. ἀπῆλθον οὖν καὶ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἦν καταλύσας, καὶ εὗρον ἐκεῖ τὴν αὐλήτριαν κλαίουσαν καὶ ἀνιωμένην, ἐπειδὴ οὐ παρέλαβεν αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ. ἐξηγησαμένων δὲ αὐτῶν τὸ πρᾶγμα τὸ γεγονὸς ἐπὶ τῶν νεωτέρων, ἐχάρη πάνυ ἀκούσασα, καὶ ἀποθεμένη τὴν λύπην εἶπεν Νῦν εὗρον κἀγὼ ὧδε ἀνάπαυσιν, καὶ ἀναστᾶσα ἀπῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἦν σὺν αὐτοῖς χρόνον ἱκανόν, ἕως οὗ κατήχησαν καὶ τὸν βασιλέα. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν συνηθροίζοντο ἐκεῖ, ἕως ὅτε φήμης ἤκουσαν τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Ἰνδίας κατήχθη κἀκεῖ διδάσκει. καὶ ἀπελθόντες κατεμίγησαν αὐτῷ.

ἀναιδευόμενον (codex ἀνεδευόμ.) cum A: D om

16. E Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας διέρρηξε τὴν ἐσθῆτα λέγων | ἐγγὺς αὐτοῦ ἔλεγεν: C αὐτῷ ἔλεξεν | περιέλθατε (ita A): Th. περιέλθετε | E Ἐξέλθ. ταχέως, καὶ συλλαβόντες ὦ φίλοι πάντες καὶ ἡμέτεροι (sic) ἀγάγετέ μοι ἐκεῖνον τὸν φαρμακόν | E ἐγὼ γὰρ εἰσήγαγον αὐτὸν ὅπως εὔξηται τῇ θυγατρί μου· | ὃς δ' ἂν εὑρὼν πρ. μοι (ita C): A ἕως δ' ἂν εὕροι πρ. μοι: E ὃς δ' ἄν μοι προσάγῃ τοῦτον: B ὃς δὲ εὑρὼν αὐτὸν ἀγάγῃ μοι | ἥντιν' ἂν ἐργασίαν (ita cum Th. correximus scripturam codicis A: ἥτι ἂν ἐργάσιαν) αἰτ. μ. δίδ. αὐτῷ: C πᾶν εἴ (sive ὅ) τι ἂν αἰτήσηταί μοι, δίδ. αὐτῷ: B σώζει μου τὴν θυγατέρα, καὶ εἴ τι ἂν αἰτήσει, δώσω αὐτῷ: E τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας μου δίδ. αὐτῷ | ἀπελθ. οὖν (ita A; Th. δέ) -- οὐχ εὗρ. αὐτόν (C om αὐτ.): E ἀπ. οὖν καὶ ζητήσαντες αὐτὸν οὐχ εὗρον. Idem pergit: πλεύσαντες γὰρ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἰνδίαν διὰ τάχους, et omittit omnia quae usque ad finem sectionis leguntur. | ἀπῆλθον οὖν: C ἀπ. δέ | ἐπειδὴ (A add γὰρ) οὐ (C μή) | αὐτῶν: A αὐτήν (Th. edidit αὐτῇ, αὐτῶν addendum esse censens) | τῶν νεωτέρων: A τω νεωτέρω | ἕως οὗ (C οἱ δὲ νέοι) κατήχ. κ. τ. βασ. cum BC: A ἕως κατηχήθησαν εἰς τὸν βασιλέα | φήμης: C φήμην | κἀκεῖ (ita A): Th. καὶ ἐκεῖ | B μετὰ δὲ χρόνον ἤκουσαν περὶ τοῦ ἀποστόλου ὅτι ἐν τῇ Ἰνδίᾳ διδάσκει | κατεμίγησαν: A κατεπηγήγησαν (quod fortasse ex κατεμίγ. corruptum est)

(Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ὅτε εἰσῆλθεν ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς παλάτιον ᾠκοδόμησεν.)

17 Ὅτε δὲ εἰσῆλθεν ὁ ἀπόστολος εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰνδίας μετὰ Ἀββάνους τοῦ ἐμπόρου, ἀπῆλθεν ὁ Ἀββάνης εἰς ἀσπασμὸν Γουνδαφόρου τοῦ βασιλέως, καὶ προσανήνεγκεν αὐτῷ περὶ τοῦ τέκτονος ὃν μετ' αὐτοῦ ἤγαγεν. ἐχάρη δὲ ὁ βασιλεύς, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν αὐτὸν προσέταξεν. εἰσελθόντος οὖν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς Ποίαν τέχνην ἐπίστασαι; λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Τὴν τεκτονικὴν καὶ τὴν οἰκοδομικήν. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Τίνα οὖν οἶδας ἐν ξύλοις ἐργασίαν, καὶ τίνα ἐν λίθοις; λέγει ὁ ἀπόστολος Ἐν μὲν ξύλοις ἄροτρα ζυγοὺς τρυτάνας τροχιλέας καὶ πλοῖα καὶ κώπας καὶ ἱστούς, ἐν δὲ λίθοις στήλας ναοὺς πραιτώρια βασιλικά. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Οἰκοδομεῖς μοι παλάτιον; ὁ δὲ ἀπεκρίθη Ναί, οἰκοδομῶ καὶ τελίσκω· διὰ τοῦτο γὰρ ἦλθον, οἰκοδομῆσαι καὶ τεκτονεῦσαι.

18 Καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἤρξατο διαλέγεσθαι αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πραιτωρίου καὶ περὶ τῶν θεμελίων τὸ πῶς τεθῶσιν, ἕως ὅτε ἦλθον εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐν ᾧ ἐβούλετο τὴν οἰκοδομὴν γενέσθαι· καὶ εἶπεν Ὧδε βούλομαι τὴν οἰκοδομὴν γενέσθαι. καὶ ὁ ἀπόστολος Ναί, φησίν· καὶ γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἐπι-

B sic extrema huius sectionis habet: καὶ ἀπελθόντες ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὸ λουτρὸν τῆς χάριτος φωτισθέντες ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Idem iis quae sequuntur titulum, quem uncis inclusimus, praepositum habet: Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ὅτε εἰσῆλθεν ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς παλάτιον ᾠκοδόμησεν. Vide infra ad sectiones 30. 39. 48.

17. Ὅτε δέ (ita A): Th. Καὶ ὅτε | Ἀββάνους: A Ἀββάνη | εἰς ἀσπασμὸν Γουνδ. τοῦ βασιλέως: C πρὸς Γουνδαφόρον τὸν βασιλέα | Ὅτε δὲ -- ἤγαγεν: E Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἀβάνης ἀπὸ τοῦ πλοίου προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τὸν Θωμᾶν, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τὰ τῆς τέχνης αὐτοῦ. Idem pergit: καὶ ἐχάρη ὁ βασιλεύς· εἶπε δὲ τῷ ἀποστόλῳ Ποίαν τέχν. ἐπίστασαι; καὶ ἀπεκρίθη Τὴν τεκτ. καὶ (om τήν) οἰκοδ. Iam proxime sequentia omittit et pergit: ἐγὼ γὰρ τοῦ ἀρχιτέκτονος μαθητὴς ὑπάρχω. καὶ ὁ βασιλεύς Οἰκοδομεῖς μοι παλάτιον; ὁ δὲ ἔφη Ναί· etc. | τροχιλέας cum A: Th. τροχιλίας | πραιτώρια cum A: Th. καὶ πραιτ. | γὰρ ἦλθον (ita etiam E): A γὰρ καὶ εἰσῆλθον | E τεκτονῆσαι

18. ἔξω (ita AE): Th. om | διαλέγεσθαι: E λέγειν. Idem om ἐν τῇ ὁδῷ et καὶ περὶ τῶν usque ἐβούλ. τ. οἰκ. γενέσθαι, et pro καὶ εἶπεν habet tantummodo καί | ἐβούλ. τ. οἰκοδ. cum A: Th. τὴν οἰκ. ἐβούλ. | Ναί, φησίν: C om Ναί |

τήδειός ἐστιν πρὸς τὴν οἰκοδομήν· ἦν δὲ ὁ τόπος ἀλσώδης, καὶ ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. λέγει οὖν ὁ βασιλεύς Ἄρξαι κτίζειν. ὁ δὲ ἔφη Νῦν οὐ δύναμαι ἄρξασθαι κτίζειν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. καὶ ὁ βασιλεύς Πότε, φησί, δύνῃ; ὁ δὲ ἔφη Ἄρχομαι ἀπὸ Δίου καὶ τελίσκω ἐν τῷ Ξανθικῷ. καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας εἶπεν Πᾶσα οἰκοδομὴ θέρους οἰκοδομεῖται· σὺ δὲ αὐτῷ τῷ χειμῶνι δύνασαι οἰκοδομῆσαι καὶ κτίσαι παλάτιον; καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπεν Οὕτως ὀφείλει γενέσθαι, καὶ ἄλλως οὐκ ἔχει. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Εἰ τοίνυν τοῦτο ἔδοξέν σοι, διαχάραξόν μοι πῶς γίνεται τὸ ἔργον, ἐπειδὴ διὰ χρόνου ἔρχομαι ἐνθάδε. καὶ ὁ ἀπόστολος κάλαμον λαβὼν διεχάρασσεν μετρῶν τὸν τόπον, καὶ τὰς μὲν θύρας ἔστησεν κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου βλέπειν πρὸς τὸ φῶς, τὰς δὲ θυρίδας κατὰ δύσιν πρὸς τοὺς ἀνέμους, τὸ δὲ ἀρτοποιεῖον πρὸς μεσημβρίαν ἐποίησεν εἶναι, τὸν δὲ ἀγωγὸν τοῦ ὕδατος τὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀρκτῷον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν εἶπεν τῷ ἀποστόλῳ Ἀληθῶς τεχνίτης εἶ, καὶ πρέπει σοι βασιλεῦσιν ἐξυπηρετεῖσθαι· καὶ πολλὰ αὐτῷ καταλείψας ἀπῆλθεν.

19 Καὶ κατὰ καιρὸν ἀπέστελλεν ἀργύρια καὶ τὰ ἐπιτήδεια, τά τε πρὸς τὴν ζωὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν ἐργατῶν. ὁ δὲ

πρὸς τὴν οἰκοδομήν: E τὰ πρὸς οἰκοδ. | ἦν δέ: E ἦν γάρ | καὶ ὕδ. π. ἦν ἐκεῖ: E ἔχων ὕδατα πολλά, καὶ ὡραῖος εἰς ὅρασιν καὶ ἐπιδέξιος ἐπὶ πάντα καὶ εὐειδής | λέγει οὖν: E καὶ εἶπεν | E Ἄρξαι οὖν ἀπὸ τὴν (sic) σήμερον κτίζειν | ὁ δὲ ἔφη: C λέγει ὁ ἀπόστολος | E om καὶ ὁ βασιλεύς -- ἔφη, sed pergit ἀλλ' ἄρχομαι | Δίου: E praem μηνός, C add μηνός | E τελειῶ | CE om ἐν τῷ | B ἄρξομαι ἀπὸ τοῦ Ὑπερβεραιτίου καὶ τελέω Ξανθηκῷ | καὶ ὁ βασιλεύς (ita A): E aliique ὁ δὲ βασ. | εἶπεν: E ἔφη | οἰκοδομεῖται: E γίνεται | αὐτῷ (E om) τῷ χειμ. cum AE: Th. ἐν τῷ χειμ. | E δύνασαι παλάτια κτίζειν; Idem om εἶπεν et καὶ ἄλλ. οὐκ ἔχει | καὶ ὁ (E ὁ δὲ) βασ. εἶπεν cum AE: Th. καὶ ὁ βασ. ἔφη | διαχάραξον: E praem κἂν | γίνεται: E μέλλεις ποιῆσαι | E ἐπεὶ διά | κάλαμ. λαβών cum AE: Th. λαβ. κάλ. | E διεχάραξε μέτρῳ (C ἐμμέτρως) τόν | θύρας: BE θυρίδας | ἔστησεν: CE ἔταξε, B ἤνοιξε (vide post) | E κατ' ἀνατολήν | B πρὸς ἀνατολὴν ἤνοιξε πρὸς (C om) τὸ φῶς | A τὰς θυρίδας δέ | BE τὰς δὲ θύρας πρὸς δύσιν, τὸ δὲ (E om) ἀρτοποιεῖον (E ἀρτοκοπεῖον) πρὸς μεσημβρ. (B λίβα), τὸν δὲ ἀγωγὸν τοῦ ὕδ. τὸν εἰς ὑπηρ. (B om τ. ε. ὑπ.) εἰς τὸν (B om) ἄρκτον | E εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς Ἀληθῶς etc. Idem om καὶ πρέπ. σ. β. ἐξυπηρετεῖσθαι (C -ρετεῖν) | καταλείψας: E add χρήματα εἰς οἰκοδομὴν τοῦ παλατίου | ἀπῆλθεν: C add ἀπ' αὐτοῦ

19. Καὶ (E om) κατά (ita A): Th. Κατὰ δέ | E ἀπέστελεν αὐτῷ χρυσίον καὶ ἀργύριον πολύν, καὶ ἕτερα πρὸς τ. ζ. αὐτοῦ καί | τῶν λοιπῶν (ita A; Th.

λαμβάνων πάντα οἰκονόμει περιερχόμενος τὰ ἄστη καὶ τὰ πέριξ χωρία, διαδιδῶν καὶ εὐσεβείας παρέχων τοῖς πένησι καὶ τεθλιμμένοις, καὶ ἄνεσιν παρεῖχεν αὐτοῖς λέγων Οἶδεν ὁ βασιλεὺς βασιλικῶν τεύξασθαι ἀμοιβῶν, πένητας δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἀναπαύεσθαι χρή.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀπόστολον ἀπέστειλεν πρεσβευτήν, γράψας αὐτῷ τάδε Σήμανόν μοι τί πεποίηκας, ἢ τίνα σοι ἀποστείλω, ἢ τίνος χρήζεις; ἀποστέλλει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος λέγων ὅτι τὸ πραιτώριον ἐκτίσται, μόνη δὲ ἡ στέγη περιλείπεται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ἔπεμψεν αὐτῷ πάλιν χρυσίον καὶ ἀργύριον ἄσημον, γράψας αὐτῷ ὅτι τὸ πραιτώριον, εἴ γε γέγονε, στεγασθήτω. ὁ δὲ ἀπόστολος πρὸς τὸν κύριον εἶπεν Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, κατὰ πάντα, ὅτι ἀπέθανες πρὸς ὀλίγον ἵνα ἐγὼ ζήσω ἀϊδίως ἐν σοί, καὶ πέπρακάς με ἵνα πολλοὺς ἐλευθερώσῃς δι' ἐμοῦ. καὶ οὐκ ἐπαύετο τοῦ διδάσκειν καὶ ἀναψύχειν τοὺς τεθλιμμένους, λέγων ὅτι ταῦτα ὁ κύριος οἰκονόμησεν ὑμῖν, καὶ αὐτὸς παρέχει ἑκάστῳ τὴν τροφήν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τροφεὺς τῶν ὀρφανῶν καὶ οἰκονόμος τῶν χηρῶν, καὶ πᾶσι τοῖς τεθλιμμένοις αὐτὸς γίνεται ἄνεσις καὶ ἀνάπαυσις.

20 Ὅτε δὲ παρεγένετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, ἐξήταζεν τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ πραιτωρίου οὗ ἔκτιζεν Ἰούδας ὁ καὶ

---

om) ἐργατῶν: E πάντων ἐργατ. καὶ ὑπουργῶν | οἰκονόμει cum AE (etiam uterque cum hoc accentu): Th. ᾠκονόμει | E περιερχόμενος τὰς χώρας καὶ διασκορπίζων πενήτων ἀσθενῶν καὶ τεθλιμμένων | διαδιδῶν (codex διαδίδων): C διαδιδούς | C om ἄνεσιν παρεῖχεν αὐτοῖς. E sic: ἄνεσιν τοῖς δεομένοις παρέχων λέγων | E ἀμοιβῶν τεύξασθαι | C ἀναπαύσασθαι | B sic: ἔλεγε γάρ Τὰ τοῦ βασιλέως τῷ βασιλεῖ δοθήσεται

E Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασ. πρὸς τὸν ἀπόστολον λέγων εἴ τινος χρήζει περισσοτέρως | C ἀποστελῶ | χρήζεις (ita A): Th. χρήζῃς | ἀποστέλλει (C ἐπιστέλλει) αὐτῷ (E δὲ) ὁ ἀπ. λέγων cum AE; Th. ὁ δὲ ἀπόστ. ἀποστ. αὐτῷ λέγων | ἐκτισται: A ἐκτίστη (sic) | ὁ δὲ βασιλεὺς -- ἀργύριον (A om, ut supra sect. 2) ἄσημον (C om, ut ibidem): E ἔστειλε δὲ πάλιν αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἄργυρον | εἴ γε (ita A; Th. om) γέγονε: h. l. A; Th. ante τὸ πραιτώριον ponit; E om | στεγασθήτω: E σκεπασθήτω | E ὁ δὲ ἀπόστ. εὐχαριστήσας τῷ Χριστῷ εἶπεν | κατὰ πάντα: E ἐν πᾶσι, statimque omissis pluribus pergit: σὺ γάρ ὁ τροφεὺς τῶν ὀρφανῶν καὶ οἰκονόμος χηρῶν καὶ πενήτων pro αὐτὸς γάρ usque ἀνάπαυσις | οἰκονόμησεν (ita rursus A): Th. ᾠκονόμησεν | ὑμῖν (ita A): Th. ἡμῖν | γίνεται (ita A): Th. praem αὐτός

20. εἰς τήν: E πρὸς τήν | E ἐπερώτησε τοὺς αὐτοῦ φίλ. π. τ. παλατίου |

Θωμᾶς· ἔλεγον δὲ αὐτῷ ὅτι οὔτε παλάτιον ἔκτισεν οὔτε ἄλλο τι ἐποίησεν ὧν ἐπηγγείλατο ποιῆσαι, ἀλλὰ περιέρχεται τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας, καὶ εἴ τι ἔχει πάντα δίδωσι ταῖς χήραις, καὶ διδάσκει θεὸν νέον ἕνα, καὶ νοσοῦντας θεραπεύει καὶ δαίμονας ἀπελαύνει, καὶ ἄλλα πολλὰ ποιεῖ παράδοξα· καὶ νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι μάγος ἐστίν· ἀλλ' αἱ εὐσπλαγχνίαι αὐτοῦ καὶ αἱ ἰάσεις αἱ δωρεὰν ἐξ αὐτοῦ γινόμεναι, ἔτι δὲ τὸ ἁπλοῦν αὐτοῦ καὶ ἐπιεικὲς καὶ τὸ τῆς πίστεως αὐτοῦ σημαίνει ὅτι δίκαιός ἐστιν ἢ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ τοῦ νέου ὃν αὐτὸς καταγγέλλει· συνεχῶς γὰρ νηστεύει καὶ εὔχεται, καὶ ἄρτον ἐσθίει μόνον μετὰ ἅλατος, καὶ τὸ ποτὸν αὐτοῦ ὕδωρ, καὶ φορεῖ ἓν ἱμάτιον εἴτε ἐν εὐδίᾳ εἴτε ἐν χειμῶνι, καὶ οὐδὲν παρά τινος λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ ἃ ἔχει ἄλλοις δίδωσιν. ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὴν ὄψιν προσέτριψε, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινῶν ἐπὶ ὥραν πολλήν.

21 Καὶ μετεπέμψατο τὸν ἔμπορον τὸν ἀγαγόντα αὐτὸν καὶ τὸν ἀπόστολον, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἔκτισάς μοι τὸ παλάτιον; ὁ δὲ ἔφη Ναί, ἔκτισα. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν Πότε οὖν ὑπάγωμεν καὶ βλέπωμεν αὐτό; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη Νῦν αὐτὸ ἰδεῖν οὐ δύνασαι, ἀλλ' ὅταν τοῦ βίου ἐξέλθῃς, βλέπεις αὐτό. ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ ὀργισθεὶς ἐκέλευσεν ὑπὸ δεσμὸν γενέσθαι τόν τε ἔμπορον καὶ Ἰού-

CE ἔκτισεν αὐτῷ ὁ (C om) Θωμᾶς (C add ὁ ἀπόστολος) | ἔλεγον δέ: E καὶ εἶπον | E πεποίηκεν. Idem om ὧν ἐπηγγ. ποι. | E περιέρχ. πόλεις καὶ κώμας καὶ διανέμει πάντα χηρῶν καὶ πενήτων καὶ ὀρφανῶν τὰ τῆς βασιλείας πράγματα | θεὸν νέον (ita A; Th. om) ἕνα: C θεὸν νέον, B ἕνα θεὸν Ἰησοῦν εἶναι, E θεὸν Χριστὸν Ἰησοῦν | καὶ (C ἐν ᾧ καί, E om) νοσ. θεραπ. (E ἰᾶται) καὶ (E om) δαίμ. ἀπελ., καὶ -- παράδοξα (E νεκροὺς ἐγείρει, καὶ ἄλλα σημεῖα ποιεῖ): B καὶ πολλά ἐστιν ἅπερ ποιεῖ· νεκροὺς γὰρ ἐγείρει καὶ κυλλοὺς θεραπεύει καὶ δαίμ. ἀπελαύνει | E pro καὶ νομίζομεν usque ἄλλοις δίδωσιν nihil habet nisi ἄρτον γὰρ ἐσθίει μετὰ ἅλωτος (sic) καὶ ποτὸν ὕδωρ. | ὅτι μάγος ἐστ. ἀλλ' αἱ εὐσπλ. cum BC; A ὅτι μᾶλλον ἡ εὐσπλαγχνία | αἱ δωρεὰν ἐξ αὐτοῦ: C καὶ αἱ δωρεαὶ αἱ ὑπ' αὐτοῦ | ἀλλὰ καί: A om ἀλλά | ταῦτα ἀκούσας ὁ βασ. ταῖς χ. τὴν ὄψιν (C τὰς χεῖρας αὐτοῦ ταῖς ὄψεσι) προσέτριψε, τὴν -- πολλήν: E (cum seqq. coniungens) ταῦτα ἀκούσας ὁ βασ. τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινῶν ἐπὶ ὥρ. πολλήν, καὶ ἐξαφθεὶς τῷ θυμῷ μετεπέμψατο etc.

21. τὸν ἔμπορον τ. ἀγ. αὐτὸν (A αὐτῷ) καὶ (A om) τ. ἀπόστολον: E τὸν ἔμπορον ὃς ἤγαγε τὸν ἀπόστολον, καὶ τὸν Θωμᾶν μετ' αὐτοῦ | αὐτῷ: E πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς | ἔκτισα: E γέγονε, βασιλεῦ, πάντα ὅσα ἀρεστὰ τῷ θεῷ εἰσίν | ὁ δὲ βασ. εἶπεν: E καὶ ὁ βασιλεύς | C ὑπάγομεν καὶ βλέπω | ὁ δὲ ἀποκρ. ἔφη (C add αὐτῷ): E καὶ ὁ ἀπόστολος | E Νῦν ἄρτι οὐ δύν. ἰδεῖν αὐτό | τοῦ βίου (ita A; Th. add τούτου): E τοῦ παρόντος βίου | ὑπὸ δεσμόν: E ὑπὸ δεσμῶν | τόν τε ἔμπ. καὶ (C add τὸν) Ἰούδαν τὸν κ. Θωμ. (C Ἰούδ., λέγω δὴ

δαν τὸν καὶ Θωμᾶν καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆναι, ἕως ἀνακρίνας μάθῃ τίνι ἐδόθη τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπολέσω μετὰ τοῦ ἐμπόρου. ὁ δὲ ἀπόστολος χαίρων ἀπίει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ ἔλεγεν τῷ ἐμπόρῳ Μὴ φοβοῦ μηδέν, ἀλλὰ μόνον πίστευσον τῷ δι' ἐμοῦ κηρυσσομένῳ θεῷ, καὶ ἀπὸ μὲν τούτου τοῦ κόσμου ἐλευθερωθήσῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ζωὴν κομίσῃ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐσκέπτετο ποίῳ θανάτῳ ἀναλώσῃ αὐτούς. ὡς δὲ ἔδοξεν πυρὶ αὐτοὺς καῦσαι ἐκδεδαρμένους, αὐτῇ τῇ νυκτὶ Γὰδ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς ἐκακοῦτο, καὶ διὰ τὴν λύπην καὶ ἐπίθεσιν ἣν ὁ βασιλεὺς ἔπαθεν ἐβαρήθη σφόδρα· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν βασιλέα εἶπεν αὐτῷ Ἀδελφὲ βασιλεῦ, τὸν οἶκόν μου καὶ τὰ τέκνα μου παρατίθημί σοι· ἐγὼ γὰρ διὰ τὴν ἐπήρειαν τὴν συμβᾶσάν σοι ἐλυπήθην καὶ ἀποθνήσκω, καὶ ἐὰν μὴ ἐπέλθῃς τῇ τιμωρίᾳ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου τοῦ μάγου, οὐκ ἀναπαύσῃς μου τὴν ψυχὴν εἰς ᾅδου. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ εἶπεν Δι' ὅλης νυκτὸς τοῦτο ἐσκεπτόμην, τὸ πῶς αὐτὸν θανατώσω· τοῦτο δὲ ἔδοξέν μοι, ἐν πυρὶ αὐτὸν κατακαῦσαι ἐκδαρέντα, καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἔμπορον μετ' αὐτοῦ τὸν ἀγαγόντα αὐτόν.

22 Καὶ ὡς ὁμίλουν, ἐξῆλθεν ἡ ψυχὴ Γὰδ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-

Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον): E τὸν ἀπόστολον καὶ τὸν ἔμπορον | ἀπολέσω cum A: Th. ἀπολέσῃ, E -σει (E sic: καὶ οὕτ. αὐτοὺς κακῶς ἀπολέσει) | ἀπίει: A ἀπείη, E ἀπήει, reliqui ἀπίει | ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ cum A: Th. εἰς τὸ δεσμωτήριον, E πρὸς τὸ δεσμ. | E om μηδέν, ἀλλὰ μόνον | E πίστευσον τὸν δ. ἐ. κηρυττόμενον θεόν | E τοῦ κόσμ. τούτου | CE om αἰῶνος | E ζωὴν αἰώνιον

ἀναλώσῃ (cum AE; Th. -σει) αὐτούς: Th. αὐτ. ἀναλ., E τούτους ἀναλ. | ἔδοξεν cum AE; Th. add αὐτῷ | αὐτοὺς καῦσαι (E κ. α.) cum AE; Th. κατακαῦσαι αὐτούς | ἐκδεδαρμένους: E add τῇ αὔριον | E διὰ τῆς νυκτός | E ἐκακώθη | ἐπίθεσιν: Th. (non A) praem τήν | E καὶ διὰ τὴν λήθην καὶ τὸ ἄμετρον πένθος τοῦ ἀδελφοῦ μετεκαλέσατο τὸν βασιλέα καὶ εἶπεν (om αὐτῷ etiam C) Ἀδελφέ | συμβᾶσάν σοι: E συμβ. μοι καὶ τῇ σῇ βασιλείᾳ εἰς τὸν χαμὸν (sic) τῶν σῶν πραγμάτων | C καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω | καὶ ἐὰν μὴ ἐπέλθῃς (C ἐπεξέλθῃς) etc.: E ἐὰν μὴ ἀπέλθῃς κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου τοῦ etc.: B ἀλλὰ ἀνάπαυσόν μου τὴν ψυχήν, καὶ ἐπέξελθε δεινῇ τιμωρίᾳ τῷ μάγῳ τούτῳ | C ἀναπαύσῃ | τῷ ἑαυτοῦ ἀδ. εἶπεν: E εἶπεν αὐτῷ | CE Δι' ὅλης τῆς νυκτός | ἔδοξ. μοι cum AE: Th. μοι ἔδοξ. | ἐν πυρὶ αὐτὸν (C αὐτοὺς) κατακαῦσαι (C καῦσαι) ἐκδαρέντα (CB ἐκδαρτούς, ἐκδαρθέντα: E ἐκδαρεῖν αὐτὸν καὶ πυρὶ κατακαῦσ. ἐκδαρέντα | καὶ αὐτὸν (E om κ. α.) καὶ τ. ἔμπ. μετ' αὐτοῦ (E om μ. α.) τ. ἀγ. αὐτόν cum A(E): Th. οὐ μόνον δὲ αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τ. ἔμπ. τὸν ἀγ. αὐτόν

22. ὁμίλουν cum AE; Th. ὡμίλουν | αὐτοῦ cum A; Th. τοῦ βασιλέως.

τοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπένθησεν τὸν Γὰδ σφόδρα, πάνυ γαρ ηγάπα αὐτόν, καὶ προσέταξεν εἰς βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ πολύτιμον κηδευθῆναι αὐτόν. τούτων δὲ γενομένων τὴν ψυχὴν Γὰδ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως ἄγγελοι παραλαβόντες εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγον, ὑποδεικνύοντες αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ τόπους καὶ οἰκήσεις, ἐξετάζοντες αὐτόν Εἰς ποῖον τόπον βούλει οἰκῆσαι; ὅτε δὲ ἤγγισαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου, ἣν ἔκτισεν τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν αὐτὴν ὁ Γὰδ εἶπεν τοῖς ἀγγέλοις Δέομαι ὑμῶν, κύριοί μου, εἰς ἕνα τῶν κατώγεων οἴκων τούτων συγχωρήσατέ μοι οἰκῆσαι. οἱ δὲ ἔφησαν αὐτῷ Οὐ δύνασαι οἰκῆσαι ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ. ὁ δὲ εἶπεν Διὰ τί; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦτο τὸ παλάτιον ἐκεῖνό ἐστιν ὃ οἰκοδόμησεν ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος τῷ ἀδελφῷ σου. ὁ δὲ εἶπεν Δέομαι ὑμῶν, κύριοί μου, συγχωρήσατέ μοι ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα ἀγοράσω παρ' αὐτοῦ τὸ παλάτιον τοῦτο· οὐ γὰρ οἶδεν ὁ ἀδελφός μου ὁποῖόν ἐστι, καὶ πιπράσκει μοι αὐτό.

23 Τότε οἱ ἄγγελοι ἀφῆκαν τὴν ψυχὴν τοῦ Γάδ· καὶ ἐν τῷ ἐνδύειν αὐτοὺς αὐτὸν τὴν ἐντάφιον στολήν, εἰσῆλθεν αὐτῷ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν τοῖς περὶ αὐτὸν ἑστῶσιν Καλέσατέ μοι τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα αἰτήσομαι παρ' αὐτοῦ μίαν αἴτησιν. εὐθέως οὖν εὐηγγελίσαντο τῷ βασιλεῖ αὐτῶν λέγοντες ὅτι ὁ ἀδελ-

---

E τοῦ βασιλέως pro τ. ἀδ. αὐτοῦ | E ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ βασιλεύς | CE ἐπένθει | ἠγάπα αὐτόν cum A; Th. αὐτ. ἠγάπα | E om εἰς | E τὴν ψυχὴν τοῦ Γὰδ ἄγγελοι | εἰς τ. οὐρ. ἀνήγαγον: B ἀπήγαγον ἐν τῷ παραδείσῳ | ἐκεῖ: E ἐκεῖσε | ἐξετάζοντες (ita A; Th. praem καί) αὐτόν: E ἐξέταζον δὲ αὐτόν | C βούλεται | ὅτε δὲ ἤγγισαν (C -σεν): E καὶ ὅτε ἔφθασαν | E τοῦ ἀποστ. Θωμᾶ | E τῷ βασιλεῖ Ἰνδῶν, καὶ εἶπε Γὰδ τοῖς | κατώγεων (sed AE -γέων): B κατογέων, C κατωγαίων | E om οἴκων | ἔφησαν: E εἶπον | λέγουσιν αὐτῷ: E οἱ δὲ εἶπον | E om ἐκεῖνο | οἰκοδόμησεν (ita A): Th. (etiam E) ᾠκοδόμησεν | ὁ (C om) Χριστ. ἐκ. ὁ ἀπόστολος τοῦ ἀδελφοῦ σου | συγχωρ. μοι ἀπελθεῖν -- μοι αὐτό: E εἰς ἕνα τούτων τῶν κατώγεων (codex -γέων) ἐάσατέ με οἰκῆσαι. καὶ εἶπον Οὐ δύνασαι οἰκῆσαι ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ· ἀλλ' ἐὰν ἀγοράσῃς τοῦτο, μέλλεις οἰκῆσαι ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς Δύναμαι τοῦτο ἀγοράσαι; καὶ εἶπον αὐτῷ Βλέπε κτῆσαι καὶ σὺ παρόμοια τούτων καθὼς ὁρᾷς, εἰ βούλει, καὶ κρειττότερα, ἵνα μὴ πάλιν ἐλθὼν ὧδε ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐλασθήσῃ.

23. E Καὶ ταῦτα εἰπών (sic), βουλήσει θεοῦ ἀφῆκαν τὴν ψ. τ. Γ. | ἐντάφιον cum AE; Th. ἐπιτάφιον | εἰσῆλθεν αὐτῷ (E πρὸς αὐτόν) ἡ ψ. α. cum AE; Th. ἐπεισῆλθεν αὐτῷ καὶ ἡ ψ. α. | περὶ αὐτὸν ἑστῶσιν: E περιεστῶσι, C παρεστῶσιν αὐτῷ | τ. ἀδελφ. μου: E add τὸν βασιλέα | αἰτήσομαι (-σομε A): Th. αἰτήσωμεν | μίαν αἴτησιν (ita A; Th. αἴτ. μ.): CE δέησιν μίαν | E om αὐ-

φός σου ἀνέζησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκπηδήσας σὺν πλήθει πολλῷ ἤρχετο πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφόν, καὶ εἰσελθὼν ἔστη πρὸς τὴν κλίνην αὐτοῦ ὥσπερ ἔκπληκτος, μὴ δυνάμενος λαλῆσαι αὐτῷ. εἶπεν δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Οἶδα καὶ πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι εἴ τις ᾔτησέ σε τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας σου, δέδωκας ἂν ὑπὲρ ἐμοῦ· διὸ ἀξιῶ σε παρασχεῖν μοι χάριτα μίαν, ἣν αἰτοῦμαί σε ἵνα ποιήσῃς μοι. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς εἶπεν Καὶ τί ἐστιν ὃ αἰτεῖς ποιῆσαί σοι; ὁ δὲ ἔφη Ὅρκῳ με πίστωσον ὅτι μοι παρέχεις. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐν τοῖς ὑπάρχουσίν μοι ὃ ἐὰν αἰτήσῃ δώσω σοι. καὶ λέγει αὐτῷ Τὸ παλάτιον ἐκεῖνο τὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὃ ἔχεις πώλησόν μοι. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Ἐμοὶ παλάτιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόθεν ὑπάρχει; ὁ δὲ ἔφη Ἐκεῖνο ὃ οἰκοδόμησέν σοι ὁ Χριστιανὸς ὁ ὢν νῦν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὃν ἤγαγέν σοι ὁ ἔμπορος ἀγοράσας παρὰ Ἰησοῦ τινός. τοῦ δὲ ἀμηχανήσαντος λέγει αὐτῷ πάλιν Τὸν δοῦλον λέγω ἐκεῖνον τὸν Ἑβραῖον, ὃν ἐβούλου κολάσαι ὡς ἐπίθεσίν τινα παρ' αὐτοῦ παθών, ἐφ' ὃν κἀγὼ λυπηθεὶς ἀπέθανον καὶ ἀνέζησα νῦν.

24 Τότε ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπιστασίαν ἐλθὼν συνῆκεν περὶ τῶν διαφερόντων αὐτῷ καὶ μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ εἶπεν Ἐκεῖνο τὸ παλάτιον πωλῆσαί σοι οὐ δύναμαι, εὔχομαι δὲ εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸ καὶ οἰκῆσαι καὶ καταξιωθῆναι τῶν οἰκητόρων αὐτοῦ·

τῶν | ἀνέζησεν: E ζῇ | E ὁ δὲ ἐκπηδ. σ. πλ. π. ἦλθε | E om ἴδιον et αὐτῷ | ἔστη: C εἱστήκει | E ἀδελφὲ βασιλεῦ | εἴ τις -- ὑπὲρ ἐμοῦ: E εἴ τι ἂν αἰτήσω σοι (sic) παράσχεις (sic) μοι | E ἀξιῶ σοι | χάριτα: AE χάριταν | ἣν αἰτοῦμαί σε (A σοι) ἵ. π. μοι: C ἣν αἰτ. σε, ἵνα πωλήσῃς μοι ὃ αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ | ποιῆσαί σοι (ita A; Th. με): CE πωλῆσαί σοι | Ὅρκῳ με πίστωσον cum C; B ὅρκῳ με πεῖσον; A ὅρκον με ποίησον, E ὅρκῳ μοι ποίησον | E παρέχεις μοι | C ὅτι τῶν ὑπαρχόντων μοι εἴ τι ἂν αἰτήσῃς δίδωμί σοι, E ὅτι ἂν αἰτήσεις μοι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μοι δίδωμί σοι | καὶ λέγει αὐτῷ cum A; Th. τότε λέγει, E τότε λέγ. αὐτῷ | τὸ ἐν -- πώλησόν μοι: E ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔκτησαι | E καὶ εἶπ. ὁ βασ. | C Ἐμὸν παλάτιον ἐ. τ. οὐρ. ποῦ ὑπάρχει: E Οὐκ οἶδα τί λέγεις | Ἐκεῖνο (E add τὸ παλάτιον) ὃ οἰκοδ. (ita A; Th. ᾠκοδόμησεν, E ἔκτισε) | ὁ Χριστιανός cum ACE; Th. add ἐκεῖνος | ὁ ὢν -- δεσμωτ.: E ὃν ἐν τῇ φυλακῇ κατέχεις | C om Ἰησοῦ | τοῦ δὲ ἀμηχ. -- πάλιν cum C; A om. E om τοῦ δὲ ἀμηχ. usque Ἑβραῖον | παθών: E λαβών

24. ἐπιστασίαν: C ἐπίστασιν, E ἔκστασιν | E om διαφερ. αὐτῷ κ. μελλ., C om αὐτῷ κ. μελλ. | E καὶ εἶπ. αὐτῷ | πωλῆσαί σοι: E om σοι | οὐ δύναμαι: B add ἀόρατον γάρ ἐστι | E εἰσελθ. ἐν αὐτῷ | οἰκητόρων: C οἰκιῶν |

σὺ δὲ ἀληθῶς εἰ βούλει πρίασθαι τοιοῦτον παλάτιον, ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ζῇ καὶ κτίζει σοι ἐκείνου βέλτιον. καὶ εὐθέως πέμψας ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τὸν ἀπόστολον καὶ τὸν ἔμπορον τὸν ἐγκλεισθέντα σὺν αὐτῷ, λέγων Δέομαί σου, ὡς ἄνθρωπος δεόμενος τοῦ διακόνου τοῦ θεοῦ, ἵνα εὔξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δεηθῇς ἐκείνου οὗ διάκονος ὑπάρχεις, ἵνα μοι ἀφήσῃ καὶ παρίδῃ ἃ εἰς σὲ διεπραξάμην ἢ καὶ ἐνεθυμήθην διαπράξασθαι, καὶ ἄξιόν με γενέσθαι οἰκήτορα ἐκείνης τῆς οἰκήσεως ἧσπερ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἔκαμον, σὺ δέ μοι ἔκτισας μόνος καμών, συνεργούσης σοι τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἵνα γένωμαι ὑπηρέτης κἀγὼ καὶ δουλεύσω τῷ θεῷ τούτῳ ᾧ σὺ κηρύττεις. καὶ ὁ ἀδελφὸς δὲ αὐτοῦ προσπεσὼν τῷ ἀποστόλῳ ἔλεγεν Δέομαί σου καὶ ἱκετεύω ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ σου ἵνα ἄξιος γένωμαι τῆς τούτου διακονίας καὶ ὑπηρεσίας, καὶ κληρωθῶ ἄξιος γενέσθαι τῶν ὀφθέντων μοι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

25 Ὁ δὲ ἀπόστολος χαρᾷ ληφθεὶς εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι, κύριε Ἰησοῦ, ὅτι ἀπεκάλυψάς σου τὴν ἀλήθειαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις· σὺ γὰρ εἶ μόνος θεὸς τῆς ἀληθείας, καὶ οὐκ ἕτερος· καὶ σὺ εἶ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς τὰ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστα· σὺ εἶ, κύ-

---

πρίασθαι: A πριᾶσθαι | τοιοῦτον cum AE; Th. τοιοῦτο | C om ζῇ | E κτίσει | E τὸν κλεισθέντα μετ' αὐτοῦ | τοῦ θεοῦ: E τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ | E om οὗ διάκ. ὑπάρχ. | E ἵνα με ἐλεήσει καὶ παρίδῃ | ἢ (ita A [scriptum est εἰ]; Th. om) καὶ ἐνεθ. διαπράξασθαι: E om | E οἰκήτορα τῆς ἐκείνης οἰκοδομῆς ἧς πεποίηκάς μοι, ἵνα κἀγὼ δουλεύσω τῷ Χριστῷ ᾧ σὺ κηρύττεις | κηρύττεις cum A (item E); Th. -σσεις | δέ cum A; alii om | ἔλεγεν -- τ. θε. σου (C om) -- ἀγγέλ. αὐτοῦ: E ἔφη Ἱκετεύω κἀγὼ ἔμπρ. τ. θ. σ. ἵνα ἄξιος κἀγὼ γένωμαι -- ὑπηρεσίας καὶ κληθῶ ἀπὸ τοῦ νῦν δοῦλος, καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ὀφθ. μοι ὑπὸ τ. ἁγίων ἀ. αὐτοῦ

B pro καὶ εὐθέως πέμψας ἐξήγαγεν usque finem sectionis haec habet: καὶ πέμψας ἐξέβαλε τὸν Θωμᾶν, καὶ λέγει αὐτῷ Συγχώρησον ἡμῖν εἴ τι ἐπλημμελήσαμεν εἰς σὲ ἀγνοοῦντες, καὶ ποίησον ἡμᾶς κοινωνοὺς γενέσθαι ἐκείνου οὗ κηρύσσεις. Totius autem historiae finem facit his: Ὁ δὲ ἀπόστολος λέγει Κἀγὼ ὑμῖν συγχαίρω κοινωνοὺς γενέσθαι αὐτοῦ τῆς βασιλείας. καὶ λαβὼν ἐφώτισεν αὐτούς, δοὺς αὐτοῖς τὸ λουτρὸν τῆς χάριτος ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα καὶ βασιλεία ἡ ἀτελεύτητος. καὶ ἀναβάντες εὐθέως ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἐφάνη αὐτοῖς ὁ σωτήρ, ὡς τὸν ἀπόστολον θαυμάσαι, καὶ φῶς μέγα ἔλαμψεν ὑπὲρ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. καὶ στηρίξας αὐτοῖς τὴν πίστιν ἐξῆλθε πορευθεὶς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐν κυρίῳ.

25. χαρᾷ ληφθείς: sed AE χαρᾶς ληφθ. | E κύριε Ἰησ. Χριστέ | E ἀπεκάλυψα | οὐκ ἕτερος: ita A; Th. οὐχ ἕτερος | καὶ σὺ εἶ: E om καί

ριε, ὁ ἐν πᾶσιν εὐσπλαγχνίαν καὶ φειδὼ ποιούμενος τοὺς ἀνθρώπους· οἱ γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν πλάνην τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς παρεῖδάν σε, σὺ δὲ οὐ παρεῖδες αὐτούς. καὶ νῦν αἰτουμένου μου καὶ ἱκετεύοντός σε δέξαι τὸν βασιλέα καὶ τὸν τούτου ἀδελφόν, καὶ κατάμιξον αὐτοὺς εἰς τὴν σὴν ποίμνην, καθαρίσας αὐτοὺς τῷ σῷ λουτρῷ καὶ ἀλείψας αὐτοὺς τῷ σῷ ἐλαίῳ ἀπὸ τῆς περιεχούσης αὐτοὺς πλάνης· φύλαξον δὲ αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τῶν λύκων, φέρων αὐτοὺς ἐν τοῖς σοῦ λειμῶσι· πότισον δὲ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀμβροσιώδους σου πηγῆς τῆς μὴ τεθολωμένης μήτε ληγούσης· δέονται γάρ σου καὶ ἱκετεύουσιν καὶ βούλονται ὑπηρέται καὶ διάκονοί σου γενέσθαι, καὶ ἕνεκεν τούτου εὐδοκοῦσι καὶ διωχθῆναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου καὶ διὰ σὲ ὑπ' αὐτῶν μισηθῆναι καὶ ὑβρισθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ὡς καὶ σὺ ὑπὲρ ἡμῶν ταῦτα πάντα ἔπαθες, ἵνα ἡμᾶς περιποιήσῃς κύριος ὢν καὶ ἀληθῶς ποιμὴν ἀγαθός. σὺ δὲ δὸς αὐτοῖς ἵνα ἔχωσιν ἐν σοὶ μόνῳ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν παρὰ σοῦ βοήθειάν τε καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἣς ἐκδέχονται παρὰ σοῦ μόνου, καὶ ἵνα βεβαιωθῶσιν εἰς τὰ σὰ μυστήρια, καὶ δέξονται τῶν σῶν χαρισμάτων καὶ δομάτων τὰ τέλεια ἀγαθά, καὶ ἀνθήσουσιν ἐν τῇ σῇ διακονίᾳ, καὶ τελεσφορήσουσιν ἐν τῷ πατρί σου.

26 Πάνυ οὖν διατεθέντες ἐν τῷ ἀποστόλῳ ὅ τε βασιλεὺς Γουνδαφόρος καὶ Γὰδ εἶπον αὐτῷ μηδ' ὅλως ἀναχωροῦντες, καὶ αὐτοὶ ἐπαρκοῦντες τοῖς δεομένοις, πᾶσιν διδόντες καὶ ἀναπαύοντες πάντας· ἐδεήθησαν δὲ αὐτοῦ ἵνα καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ

A ὁ ἐν πάσῃ εὐσπλαγχνίᾳ (E εὔσπλαγχνος) | τοὺς ἀνθρώπους: C ἐν τοῖς ἀνθρώποις | παρεῖδαν (codex -ίδαν, item παρίδες) cum A; Th. παρεῖδον | E post εὔσπλαγχνος statim pergit οὐ παρεῖδες αὐτούς. καὶ νῦν αἰτοῦμαί σε, δέξαι etc. | καὶ κατάμιξον: E καταξίωσον. Idem omittit quae post ποίμνην usque finem sectionis leguntur. | περιεχ. αὐτούς: A περιεχ. αὐτοῖς | A om καὶ ἀπὸ τ. λύκων | περιποιήσῃς cum A; Th. περιποιήσῃ | τὴν παρὰ σοῦ βοήθειαν: C om παρὰ σοῦ | δέξονται (ita A; Th. -ξωνται): C δέχωνται | δομάτων cum A; Th. δωρημάτων | ἀνθήσουσιν (A ἀναθήσουσιν): Th. -σωσιν | τελεσφορήσουσιν cum A; Th. -ρήσωσιν | πατρί (codex $\overline{\pi\rho\iota}$): Th. πατέρι

26. E de tota hac sectione nihil nisi haec habet: Πάνυ οὖν διατεθέντες οἱ δύο ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἀπόστολον εἶπον πρὸς αὐτόν Δὸς ἡμῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα. καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς προσενεγκεῖν αὐτῷ ἔλαιον.

καὶ Γάδ cum A; Th. καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Γάδ | εἶπον cum A; Th. εἶ-

λουτροῦ δέξονται λοιπόν, καὶ αὐτοὶ λέγοντες αὐτῷ Σχολαζουσῶν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ προθύμων ἡμῶν ὄντων περὶ τὸν θεόν, δὸς ἡμῖν τὴν σφραγῖδα· ἠκούσαμεν γάρ σου λέγοντος ὅτι ὁ θεὸς ὃν κηρύσσεις διὰ τῆς αὐτοῦ σφραγῖδος ἐπιγινώσκει τὰ ἴδια πρόβατα. ὁ δὲ ἀπόστολος ἔφη αὐτοῖς Καὶ χαίρω καὶ δέομαι ὑμῶν λαβεῖν τὴν σφραγῖδα ταύτην, καὶ κοινωνῆσαί μοι εἰς τὴν εὐχαριστίαν ταύτην καὶ εὐλογίαν τοῦ κυρίου, καὶ τελειωθῆναι ἐν αὐτῇ· οὗτος γάρ ἐστιν κύριος καὶ θεὸς πάντων, Ἰησοῦς Χριστὸς ὃν κηρύσσω, καὶ αὐτὸς πατὴρ ἀληθείας, εἰς ὃν ὑμᾶς πιστεύειν ἐδίδαξα. καὶ ἐκέλευσε προσενεγκεῖν αὐτοὺς ἔλαιον, ἵνα διὰ τοῦ ἐλαίου δέξονται τὴν σφραγῖδα. ἤνεγκαν οὖν τὸ ἔλαιον, καὶ λύχνους ἀνῆψαν πολλούς· νὺξ γὰρ ἦν.

27 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀπόστολος ἐσφράγισεν αὐτούς· ἀπεκαλύφθη δὲ αὐτοῖς ὁ κύριος διὰ φωνῆς λέγων Εἰρήνη ὑμῖν, ἀδελφοί. οἱ δὲ φωνῆς μόνον ἤκουσαν αὐτοῦ, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ οὐκ εἶδον· οὐδέπω γὰρ ἦσαν δεξάμενοι τὸ ἐπισφράγισμα τῆς σφραγῖδος. λαβὼν δὲ ὁ ἀπόστολος ἔλαιον καὶ καταχέας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν καὶ ἀλείψας καὶ χρίσας αὐτοὺς ἤρξατο λέγειν Ἐλθὲ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἐλθὲ ἡ δύναμις τοῦ ὑψίστου καὶ ἡ εὐσπλαγχνία ἡ τελεία· ἐλθὲ τὸ χάρισμα τὸ ὕψιστον· ἐλθὲ ἡ μήτηρ ἡ εὔσπλαγχνος· ἐλθὲ ἡ οἰκονομία τοῦ ἄρρενος· ἐλθὲ ἡ τὰ μυστήρια ἀποκαλύπτουσα τὰ ἀπόκρυφα· ἐλθὲ ἡ μήτηρ τῶν ἑπτὰ οἴκων, ἵνα ἡ ἀνάπαυσίς σοι εἰς τὸν ὄγδοον οἶκον γένηται· ἐλθὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν πέντε μελῶν, νοὸς

πoντο | λουτροῦ: A λόγου | δέξονται cum A; Th. δέξωνται | Καὶ χαίρω: C om Καί | εὐχαριστίαν (A -στείαν) ταύτην: C om ταύτην | ἐν αὐτῇ: C ἐν αὐτῷ | αὐτούς (ita etiam E): A αὐτοῖς | δέξονται cum A; Th. -ξωνται

27. Ex his codex E haec affert: Καὶ ἀναστὰς ἐσφράγισεν αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτούς. ἀπεκαλύφθη δὲ ὁ κύριος διὰ φωνῆς αὐτοῖς λέγων Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ ἐσφράγισε καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν πάντας ὁ ἀπόστολος. καὶ ἐπίστευσαν πάντες ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἐγένετο ὅλη ἡ Ἰνδία πιστή. Quae idem praeterea addita habet, ad *Consummationem Thomae* pertinent, ibique a nobis referentur. Incipiunt illa sic: Ὁ δὲ Μισδαῖος ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας προσεκάλεσεν αὐτόν, et exeunt his: θαύματα πολλὰ ὁ μέγας ἀπόστολος καὶ μετὰ θάνατον ἐργασάμενος εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας.

τὸ ἐπισφράγισμα τῆς σφραγῖδος: C τὸ χρῖσμα | ἔλαιον cum A; Th. τὸ ἔλαιον | C καὶ ἐπιχέας κατὰ τῆς | τοῦ ὑψίστου: C ἡ ὕψιστος | ἡ οἰκονομία: C ἡ κοινωνία | τὰ μυστήρια: C om τά | ἡ ἀνάπαυσις: C om ἡ | μελῶν: C

ἐννοίας φρονήσεως ἐνθυμήσεως λογισμοῦ, κοινώνησον μετὰ τούτων τῶν νεωτέρων· ἐλθὲ τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ καθάρισον τοὺς νεφροὺς αὐτῶν καὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἐπισφράγισον αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. καὶ σφραγισθέντων αὐτῶν ὤφθη αὐτοῖς νεανίας λαμπάδα καιομένην κατέχων, ὡς καὶ τοὺς λύχνους αὐτοὺς τῇ τοῦ φωτὸς αὐτῆς προσβολῇ ἀμαυρωθῆναι. καὶ ἐξελθὼν ἀφανὴς αὐτοῖς ἐγένετο. εἶπεν δὲ ὁ ἀπόστολος πρὸς τὸν κύριον Ἀχώρητον ἡμῖν, κύριε, τὸ φῶς σου, καὶ οὐ δυνάμεθα φέρειν αὐτό· μεῖζον γάρ ἐστι τῆς ἡμετέρας ὄψεως. αὔγους δὲ γεναμένου καὶ διαφαύσαντος κλάσας ἄρτον κοινωνοὺς αὐτοὺς κατέστησεν τῆς εὐχαριστίας τοῦ Χριστοῦ. ἔχαιρον δὲ καὶ ἠγαλλιῶντο· πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι πιστεύοντες προσετίθεντο καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ καταφύγιον τοῦ σωτῆρος.

28 Ὁ δὲ ἀπόστολος οὐκ ἐπαύετο κηρύσσων καὶ λέγων αὐτοῖς Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παῖδες καὶ κόραι, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, ἀκμαῖοι καὶ γηραλέοι, οἵ τε δοῦλοι οἵ τε ἐλεύθεροι, ἀπέχεσθε τῆς πορνείας καὶ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἐργασίας τῆς γαστρός· ἐν γὰρ τούτοις τοῖς τρισὶν κεφαλαίοις γίνεται πᾶσα ἀνομία. ἡ γὰρ πορνεία πηροῖ τὸν νοῦν καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς σκοτίζει, καὶ ἐνπόδιον γίνεται τῆς τοῦ σώματος πολιτείας, εἰς ἀσθένειαν μετατιθοῦσα ὅλον τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς νόσον ἐμβάλλουσα ὅλον τὸ σῶμα. ἡ δὲ ἀπληστία εἰς φόβον καὶ αἰσχύνην καθίστησι τὴν ψυχήν, ἐν τοῖς τοῦ σώματος ὑπάρχουσα καὶ διαρπάζουσα τὰ ἀλλότρια .... ἡ δὲ ἐργασία τῆς κοιλίας εἰς φροντίδας καὶ μερίμνας καὶ λύπας ἐμβάλλει τὴν ψυχήν .... ἐπὰν

αἰσθήσεων | C om ἐνθυμήσεως | καιομένην (sic) cum A; Th. ἀνημμένην | ἀχώρητον: scriptum est in A αχοριτον, idque correctum ex -ιστον | τὸ φῶς σου cum A; Th. add ἐστι | ἐστι: A ἦν | γεναμένου cum A; Th. γενομένου | κλάσας ἄρτον cum C: A om | τοῦ Χριστοῦ cum A; Th. τοῦ κυρίου | πιστεύοντες cum A; Th. πιστεύσαντες

28. γηραλέοι: A -λαῖοι | C om οἵ τε (Th. mavult εἴτε εἴτε) δ. οἵ τε ἐλεύθ. | ἐνπόδιον cum A; Th. ἐμπόδ. | μετατιθοῦσα: C -τιθεῖσα | C om τὸν ἄνθρωπον usque ὅλον τὸ σῶμα | ἐν τοῖς τοῦ: C ἐντὸς τοῦ | τὰ ἀλλότρια: A (non item C) add καὶ ταύτην ὑποψίαν ἔχουσαν ἢ (cum Th. haec correxerim ἔχουσα μὴ) ἀποδιδοῦσα τὰ (ita codex) ἀλλότρια τοῖς δεσπόταις. | τὴν ψυχήν: A (non item C) add τοῦτο μεριμνοῦσα (sic; corrige μεριμνῶσαν) μὴ ἄρα ἐνδεὴς αὐτῶν γένηται καὶ τῶν πόρρωθεν αὐτοῦ τῶν (πόρρωθεν αὐτῶν? certe τῶν delendum videtur)

οὖν ἀπαλλαγῆτε τούτων, γίνεσθε ἀφρόντιδες καὶ ἄλυποι καὶ ἄφοβοι, καὶ παραμένει ὑμῖν ἐκεῖνο τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς. μνημονεύσατε κἀκείνου τοῦ λόγου τοῦ προειρημένου Ἐμβλέψατε εἰς τοὺς κόρακας καὶ ἀφίδετε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὔτε σπείρει οὔτε θερίζει οὔτε συνάγει εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ ὁ θεὸς οἰκονομεῖ αὐτά· πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; ἀλλὰ προσδέξασθε τὴν τούτου παρουσίαν, καὶ εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας ἔχετε, καὶ πιστεύετε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ αὐτὸς ἀποδίδωσιν ἑνὶ ἑκάστῳ πρὸς τὰς πράξεις αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ καὶ ἐπιφανείᾳ τῇ ὑστέρᾳ οὐκ ἔχει τις λόγον ἀπολογίας, μέλλων παρ' αὐτοῦ κρίνεσθαι ὡς μὴ ἀκούσας. οἱ γὰρ κήρυκες αὐτοῦ εἰς τὰ τέσσαρα κλίματα τῆς οἰκουμένης κηρύσσουσιν. μετάγνωτε οὖν καὶ πιστεύσατε τῇ ἐπαγγελίᾳ, καὶ δέξασθε ζυγὸν πραότητος καὶ φορτίον ἐλαφρόν, ἵνα ζήσητε καὶ μὴ ἀποθανεῖτε. ταῦτα κτήσασθε, ταῦτα φυλάξατε· ἐξέλθατε ἀπὸ τοῦ σκότους, ἵνα τὸ φῶς ὑμᾶς προσδέξεται· ἔλθετε πρὸς τὸν ὄντως ἀγαθόν, ἵνα παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν δέξησθε, καὶ τὸ αὐτοῦ σημεῖον ἐγκαταθήσεσθε ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς.

29 Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ τινὲς τῶν παρεστώτων εἶπον αὐτῷ Καιρός ἐστιν τοῦτον χρεώστην ἀπολαβεῖν τὸ χρέος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ὁ μὲν κύριος τοῦ χρέους ἀεὶ τὸ περισσὸν ἀπολαβεῖν βούλεται, ἡμεῖς δὲ τὸ δέον αὐτῷ δῶμεν. καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς ἔλαβεν ἄρτον καὶ ἔλαιον καὶ λάχανον καὶ ἅλας, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς

ὄντων θεαθῇ (δεηθῇ? quod etiam Th. commendat). | ἀπαλλαγῆτε τούτων: A ἀπαλλαγῇ τούτου | προειρημένου: C εἰπόντος | ἀφίδετε (codex ἀφήδηται): Th. ἀπίδετε | τὰς ἀποθήκας: C om τάς | C om ἑνί | καὶ ἐν τῇ (cum A): Th. om καί et post ὑστέρᾳ add (invito A) ὅτε, itemque pro τις (cum A) habet οὐδείς | παρ' αὐτοῦ (cum A): Th. παρ' αὐτῷ | τῇ ἐπαγγελίᾳ: A τὴν ἐπαγγελίαν | πραότητος cum A; Th. πραΰτητος | ἀποθανεῖτε cum A; Th. ἀποθάνητε | φυλάξατε cum A; Th. -ξασθε | ἐξέλθατε cum A; Th. ἐξέλθετε | προσδέξεται cum A; Th. -ξηται | A om ἔλθετε πρὸς -- δέξησθε | ἐγκαταθήσεσθε cum A; Th. -θήσησθε

29. παρεστώτων cum A; Th. παρόντων | ἀπολαβεῖν βούλεται: A om ἀπολαβεῖν | ἡμεῖς δέ cum A; Th. om δέ | A om αὐτοὺς ἔλαβεν ἄρτον -- ἅλας,

φαγεῖν· αὐτὸς δὲ παρέμεινεν τῇ ἑαυτοῦ νηστείᾳ, ἔμελλεν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐπιφαίνειν. τῆς δὲ νυκτὸς ἐπιούσης καὶ καθεύδοντος αὐτοῦ ἐλθὼν ὁ κύριος ἔστη πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ λέγων Θωμᾶ, ἀναστὰς ὄρθρου εὐλογήσας πάντας, μετὰ τὴν εὐχὴν καὶ διακονίαν ἄπελθε κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὁδὸν μίλια δύο, καὶ ἐκεῖ δείξω ἐν σοὶ τὴν ἐμὴν δόξαν· δι' ὃ γὰρ ἀπέρχει, πολλοὶ πρόσφυγές μοι γενήσονται, καὶ ἐλέγξεις τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔλεγεν τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς οὖσιν μετ' αὐτοῦ Τέκνα καὶ ἀδελφοί, ὁ κύριος βούλεταί τί ποτε σήμερον δι' ἐμοῦ διαπράξασθαι· ἀλλ' εὐξόμεθα καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ ἵνα μηδὲν ἐνπόδιον γένηται ἡμῖν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ὡς πάντοτε καὶ νῦν κατὰ τὸ αὐτοῦ βούλημα καὶ θέλημα γένηται δι' ἡμῶν. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ ἐπέθηκεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ κλάσας ἄρτον τῆς εὐχαριστίας μετέδωκεν αὐτοῖς εἰπών Ἔσται ὑμῖν αὕτη ἡ εὐχαριστία εἰς εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ ἀμοιβήν, καὶ μὴ εἰς κρίμα. καὶ αὐτοὶ εἶπον Ἀμήν.

(Περὶ τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ νεανίσκου.)

30 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ ἀπελθεῖν ὅπου αὐτὸν ὁ κύριος προσέταξε. καὶ ἐγγὺς γενόμενος τοῦ δευτέρου μιλίου καὶ ὀλίγον ἐκκλίνας τῆς ὁδοῦ εἶδε πτῶμα νέου εὐμόρφου κείμενον, καὶ εἶπεν Κύριε, μὴ διὰ τοῦτο ἐξήγαγές με ἐλθεῖν ἐνθάδε ἵνα ἴδω τὸν πειρασμὸν τοῦτον; γενέσθω τοίνυν τὸ θέλημά σου, ὡς βούλει. καὶ ἤρξατο εὔχεσθαι καὶ λέγειν Κύριε, κριτὰ ζώντων καὶ νεκρῶν τῶν κειμένων, καὶ δέσποτα πάντων καὶ πατήρ, — πατὴρ δὲ οὐ τῶν ἐν σώμασιν οὐσῶν ψυχῶν μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελθουσῶν· τῶν γὰρ ἐν μιάσμασιν οὐσῶν ψυχῶν δεσπότης εἶ καὶ δικαστής — ἐλθὲ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἐπικαλοῦμαι, καὶ δεῖξόν σου τὴν δό-

καί, item φαγεῖν | αὐτός: A οὗτος | ἐπιούσης: A ποιούσης | εὐλογήσας cum A; Th. praem καί | ἀπέρχει cum A; Th. -ρχῃ | μετ' αὐτοῦ cum A; Th. σὺν αὐτῷ | C τί ποτε βούλεται | εὐξόμεθα cum A; Th. εὐξώμεθα | ἐνπόδιον cum A; Th. ἐμπόδ. | ἀλλὰ ὡς cum A; Th. ἀλλ' ὡς | A om καὶ θέλημα | γένηται δι' ἡμῶν cum C; A γένοιτο δὴ ἡμῖν

* Περὶ τοῦ δράκ. κ. τ. νεανίσκου: haec in codice iis quae sequuntur superscripta sunt.

30. καὶ πατήρ: ita codex; Th. edidit καὶ πάτερ

ξαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνθάδε κατακείμενον. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ Τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὐκ ἀργῶς ἐγένετο, ἀλλ᾽ ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε καὶ κατηργάσατο τοῦτο ἵνα ἐν αὐτῷ προσβάλῃ, καὶ ὁρᾶτε ὅτι οὐκ ἐχρήσατο ἄλλο εἶδος, οὐδὲ ἐνήργησε δι᾽ ἄλλου ζώου ἀλλὰ διὰ τοῦ ὑπηκόου αὐτοῦ.

31 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου ἰδοὺ δράκων μέγας τοῦ φωλεοῦ ἐξελθών, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατακρούων καὶ τὴν οὐρὰν κατατινάσσων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ φωνῇ μεγάλῃ χρώμενος πρὸς τὸν ἀπόστολον εἶπεν Ἐρῶ ἔμπροσθέν σου διὰ ποίαν αἰτίαν ἐθανάτωσα αὐτόν, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο παρεγένου ἐλέγξαι τὰ ἔργα μου. καί φησιν ὁ ἀπόστολος Ναί, εἰπέ. καὶ ὁ δράκων Γυνή τίς ἐστιν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὡραία σφόδρα· καὶ διερχομένης αὐτῆς ποτὲ ἰδὼν αὐτὴν ἠράσθην αὐτῆς, καὶ ἀκολουθήσας αὐτὴν ἐπετήρουν· καὶ εὗρον τὸν νεανίαν τοῦτον καταφιλοῦντα αὐτήν, ὃς καὶ ἐκοινώνησεν αὐτῇ καὶ ἄλλα αἰσχρὰ διεπράξατο μετ᾽ αὐτῆς. κἀμοὶ μὲν εὔκολον ἦν ἐπὶ σοῦ ἐκφάναι αὐτά, οἶδα γάρ σε τὸν δίδυμον ὄντα τοῦ Χριστοῦ τὸν τὴν φύσιν ἡμῶν ἀεὶ καταργοῦντα· ταράξαι δὲ ταύτην μὴ βουληθεὶς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ οὐκ ἐθανάτωσα αὐτόν, ἀλλ᾽ ἐπιτηρήσας αὐτὸν ἑσπέρας διερχόμενον τύψας ἐθανάτωσα αὐτόν, καὶ μάλιστα κατατολμήσαντα αὐτὸν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ τοῦτο διαπράξασθαι. ὁ δὲ ἀπόστολος ἐξήταζεν αὐτὸν λέγων Εἰπέ μοι, ποίας σπορᾶς καὶ ποίου γένους ὑπάρχεις;

32 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ τῆς ἑρπυστικῆς φύσεως γέννημα καὶ βλαπτικὸς βλαπτικοῦ, υἱός εἰμι ἐκείνου τοῦ βλάψαντος καὶ πλήξαντος τοὺς τέσσαρας ἀδελφοὺς τοὺς ἑστῶτας, υἱός εἰμι ἐκείνου τοῦ ἐπὶ θρόνου ἀπωλείας καθεζομένου τοῦ τὰ ἴδια λαμβάνοντος ἀπὸ τῶν δανειζομένων, υἱός εἰμι ἐκείνου τοῦ τὴν σφαῖραν ζωννύοντος ἀποστάτου, συγγενὴς δέ εἰμι ἐκείνου τοῦ ἔξωθεν τοῦ ὠκεανοῦ ὄντος, οὗ ἡ οὐρὰ ἔγκειται τῷ ἰδίῳ στόματι· ἐγώ εἰμι ὁ διὰ τοῦ φραγμοῦ εἰσελθὼν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ μετὰ Εὔας λαλήσας ὅσα ὁ πατήρ μου ἐνετείλατό μοι λαλῆσαι αὐτῇ· ἐγώ εἰμι ὁ ἐξάψας καὶ πυρώσας Καΐν ἵνα ἀποκτείνῃ τὸν ἴδιον ἀδελφόν,

---

κατηργάσατο: ita codex; Th. κατειργ.

31. ταράξαι δὲ ταύτην: ita codex; Th. male legit πρᾶξαι δὲ ταῦτα | κατατολμήσαντα αὐτόν: Th. praetermisit αὐτόν

καὶ δι' ἐμοῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι ἐφύησαν ἐν τῇ γῇ· ἐγώ εἰμι ὁ τοὺς ἀγγέλους ἄνωθεν κάτω ῥίψας καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν γυναικῶν αὐτοὺς καταδήσας, ἵνα γηγενεῖς παῖδες ἐξ αὐτῶν γένωνται καὶ τὸ θέλημά μου ἐν αὐτοῖς διαπράξωμαι· ἐγώ εἰμι ὁ τὴν καρδίαν Φαραὼ σκληρύνας ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ φονεύσῃ καὶ ἐν ζυγῷ σκληρότητος καταδουλώσηται αὐτούς· ἐγώ εἰμι ὁ τὸ πλῆθος ἐν τῇ ἐρήμῳ πλανήσας, ὅτε τὸν μόσχον ἐποίησαν· ἐγώ εἰμι ὁ τὸν Ἡρώδην πυρώσας καὶ τὸν Καϊάφαν ἐξάψας ἐν τῇ ψευδηγορίᾳ τοῦ ψεύδους ἐπὶ Πιλάτου· τοῦτο γάρ ἐμοὶ ἔπρεπεν· ἐγώ εἰμι ὁ τὸν Ἰούδαν ἐξάψας καὶ ἐξαγοράσας ἵνα τὸν Χριστὸν παραδῷ· ἐγώ εἰμι ὁ τὴν ἄβυσσον τοῦ ταρτάρου οἰκῶν καὶ κατέχων, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἄκοντά με ἠδίκησε καὶ τοὺς ἰδίους ἐξ ἐμοῦ ἐξελέξατο· συγγενής εἰμι ἐκείνου τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἔρχεσθαι, ᾧ καὶ ἐξουσία δίδοται ποιῆσαι ὅπερ αὐτὸς βούλεται ἐπὶ τῆς γῆς.

33 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ δράκοντος ἐκείνου, πάντος τοῦ ὄχλου κατακούοντος, ἐπάρας ὁ ἀπόστολος τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἰς ὕψος εἶπεν Παῦσαι λοιπὸν ἀναιδέστατε, καὶ αἰσχύνθητι νεκρούμενος ὅλως· ἔφθασε γάρ σου τὸ τέλος τῆς ἀπωλείας, καὶ μὴ τόλμα λέγειν ἃ διεπράξω διὰ τῶν σῶν ὑπηκόων. κελεύω δέ σοι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ ἐκείνου τοῦ μέχρι νῦν ἀγῶνα πρὸς ὑμᾶς ποιοῦντος διὰ τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους, ἵνα τὸν ἰόν σου, ὃν ἔβαλες εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον, ἐκμυζήσῃς καὶ ἀνελκύσας λάβῃς ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ δράκων εἶπεν Οὔπω ὁ καιρὸς ἡμῶν τοῦ τέλους ἔφθασε, καθὼς σὺ ἔφης· τί με ἀναγκάζεις λαβεῖν ὃ εἰς τοῦτον κατέβαλον, καὶ ἀποθανεῖν πρὸ καιροῦ; καὶ γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐπὰν ἀνιμήσηται καὶ ἐκμυζήσῃ ὃ ἐπέρριψε τῇ κτίσει, τότε τὸ τέλος αὐτοῦ γενήσεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Δεῖξον οὖν ἤδη τὴν φύσιν τοῦ πατρός σου. καὶ προσελθὼν ὁ δράκων ἐπέθηκε τὸ στόμα ἐπὶ τὴν πληγὴν τοῦ νεανίσκου καὶ ἐξεμύζησε τὴν χολὴν ἐξ αὐτοῦ. καὶ κατὰ βραχὺ μὲν ἡ χροιὰ τοῦ νεανίσκου, ὥσπερ πορφύρα οὖσα, ἐλευκαίνετο, ὁ δὲ δράκων ἐφυσᾶτο. ὅτε δὲ πᾶσαν τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὸν ἀνέσπασεν ὁ δράκων, ὁ νεώτερος ἀναπηδήσας

---

33. χροιά: ita codex; Th. χροία | πορφύρα: ita codex; Th. πορφυρᾶ

ἔστη, καὶ δραμὼν πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου ἔπεσεν. ὁ δὲ δράκων φυσηθεὶς ἐλάκησε καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐξεχύθη ὁ ἰὸς αὐτοῦ καὶ ἡ χολή· ἐν δὲ τῷ τόπῳ οὗ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐξεχύθη χάσμα ἐγένετο μέγα, καὶ κατεπόθη ὁ δράκων ἐκεῖνος. εἶπε δὲ ὁ ἀπόστολος τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Λάβετε ἐργάτας καὶ ἀναπληρώσατε τὸν τόπον ἐν ᾧ ὁ δράκων κατεπόθη, καὶ θέτε θεμελίους καὶ οἴκους οἰκοδομήσατε ἐπάνω, ἵνα οἴκησις γένηται τοῖς ξένοις.

34 Ὁ δὲ νεανίσκος ἔλεγε τῷ ἀποστόλῳ μετὰ πολλῶν δακρύων Ἥμαρτον εἰς τὸν ὑπὸ σοῦ κηρυττόμενον θεὸν καὶ εἰς σέ, ἀλλὰ δέομαί σου· ἄνθρωπος γὰρ εἶ δύο μορφὰς ἔχων, καὶ ὅπου ἂν θέλῃς, ἐκεῖ εὑρίσκῃ, καὶ ὑπ᾽ οὐδένος ἐπέχῃ, ὡς ἐγὼ ὁρῶ. ἐθεασάμην γὰρ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὡς παρέστηκά σοι, ὃς καὶ ἔλεγέ σοι Πολλὰ ἔχω δεῖξαι διὰ σοῦ θαυμάσια, καὶ ἔργα μεγάλα ἔχω διὰ σοῦ τελέσαι, δι᾽ ὧν μισθὸν λήψῃ, καὶ πολλοὺς ποιήσεις ζῆσαι, καὶ ἔσονται ἐν ἀναπαύσει καὶ φωτὶ αἰωνίῳ ὡς τέκνα θεοῦ· σὺ οὖν ζωοποίησον, φησὶ περὶ ἐμοῦ σοι λέγων, τοῦτον τὸν νεανίσκον καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἔφορος αὐτοῦ γενοῦ. καλῶς οὖν ἧκες ἐνθάδε, καὶ πάλιν καλῶς πρὸς αὐτὸν ἀπελεύσῃ, αὐτοῦ ὅλως μὴ ἀπολειπομένου σου. ἐγὼ δὲ ἐγενόμην ἄνευ φροντίδος καὶ ὀνειδισμοῦ· ἐπέφαυσε γάρ μοι ἀπὸ τῆς φροντίδος τῆς νυκτερινῆς καὶ ἀνεπαύθην, ἀπηλλάγην δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παροξύναντός με ταῦτα πράττειν· ἥμαρτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τὰ ἐναντία με διδάξαντα, καὶ ἀπώλεσα ἐκεῖνον τὸν τῆς νυκτὸς συγγενῆ τὸν ἀναγκάζοντά με ἐξαμαρτάνειν ταῖς αὐτοῦ πράξεσιν, εὗρον δὲ ἐκεῖνον τὸν φεγγοειδῆ ὄντα μου συγγενῆ. ἀπώλεσα μὲν ἐκεῖνον τὸν σκοτίζοντα καὶ ἀμαυροῦντα τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηκόους, ἵνα μὴ γνῶσιν ἃ διαπράττονται, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν αἰσχυνθέντες ἀπόσχωνται αὐτῶν, καὶ αἱ τούτων πράξεις τέλος σχῶσιν· εὗρον δὲ ἐκεῖνον οὗ τὰ ἔργα φῶς ἐστὶ καὶ αἱ πράξεις ἀλήθεια, ἃ διαπραττόμενός τις οὐ μεταγινώσκει. ἀπηλλάγην δὲ καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου οὗ τὸ ψεῦδος παραμένει, οὗ καὶ τὸ κάλυμμα προηγεῖται σκότος, ὄπισθεν δὲ παρέπεται αἰσχύνη ἀναιδευομένη ἐν ἀπραγίᾳ· εὗρον δὲ τὸν καλά μοι φανεροῦντα εἰς τὸ λαβέσθαι με τούτων,

34. ἀπώλεσα μέν: in codice est ἀπωλέσαμεν δέ. Th. vult ἀπώλ. μὲν δέ

τὸν τῆς ἀληθείας υἱόν, συγγενῆ ὄντα τῆς ὁμονοίας, ὃς τὴν ὁμίχλην ἀποσοβῶν τὴν ἑαυτοῦ κτίσιν φωτίζει καὶ τὰς πληγὰς θεραπεύων τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς καταστρέφει. ἀλλὰ δέομαί σου, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ποίησόν με πάλιν θεάσασθαι καὶ ἰδεῖν αὐτόν, τὸν νῦν ἀπόκρυφόν μοι γενόμενον, ἵνα καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσω, ἧς τὸ θαῦμα ἐξειπεῖν οὐ δύναμαι· οὐκ ἔστι γὰρ τῆς φύσεως τούτου τοῦ ὀργάνου τοῦ σωματικοῦ.

35 Ὁ δὲ ἀπόστολος πρὸς αὐτὸν εἶπεν Ἐὰν τούτων τὴν γνῶσιν ὧν ἔδειξα ἀποβάλῃς, ὥσπερ καὶ εἶπας, καὶ γνῷς τίς ὁ ταῦτα διαπραξάμενος ἐν σοί, καὶ μάθῃς καὶ κατήκοος γενήσῃ ἐκείνου, οὗ νῦν διὰ τῆς ζεούσης σου ἀγάπης ἐπιζητεῖς τὴν θέαν, καὶ ὄψῃ αὐτὸν καὶ σὺν αὐτῷ ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ ἀναπαύσῃ καὶ εἰς τὴν χαρὰν αὐτοῦ ἔσῃ. ἂν δὲ ῥαθυμότερον διατεθῇς πρὸς αὐτὸν καὶ πάλιν ἐπιστραφῇς πρὸς τὰς προτέρας σου πράξεις, καὶ ἐάσῃς τὸ κάλλος καὶ τὸ φαιδρὸν ἐκεῖνο πρόσωπον τὸ νῦν ὑποδειχθέν σοι, καὶ τὸ ἀπαύγασμα τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὗ νῦν ἐπιθυμεῖς, διαλάθῃ σε, οὐ μόνον τῆς ζωῆς ταύτης στερίσκῃ ἀλλὰ καὶ τῆς μελλούσης, καὶ ἀπελεύσῃ πρὸς ἐκεῖνον ὃν ἔλεγες ἀπολωλεκέναι, καὶ οὐκέτι θεάσῃ ἐκεῖνον ὃν ἔλεγες εὑρηκέναι.

36 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου ἤρχετο εἰς τὴν πόλιν κατέχων τὴν χεῖρα ἐκείνου τοῦ νέου καὶ λέγων αὐτῷ Ταῦτα ἅπερ ἐθεάσω, τέκνον, ὀλίγα ἐστὶν ἀπὸ τῶν πολλῶν ὧν ὁ θεὸς ἔχει· οὐ γὰρ περὶ τούτων τῶν φαινομένων εὐαγγελίζεται ἡμῖν, ἀλλὰ μείζονα τούτων ἐπαγγέλλεται ἡμῖν· ἐφ' ὅσον δὲ ἐν σώματί ἐσμεν, οὐ δυνάμεθα λέξαι καὶ ἐκφάναι ἃ μέλλει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν διδόναι. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι φῶς ἡμῖν παρέχει, τοῦτο ὁρώμενόν ἐστι καὶ ἔχομεν αὐτό· ἐὰν δὲ καὶ πλοῦτον, ἔστι καὶ φαίνεται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ὀνομάζομεν αὐτόν, ἐπειδὴ εἴρηται ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εἰ δὲ καὶ ἀμπεχόνην ἐσθῆτος εἴπωμεν ἣν οἱ τρυφῶντες ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀμφιέννυνται, εἴρηται ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν· εἰ δὲ καὶ δεῖπνα πολυτελῆ,

---

35. διαλάθῃ σε: codex διαλάθῃς. Illud iam Th. commendavit.

περὶ τούτων ἐντολὴν εἰλήφαμεν προσέχειν ἀπ' αὐτῶν, μὴ βαρηθῆναι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καθὼς καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἴρηται Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε, ὅτι ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος· ἐὰν δὲ καὶ ἀνάπαυσιν τὴν πρόσκαιρον ταύτην εἴπωμεν, κρίσις καὶ ταύτης ὥρισται. ἀλλὰ λέγομεν περὶ τοῦ ἄνω κόσμου, περὶ θεοῦ καὶ ἀγγέλων, περὶ τῆς ἀμβροσιώδους τροφῆς, περὶ ἐνδυμάτων παραμενόντων καὶ μὴ παλαιουμένων, περὶ ὧν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν ἀνέβη ἃ ὁ θεὸς ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. πίστευσον οὖν αὐτῷ καὶ σύ, ἵνα ζήσῃς, καὶ εἰς αὐτὸν ἔχε τὴν πεποίθησιν, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃς. οὐδὲ γὰρ δώροις πείθεται ἵνα αὐτῷ προσενέγκῃς, οὐδὲ θυσιῶν δέεται ἵνα αὐτῷ θύσῃς. ἀλλ' ἄπιδε πρὸς αὐτόν, καὶ οὐ παραβλέψεις· ἡ γὰρ τούτου εὐπρέπεια καὶ τὸ κάλλος κατεπιθύμιόν σε ποιήσει ἵνα αὐτὸν ἀγαπήσῃς· ἀλλ' οὔτε συγχωρεῖ σοι ἀποστραφῆναι σεαυτόν.

37 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου τῷ νέῳ ἐκείνῳ πολὺς ὄχλος προσετίθετο. ἀπιδὼν δὲ ὁ ἀπόστολος εἶδεν αὐτοὺς ἐπαίροντας ἑαυτοὺς ἵνα αὐτὸν ἴδωσι, καὶ εἰς ὑψηλοὺς τόπους ἀνήρχοντο. ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπε πρὸς αὐτούς Ἄνδρες οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Χριστοῦ καὶ θέλοντες εἰς τὸν Ἰησοῦν πιστεῦσαι, ἀπὸ τούτου τύπον λάβετε, καὶ ἴδετε ὅτι ἐὰν μὴ ὑψωθῆτε, ἐμὲ τὸν μικρὸν θεάσασθαι οὐ δύνασθε, καὶ ὅμοιον ὄντα μὲ ὑμῶν κατοπτεῦσαι οὐ δύνασθε· εἰ οὖν ἐμὲ τὸν ὑμῖν ὅμοιον ὄντα οὐ δύνασθε ἰδεῖν, ἐὰν μὴ ἐπάρητε αὐτοὺς ὀλίγον ἐκ τῆς γῆς, ἐκεῖνον τὸν ἐν ὕψει διατρίβοντα καὶ νῦν ἐν βάθει εὑρισκόμενον πῶς δύνασθε ἰδεῖν, εἰ μὴ πρότερον ἐπάρητε ἑαυτοὺς ἐκ τῆς προτέρας πολιτείας ὑμῶν καὶ τῶν πράξεων τῶν ἀνωφελῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν παρενοχλουσῶν καὶ τοῦ πλούτου τοῦ ἐνθάδε καταλιμπανομένου καὶ τῆς κτίσεως τῆς ἐκ τῆς γῆς παλαιουμένης καὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν φθειρομένων καὶ τοῦ κάλλους τοῦ γηρῶντος καὶ ἀφανιζομένου,

---

36. συγχωρεῖ σοι: ita in codice est, scriptum in hunc modum: συγχωρεῖσ' (οι superscriptum), quod a Th. non debebat pro συγχωροῖς haberi.

ἔτι δὲ καὶ τὸ [illegible]

[illegible] φύσιν [illegible]

ὑμῶν. [illegible]

[illegible]

ν

κτ
πε
ζει
λλο
σμε
μῶν
μενόν
ται ἐ
τι δι
ῶν·
λφ τ
ν τοῦ

35.

ἀκολουθοῦντος αὐτῷ· ἐσκέπτετο δὲ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ νεωτέρου, ὃν ἐζωοποίησε θανόντα ὑπὸ τοῦ δράκοντος· πάνυ γὰρ ἐδέοντο αὐτοῦ παραγενέσθαι πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Γυνὴ δέ τις πάνυ ὡραία αἰφνιδίως φωνὴν ἀφῆκε μεγίστην λέγουσα Ἀπόστολε τοῦ νέου θεοῦ ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰνδίαν, καὶ δοῦλε τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ· διὰ σοῦ γὰρ οὗτος κηρύσσεται ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων, καὶ διὰ σοῦ ἰατρεύεται τὰ σώματα τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κολαζομένων, καὶ σὺ εἶ ὁ γεγονὼς πρόφασις τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρεφόντων· κέλευσόν με ἀχθῆναι ἔμπροσθέν σου ἵνα σοι ἀφηγήσωμαι τὰ συμβάντα μοι, καὶ τάχα ἐκ σοῦ γένηταί μοι ἐλπίς, καὶ οὗτοι δὲ οἱ παρεστῶτές σοι εὐέλπιδες γένωνται μᾶλλον εἰς τὸν θεὸν ὃν κηρύσσεις. οὐ μικρῶς γὰρ βασανίζομαι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἤδη χρόνου πενταετοῦς ἐνεστῶτος. ὡς γυνὴ ἐκαθεζόμην ἐν ἡσυχίᾳ τὸ πρότερον, καὶ πανταχόθεν με εἰρήνη περιεῖχε, καὶ οὐδενὸς μέριμναν ἐποιούμην· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς φροντίδα εἶχον. 40 Ἔτυχε δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξιούσης μου ἀπὸ τοῦ λουτροῦ ἀπήντησέ μοι ὡς ἄνθρωπός τις τεθορυβημένος καὶ ἐντάραχος ὤν· ἡ δὲ τούτου φωνὴ καὶ ἀπόκρισις ἐδόκει μοι εἶναι ἀμυδρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ· καὶ εἶπε στὰς ἀντικρύ μου Ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν μιᾷ ἀγάπῃ ἐσόμεθα, καὶ κοινωνήσωμεν ἀλλήλοις ὡς ἀνὴρ γυναικὶ συμμίγνυται. κἀγὼ ἀπεκρινάμην αὐτῷ λέγουσα Τῷ ὁρμαστῷ μου οὐ συνεγενόμην παραιτουμένη τοῦ μὴ γῆμαι, καὶ σοὶ ὡς ἐν μοιχείᾳ θέλοντί μοι κοινωνῆσαι πῶς ἐμαυτὴν ἐκδώσω; καὶ εἰποῦσα ταῦτα διῆλθον ἀπ' αὐτοῦ· τῇ δὲ παιδίσκῃ μου εἶπον Ἐθεάσαο τὸν νέον καὶ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, πῶς μὴ αἰδεσθεὶς παρρησίᾳ μοι διελέχθη; ἡ δὲ εἶπέ μοι Ἐγὼ πρεσβύτην εἶδον ὁμιλήσαντά σοι. γενομένης δέ μου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δειπνησάσης ἡ ψυχή μου εἰς ὑποψίαν τινὰ ὑπέβαλέ με, καὶ μάλιστα ὅτι δυσὶ μορφαῖς ὤφθη μοι. τοῦτο αὐτὸ κατὰ νοῦν ἔχουσα ὕπνωσα. καὶ

39. πρόφασις τῆς ζωῆς: ita codex; Th. praetermisit τῆς ζωῆς | κοινωνήσωμεν: ita codex; Th. edidit κοινωνήσομεν

40. εἰς ὑποψ. τινὰ ὑπέβ. με: με pro μοι, quod in codice est, edidimus; Th. malebat εἰς deleto servare μοί.

ἔτι δὲ καὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἐν ᾧ ταῦτα πάντα ἀποτεταμίευται, καὶ ὃ παλαιούμενον κόνις γίνεται, ὑποστρέφον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· ταῦτα γὰρ πάντα αὐτὸ τὸ σῶμα ἀνορθοῖ. ἀλλὰ μᾶλλον πιστεύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν κηρύσσομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ ἐλπὶς ὑμῶν εἰς αὐτὸν ἔσται καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ζωὴν ἔχητε εἰς αἰῶνας αἰώνων, ἵνα αὐτὸς συνοδοιπόρος ὑμῖν γένηται ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ καὶ ἀπαλλάξῃ ὑμᾶς τῆς πλάνης, καὶ λιμὴν ὑμῖν γένηται εἰς ταύτην τὴν θορυβώδη θάλασσαν. ἔσται δὲ ὑμῖν καὶ πηγὴ βρύουσα ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ τῇ διψαλέᾳ, καὶ σηκὸς πλήρης βρώσεως ἐν τῷ τῶν πεινώντων τόπῳ, καὶ ἀνάπαυσις ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, ἰατρὸς δὲ καὶ τῶν σωμάτων.

38 Τότε τὸ πλῆθος τῶν συναχθέντων ἀκουόντων ταῦτα ἐδάκρυε καὶ ἔλεγε τῷ ἀποστόλῳ Ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ὃν σὺ κηρύττεις θεόν, ἡμεῖς οὐ τολμῶμεν λέγειν ὅτι αὐτοῦ ἐσμέν, ὅτι τὰ ἔργα ἡμῶν ἃ διεπραξάμεθα ἀλλότρια αὐτοῦ ἐστί, μὴ ἀρέσκοντα αὐτῷ· εἰ δὲ σπλαγχνίζεται ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐλεεῖ ἡμᾶς καὶ ῥύεται παριδὼν τὰς προτέρας ἡμῶν πράξεις, καὶ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν διεπραξάμεθα ἐν πλάνῃ ὄντες ἐλευθεροῖ ἡμᾶς, καὶ οὐχ ὑπολογίζεται ἡμῖν οὐδὲ ὑπόμνησιν ποιεῖται τῶν προτέρων ἡμῶν ἁμαρτημάτων, γινόμεθα αὐτοῦ θεράποντες, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ εἰς τέλος ἄξωμεν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων Οὐ καταψηφίζεται ὑμῖν τὰς ἁμαρτίας ἃς ἐν πλάνῃ ὄντες διεπράξασθε, ἀλλὰ παραβλέπει ὑμῶν τὰ παραπτώματα ἃ κατὰ ἄγνοιαν ἦτε πεποιηκότες.

(Περὶ τοῦ δαίμονος τοῦ ἐνοικήσαντος εἰς τὴν γυναῖκα.)

39 Εἰσῆλθε δὲ εἰς τὴν πόλιν ὁ ἀπόστολος τοῦ παντὸς ὄχλου

37. καὶ ὃ παλαιούμενον: ὃ de coniectura (cum Th.) addidi | ἀλλὰ μᾶλλον πιστεύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν: ita prorsus codex habet. Th. praetermisit πιστεύσατε, praetereaque de compendio vocis κύριον (κ̅ν̅) idem graviter falsus est; 'α̅ν̅' enim videre sibi visus est, idque edidit ἄνθρωπον. | συνοδοιπόρος ὑμῖν γένηται: ὑμῖν recte codex habet, Th. edidit ἡμῖν. Illud vero quod praecedit, ἡ ἐλπὶς ὑμῶν, itemque infra ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ad contextum conformavimus; in codice quidem utroque loco est ἡμῶν pro ὑμῶν.

38. ἄξωμεν: ita codex; Th. („dubia manu") correxit ἄξομεν.

* Περὶ τοῦ δαίμονος τ. ἐ. εἰς τ. γυναῖκα: ita h. l. in codice superscriptum est.

ἀκολουθοῦντος αὐτῷ· ἐσκέπτετο δὲ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ νεωτέρου, ὃν ἐζωοποίησε θανόντα ὑπὸ τοῦ δράκοντος· πάνυ γὰρ ἐδέοντο αὐτοῦ παραγενέσθαι πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Γυνὴ δέ τις πάνυ ὡραία αἰφνιδίως φωνὴν ἀφῆκε μεγίστην λέγουσα Ἀπόστολε τοῦ νέου θεοῦ ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰνδίαν, καὶ δοῦλε τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ· διὰ σοῦ γὰρ οὗτος κηρύσσεται ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων, καὶ διὰ σοῦ ἰατρεύεται τὰ σώματα τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κολαζομένων, καὶ σὺ εἶ ὁ γεγονὼς πρόφασις τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρεφόντων· κέλευσόν με ἀχθῆναι ἔμπροσθέν σου ἵνα σοι ἀφηγήσωμαι τὰ συμβάντα μοι, καὶ τάχα ἐκ σοῦ γένηταί μοι ἐλπίς, καὶ οὗτοι δὲ οἱ παρεστῶτές σοι εὐέλπιδες γένωνται μᾶλλον εἰς τὸν θεὸν ὃν κηρύσσεις. οὐ μικρῶς γὰρ βασανίζομαι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἤδη χρόνου πενταετοῦς ἐνεστῶτος. ὡς γυνὴ ἐκαθεζόμην ἐν ἡσυχίᾳ τὸ πρότερον, καὶ πανταχόθεν με εἰρήνη περιεῖχε, καὶ οὐδενὸς μέριμναν ἐποιούμην· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς φροντίδα εἶχον. 40 Ἔτυχε δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξιούσης μου ἀπὸ τοῦ λουτροῦ ἀπήντησέ μοι ὡς ἄνθρωπός τις τεθορυβημένος καὶ ἐντάραχος ὤν· ἡ δὲ τούτου φωνὴ καὶ ἀπόκρισις ἐδόκει μοι εἶναι ἀμυδρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ· καὶ εἶπε στὰς ἀντικρύ μου Ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν μιᾷ ἀγάπῃ ἐσόμεθα, καὶ κοινωνήσωμεν ἀλλήλοις ὡς ἀνὴρ γυναικὶ συμμίγνυται. κἀγὼ ἀπεκρινάμην αὐτῷ λέγουσα Τῷ ὁρμαστῷ μου οὐ συνεγενόμην παραιτουμένη τοῦ μὴ γῆμαι, καὶ σοὶ ὡς ἐν μοιχείᾳ θέλοντί μοι κοινωνῆσαι πῶς ἐμαυτὴν ἐκδώσω; καὶ εἰποῦσα ταῦτα διῆλθον ἀπ' αὐτοῦ· τῇ δὲ παιδίσκῃ μου εἶπον Ἐθεάσαο τὸν νέον καὶ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, πῶς μὴ αἰδεσθεὶς παρρησίᾳ μοι διελέχθη; ἡ δὲ εἶπέ μοι Ἐγὼ πρεσβύτην εἶδον ὁμιλήσαντά σοι. γενομένης δέ μου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δειπνησάσης ἡ ψυχή μου εἰς ὑποψίαν τινὰ ὑπέβαλέ με, καὶ μάλιστα ὅτι δυσὶ μορφαῖς ὤφθη μοι. τοῦτο αὐτὸ κατὰ νοῦν ἔχουσα ὕπνωσα. καὶ

39. πρόφασις τῆς ζωῆς: ita codex; Th. praetermisit τῆς ζωῆς | κοινωνήσωμεν: ita codex; Th. edidit κοινωνήσομεν

40. εἰς ὑποψ. τινὰ ὑπέβ. με: με pro μοι, quod in codice est, edidimus; Th. malebat εἰς deleto servare μοί.

ἐλθὼν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐκοινώνησέ μοι ἐν τῇ ῥυπαρᾷ μίξει αὐτοῦ. ἔβλεπον δὲ αὐτὸν καὶ ἡμέρας οὔσης, καὶ ἔφευγον ἀπ' αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ συνήθει αὐτοῦ νυκτὶ ἐρχόμενος παρεχρᾶτό μοι. καὶ νῦν, ὡς ὁρᾷς με, πέντε ἔτη ἔχω ὑπ' αὐτοῦ ἐνοχλουμένη, καὶ οὐκ ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ. ἀλλ' ἐγὼ οἶδα καὶ πέπεισμαι ὅτι καὶ δαίμονες καὶ πνεύματα καὶ ἀλάστορες ὑποτάσσονταί σοι καὶ σύντρομοι γίνονται ἀπὸ τῆς εὐχῆς σου· εὖξαι οὖν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀπέλασον ἀπ' ἐμοῦ τὸν διενοχλοῦντά μοι δαίμονα, ἵνα γένωμαι κἀγὼ ἐλευθέρα καὶ συναθροισθῶ εἰς τὴν ἀρχαιόγονόν μου φύσιν, καὶ δέξομαι τὸ χάρισμα τὸ τοῖς συγγενεῦσί μου δεδωρημένον.

41 Εἶπε δὲ ὁ ἀπόστολος Ὦ πονηρία ἀκατάσχετος· ὦ ἀναίδεια τοῦ ἐχθροῦ· ὦ ὁ βάσκανος ὁ μηδέποτε ἠρεμῶν· ὦ ὁ δυσειδὴς ὁ τοὺς εὐειδεῖς ὑποτάσσων· ὦ ὁ πολύμορφος· ὡς ἂν βουληθῇ φαίνεται, ἡ δὲ τούτου οὐσία μεταβληθῆναι οὐ δύναται· ὦ ἀπὸ τοῦ δολίου καὶ ἀπλήστου· ὦ τὸ δένδρον τὸ πικρόν, ᾧ καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ ἐοίκασιν· ὦ ἀπὸ τοῦ διαβόλου τοῦ ὑπερμαχοῦντος τῶν ἀλλοτρίων· ὦ ἀπὸ τῆς πλάνης τῆς χρωμένης τῇ ἀναιδείᾳ· ὦ ἀπὸ τῆς πονηρίας τῆς ἑρπούσης ὡς ὄφις καὶ τούτου συγγενοῦς αὐτοῦ ὑπάρχοντος. καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου ἐλθὼν ὁ δυσμενὴς ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, μηδενὸς ὁρῶντος αὐτὸν εἰ μὴ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀποστόλου, καὶ φωνῇ μεγίστῃ χρησάμενος εἶπε πάντων ἀκουόντων 42 Τί ἡμῖν καὶ σοί, ἀπόστολε τοῦ ὑψίστου; τί ἡμῖν καὶ σοί, δοῦλε Ἰησοῦ Χριστοῦ; τί ἡμῖν καὶ σοί, σύμβουλε τοῦ ἁγίου πνεύματος; διὰ τί βούλει ἡμᾶς ἀπολέσαι τοῦ καιροῦ ἡμῶν μηδέπω ἐνεστῶτος; τίνος ἕνεκα βούλει λαβεῖν ἡμῶν τὴν ἐξουσίαν; ἕως γὰρ τῆς νῦν ὥρας εἴχομεν ἐλπίδα καὶ καιρὸν περιλειπόμενον. τί ἡμῖν καὶ σοί; σὺ ἔχεις ἐξουσίαν ἐν τοῖς σοῖς, καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις. τίνος ἕνεκα βούλει τυραννίδι καθ' ἡμῶν χρήσασθαι, καὶ μάλιστα αὐτὸς ἄλλους διδάσκων μὴ χρήσασθαι τυραννίδι; τίνος οὖν ἕνεκα σὺ τῶν ἀλλοτρίων δέει, ὡς τοῖς ἰδίοις μὴ ἐπαρκούμενος; τίνος ἕνεκα ἐξομοιοῦσαι τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ τῷ ἀδικήσαντι ἡμᾶς; ἔοικας γὰρ αὐτῷ πάνυ ὡς ἐξ αὐτοῦ ἀποκυηθείς. ἐνομίσαμεν γὰρ κἀκεῖνον ὑπό-

---

ἵνα γένωμαι: ita cum Th. edidimus; in codice omisso ἵνα legitur γένομαι | δέξομαι: hanc codicis scripturam servavimus; Th. edidit δέξωμαι.

ζυγὸν παῆσαι ὡς καὶ τοὺς λοιπούς· ὁ δὲ στραφεὶς ἔσχεν ἡμᾶς ὑποχειρίους. οὐ γὰρ ᾔδειμεν αὐτόν· ἠπάτησε δὲ ἡμᾶς τῇ μορφῇ αὐτοῦ ᾗ περιεβέβλητο καὶ τῇ πενίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἐνδείᾳ· θεασάμενοι γὰρ αὐτὸν τοιοῦτον ἐνομίσαμεν αὐτὸν σαρκοφόρον ἄνδρα εἶναι, μὴ εἰδότες ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ζωοποιῶν τοὺς ἀνθρώπους. ἔδωκε δὲ ἡμῖν ἐξουσίαν ἐν τοῖς ἡμετέροις, καὶ ἐν ᾧ ἐσμὲν χρόνῳ τὰ ἡμέτερα μὴ ἐάσαι ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι· σὺ δὲ βούλει ὑπὲρ τὸ δέον καὶ τὸ δεδομένον σοι κτήσασθαι καὶ ἡμᾶς καταπονῆσαι.

43 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ δαίμων ἔκλαιε λέγων Ἀφίημί σε τὴν καλλίστην μου σύζυγον, ἣν πρὸ πολλοῦ εὑρὼν ἀνεπαύθην· καταλιμπάνω σε τὴν ἀγαπητὴν καὶ βεβαίαν μου ἀδελφήν, ἐν ᾗ ηὐδόκησα. τί ποιήσω οὐκ οἶδα, ἢ τίνα ἐπικαλέσομαι ἵνα μοι ἐπακούσας ἐπαμύνῃ. οἶδα τί ποιήσω· ἀπελεύσομαι εἴς τινας τόπους ἔνθα ἡ φήμη τοῦ ἀνδρὸς τούτου οὐκ ἠκούσθη, καὶ τάχα σε τὴν ἐμὴν ἀγαπητὴν ἀντονομάσω. καὶ ἐπάρας αὐτοῦ τὴν φωνὴν εἶπε Μένε ἐν εἰρήνῃ τὸ καταφύγιον λαβοῦσα εἰς τὸν μείζονά μου· ἐγὼ δέ, καθὼς εἶπον, ἀπελεύσομαι καὶ ζητήσω σου ὁμοίαν, καὶ ἐὰν μὴ εὕρω, πάλιν ἐπὶ σὲ ἐπιστρέφω· οἶδα γὰρ ὅτι τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἔγγιστα ὑπάρχουσα εἰς αὐτὸν τὸ καταφύγιον ἔχεις, αὐτοῦ δὲ ἀποστάντος ἔσῃ ὁποία καὶ ἦς πρὸ τοῦ αὐτὸν ἐπιφανῆναι, καὶ αὐτὸν μὲν ἐπιλήσῃ, ἐμοὶ δὲ πάλιν καιρὸς καὶ παρρησία γενήσεται, νῦν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ σε ῥυσαμένου φοβοῦμαι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ δαίμων ἀφανὴς ἐγένετο. ὡς δὲ μόνον ἀφανισθεὶς ἀπέστη, πῦρ καὶ κάπνος ὤφθη ἐκεῖ, καὶ πάντες οἱ ἐκεῖσε παρόντες ἔκπληκτοι γεγόνασιν.

44 Ἰδὼν δὲ ὁ ἀπόστολος εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲν ξένον οὐδὲ ἀλλότριον ἔδειξεν ὁ δαίμων ἐκεῖνος ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐν ᾗ καὶ κατακαυθήσεται· καὶ γὰρ τὸ πῦρ αὐτὸν καταναλώσει, καὶ ὁ τούτου κάπνος διασκεδασθήσεται. καὶ ἤρξατο λέγειν Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ μυστήριον τὸ ἀπόκρυφον ὃ ἡμῖν ἀπεκαλύφθη, σὺ εἶ ὁ ἐκφάνας ἡμῖν μυστήρια πάμπολλα, ὁ ἀφορήσας με κατ' ἰδίαν ἐκ τῶν ἑταίρων μου πάντων, καὶ εἰπών μοι τρεῖς λόγους ἐν οἷς ἐγὼ ἐκπυροῦμαι, καὶ ἄλλοις εἰπεῖν αὐτὰ οὐ δύναμαι· Ἰησοῦ ἄνθρωπε πεφονευμένε νεκρὲ τεθαμμένε, Ἰησοῦ θεὲ ἐκ θεοῦ καὶ

σωτὴρ ὁ τοὺς νεκροὺς ζωοποιῶν καὶ τοὺς νοσοῦντας ἰώμενος· Ἰησοῦ ὁ ἐπιδεόμενος ὥσπερ καὶ σώζων ὡς ἀνενδεής, ὁ τοὺς ἰχθύας θηρεύων εἰς τὸ ἄριστον καὶ εἰς τὸ δεῖπνον, ὁ πάντας ἐν πλησμονῇ καθιστῶν ἐν μικρῷ ἄρτῳ· Ἰησοῦ ὁ ἐπαναπαυόμενος ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας τοῦ καμάτου ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ τοῖς κύμασι περιπατῶν ὡς θεός· 45 Ἰησοῦ ὕψιστε, φωνὴ ἀνατείλασα ἀπὸ τῶν σπλάγχνων τῶν τελείων, πάντων σωτήρ, ἡ δεξιὰ τοῦ φωτὸς ἡ καταστρέφουσα τὸν πονηρὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν φύσιν συναθροίζουσα εἰς ἕνα τόπον, ὁ μονογενὴς ὑπάρχων, ὁ πρωτότοκος πολλῶν ἀδελφῶν, θεὲ ἐκ θεοῦ ὑψίστου, ὁ ἄνθρωπος ὁ καταφρονούμενος ἕως ἄρτι· Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μὴ παραβλέπων ἐν οἷς σε ἐπικαλούμεθα, ὁ γενόμενος πρόφασις πᾶσι τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ὁ δι' ἡμᾶς κρινόμενος καὶ φυλακιζόμενος ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ λύων πάντας τοὺς ἐν δεσμοῖς ὄντας, ὁ καλούμενος πλάνος καὶ τοὺς ἰδίους λυτρούμενος ἀπὸ τῆς πλάνης· δέομαί σου ὑπὲρ τῶν ἑστώτων καὶ δεομένων σου τούτων καὶ πιστευόντων σα· δέονται γὰρ τῶν σῶν δωρημάτων τυχεῖν εὐέλπιδες ὄντες εἰς τὴν σὴν βοήθειαν, τὸ καταφύγιόν σου κατέχοντες ἐν τῇ σῇ μεγαλοσύνῃ· τὰς ἀκροάσεις αὐτῶν ὑπέχουσιν ἀκοῦσαι παρ' ἡμῶν τοὺς λόγους τοὺς λαλουμένους αὐτοῖς. ἐλθέτω σου ἡ εἰρήνη καὶ σκηνωσάτω ἐν αὐτοῖς, ὅπως καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν προτέρων αὐτῶν πράξεων, καὶ ἀποδύσονται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσονται τὸν νέον τὸν νῦν ἐξ ἐμοῦ καταγγελλόμενον αὐτοῖς.

46 Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας εὐλόγησεν αὐτοὺς εἰπών Ἔσται ἐφ' ὑμᾶς ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ αὐτοὶ εἶπον Ἀμήν. ἐδεήθη δὲ αὐτοῦ ἡ γυνὴ λέγουσα Ἀπόστολε τοῦ ὑψίστου, δός μοι τὴν σφραγῖδα, ἵνα μὴ ὑποστρέψῃ εἰς ἐμὲ πάλιν ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖνος. τότε ἐποίησεν αὐτὴν ἐγγὺς αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτῇ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐσφράγισεν αὐτὴν εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐσφραγίσθησαν μετ' αὐτῆς. ἐκέλευσε δὲ ὁ ἀπόστολος τῷ διακόνῳ αὐτοῦ παραθῆναι τράπεζαν· παρέ-

46. εὐλόγησεν: ita codex; Th. ηὐλόγησεν edidit. | παραθῆναι: ita codex; Th. correxit παραθεῖναι

θηκαν δὲ συμψέλλιον, ὃ εὗρον ἐκεῖ. καὶ ἁπλώσας σινδόνα ἐπ' αὐτὸ ἐπέθηκεν ἄρτον τῆς εὐλογίας. καὶ παραστὰς ὁ ἀπόστολος εἶπεν Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τῆς εὐχαριστίας τοῦ σώματός σου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος κοινωνῆσαι, ἰδοὺ κατατολμῶμεν τῆς εὐχαριστίας καὶ ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου σου ὀνόματος, ἐλθὲ νῦν καὶ κοινώνησον ἡμῖν. 47 καὶ ἤρξατο λέγειν Ἐλθὲ τὰ σπλάγχνα τὰ τέλεια, ἐλθὲ ἡ κοινωνία τοῦ ἄρρενος, ἐλθὲ ἡ ἐπισταμένη τὰ μυστήρια τοῦ ἐπιλέκτου, ἐλθὲ ἡ κοινωνοῦσα ἐν πᾶσι τοῖς ἄθλοις τοῦ γενναίου ἀθλητοῦ, ἐλθὲ ἡ ἡσυχία ἡ ἀποκαλύπτουσα τὰ μεγαλεῖα τοῦ παντὸς μεγέθους, ἐλθὲ ἡ τὰ ἀπόκρυφα ἐκφαίνουσα καὶ τὰ ἀπόρρητα φανερὰ καθιστῶσα, ἡ ἱερὰ περιστερὰ ἡ τοὺς διδύμους νεοσσοὺς γεννῶσα, ἐλθὲ ἡ ἀπόκρυφος μήτηρ, ἐλθὲ ἡ φανερὰ ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῆς καὶ παρέχουσα χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς συνημμένοις αὐτῇ· ἐλθὲ καὶ κοινώνησον ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ εὐχαριστίᾳ ἣν ποιοῦμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ τῇ ἀγάπῃ ᾗ συνήγμεθα ἐπὶ τῇ κλήσει σου. καὶ εἰπὼν ταῦτα διεχάραξε τῷ ἄρτῳ τὸν σταυρόν, καὶ κλάσας ἤρξατο διαδιδόναι. καὶ πρῶτον τῇ γυναικὶ ἔδωκεν εἰπών Ἔσται σοι τοῦτο εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ λύτρον αἰωνίων παραπτωμάτων. καὶ μετ' αὐτὴν ἔδωκε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς τὴν σφραγῖδα δεξαμένοις.

(Περὶ τοῦ νεανίσκου τοῦ φονεύσαντος τὴν κόρην.)

48 Ἦν δέ τις νεανίσκος διαπραξάμενος πρᾶγμα ἀθέμιτον, προσελθὼν δὲ τῷ ἀποστόλῳ ἔλαβε τῆς εὐχαριστίας τὸν ἄρτον τῷ ἰδίῳ στόματι, αἱ δὲ δύο χεῖρες αὐτοῦ παραυτὰ ἐξηράνθησαν, ὡς μὴ δύνασθαι ἔτι προσαγαγεῖν αὐτὰς τῷ ἰδίῳ στόματι. οἱ δὲ παρόντες ἰδόντες αὐτὸν ἀνήγγειλαν τῷ ἀποστόλῳ τὸ συμβάν· ὁ δὲ προσκαλεσάμενος αὐτὸν εἶπεν Λέξον μοι, τέκνον, καὶ μὴ αἰδεσθῇς τινα, ὃ διεπράξω καὶ ὧδε ἦλθες· ἡ γὰρ εὐχαριστία τοῦ κυρίου ἤλεγξέ σε. τοῦτο γὰρ τὸ χάρισμα εἰς πολλοὺς διερχόμε-

ἐπ' αὐτό: ita codex; Th. ἐπ' αὐτῷ edidit.

* Περὶ τοῦ νεαν. τ. φον. τ. κόρην: haec ultima in codice superscriptio habetur.

48. τινα: codex τινι

νον μάλιστα μὲν τοὺς διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσιόντας ἰᾶται, σὲ δὲ ἀπεξήρανε, καὶ τὸ γενόμενον οὐ χωρὶς ἐνεργείας τινὸς γέγονεν. ὁ δὲ νέος ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τῆς εὐχαριστίας τοῦ κυρίου προσελθὼν προσέπεσε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου καὶ ἐδέετο λέγων Κακὸν πρᾶγμα πέπρακταί μοι, ἐνόμιζον γάρ τι καλὸν διαπράττεσθαι. γυναικός τινος ἠράσθην οἰκούσης ἔξω τῆς πόλεως ἐν πανδοχείῳ, καὶ αὐτὴ δέ με ἐφίλει. ἀκούσας δὲ ἐγὼ παρὰ σοῦ καὶ πιστεύσας ὅτι θεὸν ζῶντα καταγγέλλεις, προσῆλθον καὶ τὴν σφραγῖδα ἐδεξάμην παρὰ σοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις· ἔλεγες δὲ Ὃς ἐὰν κοινωνήσῃ μιαρᾷ μίξει, μάλιστα καὶ ἐν μοιχείᾳ, οὗτος οὐχ ἕξει ζωὴν παρὰ τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω. ἐπεὶ οὖν πάνυ αὐτὴν ἠγάπουν, ἐδεόμην αὐτῆς καὶ ἔπειθον ἵνα σύνοικός μοι γενήσεται ἐν ἁγνείᾳ καὶ πολιτείᾳ καθαρᾷ, ἣν σὺ αὐτὸς διδάσκεις· ἡ δὲ οὐκ ἐβούλετο. μὴ βουλομένης οὖν αὐτῆς λαβὼν ξίφος ἐθανάτωσα αὐτήν· οὐ γὰρ ἠδυνάμην βλέπειν αὐτὴν μετ' ἄλλου μοιχευομένην.

49 Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀπόστολος εἶπεν Ὦ μανιώδης μίξις, πῶς εἰς ἀναισχυντίας χωρεῖς· ὦ ἐπιθυμία ἀκατάσχετος, πῶς τοῦτον ἐνίκησας ταῦτα ποιῆσαι· ὦ ἔργον ὄφεως, πῶς ἐν τοῖς σοῖς ὀργίζῃ. ἐκέλευσε δὲ ὁ ἀπόστολος ὕδωρ αὐτῷ προσενεχθῆναι ἐν λεκάνῃ. τοῦ δὲ ὕδατος προσενεχθέντος εἶπεν Ἐλθέτω τὰ ὕδατα ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν ζώντων τὰ ὄντα ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ἀποσταλέντα ἡμῖν· ἡ ἀπὸ ἀναπαύσεως ἀποσταλεῖσα ἡμῖν πηγή, ἡ δύναμις τῆς σωτηρίας ἡ ἀπὸ τῆς δυνάμεως ἐκείνης ἐρχομένη τῆς τὰ πάντα νικώσης καὶ ὑποτασσούσης τῷ ἰδίῳ θελήματι, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις, ἵνα τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου πνεύματος τελείως ἐν αὐτοῖς τελειωθῇ. καὶ εἶπε τῷ νεωτέρῳ Ἄπελθε, νίψαι σου τὰς χεῖρας ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις. καὶ νιψαμένου αὐτοῦ κατεστάθησαν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Πιστεύεις εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτι πάντα δύναται ποιῆσαι; ὁ δὲ εἶπεν Εἰ καὶ ἐλάχιστος τυγχάνω, πιστεύω· ἀλλὰ τοῦτο διεπραξάμην οἰόμενός τι καλὸν ποιεῖν· ἐδεόμην γὰρ

καταγγέλλεις: ita codex (-γγέλεις); Th. edidit παραγγέλλεις | ἠγάπουν: haec codicis scriptura est. Th. ἠγάπων

49. ἀκατάσχετος: codex ἀκατάσχετε | τελειωθῇ: ita prorsus in codice est, sed est per compendium scriptum.

αὐτῆς, ὥσπερ καὶ εἶπόν σοι, ἡ δὲ οὐκ ἠβουλήθη πεισθῆναί μοι ἵνα ἑαυτὴν φυλάξῃ ἁγνήν.

50 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Δεῦρο ἀπέλθωμεν εἰς τὸ πανδοχεῖον ὅπου τοῦτο τὸ ἔργον διεπράξω, καὶ ἴδωμεν τὸ γεγονός. προηγεῖτο δὲ ὁ νεώτερος τοῦ ἀποστόλου εἰς τὴν ὁδόν· γενόμενοι δὲ ἐν τῷ πανδοχείῳ εὗρον αὐτὴν κειμένην. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἀπόστολος ἠθύμησε, κόρη γὰρ ἦν εὔμορφος, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐνεχθῆναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ξενοδοχείου. ἐπιθέντες δὲ αὐτὴν ἐν κραββάτῳ ἐξήνεγκαν καὶ ἔθηκαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ πανδοχείου. ἐπέθηκε δὲ αὐτῇ ὁ ἀπόστολος τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἤρξατο λέγειν Ἰησοῦ, ὃς πάντοτε φαίνει ἡμῖν, — τοῦτο γὰρ πάντοτε βούλει, ἡμᾶς σε ἐπιζητεῖν — καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἔδωκας ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐπέτρεψας ἀλλὰ καὶ τὸ εὔξασθαι ἡμᾶς ἐδίδαξας, ὁ οὐχ ὁρώμενος παρὰ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, τοῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν οὐδ' ὅλως ἀποκρυπτόμενος, καὶ τῇ μὲν ἰδέᾳ ἀπόκρυφος, τοῖς δὲ ἔργοις φανερούμενος ἡμῖν· καὶ ταῖς μὲν πράξεσί σου ταῖς πολλαῖς καθὼς χωροῦμεν ἐπεγνώκαμέν σε, αὐτὸς δὲ ἀμέτρως δέδωκας ἡμῖν τὰ δόματά σου, εἰπών Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. δεόμεθα οὖν ὑποψίαν ἔχοντες τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν· αἰτοῦμεν δέ σε οὐ πλοῦτον, οὐ χρυσόν, οὐκ ἄργυρον, οὐ κτῆσιν, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀπὸ τῆς γῆς γινομένων καὶ πάλιν εἰς τὴν γῆν χωρούντων, ἀλλὰ τοῦτο δεόμεθά σου καὶ παρακαλοῦμεν, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ ἐγείρῃς ταύτην τὴν κειμένην ἐν τῇ σῇ δυνάμει εἰς δόξαν καὶ πίστιν τῶν παρεστώτων.

51 Καὶ ταῦτα αὐτοῦ προσευξαμένου εἶπε τῷ νεωτέρῳ σφραγίσας αὐτόν Ἄπελθε καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτῆς εἰπὲ αὐτῇ Ἐγὼ διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν σιδήρῳ σε ἐφόνευσα, καὶ πάλιν ἐν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρω σε. προσελθὼν οὖν ὁ νέος παρέστη αὐτῇ λέγων Ἐπίστευσα ἐπὶ σέ, Χριστὲ Ἰησοῦ. καὶ ἀπιδὼν εἰς Ἰούδαν Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον εἶπεν αὐτῷ Ἐπευξαί μοι ἵνα ὁ κύριός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου ἔλθῃ, ὃν καὶ ἐπικαλοῦμαι. καὶ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα

50. φαίνει: codicis scripturam servavimus; Th. maluit φαίνῃ.

αὐτοῦ τῇ αὐτῆς χειρὶ εἶπεν Ἐλθέ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ταύτῃ μὲν παρέχων τὴν ζωήν, ἐμοὶ δὲ τῆς πίστεώς σου τὸν ἀρραβῶνα. καὶ εὐθέως ἑλκύσαντος αὐτοῦ τὴν χεῖρα αὐτῆς ἀναπηδήσασα ἐκαθέσθη, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν πολὺν ὄχλον τὸν παρεστῶτα· εἶδε δὲ καὶ τὸν ἀπόστολον ἄντικρυ αὐτῆς ἑστῶτα, καὶ καταλείπουσα τὸν κράββατον ἐκπηδήσασα πρὸς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ἔπεσε καὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ἥπτετο λέγουσα Δέομαί σου, κύριε, ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος ὁ ἄλλος ὁ συνὼν σοι, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπέ με παραμεῖναι εἰς ἐκεῖνον τὸν χῶρον τὸν δεινὸν καὶ χαλεπόν, ἀλλά σοί με παρέδωκεν εἰπὼν Σὺ ταύτην παράλαβε ἵνα τελειωθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν αὐτῆς χῶρον συναχθῇ.

52 Ὁ δὲ ἀπόστολός φησι πρὸς αὐτήν Ἐξήγησαι ἡμῖν ποῦ παρεγένου. ἡ δὲ ἀπεκρίνατο Σὺ ὁ σὺν ἐμοὶ ὤν, ᾧ καὶ παρεδόθην, βούλει ἀκοῦσαι; καὶ ἤρξατο λέγειν Ἄνθρωπός τις παρέλαβέ με ἀπεχθὴς τῇ εἰδέᾳ, μέλας ὅλος, ἡ δὲ τούτου ἐσθὴς πάνυ ἐρυπωμένη· ἀπήγαγε δέ με εἴς τινα τόπον ἐν ᾧ πολλὰ χάσματα ὑπῆρχε, καὶ πολλὴ δυσωδία καὶ ἀποφορὰ ἐχθίστη ἐκεῖθεν ἀπεδίδετο. ἐποίει δέ με εἰς ἕκαστον χάσμα παρακύψαι, καὶ εἶδον ἐν τῷ χάσματι πῦρ φλεγόμενον, καὶ τροχοὶ πυρὸς ἐκεῖσε ἔτρεχον, ψυχαὶ δὲ ἐνεκρέμαντο ἐν τοῖς τροχοῖς ἐκείνοις, ἀλλήλαις προσρηγνύμεναι· βοὴ δὲ καὶ ὀλολυγμὸς πλεῖστος ὑπῆρχεν ἐκεῖ, οὐδεὶς δὲ ἦν ὁ λυτρούμενος. ἔλεγε δέ μοι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος Αὗται αἱ ψυχαὶ ὁμόφυλοί σού εἰσι, καὶ ἐν ἡμέραις ἀριθμοῦ παρεδόθησαν εἰς κόλασιν καὶ ἔκτριψιν, καὶ τότε ἄλλαι εἰσάγονται ἀντ' αὐτῶν, ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ αὗται ἐν ἄλλῳ· αὗταί εἰσιν αἱ μεταλλάξασαι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς τὴν συνουσίαν. καὶ κατοπτεύσασα εἶδον βρέφη ἐπ' ἄλληλα σεσωρευμένα καὶ παλαίοντα ἄλληλα καὶ ἐπικείμενα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι Ταῦτά εἰσι τὰ τούτων βρέφη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθάδε ἐτέθησαν εἰς μαρτύριον αὐτῶν.

---

51. καταλείπουσα: in codice est καταλειποῦσα; hinc librarius καταλιποῦσα voluisse videtur.

52. εἰδέᾳ: sic h. l. Paullo ante (sectione 50.) scriptum est ἰδέᾳ; sectione vero 8. rursus εἰδέᾳ. | ἀπεδίδετο: ita codex. Th. correxit ἀπεδίδοτο | εἰσάγονται: ita codex. Falsus est Th. de scriptura codicis. | ἐν ἄλλῳ: in codice est ἐν ἄλλ° (sic). | παλαίοντα ἄλληλα: in ἄλληλα (πρὸς ἄλληλα? ἀλλήλοις?) latere videtur vitium; nescio an ipsum abundet.

53 Ἀπήνεγκέ με εἰς ἄλλο χάσμα, καὶ παρακύψασα εἶδον βόρβορον καὶ σκώληκα ἀναβρύοντα, καὶ ψυχὰς ἐκεῖ κυλιομένας, καὶ βρυγμὸν μέγαν ἐκεῖθεν ἐξ αὐτῶν ἀκουόμενον. καὶ εἶπέ πρός με ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος Αὗται αἱ ψυχαὶ γυναικῶν εἰσὶ τῶν καταλειψασῶν τοὺς ἄνδρας αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους μοιχευθεῖσαι καὶ εἰς ταύτην τὴν βάσανον ἐνεχθεῖσαι. ἄλλο μοι χάσμα ἔδειξεν, εἰς ὃ παρακύψασα εἶδον ψυχὰς τὰς μὲν κρεμαμένας διὰ τῆς γλώττης, τὰς δὲ διὰ τῶν πλοκάμων, τὰς δὲ διὰ τῶν χειρῶν, τὰς δὲ διὰ τῶν ποδῶν κατὰ κεφαλῆς, καὶ καπνὸν καὶ θεῖον καπνιζομένας· περὶ ὧν μοι ἀπεκρίνατο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ σὺν ἐμοὶ ὢν Αἱ μὲν ψυχαὶ αὗται αἱ κρεμασθεῖσαι διὰ τῆς γλώσσης διάβολοί εἰσι, καὶ ψευδεῖς λόγους καὶ αἰσχροὺς φθεγγόμεναι, καὶ μὴ αἰδούμεναι καὶ γυμνοκέφαλοι ἐν τῷ κόσμῳ περιάγουσαι· αἱ δὲ διὰ τῶν χειρῶν κρεμασθεῖσαι αὗταί εἰσιν αἱ τὰ ἀλλότρια ἀφελόμεναι καὶ κλέψασαι, καὶ μετρίοις μὴ ἐπιδοῦσαι μηδέποτε μηδὲν μηδὲ ἐπαρκήσασαι τοῖς τεθλιμμένοις, ἀλλὰ τοῦτο ἐποίουν τὰ πάντα λαμβάνειν θέλουσαι, καὶ μηδὲ ὅλως τῆς δίκης καὶ τῆς νομοθεσίας φροντίδα ποιησάμεναι· αἱ δὲ διὰ τῶν ποδῶν κρεμασθεῖσαι αὗταί εἰσιν αἱ κούφως μὲν καὶ προθύμως τρέχουσαι ὁδοῖς πονηραῖς καὶ πονηρίαις ἀτάκτοις, νοσοῦντας μὴ ἐπισκεπτόμεναι καὶ τοὺς ἐξιόντας τοῦ βίου μὴ προκομίζουσαι, καὶ διὰ τοῦτο μία καὶ ἑκάστη ψυχὴ ἀπολαμβάνει τὰ πεπραγμένα αὐτῇ.

54 Πάλιν ἀπαγαγὼν ὑπέδειξέ μοι ἄντρον πάνυ σκοτεινόν, δυσωδίαν πολλὴν ἀποπνέον, πολλαὶ δὲ ψυχαὶ ἐκεῖθεν παρέκυπτον βουλόμεναι τοῦ ἀέρος τι μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ τούτων φύλακες οὐκ εἴων αὐτὰς παρακύπτειν. ὁ δὲ συνὼν μοι εἶπε Τοῦτό ἐστι τὸ δεσμωτήριον τούτων τῶν ψυχῶν ὧν εἶδες· ἐπὰν γὰρ πληρώσωσι τὰς κολάσεις αὐτῶν ὧν μία ἑκάστη ἔπραξεν, ὕστερον πάλιν ἄλλαι διαδέχονται αὐτάς — εἰσὶ δὲ καί τινες τελείως καταναλισκόμεναι — καὶ εἰς ἄλλας κολάσεις παραδίδονται. ἔλεγον οὖν τῷ ἀνδρὶ τῷ παραλαβόντι με ἐκεῖνοι οἱ τὰς ψυχὰς φρουροῦν-

53. κυλιομένας: codex κυλιωμένας | μέγαν: codex μέγα | καταλειψασῶν: codex καταλειψάντων | κρεμαμένας: codex κρεμμαμένας | γλώσσης: ita h. l. codex; antea γλώττης. Similis inconstantia in plerisque codicibus est, nec temere corrigenda videtur.

τες τὰς οὔσας ἐν τῷ σκοτεινῷ ἄντρῳ Δὸς ἡμῖν αὐτὴν ἵνα εἰσαγάγωμεν πρὸς τὰς ἄλλας, ἕως ὅτε καιρὸς ἐφίσταται εἰς κόλασιν παραδοθῆναι αὐτήν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς Οὐ δίδωμι ὑμῖν αὐτήν, ἐπειδὴ γὰρ φοβοῦμαι τὸν παραδόντα μοι αὐτήν· οὐ γὰρ ἐκελεύσθην ἐνθάδε αὐτὴν καταλεῖψαι· σὺν ἐμοὶ δὲ ἀναφέρω αὐτήν, ἕως ἂν ἐντολὴν περὶ ταύτης δέξωμαι. καὶ παραλαβών με ἀνήγαγέ με εἰς ἄλλον χῶρον, ἐν ᾧ ἦσαν ἄνθρωποι οἳ ἐβασανίζοντο πικρῶς. ὁ δέ σοι ὅμοιος λαβών μέ σοι παραδέδωκε, λέξας σοι ταῦτα Παράλαβε ταύτην, ἐπειδὴ μία τῶν θρεμμάτων ἐστὶ τῶν πλανηθέντων. καὶ ληφθεῖσα ὑπὸ σοῦ νῦν ἔμπροσθέν σού εἰμι. δέομαί σου οὖν καὶ ἱκετεύω ἵνα μὴ ἀπέλθω εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τοὺς κολαστηρίους οὓς εἶδον.

55 Ὁ δὲ ἀπόστολος τοῖς παρεστῶσιν ὄχλοις εἶπεν Ἠκούσατε, ἀδελφοί, ἃ διηγήσατο ἡ γυνὴ αὕτη· οὐκ εἰσὶ δὲ μόνον αὗται αἱ κολάσεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι χείρονες τούτων· καὶ ὑμεῖς δὲ ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε ἐπὶ τὸν θεὸν τοῦτον ὃν κηρύσσω, καὶ ἀπόσχησθε ἀπὸ τῶν προτέρων ἔργων ὑμῶν καὶ τῶν πράξεων ὧν διεπράξασθε χωρὶς γνώσεως, εἰς ταύτας τὰς κολάσεις τὸ τέλος ὑμῶν ἕξετε. πιστεύσατε οὖν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀφίησιν ὑμῖν τὰ πρὸ τούτου πεπραγμένα ἁμαρτήματα, καὶ καθαρίσει ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν σωματικῶν τῶν ἐν τῇ γῇ μενουσῶν, καὶ ἰάσεται ὑμᾶς ἀπὸ τῶν σφαλμάτων τῶν παρεπομένων καὶ σὺν ὑμῖν ἀπιόντων καὶ πρὸ ὑμῶν εὑρισκομένων. ἕκαστος δὲ ὑμῶν ἀποδυσάσθω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδυσάσθω τὸν νέον, τὴν δὲ πρώτην ὑμῶν ἀναστροφὴν καὶ πολιτείαν καταλείψατε· καὶ οἱ κλέπτοντες μηκέτι κλεπτέτωσαν, ἀλλὰ κάμνοντες καὶ ἐργαζόμενοι ζήτωσαν· οἱ δὲ μοιχοὶ μηκέτι πορνευέτωσαν, ἵνα μὴ ἐκδότους ἑαυτοὺς τῇ αἰωνίᾳ κολάσει παραδώσωσιν· ἡ γὰρ μοιχεία παρὰ τῷ θεῷ πάνυ χαλεπόν ἐστι κακὸν παρὰ τὰ ἄλλα κακά. ἀπόθεσθε δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν μέθην καὶ τὴν διαβολὴν καὶ τὸ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀνταποδιδόναι· ταῦτα γὰρ πάντα ξένα εἰσὶ τῷ θεῷ τῷ ὑπ' ἐμοῦ κηρυσσομένῳ καὶ ἀλλότρια· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐν τῇ

55. τοῖς παρεστῶσιν ὄχλοις: his in codice praepositum est πρός. | ἀπόσχησθε: codex ἀπόσχεσθε.

πίστει πολιτεύσασθε καὶ τῇ πραότητι καὶ τῇ ἁγιωσύνῃ καὶ τῇ ἐλπίδι, ἐν ᾗ ὁ θεὸς χαίρει, ὅπως γένησθε αὐτοῦ οἰκεῖοι προσδεξάμενοι παρ' αὐτοῦ τὰ χαρίσματα, ἃ ὀλίγοι καὶ ἔνιοι δέχονται.

56 Πᾶς οὖν ὁ λαὸς ἐπίστευσε, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς πειθηνίους παρέσχον τῷ θεῷ τῷ ζῶντι καὶ τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ, εὐωχούμενοι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς εὐλογημένοις καὶ τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ τῇ ἁγίᾳ. ἐκόμιζον δὲ χρήματα πολλὰ εἰς διακονίαν τῶν χηρῶν· εἶχε γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι συνηθροισμένας, καὶ πάσας αὐτὰς διὰ τῶν ἰδίων διακόνων ἀπέστελλε τὰ ἐπιτήδεια τά τε ἐνδύματα καὶ τὴν τροφήν. αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπαύετο κηρύσσων καὶ λέγων αὐτοῖς καὶ ὑποδεικνύων ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, περὶ οὗ αἱ γραφαὶ ἐκήρυξαν ὡς ἐλθὼν σταυροῦται καὶ ἐγείρεται διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐκ νεκρῶν. ὑπεδείκνυε δὲ αὐτοῖς δεύτερον σαφηνίζων ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προφητῶν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἔδει αὐτὸν ἐλθεῖν καὶ ἐν αὐτῷ τελεσθῆναι πάντα τὰ προλεχθέντα ἡμῖν περὶ αὐτοῦ.

Διέδραμε δὲ ἡ τούτου φήμη εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας, καὶ πάντες οἱ ἔχοντες νοσοῦντας ἢ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων προσέφερον, καὶ ἐθεραπεύοντο· οὓς δὲ καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐτίθουν ἐν ᾗ ἔμελλε διελθεῖν, καὶ πάντας ἐν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἐθεράπευε. Τότε εἶπον πάντες ὁμοθυμαδὸν οἱ δι' αὐτοῦ ἰαθέντες μιᾷ φωνῇ Σοὶ δόξα, Ἰησοῦ, τῷ τὴν θεραπείαν ἐξ ἴσου παρασχόντι διὰ τοῦ δούλου σου καὶ ἀποστόλου Θωμᾶ. καὶ ὑγιαίνοντες καὶ χαίροντες δεόμεθά σου γενέσθαι τῆς σῆς ἀγέλης καὶ ἐναριθμηθῆναι εἰς τὰ σὰ πρόβατα· δέξαι οὖν ἡμᾶς, κύριε, καὶ μὴ λογίσῃ ἡμῶν τὰ παραπτώματα καὶ τὰ πρῶτα σφάλματα, ἃ διεπραξάμεθα ἐν ἀγνοίᾳ ὄντες.

57 Ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπε Δόξα τῷ μονογενεῖ τῷ ἀπὸ τοῦ πατρός, δόξα τῷ πρωτοτόκῳ τῶν πολλῶν ἀδελφῶν, δόξα σοι τῷ ἐπαμύντορι καὶ βοηθῷ τῶν εἰς τὸ καταφύγιόν σου ἐρχομένων· ὁ ἄϋπνος καὶ τοὺς ἐν ὕπνῳ διεγείρων, ὁ ζῶν καὶ ζωοποιῶν τοὺς ἐν τῷ θανάτῳ κατακειμένους· θεὲ Ἰησοῦ Χριστέ, τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος υἱέ, ὁ λυτρωτὴς καὶ βοηθός, ἡ καταφυγὴ καὶ ἀνάπαυσις πάντων τῶν καμνόντων ἐν τῇ σῇ ἐργασίᾳ, ἴασιν δὲ παρέχων

56. προλεχθ. ἡμῖν: codex ὑμῖν pro ἡμῖν.

ἐκείνοις τοῖς διὰ τὸ σὸν ὄνομα ὑποφέρουσι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός· εὐχαριστοῦμεν τοῖς παρὰ σοῦ χαρίσμασι δοθεῖσιν ἡμῖν καὶ τῇ παρὰ σοῦ βοηθείᾳ χαρισθεῖσιν ἡμῖν καὶ τῇ οἰκονομίᾳ σου τῇ ἐλθούσῃ ἀπὸ σοῦ εἰς ἡμᾶς. [58] Τέλεσον οὖν εἰς ἡμᾶς ταῦτα ἕως τέλους, ἵνα ἔχωμεν παρρησίαν τὴν ἐν σοί· ἔπιδε εἰς ἡμᾶς, ὅτι διὰ σὲ κατελείψαμεν τοὺς οἴκους ἡμῶν, καὶ διὰ σὲ ξένοι γεγόναμεν ἡδέως καὶ ἑκόντες· ἔπιδε ἐφ᾽ ἡμᾶς, κύριε, ὅτι τὴν ἰδίαν κτῆσιν κατελείψαμεν διὰ σέ, ἵνα σὲ τὴν ἀναφαίρετον κτῆσιν κτησώμεθα· ἔπιδε ἐφ᾽ ἡμᾶς, κύριε, ὅτι τοὺς διαφέροντας ἡμῖν κατὰ γένος κατελείψαμεν, ἵνα τῇ σῇ συγγενείᾳ καταμιγῶμεν· ἔπιδε ἐφ᾽ ἡμᾶς, κύριε, τοὺς καταλείψαντας τοὺς πατέρας ἑαυτῶν καὶ τὰς μητέρας καὶ τοὺς τροφέας, ἵνα τὸν σὸν πατέρα θεασώμεθα καὶ κορεσθῶμεν τῆς αὐτοῦ τροφῆς τῆς θεϊκῆς· ἔπιδε ἐφ᾽ ἡμᾶς, κύριε, διὰ σὲ γὰρ τὰς συζύγους ἡμῶν τὰς σωματικὰς κατελείψαμεν καὶ τοὺς καρποὺς ἡμῶν τοὺς ἐπιγείους, ἵνα κοινωνήσωμεν ἐκείνῃ τῇ κοινωνίᾳ τῇ παραμόνῳ καὶ ἀληθινῇ, καὶ καρποὺς ἀληθινοὺς ἀποκυήσωμεν, ὧν ἡ φύσις ἄνωθεν ὑπάρχει, ὧν οὐδεὶς δύναται ἀφελέσθαι ἐξ ἡμῶν τὴν ἀπόλαυσιν, οἷς παραμένομεν καὶ αὐτοὶ ἡμῖν παραμένουσιν.

58. παραμένομεν: codex παραμένωμεν.

Act. VII.–XII >
(Bonnet, p 44–77

Η ΤΕΛΕΙΩΣΙΣ ΘΩΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Προστάξαντος Μισδέου τοῦ βασιλέως ἐβλήθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ μακάριος Θωμᾶς ὁ ἀπόστολος, καὶ εἶπεν Δοξάζω τὸν θεόν, καὶ τὸν λόγον καταγγελῶ τοῖς κατακλείστοις, ὡς πάντας ἀγαλλιᾶν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν Ἰουζάνης ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως καὶ Τερτία ἡ αὐτοῦ μήτηρ καὶ Μυγδονία καὶ Ναρκία πιστοὶ μὲν γέγοναν, οὔπω δὲ τοῦ λουτροῦ ἠξιώθησαν, πάνυ ἐδυσφόρουν ἐπὶ τῷ συγκλεισθῆναι τὸν μακάριον, καὶ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ χρήματα πλείονα δοῦσαι τῷ δεσμοφύλακι εἰσῆλθον πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὰς ἐχάρη, καὶ δοξάσας τὸν κύριον εὐλόγησεν αὐτάς· αἱ δὲ παρεκάλουν καὶ ᾐτοῦντο τὴν ἐν κυρίῳ σφραγῖδα, ἐμφανισθέντος αὐταῖς νεανίσκου εὐμόρφου κατ' ὄναρ καὶ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸν Ἰουζάνου οἶκον κελεύσαντος.

---

1. Προστάξαντος Μισδέου (idem nomen in codice E Μισδαῖος scribitur. Vide infra) etc. Ad haec cf. Abdiae apostolicas historias apud Fabricium Cod. apocr. N. T. pag. 718. §. XVI. *Quare motus Mesdeus rex Indiae apostolum Thomam et filium suum Zuzanem et plures alios trusit in carcerem.* | ὡς: codex ὅς | Τερτία -- Μυγδονία -- Ναρκία etc. Ad haec cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 719. §. XV. *Dum haec loquuntur, Treptia nomine, quae erat uxor regis, et Mygdonia Charisii matrona, qui et ipse amicus erat regis, et Narchia nutrix, trecentis sexaginta argenteis datis, a custode introductae sunt ad apostolum.* | ἐπὶ τῷ: codex ἐπὶ τό | νεανίσκου εὐμόρφου etc. De hoc puero cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 723. §. XVIII. *Quas* (i. e. Manazara uxor Zuzanis) *respondit Puer iste domini potens manum sanam me fecit. Somnio vero monitus sum ut ad peregrinum istum venirem qui tenetur in carcere. -- Interrogavit Zuzanis* (nos?) *quis ille puer esset qui fuisset cum ea? Respondit Manazara Ipse non vides eum dextra manu tenentem me et sustinentem? --* XIX. *Vidi te hac quoque nocte ac quidem tradentem mihi puerum istum ut me ad te perduceret in carcerem. -- Simul haec dicens, conversa puerum quaerebat: qui se oculis repente subtraxit, nec erat videri facilis qui ante videbatur etc.* | κατ' ὄναρ καί: in codice additur λέγει, quod expungendum videbatur.

2 Αὐτὸς δὲ πάλιν ὁ καλὸς νεανίας προλαβὼν αὐτὰς καὶ τὸν Θωμᾶν τοῦτο ποιεῖν διεκελεύετο τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης· ὅστις καὶ προτρέχων ἐν ὁδῷ φωτοποιεῖ αὐτάς, καὶ τὰς ἠσφαλισμένας θύρας ἀψοφητὶ διήνοιγεν, ἕως οὗ τὸ πᾶν ἐτελέσθη μυστήριον. καὶ κοινωνήσας αὐτὰς τῆς εὐχαριστίας, πλεῖστά τε προσομιλήσας καὶ στηρίξας αὐτὰς εἰς τὴν πίστιν καὶ παραθέμενος τῷ κυρίῳ, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καταλείψας τὰς γυναῖκας, καὶ πάλιν ἦλθεν συγκλεισθησόμενος· ἐκεῖναι δὲ ἐλυποῦντο καὶ ἔκλαιον ὅτι ἀπολεῖ αὐτὸν Μισδέος ὁ βασιλεύς.

3 Ὁ δὲ Θωμᾶς ἀπελθὼν εὗρεν τοὺς φύλακας μαχομένους καὶ λέγοντας Τί ἡμάρτομεν εἰς τὸν φαρμακὸν ἐκεῖνον, ὅτι τέχνῃ μαγικῇ χρησάμενος ἀνέῳξεν τὰς τοῦ δεσμωτηρίου θύρας καὶ βούλεται πάντας τοὺς δεσμώτας φυγαδεῦσαι; ἀλλὰ ἀπελθόντες μηνύσωμεν τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐλθὼν δὲ ἀπέδυσαν αὐτὸν καὶ περιζώματι περιέζωσαν, καὶ οὕτως ἔχοντες ἔστησαν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως.

4 Ὁ δὲ Μισδέος εἶπεν αὐτῷ Δοῦλος ὑπάρχεις ἢ ἐλεύθερος;

---

2. τὸν Θωμᾶν: codex τὸ Θωμᾶν | ἐν ὁδῷ: codex nil nisi ἐν habet; ὁδῷ per coniecturam addidi | μυστήριον etc. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 726. §. XX. *Haec ubi finivit, eucharistiam divisit his quos supra memoravimus* | ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καταλείψας τὰς γυναῖκας etc. Cf. Abd. apud Fabricium l. l. pag. 728. §. XXII. *Haec cum dixisset, receperunt se omnes ad tenebrosam domum. Et dixit Thomas in carcere constitutus Domine Iesu, qui pro nobis plurimum pertulisti, claudantur ianuae istae sicut clausae fuerunt, et signacula iisdem foribus reformentur. Relictis igitur aliis perrexit apostolus ut se includeret. Feminae autem non poterant a lacrimis temperare, quae sciebant quod Mesdeus non abstineret ab eius nece.* | ἀπολεῖ: codex ἀπόλη

3. Ad hanc sectionem cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 728 sq. §. XXII. post verba modo citata: *ab eius nece. Interea cum venisset apostolus, invenit custodes concertantes inter se et dicentes Heu, quomodo incidimus in istum magum? Ecce aperuit ianuas carceris artibus magicis et omnes voluit secum educere. Unde ne magicis carminibus elabatur et caeteri cum eo, renunciemus regi, simul de uxore eius ac filio. Audiebat haec Thomas et quiescebat. Illi autem abierunt prima luce ad regem petentes ut tolleretur magus ille, et alibi ne clauderetur, eo quod clausum omne magica potestate reseraret. Secundo nunciarunt apertas fuisse ianuas carceris idque surgentibus manifestatum sibi: introisse etiam regis uxorem cum aliis, quae non recederent ab eo. Quibus auditis rex signacula mox, quas imposuerat ianuae, requisivit et eodem reperit modo quo fuerant ante. Unde commotus ad custodes ait, falli eos qui introisse in carcerem Treptiam et Mygdoniam dicerent, cum signacula remota non essent. At illi se vera intimasse significabant.*

4. Abdias apud Fabric. l. l. pag. 729. §. XXII. sic pergit: *Mesdeus autem*

καὶ ὁ Θωμᾶς ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτῷ Οὐκ εἰμὶ δοῦλος, καὶ τὴν κατ' ἐμοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχεις οὐδὲ ὅλως. καὶ πῶς, ἔφη ὁ Μισδέος, δραπετεύσας εἰς ταύτην ἀφίκω τὴν χώραν; καὶ ὁ Θω-
μᾶς εἶπεν Ἦλθον ἐνταῦθα ἵνα πολλοὺς σώσω, κἀγὼ δὲ διὰ τῶν 86
χειρῶν σου ἀποστῶ τοῦ σώματος τούτου. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Μισδέος Τίς ἐστίν σου ὁ δεσπότης, καὶ τί αὐτῷ τὸ ὄνομα, καὶ ποίας χώρας καὶ ἐκ τίνος; Ὁ κύριός μου, φησὶν ὁ Θωμᾶς, ὁ ἐμὸς δεσπότης καὶ σός ἐστιν, κύριος ὑπάρχων οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. καὶ ὁ Μισδέος Τίς λέγεται, ἔφη. καὶ ὁ Θωμᾶς Οὐ δύνασαι γνῶναι, ἔφη, τὸ ἀληθινὸν ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· λέγω δέ σοι τὸ πρόσκαιρον ἐπιτηθὲν ὄνομα, Ἰησοῦς ὁ Χριστός. καὶ ὁ Μισδέος Ἐγὼ οὐκ ἀπήχθην, φησίν, σὲ ἀπολέσαι, ἀλλ' ἠνεσχόμην· σὺ δὲ ἀπόδοσιν ἐποιήσω τῶν ἔργων, ὥστε τὰ φάρμακά σου ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ ἀκουσθῆναι. ἀλλὰ νῦν τοῦτο πράξω, ἵνα σου τὰ φάρμακα καὶ συναπόληται, ἵνα ἐξ αὐτῶν καθαρεύσῃ τὸ ἔθνος ἡμῶν. καὶ Θωμᾶς ἔφη Ταῦτα λέγεις φάρμακα ἃ ἕψεταί μοι; καὶ τῶν ἐντεῦθεν οὐδέποτε ἀποστήσονται.

[5] Λεγομένων δὲ τούτων ὁ Μισδέος ἐβουλεύετο ποίῳ τρόπῳ 204
αὐτὸν φονεύσῃ· ἐφοβεῖτο γὰρ τὸν περιεστῶτα ὄχλον, πολλῶν
αὐτῷ πιστευσάντων καὶ πρωτευόντων τινῶν. ἀναστὰς δὲ παρέ- 87
λαβεν τὸν Θωμᾶν ἔξω τῆς πόλεως· συνηκολούθουν δὲ αὐτῷ ὀλίγοι στρατιῶται μεθ' ὅπλων. οἱ δὲ λοιποὶ ὄχλοι ἐπενόουν τὸν βασιλέα

sedens in secretario sisti iussum apostolum rogavit servus an liber esset. Cui Thomas Servus sum, ait, unius et solius, supra quem non habes potestatem. Quaesivit iterum Mesdeus cur eo venisset. Respondit denuo apostolus ut plures salvaret, et hoc sibi debitum esse ut per manus Mesdei hinc emigraret. Tum rex, qui esset dominus eius, rogavit quod illi nomen et cuius regionis. (In codice E ultima quaestio ad ipsius Thomae patriam pertinet; ibi est enim καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις. Vide infra.) *Ad quae Thomas Meus dominus, inquit, deus est tuus, dominus coeli et terrae. Huius tu nomen audire non potes: sed id quod datum est ei in hoc seculo est Iesus Christus. Minanti autem regi, quod ei non pareret, cum maleficium eius aboleretur ut tota India mundaretur, respondit Thomas Haec maleficia mecum abibunt: sed hoc scito quia nec quid deerunt.* | ἀφίκω: codex ἀφήκω | Οὐ δύνασαι: codex Ἐὰν δύνασαι | ἀπήχθην: codex ἠπήχθην

5. Abdias apud Fabric. l. l. pag. 730. §. XXII. pergit: *Ex eo igitur cogitabat rex qualiter Thomam occideret. Verebatur enim populum, quia plurimi etiam eminentiorum eius opera admirabantur et credebant in Iesum.* (XXIII.) *Astute ergo sibi rex agendum ratus cum Thoma, civitatem armatis septus est egressus, populo existimante quod ideo egrederetur ut Thomas ei aliqua suorum operum demonstraret.*

βούλεσθαί τι παρ' αὐτοῦ μανθάνειν, καὶ ἑστῶτες προσεῖχον αὐτῷ· ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τέσσαρσιν καὶ ἑνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀναγαγόντας λογχιάσαι. αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεφεν.

295 [6] Οἱ δὲ παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν Θωμᾶν ἁρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἀπήγετο συμπαρόντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν. ἦσαν δὲ δύο ἐπ' ἀμφότερα μέρη μετακεχειρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντος καὶ πρὸς τιμὴν ἄγοντος. καὶ ἅμα ὁ μακάριος ἀπόστολος ἔλεγεν· Ὢ τὰ ἀπόκρυφά σου μυστήρια, κύριε, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χάριτός σου ἐκεῖνος, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἔσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς. ἰδοὺ γὰρ τέσσαρες μὲν διειλήφασιν καὶ εἷς με ἄγει· ἐπειδήπερ ἑνός εἰμι, πρὸς ὃν ἄπειμι πάντοτε ἀοράτως. νῦν δὲ μανθάνω ὅτι καὶ ὁ κύριός μου, ἐπειδήπερ ξένος ἦν, πρὸς ὃν ἄπειμι, τὸν καὶ συμπαρόντα μοι πάντοτε ἀοράτως, ὑφ' ἑνὸς ἔπλη, ἐγὼ δὲ ὅτι ἐκ τεσσάρων πλήσσομαι.

[7] Ὡς δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καθ' ὃν λογχιάζειν αὐτὸν ἔμελλον, ὁ Θωμᾶς ἔλεγεν τοιαῦτα τοῖς λογχιάζουσιν· Ἀκούσατε νῦν γοῦν ὅτι ἐν ἐξόδῳ τῇ ἀπὸ τοῦ σώματός μου ἕστηκα, καὶ μὴ σκοτισθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς ἐννοίας μηδὲ φραττέ-

---

Intendebant igitur in eum qui putabant quod aliquid ab eo rex vellet discere et ille regem docere. Sed egressus rex mediam fere partem milliarii tradidit eum quatuor militibus, adiuncto uno praestantiore viro, iubens ut ducentes eum in montem proximum ibi gladio percuterent. Rex vero mox rediit in civitatem, ubi hoc militibus imperasset.

6. Pergit Abd. apud Fabric. l. l. p. 730. §. XXIII: *Quod intelligens plebs sequebatur, Thomam eripere volens. At milites apprehendunt apostolum, duo ad dextram et duo ad sinistram tenentes. Ille quoque eminentior manum eius tenens pariter incedebat. Dicebat autem apostolus magna et divina mysteria in ipso exitu revelari, siquidem propterea se duci a quatuor militibus dicebat quia ex quatuor convisset elementis, ea se quatuor habere principia generationis; dominum autem Iesum ab uno percussum, quia unum patrem sciret generatorem suum.* | ἦσαν δέ: codex ἵνα | διὰ φαρμακίας: codex τὰς φαρμακίας | κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς: codex τοῦ κατὰ σῶμα ἀπαθῶς

7. Pergit Abdias ap. Fabric. l. l. pag. 731. §. XXIII: *Qui ubi venit ad locum passionis, cohortatus caeteros fidem servare domino Iesu pietatemque colere, rogavit etiam Zuzanem ut pretio custodibus dato orandi tempus sibi impetraret.* (Cf.

σθωσαν ὑμῶν αἱ ἀκοαὶ τοῦ μὴ ἀκούειν ἐξ ὧν ἐπιστεύσατε τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω, ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ ψυχὴν θρασύτητος, πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθέροις πρέπουσαν πολιτείαν, κενοὶ δόξης τῆς παρὰ ἀνθρώποις, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ζωήν. [8] Ἔλεγεν δὲ τῷ Ἰουζάνῃ Υἱὲ τοῦ κατὰ γῆν βασιλέως, διάκονε δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὸς τοῖς ὑπηρέταις τοῦ προστάγματος Μισδέου τὸ ὀφειλόμενον, ὅπως αὐτῶν ἀφεθεὶς ἀπελθὼν εὔξομαι. τοῦ δὲ Ἰουζανίου τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος, ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἐτράπη. ἦν δὲ αὕτη.

Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου καὶ ἐλπὶς καὶ ἡγεμὼν καὶ ὁδηγὸς ἐν πάσαις ταῖς χώραις, σοὶ ἕπομαι μετὰ πάντων τῶν ὑπηρετουμένων σοι, καὶ ὁδήγησόν με σήμερον ἐρχόμενον πρὸς σέ. μὴ λαβέτω τὴν ἐμὴν ψυχὴν μηδείς, ἣν παρέδωκάς μοι. μὴ βλεπέτωσάν με τελῶναι καὶ ἀπαιτηταί, μηδὲ συκοφαντήτωσάν με ὄφεις καὶ οἱ τοῦ δράκοντος παῖδες συριττέτωσάν μοι. ἰδοὺ ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον καὶ ἐτελείωσά σου τὸ πρᾶγμα· δοῦλος γέγονα ἵνα τὴν παρὰ σοῦ ἐλευθερίαν λάβω· σὺ οὖν ταύτην μοι δοὺς τελείωσον. ταῦτα δὲ λέγω οὐκ ἐνδοιάζων, ἀλλ' ὅπως ἀκούσωσιν οἷς ἀκοῦσαι χρή. δοξάζω σε ἐπὶ πᾶσιν, κύριε δέσποτα· ὅτι σοὶ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[9] Εὐξάμενος δὲ εἶπεν τοῖς στρατιώταις Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ πρᾶγμα τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἅμα οἱ τέσσαρες πλήξαντες αὐτὸν ἀνεῖλαν. πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐδάκρυον, καὶ

---

ad haec sectionis apud nos octavae initium.) *Cuius data copia coepit gratias agere, quod et in seculo gubernatus esset a Christo et ab eodem vocaretur.* Cetera quae de oratione Thomae referuntur, et multo sunt longiora graecis et satis ab istis discrepant. | πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθ. πρέπουσαν πολιτ. κενοὶ δόξης: codex πολιτεύεσθαι δὲ ἐλευθ. πρέπουσιν πολιτ. καὶ δόξης

8. ὁδήγησόν με etc. Extremo loco Thomas apud Abdiam (Fabric. l. l. p. 733.) haec orat: *In veritate dirigas servum tuum, ad sedem tuam dirigas iter meum, et diabolus in me non intendat. Excaecentur oculi eius lumine tuo. Conticescat os eius, qui nihil in me dignum suis operibus invenit quod loquatur.* | τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος: codex τοὺς στρατιώτας πατίσαντος | ὑπηρετουμ. σοι: codex ὑπηρετουμ. σε

9. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. p. 733. §. XXIV. ubi sic pergitur: *Haec precatus ait militibus Venite, consummate praeceptum eius qui vos misit. Advenerunt igitur quatuor milites et lanceis transverberavere eum, atque cecidit beatus apostolus*

βούλεσθαί τι παρ' αὐτοῦ μανθάνειν, καὶ ἑστῶτες προσεῖχον αὐτῷ· ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τέσσαρσιν καὶ ἑνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀναγαγόντας λογχιάσαι. αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεφεν.

[6] Οἱ δὲ παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν Θωμᾶν ἁρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἀπήγετο συμπαρόντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν. ἦσαν δὲ δύο ἐπ' ἀμφότερα μέρη μετακεχειρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντος καὶ πρὸς τιμὴν ἄγοντος. καὶ ἅμα ὁ μακάριος ἀπόστολος ἔλεγεν· Ὦ τὰ ἀπόκρυφά σου μυστήρια, κύριε, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χάριτός σου ἐκεῖνος, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἔσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς. ἰδοὺ γὰρ τέσσαρες μὲν διειλήφασιν καὶ εἷς με ἄγει· ἐπειδήπερ ἑνός εἰμι, πρὸς ὃν ἄπειμι πάντοτε ἀοράτως. νῦν δὲ μανθάνω ὅτι καὶ ὁ κύριός μου, ἐπειδήπερ ξένος ἦν, πρὸς ὃν ἄπειμι, τὸν καὶ συμπαρόντα μοι πάντοτε ἀοράτως, ὑφ' ἑνὸς ἔπλη, ἐγὼ δὲ ὅτι ἐκ τεσσάρων πλήσσομαι.

[7] Ὡς δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καθ' ὃν λογχιάζειν αὐτὸν ἔμελλον, ὁ Θωμᾶς ἔλεγεν τοιαῦτα τοῖς λογχιάζουσιν· Ἀκού-
88 σατε νῦν γοῦν ὅτι ἐν ἐξόδῳ τῇ ἀπὸ τοῦ σώματός μου ἕστηκα, καὶ μὴ σκοτισθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς ἐννοίας μηδὲ φραττέ-

---

Intendebant igitur in eum qui putabant quod aliquid ab eo rex vellet discere et ille regem docere. Sed egressus rex mediam fere partem milliarii tradidit eum quatuor militibus, adiuncto uno praestantiore viro, iubens ut ducentes eum in montem proximum ibi gladio percuterent. Rex vero mox rediit in civitatem, ubi hoc militibus imperasset.

6. Pergit Abd. apud Fabric. l. l. p. 730. §. XXIII: *Quod intelligens plebs sequebatur, Thomam eripere volens. At milites apprehendunt apostolum, duo ad dextram et duo ad sinistram tenentes. Ille quoque eminentior manum eius tenens pariter incedebat. Dicebat autem apostolus magna et divina mysteria in ipso exitu revelari, siquidem propterea se duci a quatuor militibus dicebat quia ex quatuor coivisset elementis, ea se quatuor habere principia generationis; dominum autem Iesum ab uno percussum, quia unum patrem sciret generatorem suum.* | ἦσαν δέ: codex ἵνα | διὰ φαρμακίας: codex τὰς φαρμακίας | κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς: codex τοῦ κατὰ σῶμα ἀπαθῶς

7. Pergit Abdias ap. Fabric. l. l. pag. 731. §. XXIII: *Qui ubi venit ad locum passionis, cohortatus caeteros fidem servare domino Iesu pietatemque colere, rogavit etiam Zuzanem ut pretio custodibus dato orandi tempus sibi impetraret.* (Cf.

σθωσαν ὑμῶν αἱ ἀκοαὶ τοῦ μὴ ἀκούειν ἐξ ὧν ἐπιστεύσατε τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω, ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ ψυχὴν θρασύτητος, πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθέροις πρέπουσαν πολιτείαν, κενοὶ δόξης τῆς παρὰ ἀνθρώποις, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ζωήν. [8] Ἔλεγεν δὲ τῷ Ἰουζάνῃ Υἱὲ τοῦ κατὰ γῆν βασιλέως, διάκονε δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὸς τοῖς ὑπηρέταις τοῦ προστάγματος Μισδέου τὸ ὀφειλόμενον, ὅπως αὐτῶν ἀφεθεὶς ἀπελθὼν εὔξομαι. τοῦ δὲ Ἰουζανίου τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος, ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἐτράπη. ἦν δὲ αὕτη.

Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου καὶ ἐλπὶς καὶ ἡγεμὼν καὶ ὁδηγὸς ἐν πάσαις ταῖς χώραις, σοὶ ἕπομαι μετὰ πάντων τῶν ὑπηρετουμένων σοι, καὶ ὁδήγησόν με σήμερον ἐρχόμενον πρὸς σέ. μὴ λαβέτω τὴν ἐμὴν ψυχὴν μηδείς, ἣν παρέδωκάς μοι. μὴ βλεπέτωσάν με τελῶναι καὶ ἀπαιτηταί, μηδὲ συκοφαντήτωσάν με ὄφεις καὶ οἱ τοῦ δράκοντος παῖδες συριττέτωσάν μοι. ἰδοὺ ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον καὶ ἐτελείωσά σου τὸ πρᾶγμα· δοῦλος γέγονα ἵνα τὴν παρὰ σοῦ ἐλευθερίαν λάβω· σὺ οὖν ταύτην μοι δοὺς τελείωσον. ταῦτα δὲ λέγω οὐχ ἐνδοιάζων, ἀλλ' ὅπως ἀκούσωσιν οἷς ἀκοῦσαι χρή. δοξάζω σε ἐπὶ πᾶσιν, κύριε δέσποτα· ὅτι σοὶ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[9] Εὐξάμενος δὲ εἶπεν τοῖς στρατιώταις Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ πρᾶγμα τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἅμα οἱ τέσσαρες πλήξαντες αὐτὸν ἀνεῖλαν. πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐδάκρυον, καὶ

---

ad haec sectionis apud nos octavae initium.) *Cuius data copia coepit gratias agere, quod et in seculo gubernatus esset a Christo et ab eodem vocaretur.* Cetera quae de oratione Thomae referuntur, et multo sunt longiora graecis et satis ab istis discrepant. | πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθ. πρέπουσαν πολιτ. κενοὶ δόξης: codex πολιτεύεσθαι δὲ ἐλευθ. πρέπουσιν πολιτ. καὶ δόξης

8. ὁδήγησόν με etc. Extremo loco Thomas apud Abdiam (Fabric. l. l. p. 733.) haec orat: *In veritate dirigas servum tuum, ad sedem tuam dirigas iter meum, et diabolus in me non intendat. Excaecentur oculi eius lumine tuo. Conticescat os eius, qui nihil in me dignum suis operibus invenit quod loquatur.* | τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος: codex τοὺς στρατιώτας πατίσαντος | ὑπηρετουμ. σοι: codex ὑπηρετουμ. σε

9. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. p. 733. §. XXIV. ubi sic pergitur: *Haec precatus ait militibus Venite, consummate praeceptum eius qui vos misit. Advenerunt igitur quatuor milites et lanceis transverberavere eum, atque cecidit beatus apostolus*

περιστείλαντες αὐτὸν πέπλοις καλοῖς καὶ ὀθόναις πολλαῖς κατέθεντο εἰς τὸ μνῆμα ἐν ᾧ οἱ πάλαι βασιλεῖς ἐθάπτοντο.

[10] Συφὼρ δὲ καὶ Ἰουζάνης οὐ κατῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὅλην ἡμέραν διατρίψαντες ἐκεῖ καὶ διανυκτερεύσαντες προσεκαρτέρουν. οἷς ἐπιφανεὶς ὁ Θωμᾶς εἶπεν Οὐκ εἰμὶ ἐνταῦθα· τί καθεζόμενοι τηρεῖτε; ἀνῆλθον γὰρ καὶ ἀπέλαβον τῶν ἐλπιζομένων. ἀλλ' ἀναστάντες περιπατεῖτε, καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθήσεσθε πρός με. Μισδέος δὲ καὶ Χαρίσιος πολλὰ ἀναγκάσαντες τὴν Τερτίαν καὶ Μυγδονίαν οὐκ ἔπεισαν ἐξιστάναι τὴν γνώμην. καὶ ἐπιφανεὶς ὁ Θωμᾶς εἶπεν αὐταῖς Μὴ ἐπιλάθεσθε τῶν προτέρων· Ἰησοῦς γὰρ ἁγνὸς καὶ ἁγιάζων αὐτὸς βοηθήσει ὑμῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν Μισδέον καὶ Χαρίσιον μὴ πεισθείσας αὐτὰς εἰς αὐτὴν μὴ ἔσεσθαι τὴν γνώμην ἀφῆκαν τῷ ἑαυτῶν θελήματι. ὁμοῦ δὲ συνήγοντο πάντες οἱ ἀδελφοί. πεποιήκει γὰρ ὁ μακάριος ἐν τῷ ὄρει Σύφορον μὲν πρεσβύτερον, διάκονον δὲ τὸν Ἰουζάνιον, ὅτε ἀπήγετο θνήσκεσθαι. ὁ δὲ κύριος αὐτοῖς ἐβοήθει καὶ τὴν πίστιν δι' αὐτῶν ἐπλεόναζεν.

[11] Διελθόντος δὲ πολλοῦ χρόνου συμβαίνει δαιμονίζεσθαι ἕνα τοῦ Μισδέου υἱόν· σκληροῦ δὲ ὄντος τοῦ δαίμονος οὐδεὶς ἰάσασθαι οἷόστε ἦν. διενοεῖτο ὁ Μισδέος καὶ ἔλεγεν Ἀπελθὼν ἀνοίξω

---

et mortuus est. Quem cum lacrymis sepelierunt fratres in sepulchro regio, in quo reges priores sepulti sunt, preciosis et plurimis amictum odoribus atque indumentis.

10. Pergit Abdias apud Fabric. l. l. p. 734. §. XXV. hunc in modum: *Apparuit autem confestim Siforo et Zuzani, qui recusabant in urbem ire et tota die ad sepulchrum sedebant, atque illis dixit Quid sedetis custodientes me? Non hic sum; adscendi enim, et recepi omnia quae speravi. Surgentes itaque discedite hinc: brevi enim tempore et vos mecum colligam. Cum haec fierent circa apostolum, interea Treptia regina et Mygdonia deductae a Mesdeo et Charisio affligebantur, sed tum voluntati eorum non acquiescebant. Quibus se apostolus demonstravit dicens Nolite errare, quia dominus Iesus cito vobis adiumentum dabit. Itaque Mesdeus et Charisius cum animos uxorum suarum expugnare non possent, dimiserunt eas propriae voluntati. Fiebat autem congregatio fratrum in multa exultatione atque laetitia. Eratque presbyter Siforus et Zuzanes diaconus, suntque ordinati iam tum a S. apostolo cum in montem moriturus adscendisset. Atque hi poliebantur frequentibus adiumentis domini, et fidei incrementa quotidie procedebant.* | ἀφῆκαν τῷ ἑαυτῶν θελήματι: haec de coniectura ad textum latinum addidi. Nil eiusmodi in codice est.

11. Abdias apud Fabric. l. l. pag. 735. §. XXV. pergit: *Quibus addidit dominus hanc gratiam, ut cum Mesdei filius correptus esset a daemonio, nec quisquam qui eum sanaret posset inveniri, successit huiusmodi Mesdei sententia ut diceret Vado*

τὸν τάφον καὶ λαβὼν ὀστέον ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀποστόλου προσάψω μου τῷ υἱῷ, καὶ οἶδα ὅτι θεραπευθήσεται. καὶ ἀπίει πρᾶξαι ὅπερ ἐνενοήθη. καὶ ἐπιφανεὶς αὐτῷ ὁ μακάριος ἀπόστολος εἶπεν Ζῶντι μὴ πιστεύσας, νεκρῷ πῶς θέλεις πιστεῦσαι; μὴ φοβοῦ· φιλανθρωπεύεται εἰς σὲ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ χρηστότητα. ὁ δὲ Μισδέος μὴ εὑρεθέντων ὀστέων, εἰλήφει γὰρ αὐτὰ εἷς τῶν ἀδελφῶν καὶ εἰς τὰ τῆς δύσεως μετήνεγκε μέρη, λαβὼν κόνιν ὅθεν ἦν τὰ ὀστᾶ κείμενα προσῆψε τῷ υἱῷ καὶ εἶπεν Πιστεύω σοι Ἰησοῦ νῦν ὅτε με ἀφῆκεν ἐκεῖνος ὁ ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους ταράττων, ἵνα μὴ βλέψουσιν πρὸς τὸ νοερὸν φῶς σου, δέσποτα φιλάνθρωπε. ὑγιαίνοντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῷ τρόπῳ τούτῳ, συνήγετο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τῶν ὑποκατακλινομένων τῷ Συφόρῳ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλει εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα ἐλέους τύχῃ παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

et aperio sepulchrum, et tollens ossa de corpore apostoli suspendam filio meo, et curabitur. Ascendebat igitur secundum cogitationes Mesdeus ad montem, et revelavit ei se Thomas dicens In viventes non credidisti, et in mortuos credis? Sed ne timeas, miserebitur et tui dominus Iesus et exhibebit tibi viscera misericordiae suae propter bonitatem suam. Verum ubi adscendit Mesdeus, reserato sepulchro ossa invenire non potuit, quia iam pridem reliquias sanctas quidam de fratribus rapuerant et in urbe Edessa sepelierant. Ea tamen quaecunque rex in sepulchro reperit humi vel stercoris, supra quae iacuerant reliquiae apostoli, auferens Mesdeus et alligans filio suo ait Credo tibi Christe nunc, quia recessit a me ille qui hominum turbat affectus, ne ad te visendum summa properatione contendam (corrige *contendant*). *Itaque ubi suspendit illa puero, statim sanatus est ex illa hora. Et factum est gaudium magnum inter fratres super conversione regis ad regem caelestem Christum Iesum, cui honor et gloria in perpetua secula, amen.* | ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀποστόλου: codex ἐκ τοῦ θεοῦ τὸν ἀπόστολον | νῦν ὅτε με: codex νῦν ὅτε μέν | τῶν ὑποκατακλινομένων: codex ὑπὸ τῶν κατακλινομένων

Eadem res in breve coacta in codice E (vide Prolegomena) sic legitur:

Ὁ δὲ Μισδαῖος ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Τίς σού ἐστιν ὁ δεσπότης, καὶ τί τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις; ὁ δὲ Θωμᾶς ἀπεκρίνατο Οὐ δύνασαι ἀκοῦσαι τὸ ἀληθινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· οὐ γὰρ εἶ ἄξιος.

Haec ad sectionem 4. pertinent. Cf. supra pag. 236 sq. Pergitur autem sic:

Καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλε στρατιώτας, ἵνα μετὰ λόγχης τοῦτον φονεύσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν.

Haec ex sectione 5. sunt, pag. 237. Pergitur:

Ὡς δὲ ἀπήρχοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐν ᾧ λογχιάζειν

αὐτὸν ἔμελλον, προσηύξατο πρὸς κύριον λέγων Ἰδού, δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον, ἐτελείωσά σου τὸ πρόσταγμα, δοῦλος γεγονώς· διὰ τοῦτο σήμερον τὴν ἐλευθερίαν λαμβάνω.

Priora ex his cum sectione 7. conferenda sunt, oratio vero ad Dominum facta cum iis quae exeunte sectione 8. leguntur. Denique haec historiae finem faciunt:

Τότε λέγει τοῖς στρατιώταις ἐκείνοις τοῖς δημίοις Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ προστεταγμένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἐλθόντες οἱ τέσσαρες πήξαντες τὰς λόγχας αὐτῶν τοῦτον ἀνεῖλον. καὶ συστείλαντες αὐτὸν οἱ εὑρεθέντες ἐκεῖσε πέπλοις κατέθηκαν ἐν μνημείῳ ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἐθάπτοντο ἐντίμως. θαύματα πολλὰ ὁ μέγας ἀπόστολος καὶ μετὰ θάνατον [ἦν?] ἐργασάμενος εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Sunt haec ex sectione 9. petita; nisi quod extrema ad sect. 11. conformata videntur.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ.

Τὴν Ἰνδίαν εἰς τρία μέρη οἱ ἱστοριογράφοι διαιρεῖσθαι διαγορεύουσι· καὶ ἡ πρώτη μὲν λέγεται εἰς Αἰθιοπίαν καταλῆξαι, ἡ δὲ δευτέρα εἰς Μηδίαν, ἡ δὲ τρίτη ἀποπεραίνει τὴν χώραν· καὶ ἡ μία μὲν μοῖρα καταλήγει εἰς τὴν σκοτεινήν, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν ὠκεανόν. ἐν ταύτῃ οὖν τῇ Ἰνδίᾳ εἰσελθὼν ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος κατεσκήνωσεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσταροῦθ, καὶ διῆγεν ἐκεῖσε ὡς εἷς τῶν νεηλύδων καὶ πτωχῶν. ἐν τούτῳ οὖν τῷ ναῷ εἴδωλον ἦν, λεγόμενον Ἀσταροῦθ, ὡς νομίζειν ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πλέον καταβλάπτειν πάντας. ἦν δὲ ὁ λαὸς ἐν ἀγνοίᾳ παντελεῖ θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ, καὶ ἐξ ἀπειρίας, μᾶλλον δὲ ἀπορίας, προσέφευγον ἅπαντες τῷ ψευδωνύμῳ θεῷ. ἐνέβαλε γὰρ αὐτοῖς πόνους, ἀσθενείας, ζημίας ἀνάγκην τε καὶ θλῖψιν πολλήν· καὶ ὅστις αὐτῷ ἐθυσίαζεν, ὑπαναχωρῶν ὁ δαίμων ἐφαίνετο θεραπείαν παρέχειν τῷ κάμνοντι· καὶ ταῦτα βλέποντες οἱ ἀνόητοι ἐπίστευον εἰς αὐτόν. οἱ δαίμονες

---

* Inscribitur liber VIII. historiarum apostolicarum Abdiae apud Fabricium Cod. apocr. II. p. 669. *De rebus per Indiam a beato Bartholomaeo gestis.*

1. Cf. Abdiae hist. apost. ap. Fabric. l. l. §. 1. ubi sic legitur: *Indiae tres esse ab historiographis asseruntur. Prima est India quae ad Aethiopiam vergit, secunda quae ad Medos* (Μηδίαν: in codice est ημιδιαν), *tertia quae finem facit. Nam ex uno latere tenebrarum regionem gerit, ex alio latere mare Oceanum. In Indiam ergo veniens Bartholomaeus apostolus ingressus est templum Indiae, in quo erat idolum Astaroth* (Ἀσταροῦθ: ita prorsus in codice est), *et quasi peregrinus ibidem manere coepit. In hoc idolo daemon erat talis qui diceret se curare languentes, et coecos quos ipse laedebat inluminare. Erant enim sine deo vero homines illi, et necesse erat ut a deo falso ludificarentur. Deus autem falsus hac arte illudit eos qui verum deum non habent. Facit eis dolores, infirmitates, damna, pericula; et dat*

δὲ οὐ θεραπεῦσαι βουλόμενοι τοὺς ἀνθρώπους ὑπανεχώρουν, ἀλλ' ὡς πλέον εἰς αὐτοὺς ἐπεμβαίνοντες, μᾶλλον δὲ δι' ὅλου αὐτοὺς κατέχοντες· καὶ νομίζοντες ἰαθῆναι σωματικῶς, κατὰ ψυχὴν πλέον ἐνόσουν αὐτοῖς θυσιάζοντες.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖον ἐκεῖσε προσμεῖναι οὐδεμίαν ἀπόκρισιν δοῦναι τὸν Ἀσταροῦθ οὔτε ἰσχῦσαι εἰς τὴν θεραπείαν. ὡς δὲ πλῆρες ἦν τῶν ἀσθενούντων τὸ τέμπλον καὶ καθ' ἡμέραν αὐτῷ θυσιαζόντων, οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἴσχυε δοῦναι ὁ Ἀσταροῦθ· οἱ ἀσθενεῖς δὲ ἐκ μακρόθεν τῶν χωρῶν προσερχόμενοι ἐκεῖσε κατέκειντο. ὡς οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ναῷ οὔτε ἓν τῶν εἰδώλων ἴσχυεν ἀνταποκρίνεσθαι, οὔτε αὐτοῖς θυσιαζόντων οὔτε μέχρι θανάτου ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζομένων οὐδὲν ἦν ὄφελος, ἠναγκάσθησαν πορεύεσθαι εἰς ἄλλην πόλιν, ὅπου ἦν ναὸς εἰδώλων, ἔνθα ὁ μέγας καὶ ἐξοχώτατος αὐτῶν θεὸς ἐλέγετο Βεχήρ. κἀκεῖσε θυσιάσαντες ἐπεζήτουν διερωτῶντες διὰ τί ὁ θεὸς αὐτῶν Ἀσταροῦθ οὐκ ἀποκρίνει αὐτοῖς. ἀπεκρίθη δὲ ὁ δαίμων Βεχὴρ καὶ λέγει αὐτοῖς Ὁ θεὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν ἀφ' ἧς ἡμέρας καὶ ὥρας ἀπέστειλε τὸν ἀπόστολον αὐτοῦ Βαρθολομαῖον ἐν τοῖς ἐνθάδε ὁρίοις, κρατεῖται ὁ θεὸς ὑμῶν Ἀσταροῦθ ἐν πυρίναις ἁλύσεσι, καὶ οὔτε εἰπεῖν οὔτ' ἀναπνεῖν ἔτι δύναται. λέγουσιν ἐκεῖνοι Καὶ τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βαρθολομαῖος; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος Φίλος ἐστὶ θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου, καὶ ἀρτίως ἦλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἵνα πᾶσαν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰδώλων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ αὐτοῦ προσαφαίρῃ. λέγουσι δὲ αὐτῷ οἱ θεράποντες τῶν Ἑλλήνων Λέγε ἡμῖν τὰ σύσημα αὐτοῦ, ὅπως δυνοίμεθα ἐφευρεῖν αὐτόν.

---

responsa ut sacrificent sibi; et cum immissa removet, tanquam ab eo sanentur omnes existimant. Hoc quippe videtur stultis quod sanet: ille autem non sanando subvenit, hoc est a laesione cessando; ita cum desinit laedere, curasse putatur.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ -- προσμεῖναι (codex προσμείναντα) -- οὔτε ἰσχῦσαι εἰς τὴν θεραπείαν (ita de coniectura scripsimus, quod melius fieri poterit: in codice enim corrupte scriptum est οὔτε εἰς τῶν θεραπείαν) --- Βεχήρ (plane sic in codice et h. l. et infra legitur.) -- προσαφαίρῃ (quod dubito an recte ediderim; poterat vero facillime ex scriptura codicis προσφέρη effici.) -- σύσημα (eadem forma simplici σ alibi in libris mss. invenitur) -- ἐφευρεῖν αὐτόν. His respondent Abdiae historiae, ubi post *curasse putatur* in hunc modum pergitur: *Unde factum est ut sancto Bartholomaeo isthic manente nulla posset responsa Astaroth dare, neque ullis ex his quos laeserat subvenire. Cumque iam plenum esset languentibus tem-*

2 Ἀπεκρίθη ὁ δαίμων καὶ εἶπεν Ἔστι μαυρότριχος, δασυκέφαλος, ἀσπρόσαρκος, μεγαλόφθαλμος, καλόρινος, ὦτα κεκαλυμμένα ἔχων ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, ξανθογένειος, ἔχων πολιὰς ὀλίγας, μέσης ἡλικίας, καὶ οὔτε μακρὺς οὔτε κονδοήλικος ἀλλὰ μέσος, ἐνδεδυμένος κολόβιον ἄσπρον συγκεκλεισμένον πορφύρᾳ, ἔχων ἐπὶ τοὺς ὤμους παλλίον ἔξασπρον· εἴκοσι καὶ ἓξ ἐτῶν εἰσὶ καὶ οὔτε ῥύπον ἔχουσι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὔτε παλαιοῦνται· ἑπτάκις τῆς ἡμέρας κλίνει γόνυ πρὸς κύριον, καὶ ἑπτάκις τῆς νυκτὸς προσεύχεται πρὸς τὸν θεόν. ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ σάλπιγγος ἰσχυρᾶς ὑπάρχει· πορεύονται σὺν αὐτῷ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ, οἵτινες οὐκ ἀφίουσιν αὐτὸν κοπιᾶσαι οὔτε πεινᾶσαι οὔτε διψῆσαι· πάντοτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία ἱλαρύνεται καὶ ἀγάλλεται· πάντα προβλέπει, πᾶσαν γλῶσσαν παντὸς ἔθνους διαγινώσκει καὶ διαλέγεται. καὶ ἰδοὺ νῦν ἐξ οὗ διερωτᾶτέ με κἀγὼ ἀνταποκρίνω ὑμῖν περὶ αὐτοῦ, ἰδοὺ γινώσκει· ἄγγελοι γὰρ κυρίου εὐαγγελίζονται αὐτῷ· καὶ

plum et quotidie sacrificantibus nullum daret Astaroth responsum, hi qui ex longinquis regionibus adducti iacebant, cum neque sacrificando neque se ipsos more suo laniando proficerent, perrexerunt in aliam civitatem, ubi aliud daemonium colebatur, cui nomen erat Beireth (Fabricius legere mavult *Berith*, quod convenit cum Iudic. 9, 46. ubi idolum *Baal Berith* [Βαιϑηλβερίϑ] dicitur.) *Et illic sacrificantes coeperunt inquirere quare deus eorum Astaroth amplius non daret responsa. Quibus respondens Beireth dixit Quia deus vester sic captivus et religatus tenetur ut neque suspirare neque loqui audeat ex illa hora qua illic Bartholomaeus ingressus est. Et dicunt illi Et quis est iste Bartholomaeus? Respondit daemon Amicus dei est omnipotentis, et ideo huc venit in istam provinciam ut numina quae colunt Indi evacuet. Tum illi Dic nobis signa eius ut possimus invenire eum: quia inter multa millia hominum difficile est nobis cognoscere illum.*

2. Graecis quae exhibuimus plerumque respondent latina quae apud Abdiam leguntur. Habent autem sic: *Respondens autem daemon dixit Capillo nigro capitis est et crispo: caro illius candida, oculi grandes, nares aequales et directae, aures coopertae crine capitis: barba prolixa, habens paucos canos: statura aequalis, quae nec brevis nec longa possit adverti: vestitus colobio albo, clavato purpura: induitur pallio albo, habente per singulos angulos singulas gemmas purpureas. Viginti sex anni sunt ex quo nunquam sordidantur vestimenta eius; similiter et sandalia eius amentis* (ad hanc vocem notat Fabricius p. 672. „h. e. loris quibus soleae pedi alligabantur“) *latis per XXV annos nunquam veterascunt. Centies flexis genibus per diem, centies per noctem orat Deum. Vox eius quasi tuba vehemens est. Ambulant cum eo angeli Dei, qui non permittunt eum fatigari, non esurire. Semper eodem vultu, eodem animo perseverat: omni hora hilaris et laetus permanet. Omnia praevidet, omnia novit, omnem linguam omnium gentium et loquitur et intelligit. Ecce et hoc quod vos interrogatis, et quod ego do responsum de eo, iam novit. Angeli Dei*

ὡς ἐὰν θελήσητε αὐτὸν ἀναζητῆσαι, εἰ μὲν θελήσει, φανεροῦται ὑμῖν· εἰ δὲ μὴ θελήσει, οὐ δύνασθε αὐτὸν εὑρεῖν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἐὰν αὐτὸν εὑρήσητε, παρακαλήσατε αὐτὸν ἵνα μὴ ἐνθάδε ἔλθῃ, μή πως οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ποιήσουσι μοὶ καθὼς ἐποιήσασι τῷ ἀδελφῷ μου Ἀσταροῦθ.

[3] Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ δαίμονος ἡσύχασεν. ὑποστρέψαντες δὲ ἐπεχείρησαν ἐπιζητῆσαι πᾶν πρόσωπον τῶν νεηλύδων καὶ πτωχῶν ἀνθρώπων, καὶ ἕως δύο ἡμερῶν οὐδαμοῦ ἠδύναντο εὑρεῖν αὐτόν. ἐγένετο δὲ ὄντα τινὰ δαιμονιζόμενον, ἐπεχείρησε κράζειν Ἀπόστολε κυρίου Βαρθολομαῖε, κατακαίουσί με αἱ προσευχαί σου. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Ἡσύχασον καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐλυτρώθη ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκ πολλῶν χρόνων πάσχων ἐκ τοῦ δαίμονος.

Πολύμιος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ἐκείνης ἔλαχε στῆναι κατέναντι τοῦ ἀποστόλου, καὶ εἶχε θυγατέρα δαιμονιῶσαν ἤγουν σεληνιαζομένην. ἤκουσε δὲ περὶ τοῦ ἰαθέντος δαιμονιζομένου, καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν ἀπόστολον λέγων Ἡ θυγάτηρ μου κακῶς σπαράσσεται· παρακαλῶ οὖν σε ἵνα ὥσπερ ἐρρύσω τὸν πάσχοντα ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων, οὕτω καὶ τὴν θυγατέρα μου λυτρωθῆναι κελεύσῃς. ἐξεγερθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος ἐπορεύθη σὺν αὐτοῖς. καὶ βλέπει τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἁλύσεσι δεδεμένην, ὅτι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς διεσπάραττε· καὶ εἴ τις προσήγγιζεν αὐτῇ, κατήσθιε, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προσεγγίσαι αὐτῇ. λέγουσιν αὐτῷ οἱ ὑπηρέται Καὶ τίς ἐστιν ὁ ἀποτολμῶν προσψαῦσαι αὐτῇ; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Λύσατε αὐτὴν

---

famulantur illi et ipsi nunciant omnia. Et cum coeperitis eum quaerere, si vult ostendet se vobis, si non vult non poteritis eum videre. Rogo autem vos ut dum eum inveneritis, rogetis eum ut vel huc non veniat, vel non faciant mihi angeli qui cum eo sunt quod fecerunt collegae meo Astaroth.

3. Ad priora inde ab Καὶ ταῦτα εἰπόντος usque ἐκ τοῦ δαίμονος confer haec apud Abdiam, quae verba illa *collegae meo Astaroth* excipiunt. *Igitur revertentes illi coeperunt circumire omnium peregrinorum hospitales atque adspicere vultus et habitum singularum* [scribe singulorum?], *et per duos dies non invenerunt. Factum est autem ut quidam plenus daemonio clamaret et diceret Apostole Bartholomaee, incendunt me orationes tuae. Tum apostolus Obmutesce, inquid* (sic), *et exi ab eo. Et statim liberatus est homo ille qui per multos annos fuerat fatigatus daemonio.*

Ea quae sequuntur: Πολύμιος δὲ -- λέγουσιν αὐτῷ οἱ ὑπηρέται (ante λέγουσιν aliquid excidisse videbitur, quale est λέγει τοῖς ὑπηρέταις ὁ ἀπόστολος

καὶ ἄφετε ὑπάγειν. λέγουσιν αὐτῷ πάλιν Ἡμεῖς δεδεμένης μετὰ πολλῆς τῆς βίας περιγινόμεθα αὐτῆς, καὶ σὺ κελεύεις ἡμᾶς λῦσαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένον κρατῶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς ἀκμὴν φοβεῖσθε αὐτήν; πορευθέντες λύσατε αὐτήν, καὶ μεταλαβοῦσαν τροφῆς ἄφετε αὐτὴν ἀναπαύεσθαι, καὶ αὔριον πρωίας ἀγάγετε αὐτὴν πρός μέ. πορευθέντες δὲ ἐποίησαν καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος· ἔκτοτε δὲ οὐκ ἴσχυσε προσεγγίσαι αὐτῇ ὁ δαίμων.

Τότε ὁ βασιλεὺς διεκόσμησε καμήλους χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, λίθοις τιμίοις, μαργαρίταις καὶ ἱματισμῷ, καὶ ἐπεζήτει ἰδεῖν τὸν ἀπόστολον· καὶ πολλὰ κοπιάσας καὶ μὴ εὑρὼν αὐτὸν ὑπέστρεψεν. ἅπαντα εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ.

4 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τῆς νυκτὸς παρελθεῖν καὶ διαφαούσης τῆς ἑξῆς, ἡλίου ἀνατείλαντος, ἐφάνη ὁ ἀπόστολος μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ Τί με ἐζήτησας ἐχθὲς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθοις τιμίοις μαργαρίταις καὶ ἱματισμῷ; ταῦτα τὰ ξένια οὗτοι χρήζουσιν οἵτινες τὰ ἐπίγεια ζητοῦσιν· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἐπίγειον, οὐδὲν σαρκικὸν ἐπιζητῶ. ὅθεν διδάξαι σε θέλω ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ κατηξίωσεν ἐκ γαστρὸς παρθενικῆς γεννηθῆναι ὡς ἄνθρωπος· ἐν γαστρὶ τῆς παρθένου συνελήφθη, πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀεὶ παρθένον προσελάβετο, ἔχουσαν μεθ' ἑαυτῆς τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. οὗτος

Λύσατε etc; sed vide latina) -- δεδεμένης (codex -μένην) -- λῦσαι (codex λυθῆναι) -- εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ, Abdias expressit his: *Polymius autem rex provinciae illius cum haberet filiam lunaticam* (haec rectiora videntur graecis), *nunciatum est ei de casu daemoniosi et liberatione. Et misit qui rogarent eum dicentes Filia mea male vexatur; peto ut sicut liberasti Pseustium, qui per multos annos passus est, ita et filiam meam sanes. Et surgens apostolus perrexit ad regem. Ingressusque ad filiam, ut vidit eam catenis strictam, propterea quod omnes morsu attrectabat et quos poterat tenere scindebat et caedebat, adeo ut nullus auderet ad eam accedere, primum iussit eam solvere. Et cum ministri manum immittere non auderent, dicit apostolus Iam ego teneo vinctum inimicum qui in ipsa erat, et vos adhuc timetis eam? Ite et solvite eam, elevate et reficite, et crastino mane adducite eam ad me. Euntes autem fecerunt sicut iussit apostolus, nec daemon deinceps vexavit eam quidquam. Quod ubi intellexit rex, oneravit camelos auro et argento, gemmis ac vestibus, et coepit quaerere apostolum: sed non invenit eum amplius. Et reportata sunt omnia iterum ad palatium regis.*

4. Ἐγένετο δὲ -- διαφαούσης (omnino videtur depravata forma διαφάω

ὁμοίως ὡς ἄνθρωπος γεννηθεὶς ἐκ παρθένου προσελάβετο ἀρχὴν χρονικήν, ὁ μήτε χρόνων μήτε ἡμερῶν ἀρχὴν ἔχων, ἀλλὰ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν κτίσιν αὐτὸς ἐποίησεν εἴτε ἐν τοῖς ὁρατοῖς εἴτε ἐν τοῖς ἀοράτοις. αὕτη δὲ ἡ παρθένος ὡς οὐκ ἔγνωσεν ἄνδρα, καὶ αὐτὴ διαφυλάξασα τὴν ἑαυτῆς παρθενίαν εὐχὴν ηὔξατο κυρίῳ τῷ θεῷ. καὶ πρώτη δὲ οὕτως· ὅτι ἀφ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου, οὐδεμία ταύτην τὴν συνταγὴν προσηύξατο· αὕτη δὲ πρώτη ἐν γυναιξὶν ὡς τοῦτο ἠγάπησεν ἐν τῇ ἑαυτῆς καρδίᾳ, ἔλεγε Σοὶ προσφέρω κύριε τὴν ἐμὴν παρθενίαν. καὶ ὥσπερ εἰπόν σοι, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων τοῦτον τὸν λόγον ἐτόλμησεν εἰπεῖν· αὕτη δὲ πρὸς σωτηρίαν πολλῶν προσκληθεῖσα τοῦτο ἐφύλαξεν, ἵνα παρθένος δι' ἀγάπην θεοῦ καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος διαμείνῃ. Αὕτη ἐξαίφνης ἐν τῷ ταμιείῳ αὐτῆς κεκλεισμένη, λάμπων ὡς ὁ ἥλιος Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐξεφάνη· καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς θέας πτοηθεῖσα, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ συλλήψῃ. αὐτὴ δὲ τὸν φόβον ἀπωσαμένη, σταθεῖσα εἶπε Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἀπεκρίθη αὐτῇ ὁ ἄγγελος Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. οὕτως οὖν

---

pro διαφαύω apud posteriores auctores in usu fuisse) --- καὶ ἀμόλυντος διαμείνῃ. Istis magnam partem respondet Abdiae textus, in quo post *ad palatium regis* sic pergitur: *Factum est autem cum transisset nox et aurora futurae diei inciperet, apparuit regi apostolus ostio clauso in cubiculo ipsius dicens Ut quid me quaesisti tota die cum auro et argento, gemmis ac vestibus? Ista enim munera eis sunt necessaria qui terrena quaerunt: ego vero nihil terrenum, nihil carnale desidero. Unde scire te volo quia filius Dei dignatus est per uterum virginis nasci cum homine, ita ut homo in virginis vulva conceptus secum inter ipsa secreta virginis haberet Deum qui fecit coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt. Hic simul cum homine natus partu virginis coepit habere initium nascendi cum homine, cuius initium ante secula a Deo patre est: sine initio, nunquam non fuit, et omnibus initium dedit sive visibilibus sive invisibilibus creaturis. Haec autem virgo cum execraretur omnem virum, et ipsa servandae virginitatis votum prima Deo omnipotenti vovit. Primam autem ideo dixit* (dixi?) *quia ex quo homo factus est ab initio seculi, nulla hoc votum Deo obtulit. Haec ergo prima inter feminas hoc constituit in corde suo ut diceret Domine, offero tibi virginitatem meam; cum hoc a nullo homine nec verbo didicisset, nec exemplo ad imitationem videlicet invitata constituisset, ut virgo pro amore Dei specialiter permaneret.*

Αὕτη (ita in codice; non αὐτῇ [potius ταύτῃ] et κεκλεισμένῃ. Sunt vero eiusmodi nominativi absoluti in his libris frequentissimi.) ἐξαίφνης (codex ἐξί-

ὑπαναχωρήσας ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, ἔλαθε τὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, ὅστις τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἠπάτησεν ἀναπαυόμενον. ἐκ γὰρ τοῦ ξύλου τῆς παρακοῆς γευσάμενος, ὅτι εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς αὐτόν Φάγε, καὶ ἔφαγε, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξεβλήθη ὁ πρῶτος ἄνθρωπος καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐξωρίσθη· ἐξ αὐτοῦ ἐγεννήθη ἅπαν γένος μερόπων. Εἶτα ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς παρθένου γεννηθεὶς καὶ γεγονὼς ἀνὴρ τέλειος καὶ βαπτισθείς, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἦλθεν ὁ πειράζων καὶ λέγει αὐτῷ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. καὶ ἀπεκρίθη Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι θεοῦ. οὕτως οὖν ὁ διάβολος, ὅστις διὰ τῆς βρώσεως ἐνίκησε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, διὰ τῆς νηστείας τοῦ δευτέρου ἀνθρώπου ἐνικήθη· καὶ ὡς αὐτὸς δι' ἀκρασίας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐνίκησε, καὶ ἡμεῖς διὰ νηστείας τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας νικήσομεν.

[5] Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Καὶ πῶς ἀρτίως εἶπας ὅτι πρώτη παρθένος ἐστὶν ἐξ ἧς ἐγεννήθη θεὸς καὶ ἄνθρωπος; καὶ ὁ ἀπόστολος ἀπεκρίθη Ἔχω εὐχαριστίας τῷ κυρίῳ, ὅτι ἡδέως μου ἀκούεις. ὁ πρῶτος οὖν ἄνθρωπος Ἀδὰμ ἐλέγετο· οὗτος ἐκ τῆς γῆς ἐπλάσθη. ἡ δὲ γῆ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἐγένετο, παρθένος

φνης) -- γένος μερόπων. Cum his confer quae apud Abdiam Fabric. l. l. pag. 676. sequuntur: *Huic subito in suo cubiculo clausae, splendens sicut sol, Gabriel angelus apparuit. Quae cum terrore perculsa hoc visu expavisset, ait ad illam angelus Noli timere Maria, quia concipies. At illa timore deposito constanter ait Quomodo fiet hoc? quia virum non cognosco. Cui angelus respondit Propter hoc spiritus sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod ex te nascetur sanctum, filius Dei vocabitur. Hic ergo cum natus esset, passus est se tentari a diabolo illo, qui primum hominem viceral suadendo, ut de arbore vetita a Deo manducare praesumeret. Ipsum ergo permisit ad se accedere, ut sicut dixerat Adae, id est primo homini, per mulierem Manduca, et manducavit: qua de causa de paradiso proiectus fuit et in hunc mundum exiliatus, ubi et genuit omne genus humanum.*

Reliqua sectionis: Εἶτα ὁ υἱὸς -- νικήσομεν, apud Abdiam (post verba *genus humanum*) sic leguntur: *Ita et isti dixit Dic lapidibus ut panes fiant, et manduca ut non esurias. Cui respondit Non in pane tantum vivit homo sed in omni verbo Dei. Hic ergo diabolus, quia per manducantem hominem vicerat, victoriam suam per ieiunantem et se continentem amisit. Par enim fuit ut qui filium virginis vicerat, a filio virginis vinceretur.*

5. Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς -- εὐχαριστίας (codex -στείας) -- ὁμοία οὖν

ὑπῆρχεν, ὅτι οὔτε ἐξ αἵματος ἀνθρώπου ἦν μιανθεῖσα οὔτε εἰς ταφήν τινος ἦν ἀνοιχθεῖσα. ὁμοία οὖν ὑπῆρχεν ἡ γῆ τῇ παρθένῳ, ἵνα ὁ νικήσας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας νικηθῇ. καὶ ἰδοὺ ἐνίκησεν· ὅτι ἡ αὐτοῦ πονηρὰ τέχνη ἡ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου, ὅθεν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξῆλθεν ἀπατηθεὶς ὁ ἄνθρωπος, κεκλεισμένον εἶχε τὸν παράδεισον· εἶτα οὗτος ὁ υἱὸς τῆς παρθένου πᾶσαν τέχνην τοῦ διαβόλου ἐνίκησεν. ἡ τέχνη δὲ αὐτοῦ τοιαύτη ὑπῆρχεν, ὅτι ὡς ἴδε τὸν υἱὸν τῆς παρθένου νηστεύοντα τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐπ' ἀληθείας ἐπέγνω ὅτι ἀληθὴς θεὸς ὑπάρχει. θεὸς οὖν ὁ ἀληθινὸς καὶ ἄνθρωπος οὐχὶ διαγνῶναι ἑαυτὸν ἐξέδωκεν εἰ μὴ αὐτοῖς τοῖς οὖσι καθαροῖς τῇ καρδίᾳ καὶ καλοῖς τοῖς ἔργοις αὐτῷ λατρεύουσιν. ὁ αὐτὸς τοίνυν διάβολος ὡς ἴδεν αὐτὸν ὅτι μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ὕστερον ἐπείνασεν, ἐμπαιχθεὶς ὅτι θεὸς οὐκ ἔστι, πρὸς αὐτὸν εἶπε Διὰ τί ἐπείνασας; εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται καὶ φάγε. καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη Ἄκουσον, διάβολε· ἐὰν τὸν ἄνθρωπον κατακυριεύῃς, ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ οὐ διεφύλαξεν, ἐγὼ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ ἐκπληρώσας νηστεύσας καταλύσω σου τὴν δυναστείαν εἰς τὸ μηκέτι ἄνθρωπον κυριεύειν. ὡς δὲ ἴδεν ἑαυτὸν νικηθέντα, πάλιν παραλαμβάνει τὸν Ἰησοῦν εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ λέγει Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. λέγει αὐτῷ ὁ κύριος Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέγραπται γάρ Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις,

---

ὑπῆρχεν usque νικηθῇ (observa in his inde ab ὁμοία sententiae differentiam inter graecum textum et latinum: alter enim ex inepta alterius interpretatione ortus videtur). Haec fere conveniunt cum iis quae apud Abdiam sequuntur: *Tunc rex ei Polymnius Et quomodo, inquit, dixisti primam hanc esse virginem ex qua natus est homo cum Deo? Apostolus respondit Ago Deo gratias, quia sollicite audis. Primus, inquam, homo Adam dictus est, qui* (quia?) *de terra factus est. Terra autem illa de qua factus est virgo fuit, quia nec sanguine humano polluta fuerat nec ad sepulturam alicuius mortui a quoquam erat aperta. Par ergo erat, ut dixi, ut qui filium virginis vicerat a filio virginis vinceretur.*

Iam vero sequuntur in graecis, inde ab καὶ ἰδοὺ ἐνίκησεν usque Μαρίας τοῦ Χριστοῦ, quibus latinum nihil respondet. τὸν ἄνθρωπον κατακυριεύῃς non mutandum duxi, quum locus Numerorum 32, 22. κατακυριευθῇ ἡ γῆ ἔναντι κυρίου similem verbi κατακυριεύειν constructionem testari videatur. Alioquin scribendum erit τοῦ ἀνθρώπου (non τῶν ἀνθρώπων, quo mutaretur sententia) itemque infra ἀνθρώπου κυριεύειν.

καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἐγένετο καὶ τρίτη πειρασία πρὸς τὸν κύριον· ἀναφέρει γὰρ αὐτὸν εἰς τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ λέγει Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. λέγει αὐτῷ κύριος Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ ἀφανὴς ἐγένετο ὁ διάβολος. καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ ἅπαξ νικήσας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς τὸν Ἀδὰμ τριπλοῦν ἐνικήθη παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας τοῦ Χριστοῦ. Ὡς δὲ ἐνίκησε τὸν τύραννον ὁ κύριος, ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ εἰς πάντα τὸν κόσμον, ὅπως λυτρώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς πλάνης τοῦ διαβόλου, ὧν εἷς εἰμὶ ἐγὼ ἀπόστολος Χριστοῦ. τούτου χάριν χρυσὸν καὶ ἄργυρον οὐκ ἐπιζητοῦμεν, μᾶλλον δὲ καταφρονοῦμεν, ὅτι ἐκεῖ κοπιῶμεν εἶναι πλούσιοι ὅπου ἐκείνου μόνου βασιλεύει εἰς αἰῶνας ἡ βασιλεία, ὅπου οὔτε πόνος οὔτε λύπη οὐ στεναγμὸς οὔτε θάνατος χώραν ἔχει, ὅπου ἡ μακαριότης αἰωνία ἐστὶ καὶ ἡ χαρὰ ἀνεκλάλητος καὶ ἀγαλλίασις αἰωνίζουσα καί εἰσιν ἀναπαύσεις διηνεκεῖς. ὅθεν καὶ ὁ εἰς τὸ ἱερὸν ὑμῶν καθεζόμενος δαίμων, ὃς τὰς ἀποκρίσεις ὑμῖν ἐνεποίει, δι᾽ ἀγγέλου κυρίου τοῦ ἀποστείλαντός με κρατεῖται δεδεμένος. ὅτι ἐὰν βαπτισθήσῃ καὶ θελήσῃς ἑαυτὸν φωτισθῆναι, ποιήσω σε ἐκεῖνον θεάσασθαι, καὶ μαθεῖν ἐκ πόσων κακῶν ἐλυτρώθης. ὅμως πάντες ἐκεῖνοι οἳ κατάκεινται ἐν τῷ ναῷ ἀσθενοῦντες, ἄκουσον ποίᾳ τέχνῃ βλάπτει αὐτούς. αὐτὸς ὁ διάβολος ποιεῖ τῇ ἑαυτοῦ τέχνῃ ἀσθενεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ πά-

---

Inde ab Ὡς δὲ ἐνίκησε τὸν τύραννον usque οὐκ ἰσχύει δοῦναι ἀπόκρισιν rursus consimilia in latinis Abdiae historiis habentur. Ibi enim post *virginis vinceretur* ita pergitur: *Et ideo sicut qui victor exstiterit tyranni, mittit comites suos, ut in omnibus locis ubi tyrannus possidet titulos regis sui victoris triumphatorios imponant: ita hic homo Christus Iesus, qui vicit, misit nos in omnes provincias ut expellamus ministros diaboli qui per templa instantius habitant, et homines qui eos colunt de potestate eius qui victus est auferamus. Ideoque argentum et aurum non accipimus sed contemnimus, sicut ipse contempsit. Ibi enim cupimus esse divites ubi solum eius regnat imperium, ubi nec languor nec morbus nec tristitia nec mors locum aliquem habent: sed ubi felicitas perpetua et beatitudo perennis est et gaudium sine fine, et ubi denique deliciae sempiternae manent. Inde est quod templum vestrum ingressus daemonem, qui de idolo dabat responsa, ab angelis eius qui me misit religatum obtineo. Quocirca si baptizatus fueris* [et ?] *permiseris te inluminari, faciam te videre et cognoscere quanto malo careas. Nam omnes illi qui iacent in templo aegrotantes, audi qua arte curet eos daemon, fallaciis inludens: sicut diabolus qui primum hominem vicit, ut saepe iam dixi, quia per ipsam victoriam pessimam potestatem habere videtur, et in aliis quidem maiorem, in aliis vero minorem, in his*

λιν θεραπευθῆναι, ἵνα ἐπὶ πλεῖον πιστεύσωσι τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἵνα ἐπὶ πλεῖον χωρηθῇ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἵν' εἴπωσι τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ Σὺ εἶ θεὸς ἡμῶν. ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ δαίμων ὃς κατοικεῖ ἐν τῷ εἰδώλῳ δι' ἐμοῦ νενικημένος κρατεῖται, καὶ τοῖς θυσιάζουσιν ἐκεῖσε καὶ προσευχομένοις οὐδεμίαν ἀπόκρισιν δύναται δοῦναι. καὶ ἐὰν θέλῃς δοκιμάσαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, κελεύω αὐτὸν ὑποστρέψαι ἐν τῷ εἰδώλῳ καὶ ποιήσω αὐτὸν ἐξομολογήσασθαι οἰκείῳ στόματι ὅτι ἐστὶ δεδεμένος καὶ οὐκ ἰσχύει δοῦναι ἀπόκρισιν.

Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Αὔριον ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας ἕτοιμοί εἰσιν οἱ ἱερεῖς τοῦ θυσιάσαι ἐν τῷ ἱερῷ, κἀγὼ ἐκεῖσε προσέρχομαι καὶ ἰδεῖν ἔχω τοῦτο τὸ ἔργον τὸ θαυμαστόν.

6 Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ αὐτοῖς θυσιάζουσιν ἀνέλαβε τοῦ κράζειν ὁ δαίμων Ἀπέχετ' ἄθλιοι τοῦ θυσιάσαι μοι, μή πως χεῖρον πάθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ· ὅτι ἁλύσεσι πυρίναις δεδεμένος κρατοῦμαι ὑπὸ ἀγγέλου τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅνπερ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν· φοβηθέντες γὰρ αὐτὸν θανάτῳ κατεδίκασαν. ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν τὸν θάνατον τὸν βασιλέα ἡμῶν ἐθανάτωσε, καὶ αὐτὸς τὸν ἄρχοντα ἡμῶν πυρίνοις ἅμμασι καταδήσας ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ νικήσας τὸν θάνατον καὶ τὸν διάβολον ἐξανέστη ἐν δόξῃ, καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου· ἐξ ὧν εἷς ἐστὶν ἐνθάδε ἀρτίως, ὅστις ἐμὲ δεδεμένον κρατεῖ. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, δι' ἐμοῦ αὐτὸν ἱκετεύσατε, ἵνα ἀπολύσῃ με πορευθῆναι εἰς ἄλλας κατοικίας.

---

scilicet qui minus peccant. Ipse quippe diabolus facit arte sua homines aegrotare, et suadet eos credere idolis. Et ut in animabus eorum potestatem obtineat, cessat eos tunc laedere cum dixerint lapidi aut metallo Tu es deus meus. Sed quia daemon qui in statua latebat iam a me vinctus tenetur, sacrificantibus et se adorantibus nullum potest dare responsum. Sed si vis probare ita esse, iubebo illi ut ingrediatur statuam suam, et faciam eum confiteri hoc ipsum quod sit religatus et responsa amplius dare non possit.

Iis quae iam sequuntur: Λέγει αὐτῷ usque τὸ θαυμαστόν, latina Abdiae satis respondent: *Dicit ei rex Cras prima hora parati erunt pontifices sacrificare illi, et ego illis ibi mox superveniam, ut videam hoc factum mirabile.*

6. Ἐγένετο -- ἄθλιοι τοῦ (in codice additur μή, quod delendum videbatur) -- τέσσαρα (codex τετρα; hinc fortasse τετραπέρατα scribi potest ad modum similium quae apud recentiores inveniuntur) πέρατα -- δι' ἐμοῦ (similiter

Τότε ὁ ἀπόστολος ἀπεκρίθη Ἐξομολόγησαι, ἀκάθαρτε δαίμων· τούτους πάντας τοὺς κατακειμένους ἐνθάδε ἀπὸ βαρέων νοσημάτων, τίς ἐστιν ὁ καταβλάπτων αὐτούς; ἀπεκρίθη ὁ δαίμων Ὁ ἄρχων ἡμῶν διάβολος, οὗτος ὅς ἐστι δεδεμένος, ἐκεῖνος ἡμᾶς πέμπει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἵνα βλάπτοντες πρῶτον τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ οὕτως εἰς τὰς ψυχὰς προσχωροῦμεν, ὅταν ἡμῖν θυσιάζουσι. τότε γὰρ τελείως ἐξουσιάζομεν αὐτούς, ὅτε πιστεύουσιν ἡμῖν καὶ θυσιάζουσι· καὶ ὅταν διὰ τὸ βλάβος αὐτῶν ὑποχωροῦμεν, φαινόμεθα θεραπεύοντες αὐτούς, καὶ προσκυνούμεθα ὑπ' αὐτῶν ὡς θεοί· ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ ἐσμὲν δαίμονες, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου προσέδησαν ἡμᾶς. ἀπ' ἐκείνης γὰρ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς ἦλθεν ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος, πυρίναις ἁλύσεσι δεδεμένος κολάζομαι· κἀκεῖθεν λαλῶ, ὅτι διεκελεύσατό μοι. ὅμως οὐ τολμῶ ἐπὶ πλεῖον φθέγξασθαι παρόντος τοῦ ἀποστόλου, οὔτε ἐγὼ οὔτε οἱ ἄρχοντες ἡμῶν.

Λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Διὰ τί οὐ σώζεις πάντας τοὺς πρὸς σὲ ἐληλυθότας; λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων Ἡμεῖς ὅταν τὰ σώματα βλάπτωμεν, ἐὰν μὴ τὰς ψυχὰς πρῶτον βλάψωμεν, τὰ σώματα οὐκ ἀφίομεν. λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Καὶ πῶς τὰς ψυχὰς καταβλάπτετε; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ δαίμων Ὡς πιστεύουσιν ὅτι ἡμεῖς ἐσμὲν θεοὶ καὶ θυσιάζουσιν ἡμῖν, ἀναχωρεῖ ὁ θεὸς ἀπ' αὐτῶν τῶν θυσιαζόντων, καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη τῶν σωμάτων οὐ περιαίρομεν, ἀλλ' ὑποχωροῦμεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

διά adhibitum est 2 Cor. 2, 12. in codice Clarom. ubi est Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα διὰ τοῦ εὐαγγελίου) — ἄλλ. κατοικίας. Haec apud Abdiam Fabric. l. l. p. 679. (post *factum mirabile*) sic leguntur: *Factum est altera die, prima hora diei sacrificantibus, coepit clamare daemon Cessate miseri sacrificare mihi, ne peiora patiamini quam ego, qui catenis igneis religatus sum ab angelis Iesu Christi, quem Iudaei crucifixerunt, putantes eum in morte posse detineri. Ille autem ipsam mortem, quae regina nostra est, captivavit, et ipsum principem nostrum maritum mortis vinculis ignitis vinxit, et tertia die victor mortis et diaboli resurrexit et dedit signum crucis suae apostolis suis, quos misit in universas orbis partes: ex quibus et hic unus est qui me vinctum tenet. Peto autem vos ut rogetis eum pro me, ut dimittat me ire ad alteram provinciam.*

Τότε ὁ ἀπόστολος -- τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Pergitur apud Abdiam: *Quae ubi audivisset Bartholomaeus Confitere, inquit, immundissime: istos omnes qui hic aegrotationes varias patiuntur, quis est qui eos laesit? Respondit daemon Princeps noster diabolus siquidem modo ligatus est, ipse nos mittit ad homines ut laedamus primo*

Τότε λέγει ὁ ἀπόστολος πρὸς τὸν λαόν Ἰδοὺ ὃν ἐνομίσατε θεὸν θεραπεύειν ὑμᾶς, ἐπὶ πλέον καταβλάπτει ὑμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. ἀκούσατε καὶ ἀρτίως τοῦ ποιητοῦ ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατοικοῦντος, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀψύχοις λίθοις καὶ ξύλοις πιστεύσητε. καὶ ἐὰν θέλετε ἵνα προσεύξωμαι περὶ ὑμῶν καὶ πάντες οὗτοι ὑγείαν προσλάβωσι, καθείλατε τὸ εἴδωλον τοῦτο καὶ συντρίψατε, καὶ τοῦτο ποιήσαντες τὸν ναὸν τοῦτον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἁγιάσω, καὶ ὑμᾶς πάντας ἐν αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι τοῦ κυρίου βαπτίσας, ἁγιάσας πάντας διασώσω.

Τότε ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἔβαλε σχοινία καὶ μοχλούς, καὶ τὸ εἴδωλον οὐδαμῶς ἴσχυσαν καθελεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Λύσατε τὰ σχοινία. καὶ λυσάντων αὐτὰ εἶπε πρὸς τὸν δαίμονα τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῷ Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔξελθε ἐκ τούτου τοῦ εἰδώλου καὶ ὕπαγε εἰς ἔρημον τόπον, ὅπου οὔτε πετεινὸν διηχεῖ οὔτε φωνὴ ἀνθρώπου ἠκούσθη πώποτε. καὶ εὐθέως ἐξεγερθεὶς ἐκεῖνος σὺν τῷ λόγῳ τοῦ ἀποστόλου ἀπῆρεν ἐκ θεμελίων, καὶ συνετρίβησαν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ πάντα τὰ εἴδωλα ἃ ἦσαν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ.

---

quidem carnem eorum: quoniam animas hominum non possumus habere in potestate nisi sacrificaverint. At ubi pro salute corporis sui nobis sacrificaverint, cessamus affligere illos ex eo, quia iam in animas eorum potestatem habere incipimus. Iam ergo per hoc quod ab eorum laesione cessamus videmur curare eos, et tanquam dii colimur: cum certo simus daemones, ministri eius quem in cruce positus Iesus virginis filius religavit. Ab illo autem die quo apostolus eius huc venit Bartholomaeus, ardentibus catenis strictus consumor, et ideo loquor quia haec ille iussit. Alioquin non ausus fuissem loqui eo praesente, atque adeo ne ipse princeps quidem noster. Tum apostolus conversus ad daemonem Quare non salvas, inquit, hos omnes qui ad te convenerunt? Respondit daemon Nos quando corpora laedimus, nisi animam laeserimus, corpora sub laesione perdurant.

Τότε λέγει ὁ ἀπόστολος -- καὶ (in codice est κἂν) ἀρτίως -- καθείλατε (in codice est καθηλατε superscripto ι super η. Hinc barbare edendum videbatur καθείλατε) -- διασώσω. Apud Abdiam istis haec respondent: *Tunc conversus apostolus ad plebem Ecce quem deum colebatis, ecce quem vos curare putabatis. Audite nunc ex me verum deum, creatorem vestrum, qui in coelis habitat. Non* (ne? neque?) *lapidibus vanis credatis. Sed si vultis ut orem pro vobis et omnes hi sanitatem recipiant, deponite idolum hoc et confringite: et cum hoc feceritis, templum hoc Christi nomini dedicabo, et vos omnes in isto templo Christi baptismate consecrabo.*

Τότε ἐκέλευσεν -- ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. His convenit Abdiae textus, qui

7 Τότε πάντες μιᾷ φωνῇ ἔκραξαν λέγοντες Εἷς θεὸς παντοδύναμος, ὃν κηρύττει Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος. τότε ὁ ἅγιος Βαρθολομαῖος ἁπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν Ὁ θεὸς τοῦ Ἁβραάμ, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσαάκ, ὁ θεὸς τοῦ Ἰακώβ, ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας, ἵνα ἡμᾶς πάντας τοὺς δεδουλωμένους τῇ ἁμαρτίᾳ τῷ ἰδίῳ αἵματι λυτρώσῃ καὶ σοὺς υἱοὺς ἀναδείξῃ, ἵνα σὲ θεὸν ἀληθινὸν γνωσώμεθα, ὅτι διὰ παντὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ὑπάρχεις ἀτελεύτητος θεός· εἷς θεὸς ὁ πατὴρ ὁ ἐν υἱῷ καὶ ἁγίῳ-πνεύματι γνωριζόμενος, εἷς θεὸς ὁ υἱὸς ὁ ἐν πατρὶ καὶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι δοξαζόμενος, εἷς θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ προσκυνούμενος, καὶ ἀληθῶς μονὰς γνωριζομένη, ὁ πατὴρ ἀγέννητος, ὁ υἱὸς γεννητός, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορευόμενον· καὶ ἔστιν ἐν σοὶ τῷ πατρὶ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁ μονογενής σου υἱὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗτινος ἐν τῷ ὀνόματι ἔδωκας ἡμῖν ἐξουσίαν τοῦ ἀρρώστους ὑγιαίνειν, παραλυτικοὺς θεραπεύειν, δαίμονας φυγαδεύειν καὶ νεκροὺς ἐγείρειν· εἶπε γὰρ ἡμῖν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου λήψεσθε· παρακαλῶ οὖν ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πάντα τὰ πλήθη ταῦτα διασωθείησαν, ἵνα πάντες διαγνώσωνται ὅτι σὺ εἶ θεὸς μόνος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν θαλάσσῃ, ὁ τὴν σωτηρίαν ἐκζητῶν τῶν ἀνθρώπων δι' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ζῇς καὶ βασιλεύεις εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

sic habet: *Tunc iussu regis omnes populi miserunt funes et trochleas, et simulacrum non poterant evertere. Apostolus autem dixit eis Solvite vincula illius. Cumque exsolvissent omnia vincula, dixit ad daemonem qui in eo erat Si vis ut non te faciam in abyssum mitti, exi de isto simulacro et confringe illud, et vade in deserta, ubi nec avis volat nec arator arat nec unquam vox hominis resonavit. At ille statim egrediens comminuit omnia genera idolorum; nec solum maius idolum, sed ubicunque pro ornatu templi sigilla erant posita minutavit, ita ut picturam omnem delesset.*

7. Τότε πάντες μιᾷ φωνῇ -- Ἁβραάμ (hoc accentu in codice hoc nomen scriptum est) -- ὁ υἱὸς γεννητός (ita legitur; fortasse ἀγέννητος corrigendum est. In latinis eodem fere loco *unigenitus* legitur.) -- ὑγιαίνειν (sic) -- ἡμῖν Ἀμὴν (in codice scriptum est ἡμῖν ὁ ἀμήν. Cum vix videatur Christus ὁ Ἀμήν ab hoc auctore dictus esse, praesertim quum Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν Ioh. 16, 23. legatur, aliquid post ὁ excidisse putandum erit.) -- διασωθείησαν (ita ipsi correximus; in codice est διασωθήτωσαν; quae dicendi negligentia fortasse cum tot aliis ferenda erat) -- αἰῶνας τῶν αἰώνων. In his graecus textus noster latino

Καὶ ὡς ἅπαντες ὑπήκουσαν τὸ ἀμήν, ἐφάνη ἐξαίφνης ἄγγελος κυρίου λάμπων ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ἐπτερωμένος, καὶ ἄλλοι τέσσαρες ἄγγελοι κατέχοντες τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ναοῦ· καὶ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ὁ εἷς σφραγίσας τὸν ναὸν καὶ τὸν λαὸν εἶπε Τάδε λέγει κύριος ὁ ἀποστείλας με. Ὥσπερ ὑμεῖς πάντες ἀπὸ πάσης ἀσθενείας ὑμῶν καθαρισθήσεσθε, οὕτω καθαρισθήσεται καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων δαιμόνων, οὓς ἐκέλευσεν ὁ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ πορευθῆναι εἰς ἔρημον τόπον· οὕτω γάρ μοι ὁ θεὸς ἐκέλευσεν, ἵνα φανερώσω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. ὃν θεωροῦντες μηδὲν φοβεῖσθε, ἀλλ' ὡς ἐγὼ ποιῶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς τῷ δακτύλῳ ὑμῶν σφραγίσατε τὰ πρόσωπα ὑμῶν, καὶ τὰ κακὰ ταῦτα φεύξονται ἀφ' ὑμῶν. τότε ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸν δαίμονα τὸν ἐν τῷ ἱερῷ κατοικοῦντα ὡς Αἰθίοπα μαῦρον ὡς ἡ ἀσβόλη· πρόσωπον ὀξὺ καθάπερ κυνός, σπανογένειος, τρίχας ἔχων ἄχρι ποδῶν, ὀφθαλμοὶ πυροειδεῖς, σπινθῆρας ἐξερχομένας ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αὐτοῦ ἐξήρχετο καπνὸς ὡσεὶ θεάφιν, ἔχων πτερὰ ἀκανθώδη καθάπερ ὕστριξ, καὶ ἦν προσδεδεμένος τὰς χεῖρας ἁλύσεσι πυρίναις, ἰσχυρῶς κατεχόμενος. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου Καθὼς καὶ προσέταξεν ὁ ἀπόστολος,

---

Abdiae aliquanto prolixior est. Apud hunc enim sic legitur: *Tunc omnes una voce clamare coeperunt Unus Deus omnipotens, quem praedicat apostolus eius Bartholomaeus. Quibus factis expandens manus suas apostolus ad coelum dixit Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iacob, qui ad redemptionem nostram unigenitum tuum filium Deum nostrum et dominum direxisti ut nos omnes qui eramus servi peccati suo sanguine redimeret et tibi filios faceret: qui verus Deus ex hoc cognosceris quia semper idem es et immutabilis perseveras: unus Deus pater ingenitus, et unus filius eius unigenitus dominus noster Iesus Christus, et unus spiritus sanctus inluminator et doctor nostrarum animarum, qui dedit nobis potestatem ut infirmos salvaremus, coecos inluminaremus, leprosos mundaremus, paralyticos absolveremus, daemones fugaremus et suscitaremus mortuos: et dixit nobis Amen dico vobis, quaecunque in nomine meo petieritis a patre meo, dabit vobis. Peto ergo in eius nomine ut omnis haec multitudo salvetur: ut cognoscant omnes quia tu es Deus unus in coelo et in terra et in mari, qui salutem recuperas per ipsum dominum nostrum Iesum Christum, per quem est tibi domino patri honor et gloria cum spiritu sancto per immortalia secula seculorum.*

Καὶ ὡς ἅπαντες ὑπήκουσαν (ita emendavimus id quod in codice scriptum est ἤκουσαν. Convenit ὑπήκουσαν nostrum cum latino Abdiae textu, in quo est *respondissent.* Quo de verbi ὑπακούειν significatu plura exponuntur in Stephani Thesauro, tom. VIII. pag. 112; item in Thilonis clarissimi programmate paschali anni 1847. pag. 29.) -- Καθὼς καὶ προσέταξ. ὁ ἀποστ. (haec aliter habent in

ἀπολύω σε· ὕπαγε ὅπου οὐκ ἀκούεται φωνὴ ἀνθρώπου, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας τῆς κρίσεως. καὶ ὡς ἀπέλυσεν αὐτόν, ἐκεῖνος ὀλολύζων καὶ κλαίων ἐκπετάσας ἄφαντος ἐγένετο. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ κυρίου πάντων ὁρώντων ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν.

8 Τότε ὁ βασιλεὺς ὁμοῦ καὶ ἡ βασίλισσα μετὰ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτῶν καὶ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους τῆς πόλεως, καὶ πᾶσα πέριξ πόλις τε καὶ χώρα καὶ ὅσην γῆν ἡ βασιλεία αὐτοῦ περιεκράτει, σεσωσμένοι πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀποθέμενος δὲ τὸ διάδημα ὁ βασιλεὺς ἠκολούθησε τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖον.

---

latinis; vide infra. Possis dubitare utrum ista pertineant ad verba angeli, an cum iis quae praecedunt coniungenda sint.) -- ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Huc quadrant Abdiae verba haec: *Cumque omnes respondissent amen, apparuit angelus domini splendidus sicut sol, habens alas. Et per quatuor angulos templi* (desunt igitur in latino textu ἄλλοι τέσσαρες ἄγγελοι) *circumvolans digito suo in quadratis saxis sculpsit signum crucis et dixit Haec dicit dominus qui misit me: sicut omnes vos ab infirmitate vestra mundamini, ita mundavi templum hoc ab omni sorde et habitatore eius, quem iussit apostolus Dei ire in locum desertum ab hominibus. Praeterea me iussit dominus, quem videntes* (haec male in latinis habent: etenim ὃν θεωροῦντες ad daemonem, non ad dominum spectare debet) *nolite expavescere, ut prius ostendam vobis, ut* (et?) *quale signum ego sculpsi in his saxis tale vos digito vestro facite in frontibus vestris, et omnia mala fugient a vobis. His factis ostendit eis angelus domini ingentem Aegyptium nigriorem fuligine, faciem acutam habentem cum barba prolixa et crines usque ad pedes, oculos igneos sicuti ferrum ignitum, scintillas emicantes ex ore eius, et ex naribus egrediebatur flamma sulphurea: habebat et alas spineas sicut hystrix, eratque vinctus a tergo manibus, igneis catenis strictus. Et dixit ei angelus domini Quoniam audisti vocem apostoli et omnia pollutionum genera de isto templo mundasti, secundum promissum apostoli solvam te ut vadas ubi nulla conversatio hominum est vel esse potest, et ibi sis usque ad diem iudicii. Et cum exsolvisset eum, ululatum teterrimum dirae vocis emittens evolavit, et nusquam comparuit. Evolavit et angelus domini videntibus cunctis ad coelum.*

8. Τότε ὁ βασιλεὺς -- μετὰ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτῶν (quae praepositionis μετά constructio apud Byzantinos frequens est, neque apud illos desunt exempla utriusque constructionis coniunctae, quale nostro loco habetur. Cf. Boissonade Anecd. IV. pag. 479.) -- τοῦ Χρ. Βαρθολομαῖον. Istis respondent haec apud Abdiam: *Tunc rex una cum uxore sua et duobus filiis et cum omni exercitu suo et cum omni populo qui salvatus erat et vicinarum urbium quae ad eius regnum pertinebant incolis credens baptizatus est, et deposito diademate capitis et purpura coepit apostolum non deserere.*

Μετὰ δὲ ταῦτα συναχθέντες οἱ ἄπιστοι τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν Ἀστρήγεα τὸν βασιλέα, ὄντα μεγαλώτερον ἀδελφὸν τοῦ βαπτισθέντος βασιλέως, λέγουσιν αὐτῷ Βασιλεῦ, ὁ ἀδελφός σου Πολύμιος μαθητὴς ἐγένετο μάγῳ τινὶ ἀνθρώπῳ, ὅστις τὰ ἱερὰ ἡμῶν καθεῖλε καὶ τοὺς θεοὺς ἡμῶν συνέτριψε. ταῦτα λεγόντων αὐτῶν καὶ κλαιόντων ἰδοὺ πάλιν ἦλθον καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πέριξ πόλεων, μιερεῖς τε καὶ λαός, καὶ ἀνέβαλον κλαίειν καὶ κατεγκαλεῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. τότε ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγης θυμωθεὶς ἔβαλε χιλίους ἄνδρας ἐνόπλους μετὰ τῶν μιερεῖς ἐκείνων ἵνα ὅπου ἐὰν εὕρωσι τὸν ἀπόστολον, ἀγάγωσιν αὐτῷ δεδεμένον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, εὑρόντες καὶ ἀγαγόντες, λέγει πρὸς αὐτόν Σὺ εἶ ὁ ἀποστρέψας τὸν ἀδελφόν μου ἀπὸ τῶν θεῶν; πρὸς ὃν ἀπεκρίθη ὁ ἀπόστολος Ἐγὼ οὐκ ἀπέστρεψα αὐτόν, ἀλλ᾽ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν θεόν. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Σὺ εἶ ὁ τοὺς θεοὺς ἡμῶν συντρίψαι ποιήσας; λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Ἐγὼ ἔδωκα ἐξουσίαν τοῖς δαίμοσι τοῖς ἐν αὐτοῖς οὖσι, κἀκεῖνοι συνέτριψαν τὰ εἴδωλα τὰ κωφὰ καὶ ἀναίσθητα, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι πιστεύσωσι τῷ θεῷ τῷ παντοδυνάμῳ τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατοικοῦντι. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Ὥσπερ σὺ ἐποίησας τῷ ἀδελφῷ μου ἀρνήσασθαι τοὺς θεοὺς αὐτοῦ καὶ τῷ θεῷ σοῦ πιστεῦσαι, οὕτω κἀγὼ ποιήσω σὲ ἀθετῆσαι τὸν θεὸν σοῦ καὶ τοῖς θεοῖς μοῦ πιστεῦσαι. λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Εἰ ἐγὼ τὸν θεὸν ὃν ἐλάτρευσεν ὁ σὸς ὁμαίμων δεδεμένον ἐκράτησα, καὶ ἐμοῦ κελεύσαντος συνετρίβησαν τὰ εἴδωλα, εἰ δύνασαι καὶ σὺ ταῦτα ποιῆσαι τῷ

Μετὰ δὲ ταῦτα -- πρὸς τὸν Ἀστρήγεα (sic in codice constanter hoc nomen scriptum est; nisi quod infra ubique edidimus Ἀστρήγης cuius loco codex habet Ἀστρῆγες. Apud Abdiam vero *Astyages* legitur. Tamen vero, teste Fabricio, in historia Armena a Clemente Galano edita Armeniorum rex Bartholomaei et Thaddaei interfector non *Astyages* sed *Sanatbrugus* vocatur: quod nomen posterius propius ad nostrum Ἀστρήγης accedere videtur.) -- μιερεῖς (codex ubique μυερεῖς) τε καὶ λαός, καὶ ἀνέβαλον (codex λαὸς ἔβαλον) κλαίειν -- μιερεῖς ἐκείνων (cf. de μιερεῖς voce Stephani Thesaurum graecae linguae sub Μιερεύς, Μηερεύς. T. V. p. 1047. Omnino recte habet coniectura ea ex qua μιερεῖς [quasi μὴ ἱερεῖς] gentilium sacerdotes a Christianis scriptoribus per contumeliam dicti sunt. Praeterea auctor martyrii Bartholomaei de industria scripsisse videtur μετὰ τῶν μιερεῖς ἐκείνων [aliter Chron. Alex. p. 376. ὑπὲρ τῶν μιερῶν], ac si indeclinabile esset μιερεῖς. Similes soloecismos in Apocalypsi Iohannis haberi constat.) -- ἀγάγωσιν (codex ἀγαγεῖν) -- σὺ εἶ ὁ (ὁ om codex) ἀποστρέψας --

ἐμῷ θεῷ, δύνασαι κἀμὲ πεῖσαι θυσιάσαι τοῖς θεοῖς σου· ἐὰν δὲ σὺ οὐδὲν δύνασαι ποιῆσαι τῷ θεῷ μου, ἐγὼ πάντας τοὺς θεοὺς σου συντρίψω, σὺ δὲ πίστευσον τῷ ἐμῷ θεῷ.

9 Καὶ ταῦτα λέγοντος, ἐμηνύθη τῷ βασιλεῖ ὅτι ὁ θεὸς αὐτοῦ Βαλδὰδ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι θεοὶ καταπεσόντες συνετρίβησαν. τότε ὁ βασιλεὺς διέσχισε τὴν πορφύραν ἥνπερ ἦν ἐνδεδυμένος, καὶ ἐκέλευσε ῥαβδίζεσθαι τὸν ἅγιον ἀπόστολον Βαρθολομαῖον, καὶ οὕτως ἐνδαρθέντα ἀποκεφαλισθῆναι αὐτόν.

Ἦλθον δὲ ἀναρίθμητα πλήθη ἀπὸ πασῶν πόλεων, ὡσεὶ χιλιάδες δύο καὶ δέκα, οἵτινες δι' αὐτοῦ ἐπίστευσαν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἦραν τὸ λείψανον τοῦ ἀποστόλου μετὰ ὕμνου καὶ πάσης δόξης, καὶ κατέθεντο αὐτὸ ἐν βασιλικῇ θήκῃ καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγης ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ ῥιφῆναι· καὶ μετηνέχθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Λιπάρεως.

συντρίψω (codex - ψας) -- τῷ ἐμῷ θεῷ. Ad haec confer quibus Abdias pergit: *Interea colligentes se universorum templorum pontifices abierunt ad Astyagem regem, fratrem eius maiorem, et dixerunt Frater tuus discipulus factus est magi hominis qui templa nostra sibi vendicat et deos nostros confringit. Cumque haec flentes referrent, rex Astyages indignatus misit mille viros armatos cum pontificibus, ut ubi inventus esset apostolus, vinctum illum perducerent ad eum. Quod cum fecissent, dixit ad eum Astyages Tune es qui evertisti fratrem meum? Cui apostolus Ego non everti eum, inquit, sed converti. Dixit iterum rex Tu es qui deos nostros fecisti comminui? Respondit apostolus Ego dedi potestatem daemonibus qui in eis erant, ut ipsi conquassarent idola vana in quibus degebant, ut omnes homines relicto errore crederent omnipotenti Deo qui in coelis habitat. Dicit ei rex Sicut tu fecisti fratrem meum ut relinqueret deum suum et deum tuum crederet, ita faciam te relinquere deum tuum et deo meo credere et ipsi sacrificare. Dicit ei apostolus Ego deum quem colebat frater tuus religatum et vinctum ostendi, et ipsum feci ut frangeret simulacrum suum. Si potueris hoc facere deo meo, tunc me ad sacrificandum impelles; si autem tu nihil deo meo facere potes, ego omnes deos tuos comminuam, et tu credes deo meo.*

9. Καὶ ταῦτα λέγοντος -- Βαλδὰδ (observa quam prope hoc idoli nomen accedat ad coniecturam Fabricii l. l. pag. 685. In textu enim Abdiae latino edidit *Vualdath*, sed legendum putat *Baaladad vel simile quippiam.*) -- ἀποκεφαλισθῆναι αὐτόν. Cum his maximam partem concordat Abdiae locus, qui sic habet: *Haec cum diceret, nunciatum est regi quod deus eius Vualdath cecidisset et minutim dissiluisset. Qua re indignatus rex scidit purpuream vestem qua indutus erat, et fecit exinde fustibus caedi beatum Bartholomaeum; caesum autem iussit decollari.*

Ἦλθον δὲ ἀναρίθμητα -- καὶ κατέθεντο usque Λιπάρεως (haec omnia in latinis non habentur. Posteriora vero de reliquiis Bartholomaei ad Liparim insulam advectis plane conveniunt cum traditione Graecis celebrata. Cf. Fabricium l. l. pag. 686.). Comparanda cum hoc martyrii loco Abdias tantummodo haec

Ἐγένετο δὲ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς μετενέγξεως τοῦ ἀποστόλου καὶ ἔπεσεν ἀπὸ δαίμονος ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγης καὶ ἐπνίγη ἀθλίως, καὶ πάντες οἱ μιερεῖς ὑπὸ δαιμόνων πνιγέντες ἀπώλλοντο διὰ τὴν στάσιν τοῦ ἀποστόλου, καὶ οὕτω κακῷ μόρῳ ἐτελεύτησαν.

Ἐγένετο δὲ φόβος μέγας καὶ τρόμος, καὶ προσήρχοντο ἐπὶ τὸν κύριον ἅπαντες καὶ ἐβαπτίσθησαν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῶν χειροτονηθέντων ὑπὸ τοῦ ἅγιου ἀποστόλου Βαρθολομαίου. ἐποίησαν δὲ κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ ἀποστόλου πᾶς ὁ κλῆρος τοῦ λαοῦ Πολύμιον τὸν βασιλέα ἐπίσκοπον· καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χάριν ἰαμάτων καὶ ἤρξατο σημεῖα ποιεῖν. ἐποίησε δὲ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἔτη κ̄, καὶ προκόψας ἐν πᾶσι καὶ καλῶς κυβερνήσας τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὀρθοδόξως ὁδηγήσας ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐπορεύθη πρὸς κύριον· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

habet: *Interea qui haec audierant venerunt duodecim civitatum populi qui per illum crediderant una cum rege Polymio, et abstulerunt cum hymnis et cum omni gloria corpus eius.*

Ἐγένετο δὲ τριακοστῇ -- μετενέγξεως (codex μετενέξεως: quemadmodum saepe in codicibus γ ante ξ omissum est) -- διὰ τὴν στάσιν τοῦ ἀποστόλου (videntur haec significare *ut staret* i. e. *valeret apostolus eiusque auctoritas.* Quod nescio an Abdias qui dicitur paullo obscurius expresserit his: *et confitentes apostolatum eius;* ad quae Fabricius notandum duxit: *vere illum a Deo missum fuisse.*) — ἐτελεύτησαν. Huc spectant Abdiae haec: *Factum est autem tricesimo die depositionis eius, arreptus daemonio rex Astyages venit ad templum eius et omnes pontifices pleni daemonibus passi sunt, et confitentes apostolatum eius ibidem mortui sunt.*

Ἐγένετο δὲ φόβος -- τῶν αἰώνων, ἀμήν. Istis satis respondent quae apud Abdiam traduntur. Ibi enim sic legitur: *Et factus est timor et tremor super omnes incredulos. Et crediderunt universi atque baptizati sunt a presbyteris, quos ordinaverat apostolus Bartholomaeus. Factum est denique per revelationem, universo populo acclamante, ut ab apostolo ordinaretur episcopus ipse rex Polymius: qui coepit ab eo tempore in nomine apostoli signa multa facere. Fuitque in episcopatu annis viginti, et demum perfectis omnibus ac bene compositis ac stabilitis migravit ad dominum: cui honor et gloria sit in secula seculorum, amen.*

ΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΑΔΔΑΙΟΥ ΕΝΟΣ ΤΩΝ ΙΒ΄.

Λεββαῖος ὁ καὶ Θαδδαῖος ἦν μὲν ἀπὸ Ἐδέσσης τῆς πόλεως· μητρόπολις δὲ αὕτη Ὀσροηνῆς, Ἀρμενοσύρων μεσόγειος· Ἑβραῖος τῷ γένει, ἐξησκημένος τὰς θείας γραφὰς καὶ λογιώτατος. οὗτος ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ προσκυνήσων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, καὶ ἀκούσας τὸ κήρυγμα αὐτοῦ καὶ ἰδὼν τὸν ἀγγελικὸν αὐτοῦ βίον ἐβαπτίσθη, καὶ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Θαδδαῖος. ἰδὼν δὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διδαχὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ἐγένετο αὐτοῦ μαθητής, καὶ ἐξελέξατο αὐτὸν εἰς τοὺς δώδεκα, κατὰ μὲν Ματθαῖον καὶ Μάρκον τοὺς εὐαγγελιστὰς δέκατος ἀπόστολος.

2 Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἦν τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ὀνόματι Ἄβγαρος. ἐξελθούσης δὲ τῆς φήμης τοῦ Χριστοῦ, τῶν θαυμασίων ὧν ἐποίει καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀκούσας ὁ Ἄβγαρος ἐξίστατο, καὶ ἐπόθει ἰδεῖν τὸν Χριστόν, καὶ οὐκ ἠδύνατο τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν καταλιπεῖν. κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας τοῦ πάθους καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἰουδαίων νόσῳ κρατηθεὶς ἀνιάτῳ ὁ Ἄβγαρος ἔπεμψεν ἐπιστολὴν τῷ Χριστῷ διὰ

* Ita inscriptio in codice Par legitur. Vind sic: Πρᾶξις καὶ κοίμησις τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Θαδδαίου ἑνὸς τῶν ἑβδομήκοντα.

1. Λεββαῖος: Vind Ὁ μακάριος Λεββ. | Ἐδέσσης: Par semper Αἰδέσσης | μητρόπ. δέ: Vind add ὑπάρχει | Ὀσροηνῆς: ita scribendum duxi. Par ὠσροηνῆ, Vind ὀσροηνή καλουμένη | Par λογιότατος, et Vind add πάνυ | οὗτος: Par om | ἐν ταῖς: Par om ἐν | ἰδών: codex εἰδών, item infra.

2. Ἄβγαρος: haec usitatissima eius nominis scriptura est. Codex Par ubique Αὔγαρος. Alibi etiam Ἄγβαρος invenitur, ut infra in Vind.

'Ανανίου τοῦ ταχυδρόμου, περιέχουσαν τάδε. 'Ιησοῦ τῷ λεγομένῳ Χριστῷ Ἄβγαρος τοπάρχης 'Εδεσσηνῶν χώρας, δοῦλος ἀνάξιος. Ἤκουσταί μοι τὸ τῶν θαυμασίων πλῆθος τῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων, ὅτι ἀσθενεῖς καὶ τυφλούς, χωλοὺς καὶ παρειμένους καὶ δαιμονιῶντας ἰᾶσαι πάντας. καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ἀγαθότητά σου παραγενέσθαι ἕως ἡμῶν καὶ ἐκφυγεῖν τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μιαρῶν 'Ιουδαίων, ἃς φθόνῳ κατὰ σοῦ κινοῦσιν. μικρὰ δέ μοι πόλις ἐστίν, ἀρκοῦσα τοῖς ἀμφοτέροις. παραγγείλας τῷ 'Ανανίᾳ ὁ Ἄβγαρος ἱστορῆσαι τὸν Χριστὸν ἀκριβῶς, ποίας εἰδέας ἐστίν, τήν τε ἡλικίαν καὶ τρίχα καὶ ἁπλῶς πάντα.

[3] 'Ο δὲ 'Ανανίας ἀπελθὼν καὶ δοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἦν ἐπιμελῶς ἀτενίζων τῷ Χριστῷ, καὶ οὐκ ἠδύνατο καταλαβέσθαι αὐτόν. ὁ δὲ ὡς καρδιογνώστης γνοὺς ᾔτησε νίψασθαι· καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ τετράδιπλον· καὶ νιψάμενος ἀπεμάξατο τὴν ὄψιν αὐτοῦ. ἐντυπωθείσης δὲ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ ἐν τῇ σινδόνι ἐπέδωκεν τῷ 'Ανανίᾳ εἰπὼν 'Απόδος καὶ ἀπάγγειλον τῷ ἀποστείλαντί σε. Εἰρήνη σοὶ καὶ τῇ πόλει σου. ὅτι διὰ τοῦτο ἦλθον, παθεῖν ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ ἀναστῆναι καὶ ἀναστῆσαι τοὺς προπάτορας. μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναί με εἰς οὐρανοὺς ἀποστελῶ σοι τὸν μαθητήν μου Θαδδαῖον, ὅστις φωτίσει σε καὶ ὁδηγήσει σε εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ σὲ καὶ τὴν πόλιν σου.

[4] 'Ο δὲ δεξάμενος τὸν 'Ανανίαν καὶ πεσὼν καὶ προσκυνήσας τὴν εἰκόνα πρὸ τοῦ φθάσαι τὸν Θαδδαῖον ὁ Ἄβγαρος ἰάθη ἀπὸ τῆς νόσου αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν ἀπῆλθεν ὁ Θαδδαῖος πρὸς Ἄβγαρον, καὶ εὑρὼν αὐτὸν ὑγιῆ ἐξη-

---

3. Vind sic: ὁ δὲ κύριος, ὡς ἅτε κρυφίων γνώστης καὶ καρδιῶν καὶ μυελῶν ἐξεταστής, γνοὺς τὴν ἐπιθύμησιν αὐτοῦ ᾔτησε νίψασθαι· καὶ τούτου γενομένου ἐπεδόθη αὐτῷ ῥάκκος τετράδιπλον· καὶ νιψάμενος ἀπεμάξατο τὴν ἄχραντον καὶ ἁγίαν αὐτοῦ ὄψιν ἐν αὐτῷ. ὅθεν ἐντυπωθείσης τῆς θείας αὐτοῦ μορφῆς καὶ προσόψεως ἐν τῇ σινδόνι, ὡς αὐτὸς μόνος οἶδεν, ἐπέδωκεν τῷ 'Ανανίᾳ εἰπὼν 'Απελθὼν ἀπόδος αὐτὸ τῷ ἀποστείλαντί σε, καὶ ἀπάγγειλον αὐτῷ ταῦτα. Εἰρήνη σοὶ καὶ τῇ πόλει σου, πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχῦσαι αὐτῆς πώποτε. ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο κατῆλθον ἐπὶ τῆς γῆς, παθεῖν ὑπὲρ τοῦ κόσμου βουλόμενος, ἀναστῆναί τε καὶ ἀναστῆσαι τοὺς προπάτορας. μετὰ δὲ --- ὅστις καὶ θεραπεύσει σε καὶ φωτίσει σε καὶ --- τὴν πόλιν σου.

4. Vind 'Ο δὲ τοπάρχης Ἄγβαρος δεξάμενος περιχαρῶς τὸν 'Ανανίαν

γήσατο αὐτῷ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπησιν, καὶ ἐβάπτισεν αὐτὸν σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ πολλὰ πλήθη Ἑβραίων τε καὶ Ἑλλήνων, Σύρων τε καὶ Ἀρμενίων κατηχήσας, ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, χρίσας αὐτοὺς τὸ ἅγιον μύρον, καὶ μετέδωκεν αὐτοῖς τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς φυλάσσειν καὶ τηρεῖν τὸν νόμον Μωυσέως καὶ στοιχεῖσθαι τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων εἰρημένα εἰς Ἱερουσαλήμ. κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ συνήγοντο εἰς τὸ πάσχα, καὶ πάλιν διεμέριζεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

[5] Ὁ δὲ Θαδδαῖος σὺν τῷ Ἀβγάρῳ κατέλυσεν εἰδωλεῖα καὶ ἔκτισεν ἐκκλησίας, χειροτονήσας ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐπίσκοπον καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν κανόνα τῆς ψαλμῳδίας καὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας· καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν εἰς Ἄμιδα πόλιν, μεγάλην μητρόπολιν Μεσηχάλδων καὶ Σύρων, ἤγουν Μεσοποταμίας Συρίας, παρὰ τὸν Τίγριν ποταμόν. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων σὺν τοῖς μαθηταῖς τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς πρὸς Θαδδαῖον καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Ἄνδρες, πόθεν ἐστέ; καὶ τίνος χάριν πάρεστε;

[6] Ὁ δὲ Θαδδαῖος εἶπεν Πάντως τὸ ῥῆμα τὸ γεγονὸς εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠκούσατε, καὶ ἡμεῖς μαθηταὶ αὐτοῦ ἐσμὲν καὶ μάρτυρες τῶν θαυμασίων ὧν ἐποίησεν καὶ ὧν ἐδίδαξεν, καὶ ὡς διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἰουδαίας. ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀνακρίνας καὶ μὴ εὑρὼν αἰτίαν ἤθελεν ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ ἐπεφώνουν Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος, ὅτι ἑαυτὸν βασιλέα κηρύττει. ὁ δὲ φοβηθεὶς ἀπενίψατο τὰς χεῖρας θεωροῦντος τοῦ ὄχλου, καὶ εἶπεν Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. ὁ δὲ Πιλᾶτος παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ παραλαβόντες αὐτὸν σὺν τοῖς

στοιχεῖσθαι τά: an potius στοιχ. κατὰ τά?
5. καὶ παρέδωκεν: καί non est in codice.

στρατεύμασιν ἐμπτύσαντες καὶ πολλὰ καταπαίξαντες ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ κατέθεντο ἐν τῷ μνημείῳ ἀσφαλισάμενοι καλῶς, παραστήσαντες αὐτῷ καὶ φύλακας. καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ αὔγους ἠγέρθη, καταλείψας τῷ τάφῳ τὰ ἐντάφια. καὶ ὤφθη πρῶτον τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλαις γυναιξίν, καὶ Πέτρῳ καὶ Ἰωάννῃ τοῖς πρώτοις τῶν συμμαθητῶν μου, ἔπειτα καὶ ἡμῖν τοῖς δώδεκα, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν ἐπὶ ἡμέρας πολλάς. καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κηρῦξαι μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη βαπτιζομένους, ἐπαγγειλαμένους βασιλείαν οὐρανῶν, ἀναστησομένους ἀφθάρτους ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν δαίμονας διώκειν καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ νεκροὺς ἀνιστᾶν.

7 Ἀκούσαντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐπισυνήγαγον τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν καὶ δαιμονιῶντας. ὁ δὲ Θαδδαῖος ἐξελθὼν σὺν τοῖς μαθηταῖς, ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν ἐπιτιθὼν τὴν χεῖρα, τῇ ἐπικλήσει τοῦ Χριστοῦ πάντας ἐθεράπευσεν· οἱ δὲ δαιμονιῶντες πρὸ τοῦ ἐγγίσαι τὸν Θαδδαῖον ἐθεραπεύοντο, ἐξερχομένων τῶν πνευμάτων. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπισυντρεχόντων τῶν λαῶν ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ θεωρούντων τὰ γινόμενα ὑπὸ Θαδδαίου, καὶ ἀκούοντες τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίζοντο ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

6. καταπαίξαντες ex Vind; Par καταπλήξαντες | παραστήσ. αὐτῷ: Par om αὐτῷ | καὶ τῇ: Vind ὅθεν τῇ | Vind ὡς θεὸς καταλείψας αὐτοῦ τὰ ἐντάφια ἐν τῷ τάφῳ κενά (κενῷ?) | καὶ ἄλλ. γυναιξίν, καὶ Πέτρῳ: Vind καὶ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ· εἶθ' οὕτως Πέτρῳ | Vind: τοῖς δώδεκα μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, οἵτ. καὶ συνεφ. | πολλάς: Vind τεσσεράκοντα | ἀπέστειλεν ἡμᾶς: Vind add ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ | βαπτιζομένους: Vind add ὕδατι καθαρῷ εἰς ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος | ἐπαγγειλαμένους: uterque codex ἐπαγγειλάμενος, et Vind add αὐτοῖς | οὐρανῶν: Vind add κληρονομεῖν | Vind ἔδωκεν δὲ ἡμῖν καὶ ἐξουσίαν νεκροὺς ἀνιστᾶν, δαίμ. διώκ., λεπροὺς καθαρίζειν καὶ θερ. πᾶσαν ν. κ. π. μαλακίαν.

7. Vind Ἀκ. δὲ ταῦτα | Vind τ. ἀσθεν. ἑαυτῶν κ. δαιμ. καὶ ἔφερον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. | ὁ δὲ Θαδδ.: Vind ὁ δὲ μακάριος τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Θαδδ. | μαθηταῖς: Vind add πρὸς αὐτούς, καί | Vind ἐπιτιθείς | Vind ἐγγίσαι αὐτοὺς τῷ ἀποστόλῳ ἐθερ. τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδι, ἐξερχ. τῶν ἀκαθάρτων καὶ πονηρῶν πνευμάτων | Vind τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θαδδ. θαύματα | ἐπίστευσαν: Vind add ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν | Vind καὶ ἐξομ. τὰς ἁμ. αὐτ. ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος

[8] Προσμείνας οὖν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη πέντε ἔκτισεν ἐκκλησίαν· καὶ καταστήσας ἐπίσκοπον ἕνα ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἐπευξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθεν, περιερχόμενος τὰς πόλεις τῆς Συρίας καὶ διδάσκων καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς ἀσθενοῦντας· ὅθεν πολλὰς πόλεις καὶ χώρας προσήγαγεν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. διδάσκων οὖν καὶ εὐαγγελιζόμενος σὺν τοῖς μαθηταῖς καὶ ἰώμενος τοὺς ἀσθενοῦντας ἀπῆλθεν εἰς Βηρυτὸν πόλιν τῆς Φοινίκης παραθαλασσίαν· καὶ ἐκεῖ διδάξας καὶ πολλοὺς φωτίσας ἐκοιμήθη μηνὶ Αὐγούστῳ εἰκάδι [πρώτῃ]. καὶ ἐπισυναχθέντες οἱ μαθηταὶ ἐκήδευσαν αὐτὸν ἐντίμως· καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

8. αὐτοῖς: Par αὐτούς | ἐκκλησίαν: Vind add καὶ καθιέρωσεν αὐτήν | ἐξῆλθεν: Vind add χαίρων | καὶ ἰώμενος πάντας usque διδάσκων οὖν ex Vind sunt; Par non habet | εὐαγγελιζόμενος: Vind add τὸν Χριστὸν ὁ τοῦ κυρίου ἀπόστολος Θαδδαῖος πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν | μαθηταῖς: Vind add αὐτοῦ | παραθαλασσίαν: h. l. Vind add καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ ἐκήρυττεν τὸν Χριστόν, λέγων πρὸς ἅπαντας μετὰ δακρύων Ἄνδρες οἱ ἔχοντες ὦτα ἀκούειν, ἀκούσατε παρ' ἐμοῦ λόγον ζωῆς, ἀκούσατε νουνεχῶς καὶ σύνετε. ἀπόστητε τῶν πολλῶν δοξῶν ὑμῶν καὶ πιστεύσαντες προσέλθετε ἑνὶ θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, τῷ τῶν Ἑβραίων θεῷ. οὗτος γὰρ μόνος ἀληθινὸς θεὸς καὶ δημιουργὸς πάσης κτίσεως, ἐρευνῶν καρδίας ἀνθρώπου καὶ ἑκάστου εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν ὡς ποιητὴς τῶν ἁπάντων. αὐτῷ μόνῳ ἀτενίζοντες εἰς τὸν οὐρανὸν προσπίπτετε ἑσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας, καὶ αὐτῷ μόνῳ θύετε θυσίαν αἰνέσεως καὶ εὐχαριστεῖτε διὰ παντός, ἀπεχόμενοι ἃ αὐτοὶ ὑμεῖς μισεῖτε· ὅτι θεὸς εὔσπλαγχνος καὶ φιλάνθρωπός ἐστιν, καὶ ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Post haec sic pergit: οὕτως οὖν ποιῶν καὶ διδάσκων ὁ τοῦ κυρίου ἀπόστολος Θαδδαῖος καὶ πολλοὺς ἐκεῖσε διδάξας καὶ φωτίσας καὶ ἰασάμενος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ μηνὶ Αὐγ. εἰκ. πρώτῃ. (πρώτῃ in Par deest; hinc uncis in textu inclusimus) | Vind τότε συναχθέντες οἵ τε πιστεύσαντες καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐκήδευσαν --- ἐθεραπεύθησαν· ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ θεραπεύονται εἰς δόξαν θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ.

Βασιλεύοντος τῶν Ἰουδαίων Ἀγρίππα, ὃν διὰ τὸ συμβουλεύειν Εἰρήνην λιθοβολήσαντες ἀπέκτειναν, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ Οὐεσπασιανὸς Καῖσαρ ὑπάρχων πολλῷ στρατεύματι περιχαρακώσας τὴν Ἱερουσαλὴμ τοὺς μὲν δορυαλώτους λαβὼν ἐφόνευσεν, ἄλλους πολιορκήσας λιμῷ διέφθειρεν, καὶ τοὺς πλείστους φυγαδεύσας χρόνῳ διέσπειρεν· τό τε ἱερὸν καθελὼν καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια εἰς ναῦν ἐνβαλὼν ἔπεμψεν εἰς Ῥώμην ποιήσασθαι τῆς Εἰρήνης σκήνωμα, καὶ τοῖς ἐκ πολέμου σκύλοις ἐκοσμεῖτο.

2 Οὐεσπασιανοῦ δὲ ἀποθανόντος ἐγκρατὴς γενόμενος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς τῆς βασιλείας μετὰ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων αὐτοῦ προσέθετο καὶ διωγμὸν ποιεῖν κατὰ τῶν δικαίων ἀνθρώπων. μαθὼν γὰρ τὴν πόλιν πεπληρῶσθαι Ἰουδαίων, μεμνημένος τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ περὶ αὐτῶν κελευσθέντων, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ πάντας ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως. τολμήσαντες δέ τινες τῶν Ἰουδαίων ἔδωκαν τῷ Δομετιανῷ βιβλίον ἐν ᾧ ἐγέγραπτο τάδε.

---

* Haec inscriptio ex Par desumta est. Vind sic habet: Εἰς τὴν μετάστασιν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τ. θεολ. (Reliqua Περὶ τῆς etc Vind non habet.)

1. Ἀγρίππα: Vind Ἀγρίππου

2. βιβλίον: uterque codex βίβλον, sed in utroque sequitur ἐν ᾧ | ἐγέγραπτο: Par -πτω, Vind ἐγέγραπται

3 Δομετιανὲ Καῖσαρ καὶ βασιλεῦ πάσης τῆς οἰκουμένης, ὅσοι Ἰουδαῖοί σου δεόμεθα, ἱκέται προσκείμεθα τῆς σῆς δυνάμεως μὴ φυγαδεύειν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θείου καὶ φιλανθρώπου σου προσώπου· εἴκομεν γάρ σοι καὶ τοῖς ἔθεσιν καὶ τοῖς νόμοις καὶ πράξεσιν καὶ πολιτείαις μηδὲν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὁμοφρονοῦντες. ἔστιν δὲ καινὸν καὶ ξένον ἔθνος, μήτε τοῖς ἑτέροις ἔθνεσιν ὑπακοῦον μήτε ταῖς Ἰουδαίων θρησκείαις συνευδοκοῦν, ἀπερίτμητον, ἀπάνθρωπον, ἄνομον, ὅλους οἴκους ἀνατρέπον, ἄνθρωπον θεὸν καταγγέλλοντες, ὃς ἐκκλησιάσασιν ἐπιγίνεται, ξενὸν ὄνομα Χριστιανόν. οὗτοι θεὸν ἀθετοῦσιν μὴ προσέχοντες τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθέντι νόμῳ, υἱὸν δὲ θεοῦ καταγγέλλουσιν ἄνθρωπον ἐξ ἡμῶν αὐτῶν γεννηθέντα ὀνόματι Ἰησοῦν, οὗ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐξ Ἑβραίων ἐξήρτηται· ὃν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ βλασφημίαν καὶ τὴν ἄνομον φλυαρίαν ἡμεῖς σταυρῷ παρεδώκαμεν. ψεῦσμά τε ἕτερον τῷ πρώτῳ αὐτῶν βλάσφημον συνάπτουσιν· τὸν γὰρ παγέντα καὶ ταφέντα, τοῦτον ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα δοξολογοῦσιν· πρὸς τούτοις καὶ ἀναληφθέντα ἐν νεφέλαις ἐν τοῖς οὐρανοῖς καταψεύδονται.

4 Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ὀργῇ συσχεθεὶς ὁ βασιλεὺς δόγμα τῇ συγκλήτῳ ἐκελεύσατο ἵνα ἄρδην τοὺς ὁμολογοῦντας αὐτοὺς εἶναι Χριστιανοὺς φονεύσωσιν. τῶν οὖν παραυτὰ τῆς ὀργῆς εὑρεθέντων καὶ τὸν τῆς ὑπομονῆς καρπὸν τρυγησάντων στεψαμένων τε τὸν πάμμαχον ἀγῶνα κατὰ τῶν τοῦ διαβόλου πραγμάτων προσελάβετο ἡ τῆς ἀφθαρσίας ἀνάψυξις.

5 Διεφημίσθη τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἡ τοῦ Ἰωάννου διδασκαλία καὶ μέχρι τῶν Δομετιανοῦ ἀκοῶν, εἶναί τινα ἐν Ἐφέσῳ Ἑβραῖον ὀνόματι Ἰωάννην, ὃς περὶ τοῦ Ῥωμαίων βασιλείου διαφημίζει λέγων ἐν τάχει ἐκριζωθήσεσθαι, καὶ ἑτέρῳ τὴν βασιλείαν τῶν

3. ἱκέται: Vind οἰκέται | ἔθεσιν: ita recte Vind; Par ἔθνεσιν | ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὁμοφρονοῦντες: haec ex Vind addita sunt; desiderantur in Par | καινὸν καί: ita Vind; Par om καί | ἔθνεσιν: ita Par; Vind ἔθεσιν | θρησκείαις: ita Par; Vind θρησκίαις | ὃς ἐκκλησιάσασιν: ita de coniectura edidi; in utroque libro manuscripto est οἷς ἐκκλησία πᾶσιν (Par ἅπασιν) | Vind καταγγέλουσιν et supra καταγγέλοντες | ψεῦσμά τε: ita recte Par; Vind ψεύσματα

4. στεψαμένων τε: ita Par; Vind στεψαμ. δέ

῾Ρωμαίων διαδοθήσεσθαι. ταραχθεὶς δὲ ὁ Δομετιανὸς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἔπεμψεν ἑκατόνταρχον μετὰ στρατιωτῶν ἵνα ἁρπάσαντες ἀγάγωσιν τὸν Ἰωάννην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν Ἔφεσον ἐπυνθάνοντο ποῦ μένῃ ὁ Ἰωάννης. προσελθόντες δὲ τῷ πυλῶνι αὐτοῦ εὗρον αὐτὸν ἑστῶτα πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ νομίσαντες αὐτὸν εἶναι θυρωρὸν ἐξήταζον ποῦ μένῃ ὁ Ἰωάννης. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ τὸ μέτριον αὐτοῦ καὶ ταπεινὸν καὶ πενιχρὸν ὑπερηφανήσαντες ἐπέπλησσον μετὰ ἀπειλῆς λέγοντες Εἰπὲ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. ὁμολογοῦντος δὲ αὐτοῦ πάλιν αὐτὸν εἶναι τὸν ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν γειτόνων μαρτυρούντων, ἔφησαν αὐτὸν ἐν τάχει ἐξιέναι σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸν βασιλέα ἐν Ῥώμῃ. τοῦ δὲ παρακαλέσαντος αὐτοὺς λαβεῖν ἐφόδια, ἐπιστρέψας καὶ λαβὼν φοίνικας ὀλίγους ἐξῆλθεν εὐθέως.

6 Καὶ λαβόντες οἱ στρατιῶται δημόσια ὀχήματα ἐν τάχει ὥδευον, μέσον αὐτὸν καθίσαντες. ἐλθόντων οὖν αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην ἀλλαγήν, ὥρας ἀρίστου οὔσης, ἐδέοντο αὐτοῦ εὐψυχεῖν καὶ λαβόντα ἄρτον σὺν αὐτοῖς ἐσθίειν. ὁ δὲ Ἰωάννης ἔφη Τῇ μὲν ψυχῇ χαίρω, τροφῆς δὲ τέως οὐ βούλομαι λαβεῖν. οἱ δὲ ἐλαύνοντες ἐφέροντο ταχέως. ὀψίας δὲ γενομένης κατασχεθέντες εἴς τι πανδοχεῖον, καὶ τῆς ὥρας οὔσης λοιπὸν δείπνου, ὄντες φιλοφρονέστατοι ὁ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ στρατιῶται παρεκάλουν τὸν Ἰωάννην χρήσασθαι τοῖς παρακειμένοις. ὁ δὲ ἔφη κεκοπῶσθαι καὶ δεῖσθαι ὑπὲρ πᾶσαν τροφὴν τοῦ ὕπνου. καὶ τοῦτο ἑκάστης ἡμέρας αὐτοῦ ποιοῦντος ἐξεπλήσσοντο πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἐδειλίων, μὴ ὁ Ἰωάννης ἀποθανὼν κινδύνῳ αὐτοὺς περιβάλῃ. τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα φαιδρότερον αὐτὸν ἐδείκνυ αὐτοῖς, καὶ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ κυριακῆς οὔσης ἔφη αὐτοῖς Νῦν καιρὸς τοῦ κἀμὲ χρήσασθαι τροφῆς. νιψάμενός τε τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον προσευξάμενος προεκόμιζεν τὸ λέντιον καὶ λαβὼν ἕνα τῶν φοινίκων ἤσθιεν πάντων ὁρώντων.

7 Πολλοῦ οὖν χρόνου διιππεύσαντος ἔφθασαν τὴν ὁδόν, τοῦ

---

5. διαδοθήσεσθαι: ita scribendum videbatur. Par διαδεδόσθαι, Vind διαδίδοσθαι | ἐξήταζον: sic Par; Vind ἐξέταζον

6. καθίσαντες: Vind καθήσαντες | μὴ ὁ Ἰωάννης: Vind om ὁ | περιβάλῃ: ita Par; Vind περιβάλλει

Ἰωάννου οὕτως νηστεύοντος. προσαγαγόντες δὲ αὐτὸν τῷ βασιλεῖ εἶπον Σεβαστὲ βασιλεῦ, Ἰωάννην σοι προσάγομεν, θεὸν οὐκ ἄνθρωπον· ἐξ ἧς γὰρ αὐτὸν συνελάβομεν ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας ἄρτου οὐκ ἐγεύσατο. πρὸς τούτοις ἐκπλαγεὶς ὁ Δομετιανὸς ἐξέτεινεν τὸ στόμα διὰ τὸ παράδοξον φιλήματι αὐτὸν προσαγορεῦσαι θελήσας· τοῦ δὲ Ἰωάννου ἀποκλίναντος τὴν κεφαλὴν κατεφίλησεν αὐτοῦ τὸ στῆθος. καὶ εἶπεν Δομετιανός Τί τοῦτο ἐποίησας; οὐκ ἠξίωσάς με φιλῆσαί σε; καὶ ὁ Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν εἶπεν Δίκαιον τὴν χεῖρα τοῦ θεοῦ ἐν πρώτοις προσκυνεῖν, καὶ οὕτως τὸ στόμα τοῦ βασιλέως καταφιλεῖν· γέγραπται γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις Καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ θεοῦ.

8 Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ Ἰωάννης ὁ τὴν βασιλείαν μου λέγων ἐν τάχει ἐκριζωθήσεσθαι καὶ μέλλειν ἕτερον βασιλεύειν ἀντ' ἐμοῦ, Ἰησοῦν; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ Σὺ καὶ βασιλεύσῃ πολλοῖς χρόνοις τοῖς ὑπὸ θεοῦ σοι δεδομένοις, καὶ μετὰ σὲ ἕτεροι πλεῖστοι· πληρωθέντων δὲ τῶν ἐπὶ γῆς χρόνων ἐξ οὐρανοῦ ἐλεύσεται βασιλεύς, αἰώνιος, ἀληθής, κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ᾧ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴ ἐξομολογήσεται, δι' ὃν πᾶσα ἐξουσία καὶ ἀρχὴ ἐπίγειος καταργηθήσεται καὶ πᾶν στόμα λαλοῦν μεγάλα φραγήσεται. οὗτος δέ ἐστιν ὁ κύριος ὁ δυνατὸς καὶ βασιλεὺς πάσης πνοῆς καὶ σαρκός, ὁ λόγος καὶ υἱὸς τοῦ ζῶντος, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός.

9 Πρὸς ταῦτα ἔφη αὐτῷ ὁ Δομετιανός Τίς τούτων ἀπόδειξις; ῥήμασιν μόνοις οὐ πείθομαι· ὄψις ἀδήλων τὰ φθεγγόμενα. τί δύνῃ δεῖξαι ἐπίγειον ἢ ἐπουράνιον ἐν τῇ δυνάμει ἐκείνου τοῦ μέλλοντος βασιλεύειν, καθὼς καὶ λέγεις; ποιήσει γάρ, εἴπερ ἐστὶν υἱὸς τοῦ θεοῦ. εὐθέως δὲ ὁ Ἰωάννης ᾔτησεν φάρμακον θανάσιμον. κελεύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως δοθῆναι φάρμακον αὔθωρον προσεκόμισαν. λαβὼν οὖν ὁ Ἰωάννης καὶ βαλὼν ἐν κύλικι μεγάλῳ πληρώσας ὕδατος συνεκέρασεν, καὶ ἀναβοήσας φωνῇ

7. τοῦ δὲ Ἰωάννου: Par τ. δ. Ἰωάνου

8. Σὺ εἶ Ἰωάννης: Par om εἶ | ἐκριζωθήσεσθαι: Vind ἐκριζωθῆναι | βασιλεύσῃ: Vind -λεύσει | φυλή: codex uterque φυλαί

9. δύνῃ: Vind δύναι | μέλλοντος βασιλεύειν: ita Vind; in Par lacuna est; nec reliquum est nisi εύειν | προσεκόμισαν (uterque codex -μησαν): Vind add ἄφθορον φάρμακον | λαβὼν οὖν ὁ: Par λαβ. ὁ οὖν

μεγάλῃ εἶπεν Ἐν τῷ ὀνόματί σου, Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ, πίνω τὸ ποτήριον ὃ σὺ γλυκανεῖς, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ φάρμακον τῷ ἁγίῳ σου πνεύματι συγκέρασον καὶ ποίησον αὐτὸ πόμα ζωῆς καὶ σωτηρίας γενέσθαι εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς πέψιν, εἰς ἀβλαβῆ διοίκησιν, εἰς πίστιν ἀμετανόητον, εἰς ἀνεξάρνητον μαρτύριον τοῦ θανάτου ὡς ποτήριον εὐχαριστίας. 10 Ἐκπιόντος οὖν αὐτοῦ τὸν κύλικα περιέμενον οἱ παρεστῶτες τῷ Δομετιανῷ πότε μέλλει σπασθεὶς καταπίπτειν ἐπὶ τῆς γῆς. τοῦ δὲ Ἰωάννου ἱλαροῦ ἑστῶτος καὶ σῴου προσομιλοῦντος ὀργίσθη ὁ Δομετιανὸς πρὸς τοὺς δόντας τὸ φάρμακον ὡς φεισαμένους τοῦ Ἰωάννου· οἱ δὲ ἐπομοσάμενοι τὴν τύχην καὶ σωτηρίαν τοῦ βασιλέως ἔλεγον ἄλλο μὴ εἶναι δυνατώτερον τούτου τοῦ φαρμάκου. συνεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης τί πρὸς ἀλλήλους ψιθυρίζουσιν, ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα Μὴ χαλεπαῖνε βασιλεῦ, ἀ[λλὰ ἔα πεῖραν γε]νέσθαι, καὶ μαθήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου· κατάκριτόν τινα ἐκ τῆς εἱρκτῆς ποίησον ἀχθῆναι. οὗ παραγενομένου ὁ Ἰωάννης ἐπιβαλὼν ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ καὶ περικλύσας μετὰ πάσης ὑποστάθμης ἐπέδωκεν τῷ κατακρίτῳ. ὁ δὲ λαβὼν καὶ πιὼν παραχρῆμα ἔπεσεν καὶ ἐτελεύτησεν.

11 Θαυμασάντων δὲ πάντων ἐπὶ τοῖς γενομένοις σημείοις καὶ τοῦ Δομετιανοῦ συσχεθέντος καὶ ἀπερχομένου εἰς τὸ παλάτιον, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Ῥωμαίων βασιλεῦ Δομετιανέ, τοῦτο ἠβουλήθης ἵνα σοῦ παρόντος καὶ μαρτυροῦντος ἐγὼ σήμερον φονεὺς γένωμαι; περὶ τοῦ κειμένου νεκροῦ τί μέλλει γενέσθαι; ὁ δὲ ἐκέλευσεν ἀχθέντα αὐτὸν ῥιφῆναι. Ἰωάννης δὲ προσελθὼν τῷ πτώματι εἶπεν Ὁ θεὸς ὁ τῶν οὐρανῶν ποιητής, ὁ κύριος καὶ δεσπότης ἀγγέλων δοξῶν κυριοτήτων, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χρι-

---

εὐχαριστίας: Vind -στείας, atque sic ubique

10. Post παρεστῶτες τῷ Δο- desiderantur in Vind codice folia duo. Rursus incipit inde a verbis [τελού]μενόν μοι ὑπὸ κυρίου sectione 16.

ὡς φεισαμένους: ita correxi quod in codice scriptum est ὡς φησαμένου, etsi nec hoc videtur sensu carere | τύχην: codex τύχειν (hoc accentu). τύχην omnino aptum videtur; tamen possit alicui ψυχήν scribendum videri | ἀλλὰ ἔα πεῖραν γενέσθαι: haec de coniectura scripsimus, certeque sensum quem contextus poscit exprimere videntur. In codice vero litterae quas uncis inclusimus perierunt.

11. τί μέλλει: codex τί μέλλεις

στοῦ τοῦ παιδός σου τοῦ μονογενοῦς δὸς τούτῳ τῷ δι' ἀφορμῆς τεθνηκότι ζωῆς πάλιν γενησίαν καὶ ἀπόδος αὐτῷ τὴν ψυχήν, ἵνα μάθῃ Δομετιανὸς ὅτι ὁ λόγος τοῦ φαρμάκου πολὺ δυνατώτερος καὶ ζωῆς δεσπόζει. λαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀνέστησεν αὐτὸν ζῶντα.

12 Δοξαζόντων δὲ τὸν θεὸν πάντων καὶ θαυμαζόντων τὴν τοῦ Ἰωάννου πίστιν, ἔφη αὐτῷ ὁ Δομετιανός Δόγμα τῆς συγκλήτου ἐξέθηκα πάντας τοὺς τοιούτους ἀναπολογήτους ἀπάγεσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ σοῦ εὑρίσκω αὐτοὺς ἀθῴους καὶ μᾶλλον ἐπωφελῆ εἶναι αὐτῶν τὴν θεοσέβειαν, ἐξορίζω σε εἰς νῆσον, ἵνα μὴ δόξω ἐγὼ αὐτὸς καταλύειν τὰ ἐμαυτοῦ δόγματα. τὸν μὲν οὖν κατάκριτον ᾐτήσατο ἀπολυθῆναι· καὶ ἀπολυθέντος αὐτοῦ εἶπεν ὁ Ἰωάννης Ὕπαγε, χάριν ἔχε τῷ θεῷ τῷ σήμερόν σε ἐκ φυλακῆς καὶ ἐκ θανάτου λυτρωσαμένῳ.

13 Ἑστώτων δὲ αὐτῶν θρεπτή τις Δομετιανοῦ τῶν πρὸς τῷ κοιτῶνι αἰφνιδίως ληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ἔκειτο νεκρά, καὶ ἀνηγγέλη τῷ βασιλεῖ. κινηθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐδέετο τοῦ Ἰωάννου βοηθῆσαι αὐτῇ. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν Οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τοῦτο παρασχεῖν· ἐπεὶ δὲ σὺ βασιλεύειν μὲν οἶδας, ὑπὸ τίνος δὲ ἔλαβες ἀγνοεῖς, μάθε τίς καὶ σοῦ καὶ τῆς βασιλείας σου ἐξουσίαν ἔχει. καὶ ηὔξατο οὕτως Κύριε ὁ θεὸς πάσης βασιλείας καὶ δέσποτα πάσης κτίσεως, δὸς τῇ κόρῃ ταύτῃ πνοὴν ζωῆς. καὶ εὐξάμενος ἀνέστησεν αὐτήν. ἐκπλαγεὶς δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς θαυμασίοις ὁ Δομετιανὸς ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰς νῆσον, ὁρίσας αὐτῷ τακτὸν χρόνον.

14 Εὐθέως δὲ ἀπέπλευσεν ὁ Ἰωάννης εἰς Πάτμον, ὅπου καὶ ἠξιώθη τὴν τῆς συντελείας ἰδεῖν ἀποκάλυψιν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Δομετιανοῦ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Νέρβας, ὃς πάντας τοὺς ἐξορισθέντας ἀνεκαλέσατο· ἐνιαυτὸν δὲ κατασχὼν τὴν βασιλείαν, διάδοχον τῆς βασιλείας Τραϊανὸν ἐποιήσατο. οὗ βασιλεύοντος Ῥωμαίων ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἔφεσον ὁ Ἰωάννης ἐκρά-

---

12. ἐπωφελῆ et ἐξορίζω: codex ἐποφελῆ et ἐξωρίζω

13. τοῦ Ἰωάννου βοηθῆσαι αὐτῇ: codex τ. Ἰωάνου βοηθ. αὐτήν | ὁρίσας αὐτῷ: codex ὡρίσας αὐτόν

14. ὅπου: codex ὅπλου

τυνεν πᾶν τὸ τῆς ἐκκλησίας διδασκαλεῖον, πολλά τε προσομιλῶν καὶ ἀπομνημονεύων ὅσα ὁ κύριος αὐτοῖς ἔλεγεν καὶ τίνα ἑκάστῳ διηγεῖτο. γενόμενος δὲ γηραλέος καὶ μεταλλάσσων ἐπισκοπεύειν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ Πολυκάρπῳ ἐνεκελεύσατο.

15 Ποίῳ δὲ τρόπῳ τὸ τέλος ἢ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν αὐτοῦ τίς διηγήσασθαι οὐκ ἔχει; τῇ δὲ ἑξῆς κυριακῆς οὔσης καὶ τῶν ἀδελφῶν παρόντων ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς Ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι καὶ συγκληρονόμοι καὶ συμμέτοχοι τῆς τοῦ κυρίου βασιλείας, γινώσκετε τὸν κύριον, πόσας δυνάμεις δι' ἐμοῦ παρέσχεν ὑμῖν, πόσα τέρατα, ἰάσεις πόσας, πόσα σημεῖα, χαρίσματα οἷα, διδαχάς, κυβερνήσεις, ἀναπαύσεις, διακονίας, δόξας, χάριτας, δωρεάς, πίστεις, κοινωνίας, πόσα ἴδετε παρ' ὀφθαλμοῖς ὑμῶν .... στηρίζεσθε οὖν ἐν αὐτῷ μεμνημένοι αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὑμῶν πράξει, ἐπιστάμενοι τὸ εἰς ἀνθρώπους γεγονὸς μυστήριον τῆς οἰκονομίας, τίνος ἕνεκεν πεπραγμάτευται ὁ κύριος. παρακαλεῖ γὰρ αὐτὸς δι' ἐμοῦ Ἀδελφοί, ἄλυπος θέλω μένειν, ἀνύβριστος, ἀνεπιβούλευτος, ἀκόλαστος. οἶδεν γὰρ καὶ ὕβριν τὴν ἐξ ὑμῶν, οἶδεν καὶ ἀτιμίαν, οἶδεν καὶ ἐπιβουλήν, οἶδεν καὶ κόλασιν παρακουόντων αὐτοῦ τῶν ἐντολῶν. 16 Μὴ λυπείσθω οὖν ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν θεός, ὁ εὔσπλαγχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἅγιος, ὁ καθαρός, ὁ ἀμίαντος, ὁ μόνος, ὁ εἷς, ὁ ἀμετάβλητος, ὁ εἰλικρινής, ὁ ἄδολος, ὁ μὴ ὀργιζόμενος, ὁ πάσης ἡμῖν λεγομένης ἢ νοουμένης προσηγορίας ἀνώτερος καὶ ὑψηλότερος ἡμῶν θεὸς Ἰησοῦς Χριστός· εὐφραινέσθω σὺν ἡμῖν καλῶς ἡμῶν πολιτευομένων, χαιρέτω καθαρῶς βιούντων, ἀναπαυέσθω σεμνῶς ἡμῶν ἀναστρεφομένων, ἡδυνέσθω κοινωνούντων ἡμῶν, μειδιάτω σωφρονούντων ἡμῶν, εὐωχείσθω φιλούντων ἡμῶν. ταῦτα ὑμῖν ἀδελφοὶ ὁμιλῶ, ἐπειγόμενος πρὸς τὸ προκείμενόν μοι ἔργον,

---

15. παρ' ὀφθαλμοῖς ὑμῶν: post haec in codice addita leguntur μηδὲ ταύταις ἀκουσώμενα, quae et vitiosa nec integra esse videntur. Sensus quidem additamenti vix poterit dubius esse. Dicit enim Iohannes, fratres ipsis oculis vidisse quae ab aliis ne audita quidem (unquam) sint. Ex ταύταις possis ad ἀκοαῖς (oppositum ὀφθαλμοῖς) vel ad γενεαῖς concludere; item pro ἀκουσώμενα possit ἠκουσμένα coniici. Possint etiam οἱ ἄλλοι opponi fratribus, ut legas in hunc fere modum: τοῖς ἄλλοις μηδὲ ἠκουσμένα, sive μηδέ ποτε (τοῖς ἄλλοις) ἠκουσμένα.

16. εἰλικρινής: codex εἰλικρινός | πάσης ἡμῖν λεγομένης: πάσης scripsi pro πᾶσιν, quod codex habet; item προσηγορίας pro προσηγορίαν | ἡδυνέσθω: ita

ἤδη τελούμενόν μοι ὑπὸ κυρίου. τί γάρ ἕτερόν μοι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν; ἔχετε τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐνέχυρα, ἔχετε τὴν ἀναπόληπτον αὐτοῦ παρουσίαν. καὶ εἰ μὲν οὖν μηκέτι ἁμαρτάνετε, ἃ ἐν ἀγνοίᾳ ἐπράξατε ἀφίησιν ὑμῖν· εἰ δὲ αὐτὸν ἐγνωκότες καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεηθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀναστρέφεσθε, καὶ τὰ πρότερα ὑμῖν ἐνλογισθήσεται, καὶ οὐκ ἕξετε μέρος ἢ ἔλεος ἐνώπιον αὐτοῦ.

17 Καὶ εἰπὼν ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ηὔξατο οὕτως Ὁ τὸν στέφανον τοῦτον πλέξας τῇ σῇ πλοκῇ Ἰησοῦ, ὁ τὰ πολλὰ ταῦτα ἄνθη εἰς τὸ ἀδιάπνευστόν σου ἄνθος τοῦ προσώπου ἐναρμόσας, ὁ ἐνκατασπείρας τοὺς λόγους τούτους, σὺ αὐτὸς κηδεμὼν γενοῦ τῶν σῶν καὶ ἰατρός· ὁ μόνος εὐεργέτης καὶ ἀνυπερήφανος, ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, ὁ μόνος σωτὴρ καὶ δίκαιος, ὁ ἀεὶ ὁρῶν τὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ὢν καὶ πανταχοῦ παρών, θεὲ Ἰησοῦ Χριστὲ κύριε, ὁ ταῖς σαῖς δωρεαῖς καὶ τῷ σῷ ἐλέει περισκεπάζων τοὺς εἰς σὲ ἐλπίζοντας, ὁ ἐπιστάμενος ἀκριβῶς τοὺς πανταχῇ ἡμῶν ἀντιδικοῦντας καὶ βλασφημοῦντας τὸ ἅγιόν σου ὄνομα, σὺ μόνος κύριε βοήθησον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ σου τοῖς σοῖς δούλοις· ναὶ κύριε.

18 Καὶ αἰτήσας ἄρτον ηὐχαρίστησεν οὕτως λέγων Τίνα αἶνον ἢ ποίαν προσφορὰν ἢ τίνα εὐχαριστίαν κλῶντες τὸν ἄρτον ἐπονομάσωμεν ἀλλ' ἢ σὲ μόνον; δοξάζομέν σου τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς λεχθὲν ὄνομα· δοξάζομέν σου τὸ λεχθὲν διὰ υἱοῦ ὄνομα· δοξάζομεν τὴν δειχθεῖσαν διὰ σοῦ ἡμῖν ἀνάστασιν· δοξάζομέν σου τὸν σπόρον, τὸν λόγον, τὴν χάριν, τὸν ἀληθινὸν μαργαρίτην, τὸν θησαυρόν, τὸ ἄροτρον, τὴν σαγήνην, τὸ μέγεθος, τὸ διάδημα, τὸν δι' ἡμᾶς λεχθέντα υἱὸν ἀνθρώπου, τὴν ἀλήθειαν,

---

scripsi pro ἡδυέσθω, quod in codice est | τελούμενον: ita scripsi pro τελουμένων. De scriptura codicis Vindobonensis mihi sic nuntiatum est. Legi -μένον μοι, sed pro μένον altera manu correctum esse νόννοι, μοι vero et nunc mutatum esse in τῶν et iam ex antiquissimo primae manu vestigio τῶν fuisse. | ἕτερόν μοι πρός: ita ex Vind edidi. Nec vero male Par ἕτερον ἔχοιμι πρός | ἀναπόληπτον: ita Vind; Par ἀπόληπτον | ἐνλογισθήσεται, καὶ οὐκ: Vind ἐνλογισθήσεσθε, οὐκ

17. ἐναρμόσας: Vind ἐναρμώσας | σὺ αὐτός: ita Par; Vind σὺ αὐτῶν | γενοῦ: ex Vind est; deest in Par | σωτὴρ καὶ δίκαιος: Par om καί | πανταχῇ ἡμῶν: Vind πανταχοῦ ἡμῶν

18. εὐχαριστίαν: uterque codex -στεῖαν | διὰ υἱοῦ: Par δι' υἱοῦ

τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν γνῶσιν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εἰς σὲ καταφυγήν. σὺ γὰρ μόνος κύριος, ἡ ῥίζα τῆς ἀθανασίας καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἡ ἕδρα τῶν αἰώνων, λεχθεὶς ταῦτα πάντα δι' ἡμᾶς νῦν ὅπως καλοῦντές σε διὰ τούτων γνωρίζωμέν σου τὸ μέγεθος ἀχώρητον ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχον, καθαροῖς δὲ μόνοις θεώρητον, ἐν τῷ μόνῳ σου υἱῷ θεωρούμενον.

[19] Καὶ κλάσας τὸν ἄρτον ἐδίδου ἡμῖν, ἑκάστῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπευχόμενος ἄξιον ἔσεσθαι αὐτὸν τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας. γευσάμενος οὖν καὶ αὐτὸς ὁμοίως εἴρηκεν Κἀμοὶ μέρος ἔστω μεθ' ὑμῶν καὶ εἰρήνη, ἀγαπητοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐπιστηρίξας τοὺς ἀδελφοὺς εἶπεν πρὸς Εὐτυχῆ τὸν καὶ Οὐῆρον Ἰδοὺ καθίστημί σε διάκονον τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ παρατίθεμαί σοι τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην. μνημόνευε οὖν τῶν τοῦ κυρίου προσταγμάτων, καὶ ἐὰν περιπέσῃς πειρασμοῖς ἢ κινδύνοις, μὴ πτοηθήσῃ· πολλαῖς γὰρ ἀνάγκαις ὑποπεσεῖς, καὶ μάρτυς ἔξοχος τοῦ κυρίου ἀναδειχθήσῃ. οὕτως οὖν πρόσεχε Οὐῆρε τῷ ποιμνίῳ ὡς θεοῦ διάκονος ἕως τῆς προθεσμίας τοῦ καιροῦ τοῦ μαρτυρίου σου.

[20] Ὡς δὲ ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ἐλάλησεν ὁ Ἰωάννης, παραθέμενος αὐτῷ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν Παραλαβών τινας ἀδελφοὺς ἔχοντας κοφίνους καὶ σκαφία, ἀκολουθήσατέ μοι. ὁ δὲ Εὐτυχὴς μὴ μελλήσας διεπράξατο ὃ ἐκελεύσθη. καὶ προελθὼν ὁ μακάριος Ἰωάννης τῆς οἰκίας ἐβάδιζεν πρὸ τῶν πυλῶν, εἰρηκὼς τοῖς πλείοσιν ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ. καὶ γενόμενος εἴς τι μνημεῖον ἀδελφοῦ ἡμῶν εἶπεν αὐτοῖς σκάπτειν· κἀκεῖνοι ἔσκαπτον. ὁ δέ Βαθύτερον, φησίν, ἔστω τὸ

σὺ γὰρ μόνος κύριος: Vind σὺ γὰρ εἶ μόνος κύριε | καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας: haec ex solo Vind sunt; Par non habet | καλοῦντές σε δ. τ. γνωρίζωμεν: Vind κελοῦντες (?) σε δ. τ. γνωρίζομεν | ὑπάρχον: Vind ὑπάρχων | υἱῷ: ita omnino scribendum videbatur; sed uterque codex ἀνθρώπῳ (scribitur ανω). Item pro θεωρούμενον in Par legitur θεωρούμενοι

19. εὐχαριστίας: in utroque rursus est -στείας | μέρος ἔστω (in Par scribitur ἔστο): Vind μέρ. ἐστέ | μεθ' ὑμῶν: Vind μεθ' ἡμῶν | Εὐτυχῆ τὸν καί: Par om καί | Οὐῆρον: Par Εὐῆρον; Vind Εὔηρον. Sed vide post. | ὑποπεσεῖς: Par rursus περιπεσεῖς | μάρτυς ἔξοχος: Vind ἔξοχ. μάρτ. | Οὐῆρε: ita h. l. et Vind et Par

20. μὴ μελλήσας: ex Par; Vind μὴ ἀμελήσας | εἴς τι μνημεῖον: Vind εἰς τὸ μνημεῖον

σκάμμα· κἀκείνων δὲ σκαπτόντων προετρέπετο τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐξεληλυθότας, οἰκοδομῶν καὶ καταρτίζων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ τοῦ κυρίου μέγεθος. ὡς δὲ ἐτέλεσαν καὶ τὸ σκάμμα οἱ νέοι καθὼς ἠβουλήθη, ἡμῶν μηδὲν εἰδότων ἀποδύεται τὰ ἱμάτια ἃ ἠμφίεστο καὶ ἐπιβάλλει αὐτὰ ὥσπερ τινὰ στρωμνὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ σκάμματος, καὶ ἐν μόνῳ τῷ διγρωσίῳ στὰς ἀνατείνας τὰς χεῖρας ηὔξατο

21 Ὁ ἐκλεξάμενος ἡμᾶς εἰς ἀποστολὴν ἐθνῶν, ὁ ἐκπέμψας ἡμᾶς εἰς τὴν οἰκουμένην θεός, ὁ δείξας ἑαυτὸν διὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ μὴ ἠρεμίσας πώποτε ἀλλὰ ἀεὶ σώζων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ὁ διὰ πάσης φύσεως ἑαυτὸν γνωρίσας, ὁ τὴν ἔρημον καὶ ἀγριωθεῖσαν φύσιν ἡμῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον ποιήσας, ὁ διψώσῃ αὐτῇ λόγους ἑαυτὸν δούς, ὁ νεκρώσας τὸν ἀντίπαλον αὐτῆς εἰς σὲ καταφυγούσης, ὁ δοὺς αὐτῇ τὴν σὴν χεῖρα καὶ ἀνεγείρας τῶν ἐν ᾄδου πραγμάτων, ὁ δείξας αὐτῇ τὸν ἴδιον ἐχθρόν, ὁ τὴν εἰς σὲ γνώμην καθαρῶς πεποιημένος, Χριστὲ Ἰησοῦ, ὁ τῶν ἐπουρανίων δεσπότης καὶ τῶν ἐπιγείων νόμος, ὁ τῶν ἀερίων δρόμος καὶ τῶν αἰθερίων φύλαξ, ὁ τῶν ὑπογείων φόβος καὶ τῶν ἰδίων χάρις, δέξαι καὶ τοῦ σοῦ Ἰωάννου τὴν ψυχὴν τάχα ἠξιωμένην ὑπὸ σοῦ, ὁ κἀμὲ φυλάξας μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καθαρὸν ἑαυτῷ καὶ ἀμιγῆ μίξεως γυναικός, ὁ θελήσαντί μοι ἐν νεότητι γῆμαι ἐπιφανεὶς καὶ εἰρηκώς μοι Χρῄζω σου, Ἰωάννη· ὁ ἀσθένειάν μοι σωματικὴν προοικοδομήσας, ὁ τρίτον μου βουληθέντος γῆμαι ὥρᾳ τρίτῃ ἐν τῇ θαλάσσῃ μοι εἰρηκώς Ἰωάννη, εἰ μὴ ἦς ἐμός, εἴασα ἄν σε γῆμαι, ὁ ἐπανοίξας μου τοῦ νοῦ τὰς ὄψεις. καὶ τοὺς φαινομένους ὀφθαλμοὺς χαρισάμενος, ὁ διαβλέψαντός μου καὶ τὸ ἀτενίσαι γυναικὶ ἐπιγράψας ἐπαχθές, ὁ τῆς προσκαίρου φαντασίας ῥυσάμενός με καὶ εἰς τὴν ἀεὶ μένουσαν φρουρήσας, ὁ τῆς ἐν σαρκὶ ῥυπαρᾶς μανίας χωρίσας με, ὁ τὴν ἀπό-

κἀκείνων δέ: Par om δέ | ἠβουλήθη: uterque codex ἠβουλήθην | διγρωσίῳ: ita Par; Vind διγροσίῳ

21. δείξας ἑαυτόν: ita Vind; Par δείξ. δ' αὐτόν | τὴν εἰς σὲ γνώμην: Par τ. εἰς σὲ γνῶσιν | τῶν ἐπιγείων νόμος: ita Vind; Par τῶν αἰθερίων νόμος | τῶν αἰθερίων φύλαξ: ita Vind; Par τῶν ἐπιγείων φύλαξ | ἠξιωμένην: ita Vind; Par ἀξιωμένην | θελήσαντί μοι: uterque codex θελήσαντί με | εἰρηκώς μοι Χρῄζω: ita Vind; Par εἰρηκὼς μὴ χρήζω | ἐν τῇ θαλάσσῃ: Par om τῇ | εἰ μὴ ἦς: Vind εἰ μὴ εἷς | ἀτενίσαι: Vind ἀτενῆσαι

κρυφον νόσον φιμώσας τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φανερὰν πρᾶξιν ἐκκόψας, ὁ θλίψας καὶ ἐξορίσας τὸν ἐν ἐμοὶ στασιάζοντα, ὁ ἄσπιλόν μου καὶ ἄθραυστον τὴν εἰς σὲ φιλίαν καταστήσας, ὁ ἀνενδοίαστόν μου τὴν εἰς σὲ πίστιν δούς, ὁ καθαράν μου τὴν εἰς σὲ γνώμην ὑπογράψας, ὁ τῶν ἔργων τὸν ἐπάξιον ἀποδιδοὺς μισθόν, ὁ ἐγκαταθέμενός μου τῇ ψυχῇ μηδὲν ἔχειν κτῆμα ἢ σὲ μόνον. τί γὰρ σοῦ τιμιώτερον; νῦν ὅτε κύριε ἣν ἐπιστεύθην οἰκονομίαν σου ἐτελείωσα, ἀξίωσόν με τῆς σῆς ἀναπαύσεως, τὸ ἐν σοὶ τέλειον ἐργαζόμενος, ὅπερ ἐστὶν ἄρρητος σωτηρία. καὶ πορευομένου μου πρὸς σὲ ὑποχωρησάτω πῦρ, νικηθήτω σκότος, ἀτονησάτω κάμινος, σβεσθήτω γέεννα, ἀκολουθησάτωσαν ἄγγελοι, φοβηθήτωσαν δαίμονες, θραυσθήτωσαν ἄρχοντες, δυνάμεις σκότους πεσέτωσαν, δεξιοὶ τόποι στηκέτωσαν, ἀριστεροὶ μὴ μεινάτωσαν, ὁ διάβολος φιμωθήτω, ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω, ἡ μανία αὐτοῦ ἠρεμησάτω, ἡ ὀργὴ αὐτοῦ θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ παταχθήτω καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ ῥίζα ἀπορριζωθήτω· καὶ δός μοι τὴν εἰς σὲ ὁδὸν ἀνύβριστον ἀνεπηρέαστον ἀνύσαι, ἀπολαβεῖν δὲ ἅπερ ὑπέσχου τοῖς καθαρῶς βιοῦσιν καὶ σεμνὸν ἠγαπηκόσι βίον.

22 Καὶ ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐδόξασεν τὸν θεόν, σφραγισάμενός τε ὅλως ἑστὼς καὶ εἰπὼν ἡμῖν Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν ἀδελφοί, ἀπέλυσεν τοὺς ἀδελφούς. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν αὔριον αὐτὸν μὲν οὐχ εὗρον, ἀλλὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ καὶ βρύουσαν τὴν πηγήν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐμνήσθησαν τὸ εἰρημένον Πέτρῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου περὶ αὐτοῦ Τί γάρ σοι μέλει ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι· καὶ ἐδόξασαν ἐπὶ τῷ γεγονότι θαύματι τὸν θεόν. καὶ οὕτως πιστεύσαντες ἀνεχώρησαν αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν φιλάνθρωπον θεόν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ἐξορίσας: Par ἐξωρίσας | ὁ ἄσπιλον: Par om ὁ | ἀνενδοίαστον: Par ἀνενδύαστον, Vind ἀνενδίαστον | μου τῇ ψυχῇ: Vind μου τὴν ψυχήν | νῦν ὅτε κύριε: Par om κύριε | νικηθήτω σκότος: ita Vind; in Par νικηθήτω periit | γέεννα: Par γέενα | στηκέτωσαν: ita Vind; Par στεικέτωσαν | ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω: haec Vind habet, non item Par | θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ: haec in Vind desiderantur | ἀπορριζωθήτω: ita Vind; Par ἀπορρηθήτω

22. σανδάλια: Par σαντάλια | Vind πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεί etc.

APOCALYPSES APOCRYPHAE.

APOCALYPSES APOCRYPHAE

MOSIS, ESDRAE, PAULI, IOHANNIS,

ITEM

MARIAE DORMITIO,

ADDITIS EVANGELIORUM ET ACTUUM APOCRYPHORUM SUPPLEMENTIS.

MAXIMAM PARTEM NUNC PRIMUM EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF,

PHIL. ET THEOL. D. LEGG. D. HONOR. CANTABR. IUR. CIV. D. HONOR. OXON. THEOL. ET PALAEOGR. BIBL. PROF. P. O. LIPS.

LIPSIAE

HERM. MENDELSSOHN.

MDCCCLXVI.

VIRO EXCELLENTISSIMO AC PERILLUSTRI

AUGUSTO DE GRIMM,

DE EDUCANDIS DOMUS CAESAREAE RUSSICAE PRINCIPIBUS
MERITISSIMO,

ITINERIS ORIENTALIS CUI CODEX SINAITICUS DEBETUR
ADIUTORI ACERRIMO,

FAUTORI SUO ET AMICO

ANIMI DEDITISSIMI TESTANDI CAUSSA

D. D. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

PROLEGOMENA.

In itineribus nostris ab anno 1840 per Europam et orientales terras factis etiam illud propositum nobis erat, ut codices indagaremus unde libri Novi Testamenti qui dicuntur apocryphi vel primum in lucem protrahi vel rectius edi possent. Nec deerat studiis eventus. Centum enim ac plus codices Graecos et Latinos invenimus quibus excutiendis exsequeremur propositum. Quorum subsidiorum ope non modo libros iam aliorum curam inprimis Fabricii et Thilonis nactos emendatius ac plenius edere contigit, sed etiam haud paucos ab oblivione vindicare. Quindecim autem anni sunt cum ad fructus itinerum et studiorum nostrorum in hoc litterarum genere publici iuris faciendos accessimus. Initium fecimus anno 1851 ab actis apostolorum apocryphis, quorum septem primi dedimus, septem alia vel primum integra vel plurimis locis emendata. Horum quae ultimo loco diximus numero nec acta Thomae eximenda sunt, quamvis maiorem reliquis diligentiam ab ipso primo editore nacta sint. Actis duobus annis post evangelia apocrypha addidimus. Cuius generis libellos rursus septem edidimus primi; reliquorum nihil non emendatum dedimus; ipsi vero gravissimi, evangelium Iacobi dicimus, evangelium Thomae, acta Pilati, multum laboris poscebant.

Absolutis actis atque evangeliis reliquum erat ut apocalypses tractaremus. Quod brevi factum iri postquam anno 1851 in Studiis Theologicis et Criticis Heidelbergensibus significavimus, prolato ex collectionibus nostris argumento apocalypsis Pauli, quam deperditam paullo ante Fridericus Lücke dixerat, aliorumque librorum similium incognitorum, tot alii labores[1] et itinera tantam ei rei moram intulerunt ut nunc demum fidem solveremus.

Edidimus igitur, ut ipso libri nostri titulo significatum est, quattuor scripta quae auctores apocalypses dixerunt: quorum tria, Mosis Esdrae Pauli insignita nominibus, lucem nondum viderant, quartum, cui nomen Iohannis praefixum est, semel sed parum recte editum erat. Addidimus librum huc usque ineditum de dormitione Mariae, plerumque Iohanni adscriptum, opus inprimis memorabile et in originibus cultus Mariani indagandis gravissimum. Cui libro Graece scripto tractatus duo Latinos subiunximus, liberrime inde derivatos, quorum priorem et ipsum primi edidimus, alteri dudum vulgato antiquiorem formam ex libro scripto reddidimus.

Harum litterarum quum ea sit ratio ut vix duo codices scriptura consentientes inveniantur, difficile est recte edere quae ex pluribus fontibus haurienda sunt; si quid

---

[1] Ex eo quem diximus anno Novum Testamentum Graece undecies edendum vel repetendum erat, additis etiam Latino textu ad codicem Amiatinum recensito et Germanico ad ipsius Lutheri normam recognito, item bis Vetus Testamentum Graece renovatis prolegomenis repetivimus; codicem Claromontanum anno 1852 edidimus, item Anecdota sacra et profana anno 1855 rursusque additis supplementis 1860; Synopsin evangelicam secundum edidimus 1864, item ab anno 1855 Monumentorum sacrorum ineditorum novae collectionis volumina quattuor (I. II. III. V.); anno 1860 Notitiam editionis codicis Sinaitici cum catalogo codicum a nobis ex oriente Petropolin perlatorum et anecdotis aliquot; anno 1862 Bibliorum codicem Sinaiticum voluminibus quattuor, anno insequenti Novum Testamentum Sinaiticum, anno 1864 Nov. Test. Graece ex Sinaitico codice Vaticana itemque Elzeviriana lectione notata. Praeterea anno 1862 descriptionem itineris in terram sanctam facti vulgavimus. Exeunte autem anno 1864 etiam suscipienda erat nova Novi Testamenti editio critica maior (editio octava sive repetitionibus omnibus numeratis decima octava).

vero uno tantum ex codice petere licet, a vitiositate scripturae, qua libri eiusmodi praeter cetera conspicui sunt, vix minor edendi difficultas oritur. Quos hoc volumine libros comprehendimus, ii utraque illa nos difficultate premebant: alteri enim subsidii critici penuria, alteri codicum varietate atque discrepantia edendi laborem auxerunt. Quae ab inconstantia codicum difficultas est, ea quidem ita, si non vinci, certe praeteriri potest ut unius codicis scriptura exprimatur adnotatis reliquis. Quod ut rectissime fit ubi unus prae ceteris sive antiquitatis laude sive scripturae bonitate eminet, ita vix commendari potest ubi simili modo omnes ad recuperandum textum in antiquitate vulgatum faciunt. Hoc vel maxime in eos huius voluminis libellos quadrat, qui Mosis et Iohannis apocalypses dicti sunt; quorum textum ex iis quos invenimus codicibus non sine arbitrio concinnasse videbimur. Expromta vero larga manu singulorum varietate providimus ne aliis obtrudere videremur quae ipsi probabilia duximus.

Quae de singulis libris praefati sumus, satis pauca sunt. Tamen ab huius editionis consilio alienum erat plura dare; nec ut praeter consilium daremus per otium nunc licuit. Quem vero olim librum de evangeliorum apocryphorum origine et usu scripsimus[2] ubi nova editione repetemus, tantopere ab amicis flagitata, omnibus exemplis anni 1851 dudum divenditis, ea potissimum quae de dormitione Mariae hoc volumine edidimus simul tractare consentaneum erit. Quae enim de origine et usu horum scriptorum proferri possunt, ea ipsa sunt quae uberius nunc perscribere noluimus.

Praeterea nonnulla litterarum apocalypticarum supplementa Prolegomenis inserenda curavimus. Supersunt autem alia haud pauca quae ad litteras Novi Testamenti apocryphas locupletandas atque emendandas praeparavi-

---

[2] Prodiit ex auctoritate Societatis Haganae pro defendenda Religione Christiana Hagae Comitum 1851.

mus, ut epistulas varias partim iam notas partim certe nondum editas, ut Iohannis acta illa uberrima quae Prochori nomen prae se ferunt[3]. Quibus ad edendum corpus Novi Testamenti apocryphum reservatis, nunc satis habuimus nonnihil quod ad supplendam nostram actorum apocryphorum editionem facit ad calcem libri addere, atque alia quibus evangelia supplentur adnectere Prolegomenis.

Sed iam breviter de singulis explicandum est.

I.
APOCALYPSIS MOSIS.

Plures hoc nomine libri ex antiquitate innotuerunt, ita tamen ut non eodem semper eoque solo dicti esse videantur. Qua de re quum ipsi breviter diximus in Studiis Theologicis et Criticis Heidelbergensibus a. 1851. fascic. 2. tum paullo fusius explicuerunt Lückius in libro quem inscripsit: Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johannes etc. 1848. fascic. 1. pag. 232 sqq. et Dillmannus in Encyclopaedia Theologica Herzogiana vol. 12. pag. 317 sqq. (1860.) Cohaerent autem cum apocalypsibus Mosis quae antiquis dicebantur libri qui circa Adamum eiusque vitam et mortem versabantur[1]; ab Adamo enim etiam illas fabularum initium fecisse, libro Iubilaeorum probatur, quem et ipsum inter apocalypses Mosis Syncellus et Cedrenus retulerunt.

Is liber quem nunc edidimus quorsum referendus sit dubium est. Videtur autem non tam per se inventus esse sed partem alicuius maioris libri effecisse: quem quidem non mediae aetati

---

[3] Plura alia ad Veteris Testamenti pseudepigrapha pertinent. In his eminent *testamenta duodecim patriarcharum*, quae ad tollendam imperfectissimam Grabii editionem ex quattuor codicibus Graecis hausimus. Quae praeterea testamenta passim in codicibus inveniuntur, Abrahami, Melchisedeci, Iobi, perexigui pretii sunt; sed et haec transcripsimus. *Salomonis* vero *testamentum* habemus, a quo certe illud quod Fleckius edidit demum derivatum est. Ceterum ipsam quam edidimus Mosis apocalypsin inter Veteris Testamenti pseudepigrapha referendam esse apparet. Non idem in Esdrae librum quadrat, totum Christianum illum quidem.

[1] Cf. Dillmann. l. l. pag. 319.

sed potius saeculis circa Christum natum tribuendum esse, quum universa libri ratione tum singulis quibusdam probabile fit, a quibus alii scriptores antiqui pependisse videntur. Huc inprimis pertinet narratio de Setho ad portas paradisi delegato olei misericordiae petendi caussa, ad quam auctor Descensus Christi ad inferos respicit capite tertio (Evangg. apocryph. pag. 303. Cf. etiam textum Latinum A cap. XII. pag. 390.) Ista fabula post vario modo exculta atque etiam medii aevi poetis celebrata [2] nescio an potissimum e libro nostro fluxerit, cuius principale quoddam argumentum efficit. Accedit illud quod sectionibus 7 et 17 traditur de hora qua Evam diabolus ad peccandum pellexit. Quam ad traditionem quum auctor protevangelii quod vocant capite XIII. pag. 25. allusit, Thilo rectam eius loci scripturam non assequutus praeter morem prorsus a vero aberravit, pagina Codicis sui apocryphi 223. haec adnotans: „In his *ὥρα δοξολογίας* est tempus status felicis, quo primus homo fruebatur ante peccati origines, quo secundum textum cod. Vat. A cum angelis consuetudinem habuisse traditur.“ Praetereo alia. Spero autem non defuturos esse qui hanc in rem totumque librum accuratius inquirant.

Ad edendum adhibuimus codices quattuor, duo Italicos, duo Vindobonenses. Is cui siglum A dedimus codex est Venetus Nanianus LXIII. chartaceus saeculi fere decimi tertii [3]. Hunc totum transcripsimus anno 1843. Alter Italicorum D nobis dictus Mediolanensis est Ambros. C 237 Inf. membranaceus saeculi fere undecimi. Hunc ab initio tantum et ad finem eodem anno exscripsimus. Duo Vindobonenses apud nos B et C dicuntur. B chartaceus saeculi XIII. vel XIV. a Lambecio Catalogi libro V. numero CCX notatus est; cf. l. l. pag. 63. ad codicis fol. 310 sqq. Alter membranaceus XII. fere saeculi Lambecio est libri VIII.

[2] Placuisse auctori carminis satyrici saec. XV. Rynke de Vos ex Goethio renovatore eius carminis (cf. apud eum Reineke Fuchs cantum 10, 21 sqq.) notissimum est. Nuperrime Alfred Maury in libro: Croyances et Légendes de l'antiquité (Paris, 1863), pag. 294 adnotavit eandem fabulam inveniri in „historia poenitentiae Adami“ Gallice versa a Colardo Mansion. „Cette légende se rencontre dans *l'Histoire de la pénitence d'Adam*, qui a été traduite du latin en français par Colard Mansion. Voy. Van Praet, *Recherches sur Louis de Bruges seigneur de la Gruthuyse* p. 96 et suiv.“ Dudum Lambecius (cf. Catalogi lib. V. pag. 63 et lib. II. pag. 778.) indicavit Lutwini poema de vita Adami et Evae, quod in libris scriptis bibl. Caesareae exstat, ad nostram fabulam conferendum esse.

[3] Auctori Catalogi p. 101. saeculi 12. vel 13. dicitur. Praeterea mendosissimum dicit et scriptum a librario qui non intelligebat quod exarabat.

κρυφον νόσον φιμώσας τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φανερὰν πρᾶξιν ἐκκόψας, ὁ θλίψας καὶ ἐξορίσας τὸν ἐν ἐμοὶ στασιάζοντα, ὁ ἄσπιλόν μου καὶ ἄθραυστον τὴν εἰς σὲ φιλίαν καταστήσας, ὁ ἀνενδοίαστόν μου τὴν εἰς σὲ πίστιν δούς, ὁ καθαράν μου τὴν εἰς σὲ γνώμην ὑπογράψας, ὁ τῶν ἔργων τὸν ἐπάξιον ἀποδιδοὺς μισθόν, ὁ ἐγκαταθέμενός μου τῇ ψυχῇ μηδὲν ἔχειν κτῆμα ἢ σὲ μόνον. τί γὰρ σοῦ τιμιώτερον; νῦν ὅτε κύριε ἣν ἐπιστεύθην οἰκονομίαν σου ἐτελείωσα, ἀξίωσόν με τῆς σῆς ἀναπαύσεως, τὸ ἐν σοὶ τέλειον ἐργαζόμενος, ὅπερ ἐστὶν ἄρρητος σωτηρία. καὶ πορευομένου μου πρὸς σὲ ὑποχωρησάτω πῦρ, νικηθήτω σκότος, ἀτονησάτω κάμινος, σβεσθήτω γέεννα, ἀκολουθησάτωσαν ἄγγελοι, φοβηθήτωσαν δαίμονες, θραυσθήτωσαν ἄρχοντες, δυνάμεις σκότους πεσέτωσαν, δεξιοὶ τόποι στηκέτωσαν, ἀριστεροὶ μὴ μενέτωσαν, ὁ διάβολος φιμωθήτω, ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω, ἡ μανία αὐτοῦ ἠρεμησάτω, ἡ ὀργὴ αὐτοῦ θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ παταχθήτω καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ ῥίζα ἀπορριζωθήτω· καὶ δός μοι τὴν εἰς σὲ ὁδὸν ἀνύβριστον ἀνεπηρέαστον ἀνύσαι, ἀπολαβεῖν δὲ ἅπερ ὑπέσχου τοῖς καθαρῶς βιοῦσιν καὶ σεμνὸν ἠγαπηκόσι βίον.

22 Καὶ ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐδόξασεν τὸν θεόν, σφραγισάμενός τε ὅλως ἑστὼς καὶ εἰπὼν ἡμῖν Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν ἀδελφοί, ἀπέλυσεν τοὺς ἀδελφούς. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν αὔριον αὐτὸν μὲν οὐχ εὗρον, ἀλλὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ καὶ βρύουσαν τὴν πηγήν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐμνήσθησαν τὸ εἰρημένον Πέτρῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου περὶ αὐτοῦ Τί γάρ σοι μέλει ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι· καὶ ἐδόξασαν ἐπὶ τῷ γεγονότι θαύματι τὸν θεόν. καὶ οὕτως πιστεύσαντες ἀνεχώρησαν αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν φιλάνθρωπον θεόν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ἐξορίσας: Par ἐξωρίσας | ὁ ἄσπιλον: Par om ὁ | ἀνενδοίαστον: Par ἀνενδύαστον, Vind ἀνενδίαστον | μου τῇ ψυχῇ: Vind μου τὴν ψυχήν | νῦν ὅτε κύριε: Par om κύριε | νικηθήτω σκότος: ita Vind; in Par νικηθήτω periit | γέεννα: Par γέενα | στηκέτωσαν: ita Vind; Par στεικέτωσαν | ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω: haec Vind habet, non item Par | θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ: haec in Vind desiderantur | ἀπορριζωθήτω: ita Vind; Par ἀπορρηθήτω

22. σανδάλια: Par σαντάλια | Vind πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεί etc.

APOCALYPSES APOCRYPHAE.

προφήτου Ἔσδρα διάγνωσις περὶ τῶν ζ' ἡμερῶν. Ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς ἑβδομάδος ἤτοι κυριακῇ ἐὰν γένωνται καλάνδαι Ἰαννουαρίων (sic), *ἔσται χειμὼν χρήσιμος, ἔαρ ὑγρόν, θέρος ξηρόν, μετόπωρον ἀνεμῶδες, καρποὶ χρήσιμοι, προβάτων δαψίλεια, μέλι πολύ, τρυγητὸς καλός, νεωτέρων θάνατος.* Exit notis de die sabbati: *Ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ τουτέστι σαββάτῳ ἐὰν γένωνται καλάνδαι Ἰαννουαρίων, χειμὼν οὐκ ἐπαχθής, ἔαρ καὶ θέρος ἀνεμῶδες, μετόπωρον ξηρόν, καρπῶν σπάνις -- ἀνδρῶν χρησίμων τῶν ἐπικρατούντων ἀπώλεια, ἐμπρησμοὶ πολλοὶ ἔσονται καὶ γερόντων θάνατοι.*

Scripturas huiusmodi Nicephorus Homologeta (saec. IX.) respicere videtur scribens canone 3 et 4: *τὰ λεγόμενα βροντολόγια καὶ σεληνοδρόμια ἢ καλανδολόγια οὐ χρὴ παραδέχεσθαι.* (Exscripsit locum Fabricius in Cod. N.T. apocr. pag. 951 sq.)

III.
APOCALYPSIS PAULI.

De duobus libris relatum est qui antiquis apocalypses Pauli dicebantur. Alteram, quam iam Dionysius Alexandrinus verbis ab Eusebio hist. eccl. 7, 25. relatis innuisse videtur, Epiphanius haeresi 18 (38), 2. a Caianis excogitatam appellatamque *ἀναβατικὸν Παύλου* atque etiam a Gnosticis usurpatam dixit. Quod Epiphanii testimonium in annalibus suis Mich. Glycas secutus est. De altera Augustinus et Sozomenus dixere. Et Augustinus quidem in Iohannis evang. cap. 16. tractatu 98. haec scripsit: *Quamquam et inter ipsos spiritales sunt utique aliis alii capaciores atque meliores, ita ut quidam illorum ad ea pervenerit* (pervenerint?) *quae non licet homini loqui. Qua occasione vani quidam apocalypsim Pauli, quam sane* (edd. al. *sana*) *non recipit ecclesia, nescio quibus fabulis plenam stultissima praesumtione finxerunt, dicentes hanc esse unde dixerat raptum se fuisse in tertium caelum et illic audisse ineffabilia verba, quae non licet homini loqui. Utcumque illorum tolerabilis esset audacia, si se audisse dixisset quae adhuc non licet homini loqui. Cum vero dixerit quae non licet homini loqui, isti qui sunt qui haec audeant impudenter et infeliciter loqui?* Apud Sozomenum vero hist. eccl. 7, 19, postquam revelationem Petri a veteribus quidem repudiatam sed in quibusdam Palaestinae ecclesiis quotannis certa die lectam dixit, haec legimus: *τὴν δὲ νῦν ὡς ἀποκάλυψιν Παύλου τοῦ ἀποστόλου φερομένην, ἣν οὐδεὶς ἀρχαίων εἶδε, πλεῖστοι μοναχῶν ἐπαινοῦσιν· ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς βα-*

σιλείας[1] *ἰσχυρίζονταί τινες ταύτην ηὑρῆσθαι τὴν βίβλον· λέγουσι γὰρ ἐκ θείας ἐπιφανείας ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας κατὰ τὴν οἰκίαν Παύλου μαρμαρίνην λάρνακα ὑπὸ γῆν εὑρεθῆναι καὶ ἐν αὐτῇ τὴν βίβλον εἶναι. ἐρομένῳ δέ μοι περὶ τούτου ψεῦδος ἔφησεν εἶναι Κίλιξ πρεσβύτερος τῆς ἐν Ταρσῷ ἐκκλησίας· γεγονέναι μὴν γὰρ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐ πολιὰ τὸν ἄνδρα ἐδείκνυεν· ἔλεγε δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐπίστασθαι παρ' αὐτοῖς συμβάν, θαυμάζειν τε εἰ μὴ τάδε πρὸς αἱρετικῶν ἀναπέπλασται.*

Quae veterum de duabus Pauli revelationibus testimonia anno 1848 recensens Lückius l. l. pag. 247. addit neutrius libri quicquam ad nos pervenisse, unde quid rei esset accuratius disci posset. Quae quum legissem, statim ad virum egregium perscripsi reperisse me anno 1843 dum Italiam perlustrarem apocalypsin Pauli ab Augustino et Sozomeno commemoratam [2]. Esse vero eandem accurata Sozomeni expositio, cui apprime textus libri respondet, vetat dubitare. Neque magis mihi dubium est quin rursus eadem sit quae passim post Augustinum et Sozomenum apocalypsis Pauli commemorata est, ut in decreto Gelasii de libris recipiendis et non recipiendis, in eo qui ex codice Coislin. 120. innotuit indice apocryphorum [3], in scholiis ad grammaticam Dionysii Thracis [4], in commentariis Theophylacti et Oecumenii ad 2 Cor. 12, 4., apud Nicephorum Homologetam [5], apud Marcum patriarcham Alexandrinum quaestione 2. ad Theodor. Balsamonem [6]. Quae sententia eo confirmatur quod his locis omnibus liber de quo quaerimus ipso nomine apocalypsis Pauli vocatur (nisi quod Marcus patriarcha *τὰς ὁράσεις τοῦ ἁγίου Παύλου* dicit), vetustissimum vero illud Caianorum opus *ἀναβατικὸν Παύλου* et apud Epiphanium et apud Glycam dicitur. Istum

---

[1] De Theodosio Magno dicit.

[2] Eius rei mentionem fecit Lückius anno 1852 in Addendis et Emendandis, quibus auxit librum suum.

[3] Vide Montfaucon: Biblioth. Coisl. pag. 194. Cf. etiam Anecd. mea sacr. et prof. 1860. pag. 230. Similis index in cod. Reg. nunc Imp. 1789 post quaestiones Anastasii Nicaen. habetur, ut docuit Coteler. PP. AA. 1698. I. p. 197.

[4] Leguntur in Imm. Bekkeri Anecdotis Graecis vol. III. pag. 1165: δεῖ δὲ διαγινώσκειν τὸν γραμματικὸν τὰ ὀνόματα καὶ τὰς φωνὰς τῶν εὐαγγελιστῶν, ἵνα μὴ ἀλλότριον καὶ ψευδὲς εὐαγγέλιον δέξηται. ἀλλὰ καὶ ὁμωνύμως ψευδῆ συγγράμματά εἰσιν, οἷον ἡ λεγομένη ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου Παύλου· οὐ γάρ ἐστι τοῦ ἁγίου Παύλου, ἀλλ' ἑτέρου, αἱρετικοῦ, τοῦ Σαμωσατέως, ὅθεν οἱ Παυλικιανοὶ κατάγονται.

[5] Locum exscripsit Fabricius Cod. apocr. N. T. p. 951. τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα etc. vide supra.

[6] Cf. Fabric. l. l. pag. 949 sqq.

Graeco codice post verba *κἀγὼ ἀποστείλω τὸν ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν* nullo intervallo nec ulla alieni mentione facta sic pergitur: *βλέπε παῦλον τὸν ταπεινόφρονα, παῦλον τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, τὸν ῥήτοραν τὸν πνευματικόν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν λιμένα τὸν ἀκύμαντον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον, τὸν ἐν σώματι τὴν οἰκουμένην κυκλοῦντα καὶ καθάπερ ὑπόπτερόν τινα τὴν οἰκουμένην διαδραμόντα· βλέπε ἐκεῖνον ταπεινοφρονοῦντα, τὸν ἰδιώτην καὶ φιλόσοφον, τὸν πένητα καὶ πλούσιον· ἐκεῖνον ἀληθῶς ταπεινόφρονα λέγω τὸν μυρίους καμάτους ἀντλήσαντα, τὸν μυρία κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπαια ἐπιδειξάμενον, τὸν κηρύττοντα καὶ λέγοντα· καὶ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· ὁ φυλακὰς ὑπομείνας καὶ πληγὰς καὶ μάστιγας [καὶ] διὰ τῶν ἐπιστολῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας - - - ἀλλὰ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτήσατο. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.* Haec quorsum pertineant dicere non habeo, sed facile dicent qui eloquentiae patristicae monumenta bene cognita habent.

IV.
APOCALYPSIS IOHANNIS.

Scholia ad grammaticam Dionysii Thracis, eodem loco quem supra attulimus, praeter Pauli apocalypsin etiam apocalypsis Pseudo-Iohannis mentionem faciunt; post verba enim *ὅθεν οἱ Παυλικιανοὶ κατάγονται* pergunt: *καὶ ἑτέρα ἀποκάλυψις ἡ λεγομένη τοῦ θεολόγου. οὐ λέγομεν δὲ τὴν ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ, μὴ γένοιτο· αὕτη γὰρ ἀληθεστάτη ἐστίν· ἀλλὰ τὴν ψευδώνυμον καὶ ἀλλότριον.* Adscribuntur scholia ista nono saeculo [1]. Antiquiorem testem haec Iohannis apocalypsis non habet. In codicibus vero Graecis haud paucis etiamnum invenitur; nec dubium videtur quin idem liber etiam ad orientales transierit, quemadmodum Assemanus in Bibl. orient. Clem. Vat. tom. III. part. I. pag. 282. „apocalypsin Iohannis apostoli aliam ab ea quam ecclesia catholica suscipit" in tribus codicibus Arabice a se repertam testatur.

Edidit librum primus Andreas Birch in Auctario suo codicis apocryphi Fabriciani 1804, sed parum recte. Codicis enim Palatino-Vaticani num. 346. scripturam, quam redditurum se profes-

[1] Cf. Lücke: Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johannes etc. 1848. p. 246 sq. item pag. 302.

sus est, modo non assequutus est, id quod nullus dubito, modo vitiis typographicis deformavit, etsi vitia sat multa utrum codicis an editoris sint ambigi potest. Nec plus diligentiae in conferendo Vindobonensi codice (Lambecio V. libri octavi, Nesselio 119.) positum videtur; licet enim „selectis locis" conlatum dicat „quum Vaticanum ab imperito librario admodum negligenter habitum observasset", tamen locos perquam corruptos edidit, ad quos nihil quod differret adnotavit. Nec recte ipsi fecimus quod ab initio certe libri passim utriusque codicis testimonium, i. e. FG (Vaticanum F, Vindobonensem G diximus) lectioni e Vaticano haustae adscripsimus. Vindobonensem enim multo magis quam apud Birchium videtur a Vaticano differre certe sectione 1. probare possumus, cuius textum apocalypsi Iohannis iam typis exscripta in schedis nostris invenimus. Legitur enim ibi sic: *Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου· καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ παρεγενόμην ἐγὼ ἰωάννης μόνος ἐπὶ τὸ* (cod. *τὼ*) *ὄρος θαβῶρ* (sic), *ἔνθα καὶ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ θεότητα ἔδειξεν ἡμῖν. καὶ μὴ δυνηθέντος μου στῆναι, ἔπεσα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ηὐξάμην πρὸς κύριον καὶ εἶπον· κύριε ἡμῶν ἰησοῦ χριστὲ θεὲ ὑπεράγαθε, ὁ καταξιώσας με δοῦλόν σου γενέσθαι, ἄκουσον τῆς φωνῆς μου καὶ δίδαξον περὶ τῆς ἐλεύσεώς σου· ὅταν μέλλῃς ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, τί μέλλει* (cod. *-λλῃ*) *γενέσθαι· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη τί μέλλουσιν γενέσθαι ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις· ἀποκάλυψόν μοι πάντα.*

Praeter Birchii labores ad editionem nostram adhibiti sunt codices quinque, quorum tres Veneti Marciani sunt, duo Parisienses. Veneti sigla apud nos ACE habent; A est Marc. class. XI. codex XX; C Marc. class. II. codex XLII; E Marc. class. II. cod. XC. Est autem A saeculi fere decimi quinti; paullo antiquiores duo reliqui. Parisienses B et D diximus; ille anno 1523 scriptus numero 947 notatur; hic saeculi XV. numero 1034. Nullum igitur codicem antiquitate insignem ad manus habuimus; nec enim Birchii codices nostris antiquiores.

Quantum autem negotii nobis facessiverit recensio textus ad tam diversas inter se auctoritates instituenda, non est quod dicam; ex ipsa enim editione cuivis facile apparebit.

Quattuor autem apocalypsibus nostris de libris simili argumento nonnulla addere consentaneum duximus. Ac primum qui-

dem de apocalypsi Petri Arabice scripta et de revelationibus Bartholomaei Sahidice repertis. Illa, cui vix quicquam cum apocalypsi Petri apud veteres celeberrima commune esse potest, in pluribus codicibus quum Romae (cf. Asseman. Catal. bibl. orient. Clem. Vat. III, 1. pag. 282. numero 7.) tum apud Anglos inventa est, indeque brevi eam prodituram esse spes est. Sed iam anno 1821. Alexander Nicoll in Catalogo codd. mss. orientalium bibl. Bodl. plura excerpsit quae ad ingenium libri universamque rationem accuratius cognoscendam faciunt [1]. Scripsit enim ille l. l. Partis II. volumine I. pag. 49 sqq. haec: „Complectitur codex apocalypsin S. Petri sive relationem rerum a Iesu Christo illi revelatarum, quae ab initio mundi evenerant, et quae usque ad saeculi finem sive Christi secundum adventum eventurae sint. Librum conscripsisse dicitur Clemens [2], ut abunde ex ipso contextu liquet, quocum S. Petrum arcana ipsi manifestata communicasse traditur. Ex capite 24. constat librum esse ab ipso Clemente appellatum *Librum perfectionis* sive *Librum completum*, quasi omnia tam praeterita quam futura comprehendentem. Capita sunt omnino 89, quorum argumenta, quatenus in ipso codice eiusque apographo servantur, ita sese habent: I. --- Adam - ex Golgotha [3] in paradisum cum angelis, qui eum laudabant deumque benedicebant eumque adorabant, et quomodo ex costa eius (Evam) formarit illique eam coniugem dederit. II. Quomodo praeceptum divinum neglexerit Adamus; de remotione eius a gratia et gloria, exitu ex paradiso et lapsu in montem sanctum [4]. III. Quomodo incarnationem gloriosam Adamo notam fecerit deus; de thure, auro et myrrha, quae magi obtulerunt (oblaturi essent), cum dominus in corpore natus esset (fuisset). IV. De ortu Habelis eiusque a Caino caede huiusque e

---

[1] Repetiit etiam ex Grabio (Spicileg. pag. 76 sq.) et Dacherio (Spicileg. tom. VIII. p. 382) litteras Iacobi de Vitriaco episcopi Acconensis ad Honorium III. papam circa annum 1219 datas, in quibus ille narrat ostensum sibi esse a Surianis librum antiquissimum lingua Saracenica scriptum et inscriptum: *Revelationes b. Petri apostoli, a discipulo eius Clemente in uno volumine redactae*, ac fuisse ibi praenuntiatum de statu ecclesiae dei a principio usque ad tempora Antichristi et finem mundi etc. Singula quae ex illis revelationibus excerpsit haud dubium relinquunt, idem opus quod Bodleiana bibliotheca possidet a Surianis illo tempore ostensum esse episcopo Acconensi.

[2] Egregie cum hoc codex Vaticanus convenit teste Assemano l. l.

[3] Ad Golgotha sedentem fabulatur auctor Adamum singulis animalibus nomina imposuisse et deinde angelis comitantibus in paradisum ductum esse.

[4] Monti sancto paradisi fundamenta fingitur inniti.

monte descensu. V. Praeceptum Adami ad Sethum et obitus Adami. VI. Praeceptum de horis nocturnis ac diurnis, quibus precentur universi creati in caelo, terra et spatio inter ea medio. VII. De adventu domini Christi, et quae signa ac miracula fecerit (facturus esset) in terra. VIII. De incarnatione et passionibus (Christi) vitam conferentibus. IX. Prophetia Adami de diluvio, et praeceptum ad Sethum filium suum, et obitus Adami, cui sit pax. X. De praesentia angelorum et turmarum (caelestium) ad exequias Adami celebrandas et honore eius apud deum O. M. et de filiis sanctorum. XI. De filiorum Sethi descensu ex monte sancto in partem eius inferiorem eorumque commercio peccandi cum filiis Caini, quibus, cum in montem ascendere tentarent, is coram oculis factus est ignis accensus; et de Enochi in caelum raptu. XII. Colloquium dei cum Noacho et mandatum de conficienda navi, praeceptum Methusalahi patris (avi) eius, quod ei moriens dedit, et descensus Noachi e monte sancto cum fletu tristitiaque vehementi, et historia diluvii. XIII. De irae divinae remissione. XIV. De ebrietate Noachi et pudendorum eius revelatione. XV. De Coptis, Cushaeis, Indis - - et ceteris Nigritis, qui posteri sunt Canaanis filii Hami. XVI. De translatione [5] corporis Adami ad (locum) Golgotha, qui Hierosolymae est, et electione Melchisedeci a deo O. M., ut fieret dei summus sacerdos. XVII. De lingua Syriaca, confusione linguarum et divisione gentium, populorum atque tribuum. XVIII. De Nimrodo Magno, de rege, cultu idolorum etc., et quae praestigiarum ac doli eos docuerint daemones, et de ventis qui idola prostraverint. XIX. De Abrahamo atque Sara, oblatione Melchisedeci, Hierosolymae aedificatione et genealogia dominae purae, matris lucis verae. XX. De incendio librorum (sacrorum) [6], captivitate Israelitarum et reditu ad Hierosolymam post annos septuaginta. XXI. Declaratio nominum patrum, quibus sit pax, usque ad ortum dominae purae, virginis, matris lucis, vitae ac misericordiae. XXII. Expositio prophetiae Danielis, et de stellis, magis etc. XXIII. De natali domini Christi, nominibus magorum, oblationi-

---

[5] Haec translatio describitur apud Eutychium in annalibus (tom. I. p. 48). Locum Golgotha credebant orientales in medio terrae positum et *calvariae* nomen ei inditum quod ibi sepulta esset Adami calvaria.

[6] Libros sacros ante captivitatem in puteum cum igne sacro sive paradisi coniectos, ab Ezra, cui facultatem eos proferendi deus dedisset, etiamsi prorsus fuissent consumpti, post reditum a Babylone restitutos et denuo scripto traditos, antiquitus creditum fuit. Cf. Abulfaragii hist. dynast. p. 57.

bus, baptismo, crucifixione, morte atque resurrectione sancta. XXIV. Quomodo dominus Iesus Petrum, Iacobum ac Iohannem assumpserit iisque dederit spiritum sanctum cum potestate sanandi morbos etc. XXV. Quomodo S. Petrus dominum Iesum Christum rogavit ut sibi patefaceret mysteria recondita. XXVI. De manifestatione mysterii trinitatis. XXVII. De creatione caeli et aquarum, forma Hierosolymae caelestis, speciebus angelorum lucis ac figuris eorum. XXVIII. De principibus angelorum, quodque dominus Iesus sit deus sine controversia. XXIX. De statu, speciebus ac formis Lucidorum, et quod dominus Iesus sit omnipotens. XXX. Quomodo complicata caela et terra et posita fuerint in manu domini Iesu Christi, et de miraculis magnis ......[7] XXXXV. - - et fient tenebrae circa Hierosolymam per triduum et postea pace magna inter se fruentur fideles, tempusque iis feliciter procedet, quamdiu rite precabuntur et iusta facient. XXXXVI. De adventu catuli leonis (regis Romanorum) ante domini Christi adventum alterum septuaginta duabus hebdomadibus maioribus ac dimidia et septuaginta minoribus. XXXXVII. De quattuor regibus, scilicet rege Babylonis, τῶν Beni'l-Abus, Graecorum et Romanorum, quorum hic ad Christi adventum mansurus sit. XXXXVIII. Descriptio τῶν Beni'l-Abus, de statu et rebus gestis eorum, quodque eorum initium futurum sit anno Alexandri 923. XXXIX. De signo populi feri eiusque egressu ex Taiman, et quid ex eo futurum sit. L. Vae Palaestinae, Harrani, Savad et Armeniae; de rebus occidentis; quod clamatura sit Aegyptus (vel metropolis eius) et perituri sint reges littorum maris. LI. De profectione regum (regis) Christianorum a Byzantio ad urbem Romam, cui (regi) opem laturi sint reges potentes longe separati et osores eorum. LII. Quod catulus leonis potentiam sit habiturus ad exitium fidelium parandum, et promissum fidelibus omnibus, cum res adversas et calamitates patienter pertulerint, ipsis eventuram esse magnam felicitatem. LIII et LIV. De signis duodecim in urbe Petri manifestandis, et quod deus O. M. catulum leonis oppressurus sit per Michaelem angelum et Cherubim et Seraphim una cum duodecies mille millibus angelorum. LV. Vae feminis fidelium et excusationibus earum, cum semetipsas foliis arboris maledictae (Hinnae i. e. Cypri) tinxerint, et calamitas iis eventura cum prodierit filius lupi e terra Fars. . . . .[8] LXIII. - - - Petro, ut omnia in hoc libro

[7] Hic igitur plura exciderunt.

[8] Hic rursus plura perierunt, item infra inter LXIX et LXXVIII.

memorata observaret, eumque aeque aestimaret ac si esset evangelii annunciatio; de fuga virorum a feminis prae summa inopia; quodque in fine temporis coram oculis filiorum fidelium appariturum sit signum ad instar stellae, per quod a caede eripiendi sint. LXIV. Quod fideles debeant cavere Iudaeos, illisque (Petrus) praecipere ut nullo pacto instituta Mosaica sument; de vastatione Aegypti; vae iis qui huius libri verba reiecerint. LXV. Quod cavere debeant fideles prodeunte catulo leonis; quid gaudii laetitiaeque illo tempore fidelibus concedendum, quo nempe peccatis eorum venia danda; eversio collium eminentiorum *τοῦ ἄρχοντος* (diaboli); praestantiae mensis Nisan, qui est Bermuda; et de concordia professionis fidei secundum conciliorum sententiam. LXVI. De abolitione professionis sapientum et astrologorum, et qui astrorum scientiam omnesque doctrinas pravas colant; de regibus fidelibus numero quadraginta surrecturis. LXVII. De egressu filii Danis maledicti, qui est Antichristus, et de descensu Eliae et Enochi, quodque hos ille sit interfecturus et prodigia magna ac miracula multa editurus. LXVIII. De visionibus manifestatis Petro apostolo, cui sit pax. LXIX. Interpretatio verborum prophetarum a domino Christo deo nostro, et de iis qui divitias iniuste compararint aliisque reliquerint, quippe qui postremo inter stultos numerandi sint. ..... LXXVIII. (De) - - - infidelibus, negantibus, querentibus et irridentibus, eorumque poena; vae illis qui dicant dominum Iesum Christum hominem esse, non deum. LXXIX. Expositio peccatorum septem, scilicet concubitus masculorum, (baptizatorum) cum infidelibus, (pravi) cum feminis, etc. LXXX. De consistentibus in fide orthodoxa, qui captivi ducti et vincti fuerint, et quid iis promiserit dominus noster Iesus Christus, cui debetur laus. LXXXI. De felicitate iis promissa qui opes suas domini nostri Iesu Christi caussa insumserint, quique erga liberos suos bene sint affecti, percussi fuerint, contumeliam acceperint, et qui in certamine propter dominum nostrum Iesum Christum patientes fuerint, et quid iis promiserit. LXXXII. De felicitate iis promissa qui gloriam (corpus) domini nostri Iesu Christi et sanguinem eius quotidie cum fide receperint, qui nigra vestimenta induerint ob peccata sua, qui patienter tulerint frigus et calorem, qui rem sacram cum fide celebrarint et oblationes quotidie obtulerint, qui pro fide certarint et effuderint sanguinem suum; et promissum apostolis datum de spiritus paracleti descensu in ipsos, ut gentes (linguis diversis) alloquerentur et signa atque miracula ederent. LXXXIII.

De zizania, scilicet virga furoris ac virga irae, quodque eius vis assecutura sit electos aliosque ex populo domini Christi, cui debetur laus. LXXXIV. Felix ille qui in fide perseverarit et in adoratione venerandae crucis constans fuerit; quod liber hic sigillo sancti spiritus obsignetur; dona praestantia quae dederit deus noster electo suo Petro, cui sit pax, et praeceptum ei datum de precatione horarum. LXXXV. De abrogatione circumcisionis, solutione fidelium a sabbati observatione, honoratione diei dominici eiusque praestantiis, de libertate edendi cibos omnes fidelium animis delectationem afferentes; nunciique boni felicitatis iis promissae. LXXXVI. De descensu millium ac pluries millenorum millium angelorum, Cherubim atque Seraphim, qui laudes summas celebrabant inter ascensum domini nostri Iesu Christi in caelum. LXXXVII. De descensu sancti spiritus in sanctos discipulos in coenaculo Sionis. LXXXVIII. De discipulis Festo ac Constantino ....“

Ad revelationes Bartholomaei pergimus. Habetur Parisiis in bibliotheca olim Reg. nunc Imp. collectio fragmentorum Sahidicorum maiorem partem rara vetustate insignium. Ex hac anno 1835 Eduardus Dulaurier, vir litterarum Armeniacarum et Copticarum longe peritissimus, edidit fragmentum operis deperditi, quod revelationes Bartholomaei inscriptum videtur. Libello ille suo hunc titulum fecit: Fragment des révélations apocryphes de S. Barthélemy, et de l'histoire des communautés religieuses fondées par S. Pakhome. Traduit sur les textes Coptethébains inédits conservés à la Bibliothèque du Roi, par M. Édouard Dulaurier. Paris, 1835. Sahidico igitur textui interpretationem Francogallicam praeposuit, quam huc transcribere placet.

Séraphins du Père, accourez, réjouissez-vous du pardon qu'Adam a obtenu; car il sera rendu à son état primitif. Alors le Père ordonna à Michel d'amener Adam et sa femme Ève, qui sont ses enfants, et de les faire comparaître en présence de Dieu. Croyez-moi, ô mes frères les apôtres, croyez Barthélemy, et sachez que je n'ai vu de ma vie l'image d'aucun homme semblable à l'image d'Adam, si ce n'est du Sauveur. Une parure de perles le couvrait, des rayons lumineux s'élançaient de son visage pareils à ceux du soleil levant, des caractères écrits et éclatants étaient empreints sur son front, des caractères qu'aucun oeil mortel n'aurait pu lire: on y distinguait le nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Ève à son tour brillait de tous les ornements de l'Esprit Saint. Des vierges, purs esprits, chantaient avec

elle, l'appelant Zoë (la vie), la mère de tous les êtres vivants. Alors le Père bon, prenant la parole, dit à Adam: „Puisque tu a transgressé mes ordres, puisque tu n'as point gardé mes préceptes, mon fils est allé te précéder pour opérer ta rédemption, et c'est Marie qui lui a donné le jour. Ève aura comme elle le titre de mère dans mon royaume.“ Le Sauveur, s'adressant à Michel, lui dit: „Rassemble tous les anges que renferment les cieux, qu'ils viennent m'adorer en ce jour; car j'ai obtenu la réconciliation de celui qui est mon image.“ Dès qu' Adam eut appris le bienfait immense qui lui avait été accordé, la joie s'empara de son coeur, il tressaillit d'allégresse et adressa ses hommages à la Divinité en ces termes: „Accourez, ô troupes célestes, réjouissez-vous avec moi; car mon Créateur m'a pardonné mes péchés.“ Les choeurs des anges s'écrièrent: „Jésus, fils du Dieu vivant, ta miséricorde s'est étendue sur Adam ta créature.“ Alors arrivèrent tous les justes: Abraham l'ami de Dieu, Isaac que le péché ne souilla jamais, Jacob le saint, Job si grand par sa patience, et Moïse le premier des prophètes, ainsi que tous les hommes de bien qui n'ont jamais cessé d'accomplir les volontés divines. Et moi, Barthélemy, j'ai passé plusieurs jours sans manger et sans boire, la splendeur du spectacle qui s'offrait à mes regards suffisant pour ma nourriture. O mes frères les apôtres, vous à qui j'ai raconté toutes les visions dont j'ai été le témoin, partagez ma joie de la grâce que Dieu a faite à Adam et à ses fils. Tous (les apôtres) lui répondirent: „Très bien, notre frère chéri; on t'appellera Barthélemy l'apôtre, celui à qui les mystères de Dieu ont été révélés.“ Barthélemy leur dit: Pardonnez-moi, mes frères, je suis le dernier d'entre vous, et la pauvreté regne dans ma maison. Lorsque mes concitoyens me verront, ils s'écrieront: „N'est-ce pas là Barthélemy le cultivateur? n'est-ce pas lui qui habite la ferme d'Hiérocatès, le chef de notre ville, et qui va vendre des légumes au marché? Où a-t-il donc pris la nouvelle grandeur dont il se pare? Il n'était bruit auparavant que de sa misère, et aujourd'hui il fait des miracles divins.“ Dans le temps où le Sauveur nous conduisit sur la montagne des Oliviers, il nous entretint dans une langue qui nous était inconnue, et dont il nous a découvert depuis l'intelligence, en disant: „Anetharath.“ En ce moment les cieux s'ouvrirent de part en part, ses vêtements devinrent éclatants comme la neige, et le Sauveur s'éleva dans les cieux à nos regards surpris. Se prosternant devant son Père bon, il lui dit: „O mon

Père, prends pitié de mes frères les apôtres, accorde-leur une bénédiction qui n'ait point de fin.“ Alors le Père, de concert avec le Fils et le Saint-Esprit, étendit la main sur la tête de Pierre; il le consacra archevêque de l'univers, et le bénit en lui disant: „Tu seras le chef et le prince de mon royaume; tu le seras aussi du monde entier; car moi, mon Fils et le Saint-Esprit, nous t'avons imposé les mains. Tout ce que tu lieras sur la terre sera lié dans le ciel; tout ce que tu délieras sur la terre sera délié dans le ciel. Nul ne s'élèvera au-dessus de toi et de ton trône; celui qui ne se prosternera pas devant ton siège verra son offrande rejetée. Ton souffle sera plein du souffle de l'Esprit-Saint, en sorte que tout homme qui sera baptisé de ta main recevra vraiment le Saint-Esprit.“ Il bénit aussi André: „Tu seras l'étoile lumineuse de la Jérusalem céleste; et toi, Jacques, dans toutes les villes ou les villages où tu iras, tu me verras, ainsi que mon Fils, avant d'y entrer. Jean, mon bien-aimé et le bien-aimé de mon Fils, tu seras béni dans mon royaume. Toi, Philippe, dans toutes les villes ou les bourgs qui te recevront dans leur sein, la croix de mon Fils marchera devant toi jusqu'à ce qu'on ajoute foi à ta mission. Barthélemy, ô mon enfant, ton âme pénétrera dans les mystères de mon Fils. Toi, Matthieu, ton pouvoir s'élèvera si haut que ton ombre pourra ressusciter les morts. Jacques fils d'Alphée, toute la puissance du diable ne prévaudra ni contre ton corps ni contre tes prédications dans aucun lieu du monde; celui à qui tu t'attacheras ne sera pas séparé de toi de l'éternité. Simon Zélotès, aucun des lieux où tu auras annoncé la parole de mon Fils ne pourra être envahi par une puissance ennemie. Et toi, bienheureux Mathias[9], ta renommée sera l'oeuvre du monde, parce que tu étais riche suivant ce monde et que tu as tout abandonné pour me suivre. Les légions célestes, ayant entendu les bénédictions que le Père avait départies à chacun des apôtres, s'écrièrent à la fois: „Amen.“ Et maintenant vous, mes frères les apôtres, pardonnez-moi, pardonnez à Barthélemy. Alors les apôtres se levant l'embrassèrent. Après avoir prononcé ces paroles, ils allèrent offrir le sacrifice. La sainte vierge se trouvait auprès d'eux en ce moment. Dès que Jésus leur eut dit: „Venez en Galilée, c'est là où je vous donnerai ma paix“, dès qu'ils eurent pris du corps et du sang du Fils de Dieu, l'odeur suave de leur sacrifice s'éleva jus-

[9] Sahidice μαθιας scriptum est.

qu'au septième ciel. Le Père s'adressant à son Fils chéri: „O mon Fils unique, lui dit-il, va, descends sur la terre vers tes compagnons les apôtres, console-les, donne-leur de la force pour empêcher qu'éprouvant de la tristesse ils ne perdent tout courage et ne cessent dans le monde leurs prédications en ton nom, au mien et en celui du Saint-Esprit. Va, ô mon Fils chéri, cours vers tes frères les apôtres, inspire-leur de l'allégresse, afin qu'ils ne disent point: Notre Sauveur est ressuscité d'entre les morts, il s'est élevé dans les cieux dans toute sa gloire vers son Père, il nous a abandonnés dans les villes et dans les villages, ne voulant point que nous nous livrions à la joie; et cela pour prix des travaux que nous avons accomplis sur la terre. Le Fils de Dieu descendit alors dans le monde et alla dans la Galilée; il trouva ses disciples et la vierge Marie réunis; il se montra à eux en leur disant: „Salut, mes apôtres, vous que j'ai choisis parmi tous les hommes; salut, mes frères et mes compagnons, que la paix de mon Père soit avec vous; je vous donne aussi la mienne;" et soufflant sur leur visage, il ajouta: „Recevez l'Esprit-Saint; ceux à qui vous pardonnerez les péchés seront absous, ceux à qui vous les retiendrez seront condamnés." Il nous montra ses pieds . . .

Passim in codicibus Graecis inveni apocalypsin Mariae, qua continetur Mariae descensus quidam ad inferos. In tribus codicibus, unde plura excerpsi, dictio iam ad Graecitatem recentiorem deflectit; nec id librariis sed ipsi auctori deberi videtur: certe enim totum opus monachum mediae aetatis prodit. Ita in codice Bodl. Misc. 77. (E 5. 7. Hunt. 457.) legitur: *ἀποκάλυψις* (cod. *-ληψης*) *τῆς ἁγίας θεοτόκου περὶ τῶν κολάσεων* (cod. *περὴ τὸν κωλάσεον*). *Ἤμελλεν ἡ παναγία θευτόκος πορεύεσθαι πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τοῦ προσεύξασθαι. προσευχομένης* (cod. *-χωμένοις*) *δὲ αὐτῆς* (cod. *-τοῖς*) *πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν εἶπεν* (cod. *ἤπεν*)· *ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατελθάτω ὁ ἀρχάγγελος γαβριήλ, ὅπως εἴπῃ μοι περὶ τῶν κολάσεων, καὶ περὶ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ εἰποῦσα* (ita etiam in Veneto), *κατῆλθεν ὁ ἀρχάγγελος μιχαὴλ μετὰ τοὺς ἀγγέλους τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως καὶ ἀγγέλους τῆς μεσημβρίας καὶ τοῦ βορρᾶ, καὶ ἠσπάσαντο τὴν κεχαριτωμένην, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτήν· χαῖρε τοῦ πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα, χαῖρε τοῦ υἱοῦ ἡ κατοίκησις, χαῖρε τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ κέλευσμα* etc. Item in Bibl. Caesar. Vindob.

lib. V. cod. CCCXXXVII. fol. 82. (82—93): *ἀποκάλυψις τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου περὶ τῶν κολάσεων, καὶ πῶς οἱ ἁμαρτωλοὶ κολάζονται, καὶ περὶ μετανοίας. Ἔμελλεν ἡ παναγία θεοτόκος πορεύεσθαι ἰδεῖν τὰς κολάσεις, καὶ ἦλθεν ἐν τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν* etc. In codice Veneto Marciano class. VII. cod. XLIII scriptura etiam peior est quam in Bodleiano. Post inscriptionem *ἀποκάλυψις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου περὶ τῶν κολάσεων τῶν ἁμαρτωλῶν*, sic legitur: *Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ὅπου ἔμελλεν ἡ ἄχραντος θεοτόκος ἵνα ἀπέλθῃ ἐπὶ τὰς* (cod. *τῆς*) *κολάσεις καὶ ἰδεῖν αὐτάς, καὶ ἀναβᾶσα* (cod. *-βὰς*) *εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν προσηύξατο. προσευχομένης δὲ αὐτῆς ἐσήκωσε*[1] *τὸ βλέμμα αὐτῆς* (cod. *της* ex usu recentiore) *εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατελθέτω ὁ μιχαὴλ ἀρχάγγελος ἵνα ἀποδείξῃ μοι τὰς κολάσεις. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ εἰποῦσα* (ita prorsus, ut etiam Bodl. codex), *κατῆλθεν ὁ ἀρχάγγελος μιχαὴλ καὶ τετρακόσιοι ἄγγελοι, ἑκατὸν ἀπὸ τοῦ βορέως καὶ ἑκατὸν τῆς μεσημβρίας καὶ ἑκατὸν τῆς δύσεως. καὶ ἠσπάσαντο τὴν κεχαριτωμένην λέγοντες· χαῖρε θεοτόκε παρθένε, τοῦ πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα, χαῖρε τοῦ υἱοῦ ἡ κατοίκησις, χαῖρε τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ κεφάλαιον, χαῖρε τῶν ἑξαπτερύγων ὁ ἔπαινος, χαῖρε τῶν οὐρανῶν τὸ στερέωμα, χαῖρε τῶν ἀγγέλων τὸ προσκύνημα, χαῖρε τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, χαῖρε πάντων ὑψηλοτέρα ἕως τὸν θρόνον* (sic) *τοῦ θεοῦ. εἶπεν καὶ ἡ θεοτόκος πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τοῦ υἱοῦ μου συνόμιλε· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ βέλεσμα* (ita codex; *κέλευσμα*?)· *χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τῶν ἑξαπτερύγων ὁ ἔπαινος· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, ὁ μέλλων σαλπίζειν καὶ ἐξυπνεῖν τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, ὁ πρῶτος πάντων* (sic) *τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἕως τὸν θρόνον* (ut supra) *τοῦ θεοῦ. ὁμοίως καὶ πάντας τοὺς ἀγγέλους εὐφημοῦσα ἡ θεοτόκος. αὐτοὶ δὲ προσκυνήσαντες αὐτὴν καὶ μεγαλύναντες, εἶπεν ἡ θεοτόκος πρὸς τὸν ἀρχάγγελον μιχαήλ· ἀνάγγειλόν μοι πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ πόσα κολάσεις εἶναι* (ex usu recentiore), *καὶ ποῦ κολάζεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος· πολλαὶ καὶ ἀναρίθμητοί* (cod. *πολλαῖς κ. ἀναρίθμοιταις*) *εἰσιν αἱ κολάσεις. καὶ εἶπεν ἡ θεοτόκος· ἀπέλθωμεν καὶ ἴδωμεν αὐτάς. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος· πόθεν θέλεις ἵνα ἀπέλθωμεν; ἐπὶ δυσμὰς ἢ ἐπὶ ἀνατολάς; καὶ εὐθέως ἐπῆραν αὐτὴν οἱ ἄγγελοι καὶ αὐτὴν* (cod.

[1] Scriptum est ἐσύκωσε, item infra. ἐσήκωσε ex recentiori demum usu videtur esse.

rursus τὴν) ὑπῆγαν ἐπὶ δυσμάς. καὶ ἔχανεν ὁ ᾅδης, καὶ εἶδεν τοὺς ἐν τῷ σκότει κολαζομένους, καὶ ἦν ἐκεῖ σκότος μέγα καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς καὶ βοὴ μεγάλη. καὶ εἶπεν ἡ θεοτόκος· τίνες εἰσὶν οὗτοι, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν; καὶ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος πρὸς αὐτήν· οὗτοί εἰσιν, δέσποινα θεοτόκε, οἵτινες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα μὴ πιστεύσαντες καὶ θεοτόκον μὴ ὁμολογοῦντες etc. Ad finem Maria precatur ut ab angelis ducatur ἔμπροσθεν τοῦ ἀοράτου πατρός, καὶ ἐκχέωμεν δάκρυά διὰ τοὺς ἁμαρτωλούς. Archangelo respondente se cum angelis septies per diem et septies per noctem preces pro peccatoribus facere, sed frustra, exclamat: ῥίψατέ με ἔμπροσθεν τοῦ ἀοράτου πατρός. Postquam vox respondit: οὐκ ἔχω πῶς ἐλεήσω αὐτούς, rursus precatur advocatis Iohanne baptista, prophetis, patriarchis, martyribus, eremitis, iustis. Vox auditur: τίνος ἕνεκέν με παρακαλεῖτε; Ipsa respondet: Peccatorum caussa. Tum responsum fit: διὰ τῆς μητρός μου τὰ δάκρυα καὶ διὰ τὴν παράκλησιν τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν προφητῶν καὶ διδασκάλων καὶ μαρτύρων καὶ διὰ πάντας τοὺς ἁγίους μου χαρίζω ἄνεσιν τῶν ἁμαρτωλῶν etc. Postquam gratias egit Maria cum angelis, rursus vox auditur: ἄρατε τὴν ἐμὴν μητέρα ἐν τῷ παραδείσῳ etc. Sequitur: εὐθὺς τὸ ἅρμα τὸ χερουβικὸν παρέστησεν αὐτὴν ἐν τῷ παραδείσῳ. Ibi pios videt eorumque virtutes a Michaele ipsi indicantur. Sed haec pars libelli brevissima est et quasi appendicem eorum quae praecesserunt efficit.

Similis operis posterior pars superest in cod. Par. 1631. saeculi fere decimi tertii. Fragmentum incipit: ἡ δὲ ἁγία θεοτόκος παρακαλεῖ καὶ δυσωπεῖ τὸν θεὸν λέγουσα· ἐλέησον τὸν κόσμον σου καὶ μὴ ἀπολέσῃς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. ἔμπροσθεν δὲ τοῦ θρόνου παρειστήκεισαν ἀγγέλων τάξεις καὶ τάγματα ἀναρίθμητα· παρίσταντο δὲ προφῆται καὶ ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες κάτω κείμενοι, παρακαλοῦντες καὶ αὐτοὶ διὰ τοὺς ἁμαρτωλούς. καὶ εἶδον ἕτερον τάγμα φοβερὸν ὡς πῦρ ἐξαστράπτων (sic). καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοί εἰσιν τὰ ἑξαπτέρυγα καὶ τὰ χερουβίμ. ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν ἔκειτο τροχός, οὗ τὸ εἶδος αὐτοῦ πλήρης (sic) ὀφθαλμῶν, ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν πῦρ ...[1] ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὡς εἶδος ἀνθρώπου. καὶ λέγει ὁ ἄγγελος· οὗτός ἐστιν ὁ τροχὸς τὸ ἅρμα ἡλιοῦ (sic), καὶ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν ἡλίας ὁ προφήτης. καὶ εἶδον ἕτερον τάγμα ἔχοντα (sic) πτέρυγας καὶ πρόσωπα τέσσαρα, τὸ μὲν ἐνφέροντα (sic) πρόσωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον ἀετοῦ καὶ

[1] Scriptum est αζων, litteris κτή super α suprascriptis.

πρόσωπον λέοντος καὶ πρόσωπον μόσχου, ἔχοντα τὰς χεῖρας ἐπάνω τῶν πτερύγων -- καὶ ἐκέκραγεν (sic, ad *τάγμα* referendum?) *ἀκαταπαύστως λέγοντες· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ* -- (fol. 3.) *καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος αὐτῆς ἴδον λίμνην παμμεγέθη, καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· ἐξ αὐτῆς τῆς λίμνης ἐξέρχεται ὁ ἰορδάνης ποταμός, καὶ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ ὥσπερ ἱερεὺς* ... [3] *καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής. καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἴδον λίμνην παμμεγέθη. καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· αὕτη ἐστὶν ἡ λίμνη ὅπου κολάζονται γονεῖς καὶ ἀνάδοχοι οἱ ἐξ ἀμελείας τὰ τέκνα αὐτῶν ἀφέντες ἀβάπτιστα* -- (fol. 6.) *καὶ ἤγαγέν με ὅπου κολάζονται οἱ ἁμαρτωλοί. καὶ εἶδον ἐκεῖ ποταμὸν πύρινον, καὶ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ ἐκάθητο πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπίορκοι οἳ ἀδίκως ὀμνύουσιν, οἱ ψευδομάρτυρες* -- (fol. 7.) *εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοί εἰσιν οἱ ἄρχοντες, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ δυνάσται οἳ δῶρα λαμβάνουσιν καὶ τὸ δίκαιον οὐ κρίνουσιν* -- (fol. 8.) *οὗτοί εἰσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἀββάδες, οἱ ῥυπώσαντες τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα· ὁμοίως καὶ διάκονοι καὶ οἱ κακοποιοῦντες τοὺς δούλους αὐτῶν* -- (fol. 14.) *διὸ πάντες, ἱερεῖς καὶ διάκονοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, πλούσιοι καὶ πένητες, δῶμεν δόξαν τῷ θεῷ. ἔλεος καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῷ γράψαντι ἅμα καὶ τοῖς ἀκροασαμένοις καὶ κτησαμένῳ* etc.

Denique de apocalypsi quae dicitur Danielis mentio faciunda. Etiam hanc passim invenimus, ut in cod. Veneto Marc. class. II. cod. CXXV., in Parisiensibus 947 et 2180. In Veneto libri titulus est: *ἀποκάλυψις τοῦ προφήτου Δανιὴλ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.* In Parisiensi 947: *ἐσχάτη ὅρασις τοῦ Δανιήλ.* In Par. 2180: *ἐκ τῶν ἐσχάτων ὁράσεων τοῦ προφήτου Δανιήλ.* Initium libri in Veneto sic: *Τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· οὐαὶ σοὶ γῆ, ὅταν τὸ τῶν ἀγγέλων σκῆπτρον*[1] *βασιλεύσει ἐν σοί. τότε ἐρεῖ κύριος παντοκράτωρ ἑνὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ λέγων· κάτελθε καὶ ἆρον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς* (Par. 2180. *τ. ἀλήθ. ἀπὸ τ. γ. καὶ τ. εἰρ. ἀπ' αὐτῆς*), *καὶ ποίησον ἵνα φάγωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀλλήλων τὰς σάρκας αὐτῶν. ἐξαπόστειλον καὶ ἄλλους ἀγγέλους, καὶ τὸν μὲν ἕνα*[2] *εἰπέ· κάτελθε ἐπὶ τὰ περι-*

---

[3] Sequitur ἀλλαμένος, quod nec ἀλλόμενος nec ἁλλάμενος substituendo sanari videtur.

[1] Ita Par. 2180. nisi quod σκυπτρον habet; Ven. σκήπτωρ, Par. alter σκύπτορ.

[2] In hoc accusativo et h. l. et postea consentiunt Ven. et Parisienses.

βόλια (ita Ven., Parisienses *-λαια* et *-λεα*) *καὶ τὰς νήσους καὶ σφράγισον αρμδ' χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον καὶ τὸ τρίτον ἔασον. καὶ τὸν δεύτερον εἰπέ· κάτελθε ἐπὶ τὰ δυσικὰ μέρη καὶ σφράγισόν μοι ασ' χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον καὶ τὸ τρίτον ἔασον. καὶ τὸν τρίτον ἄγγελον εἰπέ· κάτελθε ἐπὶ ἀσίαν, φρυγίαν, γαλατίαν, καππαδοκίαν, συρίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ σφράγισόν μοι χιλίας τριακοσίας ἑξήκοντα χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον καὶ τὸ* (ex Parr. est; Ven. om) *τρίτον ἔασον. οὐαὶ σοὶ γῆ ἐκ τῶν βασάνων ὧν μέλλει ἐξαποστεῖλαι κύριος παντοκράτωρ ἐπὶ σέ· ἀκρίδας ἀγρίας καὶ ἀναιμάκτας* (*ἀκρίδ. ἀγρ. καὶ ἀν.* ex Par., om Ven.), *καὶ οὔτε ζῶον ἢ* (Par. *οὔτε*) *δένδρον μέλλουσιν ἅψασθαι* (Par. *ἅπτεσθαι*), *εἰ μὴ ἐπὶ* (ita uterque) *τοὺς μὴ μετανοήσαντας* (Par. *-νοοῦντας*) *διὰ* (Par. *ἐπὶ*) *τὰς πολλὰς αὐτῶν ἁμαρτίας καὶ* (*ἁμ. κ.* ex Par., om. Ven.) *ἀνομίας καὶ ἀδικίας, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτοὺς μῆνας ιη', ἕως οὗ ἀπελθόντες μακαρίσωσιν* (Par. *-ίσουσιν*) *τοὺς τεθναμένους καὶ εἴπωσιν· μακάριοί ἐστε, ὅτι οὐκ ἐτύχετε ἐπὶ τὰς ἡμέρας ταύτας* (Par. *ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις*). *καὶ ἐκ προστάγματος θεοῦ ἀναβήσεται πῦρ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ γῆ ζῶσα ἀνοικοδομήσει τὴν θάλασσαν. καὶ ἐπιβήσεται ἐπὶ τὴν ἑπτάλοφον καὶ στρέψει τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐπὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. οὐαὶ* (Par. *καὶ οὐαὶ*) *σοὶ ἑπτάλοφε ἐκ τῆς τοιαύτης ὀργῆς, ὅταν κυκλωθῇς ὑπὸ στρατοπέδου πολλοῦ* (Par. *-πέδων πολλῶν*[3]) *καὶ κυριευθῇς ὡς διὰ μικροῦ πράγματος, καὶ τὰ ὡραῖά σου τείχη πεσοῦνται ὡς σικνήλατον* (? cod. *συκηήλάτω*), *καὶ πατήσει τὸ μειράκιον ἐπὶ σὲ ἐλεεινήν* (cod. *-νῆ*), *τὸ σκῆπτρον* (cod. rursus *-πτωρ*) *θήσει καὶ ἐν αὐτῷ οὐ μείνῃ, καὶ βάλῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ θυσιαστήρια, καὶ τὰ ἅγια ἀποχρίσουσιν* (ita scriptum est) *καὶ δώσουσι ταῦτα τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπωλείας. καὶ ἐγερθήσεται ὁ ὄφις ὁ κοιμώμενος καὶ πατάξει τὸν μείρακα, τὸ δὲ διάδημα αὐτοῦ ἀνακολπωσάμενος μεγαλυνθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸ μικροῦ, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας στηρίξαντες δώσουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἐπὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· καὶ οὕτως δώσει ὁ ὄφις ὁ κοιμώμενος θάνατον ὅσιον* (sic), *καὶ κρατήσει ἐπὶ τὴν ἑπτάλοφον τὸ ξανθὸν γένος* etc. Extrema sunt: *καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφεσθαι αὐτὸν ἀνοιχθήσονται οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, καὶ πάντες πλουτήσωσιν, καὶ οὐδεὶς ἔσται πένης, καὶ ἡ γῆ ἀποδώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς ἑπταπλασίονα, καὶ τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ γενήσονται εἰς δρέπανα. καὶ βασιλεύσει ἔτη λς', καὶ μετ' αὐτὸν* (cod. *αὐτοῦ*)

[3] Ab hoc inde loco textum Parisiensem non amplius exscripsi. Quae sequuntur in Veneto, a quo solo petii, varie corrupta sunt, quae ex aliis codicibus correctum iri spero.

βασιλεύσει ἕτερος ἐξ αὐτοῦ ἔτη ιβ'· καὶ οὗτος προϊδὼν τὸν θάνατον αὐτοῦ πορευθήσεται εἰς τὰ ἱεροσόλυμα ἵνα παραδώσει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἔκτοτε βασιλεύσουσιν οἱ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ· ὁ μὲν πρῶτος ἐν ῥώμῃ, ὁ δεύτερος ἐν ἀλεξανδρείᾳ, ὁ τρίτος ἐν ἑπταλόφῳ καὶ ὁ τέταρτος ἐν θεσσαλονίκῃ. οὗτοι ἀλληλομαχήσουσι, καὶ στρατοπεδεύσουσι καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχούς, καὶ συγκροτήσουσι πόλεμον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν σωθήσεται. καὶ ἐν τῷ μὴ εἶναι ἄνδρα χρήσιμον βασιλεύσει γυνὴ μιαρὰ ἐν τῇ ἑπταλόφῳ καὶ μὴ ἀνεῖ τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ θυσιαστήρια, καὶ σταθεῖσα ἐν μέσῳ τῆς ἑπταλόφου, φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα· τίς θεὸς πλὴν ἐμοῦ; καὶ τίς δύναται ἀναστῆσαι [ἐπὶ] τὴν ἐμὴν βασιλείαν; καὶ εὐθὺς σεισθήσεται ἡ ἑπτάλοφος καὶ καταποντισθήσεται σύμψυχος ἐν βυθῷ, καὶ μόνος ὁ ξηρόλοφος ἔσται φαινόμενος· καὶ τὰ διαβαινόμενα πλοῖα μέλλουσι θρηνεῖν τὴν ἑπτάλοφον. καὶ οὕτως βασιλεύσει ἕτερος ἐν θεσσαλονίκῃ ἐπὶ χρόνου μικροῦ, καὶ εὐθὺς καταποντισθήσεται καὶ αὐτή. καὶ μετὰ ταῦτα καταποντισθήσεται ἡ σμύρνη καὶ ἡ κύπρος ἀπὸ ἀνέμου στροβύλου (sed potius ἀνεμοστροβύλου scriptum est) ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ οὕτως βασιλεύσει ὁ ἀντίχριστος, καὶ πράξει θαυμαστὰ καὶ παράδοξα πράγματα καὶ μεγαλυνεῖ τοὺς ἰουδαίους καὶ τὸν κατακεκαμμένον (cod. κατεκαμμ., Par. ἐσκαμμένον) ναὸν ἀνοικοδομήσει, καὶ γενήσονται λιμοί, σεισμοί, καταποντισμοὶ ἐπὶ πᾶσαν χώραν, καὶ τὰ ὕδατα ἀποφρύξουσι, καὶ ὑετὸς ἐπὶ γῆς οὐ δοθήσεται. καὶ κρατήσει ὁ τρισκατάρατος δαίμων ἔτη τρία[4]. τότε ὁ χρόνος ὡς μὴν διαβήσεται, ὁ μὴν ὡς ἑβδομάς (ita Par., Ven. -μάδα), ἡ ἑβδομὰς ὡς ἡμέρα, ἡ ἡμέρα ὡς ὥρα, ἡ ὥρα ὡς στιγμή[5], διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ (Par. om καὶ τ. δού. αὐτ.). μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν τριῶν χρόνων βρέξει ὁ θεὸς (Par. add παντοκράτωρ) πῦρ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κατακαήσεται ἡ γῆ πήχας (sic Ven.) τριάκοντα (Par. κατακαύσει αὐτὴν πήχεις λγ'). τότε βοήσει ἡ γῆ πρὸς τὸν θεόν (Par. οὐράνιον pro θε.) παρθένος εἰμί, κύριε, ἐνώπιόν σου. τότε οἱ οὐρανοὶ ὡσεὶ χάρτης ἐνειληθήσονται καὶ (Par. om οἱ οὐρανοὶ usque καὶ) οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τὰς σάλπιγγας δώσουσιν, καὶ οἱ ἀπ' αἰῶνος νεκροὶ ἐγερθήσονται, καὶ οἱ μὲν δίκαιοι σταθήσονται ἐκ δεξιῶν τοῦ νυμφίου, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἐξ εὐωνύμων· καὶ οἱ μὲν δίκαιοι κληρονομήσουσι τὸν παράδεισον, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ κληρονομήσουσι καὶ αὐτοὶ τὴν αἰώνιον κόλασιν· ἧς γένοιτο ῥυσθῆναι ἡμᾶς, προσ-

[4] Par. add ἥ', quod ἥμισυ explicandum videtur. Item paullo post habet τῶν τριῶν ς' χρόνων.

[5] ὡς ὥρα et ὡς στιγμὴ Par., Ven. ὡς ὥραν et ὡς στιγμήν.

κινεῖν δὲ πατέρα υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον, εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας ἀμήν. Ab his inde a voce *ἐγερθήσονται* satis differt Parisiensis codex (2180.), in quo sic pergitur: *καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ προπορευόμενον ἀπ' οὐρανῶν· εἶτα καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς καταβήσεται καὶ σταθήσει ἐπὶ τοῦ οἴκου* (cod. *τοὺς οἴκους*) *δαυίδ, καὶ προευτρεπίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ στήσει τοὺς μὲν δικαίους ἐκ δεξιῶν, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς ἐξ εὐωνύμων. τότε αἱ βίβλοι ἀνοιχθήσονται, καὶ αἱ πράξεις τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν γυμνωθήσονται, καὶ οἱ μὲν δίκαιοι κληρονομήσουσι τὴν αἰώνιον ζωήν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ κόλασιν ἀπέραντον· ἧς ῥυσθείημεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.* Quae dedimus, in Veneto et Parisiensi altero (2180.) paullo plus quam dimidiam totius apocalypsis partem efficiunt. Multo pauciora cod. Par. 947. praebet. Ceterum nescio an haec scriptura eadem sit quam Pseudathanasii Synopsis et Nicephori stichometria inter pseudepigrapha numerant. Quod si est, „*Βαρούχ, Ἀμβακούμ, Ἐζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ ψευδεπίγραφα*" rectius apud Nicephorum Antilegomenis Novi Testamenti adduntur quam in Synopsi Veteris Testamenti Apocryphis.

See Bonnet in Hilgenf. ZS. 1880 222ff.

V.
IOHANNIS LIBER DE DORMITIONE MARIAE.

VI.
TRANSITUS MARIAE A.

VII.
TRANSITUS MARIAE B.

Sed iam ad libros a nobis hoc volumine editos redeundum est. Superest ut de iis explicemus qui in describendo Mariae exitu versantur. Opus Graecum, quod tantam vim ad traditiones Marianas excolendas atque propagandas habuit et in varias quum orientis tum occidentis linguas translatum est, nondum editum fuisse mirum est. Neglectum vero est ab alteris ne ad apocryphorum deliramenta viderentur animum attendere, ab alteris ne in suspicionem adducerentur quae a piis Mariae cultoribus dudum in fidem recepta essent[1]. At erraruut utrique; hi quidem quod a veritate strenue indaganda refugerunt, illi quod praesumptione dogmatica historiae circumscripsere studium.

Pertinere autem librum de dormitione vel transitu Mariae non ad medii aevi sed antiquitatis Christianae monumenta certum est, quamquam ambigi potest utrum saeculo demum quarto an prius prodierit. Auctor libri Latini quem Transitum Mariae B diximus, in prologo, qui a textu nostro Veneto abest

[1] Huc spectant verba Combefisii in Auctar. Nov. Biblioth. PP. tom. 1. p. 821: „Exstat eius (i. e. Iohannis archiepisc. Thessalon., de quo vide infra) oratio alia in Mariae assumtionem, paucis diversa ab iis quae exstant nomine S. Melitonis, ac pleraque eiusmodi ex Apocryphis enarrans; quam quidem mihi paraveram ac eram conatus illustrare; sed postea visum potius mihi premere quam minus certa nixis veritate aliorum fidem elevare."

sed ex aliis codicibus in Bibliotheca Maxima Patrum editus est, Melitonis nomen sibi arrogans tradita a Iohanne apostolo ad conficiendum librum suum se adhibuisse profitetur: vide infra pag. 124. Hunc librum suae aetatis hominibus et iam saeculo sexto Gregorio Turonensi in iis quae de obitu et resurrectione Mariae scripsit probari reprehendit Beda Venerabilis in Retract. in Act. App. cap. VIII. Ad Iohannem autem Pseudo-Melito ille provocans haud dubie ad eum librum provocavit quem plerique codices Graeci Iohanni adscriptum esse testantur. Eundem in celebri decreto a Gelasio damnatum esse (vide cap. VI. §. 28: „Liber qui appellatur Transitus, id est Adsumptio[2] sanctae Mariae, apocryphus") propterea ambigitur quod a Pseudo-Melitone Leucii haeretici scriptum eiusdem argumenti commemoratur, rursusque a Pseudo-Hieronymo in sermone qui fertur de assumptione beatae virginis Mariae scriptum eiusmodi significari videtur[3]. Quum autem in decreto illo §. 18 damnatio praecedat „omnium librorum quos fecit Leucius discipulus diaboli", certe veri est similius §. 28 alium quam Leucii de transitu Mariae librum damnari; nisi forte nullo auctore nominato quicquid Transitus Mariae inscribebatur auctor decreti damnari voluit. Sin autem pro vero habemus, Leucium haereticum de transitu Mariae commentatum esse, statuendum erit Pseudo-Iohannem vel maxime contra illum suum composuisse librum, quo quidem ad Leucii scripturam exstirpandam usum se dixit Pseudo-Melito.

Quantopere autem Transitus ille Mariae ubique placuerit, luculenter interpretum studiis probatur. Scimus enim Syriace, Sahidice, Arabice eum versum esse. Neque interpretes illi satis habuerunt Graeca simpliciter vertere, sed ipsam narrationem variis modis excoluerunt, quemadmodum hoc ipso anno tres libros Syriacos in lucem protraxit William Wright vir clarissimus[4], qui-

---

[2] Verba *id est Adsumptio* in pluribus codd. desiderantur.

[3] Ibi auctor ad Paulam et Eustochium ea de re se scripsisse asserit „*ne forte si venerit in manus vestras illud apocryphum de transitu eiusdem virginis, dubia pro certis accipiatis.* Ceterum in eo sermone multi dicuntur dubitare *utrum assumpta fuerit simul cum corpore*, quemadmodum *vacuum Mausoleum* Mariae in valle Iosaphat cernentibus ostendebatur, *an abierit relicto corpore.*

[4] Librum suum inscripsit: Contributions to the Apocryphal Literature of the New Testament, collected and edited from Syriac MSS. in the British Museum, London 1865. Sed iam paullo ante i. e. ineunte hoc anno ediderat aliam eiusdem libri recensionem eamque uberrimam in *Journal of Sacred Literature*, in duobus prioribus eiusdem anni fasciculis (mensium Ianuarii et Aprilis).

bus idem cum Graecis nostris argumentum sed satis diversa ratio est; aliam rursus libri formam, propiorem tamen Syriacis quam Graecis aut Latinis, Maximilianus Enger 1854 Arabice edidit[5];

---

[5] Titulus libri est: Ioannis apostoli de transitu beatae Mariae virginis liber. Ex recensione et cum interpretatione Maximiliani Engeri. Exempli gratia adscribamus, ex Wrightii et Engeri interpretationibus, quae fere in Syriacis et Arabicis respondent capiti 12 textus Graeci. Is enim locus ex iis est qui certe per singula comparari possunt. Syrus igitur sic (Contributions p. 22 sq.): Then the Holy Spirit informed us in all the regions in which we were, and says to us: „The time is near for the mother of your Lord to leave this world; but rise, go to her to Bethlehem.“ To Simon (Peter) It made this known in Rome; and to Paul at Tiberias; and to Thomas in India; and to Matthew at Berytus; and to Bartholomew in Armenia; and to Thaddaeus at Laodicea; and to James in the cave of Zion. But Andrew, the brother of Simon, and James, the brother of John, and Philip, and Simon the Cananite, and Matthias, who became an apostle in the place of Judas Iscariot, these five were dead. And the Holy Spirit awoke them and said to them: Rise, but do not think that the resurrection is come; but on this account do ye rise, that ye may go to Bethlehem to the mother of your Lord, who is departing from the world, and asks to see you. Item Arabs (apud Enger. p. 39): „Et cum spiritus sanctus mihi dixisset: audisti hanc vocem o Ioannes? dixi: sane. Dixit: haec ibit ad discipulos socios tuos iique ad dominam beatam Mariam salutandam advenient, quia in sua quemque urbe et loco certiorem feci, eisque currus quibus huc vehentur in nube lucida paravi. Et Simeoni Cephae Romae notum id feci, cum ad templum sanctum properaret, sacrificium cum id ei incumberet oblaturus, eique dixi: oblatione facta Bethlehem propera, nam mater magistri tui in eo est ut ex hoc mundo migret. Dein Paulo, qui quinquaginta circiter iactae sagittae spatiis Roma aberat et cum Iudaeis disputabat; Iudaeique eum irridebant dicebantque: profecto sermo tuus non accipietur, quia tu nomen Christi praedicas, tu es Tarso ortus nosque te novimus: homo es Christianus et pauper, et Iesu in nomine migrare et orare coepisti. Eumque certiorem feci, statimque surrexit et egressus est. Dein Thomam in interiore Indiae Sindiaeque terra. Is autem prope lectum filiae regis assidebat eamque baptizaverat; tum ad ecclesiam properavit et oravit et abiit. Et post haec Matthaeum, tum Iacobum. Et postquam vivos ex iis certiores feci, ad mortuos ivi, Philippum, Andream fratrem Simeonis Cephae, Lucam, Simeonem Cananaeum, Marcum Bartholomaeumque, eisque dixi: agite, sepulcra vestra relinquite, et ne credatis diem novissimum venisse; non enim iam extremum tempus est. Verum Bethlehem properate, dominam Mariam beatam domini genitricem salutaturi; nam prope est ut ex hoc mundo abeat.“ Syrus alter (vide Journ. of Sacr. Lit.) magis cum Arabe consentit. Ita ille habet quae de Petro et Paulo agunt etc.: To Simon Cephas It made this known in Rome, as he was going in to offer the oblation in the church where was the oblation of strangers; and he was lying prostrate and praying before the altar; and the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh that the mother of thy Lord should depart from this world; go to Bethlehem to salute her.“ And the Holy Spirit informed Paul in the city called Tiberias. It found Paul as he was contending with the Jews, who were striving with him and reviling him and saying to him: Thy words are not

denique aliam eamque a reliquis omnibus satis discrepantem liber Sahidicus habet, quem in Catalogo codicum Copticorum Borgianorum Georg. Zoega indicavit[6]. Sed praeter orientales etiam Latini docent quam varie transitus Mariae ab interpretibus excultus sit. Plures enim apud Latinos libri habentur, in quibus

---

received, which thou utterest concerning the Messiah. Because thou art from Tarsus, and the son of a harness-maker, and the child of poor people, thou takest the name of the Messiah (in thy mouth) and goest about with it. And the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh that the mother of thy Lord should depart from this world; go to Bethlehem to greet her." And the Holy Spirit informed Thomas in India, who had gone in to visit the nephew of Ludan, the king of India. And he was sitting by his bed and talking to him; and the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh for the mother of thy Lord to leave this world; go to Bethlehem to greet her." And the Holy Spirit informed Matthew (saying): „The time draws nigh for the mother of thy Lord to leave this world; go to Bethlehem to greet her." And Matthew was at Yabns. And the Holy Spirit informed James in Jerusalem (saying): The time etc. And the Holy Spirit informed Bartholomew in the Thebais (saying): The time etc. Now none of the disciples were dead as yet, except Andrew, the brother of Simon Cephas, and Philip, and Luke, and Simon the Cananite: these were dead. And on that day the H. S. informed them in their graves (saying): Rise from Sheol. And the H. S. said unto hem: Do not suppose that the resurrection is come; but your rising to-day from your graves is wholly that ye may go to greet the mother of your Lord, for the time draws nigh for her to leave the world.

[6] Vide pag. 223. num. CXX. Zoega inde haec excerpsit: „Verba Iesu in cruce ad Mariam et Iohannem, a quo inde tempore vixerunt ambo in una domo Hierosolymis annos XV. Multas illa peregit sanationes, multa docuit apostolos frequenter eam invisentes et secum habuit chorum virginum: „Factum autem est anno XV. post resurrectionem domini, secundum archaeologiam Iosephi et Irenaei Hebraeorum." Scilicet praecipit Maria Iohanni ut vocet Petrum et Iacobum, quibus ingressis in memoriam revocat apostolis quae acciderant a die resurrectionis usque ad ascensionem domini. Narrat porro apparuisse sibi dominum et praedixisse diem mortis, etiam pollicitum esse angelos post statum tempus corpus eius in coelum assumpturos. Convocat virgines suas, in primis Mariam Magdalenam. Iubet inde Petrum sindonium sibi afferre, Iacobum suffimenta emere, Iohannem taedas. Sindonium adlatum sternit instar lecti et odoribus adspergit. Ad orandum se convertit, petens a deo ut removeat lapides offensionis et larvas dolosas, ut qui a sinistris dei procidant coram ea, qui a dextris accedant cum gaudio, ut potestates tenebrarum pudore afficiantur et draco videns eam abscondat se, quiescatque fluvius ignis quo explorantur iusti et peccatores. Et sic super sindoniis suffimentisque se componit dormitura. Descendit dominus de coelo super curru Cherubin, eamque consolatus mortem arcessit. qua visa anima Mariae evolat in sinum filii. Mortua est die Ian. XX, qui est XXI (XXV) mensis Tobe. Praecipit Iesus apostolis ut corpus sepeliant in valle Iosaphat." Praeterea extremam libri partem ipso textu Sahidico adposuit, eumque vertit Ed. Dulaurier l. l. pag. 20 sqq.

idem argumentum maxima cum licentia tractatum est. Ita neuter eorum quos edidimus siglis A et B distinctos, cum altero convenit, nec magis cum orientalibus interpretibus aut cum ipso Graeco, licet ex hoc tanquam primario fonte eos fluxisse appareat. Praetereaque aliam eiusdem rei expositionem ex codice Ambrosiano descripsimus, ad varios illam quidem libros concinnatam ac tamen ab ipso Iohannis libro auctoritatem repetentem. Vide infra.

A Latinis transitum Mariae cum similibus aliis ad poetas medii aevi Germanicos transisse plura carmina testes habemus. Sequuntur autem et illi varias libri recensiones, quemadmodum inter Conradum ab Heimesfurt[7] et auctorem libri passionalis[8] hoc interest, ut iam Engerus adnotavit, quod ille fabulam de sero Thomae adventu et zona virginis ex aëre deiecta habet, hic cum Pseudo-Melitone consentiens non habet. Quod ipsum quum inter testes nostros transitus Mariae A et B differat, facile erit dictu unde carminum illorum discrepantia pendeat.

Sed in ipsis Graecis exemplorum haud exigua est varietas, in extrema potissimum libri parte, ut in editione indicavimus. Neque inter Graecos deerant qui libro ita uterentur ut novum ex eo opus conficerent. Hoc maxime Iohannes archiepiscopus Thessalonicensis circa finem saec. septimi fecit[9].. Quem enim sermonem de dormitione Mariae scripsit, eum totum sed liberrime ad librum Pseudo-Iohannis composuit. In libris scriptis haud raro invenitur, ut in codice Parisiensi 897, ubi inscriptio sic legitur: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης λόγος πάνυ ὠφέλιμος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας.* Textus incipit: *Τῇ θαυμαστῇ καὶ ὑπερενδόξῳ καὶ ὄντως μεγάλῃ τοῦ παντὸς κόσμου δεσποίνῃ καὶ ἀειπαρθένῳ μαρίᾳ, τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μητρὶ καὶ ἀληθῶς θεοτόκῳ ὑπὸ πάσης τῆς ὑπ' οὐρανὸν τῆς τε* (? vide infra Coisl. 121) *καὶ αἰσθητῆς διακοσμήσεως ἀξιόχρεος* (sic) *ὕμνος ᾄδεσθαι διὰ παντὸς ἐποφείλεται. καὶ τοῦτο καλῶς, οἶμαι, καὶ*

[7] Eius carmen editum est apud Hauptium: Zeitschrift für deutsches Alterthum, vol. VIII, pag. 156 sqq.

[8] Vide editionis Hahnianae pag. 120 sqq. Inscribitur ea pars quae de transitu Mariae agit: „Hie sprichet das buoch von unser vrowen ende".

[9] Praecessit eum (circa initia saec. septimi) sermone simili Modestus archiepisc. Hieros., cuius ἐγκώμιον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς παναγίας θεοτόκου commemorat Photius in biblioth. cod. 275. Sed etiamnum in libris scriptis invenitur. ut in cod. Coisl. 274. Cf. Montfauc. Bibl. Coisl. pag. 389.

θεοφιλῶς, ὡς ἅτε μητρὶ καὶ θεόπαιδι, οὐ μόνον διὰ τὸ πάντων αὐτὴν ἀνώτερον λαχεῖν ἔχειν ἀξίωμα, τὴν μητέρα κεκλῆσθαι θεοῦ, καὶ μόνην ὑπερκεῖσθαι τῶν ὑπερκοσμίων τε καὶ ἐπιγείων, ἀλλά γε μὴν καὶ διὰ τὸ τῇ ὅλῃ κτίσει δι' αὐτῆς γενόμενον εὐεργέτημα ἐν τῇ τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ ἐνσάρκως ἐπὶ γῆς ....[10] παρουσίᾳ. οὐκοῦν ἑορταστέον τῆς θεοτόκου τὴν κοίμησιν ἅμα ταῖς θείαις καὶ φιλεόρτοις δυνάμεσι. Paullo post legitur: ἀρχὴν δὲ τοῦ λόγου ἤδη ποιήσομαι τὰ περὶ τῆς κοιμήσεως ἤγουν ἀναπαύσεως καὶ πρὸς θεὸν μεταστάσεως μαρίας τῆς θεοτόκου, καὶ ἅπερ αὐτῇ ἀπεκαλύφθη ἄρρητα μυστήρια, πᾶσιν ἐκφαντορικῶς διηγούμενος. ἡνίκα γὰρ ἔγνω μαρία παρὰ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθεται τὸ ἄφθορον αὐτῆς σῶμα, ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῇ· μαρία, ἐγερθεῖσα λάβε τοῦτο τὸ βραβεῖον, ὃν (sic) δέδωκέ μοι ὁ φυτεύσας τὸν παράδεισον, καὶ παράδος αὐτὸ τοῖς ἀποστόλοις, ἵνα κρατήσαντες αὐτὸ ὑμνήσωσιν ἔμπροσθέν σου, διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀποτίθῃ τὸ ἄχραντον σῶμά σου· ἰδοὺ γὰρ πάντας τοὺς ἀποστόλους ἀποστέλλει πρός σε ὁ δεσπότης - - ὅτε οὖν εἶπον πάντες τὸ ἀμήν, αὖθις ἠσπάσαντο ἀλλήλους. καὶ εὐθέως ἐξελθὼν ὁ ἰωάννης ἦλθε καὶ ἔστη ἀναμέσον αὐτῶν λέγων· εὐλογήσατέ με πάντες. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἠσπάσαντο αὐτὸν ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν. μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν εἶπε πέτρος πρὸς ἰωάννην· ἀγαπητὲ τῷ κυρίῳ, πότε ὧδε γέγονας, καὶ ποίῳ τρόπῳ καὶ πόσας ἡμέρας ἤδη ἔχεις; καὶ εἶπεν ἰωάννης· ἀκούσατε ἀδελφοὶ τὸ συμβάν μοι. ἐγὼ ἤμην ἐν μιᾷ πόλει τῆς ἀσίας γῆς ὀνόματι σάρδις (cod. σάρδης) -- καὶ προῆγε πέτρος ὑμνῶν καὶ λέγων· ἐξῆλθεν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου ἐν στύλῳ πυρὸς νεφέλης, ἀλληλούϊα· ὁ δὲ κύριος προῆγεν αὐτούς, ἀλληλούϊα -- ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἔλεγον· οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ γενόμενον ἐν σοδόμοις καὶ ἐν ἡμῖν ἀπέβη. ἐπάταξε γὰρ ἐκείνους ὁ θεὸς πρῶτον μὲν ἐν ἀορασίᾳ, μετέπειτα δὲ πῦρ κατήγαγεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατέκαυσεν αὐτούς -- καὶ ἐν τῇ φοβερᾷ ἐλεύσει καὶ φρικτῇ παραστάσει τῆς ἀδεκάστου καὶ ἀπροσωπολήπτου κρίσεως τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἐξαιρούμενοι, τῆς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ μεγάλης κλήσεως κληρονόμοι ἀναδειχθείημεν, ὅτι τοῦ θεοῦ καὶ πατρός ἐστιν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος etc. Ex his satis perspicuum erit quo modo archiepiscopus Thessalonicensis sermonem suum ad Pseudo-Iohannis librum conformaverit.

Alibi eundem sermonem ad ipsum Iohannem evangelistam

---

[10] Sequitur διοίκτον ἄφατον (item παρουσίαν scriptum est). Cf. eundem locum in cod. Coisl. 121.

translatum vidimus, ut in codice Coislin. 121. ubi fol. 144 verso legitur: *Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ θεόλογου λόγος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου.* Etiam ex hoc codice nonnihil excerpere placet; satis enim ab eo quem modo vidimus textu discedit. Incipit: *Τῇ θαυμαστῇ καὶ ὑπερενδόξῳ καὶ ὄντως μεγάλῃ τοῦ παντὸς κόσμου δεσποίνῃ τῇ ἀειπαρθένῳ μητρὶ χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἀληθῶς θεοτόκῳ ὑπὸ πάσης τῆς ἐπουρανίου δυνάμεως ἀξιόχρεος* (-ος sic) *ὕμνος καὶ τιμὴ καὶ δόξα διὰ παντὸς ὀποφείλεται διὰ τὴν γενομένην δι' αὐτῆς εὐεργεσίαν τῆς ὅλης κτίσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ καὶ λόγου καὶ θεοῦ καὶ πατρός. αὕτη οὖν ἡ πάναγνος καὶ πανύμνητος θεοτόκος μετὰ τὸ ἑκούσιον κατὰ σάρκα πάθος καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον τοῦ ἐξ αὐτῆς δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ λόγου τοῦ ἐνανθρωπήσαντος χριστοῦ ἔμεινεν μετὰ τῶν ἀποστόλων διακοῦσα χρόνον βραχὺν περὶ τὴν τῆς ἰουδαίας χώραν καὶ ἱεροσολύμων ἐν τοῖς τοῦ παρθένου ἀποστόλου καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἠγαπημένου θεολόγου -- αὕτη ἡ βίβλος τῆς ἀναπαύσεως. ἡνίκα ἔγνω μαρία ὑπὸ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθῃ* (certe codex *ἀποτίθη*, tamen potius cum Par. *ἀποτίθεται* corrigendum videtur) *τὸ σῶμα, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος καὶ εἶπεν· ἐγερθεῖσα λάβε τὸ βραβεῖον τοῦτο ὃ ἔδωκέ μοι ὁ φυτεύσας τὸν παράδεισον* etc. Quae sequuntur fere prorsus cum altera scriptura conveniunt, nisi quod est *ἀποστελεῖ πρός σε* (sine *ὁ δεσπότ.*). Post plura alia refertur de siugulorum apostolorum congregatione ad obsequias Mariae; tum haec de Paulo et Petro sequuntur. *Θαυμαζόντων δὲ αὐτῶν εἶπεν πέτρος· ἀδελφοί, εὐξώμεθα εἰς τὸν θεὸν τὸν συναθροίσαντα ἡμᾶς, καὶ μάλιστα διὰ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν παῦλον τὸν ὄντα μεθ' ἡμῶν. τοῦ δὲ πέτρου εἰπόντος τὸν λόγον ἐπῆραν μίαν φωνὴν οἱ ἀπόστολοι λέγοντες· προσευξώμεθα ἵνα γνωρισθῇ ἡμῖν διὰ τί ὁ θεὸς συνήγαγεν ἡμᾶς. τότε ἕκαστος τῷ ἄλλῳ τιμὴν ἀπένειμεν, λέγοντες· πρόσευξαι. λέγει οὖν ὁ πέτρος τῷ παύλῳ· ἀδελφὲ παῦλε, ἀνάστα εὖξαι πρὸ ἐμοῦ· διότι χαρᾷ ἀνεκδιηγήτῳ ἀγαλλιάθην* (sic) *ὅτι γέγονας ἐν τῇ πίστει τοῦ χριστοῦ. καὶ λέγει αὐτῷ παῦλος· συγχώρησόν μοι, πάτερ πέτρε, ὅτι νεόφυτός εἰμι, καὶ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα εἰς τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀκολουθήσω, ἵνα προσεύξωμαι πρὸ σοῦ. σὺ γὰρ εἶ ὁ στῦλος τοῦ φωτός, καὶ πάντες οἱ περιεστῶτες ἀδελφοὶ κρείττονες μοῦ εἰσίν· σὺ οὖν πάτερ δεήθητι περὶ ἡμῶν πάντων, ἵνα ἡ χάρις τοῦ κυρίου μείνῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. τότε οἱ ἀπόστολοι ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τοῦ παύλου καὶ εἶπον* etc. Iam Petrus precatur. Post ultima eius

verba: *καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν*, scripta haec sunt (cf. ad priora): *καὶ εὐθέως ἦλθεν ὁ ἰωάννης ἀναμέσον πάντων καὶ λέγει· εὐλογήσατέ με πάντες ἀδελφοί. τότε ἠσπάσαντο αὐτὸν πάντες, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν. μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν λέγει πέτρος καὶ ἀνδρέας· ἰωάννη ἀγαπητὲ τοῦ κυρίου, πῶς εἰσῆλθες ἐνταῦθα, καὶ πόσας ἡμέρας ἔχεις. καὶ εἶπεν ἰωάννης· ἀκούσατε, ἀδελφοί· ἐγένετο ἡνίκα ἤμην ἐν σάρδει τῇ πόλει καὶ εἶχον μαθητευομένους παρ' ἐμοί, ὥρα ἦν ὡς ἐννάτη, καὶ κατῆλθεν νεφέλη ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἤμεθα συνηθροισμένοι, καὶ ἥρπασέν με ἐνώπιον πάντων τῶν μετ' ἐμοῦ καὶ ἤνεγκέν με ὧδε* etc. Extrema sunt: *κλαίοντας καὶ λέγοντας· οὐαὶ ἡμῖν ὅτι τὸ γενόμενον ἐν σοδόμοις καὶ ἡμῖν σήμερον συνέβη· ἐκεῖ γὰρ ἐν πρώτοις ἐπάταξαν αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι ἀορασίᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα πῦρ κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατέκαυσεν αὐτούς. οὐαὶ ἡμῖν· ἐπηρώθημεν, καὶ ἄρτι τὸ πῦρ ἔρχεται. τότε ὁ ἀρχιερεὺς ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοὺς τὸν θαλλόν, καὶ οἱ πιστεύοντες ἀνέβλεπον, οἱ δὲ μὴ πιστεύσαντες οὐκ ἀνέβλεψαν, ἀλλ' ἔμειναν τυφλοί. τότε οἱ ἀπόστολοι βαστάσαντες τὴν κλίνην ἀπήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ ἀποθέμενοι ἔμειναν ἐκεῖσε ὁμοθυμαδόν, φυλάττοντες αὐτὴν ἕως ὅτου μετετέθη, καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ σωτήρ. αὕτη ἡ κοίμησις μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, ὁ δοξάσας τὴν ἄχραντον αὐτοῦ μητέρα καὶ θεοτόκον μαρίαν, τοὺς δοξάζοντας αὐτὴν ἀντιδοξάζει καὶ τοὺς μεγαλύνοντας αὐτὴν μεγαλύνει, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι -- καὶ ὧδε καὶ ἐν τῇ φρικτῇ παραστάσει τῆς ἀδεκ. καὶ ἀπρ. κρίσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς θείας μακαριότητος ἀξιωθῶμεν, ὅτι τοῦ θεοῦ καὶ πατρός ἐστιν* etc.

In alio codice (Par. 1504.) inscriptio eius libri hunc in modum corrupta legitur: *ἀνάληψις καὶ μετάστασις τῆς ἁγίας μαρίας τῆς θεοτόκου, συγγραφεῖσα παρὰ ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου.* Textus vero manifesto ex Iohannis Thessalonicensis qui fertur sermone desumptus est. Incipit: *Αὕτη ἡ βίβλος τῆς μεταστάσεως μαρίας, καὶ ἅπερ αὐτῇ ἀπεκαλύφθη ἐν πέντε γράμμασιν. ἡνίκα δὲ μαρία ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθεται τὸ σῶμα, ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῇ· ἐγερθεῖσα μαρία παράλαβε τὸ βραβεῖον ὃ ἔδωκέν μοι ὁ φυτεύσας* etc. Quae licet ad verbum fere cum prioribus conspirent, tamen multa alia sunt quae differunt, ut ea quae ultimo loco leguntur: *μαρίαν δὲ ἀπεκόμισαν οἱ ἀπόστολοι εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ ἐν αὐτῷ κατέθεντο αὐτήν, καὶ ἐκάθησαν κύκλῳ τοῦ μνημείου προσδοκῶντες τὸν κύριον, ἕως ἂν ἔλθῃ καὶ ἀναλήψεται τὸ σῶμα μαρίας. καὶ ἰδοὺ*

αὐτῶν λαλούντων περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν τῷ παρεστῶτι λαῷ, καὶ ὁ κύριος παρεγένετο μετὰ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, καὶ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτόν. καὶ ἀναλαβὼν τὸ σῶμα μαρίας ἐν χερσὶν ἀγγέλων ἀπέθετο ἐν παραδείσῳ τῆς τρυφῆς πρὸς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ νῦν ἐστὶν ζῶσα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. ταῦτα οὖν πάντες θεασάμενοι οἱ ἀπόστολοι ἀνεβόων πρὸς τὴν μαρίαν λέγοντες· ὦ μαρία, ἡ τὸ φῶς κυήσασα καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναληφθεῖσα· ὦ μαρία, ἡ ζωὴν τεκοῦσα, δι' ἧς ἐζωοποιήθημεν πάντες· ὦ μαρία, ἡ λυχνία ἡ χρυσῆ, ἡ τὸ ἀληθινὸν φῶς βαστάσασα καὶ φωτίσασα τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις· ὦ μαρία, ἡ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως μήτηρ, δι' ἧς εἰρηνεύονται τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἄνθρωποι ἀγγέλοις συνλειτουργοῦσιν καὶ μία ἐκκλησία γέγονεν οὐρανοῦ καὶ γῆς, σὲ δικαίως αἱ γενεαὶ μακαρίζουσιν, ὅτι μόνη ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους ἁγιωτέρα καὶ μακαριωτέρα ἀνεδείχθης. καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ παύσῃ πρεσβεύουσα τῷ υἱῷ σου καὶ θεῷ ἡμῶν ἀξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀναπαύσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα etc.

Rursus aliam rationem iniit is cuius sermonem cod. Par. 947. servavit. Postquam enim Iohannis i. e. Pseudo-Iohannis auctoritatem secuturum se ab initio dixit, singula liberrime constituit. Incipit: Ὁ μακάριος ἰωάννης ὁ θεολόγος καὶ εὐαγγελιστὴς ἔγραψε βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς θεοτόκου καὶ τῆς ἀναβάσεως αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν λέγει οὕτως· Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἡ κυρία ἡμῶν καὶ θεοτόκος ἀνεμνήσθη τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ αὐτῆς, τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ, καὶ ἤρξατο κλαίειν μετὰ δακρύων θερμῶν καὶ πολλῆς θλίψεως ἧς εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐλθὼν μετὰ πλήθους φωτὸς πρὸς αὐτὴν etc. Ad finem legitur: δευτέρα γὰρ τῆς ἁγίας τριάδος ὑπάρχει ἡ θεοτόκος κατὰ τὴν τιμήν· πρώτη γὰρ ἡ ἁγία τριάς. διὰ τοῦτο ἔτι λέγω ὑμῖν· πάντες οἱ ἐλπίζοντες εἰς αὐτὴν οὐ μὴ καταισχυνθήσονται etc.

Ceterum scite inter utrumque de transitu Mariae librum Graecum distinxit Epiphanius monachus et presbyter. In eo enim quem de vita Mariae scripsit tractatu hanc in rem dixit: περὶ δὲ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς Ἰωάννης ὁ Θεσσαλονικεὺς πολυθρύλλητον ποιησάμενος λόγον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπεσκίασεν. καὶ ἕτερος δὲ Ἰωάννης, ἑαυτὸν θεολόγον ἐπιχρώσας, τὸ τοῦ ψεύδους ἔγκλημα ἐφ' ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο. Cf. Epiph. mon. et presb. edita et inedita cura Alb. Dressel, pag. 14.

Codices quos ad edendum habuimus hi sunt:

A Parisiensis num. 1173. saec. XIII [11].

B Ven. Marc. cl. II. cod. XLII.

C Monac. 276. saec. XII.

D Amb. A 60. saec. fere XI.

E Amb. C 92. saec. fere XIV.

Ex his A et B descripsimus; C ad A, D ad B contulimus. Ex codice E initium tantum et finem transscripsimus. Ad easdem libri partes etiam Monacenses duo contulimus: Mon[a] est nr. 146; Mon[b] nr. 66. saeculi fere XVI.

Transitum Mariae A ex tribus codicibus Italicis hausimus:

A Vaticanus est num. 4363. saec. fere XIII;

B Ambros. O 35. saec. fere XIV;

C Laurentianus. Ex eodem Pseudo-Matthaei evangelium sumpsimus. Signatus ibi est siglo B.

Alterum vero libellum eodem titulo notatum ex codice Veneto class. III. cod. CLIII. membr. saeculi fere XIV. hausimus. Cuius scriptura quin plerumque praestet alteri in Bibl. Maxim. PP. II. 2. pag. 212 sqq, (ed. Lugdun.) et alibi dudum editae (MB in commentario nostro) non dubium est [12].

Denique ex codice Ambrosiano (signatur L 58; cf. Evangg. apocr. pag. LXXIX), quem propria ratione uti supra diximus, pauca excerpere consentaneum est.

Praeposito titulo: „De assumptione beatae virginis Mariae“, sic legitur: „Assumptio beatae virginis Mariae, qualiter facta sit, ex quodam libello apocrypho, qui Iohanni evangelistae adscribitur, edocemur. Apostolis namque ob praedicationis gratiam diversas mundi subeuntibus regiones, virgo beata et mater nostra in domo iuxta montem Sion posita dicitur remansisse, quae omnia loca filii sui sancta, locum baptismi, ieiunii, passionis, resurrectionis et ascensionis, quoad vixit, devotione sedula visitabat. Et secundum quod ait Epiphanius [13], XXIIII annis post ascensionem

---

[11] Parisienses alios indicavit Thilo in Prolegg. Actorum S. Thomae apostoli p. XX sqq. At duplex codicum genus esse, alteris antiquiorem textum Iohanni adscriptum, alteris sermonem Iohannis Thessal. inde derivatum praebentibus, non perspexerat.

[12] Etiam initio capitis secundi veram lectionem praebet: *secundo itaque anno* pro *secundo itaque et vicesimo anno.* Qua de re rectissime scripsit Maxim. Enger in Praef. pag. X. Lectionem Venetam Beda et Conradus confirmant.

[13] Epiphanium monachum dicit, apud quem omnia singula ista de aetate Mariae leguntur; vide Epiph. edita et inedita cur. Alb. Dressel pag. 43 sq.

filii sui supervixit. Refert autem quod beata virgo quando Christum concepit erat annorum XIIII, et in quinto decimo anno ipsum peperit, et mansit cum eo annis XXXIII, et post mortem Christi supervixit annis XXIIII, et secundum hoc quando obiit erat annorum LXXII. Probabilius tamen videtur, quod alibi legitur, ut duodecim annis filio suo supervixerit, et sic sexagenaria sit assumpta, cum apostoli totidem annis praedicaverant in Iudaea et circa partes illas, sicut ecclesiastica tradit historia."

„Die igitur quadam in filii desiderium cor virginis vehementer accenditur, aestuans omnis [14] commovetur et in exteriorem lacrimarum abundantiam excitatur. Cumque ad tempus subtracti filii aequanimiter non ferret subtracta solacia, angelus cum multo lumine eidem astitit et reverenter utpote matrem domini sui salutavit. Ave, inquit, benedicta: suscipe benedictionem illius qui mandavit salutem Iacob. Ecce autem ramum palmae de paradiso ad te dominam attuli, quem ante feretrum portare iubebis, cum die tertia de corpore assumeris. Nam filius tuus te matrem venerandam expectat. Cui Maria respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, obsecro ut nomen tuum revelare digneris. Sed et hoc peto instantius ut filii et fratres mei apostoli ad me pariter congregentur, ut eos corporalibus oculis antequam moriar videam et ab eis sepeliri valeam et ipsis praesentibus spiritum reddam. Hoc iterum peto et obsecro, ut anima mea de corpore exiens nullum spiritum teterrimum videat nullaque mihi potestas satanae occurrat. Cui angelus: Cur scire desideras nomen quod admirabile est et magnum? Ecce omnes ad te hodie congregabuntur apostoli, qui nobiles tibi exhibebunt exequias, et in eorum conspectu spiritum exhalabis. Nam qui Babylonem olim prophetam de Iudaea crine attulit, subito ipse procul dubio ad te apostolos adducere poterit in momento. Malignos autem spiritus videre cur metuis, cum caput eorum omnium contriveris et spoliaveris ipsum suae imperio potestatis? Fiat tamen voluntas tua ut ipsos non videas. His angelus cum multo lumine celos conscendit. Palma autem illa nimia claritate splendebat. Erat quidem virgae viriditatis consimilis, sed folia illius ut stella matutina fulgebant. Factum est autem dum Iohannes in Ephesum praedicaret, celum repente intonuit et nubes candida ipsum sustulit, ac raptum ante Mariae ianuam collocavit. Percutiensque ostium introivit et reverenter virgo virginem salutavit. Quem felix virgo Maria con-

[14] Codex *annis* habet.

spiciens vehementer obstupuit et prae gaudio lacrimas continere nequivit. Dixitque Maria: Fili Iohannes, memor esto verborum magistri tui, quibus me tibi in matrem et te mihi in filium commendavit. Ecce a domino vocata sum, debitum conditionis humanae exsolvo et corpus meum tibi cura sollicita recommendo (sic). Audivi enim Iudaeos inisse consilium dicentes: Expectemus, viri fratres, quoad usque illa quae Ihesum portavit subeat mortem, et corpus eius continuo rapiemus ac iniectum ignibus comburemus. Tunc igitur hanc palmam deferri facies ante feretrum, cum corpus meum duxeritis ad sepulcrum." Etc. Postquam relatum est de concursu omnium apostolorum, testimonium Dionysii Areopagitae de eadem re affertur: „Dionysius Pauli apostoli discipulus in libro de divinis nominibus hoc idem asserit, apostolos sanctos in dormitione virginis convenisse ac unumquemque in laude Christi et virginis fecisse. Ait enim sic, loquens ad Timotheum: Nos, ut nosti, et ipse et multi sanctorum nostrorum fratrum convenimus ad visionem corporis vitae principis et quae deum suscepit" etc. [15] Paullo post legitur: „Quales autem exequiae ibidem celebratae sint, ex praedicto libello qui Iohanni ascribitur edocemur. Nam prior ipse Ihesus Christus inchoavit et dixit: Veni electa mea, et ponam in te thronum meum" -- „Dixitque apostolis Ihesus: Corpus virginis matris meae in valle Iosaphat recondite in monumento, quod ibi invenietis, expectantes me ibi triduo donec veniam. Statimque circumdederunt eam flores rosarum seu cetus martyrum, et lilia convallium, agmina (cod. -ne) angelorum, confessorum et virginum." -- „Dixitque Iohannes Petro: Hanc palmam, Petre, ante feretrum portabis quia dominus te nobis praetulit et suarum ovium te pastorem ac principem ordinavit. Cui Petrus: Hanc potius portare te convenit, quia virgo a domino es electus, et dignum est ut palmam virginis virgo ferat" -- „Itaque Petrus et Paulus feretrum elevantes, Petrus cantare incepit et dicere alta voce: Exiit Israel de Egypto, alleluja [16]. Ceteri autem apostoli cantus dulciter pro-

[15] Cf. huc quod Thilo Act. Thom. Prolegg. p. XXI. ex cod. Par. Graeco 523. laudavit. Ibi enim idem Dionysii testimonium affertur.

[16] Similiter res narratur in sermone Ioh. Thess. Ita enim ex cod. Coisl. exscripsimus: καὶ ἀναστάντες οἱ ἀπόστολοι ἐβάσταξαν τὸν κράββατον μαρίας, καὶ πέτρος ὕμνησεν λέγων· ἐξῆλθεν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. Sequentia vero ab interprete Latino libere mutata videntur. Legitur enim Graece: καὶ οἱ ἄγγελοι ἦσαν ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὑμνοῦντες, καὶ μὴ θεωρούμενοι, ἀλλὰ μόνον αἱ ᾠδαὶ τῶν ὕμνων ἠκούοντο ὡς φωνὴ ὄχλου πολλοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἰερουσαλήμ.

sequebantur. Dominus autem feretrum et apostolos nube protexit; itaque ipsi non videbantur, sed tantum eorum vox audiebatur. Affuerunt et angeli cum apostolis concinentes et terram totam sonitu mirae suavitatis implentes.“ Tum quae sequuntur de principe sacerdotum impetum in feretrum faciente, de manibus eius arefactis ac mirabiliter restitutis deque salute excaecatorum ex palma et fide, ea rursus inprimis cum eodem Iohannis Thess. sermone conveniunt. Ultima verba sunt: „Tertia autem die veniens Ihesus cum multitudine angelorum ipsos salutavit dicens: Pax vobis. Qui responderunt: Gloria tibi deus, qui facis mirabilia magna solus. Et dixit apostolis dominus: Quid gratiae et honoris vobis videtur ut meae nunc conferam genitrici? Et illi: Iustum videtur domine servis tuis ut, sicut tu devicta morte regnas in secula, sic tuae matris resuscites corpusculum et a dextris tuis colloces in aeternum. Quo annuente Michael archangelus continuo affuit et Mariae animam coram domino praesentavit. Tunc salvator loquutus est dicens: Surge proxima mea, columba mea, tabernaculum gratiae meae.“

ADDITAMENTA

AD ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA.

Additamentis ad acta apostolorum apocrypha ea tantum h. l. adiungamus quae ab Alb. Zoega in Catalogo codd. Copticor. etc. ex codicibus Sahidicis tanquam fragmenta actorum Andreae et Pauli et actorum Bartholomaei excerpta sunt. Ex actis Pauli et Andreae pag. 230. haec affert: „Andreas ab Apollonio nauta accipit pallium Pauli apostoli, qui se praecipitem dederat in mare ut inviseret loca inferorum ad quae accesserat dominus. Mox a Iudaeis urbem intrare vetitus, mortuum qui in urbe erat crastina die resuscitare pollicetur, et navi conscensa in locum pergit ubi Paulus se deiecerat, poculoque aquae dulcis in mare coniecto Paulum evocat. Hic cum emersisset, narrat se adiisse abyssum et loca animarum in inferno. Vidisse animam Iudae et cum ea collocutum esse de descensu domini ad inferos, qui omnes animas quae in eo loco erant eduxerat, praeter animam Iudae, eo quod iste antequam se suspendisset, diabolum sub serpentis forma sibi inhiantem ut dominum suum adorasset. Vidisse bivia inferni desolata portasque eius comminutas, et secum inde attulisse frustum ligni de limine earum. Vidisse et pulchrum locum, ubi usque ad descensum domini degerant animae Abrahami et ceterorum prophetarum, et e longinquo audivisse voces scelestorum in locis degentium quae non adierat dominus quae sunt loca ploratus et stridoris dentium homicidis et infanticidis et veneficis destinata [1]. His narratis Andreas cum Paulo et Apollonio ad

[1] Hanc priorem fragmentorum partem etiam Sahidice in Catalogo adscripsit editor, indeque Ed. Dulaurier l. l. pag. 30 sqq. vertit hunc in modum: André se dirigea vers la mer et dit au pilote de lui indiquer le lieu où Paul s'était jeté au sein des flots. S'embarquant aussitôt, ils naviguèrent jusqu'à ce qu'ils furent

littus redit et ad urbem, a qua cum a Iudaeis repellerentur, mittunt avem dictam Iustam, ut cognatos mortui ad portas aperien-

arrivés en cet endroit; le pilote, le lui montrant, lui dit: Le voilà. André remplit un vase d'eau douce et pria dessus de la manière suivante: „O mon Seigneur Jésus, vous qui séparâtes la lumière des ténèbres, qui fîtes surgir la terre au milieu des eaux, c'est en votre nom que je verse ce vase d'eau douce dans la mer aux ondes amères, et qui en traversera la profondeur jusqu'à ce que le fond se montre à nos regards, afin que, la terre se séparant de l'abîme, un passage s'ouvre pour mon frère Paul.“ Il dit et versa le vase d'eau douce dans la mer, en ajoutant: Retirez-vous, ondes salées et amères, en présence de l'eau douce. A peine eut-il prononcé ces paroles que le fond de la mer apparut, l'abîme s'entrouvrit et Paul s'élança au-dessus des flots, tenant un morceau de bois à la main; il se précipita sur André et le serra dans ses bras. Celui-ci lui dit: D'où viens-tu, mon frère, et quels lieux as-tu visités? Paul lui repondit: O mon frère, après mon départ j'ai parcouru les parties de l'abîme où notre Seigneur est descendu avant moi, et j'ai vu comment est ce séjour ténébreux. André lui dit: Ton courage a été au-delà de toute mesure. Nous mêmes, qui sommes les grands apôtres, qui avons vécu avec le Seigneur, à qui il a donné depuis sa resurrection toutes sortes d'instructions, qu'il a établis au-dessus de toute puissance, aucun de nous n'a osé faire ce que tu as exécuté. Paul lui répondit: J'ai fait de grandes choses, ô mon frère, j'en conviens; mais prête-moi de l'attention et je vais t'en faire le récit. Dès que j'ai eu pénétré dans le sein de l'abîme, j'ai vu le lieu où résident les âmes. J'ai vu Judas l'apôtre, qui fut le compagnon de notre Seigneur, plongé dans les châtiments les plus terribles. Lui adressant la parole, je lui dis: Pourquoi es-tu resté ainsi à souffrir, le Seigneur ne t'a donc point délivré avec les âmes, qu'il a ramenées avec lui? Judas me dit: Malheur à moi deux fois, malheur à ma conduite criminelle à son égard; car j'ai péché contre lui, je l'ai livré aux Juifs pour une somme d'argent périssable. Ayant su depuis qu'il était mon Seigneur et le maître de la terre entière, je suis allé rapporter l'argent que j'avais reçu; je suis allé le rendre aux grands prêtres; puis j'ai supplié notre Seigneur de me pardonner, et de ne point m'abandonner pour la seule faute que j'eusse commise envers lui, pour l'avoir trahi, l'assurant que s'il me délaissait, s'il n'avait point compassion de moi, je périrais. Souvenez-vous, lui disais-je, ô mon Sauveur, qu'un jour où Pierre vous adressait cette question: Si mon frère pèche contre moi, combien de fois devrai-je lui pardonner? sera-ce jusqu'à sept fois? je vous entendis lui répondre: Non pas jusqu'à sept fois, mais jusqu'à sept fois soixante et dix fois. Oui, j'ai péché une fois envers vous, j'ai péché, il est vrai; mais ayez compassion de moi, faites que je ne périsse pas, ô mon Seigneur. Quel est l'homme qui dédaigne de jeter un regard de pitié sur son fils en danger, et qui ne vole à son secours? J'ai commis, il est vrai, le crime de vous trahir; mais si vous ne me sauvez pas, c'en est fait de moi, ô mon Seigneur. Il me commanda alors d'aller au désert, en me disant: Ne crains personne, si ce n'est Dieu; si tu vois le diable venir à toi, que sa présence ne t'inspire aucune frayeur; n'appréhende rien, si ce n'est Dieu seul. J'étais allé sur la montagne pour jeûner, afin d'obtenir de Dieu mon pardon, lorsque le chef du mal se présenta à ma vue, et, levant sa tête au-dessus de moi, il me montra une gueule ouverte et prête à me dévorer; saisi

das excitet. Inde tumultu in urbe nato, Paulus portam ter ferit fragmine illo ex inferno allato. Statim dehiscit terra et portae decidunt in abyssum, apostoli autem urbem ingrediuntur, mortuum resuscitant et magnam Iudaeorum multitudinem ad fidem convertunt."

Fragmenta actorum Bartholomaei quum Zoega in duobus codicibus (num. 132 et 133 notatis) invenisset, ex utroque pag. 235 sq. haec excerpsit. Ex 132: „Dominus apparens Bartholomaeo ad Parthos ire iubet, sitos a Makedanis sive Cazarenis ad septentrionem. Mox Andream adit praecipitque ei ut e terra Barbarorum pergat ad Cazarenos, quadraginta dierum itinere distantes, et inde cum Bartholomaeo ad Parthos et Elamitas proficiscatur, inter alia inquiens: Mittam vobis hominem e terra Cynocephalorum, cui caput caninum est, et huius ministerio credent in me." Ex 133: „Andreas cum discipulis Rufo et Alexandro a civitate Barbarorum pergens in regionem Cadarenorum venit ad mare, ubi in littore apparet ei cetus qui olim Ionam deglutiverat, ipsumque cum discipulis absorbet et in ventre suo conditos trium dierum spatio transvehit ad littus Cadarenorum e regione oppidi Rochon." Ex 132: „Andreas expositus in littore Cazarenorum prope oppidum Iericho (in altero cod. Rochon dicto) putat se adhuc esse in terra Barbarorum, donec adventu Bartholomaei ab Iericho, ubi evangelium praedicaverat, pergente ad Makedan, certior fit de locorum situ." Ex 133: „Andreas et Bartholomaeus idola expellunt ex urbe cui praeerat Gallion proconsul, et ter in ignem coniecti salvi evadunt. Postea serris dissecantur, frustisque combustis cineres eorum in mare projiciuntur, ibique a ceto desorbentur, quo facto idola in urbem redeunt. Post tres dies compellit deus cetum ut apostolos reddat." Ex ultimis cod. 133 fragmentis: „Populo in theatro considente Cynocephalus, dictus Christianus, devorat leones duos, et tantum terrorem incutit omnibus ut ex urbe fugere incipiant;

---

de crainte, je me suis prosterné devant lui en le reconnaissant pour mon Seigneur. Aussitôt il s'est éloigné, et moi j'ai pleuré de n'avoir point fait pénitence. J'ai songé à ce que je devais faire (et j'ai dit): j'irai á l'endroit où était le Seigneur, et je l'implorerai. Mais déjà on l'avait conduit dans le Prétoire pour le juger. J'ajoutai alors: je m'étranglerai, et ainsi je préviendrai son arrivée dans l'Amentès. Le Sauveur est descendu dans ce lieu, il en a retiré toutes les âmes qui s'y trouvaient, il l'a rendu désert, laissant après lui mon âme seule. Etc. Finem versus scripsit Dulaurier: „C'est là qu' habitent Abraham, Isaac, Jacob", sed duce Zoega scribendum videtur: „qu' habitaient".

sed iidem apostoli muro igneo urbem circumdant ne quis exire possit. Tunc et Cynocephalo et igne oppressi supplices fiunt apostolis, quibus iubentibus Cynocephalus convertitur in puerum mitissimae indolis. Huic imponit Bartholomaeus nomen Pistos, pollicitus civitatem coelorum et famam immortalem, quod ope eius populus ille ad fidem fuerit conversus; populumque alloquitur, salvos fore si relictis idolis SS. trinitatem profiterentur. Statim universus populus fidem complectitur, indigne ferentibus sacerdotibus idolorum.“

ADDITAMENTA

AD EVANGELIA APOCRYPHA.

Sed nonnihil etiam ad supplendam evangeliorum apocryphorum editionem daturos nos polliciti sumus. Hae litterae contigit ut invenirent nuper qui in Syriacis codicibus investigaret. Vir enim litterarum orientalium peritissimus Guilielm. Wright, a custodia librorum mss. Musei Britannici, eodem libro de quo iam supra dictum est: „Contributions to the Apocryphal Literature of the New Testament", ex Syriacis codicibus etiam protraxit quibus studia critica circa protevangelium Iacobi et Thomae evangelium iuvarentur. Quem librum quum auctor amicitiae suae erga me documentum esse voluerit, eo magis gaudeo quem inde ipsae litterae fructum habent. Quum enim nuper intellectum sit quantum libri Novi Testamenti apocryphi valeant ad illustrandam priorum post Christum saeculorum historiam, nihil pluris refert quam qua aetate illi scripti sint accuratius definire. Huc autem inprimis facit si, quem codices Graeci nobis textum praebent, eum iam veteres interpretes secutos esse demonstrari potest. Propereaque Guilielm. Wright gratissimum nobis fecit quod novem capita posteriora protevangelii ex Syriaco codice sexti saeculi edidit. Hunc enim quum a Graeco nostro pendere non dubium sit, tantum non certum fit ipsi interpreti iam diu ante eundem librum ante oculos fuisse. Gratum autem viris doctis fore arbitror, si paullo accuratius indicabimus quae inter Graecum et Syriacum textum ratio intercedat.

Syriacum fragmentum a capite XVII. incipit, inde a verbis *αὐτὴ ἡ ἡμέρα κυρίου.* Sectione 2. Syrus legisse videtur *τὸν ὄνον αὐτοῦ* cum cod. A. Tum confirmat verba *καὶ εἷλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ*

omissis reliquis *καὶ ἠκολούθ. Ἰωσήφ*. Sequentia: *καὶ ἤγγισαν* etc. fere sic exprimit: „et cum *ἤγγισαν ἐπὶ μιλ. τρ.*, vidit Ioseph Mariam *στυγνήν*. Et Ioseph dixit (absque *ἐν ἑαυτῷ* ut E)." Tum habet *καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν* sine *ἐστράφη Ἰωσὴφ καί*. Quae vero sequuntur: *καὶ εἶπεν αὐτῇ* usque *χαίροντα καὶ ἀγαλλιώμενον*, satis accurate reddit.

XVIII, 1. Syrus consentit cum Graecis, omisso *χώρᾳ* cum AEL. Sectione 2. verba: *Ἐγὼ δὲ Ἰωσὴφ περιεπάτουν*, eodem prorsus modo Syrus habet: id quod grave est. Reliqua vero usque ad finem sectionis in brevius contraxit, ita ut tantum exprimeret: *καὶ εἶδον τὰ πάντα ἔκθαμβα· καὶ πάντα ὑπὸ θῆξιν ἐλύετο καὶ τῷ δρόμῳ αὐτῶν διελαύνετο.*

XIX, 1. Syrus paene ad verbum cum Graecis convenit: *καὶ εἶπον αὐτῇ* cum CF[a] habet; *καὶ εἰπέ μοι* cum CD; *εἶπον αὐτῇ* cum EGH. Sectione 2. a verbis *καὶ ἰδοὺ* (Syrus potius *ἦν* cum ACEF[a]) *νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκιάζουσα τὸ σπήλαιον* statim pergit ad *ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρέφος καὶ ἦλθε καὶ ἔλαβε* etc. (haec accuratissime reddit). Etiam quae sectione 3. continentur conveniunt: *ὃ οὐ χωρεῖ ἡ φύσις αὕτη* cum cod. B (et A); *ζῇ κύριος ὁ θεός, ἐὰν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστ. ὅτι παρθ. ἐστίν*, inprimis cum AE.

XX, 1. *εἶπε· μαριάμ* cum CE aliis pro *εἶπεν τῇ μαριάμ*: *σχημάτισον σεαυτήν* reddit „vide tu ipsa", rursusque post *περίκειται περὶ σοῦ* addit „sed vide tu ipsa an sis virgo". Nihilominus pergit „et (Salome) appropiavit et vidit eam esse virginem." Reliqua *καὶ ἠλάλαξε καὶ εἶπεν* etc. etiam Syrus; item sectiones 2 et 3, nisi quod verba *ἀλλὰ ἀπόδος με τοῖς πένησιν* omittit, item *τῶν πατέρων μου*. Consentit pariter sectione 4, sed priora: *καὶ προσῆλθε Σαλώμη* (per errorem manifestum Syrus *Μαρία*) usque *τῷ Ἰσραήλ*, libere mutat.

XXI, 1. 2. 3. 4. Longe pleraque conveniunt. Sectione 1. pro *Βηθλεέμ* Syrus per errorem „Jerusalem" habet. Sectione 2. omittit *οὕτως γὰρ γέγραπται*. Sect. 3. pro *ἕως οὗ ἦλθον ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ ἔστη* etc. Syrus habet sed vix recte: until they came and stood (*usque dum venerunt et steterunt*) over the boy. Quae tum sequuntur, ita habet ut maxime cum ACD consentiat: *καὶ ἰδόντες τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαριάμ, πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ σμύρναν καὶ λίβανον.*

XXII, 1. Syrus addit cum (GH)N *κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρί-*

βωσε παρὰ τῶν μάγων. Sectione 2. consentit; sect. 3. omittit *ἀποκρυφῆς* cum D; post convenit maxime cum C: *καὶ τὸ ὄρος ἐκεῖνο διέφαινεν αὐτοῖς ὡς φῶς μέγα* (*μέγα* ad *φῶς* add AD).

XXIII, 1. *ὑπηρέτας πρὸς Ζαχαρίαν*: Syrus addit cum C *εἰς τὸ θυσιαστήρ. κυρίου.* Reliqua accurate expressa. Sectione 2. *καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἀπήγγ.* etiam Syrus. Pro *οἶδας γὰρ* cum DH aliis habet *οὐκ οἶδας.* Sect. 3. habet: *μάρτυς ὁ θεὸς* (ut B alii) *ὅτι ἐκχέεις μου τὸ αἷμα.* Verba *εἰς τὰ πρόθυρα τ. να. κυρ.* non exprimit. Agnoscit vero lectionem *περὶ τὸ διάφαυμα* („circa crepusculum").

XXIV, 1. *κατὰ τὸ ἔθος* Syrus post *ἀπῆλθον* ponit, omisso *οἱ ἱερεῖς.* Sect. 2. agnoscit additamentum multorum codd. *εἰς τὸ ἁγίασμα.* Tum habet *τὸ αἷμα κείμενον καὶ* (haec cum F^aF^b add) *πεπηγὸς ὡσεὶ λίθος*, contra omittit *καὶ ἀκούσας* usque (sect. 3.) *τὸ αἷμα αὐτοῦ λίθον γεγενημένον.* Post *τρεῖς ἡμέρας* omittit *κ. τρ. νυκτ.* Sect. 4. pro *μετὰ δὲ* (*καὶ μετὰ*) *τὰς τρεῖς ἡμέρας* habet: „et post plures dies", quae scriptura cum C *μετ. δὲ τ. ἡμέρ. ἐκείνας* conferenda est.

XXV, 1. *ἐν Ἱερουσαλὴμ* cum *θορύβου γενομένου* coniungit. Post *ἐτελεύτ. Ἡρώδης* cum GH add *πικρῷ θανάτῳ.* Omittit cum pluribus codd. *τὴν δωρεὰν καί.* Sectionem 2. pariter atque codd. CF^aP omittit. Subscriptum est: „Explicit nativitas domini nostri et partus dominae meae Mariae".

Fragmentum protevangelii excipit apud Wright et in ipso eodem codice Syriaco Thomae evangelium, idque integrum. Inscriptum est: „Evangelium Thomae Israelitae sive historia infantiae domini nostri". Textus inprimis convenit cum evangelio nostro Thomae Graece A; passim vero propius accedit ad reliqua quae edidimus, maxime ad evangelium nostrum Thomae Latinum et ad Pseudo-Matthaeum, qui nobis dictus est. Adscribamus nonnulla quemadmodum Wright interpretatus est. Omisso capite 1. incipit a secundo: Now the boy Jesus the Messiah, when he was five years old[1], was playing at the ford of a stream of waters, and was receiving and confining the waters, and directing them in channels and making them enter into pools, and making

---

[1] Confirmat igitur scripturam Graecorum codicum nostrorum: Graece A, Graece B, item evang. Thom. Latinum cap. IV. Contra Pseudo-Matth. cap. XXVI. *iam inchoante quarto aetatis anno.*

them the parables of the prophets and the mysteries and hard sayings which are in the law. And his mother says to him: My son, why hast thou done to us these (things)? for we were distressed and anxious and seeking for thee. Jesus answered and said: Why did ye seek me? Do ye not know that it is fitting for me to be in my Father's house? The scribes and Pharisees answered and say to Mary: „Art thou the mother of this boy? The Lord hath blessed thee; for the like of this glory and wisdom in children we have neither seen nor heard that any one has spoken." And he rose (and) went with his mother, and was subject to them. But his mother was preserving all these words. And Jesus was excelling and advancing in wisdom and in grace before God and before men. Amen.

Subscriptum est: „Explicit infantia domini nostri Iesu."

Post haec ex alio codice Syriaco (septimi fere saeculi) apud Wrightium leguntur litterae Herodis ad Pilatum datae rursusque quas Pilatus Herodi misit. Nos textum Graecum vitiosissime scriptum ex cod. Par. 929. hausimus. Scriptura satis differt, non item argumentum. Aliquando et has nugas in corpus Novi Testamenti apocryphum recipiemus.

Ex quo autem tempore evangelia apocrypha vulgavimus, ex codicibus Graecis et Latinis ipsi multa collegimus unde editioni nostrae accedant incrementa. Dedimus etiam operam ut, si quid olim e Thilonis Cod. apocrypho ad nostrum apparatum criticum transiit, id ad ipsos unde fluxerat codices exigeremus. Ita codices C et D ad Pseudo-Matthaei evangelium nuper demum ipsi examinavimus, nec pauca deprehendimus quibus quae duce dedimus Thilone emendantur et supplentur. Saepissime D cum C facit ubi nulla eius rei mentio facta est; alibi vero D propriam scripturam habet. Ita exempli caussa capp. XI et XII. in eo scripta sunt:

XI. „Cumque ordinasset Ioseph in nocte exurgere, ut fugiens habitaret in occultis, ecce in ipsa nocte apparuit ei angelus domini in sompnis dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quoniam quod in utero eius est, de spiritu sancto est." Quae sequuntur non differunt a textu nostro praeter extrema: „et narravit eis visionem suam. Et consolatus super Maria ait: Peccavi, quoniam suspicionem aliquam ut nequam habui de te."

XII. „Factum est autem post haec et exiit rumor quia Maria

esset gravida. Et comprehensus a ministris templi domini Ioseph ductus est ad pontificem, qui una cum sacerdotibus coepit exprobrare ei et dicere: Ut quid fraudatus es nuptias tantae ac talis virginis, quam et angeli dei sicut columbam in templo domini nutrierunt, quae virum nunquam videre voluit, quae in lege dei eruditionem optimam habuit? Tu autem si ei violentiam non fecisses, adhuc in virginitate permansisset. Ioseph autem devotabat se iurans quia nunquam tetigisset eam. Cui Abiacar pontifex dixit: Vivit deus quoniam te faciam [potare aquam] potationis domini, et statim apparebit peccatum tuum.“ Sect. II. „Tunc congregata est omnis multitudo Israel, quae dinumerari non poterat. Adducta est etiam Maria ad templum domini. Sacerdotes vero et affines ac parentes eius dicebant ad Mariam: Confitere — — de manu angeli. Vocatus est autem Ioseph ad altare, et data est ei aqua potationis domini: quam si gustasset homo nesciens[1] et septies circuisset altare, daret deus signum aliquod peccati in faciem eius. Cum ergo bibisset, securus etiam giravit altare, nullumque signum peccati apparuit in facie eius. Tunc iustificaverunt eum omnes sacerdotes — — dicentes: Beatus factus es tu, quoniam non est inventus reatus in te.“ Sect. III. „Et vocantes Mariam dixerunt ei: Tu quam excusationem habere poteris? aut quod signum maius apparebit in te quam hoc prodit conceptus ventris tui? Hoc solummodo a te requirimus ut, quia Ioseph mundatus est, confitearis quis est qui te decepit. Melius est enim — — in faciem tuam in medio populi vitam tuam manifestet. Tunc Maria intrepida dixit: Si est in me aliqua pollucio aut aliquod peccatum, aut fuit in me aliqua concupiscentia vel impuditia, detegat me dominus in conspectu omnium populorum, ut fiam omnibus emendationis exemplum. Et accedens ad altare confidenter bibit aquam potationis — - in illa ulla macula.“ Sect. IV. „Et cum omnes populi stuperent et hesitarent, videntes conceptum ventris at nullum signum in facie eius apparuisse, coeperunt inter se varia populi loquacitate turbari. Alii enim dicebant sanctitatem ex innocencia, alii vero per malam conscientiam accusabant eam. Tunc Maria videns populi suspicionem[2] nec se ex integro fuisse purgatam, omnibus audientibus voce clara dixit: Vivit dominus exercituum Adonay[3], in cuius conspectu sto, quoniam virum nunquam cognovi, sed nec cogno-

[1] Codex C *metuens homo* habet.

[2] Codex C *videns suspicionem populi* habet.

[3] Eodem modo in C scriptum est, non *adonai*.

scere habeo, quia ab infantia aetatis meae in haec mentem definivi. Et hoc deo meo votum feci ut ipsi qui me creavit — — vivere et ipsi soli sine aliqua pollucione quamdiu vixero permanere. Tunc omnes osculabantur eam, amplexantes genua eius, rogantesque eam ut malis suspicionibus eorum daret indulgentiam. Et deduxerunt eam omnes pop. et sacerd. et virg. cum exultatione et gaudio usque ad domum suam — — qui manifestavit sanctitatem tuam universae plebi Israel."

Caput nostrum XXX. in codice D, cuius scripturam Thilo saepe se non assequutum dixit proptereaque hoc capite aliisque pluribus non dedit, ita scriptum invenimus, ut passim praestet scripturae ex Vat. codice a nobis editae. Legitur enim ibi sic: „Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam, ut traderent Iesum magistro nomine Levi. XLVI."

„Magister iterum quidam Iudaeus nomine Zachias, audiens de Iesu, quod in eo insuperabilis esset sapiencia, factus est dolens, et cepit indisciplinate et stulte et sine timore loqui contra Ioseph. Dicebat enim: Tu non vis tradere filium tuum ut doceatur sciencia humana timoris. Sed videtur te et Mariam plus velle diligere filium vestrum quam tradiciones seniorum populi. Oportebat enim vos plus honorare presbyteros tocius ecclesiae Israel, ut cum infantibus mutuam haberet caritatem et inter eos iudaica erudiretur doctrina." Sect. II. „Cui e contra Ioseph ait: Et quis est qui hunc infantem possit tenere et docere? Sed si tu potes eum tenere et docere, nos minime prohibemus eum doceri a te ea quae ab hominibus docentur. Audiens Iesus quae Zachias dixerat respondit et dixit ei: Praeceptor legis, omnia quae paululum ante dixisti et nominasti oportet observare hominem similem tui. Alienus ego sum ab institutis, extraneus a foris vestris, parentem carnalem non habeo. Tu quidem legem legis et instructus in lege permanes; ego autem ante legem eram. Sed cum putas te non habere parem in doctrina, erudieris a me quae nemo alius docere potest nisi hic quem nominasti. Ipse enim potest quia dignus est. Ego autem cum exaltatus fuero a terra, cessare faciam genealogiae generis vestri memoriam. Tu quando natus es ignoras, ego vero solus scio quando vos nati estis et quanto tempore vita vestra erit in terra." Sect. III. „Tunc omnes qui audierunt verba haec, pavefacti obstupuerunt et clamaverunt dicentes: O mire magnum et admirabile sacramentum, nunquam audivimus talia. Nunquam ab alio aliquo auditum est hoc, nec a sacerdotibus nec a Pharisaeis nec a grammaticis dictum est aut

auditum aliquando. Nos scimus hunc unde natus est, et vix est adhuc annorum septem; unde haec verba loquitur? Responderunt Pharisaei: Nos nunquam audivimus talia verba in tali infancia." Sect. IV. „Et respondens Iesus dixit eis: In hoc vos admiramini quia talia ab infante dicuntur? Quare ergo vos non creditis mihi in his quae locutus sum vobis? Et quia dixi vobis: scio quando vos nati estis, cuncti miramini. Ampliora — — ego vidi et ille me vidit, et cum eo locutus sum. Et audientes haec obmutuerunt, nec quidquam audebant loqui. Dixitque eis iterum Iesus: Fui inter vos cum infantibus et non cognovistis me, locutus sum vobis quasi prudentibus et non intellexistis vocem meam, quia — — modicae fidei."

Addamus caput XXXI, quod cod. D sic habet:

„Iterum magister Zachias dixit ad Ioseph: Da mihi puerum, et ego tradam eum magistro Levi, qui doceat illum litteras et erudiat. Tunc Ioseph et Maria blandientes Iesum duxerunt eum in scolam (sic) ut doceretur (cod. disceretur) a seniore Levi. Qui cum introisset, tacebat. Et magister Levi dicebat ad puerum unam litteram; incipiens a prima littera alpha, dicebat ei: Responde. Iesus vero nihil respondebat. Unde magister Levi iratus apprehendens virgam storatinam percussit eum capite." Sect. II. „Iesus vero dixit ad didascalum: Ut quid me percutis? In veritate scias quia qui percutitur magis docet percutientem se quam ab eo doceatur. Ego enim possum dicere tibi quae a te discuntur. Sed hi omnes caeci sunt qui discunt et audiunt, sunt quasi aes sonans aut cymbalum tinniens, in quibus non est sensus nec intellectus eorum quae intelliguntur per sonum illorum. Et subiungens Iesus dixit magistro: Omnis littera ab alpha usque ad tau dispositione discernitur. Dic mihi ergo primum tu quid sit tau, et ego dicam tibi quid sit alpha. Et iterum dixit Iesus: Qui alpha non norunt, quomodo tau discere possunt? Hypocritae, dicite mihi primum quid sit alpha, et tunc credam vobis cum dixeritis betha. Et cepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare, dicens: Dic mihi, magister legis, prima littera quare habet triangulos multos graceratos (ita codex; Vat. gradatos), subacutos, mediatos, productos, obductos, erectos, stratos, ...[4] vel crucifixos. Cum autem Levi haec audisset, stupefactus est ad tantam dispositionem litterarum nominatarum." Sect. III. „Cepit ergo cunctis audientibus clamare et dicere: Non debet iste

[4] Scriptura corruptissima est: aliquam similitudinem vocis *curristratos* habet quam ex Vat. edidimus, sed non ita legi potest.

pucr vivere super terram, imo in magna cruce dignus [est] appendi. Nam potest ignem extinguere et alia tormenta deludere. Ego puto quia ante cataclismum natus fuerit. Quis enim venter illum portavit? Aut quae mater illum generavit? Aut quae ubera eum lactaverunt? Fugiam autem illum; non enim valeo sustinere verbum ex ore eius, sed cor meum stupescit talia verba audire. Nullum etiam hominem puto eius posse consequi verbum, nisi fuerit deus in eo. Nunc ego ipse infelix tradidi me huic in derisum; cum putarem me habere discipulum, ignorans eum, meum inveni magistrum. Quid dicam? Non valeo sustinere verba pueri huius. De hoc autem municipio fugiam, quia illum intendere non valeo; ab infante enim senex victus sum, quia neque inicium de quibus ipse affirmat invenire possum neque finem." Reliqua quae apud nos sequuntur codex Parisiensis non habet.

Revera autem multae Parisiensis codicis lectiones Vaticanis sunt inferiores, ac passim accuratio editoris in dubium venit ubi non est nisi scripturae vitiositas. Hoc in ea quadrat quae pag. XXVIII. exscripsimus: illa enim paucis exceptis Thilo recte dederat.

Ad evangelium Thomae Graece A adnotavimus fragmentum Parisiense, quemadmodum Cotelerius et Thilo ex ipso codice ediderunt. Nihilominus plura corrigenda sunt, quae non satis recte illi assequuti sunt. Titulus est: *Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου* etc., sed *τοῦ καὶ μεγαλεῖα* deleta sunt. Cap. I. sect. 1. *ἐν τῇ* ante *βηθλαιέμ* (sic) ipsa prima manu punctis notatum est; *ἐξιστάμενος* (*ενος* litteris compendio expressis) minime dubium est, ut Thiloni videbatur coniicienti primum *ἐξιστῶν ἡμᾶς* scriptum fuisse. II, 1. non *πάντως ὑπετάσσοντο* sed *πάντα* (compendio scriptum) *ὑπετάσσοντο* legendum est. II, 2. scriptum est *χήλεως* pro *χείλεως*. II, 3. scriptum est *ἃ ἐποίη ὁ ἰησοῦς*, non *ἃ ἐποίησεν ἰησοῦς*. Postea *πέζων* potius quam *πέζον* scriptum est. III, 2. non *γενόμενον* sed *γινόμενον* (cod. *-ώμενον*) edendum erat. III, 3. legitur *τὴν θεότηταν αὐτοῦ*. IV, 1. *τρέχων*, non *τρέχον* in codice est; tum *ἀπελεύσει* non *ἀπελεύσῃ*. V, 1. pro *μισοῦσιν* codex *μισοῦν*. VI, 1. rursus est *ὢν* (*ὅτι παιδίον ὢν τοιαῦτα* etc.), non *ὄν*.

In recensionibus Gestorum Pilati eminet is textus Graecus quem siglo A distinximus. Huius testes prae ceteris anquirendi. Praeter duos codices a nobis ad edendum adhibitos bibliotheca Regia Monacensis tertium habet, saeculi fere decimi quarti, cuius scriptura a reliquis valde discrepat. Exempla eius haec sunt:

I, 2. *Λέγουσιν Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ· ἀξιοῦμεν τὸ ὑμέτερον μέγεθος ὥστε αὐτὸν παραστῆναι τῷ βήματί σου καὶ ἀκουσθῆναι. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Πιλᾶτος λέγει· εἴπατέ μοι ὅτι πῶς δύν. ἐγὼ ἡγεμὼν βασιλέα ἐξέτασαι; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμεῖς οὐ λέγομεν αὐτὸν εἶναι βασιλέα, ἀλλ' ἢ αὐτὸς λέγει. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλ. κούρσωρα λέγει αὐτῷ· ἔξελθε, μετὰ ἐπιεικείας* (cod. *ἐπιοικίας*) *εἰσάγαγε τὸν Ἰησοῦν. ἐξελθὼν δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ λαβὼν τὸ καθάπλωμα ὃ κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἁπλώσας αὐτὸ χαμαὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· κύριε, ὧδε περιπάτησον καὶ εἴσελθε ἐν τῷ πραιτωρίῳ, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμών. θεασάμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὃ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ, κατέκραξαν τῷ Πιλάτῳ λέγοντες· διὰ τί ὑπὸ*

πραίτορα (sic) *οὐκ ἐκέλευσας αὐτὸν εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρα; καὶ γὰρ θεασάμενος αὐτὸν ὁ κούρσωρ προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ τὸ φακεόλιον ὃ κατεῖχεν ἥπλωσεν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, λέγων αὐτῷ· ὧδε περιπάτει.*

I, 3. *Μετακαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλ. τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ· τί τοῦτο ἐποίησας; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κούρσωρ λέγει αὐτῷ· κύριε ἡγεμών, ὅτε ἀπέστειλάς με ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸς Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθεζόμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν ἔκραζον, κλάδους ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατέχοντες, ἄλλοι δὲ ὑπεστρ. - - ὁ ἐν ὑψίστοις· εὐλογημένος* etc.

I, 4. *Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. πρὸς τὸν κούρσωρα· οἱ μὲν παῖδες ἑβραϊστὶ ἔκραζον, πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἑλληνιστὶ ταῦτα* (sic) *ἐγνώσθη; ἐρωτήσας ἔμαθον, εἶπεν ὁ κούρσωρ. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ.· πῶς δὲ ἔκραζον; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ὡσαννά. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ.· τί ἑρμηνεύεται; λέγουσιν αὐτῷ· σῶσον δή. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ. - - εἰσάγαγε αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν δὲ ὁ κούρσωρ - - λέγει αὐτῷ· κύριε, εἴσελθε· ὁ ἡγεμ. καλεῖ σε.*

IX, 5. *Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλ. τὸ βῆλον ἑλκυσθῆναι τοῦ βήματος οὗ ἐκαθέζετο, καὶ οὕτως ἀπεφήνατο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ· τὸ ἔθνος τὸ σὸν κατέπαιζάν*[1] *σου ὡς βασιλέως. καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφηνάμην πρῶτον φραγελλωθῆναί σε διὰ τὸν θεσμὸν τῶν εὐσεβ. βασ., καὶ τότε ἀναρτηθέντα ἐπὶ σταυροῦ ἐν τῷ κήπῳ ὅπου ἐπιάσθης, καὶ δύο κακοῦργοι μετὰ σοῦ τὸ πέρας τοῦ βίου δέξασθαι.*

X, 1. *Καὶ εὐθὺς ἐξήγαγον τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἅμα τοῖς δυσὶ κακούργοις. καὶ ὅτε ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιέζωσαν αὐτὸν λέντιον, καὶ στέφ. ἐξ ἀκανθ. ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.*

Exit capite XVI. hunc in modum: *Τότε Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον· ὀρθῶς εἴπατε τὰ γεγραμμ. ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως, ὅτι οὔτε Ἐνὼχ θάνατον εἶδεν οὔτε ἡλιοῦ* (sic). *ὁ δὲ Ἰησοῦς λόγον ἔδωκεν τῷ Πιλ., καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ κρανίου, καὶ ὅτι ῥάπισμα ἔλαβεν, καὶ ὅτι οἱ στρατ. στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐφραγελλώθη καὶ ἀπόφασιν ἔλαβεν παρὰ τοῦ Πιλ. καὶ ὄξος ἐποτίσθη μετὰ χολῆς, καὶ λόγχῃ ἐξεκέντησεν τὴν πλ. αὐτοῦ Λογγ. ὁ στρατ., καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ᾐτήσατο ὁ τίμιος πατὴρ Ἰωσήφ, καὶ καθὼς λέγει ἀνέστη· καὶ εἶδον αὐτὸν ἀναληφθ. εἰς τ. οὐρανόν· καὶ ὅτι ὁ ῥαββὶ Λευὶ εἶπεν μαρτυρήσας τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διδασκάλου Συμεών. καὶ εἶπον*

---

[1] κατέπεζαν codex habet. Similiter C κατέπεξαν, A κατήγγειλαν. A κατήλεγξε

οἱ λοιποὶ διδάσκαλοι πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν κυρίου· εἰ - - οἶκος τοῦ Ἰακώβ, ὅτι γέγραπτ. ὅτι ἐπικατ. πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει· [θεοὶ] οἱ τὸν - - ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. καὶ εἶπον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται πρ. ἀλλήλους· εἰ ἕως τούτου (sic) σόμμιου (sic) τοῦ λεγ. Ἰωβὴλ τὸ μνημ. αὐτοῦ, γινώσκετε ὅτι - - καὶ ἐγείρει αὐτῷ λαὸν καινόν. τότε ἐπαρήγγειλαν (sic) οἱ ἀρχισυνάγωγοι πάντα τὸν λαὸν κυρίου λέγοντες· ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις ποιήσει ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπου καὶ προσκυνήσει. καὶ εἶπεν ὁ λαός· ἀμήν. καὶ ὑμνήσαντες ἅπαντες, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζοντες τὸν θεόν.

In iis quas ex Thilone sumpsimus codicum C et D lectionibus ad Acta Pilati A, item codicis B ad Act. Pil. B, haud pauca corrigenda esse ipsorum codicum nos examen docuit. Pessime vero a Fabricio [2] Ἀναφορὰ Πιλάτου edita est ex amici apographo. Ita A recte ἀναφορᾶς praebet, non ἀναφοράν: minime omittit θειοτάτῳ sed θιωτάτω habet: sect. 1. δι' ἧς, non διὰ τῆσδε: συνέχομαι κρατεῖσθαι, non συνέχ. κράτιστε βασιλεῦ: τῶν ἐπανισταμένων καιρῶν ῥοπὴν τόν τε καιρὸν δέοντα λαβὼν τὸν τέλειον χρόνον ἐνδείκνυσιν, quorum loco Fabr. dedit τὴν τῶν ἐπενισταμένων καιρῶν ῥοπὴν ἐκ τῶν ἃ ἐπέσονται (ita prorsus editum) λαβὼν τῶν τε λοιπῶν χρόνων ἐνδείκνυσιν: καὶ παρέχειν, non καὶ παρεῖχεν: ἄλλον, non ἀλλά: τεθνεῶτος, non τεθνηκότος: καὶ αὐτὸν τὸν ἰχῶρα (scriptum ἠχώρα) διέφθειρεν et ἔχοντα, non καὶ αὐτὸν οὐ ἰχὼρ διέφθ. et ἔχοντος: ἐν omittit (ut BCD): ἐξῆλθεν, non ἐπῆλθεν: sect. 2. τὴν ἰδίαν (scriptum ἰδείαν), non τήν τ' οὐσίαν: συναναστρεφομένους, non συνανατρεφομένους: πάνπασιν, non παντάπασιν: τῶν πνευμάτ. καὶ ἀκαθάρτ., non τ. πν. ἀκαθ.: verba ἃ βυθῷ θαλάσσης κατέρριψεν non desunt, sed leguntur κατὰ βυθὸν θαλάσσης καταρρίξας (sic): sect. 3. habet ἔχειν λίαν στολήν (quod διαστολήν corrigendum) non ἔχ. ὡς λίαν στενήν: sect. 4. καὶ γυναῖκα δὲ αἱμοροοῦσα (sic), non κ. γυνὴ δ. αἱμορροοῦσα: ἀπὸ τ. ῥύσεως (non ῥεύσεως) τ. αἵ. τὰς ἁρμονίας (non ἀρτηρίας) et ἐξαντλήσασα (non ἀντλ.): ἄφωνος καθ' ἑκάστην οὖσα, non ἄφ. τε οὖσα: οὐκ ηὗρον, non οὐκ ἠδύναντο: μία, non σκιά: sect. 5. verba ἅπερ ἐν σαββάτῳ etc. non omittit, sed habet ἅπερ ἐν σαββ. ἐποίει: sect. 6. habet ἐπὶ τὸ τοῦτον ἀνετάσαι, non ἐπὶ τῇ τούτου ἀνετάσει: sect. 7. μέσης (scriptum μεσῖς) τῆς, non μέσον τῆς: σελήνη δὲ, non ἡ δὲ σελήνη: τῇ τούτου πτώσει, non τ. τούτ. πτώσει (ut et Fabr. et Birch.): ἐλειμένος· βροντῶν ἦδῆχος (codd. CD

[2] Thilo maluit ab edendo abstinere, quamquam codicem ipsum rursus adierat.

ἤδη ἦχος) κατεπαίδουσαν (codd. CD κατεπίδουσαν), quae quidem perquam corrupta sunt, quorum loco Fabr. edidit ἐλλειπομένης, βροντῶν τ' ἦχος καταβαινουσῶν: sect. 8. γεναμένην (ut D) pro γενομένην: sect. 9. τῆς ante παρασκευῆς non omittit, tum rursus γεναμένης habet: οἵως (ut B; scriptum ἵως), non ὡς: ἔλαμψεν φωταγωγ. τῶν πάντων πολλὰ φαιδρ., non πολλ. φαιδρ. omissis ἔλαμψ. φω. τ. πάντων: ἐφάνησαν ἄνδρες ἐφ' ὑψηλῇ στολῇ, non ἐφ. ἄνδρ. ἐν νεφελεινῇ στολῇ: αἱ φωναί, non καὶ φωναί: ἀνέλθατε, non ἀνῆλθόν τε: ὑποκ. τῆς ἀβύσσου et μετὰ τῶν βοώντων, non omittit τῆς nec βοώντων: καὶ περιπατούντων, non καίπερ ὑπαντούντων: sect. 10. τῆς γῆς καὶ καταπτωθέντες, non τῆς γῆς καταπτωθέντες: τῶν κατὰ, non τῶν τὰ κατὰ: εἰ μὴ μία, non omittit μή: sect. 11. κατεχόμενος, non συνεχόμενοι. Nonnihil praeterii.

I. APOCALYPSIS MOSIS.

Διήγησις καὶ πολιτεία Ἀδὰμ καὶ Εὔας τῶν πρωτοπλάστων, ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ θεοῦ Μωϋσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ, [ὅτε τὰς πλάκας τοῦ νόμου τῆς διαθήκης ἐκ χειρὸς κυρίου ἐδέξατο,] διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

[1] Αὕτη ἡ διήγησις Ἀδὰμ καὶ Εὔας. Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου ἔλαβεν Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀνατολήν. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἔτη δέκα ὀκτὼ καὶ μῆνας δύο, καὶ ἐν γαστρὶ εἴληφεν ἡ Εὔα καὶ ἐγέννησεν δύο υἱούς, τὸν Διάφωτον τὸν καλούμενον Κάϊν καὶ τὸν Ἀμιλαβὲς τὸν καλούμενον Ἄβελ.

[2] Καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μετὰ ἀλλήλων Ἀδὰμ καὶ Εὔα· κοιμωμένων δὲ αὐτῶν εἶπεν Εὔα τῷ κυρίῳ αὐτῆς Ἀδάμ· κύριέ

* Διήγ. κ. πολ. Ἀδ. κ. Εὔ. τ. πρωτοπλ. (C om τ. πρωτοπλ., D om κ. Εὔ. τ. πρωτ.) cum ACD..B Διήγησις τοῦ μεγάλου θεόπτου Μωυσέως περὶ τῆς πολιτείας Ἀδὰμ καὶ Ἔβας (sic B plerumque, item passim C et A) τῶν πρωτοπλάστων | ἀποκαλυφθεῖσα (ita BCD; A -φθὲν) παρὰ (C ὑπὸ) θεοῦ (B τοῦ θε.) Μωυσῇ (CD Μωσῇ, B om) τῷ θερ. αὐτ. (haec om B) cum ADCB | ὅτε τὰς πλ. τ. νόμ. τῆς διαθ. (B om τ. διαθ.) ἐκ χ. κυρ. ἐδ. (B ἐδ. ἐκ χ. αὐτοῦ) cum AB..CD om | διδαχθεὶς (ABD -χθής, C -χθῆσα) ὑπὸ (D παρὰ) τ. ἀρχαγγ. (B ἀγγέλου) Μιχ.

1 Αὕτη -- Εὔας cum ACD..B om | αὐτοὺς ἐκ τοῦ cum ACD..B τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ | ἔλαβεν -- ἀνῆλθεν (C ἦλθεν) -- ἀνατολήν cum AC..D ἔγνω δὲ Ἀδὰμ τὴν Εὔαν καὶ ἐξῆλθαν πρὸς ἀνατολήν .. B ἀπῆλθον δύο ἀμφότεροι κατὰ τὴν ἀνατολήν | καὶ ἔμεινεν (D -ναν) -- δύο cum ACD..B καὶ ἦσαν πενθοῦντες χρόνους λ̄ | καὶ (B add μετὰ ταῦτα) ἐν γ. εἴλ. ἡ (ita BCD; A om) Εὔα (B Ἔβα) κ. ἐγένν. δύο υἱ. (B υἱ. δύ., A om κ. ἐγ. δ. υἱ.) | τὸν (ita ACD; B ὃν μὲν) Διάφωτον (ita A, C διάφατον, B διάφορον; D ἀδιάφωτον) τὸν καλ. (D λεγόμενον) Κά. (A Κα. τ. καλ.) κ. τὸν (B κ. τόνδε) Ἀμιλαβὲς (ita AD; B ἀμηλαβές, C ἀμιλαβέστατον) τ. κ. Ἄβ.

2 Καὶ μ. τ. ἐγένοντο (C -νετο) μετὰ (ita A; CD μετ') -- εἶπεν Εὔα cum

ἤδη ἦχος) κατεπαίδουσαν (codd. CD κατεπίδουσαν), quae quidem perquam corrupta sunt, quorum loco Fabr. edidit ἐλλειπομένης, βροντῶν τ' ἦχος καταβαινουσῶν: sect. 8. γεναμένην (ut D) pro γενομένην: sect. 9. τῆς ante παρασκευῆς non omittit, tum rursus γεναμένης habet: οἵως (ut B; scriptum ἵως), non ὡς: ἔλαμψεν φωταγωγ. τῶν πάντων πολλὰ φαιδρ., non πολλ. φαιδρ. omissis ἔλαμψ. φω. τ. πάντων: ἐφάνησαν ἄνδρες ἐφ' ὑψηλῇ στολῇ, non ἐφ. ἄνδρ. ἐν νεφελεινῇ στολῇ: αἱ φωναί, non καὶ φωναί: ἀνέλθατε, non ἀνῆλθόν τε: ὑποκ. τῆς ἀβύσσου et μετὰ τῶν βοώντων, non omittit τῆς nec βοώντων: καὶ περιπατούντων, non καίπερ ὑπαντούντων: sect. 10. τῆς γῆς καὶ καταπτωθέντες, non τῆς γῆς καταπιωθέντες: τῶν κατὰ, non τῶν τὰ κατά: εἰ μὴ μία, non omittit μή: sect. 11. κατεχόμενος, non συνεχόμενοι. Nonnihil praeterii.

D in Ceriani Mon. Sac. et Prof. V i 21-24.

I. APOCALYPSIS MOSIS.

Διήγησις καὶ πολιτεία Ἀδὰμ καὶ Εὔας τῶν πρωτοπλάστων, ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ θεοῦ Μωϋσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ, [ὅτε τὰς πλάκας τοῦ νόμου τῆς διαθήκης ἐκ χειρὸς κυρίου ἐδέξατο,] διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

1 Αὕτη ἡ διήγησις Ἀδὰμ καὶ Εὔας. Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου ἔλαβεν Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀνατολήν. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἔτη δέκα ὀκτὼ καὶ μῆνας δύο, καὶ ἐν γαστρὶ εἴληφεν ἡ Εὔα καὶ ἐγέννησεν δύο υἱούς, τὸν Διάφωτον τὸν καλούμενον Κάϊν καὶ τὸν Ἀμιλαβὲς τὸν καλούμενον Ἄβελ.

2 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μετὰ ἀλλήλων Ἀδὰμ καὶ Εὔα· κοιμωμένων δὲ αὐτῶν εἶπεν Εὔα τῷ κυρίῳ αὐτῆς Ἀδάμ· κύριέ

---

* Διήγ. κ. πολ. Ἀδ. κ. Εὔ. τ. πρωτοπλ. (C om τ. πρωτοπλ., D om κ. Εὔ. τ. πρωτ.) cum ACD..B Διήγησις τοῦ μεγάλου θεόπτου Μωυσέως περὶ τῆς πολιτείας Ἀδὰμ καὶ Ἔβας (sic B plerumque, item passim C et A) τῶν πρωτοπλάστων | ἀποκαλυφθεῖσα (ita BCD; A -φθὲν) παρὰ (C ὑπὸ) θεοῦ (B τοῦ θε.) Μωυσῇ (CD Μωσῇ, B om) τῷ θερ. αὐτ. (haec om B) cum ADCB | ὅτε τὰς πλ. τ. νόμ. τῆς διαθ. (B om τ. διαθ.) ἐκ χ. κυρ. ἐδ. (B ἐδ. ἐκ χ. αὐτοῦ) cum AB..CD om | διδαχθεὶς (ABD -χθής, C -χθῆσα) ὑπὸ (D παρὰ) τ. ἀρχαγγ. (B ἀγγέλου) Μιχ.

1 Αὕτη -- Εὔας cum ACD..B om | αὐτοὺς ἐκ τοῦ cum ACD..B τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ | ἔλαβεν -- ἀνῆλθεν (C ἦλθεν) -- ἀνατολήν cum AC..D ἔγνω δὲ Ἀδὰμ τὴν Εὔαν καὶ ἐξῆλθαν πρὸς ἀνατολήν .. B ἀπῆλθον δύο ἀμφότεροι κατὰ τὴν ἀνατολήν | καὶ ἔμεινεν (D -ναν) -- δύο cum ACD..B καὶ ἦσαν πενθοῦντες χρόνους λ̄ | καὶ (B add μετὰ ταῦτα) ἐν γ. εἴλ. ἡ (ita BCD; A om) Εὔα (B Ἔβα) κ. ἐγένν. δύο υἱ. (B υἱ. δύ., A om κ. ἐγ. δ. υἱ.) | τὸν (ita ACD; B ὃν μὲν) Διάφωτον (ita A, C διάφατον, B διάφορον; D ἀδιάφωτον) τὸν καλ. (D λεγόμενον) Κά. (A Κα. τ. καλ.) κ. τὸν (B κ. τόνδε) Ἀμιλαβὲς (ita AD; B ἀμηλαβές, C ἀμιλαβέστατον) τ. κ. Ἄβ.

2 Καὶ μ. τ. ἐγένοντο (C -νετο) μετὰ (ita A: CD μετ') -- εἶπεν Εὔα cum

μου, ἴδον ἐγὼ κατ' ὄναρ τῇ νυκτὶ ταύτῃ τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ μου Ἀμιλαβὲς τοῦ ἐπιλεγομένου Ἄβελ βαλλόμενον εἰς τὸ στόμα Κάϊν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔπιεν αὐτὸ ἀνελεημόνως. παρεκάλει δὲ αὐτὸν συγχωρῆσαι αὐτῷ ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅλον κατέπιεν αὐτό· καὶ οὐκ ἔμεινεν ἐπὶ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. εἶπεν δὲ Ἀδὰμ τῇ Εὔᾳ· ἀναστάντες πορευθῶμεν καὶ ἴδωμεν τί ἐστιν τὸ γεγονὸς αὐτοῖς, μή ποτε πολεμεῖ ὁ ἐχθρός τι πρὸς αὐτούς.

[3] Πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι εὗρον πεφονευμένον τὸν Ἄβελ ἀπὸ χειρὸς Κάϊν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ λέγει ὁ θεὸς Μιχαὴλ τῷ ἀρχαγγέλῳ· εἰπὲ τῷ Ἀδὰμ ὅτι τὸ μυστήριον ὃ οἶδας μὴ ἀναγγείλῃς Κάϊν τῷ υἱῷ σου, ὅτι ὀργῆς υἱός ἐστιν. ἀλλὰ μὴ λυποῦ· δώσω σοι γὰρ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον υἱόν, οὗτος δηλώσει σοι πάντα ὅσα ποιήσῃς αὐτῷ· σὺ δὲ μὴ εἴπῃς αὐτῷ μηδέν. ταῦτα ὁ θεὸς εἶπεν τῷ ἀγγέλῳ αὐτοῦ, Ἀδὰμ δὲ ἐφύλαξεν τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ Εὔα, ἔχοντες τὴν λύπην περὶ Ἄβελ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν.

[4] Μετὰ δὲ ταῦτα ἔγνω Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐν γαστρὶ ἔσχεν καὶ ἐγέννησεν τὸν Σήθ. καὶ λέγει ὁ Ἀδὰμ τῇ Εὔᾳ· ἰδοὺ ἐγεννήσαμεν υἱὸν ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινεν Κάϊν· δώσωμεν δόξαν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ.

ACD .. B Μετὰ ταῦτα οὖν κοιμωμένων ἀπ' ἀλλήλων ἐλάλησεν Ἔβα | τοῦ υἱοῦ μου cum A .. BC τ. υἱ. ἡμῶν | τ. ἐπιλεγ. (B ἐπικαλουμ.) Ἄβελ cum AB .. C om | B βαλόμενον idque ante τὸ αἷμα | κ. ἔπιεν (B ἔπινε) αὐτὸ (B τὸ αἷμα αὐτοῦ) cum AB .. C om | B σπλαγχνισθῆναι καὶ συγχωρ. | B om αὐτῷ | ἤκουσεν (C εἰσήκ.) αὐτοῦ cum AC .. B ἤκουεν αὐτόν | B ἀλλ' ὅλ. αὐτὸ κατέπινεν ἀνελεημόνως, ὥστε οὐδὲ ἐχωρεύθη ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ. ἔξω τοῦ στόμ. αὐτ. | B εἶπ. οὖν Ἀδ. ἀναστ. | C ἀναστ. δέ | τί ἐστ. τὸ γεγ. αὐτ. cum A .. B τί γέγονεν ἐπ' αὐτοῖς .. C τί ἐστ. τὸ ὅραμα τοῦτο περὶ τῶν υἱῶν ἡμῶν (hunc in modum corrigendam duxi lectionem codicis τοῦτο περητῶμεν οὖν ἡμῶν | μή ποτε cum AC .. B μήπως | A πολεμήῃ | τι cum A .. BC om; sed C add ἐλθὼν ante πολεμεῖ | B om πρός

[3] B Καὶ πορευθέντες ἀμφ. καὶ εὗρον | C ἐκ χειρός | C τὸν ἀρχάγγελον (sic) αὐτοῦ εἰπεῖν τῷ | B om ὅτι τὸ μ. ὃ οἶδ. | C ἀναγγείλοις | Κάϊν cum BC (C καὶ pro Κάϊν) .. A τῷ Κά. | ὀργῆς υἱ. ἐστ. cum B .. A ὀργίς (ὀργίλος?) ἐστιν .. C ὠργίσθη ὁ ἀδελφός | B μὴ λυπ. δέ· δώσω σοι | C om ἕτερον | οὗτος (B add δέ) .. C ὅστις | A om σοι | C ὅσα ἂν ποιήσεις | αὐτῷ cum A .. B om, C αὐτόν | ταῦτα -- ἀγγέλῳ (C ἀρχαγγέλῳ) etc. cum A, similiter C .. B καὶ ταῦτα πρὸς τὸν Ἀδὰμ λαλήσας ὁ ἀρχάγγελος, ἐφύλαξε τὸ ῥῆμα etc.

[4] C Ἀδὰμ Ἔβαν τὴν γυν. αὐτ. | καὶ ἐν γαστρ. ἔσχ. κ. ἐγένν. cum A .. B καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν, C καὶ ἔτεκεν | B Ἰδοὺ γεννήσαντες | B om κ. θυσίαν

[5]'Εποίησεν δὲ 'Αδὰμ υἱοὺς τριάκοντα καὶ θυγατέρας τριά-
κοντα. καὶ περιπεσὼν εἰς νόσον, καὶ βοήσας φωνῇ μεγάλῃ εἶ-
πεν· ἐλθέτωσαν πρός με οἱ υἱοί μου πάντες, ὅπως ὄψομαι αὐτοὺς
πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. καὶ συνήχθησαν πάντες· ἦν γὰρ οἰκισθεῖσα
ἡ γῆ εἰς τρία μέρη· καὶ ἦλθον πάντες ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ οἴκου
ἐν ᾧ εἰσήρχετο εὔξασθαι τῷ θεῷ. εἶπεν δὲ Σὴθ ὁ υἱὸς αὐτοῦ·
πάτερ 'Αδάμ, τί σοί ἐστιν ἡ νόσος; καὶ λέγει· τεκνία μου, πό-
νος πολὺς συνέχει με. καὶ λέγουσιν· τί ἐστιν πόνος καὶ νόσος;
[6]Καὶ ἀποκριθεὶς Σὴθ λέγει αὐτῷ· μὴ ἐμνήσθης, πάτερ, τοῦ
παραδείσου ἐξ ὧν ἤσθιες, καὶ ἐλυπήθης ἐπιθυμῆσαι αὐτῶν; ἐὰν
οὕτως ἐστίν, ἀνάγγειλόν μοι, καὶ ἐγὼ πορεύσομαι καὶ ἐνέγκω
σοι καρπὸν ἀπὸ τοῦ παραδείσου. ἐπιθήσω γὰρ κόπρον ἐπὶ τὴν
κεφαλήν μου καὶ κλαύσομαι καὶ προσεύξομαι, καὶ εἰσακούσεταί
μου κύριος καὶ ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκω σοι ἵνα
ἀποπαύσῃ ὁ πόνος ἀπὸ σοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ 'Αδάμ· οὐχί, υἱέ μου
Σήθ, ἀλλὰ νόσον καὶ πόνον ἔχω. λέγει αὐτῷ Σήθ· καὶ πῶς σοι
ἐγένοντο; [7]Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ 'Αδάμ· ὅτε ἐποίησεν ἡμᾶς ὁ θεός,
ἐμὲ καὶ τὴν μητέρα ὑμῶν, δι' ἧς καὶ ἀποθνήσκω, ἔδωκεν ἡμῖν

---

[5] δέ cum A .. B οὖν, C γάρ | υἱ. τρ. κ. θυγ. τρ. cum C et omissis κ. θ. τρ. A .. B υἱ. κ. θυγ. ξ̄ | καὶ περιπ. εἰς νόσ. (C add μεγάλην) καὶ (C om) βοήσ. φω. μεγ. (C om φ. μ.) εἶπεν cum AC .. B ἔζησε δὲ 'Αδὰμ ἔτη ϡλ̄· πρὸ (corrige πρός?) δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ὡσηλευτῆς (νόσω ληφθεὶς?) ἐβόησεν φωνὴν μεγάλην λέγων | B ἐλθ. πρ. με οἱ ὅλοι παῖδες | ὄψομαι cum A .. BC ὄψωμαι | B πρὶν ἀποθάνω .. C πρὶν ἀποθανοῦμεν. Praeterea C add καὶ ἀπέστελλεν υἱὸν αὐτοῦ Σὴθ ἐπὶ πάντας τοῦ λαλῆσαι αὐτοῖς | B καὶ συναχθέντων πάντων, ἦν γὰρ -- εἰς τρία μέρη, λέγει πρὸς αὐτὸν Σὴθ ὁ υἱ. αὐτ. | καὶ ἦλθον -- τῷ θεῷ cum A .. C καὶ ἀνελθόντες πάντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐν ᾧ εἰσέρχετο προσεύχεσθαι τῷ θε., tum pergit εἶπεν αὐτῷ ὁ υἱ. αὐτ. ὁ Σήθ | C om 'Αδάμ | τί σοί (B om) ἐστ. ἡ (C om) νόσ. καὶ (C om) λέγ. (C add αὐτῷ ὁ 'Αδάμ) | τεκνία (B -κνα) μου .. C om | καὶ λέγ. (B add αὐτῷ ἐκεῖνοι) τί (B καὶ τί) -- καὶ νόσ. (B πάτερ pro κ. νο.) c. AB .. C om

[6] Καὶ ἀποκρ. (B 'Αποκρ. οὖν) -- αὐτῷ c. AB .. C καὶ λέγει αὐτῷ Σ. τῷ περὶ (lege πατρὶ) αὐτοῦ | ἐξ ὧν c. AC .. B ἀφ' ὧν | ἐπιθ. αὐτῶν (cod. αὐτόν, praestare videbatur αὐτῶν) c. A .. BC om | ἐστίν c. AC .. B ἔχει | ἀνάγγ. μοι .. B praem ἐρωτῶ σε πάτερ | καὶ ἐγώ c. A .. C κἀγώ, B καί | πορεύσομαι c. C .. AB πορεύομαι | C om τόν | ἐνέγκω -- ἀπὸ σοῦ c. AC .. B ἐνέγκει (sic) μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ ῥέει (cod. ἐνὸ ῥέοι) τὸ ἔλεος, καὶ ἀναπαύσει ὁ πόν. ἀπ. σ. | πόνον ἔχω .. B add πολύν | λέγ. αὐτ. (C καί φησι πρὸς αὐτὸν) Σήθ .. B om | πῶς σοι .. B πόσοι

[7] αὐτῷ ὁ (haec om B) 'Αδάμ .. C 'Αδ. πρὸς αὐτόν | B ἀποθνήσκομεν | ἔδωκ.

τῇ εἰκόνι τοῦ θεοῦ; [11] Τότε τὸ θηρίον ἐβόησε λέγον· ὦ Εὔα, οὐ πρὸς ἡμᾶς ἡ πλεονεξία σου οὔτε ὁ κλαυθμός σου, ἀλλὰ πρὸς σέ, ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῶν θηρίων ἐκ σοῦ ἐγένετο. πῶς ἠνοίγη τὸ στόμα σου φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου περὶ οὗ ἐνετείλατό σοι ὁ θεὸς μὴ φαγεῖν ἐξ αὐτοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν ἡ φύσις μετηλλάγη. νῦν οὖν οὐ δυνήσει ὑπενεγκεῖν, ἐὰν ἀπάρξομαι ἐλέγχειν σε. [12] Λέγει δὲ ὁ Σὴθ πρὸς τὸ θηρίον· κλεῖσαί σου τὸ στόμα καὶ σίγα, καὶ ἀπόστηθι ἀπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ θεοῦ ἕως ἡμέρας τῆς κρίσεως. τότε λέγει τὸ θηρίον τῷ Σήθ· ἰδοὺ ἀφίσταμαι, Σήθ, ἀπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ θεοῦ. τότε ἔφυγεν τὸ θηρίον καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν πεπληγμένον, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

[13] Ἐπορεύθη δὲ Σὴθ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὔας πλησίον τοῦ παραδείσου· καὶ ἔκλαυσαν ἐκεῖ, δεόμενοι τοῦ θεοῦ ὅπως ἀποστείλῃ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ δώσει αὐτοῖς τὸ ἔλαιον τοῦ ἐλέου. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς πρὸς αὐτοὺς Μιχαὴλ τὸν ἀρχάγγελον, καὶ εἶπεν αὐτοῖς τοὺς λόγους τούτους· Σήθ, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, μὴ κάμῃς εὐχόμενος ἐπὶ τῇ ἱκεσίᾳ ταύτῃ περὶ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ ῥέει τὸ ἔλαιον, ἀλεῖψαι τὸν πατέρα σου Ἀδάμ· οὐ γὰρ γενήσεταί σοι νῦν, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τῶν καιρῶν. τότε ἀναστήσε-

---

A .. C τῆς ὑπ. ἧς ὑπετάγης τῇ εἰκ. τ. ϑ., B τῆς προτέρας σου ὑπακοῆς, ὅτι πρ. ἠπάγης (corrupte) τὴν εἰκόναν τ. ϑ.

[11] ἐβόησεν .. C add τῇ Εὔᾳ | λέγον (ita C, A -γων) .. B om | C om ὦ Εὔα | C οὐ παρ' ἡμᾶς | C om bis σου | οὔτε c. BC .. A οὐδέ | BC κλαϑμός | πρὸς σέ .. C παρὰ σοῦ | ἐγένετο .. C γέγονεν | ἀπὸ τ. ξύλου c. BC .. A om | περὶ οὗ c. AB .. C om περί | μὴ φαγ. (C ἐσϑίειν) ἐξ (C ἀπ') αὐτ. (B om ἐξ αὐτ.) | διὰ τοῦτο -- μετηλλάγη (cod. -γησαν, quo admisso αἱ φύσεις scribendum) c. A .. C διὰ ταύτην σου τὴν παράβασιν ἡ φύσ. ἡμῶν μετηλλάγη .. B om | νῦν οὖν οὐ δυνήσει (sic) ὑπεν. (cod. ἐπεν.) -- ἐλ. σε c. A .. B σκοτισϑήσει καὶ οὐ δυνήσει ὑπενεγκεῖν· ἐὰν ἀπάρξομαι λέγειν, οὐ δυνήσει (cod. δυνάσει) βαστάζειν .. C ἐὰν ἀπάρξωμαι ἐλέγχ. σε, οὐκ ἰσχύσεις ὑπενεγκεῖν.

[12] Λέγει δέ .. C τότε λέγ. | C τὸ στ. σου | B σιγησάτω | ἕως (C add τῆς) -- τότε λέγ. (C καί φησι) -- τῷ (C πρὸς τὸν) -- ἀφίστ. Σ. ἀπὸ τῆς εἰκ. (C ἀφίστ. τῇ εἰκόνι) τ. ϑεοῦ c. A(C) .. B om | τότε ἔφυγ. -- πεπληγμ. c. A .. BC om | σκηνήν c. AB .. C κοίτην

[13] C om τῆς μητρ. αὐτ. | ἔκλαυσαν .. C -σεν | B τὸ ἔλεος τοῦ ἐλέου (sic) | πρὸς αὐτ. c. A .. BC om | Μιχ. τ. ἀρχ. (B add αὐτοῦ) .. C τ. ἀρχ. Μιχ. | κ. εἶπ. αὐτ. τοὺς λό. τούτ. (B om τ. λόγ. τούτ.) Σήϑ .. C κ. ἐλάλησεν τῷ Σήϑ | C μὴ κάμνε | περί .. C praem δεόμενος | ἐν ᾧ ῥ. τὸ ἔλαιον (B ἔλεος) -- τὸν (B om) πα. σ. Ἀδάμ .. C τοῦ ῥέοντος τὸ ἔλαιον εἰς τὸ ἀλεῖψαι τ. π. σ. Ἀδ. | γάρ c. BC .. A om | γενήσεταί σοι (C om) c. AC .. B γένηταί σοι | ἀλλ' ἐπ' ἐσχ. τῶν (B om) -- ἡμέρ. ἐκείν. τῆς μεγ. (B ἡμέρ. τῆς συντελείας) ὅσοι

ται πᾶσα σὰρξ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης, ὅσοι ἔσονται λαὸς ἅγιος· τότε αὐτοῖς δοθήσεται πᾶσα εὐφροσύνη τοῦ παραδείσου, καὶ ἔσται ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔσονται ἔτι ἐξαμαρτάνοντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν ἡ καρδία ἡ πονηρά, καὶ δοθήσεται αὐτοῖς καρδία συνετιζομένη τὸ ἀγαθὸν καὶ λατρεύειν θεῷ μόνῳ.] σὺ πάλιν πορεύου πρὸς τὸν πατέρα σου, ἐπειδὴ ἐπληρώθη τὸ μέτρον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἴσον τριῶν ἡμερῶν. ἐξερχομένης δὲ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μέλλεις θεάσασθαι τὴν ἄνοδον αὐτῆς φοβεράν.

14 Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ ἄγγελος ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῶν. ἦλθεν Σὴθ καὶ ἡ Εὔα εἰς τὴν σκηνὴν ὅπου ἔκειτο ὁ Ἀδάμ. λέγει δὲ ὁ Ἀδὰμ τῇ Εὔᾳ· τί κατηργάσω ἐν ἡμῖν καὶ ἐπήνεγκας ἐφ' ἡμᾶς ὀργὴν μεγάλην, ἥτις ἐστὶν θάνατος κατακυριεύων παντὸς τοῦ γένους ἡμῶν; καὶ λέγει πρὸς αὐτήν· κάλεσον πάντα τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς τὸν τρόπον τῆς παραβάσεως ἡμῶν.

15 Τότε λέγει ἡ Εὔα πρὸς αὐτούς. ἀκούσατε, πάντα τὰ τέκνα μου καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων μου, κἀγὼ ἀναγγελῶ ὑμῖν πῶς ἠπάτησεν ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν. ἐγένετο ἐν τῷ φυλάσσειν ἡμᾶς τὸν παράδεισον ἐφυλάττομεν ἕκαστος τὸ λαχὸν αὐτοῦ μέρος ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐγὼ δὲ ἐφύλαττον ἐν τῷ κληρῷ μου νότον καὶ

(B add αὐτοῖς) ἔσονται -- καὶ οὐκ ἔσ. ἔτι (B vitiose ὅτι αὐτὸς ἔσται) ἐξαμαρτάνοντες (A -τάννοντες) -- ἀρθ. ἀπ' αὐτ. ἡ καρδ. (B ἀρθ. ἡ καρδ. αὐτῶν) ἡ πον. -- αὐτοῖς καρδ. (B om ἡ πον. usq αὐτ. καρδ.) συνετιζομένη (B -μενοι) -- θεῷ μόνῳ (B μόνον θεῷ) c. A(B) .. C om omnia | σὺ πάλιν (B οὖν) -- ἡμερῶν .. C ἀλλ' ἐπίστρεψον πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ ζήσει ἀπὸ τὴν (sic) σήμερον γ' ἡμέρας καὶ ἀποθανεῖται

14 ταῦτα .. B αὐτά | C ὁ ἀρχάγγελος ἀνῆλθεν | ἀπ' αὐτῶν c. AC .. B ἀπ' αὐτοῦ | ἦλθεν Σήθ -- ἔκειτο .. C ὑπέστρεψεν Σ. μετὰ τῆς Εὔας ἐν τῇ σκηνῇ εἷ (corrige ἐν ᾗ) ἔκ. | λέγ. δὲ (B καὶ λέγ.) -- Εὔᾳ c. AB .. C καί φησι Ἀδ. πρὸς τὴν Εὔαν | τί .. B praem ὦ Εὔα | κατηργάσω: ita AC, item B ut videtur | ἐν ἡμῖν .. C εἰς ἡμᾶς | ἐφ' ἡμᾶς .. BC om | ἥτις c. AC .. B ὅτι | C om κατακυρ. παντός | καὶ λέγει c. BC .. A λέγ. ὁ Ἀδάμ | πρ. αὐτ. c. C .. B αὐτοῖς, A τῇ Εὔᾳ | C Κάλ. ἅπαντας τοὺς παῖδας ἡμ. | καὶ τὰ -- τέκν. ἡμῶν c. A .. B praetermisit, C καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν | B καὶ ἀπαγγείλω

15 Τότε -- καὶ τὰ (B πάντα) -- ἀναγγελῶ (A -γγέλλω) ὑ. πῶς -- ὁ ἐχθρ. ἡμ. (B om πῶς usq. ὁ ἐ. ἡμῶν) c. A(B) .. C καὶ καλέσασα (cod. -λέσας) αὐτοὺς ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς | ἐγένετο -- ἐφυλάττομεν (B ἐφυλάσομεν) ἕκ. τὸ λαχὸν (A -χόντα) -- ἐγὼ δὲ ἐφύλ. c. AB .. C οὕτως ἐν τῷ εἶναι ἡμᾶς, τέκνα μου, εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἐν τῷ φυλάττειν ἕκαστος τὸ λαχ. α. μ. α. τ. θεοῦ·

δύσιν. ἐπορεύθη δὲ ὁ διάβολος εἰς τὸν κλῆρον τοῦ Ἀδάμ, ὅπου ἦσαν τὰ ἀρσενικὰ θηρία· ἐπειδὴ τὰ θηρία ἐμέρισεν ὁ θεὸς ἡμῖν, καὶ τὰ μὲν ἀρσενικὰ πάντα δέδωκεν τῷ πατρὶ ὑμῶν, καὶ τὰ θηλικὰ πάντα ἔδωκεν ἐμοί, καὶ ἕκαστος ἡμῶν τὸ ἑαυτοῦ ἐτήρει.
16 Καὶ ἐλάλησεν τῷ ὄφει ὁ διάβολος λέγων· ἀνάστα ἐλθὲ πρός με καὶ εἴπω σοι ῥῆμα ἐν ᾧ ὀφεληθῇς. τότε ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ ὄφις, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ διάβολος· ἀκούω ὅτι φρονιμώτερος εἶ ὑπὲρ πάντων τῶν θηρίων, ἐγὼ δὲ ἦλθον κατανοῆσαί σε· εὗρον δὲ σὲ μείζονα πάντων τῶν θηρίων, καὶ ὁμιλοῦσί σοι· ὅμως προσκυνεῖς τὸν ἐλαχιστότερον. διὰ τί ἐσθίεις ἐκ τῶν ζιζανίων τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ παραδείσου; ἀνάστα καὶ δεῦρο καὶ ποιήσωμεν αὐτὸν ἐκβληθῆναι διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐξεβλήθημεν δι' αὐτοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ὄφις· φοβοῦμαι μήποτε ὀργισθῇ μοι κύριος. λέγει αὐτῷ ὁ διάβολος· μὴ φοβοῦ· μόνον γενοῦ μοι σκεῦος, κἀγὼ λαλήσω διὰ στόματός σου ῥῆμα ἐν ᾧ δυνήσῃ ἐξαπατῆσαι αὐτόν.

ἐγὼ γὰρ ἐφύλ. | ἐπορεύϑη δέ .. C καὶ πορευϑείς | ὅπου ἦσαν (ita BC, A ἦν) τὰ ἀρσ. (ita C, AB om) ϑηρία (ab hoc B transilit ad sequens ϑηρία | ἐπειδὴ τ. ϑ. ἐμ. ὁ ϑε. ἡμ. (B ἡμ. ὁ ϑε.), καὶ τὰ μὲν (ita B, A om καί et μέν) -- πα. ὑμῶν (A ἡμῶν) -- ϑηλικ. πάντα (B om) -- τὸ (B τὰ) ἑαυτ. ἐτήρει c. AB .. C τὰ μὲν ἀρενικὰ (sic) ϑηρία δέδωκεν ὁ ϑεὸς τῷ πατρὶ ἡμῶν (corrige ὑμῶν) καὶ τὰ ϑύλη (sic vitiose) ἐμοί

16 Καὶ -- ὁ διάβ. c. AC .. B εἰσελϑὼν ὁ διάβ. ἐλ. τῷ ὄφει | ἀνάστα .. C add καί | καὶ (B ὅπως) εἴπω -- ἐν ᾧ ὀφεληϑῇς (B ἐνὸ μέλος ῥφεληϑῆναι i. e. ἐν ᾧ μέλλεις ὀφ.) c. AB .. C om | τότε -- ὁ διάβ. c. AB .. C καὶ ἀναστὰς ἦλϑεν πρὸς αὐτόν. καί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ διάβ. | ἀκούω ὅτι (B om) c. AB. C μανϑάνω ὅτι | ὑπὲρ π. τ. ϑηρίων (cf. Steph. Thes. sub ὑπέρ) c. AC .. B ὑπὲρ πάντα τὰ ϑηρία | ἐγὼ δὲ c. A .. BC καὶ διὰ τοῦτο | ἦλϑον (B add πρὸς σὲ τοῦ) καταν. σε c. AB .. C συμβουλεύομαί σοι | εὗρον -- ὁμιλοῦσι (ita B; A ὁμιλῶ) σοι· ὅμως (B add διὰ τί) προσκυνεῖς (ita B, A -νήσεις: tum interrogationis signum post ἐλαχιστ. ponendum videtur) τ. ἐλαχ. (B add σου) διὰ τί ἐσϑίεις c. AB .. C nil nisi διὰ τί οὖν ἐσϑ. | C om καὶ τ. γυν. αὐτ. | καὶ οὐχὶ ἐκ c. AC .. B κ. οὐκ ἔχεις ἐκ | C om τοῦ καρπ. | ἀνάστα -- ποιήσωμεν c. A .. B ἀλλὰ δεῦρο ἐπάκουσόν μου κ. ποι., C εἰ ϑέλεις, διανάστηϑι καὶ ποιήσομεν | C om διὰ τ. γυν. αὐτ. | C ἀπὸ τοῦ παραδ. | C ἐκβλήϑημεν | δι' αὐτόν: ita B, A δι' αὐτοῦ, C ἀπ' αὐτοῦ | λέγει -- ὄφις c. AB. C λέγ. οὖν ὁ ὄφ. πρὸς τὸν διάβολον | μήποτε .. C μήπως | ὀργ. μοι κύρ. c. BC. A μοι ὀργ. κύρ. | C λέγει ὁ διάβ. πρὸς αὐτόν | μόνον c. BC (post μοι ponit) .. A om | C καὶ ἐγώ | B κἀγὼ λαλ. αὐτῇ | B διὰ στ. σου post ῥῆμ. ponit | ῥῆμα (B praem ἕν, AC ῥήματα sed A pergit ἐν ᾧ) | ἐν ᾧ δυνήσῃ (A -σαι) ἐξαπ. (B ἀπατ.) αὐτόν (B αὐτήν) .. C τοῦ ἐξαπ. αὐτόν

17 Καὶ ἐκρεμάσθη εὐθὺς διὰ τῶν τειχέων τοῦ παραδείσου περὶ ὥραν ὅταν ἀνῆλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τοῦ προσκυνῆσαι. τότε ὁ σατανᾶς ἐγένετο ἐν εἴδει ἀγγέλου καὶ ὕμνει τὸν θεὸν καθάπερ οἱ ἄγγελοι· καὶ παρακύψασα ἐκ τοῦ τείχους ἴδον αὐτὸν ὅμοιον ἀγγέλου. καὶ λέγει μοι· σὺ εἶ ἡ Εὔα; καὶ εἶπον αὐτῷ· ἐγώ εἰμι. καὶ λέγει μοι· τί ποιεῖς ἐν τῷ παραδείσῳ; καὶ εἶπον αὐτῷ· ὁ θεὸς ἔθετο ἡμᾶς ὥστε φυλάσσειν καὶ ἐσθίειν ἐξ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη μοι ὁ διάβολος διὰ στόματος τοῦ ὄφεως· καλῶς ποιεῖτε, ἀλλ' οὐκ ἐσθίετε ἀπὸ παντὸς φυτοῦ. κἀγὼ λέγω αὐτῷ· ναί, ἀπὸ παντὸς φυτοῦ ἐσθίομεν παρὲξ ἑνὸς μόνου, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, περὶ οὗ ἐνετείλατο ὁ θεὸς ἡμῖν τοῦ μὴ ἐσθίειν ἐξ αὐτοῦ, ἐπεὶ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. 18 Τότε λέγει μοι ὁ ὄφις· ζῇ ὁ θεὸς ὅτι λυποῦμαι περὶ ὑμῶν ὅτι ὡς κτήνη ἐστέ· οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν αὐτό, ἀλλὰ ἀνάστα δεῦρο, ἐπάκουσόν μου καὶ φάγε, καὶ νόησον τὴν τιμὴν τοῦ ξύλου. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ· φοβοῦμαι μήποτε ὀργισθῇ μοι ὁ θεός, καθὼς εἶπεν ἡμῖν. καὶ λέγει μοι· μὴ φοβοῦ· ἅμα γὰρ φάγῃς, ἀνοιχθήσονταί σου οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ ἐν τῷ γινώσκειν τί ἀγαθὸν καὶ τί

---

17 Καὶ ἐκρ. εὐϑ. c. A .. B καὶ κρεμασϑεὶς εὐϑέως, C εὐϑέως οὖν ὁ ὄφις ἐκρεμάσϑη | C ἀπὸ τοῦ τείχους | περὶ ὥρ. ὅταν (B ἐνάτην omisso ὅταν) -- τοῦ (B om) προσκ. (B add αὐτόν) c. A(B) .. C ὅτε δὲ ἦλϑον οἱ ἄγγ. τ. ϑ. προσκ. | τότε ὁ σα. ἐγ. c. AB .. C γέγονεν καὶ ὁ σα. | ἐν εἴδ. ἀγγ. c. AC .. B ὁμοῖος ἀγγέλου | καὶ παρακύψ. (B παρακ. δέ) ἐ. τ. τ. cum CB .. A καὶ ἐπαρέκυψα ἐ. τ. τ. καί | ἴδον c. BC .. A οἶδα | καὶ λέγ. μ. Σὺ εἶ ἡ (B om εἶ ἡ) -- εἰμι c. CB .. A om | κ. λέγ. μοι .. B add ὁ ἐχϑρὸς ϑέλων ἐξαπατῆσαί με | ἔϑετο ἡμᾶς .. B add ἐνταῦϑα | C φυλάττειν | ἐξ .. C ἀπ' | ἀπεκρίϑη μοι -- ὄφεωσ (cod. -οσ, sed infra -ωσ) c. A .. B ἀποκριϑεὶς δὲ ὁ -- ὄφεος λέγει μοι, C ἀποκριϑεὶς ὁ -- ὄφεως (sic, non addito λέγει μοι) | καλῶς -- φυτοῦ c. AC .. B καλ. ποι. καὶ καλῶς ἐργάζεσϑε καὶ καλῶς ἐσϑίετε | ναί et ἐσϑίομεν c. AC .. B μὴ et φάγομεν | παντὸς φυτοῦ c. BC .. A πάντων | ἑνός .. C om | μόνου .. C add τοῦ ξύλου | ἐν μέσῳ .. C μέσον | περὶ οὗ (C τοῦτον δὲ) ἐ. ὁ (B om) ϑε. ἡμ. (B om, C ante ὁ ϑε.) τοῦ (ita BC, A om) μὴ ἐσϑ. (B φαγεῖν) | ἐπεὶ ϑα. ἀπ. c. AB .. C εἶπεν γὰρ ἡμῖν (cod. εἰ μὴν) ἣν δ' ἂν ἡμέραν φάγεσϑε ἐξ αὐτοῦ, ϑαν. ἀποϑαν.

18 B ζῇ ϑεός | ὅτι λυπ. c. AC .. B λύπη μοι ἔστιν | ὅτι ὡς κτ. ἐστε .. C om | αὐτό c. A .. B περὶ τοῦ τοιούτου φυτοῦ .. C om | ἀλλ. ἀν. δεῦρο ἐπάκουσόν μου κ. φάγε cum B .. A ἀλλ. ἀν. καὶ δεῦρο οὖν κ. φάγε .. C δεῦρο οὖν φάγε | τιμήν .. B add καὶ γλυκύτηταν | αὐτῷ c. BC .. A om | μήποτε .. C μήπως | ὀργ. μοι (C ἡμῖν) ὁ ϑε. c. AC .. B ὀργ. ὁ ϑε. ἐπ' ἐμοί | εἶπεν c. AC .. B προεῖπεν | κ. λέγ. μοι c. AC .. B κ. λέγ. ὁ διάβολος | ἅμα -- φάγῃς (B add ἀπ' αὐτοῦ) .. C ἅμα γ. τοῦ φαγεῖν σε | καὶ ἔσεσϑε -- ἐν τῷ γιν. (C

πονηρόν. τοῦτο δὲ γινώσκων ὁ θεός, [ὅτι ἔσεσθε ὅμοιοι αὐτοῦ,] [ἐφθόνησεν ὑμῖν καὶ] εἶπεν· οὐ φάγεσθε ἐξ αὐτοῦ. σὺ δὲ πρόσεχε τῷ φυτῷ, καὶ ὄψει δόξαν μεγάλην [περὶ αὐτοῦ]. [ἐγὼ δὲ προσέσχον τῷ φυτῷ, καὶ ἴδον δόξαν μεγάλην περὶ αὐτοῦ.] εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτι ὡραῖόν ἐστιν τοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοῆσαι, καὶ ἐφοβήθην λαβεῖν ἀπὸ τοῦ καρποῦ. καὶ λέγει μοι· δεῦρο δώσω σοι, ἀκολούθει μοι. [19] Ἤνοιξα δὲ αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν ἔσω εἰς τὸν παράδεισον, καὶ διώδευσεν ἔμπροσθέν μου. καὶ περιπατήσας ὀλίγον ἐστράφη καὶ λέγει μοι· μεταμεληθεὶς οὐ δώσω σοι φαγεῖν. ταῦτα δὲ εἶπεν θέλων εἰς τέλος δελεάσαι καὶ ἀπολέσαι με. καὶ λέγει μοι· ὄμοσόν μοι ὅτι δίδεις καὶ τῷ ἀνδρί σου. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ ὅτι οὐ γινώσκω ποίῳ ὅρκῳ ὀμόσω σοι, πλὴν ὃ οἶδα λέγω σοι· μὰ τὸν θρόνον τοῦ δεσπότου καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ὅτι δώσω καὶ τῷ ἀνδρί μου φαγεῖν. ὅτε δὲ ἔλαβεν ἀπ' ἐμοῦ τὸν ὅρκον, τότε ἦλθεν καὶ ἐπέβη ἐπ' αὐτόν· ἔθετο δὲ ἐπὶ τὸν καρπόν, ὃν ἔδωκέν μοι φαγεῖν, τὸν ἰὸν τῆς κακίας αὐ-

---

γινώσκοντες) τί (C τὸ) -- τί (C τὸ) πον. c. A(C) .. B καὶ ἔσῃ ὡς θεὸς γινώσκουσα ἀγαθὸν κ. πο. | γινώσκων c. A .. B ἔγνω .. C διαγινώσκων | ὅτι ἔ. ὅμ. αὐτοῦ .. C om | ἐφθ. ὑμ. c. A .. BC om | καὶ (B add διὰ τοῦτο) εἶπεν -- ἐξ (B ἀπ') αὐτ. c. AB .. C παρήγγειλεν ὑμῖν λέγων μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτ. | πρόσεχε τῷ φυτῷ καί c. A .. C πρόσσχου τὸ φυτὸν καί, B προσελθὼν καί | δόξ. μεγ. πε. αὐτ. (C om πε. αὐτ.) .. B τὴν δόξ. αὐτοῦ | ἐγὼ δὲ -- καὶ (cod. om) ἴδον -- πε. αὐτοῦ c. A .. B Εὔα δὲ ἀκούσασα τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους αὐτοῦ προσεῖχον (sic) τὸ φυτὸν καὶ ἴδον τὴν δόξ. αὐτοῦ .. C plane om | εἶπον -- ἀπὸ τ. κ. αὐτοῦ c. A .. B καὶ κατανοήσασα (-σας cod.) αὐτῷ (scribe αὐτό) ὅτι ὡρ. ε. τ. ἐφθ. καὶ διανοηθεῖσα (cod. -ηθήσοι) -- ἐκ τοῦ κ. αὐτοῦ .. C φοβηθεῖσα δὲ κἀγὼ λαβεῖν ἀπὸ τ. καρπ. | καὶ (C. om) λέ. μοι c. ABC .. B add ὁ ἐχθρός | δεῦρο (B add καὶ) -- ἀκολ. (B μόνον ἀκ.) μοι c. AB .. C δεῦρο ἀκολούθει μοι καὶ δώσω σοι

[19] Ἤνοιξα δὲ αὐτῷ, καί c. A .. B ἤνοιξεν καὶ αὐτός, καί, C καὶ ἀνοιξάσης μου τὸν παράδεισον | ἔσω ε. τ. παρ. c. AB .. C om | A ἐδιόδευσεν | C ὀλιγ. περιπ. | ἐστρ. κ. λ. μοι c. A .. B στραφεὶς λέγ. μοι, C στραφεὶς ἔφησε πρὸς ἐμέ | μεταμεληθεὶς -- φαγεῖν c. A .. B ἐμετεμελήθην· οὐ (cod. τοῦ) δώσω σ. φ., C μετεμελήθην, καὶ οὐ θέλω σοι δοῦναι φαγεῖν | ταῦτα δὲ (B μοι) εἶπεν -- δελεάσαι καὶ ἀπολέσαι (ita B, A om κ. ἀπολ.) -- ὅμοσόν μοι (B ὅμωσε με: sic) ὅ. δίδεις (AB δίδης) -- σου c. AB .. C ἕως ὀμόσῃς μοι δοῦναι καὶ τῷ ἀνδρί σου | εἶπον c. AB .. C ἐλάλησα | ὅτι (B om) οὐ -- ὀμόσω (B ὀμώσε: ὀμόσαι?) -- λέγω σοι c. AB .. C ποῖον ὅρκον ὀμόσω σοι; ὅμως ὡς ἐπίσταμαι εἴπω σοι | καὶ τὸ ξύλον .. C κ. τοῦ ξύλου | ὅτι δώσω .. C ἐπιδώσω | φαγεῖν .. B om | ὅτε δὲ -- τὸν ὅρκον .. C ἅμα δὲ τοῦ λαβεῖν ἀπ' ἐμοῦ τὴν πληροφορίαν | τότε ἦλθεν -- ἐπ' αὐτόν (sic uterque) -- τὸν (A τὸ) ἰὸν -- τῆς ἐπιθ. αὐτοῦ c. AB .. C ἐλθὼν ἐπέθετο τὸν ἰὸν (cod. ἐπαίθε τὸν υἱὸν) τῆς κακ. ἐπὶ τὸν καρπόν, ἤγουν

τοῦ, τοῦτ' ἔστιν τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ· ἐπιθυμία γάρ ἐστιν κε-
φαλὴ πάσης ἁμαρτίας. καὶ ἔκλινα τὸν κλάδον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
ἔλαβον ἀπὸ τοῦ καρποῦ καὶ ἔφαγον. [20] Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἠνεῴχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ ἔγνων ὅτι γυμνὴ ἤμην τῆς δι-
καιοσύνης, ἧς ἤμην ἐνδεδυμένη. καὶ ἔκλαυσα λέγουσα· τί τοῦτο
ἐποίησάς μοι, ὅτι ἀπηλλοτριώθην ἐκ τῆς δόξης μου, ἧς ἤμην
ἐνδεδυμένη; ἔκλαιον δὲ καὶ περὶ τοῦ ὅρκου. ἐκεῖνος δὲ κατῆλ-
θεν ἐκ τοῦ φυτοῦ καὶ ἄφαντος ἐγένετο. ἐγὼ δὲ ἐζήτουν ἐν τῷ
μέρει μου φύλλα ὅπως καλύψω τὴν αἰσχύνην μου, καὶ οὐχ εὗρον
ἀπὸ τῶν φυτῶν τοῦ παραδείσου, ἐπειδή, ἅμα ἔφαγον, πάντων
τῶν φυτῶν τοῦ ἐμοῦ μέρους κατέρρεον τὰ φύλλα παρὲξ τοῦ σύ-
κου μόνου. λαβοῦσα δὲ φύλλα ἐξ αὐτοῦ ἐποίησα ἐμαυτῇ περι-
ζώματα, καὶ ἔστιν παρ' αὐτῶν τῶν φυτῶν ἐξ ὧν ἔφαγον. [21] Καὶ
ἐβόησα φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα· Ἀδὰμ Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἀνάστα
ἐλθὲ πρός με, καὶ δείξω σοι μέγα μυστήριον. ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ πα-
τὴρ ὑμῶν, εἶπον αὐτῷ λόγους παρανομίας, οἵτινες κατήγαγον
ἡμᾶς ἀπὸ μεγάλης δόξης. ἅμα γὰρ ἦλθεν, ἤνοιξα τὸ στόμα
μου καὶ ὁ διάβολος ἐλάλει, καὶ ἠρξάμην νουθετεῖν αὐτὸν λέ-

τὴν ἐπιθυμίαν | κεφαλή .. C ῥίζα καὶ ἀρχή | καὶ ἔκλινα -- ἔλαβον .. C καὶ κλίνας (sic) τὸν κλ. ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαβον

[20] ἠνεῴχθ. c. AB .. C ἀνεῴχθ. | B μου οἱ ὀφθ. | C κ. εὐθὺς ἔγνων | ἧς c. AC .. B ἦν | C καὶ κλαύσασα λέγω πρὸς αὐτόν | C om μοι | ὅτι ἀπηλλοτρ. ἐκ τῆς c. A .. B πλάνε, καὶ ἀπηλλοτρίωσάς με ἐκ τῆς, C καὶ ἀπηλλοτριώσάς με τῆς | C om ἧς ἤμ. ἐνδ. | ἔκλαιον δὲ καὶ c. AB .. C ἐπὶ τοῖς δάκρυσι δὲ δάκρυα ἐκίνουν καὶ | ὅρκου .. C add ὃν ὤμοσα | ἐκεῖνος (C κἀκεῖνος) δὲ c. AC .. B ἐκ. δὲ ὡς μόνην ἐθεάσατό με κλαίουσαν καὶ περιθρηνουμένην | κατῆλθεν ἐκ τ. φ. καὶ ἄφ. c. AB .. C κατελθὼν ἀπὸ τ. φ. ἄφ. | ἐγὼ δέ .. C add γυμνωθεῖσα | B πᾶσαν τὴν αἰσχ. μου | καὶ οὐχ εὗρ. ἀ. τῶν φυτῶν (ita B, A ἀπὸ τὰ φυτά. Vide etiam C) -- κατέρρεον (A κατερρην, si abesset ν, scribendum esset κατέρρει, vide etiam B) -- μόνου (B corrupte -- καὶ ἐκαρτέρη ἅπαξ τὰ φύλα τοῦ σύκου) c. A(B) .. C καὶ οὐχ εὕρισκον· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν φυτῶν τοῦ ἐμοῦ μέρους τὰ φύλλα καταρυέντα οὐκ ἦν φύλα (corrupte) | λαβοῦσα δὲ -- ἔφαγον .. B καὶ μόνον τὰ φύλα λαβοῦσα ἐξ αὐτῶν ἐποίησα ἡμάτην (pro ἐμαυτῇ) περιζώματα· καὶ ἔστιν παρὰ τῶν φυτῶν ἐξ οὗ ἔφαγον .. C ἐποίησα δὲ περιζώματα (omnino plura exciderunt)

[21] Καὶ ἐβόησα .. C add αὐτῇ τῇ ὥρᾳ | φωνῇ μεγ. (haec C om) λέγουσα .. B φωνὴν μεγάλην λέγων | B alterum Ἀδάμ om | ἀνάστα .. B δεῦρο | ὁ πατ. ὑμῶν (ABC ἡμῶν) .. B add πρός με | εἶπον αὐτῷ .. C ἐλάλησα | οἵτινες -- ἅμα γὰρ ἦλθεν (B τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν πρός με) .. C om | ἤνοιξα: ab hac inde voce cod. B deficit usque sect. 25. Excidit folium. | ἤνοιξα -- ἐλάλει c. A .. C ἀνοίξησεν (sic) γὰρ τὸ στ. μου ὁ διάβ. | καὶ ἠρξάμην -- ὡς θεός: ita A et C |

γουσα· δεῦρο, κύριέ μου Ἀδάμ, ἐπάκουσόν μου καὶ φάγε ἀπὸ
τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου, οὗ εἶπεν ἡμῖν ὁ θεὸς τοῦ μὴ φαγεῖν
ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔσῃ ὡς θεός. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πατὴρ ὑμῶν εἶ-
πεν· φοβοῦμαι μήποτε ὀργισθῇ μοι ὁ θεός. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ·
μὴ φοβοῦ· ἅμα γὰρ φάγῃς, ἔσῃ γινώσκων καλὸν καὶ πονηρόν.
καὶ τότε ταχέως πείσασα αὐτόν, ἔφαγεν, καὶ ἠνεῴχθησαν αὐ-
τοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔγνω καὶ αὐτὸς τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ. καὶ
λέγει μοι· ὦ γύναι πονηρά, τί κατηργάσω ἐν ἡμῖν; ἀπηλλο-
τρίωσάς με ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. 22 Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠκού-
σαμεν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ σαλπίζοντος ἐν τῇ σάλπιγγι αὐ-
τοῦ, καλῶν τοὺς ἀγγέλους λέγων· τάδε λέγει κύριος· ἔλθατε
μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἀκούσατε τοῦ ῥήματος ἐν ᾧ
κρίνω τὸν Ἀδάμ. καὶ ὡς ἠκούσαμεν τοῦ ἀρχαγγέλου σαλπίζον-
τος, εἴπαμεν· ἰδοὺ ὁ θεὸς εἰς τὸν παράδεισον ἔρχεται κρῖναι ἡμᾶς.
ἐφοβήθημεν δὲ καὶ ἐκρύβημεν. καὶ ἀνῆλθεν ὁ θεὸς εἰς τὸν παρά-
δεισον ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ἅρματος Χερουβίμ, καὶ οἱ ἄγγελοι ὑμνοῦν-
τες αὐτόν. ἐν ᾧ εἰσῆλθεν ὁ θεὸς εἰς τὸν παράδεισον, ἐξήνθησαν
τὰ φυτὰ τά τε τοῦ κλήρου τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ κλήρου τοῦ ἐμοῦ
πάντα καὶ ἐστηρίζοντο, καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ ὅπου ἦν τὸ ξύλον
τῆς ζωῆς εὐτρεπίζετο. 23 Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ λέγων·
Ἀδάμ, ποῦ ἐκρύβης, νομίζων ὅτι οὐχ εὑρίσκω σε; μὴ κρυβήσε-
ται οἶκος τῷ οἰκοδομήσαντι αὐτόν; τότε ἀποκριθεὶς ὁ πατὴρ
ὑμῶν εἶπεν· οὐχί, κύριε, κρυβόμεθα ὡς νομίζοντες ὅτι οὐχ εὑρι-

---

ὁ πατ. ὑμῶν .. AC ὁ π. ἡμ. | μήποτε .. C μήπως | ἔσῃ .. C ἔσει (etiam ante) | καὶ τότε -- ἔφαγεν c. A .. C καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις μου ἔφαγεν | C κ. εὐθὺς ἀνεωχθ. | καὶ αὐτός: ita C, A om | τί κατηργάσω -- ἐκ τῆς c. A .. C τί ἐποίησά σοι καὶ ἀπηλλοτρίωσάς με τῆς

22 C om ἐν τῇ σάλπ. αὐτ. | καλῶν c. A .. C καὶ καλῶν | ἔλθατε -- παράδεισον c. A .. C ἔλθετε -- ἐν τῷ παραδείσῳ | ῥήματος c. C .. A κρίματος | κρίνω: ita A et C, non κρινῶ | καὶ ὡς ἠκούσαμεν -- ἐκρύβημεν c. A .. C om | καὶ ἀνῆλθεν -- ἐξήνθησαν c. A .. C καὶ παρουσιάσαντος τοῦ θεοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ἅρματος χερουβικοῦ, προπορευομένων ἔμπροσθεν αὐτοῦ τῶν ἀγγέλων καὶ ὑμνούντων, ἐξήνθησαν | τὰ φυτὰ τά τε -- εὐτρεπίζ. c. A .. C τὰ φυ. ὅλα τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ κλ. τοῦ πατρ. ὑμῶν κ. τ. κλ. τ. ἐμοῦ. καὶ ὁ θρόν. τ. θε. ἐστηρίζετο ὅπου -- τῆς ζωῆς

23 ποῦ ἐκρύβ. c. A .. C ποῦ εἶ | νομ. ὅ. οὐχ (cod. οὐκ) εὑ. σε c. A .. C om | μὴ κρυβήσεται (sic) c. A .. C μὴ δύναται κρυβῆναι | τῷ οἰκοδ. c. A .. C ἀπὸ προσώπου τῷ οἰκ. | τότε -- εἶπεν c. A .. C τότε ἀπεκρίθη ὁ πα. ἡμῶν (ita et A) | οὐχὶ κύρ. κρυβόμ. (de hac forma cf. Steph. Thes. sub κρύπτω) --

σκόμεθα παρὰ σοῦ, ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ αἰδέ-
σθην τὸ κράτος σου, δέσποτα. λέγει αὐτῷ ὁ θεός· τίς σοι ὑπέ-
δειξεν ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ὅτι ἐγκατέλειπας τὴν ἐντολήν μου ἣν
παρέδωκά σοι τοῦ φυλάξαι αὐτήν; τότε Ἀδὰμ ἐμνήσθη τοῦ λό-
γου ὃν ἐλάλησα αὐτῷ, ὅτε ἤθελον ἀπατῆσαι αὐτόν, ὅτι ἀκίνδυ-
νόν σε ποιήσω παρὰ τοῦ θεοῦ· στραφεὶς δὲ πρός με εἶπέν μοι·
τί τοῦτο ἐποίησας; ἐμνήσθην δὲ κἀγὼ τοῦ ῥήματος τοῦ ὄφεως,
καὶ εἶπον ὅτι ὁ ὄφις ἠπάτησέν με. 24 Λέγει ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμ·
ἐπειδὴ παρήκουσας τὴν ἐντολήν μου καὶ ἤκουσας τῆς γυναικός
σου, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἡνίκα γὰρ ἐργάζῃ
αὐτήν, καὶ οὐ δώσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, ἀκάνθας καὶ τριβόλους
ἀνατελεῖ σοι, καὶ ἐν ὑδρότητι τοῦ προσώπου σου φάγει τὸν ἄρ-
τον σου. ἔσῃ δὲ ἐν καμάτοις πολυτρόποις· καμῇ καὶ μὴ ἀνα-
παύου, θλιβεὶς ἀπὸ πικρίας, καὶ μὴ γεύσῃ γλυκύτητος, θλιβεὶς
ἀπὸ καύματος καὶ στενωθεὶς ἀπὸ ψύξεως· καὶ κοπιάσεις πολλὰ
καὶ μὴ πλουτήσεις, καὶ παχυνθήσει καὶ εἰς τέλος μὴ ὑπάρξεις,
καὶ ὧν ἐκυρίευες θηρίων ἐπαναστήσονταί σοι ἐν ἀκαταστασίᾳ,
ὅτι τὴν ἐντολήν μου οὐκ ἐφύλαξας. 25 Στραφεὶς δὲ πρός με ὁ
κύριος λέγει μοι· ἐπειδὴ ἐπήκουσας σὺ τοῦ ὄφεως καὶ παρήκου-
σας τὴν ἐντολήν μου, ἔσῃ ἐν ματαίοις καὶ ἐν πόνοις ἀφορήτοις·
τέξῃ τέκνα ἐν πολλοῖς τρόμοις, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἔλθῃς καὶ ἀπο-
λέσεις τὴν ζωήν σου ἐκ τῆς ἀνάγκης σου τῆς μεγάλης καὶ τῶν

οὐχ (cod. οὐκ) εὑρ. π. σ. c. A .. C οὐκ ἀποκρυβούμεθα (sic) κύριε ὡς νομ. λαθεῖν σε | φοβοῦμαι c. A .. C φοβούμενος | C ὑπέδ. σοι γυμνὸς εἶναι | εἰ μὴ ὅτι -- αὐτήν c. A .. C εἰ μὴ παροργίσθης (sic) τὴν ἐντ. μου | τότε -- με (cod. μοι) c. A .. C τότε μνησθεὶς ὁ Ἀδ. τοῦ -- ἐλάλ. πρὸς αὐτόν, ὅτι ἀκίνδ. σ. π. π. θεοῦ (sic, ut A), στραφεὶς λέγει μοι· τί τ. ἐπ. κἀγὼ εἶπον ὁ ὄφ. ἠπάτησέν μοι (sic)

24 ἐπικατάρ. ἡ γῆ -- καὶ (sic) οὐ δώσει c. A .. C ἐπικ. ἡ γῆ ἕνεκά σου· ἐργάσει δὴ αὐτήν, καὶ οὐ δώ. | ἀνατελεῖ c. A .. C περιπατεῖ: fortasse περιποιεῖ | φάγει: ita A; C φαγεῖς | καμῇ κ. μ. ἀναπαύου: ita prorsus A .. C om | γεύσῃ c. A .. C -σει | C om θλ. ἀπὸ καύμ., item καὶ κοπιάσεις usque ὑπάρξεις

25 C om σὺ τοῦ ὄφεως (h. l. A -εως, sect. 23. -εος) κ. παρήκ. | τέξῃ c. A .. C τέξῃς | τρόμοις: ita scribendum videbatur pro τρόποις quod habent AC | ἔλθῃς .. C add τοῦ τεκεῖν | Uterque cod ἀπολέσῃς, sed -λέσεις praestare videbatur. | ἐκ τῆς -- μεγάλης c. AC .. B ἐκ (ab hac voce rursus incipit) τ. μεγ. σου ἀνάγκ. |

ὀδυνῶν. ἐξομολογήσει δὲ καὶ εἴπῃς· κύριε κύριε, σῶσόν με,
καὶ οὐ μὴ ἐπιστρέψω εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς σαρκός. καὶ διὰ
τοῦτο εἰς τὸν λόγον σου κρινῶ σε, διὰ τὴν ἔχθραν ἣν ἔθετο ὁ
ἐχθρὸς ἐν σοί· στραφήσῃ δὲ πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐ-
τός σου κυριεύσει. 26 Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν μοι ταῦτα εἶπεν τῷ ὄφει
ἐν ὀργῇ μεγάλῃ λέγων αὐτῷ· ἐπειδὴ ἐποίησας τοῦτο καὶ ἐγένου
σκεῦος ἀχάριστον, ἕως ἂν πλανήσῃς τοὺς παρειμένους τῇ καρ-
δίᾳ, ἐπικατάρατος σὺ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν· στερηθήσει τῆς
τροφῆς σου ἧς ἤσθιες, καὶ χοῦν φάγει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς σου· ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσει καὶ ὑστερηθή-
σει καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν σου· οὐκ ἀφεθήσεταί σοι ὠτίον οὔτε
πτέρυξ οὔτε ἓν μέλος τῶν ἁπάντων ὧν σὺ ἐδελέασας ἐν τῇ κα-
κίᾳ σου καὶ ἐποίησας αὐτοὺς ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ παραδείσου·
καὶ θήσω ἔχθραν ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος
αὐτοῦ· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν καὶ σὺ αὐτοῦ πτέρναν ἕως

ἐξομολογήσει c. AC .. B -σεις | σαρκός (ita A, sed BC add σου) .. A solus add ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπιστρέψεις | εἰς (B ἐπὶ) τὸν λόγ. σου c. AB .. C ἐκ τῶν λόγων σου | ὁ ἐχθρὸς c. AC .. B ὁ θεός | στραφήσῃ (A -φῃς, B -φησα) δ. πάλιν (B om) - - αὐτός (B om) σου (B ου, A σε) κυρ. c. AB .. C om, sed vide post

26 Μετὰ - - τῷ ὄφει ἐν ὀ. μ. (B corrupte τὸν ὄφιν ὀργήν) - - Ἐπειδή c. A(B) .. C στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν ὄφιν ἐν ὀργ. μεγ. (excidisse videtur εἶπεν) ἐπειδή | καὶ ἐγ. σκ. ἀχάρ. c. AB .. C om | ἕως ἂν πλαν. c. A .. BC καὶ ἐπλάνησας | παρειμένους c. AC .. B παριστάμενους | B κατάρατος | σὺ ἐκ c. A .. BC εἶ ἐκ | στερηθήσει (ita B, A -θῇς, C -θεὶς) τῆς (ita A, B καὶ τῆς, C δὲ καὶ τῆς) | φάγει .. C φαγεῖς (hoc acc.). Ceterum post verba τῆς τροφῆς (B τρυφῆς ut videtur) σου codex B textui admixtum habet scholion, quod scriptura passim corrupta sic habet: ἦν δὲ Εὔα ιβʹ ἐτῶν ὅτε αὐτὴν ἠπάτησεν ὁ δαίμων καὶ ἐποίησεν αὐτῇ (cod. -τήν) ἐπιθυμίαν, ὅτι ἡμέρας εἶχεν μελετῶν τὸ σκεῦος αὐτῆς. καὶ νύκταν (sic) καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο (cod. οὐ καὶ παύετω) ζήλῳ φορούμενος κατ' αὐτῶν, ὅτι τὸ πρότερον ἦν αὐτὸς ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπτέρνησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ ἐδύνατο θεωρεῖν αὐτοὺς ἐν τῷ παραδείσῳ· καὶ διὰ τοῦτο ἐπτέρνησεν αὐτούς, βάλλων (διαβάλλων?) διὰ τῶν ἀγγέλων τὴν προσκύνησιν καὶ τῶν θηρίων τὴν ὁμιλίαν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς εἶπεν τῷ ὄφει ὅτι ἐπικατάρατος εἶ (cod. ἦν) ἐκ πάντων τῶν θηρίων καὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῆς δόξης ἧς εἶχεν πρὸ τούτου, καὶ στερηθήσει ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ τῆς τρυφῆς (ut B in textu) ἣν ἐκ τοῦ παραδείσου ἤσθιες, καὶ γῆν φάγει. | καὶ ὑστερηθ. (C στερηθεὶς absque καὶ) καὶ χειρ. (C χειρ. τε) κ. ποδ. σου (C om σου) .. B haec omnia om | οὔτε ἓν (B om) μέλ. τῶν ἁπάντ. (C τούτων, B om) ὧν (C ἀφ' ὧν) σὺ (C om) etc | καὶ σὺ .. C add τηρήσεις | ἕως τῆς .. B om τῆς ; τῆς κρίσεως c. AB .. C τῆς ζωῆς σου

τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως. [27]Καὶ ταῦτα εἰπὼν κελεύει τοῖς ἀγ-
γέλοις αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβληθῆναι ἡμᾶς. ἐλαυνομένων
δὲ ἡμῶν καὶ ὀδυρομένων παρεκάλεσεν ὁ πατὴρ ὑμῶν Ἀδὰμ τοὺς
ἀγγέλους λέγων· ἐάσατέ με μικρὸν ὅπως παρακαλέσω τὸν θεόν,
καὶ σπλαγχνισθῇ καὶ ἐλεήσῃ με, ὅτι ἐγὼ μόνος ἥμαρτον. αὐτοὶ
δὲ ἔπαυσαν τοῦ ἐλαύνειν αὐτόν· ἐβόησεν δὲ Ἀδὰμ μετὰ κλαυθ-
μοῦ λέγων· συγχώρησόν μοι κύριε ὃ ἐποίησα. τότε λέγει ὁ κύριος
τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τί ἐπαύσατε ἐλαύνοντες τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ
παραδείσου; μὴ ἐμόν ἐστιν τὸ ἁμάρτημα, ἢ κακῶς ἔκρινα; τότε
οἱ ἄγγελοι πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ λέγον-
τες· δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ εὐθύτητας κρίνεις. [28]Στραφεὶς δὲ
ὁ κύριος πρὸς τὸν Ἀδὰμ εἶπεν· οὐκ ἀφήσω σε ἀπὸ τοῦ νῦν εἶ-
ναι ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἀδὰμ εἶπεν· κύριε, δός
μοι ἐκ τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς ἵνα φάγω πρὶν ἢ ἐκβληθῆναί με.
τότε ὁ κύριος ἐλάλησεν πρὸς τὸν Ἀδάμ· οὐ λήψῃ νῦν ἀπ' αὐ-
τοῦ· ὡρίσθη γὰρ τοῖς Χερουβὶμ καὶ τῇ φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τῇ
στρεφομένῃ φυλάττειν αὐτὸ διὰ σέ, ὅπως μὴ γεύσῃ δι' αὐτοῦ
καὶ ἀθάνατος ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἔχῃς δὲ τὸν πόλεμον ὃν ἔθετο
ὁ ἐχθρὸς ἐν σοί. ἀλλ' ἐξερχομένου σου ἐκ τοῦ παραδείσου, ἐὰν
φυλάξῃς ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς κακοῦ ὡς βουλόμενος ἀποθανεῖν,
ἀναστάσεως πάλιν γενομένης ἀναστήσω σε, καὶ τότε δοθήσεταί
σοι ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἀθάνατος ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

27 Καὶ (ita BC, A om) ταῦτα εἰπ. (B add ὁ κύριος) κελεύει (C ἐκέλευσε, B λέγει) | ἐκβληθῆναι: ita AC .. B -θήσεται (sic) | ἐκ τ. παραδ. h. l. c. A .. BC post ἡμᾶς | B om Ἀδάμ | C καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐλεήσῃ | ὅτι (C διότι) ἐγὼ μόν. (C μόν. ἐγ.) ἥμαρτ. (B add αὐτῷ) | αὐτοὶ δὲ ἔπ. τοῦ (ita C, A τὸ) ἐλ. αὐτ. (B ἔπ. ἐλαύνοντες ἡμῶν sic) .. C καὶ παυσάμενοι τοῦ ἐλαύνειν αὐτόν, omissis δὲ Ἀδάμ | κλαυθμοῦ c. AC .. B δακρύων | ἐποίησα .. C πεποίηκα | τοῖς ἀγγ. αὐτοῦ (C om αὐτ.) .. B add μετὰ ὀργῆς | τί ἐπαύσατε (B -σασθε) ἐλ. τὸν Ἀδ. (B ἐλ. αὐτούς) ἐκ τ. πα. (B om ἐ. τ. π.) .. C τί οὐκ ἐκβάλλετε αὐτόν | C προσέπεσαν ἐπὶ τ. γῆν τῷ | λέγοντες .. B καὶ εἶπον | εὐθύτητας .. C -τητος

28 ὁ κύριος c. BC .. A om | B ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν παράδεισον | πρ. ἢ (C πρὸ τοῦ) ἐκβλ. με c. A(C) .. B πρὶν ἐκβληθῶ | ἐλάλησεν πρ. τ. Ἀδάμ c. A .. B ἐλάλ. αὐτῷ .. C ἔφη | οὐ λή. νῦν (ita B, om A) ἀπ' (B ἐξ) αὐτ. c. AB .. C οὐ γεύσει ἀπὸ τοῦ νῦν ἐξ αὐτοῦ | ὡρίσθη γ. τοῖς (B τὰ) Χερ. κ. τῇ (B τήν, sed tum -νῃ et -φαίᾳ) φλ. ῥομφ. c. A(B) .. C προσέταξα δὲ τὰ Χερ. καὶ τῇ φλογείνῃ ῥομφ. | ὅπως .. C ὡς ἵνα | C γεύσει ἀπ' αὐτοῦ | ἐν σοί .. B ἐπὶ σέ | ἐξερχομένου c. AB .. C ἐξελθόντος | βουλόμενος .. C μέλλων | καὶ τότε (ex C .. AB om) δοθ. σ. ἐκ (C ἀπὸ) | C om κ. ἀθάν. ἔσῃ ἐ. τ. αἰ.

29 Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ κύριος ἐκέλευσεν ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἐκ τοῦ παραδείσου. ἔκλαυσεν δὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων ἀπέναντι τοῦ παραδείσου, καὶ λέγουσιν οἱ ἄγγελοι αὐτῷ· τί θέλεις ποιήσωμέν σοι, Ἀδάμ; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν εἶπεν τοῖς ἀγγέλοις· ἰδοὺ ἐκβάλλετέ με· δέομαι ὑμῶν, ἄφετέ με ἆραι εὐωδίας ἐκ τοῦ παραδείσου, ἵνα μετὰ τὸ ἐξελθεῖν με ἐνέγκω θυσίαν τῷ θεῷ, ὅπως εἰσακούσεταί μου ὁ θεός. καὶ προσελθόντες εἶπον οἱ ἄγγελοι τῷ θεῷ· [Ἰαὴλ αἰώνιε βασιλεῦ,] κέλευσον δοθῆναι τῷ Ἀδὰμ θυμιάματα εὐωδίας ἐκ τοῦ παραδείσου. καὶ ἐκέλευσεν ὁ θεὸς ἐλθεῖν τὸν Ἀδὰμ ἵνα λάβῃ εὐωδίας ἀρώματα ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς διατροφὴν αὐτοῦ. καὶ ἀφέντες αὐτὸν οἱ ἄγγελοι, ἐπεσύναξεν ἀμφότερα γένη, κρόκον καὶ νάρδον καὶ κάλαμον καὶ κινάμωμον καὶ λοιπὰ σπέρματα εἰς διατροφὴν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ταῦτα ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ παραδείσου. καὶ ἐγενόμεθα ἐπὶ τῆς γῆς.

30 Νῦν οὖν, τεκνία μου, ἐδήλωσα ὑμῖν τὸν τρόπον ἐν ᾧ ἠπατήθημεν· ὑμεῖς δὲ φυλάξατε ἑαυτοὺς μὴ ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἀγαθόν.

31 Ταῦτα δὲ εἰποῦσα ἐμμέσῳ τῶν υἱῶν αὐτῆς, κοιμωμένου

---

29 δέ c. A .. BC om | ἐκέλευσεν .. C προσέταξεν | ἐκβληθῆναι c. BC .. A solus praem τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ | B om ἔκλαυσεν usque ἀπέν. τοῦ παραδ. | οἱ ἄγγ. αὐτῷ (B αὐτ. οἱ ἄγγ.) .. C οἱ ἄγγ. πρὸς αὐτόν | B ποιήσομεν | ὁ πα. ὑμῶν (AC ἡμῶν, ut plerumque) .. B om | εἶπ. τ. ἀγγ. c. AB .. C λέγει αὐτοῖς | ἰδοὺ ἐκβ. με .. C ἐπειδὴ ἐκβάλλετέ με | C δέομ. ὑμᾶς | ἄφετε μ. ἆρ. εὐ. (B θυσίαν) ἐκ τοῦ παρ. (B ἐν τῷ -σῳ) etc .. C ἵνα παραχωρήσητέ με ἀναλαβεῖν εὐωδίας (cod. ἐβωδίας, cuiusmodi passim habet) ἀπὸ τοῦ παραδ. καὶ προσενέγκω θυσίαν τῷ θε. μετὰ τὸ ἐξ. με ἀπὸ τοῦ παραδ. | C ὅπως ἀκούσεταί μου, sine ὁ θεός | τῷ θεῷ (B κυρίῳ) ἰαὴλ αἰ. βασ. c. AB .. C nil nisi τῷ θεῷ | κέλευσον .. C add δέσποτά μου | δοθ. τῷ Ἀδ. θυ. εὐ. (C δοθ. θυ. εὐώδια τῷ Ἀδ.) ἐ. τ. π. c. AC .. B τὸν Ἀδ. λαβεῖν εὐωδίας ἐ. τ. π. ὅπως ἐνέγκῃ σοι θυσίας | κ. ἐκέλ. ὁ θε. (C om) ἐλθ. (C εἰσελθ.) τὸν Ἀδ. (C om) ἵνα λα. (C καὶ λαβεῖν) εὐωδίας ἀρ. (B om, C καὶ ἀρ.) | ἐπεσύναξεν .. C ἔλαβεν δέ (sic) | ἀμφότερα .. C om | γένη c. A .. B γενήματα, C εἴδη | κάλαμον .. B γλυκωκάλαμον (sic), λοιπὰ (C ἕτερα) σπέρματα .. B ἄλλα τινα (cod. ἀλλάτην) | ἐξῆλθ. ἐκ .. C om ἐκ | ἐγεν. ἐπὶ τ. γ. c. AB .. C παραγεγόναμεν ἐν τῇ γῇ

30 τεκνία c. A .. BC τέκνα | C πῶς ἠπατήθ. | ἐγκαταλ. c. AB .. C παραβαίνειν

31 Ταῦτα - - ἐμμέσῳ (C μέσον) τ. υἱ. αὐτῆς (C αὐτῶν) .. B ταῦτα εἶπεν ἡ Εὕα (adde ἐμμέσῳ) τῶν τέκνων αὐτῆς, pergens κοιμωμ. δέ

τοῦ Ἀδὰμ ἐν τῇ νόσῳ αὐτοῦ, ἄλλην δὲ εἶχεν μίαν ἡμέραν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, λέγει τῷ Ἀδὰμ ἡ Εὖα· διὰ τί σὺ ἀποθνήσκεις κἀγὼ ζῶ; ἢ πόσον χρόνον ἔχω ποιῆσαι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν σε; ἀνάγγειλόν μοι. τότε λέγει ὁ Ἀδὰμ τῇ Εὖα· μὴ θέλε φροντίσαι περὶ πραγμάτων· οὐ γὰρ βραδύνεις ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἴσα ἀποθνήσκομεν ἀμφότεροι, καὶ αὐτὴ τεθήσει εἰς τὸν τόπον τὸν ἐμόν. ὅταν δὲ ἀποθάνω, καταλείψετέ με, καὶ μηδείς μου ἅψηται ἕως οὗ ὁ ἄγγελος κυρίου λαλήσει τι περὶ ἐμοῦ· οὐ γὰρ ἐπιλήσεταί μου ὁ θεός, ἀλλὰ ζητήσει τὸ ἴδιον σκεῦος ὃ ἔπλασεν. ἀνάστα μᾶλλον εὖξαι τῷ θεῷ ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ πνεῦμά μου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δεδωκότος αὐτό· διότι οὐκ οἴδαμεν πῶς ἀπαντήσωμεν τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ἢ ὀργισθῇ ἡμῖν ἢ ἐπιστρέψῃ τοῦ ἐλεῆσαι ἡμᾶς. [32] Τότε ἀνέστη Εὖα καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν ἔλεγεν· ἥμαρτον, ὁ θεός, ἥμαρτον, ὁ πατὴρ τῶν πάντων, ἥμαρτον σοί, ἥμαρτον εἰς τοὺς ἐκλεκτούς σου ἀγγέλους, ἥμαρτον εἰς τὰ Χερουβίμ, ἥμαρτον εἰς τὸν ἀσάλευ-

---

ἐν τ. ν. αὐτοῦ .. C ἐκ τῆς συνεχούσης αὐτὸν ἀρρωστίας | ἄλλην δ. εἶχ. μί. ἡμ. (B μί. ἡμ. εἶχ.) τοῦ (ita B, A om) ἐξελθ. ἐ. τ. σ. c. AB .. C μετὰ ἡμέραν μίαν ὀφείλοντος αὐτοῦ ἀποθνήσκειν | τῷ Ἀδάμ c. A .. B αὐτῷ, C πρὸς αὐτόν | διὰ τί .. C πῶς | σὺ (ita B, A om) ἀποθνήσκεις: A -σκῃς, item ut videtur BC | ἢ πόσον -- ποιῆσαι (B ζῆσαι) μ. τὸ ἀπ. σε (B μ. τὸν θάνατόν σου) .. C ἢ πόσους χρόνους θέλω ζῆσαι | ἀνάγγ. μοι c. BC, A om | τότε (C καί, B om) ὁ (B om) Ἀδ. τῇ Εὖ. (C πρὸς αὐτήν) | Μὴ θέλε (B θελήσῃς) φροντίσαι (A -τίζαι) .. C μὴ φροντίζεσαι (sic) | περὶ πραγμ. c. A .. B διὰ πολλῶν πραγμάτων, C περὶ τούτου | οὐ γὰρ -- ἐμοῦ c. A .. BC om | ἀλλ' ἴσα (B ὁμοῦ) ἀπ. ἀμφ. .. C ἅμα δὲ καὶ ἀμφ. ὀφείλομεν ἀποθνήσκειν | τεθήσει: ita ABC | ὅταν (C ὅτε) δέ c. BC .. A καὶ ὅτε | καταλείψετε (B -λήψ., C -λίψατε) c. BC .. A καλύψετε | B om κ. μηδ. μ ἅψηται | ὁ ἄγγ. κυρ. (ita C, A om) λαλ. τι (C τι λαλ.) πε. ἐμ. c. AC .. B λαληθῇ τι πε. ἐμ. | ἐπιλήσεται .. B ἐπιλήψεται | σκ. ὃ ἔπλ. c. AB .. C πλάσμα. Praeterea B add ἤκουσα γὰρ ἐγὼ τοῦ κυρίου λέγοντος ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. | ἀνάστα μ. εὐξ. τ. θ. c. A .. B ἀλλὰ ἀναστὰς (sic) μόνον εὐξ. τ. θ., C καὶ ἀνάστα μᾶλλ. κ. εὖξον (sic) πρὸς τὸν θεόν | ἀποδῶ c. A .. BC -δώσω | B om μου | τοῦ δεδ. αὐτό c. A .. B τοῦ δεσπότου μου τοῦ δεδ. μοι αὐτό, C αὐτοῦ τοῦ δεδ. μοι τοῦτο | πῶς ἀπαντήσωμ. c. AC .. B (πῶς?) ἀπαντῆσαι | τοῦ ποιήσ. ἡμᾶς: ita A et B, hinc quamvis insolens servandum videbatur .. C τούτῳ | ἢ ὀργ. -- τοῦ (ex B, A om) ἐλ. ἡμᾶς .. C ἢ ὀργίζεται ἡμῖν ἢ σπλαγχνίζεται καὶ μέλλοι (sic) ἐλεῆσαι ἡμᾶς καὶ δέξασθαι ἡμᾶς

[32] C Καὶ ἀναστᾶσα Εὖ. ἐξῆλθ. ἔξω | ἥμαρτ. ὁ θε. ἥμ. (B add σοι) -- ἁπάντων (A πάντ.) ἥμ. σοι, ἥμ. εἰς etc. (B σοὶ καὶ τοῖς ἐκλεκτοῖς σ. ἀγγέλοις) c. AB .. C ἥμ. ὦ θεός, ἥμ. ὦ θεὸς τῶν ἁπάντ. ἥμ. σοι, ἥμ. ἐς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους | ἥμ. ε. τ. Σεραφ. c. B .. A om | ἀσάλευτον .. C φοβερὸν καὶ ἀσάλ. |

τόν σου θρόνον, ἥμαρτον κύριε, ἥμαρτον πολλά, ἥμαρτον ἐναντίον σοῦ, καὶ πᾶσα ἁμαρτία δι' ἐμοῦ γέγονεν ἐν τῇ κτίσει. ἔτι δὲ εὐχομένης τῆς Εὔας ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς οὔσης, ἰδοὺ ἦλθεν πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀνέστησεν αὐτὴν λέγων· ἀνάστα Εὔα ἐκ τῆς μετανοίας σου· ἰδοὺ γὰρ ὁ Ἀδὰμ ὁ ἀνήρ σου ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀνάστα καὶ ἴδε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ποιήσαντα αὐτὸ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτῷ.

33 Ἀναστᾶσα δὲ Εὔα ἐπέβαλεν τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἄγγελος· ἆρον σεαυτὴν ἀπὸ τῶν γηΐνων. Εὔα δὲ ἠτένισεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδεν ἅρμα φωτὸς ἐρχόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἀετῶν λαμπρῶν, ὃ οὐκ ἦν δυνατόν τινα γεννηθέντα ἀπὸ κοιλίας εἰπεῖν τὴν δόξαν αὐτῶν οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἀγγέλους προάγοντας τὸ ἅρμα. ὅτε ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ πατὴρ ὑμῶν Ἀδάμ, ἔστη τὸ ἅρμα καὶ τὰ Σεραφὶμ ἀνὰ μέσον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἅρματος. ἴδον δὲ ἐγὼ θυμιατήρια χρυσᾶ καὶ τρεῖς φιάλας, καὶ ἰδοὺ πάντες οἱ ἄγγελοι μετὰ λίβανον καὶ τὰ θυμιατήρια καὶ τὰς φιάλας ἦλθον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐνεφύσουν αὐτά, καὶ ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος ἐκάλυψεν τὰ στερεώματα. καὶ προσέπεσαν οἱ ἄγγελοι καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, βοῶντες καὶ λέγοντες· Ἰαὴλ ἅγιε, συγχώρησον, ὅτι εἰκών σου ἐστὶν καὶ ποίημα τῶν χειρῶν σου τῶν ἁγίων.

ἥμαρτ. κύρ. ημ. πολλά c. AB .. C om | ἥμ. (B om) ἐναντ. σου | δι' ἐμοῦ c. BC .. A δι' ἐμέ | ἐν (C om) τῇ (B πάσῃ τῇ) κτ. | ἔτι -- οὔσης (A οὖσα) ἰδού .. C καὶ οὕτως εὐχ. τῆς Εὔας | ὁ (BC om) ἄγγ. (B add κυρίου) τῆς ἀνθρ. | μεταν. σου .. B add καὶ τῆς εὐχῆς σου | ὁ Ἀδάμ .. C om ὁ | εἰς (B πρὸς) τὸν ποι. α. τοῦ ἀπ. αὐτῷ (B αὐτόν) .. C om τοῦ ἀπ. αὐτ.

33 Ἀναστᾶσα -- πρόσωπ. αὐτῆς (A αὐτοῦ) -- σεαυτὴν (A καὶ αὐτήν, B σεαυτόν) ἀ. τῶν γη. (B ἀπὸ τῆς [γῆς]: ab hac inde voce is codex deficit) .. C καὶ ἀναστ. ἡ Εὔ. ἀπέβαλ. (corrige ἐπ-) τὴν χεῖρα αὐτῆς, omissis reliquis | Εὔα δὲ ἠτ. ε. τ. ο. καὶ ἴδεν c. A .. C καὶ ἀτενίσασα ε. τ. ο. ἴδεν | ὃ c. A .. C ἃ | τινα γενν. ἀ. κ. εἰπ. c. C .. A γεννηθῆναι ἀ. κ. ἢ εἰπ. | οὔτε c. A .. C ἤ? προάγοντας c. C .. A προσάγ. | ὅτε ἦλθον -- καὶ τοῦ ἅρματος c. A .. C om ἴδον δὲ ἐγώ c. A .. C καὶ ἴδον | ἰδού .. C om | C μετὰ θυμιατήρ. καὶ λίβανον, omissis κ. τ. φιάλ. | ἦλθον .. C add ἐν σπουδῇ | καὶ ἐνεφύσουν (C ἐφύσουν): ante haec A isque solus habet καὶ ἔλαβον εἰς θάρσος, fortasse κ. ἔβαλον εἰς ἐσχάρας corrigenda | C om καὶ προσεκύνησαν | τῶν ἁγίων c. C .. A om

34 Καὶ αὖθις ἴδον ἐγὼ Εὔα δύο μεγάλα καὶ φοβερὰ μυστήρια ἑστῶτα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἔκλαυσα ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ἐβόησα πρὸς τὸν υἱόν μου Σὴθ λέγουσα· ἀνάστα Σὴθ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ πατρός σου Ἀδὰμ καὶ ἐλθὲ ἕως ἐμοῦ, ὅπως ἴδῃς ἃ οὐκ εἶδεν ὀφθαλμός ποτε τινός, καὶ δέονται ὑπὲρ τοῦ πατρός σου Ἀδάμ.

35 Τότε ἀνέστη Σὴθ καὶ ἦλθεν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῇ· τί σοί ἐστιν; καὶ διὰ τί κλαίεις; λέγει αὐτῷ· ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε τὰ ἑπτὰ στερεώματα ἀνεῳγμένα, καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πῶς κεῖται τὸ σῶμα τοῦ πατρός σου ἐπὶ πρόσωπον, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ εὐχόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ λέγοντες· συγχώρησον αὐτῷ, ὁ πατὴρ τῶν ὅλων, ὅτι εἰκών σου ἐστίν. ἄραγε, τέκνον μου Σήθ, τί ἔσται τοῦτο; πότε δὲ παραδοθήσεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀοράτου πατρὸς καὶ θεοῦ ἡμῶν; τίνες δέ εἰσιν οἱ δύο αἰθίοπες οἱ παριστάμενοι ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ πατρός σου; 36 Λέγει δὲ Σὴθ τῇ μητρὶ αὐτοῦ· οὗτοί εἰσιν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ αὐτοὶ προσπίπτοντες καὶ προσευχόμενοι ὑπὲρ τοῦ πατρός μου Ἀδάμ. λέγει αὐτῷ ἡ Εὔα· καὶ ποῦ ἐστὶν τὸ φῶς αὐτῶν, καὶ διὰ τί γεγόνασιν μελανοειδεῖς; καὶ λέγει αὐτῇ Σήθ· οὐ δύνανται φαίνειν ἐνώπιον τοῦ φωτὸς τῶν ὅλων, καὶ τούτου χάριν ἐκρύβη τὸ φῶς ἀπ' αὐτῶν.

---

34 Καὶ αὖθις etc c. A .. C ἐγὼ δὲ ἡ Εὔα ἴδον δύο μυστ. μεγ. κ. φοβ. | καὶ ἔκλαυσα etc c. A .. C καὶ κλαύσασα ἐκ τ. φ. ἐβ. -- μου τὸν Σὴθ etc | ἕως ἐμοῦ c. A .. C πρός με | ὅπως ἴδῃς -- τινός c. A .. C καὶ θεάσει ἃ οὐκ ἴδεν ὀφθαλμός τινος · καὶ δέονται -- σου Ἀδάμ: ita A, C om

35 Τί σοι etc c. A .. C Τί κλαίεις; καὶ λέγει αὐτῷ· ἀνάβλ. καὶ ἴδε τοῖς ὀφθ. σ. πῶς κεῖται τὸ σῶμ. τοῦ πα. σου ἐπὶ πρόσωπ. καὶ πάντες οἱ ἄγγ. εὔχονται ὑπ' (corrige ὑπὲρ) αὐτοῦ etc | συγχ. αὐτῷ: ita C, A συγχ. αὐτόν | ἄραγε: ita C, A ἄρα | τί ἔσται -- καὶ θεοῦ ἡμῶν cum C .. A om | τίνες δέ εἰσιν etc cum C .. A οἱ δύο -- τοῦ πατρ. σου τίνες εἰσίν

36 λέγει δέ cum A .. C καὶ λέγ. ὁ | καὶ διὰ τί γεγ. μελ. cum A .. C om | καὶ λέγ. α. Σήθ cum A .. C λέγ. αὐτῇ | Οὐ δύνανται (B δύναται) -- ὅλων .. A praem οὐκ ἀπέστη τὸ φῶς αὐτῶν, ἀλλ', post ὅλων vero pergit sic: τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν, quibus verbis ipse libellus abruptum in modum finitur. In iis igitur quae sequuntur solum codicem C ducem secuti sumus, nisi quod extrema etiam e cod. D exscripta habuimus, quem cum C cod. magis quam cum A convenire in promtu est. | ἀπ' αὐτῶν: cod. ἐπ' αὐτόν

[37] Λέγοντος δὲ τοῦ Σὴθ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐσάλπισαν οἱ ἄγγελοι ἐπ᾿ ὄψεσι κείμενοι, καὶ ἐβόησαν φωνὴν φοβερὰν λέγοντες· εὐλογημένη ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· ἠλέησεν τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν αὐτοῦ Ἀδάμ. ὅταν διεφώνησαν ταῦτα οἱ ἄγγελοι, ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν Σεραφὶμ ἑξαπτερύγων καὶ ἥρπασεν τὸν Ἀδὰμ εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην καὶ ἀπέπλυνεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἐποίησεν δὲ ὥρας τρεῖς κείμενος, καὶ οὕτως ἁπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἁγίου θρόνου αὐτοῦ ἦρεν τὸν Ἀδὰμ καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ, λέγων αὐτῷ· ἆρον αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ ἄφες κἀκεῖσε ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης καὶ φοβερᾶς, ἣν μέλλω οἰκονομῆσαι εἰς τὸν κόσμον. καὶ λαβὼν αὐτὸν Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος τὸν Ἀδὰμ ἀπήγεν καὶ κατήλειψεν αὐτόν, καθὼς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ συγχωρήσει τοῦ Ἀδάμ.

[38] Μετὰ οὖν ταῦτα πάντα ἐδεήθη ὁ ἀρχάγγελος περὶ τῆς κηδείας τοῦ λειψάνου· καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς ἵνα συνέλθωσιν πάντες οἱ ἄγγελοι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἕκαστος κατὰ τάξιν αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν ἅπαντες οἱ ἄγγελοι, οἱ μὲν ἔχοντες θυμιατήρια, οἱ δὲ σάλπιγγας· καὶ κύριος στρατιῶν ἐπέβη, οἱ δὲ ἄνεμοι ἦλκον αὐτόν, καὶ Χερουβὶμ ὑπερέχοντα τοῖς ἀνέμοις καὶ ἄγγελοι οἱ τοῦ οὐρανοῦ προηγοῦντο αὐτῷ· καὶ ἐλθόντες ὅπου ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, ἔλαβον αὐτό. καὶ ἦλθον εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἐκινήθησαν πάντα τὰ φυτὰ τοῦ παραδείσου, ὡς πάντας ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ γεγεννημένους ἀπὸ τῆς εὐωδίας νυστάξαι, χωρὶς τοῦ Σήθ, διὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτὸν καθ᾿ ὅρον τοῦ θεοῦ.

---

[37] αὐτοῦ· ἠλέησεν: cod. αὐτοῦ· οὗ ἠλ. | εἰς: non est in codice | ἀχέρουσαν; ita coniecimus scribendum esse pro γερουσίας, quod in codice esse dicitur. Poterat etiam scribi ἀχερουσιάδα. Illud vero similiter in apocalypsi Pauli legitur, ubi sect. 22. est: ὅταν δὲ μετανοήσῃ καὶ μετασταθῇ τοῦ βίου, παραδίδοται τῷ Μιχαήλ, καὶ βάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην etc. | ὥρας: ita cod. a secunda manu habet pro ἡμέρας, quod est a prima. | οὕτως: cod. οὗτος | ἄφες κἀκεῖσε: cod. ἄφεις κακῆσαι | ἣν μέλλω οἰκονομῆσαι: cod. κύριος (in ipso cod. scriptum videtur $\overline{\kappa\sigma}$, idque ex ἣν ortum) μέλω ποιήσω οἰκονομ. | κατήλειψεν: ita cod. (-λιψεν)

[38] κηδείας: ita coniecimus pro καρδίας, quod codicem habere relatum est | οἱ μέν: in cod. μὲν deest | σάλπιγγας: in cod. -γγες | στρατιῶν ἐπέβη: ita scripsimus pro στρατειὼν ἐπαίβειν | οἱ δὲ: cod. καὶ δὲ | ὑπερέχοντα: cod. ὑπέχοντα

[39] Ἔκειτο οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὴν γῆν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐλυπεῖτο ὁ Σὴθ σφόδρα ἐπ' αὐτῷ. καὶ λέγει κύριος ὁ θεός· Ἀδάμ, τί τοῦτο ἐποίησας; εἰ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, οὐκ ἂν ἔχαιρον οἱ κατάγοντές σε εἰς τὸν τόπον τοῦτον. πλὴν οὖν λέγω σοι ὅτι τὴν χαρὰν αὐτῶν ἐπιστρέψω εἰς λύπην, τὴν δὲ σοῦ λύπην ἐπιστρέψω εἰς χαράν, καὶ ἐπιστρέψας καθίσω σε εἰς τὴν ἀρχήν σου ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ ἀπατήσαντός σε· ἐκεῖνος δὲ βληθήσεται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅπως ἴ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ. τότε κατακριθήσεται αὐτὸς καὶ οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λυπηθήσονται καὶ κλαύσουσιν ὁρῶντές σε καθήμενον ἐπὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ θρόνου.

[40] Καὶ τότε ἐλάλησεν τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ· ἄπελθε εἰς τὸν παράδεισον ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ καὶ ἔνεγκέ μοι σινδόνας τρεῖς βυσσίνας καὶ συρικάς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Μιχαήλ, τῷ Γαβριήλ, τῷ Οὐριὴλ καὶ Ῥαφαήλ· σκεπάσατε μετὰ τῶν σινδόνων τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, καὶ ἐνεγκόντες ἔλαιον τοῦ ἐλαίου τῆς εὐωδίας ἐκχέατε ἐπ' αὐτόν. καὶ οὕτως ποιήσαντες ἐκήδευσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἐλάλησεν δὲ κύριος· ἐνεχθήτω καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἄβελ. καὶ ἐνέγκαντες σινδόνας ἑτέρας ἐκήδευσαν καὶ αὐτόν, ἐπειδὴ ἀκήδευτον ἦν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐφόνευσεν Κάϊν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. πολλὰ γὰρ φροντίσας ὁ πονηρὸς Κάϊν κρύψαι, οὐκ ἠδυνήθη· οὐκ ἐδέχετο γὰρ τοῦτο ἡ γῆ λέγουσα· οὐ δέξομαι ἑταῖρον σῶμα, ἕως οὗ τὸ ἐπ' ἐμὲ χῶμα ἀρθὲν καὶ πλασθὲν ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. ἄγγελοι δὲ τότε ἀναλαβόμενοι αὐτὸ ἔθεντο ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, ἕως οὗ ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἀμφότεροι ἐτάφησαν κατὰ πρόσταξιν θεοῦ εἰς τὰ μέρη τοῦ παραδείσου, εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν τὸν χοῦν ὁ θεός. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς ἑπτὰ ἀγγέλους εἰς παράδεισον, καὶ ἤγαγον εὐωδίας πολλὰς καὶ ἐτίθουν αὐτὰς ἐν τῇ γῇ·

---

39 Per has ultimas libelli sectiones plura confusa et interpolata esse videntur. Ad quae corrigenda codicem D aliquando facturum esse sperare licet. Nunc quidem quae in codice C inventa sunt, quamvis vitiosa edenda duximus. ἐπὶ τ. γῆν ἐν τῷ παραδείσῳ: sic | ὅπως ἴ καθήμενος: codex ὅποσοι καθήμενον. Dubitabam utrum ᾗς an ἴ darem.

40 ἔλαιον τοῦ ἐλαίου: cod. ἔλ. καὶ τοῦ ἐλ. | δὲ post ἐλάλησεν· cod. om | Ἐνεχθήτω: cod. -χθῆτε | πολλὰ γὰρ φροντίσας: cod. πολλὰ γράφων τίσας | οὐκ ἠδυνήθη: cod. οὔκουν ἠδυνήθην | γὰρ post ἐδέχετο: cod. om | ἑταῖρον: sic cod., non ἕτερον

καὶ οὕτως ἔλαβον τὰ δύο σώματα καὶ ἔθαψαν αὐτὰ εἰς τὸν τόπον ὃν ὤρυξαν καὶ οἰκοδόμησαν.

41 Ἐκάλεσεν δὲ ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν· Ἀδὰμ Ἀδάμ; καὶ ἀποκριθὲν τὸ σῶμα ἐκ τῆς γῆς εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ κύριος· εἶπόν σοι ὅτι γῆ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει. πάλιν τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγέλλομαί σοι· ἀναστήσω σε ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἐν τῇ ἀναστάσει μετὰ παντὸς ἀνθρώπου τοῦ ἐκ τοῦ σπέρματός σου.

42 Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐποίησεν ὁ θεὸς σφραγῖδα τρίγωνον καὶ ἐσφράγισε τὸ μνημεῖον, ἵνα μηδείς τι ποιήσῃ αὐτῷ ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις, ἕως οὗ ἀποστράφῃ ἡ πλευρὰ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. παραθέντος δὲ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ μετὰ τὰς ἓξ ἡμέρας ἐτελεύτησεν καὶ ἡ Εὔα. ζώσης δὲ αὐτῆς ἔκλαυσε περὶ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ποῦ μέλλει τεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς. παρόντος γὰρ τοῦ κυρίου ἐν τῷ παραδείσῳ ὅτε ἐκήδευσαν τὸν Ἀδάμ, ἐκοιμᾶτο καὶ αὐτὴ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς πλὴν τοῦ Σήθ, ὡς ἔφην. παρεκάλεσεν δὲ ἡ Εὔα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς τελευτῆς αὐτῆς ὡς ἵνα ταφῇ ὅπου ἦν Ἀδὰμ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, λέγουσα οὕτως· δέσποτά μου, κύριε καὶ θεὲ πάσης ἀρετῆς, μὴ ἀπαλλοτριώσῃς με τὴν δούλην σου ἀπὸ τοῦ σώματος Ἀδάμ· ἀπὸ γὰρ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐποίησάς με· ἀλλὰ ἀξίωσόν με, κἀμὲ τὴν ἀναξίαν καὶ ἁμαρτωλόν, ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ συνταφῆναι. καθὼς καὶ μετ' αὐτοῦ συνήμην ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ἀχώριστος, οὕτως καὶ οὐδεὶς μὴ χωρίσῃ ἡμᾶς. μετὰ οὖν τὸ εὔξασθαι ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέστη, τὸ στῆθος αὐτῆς τύπτουσα καὶ λέγουσα· θεὲ τῶν ἁπάντων, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ εὐθέως παρέδωκε τῷ θεῷ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

οἰκοδόμησαν· ita codex

41 ἐπαγγέλλομαι: cod. ἀπαγγ.

42 τὰ ῥήματα· cod om τὰ | ἵνα μηδείς τι ποιήσῃ: cod. ἣν ὁ μηδεὶς τῆ πηήσοι | ἀποστράφῃ: cod. ἀπεστράφοι | παραθέντος ita codex | μετὰ τὰς etc: cod μετὰ τῶν ἓξ ἡμερῶν | περὶ τῆς: cod. παρὰ τῆς | ἐκήδευσαν: cod. -σεν · ὡς ἔφην: in cod. esse relatum mihi est: ὡς ἔφηκεν εἰπεῖν | ὡς ἵνα: ita cod. πάσης ἀρετῆς· sic in cod. | ἀπὸ τοῦ σώματος: cod. habere dicitur εἰσώματος | ἀχώριστος: sic, non -ίστως | ἀνέστη: cod. ἀνέστησε

43 Τελευτησάσῃ δὲ παρεγένετο ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, καὶ ἐλθόντων τριῶν ἀγγέλων ἔλαβον τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ ἔθαψαν αὐτὸ ὅπου ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ἄβελ. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ πρὸς τὸν Σήθ· οὕτως κήδευσον πάντα ἄνθρωπον ἀποθνήσκοντα ἕως ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως. μετὰ δὲ τὸ δοῦναι τοῦτον τὸν νόμον εἶπεν πρὸς αὐτόν· παρ᾽ ἓξ ἡμέρας μὴ πενθήσητε. τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ κατάπαυσον καὶ εὐφράνθητι ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι ἐν αὐτῇ ὁ θεὸς καὶ ἡμεῖς οἱ ἄγγελοι εὐφραινόμεθα ἐν τῇ μεταστάσῃ ἀπὸ γῆς δικαίᾳ ψυχῇ. ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, δοξάζων καὶ λέγων τὸ ἀλληλούϊα, ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

43 καὶ εἶπεν ὁ ἀρχ. -- Σήθ: ita C; D καὶ μετὰ ταῦτα ἐλάλησεν Μιχαὴλ τῷ Σὴθ λέγων. Ab hoc enim inde loco notavi codicis D scripturam, quam quidem codici C praestare ex brevi hac textus parte satis apparet. | πάντα ἄνθρ. ἀποθνήσκοντα: ita D; C πᾶν ἄνθρ. ἀποθνῆσκον | ἕως ἡμέραν τῆς: ita D; C om ἡμέραν | μετὰ δὲ -- (τοῦτον τὸν pro αὐτὸν reposuimus) -- παρ᾽ ἓξ ἡμέρας (ita scribendum duximus; ex ipso codice ἡμερῶν descripsimus) μὴ πενθήσητε: ita D; C vero post τῆς ἀναστάσεως nil addit nisi καὶ ἕως ἡμερῶν ς´ (ita enim, non ρ´ legendum videtur) μὴ πενθήσητε. Idem codex in seqq. omittit quae deesse nequeunt. | τῇ δὲ -- ἐπ᾽ αὐτῇ: ita D; C male om | ἡμεῖς οἱ ἄγγ. cum C; D οἱ ἄγγ. ἡμεῖς | ἐν τῇ μεταστάσῃ -- ψυχῇ cum C; D μετὰ τῆς δικαίας ψυχῆς τῆς μεταστάσης ἀπὸ τῆς γῆς | ταῦτα -- ἀνῆλθεν cum C; D καὶ ταῦτα εἰπ. ὁ ἄγγελος ἀνῆλθεν | τὸ ἀλληλούϊα: D om τό, praeterea nihil addit praeter haec: ᾧ ἡ δόξα, τὸ κράτος εἰς τοὺς (τοὺς in C deest) αἰῶν. τῶν αἰών. ἀμήν.

II. APOCALYPSIS ESDRAE.

Λόγος καὶ ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου προφήτου Ἐσδρὰμ καὶ ἀγαπητοῦ τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει δευτέρᾳ[1] καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἤμην[2] ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἔκραξα[3] λέγων πρὸς τὸν ὕψιστον· κύριε, δὸς τὴν δόξαν, ἵνα ἴδω[4] τὰ μυστήριά σου. καὶ νυκτὸς γεναμένης ἦλθεν ἄγγελος Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, καὶ λέγει μοι· ἄρτι τὸν προφήτην Ἐσδράμ[5] ἄφησον ἑβδομάδας ἑβδομήκοντα.[6] καὶ ἐνήστευσα καθὼς εἶπέν μοι. καὶ ἦλθε Ῥαφαὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος, καὶ ἔδωκέν μοι ῥάβδον στυρακίνην[7]. καὶ ἐνήστευσα δὶς ἑξήκοντα ἑβδομάδας. καὶ ἴδον τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· θέλω δικάσασθαι τὸν θεὸν περὶ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν· καλὸν μὴ γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον ἢ εἰσελθεῖν[8] ἐν τῷ κόσμῳ. ἀνελήφθην οὖν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδον ἐν τῷ πρώτῳ οὐρανῷ στρατηγίαν ἀγγέλων μεγάλην, καὶ ἀπήγαγόν με εἰς τὰς κρίσεις. καὶ ἤκουσα[9] φωνῆς λεγούσης μοι·[10] ἐλέησον ἡμᾶς, ἐκλεκτὲ τοῦ θεοῦ, Ἐσδράμ. τότε ἠρξάμην λέγειν· οὐαὶ τοὺς ἁμαρτωλούς, ὅταν ἴδωσιν τὸν δίκαιον

---

[1] codex δευτέρη [2] ἤμην pro ἴμη dedimus. Videtur una nomen mensis excidisse [3] ἔκραξα: cod. κράξας [4] ἵνα ἴδω: cod. ἵνᾶδω, suprascripto ῐ super ᾶ [5] ἄρτι τὸν προφήτην ἐσδρὰμ: ita prorsus codex [6] ante ἑβδομήκοντα, quod ut solet εὐδομήκ. scribitur, supplevimus ἑβδομάδας (εὐδομ. scribi solitum, ut fit etiam in codice paullo post) [7] στυρακίνην: codex στηράκην [8] ἢ εἰσελθεῖν: codex ἤσελθεῖν [9] ἤκουσα: codex ἤκουσαν, ut supra ἐνήστευσαν (priore loco) pro ἐνήστευσα [10] μοι: codex με, item paullo post ἐκλεκτὰ pro ἐκλεκτὲ

ὑπὲρ ἀγγέλων, καὶ αὐτοί εἰσιν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ἐλέησον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, εὔσπλαγχνε καὶ πολυέλεος· ἐμὲ κρῖνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἁμαρτωλῶν· συμφέρει γὰρ μίαν ψυχὴν κολάσασθαι, καὶ μὴ ὅλον τὸν κόσμον εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ τοὺς δικαίους ἀναπαύσωμαι[11] ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐλεήμων καθέστηκα. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· κύριε, τοὺς δικαίους τί χαρίζεις; ὥσπερ γὰρ μίσθιος ἐξυπηρετησάμενος τὸν χρόνον αὐτοῦ ....[12], οὕτως καὶ ὁ δίκαιος ἀπέλαβεν τὸν μισθὸν αὐτοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐλέησον· οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐλεήμων εἶ. καὶ εἶπεν ὁ θεός· οὐκ ἔχω πῶς αὐτοὺς ἐλεήσω. καὶ εἶπεν Ἐσδρὰμ ὅτι τὴν ὀργήν σου οὐχ[13] ὑποφέρουσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι τῶν τοιούτων ταῦτα. καὶ εἶπεν ὁ θεός· θέλω ἔχειν σε ὡς καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην· σὺ διδοὺς μοι ἀδιάφθορον τὸν ἀσύλητον θησαυρόν, τὸ κειμήλιον τῆς παρθενίας, τὸ τεῖχος τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· καλὸν τὸ μὴ γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καλὸν τὸ μὴ εἶναι ἐν βίῳ· τὰ ἄλογα κάλλιόν εἰσιν παρὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι κόλασιν οὐκ ἔχουσιν· ἡμᾶς δὲ ἔλαβες[14] καὶ εἰς κρίσιν παρέδωκας. οὐαὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ὅτι ἀτελεύτητος αὐτῶν ἡ κρίσις καὶ ἡ φλὸξ[15] ἄσβεστος. ταῦτα αὐτῷ λαλοῦντός μου ἦλθεν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ οἱ ἀπόστολοι πάντες, καὶ εἶπον· χαῖρε, πιστὲ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπε. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ·[16] ἀνάστα καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ, κύριε, εἰς κρίσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δίδωμί σοι τὴν διαθήκην μου, ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, ἵνα παραδέξητε. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ἐπὶ τὸ οὖς σου δικασώμεθα. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐρώτησον Ἀβραὰμ τὸν πατέραν[17] ὑμῶν, ποῖον υἱὸν δικάζεσθαι ἐν πατρί,[18] καὶ δεῦρο δικάζου μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ζῇ κύριος, οὐ μὴ παύσομαι δικαζόμενός σε ὑπὲρ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν· ποῦ εἰσὶν τὰ ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα, κύριε; ποῦ σου ἡ μακροθυμία; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ὡς ἐποίησα νύκτα καὶ ἡμέραν,

---

[11] ἀναπαύσωμαι: ita codex [12] sequitur in codice: καὶ πορεύεται καὶ πάλιν δοῦλος δουλεύσει τοῖς κυρίοις αὐτοῦ ἐπιτυχεῖν. [13] οὐχ: cod. οὐκ, rursus infra (58) [14] ἔλαβες: priores tantum litterae ἐλ certae sunt; reliquas coniecimus [15] cod. ἡ φλέγα [16] supplevimus καὶ εἶπ. Ἐσδρ., sed etiam plura excidisse videntur [17] ita codex [18] ποῖον υἱὸν etc.: ita codex

ἐποίησα τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἁμαρτωλόν, καὶ ἔπρεπεν ὡς ὁ δίκαιος πολιτεύεσθαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ τὸν πρῶτον τίς ἐποίησεν; καὶ εἶπεν ὁ θεός· αἱ χεῖρές μου αἱ ἄχραντοι, καὶ ἐθέμην αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ φυλάττειν τὴν νομὴν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς· ἔπειτα οὖν παρακοὴν κτησάμενος τοῦτο ἐν παραβάσει πεποίηκεν.[19] καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐχὶ ὑπὸ ἀγγέλου ἐφρουρεῖτο; .....[20] ἀλλ' ἐὰν μὴ σὺ ἐδωρήσω αὐτῷ[21] τὴν Εὔαν, οὐ μὴ ἠπάτησεν αὐτὴν ὁ ὄφις· σὺ[22] δὲ ὃν θέλεις σώζεις, καὶ ὃν θέλεις ἀπολεῖς.[23] καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· δευτέραν[24] διέλθωμεν, κύριέ μου, εἰς κρίσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· πῦρ βάλλω[25] ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἀξίως ἐπάγεις[26] ἐφ' ἡμᾶς. καὶ εἶπεν ὁ θεός· αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὑπεράγουσιν τὴν χρηστότητάν[27] μου. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· ὑπόμνησον[28] τῶν γραφῶν, ὁ πατήρ μου ὁ ἐκμετρήσας[29] τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνορθώσας αὐτήν· ἐλέησον, δέσποτα, τοὺς ἁμαρτωλούς· ἐλέησον τὴν σὴν πλάσιν· οἰκτείρησον τὰ ἔργα σου. τότε ἐμνήσθη ὁ θεὸς τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καὶ λέγει πρὸς[30] τὸν προφήτην· πῶς ἔχω αὐτοὺς ἐλεῆσαι;[31] ὄξος καὶ χολήν με ἐπότισαν, καὶ οὐδὲ τότε[32] ἐμετενόησαν.[33] καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· ἀποκάλυψόν σου τὰ Χερουβὶμ καὶ ἔλθωμεν ὁμοῦ εἰς κρίσιν, καὶ δεῖξόν μοι τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ποία ἐστίν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπλανήθης, Ἐσδράμ· τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐν ᾗ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ γίνεται·[34] ἐστὶν γὰρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐλεεινὸν κριτήριον. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐ μὴ παύσομαι δικαζόμενός σε, ἐὰν μὴ ἴδω τὴν ἡμέραν τῆς συντε-

---

[19] cod. ἐπειδὴ οὖν παραχ. κτισάμενος τοῦτον ἐν παραβάσει πεποίηκεν. Horum loco quae reposui dubito an revera locum sanaverint [20] post ἐφρουρεῖτο haec in codice scripta sunt: καὶ εἶπον τῶν (καὶ ὑπὸ τῶν? καὶ ἡ τῶν?) Χερουβὶμ· ζωῇ ἐφυλάττετο· εἰς τὴν (corrige τὸν) ἀτελεύτητον αἰῶνα· καὶ πῶς ὑπατήθη (i. e. ἠπατήθη) ὁ ἡπ' (i. e. ὑπ') ἀγγέλων φυλαττόμενος(;) ἐκέλεβες (i. e. ἐκέλευες) παραγενέσθαι πάντος (πάντας?) καὶ πρόσεχε τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα [21] μὴ σὺ ἐδωρ. αὐτῷ: codex μὴ σοὶ ἐδωρ. αὐτὴν [22] σὺ: codex εἰ. Illud aptius videbatur [23] codex ἀπολῆς [24] δευτέραν: sic codex [25] codex βάλω [26] codex ἐπάγης. Inde a πῦρ βάλλω textus vix sanus est [27] ita codex, ut supra πατέραν et infra alia similia [28] ὑπόμνησον: ita dedimus pro codicis scriptura ὑπόμνημα [29] ὁ ἐκμετρήσας: articulum supplevimus [30] πρὸς supplevimus [31] ἐλεῆσαι: codex ἐλεήσω [32] καὶ οὐδὲ τότε: codex καὶ ὡς οὐδὲ τοῦτοι [33] ἐμετενόησαν: sic [34] ἐν ᾗ ὑετὸς etc.: ita haec in codice leguntur

λείας. καὶ εἶπεν ὁ θεός·[35] ἐξαρίθμησον τοὺς ἀστέρας καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης· καὶ εἰ δυνήσει[36] ταύτην ἐξαριθμῆσαι, δύνασαι καὶ μετ' ἐμοῦ δικάζεσθαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, οἶδας ὅτι σάρκα φορῶ ἀνθρωπίνην, καὶ πῶς δύναμαι ἀριθμῆσαι τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης; καὶ εἶπεν ὁ θεός· προφῆτά μου ἐκλεκτέ, οὐδεὶς ἄνθρωπος γνώσεται τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφάνειαν[37] τὴν κατέχουσαν κρῖναι τὸν κόσμον· διὰ σέ, προφῆτά μου, εἰπόν σοι τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ ὥραν οὐκ εἰπόν σοι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, εἰπέ μοι καὶ τὰ ἔτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐὰν ἴδω τὴν δικαιοσύνην τοῦ κόσμου, ὅτι ἐπλεόνασεν, μακροθυμήσω ἐπ' αὐτούς· εἰ δὲ μή, ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου καὶ ἀπὸ τῶν τεσσάρων περάτων δράξομαι τὴν οἰκουμένην καὶ συνάξω πάντας εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ καὶ ἐξαλείψω τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐκέτι ἦ κόσμος. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ πῶς ἔχει δοξάζεσθαι ἡ δεξιά σου; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ δοξάζομαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, εἰ ἐλογίζου ταῦτα, διὰ τί ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον; σὺ εἶπας πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν· πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· καὶ ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία σου; καὶ εἶπεν ὁ θεός· πρῶτον ποιήσω σεισμὸν εἰς πτῶσιν[38] τετραπέδων καὶ ἀνθρώπων· καὶ ὅταν ἴδητε ὅτι ἀδελφὸς ἀδελφὸν παραδίδει[39] εἰς θάνατον καὶ τέκνα ἐπὶ γονεῖς ἀναστήσονται καὶ γυνὴ τὸν ἄνδραν τὸν ἴδιον καταλιμπάνει[40], καὶ ὅταν ἔθνος πρὸς ἔθνος ἐπαναστῇ ἐν πολέμῳ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγγύς ἐστιν τὸ τέλος. τότε οὖν οὔτε ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἐλεεῖ οὔτε ἀνὴρ γυναῖκα, οὐ τέκνα γονεῖς, οὐ φίλοι φίλους, οὐ δοῦλος τὸν κύριον· αὐτὸς ἀναβήσεται γὰρ ὁ ἀντικείμενος τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῶν ταρτάρων καὶ ἐνδείξεται πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις.[41] τί σε ποιῶ, Ἐσδράμ, καὶ δικάζῃ μετ' ἐμοῦ; καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, οὐ μὴ παύσομαι τοῦ δικάζεσθαί σε. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξαρίθμη-

---

[35] καὶ εἶπεν ὁ θεός: haec supplevimus [36] δυνήσει: sic, sed pro εἰ quod praecedit ἡ scriptum est [37] καὶ ἐπιφάνειαν (codex -άνιαν): sic, non ut suspicari possis καὶ ἐπιφανῆ [38] σεισμὸν εἰς πτῶσιν: codex σεισμοῦ πτῶσιν [39] παραδίδει: codex παραδίδη [40] codex καταλυμπάννει [41] haec sic in codice

σαι[42] τὰ ἄνθη τῆς γῆς· εἰ ταῦτα δυνήσει[43] ἐξαριθμῆσαι, δύνασαι καὶ μετ' ἐμοῦ δικάζεσθαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, οὐ δύναμαι ἐξαριθμῆσαι, σάρκα ἀνθρωπίνην φορῶ· ἀλλ' οὐδὲ παύσομαι δικαζόμενός σε. θέλω, δεσπότα, ἰδεῖν καὶ τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ταρτάρου. καὶ εἶπεν ὁ θεός· κάτελθε καὶ ἴδε. καὶ ἔδωκέν μοι Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ ἄλλους τριάκοντα τέσσαρας ἀγγέλους, καὶ κατέβην ὀγδοήκοντα καὶ πέντε βαθμούς, καὶ κατήγαγόν με κάτω βαθμοὺς πεντακοσίους, καὶ ἴδον πύρινον θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτὸν καθεζόμενον γέροντα, καὶ ἀνίλεως αὐτοῦ ἡ κρίσις. καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἀγγέλους· τίς ἐστιν οὗτος, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ; καὶ εἶπόν μοι· οὗτος ὁ Ἡρώδης ἐστὶν ὁ πρὸς καιρὸν γενόμενος βασιλεύς, καὶ ἀπὸ διετοῦς καὶ κατώτερον ἐκέλευσεν ἀνελεῖν τὰ βρέφη. καὶ εἶπον ἐγώ· οὐαὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. καὶ πάλιν κατήγαγόν με βαθμοὺς τριάκοντα, καὶ ἴδον ἐκεῖ βράσματα πυρός, καὶ ἐν αὐτοῖς πλῆθος ἁμαρτωλῶν, καὶ τὴν φωνὴν αὐτῶν ἤκουον, τὰς δὲ μορφὰς οὐκ ἔβλεπον. καὶ κατήγαγόν με κατώτερον βαθμοὺς πολλούς, οὓς οὐκ ἠδυνήθην μετρῆσαι. καὶ ἴδον ἐκεῖ ἀνθρώπους γεραιούς, καὶ στρόφιγγες πυρώμενοι εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν στρεφόμενοι. καὶ εἶπον· τίνες οὗτοι, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν; καὶ εἶπόν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ παρακροαταί. καὶ κατήγαγόν με πάλιν ἄλλους πεντακοσίους βαθμούς, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον καὶ πῦρ κατακαῖον τοὺς ἁμαρτωλούς. καὶ κατήγαγόν με εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἀπωλείας, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸ δωδεκάπληγον τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀπήγαγόν με ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν, καὶ ἴδον ἐκεῖ ἄνθρωπον κρεμάμενον ἐκ τῶν βλεφάρων, καὶ οἱ ἄγγελοι ἐμάστιζον αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησα· τίς ἐστιν οὗτος, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ; καὶ εἶπέν μοι Μιχαὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος· οὗτος μητροκοίτης ἐστίν· μικρὸν θέλημα πράξας ἐκελεύσθη οὗτος κρεμασθῆναι. καὶ ἀπήγαγόν με ἐπὶ βορρᾶν, καὶ ἴδον ἐκεῖ ἄνθρωπον σιδηροῖς μοχλοῖς κατεχόμενον. καὶ ἐπερώτησα· τίς ἐστιν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς λίθους ἄρτους ποιήσας καὶ τὸ

---

42 ἐξαριθμησαι: sic in codice. Supra ἐξαρίθμησον 43 scripsimus δυνήσει, ut supra in ipso codice scriptum est. Hoc vero loco codex praebet δινῆσοι, unde δυνῇ σύ, δυνήσῃ, δυνήσει pari iure effici licet

ὕδωρ οἶνον. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, γνώρισόν μοι ποῖον σχῆμά ἐστιν, κἀγὼ παραγγέλλω τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ πιστεύσωσιν αὐτῷ. καὶ εἶπέν μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὡσεὶ ἀγροῦ·[44] ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ἀστὴρ τὸ πρωῒ ἀνατέλλων, καὶ ὁ ἕτερος ἀσάλευτος· τὸ στόμα αὐτοῦ πῆχυς μία· οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σπιθαμιαῖοι· οἱ δάκτυλοι αὐτοῦ ὡς δρέπανα· τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτοῦ σπιθαμῶν δύο· καὶ εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ γραφή· ἀντίχριστος. ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθη, ἕως τοῦ ᾅδου καταβήσει. ποτὲ μὲν γενήσεται παιδίον, ποτὲ γέρων. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καὶ πῶς σὺ ἀφεῖς, καὶ πλανᾶται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἄκουσον, προφῆτά μου· καὶ παιδίον γίνεται καὶ γέρων, καὶ μηδεὶς αὐτῷ πιστεύει ὅτι ἔστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. καὶ μετὰ ταῦτα σάλπιγξ, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνοιχθήσονται καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἄφθαρτοι· τότε ὁ ἀντικείμενος ἀκούσας τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς κρυβήσεται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. τότε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα ἀπολοῦνται· τότε τὸν οὐρανὸν καύσω πήχας[45] ὀγδοήκοντα καὶ τὴν γῆν πήχας[45] ὀκτακοσίας. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ ὁ οὐρανὸς τί ἥμαρτεν; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπειδὴ ...[46] ἐστὶν τὸ κακόν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καὶ ἡ γῆ τί ἥμαρτεν; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπειδὴ ἀκούσας μου ὁ ἀντικείμενος τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς κρυβήσεται, καὶ διὰ τοῦτο χωνεύσω τὴν γῆν, καὶ σὺν αὐτῇ τὸν ἀντάρτην τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· ἐλέησον, δέσποτα, τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. καὶ ἴδον γυναῖκα κρεμαμένην, καὶ τέσσαρα θηρία θηλάζοντα τοὺς μαστοὺς αὐτῆς. καὶ εἶπόν μοι οἱ ἄγγελοι· αὕτη τὸ γάλα ἐφθόνησεν τοῦ δοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὰ νήπια ἐν τοῖς ποταμοῖς ἔρριψεν. καὶ ἴδον σκότος δεινὸν καὶ νύκταν οὐκ ἔχουσαν ἄστρα οὐδὲ σελήνην· οὐδὲ ἔστιν ἐκεῖ νέος ἢ παλαιός, οὐδὲ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ, οὐ μήτηρ μετὰ τέκνου, οὐ γυνὴ μετὰ ἀνδρός. καὶ ἔκλαυσα καὶ εἶπον· ὦ δέσποτα κύριε, ἐλέησον τοὺς ἁμαρτωλούς. καὶ ἐν τῷ λέγειν με ταῦτα ἦλθεν νεφέλη καὶ ἥρπασέν με καὶ ἀπήνεγκέν με πάλιν εἰς τοὺς οὐρανούς. καὶ ἴδον ἐκεῖ πολλὰς κρίσεις, καὶ

[44] sic in codice est [45] πήχας bis codex. Eadem scriptura infra in apoc. Joh.
[46] in codice est ἐπό. Conicere possis ὑπὸ οὐρανόν. Vix enim ἐπάνω aptum est.

ἔκλαυσα[47] πικρῶς, καὶ εἶπον· καλὸν τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. οἱ δὲ ὄντες ἐν τῇ κολάσει ἔκραξαν λέγοντες· ἀφ' οὗ ἦλθες ὧδε, ἅγιε τοῦ θεοῦ, εὕραμεν ὀλίγην ἄνεσιν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· μακάριοι οἱ κλαίοντες τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἄκουσον, Ἐσδρὰμ ἀγαπητέ· ὥσπερ γεωργὸς καταβάλλει τὸν σπόρον τοῦ σίτου ἐν τῇ γῇ, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς γυναικός· τὸ πρῶτον μὲν σύνολόν ἐστιν, τὸ δεύτερον μὲν ὀγκοῦται,[48] τὸ τρίτον μὲν τριχοῦται, τὸ τέταρτον μὲν ὀνυχοῦται, τὸ πέμπτον μὲν ἀπογαλακτοῦται, καὶ τὸ ἕκτον μὲν ἕτοιμον[49] γίνεται καὶ λαμβάνει τὴν ψυχήν, τὸ ἕβδομον παρασκευάζεται, τὸ ἔννατον ἀνοίγονται τὰ κλεῖθρα τοῦ πυλῶνος τῆς γυναικὸς καὶ γεννᾶται ὑγιὴς εἰς τὴν γῆν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καλὸν τοῦ μὴ γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον· οὐαὶ τὸ γένος τὸ[50] ἀνθρώπινον τότε, ὅταν εἰς κρίσιν ἔλθῃς. καὶ εἶπον πρὸς τὸν δεσπότην· κύριε, τί ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς κρίσιν παρέδωκας; καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ὑψηλῷ τῷ κηρύγματι· οὐ μὴ ἐλεήσω τοὺς παρερχομένους τὴν διαθήκην μου. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ποῦ ἐστὶν ἡ ἀγαθότης σου; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ πάντα κατεσκεύασα διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὰς ἐντολάς μου οὐ φυλάττει. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι τὰς κρίσεις καὶ τὸν παράδεισον. καὶ ἀπήγαγόν με οἱ ἄγγελοι κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἴδον τὸ φυτὸν τῆς ζωῆς. καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸν Ἐνὼχ καὶ Ἡλίαν καὶ Μωϋσῆ καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ Λουκᾶν καὶ Ματθείαν[51] καὶ ὅλους τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πατριάρχας. καὶ ἴδον ἐκεῖ τοῦ ἀέρος τὴν κόλασιν[52] καὶ τὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν κρυστάλλων καὶ τὰς αἰωνίους κρίσεις. καὶ εἶδον ἐκεῖ ἄνθρωπον κρεμάμενον ἐκ τοῦ κρανίου. καὶ εἶπόν μοι· οὗτος ὅρους μετέθηκεν. καὶ εἶδον ἐκεῖ μεγάλα κριτήρια. καὶ εἶπον πρὸς τὸν δεσπότην· ὦ δέσποτα κύριε, καὶ τίς ἄρα ἄνθρωπος γεννηθεὶς οὐχ ἥμαρτε;[53] καὶ κατήγαγόν με κατώτερον ἐν ταρτάροις, καὶ

[47] codex κλέουσα [48] τὸ δεύτερον μὲν pro τὸδὲτεμὸν, quod in codice est, reposuimus. Sequitur οὐχοῦτε, unde ὀγκοῦται fecimus [49] ἕτοιμον: codex αἵτιμον [50] τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον: τὸ γένος supplevimus [51] ita codex [52] κόλασιν: ita codex, sed vix recte [53] οὐχ ἥμαρτε: in codice scriptum est οὐχήματε. Prae-

ἴδον πάντας θρηνοῦντας καὶ κλαίοντας καὶ κακὸν πένθος[54] τοὺς ἁμαρτωλούς. ἔκλαυσα κἀγὼ ὁρῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων οὕτως κολαζομένους. τότε λέγει μοι ὁ θεός· γινώσκεις, Ἐσδράμ, τὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων τῶν ἐπὶ τῆς συντελείας; Μιχαήλ· Γαβριήλ· Οὐριήλ· Ῥαφαήλ· Γαβουθελῶν· Ἀκήρ· Ἀρφουγιτόνος·[55] Βεβουρός· Ζεβουλεῶν. τότε ἦλθεν φωνὴ πρός με· δεῦρο τελεύτα, Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου· δὸς[56] τὴν παρακαταθήκην. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ πόθεν τὴν ψυχήν μου ἔχετε ἐξενεγκεῖν; καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τοῦ στόματος ἔχομεν ἐκβαλεῖν αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· στόμα πρὸς στόμα ἐλάλουν τοῦ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐξέρχεται ἔνθεν. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ ῥινῶν σου ἐξενέγκωμεν αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· αἱ ῥῖνές μου ὠσφράνθησαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου ἔχομεν αὐτὴν ἐξενέγκαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οἱ ὀφθαλμοί μου ἴδον τὰ ὀπίσθια τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τὴν κορυφήν σου ἔχομεν αὐτὴν ἐξενέγκαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· μετὰ Μωσῆ καὶ ἐν τῷ ὄρει ἐπεριπάτησα,[57] καὶ οὐκ ἐξέρχεται ἔνθεν. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τῶν ἀκρωνύχων σου ἔχομεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ οἱ πόδες μου ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ περιεπάτησαν. καὶ ἀπῆλθον οἱ ἄγγελοι ἄπρακτοι, λέγοντες· κύριε, οὐ δυνάμεθα παραλαβεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. τότε λέγει πρὸς τὸν μονογενῆν αὐτοῦ υἱόν· κάτελθε, υἱέ μου ἀγαπητέ, μετὰ στρατιὰν ἀγγέλων πολλὴν λαβὼν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀγαπητοῦ μου Ἐσδράμ. λαβὼν γὰρ ὁ κύριος στρατιὰν ἀγγέλων πολλὴν λέγει τῷ προφήτῃ· δός μοι παρακαταθήκην ἣν παρεθέμην σοι· ὁ στέφανός σοι ἡτοίμασται. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἐὰν ἄρῃς τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, τίς σοι λείψει δικάζεσθαι ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπεν ὁ θεός· θνητὸς ὢν καὶ ἐκ γῆς μὴ δικάζου μου.[58] καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐ μὴ παύσωμαι δικαζόμενος. καὶ εἶπεν ὁ θεός· δὸς τέως τὴν παρακαταθήκην· ὁ στέφανός σοι ἡτοίμασται· δεῦρο τελεύτα,

---

stabat, opinor, οὐχ ἥμαρτε quam οὐ κοιμᾶται reponere. [54] sic singula. Possit ad πένθος suppleri πενθοῦντας. [55] ἀρφουγιτόνος: super ο secundum ω notatum est. [56] δός. codex δούς [57] ἐπεριπάτησα hoc loco; sed paullo post περιεπάτησαν [58] ita hoc loco. Statim post δικαζόμενός σε

ἵνα ἐπιτύχῃς αὐτοῦ. τότε ἤρξατο λέγειν ὁ προφήτης μετὰ δακρύων· ὦ δέσποτα, τί ὠφέλησα δικαζόμενός σε, καὶ μέλλω εἰς γῆν καταπίπτειν; οἴμμοι, οἴμμοι,[59] ὅτι ὑπὸ σκωλήκων μέλλω ἀναλίσκεσθαι. κλαύσατέ με, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι, τὸν πολλὰ δικασάμενον καὶ θανάτῳ παραδιδόμενον· κλαύσατέ με, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι, ὅτι εἰς τὸ τρύβλιον τοῦ ᾅδου εἰσῆλθον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός· ἄκουσον, Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου· ἐγὼ ἀθάνατος ὢν σταυρὸν κατεδεξάμην, ὄξος καὶ χολὴν ἐγευσάμην, ἐν τάφῳ κατετέθην, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς μου ἀνέστησα, τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ ᾅδου ἀνεκαλεσάμην, ἵνα τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ....[60] μὴ οὖν φοβηθῇς τὸν θάνατον· τὸ γὰρ ἐξ ἐμοῦ, ἤγουν ἡ ψυχή, ἀπέρχεται εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ δὲ ἐκ τῆς γῆς, ἤγουν τὸ σῶμα, ἀπέρχεται εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οἴμμοι, οἴμμοι· τί ποιήσω; τί πράξω; οὐκ οἶδα. καὶ τότε ἤρξατο λέγειν ὁ μακάριος Ἐσδράμ· ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ πάσης τῆς κτίσεως δημιουργός, ὁ τὸν οὐρανὸν μετρήσας σπιθαμὴν καὶ τὴν γῆν κατέχων δρακήν,[61] ὁ ἡνιοχῶν[62] τὰ Χερουβίμ, ὁ ἅρματι πυρίνῳ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἄρας τὸν προφήτην Ἡλίαν, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί, ὃν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, ἐπάκουσόν μου τὸν πολλὰ δικασάμενον, καὶ δὸς πᾶσι τοῖς μεταγράφουσιν τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ ἔχουσιν αὐτὸ καὶ μνημονεύουσιν τοῦ ὀνόματός μου καὶ ἐπιτελοῦσιν τὴν μνήμην μου, δὸς αὐτοῖς εὐλογίαν οὐρανόθεν· καὶ εὐλόγησον αὐτοῦ[63] πάντα ὥσπερ καὶ τὰ ἔσχατα τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μὴ μνησθῇς ἀνομιῶν ἀρχαίων αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως αὐτοῦ. ὅσοι δὲ μὴ πιστεύσαντες τὸ βιβλίον τοῦτο, κατακαυθήσονται ὡς τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα. καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου, πάντα ὅσα ᾐτήσω[64] ἀποδώσω ἑνὶ ἑκάστῳ. καὶ εὐθέως παρέδωκεν τὴν τιμίαν αὐτοῦ ψυχὴν μετὰ πολλῆς τιμῆς

---

[59] ita codex; item infra rursus [60] deest verbum, quod vel ad Adamum (ut ἀναγνωρίσῃ) vel ad Christum (ἐλεήσω, σώσω) spectare debebat [61] δρακήν: sic in codice, ut videatur adverbialiter dictum, nisi vitium latet [62] ἡνιοχῶν: codex εἰνίωχως, ut verbum cum substantivo ἡνίοχος confusum videatur. Possit etiam ἡνιοχηκώς conjici. [63] αὐτοῦ in codice est, quemadmodum subsequitur bis αὐτοῦ. Hinc non tam αὐτοὺς quam αὐτὸν corrigendum videtur [64] ᾐτήσω: codex αἰτίσω.

μηνὶ Ὀκτωβρίῳ εἰς τὰς ιη΄. καὶ κηδεύσαντες αὐτὸν μετὰ θυμιαμάτων καὶ ψαλμῶν, τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα νέμει ζῶσιν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀεννάως τοῖς προστρέχουσιν αὐτῷ ἐκ πόθου. ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

III. APOCALYPSIS PAULI.

Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου· ἅπερ αὐτῷ ἀπεκαλύφθη, ἡνίκα ἀνέβη ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα.

[1] Οἰκοῦντός τινος ἀξιωματικοῦ ἐν Ταρσῷ τῇ πόλει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἐπὶ τῆς ὑπατείας Θεοδοσίου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως καὶ Γρατιανοῦ τοῦ λαμπροτάτου, ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ἄγγελος κυρίου λέγων· τὸν θεμέλιον τῆς οἰκίας ταύτης καταλύσας ὅπερ εὑρήσεις ἔπαρον. αὐτὸς δὲ φαντασίαν αὐτῷ γεγονέναι ἡγήσατο. [2] ἐπιμείναντος δὲ τοῦ ἀγγέλου

---

[1] uterque οικείαν | γρατιανοῦ ex coniectura dedimus; uterque χωντιανοῦ. Apud Syrum verba ἐπὶ τῆς ὑπατείας usque λαμπροτάτου desiderantur. | τὸν θεμέλιον: uterque τὸ θεμ., sed paullo post τὸν θεμ. | εὑρήσεις: uterque ευρησας, quod vix ferendum duximus | γεγονέναι: in utroque deest

[2] ἐπιμείναντος: Monac ἐπειμείναντος, Amb ὑπειμείναντος | ἕως τρίτης ὁράσεως: in Syro est angelum secundo ei apparuisse eumque monuisse ut quod sub domus fundamento inventurus esset id palam faceret filiis hominum ut reverterentur a mala vitae suae via. | γλωσσόκομον: uterque γλωσσότομον | ἔχοντα: sic uterque | μεταγράψας cum Monac; Amb μεταγράψαι | αὐθεντίμιον: ita uterque. Quae hac sectione breviter scripta sunt, Syrus pluribus aucta praebet. Ita tradit in arcula etiam sandalia quibus ille tempore precandi usus esset et pallium apostoli inventa esse. Plurima vero ad piam rei commentationem pertinent, ad probandum, poenitentiae excitandae caussa revelationem Pauli scriptam esse. Pergit enim inde a verbis quae iam adscripsimus hunc in modum: Then that man arose in wrath, and pulled down the building, and dug up the foundation, and found a box of white glass, and in it was that which the saint saw and wrote, namely Paul the apostle, the blessed and divine, with his stockings placed by the side of this Revelation — these stockings he used to wear on his feet at

ἕως τρίτης ὁράσεως ἠναγκάσθη ὁ ἀξιωματικὸς καταλῦσαι τὸν θεμέλιον, καὶ σκάψας εὗρεν γλωσσόκομον μαρμάρινον ἔχοντα τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην, καὶ λαβὼν αὐτὴν ὑπέδειξεν τῷ ἄρχοντι τῆς πόλεως. ὁ δὲ ἄρχων ἰδὼν αὐτὸ κατησφαλισμένον μολύβδῳ ἀπέστειλεν τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, εὐλαβούμενός τι ἕτερον εἶναι· ὅπερ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ μεταγράψας ἔπεμψεν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ αὐθεντίμιον γράμμα. ἐγέγραπτο δὲ ἐν αὐτῷ οὕτως.

[3] Ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων· εἰπὲ τῷ λαῷ τού-

---

the time of prayer — and his cloak folded up, with this Revelation. When he found them, he brought them unto a judge, thinking that there was something of gold within it. And he carried it, still sealed, to king Theodosius; and that faithful and righteous king opened it, and he saw thus inscribed: Unto you I say, O sinners, for your sake God descended from heaven, and took a body from the Holy Ghost, and was hung upon a tree, that he might make you free from sin. And I sent unto you my just and righteous servants, that ye might turn unto the way of truth; but some of them ye killed, and some of them ye stoned, while they were preaching unto you the truth. But ye believed not all these. And I gave unto you a sacrament (mystery) for the repentance of life, and ye repented not. Now, understand and behold this Revelation: and repent of your wicked ways, and of everything which is hateful in the world. Now ye see the torments which are recorded in this Revelation; and every one who turneth not to the way of repentance shall be thus tormented. Hitherto ye have said: We have not known. Now, behold, ye see everything which is recorded.

Thus Christ gave this vision unto the great and blessed apostle Paul; who, so long as he was in the world, taught and preached; and now also, in this Revelation, He hath made known unto him that the sons of men should turn through him; after his death by this Revelation should they be instructed. Be astonished, O my beloved, at this man of wonders! How much he loved his Lord! And he concealed not from him even one thing of what took place; not in regard to the righteous, nor in regard to the wicked.

This is the last Testament which our Lord sent to the world by the hand of the father of the Gentiles, Paul the great preacher and blessed Apostle. Woe to every one who meets with it and does not truly understand what is signified by it: he shall have no part in the blessings of the just. But every one that turneth from the evil way and places these warnings before his eyes, will not be allowed to sin and, if he sins and repents, his repentance will be accepted. My brethren, stir up your minds, and see how many blessings and joys those have who do the will of God, and how many sorrows attach to the wicked. Do not transgress in any small word, for our Lord says, in the Gospel, that for every idle word which men shall speak they shall give account in the day of judgment. So order your ways that no idle words may escape from your lips, and be an occasion of stumbling to you. Leguntur autem ista omnia ad finem totius libri praepositis verbis: Atque sic haec apocalypsis inventa est.

[3] uterque προσηγορεία, item εἰ δὲ ἀνθρ. φύσις et παροργίζη. Cum priori-

τῳ· ἕως πότε ἁμαρτάνετε καὶ προστίθεσθε τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ παροργίζετε τὸν θεὸν τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς, λέγοντες εἶναι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, τὰ δὲ ἔργα τοῦ σατανᾶ πράττοντες, πορευόμενοι ἐν παρρησίᾳ θεοῦ, καυχώμενοι μόνον τῇ προσηγορίᾳ, πτωχοὶ δὲ διὰ τὴν ὕλην τῆς ἁμαρτίας; γνῶτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις ὑποτέτακται τῷ θεῷ· ἡ δὲ ἀνθρώπινος φύσις μόνη ἁμαρτάνουσα τὸν θεὸν παροργίζει. [4] πολλάκις γὰρ ὁ μέγας φωστὴρ ὁ ἥλιος προσῆλθεν τῷ θεῷ κατὰ τῶν ἀνθρώπων λέγων· κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἕως τίνος ἀνέχεσαι ἐπὶ πᾶσαν ἁμαρτίαν τῶν ἀνθρώπων; κέλευσόν μοι, καὶ καταφλέξω αὐτούς. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· ἡ μακροθυμία μου πάντων τούτων ἀνέχεται, ὅπως μετανοήσωσιν· εἰ δὲ μή, ἐλεύσονται πρός με κἀγὼ αὐτοὺς κρινῶ. [5] πολλάκις δὲ καὶ ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα προσῆλθον τῷ κυρίῳ λέγοντες· κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἡμῖν δέδωκας τὴν ἐξουσίαν τῆς νυκτός, καὶ οὐκέτι στέγομεν τὰς κλοπὰς καὶ μοιχείας καὶ αἱματοχυσίας τῶν ἀνθρώπων· κέλευσον ἡμῖν, καὶ ποιήσωμεν εἰς αὐτοὺς τέρατα. καὶ ἐγένετο φωνή· ἡ μακροθυμία μου ἀνέχεται αὐτοῖς, ὅπως ἐπιστρέψωσιν· εἰ δὲ μήγε, ἥξουσιν πρός με κἀγὼ αὐτοὺς κρινῶ. [6] ὁμοίως δὲ καὶ ἡ

---

bus Syrus consentit paene ad verbum. Pro τῷ ἀβραάμ habet dei vivi. Verba τὰ δὲ ἔργα τοῦ σατανᾶ usque ὕλην τῆς ἁμαρτίας in brevius contraxit hunc in modum: sed opera diaboli operamini et ambulatis in mandatis eius. Extrema ἡ δὲ ἀνθρώπινος φύσις etc. perperam his reddita sunt: sed filii hominum dominantur omnibus creaturis, nisi forte interpres Anglus Syriaca male vertit.

[4] Syrus hanc sectionem multis exaggerat. Post ἁμαρτ. τ. ἀνθρώπων addit: fornication and adultery and murder and theft and avarice and oppression? All these the sons of men commit on earth. Verba κέλευσον etc. his reddit: Grant me permission, O Lord, that I may take vengeance upon them and without mercy destroy them by burning flame and make known thy power unto them, that they may understand, that thou only art God the Father of Truth. Vocem vero divinam quae respondet his composuit: I have heard and seen everything and know, and nothing is concealed from me; for my eyes do behold, and my ears do hear; but my goodness and long-suffering bear with them; peradventure they may turn and repent ant their sins be forgiven. And if they do not repent and come unto me, I will judge them with a righteous judgment, and will reward every man according to his deeds.

[5] λέγοντες: ita uterque | στέγομεν: uterque στέγωμεν | μοιχείας: uterque μυχίας | αὐτοῖς: ita Amb et Monac**; Monac* αὐτούς. Haec sectio apud Syrum simili modo legitur atque sectio 4. Male quidem pro ἡμῖν δέδωκας etc. habet: tu solus nosti omnia quae filii hominum committunt, adulterium et homicidium etc.

[6] αὐτοῖς: ita rursus uterque | ἥξωσιν: sic h. l. uterque, praegresso bis ἥξου-

θάλασσα ἐβόησεν λέγουσα· κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐβεβήλωσαν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· κέλευσόν μοι, καὶ ἐπαναστᾶσα καλύψω τὴν γῆν καὶ ἐξαλείψω ἀπ' αὐτῆς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἐγένετο φωνὴ λέγουσα· ἡ μακροθυμία μου ἀνέχεται αὐτοῖς, ὅπως μετανοήσωσιν· εἰ δὲ μή, ἥξωσιν πρός με κἀγὼ αὐτοὺς κρινῶ. [7] ὁρᾶτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,

---

σιν. Syrus pro ἡ θάλασσα maria et flumina. Ad τὸ ὄνομά σου τ. ἅγ. addit through their sorcery and their fornication and their lying and their wicked conversations, and by their going astray. Reliqua similiter atque sectiones 4 et 5 exhibet. Addit vero etiam sectionem, qua terra excipit accusationes solis, lunae, maris, ac simile a deo responsum fert. Scripta enim ibi haec sunt: Then also the Earth cried out to God and said: O Lord God, all-powerfull, I am distressed more than all the creatures; I bear up under the sins of men; their adultery and their fornication and their murders and their iniquity and all the wickedness that they do, their sorcery and their witchcraft; as father rises up against his son and slays him, and son against his father; and brother against his brother rises up and defiles his bed; so also neighbour wrongs his neighbour. Even some of those who are called priests and continually offer sacrifices to thy holy name, they also walk in craftiness. I therefore am more oppressed than all the creatures; therefore I am not willing to yield harvests unto them. Grant me permission, O Lord, that I may destroy their harvests, in a manner that they may not bring forth, that they may know thy greatness, after they have been punished. And there came a voice unto it, saying: Everything my eyes behold; and nothing is hidden from me. I bear with them in my long-suffering; and I judge them in my goodness; peradventure they may turn and their sins be forgiven. If they do not repent and come unto me, I will judge with a righteous judgment and reward every man according to his works.

[7] ἡ δὲ etc.: uterque (ut supra) εἰ δὲ et ἁμαρτάνῃ | εὐλογεῖτε: Amb -γείτω | δύνοντος etc.: uterque δύν. τῇ τοῦ ἡλίου | ὅ τι: uterque ἥτι | ἔνθα παροικεῖ καλῶς: ita uterque. Haec sectio apud Syrum sic legitur ut non tantum singula pluribus augeantur, sed etiam passim sit quod differat. Scriptum enim est ita: Look on this, O ye sons of men, and see that everything which God has created has a zeal for him; but the sons of men forget him. It is not proper that we forget the long-suffering of God unto us, every day. Repent, therefore, O sons of men; for the Lord is merciful and of tender compassion; repent of your wicked deeds, and praise God without ceasing, by night and by day. And more especially in the evening and the morning pray on account of your sins, on account of evil temptations and snares; for every creature of God praises him always in the morning; and praise is becoming for him from every one. It is also necessary that we offer unto him good works, every one for himself. Everything that a man does from morning until evening, whether good or bad, the guardian angel goes forth in mourning and sorrow on account of men, unto God, namely he who preserves a mortal from all injuries; for in the image of God is he, wherefore the guardianship of the sons of men is committed to an angel. When the angel sees a mortal committing wickedness, the angel is afraid of him; for all the angels,

ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις ὑποτέτακται τῷ θεῷ, ἡ δὲ ἀνθρώπινος φύσις μόνη ἁμαρτάνει ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ ταῦτα πάντα εὐλογεῖτε τὸν θεὸν ἀκαταπαύστως, ἔτι δὲ μᾶλλον δύνοντος τοῦ ἡλίου. ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ ὥρᾳ πάντες οἱ ἄγγελοι ἔρχονται πρὸς τὸν θεὸν προσκυνῆσαι αὐτῷ, καὶ προσάγουσιν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ἑκάστου ὅ τι ἔπραξεν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν. καὶ ὁ μὲν ἄγγελος πορεύεται χαίρων ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, ἔνθα παροικεῖ καλῶς· ἄλλος δὲ πορεύεται σκυθρωπάζων. πάντες οἱ ἄγγελοι τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ ἀπαντῶσιν εἰς προσκύνησιν τῷ θεῷ προσενεγκεῖν ἑκάστης ἡμέρας τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ' ὑμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀδιαλείπτως εὐλογεῖτε τὸν κύριον. [8]ὅταν οὖν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ παραγίνονται οἱ ἄγγελοι οἱ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, χαίροντες καὶ ψάλλοντες ἀπαντῶσιν εἰς προσκύνησιν τῷ κυρίῳ, καὶ ἰδοὺ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτούς· πόθεν ἤλθατε χαίροντες; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἀπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν πάρεσμεν, οἵτινες ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ τὸν βίον αὐτῶν διάγουσιν, φοβούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. κέλευσον αὐτούς, κύριε, ἕως τέλους μεῖναι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου. καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς φωνή· καὶ ἐφύλαξα καὶ φυλάξω αὐτοὺς ἀπροσκόπτους ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. [9]καὶ ὡς ἐγίνετο αὐτοὺς ἀποστῆναι, ἦλθον ἕτεροι ἄγγελοι

---

guardians of the sons of men, from morning unto morning, go in before God, and everything that a mortal does is known, therefore prayer is appointed at that time, that peradventure at the hour when the angel of the Lord goeth, the mortal may be engaged in prayer; and they present before him the works of man, whatever he doeth, by day and by night. Remember therefore, O ye sons of men, and praise God all your days, and especially at the time when the angels worship. For first do the holy angels run, that they may reach that hour which is appointed to them for service, with their companions and friends; so also we, the sons of men.

[8] παραγίνονται: ita uterque. Item ἐγίνετο. Ceterum Syrus non habet quae huic sectioni respondeant.

[9] λάμπων: ita uterque. Quae sectione nona leguntur, Syrus his expressit: Like (praecesserunt verba the sons of men: vide ad sect. 7.) as the other angels in their time run before God, and his Spirit goeth forth to meet them, and a voice cometh to them: Whence come my armies and my glorious angels, the messengers of glad tidings? and those angels of the righteous enter and say unto him: O Lord, now from holy men, who have come out from the world for thy holy name, have we come: some of them dwell in caves, and others in holes of the earth, weeping and distressed and tormented on account of their sins and the sins of this world; while they are hungry and thirsty for thy name's sake;

ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ, λάμπων ὡς ἥλιος. καὶ ἰδοὺ φωνὴ πρὸς αὐτούς· πόθεν ἐληλύθατε; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· ἡμεῖς ἐληλύθαμεν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων τῷ κόσμῳ καὶ τὰ ἐν κόσμῳ διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, οἵτινες ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς ἐπὶ χαμευνίαις καὶ νηστείαις τὸν βίον αὐτῶν ἐκτελοῦσιν. κέλευσον ἡμᾶς εἶναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἦλθεν φωνή· ἀπέλθατε ἐν εἰρήνῃ σὺν αὐτοῖς, φυλάττοντες αὐτούς. [10]ἔτι τούτων ἀπερχομένων ἰδοὺ ἕτεροι ἄγγελοι ἦλθον προσκυνῆσαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πενθοῦντες καὶ κλαίοντες. καὶ τὸ πνεῦμα ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτούς· πόθεν ἐληλύθατε; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· ἡμεῖς ἐληλύθαμεν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐπικληθέντων τῷ ὀνόματί σου καὶ δουλευόντων τῇ ὕλῃ τῆς ἁμαρτίας. τί οὖν χρὴ ἐκείνοις διακονεῖν; καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτούς· μὴ παύσασθε τούτοις διακονεῖν· ἴσως ἐπιστρέψωσιν· εἰ δὲ μήγε, ἥξουσιν πρός με κἀγὼ αὐτοὺς κρινῶ. γνῶτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πάντα τὰ πραττόμενα

---

and they have girded their loins and hold a fast hand on good works, and cry out and say continually: Our heart is ready in God; and their mouths bless and praise and give thanks at all hours, while they weep and make lamentation. And we also with them, who are their angels, we beseech thee, O Lord. And behold the voice of God unto them, saying: Know ye therefore, O ye my angels and my ministers, that you are here; but my grace and my remembrance, which is my beloved Son, is with them; and he succours them in their lives, and in their death glorifies them; and will not cast them off, neither by night nor by day; for their souls are the dwelling-place of my beloved Son.

[10] ἴσως: ita ex Monac edidimus, in quo scriptum est εἴσος. Amb ὅπως | ἐπιστρέψωσιν: ita uterque. Syrus sic: And when those angels of the righteous departed, behold other angels came to worship at the proper hour, and the Spirit of God went forth to meet them, and to the voice of God unto them, saying: Whither do ye come, and laden always with the faults and sins of the sons of men, tidings not agreeable? And those angels answered and said: O Lord, we have come from among the sons of men, those on whom thy name is called, and in the flood of the world they have made for themselves habitations of devils, and are in the delirium and the erring of wicked devils in all their works; and a single pure prayer before thee, from all their hearts, they have not prayed. Further, why, O Lord, shall we pray? and why is it needful for us to do service any more for these sinful sons of men? And behold the voice of God unto them, saying: Cease not from their service; peradventure they may repent; and if they do not repent and come unto me, I will judge them with a righteous judgment.

παρ' ὑμῶν καθ' ἡμέραν ἄγγελοι ἀπογράφονται ἐν οὐρανοῖς. ὑμεῖς οὖν μὴ παύσασθε εὐλογεῖν τὸν θεόν.

[11] Καὶ ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ λέγει μοι ἄγγελος· δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἵνα σοι ὑποδείξω τὸν τόπον τῶν δικαίων, ποῦ ἀπέρχονται μετὰ τὴν τελείωσιν αὐτῶν. καὶ ἐπορεύθην ἅμα τῷ ἀγγέλῳ, καὶ ἀνήνεγκέν με εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ στερεώματος, καὶ κατενόησα καὶ ἴδον ἐξουσίας μεγάλας καὶ φοβερὰς πλήρεις ὀργῆς, καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν φλόγα πυρὸς ἐξερχομένην, καὶ πυρίνην ἐσθῆτα ἠμφιεσμένους. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποστελλόμενοι ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης· οὐ γὰρ ἐπίστευον ὅτι κρίσις ἐστὶν καὶ ἀνταπόδοσις.
[12] καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδον ἀγγέλους, ὧν τὰ πρόσ-

---

11 ἐπερώτησα: ita uterque. Paullo post item uterque επηρωτησα | ὅτι supplevi; uterque omittit. Priora usque τελείωσιν αὐτῶν Syrus his reddit: Again, after these things, I saw one of the spiritual ones coming unto me, and he caught me by the Holy Ghost, and carried me to the third heaven. And the angel answered and said unto me: Follow me, Paul, thal I may shew unto thee the place of the saints, that thou mayest know whither they go, when they depart from the world. Post haec de suo addit: Then I will carry thee to the abyss beneath and shew thee the souls of sinners, where they dwell after the resurrection; that thou mayest know, O Paul, what will be their reward. Jam vero pergit cum Graecis, nisi quod alia intrudit, alia mutat: And I followed the angel, who made known to me all these things; and he carried me above, and I looked upon the firmament of heaven; and I saw that there were there principalities who had been in the world; and there were there spirits of deception, who lead astray the heart of the sons of men from God; and there are the evil spirits of accusation and fornication and the love of money, and all those things in which they walked; and, behold, they are gathered for witness; even all the evil spirits that are under heaven. And I saw there angels in whom there is no mercy; and their faces were full of wrath; every tooth they had protruded from their mouths, and their eyes sparkled like lightning; and the hair of their heads was thick and very strong; and as it were a flame of fire proceeded from their mouths. And I inquired of the angel who was with me, and said: What are these, my Lord? and he said to me: These are angels in whom there is no mercy, who are sent after the souls of sinners and the wicked, after those who had not repentance before they departed out of the world; who did not believe our God, nor wait for his salvation, that there might be unto them a Helper.

12 ἴδον cum Monac; Amb εἶδον. Syrus: And again I saw above, on high, other angels, whose faces shone like the sun, and they had bound their loins with girdles in the likeness of gold and pearls, and they held in their hands crowns, and the seal of God was upon them, and they were clothed with gar-

ωπα ἔλαμπον ὡς ὁ ἥλιος, περιεζωσμένους ζώνας χρυσᾶς, κατέχοντας βραβεῖα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἐν οἷς ἦν τὸ ὄνομα κυρίου ἐγγεγραμμένον, πεπληρωμένους πάσης πρᾳότητος καὶ ἐλέους. καὶ ἐπηρώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποστελλόμενοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως ἐνεγκεῖν τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων, οἵτινες ἀταράχως πρὸς τὸν θεὸν πορεύονται. [13] καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· θέλω ἰδεῖν τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, πῶς ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου. καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἄγγελος· βλέψον εἰς τὴν γῆν. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἴδον ὅλον τὸν κόσμον ὡς οὐδὲν ἐνώπιόν μου ἐκλελοιπότα. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· τοῦτό ἐστιν τὸ μέγεθος τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπέν μοι· ναί· οὕτως γὰρ ἐκλείπει πᾶς ἄδικος. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἴδον νεφέλην πυρὸς ἐφηπλωμένην εἰς πάντα τὸν κόσμον, καὶ εἶπον· τί ἐστιν τοῦτο, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία ἡ συμμεμιγμένη τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἁμαρτωλῶν. [14] ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· ἤθελα ἰδεῖν τὰς τῶν

---

ments, and the name of the living God was stamped upon them, and they were united in humility and love. And I inquired of the angel who was with me: What are these, my Lord? and he said: These are angels of righteousness, who are sent after the souls of the righteous. (Quae iam sequuntur, a Graecis: οἵτινες ἀταρ. πρ. τ. θ. πορ. satis differunt.) And I said to the angel who was with me: Is this the way of every man unto God? and he said: Yes. And again he said unto me: As for the righteous, when they depart from the world, these angels come unto them and are their helpers. They have no fright and do not fear, when these go forth to meet them, and they carry them before the throne of God.

[13] Inter ἴδον et ὅλον τ. κόσμ. in Amb spatium trium fere verborum est; nihil vero eiusmodi in Monac | uterque ἀδικεία. Syrus: Then I said to the angel who was conversing with me: O my Lord, wilt thou not grant to me an opportunity that I may see the souls of the righteous, how they depart out of the world? and he said: Come thou, Paul, and I will shew thee as I have said. Then I looked, and I saw all the earth and the creatures upon it; and they appeared as nothing, and did not exist. And I said: Is this the creation? and are these men, and the abundance of the world? and the angel said unto me: These are sinners, who sin from morning until evening. Then I saw as it were a dark cloud spread over all the world; and I said to the angel who was with me: What is this, O my Lord? and he said unto me: This is the iniquity mixed with the prayer of the sons of men; who, when they pray, in their heart ponder evil; and the light of their prayer becomes darkness.

[14] ἐξόδους ex coniectura addidimus; simile enim quid excidisse apparet | καὶ λέγει μοι usque ἐγγὺς θανάτου: haec ad fidem Syri supplenda indicavimus. Vi-

δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐξόδους, ποίῳ σχήματι ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου. [καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· Παῦλε, βλέψον κάτω

dentur autem verba καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος, et hoc loco et infra scripta caussam erroris praebuisse. | εἰς ταὐτὸ ἐν τῇ cum Monac; Amb εἰς ταὐτὸν τῇ | λέγων: ita uterque. Syrus: And I, Paul, groaned and I wept. Then I said unto him: O my Lord, wilt thou not grant that I may see in what manner the souls of the righteous and of the wicked depart out of this world? and he said unto me: Paul, look down and see the thing which thou requestest. And I looked and saw, and beheld one of the sons of men fallen nigh unto death. And the angel said unto me: This is a just one and righteous in all his works. And I saw everything which he did for God standing before him in the hour of his departure from the world. Then I, Paul, perceived that he was righteous who was now dying; and he found for himself rest, even before dying. And there approached him wicked angels — when a righteous one departs, they do not find a place by him — and those good angels ruled over that righteous one. And they drew out of him the soul, while alluring it with rest; and again they restored it to him, while inviting it and saying: O soul, be assured, as for this thy body, O holy one, thou wilt return into it in the resurrection, and thou wilt receive the promises of the living God with all the saints. Jam sequuntur quae in Graeco textu non habent quibus respondeant. Sunt autem eiusmodi ut vix soli interpreti Syro adscribenda videantur. Then that soul was carried from the body; and they inquired after its health, as though it had grown up with them; and they took delight with it in love; and they said unto it: Blessed art thou, O happy soul, which every day didst perform the will of God, and now takest delight in pleasures. And there came to meet it he who was its guardian in its life, and said to it: O soul of mine, be of good courage, and be joyfull, and I will rejoice over thee that thou hast done the will of our Lord all the days of the life; and I carried thy good works, by day and by night, before God. And again I turned and said to my soul: Do not fear, in that behold thou seest a place thou hast never seen. And while I was beholding these things, that spirit was lifted up from the earth, that it might ascend to heaven. And there went out to meet it wicked powers, those that are under heaven. And there reached it the spirit of error and said: Whither dost thou presume, O soul? and art thou running that thou mayest enter heaven? Stop, that we may see; perhaps there is in thee something that belongs to us, that we may narrate a little. And that soul was bound there; and there was a fight between the good angels and the evil angels. And when that spirit of deception saw, it bewailed with a loud voice and said: Woe unto thee, O soul, that we have found in thee nothing of ours! and lo, all the angels and the spirits are helping thee against us, and behold these all are with thee; thou hast passed out from us. And there went forth another spirit, the spirit of the tempter, and the spirit of fornication; and they came to meet it; and when they saw it, they wept over it and said: How was this soul escaped from us! It did the will of God on earth, and behold the angels help it and pass it, and pass it along from us. And all the principalities and evil spirits came to meet it, even unto it; and they did not find in it anything that was from them; and they were not able to do anything to it; and they gnashed their teeth upon that soul and said: How hast thou escaped from us? And the angel which conducted it in life answered

καὶ ἴδε τὸ αἰτούμενον. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἴδον ἕνα ἐκ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων πίπτοντα ἐγγὺς θανάτου.] καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτος δίκαιός ἐστιν, καὶ ἰδοὺ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ παρέστησαν αὐτῷ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης. καὶ παρεγένοντο ἀγαθοὶ ἄγγελοι, ἅμα δὲ καὶ οἱ πονηροί. καὶ οἱ μὲν πονηροὶ οὐχ εὗρον τόπον ἐν αὐτῷ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἐκυρίευσαν τῆς ψυχῆς τοῦ δικαίου, καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν· ἐπίγνωθι τὸ σῶμα, ὅθεν ἐξέρχῃ· δεῖ γάρ σε πάλιν ὑποστρέψαι εἰς ταυτὸ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, ἵνα ἀπολάβῃς ἃ ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς τοῖς δικαίοις. οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἄγγελοι οἱ παραλαβόντες τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου ἠσπάσαντο αὐτὴν ὡς γνώριμον οὖσαν. καὶ ἐπορεύθη σὺν αὐτοῖς, καὶ ἐξῆλθεν τὸ

---

and said unto them: Return, O ye mortified ones; ye have no way of access to it; with many artifices ye enticed when it was on earth, and it did not listen to you. And after this I heard the voice of myriads of angels praising God and saying: Rejoice and be glad, O soul; be strengthened and do not fear. And they marvelled much at the soul, when they saw it holding the seal of the living God in its hand. And thus they were giving it heart and saying: We all rejoice over thee, that thou hast done the will of thy Lord. And they carried it and placed it before the throne of the living God, while they all rejoiced with it. And there was a great cessation; afterwards silence reigned for a considerable time. And afterwards the angels ceased to wit, those angels that worshipped before the footstool of God with that soul. And there began the angel, who was the guide of that soul, and said: O Lord God, merciful and compassionate, remember this soul and do not forget it; and do unto it according to the abundance of thy mercy and according to thy right judgments. And a voice was heard, saying: He is just. And the spirit of the Lord, the same which guided it in life, said: I am that spirit of life that dwelt in it, and I found to myself rest. Do unto it, O Lord, according to thy right judgments. And a voice was heard, saying: As that did not distress thee, we will not distress that; and as it shewed mercy, we also will shew unto it mercy. And they committed it to Michael, the chief of the angels, the same who stands at the door of life; and he commanded it that it should carry it to Paradise, to remain until the day on which it shall return to its body, in the resurrection; and it shall take delight with its body, in that everlasting bliss and delight with the saints. And after this I heard a voice, saying: Righteous art thou, O Lord, and very right thy judgments, and with thee there is no partiality. This was the voice of the myriads of the adoring Cherubim and the holy Seraphim. And I saw twenty-nine aged ones, who were adoring and praising and saying: Thou art righteous, O Lord, and very right are thy judgments, and there is not with thee partiality; and thou rewardest every man according to his works. And the angel who was with me answered and said: Dost thou know, Paul? every man who doeth good findeth for himself rest when he goeth out from the world; and everything excellent and good is rewarded.

πνεῦμα εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν λέγων· δεῦρο, ψυχή, εἴσελθε εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναστάσεως, ὃν ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς δικαίοις αὐτοῦ. [15]καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἄγγελος· βλέψον εἰς τὴν γῆν κάτω καὶ θεώρησον τὴν ψυχὴν τοῦ ἀσεβοῦς, πῶς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σκηνώματος αὐτῆς, ἥτις ἐπαρόργισεν τὸν θεὸν λέγουσα· φάγωμεν καὶ πίωμεν· τίς γάρ ἐστιν ὁ καταβὰς εἰς τὸν ᾅδην καὶ ἀναβὰς καὶ ἀναγγείλας ὅτι ἔστιν κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις; καὶ προσέσχον, καὶ ἴδον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησεν, σταθέντα ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἦλθον οἱ πονηροὶ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀγαθοί. οἱ οὖν ἀγαθοὶ οὐχ εὗρον τόπον ἀναπαύσεως ἐν αὐτῇ· οἱ δὲ πονηροὶ ἐκυρίευσαν αὐτῆς λέγοντες· ὦ ταλαίπωρε ψυχή, πρόσχες τῇ σαρκί σου· ἐπίγνωθι πόθεν ἐξέρχῃ· δεῖ γάρ σε ὑποστρέψαι εἰς τὴν σάρκα σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, ἵνα ἀπολάβῃς τὰ ἄξια τῶν ἁμαρτημάτων σου. [16]αὐτῆς δὲ ἐξελθούσης ἐκ τοῦ σκηνώματος

---

[15] επαροργισεν: uterque επαροργησεν. Syrus: And the angel said: Look down, Paul, and see. And I looked down and saw, and behold another soul departing from the body. And I said unto him: O my Lord, whose soul is this? and he said unto me: Know thou that this man was wicked; and he provoked God by day and by night, while he said: There is nothing else for us in the world, except that we eat and drink with the young. For who has gone down to hell and come back, or told us that there is a judgment? And I saw that bitter hour; and I saw all his wickedness coming before him and after him, while it encompassed him before his eyes; and I saw that hour embittered to him from the judgment that was to come. And that man was saying: O that I had not been born, nor brought forth in the world! And I saw that the good angels descended to meet him, and they looked upon him and saw darkness encompassing him round about, and the foul odour of his evil deeds, so that they could not come nigh unto him; and there came also those evil angels. When that soul saw both parties, it was shaken. And those good angels saw that it had not one good work; and when they fled away from it, those evil angels took the rule over it and pulled it out in severe anger and haste. And when it went out, they turned it back three times, saying unto it: Look, O miserable soul, upon thy body and think of thy house; as for that from which thou departest, again wilt thou return unto it in the day of the resurrection, and thou wilt be recompensed, all that is proper, for thy wickedness.

[16] προέτρεχ. αὐτῇ sic uterque, item πορεύει | uterque ὁ σὺν καθ' ἑκάστην | ἀπόλεσας: sic uterque | παροικήσασα κακοῖς: in utroque scriptum παρορκήσασα κακὸς. Syriaca sic: And when they pulled it out, that daring one groaned in bitterness; and the angel who had conducted it in life ran before it, saying unto it: O miserable soul, I am thy angel that carried thy sins, day and night, before God. How often did I say unto thee:. Do not despise the commandments of thy Lord. If I had power over myself, I would not do service for thee; no,

προέτρεχεν αὐτῇ ὁ συνήθης ἄγγελος αὐτῆς, λέγων πρὸς αὐτήν· ταλαίπωρε ψυχή, ποῦ πορεύει; ἐγώ εἰμι ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν

---

not one hour in a day; but I have not power over myself; for he who created thee in his image and his likeness, he commanded us that we should do service for you; for God himself in kindness waited that, peradventure, ye would turn and not perish. Come, o soul; thou didst not awake in regard to the righteous judge, him who casts not aside any man; but every one is rewarded according to his work. Know thou, o soul, that from this time onward I will be a stranger unto thee. And that miserable soul was made ashamed, and its own angel distressed it. And when it arrived at the door of the firmament, that soul saw hosts of the wicked one, and it beheld those hosts that they placed a weight on its weariness, error and accusation and the spirit of deceiving. And when they came unto it, they said: O soul, whither wilt thou flee? O miserable soul, stop, that we may see if there is anything of ours. And when they saw it, they rejoiced and said: Yes, yes, there is in thee, and thou art altogether ours; now we know that even thine angel cannot help thee and save thee out of our hand. And the angel answered and said: Know ye that it is a soul of the Lord, and he will not cast it aside; neither will I surrender the image of God into the hand of the wicked one. The Lord supported me all the days of the life of this soul, and he can support me and help me, and I will not cast it off until it go up before the throne of God on high. When he shall see it, he hath power over it, and will send it whither he pleases. And when these things took place, behold a voice was heard from heaven, saying thus: Bring up that soul, which despised the word of the living God. And when it entered heaven, the ranks of angels saw it, they all exclaimed with one voice and said: Woe unto thee, O miserable soul, what answer hast thou for thy works? or how wilt thou render to the living God an answer for thine iniquity? Woe unto thee, when the angels worship him, what will be thy answer unto him who poured out upon thee his mercies, upon thee, by night and by day. And the angel of that soul answered and said: All ye, my friends, ask, pray and beseech God, that this soul may be taken from us and from our midst; for, lo, we are tormented by the stench of its odour. For ye perceive that from the time it came in among us, the odour of its stench hath passed upon all of us. And those angels who were with the angel of that soul, made supplication, and afterward it ascended to heaven. Then they brought it before the throne of God, and it worshipped before him. And the angel stood in fear before God, and saying: O Lord God, merciful and compassionate, the just judge; thou, O Lord, knowest this miserable soul; I am its angel, who performed for it service. I have been greatly distressed by the side of it. Do unto it, O Lord, according to thy mercies and thy just judgments. Thus also said the spirit of God: I am the spirit of Life, who have been with it and dwelt in it. I found in it no rest. Thou knowest, O Lord, that it hath afflicted me and distressed me, and not in the least hath it remembered thy commandments, O Lord, even for one hour. Do unto it, O Lord, according to thy just judgments. And lo a voice, saying: Where are thy fruits that I gave unto thee, that thou shouldst eat and take pleasure? Have I placed a difference between thee and the righteous? Have I not caused the sun to rise on them and on thee? And its mouth was stopped, and it had no answer. Then I heard ano-

ἀπογραφόμενος τὰς ἁμαρτίας σου. ἀπώλεσας τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας· καταισχύνθητι σφόδρα. ὅτε δὲ ἔφθασεν, ἴδον αὐτὴν πάντες οἱ ἄγγελοι καὶ ἀνεβόησαν μιᾷ φωνῇ λέγοντες· οὐαί σοι, ταλαίπωρε ψυχή· ποίαν ἀπολογίαν ἦλθες δοῦναι τῷ θεῷ; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῆς ψυχῆς ἐκείνης· κλαύσατε αὐτὴν ἅπαντες ἅμα ἐμοί. καὶ προσελθὼν ὁ ἄγγελος προσεκύνησεν τῷ κυρίῳ λέγων· κύριε, ἰδοὺ ἡ ψυχὴ ἡ παροικήσασα κακοῖς ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς τῇ προσκαίρῳ· ποίησον αὐτῇ κατὰ τὸ κρίμα σου. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκείνην λέγουσα· ποῦ ἐστὶν ὁ κάρπος τῆς δικαιοσύνης σου; ἡ δὲ ἐφιμώθη, μὴ ἰσχύουσα δοῦναι ἀπόκρισιν. καὶ πάλιν ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτήν· ὅστις ἠλέησεν, ἐλεηθήσεται· ὅστις οὐκ ἠλέησεν, οὐκ ἐλεηθήσεται. παραδοθήτω ἡ ψυχὴ αὕτη ἀνίλεῳ ἀγγέλῳ Τεμελούχῳ καὶ βληθήτω εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ ἐγένετο φωνὴ ὡς μυριάδων λέγουσα· δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. [17]καὶ ἔτι

---

ther voice, saying: Just, o Lord, and right are thy judgments; and there is in them no partiality; for as for every one who hath practised mercy, the mercy he hath practised will be shewn unto him in the day of judgment. And afterward, there went forth a command against that miserable soul, that it should be delivered unto the angel which was stationed over torment, and that he should carry it into outer darkness; that it might be tormented there, until it return to its house in the resurrection; and then it and its body should receive torment together, as they sinned here. Again I heard a voice which said: Righteous art thou, o Lord, and very right are thy judgments.

[17] ἵνα (Monac ἵν') ἂν εἶ et λανθάνειν: ita in utroque legitur, quae scripturae barbaries vix tolerabilis videtur | οἶδας: codd. ειδας | τρέχουσιν: uterque τρέχον | ἐὰν ἔλθῃ ὁ [Amb om] ἄγγελος etc. haec vix sana vel integra sunt | ἁμαρτημάτων secundo loco pro ἁμαρτιῶν substituimus, quod tuentur codices. Conferenda huc Syrus haec habet: And when they brought that soul, it wept and said: O God, merciful and just and righteous and right in all thy works, there are seven days since I departed from my body, and I have been delivered to angels, and they have carried me to dreadful places, and there tormented me these days. And a voice came unto it, saying: If thou hadst practised mercy, mercy would have been unto thee. On this account the day thou wast carried off, there was no mercy for thee. And that miserable soul said: I have not sinned, O Lord! Then anger burned against that soul, and the just judge went forth and said: O angel of this soul, come and make known all its works. And he stood in great fear; and the angel held in his hand the like of a writing and said: Behold the sins of this soul in my hand, from the day it was fourteen years old until this day. And behold a voice saying: Unto thee I say, O miserable soul, if thou hadst repented before thy

ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἄλλη ψυχὴ ἤγετο ὑπὸ ἀγγέλου, καὶ ἔκλαιεν λέγουσα· ἐλέησόν με, ὁ δίκαιος κριτής, καὶ ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου τούτου, ὅτι δεινὸς καὶ ἀνελεήμων τυγχάνει. καὶ ἦλθεν φωνὴ πρὸς αὐτὴν λέγουσα· πάντως ἀνελεήμων ἐγένου, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως παρεδόθης τῷ τοιούτῳ ἀγγέλῳ. ὁμολόγησον τὰς ἁμαρτίας σου, ἃς ἐποίησας ἐν τῷ κόσμῳ. καὶ εἶπεν ἡ ψυχὴ ἐκείνη· οὐχ ἥμαρτον, ὁ δίκαιος κριτής. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκείνην· ἀμὴν δοκεῖς ἵνα ἂν εἰ εἰς τὸν κόσμον, καὶ λανθάνειν τοὺς ἀνθρώπους· οὐκ οἶδας ὅτι, ἡνίκα ἄν τις τελευτήσῃ, ἔμπροσθεν τρέχουσιν αἱ πράξεις αὐτοῦ κἄν τε ἀγαθαὶ κἄν τε πονηραί εἰσιν; καὶ ταῦτα ἀκούσασα ἐφιμώθη. καὶ ἤκουσα τοῦ κριτοῦ λέγοντος· ἐὰν ἔλθῃ ὁ ἄγγελος ἐπὶ χεῖρας ἔχων τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτημάτων σου. καὶ λέγει πρὸς τὸν ἄγγελον ὁ κριτής· σοὶ λέγω τῷ ἀγγέλῳ, πάντα ἔασον, λέγε ἃ ἔπραξεν πρὸ πέντε ἐτῶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. κατ' ἐμοῦ σοι ὀμνύω, ὅτι τῷ πρώτῳ αἰῶνι τῆς ζωῆς αὐτοῦ λήθη ἐγένετο πάντων τῶν προγεγονότων αὐτοῦ ἁμαρτημάτων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν· κύριε, κέλευσον παραστῆναι τῶν ἀγγέλων τὰς ψυχάς. [18]καὶ

---

death, I would not have remembered even one of thy sins: if thou hadst repented three months or three days before now, I would not have remembered even one of thy sins. And now I swear by my angels and by the strength of my arm, if one hour before thy death thou hadst repented, I would have received thee. But order that the angel of such and such a soul come and bring hither the souls with them.

[18] Graecis hac sectione scriptis plerisque satis respondent Syriaca: And in the same hour they stood before God; and that soul recognized those souls against whom it had sinned. And lo a voice saying: Lofty and fearful one, behold thy servants standing before thy majesty. Then that soul said: This soul hath not ceased, and sleep hath not entered its eyes, until it killed that soul; and it shed blood upon the earth, and with another soul it committed adultery, and then it committed the sin of abortion upon it. Then said the judge: Thou knowest, O miserable soul, that as for every one who committeth wrong on a companion, if he dies first, I keep him until his murderer and his enemy come; then they will stand before the just judge, au every man will be rewarded according to his works. And God commanded that that soul be committed to the hand of the angel for the lowest Tartaros, and there be tormented until the resurrection. And when these things took place, I heard a voice, saying: Just and right is the judgment of God. And again was there another voice of myriads of angels praising God and saying: Righteous art thou, O Lord, and very right are thy judgments; and there is no partiality with thee.

αὐτῇ τῇ ὥρᾳ παρέστησαν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῆς ψυχῆς ἐκείνης· ἐπίγνωθι τὰς ψυχὰς ταύτας, καὶ εἴ τι ἥμαρτες εἰς αὐτάς. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα εἶπεν· κύριε, οὐ πεπλήρωται ἐνιαυτὸς ἀφ' οὗ τὴν μίαν ἐφόνευσα καὶ οἴκησα μετὰ τῆς ἄλλης. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἠδίκησα αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς αὐτήν· οὐκ οἶδας ὅτι ὁ ἀδικῶν τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ὅταν τελευτήσῃ, φυλάττεται εἰς τὸν τόπον ἕως οὗ ὃν ἠδίκησεν ἔλθοι, καὶ ἀμφότεροι ἐνώπιόν μου κριθήσονται, καὶ ἕκαστος ἀπολάβοι κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης· παραδοθήτω ἡ ψυχὴ αὕτη Ταρταρούχῳ ἀγγέλῳ, καὶ φυλαττέσθω ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας τῆς κρίσεως. καὶ ἤκουσα φωνῆς ὡς μυριάδων λεγόντων· δίκαιος εἶ σύ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου.

19 Καὶ λέγει πρός με ὁ ἄγγελος· ἴδες ταῦτα πάντα; καὶ

---

19 Verba καὶ ἀπεκρίθην et θύρας ipsi supplevimus | χρυσέην, χρυσέους, χρυσέας cum Monac, nisi quod habet -εῆν, -εοῦς. Amb χρυσωῆν, χρυσοοῦς, χρυσσὰς | ἐπερώτησα ex utroque edidimus | Ante ἀγγέλων Monac habet εἴσον των, Amb εἴσον τὸν. Ex hac scriptura non tam στχν απο (υπο) των quam participium ut εισιοντων, ελθοντων [των] eliciendum videtur. Postea in utroque codice est γνωρίζωνται, sed ω et ο saepe in utroque confusa sunt. Ex Syro interprete huc spectant haec: Then said unto me the angel who was with me: Dost thou see all these, Paul? and I said unto him: I see, O my Lord. And he said unto me: Follow me, and I will shew thee the place of the righteous. And I followed the angel, and he took me and caused me to fly, and carried me up to the third heaven. Then he placed me at a door; and I looked upon the door, and saw the likeness of fine gold; and before it two posts like adamant, and two tablets of gold above them, and they were full of writings. And the angel who was with me turned and said unto me: Do not fear, Paul, to enter this door; for every man is not permitted, only those in whom there is great purity, and in whom evil dwells not. And I inquired of the angel who was with me, and said unto him: Why are these writings inscribed on those tablets? and he answered and said unto me: These are the names of the righteous, as our Lord said to his disciples: Rejoice not that devils are subject unto you, but rejoice that your names are written in heaven. These are they who praise God with all their hearts, and on earth are sojourners. I inquired of him: O my Lord, are their names written while they are on earth? and he answered and said unto me: Yes; not only are their names written, but their works from day to day: the angel, their minister, brings tidings of their works every day from morning to morning; they are known to God by their hearts and their works. And after they are recorded, if there happen to them a matter of sin or deficiency, it is purified by chastisement, according to their sin; that there be not unto them any defect in their strivings. They are known through the angel who performed for them service before they had departed from the world.

ἀπεκρίθην· ναί, κύριε. καὶ πάλιν εἶπέν μοι· δεῦρο ἀκολούθει μοι, καὶ ὑποδείξω σοι τὸν τόπον τῶν δικαίων. καὶ ἠκολούθησα αὐτῷ, καὶ ἔστησέν με πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως. καὶ ἰδὼν πύλην χρυσέην, καὶ δύο στύλους χρυσέους ἔμπροσθεν αὐτῆς, καὶ δύο πλάκας χρυσέας ἐπάνω αὐτῆς πλήρεις γραμμάτων. καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἄγγελος· μακάριος ὅστις εἰσέλθοι εἰς τὰς θύρας ταύτας, διότι οὐ πάντες εἰσέρχονται, εἰ μὴ μόνον οἱ ἁπλότητα ἔχοντες καὶ ἀκακίαν καὶ καρδίαν καθαράν. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνος ἕνεκεν τὰ γράμματα κεχάρακται ἐν ταῖς πλαξὶν ταύταις; καὶ εἶπεν πρός με· ταῦτά εἰσιν τὰ ὀνόματα τῶν δικαίων καὶ τῶν λειτουργούντων τῷ θεῷ. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· ὥστε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγγέγραπται ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ ἔτι ζώντων αὐτῶν; ὁ δὲ ἄγγελος εἶπέν μοι ..... τῶν ἀγγέλων γνωρίζονται παρὰ τῷ θεῷ οἱ τοιοῦτοι καλῶς λειτουργοῦντες. [20] καὶ εὐθέως ἀνεῴχθη ἡ πύλη, καὶ ἐξῆλθεν ἄνθρωπος πεπολιωμένος εἰς ἀπάντησιν ἡμῶν, καὶ εἶπεν πρός με· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. καὶ κατεφίλησέν με ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ σὺν δάκρυσιν. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πάτερ, τί κλαίεις; καὶ εἶπέν μοι· ὅτι

---

20 ἀγαπ̃ὰ ex Monac est; Amb om | επερωτησα: sic uterque. Graecis satis respondent Syriaca, quamvis ex more interpretis passim amplificata sint: And when we entered within through the gate into the city, there came forth an angel unto us, whose face was shining like the sun; and he embraced me and kissed me and said: Peace be unto thee, O beloved of our Lord, and he manifested unto me a face of love. Then he groaned and was sad and wept, and I said: O my Lord, why weepest thou? and he groaned and said unto me: Yes, master, to weep is needful for me, and to be sad about the race of the sons of men; for many and great are the good things and blessings which God has made ready for them; and so great also are the promises which he desires to grant them; but they cut themselves off, and know not, and keep not the commandments of our Lord; and all of them are not worthy of those boons and blessings. And I said to the angel who was with me: Who is this, master? This is Enoch, the scribe of righteousness. Quae jam sequuntur, de suo interpretem addidisse patet; Eliam enim ipse scriptor post demum in scenam facit prodire. Sequuntur autem haec: Then I entered within that place, and I beheld there great Elijah coming toward us; and he drew near and gave me a salutation, rejoicing and delighted. Then he turned and wept, and he said unto me: Art thou Paul? Thou shalt receive the reward of thy toils and thy teachings which thou hast done laboriously for mankind, and turned them unto life. Behold, O my son Paul, how great are the promises of God and his blessings! a few only of men deserve them, a very few of mankind; for few are they who enter these places which thou beholdest.

πολλὰ ἀγαθὰ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὐ ποιοῦσιν
τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα τούτων ἀπολαύσωσιν. καὶ ἐπηρώτησα τὸν
ἄγγελον· κύριε, τίς ἐστιν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν
Ἐνὼχ ὁ μάρτυς τῆς ἐσχάτης ἡμέρας.
[21] καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· βλέπε, ὅσα σοι ὑποδεικνύω ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, μὴ ἀναγγείλῃς αὐτά, πλὴν ἅπερ λέγω σοι. καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐστήρικτο εἰς τὸν κύκλον τοῦ οὐρανοῦ· ὁ δὲ ποταμός ἐστιν οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ λέγει μοι· οὗτος ὁ ποταμὸς ὠκεανός ἐστιν. καὶ ἦν ἐκεῖ φῶς μέγα. καὶ εἶπα· κύριε, τί ἐστι τοῦτο; καὶ εἶπέν μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ γῆ τῶν πραέων. ἢ οὐκ οἶδας ὅτι γέγραπται· μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν; αἱ οὖν ψυχαὶ τῶν δικαίων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ φυλάττονται. καὶ εἶπα τῷ ἀγγέλῳ· πότε οὖν φανεραὶ γενήσονται; καὶ εἶπέν μοι· ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως καὶ καθίσῃ ὁ κριτής· τότε οὖν προστάξει καὶ ἀποκαλύψει τὴν γῆν, καὶ αὐτὴ ἀναλάμψει, καὶ ἀναφάνωσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἅγιοι καὶ κατατρυφήσωσιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς ἀποκειμένοις ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
[22] καὶ ἦσαν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ πο-

---

[21] σοι prim. supplendum duximus | ἀποκαλύψει τ. γῆν: in cdd. scriptum est ἀποκ. τὴν πρώτην | ἀναφάνωσιν et κατατρυφήσωσιν: hanc codicum scripturam tolerabilem iudicavimus. Syriaca vide ad sectionem 22.

[22] πλήρεις (uterque -ρις) bis: hunc soloecismum ex utroque edidimus | οὐ πάντ. δὲ ex Monac; Amb om δέ | ἐάν τις μετανοήσῃ ex Monac; Amb -νοήσει.

Quae sectionibus 21 et 22 leguntur, Syrus rursus libere transformavit: And the angel who was with me answered and said unto me: Whatever I shew thee in his place, reveal not on earth unto the sons of men; for flesh and blood understand not the life which is after the resurrection; but after the resurrection they shall know. And I saw there things unutterable by a tongue of flesh. And I looked upon that land, and I saw that there was in it a river of water, and it had on its margins trees planted, on this side and on that side; and every one brings forth fruits, once every month; and these fruits are formed in all likenesses. And I saw there, in the east of that place, that it is the most desirable of all the creations of the living God; and that land was very light; and in it were trees of life, and they were full of fruit, from their root to their top. And the angel who was with me answered and said unto me: See these, O my son; God hath made ready these for those who are worthy of them. And again he said unto me: These are the promises which God hath promised to his saints; and know thou that there are seven times more than these; those which eye hath not seen nor ear heard, nor into the heart of a mortal have they entered. And behold I say unto thee, Paul, concerning the holy men who have departed out of the world, and have seen these promises, which God hath made ready,

ταμοῦ δένδρα πεφυτευμένα πλήρεις καρπῶν διαφόρων· καὶ ἐπέβλεψα ἐξ ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ ἴδον ἐκεῖ δένδρα παμμεγέθη πλήρεις καρπῶν· ἦν δὲ ἡ γῆ ἐκείνη λαμπροτέρα ἀργυρίου καὶ χρυσίου, καὶ ἦσαν ἐν ταῖς φοίνιξιν ἐκείναις ἀναδενδράδες, καὶ μυρίοι ἀκρεμόνες καὶ μυρίοι βότρυες ἐφ' ἑκάστου κλήματος. καὶ εἶπα τῷ ἀρχαγγέλῳ· τί ἐστιν τοῦτο, κύριε; καὶ λέγει μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀχέρουσα λίμνη, καὶ ἔσωθεν αὐτῆς ἡ πόλις τοῦ θεοῦ. οὐ πάντες δὲ συγχωροῦνται εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, πλὴν ἐάν τις μετανοήσῃ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ· ὅταν δὲ μετανοήσῃ καὶ μετασταθῇ τοῦ βίου, παραδίδοται τῷ Μιχαήλ, καὶ βάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην, καὶ λοιπὸν εἰσφέρει αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ πλησίον τῶν δικαίων. ἐγὼ δὲ ἐθαύμασα, καὶ εὐλόγησα τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἴδον. [23] καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἄγγε-

---

that those same groaned and said: Why did such a word escape from our mouth? and they were meditating on some small word, why they had uttered it. And I saw men there rejoicing and exalting and praising the Creator; and I inquired of him: Who are these, master? and he said unto me: These were men who were married in the world and preserved their union, as God said unto them, and kept his commandments; and their bed was pure, and behold they have delight and rejoice for ever and ever. But as for virgins, and those who were persecuted from the world and hungered and thirsted for righteousness, God shall give unto them blessings more than these, O son. And behold I shew unto thee, O Paul. And after these things he carried me to the eastward of that place; and I saw there a river of water, and its waters were white, more so than milk; and he said unto me: Dost thou see these, Paul? and I said to the angel: What are these, O my Lord? and he said to me: This is the sea of the Eucharista (id quod ex miro interpretis errore fluxit). To the east of this sea is the city of Christ, and not every man is permitted to enter that city; that is the way with the men who have committed adultery and wickedness, and kept not his commandments; they will not enter into it. But if a man turn from them and repent of his iniquity before his death, just when he departs from earth, the angels bring him, and he worships before the throne of God, and he has the mark of repentance. And he is committed unto Michael, the chief of the angels, who conducts him over this sea of Eucharista, and introduces him to the city of Christ, and he is joined with those who sinned not. And I gave praise for what I saw.

[23] τὸ δὲ φῶς αὐτῆς ὑπὲρ τὸ ita e conjectura scripsimus. Eorum loco in utroque codice nihil est nisi ὥσπερ τὸ. Praeterea φῶς τοῦ κόσμου ex Monac est; Amb om φῶς τοῦ. Idem om τὸ ante πλάτος. Syrus: And the angel who was with me answered and said unto me: Come with me, and I will introduce thee into the city. And while I was standing by that sea of joy, he brought me unto a ship, and he placed me in it, and it resembled pure gold. And I saw a multitude of angels, more than three thousand, praising and singing and raising hallelujahs before me, until I arrived at the city of Christ. And those who dwell

λος· ἀκολούθει μοι, ἵνα εἰσάξω σε εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὸ φῶς αὐτῆς. τὸ δὲ φῶς αὐτῆς ὑπὲρ τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ὑπὲρ τὸ χρυσίον, καὶ τείχη ἐκύκλουν αὐτήν. τὸ δὲ μῆκος καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς σταδίων ἕκατον. καὶ ἴδον δώδεκα πύλας κεκοσμημένας σφόδρα φερούσας εἰς τὴν πόλιν, καὶ ποταμοὶ τέσσαρες ἐκύκλουν αὐτήν, ῥέοντες μέλι καὶ γάλα καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· κύριε, τίνες οἱ ποταμοὶ οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοι οἱ δίκαιοι ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες οὐκ ἐχρήσαντο τούτοις, ἀλλ' ἐταπείνωσαν ἑαυτοὺς διὰ τὸν θεόν· ἐνταῦθα δὲ μυριοπλάσιον ἀντιλαμβάνουσιν.

24 Ἐγὼ δὲ εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν εἶδον δένδρον λίαν ὑψη-

---

in it, when they saw me, rejoiced with great joy and came out unto me and escorted me in. And when I went within that city, there was there a great river; and that city was light, seven times more than the sun; and it had seven walls round about it, and twelve thousand strong towers within it; and between them every one was a furlong. And I said to the angel who was with me: What are these, O my Lord? and he said unto me: These are the towers which separate between the sons of men. And when I beheld, I wondered and was astonished at the glory of that country. Afterwards I saw the gates open in that part and adorned with everything comely. And there were four rivers round about it: one on the east, and one on the west, and one on the north, and one on the south. And I said unto the angel who was with me: What are these rivers, O my Lord? and he said unto me: These four rivers are the likeness of those which are on earth: Gihon and Pison and Euphrates and Tigris.

24 ἔχοντα ex utroque est; item bis ἐπερώτησα. | οἱ συνερχόμενοι: codd. ὅσοι συνερχόμενοι. Syriaca: And I saw within the gates of that city great trees, which were very high; they had no fruits, but only leaves. And I saw a few men dwelling in the midst of those trees, who wept very much whenever a just man entered into the city; and they themselves were bowed down and tormented; and when I saw them, I wept, and said unto the angel who was with me: Who are these, who were not worthy to enter into the city? And the angel said unto me: It is more suitable for us to weep for these than for any men. And I answered and said: Wherefore, my Lord? And the angel said unto me: These were mourners and fasters, and they were occupied in prayer; but their heart was lofty before God, and they could not offer even one homage. Their heart was strong, and they supposed their business was going on well; they had not heard that God is opposed to the lofty, an giveth grace to the humble. And know thou, O Paul, that more than all men they praised themselves, and they gave to no man any salutation. To whom they pleased, they opened the door; but him to whom for God's sake it was necessary to open, on account of his being a stranger, they buffeted. This their high-mindedness hath prevented their entering in here. The Lord of glory, who was reviled by a cruel people, how did he bear all this, for the sake of the turning of one sheep, that it might not perish. Then knew how they ought to do, I declare unto thee, Paul, that these have taken more pains

λὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως μὴ ἔχοντα καρπόν, καὶ ὀλίγους ἄνδρας ὑποκάτω αὐτοῦ, καὶ ἔκλαιον σφόδρα, καὶ συνέκυπτον αὐτοῖς τὰ δένδρα. καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἔκλαυσα, καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅτι οὐκ ἐτράπησαν ἐλθεῖν ἐν τῇ πόλει; καὶ εἶπέν μοι· ναί. ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ κενοδοξία. καὶ εἶπον· καὶ τὰ δένδρα ταῦτα διὰ τί οὕτως ἐταπείνωσαν ἑαυτά; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπέν μοι ὅτι διὰ τοῦτό εἰσιν τὰ δένδρα μὴ καρποφοροῦντα, διὰ τὸ μὴ ἀποστῆναι αὐτοὺς ἐκ τῆς ὑπερηφανίας. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, διὰ τίνα χάριν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως ἀπετέθησαν; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· διὰ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ ἔνθεν μέλλει ἔρχεσθαι ὁ Χριστὸς εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἵνα οἱ συνερχόμενοι πρεσβεύουσιν ὑπὲρ τούτων, καὶ εἰσαχθήσονται σὺν αὐτοῖς. [25] ἐγὼ δὲ ἐπορευόμην ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἴδον ἐκεῖ πάντας τοὺς προφήτας· καὶ ἐλθόντες ἠσπάσαντό με λέγοντες· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. ἐγὼ δὲ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· κύριε, τίνες εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν πάντες οἱ προφῆται, καὶ αἱ ᾠδαὶ αὗται πασῶν τῶν προφητειῶν, καὶ ὅστις ἐλύπησε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μὴ ποιήσας τὸ θέλημα αὐτῆς διὰ τὸν θεόν· ἐξερχόμενος οὖν ἔρχεται ἐνταῦθα, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν οἱ προφῆται.

---

than all the saints; but their loftiness was not bowed. This is the cause that prevented them from entering within.

25 ἴδον ex Monac; Amb εἶδον | πασῶν τ. προφητειῶν: uterque codex πασῶν τ. προφητῶν | καὶ ὅστις ἐλύπησε τ. ψυχ. αὐτ. μὴ ποι. τὸ θέλ. αὐτῆς (cdd. -τοῖς) etc.: ita in utroque scriptum est. Videntur ii indicari quibus ἡ κατὰ θεὸν λύπη commissis peccatis a Paulo 2 Cor. 7, 10. tribuitur. Cf. Syriaca, in quibus tota sectio sic expressa est: After I passed from thence, I was going along with the angel; and he carried me up over a river, and I saw there the prophet Isaiah, and with him Jeremiah and Ezekiel and Moses, and all the line of the prophets; they rose and inquired after my health (ἠσπάσαντό με). And I said to the angel who was with me: What place is this? And he answered and said unto me: This is the place of the prophets, and of those who distressed their souls for God. When these depart from the world, they are carried to worship before God; then they are committed to Michael, the chief of the angels; and they are introduced into the city of the prophets, and these inquire after their health (ἀσπάζονται αὐτὸν) as of brethren, and they love them, because they have done the will of God; and they are all in the same enjoyment.

[26]καὶ ἀπήγαγέν με ὁ ἄγγελος ἐκ νότου τῆς πόλεως, ἔνθα ἐστὶν ὁ ποταμὸς τοῦ γάλακτος. καὶ ἴδον ἐκεῖ πάντα τὰ νήπια ἅπερ ἀπέκτεινεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης διὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. [27]καὶ ἦρέν με πάλιν ὁ ἄγγελος ἐξ ἀμφηλίου πόλεως, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τίς ὁ τόπος οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· πᾶς ὅστις γίνεται φιλόξενος τοῖς ἀνθρώποις, ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κόσμου ἔρχεται ἐνταῦθα, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν ὡς φίλον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν φιλοξενίαν. [28]καὶ πάλιν ἀπήγαγέν με εἰς ἕτερον τόπον, καὶ ἴδον ἐκεῖ ποταμὸν ἐλαιόμορφον ἐκ βορρᾶ τῆς πόλεως, καὶ ἴδον ἐκεῖ εὐφραινομένους καὶ ψάλλοντας. καὶ ἠρώτησα· τίνες εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀναθέμενοι ἑαυτοὺς τῷ θεῷ· οὗτοι γὰρ εἰσάγονται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. [29]καὶ ἐπέβλεψα,

[26] ἴδον ex Monac est; Amb (ut plerumque, sed non semper) εἶδον. **Syriaca: Then he carried me to the south of the city, and I saw there infants, those whom Herod killed; and they also rose and inquired after my health. And the angel who was with me answered and said unto me: Whoever has kept his virgin and the purity of his soul, he, when he departeth from the world, worships before the throne of God; and he is committed to Michael, the chief of the angels, who brings him to these infants, and they inquire after his health as of a father.**

[27] ἐξ ἀμφηλίου: sic uterque. Item ἐπερώτησα. **Syriaca: Then he brought me to the east of the city, and I saw there honourable old men, and the just patriarchs, Abraham and Isaac and Jacob, and the whole bands of righteous ones; and they inquired after my health with joy. And I said to the angel who was with me: Who are these, O my Lord? And he answered and said unto me: Every one who loveth strangers and sheweth mercy unto the sons of men, when he departs from the world and worships before God, by this road he goes in unto these saints, and is joined with them in this city; and they inquire after his health, and also love him, because he loved strangers like them; and they introduce him into the promised land.**

[28] **Syriaca: And he brought me to the north of the city, and I saw there sons of men who were rejoicing and exulting and taking delight. And I said to the angel who was with me: Who are these, my Lord? And he said: These are they who devoted themselves unto God with all their heart, and entered this place without fear.**

[29] ἔψαλλεν ex Monac; Amb ἔψαλεν | ὑπήκοον αὐτῷ et postea οὕτινος ὑπακούουσιν uterque. Apud Syrum iis quae Graece leguntur haec praeposita sunt: **And again he brought to the midst of the city, and there were within it twelve walls which were very high; and I inquired of the angel who was with me and said: O my Lord, is there yet any other place more than these? And he said unto me: Each one is more glorious than the other, from the first even unto the twelfth. All men, a cording to their works, are cut off by one of these walls; and every one, according to his evil deeds, is cut off by these walls, from one**

καὶ ἴδον μέσον τῆς πόλεως θυσιαστήριον μέγα καὶ ὑψηλὸν σφόδρα· καὶ ἦν τις ἑστὼς πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ τὸ πρόσωπον ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος, καὶ κατεῖχεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ψαλτήριον καὶ κιθάραν, καὶ ἔψαλλεν τερπνῶς τὸ ἀλληλούϊα, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐπλήρου πᾶσαν τὴν πόλιν· καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ὑπήκουον αὐτῷ, ὥστε σείεσθαι τὴν πόλιν ἐκ τῆς κραυγῆς αὐτῶν. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστιν οὗτος ὁ ψάλλων τερπνῶς, οὗτινος ὑπακούουσιν πάντες; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ Δαυὶδ ὁ προφήτης· αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ. ὅτε οὖν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, αὐτὸς δὲ ὁ Δαυὶδ ἐξέρχεται σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις. ὥσπερ γὰρ γίνεται ἐν τοῖς οὐρα-

---

even unto twelve, from the sight of God. Again he brought me to the middle of the city, and I saw thrones overspread and robes and crowns placed over them, such that a man can not narrate the excess of their beauty. And I said to the angel who was with me: For whom are these, my Lord? And he said: For those who in simplicity are reconciled with God, and who said in regard to themselves: We are low and despised, and accounted not themselves anything. Now they have the things thou beholdest. These did not know books, nor any other thing; but daily they gave peace to each other for the love of Christ. Some learned ones, how do they talk in their boasting. Thou beholdest these ignorant ones, who did not know anything, how they were worthy of all this glory. Iam sequuntur quae Graecis respondent: And I saw in the centre of the city a great altar, which was very high; and I saw standing on the side of the altar an aged man, great and honoured, and his face shone as the sun in the firmament; and he held in his hand a harp and said: Hallelujah; and the whole city was astonished at his voice; and together they shouted, those that were above the towers, and all said: Hallelujah. And when I saw these things, the foundations of the city were shaken with their shouting. Then I inquired of the angel who was with me: What is this voice which shakes the city and all its inhabitants? And the angel said unto me: This is David, the king and prophet, who sings in the Jerusalem of Christ. As he sang on earth, so sings here David, in spirit, and all the saints are engaged with him, with the voice of shouting; and David the prophet goes forth singing first, while all the saints after him respond: Hallelujah. And I said to the angel who was with me: Why does David sing before this altar, and these saints respond, each in his own place? And the angel answered and said unto me: When Christ the Son of God ascended on high and sat down on the right hand of his Father, this David sang alone, before his ascension, and said thus: Lift up your heads, O ye gates; and be ye lifted up, ye everlasting doors, that the king of glory may come in. Many men longed for the singing at that time; but, save that man, none reached it. Again a man hath not permission on earth to offer up sacrifice, without offering praise in it with the songs of the blessed David. Without the praise of David a man presumes not to offer; it is necessary that he sing his songs at the time of offering; for it is the body of Christ.

νοῖς, οὕτως καὶ ἐπὶ γῆς· οὐ γὰρ ἐξὸν χωρὶς τοῦ Δαυὶδ ἀνενεγκεῖν θυσίαν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον ψάλλειν τῷ Δαυὶδ τὸ ἀλληλούϊα. [30] καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τί ἑρμηνεύεται τὸ ἀλληλούϊα; λέγεται Ἑβραϊστὶ θεβὲλ μαρημαθά, λαλιὰ τῷ θεῷ τῷ θεμελιοῦντι τὰ πάντα, δοξάσωμεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. ὥστε πᾶς ὁ ψάλλων τὸ ἀλληλούϊα θεὸν δοξάζει.

[31] Τούτων οὖν οὕτως λαληθέντων μοι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐξή-

---

30 θεβὲλ μαρημαθά· ita prorsus | τῷ θεῷ· cdd. τοῦ θεοῦ item ἐπὶ τῷ αὐτῷ. Syriaca: And I said to him: O my Lord, what is the meaning of Hallelujah? And he said unto me: How much thou examinest and askest questions, Paul! Whatever thou desirest to know, know. Hallelujah in the language of the Hebrews means: Praise the Lord. Praise God, who was the first of all. Unto him do the angels, without ceasing, raise Hallelujah, and praise him who sent for us salvation and created for us all things. And I said unto him: O my Lord, then every one who says Hallelujah, praises God? And the angel said unto me: If a man sing in the assembly, and those who are near him do not respond Hallelujah, they sin. If those men do not respond, the angels will certainly respond; and if a man is sick or old, and does not respond, the guardian angel responds in his stead. But I declare that every one who is strong, and doth not respond, what do they say of him? This proud devil turneth aside; if he despises one response, does he not know that he despises to offer up an offering to God? he does not prize converse with God; for as much as a man offers prayers, he speaks with God; and he who prays not cuts himself off from converse with God.

31 ἀχερούσης ex Amb; Monac ἀχέρουσας. Syrus sic: After these things he led me out without the city, and brought me to the midst of those trees of the Eucharista (ut iam supra pro ἀχέρουσα), and the angel said unto me: This is the land of promise; it is all the delight of the saints. Then he lifted me up, and carried me above the rivers of the sea, and raised me above the sea of the ocean, which sustains the firmament of the lower heaven. And the angel answered and said unto me: Dost thou know whither thou art going, Paul? And I said: I do not know, my Lord. And he said: Follow me, and I will shew thee the place in which the souls of sinners and wicked ones are tormented. And he brought me toward the setting of the sun; and I saw there the end of heaven, made firm on a great river. And I asked him: Which lower deep is this, my Lord? And he said unto me: This is the sea of the ocean which surrounds the whole earth, and the earth is within it. And I saw there coals of fire placed in order, and a flame of fire proceeding from them; and many men are sunk in it, some of them up to the belly, and some to the lips, and some to the head; and they in the fire. And I inquired of the angel: What are these, my Lord? And he said: These made themselves not on a level with the righteous, and not with the wicked: they did not receive repentance, but filled up their life in error, and in serving their body, and did everything in fornication and great sins. They never gave themselves to repentance, and remembered not their end; and when they

γαγέν με ἔξω τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀχερούσης λίμνης καὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ βαστάζοντος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπέν μοι· ἐπίστασαι ποῦ πορεύω; καὶ εἶπον· οὐχί, κύριε. καὶ εἶπέν μοι· ἀκολούθει μοι, ἵνα σοι ὑποδείξω ἔνθα εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἦρέν με ἐκ δυσμῶν ἡλίου, καὶ ἦν ἡ ἀρχὴ τοῦ οὐρανοῦ τεθεμελιωμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὠκεανοῦ. καὶ ἴδον ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ φῶς, ἀλλὰ σκότος καὶ λύπη καὶ στεναγμός· καὶ ἴδον ποταμὸν κοχλάζοντα, καὶ πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν βεβλημένους ἐν αὐτῷ, τοὺς μὲν ἕως γονάτων, τοὺς δὲ ἕως ὀμφαλοῦ, πολλοὺς δὲ καὶ ἕως κορυφῆς. καὶ ἐπερώτησα· τίνες εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν πορνείαις καὶ μοιχείαις ἀμετανόητοι ζήσαντες. [32] καὶ ἴδον ἐκ λιβῶν τοῦ ποταμοῦ ἕτερον ποταμόν, ἔνθα ἐπέρρεεν ποταμὸς πύρινος, καὶ ἦν ἐκεῖ πλῆθος πολλῶν ψυχῶν. καὶ ἐπερώτησα

---

died, they came here. And I said to the angel who was with me: Who are those who sink to their knees in the fire? And he said unto me: These, when they go out of the church and have finished prayer, speak idle words, and desire that men should listen unto them; and they raise their voice above their companions. Then I said to him: Who are these that sink to their belly in the fire? And he answered and said unto me: Then, when they partook of the body of our Lord, would commit adultery and fornication, and kept not their body for the honour of their Lord, and restrained not themselves from wantonness until they died. And those who sink up to the lips are those who sang in the church at all times and incited each other, but by tricks and by dissembled love they deceived their companions. Afterwards I saw there, at the setting of the sun, many torments of various kinds, and full of men and women; and a river of fire flowed forth from among them, and they suffered bitter torments. And I saw there deep abysses, and in them many souls fallen upon each other. The depth of that river was thirty cubits and more. And they wept and groaned, while they said all together: Lord, have mercy upon us, O Lord God! And yet there was no mercy upon them. And I inquired of the angel who was with me: Who are these? And he answered and said unto me: These are they who hoped in God, that he might be a helper; but they were at rest on their wealth. And I inquired: O my Lord, from what time are they here? And he said unto me: From ten ages; and still longer will they remain here, age upon age, in this torment. And this abyss has no measure; and it boils more than a cauldron, as you behold.

32 ἐκ λιβῶν: ita uterque. Syriaca: Then I looked, and saw and behold another deep, which was deeper than the first; and there were in it souls of the wicked. It was so deep that, when souls were cast into it, they would hardly reach the bottom of that deep in a hundred years.

τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ κλέπται καὶ λοίδοροι καὶ συκοφάνται, οἵτινες οὐκ ἔθεντο τὸν θεὸν βοηθὸν αὐτῶν, ἀλλ' ἤλπισαν ἐπὶ τῇ ματαιότητι τοῦ πλούτου αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πόσον βάθος ἐστὶν τοῦ ποταμοῦ τούτου; καὶ εἶπέν μοι· μέτρον οὐκ ἔχει τὸ βάθος, ἀλλὰ ἀμέτρητόν ἐστιν. [33]ἐγὼ δὲ στενάξας ἔκλαυσα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· τί κλαίεις; μὴ σὺ ἐλεήμων ὑπάρχεις ὑπὲρ τὸν θεόν; ἅγιος γὰρ ὢν ὁ θεὸς μετανοῶν ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀναμένει αὐτῶν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· ἐκεῖνοι δὲ τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀπατώμενοι ἔρχονται ἐνταῦθα καὶ αἰωνίως κολάζονται. [34]καὶ κατενόησα εἰς τὸν πύρινον ποταμόν, καὶ ἴδον ἄνθρωπον γηραλέον συρόμενον ὑπὸ δυῶν, ὃν ἐχάλασαν ἕως γονάτου. καὶ ἐλθὼν ὁ ἄγγελος ὁ Τεμελοῦχος κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σίδηρον, καὶ ἐν αὐτῷ ἀνέφερεν τὰ ἔντερα τοῦ γέροντος ἐκείνου διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τίς ἐστιν οὗτος ὁ τὴν κόλασιν ταύτην ὑπομένων; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὁ γέρων ὃν ὁρᾷς πρεσβύτερος ἦν, καὶ ὅτε ἔτρωγεν καὶ ἔπινεν, τότε ἐλειτούργει τῷ θεῷ. [35]καὶ ἴδον ἐκεῖ

[33] Syriaca: And I, Paul, when I saw these things, wept over the human kind, that there was so much torment for them. And the angel answered and said unto me: Wherefore dost thou weep? why, art thou more merciful than God? And I said: God forbid, O my Lord; for God is good and long-suffering unto the sons of men, and he leaves every one of them to his own will, and he walks as he pleases.

[34] δυῶν ex utroque est, item γονάτου. Syriaca: And I looked again, and saw a river, which was more terrific than the other river. And the angels were bearing off an old man, and they sunk him in the river up to the knees. And there came a minister from the angels, and he held in his hand an iron pitchfork, and it had three tines, and they were extracting the entrails of that old man from the mouth. Then I said to the angel who was with me: What are these torments with which they are tormenting this one? and how bitter they are! And the angel said unto me: This was a priest, and he did not fulfil his ministry as he ought. He ceased not from committing adultery every day. He ate and drank and committed fornication, and the rule of his office he did not fulfil, no, not for a single day.

[35] ζώσεως: ita Monac, η eraso inter ζω et σε; Amb ζωνήσεως | αὐτῷ: hoc spiritu ipsi codices | ἀγαθοσύνη: ita uterque. Syriaca: Again I looked, and saw another old man, whom four angels were carrying off in a severe manner and at a rapid run, and they sunk him up to the knees in that river of fire; and they allowed him not to say: Lord, have mercy upon me; but tormented him with rigour. And I said to the angel who was with me: Who is this, O my Lord?

ἕτερον γέροντα φερόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἀγγέλων σπουδαίως· καὶ ἐνέβαλλον αὐτὸν ἐν τῷ πυρίνῳ ποταμῷ ἕως τῆς ζώσεως, καὶ ἐφλέγετο δεινῶς ὑπὸ ἀστραπῶν. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· τίς ἐστιν οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὃν ὁρᾷς ἐπίσκοπος ἦν, καὶ τὸ μὲν ὄνομα ἐκεῖνο ἐπησπάσατο εἶναι αὐτῷ, τῇ δὲ ἀγαθοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐ περιεπάτησεν, κρίσιν δικαίαν οὐκ ἔκρινεν, χήραν καὶ ὀρφανὸν οὐκ ἠλέησεν, οὐδὲ ἦν ἀγαπητικὸς οὐδὲ φιλόξενος· νῦν δὲ ἀπεδόθη αὐτῷ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. [36]καὶ ἔβλεψα, καὶ ἴδον μέσον τοῦ ποταμοῦ ἕτερον ἄνθρωπον ἕως ὀμφαλοῦ ἔχοντα τὰς χεῖρας ὀλαιμάτους, καὶ σκώληκες ἀνήρχοντο διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστιν οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὃν βλέπεις διάκονος ἦν, ὅστις ἔτρωγεν καὶ ἔπινεν καὶ διηκόνει τῷ θεῷ. [37]καὶ ἴδον εἰς ἕτερον τόπον, ἔνθα

And he said unto me: O my son, this was a bishop, and he did not pasture well his flock, but made for himself a name in eating and drinking and pleasures; and he remembered not the grace by which I set him over it, and accounted him worthy of the great work, that he should be a shepherd; and he did not judge one righteous judgment, nor had he mercy on the orphans and the widows.

[36] ὀλαιμάτους: ita prorsus codd. Syriaca: And I saw there another man, sunk up to his chin, and he wallowed in blood, and worms were coming out of his mouth; and he was weeping in bitterness, and he was crying out and saying: O Lord, have mercy upon me. And this torment was more severe than all the other torments. And I said to the angel who was with me: Who is this, my Lord? And he said unto me: This was a deacon, and he was wont to eat the sacrament, not according to rule, but with the gluttony of bread; and he did nothing good before God a single day, but committed adultery. Therefore they shew no mercy unto him, and his torments also are without mercy. Quae iam sequuntur, in Graecis locum non habent. Again I saw a man in severe distress, and they cast him into the river of fire. And there came to him an angel, one who presided over the torments, and he held in his hand pincers of fire, very sharp; and he was cutting off the lips of that man, little by little. And when I beheld, I, Paul, wept; and I said unto the angel who was with me: What has this one done? And he said unto me: This one was a reader and a teacher in the world, but he would not himself keep one of the words which he taught; and he died and had not repented. For this reason they torment him. Again I saw another place in which there was devouring fire and a worm, and many men and women were cast into it, and that worm was gnawing and devouring without mercy. And I said to the angel: Who are these, my Lord? And he said unto me: Dost thou see, Paul? These are those who took usury, and placed their hope in their riches, and trusted not in the Lord, that he should be unto them a Saviour; and they died without repentance, and came to this dreadful and bitter torment.

[37] κρινομένους: codd. κρινόμενος | τῶν πλησ. αὐτῶν: codicum scriptura est

ἦν τεῖχος χαλκοῦν πεπυρωμένον, καὶ ἔσωθεν αὐτοῦ ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατεσθίοντας τὰς γλώσσας αὐτῶν, δεινῶς κρινομένους. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ καταλαλοῦντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν πλησίον αὐτῶν καὶ μὴ προσέχοντες ἑαυτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. [38] καὶ ἐπέβλεψα, καὶ ἴδον βόθυνον αἱματωμένον. καὶ εἶπον· τί ἐστιν ὁ βόθυνος οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ τόπος ἔνθα βλήσκονται οἱ φάρμακοι καὶ γόητες, καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ μοιχοί, καὶ οἱ πνίγοντες χήρας καὶ ὀρφανούς. [39] καὶ εἶδον εἰς ἕτερον τόπον γυναῖκας φορούσας μέλανα καὶ ἀπαγομένας ἐν τόπῳ σκοτινῷ. καὶ ἠρώτησα· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· αὗταί εἰσιν αἳ οὐκ ἤκουσαν τῶν γονέων αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸ τῶν γάμων ἐμίαναν τὴν παρθενίαν αὐτῶν. [40] καὶ εἶδον γυναῖκας φορούσας στο-

---

τὸν πλησ. αὐτόν, ex qua τὸν ferri poterat, sed τῶν praestare videbatur. Syriaca: And again he shewed unto me a very distressing place, and more severe than the former one; for there were there men and women gnawing their tongues. And I said unto the angel who was with me: Who are these, my Lord? And he said: These are they who whispered together in church, in the time of the service of the holy ordinances, and listened not to the words of God, but talked idle words, and who forsook the converse with God; and they died without repentance.

38 τί ἐστιν: ita codices | οὗτος; καὶ εἶπ. μοι: haec a scriptore ab οὗτος ad οὗτος transiliente omissa visa sunt | βλήσκονται: ita codd. Formam ἐπιβλήσκομαι cum similibus compositis apud recentiores inveniri constat. Syriaca: And again I saw another deep, from which issue forth torments; and I saw in it men and women tormented without mercy, some of them up to their lips, and some up to their hand. And I said to the angel: What are these? And he said unto me: These are witches and wizards, who ceased not from their sorceries, till they departed out of the world.

39 et 40 ἐπιστήκοντας: codd. ἐπεστίκοντας | ἀνιλέως ἔπλησσεν: cdd. ἀνηλεῶς ἔπλησεν. Iidem ἡμῶν pro ὑμῖν. Syriaca h. l. scripta Graecis parum respondent: And I saw again, over on the other side of them, bitter darkness, and there were in it men whose cry rose up unceasingly; and they were crying out and saying: O Lord, have mercy on us, for now we have known the time of repentance. And those angels yet the more tormented them, saying: There is no place for repentance. Had you repented before death, you might perhaps have been accepted. And I, Paul, groaned and wept, and I said: Woe unto you, O wicked ones; wherefore were you born into the world? And he answered and said unto me: It is more needful to weep for the patriarchs and the metropolitans and the bishops; and weep thou over priests and over deacons; for they have all done iniquity, and yet more over lovers of moneys. They loved the torments into which they have fallen, and shewed no mercy; and to them also no mercy comes,

λὰς λευκάς, τυφλὰς δὲ οὔσας, καὶ ἐπιστήκοντας ἐπάνω ὀβελίσκων πυρίνων, καὶ ἄγγελος ἀνιλέως ἔπλησσεν αὐτὰς λέγων· νῦν ἐγνώκατε ποῦ ἔστε· ἀναγινωσκομένων ὑμῖν τῶν γραφῶν οὐ συνήκατε. καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἄγγελος· αὗταί εἰσιν αἱ φθείρασαι ἑαυτὰς καὶ τὰ βρέφη αὐτῶν ἀποκτείνασαι. ἦλθον οὖν τὰ βρέφη κράζοντα· ἐκδίκησον ἡμᾶς ἐκ τῶν μητέρων ἡμῶν. καὶ ἐδόθησαν αὐτὰ ἀγγέλῳ ἀπενεχθῆναι αὐτὰ εἰς εὐρύχωρον τόπον, τοὺς δὲ γονεῖς αὐτῶν εἰς αἰώνιον πῦρ.

41 Καὶ ἐπῆρέν με ὁ ἄγγελος ἐκ τούτων τῶν κολάσεων καὶ ἔστησέν με ἐπάνω φρέατος, ὃ εἶχεν ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ σφραγῖδας ἑπτά. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος, ὃς ἦν μετ' ἐμοῦ, πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν ἐπὶ τοῦ φρέατος τοῦ τόπου ἐκείνου· ἄνοιξον τὸ φρέαρ, ἵνα ἴδῃ ὁ ἀγαπητὸς τοῦ θεοῦ Παῦλος, ὅτι ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία θεωρῆσαι τὰς κολάσεις. καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος τοῦ τόπου· στῆθι μακράν, μέχρις ἂν ἀνοίξω τὰς σφραγῖδας. καὶ ἀνοίξαντος αὐτοῦ ἐξῆλθεν δυσωδία, ἣν οὐκ ἦν ἐπενεγκεῖν. καὶ πλη-

---

but they are tormented sevenfold; for they have lost the time of repentance. But God is merciful, who hath left every man to his own will; and they therefore deserve bitter torments.

41 οὐκ ἦν supplevimus; in cdd. enim nil nisi ἣν ἐπενεγκεῖν scriptum est | οὐχ ὡμολόγησαν (Amb ὁμολ.): uterque οὐκ pro οὐχ | καὶ ὅτι οὐκ: ὅτι supplevimus. Οὐκ h. l. et ante ἐστὶν ita positum est ut ex iis quae praecedunt: οὐχ ὡμολόγησαν, absque negatione ὡμολόγησαν vel potius ἔλεγον huc supplendum sit | βλήσκονται: vide ad sect. 38. Syriaca: And when I was weeping over these things, the angel said unto me: Art thou crazy, Paul? As yet, thou hast not seen bitter torments. Then he carried me to the west, where all the torments were made ready, and he stationed me upon a well, and I saw that the well was sealed with three seals. And the angel who was with me answered and said unto me: Paul, dost thou see this well? Then he said to the angel who stood over the mouth of the well: Open this well for Paul, beloved of our Lord; for our Lord hath given unto him permission that he should see both all the enjoyments and blessings of the righteous, and all the woes and torments of sinners. Then the angel answered and said unto us: Then stand afar off, that the odour of the stench may not reach thee. And when he opened the well, there came forth from it the odour of much stench. And the angel who was with me said unto me, that as for every one who is cast into this well, there will be no remembrance of him, neither with God nor with angels. And I said to the angel who was with me: My Lord, who are these that deserve this pit? And he said unto me: Those who do not confess Jesus Christ nor his resurrection nor his humanity, but consider him as all mortals, and who say that the sacrament of the body of our Lord is bread.

σιάσας τοῦ τόπου ἴδον τὸ φρέαρ ἐκεῖνο σκότους καὶ ζόφους πεπληρωμένον, καὶ πολλὴν στενοχωρίαν ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν πρός με ὁ σὺν ἐμοὶ ἄγγελος· οὗτος ὁ τόπος τοῦ φρέατος ὃν ὁρᾷς ἀπόβλητός ἐστιν τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀγγέλων δυσωπεῖ ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ ὅσοι οὐχ ὡμολόγησαν θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν, καὶ ὅτι οὐκ ἐνηνθρώπησεν ἐξ αὐτῆς ὁ κύριος, καὶ ὅτι ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας καὶ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ σὰρξ καὶ αἷμα, ἐν τῷ φρέατι τούτῳ βλήσκονται· καὶ ὡς προεῖπον, οὐδεὶς ἄγγελος δυσωπεῖ ὑπὲρ αὐτῶν. [42]καὶ ἴδον πρὸς δυσμὰς ἡλίου, ἔνθα ἐστὶν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἄνδρας πολλοὺς καὶ γυναῖκας ἐκεῖ βασανιζομένους. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάστασις νεκρῶν· καὶ οὐδέποτε γίνεται εἰς αὐτοὺς ἔλεος.

[43]Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ ἔκλαυσα πικρῶς. καὶ ἀτενίσας εἰς τὸ στερέωμα ἴδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ Γαβριὴλ τὸν ἀρχάγγελον κατελθόντα μετὰ στρατιᾶς ἀγγέλων, οἵτινες ἐγύρευσαν πάσας τὰς κολάσεις. καὶ ἰδόντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν κρινόμενοι ἀνεβόησαν πάντες μιᾷ φωνῇ μεγάλῃ· ἐλέησον ἡμᾶς, Γαβριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· ἠκούσαμεν γὰρ ὅτι ἔστιν κρίσις· ἰδοὺ ἐγνώκαμεν αὐτήν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἶπεν· ζῇ κύριος, ᾧ παρίσταμαι, νύκταν καὶ ἡμέ-

---

[42] His nihil est apud Syrum quod respondeat.

[43] νύκταν: ita codd. | δῴη: codicum alter δόει, alter δοεῖ. Syriaca: Then I looked to the west, and behold heaven opened; and Michael, the chief of the angels, he who is over the covenant, descending from heaven, and a host of angels with him; and he came unto those who were in torments. They said unto him: Have mercy on us; we know that thou didst always offer up supplication in our behalf, while we were in the world, and now the fearful judgment of God hath reached us. And the angel answered and said unto them: Hearken, all ye who are in torments; by that Lord before whom I stand, I do not cease to weep on your account. Yet ye, O wicked ones, would not cease to sin, and ye filled up your life with vanity; and now, O ye wicked ones, where are your prayers, and where your repentance, that peradventure there should be unto you mercy? And I, Paul, heard these things from Michael; and those wicked ones were weeping and crying, and their voice was like thunder. And I remembered the words which our Lord spake: There shall be weeping and gnashing of teeth. And the angels with me were crying out and saying: O our Lord, have mercy on the work of thy hand, have mercy on thine image.

ραν ἀδιαλείπτως πρεσβεύω ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' οὐκ ἐποίησάν τι ἀγαθὸν ἐν τῷ βίῳ ὄντες, ἀλλ' ἐν ματαιότητι ἀνήλωσαν τὸν βίον τῆς ζωῆς αὐτῶν. νῦν δὲ κλαύσω κἀγὼ σὺν τῷ ἀγαπητῷ Παύλῳ· ἴσως σπλαγχνισθῇ ὁ ἀγαθὸς κύριος καὶ δῴη ὑμῖν ἄνεσιν. ὑπήκουσαν δὲ μιᾷ φωνῇ· ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, καὶ προσέπεσαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἱκέτευον λέγοντες· ἐλέησον, κύριε, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἔπλασας κατ' εἰκόνα σήν. [44]καὶ συνεσείσθη ὁ οὐρανὸς ὡς φύλλον, καὶ ἴδον τοὺς κδ' πρεσβυτέρους κειμένους ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἴδον τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν θρόνον καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ πάντα παρεκάλουν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ ἴδον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ μετὰ δόξης καὶ ἰσχύος πολλῆς κατερχόμενον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ὡς ἐγένετο ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος, ἀνεβόησαν πάντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ τοῦ θεοῦ· σοὶ γὰρ ἐδόθη ἐξουσία τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. καὶ ἦλθεν φωνὴ λέγουσα· ποῖον ἔργον ἀγαθὸν ἐποιήσατε, ὅτι αἰτεῖσθε ἀνάπαυσιν; ἐπράξατε ὡς ἠθελήσατε καὶ οὐκ ἐμετανοήσατε, ἀλλ' ἐν ἀσωτίαις τὸν βίον ὑμῶν ἀνηλώσατε. νῦν δὲ διὰ Γαβριὴλ τὸν ἄγγελον τῆς δικαιοσύνης μου καὶ διὰ Παῦλον τὸν ἀγαπητόν μου δίδωμι ὑμῖν νύκταν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας κυριακῆς, ἐν ᾗ ἠγέρθην ἐκ νεκρῶν, εἰς ἀνάπαυσιν. καὶ ἀνεβόησαν πάντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν λέγοντες· εὐλογοῦμέν σε, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· βέλτιον ἡμῖν ἡ τοιαύτη ἀνάπαυσις ἢ τὴν ζωὴν ἣν ἐζήσαμεν ἐν τῷ κόσμῳ πολιτευόμενοι.

---

[44] ἐμετανοήσατε: ita codices, item rursus νύκταν | ἠγέρθην reposuimus pro ἠγέρθη, quod uterque codex praebet. Ex Syro interprete haec tantum huc spectant: And when these things took place, I, Paul, stood confounded, and I saw the heavens shaking, like trees before the wind. And the gates were opened, and I saw our Lord coming with an escort on the clouds of heaven; and the odour of incense went forth before him from the earth even unto his throne. And I saw twenty-four elders casting themselves down before God and making supplication. And the four winds of heaven worshipped and made supplication before God. And all the angels were crying out and speaking with them. And I heard the voice of our Lord, saying: What do my glorious angels desire? And the angels answered and said: Plenitude of thy mercy unto the sons of men. Then all those who were in the torments lifted up their voice and said: O Lord Jesus Christ, son of the living God, have mercy on the work of thy hands.

45 Καὶ μετὰ ταῦτα λέγει μοι ὁ ἄγγελος· ἰδού, ἴδες πάσας τὰς κολάσεις· δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἵνα σε ἀπάγω εἰς τὸν παράδεισον, καὶ μεταβάλλῃς τὴν ψυχήν σου τῇ θεωρίᾳ τῶν δικαίων· πολλοὶ γὰρ ἐπιθυμοῦσιν τοῦ ἀσπάσασθαί σε. καὶ ἔλαβέν με ἐν ῥιπῇ τοῦ πνεύματος, καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὸν παράδεισον. καὶ λέγει μοι· οὗτός ἐστιν ὁ παράδεισος, ἔνθα παρέβησαν Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα. καὶ ἴδον ἐκεῖ δένδρον παμμεγέθη ὡραῖον, ἐν ᾧ ἐπανεπαύετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἐξήρχετο πᾶν εὐωδέστατον ὕδωρ, μεριζόμενον εἰς τέσσαρα ὀρύγματα. καὶ εἶπα τῷ ἀγγέλῳ· κύριε, τί ἐστιν τοῦτο τὸ δένδρον, ὅτι ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ πολὺ πλῆθος τοῦ ὕδατος τούτου, καὶ ποῦ προχωρεῖ; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· πρὶν γενέσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διεμέρισεν αὐτὰ εἰς τέσσαρας ἀρχὰς καὶ κεφαλάς, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν Φεισών, Γεῶν, Τίγρις, Ἐφράτης. καὶ κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς ἐπήγαγέν με πλησίον τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ. καὶ λέγει μοι· τοῦτό ἐστιν τὸ δένδρον δι' οὗ ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔλαβεν Ἀδὰμ παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ ἔφαγεν, καὶ λοιπὸν ἐξεβλήθησαν ἐντεῦθεν. καὶ ὑπέδειξέν μοι ἕτερον δένδρον τῆς ζωῆς, καὶ εἶπέν μοι· τοῦτο φυλάττουσιν Χερουβὶμ καὶ ἡ φλογίνη ῥομφαία. 46 ἐμοῦ δὲ προσέχοντος τῷ ξύλῳ καὶ θαυμάζοντος, ἴδον γυναῖκα ἀπὸ μακρόθεν ἐρχομένην καὶ πλῆθος ἀγγέλων ὑμνούντων αὐτήν. καὶ ἐπηρώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστιν αὕτη, κύριε, ἡ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ καὶ ὡραιότητι; καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· αὕτη ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου. καὶ ἐλθοῦσα ἠσπάσατό με λέγουσα· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων· σὺ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ κατήγγειλας ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐκκλησίας συνέστησας, καὶ μαρτυροῦσίν σοι πάντες οἱ σωθέντες διὰ σοῦ· ῥυσθέντες γὰρ ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων διὰ τῆς σῆς διδασκαλίας ἔρχονται ἐνταῦθα.

45 δένδρ. παμμεγέθη: sic uterque | φεισών correximus pro φισόν. Intacta reliquimus γεῶν (quod γηών edi solet) et ἔφρατης (quam scripturam etiam codex B in Apocalypsi utroque loco tuetur). Syrus haec non habet, nec magis quae sectionibus 46 et 47 leguntur.

46 ἐπηρώτησα Monac; ἐπερώτησα Amb | μαρτυρ. σοι: Monac σου pro σοι, Amb plane omittit | τῆς σῆς: σῆς supplevimus.

[47]Ἔτι τούτων λαλούντων μετ' ἐμοῦ, ἀτενίσας εἶδον ἄλλους τρεῖς ἄνδρας ἐρχομένους. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οἱ προπάτορες οἱ δίκαιοι. καὶ ἐλθόντες ἠσπάσαντό με λέγοντες· χαῖρε, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. . . . . ὁ θεὸς οὐκ ἐλύπησεν ἡμᾶς. ἀλλ' οἴδαμέν σε ἐν σαρκὶ πρὶν ἐξελθεῖν σε ἐκ τοῦ κόσμου. καὶ ἀκολούθως εἴπασίν μοι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Μανασσῆ. καὶ λέγει μοι εἷς ἐξ αὐτῶν, Ἰωσὴφ ὁ πραθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ· ἄκουσόν μου, φίλε τοῦ θεοῦ Παῦλε· οὐκ ἀπέδωκα τοῖς ἀδελφοῖς μου, οἳ κατηράσαντό με. μακάριος γὰρ ὁ δυνάμενος ὑπομεῖναι πειρασμόν, ὅτι κύριος ἀνταποδώσει αὐτῷ ἑπταπλασίονα τὸν μισθὸν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. [48]καὶ ἔτι τούτου λαλοῦντος μετ' ἐμοῦ, ἴδον ἄλλον ἐρχόμενον μακρόθεν, καὶ ἦν ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις ἀγγέλου. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον λέγων· κύριε, τίς ἐστιν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ νομοθετήσας, δι' οὗ ὁ θεὸς ἐξήγαγεν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ δουλείας Αἰγύπτου. καὶ πλησίον μου γενάμενος ἠσπάσατό με κλαίων. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πάτερ, τί κλαίεις, δί-

---

[47] Post ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ nonnulla excidisse apparet.

[48] με δεῖ correximus pro με ἄν, quod in cdd. nostris scriptum est. Syrus post verba on the work of thy hands (sect. 44) sic pergit: And I saw a throne, and before it were prophets and behind them apostles and martyrs and confessors, and every one of them in his order. And while I, Paul, was astonished at all this, I saw an old man standing by me, and he was beautiful in appearance, and an angel singing before him. And I inquired of the angel who was with me: Who is this? And he said unto me: This is Moses, the founder of the divine laws. And he drew nigh unto me and inquired after my health, and he was weeping. And I said unto him: Wherefore weepest thou, master? And he said: I weep for the thing that I have planted in the world, and it hath not brought forth fruit; and all the great miracles which God wrought by my hands, they understood not; and they forsook not the worship of idols; and Israel turned not unto the Lord. I declare unto thee, O Paul, that in the hour the cruel ones crucified the Son of God, him who gave unto them laws, at the same time all the angels stood in sorrow, and all the righteous patriarchs did likewise; and the angels desired at once to destroy the crucifiers; but the command of the living God restrained them, that he might fulfil the words of the prophets. But the patriarchs were all looking at me and saying unto me: See, the sons of thy people, what have they done to the Son of God? Therefore I say unto thee, O Paul, blessed art thou, and blessed is the generation of which thou art a minister; and they do not know to what a boon thou dost invite them.

καιος ὢν καὶ πρᾷος; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· κλαῦσαί με δεῖ ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, ὅτι μόχθον κατέβαλλον εἰς λαὸν ἀσύνετον, καὶ καρπὸν οὐκ ἤνεγκαν· καὶ βλέπω τὰ πρόβατα ἅπερ ἐποίμαινον ἐσκορπισμένα, καὶ ὁ μόχθος ὃν ἐμόχθησα διὰ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη· καὶ τὰς δυνάμεις καὶ στρατιὰς ἴδον ἐμμέσῳ αὐτῶν, καὶ οὐ συνῆκαν· καὶ βλέπω τοὺς ἐξ ἐθνῶν προσκυνοῦντας καὶ πιστεύσαντας διὰ τοῦ λόγου σου καὶ ἐπιστρέψαντας καὶ ἐρχομένους ἐνταῦθα, καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ μου τοῦ τοσούτου οὐδεὶς συνῆκεν. ὅτε γὰρ ἐκρέμασαν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, πάντες οἱ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι καὶ οἱ δίκαιοι καὶ πᾶσα κτίσις ἡ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων ἐκόψαντο καὶ ἐθρήνησαν κοπετὸν μέγαν· οἱ δὲ ἀσεβεῖς καὶ παράφρονες Ἰουδαῖοι οὐ συνῆκαν· διότι ἡτοιμάσθη αὐτοῖς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος.

[49] Ἔτι τούτου λαλοῦντος ἦλθον ἄλλοι τρεῖς καὶ ἠσπάσαντό

---

[49] πριόνι: hoc accentu notatum. Syriaca: And while he was talking, there came unto me twelve others, saying unto me: Art thou Paul, who was called Saul? We have heard before God a good remembrance of thee. Then I said: Who are ye, my masters? tell me. The first one answered and said: I am Isaiah, the distinguished prophet; and Manasseh the son of Hezekiah, sawed me through with a woodsaw. And another answered and said: I am Ezekiel, the son of Buzi, he whom the Jews dragged on the mountain until the brains of my head went out. And all of us, my son, died in this way, and not one of us by a natural death. God constrained us, that we should turn Israel; and every one of us, in some way, they tormented. O Paul, blessed is the people that repents through thee, and blessed is the generation whose minister thou art. And one of them answered and said unto me: My son, I received angels into my house as strangers, and the sons of the city came to take them away from me by force, for wantonness; and I gave them my two daughters, who were virgins, and said unto them: Do unto them as you please; lo, the two know not a man, and to these men do no wickedness; and they listened not unto me. And lo, thou seest, Paul, that every evil-doer is thus rewarded.

His Syrus addit sectionem de Jobo, quae in Graecis non legitur. Constat his: And after these things I saw there coming towards me another old man, whose face and looks shone very brightly, like an angel; and his angel before him, singing and praising. And I said to the angel who was with me: Then, my master, as for every one of the saints, the angel who guideth him in the world is here with him praising; and wherever he goeth, he walketh before him; and the angels and saints have a love that cannot be divided. From the day that they do the will of God, they do not separate from them; and in every place where they sojourn, the praise of the Lord is in their mouth. Then I inquired of the angel who was with me: Who is this old man, master? And he

με λέγοντες· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ, ἐκκλησιῶν τὸ καύχημα καὶ ἀγγέλων πρόσχημα. καὶ ἠρώτησα· τίνες ἐστὲ ὑμεῖς; καὶ ὁ πρῶτος εἶπεν· ἐγώ εἰμι Ἡσαΐας, ὃν ἔπρησεν Μανασσῆς ἐν ξυλίνῳ πριόνι. καὶ ὁ δεύτερος εἶπεν· ἐγώ εἰμι Ἱερεμίας, ὃν ἐλιθοβόλησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἔμειναν πυρούμενοι τῷ αἰωνίῳ πυρί. καὶ ὁ τρίτος εἶπεν· ἐγώ εἰμι Ἰεζεκιήλ, ὃν ἔπειραν οἱ χριστοκτόνοι· ταῦτα πάντα ὑπεμείναμεν, καὶ τὴν λιθίνην καρδίαν τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἠδυνήθημεν ἐπιστρέψαι. καὶ ἔρριψα ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, δεόμενος τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ἔλεος μετ' ἐμοῦ λυτρωσάμενος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων. καὶ ἦλθεν φωνὴ λέγουσα· μακάριος εἶ σύ, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ, καὶ μακάριος οἱ πιστεύσαντες διὰ σοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτοῖς ἡτοιμάσθη ἡ αἰώνιος ζωή.

50 Ἔτι ταύτης τῆς φωνῆς λεγούσης ἦλθεν ἄλλος κράζων· μακάριος εἶ, Παῦλε. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστιν

---

said unto me: This is righteous Job. And he drew nigh unto me and gave me a salutation and said unto me: Paul, thine honour and remembrance are always with God and among all the saints. And I am Job, who endured many temptations from Satan. Thirty years he left me, until I fell, prostrated and smitten with evil boils. Worms swarmed upon me, and every one of them about three fingers. And Satan daily uttered threats over me, saying: Curse thy God and die. And when he prompted my sons with me to come and comfort me, then Satan would say with their tongue: How much Job suffers these torments and the plague of boils. And every day he urged them to say to me: Blaspheme against the living God and die. But I yielded not to the desire of the wicked one, but always said: The Lord gave, and the Lord hath taken away; blessed be his name. It were better for me that I should remain under the scourge with which I was so much distressed, all the days of my life, than that I should blaspheme against God. And I would not cease from blessing his name, and he was long-suffering unto me in all that distress, for whom everything is easy; for what is the affliction of this world, compared with the promises of God, which he has prepared for his called, and those who delight in his love?

50 Syriaca: And I saw another old man, saying unto me: Peace be unto thee, O Paul. And I said unto the angel who was with me: Who is this old man, my master? And he himself said to me: I am Noah, of the ark of the flood. I was six hundred years old, when I was building the ark for all flesh; and I ceased not to tell the sons of men: Repent of your evil deeds, for behold a flood cometh, and it will destroy you. And they saw that I prayed by night and day for them; bread I ate not in quietness, and the hair of my head I shaved not; and I hoped that peradventure God would shew mercy unto the work of his hands and not destroy it. But they repented not and considered not.

οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν Νῶε ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἠρώτησα αὐτόν· τίς εἶ; καὶ εἶπέν μοι· ἐγώ εἰμι Νῶε ὁ ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν κτίσας τὴν κιβωτόν, καὶ μὴ ἀποδυσάμενος ὃν ἐφόρουν χιτῶνα μηδὲ ξυρησάμενος τὴν κεφαλήν μου, ἀλλὰ καὶ ἐγκράτειαν ἀσκήσας οὐκ ἐπλησίασα τῇ γυναικί μου, καὶ εἰς τὰ ἑκατὸν ἔτη ὁ χιτών μου οὐκ ἐρυπώθη, καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς μου οὐκ ἐλαττώθη· καὶ οὐκ ἐπαυσάμην τοῖς ἀνθρώποις κηρύσσειν· μετανοεῖτε· ἰδοὺ γὰρ κατακλυσμὸς ἔρχεται. καὶ οὐδεὶς συνῆκεν, ἀλλὰ πάντες ἐξεμυκτήριζόν με, μὴ φειδόμενοι τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν, ἕως οὗ ἦλθεν τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἀπώλεσε πάντας.

51 Καὶ ἀποβλέψας ἴδον ἄλλους δύο ἀπὸ μακρόθεν. καὶ ἐπε-

---

51 ἐνὼχ καὶ ἠλίας: rectius apud Syrum de Helia et Elisa scribi videtur. Ceterum post verba ἐπὶ τὴν γῆν pauca tantum perisse, ut per se probabile est, ita ex Syro intellegitur. Post Heliae enim orationem ille angelum a Paulo discessisse significat et Paulum sibi ipsi esse redditum. Quid praeterea ex Syro ad Graecum textum supplendum faciat dubium est; Syrus enim ea quae de libello Pauli sub fundamento domus Tarsi invento ab initio Graeci textus scripta sunt ad finem narrationis transtulit, quemadmodum iam supra ad sect. 2. dictum est et infra accuratius indicabitur. Legitur autem sectio 51. in Syro sic: And after these things I saw two coming unto me; and the angel who was with me said unto me: These are Elijah and Elisha. And they came unto me and inquired after my health; and Elijah said unto me, while rejoicing with me: I prayed before God concerning the people of Israel, and it rained not upon them rain for three years and six months; for their iniquity was great. I spake unto them, and they would not hear me. And I remembered that whatever a man asks, the Lord granteth it unto him; as David the prophet hath said: The Lord is nigh unto those who call upon him in truth; and he performeth the will of them that fear him. And often the angels asked that he would give them rain, and he gave not, until I called upon him again; then he gave unto them. But blessed art thou, O Paul, that thy generation and those thou teachest are the sons of the kingdom. And know thou, O Paul, that every man who believes through thee hath a great blessing, and a blessing is reserved for him. Then he departed from me.

And the angel who was with me led me forth, and said unto me: Lo, unto thee is given this mystery and revelation; as thou pleasest, make it known unto the sons of men. (Quae iam sequuntur, potius ab interprete inventa quam translata videntur.) And I, Paul, returned unto myself, and I knew all that I had seen; and in life I had not rest that I might reveal this mystery; but I wrote it, and deposited it under the ground and the foundation of the house of a certain faithful man, with whom I used to be in Tarsus, a city of Cilicia. And when I was released from this life of time, and stood before my Lord, thus said he unto me: Paul, have we shewn all these things unto thee, that thou shouldst deposit them under the foundation of a house? Then send and disclose, concer-

ρώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἰπέν μοι· οὗτοί εἰσιν Ἐνὼχ καὶ Ἡλίας. καὶ ἐλθόντες ἠσπάσαντό με λέγοντες· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· τίνες ἐστὲ ὑμεῖς; καὶ ἀποκριθεὶς Ἡλίας ὁ προφήτης εἰπέν μοι· ἐγώ εἰμι Ἡλίας ὁ προφήτης ὁ προσευξάμενος εἰς τὸν θεόν, καὶ ἐποίησεν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ μὴ κατελθεῖν ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰς ἀδικίας τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. πολλάκις γοῦν καὶ οἱ ἄγγελοι παρεκάλεσαν τὸν θεὸν διὰ τὸν ὑετόν· καὶ ἤκουσα· μακροθυμήσατε, ἕως ἂν ὁ ἀγαπητός μου Ἡλίας προσεύξεται, κἀγὼ ἀποστελῶ τὸν ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν.....

---

ning this Revelation, that men may read it, and turn to the way of truth, that they also may not come to these bitter torments.

Haec verba excipit historia libri inventi. Initium quod supra non ad verbum adscripsimus, ita se habet: And thus was this Revelation discovered. When this Paul the apostle was in Tarsus, a city of Cilicia, in the house of an honourable man, the angel of the Lord appeared in a dream unto that man and said unto him: Destroy the foundation of this house, and the thing thou findest take. And the man did not understand; he thought that it was a lying dream, and paid no attention. And again he returned to him the second time, and urged him saying: I say unto thee, O man, pull down all the foundation of this house, and see everything that thou findest in it, take it and make it known unto the sons of men, that they may turn from the evil way unto life. Post haec legitur: Then that man arose in wrath etc., ut iam exscriptum est.

πολλὴν σφόδρα παρὰ τὸν ἥλιον φωτεινοτέραν. [3] καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· θεώρησον, δίκαιε Ἰωάννη. καὶ ἀνέτεινα τὸ ὄμμα, καὶ εἶδον βιβλίον κείμενον, ὡς νομίζειν με, ἑπτὰ ὀρέων τὸ πάχος αὐτοῦ· τὸ δὲ μῆκος αὐτοῦ νοῦς ἀνθρώπων οὐ δύναται καταλαβεῖν, ἔχοντα σφραγῖδας ἑπτά. καὶ εἶπον· κύριε ὁ θεός μου, ἀποκάλυψόν μοι τί ἐστιν γεγραμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. [4] καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τοῦτο τὸ βιβλίον ὃ ἑώρακας, γεγραμμένα εἰσὶν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης κρίματα καὶ δικαιοσύνη. [5] καὶ εἶπον· κύριε, πότε μελ-

---

[3] καὶ πάλιν etc. cum ABCD: F καὶ -- ἄκουσον δίκ. ἰω. καὶ θεώρησον, E om | κ. ἀνέτεινα (C -νον) τ. ὄμμ. cum AC; reliqui om | F καὶ ἀναβλέψας εἶδον | ABC ἴδον | C om κείμενον | ὡς νομίζειν με cum A: D ὡς νομίζον ἴσον, C ὡς νομίζων, F ὡς ἐνόμιζον (item G addito ἴσον), E nil nisi ὡς, B om, sed vide post | ἑπτ. ὀρέων (C ὄρη) τὸ πά. αὐτ. cum CDFG; item A τὸ πά. αὐτ. ὡς ἑπτ. ὀρέων: E ἑπτακοσίων πήχεων τὸ πάχ., B vide post | ἀνθρώπων cum AD, item B (qui totum locum sic habet: οὗ τὸ μῆκ. καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ πάχ. νοῦς ἀνθρ. etc): CEFG ἀνθρώπου | καταλαβεῖν (CE -βέσθαι) cum ACEFG: BD κατανοῆσαι | ἔχοντα cum CDFG: AB ἔχων, E ἔχον δὲ | καὶ εἶπον: B καὶ τοῦτο θεασάμενος ἐγὼ ἰωάννης εἶπον | κύριε usque ἀποκάλ. μοι cum D, item E omisso ἀποκάλ. μοι, F (et G?) ἀποκάλ. μοι κύριε: AC ἄκουσον τοῦ δούλου σου τῆς φωνῆς κύριε (C om τ. φω. κύρ.) καὶ ἀποκ. μοι, B δέομαί σου κύριε, ἀποκάλυψ. μοι τῷ δούλῳ σου | τί ἐστ. (E εἰσιν) γεγραμμένον (E -μένα, item D) ἐν τ. βι. τούτ. cum ADE; item C τί ἐστ. τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμ., F (et G?) τὸ βιβλίον τοῦτο, B τί ἐστι τὸ βιβλίον ὃ ἑώρακα·

[4] καὶ ἤκ. φω λε. μοι: E om | ἄκ. δίκ. ἰω. cum BCDE: AG om | BC om τοῦτο, E om τοῦτο usque ἑώρακ. (F a verbis ἀποκάλ. μοι κύρ. τὸ βιβλ. τοῦτο pergit καὶ πάντα ἐν αὐτῷ γεγραμμ. τὰ ἐν τῷ mediis omissis) | γεγραμμ. εἰσίν (ita A, C εἰσ. γεγρ., BD ἔστι [D ἔστε] γεγραμμένα): C add ἐν αὐτῷ. De E vide post, de F ante. | τὰ ἐν τῷ (cum BDEFG; AC om) οὐρ. καὶ τὰ (AB om) ἐ. τ. γ. καὶ (CD om) τὰ -- πάσης φύ. ἀνθρ. (cum ACD: BEF πᾶσα φύσις ἀνθρώπων [F -που]) κρίματα (cum AE, D κρίμασιν, BCF κρίμα) κ. δικ. Post δίκ. ἰωάννη E sic pergit: πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ -- κρίματ. κ. δικ. ἀναγραφόμενα. B post δικαιοσύνη addit: καὶ φανερωθήσονται εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος, ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει· καθὼς ὁ προφήτης δανιὴλ ἑώρακεν κριτήριον· ἐκάθισα, καὶ βιβλία ἀνεῴχθησαν (in codice per omnia vitiosissimo scriptum est: ἐκάθησαι· καὶ βύβλη ἀνεώχθησαν)· τότε καθίσονται καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. Tum pergit: ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσα ὑπὸ τοῦ κυρίου μου, καὶ πάλιν ἠρώτησα· ὑπόδειξόν μοι, κύριέ μου, πότε μέλλῃ γενέσθαι, καὶ τί εἰς (codex τεῖς pro τί εἰς) σημεῖα διαφέρουσιν οἱ καιροὶ καὶ οἱ χρόνοι, ἵνα κἀγὼ ἀναγγείλω τοῖς ἀδελφοῖς μου τοῖς ἀποστόλοις καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

[5] πότε μέλλουσιν (A μέλλει) ταῦτ. γεν. (D γε. τα., F τα. ἀποκαλυφθῆναι) -- ἐκεῖνοι cum ACDF (et G): E καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθ. | μέλλει: A

λουσιν ταῦτα γενέσθαι, καὶ τί διαφέρουσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· μέλλει τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γενέσθαι πλησμονὴ σίτου καὶ οἴνου, οἵα οὐ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς οὐδ' οὐ μὴ γένηται ἕως οὗ ἔλθωσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι. τότε ὁ στάχυς τοῦ σίτου ἐκφυεῖ ἡμιχοίνικον, καὶ ὁ ἀγκὼν τοῦ κλήματος ἐκφυεῖ χιλίους βότρυας, καὶ ὁ βότρυς ἐκφυεῖ ἡμίσταμνον οἴνου· καὶ τοῦ ἐπερχομένου ἔτους οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς ἡμιχοίνικον σίτου οὐδὲ ἡμίσταμνος οἴνου.

6 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε

---

add γάρ | τῷ: CE ἐν τῷ | οἴνου: A add πολλή, item E (πλήθει et πολλοί corrupte) ἐπὶ τῆς γῆς (C τὴν γῆν) cum CDE: AFG om | οὐδ' οὐ μή (C οὐδὲ μή, F οὐδὲ) γένηται (EF γενήσεται): F add πώποτε (A πώποτε omissis οὐδ' οὐ μὴ γέν. ex errore) | ἕως οὗ: A μέχρις ἄν | E τότε γὰρ | ἐκφυεῖ primum cum CE: A χύνη, G ἐκχύνει, DF ἐκχέει, B ἐκχέοι | ἡμιχοίνικον cum A (ἡμιχύνηκον), item D χίνικον: C εἰμιφίνηκον, G ἡμινφοίνικον, F ἐπιφοίνικος, quae omnia ex ἡμιφοίνικον corrupta videntur esse. Nec minus corrupte E ἓν μὴ ζαρον σήτου (σίτου etiam G addit), B ἡμισικοσκηνων | ὁ (A ἡ) ἀγκών (E ἀγηκον) cum ADE: C ὁ κλάδος, F ὁ εἷς στάχυς? B τὸ κλῆμα pro ὁ ἀγκ. τ. κλήμ. | ἐκφυεῖ (D φυεῖ) cum CDE, A ποιήσει, F ἐκχέει, B om | ἐκφυεῖ tert (D φυεῖ, A εὐφυεῖ) cum ACDE: B om (F post ἐκχέει om χιλίους usque ἐκφυεῖ) | ἡμίσταμνον cum AC, item F (ἡμινσταμνον), DE στάμνον, B ἡμισισταμνο | καὶ τοῦ ἐπερχ. ἔτους cum C; F (G?) καὶ εἰς τὸ ἐπερχόμενον ἔτος, D καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον, B καὶ τοῦ ἐπερχομένου καιροῦ, E καὶ ἐν τῷ ἐπερχομένῳ χρόνῳ, A καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθαι· καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, ἰωάννη· ἐρχομένου τοῦ καιροῦ | ἐπὶ προσώπου (BE -ωπον) πάσης (BD om) τ. γῆς: A om, E post οἶνος ponit | ἡμιχοίνικον (D οἴμοι χίνικον, C ἥμισυ φίνηκον, F φοίνικα) σίτου cum ACDF: BE σῖτος | ἡμίσταμνος (οἴμοι στάμνος D, ἡμίσταμνον A, ἥμισυ στάμνου C) οἴνου cum ACD; F στάμνον οἴνου: BE οἶνος, sed B add οὔτε ἔλαιον. Praeterea BE οὔτε σῖ. οὔτε οἶν., item F οὔτε φοί. σίτ. οὔτε στ. οἴν., CD καὶ pro οὐδέ. B post verba ἄκουσ. δίκ. ἰω. totam sectionem sic habet: ὅταν ἴδητε (codex ηδυται) σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ συνεχοῦς (sic) πόλεμον, ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεῖς ἐπὶ βασιλεῖς καὶ λιμοὺς καὶ σεισμούς, τότε ἐγγίζει τὸ τέλος· καὶ μέλλουσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι γενέσθαι πλησμονὴ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, οἵα οὐ γέγονε πώποτε· τότε ὁ στάχυς τοῦ σίτου ἐκχέοι (sic) ἡμισυκόσκινον, καὶ τὸ κλῆμα χιλίους βότρυας, καὶ ὁ βότρυς ἡμισύσταμνον οἴνου· καὶ τοῦ ἐπερχομένου καιροῦ φθαρήσεται, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς οὔτε σῖτος οὔτε οἶνος οὔτε ἔλαιον.

6 καὶ πάλιν (ita BCD; F om) εἶπ. (D add πρός κύριον) κύριε, ἀπὸ (BD praem καὶ) τότ. τί μέ. (D τί μέ. τότ.) ποιεῖν (ita CDF; B μέλλει γενέσθαι); καὶ ἤκ. φωνῆς λεγούσης (F φωνὴν λέγουσαν) μοι· ἄκ. δίκ. ἰω. (B om ἄκ. δί. ἰω., C add ταῦτα πάντα ἐλάλησα σοι): haec omnia AE om | τότε: AE καὶ τότε | ἀρ-

φανήσεται ὁ ἀρνητὴς καὶ ἐξορισμένος ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὁ λεγόμενος ἀντίχριστος. καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι ποταπός ἐστιν. [7] καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ζοφῶδες, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὀξεῖαι ὡς βέλη, οἱ ὄφρυες αὐτοῦ ὡσεὶ ἀγροῦ, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ὁ ἀστὴρ ὁ πρωῒ ἀνατέλλων, καὶ ὁ ἕτερος ὡς λέοντος, τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς πῆχυν μίαν, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σπιθαμιαῖοι, οἱ δάκτυ-

---

νητής: C add καὶ ὑπερήφανος | ἐξορισμένος (ita omnes) ἐν τῇ σκοτ. (F ἐν τῷ σκότει, BD om ἐν τ. σκ., sed B add διάβολος): C ἐξορ. ὁ ἐν σκοτίᾳ μένων | ὁ λεγόμενος: D om | ἀντίχριστος (D -χρηστος): E add καὶ ὑποδεικνύει τὰ τῆς πλάνης αὐτοῦ φαντάσματα, λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνϑρώπου, καὶ παραδεικνύει (cod. -δύκνοι) αὐτὸν ὡς ϑεόν, καὶ στήσει τὸν τόπον αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ κρανίου, ὅπου ἦλϑεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ διὰ τοὺς ἐν ᾅδῃ ὀδυρομένους, καὶ ἄρχεται τὸ κρῖναι μετὰ πραότητος καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς καὶ συγχωρήσεως ἁμαρτωλῶν, καὶ ὥς φησι συγχωρεῖ ἁμαρτήματα. καὶ ἀκούσονται οἱ πεπλανημένοι αὐτὴν τὴν συγχώρησιν, καὶ συναχϑήσονται ἄγνωστοι καὶ ἀγραμματιστὶ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· μὴ ἄρα εὑρίσκομεν αὐτὸν δίκαιον; ἔστιν ἐπιστηρίζων (in codice: εὑρίσκομεν αὐτόν· δίκαιός ἐστιν ἐπιστηρίζων) ὁ δῆμος τῶν φονευτῶν ἰουδαίων. ὅϑεν καὶ ὡς πρότιμον δείκνυσιν αὐτόν, τοῦ τόπου καὶ τοῦ ναοῦ πρόνοιαν ποιούμενος. καὶ λέγουσιν οἱ ἀγνώμονες ὅσα... (cod. ἐνεγκατευσώμεϑα?) διὰ τοὺς λόγους καὶ τὰς παραινέσεις τῶν προφητῶν. Quae sequuntur, ad sect. 8. pertinent: καὶ πάλιν ὁ μαϑητὴς τοῦ κυρίου ἠρώτησε λέγων· εἰπέ μοι, κύριέ μου, καὶ μετὰ ταῦτα τί μέλλεις ποιεῖν; ἄκουσον, δίκαιε ἰωάννη· ϑεωρῶν ὁ ϑεὸς τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ ἀποστέλλει ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, τὸν βαυριήλ (sic), λέγων· ἀπέλϑατε, σαλπίσατε (sequitur ἀέρος ἅς, conjeceris simile aliquid ut τοῖς πνεύμασιν ἀέρος ἵνα) κρατήσουσιν τὸν ὑετόν, καὶ ἡ γῆ ξηρανϑήσεται, καὶ αἱ βοτάναι (cod. ἡ βατάνες) ψυγήσονται, καὶ ποιήσει τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἵνα δρόσον μὴ δώσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κρύψῃ τὰς νεφέλας εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ καταστείλῃ (hoc loco -στήλω) κέρας τῶν ἀνέμων, ἵνα μὴ ἄνεμος συστῇ (sic) ἐπὶ (cod. ἀπὸ) προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ἔσται ϑάμβος πολὺ (cod. πολλῇ) ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (cf C ad sect. 7). Post haec quae leguntur, vide ad sect. 8; pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριε, πόσα ἔτη μέλλουσιν etc. | πάλιν: AE om | εἶπον: B add ἐγὼ ἰωάννης | E κύρ. μου | ἀποκάλ. μοι cum ABDFG: CE om | ποταπ. ἐστ. (G add ὁ ἀντίχριστος, item E οὗτος ὁ ἀντίχρ.): D πῶς μέλλει εἶναι

[7] καὶ ἤκ. φω. λεγ. μοι cum BCD, item F additis ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη: E ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη, A καὶ εἰπέ μοι· ἄκουσ. δίκ. ἰω. | τὸ (B add μὲν) εἶδος (F praem ἔστω): B τὸ φῶς | ζοφῶδες: A add ἐστιν, B add καὶ μελανώμενον | ὀξεῖαι (AD ὀξύς, C ὀξῖς, B ὀξήσου, EF om) ὡς (A ὥσπερ, C ὡσεὶ) βέλη (A βέλος, B βελώνια, F φόλλος?): E add ἠκονημένα | οἱ (C ἡ) ὄφρυες (D ὄσφριες, F ωσφριες, B φροῖς, E ὡσφρὺς, C ὀφρὶς) αὐτ. ὡσεὶ ἀγροῦ (D ὡσεἰσαγροῦ, F ὡς ἀγροῦ, C ὡς ἄγριοι, E πάσης δυσωδίας καὶ ἀγριότητος, B corruptissime ἀνδρείου βελόνια ἄγασταχειος): A om | E ὁ μὲν ὀφϑ. αὐτ. omisso ὁ δεξ. | ὡς (B om) ὁ (BDEF om) ἀστ. ὁ (DE τὸ, F om) πρωῒ (A πρωΐην) ἀνατ. | καὶ ὁ ἕτερος (A add αὐτοῦ ὀφϑαλμός): F ὁ ἀριστερός | ὡς cum CDF: AE ὥσπερ, B om (sed add εἰδίς sic) | τὸ στ. αὐ. ὡς πῆχ. μίαν (ὡς π. μ. A;

λοι αὐτοῦ ὡς δρέπανα, τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτοῦ σπιθαμῶν δύο, καὶ εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ γραφὴ ἀντίχριστος· ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσεται καὶ ἕως τοῦ ᾅδου καταβήσεται, ποιῶν ψευδοφαντασίας. καὶ τότε ποιήσω τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἵνα μὴ δώσει ἐπὶ τὴν γῆν δρόσον· καὶ κρύψω τὰς νεφέλας ἐν ἀποκρύφοις τόποις, ἵνα μὴ ἐπάγωσι δρόσον ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ καταστελῶ τοῖς κέρασιν τῶν ἀνέμων, ἵνα μὴ πνεύσει ὁ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς.

8 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ πόσα ἔτη μέλλει ποιεῖν οὗτος ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε

D πήχη α', C πήχη, B πλίων πιϑαμῦς [σπιϑαμῆς]): EF om | σπιϑαμιαῖοι (D -μέοι) cum AD: C σπιϑαμή, E σπιϑαμήν, G σπιϑαμῶν, F σπιϑαμῶν τριῶν | D τὰ ἴχνη | σπιϑαμῶν (B -μάς) δύο cum DEB; G σπιϑαμὰς τρεῖς, AC ὡς σπιϑαμαὶ δύο | ἀντίχρ. cum ABF: CD ὁ ἀντ., E οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχρ. | ἕως τ. οὐρανοῦ: A praem οὗτος | ψευδοφαντασίας (B -σίαν, CD ψευδεῖς φαντ.): A add καὶ σημεῖα πολλά | CD χαλκόν | δώσει cum AFG: D ἐπιδώσει, C ἐπάγῃ | ἐν ἀποκρ. τόπ. cum D: CF εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ϑαλάσσης (F γῆς), B εἰς τὰ καταχϑόνια | ἐπάγωσι δρ. (F δρ. ἐπάξωσιν) ἐπὶ τὴν γῆν (F τῆς γῆς) cum DF: B βρέξωσιν ἐπὶ τὴν γῆν | καταστελῶ cum D: F κατάσχω | πνεύσει etc cum D: F ἄνεμος ἐκκλήψει (sic apud Birch.) ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς. In C pro ἵνα μὴ ἐπάγωσι etc. legitur: καὶ ἐστὶν ϑαμβὸς ὁ ἀὴρ ἐπὶ τῆς γῆς. B pro καὶ καταστελῶ etc: καὶ γενήσεται λιμὸς ἰσχυρὸς ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Praeterea B et E plura propria habent. Ita B post ψευδοφαντασίαν pergit: καὶ ἀγαπήσει πλεῖστα τῶν ἑβραίων γένος· οἱ δὲ δίκαιοι κρυβήσονται καὶ φύγωσιν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις· καὶ πολλοὺς δικαίους τιμωρήσει· καὶ μακάριος ὃς οὐ μὴ πιστεύσει αὐτῷ. καὶ τότε οὐρανὸς οὐ μὴ δώσει δρόσον ἐπὶ τὴν γῆν· κρύψω τὰς νεφέλας etc. E vero post ὡς βέλη ἠκονημένα sic pergit: οἱ ὀδόντ. αὐτοῦ σπιϑαμήν· οἱ δάκτ. -- δρέπανα· τὰ σκέλη αὐτοῦ ὅμοια λεκτούρ (?)· τὸ ἴχν. τῶν ποδ. -- δύο· οἱ ὠσφρὺς (sic) αὐτοῦ πάσης δυσωδίας καὶ ἀγριότητος· καὶ εἰς τὸ -- ὁ ἀντίχριστος· κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ποτήριον ϑανάτου, καὶ ἐξ αὐτοῦ πίνουσιν πάντες οἱ προσκυνοῦντες αὐτόν· ὁ μὲν ὀφϑαλμὸς -- λέοντος, ὅτε αἰχμαλωτεύϑη ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου μιχαήλ, καὶ ἦρεν ἐξ αὐτοῦ τὴν ϑεότηταν. καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ πατρός μου, καὶ συνέστειλα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ μεμιαμένου, καὶ ἐσβέσϑη ὁ ὀφϑαλμὸς αὐτοῦ· καὶ ὧδε (?) προσκυνήσουσιν αὐτόν, γράφει (adde εἰς?) αὐτῶν τὰς χεῖρας τὰς δεξιάς, ἵνα καϑέζονται μετ' αὐτοῦ (cod. αὐτῶν) εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον· καὶ ἄλλω (?) περιασφαγισϑῆναι (? περισφραγ.?) οὐ δύναται· καὶ πάντες οἱ μὴ βαπτισϑέντες (cod. -σϑῆναι) καὶ μὴ πιστεύσαντες, τετήρηται αὐτοῖς πᾶσα ὀργὴ καὶ ϑυμὸς (cod. πάσης ὀργῆς κ. ϑυμοῦ) τοῦ ϑεοῦ. καὶ εἶπον· κύριέ μου, καὶ τί (sic) σημεῖα ποιεῖ (cod. πισῖ); ἄκουσον, δίκαιε ἰωάννη· ὄρη καὶ βουνοὺς μετακινήσει, καὶ διανεύσει τῆς μεμιαμένης χειρὸς αὐτοῦ· δεῦτε πρός με πάντες, καὶ διὰ φαντάσματα καὶ πλάνης (sic) συνάγονται ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ· νεκροὺς οὐκ (sic, potius ἐξ-?) ἐγείρει· τὰ δὲ πάντα ὅλα ὡς ϑεὸς ὑποδεικνύει.

8 B καὶ πάλιν ἐρώτησα καὶ (ita AD; C om) πόσα -- ἐπὶ τῆς γῆς (A ἐπὶ τὴν γῆν): B πόσα ἔτη μέλλουσι οὕτω γενέσϑαι, E πόσα ἔτη μέλλουσιν γενέσϑαι ταῦτα | καὶ ἤκουσα φ. λε. μοι: E καὶ λέγει μοι | ποιήσω: G teste Birch. ποίη-

φανήσεται ὁ ἀρνητὴς καὶ ἐξορισμένος ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὁ λεγόμενος
ἀντίχριστος. καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι ποταπός
ἐστιν. [7] καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου
αὐτοῦ ζοφῶδες, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὀξεῖαι ὡς βέλη,
οἱ ὄφρυες αὐτοῦ ὡσεὶ ἀγροῦ, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ὁ
ἀστὴρ ὁ πρωῒ ἀνατέλλων, καὶ ὁ ἕτερος ὡς λέοντος, τὸ στόμα
αὐτοῦ ὡς πῆχυν μίαν, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σπιθαμιαῖοι, οἱ δάκτυ-

νητής: C add καὶ ὑπερήφανος | ἐξορισμένος (ita omnes) ἐν τῇ σκοτ. (F ἐν τῷ σκότει, BD om ἐν τ. σκ., sed B add διάβολος): C ἐξορ. ὁ ἐν σκοτίᾳ μένων | ὁ λεγόμενος: D om | ἀντίχριστος (D-χρηστος): E add καὶ ὑποδεικνύει τὰ τῆς πλάνης αὐτοῦ φαντάσματα, λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παραδεικνύει (cod. -δύκνοι) αὐτὸν ὡς θεόν, καὶ στήσει τὸν τόπον αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ κρανίου, ὅπου ἦλθεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ διὰ τοὺς ἐν ᾅδῃ ὀδυρομένους, καὶ ἄρχεται τὸ κρῖναι μετὰ πραότητος καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς καὶ συγχωρήσεως ἁμαρτωλῶν, καὶ ὥς φησι συγχωρεῖ ἁμαρτήματα. καὶ ἀκούσονται οἱ πεπλανημένοι αὐτὴν τὴν συγχώρησιν, καὶ συναχθήσονται ἄγνωστοι καὶ ἀγραμματιστὶ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· μὴ ἄρα εὑρίσκομεν αὐτὸν δίκαιον; ἔστιν ἐπιστηρίζων (in codice: εὑρίσκομεν αὐτόν· δίκαιός ἐστιν ἐπιστηρίζων) ὁ δῆμος τῶν φονευτῶν Ἰουδαίων. ὅθεν καὶ ὡς πρότιμον δείκνυσιν αὐτόν, τοῦ τόπου καὶ τοῦ ναοῦ πρόνοιαν ποιούμενος. καὶ λέγουσιν οἱ ἀγνώμονες ὅσα... (cod. ἐνεγκατευσώμεθα?) διὰ τοὺς λόγους καὶ τὰς παραινέσεις τῶν προφητῶν. Quae sequuntur, ad sect. 8. pertinent: καὶ πάλιν ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου ἠρώτησε λέγων· εἰπέ μοι, κύριέ μου, καὶ μετὰ ταῦτα τί μέλλεις ποιεῖν; ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· θεωρῶν ὁ θεὸς τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ ἀποστέλλει ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, τὸν βαυριήλ (sic), λέγων· ἀπέλθατε, σαλπίσατε (sequitur ἀέρος ἁς, conjeceris simile aliquid ut τοῖς πνεύμασιν ἀέρος ἵνα) κρατήσουσιν τὸν ὑετόν, καὶ ἡ γῆ ξηρανθήσεται, καὶ αἱ βοτάναι (cod. ἡ βατάνες) ψυγήσονται. καὶ ποιήσει τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἵνα δρόσον μὴ δώσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κρύψῃ τὰς νεφέλας εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ καταστείλῃ (hoc loco -στήλω) κέρας τῶν ἀνέμων, ἵνα μὴ ἄνεμος συστῇ (sic) ἐπὶ (cod. ἀπὸ) προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ἔσται θάμβος πολὺ (cod. πολλῇ) ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (cf C ad sect. 7). Post haec quae leguntur, vide ad sect. 8; pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριε, πόσα ἔτη μέλλουσιν etc. | πάλιν: AE om | εἶπον: B add ἐγὼ Ἰωάννης | E κύρ. μου | ἀποκάλ. μοι cum ABDFG: CE om | ποταπ. ἐστ. (G add ὁ ἀντίχριστος, item E οὗτος ὁ ἀντίχρ.): D πῶς μέλλει εἶναι

[7] καὶ ἤκ. φω. λεγ. μοι cum BCD, item F additis ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη: E ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη, A καὶ εἰπέ μοι· ἄκουσ. δίκ. Ἰω. | τὸ (B add μὲν) εἶδος (F praem ἔστω): B τὸ φῶς | ζοφῶδες: A add ἐστιν, B add καὶ μελανώμενον | ὀξεῖαι (AD ὀξὺς, C ὀξὶς, B ὀξήσου, EF om) ὡς (A ὥσπερ, C ὡσεὶ) βέλη (A βέλος, B βελώνια, F φόλλος?): E add ἠκονημένα | οἱ (C ἡ) ὄφρυες (D ὄσφριες, F ωσφριες, B φροῖς, E ὠσφρὺς, C ὀφρίς) αὐτ. ὡσεὶ ἀγροῦ (D ὡσεὶσαγροῦ, F ὡς ἀγροῦ, C ὡς ἄγριοι, E πάσης δυσωδίας καὶ ἀγριότητος, B corruptissime ἀνδρείου βελόνια ἄγασταχειος): A om | E ὁ μὲν ὀφθ. αὐτ. omisso ὁ δεξ. | ὡς (B om) ὁ (BDEF om) ἀστ. ὁ (DE τὸ, F om) πρωῒ (A πρώην) ἀνατ. | καὶ ὁ ἕτερος (A add αὐτοῦ ὀφθαλμός): F ὁ ἀριστερός | ὡς cum CDF: AE ὥσπερ, B om (sed add εἰδὶς sic) | τὸ στ. αὐ. ὡς πῆχ. μίαν (ὡς π. μ. A;

ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε
ννη· τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους μου, καὶ ἀροῦσιν τὰ κέρη
κριοῦ τὰ κείμενα ἐπὶ τὴν νεφέλην, καὶ ἐξέλθωσιν ἔξω τοῦ
ενοῦ καὶ σαλπίσουσιν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ μετὰ τῶν κεράτων
ιων, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ, ἐν φωνῇ σάλπιγγος
ατίνης· καὶ ἀκουτισθήσεται ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἀπὸ πε-
ων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης
σάλπιγγος σαλευθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καθὼς προεῖπεν ὁ προ-
της, καὶ ὑπὸ τὴν φωνὴν τοῦ στρουθίου ἀναστήσεται πᾶσα
άνη, τουτέστιν ὑπὸ τὴν φωνὴν ἀρχαγγέλου ἀναστήσεται πᾶσα
ις ἀνθρωπίνη.

κόμενοι· πατριάρχαι καὶ ἡγούμενοι, πρεσβῦται καὶ λαοί (verbum deest)· ποῦ ἶνος ὁ καλὸς καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ φαντασία τοῦ κόσμου; καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ὅλῳ τῷ κόσμῳ -- καὶ τελευτήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ἐν ταῖς πλα- ιαις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης· καὶ ἐκ τῆς δυσωδίας τῶν θανόντων ευτήσουσιν καὶ οἱ ζῶντες· φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ κρύπτονται ἐν αὐτοῖς εἰς σπήλαια -- οἱ σπλαγχνικοὶ ἀδελφοὶ πίπτουσιν ὁμοθυμαδὸν καὶ ἀποθνήσκουσιν ὶ πᾶς ὁ κόσμος ὑπὸ θανάτου τελευτῶσιν. καὶ ἤκουσα (ante haec excidisse vi- tur quaestio) φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη· ὅστις οὐ προσκυνεῖ ὸ θηρίον ἐκεῖνο καὶ τὰ φαντάσματα αὐτοῦ, μάρτυς κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ ῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει μετὰ τῶν ἁγίων μου. Post haec le- untur quae inde a sectione sexta exeunte edidimus. Pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριέ μου ποταπός ἐστιν οὗτος ὁ ἀντίχριστος. ἄκουσον, δίκ. ἰω. τὸ μὲν εἶδος τοῦ προσώπου etc., de quibus iam relatum est supra ad sect. 7. | καὶ πάλιν εἶπον· κύ. (F add καί, item A) ἀπὸ -- μέλλεις ποιεῖν (F μέλλῃ γενέσθαι, item A μέλ- λει γεν.) -- ἰωάννη cum CF (item A qui a priore καὶ πάλιν εἶπον cum seqq. ad posterius transilit); D (E) om | τότε: D καί, E καὶ τότε | ἀροῦσιν cum A (is om ἀποστελῶ ἀγγ. μου καί) CF; D ἄρωσιν | κέρη: ita (vel κέρι) ACD; F tantum teste Birchio κέρατα | τὰ κείμενα ἐπὶ (A ὑπὸ) τὴν νεφ. (G τῆς νε- φέλης): F τὰ ὑπὸ νεφελῶν, D om | ἐξέλθωσιν (C -θων): D ἐξέρχονται, sed ser- vato καὶ sq. | C ἔξωθεν | A καὶ σαλπίσει | D μιχ. κ. γαβρ. ante καὶ σαλπ. pon | προεῖπεν cum CDF; A εἶπεν | προφήτης: D δίκαιος | ἐν (B om) φω. σάλπ. κερ. cum ADF (B); C ἐν σάλπιγξιν ἐλαταῖς καὶ φωνῇ σάλπ. κερ. | ἀκου- τισθήσεται: F ἀκουσθήσεται, A ἀκουσθήτω, C ἀναστήσεται | ἡ φων. τ. σάλπ. (F add ἐκείνης): A ἡ σάλπιγξ ἐκείνη | ἀπὸ περάτων -- οἰκουμένης: B εἰς τὰ τετραπέρατα τῆς γῆς, F add καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης | ἀπό: F ἐκ | ἐκείνης τῆς σάλπ. (F τ. σάλπ. ἐκ.): D om τ. σάλπ. | σαλευθήσεται πᾶσα usque finem cum A: F ἐγερθήσονται πάντες οἱ νεκροὶ τῆς γῆς καθὼς εἶπ. ὁ προφ. δαυ., καὶ ἐπὶ φωνὴν τῶν στρουθίων πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, D σαλευθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀπὸ περάτων ἕως πε- ράτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἀναστήσονται, B σαλευθ. ἡ γῆ (ita videtur) πᾶσα καὶ ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ ἀδὰμ καὶ εὔας μέχρι τῆς συντελείας. C καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς usque finem om. E pro iis quae edidimus inde a τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους habet: καὶ τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καὶ κροτήσει

Ἰωάννη· τρία ἔτη ἔσονται οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι, καὶ ποιήσω τὰ τρία ἔτη ὡς τρεῖς μῆνας, καὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ὡς τρεῖς ἑβδομάδας, καὶ τὰς τρεῖς ἑβδομάδας ὡς τρεῖς ἡμέρας, καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας ὡς τρεῖς ὥρας, καὶ τὰς τρεῖς ὥρας ὡς τρεῖς στιγμάς, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης Δαυίδ· τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν κατέρραξας, ἐσμίκρυνας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐτοῦ, κατέχεας αὐτῷ αἰσχύνην. καὶ τότε ἀποστελῶ Ἐνὼχ καὶ Ἡλίαν πρὸς ἔλεγχον αὐτοῦ, καὶ ἀποδείξωσιν αὐτὸν ψεύστην καὶ πλάνον, καὶ ἀνελεῖ αὐτοὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· τότε ἀνοίσωσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

9 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε τελευτήσει πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ζῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλ-

---

σιν ἔχων | καὶ τ. τρ. ὥρας ὡς τρ. στιγμάς (C ὡς στιγμὴν μίαν): E om; A vero add καὶ αἱ τρεῖς στιγμαὶ ὡς τρεῖς ῥοπαί· αἱ τρεῖς ῥοπαί εἰσιν τὸ καμμῦσαι καὶ ἀναβλέψαι (in ipso codice haec scripta sunt: κ. οι τρεις στιγμαις ως τρεις ρωπαις· οι τρεις ρωπαις εισιν το καμησαι κ. αν.) | C προεῖπεν | A om δαυίδ | DE κατέραξας | D ante κατέχεας αὐτῷ (pro his A κατέσχε αὐτόν) in margine additum habet ἔδωκας ἐντροπήν | αἰσχύνην: F ἰσχύν | C ἀποστέλλω | BF ἔνωχον | αὐτοῦ: A add τοῦ δεινοῦ θηρίου | ἀποδείξωσιν DF; A ἀποδείξω: CE ἀποδείξουσιν | C ὡς ψεύστην, D ψεύστ. ὄντα | B ἐλέγχειν αὐτὸν πᾶσιν τοῖς ἀνθρώποις ψεύστην καὶ ἀπάνθρωπον καὶ υἱὸν τῆς ἀπωλείας καὶ ἐλέγξονται αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον εἶναι ἀντίχριστον πλάνον καὶ σατανᾶν τῆς θεωρίας αὐτοῦ· καὶ μὴ φέρων ἔλεγχον ὡς ἀπατεών (pergit καὶ μάχα quae non intellego; μαχαίρᾳ?) ἀνελεῖ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, καθὼς etc. | δαυίδ cum CEF; ABD om | ἀνοίσωσιν cum ACDF; E ἀνοίσουσιν. B a verbis καθὼς εἶπ. ὁ προφ. transilit ad similia ea quae sequuntur, omissis τότε ἀνοίσωσιν usque μετὰ τῶν κεράτων ἐκείνων, καθὼς etc.

9 κύριε: D om | μέλλει γενέσθαι cum AF; CD μέλλεις ποιεῖν. E om καὶ πάλιν usque δίκ. ἰωάννη. Sed habet infra post verba ὅλα ὡς θεὸς ὑποδεικνύει (exeunte sect. 7), ubi pergit: καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκ. ἰω., καὶ ἀπὸ τότε οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ζῶν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ τότε ἀποστελῶ etc. | D om ἄκουσ. δίκ. (A om) ἰωάνν. | τότε: E καὶ τότε | τότε τελευτήσει (E -τήσουσιν) -- ἀνθρωπίνη (EF ἀνθρώπων) usque γῆν: A om | F om καὶ οὐκ ἔστ. ἄνθρ. ζῶν | DE om ἐπὶ πᾶ. τ. γ. Post ἄνθρωπ. ζῶν E multa propria habet, sed mira vitiositate scripta sunt. Pauca inde excerpsisse satis erit. Pergit: συμψυγήσεται („exsiccabitur“: simile quid coniiciendum erit pro συψυψήγεται, quod codex habet) ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ καύσωνος (additur ἑνὸς) τοῦ ἡλίου· οὐαὶ τοὺς φθάσαντας τότε -- τότε οἱ ἔχοντες χρυσίον καὶ ἀργύριον ῥίπτουσιν αὐτὰ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς αὐτὰ ἐπιμελετᾷ -- σκεύη ἐλεφάντινα, ἱμάτια ἐκ λίθου καὶ μαργαρίτου ἐν ταῖς πλατείαις ῥίπτουσιν αὐτά· βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες λιμῷ

λεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους μου, καὶ ἀροῦσιν τὰ κέρη τοῦ κριοῦ τὰ κείμενα ἐπὶ τὴν νεφέλην, καὶ ἐξέλθωσιν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ καὶ σαλπίσουσιν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ μετὰ τῶν κεράτων ἐκείνων, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ, ἐν φωνῇ σάλπιγγος κερατίνης· καὶ ἀκουτισθήσεται ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς σάλπιγγος σαλευθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης, καὶ ὑπὸ τὴν φωνὴν τοῦ στρουθίου ἀναστήσεται πᾶσα βοτάνη, τουτέστιν ὑπὸ τὴν φωνὴν ἀρχαγγέλου ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη.

τηκόμενοι· πατριάρχαι καὶ ἡγούμενοι, πρεσβῦται καὶ λαοί (verbum deest)· ποῦ ὁ οἶνος ὁ καλὸς καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ φαντασία τοῦ κόσμου; καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ -- καὶ τελευτήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης· καὶ ἐκ τῆς δυσωδίας τῶν θανόντων τελευτήσουσιν καὶ οἱ ζῶντες· φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ κρύπτονται ἐν αὐτοῖς εἰς τὰ σπήλαια -- οἱ σπλαγχνικοὶ ἀδελφοὶ πίπτουσιν ὁμοθυμαδὸν καὶ ἀποθνήσκουσιν καὶ πᾶς ὁ κόσμος ὑπὸ θανάτου τελευτῶσιν. καὶ ἤκουσα (ante haec excidisse videtur quaestio) φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη· ὅστις οὐ προσκυνεῖ τὸ θηρίον ἐκεῖνο καὶ τὰ φαντάσματα αὐτοῦ, μάρτυς κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει μετὰ τῶν ἁγίων μου. Post haec leguntur quae inde a sectione sexta exeunte edidimus. Pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριέ μου ποταπός ἐστιν οὗτος ὁ ἀντίχριστος. ἄκουσον, δίκ. ἰω. τὸ μὲν εἶδος τοῦ προσώπου etc., de quibus iam relatum est supra ad sect. 7. | καὶ πάλιν εἶπον· κύ. (F add καί, item A) ἀπὸ -- μέλλεις ποιεῖν (F μέλλη γενέσθαι, item A μέλλει γεν.) -- ἰωάννη cum CF (item A qui a priore καὶ πάλιν εἶπον cum seqq. ad posterius transilit); D (E) om | τότε: D καί, E καὶ τότε | ἀροῦσιν cum A (is om ἀποστελῶ ἀγγ. μου καί) CF; D ἄρωσιν | κέρη: ita (vel κέρι) ACD; F tantum teste Birchio κέρατα | τὰ κείμενα ἐπὶ (A ὑπὸ) τὴν νεφ. (G τῆς νεφέλης): F τὰ ὑπὸ νεφελῶν, D om | ἐξέλθωσιν (C -θων): D ἐξέρχονται, sed servato καὶ sq. | C ἔξωθεν | A καὶ σαλπίσει | D μιχ. κ. γαβρ. ante καὶ σαλπ. pon | προεῖπεν cum CDF; A εἶπεν | προφήτης: D δίκαιος | ἐν (B om) φω. σάλπ. κερ. cum ADF (B); C ἐν σάλπιγξιν ἐλαταῖς καὶ φωνῇ σάλπ. κερ. | ἀκουτισθήσεται: F ἀκουσθήσεται, A ἀκουσθήτω, C ἀναστήσεται | ἡ φων. τ. σάλπ. (F add ἐκείνης): A ἡ σάλπιγξ ἐκείνη | ἀπὸ περάτων -- οἰκουμένης: B εἰς τὰ τετραπέρατα τῆς γῆς, F add καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης | ἀπό: F ἐκ | ἐκείνης τῆς σάλπ. (F τ. σάλπ. ἐκ.): D om τ. σάλπ. | σαλευθήσεται πᾶσα usque finem cum A: F ἐγερθήσονται πάντες οἱ νεκροὶ τῆς γῆς καθὼς εἶπ. ὁ προφ. δαυ., καὶ ἐπὶ φωνὴν τῶν στρουθίων πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, D σαλευθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἀναστήσονται, B σαλευθ. ἡ γῆ (ita videtur) πᾶσα καὶ ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ ἀδὰμ καὶ εὔας μέχρι τῆς συντελείας. C καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς usque finem om. E pro iis quae edidimus inde a τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους habet: καὶ τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καὶ κροτήσει

10 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, οἱ ἀποθανόντες ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ ᾅδῃ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ οἱ ἀποθανόντες ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων ποταποὶ ἀναστήσονται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη τριακονταετὴς ἀναστήσεται.

11 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἄρσεν καὶ θῆλυ τελευτῶσιν, καὶ ἄλλοι γηραλέοι, καὶ ἄλλοι νεώτεροι, καὶ ἄλλοι βρέφη· ἐν τῇ ἀναστάσει ποταποὶ ἀναστήσονται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὥσπερ γάρ εἰσιν αἱ μέλισσαι καὶ οὐ διαφέρουσι μία τῆς μιᾶς, ἀλλ' εἰσὶ πᾶσαι μιᾶς εἰδέας καὶ μιᾶς ἡλικίας, οὕτως καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἔσονται πᾶς ἄνθρωπος· οὐκ ἔστιν οὔτε ξανθὸς οὔτε πύρρος οὔτε μέλας, ἀλλ' οὔτε αἰθίοψ ἢ διάφορα πρόσωπα· ἀλλὰ πάντες ἀναστήσονται μιᾶς εἰδέας καὶ μιᾶς ἡλικίας· πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀσώματοι

τὴν σάλπιγγα, καὶ ἀκουσϑήσεται ἡ φωνὴ (codex φύσης sic) τῆς σάλπιγγ. ἀπὸ περ. ἕως περάτ. τῆς οἰκουμένης. Tum pergit: καὶ ἐξέλϑωσιν οἱ ἄγγελοι καὶ πᾶν ἔνδοξον etc: vide infra.

10 μέχρι τὴν (cum DF; C τῆς) σήμερον: A om | ἀπὸ τοῦ αἰῶνος (ita D: A add ἐκείνου): CF ἀπ. τῶν αἰώνων ἐκείνων (F ἐκεῖνοι?) | καὶ οἱ ἀποϑ. ἐπ' ἐσχάτ. (C ἐν τῇ ἐσχάτῃ) τ. αἰώνων (A ἐν τῇ συντελείᾳ καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης) cum DCA: F καὶ οἱ μέλλοντες ἀποϑνήσκειν ἐσχάτως | ἀναστήσονται: D add καὶ οἱ μὲν ἀπέϑανον ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, καὶ ἄλλοι ἕως τῆς συντελείας, item C ὅτι αὐτοὶ ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων, καὶ οἱ ἄλλοι ἀποϑανοῦσιν μετὰ τὴν συντέλειαν, nil add A. In F plura exciderunt; post ἀναστήσονται enim statim pergitur: καὶ ὅτι ἄρρεν καὶ ϑῆλυ τελευτῶσιν etc. De B et E vide post.

11 A ut solet κ. πάλ. εἶπ. ἐγὼ ἰωάννης | γηραλέοι cum CD; AF γηραιοί | A ἕτεροι δὲ νεώτερ., ἄλλοι δέ εἰσιν βρέφη· ἐν τ. ἀν. δὲ etc. | ὥσπερ γὰρ etc cum A; similiter D: ὥσπ. αἱ μέλ. (addendum οὐ) διαφέρουσαι μία ὑπὲρ τῆς ἄλλης καὶ ὅλαι εἰσὶν μιᾶς εἰδέας (εἰδ. bis et A et D; CF ἰδ.), οὕτως ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ἔστιν ἐκεῖ ξανϑωπός (cod - πης) οὔτε διάφορα πρόσωπα, ἀλλὰ πάντ. μιᾶς εἰδέας ἀναστήσονται καὶ μιᾶς ἡλικίας. Item C: ὥσπ. αἱ μέλ. τὸ εἶδος οὐ διαφέρει μία τῆς μιᾶς, ἀλλ' εἰσὶν ὅλαι ὁμοῦ μιᾶς ἰδέας, οὕτ. ἔστιν καὶ ἐν τ. ἀναστάσει· ἐκεῖ οὐκ ἔστιν ξανϑότης ἢ πυρρότης ἢ μέλας, ἀλλὰ πάντ. μιᾶς ἰδ. ἀναστ. καὶ μιᾶς ἡλ. Ex F Birchius edidit: ὡσπ. ἡ μελισσα ου διαφερει μια της αλλης, αλλ' εισι μιας ιδεας και μιας ἡλικιας, οὕτως ουκ (ουκ cod. om) εισιν εκει ξαντωτης (sic) ἡ πυροτος (sic) ἡ μελας ἡ αιϑιοψ ἡ διαφορα προσωπα (cod. - ωπου), αλλ' ἅπαντες μιας ιδεας κ. μι. ηλικιας· οὕτως εστιν και εν τη αναστ. | πᾶσα φύσις etc. cum D; sed similiter A: ἀσώματοι πᾶσα φύσις ἀνϑρώπων, καϑὼς ἐν εὐαγγελίοις εἴρηται ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμ. οὔτε ἐγγαμ. ἀλλ' εἰσὶν πά. ὡς ἄγγ. ϑε. C sic: καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης· ἄκουσον δίκ. ἰωάννη· ἐν τῇ ἀναστ. ὅλοι ἀσώματοι ἀναστήσονται, πᾶσα φύσις ἀνϑρώπων, καϑὼς προεῖπον (cod. προεῖπεν)· ἐν τῇ ἀν. οὔτ. γαμ. οὔτ. γαμίζ. ἀλλ' εἰσὶν πάντ. ὡς ἄγγ. ϑε.

ἀναστήσονται, καθὼς εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐγγαμίζονται, ἀλλ' ἢ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ.

[12] Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ γνωρίσαι ἀλλήλους, ἀδελφὸς ἀδελφόν, ἢ φίλος τὸν φίλον, ἢ πατὴρ τὰ ἴδια τέκνα, ἢ τὰ τέκνα τοὺς ἰδίους γονεῖς; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον Ἰωάννη· τοῖς μὲν δικαίοις γνωρισμὸς γίνεται, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς οὐδαμῶς, οὔτε ἐν τῇ ἀναστάσει δύνανται γνωρίσαι ἀλλήλους. καὶ πάλιν εἶπον ἐγὼ Ἰωάννης· κύριε, ἔστιν ἐκεῖ ἐνθύμησις τῶν ὧδε ἢ ἀγρῶν ἢ ἀμπελώνων ἢ ἄλλων τῶν ἐνθάδε; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὁ προφήτης Δαυὶδ φάσκει λέγων· ἐμνή-

---

Birch. ex F: αναστησονται και ζησουνται (sic), και εν τη αν. ουτε γαμ. ουτ. γαμιζ. αλλ' εισ. ὡς αγγ. θε.

In codice B sectiones 10 et 11. satis corrupte his absolvuntur (post μέχρι τῆς συντελείας sect. 9): καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἄρσεν καὶ θῆλυ τελευτῶσι καὶ γηραλέοι καὶ νεώτεροι· ἐν τῇ οὖν ἀναστ. ποταποὶ ἀναστήσονται; πᾶσα φύσις ἀνθρώπων τριάκοντα ἔτη ἀναστήσονται καὶ μιᾶς ἡλικίας καὶ θεωρίας· οὕτως καὶ οἱ ἄνθρ. ἐν τῇ ἀναστ. ὥσπερ ἡ μέλισσα οὐ διαφέρει μιᾶς ἡλικίας καὶ θεωρίας· οὕτως καὶ οἱ ἄνθρ. ἐν τῇ ἀναστ. οὔτε γαμοῦσι οὔτε ἐγγαμίζ. ἀλλ' ὡς ἄγγ. θε. εἰσίν· πλὴν οἱ ἁμαρτωλοὶ μελανοί εἰσιν τὴν ὄψιν. E rursus suo modo varia miscet eaque perquam corrupta praebet. Post περάτων τῆς οἰκουμένης (sect. 9.) sic pergit: καὶ ἐξέλθωσιν οἱ ἄγγελοι καὶ πᾶν ἔνδοξον καὶ πᾶν τίμιον καὶ τοὺς τιμίους σταυροὺς καὶ πάλιν ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰς σεπτὰς καὶ τιμίας εἰκόνας (verbum deest)· ταῦτα πάντα διὰ νεφελῶν ἀρθήσονται ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ πάντες οἱ ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένοι καὶ οἱ τελευτήσαντες ἀπὸ τοῦ ἀδὰμ μέχρι τὴν σήμερον καὶ πάντα τὰ ἀκάθαρτα μετ' αὐτοῦ (μετὰ τοῦ?) ἀντικειμένου, καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ἀρθήσονται καὶ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ εἶπον· κύριέ μου, (plura deesse apparet) πάντες βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς, ἄρχοντες, γέροντες, νήπια, θῆλυ (scriptum est θύλοι), ὅλα ὁμοῦ μιᾶς ἡλικίας ἀναστήσονται. Tum sequitur: κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν etc. vide infra.

[12] εἶπον: A add ἐγὼ ἰωάννης | ἔστιν cum BDF; A praem εἰ, item C τί omisso ἀλλήλους, E (qui haec post fin. sect. 16. habet) οὐκ ἔσται | F om ἐν τ. κόσμ. ἐκ. | ἀδελφὸς usque τῶν ἐνθάδε cum A; similiter D, sed multo brevius: ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ πατὴρ τέκνον, ἢ ἔστιν ἐνθύμησις περὶ τοῦ κόσμου τούτου ἢ περὶ τῶν βιωτικῶν οἷον ἀγρῶν ἢ ἀμπελώνων ἢ περὶ ἑτέρου τινός. Item CF: ἀδελφὸς ἀδελφόν, φίλος φίλον, πατὴρ τὸ ἴδιον τέκνον· ἢ ἔστιν ἐκεῖ (F om) ἐνθύμ. τῶν ὧδε ἢ οἰκείων (sic C, F ηκιων, quod οἰκιῶν corrigendum videtur) ἢ ἀγρῶν ἢ χωρῶν (uterque χορῶν) ἢ ἀμπελώνων. B: ἀδελφὸς ἀδελφόν, πατ. τέκν., φίλος φίλον; ἔστιν ἐνθύμ. τῶν οἰκιῶν ἢ ἀγρ. ἢ ἀμπ. E priora tantum: ἢ ἀδελφ. ἀδ. ἢ πατ. τὸ ἴδ. τέ. | D om δίκαι. ἰω. | ὁ προφ. δα. φ. λέγ. cum A; D τί ὁ πρ. λέγει, BCF καθὼς εἶπεν (C προεῖπεν, F εἶπεν post δαυ.) ὁ

σθην ὅτι χοῦς ἐσμέν· ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει, ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ οὐχ ὑπάρξει, καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ἐξελεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ.

13 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ τοὺς ἀγγέλους μου ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ ἀροῦσιν ἀπὸ τῆς γῆς πᾶν ἔνδοξον καὶ πᾶν τίμιον, καὶ τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας, καὶ τοὺς ἐνδόξους καὶ τιμίους σταυρούς, καὶ τὰ ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὰς θείας καὶ ἱερὰς βίβλους· καὶ τὰ τίμια καὶ ἅγια πάντα ἀρθήσονται ὑπὸ νεφελῶν ἐν τῷ ἀέρι. καὶ τότε κελεύσω ἀρθῆναι τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον σκῆπτρον, ἐν ᾧ τὰς χεῖράς μου ἥπλωσα ἐν αὐτῷ, καὶ προσκυ-

---

προφ. δαυ. | ἐμνήσθ. ὅτι χ. ἐσμ. cum BCDFE; A om, pergens ὅτι ἄνθρωπος | ἄνθρωπος usque ἐξανθήσει cum ABCE; D om ὡσεὶ χόρτ. αἱ ἡμ. αὐτ. | ὅτι πνεῦμα usque τόπ. αὐτοῦ cum ACDF; BE om | καὶ πάλ. ὁ αὐτ. εἶπ. (cum DF; C κ. πά. λέγει) -- (F om καὶ ἐπιστρ. ε. τ. γ. αὐτοῦ) -- διαλ. αὐτοῦ cum CDF; AB om; B vero haec add: οἱ δίκαιοι γνωρίζουσιν ἀλλήλους καὶ τὰ εὐλογημένα ἀνδρόγυνα (scriptum est ἀντρόγινα) ἤγουν τὰ πρῶτα, καθὼς ἀδὰμ καὶ εὔα καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ἐγνωρίζοντο· ἐγνώρισε καὶ ἕκαστος ἃ ἔπραξεν ἐν τῷ κόσμῳ, εἴτε ἀγαθὰ καὶ εἴτε φαῦλα· ἐγνώριζον καὶ οἱ ἀσεβεῖς οὓς ἐτυράννισαν μάρτυρας, καθὼς ὁ πλούσιος τὸν λάζαρον τὸν πτωχόν.

13 καὶ πάλιν (D om) εἶπ. κύριε (D om) καὶ (CF om) ἀπὸ etc. | ἄκ. δίκ. ἰω. cum ACF; D om. B om omnia hucusque. | ἀγγέλους: A ἀρχαγγέλους | F ἐπὶ πρόσωπον etc. B om πάσης. A ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν | ἀροῦσιν cum BCDG (F om κ. ἀρ. ἀ. τ. γ.); A λάβωσι omissis ἀπ. τ. γῆς. Etiam D om ἀπ. τ. γῆς | πᾶν (F praem καὶ) ἔνδοξ. καὶ πᾶν τίμ. (ita F et E, vide ad fin. sect. 11, C καὶ σεβάσμιον, A καὶ ἅγιον) καὶ τὰς σεπτ. (ita CF; A καὶ λάβωσι τὰς πανσέπτ.) κ. ἁγ. (E τιμίας, vide supra): consentit D omissis πᾶν ἔνδοξ. κ. π. τί. καί, B vero post ἀροῦσι pergit τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρόν, καὶ τὰς σεπτ. εἰκόνας | κ. τ. ἐνδόξ. κ. τιμί. (D add καὶ ζωοποιούς) σταυρ. καὶ τὰ (A add ἅγια) ἱερὰ τ. ἐκκλ. cum ACD; F καὶ τὰ ἱερ. τῶν ἐκκλ. καὶ τοὺς τι. σταυρ., B καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν ἐκκλ. | καὶ τὰς θείας etc. cum A: C καὶ ἱερὰ βιβλία (ipse codex ἱερεῖ βίβλοι)· πάντα διὰ νεφελῶν ἀρθ. ἐν τ. ἀέρι, F καὶ τὰ ἱερὰ πάντα βιβλία διὰ νεφελῶν ἀρθ. ἐ. τ. ἀέρι, D omissis prioribus καὶ πάντες διὰ νεφελῶν ἀρθ. ἐ. τ. ἀ., B καὶ τοὺς ἱεροὺς βίβλους (sic singula, sed εἱεροὺς et βήβλους)· καὶ πάντα ἀρθήσεται ἐν τ. ἀ. | καὶ τότε (D om) κε. ἀρθῆναι (F ἐλθεῖν, C ἀρθήτω pro καὶ τό. κε. ἀρθ.) τὸ μέγα (F add καὶ φοβερὸν) κ. σεβάσμιον (A ἅγιον) σκῆπτρ. | ἐν -- ἥπλωσα (F ἐφήπλωσα) ἐν αὐτῷ (ita AF; CD om): B om | καὶ προσκυν. --

νήσουσιν αὐτῷ πάντα τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων μου. καὶ τότε ἀρθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἐπὶ νεφελῶν, καθὼς προεῖπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα. καὶ τότε ἐξέλθῃ πᾶν πνεῦμα πονηρόν, τὰ ἐν τῇ γῇ, τὰ ἐν τῇ ἀβύσσῳ, ὅπου ἐάν εἰσιν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ κολληθήσονται πρὸς τὸν ὑπηρετούμενον παρὰ τοῦ διαβόλου ἤτοι τὸν ἀντίχριστον, καὶ ἀρθήσονται ἐπὶ τῶν νεφελῶν.

14 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ τοὺς ἀγγέλους μου ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν πήχας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας, καὶ κατακαήσονται τὰ ὄρη τὰ μεγάλα, καὶ αἱ πέτραι πᾶσαι χωνευθήσονται καὶ γενήσονται ὡσεὶ κονιορτός, καὶ κατακαήσονται πᾶν δένδρον καὶ πᾶν κτῆνος καὶ πᾶν ἑρπετὸν ἕρπον ἐπὶ τῆς

ἀγγέλ. μου (D om μου) cum CDF; A om, item B, sed vide post | καὶ τότε - - ἀνθρώπων (ita CF; D ἀνθρωπίνη) - - καθ. προεῖπεν - - ἀέρα cum CDF; A sic: καὶ πάντες ὑπὸ νεφελῶν ἀρθήσονται, καθὼς παῦλ. ὁ ἀπόστ. εἶπεν ὅτι πάντες οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγ. - - ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. Item B (post σκῆπτρον): μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀρθήσονται οἱ δίκαιοι ἐπὶ νεφελῶν, καθὼς φησιν (scriptum est φεισυν) παῦλ. ὁ ἀπόστ. ἅμα σὺν - - ἀέραν. | καὶ τότ. ἐξ. πᾶν πν. πον. (C πονηρίας, A om πᾶν, B om πν. | τὰ ἐν τ. γῇ (haec BC post ἀβ., hoc vero loco DF; A om) τὰ (A τὸ) ἐ. τ. ἀβ. | ὅπου ἐάν (F ὅσα, C ὅπου δ' ἂν, A καὶ ὅπου δ' ἂν) εἰσιν (C ἦν κρυπτόμενα) ἐπὶ προσώπου (F πρόσωπον) πάσης (C om) τ. γ. ἀπὸ (F καὶ ἀπὸ) ἀνατ. ἡλίου (D om) με. δυσμῶν: haec B om | κολληθήσονται (A κολυθήσ., B προσκολλ.) cum CAB; F προσκολληθήσεται, D κολυθήσεται | πρ. τὸν - - διαβόλου ἤτοι (cod. εἴτι) τὸν - - νεφελῶν cum D: B πρ. τ. ἄρχοντα τὸν ἀντίχρ. καὶ ἀρθ. ἐ. τ. νε. τοῦ οὐρανοῦ, F (vitiose) πρ. τ. ὑπηρέτην αὐτοῦ τῷ ἀντιχρίστῳ (G τὸν λεγόμενον ἀντίχριστον pro τῷ ἀντ.) καὶ ἀρθ. ὑπὸ τ. νεφ. Plura exciderunt in AC, quorum ille nil nisi πάντες ὑπὸ τ. νεφ. et C ἐπὶ τῶν νεφ.

14 εἶπον (A add ἐγὼ ἰωάνν.) κύριε (D om) καὶ (C om) ἀπὸ - - ἄκουσ. δίκ. ἰω. (CD om ἄκ. δί. ἰω.): B om | C ἀποστέλλω | τοὺς ἀγγ. (A ἀρχαγγ.) μου cum CFA; D ἀγγέλους, item B | προσώπου cum AC; DF πρόσωπον. B om ἐπὶ πρ. π. τ. γῆς, sed addit μετὰ πῦρ | κατακαύσουσιν (F καύσουσιν) cum CEF; AD κατακαύσωσιν, BG καύσωσιν | τὴν (A praem πᾶσαν) γῆν: B τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, D αὐτήν | πήχας: ita omnes | ὀκτακισχιλ. πενταχοσ. cum AE; C πεντακοσίας, D χιλίας ὀκτακοσίας, F ἑξήκοντα ἑκατοσταις (sic certe Birch.), B τριάκοντα (ultra hanc vocem non descripsi textum) | κατακαήσοντ. cum AG; DE καήσονται, CF καύσονται | A ὁμοίως καὶ αἱ πέτρ. | καὶ γενήσοντ. (F γενήσεται, E om κ. γε.) ὡσεὶ (DE ὡς) κον.: A om | καὶ κατακαήσ. (C καήσ., F καυθήσεται): A tantum καὶ | πᾶν δένδρ. (C πάντα τὰ δένδρα ἀπὸ περάτων ἕως περάτων

γῆς καὶ πᾶν συρόμενον ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, καὶ πᾶν πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τὸν ἀέρα, καὶ οὐκέτι ἔσται ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς σαλευόμενόν τι, καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκίνητος.

15 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποσκεπάσω τὰ τέσσαρα μέρη τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἐξέλθωσιν τέσσαρες ἄνεμοι μεγάλοι καὶ ἐκλικμήσουσιν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς· καὶ ἐκλικμήσει κύριος τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ λευκανθήσεται ἡ γῆ ὥσπερ χιών, καὶ γενήσεται ὡς χαρτίον, μὴ ἔχουσα σπήλαιον ἢ ὄρος ἢ βουνὸν ἢ πέτραν, ἀλλ᾽ ἔσται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν ὡς ἡ τράπεζα καὶ λευκὸν ὡσεὶ χιών· καὶ πυρωθήσονται οἱ νεφροὶ τῆς γῆς, καὶ βοήσει πρός με λέγουσα· παρθένος εἰμὶ ἐνώπιόν σου, κύριε, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ· ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. καὶ

τῆς οἰκουμένης) καὶ (F om δέ. καὶ) πᾶν (D rursus praem καήσοντ., C κατακαήσεται) - - ἑρπετὸν ἕρπον (D ἑρπόντων, F ἕρποντα, C ἕρπον τι, A om) ἐπὶ τῆς γῆς (D τὴν γῆν) | καὶ π. συρ. usque τῆς (F πάσης τῆς) γῆς cum CF; AD om | πετόμ. ἐπὶ (ita DF, C εἰς) τ. ἀέρα: A κινούμενον ἐν τῷ ἀέρι | καὶ οὐκέτι (ita CD; AF οὐκ) ἔσται (A ἔστιν) ἐπὶ πρ. πάσ. (ita D; C om πρ. πάσ., A om ἐπὶ πρ. π. τ. γ., F pro his ἐν τῇ γῇ) τ. γ. | σαλευ. τι (C add ποτε) - - ἀκίνητ. (ita ADE; C ἀσάλευτος): F ζῶον πετόμενον μικρόν τι ἢ μέγα, καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκατασκεύαστος.

15 εἶπον· κύρ. (D om) καὶ (C om) ἀπὸ etc. | ἄκουσ. δι. ἰω. cum AF; CD om | ἀποσκεπάσω cum C; A ἀπολύσω, DF ἀποβουλώσω | A τὰς τέσσαρας γωνίας | τῆς ἀνατολῆς cum AC, confirmat etiam E; D τῆς γῆς, ἀνατολ. καὶ δύσεως, F τῆς ἀβύσσου | A οἱ τέσσ. ἄνεμ. οἱ μεγάλ. | ἐκλικμήσουσιν: A ἐκλιμήσωσιν, E λικμήσουσιν, C ἐκλειμήσει (sic), D λυκμίσουσιν, F ἐκλείψωσιν | πᾶν τὸ - - περάτ. τῆς γῆς (ita A, C οἰκουμένης) cum AC; EF ἅπαν τὸ πρ. τ. γῆς omissis reliquis; D τὸν κονιορτὸν τῆς γῆς | κ. ἐκλικμ. (D ἐκλυμήσοι, C ἐκλημήσει, A ληκμήσει) κύρ. (ita D; C καί, A om) τὴν (A πᾶσαν τὴν) ἁμ. ἀπὸ (C add προσώπου πάσης) τ. γῆς: F om; post κ. λευκανθ. ἡ γῆ ὥσπ. χαρτ. pon | λευκανθ. (F add πᾶσα) ἡ γῆ ὥσπ. χι. καὶ γενήσ. (C γένηται et add ἡ γῆ ἅπασα) ὡς (CF ὥσπερ) χαρτ. cum DCF; A om χιὼν καὶ γενήσ. ὡς | χαρτίον: C χάρτης | μὴ ἔχ. σπήλ. (ita DF; item E; C σπηλλάδην: σπιλάδα?, G σπίλον), ἢ (D add εὐτίδα: ῥυτίδα? ἢ) ὄρος ἢ βουνὸν (CD -νὸς, F βουνα) ἢ πέτραν (CF ἢ πέτρα, D om): E hoc ordine: μὴ ἔχ. βουνὸν ἢ πέτραν ἢ σπήλ., A plane om | τὸ πρόσωπ. cum CEF; D ὅλον τ. πρ. | ἀνατολῶν: C add ἡλίου | ὡς ἡ τράπ. (D ὥσπερ τράπ.) καὶ cum DEG; CF om | ὡσεὶ cum D, E ὡς ἡ, CF ὥσπερ, G ὡς. A rursus om ἀλλ᾽ ἔσται usque χιών | βοήσει: F add ἡ γῆ | ἐνώπ. (E ἐναντίον) σου cum ACE; DF om | A προέφησε | F om πλυν. με usque

πάλιν εἶπεν· πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσονται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

16 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε καθαρισθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ πληρωθήσεται πᾶσα ἡ γ˙ εὐωδίας διὰ τὸ μέλλειν με κατέρχεσθαι ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ τότε ἐξέλθῃ τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον σκῆπτρον μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων θρησκεύοντες αὐτό, καθὼς προεῖπον· καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ τότε θεωρήσει αὐτὸ ὁ τῆς ἀδι-

---

λευκανθ., C vero insuper add: ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν, καὶ εὐφροσύνην ἀγαλλιάσωμαι | κ. πάλ. εἰπ. (A om εἰπ.) cum CGA; D κ. πάλ. ἕτερος προφήτης εἰπ. (F om haec usque πληρωθήσεται) | ACD φάραξ | F τα τραχεια | ὄψετ. πᾶ. σά.: F ἔψονται.

E post καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν (vide ad sect. 11. exeunt.) sic pergit: πήχ. (scriptum est πύχοις) ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας· καὶ καήσονται τὰ ὄρ. τ. μεγ. καὶ αἱ πέ. χονευθ. ὡς χον. καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκίν. (cf. sect. 14) καὶ γενήσεται ἡ γῆ χαρτίον, μὴ ἔχουσα βουνὸν ἢ πέτραν ἢ σπήλ. ἀλλ' ἔσται τὸ πρόσωπ. τῆς γῆς ἀπὸ ἀν. μέχρ. δυσμ. ὡς ἡ τράπ. καὶ λευκ. ὡς ἡ χιών· καὶ ἀνάγονται (cod. ἀνήγ.) ἀπὸ τέσσερα μέρη τῆς ἀνατολῆς τέσσαρες ἄνεμοι μεγάλοι καὶ λικμήσουσιν ἅπαν τὸ πρόσωπ. τῆς γῆς, καὶ βοήσει ἡ (cod. ὑ) γῆ πρ. κύρ. λέγουσα· παρθ. εἰμὶ (cod. ἡμῖν) ἐναντ. σου, κύριε, καὶ οὐκ ἔστ. ἐν ἐμ. ἁμ. Iam sequitur: καὶ τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ λέγει· ἄκουσαι γῆ, ἐνισχύου· κύριος πρός σε κατέρχεται. καὶ τότε πληρωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ εὐωδίᾳ, καὶ κατέλθωσιν πᾶν τίμιον καὶ ἱερὸν καὶ ἔνδοξον. τότε ἐξέλθοι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον σκῆπτρον, ἐν ᾧ με προσήλωσαν ἰουδαῖοι, μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων ὀψηκεύοντες (sic codex, vide post) αὐτῷ etc.

16 εἶπον (A add ἐγὼ ἰωάννης) κύριε (D om), καὶ ἀπὸ τότε etc. | ἄκ. δί. ἰω. cum AF; CD om | ἀπὸ τῆς (ita C; D πάσης) ἁμαρτ.: A ταῖς ἁμαρτίαις. F om omnia quae hac sectione leguntur; pergit enim post δίκ. ἰωάννη statim ad τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, quae sectio 17. praebet. | πᾶσα (C om) ἡ γῆ (ita et. E): D om | ἐπὶ τὴν γῆν cum C: D ἐπ' αὐτήν, A ἐπὶ τῆς γῆς | ἐξέλθῃ cum AC; D κατέρχεται. Praeterea D add ἐκ τῶν οὐρανῶν, C εἰς τὸν οὐρανόν | D πανσεβάσμιον | σκῆπτρον: D ξύλον καὶ σκῆπτρ. ὁ τίμιος σταυρός (cf. et. supra E ad fin. sect. 15.) | μετὰ χιλ. ἀγγ. cum CDE; A βασταζόμενον ὑπὸ χιλ. ἀγγ. | θρησκεύοντες: codd. miro vitio consentiunt; A enim habet ὀψηκεύονται, CE ὀψηκεύοντες, D ὀψικέβοντες. Soloecismum constructionis servandum duximus; ipsum vero verbum ex θρησκ. corruptum videbatur | αὐτό: CE αὐτῶ, D αὐτῶν, A αὐτόν | καθὼς προεῖπον cum C, item A (-πεν?) additis ἐν τοῖς εὐαγγελίοις, D om | καὶ τότε: A ὅτι τότε | ἀπὸ τοῦ οὐρ. cum C, item A ἀπ' οὐρανόθεν ἐρ-

κίας ἐργάτης μετὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ καὶ βρύξει μεγάλα, καὶ πάντα τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα εἰς φυγὴν τραπήσονται. καὶ τότε ἀοράτῳ δυνάμει κρατούμενοι, μὴ ἔχοντες πόθεν φυγεῖν, βρύξουσιν κατ᾽ αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν λέγοντες αὐτῷ· ποῦ ἔστιν ἡ δύναμίς σου; πῶς ἡμᾶς ἐπλάνησας; καὶ ἐξεφύγομεν καὶ ἐξεπέσαμεν ἐκ τῆς δόξης ἧς εἴχομεν παρὰ τοῦ ἐρχομένου κρῖναι ἡμᾶς καὶ πᾶσαν φύσιν ἀνθρωπίνην. οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐν τῷ σκότει τῷ ἐξωτέρῳ ἐξορίζει ἡμᾶς.

17 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κράξει φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἄκουσον γῆ καὶ ἐνισχύου, λέγει κύριος· πρὸς σὲ γὰρ κατέρχομαι. καὶ ἀκουσθήσεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀγγέλου ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς ἀβύσσου. καὶ τότε σαλευθήσεται πᾶσα ἡ δύναμις τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πολυομμάτων, καὶ γενήσεται κρότος μέγας ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ σαλευθήσονται τὰ ἐννέα

χόμενον, D om | αὐτό: CD αὐτῶ, A αὐτόν | μεγάλα cum C; D μέγα, A μεγάλως isque add τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ | A om ἀκάθαρτ., D om πνεύμ. | εἰς: C καὶ εἰς | πόθεν cum CE (μὴ ἔχῃ πόθεν φυγῇ); A ποῦ, D τόπον | βρύξουσιν (C καὶ βρ.) — αὐτῶν cum CD; A τότε ὀλολύζουσιν, E καὶ λέγουσιν ὑπηρέται αὐτοῦ | λέγοντες αὐτῷ cum A, C καὶ λέγειν, D φασίν, E nil addit | δύν. σου cum CDE; A add ἡ μεγάλη | D ἐπλάν. ἡμᾶς | κ. ἐξεφύγομ. (C -γαμεν) κ. ἐξεπ. cum AC; E om κ. ἐξεπ., A κ. ἐξεπέσαμ. ἐκφυγόντες | ἧς εἴχομεν (C ἤσχαμεν sic): A ἣν εἴχ. | παρὰ τοῦ ἐρχομ. κρῖναι -- ἀνθρωπίνην (C -ώπου) cum CD; A πρώην δι᾽ αὐτοῦ, E παρ᾽ αὐτοῦ· ἔρχεται κρῖναι ἡμᾶς | ἐν τῷ σκότει etc. cum D; item E ἐξορίζει ἡμᾶς εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτ., C εἰς τὸ σκ. τὸ ἐξώτ. ἐξόρισεν ἡμᾶς, A τὸ σκότ. τὸ αἰώνιον ἐκπληρωσώμεθα (sic) διὰ σοῦ. Praeterea E h. l. addit (nullo nexu) καὶ σταθήσονται ἐνώπιόν μου πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι, pergens: καὶ εἶπον· κύριέ μου, οὐκ ἔσται ἐν τ. κόσμ. ἐκ. γνωρίσαι ἀγγέλους (pro ἀλλήλ.): cf. sect. 12.

17 εἶπον (A add ἐγὼ ἰωάνν.) κύριε (D post τότε) καὶ (C om) ἀπὸ etc. | καὶ ἤκ. φ. λε. μοι: ita CD; A nil nisi καὶ, F solus add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | C ἀποστέλλω | F κράζει | C κράξ. φωνῆς λεγούσης μοι λέγων (sic) | ἄκουσον (C ἄκουε) — ἐνισχύου (F ἰσχύου, C ἐνίσχυε) | πρὸς σὲ γάρ: F πρ. σε, ἐγὼ | C κατέρχεται (item E) | ἀγγέλου: DF add ἐκείνου, non item AC | ἀπὸ περάτων -- ἀβύσσου cum DF, item C omissis καὶ ἕως etc.; A ἀπὸ τῶν περ. τῆς οἰκ. ἕως τῶν ἐσχάτων τῆς ἀβ. | σαλευθήσετ. πᾶσα - ἀγγέλων cum AD; C σαλευθήσονται πάντα τὰ τάγματα τ. ἀγγ., F σαλευθήσοντ. πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν | καὶ (C ἕως) τ. πολυομμ. cum CD; A καὶ τὰ τάγματα τῶν ἀρχαγγέλων .. F om | καὶ (C add τότε) γενήσεται usque οὐρανοῖς cum ACD .. F om | A σαλευθήτωσαν | τὰ ἐννέα (ita CD. A ἑπτὰ, F om) πέ. τοῦ οὐρ. (D τὰ ἐν τῷ ουρανῷ) | κ. γεν.

πέταλα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ γενήσεται φόβος καὶ ἔκστασις ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγγέλους. καὶ τότε σχισθήσονται οἱ οὐρανοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ κατέλθωσιν ἐπὶ τὴν γῆν πλήθη ἀγγέλων ἀναριθμήτων, καὶ τότε ἀνοιχθήσονται οἱ θησαυροὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ κατενέγκωσιν πᾶν τίμιον καὶ τῶν θυμιαμάτων τὴν εὐωδίαν, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ὥσπερ νύμφην ἐστολισμένην κατενέγκωσιν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ τότε ἔμπροσθέν μου πορεύσονται μυριάδες ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, βαστάζοντες τὸν θρόνον μου, κράζοντες· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος Σαβαώθ· πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. καὶ τότε ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, καὶ πᾶς ὀφθαλμὸς ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὄψεταί με, καὶ τότε κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· καὶ τότε μείνῃ ὁ οὐρανὸς κενὸς καὶ κατέλθω ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατενεχθήσονται πάντα τὰ ἐν τῷ ἀέρι ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη καὶ πᾶν πνεῦμα πονηρὸν μετὰ τοῦ ἀντιχρίστου, καὶ σταθήσονται ἐνώπιόν μου πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι.

18 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, πῶς μέλλουσιν γενέσθαι οἱ οὐρα-

φόβος (A add μέγας, non item DF) — πάντ. τ. ἀγγ. (F πᾶσαν τὴν γῆν)· καὶ (D om) τότε σχισθ. οἱ οὐρ.: haec male om C | ἡλίου μέχρι cum ACF .. D ἕως omisso ἡλ. | καὶ κατέλθ.-πλήθη (A πλῆθος) ἀγγ. ἀναριθμ. (C om ἀν.) cum ACD .. F om | καὶ τότε (F om) ἀνοιχθήσ. (A ἀνοιχθῶσιν) | κατενέγκωσιν: A καταγάγω, F ἐνέγκωσιν | τίμιον: C add καὶ σεβάσμιον | καὶ τῶν θυμ. τ. εὐωδ. cum AC .. D κ. πᾶσαν εὐωδ. τῶν θυμ., F post ἐνέγκωσιν pergit corrupte θυμιαμάτων καὶ ἀρωμάτων πολλῶν | καὶ (Birch. coniecit addendum esse εἴδωσιν) τὴν (CF add ἄνω, non item AD) ἱερ. ὥσπ. (A ὡς) νύ. ἐστολ. (ita ACD; F κεκοσμημένην) κατεν. (ita D; ACF καὶ κατεν.) ἐπὶ (ita D, C αὐτὴν πάντα ἐπὶ sic, A τὰ πάντα ἐπὶ, F πᾶν τίμιον ἐπὶ) τὴν γῆν (C τῆς γῆς) | ἔμπρ. μ. πορ. (F πορευθήσοντ. ἔμπρ. μ.): C προπορεύσονται | μυριάδ. (D praem μυρίαι, AF χιλιάδες) ἀγγ. καὶ (A add μυριάδες) ἀρχαγγ. (C om κ. ἀρχ.) | μου: C om | κράζοντες cum A, item F additis καὶ λέγοντες: D καὶ κρ., C καὶ λέγοντ. | ὁ οὐρ. κ. ἡ γῆ: A πᾶσα ἡ γῆ | σου: C αὐτοῦ | ἐξελεύσ. cum AD: CF ἐλεύσ. | ἐγώ: D om | πᾶς (A add ὁ) ὀφθ. ἐ. τ. νεφ. (F add τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσεται καὶ) ὄψ. (C ante ἐπὶ pon; A ὄψονται) με | καταχθονίων: A add καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεταί σοι. D post ἐπουρανίων om omnia usque dum sequitur καὶ κατενεχθήσονται | καὶ τότ. μείνῃ (ita A, C μένῃ) — καὶ (C τότε pro καὶ) — τῆς γῆς (ita A; C τὴν γῆν) | A om πάντα. F post καταχθονίων pergit: καὶ μετὰ τὸ κατελθεῖν με ἐπὶ τὴν γῆν πᾶσα φύσις etc. | ἀνθρωπίνη cum CD; AF ἀνθρώπων | C om πονηρόν | καὶ (C om) σταθ. ἐνώπ. μ. πάντες (ita CG; D om; A πάντα γυμνὰ ἐνώπ. μ.) γυμνοὶ (et. F γυμνὰ) κ. τετραχ. (AF -μένα)

18 καὶ πάλιν usque ἄστροις ex D sumpsimus. Similiter F --κύριε, καὶ τί

νοὶ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη σὺν τοῖς ἄστροις; καὶ ἤκουσα
φωνῆς λεγούσης μοι· θεώρησον, δίκαιε Ἰωάννη. καὶ ἀτενίσας
εἶδον ἀρνίον ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς ἔχοντα καὶ ἑπτὰ κέρη. καὶ ἤκουσα
πάλιν φωνῆς λεγούσης μοι· κελεύσω ἐλθεῖν τὸ ἀρνίον ἔμπροσθέν
μου καὶ ἐρῶ· τίς ἀνοίξει τὸ βιβλίον τοῦτο; καὶ ἀποκριθήσονται
πάντα τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων· δοθήτω τὸ βιβλίον τοῦτο τῷ
ἀρνίῳ τοῦ ἀνοῖξαι αὐτό. καὶ κελεύσω τότε ἀνοιχθῆναι τὸ βιβλίον.
19 Καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν πρώτην σφραγῖδα, πεσοῦνται οἱ ἀστέρες
τοῦ οὐρανοῦ ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν δευ-
τέραν σφραγῖδα, κρυβήσεται ἡ σελήνη καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ
φῶς. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν τρίτην σφραγῖδα, κατασταλήσεται
τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔσται φῶς ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ὅταν

μέλλει γενέσϑαι ὁ οὐρ. καὶ ὁ ἥλ. κ. ἡ σελ. καὶ οἱ ἀστέρες. A καὶ πά. εἶπ. ἐγὼ ἰωάννης· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν, ὅτι ὁ οὐρανὸς μόνος ἐνκαταλέλειπται .. C κ. πά. εἶπ. κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλλ. ποιεῖν; καὶ τί μέλλουν (sic) γενέσϑαι οἱ οὐρανοί, ὅτι μόνοι ἐγκατελείπασιν (sic), καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες. | ϑεώρησον — ἀτενίσας (ita CD; sed C add εἰς τὸν οὐρανόν, A ἀναβλέψας) εἶδ. (AC ἴδ.) ἀρν. ἑπτὰ — κέρη (haec omnia ex D; A ἀρν. τέσσαρα κέρη ἔχοντα, C ἀρν. τετρακέρη [nisi est -ρην]): F om. Rursus comparari potest E (post οὐκ ἐπιγνώσ. ἔτι τ. τόπον αὐτοῦ pergit: καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι·) qui pro his sic habet: ἀνάβλεψαι (sic, scriptum -ψε) δοῦλε κυρίου ἰωάννη. καὶ ἀναβλέψας εἶδον ἀρνίον τέσσαρα κέρατα ἔχοντα | καὶ ἤκουσα usque ἐρῶ ex D: A καὶ λέγει μοι· τότε κελεύω τὸ βιβλίον ὃν (sic) ἑώρακας ἐλϑεῖν καὶ τὸ ἀρν. ἔμπροσϑ. μου καὶ (cod. om) λέξω, C καὶ τότε κελεύω τὸ ἀρν. ἀρϑῆναι ἔμπρ. μου, καὶ τότε κελεύω (sic singula), F τότε κελεύσω ἐλϑεῖν τὸ ἀρν. ἔμπρ. μ. statimque pergit καὶ λέγει (sic) τοῖς ἀγγέλ. μου· δοϑήσεται τὸ βιβλ. τοῦτο τοῦ ἀνοῖξαι αὐτό. E τότε κελεύω τὸ βιβλ. ὅνπερ (sic) ἑώρακας ἔμπροσϑ. μου (nonnihil excidit, cf. A)· καὶ λέγω | τίς usque τοῦτο: ita ACDE | καὶ ἀποκριϑ. — τῷ ἀρνίῳ (cod. τὸ ἀρνίον) — κελεύσω (cod. -εύω) τότ. ἀνοιχϑ. τὸ βιβλ. ex D: A καὶ λέξωσιν (sic) πά. — δοϑήσεται — τῷ ἀρν. (sed cod. τὸ ἀρνίον) τοῦ ἀν. αὐτό (cod. αὐτόν), C καὶ κελεύουν (sic) πάντα — ἀγγέλων μου δοϑῆναι τῷ ἀρν. (sed rursus scriptum est τὸ ἀρν.) τὸ βιβλ. καὶ ἀνοίξῃ (sic) αὐτό, E καὶ πάντα τ. πλ. τῶν ἀγγ. (absque verbo) δοϑήσεται τῷ ἀρν. (cod. cum ceteris τὸ ἀρνίον) τὸ βιβλ. τοῦτο τοῦ ἀν. αὐτό.

19 ὅταν ἀνοίξῃ cum CD: AF ὅτε ἀνοίξει, E ὅτε ἀνοίξῃ | τοῦ οὐρ. — ἕως ἄκρων cum D: A τοῦ οὐρ. ἀπ' ἄκρου ἕ. ἄκρου αὐτοῦ, C ἀπ' ἄκρων οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ, F ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρ. ἕ. ἄκρου, E nil nisi ἀπὸ τοῦ οὐρ. | σφραγῖδα: F ubique σφραγῖδαν, passim etiam D | καὶ οὐκ ἔσται — φῶς cum D: C καὶ οὐκέτι ἔσται σελήνη, A καὶ οὐκ ἔστιν τοῦ ἡλίου ἡ ϑέρμη οὔτε φῶς τῆς σελήνης, E om; sed vide infra | κατασταλήσεται usque γῆν cum D: C καταστέλλεται τ. φ. τ. ἡλίου, A κατ. τοῦ ἡλ. τὸ φέγγος, E καταλυϑήσεται (cod. -λύσεται) τ. ἡλ. τὸ φ. καὶ οὐκ ἔστιν ϑέρμη ἡλίου, F λυϑήσονται οἱ οὐρανοὶ καὶ etc.

ἀνοίξῃ τὴν τετάρτην σφραγῖδα, λυθήσονται οἱ οὐρανοὶ καὶ ἔσται ὁ ἀὴρ ἀκατασκεύαστος, καθώς φησιν ὁ προφήτης· καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν πέμπτην σφραγῖδα, σχισθήσεται ἡ γῆ καὶ ἀποκαλυφθήσονται πάντα τὰ κριτήρια ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν ἕκτην σφραγῖδα, ἐκλείψει τὸ δίμοιρον τῆς θαλάσσης. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν ἑβδόμην σφραγῖδα, ἀποσκεπασθήσεται ὁ ᾅδης.

20 Καὶ εἶπον· κύριε, τίνες μέλλουσιν ἐρωτᾶσθαι πρῶτον καὶ ἀπολαβεῖν τὴν κρίσιν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα μετὰ τοῦ ἀντικειμένου· κελεύω αὐτοὺς πορευθῆναι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα εἰσὶν τὰ ὑποβρύχια. καὶ εἶπον· κύριε, καὶ εἰς ποῖον τόπον κεῖται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὅσον δύναται ἀνὴρ τριακονταέτης κυλίσαι λίθον καὶ ἀπολῦσαι κάτω

quae in reliquis ad quartum sigillum pertinent. | καὶ ἔστ. ὁ ἀὴρ ἀκ. cum ACEF: D om | καθ. φησιν (EF εἶπεν, AC προεῖπ.) ὁ προφ. (F ὁ πρ. δαυίδ, CE ὁ ἀπόστολος, A ὁ ἀπόστ. παῦλος) καὶ — οὐρανοί (haec D om) αὐτοὶ (D add δὲ) — διαμένεις (ACDEF -νης) | καὶ πάντες -παλαιωθήσ. cum CEF: AD om; EF vero add καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον (F ὑπερβόλ.) αὐτοὺς ἑλίξεις (E ἐλλέξεις, F ἐλέγξῃς) αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται | Ad quartum sigillum F πεσεῖται ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. | ἀποκαλυφθήσοντ. (A -λύψει, F φανήσονται) — προσώπου (F πρόσωπον) πά. τ. γῆς (E om ἐπὶ usque γῆς): D ἀποκαλυφθήσεται πᾶν κριτήριον τῆς γῆς | ἐκλ. τὸ δίμ. τ. θαλ. (E τ. γῆς): F haec ad septimum sigillum transfert, et quae septimi sunt, ad sextum. | ἀποσκεπασθ. (F ἀποσκευασθ.): A praem τότε. E sexto et septimo loco pro καὶ ὅταν etc. habet: καὶ εἰς τὴν ἕκτην σφρ. et κ. εἰς τ. ἑβδ. σφρ.

20 κ. εἶπον cum CDE: AF καὶ πάλιν εἶπ. ἐγὼ ἰωάννης | F om κύριε | A καὶ τίνες | DF πρῶτ. ἐρωτᾶσθ., E κριθῆναι πρῶτ. | καὶ ἀπολαβ. (F λαβ.) τὴν (F om) κρίσιν (D om τ. κρί.): AE om | λεγ. μοι cum DEF: AC add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | τὰ πνεύματα: A praem πρῶτον | ἀντικειμ. cum AC; DEG ἀντιχρίστου, F om μετὰ (hoc praetermisit Birch.) τ. ἀντ. | κελεύω cum EF; C καὶ κελ., AD καὶ τότε κελ. | F om αὐτούς | πορευθῆναι: A ἀπελθεῖναι sic | ἔνθα — ὑποβρύχ. (A βρύχια): EF om | καὶ εἶπον· κύριε, καὶ εἰς cum E: D καθὼς προεῖπον· κύριε, εἰς .. F καὶ εἰς omissis prioribus .. A καθὼς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις εἴρηται· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐμβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. κύριε, καὶ εἰς, item C καθὼς προεῖπον· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασ. ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκ. τὸ ἐξώτερον, a quibus statim pergit: ἐκ ποίων τόπων κεῖται | κεῖται cum ACE; DF κεῖνται. Praeterea E add τὸ αὐτὸ σκότος τὸ ἐξώτερον | ἄκ. δί. ἰω. cum ACF: DE om | ἀνὴρ cum CDE: AF ἄνθρωπος | τριακονταέτης cum ACF, D τριάκοντα ἔτη, EG τριακ. ἐτῶν | κυλίσαι usque βυθόν cum D, item C sed tan-

εἰς τὸν βυθόν, καὶ ὀλισθεὶς εἴκοσι ἔτη οὐ μὴ φθάσει εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ᾅδου· καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ· καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ.

21 Καὶ εἶπον· κύριε, καὶ ἀπ' ἐκείνων ποία γλῶσσα μέλλει ἐρωτᾶσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ἐρωτηθήσονται ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ αἱ γλῶσσαι ἐκεῖναι καὶ ὁ ἑλληνισμός, καὶ οἵτινες ἐπίστευον εἰς τὰ εἴδωλα καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἰς τοὺς ἀστέρας, καὶ οἵτινες ἐν αἱρέσει τὴν πίστιν ἐμίαναν, καὶ οἱ μὴ πιστεύσαντες τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, καὶ οἵτινες οὐχ ὁμολόγησαν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· τότε ἀποπέμψω αὐτοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ· ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην, πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα τοῦ θεοῦ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὡς πρόβατα ἐν ᾅδῃ ἔθετο, θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς.

22 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπ' ἐκείνων ποίους μέλλεις

---

tum αὐτόν pro κάτω ἐ. τ. βυ., F tantum κυλ. λίθον, A ἀποκυλίσαι κάτω εἰς βυθὸν λίθον, E σηκόση λίθων καὶ κυλῆσαι sic | καὶ ὀλισθεὶς εἴκ. ἔτη cum D: ACF καὶ ὁ λίθος παρὰ (F om) τρία ἔτη, E ἵνα τρία ἔτη | οὐ (D καὶ ἵνα) μὴ (C om) φθάσει (C φθάσῃ) ACD; F ap. Birch. nil nisi φθάσοι, G οὐ φθάνῃ, E μὴ σταθῇ ἐκεῖ | εἰς τὸν etc. rursus cum D: C nil habet, F κάτω, A τοσοῦτόν ἐστι τὸ βάθος εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, G τοσοῦτόν ἐστ. τὸ σκ. τὸ ἐξ., E ἔνε (i. e. εἶναι more Graecorum recentiorum pro ἐστίν, quocum ἐκεῖ praecedens iungendum) τὸ σκότ. τὸ ἐξ. | E om καθὼς usque αὐτοῦ | C ἐν ἀποκρύφῳ αὐτό

21 Καὶ (F add πάλιν) εἶπ. κύριε (D om) καὶ (C om) ἀπ' ἐκείνων cum CD F: A κ. εἶπ. ἐγὼ ἰωάννης· καὶ ἀπὸ τότε, E nil nisi καὶ ἀπ' ἐκεῖ | ποία γλῶσσα (male Birch. ποιᾳ γλωσσῃ, E om γλῶσσ.) μ. ἐρωτ. cum ACEF: D τίνες μέλλωσιν ἐρ. | ἄκ. δί. ἰω. cum ACF: D om | A ἀπὸ τότε ἐρωτηθ. | ἐκεῖναι cum ACE (post ἐρωτᾶσθαι statim pergit ἀπὸ τοῦ ἀδ.): DF om | F (ex errore Birch. ut videtur) ὁ ἑλληνικός | οἵτιν. ἐπίστευον (EF ἐπίστευσαν) ε. τ. εἴδ. (E pro εἴδ. habet ἄστρα κ. εἰς τ. σελήνην, vide post): A οἱ εἰδωλολάτραι | κ. εἰς τ. ἥλιον –ἀστέρας cum D, A κ. οἵτινες ἐπίστευον εἰς τ. ἥλιον, CF om; E vide ante | ἐν αἱρέσει: D in ευρησαν corrupit | A τ. πί. αὐτῶν | καὶ οἱ μ. πιστ. (C add εἰς) τ. ἁγί. (D add τριάδαν καὶ τὴν) ἀνάστασιν cum CDF (sed ponit post πνεῦμα): E om, A καὶ οἱ μαντευόμενοι καὶ οἱ μάγοι | καὶ οἵτινες (Birch. corrupte ex F ἐμε pro οἵτ.) οὐχ (CDE οὐκ) ὁμολόγησαν (ita CDF, E ὁμολόγουν, A ἐπίστευον εἰς) πα. καὶ τὸν (A om; C om κ. τὸν) υἱ. κ. τὸ (ACE om) ἅγ. πν. (E πν. ἅγ.): C add καὶ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν | τότε (A καὶ τό.) ἀποπέμψω (ita A, CF -μπω, D ἀποστελῶ) α. ἐν τ. ᾅδῃ (ita CD; AF εἰς τὸν ᾅδην) | F καθὼς λέγει | ἀποστραφήτωσαν (Birch. vitiose ex F ἀπογρ.): D ἀποστραφήσονται | ὁ αὐτὸς (C οὗτ.) εἶπ. (A λέγει) | F ἔθεντο, ὁ θά. αὐτ. ποι.

22 καὶ πάλιν εἶπ. (A add ἐγὼ ἰωάννης) κύρ. (D om) καὶ (C om) ἀπ' ἐκ. (C ἀπὸ τότε) | ποίους μέ. κρί. cum D: A τίνες (cod. τίς) μέλλουσιν ἐρωτᾶσθαι, CF

κρίνειν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἐρωτηθήσεται τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ὡς κακοῦργον τῷ ξύλῳ με προσήλωσαν. καὶ εἶπον· καὶ οὗτοι ποίας κολάσεως μέλλουσιν τυχεῖν καὶ ποίου τόπου, ὅτι τοιαῦτά σοι ἐποίησαν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· αὐτοὶ ἀπελεύσονται ἐν τῷ ταρτάρῳ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ· ἐκέκραξαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων, πρὸς κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτούς. καὶ πάλιν εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον διὰ νόμου κριθήσονται.

[23] Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ οἱ τὸ βάπτισμα λαβόντες τί; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἐρωτηθήσεται τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, οἱ τὸ βάπτισμα λαβόντες, καὶ τότε οἱ δίκαιοι ὑπὸ νεύματός μου ἔλθωσιν, καὶ πορευθήσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἐπισωρεύσουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ ὅτι οὐκ ἀφήσει κύριος τὴν ῥάβδον τῶν

τί μέλλεις ποιεῖν | καὶ ἤκουσα usque ἰω. cum ACF: D καὶ εἶπέν μοι | C ἐρωτηθήσονται τὸ etc. | προσήλωσαν cum CDF, item E (post πνεῦμ. ἅγιον sect. 21. pergit: καὶ ἀπὸ τότε κριθήσονται ἑβραῖοι, οἵτινες etc.): A ἐσταύρωσαν | καὶ (F add πάλιν) εἶπ. καὶ (C κύριε, F κύριε καὶ) οὗτοι cum CD: A καὶ εἶπον ἐγὼ ἰωάννης· κύριε, καὶ αὐτοί | μέλλ. τυχεῖν (ita A, C λαχεῖν, D ἔχειν): F εἰσίν | τοιαῦτα: F ταῦτα | σοὶ (D om) ἐποί.: C ἐποι. εἰς σέ | λεγ. μοι: F add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | αὐτοὶ (A ὅτι αὐτ.) cum ADE (post προσήλωσαν pergit αὐτοὶ ἀπελ.): CF οὗτοι | E καθὰ εἶπεν omissis ὁ πρ. δα. | προεῖπ. cum ACF: D εἶπεν | A om δαυ. | αὐτούς cum CDE: A (εἰσήκουεν) F αὐτῶν | καὶ πάλ. εἶπ. ὁ ἀπόστ. παῦλ. (F ὁ ἀπόστ. λέγει) - - κριθήσονται (F ὅσοι ἐν νόμῳ ἧμ. ἐν νόμ. κριθ. οἱ δὲ ἀνόμως ἧμ. ἀνόμ. κ. ἀπολ.) cum CDF: A om (item E)

[23] Καὶ πάλιν (ita CF; D om) εἶπον: AE om | κύριε (E add μου) καὶ (CD om) οἱ τὸ βά. λαβ. (ita ACDF; E φοροῦντες) | τί cum D: CF om; A καὶ ἁμαρτήσαντες τί ἔσται αὐτοῖς, E τί μέλλουσιν γενέσθαι. G pro καὶ οἱ — λαβ. sic: καὶ οἱ βαπτισθέντες καὶ ἀρνησάμενοί σε τί | F καὶ πάλιν ἤκ. φ. λ. μ. ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη, A καὶ εἶπέ μοι ἡ φωνή | τότε ἐρωτηθήσεται — οἱ (ita C; D καὶ οἱ) — λαβόντες (F om οἱ τ. βά. λα.): A om | καὶ (D om) τότε οἱ δίκ. ὑπὸ νεύμ. (νεύμ. ex A adsumpsimus, D πνεύματ.) — ἀπὸ τ. ἁμαρτ. cum D: C καὶ τότε οἱ δί. ὑπὸ τ. πνεύμ. μου πορευθῶσιν (nonnihil deest) οἱ ἄγγελοι κ. ἐπισωρ. τοὺς δι. ἀ. τ. ἁμαρτ., A ὅτι ὑπὸ νεύματός μου πορεύσονται οἱ ἄγγ. καὶ ἐπισωρεύσονται τοὺς δικ. ἀ. τ. ἁμαρτ., F (post χριστιανῶν) καὶ ἐν τῷ πνεύματί μου πορευθήσονται ἄγγελοι καὶ ἐπισωρ. τοὺς δικ. ἀ. τ. ἁμ., E (post μέλλ. γενέσθαι) τότε πορεύσονται οἱ ἄγγ. κ. ἐπισ. τοὺς δικ. ἀπὸ (cod. ἐπὶ) τῶν ἁμ. (pergit omissis pluribus ἐπὶ τὸν κλῆρον τ. δικ. οἱ μὲν δί. λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλ. οἱ δὲ ἁμ. ἔσ. ζοφ.) | καθὼς usque τῶν δικ cum D, item AC: F om | κ. σταθήσονται — ἥλιος: ita

ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, καὶ σταθήσονται πάντες οἱ δίκαιοι ἐκ δεξιῶν μου καὶ λάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος. καθὼς ὁρᾷς, Ἰωάννη, τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ὅλοι ὁμοῦ ἐγένοντο, εἰς δὲ τὸ φῶς διαφέρουσιν, οὕτως ἔσται ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν· οἱ γὰρ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς φωστῆρες καὶ ὡς ὁ ἥλιος, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἔστωσαν ζοφώδεις.

24 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ εἰς μίαν κόλασιν ἀπέρχονται; βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, πατριάρχαι, πλούσιοι καὶ πένητες, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυίδ, ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος. περὶ δὲ βασιλέων, ἐλασθήσονται ὡς ἀνδράποδα καὶ κλαύσουσιν ὡς νήπια· περὶ δὲ πατριαρχῶν καὶ ἱερέων καὶ λευϊτῶν τῶν ἁμαρτησάντων, διασκορπισθήσονται ἐν ταῖς κολάσεσιν κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἑκάστου τοῦ ἰδίου πταίσματος, οἱ μὲν ἐν τῷ πυρίνῳ ποταμῷ, οἱ δὲ εἰς τὸν σκώληκαν τὸν ἀκοίμητον, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ ἑπταστόμῳ φρέατι τῆς κολάσεως· ἐν ταύταις ταῖς κολάσεσιν διαμερισθήσονται οἱ ἁμαρτωλοί.

D et A, item F; C καὶ στήσονται, a qua inde voce transilit statim ad extrema libri: τῆς φωνῆς ταύτης, κατήνεγκέ με ἡ νεφέλη καὶ ἀπέθετο ἐν τῷ ὄρει θαβώρ. | καθὼς ὁρᾷς (F ὁρᾶτε) ἰω. (F om) τ. ἀ. τοῦ οὐρ. (F om τ. οὐρ.) ὅτ. ὅλοι ὁμοῦ (F teste Birch. ὑπ' ἐμοῦ, G εἰς μίαν) ἐγ., εἰς δὲ — διαφέρουσιν (F pro his: καὶ φῶς οὐκ ἔχουν ὅλη [corrige ὅλοι] ἴσα, ἀλλὰ ἄλλοι μέν εἰσιν φαινώτατοι [sic Bi.] ἄλλοι δὲ στυγνώτατοι [G στυγνοί])· οὕτως ἔσται (F ἔστω) — οἱ γὰρ (F μὲν) δί. λάμψ. (F λάμπουσιν) ὡς φ. (F φωστὴρ) κ. ὡς ὁ (F om) ἥλιος — ἔστωσαν (F ἔσονται) ζοφ. De E iam vidimus; A vero post illud prius λάμψ. ὡς ὁ ἥλ. omissis iis quae interiecta sunt nil addit nisi οἱ δὲ ἁμαρτ. ἔσοντ. ζοφ.

24 εἶπον (A add ἐγὼ ἰωάννης) κύριε, καὶ (ita AF; DE om κύ. καὶ) πάντ. οἱ χριστ. (χρι. DEF; AG ἁμαρτωλοί) | βασιλ. usque ἐλεύθ. cum A: F καὶ βασ. καὶ πατρ. πλούσ. καὶ πένητ., E βασιλ. καὶ ἄρχοντες, πλούσ. καὶ πένητ., D nil nisi καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσ. | ἄκ. δί. ἰω. cum AF: DE om | καθὼς cum DF: A ὅτι καθὼς, E om καθὼς usque δαυ. | προεῖπεν (ita F, A εἶπεν) etc.: D προεῖπεν (cod. -πα) τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου δαυ. | βασιλέων: EF add καὶ πατριαρχῶν | D post ἐλασθήσονται repetit βασιλεῖς | ἀνδράποδα cum ADG: F τετράποδα | ὡς (A ὥσπερ) νήπια (F -πιοι) | περὶ δὲ πατριαρχ. καὶ (D om) — κατὰ τὴν (A om) ἀναλογίαν — πταίσματος cum AD: F καὶ διαμερισθήσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν ταῖς κολάσεσι ταύταις, E καὶ διαμερισθήσ. εἰς φοβερὰς κολάσεις. ὅπου οὐκ ἔστι φῶς, ἀλλὰ ὀδύνη καὶ στενοχωρία καὶ ἀνάγκη, omissis reliquis huius sectionis. | σκώληκαν cum AD: F -κα | ἄλλοι δὲ (F οἱ δὲ) usque κολάσεως cum AF: D om | F om ἐν ταύτ. τ. κολάσεσιν

25 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ οἱ δίκαιοι ποῦ μέλλουσιν αὐλίζεσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποσκεπασθήσεται ὁ παράδεισος, καὶ γενήσεται ὁ κόσμος ὅλος καὶ ὁ παράδεισος ἕν, καὶ ἔσονται οἱ δίκαιοι ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων μου, καθὼς προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Δαυίδ· δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσιν γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς.

26 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, πόσον ἐστὶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων; καὶ ποῖόν ἐστιν πλέον, τῶν ἀγγέλων ἢ τῶν ἀνθρώπων; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ὅσον ἐστὶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, τόσον ἐστὶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ.

27 Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ πῶς μέλλει εἶναι ὁ κόσμος; ἀποκάλυψόν μοι πάντα. καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ἀπὸ τότε οὐκ ἔστιν πόνος, οὐκ ἔστιν λύπη, οὐκ ἔστιν στεναγμός,

---

25 πάλιν (DE om) εἶπον· κύρ. καὶ (A om) οἱ | λεγ. μοι (E φωνὴν λέγουσάν μοι, ut etiam ante): F add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | τότε: AE om | ἀποσκεπ. cum ADE: F ἀνασκεπ. | καὶ γενήσεται usque ἓν cum D: E γενήσεται ἡ γῆ παράδεισος, A om; F post ἀνασκεπ. pergit ἡ γῆ ὥσπερ παράδεισος et add καὶ κενωθήσονται οἱ θησαυροὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς καὶ ἔσται ἡ γῆ ὥσπερ παράδεισος | καὶ ἔσ. οἱ δίκ. ἐπὶ (A ἀπὸ) πρ. — τῶν (F add ἁγίων) ἀγγ. μου cum AF: E καὶ κενησθήσονται (corrupte, vide ante F; omissa sunt quae ibi interponuntur) οἱ δίκ. ἐπὶ πρόσωπον πάσ. τ. γ. μετὰ τῶν ἀγγ.: D om | καθὼς προεῖπ. (D εἶπ.) τὸ πν τ. ἅγ. (ita A et D, sed διὰ etc. om A) διὰ τ. πρ. δαυ.: EF καθ. εἶπ. (F διδάσκει) ὁ προφήτ. δαυ. | γῆν cum DF: AE τὴν γῆν | εἰς αἰῶν. αἰῶνος (ita AD; E om αἰῶνος, F εἰς αἰῶνας) ἐπ' αὐτῆς (ita DE; AF -τὴν)

26 πάλιν (DE om) εἶπ. (A add ἐγὼ ἰωάννης) κύρ. (A add καὶ) | πόσον usque ἀνθρώπων cum D: A πόσ. ἐστ. τὸ πλ. τ. ἀγγ. καὶ πόσ. ἐστ. τὸ πλῆθ. τῶν ἀνθρώπ., F τίνες εἰσὶν πλέον τὸν ἀριθμόν, τῶν ἀγγ. ἢ τῶν ἀνθρώπ., E ποῖον ἄρα ὑπάρχει πλεῖον (scripta haec in codice ποια αρα υπαρχων πλοιον), τὸ γένος τῶν ἀνθρ. ἢ τὸ πλῆθ. τῶν ἀγγέλ. | λεγ. μοι: FE add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | ὅσον ἐστὶν τὸ πλ. τ. ἀγγ. τόσον (F τοσοῦτ.) ἐ. τὸ γέν. (F πλῆθος) τ. ἀνθρ. cum DF (D add τῶν χριστιανῶν): A ὅσος ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγγέλ. τοσοῦτός ἐστι καὶ τῶν ἀνθρ., E his omnibus omissis statim pergit ἔστησεν ὅρια — ἀγγ. θεοῦ, additque οἱ ἄγγελοι ἀναρίθμητοί εἰσιν | καθ. εἶπεν usque θεοῦ cum AD: F om

27 πάλιν (DF om) εἶπον· κύριε (D om), καὶ ἀπὸ etc. | καὶ πῶς usque κόσμος cum D; item A κ. π. μέλλεις ποιῆσαι τὸν κόσμον: FE om | ἀποκ. μ. πάντα: FE om | ἄκουσ. δί. ἰω. cum AF: DE om | πόνος - λύπη - στεναγμ. ita AG, item E (καὶ ἀπὸ τότε etc.); similiter D λύπη — φθόνος — στεναγμ., F om οὐκ ἔ. λύπ. οὐκ ἔ. στεν. | οὐκ ἔ. μνη. οὐκ ἔ. δάκρ. (D —, δάκρ. — μνησ.) cum AD; F

οὐκ ἔστιν μνησικακία, οὐκ ἔστιν δάκρυα, οὐκ ἔστιν φθόνος, οὐκ ἔστιν μισαδελφία, οὐκ ἔστιν ἀδικία, οὐκ ἔστιν ὑπερηφανία, οὐκ ἔστιν καταλαλιά, οὐκ ἔστιν πικρία, οὐκ ἔστιν μέριμνα βίου, οὐκ ἔστιν πόνος γονέων ἢ τέκνων, οὐκ ἔστιν πόνος χρυσίου, οὐκ εἰσὶν πονηροὶ λογισμοί, οὐκ ἔστιν διάβολος, οὐκ ἔστιν θάνατος, οὐκ ἔστιν νὺξ ἀλλὰ πάντα ἡμέρα. καθὼς προείρηκα· καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, τουτέστιν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁμοιουμένους τῶν ἀγγέλων διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτῶν πολιτείας, κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσωσιν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

28 Καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἰδοὺ ταῦτα πάντα ἤκουσας, δίκαιε Ἰωάννη· ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, ἵνα καὶ ἑτέρους διδάξωσιν καὶ μὴ καταφρονήσωσιν, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας ἡμῶν ῥίψωσιν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μή ποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν.

Καὶ ἔτι μου ἀκούοντος τῆς φωνῆς ταύτης, κατήνεγκέ με

οὐκ ἔσ. ψεῦδος, οὐκ ἔ. κακία, οὐκ ἔστι δάκρυα, E nil nisi οὐκ ἔστ. δάκρυα | οὐκ ἔστ. φθόνος usque μέριμν. βίου cum A: D οὐκ ἔστ. ὑπερηφανία οὐκ ἔ. μέρ. βίου, F οὐκ ἔστ. καταλαλιά, E οὐκ ἔ. μέρ. βί. οὐκ ἔστ. μῖσος, οὐκ ἔστ. κακία, οὐκ ἔστ. πικρία | ο. ἔ. πόνος (F ἐνθύμησις) γον. ἢ (E οὐ) τέκνων: ita ADEF | ο. ἔ. πόνος (D om) χρυσ. cum AD: EF ο. ἔ. διαφορὰ (F πόθος) χρυσ. ἢ ἀργυρίου. ο. εἰσ. πονηροὶ (F post λο.) cum AF, item E οὐ διαλογισμοὶ πονηροί, D οὐκ ἔστιν πορνείας λογισμός. Praeterea A solus add οὐκ ἔστιν πνεῦμα πονηρόν. | ο. ἔ. διάβ. (haec E om) ο. ἔ. θάν. (haec D om) | ο. ἔ. νύξ, ἀλλὰ πά. ἡμ. cum D: A ο. ἔ. νὺξ ἢ ἐνιαυτοί, ἀλλὰ πάντες ἡμέρα, F ο. ἔ. νὺξ ἢ ἐνιαυτοὶ (Birch. -αυτή) ἢ καιροὶ (Bi. καιρ.) ἢ ἡμέραι, ἀλλὰ πάντα ἡμέρα, E οὐδὲ κατοίκησις οὔτε ἑβδομάδα (sic) οὔτε ὧραι, ἀλλὰ πάντα ἡμέρα et add πάντα ἀγαθοσύνη ἀνεκλάλητος· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἑτοίμασεν (sic) ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Tum pergit: καθὼς εἶπεν (sic, non εἶπον)· καὶ ἄλλα etc. | καθ. προείρηκα cum AD: E καθ. εἶπεν, F καθ. εἶπ. ὁ κύριος | τουτέστ. τ. ἀνθρ. (A δικαίους) τοὺς (A om) ὁμ. τῶν ἀγγ. (sic uterque) διὰ τῆς (ita A; D καὶ) ἐναρέτου (ita D; A ἀμετρίτου) αὐτῶν (A αὐτοῦ) πολιτ. cum AD: EF om | κἀκεῖνα — ἀγαγεῖν: A ante τουτέστιν | ἀκούσωσιν: ita ADEF

28 ταῦτ. (D om) πάντ. (F om) ἤκ. δίκ. (cum AB; DF om) Ἰω. (B add καὶ ἠγαπημένε μαθητά) ταῦτα (D πάντα) παράθου πι. ἀνθρ. | ἵνα καὶ ἑτέρ. διδ. καὶ καταφρον. (haec omnia A; D nil nisi ἵνα μὴ καταφρ., B οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι, F om) | μηδὲ (D ἵνα μὴ) τ. μαργ. ἡμ. (D haec post ῥίψ.) ῥίψ. (ita D; F ῥύπτεσθαι sic, F καὶ μὴ ῥίπτε τ. μαργ. μου) ἔμπρ. τ. χ. μήπ. (ita A; F ἵνα μή, D καὶ) καταπατήσουσιν (ita A; DF -σωσιν) etc. B pro his: οἱ γὰρ ἄφρονες ῥίπτουσιν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τ. χοίρ. καὶ καταπατοῦσιν αὐτούς. | καὶ ἔτι μ. ἀκ. τ. φω. (A add καὶ [κατα?] βοούσης sic) ταύτης (A om):

ἡ νεφέλη καὶ ἀπέθετό με ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ. καὶ ἦλθεν φωνὴ πρός με λέγουσα· μακάριοι οἱ φυλάττοντες κρίσιν καὶ ποιοῦντες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ. καὶ μακάριός ἐστιν ὁ οἶκος ὅπου κεῖται ἡ διάθεσις αὕτη, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος ὅτι ὁ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου τηρεῖ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

D καὶ ὡς ἤκουσα τ. φων. ταύτης | ἀπέθετο ACF: D ἔστησεν | θαβώρ: D τῷ θαβ. | καὶ ἦλθ. φω. πρ. με λέγ. (D λέγει — sic — πρ. με) cum AD: CF om | μακάριοι usque καιρῷ cum AD: CF om | κ. μακ. ἐστιν (F om) ὁ οἶκ. ὅπου (ita ACF, D ἔνθα) — εἶπ. ὁ κύριος: ita ACDF, sed A add ἐν εὐαγγελίοις | ὁ ἀγαπῶν -τηρεῖ cum ADF (item B): D ὁ ἀγαπ. τοὺς λόγους μου ἀγαπηθήσεται παρὰ τοῦ πατρός μου | ἐν χριστῷ — ἡμῶν: ita pergunt CDF; reliqua αὐτῷ etc. cum D: C ᾧ ἡ δόξ. καὶ τὸ κράτος εἰς τ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Item F αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἀμήν. Item A (pergens post τηρεῖ) ὅτι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησ. χρι. πρέπει δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις νῦν κ. ἀεὶ κ. εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Satis diversum ab his libri finem codex B praebet. Pergit enim post καὶ καταπατοῦσιν αὐτούς hunc in modum: καὶ μακάριος ὁ ἔχων τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην καὶ ἀναγινώσκει (sic) ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ· καὶ μακάριοι [οἱ] ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάττοντες αὐτά. ταῦτα τοῦ κυρίου εἰπόντος ἥρπασέ με νεφέλη καὶ κατήγαγέ με ἐν τῷ ὄρει τῷ θαβώρ. ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα μαθητάς, καὶ ἰδόντες ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ, ἐδιηγησάμην (codex εδιγησανμι) τοῖς ἀδελφοῖς μου ἀποστόλοις ἃ εἶδον καὶ ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. Sequitur: καθεῖκεν, unde fortasse καθὼς καθῆκεν eliciendum; tum pergitur: διεσπάρημεν καὶ ἐκηρύξαμεν τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, ἵνα οἱ ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος [καὶ] εὕρωσιν ζωὴν αἰώνιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. οὕτως γὰρ ἐνετείλατο κύριος· ὁ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου τηρεῖ, κἀγὼ αὐτῷ δωροῦμαι ζωὴν αἰώνιον. ταῦτα ἀκούσαντες, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, καὶ πιστεύσαντες (codex πιστεύσεσθαι) λίσατε (sic, quod ferri potest) ἵνα λάβητε ζωὴν αἰώνιον εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ἀμήν.

Restat ut de extremis libri partibus videamus, quemadmodum in codice E scripta sunt. Habent autem proprium illa quidem modum, maximeque ieiunam exaggerationem poenarum inferni continent. Haec qualia sint, ex iis quae inde excerpta dabimus satis apparebit. Scripturam perquam vitiosam tacite passim, ut facere in his consuevimus, correximus. Post verba μία ποίμνη, εἷς ποιμήν, exeunte sect. 27 posita sic pergit: ἄκουσον, δίκαιε ἰωάννη. ταῦτα πάντα συναχθήσονται, καὶ γενήσεται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, καὶ στήσω τὸν θρόνον μου εἰς τὸν τόπον, καὶ καθίσω μετὰ τῶν ιβ´ ἀποστόλων καὶ μετὰ τῶν κδ´ πρεσβυτέρων. καὶ αὐτὸς (adde ἔσῃ vel simile quid?) πρεσβύτερος διὰ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, καὶ ἐκτελέσαι τρεῖς λειτουργίας ἀπολαμβάνεις στολὴν λευκὴν καὶ στέφανον ἀμάραντον ἐκ χειρὸς κυρίου, καὶ καθήσει (ita scriptum) μετὰ τῶν κδ´ πρεσβυτέρων, καὶ μεγάλους ἐπισκόπους ἐπιδείξεις (? ita singula). καὶ μετὰ ταῦτα

ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι κατέχοντες χρυσοῦν θυμιατήριον καὶ λαμπάδας φαινάς, καὶ συνάγουσιν τοὺς καλῶς πολιτευσαμένους ἐκ δεξιῶν τοῦ κυρίου τοὺς ποιοῦντας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, [καὶ] κατασκηνώσει αὐτοὺς εἰς αἰῶνα αἰῶνος φωτὸς καὶ ἀγαλλιάσεως, καὶ ἀπολαύσουσιν ζωὴν αἰώνιον. καὶ ὅταν χωρίζῃ τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, δηλονότι τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, τοὺς δικαίους ἐκ δεξιῶν καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξ εὐωνύμων, τότε ἀποστελεῖ (cod. ἀποστέλῃ) ἄγγελον τὸν ῥαγουὴλ λέγων· ἄπελθε σάλπισαι (hoc accentu codex) τοὺς ἀγγέλους τοῦ ψύχους καὶ χιόνος τοῦ κριοῦ, καὶ σύναξον πᾶσαν ὀργὴν εἰς τοὺς ἑστῶτας ἐξ εὐωνύμων. ὅτι οὐ συγχωρῶ αὐτούς, ὅταν ἴδωσιν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀμετανόητοι, καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ μὴ (pro his confuse et corrupte: καὶ οἱ μὴ ποιήσαι τοὺς ἱερεῖς καὶ μὴ) ποιήσαντες τὰ προσταχθέντα — — — ὅσοι ἔχετε δάκρυα, κλαύσατε διὰ τοὺς ἁμαρτωλούς. καὶ φωνήσει ὁ τεμελοὺχ (is paullo ante θυρωρὸς constitutus est) τὸν ταρούχ (sic)· ἄνοιξον κλειδοῦχε τὰς κολάσεις· ἄνοιξον τὰ κριτήρια — — ἄνοιξον τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον καὶ τὸν βέβηλον δράκοντα· ἑτοίμασον τὰς ἀδίας (sic)· ἄνοιξον τὸ σκότος· ἀπόλυσον τὸν πύρινον ποταμὸν καὶ τὸ δείλαιον σκότος εἰς τὰς πυθμένας τοῦ ᾅδου. τότε βλέποντες οἱ ἁμαρτωλοὶ οἱ ἐλεεινοὶ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ μὴ δυνάμενοι — — ὡς μὴ ἔχοντες παραμυθίαν, κλαίοντες καὶ καταβαίνοντες ἐν ῥοαῖς ὡσεὶ αἱμάτων· καὶ οὐκ ἔστιν ἐλεῶν αὐτούς, οὐ πατὴρ βοηθός, οὐ μήτηρ σπλαγχνιζομένη, ἀλλὰ μᾶλλον στασιάζοντες αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι καὶ λέγοντες· ταπεινοί, τί κλαίετε; ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ ἠλεήσατε ἀσθενῶν, οὐκ ἐπεσκέψασθε — — καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. ἐκεῖ δυσωπῆσαι οὐκ ἰσχύετε τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα — ἀμετανόητοι ἐζήσατε ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὐ μὴ ἔχετε ἔλεος ἀλλὰ αἰώνιον κόλασιν. καὶ λέγει ὁ τεμελοὺχ τῷ (cod. τὸν) ταρούχ (h. l. sic)· ἔγειρε τὸν ὄφιν τὸν παχὺν τὸν τριχέφαλον, σάλπισαι εἰς τὰ δεινὰ θηρία τοῦ συνάγεσθαι εἰς τὴν βρῶσιν αὐτῶν· ἄνοιξαι τὴν δωδεκάπληγον ἵνα συναχθῇ πᾶν ἑρπετὸν εἰς ἀσεβεῖς καὶ ἀμετανοήτους — — καὶ συνάξει ὁ τεμελοὺχ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ λακτίσει τὴν γῆν, καὶ σχισθήσεται ἡ γῆ εἰς τόπους καὶ χωνευθήσονται οἱ ἐλεεινοὶ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὰς φοβερὰς κολάσεις. τότε ἀποστελεῖ (cod. -έλει) ὁ θεὸς τὸν ἀρχιστράτηγον μιχαήλ, καὶ σφραγίσας τὸν τόπον τύπτει αὐτοὺς ὁ τεμελοὺχ μετὰ τὸν τίμιον σταυρόν. καὶ συναχθήσεται ἡ γῆ κατὰ τὸ πρότερον. τότε οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ὑπερεθρήνησαν, τότε ἡ παναγία ἔκλαυσεν αὐτοὺς καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ οὐκ ὠφελήσουσιν αὐτούς. καὶ ὁ ἰωάννης λέγει· καὶ εἰς τύχην τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπιγράφεται τὰ κριτήρια; καὶ ἤκουσα φωνὴν (cod. -νῆς) λέγουσάν μοι· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι ἐπορεύοντο ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως κολάζονται. μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀναγινώσκων τὴν γραφήν· μακάριος ὁ μεταγράψας αὐτὸ καὶ δώσας εἰς ἑτέρας καθολικὰς ἐκκλησίας· μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν. ἀκούσατε ἱερεῖς καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες, ἀκούσατε λαοί etc.

Bonnet, Lex. p. xxxiv

V. IOHANNIS
LIBER DE DORMITIONE MARIAE.

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου λόγος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ἁγίας θεοτόκου.

[1] Τῆς παναγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ ἁγίῳ μνήματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐρχομένης θυμιᾶσαι καὶ κλινούσης τὰ ἅγια γόνατα αὐτῆς, ἐδυσώπει τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν πρὸς αὐτὴν ἀναλῦσαι.

---

* τοῦ ἁγίου (Par. 1021 add ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ, E pro ἁγίου habet ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν) ἰωάνν. τοῦ θεολ. λόγος (Mon. 146 om) εἰς τ. (Mon. 146 add πάνσεπτον) κοίμησιν τῆς ἁγίας (ita A; B παναγίας, E ὑπεραγίας, Par. 1021 ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν) θεοτόκου cum AB Mon. 146; E; Par. 1021.

CD Par. 770: διήγησις (ita C; D Par. 770 om) τοῦ ἁγίου ἰωάνν. τοῦ θεολόγου περὶ τῆς τελειώσεως τῆς ἁγίας (ita D; C παναγίας) θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας (Par. 770 τῆς ἁγίας μαρ. τῆς θεοτόκ.).

Par. 1215: τοῦ ἁγίου ἰωάνν. θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ διήγησις περὶ τῆς ἐνδόξου κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας.

Coisl. 121: ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ θεολόγου λόγος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. Par. 1504: ἀνάληψις καὶ μετάστασις τῆς ἁγίας μαρίας τῆς θεοτόκου, συγγραφεῖσα παρὰ ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. Vind. 151: κοίμησις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου μαρίας, συγγραφεῖσα ὑπὸ ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Par. 897: τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης λόγος πάνυ ὀφέλιμος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας. De his quattuor extremis cf. Prolegomena.

1 παναγίας: D Mon[a] et [b] ἁγίας, E ἁγίας καὶ | Mon[a] κατὰ τὸ ἔθος | ἁγίῳ: B om | τ. κυρίου ἡμῶν cum ACDE Mon[a]: B Mon[b] add ἰησοῦ χριστοῦ | ἐξ αὐτῆς cum BCDE Mon[a] et [b]: A ὑπ' αὐτῆς | χριστ. τὸν θεὸν ἡμῶν cum ABDE Mon[a] (praem κύριον) et [b]: C om.

[2] βλέποντες δὲ αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι σχολάζουσαν τῷ θείῳ τάφῳ, προσῆλθον τοῖς ἀρχιερεῦσιν λέγοντες ὅτι Μαρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔρχεται πρὸς τὸ μνῆμα. καλέσαντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς ταχθέντας παρ' αὐτῶν φύλακας πρὸς τὸ μὴ συγχωρεῖσθαί τινα εὔχεσθαι ἐν τῷ ἁγίῳ μνήματι, ἐπυνθάνοντο περὶ αὐτῆς, εἰ ἀληθῶς οὕτως ἔχει. οἱ δὲ φύλακες ἀποκριθέντες εἶπον μηδὲν τοιοῦτον θεωρῆσαι, τοῦ θεοῦ μὴ συγχωροῦντος αὐτοῖς τὴν παροῦσαν ὁρᾶν. [3] Μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν, παρασκευῆς οὔσης, ἦλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἡ ἁγία Μαρία παρὰ τὸ μνῆμα, καὶ ἐν τῷ εὔχεσθαι αὐτὴν ἐγένετο ἀνεῳχθῆναι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ κατελθεῖν πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπεν· χαῖρε, ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν· ἡ εὐχή σου ἐν τοῖς οὐρανοῖς διελθοῦσα πρὸς τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα ἐδέχθη, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κατὰ τὴν αἴτησίν σου καταλιποῦσα τὸν κόσμον ἐπὶ τὰ οὐράνια πρὸς τὸν σὸν υἱὸν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀδιάδοχον ἀπέρχῃ.

[4] Ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἁγίου ἀρχαγγέλου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, ἔχουσα ἅμα αὐτῇ τρεῖς παρθένους τὰς ἐξυπηρετούσας αὐτῇ. μετὰ δὲ τὸ ἀναπαῆναι βραχὺ ἀνακαθίσασα εἶπεν πρὸς τὰς παρθένους· ἀγάγετέ μοι θυμιατήριον, ἵνα προσεύξωμαι. καὶ ἤγαγον κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐταῖς.

---

[2] οἱ ἰουδαῖοι cum BCD Mon[a] et [b]: A τινὲς τῶν ἰουδαίων | μαρία cum AC Mon[b]: B Mon[a] ἡ μαρία | ἔρχεται πρὸς (B εἰς) τὸ μνῆμα (Mon[a] μνημεῖον) cum ABD Mon[a] et [b]: C ἀπέρχεται πρ. τὸ μνῆμ. καὶ εὔχεται | B συγχωρηθῆναι | ἐν τῷ ἁγίῳ (B om) μνήματι (D μνημίῳ) | οὕτως: B ταῦτα οὕτως | αὐτοῖς τὴν παροῦσαν ὁρᾶν cum D: A αὐτοῖς τὴν τιμίαν παρουσίαν αὐτῆς ὁρᾶν, B τὴν τιμίαν αὐτῆς παρουσίαν θεωρῆσαι, C αὐτοῖς τὴν τιμίαν παρουσίαν θεωρῆσαι.

[3] ἡ ἁγία μαρία cum A: B ἡ ἁγία θεοτόκος, CD ἡ ἁγία μαρία ἡ θεοτόκος | C πρὸς τὸ μνῆμα | καὶ ἐν τῷ εὐχ. αὐτὴν cum BCD: A εὔχεσθαι αὐτὴν cum praecedentibus conjuncta | ἐγένετο ἀνεωχθῆναι usque κατελθεῖν (D ἐλθεῖν): B ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὁ ἄγγελος γαβρ. κατῆλθεν | εἶπεν: D add αὐτῇ, B habet λέγει αὐτὴν (sic) | ἡ εὐχή σου ἐν τ. οὐρ. (D εἰς τὸν οὐρανὸν) διελθοῦσα (D ἐλθ.) etc.: B εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ καὶ πρὸς τ. ἐκ σοῦ τεχθ. ἐδέχθη | λοιποῦ cum AB: CD νῦν | A καταλιποῦσα, B καταλοιποῦσα et CD καταλειποῦσα sic | κόσμον: D add τοῦτον | B om πρὸς τ. σ. υἱόν | εἰς τὴν: D εἰς | B ἐπέρχῃ, A παρέρχῃ

[4] δὲ ταῦτα: C add ἡ παναγία παρθένος | B ἐκ τοῦ ἀγγέλου | B ἔχουσα μεθ' ἑαυτήν, D ἔχ. σὺν αὐτῇ | τὰς (B add καὶ) ἐξυπηρετ. αὐτῇ (BC αὐτήν): D παιδίσκας τὰς ἐξυπ. αὐτῇ | μετὰ δὲ etc. cum A: B ἐγερθεῖσα δὲ ἡ ἁγία μαρία λέγει πρ. τ. παρθ., C ἀνακαθίσασα δὲ εἶπ. πρ. τ. παρθ., D εἶπεν δὲ πρ. τ. παρθ. | B προσεύξομαι | B διαταχθέν |

[5]καὶ προσηύξατο εἰποῦσα· κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ καταξιώσας
διὰ τὴν ἄκραν ἀγαθότητά σου ἐξ ἐμοῦ τεχθῆναι, ἄκουσον τῆς
φωνῆς μου καὶ πέμψον μοι τὸν ἀπόστολόν σου Ἰωάννην, ἵνα
ἰδοῦσα αὐτὸν ἀπάρξωμαι τῆς εὐφροσύνης· καὶ πέμψον μοι καὶ
τοὺς λοιπούς σου ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἤδη πρὸς σὲ ἐπιδημή-
σαντας καὶ τοὺς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ὅπου δ' ἂν εἰσιν κατὰ χώραν,
διὰ τοῦ ἁγίου σου προστάγματος, ἵνα τούτους θεωρήσασα εὐλο-
γήσω τὸ πολυύμνητόν σου ὄνομα· θαρρῶ γὰρ ὅτι ὑπακούεις τῆς
δούλης σου ἐν ἑκάστῳ.

[6] Εὐχομένης δὲ αὐτῆς παρεγενόμην ἐγὼ Ἰωάννης, τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου ἁρπάσαντός με διὰ νεφέλης ἀπὸ Ἐφέσου καὶ
στήσαντός με ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἀνέκειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου.
εἰσελθὼν δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ δοξάσας τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα, εἶ-
πον· χαῖρε, ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου, ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν
θεὸν ἡμῶν, εὐφραίνου ὅτι ἐν δόξῃ μεγάλῃ ἐξέρχῃ τοῦ βίου τού-
του. [7]καὶ ἐδόξασεν τὸν θεὸν ἡ ἁγία θεοτόκος, ὅτι ἦλθον ἐγὼ
Ἰωάννης πρὸς αὐτήν, μνησθεῖσα τῆς φωνῆς κυρίου τῆς εἰπού-
σης· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ ἰδοὺ ὁ υἱός σου. καὶ ἦλθον αἱ τρεῖς
παρθένοι καὶ προσεκύνησαν. [8]καὶ λέγει μοι ἡ ἁγία θεοτόκος· εὖ-
ξαι καὶ βάλε θυμίαμα. καὶ ηὐξάμην οὕτως· κύριε Ἰησοῦ Χριστέ,
ὁ ποιήσας θαυμάσια, καὶ νῦν ποίησον θαυμάσια ἐνώπιον τῆς
γεννησάσης σε, καὶ ἐξέλθῃ ἡ μήτηρ σου ἐκ τοῦ βίου τούτου, καὶ

κύριέ μου cum AD: BC om μου

[5] ἐξ ἐμοῦ: A δι' ἐμοῦ τῆς δούλης σου | ἄκουσον cum AD: BC ἐπάκουσον | τὸν ἀπόστολ. σου: BC om σου | A ἀπάρξομαι | καὶ (C om) τοὺς λοιπούς (ita D; ABC ἁγίους) σου (D post ἀποστ. ponit, A om) | B διὰ τοῦ προστάγμ. σου τοῦ ἁγίου | B τῇ δούλῃ σου, A μου τῆς δούλ. σου | ἐν ἑκάστῳ cum AD: C ἑκάστοτε, B om

[6] καὶ στήσαντός με: B καὶ ἔστησέν με | ἔνθα: D ἐν ᾧ | A ἔκειτο | τ. κυρίου μου cum BC: AD om μου | καὶ δοξάσας et εἶπον cum BCD: A ἐδόξασα et καὶ εἶπον | B om χαῖρε ἡ (D om) μήτηρ usque εὐφραίνου, D om ἡ γεννήσασα usque τὸν θεὸν ἡμῶν | τοῦ βίου cum AB: CD ἐκ τ. β.

[7] θεοτόκος cum ABD: C μαρία | ἦλθον cum ACD: B ἦχον | B μνησθ. τοῦ κυρίου τῆς φων. τῆς | C καὶ ἦλθ. καὶ αἱ | προσεκύνησαν cum BC: A add με, D μοι

[8] κ. λέγ. μοι (B om) ἡ ἁγία (C παναγία, D om) | B βάλε θυμίαμ. καὶ εὖξ. | θαυμάσια prius: A add μεγάλα | BC om καὶ νῦν ποί. θαυμάσια | A τεκούσης | καὶ (cum AD; BC om) ἐξέλθῃ (C ἐξέλθοι) | βίου τούτου cum BCD: A κόσμου

πτοηθῶσιν οἱ σταυρώσαντές σε καὶ μὴ πιστεύσαντες εἰς σέ.
9 καὶ μετὰ τὸ τελέσαι με τὴν εὐχὴν εἰπέν μοι ἡ ἁγία Μαρία· ἄγαγέ
μοι τὸ θυμιατήριον. καὶ βαλοῦσα θυμίαμα εἶπεν· δόξα σοι ὁ θεός
μου καὶ ὁ κύριός μου, ὅτι ἐπληρώθη εἰς ἐμὲ ὅσα ὑπέσχου μοι πρὸ
τοῦ ἀνελθεῖν σε εἰς τοὺς οὐρανούς, ὅτι, ὅταν ἐξέρχωμαι ἀπὸ τοῦ
κόσμου τούτου, ἐλεύσῃ σὺ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων σου μετὰ
δόξης πρός με. 10 καὶ λέγω πρὸς αὐτὴν ἐγὼ Ἰωάννης· ἔρχεται ὁ
κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁρᾷς αὐτόν,
καθὼς ὑπέσχετό σοι. ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ ἁγία θεοτόκος εἰπέν μοι·
οἱ Ἰουδαῖοι ἐξωμόσαντο ἵνα ἐν τῷ τελειωθῆναί με τὸ σῶμά μου
κατακαύσωσιν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῇ· οὐ μὴ ἴδῃ διαφθορὰν
τὸ ὅσιον καὶ τίμιόν σου σῶμα. ἀποκριθεῖσα δὲ εἰπέν μοι· φέρε
θυμιατήριον καὶ βάλε θυμίαμα καὶ εὖξαι. καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ
τῶν οὐρανῶν λέγουσα τὸ ἀμήν. 11 καὶ ἠκροασάμην ἐγὼ Ἰωάννης
τῆς φωνῆς ταύτης, καὶ εἰπέν μοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἰωάννη,
ἤκουσας τῆς φωνῆς ταύτης τῆς ῥηθείσης ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ τὸ
τελέσαι τὴν εὐχήν; ἀποκριθεὶς δὲ εἶπον· ναί, ἤκουσα. καὶ εἰπέν
μοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· αὕτη ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσας σημαίνει τὴν
παρουσίαν τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἀποστόλων τὴν μέλλουσαν καὶ
τῶν ἁγίων δυνάμεων, ὅτι σήμερον ἔρχονται ὧδε.

τούτ. ἐν δόξῃ πολλῇ | AC om καὶ μὴ πιστ. εἰς σέ

9 καὶ μετὰ τὸ τελ. με τ. εὐχήν cum A: D καὶ μετὰ τὸ εὔξασθαι, B καὶ τελέσαντές μου τὴν εὐχήν, C καὶ ὅτε ἐτέλεσα τ. εὐχ. | εἶπεν: D λέγει | μαρία cum BCD: A θεοτόκος | B ἀγάγετε | βαλοῦσα cum CD: AB λαβοῦσα | ὅτι (cum CD; B ἵνα, A om) | ἐξέρχωμαι (D -χομαι): A ἐξέρχῃ | ἀπὸ (cum BD; AC ἐκ) τ. κόσμ. (cum BCD; A βίου) τούτου | ἐλεύσῃ (B -σει) σὺ (BCD σοὶ): A ἐλεύσομαι ἐγώ | D om τὸ et τῶν | σου et πρός με: A μου et πρὸς σέ | D μετὰ δόξης πολλῆς πρὸς μέ

10 καὶ λέγ. πρ. αὐτὴν (A αὐτῇ) ἐ. ἰω. c. CDA: B καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἰωάνν. | ἴησ. χρι. καὶ θε. ἡμῶν (C om ἡμῶν): B καὶ θεὸς ἰησ. χριστός | D καὶ ἀποκριθεῖσα | C παναγία | θεοτόκος: BD μαρία | μοι: B αὐτῷ, C om | ἵνα: B ὅτι | κατακαύσωσιν: D καύσωσιν, C add πυρί | καὶ ἀποκρ. (C add ἐγὼ ἰωάννης) εἶπον αὐτῇ (πρὸς αὐτήν): B ἀποκρ. δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν αὐτῇ | τίμιον: D ἅγιον | σου σῶμα cum BC: AD σῶμ. σου | ἀποκρ. δὲ (BD add ἡ ἁγία μαρία) εἶπ. μοι (D πρός με, B αὐτῷ): C ἡ δὲ λέγει μοι | ἐκ τῶν οὐρανῶν cum BC: AD ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

11 ἠκροασάμην cum ABC: D ἤκουσα | καὶ εἶπεν: D ἣν εἶπεν | ἰωάννη ἤκουσας - - ἐν τῷ οὐρανῷ (B ἐκ τοῦ οὐρανοῦ) - - ἀποκριθεὶς δὲ (D καὶ ἀποκρ.) εἶπον (C ἐγὼ εἶπ.) ναί, ἤκουσα (B om ἤκουσα, D ναὶ κύριε, ἤκ. αὐτήν). καὶ εἶπ. μοι τὸ πν. τ. ἅγιον (D om μοι τὸ πν. τ. ἅγ.): haec omnia A om propter ὁμοιοτέλευτον | ὧδε cum AB: C ἐνταῦθα, D πρὸς ἡμᾶς (corrige ὑμ.)

12 Ἐγὼ δὲ Ἰωάννης ἐπὶ τούτοις προσηυχόμην· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶπεν πρὸς τοὺς ἀποστόλους· πάντες ἅμα διὰ νεφελῶν ἐπιβεβηκότες ἐκ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης συναθροίσθητε εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ διὰ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν συσσεισμῷ· Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης, Παῦλος ἐκ Τιβερίων, Θωμᾶς ἐκ τῶν Ἰνδῶν τῶν ἐσωτέρων, Ἰάκωβος ἀπὸ Ἱεροσολύμων. 13 Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Πέτρου καὶ Φίλιππος, Λουκᾶς καὶ Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Θαδδαῖος οἱ κοιμηθέντες τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἐξηγέρθησαν ἐκ τῶν μνημείων· πρὸς οὓς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλεγεν· μὴ νομίσητε ὅτι ἀνάστασις νῦν ἐστίν· ἀλλὰ χάριν τούτου ἀνέστητε ἐκ τῶν μνημείων ὑμῶν, ἵνα ἀπέλθητε εἰς ἀσπασμὸν πρὸς τιμὴν καὶ θαυματουργίαν τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐξόδου, τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς εἰς οὐρανούς. 14 Μάρκος δὲ περιὼν ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπὸ Ἀλεξανδρείας παρεγένετο μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν, καθὰ προείρηται ἐξ ἑκάστης χώρας. 15 ὁ δὲ Πέτρος ἀρθεὶς ὑπὸ νεφέλης ἔστη μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς, τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου στηρίξαντος αὐτόν, καὶ σύνοδα τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καὶ αὐτῶν ἁρπαγέντων ἐν νεφέλαις εὑρεθῆναι

---

12 ἰωάννης: C om | D ἐπὶ τοῦτο (τούτῳ ?) | B πάντες δὲ ἅμα | τοῦ κυρ. ἡμῶν ἰησ. χριστοῦ cum AB: CD τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ (C add ἡμῶν) | ἐν συσσεισμῷ cum D: AC σὺ (C σοὶ) μὲν σίμων, B om | πέτρος cum BD: AC πέτρε | A παῦλε | ἐκ τιβερίων (hoc accentu A; BC τιβεριῶν) cum ABC: D ἐκ τιβερίδος. Vide infra, unde clarum fit hoc nomine oppidum prope Romam significari | ἐσωτέρων: B ἐνδοτέρων

13 καναναῖος: B κανανίτης | οἱ cum C: ABD om | τῷ πνεύματι usque μνημείων cum AC: D ἐξηγέρθησαν ἐκ τ. μνημ. διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, B τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξήγειρεν ἐκ τ. μνημ. | πρὸς (B περὶ) οὓς - - ἔλεγεν (ita C; B ἔφη, A λέγει): D πρὸς οὓς καὶ εἶπεν | B ἡ ἀνάστασις | A om ἀλλὰ χάρ. τούτου | μνημείων ὑμῶν (C om ὑμ.): B νεκρῶν | D εἰς τὸν ἀσπασμ. | B περὶ τιμήν | τοῦ κυρίου (CD θεοῦ) καὶ σωτ. ὑμῶν (D om) ἰησ. χρ.: B τοῦ κυρ. ἡμῶν ἰησ. χρ. | ἤγγικεν cum AD: BC ἤγγισεν | τ. ἀναλύσεως cum ABC: D om | εἰς (B add τοὺς) οὐρανούς: D εἰς τὸν οὐρανόν, C εἰς τὰ οὐράνια

14 περιὼν (B om) ὁμοίως (C om) καὶ αὐτός: D καὶ αὐτ. περιὼν ὁμοι. | ἀπὸ ἀλεξανδρ. cum AD: BC ἐν ἀλεξανδρείᾳ | B om καὶ post μετὰ | λοιπῶν: D add ἀποστόλων | B καθὼς | B om ἐξ

15 μέσον: B ἐν μέσῳ | στηρίξαντ. (D τηρίσαντος sic) αὐτόν (C om): A οἰκονομήσαντος | σύνοδα: ita prorsus omnes (B συνοδὰ) | τῶν λοιπῶν (D add ἁγίων) ἀποστ. κ. αὐτ. ἁρπαγέντων (D ἁρπασθέντ.) ἐν νεφ. εὑρεθῆναι cum AD, item omissis ἀποστ. καὶ αὐτ. ἁρπαγέντ. C: B τῶν αὐτῶν ἀποστόλων· ἁρπαγέν

μετὰ τοῦ Πέτρου. καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὡς
εἴρηται, πάντες ἅμα ἦλθον.
15 Καὶ εἰσελθόντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ
ἡμῶν προσκυνήσαντες εἴπαμεν· μὴ φοβοῦ μηδὲ λυποῦ· κύριος ὁ
θεὸς ὁ τεχθεὶς ἐκ σοῦ ἐκβαλεῖ σε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μετὰ
δόξης. καὶ ἀγαλλιασαμένη ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι αὐτῆς ἀνε-
κάθισεν ἐν τῇ κλίνῃ, καὶ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· ἄρτι ἐπίστευσα
ὅτι ἔρχεται ὁ διδάσκαλος καὶ θεὸς ἡμῶν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ θεωρῶ
αὐτόν, καὶ οὕτως ἀναλύω ἐκ τοῦ βίου τούτου, ὥσπερ ἐθεασά-
μην ὑμᾶς παραγεναμένους. καὶ θέλω ἵνα εἴπητέ μοι, πόθεν γνόν-
τες ὅτι ἀναλύω παρεγένεσθε πρός με, καὶ ἀπὸ ποίων χωρῶν καὶ
διὰ πόσου παρεγένεσθε ἐνταῦθα, ὅτι οὕτως ἐταχύνατε εἰς τὴν
ἐμὴν ἐπίσκεψιν. οὔτε γὰρ ἀπέκρυψέν μοι ὁ ἐξ ἐμοῦ τεχθείς, ὁ
κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τῶν ὅλων θεός· πεπίστευκα γὰρ
καὶ νῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου.
16 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν τοῖς ἀποστόλοις· ἕκαστος,
πρὸς ὃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εὐηγγελίσατο καὶ διετάξατο ἡμῖν,
πληροφορήσωμεν τὴν μητέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν. 17 καὶ ἀποκρι-
θεὶς ἐγὼ Ἰωάννης εἶπον· ἐγὼ ἐν ὅσῳ εἰσερχόμην ἐν τῷ ἁγίῳ θυ-
σιαστηρίῳ ἐν Ἐφέσῳ λειτουργῆσαι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει

τες ἐν νεφ. εὑρέθησαν | τοῦ cum BCD: A om | D om ὡς εἴρητ. | πάντες ἅμα ἦλθον (D add ἐν τῷ τόπῳ) cum CD: A ἐγένετο πάντας ἅμα εἶναι, B πάντες δὲ ἅμα ἠνεώχθησαν

15 τοῦ κυρ. καὶ θε. ἡμῶν cum AD: B τ. κυρ. ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, C τοῦ κυρίου | προσκυνήσαντες: C καὶ πρ., D add αὐτήν | εἴπαμεν cum AD: C εἴπομεν, B εἶπον | μὴ φοβ. μ. λυποῦ: C χαῖρε ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου ἡμῶν, μὴ λυποῦ | σωτῆρι αὐτῆς: D σωτ. ἡμῶν | τοῖς ἀποστόλοις: D πρὸς ἡμᾶς | ἐπίστευσα cum BCD: A πιστεύω | BC om καὶ θεός, item om ἐξ οὐρανοῦ | B ἀναλύσω | ὥσπ. ἐθεασ. (A add καὶ) ὑμ. παραγεναμ. (C παραγενομ.): B ὥσπ. γὰρ ἐθεασάμην ὑμᾶς (sed pergit cum reliquis καὶ θέλω) | ὅτι ἀναλύω: D τὴν ἀνάλυσίν μου τὴν ἐκ τοῦ σώματος | πόσου: B πόσων | παρεγέν. ἐνταῦθ. cum CD: A παρεγ. πρός με, B om | A οὐ γὰρ | μοι cum A: B μου, C με | A ἰησ. ὁ χριστ. | πεπίστευκα - - ὅτι (C add ὄντως) οὗτος - - τοῦ ὑψίστου (C τοῦ θεοῦ τ. ὑψ., B τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος): D om

16 Καὶ cum BCD: A om | τοῖς ἀποστόλοις: C τ. συναποστόλοις αὐτοῦ, D πρὸς τοὺς ἀποστόλους | πρὸς ὃ potius quam πρ. ὃν edendum videbatur: AD πρ. ὥ, B πρ. ὧν, C πρ. ὃν | εὐηγγελίσατο καὶ (A εὐαγγελισάμενον) διετάξατο ἡμῖν usque κυρ. ἡμῶν: C nil nisi εὐηγγελίσατο, B εὐηγγελίσατο, εἴπατε ὅπως πληροφορηθῇ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου

17 D ἀποκρ. δέ | ἐγὼ ἰω. εἶπον: B ὁ ἰωάνν. εἶπεν | ἐγώ: C om | εἰσερχό-

μοι ὅτι ἤγγικεν ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεως τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου
σου· πορεύθητι ἐν Βηθλεὲμ εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ νεφέλη
φωτὸς ἥρπασέν με καὶ εἰς τὴν θύραν ἔνθα κατάκεισαι ἔστη-
σέν με. [18] ἀπεκρίθη καὶ ὁ Πέτρος· κἀγὼ ἐν Ῥώμῃ διάγων περὶ
τὸν ὄρθρον ἤκουσα φωνῆς διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λεγού-
σης μοι ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου τοῦ καιροῦ ἐγγίσαντος ἀνα-
λῦσαι ἔχει· πορεύθητι ἐν Βηθλεὲμ εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ
νεφέλη φωτὸς ἥρπασέν με, καὶ ἐθεώρησα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπο-
στόλους διὰ νεφελῶν ἐρχομένους πρός με, καὶ φωνὴν λέγουσάν
μοι· πάντες ἀπέλθατε εἰς Βηθλεέμ. [19] ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Παῦλος
εἶπεν· κἀγὼ εἰς πόλιν ἀπέχουσαν ἀπὸ Ῥώμης οὐκ ὀλίγα διαστή-
ματα διάγων, Τιβερίων τὴν χώραν λεγομένην, ἤκουσα τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου λέγοντός μοι· ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου καταλιμ-
πάνουσα τὸν κόσμον τοῦτον ἐπὶ τὰ οὐράνια διὰ τῆς ἀναλύσεως
τὸν δρόμον ποιεῖται· ἀλλὰ ἄπελθε καὶ αὐτὸς ἐν Βηθλεὲμ εἰς
ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς ἁρπάσασά με παρέ-
στησέν με ἔνθα καὶ ὑμᾶς. [20] ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Θωμᾶς εἶπεν·
κἀγὼ τὴν Ἰνδῶν χώραν διελθών, τοῦ κηρύγματος τῇ τοῦ Χριστοῦ
χάριτι κρατυνομένου καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως
ὀνόματι Λαβδανοῦς ὑπ' ἐμοῦ μέλλοντος σφραγίζεσθαι ἐν τῷ πα-
λατίῳ, ἄφνω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει πρός με· καὶ σὺ Θωμᾶ
παραγενοῦ εἰς Βηθλεὲμ εἰς ἀσπασμὸν τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου
σου, ὅτι τὴν μετάστασιν εἰς οὐρανοὺς ποιεῖται. καὶ νεφέλη φω-

---

μην: sic ABC, item D ut videtur | τῆς ἀναλύσεως cum BC; AD om | C om σου | ἐν (A add τῇ) βηθλεέμ: C om | D εἰς τὸν ἀσπασμ. | καὶ εἰς - - κατάκεισαι (ita C; D κεῖσαι, A κατῴκεις) ἔστ. (D παρέστησεν) με: B om

[18] ὁ (BC om) πέτρος: BD add καὶ εἶπεν | κἀγώ cum AB: CD ἐγώ | A περὶ τοῦ ὄρθρου | C om διά | ἀναλῦσαι ἔχει: B ἀναλύει, D τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται | ἐν (C add τῇ) cum ADC: B εἰς | D εἰς τόν | καὶ τοὺς λοιπ. cum BC: AD om καί | C om πρ. με | BD φωνὴ λέγουσά μοι | D πάντες ἅμα | B ἐξέλθατε | D εἰς τὴν βηθλ.

[19] πόλιν: D κώμην | ἀπὸ ῥώμης: A post διαστ. | B ὀλίγον διάστημα | ἀναλύσεως: B add αὐτῆς | D om καὶ αὐτός | ἐν (D add τῇ) βηθλεέμ: A om | D εἰς τὸν ἀσπ. | BD ἥρπασέν με καὶ παρέστ. | ἔνθα καὶ ὑμᾶς (B ὑμεῖς): A ἐνθάδε

[20] τοῦ κηρύγματος (ita ABC; D τῷ κηρύγματι) τῇ (ita AB; CD om) τ. χρ. χ. κρατυνομένου (B -νόμενος, A add μου) | λαβδανοῦς: AB λαβδανούς, D λαβδάνους, C κλαυδανοὺς | πρός με: B μοι | A om εἰς βηθλ. | B ἥρπασέν με καὶ ἔστησέν με

τὸς ἁρπάσασά με παρέστησέν με πρὸς ὑμᾶς. 21 ἀποκριθεὶς δὲ
καὶ Μάρκος εἶπεν· κἀμοῦ τὸν κανόνα τῆς τρίτης ἐκτελοῦντος ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πόλει, ἐν ἔσῳ προσηυχόμην, τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον ἥρπασέν με καὶ ἤγαγέν με πρὸς ὑμᾶς. 22 ἀποκριθεὶς δὲ
καὶ Ἰάκωβος εἶπεν· ἐμοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ὄντος τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον ἐπέτρεψέν μοι λέγων· παραγενοῦ εἰς Βηθλεέμ, ὅτι ἡ μήτηρ
τοῦ κυρίου σου τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς
ἁρπάσασά με παρέστησέν με πρὸς ὑμᾶς. 23 ἀποκριθεὶς δὲ καὶ
Ματθαῖος εἶπεν· ἐγὼ ἐδόξασα καὶ δοξάζω τὸν θεόν, ὅτι ὄντος
μου ἐν πλοίῳ καὶ χειμαζομένου τῆς θαλάσσης ἀγριωμένης διὰ
τῶν κυμάτων, ἄφνω νεφέλη φωτὸς ἐπισκιάσασα τὸν κλύδωνα
τοῦ χειμῶνος ἀπεσείσατο τῇ γαλήνῃ, ἐμὲ δὲ ἁρπάσασα παρέ-
στησέν με πρὸς ὑμᾶς. 24 ἀποκριθέντες δὲ οἱ προαπελθόντες ὁμοίως
διηγήσαντο τὸ πῶς παρεγένοντο. καὶ ὁ Βαρθολομαῖος εἶπεν· ἐγὼ
ἐν τῇ Θηβαΐδι ἤμην κηρύττων τὸν λόγον, καὶ ἰδοὺ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον λέγει μοι· ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖ-
ται· ἄπελθε οὖν εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς ἐν τῇ Βηθλεέμ. καὶ ἰδοὺ
νεφέλη φωτὸς ἁρπάσασά με ἤγαγέν με πρὸς ὑμᾶς.

25 Ταῦτα πάντα εἶπον οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὴν ἁγίαν θεοτό-
κον, τὸ πῶς ἦλθον καὶ ποίῳ τρόπῳ· καὶ ἐκτείνασα τὰς χεῖρας
εἰς τὸν οὐρανὸν ηὔξατο εἰποῦσα· προσκυνῶ καὶ ὑμνῶ καὶ δοξάζω
τὸ πολυύμνητον ὄνομά σου, κύριε, ὅτι ἐπέβλεψας ἐπὶ τὴν τα-
πείνωσιν τῆς δούλης σου καὶ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός·

---

21 κἀμοῦ etc.: B κἀγὼ -- ἐκτελῶν | D om ἀποτελοῦντος (C ἐκτελ.) | ἥρπασέν με (D add διὰ νεφέλης) etc.: A ἁρπάσαν με ἤγαγεν

22 BC ἐν (C om) ἱεροσολύμοις | λέγων: ita omnes | A om με ante πρ. ὑμ.

23 B καὶ πάλιν δοξάζω | χειμαζομένου (A add διὰ) τ. θαλ. ἀγριωμένης (AC αγριουμ., B αγριαινομένης): D χειμαζομένης τῆς θαλ. καὶ ἀγριωμένης | τὸν κλύδ. τοῦ χειμῶνος: D τὸν χειμῶνα | ἀπεσείσατο (A ἐπεσ.) τῇ (A om) γαλήνῃ (B τὴν γαλήνην): B ἀπ. καὶ γαλήνην ἐποίησεν | παρέστ. με cum BCD: A om με

24 προαπελθόντες: B κοιμηθέντες | ὁμοίως: C (ὁμ. καὶ) D ante οἱ πρ. ponunt, item B καί (ἀποκρ. δὲ καὶ οἱ) | τὸ πῶς cum AD: BC om τό | D παρεγέγοναν | τ. λόγον: BD add τοῦ θεοῦ | μοι: BD πρός με | D εἰς τὸν ἀσπ. | C om τῇ | ἤγαγέν με (A om) cum ABC: D παρέστησέν με

25 πάντα: AB om | A οἱ ἅγιοι ἀπόστ. | C παναγίαν | θεοτόκον: B παρθένον, C θεοτ. μαρίαν | B προσηύξατο | A om καὶ ὑμνῶ | B ἐπέβλεψες sic | μεγαλεῖα cum AB: CD μεγαλία | D ὡς δυνατός

καὶ ἰδοὺ μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί. 26 καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν
εἶπεν τοῖς ἀποστόλοις· βάλετε θυμίαμα καὶ εὔξασθε. καὶ εὐξα-
μένων αὐτῶν βροντὴ γέγονεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἦλθεν φωνὴ φοβερὰ
ὡς ἁρμάτων, καὶ ἰδοὺ πλῆθος στρατιᾶς ἀγγέλων καὶ δυνάμεων,
καὶ φωνὴ ὡς υἱοῦ ἀνθρώπου ἠκούσθη, καὶ τὰ Σεραφὶμ κύκλῳ
περὶ τὸν οἶκον ἔνθα ἀνέκειτο ἡ ἁγία ἄμωμος τοῦ θεοῦ μήτηρ καὶ
παρθένος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ θεωρῆσαι πάντα τὰ
θαυμάσια, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἀπαγγεῖλαι πάντα τὰ
θαυμάσια τὰ γενόμενα. 27 ἐγένετο δὲ τῆς φωνῆς γενομένης αἰ-
φνίδιον φανῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην περὶ τὸν οἶκον, καὶ
ἐκκλησίαν πρωτοτόκων ἁγίων παραστῆναι τῷ οἴκῳ, ἔνθα ἀνέ-
κειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου, πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν αὐτῆς. ἐθεώ-
ρησα δὲ καὶ σημεῖα πολλὰ γενόμενα, τυφλοὺς ἀναβλέποντας,
κωφοὺς ἀκούοντας, χωλοὺς περιπατοῦντας, λεπροὺς καθαριζο-
μένους καὶ τοὺς ἐνεργουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἰω-
μένους· καὶ πᾶς ὑπὸ νόσον καὶ μαλακίαν ὑπάρχων προσψαύων
ἔξωθεν τοῦ τοίχου, ἔνθα ἀνέκειτο, ἔκραζεν· ἁγία Μαρία, ἡ γεν-
νήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ εὐθέως ἐθε-
ραπεύοντο. 28 πολλὰ δὲ πλήθη ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξ ἑκάστης πα-
τρίδος χάριν εὐχῆς διάγοντα, ἀκούσαντες τὰ γινόμενα σημεῖα
ἐν Βηθλεὲμ διὰ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, παρεγένοντο ἐπὶ τὸν τό-
πον διαφόρων νόσων ἐξαιτούμενοι τὴν ἴασιν· ἧς καὶ ἔτυχον.

26 ἀποστόλοις: A μαϑηταῖς | B ἐκ τοῦ οὐρανοῦ | D om καὶ ἦλϑ. φων. φοβερά | C στρατιῶν | D om καὶ δυνάμεων | ἠκούσϑη: BD ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκ. | A om τά | ἔνϑα (C ἔνϑεν καὶ ἔνϑεν, ἔνϑα) ἀνέκειτο: A ἔνϑα ἦν | ἄμωμος: B post τ. ϑεοῦ | B a πάντας τοὺς ἐν etc. transilit ad πάντα τὰ γενόμενα ϑαυμάσια | καὶ ἐλϑεῖν ἐν ἱερ. καὶ ἀπαγγεῖλαι cum D: A καὶ εἰσῆλϑον ἐν ἱερ. καὶ ἀπήγγειλε (sic), C nil nisi καὶ ἀπαγγεῖλαι | πάντ. τὰ ϑαυμ. τὰ γενόμ. cum D, item A omissis τὰ γενόμενα: C τὰ γινόμενα, B vide ante.

27 ἐγένετο δὲ τ. φω. γενομένης (A γεναμ.) cum AD: C ἦσαν δὲ ταῦτα· βροντῆς γὰρ γενομένης, B καὶ βροντῆς γενομένης | C om περὶ τὸν οἶκον | ἁγίων: D γενέσϑαι καὶ | D om τῷ οἴκῳ usque τοῦ κυρίου | γενόμενα cum AD: BC γινόμενα | BC om κωφ. ἀκούοντ. | ἐνεργουμένους cum AD: B ἐνοχλουμένους, C ὀχλουμ. | πᾶς: D add ὁ, B add τις (B restituendum est πᾶς ὅστις -- ὑπῆρχεν -- καὶ ἔκραζεν) ἔνϑα κατέκειτο (A add ἡ ϑεοτόκος) ἔκραζεν (B καὶ ἔκρ.): D τοῦ οἴκου μετὰ πίστεως κράζων | ἡμᾶς cum AB: CD με | D ἐϑεραπεύετο

28 ἐν ἱερ. ἐξ ἑκ. πατρίδ. (C χώρας): BD ἐξ ἑκάστ. πατρ. (B χώρας) καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων | διάγοντα: D ἐληλυϑότα | γινόμ. cum BCD: A γενόμ. | ἐπὶ (BD κατὰ) τὸν (B om) τόπον: C om | διαφόρων (D ὑπὸ διαφ.) -- ἔτυχον (A

ἐγένετο δὲ χαρὰ ἀνεκλάλητος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοῦ πλήθους τῶν ἰαθέντων μετὰ καὶ τῶν θεωρησάντων, δοξαζόντων Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα· πᾶσα δὲ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Βηθλεὲμ ψαλμῳδίαις καὶ ὕμνοις πνευματικοῖς ἑόρταζον.

29 Οἱ δὲ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἅμα τῷ λαῷ αὐτῶν ἐξέστησαν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ ζήλῳ βαρυτάτῳ κατασχεθέντες καὶ πάλιν ματαιόφρονι λογισμῷ συμβούλιον ποιησάμενοι βουλεύονται πέμψαι κατὰ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ τῶν ἐκεῖσε ὄντων ἁγίων ἀποστόλων ἐν Βηθλεέμ. καὶ δὴ τοῦ πλήθους τῶν Ἰουδαίων τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ ποιησαμένων, ὡς ἀπὸ μιλίου ἑνός, ἐγένετο θεωρῆσαι τούτους ὅρασιν φοβερὰν καὶ συνδεθῆναι τοὺς πόδας, καὶ ἐκ τούτου ἀναλῦσαι πρὸς τοὺς ὁμοέθνους καὶ πᾶσαν τὴν ἔμφοβον ὅρασιν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐξηγήσασθαι. 30 ἐκεῖνοι δὲ ἐπὶ πλεῖον ζέσαντες τῷ θυμῷ ἀπέρχονται πρὸς τὸν ἡγεμόνα, κράζοντες καὶ λέγοντες· ἀπώλετο τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς γυναικὸς ταύτης· δίωξον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἱεροσολύμων. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκπλαγεὶς εἰς τὰ θαύματα εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐγὼ οὔτε ἀπὸ Βηθλεὲμ διώκω αὐτὴν οὔτε ἀπὸ ἄλλου τόπου. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον κράζοντες καὶ κατὰ τῆς σω-

---

ἐπέτυχ., D om ἐξαιτούμ. usque ἔτυχ.): B διάφορα πάθη ἔχοντες, ἐξαιτούμεναι τὴν ἴασιν· ἧς καὶ ἔτυχ. | B χαρὰ μεγάλη, D χαρ. μεγάλ. καὶ ἀνεκλάλητ. | D θεωρούντων | C τὴν τούτου μητέρα | ἀπὸ βηθλ.: C ἕως βηθλ. | D ψαλμ. κ. ὕμν. καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς οἱ ἐλθόντες ἑόρταζον ὑποστρέφοντες

29 ἱερεῖς: C ἀρχιερεῖς | γινομένοις (D add σημείοις): B λεγομένοις | κατασχεθέντες: D κατενεχθέντες, B καυθέντες | B om πάλιν | ἁγίας: C παναγίας | θεοτόκου καὶ τῶν: D καὶ ἀμώμου μητρὸς τοῦ θεοῦ καὶ τῶν, A τινάς, κατὰ τῶν (sic) | ἐκεῖσε ὄντ. ἁγ. ἀποστ. (C add τινάς, B μετά τινας) ἐν (BC add τῇ ἁγίᾳ) βηθλ.: D ἁγ. ἀποστ. ὄντων ἐν βηθλ. | καὶ δὴ τοῦ πλήθους (A πλῆθος, BCD τὸ πλῆθος) -- ποιησαμένων (ita AC; D ποιησάμενοι, B ἐποιοῦντων sic) ὡς ἀ. μιλίου (C σημείου) ἑνός (B om ὡς ἀ. μ. ἑ.), ἐγένετο (A add δέ, C om ἐγέν.) -- φοβερὰν (B ἔμφοβον) καὶ (C φόβῳ δὲ pro φοβερ. καὶ) συνδεθ. (B συνδεθ. δὲ pro κ. σ.) -- πόδας (B add αὐτῶν) καὶ ἐκ τούτου (A ἐκ τοῦτο sic, C ἐκ τούτων, B ἐκ τούτου τοῦ θαύματος) ἀναλῦσαι (B φοβηθέντες ἠνέλυσαν sic) -- ἔμφοβον (B ἔκφ.) ὅρασιν (B ἔκπληξιν) -- ἐξηγήσασθαι (B ἐξηγήσαντο): D pro ἐγένετο θεωρῆσαι etc. sic: θεωρῆσαι τ. ὅρ. φοβεράν, ὥστε ἐκ τοῦ φόβου συνδεθέντας τοῖς ποσὶν εἰς τὰ ὀπίσω ἀναλῦσαι πρὸς τ. ὁμοέθν. κ. πᾶσ. τ. φοβερὰν ὅρασιν etc. Perquam igitur corrupte haec in codd. leguntur.

30 τῷ θυμῷ: D θυμοῦ | B τῆς ἐπαρχ. ταύτης ἱερο. | εἰς (cum ACD; B om) τὰ θαύμ.: D εἰς ἃ ἤκουσεν θαυμαστά | εἶπ. (A post πρ. αὐτ.) πρ. αὐτ. (BD αὐτοῖς) | A om καὶ ante κατά | τιβερίου καίσ. ἐνορκ.: A τοῦ καίσ. ὀρ-

τηρίας Τιβερίου καίσαρος ἐνορκοῦντες αὐτόν, ὥστε καὶ ἀγαγεῖν
τοὺς ἀποστόλους ἐκ τῆς Βηθλεέμ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃς, ἀνα-
φέρωμεν ἐπὶ τὸν καίσαρα. καὶ δὴ ἀναγκασθεὶς ἀποστέλλει χι-
λίαρχον κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τὴν Βηθλεέμ. 31 τὸ δὲ ἅγιον
πνεῦμα λέγει πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου·
ἰδοὺ ὁ ἡγεμὼν ἔπεμψεν χιλίαρχον καθ' ὑμῶν, τῶν Ἰουδαίων στα-
σιασάντων. ἐξελθόντες οὖν ἀπὸ Βηθλεὲμ μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ
διὰ νεφέλης παράγω ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα· ἡ γὰρ δύναμις τοῦ
πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μεθ' ὑμῶν ἐστίν.
32 ἀναστάντες οὖν εὐθέως οἱ ἀπόστολοι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ οἴκου, βα-
στάζοντες τὴν κλίνην τῆς δεσποίνης θεοτόκου, καὶ τὴν ὁρμὴν
ἐποιοῦντο ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα· εὐθέως δέ, καθὼς εἶπεν τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, διὰ νεφέλης ἀρθέντες εὑρέθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸν
οἶκον τῆς δεσποίνης. καὶ ἀναστάντες ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐποιοῦ-
μεν ἄπαυστον ὑμνῳδίαν. 33 ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ χιλίαρχος ἐπὶ τὴν
Βηθλεὲμ καὶ οὐχ εὗρεν ἐκεῖ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου οὔτε τοὺς
ἀποστόλους, ἐκράτησεν τοὺς Βηθλεεμίτας, λέγων πρὸς αὐτούς·
οὐχ ὑμεῖς ἤλθατε λέγοντες τῷ ἡγεμόνι καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἅπαντα
τὰ γενόμενα σημεῖα καὶ θαύματα, καὶ ὡς παρεγένοντο οἱ ἀπό-
στολοι ἀπὸ πάσης χώρας; ποῦ οὖν εἰσίν; δεῦτε εἰσέλθατε εἰς
τὸν ἡγεμόνα εἰς Ἱερουσαλήμ. ἠγνόει γὰρ ὁ χιλίαρχος τὴν τῶν
ἀποστόλων καὶ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ἀποστασίαν τὴν εἰς Ἱε-

κοῦντ. | ὥστε καὶ (B om, D post ἀγαγ.) ἀγαγ. (A ἀναγαγ.) τ. (C add ἁγίους) ἀποστ. ἐκ (A ἀπὸ) τ. Βη. | εἰ δὲ μὴ (A μηδὲν) τοῦτ. ποιήσῃς (D ποιήσεις) ἀναφέρωμεν (A -ρομεν) ἐπὶ (D κατὰ σοῦ ἐπὶ) τ. καίσ. (D add τιβέριον, item B): B om male εἰ δὲ usque ἀναφέρ. | A om δή | ἐπὶ τὴν cum ACD: B ἐν τῇ

31 B τῶν ἰουδ. καθ' ὑμ. στασιαζόντων | D ἐξέλθατε | CD φοβηθῆτε | καὶ τοῦ ἁγ. πνεύματος: D σὺν ἐμοί

32 B om εὐθέως | B βαστάσαντες καὶ τὴν κλ. | δεσποίνης (D add καὶ) θεοτ.: C ἐνδόξου θεοτ., B θεοτόκου τῆς ἁγίας | καὶ τ. ὁρμ. ἐποιοῦντο: D τ. ὁρμ. ποιούμενοι | C ab ἱεροσόλυμα priore transilit ad ἱεροσόλυμα posterius | δεσποίνης cum AC: BD add ἡμῶν θεοτόκου | C om ἀναστάντες | ἐποιοῦμεν cum CD: AB ἐποίουν | ἄπαυστον: B -στως, D -στην

33 καὶ οὐχ - - ἐκράτησεν cum AD; BC οὐχ - - καὶ ἐκράτησεν (B -σαν) | τ. βηθλεεμίτας cum AC: BD τοὺς ἐν βηθλεέμ | ὑμεῖς ἤλθατε cum BC: AD ὑμεῖς εἰσήλθ. | ἱερεῦσιν cum AB: C ἄρχουσιν, D ἀρχιερ. | γενόμενα cum AD: BC γινόμ | θαύματα: B θαυμάσια, D τέρατα | B καὶ πῶς παρεγ. | ποῦ οὖν εἰσίν cum AD: BC καὶ ποῦ εἰσὶν ἄρτι | CD δεῦτε οὖν | εἰς τὸν cum AD: BC πρὸς τόν | ἀποστασίαν: A ἐπιστασίαν |

ρουσαλήμ. λαβὼν οὖν ὁ χιλίαρχος τοὺς Βηθλεεμίτας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν ἡγεμόνα φάσκων μηδένα εὑρηκέναι. [34] μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας ἐγνώσθη τῷ ἡγεμόνι καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ πάσῃ τῇ πόλει ὅτι ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐστιν ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μετὰ τῶν ἀποστόλων, ἐκ τῶν γινομένων ἐκεῖ σημείων καὶ θαυμασίων· πλῆθος δὲ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παρθένων συναχθέντες ἔκραζον· ἁγία παρθένε ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. [35] τούτων δὲ γενομένων ἐπὶ πλεῖον τῷ ζήλῳ κινούμενοι ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων μετὰ καὶ τῶν ἱερέων λαβόντες ξύλα καὶ πῦρ ἐπέβησαν καῦσαι βουλόμενοι τὸν οἶκον, ἔνθα ἀνέκειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μετὰ τῶν ἀποστόλων. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἵστατο θεωρῶν ἀπὸ μακρόθεν τὴν θέαν. ἐν δὲ τῷ φθάσαι τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων τὴν θύραν τοῦ οἴκου, ἰδοὺ αἰφνίδιον δύναμις πυρὸς ἐξελθοῦσα ἐκ τῶν ἔσωθεν δι' ἀγγέλου κατέκαυσε πλῆθος πολὺ τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐγένετο κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν φόβος μέγας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν τὸν τεχθέντα ἐξ αὐτῆς. [36] ὅτε δὲ ἴδεν ὁ ἡγεμὼν τὰ γενόμενα, ἀνέκραξεν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων· ἐπ' ἀληθείας θεοῦ υἱός ἐστιν ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς παρθένου, ἣν ὑμεῖς διῶξαι ἐνομίσατε· τὰ γὰρ σημεῖα ταῦτα θεοῦ ἀληθινοῦ εἰσίν. ἐγένετο δὲ σχίσμα ἀνὰ μέσον τῶν Ἰουδαίων, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῖς γινομένοις σημείοις.

[37] Μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι πάντα τὰ θαυμάσια ταῦτα διὰ τῆς

C λαβὼν δὲ ὁ | φάσκων cum A, C λέγων, B καὶ ἀπήγγειλε λέγων

[34] B ἐγνωρίσϑη | D ἀρχιερεῦσιν | ὅτι ἐν: C ὡς ἐν | ἐκ τ. γιν. ἐκεῖ (C ἐκεῖσε, A add πλείστων) σημ. κ. ϑαυμασ. (A ϑαυμάτων): D ἐγένοντο γὰρ κἀκεῖσε σημεῖα καὶ ϑαυμάσια | συναχϑέντες (D -ϑέντων, B -ϑέν): A om | B ἔκραξαν | A om ἡμῶν

[35] γενομένων cum AB: CD γινομ. (D οὕτως γιν.) , A πλέον | BC κινούμενος | B om βουλόμενοι et τὴν ϑέαν | ἐν δὲ τῷ φϑάσαι τ. λαόν: cum BCD: A μόνον δὲ ἔφϑασεν ὁ λαός | A om ἰδοὺ et πυρός | B ἐφνήδιος (corrige αἰφνιδίως), item ἐξῆλϑεν et καὶ κατέκαυσε | καὶ (D add πάντες οἱ πιστοὶ) ἐδόξαζον

[36] ἀνέκραξ. cum AB: CD ἔκραξ. | ἐπ' ἀληϑ. (C add ὄντως): A om | ϑε. υἱός cum BD: AC υἱ. (A add τοῦ) ϑε. | B ὁ σαρκωϑεὶς ἐκ | ταῦτα cum BCD: A τὰ γενόμενα | A ἀληϑινοῦ ϑεοῦ | D om ἀνά | ἐπίστευσαν εἰς etc. cum BC, item D ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρ. ἡμ. ἰησ. χρ. ἐπίστευσ., A ἐπίστ. ἐπὶ τὸν κύριον ἡμ. ἰησοῦν χρ. | C om ἐπὶ τ. γιν. σημ.

[37] ϑαυμάσια ταῦτα: A ϑαύματα | ϑεοτόκου (B praem ἁγίας ἐνδόξου): C

θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, ὄντων
ἡμῶν τῶν ἀποστόλων μετ' αὐτῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, εἶπεν ἡμῖν τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον· οἴδατε ὅτι κυριακῆς εὐηγγελίσθη ἡ παρθένος
Μαρία ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, καὶ κυριακῆς ἐτέχθη ἐν
Βηθλεὲμ ὁ σωτήρ, καὶ κυριακῆς τὰ τέκνα Ἱεροσολύμων ἐξῆλθον
μετὰ βαΐων εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ λέγοντες· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψί-
στοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ κυριακῆς
ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ κυριακῆς ἔχει ἐλθεῖν κρῖναι ζῶντας καὶ
νεκρούς, καὶ κυριακῆς ἔχει ἐλθεῖν ἐκ τῶν οὐρανῶν πρὸς δόξαν
καὶ τιμὴν τῆς ἀναλύσεως τῆς ἁγίας ἐνδόξου παρθένου τῆς τε-
κούσης αὐτόν. [38] καὶ εἰς τὴν αὐτὴν κυριακὴν λέγει ἡ μήτηρ τοῦ
κυρίου τοῖς ἀποστόλοις· βάλετε θυμίαμα, ὅτι Χριστὸς ἔρχεται
μετὰ στρατιᾶς ἀγγέλων· καὶ ἰδοὺ παραγίνεται Χριστός, καθή-
μενος ἐπὶ θρόνου Χερουβίμ. καὶ πάντων ἡμῶν εὐχομένων ἐφάνη-
σαν ἀναρίθμητα πλήθη ἀγγέλων, καὶ ὁ κύριος ἐπὶ Χερουβὶμ ἐπι-
βεβηκὼς ἐν δυνάμει πολλῇ· καὶ ἰδοὺ φωτοφανίας πρόοδος φοι-
τῶσα ἐπὶ τὴν ἁγίαν παρθένον διὰ τῆς παρουσίας τοῦ μονογενοῦς
αὐτῆς υἱοῦ, καὶ προσπεσοῦσαι προσεκύνησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ
δυνάμεις τῶν οὐρανῶν. [39] καὶ φωνήσας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ
ὁ κύριος εἶπεν· Μαριάμ. καὶ ἀποκριθεῖσα εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύριε.
καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· μὴ λυποῦ, ἀλλ' εὐφραινέσθω ἡ καρδία
σου καὶ ἀγαλλιάσθω· εὗρες γὰρ χάριν θεωρῆσαι τὴν δόξαν τὴν
δοθεῖσάν μοι παρὰ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀναβλέψασα ἡ ἁγία τοῦ

παναγίας ἐνδόξου θεο. δεσποίνης ἡμῶν | BC ὄντων (C add δὲ) τῶν ἀποστ. ἐν ἱερ. εἰπ. αὐτοῖς | οἴδατε: A ἴδετε | ὅτι κυριακῆς (ita A, CD κυριακῇ) — καὶ κυριακῆς (ita AC; D -κῇ) ἐτέχθη (D ἐδείχθη): B ὅτι ἐν κυριακῇ ἐτέχθη omissis reliquis | κυριακῆς tertio et quarto loco cum AC, quinto cum C (A -κῇ), B ἐν κυριακῇ et bis ἐν κυριακῆς, D κυριακῇ | D συνάντησιν | CD ab ἐλθεῖν priore ad alterum transiliunt | D om ἐκ τ. οὐρ. | B ἀναλ. τῆς ἀειπαρθένου μαρίας, C ἀναλ. τῆς παναγίας ἐνδ. καὶ ἀειπαρθ. μαρίας

[38] εἰς τὴν αὐτὴν (A ἁγίαν) κυρ.: D ταύτῃ τῇ κυριακῇ | χριστ. ἔρχ. cum A, BD? ἔρχ. ὁ χρ, C ὁ κύριός μου ἔρχ. | ἰδοὺ παραγίν. χρ. cum A: BCD πρὸς αὐτοὺς ὁ χρ. (D κύριος) | C om θρόνου | πάντων ἡμ. cum D: reliqui τῶν ἀποστόλων | πλήθη ἀγγ.: D add σὺν αὐτῷ et om καὶ ὁ κύρ. usque δυν. πολλῇ | D om ἰδού | φωτοφανίας: ita omnes | παρθένον: B θεοτόκον | D om καὶ προσπεσ. usque τῶν οὐρ.

[39] μαριάμ: C μαρία | καὶ (D add αὐτὴ) ἀποκριθ. εἶπεν (D ἀπεκρίνατο): BC ἡ δὲ ἀπ. εἰπ. | D om ἡ καρδ. σου usque θεωρῆσαι | χάριν (A add παρ' ἐμοὶ) θεωρῆσαι (A θεώρησον, C θεωρήσασα) | A om μου | B στόματι ἀνθρώ-

θεοῦ μήτηρ ἴδεν δόξαν ἐν αὐτῷ, ἣν στόμα ἀνθρώπου οὐκ ἐξὸν λαλῆσαι ἢ καταλαβεῖν. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὴν ἔμεινεν λέγων· ἰδοὺ ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται τὸ τίμιόν σου σῶμα μετατιθέμενον ἐν τῷ παραδείσῳ, ἡ δὲ ἁγία σου ψυχὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τοῖς θησαυροῖς τοῦ πατρός μου ἐν ὑπερεχούσῃ φανότητι, ἔνθα εἰρήνη καὶ εὐφροσύνη ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἐπέκεινα. [40] ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐπίθες τὴν δεξιάν σου, κύριε, καὶ εὐλόγησόν με. καὶ ἁπλώσας ὁ κύριος τὴν ἄχραντον αὐτοῦ δεξιὰν εὐλόγησεν αὐτήν. αὐτὴ δὲ κρατοῦσα τὴν ἄχραντον αὐτοῦ δεξιὰν κατεφίλει λέγουσα· προσκυνῶ τὴν δεξιὰν ταύτην τὴν δημιουργήσασαν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ παρακαλῶ τὸ πολυύμνητόν σου ὄνομα, Χριστὲ ὁ θεός, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, ὁ μονογενὴς τοῦ πατρός, πρόσδεξαι τὴν δούλην σου, ὁ καταξιώσας δι' ἐμοῦ τῆς ταπεινῆς τεχθῆναι εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἄφραστόν σου οἰκονομίαν· πάντα ἄνθρωπον ἐπικαλούμενον ἢ δεόμενον ἢ ὀνομάζοντα τὸ ὄνομα τῆς δούλης σου, χορήγησον αὐτῷ τὴν βοήθειάν σου. [41] ταῦτα δὲ αὐτῆς λεγούσης προσελθόντες οἱ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς πόδας αὐτῆς καὶ προσκυνήσαντες λέγουσιν· μῆτερ τοῦ κυρίου, ἔασον τῷ κόσμῳ εὐλογίαν, ὅτι ἀπέρχῃ ἀπ' αὐτοῦ. ηὐλόγησας γὰρ αὐτὸν καὶ ἀνέστησας ἀπολωλότα, γεννήσασα τὸ φῶς τοῦ κόσμου. εὐξαμένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου εἶπεν ἐν τῇ εὐχῇ αὐτῆς οὕτως· ὁ θεὸς ὁ διὰ τὴν πολλήν σου ἀγαθότητα ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀποστείλας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν οἰκῆσαι ἐν τῷ ταπεινῷ μου σώματι,

---

πων | ἔμειν. λέγ. cum BC: AD εἶπεν (D post πρ. αὐτ.) | C ἔστω | C μετατηθέν sic | A ἐν παραδ. et εἰς οὐρανούς | B om ἁγία | BC om ἐν ὑπερεχούσ. φαν. | A σωφροσύνη | B om ἀγγ., D om ἁγί. ἀγγ. | καὶ (BD om) ἐπέκεινα: A ἐπεσκήνου

[40] κύριε: C om | τὴν ἄχρ. α. δεξιάν cum BC: AD διὰ τῆς ἀχράντου α. δεξιᾶς | C ηὐλόγησεν | τῆς ταπεινῆς cum BCD: A τῆς δούλης σου | εἰς: BC διά | διὰ τὴν etc. cum BCD: A διὰ τῆς etc. ἄφραστ. (C ἄφατον) σ. οἰκ. (A οἰκ. σ.): D ἄκραν σου καὶ ἄφατον οἰκ | ἐπικαλ. ἢ (D καὶ) δεό. ἢ ὀνομάζ. cum CD: A δεόμεν. καὶ ἐπικαλ., B ἐπικαλ. ἢ ὀνομάζ. | βοήθειαν: D εὐλογίαν

[41] λέγουσιν cum ABC: D εἴπαμεν | μῆτερ (B in margine ἡ μήτηρ, D ὦ μῆτερ) τ. (D om) κυρίου: C om | D σου εὐλογίαν | CD εὐλόγησας | C πάλιν δὲ εὐξαμένη | C om ἐν τ. εὐχ. αὐτ. οὕτως | πολλήν: BCD om | CD ἀγαθότητα (D -ταν) αὐτοῦ | B μονογενῆν | C αὐτοῦ υἱόν |

ὁ καταξιώσας τεχθῆναι ἐξ ἐμοῦ τῆς ταπεινῆς, ἐλέησον τὸν κό-
σμον καὶ πᾶσαν ψυχὴν ἐπικαλουμένην τὸ ὄνομά σου. 42 καὶ πά-
λιν εὐξαμένη εἶπεν· κύριε βασιλεῦ τῶν οὐρανῶν, υἱὲ τοῦ θεοῦ
τοῦ ζῶντος, πρόσδεξαι πάντα ἄνθρωπον ἐπικαλούμενον τὸ ὄνομά
σου, ἵνα δοξασθῇ ἡ γέννησίς σου. καὶ πάλιν εὐξαμένη εἶπεν·
κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ πάντα δυνάμενος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς,
ταύτην τὴν παράκλησιν δυσωπῶ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· ἐν
ἑκάστῳ καιρῷ καὶ τόπῳ ὅπου γίνεται ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματός
μου, ἁγίασον τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ δόξασον τοὺς δοξάζοντάς
σε διὰ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος, προσδεχόμενος τῶν τοιούτων πᾶσαν
προσφορὰν καὶ πᾶσαν ἱκεσίαν καὶ πᾶσαν εὐχήν. 43 ταῦτα δὲ
αὐτῆς εὐξαμένης ὁ κύριος πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα εἶπεν· εὐφραί-
νου καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ καρδία σου· πᾶσα γὰρ χάρις καὶ πᾶσα
δωρεὰ ἐδόθη σοι ἐκ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς κἀμοῦ καὶ
τοῦ ἁγίου πνεύματος· πᾶσα ψυχὴ ἐπικαλουμένη τὸ ὄνομά σου
οὐ μὴ καταισχυνθῇ, ἀλλ' εὕρῃ ἔλεος καὶ παράκλησιν καὶ ἀντί-
ληψιν καὶ παρρησίαν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐνώ-
πιον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 44 στραφεὶς δὲ ὁ κύ-
ριος εἶπεν πρὸς τὸν Πέτρον· ἔφθασεν ὁ καιρὸς ἄρξαι τῆς ὑμνῳ-
δίας. τοῦ δὲ Πέτρου ἀρξαμένου τῆς ὑμνῳδίας πᾶσαι αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν ὑπήκουσαν τὸ ἀλληλούϊα. καὶ τότε τὸ πρόσωπον
τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ὑπὲρ τὸ φῶς ἔλαμψεν, καὶ ἀναστᾶσα τῇ
οἰκείᾳ χειρὶ ηὐλόγησεν ἕκαστον τῶν ἀποστόλων, καὶ ἔδωκαν πάν-
τες δόξαν τῷ θεῷ, καὶ τοῦ κυρίου ἁπλώσαντος τὰς ἀχράντους
αὐτοῦ χεῖρας ἐδέξατο τὴν ἁγίαν καὶ ἄμωμον αὐτῆς ψυχήν.

τῆς ταπεινῆς: BCD om | κόσμον: D add σου

42 κύριε (C χριστὲ) βα. τ. οὐρ. (C ἁπάντων) - - ἄνθρωπ. (D τὸν) ἐπικ. τὸ ὄν. σου (D add τὸ ἅγιον) ἵνα δ. ἡ γένν. σου (C om ἵνα etc.): A haec om | ταύτ. τ. παράκλ. cum BC: A πρόσδεξαι καὶ ταύτ. μου τὴν παράκλ., D καὶ ταύτ. τὴν παρ. πρόσδεξαι | ἐν: A om | ὅπου: D ἔνθα | γίνεται (C γένηται) ἡ (A om) μνήμη τοῦ (D add ἁγίου) | σε (D με) διὰ τοῦ ἐμοῦ (cum BC, D σου, A μου post ὀνόμ.) ὀνόμ. | τῶν τοιούτων cum BC, D τοῦ τοιούτου: A παρ' αὐτῶν | B ἱκετηρίαν | καὶ πᾶσαν (ita BC; A om) εὐχήν: D om

43 χάρις: B add καὶ πᾶσα δόξα | τὸ ὄν. σου: D σε | B καταισχυνθείη | A εὑρήσῃ | C ἐν οὐρανοῖς

44 BD ὑπήκουον (B ὑπήκοων) | ἀναστᾶσα: C ἀνακαθήσασα | BC εὐλόγησεν | C ἕνα ἕκαστον | D ἐδώκαμεν | BD om ἀχράντους αὐτοῦ | τὴν ἁγίαν (C παναγ.) καὶ (B om ἁγ. καὶ) ἄμωμ. (C om καὶ ἄμωμ.)

[45] καὶ σὺν τῇ ἐξόδῳ τῆς ἀμώμου αὐτῆς ψυχῆς ἐπληρώθη εὐωδίας καὶ ἀφάτου φωτὸς ὁ τόπος, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκούετο λέγουσα· μακαρία σὺ ἐν γυναιξίν. καὶ δραμὼν ὁ Πέτρος κἀγὼ Ἰωάννης καὶ Παῦλος καὶ Θωμᾶς περιεπτυξάμεθα τοὺς τιμίους αὐτῆς πόδας πρὸς τὸ ἁγιασθῆναι· οἱ δὲ δώδεκα ἀπόστολοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐπὶ κλίνης θέντες ἐβάστασαν.
[46] καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ βαστάζειν αὐτὴν Ἑβραῖός τις ὀνόματι Ἰεφωνίας γενναῖος τῷ σώματι ὁρμήσας ἐπεχείρησεν κατὰ τῆς κλίνης, τῶν ἀποστόλων βασταζόντων, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἀοράτῳ δυνάμει μετὰ ξίφους πυρὸς ἐκ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὰς δύο ἔκοψεν χεῖρας καὶ μετεώρους ὑπὸ τὸν ἀέρα περὶ τὴν κλίνην ἀπετέλεσεν κρεμασθῆναι. [47] τούτου δὲ τοῦ θαύματος γενομένου ἀνέκραξεν πᾶς ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων τῶν θεωρησάντων ὅτι ὄντως ἀληθινὸς θεός ἐστιν ὁ τεχθεὶς παρὰ σοῦ, θεοτόκε ἀειπάρθενε Μαρία. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰεφωνίας, τοῦ Πέτρου κελεύσαντος αὐτῷ πρὸς τὸ δειχθῆναι τὰ θαυμάσια τοῦ θεοῦ, ἀναστὰς ὀπίσω τῆς κλίνης ἔκραζεν· ἁγία Μαρία ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεόν, ἐλέησόν με. καὶ στραφεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ τεχθέντος παρ' αὐτῆς κολληθήσονται αἱ χεῖρες αἱ ἀφαιρεθεῖσαι ἀπὸ σοῦ. καὶ παραχρῆμα τῷ λόγῳ τοῦ Πέτρου αἱ χεῖρες παρὰ τὴν κλίνην τῆς δεσποίνης κρεμάμεναι ἀναχωρήσασαι ἐκολλήθησαν τῷ

---

[45] σὺν τῇ cum AD: BC ἐν τῇ | ἀμώμου: B ἁγίας | B ὁ τόπ. ἐκεῖνος | ἠκούετο (A ante ἐκ): B om | C ἐκ τῶν οὐρανῶν | B σὺ εἶ ἐν | D δραμόντες | ὁ πέτρ. κἀγὼ (B καὶ) ἰω. κ. παῦλ. κ. θωμ. (B κ. θω. κ. πα.) cum BC: D ὁ πέ. καὶ θωμ. κἀγὼ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, A ὁ πέ. μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποστ. | περιεπτυξάμεθα cum CD: AB -ξαντο | D om πρ. τὸ ἁγ. | οἱ δὲ δώ. ἀπ. -- ἐβάστασαν cum BC: A καὶ θέντες ἐπὶ κλίνης οἱ δώ. ἀπ. τὸ τίμιον αὐτῆς σῶ. ἐβ., D καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς οἱ δώδ. τὸ τίμ. -- ἐβαστάσαμεν

[46] αὐτὴν cum BC: A αὐτούς, D ἡμᾶς | ἰεφωνίας cum AE: D ἰοφωνίας, BC ἰωφονίας | γενν. τῷ σώ. cum AD: BC om | ἀορ. δυν. cum BCD: A om | μετεώρους cum A: C om, D ἄρας (pergit ἐπὶ τὸν ἀέρ.), B ῥέμβας (τὰς δύ. ἐγκόψας χεῖρ. ῥεμβὰς ὑπὸ ἀέρα etc.)

[47] B ἔκραξεν | παρὰ (C ἐκ) σοῦ -- μαρία: B nil nisi ἐξ αὐτῆς | ἰεφωνίας (ut ante; A om ὁ): B ἰωφωνίας, CD ἰοφονίας | τοῦ θεοῦ cum CD: AB om | BD ἔκραξεν | θεὸν (D ἀληθινὸν θε.) cum BCD: A σωτῆρα | παρ' cum AD: BC ἐξ | A κολληθήτωσαν | αἱ (C σου αἱ) ἀφαιρ. ἀπὸ (A παρὰ) σοῦ: B nil nisi σου | παρὰ (Mon[a] αἱ παρὰ) τ. κλίνην: Mon[b] παρ. τῇ κλίνῃ, D ἀπὸ τῆς

'Ιεφωνίᾳ· καὶ ἐπίστευσεν καὶ αὐτὸς καὶ ἐδόξασεν Χριστὸν τὸν θεὸν τὸν τεχθέντα ἐξ αὐτῆς.

48 Τούτου δὲ γενομένου τοῦ θαύματος ἐβάστασαν οἱ ἀπόστολοι τὴν κλίνην καὶ κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐν Γεθσημανῇ ἐν μνημείῳ καινῷ. καὶ ἰδοὺ μύρον εὐωδίας ἐξήρχετο ἐκ τοῦ ἁγίου μνήματος τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου· καὶ ἕως τριῶν ἡμερῶν ἀοράτων ἀγγέλων φωναὶ ἠκούοντο δοξαζόντων τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ πληρουμένης τῆς τρίτης ἡμέρας οὐκέτι ἠκούοντο αἱ φωναί, καὶ λοιπὸν ἐκεῖθεν πάντες ἔγνωσαν ὅτι μετετέθη τὸ ἄμωμον καὶ τίμιον αὐτῆς σῶμα ἐν παραδείσῳ.

49 Τούτου δὲ μετατεθέντος ἰδοὺ θεωροῦμεν τὴν 'Ελισάβετ τὴν μητέρα τοῦ ἁγίου 'Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ "Ανναν τὴν μητέρα τῆς δεσποίνης καὶ 'Αβραὰμ καὶ 'Ισαὰκ καὶ 'Ιακὼβ καὶ τὸν Δαυὶδ ψάλλοντα τὸ ἀλληλούϊα καὶ πάντας τοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων προσκυνοῦντας τὸ τίμιον λείψανον τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, καὶ τόπον φωτοειδῆ, οὗ τοῦ φωτὸς ἐκείνου οὐδὲν λαμπρότερον· καὶ πλῆθος εὐωδίας τοῦ τόπου ἐκείνου, ἔνθα μετετέθη τὸ τίμιον

κλίνης | ἰεφωνίᾳ (B ἰωφονίᾳ, C Mon b ἰωφωνίᾳ, D Mon a ἰοφωνίᾳ): D add εἰς τὸν τόπον αὐτῶν | Mon a om τὸν θεόν, Mon b om χριστ. | ἐξ αὐτῆς cum BC Mon a et b: AD παρ' αὐτ.

48 ἐβάστασαν οἱ ἀπόστ. usque ἐν παραδείσῳ ex C edidimus. Satis differunt ABD (item E): ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοὺς ἀποστόλους ἐκ τῆς πόλεως ἱεροσολύμων βαστάζοντες (E Mon b -ντας) τὴν κλίνην ἄφνω δώδεκα νεφέλαι φωτὸς (D om) ἀφήρπασαν (ita AE; D ἥρπασαν, B ἐπῆραν, Mon a et b ἀπῆραν) τοὺς ἀποστόλους (D ἡμᾶς pro τ. ἀπ.) σὺν τῷ σώματι τῆς δεσποίνης ἡμῶν, καὶ (BD om) ἐν τῷ παραδείσῳ μετατέθηκαν (sic A; Mon b μεταθέντες ἐν τ. πα. et D μεταθήσαντες ἐν τ. παρ., B μεταθησάντων ἐ. τ. παρ.). Consentiunt etiam Mon a et b.

49 Τούτου usque ad finem sectionis 50 ad scripturam codicum ACDE recensuimus. B eorum loco tantum haec habet: καὶ ἐδοξάσαμεν πάντες τὸν θεόν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. | μετατεθέντος: C add ἐκ πνεύματος ἁγίου | ἰδού: C om | θεωροῦμεν: A add ἐν τῷ παραδείσῳ | τὴν (cum CE; AD Mon b om) ἐλισ. τ. μητ. (E μητέραν) τ. ἁγί. (C om τ. ἁγ.) ἰω. τοῦ βα. (E Mon b om τ. βα.) κ. ἄνν. τ. μητ. (DE μητέραν) τῆς δεσπ. (cum AD; CE Mon b αὐτῆς pro τ. δε.) -- καὶ τὸν (DE om) δα. ψάλλοντα (Mon b -ντας, E -ντες sic) -- χοροὺς τῶν ἁγί. (D Mon b om τ. ἁγί., A habet τῶν προφητῶν καὶ ἁγί.) πρ. τ. τίμ. λείψ. (D post κυρίου) τῆς (D τῆς ἁγίας μαρίας τῆς) μητρ. τ. κυρ. (E om τῆς μη. τ. κυρ.) καὶ (C add ἴδομεν) τό. φω. οὗ τοῦ φω. ἐκ. (sic D; ACE οὗ τὸ φῶς, Mon b om τοῦ φω. ἐκ.) οὐδ. λα. κ. πλ. εὐωδ. (C add ἀνεπέμπετο ἐκ) τοῦ τόπ. ἐκ. (D Mon b ἐν αὐτῷ pro τ. τό. ἐκ.) ἔνθα (E add ὡς εἴρηται) μετετέθη (C ὁ σωτὴρ μετέθηκεν) τὸ τίμ. κ. ἅγ. (C om κ. ἅγ.) αὐτῆς

καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐν τῷ παραδείσῳ· καὶ μέλος δὲ ὑμνούντων τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα, ὃ παρθένοις καὶ μόνοις δίδοται τὸ τοιοῦτον γλυκὺ μέλος ἀκούειν, οὗ κόρος οὐκ ἔστιν. 50 ἡμεῖς οὖν οἱ ἀπόστολοι θεωρήσαντες τὴν ἄφνω τοῦ ἁγίου αὐτῆς σώματος τιμίαν μετάθεσιν ἐδοξάσαμεν τὸν θεὸν τὸν δείξαντα ἡμῖν τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναλύσει τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἧς εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις ἀξιωθῶμεν πάντες ὑπὸ τὴν αὐτῆς σκέπην καὶ ἀντίληψιν καὶ προστασίαν τυχεῖν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, δοξάζοντες ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ τὸν μονογενῆ αὐτῆς υἱὸν ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

(E post τίμ.) -- ὑμνούντων (C add ἀγγέλων) -- τεχθέντα (C add χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν) | ὃ (E om) παρθ. κ. μόνοις (E παρθένῳ καὶ μόνον) δίδοται (cum D; E δέδοται) -- ἀκούειν: A (corrupte) οὗ μέλος παρθένων καὶ μόνον δέδοται τὸ τοιοῦτον μέλος ἀκούειν, C plane om. Mon b om omnia ab ἔνθα usque οὐκ ἔστιν.

50 ἡμεῖς etc. cum D: ACE Mon b οἱ δὲ ἅγιοι ἀπόστ. | ἄφνω: C add ἐκ τοῦ μνήματος | Mon b om τοῦ ἁγίου et σώματος | D τοῦ τιμίου καὶ ἁγίου | μετάθεσιν: E μετάστασιν | ἐδοξάσαμεν cum ACD: E ἐδόξασαν, Mon b ἔδωκαν δόξαν, pergens τῷ θεῷ τῷ δείξαντι | ἡμῖν: E αὐτοῖς | αὐτοῦ: C ταῦτα | ἐπὶ τῇ ἀναλ. cum AC: E ἐπὶ τὴν ἀνάλυσιν, D καὶ τὴν ἀνάλ. | τοῦ (D αὐτοῦ τοῦ) κυρ. (E add καὶ θεοῦ, item A καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος) ἡμ. ἰησ. χρι. (cum AD; CE Mon b om ἰησ. χρ.) | ὑπὸ τὴν -- τυχεῖν (ita C, E om; A εἶναι post μέλλοντι): D εὑρεῖν ἔλεος καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. Mon b pro ἀξιωθῶμεν usque τῷ ἁγίῳ πνεύματι nil nisi στηριχθείημεν δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα | δοξάζοντες (C ἵνα δοξάζωμεν) -- μονογενῆν (cum AE; C -γενῆ) αὐτ. υἱόν: D nil nisi δοξ. αὐτόν | C παναγίῳ | εἰς: E praem νῦν καὶ ἀεὶ καὶ | ἀμήν cum CDE: A om

Bonnet … see p. xxxiv)

VI. TRANSITUS MARIAE. A.

DE TRANSITU BEATAE MARIAE VIRGINIS.*

[1] In tempore illo antequam dominus ad passionem veniret, et inter multa verba, quae mater filio inquisivit, de suo transitu interrogare coepit eum tali affamine: O carissime fili, precor sanctitatem tuam ut, quando anima mea de corpore exierit, tertio die ante facias me scire, et tu, dilecte fili, cum tuis angelis eam suscipe. [2] Tum suscepit deprecationem dilectae matris dixitque ei: O aula et templum dei vivi, o puerpera benedicta, o regina omnium sanctorum et benedicta super omnes feminas; antequam me portares in tuo utero, semper custodivi te et cibare feci te cotidie meo angelico cibo, ut nosti: quomodo te deseram, postquam tu me portasti et nutristi, fugiendo in Egyptum detulisti et multas angustias pro me sustinuisti? Ecce scias quia angeli mei semper custodierunt te et custodient usque ad transitum tuum. Sed post-

* titulum hunc A praebet; C: *Transitus beatae Mariae virginis;* B: *De assumtione beatae Mariae virginis.*

[1] *dominus* ex BC; A *deus* | *et inter:* ita et A et B | *O:* A om. C: *Tempore illo quo dominus ad passionem suam venire debebat, inter multa verba de quibus eius gloriosa mater ipsum cotidie deprecabatur - - coepit eum rogare tunc tali modo - - de hoc seculo migrare debuerit, eam cum tuis angelis suscipere debeas et omnes apostolos transitu meo facias interesse.*

[2] *suscepit:* B add *deus* | *aula:* B add *sancta* | *sanctorum:* ita certe C, nec aliter, ut suspicor, AB. Pro compendii vero similitudine facile confunduntur *seculorum* et *sanctorum.* | *meo angelico cibo:* B *cibo angelorum meorum* | B om *fu-*

quam sustinuero passionem propter homines, sicut scriptum est, et in die tertio resurrexero et post XL dies in celum ascendero, cum videris me cum angelis et archangelis, cum sanctis et cum virginibus et cum meis discipulis ad te venientem, scito pro certo quod anima tua separabitur a corpore et in celum eam deferam, ubi nunquam penitus tribulationem vel angustiam habebit. [3] Tunc illa laetificata et glorificata est et osculata genua filii sui, et benedixit creatorem celi et terrae, qui tale donum dedit ei per Ihesum Christum filium eius.

[4] Secundo igitur anno post ascensionem domini nostri Ihesu Christi beatissima virgo Maria diebus ac noctibus semper in oratione assistebat. Tertia vero die antequam obiret, venit ad eam angelus domini salutavitque eam dicens: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa autem respondit dicens: Deo gratias. Iterum dixit ei: Accipe hanc palmam quam tibi promisit dominus. Illa vero cum magno gaudio gratias deo referens accepit pal-

---

giendo in Eg. detulisti | *cum videris:* B *videbis* | *scito:* B *scias.* C: *Dixit ad eam dominus: O aula templi dei vivi. Atque iterum dixit: O puella benedicta, o regina omnium sanctorum, o domina super omnes mulieres exaltata atque benedicta, antequam me in utero portares, semper te custodivi, cibo angelorum, ut nosti, per meum angelum te cotidie cibare feci: quomodo te deseram, postquam me portasti et nutristi atque fugisti, et propterea multotiens pro me multas angustias sustinuisti! Ecce scias quod sicut angelus meus usque nunc te custodivit et semper servivit, ita et de cetero semper custodiet atque serviet usque ad tuum transitum. Sed - - scriptum est, die tertia resurgam et - - in celo ascendam. Cum autem videris angelum meum Gabrielem ad te venire cum palma quam tibi de celo mittam, scias me proximo ad te esse venturum cum meis discip. atque ang. et arch. atque virg., et ipsemet angelus Gabriel bene docebit te quoniam anima tua separabitur a corpore; et tunc animam tuam et corpus tuum cum omni choro angelorum, archangelorum, patriarcharum atque virginum in celis deferam, in quibus neque tribulatio neque angustia aliqua habetur.*

[3] C: *Tunc illa obsculans genua filii sui benedixit creatorem - - sibi concessit - - eius.*

[4] *Illa vero cum* usque *de manu angeli* ex C adsumpsimus. C: *Ipsa vero beatissima virgo Maria et ante passionem filii sui et inter ipsam passionem et post ipsam resurrectionem atque ascensionem diebus et noctibus semper in orationibus astitit. Tertia vero antequam gloriosa virgo Maria de hoc seculo migrare deberet, ecce angelus Gabriel venit ad eam deferens in dextera manu palmam* (codex *deferente et palma*). *Et salutavit eam dicens - - dixit ad eam angelus: Accipe - - quam tibi*

mam sibi missam de manu angeli. Dixit ei angelus domini: Post triduum erit assumptio tua. Illa autem: Deo gratias, respondit.

[5] Tunc vocavit Ioseph de Arimathia civitate et alios discipulos domini, quibus congregatis et propinquis et notis, nuntiavit transitum suum omnibus illic astantibus. Tunc beata Maria lavit se et induit se sicut regina, et expectabat adventum filii sui, sicut promiserat ei. Et rogavit omnes propinquos ut eam custodirent et solatium ei facerent. Habebat autem secum tres virgines, Sepphoram, Abigeam et Zaël; discipuli vero domini nostri Ihesu Christi iam dispersi erant per universum mundum ad populum dei praedicandum.

[6] Tunc hora tertia facta sunt tonitrua magna et pluvia et coruscationes et tribulatio et terrae motus, dum staret regina Maria in thalamo suo. Iohannes evangelista et apostolus de Epheso subito ductus est et intravit thalamum beatae Mariae, salutavitque eam dixitque ei: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa vero: Deo gratias, respondit, et elevans se osculata est sanctum Iohannem.

---

dominus meus, filius tuus, per me de celo transmisit. Illa vero - - ei angelus: Post - - ascensio tua. Illa autem gratias magnas cepit referre deo talibus dictis: Magnificat anima mea dominum et exultavit spiritus meus in deo salutari meo.

[5] *lavit se et induit se:* ita B, item C; A *levavit se* | B *Sephora, Abigea, Zach.* C: *Tunc Joseph ab Arimathia civitate, qui ipsam gloriosam virginem Mariam die ac nocte semper in domo serviebat et custodiebat, omnibus suis notis ac propinquis et parentibus et omnibus astantibus transitum beatae virginis Mariae denuntiavit. Tunc beata Maria corpus suum lavit et induit se, et cum gaudio magno expectabat - - ipse promiserat. Et rogabat omn. pr. suos - - sibi facerent. Ipsa vero beata Maria habebat secum - - scilicet Seph. Abiceam et Zabel, quae eam die ac nocte cum magna reverentia serviebant et custodiebant.*

[6] B om *et coruscationes* usque *motus.* C: *Tunc hora tertia secundi diei, postquam angelus cum palma venit ad eam, facta sunt tonitrua et coruscationes et pluvia et magna tribulatio - - Et dum ipsa regina staret in oratione in suo thalamo, recedente pluvia, ecce Joh. apost. intravit in suum thalamum salutavitque eam dicens - - vero respondit: Deo gr. Et ascendens osculata est - - ei: O fili cariss. - - me dereliquisti et - - non observasti nec attendisti, scilicet ut - - ipse praecepit tibi dum pendebat in cruce pro salute hominum - - flexo cum lacrimis veniam postulare cepit - - pepercit ei dando* (additum est *sibi*) *suam benedictionem. Iterum obsculata est eum.*

Dixitque ei beata Maria: O carissime fili, cur tanto tempore me dimisisti et praecepta tui magistri non attendisti, ut me custodires, sicut praecepit tibi dum in cruce penderet? Ille autem genu flexo veniam rogabat. Tunc beata Maria benedixit eum et iterum osculata est eum. [7]Et dum voluisset interrogare unde veniret vel pro qua causa Hierosolymam venisset, ecce omnes discipuli domini ad ostia thalami beatae Mariae, excepto Thoma qui dicitur Didymus, nube ducti sunt. Stantes intraverunt salutaveruntque reginam talibus dictis et adoraverunt eam: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa vero sollicita cito surgens et inclinans se, osculans eos gratias deo retulit. [8]Haec sunt nomina discipulorum domini qui in nube illuc advecti sunt: Iohannes evangelista et Iacobus frater eius, Petrus et Paulus, Andreas, Philippus, Lucas, Barnabas, Bartholomaeus et Matthaeus, Matthias qui dicitur Iustus, Simon Chananaeus, Iudas et frater eius, Nicodemus et Maximianus, alii multi, qui numerari non possunt. [9]Tunc beata Maria dixit fratribus suis: Quid est hoc quod omnes Hierosolymam venistis? Respondens Petrus dixit ei: Nobis necessarium fuit hoc a te quaerere; tu autem interrogas nos? Certe, ut puto, nullus de nobis scit cur huc tanta velocitate venimus hodie. Fui

---

[7] C: *Et cum voluit - - venisti - - venisti - - stantes ante ostium be. Ma. virginis - - Didymus. Et insimul ad eam intraverunt et adoraverunt eam atque cum magna reverentia salutaverunt eam dicentes - - Illa vero, ut solita erat, deo gratias dixit.*

[8] *Paulus:* B om | *Matthaeus* (cod. *matheus*): B add *puplicanus* | B om *Matthias* (cod. *mathias*) *qui di. Iu.* | *et frater eius:* ita C, nec aliter ut videtur AB, in quibus *et marcus* legi suspicatus eram | B *Maxim.* et pro *et Maxim.* | C: *Haec - - qui fuerunt adducti: Ioh. evang. Petr. Andr. Iac. Zebedei, Paul. Luc. Bartho. Barn. Math. publicanus, Sim. Chana. Iud. et frater eius, Nichod. Ma. et alii mu. quos nominare non possumus.*

[9] C: *Tunc - - suis: Videte hoc; quid ita vos omnes Hierusalem venistis - - O regina, certe nobis est necesse inquirere a te hoc quod a nobis inquiris, quia, ut firmiter credo, non est aliquis ex nobis qui sciat qua de causa Hierusalem venimus; quia hodie fui Antiochiae et cum tanta velocitate huc veni et ductus sum, quia etiam interim aliquid nec dicere nec cogitare potui. Similiter et omnes manifeste dixerunt de quo loco sive de qua regione adducti fuerant. Tunc unusquisque eorum haec audiens valde cepit mirari.*

Antiochiae; modo vero sum hic. Dixerunt omnes manifeste locum ubi fuerant illo die. Qui ammirati sunt universi, quod ibi aderant, haec audientes. [10] Dixit eis beata Maria: Ego filium meum rogavi, antequam sustineret passionem, ut ipse et vos essetis ad obitum meum; et annuit mihi hoc donum. Unde sciatis quod die crastina erit transitus meus. Vigilate et orate mecum, ut, quando venerit dominus ad animam meam suscipiendam, vigilantes vos inveniat. Tunc omnes promiserunt se vigilare. Et vigilaverunt et adoraverunt per totam noctem cum psalmodiis et canticis cum magnis luminariis.

[11] Adveniente die dominica hora tertia, sicut spiritus sanctus descendit super apostolos in nube, ita descendit Christus cum multitudine angelorum et accepit animam suae matris dilectae. Nam talis illustratio fuit et odor suavitatis et angeli cantantes cantica canticorum, ubi dicit dominus: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, quod omnes qui aderant ibi ceciderunt in facies suas, sicut ceciderunt apostoli quando Christus transfiguravit se coram eis in monte Thabor, et per integram horam et dimidiam nullus exurgere potuit. [12] Sed recedente lumine simulque cum ipso lumine assumpta est in celum anima beatae Mariae virginis cum psalmodiis, hymnis et canticis

---

[10] C: *Dixit iterum regina ad eos: Ego dominum et fil. meum* (h. l. plura desunt) *quia hodie anima mea separabitur a corpore. Et ostendit eis palmam quam dominus per angelum suum sibi miserat de celo; dixitque eis: Vigilate - - ut cum venerit filius meus et dominus meus, vigilantes vos mecum inveniat. Tunc unusquisque ipsorum promisit - - canticis spiritualibus.*

[11] *quod omnes:* B *et omnes* | A *qui ibi aderant ibi* | *quando Christus* usque *exurgere* (A *se erigere*) *potuit:* haec B praebet; A pleraque male om. C: *Veniente hora tertia ipsius diei sicuti sp. sa. apparuit in nube suis discipulis, scilicet Petro, Iacobo et Iohanni, quando transfiguratus est, ita et tunc apparuit atque descendit Chr. cum - - dilect. matr. Et tunc omnis terra tremuit; facta fuit illustratio et claritas adventus Christi cum odore suavitatis, quod unusquisque eorum ibi astantium ceciderit in facies suas; quando dominus transfiguratus est coram eis, audiebant canticum angelicum cantare: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, et* .... (decem fere litterae) *una hora et dimidia prae nimia claritate, et nullus ipsorum se erigere potuit.* Sic singula, sed vix recte.

[12] *simulque:* B *simul* | *virginis cum ps. hy. et canticis* (cod. *cantica*) *cantic.:*

canticorum. Et ascendente nube omnis terra contremuit, et in uno momento obitum sanctae Mariae omnes Hierosymitani aperte viderunt.

[13] Et illa eadem hora introivit Satanas in illos et coeperunt cogitare quid de corpore eius facerent. Et acceperunt arma ut corpus eius arderent et apostolos interficerent, quia de ea exierant dispersiones Israel, propter peccata eorum et congregationem gentium. Sed caecitate percussi sunt, percutientes capita sua per parietes et percutientes se invicem. [14] Tunc apostoli tanta claritate perterriti, levantes se cum psalmodio corpus sanctum de monte Sion ferebant in valle Iosaphat. Sed venientes media via, ecce quidam Iudaeus, Ruben nomine, sanctum volens feretrum in terra iactare cum corpore bea-

haec om B | *ascendente nube* ex B; A *discedente lumine* | *omnis terra contr. etc.*: B *omnes contremuerunt et uno momento obiit virgo Maria et omnes Hier. aperte vid.* C: *Sed recedente simul cum - - est ipsa anima be. Ma. virginis in celum cum psalm. et canticis spiritualibus.* (Nil praeterea.)

[13] *de ea* (cf. etiam C): B *de eis* | *congregationem:* ita scriptum est; nimirum verba *propter pecc. eorum et congr. gent.* auctor libelli addidit ut commentaretur quod de dispersione Isr. dictum erat. | *se invicem:* B add *et mortui sunt.* C: *Tunc iterum introivit sathanas in populo Iudaeorum et ceperunt - - facerent, quia, ut ipsi dicebant, de ipsa exierat dissensio Iudaeorum: propterea volebant eius sanctissimum corpus destruere atque comburere. Tunc ceperunt facere incantationes quam plurimas, et insimul se convenire et taliter facere volebant ut memoria beatae Mariae virginis non haberetur in terra. Et acceptis armis credebant se facere insultum in discipulos domini et per vim capere corpus gloriosae virginis Mariae, quia ipsum penitus volebant delere atque comburere. Et divino iudicio ac divina vindicta, statim ut ceperunt iter ad faciendum hoc quod cogitaverant, in ipso momento ceperunt se invicem cum ipsis armis percutere atque occidere; et tanquam furiosi et malitiosi percutiebant capita per muros et parietes, et super ipsos versare eorum rabies* (extrema corrupta).

[14] *apostoli* ex B (et C); A *enim* | *perterriti etc.*: B *illuminati levaverunt corpus beatae Mariae virginis cum psalmodia de mo. Si. et fereb.* | *in valle:* ita A, similiterque infra (scripturam B codicis non adnotavi) | B *Iosapha* (sed post etiam *Iosaphat* habet). C: *Tunc ap. pert. tant. clar. levantes* [se?] *cum magna fiducia et cum magno honore atque gaudio, cum psalmodiis, hymnis et canticis spiritualibus ceperunt portare sanctissimum corp. de monte Sion in vallem Iosaphat. Et dum venissent circa mediam viam itineris quod ceperant, ecce quid. Iud. scriba venit de tribu Dan, nomine Ruben, qui volebat et cogitabat sanctissimum corpus in terra iacere. Set* (sic) *divino dei iudicio, dum ipse Iudaeus porrigeret manus versus corpus sanctae dei genitricis Mariae, illi cito manus eius usque ad cubitum aruerunt, et nullo modo valebat ad se trahere.*

tae Mariae. Sed manus eius aruerunt usque ad cubitum; nolendo volendo usque in valle Iosaphàt descendit plorans et lugens, quia manus eius erant erectae ad feretrum, et non valebat manus suas ad se retrahere. [15] Et coepit rogare apostolos ut per orationem eorum salvaretur et Christianus efficeretur. Tunc apostoli flectentes genua rogaverunt dominum ut eum solveret. Quo sanato eadem hora, gratias referens deo et osculans pedes reginae omnium sanctorum et apostolorum, in ipso loco baptizatus est, et coepit praedicare nomen dei nostri Ihesu Christi.

[16] Tunc apostoli cum magno honore posuerunt corpus in monumento, flendo et canendo prae nimio amore et dulcedine. Et subito circumfulsit eos lux de celo, et cadentes in terram, corpus sanctum ab angelis in celum est assumptum.

[17] Tunc beatissimus Thomas subito ductus est ad montem oliveti et vidit beatissimum corpus petere celum, coepitque clamare et dicere: O mater sancta, mater benedicta, mater immaculata, si inveni gratiam modo, quia video te, laetifica servum tuum per tuam misericordiam, quia ad celum pergis. Tunc zona, qua apostoli corpus

---

[15] *solveret:* ita (non *salearet*) A, nec aliter C | *sanato:* ita scriptum esse videtur, et confirmatur C codicis scriptura. C: *Tunc ille cepit rog. sanctos app. dei et eis firmiter promittere quia, si per orationem eorum salvaretur, absque mora efficeretur Christianus. Tunc omnes app. - - reginam ut eum solveret. Et sanatus est eadem hora, et cepit cum magno gaudio obsculari pedes virginis et pedes omnium apostolorum, et statim in illo loco baptizatus est. Deinde cepit praed. nom. domini no. I. Chr.*

[16] C: *Amplius autem portaverunt sanctissimum corpus in valle Iosaphat, et ibi ipsum collocaverunt cum omni honore, flendo - - et cadens* (?) *in terra sanct. corp. - assumpt. est.*

[17] *coepitque cl. et dic. O mater* ex B sunt; A *clamare coepit* (videtur antea inter *et vidit* excidisse *ut*) *circa eam: Mater* | *quia video te* ex B; A *te vidente* (videndi?) | *quia ad celum pergis* ex B; A *adscendentem.* C: *Tunc beatus Thomas cum ascenderet in montem oliveti, vidit corpus sanctae dei genitricis celum petere; cepit clamare flendo voce magna: Mater sancta, ma. imma. ma. bened. venio te videre; quomodo me dimittis, quia video te in celum ascendere? Per tuam sanctam miseric. sanctifica me filium tuum. Tunc illa gloriosa virgo Maria exaudivit*

sanctissimum praecinxerant, beato Thomae de celo iactata est. Quam accipiens et osculans eam ac deo gratias referens venit iterum in valle Iosaphat. [18]Invenit omnes apostolos et aliam turbam magnam ibi pectora sua percutientes prae claritate quam viderant. Qui videntes se invicem et osculati, beatus Petrus dixit ad eum: Vere semper durus et incredulus fuisti, quia pro incredulitate tua non placuit deo ut esses nobiscum ad sepeliendam matrem salvatoris. Ille vero percutiens pectus suum dixit: Scio autem et firmiter credo quia malus homo et incredulus semper fui; veniam igitur peto ab omnibus vobis de duritia et incredulitate mea. Et omnes oraverunt pro eo. [19]Tunc dixit beatus Thomas: Ubi posuistis corpus eius? Qui digito sepulcrum monstraverunt. Ille vero dixit: Non est ibi corpus quod dicitur sanctissimum. Tunc ait beatus Petrus ad eum: Iam alia vice resurrectionem nostri magistri et domini credere noluisti nobis, nisi digitis tuis palpares et videres; quomodo credes nobis ut corpus sanctum hic esset? Adhuc ille affirmat dicens: Non est hic. Tunc quasi irati ad sepulcrum accesserunt, quod in petra erat cavatum novum, tuleruntque lapidem; corpus

---

eum et misit sibi de celo zonam de qua sancti app. praecinxerant eam. Quam acc. et obsc. et magnas grat. deo referens venit in valle Io.

[18] *quia malus homo* etc.: B *quia malus sum et durus et incredulus et semper* etc. | *igitur* ex B; A om. C: *Ibi invenit omn. app. et illam turb. magn. percutientes corpora sua prae nimia clar. qu. vid. Et videntes beatum Thomam cum gaudio obsculati sunt eum, dixitque ad eum be. Pe. -- et quia incredulitas tua non placuit deo, ideo nobiscum non fuisti ad sep. matr. domini salvatoris. Ille vero percutiebat pe. su. et dicebat: Vere scio et -- malus sum et incr. Veniam peto deo et suae sanctae matri et omnib. vob. propter incredulitatem meam. Et omn. statim ceperunt orare pro eo.*

[19] C: *Tunc bea. Th. dix. eis -- corp. sanctae virginis Mariae? Qui cum digitis demonstrabant eius sepulcr. -- est hic illud quod dicitis nec quod esse creditis. Respondit ei be. Pe.: Alia vice resu. dom. nostri Ihe. Chr. cred. no. nisi dig. tu. plagas eius tetigisses et oculis tuis eum vidisses. Quomodo nunc credere poteris quod sanctiss. corp. hic sepultum fuisset. Adhuc ipse magis affirmabat eis dicendo -- Tunc illi qu. ir. cucurrerunt ad monumentum sanctae dei genitricis et sustulerunt lapidem qui superpositus fuerat suo sancto et glorioso sanctissimo monumento. Et respicientes in monumentum, et* (sic) *nihil viderunt nisi solummodo lapidem qui erat*

vero non invenerunt, nescientes quid dicerent, quia victi erant sermonibus Thomae. [20] Deinde beatus Thomas referebat eis quomodo missam cantabat in India; indutus adhuc erat vestimenta sacerdotalia. Verbum dei ille nesciens in monte oliveti ductus erat et vidit sanctissimum corpus beatae Mariae in celum ascendere, et oravit eam ut benedictionem ei daret. Exaudivit deprecationem illius et iactavit illi zonam suam, qua praecincta erat. Et ostendit illam zonam cunctis. [21] Videntes autem apostoli cingulum quod illi praecinxerant, glorificantes deum veniam petierunt omnes beato Thomae propter benedictionem, quam dedit illi beata Maria et propterea quod vidit corpus sanctissimum celos ascendere. Et benedixit eos beatus Thomas et dixit: Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum.

[22] Et nube qua ibi advecti sunt, eadem nubes revexit unumquemque in locum suum, sicut Philippus quando baptizavit eunuchum, sicut legitur in actibus apostolo-

---

plenus manna; quoniam illud monumentum abscissum erat de petra. Propterea quia inveniebant sanctum monumentum vacuum, (sequitur *non manna?*) *interrogabant quid dicere deberent beato Thomae.*

[20] C: *Postquam vero be. Thom. vidit eos stupentes, exultantes et nescientes quid de sepulto corpore dicerent, eis taliter blande loqui cepit: Fratres mei et domini mei, audite. Hodie cantavi missam in Indiam* (sic) *et adhuc sum indutus veste sacerdotali sicut ibi fui. Nescio qualiter huc veni vel adductus sum; sed statim dum incepit adscendere* (videtur nonnihil desiderari), *et rogavi eam ut benedictionem mihi daret. Tunc ipsa exaudivit me et meam audivit deprecationem. Unde ipsa regina et domina mea statim misit ad me zonam suam, quam* (sic) *praecincta erat. Et ostendit eis.* | *verbum:* ita A, non *verbo*

[21] C: *Videntes app. cingulum quo praecinxerant sanctissimum corpus virginis Mariae, glorificaverunt deum et veniam -- beati Thomae de hoc quod ei dixerant, et quia ipse gloriosus apostolus meruerat* [videre] *sanctissimum corp. celos ascendere et etiam cingulum acceperat sanctae dei genitricis sibi per angelum de celo missum. Et rogabant omnes ibi adstantes apostolum ut veniam eis daret et benedictionem. Tunc be. Thom. cepit flere et cum magno gaudio benedicebat* [eos] *atque dicebat: Ecce -- in unum.*

[22] *Et ita et:* B *ita* | *ubi erant primo* ex B; A om. C: *Et statim in ipsa hora unusquisque ipsorum apostolorum cum eadem nube cum qua adductus fuerat remeavit sive reversus est ad suum locum proprium. Et sicut legitur in actibus app. de Philippo qui baptizavit eunuchum et statim rediit ad suum locum; similiter Aba-*

rum; et sicut Abacuc propheta portavit victum Danieli qui erat in lacu leonum et cito reversus fuit in Iudaeam. Et ita et apostoli cito reversi sunt ubi erant primo ad populum dei praedicandum. [23] Nec mirum talia eum facere, qui clauso utero intravit et exivit de virgine, qui ianuis clausis ad discipulos intravit, qui surdos audire fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, qui caecos illuminavit et alia multa mirabilia fecit. Hoc credere non est dubium.

[24] Ego sum Ioseph qui corpus domini in meo sepulcro posui et ipsum resurgentem vidi, et templum eius sacratissimum beatam Mariam semper virginem ante ascensionem et post ascensionem domini semper custodivi, et in pagina et in pectore meo quae praecesserunt de ore dei, et quomodo supradicta gesta sunt dei crisi. Et notum feci omnibus Iudaeis et gentibus ea quae oculis vidi et auribus audivi, et usque dum vixero praedicare non desistam.

---

cuc, qui deportavit victum Danieli et cito reversus est in Iudaeam, et unusquisque apostolorum citissime reversus est ad praedicandum populum dei in loco illo ubi prius fuerat missus sive constitutus vel praeordinatus.

[23] *Nec mirum* etc.: B *Nec mirum est talia credere, quia ianuis clausis* etc. C: *Nec mirum est talia credere, quia ille clauso utero virginis intravit et semper custodivit incorruptam* (ita scribere poterat auctor, nisi mavis *incorruptelam*) *ac servavit, et tertia die resurrexit, et clausis ianuis suis manifesto discipulis apparuit atque cum eis locutus fuit, qui surdos fecit aud., mort. susc., cecos illum., lepr. mund., in Chana Galileae de aqua vinum fecit.*

[24] *ipsum* ex B; A om | *vidi:* B *audivi et vidi* | *et templum* usque *semp. virginem:* ita textus corruptus restituendus videbatur | *ante ascens. et post ascens. dom. semp. custodivi:* B *et sepulcrum ante ascens. semp. custod.* | *Et in pagina* usque *crisi* ex B; A pleraque corrupte | *desistam* ex B; A *desisto* | *assidue ut sit* etc: B *ut pro nobis ad dominum intercedat, cui est honor et glor. in sec. seculorum, amen.* C: *Quia ego Ioseph, qui corpus domini nostri Ihesu Christi in meo sep. posui et post eius resurrectionem ipsum vidi et cum eo locutus fui; qui postea suam piissimam matrem in domo meo usque ad assumptionem suam in celis custodivi et pro posse meo servivi; qui etiam de suo sancto ore multa secreta audire et videre merui, quae in pectore meo scripsi et continui. Ea quae oculis meis vidi et auribus audivi de sua sancta et gloriosa assumptione, fidelibus Christianis et deum timentibus scripsi, et dum vixero haec praedicare, dicere, scribere omnibus gentibus non desistam. Et sciat unusquisque Christianus, quod ille qui hoc scriptum secum habuerit vel in domo sua, sive sit clericus vel laicus vel femina, diabolus non nocebit ei, eius filius non erit lunaticus vel daemoniacus nec surdus nec cecus; in*

Cuius assumptio hodie per universum mundum veneratur et colitur, ipsam precemur assidue ut sit memor nostri ante piissimum suum filium in celo, cui laus est et gloria per infinita secula seculorum, amen.

---

domo eius non ..... [fere est *magna in . pit*], *morte subitanea non peribit; de quacunque tribulatione clamaverit ad eam, exaudietur, atque in die obitus sui cum suis sanctis virginibus in suo adiutorio eam habebit. Deprecor ego assidue ut ipsa piissima ac misericordissima regina semper sit* [memor] *mei et omnium in se credentium ac sperantium ante piissimum filium suum dominum nostrum Ihesum Christum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus per infinita secula seculorum, amen.* Subscriptum est: *Explicit transitus beatae Mariae virginis. Sit pax legenti, sit gratia digna petenti. Qui legerit hunc sermonem, salvetur.*

rum; et sicut Abacuc propheta portavit victum Danieli qui erat in lacu leonum et cito reversus fuit in Iudaeam. Et ita et apostoli cito reversi sunt ubi erant primo ad populum dei praedicandum. [23] Nec mirum talia eum facere, qui clauso utero intravit et exivit de virgine, qui ianuis clausis ad discipulos intravit, qui surdos audire fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, qui caecos illuminavit et alia multa mirabilia fecit. Hoc credere non est dubium.

[24] Ego sum Ioseph qui corpus domini in meo sepulcro posui et ipsum resurgentem vidi, et templum eius sacratissimum beatam Mariam semper virginem ante ascensionem et post ascensionem domini semper custodivi, et in pagina et in pectore meo quae praecesserunt de ore dei, et quomodo supradicta gesta sunt dei crisi. Et notum feci omnibus Iudaeis et gentibus ea quae oculis vidi et auribus audivi, et usque dum vixero praedicare non desistam.

---

cuc, qui deportavit victum Danieli et cito reversus est in Iudaeam, et unusquisque apostolorum citissime reversus est ad praedicandum populum dei in loco illo ubi prius fuerat missus sive constitutus vel praeordinatus.

[23] *Nec mirum* etc.: B *Nec mirum est talia credere, quia ianuis clausis* etc. C: *Nec mirum est talia credere, quia ille clauso utero virginis intravit et semper custodivit incorruptam* (ita scribere poterat auctor, nisi mavis *incorruptelam*) *ac servavit, et tertia die resurrexit, et clausis ianuis suis manifesto discipulis apparuit atque cum eis locutus fuit, qui surdos fecit aud., mort. susc., cecos illum., lepr. mund., in Chana Galileae de aqua vinum fecit.*

[24] *ipsum* ex B; A om | *vidi*: B *audivi et vidi* | *et templum* usque *semp. virginem*: ita textus corruptus restituendus videbatur | *ante ascens. et post ascens. dom. semp. custodivi*: B *et sepulcrum ante ascens. semp. custod.* | *Et in pagina* usque *crisi* ex B; A pleraque corrupte | *desistam* ex B; A *desisto* | *assidue ut sit* etc: B *ut pro nobis ad dominum intercedat, cui est honor et glor. in sec. seculorum, amen.* C: *Quia ego Ioseph, qui corpus domini nostri Ihesu Christi in meo sep. posui et post eius resurrectionem ipsum vidi et cum eo locutus fui; qui postea suam piissimam matrem in domo meo usque ad assumptionem suam in celis custodivi et pro posse meo servivi; qui etiam de suo sancto ore multa secreta audire et videre merui, quae in pectore meo scripsi et continui. Ea quae oculis meis vidi et auribus audivi de sua sancta et gloriosa assumptione, fidelibus Christianis et deum timentibus scripsi, et dum vixero haec praedicare, dicere, scribere omnibus gentibus non desistam. Et sciat unusquisque Christianus, quod ille qui hoc scriptum secum habuerit vel in domo sua, sive sit clericus vel laicus vel femina, diabolus non nocebit ei, eius filius non erit lunaticus vel daemoniacus nec surdus nec cecus; in*

Cuius assumptio hodie per universum mundum veneratur et colitur, ipsam precemur assidue ut sit memor nostri ante piissimum suum filium in celo, cui laus est et gloria per infinita secula seculorum, amen.

---

domo eius non ..... [fere est *magna in . pit*], *morte subitanea non peribit; de quacunque tribulatione clamaverit ad eam, exaudietur, atque in die obitus sui cum suis sanctis virginibus in suo adiutorio eam habebit. Deprecor ego assidue ut ipsa piissima ac misericordissima regina semper sit* [memor] *mei et omnium in se credentium ac sperantium ante piissimum filium suum dominum nostrum Ihesum Christum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus per infinita secula seculorum, amen.* Subscriptum est: *Explicit transitus beatae Mariae virginis. Sit pax legenti, sit gratia digna petenti. Qui legerit hunc sermonem, salvetur.*

nocebit tibi; benedictionem autem aeternam dedit tibi dominus deus tuus, cuius ego servus sum et nuntius: non videndi autem principem tenebrarum effectum non a me tibi dandum existimes, sed ab illo quem in tuo utero baiulasti: ipsius enim est potestas omnium in secula seculorum. Haec dicens angelus cum magno splendore discessit. [3]Palma autem illa fulgebat nimia luce. Tunc Maria exuens se induit melioribus vestimentis. Et accipiens palmam, quam susceperat de manu angeli, egressa in montem oliveti coepit orare et dicere: Non ego fueram digna, domine, suscipere te, nisi tu misertus fuisses mei; sed tamen ego custodivi thesaurum quem commendasti mihi. Ideo peto a te, rex gloriae, ut non noceat mihi potestas gehennae. Si enim caeli et angeli ante te tremunt quotidie, quanto magis homo de terra conditus, cui nihil erit boni nisi quantum acceperit a tua pia largitate. Tu es, domine, deus semper benedictus in secula. Et haec dicens reversa est in hospitium suum.

III. (IV.)

[1]Et ecce subito, dum praedicaret sanctus Iohannes in Epheso, die dominica, hora diei tertia, terrae motus factus est magnus, et nubes elevavit eum et suscepit eum ab oculis omnium, et adduxit eum ante ostium domus ubi erat Maria. Et pulsans ostium, statim ingressus est. Cum autem videret eum Maria, exultavit in gaudio et dixit: Rogo te, fili Iohannes, memor esto verborum domini mei

---

ang.: MB *Ait autem ang. ad eam* | *a me tibi dandum:* cod. Ven. *a me datum* | *in tuo utero:* MB *tu in sancto tuo utero* | *Haec dicens:* MB *Et h. dic.* | [3]*Palma autem illa fulgebat nimia luce:* haec cod. Ven. *nimia luce* omissis post *vestimentis* habet. | *exuens se ind. mel. vest.:* MB *exuens se prioribus indumentis induit meliora* | *egressa* etc.: MB *egressa est in m. ol. et coepit* | *thesaurum:* MB add *tuum* | *ideo:* MB *ideoque* | *nihil erit:* MB *nihil residet* | *pia largitate:* MB *bonitate* | *domine deus:* MB *enim dominus deus* | *Et haec dicens:* MB *Et cum haec dixisset*

III. [1]*sanctus:* MB *beatus* | *erat Maria:* MB *erat virgo deipara Maria* | *Cum videret* etc.: MB *cum autem videret eum sanctissima virgo Maria* | *verborum -- quibus:* cod. Ven. *verbo* (correctum est *verbi*) -- *qui* | *dom. mei I. Chr.:* MB *do-*

Iesu Christi, quibus commendavit me tibi. Ecce enim in die tertio, cum recessura de corpore sum, audivi consilia Iudaeorum dicentium: Expectemus diem quando morietur illa quae portavit illum seductorem, et corpus eius igni comburamus. [2] Vocavit ergo sanctum Iohannem et introduxit eum in secretarium domus, et ostendit ei vestimentum sepulturae suae et palmam illam luminis, quam acceperat ab angelo, monens eum ut illam faceret ferri ante lectum suum cum iret ad monumentum.

IV. (V.)

Cui sanctus Iohannes ait: Quomodo ego solus tibi parabo exequias, nisi venerint fratres et coapostoli domini mei Iesu Christi ad reddendum honorem corpusculo tuo? Et ecce subito per imperium dei omnes apostoli de locis in quibus praedicabant verbum dei elevati in nube rapti sunt, et depositi sunt ante ostium domus in qua habitabat Maria. Et salutantes se invicem mirabantur dicentes: Quae causa est ob quam dominus nos hic congregavit?

V. (VI.)

Tunc omnes apostoli gaudentes unanimiter consum-

---

mini Ies. Chr. magistri tui | *comm. me:* MB *me comm.* | *Ecce enim* etc.: MB *Ecce enim die tertio discessura sum de corpore; audivi autem consilium* | *Expectemus -- comburamus:* cod. Ven. *Expectamus -- comburatur* | *morietur illa:* MB *moriatur* [2] *sanct. Iohannem:* MB *sanct. apostolum Io.* | *monens:* MB *praemonens* | *ferri:* cod. Ven. *ferre* | *cum iret ad:* MB *cum duceretur ad sepulturam et iret ad*

IV. *sanctus Iohannes:* MB *beatus et dilectus apostolus Ioannes* | *tibi parabo:* MB *par. tibi domina* | *fratres* etc.: MB *fratr. mei, discipuli et coapost. dom. nostri Ie. Chr.* | *corpusculo tuo:* cod. Ven. *corpusculi tui* | *Et ecce:* MB *Et factum est, et ecce* | *dep. sunt ante:* MB om *sunt* | *Maria:* MB add *domini mater* | *dominus:* cod. Ven. om | *congregavit:* MB *in unum congr.* | *congregavit:* MB addita habet haec: *Advenit autem cum eis Paulus, ex circumcisione conversus, qui assumptus fuerat cum Barnaba in ministerium gentium. Cumque inter eos esset pia contentio quis ex eis prior oraret ad dominum ut ostenderet illis causam ipsorum, et Petrus Paulum hortaretur ut prior oraret, Paulus respondit dicens: Tuum est istud officium, primum inchoare, maxime cum sis electus a deo columna ecclesiae, et tu praecedis omnes in apostolatu: meum autem minime; nam ego minimus sum omnium vestrum, et tanquam abortivo visus est mihi Christus; nec me vobis aequare praesumo, tamen gratia dei sum id quod sum.*

V. *gaudentes:* MB add *super humilitate Pauli*

maverunt orationem suam. Et cum dixissent Amen, ecce subito venit beatus Iohannes et indicavit eis omnia haec. Ingressi vero apostoli domum invenerunt Mariam et salutaverunt eam dicentes: Benedicta tu a domino, qui fecit caelum et terram. Quibus illa ait: Pax vobiscum sit, fratres dilectissimi. Quomodo huc venistis? Qui narraverunt ei quomodo unusquisque ab spiritu dei elevati in nube et depositi ibidem advenissent. Quibus illa dixit: Non me fraudavit deus conspectu vestro. Ecce ingrediar viam universae terrae, nec dubito quod nunc dominus vos huc adduxerit in solatium ferendo angustiis quae venturae sunt mihi. Nunc ergo deprecor vos ut sine intermissione omnes unanimiter vigilemus, usque in illam horam qua dominus veniet et ego sum recessura de corpore.

VI. (VII.)

Cumque circuitu consedissent consolantes eam, ubi triduo in dei laudibus vacarent, ecce die tertia circa horam tertiam diei super omnes qui erant in domo illa sopor irruit, et nullus omnino vigilare potuit nisi soli apostoli et tres tantummodo virgines quae ibidem erant. Et ecce subito advenit dominus Iesus Christus cum magna multitudine angelorum, et splendor magnus in locum illum descendit, et erant angeli hymnum dicentes et collaudantes dominum. Tunc salvator locutus est dicens: Veni preciosissima margarita, intra receptaculum vitae aeternae.

Et cum dixissent: MB *Et cum finem orationis fecissent et dix.* | *venit beat. Ioh.:* MB *venit ad eos deo dignus apostolus Ioannes* | *vero:* MB *ergo* | *Mariam:* MB *matrem domini nostri Mariam* | *dilectissimi. Quomodo:* MB *electi a domino. Et interrogavit eos dicens: Quomodo* | *Qui:* MB add *illico* | *unusquisque:* MB add *ex ipsis*, tum pergit: *a spir. dei elevatus i. n. et depositus* | *Quibus illa* etc.: MB *Quibus ipsa dixit: Dominus vos huc adduxit in solatium ferendum ang.* | *veniet:* MB *venturus est* | *sum recessura* etc.: MB *de corp. hoc sum recessura*

VI. *Cumque* etc.: MB *Cumque consedissent et consol. eam triduo in dei laud. perstitissent* | *sopor:* MB *repente sopor* | *quae ibidem erant:* MB *quae sacrae virgini comites erant* | *Christus:* MB om | *Veni:* MB add *electa mea* | *intra:* MB add *in*

VII. (VIII.)

[1] Tunc Maria prostravit se in pavimento adorans deum
et dixit: Benedictum nomen gloriae tuae, domine deus
meus, qui dignatus es me ancillam tuam eligere et arca-
num tuum mysterium mihi commendare. Memor igitur
esto mei, rex gloriae: tu enim scis quia in toto corde meo
dilexi te et custodivi thesaurum creditum mihi. Suscipe
me itaque famulam tuam, et libera me a potestate tene-
brarum, ut nullus Satanae impetus occurrat mihi nec vi-
deam tetros spiritus obviantes mihi. [2] Cui salvator re-
spondit: Cum ego missus a patre pro salute mundi fuis-
sem suspensus in cruce, ad me princeps tenebrarum ve-
nit; sed dum nullum sui in me operis vestigium inve-
nire praevaluit, victus et conculcatus abscessit. Tu ubi
videbis eum, videbis quidem lege humani generis, per
quam sortita es finem mortis; non autem nocere potest
tibi, quia tecum sum ut adiuvem te. Veni secura, quia
expectat te caelestis militia, ut te introducat ad paradisi
gaudia. [3] Et haec dicente domino exurgens Maria de pa-
vimento accubuit super lectum suum, et gratias agens
deo emisit spiritum. Viderunt autem apostoli animam
eius tanti candoris esse ut nulla mortalium lingua digne
possit effari: vincebat enim omnem candorem nivis et
universi metalli et argenti radiantis magna luminis cla-
ritate.

VIII. (IX.)

[1] Tunc salvator locutus est dicens: Surge Petre et ac-

VII. [1] *adorans deum et:* MB *ad. dominum, quae* | *domine:* cod. Ven. om | *ancill. tuam:* MB *humillimam anc. tuam* | *arc. tuum myst.:* MB *arc. tui mysterii* | *thesaurum* (cod. Ven. add *traditum vel*) *cred. mihi:* MB *thes. a te mihi cr.* | *Suscipe* etc.: MB *Susc. itaq. me domine ancillam tuam* | *obv. mihi:* MB *occursantes* | [2] *abscessit* etc.: MB *abscessit. Vidi, et tu ergo videbis eum quidem communi lege hum. gen. per quam sortiris f. m., nocere autem non poterit tibi, quia nihil in te habet, et quia tecum sum ut eruam te. Veni igitur iam secura* | *caelestis:* MB add *vitae* | *introducat ad:* MB *introducam in* | *Maria:* MB *beatissima virgo* | *deo:* MB *domino deo* | *animam* etc.: MB *tantum lucis candorem ut* | *luminis:* MB om

VIII. [1] *Petre:* MB *Petre, tu et reliqui apostoli* | *et accipe* etc.: MB *et cor-*

cipe corpus Mariae et dimitte illud in dextram partem civitatis ad orientem, et invenies ibi monumentum novum, in quo ponetis eam, et expectate donec veniam ad vos. [2] Et haec dicens dominus tradidit animam sanctae Mariae Michaeli, qui erat praepositus paradisi et princeps gentis Iudaeorum; et Gabriel ibat cum illis. Et statim salvator caelo est receptus cum angelis.

IX. (X.)

[1] Tres autem virgines quae ibidem erant et vigilabant susceperunt corpus beatae Mariae, ut lavarent illud more funeris. Cumque spoliassent illam vestibus suis, sacrum corpus illud tanta claritate resplenduit, ut tangi quidem posset pro obsequio, videri autem species prae nimia luce coruscante non posset: nisi domini splendor apparuit magnus, et sentiebatur nihil, corpus dum lavaretur mundissimum et nullo humore sordis infectum. [2] Cumque vestissent eam linteis mortalibus, paulatim lux illa obscurata est. Et erat corpus beatae Mariae simile floribus lilii, et odor suavitatis magnae egrediebatur ex ea, ita ut ei similis suavitas inveniri nulla posset.

X. (XI.)

[1] Tunc igitur sanctum corpus imposuerunt feretro dixeruntque ad invicem apostoli: Quis palmam hanc ante feretrum eius portabit? Tunc Iohannes ait ad Petrum:

---

pus Mariae dilectae meae accipite et deferte illud | *invenies ibi:* MB *invenietis* | *ponetis* etc.: MB *ponentes eam expectate*

[2] *sanct. Mariae:* MB *sanct. matris suae Mar.* | *Michaeli:* MB add *archangelo suo* | *erat:* MB *est* | *Iudaeorum:* MB *Hebraeorum* | *Gabriel:* MB add *archangelus* | *cum illis:* MB *cum ea* | *Et statim:* MB *Dominus autem salvator noster statim in coelum cum angelis receptus est.*

IX. [1] *beatae Mariae* etc.: MB *beatissimae parentis Mariae, et laverunt illud funerum more* | *spoliassent:* MB *exuissent* | *nisi domini -- nihil, corpus dum* etc.: haec si recte exscripta sunt, videntur vitio laborare. MB sic: *et splendor app. magnus et nihil sentiebatur, dum lavaretur corpus mund. et nullo horrore sord. inf.*

[2] *linteis:* MB add *et indumentis* | *obscurata est:* MB *evanuit* | *corpus beatae Mar. simile:* MB *facies beatae genitricis Dei Mariae similis*

Tu [qui] praecedis nos in apostolatu, debes palmam hanc ante lectum ipsius [ferre]. Cui Petrus respondit: Tu solus ex nobis virgo es electus a domino, et tantam gratiam invenisti ut super pectus eius recumberes. Et ipse dum pro salute nostra in crucis stipite penderet, hanc tibi ore proprio commendavit. Tu igitur portare debes hanc palmam, et nos suscipiamus corpus illud ad portandum usque ad locum monumenti. [2]Posthaec Petrus elevans: Accipite corpus, coepit cantare et dicere: Exiit Israel de Aegypto, Alleluia. Portabant autem cum eo ceteri apostoli corpus beatae Mariae, et Iohannes palmam ferebat luminis ante feretrum. Ceteri vero apostoli canebant voce suavissima.

XI. (XII.)

[1]Et ecce novum miraculum. Apparuit nubes super feretrum magna valde, sicut apparere solet magnus circulus iuxta splendorem lunae; et angelorum exercitus erat in nubibus canticum suavitatis emittens, et resonabat terra a sonitu dulcedinis magnae. Tunc egressus de civitate populus, fere quindecim milia, mirabantur dicentes: Quis est sonitus iste tantae suavitatis? [2]Tunc stetit unus qui diceret illis: Maria exiit de corpore, et discipuli Iesu circa eam laudes dicunt. Et respicientes viderunt coronatum lectum magna gloria, et apostolos cantantes voce magna. [3]Et ecce unus ex illis, qui erat princeps sacer-

---

X. [1] [*qui*] ex MB est, item [ferre], sed MB habet *ante feretrum merito ferre* | *Et ipse dum:* MB *Insuper dum ipse* | *et nos suscipiamus* etc: MB *et ego suscipiam ad sustinendum sacrosantum hoc et venerabile corpus usque ad*

[2] *Posthaec Petrus* etc: MB *Cui Paulus ait: Et ego, qui iunior sum omnium vestrum, portabo tecum. Cumque consensissent omnes, Petrus elevans a capite feretrum coepit psallere et dicere* | *Portabant autem* etc: MB *Sustinebat autem cum eo Paulus sacrum beatae semper virginis Mariae corpus* | *palmam ferebat* etc: MB *ante feretrum praeferebat palmam luminis* | *canebant:* MB *psallebant*

XI. [1] *novum mirac.:* MB *nov. factum est mir.* | *nubes:* MB *corona nubis* | *emittens:* MB *emittentium* | *a sonitu:* MB *sonitu* | *milia:* MB *millia hominum* | *iste:* MB om

[2] *Maria exiit* etc: MB *Mar. mater Iesu exiit modo de* | *lectum:* MB *feretri lectulum*

dotum Iudaeorum in ordine suo, repletus furore et ira dixit ad reliquos: Ecce tabernaculum illius qui nos turbavit et omne genus nostrum, qualem gloriam accepit? Et accedens voluit evertere feretrum et corpus ad terram deiicere. Et statim aruerunt manus eius ab ipsius cubitibus et adhaeserunt lecto. Et elevantibus apostolis feretrum pars eius pendebat et pars eius haerebat ad lectum, et torquebatur supplicio vehementer ambulantibus apostolis et psallentibus. Angeli vero qui erant in nubibus percusserunt populum caecitate.

XII. (XIII.)

[1] Tunc princeps ille clamavit dicens: Deprecor te, sancte Petre, ne me despicias quaeso in tanta necessitate, quia tormentis magnis crucior valde. Memor esto quod, quando in praetorio ancilla ostiaria te recognovit et dixit ceteris ut calumniarentur tibi, tunc ego locutus sum pro te bona. Tunc respondens Petrus ait: Non est meum aliud dare tibi; si autem credideris toto corde in dominum Iesum Christum, quem ista portavit in utero, et virgo permansit post partum, clementia domini, quae larga pietate salvat indignos, dabit tibi salutem.

[2] Ad haec ille respondit: Numquid non credimus? Sed quid faciemus? Inimicus humani generis excaecavit corda nostra, et confusio operuit vultum nostrum ne confiteamur magnalia dei, maxime cum ipsi maledeximus contra Christum clamantes: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc Petrus ait: Ecce haec maledictio eum nocebit qui infidelis ei permansit; converten-

---

[3] *repletus* etc: MB *repl. est furore et ira et dixit* | *accepit:* MB *nunc accipit* | *ab ipsius cubitibus:* MB *a cubitis* | *lecto:* MB *lectulo* | *ad lectum:* MB *ad feretri lectulum* | *vehementer:* MB *vehementi* | *psallentibus:* MB add *Domino* | *in nubibus:* MB *in nube*

XII. [1] *clamavit:* MB *clamabat* | *sancte:* MB *dilecte Deo* | *quaeso:* MB om | *aliud dare:* MB *auxiliari* | *quem ista* etc: MB *quem in suo sancto utero haec, cui calumniatus es, virgo portavit, et post part. virg. perm.* | *quae larga -- indignos:* MB *et larga eius pietas quae salvat indignos*

[2] *Inimicus:* MB *quia inimicus* | *clamantes:* MB *palam clam.* | *Ecce haec* etc:

tibus autem se ad deum misericordia non negatur. Et ille ait: Omnia credo quae mihi dicis; tantum deprecor, miserere mei, ne moriar.

XIII. (XIV.)

[1]Tunc Petrus fecit stare lectum, et ait illi: Si credideris in toto corde in dominum Iesum Christum, solventur a feretro manus tuae. Et cum haec dixisset, statim solutae sunt manus eius a feretro, et coepit stare pedibus suis; sed erant brachia eius arida, et non discessit ab eo supplicium. [2]Tunc Petrus ait illi: Accede ad corpus et osculare lectum et loquere: Credo in deum et in dei filium, quem ista portavit, Iesum Christum, et credo omnia quaecunque locutus est mihi Petrus apostolus dei. Et accedens osculatus est lectum, et statim omnis dolor recessit ab eo, et sanatae sunt manus eius. [3]Tunc coepit benedicere deum largiter et de libris Moysi testimonium reddere laudibus Christi, ita ut etiam ipsi apostoli mirarentur et flerent prae gaudio, laudantes nomen domini.

XIV. (XV.)

[1]Petrus vero dixit ad eum: Accipe palmam hanc de manu fratris nostri Iohannis, et ingrediens civitatem invenies populum multum caecatum, et annuntia eis magnalia dei, et quicunque crediderint in dominum Iesum Christum, impones palmam hanc super oculos eorum, et videbunt; qui autem non crediderint, permanebunt caeci. [2]Qui cum fecisset ita, invenit populum multum caecatum ita plangentem: Vae nobis, quia similes facti sumus So-

---

MB *Haec maled. iis solis nocebit qui infideles permanserint* | *mihi:* MB om | *deprecor, miserere mei ne:* MB *precor misere ne*

XIII. [1] *lectum:* MB *lectulum* | *in toto:* MB *toto* | *et cum haec dix.:* MB *et cum dixisset: Hoc credo*

[2] *lectum et loquere:* MB *lectulum quoque et dic* | *lectum:* MB *lectulum* | *recessit:* MB *abscessit*

[3] *benedicere:* MB *laudare et bened.* | *laudantes:* MB addit *sub illa*

XIV. [1] *et videbunt:* MB addit *caeci* | [2] *caecatum ita plang.:* MB *plangentem et dicentem* | *quia:* cod. Ven. *qui* |

domitis caecitate percussis. Nil superest iam nobis nisi ut pereamus. Cum autem audissent verba principis loquentis, qui sanus fuerat, crediderunt in dominum Iesum Christum, et imponente eo palmam super oculos eorum receperunt visum. Quinque ex eis permanentes in duritia cordis mortui sunt. Et egressus princeps sacerdotum ad apostolos retulit palmam, referens omnia quaecunque facta fuerant.

XV. (XVI.)

[1] Mariam autem portantes apostoli pervenerunt ad locum vallis Iosaphat, quem ostenderat illis dominus, et posuerunt eam in monumento novo, et clauserunt sepulchrum. Ipsi vero sederunt ad ostium monumenti, sicut mandaverat eis dominus: et ecce subito advenit dominus Iesus Christus cum magna multitudine angelorum, magnae claritatis radio coruscante, et dixit apostolis: Pax vobiscum. At illi respondentes dixerunt: Fiat misericordia tua, domine, super nos, sicut speravimus in te. [2] Tunc salvator locutus est eis dicens: Antequam ascenderem ad patrem meum, pollicitus sum vobis dicens, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos super thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israhel. Hanc ergo ex tribubus Israhel elegi iussione patris mei ut inhabitarem in ea. Quid ergo vultis ut faciam ei? [3] Tunc Petrus et alii apostoli dixerunt: Domine, tu praeelegisti hanc ancillam tuam fieri immaculatum tibi thalamum, et nos famulos tuos in ministerium tuum. Omnia ante sae-

---

percussis: cod. Ven. *percussi* | *qui sanus fuerat:* scribendum potius videtur *sanatus* pro *sanus* | *quinque:* MB *Quicunque tantum* | *mortui:* MB *caeci mortui* | *omnia* etc: MB *omnia quae fuerant facta*

XV. [1] *Christus:* MB om | *cum magna multitudine:* MB *cum innumerabili exercitu* | *sicut:* MB *quemadmodum*

[2] *cum sederit -- maiest. suae:* cod. Ven. om | *elegi* etc: MB *elegit iussio patris mei ut habitarem in ea*

[3] *tu:* MB om | *famulos:* MB *servulos* | *in ministerium:* cod. Ven. om *in* |

cula praescivisti cum patre, cum quo tibi et spiritu sancto est una deitas aequalis et infinita potestas. Si ergo potuisset fieri coram gratiae tuae potentia, visum nobis fuerat famulis tuis rectum esse ut, sicut tu devicta morte regnas in gloria, ita resuscitans matris corpusculum tecum duceres eam laetam in caelum.

XVI. (XVII.)

[1]Tunc salvator ait: Fiat secundum vestram sententiam. Et iussit Michaeli archangelo ut animam sanctae Mariae deferret. Et ecce Michael archangelus revolvit lapidem ab ostio monumenti, et ait dominus: Exsurge amica mea et proxima mea; quae non sumpsisti corruptionem per coitum, non patiaris resolutionem corporis in sepulchro. [2]Et statim resurrexit Maria de tumulo, et benedicebat dominum, et provoluta ad pedes domini adorabat eum dicens: Non ego tibi condignas gratias possum reddere, domine, pro immensis beneficiis tuis, quae mihi ancillae tuae conferre dignatus es. Sit nomen tuum, redemptor mundi, deus Israhel, benedictum in saecula.

XVII. (XVIII.)

[1]Et osculans eam dominus recessit, et tradidit animam eius angelis ut deferrent eam in paradisum. Et ait apostolis: Accedite ad me. Et cum accessissent, osculatus est eos et ait: Pax vobis; quomodo ego semper fui vobiscum, ita ero usque ad consummationem saeculi. [2]Et statim cum haec dixisset dominus, elevatus in nube receptus est in caelum, et angeli cum eo, deferentes bea-

---

cum quo etc: MB *et spiritu sancto, cum quibus tibi est* | *si ergo* etc: MB *sic ergo visum nobis fuerat fam. tuis etiam rectum* etc | *ut sicut:* cod. Ven. *et sicut* | *tecum:* MB *tu tecum*

XVI. [1] *vestram sententiam:* MB *verbum vestrum* | *iussit Michaeli:* MB *praecepit Michael* | *Et ecce* etc: MB *Et ecce repente Gabriel* etc | *Exsurge:* MB *Surge* | *quae non sumpsisti* etc: MB *quae non sensisti corr. per viri contactum non patieris* etc | [2] *resurrexit:* MB *surrexit* | *reddere:* MB *rependere* | *immensis:* ita correximus editum in MB *impensis*

XVII. [1] *osculans:* MB *osculatus* | *animam eius:* MB *eam* | *quomodo* etc: MB *quoniam ego semper vobiscum sum usque ad cons. saec.*

tam Mariam in paradisum dei. Apostolis autem susceptis in nubibus reversi sunt unusquisque in sortem praedicationis suae, narrantes magnalia dei et laudantes dominum nostrum Iesum Christum, qui vivit et regnat cum patre et spiritu sancto in unitate perfecta et in una divinitatis substantia in saecula saeculorum, Amen.

---

[3] *beatam Mariam:* MB *beatissimam Dei genitricem Mariam* | *apostolis* etc: MB *apostoli autem suscepti sunt a nubibus, et reversi sunt* | *magnalia dei:* MB *divina magnalia* | *in una:* haec cod. Ven. om

ADDITAMENTA

AD

ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA.

I. AD

ACTA ANDREAE ET MATTHIAE.

Codicis uncialis folio 2. scripta sunt haec[1]:

. . . . ουση σφιγγη · ειπεν . . . .
. . . . υπωματι τω εν ουνω ο εγλυψα . . . .
αποκωληθητι εκ του τοπου σου . και ε . . . . αρχι
ερεις . και υπωδιξον αυτοις . η εγω θε . . . και ευ
θυς ενεπηδησεν τη ωρα εκηνη η σφηγξ . και αναλα

Quae lacunis expletis vitiisque correctis ita fere scribenda erunt: [τότε ὁ Ἰησοῦς ἐμβλέψας] τῇ ἐκ δεξιῶν οὔσῃ σφιγγὶ εἶπεν αὐτῇ· σοὶ λέγω τῷ ἐκτυπώματι τοῦ ἐν οὐρανῷ, ὃ ἔγλυψαν τεχνιτῶν χεῖρες, ἀποκολλήθητι ἐκ τοῦ τόπου σου, καὶ ἔλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ ὑπόδειξον αὐτοῖς εἰ ἐγὼ θεός εἰμι. (Sect. 14.) Καὶ εὐθὺς ἐνεπήδησεν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἡ σφίγξ, καὶ ἀναλαβοῦσα[2] ἀνθρωπίνην φωνὴν εἶπεν· ὦ μωροὶ υἱοὶ Ἰσραήλ, οἷς οὐκ ἠρκέσθη μόνον ἡ τύφλωσις τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους θέλουσιν τυφλῶσαι ὡς (scriptum est ὥσται) καὶ αὐτοί, λέγοντες τὸν θεὸν εἶναι ἄνθρωπον. οὗτός ἐστιν ὁ ἐξ ἀρχῆς δοὺς τὴν πνοὴν αὐτοῦ ἐν πᾶσιν (codex ἐμ πᾶσιν), ὁ κινήσας πάντα τὰ ἀκίνητα· οὗτός ἐστιν ὁ καλέσας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ἀγαπήσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαάκ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν ἀγαπητὸν

---

[1] Cf. Prolegg. pag. LIX. „Illud aegre fero quod aliquam fragmentorum partem non animadverti, quam Thilo ad sectiones 14 et 15 indicavit."

[2] Quae sequuntur statim correctis vitiis manifestis dabimus.

αὐτοῦ Ἰακὼβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν· οὗτός ἐστιν ὁ ἑτοιμάζων μεγάλα ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτόν (sic codex). μὴ πρόσχητέ μοι ὅτι ἐγώ εἰμι ψήφινον (ita codex; scriptum est ψίφινον) εἴδωλον· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι καλλίονά εἰσιν τὰ ἱερὰ τῆς συναγωγῆς ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ ὄντες λίθοι, ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν ἱερεῖς ὅτι θεός· καὶ αὐτοὶ ἱερεῖς λειτουργοῦντες τῷ ἱερῷ καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς φοβούμενοι τοὺς δαίμονας. ἐὰν γὰρ συνέλθωσιν γυναιξίν, καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν δι' ἡμᾶς, διὰ τὸ ὄνομα ὃ ἔδωκαν ἡμῖν ὅτι θεός. ὑμεῖς δὲ ἐὰν πορνεύσητε, αἴρετε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ καὶ εἰσέρχεσθε εἰς[3] τὴν συναγωγὴν τοῦ θεοῦ καὶ καθίζετε (codex καθήσιται. Ex reliquis codd. editum καθαρίζετε) καὶ ἀναγινώσκετε καὶ οὐκ εὐλαβεῖσθε (codex ευβλαβησθαι) τοὺς λόγους ... Quae sequuntur, decisa membrana perierunt. Rursus pergitur [ὁ] γὰρ Ἀβραὰμ το[σαῦτα ἔτη ἀπέθανεν πρὶν οὗ]τος ἐγεννήθη, καὶ ποῦ οὗτος [ἐπίσταται αὐτόν;] καὶ ἐπιστρέψας ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν σφίγ[γα εἶπεν αὐτῇ· διατί (etiam cod. C διατί, non διότι) ο]ὗτοι ἀπιστοῦσιν ὅτι ἐλάλησα μετὰ τοῦ Ἀβραάμ; ἀλλὰ ἄπελθε καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ (codex μαμβρὶ), ὅπου ἐστὶν τὸ σῶμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ φώνησον ἔξω τοῦ μνημείου λέγουσα· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, οὗ τὸ σῶμα ἐν τῷ μνημείῳ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ παραδείσῳ, τάδε λέγει ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς, ὁ ποιήσας σε φίλον ἑαυτοῦ, ἅμα τῷ υἱῷ σου Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἔλθατε εἰς τὰ ἱερὰ τῶν Ἰεβουσαίων, ἵνα ἐλέγξωμεν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅπως γνῶσιν ὅτι ἐπίσταμαί σε καὶ σὺ ἐμέ. καὶ ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ἡ σφίγξ, εὐθὺς περιεπάτησεν ἔνπροσθεν (ita codex) πάντων ἡμῶν, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ (codex μαμβρῖ), καὶ ἐφώνησεν ἔξω τοῦ μνημείου καθὼς ἐνετείλατο αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. καὶ εὐθὺς ἐξῆλθον οἱ δώδεκα πατριάρχαι ζῶντες ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἀποκριθέντες εἶπαν πρὸς αὐτήν· ἐπὶ τίνα ἡμῶν ἀπεστάλης;

[3] In editione p. 145. vitio typorum scriptum est ὡς pro εἰς. Similiter p. 41. τῇ pro τῷ.

καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ σφὶγξ (et h. l. et supra codex om. γ) εἶπεν· ἀπεστάλην πρὸς τοὺς πατριάρχας εἰς μαρτύριον, ὑμεῖς δὲ εἰσέλθατε καὶ ἀναπαύεσθε ἕως τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ἀκούσαντες εἰσῆλθον εἰς τὸ μνημεῖον (codex εις τω μνημιω) καὶ ἐκοιμήθησαν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι ἅμα τῇ σφιγγὶ καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

II. AD
ACTA PHILIPPI.

Codex Parisiensis 1468. loco 40. horum actorum recensionem a nostra satis diversam eamque gnosticae origini propiorem praebet, videturque ad eam accedere quae Hagiographis ex Vaticano codice innotuit: cf. Prolegg. nostra pag. XXXII sq. Praemissis enim iis quae etiam apud nos ab initio leguntur: Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Τραϊανοῦ usque περὶ τῶν ἔργων ὧν ἐποίει ὁ Φίλιππος*, hunc in modum pergit:

ἐδίδασκεν γὰρ αὐτοὺς οὕτως· ἀδελφοί μου, υἱοὶ τοῦ πατρός μου. ὑμεῖς ἐστὲ τοῦ γένους μου κατὰ Χριστόν, ὕπαρξις τῆς ἐμῆς πόλεως τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ τερπνότης τοῦ κατοικητηρίου μου. διατί αἰχμαλωτεύθητε (sic) ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑμῶν τοῦ ὄφεως τοῦ εἱλισμένου καὶ ὁλολόξου[1] καὶ διεστραμμένου ὄντος, ᾧ οὐ δέδωκεν ὁ θεὸς χεῖρας καὶ πόδας; στρεβλὴ δὲ ἡ πορία (sic) αὐτοῦ, ἐπειδὴ υἱός ἐστι τοῦ πονηροῦ, ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ θάνατος, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ φθορά, καὶ ὄλεθρος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. μὴ ἀπέλθητε οὖν ἐν τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ. ὑμεῖς γὰρ ἦτε δεδεμένοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἐν τῇ πλάνῃ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀτάκτου καὶ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου καὶ μὴ ἔχοντος μορφὴν ἐν πάσῃ κτίσει τῇ οὔσῃ εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τῇ γῇ εἴτε ἐν

---

* Differt tantummodo quod habet κλοπᾶ, κατήγγειλεν, μαριάμνη, πάντες δὲ καταλειπόντες (sic).

[1] Est igitur ὁλόλοξος, totus λοξός, quae vox nondum reperta videtur alibi.

τοῖς ἰχθύσιν τοῖς οὖσιν ἐν τοῖς ὕδασιν· ἀλλὰ ἐὰν εἴδετε (ita codex) αὐτόν, φεύγετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει τὸ ὁμοίωμα αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις· τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἄβυσσος, καὶ βαδίζει ἐν τῷ σκότει. φεύγετε οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐκχυθῇ ἐφ' ὑμᾶς· ἐὰν ἐκχυθῇ ἐπὶ τὸ σῶμα ὑμῶν ὁ ἰὸς αὐτοῦ, πορεύεσθε ἐν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ. γίνεσθε δὲ μᾶλλον ἐν τῇ ἀληθινῇ θεοσεβείᾳ, ὄντες πιστοὶ σεμνοί τε καὶ ἀγαθοί, μὴ ἔχοντες δόλον. φεύγετε ἀπὸ τοῦ δράκοντος τοῦ σατανᾶ, καὶ ἐξάρατε ἀφ' ὑμῶν τὸ πονηρὸν αὐτοῦ σπέρμα, τουτέστιν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐν ᾗ γεννᾷ νόσον τῇ ψυχῇ, ἥτις ἐστὶν ἰὸς τοῦ ὄφεως. ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐκ τοῦ ὄφεώς ἐστιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὁπλίζουσα ἑαυτὴν κατὰ τῶν πιστῶν· ἐξῆλθεν γὰρ ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ πάλιν πορεύεται ἐν τῷ σκότει. ὀφείλετε οὖν ὑμεῖς οἱ ἐλθόντες πρὸς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ δι' ἡμῶν πρὸς τὸν θεόν, ἐκβάλλειν (codex ἐκβάλειν) τὸν ἰὸν τοῦ διαβόλου ἀπὸ τῶν σωμάτων ὑμῶν.

Ταῦτα δὲ λέγοντος τοῦ ἀποστόλου ἰδοὺ ἡ Νικάνορα[2] ἐξελθοῦσα ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτῆς ἦλθεν μετὰ τῶν δούλων αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν Στάχυος. ἐν δὲ τῷ ἐγγίζειν αὐτὴν τῇ θύρᾳ (codex αὐτῇ τὴν θύραν) τῆς οἰκίας, ἰδοὺ Μαριάμνη ἐλάλησεν αὐτῇ Συριακῇ διαλέκτῳ· ἐλικομαεῖ, κοσμᾶ, ἠταά, μαριαχά. ἐφανέρωσεν δὲ τοὺς λόγους αὐτῆς λέγουσα· ὦ θυγάτηρ τοῦ πνεύματος, σὺ εἶ κυρία μου, ἡ δοθεῖσα ἐπ' ἐνεχύρῳ τῷ ὄφει· ἦλθον δὲ ἐγὼ ῥύσασθαί σε· διαρρήξω τοὺς δεσμούς σου καὶ τεμῶ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῶν. ἰδοὺ ἦλθεν ὁ λυτρωτὴς ὁ ῥυόμενός σε· ἰδοὺ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἵνα σε φωτίσῃ.

Ταῦτα[3] δὲ αὐτῆς λεγούσης ἦλθεν ὁ τυραννογνόφος (ita codex, sed -ννογνῶφος) τρέχων καὶ ἀσθμαίνων. ἡ δὲ Νικάνορα οὖσα πρὸ τῶν θυρῶν ἤκουσεν ταῦτα, καὶ ἐπαρρησιάσατο ἐνώπιον πάντων κράζουσα καὶ λέγουσα· ἐγὼ Ἑβραία εἰμί, θυγάτηρ Ἑβραίων, λάλησον μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν πατέρων μου, ὅτι ἤκουσα τοῦ κηρύγματος ὑμῶν καὶ ἰάθην ἀπὸ τῆς νόσου μου

---

[2] Ad haec confer sectiones 8 et 9. Νικάνορα: hoc accentu ipse codex, nec aliter alius ex meo Londinensis factus, saeculi undecimi.

[3] Cf. huc sectionem 10.

ταύτης. προσκυνῶ καὶ δοξάζω τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ὑμᾶς σκυλῆναι ἄχρι τῆς γῆς ταύτης.

Ταῦτα[4] δὲ αὐτῆς λεγούσης ἦλθεν ὁ τύραννος καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν ἱματίων αὐτῆς λέγει· ὦ Νικάνορα, μὴ οὐκ ἀφῆκά σε κειμένην ἐπὶ τῆς κλίνης ἀπὸ τῆς νόσου σου; πόθεν οὖν εὗρες τὴν δύναμιν ταύτην καὶ τὴν ἰσχύν, ὥστε δυνηθῆναί σε ἐλθεῖν πρὸς τοὺς μάγους τοὺς ἀνθρώπους τούτους; ἐὰν μὴ οὖν εἴπῃς τίς ἐστιν ὁ ἰατρός, τιμωρησομαί (codex -ρήσωμαι) σε πολλαῖς τιμωρίαις. ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ Νικάνορα εἶπεν· ὦ τυραννοτρόφε, ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ τὴν τυραννίδα ταύτην καὶ ἐπιλάθου τῶν ἔργων σου τῶν πονηρῶν, καὶ ἐγκατάλειπε τὸν βίον τὸν πρόσκαιρον τοῦτον, καὶ ἀπόθου τὴν δόξαν τὴν μάταιαν, ὅτι παρέρχεται ὡς σκιά, ζήτησον δὲ μᾶλλον τὰ αἰώνια, καὶ ἔπαρον ἀπὸ σεαυτοῦ τὸ θηριῶδες καὶ ἀσελγὲς ἔργον τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ παραίτησαι τὴν κενὴν συνουσίαν, ἥτις ἐστὶν γεωργία τοῦ θανάτου, ὁ φραγμὸς ὁ σκοτεινός, καὶ κατάστρεψον τὸ μεσότοιχον τῆς φθορᾶς, καὶ περιποίησαι σεαυτῷ βίον σεμνὸν καὶ ἄρυπον, ἵνα γενώμεθα ἐν ἁγιασμῷ διαπαντός. ἐὰν οὖν θέλεις (sic) παρὰ σοί με μένειν, ἐν ἐγκρατείᾳ οἰκήσω σὺν σοί.

Ὡς[5] δὲ ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ὁ τύραννος, ἐπιλαβόμενος τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἔσυρεν αὐτὴν λακτίζων καὶ λέγων· καλόν σοι ἐστὶν ἀναιρεθῆναι ἐν τῷ ξίφει μου μᾶλλον ἢ ὁρᾶν σε μετὰ τῶν ξένων τούτων τῶν μάγων καὶ πλάνων. σὲ οὖν τιμωρήσομαι καὶ τοὺς πλανήσαντάς σε ἀποκτενῶ. καὶ στραφεὶς μετ' ὀργῆς πρὸς τοὺς δημίους τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ εἶπεν· ἐνέγκατέ μοι τοὺς ἐπιθέτας τούτους. συνδραμόντες δὲ οἱ δήμιοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος καὶ κρατήσαντες τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμνην σὺν τῷ λεοπάρδῳ καὶ τῷ ἐρίφῳ τῶν αἰγῶν ἐξήνεγκαν σύροντες (codex εὑρόντες).

Ὅτε[6] ἴδεν αὐτοὺς ὁ τύραννος, ἔβρυξε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς λέγων· σύρατε τοὺς μάγους τούτους καὶ πλάνους τοὺς πλανήσαντας πολλὰς ψυχὰς γυναικῶν καὶ λέγοντας ὅτι θεο-

---

[4] Haec sectioni 12. respondent.

[5] Cf. haec cum sectione 14.

[6] Cf. ad sectionem 15.

σεβεῖς ἐσμέν. καὶ ἐποίησεν ἐνεχθῆναι ἱμάντας, καὶ ἔδησαν τοὺς πόδας αὐτῶν· καὶ προσέταξε συρῆναι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης ἕως τοῦ ἱεροῦ. πολλοὶ δὲ ὄχλοι συνήχθησαν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. ἐθαύμαζον δὲ σφόδρα τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον, ἐπειδὴ ἦσαν λαλοῦντες ὡς ἄνθρωποι, καὶ τινὲς ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐπίστευσαν τοῖς λόγοις τῶν ἀποστόλων.

Εἶπαν[7] δὲ οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν τύραννον· μάγοι εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι. καὶ ἀκούσας ταῦτα ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ καὶ ἐπλήσθη ὀργῆς. καὶ προσέταξεν γυμνωθῆναι τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμνην, λέγων· ἐρευνήσατε αὐτούς, μήποτε εὕρητε τὴν μαγείαν (cod. h. l. μαγίαν, aliter post) αὐτῶν. ἐγύμνωσαν δὲ αὐτοὺς οἱ δήμιοι, καὶ τὴν Μαριάμνην κρατήσαντες ἔσυρον λέγοντες· ἀποκαλύψατε αὐτήν, ἵνα μάθωσιν ὅτι γυνή ἐστιν ἀκολουθοῦσα αὐτούς. ἐκέλευσεν δὲ ἐλθεῖν σκυτάλας καὶ νεῦρα ἰσχυρά, καὶ τρήσαντες τὰ σφυρὰ τοῦ Φιλίππου ἀνήνεγκαν κόρακας, καὶ τὰ νεῦρα εἰσήνεγκαν διὰ τῶν πτερνῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκρέμμασαν (sic codex) αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς [ἐπὶ] φυτοῦ ὄντος πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἱεροῦ, καὶ πασσάλους πήξαντες εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ ἔασαν αὐτόν. τὸν δὲ Βαρθολομαῖον δήσαντες ποδῶν καὶ χειρῶν ἐξέτειναν γυμνὸν καὶ (sic) εἰς τὸν τοῖχον. ὅτε[1] δὲ ἐγύμνωσαν τὴν Μαριάμνην, ἠλλάγη ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς, καὶ ἐγένετο κιβωτὸς ὑελίνη (ita codex) φωτὸς γέμουσα, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἐγγίσαι πρὸς αὐτήν.

Ἐλάλησεν[2] δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ· ποῦ ἔστιν Ἰωάννης σήμερον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνάγκης ἡμῶν; ἰδοὺ γὰρ λυόμεθα ἀπὸ τῶν σωμάτων ἡμῶν . . . .[3] καὶ γὰρ εἰς αὐτὴν ἐπεχείρησαν τὴν Μαριάμνην παρὰ τὸ καθῆκον· ἐμαστίγωσαν δὲ τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν, καὶ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος, ἐπειδὴ ὑπεδέξατο ἡμᾶς.

---

[7] His breviter tanguntur quae sectionibus 17 et 18 scripta sunt; post vero pergitur ad sectionem 19.

[1] Cf. sectionem 20.

[2] Cf. sect. 21.

[3] Sequuntur haec: καὶ εὔξεται ὑπὲρ τίνος, quae non sana sunt. Possit emendari: καὶ τίς εὔξεται ὑπὲρ ἡμῶν; Vix enim satis est transponere ὑπὲρ τίνος ante εὔξεται.

εἴπωμεν τοίνυν ἡμεῖς ἵνα πῦρ καταβῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατακαύσῃ αὐτούς.

Καὶ[4] ταῦτα λέγοντος τοῦ Φιλίππου, ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διακινῶν ἐν τῇ πλατείᾳ, καὶ ἐξέταζε τοὺς ἐν τῇ πόλει· τίς ἐστιν ὁ θόρυβος καὶ τίνες οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; καὶ τίνος ἕνεκεν τιμωροῦνται; καὶ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ εἶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ; οὔτε ἔγνως ἕνεκεν τῶν ἀνθρώπων τούτων ὅπως ἐτάραξαν τοὺς οἴκους ἡμῶν, καὶ τὴν πόλιν δὲ πᾶσαν; ἔτι γε μὴν καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν ἀποστῆναι ἀνέπεισαν ἀφ' ἡμῶν προφάσει θεοσεβείας, ξένον καταγγέλλοντες ὄνομα Χριστοῦ· ἔκλεισαν δὲ καὶ τὰ ἱερὰ ἡμῶν, ἔχοντές τινα μαγείαν μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἀναιροῦσι τοὺς ὄφεις τοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει διὰ ξενῶν ὀνομασιῶν μὴ ἐγνωσμένων ἡμῖν ποτέ· τὸ δὲ κατοικητήριον ἔπηξαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχυος τοῦ τυφλοῦ, ὃν καὶ ἐποίησαν ἀναβλέψαι διὰ πτύσματος γυναικὸς ἀκολουθούσης αὐτοῖς· ἐκείνη δέ ἐστιν τάχα ἡ ἔχουσα ὅλην τὴν μαγείαν· ἀκολουθοῦσιν δὲ αὐτοῖς λεόπαρδος καὶ ἔριφος λαλοῦντες ὡς ἄνθρωποι. εἰ δὲ καὶ σὺ τοιαῦτα πράγματα ἑώρακας, οὐκ εἶχες ταραχθῆναι ἐπὶ τούτοις; Ἀποκριθεὶς[5] δὲ Ἰωάννης εἶπεν αὐτοῖς· ὑποδείξατέ μοι αὐτούς. οἱ δὲ ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν, ἔνθα ὁ Φίλιππος ἐκρέμματο (ita codex). ὁ δὲ Φίλιππος ὡς εἶδεν τὸν Ἰωάννην, λέγει τῷ Βαρθολομαίῳ· ὦ ἀδελφέ μου, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ υἱὸς βαρεγᾶ (ita prorsus), ὅ ἐστιν τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶδεν τὸν Φίλιππον κρεμμάμενον (duplici μ constanter cod.) κατὰ κεφαλῆς δεδεμένον ἐκ τῶν σφυρῶν αὐτοῦ· εἶδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον δεδεμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ.

(24) Καὶ εἶπεν τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως· ὦ τέκνα τοῦ ὄφεως, πόση ἐστὶν ἡ ἄνοια ὑμῶν· ἐπλάνησε γὰρ ὑμᾶς ἡ ὁδὸς τῆς πλάνης· πνέων ἔπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων ὁ πονηρός. διατί τιμωρεῖσθε τοὺς ἀνθρώπους τούτους, ὅτι εἰρήκασιν· ἐχθρὸς ὑμῶν ἐστὶν ὁ ὄφις;

(25) Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἰωάννου, ἐπήνεγκαν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν λέγοντες· ἐνομίζομέν σε

---

[4] Incipit sectio 22.

[5] Incipit h. l. sect. 23.

συμπολίτην ἡμῶν εἶναι· νῦν δὲ ἡ λαλιά σου ἐφανέρωσέν σε, ὅτι καὶ σὺ τούτων κοινωνὸς τυγχάνεις. ἐν ᾧ οὖν θανάτῳ ἀπέρχεσθαι μέλλουσιν, καὶ σὺ ἐν τούτῳ ἀπέρχῃ· οὕτως γὰρ ἐβουλεύσαντο οἱ ἱερεῖς, ὅτι ἐκστραγγίσωμεν αὐτῶν τὸ αἷμα κρεμμαμένων κατὰ κεφαλῆς, καὶ μίξαντες μετ' οἴνου προσενέγκωμεν τῇ ἐχίδνῃ.

Ὡς δὲ ἦσαν λέγοντες ταῦτα, ἰδοὺ ἡ Μαριάμνη ἀνέστη ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐτύγχανεν, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς τύπον. οἱ δὲ ἱερεῖς ἐπήνεγκαν αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰωάννην, θέλοντες αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. τότε Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου εἶπεν τῷ Ἰωάννῃ· ποῦ ἔστιν Ἰησοῦς ὁ μὴ ἐπιτρέπων ἡμῖν ποιῆσαι τὴν ἑαυτῶν ἐκδίκησιν κατὰ τούτων τῶν βασανιζόντων ἡμᾶς; ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν οὐκ ἀνέξομαι αὐτῶν. (26) Καὶ ἐλάλησεν ὁ Φίλιππος ἐν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγων· ὁ πατήρ μου οὐθαήλ', τοῦτ' ἔστιν· ὁ Χριστὸς ὁ πατὴρ τοῦ μεγέθους, οὗ τὸ ὄνομα φοβοῦνται πάντες αἰῶνες, ὁ ὢν δυνατὸς καὶ δύναμις τοῦ παντός, οὗ τὸ ὄνομα πορεύεται ἐν δυναστείᾳ, ἐλωᾶ· εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας· ὃν τρέμουσιν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι φρίττοντες ἐνώπιόν σου, ὁ βασιλεὺς τῆς τιμῆς, ὁ πατὴρ τῆς μεγαλιότητος, οὗ τὸ ὄνομα ἔφθασε πρὸς τὰ θηρία τῆς ἐρήμου καὶ ἡσύχασαν σοῦ ἕνεκα, καὶ διὰ σὲ ἀπέστησαν ἀφ' ἡμῶν οἱ ὄφεις, ἐπάκουσον ἡμῶν πρὸ τοῦ ἡμᾶς αἰτῆσαι· ὁ βλέπων ἡμᾶς πρὸ τοῦ ἡμᾶς καλέσαι, ὁ γινώσκων τὴν βουλὴν ἡμῶν, ὁ πανεπίσκοπος πάντων, ὁ προβάλλων ἐφ' ἑαυτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοὺς ἀναριθμήτους, ἀνοιξάτω τὸ ἑαυτῆς στόμα ἡ ἄβυσσος καὶ καταπιέτω τοὺς ἀθέους τούτους τοὺς μὴ βουληθέντας χωρῆσαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας σου.

(27) Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἤνοιξεν τὸ ἑαυτῆς στόμα ἡ ἄβυσσος, καὶ ἐξετινάχθη ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ ἀνθυπάτου ἕως παντὸς τοῦ πλήθους σὺν τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ κατεβυθίσθησαν πάντες. ἔμειναν δὲ ἀσάλευτοι οἱ τόποι ἐν οἷς ἐτύγχανον οἱ ἀπόστολοι καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτῶν, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Στάχυος καὶ ἡ γυνὴ τοῦ τυράννου Νικάνορα καὶ αἱ εἴκοσι τέσσαρες γυναῖκες αἱ φυγοῦσαι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ αἱ τεσσαράκοντα παρθένοι αἵτινες οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρας· οὗτοι μόνοι οὐ κατῆλθον εἰς τὴν ἄβυσσον, ὅτι ἦσαν δεδουλωμένοι καὶ δεξάμενοι τὸν λόγον τοῦ

θεοῦ καὶ τὴν σφραγῖδα αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῆς πόλεως κατεπόθησαν εἰς τὴν ἄβυσσον.

(29) Φανεὶς δὲ ὁ σωτὴρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ λέγει τῷ Φιλίππῳ· τίς ἐστιν θέμενος τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω εὐθεῖαν ποιῶν τὴν αὔλακα; ἢ τίς παρέχει τὸν ἑαυτοῦ λύχνον ἑτέραις καὶ αὐτὸς μένει καθήμενος ἐν τῇ σκοτίᾳ; ἢ τίς οἰκεῖ ἐν τῇ κοπρίᾳ καὶ καταλείπει τὸ ἑαυτοῦ οἰκητήριον ἀλλοτρίοις; ἢ τίς τίθησιν τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα κάτω καὶ πορεύεται ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ χειμῶνος γυμνός; ἢ τίς δοῦλος πληρώσας τὴν διακονίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ οὐ κληθήσεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν (sic) δεῖπνον; ἢ τίς τρέχει μετὰ σπουδῆς ἐν τῷ σταδίῳ καὶ οὐ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; Φίλιππε, ἰδοὺ ὁ νύμφων μου ἕτοιμός ἐστιν, καὶ μακάριός ἐστιν ὁ ἔχων τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα λαμπρόν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λαμβάνων τὸν στέφανον τῆς χαρᾶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. ἰδοὺ τὸ δεῖπνον ἕτοιμόν ἐστιν, καὶ μακάριός ἐστιν ὁ κεκλημένος ὑπὸ τοῦ νυμφίου. πολύς ἐστιν ὁ θερισμὸς τοῦ ἀγροῦ, μακάριος δέ ἐστιν ὁ ἐργάτης ὁ δυνατός.

(30) Ὅτε δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους παρὰ τοῦ σωτῆρος, ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· ἀφῆκας ἡμᾶς, ὦ Ἰησοῦ Ναζωραῖε, καὶ οὐκ ἐπιτρέπεις ἡμᾶς πατάξαι τούτους μὴ βουληθέντας σε βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοῖς; τοῦτο δὲ ἔγνωμεν, ὅτι οὔπω ἐκηρύχθη τὸ ὄνομά σου ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἔπεμψας εἰς τὴν πόλιν ταύτην. οὐκ εἶχον δὲ κατὰ διάνοιαν ἐλθεῖν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἀπέστειλάς με, δοὺς τὴν ἐντολήν σου τὴν ἀληθινήν, ἵνα διώξω πᾶσαν πλάνην καὶ εἴδωλον καὶ δαιμόνιον καταργήσω καὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἀκαθάρτου. ὅτε δὲ παρεγενόμην ἐνταῦθα, οἱ δαίμονες ἔφυγον ἀπὸ προσώπου ἡμῶν διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ οἱ δράκοντες καὶ οἱ ὄφεις ἐξηράνθησαν, οὗτοι δὲ οὐ προσεδέξαντο εἰς ἑαυτοὺς τὸ φῶς σου τὸ ἀληθινόν· καὶ διὰ τοῦτο ἐβουλευσάμην ταπεινῶσαι αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν.

(31) Εἶπεν δὲ ὁ σωτήρ· ὦ Φίλιππε, ἐπειδὴ κατέλειπες τὴν ἐντολήν μου ταύτην μόνον[1] τοῦ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, διὰ τοῦτο κατασχεθήσῃ ἐν τοῖς αἰῶσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, μὴ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐπαγγελίας σου· πλὴν τοῦτό ἐστιν

[1] Additur h. l. μητεμώσας, ita prorsus.

τὸ τέλος τῆς ἐξελεύσεώς σου ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· ὁ δὲ Βαρθολομαῖος τὸν κλῆρον ἔχει ἐν Λυκαονίᾳ καὶ σταυροῦται ἐκεῖ· ἡ δὲ Μαριάμνη τὸ σῶμα αὐτῆς κατατίθησιν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ.

(32) Στραφεὶς δὲ ὁ σωτὴρ ἀνέτεινεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐχάραξεν σταυρὸν ἐν τῷ ἀέρι διαβαίνων, καὶ ἦν πλήρης φωτός, καὶ εἶχεν τὸν τύπον καθ' ὁμοιότητα κλίμακος· πᾶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως καταβεβηκότων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνήρχοντο ἐν τῇ κλίμακι τοῦ φωτεινοῦ σταυροῦ, καὶ οὐδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἔμεινεν εἰς τὴν ἄβυσσον, εἰ μὴ μόνον ὁ τύραννος καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ἡ ἔχιδνα ἡ ὑπ' αὐτῶν λατρευομένη. ὅτε δὲ ἀνῆλθον οἱ ὄχλοι ἀπὸ τῆς ἀβύσσου, βλέψαντες εἶδον τὸν Φίλιππον κρεμμάμενον κατὰ κεφαλῆς, τὸν δὲ Βαρθολομαῖον εἰς τὸν τεῖχον τοῦ ἱεροῦ· εὗρον δὲ καὶ τὴν Μαριάμνην κατὰ τὸν πρῶτον τύπον. ὁ δὲ σωτὴρ ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, βλεπόντων εἰς αὐτὸν τοῦ τε Φιλίππου καὶ τοῦ Βαρθολομαίου καὶ Μαριάμνης καὶ τοῦ λεοπάρδου καὶ τοῦ ἐρίφου τῶν αἰγῶν καὶ Νικανόρας καὶ Στάχυος· ἦσαν δὲ πάντες μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, κράζοντες· εἷς θεὸς ὁ ἀποστείλας ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, οὗ τὸ ὄνομα κηρύττουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι· μετανοοῦμεν τοίνυν ἐν τῇ πλάνῃ ἐν ᾗ ἐτυγχάνομεν πρὸ τῆς χθές, μήπου γενάμενοι ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ πιστεύομεν θεασάμενοι τὰ θαυμάσια τὰ δι' ἡμᾶς γενόμενα. τινὲς δὲ αὐτῶν ἔρριψαν ἑαυτοὺς ἐπὶ πρόσωπον καὶ προσεκύνησαν τοὺς ἀποστόλους· ἄλλοι δὲ ἐσκέπτοντο φυγεῖν λέγοντες· μήποτέ ἐστιν ἕτερος σεισμὸς καθ' ὁμοιότητα τοῦ παρελθόντος.

(33) Ἐκτείνας δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος Φίλιππος κρεμμάμενος κατὰ κεφαλῆς εἶπεν· ἄνδρες τῆς πόλεως, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους, οὓς ἐγὼ μέλλω ὑμῖν λέγειν, κρεμμάμενος κατὰ κεφαλῆς. ἐμάθετε πόσαι εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια ἅπερ ἐθεάσασθε, ὅτι ἐν τῷ γεναμένῳ σεισμῷ ἡ πόλις ὑμῶν ἀπώλετο. καὶ τοῦτο δὲ φανερὸν ἐγένετο ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἀπώλετο ἡ οἰκία Στάχυος οὔτε κατῆλθεν εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτός, ἐπειδὴ ἐπίστευσεν εἰς τὸν θεὸν τὸν ἀληθινὸν καὶ ὑπεδέξατο ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ τελειώσας ὅλον τὸ θέ-

λημα τοῦ θεοῦ μου, ὀφειλέτης αὐτοῦ εἰμὶ ἀνθ' ὧν ἀπέδωκα τῷ ποιήσαντί μοι κακόν.

(34) Καὶ τινὲς τῶν βαπτισθέντων ἔδραμον ἵνα λύσωσι τὸν Φίλιππον κρεμμάμενον κατὰ κεφαλῆς. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἄνδρες ἀδελφοί μου[1] - - παρθενεύοντες τὰ μέλη τῆς σαρκὸς αὐτῶν καὶ πορνεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ ἡ πορνεία τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πληθυνθήσεται ὡς ὁ κατακλυσμός. πληθύνουσι δὲ τοῦ ἀκούειν ἐν ταῖς πειθαναῖς (sic) ἡδοναῖς, ἐπιλανθανόμενοι τοῦ θεοῦ τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πληθύνονται αἱ καρδίαι αὐτῶν ὑπερηφανείας (sic), ἐσθίοντες καὶ πίνοντες ἐν τῇ αὐτῶν λατρείᾳ, ἐπιλανθανόμενοι τῆς ἁγίας ἐντολῆς καὶ αὐτὴν ἀθετοῦντες. διεστραμμένη ἔσται ἡ γενεὰ ἐκείνη· μακάριος δέ ἐστιν ὁ ἀναχωρῶν ἐν τοῖς ταμείοις αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς ἀναπαύσεται ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ. οὐκ οἶδας, ὦ Βαρθολομαῖε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἡμῶν ζωή ἐστιν ἀληθινὴ καὶ γνῶσις; εἶπεν γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν διδάσκων ἡμᾶς ὅτι πᾶς ὃς ἐὰν ἐμβλέψῃ γυναικὶ καὶ ἐπιθυμήσῃ αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπλήρωσεν τὴν μοιχίαν (sic). καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Πέτρος ἔφυγεν ἀπὸ παντὸς τόπου ἐν ᾧ ὑπῆρχεν γυνή· ἔτι δὲ καὶ σκάνδαλον εἶχεν διὰ τὴν ἰδίαν θυγατέρα, καὶ ηὔξατο πρὸς κύριον, καὶ ἐγένετο ἐν παραλύσει τῆς πλευρᾶς αὐτῆς διὰ τὸ μὴ ἀπατηθῆναι αὐτήν. ὁρᾷς, ἀδελφέ, ὅτι ἡ ὅρασις τῶν ὀφθαλμῶν φέρει καταλαλιὰν καὶ ἀρχὴν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς γέγραπται ὅτι βλέψασα εἶδεν τὸ φυτὸν ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, καὶ ἠπατήθη. ἡ ἀκοὴ τοίνυν τῶν παρθένων ἔστω ἁγία· ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ πορευέσθωσαν ἀνὰ δύο δύο, ὅτι πολλαί εἰσιν αἱ διαστροφαὶ τοῦ ἐχθροῦ. ἡ πορία (sic) αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος ἐχέτω τάξιν καλήν, ἵνα σωθῶσιν· εἰ δὲ μή, ὁ καρπὸς αὐτῶν ἔστω κοινός.

(37) Ἀδελφέ μου Βαρθολομαῖε, δὸς τὰς παραγγελίας ταύτας, παραγγείλας αὐτὰς τῷ Στάχυϊ, καὶ κατάστησον αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα καὶ αὐτὸς ὅμοιος (sic) γένηται καλῶς διδάσκων. μὴ ἐμπιστεύσῃς οἰκονομίαν μη-

[1] Hoc loco haud dubie plura desunt. Quum in codice novum folium incipiat, totius folii textus excidisse videtur. Pertinent autem quae sequuntur, nisi fallor, ad ea quae Philippus Bartholomaeo dixit sectione 36.

δενὶ νεωτέρῳ· μὴ καταστήσῃς μηδένα τοιοῦτον ἐπὶ καθέδρᾳ διδασκόντων, ἵνα μὴ βεβηλώσῃς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ· ὁ γὰρ διδάσκων ὀφείλει ἔχειν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἴσα τῶν λόγων, ἵνα ὁ λόγος ἠρτυμένος ᾖ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ δόξῃ. ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἀπὸ τοῦ σώματός μου κρεμμάμενος κατὰ κεφαλῆς· ἆρον οὖν τὸ σῶμά μου καὶ ἐνταφίασον χάρταις Συριατικαῖς, καὶ μὴ βάλῃς ὀθόνην λινῆν, ἐπειδὴ ἔβαλαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ σφίγξον αὐτὸ ἐν χάρταις καὶ παπύροις, καὶ χῶσον αὐτὸ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. καὶ γίνεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ εὐχόμενοι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἵνα ἀφῇ μοι ὁ θεὸς τὴν παράβασιν ἣν ἐποίησα, ὅτι ἀνταπέδωκα τῷ ποιήσαντί μοι κακά, καὶ ὅπως μὴ γένηταί μοι ἐν τοῖς αἰῶσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

(38) Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Φίλιππος ηὔξατο λέγων· κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ πατὴρ τῶν αἰώνων, βασιλεῦ ὅλου τοῦ φωτός, ὁ σοφίσας ἡμᾶς ἐν τῇ σοφίᾳ σου, ὁ δεδωκὼς ὑμῖν τὴν ὑψηλὴν γνῶσιν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν τὴν βουλὴν τῆς ἀγαθότητός σου, ὁ μηδέποτε χωρισθεὶς ἡμῖν (sic)· σὺ εἶ ὁ αἴρων τὴν νόσον ἀπὸ τῶν καταφευγόντων εἰς σέ· σὺ εἶ ὁ δεδωκὼς ἡμῖν τὸν λόγον τοῦ ἐπιστρέψαι ἐπὶ σὲ τοὺς πλανωμένους· σὺ εἶ ὁ δεδωκὼς ἡμῖν σημεῖα καὶ τέρατα διὰ τοὺς ὀλιγοπίστους· σὺ εἶ ὁ παρέχων τὸν στέφανον ἐπὶ τῶν νικησάντων· σὺ τυγχάνεις ἡμῶν ἀγωνοθέτης, ὁ δωρησάμενος ἡμῖν τὸν στέφανον τῆς χαρᾶς, ὁ λαλῶν σὺν ἡμῖν ἵνα δυνηθείημεν ἀντιστῆναι τοῖς βλάπτουσιν ἡμᾶς· σὺ εἶ ὁ σπείρων καὶ θερίζων καὶ πληθύνων καὶ αὐξάνων καὶ ζωοποιῶν πάντας τοὺς ἰδίους δούλους σου· οἱ ἔλεγχοι καὶ αἱ ἀπειλαὶ ὑπάρχουσιν ἡμῖν βοήθεια καὶ δύναμις διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐπὶ σὲ δι' ἡμῶν τῶν σῶν δούλων. ἐλθὲ κύριε καὶ δός μοι νίκης στέφανον ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. μὴ ἐπικαλυψάτω (codex ἐπιλαμψάτω) με ὁ σκοτεινὸς αὐτῶν ἀὴρ μηδὲ κάπνος αὐτῶν καύσῃ τὴν μορφὴν τῆς ψυχῆς μου, ὅπως διαπεράσω τὰ ὕδατα τῆς ἀβύσσου καὶ μὴ βυθισθῶ ἐν αὐτοῖς. κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ εὕρῃ ὁ ἐχθρὸς τοῦ δύνασθαι κατηγορῆσαί μου ἐνώπιον σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ κριτοῦ, ἀλλ' ἔνδυσόν με τὴν φωτεινήν σου στολήν, καὶ ..... Cetera perierunt.

His adiungamus nonnulla ex iis quae codex Baroccianus 180. ex iisdem desumpta actis praebet. Tenet is textus medium quiddam inter Parisiensem modo a nobis exscriptum et eum quem e duobus codicibus, altero Parisiensi altero Veneto, anno 1851. edidimus. Propius tamen et ipse ad antiquiorem horum actorum rationem in Parisiensi 1468. superstitem accedit necdum leopardo et hoedo humana voce loquentibus destitutus est.

Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου.

Ὅτε[1] δὲ Φίλιππος ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος κατεκλείσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχίδνης ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὡσαύτως καὶ ὁ Βαρθολομαῖος καὶ ἡ Μαριάμνη καὶ ὁ λεόπαρδος καὶ ὁ ἔριφος, συνήχθησαν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἄνδρες ἑπτά, καὶ δραμόντες ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον κατεβόουν· ὦ ἀνθύπατε τυραννογνόφε (cod. -γνάφε), ἐκδίκησον ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ξένων ἀνθρώπων τῶν ἀπαιδεύτων καὶ φθορέων καὶ μάγων καὶ πλανώντων τοὺς ὄχλους. ἀφ' οὗ γὰρ ἐπεδήμησαν εἰς ἡμᾶς, ἐπλήσθη ἡ πόλις πάσης ἀχρήστου πράξεως αὐτῶν· ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς υἱοὺς τῆς θέας ἡμῶν· ἔκλεισαν δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν, καὶ ἠρήμωται ὁ βωμός, καὶ οὐχ εὑρήκαμεν οἶνον, ἵνα πιοῦσα ἡ ἔχιδνα ὑπνώσει· πολλαὶ δὲ νύμφαι καὶ γυναῖκες ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀφῆκαν τοὺς ἄνδρας. εἰ δὲ θέλεις γνῶναι ὅτι ὄντως μάγοι εἰσίν, βλέψον καὶ ἴδε τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον ἀνθρωπίνως λαλοῦντα· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς θέλουσιν μαγεῦσαι, λέγοντες· ζήσατε ἐν ἁγνείᾳ, πιστεύσαντες τῷ θεῷ. πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν; πῶς δὲ καὶ οἱ δράκοντες οὐκ ἐτύφλωσαν αὐτοὺς καὶ ἀνεῖλον; πῶς δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν οὐκ ἔπιον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων τῶν μάγων κατεβλήθησαν; εἰ καὶ ταῦτά εἰσιν ἐν τέχνῃ μαγικῇ[2], ἐν ὅλῃ τῇ κτίσει οὐκ ἐφάνη οὕτως, ἀλλαγῆναι φύσιν καὶ φωνήν, ὅτι τὰ πετεινὰ πέτανται κατὰ τὸ ἴδιον εἶδος, καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ κτήνη καὶ πᾶν ὅ ἐστιν ἐν τῇ ἰδίᾳ γενέσει. πῶς δὲ καὶ ὁ λεόπαρδος καὶ ὁ ἔριφος ὁμιλοῦσιν αὐτοῖς, ἐκπληττόμεθα.

---

[1] Haec apud nos in sect. 17 incidunt

[2] Adde πεπραγμένα?

(18) Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἀνθύπατος πλείω ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ ὀργῆς τε καὶ ἀπειλῆς, καὶ (sequitur ἦν sed delendum videtnr) ὀργιζόμενος σφόδρα λέγει πρὸς τοὺς ἱερεῖς· τί ὅτι καὶ τὴν ἐμὴν γυναῖκα ἔχουσι μεθ' ἑαυτῶν; κἀκεῖθεν ξένα ῥήματα ὁμιλεῖ, καὶ πᾶσαν νύκταν (sic) εὐχομένη ξένῳ φωτὶ καταλάμπεται, καὶ ἀναστενάζουσα λέγει· ἦλθέν μοι τὸ ἀληθινὸν φῶς Ἰησοῦς. κἀγὼ δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ κοιτῶνος ἠθέλησα διὰ τῆς θυρίδος ἐνοπτρίσασθαι καὶ ἰδεῖν ὅπερ ἔλεγεν φῶς Ἰησοῦν, καὶ ὥσπερ ἀστραπὴ προσαπήντησέν μοι ὡς ἀποτυφλῶσαί με· καὶ ἐξ ἐκείνου τὴν γυναῖκά μου φοβοῦμαι διὰ τὸν φωτεινὸν αὐτῆς Ἰησοῦν. εἴπατέ μοι οὖν, ὦ ἱερεῖς, ὃ πράξω. οἱ δὲ εἶπαν· ἀνθύπατε, τάχα οὐκέτι ἐσμὲν ἱερεῖς· ἀφ' ἧς γὰρ συνέκλεισας αὐτούς, εὐχομένων αὐτῶν ὅλον τὸ ἱερὸν σαλεύεται ἐκ θεμελίων ἢ τάχα συμπίπτει.

(19) Τότε προσέταξεν ὁ ἀνθύπατος ἐξελθόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἀγαγεῖν εἰς τὸ βῆμα, εἰπὼν τοῖς δημίοις· ἀποδύσαντες τὸν Φίλιππον διερευνήσατε, ἀλλὰ καὶ ἀμφοτέρους, μήπως εὑρεθῇ τι αὐτῶν τῆς μαγίας (sic). ἀπέδυσαν οὖν πρῶτον τὸν Φίλιππον, εἶτα τὸν Βαρθολομαῖον. ἦλθον δὲ ἐπὶ τὴν Μαριάμνην, καὶ σύροντες αὐτὴν ἔλεγον· γυμνώσωμεν καὶ αὐτήν, ἵνα πάντες ἴδωσιν ὅτι γυνὴ οὖσα ἀνδράσιν ἐπακολουθεῖ· αὐτὴ γὰρ μάλιστα ἐν εὐπρεπείᾳ πάσας τὰς γυναῖκας ἀπατᾷ. καὶ λέγει ὁ τύραννος πρὸς τοὺς ἱερεῖς· κηρύξατε εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ περικύκλῳ, ἵνα ἔλθωσιν πάντες οἱ ἄνδρες καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, ὅπως ἴδωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, καὶ μάθωσιν ὅτι ψεύδεται λέγουσα ὅτι οὐκ εἰμὶ γυνή, ἀλλ' ὡς ἀνὴρ συμπορεύεται, καὶ πάντως ὅτι μοιχεύεται ὑπ' αὐτῶν. ἐκέλευσεν δὲ κρεμασθῆναι τὸν Φίλιππον, καὶ τὰ σφυρὰ αὐτοῦ διατμηθῆναι, καὶ κομισθῆναι δέκα κόρακας σιδηροῦς, καὶ διαπείραντες τὰς πτέρνας αὐτοῦ ἀνακρεμάσασθε κατὰ κεφαλῆς ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπί τινος δένδρου· τὸν δὲ Βαρθολομαῖον ἐκτείνατε ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου περονήσαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ· πορθμήσαντες (sic codex) ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς πύλης ἐκτείνατε.

(20) Καὶ ἐγένετο οὕτως. ἐμειδίασαν δὲ ἀμφότεροι ἐνορῶντες ἀλλήλους ὅ τε Φίλιππος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος, ὅτι ἦσαν ἀβασάνιστοι· αἱ γὰρ κολάσεις αὐτῶν ἦσαν βραβεῖα καὶ στέφανοι.

ὅτε δὲ καὶ τὴν Μαριάμνην ἀπέδυσαν, ἐνέβλεψαν ἵνα εἴδωσιν (sic) τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτῆς· καὶ ἰδοὺ ἠλλάγη εὐθέως ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς ἐνώπιον αὐτῆς, καὶ ὁ τύπος αὐτῆς ἐγένετο ὡς κιβωτὸς ὑελίνη γέμουσα φωτὸς καὶ πυρὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἔτι ἐγγίσαι κἂν τὸ σύνολον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐτύγχανεν, ἀλλὰ ἔφευγον ἅπαντες ἀπ' αὐτῆς.

(21) Ἐλάλησεν δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ τοῦ Βαρθολομαίου τῇ Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ· ποῦ Ἰωάννης σήμερον; ἰδοὺ γὰρ ἡμεῖς ἀπολλύμεθα τοῦ σώματος, καὶ τίς που ὁ ὑπὲρ ἡμῶν εὐξάμενος; ὅτι ἰδοὺ καὶ εἰς τὴν Μαριάμνην ἐπεχείρησαν παρὰ τὸ καθῆκον· ἐβασάνισαν δὲ καὶ τὸν ἔριφον καὶ τὸν λεόπαρδον, καὶ ἰδοὺ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος λέγοντες ὅτι καύσωμεν αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπεδέξατο αὐτούς. θέλεις οὖν, ὦ Βαρθολομαῖε, καὶ ἡμεῖς εἴπωμεν πῦρ ἐλθεῖν ἀπ' οὐρανοῦ καὶ κατακαύσωμεν αὐτούς;

(22) Ὡς δὲ ταῦτα ἦν λέγων ὁ Φίλιππος, ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν (cod. corrupte τῶν), διακινῶν εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ ἠρώτησεν· τίνες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ διατί τιμωροῦνται; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· μὴ οὐκ εἶ ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν; ἐμὲ (sic) ἐρωτᾷς περὶ τῶν ξένων τούτων, οἵτινες πολλοὺς ἠδίκησαν; ἔκλεισαν δὲ ἡμῶν καὶ τὰ (codex κατὰ pro καὶ τὰ) εἴδωλα, καὶ ἐν τῇ μαγίᾳ (ita codex) αὐτῶν ἀνεῖλον καὶ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς δράκοντας· πολλοὺς δὲ καὶ νεκροὺς ἤγειραν, οἵτινες κατέπληξαν ἡμᾶς πολλὰς κολάσεις ἐξηγούμενοι· ἔχουσι δὲ καὶ λεόπαρδον καὶ ἔριφον, καὶ φωνῇ ἀνθρωπίνῃ βοῶσι κατὰ μικρὸν λέγοντες· Χριστὲ μερὶς ἡμῶν ἡ ἁγία, καὶ τοῖς ὀπίσω ἑστῶτα ποσίν, τοῖς ἐμπροσθίοις τὰ πρόσωπα κατασφραγίζονται καὶ πρὸς ἄλληλα λέγουσιν· ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ σταυρὸς μεθ' ὑμῶν. ἔχουσι δὲ κρεμάμενοι καὶ οὗτοι οἱ ξένοι πῦρ αἰτῆσαι ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατακαῦσαι ἡμᾶς.

(23) Εἶτα λέγει Ἰωάννης· ἀπέλθωμεν, ὑποδείξατέ μοι αὐτούς. ἤγαγον οὖν τὸν Ἰωάννην ὡς συμπολίτην ὅπου ἦν ὁ Φίλιππος. ἦν δὲ ἐκεῖ πλῆθος ὄχλου καὶ ὁ ἀνθύπατος καὶ οἱ ἱερεῖς. καὶ ἰδὼν ὁ Φίλιππος τὸν Ἰωάννην εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ Ἑβραϊστί· ἀδελφέ, Ἰωάννης ἦλθεν ὁ ἱερεὺς βαρέχ, ὅ ἐστι τὸ ὕδωρ τὸ

ζῶν. καὶ ὁ Ἰωάννης ἴδεν τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον τῶν σφυρῶν καὶ τῶν πτερνῶν· ἴδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκτεταμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τὸ μυστήριον (codex τοῦ μυστηρίου) τοῦ κρεμασθέντος ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ τοῦ διανεμηθέντος ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἀέρος συνέστηκεν (sic; apud nos ex codicibus Parisiensi et Veneto ἔσται μεθ' ὑμῶν).

(24) Εἶπεν δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως ἐκείνης· ὦ ἄνθρωποι τῆς Ὀφιορύμου, πόση (cod. ὅση) ἐστὶν ἡ ἄνοια ὑμῶν, ἐν ᾗ ἐστέ· πόση ἐστὶν ἡ ἀνομία ἡ οὖσα μεθ' ὑμῶν. ἐπλανήθητε ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πλάνης· πνέων ἔπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων καὶ ἐτύφλωσεν ὑμᾶς τυφλοὺς τῇ ψυχῇ καὶ τυφλοὺς τῷ πνεύματι, καὶ ἐπλανήθητε ὑπὸ τοῦ θρησκευομένου ὑφ' ὑμῶν. ἐμβλέψατε εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν εἴτε ἐν τῇ γῇ εἴτε ἐν τοῖς ὕδασιν etc.

Exeunte sect. 25. post ἀφανίσω additur: διὰ τὸ ὀργίλον με εἶναι υἱὸν βροντῆς ὠνόμασέν με ὁ Ἰησοῦς.

Hebraica sect. 26 sic scripta sunt: σαβαλλῶν·. προυμηνί· δουθαήλ· θαρσελί· ἀνναχαθαεῖ· ἀδώναβ βατελῶ τελωέ. Tum sequitur τουτέστιν· ὁ πατὴρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ μόνος παντοκράτωρ, θεὲ ὃν φρίττουσιν οἱ πάντες αἰῶνες, ὁ δυνατὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος δικαστής, οὗ τὸ ὄνομά ἐστιν ἐν πάσῃ δυναστείᾳ· αἰλωήλ· εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας etc.

(34) Νῦν οὖν ἀποπληρῶ τὸ προσταχθέν μοι, ὅτι ἐὰν μὴ στρέψητε τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω καὶ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω, καὶ δεξιὰ εἰς ἀριστερὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς δεξιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε τῷ ἀντιπαρηλλαγμένῳ τύπῳ, ὅτι ὁ πᾶς κόσμος ἐνήλλακται καὶ πᾶσα ψυχὴ στρεφομένη εἰς σῶμα γίνεται ἐν λήθῃ τῶν ἐπουρανίων. ἡμεῖς δὲ ἔχοντες τὴν τῶν ἐπουρανίων δόξαν μὴ ζητήσωμεν τὸ (codex τὸν) ἔξω, ὅπερ ἐστὶν τὸ σῶμα, ὁ οἶκος τῆς δουλείας.

(36) - - βαδίζουσαι ἀνὰ δύο δύο· καὶ μὴ ὁμιλήτωσαν μετὰ νεανίσκων, ἵνα μὴ πειράσει αὐτὰς ὁ σατανᾶς· ὁ ὄφις γάρ ἐστιν ἕρπων, καὶ ἐποίησεν τὸν Ἀδὰμ ὀλισθῆναι εἰς θάνατον. οὕτως πάλιν ἔσται ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ἔσται γὰρ ὁ χρόνος καὶ καιρὸς πονηρός. πολλαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καταλείψουσιν τὸ ἔργον

τοῦ γάμου, καὶ ἔσονται [αἱ] μὲν ἐν τῷ ὀνόματι τῆς παρθενίας, ὅλως μὴ γινώσκουσαι ὄνομα παρθενίας καὶ ὅτι ἔχει μεγάλην σφραγῖδα καὶ ἔνδοξον. πολλοὶ δὲ ἄνδρες ἔσονται ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ (ita codex)· παρθενίαν γὰρ ἀσκήσουσιν τοῖς μέλεσιν τῆς σαρκός, πορνεύσουσιν δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ ἡ πορνεία τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (codex ὑμῶν) πληθυνθήσεται ὡς κατακλυσμός. θελήσουσιν μᾶλλον ἀκούειν ἐν ταῖς πειθαναῖς ᾠδαῖς[1], καὶ ἐρεθισθήσονται ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιλάθωνται τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πληρωθήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν κενοτέραις (ita codex, nescio an praestet καινοτέραις reponere) ὑπερηφανίαις, εὑρεθήσονται δὲ ἐσθίοντες καὶ πίνοντες ἐν τῇ αὐτῶν (codex τῇ ἐν αὐτῷ) πανουργίᾳ· ἐπιλησθήσονται γὰρ τῆς ἁγίας ἐντολῆς καὶ ἀθετήσουσιν αὐτήν. διεστραμμένη ἐστὶν ἡ γενεὰ ἐκείνη, ἀλλὰ μακάριός ἐστιν ὁ ἀναχωρῶν εἰς τὰ ταμία (sic codex) αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἱκανοὶ (codex ὅτι οἱκανοὶ) ἔσονται ἀναπαυόμενοι ἐν δόξῃ ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ σώματος αὐτῶν. οὐκ οἶδας, ὦ Βαρθολομαῖε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἡμῶν ζωή ἐστιν ἀληθινὴ καὶ γνῶσις; εἶπεν γὰρ διδάσκων ἡμᾶς ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας εἰς γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμήσας αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὁ κορυφαῖος δὲ Πέτρος ἔφυγεν ἐκ προσώπου γυναικός· τὴν γὰρ θυγατέραν (ita) αὐτοῦ εὔοπτον οὖσαν[2] .... ἐπὶ τῇ εὐμορφίᾳ. καὶ ὁ μακαριώτατος Πέτρος ηὔξατο, καὶ ἐγένετο ἐν παραλύσει ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ. ἄρα οὖν ἡ ἐπιθυμία ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς πορνεία ἐστίν; ναί. εἶδεν γάρ, φησίν, Εὔα τὸ φυτὸν ὅτι ὡραῖόν ἐστιν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κατανοῆσαι καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν. ἰδοὺ οὖν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν ὁδηγός ἐστιν τῆς μοιχίας (sic), καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπατήσασα τὴν καρδίαν Εὔας. πᾶν δὲ φυτὸν ἐὰν τμηθῇ μόνον, μείνῃ δὲ εἰς τὴν γῆν ἡ ῥίζα, πάλιν φύεται. ἐκριζώσατε οὖν τὴν ἐπιθυμίαν

---

[1] Codex habet πηθανεωδεσει. Ex hoc scripturae monstro clarum erit quantopere textus corruptus sit. Certe locis haud paucis quae descripsimus emendationem sibi poscere videntur.

[2] Codex pergit καὶ ἤδη γεγενῆσθαι (scriptum est ἤδει γεγενεῖσθαι) quae corrupta vel imperfecta esse apparet.

κεν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ εἶπεν· πιστεύω [εἰς] σὲ χριστὲ νῦν, ὅτι[8] κα[τέλιπέν με ἐκεῖ]νος ὁ ταράσσων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀντικείμενος αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἴδωσίν σε[9]. καὶ κρεμάσαντος αὐτοῦ τῷ παιδί, ὑγιὴς ὁ παῖς ἐγένετο[10]: συνηθροίζετο (cod. συνειθρύζετο) δὲ καὶ μισδέος ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ ὑπέκλινεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὰς χεῖρας σιφόρου: ἔλεγεν δὲ τοῖς ἀδελφοῖς ὁ σίφορ· εὔχεσθε ὑπὲρ τοῦ μισδαίου (sic h. l.) τοῦ βασιλέως, ἵνα παρὰ ἰησοῦ χριστοῦ εὐσπλαγχνίαν δέξηται, καὶ ἀμνησικακήσει (cod. ἀμνησικακεῖσι) αὐτῷ. πάντες δὲ ἐν συμφωνίᾳ χαίροντες ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχὴν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευ[όντων παρεῖχεν τῷ][11] μισδέῳ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα. ὑπήγετο οὖν μετὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστευόντων, δοξάζων πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· ᾧ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.[12]

Eundem de ultimis Thomae rebus tractatum codex Bodleianus (Clarke 43) continet, ita tamen ut quae gnosticae originis vestigia in nostro textu Parisiensi supersunt consulto exstincta videantur. Legitur enim ibi sic:

Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου θωμᾶ.

Ἐξελθόντος δὲ τοῦ ἀποστόλου κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ὤφθη αὐτῷ ὁ

---

[8] ὅτι scribendum videbatur, quamquam ex codice οτε exscripsimus.

[9] Pseudo-Abdias pergit: *Ea tamen quaecunque rex in sepulchro reperit humi vel stercoris, supra quae iacuerant reliquiae apostoli, auferens Mesdeus et alligans filio suo ait: Credo tibi Christe nunc, quia recessit a me ille qui hominum turbat affectus, ne ad te visendum summa properatione contendam* (corrigendum videtur *contendant*).

[10] Cf. ad haec cum reliquis ea quae apud Pseudo-Abdiam sequuntur: *Itaque ubi suspendit illa puero, statim sanatus est ex illa hora. Et factum est gaudium magnum inter fratres super conversione regis ad regem coelestem Christum Iesum: cui honor et gloria in perpetua saecula, Amen.*

[11] Ita fere quae periere supplenda sunt.

[12] (cf. apud nos sect. 17. p. 204) Ceterum in reliquiis eiusdem codicis palimpsestis etiam aliam actorum Thomae partem invenimus cum ipso actorum initio coniunctam hunc in modum: πρᾶξις τοῦ ἁγίου θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου· ὅτε τὸ ἐν οὐρανοῖς παλάτιον ᾠκοδόμησεν (cod. ὀκωδώμησεν). Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ διεῖλαν (cod. διῆλαν) τὰ κλίματα (cod. κλήμ.) τῆς οἰκουμένης, καὶ ἔβαλον κλήρους.

κύριος εἰρηκὼς αὐτῷ· εἰρήνη σοί, μαθητά μου καὶ ἀπόστολε. πεσὼν δὲ ὁ ἀπόστολος κατὰ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐδέετο τοῦ κυρίου ὅπως ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὰ περὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ ἐξόδου. εἰρήκει δὲ αὐτῷ ὁ κύριος ὅτι μισδαῖος ποιεῖται κατὰ σοῦ σκέψιν τοῦ τάχιόν σε ἀπολέσαι· ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται πρός με. καὶ κατασφραγίσας αὐτὸν ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς. ὁ δὲ ἀπόστολος ἐδίδασκεν τῷ λαῷ, καὶ προσετίθετο ἡ ποίμνη τοῦ χριστοῦ. τινὲς δὲ μισόχριστοι ἄνδρες διέβαλον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα μισδέον, λέγοντες ὅτι ἀπόλεσον τὸν μάγον τοῦτον τὸν καταλυμηνάμενον καὶ ἀπατῶντα τὸν λαὸν ἐπὶ νέῳ θεῷ ἑνὶ ὃν κηρύσσει, ἔτι δὲ καὶ τῇ σῇ δεσποίνῃ καὶ τῷ σῷ υἱῷ*. ταῦτα ἀκούσας μισδέος ἀνεξετάστως ἐκέλευσεν συλλαβέσθαι αὐτὸν καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ἐγκλεῖσαι. οἱ δὲ τάχιον ποιήσαντες τὸ προσταχθὲν αὐτοῖς ἔβαλον αὐτὸν ἐν φυλακῇ σφραγίσαντες. ἀκούσασαι δὲ αἱ πιστεύσασαι γυναῖκες τῷ θεῷ ὅτι ἰούδας[1] συνεκλείσθη, δώσασαι [πρὸς] τοὺς τηροῦντας (cod. τηρῶντας) φύλακας χρήματα πολλὰ εἰσίεσαν (sic) πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ εἱρκτῇ. ὁ δὲ ἀπόστολος λέγει [πρὸς] αὐτάς· θυγατέρες μου, δοῦλαι ἰησοῦ χριστοῦ, ἀκούσατέ μου. ἐν τῇ τελευταίᾳ μου ἡμέρᾳ ὑμῖν ἀποστέλλω τὸν λόγον μου τοῦ μὴ λαλῆσαι ἔτι ἐν σώματι· ἰδοὺ γὰρ αἴρομαι ἄνω πρὸς τὸν κύριόν μου ἰησοῦν χριστὸν τὸν ἐλεήσαντά με, τὸν ταπεινώσαντα ἑαυτὸν ἄχρι τῆς ἐμῆς μικρότητος. χαίρω δὲ ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγὺς τῆς ἀπαλλαγῆς μου ἐνταῦθα, ὅπως ἀπελθὼν ἀπολάβω μου τὸν μισθὸν ἐν τέλει· δίκαιος γάρ ἐστιν ὁ ἐμὸς δεσπότης. Πληρώσας δὲ πρὸς αὐτὰς τὸν λόγον εἶπεν· ὁ σωτήρ μου ὁ ὑπομείνας πολλὰ δι' ἡμᾶς, γενέσθωσαν τὰ ἐλέη σου ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἀπέλυσεν αὐτὰς εἰπών· ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐκεῖναι δὲ ἐλυποῦντο καὶ ἔκλαιον, εἰδυῖαι ὅτι ἔμελλεν ἀπολέσαι αὐτὸν μισδαῖος ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἰούδας[2] ἤκουσεν τοὺς φύλακας πρὸς ἑαυτοὺς μαχομένους καὶ λέγοντας· ἔτι ἀπέλθωμεν καὶ ἀναγγείλωμεν τῷ βασιλεῖ ὅτι ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου ἀπέρχονται πρὸς τὴν φυλακὴν ἐπὶ τὸν μάγον τοῦτον, καὶ δι' αὐτοὺς

* Deest verbum.

[1] Ut hoc loco etiam infra semel *Iudas* pro *Thoma* per errorem scriptum est.

[2] Corrigendum θωμᾶς. Ab hoc inde loco cf. textum Par. pag. 236. sect. 3.

ἀπολέσει αὐτὸν ἐν τάχει. ἅμα δὲ καὶ ἕωθεν ἀναστάντες ἀπῆλθον πρὸς μισδέον τὸν βασιλέα καὶ εἶπον· ἀπόλυσον δέσποτα τὸν φαρμακὸν ἐκεῖνον, ἢ ἀλλαχοῦ φρουρηθῆναι κέλευσον. οὓς γὰρ ἡ σὴ εὐτυχότης δεσμώτας συνέσχεν[3], κλείσαντες δὲ ἐν ὥρᾳ τὰς θύρας ἀσφαλισάμενοι, διεγειρόμενοι ἀνεῳγμένας αὐτὰς εὑρίσκομεν· ἀλλὰ καὶ ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκείνων οὐκ ἀφίστανται τοῦ ἀνδρός. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἦλθεν ἐπισκεψάμενος (sic codex) τὰς σφραγῖδας, ἃς περιβεβλήκει ταῖς θύραις, καὶ εὗρεν αὐτὰς ὥσπερ ἦσαν. λέγει οὖν τοῖς δεσμοφύλαξιν· τί οὖν ψεύδεσθε; καὶ γὰρ αἱ σφραγῖδες αὗται σῷαι διατελοῦσιν, καὶ πῶς λέγετε τὴν τερτίαν καὶ μυγδονίαν ἅμα τῷ υἱῷ μου εἰσέρχεσθαι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ; καὶ οἱ φύλακες εἶπον· ἡμεῖς τὰ ἀληθῆ εἴπαμέν σοι, βασιλεῦ. μετὰ δὲ ταῦτα εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ μετεπέμψατο τὸν ἀπόστολον. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ, ἀποζώσαντες αὐτὸν ἔστησαν πρὸ τοῦ βήματος. ὁ δὲ βασιλεὺς[4] εἶπεν· δοῦλος ὑπάρχεις ἢ ἐλεύθερος; καὶ ὁ θωμᾶς· ἑνός εἰμι δοῦλος· σὺ τὴν κατ' ἐμοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχεις οὐδ' ὅλως. καὶ φησὶν ὁ μισδαῖος· δραπετεύσας εἰς ταύτην ἀφίκου τὴν χώραν; καὶ ὁ θωμᾶς· ἦλθον ἐνταῦθα ἵνα πολλοὺς σώσω, κἀγὼ διὰ τῶν χειρῶν σου ἀποστῶ ἀπὸ τοῦ σώματός μου. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μισδαῖος· τίς σου ἐστὶν ὁ δεσπότης; καὶ τί αὐτοῦ τὸ ὄνομα; καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις; καὶ ὁ θωμᾶς· οὐ δύνασαι ἀκοῦσαι τὸ ἀληθινὸν ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. λέγω δέ σοι τὸ πρόσκαιρον αὐτοῦ (potius αὐτῷ?) ἐπιτεθὲν[5] ὄνομα· ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστός. καὶ ὁ μισδαῖός φησιν· ἐγὼ οὐκ ἠπείχθην[6] σε ἀπολέσαι, ἀλλ' ἠνεσχόμην· σὺ δὲ ἐπίδοσιν[7] ἐποιήσω τῶν σῶν ἔργων, ὥστε τὰ φάρμακά σου ἀκουσθῆναι ἐν πάσῃ χώρᾳ. ἀλλὰ καὶ νῦν πράξω τὸ κατὰ σοῦ τέλος, ἵνα σου τὰ φάρμακα συναπόληται καὶ καθαριεύσῃ[8] ἡμῶν

---

[3] Haec ita in codice scripta sunt; at vix integra sunt.

[4] Huc confer sect. 4. apud nos.

[5] Male typis exscriptum pag. 237. ἐπιτηθὲν.

[6] ἠπείχθην: codex ἠπήχθην. Eandem scripturam etiam Parisiensis codex praebet, quae et ipsa ἠπείχθην non ἀπήχθην corrigenda erat.

[7] ita codex; Parisiensis ἀπόδοσιν.

[8] ita scriptum est; rectius vel certe usitatius Parisiensis καθαρεύσῃ.

τὸ ἔθνος. καὶ ὁ θωμᾶς ἔφη· ταῦτα ἃ λέγεις (cod. λέγει) φάρμακα εὖ ἔσται μοι καὶ τῶν ἐντεῦθεν μηδέποτε ἀφιστάμενα ἔσται. Λεγομένων[9] δὲ τούτων ὁ μισδαῖος ἐβουλεύετο ποίῳ τρόπῳ φονεύσει τὸν ἀπόστολον· ἐφοβεῖτο γὰρ τὸν περιεστῶτα λαὸν τῶν πιστευσάντων. καὶ ἀναστὰς παρέλαβεν τὸν θωμᾶν ἔξω τῆς πόλεως· συνηκολούθουν δὲ αὐτῷ ὀλίγοι στρατιῶται μεθ' ὅπλων. οἱ δὲ ὄχλοι ὑπενόουν τὸν βασιλέα βουλεύεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἑστῶτες προσεῖχον αὐτῷ. ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τέσσαρσιν καὶ ἑνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς ὄρος αὐτὸν λογχιάσαι· αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεφεν. Οἱ δὲ[10] παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν θωμᾶν ἁρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἐπήγετο (Par. ἀπήγετο) συμπαρομαρτούντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν, ἀνὰ δύο ἐπ' ἀμφότερα μέρη . . . .[11] καὶ ἅμα βαδίζων ὁ θωμᾶς ἔλεγεν· ὢ τὰ κρύφιά σου μυστήρια, ἰησοῦ, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦνται· ὢ τοῦ πλούτου τῆς χάριτός σου . . .[12] ἰδοὺ γὰρ πῶς τέσσαρες διειλήφασίν με· ἐπειδήπερ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων (his fragmentum exit).

IV.

ACTA PETRI ET ANDREAE

EX

COD. BAROCC. 180.

Πράξεις[1] τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἀνδρέου.

Ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ἀνδρέας ἔξω

---

[9] His verbis sectio 5. apud nos incipit.

[10] Haec sectioni 6. respondent.

[11] Sequuntur haec: μεταχαιχειρισάμενον τὰς φλαμίας (sic) τοῦ πολεμάρχου· ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατέχοντες, quae admodum corrupta esse apparet. Parisiensis scriptura est: μεταχεχειρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντος.

[12] Sequuntur rursus corrupta: συγχωρεῖς ἡμῖν τοῦ κατὰ σώματος πόθου. Parisiensis: ὅτι μέχρι τῆς τ. βι. τελ. ἐν ἡμ. πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χαρ. σου ἐκεῖνος, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἔσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς.

[1] Codex πράξις, hoc accentu.

τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἥρπασεν αὐτόν, καὶ τοῦτον ἀπένεγκεν (sic) ἐν τῷ ὄρει οὗ ἦν Πέτρος καὶ Ματθείας καὶ Ἀλέξανδρος καθεζόμενοι. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτούς, ἠσπάσαντο αὐτὸν μετὰ πολλῆς χαρᾶς. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· τί σοι γέγονεν, ἀδελφὲ Ἀνδρέα; ἄραγε ἔσπειρας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἢ οὔ; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ναί, πάτερ Πέτρε, δι' εὐχῶν σου· ἀλλὰ πολλὰ κακά μοι ἔδειξαν[2] οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐκείνης. ἔσυρον γάρ με ἐν τῇ πλατείᾳ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐκείνης ἡμέρας τρεῖς, ὥστε τὸ αἷμά μου μολῦναι (cod. μολύναι) τὴν πλατεῖαν ὅλην. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· ἀνδρίζου ἐν κυρίῳ, ἀδελφὲ Ἀνδρέα, καὶ δεῦρο ἀνάπαυσαι (cod. -σε) ἐκ τοῦ κόπου σου. ὁ γὰρ γεωργὸς ὁ καλὸς ἐὰν πονικῶς (cod. πονικὸς, sed saepissime ο et ω confundit) γεωργήσει τὴν γῆν, καὶ καρπὸν φέρει, καὶ εὐθέως πᾶς ὁ κόπος αὐτοῦ εἰς χαρὰν γενήσεται· εἰ δὲ κοπιάσει καὶ οὐ καρποφορήσῃ (cod. -ρίσῃ) ἡ χώρα αὐτοῦ, διπλοῦν ἔχει τὸν κόπον.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐφάνη αὐτοῖς ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν μορφῇ παιδίου καὶ λέγει αὐτοῖς· χαῖρε, Πέτρε ἐπίσκοπε ὅλης τῆς ἐκκλησίας μου· χαῖρε, Ἀνδρέα. οἱ συνκληρονόμοι μου, ἀνδρίζεσθε καὶ ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, κόπους ὑπομένετε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος .....[3] ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἀνέσεως ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. ἀναστάντες οὖν πορεύεσθε ἐν τῇ πόλει τῶν βαρβάρων καὶ κηρύξατε ἐν αὐτῇ, κἀγὼ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν ἐν τοῖς θαύμασιν[4] τοῖς γινομένοις ἐν αὐτῇ διὰ τῶν χειρῶν ὑμῶν. ἀσπασάμενος δὲ αὐτοὺς ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν δόξῃ.

Πέτρος δὲ καὶ Ἀνδρέας καὶ Ἀλέξανδρος καὶ Ῥοῦφος καὶ Ματθείας ἐπορεύθησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν βαρβάρων. ἐγγισάντων δὲ αὐτῶν τῇ πόλει, ἀποκριθεὶς (cod. add δέ) ὁ Ἀνδρέας εἶπεν τῷ Πέτρῳ· πάτερ Πέτρε, ἄραγε ἔχομεν (cod. ἔχωμεν) πάλιν κό-

---

[2] ita exscripsi. Woogius ἐνέδειξαν. Nescio uter nostrum falsus sit.

[3] Quae h. l. exciderunt, ita fere cum Woogio supplenda erunt: ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

[4] ita codex, non θαυμασίοις, quod Woogius dedit.

πους ὑπομεῖναι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὡς καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων; λέγει αὐτῷ Πέτρος· οὐκ οἶδα. ἀλλ' ἰδοὺ ἔστιν (hoc acc. ipse cod.) γέρων ἔμπροσθεν ἡμῶν σπείρων ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐὰν φθάσωμεν ἕως αὐτοῦ, ἐρῶμεν[5] αὐτῷ· δὸς ἡμῖν ἄρτον. καὶ ἐὰν δώῃ ἡμῖν ἄρτον, γνῶμεν ὅτι οὐ κοπιῶμεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· εἰ δὲ ἡμῖν εἴπῃ ὅτι ἄρτον οὐκ ἔχομεν (cod. ἔχωμεν), πάλιν γνῶμεν ὅτι πάλιν κόπος ἡμᾶς[6] μένει. ὡς δὲ ἤγγισαν τῷ γέροντι, λέγει αὐτῷ Πέτρος· χαῖρε, γεωργέ. ὁ δὲ γεωργὸς λέγει αὐτοῖς· χαίρετε καὶ ὑμεῖς, ἔμποροι. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· ἔστιν σοι ἄρτος, ἵνα παρέχεις (sic cod.) τοῖς παιδίοις τούτοις (cod. τῶν παιδίων τούτων, sed paullo post ὑμῖν), ἐπειδὴ ὑστερήθημεν; λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· ὑπομείνατε ὀλίγον καὶ προσέχετε τῶν βοῶν καὶ τοῦ ἀρότρου καὶ τοῦ ἀγροῦ, ἵνα πορευθῶ ἐν τῇ πόλει καὶ παρέχω ὑμῖν ἄρτους. λέγει αὐτῷ Πέτρος· ἐὰν ξενοδοχήσῃς ἡμᾶς, ἡμεῖς ἐπιτηροῦμεν τὸ ζεῦγος καὶ τὸν ἀγρόν. λέγει ὁ γέρων· ναί. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· εἶτα οἱ βόες ὑμῶν εἰσίν; λέγει ὁ γέρων· οὐχί· μεμίσθωμαι αὐτούς. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· πορεύου ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐπορεύθη ὁ γέρων ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀναστὰς ὁ Πέτρος διεζώσατο τὸν ἑαυτοῦ ἐπενδύτην καὶ τὸ λέντιον, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀνδρέαν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν πρέπον ἀναπαύεσθαι καὶ ἀργεῖν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ ἡμῶν κοπιοῦντος[7] τοῦ γέροντος, ἀφεὶς (sic) τὸ ἔργον αὐτοῦ. τότε ὁ Πέτρος ἀψάμενος τοῦ ἀρότρου ἔσπειρεν (cod. επηρεν) τὸν σῖτον. Ἀνδρέας δὲ ἦν ὄπισθεν τῶν βοῶν, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· πάτερ Πέτρε, τί κόπους παρέχεις ἡμῖν ...[8] τότε λαβὼν ὁ Ἀνδρέας τὸ ἄροτρον ἐκ τοῦ[9] Πέτρου ἔσπειρεν (cod. ἔσπερεν) τὸν σῖτον λέγων· ὁ σπόρος ὁ εἰς τὴν γῆν ἐρριμμένος (sed codex ῥημένος) ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν δικαίων ἔρχου (sic cod.) καὶ ἐλθὲ (cod. ἔλθω) εἰς τὸ φῶς[10]. ἐξέλθατε τοίνυν οἱ

[5] ἐρῶμεν: ita codex. Videtur ex barbarismo coniunctivus futuri statuendus.

[6] ἡμᾶς: sic codex, non ut Woogius ἡμῖν.

[7] ita codex, sed supra κοπιῶμεν.

[8] Sequitur: καὶ σὺ κοπιᾶς ἡμῶν ὄντων. Woogius correxit καὶ σοί, κόπων ἡμῖν ὄντων.

[9] ἐκ τοῦ: sic, male Woogius εἰς. Nec magis codex τὸ σῖτον habet, ut Woogius voluit. Idem ὁ εἰς non adsequutus est, sed codex planissime ὁ ῆς.

[10] An ita textus tolerabiliter restitutus sit dubito.

νεανίσκοι τῆς πόλεως, οὓς εὗρον ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀπωλείας ἕως σήμερον· ἰδοὺ γὰρ οἱ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ εἰσέρχονται ἐν τῇ πόλει συγχωροῦντες (cod. -ρόντες) ἁμαρτίας τῶν πιστευόντων εἰς αὐτούς, καὶ θεραπεύοντες πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ ὅπως ἐλεήσει με, καὶ ῥυσθῶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης.

Πολλοὶ[11] δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ διὰ τὸν λόγον[12] τῆς γυναικός, καὶ πεσόντες παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων προσεκύνουν αὐτούς. αὐτοὶ δὲ ἐτίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς. τοὺς δὲ ἀσθενοῦντας ἐν τῇ πόλει ἰάσαντο, τυφλοῖς τὸ βλέπειν ἐχαρίσαντο, κωφοῖς τὸ ἀκούειν, δαίμονας ἀπήλαυνον· πᾶς ὁ ὄχλος ἐδόξαζον τὸν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ἦν δέ τις πλούσιος ἐν τῇ πόλει ὀνόματι Ὀνησιφόρος[13]. οὗτος οὖν θεωρήσας τὰ σημεῖα τὰ γινόμενα διὰ τῶν ἀποστόλων λέγει αὐτοῖς· ἐὰν πιστεύσω εἰς τὸν θεὸν ὑμῶν, δύναμαι ποιῆσαι κἀγὼ σημεῖον ὡς καὶ ὑμεῖς; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ἐὰν ἀποτάξει (sic) πάντων τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τῆς γυναικός σου καὶ τῶν τέκνων σου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπεταξάμεθα, τότε καὶ σὺ ποιήσεις σημεῖα. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ὀνησιφόρος, θυμοῦ πλησθεὶς λαβὼν τὸ ἑαυτοῦ λέντιον ἔβαλεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Ἀνδρέου, καὶ τύπτων αὐτὸν ἔλεγεν αὐτῷ· μάγος εἶ· τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ τέκνα μου καὶ τὰ ἀγαθά μου πῶς σὺ ἀναγκάζεις με καταλιπεῖν; τότε ὁ Πέτρος στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὸν τύπτοντα τὸν Ἀνδρέαν, λέγει αὐτῷ· ἄνθρωπε, παῦσον λοιπὸν τύπτων τὸν Ἀνδρέαν. λέγει αὐτῷ Ὀνησιφόρος· θεωρῶ σε ὅτι φρονιμώτερος αὐτοῦ εἶ· εἰπέ μοι οὖν καὶ σὺ ἵνα καταλείψω τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ τέκνα μου καὶ τὰ ἀγαθά μου· τί σὺ λέγεις; λέγει αὐτῷ Πέτρος· ἕν σοι ῥῆμα λέγω· εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον[14] διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ὀνησιφόρος καὶ ἐπὶ πλεῖον πλησθεὶς

---

[11] Quae hoc loco sequuntur, cum iis quae praecedunt non cohaerent. Videntur igitur plura excidisse. Sed nec quae praecedunt prioribus apta sunt.

[12] Huc usque Woogius textum exscripsit.

[13] Codex plerumque ὀνισιφόρος.

[14] Codex κάμιλον. Item postea constanter.

ὀργῆς καὶ θυμοῦ, λαβὼν τὸ λέντιον ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἀνδρέου ἔβαλεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Πέτρου, καὶ οὕτως ἔσυρεν λέγων· ὄντως μέγας μάγος, πλείων τούτου· οὐ γὰρ εἰσέρχεται κάμηλος διὰ τρυπήματος ῥαφίδος. εἰ δὲ καὶ δείξεις μοι τοῦτο τὸ θαῦμα, πιστεύω εἰς τὸν θεόν σου· οὐ μόνον δὲ ἐγώ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ πόλις· εἰ δὲ μήγε, μεγάλως τιμωρηθήσῃ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Πέτρος ἐλυπήθη λίαν, καὶ σταθεὶς καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, προσηύξατο λέγων· δέσποτα κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσόν μου τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· ἀγρεύσουσιν (cod. -εύσω) γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν σῶν λόγων. οὐ γὰρ προφήτης εἶπεν ταύτην τὴν διασάφησιν αὐτοῦ ἀπαγγέλλων, οὐδὲ πάλιν πατριάρχης, ἵνα μάθωμεν ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, καὶ νῦν ζητοῦσιν παρ' ἡμῶν τὴν τοιαύτην διασάφησιν μετὰ παρρησίας. σὺ οὖν δέσποτα μὴ παρίδῃς ἡμᾶς· σὺ γὰρ εἶ ὁ ὑμνούμενος ὑπὸ τῶν Χερουβίμ.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐφάνη ὁ σωτὴρ ἐν μορφῇ παιδίου δωδεκαετοῦς, φορῶν ὀθόνιον, καὶ λέγει αὐτοῖς· θαρσεῖτε καὶ μὴ πτοεῖσθε, οἱ ἐκλεκτοί μου μαθηταί· ἐγὼ γάρ εἰμι μεθ' ὑμῶν πάντοτε· ἐνεχθήτω ἡ ῥαφὶς καὶ ὁ κάμηλος. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς. παντοπώλης[15] δέ τις ἦν ἐν τῇ πόλει, πιστεύσας τῷ κυρίῳ διὰ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου· καὶ ἀκούσας ταῦτα, δραμὼν ἐζήτησεν ῥαφίδαν (cod. ῥαφήδην, vide post) ἔχουσαν μεγάλην τρυμαλιάν, χάριν παρέχων τοῖς ἀποστόλοις. τότε μαθὼν ὁ Πέτρος λέγει· τέκνον, μὴ ζήτει μεγάλην ῥαφήν[16]· οὐκ ἀδυνατεῖ γὰρ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα· ἀλλὰ μᾶλλον φέρε ἡμῖν λεπτὴν ῥαφήν. τῆς δὲ ῥαφῆς ἐνεχθείσης καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τῆς πόλεως ἱσταμένων πρὸς θεωρίαν, ἀναβλέψας ὁ Πέτρος ἴδεν κάμηλον ἐρχομένην. εἶπεν δὲ ἐνεχθῆναι αὐτήν. τότε ἔπηξεν τὴν ῥαφίδαν (sic h. l. ipse codex) εἰς τὴν γῆν, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου κελεύω σοι, κάμηλε, ἵνα εἰσέλθῃς διὰ τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος. τότε ἡ τρύπη τῆς ῥαφίδος ἠνοίχθη ὡς πύλη, καὶ διῆλθεν δι' αὐτῆς ὁ κάμηλος, καὶ πᾶς ὁ

[15] Codex habet παντάπολις.

[16] ῥαφή eodem sensu quo ῥαφίς usurpatum.

ὄχλος ἐθεώρει. πάλιν λέγει ὁ Πέτρος τῷ καμήλῳ· εἴσελθε πάλιν διὰ τῆς ῥαφίδος. καὶ εἰσῆλθεν πάλιν δεύτερον ὁ κάμηλος. ταῦτα ἰδὼν ὁ Ὀνησιφόρος λέγει τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς μέγας μάγος εἶ· ἐγὼ γὰρ οὐ πιστεύω, εἰ μὴ ἐγὼ πέμψω καὶ φέρω ῥαφίδαν (cod. -ίδην) καὶ κάμηλον. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἐκ τῶν παίδων αὐτοῦ λέγει αὐτῷ λαθραίως· πορεύθητι καὶ φέρε μοι ὧδε κάμηλον καὶ ῥαφίδαν (cod. -ίδην)· εὑρὲ δὲ καὶ γυναῖκα μεμιαμένην, καὶ αὐτὴν ἐπιβιβάσας ἔνεγκε ὧδε. οἱ γὰρ ἄνδρες οὗτοι μάγοι εἰσίν. μαθὼν δὲ ὁ Πέτρος τὸ μυστήριον διὰ τοῦ πνεύματος λέγει τῷ Ὀνησιφόρῳ· πέμψον, φέρε τὴν κάμηλον καὶ τὴν γυναῖκαν (sic) καὶ τὴν ῥαφήν. ὡς δὲ ἤνεγκαν, λαβὼν ὁ Πέτρος τὴν ῥαφὴν ἔπηξεν εἰς τὴν γῆν. ἡ δὲ γυνὴ ἦν καθεζομένη ἐν τῇ καμήλῳ. τότε λέγει ὁ Πέτρος· ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου κελεύω σοι, κάμηλε, ἵνα εἰσέλθῃς διὰ τῆς ῥαφίδος ταύτης. εὐθέως δὲ ἠνοίχθη τῆς βελόνης ἡ τρύπη καὶ ἐγένετο ὡς ἡ (sic) πύλη, καὶ εἰσῆλθεν δι' αὐτῆς ὁ κάμηλος. λέγει πάλιν ὁ Πέτρος τῷ καμήλῳ· εἴσελθε πάλιν δι' αὐτῆς, ὅπως ἴδωσιν πάντες τὴν δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως πιστεύσωσίν τινες εἰς αὐτόν. τότε εἰσῆλθεν πάλιν ὁ κάμηλος διὰ τῆς βελόνης. ἰδὼν δὲ Ὀνησιφόρος ἐβόησεν λέγων· ἀληθῶς [μέγας][17] ὁ θεὸς Πέτρου καὶ Ἀνδρέου, κἀγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν πιστεύω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. νῦν οὖν ἄκουσον τῶν ῥημάτων μου, ὦ Πέτρε. ἔχω τοίνυν ἀρούρας, ἀμπέλους καὶ ἀγρούς· ἔχω δὲ καὶ εἴκοσι ἑπτὰ λίτρας χρυσίου καὶ πεντήκοντα λίτρας ἀργυρίου· ἔχω δὲ ἀνδράποδα πάμπολλα. παρέχω τοῖς πτωχοῖς τὰ ὑπάρχοντά μου, ὅπως καὶ ἐγὼ ποιήσω ἓν θαῦμα ὡς καὶ ὑμεῖς[18] .... ὁ δὲ Πέτρος ἦν λυπούμενος, μήποτε οὐκ ἐνεργοῦσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις, ἐπειδὴ οὐκ ἦν λαβὼν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα πρὸς αὐτόν·

---

17 Hoc vel simile quid supplendum videtur, nisi mavis ἀληθής pro ἀληθῶς.

18 Sequitur in codice: ἐὰν θέλῃς, καὶ σὺ ποιήσῃς (sed iota subscriptum codex nusquam habet) ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, quae non sana esse apparet. Possit coniici ita fere scriptum fuisse: λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ταῦτα ἐὰν θέλῃς, καὶ σὺ ποιήσεις ἐν etc. Sed eodem iure etiam alia coniici possunt.

κελεύω σοι[19], ποίησον αὐτῷ ὅσα θέλει, ὅθεν πληροφορῶ αὐτὸν ὡς βούλεται. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· τέκνον, δεῦρο, ποίησον ὡς καὶ ἡμεῖς. προσελθὼν δὲ ὁ Ὀνησιφόρος ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς καμήλου καὶ τῆς ῥαφίδος, καὶ εἶπεν· ἐν ὀ[νόματι] ....[20]

---

19 κελεύω σοι: ita reposuimus pro κέλευσον, quod in codice est.

20 Hunc in modum exit codex. Quae enim folio insequenti (115) leguntur, ad vitam S. Barbarae pertinent.

Jenae, typis Fr. Frommann.

INDEX.

Fragments [illegible]
[illegible]

[illegible]